IOANNIS ANDREAE
I. C. BONONIENSIS
OMNIVM CANONICI IVRIS INTERPRETVM FACILE PRINCIPIS,

In secundum Decretalium librum Nouella Commentaria

AB EXEMPLARIBVS PER PETRVM VENDRAMAENVM in Pontificio Venetiarum foro Aduocatum mendis, quibus referta erant, diligenter expurgatis, nunc impressa.

His accesserunt doctissimorum virorum annotationes,

Summis, ac rerum omnium memorabilium Indice locupletissimo.

Venetijs, Apud Franciscum Franciscium, Senensem,
M D LXXXI.

ELENCVS TITVLORVM
alphabetico ordine digeſtus.

F I N I S.

IOANNIS ANDREAE
BONONIENSIS
IVRIS CANONICI FONTIS VBERRIMI.

In Secundum Decretalium Librum Commentaria (quæ Nouellas appellauit) Acutissima.

De Iudiciis, Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio tituli quæ.*
Iudiciorum genera, & diuisio, ac subdiuisio, ibid. in prin.
2 *Vbi alibi de hic tractetur.*
3 *Iudicium seculare in ecclesia factum non ualet.*

1 EXpeditis † præparatorijs iudiciorũ, ad iudicia ueniamus, & dictũ est in plurali: quia iudiciorum aliud criminale, de quo infrà eodẽ, at si clerici, & c. cũ non ab homine. aliud ciuile, de quo infrà eo. cæterum, & c. quia V. aliud ordinarium, de quò. ĩ. c. dilecti, & c. examinata. aliud extraordinariũ. ĩ. eo. dem, mouit. aliud spũale. ĩ. eodem, exhibita. aliud tẽporale. ĩ. c. uenerabilis. non est addendũ de annexo spũali. ĩ. eo. quanto: que illud spirituale est. ĩ. de iure patro. quia clerici, secundũ Gof. Itẽ iudiciorũ aliud uniuersale: aliud generale, aliud speciale, aliud commune, de his. ĩ. de libel. obla. c. 2. & in spe. hoc c. ti. p
2 totum. Ad materiam † facit. 2. q. 1. & 5. q. 4. & 14. q. 1. 15. q. 7. 16. q. 6. & 30. q. ul. §. his ita, usque ad fi. Et repetitur rubrica in. 6. & in clementinis; cuius conuenit de officio dele. consuluit, qui fi. sint legi. causam. 2. de elec. indemnitatibus. §. si uerò, li. 6. de hæreti. c. fi.
3 in prin. de immunita. eccle. decet, ad fi. ubi non † ualet seculare iudicium factum in ecclesia.

SVMMARIVM.

1. *Declinare iudicem qui promisit, pœnitere non potest.*
2 *Diuisio capituli.*
3 *Proponere quis non debet, nisi prius audientia concessa.*
Experiri pars non tenetur, nisi prius requiratur, & componat sarcinulas, licet partes sint præsentes coram iudice, eod. nu.
4 *Introduci, quasi aduocari, ut causetur, hic exponitur. Interrogare potest iudex circa principalem quæstionem in x 1. casib. & extra principalem quæstionem, ubi mouet æquit. as, et post litem contestatam plenius, ibid.*
5 *Experiri quis debet, etiamsi non promiserit.*
Contumax excommunicatur, ibid.
6 *Excommunicatus ab omnibus est uitandus, etiam priuilegiatis, nisi sit excommunicatus à iudice, qui id non possit. nu. 7.*
7 *Excommunicatio an feratur per hæc uerba, Nullus Titio communicet, & quando.*
Ex æquipollentibus quid fieri, non referre, ut intelligatur, eod. nu. uer. & tunc procedat.
8 *Excommunicatus ab eo, qui non potest, communicando cum alijs non peccat, nec celebrando fit irregularis, ibid. in fin. & an possit absolui aduersario absente & non uocato, & si absoluatur, an teneat absolutio, nu. 8.*
9 *Supplementum ad contextum.*
Ob contumaciam quis episcopatu non debet priuari, ibid. nisi residendi, num. 11. nec de re tractari, nisi in casibus nume. 18. reditus tamen subtrahi possunt, nu. 10.
10 *Exitus hic uocabulum quomodo accipiatur.*
11 *Ob non residendi contumaciam priuatur quis episcopatu.*
12 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 13.*
Iudicium non dicitur propterea non ualere, quòd reus non intellexerit, & redditur in inuitum, sed quandoque recusatur, & nume. 15 & 16.
Noua emergente causa nouum præstat auxilium, in fin.
14 *Additio glossarum.*
Antiptosis figuræ usus, ibid.
15 *Synodus recusari potest.*
Interrogatus quare hic fuit, eod. num. & nu. 16.
16 *Episcopi causa criminalis est de maioribus.*
Causæ maiores etiam sine causa transferri possunt ad Papam ibidem.
17 *Legis, si conuenerit, ff. de iudicijs, huic decretali non repugnat & eius intellectus.*
18 *Administratio interdicitur quandoque propter dilapidationis suspicionem.*

CAPVT I.

1 DE Quouultdeo. Casus. Qui † promisit non declinare iudicem, pœnitere nõ po
2 test. Diuiditur in duas partes. In † prima ponitur factum, & contumacis punitio. In secũda repellitur accusatoris iniusta petitio. secũda ibi, Nã adimi. uel secundum Pet. diuiditur in tres. In prima ponitur facti narratio. In secũda iuris positio. In tertia incidẽtis quæstionis decisio. secunda ibi, Placuit. [*De Quouult deo*] sup. statutũ est. Tan. sed sine hoc subauditu sufficit litera, Placuit, quæ sequitur secũdum Ho. & hic est, de, præpositio. Quouult deo, propriũ nomen, quod decidi poterat, sicut Deodatus, infrà de simo. c. 3. in suprascrip. Host. & Deusdedit, eo. tit. tanta. [*Quem*] aliàs quoniam. & est Parisien. litera, & melior secundum Pet. [*Eum*] episcopum, Vinc. [*Pe-*
3 *tijsset*] ar. quòd † quis non debet proponere, nisi prius audientia concessa. Itẽ arguit, quòd licet partes sint præsentes coram iudice die, & loco assignatis, nõ tenetur pars experiri, nisi prius requiratur, & cõponat sarcinulas, & in hoc modicum tẽpus est consumendum, ff. ex quibus causis ma. l. ab hostibus §. sed qd́, Vin. [*Ad concilium*] prouinciale, ubi causæ tractaban-
4 tur, de libelli obla. c. 1. Pe. [*Introduci*] quasi † aduocari,
a ut causetur Inno. [*Interrogatus*] not. quòd circa principalem quæstionẽ iudex interrogare potest in 11. casibus, qui no. ff. de interro. act. l. 1. sed extra illos casus, & extra principalem quæstionem interrogare

potest, ubi mouet æquitas, ut quis prius conduxit hospitium, uel lectum, uel quando fuisti citatus; uel uis litigare sub nobis, ut hic, & de fide instr. cũ Ioannes, ff. de interro. ac. ubicunque. post litem contest. omnia plenius ueniunt quo ad interrogationes, & quò ad alia. ff. de ædil. edic. ædiles. §. vlt. & infra de appel. significante, Vin. [*Vellet*] in an. erat apud episcopos [*Promiserat*] idem, si † non promisisset, Inno. [*Discessit*] contumaciter; propter quod fuit excommunicatus ab episcoporum concilio, Tan. [*Placuit*] hic incipias contructum, Placuit. s. concilio Africano de Quouuldeo &c. [*Nullus*] excõmunicatus † enim ab omnibus est uitandus. 11. q. 3. sicut apostoli, & c. sequen. Host. etiam priuilegiatis. j. de sen. excomm. nulli. [*Eidem*] episcopo [*Communicet*] planè uidetur hæc litera, quòd per hæc † uerba, Nullus Titio communicet, feratur excõmunicatio, & facit quod diçam de appel. prætercà. 2. super uer. cognoscas, & maximè cum adduntur uerba, quæ sequuntur. & hoc cõcedatur, ubi apparet, quòd iudex [b] hoc intendit, & talis erat, qui excommunicare poterat. & tunc procedat, quod dicitur, non referre quid ex æquipollẽtibus fiat. aliàs cum talia uerba cadant etiam in iudices, qui excommunicare non possunt, de immu. eccle. c. ult. lib. 6. ex sua significatione non excommunicant. ex quo sequitur, quòd talis communicando aliis non peccaret, uel celebrando irregularis nõ esset [*Satisfactione*] an † absente aduersario, & non uocato excommunicatus possit absolui [c], & an si absoluatur, absolutio teneat, no. hic Pe. & Abb. & Egi. & remis. dabo. j. de app. qua fronte [*Nam*] sub. nec † ex audiatur aduersarius, qui petebat illum episcopatu priuari, quasi conuictum propter cõtumaciam. nã adimi &c. Host. [*Adimi sibi*] tanquam deposito, Vin. [*Episcopatum*] reditus [d] tamen † subtrahi possunt, de appel. pastoralis, in fi. Inno. [*Exitum*] aliàs ingressum à lit. cont. si habes exitum. i. donec constet de causa iuris ordine obseruato, Hos. & dixerunt Pe. & Abb. quòd iste finis probat causam fuisse [e] criminalem. Item secundum Fran. Ver. hic fuit contumacia iudicij, propter contumaciam † enim non residendi in ecclesia bene priuaretur quis episcopatu, & sic soluitur. j. de cleri. non resi. ex tuæ. ¶ Secunda † gl. obiectionem dupliciter soluit, & secundã reprobat. quarta glo. signat contrarium, & respondet illud non soluendo. ¶ Secunda † glo. ibi, inter stipul. §. 1. ponit casum, in quo nil ualet stipulatio, cũ stipulor à te Stichum; & tu de uno intelligis, ego de alio: sed secus, cum in iudicio à me petis: quia iudiciũ &c. & quia reus semper negaret se de illo intellexisse, quem actor exprimeret [*& ibi. §. ex causa*] ponit casum de eo qui respondit se hæredem, & producto testamento repertur exhæredatus, uel reperiuntur aliæ tabulę. [*& ibi, si post datum*] dicit, quòd procurator, superueniente capituli inimicitia inter ipsum, & dominum, causa prosequi non tenetur, etiam si satisdedit. ¶ [*In glo. sed nonne, ibi, si conuenerit*] pœnitet ante aditionem, qui fecit pactum, quòd non iudex causæ in ea ius diceret. ¶ [*In † prima glo. ibi, ordinationes*] ibi, quia omnis sanctificatio constat in spiritusancto esse. i. omnem sanctificationem [*& in fine*] & supra de sacra unc. c. uno circa prin. uersi. de secunda, ibi, uos unctionem &c. & Io. 14. c. Sermonem, quem audiuistis, non est &c. i. sermo, Host. ¶ [*In glo. 2. ibi, tractabantur*] 11. q. 1. relatum, alle. Host. 17. distin. propter 1. & 2. [*& in fine*] ar. contra infrà tit. prox. licet ex suscepto. unde dicebat † hic Vin. synodum recusari posse, quando maiores, qui præsunt, uel metropolitanus sunt suspecti. 3. q. 5. quia suspecti, supra de procur. consulti, uel secundũ eum, & Phi. Iac. de Al. & Fran. Ver. fuit interrogatus quia forte ius reuocandi domum habebat. 5. q. 2. c. 1. ubi de hoc, ff. de iud. l. 2. & infrà tit. proxi. c. ulti. uel secundum Pet. & Abb. fuit interrogatus: quia † causa criminalis episcopi est de maioribus; & maiores etiam sine causa transferri possunt ad Papam. j. de appell. ut debitus, in fi. uel secundum Host. hæc fuit causa dirimendarum litium: quia se defendere non cogebatur inuitus. ¶ [*In gl. experiri [f], ibi, [f] pastoralis*] & de rescriptis, dispendia, lib. 6. ¶ [*In glo. sed nonne, ibi, quòd sic*] sup. ante litem contesta. [*& ibi, si conuenerit*] ibi de hoc, dixit Gof. & & Phi. quod lex illa † loquitur, cum cõsensit [g] in iudicem alienum. hic aũt, cum consensit in proprium. & hoc est, quod dicunt moderni, quod ibi fuit pactum de iurisdictione danda, quo casu licet pœnitere ante litem contest. agetur tamen ad interesse, ut no j. tit. proxi. significasti, secundum Vin. hic autem de iurisdictione non declinanda. & eo casu pœnitere non licet, ut hic, & de hoc in spe. de cõpe. iudi. aditi. §. 1. uers. sed nunquid potest, sub uer. 10. sub quo sunt. 16. quæstiones de hac materia. pręterea & si potuisset pœnitere, non tamen contumaciter recedere, secundum Host. ¶ [*In gl. loquitur, ibi, hodie uerò*] melius diceret, ergo: sed aduersabatur ad gl. Ala. quæ finitur ibi, post prin. si episcopus forte [*& ibi, offensæ*] uel manifesta contumacia. j. de sen. excõ. uenerabilibus. §. secus, lib. 6. ¶ [*In glo. ulti. ibi, adimatur*] nisi † crimen esset notorium, de accus. euidentia, Hosti. uel nisi ageretur de fœdere matrimonij, infrà ut lite nõ cõtest. quoniam, Tan. propter suspicionem tamen dilapidationis quandoq; interdicitur administratio, de off. deleg. ueuerabili, secundum Goffr. [*& in fine*] & supra de ætate & quali. cum bonæ.

ANNOTATIONES:

a ¶ Interrogatus. adde, quòd etiã post conclusum in causa potest iudex partem interrogare, & testes producere in tribus casibus uidelicet primo in causa criminali: secundo super nouo articulo. tertio in iudiciis summarijs, ut hic per dn. Franc. de Arer.

b ¶ Iudex. quid si dicat, prohibeo sub pœna excommunicationis, uel anathematis, an iudicatur sententia excommunicationis, & sit latæ, uel ferendæ sententiæ, uide quod not. in c. u. de loca. in glo. & c. 1. de eo, qui fur. or. rece. & in d. c. papa, & uide ad hæc dicta, quæ scripsi. 2. q. 6. quisquis, Archid.

c ¶ Absolui. uide per do. de Rota, in tit. de sent. excom. in nouis incipiente, si petatur absolutio, & in decis. 24. in antiquis, & per do. Franc. Cur. in conclusione 20. in pe. & ult. col.

d ¶ Reditus. potest dici, quòd fallit præter scandalum, ut 2. q. 5. super causa ultima, quando magna laborat infamia, de pur. cano. inter solicitudines, hic no. gl. & ibi uide, quæ scripsi 2. q. 5. presbyter si. & quod in c. inter, de pur. ca. insra, uel dicamus, quòd illis casibus non priuatur nisi fructibus propter subuentiones.

e ¶ Fuisse. non tamen contrarium posset episcopus deponere, sed illum aliàs bene potest punire. & idem in archiepiscopo, uide Io. And. de off. ordi. ut litigantium, lib. 6. in nouella, & in spec. de leg. §. superest, uers. sed nunquid legatus, & in uer. se. uide an inter duos de episcopatu contendentes cognoscat concilium prouinciale, uel archiepiscopus. & isto etiam modo posset dici hoc actum, uel hoc actum est etiam criminaliter. & ideo dixit, non adimi &c. quia concilium hac de causa episcopum non deponit, sed cognoscit, & ad Papam remittit, uide Ioan. Andr. de præben. graue, in glo. ma.

f ¶ Experiri. & no. ad intellectũ istius capituli: quia uidetur, quòd iste non debuit interrogari. & fuit de superabundanti, ut dicit glo. supra prox. &c. Item tunc ibi respondere in concilio, uide no. infra de preb. graue. potest dici, quòd fuit interrogatus, quia iste habebat ius reuocandi domũ: quia forte generaliter, & non specialiter fuerit uocatus, uel specialiter propter aliam causam erat uocatus secundum no. in d. c. graue, Bal.

g ¶ Consensit. Vide Bar. plenius in præalle. l. si conuenerit, & Ioã. And. in spe. infra allegando, & per Cyn. in l. si quis ex consensu, C. de epis. aud. & quid si per stipulationem quis promisit, an teneatur ad interesse, ibi per Bar. & quid de iura. an præcise ad id obliget, tenet Gui. de Suza. quòd sic in præalle. l. si conuenerit, & uide Io. An. in spe. infra alle. & infra tit. prox. dilecti, quando promisit soluere certo loco.

SVM-

SVMMARIVM.

Diuisio decretalis, in princip.

1 *Decernere dicuntur iura, cum diffinitur casus non dubius. statuere, quando ius nouum producit, ibid.*

Innouare, cum innouatur antiquum, ibid.

Laici negocia ecclesiastica, spiritualia, uel annexa, uel patrimonialia clericorum tractare non possunt, nec super clericos generalem administrationem, uel iurisdictionem, nisi in casu, & quo, nume. 2. & alio, nume. 3 uer. uocatur tamen.

Iustitiam si impediant, excommunicari possunt, & interdum sunt excommunicati, nu. 5. & quæ causæ possint eis delegari, num. 7.

3 *Negocia pro causis, negocium in iudicijs, negotiatio in commercijs capiunt.*

4 *Archidiaconus non omnis est prælatus, & uarijs modis fit.*

5 *Timet qui magis hominem, quam Deum, iram Dei super se prouocat.*

6 *Epilogus, & additio glossarum, nu. 7.*

CAPVT II.

Decernimus. Non eget summa. dicit enim breuiter tria. & sic sunt tres partes. secunda ibi, & episcopi. tertia ibi, nec propter. Dicit hic 1 Fran. quod † uerbum; decernimus, ponunt iura, cũ diffinitur casus non dubius, ut hic. Statuimus, quando ius nouum proditur. Innouamus, cum innouatur antiquum [*Ecclesiastica*] spiritualis, uel annexa, uel ẽt personalia clericorum, etiam si episcopus cõsentiret, infra ti. proxi. significasti. nec generalẽ administrationem, uel iurisdictionem habere possunt laici super clericos, maximè de spiritualibus. secũdum 2 Inn. & Host. [*Tractare*] suo † nomine quasi ius habentes in eis. sed nomine ecclesię illa tractare possunt, supra de synd. c. uno. Inn. & infra de procur. c. j. lib. 6. & est simile, quod de filiosa. dicitur, c. rit. q generaliter. a [*Tractare* [a]] in an. dicebatur, Terminare [*Negocia*]. i. 3 † causas. negocium. n. in iudicijs: negociatio in cõmercijs, & de uerb. sig. forus, Pe. unde dicebat Fran. φ, ut decre. adaptetur titulo, debet intelligi de iudicialibus, non de extraiudicialibus. & potest hoc exẽ b plificari per c. sequentia secundum eum [*Præsumãt* [b]] uocatur tamen quandoq; ad auxiliandũ, de hoc supra de of. or. c. 1. [*Archiepiscopi*] in an. erat, Archidiaconi. & forte illud uerbum ideo subtractum est, ut deẽ 4 intelligi non † omnem archidiaconum esse prælatum, illum saltem, qui non per electionẽ assumitur, sed per epm inuestitur. 74. dist. quorundam. quãdoque eligitur 93. di. legimus, Goff. hic est figura hysteron proteron. sic infra c. nonit. ad fi. Host. [*Iudicio*]. i. auctoritate. consilium. n. requirere possunt, Inno. & eos assessores habere, ut no. supra n. 1. contingit, Ho. 5 [*Iustitiam*] quam si † impediant, excõicari possunt, supra de of. or. c. 1. de of. dele. c. 1. Abb. imo interdũ excõicati sunt, de immu. ec. quoniã, lib. 6. [*Exercere*] irã Dei super se ꝓuocat, qui magis timet hoĩem, q̃ deũ. 6 11. q. 3. c. quattuor. & c. q̃squis. Goff. ¶ Secunda † gl. arbitraria posset recitari prin. in textu, & postea declarando reassumi. ¶ Vlt. glo. arguit alle. 7. iura. ¶ [*In* 7 † *glo. 2.* [c] *ibi, possunt*] non est contrariũ, quod no. infra c ti. proxi. significasti, ut ibi dicã. Fran. dicebat hoc uerum, cum non reperiuntur clerici idonei: alias non; alle. de teli. do. inter quattuor; ne clerici, uel monaci. relatũ [*& ibi, colligitur*] ad hoc infra ti. proxi. c. 2. & adde, quod no. 89. di. §. sed quęritur. all. c. fe. [*& ibi, spirituales*] & etiam potestatem excommunicandi, & absoluendi, quod episcopus non posset, ut no. Plul. de offic. ordi. c. fin. de hoc 26. distin. c. 1. [*& ibi, Adrianus*] & eum longe, Vinc. [*& ibi, Te quidem,*] dic ut ibi [*& in fin.*] uel loquitur hæc decr. secundum consuetudinem reprobatam supra de consue. ad audientiã Tan. ¶ [*In ult. glo. ibi, cum ab ecclesiarum*] ubi de hoc.

ANNOTATIONES.

a ¶ Tractare. de hoc uerbo, Tractare, uide tex. in c. cum olim, supra de arbi.

b ¶ Præsumant. de hoc uerbo, Præsumant, uide per d. Fel. in c. Iudæi. infra de testibus, in fi. & in c. nonnulli, de rescrip.

c ¶ In glo. 2. de hac glos. uide per d. Barba. consil. 45. in 3. col. in 2. volum.

SVMMARIVM.

1 *Iuris patronatus causa ecclesiastica.*

Connexa eodem iure censentur cum his, quibus conuertuntur; ibid. & nu. 4. & 5.

2 *De causis spectantibus ad seculare forum quare index ecclesiasticus cognoscit incidenter, & non e conuerso.*

Pœnitentium causæ pertinent ad ecclesiæ forum, ibid.

3 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 4.*

Adhærentia sunt iuris, cuius ea sunt, quibus adhærent.

Religiosæ, & sacræ res nullius sunt iuris, ibid.

Diuini iuris quod est, nullius in bonis est, ibid.

5 *Additio glossarum.*

Laicus quæ tractare non possit. ibid.

CAPVT III.

Qvanto. Nec summatur, nec diuisionem recipit. Et potest continuari præcedenti. c. 2. respon. secũdum 1 Fran. cum laici † non tractent ecclesiastica negocia, quærebatur, an causa iuris pa. esset ecclesiastica. [*Connexa*] no. quod connexa eodem iure cẽsentur cum his, quib. cõnectuntur supra de consti. translato, Pe. [*Ecclesiastico*] dicit Host. in curia Regis Angliæ, cui scribitur, adhuc contrarium obseruari. [*Valeat*] nec principaliter, nec incidenter, qui fi. sunt 2 legi. laror. Sed † quare iudex ecclesiasticus incidenter cognoscit de causa, quę spectat ad seculare forũ, & non è conuerso? no. hic Pe. & dicam in præ. decr. lator, super ulti. glo. & secundum Vin. de ordi. cogni. tuam, super ulti. gl. [*Diffiniri*] idem in causis pœnitentium. 11. qõ. 1. aliud, secundum Tan. & Philip. 3 ¶ Gl. unica † summari potest per modum obiectionis assumendæ. ibi, & laicus, uel per modũ quæstionis, quare. s. dicatur annexum, & non simpliciter spi- 4 rituale. ¶ [*In* † *glo. 1. ibi. quæ religiosis*] sicut non uendico monumentum, & ita nec lapides adhærẽtes monumento. [*& ibi, §. nullius*] sequitur, iuris sunt res sacræ, & religiosæ, quod enim diuini iuris est, in nul- 5 lius bonis est. ¶ [*In* † *glo. 1. ibi, merè spirituale*] eadem ratione transit in hæredes. 11. q. 7. filijs quod nõ esset, si esset merè spirituale. 8. qõ. 1. Apostolica. dicebat Hostien. merè spirituale laicus nec tractat, nec possidet. merè temporale laicus tractat, & possidet. hoc uerò ius non tractat, ut hic; sed possidet, uel quasi, tamen de gratia, de iure pa. c. 3. [*& in fi.*] secundum Lau. de hoc 16. quæst. 7. piæ mentis, Pe.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio huius decretalis quæ.*

Decretalium collocatio mutata est in renouatione compilationis, ibid.

2 *Clericum conuictum, uel confessum de crimine coram iudice laico non puniẽ, & si coram se, puniẽ pœna debita, nisi in casu, siue inuiti, siue uoluntarij fiat coram laico, num. 13. uer. inuiti.*

Dispensare potest episcopus cum clerico in pœnalibus, & in quibus. ibid. ad num. 9. 16. & 17.

Depositum clericum non statim tradit curiæ, ibid.

Diuisio decretalis ibid. uer. & secundum.

3 *Remittere clericum solebat tempore scribentis index secularis ad ecclesiasticum, & quomodo fiebat id Paduæ.*
Ex confessione facta coram non suo iudice oritur præsumptio, & quodammodo praiudicium ad facilius condemnandū, ibid.
4 *Pœna uariæ statuta ex uarietate criminum, & remiss.*
Suspensionum uariæ species, & quæ, remiss.
Depositio qualiter facienda, ibid. ad uerb. deponi.
5 *Suspendendi qui sint.*
Remouendi à beneficijs qui.
6 *§. De aldulterijs casus, & intellectus quis.*
7 *Dispensatio non est necessaria in criminibus occultis. aliquando i est debita, & potest fieri inuita parte, & quando, ibid.*
Cum accusatore, qui non probauit, fieri non potest ab episcopo, & ratio. ibid. uer. cum accusatore.
Ea in quibus rebus intelligatur facta simplex ab episcopo, & ad quæ per eam fiat habilitatio, Est late interpretanda, nu. 8.
Supplementum ad contex. ad uerb. debet, nu. 7.
8 *In episcopos promoueri, qui nequeant sine licentia Papæ, ibid. in fine.*
9 *Dispensare potest episcopus absque capitulo, & de quibus possit electus non consecratus dispensare. cum deposito non dispensat, nu. 10. & de quibus maxime criminibus dispensare possit, uide latius, nu. 16. & 17. & nu. 9. supra.*
10 *Depositus quis tradatur curia, ad dicti. quemlibet, & de quo deposito intelligatur hæc decretalis, & illa, cum non ab homine, infra eod. & duplex est. & qui statim sit de seculari foro, eod. nu.*
De degradato eadem repetas, eod. nu. & qualiter quis degradetur, nu. 18. remiss.
11 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 12.*
Sententia à non suo iudice neminem litigatorum constringit, nisi per reconuentionem, & nu. 13. & 14.
Opinio cuius granata, est suspendi potest, & quousque, uer. ib dicitur.
Concessum in quibusdam, uidetur in alijs negari §. 1. & nu. 17.
Dispensatio ubicunque non prohibetur, an intelligatur esse permissa, uer. edictum. §. 1. & nu. 17.
Pœna crescere contumacia crescente debet. §. 2. & nume. 17. §. penul.
13 *Additio glossarum.*
Laici sunt infesti clericis, ibid.
Cap. multi. 2. q. 1. intellectus, ibid. uer. Dupliciter, uel ut ibi.
Pœna ecclesiastica potius absoluit, quàm condemnat, ibid.
14 *Reconueniri'ne possit clericus in iudicio seculari.*
15 *Suspensionem potest euitare clericus per episcopi dispensationē, & quo casu.*
Restituere Princeps, & Senatus potest, ibid.
Senatum habet ecclesia. Episcopus est ecclesia, ibid.
Non uitatur clericus dispensatione habita, cum toleratur, ibid.
Suspensio clerici hic quare fiat, ibid. in fi.
16 *Adulterium qua pœna plectebatur in ueteri testamento, & quo modo intelligatur epitheton eius, Grauius.*
Dispensare de quibus criminibus maximè possit episcopus, eod. num. & num. 17. & supra num. 2. 9.
Grauius, dictio, quibus exponatur modis. & num. 16.

CAPVT IIII.

2 1 AC si clerici. [a] Decre. istat† continuatur decr. infra. de testi. de cætero, vt patet in 1. compil. & incipiebat, & si clerici. & sicistud, at, respicit partem decisam. & istę duę, & infra, de cō uer. coniu. verū. & de spon. duo. licet, olim erat uni-
2 ca decr. & hoc dicit. Clericum† conuictum, vel con-
b fessum de crimine coram iudice laico [b] ex eo non punit episcopus: sed coram se confessum, uel conuictum punit pœna debita; nisi cū illo dispenset, quod potest in adulterio, & minoribus. Depositum verò non statim tradit curiæ. Et secundum prædictam summationem habet. 4. dicta, & sic 4. partes. secūda ibi, si uerò. tertia ibi, de adulterijs. quarta ibi, sed non debet [*coram seculari*] coram quo forte fuerunt ducti de facto ratione alicuius maleficij. [*Propter hoc*] idest propter talem cōfessionem, uel probationem [*A suo episcopo*] cui constat illum clericum sic fuisse
3 confessum, uel conuictum; ut† quia iudex remisit clericum cum actis, ut fieri solet, secundùm Hosti. Paduæ, cum ibi eram, fiebat hoc cum tubis [*Condemnandi*] præsumptio tamen oritur ex illa confessione, & quodammodo præiudicium, quare facilius condemnari potest. C. de lib. cau. iubemus. ff. de iureiur. si duo patroni, Vin. [*Sicut*] probat per simile, Pet. [*Coram ipso*] repete non tenet [*Si uerò*] supra clerici accusati, Host. [*Coram episcopo*] suo, aliàs contra supra versi. proxi. Host. [*Talia crimina*] secundum uarie
4 tatem † criminum sunt statutæ uariæ pœnæ, quod dic, ut supra, de offi. ord. ad reprimendam, in glos. 2. [*Suspendi*] uarias suspensionum species per ius canonicum introductas collegi in cle. de pœnis, cupientes, in glos. not. nouam [*Deponi*] habita distinctione in modo agendi. infra de simon. dilectus. 2. titu. [*Su-*
5 *spendi*] ut † fornicarij, de coha. cleric. & mulie. clericos [*Remouendi*] vt homicidæ & symoniaci. infra, de accusatio. inquisitionis. primo responso. & hic lege versicu. 1. scilicet non debet, &c. secundùm Ho-
6 stien. [*De adulterijs uerò*] Hosti. uidetur † intelligere, quòd hoc aduersetur ad superiora: quia supra dictum est de clericis accusatis: hic loquitur de sponte confessis, uel non accusatis. Vel aliter habet episcopus clericum amicum, cum quo uult dispensare, & non eum punire, quæritur, an possit. habent etiam interdum eum exosum ita, quod non solùm non uult dispensare cum eo, sed etiam vult cum grauiori pœna punire; & de hoc tractabit infra [*Cri-*
7 *minibus*] manifestis: † quia in occultis dispensatio nō est necessaria; quod dic, ut supra, de temp. or. c. vlti. [*Potest*] & debet, secundùm Petr. & Abb. l. di. domino sancto. Est enim quandoque dispensatio debita; & de hoc. 1. q. 6. & exigunt. nec impeditur propter scandalum, de quo dixi de tempo. ord. ex tenore, super glo. 2. in fi. versi. sed nonne. Dicunt etiam. G. Na. & Io. de Deo, Franc. Pet. & Abb. ꝙ episcopus inuito accusatore etiam qui iam probauit, potest dispensare cum accusato, qui egit pœnitentiam, cum hoc habeat a iure, ꝙ beneficium non est sibi auferendum, infra, de reg. iu. indultum, lib. 6. cum suis concordantijs. nec facit iniuriam &c. supra, de elect. cum ecclesia, ad hoc. l. di. si quis presbyter, & uide quod dixi supra, de elect. dudum. 1. super glos. talis electio, & 2. in gl. hic non facit, circa medium, & in fi. & de hoc per. G. in spe. de abolitio. §. 1. vers. sed cum supra. Cum accusatore uerò, qui non probauit, dispensare non potest: tum quia punitur ex præsumptione calumniæ: rum quia non egit pœnitentiam, de hoc per Guil. in Specu. tit. 2. § nunc de episcoporum, uersic. sed nunquid eum accusatore. quid uerò dixerint hic de deposito, dicam infra. de cleri. ex. mini. c. clerici. Di-
8 cunt † autem idem Pet. & Abb. ꝙ per simplicem dispensationem episcopi dispēsatum intelligitur in acquisitis, & acquirēdis ordinibus, & beneficijs. Cum enim dispensatio sit beneficium, est latè interpretandum. de don. c. cum dilectus. de verbo. signifi. olim, quòd intelligit ipse Abb. quò ad iura, quæ dispensans conferre potest, & sic non obst. de consanguinita. & affinita. quòd dilectio, & facit de priuile. quæ circa. Dicunt etiam, quòd per dispensationem episcopi nō erit habilitatus ad episcopatum; ad hoc de electio. innotuit. & sic notorij fornicarij, & alij similes,

les, quantuũcunq; pœnitentiã egerint, non possunt
c sine licẽtia Papæ in episcopos promoueri; [c] quod sa
9 tis est graue, secundum Ab. [*Episcopus*] per hoc † ui-
detur, ꝗ episcopus sine capitulo dispensare possit;
de hoc infra de elec. cum ex eo, lib. 6. in glo. licet igi-
tur. de electo autem non consecrato tenet hic Fran.
ꝗ dispẽsare potest in pœna, quam imponere posset;
in illa, quam imponere non posset, dispensare non
d poterit. alle. de sen. ex. cum illorum [d] [*post peractam*]
10 & ante † depositionem: quia cum deposito non di-
spensat. 2. q. 6. i deo, Vin. de hoc infra, de cleri. ex. mi.
clerici [*Quemlibet*] fallit in casibus, qui no. infra, de
hære. ad abolendam. in gl. tribus enim [*Depositum*]. i.
degradatum, secundum Pe. Abb. & Egid. & quod
infra dicit, tradere, exponunt. i. relinquere, infra de
uerb. sig. nouimus. & per hoc dicebat Pe. degrada-
tum non statim esse de foro seculari, & gaudere cle
ricali priuilegio. 81. dist. dictum; de hoc infra de hæ-
reti. ad abolendam. & istud est falsum, infra de pœ-
nis. c. 2. in fi. lib. 6. & dic ut ibi in ult. glo. Intelligas er-
go istam decre. & illam. infra e. cum non ab homi-
ne, de uerbotenus deposito, nõ de actualiter degra-
11 dato, qui statim est de seculari foro ¶ Prima † glos.
e [e] ponit casum exceptum. secundò signat contrariũ
de c. multi. ¶ Secunda alle. tres concor. & soluit per
contrarium decr. si diligenti. secundò quæritur sub
nube de sententia contra clericum lata per laicũ in
causa reconuentionis. tertiò quæritur de sic condẽ-
nato de crimine, quod infamet, an &c. ¶ Quarta gl.
respondet per quæstionem, scilicet quæ sit legitima
probatio, & soluit, dicens considerari personas, &
modum. ¶ Quinta glos. primò signat contrarium
de c. quid in omnibus, & dat duas solutiones. secun-
dò arguit à contrario, ꝗ episcopi non dispensent in
maiorib. adulterio, nec ubi non sunt expresse per-
missi, dicens, ꝗ hæc est quorundã opinio, ad quam
inducit duas decret. Demum recitat opi. contrariã,
ad quam inducit. 5. exempla maiorum criminum;
subdens genus, ad quod inducit duas decret. & unã.
l. & exprimit, quorum fuit opinio, & illam una rõne
coadiuuat. ¶ Pe. glo. alle. duas concor. & soluit con-
trarium de. 8. iuribus. ¶ Vlti. reci. signat contrarium
12 de c. cum non ab homine. ¶ *In* † *glo. 2. ibi. l. ulti.*] quæ
sic dicit, etiam in priuatorum causis hæc forma ser-
uetur, ne quẽquam litigatorum sententia à non suo
iudice dicta constringat [*& ibi, præterea.*] ibi dicitur,
ꝗ sine accusatione potest prætor remouere tutorẽ
suspectum [*& ibi, nullum.*] uide infra ut eccle. benefi.
c. uno, in 3. glo. ¶ *In glo. ar. contra ibi. l. maritus*] uide ca-
sum supra de procura. constitutis, in j. glo. [*& ibi, nec
non. §. 1.*] ibi, edictum, quo prætor pollicetur se resti-
tuturum, si per leges, plebiscita, senatusconsulta, edi
cta, decreta principum licebit: exponitur. i. si prædi-
cta non prohibent. ¶ *In gl. pen. ibi, relegati ad tempus*] re
legatus non parens deportatur in perpetuum, & de-
13 portatus non parens capite punitur. ¶ *In* † *glo. 1. ibi,
infamatum.*] sed hoc non uidetur sic omnino tenen-
dum. laici. n. sunt nobis infesti. 2. q. 7. laicus quod dic
f ut no. infra de pur. can. cum in [f] iuuentute. §. j. Host.
[*& ibi, ar. contra*] ad textum, non ad proximè dicta.
[*Et in fi.*] dupliciter, uel ut ibi dicatur seculare iudi-
cium ecclesiasticum, quod est de rebus secularibus;
uel loquatur de laico. uel dic secundum Vin. illud lo
qui quantum ad pœnitentiam. ar. de pœni. dist. 1. quã-
uis. 22. q. 5. hęc uidetur. & quia pęna ecclesiastica po-
tius absoluit, quàm condemnat, de pœ. dist. 2. sed &
continuo. uel melius secũdum eum loquitur, cum
clericus conueniens laicum recõuenitur ab eo ciuili-
ter coram laico iudice. ¶ *In gl. 2. ibi, inuiti*] Fran. Vin.
dicit se de hoc nõ curare, an uolentes, uel inuiti fue-
rint tracti. licet. n. de illo sit curandum, ubi tractatur
de pœna illius decre. ubi tamen hoc solum quærit,
an cõfessio, uel probatio præiudicet ita, ꝗ ecclesia-
sticus iudex ex illa condemnet, semper est dicendũ
g ꝗ non, sine fuerit spontaneus, uel inuitus. [g] uide tñ,
quod post Inn. dixi, de elec. per inquisi. super glo. ta
lis [*& ibi, Cuius in agendo*] ubi Io. no. quõ Papinianus
intellexit. l. statim alle. & quomodo Iustinianus eam
per auct. ampliauit [*& ibi. q. 11.*] quod intellige, ut
14 ibi no. in summa [*& ibi, condemnabit*] Idem † quæri
posset secundum Vin. de clerico reconuento, & cõ-
demnato act. l. Aquil. de seruo occiso [*& ibi, Infamis*]
h Imò, [h] ut ff. de his, qui no. infa. l. 1. & l. furti, Host. &
Pe. de hoc 2. q. 1. multi, in 5. gl. Dicto Ho. concordat
Gof. & idem Vin. dicens, ꝗ sibi imputet, qui laicum
conuenit, & inducit decret. cum te, de re iudi. Itẽ ex-
ceptio ciuilis est; & tamen infamat, & ideò libertus
contra patronum de dolo nõ potest excipere. ff. de
doli except. apud §. aduersus. Melius tenuit dictum
glo. cui uidetur concor Gra. 2. q. 3. §. hinc colligitur,
contra 6. q. 1. inframes. Hug. & quidam alij dicũt, cle
ricum recõueniri non posse corã iudice laico actio-
ne, quæ infamet. imò uidetur, ꝗ de nullo crimine
clerici etiam ciuiliter, uel in modum exceptionis,
puta ut repellatur à testimonio, laicus iudex cogno
scere possit, super quo uide, quod notaui, infra ti. 1.
uerum. in gl. 2. post Inn. & Hosti. & de hoc etiã nota-
ui post Host. de mu. pe. c. j. in glo. reconuentio, & an-
te medium, uer. utrum autem laicus, & facit de cle.
coniug. c. uno, lib. 6. ubi tenet Arch. ꝗ etiam in ciuili
non possit clericus reconueniri coram laico, dicẽs,
ꝗ regula de hoc negatiuè tradita. 11. q. 1. c. 1. & 2. nũ-
quàm reperitur uitiata etiam in causa reconuentio-
nis, facit infra e. qualiter; sed responde, ut ibi dicam.
Hoc placebit domino meo in legibus, qui dicebat,
ꝗ lex, cum Papinianus, loquebatur, cum accumu-
latur forum foro, non, quando mutatur. hanc par-
tem tenet etiam Pe. de Bel. per hanc potissime ratio-
nem: quia clericus etiam expresse iurisdictionẽ lai-
ci ad causam suam prorogare non posset, infra tit. 1.
si diligenti. ergo nec tacitè, satis ꝓbabilis est hæc opi.
i tamen minimè sunt mutãda [i] &c. ff. de leg. minime.
Et ad rationes contrarias respõde, quòd licet de cle-
rico nõ habeamus casum expressum. satis est, ꝗ tex-
tum habeamus, ꝗ recõuentio facit illum iudicẽ, q
alias iudex non est. Capitulum primum per eũ alle.
loquitur in accusatione. secundũ loquitur in eo, qui
trahit, ut dicã infra e. qualiter. Ad rationẽ domini
mei dico, quòd hic nõ fit mutatio, sed accumulatio,
cum reconuentio nõ faciat laicum iudicem, nisi in
illa spẽ, & in alijs remanet sub suo iudice ecclesiasti-
co. & concluderet illa ratio, quod laicus conueniẽs
clericum coram ecclesiastico iudice, ibi reconueni
ri non posset. Ad rationem Petri respondeo, nega-
ri nõ posse, quin clericus faciat laicum iudicem cau
sæ suæ agendo coram ipso contra laicum, quod er-
go potest actio, possit reconuentio. Et fortius hæc
ratio procedit, cum coram laico conuenit laicum,
quem etiam posset coram ecclesiastico conuenire
infra titul. 1. cum sit. multi clerici amplectuntur il-
lam opinio. sed uidetur sapere tyranniam, & con-
tra æquitatem [*ibi, grauata*] maximè secundum Vin-
cent. Ala. Tan. & Philipp. secundum quos illa con-
demnatio sufficiet ad suspensionem, licet non ad
depositionem, ut dicit glos. Hostiens. contra, ut sta-
15 tim dicam [*& tibi, suspendi*] Hoc † tolerari potest
secundum Hostiens. nisi post pœnitentiam dispen-
setur cum eo etiam per episcopum. nam & prin-
ceps, & senatus restituere possunt. ff. de postul.
l. prima. §. de qua; & ecclesia habet senatum. 16.

q.1.ecclesia,quæ est in episcopo, & episcopus in ea. 7.q.1.scire. & dispẽsatione habita cum toleratur ab ecclesia,non uitatur,de cohabi.cler.& mul. nostra, & c.tua.& c.fi.Dixit autem Host.istum suspẽdi propter hanc infamiam tantum, & non propter crimẽ cum illud probatum non sit quò ad pœnam ecclesiasticam imponendam: quia nec ad hoc agebatur. antiqui contra,ut proximè dixi [*& ibi c.ulti.*] secundum Ala.[*& in fi.*]& 2.q.1.c.1.& C.de cõfessis.l.una, & hic per Tan.Phi.¶[*In gl.puta,ibi,iudicis*] saluo eo, ꝙ l de mulieribus l dicitur,infra eo.tit.c.2.lib.6.[*& ibi, illi,qui*]de hoc 3.q.9.testes. ¶[*In gl. 2.ibi,ar.contra*]ad id .ſ.ꝙ adulterium numeratur inter minora, secundum 16 Host.[*& ibi,adulterio*]ꝙ † in ueteri testamento puniebatur morte, Leuit. 20. Deut. 22. ergo nil grauius quò ad pœnam[*& ibi,communiter*] sic exponitur 1.q. 3.peruenit. [*& ibi, incestus*] in quo tamẽ dispensat episcopus; quod dic, ut no 27.q.1. uirginẽ.no.hic Vin. episcopũ nõ posse dispensare in adulterio incestuoso,alleg.ff.de adult.uiri passam.§.præscriptione [*& ibi,malum*]uel dic grauius non ratione commissi,sed illati : quia duorum animæ polluuntur, secundum Vin.[*& ibi,quidam*]Pet.Hisp.[*& ibi.prohibita*]& hoc tenet Phil.eadẽ ratione. Et uide quod ibi dixi.hoc dictum fortificatur per canones 24.q.3. cum quibus, 17 in fi.alleg.c.seq.quod incipit,canonum,ubi † episcopi dicuntur magistri & custodes canonum.Item canones sunt ab omnibus obseruandi 20. di.si decret. 88.di.nulli 25.q.1.nulli fas,& supra de consti. c. 1.ergo illos relaxare nõ licet, nisi cui permissum est 25. q.2.amputato [*& ibi,occultis*]quod dic,vt supra de tẽpor.ordi.c.ulti.[*& ibi,ulti.*]ubi de hoc,& q.3.ex multis[*& ibi,si alicuius*]ubi de hoc,& de renun.post trãslationem [*& ibi, scismatici*] fuit dictum Io. quod etiam repetit Ber. infra de scisma c.2.in fi. ulti. glos. sed capitulum alle.hoc non probat,licet finis dicat, ꝙ propter graues dissensionum scissuras,ubi multorum strages iacet.detrahatur seueritati [*& ibi,nuper*] Franc.dixit,quòd hæc decret.non facit:quia loquitur de absolutione excommunicationis,quæ ex faciliori causa permittitur, quàm dispensatio:quia non sunt iura:ꝙ quis in excommunicatione decedat, infra de appel.qua fronte,ad hoc de sent.excom.cum illorum. per quem patet secundum eum, ꝙ maius est dispẽsatio, quàm absolutio.facit quod no.de electione cupientes.§.cæterum.lib.6.in gl. est ergo [*& ibi, prohibitorium*] certorum casuum, ut dixi, de spon. cum apud.& ibi Vin. dixit episcopũ posse dispensare,ubi non inuenitur prohibitum,& inuenitur aliquando dispensatum. Si enim nouum inopinatum contingeret,consuletur superior,& in illis intelligitur prohibitum,secundũ eum [*& ibi,& Tan.*] & Ala.& Inn. qui dixit non prohibita intelligi minora [*& in fi.*]ali qui dixerunt,ut Pe.de San. hic, quod dictum ponit Egid. ꝙ contra canones illos,qui non inducunt irregularitatem,episcopus dispensare non põt, sicut supra de temp. ordi.dilectus,de renun. post transla. Sed si canon inducit irregularitatem prouenietem ex defectu,ut bigamia, episcopus non dispensat, de biga.super eo. & c.nuper. Sed si prouenit ex delicto alieno, dispẽsat episcopus etiam in maioribus adulterio 1.q.1.c.1.& fi.Sed si procedat ex delicto ꝓprio dispẽsat episcopus in adulterio in minoribus,in maioribus non,ut hæc est ratio secundum istos, quare facilius dispensat contra canones inducentes irregularitatem:quia post penitentiam cessat constitutionis causa, quod non est in aliis.& facit, quod no.26. dist. deinde.primum tollitur,secundum Host.supra de æta.& qua.præterea,& c.indecorũ. est enim prohibitum,ne patienti defectum ætatis,uel ordinis beneficium conferatur cum cura. & si hoc fiat, nulla irregularitas inducitur: & tamen per episcopum dispensatur,ut ibi in si.dic tamen hodie,ut co.ti.c.uno, lib.6.Contra secundũ est,quia cum mutilato dispensat episcopus,de æta.& qua.tuam:& tamen est ibi irregularitas prouenies ex defectu,li.di.qui in aliquo. Contra tertium est, quia illegitimus ex alieno delicto irregularis est,& tamen cum eo episcopus non dispensat;qd dic,ut de fil. presby.c.1.li.6.Cõtra quartum est, quia quandoque conceditur in maioribus adulterio,ut dicit glo. & quandoque in minoribus m prohibetur. Vnde dic, quod episcopus dispensare m potest in adulterio,& minoribus,ubi expresse in iure non prohibetur, in maioribus, nisi ubi expresse conceditur. & per hoc breue intelligitur, plana est materia, & nullam recipit calumniam, secundum Host.qui hoc habuit ex eo,quod no.Tan. & Goffr. hic,& infra de cler.coniu.sane.2.per quam decre.arguitur,quòd dispensat cum periuro. de materia huius glo. plenè in spe.ti.2.§.nũc de episcoporum,uer. in his igitur casibus,& uer.se. nunc restat discutere, per quem modum iudicemus crimina fore maiora,uel minora,quàm adulteriũ. ¶[*In glo.hoc ideo, in fi.*] n supra de tempo.ord.ex n tenore,de eo,qui cogno. consan.uxo.suæ.c.2.de furtis,c.ult.¶[*In glo.81.ibi,conterere*]secundum Tan.[*& ibi.§.ult.*] & infra de re iud. cum æterni,de pœnis,fœlicis,li.6.§.ult.& uide quod ibi dicam in glo. patet ergo & in concilio Vien. eo. tit.si quis suadente. ¶[*In glo.ulti.in fi.*]& qualiter † de- 18 beat degradari, habes infra de pœnis c.2.lib.6.

ANNOTATIONES.

a ¶At si clerici.an clericus accusatus de crimine coram iudice seculari,ab eo possit absolui,uel condemnari,uide glo.in l.nemo qui,de re.iu.& uide in repe.domini.Pe.in regula ea quæ, de re. iu.lib.6.& uide etiam Bal.in l.quoties , C. de iud. ad id , quod hic dicitur de confes. & uide omninò Inno. in c.per inquisitionem, & quod ibi scripsi,supra de ele.& quod scripsi in repe. in tit.de confes.secundum di.Ang.et dictum Bal. in l.clericus.C. de episc.& cler.Arebi.

b ¶Iudice laico.iudex secularis est incompetens in causa clerici, uide pulchre per dn.Barba.in consi. 45.in 2.col.

c Promoueri.Vide Io.And.de conces.præben.dilectus,in glo.no. & de fil.presby.c.3.lib.6.& eo.tit.c.1.hac compil.in fi.tex.

d ¶Illorum.Et quid in c.sede uacante,uide Ioan.And. super præalleg.glo.lib.6.& Fed.de Senis consi.29.

e ¶Prima glo.de hac glo. inquantum dicitur ex hac confessione facta in iudicio seculari clericum non esse condemnandum,adde ea,quæ habentur in c.cum omnes,de ma.& obe.& in l.fi.C. de preca. per Cyn.Old.Saly.& alios in l.singuli, C.de accusa.

f ¶Cum in.Aliter no.glo.quæ incipit 9.q.3.c.qualiter, el 2.ubi uide & Io.And.super illa,& specu.in tit.de absolut.§.fi.uer.quid si liqueret.

g Vel inuitus. Non enim hic quærebatur de pœna c. si diligenti, sed de ualore confessionis,uel probationis.

h ¶Infamis.imò Condemnatus de facto fit infamis,ut in gl.quod intelligitur , si per definitiuam sit dãnatus : interlocutoria non infamat,nisi sit executioni mandata l.fustibus.C.de his,qui no. infa.ubi uide Bal.& Saly.& sic tantum operatur interlocutoria recitata quàtum diffinitiua.an autem confessio sola inducat iu. infamiam,uide Bal.in l.si furti,eo.tit.& glo.in l.ictus fustium , ff.eo.tit. & idem de notorio solo . & an damnatus ex statuto sit infamis,uide Bar.in l.fi.ff.de pu. iudi. & ibi per ipsum alia plura ad materiam .

i ¶Sunt mutanda.In casu tamen,quo ista opi.sit uera, limita illã prout facit glo.in c.relatum,de iu.patro. in glo.pen. per illum tex.ibi alleg.quod est no.

k ¶Aequitatem.Primam opi.Archid.& Pet.tenet Iac.But. in authen.& consequenter,C.de sen.cum illa glo. Ioan.Andr.& Fe. concordat,Cy.Bar.& Bal.in illa authen.& ibi uide plurimas ipsorum rationes,& idem ibi glo. Accu.& ad euitandam infamiã in criminibus famosis sunt tria remedia.primum,ut reus in illo ueniat ad iudicium per procuratorem,ut est tex.no.in l.facti,§. si quis alieno,ff de his,qui no.insa.& ibi Bar. & est gl. in c.cum te,præalle.secundum remedium,ut reus non expectata sententia soluat condemnationem,& illam apud iudicem deponat,ne

l.si

l.si reus,& ibi per Bar.ff.de procu.& ipse no. in l.ictus fustiom, præalle.& in l.fi.ff.de publi.iudi.tertium est,ut iudex io senten tia eius seruet famam. quod potest;ad hoc quod oo.Bar. in l.di uus ff.de iniurijs,& in §.pœna grauior,in l.qoid ergo, & l.& si seuerior,ff.& C.de his,qui no.infa.

l ¶De mulieribus.Ille tex.est oo.in hoc uidelicet,ubi persona sit talis,quæ sit priuilegiata io noo ueniendo corã iudice,& perso na iudicis sit talis, quòd ipsum statim non conueniat ire ad testem,ot qoia episcopus,uel cardinalis,tunc potios læditur natura causæ,quàm lædatur prærogatiua iudicis, qđ est bene no.

m ¶Episcopus dispensare.adde quòd etiam episcopus ex causa urgenti & maxima dispeosare posset,ubi esset prohibitus,ita Bald. in l.omnes populi,ff.de iu.& iu.per tex.in l.si hominẽ,ff.maod.

n Ex tenore.Vide Inno.in glo. Io. And.ibi, quæ iocipit, de hoc in princ.ubi dicit,quòd peccator post confessionem ante pœnitẽtiam incootinenti licitè celebrat.

S V M M A R I V M.

1 *Vasallus paratus coram domino respondere, coram alio super feudo conueniri non debet,& de quo feudo intelligatur, nu.2.*
Diuisio decretalis, ibid.
2 *Præiudicialis quæstio feudi est in primis expedienda, & coram quo, uer.hoc dicit.*
Feudi quæstio hic intelligitur tam ecclesiastici, quàm secularis, ibid.in princ.
Feudum qui negat, si conuincatur, amittit hoc ipso ius, quod in eo habebat, eod.nu.uer.is tamen.
3 *Feudi quæstio si sit tam ciuilis,quàm criminalis,coram quo,uel quibus est agendum, & quando quæstio feudalis dicatur, & nu.4.5.9.& 13.*
In dubio cognoscit ecclesia,ibi.uer.si autem fuerit.
Causæ actionis suæ expressio quid differat ab non expressa, eod.num.3.circa fin.uer.Sed si reus.
4 *Feudi dominus quando cognoscat.*
5 *In feudali causa ad quem appelletur,& nu.6.& 9.in fine.*
6 *Quæ libellus debeat continere.*
7 *Dominum feudi etiam de consensu litigantes dimittere non possunt. si causa est contra ipsum,ubi tractabitur,nu.13.*
Pares dimitti possunt à domino,& uasallo, ibid.
8 *Pares qui dicantur,& à quibus eligantur,sunt ordinarij, Iurisdictionem mandare possunt, qui eam habent à lege, eod.num. uer. Alij dicunt.*
9 *Ordinem iudiciarium seruabunt pares, & ratio.*
Iurisdictio infeudatur, & qui eam ita habeant, ibid. in fine, & nu.10.& à quibus, ibid.
11 *Sententia est nulla lata de re feudali à iudice non suo.*
12 *Epilogus, & additio,nu.13.*

C A P V T V.

1 CAeterum. Casus.Vasallus † paratus coram domino respondere,coram alio super feudo cõueniri non debet. & tria facit; quia narrat, prohibet,& moderatur. Ponit igitur primò factum deinde ipsius prohibitionem. demum prohibitionis moderationem. secunda ibi, Nos id. tertia ibi,

2 Quamdiu [*Ecclesia tua*]ergo † non solum in feudo [a], a quod habetur à laico, sed etiã quod habetur ab ecclesia, hæc exceptio locũ habet; quod est bene no. secundum Host. [*Constat*] hoc ideo dicit, quia si uasallus neget feudum,hæc quæstio tanquam præiudicialis est coram ordinario terminanda, arg.infra de ordi.cog.tuam,insti.de ac.§.præiudiciales:is tamen, qui negat feudum,si conuincatur, amittit hoc ipso ius,quod in feudo habebat,arg.8.dist.quo iure.ff.de rei uend.l.fi.& est expressum in li.feu. si de feu. controuer. fu. si uasallus feudũ, & de capi. Cor.c.si fue. tamen, ex quo negat, agetur coram ordinario, ut

3 est dictum secundum Host. Scripsit † autem hic Innoc. & Host. post eum,quòd si quæstio feudi uertitur inter dominum,& uasallum confitentem rem, de qua agitur, feudalẽ,scilicet ut de ea reddat tributum,uel aliud simile,corã paribus curiæ agitur;hoc saluo quòd si pares grauarent ecclesiam, posset appellare ad proximum superiorem,uel ad Papam.2. q.6.ad Romanam.& c. si quis vestrum. Alij contradicentes, quòd tantum proximus superior appellabitur,etiam si sit laicus;& in hoc remittit Ho, ad decre.de ap. Romana.§.debet. ad id, quod dicit, infra e.gl.uer.sed quæro. Sed quid si dominus non ex pectato indicio parium expoliauerit uasallum? respõdeo,si fuerit uasallus laicus,conuenietur dominus corã paribus curiæ interdicto,unde vi, si uis armata fuerit. alioquin propter honorem domini actio. in factum,uel alia actio.ar.ff.de ui & ui ar.l.1.§.interdictum.Si autem fuerit clericus expoliatus,statim per iudicem ecclesiasticum est cogendus restituere clerico, quod rapuit. quia sacrilegus est; quod est crimen ecclesiasticũ. 16.q.1. in canonibus. & patet.infra ti. 1.conquestus. & etiam si dubium sit de spoliatione; tamen cognoscet ecclesia, ar. 23. q. 3. si quis de potentibus,& infra de iure patro.relatum,vbi de hoc. Alij dicũt coram ordinario rei,non coram paribus,vel domino,semper agendum ad restitutionẽ in interdicto,etiam si laicus sit spoliatus.infra ti.proxi. ex parte. B. & forte hoc est melius. quamuis potest dici illã decre. posse habere locũ, quando alius, quam dominus spoliauit. uel dic, ut dicunt tertij secundùm Inno.& Hosti.forte non male,ꝙ quandocumque agit̃ de iniurijs in feudo, uel de feudo, uel ratione feudi commisis in dominum, uel alium, si agitur de re feudali, uel proponatur condictio ex l. feudorum, semper agẽdum est coram domino,uel paribus.Si uerò casus est,quo non posset agi condictione ex l. feudorum, semper aget̃ coram ordinario.& est ratio, quia dominus feudi non habet iurisdictionem supra uasallum, nisi inquantum lex feudorum concedit, nisi ex illa l.agatur, nõ potest quis coram eo conueniri.ubi uerò condictione ex l. feudorum agitur, numquam, uel raro imponitur nisi pęna amisionis feudi,uel alia super re feudali.Si autem coram ordinario iure communi agitur, legalis pęna imponitur corporalis, uel alia. Item ubicumque de re feudali agitur siue rei uẽdicatione,siue interdicto, uel alia quamuis actione inter duos recognoscentes feudum, & tantũ illi iuri innitentes,agitur tantum coram domino feudi, ut hic.nec ob. infra ti.proxi.ex parte.quia illa domina potius iure dotalitij,quam aliorum iuuabatur. Dixit autem Inno. ꝙ si inter duos uasallos sit controuersia, quia unus uendicat ab alio rem: quia dicit,quòd in feudo succedere debet, uel aliàs dicit ad se pertinere, alius autem negat,uel dicit se ius habere in re feudali,quam alius tenet, quia ius est sibi constitutum de cõsensu tam domini, quam feudatarij, quorũ consensus requiritur,quia utriusque interest; tunc etiam si uterque dicit se habere feudum, siue ius ab eodẽ domino,coram domino feudi agendum est,ut hic.Si autem actor,uel reus dicit se nõ habere ius in re illa ab

b eo, quem aduersarius dicit dominum, tamen [b] ipse cognoscet, an res sit feudalis, coram quo citatio facta est, sed non diffiniet super hoc.s.an sit feudum, uel non,sed an sua sit iurisdictio.ff.de iudi.si quis ex. Alii dicunt, quòd non debet esse iudex, quia dicitur dominus, & de hoc est quæstio, an sit dominus, unde suspectus est. C.ne quis, in l.1.ff.famil. ercis.l.si pignori,sed coram ordinario rei agitur, & fallit hæc

c regula.ff.de iudi.si quis [c] ex.Sed reus potest excipere coram suo ordinario, si ibi conueniatur,quòd iurisdictio pertinet ad dominum:& si uoluerit probare, poterit, quod ab eo tenet in feudũ. quòd si probauerit,

uerit, remittetur ad eum. infra ti. proxi. ex trāſmiſſa, & c. uerum. & hoc intelligit uerum, ubi uendicat rē nulla expreſſa cauſa: quia quādo in genere petit om ne dominium, qualecunq; ſit, etiam ſi feudatarium ſit, in iudiciū deducit. ff. de excep. rei iud. l. ſi mater. §. eadem. Sed ſi diceret, uendico talem rē, quia quæſiui dominium per perſcrip. utile, & directū, uel per emptionē à domino, tunc forte non poſſet reus excipere de feudo coram ordinario: quia non poteſt iudicare, niſi ex cauſa, ex qua petitur, & ita non iudicabit de feudo, ar. optimum. ff. de iuriſdi. om. iudi. l. pe. §. 1. C. ad. l. corneliam, de ſica. l. 1. quamuis quidā dicant, quòd etiam ſi exprimat uenditionē, uel præſcriptionem, quòd etiā tunc ius feudatarium deducit in iudicium: ſed hoc non patitur illud uerbum, directū. & etiam quando agitur actione in rem expreſſa cauſa, dominium ex ſola cauſa expreſſa uenit in iudicium, ff. de excep. rei iudi. l. ſi mater. & ideò ſi exprimatur cauſa prædicta, rectè opponitur exceptio, imò replicatio ſecūdùm Hoſti. coram ordina-
4 tio: quia res non eſt feudalis. non ſolum autem † de reali actione feudali cognoſcit dominus, ſed etiam
d de perſonali, qua ad rem agitur feudalem [d] dūmodo tam actor, quam reus feudum recognoſcat. Nā ſi reus conuentus coram domino, negat rē feudalē eſſe, ſuſpenditur cognitio domini, quouſq; dominus, uel actor probet coram iudice ordinario eam feudalē: quia præiudicialis eſt, ar. in his, quæ in prin. gl. dicta ſunt. Sed quid dices, ſi feudatarius alii con-
e ceſſit aliquam partem [e] feudi, uel aliquod ius in feudo, & ille, cui conceſſum eſt, conuenitur à tertio, qs erit iudex? Reſpon. ſi conceſſit in feudū, fiet ſub eo, quod faciendum diximus ſub primo feudatario, ut ſupra, ſi autem non in feudū dicit ſe habere, corā
5 iudice ordinario agi debet. Sed † quæro, ad quē appellabitur? Reſpon. dicimus dominum in caſu ſuo,
f & pares in caſu ſuo ordinariam [f] iuriſdictionem habere ſibi conceſſam à lege Federici in libro feudorum, de feu. nō ali. imperialem. & ideo ab eis appellabitur proximus ſuperior dominus feudi. ſi nō ſit talis ſuperior, appelletur iudex ordinarius, in cuius
g territorio eſt feudalis res, de qua igitur. C. de iudi. [g] l. ulti. Si autem ageretur de iniuria, quam paſſus eſt ꝫ fidelitatem, uel capitula fidelitatis uaſallus à domino, uel è conuerſo, appellabit iudex ordinarius rei, ar. quia appellationes gradatim ſunt faciēdæ. 2. q. 6. anteriorū. uel dic, quòd ſemper appellabitur iudex ordinarius, ſub cuius iuriſdictione res ſua eſt, etiam ſi agaf de iniuria facta iure feudali, puta interdicto, unde ui, uel alio ſimili. Si autem agatur de iniuriis non in rebus feudalibus factis, ſed extra, nō agetur ſub domino: ſed coram ordinariis. & eodē modo, ſi agatur contra dominum de iniuria facta extra rē feudalē, uel non tangentem fidelitatem, quam domino promiſit, uel e conuerſo; non agetur coram domino, niſi agant inter ſe ad amiſſionem feudi. &
6 hoc in libello † contineri debet, tunc enim corā paribus agitur in rem. ſed ad rem feudalem recuperādā, uel ad ius, quod ibi habet dominus, penitus admittendum. & ſic appellabitur ad ordinariū. ff. ad
7 municip. aſſumptio. §. ulti. nec † poſſunt litigantes etiam utriuſque conſenſu dimittere dominum, ar. infra ti. proxi. ex tranſmiſſa. dominus autem, & uaſallus licitè poſſunt iudiciū parium dimittere: quia
8 hic nulli fit præiudicium. Item † quos dicemus pares? Reſpondeo nō credimus omnes uaſallos uocādos, ut iudicent: ſed ex paribus, vel uaſallis dominus unum eliget, & alterū vaſallus, ar. 2. q. 7. placuit. 11. q. 1. ſi clericus. Alii dicunt, quòd ipſi pares tantum eligēt ex ſe duos, uel quot uoluerint: quia ipſorum eſt iuriſdictio: quæ cum à lege data ſit eis, eam poſſunt, quibus uolūt mādare, ar. 64. diſt. c. 1. 2. & 3. & in multis aliis. c. eiuſdem diſt. & ſequentis. & melius. ff. de iuriſdi. om. & quia, & ſupra de reſcriptis. paſtoralis. t. rā. & 1. §. in multis tamen locis de ꝯſue. ſolus dominus pares eligit, & ipſis curam cōſtituit. primum tamē magis congruit iuri, & æquitati ſecundū Hoſti. & dicūtur pares, quia omnes ſunt uaſalli: quia ſi commitum eſt cauſa, comites debenr eſſe, uel quia ſimilia feuda habent, ſecūdùm Inn. uel quia ſunt pariter
9 à partibus eligen. ut dictum eſt. ff. ſecundùm Ho. Item † ordinem iudiciarium ſeruabunt, cum ſint ordinarii. Si autem inter dominum, & uaſallum, uel inter uaſallos agitur perſonali actione, quæ nō ſit de iure feudali, ſed agitur circa rem feudalem, puta pignoraticia, uel depoſiti, uel aliàs etiam de re in feudum conceſſa, ſemper corā ordinario agitur. alii cōtra. Idem dicunt quidam, & ſi ad rem feudalē agitur
h [h] & hæc ſunt uera, ubi tamen eſt dominus feudi, & non iudex, uel ubi res certa eſt infeudata, & non iuriſdictio: quia ſi iuriſdictio ſit infeudata, tūc ipſe cognoſcet de oībus cauſis etiam ordinario iure. Item ab eo appellabitur ille ſuperior, qui iuriſdictionem
10 infeudauit, & tales † sūt epiſcopi, abbates, duces, comites, & barones, & omnes alii, qui iuriſdictionē habent ab Imperatore, uel aliis, ſecundū Inn. cuius fuit quaſi ad litteram hæc glo. & eam approbat. Hoſti. remittit etiā ad ea, quę no. in ſum ma de feudis. §. apud quem [*Ipſarum*] quia petuntur ab eis tamquam feudum, Tan. [*Promulgatur*] per alios, quam per te, Tan. ſub quandoque per iudices à nobis impetratos tacita conditione feudi ſecundum Hoſt. [*Prohibemus*]
11 uidetur ergo, ꝙ † ſententia lata ſit nulla, ar. de reſcriptis, ſuper litteris, de præben. c. ſi. quod dic, ut plenè no. infra ti. 1. licet, Hoſti. [*Fuerint*] ipſi tenentes terras
12 in feudū ¶ Gloſ. unica † habet duas partes, & qualibet illarū tria dicta. ſecūda diſtinguens ibi, no. ¶ *In*
13 † *glo. 1. ibi, ſub domino*] feudi, etiam ſi aliàs iuriſdictionē nō habeat, ſecundum Vi. qui hoc no. infra. c. nouit. nam quò ad hunc caſum habent iuriſdictionē à iu-
i re. [*& ibi, per alios uaſallos* [i]] ꝙ ſi non ſunt, eligantur arbitri ad ſimilitudinē iudicis ſuſpecti. infra de ap. cū ſpeciali, Inno. & ad inſtar epiſcopi, q agit ꝫ ſubditū, 11. q. 1. ſi clericus. & hoc puto verum, cum dominus eſt actor. Si uerò eſt reus, adeat uaſallus iudicem domini, ſecundum regulam, actor &c. & idem poſſet dici ꝫ, quando dominus non eſt alias iudex uaſalli.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ergo non ſolū in feudo. adde Bal. in c. j. de contro. inueſti. apud pares termi. ubi dicit, quòd iſtud procedit, etiam ſi uaſallus ſit clericus.

b ¶ Tamen. Scilicet dominus. & aduerte, quia iſtud non contradicit. c. quòd dictū eſt in prin. illius glo. quia ibi eſt quæſtio inter dominum, & uaſallum negantem ipſum dominum: hic autem eſt queſtio inter duos cōtendentes de feudo, licet unus neget illum dominum, in hoc tamen etiam caſu uidetur hic tex. iſte contra. in uer. qui ſequitur.

c ¶ Si quis. Pro hoc, quia quando iudex ex tali prononciatione aliquod cōmodum conſequitur, ipſius non eſt cognitio, ut no. glo. ſing. in. l. de iure, ff. ad monici. quam glo. tenet Bar. in l. a. ff. ſi quis in ius uo. non ie. licet Botri. & Roſre. teneant contra illam. commodum aūt domini, quale in hac ſentētia, euidens eſt.

d ¶ Feodalem. Non autem idem erit, ſi agatur perſonali ſuper re feudali, ſed extra naturam feudi, prout no. in ſi. iſtius gl. uerſi. ſi autem interdictum.

e ¶ Partem. Quo iſta alienatio feudi fieri poſſit, uide in c. a. de feo. & uide Bar. in l. ſi finita. §. ſi de nectigalibus, ff. de dam. infec.

f ¶ Ordinarium, adde. d. Alexan. in conſi. 1. in ſ. uolu.

g ¶ De iudi. De materia iſtius appella. quæ interponitur à domino, dico per uaſallum, ad quem interponitur, uide in §. non debet, prealle. & uide Bar. in l. a. ff. de appel. qui ad materiam intellectus

tellectus illius. §. bene loquitur, & ibi plura alia uide, & uide Io. An. de maiori. & obed. ſolitæ, ſuper glo. numquid & de præben. dilecto, ſuper 1. glo.

h ¶ Agitur. Et an iſto caſu in feudo habeat locum primum, & ſecũdum decretum, & quid in emphyteuſi, & libello, & ſimilibus, uide io l. ſi finita. §. ſi de uectigalibus, ff. de dam. infec. per Bar.

i ¶ Vaſallos. Vide Io. An. in princi. magnæ glo. & ſecundum id intellige hanc glo. & no. ex iſta glo. quod quæſtio poſſeſſoria non eſt feudalis, quod facit ad Cle. de iudi. c. ſi.

SVMMARIVM.

1 *Actionis nomen exprimere actor non cogitur, ſed actori ſufficit factum proponere, & nu. 7. excipitur, ut nu. 7. & 8.*

Diuiſio decretalis, ibid.

2 *Contra aduocatos cauilloſos, qui dicuntur conari capere ſimplices in ſermone ad modum Iudæis, & eis occurrendum ab eccleſiaſtico iudice. uide num. 6.*

3 *Innocentius arguitur ab Hoſtienſe, quòd ſequatur rigorem legũ.*

4 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. nu. 5.*

Rigor & ſubtilitas reijciuntur, & hoc non ſemper admittendũ, & quando, num. 6.

Actionem an quandoque iure canonico proponere teneamur, & nume. 7.

Petendi an ſemper exprimenda, & nu. 8.

6 *Menti legum quidam uerbis alij pertinaciter inſiſtunt, & utrique quando uitioſi.*

7 *Actio ſumitur duobus modis, & quando quis eam exprimere debeat, & quibus caſibus competant actiones multæ, & quomodo utendæ, ibid. & num. 8. & quando una non tollitur per aliam, ibid.*

8 *Obſcura in petitione quæ ſunt, declarare debemus, & qualiter obligationes plures naſcuntur ex eadem quandoque cauſa, nec una tollitur per aliam, ibid.*

Poſitionibus quo caſu permittendum aduocatum reſpondere, ibidem in fine.

CAPVT VI.

Dilecti. Socia, de ap. c. 1. de cuius fine fuit hæc deciſa, ut patet in 1. compilatione, de app. c. 1. Caſus. Sufficit 1 † actori factum proponere, nec cogitur a nomen actionis exprimere[a]. Et duæ ſunt partes. in prima querelatio. in ſecunda prouiſio. ſecunda ibi, Prouideatis [*Legatum*] eſt de tertio genere legatorũ, de quibus, de off. deleg. c. l. & P. [*& infra*] ſ. quòd eos cogebat proponere actionem [*A multis*] aduocatis 2 † cauilloſis peruertẽtibus iura. C. man. l. ſi. poſt prin. uer. ſed cum hi, & in auth. cõſtitutio, quæ ex aſcrip. libera matre, in prin. col. 5. infra de decimis, ad audiẽtiam, qui ad modum Iudæorum ſimplices conãtur capere in ſermone, in auth. de exhiben. & intro. reis, §. illud quoque antiquitas, ante ſi. & §. ſe. colla. 5. his autem debet occurrere eccleſiaſticus iudex, ſuper quo uide, quod no. ſupra de proc. petitio, Hoſt. [*Inquiratis*] uos iudices, quibus Papa commiſit cauſam illorum fratrum, quã habuerant coram archiepiſcopo, & in qua cogebat eos proponere actionem. Quidam dicunt, ꝙ iſti iudices erant, qui cogebant actionem proponi fortè propter expreſſam cõmiſb ſionẽ Archiepiſcopi, forte per ipſius ſtatutũ,[b] quod hoc habebat ſimpliciter 3. q. 9. pura & ſimplex, & in3 fra de iureiu. ueritatis, Tan. [*Canonum*] quaſi non † ſecundùm rigorem legum, uel glo. doctorũ ipſum ſequentium. ex quo arguit Hoſt. contra multas gl. Innocentij; ad hoc de iur. calum. literas, ſupra titu. 1. 4 per tuas. ¶ Gl. 1. † arbitraria. ¶ Secunda gl. allegat in contrarium 7. iura; ſoluit. ſubdit dictum Lau. & po5 ſtea materiam proſequitur. ¶ [*In † glo. 1. ibi l. pen.*] ubi pupillus fari non põt, uel eſt abſens, ſoli tutori reſtituitur fideicommiſſum etiam uniuerſitatis, ne ſi nimia, &c. [*& ibi, ſint perſonæ*] cõtra rõnem. quæ habet, ꝙ in re cõmuni potior eſt cauſa prohibentis, poſſit in cõe ſepulchrum mortuum ſepelire [*& ibi. §. ulti.*] de ſtricto iure, ſi plures furantur trabem. quem ſinguli ferre non poſſent, non deberent ſinguli teneri, & tamen tenentur [*& ibi. §. ſi debitori*] Creditor permiſit debitorẽ pignus uendere. valet etiam. ſi vendidit hæres, licet de ſtricto iure aliud uideref [*& ibi. §. quædam*] quid dicat, uide de procura. in noſtra, in gl. quando dicatur. ¶ [*In glo. 2. ibi l. 1.*] abſens poſſeſſione priuatus, reuerſus habet actionẽ recuperandæ poſſeſsionis [*& ibi. §. colonus*] quid dicat hæc lex, uide de libel. ob. c. 2. ſuper. 1. glo. [*& ibi, habebat*] ex eodem facto cõpetit utilis ei, qui ſuccubuit in directa [*& ibi l. 1. & l. ſi colonus*] uide infra in ſuppletionibus [*& ibi l. ulti.*] aduertẽda eſt cã in miſsione, ꝗ fit ex illo edicto, unde oritur miſsio, & cõtradictio [*& ibi, huius legatũ*] legatum factũ, ſi id factũ fuerit, ſiue non fuerit, non tranſmittit legatarius ad heredem, niſi eo uiuo alterum euenerit: quia præcedere debet cauſa, ex qua debetur [*& ibi. §. ulti.*] Iſte. §. & §. Item ſi infra all. dicũt, ꝙ tutori non imputatur, ſi à debitore pupilli nõ exigit id, in quo deficit actio; à ſe tamen tenetur illud exigere [*& ibi inſti. de actio. in prin.*] ibi habetur ad 6 litteram, qđ † ſequitur. ¶ [*In † gl. 1. in ſi.*] hoc de ſubtilitatibus intelligas, quibus utuntur homines in iudicijs ad ſimpliciores decipiẽdos, uel capiendos. quãdo enim quæritur de intellectu iurium, ſubtilitates rationabiles approbãtur. infra de fer. capellanus, ad ſi. & ſupra de transla. c. 2. ver. ſicut ergo, Hoſt. 30. q. 5. iudicantem. infra de teſti. cum clamor. 23 q 4. eſt iniuſta, Vinc. vanę reprobantur. vnde dicit Imperator Iuſtinianus, eorũ uanam ſubtilitatẽ riſimus, & corrigendã eſſe cenſuimus. C. de legi. l. ulti. unde dicebat Hoſt. in præ. decre. capellanus, quot ſunt, qui ſubtilitatib. inſiſtunt contra ueritatem, & mentem ſcripturarum. 37. diſt. relatum. Sunt etiam quidam nimis cæremoniales inſiſtentes litteræ contra mentem. contra id, de uer. ſig. ꝓpterea, & c. intelligentia. Sunt etiam qui tantum ſubtilizant, ꝙ ſe non intelligunt, & uera peruertũt. & ad hæc reprobanda facit 49. di. c. 1. uer. ſed ſũt nõnulli, ubi de hoc, & 24. quæſtione. 3. cum ſancti. ¶ [*In gl. 2. ibi, dicas*] ſecundum. R. Alla. & ferrè omnes. T. cuius eſt hæc glo. [*& ibi, in iu7 dicio † eccleſiaſtico*] Idem in ſeculari, ſi ſumamus actionem pro formula uerborũ. ff. de furtis, ſi ſeruus nauem, ut cum dico. Ago contra te certi condictione ex mutuo iſtæ formulæ ſecundum utrunq; ius ſunt ſublatæ. C. de for. ſub. l. una. ſi ſumamus actionẽ pro cauſa, illa in utroq; foro proponitur, & ut dicit glo. [*& ibi, examinata*] hic adde, quod ibi no. in ulti. glo. [*& ibi l. ſi colonus*] Si enim ago contra Titium, qui arbores meas incidit, dubitari poteſt, an ex edicto arborum furtim cæſarum, an l. Aquilia agatur. Item ſi peto rem mihi furtim ſubtractã, dubitari poteſt, an agatur actione ad exhibendum, an rei uendi. an condictione furtiua, an actione furti. His enim omnibus actionibus agi poteſt pro re furtiua. & habent iſti diuerſi modi diuerſos effectus. ff. de condi. fur. ſi pro fure. §. 1. & 2. & l. in furtiua, & ff. de rei uendi. c Item ſi uerberatum. §. ul. Goſ.[c] [*& ibi, quãuis*] Dicit 8 † Fran. ꝙ licet tũc cogatur obſcuritatem declarare, tamẽ id fiet aliter, quam per ꝓpoſitionem actionis. [*& ibi, procedere debet*] ſed & quandoque ex eadem cã duæ obligationes inſurgũt, nec tollitur una ꝑ aliã. ff. de tu. & rõ. d. l. 1. §. in tutela, Ho. [*& ibi l. 1.*] ibi plenè de hoc [*& in ſi.*] de hoc 8. di. quo iure, in prin. & 2. q. 6 de cætero. puto tamen inſpecta ueritate canonum, ꝙ regulariter ſufficit ſimpliciter ꝓponere factum, niſi iudex ex rationabili cauſa uideat reũ de-

cipi

cipi posse, si ultra nō exprimatur: quia tūc non supplebit iudex. ff. de of. asses. l. 1. & ex eadem causa permitteret aduocatum positionibus respōdere. infra c. pastoralis, Host. & per hanc breuē gl. dicit Ho. terminari, quicqd no. in sūma, de libel. obla. §. quid debeat. si uis pleni⁹ psequi, uide ī spe. de acti. & peti. §. 1.

ANNOTATIONES.

a ¶ Exprimere. adde do. Feli. hic in fine. ubi ponit quatuor fallentias ab illa regula.

b ¶ Statutum. Contra quia non ad eosdem grauantes deberent remitti: sed dicit quod non per appellationem sed per consulationem papam adierunt.

c ¶ Goffred. Quando dubitatur, qua actione actum fit, quia nec fuit in libello per actorem dictum, nec petita ab eo declaratio per eum, tunc secundum mitiorem actio. feretur sententia; uide Io. An. de ordi. cogni. c. 2. super uer. institutio, & in specu. de instr. edi. §. iam nunc. uer. sed cum ex his, & uide Bar. in l. 1. ff. de eden. & ipsum Bal. & Salicc. in l. edita, C. eo. tit.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus potest conueniri, sed non conuenire, & an intelligatur de occulto.*

Ad suspensum, uel interdictum non habet locum quod hic de excommunicato dicitur, ibid.

2 *Standi uerbum generale est, & qui stare dicantur, & possint in iudicio.*

Excommunicato periculosum alios non uitare, per alios in iudicio debet esse, & qui licitè communicare possint ei, & etiam procurator, ibid.

4 *Post agere, si quis impediat ipsum in dando procuratorem, & si quis uadit Romam pro iniectione manuum, & offenditur in uia.*

Et in alijs casibus potest agere, & quibus, num. 5. sed an per se, ibid.

5 *Decretalis hæc de quo loquatur excommunicato, & an habeat locum etiam in actore.*

6 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 7.*

Principale cui permittitur, & accessorium.

Iurisdictio cui data est, ea quoque concessa uidentur, sine quibus iurisdictio explicari non potest, ibid.

8 *Additio glossarum.*

CAPVT VII.

a 1 INtelleximus. ᵃCasus. Excommunicatus potest conueniri, sed non conuenire. & ponitur quæstio, responsio, & responsionis ratio. secunda ibi, Respondemus. tertia ibi, Ne uideatur [*Excommunicatus*] maiori: & dixit Pe. φ hoc intelligebatur de publico: quia secūdū eum occultus in iudicio esse potest, & ualent, quæ fiunt cum ipso; & sic intelligatur de excep. pia, li. 6. tu dic, ut no. de rescriptis. c. 1. e. li. hoc autē, quod hic dicitur de excōmunicato, in suspenso, uel interdicto locum non habet, secūdū Fran. ad hoc infra de excep. à nobis

2 [*Stare*] uerbum † generale, unde dicebat Fran. quòd

b stat quis in iudicio ut reus, ᵇ ut actor, ut iudex, ut testis. primo aūt concesso reliqua denegat [*Potest*] hic iunge finem [*Debet*] debito honestatis, secundū gl.

3 periculosum † est. n. excōmunicato alios non uitare. infra de cleri. ex. mi. illud, Hostien. [*Per alium*] sed cū nullus debeat ei communicare, nullus uolet esse ipsius procura. dic secundū Vin. quod pater, filius, tutor, & similes personæ, quæ licitè communicare possunt, assumerent illud officium. uel dic secundū eū, quod ex quo pmittitur excommunicato procuratorem cōstituere ad sui defensionem, quilibet hoc officium suscipere, & in hoc sibi communicare poterit, infra de sen. ex. cum uoluātate. & si aliquis

4 † eum impediret in dādo procuratorem; potest ipse conqueri, & agere, licet sit excommunicatus. Similiter si aliqs uadit Romā pro iniectione manuū, & offenditur in uia, potest inde conqueri, & audietur, infra de excep. c. ulti. ff. de iudi. si lōgius, Vin. [*Respon-*

5 *dere*] loquitur † ergo hoc capitulum in reo, in quo speciale est hoc propter rationem, φ sequitur. & sic soluit Inno. contrarium de decre. post cessionē, infra de proba. uel secundum eum dic idem in actore in causa absolutionis, & in omni casu, quo excom-

c municatus ᶜ agere potest, uel de iniusta excommunicatione, uel alias. melius enim uidetur φ agat per procuratorem, quàm per se. non est contrarium ei, quod no. de sen. excommuni. cū desideres: quia hic de procura. litis, ibi de procu. ad absolutionem recipiendam [*Commodum*] concor. de sen. excom. si uerè, de priuil. petistis, in si. ff. de dolo. l. j. infra de dona. inter uirum & uxo. & si necesse, in fi. cum suis concor. Ho. [*Reportare*] in antiqua, si ex ea fuerit ab alio-

6 rum impetitione securus. ¶ Recitetur † prin. gl. in tex. reliquum per duas quæstiones, & secunda qua-

7 rat de tribus. ¶ [*In 1. † gl. ibi l. 2.*] cui iurisdictio data est, ea quoq; concessa uidentur, sine quibus iurisdictio

8 explicari non potest. ¶ † [*In 1. glo. ibi, debet iurare*] quod dic hodie, ut de iuramento calumniæ. c. ul. lib. 6. [*& ibi, non credo*] Idem Innocen. & Hostien. & Pe. [*& ibi, cum inter*] & hic adde, quod ibi no. in 1. glos.

ANNOTATIONES.

a ¶ Intelleximus, an excommunicatus ante absolutionem, uel post possit accusare, & conuenire, uel compensare, uide quod no. 4. q. 1. in summa, Bal.

b ¶ In iudicio reus. adde quòd excōicatus potest opponere exceptionem calculi secundum Bal. hic. an autem possit opponere exceptionem compensationis, uide per doc. in c. cum inter, de exceptio.

c ¶ Quo excommunicatus. an autem periurus possit repelli, sicut excōmunicatus, uide d. Fel. hic in 5. col. qui tenet, quod nō.

SVMMARIVM.

1 *Clericus de omni crimine debet coram ecclesiastico iudice conueniri; nec ualet consuetudo contraria. idem in ciuilibus, & personalibus, nu. 3. & quis clericus intelligatur, eod. num. 3.*

2 *Imperator per omnia uult sequi sacras regulas.*

Causa ecclesiastica secundum sacras regulas est examinanda, & finienda, ibid.

Episcopos quācunque personam transgredientem sacram regulam punire, eod. num.

3 *Doctores decretorum præcedere debent, etiamsi sint laici, doctores legum.*

4 *Si uincit canon legem scriptam & communem, fortius legem non scriptam, & particularem.*

5 *Epilogus, & additio glossæ.*

CAPVT VIII.

1 CLerici. Casus. Clericus de † omni crimine debet coram ecclesiastico iudice conueniri, nec ualet consuetudo contraria. & duo facit. legem probat, & cōsuetudinem improbat. & pars huius infra de decimis, ad apostolicæ, ut patet in anti. [*Non dedi-*

2 *gnantur*] unde † Imperator per omnia uult sequi sacras regulas, in auct. quomodo oportet episcopos. §. 1. colla. 1. & ecclesiastica causa secūdum sacras regulas est examinanda & finienda, nulla cōtradictio ne obstante, in auct. de sanctis. epis. §. si autem ecclesiastica, & seq. usq; ad §. pro omnibus, & in auct. de man. prin. §. si uero canonicum, colla. 3. & possunt episcopi quamcunq; personam transgredientem sacram regulam punire, in auct. de san. epis. §. ut autē

omnis

omnis ecclesiasticus, collat. 9. secundùm Hostien.
3 [*Imitari*] arguit † Fran. ꝙ doctores decretorum præcedere debēt, etiam si sint laici, doctores legum [*In quib.*] canonibus. T. [*Crimine*] idē in ciuilibus, & personalibus, ut patet in his, quæ no. infra c. qualiter, & infra ti. 1. quod clericis. & posuit hic Hosti. l. Federici, quam posui infra ti. 1. si diligenti [*Clericus*] nō depositus. T. uide quod not. de pœnis. c. 2. lib. 6. in ulti. gl. [*Consuetudine*] erat consuetudo regia omnes fures
4 punire, ut patet in an. [*Præiudicium*] ac † si dicat, si canon hoc casu uincit. l. scriptam, & communem, fortius l. non scriptam & particularem, uel localē: aliàs
5 non uideres quid ad propositum. ¶ † Vlt. gl. contrarium signat. ¶ [*In fi. 1. glo.*] & in auct. de eccles. titu. in princip. Phi. parum facit, & de secun. nup. c. fin. Hostien. [*& in glo. ult. ibi, ubi de hoc*] & 8. distinct. frustra. [*& ibi, & ita*] secundum Vincen.

SVMMARIVM.

1 *Collegium ne litiget coram se sine auctoritate prælati, iudex prouidere debet, nisi in casu, uide num. 6.*
2 *Si pro monasterio lata esset sententia, non reuocaretur ob hoc, quòd eius prælatus non consenserat.*
3 *Cathedralis ecclesia in multis locis est regularis, ut in Anglia.*
Episcopus Lugdunen. est abbas S. Iusti Lugdun. Archiepiscopus Vienen. est abbas ecclesiæ Romanen. eod. nu.
4 *Prælatus litem sopitam ualet suscitare, si non interuenit in causa capituli sui, & quando.*
5 *Epilogus, & additio glossarum. num. 6.*

CAPVT IX.

1 CAusam, quæ. Casus. Iudex † prouidere debet, ne collegium litiget coram eo sine auctoritate prælati. & in superscrip. man. Alex. 3. abb. & de Euescam. & tria facit. committit causam: instruit delegatum, & instructionis causam reddit. secunda, Prouideas. tertia, Ne si. [*Monastery*] ex parte una, & actores. super quo uide quod scripsi in spe. de rescrip. præsenta. §. ratione etiam eius, in fi. [*Sancti Albani*] ex parte altera, Hosti. [*Negotium*]. i. litem, Pe.
2 [*Obtineant*] nam † & si pro monacis Dulmēsibus lata esset sententia, nō reuocaretur ob hoc quòd prælatus eorū non consenserat. C. de procura. nō eo minus, secundū Pe. [*Abbatem*] forte, quia monasterium
3 erat unitū episcopatui, uel erat cathedralis † ecclesia regularis, sicut multę in Anglia: aliàs contra. infra de conces. preben. cum nostris. ibi. n. non potuit haberi præpositura cū episcopatu, secundū Pe. & Abb. & illud teneas, quòd ista ecclesia cathedralis, & regularis est, ut dixit Ala. Gof. & Inno. sicut Cāntuarien. Rofen. Vintonien. secundū Hos. & est expressum in extrau. Boni. de of. or. debēt, & est ordinis sancti Benedicti, ut ibi patet [*proponens*] sicut archiepiscopus Lugdun. est abbas sācti Iusti Lugdunen. & archiepiscopus Vien. est abbas ecclesiæ Roman. Ho. [*Valeat*] iu-
4 ste. quia † negotium erat commune, uel erat grāde.
a ᵃ infra de his, quæ fi. à præ. quanto, secundū Inno. in an. dicitur, quòd agebat̄ sup̄ quadā ecclesia. ¶ Glo.
5 † arbitraria [*& ibi, ait prætor*] quid dicit, uide in. c. edo-
6 ceri. statim alle. in. 1. glo. ¶ [*in* † *gl. 1. ibi, nec cōuenitur*] nisi conueniretur ex maleficio, Vin. quod esse potest secūdum ea, quæ no. infra de simo. dilectus. 2. [*& in fi.*] & 5. q. 3. c. ulti.

ANNOTATIONES.

a ¶Grande. adde eundem Inn. in c. magnæ, de uoto, in. c. quod in dubijs, de renuncia. & Lapum allega. 49. incipiente, licet materia.

SVMMARIVM.

1 *Clericus depositus incorrigibilis cōprimitur per curiā secularē.*
Decretalis huius pars ubi, & superscriptio corrupta, & eius diuisio, ibid.
2 *Clerici hic appellatio largè sumitur, & quos comprehendat.*
Clericorum priuilegio quæ personæ gaudeant, ibid.
Familia episcopi personis ecclesiasticis adnumeratur, ibid.
3 *Deponi quis potest pro furto, homicidio, & periurio.*
Degradandus est clericus inferioris gradus ratione delicti, ibid.
4 *Deprehensio clerici non sufficit, nisi conuictus sit, nisi ad infamiam inducendam.*
5 *Cap. presbyter, hic alleg. intellectus.*
Conuictus quando reputetur clericus deprehensus, & à quibus, ibid. & num. 15.
Notorium quando reddatur ex captura clerici, ibid.
6 *Pœnarum sunt gradus, & hic referuntur quatuor, iuncto nu. 9. & quæ sint in corrigendo clerico, ibid. multæ sunt earum species, quas imponit ecclesia, nu. 8. remiss.*
Excommunicatio hic pro minori ponitur excommunicatione.
Anathema pro maiori. ibid. & unde deriuetur, ibid. & pro figura, quæ olim, ait, imprimebatur frontibus damnatorum.
7 *Gladio temporali non est utendum, nisi præmisso spirituali in utroque foro.*
Gladius & iudex temporales sunt pars ecclesiæ, ibid.
Perditio alterius quibus modis quis sit, ibid. uer. propter malū.
Exitium pro destructione, & eius etymologia quæ, ibid.
9 *Ius reddi de quibus possit etiam diebus quadragesimalibus & paschalibus.*
De deposito quò ad clericale priuilegiū quid iuris, remittit, ibid.
Clericum comprimet iudex secularis non ex se, sed ex inquisitione, uel traditione ecclesiæ, ibid, uer. & dixit Host.
10 *Degradatus statim efficitur de curia seculari, de quo decretalis hæc non loquitur. pro eo intercedet ecclesia, nihilominus faciet, quod uolet, de eo iudex laicus, nu. 9. & 12.*
Decretalis hæc loquitur de deposito uerbali, ibid. in fi. & ponit casum generalem, & in quo, nu. 18.
11 *Degradatio nunquid necessariò sequetur post incorrigibilitatē.*
Priuilegium clericale qui perdat, eod. nu.
12 *Exilium etiam ab ecclesia potest imponi.*
13 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 14.*
Deprehensus in delicto clericus per quot horas detinendus.
Conueniri debet coram suo iudice clericus, sicut laicus. §. 1.
15 *Suppletio glossarum, & nu. 16. cum duobus posterioribus.*
Laici non possunt in clericum testificari, ibid. nu. 15. quando per eos potest etiam sine auctoritate sui superioris comprehendi, eod. nume. remiss. uide supra nume. 4. & 5. & infra nu. 16.
Cap. ut fama, de senten. excommu. intellectus.
16 *Clericus à quibus possit detineri, & supra nu. 4. 5. & 15.*
17 *Suspendi potest etiam depositus, & qua ratione.*
18 *Scisma si esset contra Roman. ecclesiam, uel episcopum, sub cuius decretalis casu includeretur.*
Contumacia tanto maior, quanto ex re minori surgit. ibid.

CAPVT X.

CVm non ab homine.
a ᵃ Casus. Clericus † depositus incorrigibi-
1 lis comprimitur per curiā secularem. & pars huius, de senten. excom. cū non ab homine, secundū Ho. & secundū hoc superscriptio hic, uel ibi corrupta est. & vide quod dicam de iureiur. uerū, in prin. Nam etiam antiqui glossatores dicebant in decre. prędicta. l. cum nō ab homine, ꝙ hic soluebatur. 1. quæstio, & ibi secunda. diuisio communis. secun-
2 da ibi, Consulationi [*Clericos*] largè † sumitur. 12. q. 1. duæ sunt. unde dicebat Hostien. quod etiam cōprehendebat personas ecclesiasticas, quę gaudent eodē priuilegio. 17. q. 4. si quis suadente, & infra de senten. excō. porrò, & idem uidetur de familia episcopi, ar. supra.

supra de of. archi. c. fi. §. 1. ubi de hoc, secundũ Hosti. [*Ordinis*] etiam primæ tonsurę tantũ, de ętate, & qua-
3 lita. cum contingat, Ho. [*Furto*] no. hic † expressum iũ
cto infra §. 1. in fi. ꝙ ꝓ furto, homicidio, & periurio
põt qs deponi [*Quocunque ordine*] arguit Hostiẽ. quòd
clericus inferioris gradus ratione delicti sit degradã
dus, quod dic ut plenè no. de cle. ex. mi. c. 2. primo
4 respon. [*Atque conuictus*] nõ sufficit † ergo sola depre-
hensio nisi quò ad infamiam inducendam, ff. de ri-
tu nup. l. palam, §. quæ in adulterio, secundum Gof.
& Hosti. & hoc sonat ista copula, & sic intelligũt ca-
nones, ad quos remittã sup. 1. glo. & facit quod no.
infra de eo, qui duxit, ex litterarum, in. 1. glo. uel se-
5 cundũ Host. c. presbyter, ibi † allegatum, loquitur,
cũ crimen deprehẽditur à clericis ab episcopo mis-
sis, & coram uicinia publicatis, tunc redditur noto-
rium, ut nõ sit locus inficiationi, de coha. clerico. &
b mu. tua, & c. fi. Sed si capitur[b] à laicis, non propter
hoc reputatur conuictus. 2. q. 7. laici. supra. e. at si cle-
rici [*ab ecclesiastico*] ergo nõ à seculari potestate. & sic
6 soluit̃ quæstio, Hosti. [*Deponendus*] ecce † primus gra-
dus pœnæ infligendę, sub. & si corrigibilis sit, in mo
nasterio detrudẽdus ad pœnitentiam peragendam.
infra de pœnis, tuæ. facit. C. de sportu. l. 2. C. ubi sena.
l. fi. Hosti. [*Excommunicare*] minori excommunicatio-
ne, Goff. & Inn. dic. sine solenitate, secundũ Ho. [*De-
bet*] Secundus gradus pœnæ infligendę [*anathematis*]
i. maioris excommunicationis. Gof. & Inn. uel. i. cũ
solẽnitate, de qua. 11. q. 3. debent, Hosti. & in concil.
Vien. de pœnis, si quis suadente, uer. & quia, & hoc
puto uerum, de anathemate habetur ad Gala. 1. & 1.
Corĩth. ul. in fi. & illas auctoritates uide. 14. q. 3. §. sed
qui pro persecutoribus, uer. Item in alia epistola. &
dicunt deriuatores, quòd dicitur ab ana, quod est
sursum, & thera, quod est quædam figura ad formã
litteræ. E. cũ tractu, quę imprimebat̃ frontibus dam
natorũ olim. dicitur ergo anathema quasi anathe-
ca, i. superna maledictio, de hac etiam. 23. q. 4. Guili-
sarius [*Feriri*] tertius gradus pœnæ [*Contempserit*] 17.
di. nec licuit [*Cũ ecclesia non habeat*] no. ex hoc Ho. nõ
7 † esse utendum tẽporali gladio, nisi præmisso spiri-
tuali. ad idẽ de hære. excommunicamus. §. 1. de ho-
micidio, postulasti, de clerico ex. mi. c. 2. & idẽ secun
dũ eũ in iudice seculari, quia ipse, & eius gladius sũt
pars ecclesię, vnde si vult rectè procedere, primo re-
curret ad spiritualem gladiũ, antequam utatur suo.
remittit ad ea, quæ notantur in summa de treuga &
pace. §. quid sit iustum bellum, in fi. [*Vltra*] propter
8 ipsius potentiam, Ab. aliàs † multæ sunt species pę-
narum, quas imponit ecclesia, quas scripsi, de hom.
pro humani, li. 6. in gl. 3. [*perditio plurimorum*] propter
malum exemplũ, de sta. mo. ea quæ. §. 1. in fi. ubi de
hoc. uel etiam plurimos damnificando, mutilãdo,
uel occidendo. ff. de off. prę́s. congruit. unde sic pro-
uidẽdũ est, ne alijs quoque exitio. i. destructioni si-
ne periculo mortis sint. Exitium enim idem, quod
mors. & declinatur, exitiũ exitij, dicitur ab exeo, ex
is & hoc est, quod legitur. ff. de offi. præsi. l. diuus, ad
9 fi. & de talibus debet † reddi ius etiã diebus quadra-
gesimalibus, & paschalibus. C. de ferijs, prouincia-
rũ. Host [*Per secularem*] quartus gradus pęnæ [*compri-
mendus*] quid notet hic Gof. de deposito quo ad cle-
ricale priuilegium, dixi infra de hære. ad abolendã,
sup. 4. gl. Et dixit Hosti. quòd istud comprimere fa-
ciet iudex secularis ad inquisitionẽ ecclesiæ. infra de
cleri. ex. c. 2. in fi. siue per ipsius traditionẽ, & nõ ali-
ter. pro quo etiam intercedet ecclesia, ne mors infli-
gatur. infra de uer. signifi. nouimus. Sed iudex secu-
10 laris faciet, quod sibi uidebitur. Sed, ut † dixi supra
c. at si clerici, non intelligo hanc decre. in degrada-
to. in quo non puto necessarium, quòd sequatur in-
corrigibilitas, sed statim dico cũ de foro seculari, ut
in d. decr. nouimus, & de pœnis. c. 2. li. 6. In uerbali
11 ergo depositione intellige, quod hic dicit̃. sed † nũ-
quid post incorrigibilitatẽ erit necesse, quòd sequa-
tur degradatio? Pe. hic dixit quòd sic. Dixit enim su-
per uer. comprimendus, & primò degradandus. Tu
dicas, quòd poterit sequi, sed non erit necesse: quia
si ꝑter depositionẽ tertiò monitus ingerens se enor-
mitatibus, perdit priuilegiũ clericale, multo fortius
perdet iã depositus, qui adhuc postea est monitus,
ut. infra de sen. ex. cõtigit, el. 2. & c. in audiẽtia. & c. ꝓ-
pẽdimus. nec hic dicitur, quòd tradetur seculari po-
testati, sed quòd secularis potestas eum comprimit.
[*Ei*] deposito, & incorrigibili, Hosti. [*Exilium*] quod
12 etiã ab † ecclesia imponi potest. 3. q. 4. hi qui, & infra
de calũ. c. 1. infra de pęnis. c. ulti. li. 6. [*Alia pena*] q. d. se-
cundum Hosti. quantumcunque ecclesia interce-
dat pro ipso, secularis iudex faciet, quod sibi uide-
bitur. sufficit enim, quòd legitimam pœnam impo-
13 nat [*Inferatur*] aliàs feriatur, Host. ¶ Glo. † ulti. primò
ponit quatuor concor. secundò tria contraria. ter-
14 tiò solutionem distinguentem. ¶ [*In. 1. † gl. ibi, capite*]
maritus deprehensum in adulterio per 20. horas, &
non ultra detinere potest. ¶ [*In gla. 2. ibi l. 1.*] hęc lex &
sequẽs inducuntur, quia executor coram suo iudi-
ce, & senatores coram certis conueniũtur. sic & cle-
15 rici &c. ¶ [*In. 1. † gl. ibi, spacium*] de hoc. 81. di. presbyter,
& 50. di. si quis diaconus, & c. de his. 2. [*& ibi, notorium
fiat*] licet aliàs in eum non possint laici testificari, La.
infra de testibus. decętero, Phi. [*& ibi suorum*] & in ca-
sibus hoc possunt etiam sine eorũ auct. infra de sen.
16 ex. c. 3. §. pe. Hosti. unde † dicit Fran. indubitatũ, quòd
quãdo percuti potest sine pœna excommunicatio-
nis, fortius poterit detineri: imò etiam si licentia
prælati haberi nõ potest, quia est in fuga, sine pœna
excommunicationis potest licitè detineri. & sic in-
telligatur decre. ut famæ, ubi ẽt dicã in glo. ista duo,
ar. ff. de his, quę in fraudem creditorũ. l. ait pretor. §.
c si debitorem.[c] tantum habeatur discretio, ut curia-
lius detineatur, quam laicus, secundum Gui. Na. &
17 Ab. ¶ [*In gl. id est Suspendi*] quomodo † suspendetur iã
depositus, nisi dicas cum Pe. quod suspendatur, ab
ingressu ecclesiæ, uel similibus tanquã laicus, & idẽ
Ab. ¶ [*In gl. ul. ibi: forte*] in fi. & ibi de hoc [*& ibi, Honora-
tus*] ubi de hoc, & 19. q. 3. quoniã [*& ibi. Solutio*] secun-
18 dùm T. & oẽs [*& ibi, De Liguribus*] & sic nõ † ponit iste
canon casum specialẽ in scismatico, licet hoc dixe-
rit Bonaguida, sed generalem in incorrigibili. si ta-
mẽ esset scisma contra Romanam ecclesiam, tunc
includi potest sub casu hęresis. secus, si ꝯ episcopũ, ut
dicã infra de scisma. super rubrica [*& ibi. §. 1.*] Vbi
d de hoc [*et ibi, Ad audiẽtiã*][d] & supra de rescriptis, olim
Gof. [*& ibi, à contumacia*] quę tãto maior uidet̃, quãto
ex re minori surgit, secũdũ Io. qui sic no. 26. di. duo.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cum non ab homine. Vide ad intellectum huius decre. s. an & quando clericus delinquens possit degradari, & curiæ tradi seculari, & an iam ut imponatur prædic. istæ pœnæ. s. depositionis, excommunicationis, & anathematis, requiratur pluralitas delictorum, & an ex eo, quod clericus est depositus verbaliter, uel actualiter degradatus, dicatur de foro seculari, uide in repe. regulæ. ea, quæ, de regu. iur. li. 6. in 19. 20. & 21. q. Archi.

b ¶ Sed si capitur. adde secundum Gemi. in summa 45. distin. ubi dicit, quod in criminali numquam est licitũ capere clericum, etiã de mandato episcopi sine pœna excõmunicationis, nisi sit incorrigibilis, & uide Io. An. in. c. si clericos, de sen. excom. in Vi. in nouella.

c ¶ Si debitorem. Vide ibi Bar. no. de captione debitoris fugientis. & generaliter de captura & detentione malefactorum uide per ipsum in l. capite quinto, alle. in gl. ubi etiam de captura facta à priuata persona, & uide. d. Pe. de Ancha. in repeti. c. ea,

quæ

quæ ſiunt a iudice,de reg iu.lib. vi.in xx.q.& vide Bar.ff.de fur.l.ſi quis in ſeruitute,& Bal.in l.ij.C.de ſer.fugi.

d ¶Ad audientiam. Glo. iſta dicit depoſitum non ſtatim tradi curiæ ſecular probatur per c.at ſi clerici.§.eo.fallit in tribus caſibus poſitis in glo.dominus autem Pe.de Anch.tenet,& ſic conſuluit,quod etiam vltra illos caſus, vt vbi ſit grauiſsimum,vt quia aſſaſinatio,& derobatio fiat per clericum,quod ſtatim poteſt deponi,degradari,& tradi curiæ ſeculari,vide rationes ſuas in repe.c.ea quæ,de reg.iu.lib.vj.in q. xxix. quod tamen eſt contra doctrinam gl & Doct.

SVMMARIVM.

1 *Per reſcriptum impetratum contra violentum conuenitur is, qui ſcienter ſucceſſit in vitium, non tamen ex eo proceditur, vide nu.3.& 5.*

2 *Extinguitur per mortem impetrantis quo ad ipſum.*
Mors omnia ſoluit,ibid.
Poſſidere iuſte videtur,qui poſsidet auctoritate ordinarij,ibid.

3 *Ex reſcripto poſteriori proceditur, licet quis per primum conueniat,vt hic eſt exemplum,& alibi,remiſ.& nu.5.*

4 *Sicut,aduerbium hoc non notat omnimodam ſimilitudinem.*
Succeſſor in vitium quibus legibus & canonibus teneatur, ibid. & cum eo proceditur inſtantia noua,& quando. & nu.5.et 7. 10.& 12.& ſi non inuenitur,quid iuris nu.6.
Violentia realis rem afficit,& perſonalis perſonam, & quæ vna que ſucceſſorem non comitetur,ibi.ver.nam violen.

5 *Cauſa cœpta contra ſpoliatorem,etiam ſi ſit concluſum, non ferretur ſententia contra ſucceſſorem, & ratio.*
Proſecutio litis non transfertur de perſona in perſonam.et quibus caſibus,& nu.6.& 7.ſed a capite incipietur,ibid.
Interdictum,vnde vi,eſt perſonale,eo nu.5.
Petitorium,& poſſeſſorium,intelligitur commiſſum,cauſa ſimpliciter commiſſa,eo.nu.5.ver.hic ergo.

7 *Leg.quamuis.C de adult.intellectus.*
Executioni ſententia non debet demandari, aliquo apparente, & contradicente ſententia, niſi eo vocato, & ſaltem ſummaria cognitione præmiſſa,ibid.ver.imo plus,

8 *Epilogus,& ſuffragium gloſſæ.*
Ad ſimilia,quando procedendum,& ad ea trahatur, nu. 12.

10 *Suppletio gloſſarum.*

11 *Reſcriptum datum ad alterius conſultationem cenſetur decretalis epiſtola,& ad ſimilia trahi poteſt quo ad iuris definitionem,nó quo ad iuriſdictionem delegati.:*

12 *Satiſdatio finitur morte ſatiſdanti.*

CAP. XI.

a
1 QVia Gul. [a] Caſus. Secundum ſum. Per reſcriptum † impetratum contra violentum conuenitur is, qui ſcienter ſucceſſit in vitium. [*Dicebatur*] ab ipſo Pe.qui impetrauerat contra illum. [*Occupaſſe*] vide quod no.de ele.generali.lib.vi.in vii.gl.[*Defunctus.*]& ſic
2 † extinctum erat reſcriptum[b] quo ad illum,quia mors
b omnia ſoluit.in Auth.de nup. §. deinceps, col.iiii. Hoſt. [*Ingreſſus*]forte auctoritate ordinarii, per quod videbatur eam iuſte poſſidere.ff.de acqui.poſ.iuſte.de cleri.peregri.c.vlri.de inſtitu.c.iii.Hoſt.[*Præcipimus*] per hoc dicunt Vin.& Goffre.Innocen.& Hoſtien.& Ægy. quod
3 † proceditur ex vi huius reſcripti, quaſi primum expiraſſet,alias dixiſſet,reſpondemus.& eſt ſimile. ſ.de offi. dele.cum R.Hoſtien.[*Formam*]alias tenorem, Hoſtien. [*Priorum*]& iſtud,priorum, & illud, ſub eiſdem iudicibus,non erat in an.[*Literarum*]a Pe.contra V.impetrata
4 tum,Hoſtien.[*Sicut*]non notat † omnimodam ſimilitudinem.ſic. ſ. de ſum. Tri. damnamus,ver.cum ergo, & ibi dedi concordan.non enim tenetur interdicto, vnde vi,ſicut ille,qui deiecit.ff.de vi & vi ar.cum a te.ſ. de reſti. ſpolia.cum ad ſedem, ſecundum Tanc. & Vincen. ſi ſcienter ſucceſſit,tenetur condictione ex decretali,de reſti.ſpolia.ſæpe.Si ignoranter,tenetur condi.ex ca.l.iii. q i.reintegranda.nam violentia regularem,& rem afficit,concomitatur etiam ſingularem ſucceſſorem.C.de acquiren.poſſeſ.vitia.perſonalis non concomitatur niſi vniuerſalem,qui in vitium ſuccedit, & omnem cauſam.ff.de acquiren.poſſeſſio.Pomponius, alias cum lapides.§.cum quis,de hoc no.ſ.de filiis presbyte.veniens. Hoſtien.[*Eundem*]P.ſpoliatum.[*R.*]ſpoliatorem, Pe. [*Si*
5 *viueret*]ſub.terminaret.[*Terminetur*]ſcias † quod cauſa cœpta contra ſpoliatorem, etiam ſi ſit concluſum ita, quod non reſtat niſi ferre ſententiam, non fertur ſententia contra ſucceſſorem.non enim ſuccedit in eadem inſtã
c tia,[c]cum interdictum,vnde vi,ſit perſonale.[d] ff.de vi &
d vi arma.l.j.§.pen.immo,& ſi ageretur reali oporteret,quod contra nouum poſſeſſorem intentaretur noua actio, argu.op. ff.de peti. hære.l.penul.ff.de rei vendi. ſi is qui. & l. ſi autem. §. j. Hic ergo intelligas,quod impetrans a capite litem incipiet contra ſucceſſorem, & proceditur hic auctoritate ſecundi reſcripti ſecundum formã primi,quæ talis erat,quod per eam petitorio,& poſſeſſorio agi poterat,& hoc poterat fieri, & ſi non ſit expreſſum,l.ſi cauſa ſimpliciter eſt commiſſa, de cauſa poſſeſ. c.j.de ſequeſtratio.poſſ.cap.j.nec placet Innocen. quod quidam dixerunt,ſ.ſucceſſorem eius,contra quem agebatur petitorio ſuper eccleſia,debere proſequi litem cœ
6 ptam. & ſi ſucceſſor † non inuenitur forte propter litis timorem,tunc epiſcopus,vel alius,ad quem ſpectat eccleſia,proſequetur litem,vt no.de reſtit.ſpoliato. olim. j.ſ.de ſucceſſ.ab inteſta.c.fina. illud enim ſecundum Innocen.locum haberet,cum quis nomine eccleſiæ ageret,vel defenderet, vt ſi peteretur aliqua poſſeſſio eccleſiæ, & alius etiam nomine eccleſiæ eccleſiam ipſam, & poſſeſſionem defenderet. Sed hic neuter nomine eccleſiæ agit, ſed proprio. nec transfertur proſecutio litis de perſona in perſonam,niſi in hæredes, vel vniuerſales ſucceſſores.C.de acquiren poſſeſſio.vitia.ff.de acquiren.
e poſ.Pomponius.§.cum quis, [e] vel in dominos,qui per
f procur.agunt.ff.de procurato.in cauſæ.[f] vel a filio in patrem.ff.de mino.patrem.pro filio. Tamen tu dic in beneficialibus etiam proprio nomine motis, vt habes,vt lite pen.c.ii. In fi.lib.vi.& idem uidetur, ſi moritur reus poſt litem cœptam,etiam ſi conſtaret de meritis cauſæ
7 nec † obſtat. C. de adulte.quamnis,quia ibi loquitur,vbi abſente accuſatore conſtat de crimine per confeſſionẽ accuſati.vnde non debet relinqui impunitum, etiã ſi accuſator deſiſtere vellet.ſ.de collu.dete.crimina.imo plus videtur, quod ſi ſentẽtia ſit lata pro aliquo,& poſt ſententiam moriatur reus,qui condemnatus eſt ad reſti.eccleſiæ, & interim tertius inſtituatur in eadem eccleſia,vel aliquis alius appareat,qui velit aliquid dicere contra ſententiam, non mandabitur ſententia execu-
g tioni niſi illo vocato, [g] & ſaltem ſummaria cognitione,vel examinatione præmiſſa,ar.ff. de re iudic. a diuo Pio.§.ſi rerum.& ſequen.& ſ. de teſtibus. veniens.ij.ſecundum Innoc.ar.de re iudi.quod ad conſultationem. In fi.& c.cum ſuper.de maiori.& obed.inter.de arbi. ex parte,de reſti.in integrum.c.ii.& quod in his no.ſecundum Hoſtien.hanc glo.intellige,ſaluo eo, quod habes,
8 vt lite pen.c.j.& ij.lib.vi.¶Glo.1.arguit † quod ſuceſſor, & c.alle.j.iiii.pro.ſecundo.iii.contra,tertio ſoluit. iiii. ad hanc decreta. Reſpondet V. dat aliam reſponſionem.
9 ¶In prima † glo.ibi [*non poſſunt*] quia omnes articuli legis non poſſunt exprimi,ex caſibus determinatis a lege
10 procedit iudex ad ſimilia.reliquæ patent. ¶ † In prima gloſſ.ibi[*ſingularis.*] immo forte vniuerſalis ſecundum Pet. & Abba. [*& ibi,propoſuit*] in fine,amoto ab ea &c. ſed illud ſpeciale ſecundum Tancre.& Vincen. ex vigore illius clauſulæ. vnde melius facit, infra titulo pro-
11 ximo. dilecti. [*& ibi,Epiſtola.*]reſcriptum † autem datum ad alterius conſultationem cenſetur decret. epiſtola. ſicut ergo reliqua iura trahuntur ad ſimilia, ſic & hæc reſcripta,ad hoc inducit.Sed dic, quod licet trahatur ad ſimilia quo ad iur.diffinitionem, non tamen quo ad iuriſdictionem delegati. [*& ibi, in memoriam*] & melius.c.primo.100.diſtinctio.[*& ibi,cum quaſi.*]hoc in-

tellige

rellige, vt no. ff. de regulis iuris. Neratius, quæ est côtra.
11 [& ibi, cum qui]& si satisdedit† quis iudicio sisti, eo mortuo finita est satisdatio ff. qui satisdare cogantur. l. si decesserit. ad idem facit. §. titulo proximo c. vltim. [& ibi, successorem] idem Lauten. Vincen. & Phi. & Tancre. qui hoc no. in secunda compil. de transactionibus. cap. secundo, & Bar. Brit. in quæstione sub titu. de rescriptis, quæritur, vtrum per rescriptum x. Dama. contra, sequês magistrum suum. & no. hoc in vltima quæstione. de rescriptis. [& ibi, vbi de hoc]& hic adde, quod ibi dixi, quia remisi ad spec. & ad quæstionem, quam disputaui de regu. iur. is, qui in ius, lib. vj. [& ibi, alij dicunt] qui sint illi, dixi in tex.

ADDITIONES.

a ¶Quia Gul. Vide etiam ad materiam istam Inn. in e. eam 10. de rescri. gl. in c. in primis. ij. q. j. in ver. lectionis, Bal.
b ¶Rescriptum. Quare rescriptum trahitur ad successorem, vide per D. Feli. in c. significauit, de rescrip.
c ¶Instantia. Adde D. Feli. hic, qui plene examinat, an instantia inchoata contra defunctum transeat in successorem, in 2. col.
d ¶Sit personale. In singularem ergo successorem non transit instantia, nisi ex causa in casibus, in quibus cedi potest, vt l. in causæ. §. si ex parte, & ibi per Bar. ff. de procu. vel nisi quando ex necessitate ad singularem successorem transit res, vel actio. l. in hoc iudicio. ff. fa. erc. & no. per Doct. in l. inter quos. ff. de damno infe. & vide Bar. in l. si cum hominem. ff. de fideiuss. transit etiam in singularem successorem, quod verum est in rem scripta, vide Bar. in l. si. ff. de no. ope. nun. & in l. si tertius. §. si quis prius. ff. de aqua plu. arcê. & ibi quid de excep. & quid de cautionibus, vide per ipsum in l. Iulianus. ff. qui satisdare cogan. & ff. iuri. sol. l. cum apud.
e ¶Cum quis. Contra. ff. sol. ma. l. si constante. §. si. fo. ibi loquitur in fisco, & ibi vide Barto. & in l. ff cum hominem. ff. de fideius. & ibi per ipsum an transeat instantia in fideicom. hæredem, & ibi ar. ad q. hanc in ciuilibus, in criminalibus, vide Cy. & Docto. in l. fina. C. si penden. appella. mors interue.
f ¶In causæ. Ante lit. conte. sola voluntate potest cum cessione. ibi vide in §. fi. vide etiam alium modum translationis de vno in alium in l. mutari. ff. eo. ti. & ibi Bar.
g ¶Vocato. Adde Bar. in l. creditores. C. de pigno. & Baldus in l. per diuersas. in vj. col. C. man.

SVMMARIVM.

1 *Decretalis hæc est pars cap. cum venissent, de testi. in inte. & secundum illam debet intelligi.*
Super priuilegio exemptionis iudicabit papa, ibid. vel si alius iudicat, non prejudicabit papæ, ibid. & quibus casibus papa iudicabit, nu. 2. 4 & 6.
2 *Genitiuus casus hic passiue capitur in vocibus, sedis apostolicæ, in fine.*
3 *Epilogus, & suffragium glossarum nu. 4.*
Interpretatio priuilegij ad quem pertineat, de multiplici interpretatione, nu. 4. remis.
Princeps an de causa possit cognoscere, versicu. licet causam, & nume 7.
5 *Additio, siue suppletio glossarum.*
7 *Prælatus non est dominus ecclesiæ suæ. & ibi possit esse iudex, & testis in causa ecclesiæ suæ.*
Papæ potestas ibidem, potest esse iudex, & testis in causa ecclesiæ Romanæ.
Successio non habet locum in ecclesia Dei, ibid.

CAP. XII.

1 Cum venissent. Breue est, & huius pars† de test. in integrum. cum venissent, secundum Gof. 2 & secundum illam debet intelligi ista, vt † si ecclesia, quæ vendicatur ab episcopo, allegat priuilegiû exemptionis, super hoc iudicabit papa, vel si alius iudicat, non præiudicatur papæ, de arbitris. cum tempore. [Priuilegij.] cum quæritur, an priuilegia valeant, vel nô vel de interpretatione dubiorum ibidem contentorum, contra. supra de postula. prælato. c. primo. ver. nec valet. ibi sol. Hostien. [Apostolicæ sedis] i. ab apo. sede con-
3 cessis, vel. i. concessis ipsi sedi, vt dicit glo. ¶Gl. iii. † facit. reddit rationem dicti. secundo ponit quæstionem, in qua all. pro, & contra. & so. tertio format obiectionem,
4 quam soluit. ¶† Ibi [I. vltima.] legem imperatoris ipse solus interpretatur. [& ibi, imperatoris.] vide §. de verbo. sig. ex parte. ii. in glo. ij. [& ibi, quot.] vide in decre. statim all. in pen. glo. [& ibi, quos prohibet.] vide in decre. statim all. in vltima glo. [& ibi, proxime.] licet causam fiscalem audiat procura. Cæsaris, potest tamen & imperator illam audire, procôsul tamen ab illa abstinet, vt in l. nec-quic-
5 quam. §. & § alle. ¶In † glo. [ibi, ex his.] vbi de multiplici
a interpretatione[a] no. §. de postu. c. j. [& ibi, dicas.] secundû Vincen. Io. & Tan. & Gof. Idem Inn. & Host. [& ibi, Ac-
6 cipimus.] vnde† dicebat Gof. si expresse apparet, quod priuilegium eximit, vel quod non eximit, sed tantum sub protectione recipit, tunc tam ordinarius, quam delegatus poterit iudicare, de priui. recepimus. & cognoscet hoc per ea, quæ dicuntur eo. ti. si papa. lib. vj. Dicunt ergo quidam, quod aut dubium est de priuilegio, aut de priuilegiato. Primo casus locus est huic decre. In secundo non. bene enim inferior cognoscet, an ille sit priuilegiatus, vt
7 est dictum. [& ibi, Ecclesiæ suæ.]& merito, quia † non est dominus, de dona. c. ij. Host. fatetur tamen, quod quandiu papa viuit, dominus dicitur, & potest mutare quadrata rotundis, & omnia disponere tanquam dominus, salua violatione fidei, tamen vere loquêdo nec ipse, nec alius prælatus est dominus. xv. q. j. c. vlt. de præben. c. iii. Vnde nec papæ licet alienare. xii. q. ij. non liceat papæ. nec successio locum habet in ecclesia Dei, de fil. presbyte. trans-
b missa. Potest ergo esse iudex,[b] & testis, sicut vnus de collegio in causa collegij, maxime, quia non est præsumêdum, quod ipse vicarius Dei aliter iudicet, quam ipse Deus esset iudicaturus, argumen. infra de appellatio. nouit. ff. de offi. præsi. l. vnica. caueat tamen, quod iuste iudicet, quia sibi terribilius est, quam parti. C. de iudi. rem non nouam. ix. q. iii. aliorum, Host. [& ibi, sicut.] de hoc. ij. q. vii. si quis erga, & infra de maledi. c. j. & §. de poenis, Romana, lib. vj. & dicam infra de verborum significa. ex parte. i. & de censibus. venerabilis. ad finem magnæ glo. [& ibi, commiserit.] vide quod no. C. de qua. præs. bene a Zenone, super ver. iussione. [& ibi, delegatos.] a nobis specialiter, ad hoc Host.

ADDITIONES.

a ¶Interpretatione. Adde Bal. in l. hi, qui ad ciuilia, ff. de ap. & idem in l. cum de nouo. C. de leg. in fi.
b ¶Iudex. Adde Bald. in l. secunda, ad finem. C. de senten. quæ sine certa quanti.

SVMMARIVM.

1 *Laicus ratione peccati, & maxime periurij, vel pacis fractæ corã ecclesiastico iudice quæritur.*
Diuisio decretalis, ibid.
2 *Deus cognitor secretorum, & sciens omnia.*
Noscere omnia impossibile, pauca non laudabile, ibid.
3 *Ex præteritis præsumimus.*
4 *Peccare in te, quomodo exponatur.*
Frater quilibet christianus, ibid.
5 *Correctio fraterna an extendatur ad omnes, & nu. 6. & qualiter fiat, ibidem, numero 5. & cum quibus numero 7. 8. & 11.*
6 *Denunciationum referuntur multæ species, & qualiter vnaquæque facienda, & a quibus, & vbi, & quid & a quibus probari valeat & sufficiat, & qualiter procedatur, & in qua non appelletur, & numero 7. & 14. vide nu. 30. 31. 32. 33. alia huc pertinentia, vbi conceptio libelli, potestas iudicum, & receptiones, & probationes, & procedendi modus. vide etiam numero 45.*
7 *Audire, pro obedire.*
Frater, pro anima fratris, ibid.
Continens pro contento, ibid. in voce fratre.

8 *Verbum pro probatione.*
Dicere pro denunciare, ibid.
Ecclesia pro prælato, ibid.
Suppletio ad contextum ad uerb. audierit, ibid.
9 *Sicut, aduerbium non est omnimoda similitudo.*
Cum gentilibus licet loqui, ibid. à sacramentis separantur, ibid.
10 *Ethnicus unde dictus.*
11 *Publicanus unde deriuetur.*
Pro diffugia non quarentis iure præsumitur, & econtrario, ibid.
13 *Forma hic quomodo sumatur.*
15 *De feudo qui iudicare debent de iure communi.*
16 *Priuilegium quoddam speciale beato Petro concessum, & quod, & quoddam generale, & quod, ibid. & nu. 18.*
17 *Episcopus montis Pessulani cognoscit inter Regem Franciæ, & Pessulanenses.*
Censura, idest coerctio, ibid. in fine.
18 *Papa quemlibet coercere potest, & cognoscere ut hic, & num. 28. quod probatur multis modis, & quibus. nu. 19. & ei subest etiam imperator, nu. 19. uide nu. 42.*
19 *Metropolitanum qui eligant.*
Imperator subest antistiti, nedum papæ, ibid. in fine, ac sacerdoti. numero 21. potest excommunicari à quocunque episcopo, numero 23.
20 *Sincere, idest pure & cum bona conscientia.*
In principe nihil splendidius, quàm humilitas, ibid.
Resolutio uerborum, ibid.
21 *Hominum dignitas non est consideranda, sed peccatum in subrectione ecclesiæ.*
Sacerdotalis excellentia quanta, ibid. cui subsunt imperator, & papa, & quomodo, ibid.
22 *Sine crimine nemo uiuit.*
23 *Medicamenta animæ sunt diuersa, remiss.*
24 *Præoccupatio, figura locutionis.*
25 *Historiarum speculum citatur.*
Rei fauorabiliores, ibid.
Litis initium quod dicatur, ibidem, & curricula temporum quæ, ibidem.
26 *Peroratio fit per allegationes.*
Antistes pro proprio diœcesano, ibid.
Illico, statim, ibid.
Sermo, pro actis causæ, ibid.
Episcopus est ordinarius iudicis maioris prouinciæ, & quando, ibidem.
Ecclesia habet auctoritatem à Deo, ibidem & numero 27. uide numero 19.
27 *Meretricium transit ecclesia sub dissimulatione, ut maius malum.*
Christianum se negat, qui negat potestatem papæ, ibid.
28 *Personarum acceptio non debet esse.*
29 *Pax etiam hosti seruanda.*
Charitas quid sit, ibid.
30 *Discordiam compescere debet iudex litigantibus.*
Dissimulatio est mortale peccatum, eod. nu.
Potestas bonorum iudicum decretalis quæ, ibid. & nu. 31. 32.
31 *Iudicis officium ad contumaces reducendos, concordãdos discordes, & ad curandos ægrotos inuenire remedia, & supra nu. 30.*
Hysterologia, ibid. uer. & est hic.
32 *Libelli conceptio quæ in denunciatione euangelica.*
Con. denunciationem euangelicam exceptiones post libellum, ibid.
In denunciationis huiusmodi causa iudicum potestas quæ, ibid. & supra nu. 30. 31. & probationes utrinque quæ, ibid. uide etiam nu. 6. & nu. alijs ibidem memoratis.
34 *Papæ sententia seruanda est.*
Decretalis hæc quare sit bis scripta, ibid.
35 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 36.*
Consuetudo dat iurisdictionem, & nu. 40. §. 1.
Ratio durat, licet ius ciuile destruatur. §. 1.
Correctio cuiuslibet saltem indirectè pertinet ad papam. §. 2.
37 *Additio glossarum.*
Additio ad decretalem ex antiqua decretali, ibid. nu. 37.
38 *Gladij duo, de quibus in euangelio fit mentio, qualiter interpretentur, remiss. & 39. & gladium materialem qui, & quatenus habeat, ibid.*
Testamenti noui minister qualis, ibid.
39 *Sacramentum altaris quid representet, & eius uis.*
40 *Ad ecclesiam recurrendum cur hic fuerit, & sit.*
41 *Priuilegium ecclesiæ concessum durat, licet abrogata lege.*
Ex lege abrogata quandoque princeps arguis, ibid.
42 *Cap. Ecclesia, de constitu. & cap. si quis testibus. 4. q. 3. intellectus.*
43 *Qui colligit oliuam alienam quando teneatur Aquilia lege.*
Aquilia lex non habet locum, ubi non est damnum, ibid.
44 *Pœnarum, & iudiciorum non est eadem ratio.*
45 *Denunciatio huius regis fuit iudicialis, & quomodo in ea procedendum, & qui denunciare possint, & ordo iudicij seruandus. uide supra nu. 6. & alijs ibi not.*

CAPVT XIII.

1 NOuit. Casus. Laicus † ratione peccati, & maximè periurij, uel pacis fractę coram ecclesiastico iudice cõuenitur. pars huius, de offi. lega. nouit, de ap. nouit. & diuidebat Hostien. decre. in tres partes. In prima excusat se papa ostendens, quòd non intendit iudicare de feudo, sed de peccato. In secũda ibi, Non igitur, ostendit, ꝙ rex non debet processum suum in iniuriã reputare. & hoc probat diuersis exemplis, & testimonijs scripturarum. In 3. ibi, Ne igitur, probat, ꝙ ipse papa non debet hoc dissimulare. & concludit sub triplici, uel ꝙ certus sit ipse rex, ꝙ nisi obediat, papa mandabit legato, ut contra ipsum regem procedat secundũ traditam sibi formam. Ab. diuidebat in 5. secunda. ibi. Non igitur. 3. ibi, Sed forsan. 4. ibi, licet. 5. ibi, Ne igitur
2 [*Ignorat*] scilicet Deus † q est cognitor secretorum. 32. distin. erubescant, Pe. & dicitur sciens omnia, de elec. fundamenta. §. proinde, ꝙ homini est impossibile. Marcus Varo. Omnia noscere est impossibile: pauca nõ laudabile [*& infra*] continebatur exordium [*Iurisdictionem*] si. supra de elec. uenerabilem, Hostien. [*Nec*
3 *uelit*] ut † ex preteritis præsumimus, de pręsum. mandata. & ad hoc facit decisum exordium de prin. capituli [*Impedire*] sequebatur in antiqua, Cumque iursdictionem propriam non sufficiamus explere, cur alienam usurpare uellemus. Non debuisset decidi [*Euangelio*] Matth. 18. [*Si peccauerit*] 2. q. 1. si peccauerit [*in te*] idest
4 te † sciente. uel secundum Hostien. in damnationem tui, si hoc celaueris, si nõ monueris, si monitione non ꝓficiente ecclesiæ nõ denũciaueris, uel quia offendit & lædit te, ut innuunt sequentia [*Frater*] idest quilibet Christianus 12. q. 3. ad mensam. & de multiplici frater-
5 nitate dixi, de reg. Ioan. & an † hęc auctoritas extendatur ad omnes, plene no. 2. q. 1. si peccauerit, & de hoc infra de hęreticis, cum ex iniuncto [*Corripe*] ostendendo peccatum suum, & monendo, & obsecrando, ꝙ desistat, & pęniteat. & ex his, quę hic, & infra de censi. Romana. §. sanè, notauerunt Inno. & Hostien. Gar. in decre. religionum, Gre. X. de reli. do. collegerat
6 quandam glo. dicens, quod † denunciationum: Alia
a euangelica. Alia iudicialis. Alia canonica. Alia regularis. Ad euangelicam tenetur prælatus, & quilibet alius admittitur: & potest fieri contra quemlibet perseuerantem in crimine 2. q. 1. si peccauerit, infra de testib. in omni. & nullus de necessitate tenetur ad istam, nisi sicut ad alia opera, nisi is, ad quem ratione officij, uel curę hoc pertineat. 23. q. 4. duo. & ad hanc omnes etiam infames, & mulieres admittuntur, dummodò non perseuerent in crimine, nec per exceptionẽ, & cauillationes sunt repellendæ. Nõ enim refert, quis denunciet, dummõ aĩa saluetur, infra de iureiu. quẽadmodũ, in fi. & de cogna. spũa. tua. Effectus istius est, ut peccator pęniteat, non ut officio, uel beneficio.

priuetur, nisi retēto ordine, uel beneficio pęnitere nō posset, de tempo. ordi. ca. ulti. & tunc per cōsequentiā non directè priuatur. s. quia aliter pœnitere non potest. Hæc debet præcedere duplex monitio. prima pro bat per monentem. secūda per monentem, & alium infra de testi. in omni. Et ista generaliter locum habent in foro ecclesiastico, & in peccato non omninò occulto, sed quod probari potest: quia omninò occulta sunt in Dei iudicio. 6. quęst. 1. si omnia, & caueat denuncians, quòd peccatorē conuincere posśit: quia ei, etiam si esset episcopus, non creditur. 6. quæstio. 2. si tantum, & cap. placuit. Est & alia denunciatio iudicialis publica, quæ competit ex officio puro & mero, in qua non requiro monitionem, sed iudex ex officio suo, & per denunciationem suorum officialium in ea procedit, & habet locum in notorijs tantum. C. de accu. ea quidem. 35. quæstio. 6. episcopus in synodo. ¶ Est alia iudicialis priuata, quæ competit læso propter suum interesse. Et ista quandoque in foro ciuili de plano expeditur, etiam si non præcessisset monitio, ut quando ille, qui opprimitur, non potest agere, ut quia seruus,[b] uel potestati subditus. & idē in his, quæ spectant ad forum venale, & in rusticis oppressis. ff. de offi. proconsul. l. nec quicquam. §. de plano, ff. de off. præfec. nr. l. idest §. quòd autem, insti. de his, q sui, uel alie iur. sunt. §. penul. ¶ In foro autem canonico requiritur monitio, ut hic; & de plano tamen expeditur, ut hic in fi. Tamē licet iudex ecclesiasticus præcedentem denunciationem admittat indistinctè, istam indistinctè non debet admittere: quia nō nisi in defectum iustitię, vel si crimen de sui natura est ecclesiasticum, uel ratione pacis, uel iuramenti,[c] uel quādo crimen est notorium, uel quādo non auditur in foro seculari; ut quia obligatio est naturalis[d] tantum, uel si hanc proponit miserabilis, & depressa persona, vt hic, & supra de pactis, qualiter, & 77. dist. per totum: alias, si indistinctè admitteretur, periret tēporalis gladij iurisdictio, & omnis causa per hanc uiam deferretur ad ecclesiam. hanc indistinctè facit episcopus, qui grauatur ab illo, qui subest immediatè imperatori, in auten. ut dif. iudi. §. si tamen contigerit, collatio. 9. Et in ista ad hoc agitur, vt res restituatur, siue ut læsus seruetur indemnis, & examinatur de plano, & pronunciatur in ea, ut hic. & requiritur in hac trina monitio, & ad minus duarum ultimarum plena probatio. infra de accu. cum dilectus, & cap. qualiter. secun. §. fina. & de si. licet Heli. §. cum igitur. Differt hæc ab euangelica: quia ad hanc non admittitur nisi læsus. Alia est canonica; & est duplex. Alia specialis competēs illi soli, cuius interest habere bonum prælatum, uel bonum ecclesiasticum subditum. & fit ad hoc, ut quis de beneficio remoueatur. 16. quæstio. 7. cap. filijs, & supra de offi. eust. capit. 1. in fin. Et requiritur triplex monitio, sicut in iudiciali per eadem iura. Alia generalis & publica: ut quando agitur de matrimonio dissoluendo, uel eius impedimento, de spon. præterea, & de clan. despon. cum inhibitio. Et hanc iudex ex officio prosequitur, si denuncians eam prosequi detrectat. infra de sponsa. cum in tua. Regularis secundum diuersas religiosorum institutiones expeditur de plano & simpliciter, nec contra eam appellatur, infra de app. ad nostram. cap. reprehēsibilis, & cap. cum speciali. §. ult. de materia huius gl. uide in spe. de denunc. §. 2. uer. ut autem [*ipsum solum*] eum † in hac non adhibeatur testis, probari non potest nisi per iuramentum monentis,[e] Hosti. [*Audierit*] desistēdo à peccato [*Fratrem*] idest animam fratris tui [*Vnum*] hoc potest referri ad secundā denunciationem, quæ probatur per iuramentū monentis, & alterius. Tertia uerò debet plenè probari, & hoc respicit, quod sequitur, Vel duos, secundum Hosti. dic, ut supra dixi [*uel duos*] de his, qui sciunt illud delictum, ut sit correptor, non proditor. 2. q. 1. si peccauerit [*Duorum*] tui, & alterius [*Trium*] tui, & duorū adiutorum [*Omne † uerbum*] idest omnis probatio admonitionis factæ ad pœnitentiā peragēdam. infra de testi. in omni [*dic*] idest denuncia. [*Ecclesiæ*] idest prælato [*Nō audierit*] sub. & propter hoc ipsum excommunicauerit, & sic excommunicatus steterit, Hosti. [*Sicut*] non † est omnimoda[f] similitudo. licet enim loqui cū gentilibus, sed non cum excommunicatis 11. q. 4. eum ex communicato, & in hoc tamē sunt similes: quia vterque à sacramentis ecclesiæ separandus, Pe. [*Ethnicus*] ethna † fertur esse mons in Arabia, secundum alios in Sicilia, ut dicit Sene. epi. 51. in prin. de quo exit riuulus sulfuris, & cōtinuò viget ignis. sic isti erūt in igne continuo. uel secundum Hug. ethnicus ab ethnos, quod est gentilis. Tales ergo meritò sunt uitandi, Hosti. hæc expositio probat. 1. q. 1. nonne [*Publicanus*] idest † publicè peccans [*Paratus*] præsumitur de iure illius, qui non quærit diffugia, de restitut. spolia. literas, & è cōuerso, de præsumptio. nullus, Hosti. [*Correctione*] idest admonitione, Pe. Dicit † hic patet, φ auctoritas, si peccauerit, nedum ad occulta, sed etiam ad manifesta extenditur. 45. distin. sed illud. 11. quæstione 3. pręcipuè, Pe. Ecclesiast. 1. nobis petēs iustitiam, ut statim sequitur [*Vniuersalis*] de maiorita. & obedien. solitæ, de transla. episcopi, per totum, Hosti. [*Secundum † formam*] idest secundū iustitiam hac denunciatione inuenta ad formam ipsius [*Ipse*] Rex francorum [*Legato*] uel delegato, ut patet in fine [*Sufficientem*] hoc dicit: quia iam pro posuerat quandam exceptionem, quam non permittebat examinari, nec super ea pronunciari, ut patet in fi. Hostien. [*Rationem*] puta, quòd † legitima monitio non præcessit, uel denunciator sit criminosus[g] 3. quęstio. 7. iudicet, uel aliam quamcunq; iustam. & ex hoc colligitur, quòd infrà. §. fina. non mandat cognosci de causa principali: sed an denunciatio sit admittenda secundum Inno. uel dic, ut ibi dicam secundum eum, & Hostien. [*Ad ipsum*] Regem Franciæ. quasi dicat non ad nos, Hostien. [*Iure communi*] quo † cauetur quòd dominus, uel pares iudicare debent, Innocen. [*Per speciale pri.*] fortè Rex Angliæ habebat priuilegiū à Rege Francię, quòd non iudicaretur per ipsum tan quam per dominum, sed per communes eorum iudices, vel per alias certas personas ab eis electas communiter. & idem esset, si super hoc haberent specialem constitu. Innocen. Hostien. uerò exponit † speciale pri. s. beato Petro concessum, quod dicitur generale, de transla.[h] cap. 1. [*Speciale*] est autem consideranda persona papæ, cui & nulli alteri competit, de officio leg. quod transla. [*Generale*] respectu omnium Christianorum, super quos dat potestatem, ut infra probatur: quæ non solum patet per prædictum priuilegium, sed etiam per consuetudinem; ad hoc. infra ti. 1. si clericus. & probatur hæc lectura secundū eum, de transla. quanto. §. 1. [*Consuetudine*] hic † arguit Abb. pro hominibus de monte Pessulano, quòd sub Rege non respondeāt, sed sub episcopo, cum est quæstio inter regem, & eos: quia sic fuit din seruatum: sed repete intendimus [*Peccato*] idest uiolatione pacis, & iuramēti, uel de peccato commisso in regem Angliæ [*Censura*] idest † coërtio, Pe. [*Quemlibet*] si est in ecclesia, hoc potest directè: si extra ecclesiam, indirectè. 2. questio. 1. multi. infra de decimis, de terris; de Iudęis & si Iudæos, secundum Vin. [*Possumus*] & nullus alius in quemlibet: & ideò dicitur hoc priuilegium speciale, ut supra secundum Hostien. [*Non † igitur*] hic probat exemplo, lege, & ratione, quod ipse potest cognoscere, & quòd rex debet in hoc se submittere Romanę ecclesiæ [*Iniuriosum*] quia nemini facit iniuriam, qui

qui utitur iure suo, de elec. cum ecclesia. §. 1. ff. de fur. iniuriarũ. 1. respon. Hostien. sed al. [*Si super hoc*] in quo etiam commissus est, uelit, nolit, Hostien. [*Committitur*] tanquam suo capiti. 12. distinct. c. 1. Pe. [*Cum Valentinianus*] inducit exemplum [*Imperator*] nedum Rex [*Suffraganeis*] ar. quòd suffraganei eligunt metropolitanũ; ad idem, supra de postula. bonæ. 2. sed cessat ar. si dicas, procurare monendo, & inducendo can. vel forsan spectabat de consue. ¹ Hostien. [*Legatur*] 63. di. Valentinianus, Vinc. [*Cui*] antistiti; nedum papæ [*Sincere*] 1. pure † & cum bona conscientia, Gof. [*Capita*] in principe nil splẽdidius, quàm humilitas. 100. distinct. contra morem, Pe. [*Submittamus*] idest submissa esse ostendamus, vt probat statim litera, Suscipiamus necessariò &c. [*Eius*] archiepiscopi [*Homines*] ac † si dicat, quòd non sit consideranda dignitas, sed peccatum: & per hoc patet secundum Hostien. excellentia sacerdotalis respectu regalis: quia nullus clericus subesse potest imperatori personaliter: imperator, & etiã papa in eo, quòd peccatores, personaliter subsunt etiam simplici sacerdoti, de pœni. & remiss. omnis. ad hoc dicam, de iureiur. nimis. ᵏ & ideo dixit, homines: quia † nemo sine crimine viuit. Conclusit enim deus omnia sub peccato, vt omnibus misereatur, de pœni. distinct. secunda, si enim inquit. & primas morsalios morde &c. Pet. & Abb. [*Necessario*] not. imperatorem † excommunicari posse à quocunque episcopo, in cuius diœce. existit, Pe. [*Medicamenta*] quæ sunt diuersa, ut patet, infra de pœni. & remissio. omnis. §. si quis & quando mendicamenta non prosunt, ferro ignito opus est: quia forsan vulnus est cancrosum. 1. q. 1. reperiuntur, secundum Goff. & Hostien. [*Nec † illud*] al. & inducit contra regem, & secundum literam est hic præoccupatio. si. supra de off. ordi. inter cætera, ibi, Ne dicamus defectum scientiæ [*Descendisse*] forsan ex persona matris. ˡ nam aliàs, ut dicit Hostien. Papa ignorauit originem istius regis, quàm hic narrat: sed omitto, quòd curiosus plenius uidere † posset in spe. historiarum, li. 17. c. 4. [*Petitor*] de quo minus uidebatur, cum fauorabiliores sint rei, quàm actores. ff. de re. iu. l. fauorabiliores. Innocen. [*Initio litis*] idest ante litem contest. Gof. Vel cum lis contestatur [*Curriculis*] idest elapsis inducijs datis ad deliberandum, uel idest post litem contest. secundum Gof. [*Peroratur*] per † allegationes [*Antistitis*] idest proprij diœcesani, Hostien. [*Illico*] idest statim: 2. q. 6. §. pe. Gof. [*Cum sermone*] idest cum actis causæ [*Dirigatur*] pater sancte, legem habes non abrogatam, quam omittis. nam si iudex maior prouinciæ lædat subditum, episcopus diœce. est ordinarius, in auten. ut diffe. iudi. §. si tamen contigerit, coll. 10. Hostien. [*Cum enim*] inducit rationem ex Deo, quando dixit beato Petro. Quodcunque li. &c. de maio. & obedi. solitæ, Inno. sed uidetur, quòd ecclesia habeat auctoritatem à concilijs. 17. distin. §. huic etiam. ibi soluitur, ut etiam dixi supra de elec. Significasti, super glo. 17. [*Quocunque*] meritricium † sub dissimulatione transit ecclesia, ut maius malum, 𝔠 adulterium euitetur; ad hoc. 33. q. 2. si quod uerius, arg. 13. distinct. nerui, Pe. & Abb. [*Christianum*] negat ergo se Christianum, qui negat hanc potestatem, de ma. & obe. solitæ, ad fi. & nihilominus secularis potestas temporalem pœnam infliget. 23. q. 5. sunt quædam, & c. rex debet. Host. [*Coercere*] hic in antiqua probat id auctoritatibus noui, & ueter. [*Lege*] deuteronomij. 1. ad idem actuum 10. & 1. q. 7. §. huic Petrus. & facit, de reg. ea, quæ [*Personarum & infra*] sequitur in tan. personarum, quas interuenire beatus Iacobus testatur 2. capit. in princ. si dixeris ei, qui indutus est veste præclara, tu sede hic bene: pauperi autem dicas, sta illic, uel sede sub scabello pedum meorum; & uide quod dicam de priuile. c. 1. & licet &c. [*Licet autem*] hic docet, quòd dato, quòd alia cognoscere non posset, tamen ratione qualitatis ipsius facti, scilicet pacis fractæ, & periurij posset cognoscere, Pe. [*Charitatis*] & seruanda † est etiam hosti. 23. quæstione prima. noli Ioannes. & est charitas dilectio Dei & proximi. Pe. [*Postremò*] ex hoc. §. sumitur casus si. supra de offi. dele. super quæstionum §. si. Hostien. [*Iuramenti*] supra de elec. per uenerabilem, Hostien. [*Religione*] sicut dicitur uiolata, Pe. [*Iudicium*] Ecclesiæ, nisi quando Deum solum habet ultorem. C. de iureiur. l. secunda. & sexta, quæstione prima, si omnia, Vin. [*Pertinere*] infra de foro compe. c. ulti. li. sexto, & uide quod ibi dicam super ulti. glo. [*Discordiam*] quare enim pariter † iudex ad arma procedere, quos sua iurisdictione potest cõpescere. ff. de usufruc. æquissimum, Ioan. & Phi. [*Dissimulatione*] dissimulatio est mortale in prælato; ad hoc de treu. & pa. cap. primo, 83. distin. error. infra de priui: quanto, de sen. excom. quantæ, Host. [*Prædicto*] in an. dicebatur, dilecto filio Abbati Cæsarien. & tunc bene sequitur, idem Abbas, &c. [*Præcepit*] & iuxta formam &c. & secundum quosdam isti iudices non habent cognoscere de principali. sed de denun. & excep. & alij contra, ut infra dicam [*Vel solidam*] concludit ᵐ sub triplici, ut per te uides, & per hoc no. Frã. quod plura † remedia debet iudex inuenire ad contumaces reducendos; alle. de dolo, ueritatis. ad concordãdos discordes, ad curandos ægrotos. uigesimanona distin. cap. fin. de pæ. & remil. omnis [*Idem Abbas*] nominatus in decisa, sic supra de procura. cap. 1. & est hic hysteron proteron. si. supra eodem decernimus, Hostien. [*Iusta sit*] idest an denunciatio sit admittenda, uel non. Quidam forte non malè dicunt, quòd hi iudices etiam de principali cognoscent. poterit enim dicere † Rex Angliæ, Rex Franciæ tenet comitatum Pictauien. in periculum animæ suæ, uel contra suam conscientiam, cum ad me pertineat; unde peto officium uestrum, quod cogatis eum ad pœnitentiam, & si Rex Franciæ respõdeat, non pertinet ad vos cognoscere, utrum iustè, uel iniustè teneam: hoc autem scio, quòd non teneo contra conscientiam, & hanc, non aliam teneor apud uos excusationem proponere. Et si Rex Angliæ probare uelit, quòd comitatus suus fuerit, non deberis suas probationes admittere. potuit enim per iudicium parium, uel alio modo meus fieri, uel ego eum bona conscientia & sine peccato teneo comitatum; & hoc mihi sufficit, ar. C. de rei uendi. l. ulti. ecclesia ulterius non procedat. Et si Rex Angliæ uellet probare, quòd iniustè contra eõ scientiam comitatum teneret, admittendus esset: sed hæc probatio esset ualde difficilis: quia & si probaret Rex Angliæ, quòd comitatus fuisset suus; non tamen probatur, quod Rex Franciæ ipsum iniustè, uel contra conscientiam teneat, Inno. ¶ Sed hoc non placet Hostien. qui dixit contrarium elici. C. de probatio. si ue possideris ⁿ & 45. di. sed illud. & ex quo enim constat de intentione actoris, nisi proberur exceptio sufficiens in contrarium, actor obtinebit, infra ut eccle. bene. c. uno. sed Inno. dicit hoc uerum, quãdo agitur directè. Sed quando agitur in modũ denuncia. si possessor debeat proponere probabilem excusationem, puta mihi adiudicatus est, uel pignori obligatus, uel his simile, non tamen habet hoc necesse probare: sed sufficit, quòd satisfaciat conscientiæ. auditur tamen aduersarius uolẽs probare contrarium, ut est dictum sed ubi est scandalum, uel peccatum publicum, tunc sicut de peccato constat, sic debet & de satisfactione constare. quadragesima quinta dist. illud, secundum Innocen. ᵒ [*Contra eum*] Regem Franciæ [*Proponi*] Rex † Angliæ, & in modũ denũciationis & poterit opponi

iuſta exceptio, ut hic dicit. hæc tamen de plano expedientur: quia non dabuntur ita prolixæ dilationes, nec recipientur illæ ſubtilitates, quæ reciperentur, ſi alio modo ageretur: hæc enim omnia quaſi ex arbitrio boni iudicis pendent, & debent conſideratis perſonis, cauſis, locis, & temporibus expediri, argumen. ſupra de transla. c. fi. ſecundùm Hoſtien. [*Omittat*] ſupponendo terram regis Franciæ interdicto, de appella. nouit, de offi. lega. nouit. Sed 34 † & uos caueatis, quòd eius ſententiam obſeruetis. nam propter hoc, & propter ſecundum, ſcilicet ut prælati ſciant excuſationem, & intentionem papæ, hæc eis dirigitur decretalis, Hoſtien. ¶ *In* 35 † *glo. 1.*] ponit caſum. Secundò primò probat papam non habere utrunque gladium; alle. 6. iura. ſecundo tenet contrarium p tertio remittit. ¶ *Glo. ſed cum*] ponit obiec. ipſius ſo. & quoddam argumentum. ¶ *In* 36 † *glo. no. quod ibi. l. 1. & ultima*] fit emancipatio prætextu conſuetu. coram illo, coram quo aliàs de iure fieri non poſſet. ¶ *In glo. Sed cum, ibi, cas*] ibi dicitur, quod ciuilis ratio naturalia iura corrumpere non poteſt. ¶ *In gl. ſaltem, ibi, Hæredia tis*] ibi ſic dicitur. quamuis enim ſtricto iure nulla actione teneantur hæredes ad monumentum faciendum; tamen principali, uel pontificali auctoritate compellẽtur ad obſequium ſupremæ uoluntatis. ¶ *In* 37 † *glo. 1. in fin.*] prælatis autem mandat, quod ſententiã, quam ferri contigerit, obſeruent: aliàs comminatur, quod illos de inobediẽtia puniet; ut patet in antiqua. ¶ *In glo. 2. ibi, cauſam*] 2. [*& ibi, ſed uidetur*] T. cuius fuit hæc glo. dixit, ego credo, ꝙ papa &c. 38 [*& ibi, Euangeliſta*] Luc. 22. & plenè † exponuntur hæc uerba in extra. Bonif. Vnam ſanctam, uer. in hac, ubi etiam ad hoc probandum inducitur Ioan. 18. Conuerte gladium in uaginam. Ber. ad Euge. de conſci. libro 10. Aggredere ſubditos, ſed uerbo, nõ ferro. quid uſurpare gladium tentas, quem ſemel iuſſus es mittere in uaginam? & 1. Timo. 3. oportet epiſcopum eſſe non percuſſorem. Et ſciendum eſt, quòd miniſter noui teſtamenti eſt miniſter mãſuetudinis, & ſacramenti unitatis. 39 Sacramentum † uerò altaris repreſentat vnionem Chriſti, & eccleſiæ, quam ſignificat unio animæ ad corpus: quia ſicut anima uiuificat corpus, ſic Chriſtus per hoc ſacramentum uiuificat eccleſiã. Et ideò executio gladij materialis, qui diuidat animã à corpore, penes miniſtrum ſacramenti unitatis eſſe non debet. dicit ergo Ber. ubi ſupra. gladium materialem habet papa nutu: imperator iuſſu: miles uſu, uel manu, & hoc etiam innuit prædicta extrauagans, ubi ſupra, & c. ultimo, & infra ne cler. uel mona. c. ultimo, libr. 6. & 88. diſtinct. epiſcopus gubernatorem, ubi de hoc [*& in fi.*] & 10. diſtin. quoniam, & infra de priuile. cap. ſecundo, in 1. gloſſ. Hoſtin. remittit ad ea, quæ no. ſupra de maiorita. & obedien. ſolitæ, & infra qui filij ſint legiti. per uenerabilem. §. rationibus. ¶ *In glo. directè, in fi.*] Dixit Hoſtien. quod per ea, quæ ibi no. patet, 40 quod iſte † proceſſus non poteſt aliter excuſari quò ad ueram naturam feudi, niſi quia uel Rex Franciæ non debet eſſe iudex in cauſa propria, & nolebat cauſam iudicari per pares, quorũ iudicio nolebat ſe ſubmittere Rex Angliæ, ut dicit ſe audiſſe. nolebat autem Rex Franciæ per ſuam curiam meritò illi ſuſpectam q cauſam audiri, fuit ergo ad eccleſiam recurrendum q in auc. ut diffe. iud. §. ſi uero contigerit, colla. 9. aut hic procedit papa ratione uiolationis iuramenti, & pacis, r & huic uidetur inniti papa, ut patet infra. Alioquin r quandocunque uaſallus committeret feloniam contra dominum, & quandocunque iuſtè damnaretur, ſemper haberet recurſum ad eccleſiam: nec tamen in hoc caſu dicit omnino denegandam audientiam. nã eſſe poſſet, quòd iniquè, & iniuſtè proceſſum eſſet; & hoc ratione peccati eccleſia poſſet examinare ſummariè, & ſecundùm quòd inuenerit, admittere, uel repellere talem, argumen. C. de adulte. quoniam Alex. C. de fal. ubi falſi crimen, & patet in eo, quod nota. de officio delegat. paſtoralis. §. quia uerò. ¶ *In glo. no. quòd, ibi, & ultima*] de conſue. cap. 3. libr. 6. [*& in fin.*] & infra de præben. cum in eccleſiis, lib. 6. ¶ *In glo. ſed cum, ibi, ſub-* 41 *lata*] dic, quòd fuit priuilegium ſ conceſſum eccleſiæ; ſ unde adhuc hodie durat, ſecundùm Innocen. ad hoc. infra de reg. iur. decet. lib. 6. cum ſuis concor. & circa hoc Hoſtien. remittit ad ea, quæ not. in ſumma, de immu. eccl. §. inquantum, ſub. §. ſed nec illa immunitas uerſ. nec credendum eſt, & ſequentibus [*& ibi, Fuerunt*] inſti. de teſtamen. in princip. Goffr. & princeps quant doque arguit ex. l. abrogata. t C. de conſti. pe. l. ſecunda. §. & neminem. Vin. [*& ibi, arg. quòd*] Innocen. ſcripſit hæc aſſerendo, & ad hoc 38. diſtinct. ſi quid ueri, & 42 de hoc. infra de ſolutio. cap. fina. nec † obſtat, ſupra de conſtitutio. eccleſia: quia illud intelligitur de legibus inferiorum, non imperatorum. nec obſtat. 4. quæſt. 3. ſi quis teſtibus: quia hoc ſpeciale in fauorem eccleſiæ. & ideo in eius læſionem retorqueri non debet. C. de legibus, quod fauore, uel dic, ut not. infra de hæreti. cap. quarto. Hoſtien. ¶ *In glo. ſimiliter, in fi.*] & in authen. quomodo oportet epiſcopos, collat. 9. non tamen habeat tam dignam, & generalem poteſtatem, ut papa, ut probat prædictum auc. ſecundùm Hoſtien. ¶ *In glo. ſaltem, ibi, arg. contra.*] Idem Vincen. ſed Innocen. & 43 Hoſtien. alleg. pro concor. [*& in fi.*] ſi colligit † immaturam, tenetur. l. Aquil. ſi maturam, tunc dominus oliuæ, cui colliges, expenſas donaſſe uidetur, cum remunerat; Hoſtien. Aquilia reſpicit damnum: nec illi legi locus eſt, ubi damnum datum non eſt. ¶ *In glo. ſupra de in. ibi, paſtoralis*] & eodem titulo. capitul. ſecundò, 44 lib. 6. [*& in fi.*] aliud † in pœnis, aliud in iudicijs, quod dic, ut no. ſupra de tranſact. cap. ultim. & infra de iureu iurand. cum quidam, & infra de regu. iur. in iudicijs, u lib. ſexto. ¶ *In glo. 3. in fi.*] de hoc & 4. quæſt. 4. cap. ſecundo. ¶ *In glo. 21. in fi.*] idem, & ultim. ¶ *In gloſſ. non in forma,* 45 *in fi.*] & de ſtat. mona. cap. fina. ubi de hoc. primæ † expoſitioni ſtandum eſt, hæc enim denunciatio iudix cialis. x in qua procedendum eſt de plano, ſed non eſt ueritatis examinatio omittenda, ut notatum eſt. ſupra. Hoſtien. ¶ *In glo. ult. ibi, correctio*] infames tamen bene admitterentur ad denunciandum, dummodò ege y rint pœnitentiam, y ut no. hic Ioan. & Vincen. Innoc. & Ber. Brix. ſecunda quæſtione prima, ſi peccauerit, & infra de accu. cum oporteat, in denunciatione canonica, & ſpeciali locum habent prædicta: in iudiciali uerò, de qua intelligo loqui hanc literam, ſecus. in hac enim etiam criminoſus audietur, niſi forſan obſtaret excommunicatio. infra de except. uel alia ſpoliatio, ſiue depredatio. infra de ord. cog. cum dilectus. & capit. fina. uel alia præiudicialis exceptio. puto autem, quòd hic denun. in ſcriptis ſit porrigenda, & ꝙ lis ſit conteſtanda, quod nota. in uerbis ſuperioribus ibi, utrum iuſta ſit.

ANNOTATIONES.

a ¶ Denunciationum. adde, quòd iſta denunciatio debet eſſe perſonalis ſecundum d. Feli. in c. in nomine domini, de teſti.

b ¶ Quia ſeruus. Et ſecundum iſtum poteſt intelligi, quod not. Inno. qui cle. uel uo. c. fi. ubi per Ioan. An. ſuper glo. ergo. ubi de monaco locutus adduxit etiam alia iura.

c Vel iuramenti. An mutet, uel accumulet forum ipſum iuramentum, uide Io. And. de foro compe. cum C. laicus, lib. 6.

d ¶ Eſt naturalis. Multiplex eſt obligatio naturalis, & in qua locum habeat hæc denunciatio, uide Bart. in extrauaganti ad reprimen. in uer. denunciationem, & ibi quid de fal. & quid de illo, qui alteri ſtipulatur. & quid de illa, quæ ſublata eſt præſcrip. & quid de filio fam. tuto Macedoniano, & quid de tuta Velleiano, & quid in obli.

pupilli

pupilli,& quid de tuto excep. rei iudicatæ, & plura alia ibi. uide per ipsum ad haoc materiam.

e ¶Iuramentum monentis. Cum ergo ius disponit aliquid, per unū solum fieri, illius dicto stabitur. ad hoc de testi. ueniens, el 2. & an monitus possit probare se non monitum uide Bar. in extrauagan. ad reprimen. in uersi. denunciationem.

f ¶Est omnimoda. Vide plures concor. per Ioan. And. de summ. Tri. & fi. cath. damnamus, super uer. sicut. & faciunt ista ad concordandos testes. & de illis dictis similitudinarijs uide Bar. in extrauagā. ad reprimen. in uersi. proinde.

g ¶Criminosus. secus, si infamis, uel mulier, ut not. supra in prin. glo. magnæ.

h De trans. a. De plenitudine ergo potestatis omnis causa etiam feudalis inter quoscunque cadit in cognitionem Papæ.

i De consue. Vide glo. 63. dist. Valentinianus.

k Nimis. Vide Ioan. And. infra tit. prox. significasti, in glo. super uer. iurisdictionem, & de pœn. & remis. omnis, in princ.

l ¶Matris. ar. quòd à matre quisque capit genealogiam: regulariter autem contra, de quo uide infra, de testam. Rainutius, in princ. & Bald. in l. fi. C. de ser. fug.

m ¶Concludit. uo. quia ponit hic text. ut diuersa pacem, & treugā, quod facit ad q. disputatam per Iac. Butr. de qua latius per Ioan. in spe. de treo. & pa. in rubrica, & uide c. illi qui, 24. q. 3.

n ¶Possidetis. ibi uide Bar. Bald. & Sali.

o ¶Inno. super ista contrarietate Inn. & Host. uide Bar. plenè in extrauag. ad reprimendam, super uer. denunciationem, qui eos concordat, & de conscientia etiam hæredis prosequitur. & uide Bald. in l. 2. C. de fideicomm.

p ¶Contrarium. adde Card. hic, qui tenet contra glo. & uide Bald. in proœ. ffor um, in 2. colum. ubi tenet, quòd Imperator non habet superiorem.

q ¶Recurrendum. imò ad imperium, cum sint laici, nisi dicas, quòd non recognoscit imperium Rex Franciæ in superiorem; ideo ad Papam habetur recursus, uide, qui filij sint leg. per uenerabilem.

r ¶ Alioquin. si indifferenter in feudo haberetur recursus ad Papā.

s ¶ Priuilegium. Argue, quod priuilegium in l. concessum non assumit naturam. l. unde l. reuocata non tollitur priuilegium. & idem si lex transit in contractum, uide Bar. in l. omnes populi, ff. de iust. & iur. in tertio membro in 4. q. & per glo. & per ipsum in l. quod semel. ff. de decre. ab ordi. fa. & uide bonum tex. ad hoc in l. fi. C. de don. inter ui. & uxo. & uide Inno. de iniurijs, in nostra. & idem in testamento, quod fit immutabile, si transit in contractum, uide Din. in c. quod semel, de reg. iu. lib. 6. & Bar. in l. hæredes palam, ff. de testib. & in l. si quis in prin. ff. de leg. 3. & per Moder. in l. generaliter. C. de non num. pec. maximè per Sali. in contrariū, quo ad primum de priuilegio uide glo. super uer. decætero, in proœ. Cle. & ibi Modernos.

t ¶Abrogata. De hac l. abrogata Bar. l. 1. ff. de continu. cum eman. li. & an liget, no. supra de consti. c. 1. & uide etiam glo. 1. quæst. 6. §. post datam, Bald.

u ¶In iudicijs. Vide Cy. in l. nemo. C. de sum. tri. & ibi Bal. & Sali. in l. inter seruos, C. ad l. Iul. de ui priua. & Bar. in l. illicitas. §. fi. ff. de offic. præto.

x ¶Iudicialis. Adde Cald. consi. 5. in 4. col. de accu.

y ¶Pœnitentiam. De hoc uide in c. preterea, de testi. co. in c. cum in tua, de spon. in c. 1. de accusa. in c. in omni, & in c. personas, inf. de testi. & in c. de accu. cum oporteat, & quod scripsi 2. q. 1. c. si peccaueris, et uide glo. 2. q. 8. in summa, Arch.

SVMMARIVM.

1 *Decretalis hæc decisa ab alia decretali.*
Aduocatis cauillosis medetur, & aduocatorum officium in quibus consistat, ibid. & nu. 2. & 3. & 4.
2 *Principales iurant, & præsumuntur scire facto suo ueritatem melius, quàm aduocati, & ad ea quæ in facto consistunt respondent nu. 4. 7. excipiuntur casus. nu. 5. 6. 8. & ueritas ab his, qui melius sciunt, inquirenda ibid.*
3 *Legis, si postulauerit. § quæstioni. ff. de adulte. leg. nec quicquam. §. aduocatos de offi. proconsu. intell. in fine.*
5 *Procurator per hanc decretalem non excluditur.*
Intentio huius constitutionis quæ, ibid.
6 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Respondere in iudicio alius pro alio non cogitur, qui per se, & qui per alios debeant respondere. nu. 2. & infra nu. 8. 9. & 10.
8 *Suppletio glossarum.*
9 *Luxuriosa etiam pro prodiga hic exponitur.*
Luxuriosa mulieri datur curator, an etiam luxurioso, ibid.
10 *Principis interest habere sub se locupletes.*

CAPVT XIIII.

1 PAstoralis. Breue est, & decisā fu. † de fine decre. pastoralis, de exceptionibus, ut ibi patet in 3. conpil. & duo facit primò statuit. secundo statuto unum casum excipit. secunda ibi, nisi forte. dixit Host. quòd eps Eliensis inter alias cōsultationes inseruit, quomodo cauillosi aduocati Deum non timentes, nec homines uerentes auertebant clientulos à propalanda ueritate facti, nō sustinentes, quod clientuli sine ipsis aliquid de facto proponerēt, & huic
2 Papa medetur [*Principales*] & † meritò, illi enim iurāt. C. de iuramen. cal. auc. principales, & præsumuntur de facto suo scire melius ueritatem, quàm aduocati, uel extranei, ar. de rescri. ab excommunicato, cū suis concor. ueritas autem ab his, qui melius sciunt, inquirenda est. s. de elect. scriptum. infra qui ma. ac. pos. uidetur, & de testi. præsentium, li. 6. Ho. [*Aduocatos*] quic
3 quid † ius tangit, expediet aduocatus: unde formabit libellū, & apte; alias repelleretur. ff. si mensor fal. mo. d. l. 1. & infra c. proxi. Idem in excep. & positionib. formandis, & si. secundum Goff. & Hosti. Sed in responsionibus positionum poterit interesse, ut caueat, ne in cauillosa positione, obscura, uel duplici clientulus capiatur. & sic intellige, secundum Host. ff. de adulterijs, si postulauerit. §. quæstioni. ff. de officio procon-
4 sulis, nec quicquā. §. aduocatos. ad ea † uero, quæ consistunt in facto, interrogati ante litem conte. uel post respondebunt principales. ætatem enim habēt, per se loquantur, de consue. dist. 4. cum pro paruulis. & ipsi principales aduocatos instruēt in ueritate facti, ī quo ius positum est. ff. ad l. Aqui. si ex plagis. §. in cliuo capitolino. ex quo aduocati proponēt ius utiliter, & honestè, non opprobriosè, uel subdolè. C. de postulan.
a quisquis, secundum Hostien. [*Per seipsas*] non† inten-
5 dit excludere vsum procura. per quos potest etiam lis cōtestari, quod fit narrando, & respondēdo. infra de lit. contesta. capitulo uno: sed hic intendit, quòd is, qui cām ꝓsequitur, siue sit principalis dominus, siue eius procura. habet factum narrare, secundum Innocē. & Hostiē. Pe. & Abba. & Eg. tamē decre. ista nō seruatur [*Licentia*] Dixit Innocē. quòd non esset malum, si cogerentur tales personæ per aliū proponere, & re-
6 spondere. ¶Glo. inducens † duas leges ad coadiuuandum textum ponit demum. 10. casus, quibus quis per
7 alium respondet. ¶[*In* † *glo. prima ibi. §. ultimo*] dicit iste. §. quod alius pro alio non cogitur in iudicio respondere. [*& ibi, Principales*] dicit, quod principales perso-
b næ iurant de calumnia [*& ibi, non solum*] procura. [b] tenetur pro domino respondere: reliqua patent. ¶[*In*
8 † *glo. prima ibi, uniuersitas*] imo uidetur, quod uniuersitas per se agere debeat, cum etiam per se iuret. C. de iu. calum. l. 2. §. hoc etiam. Dic secundum Innocen. quod licet uniuersitas iuret, ut timore iuramenti litem dimittat, si est calumniosa; tamen per alium respondet. uel dic uerius secundum eum, quod uniuersitas non iurat per se, sed per illum, qui litem cōtestatus est, uel quemuis alium. nec obstat lex prædicta. iurante enim syndico nomine uniuersitatis, vel collegij per consequens ipsa uniuersitas iurare intelligitur. ff. de administratio. l. ita tamen. §. gessisse. & est regula, infra de regulis iur. qui per alium, lib. 6. & ibi concor. & de hoc infrà de iura. calu. in pertractādis nec mirū, secundū Inno. si per aliū, qui contestatus nō est litem, iurare pot uniuersitas, cū hoc regulare sit, quod principalis iurat, & respondet, in qua ꝓcur. contestatus est litē, ut in auctē. principales [*& ibi, respondebit*] idē in pluribus, fideiussoribus, uel hæredibus unius. ff. iudi. sol. iam tamen. §. pe. & in pluribus exercitoribus eiusdem

nauis.ff.de exerc.§.fi.& l.sequen. Hostien.[*& ibi l.pen.*] 3.qō.9.§. nisi enim [*& ibi, ut hic*] & ff. de postu. l. 2. [*& ibi.* † *Luxuriosa*] propriè, uel.i. prodiga.ff.de dam insec. ex damni, in fin. prima respon.cum suis concor. & uide in specu. de actore, uersiculo. Item opponitur cōtra actorem, & uersiculo sequen. ubi etiam not. an uiro luxurioso detur curator, sicut mulieri [*& in fine*] & mulier religiosa.infrà eod. c.2.lib. 6.& ex prædictis patet, secundum Hostien. quòd istud priuilegium respondendi per alium habent aliqui propter dignitatem, aliqui propter ætatis fragilitatem, uel indiscretionem. Alij propter multitudinem. Alij propter delictum: breuiter secundum eum quicunque seipsum regere non debet, uel nescit siue ex delicto, siue alio modo hoc contingat, debet & potest per alium talia expedire, supra de ætate & qualitate, capitulo secundo, & tertio, nisi forsan tātum sit delictum, quòd omnis audientia denegetur, ut 23.distin. In nomine, ad finem. 3.q.1.§ patet.23.q.5.non uos.21.dist. in tantum. 16. quæst.7. si quis deinceps: alias semper audiendus [c] est. nec consideratur in hoc fauor delinquentis, sed reipublicæ, cui expedit, ne quis re sua malè utatur. institutio. de his, qui sui iur.sunt. §. sed hoc tempore.
10 Interest † enim principis, ut sub se habeat locupletes, in auc.ut iudi. sine quoquo suffragio.§.cogitatio.columna secūda aliàs oportet, quòd principalis, ex quo per se agit, per se respondeat, de quo remittit ad ea, quæ notantur in summa, e.titu.§. quæ sint necessaria, sub. § utroque autem, uer. si autem utraque pars, & se. & de postulando.§. quid pertinet.

ANNOTATIONES.

a ¶Per se ipsas. Adde secundum Bal.in l.a.C.quomodo, & quando iudex, quod qoando litis contesta.fieret per aduocatum partibus præsentibus, & non cootradiceotibus, ualeret.

b ¶Procurator. Adde Io.de Imo.hic, qui tenet, qoòd etiam iste tex. procedat io procuratore, & facit glo.io e.diaconi 27.dist.

c Audiendus. In casibus autem, in quibus quis per seipsom respondere cogitur, an sufficiat mittere procuratorem ad sic respon. uide Bar.in l.prætor.§.defendi,ff.ex qui cau.io poss.ea.& io l.de minoore.§.tormenta,ff.de quæst.& in l.qui bona.§.pco.ff.de dam.infe.& per Bal.& Sali.plenius in l.fi.C.de procur. & an comparente procu.in rem suam possit peti, ut domious tanquam iustior compareat, uide bonam glo.& ibi no.Bar.in l.si actor.ff.de proco.

SVMMARIVM.

1 *Actionem ineptam si actor proponit, reus absoluitur: tamen si postea aptam proponit, reus respondere cogetur. non est uis in actionis aptitudine modo recta sit intentio, & exemplū, nu.6.*
Decretalis hæc decisa fuit ab alia, & eius diuisio, ibid.
2 *Vicedominus quis hic erat.*
Enallage nominis in dict. ecclesiæ, ibid.
Ecclesia pro iure patronatus, ibid.
3 *Depositum & missio in possessionem etiam in spiritualib. locum habet, & in immobilibus, num. 5.*
4 *Sequester ecclesiæ patronatæ quam habeat potestatem.*
5 *Tanquam, expressiuum ueritatis.*
Rei uendicatio non competit possidenti, nec contra non possidentem, ibid. uer. in hoc eras, & quomodo id sit accipiendū, nu. 16.
6 *De restitutione de qua hic loquatur pontifex, non fit possidenti, uel non spoliato.*
7 *Delegati iurisdictio absolutione ab instantia propter ineptā actionem facta durat, & quamdiu.*
8 *De actione una licitè transitur ad aliam non contrariam.*
Exceptionem uerò etiam contrariam proponere licet, ibid.
9 *Epilogus, & suffragium glossa.*
Depositum qua mente fiat, refert, ut dicatur in sequestrum transire possessionem, & an & quis deponens possideat, & nu. 11.
Depositi actio cui & in quem, quos'ue competat, uer. in sequestrum, & nu. 13.
Ineptam actionem quam reijcere statim index debeat.
12 *In sequestro, siue deposito licet perdatur possessio, non tamen perduntur beneficia competentia possidenti tempore sequestri, & quæ, quòd scilicet sequestrum tollitur per satisfactionē, ibid.*
13 *Contra sequestrum, siue depositarium quæ competant actiones & nu.14. quarum nulla hic competebat, & ratio, ibid. num. 13.*
14 *Dominis competunt actiones directæ; non dominis utiles.*
Patrono ecclesiæ quæ actiones competant, si impediatur uti iure suo, ibid. & quòd habet dominium iuris patronatus, ibid. & nume. 17.
15 *De actionibus, & sic etiam de confessoria & negatoria canonistæ non est curandum, quia factum proponere sufficiat. uide nu. 20.*
Confessoria datur possidenti, ibid. uer. Dixit autem, & nu. 16. & competit etiam non possidenti, & contra quē, nu. eod. et 17.
Actio contra quos hic erat, ibid. uer. sed hic non agitur, & quæ, nu. 16. & quare inepta dicatur, ibid. & num. 17. & quæ apta agenti nu. 17.
16 *Rei uendicatio largè etiam datur pro iuribus, & sumitur pro quacunque in rem actione.*
In rem quoque, actio etiam datur, ibid. non tamen per omnia imitatur naturam rei uendica.
17 *Pro molestijs competit interdictum, uti possidetis, uer. sed huic.*
Negatoria competit patrono iuris, & quando, ibid.
Actori fauendum in principio causæ, eod. num. in fine.
18 *An petitio sit apta, facti est uidere, si est dubia.*
19 *Ineptam actionem quæ non reddant. & an condemnandus reus ex ea, si probauit actor, nu. 20.*
Ineptitudo apparens ex forma libelli, & notoria licet non proposita, adæquantur, ibid.
20 *Ex petitionis reiectione quæ alia pro reo, & contra actorem sequantur.*
Rei iudi. exceptio an competat ex reiectione actionis hoc non expresso, ibid.

CAPVT XV.

1 a EXaminata. Ca. Si † actor ineptam [a] actionem proponit, absoluitur: tñ si postea aptā proponit, reus respōdere cogetur. & decisa fuit de fine de cre.c.de confirma. uti.uel inutili, examinata, ut ibi patet in 3.compil. & potest diuidi in quattuor partes. In prima pronunciationis ratio. In secunda ipsius rationis declaratio. In tertia pronunciatio. In quarta quædā protestatio 2.ibi: Quia cum 3.ibi, Vide.4. ibi, Ita tamen [*Actionem*] i.rei vendicationem in libello expressisti, ut infrà patet, Host. [*Eiusdem*] .f. Sancti Angeli, ut patet parte decisa [*Incongruentem*] maximè considerato eo, quod probare intendebas, ut patet infrà [*Vice-*
2 *dominus*] clericus † erat, uicarius episcopi Sabinen. ut dixi, de confirma. uti.examinata, & compromissum etiam fuit in eum, ut ibi patet [*Ecclesiam*] idest ius patronatus ecclesiæ. & not. secundùm Innoc. & Hosti.
3 depositum † in corporalibus in spiritualibus locum habere, sicut misio in possessionem, de eo, qui mittitur in possessionem.c.2. potest tamē dici secundùm Host. quòd iste tenebat ecclesiam defendendam, & ordinandam ad præsentationem suam. Orta uerò cōtentione etiam ipsa ecclesia sequestrata fuit, & idem Gof.& poterat secundum eos tolerari, quòd sic teneret.all.16.q.1, constitutum, & q 7.considerandum, & c.filijs.aliàs uerò ecclesiam, uel aliud spirituale nō poterat propriè possidere.11.q.1. per totum, de præscri.
b causam[b]. Dixit etiam Inn.quòd † uicedominus, apud
4 quem sequestratum erat ius pat.interim præsentabit: debet interim fructus rei depositę percipere, si primò fuerat possessor. Dixit Host.non percipiet fructus uicedominus tanquam pars: Quia nec pars est [*Tanquā*]
5 expressiuum † ueritatis.sic supra de ma.& obe.solitę, Pe.[*Accepit*] no.quòd res immobilis deponitur apud sequestrum, Petrus [*Ius patronatus*] in hoc eras tibi contrarius: quia si possidebas, & custodiam commisisti sequestro, cum adhue possideas, non competit tibi rei uendica. Si uerò uolens desinere possidere consti-

constituisti sequestrum possessorem, adhuc non cõ petit uendicario ꝫ milites, qui nil possident. ut patet. c C. de ali. iu. mu. causa fa. l. unica, in fi. Ho. [*Possidebat*] dixerũt Pe. & Abb. ꝙ iste uoluit possessionem probare, ut non cogeretur restituere rem, nisi aduersarij de proprietate docerent. C. de rei uen. l. fi. uel producebat testes non super possessione, sed super proprietate, & ꝑ causam prędictam faciebat eos interrogari de possessione, & hoc plus eis placet [*Restitu-* 6 *tionem*] quia † possidebas, uel saltem non fueras spo- d liatus, uel forte loquitur de restitutione, quam petit uendicans, secundum Abba. [*Absolutiones*] Dixit Inn. ꝙ non est uis in aptitudine actionis, dummodò intentio sit recta. unde si peto fundum : quia ad me pertinet iure dominij, & propono actionem ex locato, ꝓbato dominio, obtinebo. hoc reprobat Host. per hanc decretalem, & uide in specu. de sent. ꝓlatione. §. qualiter, uersiculo, quid si lis. pro Inn. facit, qđ no. in spe. de actio. uel peti. §. sequitur, uersiculo hoc quoque, ubi uide, quod plene per eos scripsi. e e [*Ab eodem*] quò ad instantiã, & hoc est quod sequi- 7 tur [*Nihilominus*] idest non † obstante hac absolutione, quæ fuit ab instantia tantùm, secundum Pe. qui etiam hic dicit, & Abba. post eum. & Guil. in Spe. de officio iudi. per 1. §. deserunt, uersiculo quid si proponens, quòd post absolutionem factam ab instantia iudicii propter ineptam petitionem durat iurisdi- f ctio delegati, ut cognoscere possit, si proponatur apta. cum usque ad diffinitiuam sententiam & post, quamdiu fuerit executioni mandata, uel saltem usque ad annum habeat iurisdictionem, de offic. dele. quærenti. Item Inn. supra de offi. deleg. consul. ut ibi scripsi super gl. 2. Dicit tamen ipse Pe. quòd Guil. Na. dicebat contrarium per decre. de offi. deleg. in litteris, & c. significantibus. pro prima parte facit, quod no. infra c. pe. ad contrarium respõdetur secundum Franciscum, quòd talis sententia non est diffinitiua, g sed interlocutoria g [*Teneantur*] no. hic. Philip. quòd 8 † de una actione licitè transit ad aliam non contrariam: excipiendo uel ò licet proponere etiam cõtrariam, de hoc dic. ut no. infra de reli. domi. cum dile- 9 ctus, cum suis concor. ¶ Gl. 2. † dat duplicem lecturaram, quarum utraq; concludit contra actorẽ: demũ ponit duplex remediũ, quo uti poterat actor, sci licet depositi contra sequestrum, uel negatoria contra reos. ¶ Vlti. gl. habet duo dicta. primũ distinguit, & secundum facit tria, arguit, duas opiniones ponit, 10 & remittit. ¶ *In* † *glo. 2. ibi, interesse puto*] sequitur, qua mente res apud sequestrum deposita fuerit. nam si dimittendæ possessionis causa, & hoc apertè fuerit approbatum & c. [*& ibi, licet. 1. §. 1.*] ibi dicitur, ꝙ deponens possidet. nisi deponatur apud sequestrum. id enim tunc agitur, ut neutrius possessionis tẽpus procedat [*& ibi, ei, apud quem §. 1.*] qui sic dicit, In sequestrum depositi actio cõpetit [*& ibi. 1. respon.*] ibi dicitur, ꝙ pater, & dominus depositi nomine conueniuntur de peculio [*& ibi. §. 2.*] à depositarijs uendicantur numi, si extant [*& ibi, Acceptam, in fi.*] si debitor ad impediendum cursum usurarum sortem, & usuras deposuit, creditor illas petit à depositario utili competente. ¶ *In gl. ulti. ibi. l. 1. §. 1.*] ponit casum, contra messorẽ agitur locati, & conducti [*& ibi. l. 1.*] ibi dicitur, quòd assessoris officium consistit in cognitionibus, postulationibus, libellis, edictis, decre- 11 tis, & epistolis. ¶ *In* † *glo. 1 ibi à pluribus*] hoc uerum est regulariter: quia interdum fit ab uno, puta à iudice, qui mandat ex officio quandoq; res sequestrari, supra de rescriptis olim, de seq. pos. & fruc. c. 1. Hostien. & remittit ad sum. de depo. §. in quibus [*& in fi.*] de hoc infra de depo. c. 2. in fi. gl. 2. ¶ *In glo. 2. ibi, cu-* *stodem*] Idem Io. cuius fuit hæc gl. & Vin. & Phi. post eum. & idem Inn. sed in legib. statim alle. no. contra- h rium. Quòd sequester possider, h nisi hoc agatur. ꝙ solum sit custos. & ipse Ber. eti i hoc not. de sequest. pos. c. 1. in gl. hoc idẽ. & Ho. hic. unde uel. g. ista male dicit, uel intendit de sequestro .i. deposito, quod i fit tantum ab uno. i unde dicebat Inn. [*Sequr. accepit*] à te, ponens planum, quòd adhuc ipse possidebat. nisi ea mente &c dicit glo. uel ubi dicit, Ea mente. super qua præsumitur, nisi contrarium expressè aga- k tur. moderni k tamen legistæ, ut no. Cy. C. de prohi. seque. Luna, fatẽtur glossas præallegatas ueras in uoluntaria sequestratione: sed de necessaria, quæ fit ad mandatum iudicis in casibus nota. infrà de sequest. c. 2. reducunt in dubiũ, an per eam abdicetur à possessore possessio, & transferatur in sequestrum, & arguunt ꝙ sic per l. interesse. nam & iudex facit possessionem perdi. ff. de acquir. pos. qui uniuersas. §. item cum pretor. Item quod facit iudex, uidetur fieri per partes. ff. de euictio. l. si ob causam, transeat ergo possesio in sequestrũ, nisi iudex diceret, saluo iure possessoris, uel utriusque partis. ff. qui potio. in pignore habeantur, si debitor. §. 1. In contrarium inducitur. ff. de acq. pos. l. 3. §. genera, & l. si quis ante. Item certi sunt modi possessionis perdendæ, & iste non est de illis; ergo non perditur possessio. sic aliàs arguit. ff. de his, qui sunt sui uel alie. iur. patre furioso, & de ac. & ob. obligationum ferè. § placet. Refert, ꝙ Iacob. de Are. tenet hoc ultimum in l. inter esse, ut ibi uidi. Item concor. Ia. de Raue & Pet. de Bel. quæ sic probant. sicut est sequestratio uoluntaria, sic & nouatio: sed uoluntaria nouatio perimit fideiussores, pignora; necessaria nõ. ff. de noua. l. aliam. ergo necessaria sequestratio non priuabit possessorem possessione, licet id faciat uoluntaria. sic etiam alia est causa fideiussionis necessariæ, quàm uoluntariæ. ff. qui satisda. cog. si fideiuss. & no. de offic. dele. ab arbitris, lib. 6. & uide similia, quæ ibi dicam super ulti. gl. non mirum ergo, si diuersum sit ius inter sequestrũ uo- 12 luntarium, & necessarium. licet † autem perdat possessio; non tamẽ perduntur beneficia competentia possidenti tempore sequestri, puta ꝙ sibi non incũbat onus petendi, nec onus probãdi, aduersario nõ probante, & his similia. dicunt autem legistæ. Onus sequestrationis à possessore tolli, si satisdat. ff. de offi. l præsidis, senatus, in fi. C. de ag. & cen. litib. l hoc non procedit in casu Clementinæ de sequestra. ut scrisi in specu. super rubrica, in fin. [*& ibi, Depositario*] un- 13 de † & à sequestro uendicare poterat: sed hic agebat contra milites, La. Ego dico, quòd ante completam conditionem, puta quòd detur Vincenti, si aduersarius iudicium suscipere nolit, potest agere cum sequestro præscript. uerbis. ff. de dolo. l. si oleum, uel contra eosdem milites de dolo, ut ibidem dicitur. Sed post completam conditionem agendum est cum sequestro actione depositi sequestraria. ff. de depo. l. ei, apud quem. §. 1. & l. si in alia. §. cum sequest. T. hic ergo nulla actio competebat contra sequestrum : quia nondum uicerat, nec per m milites steterat, quominus uinceret, m secundum Host. [*& ibi, nulli alteri*] de hoc infra de uerborum significationib. abbate, in gloss. 3. ubi plenè scripsi 14 post Innocen. super 1. glo. [*& ibi, miles iste*] sed † obii citur, quòd istæ actiones competunt dominis præ- n diorum. ff. si serui. n uend l. 2. §. hæc autem actio. at patronus dominus non est. Dicit Goffred. & Hostien. hoc uerum in directis. utiles uerò competunt non dominis, ut conductori & uectigali ff. de serui. ei qui. uel dic, quod licet non habeat dominium ecclesiæ, habet dominium illius iuris [*& in fin.*]

 uel

uel dic, quòd huic nobili, ſi impediatur uti iure ſuo, o competit quaſi ° uti. poſ. ff. de ſer. l. ſi. ff. ſi ſerui. uen. l. 2. §. Pomponius. uel dic dari officiũ iudiciis. ſupra. 15 de offi. iudi. c. 2. ſecundum Gof. Cũ Inno. de † confeſſoria, & negatoria diffuſè tractaſſet, dicit Hoſt. poſt eum, tu dic, quòd nõ eſt canoniſtæ de his curandũ, cui ſufficit, ꝙ ſimpliciter factũ proponat. ſ. c. dilecti. & iſte aduocatus fatuus fuit: quia actionem expreſſit fortè, ut uideretur rabi. ſi tacuiſſet, philoſophus fuiſſet ſecundum eum. Dixit autem ipſe Inno. quòd cõfeſſoria datur poſsidẽti per ll. quas ad hoc inducit glo. Sed hic non agitur contra depoſitarium. cõtra quem agere poteſt, ſi poſſeſsionem interuertiſſet. ff. de ui & vi ar. colonus. ſed cõtra milites campanicos. 16 & no. quod rei † uen. datur mihi contra poſsidentẽ rem ratione iuris, quod habeo in re. ſi ff. de contrap hen. emp. qui tabernas. ff. de le. 1. ſi dolus. Et ſecundum hoc ſic fecit libellum. Vendico talem eccleſiã à talibus militib⁹: quia in ea habeo ius patronatus: uel dic, quòd alia ratione malè intentabat rei vendi. quia rei uẽdi. non competit niſi pro temporalibus. ff. de rei uendi. l. 1. §. per hanc. & l. uendicatio. ſed hęc litera innuit contrariũ, ſ. quòd pro iuribus competit rei uẽdicatio, licet hic ineptè proponeretur: quia poſsidenti non cõpetit. C. de ali. iu. mu. ca. fac. l. una. Sed reſpondeo hic largè ſumi rei uen. pro quacũque actione in rem. hoc non placet: quia cum confeſſoria, quæ in rẽ eſt, etiam cõpetat poſsidenti, non eſſet propter hoc iudicata petitio inepta. potes ergo dicere, quòd ipſe Martinus petebat ab ipſis militib. ius patronatus quaſi à poſſeſſoribus. & hęc eſt actio in rem. non tamen per omnia imitatur naturam rei uendica. quia datur pro incorporalibus. nec naturã confeſſoriæ: quia tantum datur non poſsidenti, & cõtra poſsidentẽ tantum: de hac loquitur ff. ſi uſuf. pe. uti. §. ulti. inſti. de act. §. 1. & hac agit̃ actione. infra de excep. cum uenerabilis. ſupra de ma. & ob in- q ter quattuor. ¶ uel dic, quòd non reprehenditur M. q̃a ineptã actionẽ noĩauerit. ſ. rei uen. q̃ hic ſumitur pro cõfeſſoria. & q̃ bene datur poſsidẽti, ut dictum eſt: ſed q̃a intentionẽ habebat ineptã. ſ. q̃a poſsidẽs peteret poſſeſsionem, quã habebat. vñ Papa hic bene pronũciauit ſuã intentionẽ nõ tenere, & ſic pronũciat. l. ff. ſi mẽſ. fal. mo. d. l. 1. §. 1. Et pp hoc dr̃ actio inepta: q̃a intẽtio eſt inepta, q᷑ ex his actis, q̃ in ipſo 17 iudicio fiũt. apparet. bene igit̃ † cõpetit confeſſoria ei, qui nõ eſt in poſſeſsione iuris pat. ſi tñ de iure ius pat. hẽt, competit dico contra eum, q prohibet uti iure patro. uel ſe liti obtulit. ff. ſi ſerui. uen. l. 2. §. hoc autẽ. ff. ſi uſuf. pe. l. ulti. ff. ſi ſeruitus uen. loci. §. ſi quis mihi, & l. ſi quis diuturno. ſed cum iſte. M. non tantũ ius haberet, ſed etiam poſſeſsionẽ. ut probauit; ideo male intentauit rei uendi. uel confeſſoriam actionẽ in rem. Sed huic ſatis bene poſſet competere negatoria: quia ius pa. poſsidebat in eccleſia. & bene cõpetet ei: quia ius pat. habebat, ꝫ eum, q ius in re, alias ĩ iure, de quo agit̃, poſsidet. ff. ſi ſer. uen. l. 2. ff. de vſuf. naturaliter. uel melius: quia hic habebat poſſeſsionem, & ſimiliter dicebat ſe habere proprietatẽ, cõpetebat interdictũ. uti poſsidetis, pro moleſtijs. Inepta dicitur hæc petitio: quia nec abſoluere, nec condemnare poteſt cum effectu. quia ſi abſoluit reum, non prodeſt ei, quia non poſsidet: quia tũc nihil lucratur. ſed ſi poſtea poſsidere cœperit, denuò agenti non obſtabit exceptio rei iudi. propter nouam poſſeſsionem. Item condemnare non poteſt, cũ ſit impoſsibile, & cõtra ius, quod rem reſtituat, quam nõ poſsidet, nec poſsedit, uel ad minus non deſijt dolo poſsidere, infra de excep. aduerſario, Inno. nec etiã detinet ſecundum Pe. & Abb. quod patet: quia fatebatur ſequeſtrum detinere. ¶ [*In glo. ulti. ibi, dubia*] maximè, quia in prin. cauſæ fauendũ eſt actori. ff. de iudi. ſi quis, ſecundũ Inno. [*& ibi, non debent*] de hoc ſu- 18 pra de poſtul. c. 3. in. 1. glo. dixit † Hoſt. & Abb. quòd iſtud eſt ſupplere de iure, non de facto uidere, an apta ſit petitio. & licet conentur reprehendere gloſsã: quia non uiderunt additionem illã, ſi eſt dubia, nec illã uidit etiam Guil. in uer. in ſententiæ, quam infra allegabo in intellectu. tamẽ concordant, cũ gl. hoc intelligat, cũ eſt dubium, quod eſſe poteſt in facto. 19 [*& ibi, ineptam*] inepta † autẽ non iudicatur, ſi nec ipſe poſsideat, nec reus, infra ut lite non conte. quoniã. §. quòd ſi ſuper, Inno. Hoc ergo uoluit ipſi⁹ addi. dicens, quod falſitas non reddit eam ineptam [*& ibi. l. 1. §. 1.*] dicit Inno. quòd hæc. l. probat de actione, cuius ineptitudo apparebat ex forma libelli. ſed & idẽ, ſi notoria eſſet ineptitudo, licet non propoſita, ſupra de offi. uica. c. 1. ut ibi ſcripſi in gl. ex quo [*& ibi,* 20 *rejciat*] & reum † ab inſtantia iudicij abſoluat, & proponentem in expenſis condemnet. ff. de iudi. eum, quem temere, Hoſtien. [*& ibi. conſtitutis*] & 11. q. 1. ſacerdotibus, & de hoc ſatis in ſpe. prima parte de offi. iudi. §. deſeruit, uer. in ſententiæ. & uerſiculis ſequẽtibus. ibi etiam tractatur, an reo ſimpliciter abſoluto propter ineptã petitionem, hoc nõ expreſſo: cõpetat exceptio rei iudi. Item an admiſſa inepta petitione, ſi actor probauit, cõdẽnandus ſit reus [*& ibi, Non tenetur*] Alij dicunt, quòd non tenet̃ proponere illam formulam, de qua. ff. de furtis, ſi ſeruus nauẽ, Tan. [*& ibi, Io. dixit*] alternatiuè tamen dicendo. uel dic quòd hic ſpontè propoſuit actionem.

ANNOTATIONES.

a ¶Ineptam. uide Io. An. in c. 3. infra de lit. cõteſta. quod dixit de inepto libello, & dum: ni de Rota. conclu. 28. Bal.

b ¶Cauſã. In glo. ſuper uer. ideo, in Cle. 1. de ſeque. poſ. & ibi Pau. & Zen. tenent, quod ſequeſter eccleſiæ probet eſſe talis idoneitatis, quaſi ille illam habet in titulum, vt talia ſint ſubiecta, qualia prædicata, ad hoc. c. nemo, de elec. li. 6. & de reſtitutione illorum fructuum, qui ipſo actu conſumuntur, quomodo fiet reſtitutio per ſequeſtrum, uide Io. An. de re iudi. cum Bertoldus, & de iure pa. cõſultationibus, per Inno. & de prædictis patet, quòd iſte uicedominus clericus erat.

c ¶L. unica. de materia rei uendicationis, & ex quibus principijs cauſetur, & an detur contra ciuiliter tantum poſſidentem. uel naturaliter tantum, uel nullo modo, uide ibi ſubtiliter Ci. Bar. Bal. & Sali.

d ¶Reſtitutione. poteſt ergo rei uendicatione concludi rem reſtitui, de quo, an ſit nomen, uide Ioan. An. de dolo & contu. c. 2. in uer. reſtitui, & per Bar. in l. ex diuerſo, ff. de rei uen. & in. l. Pomponius. §. ſed & his, ff. de procur.

e ¶Scripſi. cõgruentius ergo loquerentur iura, quæ dicunt repelli, qui proponit actionem ineptam, ſi dicerẽt intentionem ineptam & quicquid narratur in libello, ſolum concluſio attenditur; uide Inno. no. de reſcri. ſuper literis, & Bald. in l. 2. C. de peti. hære. & ipſe idem reprobat dictum iſtud in. l. fine, C. ad Tre.

f ¶ Durat iuriſdictio. adde. d. Fe. in c. paſtoralis, in. 10. col. de except. ubi all. multa ſimilia.

g ¶Interlocutoria. An hoc ſit uerũ, uide Bar. in. l. cum Titia. ff. de accuſa. & p Archi. 20. diſt. §. uer. in abſolutione. & an ſi talis fiat abſolutio propter contumaciã, ſit diffinitiua, vide Cy. & moder. in l. properandum. §. & ſi quidem. C. de iudi. & Bart. in. l. cũ Titia. & quid de ſententia lata ſuper peremptoria, uide glo. in Cle. ſi. de appel. & an probationes, & confeſsiones factæ in iudicio ineptæ actionis ſint nullæ, vide. l. ſi fidei. ff. de inter. ac. & ibi Bar. & in l. ſi patronus libertum. ff. de iur. iuran. & ex his colligere poteris, an à talibus ſententijs ſecundum legem poſsit appellari, & an in illa app. ſit cauſa exprimenda, uel non.

h ¶ Poſsidet vide Archi. in. c. quia res. 11. q. 2. & Io. An. in regula, locupletari, de reg. iur. lib. 6. in Mercu. & hic p do. Frã. de Aretio.

i ¶Ab uno. Et ſic uidetur ſentire gl. cũ ſemp utatur ver. depoſitæ.

k ¶Moderni. Idem Pau. & moder. in Clemen. 1. de ſequeſtra poſ. & fructuum. & Bar. in l. intereſſe, allegata in gl. idem. d. Bal. & Bar. de Sali. in l. j. C. de ſeque. prohi. ubi circa materiam ſequeſtrationis ponit pulchra & magiſtralia uerba.

Litibus.

l ¶ Litibus. Et an tunc sufficiat iuratoria cautio, quando non potest pars aliam præstare ita, quòd tunc reuocetur sequestrum, uide glo. nota. quæ dicit, quòd sic in l. 1. circa medium. C. de ca. toll. quam gl. tamen non approbat domi. Bar. de Sali. in l. 1. præall.

m ¶ Vinceret secundum. Vide Bar. & glo. in d. l. si oleum. & ista habent locum, cum fit à partibus sequestrum: si autem fiat iudicis officio, tunc no. per tex. istos sed contrario iudicis iussu, & officio repetitur, captis pignoribus, & mulcta indicta, sic not. d. Bar. de Sali. in l. una, C. de prohibi. se.

n ¶ Si ser. uen. Vide in l. a. gl. & Bar. qui non respondet ei, quod dicitur, seruitutes deberi prædio, & non domino.

o ¶ Quasi uti. Differentiã autem agen. interdicto uti possi. ab agendo confessoria, & quid ueniat in sententia. uide Inno. not. in c. abbate, in glo. præallegata, uersic. sed contra.

p ¶ Contrahenda emp. Vide Bar. quid in rebus, quæ sunt in domo, & quomodo in hoc est differentia inter uendere tabernam, & illam pignorare, in l. fi. in prin. ff. de pigno.

q ¶ Quattuor. Rei uendicatio ergo strictè sumitur pro actione in re corporali: largè pro incorporali: largissimè pro omni actione in rem etiam incorporalem, ex qua etiam daretur confess. potest dici & largius, quando corporalis res uendicatur iure incorporali, quod in ea re habet. hæc colliguntur ex gl. Inno. & ex his. q. specialibus colligitur quinta in unaquaque illarum, s. utilis uendicatio. sic Publiciana, quæ datur ratione utilis dominij, de qua, de re iud. abbate, lib. 6. & insti. de ac. §. sunt & aliæ, & se. & uide Ioan. An. de reli. domi. cum uenerabilis, in glo. 1.

SVMMARIVM.

1 *Præceptores templi pro domibus suis agere, & defendere possunt, & nu. 2. 3. 4. & 9.*
Diuisio decretalis, ibid.
2 *Præceptores hi quibus comparentur, & eorum quod sit officium, ibid. & quando possint agere, & defendere & conueniri ipsi tantum, non autem præferatur superior, & num. 4. & quæ possint obijci contra eos, nu. 11. 12. & 13.*
Commendatarijs comparantur præceptores religiosi, ibid. num. 2. & num. 6.
Superior, uel prælatus an & quando possit agere, & conueniri de re inferioris, ibid.
4 *Agentis electio est, quem ex multis, qui possint cõueniri, cõueniat.*
Maior in agendo præficitur, & adducit exempla, ibid.
5 *Pro religiosis locis multi agere possunt & respondere, etiam si non habeant administrationem, sed non coguntur, & qui remiss.*
Agere & respondere pro alijs qui possit, ibid. & nu. 3. & 4.
6 *Ex dolo præceptorum, uel commendatariorum, uel culpa quando teneatur locus. & quando dolo eorum quid factum dicatur. n. 8.*
7 *Executio rei iudicatæ fit contra locum præceptorum, uel commendatariorum semper.*
9 *In religiosis administratoribus quid requirendum in iudicijs, & qui habeat eos instituendi potestatem, nu. 10.*
11 *Contra eos quæ possint in iudicio obijci, & nu. 12. & 13.*
Claustralibus non licet litigij curam gerere, & quibus, eod. nu. 11. & quæ sit eis appetenda, nu. 12. & 13.
12 *Religiosis quæ appetenda.*
13 *Coniungi, & cohærere non possunt, quibus studia sunt diuersa.*
Superfluum reuocandum, ibid. uer. quasi dicat.
14 *Prælatus quòd quis sit, si opponatur, an fidem facere teneatur.*
15 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 16.*
Recuperauit qui partem, non tenetur non recuperanti suam.
Desidiæ pœnas unius, industria soluere non debet alterius, ibid.
Seruus in iudicio contra dominum quibus possit esse casibus, ibid. §. in glo. 2. & nu. 17. ad uer. stare non potest.
17 *Additio glossarum.*

CAPVT XVI.

1 CVm deputati. Casus. præceptores † templi pro domibus suis agere, & defendere possunt. nec obstat eis religio, uel quod ignota sit ipsorum origo, & erat in 3. compilatione. Et duo facit. primò ponit iniuriam, quæ inferebatur præceptoribus tẽpli. secundò eam inhibet fieri deinceps. 2. ibi, ne quis [*Accepimus*] forte per querelam ipsorum quibus scribit [*Præceptores*] hos † comparo institoribus, qui præponuntur negocio dominico. de quib. satis dicam, infra de fideiusso. quod quibusdã, quod hẽt locum, ubi domus, quæ hẽt superiorem præceptorem, qui instituit inferiorem, est domina nõ tantũ domus inferioris, sed etiam rerum eius: alias secus. ff. de insti. act. l. 3. & l. cuicunque. §. 1. & §. & si filio. Sed etiã comparo eos custodibus, uel commendatarijs. uel uisitatoribus, uel uicarijs: quia curare & uisitare debent loca sibi per magistrum maiorem cõmẽdata. Horũ officium habes. 61. dist. obitum. & c. seq. 63. distin. si in plebibus. 70. dist. sanctorum. 8. q. 1. qui uos. 7. q. 1. constitutum, supra de officio uica. per totũ. 12. q. 1. quoniam uelina, & q. 2. de laicis, & c. seq. & uidetur. quòd † quando huiusmodi præceptores possunt remoueri ad arbitrium superioris, uel superiorũ, si plures sunt superiores, qui hanc ptãtem habeant, ꝙ tunc nõ solũ ij præceptores, & alij prædicti agere [a] possunt, & conueniri pro eo loco ei commisso, sed etiã singuli superiores, [b] etiam si plures sunt, qui possunt eos remouere. ff. de insti. cuicũq;. §. fi. & l. se. infra de rest. spo. olim. 1. C. de sacrosan. eccle. sancimus. ff. de tribu. ac. procuratoris. §. 1. ff. de exerci. l. 1. §. magistrum, & §. est autem nobis: quia, ut ibi † dicitur, electio est agentis, quem prædictorum conueniat. sed in agẽdo præfertur maior: quia cum posit subditum remouere ab administratione in totũ, multo fortius à prosecutione causę, ar. ff. de procura. in causæ. Si autem sit perpetuus præceptor. i. qui non posit sine cã remoueri, infra de sta. mo. monac. §. priores, præceptor superior tunc non poterit agere de rebus ad hũc locũ pertinentibus, nisi in defectum præceptoris inferioris, ut no. infra de resti. spo. olim. 1. & de testi. cũ olim. infra de successi. ab te. c. ulti. nec est uis, ꝙ superior nõ potest amouere inferiorem sine cõsilio. & etiam consensu aliquorum: quia nec etiã prælatus alia maiora negocia debet facere sine consilio capituli. infra de his, quę fiunt à pręla. sine consensu cap. quanto. & tamen & agere, & conueniri potest sine cõsensu alicuius, supra, de rescriptis. edoceri, ubi no. Item non est uis, utrum omnia bona hui[9] loci omninò sint distincta à bonis maiorum domorum, dũmodo remotio sit ad velle superioris, & ei obedire teneatur de stando ibi, & recedendo, dũmodo ɔster, ꝙ quãdo amouetur inde minor minister, superior administrat: quia licet sint separata bona in tantum, etiã quòd nõ posint portare ad maiorẽ domũ: tamen administratio non est diuisa, quę bene põt esse penes plures præceptores, sicut & penes plures tutores, uel alios administratores [c]; de hoc no. supra, de rescriptis, edoceri. Alij dicunt & fortè melius, ꝙ non est uis, utrum præceptor sit temporalis, aut ꝑpetuus. Itẽ non est uis, quòd posit remoueri sine causa, uel non. Item an uacante domo ueniat administratio ad superiorem, uel non. Sed in hoc tantum uis est, an ambo posint liberè administrare, & quis eorũ sit maior in administratione. & tunc ambo poterũt conueniri, & maior in agẽdo præficitur; & sic est in exercitoribus. ff. de exerci. l. 1. §. cum autẽ, & in patre & in filiofamil. C. de bonis, quæ lib. cum non solũ. & idem in institoribus. ff. de instito. ac. cuicumque. & sæpe in præposito, & canonico, quando agitur de pręben. vt no. infra de proba. ex literis. & in uicarijs 93. di. c. fi. & 94. di. c. 1. Item nõ est uis, si totum damnum, uel lucrum ad aliquem spectat, dummodo alterius sit administratio, vt no. supra, de rescriptis, edoceri. Fatemur † tamẽ, quòd pro his locis religiosis multi alij agere possunt, & respondere, etiam si nõ habeant administrationem, sed

non

non cogãtur, de quibus no. infra de testibus, cũ olim.
6 plus placet, quod no. infra de reli. do. cum uenerabilis. Ex † dolo autem istorum præceptorum uel commendatariorum etiã in contractibus admisso non ted netur [d] locus, nisi sit factus locupletior. ff. quãdo ex facto tu. l. dolus. C. quando ex facto tu. l. 3. ff. de tribu. sed & si. §. 1. de hoc no. infra de deposito grauis. ff. de ac. emp. l. Iul. §. idem. ff. de reg. iur. neque interdicto. de culpa autem præceptorum tenetur insolidum locus, si potest seruari indemnis à præceptore: aliàs nõ. ff. de admini. tu. l. fi. in prin. Si autẽ bona fide contraxit præceptor, tenetur insolidum locus, etiam si sit inde pauperior. infra de præcario c. 2. ff. de mino. patri. §. si pecunia. ff. de euic. illud. §. 1. sed potest in integrum restitui, si exinde grauiter sit læsus. ff. de mino. ait prætor, &
7 l. quod si minor. §. 1. Executio † autem rei iudi. semper fit contra locum, sicut & contra pupillum. ff. de re iudi. l. si se. ff. de admi. tu. l. 2. §. 1. Alij aliter dicũt in aliqui-
8 bus prædictorũ. Dicitur † autẽ dolo tutoris, vel præceptoris factum, si accepit, vel retinuit scienter plus, quã deberet. ff. de tribu. sed & si. §. si seruus. Et idẽ est, si nõ tenuit, quod debet retineri. ff. de tribu. quod in hæredem. §. fi. si autem ignoranter, secus, dummodo restituat, quã cito potest. ff. de tribu. illud. §. si cuius, Inno. & ex hac gl. multa utilia elicere poterit studiosi⁹ secũ-
9 dum Hos. ipse tamẽ no. dicẽs hoc † utile, quòd in istis religiosis administratoribus, quocũq; nomine cẽseantur, non est in iudicijs requirenda natio, vel genus, sed sufficit, quod ab illo, uel illis, qui potestatem habent, sint canonicè instituti, ut dicet infra, & quod suũ officiũ
10 laudabiliter impleant. & sequitur, & si † quæratur, qui sunt illi, qui habẽt potestatem instituendi, respondetur, de iure communi considerandum est, utrum per elec. creentur, uel curam habeant, aut gerant simplicẽ custodiã sine cura. In primis casibus diœcesani auctoritas interuenire debet, infra de statu monacorũ, monaci. §. priores, de priuil. cum & plantare. §. in ecclesijs. In secundo sufficit, quòd à suo priore simpliciter deputentur, de statu mona. monaci. §. priores, & c. cum ad monasterium. §. tales, de consilio tamen, siue cõsensu collegiorum, nisi aliud superior obtineat ex priuilegio, vel præscripta consue. quæ iuri deroget, de his, quæ fi. à præla. ca noscitur, de elec. sacrosancta. [*Suam*] i. domus templi, cui præsunt tanquã præceptores [*Non admittant*] & malè, Inno. [*tanquam*] prima exce-
11 ptio [*Litigiosis*] in † claustralibus non habentibus administrationem procederet obiectio. supra de postulando. c. 2. In præceptoribus no. quia ad agenda negocia constituti agere, & defendere possunt. supra de procur. petitio, & c. dilectus, Host. & c. q generaliter, li. 6. [*Ne-*
12 *gocijs*] nam à religiosis † appetenda est quies animi, & labor manuũ. 16. q. 1. de præsentium, Pe. [*Gerere*] supra de syn. c. uno. Dixit Pet. & Abb. quod illud de honestate,
13 hoc de iure; tu dic ut supra [*Studijs*] quia † coherere, & coniungi non possunt, quibus studia sunt diuersa. 16. q. 7. noua actione; sed hoc in claustralibus, vt dictũ est, supra [*Allegantes*] secunda exceptio sub. & malè, Inn. [*Qui undecumque*] sic 56. dist. undecunque, infra de insti. ad decorem, Host. [*Ex superabundanti*] quasi dicat, superfluum est, & ideo reuocãdũ, ut supra in proœmio; ad idem de officio delega. cum contingat [*Huiusmodi*] aliæ ergo legitimæ admittuntur, vt fac fidem de mandato, & si. quod dic ut no. supra de procur. c. 1. & c. pe-
14 titio, Host. an † prælatus agẽs cãm ecclesiæ ante litem contre. teneatur fidem facere, quòd sit prælatus, uide in spec. de acto. §. 1. eo. uer. Sed pone, quidam dicẽs se episcopũ, ubi ad litteram inuenies, quod de hoc no.
15 Cõpo. de elec. nihil. Secunda † gl. respõdet per quæstionem facti, ad quid quærebatur natio, & datur duplici-
16 ter rõ, & utriq; respondet. [¶ *In* † *glo. 1. ibi l. ult.*] si unus ex pluribus hæredibus deponentis recuperauit partẽ suã à depositario, sine cuius dolo reliqua pars perijt, uel effectus est non soluendo, cohæres contra cohæredem nõ agit ad communionem illius partis, ne industria pœnas desidiæ soluat. ¶ [*In glo. 2. ibi. Vix certis*] ponit. 8. casus quib. seruus potest esse in iudicio etiã cõtra dominum, & aliquos ibi addit glo. [*& ibi, uerius*] & l. 1. parum faciunt. l. uerius, dicit, quod allegans scientiam, illam probat. l. 1. dicit, quod quotis quæritur, an quis habeat genus, uel gẽtem, eum probare oportet.
17 ¶ [*In* † *gl. 2. ibi, procur.*] licet secus sit secundum leges, insti. de excep. §. fi. Host. de hoc, infra de iura. calum. Imperator, in vl. gl. [*& ibi, stare non potest*] nisi putetur liber. 3. q. 7. §. tria. ff. de officio prætoris, Barbarius. C. de testa. l. 1. unde & sentẽtia lata contra talem mandaretur executioni contra ecclesiam. ff. si quis cautio. l. fi. ff. de euic. illud, quamuis durante causa fieret absolutio, si de seruitute apparet. ff. e. non idcirco; de hoc. supra de ser. non ordi. c. 1. Host. [*& ibi, irregularitas*] quod dic, ut not. infra de apost. a. ex litterarum.

ANNOTATIONES.

a ¶ Agere. Commissa enim illis administratione uidetur commissum actus exercitium. l. 1. ad fi. ff. usufr. quemad. ca. & sic illud habent à iure, non à superiore. unde habilitas personæ superioris, ut excomm. non uidetur necesse ipsi inferiori. uide tamen Ioan. And. de proc. consulti. secus, si illud habent exercitium à superiore, ut in uicario episcopi, uide c. Romana, de off. uic. lib. 6. ex quo argue, quòd monacus præpositus non ecclesiæ, uel administrationi alicuius domus, quæ consueuerit habere rectorem, sed soli electioni aliquorum bonorum monaste. abbatis repelli potest ex persona abbatis.

b ¶ Superiores. Dicit hic dn. And. Barb. quòd prælatus manualis præfertur in agendo quo ad bona prælato superiori, quod probat per tex. in l. si hominem, ff. man. & per tex. in l. quoniam, C. de conueni. fisci debi. lib. 10.

c ¶ Administratores. Diuisio ergo bonorum maioris præceptoriæ à minori, cum superior uterque habeat administrationem, non diuidit potestatem maioris prælati à minore, sicut facit paterfam. diuisionem fundi ratione filiationis, uel curæ. l. Cams. §. fi. ff. de leg. 2. propter hoc dixit Inno. in c. pastoralis, de priuileg. quòd stante ista diuisione, & separatione istarum administrationum, quamuis ambæ maiori prælato subsint, non potest tamen minor domus cõueniri à creditoribus maioris domus, nec fieri missio in bonis minoris, & relicta in testamentis minori domui, sunt illius, non maioris, quod bene nota.

d ¶ Tenetur. An hoc sit uerum simpliciter, uide l. si dolo, & ibi Bart. ff. si quis omis. ca. te. licet in tuto re loquatur, & in l. 1. §. si procur. ff. si quis ius dic. non ob. & ibi bona distin.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiastici iudices debent de clericis facere iustitiam, & qualem, nu. 2. & per quos, ibid.*
Diuisio decretalis, ibid. & eius decisio.
2 *Præcipiendi uerbum necessitatem importat.*
Laicis ut pro se ius dicant, non debent committere iudices ecclesiastici, ibid. in fine.
3 *Appellari non potest ab arctatione dilationum, quæ ex causa fiat.*
Iustitia si non exhibeatur laico de clericis ab ecclesiastico iudice, recurrat ad superiorem, ibid.
4 *Omninò, aduerbium omnem casum comprehendit, ut hic per exempla.*
Clerici ne trahantur à laicis ad iudicium seculare, prohibetur omninò, ibid. nisi per reconuentionem non dolosam, ibid.
5 *Epilogus, & additio glosarum. nu. 6.*
Appellatio omnis frustratoria dicitur, in qua non assignatur causa probabilis, ibid. nu. 6.
Authenti. ut clerici apud proprios episco. reuocata per hanc decretalem, eod. nu. §. 2. glo.
Causa clericorum, & laicorum olim deferebantur ad ecclesiam postea laici redierunt ad primæuum forum, ibid. uer. & si quæratur.

Condi-

Conditio deterior non uidetur, quando ad suam res naturam redit, ibid.

7 *Quòd negligentiam minoris suppleat maior, hoc est naturale.*

C A P V T XVII.

1 a QValiter. Casus. Iudices † ecclesiastici[a] debent laicis de clericis iustitiam facere. Et pars de accusatio: qualiter, primo, & de fine eius decisa fuit, vt patet in tertia compilatione. & tria facit. præcipit, impedimẽtum remouet. grauamẽ suspicatur, & prohibet. 2. ibi, non ob. 3. ibi, ne pro defectu. [*Præcipiatis*] necessitatẽ 2 † importat. 14. q. 1. quod[b] præcipit, Host. [*Prælatis*] de b Lombardia, quorum uisitatores estis, ut infra de accus. qualiter, de excessibus prælatorũ, ex litteris [*Plenam*] & celerem. nã de nimis dilata potissimè conqueruntur, Host. [*Exhiberi*] saltem per alios, si nolunt, uel non possunt uacare: quia nec decet eos, 11. q. 1. te quidem. non tamen cõmittant laico, vt in dicto. c. te quidem, & supra de offi. dele. cũ te, & infra ti. 1. significa-3 sti, Hosti. [*Appellationibus*] quasi † dicat si episcopus arctet dilationes ex causa, non ꝓpter hoc poterit appellari. potest enim hoc facere consideratis ꝑsonis & cetera, supra de transac. c. fi. C. de iudi. properandũ, Host. [*In eorum*] laicorum [*Iustitia*] quid ergo faciet laicus? recurrat ad proximũ superiorẽ. infra de iure patro. nullus. 2. q. 6. anteriorum, Hosti. [*Trahantur*] de facto] *Om-4 nino*] 1. † omni[c] casu, inuitum, uel uolẽtem, inuito, uel c consentiente episcopo. infra ti. 1. si diligenti. & c. significasti: agatur ciuiliter, uel criminaliter, faciat episcopus iustitiam, uel nõ, ut hic, Host. [*Prohibemus*] nisi per reconuentionem; quod dic ut no. supra c. at si clerici, in glo. 2. & infra e. c. ulti. nec obstat hæc litera, q̃ trahi prohibet, & sic in conuentione loquitur, non in recõueniente. facit, supra de rescriptis, nõnulli, & quod ibi dixi super uer. nequis. sic etiã respondetur ad. c. secundum. 11. q. 1. ubi etiam dicitur attrahere. Dixit tamen Petrus quòd quidã per hanc literam uoluerunt dicere contrarium, & male secundum eum: ita tamen se-d cundum Host. quod nihil dolosè agatur, puta[d] laicus aufert clerico bouẽ, ut conueniat eum coram iudice laico, ut ibi eum possit recõuenire; quod dic, ut infra 5 de iure patrona. relatum. 2. respon. ¶ Secunda † gl. fortificat textum, quo dicitur, quòd inuiti non trahunt, nec mirũ: quia etiam uolentes &c. & de cõsensu episcopi, & remittit. dicit ultimo contrarium esse in casu 6 conuerso. ¶ *In † prima glo. in fi.*] & per hãc decre. dic. frustratorias omnes illas, in quibus nõ assignatur proba-c bilis causa, Goffre.[e] Hosti. & Pe. ¶ *In. 2. gl. in fi.*] Io. nõ ob. in autẽ. ut clerici apud proprios episcopos, in princi. col. 6. & 11. q. 1. si quis cum clerico. nã illa per hoc puto reuocata. & si quæraẽ, quæ sit diuersitatis ratio, dic quòd olim omnes causę clericorum, & laicorum deferebantur ad ecclesiam, infra qui filij sint legi. per uenerabilem, & 11. q. 1. relatũ. & ideò, si redeat laicus ad suum primæuũ forum, non uidetur eius conditio deterior, sicut nec dotis conditio fit deterior, quãdò redit ad suam naturam. ff. de pac. si unus. §. quòd si non, f per totum, Gof. ad hoc. 35. di. ab exordio[f]. Itẽ est hoc 7 † naturale, quòd maior minoris negligentiam suppleat. 9. q. 3. cum scimus.

ANNOTATIONES.

a ¶ Iudices ecclesiastici. Limita istum tex. nisi ecclesiasticus cognosceret de laici uasallis ecclesiæ: quia laicus supplebit negligentiã; ita Abbas in. c. uerum. infra ti. proxi. limita secundò, nisi essemus in criminalibus mixtis secundum Pe. de Anch. in consil. 186. incipien. magnifice & illustr. in ul. columna.

b ¶ Quæstio 1. quod. Ibi uide differentiam inter mandatum, & præceptum in glo.

c ¶ Omni. Dictio ista, omnino, omnem casum includit, uide Io. An. post Arch. i. c. quãuis, de pac. li. 6. quod facit ꝓ intellectu illius. c.

d ¶ Puta. Quando ergo dolosè agit laicus, ut ex sui dolo clericus illum cogatur coram laico conuenire, non habet locum de clerico reconuento. idem no. gloss. in c. relatum, hic allegato, & est tex. in. l. 1. §. sed si agatur, ff. de iudi. qui tex. est notabilis.

e ¶ Causa. Gof. Et talis appellans non est in leui culpa imò in dolo, uel saltem lata culpa, ut probat tex. in. l. tutores. §. tutor datus. ff. de admini. tut. & sic tal. tenetur de omni casu, & damnu ex lapsu temporis.

f ¶ Exordio. Quis autẽ clericus exemerit à iurisdictione laicorum, uide per Io. An. post. Innu. in. c. si quis uenerit, de maio. & ob.

S V M M A R I V M.

1 *A iudicio remouetur iudex habens consimilem causam. uide nume. 2. & 1.*

2 *Electio maioris fit, si scribantur archidiaconis illius ecclesiæ literæ, & ibi plures sint.*

Similis omnino uix reperitur, & an quid sit simile, relinquitur arbitrio boni uiri, & quãdo causa dicatur similis, ibid. & nu. 3.

3 *Recusari'ne possit iudex propter causæ similitudinem, & quam, & nume. 8.*

4 *Subrogatio iudicis non ualet, nisi in literis fiat mentio, & quæ, & de facili non fit, licet etiam sine causa fiat, & quæ sit inter eam, & recusationem differentia, nu. 7.*

Reuocatio commissionis sine etiam causa fieri potest, ibid.

5 *Epilogus, & additio glossarum. nu. 6.*

Similis causa similes parit effectus, ibid. & nu. 2. & 3.

Ab excipiendo repellitur simili morbo laborans, ibid.

8 *Similitudo causæ quæ repellat iudicem, & supra nu. 2. & 3.*

C A P V T XVIII.

1 CAusam. Casus. Iudex † habens consimilem causam, à iudicio remouetur. Et primò recitat delegationẽ causæ. secundò causam remotionis unius delegati, & aliũ subrogat ibi, Quia vero [*Carnotensem*]. i. 2 ecclesiæ Carnotẽsis. & cum plures † sint ibi archidiaconi, intelligitur de maiori; de hoc, supra de of. dele. quoniam, Host. [*eundem*] parisiensem [*Penè*] bene dicit, quia uix similis inueniretur. quando uero sit similis, boni iudicis arbitrio relinquitur, Inno. & Egid. facit, quod dixi de pręben. non potest, li. 6. super glo. po-a ne,[a] habens. Vnde dicebat Ho. quòd contra ueritatẽ 3 scripserunt, qui dixerunt propter similitudinẽ † causæ nón posse iudicem recusari. Ita tamen, quòd id boni uiri in arbitrum electi dirimaẽ arbitrio. supra de offi. dele. suspicionis. unde pone, quòd dico consuetudinẽ in regno, quòd stetur dicto proxenetæ super contractu. Et tu, quem iudicem impetraui, in alia causa dicis idem. uel de uerbis dubijs priuilegiorum eadem quęstio est inter iudicem, & aduersarium suum: uel pone exemplũ ex no. de officio uica. c. 2. li. 6. in 1. glo. & hoc teneas, licet Franciscus hic dixerit, quòd quadruplex est similitudo fori, vt quia uterque spiritualis rei: ut quia uterque petit fundum, actoris: ut quia uterq; intentat rei vendi. & causæ: ut quia vterque petit ex causa emptionis; & hanc vltimam tantum dicit sufficere. Sed hæc diuisio ratione caret, & ideo dixit, Penè, secundũ Host. quia fortè uni obijciebatur præscriptio, alteri exemptio [*Loco illius*] intelligas quod utraq; pars præsens erat, uel hoc notũ erat Papæ, & modicũ præiudicium partib. parabatur [*Non obstantibus*] innuit, ꝙ 4 † non ualuisset subrogatio, nisi de litteris facta fuisset mẽtio, quasi innuat, quod nõ est uerisimile, quòd subrogatio fiat de facili. non enim decet, quòd ex quo iudex cœpit uti iurisdictione, subrogatio fiat postea sine causa, ar. ff. de arbi. litigatores. infra de sẽ. ex. ad hæc cum. ff. de uaca. mu. l. prætor, pe. est, de rescriptis, ex tenore, in fi. secundum Host. fatetur tamẽ quòd etiam sine causa potest reuocatio commissionis, & subrogatio

gatio fieri sola uolūtate.ff.de iudi.iudicium, & remittit ad sum.de offi.dele.§.quæ delegari.uer.sed nūquid
5 potest reuocare commissionem. ¶ Prima † glo.repetens textum, illum fortificat per duo similia: quia.s.similitudo causæ. uel morbi repellit testem,& excipientem. Dicit demum similitudinē non extendendā, po-
6 stea ponit lecturā.Io.quā fortificat.finis patet.¶ *In* † *gl.* *t.ibi, personas*]contra.c.ti.quoniam,Gof.cum suis concor.ibi soluitur [*& ibi, simile*] j. in hoc est simile: quia ibi simili morbo laborans repellitur etiā ab excipiendo[*& ibi subrogandum.*]Ad hoc facit antiqua litera, quę talis erat, dicti uerò abbas, & conuentus nolentes parti alteri respondere, nisi nos primò consulerent super priuil. à Ro. pon. indultis mon. eorundem, dilectum filium. V.eiusdem mon.mon. icum ad se. ap.transmiserūt: nihilominus supplicantes, quatenus te fili decan. loco Paris. Archidi. supradicti subrogare ad defensio-
7 nem istius negocij dignaremur. Est † autem differentia, vt dixit Pe.inter subrogationē,& recusationē: quia recusatio proponitur corā iudice, qui recusatur: subrogationis petitio coram superiore [*& in fine*] idem
8 Vin.& Hosti. ¶ *In* † *glo.ulti. & ibi, subrogatur*] dicebat Pe. & Abb. quòd tunc demū similitudo causæ repellit iudicem, quando ex eo causa iudicis fortior reddi poterit,& ita erat hic, cum officia Archidi.multum in consuc. consistant, ut hoc patet hic, de procu. agebatur.

ANNOTATIONES.

a ¶ Pone. Ibi uide quō similitudo in rebus summi debet, & ponit dictum Boætij super libro topicorum.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio est licita, & si iudices de principali, & exceptionibus præiudicialibus simul cognoscant, uel super principali probationes, lite non contestata recipiant.*
Diuisio decretalis, ibid.
2 *Procuratores plures an & quando dari possint ad causam, hic, & remiss.*
3 *Veritatem inquirere, commune iudicibus omnibus est.*
4 *De exceptionibus declinatorijs, & peremptorijs fori ante cognoscendum, quàm de negocio principali, & an hoc sit indistinctè.*
5 *Litis contestatio quibus in causis omittitur, & an in exceptione, num. 16.*
6 *Modus proponendi, uel agendi in actionibus, & petitionibus attendendus est, & secundum eum formanda sententia; & quando idem ualet directè, uel exceptiuè.*
7 *Suppletio ad contextum.*
Ordo iudiciarius si non est obseruatus, appellatio non necessaria, ibid. & iuris ordinem Papa tollere non intendit uno uerbo, nume. 15.
Sententia interlocutoria tenet, licet iniusta, nisi appelletur, excipitur, si fuerit omissus ordo, quia tunc nulla, ibid.
8 *In appellationis causa ab interlocutoria sufficit docere propter causas propositas appellatum, licet non doceatur de ipsarum ueritate.*
9 *Reuocato in irritum, & c. clausula, in quibus decretalibus habeatur extensa.*
10 *Epilogus glossarum.*
Executionis exceptio contra agentem, non reum admittitur, ibid. uer. solu.
Probare autem quo casu sufficiat ex pluribus propositis, eod. nume. & uer.
11 *Suffragium glossarum.*
Vocandi sunt omnes, quos negotium tangit.
12 *Suppletio, uel additio glossarum.*
13 *Inquisitio quòd non sit commissa, ex quo dignoscatur, ibid.*
Commissio iudicialis quòd sit non inquisitoria, præsumendum semper in dubio, ibid.
14 *Conspiratio quibus casibus licita.*
Contra conivrationes semper præsumitur, ibid. in fin.
Excommunicatus non potest prosequi populares actiones, ibid. in fine.
15 *Contra intentionem delegantis factus processus non ualet.*

CAPVT XIX.

a
1 EXhibita *Casus. Si* iudices de principali, & except. præiudicialibus simul cognoscāt, uel super principali probationes. lit.non cōte. recipiāt, ab eis licitè appellatur.& diuidit in duas partes.in prima appellantis petitio.in secunda appellationis commissio. secunda ibi, quia uerò [*Procuratores*]no. plures
2 †procuratores dari posse ad causam; quod dic hodie, ut infra de procur.si duo,li.6. [*Literas*] quas dicti pro-
3 curatores impetrauerunt [*Inquirerent*] hoc† omnibus iudicibus est commune ueritatem inquirere.C.de iudi.l.iudices, & 30.q.5.iudicantem; Gof.[*Afferens*] alias offerens. & secundum istam literam remittit Host.ad ea, quę no.infra de ap.interposita [*Intendentes*]& male.
4 nā dato, quod † essent inquisitores, de excep.debebāt prius cognoscere, infra de accusa.cum oporteat, Gof. vnde dicebāt Innō.& Hostien.quòd istę exceptiones,
b ga declinatorię, vel perēptorię fori, ante ingressum negocij sunt proponendæ. proponuntur.n. ut aduersarius repellatur. C.de excep.l.fi. dicunt etiam, q sine proponatur excep.contra id, de quo fit inquisitio, ut infra de purga.ca.cum dilectis, siue contra personam iudicis inquirentis, siue contra personam prosequentis inquisit. ut in decre. cum oporteat, & c.tl.ueniens, semper tamen primo cognoscendum est de excep.C. de excep. si quidem. Quando tamen iudex ex officio procedit, uel ministrum inquisitionis constituit, tunc si contra illum ministrū proponatur exceptio; tamen ex officio suo procedet, illo remoto. facit quod dicā post eum in prę.c.cū oporteat.super glo.ex quo [*Con-*
5 *testata*] hodie † per decre. Clemen.c.ri. dispendiosam; in causis matrimonialibus, beneficialibus, decimarum,& usuram proceditur simpliciter, & de plano sine iudiciorum strepitu, & figura; & sic posset omitti contestatio, ut in Clemen. de uer. sig: sæpe contingit. [*Quare*]i. quia sic fuerūt interlocuti;& sic procedebāt, ideo prænominatus &c. [*Appellauit*] ad quid, cū processus non ualeret? ideò secundum Hosti. ut processū iudicū impediret, qui alias processissent,& ipsum forte de facto grauassent.si.infra ut lit.nō conte.accedēs.
6 1.§.fi.ff. rē ratā ha.l.3.§. falsus [*Modum*] modus † ppo-nendi, uel agendi in actionibus,& petitionibus attendendus est, & secundum illum formanda sentētia: sic in productione testium directè, vel exceptiuè.infra de testibus ueniens, de ordi.cogni.cum dilectus: secus in resti.in inte.quæ ppostita directè, uel exceptiuè habet eundem effectum.ff.de iureiur. nam postea.§.minor. Idem in querela inofficiosi, quæ directè, uel incidēter eundē habet effectum.ff.de inof.te; Papinianus.§.si fi-
7 lius, Vin.[*inquisitionis*] sub.† maximè sed hoc fuit dictū ad aggrauationem fatuitatis istorum iudicū, secundū Abb.[*Vel aliquo*] no.ā consuetudinem curiæ, de qua dicam infra de ap.cum causam, super ulti.glo. [*Appellatam*] maximè. nam idē fieret, & si appellatū non esset, ex quo obseruatus non est ordo iudiciarius; ut supra & patet.infra de lit.conte.c.uno, vel ideo forte hoc dixit: quia si seruatus esset ordo iudiciarius, & excommunicatio fuisset occulta, & iudices sentētiassent, nō secuti dicta conspiratorum. infra de re iudi. cum I. & A. teneret eorum sententia, nisi appellatio probaret facta. infra 10.dies, de elec.cum dilecti; de testibus, si-
8 gnificauerunt, Hostien.& dixit † Pe.& Abb.quod hoc sufficit docere ob has causas appellatū, & non est ne-

cesse

cesse de ipsarum ueritate docere. ideò, quia obtulit se probaturum, & non fuit admissus, de ap. interposita [*Quicquid*] i. omni eo, quod aliàs reuocãtes in irritum,
9 q equid &c. & hæc † est clausula, quæ in multis decre. deficit, ut patet de rescriptis, significante: dic ut ibi, & c. Rodulphus, & c. significauit. infra de excep. dilecti:
10 habet tamen. c. ti. dilecte, Hostien. ¶ Tres † glo. s. tertia, quinta, & ulti. recitari possunt per tria cõtraria. primum sic. hic reprehenditur processus factus lite non conte. sed contra, isti erant inquisitores, in quibus est speciale &c. ut in. §. sunt & alij. secundum sic oppones contra electum per excommunicationis exceptionẽ reppellitur. contra, excommunicatus se & ecclesiam suam &c. So. admittitur exceptio contra actionem, sed non replicatio contra exceptionem. tertium sic. hic ex plurib. propositis sufficit alterum probari. sed cõtra, de rescriptis, olim. so. ant ad eundem effectum
11 proponuntur plura, quorum quodlibet &c. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, nã diuus*] in cõfirmatione adoptionis uocãdi sũt, qui læduntur [*& ibi §. causa*] uide de offi. iudi. c. 2. in glo. 2. [*& ibi. l. ulti.*] in actu, per quem tutela dissoluitur, ut in arrogatione pupilli omnium tutorum consensus
12 exigit. ¶ *In* † 1. *glo. in fi.*] & infra de regu. iur. quod omnes,[c] cum suis[d] concor. li. 6. ¶ *In glo. ex hoc uerbo, ibi, contumaciam*] sed iste nõ erat contumax [*& ibi, iudicij*] quod
13 colligitur † secundum Phi. & Hosti. ex eo, quod dicit, Vocatis, qui fuerunt euocandi. & semper in dubio, ex quo patenter non constat, quòd in modum inquisitionis, præsumendum quòd in modum iudicialis cõmissionis, secundum Vin. & de hoc in spe. de inquisit. §. 1. uer. quid si in litera.[e] [*& in fi.*] & solet præmitti tũc de insinuatione clamosa, de accusa. qualiter, secundũ Vin. ¶ [*In glo. 4. ibi, admittendi*] etiam in crimine excepto.
14 [*& in fi.*] in casu † tamen licita uidetur conspiratio, secundum Gof. & Inno. quando. s. iurant clerici, & statuunt, quòd teneant[f] se simul, & non permittant prælatum dilapidare, uel excommunicatum non admittant, uel hæretico non obediant, uel cum se inuicem securant super facienda, & non probanda accusatione hæretici, uel aliàs perniciosi prælati; vel si cõtra potentem & infamatum boni uiri coniurant. 16. q. 7. sanè Thessalonicen. ubi de hoc, ar. 79. di. c. 2. cauendum est tamen, ne sub hoc pretextu conspiratio nutriatur, Hosti. dixit Inn. infra de scisma. c. 1. quod semper præsumitur contra coniurationes, 11. q. 1. si qui clericorũ ubi de hoc, maximè si fiant in perpetuum, uel generaliter.[g] Idem Vin. de testi. cogen. c. fi.[h] uide quod dicã, de uerbo. sig. c. 2. li. 6. super uer. conspiratores. ¶ *In glo. exceptio,*[i] *ibi, non sunt*] & no. Abb. ex hoc, quia excõmunicatus non potest prosequi populares actiones [*& in fi.*] & c. dilecti, & tene, quod ibi dicam. ¶ *In glo. un-*
15 *de non, in fi.*] & c. quia † papa vno uerbo non intendit iuris ordinem tollere, de elec. ecclesia. 2. secundum Vin. non ualuit etiam iste processus: quia factus contra intentionem delegantis, de prebẽ. c. fi. secundum Host. ¶ *In glo. quod fieri, ibi per totum*] & supra de elec. dudum,
16 2. Phi. [*& in fi.*] imò quod plus est, & † si excipiatur cõtra electum, facienda est litis conte. super excep. aliàs nõ tenet, quod agitur. supra de elec. dudum 2. §. licet. Alij dicunt, & forte nõ male, quod ibi non fuit facta litis conte. super exceptionibus, sed super prin. Inno. & Hostien. ¶ *In glo. ulti. in fi.*] Idem Vincen.

ANNOTATIONES.

a ¶Exhibita. No. istum tex. quia uidetur probare, quòd oblatio probationis exceptionis, quam appellans opposuit, & obtulit probaturum, prodest, ut attentata retractentur, etiam aliter non probata exceptione. contra tamen uidetur sentire Innocen. in c. interposita, in gl. in uer. probationem, ubi dicitur recipi probationem per iudicem appel. uide quod scripsit Inno. Bal.

b ¶Ingressis. Et hoc est uerum, quando insurgeret ex hoc intricatio processus, quia exceptio est causa principalis tendens ad diuersos fines: alias secus, & ita limita, ut no. Io. And. in c. ex parte, infra de re. spol. Archid.

c ¶Quod omnes. Adde do. Anto. qui dicit debere intelligi, quando principaliter interest: secus, si incidenter. & Bal. in l. nam ita diuus, ff. de adop. & glo. fi. in c. 2. de pact. in 6.

d ¶Cum suis. Memento dicti Inn. quòd si iudex ex officio procedit generali, quorum interest, omnes sunt uocandi. si aliquo agente, illi soli, contra quos agit, sunt uocandi, hoc not. in c. fi. de maio. & obed. quod not.

e ¶Litera. Maximè cum ad instantiam alicuius fit commissio; uide glo. quæ incipit, quòd si in alio, quæ facit ad materiam, infra c. s. de rescrip. lib. 6.

f ¶Teneant. An tunc ad testificandum contra eum in causa inquisitionis admittantur, uide Inno. in c. cum I. & A. in fi. de re iud. Bal.

g ¶Generaliter. Facit contra terras, & tyrannos, qui inuicem faciũt ligas, quod non potest fieri, si habent superiorem. si non habent, quid iuris uide Bartol. in l. 3. ff. de collegijs illi. & in extrauaganti. ad reprimen.

h ¶Capitulo fi. & Inno. in c. 1. de scisma. Archid.

i ¶Exceptio. Et no. hanc glo. quia optimè probat dictum Inn. in c. cum inter, infra de except. ubi dixit de reo uoluntario, uel necessario, Bald.

SUMMARIUM.

1 *Instantia iudicii non perit per lapsum triennij, & de eodem facto, & ratio, nu. 8. & nulla est, si lis non contestetur, nume. 3. uide nume. 5. 8. & 9.*
2 *Cauillationis natura quæ.*
4 *Litis contestatio noua non requiritur in causa prosecutione, licet lapso triennio.*
5 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Lex, properandum, C. de iudi. an sit per hanc decretalem correcta, ibid. & nu. 7.
Actiones perpetuæ usque ad quot annos.
Iurisdictio non perit delegati, licet pereat instantia.
6 *Suppletio glossarum.*
Causæ quæ restringantur intra minus biennio spacium, ibid.
8 *Instantia non perijt iudicij in re minoris, quem minor prius conuenire possit.*
Instantia quòd non pereat secundum canones, sed secundum leges, cur ita diuersum, ibid. uer. sed quæ erit.
9 *Gesta, uel acta iudicij non pereunt, licet instantia pereat.*

CAPUT XX.

1 VEnerabilis Casus. Instantia † iudicij non perit p lapsum triennij, & de eodem facto. infra de testi. cog. venerabilis. & sunt duę partes. in prima partis conquestio. in secũda papę prouisio. secun-
2 da ibi mãdamus [*Cauillationes*] dicit † lex. ff. de reg. iu. ea est nã cauillationis, vt ab euidenter ueris per breuissimas mutationes disputatio ad ea, quæ euidenter falsa sunt, perducatur. & habetur idem. ff. de uer. si. natura
3 [*perijsse*] ergo lis † erat cõtestata: aliàs nulla fuisset. hoc all. Ho. [*Et infra*] hic est decisum, quod quæsiuit magister. T. utrum esset standum allegationi, uel nõ, Host. uerius & magis amicum literæ uidet, quòd quia delegatus nõ procedebat, archiepiscopus conquestus est papæ. & est si. infra c. proxi. & infra ti. 1. ex parte. [*Proce-*
4 *das*] non super † lite de nouo contestanda, sed super iã contestata; quod innuit mens huius uerbi, Excep. huiusmodi non obstã. quia, etiam si obstaret exceptio, potuisset procedi super lite de nouo contestãda, Ho-
5 sti. ¶ Glo. † notat. l. properandum, in ecclesiastico foro &c. dices. quòd etiam secundũ. l. licet pereat instan
a tia,[a] nõ perit iurisdictio delegati. Dicit demum, quòd lex non uidetur per hoc. c. corrigi: quia &c. ad quod respondet. ¶ [*ibi. l. 2.*] hęc lex sequens inducit, ꝙ actio-
b nes sunt perpetuę, & non tolluntur minori spacio. 30.
6 annorum. ¶ [*In. 1.*[b] † *glo. ibi, nisi causa ciuilis*] criminalis uero

rò infra biennium; ut C. ut infra certum tēp. cri. quæstio. l. fi. inter clericos infra duos mēses, in auct. ut clerici apud propri. epi. §. si tamē, coll. 6. Sunt & alij casus, in quibus criminales causæ restringūtur. C. ut omnes tam ciui. quā cri. l. unica. §. fi. C. de naufra. l. de submersis nauibus, li. 11. C. de dolo. l. fi. Restringuntur etiam quædam ciuiles. C. de decur. l. generali, li. 12. C. de ædifi. priua. l. fi. in auct. de man. prin. §. sit tibi, coll. 3. ff. de dam. infec. l. 1. Gof. & Hosti.[c] [*& ibi, non perierant*] hoc placuit Inn. quod non uidetur per literam, excep. huiusmodi non obstante [*& ibi, properandum*] & hoc † tenet Phi. dicens. l. non correctam.[d] uel secundum cum ideò non perijt hic instātia, ne Ceruiens. per quorum subterfugia fuerat causa prorogata, de suo dolo reportent cōmodum; quòd esse nō debet. supra de rescrip. sedes; de dolo, contingit [*& in fi.*] de hoc. 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc, in fi. sentit ergò glo. l. properandū, non hēre locum secundum canones, & idē no. de dolo & cōtu. c. ulti. in 1. glo. Et idem Host. & Guil. in speculo, ti. 1. §. restat, uer. item quòd instantia.[e] Alij dicunt s. Gof. quòd sicut l. properandum, excipit causas fiscales, ita hæc decre. causas ecclesiæ, non autem proprias clericorum. Alij dicunt, quòd bene perijt instātia, sed restituitur ecclesia, sicut minor. Dixit † hic Vin. quòd cum ista instantia iudicij perijt in re minoris, minor prius conuenit tutorem, uel curatorem, ut in l. properandum. §. ult. eum aliàs habeat electionem. ff. de mino. etiam §. 1. & idem, si tutor contraxit sine minore in rebus eius. C. si tu. vel cu. l. 3. & l. vlti. Sed hanc electionem habet minor, ubi læsus est ex contractu procur. quia prius conuenit procur. quàm restituatur, ut ff. de mino. cum mandato. Sed quæ erit ratio diuersi iuris inter. l. & can. secundum opi. gl. & Host. ratio est: quia secundum l. regulariter non appellatur ante sententiam; & ideò diligentia iudicis bene potest infra triennium causam finire: sed secus secundū canones, secundum Hosti. Pe. & Ab. & † no. quòd licet secundum leges pereat instantia iudicij per lapsum trennij, non tamē gesta per manum publicam iudicis auctoritate in publicam formam reducta. C. de re iudi. l. gesta, in auten. ut fra. fi. §. illud, colla. nona, secundum Goff. Vincen. all. ad idem de testi. significauit. supra de fide instrumen. cap. ultimo. ff. ad l. Aquil. si delictum. C. de testam. publicati, & uide quod plenè dixi de testi. causam. 1.

ANNOTATIONES.

a ¶ Licet pereat instantia. Adde, quòd elapsa instantia, actor debet petere pronunciari instantiam peremptam culpa & facto rei, & eum condemnari in expensis, ita Bal. in l. properandum. §. illo, in fi. C. de iudi. & ibi Bart. Adde etiam Alex. consi. 137. a. uolu. & ita d. Maria hic, qui dicit se obtinuisse in facto.

b In 1. glo. In hac glo. ibi, Omnia procedunt ab initio, not. quòd licet Instantia pereat; tamen iurisdictio data, uel delegata non perijt; quod uerum, nisi ex fi. instan. dicatur terminus esse, sicut est in causa appellationis alteri delegata, nisi in c. ex parte, supra de restit. & ad hoc Inno. in c. consuluit, de offi. deleg. & ibi uide, quid si fertur absolutoria propter ineptam petitionē, an duret, uide quæ scripsi in c. examinata, de iudi. Archid.

c ¶ Gof. & Hosti. In appellationum autem causis alia sunt statuta tēpora, de quibus uide de appel. ex ratione, post Inno. per Io. And.

d ¶ Non correctam. Pro ista opi. facit, quod no. Io. An. supra eo. examinata, super uerbo, nihilominus; & nota limitationem, quæ sequitur ad l. properandum, ad quod uide Bart. ff. de excu. tut. l. si cū ipse, & Cyn. in l. fi. C. de adul.

e ¶ Instantia. Ibi uide opi. Petr. de Bella Pertica per Ioan. And. & ad materiam plurium quæstionum Oldr. & aliorum. & an de consensu partium posset hunc terminum prorogare. & quid in termino limitato à statuto, & quid in causa coram arbitro, an triennio pereat instantia, uide in Spec. de arbi. §. differre, uersi. item, ut infra, & ibi uide Io. An. & de his plene per Sali. in l. properandum, præalle. & uide in l. scire oportet. §. consequens, ff. de excu. tut.

S V M M A R I V M.

1 *Executioni sententia mandanda non obstantibus ferijs uindemialibus, & nu. 13.*
Proprietatis, & possessionis causa possunt coram diuersis iudicibus agitari, si actor, & reus diuersi sint fori, ibid. & numero 12. §. 2.
Diuisio decretalis. ibid.
2 *Vltra dietas duas sufficit causam non committi, licet extra prouinciam, & hoc casu ualet rescriptum.*
3 *Quasi, hic correctiuè ponitur.*
Actio hic quæ de re erat, ibid. ad uocem, Rectorem.
4 *Respondere quis non cogitur, nisi restituat rem, qua fuit spoliatus etiam pendente iudicio, & quibus casibus, nu. 6.*
5 *Feudum quòd quicquid sit, quod est intra iurisdictionem castri feudalis, non sequitur, cum sit & allodium, iuncto nu. 4. in fine, & electio rectoris non est feudalis. nu. 12.*
Ad papam deferuntur quæstiones per simplicem querelam, uel appellationem, ibid. nu. 5. uer. delata.
6 *Causa delata per appellationem quando dicatur.*
7 *Feriæ statuuntur diuersimodè secundùm diuersas locorum consuetudines; & quando in eis procedatur, nu. 13.*
Electus in potestatem, cuius opponitur electioni, interim administrat, si inchoauerat, ibid.
8 *In potestatem numquid ciuitas, uel uniuersitas quæcunque perpetuum eligere sibi possit, & nu. 9.*
Officia perpetua numquid expediat esse, ibid. & nu. 9.
Ciuitas est uniuersitas comprobata, & quid facere queat, ibid.
Societas quandoque perpetuò contrahitur, ibid. uer. societas etiam.
9 *Honores, dignitates, & munera tempore digestorum temporalia erant, & rursus assumebantur interpolato tempore, & quando sint perpetua, & ad hæredes transeant, ibid.*
Reges imperatores, & duces, qui perpetuò respectiuè durent, & ad hæredes etiam transmittant, eodem numero uersic. hæc locum habent.
Rectores, & Vicarij, ecclesiastici quandiu uiuunt, constituuntur ferè, ibid.
10 *Epilogus suffragium, & additio glossarum. nu. 11. 12.*
A super possessione sententia potest appellari.
In ferijs cur hic procedebatur, uariæ adducuntur rationes.
Guliel. Naso fuit aduocatus in hac causa, ibid.

CAPVT XXI.

1 SIgnificauerunt. Casus. Non obstante † exceptione temporis feriati propter uindemias mandanda est sententia executioni. uel secundùm Abb. cum actor, & reus sint diuersi fori, causa proprietatis, & possessionis potest coram diuersis iudicibus agitari, & sunt duæ partes. in prima partis conquestio, in secunda papæ prouisio. secunda ibi, Mandamus. Iterū prima facit tria. primò ponit factum, & causæ delegationem bimembrem. secundò ibi, uerum, reorum exceptionem. tertiò ibi, respondente, replicationem actorum. & uide † quia in superscriptione dicit Bononi.[a] unde not. quòd secundum ista tempora sufficit, quòd causa non committatur ultra duas dietas, licet committatur extra prouinciam, de hoc. 3. quæstione sexta, cap. neminem. potest dici, quòd hoc fuit de certa scientia papæ, uel non fuit excep. Goffr. qui tamen in sua quæstione. 25. tenuit rescriptum ualere. ad idem infra de iniur. olim, & uide Hostien. in summa de rescrip. §. quæ obijci possunt, uer. centesimo [*Florentina*] concor, 96. dist. si imperator alibi in masculino. infra de homi. tua [*Vel quasi*] correctiuè † ponitur istud, uel ratio patet, infra titul. primo, conquestus, ibidem, In ipso castro [*Rectorem*] secularem, scilicet potestatem, Vincen. tamen uidetur intellexisse, quòd hic agatur de iure patron. uel alio speciali iure eligendi, dicens, quòd

quòd de simplici spoliatione illius iuris potuit agi coram laico, sed de proprietate non etiam incidẽter, sed errauit. non enim quærebatur de elec. rectoris ecclesiæ, sed castri, & erat rector temporalis, & patet in fin. ibi, tempus regiminis &c. & ideò agit coram iudice se 4 culari, ut dixit prima glo. [*Coegit*] & sic† uel non ualuit responsio, uel saltem monaci restituendi fuerunt. supra quod metus causa, Abbas, & cap. ad audientiam. unde fuit eis prouidẽdum, ut primo respon. unde nobis, Hostien. [*Respondere*] supple, antequam electus per monacos esset per communitatem castri receptus, & in hoc grauabantur monaci. unde ad sedem ap. appellauerunt, & papa commisit negocium, ut sequitur, & sic plana est decre. secundum Hostien. etiam si dicatur castrum feudale: quod tamen non uidetur per id, quod 5 dicit, In seculari iudicio. nec sequitur, quòd† quicquid est intra iurisdictionem, sit de eius feudo: aliàs non haberet locum allodium, licet per uiolentiam talia multum usurpentur per dominos temporales, secundum eum [*Iniunximus*] delata ad nos quæstione per simplicem querelam monacorum, uel appel. secundum alium intellectum Ho. [*Cogeretis*] non obstante, responsione facta per coactionem, & sic reuocatur grauamen; quod intulerat potestas secundum Hostien. [*Au-* 6 *diuri*] per hoc† uidetur, quòd per appel. fuerit causa delata. Hæc enim forma in commissionibus appellationum solet apponi, ut probato grauamine procedatur in alijs. supra cap. exhibita. de appel. ut debitus, & cap. ex parte. M. Hostien. [*Postea*] ergo non prius. & dixit hic Innocen. quòd siue à principio monasterium egit interdicto, unde ui, & adhuc spoliatum manet, siue à principio, uti possidetis, & post sententiam spoliatum fuit de nouo, quia negauerunt electum ab eis admittere in rectorem, semper legitima est hæc exceptio, Non respondebo de proprietate, nisi prius fuero restitutus. infra de ordi. cogni. cum dilectus. Idem esset, & si petitorio egisset, argumen. infra de appel. constitutus 2. ad fin. secundum eum [*Excipiendo*] contra petitionem monacorum, qui petebant executionẽ sententiæ iuxta primum membrum commissionis. hæc dico, quia super proprietate illi de castro erant acto- 7 res [*Feriarum*] secundum diuersas† locorum consuetu. hæ feriæ statuuntur diuersi modè. ff. de ferijs. l. præsides, Goffr. [*Electi*] prædicti. nunquid electus in potestatem, cuius electioni opponitur, interim administret, uide in spec. de censi. §. secundo, uersic. pen. & dicit, quòd non, si non inchoauerat. uide etiam remiss. quas dabo, de dolo, contigit, super ulti. gloss. [*Elabantur*] fortè per annum durat rectoria, uel potestaria. ff. de ferijs. l. 8 pridie. Quærit hic† Hostien. nunquid ciuitas possit sibi eligere aliquem in perpetuum potestatem, idest quoad uixerit. Idem quærebat de quacunque uniuersitate, infra de immu. eccle. aduersus, quod uidetur, quia potestas quasi procurator, uel administrator uniuersitatis uidetur. at procur. in perpetuum constitui potest: ergo & potestas. unde & Veneti perpetuum ducem sibi creant, & quandoq; reperiuntur officia perpetua. C. de murilegul. l. prima, li. duodecimo, & quia ciuitas est uniuersitas comprobata. ff. quod cuiusque uniuer. l. prima, & ius sibi constituit. ff. de iustitia, & iure. l. ius ciuile, & eius statuta sunt seruanda perpetuò. ff. de decre. ab ordi. fa. l. fina. Societas etiam contrahitur perpetuò. ff. pro socio. l. prima, & quilibet priuatus laicus, & liber potest se summittere alterius iurisdictioni. ff. de iudi. l. prima, & secunda, & etiam superior inferiori. ff. de iurisdi. omnium iud. est receptum, multo fortius ciuitas poterit perpetuum rectorem sibi eligere. ff. de orig. iur. l. secunda. §. deinde quia difficile, & §. eodem tempore, & §. nouissimè, & exercitus facit Imperatorem. 93. dist. legibus, & breuiter de iure est, quòd cõgregatio eligit sibi rectorem in perpetuum. supra de elect. cap. primo. Sed contra, quia leges de of- b ficiis loquentes nolunt illa esse perpetua, b C. de castren. l. prima. C. de decanis. l. prima. C. de messo. l. unica, C. de domesticis. l. lege pragmatica, C. de muri legul. l. æternam. C. de consul. l. pen. C. de fabricen. l. secunda, ff. de offic. præto. vr. l. unica, ibi, ad tempus &c. ff. de offi. procons. meminisse. ff. de offi. præsi. si fortè. ff. de orig. iuris. l. secunda. §. populo deinde aucto. ff. de adulte. l. si adulterium. §. fina. & l. si maritus. 1. respon. ff. de iniur. nec magistratibus. ff. de iudi. pars literarum, & in præalleg. l. ff. de ferijs, pridie, & hoc cum multis si. nec officia sunt continuanda, nedum perpetuanda, ut infra probabo. & est multiplex ratio. prima, quia 1 non expedit reipub. ut summam potestatem habens sit perpetuus, ut præalleg. §. populo deinde, quod intelligendum est de perpetuitate, ut transeat ad hæredes, uel ab hoc summus princeps excipitur, ut ea. l. §. nouissime, ad hoc supra de elect. uenerabilem, ad fin. secunda, ne detur uia corruptioni, & ambitioni. C. de deca. l. 1. lib. duodecimo. tertia, ut si delinquat, facilius corrigi possit. C. de suscep. præpo. & arca. l. nemtnem. libr. decimo, quarta, ne transeat ad hæredes, in auten. de defen. ciui. §. fi. colla. tertia, quinta, quia sic possent uniuersitates, & ciuitates subtrahere se à uero, & principali domino dando se sic forsan potentiori, ad hoc, quod legitur & not. de excess. prælat. dilecta, & de ali. mu. iudi. causa fac. cap. fin. sol. dixit ipse Hostien. quòd 9 secundum iura † uetera digestorum honores, dignitates, & munera temporalia debent esse. ff. de muneri. & hon. l. honor. §. gerendorum. adeò, quòd non debent continuari in eandem personam, ut ibi, fallit in subsidium, ubi alij desunt, qui gerant. ff. de mune. & hono. ut gradatim. §. quotiens, & in sacerdotij dignitate, quę sponte reperi potest. ff. de munerib. & honori. l. sponte. & fuit in prædictis officijs ad prædictos honores regularis uocatio quinquennij, & ad alios triennij: ad legationem biennij. C. de munc. non conti. l. secunda, libro decimo, & per tantundem tempus poterat in officio detineri, amplius non, etiam si consuetudo ciuitatis, aut decurionum auctoritas hoc desideraret, argu. C. de suscep. & ar. nemine, libro decimo. Hodie uerò solum per biennium in officio esse potest, & interpolato biennio iterum potest assumi, si placet ciuitati, aliter non, in auten. de defen. ciui. §. fin. colla. tertia, aliret aspirans, & desiderans promoueri, incidit in l. Iul. ambitus. C. ad. l. Iuliam. am. l. una. Ratio'ne si promoti rempu. tenerent perpetuò occupatam, asperè dominarẽtur, & ne habeant occasionem delinquendi. ff. de oti. iur. l. secunda, §. deinde cum ærarium, & in auten. de defen. ciui. §. fin. ideo uult lex, quòd deponant officium, & rationem reddant. C. ut omnes tam ciuili. quàm mili. l. una. ubi uerò ciuitas, uel locus est sub dominio alicuius, hoc ei minus licet sine cõsensu illius, cuius subest, de excess. præla. dilectus, de offic. archid. ad hæc, ad fin. Hæc locum habent in secularibus rectoribus, & administratoribus creandis per electionem; secus in aliis, qui succedunt hæreditario iure, supra eodem nouit, uer. ut illud, de uoto, licet. Item secus in imperatoribus, regibus, & ducibus aliquibus, qui de antiqua, & approbata consue. perpetuò, idest quandiu uixerint, eliguntur, quibus tamen non succedunt hæredes. Exemplum in duce Venetiarum, & in Imperatore, de electione uenerabilem. §. fina. Item secus in rectoribus ecclesiasticis, qui perpetuò, idest quandiu uiunt, constituuntur, plurimumque etiam si sint uicarij, de fide instru. G. perpetuus, de officio uica. cap. primo, & ultimò unde tales, quandiu bene regunt, non soluuntur. mors uerò omnia soluit, in auten. de nup. §. deinceps autem, Hostien. de regimine

ciuitatis Romanæ tene, quod habes. infra de elec. fundamenta, lib. ſexto [*& infra*] hic deciditur, quòd quia iudices non procedebant, abbas, & monaci conqueſti ſunt papæ, ut patet in antiqua, ſic ſupra cap. proxi. ¶ Secunda † gl. miſtim, dupliciter obiicit, & ſoluit ſatis clarè. ¶ Glo. ulti. tractat de ferijs fauore hominum introductis, & quomodo illis renunciatur, alijs non, & quomodo ex cauſa tunc quis cogitur litigare. ¶ *In* † *gloſſ. 1. ibi, iuris ordinem*] ibi dicitur, quòd peruerteretur ordo iuris, ſi reus ſequeretur forum actoris. ¶ *In* † *glo. 1. in fine*] & eſt expreſſum in Cle. de ſequeſtra. poſ. cap. uno, [b] & ab ea poteſt appellari, de hoc infra de reſti. ſpo. cum ad ſedem, in fi. primæ gl. ¶ *In gl. ſecunda ibi, & hoc locum habet*] circa hanc determinationem omnino uide, quòd ſcripſi in ſpe. de reſcrip. præſenta. §. ult. ſuper uer. item quòd facit [c] [*& ibi, eiuſdem fori*] ſed obiicitur, Iſtud caſtrum dicitur eſſe de feudo communitatis Florentiæ, ergo in hoc communitas caſtri, & monaci erant eiuſdem fori. infra tit. 1. ex tranſmiſſa, & c. uerum. ſo. licet ponamus, quòd caſtrū eſt feudale; electio tamen non eſt feudalis. uel dic, ut dixi ſuper uer. reſpondere, Hoſtien. [*& ibi, non poterant*] infra de iure patro. relatum. 2. reſpon. ff. de iudi. l. ſecūda, §. ſed & ſi, & C. qui legi. per. l. ult. Phi. ¶ *In glo. ult. ibi, elabantur*] idem Hoſt. [d] vel ſecundum Gui. Na. qui dicit ſe fuiſſe † aduocatum in hac cauſa, ideo fuerunt compulſi: quia tota communitas circa uindemias non poterat occupari, & per unum ſindicum litigat. ff. quod cuiuſque uni. l. 1. huius contrarium no. Innocen. de ferijs, cōqueſtus. uel dic ſecundum Inno. quòd ideò, quia de regimine reipublicæ agebatur, & in ferijs cauſæ publicæ tractātur. C. de ferijs. l. publicas. vnde ſicut fiſcales & publicæ tunc agūtur, ſic & cauſæ eccleſiarum. Dixit Hoſti. infra de ferijs. c. fi. iſtud poſſe locum habere, quando eccleſia habens cauſam contra laicum, ad hoc inſtat: ſecus, ſi laicus. C. de legibus, quod fauore: fatet̃ tamen hoc non ſeruari. uel dic ſm̃ Vin. & Phil. quod hic agebatur de executione ſnīæ. & ſic nō obſtantibus ferijs uindemiarum mandatur ſnīa executioni. & hoc dicit decre. ad hoc, de pœni. di. 1. Adam. 2. q. 1. ſicut. & idem eſſet in alijs ſolennib. ferijs, uel repentinis. C. de ferijs [e] l. i. [*Et in fi.*] uel cum actio eſt peritura tempore. ff. de ferijs. l. 1. §. ſed excipiuntur, & l. ſolet. vel ſicut tutores, & curatores dantur t̃pe feriato. ff. e. l. 2. ſic & rectores, ut hic, Gof. Idem in alijs, q̃ facti celeritatē deſiderāt, & in quibus mora periculum inducit. ff. de dam. infec. l. 1. Vincen. pone, magiſter iuxta ſcholas alterius magiſtri ſcholas conducit: uoces ſonoræ ad inuicem confundunt̃, depellit ultimū primus. C. de ſtu. li. ur. Ro. & con. l. una, lib. 11. & cauſa tractari poterit his diebus, ſecundum Hoſtien. dicit hic Per. d. Eg. dixiſſe, quòd tempore iſtius decre. in curte iſtius caſtri non erāt uineæ. & ideò fuit exceptio repulſa: hoc tamen non iuuaret, ſi tunc aliunde parant ſibi uina, ut dicam. infra de ferijs, conqueſtus, in gl. prolixè, in fi. Alij dicunt, quod tempus erat feriatum Bono. ſed non in Tuſcia, quia tardius [f] colligunt uina.

ANNOTATIONES.

a ¶ Dicit Bononiæ. Adde ſecundum Io. de Imo. in c. fi. de re. permu. quòd Bononia, de qua fit mentio hic, eſt in finibus Lombardiæ, Tuſciæ, & Romandiolæ. Dominicus uerò in c. ſtatutum, de reſcr. in 6. dicit, quod eſt in Romandiola.

b Illa eſſe perpetua. Adde iſtud procedere in rectoribus aſſumptis per electionem: ſecus in ſuccedentibus iure hæreditario, ſecundū Hoſt. & do. Ant. hic per c. licet, de uoto.

c ¶ Poſſeſ. c. uno. Illa eſt communis opi. canoniſtarum, quam ſequuntur Pau. Laudu. Zenze. & alii Moderni in præcedenti Cle. Bartol. autem hunc articulum latius aggreditur, quem uide in l. 2. ff. de appel. recip. & uide de hac materia in ſpec. de appell. §. in quibus, uerſi. 6. ubi etiam Io. An. ponit ad propoſitum notabilem q. Gui. de Suza. & uide Bal. in l. poſt ſententiam, C. de ſenten. et interloc. omnium iudi. ubi notabiliter loquitur.

d Ver. item quod facit. Quia determinatio iſta glo. & hunc locum habet, & non conuenit delegato, nec ordinario, finita lite ex cauſis uel proprietatis, uel poſſeſſionis, ibi uide Ioan. And.

e ¶ Idem Hoſt. Agitur ergo ſecundum gl. hic tempore feriato, quòd res tempore peribat: quia labebatur inutiliter ipſi electio; q̃d uidetur limitandum per §. fi. in l. 1. ff. de feriis, ut eatenus agat tempore feriato, quatenus ſit ſublatum iſtud incommodum, & iſta neceſſitas, & non ultra, & uide ibi Bar. & in l. 1. §. nunciatio, ff. de noui ope. nunc. & in l. ſenatus, ff. de off. præſi.

f ¶ C. de feriis. Vide Ioan. And. in Spe. de lib. conce. §. nunc dicendū uerſ. 25. & ibi ad declarationem huius ponit. q. ſingu. Azo.

g ¶ Quia tardius. Ad id autem, quod hic dixit glo. libellum poſſe offerri die feriata, uide omnino Bal. in l. 1. C. qui admit. ad bo. poſſeſſ. poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio, uel œconomia tituli.*
De fori competentia ubi alibi præterquam hic tractatur, ibid. uer. habetur mate.
2 *Forum in neutro ponitur pro territorio cuiuſque iudicis, & quod intra ipſum fieri poſſit ab eo.*
Diœceſis tota dicitur territorium epiſcopi, non extra.
3 *Forus in maſculino quæ ſignificet.*

De foro competenti. Rub.

¶ Quia † rei ad iudicia uocati frequenter excipiūt de foro, & ſolet plerunque dubitari, quod forum ſit excipiens ſequi debeat, ideò poſt tractatum &c. Goffr. h̃r materia 96. diſ. 3. q. 6. & 6. q. 3. & 4. 11. q. 1. 21. q. 5. per totū, & repetitur in Vi. & Clemen. congruit Rubri. de uerb. ſig. forus. in prin. e. tit. ſuper quibuſdam. §. fi. & c. nouimus, li. 6. de priuil. c. 1. de ſen. ex. ſi iudex, & Clem. de re iud. paſtoralis. Dixit † Ho. forū in neutro ponitur pro territorio cuiuſq; iudicis, infra quod p̃t in facinoroſos aīaduertere. ff. de verb. ſig. pupillus. §. territoriū. vnde & tota diœceſis dicitur territorium epiſcopi. 26. quæſtione ſeptima, omnes baſilicæ. extra quod impune non paretur, de conſti. cap. 2. li. 6. Dicitur † forus in maſculino locus, ubi ius reddit̃. infra de uerb. ſig. nundinæ forus. ſecundò dicitur forus locus, in quo fiunt unde dicit Ouidius, Ad fora conueniunt, quis unquā credet amori. tertiò dicitur forus locus, quo calcantur vuæ. ſcilicet calcatorium. quartò quædam ſpacia plana in nauibus, de quibus Virgilius, Laxatque foros. hoc eſt tabulatum in naui. & dicitur à ferēdo pro eo, quòd homines fert. quintò foramen in naui, per quod remus emittitur, à forando, ſiue perforando: quia perforatur. unde forulus dicitur burſa, ſiue ſcriptoriū, eo q̃ crebrò ſit perforatū ad pēnas, & cornua imponenda; & dicit hoc iungendum in ſumma, eo. ti.

SVMMARIVM.

1 *Clericus coram ſuo epiſcopo conueniri debet.*
2 *Negocium pro cauſa, ſiue quæſtione.*
Epiſcopi forum duobus modis quis relinquit, ibid.
3 *Supplementum ad contextum.*
Conſilium à conſenſu differt, ibid.
4 *Epilogus, & additio gloſſarum.*
Cap. iudices. 11. q. 1. & c. ſi autem. 15. q. 7. c. quæſtionum. §. quomo. cum hac decretali conciliatio, ibid. & intellectus, ibid.
Commiſſio, ſiue delegatio ordinarij ualet ſine conſenſu partium, ſaluo iure recuſationis, ibid.

CAPVT I.

SI quis. Caſus. Clericus † coram ſuo epiſcopo cōueniri debet [*Clericus*] uel laicus [*Clericum*] ſecus, ſi aduerſus laicum intra cod. cum ſit, Goff. [*Negocium*] ideſt cauſam † ſiue quæſtionem. infra de uerbo. ſign. forus [*proprium*] ipſius rei. 11. q. 1. ex periētiæ, Pe. [*ſed prius*] hoc dicit, quia per ap. poſſet ad metropoli. deuolui Ho. Vel propter eṗi negligentiam, Pe. [*Conſilio*] & † conſenſu. non enim hoc caſu ſufficit conſiliū. infra c. proxi. & c. Romana, Ho. cōcor. de offi. dele. uenerabili. ¶ Vltima † gl. ad id.

quod

quod dicit textus, ꝙ utraq; pars eligit iudices, ſcilicet duo contraria. primum, ꝙ ſolus actor. ſecundum, ꝙ
5 ſolus reus. ¶ *In* † *glo.2.in fine*] vel propriè, ſi de uoluntate fuerit proponentis, Goff. ¶ *In gl.3.in fine*] ſecundùm Vin. ¶ *In gloſſ.ulti.ibi, cum R.*] ubi de hoc [*& in fine.*] Idem Hoſti. imò teneret, ſi loquatur in cauſa criminali epiſcopi. presbyteri, uel diaconi, 15.q.7. ſi autem, dicebat Ala. illud intelligitur ſecundum iſtud. Item contra, ꝙ neuter habeat conſentire, de offi. deleg. ſuper quæſtionum. §. quem no. & §. fin. ſo. quod hic dicitur de conſenſu partium, eſt conſilium, ne poſſit recuſari, ut e.c. §. uerum. facit, infra e. ſiquis contra: ualet tamen commiſſio ſine conſenſu facta, ſaluo iure recuſationis, ut in contrario.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ſecularis, ſi clericis per ſe diſtringit, vel condemnat, excommunicari debet, niſi in caſibus. nu.3. uide nu.4. & nu.6. & 7.*
2 *Clerici nomine hic accipitur etiam primam tonſuram tantum habens etiam coniugatus, & alij, & qui.*
3 *Pontificis appellatio Papam, & epiſcopum comprendit.*
4 *Condemnare qualiter hic accipiatur.*
5 *Iniuria clericorum pertinet ad Chriſtum.*
Clerici legatione Chriſti funguntur, ibid.
6 *Epilogus, & additio gloſſarum.*
Argumentum à contrario quibus uacet caſibus, eod. nu. §. in gloſſ. hic uacat.

CAPVT II.

1 NVllus. Caſus. Iudex † ſecularis, ſi clericum per ſe diſtringit, uel condemnat, excommunicari debet. & quidã habent hoc capitulum pro palea. 11.q.1.c.2. & duo facit. prohibet, & pœnam adijcit, ibi, quod ſi
2 [*clericum*] etiam † ſi primam tonſuram tantum habeat, de hoc, ſupra tit. 1. cum non ab homine, Hoſti. [*Vllum*] etiam coniugatum, non bigamum, ſi incedit in habitu. & tonſura. infra de cleri. co. c. uno, lib.6. ubi de hoc concilio fit mentio [*Iuniores*] uel ianitores, Vinc. & iſti iuniores ſenioribus ſub cuſtodia commendantur. 12.
3 q.1. omnis ętas, Vin. [*Pontificis*] ideſt papę, qui ſolus poteſt hæc generaliter concedere, ut not. ſupra de arbit. contingit. uel ideſt epiſcopi, qui hoc poteſt concedere in caſibus, ut infra de ſen. ex. ut famę. §. laici, & ſupra ti.1. cum nõ ab homine, Hoſt. [*Diſtringere*] clericos, vel in loco aliquo ipſos inuitos detinere. infra de ſen. ex.
4 nuper, Hoſt. [*Condemnare*] ſi † iuniores, vel ſeruientes. nã clericum etiam de permiſſu epiſcopi condẽnare non poſſet. infra eo. ſignificaſti. uel dic condemnare, ſ. clericos, ideſt ad condemnandum coram epiſcopo inuitos ducere etiam depoſitos. ſupra ti.1. cum non ab ho
5 mine, Ho. [*Iniuriam*] iniuria † clericorum ad Chriſtum pertinet, cuius legatione funguntur. 2.q.7. accuſatio, in fine, Goſ. [*Emendet*] infra de uer. ſig. ex parte. i. & c. cũ
6 olim, Hoſt. ¶ Secunda † glo. quærit. quarta excipit. ¶ *In 1. glo. in fine*] uel etiã eccleſiaſticorum quò ad clericos alienos, in quos non debent mittere falcem. 6.q.3. ſcriptum, ſecundùm Vincen. & Fran. ¶ *In glo. 2. ibi poteſt di-*
a *ci*] ſecundùm Tan. & Vin. [*& ibi cenſentur*[a]] adde, quod no. 89. diſt. iudicatum. 11.q.1.c.2. & in ſpe. de compe. iudi. adi. §.1. uer. 27. & uide quod dixi de officio deleg. ſi-
b gnificantibus, in glo. ex quo[b] [*Et in fi.*] uel fortè conuerſos, infra de ſenten. excom. parochianos, Phi. Ho. & Ab. ¶ *In glo. hic uacat, ibi, à contrario*] ſimile. 1. quæſt. 1. quos conſtiterit, cum ſuis concor. & quod no ea.q. ſi qui à ſimoniacis, in ulti. gl. & dixi de hoc, ſupra de electione publicato, ſuper gl. fi. [*& in fine*] uel non uacat, ſi intelligatur condemnare in cauſa mere ciuili ſecundum ea, quæ not. ſupra titul. proxi. c.2. & 96. diſt. bene
7 quidem. ¶ † *In glo. niſi, ibi, reconuentionis*] in cauſa feudali. ſupra titu. proxi. cæterum, & in caſu, eod. titul. cum
8 non ab homine, Goff. & quando inuocat † epiſcopus brachium ſeculare, ut hic, de offic. ordi. cap. 1. Sunt & alij caſus notati in ſumma, de ſenten. excomm. §. quis poſſit excommunicare, ſub. §. ſub illo autem canone. Hoſt. [*& in fine*] quod dic, ut no. 3. quæſt. 11. in ſumma.
c ¶ *In glo. ult. in fine*] niſi fieret diſtrictio[c] in perſona.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cenſentur. Ad hoc facit, quod dicit Io. And. in c. fi. de ſta. mo. an familia ſcholaris gaudeat priuilegio ſcholarium, ad hoc no. in c. licet, de priuilegijs. libr.6. & not. in auten. habita, C. ne fil. pro patre, Archi.
b ¶ In glo. ex quo. Famuli ergo clericorum gaudent ipſorum priuilegio: quod facit, quod famuli ſcholarium gaudent ipſorum priuilegio, de quo uide per doc. & maxime per dom. Bartho. de Saly. in auct. habita, C. ne fil. pro patre, & ibi hoc tenet. & quòd reſeruatio papæ de beneficijs familiarium ſuorum includit beneficia familiarium, ad hoc optime. l. quæſitum. §. ſed an inſtrumentum. ff. de fun. inſtruc. & ff. de pecu. leg. l. dominus. §. 1.
c ¶ Fieret diſtrictio in perſonam, ut 17.q.4. ſi quis ſuadente, & cum tex. dicat, fit ſequeſtratus, & ſic per uerbum præſens loquatur, uideretur ipſo iure legari; uide glo. in c. 2. de hære. lib.6. & Bald. & Bar. in l. iubemus nulli, C. de epiſ. & cler. & glo. in l. in criminali, C. de iuriſ. om. iud. & ibi Cy. & Bartho. de Saly. & Bar. in l. imperator. ff. de iur. fiſ. & uide in c. fi. de iura. calum. ubi latius de hoc: poteſt tamen dici gl. uera: quia ſic iure expreſſum eſt in iuribus alleg. in glo.

SVMMARIVM.

1 *Forum quis ſortitur ratione rei, de qua agitur. uide num.2. & 3. an & quando in perſonam. nu.3.*
2 *Reſolutio uerbi in alia uerba.*
Primâs pro archiepiſcopo, ibid.
Subaudiri quid hic non debet, ibid. ad dictio. prouincia.
3 *Limites prouinciarum ſi non ſint certi, quid iuris in ſortiendo forum.*
Iudex ratione rei non habet iuriſdictionem in perſonam domini rei, niſi in caſu, ibid. ad dictio. Locus.
4 *Suffragium gloſſarum.*
Agere ubi oporteat, & nu.5. §. 1.
Forum quibus quis modis ſortiatur. ibid.
5 *Iudices dare primâs, de quo fit hic mentio, quando intelligatur.*

CAPVT III.

1 SIne. Caſus. Ratione † rei, de qua agitur, ſortitur quis forum. & pars huius de arbit. capit. 1. [*Cauſa*] realis, ut infra patet ibi lo-
2 cus, &c. [*Verſatur*] ideſt † uerti ſperatur, Pet. & Ab. [*Diuerſarum*] ſi enim eſſet eiuſdem, nulla eſſet dubitatio. [*Primâs*] ideſt archiepiſcopus. nec enim eſt uis in nominibus. ſupra de offi. ordi. duo ſimul, de procura. petitio, Hoſti. [*Det iudices*] aliàs diiudicet [*prouinciæ*] ſub. Goff. uel is, in cuius diœceſi reus habet domicilium. Nam coram utroque poteſt conueniri. C. ubi in rem actio. l. fin. ubi de hoc: ſed ſecundùm Hoſt. facilè erat hoc iniungere, ſi hoc intellexiſſet, de decimis, ad audientiam. unde per hoc uideretur ſemper agendum coram iudice, ſub quo ſita eſt res; de hoc notauit, ſupra de reſcriptis, dilectus. 2. ubi etiam Inno. tenens primum, alle. ad id. C. de præſcrip. long. tempo. l. fina. & uide quod ibi dixi ſuper gloſſ. ſecunda, de opi. Azo. & Goff. not. in ſumma huius tit. §. Item ſortitur quis fo-
3 rum ratione rei. Quid † ſi non eſt certum de limitibus prouinciarum? tunc uidetur, quòd uterque cauſam audire, uel committere debeat, argu. infra de ſentent.
a excommu. cum illorum. §. ſi uero clauſtralis,[a] uel recurratur ad papam, ſupra de offic. delegat. cap.2. Hoſt. Ne ſint iudices in propria cauſa [*Locus*] dixit Vinc. ꝙ ſi Bon. propter rem, quam habet Mutinæ, citetur per Mutinenſem epiſcopum, licet non compareat

per illum excõmunicati non potest: quia non habet iurisdictionem in personam, sed in rem, vnde missionem in eam facere potest. infra eo. Roma. §. ꝯhentes, lib.6. si verò contumax ei, qui missus est, violentiã inferret, rõne huius delicti eum excõicare posset, secundùm eũ [b] [*contenditur*] vel eligantur arbitri, & tunc &c. supra de arbi. c.1. ¶ *In* 4 † *glo. 2. ibi, si uero*] agrorum tributa soluuntur ciuitati, in cuius territorio sunt, & not. de paroch. c. fi. in ult. glo. [*& ibi, actor*] l. fi. est, & dicit, possessorem conueniri reali in loco, vbi domicilium habet, & vbi sita est res [*& ibi, si prædium*] si prædium minoris alienetur, auctorizat iudex loci, in quo est prædiũ [*& ibi. l. ulti.*] ista lex videtur facere contra, quæ vult in loco domicilij reum conueniri posse pro re, quæ est extra prouinciam. ¶ *In* 5 † *fine 1. gl.*] vel remotus est à partibus ultra duas dietas, tũc dabit iudices propinquiores, nisi impediatur ex iusta causa, puta quia subditi suffraganeorum nolunt recipere. supra de offic. or. pastoralis, Vin. ¶ *In gl. 2. ibi, forum*] alios quosdam modos, quibus quis forum sortitur, not. hic Pet. & Ab. uidebis, infra cap. fin.

ANNOTATIONES.

a ¶ Si uerò claustralis. Imò uidetur, quòd mutuo se impediunt, arg. ff. de testa. tu. l. duo sunt Titij, & glo. no. in c. ex tenore, de rescrip. dici potest, glo. loqui in delegatis: quia incertitudo inutilem reddit delegationem: hic in ordinarijs, de quorum iurisdictione constat, & uide Io. And. in Spec. de rapto. §. 1.

b ¶ Secundum eum. Intellige, si uiolentiam in diœce. Mutinẽ. committit, iuxta not. in §. contrahentes, alias, si illam non ingreditur, ut ibi nota. secus esset.

SVMMARIVM.

1 *Clericus coram episcopo suo conueniendus est.*
Ordinarius episcopus si recusatur, dabit delegatum partibus non suspectum, ibid. cui committit uires suas, nu. 2.
Diuisio decretalis, ibid.
2 *Recusationis ordinarij formula.*
4 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 5.*
Delegatus ab ordinario, an exequatur sententiam suam, nu. 7. & 8.
6 *Suppletio glossarum.*
Appellari ad quem possit à delegato ordinarij recusati, eod. num. 6. uer. Dixit hic Vincen.
8 *Delegatus principis quæ specialia habeat, quæ non habeat delegatus ordinarij.*
9 *Officialis, siue Vicarius ordinarij habet ordinariam.*

CAPVT IIII.

1 SI quis. Casus. coram † episcopo suo conueniẽdus est clericus, qui si recusatur, dabit delegatum partibus nõ suspectum. & duo facit. primo prouidet reo. secundò ibi, Aut si actori. & hoc dupliciter. primò circa delegationem. secundò circa executionem ibi, A quibus, & dic [*si quis*] clericus, uel laicus, Pet. [*Adeat.*] supra c.1. [*Qui*] episcopus clerici rei [*Recusatus*] à 2 reo, uel etiam ab actore, Ho. qui † dicere poterit, Domine, habeo causam contra Pe. & quia uos habeo suspectum; peto iudicem, vel appello ad archiepiscopũ. & si itur ad arbitros, citabitur aduersarius, ut intersit: quia contra eum recusatur, ar. de ap. cum speciali. 11. q. 1. peruenit. Vin. [*Qui*] sup. aliquis. T. [*Iudices*] quibus 3 † committet episcopus vices suas. vel dic iudices, idest arbitros. primum uerius [*Compleatur*] idest executioni 4 mandetur, Pet. ¶ Secunda † glo. post princ. quærit ad quem appelletur &c. ¶ Quarta respõdet per modum quæstionis, an delegatus ordinarij sententiam suam exequi posit, alle. ꝙ non: tenet contrarium, quod po5 stea modificat. ¶ *In † gl. hoc ideo, ibi, à diuo Pio 1. respon.*] vt infra sequitur, lex ista affirmatiuè loquitur, sic à diuo Pio rescriptum est, iudicum à sedatorum, vel arbitrorum sententiam exequantur ij, qui eos dederũt. [*& ibi, iubere*] ibi dicitur, ꝙ in possessionẽ mittere ma6 gis est imperij, quàm iurisdictionis. ¶ *In † gl. 1. in fi.*] hic non refertur quęstio, quin sit suspectus: sed ibi de hoc quæstio refertur, secundùm Gof. ¶ *In glo. 2. quia ordinarius*] de delegato dic, ut de offi. dele. iudex. lib. 6. [*& ibi, potest dici*] hoc est tutius, Host. [*& ibi, omisso medio*] dixit hic Vin. & Hosti. & Guil. in spe. de ap. §. nunc tractemus, in fin. 1. columnæ, quòd hoc non obstante potest ad archiepiscopum appellari: quia cum episcopus sit recusatus, remotum est medium, Ab. ar. infra de offi. dele. si is cui, & c. si à subdelegato, lib. 6. ad hanc partem facit, infra de ap. dilectis. Dicebat. T. & Phi. appellabitur ad superiorem, non ad episcopum, qui eũ delegauit [*& ibi, satis posset*] Vin. contra [*& ibi, Committatur*] sequetur absurdum. quid si committat deteriori? & non licebit tertiò appellare. Item si committat duobus, qui ferant contrarias sententias, ipse habebit alteram approbare. infra de re iudic. ca. ulti. Hosti. [*Et in fi.*] & 11. quæst. 1. presbyteri. ad illa iura tenens, quod ad superiorem recusati sit appellandum, non habet respondere: quia faciũt pro ipso, & facit etiam, quod ibi no. Ioan. in cap. placuit [¶ *In glo. supra dixit, ibi, dictum est*] vel quia fortè impeditus circa hoc non posset in7 tendere [*& ibi peruenit*] ubi de hoc. ¶ *In † glo. hoc ideo*] no. Ioan. & Inno. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum, ubi uide super uer. obseruari, & Gof. de offic. deleg. ex literis. sed ipsi. Idem Gof. hic, & Innoc. de arbi. innotuit, tenent contrarium, & Bertran. Lau. T. Vin. Phi. & Host. per prædictam. l. à diuo, & Ber. Brix. videtur eis fauere, & Guil. in spec. titu. 1. §. 1. in fi. de hoc etiam de senten. excom. §. 2. in prin. & Bonagui. qui not. hic. 8 4. specialia † in dele. principis, quæ non habet delegatus ordi. primum hoc, ꝙ ille exequitur, iste non. de hoc supra secũdum, quod ille delegat, iste non. supra c. pastoralis. C. de iudi. à iudice. 3. quòd ille citare potest per edicta. supra de offi. deleg. pastoralis. 2. respon. melius. eod. titul. gratum, in princ. iste non. C. de iudi. sancimus. uide quod no. in spec. de cita. §. sequitur uidere, uer. Et nota secundùm Vbertum, & quod post Host. dixi in prædicta decre. gratum. in princip. 4. casum. supra de offic. deleg. super quæstionum. §. porro. & hoc prius notauerunt Pet. & Abb. de offi. deleg. si9 gnificasti [*& ibi, officialis*] de isto † non negatur, cum habeat ordinariam, iuxta ea, quæ not. de offic. uica. licet. lib. 6. [*& ibi sententias suas*] ar. ad hoc, infra de offi. ordi. cap. 1. in fin. lib. 6. ¶ *In glo. ulti. in fi.*] de hoc supra de offi. deleg. quærenti.

SVMMARIVM.

1 *Laicus, à quo clericus, uel ecclesia rem uendicat, debet coram indice suo laico conueniri, & in quibus casibus. ibid. & nu. 3.*
2 *Clericus agit nomine ecclesiæ sibi commissæ, per negationem fit res dubia, ibid.*
Exceptio declinatoria fori, quæ etiam potest negocium principale tangere, quo casu non inducat litis contestationem.
Protestatio de non consentiendo excludit à litis contestatione protestantem, & quando ibid.
Fori declinatoria si proponitur ex causa rei, quæ possit huius, uel alterius fori esse, summariene cognoscatur, & quid, ibid.
3 *Rigor, & strictum ius pro eisdem accipiuntur, qui rigor non seruatur in causis ecclesiasticis, ibid.*
4 *Cap. si quis presbyter. 2. q. 5. intellectus.*
Consuetudo dat iurisdictionem, ibid. & est fauorabilis, nu. 5.
5 *Suffragium glossarum.*
Forum rei etiam accusator sequitur, ibid. idem in nu. 1. & de consuetudine contraria. nu. 6.
6 *Additio glossarum.*

CAPVT

CAPVT V.

1 SI clericus. Casus. Laicus† à quo cleri
cus, uel ecclesia rem uẽdi
cat, debet coram suo iudice laico conueniri.
Et ponit dictum, rationem dicti, & contrariam loca-
lem obseruantiam. partes patent [*Suis*] idest quas dicit
esse suas proprias patrimoniales, & peculiares, de pe-
culio cler per totum, Host. hoc autem secundùm In-
no. ideò dicit, quia si constat res, quas laicus possidet,
esse ecclesię, uel si agatur ex legato, locato, uel si actio
nibus, coram iudice ecclesiastico agi debet. hoc non
placet Host. qui dicit, ꝙ textus iste omnino contradi-
cit, nisi ratione priuilegij, uel consuetudinis aliud dica
2 tur [*Ecclesiæ*] sibi† commissæ, cuius nomine actionem
exercet, supra tit. 1. cum deputati, Host. [*Laicus*] conue
niendus [*Non ecclesiæ*] & sic per negationem fit res du-
a bia[a]. infra, de resti. spo. Pisanis, ubi de hoc. Host. [*Asse-
uerat*] hæc uerba dicebat laicus non ad iudicij ordina-
b tionem, sed ad fori exclusionẽ[b]. Dicebant igitur Pet.
& Abb. ꝙ reus dicebat hæc uerba extra iudicium, uel
coram iudice ecclesiastico protestãdo, ꝙ per hæc uer
c ba non intendebat[c] consentire in iudicem, uel litem
contestari: aliàs esset lis cõtestata, nec competeret po
stea declinatoria fori, de offi. deleg. insinuante. primò
ergo secundùm Goffr. uidetur examinandum, an res
sit ecclesiastica. infra, de testibus, ueniens. 2. & fiet hoc
summariè, & sine præiudicio principalis quæstionis,
arg. ff. de liber. agno. l. si quis à liberis. §. si uel parens. &
si apparet ecclesiastica, coram iudice ecclesiastico co
gnoscetur: aliàs ad secularem remittetur, ſm Goff. ar.
ff. de iud. l. si quis ex aliena. Sed nõ placet omnino hęc
glo. Goff. Host. pro quo facit, quod dicam, infra eod.
cum sit. Dixit Vincẽ. infra eod. conquestus, ꝙ si laicus
negat raptũ, uel inuasum iudex ecclesiasticus cogno-
scet, quousque intelligat, ꝙ non est sua iurisdictio, &
tunc condemnabit clericum in expensis, & remittet
ad iudicem suum, de appe. ut debitus, & c. cum specia
3 li [*De rigore*] idest de stricto† iure, qui non semper serua
tur in causis ecclesiasticis, infra de dolo, & contum. c.
1. supra tit. 1. dilecti, Host. [*Trahi*] nisi agatur de spolia-
tione, uel oppressione, infra eo. cum sit, Inno. [*Pleris-
que*] de alien. mut. iudi. ca. c. 2. uide quod ibi dixi super
4 gl. 1. & secundùm hanc consuet. potest intelligi. 2. q. 5.
si quis presbyter, & ibi not. [*Partibus*] ut Parisijs, infra
eo. quod clericis, Pet. [*De consuet.*] quæ iurisdictionem
dat, infra eod. cum contingat. sed nunquid laico ita ui
5 detur, supra, de arb. innotuit, dic ut ibi, Host. ¶ *In † glo.
1. ibi, in criminali*] ibi in criminali negocio rei forum ac
cusator sequatur [*& ibi l. ult.*] uide supra eo. sanè, super
gl. 2. † *& ibi, quia etiam*] ibi, si cum eo, quia alterius pro
uincię est, experiar, in illius prouincia experiri debeo
† *& ibi. 1. respon.*] ibi dicitur, ꝙ habens causam pecunia-
riam contra clericum, prius adeat ipsius episcopum.
6 ¶ *In † glo. ult. ibi, prædicta est*] sed est seruanda, quia fauo-
rabilis. 11. dist. in his, Pe. & Abb. [*& ibi, quæstione*] supra
tit. 1. c. fi. de restit. in integ. constitutus.

ANNOTATIONES.

a ¶ Dubia. Adde glos. in c. ueniens, de testi. & glo. magnam in c. 1. de
offic. deleg. in 6. adde etiam Bald. in l. 3. C. qui ad liber.

b ¶ Fori exclusionem: Potest ergo excipi taliter, quòd ipsa excep-
tio tangat principale negocium, & iurisdictionem, exceptio er-
go declinatoria, quæ etiam potest negocium principale contin-
gere, non inducit litis contest. sed declinat iudicem, uide Innoc.
de rescrip. super litteris, & Io. And. in c. Romana. §. contrahentes,
isto titulo, lib. 6. & Ioan. Cald. de rapto. c. 1. & plenissimè per Bar.
in l. præscrip. C. si contra ius, uel utili. publi. ex quo enim negans
factum in iudicio deducat, licet aliàs inducat lit. contesta. ubi ta-
men talis negatio iurisdictionem etiam concernit, & illam elidit,
non fit lit. contesta.

c ¶ Intendebat. Vide de hoc Innoc. in c. super litteris, de rescriptis.
& d. Pet. de Anch. in regula, ea, quæ, de reg. iur. lib. 6. & quod scri
psi. 3. q. 6. §. exceptio, Archid.

SVMMARIVM.

1 *Feudi quæstio debet per dominum terminari; excipitur casus, ibid.
& alius, num. 2. in fine. uide num 6.*
*Dominus feudi potest esse delegatus in causa feudi, & nihilomi-
nus recusari potest.*
*Recusationem legitimam non uidetur auferre, dando iudicem dele-
gatum dominum, nisi dicat expreßè; & est exceptio hæc legi-
tima, ibid. uersi. non enim.*
*Decretalis hæc cui scribebatur, quis erat, ibid. uersi. uel dic se-
cundùm Innoc.*
3 *Vasallo dominus præcipere potest sub debito fidelitatis, & quò
ad quæ, iurat enim domino fidelitatem, ibid.*
4 *De obedientia non semper iuratur, ibid.*
5 *Epilogus, & suppletio glossarum.*
Decretalis huius casus qui, ibid.
*Laicus in qualibet causa potest trahi coram ecclesiastico iudice,
secundum generalem consuetudinem Gallicanam, eod. nume.
uersi. unde dicebat.*
6 *Domino inuito coram delegato etiam uolentes partes uasalli liti-
gare nequeunt.*
*Declinatoriam, qui proponit contra delegatum non tenetur sa-
tisfacere redeundo ad eum, domino negligente, ibid.*

CAPVT VI.

1 EX transmissa. Casus. Quæstio
feudi debet per
dominum terminari: qui si negligit, eccle-
siasticus iudex, aliàs superior eius hoc fa-
ciet. & ponitur primò partis conquestio. secundò Pa-
2 pæ prouisio [*Ecclesiæ tua*] hic patet, quòd dominus† po
test esse iudex delegatus inter homines suos, argumẽ.
contra, ut lite non contesta. accedens. secundo, so. li-
cet Papa domino istorum militum commiserit cau-
sam ex certa scientia; nihilominus tamen recusari po
a test. non enim uidemus causam & rationem[a], quare
b Papa uelit auferre parti legitimam recusationem[b], ni
si dicat, non obstante exceptione recusationis, Inno-
cent. quod dic, ut de officio deleg. ex parte, secundo,
& quòd hæc sit legitima exceptio, est expressum, de
officio delegat. causam quæ, Hostiens. uel dic, secun-
dùm Innocent. quod ad hunc, cui scribebatur, perti-
nebat ordinariè cognoscere de hac causa, tanquam
ad dominum superiorem, à quo tenebatur feudum.
& ideo uel in defectum mediũ domini, uel quia ap-
pellatum erat ad ipsum, ad eum, & non ad ordina-
rium cognitio pertinebat; de hoc supra, de iudic. cæ-
terum. Alia littera ecclesiæ Trecensis; & uidetur me-
lior, secundùm Hostiens. [*Possessione*] quò ad ipsius
utile dominium. nam si uendicasset directum, domi
nus non esset iudex, iuxta notat. supra titulo primo.
3 cæterum [*Debito fidelitatis*] nota. quòd sicut† episco-
pus potest præcipere clerico in uirtute obedientiæ,
sic dominus uasallo sub debito fidelitatis quo ad ea,
quæ spectant ad feudum. sim. infra eodem, ex tenore.
Iuratur enim fidelitas, quod patet infra. de iureiuran.
ueritatis & capitulo ego. quod tamen non semper fit
de obedientia, de maiorita. & obedient. legebatur, &
Hostien. [*Et infra*] & quia propter hanc causam non
respondebant, episcopus excommunicauit eos, ut pa
tet in antiqua [*Iubeas*] tu, cui scribimus, iubeas epi-
scopo Trecensi, ut permittat hanc causam per domi-
4 num feudi terminari, Goffr. ¶ † Vlti. gloss. nota. quòd
5 per negligentiam &c. & dat duo similia. ¶ *In 1. glo. † ibi,
clericus*] & ideo desiderabat ibi iudicium episcopi.
c Ala. [*& ibi, litteras*] uult intelligere gloss.[c] ista, & ulti-
Io. And. super 2. Decret. C 2 ma,

ma, ꝙ iſte Trecenſis impetratus fuit per eũ a Papa: ſed hoc non patet ex antiqua. unde dicebat Hoſti. ꝙ Trecẽſis cognouerat, ut ordinarius generalis militum, & ſecundùm generalem conſuetudinem Gallicanam, qua in qualibet cauſa coram iudice eccleſiaſtico laicus trahi poteſt. ſed ipſi exceperunt, ꝙ quæſtio feudalis erat; ut ſequitur. Tenebant enim poſſeſſionem illã in ſeudum à domino de Campis, licet eſſent aliàs homines eccleſię. & quia exceptio nõ admittebatur, fuit appellatum ad Papam, & Papa ad inſtãtiam militum commiſit cauſam; & ſic nõ fuit commiſſa ad petitionem ipſius. R. ut dicit gl. uel dic etiam ſecũdùm Hoſt. ꝙ licet non fuerit appellatum; quæ tamen epiſcopus forſan excommunicauit milites reſpondere nolẽtes, conqueri potuerunt de iniuſta excommunicatione, de offi. deleg. cum contingat. ¶ *In glo. quò ad feudum, in fi.*] Ala. intellexit, ꝙ ipſi erant milites eccleſiæ mediãte iſto domino, qui erat uaſallus eccleſiæ. Idem Vinc. & Lan. ¶ *In glo. ult. ibi apud delegatum*] coram, quo † partes etiam uolentes inuito domino litigare nõ [d] poſſunt. Item pars declinans non tenetur ſatisfacere redeũdo ad delegatum, domino negligente, ut in Spe. de com pe. iud. adi. §. 1. ſub uerſi. octauus.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cauſam, & rationem. Vide quod ſcripſi in l. apertiſſimi, C. d iud. & in l. 1. ff. qui. appella. non licet. ſed contra hoc dictum facit, quod not. in l. idem Vlpia. in fi. ff. de excu. tut. videlicet, quòd ſententia principis idem operatur, quod clauſula, nõ obſtante. quod facit ad materiam l. quidam, in fi. ff. de re iud. & not. in c. 1. de ęta. & qual. lib. 6. & c. ueniens, de fil. presby. & c. diuerſis, de cler. coniuga. poſſet tamen huic capitulo reſponderi, Arch.

b ¶ Recuſationem. Quando Papa poſſit tollere recuſationem, adde moder. in cap. poſtremò, in princ. de appella. & dom. Felin. in c. ad hæc, de reſcrip.

c Intelligere glo. Ad materiam glo. uide ſupra tit. proxi. in c. 2. per glo. & uide Ioan. And. infra, de appell. c. ſua.

d ¶ Litigare non. Gl. iſta procedit intelligendo, quòd iſte epiſcopus eſſet delegatus. ſed intelligendo, quòd eſſet dominus, ut non eſt, ſupra in tex. in glo. hoc patet, ceſſat d. glo.

SVMMARIVM.

1 *Feudalem cauſam cognoſcit dominus feudi, eccleſiaſticus ſit, uel ſecularis, cuiuſcunque ſit conditionis, & de quibus feudis & inter quos, eod. num. & 2. & 3. ad quem appellabitur, num. 2. excipiuntur cauſæ criminales, & quæ, num. 4. uide num. 6. & 7. & 8. ubi de cognitoribus feudi.*

Dominus feudi quilibet eſt iudex ordinarius, & ſuas exequitur ſententias etiam laicus contra clericos, & an habeat in eorum perſonam iuriſdictionem, ibid.

2 *Feudalis iuriſdictio fauorabilis eſt, in fine.*

Dominus feudi poteſt ad ſe cauſas feudales reuocare etiam inuitis litigatoribus, ibid.

3 *Baroniæ ſi concedantur eccleſiis non in feudum, ſed ſimpliciter, tunc in nullo tenetur donatori etiã de alijs muneribus, quæ prius ſubibant baroniæ, niſi in caſu retentionis ipſorum.*

Eccleſiæ ſi concedantur baroniæ, uel alia bona ſub conditione, quòd ſi eccleſia non ſubierit onera impoſita, liceat laico donatori ſua auctoritate capere, an id poſſit, eod. num. uerſi. dicunt autem.

4 *Clericus in cauſa feudi criminaliter inſentata remittendus ad ſuũ prælatum.*

Ex delicto clerici non debet eccleſia priuari feudo, & quo, niſi uiuente clerico, & quo caſu, ibid.

Laicus de crimine clericorum, nec directè, nec incidenter poteſt cognoſcere, nec etiam de legitimitate, ibid. uerſic. de crimine enim, & num. 5.

5 *In teſtem clericum crimen obiectum non propriè dicitur obiectum clerico, ſeu contra clericum, ſed contra eum, qui eum produxit, & laicus non poteſt ex hoc eum punire, ſed remittendus ad eccleſiaſticum.*

Lex, nullam, C. de teſtibus, non aſtringit clericos, ibid. uerſi. ſed contra.

6 *Feudalis quæſtio quando dicatur.*

7 *Domino licet uaſallus paret per recognitionem alterius, qui non eſt dominus, præiudicium quò ad poſſeſſionem, non tamen quò ad proprietatem facit.*

Vaſalli confeſſioni an ſit ſtandum, quem recognoſcat in dominum, ibid.

Poſſeſſionem qui aufert, quandoque aufert, & proprietatem, eod. num. in fine.

8 *Epilogus, & additio gloſſarum, & num. 9.*

Capitulum non ſuccedit in iuriſdictione feudali, nec collatione beneficiorum, niſi ſit commune feudum, eod. num. 9.

Collatio beneficiorum, & feudorum cognitio non eſt propriè epiſcopale, ibid. & quando ſit, eod. num. & ſup. num. 1. & ibi nota.

CAPVT VII.

1 VErum. Caſus. Dominus feudi, eccleſiaſticus ſit, uel ſecularis, cauſam feudalem cognoſcit [*Feudis*] quilibet dominus, quantuncũque uilis, uel etiam ruſticus, ſuper rebus feudalibus iuriſdictionẽ habet per l. Federici, ut not. ſupra, de iudi. cœterum. Item uidetur, ꝙ quilibet dominus ſit iudex ordinarius, & ꝙ ſuas ſententias exequatur, & etiam laicus contra clericos uaſallos. nec incidit in excõmunicationem, ſi eos a reſiſtẽtes repellat, ut infra, de reſt. ſpo. olim [a]. 1. Hoc d. Inno. cõiter non approbatur, ꝙ in perſonam iuriſdictionẽ habeat priuatus, uel ruſticus, qui in cauſis feudalibus iuriſdictionem habet; ut ſine pœna excõmunicationis poſſit manus mittere cõtra regulam canonis, ſi quis ſuadente. ſubdebat † Innoc. Hoc idem dicimus, ꝙ ſi principatus, uel comitatus, uel caſtellaria, uel alia huiuſmodi cõcedantur in feudum, quæ ſi de his agatur inter aliquos, coram domino feudi agendum eſt. & ſi corã uaſallo clerico inter ſubditos comitatus agatur, dominus feudi appellandus eſt, nõ Papa. infra, de ma. & obe. ſolitæ; quod dic ſecundùm Hoſ. ut b infra, de app. Romana. §. debet, [b] lib. 6. Item videtur aliquibus, ꝙ ſi de illis feudis agitur ĩter aliquas eccleſias in caſibus, in quibus ſub domino feudi agendum eſt inter laicos, ſub eo agetur, & inter eccleſias, uel inter laicũ, & eccleſiam: quæ in fauorẽ dominorũ hęc iuriſdictio eſt eis ſeruata. unde poſſent ad ſe cãs huiuſmodi reuocare, ẽt inuitis litigatoribus, ſupra c. proxi. alij 3 contra. Si † autẽ baroniæ prædictæ nõ concedãtur eccleſijs in feudũ, ſed ſimpliciter, tũc in nullo tenentur donatori etiam de alijs muneribus, quę prius ſubibãt baroniæ, infra, de do. cum dilectus, & de cenſi. c. 1. ubi de hoc. Si autem retinuerat ſibi aliqua munera, illa præſtabuntur, dummodo ſint honeſta, ut not. infra, de immun. eccle. non minus. Dicunt autem quidam, quòd ſi baroniæ, uel quæcunque alia bona dentur eccleſiæ ſub conditione, uel cum eo tenore, quòd ſi eccleſia non ſubierit onera impoſita, quòd liceat laico donatori ſua auctoritate capere, quod poteſt, eccleſia non parente, illa capere ſua auctoritate, argum. in c fra, de conditio. apposi. uerum [c]. C. de pigno. l. 2. ff. de d pigno. actio. qui ratiario. Sed nos contra dicimus [d], & maximè ea ratione, quæ cum iſtarum dominium ſit eccleſiæ quæſitum, ſanctum ſanctorum eſt domino. & ideò per nullum poteſt capi niſi auctoritate iudicis eccleſiaſtici: quia ſacrilegium committitur. 12. q. ſecunda, nulli liceat, & nota. infra cap. proximo, ſi autem non eſt in rebus feudalibus, quia eorum dominium nõ eſt ſanctum ſanctorum domino, cum id remaneat penes dominum, licet fructus, & alia utilitas ſit uaſalli; ad hoc faciunt decima quæſtio. prima. capitul. ſecundo. & capitu. ſe. & uidetur ex præmiſſis, quòd fructus rei feudalis, poſtquam percepti ſunt, ꝙ

dominus

dominus nihil in eis possit, cum iam sint sanctum san ctorum domino. Inno. sed uidetur, quod in hac quæstione primi melius sentiant, & pro ipsis casus expressus, infra de dona. cum dilectus, Host. licet autem † secundùm Inno. cōtra clericum possit agi, ciuiliter & corā domino & coram paribus ad amissionem feudi; non tamen agi potest ad hoc criminaliter, nec etiam ciuiliter pro crimine: sed remittenda est cognitio ad prælatum suum; ad hoc de cle. co. c. uno, lib. 6. etiam si feudum sit paternum, si enim non esset paternum, sed ecclesiæ, tunc constat, quod ecclesia nō est priuanda feudo pro delicto personę. 16. q. 6. siepiscopum, quamuis eo uiuente ipsum amittat; sed eo mortuo ad ecclesiam reuertitur, in l. feu. de cap. Cor. regis, si clericus, uel episcopus, Hos. Sed si fuerit clericus per Prælatum suum condemnatus de prodiitione, uel de alio crimine, propter quod debeat amittere feudum, tunc secundùm Vin. dominus auferret feudū [e] pro uelle suo: & si fuerit absolutus, tunc ulterius dominus nō poterit ei propter crimen feudum auferre. De crimine enim clericorum, nec directè, nec incidēter potest laicus cognoscere, sicut nec de legitimitate, arg. supra ti. proxi. at si. infra de ord. cogn. tua. infra, qui filii sint legit. lator. in fra eo. postulasti: Nec† obstat, si dicas, quę contra clericum productum in testem coram laico obiicitur crimen, & probatur, ut à testimonio repellatur infra, de testi. testimonium: quia non propriè obiicitur crimē clerico, uel cōtra clericum, sed contra laicum, qui eū produxit, & quia ipse ex eius repulsione pœnam patietur, & non clericus: quia eius testimonio non creditur, secundùm Inno. sed contra, quæ si testis in ferendo testimonio aures iudicis offenderit, per eum puniri debet, C. de testi. nullum, So. secundùm Host. dicendum est, quòd si coram laico crimen opponitur clerico, ut à testimonio repellat, huius cognitio fit diocesan. remittenda, arg. supra eod. nullus, de ord. cogn. tuam, infra. de solu. c. fi. secūdùm Hos. [*Præpositum*] qui erat officialis, & uasallus ecclesiæ, nō tamen clericus, secūdùm Goff. uel erat præpositus ecclesiæ cathedralis, secundùm Host. [*Cognoscatur*] quæstio† feudalis, nō illa, an sit feudum ecclesię, uel imperiale, in qua actor sequitur forum rei, uel eligentur arbitri [*Pertineat*] i. si præpositus hoc recognoscit, Host. id est si fuerit feudum ecclesiæ. Innoc. [*Alioquin*] id est si non ab episcopo, sed ab Imperatore asserit se tenere, Host. qui† dicebat, quòd licet prępositus recognoscat feuda ab eo, quod dominus nō est, & sic quò ad possessionem paret præiudicium domino, argu. ff. de lib. agno. l. 1 §. Iulianus, & de probat. etiam, ff. de Carbo. edict. quod Labeo. & supra duobus, c. proxi. non tamen quò ad proprietatem, argu. contra. C. de Carbo. edict. l. 1. §. si quis. C. de probat. non nndis. soluit, quòd hic putat considerandam & inquirendam famam loci, si forsan dicatur, quod maliciosè fit hæc recognitio, argu. infra, de testi. præterea, aliàs in potestate uasalli esset subtrahere se domino, quàdo uellet; & forsan hæc quæstio prius esset coram ordinario uentilanda, arg. ff. de lib. cau. liberis. §. si quis ex seruitute, & C. de libe. cau. non ideo, & l. nec si uolens, & l. non mutant, & l. nec omissa, & l. principaliter, & l. ea, quæ. ff. de lib. agno. l. si quis à liberis. In aliquibus tamē regionibus statur soli cōfessioni quò ad possessionem, ut supra, quod tamen continet solutio, non minus æquum est, quàm iustum. nam qui au fert possessionem, quàdoq; aufert & proprietatem, ut patet. C. de rei uen. l. fi. ff. eo. l. is qui destinauit, & infra, de ref. spo. sæpe, secūdùm Host. ¶ Pe. glo. respōdet per quæstionem, quid scilicet si episcopus feudi dominus negligit &c. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, illā quæstione*] quia erar de mē sa episcopali. cōtra supra, de ma. & ob. cum olim. Sol. licet capitulū succedat in iurisdictione generaliter, nō tamē ī feudalib[f], ne episcopus uasallū hēat, quē haberenollet, sicut nec in beneficiorū collatione, infra, ne si de uacan. illa, Host. & facit, quod ibi dicā super uers. in iure. cognoscere de feudis, & beneficia cōferre nō est propriè episcopale. unde multi non episcopi faciunt ista, & aliqui episcopi neutrum horum habent: puto tamen, quod si feudum esset commune episcopo, & capitulo, quod uacante sede capitulum cognosceret. arg. infra, ne sede uac. c. uno, lib. 6. ¶ *In glo. 2. in fi*] uel si alias ante cōfirmationem habetet administrationem pone exemplum supra, de elect. nihil est, Goffr. Inn. & Host. ¶ *In glo. quæ forte, ibi cæterum*] secundùm T. & Vin. Idem Host. nec ob. supra tit. 1. qualiter, quod intelligitur in actionibus personalibus, nō feudalibus, sicut de re spirituali compromitti non potest in laicū. de temporali, sic, de arb. contingit, & c. exposita [*& in fi.*] hoc uerum de iure communi: sed prima pars glo. uera de iure speciali, de appell. Romana. §. debet, lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Olim. 1. Pro hoc, quod ibi not. & per Ioan. Andr. in c. nuper, de sent. excom. in glo. fin. ad fi. glo. & in c. dilecto, eod. tit. lib. 6.

b ¶ Debet. Vide Ioan. Andr. supra titu. proxi. cæterum, in glo. hoc ideo dicit.

c ¶ Verum. Ibi uide Ioan. And. in fi. tex. & facit ille tex. pro ista opi. & uide Cyn. Bal. & Salic. in l. ea lege. C. de condict. ob causam, & Bart. in l. filius. §. diui. ff. de lega. 1. & dicit Innoc. contra id, quod infra dicit in c. postulasti. infra eod.

d ¶ Contradicimus. Istud dictum Innoc. si est uerum, nidetur contra doctrinam Bart. in l. rescripto. §. sciendum, ff. de munic. & honori. & est magna restrictio ad materiam. l. creditores, C. de pign. & ad hanc materiam uide Bald. in l. nec ex uera, C. de acq. poss.

e ¶ Feudum. An autem confiscabitur, uide Bart. in l. si finita. §. si de uectigalibus, ff. de damn. infect. & an fisco applicetur, uide in Spe. de feud. §. 1. uersic. 40. & ibi latè Ioan. Andr. quid de emphyteusi. Et uide per ipsum, de hæret. cum secundùm, lib. 6. & Oldr. consil. 17. & Bald. in l. si quis presbyter, C. de episc. & cler.

f ¶ Non tamen in feudali. Adde, quòd ea, quæ competunt episcopo iure accidentali, non transeunt in capitulum, secundùm Inno. & omnes hic. Adde glo. in c. scriptum, in uersi. temporis, de elect.

SVMMARIVM.

1 *Malefactores ecclesiarum in vtroque foro conueniri possunt.*
2 *Forū rei actor sequitur, etiā ubi de libertate, & fuga serui quæritur.*
De sacrilegio cognoscit ecclesiasticus, ibid. in fine, & de quibus aliis, num. 3.
3 *Ecclesiasticus iudex de quibus possit cognoscere & num. 8.*
In dubio fori cognoscit ecclesiasticus, ibid. in prin.
In petitione debet apponi causa fundans iurisdictionem fori, ibid. oportet tamen.
4 *Hæc constitutio quando locum habeat.*
Ecclesiæ fauor non extenditur ad clericos, ibid. licet contrarium de consuetudine seruetur, ibid.
5 *In foro seculari melius & expedientius quæ expediantur.*
Fori electio in quibus casibus præter casum huius constitutionis est concessa, ibid.
6 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 7.*
Crimina quæ dicantur ecclesiastici fori, & num. 8. & supra nu. 3.
8 *Additio glossarum.*

CAPVT VIII.

Vm sit. Casus. Malefactores† ecclesiarum in vtroque foro cōueniri possunt, & primò ponit regulam. secūdo casum exceptum, & triplicem ipsius causam. primò negligentia iudicum secularium. secūdo fauor ecclesiæ. tertiò qualitas criminis, quia sacrilegium [*Forum rei*] etiam † ubi de libertate, uel fuga serui quæritur, de quo uide supra, de seruis non ordi. cap. 2. super gloss. 2. in fine [*Fauore*] man. iam per consuetudinem fauore &c. [*Sacrilegii*] de hoc ergo cognoscet ecclesiasticus iudex, immo etiam, ut† dixit hic Inno.

† dato, quòd dubium ſit,puta quia negetur rapina, tamen cognoſcit eccleſiaſticus. 16. quæſt. 1. in canonibus. 24.quæſt.3.ſi quis depo.uerſicu. & dicitur, quòd nō ſolùm de rapina, ſed de qualibet etiam oppreſſione nō ſolum clericorum, ſed omnium pauperum cognoſcet.immò ſi de fraude habita in contractu eccleſiæ agatur, uel etiam ſi in fraude contractus nullus dicatur, eccleſia cognoſcet. 12.q.2.apoſtolicos. immo quocunque modo de re eccleſiaſtica agatur, cognoſcet eccleſia. 12.q.1. quicunque militum. oportet tamen, ꝙ ſemper in petitione mentionem faciat de oppreſſione,uel fraude, uel minus legitimo contractu, & ſuper cauſa illa fundet petitionem ſuam. & ſi pars aduerſa neget,nihilominus procedetur in cauſa principali.& ſi nō probauerit fraudem, uel illicitum contractum,abſoluetur reus ex illa cauſa: ſed iterum poterit agere ex alia. ff.de except.rei iudi.& an eadem. §. auctoritate. Si uerò uelit proponere aliquid in libello,quod non pertineat ad fraudem,uel oppreſſionē, uel per quod ſit minus,quàm licitus contractus,puta quæ non fuit in præſentia clericorum aliquorū, non audietur niſi coram iudice ord.rei.ſupra,c.ſi clericus, tamen quidam,& nō malè dicunt, ꝙ etiam ſi dicatur aliquis contractus tenere,ſed petat reſtitutionem coram eccleſiaſtico agetur. & idem, ſi dicat alicuius canonici nō interueniſſe conſenſum, arg.prædictorum capitulorum, & c.ſi clericus,non cōtradicit, quod loquitur,ubi agitur rei uend.uel depoſiti, uel conſimilibus, in quibus nullo ſpeciali iure iuuatur eccleſia. de talibus enim iudex bene cognoſcit ſecularis, ſecun-

4 dùm Inno.& idem Hoſt. [*Rectores*] datur † ergo rectori actio.ſupra eod.ſi clericus.Hoſt.& not. per hoc Pet. hoc locum habere ſolùm,quādo rapiuntur bona eccleſiæ. unde rapiens bona clerici non poterit inuitus coram eccleſiaſtico iudice conueniri. hoc enim in fauorem eccleſię introductum non poteſt extendi.7.q.1.petiſti. Fatetur tamen,quòd de conſuetudine ſeruatur cōtrarium. & huius conſuetudo poteſt eſſe ratio, ſecundùm Abb. quia ſi uidua poteſt coram eccleſiaſtico iudice agere poſſeſſorio, non ob.excepti.fori.ergo & clericus hoc poterit. & Egi. hoc tenet illa ratione: quia bona clericorum &c. de ui.& ho. cler.c.ulti. cum ſuis concord [*Maluerint*] plerumque enim me-

5 lius † & expedientius hæc per ſecularem iudicem conſequuntur.& eſt ſimilis electio in proœ.ff.§.pen.uerſ. in Beriten.uero ciuitate, & in libro feud. de ſchola.& eorum priuil. habita, ad fi.Hoſt.¶[*Iudice*] eccleſiaſtico,

6 uel ciuili, Pet.¶Vlt. † glo.tractat de pœna, & foro ſacrilegorum.ſecūdo ponit 5.crimina eccleſiaſtica.ter-

7 tio arguit à contrario. ¶[*In* † 1. *glo.ibi,iuris ordinem*[a]] ui-

a de ſupra,c.1.c.fi.ſuper 1.glo.¶[*In glo. 2.ibi, hoc autem*] alleg.§.ſe.ſi tamen,ibi dicitur,quòd ſi maior iudex prouinciæ lędit partem,illa conqueritur epiſcopo,qui iubet eum ſatisfacere, quòd ſi iuſſus non fecerit, ſubditur ſupplicio.non enim debet opprimere,qui iudicare debet oppreſſum [*& ibi, iudicauerit*] & de hoc euidēter arguitur, ut ibi [*& ibi, ſi appellationem*] conqueritur appellans de iudice, qui non ſuſcepit appellationem, uel denegauit apoſtolos [*In ult. gloſ. ibi, ſi quis in hoc genus*] uide 2.q.1.in primis, uerſicu.de perſona Ianuarij.

8 ¶[*In* † *glo.2.in fi.*] Vinc.adde,quòd not.2.q.6.hoc etiam placuit,& 11.q.3.temerarium,& infra,de re iudi.cum æterni,lib.6.¶[*In glo.ult.ibi, quandoque*] cum de corpora-

b li pœna quæritur,Hoſt. [*& ibi,uſurarum*][b] infra,de uſu. cum tu,& c.quia in omnibus, & uide quod dicam de uſuris.c.1.lib.6. [*& ibi,hæreſis*] infra, de hær.ad abolendam.& c.uergentis [*& ibi, ſimoniæ*] de ſimo.per totum [*& ibi, periury*] de elect.uenerabilem, & infra eo. c.ult. lib.6. Et uide quod ibi dicam ſuper ult.glo. [*& ibi,adulteræ*] cum agitur ad ſeparationem tori,ſupra,de procuratur. Goff.dicebat illud eſſe crimen eccleſiaſticum, quod ſecundum l.non eſt crimen,ut uſurarum, & cōcubinatus.ff.de concubinis.l.in concubinatu,in fi.unde dicebat, ꝙ in prædictis criminibus enumeratis in

c glo.[c] laici coram ſeculari,& clerici coram eccleſiaſtico iudice conuenient; & ideo in his criminibus leges pœnas imponunt.ſpeciale autem eſt in hoc caſu propter ſacrilegium,ꝙ datur optio.Quid de crimine falſi in litteris apoſtolicis? non uidetur,ꝙ illud ſit eccleſiaſticum,per decte.ad falſariorum,infra,de crimine falſi,uerſi.per quem,facit eo.ti.ad audientiam. 19.diſt.in memoriam,& quod not.de pur.ca.nos inter [*& ibi,de alijs*] etiam prædonibus,raptoribus, & inuaſoribus aliorum locorum, ſic intellexit Hoſt. hanc glo. dicens de facto ſeruari contrarium: quę à Papa,& à ſuis Legatis contra omnes raptores indiſtinctè litteræ impetrātur; quod ſecūdùm eum conſonat iuri,ſupra tit.1,nouit,ſupra,de treu.& pac.c.1.infra,de rapto.per totum.

ANNOTATIONES.

a ¶ Iuris ordinem. adde d.Marianum hic, qui ponit multas limitationes, & Bart.in d.l.iur.ord.

b ¶ Et ibi,uſurarum.adde Bal. in l.quoties. C.de iud. Petr.de Anch. in clem.2.de iudi.Lap.alleg.56.

c ¶ Enumeratis in glo. Prǽterquam in hæreſi,ut in c.inquiſitionis. §. prohibemus, de hære. libr.6.ubi patet crimen illud nullatenus in laicum cadere iudicem,in caſibus autem poſitis in glo.ſi agatur coram ſeculari, ut in uſuris iuratis, & alijs, an ſeruabitur ius ciui.uel canonicum,uide in glo. cum repetuntur, in clem.2.de iud. quæ eſt not. & an in caſibus poſitis in glo.in quibus eccleſiaſticus eſt iudex etiam cōtra laicum, an poſſit laicum delinquentem carcerare, & punire alia pœna, quam cenſuræ, uide Io. And.in Spe.de offi.ordin.in rubr.& in quæſtionibus Oldr.q.19.

SVMMARIVM.

1 *Caſus.*

2 *Clericorum cauſa ſecundùm iura, non ſecundùm laicorum conſuetudinem terminantur, & quæ: & num.7.uerſi. non dico. & 9. intelligitur ſingularium, num. 2. uerſi. ſingulares, & num. 3. uerſi. & ſient littera.*

De hæreditate temporali ſi agatur, ſecundùm laicorum iura eſt terminanda, ibid.

3 *Clerici etiam ſpe quidam dicuntur, & qui.*

4 *Commorantes qui dicantur, mora cauſa an & quando quis ſortiatur in loco mora forum, ibid. & num. 5.*

Domicilium contrahere quanto tempore quis intelligatur, ibid. uerſi. ſed contra.

5 *Viatores, & tranſeuntes non coguntur in loco uiæ, & tranſitus reſpondere in iure, niſi in caſibus, & quibus.*

Legis habita, in fin. uerſi. uerumtamen, expoſitio, ibid.uerſi. ſed contra.

6 *Huic conſtitutioni quibus caſibus locus ſit, & num. 4. 5.*

7 *Suppletio ad contextum ad uocem, canonico.*

Canonico iuri includitur etiam ciuile non reprobatum per ius canonicum, ibid.

Conſuetudo hic reprobatur etiam præcedens ius canonicum, ibid. uerſi. nam hæc.

Conueniri poteſt quis in loco, ubi ſoluere promiſit, ibid. uerſic. uerum non.

8 *Additio gloſſarum.*

Nomen dignitatis, licet quis in actu ſuo, ut hic in commiſſione, non addiderit, cuius dignitatis ui geſſit, nihilominus ualet, ibid.

CAPVT IX.

1 QVod clericis. Caſus. † Conqueſti ſunt ſcholares Pariſien. ꝙ quando conueniebant,uel cōueniebantur,non recipiebantur canones allegati, ſed conſuet. terræ tantum. ſuper hoc prouideretur

2 detur eis, summabat sic Abb. Causæ clericorum † secundùm iura, non secundùm laicorum consuet. terminantur [*Pecuniariis*] secus in realibus, & feudalibus, quæ secundùm consuetu. terræ & curiæ regis terminantur; ꝙ & ipsius est cognitio, & cuiuslibet domini feudalis, supra eo. ex trāsmissa, in fi. & c. uerum. arg. infra de eo, qui mit. in poss. c. 3. & idem uidetur, si de temporali hæreditate agatur, infra, qui filij sint legit. lator, & c. causam, quæ 2. de hoc; Host. [*Clerici*] sin-
a gulares, & sic scholares laici[a] nō includuntur. ex quo patet, ꝙ nec in personam, nec in rem iutendit ius regium usurpare, supra eod. nouit 1. responso. supra, de
3 elect. uenerabilem, in prin. uel dic † clerici re, uel spe, quasi dicat, scholares, qui ueniunt ad studium, ut promoueantur ad clericatum, & sic spe, uel animi destinatione sunt clerici. Sed primum iustius est, secundū Host. saluo eo, ꝙ dicam infra. & sicut littera ista loquitur de singulis uniuersitatis, tamen clericis, sic alia de uniuersitate loqtur nō de singulis s̄. de proc. q̄ in causis [*Commorantes*] nō dicit, studentes, super quo uide, quod dixi s̄. de rest. in integ. cum ex literis, uer. perspe-
4 ximus. expone † tamen commorātes, idest causa moræ faciendæ uenientes, quamuis statim recedant. & sic uidetur, ꝙ causa moræ sortiatur quis forum. nam & miles ibi dicitur habere domicilium, ubi inhæret. ff. ad municip. municipes. §. miles. & clericus cœlestis miles est, siue Christi. 11. q. 1. Christianis, supra, de seruis non or. eo libentius. Sed contra, quæ licet aliquò causa studendi me transferam, non tamen intelligor
b ibi habere domiciliū[b]. ff. de iniur. lex Cornelia. §. do-
c mus, nisi post moram[c]. 10. annorū. C. de incolis. l. 2. lib. 10. ergo, si quis talem ibi conueniat, non cogitur respondere, nisi super hoc habeat auctoritatē sui episcopi, & consentiat in personam ecclesiasticam ordinariam iurisdictionem habentem, infra eo. significasti, de renun. admonet. sicut enim Parisien. talem nō posset sine sui episcopi licentia ordinare, supra de officio archidia. significasti, de tempo. ordi. ꝙ translatus, ergo nec iudicare, de paroch. nullus. 11. q. 2. c. 1. & 2. & per totum. Item nec sola domus possessio facit incolam. ff. ad munici. libertus. §. sola; nec sola mora. C. de incolis. l. 3. & 4. Soc. dicit Host. hanc litteram intelligi in cōtractibus, & quasi, in delictis, & quasi Parisijs initis & commissis, ut probat lex, quæ istius est glo. ff. de iudi. hæres absens. §. at si quis, & uers. ut si quo. & ideo
5 dixit littera, commorantes: quæ de † uiatoribus, & trāseuntibus secus esset, qui & si ibi contraherent. nō cogerentur, ut ead. l. uers. nam ubi sit, nisi forsan ad hoc uenirent, & inuenirentur ibidem, quod dic, ut infra eod. Romana. §. contrahentes, lib. 6. Ratione uerò delicti compelluntur, ut in procе. ff. §. pen. & excommunicantur, infra de senten. excomm. à nobis. 1. sed contra in lib. feud. de schola. & eorum priuileg. habita, ad finem, uersic. uerumtamen, si eis litem super aliquo negocio &c. Sed quod ibi dicit, sup aliquo negocio, expone, super quo ibidem ualeat conueniri, argu. de usu Pa. c. pen. de consecr. distin. 1. omni tempore, idest omni anno. Item potest dici in omni negocio iure reconuentionis, infra, de mutu. peti. c. 1. & 2. ff. de iudi. l. 2. §. sed si agit. Igitur super contractibus in partib. suis initis possunt tacere, & respondere, si uolunt. 3. q. 6. pulsatus: cogi tamen nō debēt inuiti. & est ratio, quæ in partibus suis defendere se coguntur. & si procuratorem non dimiserint, imputatur. ff. ex quibus causis maior. l. ergo, & l. præced. ff. ex quibus causis in posse. ead. l. hæc autem; de hoc supra, de offi. deleg. consulationibus, infra, de dolo & contum. causam quæ. unde periniquum esset, ꝙ duobus locis se defendere cogerentur, argu. supra, de rescriptis. c. fi. de sequestr. c. 1. C.
6 de iudi. nulli, Hostië. [*Contra eos*] in † contractibus, uel quasi: in delictis, uel quasi Parisijs initis, uel commissis, ut dictum est supra [*Iure*] & non secundùm consuetudinem terræ, quæ erat, ꝙ libellus non daretur,
7 uel ꝙ ordinarius non recusaretur, Pet. [*Canonico*] † & ciuili, per ius canonicū non reprobato. 10. dist. c. 1. & c. si in adiutorium, de noui ope. nun. c. 1. quod dic, ut plenè no. de solut. c. fi. habebunt ergo prębendas suas in scholis; quod dic. ut infra, de magistris, super Spec. non dico iure consuet. unde & si consuetudo esset generalis ꝙ commorantes Parisijs cogerentur in ciuilibus, & in quibuslibet respondere: ad clericos tamen scholares non extenderetur. nam hæc epistola repro-
d bare uidetur omnen consuetudinem contrariam[d] etiam ius canonicum pręcedentem. ff. de sepul. uio. l. 3. §. diuus, infra. de consecrat. eccl. uel alta. aqua. Vnum non omitto, ꝙ, si quis promisit se soluturum Parisijs certam summam pecuniæ. cogetur ibidem, quantuncunque sit extraneus, respōdere, quod dic, ut legitur, & nota. infra c. dilecti, & supra, de offic. deleg. P. & G. nam & largo modo accipitur hic contractus. ff. de iu-
8 dicijs. l. omnen. Host. ¶ [*In † glo. 1. ibi, speciale*] dicit Host. quod non facit uim in hac specialitate: quæ idem esset alibi [*& ibi, comitis*] & talis si committit causam spectantem ad ipsum ratione comitatus simpliciter, in comissione se dicens episcopum, ualet commissio, secundùm Guil. in Spe. tit. 1. §. sequitur, ad fi. uer. quid
9 si episcopus [*& ibi, municipali*] aduocati † ciuilis fori multum allegant hanc gloss. ad probandum causas, quas mouent clerici contra laicos in foro ciuili, non solùm secundùm leges, sed etiam secundùm statuta, uel consuetudines ipsius fori tractandas, uide quod scripsi in spe. de constitut. §. 1. super uerb. & not. quòd
c in fine[c].

ANNOTATIONES.

a ¶Scholares. Adde Dominicum in c. quæ contra. 8. distin. & in c. eos, io 1. colum. de tempo. ord. in 6. Cardi. io clem. dignum, io 5. colum. de cele. missa.

b ¶Non tamen intelligo: ibi habere domicilium. Adde d. Fel. in c. dilectus, lo 2. de rescriptis.

c ¶ Nisi post moram. Vide, quod not. in d. §. domus, per Bart. & l. 2. ubi de cri. agi opor. & io l. 2. ubi senator. uel cla. & Ioan. And. in salutatione. & hoc nō procedit in scholare, quòd per decennium uideatur ibi trahere moram, & domicilium: in alijs bene; ut no. in locis alleg. uide ad hoc text. in cap. ea parte, de cleri. non re. an per decennium uideatur ibi domicilium constituisse, uide etiam quod not. in c. fi. infra de sepul. Bal.

d ¶Videtur omnem consuetudinem cōtrariam. Consuetudo enim clericos non astringit, de quo uide Ioan. And. supra, de consuet. super rubr. & per Ioan. Cald. in sua disputatione, & Barr. in l. 1. C. de summa Trin. & per Bart. de Salic. in authen. cassa, C. de sacrosanct. eccle. Et uide Ioan. And. nota. in c. sine culpa, de regulis iur. lib. 6. in Mercu.

d ¶ Et nota. quòd in fin. Ibi Ioan. Andr. adducit pro ista opin. 10. rationes. & de materia ista, an si sunt diuersa iura actoris, & rei, uide Cyn. Bald. & Sali. in l. 1. C. quæ sit long. consuet. & ibi etiam glo. & docto. nostros. de consuetu. super rubrica, & per d. Bart. de Sali. in repet. l. de quibus. ff. de leg. & plenissimè Ioan. Cald. in q. quam disputauit, quæ habet in materia plura membra. & uide Federic. de Senis consiliu 95. qui dicit, instrumentum productum in foro ecclesiastico contra usurarium non repelli uigore statu. municipalis illud reddentis inhabile; & idem, ubicunque uersatur periculum animæ, ibi uide per ipsum, & uide Bal. in l. 1. C. ubi se. uel cla. & uide de consti. c. 1. in fi. per Ioan. And.

SVMMARIVM.

1 *Laicus laicum super re ciuili coram ecclesiastico iudice conuenire non potest, nisi in defectum iustitiæ secularis, uel nisi id habeat consuetudo. num. 2. & 3. etiam secundario indirectè.*
Diuisio constitutionis, ibid.
2 *Præcipuè, tantum.*
Verborum, auctoritate nostra irritas, &c. expositio quæ, ibid. supple, per tales, & num. 3. uersi. clausula autem.
3 *Literæ non ualent ab iurisdictionem non habente emanatæ.*

Ab initio quæ non ualent, ex poſtfacto non conualeſcunt, ibid.
Negligentia, per quam iudicium in eccleſiam, ut hic, deuoluatur, ut intelligenda, & quo tempore attendenda, ibid.
Reſcripti de uiribus quando quæritur, tempus datæ inſpiciendum, ibid. uer. ad hoc ſic reſponde.
Papa an habeat iuriſdictionem in ciues Vercellenſ. ibid.
4 *De ſe, particularis explicatio quæ.*
Appellari ad quem liceat imperio uacante, eod. num. uerſi. hoc ius habet, & quando omiſſo medio ad ſuperiorem, & num. 5.
6 *Præſertim, tantùm.*
7 *Papa in ius imperij ſuccedit eo uacante, & regum, ac principum facere iuſtitiam negligentium, & uacantibus regnis, & principatibus, quibuſcunque, & ubicunque etiam iudex ſecularis negligens eſt in iuſtitia reddenda poteſt, & debet iuſtitiam reddere, quo iure & ratione ibid. & latius num. 8. & quando neceſſe ad eum recurrere, num. 9. uer. & quamuis, & populi & nationes non Chriſtianæ pertinent ad eius iuriſdictionem, & quomodo num. 10.*
Inter Papam, & Imperatorem ſpecialis eſt coniunctio, eod. nu. uerſi. nam ſpecialis.
Imperator conſecratur, & examinatur ab Imperatore, & eſt eius aduocatus, & iurat ei, & ab eo tenet imperium, ibid.
8 *Eccleſiaſticus iudex quibus caſibus ſecularem exerceat iuriſdictionem, remiſſ. & num. 14. & quando exercet, ſecundùm canones iudicat, non ſecundùm leges, num. 11.*
Cælum, & terra & omnia, quæ in eis ſunt, curauit Deus, eod. num. uer. ſed ſi diligenter.
Spiritualia, & temporalia, & mundum per ſe ipſum rexit Deus, & quouſque, & poſtea per miniſtros, ibid. & quos, ibid. & numero 9.
Noe primus miniſter Dei, ac Rector populi, eodem num. uerſi. & ſic recta.
Sacerdotis officium Cain, Abel, & Noe exercuerunt, ibid.
Vicarij Dei qui fuerunt, ibid. in fine, uerſi. in hac ergo.
9 *Chriſtus naturalis Dominus, & Rex noſter; Vicarium ſuum conſtituit Petrum, & ſucceſſores eius, & quando.*
10 *Iudæi, Saraceni, Gentiles, & Sciſmatici pertinent ad Papæ iuriſdictionem, & quomodo.*
11 *Recuſatur ordinarius, qui ſecundum leges non recuſatur, recuſatur & collegium conſulum, ibid.*
12 *Epilogus, & additio gloſſarum. & num. 13.*
Reſcriptum impetratum à laicis contra laicos ab Apoſtolica Sede ad iudicem eccleſiaſticum quando non ualeat, ibid.
Complementum iuſtitiæ cur hic dictum, ibid.
14 *In ambiguitate opinionum legiſtarum ſtatur interpretationi canonicæ.*
15 *Recuſatus an committat cauſam, cap. cum ſpeciali, de appell. & c. ſi quis contra clericum, ſupra eod. cum hac decretali an pugnet.*

CAPVT X.

1 LIcet ex ſuſcepto. Caſus Laicus † laicũ ſuper re ciuili coram eccleſiaſtico iudice conuenire nõ poteſt, niſi in defectum iuſtitię ſecularis, uel niſi conſuetudo id habeat. Et primo ponit dictum cũ ſua modificatione. ſecũdò ibi, liceat, prouidet contra grauamina conſulum. tertiò ibi, ſi uero. prohibet circa recuſationes ipſorum [*A laicis*] cõtra laicos: ſecus cõtra clericos. nã actor &c, 2 ſupra eo. cum ſit, Hoſt. [*Præcipuè*] ideſt † tantùm [*Contingunt*] etiam ſecundariò indirectè: aliàs bene aditur iudex eccleſ. ſupra tit. primo, nouit, ſecundùm Goffr. [*Auctoritate noſtra*] ſupple, ꝑ tales litteras nõ poſſe procedi, ſicut procedi non poſſet, ſi conſtaret ipſas irritas &c. aliàs nõ bene exciperet, uerſ. ſequens. uel hoc intelligitur, quando impetrãs ſuggeſſit in reſcripto, ꝙ conſules negligentes erant, cum tamen ſuper hoc non fuiſſent requiſiti, ſupra de reſcriptis, ſuper literis, de offi. dele. ſignificantibus. & ſecundum hoc ſub audi, nec aliàs debere impetrari, uel ad iudicem eccleſiaſticum recurſum haberi, dummodo &c. Hoſt.
3 [*Irritas † & inanes*] cum enim Papa in eos iuriſdictionem non habeat, iuriſdictio, nel litteræ cõtra eos datę non ualent, nec quod per eas fit. C. ne de ſtatu defunct. l. pe. & uidetur mirum, quod poſt ſubiungitur. dummodo &c. quia ſi irritę ſunt, quomodo per negligentiã conualeſcunt. Item quid ſi iudex negligens erat tempore impetrati reſcripti, ſed reſcriptũ de negligentia non facit mentionem? Item quid ſi tempore impetrationis non erat iudex negligens, ſed modo eſt negligens? Item quid ſi fuit iudex ſolicitus in incipiendo cauſam, ſed negligens eſt in terminãdo? ad hoc ſic reſponde, ꝙ litterę huiuſmodi nullę ſunt, ſicut hic dicit text. nec tractu temporis conualeſcũt: quia, quando quæritur de uiribus reſcripti, dictum tempus datæ inſpiciendum eſt, ſupra, de reſcriptis, eã te. & ideò ſi tempore datæ non erat negligens, quantumcunque poſtea deprehẽdatur in negligẽtia, non ideo cõualeſcunt litterę. clauſula autem, quę hic adducitur, ſcilicet dummodo &c. nõ contradicit, quia nõ eſt is ſenſus huius litteræ, ut litteræ prius impetratæ ualeant, ſi contingat iudicem ſecularem fieri negligentem. Sed hoc uult dicere, quia cum fuerit negligens, ꝙ ab eo poſſit appellari ad Papam, & ſuper appell. litteræ impetrari, Inno. Sed hęc glo. nõ placet Hoſt. qui dicit tenendum, quod ſupra dixi, ſecũdùm eum. & negat, quod dicit Inno. Papam nõ habere iuriſdictionem in ciues Vercellen. ſed dicit id tenẽdũ, 4 quod infra dicam, ſecundum eum [*De ſe*] ideſt † corã ſe. uel ideſt de ſuis ciuibus, ne ſit contra. 2. q. 1. in primis, ſecũdùm Pet. & Abb. [*Prægrauari*] 2. q. 6. quoties, & c. ad Romanam, Phil. [*Ad tuam*] hoc ius habet epiſcopus in terra: ſed ad Papã iure imperii appellatur, Inno. ſed Hoſ. dicit hoc de iure: quia epiſcopus dominus eſt ciuitatis, quam tenet ab imperatore in feudũ, & dicit ſe uidiſſe de poteſtate, & cõſulibus ad epiſcopũ appellari. In hoc tamen poſſet ualere cõſuetudo, ꝙ omiſſo poteſtate de conſulibus appelletur ad epiſcopum, ſicut infra, de præbẽ. referente, de noui ope. nun. ſignificantibus: aliàs de iure nedũ ad Papam, ſed ad archiepiſcopũ appellatur ab ipſo epiſcopo; quod dic, ut infra, de appell. Romana. §. debet, libr. 6. uel illud in perſonalibus, hoc in realibus, arg. ſupra ti. 1. nouit, uerſi. nõ enim intendimus. Item in hoc operatur euidenter conſuetudo, ꝙ recuſati conſules non committunt cauſam, ut dicam in fi. Hoſti. [*Si maluerint*] te 5 non exhibente illis iuſtitiam. cum enim hic Papa † cognoſcit loco imperatoris, non appellabitur ad eum omiſſo medio, ſic nec ad ipſum imperatorem. 2. q. 6. anteriorum. ff. de appell. imperatores. ergo hic appellandum eſt prius ad Vercellen. ſecundùm Io. & Vin. qui dixit, ꝙ forte timore conſulũ non exhibebat epiſcopus iuſtitiam: uel ſecundùm eum non omnes cauſæ deferri poterãt ad epiſcopum per appellationem; & ideo dicit eas deferendas ad ſe, uel ad epiſcopum, qui cognoſcet quaſi delegatus Papæ de illis, de quib. 6 prius cognoſcere non poterat [*Præſertim*] ideſt † tantùm. 12. diſt. illud, cum ſuis concord. Vin. & Goff. uel ſecundùm Hoſt. dic, ideſt maximè; & hoc uerum, cũ a temporaliter [a] tenetur ab eccleſia, uel cum hoc ha- 7 bet conſuetudo [*Vacante*] hoc † eſt propter defectum b imperij, in cuius iure tantum Papa ſuccedit [b]. unde ſi alius rector alij ſuperiori, quàm imperatori ſubditus mortuus eſſet, uel negligens eſſet in reddenda ratione, uel non eſſet rector in aliqua terra, non deuolueretur iuriſdictio ad Papam, ſed ad proximum ſuc periorem [c]. nam ſpecialis coniunctio eſt inter Papam, & imperatorem, ſicut dicitur in ſimilibus, de teſtamentis, requiſiſti: quia Papa ipſum conſecrat & examinat,

minat, & Imperator est eius aduocatus, & iurat ei, φ ab eo tenet imperium, supra de elec. uenerabilem. 63. di. ego, & c. tibi domino. & inde est, φ in iure, quod ab ecclesia Romana tenet, succedit Papa, imperio uacante. Sed quid si non sit negligens, sed suppditi sunt sic inobedientes, φ non potest facere iustitiam, tunc non credo, φ succedat in iurisdictione eius: sed debet eum iuuare ad domandam rebellionem subditorum, arg. 95. di. cum ad dominum. Sed quid si alius rex est negligens, uel princeps, qui superiorem non habet? d dicimus idem. ¶ φ succedat in iurisdictione eius, ar. 15. q. 6. c. alius, & supra de elec. cum inter uniuersas, in fi. Sed hoc non facit, quia ab eo teneat regimen, sed de plenitudine potestatis, quam habet, quia uicarius est Christi, supra ti. proximo, nouit, uer. non enim, & sequenti. uel dic φ uacantibus regnis nō poterit se intromittere, nisi ut in præalle. c. nouit, Inno. Tu uerò dicas, φ uacātibus regnis, & principatibus quibuscunque, & ubicunque etiam e iudex secularis negligens e est in iustitia reddenda, Papa non solum de potestatis plenitudine, sed etiam de iure & consuetudine potest, & debet iustitiā reddere: quia de iure communi ij casus omnibus episcopis, & ciuitatibus, & suis diœcesibus sunt cōmunes, ut patet in glo. se. ubi ipse Inno. uidetur huius sui dicti contrarium tenuisse secundum Host. [*Imperio*] hic f 8 † est unus casus: alios habes in gl. & aliquos ibi addā. Sed ad hoc quæ de his casibus dicuntur, opponir sic Inno. dicet aliquis, quamuis non sine pœna sacrilegii, hæc sibi pro se summi pōtifices statuerunt: unde non est his tanta fides adhibenda, ar. ff. de interro. act. de ætate. §. 1. & 13. q. 2. §. 1. Sed si ij diligenter attendūt quod dicunt iure sacrilegii, culpam incurrunt: quod ut melius intelligas, est prænotandum, φ Deus creauit in principio cœlum, & terram, & omnia, quæ in eis sunt, angelicam & humanam naturā: spiritualia, & temporalia ipsa, quæ per seipsum rexit, sicut factor suam rem gubernare solet: & homini, quem fecit, præcepta dedit, & transgredienti pœnam imposuit, ut Gen. 2. Ex omni ligno &c. ipsis etiam peccantibus pœnam imposuit per seipsum. ¶ Adæ, & Euæ. Gene. 3. Mulieri quoque dixit &c. Qualiter etiam per semetipsum Caim puniuit, & Lamech, & quosdam alios, infra eo. lib. Gen. 4. & 5. c. legitur. Et hic recto mundo per ipsum Deum usque ad Noe. Ex tempore Noe cœpit deus creaturas suas regere per ministros, quorum primus fuit Noe, de quo, φ fuerit rector populi, ex eo apparet, φ sibi dominus gubernationem arcæ, per quam ecclesia significatur, commisit, Gen. 5. & 6. c. Item quia etiam dominus Noe, & filiis rectoriam, & legem dedit, Gen. 9. Vbi etiam, licet non legatur sacerdos fuisse, officium tamen exercuit sacerdotis statim post egressum arcæ, antequàm leges populo darer, Gen. 8. ibi, ædificauit autem Noe. quod officii sacerdotis simul Abel, & Caim ptius similiter fecerant. in hac ergo uicaria successerunt patriarchæ, iudices, reges, sacerdotes, & alii, qui pro tempore fuerunt in regimine populi Iudæorum; & sic durauit usque ad Christum, qui fuit† naturalis dominus & rex 9 noster: de quo dicit psal. Deus iudicium tuum regi da, & Isaiæ. 33. Dominus iudex noster, dominus legifer noster, do. re. n. & ipse Iesus Christus uicarium suum constituit Petrum, & successores suos, quando ei dedit claues regni cœlorum, & quando dixit ei, Pasce oues meas, & quamuis in multos distincta sint officia, & regimina mundi: tamen quādocunque necesse est, ad Papam est recurrendum, siue sit necessitas iuris, quia iudex dubius est. quam sententiam deiure proferre debeat, uel necessitas facti, quia alius, non sit iudex superior; siue facti, puta quia minores iudices nō possunt suas sententias exequi: uel nolūt. ubi debent, iustitiam exercere, infra qui fil. sint legi. peruenit. & pro his optime facit infra. de homi. ne 10 pto humani. lib. 6. De Iudæis † autem, sarracenis, & gētilibus, & scismaticis quomodo ad Papę iurisdictionem pertineat, no. infra de uot. & uo. re. quod super his, Inno. & hæc placet Hosti. [*Opprimuntur*] pauperes & debiles, qui potentioribus non possunt esse pares 11 ff. de ali. mu. iud. causa fac. l. 3. [*Recusare*] recusatur † ego ordinarius, qui non recusatur secundum leges; & sic est optimum ar. secundum Ab. quod ubi ecc'e siasticus iudex iurisdictionem habeat temporalem, secundum canones iudicat, non secundum leges. & ad idem infra de ap. si duobus, in fi. vbi dicam de hoc. Item recusatur collegium consulum; & facit ad ea, quæ dixi supra ti. proxi. c. 1. [*iusta*] & uera, ex quo scilicet pronunciauerint. ¶ Secunda † glo. ad casum. quē 12 ponit littera, addit 5. casus, quibus &c. ¶ Vltima si 13 gnat contrarium de decr. &c. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, Rescriptum*] & hoc uerum uidetur, licet Tan. Ioan. Vinc. sub dubio, fortè, dixerint hic dici complementum: quia for te expirat rescriptum iudicio inchoato, ar. de rescriptis, plerunque. impetrandum autem non ualeret, nisi de iudicio inchoato mentionem faceret. ar. de re-14 scriptis, ceterum, Vin. ¶ *In glo. 2. ibi, tertius*] dicit † Pe. hoc facere ad quæstionem de duabus quartis, no. infra, de testa. Rainutius, quòd scilicet in ambiguitate opinio g num legistarum stetur interpretationi g canonicæ [*& in fi.*] & de hoc. 11. q. 1. in summa. Item cum locus est de temporali iurisdictione ecclesię, infra de app. si duobus. Item per reconuentionem. 3. q. 8. ciuilis neque. Item cum consuetudo hoc habet, supra eo. clericus. uel priuilegium, supra eo. nouit. Item cum iudex secularis recusatur suspectus per hanc decret. & per hunc casum, posuerunt Ioan. Vincent. Tan. Phi. Goff. Innocen. & Hostien. allegant etiam in auten. ut diffi. iudi. §. 1. & 2. Item secundùm Hostien. in causis mortuariorum à defunctis relictorum, in auten. de ec. ti. §. si autem per redemptionem 9. col. ¶ *In glo. ulti. ibi, locale est*] uel secundum Goff. hoc intellige, quando superior aditur per appe. puta quia consules recusati nihilominus procedebant. & hoc probat littera, quę dicit, sicut superius &c. quasi per appellationem. nā de ea dictum erat superius. uel secundum eum, quod dicit, Recurratur, intellige, nisi committatur. uel secundum Vincen. sufficit, quòd iudex sęcularis per se non possit causam cognoscere, ad hoc, ut fiat transitus ad ecclesiasticum. uix enim contingeret, quin per alium cognoscere possit, supra de offi. deleg. coram. h Host. dixit hoc procedere de consuetudine. h uel secundū cum posset dici contraria locum habere, cum episcopus recusatur: hic, cum recusatur minor episcopo. pro hoc fauor episcopalis iurisdictionis, & ex i cellentia dignitatis i.

ANNOTATIONES.

a ¶ Temporaliter. Ad hoc uide in c. uenientes, de iureiuran. & in c. si duobus, de appel. & glo. 2. q. 6. ius omnis oppressus, Archi.

b ¶ Papa succedit. adde d. Alexan. consilio 3. uolu. 5.

c ¶ Sed ad proximam. Ad huc uide etiam, quod not. Ioan. Andr. in c. cum uenissent, infra de eo, qui mit. in possess. & in ca. uenientes, de iureiuran. & Hosti. in c. nouit, de iudi. & sunt quattuor or. quando laicus inclinat iudicis ecclesiastici tribunal: quando imperiū uacat, quando non habet superiorem, & quando consuetudo est, quòd appellatur ad Papā, & ad principē no. in d. c. uenientes, in glo. interpositis, de iureiuran. & faciunt nota. in c. si duobus, de appel. & in c. cum Ioan. de fide instrumen. & quando consuetudo est etiam, tex. in d. c. si duobus, in fi. & ad hoc. c. sua nobis, & c. ex parte, de appel. Item in casu propter participem delicti cum delinquente, ut in concubina, siue muliere delinquente cū sacerdote, ut nota. in e. 2. infra de cohabi. cle. & mu. & ibi scripsi, & in c. si concubina, de senten. excommuni. & c. 1. de postulat. præl. Archi.

d ¶ Superio-

d ¶ Superiorem non habet. Vide gl. quæ incip. de facto. & ſuper illa Ioan. an. qui fi. ſint legi. per uenerabilem. & uide cap. infra de ſup. ne. prælato. lib. 6.

e ¶ Negligens eſt. adde Cardi. in clem. paſtoralis. §. ut illud in 1. oppo. de re iudi. & in cle. præſenti in. 6. q. de cenſi. & per d. Feli. in c. cum non liceat. de præſcrip.

f ¶ Contrarium tenuiſſe. Oldr. late diſputat, an de iure diuino gentium uel alio ſubſint reges imperatori. uide in ſuo conſilio 64.

g ¶ Opinionum legiſtarum ſtetur interpretationi. Vide qui filij ſint legi. per uenerabilem. §. rationibus.

h ¶ De conſuetudine. Adde hic. d. Ant. poſt Cardi.

i ¶ Dignitatis. Illud dictum Hoſtien. eſt magna limitatio ad præall. c. ſi quis contra clericum.

S V M M A R I V M.

1 *Laicum uidua coram iudice eccleſiaſtico conuenire non poteſt, niſi ſuper cauſa eccleſiaſtica, uel in defectum iuſtitiæ ſecularis.*
Diuiſio decretalis, ibid.
2 *De hæreditate, & teſtamento quando iudex eccleſiaſticus cognoſcat.*
3 *Suum, pronomen qualiter hic accipiatur, & ex hac uoce intelligitur actum petitorio.*
Sub debito fidelitatis dominus feudi mandare poteſt, ibid. ad uerb. mandauit.
4 *Iniuſtia magna, uel præiudicium graue non inferendum.*
5 *Pertinere quid dicitur de iure, uel de conſuetudine.*
6 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, & nu. 7.*
Viduarum, pupillorum & orphanorum cauſæ ad quem pertineant, & num. 8 9.
Ab initio quod non ualet, ex poſt facto conualeſcit, ex iuribus citatis. 35. in glo. ulti. & nu. 9.
8 *Additio gloſſarum.*
9 *Capituli ſupra proximi cum hoc conciliatio.*
Super uiduas habet Papa iuriſdictionem, & quod hic dicitur, quomodo non ſit contrarium.
10 *Negligentia ſecularis iudicis hic ſuppleri mandatur, non ſi male pronunciet.*

C A P V T XI.

1 EX tenore. Caſus. Vidua † laicum coram iudice eccleſiaſtico conuenire non poteſt, niſi ſuper cauſa eccleſiaſtica, uel in defectum iuſtitiæ ſecularis. in prima comitis conqueſtio. in 2. Papæ, prouiſio, ibi, Nos igitur. quæ tria facit. cauſam reddit. ſuperſederi mandat. duos caſus excipit [*Mulierem*] uiduã & impetrantem, ut infra patet [*De Meduano*] qui con-2 ueniebatur [*Super hæreditate*] id eſt de hæreditaria † ſibi in dotem conceſſa, uel legata, uel ex ſucceſsione ſibi delata, & ſecundum hoc poteſt uel non poteſt agi coram iudice eccleſiaſtico, ar. ff. de iudic. quod legatur. dos enim poteſt intelligi hæreditas mulieris: quia ſuũ patrimonium appellatur, ff. de minoribus. l. 3. §. Sed utrum, in fin. de qua poteſt eccleſia cognoſcere, infra de dona. inter uirum, & uxo. de prudentia, maxime a quando uidua [a] repetit. eo. ti. nuper. Item ratione teſtamenti ſpectare poteſt ad eccleſiam, infra de teſtamentis, tua nobis, aliàs niſi in caſibus eccleſia non habet ſe intromittere de hæreditate; quod dic, ut infra qui fili. ſint legi. cauſam. 2. & ideo dicit infra. Niſi ſit ta-3 lis cauſa, Hoſt. [*Sua*] id eſt quoniam † mulier ſuam dicit in totum, uel in partem. ſecũdùm Abb. id eſt erat poſſeſſa, Hoſti. & per iſtud, ſua dicebat Pe. ꝙ agebatur pe-b titorio [b] [*Ipſius*] ſicut ſubiecti, & uaſalli ipſius, Goffr. [*Mandauit*] ſub debito fidelitatis, mãdare potuit, ſi erat de feudo illius, ſupra eo. ex tranſmiſſa, Hoſti. [*Viduis*] uidua, cuius maritus mortuus eſt. 34. di. uidua, Phi. 4 [*Iniuſtitiam*] magnam †. C. de præcibus imper. offe. quoties, & infra de decimis, ſuggeſtum, Vinc. & Philip. Goſ. dixit cautius, uel præiudicium graue: alias poſſet concedere priuilegiũm nõ inferẽs damnum enorme; alleg. eadem iura [*Debemus*] ne inde naſcantur iniuriæ &c. de accu. qualiter. i. Pet. & Abb. [*Pertinere*] de 5 iure, † uel de conſuetudine, de excep. c. 2. lib. 6. [*Iudicem*] non dicit, Comitem: quia forte & rex Franciæ ſuperior Comitis primò requiri debet. ar. contra ſupra eo. ex tranſmiſſa, Pe. & Abb. [*Alioquin*] id eſt ſi non poteſt per iudicem ſecularem, &c. uel ſi cauſa ſit eccleſia-6 ſtica. ¶ Secunda † glo. no. cauſas uiduarum non pertinere &c. ¶ Vlti. glo. reſpondet per quæſtionem, an ſcilicet comite negligente procedant iſti delegati uirtu-7 te primarum, uel ſecundarum &c. ¶ *In † glo. 2. ibi Luna*] impetrans contra tales non trahit eos extra prouinciam etiam coram principe. ipſi uerò præſertim cum timent alicuius potentiam, coram principe trahere poſſunt aduerſarios. ¶ *In glo. ulti. ibi. §. 1.*] fideicommiſſum filiifamil. uel ſerui in codicillo relictum confirmatur, ſi poſtea manumiſſus in eadem uoluntate decedat [*& ibi l. 4. in fi.*] ſi proconſul ante ingreſſum prouinciæ dedit legatum, eo in eadem uoluntate manẽte confirmatur per ingreſſum: quia tunc dare poterat [*& ibi, Donationes*] uide de dona. inter uirum & uxorem. c. ulti. in glo. 3. [*& ibi, Stipulationem*] uide de iureiuran. c. quemadmodum, in glo. ſecunda [*& ibi, Cum in ſecundo*] illa. l. non probat, ad quod inducitur: & quid dicat, uide de elec. auditis, in ulti. gl. ſed lex ibi ſequens, quæ incipit; filio, bene facit, quia dicit, ꝙ licet præteritione filij teſtamẽtum ſit nullum, de æquitate conualeſcit, ſi filius abſtinet à bonis patris [*& ibi, Si quis poſthumos, in prin.*] hæc etiam lex non probat, ad quod inducitur. ibi dicitur, ꝙ ſi poſt primum teſtamentum facit quis ſecundum, in quo poſthumum hæredem inſtituit, licet ætate, uel infirmitate poſthumũ habere non poſsit, rumpitur primum [*& ibi, Si rem. §. ulti.*] ibi, qui ante ſolutionem egit pignoratitia, licet non rectè egerit; tamen ſi in iudicio offerat pecuniam, rem pignoratam, & quod ſua intereſt, conſequi debet: ſecus, ſi ſolum ſatiſdet, ut in l. ibi. ſe. ꝙ ſi non [*& ibi, l. 1. §. ſi pendeat*] ſcilicet cum filius, qui mutuum recepit, patrem 8 habet apud hoſtes. ¶ *In † glo. 2. ibi, nuper*] & infra de ſtatu mona. in ſingulis. §. porrò, de reſcriptis, ad aures, & de officio delega. ſuper eo, ubi de hoc Hoſtien. [*& ibi, Spectant*] quid ergo ſpeciale in iſtis, cum iſtud reliquis c ſit commune? de hoc 87. diſt. eos qui [c] ¶ *In gl. ſicut, in fi.*] & Hoſt. remittit ad ſummam eo. ti. §. ex quibus cauſis, ſub §. ex præmiſsis, & §. Item dominus. ¶ *In glo. ulti. ibi, Impetratas*] hoc placet Inno. qui etiam dixit ſe per 9 hoc † non eſſe contrarium ei, quod notauit ſupra ca. prox. ſuper uer. irritas. ibi enim Papa iuriſdictionem non habet, niſi prius cauſa deferatur ad ipſum: hic ſe-d cus: quia Papa ſuper uiduas [d] iuriſdictionem habet: ſed de gratia defert hic iudici ſeculari, ut non procedat iudex eccleſiaſticus, niſi ſecularis ſit negligens in facienda iuſtitia. Sed hoc non placet Hoſt. ut ibi dixi [*& ibi, Non ualent*] ope exceptionis: ſecus, ſi ipſo iure; & ſic ſoluitur ſequens contrarium [*& ibi, De negligen-*10 *tia*] ſi enim † ſecularis iudex pronunciet, licet male, delegati ſe non intromittent, cum ſolam negligentiam ſuppleri uelit hic, ſecundum Vincen. & Pet. & Egid. ad hoc ſupra eo. ex tranſmiſſa, ibi, diſtulerit. adeat ergo ſuperiorem, uel Papam.

ANNOTATIONES.

a ¶ Vidua. no. quòd uiduis eſt fauendum; uide per do. Barba. conſil. 41. in 2. uolu.

b ¶ Petitorio. Verbum ergo, ſuum &, meum, &, tuum, no. dominium: nõ autem uerificatur ex ſola poſſeſsione. quòd an ſit uerũ, uide per Bar. in rubr. ff. de no. ope. nun. & in l. qui meus. §. argento, ff. de aur. & ar. le. & ibi uide quomodo hoc inducitur ad. q.

c ¶ Eos qui. Vide plenius Ioan. And. de offi. dele. ſignificantibus, in glo. ex quo autem.

d ¶Viduas. Quæ autem dicatur uidua, uide glo. in l.2. C. quando imper. inter. pub. & uidu. & in l. malum. §. uidua, de uerb. signi.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non potest sibi constituere laicum iudicem, etiam si proprium iuramentum, & aduersarij consensus accedat. uide num. 3. 9. & 17.*
Diuisio decretalis, ibid.
2 *Tenere, in opinione esse, hic significare dicitur.*
Temporalia hic pro causis, in quibus de eis litigatur, ibid.
3 *Clericus cui iuri non posse renunciare intelligatur, & n. 9. & n. 24.*
Præsertim, tantùm, eod. nu.
4 *Ad renunciationem iuris, uel prorogationem iurisdictionis consensus aduersarij non operatur, nisi in casu, & quo.*
5 *Priuatus quis dupliciter dicitur.*
Conductores uectigalium fisci etiam uolentes non admittuntur ad munera municipalia subeunda.
6 *Clericum etiam coniugatum actor trahens ad secularem forum, perdit causam, & quando nu. 7.*
Authen. statuimus, C. de episco. & cleri. uerba referuntur, ibid. uerb. Sunt hæc.
7 *Publicum hic bis exponitur pro communi.*
Negocium pro causa, ibid.
Actio pro accusatione, ibid.
8 *Contra clericum licet uocatum & non euntem processus coram iudice seculari non tenet.*
9 *Renunciare beneficio suo posse quo casu quis dicatur, & quibus canonibus.*
Consuetudo contra quæ canonica instituta non ualeat, ibid. ad uocem, Canonica.
10 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 11. 12. 13.*
Iuri, cui quis possit renuntiare, uel derogare & nu. 12. §. in glo. pen. uide distinctionem nu. 14. uer. uel potest dici, & uide num. 15. 16. 17. 18. 19. 24.
11 *Desistendo ab incepto quando quis euadat pœnam, & nu. 20. §. & num. 21.*
Renunciatio tacita ualere quando dicatur, eod nu. §. in glo. penul.
13 *Iuramentum non tenet, si contractus non ualet.*
Principali sublato tolli, & accessorium.
14 *Additio glossarum.*
Legis, si quis in conscribendo. C. de episco. & cleric. intellectus, ibid. in prin.
15 *Uelleianum ius quid sit, & an & quando mulier ei renunciauerit, ualeat renunciatio.*
16 *Macedonianum senatusconsultum unde dictum, & cur introductum, & an ei, & quando ualeat renunciari.*
18 *Prorogatio ut ualeat hic notatur requisitum, & quod, in prin.*
19 *Publicum ius auctoritate, & utilitate quod dicatur, aut auctoritate tantum, uel utilitate.*
Probationi per testes renunciari non potest, & ratio, ibid. in fine.
Probatio non debet angustari, imò ampliari, eod. num. in fi. 20.
Præpositio, in, auget.
22 *Pœna excommunicationis huius capituli quæ, & quandiu duret pœna alia, quæ utrique parti contrauenienti canoni, ibid. & an habeat reus electionem pœnæ, nu. 23.*
Papa non habet superiorem, eod. nu. §. in glo. hic ergo.
24 *Clericus an possit tacitè renunciare foro suo, & an etiam scholaris clericus non possit.*
Authen. habita. C. ne fil. pro pat. an habeat locum in scholaribus clericis, eod. nu.
25 *Doctoris sententiam quis exequatur an ab ea appelletur, & ad quem, remittit.*

CAPVT XII.

1 SI diligenti. Casus. Clericus † non potest sibi constituere laicum iudicem, etiam si proprium iuramentum, & aduersarij consensus accedat. & secundum Hostien. & Pe. pars huius de præscr. si diligenti. & potest diuidi in tres partes. In prima ponitur falsa opinio archiepiscopi Pisani. secunda ipsius impugnatio 3. conclusio. 2. ibi immemor. 3. ibi manifestè [*Asseruisti.*] Pisano archiepiscopo legum doctori loquitur, Pe. [*Tempora*] qua. di. paratum corrigere, si Papa contrarium asserat, de summa trinita. damnamus, in fi. qui fili. sint legitimi, per uenerabilē,
2 ad fi. [*Tenuisse*] idest ea † in opinione fuisse, Pe. & est modus loquendi, Ita tenet gl. uel talis doctor, Abb. [*Temporalibus*] idest in causis, quibus de temporalibus liti-
3 gabatur, Pe. [*iuri suo*] usque hic † uerum dixit, si intelligas de iure speciali, proprio, & priuato: secus si diceres, Suo. i. ecclesiæ suæ. Sed quod sequitur, indistinctè falsum est [*Præsertim*] idest tantum. nam si aduersarius post renuncationem conueniret clericum in fo-
4 ro ecclesiæ, tenetur ei respondere, Gos. non † intelligo, quòd quantum ad renunciationem iuris, uel prorogationem iurisdic. consensus aduersarij aliquid operetur, hoc excepto, quòd aduersa pars non tenetur litigare, nisi & ipsa consentiat coram extraneo iudice, cuius est iurisdictio prorogata. ff. de iud. l. prima, &
5 secunda, Host. [*Priuatorum*] idest † singularium personarum: aliàs dicitur priuatus, qui nō est in dignitate. 24. q. 1. qui contra pacem, Pet. & Ab. [*Minime*] & ideo conductores uectigalium fisci etiam volentes non admittuntur ad munera municipalia subeunda. ff. de iu. immu. l. semper. §. conductores. ff. de postu. l. quos prætor infra de exceptio. exceptionem. ff. de officio præsi. l. legatus. C. de defen. ciui. l. fina. in auten. de defen. ci. §. interim, col. 3. infra de iureiuran. ueniens. supra de arbi. cum tempore. Hostien [*ius hoc*] publicum de quo præmisit, scilicet quod clerici non possunt sibi laicum iudicem constituere, Pe. [*Ne clerici*] actor
6 † trahens clericum ad secularem forum, etiam si sit laicus, causam perdit; quod patet per aut. statuimus; signatam. C. de episcopis & clericis, omnes, qui, sumptam ex constitutione Federici, hac edictali, aliàs incipit ad decus. Cuius uerba posuit Hostien. supra eo, tit. proximo, clerici, Pe. & Abb. hic, & sunt hæc, statuimus autem; ut nullus ecclesiasticam personam in criminali quæstione, uel ciuili, trahere ad iudicium se-
a culare[a] præsumat contra constitutiones imperiales, & canonicas sanctiones, quod si fecerit, actor à iure suo cadat, iudicatum non teneat, & iudex sit extunc potestate iudicandi priuatus. Sancimus etiam, ut si quis clericis, uel ecclesiasticis personis iustitiam denegare præsumpserit, tertiò requisitus, iurisdictionem amittat. & putat Guil. hanc pœnam locum habere in eo, qui trahit clericum coniugatum gaudentem priuilegio. hoc no. in spe. de compe. iudic. adi. §. 1. uer. Sed nunquid idem, & uer. se. quod dic, ut de clericis
7 coniu. c. uno, lib. 6. [*Publica*] idest † communia seu secularia, Host. 11. q. 1. testimoniū, & c. clerici, Pe. Cessat ergo hæc pœna, & sequens, ubi, licet relinquatur proprius episcopus, itur tamen ad iudicium ecclesiasticum, ut no. infra eo. significasti [*Clerici*] in quocunque ordine constituti, supra ti. 1. cum non ab homine, Pe. [*Negocio*] idest causa, de uerbo. si. forus, Pe. [*Publicis*] idest secularibus, Hosti. [*Actione*] idest accusatio-
8 ne, Gof. [*Voluntariu*] per † quod uidetur, ꝙ licet clericus uocatus non ueniat coram iudice seculari, non tenet processus contra ipsum habitus. & facit quod no. C. ubi de crimine agi opor. l. 1. & de hoc in spec. de. cit. §. 1. ad fi. & 23. q. 8. conuenior, uer. utinam, & in Mercu. uide de regu. iur. scienti, in fi. quæstionis [*Pacisci*] & de consensu episcopi, infra eod. significasti [*Subeant*] sub.
9 nec ob. ꝙ † quilibet potest renunciare iuri suo: quia illud intelligitur de beneficio iure personali, non collegiato, & sic continuatur, quod sequitur Hostien. [*Valeat*] nec ob. infra eo. dilecti, cum illud non fuerit

concessum

conceſſum Anglicis ut collegio, ſed ut ſingulis; Pe. [*Canonica*] ad publicum ſtatum ſpectantia, contra quæ non prodeſt conſuetudo, ſupra de conſue. cum inter nos, & c. cum uenerabilis, & c. fi. Hoſtl. & ſupra ti. i. clerici [*Informatur*] imò potius deformatur, Hoſt. ſi. infra
10 de rebus eccle. non ali. c. fi. ¶ Prima † glo. ad id, quod dicitur hic, Ius publicum non tolli pacto priuatorũ, alleg. t 2. concor. in contrarium alleg. t 1. iura. ſoluit diſtinguendo inter Ius publicum fauorabile tantum, & fauorabile, & odioſum, & ponit exempla. ſubdit etiam quattuor rationes, quare clericus non conſentit in non ſuum iudicem, dicens ſecularem, dico in ciuilibus. dicit demum aliud in arbitris. ¶ [*Glo. nunquid*] duo quærit, primum, an trahens clericum ad iudiciũ
b ſeculare[b] perdat cauſam ipſo iure, an per ſententiam ponit opi. Hugo. ꝙ ipſo iure: ſed ſequitur contrariam Io. ꝙ per ſententiam. Secunda quæſtio, an ex ſola cõuentione, uel conteſt. uel perſeuerantia uſque ad ſententiam debeatur pœna, & ordinatè arguit ad hæc tria. demum recitat opi. Hugo. ꝙ ex conuentione, & tenet ex benignitate, ſecundum ſcilicet ꝙ ex conteſtatione, niſi in caſu decretalis. grauem. ¶ [*Glo. ſed ſi contra*] quærit, alleg. ad negatiuam; ſoluit contrarium. ¶ [*Glo. Ideſt rem*] tria dicit. finis, de qua cauſa. principium, cui applicetur: medium, quid, cum uterque fuit in culpa. ¶ [*Glo. ecce*] format quæſtionem. ¶ Glo. Pe. quærit, arguit affirmatiuè: ſoluit contrarium, & remittit. ¶ Glo. ulti. not. & dupliciter ꝓbat: arguit, ꝙ ſi principale &c. allegat. in contrarium: demum ad caſum conuerſum
11 pro & contra. ¶ In † 1. glo. ibi, ius publicum] ſequitur, pri-
c uatorum pactis mutari non poteſt [*& ibi, inter debitorem*] uide de pactis, pleriſque, in 1. glo. [*& ibi, quidam decedens*] ponit caſum de tutore, quem teſtator immunẽ eſſe uoluit à ratione, qui nihilominus tenetur de dolo [*& ibi. §. 1.*] Falcidiam detrahit hæres inuito teſtatore [*& ibi l. 2.*] cautio, quam debet hæres, nõ remittitur per uerba teſtatoris [*& ibi. §. ſed quia*] iuramentũ calumniæ non remittitur [*& ibi, Quos prohibet*] uide de excep. exceptionem, in ult. glo. [*& ibi, Paciſci*] ualet pactum, ne agat emptor de uitio, uel morbo rei emptæ [*& ibi, Pactum*] ualet illud pactum, quo legatarius remittit ſatiſdationem hæredi [*& ibi. l. 1. §. primo*] renunciant partes appellationi. hoc uult iſta & ſequens [*& ibi, l. 1.*] renunciatur feriis fauore hominum inductis [*& ibi, Si index*] hoc & ſequens patebunt in ſuppletionibus [*& ibi, ſed & ſi pater, in fine*] dicit ibi textus, quia in pœnam creditorum actione liberantur, non quia ex
12 onerare eos lex uoluerit. ¶ In † glo. nunquid, ibi, amplius] ſatiſdatio de non petendo non committitur per illum, qui petiit, & deſtitit ante lit. conteſt. [*& ibi, quamuis*] libertus euadit pœnam, ſi deſtitit à uocatione patroni in ius ante litem conte. [*& ibi, Si conuenerit*] uide de iud. c. t. ſuper glo. ſed nonne [*& ibi. §. Meminiſſe*] agens de inofficioſo deſiſtendo ante ſententiam euadit pœnam. Idem in eo, qui de falſo teſtamento accuſabat, ut in l. ſequen. Alia cauſa [*& ibi. §. ſatis*] pœnam quadrupli in actione, quod metus cauſa, euadit, q deſtitit ante ſententiam [*& ibi, omne delictum. §. 1.*] uide infra de calum. c. 1. in gl. 2. ¶ In glo. penul. ibi. § ueterani] tacitè renunciatur exceptioni militiæ contra procuratorem [*& ibi l. ulti.*] conſentit quis paciſcentibus de patrimonio ſuo, de quo tamen paſci non poteſt [*& ibi l. 2. in fi.*] iuramentum calumniæ non remittitur, & tamen propter
13 partium abſentiam ſine illo proceditur. ¶ In † ulti. glo. ibi, non dubium, in fi.] ubi dicitur, ꝙ ubi factum lege prohibente non tenet, non tenebunt ſtipulatio, mandatum, uel iuramentum adiectum [*& ibi, Eos in prin.*] ibi, principali actione ſublata, uel præſcripta ſuperuacuũ eſt ſuper uſuris, uel fructibus iudicem cognoſcere [*& ibi, ſi depoſita pecunia*] ſi depoſitarium, qui propter uſum pecuniæ tenebatur ad uſuras, deponens agens depoſiti condemnari facit ad ſortem, ulterius non agit ad uſuras [*& ibi l. 3.*] reſtituto pignore non remittitur debitum [*& ibi. l. 2.*] reſtituto chirographo intelligitur debitum remiſſum. hoc etiam uult lex ſequens. ratio
14 no. ut lite pendente, eccleſia. 2. in ulti. glo. ¶ In † 1. glo. ibi, inter debitorem] & melius. ff. de re. iur. neque pignus. §. priuatorum [*& ibi, ſi quis in conſcribendo*] & C. de epiſc. & clericis, ſi quis in conſcribendo. utrobiq; dicit tex. ſi quis in conſcribendo inſtrumento fecerit pactum ſe fori præſcriptione non uſurũ etiam prætextu ſacerdotii non licet ei contra pacta uerſari. uide quod ſcr ipſi poſt Inno. ad ſolutionem huius. l. de offi. deleg. ſi-
d gnificantibus, in fi. in gl. iſti non erant. [d] Dicit Accur. quod lex illa loquitur de quodã ſeculari ſacerdotio ſicut dicitur de abbate Genuen. & prioribus Florentinis. & erat forte dignitas, cui conſenſum erat, ꝙ ſub uno tãtum iudice reſpondere teneretur. Sed, ex quo promiſit non excipere, ſe non poterit excuſare illius dignitatis prætextu. uel poteſt dici, ut ſit iurium concordia, ꝙ ibi fuerat factum pactum de iudice eccleſiaſtico. nec lex dicit contrarium. ualet enim pactum cum diſtinctione, aut facit de iuriſdictione danda. & tunc ſubdiſtingue, aut cum licentia epiſcopi, & tunc ualet, infra c. ſignificaſti, ſi iuriſdictionem habet, & ſit eccleſiaſtica perſona, ut ibi. aut ſine licentia; & tunc non ualet, ut ibi. aut fecit pactum de iuriſdictione non declinãda. & tunc ſi promiſit ſe ſoluturum, & reſponſurum, ualet, infra, eo. dilecti; ſi ſimpliciter reſpõſurum, ante lit. conteſta. pœnitere poteſt. ut ibi, Abb. intelligas ſanè, ut ibi dicam ſuper uer. reſpondere, & in glo. ibi ſequenti [*& ibi. Dilecti*] ſolue ut ibi not. in gl. ſecunda [*& ibi, contingit*] hic iunge finem glo. [*& ibi*
15 *Velleiano*] uelleianum † ius quoddam fauore mulierũ inductum; ne fideiubendo teneantur. & reſpicit iſtud ius ſolum mulierum fauorem, quæ ductæ uirorum, uel aliorum amore de facili fideiuberent; & ſic bona ſua perdere poſſent, ſecundùm Ab. [*& ibi. §. pen.*] hoc communiter tenent doctores, dummodo fuerit mu-
e lier de beneficio certiorata, [e] ut ibi no. & uide quod de minore dixi, de em. & uen. c. pen. ſuper fine ſecundæ glo. Sed ultra Iac. & Pe. contradicentes priuilegio
f propter facilitatem conceſſo non poſſe renunciari[f] cum eadem facilitas poſſit interuenire in renunciando, quæ in interdicendo; alleg ff. de nouatio. doli. Ad hunc. §. reſpondent, quòd ibi fuit renunciatum, & coram iudice: alias non ualuiſſet. ualet enim bina renũciatio. C. ad uelleia. ſi mulier. 2. & aut. ſi ue. Item ualet renunciatio, quando recipit tutelam filiorum, quia facit illam auctoritate legis. C. quãdo mu. tu. offi. l. fi. & ideo ne auctoritate legis quis decipiatur. C. de his, qui ueni. æta. l. t. Hæc no. in l. ſi quis in cõſcri. C. de epi. & cle. non fateor, quod in §. pen. fuerit bis renunciatum; ſed primò fideiuſſit; ſecundo ſuſcipiendo iudicium renunciauit. Item ipſorum ratio concluderet, quòd nec tenet ſecunda, uel tertia. Ad. l. doli, Reſpondeo, quòd ibi non renunciauit: ſed prius interceſſit, poſtea nouauit. Ad dubium tamen huius opi. uitandum facias illam iurare infra de iureiu. cum contin-
16 gat, cum concor. [*& ibi Macedoniano*] quod dicitur † à quodam, qui Macedo uocabatur. creditor: qui mutuauit filiisfam. dicens ſe eis plus mutuaturum, ſi eſſent ſui iuris, per quod inducebantur filij ad interemptionem parentum, & plures ciues Romani hac de cauſa reperti ſunt mortui. in fauorem ergo parentũ, & creditorum odium eſt inductum [*& ibi, ſi index*] ibi
g renunciat [g] ipſo facto, nolendo uti reſtitutione ſibi conceſſa. & uide ibi de hoc, & in ſpec. 2. par. de reſtitutione in integ. §. qualiter, circa fin. [*& ibi Aſſignari*] 11.
17 q. 1. inolita, ubi iſtæ. 4. rationes notantur [*& ibi, Non † poteſt*]

test.] refert Vinc. quosdam dixisse, quòd clericus post iuramentum calumniæ renunciare potest foro, sed non prius propter hanc rationem. hoc sibi non placet [& ibi, Primas] & de ete. infra de paroch. nullus [&

18 ibi, Non in criminali] Idem Io. in c. inolita. sed Accur. cõtra sub dubio, fortè, dummodò iudex, cuius iurisdi. prorogatur, habeat merum imperium. hoc no. C. de iurisdi. om. iudi. l. 1. in glo. fin. per l. C. ubi de crimi. agi opor. l. 1. Idem Fran. infra eo. significasti. de hoc etiam no. ff. de iudi. l. 1. in glo. fin. & in spec. de compe. iudic.

h ad. §. 1. uersi. Sed nunquid in iudicem, h & uide quod dixi supra de officio deleg. P. & G. super fin. ulti. glo. [Et in fi.] circa huius glo. materiam dicunt aliqui, aut ius præcipit, uel prohibet; & tunc non renunciatur, ut hic. aut permittit, & tunc renunciatur, & sic intelligatur de priuileg. si de terra, cum si. Alii dicunt, aut ius publicũ est auctoritate & utilitate priuatum: aut auctoritate & utilitate publicum est. Secundo casu non renunciatur, ut hic. in primo renunciari potest,

19 ut in contrariis. Est autem ius publicum auctoritate quod princeps constituit, qui ius super omnes constituere potest, de constitu. cap. si. Publicum utilitate, quando omnium ibi tangitur utilitas, ut hic. ius enim publicum consistit in sacris, & sacerdotibus. 1. distin. ius publicum. Item alio respectu est publicum utilitate, quia omnium interest, ne sacerdotes à diuinis officiis auocentur: sed suis præcibus peccata populi comedant, & deleant. 1. q. 2. pastor. 3. q. 1. nulli. Alii coniungunt has duas so. scilicet proximam. & glo. dicentes aut est ius publicum auctoritate & utilitate: aut publicum auctoritate, utilitate priuatum. primo casu renunciatur. secundo subdistingue, aut introductũ est in fauorem renunciantis tantum, aut eius, & alterius. primo casu renunciari potest, in secundo non, & hoc placet Gof. in summa, ti. de renunci. Hosti. uerò uolens plenius casus, & materiam comprehendere, dicebat sic, Iuri publico diuino colligato, quale est istud, non potest renunciari etiam per iuramentũ, ut hic infra de sen. ex. contingit. nisi forsan per actum contrarium, de priuile. ex parte, de sen. excom. perpendimus, in audientia, & ca. contingit: nec concesso in libertatem ecclesiæ. 17. q. 4. per totum, Infra de immu. eccle. non minus: nec prohibenti generalem statum ecclesiæ mutari. 25. q. 2. c. 1. & 2. & se. nec inducto propter honorem dei, de feriis. c. ulti. nec firmato diuinis præceptis, uel conciliis generalibus, uel prouincialibus, uel aliis iuribus, quorum transgressio inducat peccatum mortale, de consue. c. fi. 25. q. 1. sunt quidã: iuri concesso in fauorem ecclesiæ singularis, uel collegii renunciari potest expressè, & per actum contrarium, & per lapsum temporis; quod dic, ut supra de consti. cum accessissent: iuri diuino personali ad statutum, uel libertatem dignitatis, uel ecclesiæ spectanti. Et si renunciari ualeat quò ad personam renun-

i ciantem, nõ obest superiori i dignitati, uel ecclesiæ, de arbi. cum tempore, de instit. cũ uenissent, supra quod metus causa. c. penul. iuri inducto propter priuatam utilitatem, seu priuatum ius, etsi commune sit, renũciari potest, quale est, supra de rescriptis. nonnulli, supra de elec. quod sicut. §. finautem, de reg. ad apostoli cam. multo fortius, quando est commune, sed personale, uel spirituale, quale infra de concess. præben. constitutus, illi iuri, quod publicum statum respicit, renunciari non potest, sicut quòd persona idonea, & canonicè eligatur, de elec. quia propter: quod uoluntas defunctorum adimpleatur: de testa. tua. hoc de iure ecclesiastico, ecclesiis, & ecclesiasticis personis cõcesso. Iuri humano publico auctoritate & utilitate, sicut est ius fiscale, renunciari non potest. ff. de pactis. l. ius publicum, & l. inter debitorem, quale est illud, quod præcipit puniri maleficia. de sent. ex. ut famæ: quòd libellus detur: iudicialis ordo seruetur de libelli oblat. & de li. con. per totum. & quòd alia iura seruẽtur respicientia publicum statum ff. de leg. 1. l. nemo. publico auctoritate. utilitate priuato propter communem utilitatem inducto expresse renunciari non potest, nisi iuramento firmetur. de iureiu. cum contingat. C. si aduersus. uen. l. 1. & auten. sacramenta: tacitè potest. ff. de procur. l. filius. §. ueterani. Si sit inductum propter priuatam utilitatem, potest renunciari, si sit fauorabile, C. quando mu. tute. offic. auten. matri. & auiæ. Si sit odiosum, ut Macedonianum, secus. ff. ad Macedo. l. sed & si pater. sed Host. secundùm quem adde, quod no. de regula. ad apostolicam, & in summa, de renunci. §. 2. & ibi: hæc distinctio remitt. etiam hic. eo. ti. §. 2. sub. §. liquet etiam & ex præmissis, uer. sed nunquid clericus. & se. & sub. §. illud. & de hoc etiam in spe. de renun. & conclu. in 3. colum. & in auten. ut ma. si pro. §. quia uerò, col. 7. ubi etiam satis de materia. & sciàs, quòd ibi glo. per rationes prædictas tenet, non ualere pactum, quod faciunt debitores creditoribus de solutione non probanda nisi per instrumentum, cum testificandi utilitas sit communis. in auten. de testibus, in prin. nec debet angustari. C. de hæreti. quoniam, in fi. imò debet ampliari. C. de rebus cre. generaliter, in princ. nec ad unam speciem coarctari ff. de testi. l. 3. §. eiusdem infra de probat. in

20 præsentia. ¶ In † glo. & sic, ibi, inuiti] quasi ualde trahant; & sic præpositio auger, quod dic. ut no. supra de consuet. c. 3. Host. ¶ In glo. Nunquid, ibi, uerius uidetur] arg. ad hoc. C. de asser. tol. l. 1. in fi. & C. de hæreti. quicunque, ante finem [& ibi. dixit Ioan.] Vincen. Lauren. & Goffr. Inno. & Host. Pe. & Abb. & hoc placet. & facit, quod no. de regu. iur. in pœnis, li. 6. & C. ne filius pro patre, auten. habita, in glo. fina. & in præallega. l. in criminali, in glo. pe. [& ibi, & § satis] & facit, quod no. infra de censi. cum olim [& ibi, Ugo] dicebat, & Hostien. cum

21 eo [& ibi, & l. si conuenerit] distinguit † posset inter eum, qui assumpsit pertinaciam causæ licet nondũ sit litẽ contestatus, & cũ, qui pertinaciam non assumpsit, & hoc relinquam arbitrio boni uiri. Et est si. quod dici infra de pœnis de multa. & facit, quod no. in autent. habita, in glo. fin. aliàs pe. Quidam legistæ distinguũt, aut lex punit agentem, aut accusantem, aut uocantẽ in ius. Primo casu locus est pœnæ post lit. conte. & non prius, ut præall. l. amplius. & l. quamuis, post lit. contest. non est locus pœnitentiæ, cum quæsitum sit ius aduersario. facit de elec. ab eo. lib. 6. secundo casu pœnitet ante sententiam, quasi de effectu accusationis lex cogitauerit. ff. de bonis libertorum, qui cum maior. §. accusasse. tertio casu etiam lite non contest. & etiam si uocatus non uenerit. incidit in pœnã, quasi delictum sit consumatum. ff. de ædil. edic. quid sit fugitiuus. si tamen libertus remittit actionem, prætor pœnam remittit, ut præ. l. quamuis, & est speciale. Dicebat Pe. & Abb. secundum hanc opi. quæ habet, non esse locum pœnæ ante lit. cont. hanc esse cautelam in reo ad iudicium seculare uocato, ut non expiret declinatoria fori; sed protestetur se nolle, nec teneri respondere. Et quia tunc iudex instabit, ut respondeat, facta protestatione, quòd coactus respondet iuribus præfecturæ, respondeat, & contestetur litem; & tunc erit locus pœnæ pro parte ipsius actoris. & sic dicit Pe. se lemel fecisse Bononiæ: & hoc cum his, quæ sub dũt de adeundo episcopo ad inhibitionem iudici faciendam, & ad pœnam actori infligendam, & quomodo si nolint agere, excipere poterint, & modum proponendi hoc no. Guil. in spe. de compe. iudic. adi. §. 1. uer. sed quomodo potest. ¶ In glo. quia in pœnam, ibi,

22 Ut dixit Hug.] tu † dic a communione scilicet hominũ

per excommunicationis ſententiam, quoſque ſatiſfecerit non ſolum tracto, ſed etiam eccleſiæ, cui iniuriam irrogauit, ſupra eo. c. 2. ſecundùm Hoſt. ¶ *In glo. ſic loquitur, ibi cauſam ſuam*] ſecundum T. uel. i. innocentiam ſuam litigando oſtendere, ſecundum Hoſt. ¶ *In glo. ſed ſi, ibi, non debent*] Dicebat Hoſt. quòd ſi uc, pro, ſi uc contra fuerit iudicatum, non tenet, ut in l. cuius, uerba poſui ſuper uer. clerici. tamen pœnam ſequentem utroque caſu patientur: & hoc eſt, quod no. hic, quando dicitur, etiam ſi pro eis. q. d. multo fortius, ſi contra eos. ſecundum hoc dicit intelligendum, quod no. in ſumm 1. co. ti. §. 2. ſub. §. illud ſcias, uer. ſed nunquid. in hoc caſu dicebat tamen, quod cogeretur tantum de ſuo dare, ac ſi ualeret ſententia, ſi pœnam ſequentem euitare uoluerit. Nam ubi euicit, illud perdit, ut hic dicit expreſſe, bene ſequitur, quòd ubi ſuccumbit, tantūdem perdere debet, ſi locum ſuum &c. dicendum eſt ergo, ut alias dicit lex in hac materia. C. de iuriſd. om. iudi. in criminali. reus uerò pro condemnato habetur. i. ac ſi teneret condemnatio, tantumdem ab eo exigatur; & ſic in tantum tenet hæc ſententia lata à non ſuo iudice, ut hanc pœnam patia-

k tur[k]. ¶ *In glo. 1. rem, ibi, ſpreta*] ad hoc 17. q. 4. quiſquis. hoc tenent Hug. & Hoſt. & Guil. in ſpe. de compe. iudic. adi. §. 1. uer. ſed cui, aliàs ſi autem, & uer. ſequent.

23 ¶ *In glo. ecce, in fi.*] non puto[l] eum habere electionem:

m [m] imò credo uerba cominatoriè dicta. q. d. ſi contenderet habere, quod cuicit, deponi poterit. & ſic uidetur intelligere Io. quod colligitur ex glo. 88. di. c. 2. in ulti. gl. ubi dicit, quod aut, ponitur conſiuuatiuè, alle. c. placuit, ubi ſunt hæc uerba. ¶ *In glo. hic ergo, ibi, non Papam*] non habet ſuperiorem, cuius requirat conſenſum. contra de electi. licet, in fi. [*& ibi l. 2. in fi.*] & infra de iura. calum. c. 1. lib. 6. & hoc placuit hic Io. & 11. q. 1. in olita. Bar. Brix. contra ibi concordans Bar. quod

24 etiam approbat Hoſt. Dicebat[†] autem Io. quòd ſi dicatur clericum non poſſe tacitè renunciare foro ſuo, exſufflabitur priuilegium ſcholarium de pluribus iudicibus adeundis per conſtitutionem, habita. C. ne fi. pro pa. Goſ. hic, & in ſumma iſtius tituli §. dubitari, dixit illud non habere locum in ſcholaribus clericis: uel ſi locum habet in clericis, non tamen in ciuibus, qui habent ibi proprium epiſcopum, licet ſint ſcholares, ſed in alienigenis, qui ibi proprium epiſcopum non habēt, Guil. in ſpe. de reo circa prin. ubi uidè quæſtiones circa hoc priuilegium, & ibi dicit glo. ꝙ hæc opinio placet Io. & Vbert. de Bo. credit hoc, quod de alienigenis ſcholaribus dicitur, uerum quo ad magiſtros clericos Hoſt. contra, ſupra de offi. dele. ſignificantibus, ut ibi dixi in glo. iſti quidem, & plenius in ſumma, co. ti. §. quibus ex cauſis, uer. Sed cum illa, ubi tenet etiam in alienigenis clericis conſtitutionem locum nō habere, opinio Io. uidetur ſic coadiuuari, certum eſt Imperatorem de clericis, & eccleſiis ſtatuere non poſſe ſine Papæ conſenſu: tamen ſi per ſua ſtatuta priuilegia dat eccleſiis, uel clericis dicimus illa ſtatim tenere, ut no. 10. diſt. c. 1. in princ. cum ergo illa cōſtitutio, habita, ſit priuilegium ſtudentium; ergo clericis competit. Sed illo reſpectu, quo per illam læditur diœceſani iuriſdictio, quod Imperator facere non poteſt, de rigore uerior uidetur prima opinio Goffr.

25 quam tenet Hoſt. De hac uerò materia, quis exequatur ſententiam doctoris, & an ab ea appelletur, & ad quem, uide ſpecu. de ſen. excom. eccleſiæ. §. 2. uer. quid de ſententia Doctoris, & uer. ſe. ¶ *In glo. ulti. ibi, Prudentiam, in fi.*] & infra de regu. iur. acceſſoriorum, lib. 6. [*& ibi, cum contingat*] & c. licet, lib. 6.

ANNOTATIONES.

a Iudicium ſeculare. Adde d. Barba. in conſi. 45. in 2. uolu. & Ang. in rub. inſti. de excep. 1. & 1. col. ubi ponit pulchram limitationem ad illud c.

b ¶ Iudicium ſeculare. Vide Bal. in auten. habita, C. ne fili. pro pa.

c ¶ Ius publicum. Quando quis poſſit renunciare iuri publico, uel introducto in fauorem priuatorum, uide per do. Barba. conſi. 12. in prin. in primo uolu. ultra moder. hic.

d ¶ Non erat. Ibi dicit Ioan. And. l. illam loqui in habente plures iudices, qui promittit unum non declinare, & ad hoc ibi uide Bar. Bal. & Sali. idem ſentiunt.

e Certiorata. Ibi uide glo. & Bar. de iſta certificatione, an præſumatur in dubio interueniſſe, ſi de illa in inſtrumento non apparet, in l. factum, ff. de uerbo. ob. & an neceſſe ſit contrahentem cum muliere certum eſſe de facto mulieris: uide Bar. in l. ſed & ſi ego, ff. ad uelleia.

f ¶ Renunciari Adde Bal. in l. 2. C. ad uelle. & Barto. in l. doli, uerſi. diuerſum. ff. de noua. & in l. generaliter, C. ad uelle.

g ¶ Creditor. Sis cautus, ut quando mutuas filiofami. ſi uis, quòd tibi non ob. Macedo. exceptio, ut illum ſcienter alij deleges: quia tunc ceſſabit Macedo. u. de. l. ſi quis delegauerit, & l. doli. ff. de noua. ubi uide per Bar. & iſta exceptio reddit retro nullum quia etiā tacitè illi non poteſt renunciari, ut d. l. Zenodorus. C. ad Macedo.

h ¶ Renunciat. Et uide gl. in l. ſi intra, ff. de reſti. in inte. & l. ſi iudex, ff. de mino. hæc uera in minore. factus autem maior poteſt renunciare. l. ſi intra, C. de reſti. in inte.

i Iudicem. Opi. Accur. ibi tenet Io. An. & Bar. in l. 1. ff. de iudic. & in l. inter, ff. ad munici. & idem Cy. Bar. Bal. & Sali. in l. ſi quis ex conſenſu, C. de epiſ. audi. & uide Io. An. in ſpec. uerſi. prææallegat. ubi ad materiam aliam ponit nota. q.

K ¶ Superiori. Adde tex. in c. admonet, & c. quod in dubiis, & ibi do. Anto. de ſenun.

l ¶ Patiatur. Surrogatur ergo alia pœna in locum impoſitę per l. quādo illa non poteſt adaptari delinquenti, ad hoc quod no. gl. fin. in c. ſi compromiſſarius, de elec. lib. 6. & quod no. Bar. in l. 1. ff. de pœnis, & in l. hos accuſare §. fin. ff. de accuſa. & per Cy. & Bal. in l. ſed nouo iure, C. de ſer. fug. quæ eſt aut. ibi poſita.

M ¶ Rem. Ar. ex hac glo. pœnam à l. impoſitam applicari parti, non fiſco, de quo uide Bar. in l. agraria. ff. de termi. mo. & Cy. Bald. & Sali. in l. mulctarum, ff. de mo. mul. & Bar. in l. lex cor. ff. ad ſill. Et uide gl. in c. accepta. infra de ni. & ho. cle. & Ioan. And. in ſpec. de dolo, & contu. §. reſtat, in prin. & de pœna per teſtatorem impoſita, cui applicetur, uide Bar. in l. uxor. §. hæres. ff. de le. 3. & ad materiam glo. uide bonam, glo. in l. 1. C. de his, qui po. no. titu. & ibi Sali.

n ¶ Electionem. An in pœnis alternatiuis electio ſit iudicis, uel rei, uide Bar. in l. 1. §. effractores, ff. de effrac. & Cy. Bald. & Sali. in l. quicunque, C. de ſer. fugi.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ſuper exceſſibus coram ſuo epiſcopo conueniri debent, non coram his, quibus ſeruiunt, niſi conſuetudo, uel priuilegium aliud inducat.*

Diuiſio decretalis, ibid.

2 *Diœceſis ciuitatem hic comprehendit.*

Domini in Hiſpania iudicant homines ſuos, ibid. & an alibi, uide num. 4.

De familia ſua factis canonici Pariſienſes tenent curiam. & an familiæ ſuæ quis poſſit iudicere. nu. 4. 8. 10.

3 *Imperium merum non eſt præſcriptibile, & ratio.*

Præſcriptio non tenet in eo, quod eſt à lege conceſſum, ibid. uer. cum illud.

4 *Ordinarij ſunt & inferiores epiſcopo habentes in aliquos iuriſdictionem, & in quibus locis, & quam, ibid. & nu. 10. poteſt delegari, num.*

Territorium an hi habeant & coertionem, & quam in eos, eodem. nu.

Abbates quidam habent iuriſdictionem limitatam in certa terra, epiſcopo carente, & qui, eod. num. uer. ſunt tamen aliqui.

Iuriſdictionem ordinariam priuato niſi princeps dare poteſt, ibid. & quis eā habeat, priuatus etiam, uide nu. 2. & 4. & qualem, & quo iure, ibid. & nu. 10. an poteſt delegare, nu. 11.

6 *Conſuetudo dans iuriſdictionē, oportet, quòd approbata ſit ſuperioris auctoritate, per conſuetudinem ſpecialem non intendit excludere generalem, & quomodo intelligatur conſuetudo ſpecialis.*

7 *Epilogus, ſuffragium, & additio gloſſarum. nu. 8. 9.*

10 *Excommunicare non poſſunt habentes ex conſuetudine priuati iuriſdictionem, uer. ſed nunquid.*

CVM

CAPUT XIII.

1 Cum contingat. Clerici † super excessibus coram suo episcopo conueniri debent, non coram his, quibus seruiunt, nisi consuetudo, uel priuilegium aliud inducat. Et pars huius de decimis, cum contingat; & sunt duæ partes, consulatio, & responsio, secunda ibi super quo[*Clerici*]uel laici, Host. Aut repete, seruitio, Host.[*Dioecesis*]ciuitatem 2 † comprehendit, supra de offi. ordi. c. 1. de hoc infra de rerum permu. c. uno, lib. 6.[*Impetunt*]quia seditionem fecerunt, uel noxam: uel aliquos uerberauerunt, uel agitur de castigatione seruientium secundum quasdam partes Hispaniæ, ubi domini iudicant homines suos quod de iure non est, etiam si sint præsides, ff. de a offi. præsi. senatus, Vin. Dixit hic Gof. se audiuisse, quod Parisienses canonici de factis familiæ suæ tenent cub riam de consue.[*Iurisdictionem*]non dixit merum imperium, Host. facit, hæc glosella ad quæstion em, quam 3 hic disputauit Fran. Accur. an † merum imperium sit præscriptibile, quam non terminauit. Sed Iaco. de Arena tenet quod non, etiam per tempus, cuius nõ extat memoria, cum illud habeatur à lege. ff. de officio eius, cui mã, est iurisd. l. 1. si à lege conceditur, præscrip. non tenet. C. de fun. patri. l. ius emphyteutici, lib. 11. & facit. ff. de mo. inferen. l. longa. ff. de decuri. Herennius. Alii c contra, de hoc per Cy. de emã. l. 1. Et per Iaco. de Bel. sua. 18. quæstione, quæ incipit, Baro[*Excommunicare*] si. supra de maio. & obe. dilecta, Host.[*Non ualent*]quã 4 uis. n. isti † domini sint iudices ordinarii, non sunt tamen iudices nisi subditorũ, qui eos eligunt in prælatos, & sic non sunt iudices territorium, nã rõne territorii, uel fori, cum non hẽant territoriũ, iurisdictio. nõ quærunt. unde Archidi. non potest excommunicare delinquentem in suo archidiaconatu, nisi aliàs sit subditus eius. episcopus autem habet forũ, siue territorium, & totam dioece. suam, ar. supra eo. sané. arg. s. de offi. ordi. c. 1. de treu. & pace. c. 1. de rap. 1. de sen. ex. à nobis. 1. 16. q. 7. omnes basilicæ. uel potest dici, & melius, archidiaconos, & multos alios prælatos, qui habent prælationes super certas parochias, uel certa loca, habere territoriũ, & ibi posse exercere iurisdictionem suam in certis tamen capitulis, ut no. supra de officio archidi. ad hoc, & de officio ordi. c. 3. & uide qd dixi, de ma. & ob. cum inferior, in gl. quod si. & infra c. prox. in magna glo. Capitula aũt, & alii, de quibus hic loquitur, licet super aliquos habeant iurisdictionem, nullum tamen territorium habent, & sic intelligo 89. di. iudicatum, & c. quoniã in quibusdam. non. n. rusticos cuiuslibet ecclesiæ iudicabit prælatus ipsius, sed episcopus, de hoc de offi. archi. c. si petiit. nec clerici iudicabunt officiales, uel ministros suos, nisi ipsi clerici super ipsas uillas, quarum officiales sunt, iurisdictionem haberent. Et dicunt quidã, quod ubiq; poterunt cognoscere, sicut arbiter, & diffinire cãs eorũ, qui suæ iurisdictionis sunt: sed non possunt eas mãdare exõni. C. de iurisd. om. iudi. l. si. Alii dicũt, quod non possunt exercere iurisd. nisi in locis, ubi consuetudo, uel priuilegium eis dat iurisd. uel in locis, ubi morãtur. Nã capitulum Beluacen. extra terminos capituli super illos seruientes non hẽbit iurisd. secundum Inno. & Host. uidetur, quod de iure cõi archid. uel alius prælatus, excepto epõ, d non possit dici habere territoriũ. nec cõsuetudo possit hoc operari, quod in eadẽ ciuitate, uel dioec. essent in solidum duo capita, quasi mõstrũ. remittit aũt ad no. e de offi. ordi. quanto, & c. quoniã. Sunt tamen aliqui abbates habentes certã terrã limitatam iurisdictioni suæ subditã alio epõ carentem, sicut abbas Casinen. & quidam alii. Casin. hodie est episcopalis de aliis 4. uide in const. Benedi. 12. monacis nigris ante finem. quos expressi in rubrica de priui. quod sulciri potest ex speciali priuilegio apostolico: & de talibus dici potest, quod territorium hẽant, siue forum, ff. de uerb. signi. pupillus. §. territoriũ. & de hoc. J. de præscrip. cũ ex officii, & c. ueniens. Isti aũt de consue. iurisdictionẽ habentes eam exercebunt in his locis, quibus eã exercere consueuerunt, & adde, quod no. supra de usuca. c. antepe. & de offi. deleg. nouit secundum Host.[*Coercef re*]spirituali coërtione, de uerb. signifi. quærenti. Talis ergo iurisdi. uidetur nulla, ff. de offi. eius cui mã. est iurisd. l. fi. de offi. dele. ex literis. ibi. cũ huiusmodi de mandata. & c. Sed contra. ff. de iurisdi. om. iud. l. 2. Sed dic, quod per fideiussores, & pignora talis poterit coërceri. instit. de satisda. tu. §. pe. ff. de dam. infec. l. 4. §. 3. ff. de uen. inspi. l. 1. §. quid ergo: uel ordinarius hoc exequatur. ff. de re iudi. à diuo, sicut exequitur sententiam arbitri. ff. de arbi. l. 3. §. 1. & §. ait prætor, & no. supra de arbi. per tuas. Host. Pet. uerò & Abb. arguebãt hic, quod iug risdictio esse potetat sine coërtione.[*Ordinarium*]ar. 5 quod solus † eps habet merum imperiũ in sua dioec. de hoc 2. q. 7. si quis eps extra dioece. non ẽt in subditos, saluo quod habes in concilio Vien. eo. ti. quamuis[*Indulgentia*]apostolica. alius. n. excepto principe nõ posset dare priuato ordinariã iurisd. infra e. significasti. supra de resti. in integ. c. pe. Host.[*Consuetudine*]approba6 ta † superioris auctoritate: aliàs nõ ualet in talibus cõsuetudo, quia multa & c. de præben. cum iam dudũ, secundum Vin.[*Speciali*] non intendit secundum Fran. excludere generalem, sed de illa non dixit: quia de illa non dubitabaẽ per iura: quæ alle. gl. uel speciale uocat rõne istius spẽi, de qua quæritur, licet ẽt generaliter id 7 seruetur in regno, uel prouincia. ¶ Secunda † glo. nor. alle. 5. iu. secundo obiicit, & soluit per tria similia. ¶ *In* 8 *glo. 2. ibi. l. 1. & ulti.*]uide supra de iudi. nouit, super glo. no. quod[*& ibi, qui iurisdictioni*]sequitur, præest, neque ius dicere sibi debet, neq; uxori, neque liberis suis, neque libertis, uel ceteris, quos secum hẽt[*& ibi, habita*]eligit 9 scholaris corã magistro, uel epõ litigare. ¶ In † 1. *glo. ibi, damnatur*]cum suis concor.[*& ibi deponi*]Idem Io. Vin. Phi. & Gof. quorum fuit hæc glo. Host. contra per decre. J. proxi.[*& in fi.*]Io. & in præ. c. 1. de rapto. & in ele. h de re iudi. pastoralis. circa mediũ, uer. quod si punitio. 10 ¶ † *In glo. 2. ibi, iurisdictionem*] ordinariã ẽt priuatæ personæ: quod alibi nõ sic expressè de priuata persona memini me legisse. loquuntur. n. alia iura uel in prælatis, uel in capitulis tenẽtibus aliquã administrationẽ, ut iura alle. hic, & de exces. prælatorũ, ad hæc, & c. accedentibus. Sed nunquid & huic priuatæ personæ dabit i consuetudo potestatem excommunicandi? non puto, argum. in his, quæ not. supra de officio archi. cum satis, & c. fe. in prælatis secus, supra de elec. dudum, & supra de offi. ord. cũ ab ecclesiarum, Host. facit, quod post eum dixi. eo. tit. conquerente, in glo. sicut ordo; quod dicam infra de resti. spo. olim 3. in glo. petebat, ad finẽ[*& ibi, irrefragabili. §. excessus*]& quod hic & ibi dicitur, & in iuribus similibus, intelligas secundũ Inn. & Host. de modica iurisdictione, nõ. n. posset consuetudo inferioribus tribuere potestatem deponẽdi clericos: ad hoc supra de elec. transmissam, & supra de cõ sue. quanto[*& ibi, Dicere possit*]hoc uerum, cum agunt contra alios, uel aduersario recusante, secũdum Gof.[*& ibi, bene potest*]de consue. ut supra dixi, & non de iure, ut no. ipse Io. 2. q. 7. accusatio[*& in fi.*]Ioan. posset 11 † etiam, ex quo iurisdictionem habet, eam delegare. ff. de iurisdic. om. iudi. l. 3. in fi. quod est sanum consilium, secundum Host. ut uitetur recusatio. ff. de iurisd. om. iu. l. prætor. remittit autem ad no. in summa, de sen. excom. §. quis debet, sub. § proprius, uer. sed nunquid suis, & ex usque ad uer. tertio.

Senatus

ANNOTATIONES.

a ¶Senatut. Vide ibi Bar.& plenius.ff.de pœnis.l.si quis forte,& an possit index punire offen dentem falsum, ibi per ipsum & per Cy. in l.1. C.ne quis in sua causa. & an dominus teneatur de facto familiæ, uide Bart.in l.1. §.familiæ. ff.de public. ubi uide arg.quomodo quis probetur de familia esse.

b ¶Iurisdictionem. Et sic consuetudo dat priuato iurisdictionem. adde Arch.in c.cōquestus.in fi 9.q.3.idem tenet glo.3. in c.cum quidam.de exceptio.in 6.Bar.Imol.& Ludo.in l.1.§.denique, de aqua plu.ar.

c ¶ De eman. Ibi uide Bald.& dom.Bar.de Sal.& per Guil.de Cun. in l.imperium, ff.de iur.omn.indic.& Bald.in sua disputatio.quæ incipit a pupillo.

d ¶Consuetudo. Contrarium probatur,de offic.Archid.c.fin.& in pluri.iuri.& hic.

e ¶ Quoniam. Vide de offi.Archi.c.fi.in 1.glo.& super illa Io.And. & de ca.mo.dilectus, in glo. ubi sic, per Io.And.

f ¶ Coerctione. Sunt enim isti priuatæ personæ sine territorio. Archidiaconi autem, & alij Prælati inferiores episcopis, an possint excommunicare, uide de offi.archid.cum ab ecclesiarum,& infra super glo. 2.

g ¶ Coerctione, Differentiam inter modicam coerctionem, & modicam castigationem,& illorum exempla, uide Bart.in l.magistratibus,ff.de iurisd.om.iud.

h ¶ Punitio. Et per glo.infra in c.fi.infra eod.tit.& plenius per Cy. Barr.Bald.Salic.in anth. qua in prouincia, C.ubi de cri.agi oportet, & per Bart.in l.si cui.§.fi.ff.de accu.& Ioan.Cald.in commento.c.1.de rapt.& de uagabundo. uide in l.hæres absens,ff.de iud. per Bart.

i Excommunicandi. adde dom.Felin.in c.si sacerdos,de offi.ordin. ubi ponit sex fallentias.

SVMMARIVM.

1 *Delinquentem clericum in sua diœcesi, deponit episcopus, licet alibi beneficiatum, uide num 9. & episcopus beneficij sententiam illam exequitur, & num. 4.*
2 *Clericus an dicatur habere forum, nisi ubi sit intitulatus, & nu.3.*
3 *Domicilium quis habere in multis locis, & quo modo, & num. 2.*
4 *Sententiæ criminalis in clericum formula, uersi. feretur autem, & à quo fiet executio.*
Criminosorum clericorum pœna multæ canonicæ, & quæ, ibid.
5 *Conueniri, si ciuiliter agatur, ubi quis possit, & ex possessione, ubi non habeat quis domicilium, num. 6. cum in ciuilibus, tum in criminalibus.*
6 *De rebus in alio territorio, siue diœcesi domicilium, an statui quid, uel consuetudine induci, & an dominus, & quibus de causis conueniri, & distringi possit, & quomodo.*
Hypothecaria realis est, ibid. uersi. sed in hoc cap. pignoratitia personalis, ibid.
Priuatus sibi ius dicere ut queat, nulla consuetudo dare potest, eod. num. uersi. quòd enim priuatus.
Laicus non habet potestatem in persona clerici, nec in res eius, eod. num. uersi. Quid enim.
7 *Executio sententiæ latæ contra clericum in causa reconuentionis, an fiat ab episcopo.*
8 *Suffragium glossarum.*
Liberti plurium patronorum.
Sententia lata sub uno fidem facit etiam in alio iudicio.
A quo possit executioni mandari. §. 1.
9 *Additio glossarum.*
In clericum delinquentem, an in loco delicti possit etiam super beneficio ferri sententia, eod. num.
Inter sententiam definitiuam, & interlocutoriam quæ differentia, remiss. ibid.

CAPVT XIIII.

1 POstulasti. Casus. Episcopus† deponit clericum alibi beneficiatū, qui in diœcesi sua deliquit, & episcopus beneficii sentētiam illā exequitur. Et pars huius de homic.postulasti.& communis diuisio, secunda ibi, Ad quod [*Habens*] dixit Vin.ꝙ ibi fo-
2 rū habebat ratione domicilii[a] dicens clericū nō posse
a hoc forū habere nisi in uno loco,ubi sit intitulatus est. 70.dis.sanctorū:secus in laico. ff.ad munic.assumptio. hoc nō credo;ad hoc de temp.ord.cū nullus,lib.6. Et Goff.etiam hic cōtradicens,ꝙ quis dicitur habere domiciliū,ubi larem habet.nō ubi habet ecclesiā,uel be
b neficiū:alleg.de rescrip.dilectus[b] 2.uide quod dixi,de rescriptis, st. turū.§.cū uerò,super gl.qa domiciliū, &
3 dicā j.de priui.ex ore [*Domicilium*] quia† forte ibi tenet larē· forte habet ibi matrem, & maiorē partem bonorū.C.ubi senato.uel cla.l.2.Host. [*Ibi*] i. ubi hēt domiciliū ratione patrimonii [*Ibidem*] forte inter Parochianos,sicut sanctus Propheta uiuebat:in loco patrimo-
4 nij laxabat habenas,Host. [*Iudicari*] sic,sed † si priuetur beneficio nō per ipsum,sed per aliū debet executioni mādari,ut sequitur.Hosti. [*Priuationem*] ut in homicidio,furto,periurio,s̄.ti 1.cū nō ab homine.Host.[*Sententia*] priuationis officij. de hoc enim quæsitum fuit Pet. feretur autem sententia secūdùm Inno.super crimine sic.cōdemno de tali crimine.& postmodū pœnæ executio fit secundùm canones,qui præcipiūt criminosos codemnatos deponendos.25.dist.primū, nisi ex dispēsatione tolerentur s̄.de iudi. at si. interdum erit pœna depositionis. C.ubi de cri.agi oportet, aut. qua in prouincia,excōicationis.j.de rap.c.1.Idem credo, ꝙ possit eū suspendere perpetuò ab ecclesia, quæ
5 in diœce.sita est.& † si ciuiliter ageretur, non solū coram iudice ubi res sita est, sed etiam,ubi habet domiciliū.ualeat cōueniri, arg.ff.de iudi.quod legatur.§.1. sed sentētia mādatur tantùm executioni de facto per eū,in cuius territorio res est.ff.de re iud.à diuo.§.2. In personam autem eius in maioribus criminibus is, in cuius prouincia deliquit, exequatur.ff.de re mil.desertorem,in princ.in auth.ut nulli iudi.§.si quis uerò. Si
6 † autem aliquis habet possessiones in iurisdi. alicuius domini,sed nō habet domiciliū ibi,& offendat dominū,uel aliquem subditū eius,ipse per se nō potest inde facere iudiciū ēt in possessionibus, quas habet in suo districtu,arg.s̄.eod.cū sit.Sed iudicem,ubi habeat domiciliū,adire debet.Sed si ille iudex non faceret iustitiā,prosequeretur iustitiā suā secūdum tenorem canonicis.23.q.2.dominus,& de hoc uide plenius,j.de app. dilectis,in glo.not.appellationem, & quæstionem, in regula,nō debet aliquis,de reg.iur.lib.6. Sed si possessiones deberent aliqua munera realia,siue ordinaria.
c siue[c] alia, bene possent eū per occupationem possessionū,quas habet in iurisd.sua,distringere. C.de sacrosanct.eccl.placet,& l.iubemus,nullā nauem.Sed ad respōdendū corā se in iudicio nō coget eū, nec hoc pōt induci cōsuetudine,uel statuto,quæ nō ualet,nisi sup rebus suæ iurisdictionis,quale non est hoc,ꝙ illic,qui nō habeat sub eo domiciliū,corā eo respōdet:sed hoc forte posset statui,ꝙ bona cuiuscunque,qui cōmitteret talem offensam,cōfiscarentur,uel offenso applicarētur:quia in rebus ualet statutū,uel cōsuetudo, quia sunt de eius iurisdi.arg.C.de sacrosanct.eccl.iubemus nullā.nec debet talis cōsuetudo rūpi per extraneos.8. dist.quæ contra.uide quod dicā j.de iureiur.sicut 3.in glo.de uocatis,uersi.si uerò nō fiat.tamē & in hoc casu ur̄,ꝙ per occupationem bonorū deberent per suū iudicem cōdemnari.Sed in hoc casu,cū agat in rē,corā iudice rei,de qua agitur,cōuenietur.C.ubi de poss. agi opor.l.1.C.ubi in rem actio.l.ult.ff.de iud.quod legatur.§.si autem.& idem est, si creditor egit hypothecaria,quia in rē est.Sed secus est,si debitor agit pignoratitia,quia personalis est,ut not.j.de pign. cū contra, secundùm Inno.Host.uerò nō placet, quod dictū est, dominū,sub quo possessiones sitæ sunt, nō posse face
d re uindictā de aliunde ueniente[d]. illud enim cōtradicit huic decr.ex quo dominus aliàs iurisd.habet in lo-
co,

co,ubi deliquit, & ꝫ decre.ǰ.de rap. cum suis,concor: posset aūt illud intelligi de domino, qui non hēt iurisdictiōnē in loco.ubi delinquit,licet ab eo teneatur locus, interdū.n sunt nedū milites,sed ēt plebei,à quibus tenent certi agri,domus,uel areę,in quibus tamē iurisd.nō hēt.& de istis ēt fatetur ꝙ de cōsuetudine iurisdictionē possent habere.s̄.c.proxi.ita.s.ꝙ ius dicant aliis, & inter alios. Quod.n.priuatus ius sibi diceret, hoc nulla consuetudo dare posset : quia irrationabilis esset.C.ne quis in sua cā.l.una.ǰ.de uer.si.forus.& irrationabilis cōsuetudo non ualet.ǰ.de re iudi.cū causam.nec ēt indistinctè placet Host.quod dixit Inn.cōsuetu. uel statutū ualere quò ad occupationē possessionū.per hoc.n.aperit uia principibus,ciuitatibus,& laicis ꝫ.ecclesias, & ꝑsonas ecclesiasticas. ¶Quid.n.si faciunt statuta,uel habent consue.ꝙ quicunq; cōmittat adulteriū,uel aliud quoduis crimen possessionem delinquentis debeant confiscari. clericus latas possessiones habens, illud crimen cōmittit ; nūquid possessiones illæ confiscabuntur à laicis;utiq; ſ̄m illam glossam, quod sibi non placet,cū sit certū,ꝙ laici personā clerici delinquentis punire non possint. s̄.ti.1.at si, & c.clerici;multominus res,quæ nec puniendæ sunt pro delictis ēt ab his iudicibus, qui personas punire possunt,cū delinquunt,in auten.de man. prin.§.oportet, col.3.Sed nec statuta,uel cōsuetudines laicorū ligant personas ecclesiasticas,uel res ipsarum,ut patet in eo, quod legitur & no. de const.quæ in ecclesiarū,& c.ecclesia, de reb.ecc.non ali.c.fi.nec dēt dari uia figmentis.de diuor.quāto §.pe.nec una uia prohibitum, per aliā concedi.de procur.tuæ.& dicit Host. ꝙ ipse Inno. si hoc ponderasset, id non notasset. & faciunt hæc ad ultimuū membrum quæstionis, quam disputaui de consuetudine Anglicana, quam uide de regu.iu.sine culpa,lib.6.[*Executio*]no.ad† quæstionē, an episcopus exequatur sententiā latam per iudicem laicū contra clericū in cā recōnuentionis, Abb.& uide quod dicā ǰ.de mu.pe.c.1.in gl.reconuentus, ad finem [*Facienda*] ad requisitionem pronunciantis;ad hoc.ǰ. eo.Romana,uer.sed tunc,li.6.Host. ¶[*In† glo.1.ibi, si duo patroni*] si deferente uno ex duobus patronis,libertus iurauit se illius libertū non esse,hoc multū proficit alteri cōtendenti se solum esse patronū [*& ibi, Iubemus*] confessio in uno iudicio liberalis causæ ualet in alio. ¶[*In glo.2. ibi,§.1.*]sententiā datam Romę præsides in prouinciis exequunt [*& ibi, Desertorem*] miles desertor accusatus remittitur. sed si crimen est graue,ubi delinquit,punitur.[*& in fi.*] ibi dicitur, ꝙ remittit ad locum delicti. ¶[*In† 1.gl.ibi,non super ecclesia*] aliter uidetur sentire glo. proxi.& illud tenet [c] Host. l. ꝙ super ecclesia pronunciet. & idē Gos.Pe. & Abb. & Fran.Pro eis facit,quia ēt de beneficio fuit quæsitum.& uer.executio.ǰ.positum non dixit,priuatio,uel pronunciatio.& uide qd̄ dicam de ap.pastoralis,in fi.& hoc eo.ti.l.6.Romana, super uer.decernere,ubi inuenies differentiam,quam inter diffinitiuam. & interlocutoriam no. hic Hosti. [*& in fi.*]secundum Io.¶In si.ult.glo.secundum Io.

ANNOTATIONES.

a ¶Domicilij.adde no. in l.2.C.ubi sena.uel clari. et.d. Ant.in c.fi. in 10.col.infra eo.& hic uide Inno. in c.fi.de eo,quimit.in pos.

b ¶Quiescius. Contrarium uidetur nota.Io.An.post Inno. in cap. ex ore,de priui. ubi dixit principale domicilium clerici esse, ubi habet incolatum in ecclesia, in qua tantum resideret.& idem no.in c.fi.super glo.commune,& idem Arch.in §. cum uerò, præall. & quid de monaco, & Abbate an perdant quandoque priuilegium originis,& domicilium,& habeant solum in monasterij loco domicilium, sentit Inn.ubi supra,quòd solum in monasterio,& idē Lapus in c.fi.de offi.dele.li.6. Quod dicit probari per c.rogationem,de conse.dist.3. ibi operæ, relaxantur,& Bar.aliter loquitur in l.1.ff.ad mu. qui inquantum loquitur de seruo, qui perdit primum domicilium,facit contra Bar. & pro Inn.& quid de præbendatis an ibi quærant domicilium , uide ibi Bar.& Inno. in ca. cum iamdudum , de præben. Et quid de beneficio non in titulū, sed in stipendium dato,an per illud acquiratur domicilium,tenet Ioan.And.quòd non in c.cum nullus,præalle. & quid de baptizato in una ciuitate,alibi nato, an ibi quærat domicilium, disputat Bar. pro & contra allegans.l. 1.ff. de ad munic. & quomodo quis possit esse sine aliquo domicilio,& etiam originis, uide Bar. in l. eius.§.Celsus.ff.ad mu.& an uxor per matrimonium omnino perdat primum domicilium etiam originis,uide glo.in l.origine, C. de mu.& ori.quæ tenet quòd sic: de his latius per Bar.in l. Imperatores.§.item rescripserunt,ff. ad mu.

c ¶Siue.an autem onera personalia imposita personæ propter res huic possint imponi,uide Barto.in l.rescrip. ff.de mu.& hono. & Io.An.in c.1.de immu.ec.li.6. & per ipsum in Spe.de censi.super §.nunc dicendum.& scias,quòd collecta imposita per solidum & libram est onus personale propter rē, non reale, & no. Io. Andr. post. Archi.in præal.c.1. & uide Bar.Bald.& d Bar. de Sali.in l.placet,& auten.item nulla communitas,C.de sac. san.ecc.& in l.de his,de epis.& cle.per Sali.

d ¶Veniente. Ista non uidetur iusta reprehensio, quam facit Hosti. nō tamen uidetur credibile, Inn.intellexisse, ubi in territorio domini Alfonsi delinqueret ille,quia dixisset contra casū huius.c. sed intellexit,quando alibi ipsum offendit, & sic etiam dicit do.Pet. de Anch.in repeti. huius capituli.

e ¶Tenet.Vide Bar.in l.cum unus. §.pe.ff.de bo.au. iudi.poss. & in l.magis.§.illud,ff.de re.eo.& Io. An.in c.pastoralis,de priuil. & in § contrahentes,d.c.Romana,isto ti.li.6. & uide hic plenius per do. Pe.de Ancha.

SVMMARIVM.

1 *Miserabilis persona potest laicum interdicto, unde ui, coram iudice ecclesiastico conuenire.*
Diuisio decretalis,ibid.
2 *Restitutionem petens non habet declarare causam dominij rei ablatæ,& ratio.*
Restituendus etiam prædo est, ibid.
3 *Literæ trahentes non ultra duas dietas quo tempore ualebant.*
4 *Actori in causæ principio faciendum.*
Leuca quot milliaria contineat,& non est ubique æqualis,sed alibi maior, alibi minor, & ubi, ibid.
5 *Coram feudi domino quando agendum.*
Literarum surreptitiarum ex falsò narrata negligentia iudicis secularis exceptionis uis quæ, ibid.
6 *Exceptionis peremptoriæ an & quando contra literas & ante litis contestationem possint opponi.*
7 *Vidua qualis agit coram ecclesiastico contra laicum,uiduæ defendendæ, non subtrahendæ, ibid. earum defensio ecclesiæ reseruata,nu.9.ut etiam diuites agant in foro ecclesiastico,& quando eod.nu.9.*
Fori dicitur hic accumulatio fieri, non subtractio, ibid.
8 *Conueniri quis potest literas habentes clausulam, & quosdam alios diœces. Bononien. si habeat casamentum in diœcesi, ubi interdum moretur, ibid.*
Conueniri quis potest,ubi rem habet litigiosam,ibid.& ubi alibi, num.14.
9 *De restitutione feudi agitur coram domino, & cur hæc uidua non agit, qui alij de ea possint coram ecclesiastico agere, de spoliatione,num.10.*
10 *Vidua quare non conuenit coram domino feudi, & clericus conuenitur coram eo de re feudali, & 5.nu.9.*
Vidua, ecclesia, & miserabilis persona de spoliatione rei feudalis etiam possunt agere in ecclesiastico foro, eo. nu.
Sacrilegium committitur etiam in re non sacra, & quando, eod. nu.uer.uel dic quòd licet.
Ecclesia,& papa habuerunt à Deo iurisdictionem, eod. num. uer. certum est enim.
Clerici, & ecclesiæ subsunt foro tantum ecclesiæ, nisi in rebus temporalibus,& olim uiolenter non iure iudicabantur à laicis tempore primitiuæ ecclesiæ resistere non ualentis, ibid. & postea à quibusdam tyrannis, ibid.
Imperatores, & laici olim interuenerunt etiam in electionibus Romanorum pontificum, id factum ex impotentia tunc ecclesiæ, sed postea correctum, eod.nu.in fine.

11 *Literarum secundarum auctoritate quod procedatur, hic est unus casus.*
Cap. ex tenore, supra eod. & huius cap. diuersi sunt casus, & qualiter, ibid.
12 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 13.*
Mandatum & ratihabitio comparatur facto.
Vidua retinet domicilium, & dignitatem mariti, donec alteri nupserit. §. 2.
14 *Additio glossarum.*
Dotalitium lucratur mulier duobus modis, ibid.
Domicilium ubi quis dicitur habere, ibid. uer. Dicit Inno.
Legis 2. C. ubi senato. uel clari. intellectus, ibid.
15 *Dietarum computatio fit in ordinario, & etiam delegato, & à quo loco.*
Interdictum, unde ui, est personale, & in rem scriptum, ibid.
16 *Feudi dominorum, & laicorum aliorum difficilius absorbetur.*
Literas impetrare irrequisito ordinario quis potest à superiore, eo. nu. uer. dixit etiam.
17 *Ab initio quod non ualet, ex post facto conualescit, exemplum in negligentia iudicis post impetrationem literarum orta.*
18 *Rescriptum etiam ad possessorium, si exprimatur causa etiam proprietatis, qua non expressa non darentur literæ etiam ad possessorium, & surreptitiũ, & non ualet, nisi iustificetur saltem summatim causa, uel deducatur in dubium: secus dicitur, si non exprimatur, idem si falsum exprimatur, & quid, ibid.*
Proprietatis quæstio referri non potest ante restitutionẽ rei ablatæ, nisi in casu, & quo, ibid.
Expressio causæ dominij rei nocet in rescriptis, & quo casu, ibid. & idem, si falsi, ibid.
13 *Per peremptoriam non fit litis contestatio.*

C A P V T. XV.

1 2 EX parte. [a]Casus. Miserabilis† persona potest laicum interdicto, unde ui, coram iudice ecclesiastico conuenire. & pars huius de fide instru. ex parte. & sunt duæ partes. In prima partis conquestio ponitur. In secunda iudicum instructio. 2. ibi, mandauimus. Prima subdiuiditur. Primo. n. ponit causæ cõnuisionem, & rei uocationẽ. secunda ibi, dictus, rei exceptionem, & actoris replicationẽ ad illam. tertia ibi, idem quoque, aliam rei exceptionẽ, ad illam actoris replicationem[*Dotalitij*]non †habuit necesse hæc adiicere, cum ẽt prædo sit restituendus, infra de resti. spo. in literis, Inno. uendicans ẽt ex tali cã non habet declarare ex quo dotalitio, uide in Spe. de libel. con. §. iusta, uer. quid si spoliatus agebat interdicto, unde ui. Inno.[*Traxisset*]Turonis[*Proposuit*] declinando forum, Hostien. [*Non †ualebant*]imò ualebant ẽm ista tempora, si per eas non traheretur ultra duas dietas, de excep. olim, [*Principale*]quasi fateretur aliud se habere[*A turonis*] quo trahebatur, & sic grauabatur ꝯ concilium, nonnulli, de rescrip.[*Fuit*]ad tollendam exceptionem[*Reginæ*] ista† agebat. unde in causæ principio fuit fauendũ. ff. de iudi. si quis. Vin.[*Leucas*]leuca ẽm Phi. est spacium continens duo milliaria ẽm Host. istæ 12. leucæ cõtinebant 20. milliaria, & sic erat una dieta, ff. si quis cautio. l. 1. ff. de uer. sig. l. 3. & sic tres faciunt 5. Et dicit Fran. ꝙ leucæ sunt magnæ in Francia: maiores in Burgundia; maximæ in Alemania[*Adiecit*]quidã dicunt, triplicando. Tu dic iterum excipiendo[*Negligens*] ualida† uidebat hæc exceptio, cũ ab impetrando repellat, in authen. de man. prin. §. sit ibi, coll. 3. in authen. ut dif. iudi. §. 2. col. 9. & ab agendo, supra eo. licet, & c. ex tenore, & supra de off. deleg. significantibus, maximè quo ad feudum laicorum, quorũ uis difficilius tollitur, infra de iure patro. cum dilectus. sed hæc exceptio posset habere locũ, si uterque litigantium confiteretur hoc castrum, de quo agiᵗ esse feudale; quod dic, ut no. supra de iudi. cæterum, & supra eo. uerũ sed regina id non confitebatur, sed dicebat illud esse suum: uel id, cũ agitur de proprietate, hic de uiolentia. ut dicit glo.[b][*Assignatum*]no. ar. ꝙ† si peremptoriæ exceptiones contra literas opponantur, non est excipiens audiendus; sunt usque post litem contes. differendæ. arg. ff. ad exhi. l. 2. §. idem. aliqui tamen ꝯdicunt, & distinguunt inter huiusmodi except. quæ opponunᵗ in possessorio, & illas, quæ opponuntur ꝯ literas. In primo casu, quando opponuntur in possessorio, non admittuntur, sed in petitorio differunᵗ; hoc ideo, quia si ẽt probarenᵗ in possessorio, nihilominus tamen fieret restitutio, ut patet de or. cogni. c. fi. In secũdo uero casu, s. quando contra literas opponuntur, bene est excipiens admittendus: quia si probetur talis peremptoria exceptio expressa, uel tacita, qua suppressa, uel expressa, non fuissent datæ literæ, iurisdictio encruetur, de rescrip. super literis. Si bene inspicis hic, ista distinctio reprobatur, nõ enim hic opponebatur exceptio dotalitij contra interdictum, unde ui, sed contra literas tantum, & tamen differtur in petitorio, ut j. §. fi. Inno. Host. remittit ad decre. exceptionis, de lit. cont.[c] li. 6. arguebat etiam Gof. ꝙ si peremptoria exceptio proponatur non in uim peremptoriæ, sed dilatoriæ, ut iurisdictio impediatur, nil agiᵗ, nec. n. fit litis contestatio quia ad hoc non proponitur, nec processus impediᵗ: quia ad hoc ex sui natura non datur. instruebat ergo iudicem, ut non admitteret eam in uim dilatoriæ ut ineptam, nec intercipiat proponentem, quasi per id sit facta lit. contest. sed hoc dic ut de lit. contesta. c. 1.[d] & 2. lib. 6. [*Feudi*]de hoc supra ti. prox. cœterum. Inno. [*responsum*]minus bene, secuundm quod no. de offi. de le. significantibus. uel dic ꝙ bona fuit ista responsio, Inno. & dic responsum replicando ad tollendam exceptionem, Host.[*Vidua*]desolata† & oppressa, qualis erat ista secundum Goff. & Hostien. nec fit hic ẽm eos subtractio fori, sed accumulatio; & sic soluitur, quod obijcitur, quare ista non prius agit coram iudice rei, cum etiam clericus ageret coram eo. supra c. si clericus. Item ꝙ licet uiduæ sint defendendæ, nõ tamẽ subtrahendę[e][*Conuenire*]uerum dicit, nisi ipse spoliator esset de dominio feudatarij, & tunc illuc traheretur, supra ti. 1. ex transmissa, & c. nouit, nisi contra uiduam ageretur in fraudẽ. supra de ali. mu. iu. causa. ex parte, Vin.[*Et infra*]hic concludebat regina conquerẽdo de iudicibus, qui propter istas exceptiones non procedebant in causa[*Interdum*]sub.† maxime hæc enim probatio non est necessaria, sed appositum est quia fuerat allegatum. Item nec sufficiens esset per se, si quæstio fuisset omninò personalis, & ideo cautè posuit copulam, &, secundum Hostien. Pet. tamen & Abb. arguebant, quòd si impetratur litera contra Titium, & quosdam alios diœce. Bonon. quòd is de ciuitate, qui casamentum habet in diœce. ubi interdum moretur, puta in messibus, uel uindemia, possit conueniri: sed istud argumentum non colligiᵗ secundum literam. j. & in eadem &c.[*Commorari*]non transire, ut no. de rescri. dilectus, ẽm Inno.[f][*In eadem diœce.*] Andegauensi [*Litigiosam rem*] hæc probatio sufficiens est, & necessaria, supra eo. iane. & supra de rescript. dilectus, secundum Host.[*Exceptionibus*] licet hic innui † uidebatur, quòd de resti. feudi facienda per interdictum, unde ui, etiam inter alios homines nedũ à uidua possit agi coram ordinario omisso domino; Et tamen nõ est uerũ: imò tantùm corã domino ad restitutionem rei agendum est, ut not. supra ti. 1. cęterum. Sed hoc ideo dicit, quia defensio uiduarũ de speciali gr̃a, & fauore uiduarũ à Deo est ecclesiæ reseruata cõtra spoliatores, & in ipsorum odium, ẽt si sint diuites uiduæ:[g] & ideo per ius cõe feudorũ non reuocaᵗ, ut no. de rescrip.

de rescrip.c.1.& maximè priuile.dci.87.di.c.1.& 2.Sed
10 † obiicies,nône clerici,qui de gratia reseruantur foro ecclesiæ,possunt conueniri corã domino feudi,ut supra de iudi.cæterum, & supra eo.c.uerum.respõdeo, iurisdictio clericorũ ecclesiæ nõ reseruat,quando de possessionibus agit de priuilegio speciali, Sed de iure cõi quod ab imperatoribus cõditũ est,& ideo per ius cõe ab imperatoribus factum super rebus,uel feudis suis reuocatur. uel ideo ualet cõtra clericos,qa ab ecclesia est receptum ius illud.uel dic,ꝙ licet alias inter priuatos ad solum dominum pertineat hæc cognitio etiam si agatur de spoliatione: tamen,si uidua,ecclesia,uel alia miserabilis persona de ea spoliatione agat bene cognoscet ecclesia,& hoc ea ratione,quia est crimen sacrilegii, cuius cognitio pertinet ad ecclesiam. 87.di.c.1. & 2.16.q. 1.in canonibus.nec est necesse, ꝙ in hoc casu requiratur dominus super iurisc.ei reddenda,sicut dicitur supra c.ex tenore: quia ibi loquit,ubi agebatur de proprietate,vel cum exercitium actionis pertinebat primo ad dominum . secundò ad ecclesiã.
h. Sed hæc cognitio sacrilegii[h] primò pertinet ad ecclesiam,Inno.sed Host.non placet, ꝙ iurisdictio clericorũ dicatur ecclesiæ ab imperatoribus reseruata. Certũ est.n.ꝙ papa,& ecclesia non habuit iurisdictionem ab hoĩe , sed à Deo. de hoc supra ti.1.nouit,uer.cum .n.forus aũt clericorum,& ecclesiarũ est ecclesiæ,cui soli subditi sunt,nec alii personaliter subijci possunt, quantuncumque uoluntarij. Quod aũt ratione remporalium rerũ subsint secularibus potestatibus,dominus uoluit, & beatus Pe.& ecclesia approbauit;quod dic,ut no.supra de maior.& obe.solitæ: & uide quod dixi,eo.ti.si quis uenerit. non ob. ꝙ clerici olim iudicabant per laicos , ẽt quando personaliter agebatur. Id.n. non fiebat de iure,uel iusticia,sed de facto.& iniuriosa uiolentia tpe primitiuæ ecclesię, quo & sancti martyrizabant,& opprimebant;nec poterat ecclesia resistere; hæc ẽt hodie à multis tyrannis principibus ecclesiæ,& psonæ ecclesiasticæ patiunt.sed reprehendunt, & ab ecclesia puniunt, ut patet. s̄. c.1.& de immu.ecc.nõ minus,& c.aduersus.Sic & tolerabat olim ecclesia ex causa,ꝙ imperatores, & laici electionibus ẽt Romanorũ ponti.se ingerebant.Sed quando ecclesia potuit,hoc correxit,63.di.§.principibus,& §.uerũ de elect. sacrosancta , de iure pat. nobis.& adde quod no.supra eo.licet,super uer. imperio.& sic dixit corrigendũ & intelligendũ,quod no.in summa,e.ti. §.quibus ex causis, sub. §.liquet, & uer.ego dico [*Priorum*] quæ emanauerũt, Abb.Inno. [*Procedatis*] auctoritate
11 † istarum secũdarum literarũ , supra c.ex tenore,Gof. sed multũ diuersi sunt casus ſm Hosti.quia ibi primæ erant in pendenti, cum petitorio ageretur: hic secus.
12 ¶ Vl.gl.no.ex † tex.literas impetratas ꝯ laicũ &c.signat contraria,soluit.secundò no.ꝙ cã uiduarum &c.& remittit.tertiò declarat, quare nõ fuit recipiẽda ultima exceptio. [Vltimo obiicit ad denominationẽ istius re-
13 ginæ. ¶ *In † glo.2.ibi,cum à te*]uide de resti.spolia.olim 2. in ultima glo.[*& ibi,si procur.*]si procur.uel familia armis deiecerit,dominus sic deiecisse uidetur, si mandauit,uel ratũ habuit.¶ [*In glo.3.ibi §.senatores*]quid dicit §. iste,& l.sequens,uide de parochiis. c.ult.in 1. glo. ¶ [*In glo.ult.ibi,§.Vidua*] uidua retinet domicilium,& digni-
14 tatem mariti,donec alteri nupserit.¶ [*In † 1.glo.ibi, propter nuptias*] & tunc intelligas,ꝙ pacto,uel consue.fuerat illud lucrata.j̄. de do.inter ui.& uxo.c.ulti.¶ [*In glo. potest enim ibi.senatores*]&.j̄.de sepul.c.2.2.respon.li.6. Dicit Inno.idem, si haberet ibi magnam partem bonorũ suorum , uel larem.i.familiã : uel si nihil habet, ibi tamen assidue conuersatur. C. ubi.sena. uel cla.l. 2.in hac.l.cõiter in ultimo membro non est disiuncta,sed coniuncta,ut ponit glo. 2.in decreta.dilectus.2.de rescri.[*& in fi.*] Idem Vin. & idem no.de po.c.ulti. in 1. glo.& ibi dabo remis.¶ [*In gl. f. Andegauen. ibi , ordinario*]
15 & etiam in † delegato fiet computatio dictarum, Ab. [*Illo loco*]quia licet agatur interdicto,quod est personale,tamen quia in rem scriptum est, à loco,ubi sita est res,fiet computatio,de hoc supra de rescrip. dilectus. 2. Inno.uide quod no.de rescrip.statutum,lib.6.in gl.
16 olim dicebamus. ¶ [*In glo.ult.ibi,feudi*]in † dominis feudorũ maximè hoc procedit,& quia ipsi ut plurimum existunt laici, difficilius ipsorum ius absorbetur infra de iure pa.cum dilectus,ſm Gof.Dixit etiam,quòd licet iure auten. non uideatur licere impetrare literas, irrequisito ordinario,in auten.de man.prin.§,sit tibi, colla.3.& ut diffe.iu.§.2.tamen id non seruatur,nec tenet de iure canonico.2.q.6.ad Romanam[*& ibi,negli-*
17 *gentia † iudicis*]ẽt ex post facto: puta quia incępit cognoscere secularis, & postea tepescit , ſm Vinc.& facit,qđ no.supra eo.licet,in 1.glo.[*& ibi,assignatum*] quod dixe-
18 rat † regina solùm ad instructionem iudicis. concludebat.n.de uiolentia. Sed si actor exprimeret talem causam etiam proprietatis,qua nõn expressa non darentur literæ etiam ad possessorium nam tunc uitiabitur rescriptum,ut si posidens de facto duas dignitates eiiciatur ab altera. & quia non auditur uolens impetrare, quia non habebat dispensationem , uel commendationem, exprimit se priuilegium habuisse super illis, & altera spoliatum; non credo, ꝙ ualeat,licet quæstio priuilegii , respiciat petitorium , infra de præben. de multa,nisi saltem summatim iustificet sibi titulum ita , ꝙ saltem deducatur in dubium : sed si nulla causa fuisset in rescripto expressa,non posset ante restitutio-
k nem sibi referri[k] quæstio. Idem etiam dicerem in falso manifestim expresso, ut si falsò dicat se clericũ,uel cystercien. ut facilius impetret literas, Vin. [*& ibi,pe-*
19 *remptoria*]non † tamen per eam fit lit.contest. infra de lit.conte.c.2.li.6.de hoc no. hic Gof.[*& ibi, in prin.*] ibi non simpliciter regina, sed quondam regina uocabatur.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ex parte. Ibi,quondam,nota de dictione,quondam , quæ sui natura est apta nata pro præsenti excludere qualitatem , cui adiungitur: ad hoc facit,quod no.in c. cum contra , infra de pig. & uide ibi Ioan. And.de instrumento, in quo reperitur scriptum, Talis quondam talis filius,& eius pater est mortuus , an instrumentum ualeat,Archi.

b ¶ Dicit glo. Et quæstio super possessione iuris patrona. non est spiritualis,ut no.Ioan.And.post Inn.supra de indi.c.fi.in glo.seculares,& idem hic no.glo.fi.& in c.cæterum, de indi.

c Lit.contest.Ibi uide glo.& Ioan.And.& in c.constitutus , & c. super literis, de rescrip. & in c.ad audientiam,eo.tit.super glo. fin. & in.q.fin.in regula,exceptionem.de re.iur.lib.6.& Bar.Bal.& Salij.in l.præscriptionem,C.si contra ius, uel uti. publi.

d Lit.contest.c.1.Et uide Barto.in l.nam & postea, ff.de iureiur. & in l.eleganter.§.1.ff.de condi.inde. ubi facit differentiam in hoc in causa ciuili à criminali. Et uide plenius Bald.in l. postquam litel,C.de pactis .

e Subtrahendæ. Oppressio ergo hoc facit:uide Ioan.And.in c.significantibus,de off.deleg.ubi ponit opi.aliquorum dicẽtium, quòd per has personas miserabiles à iudice seculari potest appellari ad ecclesiasticum,quod an sit uerum,no.ibi uide Ioan. And.

f ¶ Rescriptis. Et in l.assumptio, ff.ad muni. & ibi Bar. & aduerte , quòd Papa hic copulatiuè , non alternatiuè dixit commorari, & subdit,Et in eadem litigiosam &c.ex quo dixit dominus. Fran.de Zaba.quòd non probat ille text. Quod à ditione,ubi sua est res , debeat fieri computatio. & sic non obstat glo. olim dicebamus , in c.statutum,infra alle.ad c.dilectos,el.s.hic alle.dicit,quòd nec ibi hoc determinat papa , sed solum mandat super appellatione procedi.

g ¶ Reuocatur.Hæc ergo.q.contraria primæ, quæ ponit alium priuilegium,non reuocat primam,uide Ioan. And.supra de indi.nouit,super glo. dic quòd hoc fuit. & uide Bar.in l.omnes populi , ff.de iusti.& iu.in primo membro, in 4.q.contra uidetur notare glo.in proœmio cle.super uer. decætero,& ibi per Moder.

h ¶Sacrilegii. No. quod ſacrilegium committitur nedum in offenſione rei ſacræ, ſed etiam miſerbilis perſonæ contra ipſius uei bi propriam ſignificationem: uide Ioa. And. de ſen. excom. cum pro cauſa, in glo. etiam in peconia. uide etiam glo. & docto. maxi. Bal. C. de for. l. non ductus.

i ¶Dicebamus. Ibi gl. dixit fieri computationem à loco domicilij, & hanc decret. corrigi, contrarium tenet Zen. Ioan. de ligna. & Ioan. de Faotu. & plerique moderni per c. cum expediat, de elec. lib. 6. & ibi. Lau. in cle. 1. de reſcrip. pro iſta opi. facit quod not. Iono. & Hoſtien. & Ioan. And. in c. dilecti, infra eo. in glo. non reprimit, & ibi uide regulam, quam dat Hoſtien.

k ¶Referri. Si intelligis contra reſcriptum, poteſt hoc procedere. ſed ſi ad intentionem, uidetur notari contrarium in c. conſtitutus de ſi. presby. & ob. c. ſi. de reſtitu. ſpo. li. 6. & uide glo. ſi. in cle. 1. de cauſa poſ. & proprie. & uide Io. An. in ſpe. eo. tit. in rub.

S V M M A R I V M.

1 *Laici uſurpantes iura eccleſiarum uelut ſacrilegi per iudicem eccleſiæ compeſcuntur.*

2 *Imperium merum, & mixtum comprehenduntur ſub iuriſdictione, & quid hæc contineant, ab alijs tractatum, & quibus.*

Carcerem priuatum habere poteſt epiſcopus, & quando, ibid. uer. poterat ergo.

Pleno iure poſſidere caſtrum, quid ſibi uelit, eod. nu.

3 *Interdictum, uti poſſidetis, ex quo hic uidebatur intẽtare, & nu. 4. uiolentia non committitur tantum per ſpoliationem, ut hic non committebatur. ibid.*

4 *Actio, quam quis intentat, ex libelli cognoſcitur uerbis.*

De ſacrilegio eccleſia cognoſcit, ibid. de ſacrilegio multiplici ubi tractetur, nu. 5.

Probare quis debet cauſam petitionis ſuæ: aliàs ſuccumbit, ut hic de uiolatione dicitur, eod. nu.

Collatio facta eccleſiæ rerum infertur ad uitam, relictum uerò ad mortem. ibid.

Acquiritur eccleſiis rationibus, multis, & quibus, ibid. ad dictionem, collata, & ſeq.

5 *Sacrilegi alibi dicuntur homicidæ. & an ſint ipſo iure excommunicati, ibid. & nu. 9.*

6 *Abſolutionem hic ſatisfactio præcedit.*

7 *Epilogus, & addiſio gloſſarum. & nu. 8.*

In quaſi poſſeſſionibus competunt interdicta utilia & quæ, & actio ex canone reintegranda, §. 1.

9 *Eccleſiarum uiolatores, incendiarii, & ſacrilegi quando ipſo iure ſunt excommunicati, & quando per ſententiam excommunicandi.*

C A P V T   XVII.

1 CONQUESTUS. Caſus. Laici uſurpãtes iura eccleſiarum, uelut ſacrilegi per iudicem ec. compeſcuntur. Et primò ponitur querela epiſcopi, ſecundo iudicis datio, quam primò iuſtificat [Quæ] tem-
2 poralis iuriſdictio [Plenius iure] & ſic habebat ibi † merum & mixtum imperiũ, & iuriſdictionem, quæ omnia comprehenduntur. ſub iuriſdi. inquantum eſt genus. & quid hæc contineant, tractauit hic Vin. quæ ponit Guil. in Spec. de iuriſ. om. iud. uer. & no. & uer. ſeq.
a & dicit lex. ff. de iuriſ.[a] om. iu. l. 3. poterat ergo iſte quaſi magiſtratus habere priuatum carcerem, quod alias non liceret, infra de apoſta. à nobis, & C. de priuatis carcer. l. 1. Vin. Franc. exponit; pleno iure: quia ſcilicet habebat cognoſcere, iudicare, & exequi [Ac eſſe] per
3 hoc † uidebatur intentare, uti poſſ. ff. uti poſ. l. 1. §. interdum autem, Hoſt. [Per uiolentiam] non intelligas, quòd eccleſiam ſpoliarent. tunc enim male diceret, ꝙ in poſſeſſione eſſet eccleſia ſpoliata; ſed per uiolentiam ipſam inquietabant, & damna dabant, & clericos, & laicos forſan capiebant; quia coram communi non reſpondebant, & alias multipliciter iniuriabantur, ut
4 ex ſi. colligitur. & ſm eum † intentabatur hic, uti poſſidetis ex quo in libello fit mentio de uiolentia, & per
b conſequens de ſacrilegio[b]; & ideo debet eam coram eccleſia agitari. ſed ſententia non dabitur pro epiſcopo, niſi uiolentiam probet. debet enim probare cauſam, ex qua petit, aliàs ſuccumbet. ff. de excep. rei iud. ſi mater. §. eandem, Inno. [Collata] in uita [Eccleſiis] uel aliis piis locis, infra de teſta. officii, & c. requiſiſti. §. ſecus. Hoſtien. [Relicta] in morte. nam uerbum relinquẽdi ad uiul tabulas non pertinet. ff. de tab. exhiben. l. 1. ad finem, Phi. [Alijs] puta emptione, permutatur. & uſucapione, inſti. de rerum diui. §. per traditionem, C. de pac. l. traditionibus, Hoſt. [Vſibus] ſic infra de reli. do. ad hoc, de re. permu. iniuſtum, de conſe. di. 1. ligna, & c. ueſtimenta. 10. q. 1. quia ſacerdotes, & c. ſanctorũ,
c & c. hanc conſuetudinem,[c] Hoſt. [Sacrilegi] alibi dicun
5 tur † homicidæ 12. q. 2. c. 1. Phi. & de multiplici ſacrilegio dicam infra de ſen. excom. cum pro cauſa, & ibi
d remiſsio[d] [Cenſuram] no. ſacrilegos non eſſe ipſo iure excommunicatos: de hoc ſuper gl. [Satisfacere] præcedit
6 † enim in hoc caſu ſatisfactio abſolutionem, de uerb. ſig. ex parte, Gof. [Præteritis] ſi. ſupra de pac. plerique,
7 & ſupra de tranſactio. ueniens, Hoſt. ¶ † Secunda glo. docet, quare dicatur in corporibus quaſi poſſeſſio.
8 ¶ † [In 1. glo. ibi, ſpiritualem] melius dicas, ut dixi in textu. per hoc ꝙ dicit, temporalem iuriſdictionem [& in ſi.] ſic infra de priuile. cum & plantare. §. in eccleſiis. & c. quoniã, & 16 q. 2. c. 1. Goff. ¶ [In glo. 2. ibi, quaſi poſſidetur.] & ideo interdictũ, unde ui, uel uti poſſidetis, non cõpetit in eis, ſed quaſi, unde ui, uel quaſi uti poſſidetis ff. de ſeruitu. l. quotiens, & ff. ſi ſeruitus uendicetur. l. 3.
e §. pomp.[e] uel competit actio ex canone 3. q. 1. reinte-
9 granda, Gof. ¶ [In glo. ult. ibi, ipſo iure] ſaluo † eo, quod habetur infra de immu. ecc. non minus, contra. 11. q. 3. canonica, de ſen. excom. cum pro cauſa. & hic adde, quod ibi dixi poſt Inn. & c. conqueſti, & 17. q. 4. omnes, ubi de hoc. So. uiolatores eccleſiarum ipſo iure ſunt excommunicati, ut in cõtrariis. aliàs non, ut hic, & 17. q. 4. quiſquis, Phi. Gof. dixit incendiarios, & uiolatores eccleſiarum excommunicatos: alios non. Pe. & Abb. hic diſtinguunt. aut ſacrilegium committitur in perſonam eccleſiaſticam; & tunc ſacrilegus ipſo iure excommunicatus eſt, per c. ſi quis ſuadente: aut in rem eccleſiæ; & tunc excõmunicandus eſt, ut hic: aut in ipſam eccleſiam; & tunc ſubdiſtinguitur. aut cum incendio, uel effractione, & tunc excommunicatus eſt. & ponit Pe. exemplum in eo, qui fregit fores eccleſiæ, uel in ipſa eccleſia aliquam opprimit infra de ſen. excom. conqueſti, & c. cum pro cauſa. aut ſine his, ut quia librum, uel calicẽ incautè dimiſſum de eccleſia abſtulit; tunc non eſt excommunicatus, de fur. c. ſi. ibi enim de abſolutione nil mandatur.

A N N O T A T I O N E S:

a Iuriſdic. Ibi uide Bar. & in l. 2. & an quod ſequitur de carcere, ſit meri imperij, ibi per ipſum, & Ioan. And. in c. qualiter, el. 2. de accu. & iſta uera: tamen faciunt ad q. an ſi imperator donat alicui ſimpliciter, aliàs cum omni iuriſdi. unam ciuitatem, an ueniant, merum & mixtum imperium cum iuriſdi. de qua uide Ioan. And in ſpe. præal. & per do. Bar. de Sali. in prima conſt. C.

b ¶Sacrilegio. Sacrilegium ergo fit nedum expoliatione, ſed & turbatione.

c Conſuetudinem. Vide bonum tex. in cle. quia contingit. de reli. do. & ibi glo. & Moder. & Ber. in l. legatum, ff. de uſufru. le. & in l. pater. §. tuſculanus, ff. de lega. 3.

d ¶Remiſſio. Et quomodo in diffiniendo ſacrilegia differunt leges à canonibus, uide glo. & doc. in l. 3. C. de fur.

e ¶Pomponius. Vide Barto. in l. 3. §. unde ui. ff. de ui & ui ar. & in l. ſequitur. §. ſi unum, ff. de uſur.

S V M M A R I V M.

Priuilegiatus, ut non teneatur reſpondere niſi in certo loco, ſi aliò loco uel reſpondere, uel ſoluere promittit, ibi poteſt conueniri.

Diuiſio

Diuisio decretalis, ibid.

2 *Nominis expressio non impedit, quominus rescriptum respiciat successorem, & quare, & nu. 15.*

3 *Procurator datus per prælatum nomine suæ ecclesiæ, mortuo prælato, etiam re integra an potest prosequi causam, & in quibus alijs procuratoribus idem sit dicendum.*

Mandatum procuratoris, & iurisdictionis, an sit similia, ibid.

4 *Priuilegium concessum laicis etiam competit clericis, & causa cessante & ipsum cessat, nu. 5. & illi renunciatur, num. 8. & 9. 10. uide ibi potest is tollere, qui dedit. nu. 12.*

Reales causæ agendæ sunt in loco rei, ibid. in fine.

5 *Inimicitiæ exceptionem tuetur ius commune.*

6 *In iudicem non suum potest quis tacitè consentire, & qua ratione.*

Ordinario posset quis conueniri, sic & coram delegato Papæ, & ratio, nu. 9. ubi uide. ac nu. 10. & 17.

Papa iudex est ordinarius omnium, & per delegatum cognoscit, ibid. & nu. 9.

7 *Intentio quæ huius constitutionis.*

Conueniri ne quis ualeat ubi soluere, uel respondere promisit, & quibus casibus, ibid. & coram quo, ibidem. & num. 8. & 9.

In quocunque loco, coram quo.

8 *Fori priuilegio, sicut, & foro renunciatur, & ad quos casus extendat hoc priuilegium, nu. 9.*

9 *Delegatus Papæ, sicut ordinarius, procedere poterit, non aliter, nisi in casu, & hoc in casu huius capituli, in fine.*

10 *Vel, pro, &,*

Soluere uel respondere ubi quis promisit, ibi uidetur contraxisse, uel non declinare forum respectiue, ibid. & si ibi non inueniatur, quid iuris. nu. 17.

11 *Successorem obligat pactum prædecessoris factum nomine ecclesiæ. tenetur successor sicut filius, & hæres. nu. 15.*

Expensæ, & damna sunt diuersa, ibid.

12 *Literarum secundarum uirtute quando procedatur, & hic est casus, in fine.*

Mora pro dilatione, ibid.

13 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 15.*

Expensæ debent esse moderatæ, non superfluæ. §. 1.

Eæ & damna quomodo probentur, ibid. & nu. 18.

15 *Additio glossarum, & nu. sequen.*

Dilatoria non proponitur post litis contestationem, ibid.

Cap. quoniam Abbas, de offi. delegati intellectus, ibid.

16 *Priuilegio cui possit quis renunciare, cũ plura sint genera, & quæ.*

17 *Iudicem qui alium, quam quem eligit, adit, cadit à causa.*

Expensæ factæ in litem & ante litem quo iure petantur, & qualiter probentur.

Interesse probabitur etiam per iuramentum, & quid, ibid. in fine.

Actio, quod certo loco, est arbitraria, ibid.

CAPVT XVIII.

1 Dilecti. Casus. Priuilegiatus, † ut non teneatur respondere nisi certo loco, si alio loco respõdere, uel soluere promittit, ibi poterit conueniri. Et prima pars ponit querelam actorum, quæ continet causæ commissionem. & rei exceptionem. secunda ponit mandatum factum reo cum comminatione, & prouisione, si non pareat [*Abbati*] idest ad Abbatem, Host. contra. R. Expressio † ergo nominis non impedit, quominus rescriptum respiciat successorem uniuersalem: quia contra ipsum nomine ecclesiæ fuerat impetratum, ut dicit glo. argu. ff. de annuis le. l. annua: secus de singulari successore. & per hoc arguet † ad quæstionem de procur. dato per prælatum nomine suæ ecclesiæ, ꝙ mortuo prælato etiam re integra, idest antequam procurator incipiat uti procuratorio, & antequam ad sui instantiam citatio sit emissa, procurator prosequi posit causam. constat enim uerum procuratorem esse illum & constitutum ab eo, qui constituere potuit etiam sine causa secundum ea, quæ not. de rescrip. edoceri. quare ergo prohibentur agere causam sibi commissam. quasi d. Innoc. non occurrit ratio: ergo non prohibebitur, argu. C. de libe. præteritis. l. 1. & supra de procura. petitio. alij tamen dicunt, ꝙ si cœpisset agere, tunc eam posset prosequi: sed secus, est si non cœpisset agere: quia sic est iurisd. si. §. de off. leg c. fi. nam & in his similia sunt mandata iurisdi- a ctionis, & procuratoris. ff. de iurisdi. om. iudi. & quia[a] sed secundum primam opi. responderi potest, quòd non est simile mandatum iurisdictionis, & procuratoris in hoc casu. & est diuersitatis ratio: quia iurisdictio tantum delegatur à iudice delegante; & ideo finito delegantis officio finitur officium delegati, nisi per citationem ad minus suam perpetuasset iurisdictionem, supra de offi. delega. gratum. Sed procurator non constituitur nomine constituentis, sed nomine ecclesiæ. & ideo, quia ecclesia non desinit mortuo prælato, quia nunquam moritur. 12. q. 2. liberti, ergo nec procurator. Idem quod dicimus in procuratoribus constitutis à prælatis, dicendum est in pro- b curat. constitutis à rectoribus ciuitatis[b] siue sint annales, siue perpetui. In procur. autem constitutis ad negocia posset satis dici, quòd quamuis generaliter constituti sunt, tamen post mortem constituentis non deberent incipere noua negocia, arg. ff. de nego. ge. nam & Seruius. §. si ui no, Innoc. & pro diuersitate prædicta facit infra de procu. c. 3. lib. 6. Host. dicit, ꝙ procurator à prælato constitutus, quamuis etiam litem contestatus sit prælato uiuente, tamen eo mortuo causam non aget, donec ecclesię de prælato sit prouisum. Ratio secundum eum, quia sede uacante nil dicitur innouari, infra ne sede uacante. c. 1. & ult. quæ loquitur lit. conte. cum tractet de receptione testium. Et dicit Host. se mirari, quomodo de hoc fuerit dubitatum. nec ualet, si dicas, quòd in prædictis capitulis loquitur de prælato conuento, non agente. nam si uacante sede non licet defendere, quod est fauorabilius, multominus nec agere, argu. ff. de procur. seruum quoque. §. publicè, & l. omnium, & l. Pomp. in fi. C. de procur. alienam. Guil. hic remittit in specu. de procura. §. 2. uer. sed nunquid procura. & uide de synd. §. 1. uer. quid si aliqua. Arch. in decret. si duo, de procur. lib. 6. dicit opi. Hostien. ueram, quando causa respicit solum prælatum. Si uerò spectat ad prælatũ, & c. uel solum capitulum, sit uera, opi. Inno. hodie per c constitutionem[c] cle. de procur. procuratorem, reprobata opi. Inno. approbatur opi. Hosti. in hoc, ꝙ procur. non procedit. sed si ipse intendebat, quòd substituto prælato procur. ex primo mandato procederet, reprobatur hic, ut ibi no. in glo. Dicebat Hosti. [*Fecisti*] 4 in modum exceptionis [*Anglicis*] no. priuilegium. † cõ d cessum Anglicis etiam clericis competere.[d] Et dicit Abb. hoc facere ad quæstionem montis Pessul. ubi laicis fuerat priuilegium concessum duraturum per triennium, ne traherentur extra diœce. super rebus in episcopatu Magalon. sitis, ꝙ. s. illud etiam clericis competat. simile quod dicam de offic. de. ca. fi. lib. 6 super uer. districtu [*Pecuniarys*] quasi d. secus in realibus, quæ agendæ sunt in loco, in quo sitæ sunt res, de hoc supra eo. sanè, Host. [*Citra mare*] Host. qui dicit se uidisse priuilegium, dicit, quòd in priuilegio reddebatur 5 † causa inimicitiarum; & hodie cum cesset causa pace inter reges plenè reformata, cessabat priuilegium. 63. di: §. uerum. Si tamen aliquis haberet speciales inimicitias, adhuc beneficio iuris communis, & si non priuilegii poterit se tueri, de app. ex parte, ut lit. non contc. accedens [*Prodesset*] uidetur litera male dicere; quia 6 & si expresse † uoluisset in alium iudicem non suum consentire, non posset, infra c. prox. So. hic non cõsentit in alium iudicem nõ suum: quia papa iudex ordinarius est oĩum, qui hoc per delegatum cognoscit, Ioan. And. super 2. Decret.

arg.9.q.3.cuncta,& c.per principalem,imò plus dico:
quia etiam in alium iudicem consentire potest tacitè,ut hic, scilicet contrahēdo in alterius territo.ꝑmittendo alibi soluere,Inn.[*Respondere*]non exprimit sub
7 quo iudice,nec propter † hāc promissionem tenetur
respondere sub ordinario Iudice illius loci, ubi soluere,vel respondere ꝓmisit,cum expresse hoc ꝓmittere
non posset.J.c.ꝓxi. sed tantum corā Papa,uel eius delegato ibi respondere cogetur; & hoc intendit hæc litera, ꝙ respondere tenetur corā iudice illius loci, ubi
promisit soluere.ff.de eo, quod certo loco.l.1.& corā
iudice, corā quo respondere promisit. cū ibi contraxisset.aliàs.n. si non contraxisset, sed respondere promisisset,non cogetur ibi respondere.ff.de iurisdi.om.
iud.si conuenerit, & quod no.de hoc supra de offi.de
le.significantibus,ibi uide in glo.isti non erant. debet
.n.coram iudice illius loci respondere, ubi contraxit.
ff.de iudi.hæres ab.& l.interdum.§.fi. Et intelligo hoc
si ibi inueniatur,vel etiam si alibi,quam in sua prouincia,latitet,ibi transmittendus est,sicut dicitur in criminibus,quæ per auten.contractibus æquiparantur, auten. ut omnes obe.iudi. §.2.colla. 5.auten.ut nulli iudi. §.si uerò quis, colla. 9. Sed ratio hic inducta super
foro contrahendo, ubi soluere, uel respondere promittit, superficialiter inducta uidetur, cum loquatur
de ordinaria iurisdictione, quam subire cogitur, qui
in alieno territorio contrahit,uel soluere, uel respondere promittit.hic autem de iurisdictione papæ delegata, & ipsius rescripto loquitur, ad quam nunquam
nec tacitè, nec expressè obligauerat se episcopus, &
quæ secundum uoluntatem Papæ extenditur de Anglia in Franciam;& etiam restringitur, sicut patet supra de rescri.nonnulli,& in priuilegio hic alle.restringebatur. sed dic ꝙ bene faciunt ad propositum : quia
ex quo in alterius territorio contrahit,non solum uidetur consentire, quod ibi coram iudice ordinario,
conueniatur,sed etiam coram iudice delegato,quod
8 est notabile.Quidam† hic sumunt ar.ꝙ à loco contractus, uel commissi delicti sunt computandæ duæ dietæ. Sed tamen hoc non credo. Sed tantum hoc facit
promissio prædicta,scilicet de soluendo certo loco,ꝙ
renunciasse intelligitur priuilegio in omnibus iudiciis, siue coram ordinario, siue coram delegato iud.
conueniatur. Nam tale priuilegium facile etiam tacitè & expressè renunciatur. Item & sicut per contractum quis renunciat foro ordinario,& ita priuilegio
9 quod habet super foro. Item no. ꝙ † priuilegium nō
e extenditur nisi ad casus,ubi per literas apostolicas scilicet specialiter, & non communi iure contrahit forum:quia ubi de iure communi contrahit forum,nō
obest priuilegium,quo quis nō est conueniendus extra Angliam,ut sic non contradicat, sed conueniat iuri communi illud priuilegium; quod faciendum est,
ut no.supra eod. licet, supra de rescrip.causam. Quid
enim si domiciliū habet in Anglia, & in Frācia,quod
potest esse. ff.ad mu.l.assumpti.§.fi.nunquid,quia Anglicus est, non poterit conueniri per literas apostolicas in Francia? absit secundum Inno. Et breuiter tradit hic Hosti.pro regula,quod coram quocunque ordinario quocunque modo de iure communi possit
quis in loco aliquo conueniri,ibi eodem modo & eodem casu poterit coram delegato Papæ conueniri. in
nullo enim talis grauatur,cum Papa ordinarius sit cūctorum; & si Papa ibi esset,cognoscere posset,ergo &
delegatus ipsius,saluis tamen aliis excep.si quę reo cōpeterent. delegatus uero ille procedere poterit, sicut
ordinarius posset,non aliter,nisi forma rescripti concedat. Remittit autem ad no.infra eo. Romana.§.con
10 trahentes [*Vel*]pro † &c,quia qui respondere tantum
f promisit, pœniteret ante litem conte.ff.de iurisd.om.iu
dic.si conuenerit: sed ibi contraxisse uidetur, ubi soluere promisit.ff.de uerb.ob.qui Romæ,& ff.de actio.
& obli.l.contraxisse.uel dic propriè,scilicet quia priuilegio renunciauit ex eo, quòd respondere promisit.
Item cum hic agatur coram delegato Papæ, patet, ꝙ
istud pactum est de iurisd. non declinanda secundum
11 ea,quæ dixi supra ti.proxi.c.1.[*Promiserunt*]no. ꝙ † pactum factum à prædecessore nomine ecclesiæ obligat successorem [*Ab eisdem*] mercatoribus Romanis.
[*Expensis*]aliud expensæ;aliud damna,infra de iniuriis,
in nostra[*Teneris*]infra de sol.c.1.[*Alioquin*]idest si mercatoribus non satisfeceris[*Non obstante*]potest enim
12 priuilegium† tollere is,qui dedit,de præscrip.neniens
& fuit ratio fauor Romanorum : uel quia episcopus
poterat tutè uenire,uel mittere,& malitiosè hæc allegabat,& debitum, de quo constabat, soluere differebat,ar.infra de præsump.nullus,de sol.c.1. Hosti.[*Prioris*]resumētis uires anctoritate huius secundi.si.supra
tit.1. quia supra eod. ex tenore, Host. dic ut supra dixi
13 [*Moræ*]idest dilationis.¶ Prima† gl.respondet per modum obiectionis, quomodo conuenitur per rescriptum non nominatus.secundò illam soluit, & remittit.¶ Secunda glo.primò ponit dictum,de quo remittit.secundo soluit contrarium de decre.si diligenti, &
ibi remittit ¶ Vlti glo,tractat,quales expensæ ueniāt,
& remittit. secundo quærit, quomodo probentur ex
14 pensæ, & damna; & soluit. ¶ *In* † *glo.2. ibi, si quis in conscribendo*]uide in c. statim alle. super 1.glo. ¶ *In glo. ulti. ibi, si seruos, in fi.*]creditor expensas moderatas factas
in pignore repērit, ut neque onerosus creditor audiatur,nec delicatus debitor[*& ibi.§.ult.& l. se.*]æstimatio
noui parietis, & quæ fit ex stipulatione damni infecti,
debet esse moderata [*& ibi, Sancimus*]ponit casum de
expensis litis[*& ibi,si quando*]ponit casum decre.supra
prox.alleg. [*& ibi, Non solum*]dicit etiam quod sequitur.
15 ¶ *In* † *1.glo.ibi,antecessoris*] qui forte hic citatus fuerat secundum Phi.[*& ibi, contractum fuit*] unde tenetur
successor, sicut filius & hæres,de solu.c.1, Phi. hoc dictum gl. quę fuit additio,placuit Gof.Na.Inno.& Ho
g stien.[g] Pet. & Abb. Et quod lis non fuisset hic contesta.patet, quia nunc proponebatur dilatoria,quæ nō
proponitur post litem, infra de re iud.Inter. Nō enim
semper expressio facit rescriptum personale, sicut de
pacto no.infra de instit.cum uenissent, ad decre.quoniam Abbas,de offi.dele.respondet Abb.quòd loquitur de iurisdi. quæ non sic contingit ecclesiam, sicut
16 contractus[h][*& in fi.*]supra ti.prox.quia.V.¶ *In*†*gl.2.ibi*
h *utilitate*]si ut paciscar,ne furti committendi agam. ff.
de pact. si unus. §. pacta. uel ut magistratus nomine
collegæ non conueniatur.ff.de admi.rerum ad ci.pertinen.l.2. §.ius reipublicæ. Cæterùm si sit utilitate priuatum, sicut munus tutelæ, uel curæ, institu.de excusat.tute.in princ.pacto tolli potest.C.de transact.l.3.
&.4. & ideo feriis messium renunciari potest.ff.de feriis.l. 1. & constitutioni prohibenti, ne quis trahatur
ultra duas dietas à sua diœce.supra de rescri.non nulli. & huic eadem ratione, tollitur ergo per pactum,
quoad priuatam utilitatem, ff.de pac. pactum. publicæ uero utilitati non præiudicat,cod.titu.iurisgentium.§.si paciscar,quod dic,ut in contrario no.secun
17 dum Hosti.¶ *In glo.& sic, ibi, Conuenire*]Caueat† tamen,
ex quo unum iudicem eligit, non recurrat ad alium,
si non uult cadere à causa. C. de usucapi. trans. l.una,
ad finem.de hoc supra de rescrip.c.ulti.Host.[*& in fi.*]
Alii dicunt eum ibi,scilicet ubi promisit soluere,si ibi
inueniatur; aliàs bona eius possidentur,ut infra.e.Romana.§.3hentes,& sub. si ibi non reperiatur, ubi domicilium &c.ff.de eo,quod certo loc.l.1.Tn dic cum
i glo.[i] Host. & uide satis de materia in spe.de compe.iudicat. adi. §.1.uer.22. ¶ *In*†*glo.ult.ibi, expensæ probabuntur*]

k tur] factæ in litem: [k] sed factæ ante litem petuntur ut in teresse, infra de fideiuss. peruenit, & c. constitutus, & probabuntur aliter, quã per sacramẽtũ per iura, quæ glo. allega. & ad idem. ff. de pac. argentarius. §. cum autem, & ff. ad l. Aquil. in l. Aqui. Gof. [*& ibi, probari per testes*] sed non ne se soluturum promiserat certo loco sic ergo arbitraria est actio. ff. de eo, quod cert. lo. l. 1. 2. & 3. Ergo per iuramentũ hoc interesse probabitur [l]. Dic ut in summa, de sententia. §. quis sit effectus. sub. §. sed & quia aliquotiens, & de iureiur. sub rubr. de in litem iur. §. propter quæ, & §. in quibus. 1. respõ. Hostien. & in Spec. de fru. & interesse. §. pen. uer. & ut hic articulus [*& in fi.*] de resti. in integr. c. 1.

ANNOTATIONES.

a ¶ Quia imò diuersa, quia per citationem solam, imò etiam per alium] priorem actum iurisdictionalem definit res esse integra in delegatis, ut no. in c. gratum, de offi. dele. in procuratore autem requiritur lit. conte. ut de procur. c. 1. lib. 6. & uide Bar. in l. more maiorum. ff. de iur. om. iudi. & in l. & quia, hic alle.

b ¶ Ciuitatis. Zen. in cle. fi. de proc. tenet, illam in omnibus habere locum in procuratoribus ciuitatum. i. ab administratore illarum constitu. & in constitu. à rectoribus uniuersitatum, & idẽ ibi Pau. & Archi. de procur. si duo, li. 6. & idem in commendatario, & uicario perpetuo. & idem Gui. in Spe. de procu. §. ratione quoque, uer. sed nunquid procur. Gui. autem de monte Lau. cõtra in proc. administrationis ciuitatis: quia cessat in illis ratio. ne sed. ua. &c. De consti. autem à collegio, an illo destructo per mortem omniũ expiret, uide Barto. post Din. in l. quod in rerum. §. & si uam. ff. de le. 1. facit, quod no. in c. quæsiuit, de ele. super glo. sic patet. Et quid in prælato ciuiliter mortuo, uel deposito, uel translato, uel renunciante, an ista cle. locum habeat, uide in decisione Rotæ, cõ. 403. & se. & quid in hospitalario, uide Ioan. de ligna. in clemen. prædicta.

¶ Constitutionem. Si intelligis, quòd Inno. uelit procuratorem non reuocatum morte prælati, & ecclesia uacante posse procedere, contra dictum Host. sed si intelligis, quòd solum Inno. senserit illum non reuocatum, sed supersedendum, debere expectare successorem, sunt concordes Inno. & Host. Sed quia cle. illa in omnibus contradixit istis, quæ sit ratio illius, difficile est uidere, cum rationes istorum urgeant. uide Zen. ibi, qui conatus reddere rationem d. Bar. de Sali. in l. mandatum, C. man. assignat aliam rationẽ, ibi uide per ipsum, & Bal. qui ex rationibus suis, & illa clem. soluit aliquas. q. do. Pe. de Anch. in cle. illa alia ponit rationem, ibi uide per ipsum. Ad materiam istam potest colligi distinctio, & nota. per glo. ma. in cle. prædicta, & in uno membro distinctionis, quando scilicet constituitur procur. à prælato, & capitulo in re communi, quòd morte prælati durat. Lapus contradicit illi glo. quia dicit, quòd imò expirat: quia si uiueret, ipse solus posset illum reuocare, ut nota. Ioan. And. de test. præsentium, li. 6. fortius per mortem reuocatur: quia efficacius illa reuocat illum, ut in cle. prædicta, coniuncto. c. 2. de procur. li. 6. & uide Bart. qui idẽ sentit in l. si epistolam, ff. de acquiren. hære. & uide ipsum in l. si actor, ff. rem ra. hab. & de materia reuocationis mandati uide plenissimè per do. Bar. de Sali. in l. mandatum, C. man.

d ¶ Competere. Contra hoc facit c. si sententia, de sen. excom. l. 6. potest dici illud in pena; hoc in priuilegio. uel dic quòd latior est specificatio regni, & plus includat, ut Anglia, quàm expressio ciuitatis, uel populi. & uide Bar. quid de personis repræsentatis, ut collegia, in l. 1. ff. ad muni. & uide Oldra. consi. 27.

e ¶ Priuilegium. adde Bal. in auten. qua in prouincia. C. ubi de cri. agi opor. qui optimè declarat, quid operatur tale priuilegium.

f ¶ Ante li. contest. adde pulchram limitationem ad. l. si conuenerit, quam ponit hic. d. Feli. post d. Abb. & Archi.

g ¶ Host. Contrarium no. Host. in c. significauit, hic alle. etiam si in rescripto non sit expressum nomen proprium, quod ibi no. ponit Ioan. And. in nouella illud uerius, quod hic tenet Ioan. An. & in c. is, qui in ius, de reg. iur. li. 6.

h Contractus. Sola ergo citatio hic fuit, & facit rem non integram ita, ut propter hoc transeat rescriptum contra successorem; & hoc uoluit glo. in c. significauit, de rescrip. licet alii contra quòd sequitur lit. contest. de quo uide latius Io. An. in c. is qui in ius, de reg. iur. li. 6. in Mercu.

i ¶ Cum glo. In arbitrio ergo est actoris, ubi reum conueniat, etiam si illum conuenit in loco domicilij possit haberi ratio interesse ipsius, & rei. uide glo. & ibi nu. Bar. in l. arbitraria, ff. de eo, quod cer. loco. & an possit actor reum conuenire, ubi contraxit. i. uerba contractus uerè protulit, glo. sunt contrariæ in l. eum qui. ff. de consti. pec. & in l. 1. ff. de eo, quod certo loco. & ista ultima est uera, quòd probatur per l. quero, ff. de solu. & ibi uide Bar. & in l. 1. ff. de eo, quod certo lo. & ista glo. idem uidetur hic sentire. & ista faciunt ad. q. ubi habeat solui gabella contractus, uel in loco ueri contractus, uel destinatæ solutionis.

K ¶ Litem. Et in istis non ueniunt damna: sed in expensis contumacis sic, uide glo. no. & ibi Bar. in l. 1. ff. de alie. iu. mu. causa fac.

l ¶ Probabitur. Et an in ista actione ueniat ratio lucri, nedum damni, uide glo. no. & ibi Bart. in l. 3. §. nunc de officio. ff. de eo, quod cer. lo. & an hæres, uel successor teneatur hac act. & contra ipsum iuretur in litem, probat hic tex. quòd sic, de quo uide Bar. in l. in actionibus, ff. de in lit. iur.

SVMMARIVM.

1 *Clericus sine diœcesani sui licentia non potest se submittere iurisdictioni non sui iudicis, nisi tacitè. nu. 5.*
Diuisio decretalis, ibid.
2 *Legis prima. ff. de iudi. intellectus.*
Papa etiam se alterius iurisdictioni committit, & quando, ibid. & ratio, ibid. homo est, & peccare potest.
An sit subditus constitutioni, omnis utriusque, de pæni. & re. nu. 3. subiacet legis diuinæ ueritati, eod. nu.
4 *Laici etiam non possunt quò ad spiritualia sacramenta se submittere extraneo iudici.*
Forte, aduerbium non est hic dubitationis nota, ibid.
Consensus cuius requirendus in prorogatione huiusmodi iurisdictionis, ibid. uer. non putat.
Exempti si renunciant, & sub episcopo respondere promittunt. remittit, ibid.
5 *Prorogare potest clericus iurisdictionem tacitè, & ut ualeat prorogatio etiam laici, quæ requirantur, nu. 8. si clericus prorogat illicitè, uel non bona fide, quæ pœna irrogetur. nu. 9.*
6 *Epilogus, & suffragium glossarum. & nu. 7.*
Dimissus, seu recusatus non cogitur facere quod antea tenebatur.
8 *Additio glossarum.*
Legis, inutilis, ff. de acceptila. intellectus, ibid. uersi. & sic intel.
10 *Hoc capitulum intelligit in laico Hostien.*
Prorogari, & delegare iurisdictionem aliud est etiam in appellatione, ibid.
11 *Iurisdictioni, & ordinationi alterius ordinarij non potest episcopus clericum suum inuitum submittere, & an hoc indistinctè procedat.*

CAPVT XVIII.

1 a SIgnificasti. [a] Casus. Clericus † sine diœce. licentia non potest se summittere iurisdictioni non sui iudicis. Et communis diuisio. secunda ibi, inquisitioni. habebat aũt Abbas iste, cui dirigitur decre. de consue. iurisdictionẽ ordinariã, s̃m Host. [*Mercatoris*] cui clericus obligatus erat [*iurisdictioni*] ordinariæ,
2 sic † exponitur. ff. de iudi. l. 1. ibi, qui tribunali præest, vel aliã iurisdictionẽ habet, s. ordinariã. Cum ergo hęc iurisdictio, & consensus cõcurrerent, uidebatur ualere summissio. Maximè cũ ẽt Papa se alteri' iurisdictioni cõmittat. 2. q. 5. mandastis, & c. auditum, & q. 7. nos si. Sed cõtrarium respondetur. nec obstant præmissa:
b quia locũ habent quò ad laicos, [b] & tẽporalia tantum nec ob. q̃ de Papa dictũ est: quia uel nimia humilitas, ut in c. inductis, uel necessitas euidens excusat hoc, ut quãdo summittit se pęnitentiario, ut no. supra ti. 1. no
3 uit, uer. cũ Valentinianus. homo. n. † est, & peccare po
c test 9. q. 3. aliorũ. unde s̃m legis diuinæ ueritatem, [c] cui subiacet, necesse hẽt pœnitere, & ipsum forsan astringit quò ad deũ mẽs cõstitutionis j. de pœni. & re. omnis. hẽt ergo necesse sũmittere se p̃ seipsũ, cũ superiorẽ non habeat, ad quem recurrat, supra de elec. licet §.
4 fi. [*Clerici tamen*] sup. nec † laici quò ad spiritualia sacra, ut patet infra de parochi. nullus j. de pœni. & re. oĩs, de pœn. dist. 6. placuit, & no. infra de despon. imp. c. 2.

Hoſt. [*Forte*] non eſt no. dubitationis..ſi.de procur. tuæ. Abb. [*Perſona*] iudicis, cui ſe ſubiicere uolunt epiſcopi. non putat Eg. ꝙ ſufficiat conſenſus inferioris, d etiam qui poſſet de cauſa cognoſcere, [d] quid de exemptis, qui renunciant, & ſub epiſcopo reſpondere promittunt? uide quæſtionem de reg. iu. ſcienti, li. 6. [*Diœceſani*] illorum clericorum, qui ſe ſubiicere uolunt: ad idem de ſan. epiſ. §. 1. œconomos, col. 9. C. de epiſc. au. 5 l. epiſcopale iudicium [*Non † poſſunt*] niſi tacitè, puta de 6 linquendo, ſupra eo. poſtulaſti, & in fi. ¶ Secunda † gl. facit tria. format primò, & ultimò, duas quæſtiones in medio ſignat contrarium, & recitat primò contrariũ. ſecundò ultimam quæſtionẽ. tertiò primam, & om- 7 nia ſatis clara. ¶ [*In † glo. 2. ibi, litigatores*] ponit caſum, quando partes ſpreto arbitro iuerunt ad iudicem, uel ad alium arbitrũ: prætor non coget illum ſententiã dicere, ſi ad illum redeant. propter contumeliã, quam irrogarunt [*& ibi ſi quis*] ponit caſum in illo, qui iuramentum detulit mihi, poſtea reuocauit, ſi poſtmodũ 8 iterum deferat, non cogor ſubire. ¶ [*In † glo. 1. in fi.*] ut igitur clericus de non ſibi iudice ſibi iudicem facere poſsit, iſta requiruntur. primò ꝙ conſentiat. ſecundò ꝙ non per errorem. tertiò ꝙ nõ per metũ. ff. de iudi. l. 2. quarto, ꝙ ſit eccleſiaſtica perſona. quintò, ꝙ ſit alias iudex. ſexto, ꝙ ordinarius. ſeptimo, ꝙ conſenſu epi. octauo, ꝙ re integra nõ pęniteat. nono, ꝙ ſit talis cauſa quæ talis iudicis prorogationem recipiat; & hoc etiã ad laicos extenditur. Si. n. ſpũalis eſſet, uel annexa ſpiritualibus, quantũcunque laicus conſentiret, uel quicunque ſit, excepta auctoritate papæ, nunquam poſſet ad talia ſine clericorum mixtura iuriſdictio ſecularis iudicis prorogari; quod dic ut leg. & not. ſupra de arb. contingat, & c. per tuas, de hoc infra eo. Romana li. 6. Hoſt. ¶ [*In glo. 2. ibi, non liceat*] ubi de hoc [*& ibi, & ſibi* 9 *conſtituit*] ibi. n. offendit uniuerſum iuriſdictionis eccleſiaſticæ; hic ſpeciem tantum. ad primum. 11. q. 1. placuit, ad ſecundum infra de his, quæ fi. à præla. cum apoſtolica [*& ibi, inutilis*] ratione rei, puta, quia is, qui non uerbis ſed re obligatus eſt, liberari intendit: ſecus, ubi inutilis eſt ratione conceptionis: puta facta inter abſentes, illa nempè nec tacitum pactum habet; ſic intellige legem all. hic, & ff. de accepti. l. inutilis, Hoſt. & ibi de hoc in 1. glo. [*& ibi, Ratam*] de hoc 9. q. 2. c. 1. & infra de his, quæ fi. à præla. cũ nos. & facit, quod no. 3. q. 6. hoc quippe, in fi. glo. ſed qualiter. unde dixit Hoſt. aut clericus hoc fecit bona fide; & ſic non debet alium decipere; aut mala; & ſic ipſum releuare nõ de- 10 bet, ar. ff. de dolo. l. 1. [*& ibi, taceat*] Hoſt. intellexit † hoc. c. in laico, ut no. ſupra eo. ſi diligenti. uel dic, taceat. i. non reſpondeat [*& ibi, Sed non credo*] non eſt contrarius ei, quod no. ſupra tit. proxi. c. quia aliud eſt delegare, aliud iuriſdi. ꝓrogare. unde in delegata appellatur ad delegantem. in ordinaria prorogata ad ſuperiorem. 11 unde etiam no. hic Hoſt. ꝙ † epiſcopus meus me inui- c to non poteſt ſubmittere ord. iuriſdictioni [e] alicuius & eccleſiaſtici iudicis, licet cauſam meã me inuito poſſit alteri delegare. eodem modo arguit, ꝙ epiſcopus non poſsit cogere ſubditum ſuum recipere ordines ab alio, quam ab ipſo. 9. q. 2. c. 1. de procur. nulius, aliter tamen ſeruatur de hoc ſupra de of. or. quod ſedem quamuis. n. id non poſsit iure ord. iuriſdictionis. poteſt tamen id iure delegationis, & infra ſuam diœceſi.

ANNOTATIONES:

a ¶ Significaſti. Iſtud capitulum facit ad id, quod ſcripſi in c. P. & G. de offi. de'e. & in c. inter monaſterium, de re iudi. uide, an poſsint ſubditi epiſcoporum, uel archiepiſcoporum ſe ſubmittere, & prorogare iuriſdictionẽ ſui primatis, uel patriarchæ. dicatis quod non, ut no. glo. & doc. in c. duo ſimul, de offi. ordin. in contrarium uidetur facere, quod dicit Spec. in tit. de lega. §. ſupereſt, uer. patet. ſed poſſet intelligi, quãdo etiam conſenſus ordinarii interceſſit uel illud uerum eſſet in laicis, & in clericis, ut etiam ſine conſenſu ordinarii poſsint ad Papã, uel legatum, ut no. in c. 1. de off. leg. & ſcripſi. 2. q. 6. ad Romanam. quid ſi clericus agat contra epiſcopum, an habeat locum hoc capitulum, uide glo. & quod ſcripſi. 2. q. 6. placuit uide, quæ plenè ſcripſi. 3. q. 6. c. non licet, & ſupra c. 1. & an epiſcopus, uel Papa poſſit diſpenſare contra hoc capitulũ, & capitulum, ſi diligenti, ut coram laico poſsit conueniri, uide in repeti. regulæ, ea quæ, de re iudi. li. 6. in 16. q. per d. Fe. Archi.

b ¶ Quò ad laicos. Adde Domi. in c. Romana, io prin. de fo. compe. in 6. ubi ponit rationem diuerſitatis inter clericos, & d. Ant. in c. p. & g. ſuper glo. fi. de off. dele.

c ¶ Veritatem. Et ſecundum hoc intelligo glo. in c. 1. de conſt. quæ dicit Papam, uel iura condentem non ſubiectum legibus, & conſtitutionibus, quia uerum de l. poſitiua. de naturali ſecus, ut hoc dicit. & uide ſcripta in d. c. 1. Arcbi.

d ¶ Cognoſcere. Niſi haberet epiſcopalem iuriſdictionem, uel quaſi de priuileg. c. Abbates, ad fi. li. 6. & facit, quod no. glo. quæ incipit, de epiſcopo, in cle. 1. de re. permu. quæ incipit per illos. & uide Fede. de Senis, qui idem dicit in abbatibus, qui nulli ſunt ordinario ſubiecti, de quibus not. Io. An. ſupra eo. cum contingat, in glo. quamuis. n. & in Spec. de priuileg. in rubr. hoc ponit ipſe Federicus in quæſtionibus permutationis. q. 2 s.

e ¶ Iuriſdictioni. Et ſic licet clericus habuerit licentiã epiſcopi ſui, ut poſſit non coram ſuo iudice eccleſiã. conueniri, non tamen ipſe clericos tenetur illa licentia uti, & ita etiam ſcripſi. 3. q. 7. c. pœſ ſatus, & ibi uide ſcripta, Archidia.

SVMMARIVM.

1 *Citatus ad cauſam ſi mutat forum: in illa cauſa coram primo iudice riſpondere cogetur.*
2 *Cap. hoc in quibus caſibus habeat locum.*
3 *Iuriſdictio non perpetuatur per citationem fruſtratoriam: ſed per unicam perpetuatur, ibid.*
Fori accumulatio, & ſubtractio non idem, ibid.
4 *Priuilegium ſuperueniens non obſtat.*
5 *Reuocare, pro declinare.*
6 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. nu. 7.*
Præuentio fori attenditur, cœptum ubi eſt iudicium, ibi & finiri debet, ibid. & nu. 8.
8 *Additio gloſſarum.*

CAPVT XVIIII.

1 PRopoſuiſti. [a] Caſus. Si citatus † ad cauſam poſtea mutat forum, in cauſa illa corã primo iudice reſpõdere coget. [b] cõis diuiſio. ſcđa ibi, por- 2 ro. & põt ponit † caſus in laico facto clerico. & iſte caſus nõ procedit ſm Phi. & ſuper hoc uide, quod plenè dixi de ob. ad ra. c. uno. in clerico, qui ſe tranſtulit ad aliã eccleſiã: in clerico in minoribus, q poſtea duxit uxorẽ: in muliere, qui nupſit uiro alterius fori. ff. de iuriſdi. om. iud. l. cũ quædã, Hoſt. [*Legitime*] no. ꝑ hanc lite- 3 rã, quod † per fruſtratoriã citationẽ nõ perpetuaẽ iuriſditio; ad idẽ. ſ. de electione, bonæ. in fi. & facit ad eã, c quæ dixi. j. de offi. dele. cũ plures, l. 6. in glo. [c] ult. nec intelligas, legitimẽ, i. tribus edictis, uel uno perẽptorio. ſufficit. n. prima citatio ſm G. Na. cõco. quod dixi ſm Io. & Vinc. ſ. de offi. dele. licet, ſuper. 1. gl. P. c. hic cõtra. [*Alterius*] ita, ꝙ deſiit eſſe de iuriſdictio. tua: aliàs nõ eſſet dubitatio, ſi fuiſſet accumulatio fori, nõ ſubtractio: 4 [*Declinare*] quod uidetur, cũ † priuilegiũ ſuperueniens generaliter eximat. 16. q. 1. frater, de priui. cũ capella, & liberat ab eo, ad qđ qs tenebaẽ. 54. di. executionis. & c. ſi ſeruus. ff. de arbi. non diſtinguemus. §. ſacerdotio. ff. de excu. tu. l. pe. § ſi poſt, & l. ſpadonem, §. ſcire. ff. de ali. & cib. le. l. is cui. non ob. citatione præcedenti quaſi priuilegium in ſequentibus locum haberet, ar. ff. de uſu. cum quidam. §. fiſcus. ff. de iure fiſ. l. fiſcus. C. de reſtit. in integ. ea quæ, auten. ſi minor. ſed cõtrariũ reſpondetur. per citationẽ. n. priuilegium eſt præuen- 5 tũ. ff. de excu. tu. l. tutor, Hoſ. [*Reuocandi*]. i. † declinandi hoc. n. loquitur de iure reuocandi forum, & ſupra c. 1. de iure reuocandi domum, Hoſt. [*Alio*]. ſ. à te, uel aduerſario,

uersario, q fecit illũ citari [*Præuentus*] ſi. ʃ. de pro. nõ in
6 iuſte, Pe. ¶ Glo. †arbitraria dicens perpetuationẽ, & præuentionẽ in ordinariis, & delegatis fieri per cita-
7 tionem ¶ [*In †glo. 1. ibi, ſi quis poſtea*] [d] ſequitur, quam-
d uis uocatus eſt miles, uel alterius fori eſſe cœpit, in ea cauſa ius reuocandi forum non habebit quaſi præ-
e uẽtus [*& ibi, ubi captum* [e] *eſt*] ſequitur, ſemel iudicium, ibi & finem accipere debet [*& ibi, Cum quadam*] ponit caſum in muliere præuenta, quæ poſtea nupſit uiro
8 alterius fori. ¶ [*In † 1. glo. in fi.*] intellige, ut maior ſit dubitatio de illo, qui aliàs non tenebatur ratione rei, uel alterius fori coram primo iudice reſpondere, ſed ſolũ ratione domicilij.

ANNOTATIONES.

a ¶ Propoſuiſti. Ad materiam iſtius c. uide quæſtionem gloſſ. in c. præterea, de appell. & quod ibi nota. & q. Bart. de laico accuſato, qui ſe facit clericum fieri, Bald.

b ¶ Reſpondere cogetur. Adde d. Ant. & Abb. hic in clem. paſtoralis, in 6. char. uerſi. ſexto quæro, de re iud.

c ¶ In glo. Hoſt. not. contrarium de offic. deleg. licet & pro ipſo uidetur text. c. uenerabili, eod. tit. licet ipſe non alleg. illud. pro prima opin. facit clem. fi. ut lit. pen. & quod not. glo. de appell. ut debitus. & an ſola commiſſio de citando ſufficiat ad hanc præuentionem, uel ad perpetuationem inter alios, uidetur, quòd ſic, per not. in c. gratum, & c. relatum, de offic. deleg. in contrarium facit, quod not. Lapos in clem. fin. ut lit. pendẽ. & Bart. in l. multum, ff. de conditio. & demonſt. & ad materiam uide not. in deciſio. Rotæ concluſio. 13.

d Per citationem. Adde text. in c. gratum, & relatum, & ibi doct. ſupra, de offic. deleg.

e ¶ Vbi captum. Adde d. Felin. in c. ex tenore, ſupra, de reſcrip.

SVMMARIVM.

1 *In Romana curia conuento clerico non competit declinatoria fori; poſſet non ius competere reuocandi domum ex cauſa.*
Diuiſio, ibid.
2 *Forum ſortiendi modi plurimi, & qui, & nume. 9. uide nume. 10. 11. & 12.*
3 *Romana eccleſia à Deo recipit poteſtatem, et ab ea cætera eccleſia.*
4 *Reuocandi domum ius quando competat, & num. 13. exceptio dilatoria, num. 6. uide alia de reuocatione hac, num. 7.*
Neceſſaria & quaſi neceſſaria cauſa æquiparantur, ibid.
Commodum, & remedium adæquantur, ibid. in fi. uerſi. nec patet.
5 *Reſtituere qui poſſint in integrum, aliò reijcit.*
6 *Dilatoria proponi debet ante litis conteſtationem.*
Allegare factum non ſufficit, niſi probetur, niſi ſit notorium, ibid.
7 *Reuocandi domum exceptionis formula, & qui eam proponit, cauere debet, & quid. uide etiam num. 13. uerſi. quidam dicunt.*
8 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. num. 9.*
Delicti ex commiſſione quibus in locis ſortiatur, & §. fi. & nume. 10. & 13.
Contractus, uel quaſi contractus largiſſimè capitur, & num. 10. §. 1. ad finem.
Forum quis ſortitur ratione domicilij, §. 2. & num. 11. & qua alia ratione. §. 1. & num. 12.
10 *Additio, uel ſuppletio gloſſarum.*
Forum quis ſortitur etiam alibi, quàm in loco domicilij, ſed an perſona cogi poſſit eò uenire, uel in eam habeat ille iudex iuriſdictionem, quæritur, ibid.
11 *Sacerdos, ſiue clericus habet domicilium beneficij, & patrimonij, prius tamen principaliter ſpectatur.*
Vagabundus poteſt, ubi inuenitur, conueniri, ibid.
13 *Domum reuocandi qui ius habeant, & quibus de cauſis.*

CAPVT XX.

1 LIcet, Caſus. Clerico† in curia Romana cõuẽto nõ cõpetit declinatoria fori: poſſet tamẽ ſibi ex cauſa competere ius reuocandi domũ. & primò ponit quatuor modos ſortiendi forum. ſecũdo addit quintum, cum modificatione ibi, Quia tamen [*Regulariter*] hic
2 habes† quinque modos, quibus quis ſortitur forum. Hos, & alios quinque quære notatos. ff. de iudi. l. hæres ab. §. 1. in fi. & enumerabat hic Hoſti. hos caſus, ratione originis, manumiſſionis, adoptionis, militiæ, & dignitatis, matrimonij, priuilegij, curſu temporis, trãſlationis, extremæ uoluntatis, conditionis, compromiſſi, recuſationis, appellationis, delegationis cauſæ, maioritatis, conſenſus ſiue prorogationis, negligẽtiæ iudicis, recõuentionis, quæſtionis feudalis, patriæ cõmunis, & uagationis. Remittit autẽ ad nota. plenè per ordinem, eod. tit. §. 2. in ſumma. Et addit ratione naturæ incidentis, de ordin. cog. tuam, & relationis, uel remiſſionis, ſupra, de offi. legat. licet, quinquaginta duos modos proſequitur. G. in Spec. de compe. iudi. additione. §. 1. [*Epiſcopus uidetur*] ſcribit forte. cap. quod mirabatur, quomodo ibi fuerat cõuẽtus epiſcopus, Abb.
3 [*Omnium† eccleſiarum*] Romana enim eccleſia à Deo: aliæ uerò ab ipſa recipiunt poteſtatem; de hoc ſupra, de iud. nouit. & hoc uult ius canonicum, ut hic, & 17. diſt. ſacroſancta, & c. reuocantes; de priuilegiis, antiqua; & ciuile, in auth. de ecc. tit. §. ſancimus, coll. 9. ut eccleſia Rom. in prin. colla. 2. C. de ſum. tri. l. fi. Hoſt. [*Mater*] ſic 12. diſt. c. 1. de conſec. diſt. 1. Baſilicas, Phil. [*Neceſſaria*]
4 Item† probabili. ff. ex quib. cau. ma. l. nec non. 1. reſpõ. cum lex generaliter ponat caſum. ff. de iud. l. 2. §. legatis, nec adijciat neceſſariam, ut hic, nõ tamen uidetur probabilis cauſa ſufficere, niſi ſit quaſi neceſſaria; ut patet in eo, qui uenit cã ſuæ appellationis proſequendæ: quam & ſi de neceſſitate præciſè nõ teneatur proſequi, tamen quia ipſo non proſequente rata manet ſententia, iõ hæc cã quaſi neceſſaria reputatur. Idẽ eſt in reo uocato ad iudiciũ, ut in §. legatis. Quid ergo, ſi aliquis ueniat ad curiam cauſa petẽdæ reſtitutionis in integr. contra ſententiam in ſe latam, nunquid talis hoc priuilegio gaudebit? Reſpondeo non: quia, & ſi cauſa iſta ſit probabilis, eſt tamẽ omnino uoluntaria, nõ neceſſaria, nec quaſi neceſſaria. & talis de nouo agit; ſm Inno. & ut dixit Hoſ. cauſa non eſt ſic per app. ad curiã deuoluta, nec ſententia ſuſpenſa, ſicut per appellationem ſuſpenditur. ff. ad Turpil. l. 1. in fi. Eſt & alia ratio, quia appellatio iniquitatis ſententiæ querelam [a] continet, quæ appellanti imputari nõ poteſt. unde & ipſam proſequitur excommunicatus, ne præualeat iniquitas æquitati, ſupra, de excep. cum inter, cum ſi. petitio uerò reſtitutionis in integ. continet petitionem ueniæ proprij erroris, q meritò imputari poteſt erranti; & ideo in reſtitutione, qua impugnat aliũ, nõ habet hoc priuilegium, quod habet, quando ſe defendit. colligitur hæc ratio. ff. de mino. præfecti. Dicunt tamen quidã, ꝙ quamuis quò ad ſubtilitatem iuris prędictæ rationes locum habeant, quò ad ueritatem & finalem utilitatem locum non habẽt. ſicut enim appellante non proſequẽte rata manet ſententia, & irreuocabiliter ius ſuum perdit, quod proſequendo recuperat; ita in petente & non petente reſtitutionẽ in integ. eſt reperiri. & ideo hac ueritate & æquitate inſpecta, quibus fauent canones, ſupra tit. 1, dilecti, ſupra, de trãſact. c. fi. infra, de don. c. 1. diſtinguendum eſt, an ſententia lata ſit à tali iudice, qui poſſit in integ. reſtituere; & tunc cum uoluntariè, nõ neceſſariò, uel quaſi ueniat ad curiam pro reſtitutione petenda, non habet ius reuocandi domum. uel an ſit lata per iudicem, qui non poſſit reſtituere in integ. nec patet remedium, uel nõ ita cõmodũ circa ſedẽ apo. Hęc enim duo ſatis æquiparãtur, arg. ff. de uerb. ſign. l. Nepos. infra, de dilatio. c. fi. de elect. quia propter, quo caſu uera ſit ſecũda ſententia, ꝙ talis habeat ius reuocandi domum, cum ueniat
5 neceſſariò, uel quaſi. qui† uerò ſint iudices, q poſſunt, uel non, in integ. reſtitu. legitur, & not. ſupra, de reſtit. in integ.

in integ.cau.Host. [*si tunc*] q.d.cũ hæc exceptio sit dilatoria, in initio proponẽda est: aliàs lit.contest. tardè proponeretur, nec audiretur excipiens. C. de prob. ex ceptionem. C. de excep. l. fi. & de hoc, infra, de re iudi. inter, s̃m Inno. Host. Pet. & Abb. [*Allegasset*] & probas set, nisi forsan esset notoria, Hostië. [*Reuocandi*] supra c. proxi. declinat forum, ut ibi dixi [*Domum*] q.d. Domi-

7 ne † non ueni ad hoc paratus, remittatis me ad domũ, b [b] deliberabo: sed parum prodest: quia quod differtur, non aufertur. tenetur enim cauere, saltem nude de iu dicio sisti, & ad diem sibi assignatam reuerti. ff. de iud.

8 l. 2. §. sed si dubitetur. Host. ¶ Primas † 4. glo. & prin. ul timæ recitare soleo textualiter, & demum de ultima quærere, quæ sit iusta causa reuocãdi domum, & glo.

9 ponit 6. exempla declarans &c. ¶ *In* † 1. *glo. ibi, qua in prouincia*] quis deliquit, illic iuri subiaceat, omni priuilegio cessante [*& ibi.l.* 1.] clarissimi non illustres, ubi de linquunt, conueniuntur, quorum reatus omnem ex

c cludit honorem [c] [*& ibi.l.ult.*] alterius prouinciæ reus accusatur, & cõdemnatur, ubi deliquit, etiam si sit mi les [*& ibi.§.idem imperator*] seruus punitur, vbi deliquit. & ibi, dominus illum defendere debet, nec potest eũ in suam prouinciam reuocare [*& ibi, Desertorem*] uide supra eo. postulasti, super glos. ¶ *In glo.* 2. *ibi, oritur*] ut si quis gesserit tutelam, curam, uel negocia alterius, uel argentariam, uel his si. h. d. §. statim alleg. [*& ibi, omnem obligationem*] obligatio habet pro contractu, ut ubicũque quis obligatur, contrahi uideatur. & idẽ. l. sequẽs. ¶ *In glo.* 3. *ibi, proinde*] si emi à mercatore aduena, uel uendidi statim profecturo, domicilium illius sequar. ¶ *In gl.* 4. *ibi, quod legatur*] legatum per actionem in rem petitur, ubi est res, etiam si sit mobilis. ¶ *In glo. ult. ibi, de liquisset*] ipse, uel eius seruus, ut in §. statim allegato.

10 ¶ *In* † *glo.* 1. *ibi, tuarum*] & c. 1. li. 6. & 6. q. 3. c. ult. [*& ibi, Domicilium*] imò dicunt quidam solum domicilium considerari quantum ad personam conueniẽdam, & quantum ad forum. nam solum forũ iudicis, sub quo quis habet domicilium, intelligitur esse proprium, & ordinarium forum illius. unde, si alibi contrahant, potest ibi conueniri: sed persona non potest cogi præci-

d sè illuc uenire, ut not. supra eo. dilecti. & eodem [d] mo-

e do, si alibi delinquat [e]. immò plus dicũt, q̃ licet sortiatur quis forum ex causis prædictis, si ibi inueniatur, & tunc procedi posse cõtra eos excommunicando, & mittendo in possessionem: tamen si non sint ibi, & de extra uocentur, potest procedi in rem eius ad missionem in possessionem rerũ, quas ibi habet: sed nõ contra personam ad excommunicationem, argu. ad hoc, quia si non debet persona cogi ire ad eos, ergo nõ debet excommunicari ratione contumaciæ, quæ nõ est. 11. q. 3. nemo episcoporum. nec est contra, supra eod. sanè, qa ibi loquitur, quando ratione rei sortitur quis forum: quia ibi in re habet iurisdictionem: ideò in eã potest ius dicere missionis in possessionem, & quodli bet aliud, sicut quilibet ordinarius: sed in personã nõ potest ius dicere. Quidam tamen dicunt, q̃ in personã habet talis iudex iurisdictionem, sed limitatam per iura. Alij dicunt sic, q̃ ex quo habet iurisdictionem, potest eum citare extra territorium [f]. qui si citatus non uenit, est contumax, & per consequens potest excõicari, infra, ut lit. nõ contest. tuæ, & c. quoniam. sed primi respondent, q̃ non potest citari extra territorium: sed si etiam posset, non tamen potest eum excommunicare: quia nõ est contumax: quia ire non tenetur, & sufficit, si res suas possidere patiatur, arg. ff. de procur. sed hæc. §. ult. & l. se. nec mireris, quod dixi eũ nõ contumacem, & fieri missionem contra eũ. hoc enim fit in absente causa reipublicæ, & in pupillo, qui nõ sunt contumaces. ff. ex quib. cau. maio. l. Item ait prætor. §. hoc autem. ff. de priuil. credi. l. pupillus: uel etiam si sit

contumax, tamen procedere non potest, nisi per missionem in possessionem. arg. infra eo. Romana. §. cõtrahentes. Inno. uide quod dicam infra, de dilat. c. 2. in glo. hic habes. ¶ *In glo.* 2. *ibi oriatur*] ut si quis gessit tutelam. uel negocia alterius [*& ibi, Remitti*] hoc uerũ s̃m Iac. But. si latitat: aliàs non [*& in fi.*] & remittit Host. ad summam, eod. tit. uersic. item ratione contractus. ¶ *In*

11 † *glo. ratione, ibi, pluribus locis*] habet enim sacerdos domi

g cilium [g] beneficii, & patrimonii, supra eod. postulasti: in hoc tamen casu regulariter spectatur domiciliũ beneficii. Regulariter dixi: quia si de patrimonio, uel delicto ibi commisso queratur, tunc illud domiciliũ patrimonii spectatur, ut ibi. Quid de uagabũdo? so. locũ haber, ubi te inuenero &c. C. ubi de cri. agi oportet. l.

h 1. ff. de iud. heres [h]. ff. ad muni. munici pes. 2. §. miles, &

12 l. eius qui. §. pen. Host. ¶ *In* † *glo. ratione possessionis, ibi sit mobilis*] idem not. supra eod. ex parte, in glo. pen. & idem Azo, Goff. Innoc. & Host. quem uide in sum. huius tit. §. 2. post prin. [*& ibi l. ult.*] ubi de hoc [*& ibi, quidam*] Hu. qui hoc dicebat per l. senatus. ff. de offi. præsi. & per l. si fideiussor, in fi. ff. qui satisd. cogan. sed in l. senatus, non propter defectum rei, sed ratione officii differretur, in l. si fideiussor pro re mobili satisdatur, & agitur ibidẽ, aliqui dicunt hoc uerum, si res est in loco, ut ibi remaneat: aliàs non, arg. l. debitor. ff. de pigno. quæ bene facit, & uide in Spec. de compe. iud. adi. §. 1. uersi. quid si

13 quis per locum. ¶ *In glo. ult. ibi, respondere tenebitur*] nota. etiam hic Inno. quosdam, q̃ in causis electionum, & in aliis, quæ celeritatem desiderãt, & quæ sunt tempore perituræ, non habet locum ius reuocandi domum, arg. ff. de iud. l. 2. §. pe. & l. sed & si. §. ædium, infra de appel. oblatæ. ff. de feriis. l. 1. §. sed excipiuntur, & l. 2. & 3. & infra de feriis. c. fi. §. quib. quod posset intelligi, quãdo agitur de electionibus prælatorum: sed secus in electionibus canonicorum, ubi nõ est tantum periculũ in mora. legati autẽ, licet in aliquibus casibus habeãt priuilegiũ reuocandi domum, tamen si ultra tempus

i legationis [i] morẽtur pro ipsis causis, amittunt priuilegium: quia iam uoluntariè morantur, & sola uoluntate causam cœperunt. ubi uerò causam non tractant, sed parant se ad reditum, licet plenè sit finita legatio, habẽt ius reuocandi, usquequò in domum redierint, vel redire poterint, intelligẽdo de qualibet sua domo, nõ de illa tantùm, de qua legationem susceperit. idẽ, si necessitate, infirmitate, captiuitate tenẽtur, uel super iure reuocandi interlocutoriam expectãt. ff. ex quib. cau. maio. qui mittitur. §. fi. & l. si cui. §. 1. s̃m Innoc. in addi. Item not. q̃ licet ij, qui pro causis aliis necessariis uocantur ad curiam, & multi alii, qui habẽt ius reuocandi domũ, non possunt in urbe conueniri: possunt tamen conueniri in propria domo: alioquin fiet missio in possessionem, si non sit, qui defendat plenariè: super quo antequam fiat missio, cognati sunt interrogandi, & amici, ut ff. ex quib. cau. maior. Item ait prætor, & l. se. ff. ex quib. cau. in poss. ead. hoc autem. C. de rest. mili. l. ignorante. Si autem tempore legationis cõtrahat, etiam si per gulam in curia teneat, nũquam tamen conuenitur, nisi de his, quæ ibi contraxit, argu. ff. de iudi. l. 2. & l. si legationis, & l. de eo: secus, si agit contra unum: quia cõtra omnes se debet defendere. ff. de iud. l. 2. §. 1. & 2. & §. sed si agant. legatus etiã potest conueniri ab omnibus, si ipse aliquem cõueniat, maximè dum conuenit alios. nam tunc impeditur eius legatio ex cõuentione, quam facit. & ideo est ei imputãdum, ff. de iudi. l. 2. §. sed & si agant, & l. sed & si restituatur. 1. respon. & l. non aliàs, & l. qui non cogitur. sed contrarium uidetur auth. de sanctis. episc. §. reuerendissimi, colla. 9. sed illa auth. non loquitur, quando legatus sit conueniendus pro sua persona: sed dicit illum legatũ procura. constitutum ad causam agendum subire reconuen-

conuentionem illorum tantùm, contra quos agit. Si autem conueniatur, & respondet, licet uoluntariè, tamen ꝑpter hoc non amittit quò ad alios ius reuocandi domum, arg. C, de excusa. tuto. l. uoluntariè, cũ suis concordã. Et non solùm legati ab his missi habent ius reuocandi domum, sed etiam si quis propter suam legationẽ uenerit, puta pręlatus propter negocia ecclesiæ suæ, uel ciuitatis, in auth. de sanc. episc. §. si uerò episcopi, nisi pro causa, quam cõtra alium moueret, iret ad curiam. tunc enim nõ gauderet priuilegio, ut est dictũ. sed si ut reus uocatus sit à Papa, ut alijs respõdeat, ius habet reuocãdi domum in alia causa. ff. de iudi. l. 2. §. 2. ubi dicitur, ꝙ uocatus causa tutelæ, in alia respõdere non tenetur, arg. 5. q. 2. uocatio. sed quidam dicunt illud loqui in criminalibus. potest ẽt dici, ꝙ prælati, & alij, qui habent ius reuocandi domum, siue sint appellantes, siue appellati, siue actores, siue rei, gaudebunt hoc priuilegio. potest tamẽ præfigi eis terminus, quo possint redire domũ, & postea reuerti ad curiã. cautione recepta, ꝙ ad diem certã sibi assignatam reuertãtur ad curiã, & ibi se defendant, arg. infra, de dila. exposuit. §. fi. & est expressum. ff. de iud. l. 2. §. sed si dubitetur. qđ intelligunt quidam uerum ẽt de his, quæ in legatione contraxit, & de alijs: sed Inno. plus placet, ꝙ nunquam dẽt dare cautionem, qđ reuertetur ad curiam ibi cãm acturus, sed quod corã suo iudice ordinario respõdebit, ar. ff. de iudi. l. 2. §. legatus. hoc tamẽ, qđ placet Inn. nõ placet Host. per iura proximè allegata, ut ẽt dixi in textu in fi. [k] Legatus etiam secundùm Inno. non cogitur audire sententiam super lite, quam cõtestatus erat ante legationem: sed si uult, potest audire. ff. de arb. nõ distinguemus. §. item si quis Romæ. Legatum autem appello etiam procur. ad causam constitutus ab his, q habent potestatẽ imperandi ei, & ut tunc. s. de suis causis non conueniatur, in auth. de sanc. episc. §. reuerendissimi, coll. 9. nam & quicunque pro necessaria causa mittitur, uel uadit ad curiam, habet ius reuocandi domum, arg. ff. ex quib. cau. mai. l. qui mittuntur. 1. respõ. & 1. §. Procuratores autẽ, & alij nuncij uoluntarij non gaudent hoc iure reuocandi domum, arg. ff. ex quib. cau. maio. l. qui mittuntur. §. fi. & l. se. & l. nõ uerè. item qui pro suis negocijs specialibus uenerint ad se. apost. hoc priuilegio nõ gaudẽt per eadẽ iura. ſm Inn. Host. autem de materia huius glos. remittit ad summam de exceptio. §. fi. sub §: item effectus, & uide in spe. de leg. §. superest, uer. porrò [*& [l] ibi, sed legati*] hoc dicit aduersatiuè: quia differentia est inter legatos, [m] & alios, qui ex probabili causa, uel necessaria ueniunt ad se. apost. quia alij præter legatos, ut qui causa testimonij, uel cõsimili ueniunt, tenentur præcisè respondere de cõtractibus extra locum suæ iurisdi. celebratis, & ante legationem. nã in eis solis, quæ in ciuitate sua, uel intra suã prouinciam contraxerunt, hoc priuilegium habẽt. ff. de iudi. l. 2. §. item si extra prouinciam: legati uerò non possunt. sed & legatorum priuilegio gaudent peregrini, arg. infra, de peregri. cap. uno, secundùm Inno. [*& in fi.*] de hoc 5. q. 2. c. 1. & in spe. de reo, uersi. item legati, & uersi. se. & an in concilio prouinciali, uel synodali competat hoc ius reuocandi domum, dicam infra, de præben. graue.

ANNOTATIONES.

a ¶ Querelam. Secundum ueritatem, licet aliquando fie æque secundum iustitiam actoris, & iudicis, ut quia redditur iniqua ex nouis probationibus, quod intellige in diffinitiua, & uide Bart. in l. præferri, infra alleg.

b ¶ Ad domum. Adde hic do. Felin. post Moder. qui plenè examinat hunc articulum.

c ¶ Honorem. Glo. in uers. illic, in fi. in auth. qua in prouincia. C. ubi de cri. agi oportet, ubi dicit nõ extendi ad priuilegia clausa in corpore iur. & glo. in l. hæres absens, in uers. excusatum, ff. de iud. im. & do. Abb. in c. 1. supra, de rescriptis.

d ¶ Eodem. Vide quod dixi de delegato in c. pastoralis, infra, de appell. & uide ad hoc not. per Io. And. in c. Romana. §. contrahẽtes, de fo. compe. & uide tex. in c. ex tuæ, de cle. non resi. ubi potest excommunicari extra existens, sed forte ideo, quia ibi domicilium habere censetur, uel ubi bona habet, ut not. supra, de rescrip. cum dilectus filius, el 2. non potest excommunicari, ut supra dixit, Bal.

e ¶ Delinquat. Adde etiam si fictè delinquat, puta per alium; ita do. Abb. in c. tuarum, de priui. quia ita potest puniri mandans, sicut delinquens, Cle. pastoralis, in princ. ibi, per stipendiarios, & ibi hoc, de re iudi.

f ¶ Territorium. De hoc uide latius Io. An. in §. contrahentes, alleg. & Cyn. Bart. Bald. & Sali. in l. omnes, C. de episc. & cler. & per Bar. in l. 1. ff. de requi. re. & in extrauag. ad reprimen. & per Pau. in Cle. pastoralis, de re iudi.

g ¶ Domicilium. Adde, quòd forus domicilij est generalis, & ordinarius concurrens cum quolibet foro, in tantum, quod subditi ex alio foro non dicuntur propriè subditi; glo. est ordi. in Clem. 1. in uersic. subditos, de for. compet. quam sequitur Abb. & do. Mar. in c. 2. supra eod.

h ¶ Hæres. Ibi uide glos. & Bart. in §. proinde, & in l. dies. §. prætor, ff. de damn. infect. & uide ibi differentiam inter habentem in loco uno domicilium, aut cõuersationem, & ibi, quis dicatur uagabundus, & uide Bar. in l. 1. C. ubi de cri. agi opor.

i ¶ Tempus legationis. Adde, quòd legato, qui legationem affectauit, non competit ius reuocandi domum, per l. & qui datam, ff. ex quib. cau. maio. & Feli. in c. fi. de testi.

k ¶ In fine. Pro Host. facit, & etiam pro Inno. quia tex. in §. sed si dubitetur, in l. 2. ff. de iudi. loquitur impersonaliter: cauere debet de iudicio sisti, ubi uidetur adhærere opi. Inno. & idem ibi Bar.

l ¶ Porro &c. Quod hic dicit glo. quòd qui uocatur extra suam ciuitatem causa ferendi testimonij, habet ius domum reuocandi, est uerum, ubi trahitur extra suam propriam iurisdict. & specialem. unde comitatensis tractus ad ciuitatem pro testimonio non habet ius reuocandi domum, & idem in alijs casibus expressis hic in glo. hoc not. glo. in l. 2. §. omnes, & in §. legatis, ff. de iudic.

m ¶ Legatos. Adde, quòd præsentibus in curia reipubli. causa non competit ius reuocandi domum, secundùm do. de Rota, in tit. de dolo & contu. in antiquis.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio tituli.*
2 *Ad tituli huius materiam quæ faciunt, ubi alijs in locis tradantur, ostendit.*

De libello oblatione. Rubrica.

1 ¶ Quidam † rei ad iudicia uocati, si non declinant forum, petunt libellũ, ut sciant, quid & qualiter petatur, & super quo debeant respõdere; ideo &c. Goff. ad ma-2 teriam facit 2. q. 8. per totum. 81. dist. Maximilianus, cõgruit rubricę de app. significantibus, & Cle. de uer. sig. sæpe, & Inn. hic super rubrica formabat quæstionem, quam format Host. infra c. 1. in prin. statim dicam.

SVMMARIVM.

1 *Actor tenetur in scriptis libellum porrigere; & quid debeat in eo exprimere.*
2 *Ignarus auctor huius constitutionis gnarus fuit, & præses concilij.*
Supplere factum in iussu editionis libelli iudex potest, et ratio, ibid.
3 *Litis contestatio à pensionario possessionis domus, quam peto à te tradi mihi uacuam, etiam amotis inde pensionarijs, in die assignata, qua tu non pares, facta an ualeat.*
4 *Libellum paratum non habere imputatur actori, non reo.*
Oportet, uerbũ significat necessitatem, ibid. aliquando nõ, ut nu. 10.
5 *Libellus obscuritatem non debet ullam continere. semper offerendus, nisi in casibus, & quibus, num. 6. 7. 8. & 9. & quod debeat continere, num. 1. & 9. 10. 11. & eo dato quid faciendum, ibid. nume. 10. cui porrigatur, nume. 11. & quando respondendum, eod. num. ad dictio. responderi, & nomine cuius formandus, num. 13. eius oblatio an necessaria, & quomodo formare cum sufficiat, num. 16. obscuritatem quæ pariant in libello, ibid.*
Reum cautum reddit, quid debeat cauere in aduersarij libello, ibid.
7 *Officium iudicis quando loco actionis proponatur.*
8 *Consuetudo ualet in his, quæ circa iudicium uersantur.*
10 *Subscriptio in libello non est necessaria.*

11 *In ſynodo hoc quis eſt iudex, & qui ſententiam pronunciet.*
12 *Epilogus, & additio gloſſarum. num. 13.*
Reclamare, habet ſe ad ciuiles & criminales cauſas, ibid. num. 13.
14 *Et non citata poteſt offerri reo libellus in iudicio caſu præſenti.*
Cap. ſi quis cũ clerico. 11. q. 1. intellectus, ibid. ad dictio. requiritur.
Annales actiones quæ ſint, ibid. ad uocem, Annalis.
15 *Inducia deliberatoria ſunt de ſubſtantia, ſi petantur. eas arctare poteſt iudex, ſed non penitus denegare, licet eis renunciari poſſit tacitè, & expreſſè.*

CAPVT I.

1 IGnarus. Iſta rubrica habet tria capitula, & tria dicit† in ſumma hæc, ſcilicet, actor tenetur in ſcriptis libellum porrigere. hoc primò. & ſi agit reali, debet in eo exprimere rem, quã petit. ſi agit perſonali, debet exprimere cauſam. & primam decret. quæ ponit quandã facti narrationem, non diuido. & Igna-
2 rus † iſte gnarus erat,[a] ut patet ex ſequẽtibus, & iudex
a erat, qui præerat ſynodo. ſm Hoſt. [*Dixit*] ipſis fratribus actoribus [*Habetis*] in hoc potuit iudex ſupplere de facto. ſm Hoſt. ne ſibi illudatur: quia aliter non valeret iudicium. ff. de iudi. ſi prætor, & ſupra de alie. iudi. mu. cauſa fac. c. 1. & ne contingat partes uexari laboribus, & expenſis, de offi. deleg. ſuper quæſtionum. §. porrò. unde cum ex hoc cotingeret publicam utilitatem lædi, ſupplere potuit; de hoc de poſtu. bonæ. 1.
3 [*Poſtulationis*] quid ſi † peto à te tradi mihi uacuã poſſeſſionem domus etiam amotis inde pẽſionarijs, die aſſignata non pares, ſed uenit penſionarius, & dicens hoc non eſſe faciendum; conteſtatur litem; quæritur, an ualeat talis litis conteſt. Inno. in rubrica, & Hoſt. di-
b xerunt hic. q non: tum quia penſionario[b] non eſt o-
c blatus libellus. 3. q. 3. offeratur:[c] tum quia in uno libello nõ ſunt conueniendi duo; quod intelligas uerum eſſe, niſi penſionarius conduxiſſet à me domum. tũc enim ſi uult cõparere, & cauſam ſuam iuuare, audietur. ff. de appe. ab executore. C. de liti. auth. nunc ſi hæres, & infra de re iudic. cum ſuper. immò ſibi præiudicaret, ſi non defenderet. infra de re iudic. quamuis. & ſic intelligitur de fi. preſb. ueniens. ita ad litterã habetur in Inno. ſuper rubrica. tamen Archid. in ſuis correctionibus ſuper illa glo. ponit, uacat, & ponit eam, infra c. 2. in fi. Guil. in Spec. de lit. conteſt. §. 2. uerſ. quid ſi in libello, ponit prin. huius glo. dicens illud Inno. notaſſe, de foro compe. Romana, in fi. & ponderato cõtextu Inno. in quo præcedit proxi. illa decre. facile po-
4 tuit eſſe talis error [*Nullum habere*] hoc † nõ reo, ſed eis eſt imputandum. ff. de doli excep. l. purè. §. fi. ff. de diu. & tempor. præſcri. l. 1. ff. de calum. l. annus. C. de temp. in inte. reſt. l. petendæ, Hoſt. [*Oportet*] ideſt neceſſe eſt, ut hic, & infra, de iura calumn. d. c. pen. [*Declarare*] q. d.
5 † nullam debet obſcuritatem cõtinere. caue ergo tu,
d qui es ex parte rei, de nimia generalitate[d], ut infra c. proxi. caue de; uel ff. de iniur. prætor edixit. §. quod autem prętor, quod dic, ut infra, de empt. & uendi. cũ cã caue de, Si. nam cõditio eſt incerta. ff. de condi. indeb. ſufficit, & inſtitu. de uerb. oblig. §. ex conditionali. caue de uerbo duplici, ſupra de reſcrip. c. fi. & prægnãte, & de omni dubio, ſiue obſcuro, ſupra de renun. ſuper hoc, ff. de rebus dubijs, ſi is, qui ducenta. §. cum ita, & §. utrum, & in §. penul. & fi. & l. ubi, & per totum, Hoſtien. iunge, quod dicam infra c. ult. ſuper glo. 2. [*Eam-*
6 *que*] petitionem. patet hic ſemper † offerendum libellum in omni cauſa ciuili, & criminali, inquiſitionis, & denunciationis. In omnibus enim utilis, & neceſſarius eſt, ut ſciat reus, an cedat, an contendat 3. q. 3. offeratur, licet in denunciatione, & in inquiſitione aliqui contradicant, ſecũdùm Inno. Hoſt. dixit in inquiſitione, quæ procedit ex puro officio, libellũ dari non poſſe: quia non eſt, qui offerat, ſed dantur loco libelli capitula, de quibus eſt inquirendum, ut infra de accuſa. qualiter. 2. §. debet. In denũciatione uerò poteſt & debet à denunciatore offerri, ſicut in accuſa. infra de accuſa. licet. & c. ueniẽs, & c. cum dilectus, & c. qualiter, & c. prelatorum. & breuiter ſecundùm Inno. quando agitur inter partes. libellus requiritur, niſi ius dicat ipſum non eſſe dãdum, ut in auth. de exhiben. & intro. reis. §. ſancimus igitur. col. 5. ergo in interdictis offerri debet: quæ ideo ſic appellantur: quia inter duos dãtur. inſtitu. de interdictis. §. ſunt autem qui. & quando
7 officium † iudicis loco actionis proponitur, ſupra de
e offi. iud. c. fi.[e] & ubi cautio petitur de damno infecto, ff. de dam. infec. l. 4. §. quoties. aliqui tamen dicunt cõtra, quia hæc res celeritatem deſiderat. ff. eo. l. 1. ſecundùm Inn. Hoſt. dixit hoc eſſe arbitrarium, prout prætor ex cauſa id uiderit accelerandum, uel protelandũ ff. de damn infect. l. 4. 1. reſpon. ff. de ferijs l. 1. §. fi. & l. 2.
f & 3. Sed & ſecundùm[f] Innoc. libellus requiritur, ubi agitur de poſſeſſione, niſi in caſu, quem not. ſupra de
g procura. in præſentia[g]. & quando agitur contra aſcriptitium, qui dicitur fugiſſe, & quando petitur aliquis de ſua iuriſdicti. licet ſit argu. contra. ff. ad munici. l. de iur. quamuis enim olim non daretur libellus, niſi perſonis illuſtribus. C. de digni. quoti. lib. 12. ff. de priuatis delictis. l. fi. hodie tamen regulariter omnibus vocatis ad iudicium offerendus eſt, ſecũdum Inno. fallit hoc in caſibus, ſecundùm Hoſti. quorũ aliquos poſuit hic Inno. Primò quando partes in hoc conueniunt, q iudex non in figura iudicij, ſed de plano ex officio ueritatẽ audiat, & inquirat, qua reperta dicat. & ordinet, quod uult. ſic intelligit caſum. quem alij faciunt ſpecialem. C. de priuile. ſcho. quoti. in fi. lib. 12. in auth. ut diſ. iu. §. ſi uerò contigerit, collat. 9. & quod not. ſupra de arbi. cum tempore, 1. reſpon. non poſſet autem fieri ex pacto partium, q iudex eo omiſſo diffinitiuam
h daret. & facit quod not. de re iud. c. ult. lib. 6.[h] Secũdò in cauſa inquiſitionis, & alijs, quibus proceditur lite non conteſt. infra, ut lit. non conteſt. quoniam. §. ſunt & alij. Tertiò, quando cauſæ ſunt uiles, & paruæ ſummę, uel quando agricultores, & pauperes ſunt litigantes, maximè cum ex longinquo uenerunt, in auth. de mand. principum. §. ſit tibi, & de quæſto. colla. 6. & de reſt. ſpo. c. 1. Quarto, quando epiſcopus inter clericos ſuos iudicat. 11. q. 1. ſi quis cum clerico; quod quidam dicunt ſpeciale. Alij dicunt idem in delegato: quia nõ occurrit eis diuerſitatis ratio, ſupra de conſtit. trãſlato, quod placet Inno. & glo. in Spe. eo. ti. §. nunc dicendum, uerſi. ſed nunquid. ſed ſecundùm Hoſt. utriſque contradicit hoc c. & ideo illud poteſt intelligi, quãdo breues ſunt lites, uel ut dicetur infra uerſi. 8. Quintò, quando iudex reddit rationẽ de adminiſtratione ſua, in auth. ut iudi. ſine quoquo ſuff. §. neceſſitatem, col. 2. Sextò, quando agit de beneficijs authoritate reſcripti apoſtolici obtinendis ſecundum quoſdam, ut no. ſupra de ætate & qualitate, accepimus. Septimò in cã matrimoniali, quãdo iudex procedit ex officio, infra de clandeſt. deſpon. cum inhibitio; & ſic intellige, infra de teſti. Albricus; quod dic, ut ibi not. Octauo, quãdo diœceſanus petit certificari de beneficijs minus canonicè obtentis ſine ſua licentia, uel uacatione diutina, uel alijs exceſſibus, quæ diœceſanus ex officio habet corrigere; quod dic, ut leg. & not. ſupra, de cler. pereg. c. fi. ut ec. be. c. vno, de fi. licet Hely. Nonò, quando agitur de re per tranſact. ſententiam, ſeu compoſitionem finita, ne lites ex litibus contra propoſitum principis oriantur. C. de fide inſtr. l. fi. ad fi. C. de fruct. & lit. ex. terminato. C. ſententiam reſcin. non poſſ. l. fi. de lit. conte. exceptionis, lib. 6. unde & quando adiudicatur

ecclesia

ecclesia cum pertinentijs, probantur pertinentia sine libello, ut not. infra de restit. spol. cum ad sedem, circa prin e. Decimo, quando agitur inter religiosos de his, quae ad religionem pertinent, de regularibus. c. fi. de appell. reprehensibilis. Vndecimo secundum Inno. si consue 8 tudo sit, quod libellus non detur: quia† in his, quae circa iudicium uersantur, ualet consuetudo. C. de priuileg. scho. l. fi. li. 12. infra de eo qui mit. in poss. c. 3. §. fi. Duodecimo, quando factum narratur à partibus corā Papa. de hoc dicam infra, de lit. contest. c. uno. Decimotertio, ubicunque iudex procedit ex officio, sub quo plures casus comprehenduntur: de hoc infra, qui fil. sint legit. lator, & de hoc supra, de offi. ord. c. 1. de offi. iudi. c. 1. & 2. de iureiur. ad nostram. 2. & c. sicut nobis. unde secundum Inno. si quis sit iussus in possessionē mitti, facienda est executio sine libelli oblatione. ff. ne uis fiat ei, qui in poss. mit. l. 3. 1. respon. Et idem uidetur, ubi iā cōfirmatus, uel institutus de aliqua ecclesia prohibetur possessionem nancisci. infra de appel. constitutis. 2. §. fi. & infra, de concess. praeben. post electionem. §. fi. quod dic, ut ibi, & infra de accusa. accedens. Idem in denunciatione noui operis, quae fit uerbo, & facto in praesentia, & in absentia. ff. de noui ope. nunc. de pupillo. §. nūciare, & l. operis, & l. cuilibet. sed in prosecutione bene est necessarius, quando scilicet petitur remissio denunciationis, & in alijs. & remittit Host. ad sum. de no. oper. nun. §. qualiter fiat, & §. qualiter tollatur. sed nec requirit libellus in causis merè spiritualibus; ut de do. & contu. c. 1. nec in causis, in quibus summaria requiritur cognitio tantum. ff. ad exhibēdum. l. 2. & 3. §. ibidē. ff. ut in poss. leg. l. si is, à quo. ff. de aedil. edic. l. 3. §. causae. ff. de uent. in poss. mitt. l. 1. §. si ea. ff. de lib. agno. si quis à liberis. §. si uel parens. nec in notorijs. 2. q. 1. de manifesta. & infra, de accusa. euidentia, & de iu reiuran. ad nostram 3. de his autem, quae officio iudicis expediuntur, dubitatur, an fit in eis offerēdus libellus; puta petitur alicuius electi cōfirmatio, uel possessio ex edicto diui Adriani, uel Carboniano, uel nomine uentris: uel petit aliquis sibi dari bonorū possessionem contra tabulas: uel aperiri testamentū, uel ne qd fiat in loco publico. in omnibus his, & similibus dicēdū est, quod si contra neminem agatur specialiter; nec aliquis cōtradictor apparet, non est offerendus libellus, quia nec est, cui offeratur, ut in auth. offeratur. Siverò aliquis est contradictor, dabitur ei libellus. supra, de electi. dudum. 1. & 2. & infra de testi. cum olim. ff. de appel. nou recipi. l. fi. ff quemad. te. app. l. 2. §. fi. & C. eo. ti. l. 1. secundum Inno. melius tamen est & tutius secundum Host. quod in 9 omnibus his† scriptura iudici offeratur, in qua contineatur, quis, & quid, & quare petat, ut pronūciatio iu- i dicis[i] habeatur certior, arg. insti. de act. §. curare, & patet in eo, quod le. & not. infra, de uerb. sign. dilecto, ad fi. uel die haec arbitraria, ut dictum est supra, de cautione damni infecti. Missio tamē in possessionem ex primo decreto, secundum Inn. ēt sine libello fit. Expeditur enim officio iudicis deseruiēte actioni, uel quia fit ad defensionem iurisdictionis iudicis cōtra contumaciam partis, quae notoria est, ut infra, ut lite non contestat. quoniam. §. fi. & in notorijs non offertur libellus, ut dictū est supra, ne si c. nec in notorijs, haec omnia dicta sunt secundum Inno. & Host. Sed plenius de hoc Guil. in Spec. de libel. concep. §. nunc dicendum [*Roboratam*] idest sub- 10 scriptam. & repete, Oportet† & nunc sumitur pro decet. nam secundum Host. non est necessaria ista subscriptio per partem. tabellio enim subscribet diem porrectionis, & dilationem datam reo; & ita seruatur, & sic intelligatur in auth. de exhiben. reis. §. sancimus, colla. quin- k ta. & huic Pet. concor.[k] licet Inno. uideatur uelle con 11 trarium [*Synodo*] arg. quod synodus est iudex, & nō archiepiscopus; ad idem. 11. q. 3. si quis presbyter, & c. si

quis episcopus. & infra de praeben. graue. §. ita ut. porrigitur autem libellus iudici, nō de necessitate, sed ad cautelam: quia aduersario potest offerri. 3. q. 3. offeratur, secundum Inno. Host. dixit, quod archiepiscopus, & suffraganei simul in synodo congregari sunt iudices, archiepiscopus tamen tanquam caput de consensu & cōsilio suffraganeorū, uel maioris partis pronunciare debet, argu. infra de accusa. sicut olim, & melius de tempor. ordi. si archiepiscopus. §. 1. & c. nec episcopi. §. fi. cum suis concord. & de his, quae fiunt à maiore parte capituli. c. fin. Mandat ergo libellum porrigi synodo, idest ei, qui praeetat tanquam capiti, & suffraganeis tanquā cōiudicibus. & libellum sic oblatum eadem synodus l porrigit[l] aduersario, sicut actor iudici, & iudex reo[m]. m C. de episc. & cle. generaliter; & sic exponitur 3. q. 3. offeratur [*Vt tunc*] scilicet oblato libello [*Canonicè*] ergo aliter non respondetur canonicè [*Responderi*] post deliberatorias [*Conscribentes*] non dicit subscribentes porrexerunt synodo, & synodus aduersario. Hosti. ¶ Pri- 12 ma† glo. respon. per modum summae quaerendo de. 7. scilicet quid sit libellus, cui offeratur, qualiter, quādo, quot sint species libellorū, quis sit eius effectus, & an 13 sit de substantia. ¶ *In † prima glo. ibi, in criminalibus* reclamari, iuxta uulgare habet se ad ciuiles, & criminales causas, Goff. [*& ibi, Libellorum*] & quid ipse libellus accusatorius continere debeat, ibi patet, & not. supra de u procur. tuae [*& ibi, Scriptura*[u]] q. breuis liber, uel modica scriptura, Goff. [*& ibi, Per totum*] dixit Host. quod quamuis libellus multa debeat continere, hoc sufficit de cō su. approbata, quod appareat quis petit, & à quo, & quid, & quare, & coram quo, ut in hoc titulo, & supra, de electi. querelam. arg. ff. de procura. si procuratorem. & ponit uersus. Quis, quid, corā quo, quo iure petat, sed, & à quo, Rectè compositus quisque libellus habetur. Vinc. ponebat alios uersus; non curo. Dicebant tamē ipse Lau. & Phi. hic, quod si praelatus, uel syndicus petit rē ecclesiae, formare debet libellum nomine ecclesiae, argu. C. de epis. & cler. auth. sed hodie, & l. omnes. nomine suo petere non potest, cum nulla habeat actionem directam. ff. de rei uend. in rem actio. §. 1. [*& ibi, Per ip-* 14 *sum reo*] Et sufficit† ipsum casu uenisse, licet citatus[o] nō o fuerit; de hoc in Spec. de libell. concep. §. sequitur, Innoc. [*& ibi, Non requiritur*] uel correctum est, quod ibi dicitur, uel de cōsensu partium intelligatur, Ala. & ad hoc ultimum allegat Goff. C. de priuil. scho. quoti. iu fi. lib. 12. uel secundùm eum loquitur, cum episcopus cognoscit inter suos familiares [*& ibi, Per talem*] ponit effectum libelli triplicem [*& ibi, Annalis*] ut iniurarū, ui bonorum raptorum, quod metus causa [*& ibi, Quoniam*] expēdit etiam hoc iudici, actori, & rēo, ut no. in Clem. de uerb. sign. saepe, uersi. uerum, in glo. 2. [*& ibi, Optimè*] si intelligas, prout ibi not. Ioā. parum facit [*&* 15 *ibi, Indultum*] per hoc† uidetur, quod etiam induciae de liberatoriae sint de substātia, ut no. Io. 2. q. 1. in summa; quod intellige, si petantur, ut ipse not. 17. q. 4. uxor; ad hoc 3. q. 3. cum accusatus. Idem Inno. & Hostiē. qui dicunt, quod non teneret processus, si denegarentur induciae deliberatoriae. arctare enim potest iudex eas, sed nō penitus denegare, licet eis renunciari possit tacitè, & expressè. ff. de ferijs. l. 1. C. dē episc. & cleri. auth. generaliter. & adde quod dicam de dila. c. 1. & 2. & uide, quod not. in Clem. de uerb. signi. saepe, post prin. in 16 glo. sed cum petitio [*& ibi, Quidam*] & † Accur. in auth. offeratur, in ulti. glo. [*& ibi, Calumniae*] adde quod not. supra tit. proxi. si diligenti, in glo. pen. [*& ibi, Canonico*] Idem hic Inno. & Host. alleg. Inno. in authen. de tempo. non solu. pec. super do. §. contestationem, colla. 7. Hostiē. alleg. authen. de exhiben. & intro. reis. §. illud, collat. 5. per quam dicit, quòd nec expressè, nèc tacitè p remitti potest[p] erant enim† quidam, qui aduersarios simplices

17 simplices uocabant ad Iudicem, & eis negantibus dicebant litem contestatam, quod ibi reprobat imperator in sequenti.§.statuens, quòd libellus offeratur, & quod litis contes.hac oblatione omissa habeatur pro nulla: tamen Vincen.& Philip.dicebant, quòd secundùm leges, erat de substantia, secundùm canones nõ, inducebant c.siquis cum clerico, & decret.prout, quibus responsum est in glos. & hoc dicebant per authẽ. offeratur: quæ tamen est canonizata. Guil.tractauit de hoc nihil approbans in Spec. de libel.concep.§.utrum libellus. satis credo, quòd petitio sit de substantia: sed si fiat in modum postæ, & non in modum libelli, & super ea lis contestetur, credo tenere processum. parte uerò petente necesse esset dari in modum libelli. huic uidetur contra Clem.de uerbo.sign.sæpe, & uide quod ibi not.in glo.datur per hoc [*& in fi.*] & à iudice sedẽte, & per se recitante; quod dic, ut infra de re iudic.c.ult. lib.6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Gnarus erat. Non fuit ergo nomen consequens rei, ad hoc l.pe. C.de consti.pecu.uide glo.insti.de dona.§.est & aliud. uel dictio. in hic auget.uide in l.Gallus.§.ille, per Barto.ff.de libe.& posthu.

b ¶ Pensionario. Non est contestata, sed an quasi contestata ad interruptionem præscriptio. uide, ut lite non contesta.quoniam.§. quòd si super.

c ¶ Offeratur. Contra hoc facit illa clausula, amotis inde pensionarijs, per quam contra illos, ut expressos uidetur agi. ad hoc, quod nota.Ioan.Andr.supra, de iudic.quia V.super gloss.1.& probat c.proposuit, de concessio.præben.& not.eod.tit.cum nostris, & de re. permu. cum uniuersorum.

d ¶ Generalitate. Vide per dict.Barba.in consilio 25.in 4.colum.in secundo uolumine.

e Capitulo fi. Ibi uide per Ioan. Andr.formam libelli in glo.& contra.& plenius Bart.in l.nec quicquam.§.ubi decretum, ff.de offic. procon.& le.ubi omnino uide.

f ¶ Sed & secundùm. Guil. in Spec.de libel.conceptio. §.nunc uidendum, uersi.38. tenet secundam opinio.quòd non detur libellus. Guil.autem de Cu.tenet primam in l.4.præalleg.& ibi idem Bart. licet dubitando.

g ¶ Præsentia. Quando duo contendunt se possidere, & timetur de rixa, tunc sine libello iudex recipit informationem, & uide per Ioan. Andr.plenius in Specu. de libell.concep.§.nunc dicendum, uersicu. 88.

h ¶ Vlt.lib.6.Ibi uide in gloss.C.de senten.& uide, de offic.deleg. de causis, & Bart. in l.prolatam, C.de senten. & uide in deci.Rotæ conclusio. 96.

i ¶ Iudicis. Hoc expressè sentit tex.in clem.sæpe, de uerb.sign.ibi, iuxta petitionis formam. & hoc uoluit ibi gloss. datur intelligi, quam uide, & glo.se.& idem Bart.super uersi.summariè, in extrauaganti, ad reprimendum, quod intellige uerum in omnibus casibus, in quibus dicitur, libellum non esse necessarium, & uide Bal. & Sal. in auth.offeratur, hic alleg.

k ¶ Concord. Pro quo facit, quia subscriptio tunc in actibus tantùm est necessaria, quando in iure id reperitur expressum, uide Ioan.Andr.in capitu.1. de his, quæ fi.à præla. super uersicu. subscriptionem.

l ¶ Porrigit. Expensis actoris, hoc uoluit glo.in Clem.quamuis, & in Clem.sæpe.de uerbo.significationib.super uersicu. pronunciatio, & uide Cyn.& Barto.& moder.in authen. offeratur, hic allegata, & Bartol.in l.1.C.de edendo, & Cyn.& Bal.in dicta authen. tenent contrarium.

m ¶ Iudex reo. adde, quòd sufficit, quòd libellus offeratur parti in præsentia iudicis, ut per Bart.in auth. offeratur, C.de lit.contest.

n ¶ Scriptura. adde Cyn. in dicta authen. offeratur, qui melius, & breuius distinguit.

o ¶ Citatus. Nec libellus habet citationis uim, nisi quò ad interruptionem; uide tex.& ibi Bartol.in l.libertus aduersus, ff.de in ius uocand.& gloss.in l.1.ff.eod.titu.& hoc dictum probat iudicium absque citatio.nõ posse procedere, de quo in prædicta l.1.per Bar. & uide Arch.82.dist.proposuisti, & Io.And.in c.bonæ, de elect.& eod.tit.c.fi.lib.6.& Bar.in l.prolatam, de sent.& in Spe.de lit.contest.§.sequitur, ad fi.& in deci.Rotæ conclu.389. & Bald.in auth. offeratur, & Sali.in l.1. C.de in ius uocand.& ibi Bart.

p ¶ Remitti potest. Adde hic d. Franc. de Areti. qui latè examinat hunc passum.

SVMMARIVM.

1 *Decretalis hæc alibi habetur, & quando earum in eodem, uel alio titulo reiteratio non sit reprehendenda, & cur non præsentis.*
Repetitio eiusdem decretalis, uel alterius rei in eodem titulo, uel loco, siue diuerso non reprehensibilis, quando quid addat, uel aliò respiciat, ibid.
2 *Libellus offerendus.*
Res petita, si sit ambigua, declarari, & designari oportet, & qualiter, ibid.
3 *Deduxisse omnia non semper, ut hic, quis uidetur, siquid generaliter dicat.*
Quantitas etiam expressa colligitur ex uerbo generali, ibid.
In sententia quod deest, suppletur ex processu, ibid. in fi.
4 *In appellationis iudicio constare quæ debeant, & c. quid his uocibus compendiosis contineatur appositis fini decretalis, ibid.*
5 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 6.*
In libello siue petitione quæ exprimenda, & num. 7.
Libellum mutare 'ne liceat, ibid. uersicu. licet pœnitere, cum sequentibus.
Electio actionis quæ obstet, uel quando facienda sit, ibid.
7 *Additio glossarum.*
In libello quid exprimendum, & contineri debeat in eo in realibus & personalibus, in uniuersalibus, & singularibus, & alys actionibus, & num. 8. de eius declaratione in priore suffragij parte, de eius mutatione, correctione, & additione, uel diminutione, quando liceant, & quousque num. 9. & 10. & an quod intersit, ideò ueniat, num. 11.
Sententia quandoque generaliter lata tenet, & quibus casibus, licet debeat esse clarior libello, eod. num 7. uersi. nec mirum.
Vniuersales quatuor sunt, quæ pro hæreditate competunt, & quæ sint. An petitio iurium episcopalis sit uniuersalis, & quarum rerum condemnatio fiat in eis.
8 *Condemnatio in pluribus rebus, quàm quæ petitæ sunt, in quibus fiat causis, & quarum rerum, uer. & quòd res uniuersaliter.*
Hæres quæ debeat in libello exprimere iure ciuili, & quæ iure canonico, ibid. ad uersi. quia sum hæres.
Subtilitates in expressione actionis, & iuris non admittuntur à iure canonico, eod. num. uersic. item secundum leges.
10 *Leg. in delictis. §. si detracta. ff. de noxali. intellectus.*
Tributoria, & peculiaris actiones diuersæ, in eisq; petitio diuersa sit, atque sententia, eod. num. uersi. quamuis bene.

CAPVT II.

SIgnificantibus. Summatum est supra, & diuiditur in duas partes. In 1. appellantis narratio. In 2. appell. commissio. secunda 1 ibi, Quocirca. & ad literam habetur† decr. hæc de appell. significantibus. Ad quod opponitur, hanc, uel illam esse superfluam, contra id, quod dicitur in prooemio, Resecatis superfluis. dixit Hostiē. ꝙ seriò factum fuit hoc ad euitandas mordẽtium oppositiones, qui dicunt, decret. interdum nõ facere ad titulum. sufficit enim, ꝙ propter aliquid faciat. nã propter finem ponitur ibi, & quia tractat de libello, ponitur hic. Item sunt alij, qui reprehẽdunt materias pluries tractatas; per hoc habetur defensio cõtra illos. Boa. dixit supra in proœmio, ꝙ si plures similes decre. ponuntur in eodem tit. dum tamen altera aliquid addat, non reprehenditur: si nihil, reprehenditur. Si uerò ponuntur in diuersis ti. dato, ꝙ nihil addãt, non reprehenditur pro a pter diuersum finem, quem respiciunt [a]. hic uerò dicit forsan hoc factum, ut sciatur, ꝙ nil in humanis rebus sit perfectum, quod amplius perfici nõ possit: unde dicit, nullam insulam sic incisam, ꝙ melius incidi non posset [*Ipsos*] fratres conuentos [*Et V.*] agentem & impetrantẽ, ut sequitur, Host. [*Super quadam*] sic erat in libello. & forte bene ponebatur nomen uillæ [*Obla 2 to*] not. libellum† offerendum; de hoc supra c. prox. &

per

per hoc facit ad titulum, ſm Hosti. [*Cum plures*] q.d. ſi non poſſiderent niſi unã petiam terræ, forſan aliud eſſet, arg. ff. ſi certum petatur. l. certum: ſed ſub. maximè, ſm Hoſt. nam & petia poſſet eſſe parua & magna. Debet ergo deſignari per confinia, ut dicit glo. & ſi neceſſe ſit, ſubijcietur res oculis iudicis, uel aduerſarij. ff. ſi cer. pe. ſi in emptione. §. fi. & arg. ff. de ferijs. l. a. & patet

3 infra, de probatio. c. antepe. [*Terras*] ſed non ne† uidetur omnes in iudicium deduxiſſe. C. de anna. except. l. ult. ſo. non: quia illud in ſuo caſu tantùm accipiẽdum

b eſt. ſut interrumpatur præſcriptio ᵇ, ſm Vinc. ſecundũ quem etiam plerumque ex uerbo generali expreſſa quantitas colligitur. ff. de re iud. ait prætor. §. unico, & quòd deeſt in ſententia, ſuppletur ex proceſſu. C. de ſent. quæ ſine certa quãti. l. 3. [*Denegarent*] & male [*Pro-*

4 *uocarunt*] & bene [*Si eſt ita*] conſtare† debet de grauamine, & ꝙ propter illud fuerit appellatum [*&c.*] id eſt in negocio procedatis iuxta priorum conrinentiam litte-

5 rarum, Pe. ¶Gl. †duo facit. primò tractat, qualis decla-

c ratio ᶜ libelli fiat ĩ iudicijs ſingularibus, uniuerſalibus, & generalibus. ſecundò, an libellus poſſit mutari &c.

6 ¶*In† glo. 1. ibi, curare*] debet iudex, quantum ei poſſibi-

d le eſt, ut certæ pecuniæ, uel certæ rei ᵈ ferat certam ſententiam [*& ibi, Forma cenſuali*] ibi deſcribitur ager cẽſualis, & ponuntur duo uicini [*& ibi, Defalcationem*] ut ſcilicet legatarius uẽdicet incertum, quando dubitatur, an Falcidia competat hæredi, & ad quam quotã; hoc uolũt. ll. iſtæ. poſſet enim aliquid ſupereſſe hæredi, propter quod non detraheret de legatis integram quartã: ut ſi hæreditas ualet. 4. legata ſunt. 3. ll. quia tunc detrahit ſolùm dimidiam quartæ [*& ibi. §. Colonus*] ponit caſum, cum colonus, cõtra quem propter ſucciſas arbores agebam ex locato, iurauit ſe nõ ſuccidiſſe: ſi de eodem agam alia lege, puta edicto arborum, &c. uel l. aquil. uel interdicto, ius erit exce. iuriſiurandi [*& ibi. l. ult.*] uide hanc l. & ſe. de iudi. dilecti, ſuper gl. 2. [*& ibi. l. 4.*] lex & ſequens dicũt, ꝙ ſi ille, contra quem egi petitione hæreditatis, cœpit poſtea aliquid poſſidere, etiã illa reſtituet [*& ibi. §. ul.*] ex cauſa peto incertam partẽ hereditatis, ut ſi ſum frater defuncti, & aliorum fratrũ uxores ſunt pregnantes [*& ibi, Licet*] ſi poſt latã ſententiam in iudicio tutelę iterũ ago de ſpecie, de qua prius non fuit cognitum, ſi excipiatur, de re iud. replicabo; de dolo [*& ibi, Non poteſt*] ſequitur, uideri in iudicium ueniſſe id, quod poſt iudicium acceptum accidiſſet; ideoque alia interpellatione opus eſt [*& ibi, cum quæritur*] Sequitur, an hæc exceptio noceat, nec ne, quærendum eſt, an idem ſit corpus, & lex ſequens, quãtitas eadem, & idem ius, & l. ſe. & eadem cauſa petendi, & eadem conditio perſonarum [*& ibi. §. ult.*] licet pęnitere reſpõſi, ſi nulla captio ſit actoris, & maximè ſi poſtea plenius ſit inſtructus [*& ibi. §. is autem*] qui iuſſus à prætore rationes non edit, præſtat intereſſe, quod tunc erat, non quod hodie eſt, ſit pluris, uel minoris [*& ibi cum, quem temere*] ſequitur, aduerſarium in iudicium uocaſſe conſtiterit, uiatica, litiſque ſumptus aduerſario reddere oportebit [*& ibi. l. 1.*] ſi ex pecunia mea ſeruo meo mediante prædium emiſti, eligere debeo, an furti agam, an mandati, & unius electio præiudicat alteri [*& ibi. l. una*] ſi ſeruus ſe peculiaribus nummis emi mãdauit, agit dominus mãdati, uel ex empto, & ſunt præiudiciales [*& ibi l. ult.*] ex ſcriptura, ex qua directẽ petij, ut ex teſtamẽto, non poſſum petere, ut ex codicillo [*& ibi. §. eligere*] ſequitur, quis debet qua actione experiatur, utrum de peculio, an tributoria, cum ſciat ſibi regreſſum ad aliam nõ futurum [*& ibi. l. commiſſoriæ*] qui uendit ſub pacto. l. commiſſoriæ, ſi precio ſuo die non ſoluto recipit uſuras pretij, commiſſoria uti non potuit [*& ibi. §. Varijs actionibus*] legatarius partem legati uendicare, & partem ex teſtamento petere non pôt.

7 ¶*In† 1. glo. ibi, exprimenda eſt res*] & ipſius qualitas. ut ſi

e petit terrã. exprimat. an ſit aratoria, pratiua, uel uineata, arg. C. de bonis proſcript. l. ſi quis intra. & ſecũdùm antiquos exprimendus eſt etiam modus, infra de ſpõ.

f de muliere. quod intellige ᶠ, ut dixi de reſeri. dilectus, prim. ſuper 1. gl. Si uerò petatur materia infecta. puta maſſa, debet exprimi qualitas materiæ, utrum ſit aurum. argẽtum, uel aurichalcũ. dicat ergo, talem maſ-

g ſam argenti, & exprimat pondus ᵍ. ſi ſignata ſit, exprimat numerum. ſi facta, nomen uaſis, ut ſcyphus, uel ſcutella, & pondus: ſed non debet exprimere, an ſit rotundum, uel latum. ſi petat ueſtem, exprimat nomẽn, & colorem, non tamen, an ſit noua, uel rupta. ſi hominem, dicat nomen, & an ſit ſenex, uel iuuenis. quod ſi nomen ignorat, circumlocutione utatur, ut ex tali ancilla natum. probantur hæc omnia. ff. de rei uend. ſi in

h rem ʰ. ff. depoſi. l. 1. §. ſi quis argentum. per quam l. dicebant Ioã. & antiqui ſuper ignorantia eum iurare. ff. de contrahen. emptio. in uenditionibus, & duabus legibus ſe. C. de epiſc. & cler. authen. generaliter. ff. de hæred. inſtit. quoti. §. ſi quis nomen, & infra de teſti. licet 2. uerſic. perſonas, ſecundùm Hoſtien. [*& ibi, Circa defalcationem legatorum*] & idem quotiens actor eſt incertus, nec poteſt ſibi imputari, ſed reo, qui eum certificare non uult. ff. ſi pars hæred. peta. l. 1. §. fi. ff. quorum legatorum. l. 1. §. quòd autem nonnunquam, & ſupra,

i de reſti. in integ. conſtitutus, de hoc, Hoſtien. ⁱ nec mirum ſi ex cauſa recipitur libellus generalis, ſecundùm Innocen. cum etiam quandoque ſententia ſic generaliter lata teneat, ut patet infra de ſepultur. in noſtra, ad finem: quæ tamen debet eſſe clarior, quàm libellus, in ſti. de actio. §. curare. ſufficit enim petere fructus de tali fundo ſine alia expreſſione: & ſi non extant, peti poteſt æſtimatio, & exprimi. ſed in ſententia exprimi debet quantitas: aliàs non ualet; ut ſi dicatur, Cõdemno te ad expenſas factas in lite, uel ad res, quæ tibi obuenerunt à tali, niſi in actis de certa quantitate cõſtaret. ff. de re iudic. ait prætor. §. 1. & ſic intelligitur. C. de ſen. quæ ſine certa quant. l. 2. & 3. Hoſtien. dixit in generalibus, & uniuerſalibus iudicijs & naturam ipſorum ſequentibus ualere generalem ſententiam, & libellum per iura, quæ alleg. gloſſ. Dixit etiam de conſue. curiæ ualere hanc ſententiam, Condemno te ad expenſas factas in lite, quatum taxationem mihi reſeruo; de quo

k ſupra. de procur. auditis ᵏ, & de dolo, finem, ubi etiam contrarium nota. Innocen. & dicam infra, de ſequeſt. poſſ. c. 1. in fin. [*& ibi, Eo ipſo*] nec obſtat. ff. de rei uend.

l le. 1. ˡ ubi dixit, quòd uendicare poteſt adiecta cauſa: quia ibi ideo additur cauſa: quia res petita, ſcilicet liber homo, nunquã poteſt eſſe noſtri dominij, & ideo

m nec ſimpliciter uendicari ᵐ, Innocen. in decr. conquerente [*& ibi, non obſtante*] & ideo conſulebat Philipp. in cap. proxi. quòd reus non peteret exprimi cauſam in reali [*& ibi, eſt actori*] quantum ad hoc: ſed alio reſpectu eſt tutius non exprimere cauſam per id, quod ha-

n bes infra, de re iudic. Abbate, ⁿ lib. 6. & ſatis dicam infra, de ordina. cogn. c. ſi. in fi. magnæ gloſſ. [*& ibi, Cauſa petendi*] in reali dico me dominum, quod eſſe non poteſt, niſi ex una cauſa, de fide inſtruct. inter: ſed aliquid poteſt mihi deberi ex pluribus cauſis [*& ibi, Vniuerſalibus*] Innocen. de offi. ordi. conquerente, ubi nota. ma-

8 teriam primæ partis huius gloſſ. dicit, quòd quattuor ſunt uniuerſales actiones, quæ pro hæreditate competunt, cuius nomine comprehenditur uniuerſum ius defuncti. ff. de uerbo. ſignifi. hæreditas, ſcilicet petitio hæreditatis, familiæ erciſcundæ, actio ex teſtamento, quæ datur pro hæreditate ex Trebellian. reſtituenda, & actio ex empto, quæ datur, quotiens tota hæreditas emitur. & quod res uniuerſaliter, non ſingulariter ueniant in hac petitione, probatur ex eo, quod di-

cit

cit lex, quòd ſi rêus têmpore ſententiæ inueniatur plu ra poſſidere, quòd tempore litis conteſt. debet ad om nia condemnari. ff. de peti. hæred. l. 4. & ult. ex quo patet petitionem uniuerſalem, cũ aliàs in pluribus principalibus rebus, quàm quæ petitæ ſunt, condemnari non poſſet, licet in acceſſorijs poſſet, & in iudicijs bonæ fi. & ſtricti iuris, ſicut ſunt fructus, & uſuræ. ff. de uſuris, uideamus. Item, ut ibi dixi ſuper ſi. 1. glo. ipſe Inno. non putat, quòd petitio iurium epiſcopalium ſit uniuerſalis, ſed generalis; & de materia gloſ. uide in Spec. de act. uel peti. §. ſequit. uer. ſed & ſi uls, uſq; ad uer. ad hoc [*& ibi, Quia ſicut hæres*] ſed cogitur dicere, utrum ex teſtamẽto, uel ab inteſtato. ff. de peti. hæredi. l. legitimã. C. de codicill. l. fin. Si dicit ex teſtamento, dicat utrum ſolẽne, uel nuncupatiuum: quia aliter probatur unũ, quàm reliquum, & multa ueniunt in vno, quę non in alio. C. de teſtam. hac conſultisſima, & inſtit. de teſtamentis: ſed hoc ſecundùm ius canonicum non uidetur uerum, ut patet in eo, quod legitur, & not. de teſtament. cum eſſes, & capi. relatum. Item dicat, quis fecit teſtamentum: quia nec omnes teſtari poſſunt, ut patet infra, de ſucceſsio. ab inteſta. capi. fi. C. qui teſtament. facere poſſunt. l. furioſum, & l. diſcretis. Quid ſi dicat ab inteſtato, nunquid dicere cogitur, an de iure ciuili, an prætorio, an municipali, uel conſuetudinario, uidetur quòd ſic, argum. ff. de peti. hæred. l. 1. 2. 3. & 4. ubi & mater fecit mentionem Tertuliani. ff. de exce. rei iudi. ſi mater. 1. reſpon. ſed forſan hoc fecit ex abundanti, nec eſt hoc aſsignare cauſam principalem, ſed potius cauſam cauſę, & ſecundùm hoc res procedere poſſet in infinitum, quod uitandum eſt. de reſcriptis. c. 2. lib. 6. Item ſecundum leges huiuſmodi ſubtilitates admittuntur: nos tamẽ reſpuimus, & uia ſimplici ambulamus, ſupra de iudi. dilecti; de teſtamentis, cũ eſſes; & c. relatum, & c. cum tibi, & plures cauſas quãdoque admittimus in libello, infra de fide inſt. inter dilectos, de præſcrip. cum olim, ſecundùm Hoſtienſ. quia citò poſſet in talibus quis malè eligere, & de facili capi. hęc omnia maximè in foro canonico dixit, committẽda arbitrio boni uiri. nam & hæc ſunt diuerſa, & diuerſas defenſiones pariunt. poſſet enim eſſe ſtatutarius excõmunicatus, p̃ſcriptio conſuetudinis interrupta, & alia occurrere, quæ defenderent reum. argum. ff. de interro. actio. ſi ſine. §. illud quæritur, alias eſt lex, & incipit, ſi defenſor. & ſupra, de tranſac. cap. fin. Remittit etiam ad ea, quæ not. in ſumma, eod. tit. §. quid debeat continere libellus, & hoc ipſe nota. infra c. proximo [*& ibi, Pertinentijs ſuis*] & pręběndam ° cum plenitudine iuris canonici, de conceſsio. præben. propoſuit. & uendicatur grex nõ facta ſpecificatione capitum. ff. de rei uen. l. 1. §. fi. & 2. & 3. Hoſtienſ. [*& ibi, Cum ad ſedem*] &, ut ibi not. in gloſſ. 2. tempore executionis fiet declaratio [*& ibi, Nec exigitur in libello*] fiet tamen in iudicio, uel ſententia, Goff. dicebat Vincen. in proceſſu cauſæ ſingula capitula, uel res exprimendas per eandem ᵖ l. idem Hoſtien. infra cap. proxim. [*& ibi, Licet*] ab hinc, ſupra quære hanc gloſ. per Accur. ff. de edendo. l. 1. quod ſequitur, quære plenè. C. de edendo. l. edita, & in Spe. de libelli concep. §. nunc oſtendamus. plenius tamen tractat accumulationis materiam dominus Di. de regulis iuris, nullus pluribus, lib. 6. [*& ibi. emendari*] dixit ᵠ Innocent. quòd aliud eſt mutare, aliud emẽdare. ex quo enim libellum obtulit, non poteſt cauſam mutare, ut primã omninò dimittat, ſed bene poteſt ueterẽ & nouam ſimul proſequi, niſi uetus actio, in qua perſiſtere intendit, talis eſſet, quæ pareret actionem rei iudi. contra ſecundam, de excep. rei iudi. ſi mater. §. eadem, & l. cum quæritur: uel niſi ſint tales, quæ electione tollantur; ut dixi r gl. ſi uerò uult emendare q, ut quia minus petijt, modo uult plus petere, uel econuerſo, hic uide quod dicam infra poſt gloſ. Inno. uerſi. ſcire debes. dicunt quidam, ut refert Innoc. hoc licere quandocunque ante ſententiam, ut inſt. de actio. §. ſi minus: quod uerum eſt in uniuerſali, & generali actione tãtùm. per l. ff. de peti. hæredi. l. 4. & l. ſi quo tempore. & C. de iudi. licet; & ſic intelligitur. C. de appell. l. ſi. & C. de anna. exceptio. l. fin. in ſingularibus uerò licet hoc uſque ad litem conteſt. & iuramentum calumniæ præſtitum, & non ultra. quia poſteà noua interpellatione opus eſt, ut in l. eum quæritur, & aliis. quas allegat glo. nec ꝯ obſtat. ff. de noxalib. in delictis. §. ſi detracta: quia ibi eædem perſonæ ſunt, & ad idem agitur, ſcilicet ad emendationem totius damni. ff. de re iudic. miles. §. 1. quod autem conuentus noxam dare poteſt, hoc eſt ex quodam beneficio, quod habet per l. ibi enim ſemper dominus egit noxali. nec expreſſit in libello, quod totũ damnum peteret pro eo, quòd ſciẽte domino ſeruus dediſſet damnum, uel minus pro eo, quòd domino neſciente: quia ſi hoc expresſiſſet. poſtea mutare non poſſet, ut eſt dictum ʳ: ſed poſt libellum generalem datum proſecutus eſt unum membrum tãtùm. & ideo nõ minus poteſt proſequi alterum, cum ambo comprehenduntur ſub actione propoſita: ſed ſi reus à principio uellet actorem cogere, quod de illis duobus unum eligeret, ut ſcilicet ageret inſolidum. vel ad dictũ beneficium. forte poſſet, argumẽt. ff. de tributo. quod in hæredem. §. eligere. Quamuis bene poſſet inter illos caſus differentia aſsignari: quia quando agitur de peculio, licet ſemper agatur eadem actione cum altera adiectione, ſcilicet ſiue de tributoria, ſiue de peculio: tamen aliud debet petere, ſi agat tributoria, aliud, ſi de peculio, & aliud ſententiabitur in una, quàm in altera: ſed quando agitur. l. Aquil. noxali, ſemper in ſolidum fit condemnatio, quamuis liberetur præſtãdo alterum. ſcilicet damnum, uel noxam, ut in præalleg. l. miles ff. de re iudic. §. 1. ſecundùm ipſum Inno. & Hoſtienſ. qui hoc not. ſupra tit. proxi. & remittit Hoſt i. ad ſummam, eod. tit. §. utrum poſſit, & §. an libellus. Scire debes, quòd Ioan. Vincent. & Philipp. tractauerunt de hac materia, infra de fide inſtrum. inter. in prin. ubi placuit Vincen. quòd qui plus petijt, poteſt petere minus, nec eſt opus nouo libello, uel nouis ĩducijs: quia nil deperit reo, cuius editionis ſaluum manet: ſed ſi petis minus, non potes petere plus, niſi per nouum libellum, & nouas inducias, & erit nouum iudicium. C. de aſſer. toll. l. 1. §. ulti. ff. de iudic. l. de qua re, licet duret eadem cauſa petẽdi, puta ex cauſa mutui. niſi in libello dixiſſet. ſaluo iure ſuperflui; & ſic intelligit inſtit. de actio. §. ſi minus. refert tamen quoſdam tenere, quòd cũ additur in libello, ſatis eſt dare nouas inducias. Ioã. & Philipp. diſtinguit ſingulares ab uniuerſalibus, ut ſupra dixi poſt Innocen. uerſi. quod uerum. In cauſa appel. refert Vincen. quoſdam dicere, quod addi poteſt, & detrahi quantitati libello comprehenſæ, argumen. l. ulti. C. de appel. Vincen. Ipſe tenet nil extraneum ibi peti poſſe, cum nec ſuper tali poſſint in ea teſtes produci. C. de tempo. appell. l. per hanc. quia nouus libellus, & iuramẽtum eſſet neceſſarium. hæc ratio ſimpliciter dicta non placet, & eius ueritatem collige per id, quod dicam infra tit. proxi. c. 1. in gl. reconuentio. nec ſic coram iudice, ut eo caſu illud dictum procedat, cũ procederet reconuentio. fatetur tamẽ Vincen. quod ſi iudex principalis cauſæ minus cõdemnauit, quàm debuit, illud peti poteſt in cauſa appellationis, de teſtament. Rainutius. Idem, ſi malè compenſauit, de ordine cognit. cum dilectus ᵗ uel ſi fundus accreuit, poteſt petere, quod accreuit. ff. de euictio. l. ex mille. nam per fructus, & partus augetur ᵗ hæreditas. ff. de peti. hæred. Item ueniunt. §. item non ſolum [*& ibi, Intereſſe*] quid enim ſi aduocatum reus duxit de longinquo, & cũ debet

bet respondere, mutatur libellus. Vincen. [*& ibi. §. eligere*] ubi de hoc [*& ibi, Actionibus*] & infra de postu. c.uno, de electio. ut quis duas, libro sexto, ubi de hoc.

ANNOTATIONES.

a ¶ Respiciunt. Finis ergo attenditur in agente, & secundum illum nominabitur opus. & ad ista faciunt, quæ no. Io. An. de testi. ut matres, el 2. de testi. spo. c. 2. & in c. fraternitatis, in 9. q. de testi. & uide bonum tex. eo. tit. cum causam, el 2. & c. cum intra.

b ¶ Præscriptio. Hoc no. uerum, quia semper libellus ille generalis, & incertus procedit, si non petitur, ut ibi, & in l. edita. C. de edendo. sed dic, quòd hic non petebat terras; sed unam de terris, & sic libellus erat obscurus, & petebatur declarari; & quia non audiebatur, fuit appellatum. Archi.

c ¶ Declaratio. adde Bar. & Cy. & alios in l. edita, C. de eden. & in l. an eandem. §. actiones, ff. de excep. rei iud. & doc. in c. Abbate sane, de re iudi. in 6.

d ¶ Certæ rei adde hic d. Franc. de Are. post Inno.

e ¶ Exprimenda. adde secundùm Innocen. hic, quòd etiam in casibus, in quibus procedit libellus incertus, tunc sententia debet esse certa in iudicijs singularibus, ut institutio. de actio. §. curare.

f ¶ Intellige. In hac gloss. ibi, duas uicinas confines, ad hoc uide, quod no. Inno. in cap. certificari, de sepul. & in c. conquerente, de offic. ordi. ad materiam libelli, Bald.

g ¶ Pondus. Vide bonum tex. & ibi Barto. in l. in actione, ff. de fur. & ibi per ipsum, an bonitas metalli, ut de qua liga, debeat exprimi.

h ¶ In rem. Et ibi tenet, quòd actor simpliciter petendo rem, uidetur totam petijsse, gloss. in l. Pompo. §. suus ff. de procurato. tener libellum non procedere. primam tenet Bartol. utrobique, & in l. de pupillo. §. qui nunciat. ff. de no. ope. nunc.

i ¶ Hostien. Vide Barto. in l. prima, §. quod autem, ff. quo. le. & in §. eligere l. quòd in hæredem. ff. de tribu. & per Ioan. Andr. in specul. de libel. concep. §. iuxta, uer. item debet, & ibi ponit opinio. Mar. de Fano, & uide gloss. in capitulo Abbate, de re iudica. libro sexto.

k ¶ Auditis. Et ibi hoc probatur, & uide Pan. in c. finem, hic alle. & Cy. Barto. & Bald. & Salyc. in l. secunda, & tertia. C. de senten. quæ sine cer. quan. & interesse, quomodo peti debeat, uide Bar. in l. stipulationes non diuiduntur, ff. de uer. obli. in q. fin.

l ¶ Ven. l. 5. Ibi uide Bar. & per Ioan. And. in spec. de maio. & obed. & Bar. in l. 1. ff. de libe. exhib. & tex. & ibi glo. & Io. And. in c. non est nobis, de spon. & in c. fi. de conuer. infi.

m ¶ Vendicari. Et sic uult dicere, quòd regulariter causa non est exprimenda in realibus, saltem remota, ut quia præscripsi, uel quia emi, & hoc quando ex expressione ipsius causæ proxi. scilicet, quia dominus, concluditur ius agentis: sed ubi non concluditur ut quia ius resistit, ut hic, quod liber homo sit alterius dominij, tunc bene debet exprimi, quia dicat adiecta causa de iure Quiritium, si uendicat filium, & in fin. facit not. in c. ex parte M. de testi. to. spo. & uide Innoc. in c. conquerente, de off. ord. ad hoc, an causa petitionis in libello sit exprimenda, not. etiam in c. 2. de conu. coniu. & ibi glo. to. pa. Archid.

n ¶ Abbate. Ibi uide, & per Barto. in l. & an eadem §. actiones, alleg. in glo. pen. & Cyn. & Moder. in l. edita, C. de edendo. & uide Bart. in l. de rebus, ff. de arbi. quæ est not. ut not. ipse in §. actiones, præalleg.

o ¶ Præbendam. In istis ergo, & similibus haberet locum l. si quis libertatem, ff. de petit. hæred. & l. fin. C. eo. tit. & sua materia: quod an sit uerum, ibi uide Barto. & Cyn. & moder. & hoc tenet Innoc. in c. 1. de conceff. præben. lib. 6. & uide Barto. in l. post litem, ff. de except. & ad id, quod sequitur hic, et in glo. de declaratione literæ, quòd in executione sententiæ fiat rerum declaratio, uide bonum tex. in l. defensione. C. de iur. fi. Barto. in l. 1. ff. de edendo, & Cyn. & moder. in l. 2. C. de senten. quæ sine cer. quanti. qui ista inducit ad q. executionis instrumenti.

q ¶ Per eandem. Vide ibi Bar. Cyn. Bal. & Sali. & formam libellandi, & differentiam siue rationem differentiæ inter uniuersalia iudicia, & generalia in ista expressione rerum in prosecutione, uide Bar. ff. de edendo l. 1.

r ¶ Emendare. Quid autem sit mutare, & quid emendare, laborant docto. Vide Ioan. Andr. in spec. de libel. concep. §. nunc ostendemus, & plenius Bar. Bal. & do. Bartho. de Sali. in l. edita, C. de edendo, & ibi ista materia plenè.

s ¶ Dictum. Vide Bar. in d. §. si detracta, & in l. senatus, ff. de accus. & in l. denunciasse. §. quid tamen, ff. de adulte. & dic, quòd in §. si detracta, non sit mutatio, uel emendatio libelli in substantia, sed in quadam qualitate. uel dic, quòd nulla sit mutatio; sed ius diuersimodè auget, uel minuit conclusionem secundum occurrentiam probationum, & ibi patet, & uide doct. in l. edita.

t ¶ Augetur. Item si petitorium in causa appellationis sit deductum, & iudices etiam ad id dati fuerunt, forte poterit etiam possessorium coram eisdem deduci: quia causa est connexa, ut l. nulli, C. de iud. & quod not. in c. fin. de iudi. supra, pro. hoc tex. in c. accedens, c. 2. ut lite non conte. ubi illi iudices appel. fuerunt dati, & fuit commissa quæstio proprietatis, cum deducitur coram eis possessorium; ad hoc Clemen. pastoralis, de causa posses. & proprieta. & ibi uide Bald.

SVMMARIVM.

1 *Contra libellum multa excipiuntur, & ad obscuri etiam declarationem, & deliberationem.*

2 *In libello debet expressio causæ fieri, & ratio, & quæ sufficiat, nume. 5.*

3 *Si est obscurus, reus cautius petet non teneri ei respondere, quàm peti declarari, & an tunc litis sit contestatio facienda.*
Exceptio sufficit concludat implicitè, & exceptioni conformis debet esse sententia, ibid. & quæ differatur post litis contestationem, nu. 5.

4 *Clausula, si est ita, probationem intelligit oportere, remiss.*
Clausula, Reuocato & c. in decretalibus quid comprendatur, ibid. remiss.

5 *Episcopi libellus quis reijciatur, uer. quid si episcopus.*
Exemptionis exceptio transfert onus in aduersarium aliter probandi, ibid.

6 *Actiones plures in eodem libello possintnè proponi.*

CAPVT III.

Dilecti. Summatum est in prin. & diuiditur, ut proxima. secunda ibi, Ideoque [*Ipsos*] fratres sanctæ Mariæ de Hispida [*Ipsorum*] reorum [*Propositum*] non 1 † ad litis peremptionem, nec fori declinationem, sed ad dubij & obscuri declarationem, & iuris deliberandi conseruationem. sic, supra cap. proxi. Hostien. 2 [*Conuentus*] actores [*Nollent † exprimere*] quasi quantum ad periculum animæ nihil referat, ex qua causa debeatur, sed hoc est falsum: quia secundum hoc reus deliberare non posset, nec etiam se defendere posset, donec essent testimonia publicata. Item si recipiendus esset libellus sine causa, eadem ratione positio, probatio, & testimonium; quod esset absurdum, cum & per illud subuerterentur multa iura, quod non est sentiendum, secundum Hostien. [*Minimè teneatur*] no. secundum † Petrum & Abb. quia non 3 petierunt libellum declarari, sed dixerunt se non a teneri [a] respondere. Primo enim casu uidetur quis instruere aduersarium. unde hoc cautius: nec debet tunc iudex dicere libellum debere declarari, ex quo reus hóc non dicit, sed secundum excepta dicere debet, reum non teneri respondere, & de hoc in spe. de libelli conceptio. §. si. uer. cautus etiam sis. Dicunt tamen quidam quod quando in libello persona non est causa, statim debet reus contestari litem: qui postea non poterit mutari, ut no. supra c. proxi. & sic reus absoluetur. Sed hoc eis non placet: quia in processu poterit causam declarare, & probare. C. de an-4 na. excep. l. ulti. [*Appellarunt*] & bene [*Si est † ita*] expone, ut dixi, supra c. proxi. [*Reuocato*] hanc clausulam habes integram, supra de iudi. exhibita, in fi. Hostien. 5 ¶ [*In † glo. secunda, ibi, causam*] & secundum Inocen. post quem etiam de hoc scripsi, de priuile. ex parte 1. in prin. causa debet esse talis, quæ inferat iustum esse, quod petitur, ut si creditor contra prælatum agens dicat, peto mille marcas: quia ipsas tibi mutuaui. & si dicat reus, Exprimas, quòd conuersæ sint in utilitatem ecclesiæ, uel quòd contractus legitimè sit factus, cõsentiẽtibus illis quorum cõsensus requiritur:

uel exprime, quòd non ſit tibi ſatisfactum, uel cõſimilia. quæ ſi uera eſſent, tollerent intentionem actoris, non cogitur actor hoc exprimere in libello: quia non ſunt de natura actionis; & ideò reſeruantur poſt litem conteſtatam; & tunc qui melius probabit, obtinebit. C. de probatio. exceptionem, & infra de proba. ex literis. & c. licet, in fi. ſufficit ergo, quòd creditor pe-
b tat, quia mutuauit. [b] Quid ſi epiſcopus petat aliquod epiſcopale ius ab eccleſia, quam confitetur exemptã? Reſpondeo ſecundum Inno. & Hoſt. non eſt admittendus talis libellus, niſi talem cauſam exprimat, quæ ad hoc ſufficiat, puta, quòd illud præſcripſit, de præſcrip. audiuis: uel illud in exẽptione fuit exceptum, de reli. do. cum Veñ. uel aliud ſimile, quod ſufficiat. Si uerò epiſcopus petat ius epiſcopale: quia eſt ſita eccleſia in ſua dioc. & reus dicat libellum non admittendum: quia ſtatim paratus eſt probare eccleſiam exemptã, non ob. tali exceptio. admitteretur libellus, & fiet litis conteſtatio, & probatio exemptionis differetur in principali, ut patet ſupra ti. 1. ex parte, de lit. conteſta. c. 1. li. 6. niſi malitia actoris eſſet notoria. cui non eſſet indulgẽdum, ſecundum eos infra qui ma. ac. poſſunt,
6 ſignificante, cum ſimilibus. Nunquid † autem plures actiones in eodẽ libello poſſint proponi, remitit Hoſtien. ad ea, quæ no. ſupra de electio. querelam.

ANNOTATIONES.

a ¶ Teneri. ſufficit ergo exceptionem implicitè concludere; de quo Io. And. in c. a nobis, de excep. & Bar. in l. 1. ff. de excep. & no. ſententiam conformem debere eſſe exceptioni, ſicut etiam actioni. contra iſtam opi. illorum facit, quòd dicitur, iudicem in notorijs de iure ſupplere, & maximè ne iudicium ſit eluſorium, uide de iudi. examinata, & quod no. ſupra eo. c. 1. in glo. ius.

b ¶ Mutuauit. Vide Bar. in l. 1. ff. de edendo, & eo. ti. C. in l. edita, & ibi Moder. & an ſufficiat libellum concludere præſumptiue, ut peto fundum: quia fuit mens, & his ſimilia, uide bo. tex. in l. omnis. §. Lucius. ff. de his, quæ in frau. cre. & uide ibi Bar. & in l. certum, ff. de confeſ. §. 1. & Moder. in l. edita, & in dec. Rotæ. concln. 352.

De Mutuis petitionibus, Rub.

¶ Quia plerunque ab utraque parte porriguntur libelli, & fiũt hincinde mutuæ petiones, ideò &c. Goſ. de materia. 3. q. 8. cuius in agendo. & conuenit de arbitris, cum dilectus, de fide inſtrum. G. perpetuus, & libr. 6. de reſcrip. diſpendia, & Cle. de uerborum ſigni. ſæpe. §. uerum.

SVMMARIVM.

1 *Reconuenire poteſt reus actorem etiam coram iudice delegato, qui ſimul audiet, & finiet cauſam utranque, & de eodem facto.*

2 *Per reconuentionem ſecus proceditur, quàm per exceptionem contra libellum propoſitam. An habeat locum in criminalibus, & alijs caſibus & quando nu. 3. & quando facienda, num. 4. 5. & 10. & aliqua ex legibus in ſuffragio. Poteſt fieri ſuper pluribus. nu. 5. eiuſq; proceſſus cum conuentione qualiter fiat, nu. 6. & 7. ſuper eadem deliberatorias habebit actor. nu. 6.*

Lex ſiquidem. C. de exceptio. cap. primum, infra de ordi. cogni. habent locum in exceptionibus proponendis, ibid.

Iuriſdictio etiam delegata ad alios extenditur caſus per reconuentionem, ibid.

Arbitria minime, ibid.

8 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. nu. 9.*

Ad concordiam iudex primò, ſi poteſt, debet partes reducere.

10 *Additio.*

11 *Sciſmatici, intruſi, & excommunicati non conueniunt, & conueniri poſſunt.*

CAPVT I.

a 1 b EX literis. [a] Caſus. Reus † reconuenire [b] poteſt actorem etiã coram iudice delegato, qui ſimul audiet, & finiet cãm utranque, & de eodem facto infra de teſt. cauſam, quæ a. & duo facit, ponit mandatum, qđ primò iuſtificat. ſecunda ibi, Mãdamus [*Romanis*] aliàs, Romanus: ad idem, ſupra de off. Archidi. c. 1. & c ad hoc [*Clerici Marturen.*] actores, & poſſet poni exemplum per decre. ueniens, de tranſac. ſcm Hoſt.
2 [*Proponunt*] reconueniendo † non excipiendo. tunc enim procederetur, ut dicitur. C. de excep. ſi quidem, & infra de ordi. cogni. c. 1. Inn. [*Delegatis*] no. quòd licet reſcripta ſint ſtricti iuris; tamen iuriſdictio delegata per modum reconuentionis ad alios caſus extendi-
c tur: Secus [c] in arbitraria, ſupra de arbitris, cũ dilectus
3 [*Iuſtitiam*] reconuentiò † non habet locum in criminalibus: quia non relatione criminis, ſed purgatione deſinit eſſe innocens accuſatus. ff. de pu. iudici. is
d qui [d] 3. q. 11. neganda. quamuis ex illis. l. dici poſſit locum habere reconuentionem, cum ibi dicit, quòd deponere debet inſcriptionem accuſatus contra accuſatorem. etiam pendente accu. ad idem. ff. de adulteriis. ſi maritus. §. præſcriptionis. Item quòd de maiori poteſt reaccuſare, uel ſi ſuam proſequatur iniuriã. Sed hoc ſatis uerum eſt, quòd ſimul ambæ accuſationes non procedunt, ut ibidem no. Item non habet locum reconuentio, ubicunque iudex, ſub quo fit cõuentio, de reconuentione iudicare non poteſt, ut ſi coram laico fit reconuentio de ſpiritualibus, uel ſub inferiori iudice de libertate, ſupra de iudi. c. quanto, infra de or. cogn. tuam. C. de or. iu. l. j. Ex his uerbis Inno. quæ poſuit etiã Hoſt. patet ipſos contradicere Accur. in eo, quod no. C. de ſen. & inter. authen. & conſe-
e quenter, in glo. 2. qui tenet, quod reconuentio [e] procedit etiam in cauſa, de qua iudex conuentionis iudicare non poſſet, per. l. quoti. C. de iudicijs. & illud eo adiuuatur per. l. ff. de iuriſ. om. iudi. ſi idem cum eodẽ, poſt princi. ubi patet, quòd ſi tu conuenis me coram defenſore ciuitatis, reconuenire te poſſum de maiori ſumma, quàm ad eius iuriſdictionem ſpectet. Guil. tenet primam in ſpe. de reconuẽtione. §. 1. poſt. prin. & §. 2. uer. & trado. ubi reſpondendo ad l. quotiens, dicit, quòd incidenter cognoſcens non pronunciat ſuper illa; & uide quod no. infra de ord. cogni. c. 1. ſed in reconuentionis cauſa pronunciari oportet. In l. ſi idem, diuerſa eſt litera, ut ibi no. ſecundum literam, quæ obſtat, Iuriſdictio defenſoris bene recipit quantitatem maiorem diuiſim petitam, ut ibi in prin. ſed hic de qualitate tractatur, non de quantitate ſummę. redeundo ad glo. Inn. dicit ipſe, quòd cum generaliter dicat. l. cuius in agendo, &c. ut de ſen. & inter. om. iudi. cum Papi. in fi. & 3. q. 8. cuius, nõ uidetur iniquũ, ſi conuẽtus ſimiliter ciuiliter, reaccuſet criminaliter, dummodò competens iudex ſit, uel è conuerſo, ſecũ-
f dum Inno. [f] contrarium tamen dicit, infra eadem gl. uer. cõtra agentem autem criminaliter. ratio, ſecundum ipſum, nam & idem ciuiliter poteſt conueniri, & criminaliter poteſt ꝯ alium agere, cum nõ inueniatur prohibitio ſuper diuerſis rebus. ſuper eadem autẽ nõ põt ſimul ciuiliter, & criminaliter agi. C. de publi-
g cis iu. l. ſi quis [g] ad. Sed finita una quæſtione uel ciuili uel criminali, bene ad aliam tranſibit, ut in eadẽ. l. & C. de inoffi. teſta. cum qui, inſti. de excu. tuto. §. qui autem: ſed qui primo de uno crimine agens condemnatus eſt de calumnia, ulterius accuſare non poteſt nec priorem accuſatum, nec alium; quia proſequi nõ

poteſt

potest, quia infamis est. tertia quæst. 4. nulli, & quæsti. decima cap. primo, lex uero dicit, quòd talis non facilè admittitur ad alium accusandum. ff. de accu. si cui. §. primo, ff. de suspect. tute. leg. prima, §. si autem. Idem dicunt quidam, quod cœptam accusationem, prosequi non potest. sed melius dicitur, quòd posit prosequi. nam de qua re eo. &c. ff. de iudic. de qua, de calumnia. cap. 2. argum. de hoc. quòd etiam condemnatus qui inscriptionem deposuit, & si condemnetur potest prosequi accusationem 3. q. undecima, neganda. alii dicunt, quòd nunquam in prędictis admittitur reaccusatio. Item contra agentem possessorio bene agitur petitorio, sed potest repelli per exceptionem spoliationis, & sic intelligitur infra de ordi. cogni. super. Contra agentem autem criminaliter reconueniẽdo non agitur ciuiliter; quod sic probatur: quia quod plus est, etiam si aliquis prius mouisset actionem ciuilem, & conuentus contra actorem moueret criminalem, supersedendum esset ciuili, & tantum in criminali procedendum. C. de ordi. iudic. l. ult. ergo multominus poterit eam de nouo proponere. Quidam tamen dicunt illam legem loqui, quando criminalis actio sequens contingebat propositam actionem, ut si quis petebat centum, & reus accusabat actorem de uiolentia facta in promissione illorum centum. Item hanc actionem non uidetur posse proponere nisi ante litẽ contest. in ciuili actione factam. nam l. con. non uidetur, quod iudex impediri debeat, quin diffiniat de re de qua cognouit, ar. ff. de iudi. de qua re. coram iudice appellat. non habet locum reconuentio, ff. de iudic. l. 2. §. legatis, ff. eum qui appellat. in prouincia defendi. l. 1. & in rubro. & secundum hoc dixit Host. intelligendum, quod de hac quæstione no. in summa, eo. ti. §. & quando, uer. si. & de hoc in spe. de reconuen. §. 2. uer. sed nunquid coram. & secundum opi. quæ habet eam fieri non posse post litem contest. planum est, ꝙ si appellatum est à diffinitiua, uel interlocutoria post litem contest. non procedit reconuentio. ubi uerò appellatum, esset ante litem contest. quandiu pendet articulus appel. i. cognitio, an bene, uel male fuerit appellatum, non potest fieri reconuentio; quia nec tunc super principali proceditur. si autem pronunciauit iudex illius appellationis bene appellatum, & cœpit de principali cognoscere, tunc cum successerit iudici causæ principali, bene procedet coram illo reconuentio. Si uerò pronunciat, male appellatum, causa remittitur ad iudicem, à quo, de appella. ut debitus. & sic cum ibi non fiat conuentio, ergo nec reconuentio.
h si tamen ex iuribus [h] delationis cognoscit iudex appellationis de principali, ut de appel. cum appellationibus, li. 6. cognoscit etiam de reconuentione. & secũdum prædicta patet, quòd ubi intentatur officium iu-
i dicis, locum habet reconuentio [i] quod intelligo, si principaliter intentetur. nam si incidenter, non habet locum reconuentio, arg. de offi. iudi. c. 2. Illud autem notandum est, quod ubicunque locum habet sum-
k maria cognitio, [k] non habet locum reconuentio, nisi consimilis summariæ cognitionis: quia cum conuẽtio, & reconuentio sint simul tractandæ, ubi una requirit plenam discussionem, alia summariam, restat, quod sine alterius præiudicio simul tractari non possunt, cum una accelerationem exigat, alia longiores dilationes exposcat, Inn. & Host. unde quod no. in cle-
l men. de uer. signifi. sæpe, in glo. quod requirat. [l] utrum autem laicus coram laico conuentus à clerico posit eum super crimine reconuenire. distinguebat Hostien. dicens, quòd si crimen est etiam ciuile, non solum canonicum, & infligat pœnam ciuilem, & pecuniariam tantum, & ad ipsam tantum agatur ciuiliter, locus est reconuentioni, & diffinitioni, & ad requisitionem ipsius secularis iudicis episcopus, si fuerit necesse, sententiam exequetur, ar. de foro comp. postulasti, de re iudi. à diuo. §. 1. 96. distin. cum ad uerum. Si uerò crimen sit canonicum tantum, uel tale, quod corporalem pęnam infligat, & ad ipsam agatur, cessat reconuentio: quia cum illa non posit examinare, multo minus iudicare, in auten. de man. prin. §. si uerò canonicum, colum. 3. ut clerici appel. p. c. §. si. uerò ecclesiasticum, col. 6. de ordi. cogni. tuam; & sic dicit intelligendum, quod no. de iudiciis, at si clerici, & de arbitris, cũ dilectus, ubi inuenies casus, in quibus cessat reconuentio, ipse idem Host. in decre. dispendia, de rescrip. lib. 6. distinguit, an crimen inducat degradationem, & tunc non procedit reconuentio, cum illud iudex laicus examinare non posit: imò necelectus confirmatus secundum quosdam; de hoc supra de elec. transmissam, & sic potest intelligi, de iudiciis, at si clerici, & c. clerici, & c. cum non ab homine. erit ergo causa ad episcopum reuocanda. & præiudicabit ciuili primò propositæ, de ordi. cogni. tuam, cũ concor. Si uerò ciuilem tantum & pecuniariam pœnam inducit, tenet ibi, quod supradixi. Contra ista dist. facit supra de foro compe. c. 2. & quod notauit, eo. ti. uerũ, ubi dixi in glo. 2. de cle. coniug. c. uno, li. 6. per quæ uidetur, quòd etiam si agatur ad pœnam pecuniariam tantum, non posit fieri reconuentio corã iudice laico; & hoc credo, & uide quod dixi de iudi. at si cleri-
4 ci, super gl. 2. [*Incontinenti*] i. ante, quam procedatur ad alia, & debet protestari de reconuentione ante litem contesta. ut quidam dicunt, & sic intelligunt anthen. de execut. §. sancimus. Alii dicunt idem, & si ante nõ fuerit protestatus, dummodò incontinenti post litẽ contest. i. antequam terminus ad alia asignetur, recõueniatur, ar. ff. si certum pet. lecta est, de elec. officii, & hęc fuit opinio Azo. pro qua. C. de li. causa, l. fin. C. de proc. nihil. alii autem dicunt, ꝙ usque sententiam etiã sine protestatione reus potest reconuenire; sed tunc
m non simul procedat utraque [m] lis. nã si negetur recõuentio, hæc inde sequetur absurditas, quòd actor lite quam mouit, contestata & pẽdente de alia re sub nullo iudice poterit conueniri; quod ualde absurdum est. Quid enim si de iniuria, quæ lite pendente contingit, uel alia actione eum reconueniat; utique quæ de nouo emergunt, consilio indigent, supra de offi. dele. insinuante, infra de iura. calum. cæterũ. Item quæ causa, imò uerius insania foret, abstulisse huic reo iudices ordinarios actoris, coram quibus reus actorem conuenire poterat, nisi alium illi, coram quo conuenire poterat, subrogasset. Item in antiquo iure scilicet, C. de senten. & interloc. cum Pap. dicitur indistinctè, cuius in agendo quis sequitur arbitrium, eum contra se iudicem habere non dedignetur; ita, quòd non fa-
n cit mentionem de lite contestat. [n] ergo simpliciter est intelligenda 11. quæst. 5. consuluisti. Si autem protestetur, nihil facit protestatio, nisi quia tunc indubitanter est uerum, quòd post litem contestatam incontinenti posit reconuenire. Sed oppones, leue est cuilibet facere, quòd non posit conueniri nisi sub iudice, quem malit, cum sit leue impetrare literas ad aliquem delegatum, & facta citatione ulterius sub alio iudice non poterit conueniri, cum sub eodem iudice debeat fieri cõuentio, & reconuentio, ut de rescrip. c. dispendia. respon. sub alio iudice reconueniri non potest, nisi lata fuerit sententia, uel nisi fuerit appellatum, uel nisi faciat se absolui ab instãtia iudicii, ut no. s. de offi. delega. consuluit. & sic contra hanc fraudem altero prædictorum modorum prouideri põt, Inno. dixit Ho. ꝙ cũ non sit in potestate solius rei, quãdo feratur sententia, uel quando absoluatur ab instãtia, uel quãdo posit rationabiliter appellare, restat, ꝙ dũmõ

non sint actor, vel iudex in culpa, parum prosunt hęc remedia. unde dixit alia esse remedia, s. ꝙ reus teneat procuratorem in curia: uel si habet causam recusandi, recuset, vel componat, vel ad eundem iudicem impetret, de rescri. dispendia: aliàs est necesse, quod expectet sententiam, per auct. & consequẽter. dicit etiam, quòd lit. conte. non est locus reconuentioni, nisi protestatione præmissa. nec mouent eũ rationes per Inn. allegatæ. fatetur enim Hostien. quòd lit. contest. coram uno iudice non potest actor coram illo, uel alio conueniri: nec reputat absurdum hoc imputari reo, qui ante litem conte. cõuenire, uel protestari debuit, ar. ff. locati. l. 8. §. subiungi, supra de seruis non or. c. 1. nec reputat absurdum, quod differatur actio de nouo exorta ex causa. s. ut maior absurditas euitetur, idest ne coram diuersis iudicibus eodem tempore agatur, de rescrip. c. fi. nec insaniam reputat huic reo subtrahere ad tempus ordinarios actoris, cum imputandũ sit illi, qui nõ conuenit, ante quàm conueniretur, & subueniendum sit illi, qui uigilauit, & sibi prouidit, de ap. vt debitus. ff. de his, quę in fraudem cre. pupillus, ad fi. Cum ergo natura iudicij non patiatur, quod talis reconuẽtio fiat, si ex causa suspendatur petitio, nõ reputat hoc absurdum, cum ex causa nedum suspendatur, sed priuetur quis suo iure sine culpa, infra ti. 2. quoniam. §. si uerò aliter. nec obstat secundum eum, quod in auct. non dicitur de lite conte. satis enim est, quod ibi dicitur, In eodẽ negocio idest iudicio, quod uocatur mista conuentionis, & reconuentionis examinatio; quod bene elucidatur in aucten. de execu. §. sancimus, & ibi, Sancimus igitur. si quis obnoxium habere arbitratur eum, qui contra se conuentionem exposuit, nõ apud alium iudicem, sed apud eum mox à principio conuenire, & eundem esse iudicẽ in utroque iudicio. q. d. bene caueat sibi reus, qui ab initio vocatur, & intra se deliberet, an in aliquo actor teneatur sibi. quod si putauerit à principio, idest ante principiũ idest ante lit. conte. supra de offi. deleg. super quæstionũ. §. intentionis. C. de iudi. rem non nouam, prin. response. C. de iura. calum. l. 2. 1. respõ. uel etiã statim post lit. conte. protestatione præmissa libellum reconuentionis reus offerat, & sic vicissim contestetur litem, & idem sit iudex utriusque iudicij, quod idem negocium censeatur. & est valde notandum secundum eũ, quòd prędicta auct. altero non contenta, dicit, Mox in principio, innuens, ꝙ reconuentio non sit ultra lit. conte. protrahenda. si. not. secundum eum, de sen. excom. de his. Dicit ergo lit. conte. nulla protestatione præmissa non esse locum reconuentioni: sed si iudex, corã quo lis est contestata, vtriusq; partis sit ordinarius, coram eo locus est non reconuentioni, sed conuentioni. Reconuentioni non, ne fiat pręiudicium principali quęstioni, & ipsam differri contingat propter naturam reconuentionis, quę habet, quod simul tractantur, & finiantur, ut hic, ad id. ff. de iudic. qui prior. In modum conuentionis sic, nisi obstet alia exceptio, cum perpetua sit iurisdictio ordinarij. unde procura. lit. conte. uice mutua conuenitur; non dicit, Reconuenitur. ff. de compensa. in rem. & hoc uerum, quãdo actor, & reus sunt eiusdem fori: alioquin post lite contesta. nec reconuentioni est locus, supra de iu. c. fi. secundum Hostien. qui remittit ad ea, quę not. in sum. eod. titu. §. & quãdo, uer. sed nunquid corã ordinario [*Quæstionibus*]

5 patet † per hanc literam, ut no. infra proximo ti. quod licet conuentio fiat super uno solo, reconuentio fieri

6 põt super pluribus° [*Respondere*] Si tamen monaci ante factam responsionem porrexerunt libellum reconuentionis; Ala. hoc dixit, ne obstet auct. quã alle. glo.

6 & dixit. T. ꝙ † actor super libello rei habebit deliberatorias, si uoluerit. 3. q. 3. spatiũ, & sua causa interim differetur. & idem Vincen. qui etiam dixit, quòd in hoc casu præstabitur duplex iuramentum, sicut in iudicio finiũ reg. & fi. de quibus, infra de bap. ex literis. sed differunt, quia in illo testes unius deponunt pro alio: hic secus secũdum eum. & est ratio: quia hic sunt duæ petitiones circa diuersa, ibi una tantũ, uel duæ circa idẽ. & secũdum id quod post Tan. dixi, malitiosi aduocati reorum sæpe ad protelandam causam, adueniẽte termino, quo debent respondere libello, si deficiunt eis exceptiones ad protelandam contestationem, porrigunt libellũ reconuentionis, ut sic non respondeant libello actoris, donec actor eorum libello separatum offerat respondere. & si ipse actor statim uellet respõdere sine deliberatorijs, illa malitia non iuuabit [*Vicissim postmodum*]

7 quasi † dicat facta super utraque lit. contestatio. primò iurabitur super conuentione, secundò super reconuentione. primò ponetur super conuentione. secundo incontinenti super reconuentione. Idem in probationibus, & in alijs, quę occurrunt, quousque una die quasi sententia terminentur, infra de ordine cogni. cum dilectus, Hosti. uide, quod ibi

p dicam super glo. si isti, Io. An.° ¶ Prima † glo. facit tria.

8 ponit modum in reconuentione tenendum. secundò tractat, an post litem contesta. procedat reconuẽtio. tertio arguit ex textu, quòd frustra petit &c. alleg. 8. concor. demum alleg. 5. cõtraria, & ultimum soluit. ¶ Penultima gl. docet duo, scilicet, quid si mutuæ petitiones sunt possessorię, vel vna possessoria, altera peremptoria. secundò, quòd uirtus reconuentionis est

9 &c. ¶ *In † gl. prima ibi, mutus. §. pœna*] sequitur, non defendentis procuratoris hæc est, ut denegetur ei actio [*& ibi, Neque scriptura*] ibi, uir conuentus reconuenit rerum amotarum, & illa mota compensat [*& ibi. §. ultimo*] mutuas petitiones extraordinariarum cognitionum audit præses [*& ibi. l. ultima*] si compensatio, quæ obijcitur, longam requirit indaginem, reseruetur alteri iudicio, & litem iam ferè expeditam diffinit iudex [*& ibi. §. Reuerendissimi*] conueniens pro ecclesia reconuenitur pro illa [*& ibi l. ultima*] casus patet per solutionem, & habetur, infra depo. bona fides. ¶ *In glo. ulti. ibi, æquissimum*] ibi, cu renim ad arma, & rixas procedere patiatur prætor, quos potest sua iurisdictione compe-

10 scere? ¶ *In † glo. prima ibi, appellandum*] hoc tenet Vin. [*& ibi, non sit audiendus*] nisi post litem contest. statim hoc faceret, ut no. in auctẽ. & consequenter, in gl. fi. §. sancimus, in prima glo. quia quæ incontinenti fiunt, &c. ut dixi in gl. 1. Ante [*& ibi, Ab initio*] exponit Vinc. 1. post initium [*& ibi, Finita*] ad hoc facit ordo, istorum titulorum: quia post libel. oblationem, & ante litem contest. ponitur Rubrica de reconuentione, secundum Hosti. [*& ibi l. ultima*] concor. Vincen. & Inn. Fran. hic & ipse, & Archidia. in decre. dispẽdia, & Guil. in ipe. de reconuentione, §. sequitur. Contra Inn. est, quod ipse no. supra eo. c. in gl. reconuentio, uersi. illud autẽ, Ala. Tanc. Goffre. & Host. contra, & Io. Mona. in decre. dispendia. quod uerum puto, si de uera recõuetione loquamur. & uide quod no. in Cle. de uerb. signi. sæpe, in glo. ꝙ requirat, & in glo. sequẽ. Intellexit Hosti. decre. dispendia, cum ante litem contest. fuerit protestatus. Posset dici, ꝙ decr. dispẽdia, non obstat per literã ibi, Cõuentionis, quasi dicat, Eodẽ durãte iudicio ante litem cõtest. potest recõuenire, postea cõuenire. & sunt ista ualde diuersa. nam in cõuentione non est necesse, quòd una sentẽtia terminetur cũ principali: in reconuẽtione secus; & de hoc, infra de ordi. cogni. cũ dilectus, in glo. si isti, & adde quod dixi in glo. 1. ante quàm, in fi. supra eo. c. Idem sublata appella. in rescripto, in reconuentione non poterit appellari. infra c. proxi: secus crederem in conuentione. Item illud uerbum Conuentionis in decre. dispendia, potest respice

re

rever.ibi,Si literas contra eum &c.secundũ quod potest dici allegãdo, quod etiam conueniri non potest actor coram delegato post litem contesta. sine nouis 11 literis[*& in fin.*] præcedentia † etiam sunt specialia in scismaticis, intrusis, & excõmunicatis, qui non conueniunt, & conueniri possunt, supra de iudi.intelleximus. ¶[*In glo.2.in fi.*] & c.examinata.¶[*In glo.istud,ibi,habes*] & 20.q.2.c.primo.

ANNOTATIONES.

a ¶Ex literis.Ad materiam istius c.& materiæ.s.conuentionis,& reconuentionis,uide Inno.& Io.And.in c.cum dilectus, de ordi.cogni.& quod scripsi 3.q.8.c.1.Archi.

b ¶Reconuenire.An sit differentia inter reconuentionem, & recõpensationem,uide Bar.in l.in rebus.§.fi.ff.commo.& per Bal.in l. Papinianus,in fi.C.de sent.& interlo. om.iud.

c ¶Secus.Adde spec.in tit.de recu.§.fi.uer.sed nunquid.

d ¶Is qui.Difficilis est lex,& habet multa contraria. & ibi per Bart. uide plenissimè de hoc,& Cy.& Sali.in l.1.C.qui accus. non pos.

e Reconuẽtio.Lim.ta,ut per Archid.11.q.1.in glo.summæ,in uer. reconuentio.

f ¶Secundum Innoc.Adde Bart.in auth.& consequenter,qui plene examinat hunc passum.C.de sent.& interlo.om.iud.

g ¶Si quis.Ibi uide Cy.& do.Bar.de Sali. & Bart.in l.rerum amotarum,ff.rerum amo.& in l.fi.ff.ui bon.rapto.facit ad materiam l.si de ui.ff.de iud.& in l.interdum,ff.de publ.iud.

h ¶Pluribus.De causa appell.& de alijs, in quibus non habet locum reconuentio,uide glo.in c.cum dilecti,supra de arbi. & uide Ioã. And.in c.2.supra de li.obla.& in Clem. unica,de causa possess. & propr. Bald.

i Reconuentio.Contra notat Cy.post Pe.in authen. & consequenter,præalleg.cuius opi.ibi uide per Bart.defendentem ibidem, & in l.1.§.fi.ff.de ua.& extra or.cogni.

k Summaria cognitio.Adde Bar.in l.1.ff.de præto.stipu.& in extrauaganti ad reprimendam,& per Bal.in l.præsenti,C.de his,qui ad eccle.confugi.per spec.in tit.de offic.iudi.§.1.

l ¶Requirat.Ibi Io.And.per distin.concordat hanc opin. cum alia contraria,& uide Bar.in præalle.auth.& consequenter,& in l.sed hæc.§.non solum.ff.de proc.& in l.1.§.fi.ff.de na.& extra or.cog. & in l.1.C.ubi causa status,& ibi etiam Bal.qui dixit post Bart.de reconuentione non habere locum in causa,quæ est ad aliam præparatoria.& an confitens possit reconueniri,uide Bal.in l.fi.C.qui ad lib.procla.non licet.

m ¶Procedat utraque.Et istam uidetur sequi Bar.in authen.& consequenter, dicens, quòd erit tractanda cum priuilegio reconuentionis quò ad identitatem iudicis, non quò ad uicissitudinem decidendi: quia forte dudum post lit.contest.fuit inchoata, & uide glo.in c.dispendia,de iudicijs,lib.6.quæ incipit,forte,& gl.ibi se.

n ¶Lite cunte.Idem no.infra de resti.spol.c.ex conquestione. sed illud c.facit contra glos. An quia ibi reconuentio uidetur post lit. contest.admitti: sed potest dici, quòd ideo, quia causæ hic connexæ.s.petitorij & possessorij, quo fiebat reconuentio. uel dicit, quòd ideo,quia petit ibi per iudicem,quominus reconuentio ante lit.contest.fieret:sed contra hanc opi. uidetur tenere Bar. in authen.& consequenter,C.de sent.Archi.

o ¶Pluribus.Et si unum petit, an reus idem illud possit contra actorem petere,& quis erit tunc effectus istius petitionis,uide Io.An. post Inno.de off.deleg.cum contingat,in glo.quia melius,ad fi.& de re iud.cum Bertoldus,in glo.uidetur.

p ¶Ioan.An.Scias,quòd Bar.in authen.& consequenter,dixit,quòd coram delegato de consensu utriusque partis dato non habet locum reconuentio. & dixit,quòd ratio est,quia cum utraque pars illum elegerit, cessat ratio c.cum Pap. 3.q.8. ex eadem causa dixit non procedere reconuentionem coram arbitro,si illa est ratio in arbitro,uerũ dicit:sed illa uidetur ratio:quia quò ad id, in quo non est compromissum,est priuata persona,& sic cessat reconuentio:ita sentit tex.de arbi.cum dilectus.At deleg.etiam ab utraque parte elect.habet iurisdictionem non à partibus, sed à delegante, & sic ratio Bart.cessat.

SVMMARIVM.

1 *Actor,qui impetrauit rescriptum cum clausula, Appella.remota, in causa reconuentionis appella.remota respondere tenetur.*
Reconuentio fieri potest etiam coram iudice ab actore impetrato, ibid.uer.qui contra eum. Aliqua,quando liceat ea uti, in suffragio,& nu.6.§.in glo.2.
Dubitandi ratio qua bis erat,ibid.ad dictio.deferendum.
2 *Papa quid sentit,& nos sentire debemus.*
Appellatus coram iudice appellationis uti potest nouis probationibus,sicut appellans,ibid.
3 *Ius iniquum impetrans an in nulla causa appellet.*
Appellationis remotio non extenditur ad aliàs personas,nisi in casu,& quo,ibid.non est ius iniquum,& ratia,ibid.ponitur in certis causis ex stylo curiæ,ibid. & nu.7. & quemadmodum id intelligatur,e.nu.7. Appellationis remotionem qui impetrat per rescriptũ,quando incidat in edictum hic allegatum, ibid.in fine.
Contrariorum quandoque utrunque bonum,& quandoque utrunq; malum,ibid.uer. & nota quid.
Appellatione rationabiliter est quoddam medium, ibidem uer. Posse igitur.
4 *Epilogus,& suffragium glossarum nu.5.*
In iurisdictione prorogata iudex habet eandem auctoritatem,quomodo habet in delegata.
Concessum in uno,intelligitur in alio repetitum.
Reconuentia an procedat super pluribus contra conuenientem super uno,& nu.6.§.1.
Ea an liceat actori quasi reo,uer.licet actori,& nu.6.§.1.
6 *Additio,siue suppletia glossarum.*
8 *Extra diœcesim priuilegiatus quo casu trahi possit, licet ei concessum sit,ne trahi possit.*
Priuilegio suo quis contra alterum non utitur, quo pro se non utitur,imò ipsum transgreditur,ibid.

CAPVT II.

1 PRudentiam. Casus.actor, † qui impetrauit rescriptum cum clausula, Ap.re.in causa reconuentionis [a] ap.re.respõdere tenetur.& huius pars de of.deleg.prudentiam.Communis diuisio secunda ibi, Nos uerò [*Eodem iudice*] qui contra eum impetratus est,quod potest,supra c proximo[*Deferendum*] & uidebatur quod sic, cum solum super conuẽtione uideatur remota appellatio,cum nec de reconuẽtione fiat mentio in rescripto: sed contrariũ respõ-2 detur, Hostiẽ.[*Sentimus*] & nos † eodem modo sentire oportet,infra de re iud.in causis,Ho.[*Ap.remedium*]potest igitur appellatus corã iudice appel. uti nouis probationibus, sicut appellans. C.de appel. eos qui §.1. 3 Tan. & Vinc [*remota*] uidetur,quòd † iste impetrãs ius iniquum,in nulla causa possit appellare.ff.quod quis-b que iu.[b] l.3.§.pe.ubi dicitur, pœnã locum habere etiã in actionibus quæsitis post, quàm incidit in edictum. nec enim lex æquior, quam legis artifices &c. So. re-c motio [c] appellationis non extenditur ad alias personas nisi per prorogationem,ut hic. Item remotio appellationis non est ius iniquum, imò vtitur æquitate, ut lites citius dirimantur, & sic respicit actorem ut reum,& sic cessat pœna edicti. Præterea in certis causis stylus curiç etiam non petente parte apponit hanc clausulam.& no quòd remotio appellationis, & eius contrarium.s.libertas appellandi utrumque bonum; & sic.27.q.1.sic enim, & de conse.dis.2.quotidie.sic interdum contrariorum utrumque malum, ut prodigalitas,& auaritia. Gof.& Host.de hoc, supra de conjuc.ex parte, & infra de iureiurã. intellecto. Posse igit rationabiliter appellare est quoddã mediũ inter posse indifferẽter,& nullo modo posse, sicut largitas medium duorum uitiorum.per prædicta patet procedere,quod dicit da. hoc ti.q.4.Impetrantem talem clausulam,licet rescripto non utatur,si tamẽ utitur, posse incidere in edictum, per præalleg.l.3. §.1. quæ de iure iniquo loquitur, ut ibi patet in prin. legis. ¶Secunda 4 † glo.primò arguit.secũdò format, & soluit duas quæ-5 stiones.vltimo signat contrarium,& soluit. ¶[*In † glo.2. ibi,Titia.§.1.*] vide,infra de præbendis,de multa,in antepenul.glo.in fi.[*& ibi.§.quod & fi.*] Hosti.dicit, quòd

hæc lex facit pro, & inducit decre. sedes, de rescrip. duplex litera illius. §. inducit hanc uarietatem : una litera ibi, minorem, alia, maiorē. & est casus duplex, ut ibi no. Pone, defensor non pōt nisi de 50. cognoscere, cōueni te super 100. corā præside. Tu reconuenis me super 50. corā defensore, respondetur, ꝙ corā præside id fiet, uel cōuenio te corā defensore in 50. tu uis me cōuenire in 100. coram defensore, id fiet[*& ibi. l. secunda.*] ibi, licet actori cōtra exce. replicare, & contra duplicationem triplicare. [*& ibi, quod fauore*] sequitur, quorundam constitutum est quibusdam casibus, ad eorum 6 læsionem nolumus inuentum uideri. ¶ [*In † glo. prima,* d *ibi, non debet*] & infra de re. iur. non licet, [d] lib. 6. imò uidetur potius prouidēdum reo. ff. de feri. l. fi. infra de fide. in inte. ad finem, secundum Host. [*& ibi, Hodie*] idē Gof. [*& in fi.*] ergo ut quid membranas occupat, saltē compilator eam debuisset resecare. unde & hodie locū habet secundum Host. ¶ [*In glo. 2. ibi, contra credo*] idē Host. [*& ibi l. 2. ibi, licet actori triplicare*] ad idem de condi. ap. per tuas; de testi. licet. 3. Host. [*& ibi, Non credo*] idē Accur. in auct. & consequenter, in gl. 2. & idem Host. vt uitetur infinitas, de rescrip. c. 2. lib. 6. & quia in potestate fuit actoris à prin. sup pluribus impetrare, de rescrip. c. 3. li. 6, imputet ergo sibi secūdum eū. Idē Guil. in spe. de reconuentione. §. 1. uersi. Item pone, quid si te, per. l. ff. de iureiuran. l. iurisiurādum & ad pecunias. §. sed nec. & facit quod not. ipse Guil. in §. 2. eo. ti. uer. 7 fi. [*& ibi, Instantiam*] dixerunt † Tan. & Vin. ꝙ Romana ecclesia tales literas concedit etiā sine petentis instantia clausulam apponēdo, & dixi in tex. in glo. uidetur. & secundū id intellige hoc de instantia quò ad rescriptum, non quo ad clausulam [*& ibi uti eodem*] ar. infra 8 de præben. si motu proprio, & c. se. lib. 6. & sic † soluit secundum Abb. quæstio de priuilegiato, ne trahatur extra dioe. qui extra ipsam alium trahit, à quo reconuenitur, quod licitè fieri potest per hanc decre. si illud priuilegium ad sui instantiam fuit sibi concessum; & idem in priuilegio iuris, ut dixi, supra de rescrip. nonnulli. in prin.

ANNOTATIONES.

a ¶Reconuentionis. Et sic clausula, Appellatione remota, in causa conuentionis apposita, tollit facultatem appellandi in causa recōuentionis. contra quod est tex. in c. ex coniquestione, infra de rest. spo. ubi reconueniens appellat. sed dic, quòd ibi loquitur, quando appellatio interponitur ad incommodum impetrantis clausulam, quam appellationem clausula non tollit, ut quia recōuentus appellat, hic uerò loquitur, quando impetrans clausulam onlt appellare, & sic ad eius commodum; quam bene tollit clausula, & ita hic, & sic hoc oo. limita. uel potest dici & aliter, quod ibi appellabant ex causa legitimè & manifestè iusta, ut dicit glo. in iure expressa, ut ibi Ioan. And. quam clausula non tollet secundum no. in c. ut debitus, & in c. pastoralis, de appe. sed hic appellabatur ex causa non iusta, uel non expressa, utrum si appellatum est in causa conuentionis, debeat supersederi causæ reconuentionis, uide infra de appel. c. super eo, el 1. & ibi remittit ad spe. Bal.

b Quod quisque iuris. limita, ut per do. Felin. in cap. sanctorum, de præscript.

c ¶Remotio. De materia ista, an pœna illius edicti porrigatur ad præterita, & sic ad futura, uel solum ad præsentia, conclusio est, quod si generalis est impetratio iur. iniqui, ad futura extenditur; secus, si specialiter fiat super una causa, uide l. 3. §. fin. præalle. §. hæc pœna & ibi Bar. & scias, quòd pœna illius edicti transit cōtra hæredem impetrantis, quod uidetur mirabile, cum ipsum priuilegium impetratum sit personale, de quo in l. 3. §. quod autem ff. quod quisque iur. & in illo §. not. Bar. illud edictum locum habere, quando impetratio iur. iniqui aliquid affert impetranti, aliter etiam pœna edicti: aliàs non habet locum; quod exemplifica, ut ibi per ipsum. Scias etiam, quòd illud edictum locum habet nedum in impetrante, sed etiam in statuente ius iniquum, de quo in l. 1. ff. eo. tit. Et sic statutum statuentem ligabit, & habet locum illud edictum in sententiante iniquè, quod uide ibi in l. 1. §. 1. & in princ. l. & ibi Bar. qui ista inducit ad quæstiones. Et an habeat locum illa pœna, si per alium, non per se quis tale ius impetrat, uide in l. 3. §. si procurator. & ibi Bar. ius autem iniquum impetrans patitur illius edicti pœnam nedum contra illum, contra quem impetrauit, sed etiā contra alias personas; quod intellige, quando simpliciter: secus si specialiter impetrat; uide §. hæc pœna, præallega. Et ibi Barto. qui de hoc ibi not.

d ¶Non licet. Nota, quòd istud est propter æqualitatem seruandam, unde dicit Paul. in c. t. de seque. poss. & fruc. quòd literæ impetratæ per actorem super diuersis articulis per usum in uno efficiuntur communes; adde d. Felin. in rub. de rescrip. in 2. col.

De litis contestatione, Rub.

¶ Libelli oblationem, & mutuam petitionem sequi debet contestatio; ideo & c. Gof. de materia. 3. q. 3. offeratur, & repetitur in 6. cui cōgruit, de uer. si. forus, uer. his autem, & cap. ex parte, & de elec. dudum. 2. de offi. dele. relatum, de of. iu. c. 2. de re. iu. in ter; de ap. significante, & c. interposita, in fi. & li. 6. de procu. cap. 1. 2. respon. & c. 2. & c. si duo, & Clemēti. de uerb. signi. sæpe.

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio non per positiones & responsiones, sed per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam fit: qua omissa nullus est processus. nisi in casibus, & quibus nu. 7. & 10. ad fin. eius descriptio uel definitio cum interpretatione, nume. 4. quibusdam eius effectibus, & nu. 11. est litis fundamentum, & absque ea processus nullus, ibid. & per quam responsionem fiat nu. 5. 6. 10. 11.*

Diuisio decretalis, ibid.

2 *In capitulum non feritur excommunicationis, nisi in culpabiles.*

Quid fuerit hic resecatum, ibid. ad particulas, & infra.

3 *Positiones cur inuentæ, & quo iure.*

Remissio causæ fit ad Papam multis de causis, & quibus, ibid.

6 *Libelli narrata potest reus confiteri, & petita fieri non debere negare, si sit inepte formatus.*

Respondere qui ei recusat, quid iuris, remissiuè, uer. si uerò sententia sine petitione dari non potest, eod. nu. uer. Tutius tamen.

8 *Epilogus, & Suffragium glossarum, num. 9.*

Per protestationem ius saluum manet.

10 *Additio glossarum.*

CAPVT I.

1 OLim. Ca. Non per † positiones, & responsiones, sed per petitionem in iure propositam, & resposionem secutā fit lit. conte. qua omissa nullus est processus. & primo ponit processum iudicū, & ipsorum relationem. secūdo ipsum processum decernit irritum, & dicit quare. 2. ibi, Procuratoribus [*iniurijs*] quas capitulum irrogat [*Sententijs*] ab episcopo † latis in capi2 tulum propter iniurias supradictas. hodie tamē sententia sic pferre non debet, sed in illos tantū de ca. qui culpabiles fuerunt, de sen. ex. Romana §. fi. [*Et infra*] continet iniurias, sententias, & articulos specificatos, & quòd causa fuit commissa iudicibus, qui processerūt in ea, ut sequitur, & demū ipsam ad sedē apostolicā remiserunt, Hostien. [*Iudices*] delegati, qbus fuerat causa cōmissa, qui si gnari fuissent, fecissent libellum offerri. su- a pra de libelli. oblatione, c. 1. Hosti. [*Positionibus* [a]] quas 3 † ad faciliorē expeditionem litium propter partiū cōfessiones usus longæuus admisit in causis, vt in Cle. de verbo. sig. sæpe, uer. & quia [*Remiserunt*] forte sic habuerunt in mandatis, uel de cōsensu partium hoc fiebat; ut per papā ferretur sententia, uel ut declararetur, quid 4 iuris de processu, Host. [*Litis contestationem*] litis † contestatio est principalis negocij apud iudicem hincinde facta narratio, secundū Azo. hic, & quasi omnes. quę descriptio hic destruitur. nā per positiones & responsiones narrat hincinde negociū corā iudice; & tamē nō fit litis cōtestatio. unde dic, ꝙ litis cōtest. est fundamētum iudicij per petitionem in iure propositam & congruam responsionem secutam animo contestandi litē factā. quo omisso, si in figura iudicij procedat, uexan-

uexantur inanibus laboribus & sumptibus litigantes. Hosti. qui prædicta per ordinem reassumens. dicit me rito dictum, fundamentum: quia dicitur litis initium, de of. deleg. super quæstionũ. §. Intẽtionis. ante quod non dicitur lis mota propriè, de uerbo. sig. ex parte, secundo, nec dicitur quis petere, sed petere uelle. ff. rẽ ratam haberi. l. amplius. per ipsam autem firmatur iudicium. & perficitur petitionis iniuria. ff. de in ius uo. quamuis. perpetuatur actio usque ad 40. annos. C. de annali excep. l. 1. C. de præscriptio. 30. annorum. l. fi. & bene dicitur: Per petitionem. s. in scriptis porrectã: alias contra, de hoc, de lib. obla. c. 1. & bene dicitur in iu. nam extra iudicium non contestatur lis, ut patet. 3. q. 3. offeratur. supra ti. 1. c. 1. ff. de interro. ac. l. noluit alioquin, quandocunque aliquis rusticus peteret aliquid ab alio extra iudiciũ, fieret cõtestatio, à quo petitur, hoc negãte. sequitur. Congruam responsionẽ. s.

b ut ipsam petitionem confiteatur, [b] vel neget, ut sequitur; & de hoc. supra de elec. dudum. sequitur, Animo contestandi; de hoc in gl. Sequitur. Quo omisso. si in figura iudicij, idest ordinis iudiciarij, quod ideò sic ex ponitur: quia hoc omisso dari potest iudici potestas, quod inquirat, & arbitretur, vt sibi videtur; de hoc, supra de libelli obla. c. 1. & bene sequitur, Vexantur inanibus, & c. Ratio patet hic secundũ Host. [*Secutam*] no.

5 hoc Inno. Host. Pe. & Abb. ꝙ † per responsionẽ iuris, puta, Nego pecuniã in vtilitatẽ ecclesiæ uersam, uel, Non debet tibi tradi, quod petis, uel, Quod petis, non debetur tibi de iur. & per responsionẽ ad causam, puta, Nego te mutuasse, bene fit litis conte. quia cum ex causa ꝓposita, & non ex alia ius petendi inferatur, negans causam, puta mutuum, dicit se per consequẽs ex muruo nõ teneri, & sic petitioni respõdet. Nec obstat, si dicat, ꝙ aliud est causa, aliud actio, siue petitio: quia & si sit alia, nõ tamen aliud quò ad effectualẽ substantiã, ubi enim bona causa, bona petitio, & è conuerso. & remittit Host. ad sum. de libelli obla. §. quid debeat, uersi. alij dicũt, & de ijs in spe. c. ti. §. 2. uer. sed nunquid per responsionem, & uersi. sc. & uer. quid si reus, sed in hoc ergo dicemus sufficere, ꝙ narrationi libelli respõdeatur, supra de elec. querelam, infra de resti. spo. cum ad sedem, C. e. ti. Luna. & de hoc in spe. co. ti. §. 2. post

6 prin. Si † uerò libellus sit ineptè formatus, posset interdum reus dicere, Confiteor narrata: sed dico pœnã fieri non debere. & ita dicit Hostiẽ. se de facto in quadam causa fecisse, & obtinuisse. non tamen fit, si dicat reus, Nolo litigare: quia per hoc nescitur, an cõfiteatur, uel neget. unde dicebat Hosti. supra de elec. dudũ, pri. quòd si dicat, Contendendum puto, non est lis contest. quia posset uelle contẽdere, licet libellus cõtineat ueritatem. cogendus est igitur respondere. ff. de edendo. l. 1. in princi. Idem secũdum eum, si dicat. Ce

c do liti, non enim est lis contest. [c] sufficit tamen hoc, quòd re careat, quæ sibi manu militari auferẽ, nisi restituat. ff. de rei vẽ. qui restituere. ff. de alie. mu. iu. causa facta, Itẽ si res. §. potest. C. ut nemo inuitus. l. un. non tamen sufficit, quod differat, nisi in totũ restituat, uel renũciet. C. de pac. postquam. Si vero non vult respõdere, remittit ibi Hosti. ad no. infra ti. 2. c. fi. ad fi. Si ue

d rò dicat, [d] Nec confiteor, nec nego, uel dicat, Nolo litigare, de quo supra, uide in Spe. co. ti. §. 2. uer. quid si peto, & uer. sc. & ibi sequitur de illo, qui respõdet, Nõ credo debere; & si debeo, sum paratus soluere. Et placuit Inno. quod si in libello ponatur sola narratio, &

e non petitio [e] & reus respondeat fatẽdo, uel negando, quod toleranda est contest. ut res magis ualeat, quam pereat, infra de uerbo. signi. abbate, de insti. cum uenissent. & hoc maxime uidetur, quãdo de iuribus agitur, uel quando negatoria, uel confessoria intentatur.

f [f] ff. si usufruc. petatur. l. 1. & l. uti frui. Tutius tamẽ est

ſm cum aliquid petere, quod ualeat; facit. 2. q. 1. notũ, & 1. q. 4. quia præsulanis, & infra ti. prox. accedens. 2. Host. uerò dixit libellũ non recipiendum, in quo nihil petitur, cum sine petitione sententia dari non possit. ff. communi diui. ut fundus. nec in alio, quàm petitum sit, posit quis condemnari. vnde reprehenditur iudex, qui non in seruum petitum, sed in eius æstimationem condẽnauit. C. de fideicõ. lib. l. fi. 1. respon. nisi forsan de spiritualibus, & inter religiosos agaẽ; quod dic, ut no. de iudi. dilecti. & quando factum coram pa

g pa proponitur, ut dicam super glo. [g] & ubi non est libellus offerendus; de quo. supra titu. 2. cap. 1. [*Irritum*]

7 ecce quomodo † parietes ædificij iudiciorũ corruũt, ex quo fundamẽtũ omissum est: sed 3, quia erigunrur quandoq; parietes sine hoc fundamẽto, vt patet, infra ti. 1. quoniã, & in casib. quib. nõ offeretur libellus, no. supra de libel. obla. c. 1. dicit Hosti. quòd licet in decre. quoniã, quãdoq; omittatur hoc fundamẽtũ iacitur tamẽ aliud. s. periculum amissionis ꝓbationũ, uel necessitas imminens, quæ legem non habet, seu ratio, & equitas naturalis. sed dicit Hosti. dignũ no. quòd sicut quandoq; inuenitur materiale ædificium sine parieti bus hincinde adhærente tecto ipsi solo, sic & ædificiũ iudiciorũ quandoq; sine parietibus, inuenitur; ut qñ fertur sententia in confessum, quo casu litis contestationi hincinde adhæret lata sentẽtia, secundũ Host. al-

8 leg. de re. permu. cũ olim, de confes. c. 2. ¶ Glo. † opponit, duas solutiones dat, unã in prin. aliam circa fi. glo. in medio dicẽs, quid sit contestatio, & quomodo fiat, & ꝙ protestatio proponentis uel respondentis impe-

9 dit contestationẽ, ultimo ponit quæstionẽ. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, uenditione*] si creditor consensit alienationi pignoris, quã fecit debitor, liberarũ est pignus, nisi fuerit ꝓ-

10 testatus, quòd salũ esset ius pignoris. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, responsio*] uide, quod dixi in tex. in glo. litis contest. [*& ibi, si in uenditione*] ff. de condi. & demõstra. l. 2. in fi. ad hoc. infra de ordi. cognitio. cum dilectus; de test. dilecto: aliàs sine protestatione, si uerba sint apta, fit per ea litis contestatio, arg. ff. de cõdi. indebi. ꝙ quis. præsumitẽ animus contestandi, ex quo aliud non apparet, ut autem no. Inn. de constitu. cum. M. ideò protestatio defendit hoc casu, quia dubiũ est, an uerba illa dicat animo litis contestandi, vel iudicem instruendi. protestatio igitur hoc declarans, non est facto contraria; de hoc satis in spe. co. ti. §. 2. uer. patet, ubi omnes opiniones inuenies. & fuit etiam hæc quæstio Venerialis. 34. ubi Bartho. cum Tan. Hostien. & Accur. tenet contestationem non factam, ex quo iudex, & aduersarius consenserunt protestationi, & uide quod dicam de reg. iur. in generali, li. 6. in pe. col. uersi. sed quæro, & plenius in Mercu. quam posui super regula, exceptio-

11 nem, de re. iur. li. 6. [*& ibi, Ratio*] sunt † aliæ secundum Hostien. quia litis contestatio est iudicij fundamentũ: positiones, sicut aliæ probationes, sunt ædificium. Itẽ quia sicut una est lis, una debet esse contestatio: sed iã sequeretur tot fore contestationes, quot sunt positiones, & respõsiones. Item quia litis contestatio firmatur hoc titulo, positio uero per ti. de cõfessis, dixit tamẽ ipse Hosti. ꝙ si fiat positio generalis de omnibus, quæ continentur in libello, & ad illam fiat responsio affirmando, uel negando, ꝙ facta est lit. contestatio. Talis enim positio firmatur hoc titulo, non per ti. de confessis; optimum arg. ff. de rebus dubijs, si is, qui ducenta. §. utrum, in fi. vbi dicit, hoc exprimat. Eorũ quę obijciuntur, quid non feci. i. nihil horũ feci; quasi dicat, sufficit, quod omnia negentur. nec obstat hoc. c. quod intelligitur de singularibus positionibus; quod patet in princi. ibi, Quibusdam positionibus; quasi dicat, de pluribus & singularibus loquor, non de una uniuersali, & de hoc in spe. eodem titu. §. 2. ad fin. plus

 dicit

dicit Hoſtien. quòd ſine tali generali de leul non con teſtatur. nam adueniente die, ſicut con ſuetũ eſt ad deliberandum dato, debet iudex primò interrogare reũ utrum propoſita in libello credat eſſe uera, & petita fieri debere; & reo confitente, uel negante fit conteſtatio. & hoc eſt. quod dicit textus, ſed per petitionem in iure propoſitam & reſponſionem ſecutã. q.d. non ſufficit, quòd actor libellum in ſcriptis offerat: quia libellus non loquitur, imò neceſſe eſt, quòd contenta in libello proponat. hic ergo opus eſt uerbis, [h] inſti. de uerb. obli. in prin. C. de vſuris. l. 1. & lòcum habet illud. c. ętatem habet, de ſe loquatur, de conſec. di. 4. cũ pro paruulis. detrahe ergo petitionem propoſitam, reſpõſionem ſecutam, non fiet conteſtatio, ſicut aliàs dicit de bapt. 1. q. 1. detrahe, & probatur hoc. C. e. l. una. ubi dicit inter litẽ enim conteſtata. & editam actionem multũ intereſt. lis enim tunc uidetur conteſtata cum per narrationem negocij, ſup. factam à paribus, ut ſupra, iudex cauſam audire cęperit; quaſi dicat, non eo ipſo, quòd libellus oblatus eſt, per quem ſolum dicitur edita actio, ſed ipſo narrante & loquente, & reo reſpondente fit conteſtatio; ad idem. C. de iuramento calum. l. 2. poſt prin. ſupra de elec. dudũ. ſupra ti. 1. c. 1. de teſtibus, præſentium. §. pręterea, l. 6. nec intereſt, an à iudice interrogante hoc fiat, aut partes inter ſe hoc faciant iudice pro tribunali ſedente, & auctorizante. ff. de interrog. act. l. ſi ſint. 1. reſpon. Quid ſi inueniatur in actis ſcripta ſufficiens rei reſponſio; non tamen inuenitur præceſsiſſe actoris propoſitio, uel interrogatio. reſpõ. præſumam ipſam interueniſſe, ſicut aliàs dicitur de ſtipulatione. C. de contrahen. ſtipulatio. l. 1. Quid ſi in actis immediate poſt libellum ſcriptum ſit ſic lis eſt conteſtata: dicit Hoſtien. [*Sed quidam contra quod uide in ſpe. eo. ti. §. 2. uer. quidam autem*] præſumam omnia ſolenniter acta, inſti. de fideiuſ. §. fi. niſi forte præmittantur uerba inepta, ſicut dicit Hoſtien. ſe quandoque uidiſſe; ut ſi dicatur, Reſpondit reus, ꝙ contendere uelit & ſic ſacta fuit lit. conteſtatio; ſecus, ſi diceret, & eſt lis conteſtata. eſt ergo uis in eo, quod dicit ſic; ad hoc. ff. de eden. l. 1. 1. reſpon. ff. rem ratam haberi l. amplius; ad hoc, quod no. de re iudi. ſicut [*& ibi, cum dilectus*] ad fi. hæc uera, niſi agatur coram papa. tunc enim ſine petitione porrecta narratio actoris, & rñſio rei lit. conteſtationem facit, arg. infra de inſti. cum ueniſſent, ut præſentia eius ſuppleat omnem ſolennitatem, ar. C. de teſta. omnium, & ſupra de tranſac. c. 1. ſecundum Innocen. & hæc tenet curia, maximè quando agitur de elec. uel prouiſionibus eccleſiarum, Hoſtien. in quibus etiam hodie procedi poteſt ſine conteſtat per Clemen. de iudi. diſpendioſam, de uerbor. ſigni. ſæpe.

ANNOTATIONES.

a ¶Poſitionibus. An reſponſio facta poſitionibus, ſi habeat admiſtã petitionem, inducat conte. lit. ita do. Maria. hic. adde Angel. in §. illud quoque, in authen. de ttien. & ſemiſ. & dicit Rota de teſti. in antiquis, per reſponſionem factam ad articulos concluſiuos fit lit. conteſt.

b ¶Confiteatur. An per confeſſionem fiat lit. conte. communis concluſio eſt hic quòd ſic, adde Bal. in l. ſi reus, C. de procur. Cardi. in Clem. ſæpe, in 16. q. de uerb. ſign. & in c. dudum, el 2. de elec.

c ¶Conteſta. An talis ceſſio ante lit. conte. perimat actionem, uel inſtantiam tollat, uide glo. & ibi Cyn. & Bar. & Bal & Salie. in l. poſtquam liti. infra alleg. & an dominium rei petitæ tol'at, uide Bart. in l. naturaliter. §. nihil, ff. de acq. poſſ. & l. ſi te, C. de lib. cauſa.

d Dicat. Quid ſi per uerbum, credo, uel neſcio, uide tex. in c. cum ad ſedem, infra de teſti. ſpo. quid ſi dicit, non teneor reſpondere: uide tex. & ibi Io. And. in c. dudum, de præſcr. de eo, qui dixit ſe non teneri, quia alibi contradixit, uide Inno. in c. ſuper literis, de reſcri. & quod ſcripſi in l. 1. de lit. conte. Archi.

e ¶Et non petitio. Adde, quòd concluſio eſt neceſſaria in libello, aliàs non poteſt lis conteſtari. Adde doct. in l. edita. C. de eden. & maxime Bal. in 16. col. & uide plures fallentias per do. Fel. hic.

f ¶Intentatur. Et uide ad materiam huius decret. Hoſt. & Io. Andr. in c. 2. infra de dilat. & ibi uult, quòd per illam reſponſionem reſcrip. in citatorio litis conteſt. non inducatur. & uide Io. An. in c. cum eccl. de cauſa poſſ. & proprie. & glo. eſt in iure magi. 1. q. 3. quia præſulatus; facit tex. in c. in literis, infra de reſt. ſpo. quæ gl. ſecundum Hoſt en. non procedit, niſi quando agitur interdicto illo in caſibus hic, infra no. & uide etiam ad hoc, infra de reſt. ſpo. c. cum ad ſedem, & ibi Io. And. no. & no. tex. in c. cum cauſam, infra de appel. quòd per indirectam reſponſionem ad libellum inducatur. lit. conte. item fortè fal. quando agitur de iuribus eccl. quia tunc repertus ſit in præſentia Papæ, ut Io. And. in c. cum dilecta, in uer. ad iudices, infra de confir. uti. uel inuti. Archid.

g ¶Super glo. Et an in cauſa appellationis fiat lit. conte. interpoſitæ à diffinitiua, uide in deciſi. Rotæ, conclu. 12. & 13.

h ¶Verbis. Adde Rotam in 4. de lit. conteſt. in nouis, in 2. ubi tenet, quòd non eſt opus his uerbis, animo conte. & uide limitationem, quam ponit hic Paulus.

Vt lite non conteſtata non procedatur ad teſtium receptionem, neque diffinitiuam ſententiam, Rub.

¶Continuatio huius rubricæ ad proximam per ſe patet. congruit rubricæ de iniu. olim, ubi papa receptionem teſtium factam lite non conte. reuocauit in irritum. de ſententia habes, ſupra de elec. dudum 2. uer. licet autem. Itẽ fallit in caſu decre. cum qui, de eo, qui mittitur in poſſeſ. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Si de adulterio agitur ad ſeparationem tori, & ante litem conteſtatam reus eſt contumax, excommunicari poteſt, ſed teſtes recipi non poſſunt, nec cauſa diffiniri.*
Diuiſio decretalis, eod. nu. uer. & ſunt duæ.
2 *Contra contumacem tam actorem, quàm reum, tam ante, quàm poſt litis conteſtationem quomodo procedatur, & cauſa finiatur, & nu. 6. 8. 9. & 10.*
3 *Libellus dandus etiam coram delegato.*
Illudere quis dicitur non parendo iudici, ibidem. ad dict. Illudere.
4 *Appellatio non debet eſſe præpoſtera, priuſquam quis grauetur, & tali non deferendum, nu. 7.*
Procurator cauere quo caſu teneatur, ibid. & repellitur ob non ſuam, uel domini cautionem, ibid. & propter eius contumaciam puniri dominus poteſt, nu. 5. in fi. alia de eo infra.
5 *Conſultatio papæ quarum fuit rerum.*
Teſtes recepti, prætermiſſa litis conteſtatione, non ualent, ibid.
6 *Lite non conteſtata proceditur contra contumacem, ſi agitur de fœdere matrimonij.*
7 *Litis conteſtatio ubi non præceſſit, totus irritus eſt proceſſus, ad uoces, Non eſt.*
8 *Contumacia ut purgetur.*
Contumacia procuratoris quando noceat domino ad appellandum, & ſolutionem expenſarum, & etiam executionem ſententiæ patiatur in bonis ſuis, ibi. uel ſententias in perſonam, & nu. 9. 10. 11. 13. 15. in ſuffrag. uide etiam nu. 20.
9 *Dominus, & eccleſia, an & quibus caſibus reſtituatur aduerſum condemnationem factam ex contumacia ſui procuratoris, & agere poſſit mandati contra eum, & numero 10. & 11. uide numero 20.*
10 *In reſtitutionis in integrum cauſa qualiter procedatur.*
Expenſarum reſeruatio in finem cauſæ quo caſu facienda, ibid. uer. conſuluit tamen.
11 *Cap ſi epiſcopum. 16. q. 6. intellectus.*
Procurator, an & quando teneatur impenſis ſuis alium ſibi ſubſtituere, ſi detineatur infirmitate, uel alio iuſto impedimento, ibi. uer. & hac ratione: & an teneatur expenſas à ſe ſubſtituto ſubminiſtrare, numero 12. recuperat, quod expendit, à domino, ibid. numero 12.
Ex eius facto, uel delicto utrum & quibus caſibus tenetur eccleſia, uel pupillus, & alij domini, ibid. nu. 11. 16. & nu. 20. & ſupra

pra nu.8.cum alijs ibi memoratis.

CAPVT I.

1 AD hoc deus. Casus. Si † agitur de adulterio ad separationem tori, & ante litem cōtest. reus est contumax, excommunicari potest, sed testes recipi non possunt, nec causa diffiniri. Et sunt duę partes. in prima delegatorum consulatio. In secūda respōsio, ibi, Consultationi. prima facit tria. primò enim ponitur causæ commisio. secūdò rei exceptio, petitio, & appellatio. tertiò actoris responsio, & testiū suorum receptio. secunda ibi, Tandem. 3. ibi, Verum. Secunda prin. etiam facit tria. soluit obstaculum: consultationi respōdet, & iudices instruit. secūda ibi, Quia

2 lite. 3. ibi, Potuit. & dicit † Inno. in huius decre. principio, quòd licet in hac rubrica ponātur quidam casus speciales, in quibus proceditur lit. non contesta. tamē generaliter est sciendum, ꝙ etiam in causis, ubi requiritur lit. contest. siue reus, siue actor absentet se ante lit. contesta. quod citari debet per internalla 10. dierū semel, bis, ter, quater, peremptoriè, prout iudex moderabitur ex diuersis causis, arg. ff. de iudic. l. ad peremptoriū, & l. se. quæ lex licet loquatur de citatione post lit. contesta. tamen similitudinariè idem dici potest & ante lit. conte. & secundum Hostien. alia lex de hac materia indistinctè loquitur. ff. de re iudi. l. contumacia. & certum est, ꝙ etiam in casibus, in quibus nō est lis contestanda, citandus est absens: quia non proceditur nisi contra contumacem, ut patet. infra e. quoniā §. porro. infra qui fil. sint leg. p latum. infra qui ma. ac. pos. c. 1. dicit demum Inn. ꝙ hodie actor uocatur per interualla 30. dierum. C. quomodo & quando iudex. aucten. qui semel. & si infra hos terminos non uenerit actor, expectabitur per annum, infra quem si non uenit, ex tunc instante reo, sine cuius cōsensu non potest actor desistere ab actione semel proposita, iudex proceder ad recipiendum probationes rei, & dif-

a finitiuam sententiam, aucten. de lit. contest §. omnē, ff. de proba. l. circa. Si autem reus non potest aliquid probare, absoluetur ab instantia iudicij tantùm, & actor condemnabitur in expensis. C. de iud. properandum. §. 1. Si autem actor infra annum uenerit, saluo processu habito, & restitutis expēsis reo, recipientur probationes eius, & audietur de iure suo. Et si postea iterum actor recesserit, & contumax fuerit, dicūt quidam, ꝙ expectabitur per alium annum etiā post iteratas easdem citationes: & si nec tūc uenerit, cadet ab omni actione. melius uidetur Inno. ꝙ non expectato actore per alium annum, procedetur contra ipsum; & sic loquitur aucten. præalleg. Si autem reus se absentet, per eadem interualla citandus est, sed non est ad diffinitiuam sentētiam procedendum, sed ad mis. in pos. ut no. infra de dolo, prout. infra eo. quoniam. Contra in auctē. ut omnes ob. iu. §. si uerò. so. ibi erat lis quasi contesta. alio pro reo conuento. uel dic, ꝙ licet non feratur sententia contra reum cōtumacem, tamen actori satisfit quantum ad expensas & interesse suum de rebus eius rei propter contumaciam suā:

Si uerò post lit. contesta. absentet se actor, uel reus, eodē modo citabitur, & per annū expectabitur; ut prędictum est, ante litem contesta. nisi ex causa iudex

b tempus duxerit breuiandum[b]. melius uidetur. quod conuocato legitime ad pbationes, & dandas, ad sentētiam audiendam, quòd non expectato anno, ex quo lis contesta. est, terminabitur causa. infra de dolo, prout. C. quomodo & quando iudex, consentaneum. In criminalibus autem quid obtineat, no. infra, de dolo & contu. ueritatis, secundum Inno. & Hostien. & remittit ad summam de dolo sub rubr. de contumacia. §. qualiter comprehēdatur. infra de eo, qui mit. in pos. c. fi. [*Inter. R.*] uirum & de adulterio accusatum ex parte una [*Vxorem*] ex altera accusantem uirum de adul-

3 terio [*Libello*] no. libellum † dandum etiam coram delegato. 3. q. 3. offeratur. infra de ordi. cog. cū dilectus, de dila. præterea, Ioan. [*Qui*] procu. [*Petendo*] & multotiens obtinendo, tandem nimis reiterando [*Illudere*] si. uerbum, de postula. bonæ. 2. uersi. si enim, Gos. [*Videretur*] sub. noluistis animaduertere in eundē [*se tandem paratum*] in primo termino, quem sibi iudices assignauerunt; ut patet ex sequentibus [*Fieri*] domino suo, quem forsan expoliatum dicebat [*Appellando*] præpo-

4 stere, & † inepte. Primo enim expectare debebat, an petitio sua admitteretur; & si non admittebatur, & iu

c sta erat, tūc appellare debebat. infra de appel. dilecto, ad fi. ubi de hoc, Hostien. [*Cauere*] requisitus. ex officio enim procurationis præcisè non tenetur cautionem offerre. Sed contra, procura. tenetur idoneè cauere. ff. de procu. sed hæ. §. defendere. solu. diuersi sunt casus, non contrarij. hic enim loquitur in cautione securitatis mulieris, ad quā quòd procura. teneatur præcisè, dicit Hostien. se non inuenire iure cautum: sed ibi loquitur in cautione iudiciali, ad quam præcisè tenetur procu. actoris. dicit tamen, ꝙ si non cauet ipse, uel dominus, iustè potest repelli in hoc casu, ar. præ. l. sed hę. §. fi. & l. se. & l. inuitus. §. pœna [*Præsentare*] sed illicentiatus recessit; Inno. [*Vos*] Reputantes ipsum contumacem, sicut erat [*Studuistis*] & malè, ut sequitur, Ioannes [*& infra*] consuluerunt papam super sententia ferēda.

5 Dicit Hosti. ꝙ quæsiuerunt † primò, an testes valeant sic recepti, & dicas quod non, ut innuunt sequentia. secundo, an deferēdum esset appellationi; & huic nō responder, sed dicas quòd non. tertio, an posit is procedere ad diffinitiuam; & responder quòd non. quartò, an propter contumaciam procu. potuisset puniri dominus, & qua pœna; & respōdet, quòd potuit excōmunicari [*Seruandus*] 2. q. 6. §. diffinitiua, Phi. [*Fœdere*] de

6 quo † non dubitatur, an esset inter eos, T. Quando enim de illo quæretur, secus esset, secundum Inno. infra c. quoniam. §. porro, & §. si autem. posset enim tūc propter fauorē matrimonij, uel propter periculum animarum procedi lit. non cōtest. contra contuma-

d cem, ut ibi [*Fuisset*[d]] patet, ꝙ † deferendum non fuerat:

7 quia nec à grauamine illato, nec comminato. infra de appel. ut debitus &c. cum cessante, & no. supra, unde & procur. infra contumax iudicatur; & sic soluitur secunda quæstio [*Non est*] totus enim processus est irritus, ubi contestatio non præcesit; Innocen. [*Suam*] in antiqua dicebatur, Potuit tamen præfatus. R. propter contumaciam excommunicationis sententia innodari. Dicebat Laurē. quòd intelligebatur de. R. patruo ipsius uiri, quē procura. fecerat ad causam, ipse enim

e propter contumaciam procura. excommunicandus non esset, ideò mutata & declarata fuit litera [*Sciens*]

8 contumaciam procuratoris [*non † purgauit*] ueniendo coram iudicibus, & obediendo eisdem, Host. & Inno. ex hoc no. quòd dominus non dicitur contumax, uel malitiosus, licet procurator sit. & ideo uidetur, quòd etiam quando procurator est contumax, & ideo non potest

potest appellare; dominus tamen, qui non est contumax, potest appellare infra legitimum tempus. s. 10. dierum. cum ergo tantum propter suam malitiã procura. prohibeatur appellare, quare domino, qui prius habuit potestatem appellandi, auferetur sua potestas propter procuratoris maliciam? Culpa enim suos auctores tenere debet, infra de his, quæ fiũt à maio. par. cap. quæsiuit. nec ob. 2. q. 6. biduum. §. si aduersus. & ff. quando appel. sit l. 1. §. fi. [f] ubi dicitur, quòd si quis per procu. egit, uix audietur appellans: quia illud intelligitur post 10. dies, quia infra hoc tempus appellare põt non tantum procur. sed etiam dominus ut not. supra de procur. cap. penul. post. 10. autem dies licet dominus, ut nõ uerè contumax, sed præsumptiuè possit appellare. C. quomodo & quando. l. prima, tamen quando per procu. [g] actum est, non potest appellare. 2. q. 6. §. si aduersus. Item dicunt aliqui, quòd hoc, quando per procuratorem cõtumacem est actum, transit sententia in rem iudicatam, saltem post 10. dies: sed quando contra dominum contumacem p̃sumptiuũ feretur sententia, non transit in rem iudicatam, nisi post 10. dies à die, quo sciuit sententiam [h] contra se latam, computandos, Inn. Sed Host. distinguit cũ Lau. & Io. si aliquis est absens ante lit. conte. in casibus, in quibus lite non contes. non potest ferri diffinitiua sententia, tunc nec ipsa sententia est ferenda, sed contumax excommunicatur, uel missionem in pos. patitur, infra c. fi. §. fi. si uero sit absens post litem contest. uel etiam lite non conte. in casibus, in quibus lis non contestatur, potest diffinitiua ferri, & diffinitiue pronuntiatur contra talem. aut abest ex iusta causa, aut ex iniusta. iusta uerò causa tripliciter dicitur; quod prosequere, ut no. 2. q. 6. biduũ, uersi. si aduersus, in glo. no. si aliquis. quam glo. hic ad literã posuit Host. Est etiã notandum secundum Inno. quod nisi dominus sciẽs purget contumaciam procuratoris, punitur: secus, si nesciret. ff. qđ quisque iur. l. 3. §. si procura. Item no. ꝙ licet sententia excommunicationis nõ possit ferri in absentem propter contumaciam procuratoris, nec mulcta indici [i] ff. si quis ius dicen. non ob. l. 1. §. si procura. [k] (quod intelligas ẽm Ho. qñ cõtumaciã ꝓcuratoris ignorat dominus aliàs ꝯdiceret iste textus) tamẽ fit missio in pos. causa custo. & etiam in ueram. ff. de procura. sed hæ. §. ulti. & l. se. C. de digni. quot. li. 12. secundum Inno. alleg. Fran. C. de procur. l. 3. pecquam dicit sic disputatum, & terminatum Vercellis. nam secundum Inno. culpa sua est, ꝙ malum procuratorem elegit. ff. nau. cau. l. ulti. §. hac act. ar. ff. ex quibus causis in pos. ea. l. hoc autem, secundum Inno. & melius secũdum Host. ff. de mi. cum mandato, ad fi. & ideò de ipsius culpa tenetur. ff. commo. cum qui, & l. se. Item ex hoc uidetur, quod si procura. institutus nõ præsentet se iudici siue prima uice, quando citatur, siue alijs uicibus, quandiu tamen procuratio eius durat, ꝙ non solum procura. sed & dominus potest condemnari in expensis, ar. ff. cõmo. l. cum qui. §. ulti. & l. se. ubi expressè dicitur, ꝙ dominus tenetur de culpa procur. si minus idoneum elegit. Item uidetur expressum. ff. de procura. non cog. & l. se. ubi dicitur, ꝙ & si procu. non cogitur prosequi litem ante litem cõte. tamen dominus tenetur ob rem non defensam; post lit. tamen contestatam posset magis dubitari. [l] sed & tunc uidetur, ꝙ dominus teneatur de culpa eius, ar. prædictarum legum. nec mireris, si alius tenetur de culpa, uel pœna alterius. s. procuratoris, quia hæ expensæ non sunt tantum pœna, sed etiã interesse. super quo remittit Host. ad no. supra de rescrip. c. fi. [m] Idẽ etiam uidetur de diffinitiua sententia. s. quod ferri potest contra dominũ propter procuratoris contumaciam post litem conte. cum per lit. conte. factus sit dominus litis. unde postea mutari nõ potest. ff. de procura. post litem, & sententia in eum dictari debet. C. de sen. ex breu. l. 1. & expressum uidetur. ff. quando ap. sit. l. 1. §. fi. C. quomodo. & quando l. 3. Idem etiam dicimus in casibus, in quibus ad sententiam diffinitiuam proceditur lit. non cõte. propter generalem rationem, quæ dicta est: quia culpa sua est, quod nõ instituit bonũ procuratorem. sed 9 † ipsi domino datur actio mandati contra procuratorem, & si non sit soluendo, restituitur actio contra eum, qui uicit. ff. de dolo, eleganter. [n] §. pe. Idem etiam dicendum uidetur in sententia suspensionis, & interdicti: sed posset dici secus; & hoc placet Fran. licet enim contumacia procuratoris generet præiudicium dño in re, in qua est procu. & in pertinentibus, non tñ in alijs, sicut est, ꝙ suspendatur, uel interdicatur; quod non debet fieri nisi causa suspensionis ex propria culpa proueniat, & legitimè probetur. 2. quæst. 3. nemo ep̃orum, & c. sequentibus. 24. q. 3. si habes. Prædictis rationibus uidetur, quòd si procurator ecclesiæ propter contumaciam suam condemnetur in expensis, quòd mandabitur sententia executioni in bonis ecclesiæ, quia ipsa in culpa, & contumax fuit, cum ipsa, uel alius nomine eius comparere debuerit. Idem uidetur, si alia mandata iudicis non impleat: puta quia non exhibet acta, uel alia instrumenta; & idem in similibus: secus autem esset, si falsa instrumenta produceret procu. uel aliam fraudem faceret. Et est ratio diuersitatis: quia ad falsa instrumenta producenda, uel fraudem committendã, uel delinquendum non tenebatur dominus. unde nec sibi imputantur, si fiant à procu. quia non commissa uidentur: sed ad comparẽdum, uel exhibendum instrumenta, & ad similia tenebatur per se, uel per aliũ: sed etiam in his subueniretur ecclesiæ aliquando, ut prædiximus, per resti. in integr. ff. de mino. l. minor, secundum Inn. Dicit Hosti. quod moderna consuetudo hoc non admittit, & quod per hoc parari posset uia figmentis, si contra condẽnationẽ expensarum restitueretur ecclesia. Distinguit autẽ an condemnatio fiat ante diffinitiuam, an in diffinitiua. Item an sit procu. soluendo, uel non. si procu. est soluendo, & contumacia prouenit ex ipsius malicia, ignorante ecclesia, æquius est, quòd ipse dolosus contumax soluat expensas, quam ecclesia, quæ fuit tantũ in culpa talem eligẽdo, cui dolus præponderat. ff. ad l. Aquil. Item si obstetrix §. fi. & cum dolosus cõtumax gratis se offerat contumaciæ, & sic condemnationi, contra ipsum, quasi qui se liti offert, fiet executio condemnationis expensarum, & non contra ecclesiam, ar. ff. de re iudi. l. 4. 1. respõ. ff. de doli excep. si procura. ꝙ si ecclesia, uel prælatus sit particeps contumaciæ, hoc casu & ipse prælatus cõdemnatur, & fit executio contra ipsum, ut patet ex notatis de procura. auditis, & c. constitutis. Si uerò procura. non sit soluendo, & 10 agatur † de expẽsis ad aliquam diem ante diffinitiuã sñiam factis moderatis, & modicis, illas soluit ecclesia, & imputet sibi, quia talem elegit; nec restituitur, quia pro modico non datur restitutio. ff. de resti. in integ. scio. Si uero immoderatæ sint & graues, ad officiũ iudicis deseruiens actioni pertinet hoc examinare siue libello; de hoc de of. iudi. c. 2. ne lites oriantur ex litibus. C. de fruc. & litis ex. terminato, in fi. C. de transac. fratris. C. de fide instrum. l. fi. ad fi. & si uidet iudex ecclesiam ex solutione expensarum enormiter lædi, poterit ecclesiam restituere, ar. de rebus ec. ad nostrã. consuluit tamen Host. quod differat hanc quæstionẽ usque ad diffinitiuam; & secundum quod tunc uidebit ecclesiam fauere bonam, uel malam causam, poterit arbitrari, cum condemnanda sit pars succumbẽs in expensis totius litis, de pœnis calumniam, à qua cõdẽnatione excipendæ expensæ ltimè à condẽnato factæ.

ctæ.C.de iudi.properandum.§.si autem ex gestis.ne-
tum si quæratur de condemnatione expensarum fa-
cta tempore diffinitiuæ, à qua est appellatum, non ha
bet locum petitio restitu. in integrum, quia iudex
appel.ad quem ordinaria uia spectat de prin.causa co
gnoscere, & de hac accessoria cognoscet, infra de ap.
ut debitus.C.de appel.eos, qui.1.respõ.de offi.delega.
prudentiam. & petens extraordi. auxilium omittens
ordi.non auditur.ff. de mino.in causæ 2.1.respon.sed
si non fuit appellatum, & ecclesia petit restitui cõtra
condemnationem expẽsarum tantum, dicens se per
hanc enormiter læsam, uidetur quòd libellus debeat
offerri, & in hac causa, sicut in alijs restitutorijs, pro-
cedatur, de resti.in integ.c.1.2.& per totũ, in iis omni-
bus aduertat bene iudex, quia si inter duas ecclesias
talis uertatur quæstio, & ecclesia condemnata dicit se
grauari in soluendo, alia dicere potest se granatam in
expendendo. unde malum procuratorem eligenti in
eius necem dicat restitutionem non dandam, at.ff.de
minoribus, uerum.§. item quæritur, & l.in causæ.1.t.
respon.dicit tamen Host. ꝙ quicq d suprà scripserit ad
doctrinã, hæc sunt arbitraria, in quibus procedit iu-
dex æquitate seruata in humaniorem partem decli-
nando, secundum quod &c.de transactio.c.si.dicebat
† autem Inno. quòd supra dictis per eum non contra-
dicit.16.q.6.si episcopum: quia in prædictis non puni-
tur pro delicto procuratoris ecclesia, sed pro sua cul-
pa, in qua fuit, quòd non elegit & in fide, & in faculta
tibus bonũ procura. ut supra dictum est. & hac ratio-
ne uidetur, ꝙ si procurator habet potestatem consti-
tuendi alium, puta quia cum eo iam est lis cõtestata,
& detinetur infirmitate, aut alio iusto impedimento,
quòd debet alium procuratorem constituere suis ex-
pensis. Tu distingue, ut sequitur, & nisi hoc faciat, nõ
solum punietur, sed etiã dominus ad interesse: quia in
culpa fuit, ꝙ inobediẽtem procuratorem & indiscre-
tum elegit: secus autẽ uidetur, si ideò tenebatur aliũ
procura.constituere: quia hoc habet.s.super cõstituẽ-
do procura.speciale mandatum. nam tunc, quia hoc
fuit tãtum de gratia, & ex superabundãti prouisione,
quia non tenebatur præuidere casus fortuitos, infra
de homici. Io. nec ipsi procuratori, nec domino im-
putatur, si nõ constituat procuratorem, arg. supra de
elec.cum inter uniuersas ubi no.de gratia s.quam fa
ciebant ibi uocantes non uocandum. alij tamen con-
tradicunt: domino tamen bene daretur actio manda
ti contra procuratorem, si sibi expedisset alium pro-
cura.constitutum fuisse. de hac materia not. supra de
iudi.cum deputati. ¶ Quidam etiam dicunt, quòd ex
dolo cõmisso non tenetur ecclesia, uel pupillus, nisi
& ubi à delinquentibus possunt se seruare indemnes:
sed & tunc sufficit, si cedat actiones. ff. quando ex fa-
cto tu.l.1.ff.de admi.tuto.l.si.quando autem procura
tores aliarum personarum delinquunt, quid iuris sit;
no.infra de fideiuss.ca.pe.secundum Inno. & per dicta
12 supra uersiculo, hac ratione, uidetur † Inno.indistin-
ctè placuisse, ꝙ principalis procura.substituto a se mi-
nistrare tenetur expensas; quod putat Host. cum cer-
tum salarium recepit pro persecutione totius causæ,
uel non recepit salarium, sed de pecunia domini tan-
tum habet penes se, quòd ei prouidere potest aliàs ne
mo sani capitis diceret, quòd ei teneretur de proprio
prouidere: quia nec in persona propria tenẽtur pro-
prijs militare stipendijs, ut leg.& no. infra de simo.cũ
sit, nec tenetur per hoc mutuũ contrahere forsan sub
usuris, nec forsan si gratis potest habere. si tamen abũ
dat, & dominus passurus est graue damnum, nisi con
stituatur, tũc forsan tenetur constituere, & illi de pro-
prio prouidere. id enim recuperabit à domino con-
traria mandati: aliàs tenetur illi directa ad interesse. ff.

de procu.qui proprio §.ut in cæteris, & §.litis impen-
dia.C.man.à procur. C.de procu.si procur. supra de
obli.ad ratio.c.uno [*Eandem*] de iureiu.c.ul.li.6. [*Immoda-*
13 *re*] ad hoc ergo, ut talis † sententia iustè detur, consi-
lium est, quòd iudices antequàm sententiam profe-
rãt, significent domino hanc contumaciam assignã
do terminum ad eam purgandam, ne possint ignorã
tiam allegare, ar. ff. de insti. sed & si pupillus.§.de quo
palã, & infra de sentẽ. excommu.sacro: aliàs possent,
maximè hodie, pœnas canonicas meritò formidare,
de senten. ex.c.1.& c.statuimus, lib.6. secundum Ho.
14 ¶ Tertia.† gl.dicit, quomodo in prin.causæ, & in me
dio ex causa, si dolosè nõ petitur, datur inducia pro ad-
uocato habendo: non tñ nocet sententiæ, ꝙ aduoca
tus absuit; fallit in fisco. ¶ Quarta glo. ponit.5. casus,
quibus non fit restitutio cõiungis. ¶ Quinta ponit.8.
specialia in matrimonio, uel eius causis. Penul.glo.re-
citat circa materiam opiniones antiquorum. ¶ Vlti-
ma glo. primo probat contumaciam factam, nisi ex-
cedat confessionem, & dolum procuratoris, nocere
domino, & duplicem causam reddit. 2. allegat in con-
trarium. tertio soluit. demum format quæstionem. in
15 qua allegat pro, & contrà, & postea soluit. ¶ *In † glo.3.*
ibi sed quòd simpliciter] absenti causa reipublicę, & reuer-
so datur tempus ad aduocatum quærẽdum; hoc uult
ista, & sequens [*& ibi, §.pe.*] cogitur aduocatus prose-
qui litem, & clientulus salariũ soluere [*& ibi.§.ait præ-*
tor.] dat prætor aduocatum non habenti. ¶ *In gl.ulti.ibi,*
procuratoris] sequitur, sciẽtiam, & dolum nocere debe-
re domino, nec Pomponius dubitat, nec nos dubita-
mus [*& ibi, In executione*] si procura.non paret præce-
ptis de militari annona trãsferenda, dominus cõscius
punitur in quadruplũ [*& ibi, Si procu.*] ponit casum de
procu. dato ad certam speciem, si aliam tractauit, nõ
præiudicat domino [*& ibi, Cum mandato*] imputat do-
mino, qui minori commisit negocia sua [*& ibi §.ut in*
cæteris] quod per errorem, uel iniuriam iudicis obti-
nuit procu. restituit domino, & generaliter quicquid
ex lite consequitur siue ex re, siue extrinsecus [*& ibi,*
Si procura.] sequitur, uel tutor, uel curator ius dicenti
non obtemperauerit, ipse punitur, non dominus, uel
pupillus [*& ibi, si Mandato non expressim*] cancella, Non
expressim, quod etiam Ioan. nõ ponit, cujus fuit glo.
nec est ibi talis lex, sed incipit, si mandato meo fundũ,
uer. sed si mãdato, alias est.§. primus. ibi dicitur, quòd
procurator meus, qui suscepit iudiciũ, sine iusta cau-
sa agere non potest, ut transferatur in me iudiciũ [*&*
ibi, In seruo] procu. hominem, quem emi mandaui, scie-
bat liberum, sed ego ignorabam, scientia illius mihi
non nocet [*& ibi, Si quis in sua domo*] si, ignorante domi-
no in domo ejus per procuratores, conductores, uel
similes sacra ministeria celebrentur, nõ nocet domi-
no [*& ibi, Si procu.*] 2. contra procuratorem meo nomi
16 ne agentem non excipis de suo dolo. ¶ *In † glo. si aliquis,*
ibi, inducia propter] maximè quando ex hoc non multũ
læditur aduersarius. secundum Inno. & Host. & maxi-
mè si pars id præuidere no potuit, & uide in spe. de di-
la.§.1.uer. præparatoriæ, in fi. [*& ibi, Lata contra*] secus
pro, ut no. in §. diuus quem statim allegabo [*& ibi,*
Fiscus] & forte in fisco speciale, & in causa status, ut ibi,
Vin. quod est falsum, ut no.c.ti. non intelligit.§. diuus
[*& insi.*] Quidam dicunt idem in causa criminali. 3.q.
3. de inducijs, quod nõ approbo. T. de hoc in sum. de
dila.§.& quare, Host. ¶ *In glo. huc est unus, ibi, sauitia uiri*]
17 nam & † dominus nimis seuerus in seruum cogit eũ
uendere ff. de iis, qui sui uel alie. iur. l.2. Ioan. & no.25.
di.§. nunc autem, ad fi. [*& ibi.§ qui autem*] Item ob. ex-
ceptio rei iudicatæ, quamdiu fides facta fuerit de er-
rore, de frigidis, fraternitatis si qui filij sint legi. per ue-
nerabilem, Host. infra de resti.spo.ex transmissa. ad-
dit

dir hos casus, propositum intrandi religionē ante copulam, infra de conuer.coniug ex publico. uehemēs suspicio de hæresi, ar. de pur.ca.inter.de diuor. quāto. Item uotum cōmuniter emissum. 33.q.5.quod Deo; qnod intelligit. ut no.de conuer. coniu. cum sis, & c. uxoratus. Item si per uim habuit possessionem. infra de spō. cum locum. Item si nullam possesionem habuit, infra de resti.spo.ex parte. Si non probetur legitimus contractus.ut ibi. Item quādo probatur in modū spoliationis: quia ad id non agitur, de ordi.cog.c.2. adde casum. cum petens restitutionem repellitur per exceptionem excōmunicationis, ut no.11.q.3.quoniam, ut dicā infra de senten.ex.inter.Pe.& Abb.in eadem decre. ponebant uersus. Si uero cōtinuit; si mox probet impedimentum &c.quos uide in spe.de pe.& pos.§.fi.uer.pe. ¶ [*In gl.no.quòd.ibi, minor*] 25.annis [*& ibi, ex parte*] quod dic, ut infra de iudi c.ulti.lib.6. [*& ibi, uidetur*] quod dic, ut infra de testi. super eo. 2. [*Et in fi.*] secundū Io. qui † ponebat etiā alia specialia [a] s. quod ibi ualet testimonium de auditu, infra de testi. quotiens, & c.licet 2. Item quòd ibi non iuratur de calumnia, infra ti. 1.literas. Itē φ nō habet ibi locū expurgatio, cū sunt infamati de incestu, uel consanguinitate: quia si deficerent in purgatione, essent separandi, & sic consequerentur intētum, de procur.tuæ. adde qđ dixi infra de pur.ca.nos inter, secundùm Vinc.& Host. infra qui ma.ac.pos. uidetur. hos casus & alios ponebat per hos uer. Cōiugij specialia sunt, confessio. uotum, Pœna pat. dubium, transanctio, non sua, non ius. Credulitas. maior, auditus, & unus & idem. Conditio, uerum. minor. & lis diuido, fili illa. 8. quę ponit glo. cōprehendit per illa 7. uerba, lis, minor. confessio. patet, non ius, transactio, pœna. Illud, quod dicit Io. de testimonio auditus ponit per uer. Auditus. demum addit 10. alia. s. Votum. quod. s. si sit simplex, impedit, sed nō dirimit; de hoc, infra qui cleri. uel uo. rursus. Dubiū. s. quod in dubio iudicatur pro matrimonio. & si contrariæ sunt sententiæ duorum ordinariorum. ualet lata pro matrimonio, de proba. ex literis, de re iudi.c.fi. Non sua, quia mulier non habet potestatem sui corporis, sed uir, & è conuerso, infra de cōsang.& affi. nō debet, uer. quaternarius. Credulitas. i. opinio, quæ præfertur ueritati ad accusandum adulterium, & legitimandā prolē, qui filij sint legit. c penul.& ulti. Maior. s. quia requirit maiorem iudicem. s. episcopum, de excess. prælatorū, accedētibus, & iurisperitum, de consangui.& affi.c.1. ad finem. unus & idem, est ibi accusator & testis. 35.q.6. episcopus, & c. de parentela. Conditio, sub qua contrahi potest, & si sit imposibilis, de cōdi. appo.c.1.& ulti. Verum. i. ueritas præfertur opinioni; quod dic, ut qui filij sint legitimi, per tuas. Diuido. i. patrem & matrem diuidit à filio, de biga. debitum. Fili. filius agit contra patrem, infra de spon. non est nobis. Vin. autem infra de testibus. licet ex quadam, ponebat & alia spiritualia, s. quòd criminis exceptio impedit restitutionem in causa matrimonij, infra de diuor. significasti. Item fauorem matrimonij restituitur, qui aliàs nō restitueretur, supra de resti. in integrū ex literis. Item peccat quis in eo mortaliter & non cogitur pœnitere, ut qui coniugi leproso non reddit debitum, de coniu. lepro. c. 1. [aa] Item claudicat cōtractus. de despon. impu. de illis. Item auditur appellans, qui aliàs non audiretur, infra de ap. directæ. Item φ ibi emergit post sententiam eam retractat, infra de diuor. ex literis. Item speciale, ut in casu matrimoniali non feretur sententia in personam procuratoris. contra id. ff. de procura. Plautius. [bb] Item de ipsa etiam incidenter non cognoscit laicus, qui fi. sint legi. lator, & sine probatione impeditur matrimonium cōtrahendum, de spon. præterea. 2. adde casum, de procura. c. ulti. li. 6. & quod habes in Cle. de iudi. dispēdiosam. de uerbo. sig. sæpe, Bonagui. de clan. despon. cum inhibitio, conatus fuit colligere alios casus. primo, φ in hoc contractu præcedere debent banna, ut ibi, & quòd tunc tacens postea repellitur, qui matrimonium accu. pos. cum in tua, ubi de hoc. Item φ quilibet admittitur denuncians, infra de co. spiritua. tua, etiam non premissa monitione euangelica, de qua. 2. q. 1. si peccauerit, de iudi. nouit. Item quod nullo denunciante iudex inquirit. ut ibi. uer. & ipsi, & de spon. cum in tua, ibi auditur allegans turpitudinem suam, de re iudi. lator. ubi de hoc in 1. glo. Item quod in hac causa post publicationem recipiūtur testes super eisdem articulis, quod dic, ut dicam de testi. series, & c. cum in tua, super ulti gl. Item cum alij contractus cōtraria uoluntate dissoluantur, istud consumatum sola morte dissoluitur. de hoc, infra de regu. iur. c. 1. Itē casum decre. cōtinebatur. 1. respon. de despon impu. Item omni tempore contrahitur, sed eius solennizatio certo tempore prohibetur. de feri. capellanus. Itē ualet sententia in eo lata nō in scriptis, de testi. Albericus, dic ut ibi. Item in hac causà non remittitur iuramentū testi. vt no. de testi. tuis. Item tenet cōtractū ab excōmunicato; de eo qui du. in matri. significasti, [cc] criminoso. infideli. uel seruo 26. di. deinde, & de consangui. & affi. de infidelibus, de diuor. quànto de coniug. seruorū. c. 1. ¶ [*In glo. hic patet, in fi.*] & quandoque † distinguit ad opiniones saluandas, de rescrip. super literis, de resti. spo. literas. de si. per tuas Hostien. ¶ [*In glo. ulti. ibi, consensum*] infra de immu. ec. aduersus [*& ibi si procu.*] glo. Io. hucusque, & de elec. cōpromissarius. li. 6. [*& ibi, Solutio*] Hosti. soluebat sic, procura. meus contrahendo. uel quasi confitendo, [dd] iudicium subeundo, negligendo in his. quæ sibi sunt commissa, & potestatem habet. mihi præiudicat. ut in primis concor. delinquendo uero, uel quasi. dolum, uel contumaciam committendo, [ee] mihi non parat præiudicium ignoranti, ut in contrarijs: scienti uero & ratificanti tacitè, uel expressè, & cū non purgo, quod purgare possum, mihi præiudicat, ut hic, & in primis cōcor. & hæc ante lit. contest. habent locum. post litem contest. præiudicat mihi. unde & aduersarius de dolo procuratoris contra me excipit: procurator tamen mihi tenetur; & si soluendo non fuerit, mihi actio restituitur ff. de dolo. & eleganter. §. pe. ff. de eo, per quem factum est. l. fi. 1. respon. quæ sic intellige. ff. de excep. doli. si procur. 1. & 2. hæc de procura. speciali intelligenda sunt. Dolus enim procoratoris generalis omnium. rerum nocet. ff. de exceptio. apud Celsum. § quæsitum. & sic intellige. ff. de tributo. procuratoris. ff. de instito. cuicunque [*& ibi, de dolo suo*] non † tamen excommunicatur, sed sufficit stipulationem commiti ob rem non defensam. & hoc uerum, ubi ipse procura. pro se cauit, uel dominus pro eo absente. Si uero cauit pro eo apud acta, procura. cogitur præcisè defendere, nec sufficit stipulationem committi. ff. de procura. filius. [ff] §. fi. & l. non cogendum. § 1. secundum Io. Vin. Phi. & adde, quod habetur in Cle. de procura. c. 1. [*& ibi, uersus finem*] &, infra de regu. iur. non debet lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Diffinitiuam. Qualis autem sit, an ab instantia tantum, uel à causa, uide infra de dolo, & contum. prout, & c. cauiam, hoc uidetur sentire, quod etiam à causa po[illegible] id. quod sequitur.

b ¶ Breuiandum. Nō uidentur ho[illegible] istæ solennitates seruari de tot citat oo[illegible]bus, & tanta expectatione, maxime in actore, uide l. properandum, C. de iud. & ibi doct. & glo. in c. causam quæ, & c. prout, infra de dolo, & contu.

c ¶ Dilecto. ibi uide Io[illegible]. And. & in c. significauerunt, infra de testi. in glo. nota quod, & ibi uide remissiones.

d ¶ Fuisset. Alias si pars præsens, tunc secus, ut in c. accedens, el 2. in

fra

fra eod. hodie dic in Clem. dispendiosam, de iud. Bal.

d ¶Contumaciam. De materia huius c. uide plenè Bart. in l. t. §. si procur. ff. si quis ius di. non obtempera. & in c. sæpe de appel. infra, no. & in c. a. de confess. lib. 6. & in c. dilecto, de præben. & c. si compromissarius, de elect. lib. 6. & no. in c. causam, de elect. & in c. constitutus, de conces. præben. in glo. 2. & io c. 1. de postu. præl. & Bar. in l. quamnis, de dam. infe. in glo. 2. & io c. dilecto, de præbē. infra & quid si statuto cauetur, quod priocipalis citatus debet respondere, alias debet haberi pro confesso, ao, uel si uere est contumax, non appellet? an si procur. est contumax, habebitur pro cōfesso: aliàs repelleretur ab appellando, uide Bart. in l. neqoe, de fideicom. liber. an per contomaciam, uel factom tutoris, uel curatoria, uel procuratoris dominus perdat beneficium appellādi, uel in expensis condemnetur, uide quod no. Bar. in l. si se oon obtulit, & l. contumacia, de re iud. & quando appel. fit l. 1. in fi.

f ¶ §. fi. Vide ibi Bar. & in l. s. §. procur. ff. si quis in ius nocan. non se. & in l. fi. ff. de resti. in integ. ad fi. & moder. io l. 3. C. de procur. & ibi etiam per illos, quid de negociorum gesto. & ibi uide Sali.

g ¶Per procuratorem. Verè contumacem, & hoc non est imponendum ei, qui noo deliquit: sed quia noo plus uiuit potentia appellàdi, quam per 10. dies, est ergo dispositio ordinaria iur. nō pœna, uide Bar. in l. fi. ff. de restit. in integ.

h ¶Sciuit sententiam. Adde gl. notabilem in c. concertationi, in uer. sciuerit, de appel. in 6. & per d. Fel. in c. quod ad consultationem, de re. iu. & per Alex. consi. 124. incip. Titius habens uxorem.

i ¶Indici. Nec alia pœna est ordinaria à consueto iudiciorum ordine, ore etiam secundum directum, Ita no. Bar. in l. 1. §. si procurator, ff. si quis in ius uoc. non ie. & in l. hoc amplius, aliàs in l. quāuis, ff. de dam. infect. & in l. 3. C. de procu. Inno. tamen hoc parū, infra ibi, & etiam in ueram, uidetur sentire contrà.

k ¶ §. si procur. Et ibi per Bar. de materia huius glo. & uide Bar. in l. quamuis, de dam. infec. etiam ibi tenet, qnòd ex secundo decreto non potest fieri. qualiter Ino. possit saluari, facit ad materiam infra de appel. sæpe, & in c. Nicolao, ibi Ioan. And. item uide glo. in u. licèt io beato, de constitut. ubi uidetur uelle, quòd ubi procura. excessit fines mandati, eius factum domioo oō præiudicet. Bal.

l ¶Dubitari. Vide Barto. ad cognoscendum, quæ sit contumacia domini, & quæ procuratoris, in l. cum filius. §. in hac. ff. de uer. obl.

m ¶Cap. fi. Bar. uerò no. contra in l. 1. §. si procu. ff. si quis in ius uoc. noo ie. & dixit illom tex. esse contra hoc dictum Inno. & ibi ao ipse procu. debeat in expen. condemoari, uide per ipsum.

n ¶Eleganter. Et ff. de eo, per quem factum erit l. ex hoc edicto, in princ. & utrobique uide Bart.

o ¶Prœuidere. Dominus ergo in iudicialibus non tenetur prœuidere casus fortuitos, & quid in extraiudicialibus., uide de hoc per Bal. in l. si is cui, C. de fur.

p ¶Vniuersitas. Bar. in alia materia facit differentiam inter procuratorem substitutum ex mandato expresso, & inter substitutum à domino litis, in l. de curatore, de cu. bo. dam.

q ¶ Deputati. Vbi uide Io. And. in glo. hos constare, & uide Bart. in l. fi. ff. de ad. tut. & in l. si dolo, ff. si quis om. ca. te. ubi per ipsum, an pupillus ex dolo, uel delicto tutoris teneatur, quas ll. infra allegat Innocen.

r ¶Procura. Vide eo. tit. l. s. & l. aduersus, C. & ibi Bal. & d. Bart. de Sali. & per Barto. in l. iam tamen, ff. iudi. sol. ubi quid de expen. factis à defensore.

s ¶Significent. Nur. bonam cautelam, ut contumacia procuratoris significetur domino, ut sic decætero teneatur, nisi illam porget.

t ¶Pro aduocato. Idem di, sic est absens, quia datur dilatio, Bart. in l. ait prætor. §. fi. ff. ex qui. can. ma. adde Ange. in l. oon iccirco, per illum tex. in princ. ff. de iudi. ubi dicit, an per absentiam onius aduocati, si habet alium, detur dilatio.

u ¶ Præparatori. Et quid si impedimentum, uel absentia aduocati sit longo tempore duratura? uide ibi Ioan. Aod. & glo. & Bar. in l. si longius, ff. de iud. & no. per ipsum io l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter, ff. ex qui. cau. ma. & in l. ait prætor. §. ult. ff. eo. tit. Scias ēt, quòd post responsionem ad libellum dantur induciæ pro quærendo aduocato, non ante, ut not. glo. & Ioan. And. in c. a. infra de dilat. in glo. 2.

x ¶Dinus. Et ibi idem not. glo. quæ alleg. plures concor. uide moder. C. de procu. l. ooo eo minus.

y Venerabilem. Vide de causa poss. pastoralis, in glo. ergo si aliquis, & super illa Io. An. & Bar. in l. naturaliter §. nihil, ff. de acq. poss.

z ¶Specialia. Adde hic do. Felin. qui accumulat multa specialia in causa matrimoniali.

aa ¶Cap. s. Ibi uide Ioan. And. super glo. nunquid, & in c. a. in glo. dixit hic Hostien. & spec. eod. tit.

bb ¶Plautius. Vide de elect. querelam, in glo. concipienda, & super illa.

cc ¶Significasti. Vide ibi Ioan. And. & iura ibi contra. & solue ibi in glo. ergo excommunicatus.

dd ¶Confitendo. De confessione habetur in c. dilectus, de capel. mo. & c. scriptum, de elect. c. fi. de confess. Bal.

ee Committeodo. Intellige ipso solo citato, & ipso constituto procura. ante citationem aliquā de ipso, oel domino factam. aliàs enim si citato domino mittatur, procu. & fit contumax, non ipse, sed dominus dicetor contumax, ut est tex. no. ff. man. l. si proco. §. si tutores, & not. Bar. in l. cum filius, ff de uerbo. oblig. ubi uide. & ex his potes cognoscere, quando dominus dicatur contumax, uel quando procur.

ff ¶Filius. Et ibi uide Bar. & glo. & Bar. in l. sed hæc. §. prætor. ff. eo. tit. & in rubr. ff. iudi. sol. & uide glo. super uer. cogi, in Clemen. infra allega.

SVMMARIVM.

1 Hæc decretalis diuersimodè intelligitur, uide nu. 13. §. in gloss. non autem.
Lite non contestata in causa restitutionis etiam contra contumacem sententia proferri non potest, ibid. uer. sed ut omnem.
Diuisio decretalis. ibid.
2 Obiecta, pro proposita.
Suffraganei metropolitani pro ipso metropolitano iudices impetrati iustè recusantur, ibid.
Rescriptum nō dat iurisdictionem, tacito in eo, quo expresso, datum non fuisset, exemplum hic in suffraganeis, eod. nu. & 8.
Monitio iudicis non ex iuris necessitate est, ibidem ad dict. admonitus.
3 Appellatione interposita, si iusta est, & non sit grauamen reuocatum, non tenetur appellans iudici, à quo appellauit, respondere, imò respondere non debet: aliàs appellationi renunciaret.
4 Testes malè recepti dicuntur multis rationibus, & quibus. In eorum personas licet opponere post publicationem, & citandus is contra quem producuntur ad uidendum eos iurare, nu. 6.
5 Iudices adire debent ipsæ partes, non è contrario.
6 Excommunicationis sententia non tenet lata post appellationem, ad dictio. excommunicationis.
Emendat papa, ibid. in dictio. Possessionem.
7 Petitorio uidetur actum, si fiat adiudicatio, ut hic.
Venetis quod priuilegium concessum fuit olim appellationis, ibid. ad dicti suppressionem.
8 Processus nullus hic fuit ex multis, & quibus.
Fortè, aduerbium cur hic adiectum, ibid. ad dictio. fortè, & nu. 16.
9 Instrumenta penes quem debeant esse obligatione soluta.
10 Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 11.
Recusandi iudicem iustæ causæ quæ, & nu. 14.
Sententia retractata, restituuntur omnia in statum pristinum. §. 1
12 Additio glossarum.
Appellare non licet, nisi præcedat grauamen, eod. nu. 12. & 15.
13 Notoria causa proponenda, licet ab eius probatione proponens releuetur.
Decretalis hæc ut intelligenda. eod. nu. §. in glo. non autem.
14 Metropolitanus conuenire potest subditum coram suffraganeo suo.
16 Pœnam eam iudex infligere, quam quis magis timet.

CAPVT II.

a 1 ACcedens. [a] Quia diuersimodè † intelligitur decre. ut dicā, infra super 3. glo. diuersimodè summari potest quò ad factum: sed, ut omnem modum comprenhendas, potes dicere. In causa restitutionis etiam contra cōtumacem, lite non contest. sententia proferri non potest. & sunt duæ partes. prima ponit ordinem processus. secunda ipsius retractationem. secunda ibi, Cum igitur, [b] & de facto huius decre. loquitur, infra de uerbo. sig. dilecto [*Obiecta*] in 2 † proposita, Pe. Sed sub. proposuit, quod iudices procedere non poterant: quia duo ex eis suffraganei erāt c actoris. unde recusabat ipsorum audiētiam, quæ [c] causa notoria erat, & tacita in rescripto. unde iurisdictionem non habebant: ad cautelam tamen, ne procederēt, ad nostram &c. [*Admonitus*] non iuris necessitate, si ap-

b ¶Cum igitur. In hoc uidetur esse tex. contra Bar. in l. quia poterat, ff. ad Trebel. ubi uult, quod processus habitus per iudicem recusatum non ualet: quia hic uult, & potuisse eum excommunicare &c. ad hoc c. accedens, infra eo. tit. ibi, quòd ante lit. contest.

c ¶Quæ causa notoria erat. Adde Lapum allegatione. i. ubi dicit nõ esse opus arbitris, quando allegatur suspicio notoriè friuola, uel notoriè falsa: quæ sunt utilia ad practicam. c. legitima, de ap. in 6.

d ¶Tenuit. Isti ergo iudices secuti sunt illam opi. quòd in causis, in quibus potest lit. non contes. ad sententiam contra contumacem procedi, possit contumax excommunicari, & in expensis condemnari. quod an sit uerum, uide in spe. de sen. §. iuxta, uer. quid si causa, & Cyn. & moder. in l. sancimus, C. de iud. & glo. in c. 4. infra de elect. lib. 6. & per Ioan. And. infra de dolo, & contu. finem, super glo. sed nunquid.

e Restituat. Quando instrumenta sint restituenda, uide hic per Abb. & do. Feli. plenè.

f ¶Appellari. Appellatio autem non est modus recedendi à iudice suspecto, ut no. etiam Io. An. in c. qua fronte, infra de appel. in uer si. compellatur, & est tex. in c. nouit, de appel. & scripsi in c. quotiens, hic alleg. & est etiam gl. 2. q. 6. si quis in quacunque, Arch.

g ¶Proponenda. Adde, quòd istud procedit etiam de iu. ciuili, ita Ange. Aret. post Ana. in l. eius, qui, in 2. col. ff. de appel.

h ¶Releuabitur. Ad hoc etiam est glo. in Clem. appellanti, de appe. contra facit Clem. pastoralis, de re iud. ubi dicit causam illam itineris non securi fuisse notoriam; & tamen non apparet fuisse propositam. item facit, quod no. Bar. in l. quæsitum, de re iudi. Et Inn. in c. per tuas, de testi. ubi iudex potest supplere notoriũ, licet para non proponat, ad idem no. infra c. cũ dilectus, de consue. id, quod hic Ioan. And. sensit spec. in tit. 1. §. superest, uer. item si est, dum dicit, proban. non dicit, non proponenda. item facit, & probat iste tex. dum dicit, Ac ex his plebanum &c. quasi non fuerit contẽtus Papa, quòd causa subesset, nisi ex illa causa expressè appellauerit. item contra facit, quod dicit Inno. in c. 2. infra de dilatio. & idem, quod hic glo. in Clem. appellanti, tenet Bar. in l. si adulterium. §. 1. de adul. contra tenet Bar. in l. 1. de exercito. ubi dicit de excep. notoria. ad hoc etiam dicit Bal. in l. 1. C. quomodo & quando iudex, quòd sufficit notoria alle. licet nõ sit necesse excipere Arch.

i ¶Recurri. Idem no. per Bar. in l. 1. ff. de excep. Idem no. glo. in Clomen. appellanti, super uer. aliàs, de appell. & licet non habeat necesse illam probare, an habeat probare illam saltem notoriam, uide Iaco. Butr. in authen. cui, C. quomodo & quando iudex, quem Bar. refert in l. si uerò. §. qui pro rei. ff. qui satisda. cogan. & Cy. in l. ea quidem, in 1. & 4. q. C. de accu. & Io. And. in c. nostra, in glo. ma. uer. & si neget, oportet accusantem &c. Et isti sentiunt, quòd sic. & secundum hoc limitatur hoc dictum Ioan. An. Sed uidetur, quòd notorietas saltem permanentis actus excuset etiam à propositione: quia illa sine aliqua expressione reddit sententiam nullam, si notorium sit condemnatum iniustè condemnatum, ut not. Io. And. post Archid. de sent. excomm. Romana, lib. 6. ad quod uide Pan. plenius in Clem. pastoralis, de re iud. qui ad hoc alia similia adducit: quia probatur idem esse aliquid expressum, uel nõ expressum, sed notorium maxime adducit Ion. in c. cum Bertoldus, de re iud. in contra. facit, quòd notorium de necessitate alleg. debeat l. si adulterium cum incestu. §. idem Pollioni, ff. de adul.

K ¶In glo. quare. Dic cum ista glo. etiam uidetur tenuisse glo. fi. 2. q. 6. non ita, ibi; Dicas ergo, ubi uide, quòd licet causa in appel. non sit assignata, ubi assignari debet: si tamen probet coram iudice, ad quem, instam causam fuisse, quòd cassat, quod factum est. istud nõ est uerum, quia appel. non ualuit, ut hic dicit Io. meritò ergo non retractatur legitime factum per iudicem, à quo, nisi fortè per restitutionem; ut ibi scripsi. Item sua opi. forte procederet secundum illa iura antiqua, ubi causa non requirebatur, ut ibi dicitur; & ita etiam forte hic fuit, ut dicit glo. 1. ad hoc, quòd non esset necesse facere, optime Inno. in c. ex parte, de appel. & ibi Archi.

SVMMARIVM.

1 *Contumax si reus est lite non contestata, si fieri potest, actor mittitur in possessionem causa custodiæ: aliàs excommunicabitur, uide nu. fina. contumax quis dicatur, nu. 5.*

Decretalis huius socia quæ, ibid. & diuisio ibid.

In possessionem missio etiam aliarum rerum, quàm peritarum fit, ibid. in fine, in beneficijs curatis, & non curatis non fit, nume. 2. non habet etiam locum, cum agitur de retinenda possessione, ibi. qui eam possint facere, nu. 7.

Eam impediens quibus puniatur modis, ibid.

3 *Ad res prius recurritur aliquando, quàm ad personas, & contra quandoque.*

Ad excõicationẽ an procedendũ, quandiu extant alia remedia, ibi.

4 *Epilogus suffragium glossarum. nu. 5.*

Ante missionem iudex negotium summatim perscrutari debet.

6 *Additio.*

In excommunicatione infligenda deferendum dignitati, & personæ, & uniuersitas non excommunicanda, ibid. nu. 6.

In excommunicatione si quis steterit per annum, utrum perdat causam, ibid.

CAPVT III.

1 TVæ fraternitatis. Casus. Si † lit. non contest. reus est contumax, si fieri potest, mittitur actor in possessionẽ causa custodiæ: aliàs reus excommunicabatur, & huius socia de procur. de præben. & de spon. tuæ, & in 1. decisa consultario. In secunda responsio distinguens; & secundum membrũ ibi, ꝙ si [*Petitarum*] vel aliarum pro modo debiti, infra

2 c. c. ulti. ad fi. ti. [*Custodiæ*] hic tenuit † Vin. in beneficijs curatis, uel non curatis nõ fieri missionem in possessionẽ causa custodię: & in hoc prophetauit ius nouũ, de eo, qui mit. in pos. cum qui, li. 6. [*Intromitti*] si actor agit de retinenda possessione, & reus est contumax, non habet locũ missio. unde dicunt quidam lite non conte. ꝓcedi posse. C. de ingenuis ma. diffamari, & infra de fide instru. accepimus. sed Io. de. dicit illum excõicandũ per hanc decre. & de hoc satis in spe. de contuma. §. sequitur, uer. sed pone, Titius, & de primo, & secundo decre. §. restat, uersi. sed pone, ago, & dicam, infra de eo, qui mit. in pos. cap. 1. in gloss. magna, uersi

3 hoc eodem mõ [*Cẽsuram ecclesiæ*] hic prius † recurritur ad res, quàm ad personas: aliàs è cõtra. 16. q. 6. illud, Io. Gof. uerò no. ex hoc contra contumacẽ non procedi ad excommunicationẽ, quãdiu extant alia remedia: quia excõmunicatio odiosa, sicut dicitur de actione de dolo. ff. de dolo. l. 1. 2. & 3. unde dicebat Hosti. per tex. hic probari habentẽ bona excommunicari non posse; quod dicit falsum, licet sit honestũ, quòd iudex hoc attenderet. potest tamen à qua vult incipere, quam. s.

4 credit plus timeri, ad alterã &c. j. c. vlti. in fi. Glo. 3. † primo in duob⁹ instruit iudicẽ. de tertio remittit. secũdò

5 ponit. 5. auxilia &c. ¶[*In* † *1. glo. ibi, contumacia*] ibi, contumax dicitur, qui trib⁹ edictis, uel vno perẽptorio citatus uenire contẽnit. ¶[*In gl. 3. ibi l. 2*] cuius casus habet in §. statim alle. [*& in fi.*] ponit casum de illo, q ad iussum iudicis nõ restituit. & uide, infra de dolo. c. 2. super

6 i. gl. ¶[*In* † *gl. non tamen, ibi, quinq; auxilia*] de hoc in spe. de primo decreto. §. iã de effectu, ver. Et no. ꝙ si missus, & uer. sequẽtibus [*& ibi, Excõicari*] ita tñ, ꝙ deferatur dignitati, & ꝑsonæ, de of. dele. c. 2. li. 6. Et ꝙ nõ excõicet uniuersitas, de sen. ex. Romana. §. fi. Host [*& ibi. §. ulti.*] Dicebat Ioã. cuius fuit hæc gl. à ver. no. ꝙ, & si per annũ steterit in excõicatione, ꝑdit cãm. 11. q. 3. rursus. post eũ. T. Sed ego. T. hoc nõ credo, qa post annũ auditur sup ꝓprietate, infra c. qm, & uide hoc. infra de dolo & cõtu. contingit, q de possessione loquit [*& ibi,*

7 *Eyci*] de hoc, 11. q. 1. petimus [*Et in fi.*] ꝯm Inn. est † notandum, ꝙ missionẽ corporalẽ non faciet iudex, nisi qui habet merũ imperiũ. ff. de iuris. om. iu. iubere. ff. de

a of. ꝓcon. nec quicquã §. vbi decretũ. [a] Minores tamẽ iudices minorẽ possessionẽ, & quæ sit causa custodiæ possunt decernere cũ aliquanta causæ cognitione. ff. de dã. infec. l. 4. §. 1. & 2. & l. si finita. §. fi. remittit Ho. ad ea q̃ no. in summa de cõtumacia, sub. §. itẽ punit. §. qs ꝑt, & §. nũc uidendũ, & addit sextũ, ut indicat mulcta, ff. si quis ius di. nõ ob. l. una. septimum, ut inquãtũ bonum & equũ uidebit iudici, extra ordinẽ puniatur ff. ne uis fi. ei, qui in pos. mit. l. si quis missus, ar. ff. de publica. & uecti. l. licitatio. §. qđ illicite. ff. de vari. & extraor. cog. l. fi. j. de pœnis, dilectus. 8. vt pignus capiat, corpus eius retineatur. ff. de iniur. iniuriarũ. §. 1. & 2. ff. ad. l. Iul.

8 peculatus. l. cum eo autem. ¶[*In* † *glo. ulti. in fi.*] Itẽ si sit

ciuilis

b ciuilis personalis, sed reus nō pōt pati [b] missionē, quia nō habet immobilia, nec mobilia, Hosti. Idem, si reus abscondit rem, uel periit dolo suo, secundum Vin.

ANNOTATIONES.

a ¶ Decretum. Delegatus ergo ab ordinario hoc non poterit, nec minores prælati, ut Archi. & similes: possunt tamen pronunciare mittendum, sed non re ipsa mittere. Et an sit uerum, uide de iur. canoni. in spec. de primo, & secundo decre. §. nunc dicamus, & §. pe. & Ioan. And. de offi. dele. c. significasti, & c. ex literis, & de offi. Arch. cum ab ecclesiarum, & de foro compe. si quis contra clericum, & secundum leges Bar. in l. supra all. & in l. 3. §. 1. ff. de dam. infec. & in l. à diuo Pio, in prin. ff. de re iudi.

b ¶ Pati missionem. Adde, quòd tunc potest deueniri ad diffinitiuā sententiam lit. non conte. secundum Bar. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. & Lud. Ro. in l. qui se dicit, ff. de iudi. ita Bald. in l. 1. ad fi. C. de testi. & glo. 2. in c. fi. de offi. iudi.

SVMMARIVM.

1 *Testium receptio facta non contra contumacem in causa matrimoniali, nulla est, licet fiat lite non contestata, sic etiam post appellationem non ualet, nu. 9.*

2 *Inimicus non modò principalis recusatur, sed eius consanguineus etiam, qui sit capitalis, nu. 4.*

Inimicus noster est, qui bona nostra tollit, eod. nu. 2. (aliàs si.

Notorium compesci potest absq; accusatore, & testibus, eo. nu. uer.

3 *Recusatio iusta eius, qui est de districtu aduersarij, uel per ipsum ad iudicem est eundum.*

Credere, idest committere, ibid. in fine.

Consultatio hic de quibus fiebat, ibid.

5 *Cœpta causa ubi est, ibi finiri debet, nisi reuocetur iurisdictio per appella. uel recusationem, & quo casu hic ordo seruandus, ibid.*

Iurisdictionē pōt delegans quandocunq; reuocare, ibi. uer. sed licet.

6 *Causa hic commissa fueritne per appellationem, an per reuocationem iurisdictionis, & qualiter id discernatur.*

7 *Quæstio hic de quare & inter quos erat.*

8 *Commoditati partium inseruiendum, ut hic.*

Aequitatem præ oculis habere debet semper iudex, ibid.

10 *Contumax quis dicitur ex multis causis, & quibus: sed post appellationem ea durante non potest esse contumax.*

11 *Ad restitutionē consequendā rei sufficit, si quis dicat se spoliatum.*

Dimissio coniugis inconsulta quæ dicatur, & inducit restōnem, ibi.

Verbi impropriatio, ibid. ad dictio. dimisit.

12 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 13.*

Amicitia non omnis repellit iudicem, & nu. 14. §. 1. & nu. 15. si-

Singula quæ non prosunt, multa iuuant. §. 2. (cut & contra.

14 *Additio glossarum.*

Patria eiusdem esse quem, cuius sit aduersarius, an sufficiat ad recusationem, eod. nu.

15 *Fauor nimius cuiuspiam si dicatur erga meum aduersarium, non sufficit, nisi fauoris exprimatur causa.*

CAPVT IIII.

a ACcedens. [a] Casus. Receptio † testiū 1 facta contra non contumacem in causa matrimoniali nulla est. & sunt duæ partes. prima ponit appellātis q̄rellam. secūda ibi, Mandamus, causæ cōmissionē [*Episcopus*] primus iudex in causa, quę erat inter uicecomi- 2 tem, & uxorē [*Consanguinitatis*] no. q † recuso non solū inimicum, sed etiam ipsius cōsanguineū, Ab. [*Terram*] est locus ei, quod dicitur, inimicus noster est, qui bona nostra tollit, Ho. [*Publicè*] hoc poterat esse publicū, q mulierem detinebat, & terrā: sed utrum in eis ius haberet, poterat esse occultū. aliàs si utrumq; notorium esset, sine accusatore, & testibus cōpesci posset comes, de accu. euidentia, de elec. bonæ. 1. uer. contra. Hostiē. [*Magister P.*] tertius iudex [*existat*] sup. ꝓpter quod & c. Host. & sine subauditu legas, si punctes ante hāc literā 3 [*Districtu*] hæc est † iusta causa recusationis: q a pn̄t timere ꝑꝑ se, & ꝑꝑ partes, & bona, & arg. 16. q. 2. visis, Host. [*Ipsius*] comitis [*Ei*] uicecomiti [*Accessus*] quod sibi periculosum erat [*Vxorem*] quam uolentē & consentientem comes Britaniæ detinebat [*Credere*] i. cōmittere,

4 Pe. [*Capitalibus*] tunc † ergo locū habet hoc, quando b odiū est capitale. [b] si. supra de elec. bonæ. 1. secundum Inn. [*Et infra*] hoc est, quia iudices dictas recusationes non recipiebāt, nec locum tutū assignare uolebāt; ex his causis uicecomes appellauit: iudices tamē in causa processerūt. supplicauit sibi prouideri per papā. cu- 5 ius supplicatio statim exauditur, Ho. [*M.*] q. ordo † iuris esset, q ex quo cœperat lis sub primis delegatis agi, deberēt ipsi usque ad fi. cognoscere, nisi per ap. uel recusationem reuocaretur ab eis iurisdictio, infra de ap. ut debitus, & c. cum speciali. sed licet hic ordo seruādus sit quātum ad litigantes; potestas tamen remanet penes delegantē. vt siue cōmiserit totam causam, siue partē, dummodò sit ordinarius, uel si sit delegatus, & commiserit partē, q̄ncunque vult reuocat cōmissam iurisdictionē, supra de offi. dele. sup quæstionū. §. porro. ff. de iudi. iudicium, & maximè ubi honestas & uerisimiles causas prętendit, & modicū fit præiudicium, 6 ut hic. Quidā † tamē dicūt, & vr̄ non bene, q hęc cōmissio facta fuerit propter ap. sed hoc non uidet posse stare: quia si iustè in causa ap. procederetur, cōmissum esset eis, vt si uera esset causa ap. procederēt: alioquin remitterent causam ad primos iudices, à quibus fuerat appellatum, condemnata parte ap. in expensis, ut infra de ap. ut debitus; quod hic non fuit factū: sed sine causæ cog. reuocauit iurisdi. uel dic quòd hic de ap. iusta constitit papæ, Inno. sed dicit Hosti. q hoc est contra textum. cum de uirtute causæ appe. mādet inquiri, ut ait, statim sequitur ibi, Si vobis constiterit, q ante litem & c. sed nunquid hac cōmissione emanante debent cessare primi iudices? Respon. si uicecomes innitatur ap. supersedebunt, ut no. supra de offi. deleg. pastoralis: sed si ap. non insistat uicecomes, tūc potest lis procedere secundū tenorem decre. s. de rescrip. pastoralis, in princi. secundum Inno. dicit Hosti. pro certo tenēdum, quòd papa hoc ex certa scientia reuocat primorum iudicū iurisdi. & ex causa committit causam his secundis; quod patet, dum dicit, ex causa ipsa per uos commodius & c. ibi enim causam reuocationis exprimit, & dat formam ibi, Partibus conuocatis. [*Iam dicta*] terram ergo comitis quò ad hoc nō curat: 7 quia quæstio erat † principaliter inter dominam, quę diuerterat à uicecomite, accusans postea matrimoniū de consanguinitate, uel alio impedimēto; & ipsum uicecomitem, si. secūdum Hosti. infra de spon. cum apostolica [*Suæ*] uicecomitis; & sic nō habet mulier, quid conqueri; & est hæc prima ratio, quæ inducitur ad indignationem mulieris placandam secuudum Hostiē. 8 [*Comodius*] secunda † causa motiua: ad utranque tamē causam subaudiendum est, Maximè, secundum Host., q a cū rationabiliter esset appellatū, poterat, cui uolebat, causam committere: sed hoc dixit, ut placetur mulier. Et quia iudex semper habere debet æquitatē præ oculis. ff. de eo, quod certo loco. l. q si Ephesi. [*Vtrinque*] s. à uicecomite, & ab uxore, Gof. [*uel post*] Ioā. ex- 9 ponit pro, &, dicens, quòd † in causa matrimoniali bene possunt recipi testes lit. non contest. hoc reprehendit. T. & bene. Nam lit. non contēsta. contra non contumacem recipi non possunt, nec etiam post ap. legitimam, licet sit lis contest. Idem Innocen. [*Absque cul-* 10 *pa*] sed quomodo † potuit culpa contumaciæ esse in c uicecomite, cum sit spoliatus. [c] infra de resti. spo. in literis, & c. item cum quis, & c. ex conquestione. cū ergo non teneat respondere, ergo nec debet contumax iudicari. ff. si quis in ius uo. l. 2. in fi. Dic, quòd talis cōtumax esset, si uocatus non uenit, uel uenit, & exceptionem non obijcit, uel obijcit, & non probat, cū ab aduersa parte negetur, secundum Hostie. [*Contumaciæ*] respicit, quod dixit ante litem legitimè contest. & no quod dixerat de ap. quia post ap. legitimā non poterat

esse

quod dixerat de appell. quia post app. legitimam non poterat esse contumax durante app. [*Compellentes*] no. 11 argu. quod † sufficit ad restitutionem consequendam, quod quis dicat se spoliatū, & facit ad ea, quæ dixi de lit. contesta. c. uno [*Inconsulte*] idest sine iudicio ecclesiæ. infra de diuor. porrò, Pe. & Abb. not. secundum Inn. inconsultam dimissionem inducere restitutionem. si. supra, de ele. causam, quę inter & supra de offi. deleg. causam matrimonij [*Dimisit*] sicut postea coram nobis probauit; uel expone, idest dimisisse dicitur, si hoc probet, secundum Hos. [*Plenariam*] 3. q. 1. reintegranda, infra de restit. spolia. ex 12 quæstione. ¶ Glo. 5. † obijcit, & soluit. ¶ Vltima gl. sol- 13 uit contrarium de decret. causam. ¶ *In † glo. ibi §. amicos*] sequitur, appellare debemus non leui notitia coniunctos, sed quibus fuerint iura cum patrefamil. honestis familiaritatis quæsita rationibus [*& ibi. §. quæstioni*] ex uarietate personarum inquiritur, an ipsarum quæstioni credatur [*& ibi, Legatum*] uel fideicommissum, sed propter capitales, uel graues sic, ut ibi. ¶ *In glo. hoc fuit ibi, si longius*] melius, si locus. & in decr. ex parte proxi. alleg. uide hanc, & se. in 1. glos. ¶ *In glo. antepen. ibi, qui ita. §. 1.*] uide de offi. deleg. coram, super 1 glo. ¶ *In glo. pen. ibi. §. si quis sæpius*] si omnes absentiæ colliguntur annum, singulæ minus anno, datur annus ad restitutio- 14 nem. ¶ *In glo. unde quis. l. pen.*] & de tempor. ordina. nul- d lus [d]. 1. respon. li. 6. [*& ibi, Non credo*] saluo eo, quod habes, infra de rescript. statutum. § cum autem. lib. 6. Dixit Host. quod ista sufficeret in duobus conciuibus, qui essent in remotis partibus: quia cōsueuerunt se sicut fratres diligere: & uide, quod post eum dixi de appell. legitima, lib. 6. ¶ *In glo. sed nonne, ibi, per tuas*] ubi de hoc, & 3. q. 5. accusatores, & infra de accusatio. cum oporteat 15 [*Et in fi.*] q. d. non † sufficit, si dicatur fauens, nisi iungatur nimis, sed dicit Host. quod nec sufficit, si dicatur nimis fauens, nisi fauoris causa exprimatur: alias quilibet iudex posset sine causa recusari; sub. ergo, ut dixi in textu.

ANNOTATIONES.

a ¶ Accedens. Ista decret. multum facit contra Bart. in l. quia poteta, ff. ad Treb. qui uult, processum factum per iudicem recusatum ipso iure nullum, sed contrafacit, c. accedens, supra eod. item dicunt quidam, quod probat, quod licet iudex fuerit datus in causa appell. & super q. proprietatis, quòd nihilominus causa possessorij tanquam cōnexa poterit intentari, ad hoc Clem. 1. de cau. poss. & propriet. quod not. propter not. in c. 2. de libelli oblat. & c. 1. de mut. pet. Bald.

b ¶ Capitale. Quando dicatur inimicitia capitalis, uide Bart. in l. 3. §. fi. infra de adu. le. & per Alex. ibi in apostil. & per doct. in c. cum oporteat, de accusat.

c ¶ Spoliatus. Adde ea, quæ habentur per tex. & doct. in c. frequens, de restit. spol. in 6. & per Abb. hic.

d ¶ Nullus. Et an quis teneatur seruare domicilium, ubi natus est pater, uel auus & superiores, ibi per Ioan. And. & Bart. in l. assumptio, ff. ad municip. & ibi per ipsum uide, quomodo, ad quid filius sortitur domicilium in loco originis patris, & uide ibi Iaco. de Arer. nota.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio decretalis quæ.*
2 *Testes non recipiuntur in principali, non contestata lite, nisi in quibusdam casibus, & quibus obseruatis, ibid. in fi. uide receptionem testium aliam, num. 8. & 9. qui etiam recipiantur lite non contestata, uide num. 48. 49.*
Contumax si reus tam in reali, quàm personali quomodo contra eū procedatur, summariè tangit, ibid. & quid de eo, qui nomine possidet alieno, ibid. & contra non contumacem quibus casibus non procedendum, num. 12.
Absens in spirituali coniugio quamdiu expectabitur, & num. 52. ubi etiam quando priuetur beneficio, & item in carnali quousque ibid. num. 2. in fi. uersi. sed in spirituali, uide etiam num. 53.
3 *Opinionum diuersitas olim erat in his decisis, & cuius opinio sit approbata.*
4 *Constitutio declaratiua continet ius commune, ut hæc.*
Declarare dubia spectat ad Papam, ibidem.
Absentia testium hic quæ intelligatur decretali, eod. nume. ad dictio. absentia.
Arbitrio iudicis æstimanda absentia, & ætate testium, ibid. & num. 6.
5 *Decretalis hæc locum habet, etiam si agatur de crimine ciuiliter.*
Specialitatis constituti iuris ratio reddenda, ibid.
Fortuiti casus tot sunt, quot dici, uel cogitari non possunt, ibid.
6 *Senes qui dicantur ad testimonium ferendum, & qui nec ad testimonium, nec ad munera cogantur.*
Hominum qui dicantur senes, & minor pars eorum ad quinquagesimum annum peruenit, ibid.
7 *Valetudinarij qui, & unde dicti, & admittendi etiam in ferijs solemnibus.*
Mortis metus ex quib. causis immineat, ibid. ad dictio. rationabili.
8 *Interrogatoria faciet iudex, & quæ testibus in absentia partis examinandis: & substinebit uices rei in eorum examinatione, ibidem, in fine.*
Præscriptio non interrumpitur per receptionem testium, ut hic constituitur, receptorum, ibid.
Testes recipiuntur etiam præsente aduersario, lite non contestata propter uarias rationes, & quas, eod. num. ad dictio. absens, uide etiam num. 9.
Præsens habetur pro absente in quibusdam casibus & quibus, ibid. ad eandem dictio. & quis dicatur esse præsens, num. 10.
In testium personas, & dicta reseruandæ exceptiones à iudice, eos in casibus hic dictis examinante, ibid. in fi.
Circunstantiarum consideratio habenda à iudice in recipiendis huiusmodi testibus, ibid.
9 *Suppletio ad contextum.*
Commoditatis periculi habenda ratio in conueniendo, ibid.
Testium receptioni debet interesse, si adest is, contra quem recipiuntur, ibid. & ut intersit monetur, ut uadat, uel mittat de Anglia, Bononiam, num. 10. & de differentia receptionis, ubi non contestanda lis, & ubi contestanda, nume. 11. ad dictio. aliud.
11 *Legitimum dicitur quod à legibus, uel iuribus introductum est, ut hic.*
De processu differentia inter casus. §. porrò, & §. missi, ibid. ad dictio. aliud.
12 *Peremptoria citatio quando non sit necessaria, ad dictio. peremptoria.*
13 *Sententia non fertur, nisi de causa liqueat.*
Coniugium spirituale contrahitur per consensum mutuum ante confirmationem, ibid. & cum de eo agitur, absens quis expectandus, & qualiter, & si non uenit, quid agendum, nu. 14. & 49.
14 *§. Si uerò aliter, & §. si forsan, quis sensus, & num. 50.*
15 *Semestre, quo expectatur electus, à quo die computandum.*
Electus absens quanto tempore expectandus, & an citandus, & qualiter contra eum non uenientem procedetur, ibid. uide nume. etiam 14.
16 *Dilationes arbitrariæ sunt.*
17 *Coniugij nomine hic intelligitur, cum agitur de eius fœdere.*
Vir, & uxor in his casibus ad paria iudicantur, ibid.
Absentia quæ excuset uirum, ibid.
18 *Citandus an quis sit extra prouinciam.*
Exceptiones multæ possunt absenti competere, ibid. ad dictio. exceptiones.
In matrimonij causa lite non contestata procedatur, duæ causæ coniunguntur, eod. num. ad dictio. posset opponi, & quibus casibus sic procedi, & contumace parte quærit, num. 19.
19 *Sine culpa sua quis ex diuersis punitur causis.*
20 *Lite non contestata casus, in quibus proceditur, & supra nume. 18. & 49. & in quibus procedi non potest, quid agendum contra contumacem, num. 22.*
Excessuum nomine comprehenditur hic iurisdictio, uel iura alicuius, & quæ, ibid.
Inquisitorio modo si proceditur, refert, an impetrante nomine inquiratur, an non, ibid.

64 *Debitor ne recuperet res ſuas, in quarum poſſeſſionem itum eſt in actione perſonali, & quando. uerſi. Dixit Tan.*

C A P V T V.

a 1 b Qvoniam. ᵃ Decr. † Diuiditur in duas partes. prima ponit regulam de teſtibus nõ recipiendis ᵇ ſuper principali. lite non conteſt. & 6. caſus exceptos à regula. ſecunda ibi, in alijs. ponit, quomodo procedi debeat, cum lit. non conteſ. reus eſt contumax. prima ſubdiuiditur: quia primò põit regulã. 2. caſus exceptos ibi, Niſi forte. quæ ſecũda ſubdiuitur in tres. prima ponit duos caſus exceptos: ſecunda alios duos. tert. alios duos. 2. ibi, porrò. 3. ibi, ſunt & alij. Iterũ ſecũda pars ibi porrò, ſubdiuiditur. prima dicit quid iuris, cũ reus eſt cõtumax, cõtra quem agitur de matrimonio ſpirituali, uel carnali. ſecunda ibi, Si uerò dicit, quid iuris, cum nõ eſt contumax. & primò de ſpirituali: ſecũdo de carnali. ibi, Si autẽ. ſecũda principalis ſubdiuitur in duas. in prima dicit quid iuris, cũ reus eſt contumax lit. non conteſt. cõtra quem agitur reali. 2. ibi, Si autem quid, cũ agitur pſonali. 1. ſubdiuiditur. primò enim tractat, quid iuris, cũ conuenitur reus poſſidens nominẽ proprio. ſecũdò, cum cõuenitur poſſidẽs nomine alieno. 2 2. ibi, ꝙ ſi forſan. Et hoc intendit, Lit. nõ † conteſt. non recipiũtur teſtes ſuper principali. Sed ſi reus eſt contumax, & agitur reali mittitur actor in poſſeſſionem petitæ rei cauſa cuſtodiæ, quã recuperat reus ueniens infra annũ, ſi offert cautionem de ſtãdo iuri, & reſtituit expenſas: poſt nõ auditur niſi ſuper proprietate, ſed ſi cõuenitur reali, q nomine alieno poſſidet, nominabit dñm in iudicio, & ſtatuetur ſibi terminus. j. quẽ faciat dñm cõparere. Quid ſi intra terminũ ipſum non uenerit, iudex illũ citabit. Quo adhuc non ueniente, iudex, mittet actorem in uerã poſſeſſiõem. Si uerò actio eſt perſonalis, mittetur actor in poſſeſſionem primò mobiliũ, ſecundò immobiliũ; uel excõicabitur reus, hoc regulare, quod fallit in ſex caſibus, ſ. cũ timetur mors, uel abſentia teſtiũ, cũ agitur de matrimonio ſpirituali. uel carnali, in cauſa inquiſitiõis, uel publicationis: ſed in primis duobus caſibus recipiuntur teſtes ẽt contra nõ contumacẽ: ita tñ, ꝙ cõueniatur, uel id ſibi nuncietur. j. annũ: aliàs atteſtationes nõ ualent. Item in ſecundis duobus caſibus cõtra cõtumacẽ recipi poſſunt, & & cã diffiniri; contra nõ contumacem nõ. ſed in ſpirituali cõiugio cõtracto ſeruentur antiqui canones. in cõtrahendo expectabitur abſens per ſex mẽſes, niſi iudex aliter arbitretur. In carnali uero abſens expectabitur, prolixitas, & utilitas decre. eam breuius diuidi, uel ſummari nõ ſinit [*Frequenter*] ad ea, quæ frequẽter &c. ſuper hoc uide, quod not. de deſpon. impub. literas, in 3 glo. pen. [*à multis*] erant enim † ſuper hoc opiniones diuerſæ, de quibus ſuprà eod. c. 1. in glo. hic patet. dicebat autem hic Vin. approbatam eſſe ſuam opinionem, & Io. reprobata op. Hu. & Martini. Sed ad hanc illi reſpõdent, ꝙ opinio Innoc. alijs opinionibus non præiudicat, de reſtit. ſpoliat. literas, de ſenten. excomm. officij. inducunt etiam iura in contrarium, quæ, ut dicit Vin. aut loquuntur lit. conteſta. aut de interlocutoria, non de diffinitiua [*Teſtes*] actoris [*Præſentium*] aliàs apoſto- 4 lica [*Declarandum*] ergo † ius commune cõtinetur. C. de legibus. l. ulti. & dubia declarare ſpectat ad Papam, infra qui filij ſint legit. per uenerabilem, & infra titu. 1. c. 1. in prin. [*niſi forte*] incipit excipere à regula [*Abſentia*] ſecundùm Vinc. à loco, ubi iudicium exercetur, uel à loco domicilij ſui, ſecundùm Pet. & Abb. unde ſecundùm opin. Vinc. ſi cauſa eſt Romæ, & Hiſpanus producendus in teſtem ſe de Hiſpania transfert in Angliam, non eſt locus huic receptioni poſt litem conteſt. nam uel citabuntur Romæ, uel mittetur ad illos, quod eſt uerum ſecũdùm Vinc. niſi de loco domicilij ſe abſentarent teſtes ad partes orientales, uel tã remotiſſimas, ꝙ poſt litem conteſta. non inuenirentur [*Diuturna*] ad arbitrium iudicis, arg. de offi. deleg. de cauſis. unde dicebat Innoc. ꝙ hanc abſentiam æſtimabit iudex uariè ſecundùm qualitatem negociorum. nam ſi debitum, de quo agi ſperatur, ſit in longum diem debitum, uel ſub conditio. quæ poteſt multum differri, non reputabit abſentem, etiam ſi diu abfuturus eſſet, cũ credibile ſit, ꝙ poſſit redire, antequam dies, uel cõditio exiſtet. & ideo nõ recipietur teſtis, ſed expectabitur in hoc caſu. & cõtra, ſi iam citandus eſſet aduerſarius, & differt litis conteſt. quia poſſet eſſe, ꝙ in proximo fiet litis cõteſt. & ſic præſumitur eſto, ꝙ breui uia. uel tempore ſit abfuturus teſtis, recipietur teſtimoniũ eius; & hoc arbitrio diſcreti iudicis committitur ſm Innoc. Dicit tamen Hoſt. ꝙ in primo caſu æquum eſſet teſtem recipi propter mortis pericula; quia plura in peregrinatione imminent, quàm in domo, & æquum eſt ſemper probationibus ſubuenire, ut ſequitur [*Ciuiliter*] etiam ſi 5 † agatur de crimine, Innocent. & Hoſtien. [*Ne ueritas*] rationem huius ſpecialitatis reddit, quod faciendum eſt de hoc, de reſcriptis. ſi quando, Hoſtienſ. [*Fortuitis*] qui tot ſunt, quot dici, uel cogitari non poſſent. C. de uſuris. l. fin. ſed periculum obliuionis imminet. C. qui teſtam. facere poſſunt, hac conſultiſſima. §. at cum hu- 6 mana, Hoſtien. [*Senes*] relinquitur † hoc iudicis arbitrio, infra uerſicu. quòd ſi forſan. & quidam dicunt ſecundùm Vincen. ſenes ſeptuagenarios, qui à tutelis, & curis excuſantur. C. qui æta. l. una. & facit, quod not. 4. q. 3. Item militis de hoc etiam. ff. de legat. 3. non aliter, in ulti. gloſſ. & in Specu. de teſte. §. 7. uerſicul. ſed quos uocat. Alij centenarios: quia lex uocat illud ultimum ſpacium uitæ hominis. C. de ſacroſanct. eccleſ. ut inter diuinum. Abb. Dicebat Innocen. hanc literam intelli- c gendam de conſtitutis infra 70. annum ᶜ. de illis enim, qui iam compleuiſſent. 70. annum non poteſt intelligi, cum ipſi & ſi poſſint uolentes, tamen inuiti nõ co- d guntur ferre teſtimonium. ff. de teſtib. inuiti ᵈ. nec coguntur ad munera publica auctoritate tantùm. C. qui æta. ſe excuſant. l. 1. lib. 10. inſtitutio. de excuſatio. tut. §. item ſi maior. ff. de iure emphyt. l. 3. A muneribus autem perſonalibus publicis auctoritate, & utilitate excuſatur quis poſt 55. annos. C. qui ætate. l. 1. libr. 10. Poteſt tamen dici, quòd quantum ad teſtimonium ferendum, etiam hoc caſu, qui dicãtur ſenes, qui relinquitur e arbitrio ᵉ iudicis. Nam quandoque aliquis eſt ſenior in L. annis, quàm alius in 60. & ſatis probabiliter poteſt timeri de cuiuſq; morte ſm naturam inferiorum cauſarum, poſtquam peruenerit ad L. annum: quia minor pars hominum hãc metam attingit. & leges, quæ dñt, ꝙ ſeptuagenarij tãtùm excuſantur à muneribus, nihil faciunt ad rem: quia ibi nihil timore mortis fit. hic autem aliquid ſpeciale occurrit. hic enim teſtes recipiuntur timore mortis tñ, ne cum eis penitus pereat probatio ueritatis, ſm Inno. Dicit Hoſti. ꝙ de ſeptuagenarijs, & ſupra poteſt intelligi, qui his caſibus recipiẽtur ſaltem uoluntarij, & ſi non inuiti; qui nec debẽt compulſionem expectare, maximè cum appropinquant morti, timere debent peccatum ueritatis tacendæ, de crimine falſi. ca. 1. & ſic nullum contrarium ſm eum. f adde quod not. de teſtib. ſi qui, in glo. 1. [*Valetudinarij* ᶠ] 7 ſi † infirmi ſic dicti: quia in eis infirmitas ualet contra naturam, ſm Goff. dicuntur à ualeo per contrarium. [*Rationabili*] puta quia ingredi debent bellũ campeſtre, uel transfetare debent; & idem in ſim. de quibus habes exempla. ff. de don. cau. mor. l. 2. 3. 4. & 5. Inno. & Hoſt. [*Admittendi*] etiam in ſolennibus ferijs, ſecũdũ Goff. in 8 Spe. de ferijs. §. 2. uerſic. quid ſi tunc. & † interrogatoria

faciat iudex, de quibus ibi videbitis, secundùm Vincē. quando. s. aduersarius absens est. Dixit etiam Vincent. ꝙ non credit per hāc receptionem præscriptionem in-
g terrumpi [*Absens* g] Idem, si præsens, & debitum cōditionale, uel in diem, uel ex alterius arbitrio pēdet acto ris intentio, infra de testi. significauit, & ff. ad l. Aquil. l. in l. Aquil. si deletum. Idem, si impediat litem contest. per suas exceptiones. Idem, si dignitas uacet, licet sit argum. contra, ne sede uacante. c. ult. sed ibi soluitur. Innocen. alleg. Hostien. ad id, quod de exceptio. dixit supra de iudic. cap. penult. & ult. sed si præsens esset maliciosus Tyrannus, quem actor non audet conuenire, nec receptionem denunciare, subueniet iudex actori sic iustè timenti, argum. ff. de appellatio. si iustus, considerata personarum, & negocij qualitate, & alijs circūstantijs recipiet testes, quanto cautius poterit, & di-
h ligenter sustineat uices rei in eorum examinatione h, reseruando sibi exceptiones in personas, & dicta, Ho-
9 stien. [*Absque*] supple † etiam [*Sed si actor*] supra prouidit actori: modo prouidet reo, secundùm Goffr. [*Conueniri poterit*] commodè, & sine periculo. & sic nō currit illi, qui si conueniret, timet sibi mortis periculū imminere, ut supra dixi secundùm Hostien. [*Denunciauerit*] ei, qui absens fuerat: quia si pręsens fuisset, non cōtumax, debuisset interesse receptioni testium, & uidere ipsos iurare; quod dic, ut infra de testi. c. 2. & dicitur
10 † præsens, qui est in eadem ciuitate. in auth. de testibus. §. & hoc nerum, collatio. 7. Innocen. quinimmò & de Anglia monetur, ut uadat, uel mittat Bononiam propter hanc causam, infra de fideiussi. constitutus. §. præterea, Hostien. & dic denunciauerit extra iudicium, se-
11 cundùm Abb. [*Legitime*] idest à † legibus, uel iuribus introductæ [*Porro*] supra dedit regulam, nunc incipit ponere casus exceptos, & hoc denotat, quod statim sequitur ibi, Casualiter, secundùm Hostien. [*Aliud*] scilicet quàm dictum sit in regula, Vincē. uel respicit proxi. casus. & dic aliud ratione personarum ipsorum testium: quia hic recipiuntur omnes, ibi non: & ratione personæ rei: quia hic contumax, ibi non: & ratione publicationis, & ratione durabilitatis; & ratione sententiæ: hic enim publicantur, ibi non. & fertur hic sententia, & ibi non, nisi demum lite contest. [*Copula*] contrahenda, uel contracta. sed is qui abest contumax est, & sic uariat à sequenti. §. si autem, s̄m Hosti. [*Ecclesia*] in primo casu, cum de electione agitur [*Prabeat*] in secūdo casu. & hoc nitandum est, de spon. de illis [*Maxime*]: propriè; quia & idem, si alius supra c. proxi. s̄m Innoc.
12 & Host. [*Contumax*] cōtra † non contumacem enim in his non proceditur, Inno. [*Sine*] exemplificat modos contumaciæ, Io. [*Peremptoria*] ergo quo ad hoc nō sufficit prima, licet secus quò ad condemnationē expen-
i sarum: & dic, ut no. supra de procu. querelam i, & quò ad iurisdictionis præuētionem, & perpetuationem, ut dixi supra de fo. compe. c. pen. de offic. deleg. licet [*Sine quia*] secundus modus contumaciæ [*Siue quod*]. tertius modus contumaciæ [*Testes*] omnes, ut supra dixi [*Nihilominus*] ista litera usque ibi. Si uerò, nōn erat olim in
13 textu; sed erat glo. 2. [*Liqueat*] aliter † non fertur sententia. 11. q. 3. graue [*Procedendum*] quod nō fit in supra proxi. casu, ut prædixi [*Confirmata*] hic dicit Ho. expressum, ꝙ ante confirmationem per mutuum consensum cō-
k trahitur spirituale coniugiū k, remittit ad no. de trans-
14 la. inter cor. [*Diffinitiuam*] scilicet, ut sit † si rabsens ex necessaria causa, puta infirmitatis, semper expectandus est. 7. q. 1. præsentiū. Si uerò sit absens per annum sine rationabili causa, subtrahentur ei expensæ auctoritate superioris, & monetur per subditos, uel archiepiscopū, ut redeat; & si non redierit, alius ponitur loco eius auctoritate superioris, anth. quomodo oportet epi. §. & illud, & auct. de sanct. episc. §. interdicimus dogma.

ille autem, qui fraudulenter se absentat, si proposito edicto citationis infra sex menses non uenerit, spolia-
l bitur l sua ecclesia, & aliàs etiam punietur lite non cōtest. infra de cleri. nō resi. ex tuæ, uel dic statutum esse, ꝙ nullatenus procedatur super accusatiōe sua, ubi accusatur de crimine, nec sentētietur de crimine, nisi lit. contest. 3. q. 9. decernimn, s. supra de iudic. c. 1. & sic bene respondet expositioni, quam fecimus in proximo. §. & facit etiam pro hoc, quod sequitur de matrimonio carnali, super quo recipiuntur testes lit. non contest. contra absentem non per contumaciā, infra eod. §. si autem. Posset tamen dici probabiliter, ꝙ nisi probabili causa sit absens episcopus iam cōsecratus, uocabitur per edicta; & nisi comparuerit, procedetur cōtra eū nō super criminibus, sed super impedimento, quo
m dicitur m electio. nō ualere, ad sententiā diffinitiuam, arg. eius, quod dicitur in matrimonio carnali, infra q. filij sint legi. perlatū, & not. in §. se. si autem, uel dic, qd̄ est sensus. §. huius, quod si cōtra cōfirmatum, nō cōsecratū, uel ordinatū proponitur aliquid cōtra personā, uel cōtra formā electionis, tūc nō debet expectari nisi tm̄ tempus, quātū deberet cōsecrari, uel ordinari. & de his temporibus not. supra de elec. cū in cunctis. §. 1. & 2. Et est ratio, ꝙ tantum expectatur: quia si tunc uenerit, quilibet obijcere poterit cōtra eū, qd̄ uolet: alioqnin remoueri debet, ut in præall. decre. cū in cunctis. & sic potest intelligi sequens. §. s̄m Innò. & ad hoc facit s̄m Hos. de transla. c. 2. Nam, ut ibi patet, si infra sex menses à tempore sui cōsensus numerandos iusto impedimento cessante nō fuerit cōsecratus, nec ibi, nec alibi consecrabitur. c. dist. c. 1. ibi tamen uidetur loqui de confirmato, & ibi dixi de hoc [*Quod si forsan*] secundùm Innoc. & hic est. §. & loquitur de contumace, &
15 non confirmato [*Sex † mensium*] tene quod habes infra, de elect. c. 1. & c. quàm sit, & c. cupientes, lib. 6. & dicebat Vincent. istos sex menses computandos à die electionis, si sciuit: uel à die factæ primæ admonitionis. Hostien. dicebat tempore præsentatæ electionis [*Expectetur*] q. d. nō est necesse, quòd electus citetur, ut ueniat petiturus cōfirmationem, sed tantùm per sex mēses expectabitur post electionem, quod hic satis innuitur: uel dic, quòd loquitur, quando cōtra electum aliquid obijcitur, & citatur, ut respōdeat. nam in hoc casu, si per sex menses comparere distulerit, procedatur non obstante, quòd lis non sit contest. non obstante, quòd sit absens non per contumaciam, secundùm Innocen. dicit Hostien. quòd non uidet, qualiter possit dici non contumax citatus, ut respondeat, qui non uenit infra sex menses: immò contumax est, & proceditur contra eum, ut hic, & infra de cler. non resi. ex tuę.
16 [*Vel minus*] not. dilationes arbitrarias, ut hic, & ff. de iudic. nonnunquam, & de hoc supra, de procu. dilectus, secundùm Hostien. [*Si autem*] sic continuatur supra vidimus, quid iuris, quādo agitur de spirituali matrimonio contracto, uel contrahendo; nūc summittit, quid iuris de carnali [*Coniugio*] contracto, de contrahendo
17 dic, ut infra, de sponsa. de illis. & † dic, Coniugio, idest fœdere coniugij: secus enim, si de crimine adulterij, supra capitulo primo [*Alteruter*] quasi non sit hic distinguendum inter uirum, & uxorem [*Captiuitate*] trigesimaquarta quæst. secunda. cum per bellicam, Vincent. [*Egritudine*] ff. de re iudic. quantum [*Voluntate*], ut quia iuit ad nūdinas, uel ad studium, uel uisitauit amicum,
18 uel iuit ultra mare [*Vt de facili*] uidetur, ꝙ † extra prouinciam nō sit quis citandus; de hoc supra de procur. dilectus, s̄m Hosti. [*Exceptiones*] forte contra personas testium: forsan contra dicta. forte probaret fore quintum gradū, ubi illi ponunt quartum, uel forsan probaret secum dispensatum [*Posset opponi*] cū enim supra §. porrò, dixerit, quòd timor fornicationis est causa hu-
ius

-ius ſpecialitatis; & ita urget ille timor, cum reus nõ eſt contumax, ſicut quando eſt contumax; ergo uidetur idem ius. Sed reſpondendo hoc intendit, quòd non ſolus ille timor, ſed etiam culpa rei contumacis, iſta duo coniuncta operentur hanc ſpecialitatem [*Sine cauſa*] 19 per hoc multa iura ſoluuntur, in quibus quis ſine culpa punitur: ſed illud non obſtat, dummodo ſufficiens cauſa ſubſit, ut hic paret, & ſupra de conſtitut. cognoſcentes, & ex præmiſſis colligitur hæc diſtinctio ſecundùm Hoſtien. ſi agitur de matrimonio contrahendo, uel dirimendo, & alter coniugum eſt abſens per contumaciam, proceditur in cauſa, & diffinitur, ut ſupra §. porrò. Si uerò non eſt contumax, & agitur de matrimonio cõtrahendo, dic, ut infra, de ſpon. de illis. Si de iam cõtracto, & abſens eſt in culpa, procedi poteſt, ut ſupra uerſicul. quia cum ſine culpa. Idem, ſi malitiosè ſe abſentat, uel poſſet ei aliquid imputari: uel aliquo modo citari poteſt, eo tamen citato & non ueniente, ut ſupra uerſicu. aut etiam propria. quòd ſi nullo modo poteſt citari, nec ei aliquid imputari, nullo modo procedetur contra ipſum, nec poterit mulier contrahere, quamuis periculum fornicationis immineat, do n nec uerisimiliter præſumatur de obitu n, ut hic; & ſupra uerſic. ſi autem [*Sunt & alij*] continuatio per ſe pa- 20 tet [*Speciales*] in† an. quos alias nos meminimus diſtinxiſſe [*abſque lit. conteſt.*] uel ante lit. conteſt. [*Exceſſiuum*] ſub hoc nomine comprehẽdit iuriſdictionem, uel iura alicuius, quæ male occupara, uel detenta dicuntur, infra de teſtibus, cum olim, ſecunda quæſtio. ſeptima, quapropter, & ſe. de ſimo. licet Hely, de accuſatio. qua o liter o, ſecundùm Innocent. p. Dicit Hoſtienſ. quòd ſi p nemine impetrante inquiritur de exceſſibus alicuius abſentis per contumaciam, planum eſt, quod hic dicitur; ſecus ſi per modum querelę impetretur inquiſitio; remittit infra de pur. ca. cum dilecti, uerſic. dictus uero. dicit etiam hunc. §. locum habere, quãdo inquiritur de electione, uel electo, iudice procedente ex officio, ſupra de electio. cum dilectus, & capitu. cum nobis olim, & capi. poſtquam [*Inquiſitio*] quædam alia, in 21 q quibus differt inquiſitio q ab alijs iudicijs, dicam infra, de accuſatio. qualiter. 1. ſuper uerſicu. occultis [*Publicatio*] de hoc remittit Hoſtienſ. ad ſummam, eod. tit. uerſic. primo, & ſecundo, ſubneniur autem per hanc reo, ut dicam hic ſuper gloſſ. & meritò: quia fauorabilior actore, de probatio. ex literis, & quia in poteſtate actoris eſt agere, non è conuerſo. ff. de calumn. annus. C. de tempor. in integri. reſtitut. l. petendæ [*In alijs uerò*] 22 cum ſupra dixerit regulariter † lite non conteſta. non poſſe teſtes recipi etiam cõtra contumacem, ſummittit, quid tunc ſit faciendum [*Caſibus*] idest modis agendi [*Reali*] ut quia petitur equus, uel fundus [*Perſonalis*] cum agitur certi condictione ex mutuo, ſecundùm Vincen. & quid debeat ſpecificari in his, not. de libelli oblatio. cap. ſecund. [*An perſonali*] non uidetur Papam plenè diſtinxiſſe: quia licet de realibus, & perſonalibus 23 dixerit, de mixtis† tamen nihil dixit, ſicut famil. erciſc. communi diuidun. & finium regundorum, inſtitu. de actio. §. quędã, ſed inquantum dantur ad res, ſequentur naturam realium. inquantum dantur ad perſonales præſtationes, ſequentur naturam perſonalium circa miſſionem. ff. famil. erciſcund. l. item Labeo. §. famil. erciſcundæ. Quid de interdictis, quæ ſunt perſonalia in rem ſcripta. ff. de interdict. l. 1. §. ult. pnto naturam realium imitari; ad hoc de foro competẽ. ex parte, uide de his, quod not. in Spec. de ſecundo decreto, §. uidendum, uerſic. ſed quid in duplicibus, & uerſicu. ſequ. & idem puto de actione, quod metus cauſa, quæ & ſi ſit perſonalis, tamen in rem ſcripta. ff. quod metus cauſa. l. metum. §. uolẽti, & §. licet, & l. ſi cum excep. §. aliquando, & l. Pedius, Goff. [*Si reali*] ſup. conuenitur

quis, & contumax eſt, & cõuenitur nomine proprio. [*Qui*] reus [*Si uenerit*] ſumitur hoc ex eo, quod legitur. C. de præſcript. 30. anno. ſi quis emptionis. §. pen. [*Infra* r *annum* r] à dic† factæ miſſionis enumerandum, Egi. ui- 24 de quod dicam in Spe. de ſecundo decr. §. uidendum, ſuper uerſi. hoc quoque [*Cautione*] quam præbent clerici etiam immobilium poſſeſſores. infra de ſequ. poſſ. ca. 1. ubi de utriſque patet expreſsè; & ſic iſto caſu non procedũt leges dicentes cõtrarium, ſ. in auth. de ſanct. epiſc. §. ſi uerò pro cauſa, & ff. qui ſatiſd. cog. l. ſciendũ, Ab. [*Exhibita*] ante ingreſſum iudicij. C. de iudiciis, ſan- 25 cimus, infra de appel. reprehenſibilis. non credo† locũ habere quadrimeſtre tẽpus, quod datur ad executionem rei iudicatæ, de quo ſupra. de offic. deleg. quæren ſ ti, Vin. [*Expenſarum*] ſ ante miſſionem, uel excommunicationem factarum. Idem uidetur, ſi poſt, tamen occaſione contumaciæ, de procur. audiris, Hoſt. [*Recuperet*] uel ſaltem præſcriptionem interrumpat annalem, de offi. ordi. paſtoralis, Vin. an tunc noceat ſit actor, & quid ſi ſit cõtumax, & quid ſi recuperata poſſeſſione reus iterũ ſit contumax, vide in Spe. de primo decr. §. iam de effectu, in tribus ultimis uerſic. & de hoc ultimo dicam infra, de dolo c. 1. & an ab hac petitione repellatur reus per exceptionem excõmunicationis, uide in Spe. de cõtumacia. §. ſi. uerũ. ſed pone, reus. & de hoc ultimo, & de primo uide, quod dicam de uer. ſig. dilecto, in prin. & eſt ſimilis quæſtio, de qua dicam, de app. qua fronte, ſuper uer. pars aduerſa [*Poſt annum*] uide quod dicam poſt Arch. de eo, qui mit. in poſſ. ſuper 26 rub. lib. 6. [*Poſſeſſor*] & † bonæ fidei. ff. de acq. poſſ. iuſtè, & præſcribit ſm l. 10. annos inter præſentes. 20. inter abſentes. ff. de noxal. & generaliter, & ff. de acquiren. poſſeſſio. l. bonæ fidei. §. ulti. Vincen. [*Defenſione*] idest impugnatione, ſit enim de poſſeſſore petitor. ſi. 8. diſtin. quo iure [*Defendis*] idest uendicas, Goff. nec enim poſſeſſor uendicat, inſt. de act. in prin. de iudiciis, examinata. habet ergo neceſſe agere, ex quo omnẽ poſſeſſionem amiſit. C. de rei uend. l. ſi. uel forte hoc ideò dixit: quia ſi adhuc detineret, & de ꝓprietate poſſet fidem facere, cõmodum detentationis haberet. C. de præſcr. 30. annorũ, ſi quis emptionis. §. ſin uero, de ord. cogn. cum dilectus, uerſi. unde uerus, arg. ff. ad exhibendũ l. 27 1. ali às 2. §. ibidem, Hoſt. [*Reſeruata*] & tunc † ſm Vinc. nõ compelleretur expenſas reſtituere: quia ſatis eſt, ꝙ poſſeſſionẽ amiſit, & factus eſt de poſſeſſore petitor; ad hoc ſupra de iud. at ſi clerici, & hoc placet, licet Hoſtienſ. contra in ſumma huius tituli. §. 1. uerſi. ſed quid in illo [*Quod ſi ſuper*] 12. q. circa hunc. §. uide in Spec. de primo decr. §. reſtat, uerſi. hoc etiam not. cum uerſi. ſe- 28 quentibus [*Poſſidet*] ut dicit. tamen quia † detentatio obligat eum uedicationi rei. ff. de rei uendi. officium, & quia in hoc proponit exceptionem peremptoriã, & declinatoriam, ex qua onus probationis incubit. ff. de exceptio. l. 1. hoc probare debebit, ſm laco. de Are. ſm quem uariare poterit iſte dicendo ſe poſſidete nomine proprio ante litem conteſtatam; poſtea nõ. ff. de noxali. electio. §. ſi is, de interrog. actio. de ætate. §. fin. aliter ſoluit Specu. de primo decreto. §. reſtat, uerſicu. 29 quid ſi nominans [*Alieno*] habet† locum hæc nominatio etiam ubi quis ſuper obedientia cõuenitur, de maior. & obed. inter quattuor. & an non ueniente nominato locum habeat miſſio, ibi plenè dixi ſuper glo. un de ſẽtẽtia. Quid ſi procurator ad adminiſtrãdum, vel ad negocia datus, de procur. petitio, nomine domini cõuenit, poterit ne illũ in iudicio nominare? Dicit Inno. ꝙ ſic, & procedirur cõtra eum ſm tenorem huius. §. ar. quia & defendere uidetur, ſi patiatur actorem in poſſeſſionem mitti. ff. de procura. ſed ex perſonæ. §. ſi. & l. ſequenti. Item quia procurator interrogari dẽt, an t reus, l. dominus ſuus poſſideat. ff. de procu. non ſolũ t,

unde à simili dicere potest se alieno nomine possidere. procurator autem ad causas hoc beneficium non habet secūdùm eum, nisi forsan ẜm Host. quò ad hoc, ut si plenè non est instructus, ad consulendum dominum possit ipsum in iudicio nominare, arg. prædictarū ll. quæ loquuntur in procur. ad causas. in procur. ad negocia est expressum de procu. dilectus; quod dic, ut ibi, & de iura calum. in pertractandis, & adde quod di-
30 cam infra, super uersi. tardabit [*Debet*] idest † potest, si uoluerit. ff. de offic. proconsul. solent, in prin. Pe. Et an ipse nominans iuret de calum. uide in Spec. de iuram. calum. §. restat, uersic. sed illud [*Nominare*] quid si non nominet, sed tanquam possidens liti se offerat, & postea cōtumax appareat, & propter id actori possessio decernatur? respon. non nocet hoc domino, qui uerè possidet quò ad possessionem, uel proprietatem, C. si per uim, uel alio modo. l. ulti. sed ille, qui litem susce-
u pit [u], tenebitur ad interesse ante litem contest. per act. de dolo, & post litē contest. condemnabitur ad ipsam rem, cum habeatur pro possessore, si ille, qui agebat, reum non possidere ignorabat. ff. de rei uend. is qui se obtulit. & l. se. ff. si usufruct. pe. l. fi. Si uerò sciebat eum nō possidere, decipitur à seipso: uel melius ad litis æstimationem condemnabitur se offerens, uel ẜm quosdam quantum in litem iuratum fuit, uel ad interesse.
31 ff. de peti. hæred. qui se liti. ff. de dolo. l. pen. Sed † oppones, cum absens possideat per colonū, colono eiecto, dominus amittit ciuilem possessionem. ff. de acq. pos. possideri. §. si seruus. quare nō & eodem modo amittit dominus possessionem, si per iudicē est ablata possessio illi, q alieno nomine possidebat, & alij data, scilicet illi, qui missus est in possessionem, cum plus operari deberet actus iudicialis, quàm uiolentus. Sed respon. tunc tm̄ dominū amittere ciuilem, quando uiolenter eijcitur colonus, ut idem. §. dicit. intendit enim uiolentus sibi possessionem acquirere, & eam cuique auferre: secus autem, quando per iudicem, qui non intendit iurisdic. uel ius alterius dare; & si intenderet, nō posset. C. si per uim. l. ult. Alii dicunt etiam tunc possessionem amitti, sed iudicis officio recuperari, uel cōdi. ex l. præalleg. C. si per uim. l. ul. primum dictum placet Host. cum iudicialis possessio habeat plus iuris, quàm facti. uiolentia uerò nil iuris, & quia in quolibet iudiciali processu iudex intendit alteri reseruare ius suum ut patet, de offic. deleg. super eo, de don. inter dilectos, in fi. & ut dixit Inno. ideo istē specialis processus est inuentus in hoc casu, ut caueatur contra fraudes, quas possent machinari dominus, & ille, qui possidet nomine alieno: quia dominus diceret, Ego nō possideo, & alius similiter diceret. Item quia multa benignitas fit possidenti in eo, quod alij denūciat, & in eo, quod nō cogitur respondere. Item quia multiplex est cōtumacia, scilicet tam domini, quàm illius, qui eius nomine
32 possidet. Commodatarius, † & depositarius, & alij, qui solam detentationem habent, cōueniri possunt rei uēdi. ut procedant ẜm tenorem huius decre. & ut simplicem tenutam & solam dent sine possessione, quando ignoratur, an in ueritate possideat: qa si ante iudiciū, uel in processu iudicij cōstet, quod nō possideat, non habebit locū rei uendi. & sic intelligitur finis illius. l. ff. de rei uend. officium. Si enim prædicti nolunt respondere, sed simpliciter dicant, nolumus defendere absentem, ẜm tenorem istius. §. absoluendi sunt ab instātia iudicii, nisi uelit petēs probare, ꝙ possideāt, ut sic trāsferatur in eum possessio. ff. de rei uendi. l. pen. Attesta-
33 tiones † autem, si quæ sunt, constitutiones, & alia acta iudicii inter commodatariū, & actorem præter tenorem huius decret. non præiudicant cōmodatori: quia inter alias personas, & in alio iudicio habita sunt, infra de testi. ueniēs 2. [*Eoque*] scilicet spatio [*Eius*] s. domini
34 nominati [*Excipiat*] idest per † exceptionem eiiciat, uel
x ut in glo. Prima lectura facit ad quæstionem [x] de clerico nominato in iudicio seculari per laicum colonū, an possit declinare forum. Et uidetur, ꝙ non, ut cogatur defendere, ubi nominans tenebatur, arg. C. ubi in rem actio. l. 1. ff. de iudiciis, hæres absens. in prin. Obstare uidetur, quod not. in Specu. de primo decreto. §. restat, uersic. quid si dominus, & se. sed ibi loquitur, cum conuentus habet ius in re: hic de colono. Refert Fran. ꝙ hæc quæstio fuit Mediola. in qua Vbertus de Bobio consuluit contrarium, quod sibi placet, ut iuxta regulam actor forum rei sequatur [*Indultum*] à iudice [*Dispositum est*] scilicet per se, uel aliū intentionem actoris ex-
35 cipere [*Tanquam lite*] hoc † uult dicere, ꝙ sicut per litem contestatam interrumpitur præscriptio, sic per hāc citationem ẜm Inno. [*Possessor*] idest dominus possessionis, Abb. pro eo facit, quod is possidet & c. & decre. infra de fur. qui cum fure, & 23. q. 4. qui peccat, in fi. Ego intelligo propriè & hic, & in le. unde hæc sumpta fuit: quando loquitur de domino, bene id exprimit, & cōcor. Goff. dicens interruptam præscriptionem à die, qua conuentus est colonus [*Dominum possessionis*] si per
36 † statutū credi debet sacramento domini possessionis super dāno, dicit Goffr. id intelligi etiam de illo, cuius est possessio, licet non proprietas, in Spec. de proba. §. fi. uersic. sed pone, statutum [*Edictis tribus*] uel uno pro omnibus. ff. de iud. nonnunquam, & l. præall. Host. Itē Pet. San. all. 24. q. 3. de illicita. sed Abb. dicit, ꝙ fient tres citationes, quarū q̄libet habebit 10. dies. ff. de iudi. per interualla [*Et tunc*] scilicet lapsis edictis [*Voluntate*] scilicet contumaciæ [*Possessionem*] ueram, non solam custodiam [*Tardabit*] nimis. nam aliquantulum expectabit; ut dicit g. Goff. & Hostien. Quærit ipse Hostien. quid si
37 † quis de mandato domini sui damnum dedit, & conuenitur [*nam uterque tenetur*] ff. de ui & ui. arg. l. 1. §. deiecisse, & §. quotiens, de restitu. spolia. cum ad sedem, de senten. excommuni. mulieres, & ipse nominat dominum, dicēs eum bene scire causam præcepti: nunquid dari debeat ei dilatio ad dominum præsentandum? dicit, quòd sic: sed si non uenerit, nihilominus præsens condemnabitur. & si notorium sit id de mandato absentis commissum, etiam de bonis ipsius absentis satisfiet; & sic potest intelligi in auth. ut omnes obe. iudi. §. si uerò, colla. 5. uel potest intelligi etiam in procur. uel inquilino habēte generalem administrationem. ff. de doli excep. apud Celsum. §. quæsitum; de tributo. procuratoris; de instito. cuicunque. §. fi. supra de procu. petitio, & c. dilectus, de of. Arch. ea quæ. de cuius delicto tenetur dominus, ut probāt iura prædicta; maximè ex quo ei denunciatur, nec ipsum defendit, arg. supra eo. c. 1. in fi. & punitur ex sua culpa dominus, qui talē elegit. ff. de mino. cum mandato, & contumacia: quia uenire non uult. & sit ratio, ne maleficia remaneant impunita, arg. ff. ad l. Aquil. ita uulneratus, de sen. excom. ut famæ. & uidetur loqui authent. in notorio delicto. & innuit, quòd etiam iudex, apud quem hoc non est notorium, sine libello hoc expedire poterit, ut innuit ibi, dum dicit, Et causam examinans præsente eo, qui conuentionem suscepit: & ibi, Si tamen omninò obnoxius apparuerit. ad idem in authen. de coll. §. iubemus 3. ff. de offic. præsid. l. 3. & leg. congruit, & l. diuus.
38 Hosti. [*Quæstione*] contra. C. ubi † de crimine agi oportet, authē. qua in prouincia, ubi domino absente non ueniente proceditur cōtra eum, qui nomine eius erat in domo: sed intelligo, ꝙ ille obtulerat se defensioni, & satisdederat iudicatum solui, & ex illa satisdatione conuenitur, Vin. uel aliter, ut ibi not. in gl. casus iste; & sic legebat Ioan. & Vincent. ut ibi patet [*Seruata*] dice-
39 bat † Hostien. notandos quar. casus inter se ualde differentes. Primus, ubi conuenitur realiter, qui nomine

proprio

proprio possidet, ubi passus missionem, ueniēs infra annum auditur super possessione, ut supra §. in aliis. & sit hęc ratio: quia unius contumacia tantum depre henditur, & nulla examinatio ſm eſt. Secundus, quan do qs nomine alieno possidet: sibi seruata forma huius. §. etiam statim facta missione ueniens nō auditur nisi super proprietate, ut hic. & sit ratio duorum contumacia, & quasi aperta malitia, & quasi fundamentū & summaria examinatio. Tertius, ubi fit missio post litem uerè contestat. si non liquet, nec liquere potest de causa, ubi similiter non auditur nisi super proprietate, de dolo & contumacia, prout. & sit ratio fundamentum, scilicet uera litis contesta. iudicij iam cœpti desertio: iudicis & iuris cōtemptus, & plenaria examinatio. Quartus, ubi lite uerè contestat. liquet de causa, fertur sententia pro actore, & in possessionem mit titur. quo casu ueniens cōtumax etiam super proprie tate non auditur. C. de iudicijs, properandum. §. sin autem reus, & in præc. decr. prout. & sit ratio iuris differē tia & plenaria examinatio, & ueritatis declaratio: quia res iudicata & c. ff. de reg. iu. res iudicata, & remittit de his ad summam. eod. tit. §. in aliis, & §. se. [*Si autem*] expe dito, quid fiat regulariter, quādo agitur reali, summittit, quid quando agitur personali [*Possessionem*] tamen

40 nullo † modo possidet etiā naturaliter: quia nec prior de possessione expeditur. ff. de dam. infect. si finita. §. si

y quis [y] autem. ff. ut in poss. le. is cui. §. qui legatorum. dicunt tamen quidam talem conueniri posse rei uendi. quia facultatem haber restituendi rem, & ideò ab eo

z uendicari potest. ff. de rei uend. officium [z]. ff. ad exhibē dum, Celsus. §. 1. sed potest dici, q non hēt facultatem; quia tm̄ custodit, & tanquam custos, nō tanquam detentor possessioni incumbit, arg. contra præ. l. is cui. §. missus. sed quod ibi dicitur, Mittēdum in possessionē, expone, idest custodiam. & ita exponas hic ſm Inno.

41 [*Mobilium*] quorum † appellatione sese mouentia com

aa prehendit, ff. de uerb. sign. mouentium, [aa]. Abb. [*Pro modo*] authē. & qui iurat, dicit pro mensura. & dicit ibi Accur. q plus ualere debet res, quam sit debitum, & di cit sic seruari, maximè quando res requirit expensas,

42 puta equus, uel bos [*Ecclesiastica*] puta † excommunica tio, suspensio, uel interdictum, de uerb. sign. querenti, Host. [*Alterutra*] contra, necesse est à possessione incipere, supra eod. tu. c. so. ibi in fin. Host. [*Post annum*] ante interpositionem secūdi decreti, uel distractionem bo

43 norum, Host. Quantum † tempus in personali actione sit necesse interuenire post decretū primum ante con cessionē secūdi, uide plures opi. C. de bo. auct. iud. pos. cum proponas, & ibi tenet Accur. & communiter ser

bb tur in foro seculari, q id sit arbitrarium, [bb], licet quidam dixerint de anno: alij de biennio: alij de duobus mensibus: alij de quattuor, ut ibi uota. Innoc. nota. de uer. sig. dilecto, quosdam dixisse, quod tunc facienda est uenditio, uel missio ex secundo decreto, quando passus missiouem, uisus est habere rem pro derelicto: sibi uidetur expectandum usque ad annum, per hunc text. & C. de præscriptio. 30. anno. si quis emptionis. §.

44 si. non † obst. C. in quibus causis in integr. resti. non est ne. l. sancimus: quia lex locum habet in præscriptionibus extraiudicialibus: secus in iudicialibus, ut patet. C. de iudi. properandum. §. fi. & ad hoc, de restit. in integ. cōstitutus, ad fi. Dicit etiam ibi, q si iudex minus uult grauare reum, potest decernere, q missus tantūm pos sideat, & fructus suos faciat, donec aduersarius probet indebitum id, cuius causa facta est missio; & si minus uult grauare absentem, referuet onus probandi debitum ipsi misso: quia, ex quo potest plus, scilicet facere adiudicationem, & finalem uenditionem, ergo & minus ſm prædictos modos procedendo; ad hoc de reg.

cc iur. cui licet [cc], lib. 6. & hoc plenius etiam uideas in Spe cu. de secundo decreto. §. iuxta propositionis, in prin. ubi tenet G. annum spectandum, ut dicit Inno. in alio

45 casu. & sic † uidetur, q excommunicatus non absolua tur, nisi primò satisfaciat. & sic est contra, infra, de uersign. ex parte, ubi sufficit cautio. dic, q hic loquitur de contumacia manifesta, Pet. Abb. infra de sen. excom.

46 uenerabilibus. §. secus, lib. 6. ¶ Prima † glo. ponit 20. ca sus computatis textualibus, quibus fallit regula: plures intermedię glossæ sint arbitrariæ: melius tamē pro pter textus prolixitatem recitantur ibidem. ¶ *In §. si ue rò, glo. de hac*] principium ponit 6. uarietates temporū, de quibus loquuntur iura super absentia clericorum, distinguens, aut scitur, ubi est clericus absens, aut igno ratur: & ad hanc distinctionem opponit, & soluit: subdit de expectatione electorum, & suorum aduersario rum; & de absentia accusatorum. uel denūciatorum. ¶ *In gl. si non potest*] arguit, quod non tenet & c. tenet cō trarium, quod postea moderatur. ¶ *Glo. arg. contra*] successiuè signat, & soluit duo cōtraria. ¶ In §. in aliis, gl. secunda declarat, quod sit tędium passi missionem in reali, & personali. ¶ Tertia not. ex uer. cautionis, q nu da & c. tenet cōtrarium. ¶ Quinta no. cōtra opi. canonistarum, & soluit dupliciter. ¶ Vltima tractat, an ſm decretū sit necessarium, & remittit. ¶ In §. q si super 1. gl. tractat, an in rebus immobilibus sufficiat dominū nominare, & an in rebus immobilibus ius habens id possit. ¶ *Glo. sic. C.*] tractat, quid ueniat in cognitione summaria. ¶ Glo. ult. quærit, quamdiu & c. soluit: solutioni opponit: exceptioni respondet: ponit demū opinionem, quam reprobat. ultimò quærit de diuersitatis ratione, & dupliciter soluit. ¶ In §. ult. glo. 3. & 4. signat duo contraria, nec soluit. ¶ Vlt. gl. obiicit, de. l. si prius: ponit primo opi. Io. secundò opi. Lau. tertio suam op.

47 & solutionem contrarij. ¶ *In † glo. 1. §. ad hac*] quid dicat ista, & sequens, uide in glo. 2. decre. statim alleg. [*& ibi. l. 2.*] legatario satisdante de restituendo, quod per Falc. teneri poterat, cogitur hæres legatum soluere, si non satisdat, etiam parte contumace fiet cōputatio [*& ibi. l. 3.*] parte cōtumace facit iudex metiri agrum [*& ibi. §. cum autem*] contumace hærede, & rogato, uel primo fideicommissario, qui debet restituere secundo, iudex pronunciat, uel declarat utiles actiones cōpetere substituto [*& ibi, Ne diu*] ulde infra, de dolo, ueritatis, in gl. hic patet, in prin. [*& ibi, Diffamari*] diffamans statum alicuius, eo instante cogitur agere: non tamen ibi expressè dicitur sentētiam ferri eo absente; & de hoc ibi in glos. ¶ *In glo. 3. ibi. l. ult.*] can. 2. q. 8. sciant. ¶ *In glo. tunc enim, ibi. §. dua*] propter prædicta quādoque expedit pu pillo, cui mouetur quæstio filiationis, non differri, sed expediri causam ¶ *In glo. ecce, ibi, auth. idem*] clerico non habēti cognatos catholicos succedit ecclesia infra an num: post annum fiscus. ¶ *In glo. non enim, ibi non est uerisimile*] scilicet, q potens fuerit coactus in urbe. ¶ *In glo. testibus, ibi l. fi.*] cuius casum habes, de testi. præsentata [*& ibi, Quamuis*] si moritur ancilla appell. pendente super causa sui status, durat appellationis causa pro pter peculium. ¶ *In glo. salis, ibi. §. præsenti*] hanc se. uide infra de emptio. & uenditio. cap. fin. in 1. gloss. ¶ *In glo. de hac, ibi, reus*] Reus delatus non prohibetur post annum honores petere, nisi per eum steterit, quominus infra annum fuerit causa expedita. ¶ *In glo. per famam, ibi. l. pen.*] qui ignorans mulierem nō iure repudiatam illam ducit, adulterium non committit. ¶ *In glo. si non potest, ibi, ex eo edicto*] incipit, Item cum ex edicto peremptorio, quod nec propositum est, nec uenit in notitiam, absentis condemnatio fit, nullius momenti esse sententiam, constitutiones demonstrant [*& ibi, Eaque*] uide de re iudi. cum Bertoldus, in quarta glo. [*& ibi. §. exercitu*] si conductor, qui hoc potuit, non nunciauit domino aduentum exercitus, qui postea dam-

num dedit.tenetur domino. parum fit [*& ibi. §. & si quidam*] ponit casum pręc.decr.causam [*& ibi.§.præsenti.*] uide quod dixi supra in glo.talis. ¶ *In glo.primo ibi,& qui iurat*] hic loquitur in reo: ult.in actore: media, scilicet sancimus in utroque. ¶ *In §.quòd si super, glo. 1. ibi, officium*] uide de iudic.examinata,in gloss.2. [*& ibi.§. Aliquando*] conuenitur emptor,donatarius, & legatarius, qui recipit à uiolēto [*& ibi. de illo*] contra nouum possessorem serui ago noxali [*& ibi.§.1.*] aliàs 2.curatores reipublicæ agũt contra emptorem agrorum reipublicæ,etiã si bona fide possideant [*& ibi,in hoc*] de rebus, quas seruus corruptus portauit, tenetur corruptor, etiam si apud alium detulit [*& ibi. §.Lucius*] personalis obligatio etiam de fructibus fundi non transit in emptorem ipsius [*& ibi,Qui à debitore*] non tenetur secundus emptor,qui bona fide emit à primo emptore,qui mala fide emerat à debitore. ¶ *In glo. fic.C.ibi, si is,à quo*] summatim cognoscit iudex, an calũniosè petatur satisdatio [*& ibi.§.causæ*] uide qui fil.sint légit. cum inter, in ult.glo. [*& ibi, & qui iurat*] antequam detur in personali primum decretum,fit summaria cognitio [*& ibi, Thesaurus*] uolens effodere thesaurum suum de fundo alieno, iurat, ꝙ non calumniæ causa id petit. ¶ *In glo. pen.ibi, relegati*] uide de iudic.at si clerici,super glo.pen. ¶ *In glo.ult.ibi,& qui iurat*] auth.illa dicit de reo missionem passo: qui si redit [*non dicit, quando*] sequitur, ante, quàm prosequatur causam,resarciat actori &cet. ¶ *In*
48 † *glo.§.ibi,usuras*] & idem usurarius in testamento reddi iussit. nam tunc recipiuntur testes, lite nõ contestata. & ita dicunt quidam, ubicunque quis iurat aliquid tale
dd illicitum [dd],puta nõ repetere rem raptam,& etiam sine testamento.Inno.cum ergo sit eadem ratio;ergo idem ius, de constit. translato [*& ibi, Interposita*] ponit casum, quando à grauamine appellatum est: sed dic idem, si à diffinitiua altero contumace.C.de tempor. appel.l.fi.§.illud [*& ibi, Ne diu*] & C.de cohortalibus.l. ne apparitor,libr.12. [*& ibi, Cum olim*] ubi de hoc.hanc glo.habes.3.q.9.in summa [*Et in fi.*] lib.6.adde casum, ead.l.de offic.ordin.quamuis, & de homic.pro humani. Idem secundùm Hostiē.quando recipiuntur testes in notorijs ad cautelã, supra de elect.bonæ.1,§. litem. Item in ijs,quæ lite pendente sunt innouata,de consti, cum M.ad fi.ut lit.penden.per totum.Item in uniuersalibus actionibus post diffinitiuam. C.de peti.hęred. l.1.& l.hæredias, & l.hæreditate,& l.fin.Item quando quæritur de re iudic.transacta, uel finita; quod dic,ut de lit.contest.c.1.lib.6.Item in alienatis à suspenso,uel excõmunicato de bonis ecclesiæ post inhibitionem sibi factam, infra de dolo & contum.ueritatis.in fine. Item contra clericum de maleficijs suis publicè glorìantem,infra de excessi.prælat.quàm sit. Item quando recipiuntur testes ad iudicem instruendum,de appell.cõstitutus,de testi.ueniens.2. Item in casibus,quibus nec libellus offertur,de quibus supra,de libel.obl.
ee c.1.Item in incidentibus,ut in seq. [ee].glo,remittit etiã de ijs ad summam,eod.ti.& 36.casus no.Spec.de teste. §.2.ad quos adde casus,quos ponit constitutio Clem. de iudic.dispendiosam. ¶ *In glo.2.ibi, Emergenti*] & super excep quod dic,ut nota.supra de offic.deleg. prudentiam.§.sexta,Host. ¶ *In glo. 3.ibi, requiruntur*] Idem Goff. Innoc.& Host.nec enim est in eis bursale interesse, sicut in ciuilibus, secundùm Abb,secundùm Innoc.est ratio, quia testes recipi non debent, nisi præcedat accusatio,quæ habet fieri per præsentem,& de presente. 2.q.8.c.2.& ca.præscripta.Vincen.dixit;alternatiuè tamen, ꝙ in criminali possint recipi testes, de quorum morte timetur: quia iam tenetur actor ad talionem: sed hoc est uerum post inscriptionem,de accusa.licet. ¶ *In glo. idem est, in fi.*] ponitur propriè, & impropriè. ¶ *In glo. cum fuit, in fi.*] nam contumax iam conuentus est,Hostien. ¶ *In glo. ecce, ibi, plerumque*] tollit enim ibi lapsus anni rescriptum,sicut hic attestationes [*& in fi.*] & in progressu continuus, facit quod nota.de ferijs,c.
ff ult.in glo.2. ¶ *In glo.illi qui, ibi, aduersario*] Idem Inno, [ff], & Hostien. [*& in fi.*] infra de testibus,ueniens.2.in fin. In gloss.non enim ibi.de iure, secundùm Vincen. [*& ibi, fraternitatem*] infra de Iudæ.cap.ul. [*& ibi. Vbi de hoc*] & l.di.ferrum [*& ibi, Verisimile*] ubi de hoc [*& in fine.*] hanc gloss.sanè intellige.ne contradicat supra gloss.2. quæ incipit.ecce.unde dicebat Hostien. præsumptionem esse iuris tantùm. ¶ *In glo.elidentes,ibi,Consimiles*] puta Velleiani. Macedoniani, uel quòd pecunia non sit uersa in utilitatem ecclesiæ,& huiusmodi, Innocent.
49 ¶ *In glo.electi, in fi.*] idem † in electo,confirmato,& consecrato.si agatur contra eum de fędere coniugij spiritualis; ut si dicatur,eum, qui longo tempore possedit episcopatum, à principio fuisse intrusum per potentiam,uel simoniacè.Si uerò non negatur fędus.sed petitur deponi propter crimen,hic,quantumcunque sit contumax,non debēt testes recipi super crimine,nec ferri sententia.3.q.9.decernimus. & est si.in matrimonio carnali,supra eod.c.1.secundùm Innocen.& Hostien.tamen,ut dixit Hosti.Romana ecclesia quandoque ex causa propter crimē notorium deponit, & degradat contumaces etiam episcopos. non enim subiacet legibus. unde nõ putat hoc alijs licere etiam de iure ciuili.ff.de pœnis,absentem;sed proceditur,ut C.de requi.reis.l.1.& 2.nec de canonico, sed proceditur, ut
50 9.q.3.rursus,& c.quicunque.Dicebat † Inno.hos.§.sic distinguendos, ut primus loquatur in confirmato, &
gg consecrato,sed contumace [gg].j.eod.Si uero,inconfirmato absente non cõtumaciter,infra eodem;quòd si forsan,de non confirmato. ¶ *In glo. puto,ibi, longa mora*] Idem Innoc.& Host.ad hoc supra, de electi.c.cum ecclesia;& infra de cleri.non resi.c.pen.& infra,de dolo, & contum.finem [*& in fi.*] lib.6.ad hoc.eod.lib.de eo, qui mit.in poss.eum,qui. ¶ *In glo. superfluunt, ibi, ablatiue*] fi.69.d.c.ult.11.q.1.uolumus, in fi. [*& in fi.*] uel dic, ꝙ illud, tunc, respicit finem. §. & isti ablatiui contumaciam,de qua sequitur,Host.q.d.si contumax in huiusmodi casibus &c. ¶ *In glo.talis, ibi, domicilium*] immò in
51 hoc casu † uel cum domicilium,uel locus citandi libe
hh rè & tutè non potest adiri, sufficit [hh], ꝙ citatio fienda auctoritate Apostolica fiat in Palatio Papali,uel in audientia literarum publicè,ipso tamen Papa specialiter & ex certa scientia hoc mandante,& postea figatur ianuis maioris ecclesiæ ipsius loci, ubi degit Papa cum curia.& tunc sic arctat citatum,ac si ad ipsum personaliter peruenisset,etiam si fiat extra dies solennes,quibus Papa facere consueuit generales processus. hoc patet in extrauag. Boni. rem non nouam. & moderatione
ii Clem.quæ incipit,dudum Bonifacius,de iud. [ii]. [*& in fi.*] alios modos not.hic Host.quos uideas, infra de dolo & contum.c.2.in 1.glo. ¶ *In glo.proprie*] idem.G.Na. [*& ibi,alij*] Goff.scilicet. ¶ *In glo.de hac,ibi, præfigendum*] &
52 ideo diuersa tempora † sunt statuta per canones, ut denotetur arbitrarium,secuudùm Hostien. [*& ibi, ad certum tempus*] dicebant Innocen.& Hostien.in capitu.ex tuæ, quòd quando tempus non exprimitur, sed tacitè intelligitur, ut si mittitur ad concilium, uel ad causam,finis cõcilij, uel causæ est terminus redeũdi. post quem finem computatis diebus ad redeundum uagari intelligitur. ff.ex quibus caus.maior.lege si cui. §. primo,quare uidetur sine citatione, uel expectatione 6.mensium ipsius beneficium dari posse.septima quęstio.prima.præsentium. tamen si postea probat se legitimè impeditum fuisse, recuperat beneficium ex generali clausula, ut ibi, ut habeatur humanitatis ratio; ad idem.quarta quæst.5.quisquis.ff.qui satisda. cogan. l.2.& per totum.aliqui dicunt eum citandum, uel ex-

pectandum

peċtandum per 6.menſes.nec debet ei obeſſe, ꝙ bonũ initium habuit abſentiæ. & c. præſentium, loquatur ſecundum antiqua tempora, quando minus tempus dabatur: hodie datur maius, & hoc uidetur uelle hic glo.& placet Hoſt. in c.ex tuæ.ego puto primum dictum procedere, quando in primo termino tacito, uel expreſſo fuit monitus ſub pęna priuationis ad reuerſionem. Secundum procedat, quando licet talem terminum habuit; non tamen fuit ſic monitus per eũ, ad quem priuatio ſpectabat, ut etiam dixi ibi in decre. ex parte 1.ſuper 1.glo. dicunt etiam prædicti, ꝙ abſens, licet ex cauſa probabili, propter neceſsitatem eccleſiæ reuocari poteſt. facit de iureiuran. breui.& ſi non rediret, poſſet priuari 11.q.3.ſi autem uobis,& c. abſit.7.q.1.quia frater. 15.q.1. qui uerè,& c.uos autẽ. unde notum debet facere eccleſiæ locũ, in quo moratur: aliàs uidetur latitare,& in culpa eſſe. ſi tamẽ habet certum officium in eccleſia, ſemper in ea comparere debet,& perſonaliter reſidere, eo.titu. relatum,& c.quia non nulli,& c.ex parte.nec eſt ad talem citatio tranſmittenda: imò poſt edictum & expectationem. 6. menſium beneficium conferri poterit alteri ſeruiẽti,& præferetur publica utilitas priuatę.6.q.1.mutationes. requiritur etiam, quòd ij, qui abſunt ex cauſa probabili, habeant licentiam ſui prælati, ut præ.c.relatum in hoc uide, quod dicam de electione, licet canon. ſuper g.p.an ſufficiat cõſuetudo, dicam poſt eos in prę. c.ex tuæ, ſuper 4.glo.[*& ibi, Neſcitur, ubi ſint*]unde dari non debuit tempus arbitrarium, de quo de elect.cupientes. pri. reſpon.li.6. ignorato enim loco impoſsibile foret illud arbitrari [*& ibi, Confirmabit illum*]de electio.c.fi.lib.6.[*& ibi, ſed ibi ſoluitur*] in glo.pe.¶[*In gl.ſi non poteſt, ibi, caueant*]ubi de hoc,& infra de excel.prælato. ex literis[*& ibi, ex eo edicto*] ibi non peruenit: quia nec propoſitum fuit, ſecundum Io.qui hoc no.in canone ſtatim alle. & facit quod no.ſupra de poſtula.c.1. in 4. glo.& infra de cleri.non reſi.ex tuæ, in prima gl.[*& ibi, Verius eſt*]Idem Io.Vin.Tan.Gof.Phi.& Hoſt.[*& in fi.*] nam quantum ad miſsionem in poſſeſsionem bene, procederetur, quod dic, ut infra de eo, qui mit.in poſ. kk c.fi.ſecundum Innocen.[kk] ¶ *In glo. ar.contra, in fi.*]dicit 53 Hoſt. uel dic ꝙ lapſo † anno poteſt procedi contra talem ex cauſa, adhibita diligentia, de qua in præalle.decre.prælatum; quod innuit hæc litera, ut de facili, uel in breui.¶[*In glo. hæc tunc, ibi, §.pe.*] idem forte in publicatione teſtamenti, ar. C.de teſta.publicati, Innoc.[*& 54 in fi.*]Item, ut † dixit Hoſt.illa in actore: hæc in reo. Itẽ ibi non ualent ultra annum, niſi fiat denunciatio. iſtæ. ualent perpetuo, & ſine denunciatione. Item hic recipiuntur teſtes præſentibus iis, contra quos producuntur, uel ab initio citatis. ibi uero & ſi citati non fue ll rint:[ll] differt autem hæc ab iis, quæ habuiſti, ſupra, §. porrò; quod per te uideas. ¶[*In gl. tædium, ibi, qui legatorum*]nec mirum ſi aliud in uno, quam in alio: quia in reali dico me ius habere in re, in qua ſum miſſus. qđ non eſt in perſonali ſecundum Gof. de hoc in ſpe.de 1.decre.§.iam de effectu, uer.ſed quæ eſt ratio. & de 2. decre.§.uidendum etiam, uer.ſed quæ eſt ratio diuerſitatis[*Et in fi.*]Inno.remittit ad ea, quæ no.infra de uerbo.ſigni.dilecto, Hoſt.ad ſummam de contu.§.itẽ punitur contumax,& ſe.ad intellectũ huius tędii,& quo modo admittitur alteri nocens, qui ſibi non prodeſt, uide in ſpe.de 1.decre.§.iam de effectu uer.porrò. ¶[*In mm glo.ex eo quòd, ibi, ad hoc, in fi.*]quod[mm] ergo hic omittitur, ibi ſuppletur, & ſic ceſſat contrarium [*& in fi.*]ſed uidetur ſufficere iuratoria; quod dic, ut no. de uerbo. ſigni.ex parte, & ſupra de iudiciis. c.1.Hoſti.idem Pe. alle.de dolo, prout, de ſolu.Odoardus,& uide in ſpec. de 1.decre.§.& iam de effectu, uer.ult.no.in fi.[*Et in fi.*] ſecundum.T. ¶[*In prima glo.ibi, expenſis*] non tamen de-

55 bet † mulctari: quia non uenit ſecundum Vin. quod dic, ut infra de dolo,& contu.cap.1.[*& ibi, Abſoluatur*] nec ob infra de ſimo. ad aures: quia licet ibi prohibeat, ne iudex aliquid extorqueat ſibi, non prohibet aduerſæ parti ſatisfieri de expenſis, ſecundum Hoſti. ¶[*In glo.& ita eſt, ibi, actionibus*]Vin.dixit, quòd ſi miſſus in reali, detinuit rem cauſa cuſtodiæ poſt annum ſine iudice uerus eſt poſſeſſor. Si uerò non detinuit per iudicem, efficietur poſſeſſor; alleg.de reſti.ſpo.ſæpe; & hoc ſecundum eum probet litera decre. contingit, ubi dicit conſtituatur. Gof. ibi contradicens ſpeciale in caſu illo in odium illius, qui impedit actorem, ut ipſo lapſu anni fiat uerus poſſeſſor. Credo utroque caſu eum uerum poſſeſſorem. quod etiam ibi placet In 56 no.¶[*In glo.ſecus, ibi, mobilibus*] hoc † tenent Io. Gof. Phi. Azo, Inno. & Odof. cum eis reddens rationem: quia poſſet interim cum re fugere. Vinc.& Hoſt.Pe.& Ab. concor.cum gl. & Accur.& Guil.in ſpe.de 1.decre.§. reſtat, uer.hoc etiam no.ubi cum uer. ſe. proſequitur materiam huius, §. & ad id, quòd de fuga dicitur, reſpondetur, quòd ſi ſuſpectus eſt de fuga, prouideri, poterit cautionis remedio, uel res poterit ſequeſtrari, ff.qui ſatiſd.cog. ſi fideiuſſor; ad hoc facit, quia & quò ad ſortiẽdum forum æquiparamus rem mobilem & nn immobilem, de hoc de foro comp.ex parte, & c.fi.[nn] 57 [*& ibi, Nullum ius*]ſic † colonus, commodatarius, & depoſitarius: dic tamen, ut dixi in textu,[*& ibi, Ius habet*]ſicut maritus in rebus uxoris, emphyteuta,& feudatarius, ſuperficiarius,& uſufru.& creditor; quòd in oo telligẽ, quoniam ſimpliciter res uendicatur[oo]: ſecus, pp ſi uendicaretur directum[pp] dominium tantum, uel quod ex illo debetur. tunc enim ſufficeret dominum nominare, cum ius ipſorum nõ tangitur, uide, quod de hoc,& de creditore dixi in ſpe. præall.§.ſuper, uer. ſed nunquid eſt.[*& ibi, perpetuus*]& in li.feu.de contro. inter uaſ. & alium de benefi.c.uno [*& ibi, Quicunque*]1. & ibi de hoc,& ibi notat Io.ꝙ licet conuentus rei ven. poſsit dominum in iudicium nominare; conuentus poſſeſſorio non [*& in fi.*] ſol. hæc arbitrabitur bonus iudex, arg.de tranſac.c.fi.& in iis quæ no.de reſcripto. 58 edoceri, Hoſtien.¶[*In glo.per illum*]uel † per iudicem, ſi forte nominans minus idoneus eſt, ſecundum Inno. & Hoſt. & quia periculoſum eſſet domino, quòd interpellatio facta colono conſtitueret ipſum dominũ in mora. contra id ff.de peti.hære. Item ueniunt. §.petitam. ideo tutum conſilium, quod actor denunciet, uel faciat iudicem nunciare. nam ſi colonus nõ nunciaret domino, ſibi non præiudicaret, per præallegatum. §. ¶[*In glo. ideſt, in fi.*] infra de ſimon.licet hely. in prin.de rebus eccle.non alie.ut ſupra. ¶[*In glo. ſine, ibi, audiretur*]ſecundum Vincen.¶[*In gl.ſic. C.ibi,& dic*]ſecun 59 dum Io.[*& ibi, præſumptionem*] poterit † recipere unum de teſtibus, quos intendit actor producere. uel legere inſtrumẽtum, per quod intendit probare, ſecundum Gof. & hoc ſeruabat glo. ut dicit in ſpe.de primo de- qq creto.§.2.in principio[qq] [*& ibi, cum Bertoldus*] uel dic ꝙ ideo iudex ſummatim examinat: quia colonus reclamat,& dicit dominum ius habere, Io.[*Et in fine*] & no.ꝙ per hunc uer.reſpondit Odof.magiſtro meo de hoc quærenti, quòd quando fit miſsio in actione, reali, non eſt ſummaria cognitio præmittenda, cum hoc fiat. ideò, quia ſtatim perdit ueram poſſeſsionem; & facit quod dicam ſecundum Hoſti. in fi.ſequen. glo. Accur.eidem reſpondit cõtrarium. hoc ideo, quia in perſonali, in qua non fit tantum præiudicium contumaci, quia non expellitur de poſſeſsione, præcedit ſummaria cognitio. C.de boni.auctoritate iudi. poſſ. aucten.& qui iurat, pari & fortiori ratione hoc idem in reali. & hoc eſt tutius ſecundum Abba. & placet Guil. in ſpecu.de primo decreto.§.2.uer.ſed nunquid

præcedet,

præcedet, & mihi placet maximè ſecundum id, quod dicimus non eſſe neceſſarium in reali ſecundum decretum per id enim ſequeretur, quòd ſine examinatione per primum decretum, & lapſum anni efficeretur poſſeſſor incommutabilis; & ſic recideremus in contrarium rationis, de qua primò dixi, & facit qđ no. Ber. ſupra c. tuæ, & ſupra de offi. ordi. paſtoralis, in glo. pen. ¶ [*In glo. ſed quandiu, ibi, dico*] ſecundum Ioan. [*& ibi, quidam*] Tancred. [*& ibi, credo*] & idem Hoſtien. [*&* 60 *in fi.*] multa† concurrunt: quia inuenitur res, & detentor, & citatio facta eſt & tempus indultum abſenti, & citatus fuit; & nihilominus dico iſtum caſum ſpecialem, Vin. dixit Hoſt. quòd multæ ſunt differentiæ ſcilicet quia ibi conuentus poſsidet nomine proprio, hic alieno. 2. quia hic nominat alienum, ibi non 3. quia hic dantur induciæ ad alium præſentandum, ibi non 4. quia ibi non comparet poſsidens: hic comparet, ſed non uult defendere 5. quia ibi unius contumacia, hic duorum 6. quia hic no. quaſi litem conteſt. ibi non 7. quia ibi nulla fit examinatio, hic ſummaria: ex his ergo ſequitur 8. quòd ibi infra annum auditur ſu rr per poſſeſsione, hic non.[rr] ¶ [*In glo. hoc †ordine, in fine*] Io. 61 quid ſi non fuerit ſeruatus iſte ordo, puta quia cum extarent mobilia, primò in immobilibus decernit: dicit Io. quod non ualet, quia factum eſt contra ſolitum ordinem iudiciorum. 2. q. 6. §. diffinitiua. C. de ſen. & inter. om. iu. l. prolatam: ſed dic, quòd bene tenet, cum ex litera ſatis uideatur dari optio. Itē quia textus alternatiuè loquitur, & regulariter alternatiuę ſunt præſtationis, non ordinis; de hoc infra de regul. ſſ iur. in alternatiuis[ſſ], li. 6. & hoc maximè uerum in ordinario, qui pęnas commutare poteſt, ut no. infra de pœnis, licet. ſed in dele. eſſet quæſtio, qui pœnam ſtatutam à iure imponere debet, de offi. deleg. de cauſis. 62 ¶ [*In glo. ſe. in fi.*] Ioan. & † etiam ſacramento ipſius actoris. T. & per dictam aucten. corrigitur lex antiqua, quę dicebat, miſsionem faciendam in omnia bona. ff. ex quibus cau. in poſ. eat. l. 1. licet Aldri. intellexerit Au tt cten. poſt litem conteſta. leges ueteres, ante litem[tt], Vin. quod eſt falſum, ut hic patet. ¶ [*In glo. illa in fine*] ſpeciale propter reuerentiam perſonarum. ¶ [*In glo. quia, in fi.*] Io. ſol. ut no. in c. at ſi clerici. ¶ [*In gl. ult. ibi, ſi prius*] 63 lex† iſta loquitur, cum debitor paratus eſt debitū ſoluere, & ſic non contradicit [*& ibi, Indebitam*] hic non poteſt probari, ſi nunquam fuit debita, niſi per confeſsionem. & eſt ſimile, quod de procur. dixi ſupra de reſcrip. nonnulli, & c. ex parte 3. & facit de confeſ. c. 1. lib. 6. [*& ibi, dicas*] Idem Vin. & Hoſtien. [*& ibi Inſolutum datam*] in: hoc uerum dicere poteſt glo. ut dixi in 64 tex. in fi. [*& ibi, aucten. ei qui iurat*] auctent. iſta † dicit, qui ſi redit, non dicit, quando, & ibi no. unde dicebar Vin. literam conſtruendam ita, quòd uerbum, Poſt annum, ponatur in fi. & tunc non repetatur, iuxta diſtinctionem, poſt annum ſed ſimpliciter. & dicit ſic conſtitutionem, 33. di. habuiſſe [*& in fi.*] dixit. T. Ego adhæreo literæ, & dico, quòd creditor habebit retentionem poſt annum, ſi debitor negat debitum, & lex loquitur in pignore conuentionali hic in iudiciali; & facit quod dixi de treu. & pace, ca. 2. non uideo, quare Tan. ſoluit. l. cum ibi fateretur debitum, & offerret precium. da. concord. Tan. dicens, quòd recuperabit res poſt annum, niſi prius tractetur quæſtio principalis. Idem Gof. ꝙ ſicut miſſus in reali poſt annum poſsidet, donec conſtet de proprietate, ſic in perſonali miſſus poſt annum poſsideat pignus prætoriū, donec de debito liqueat, & ſi appareat debitum, ſatiſfaciat. tenetur ergo res illa loco pignoris, ſicut & res commodata propter expenſas, ff. de furtis, creditoris, §. ſi enim. ff. commodati, in rebus. §. ult. & ff. ſi ſeruitus uu uen. l. is cuius[uu] Ioan. de deo dixit, quòd ſi reus uenit infra annum, Recuperat rem, & fructus præſtita cautione de ſtando iuri, & ſolutis expenſis: poſt annum recuperat rem tantum; & hoc, ſi res diſtracta non fuerit. Hoſt. remittit ad ſummam eo. ti. §. ſi autem perſonali, & ibi tenet quod glo. dic, ꝙ aut ſecundum decretum interuenit, aut non, primo caſu aut fuit adiudicata uera poſſeſsio, aut adiudicata res inſolutum. ſi fuit adiudicata uera poſſeſsio, eo caſu puto ueram opi. L. Da. Gof. ut habeat actor iuxta formam decreti poſſeſſionis commodum, donec principale negocium ſit finitum ita, quòd actor, ſi non probet debitum, reſtituat rem; ſi probet, illam teneat, donec ſolutum ſit de xx bitum. nec placet opinio Ioan.[xx] quia rigida[yy] per id, yy quod dixi ſupra eo. glo. ſuper uer. indebitum. Si uerò adiudicata ſit res inſolutum, præcluſa eſt uia, ut etiam dicit glo. Si uerò nullum decretum ſecundo interuenit, tunc uerum puto, quod dicit glo. quod quandocunque ueniat cum ſatiſdatione, recuperet poſſeſsionis commodum, per aucten. ei, qui iurat.

ANNOTATIONES:

a ¶Quoniam. In c. quoniam frequenter, circa principium, ubi dicitur, quòd fit examinatio teſtium ante lit. conteſt. non tamen publicatio, limitat hic Bar. uerum, quando eſt in poteſtate actoris ante illam probationem factam: ſed ubi non audiretur, niſi illa probatione facta, tunc ante lit. conteſt. permittitur examinatio, & publicatio, in l. de ætate, ff. de mino. & ibi hoc Bar. qualiter fiat iſta recep. teſtium, & iſta publicatio, & quando, uide d. Bal. in auten. ſi quis in aliquo, C. de eden. Archi.

b ¶Recipiendis. Vide ad materiam iſtius, ca. Bar. in aucten. ſi quis iudicio, de teſti. & in l. 3. ff. de dam. infec. & in l. fina. ff. de uſur. & in l. ſi mater, in fi. de excep. rei iudi. Bal.

c ¶Septuageſimum annum. Adde Ioan. And. in c. unico, in uer. ſenio de cle. ægro. lib. 6. & Domi. & Zen. ibi. & de ætatibus hominum habes in glo. in proœ. 6. & per Arch. plene in d. c. 1. & per d. Flo. in in l. inuiti, ff. de teſti.

d ¶Inuiti. Si autem aliter, quam per ipſos ueritas haberi non poſſit, an cogentur teſtificari iſti, & ſimiles, ibi uide glo. & Bar. & Guil. in ſpe. de teſte. §. teſtium, & ibi Ioan. An.

e Arbitrio iudicis. Adde Flo. in l. Aquilia ſi deletum, ff. ad l. Aquil. & ſpecu. in ti. de teſte. §. 2. uerſi. ſed quos.

f ¶Valetudinarii. Valetudiarij, qui dicantur, adde Abb. in c. magnæ prima col. de uoto, & quòd Flo. in l. inuiti. 2. notabili. ff. de teſti. & tex. in l. 2. §. corporis debilitas, ff. de uaca. mune.

g ¶Abſens. Abſens quis dicatur, adde textum cum glo. 1. in l. abſentem, ff. de uerbo. ſi. & l. præſens, ff. de procu. & l. fin. C. de præſcri. lon. tempo.

h ¶Examinatione. Vide Bar. quomodo poſſit iſtud officium à ſe iudex impartiri. l. 3. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infec.

i ¶Querelam. Vbi uide, quid ſi ſub tribus terminis fiat una citatio, an condemnabitur in expenſis, ſi pareat ſolum ultimæ, & quid in præceptis executorum papæ. & uide Bar. in l. qui calendis. ff. de uerbo. obliga.

k ¶Contrahitur ſpirituale coniugium. Adde Panor. in c. cum inter canonicos, de electi. & Barb. conſi. 141. incip. punctus quæſtionis.

l ¶Spoliabitur. Adde do. Mari. in repe. c. ex tuæ, de cleric. non reſi. ubi ponit practicam procedēdi contra clericum non reſidentem & ibi, ponit, quæ ſint iuſtæ cauſæ excuſatores à reſidentia.

m ¶Dicitur. Quomodo autem tunc, & contra formam, & contra ualiditatem electionis, & contra perſonam poſsit agi, & de modo probandi, uide plene Io. And. in c. quòd ſicut, de elect. poſt glo. & an tunc Archiepiſcopus contra tempus pronunciare poterit, & admonere, uide Io. And. de offi. or. ut litigantes, lib. 6. & in ſpe. de lega. §. ſupereſt, uerſi. ſed nunquid legatus.

n ¶Præſumatur de obitu. Adde, quòd imò uere & certitudinaliter eſt probanda mors. c. in præſentia, & extra de ſponſ. & qualiter probetur mors, uide in l. ſi certus. §. fi. ff. ad Sila. & in l. idem Neratius, ff. ad l. Aquil. & ibi Barto. & per d. Anto. Corſetum in ſuis ſingularibus. in uer. mors.

o ¶Qualiter. Ad hoc eſt glo. in c. cum I. & A infra de re iudi. faciunt notata in c. 1. de of. ord. plene per do. Ange. in repe. l. ſi uacantia, C. de bo. ua. & uide in ſpec. de inquiſi. §. 1. uerſi. ſi igitur, & Inno. in c. cum olim, de teſti. poteſt dici, quòd ſi agitur ex puro & mero officio, tunc non requiritur lit. conteſta. ut hic, & hoc non ſolum, quando in crimine, ſed etiam in elect. ubi tangitur utilitas publica, ut c. cum nobis olim, de elect. uel quando ad correctionem

nem peccati ad utilitatem priuatam, ut in c.ad nostram, de iureiuran. si uerò procedit aliter instigatus, tunc spec. tenet, quòd si sit generalis, tunc non est facienda lit. contest. quia est quidam processus ad inueniendum delicta, si est specialis, tunc si est procurator inquisitionis,& uenit ad assumendum & prosequendum in iudicio, tunc debet contestari, si non eum. assumit, sed index eum ponit, ut coadiuuet eum, tunc non fiet.lit. contest. & ita gl. in d.c.cum I.& A.& scripsi.3.q.9.in summa, Archi.

p ¶Inuo. per hoc uidetur sentire Innoc. quòd episcopus ex officio potest inquirere super, receptatione rerum alicuius ecclesiæ, & restitutione illarum, uel occupatione iurisdictionis.& idem uidetur sentire, de rest.cum olim.aliter uidetur loqui in c.ad nostram, el.2. de iureiuran. ubi uide Ioan.And.super glo.pe.

q ¶Inquisitio ab aliis. Quid si agatur per inquisitum ad pœnam de iure canonico, utrum contra absentē poterit procedi. uide quod scripsi in apo.in c.ueritaris, infra de do.& contu. Archi.

r ¶Infra annum. Adde, quòd iste annus potest prorogari secundum Din.in regula, indultum, de reg.iur. in 6.per tex.in c.cum uenisset, de eo, qui mit. in pos. & per Ludo. in suis singularibus, in 15.charta, in 2.col.

s Expensarum. Adde istud procedere, quando expensæ sunt liquidæ, secundum Bal.hic,& uide Paul. de Castr.in consi.326.& Ludou.in singularibus. 15.charta.

t ¶Non solum. Vide ibi de hac interrogatione latius glo.& Bart. & uide Bar. Bal.& Sali.in l.2.C.ubi in rem ac. ubi aliter loquuntur.

u ¶Suscepit. Litem autem tunc suscepisse dicetur, quando interrogatus, an possideat, respondit quòd sic, non autem si tacendo litem prosequitur, ut no.glo. in l.is, qui se obtulit, ff.de rei uendi. ubi uide Bart. & si actor plenè probauerit in hoc iudicio de iure suo, declarabitur & pronunciabitur rem ad actorem pertinere,& reus, quia non possidet, absoluetur.l.si à te, ubi casus notabilis, & ibi per Bar.ff.de excep.rei iudi.

x ¶Ad quæstionem. Faciunt etiam ista ad q.laicus petit remissionem coram seculari ex edicto diui Adriani: clericus contradicit, an fiet remissio illius ad ecclesiasticum, de qua q.per glo. in l. fin.C. de edic.diui, in additione noua.facit etiam ad q. de clerico uenditore laico, qui conuento laico emptore super re uenit ad causam, & petit se remitti ad iudicium ecclesiæ, & per clerico facit: quia causa uidetur propria clerici quo ad commodum & incommodum.l.2. C.de euic.facit glo.in l.si parentem, eo.ti.C.& pro hoc uidetur casus in l.3. C.de iure fis.l.10.& glo.Io.11.q.1. clericum nullum. in contrarium facit: quia ex persona nouiter uenientis ad iudicium non mutatur forum.l.1.C.ubi in rem act. facit optime.c.fi.ut lit.pen.li.6.& pro hac parte uidetur casus expressus in l.uenditor, ff.de iudi.ubi uide Bar. & cum iste ueniat, ut alii assistat, non ut principaliter ius suum in iudicium deducat, non uidetur mutatum forum, ut ex illa. l. colligitur, & istud tollit omnia contraria, & uide Bal.in l.1.C. ubi in rem act.& Bar. & Bal. in l.testamentum, C.de testa.& in præallegat.l.fi.C.de edi. diui Adri. tol.

y ¶Si quis. Ibi uide Barto.& in §.Iulianus, & in l.3.§.finali.ff.de acqui. posses.

z ¶Officium. Vide supra, §.proxi.in glo. quid si non nominet, uer. commodatarius &c.

aa ¶Mouentium. Sed an nomina appellationis mobilium ueniant, uide ibi Bar.& in l.potest, ff.de autor.tut.& Ioan.And. in spec.de fruc.& interesse. §.scias, uer.quid si debeo.

bb ¶Arbitrarium. Et idem ibi Bar.allegat pro casu.l.in uenditione, §.de tempore.ff.de bo.au.iud.pos. hæc etiam no. in l. si finita. §. Iulianus.ff.de dam.infec.ubi etiam ponit, quo iure petitur secundum decretum, de quo dixit se dubitare: sed concludit, quòd officio iudicis nobili.

cc ¶Licet. Vide Innu. seriosius ponentem hoc dictum.in c. dilecto, præallegato, & pro hoc dicto suo facit, quia iudex potest ex causa in primo decreto priuare reum possessione, de quo uidetur tex.ff.de dam. infe.l.4.§.1.uer.si forte, secundum unam lec.& uide Bar.qui hoc ibi no.& dicit iustam esse causam, si timet partes uenire ad rixam.

dd ¶Illicitum. Respectu eius, qui iuratur, & uide Ioan. And.in c.ad nostram, allega. in glo. & potest dici idem casus cum illo de inquisitione, quia ex officio ibi inquirit iudex.

ee ¶Vt in seq. Vide Barto. Bald.& Moder.in auten. possita.C. si ut se ab hære.absti. & Bar.in l.si finita §. Iulia.ff.de dam. infec.& adde casum, quem ponit Io.And.in c.cum dilecta, de confir.uti.uel inuti.1.glo.sed contra uide casum in c.cum secundum, de præben.ut ibi nota.Ioan.And.

ff ¶Innocen. Valet ergo dictum testis quò ad unum, & non quo ad aliud. idem tenet glo. in sententia, de fo.compe.si diligenti, in gl. sed si contra,& in c.significasti, in glo. 2.

gg ¶Contumace. Glo.autem ista intelligit in non confirmato, & pro glo.facit ibi, alicuius electione, non dicit prælatura, & ibi, ne propter longam moram &c. quæ uidetur finalis ratio, qua cessante l.cessat, de ap.cum cessante.post confirmationem enim & consecrationem non patitur ecclesia ex uacatione detrimentum, cum interim toleretur in prælatura 8. q.4.non ne, ut lite pendente. c.1.& 2.

hh ¶Sufficit, quòd citatio fienda auctor.adde Inno. in cle.1. de iudi. & ibi d. Cardina.

ii ¶De iudi. Ille ergo, qui impedit, ne citatio ad ipsum perueniat, uel qui se maliciosè occultat, habetur pro citato personaliter, ut hic, & peremptoriè, uel etiam est ad domum citandus, ut dixit glo. & uide bo.tex.in l.de ætate, ff.ad Trebel. & in c. constitutus, de testi.& cle.causam. ad fi.de elect.& l.1.§.sed & Aristo.ff.quod ui aut clam.& de cita.ad domum uide Ioan.And. post Inno.de eo, qui mit.in pos.c.fi.& in c.præsumitur, de re. iur.lib.6.in Mercuri.Bar.plene in l.3.§.prætor ait, ff.de dam.infec.

kk ¶Innocen. Vide de materia glo.per Ioan.And.post Innocen.in c. ad petitionem, infra de accusa.& in spec.de cita.§.uiso, uer.alias, & uersi.quid si lata. & aduerte, quia glo.2. supra proxi.dixit mortem probari per famam, de quo glo.uariant,& sunt contrariæ, & docto. de quo uide in l.sed si de sua, in glo.1.ff.de acquir.hæred. & in l.si quidem, C. solu.ma.& ibi Bar. per Ci.& glo.in l.tabularum.§.sed si dubitetur, ff.quemad.te.aper. & ibi latius per Bar. & in l genero, ff.de his, qui no.infa.& uide in spe.de noto. crimi.§. fams, uersi.sed adhuc,& ibi per Ioan.And.in addi.

ll ¶Fuerint. De materia huius publicationis testium uide plenè Io. And.de testi.significauit,& c.Albericus,& Bar. in l.in lege Aquil. si deletum, ff.ad l. Aquil.

mm ¶In fi.quòd. Et post hanc cautionem citatur cauens solenniter ad causam, uide tex.& ibi Bal.in l.1. de asser. tol.C.& ibi de iuratoria cautione.

nn ¶Et c. fina. Pro hoc etiam facit, quia possidens mobilia quò ad uitandam satisdationem æquiparatur possidenti immobilia, ut no.in l.sciendum, ff.qui satisda. co.ubi uide Bar.

oo ¶Vendicatur. Pro hoc l.si domus.§.fi.ff.de leg.1.& l.si tibi.§.fi.e. ti.& l.qui tabernas, ff. de contrahenda emptio.

pp ¶Directum. An conueniri possit rei uendicatione ciuiliter tantum possidens, uide glo.ff.de rei uend. in rubrica,& in l.Pompo. §.ex contrario: aliàs est sub.§. suus, qui precario,& ibi Bar.ff. de acquir.posses.& Cy. & modernos in l.1.C.de alie.iudic.mu.causa fac.

qq ¶Principio. Tenet hæc glo. quòd iuramentum satisfacit huic summariæ cognitioni, scias, quod multipliciter est summaria cognitio, de quo uide Bar. in extrauaganti, ad reprimendum, super uer. summariè, hæc uera in materia primi, & secūdi decreti: quia sufficit iuramentum, uel summaria cognitio; ubi autem fieret bonorum uenditio, requiritur plena probatio: uide Bar. in l.Fulcinius.§.causa hæc, ff.ex qui.cau.in pos.eatur.

rr ¶Hic non. Vide Ioan. An.in tex.in hoc §.in glo.dicebat Hostien.& glo.& Cy. & modernos in l.2.C.ubi in rem act.& in l.properandum.§.sin autem, C.de iudi.

ss ¶Alternatiuis. Vide Cy. Bal.& Sali. in l.quicunque, C.de seruis fugi.& ad materiam, an factum contra hunc ordinem ualeat, uide Barto.in l.à diuo, præallegata in gl.ubi etiam uide, an sit aliquis ordo in captione mobilium rerum.

tt ¶Ante litem. Vide Bar. in l.is, cuius, ff.si serui. uen.& in l.si prius, ff.de no.ope.nun.& hanc glo.allegat Bar.in l. si finita.§. Iul.quòd in primo decreto libellus requiratur.

uu ¶Is, cuius. Ibi uide Bar.& plenius in l.si prius.ff.de no.ope.nuncia.quomodo fiat missio in seruitutibus, & quid operatur in illis primum & secundum decretum.

xx ¶Opinio Io. Quem ponit gl.& de materia ista uide Cy. & moder. in auten.ei qui iurat, præallegata,& uide Bar.in l. si finita.§.Iulia. ff.de dam.infec.& etiam uide glo. Bart.Bal. & Sali.in l.properandum.§.sin autem reus, C.de iudi.

yy ¶Rigida. Illa opi.consonat his, quæ dicit Bart. in l.3.§.fina ff. de acqui.pos.ubi idem, quod Ioan. in missio.in possessionem in hypothecaria,& ibi an audiatur de possessione debitor, Arch.

S V M M A R I V M.

1 *Rubrica hæc olim in alijs compilationibus erat ultima primi libri.*

2 *Eius continuatio, siue dispositio de iuramento huiusmodi ubi alibi in iure tractetur, eod.nu.*

Ad iuramentum hoc præstandum potest delegatus quem personaliter citare, ibid.uer.& ad hoc iuramentum.

¶ De

De iuramento calumniæ. Rubrica.

1 ¶Olim† rubrica iſta erat ultima primi libri, ſcilicet poſt titulum de arbitris, ut patet in prima & tertia cõpilatione, ſicut & in codice, ubi etiam eſt media inter
2 ti. de arbitris, & de iudiciis. & quia † actione in iudicium edita, & lit. conteſt. facta ſuccedit ex ordine iuramentum calumniæ, ideo &c. Goffr. repetitur in 6. & congruit decr. conſtitutus, de fideiuſ. & ad hoc iuramentum præſtandum poteſt delegatus quem perſonaliter citare, de iud. c. 1. li. 6. & præſtatur etiam in cauſis, quibus de plano proceditur, ut in clemen. de uerbo. ſigni. ſæpe, uer. citationem.

SVMMARIVM.

1 *Superſcriptio huius decretalis falſa.*
2 *Clericus in cauſa eccleſiæ ſuæ iuramentum calumniæ poteſt alteri committere, & per ſe iurare non cogitur, & nu. 12.*
Diuiſio decretalis, ibid.
3 *Appellatio recipienda eſt in grauioribus quæſtionibus.*
Grauioribus quæſtionibus annumerantur illa, in quibus iura, doctoreſque diſcordant, ibid.
Lex hic in contextu citata de quo loquatur iuramento, ibid. ad dictiu. præſumat.
4 *Exordium litis quod dicatur.*
Iuramenti præſtandi ordo quis, ibid. ad dictio. ſubeant.
5 *Iuramentum calumniæ cuius ſit hoc.*
6 *Decretalis huius conſtructio quæ.*
7 *Interpretatio eſt illius, cuius eſt condere, & ſupra num. 2. uerſicu. Et dicit.*
8 *Ordo pro religione.*
9 *Lex omnis in diuinam & humanam diuiditur.*
Canonica lex diuinàne, an humana, ibid.
10 *Intentio præponenda uerbis.*
Ordo compræhendit hic etiam primam tonſuram. ibid.
Priuilegium huius conſtitutionis non ſolum clerici ſeculares habent, ſed & religioſi, ibid.
Eccleſiaſtica omnis perſona tenens adminiſtrationem eo comprehenditur, ibid.
11 *Procurator ſubrogatus poſt iuramentum calumniæ an iurare teneatur.*
12 *Conſtitutio hæc in quibus cauſis intelligatur habere locum.*
Eccleſia habet etiam cauſam quandoque criminalem, ibid.
Agit quando prælatus per alium, etiam inferior epiſcopo, ibid. ad dictio. expedire.
Procuratores clericorum etiam in proprijs cauſis iurabunt de calumnia, & quando, in cauſis eccleſiæ.
13 *Licet ſi quid, non inducitur propterea neceſſitas.*
Iurandi licentiam ſufficit epiſcopo habere à metropolitano, niſi ſit exemptus, ibid. ad dictio. epiſcopus.
Iurandi de calumnia omnibus eſt licentia tributa generalis poſt hanc decretalem, ibidem, & an iuretur in cauſa criminali, numer. 20.
14 *Iurandi ſine licentia prohibitio hæc in quibus caſibus habeat locum, & nu. 15.*
15 *Conceſſa intelliguntur, ſine quibus quid fieri conceſſum non poſſet expediri, uer. Alij autem.*
16 *Venia denegata intelligitur quo ad temporalem, ſecus quò ad æternam, ſi pœnituerit tranſgreſſorem.*
17 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, & nu. 18.*
Ad conſequentiam, quod uni conceditur, poteſt à cæteris trahi, & nu. 19. §. 2.
Iuramentum de calumnia in quibus præſtetur cauſis, & num. 19. §. 3. ibid.
19 *Additio gloſſarum.*
Cauſa criminalis propriè dicitur, lis ciuilis, ibid.

CAPVT I.

1 INhærentes. Superſcriptio, † quæ dicit. Hono. III. falſa eſt: quia lõge ante tẽpora Hono. III. qui fecit quintã cõpilationem, fuit hæc conſtitutio, quæ fuit in prima compilatione; nec ibi apparet. an fuerit I. uel II. Ibi enim dicitur, Honorius epiſcopus urbis Romæ omnibus epiſcopis occidentalibus, & ut ibi patet, abinde legibus &c. fuerint. uer. Henrici, & incipiebat eius conſtitutio, Quoniã legibus, & fuit facta Arimini 3. die Aprilis. hic uer. tũ uſq; ibi, uerum cũ, excepto ibi, ſm, ut dicit gl. puto tamen, ꝙ papa utatur eis ut proprijs uſq; ibi, Præterea
2 Caſus. Clericus in † cã eccleſiæ ſuæ iuramentũ calumniæ põt alteri committere, & per ſe iurare non cogitur, & dicit Hoſt. ꝙ hoc capitulũ legitur 2. q. 5. inhærẽtes. & præmittit, quod dubia terminare ſpectat ad ipſum. ſecundò ponit dubium procedens ex contrarietate duarũ legũ ibi, legibus. 3. illud diffinit ibi, ut ergo 4. moderatur ibi, uerũ 5. cõminatur ibi, omnibus autem [*Dicentium*] 17. diſt. multis. 24. q. 5. quotiens, & in
3 his † recipienda eſt appellatio, ẽt cauſa nõ expreſſa, infra de ap. ut debitus, in fi. Vinc. [*Grauiores*] no. quæſtiones illas inter grauiores numerari, in quibus iura, & doctores diſcordant [*Præſumant*] dicit Accur. iudicio ſiſti, uel de iudicato ſoluendo. Idem Inno. ſed Hoſtię. dicit eam largè loqui de quolibet iuramento, ſicut & infra. §. pe. [*Omnes*] ergo & clerici, ſi ſint in iudicio
4 principales [*Exordiu*] quod † dicatur exordiũ, no. de offi. deleg. ſuper quæſtionum. §. nos autem. & expone
a ſm Hoſti. i. poſt primum litis exordium. i. immediatè poſt litem conteſt. infra eo. cũ cauſam. & eſt ſimilis expoſitio, 75. diſtin. ꝙ à partibus. quid ſi tunc iuratum non fuerit, dic ut infra eo. c. 1. lib. 6. [*Subeant*] iurabit primò actor; & poſtea reus, in exceptionibus è conuerſo: in communibus iudiciis, qui primò ad iudicium prouocauit, ſecundum Pe. & Abba. & facit quod no.
5 de proba. ex literis, in g. 2. [*Calumniæ*] ſ. † euitandæ, ſicut no. ſi. infra c. 1. in prin. lib. 6. [*Propter quod*]. i. quia prima lex prohibet clericos iurare 2. præcipit, ut iurent [*Videtur*] & ſic intelligebant Ia. Ber. & Azo, dicentes illud locale. M. & Pe. contradicentes, quod non debent
6 iurare per ſe, ſed per alium, ſm ẽt Hoſt. ſic † conſtruit, ẽt ſm deciſionem filij nr̃i quondam. H. imperatoris, cuius uerba ſunt hæc & diui Marci &c. uſq; ibi. Iudicetur: poſtea continua, p̃terea à ſtatui &c. uſq. ad officiũ delegare. ſup. & bene interpretatus eſt. nã cum imperator dicit, &c. uſque ibi, ſit immunis, poſtea redeas ibi, eius itaq; interpretationẽ corroboramus, uerum cũ hac moderatione uſq; in fin. [*Interpretationem*] quæ
7 eſt † illius, cuius eſt cõdere. C. de legi. l. 1. de ſen. ex. inter Ala. [*Corroboramus*] nos papa [*Diui Marci*] uerba cõſtitutionis Henrici [*Interpretari*] ſecundum opi. Mar. & Placentini contra opi. Ia. B. & Azo. [*Totus*] non Cõſtanti-
8 nopolitanus tantum [*Ordo*] i. † religio, Hoſti. [*Præterea*] uerba Hono. uſque ibi, Nos itaque [*principis*] dic cum glo. & Hoſt. Henrici, ſecundum Inno: dicebat. i. diui Marc. & quod dicit, Dignoſcitur, exponit, ut prædictũ eſt, ſ. quòd nullus clericus iurare, præſumat. dicebat etiam quòd uer. nos itaque, ſunt uerba papæ exponẽtis, quod ſequitur [*Imperiali auctoritate*] & uoluntate. placuit enim imperatori hoc ſtatutum Honorij. plus placet lectura glo. & quod infra dicam [*Diuina & huma-*
9 *na*] no. quòd † omnis lex in hæc duo membra diuidit ut hic patet, & ĩ. de iureiur. nimis; de cenſibus peruenit 3. q. 5. quia ſuſpecti. C. de ſacroſ. ec. ut inter diuinũ. ſed dicit Hoſt. certum eſſe, ꝙ lex canonica nõ eſt humana, ſupra de tranſla. c. 2. & 3. ergo eſt diuina, & con

prehenditur

prehenditur sub theologia, de testa. filius. Remittit autem supra de æta. & qua. cum sit. quicquid dicat, ne-
b garè non potest legem canonicam humanam & po-
c sitiuam ᶜ unde & Pe. exponit, diuinæ, idest canonicæ
10 [*Intentiom*] quæ uerbis † est præponenda, de uerbo. signi. intelligentia [*Ordinis*] etiam primæ tonsuræ, de æta. & qua. cum contingat [*Clericus*] subandit Hostien. & rector ecclesiæ, cuius nomine agitur [*Non abbas*] q. d. non soli clerici seculares habent hoc priuilegium, sed & religiosi [*Sanctimonialis*] sup. uel quæuis alia persona ecclesiasticam administrationem tenens, & nomine ipsius in iudicio comparens [*In quacunque*] etiam ap-
11 pellationis infra eo. c. 2. 1. respon. li. 6. per † quam etiã decre. 2. respon. terminantur, quæ hic no. moderni de procura. subrogato post iuramentum calumniæ, an teneatur iurare [*Criminali*] ciuiliter mota, uel alias tali, quæ per procuratorẽ tractari posit supra de procura. tuæ, secundum Inn. sed Pe. dicebat per hoc pro-
12 bari hanc decre. intelligi † etiam in propriis causis clericorum, dicens, quòd criminalis quæstio non posset nomine ecclesiæ intentari: fatebatur tamen in hoc non tenere: sed Abb. contradicens, quòd etiam causam criminalem habet quandoque ecclesia, infra de
d simo. dilectus 2. & c. ueniensᵈ, & c. de hoc [*Compellatur*] si enim uult, per se agere potest, & iurabit tunc de calumnia secundum Inno. quasi secundum Hosti. uelit hæc litera, quòd uolens admittatur ad iurandum, de consensu tamen prælati sui, ut infra eo. §. uerum [*Expedire*] puta, quia testimonium suum est ecclesiæ necessarium in causa. unde agit prælatus per alium, de testi. insuper, & c. cum nuncius. sed contra, quia hoc uidetur esse speciale priuilegium episcopi, infra c. fi. So. inferior episcopo non auditur sine causa, ut hic, episcopus uero id potest etiam sine causa, ut ibi, Host. [*Ecclesiæ suæ*] recitat Inno. quosdam dixisse, quòd procura. clericorum etiam in propriis causis iurabunt de calũnia, si habent speciale: in causis uerò ecclesiæ, etiam si non habeant speciale, infra c. fi. de primo nil hodie
e speciale in clerico, ut infra c. fi. lib. 6. ᵉ[*Liceat*] ergo † nõ
13 habet necesse. ff. de iudi. nunquid [*uerum*] ab hinc usq; ad fi. sunt uerba papæ [*Moderatione*] .i. temperamento corroboramus hanc interpretationem [*Episcopus*] exemptus: alias sufficeret licentia metropolitani; & est hoc intelligendum in quolibet iuramento non solum in iuramento calumniæ secundum Host. [*Pontifices*] qui hodie quò ad iuramentum calumniæ omnibus licentiam tribuit generalem, infra c. fi. Host. [*inconsulto*]
14 in † iuramento testium hoc seruatur; in contractibus hoc non seruat consuetudo ſm Hostien. Item restringunt quidam ad iuramentum calumniæ, uel ueritatis dicendæ: cautũ enim purgationis prebendę, uel cõpurgationis bene iuratur, infra de pur. c. per tot. tum 1. q. 5. si legitimi, & ratione contractus, de iureiu.
15 querelam, & c. ex rescripto, & dicunt † quidam hãc & omnes prohibitiones clericorum, ne iurent, intelligi in foro seculari, ubi siue rei sint, siue actores, nec de calumnia iurare possunt, nec testificari sine licentia episcopi 11. q. 1. testimoniũ. uide, 22. q. ulti. c. ult. quod generaliter de clericis loquitur, & 13. q. 2. quamquam, quod loquitur specialiter de presbyteris. Si quæras, quare in contractibus corã laico iurare posint sine li-
f centia episcopi, & non in iudicio, Respon. quia in iudicio sæpe quis incitatus ab aduersario falsum iuraret; & ideo fit cum maiori deliberatione, & tarditate, & ne secularia iudicia assuescant, in quibus non possunt aliquatenus contineri, 11. q. 1. continua, & c. nullus. sed in contractibus, ubi sola libera uoluntate quis ducitur; sensus est secundum Inn. Sit etiam ratio ſm Hostien. ne impediatur utilitas ecclesiarum, quibus expedit, ut contrahere posint, ar. ne cle. uel mo. c. 1. uer. negocium. C. de rescrin. uen. l. ratas, C. de apo. hi qui s sanctam, uer. quos etiam præcipimus, uerum ſm Inno. coram ecclesiastico iudice licet sine auctoritate superioris iurare. Alii autem dicunt, ꝙ nec in seculari iudicio, uel ecclesiastico, nec in contractibus licitum est iurare sine auctoritate episcopi, uel superioris: sed ubicunq; est clericus iudex ordinarius, uel delegatus, si iuret coram eo, intelligitur eius auctoritate facere, & quilibet, qui iudicare potest, hoc ipso est superior quantum ad causam, quam audit etiã actoris, qui de alterius iurisdictione est, ar. 21. di. inferior, secũdum Inno. uel dic, ꝙ si sit causa propria clerici, uel ecclesiæ, cuius est administrator, potest reum conuenire coram iudice ipsius rei, & si secularis sit, de fo. compe. cum sit, de iudi. cum deputati. & ex quo habet à iure hanc licentiam, per consequens coram eo facere poterit ea, sine quibus non posset expediri causa, arg.
g in eo, quod le. & no. de offi. dele. præterea,ᵍ ad fi. ergo & potest de calumnia iurare: alias pœnam incurreret de qua infra c. 1. ſm Host. Si uerò nõ sit causa propria ecclesiæ, uel clerici, dixit hic Inno. quod clericus non potest esse procura. illius sine licentia prælati sui, arg. ne cle. uel mo. c. 2. sed ex quo licentiam habet, quod sit proc. per consequens & omnia faciendi, sine quibus procurationem facere non potest, uel quę procurationi sunt utilia, arg. præ. decre. præterea, cũ suis concord. Dicebat idem Hosti. eadem ratione, quando de consensu diœcesani litigat clericus conuentus coram non suo iudice: nec enim aliter potest in non suum & ecclesiasticum consentire. intelligitur ergo permissũ ut & ibi iuret: alias non etiam corã ecclesiastico non suo iudice non iurabit [*Prælato*] non tantum episcopo sed quolibet inferiore, Inno. & Pe. [*Vniuerso*] religioso, & seculari [*Illa*] s. moderatione supra proxi. uer. Pet. &
16 Abb. exponunt. i. contra illa [*Veniam*] quo † ad temporalem pœnam: secus quò ad æternam, si pœnituerint. l. di. ponderet, Gof. erit autem hæc pœna arbitraria, se-
17 cundum Pe. all. de of. dele. de causis. ¶ Glo. 4. † ponit 5.
h capitula ʰ iuramenti calumniæ. ¶ [*Glo. ar. quod*] arguit ad brocat. alle. 5. iura, in contrari. alle. duos canones, & soluit, ¶ [*Glo. hic colligitur, quod*] no. ex textu, duabus legibus coadiuuat, duas alias in contrarium soluit, respondens ẽt ad rationem contrariã: demum ad textũ
18 obijcit, & soluit. ¶ [*In† glo. ar. quod ibi l. pe.*] quod dictum erat de filio exhæredato, quod non tenetur ad fideicommissum, locum habet in nepotibus, & pronepotibus, quos exhæredari necesse est. ¶ [*In glo. hic colligitur, ibi, l. ult.*] arguens instrumentum de falso, iurat de calũ-
19 nia. ¶ [*In glo. iuramento, ibi, in principio*] & in auctẽn. de his, qui ingre. ad ap. §. pe. & ut. col. 5. ff. fami. erci. inter cohæredes. §. qui familiæ, Gof. [*& in fi.*] Idem uer. no. C. eo. l. 2. §. 1. in glo. antep. ¶ [*In glo. ab illo, in fi.*] & excepto. uer. præterea, ut patet in 1. compilatione, ubi ponitur constitutio Henric. ¶ [*In gl. ar. quod, ibi, ad eius*] ubi de hoc & de priuile. sanè. ¶ [*In glo. hic colligitur, ibi. l. 1.*] & ibi hæc
20 glo. [*& ibi, causis*] causa † uerò criminalis propriè dicit lis ciuilis. C. de transac. l. causas, ut lites [*& ibi, Liceat*] de hoc infra de collusi. cap. 1. [*& ibi. Licitum*] non dicitur, quòd sit licitum; sed quòd ignoscitur; unde uitio nõ caret, 13. di. nerui, Gof. [*& ibi, Azo*] Bur. Io. Vinc. & hic T. & Gof. Phi. & G. in spe. co. ti. §. sequitur, in princ. [*& ibi, Prosa*] ad idem. C. de autor. præstan. l. clarum, & C. de pœn. in auten. ibi signata. M. cõtra per l. in contra-
21 rium † inductas, & quia satis est, quòd accusans puniatur similitudine supplicij, 2. q. 8. quisquis. sed illa prouisio respicit finem litis, non principium; & melius est & c. C. in quibus causis. l. fin. Idem Hugo. quia de facili quis pro salute corporis deieraret, non sic pro saluatione rerum: dicebat Hostien. non esse tutum in foro ciuili à talibus exigere iuramentum ratione prędicta.

dicta. In foro uerò canonico, ubi ratio cessat, quia non infligitur poena sanguinis, secus [*& ibi, expedire*] probatur hoc in præalle. decre. cœterum. Item Inn. & Hostien. Pe. & Abb. ¶ [*In gl. ul. ibi, non seruatur*] seruari posset in episcopis uicinis curiæ secundum Goffr. [*& ibi, hic argu.*] secundum. T.

ANNOTATIONES.

a ¶Litis exordium. Adde, quia tunc dicitur lis mota, ut in ca. ex parte, de uerbo. signi. uide in c. 1. eo. ti. lib. 6.

b ¶Negare. Differt enim lex canonica à diuina, & sic non sunt idē, ad hoc de resti. spo. literas. §. si uerò, & in multis alijs iuribus.

c ¶Humanam & positiuam. Adde tex. in c. qualiter & quando, el. 2. de accu. in prin. & in c. nimis, de iureiur. & Io. Cal. in procœmium.

d ¶Veniens. De materia uide in c. cum dilectus, de ordi. cogni. in 3. glo. & super illa in c. delictum, de re. iur. lib. 6.

e ¶Lib. 6. ubi uide Ioan. And. in animam ipsorum, uel domini iurare. & uide Bar. respondentem Ci. qui reprehendit illud c. & canonistas in l. qui bona. §. si alieno, ff. de dam. infec.

f ¶In iudicio. Aliquando autem tutores, procuratores, & alij administratores possunt suis principalibus præiudicare in iudicio, & non extra iudicium: uide Bar. in l. certum. §. si an in ipsos, ff. de confes.

g ¶Præterea Vide Bar. post glo. in l. 2. ff. de iurisdi. om. iudi. & glo. & ibi Io. And. in c. ex parte, de accu. & ad ista optimè facit, quod no. glo. 1. & Ioan. And. super illa in c. cum causam, infra eo.

h ¶Ponit 5. capitula. Adde glo. 1. l. 2. C. eod. ti. & per spe. eod. ti. §. nunc dicamus, ubi ponit practicam exigendi hic iuramentum.

SVMMARIVM.

1 *De calumnia non iuratur in spiritualibus causis, & num. 3. ad dictio. indicunt, & quare, nume. 11.*
Diuisio decretalis, ibid.
Causæ spirituales, & aliæ ecclesiastici fori secundum leges finem debitum non sortiuntur, sed canonum, ibidem. iun. uer. constitutiones.
Supplementum ad contextum, ibid. ad uer. tales causæ.
2 *Calumniari quis non præsumitur in causis spiritualibus.*
Pro spiritualibus hominibus, & negocijs præsumitur, ibid.
3 *Glossæ quæ factæ sunt contextui, quæ non erant olim.*
4 *Iuramentum calumniæ quæ sequantur, & quando hoc, & iuramentum ueritatis sit præstandum, ibid. & nu. 9. & 11. & in quibus differant, remissiuè. 10.*
5 *Per iuramentum ueritatis an etiam de credulitate interrogabitur pars, & testis.*
Iuramentum ueritatis est potius credulitatis, quam ueritatis, & ratio, ibid. & quæ & quot causæ sint ipsum præstandi. nu. 10.
6 *Est utile, & in quibus causis, & à quibus præstandum personis.*
Veritatem inquirere quibus modis potest, debet iudex etiam per iuramentum, ibid. uer. facit ad hoc, & quid alia faciat, uide in suffra.
7 *Epilogus, & suffragium glossarum. & nu. 8.*
Veritatem iudex tenetur inquirere, ex duabus legi. prioribus.
Periculum maius uertitur circa maiora, l. 3.
9 *Additio glossarum.*

CAPVT II.

1 a Literas, Casus. Inter spiritualibus causis de calumnia non iuratur. Et primò ponitur ius, & consuetudo curiæ. secundo infert ex prædictis processū causæ, ibi. unde consueuit. ergo nec nos debemus hoc facere, infra de re iudi. in causis, Hostië. [*Tales causæ*] scilicet spirituales. & idem in alijs in ecclesiastico foro, de const. c. 1. & c. ne innitaris [*Aequitate*]
2 quæ tanta est, quod non præsumit aliquem in talibus calumniari. sicut enim magis præsumitur pro spiritualibus hominibus, supra de procura. in nostra, sic & pro spiritualibus negociis secundum Host. qui remittit ad summam, eo. ti. §. & in quibus, uer. sed quæ est ratio [*Canones*] isti canones sunt in registris Vin. [*in huiusmodi cau-*
3 *sis*] istud non erat olim de tex. sed fuit glo. Ala. si. supra de tempo. ordi. nec episcopi, Hostien. [*Indicunt*] supr. imò non sustinent, quod protestetur, Host. quod innuit litera supra. Nec dare nec recipere secundum Abb. alleg. ad idem 2. q. 5. consuluisti. Sed ut dicit Vincen. quidam exponunt, indicunt, idest interdicunt, uel prohibent, & alle. eundem canonem [*Contentionem*] inter partes orta in causa, uobis super decimis delegata. & summe casum hic. Host. uel dic, orta inter iudices, & partes ambas, uel alteram [*Dimissa*] & repulsa petitione exigentis iuramentum [*Ad ulteriora*] puta
4 præstationem iuramenti de ueritate, Interrogationes, positiones, & responsiones, infra c. pe. ad finem, de proba. quoniam, Hostien. de isto uero iuramento, scilicet de ueritate, & etiam de illo calumniæ an sit necesse illud præstari statim post litem contest. no. hic Inno. & Hosti. quod omitto, quia expeditur infra eo. c. 1. 1. & 2. respon. libr. 6. Dixit autem hic Inno. quòd
5 per iuramentum de ueritate non interrogabitur pars, quid credat: quia id non iurat. de credulitate, sed de ueritate, sicut testis, de testibus. ca. de testibus, debent tamen partes respondere, quid sciunt, uel credunt secundum eum. hoc uisum est mirabile Host. quod nō debeat interrogari de credulitate, & debeat respondere. unde dicit, quod quamuis testes, & partes in spiri-
b tualibus iurent [b] de ueritate, non solum de ueritate, sed etiam de credulitate interrogandi sunt, & respondere tenentur infra de testi. quotiens, in fine, & c. cū causam, quæ inter. Plus dicit, quòd cum iurans de ueritate debeat secundum conscientiam respondere, ue-
c ritate conscientiæ considerata [c] quantum ad responsionis effectum, potius est illud iuramentum credulitatis, quam ueritatis, ut patet de testibus, præsentiū,
d l. 6. de iureiuran. & si Christus [d]. 1. respon. Sed & hodie de consuetu. curiæ iurat talis dicere ueritatem, quam
6 scit, uel credit. & istud iuramentum ueritatis secundum Inno. maximè in causis electionum utile est propter uacationis periculum, ad id de app. oblatæ, ad finem. & licet iure ciuili non inueniatur expressum de huiusmodi iuramento; tamen legum doctores dicunt, illud aliquando ab aliquibus personis præstandum, argumen. C. de testibus. l. seruos, & ff. de proba. etiam. ff. de confessis. l. certum. §. fi. facit ad hoc, quia iudex debet ueritatem inquirere, quibus modis potest; ergo & per iuramentum de ueritate, C. de eden. l. antepe. & ulti. ad idem secundum Hosti. C. de iudiciis. l. iudices, institu. de actio. §. curare, ff. de testibus. l.
7 curent. ¶Inter glo. distinguit causas spirituales, & quasi merè ciuiles, criminales, & mixtas. & obijcit quòd in spiritualibus &c. & fatetur id honestum, subdens in possessorio, & exceptionibus etiam in spirituali-
8 bus iurandum. ¶[*glo. 1. ibi, l. 2.*] & iudex pro ueritate inuestiganda iubet exhiberi acta publica criminalia, & ciuilia [*& ibi. l. ultima*] iudex facit uenire principalem in causa ardua, cum est iustior procuratore [*& ibi, §. 2.*] alias 3. ibi Carbonianum datur impuberi, qui negatur filius; fortius si negatur filius, & dicitur seruus: alias prompta esset uia ad impuberem maiori iniuria afficiendum, plura & grauiora de ipso men-
9 tiendo. ¶[*In prima gl. ibi, patronatus*] Idem Goffr. infra c. proxi. & Hosti. hic ad idem, de consec. ecc. quod in dubijs. Refert Vinc. alios dicere, quòd cum non sit merè spirituale, super eo iurabitur: quia ratio canonum contradicit. & ideò semper præstandum est. 35. q. 5. ad sedem, & facit quod no. in spe. eo. ti. §. 2. post princ. &
10 uer. quid de causa [*& ibi, De ueritate*] in qui bus hæc differant, uide in specu. eo. ti. §. 1. in fin. [*& ibi, Fortius*] pro eo maximè, quia tres causæ huius sacramenti præstandi potissi-

dr potissimè secundum canones locum habent, ut di xit Host. & quæ sunt illæ, uidebis infra eo. cœterum [& ibi, Præmissa] & hodie iuratur, infra eo c. 1. §. ulti. li. 6. & ad solutionem obiectionis uide quod ibi no. in 1 1. glo. nec summaria† cognitio, quæ fit sine strepitu iudiciorum, excludit hoc iuramentum, ut in consti. cle men. de uerfi. fig. sæpe, in fi. primi responsi. dicebat hic Vinc. hoc prohibitum ex causa, quia prælati sunt proni ad retinenda aliena, & de facili incurrerent per iurium; dixit tamen eos mortaliter peccare, si utantur falsi instanria [& ibi, de calumnia] argu. contra de testi. præsentium, lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶In spiritualibus. Vide glo. in uer. receptæ, in c. literas, de restitu. spo. infra & gl. in c. cum deberi, supra de cle. non ob. boic. c. capitulum constitutus, infra de fideiuf. ubi erat causa usurarum, & tamen iuratur de calumnia, quod dicit ibi no. Io. And. Bal.

b ¶In spiritualibus iurent. In quo differt istud iuramentum de ueritate ab illo de calumnia, uide spec. eo. ti. §. 1. ubi ponit multas differentias.

c ¶Considerata. Dic aut quæritur, an testis teneatur iurare dicere etiam de credulitate, tunc sic, ut in c. cum causam, & ita nolunt Host. aut non potest esse talis causa, de qua non potest esse plenariè informatus. aut quæritur nunquid illud, quod deposuit testis per uerbum, credit, releuet. & tunc si est talis materia, quæ non cadit propriè in sensum, tunc releuat, ut in c. quoties, de test. uel si caderet, non releuaret; sed debet per sic & se scire, uel non respondere. imò si testis diceret, primò se scire unum, & postea se credere, destrueret primum dictum, ut no. Io. And. in c. inquisitionis, de accu. & spec. in ti. de teste. §. iam de interrogatorijs, in fi. & uide Bar. in l. eas, ff. de fal. si uerò quæritur, an testis debeat interrogari per uerbum, credit, tunc dicit, quòd non, nisi esset tale, quod non cadit in sensum: uide quæ scripsi. in c. cum causam, de testi. Archi.

d ¶Christus. scias, quòd æqui præiudicat iuramentum credulitatis, sicut ueritatis, hoc uoluit glo. no. in c. ex literis, de iureiuran. & no. Bal. in l. 5. §. quod obseruari. C. eo. ti. ubi uide per ipsum. & ibi dixit, quòd sit frustra mihi probare illud, quod credo. unde dicit quòd talis credulitas esset potius reuelatio probationis, quam confessionis. unde dixit, quòd ex tali credulitate nulla actio oritur: secus ex confessione: ibi uide ipsum.

SVMMARIVM.

1 *De calumnia iurari potest & per principales, & per œconomos; & quos, & qua discretione habita, ibid.*
Passim, idest indifferenter, ibid.

2 *Procuratorem quis tenetur constituere instructum, & quatenus, & quando non habebit terminum ad consulendum dominum, & quando condemnabitur in expensis, si nesciat id respondere, quod interrogabitur, ibid. Idoneum, & qui causam bene cognoscat, & ut talis constituatur, debet index compellere, nu. 3.*

3 *Œconomi quales constitui debeant, & supra nu. 2.*
Malitijs ueritatem occultantium debet index occurrere, ibidem uer. nec debet.

4 *Principalis uocandus est, si procurator negat ueritatem.*

5 *Epilogus, & suffrarium glossarum. & nu. 6.*
Iurare non cogitur, ubi quis anceps periurium subiret.

7 *Additio glossarum.*
Procurator quando iuret in suam, quando in principalis animam, ibid.

CAPVT III.

1 IN pertractandis. Casus. Iurari potest de calumnia & per principales, & per œconomos causam notã habentes [Passim] i. indifferenter, uel indistinctè [Causa] si criminalis an non: uehemens, an uilis 2. q. 8. per scripta supra, de procu. tuæ, secundum Inno. sed Host. intelligit, ut 1. gl. [Principalium] sint iustiores, an non, C. de proc. in pecuniariis secundum Inno. & secundum Ho. inspicitur, an tales sint religiosi, qui non iurant, uel seculares, qui iurant, ut. j. c. proxi. uel episcopi, qui habent electionẽ iurandi, uel non. j. c. fi. [Quandoque] sup. nullo modo, supra c. prox. quan-

2 doque per ipsas & c. [Omnino] tenetur † enim quis procuratorẽ constituere tam instructum, quòd si interrogetur de facili respõdeat ueritatẽ, infra de dol. c. 1. Quia nisi iusta causa subsit, ad consulendũ dominũ terminum non habebit. C. de procu. l. fi. ff. de proc. si actor, & melius de proc. dilectus, ubi de hoc. unde si id, super quo proc. interrogatur, uel quod ponitur, pertinet ad principale negociũ, & ipse dicit se nescire, uel uelle consulere dominũ, condemnabitur in expensis secundum Inn. ad hæc prædicta iura, & de procu. auditis, & c. constitutis, nisi forsan sit articulus, qui de nouo emer serit, uel de quo non posit domino imputari, si procuratorem nõ instruxerit, ar. infra. e. cœterũ. In princ. unde secundum Hosti. hoc arbitrariũ, argu. hic, de transac. c. ult. ad fi. & infra e. ul. uide in spe. de posi. §. 6. uersic. in

3 summa, & uer. seq. [Non nesciant] i. non † ignorent, sed omnino sciant. & no. secundum Host. & Ab b. contra religiosos, uel alios, qui mittunt ad causas ignaros facti, & interdum uiles, qui sine conscientia omnia negant, cõ-

a stituendi sunt idonei, & qui causam bene cognoscãt. C. eo. l. 2. §. si autẽ uel dignitas, & se. nec debet iudex cõtrarium sustinere; sed ex officio suo occurrere malitiis occultantium ueritatem, arg. ff. de testi. l. curent, & iura, quæ alle. supra c. prox. in fi. ult. gl. & infra qui ma. accu. pos. uidetur, uer. qui enim; & compellere, ut constituatur persona idonea, & ut consulat illos de con-

4 uentu, quod dic. ut de testi. præsentium; & si† procur. ueritatem negat, uocandus est principalis. ff. de procur. si actor. C. eo. l. fi. remittit etiam ad no. de syndi.

5 c. uno. ¶Vltima† glo. parificat syndicos, tutores, &

6 curatores, & dicit secus de procu. ¶In† glo. 4. ibi, uidemus] in causa pupilli non cogitur tutor in litem iurare [& ibi, Marcellus] patet amouentis, uel eius hæres non cogitur iurare, sed ille solum, qui dicitur amouisse.

7 ¶In† gl. ul. ibi, syndicatus generalis] secus in speciali ad certam causam secundum Guil. in spe. eo. ti. §. restat, uer.

b sed quid dices [& ibi, Propriam animam] de hoc 63. dist. tibi domino [& in fi.] hodie iurat in animam domini si habet speciale mandatum: ut infra eo. c. ult. libr. 6. & nihilominus in propriam, ut probatur infra ca. 2 2. respon. lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶Bene cognoscant. Dic in ista materia aut dominus se absentat ante lit. contest. & constituit procuratorem generalem: & tunc potest petere inducias istas, ut in c. dilectus, de procur. si autem lite mota se absentat, tunc si est citatus ad unum articulum, tunc super alio articulo debet habere inducias ad consulendum dominum. si uerò est citatus ad totam causam, uel ad certum articulum, tunc si nouum aliquid emergat, debet habere, ad hoc glo. in uersi. contingentibus. in c. cupientes, de elec. in prin. si non emergit nouum, tunc si in citatorio tenor libelli est insertus, propter quod potuit esse instructus, tunc non debet habere. & facere, quod no. infra titu. proxi. c. 2. & Bar. in l. prætor. ff. ex qui. cau. in poss. ea. si non esset insertus, tunc debet habere. & not. quòd licet debeat esse instructus, non tamen tenetur nisi suo loco & tempore ostendere probatio. Item licet instrumenta ad causam portare debeat, non tamen testes secum ducere tenetur, ut gl. in uer. alibi, in c. cupientes. §. si uerò, de electio. lib. 6. Archi.

b ¶Propriam animam. Adde Archi. in d. c. fi. eo. ti. in 6. & Bar. in l. 5. C. eo. ti.

SVMMARIVM.

1 *De calumnia iurat œconomus in causa collegij, non singuli de collegio. & qui de calumnia iurent, nu. 5. 7. & 8.*

2 *Iuramentum hoc non coguntur religiosi præstare, sed possunt delegare, nec impediuntur etiam præstare, licet per alium litigent. & an tacitè possit omitti, nu. 3.*

3 *Excipere, & agere pro respondere.*

4 *Mandatum procuratorium quod sufficiens.*
6 *Epilogus, suffragium & suppletio glossarum.nu.7.& 8.*
9 *Syndici constitutio an teneat etiam sine confirmatione episcopi.*
10 *Procurator ecclesiasticarum causarum non potest infamis esse.*
11 *Defensorem poterit inuito capitulo & negligenti dare episcopus.*
Curatorem dat inuito adolescenti iudex ecclesiasticus, ibid.

CAPVT IIII.

1 IMperatorum. Casus. In † causis collegij non singuli de collegio, sed ipsius œconomus iurat de calumnia. Et primò narrat reprehensibile factum. secundò id prohibet, ibi, Ad id qđ. tertiò prouidet, quid in posterum faciendum sit, ibi, sed ne [*Fratribus*] forte ab omnibus fratribus; & hoc est, quod reprehenditur, Gof. [*Claraeualis*] Francorum uallium, deberet dicere secundum Abb. [*Ab alijs*] singularibus, uel secularibus, quasi secundum Hostien. 2 uelit hæc litera, ꝙ † religiosi non coguntur hoc iuramentum præstare, sed possunt delegare; de hoc supra c.1. [*Exigitur*] exigi ergo prohibet, sed non impedit pręstari, si illi hoc sponte uelint, ut etiam dicebat Innoc. [*Iuramentum*] licet per alium litigent, quod fieri non debet, supra c.1. Pe. [*Huius occasione*] scilicet quia singuli non coguntur iurare [*Cum res*] aliàs reus. & per hanc 3 literam est argu. quòd † iuramentum calumniæ possit tacitè omitti, quod dic, ut infra eo.ti.2. respon.li.6. [*Excipere*] idest respondere. sic infra de plus pet.c.uno §.1. ad fi. alibi ponitur agere pro respōdere. ff.de edē. li.1.§.1. Hostien. & per hanc literam dixit Guil.Na. suf 4 ficiens † esse procuratorium illius, qui datus est ad agendum, & excipiendum. cum excipere ponatur pro defendere; & ad hoc constitui debet, de procurato. accedens, & cap. constitutus [*cum necesse*] forte hoc dicit, ut excludat spirituales causas, supra c.2. [*Exhibere*] 5 scias † scilicet quod œconomi, syndici, actores, tutores, parentes, orphanotrophi, & omnes alij, qui administrationem habent à lege, uel à iudiciali auctoritate, iurant de calumnia, C.de iura. calum.l.2.§.1.& 2.C.de bonis mater.l.1.C.de episc.& cler. orphanotrophos, & auctem. sed hodie, instit. de cura. §.fin. de procura. dixi supra c.proxi.& uide in spe.eo.titu.§.restat. 6 ¶ Prima † glo. obiicit, & dupliciter soluit. ¶ Tertia gl. a tractat, quid sit œconomus [a], & quis in eius constitutione auctorizet, & quis suppleat. ¶ Vltima glo. dicit idoneum facti conscium, nō infamem: signat cō 7 trarium &c. ¶ [*In † gl.1.ibi, municipes*] uide de simo. dilectus 2. in glo. sic supra [*& ibi, Municipibus*] conditio, quod municipes iurent, possibilis est: & iurant hi, per quos municipij res geruntur [*& ibi.§.hoc etiam*] in causis corporis, uel collegij ab idonea parte corporis iurari debet [*& ibi.l.ulti.*] uide supra c.2. super 1.glo. 8 ¶ [*In † glo. 1.ibi secularibus*] quæ forte non habebant syndicos, de consuetu. secundum Vinc. uel aliud secundum leges, aliud secundum canones, secundum Gof. [*& in fi.*] secundum Lau. ¶ [*In glo. œconomus, ibi, uolumus*] & c. diaconum, ubi de hoc [*& ibi, actor*] de his omnibus notauerat hic Ioan. quod etiam no.2.q.7. si quis erga, & 16. quæst.8. quoniam [*& ibi, Ordinari debet*] di- 9 cit † Inno. quod licet constitutum episcopus confirmet per §. statim alle. tamen & sine ipsius confirmatione tenet ipsius constitutio, ad id.ff. quod cuiusque uniuersi.l.1. supra de syndico.c.uno. unde dicebat Pe. quod licet id iure caueatur, tamen consuetudo non habet, nec curia seruat, quòd in inferioribus ecclesiis sit necessarius consensus episcopi in constitutione syndici. Hostien. distinguit inter causas discretas, & communes secundum ea, quæ habes, de rescrip. edoceri. ¶ [*In glo. ult. ibi. c.1.*] ubi de hoc, & l.dult. acce- 10 dens [*& ibi, §. ul.*] Vlti. glo. ibi distinguit † inter infamiam magnam & paruam, & uide in spe. de procura. §.1. uersi. item quod est infamis, dixit Hostien. aliud secūdum leges. idem dixit Vin. sub dubio forte. infra de decimis, tua.2. in fi. ubi etiam dicit, quòd licet pro b curatorem ecclesiasticarum causarum repellat [b] infamia per iura, quæ allegat glo. non tamen repellit pro c cura. negociorum [c]. C.de preci. imperato. offe.l. uniuersis, dummodò sit catholicus. C.de sum.tri.l.2. [*& 11 in fi.*] uel propriè † cum sunt negligentes, ut supra glo. proxi. & poterit tunc hoc ideo, ne propter defensoris defectum ius suum amittant, qui de capitulo conqueruntur, quo casu iudex eccle. etiam inuito dabit defensorem, sicut adolescenti, qui negligit curatorē petere, licet inuito, curatorem dat. C. qui pe.tu.li.1. & per totum, C. de in litem dan. turo. l.2. in fi. ꝭm Host.

ANNOTATIONES.

a ¶ Quid sit œconomus. Adde bonam glo. in c. si quis erga 2.q.7.

b Repellat. Vide de materia in c. deputati, de iudi.& quod scripsi. 3.q.7.§.1.c.1. Archi.

c ¶ Procu. negociorum. Adde d. Bal. hic, qui dicit, quòd infamis potest esse tutor, uel curator per l.1.C. de infa. item executor ultimarum uoluntatum. l. ex facto, ff. ad treb. item arbiter. l. Pedius, ff. de arbi.

SVMMARIVM.

1 *De calumnia iurant in proprijs causis clerici, nec obstat contraria consuetudo.*
2 *Antidotum quid sit, remittit, & hic accipitur pro medicina.*
3 *Iurare recusans, propter hoc appellans non auditur.*
Iuramentum de calumnia cur introductum, ibid. uersi. & dic, & num. 6.
Consuetudo contraria non ualet ei, quod sit introductum, ut animarum periculum uitetur, ibid.
Iuramentum præstare debet aduocatus prius, quàm in causa audiatur, & qua ratione, ibid. in fin.
4 *Epilogus, & suffragium glossarum. & nu.5.*
De nouo quæ emergunt, nouo indigent auxilio, nouis rebus nouum remedium adhibendum.
6 *Suppletio glossarum.*
7 *Iuramentum calumniæ præstat etiam procurator habens speciale mandatum.*
Procuratori, si non habet mandatum iurandi de calumnia, quādo detur dilatio, ut denunciet domino, ibid. & an hoc casu admittatur iuramentū procuratoris ex remotione domini, ibid. in fin.

CAPVT V.

1 CAeterum. Casus. In † proprijs causis iurant clerici de calumnia, nec obstat contraria cōsuetudo. Et præmissa cā ponit mandatum, & cōtrariā consuetudinem dānat [*Antidota*] quid sit antidotū 2 † hēs. ff. de peti. hære. l. sed & si. §. cōsuluit. hic sumitur pro medicina, Vin. [*Canonicos*] pro quibus ille. R. fideiusserat, ut patet. j. de fideiuss. peruenit [*Ad ueritatem*] patet ergo illud c. esse de iuramēto. & si quæreret uerū, non inficietur, licet quidā ꝫ ꝭm Abb. [*Appellatione cessante*] dicit † Fran. notādum, ꝙ recusans iurare, propter 3 hoc appellans non auditur [*Consuetudine*] de non pręstādo huiusmodi sacrum. T. Et erat in Anglia illa cōsuetudo, Pe. [*qua legi*] sic infra de fideius. cōstitutus. & dic, legi. idest rationi, uel subaudi ob utilitatē publicam, & ut uitetur animarum periculum introducta: unde non ualet contraria consuetudo, ad hoc supra de consue. c. fi. j. de testibus, tuis. & ꝭm Hosti. hic adde, quod ibi not. Idem dicendum est ꝭm eum, & Abb. de iuramento, quod præstare debet aduocatus prius, quàm in causa audiatur: quia eadem est ratio, ut patet. C. de iudic. rem non nouam. non ob. glo. Bur. dicentis, quod iuretur. l. caueatur, sed consueta non habetur,

quam

quam gl. fatetur inter aduocatos sibi forsan inuicem
a differentes haberi pro euangelio [a]. ¶ Penultima † gl.
4 signat cōtrarium, & soluit. format quæstionem, & sol
5 uit. ¶ [*In † glo. 1. ibi. §. ex causa*] uide de iudiciis. c. 1. super
glo. 2. [*& ibi, Plane*] propter mortem, uel nouam inopiam fideiussoris exigitur noua cautio. & no. de morte infra de excep. pastoralis, in gl. pe. [*ibi. l. 1. in prin.*] nouo casu de marito dicente post diuortium mulierem prægnantem, & muliere negante prouisum est nouū remedium, mulieris. s. inspiciendę per tres obstetrices.
6 ¶ [*In glo. hac † est, in fi.*] tertia, ut timore iuramēti nō efficiatur immemor suæ salutis quò ad alia capitula, quæ no. supra eo. titu. 1. vt. 1. q. vlti. sancimus, secūdum Gos.
¶ [*In glo. utraque, ibi, sed pone*] hodie non procedit hæc
7 † quæstio in procura. qui habet speciale mādatum ad iurādum de calumnia, infra e. c. vlt. li. 6. [*& ibi, Remotus*] si nō esset in tantum remotus, no. Vin. supra c. 1. quòd dabitur dilatio procuratori, ut denunciet domino. C. ubi in rem actio. l. 2. & supra ut lit. non conte. quoniā. §. quod si super. & in secundo apparatu addit, quod in
b hoc casu admitteret iuramentum procuratoris [b]; all.
c de procura. petitio, [c] ad hoc in spe. eodem. §. restat, ver. quid ergo, & uer. sequenti.

ANNOTATIONES.

a ¶ Iudicium. Vide Io. And. supra tit. prox. accedens, el 2. in gl. ordo iur. & no. ex hoc, quòd causa regitima reuocandi delegatum est? quia non processit in causa, & sic negligens est, uide Bar. in l. iudex ff. de ua. & extraor. cogni. ubi de iudi. negligente.

b ¶ Arguit. Adde glo. in l. 2. §. quod ob eruari, C. eo. tit. per l. si debitor, ff. de pe. hær.

c ¶ In fine. Vide Ioan. And. Quid si dubitetur, an iurari debeat, an dabitur tempus ad deliberandum, ubi ponit opi. Py. Accur. & aliorū plurium doct. si autem dubitetur super eo, quod petitur iurari, an sit uerum, uel non, an detur dilatio deliberatoria, ponit Io. An. in spec. de positionibus. §. si. & uer. hic allegato.

¶ Hæc additio est c. cum causam seq. & illa ibi posita est præsentis cap.

SVMMARIVM.

1 *Procurator ecclesiæ, & uniuersitatis de calumnia iurare potest.*
Actio hic de quibus erat, ibid. ad dictio. Alijs.
2 *Reuocatio negocij fit à papa sine causa ex negligentia iudicis.*
3 *Syndici, & procuratores non cauent de rato, nisi cum de mandato dubitatur.*
4 *Forum rei laici hic non sequi dicitur ex duabus causis, & quibus.*
Romandiola tota spectat ad ecclesiam, ibid. uer. hodie.
5 *Ad iuramentum calumniæ quo deueniatur ordine.*
Calumnia quid, ibid.
Procurator iurat de calumnia, ibid. ad dictionem, procuratoribus.
De nomine procuratororis non curandum, sed de modo constitutionis, & conditione constituentis, ibid.
Syndicus est, qui constitutus est ab uniuersitate, quocunque nomine alio uocetur, ibid.
Actor, qui à non domino & cum decreto constituitur, ibid.
Procuratorem constituunt episcopi, & alij prælati, licet non domini, sine decreto superioris. item uniuersitas in re propria, ibid. uer. dicit tamen.
6 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 7.*
In iuramento de ueritate dicenda præstando quis habet inducias ad deliberandum.
8 *Suppletio glossarum.*
9 *Confessio de credulitate præiudicat, sicut & de ueritate.*
10 *Pupillus, & minor quibus casibus hoc calumniæ præstent iuramentum.*
Iudæus an iuret, & sub qua forma, ibid. uer. De Iudæo.
Iuramentum calumniæ est oneris iuramentum.
11 *Procuratorem ante litis contestationem dat prælatus, non autem tutor.*
12 *Interrogationes in iudicio qui faciant, & non fiunt per iuramentum, nu. 13.*
13 *Respondere quis cogitur ad positionem, non autem ad interrogationem, & ratio, tamen si non responderit, fit interpretatio contra eum, ibid.*

CAPVT VI.

1 CVm Causam. Casus. Procura. † ecclesię, & uniuersitatis de calumnia iurare potest: & pars huius. de proba. licet. de testi. cum causam. 1. & est quædam narratio processus huius causæ usque ad iuramentum calumniæ [*Archiepiscopum*] agentem, ut infra patet [*Alijs*] temporalibus, non spiritualibus, & sic non ob. supra c. 2. & erat super iurisdictione, honore, & distructi uillæ. supra p. & castrī Arioli,
2 ut præ. decre. licet [*Processissent*] q. d. si † processissent, nō reuocauissemus ad nos negocium sine causā, arg. de appe. interposita. §. ille denique. de sen. ex. ad hoc. ff. de arbitris. litigatores, licet hoc possemus facere, si vellea mus. ff. de iudi. iudicium, [a] Host. [*De rato*] idest cum de-
3 cretis. Syndici † enim & procuratores non cauent de rato, nisi cum de mandato dubitatur. ff. quod cuiusq; uniuer. Litem eorum. §. actor, Gos. uel secundum Hosti. habuerāt mandatum sub nomine procuratorum, quo promiserant constituentes habere ratum & c. ff. de procura. si procuratorem. si. de transac. cōtingit. de dolo, cum dilecti; de hoc. de reli. do. cum dilectus [*Pe-*
4 *titionem*] & sic archiepiscopus erat actor: sed † quare nō sequebatur forum reorum? dic quod vacabat imperium, de fo. compe. licet: uel erant Fauentini uiolenti, eo. ti. cum sit: vel uoluerunt excipere. hodie tota Romandiola spectat ad ecclesiam, sicut recognouit Rodulphus rex Romanorum, secundum Boa. hoc ultimū uide in spec. de rescrip. præsentium. §. ratione causæ, uer. item quod est obtentum ab imperatore [*Exhiberi*] & proponi; quod dic ut de lit. cōtc. c. uno. Host.
5 [*Iuramentum*] no. hunc † ordinem. dic tamen, vt infra c. 3. li. 6. [*Calumnia*] calumnia est, cum quis scienter iniūstè agit, vel resistit. ff. ad Turpil. l. 1. §. calumnia. 2. q. 3. §. notandum, Pe. [*Procuratoribus*] hic habes expressum, quòd procurator iurat de calumnia. Sed dici potest, quòd isti tenebant locum syndicorum: alias principales iurarent, supra c. 1. & c. cæterum. dicit Inn. quod nō curat de nomine, sed de modo constitutionis, & conditione constituentis. Si enim ab vniuersitate, quocūque nomine vocentur, syndicus est. si à non domino, & cum decreto, actor est. dicit tamen nota. dignum, quòd episcopi & alij prælati, & si nō sint, de dona. c. 2. rectè, & ꝓpriè per se constituunt procuratorem, & sine decreto superioris; quod non est in alijs sentiendū; de hoc, de procu. petitio. vniuersitas etiam propriè loquendo in re propria vniuersitatis procuratorē constituit. C. e. l. 2. §. hoc etiā. in rebus autem non suis constituit actorem. ff. qđ cuiusque vni. item suffragium. §. actor, Hosti. remittit, de procura. quia in causis, de syndi. c. uno: sed de procura. quò ad casum nostrum, dic,
6 ut infra e. c. ult. & adde, quod ibi notaui. ¶ Glo. 1. † tria facit. 1. no. etiam per uniuersitatem, uel collegium de vtroque iure procur. constitui, qui iurat de calumnia. secundò & tertiò format duas quæstiones in vtraque:
b arguit [b] ad negatiuam, & soluit contrarium. ¶ Vlti. gl. ponit. 8. uel. 10. interrogatoria, quę fiunt ante litē con-
7 testa. subdens, ꝙ generaliter, vbicunque & c. ¶ [*In † glo. 1. ibi, qui interrogatur*] interrogatus, an sit hæres, vel quota parte, vel an suus sit seruus, habet tempus ad deliberandum. & de hære. idem dicit sequens [*& ibi, in iurandum & ad pecunias*] & ibi deliberat, an Sticus promissus mortuus sit [*& ibi. l. 2.*] vide de iudi. intelleximus, super
8 1. glo. ¶ [*In † gl. 1. ibi, per procuratorem*] qūo respondent legitiṁę, dixi in prę. decre. quia, sup. 1. gl. [*& ibi, uidetur quòd non*] hoc tenēt hic Io. Vin. [*& ibi, Non credo*] præiudicat
9 tñ † cōfessio de credulitate, sicut de ueritate, vt no. de Ioan. And. super 2. Decret. G iureiu.

iureiu. ex literis, in gl. fi. [*& ibi, Dubito*] Accu. ʒ in prin. l. C. e. l. §. 1. in gl. antep. per. l. si debitor, ff. de peti. hære. & per l. quas statim alleg. gl. ad hoc facit, quod proximè dixi de præiudicio respōsionis. uide quod dicā de test. ex tenore, super. 3. glo. [*& ibi, deliberandum*] adde quod dixi, supra eo. in pertractandis, super uers. omnino, & c de hoc in speculo. e. titulo, in fine, & plenius de positio. §. 6. uer. sed nunquid, & tribus uer. præcedentibus [*& ibi, uidetur, quòd non*] arg. infra de præsump. scribam 10 [*& ibi, Non potest*] & per hoc uidetur quòd † pupillus, & minor his casibus, quibus in iudicio esse possunt, præstent hoc iuramētum. de hoc in spe. eo. ti. §. restat, uersi. sed cum pupillus, & versi. sed nunquid minor. de Iudæo, & sub qua forma iuret, eo. §. uer. sed nunquid Iudæus [*& in fi.*] est ergo istud iuramentum oneris: facit quod dixi de ma. & obe. cum necessariis, super glo. pe. de præscrip. literas, super ult. gl. ¶[*In gl. 2. in fi.*] & ita 11 † prælatus in causa ecclesiæ suæ ante lit. contest. dat procuratorem; quod non facit tutor. C. de procu. l. neque tutores. T. de hoc. 5. q. 3. c. ul. Host. remittit, de ele. cum nobis olim, ad fi. & de hoc in spe. de procu. §. 2. uer. itē quod fuit. ¶[*In gl. ult. ibi, ante litem*] dato prius libello. alii contra, de hoc in spe. de interro. §. 1. uer. sed nunquid prius [*& ibi. l. alienum*] & l. 1. ubi plenius. de hoc in spe. de 12 interro. in prin. [*& ibi, Iudicem*] vel † assessorem: quia & ipse participat interrogationibus. ff. de of. asses. l. 1. Idē no. uel alium, cui iudex hoc officium delegaret, supra de offi. deleg. super quæstionum. T. Phi. [*& ibi, Interro-* 13 *gationem*] ad † positionem bene, & est ratio: quia interrogatio non fit per iuramentum, sed positio sic, secūdū Gof. qui remittebat ad ea, quæ notauerat, de elec. dudum [*& in fi.*] T. alias fiet interpretatio contra eum, infra de accu. cum dilecti. remittit Host. ad summam, de iudi. §. quæ sint necessaria, usque ad. §. illud autem.

ANNOTATIONES:

a ¶Euangelio. Vide Host. de foro compe. Romana, lib. 6. & Guil. in spec. de adoo. §. 1. uersi. item quòd non iurauit.

b ¶Procuratoris. Hoc non credo, quòd seruaret, quia diceret, imputetur domino: quia sibi speciale mandatum non dedit, Arch.

c ¶Petitio. Idem oo. Bart. in l. qui bona. §. si aliena, ff. de dam. infec. ubi oor. loquitur, & oo. quia ista glo. tenet, quòd absenti potest dari cura. i. bonis suis, de quo uide l. ab hostibus, & ibi glo. in princ. ff. ex qui. cau. manumit.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus per alium agens causam propriam, per illum iurat de calumnia: si per se agit, ipse iurat propositis, sed non tactis euangeliis, & nu. 11.*

2 *Procuratorne iuramentum ueritatis, & alia iuramenta præstabit, sicut hic præstat iuramentum calumniæ, & quibus casibus, & nu. 3. 4. 5.*

Vir, uxor, & adolescentes iurant, ibid. uer. sed dicit.

Tutor, curator, pater, & mater uoluntarij iurant, ibi. uer. sed tamē.

Iuramentum calumniæ, ueritatis, & alia iuramenta à quibus præstetur, & de differentia eorum, ibid. nu. 2. 3. 4. & 5.

3 *Iuramentum de ueritate dicenda de quibus præstari possit, & nu. 4. & est secundum conscientiam iurantis, nu. 5. uer. patet autem, & quando præstetur. nu. 9.*

Sciri factum & indubitatum dicitur, quod communi auditu percipitur ab antiquis, ibid. uer. & lex dicit.

5 *Testis de quibus iuret.*

Procurator iurat in animam constituentis, et etiam suam, ibid. uer. sic & procura.

Periurus qui non sit etiam falsum iuret, ibid. uer. Patet autem.

Iudicis iuramentum quomodo intelligatur, ibid.

6 *Episcopus in seculari foro an debeat agere per alium.*

7 *Debet, aliquando non importat necessitatem, & quando.*

Euangeliorum præsentia terrorem inducit; & impendit ueritati suffragium, ibid.

8 *Ad §. pœna uerò, huius decretalis intellectum qui uidendus.*

Pœna huius decretalis in quibus habeat locum, ibid. & nu. 11. & an ipso iure, an per sententiam, nu. 12. §. in glo. ulti.

De euictione an agat emptor qui nolit, ut hic constituitur, iurare, ibid. in fin.

9 *Pro confesso qui habetur, in quibus habeatur, ad dictio. confesso.*

10 *Epilogus, & suffragium, glossarum. nu. 11.*

Iurare de calumnia nolentium pœna. §. 1. & nu. 12. §. 1.

12 *Additio.*

13 *Contra iurare recusantem si iudex nelit ferre sententiam, numquid habebit actionem pars aduersa; & an poterit excipere de recusatione huiusmodi, si recusans agat postea, & nu. 14. usq; in fin.*

Post litem contestatam quæ eueniunt, ad officium iudicis pertinēt, ibid. uer. Respon. quod non.

Excipere non possumus de his, quæ pertinent ad iudicis officium post litem contestatam, ibid.

Iudex tenetur si non tulerit sententiam contra iurare recusan. ibi, in fi.

14 *Litem oriri ex materia litis non debere, quando intelligendum.*

CAPVT VII.

1 CVm in causa. Casus. Episcop. † per alium agēs causam propriam, per illum iurat de calūnia: si per se agit, ipse iurat ꝓpositis, sed nō 2 tactis euangelijs. secundo ponit pœnā non iurantis. & patet, quòd sunt duæ partes. 2. ibi, Pœna [*Pecuniaria*] olim enim secus in spirituali, supra c. 2. [*Syndicum*] idest 2 † procuratorem. de hoc dixi supra ca. proxi. sed poteritne procu. in causa spirituali præstare iuramentū ueritatis, sicut hic præstat iuramentum calumniæ? uidetur quòd non: & est ratio diuersitatis: quia ubi de calumnia iurat, de credulitate iurat, & quisquis de suo, uel de alieno facto credere potest: sed in iuramēto de ueritate dicenda, ubi non excusat credulitas, nisi absit ueritas, quisquis per se iuret, & respōdeat. potest enim esse, ꝙ illud, de quo ego quæro, scit dominus, & non procur. ad hoc, supra de rescrip. ab excommunicato. unde diuersa respondebunt, ar. ff. de in litem iurā. l. uideamus, in prin. sed tamē uidetur contra, quod ibidē dicitur, quòd tutor, & curator, pater, & mater delinquentis non cogunt iurare: possunt tamen, si uolunt: sic uidetur, quòd ille iurare possit, si vult. Secundò dicit Inno. quòd id accidit propter defectum domini, q iurare non potest, quia pupillus. Sed dicit Hosti. quòd hoc non est sufficiens respon. ad uirum, & vxorem, & adolescentes, de quibus dubium non est, quin iurare possint. C. si aduersus uen. auct. sacra. ff. de in lit. iuran. uideamus, circa mediū, & 22. q. 5. paruuli, & c. pueri. dicit ergo, ꝙ hęc est ratio, quare volūtarij admittuntur: quia nō est verisimile, quòd hoc onus in se reciperēt, nisi de ueritate certificati essent, ar. de proc. in nostra. Idem ergo de procuratore, ut non cogatur, ne iudice cogente incurrat anceps periurium, ut præal. l. uidea- b mus, & de cohabitatione cleri. clericos. [b] voluntarius uerò admittetur, dummodò mandatum habeat speciale ad id. e. di. optatū. 17. q. 4. metuentes. sed & secundum antiqua tempora præstito iuramento à procuratore de calumnia, nihilominus dominus iurat de ueritate. C. de procura. l. vlti. ff. de procu. l. si actor, quamuis illud intelligatur de iura. calū. Item ad hoc est 11. quæstio. 1. testimonium. 16. q. 3. dilectio. bene tamen possunt tūc ueri domini committere alicui, quòd in corū animas iuret; & tunc ille, qui iurat, non respōdebit per se aliquid, sed ꝙ mandabitur illi ab illis, in quorū animas iurabit. j. de testi. præsentiū tū satis uidetur,

quòd

quòd syndici, & actores, & etiã procuratores possunt iurare de ueritate dicenda, arg. C. de iudi. properandũ. §. 1. C. de rebus ecc. l. pe. C. de iura. cal. l. 2. §. quod obseruari. ff. de noxa. ac. quotiens. §. eos, & §. prætor ait. licet sit ar. contra quò ad procu. e. l. §. si tutor, uer. si autem procur. & intelligo hæc uera, quòd possunt præstare iusiu circa ea, quæ respiciunt solam credulitatem, uel quæ continent ueritatem, ut sacramentum de ueritate dicenda, uel de quãtitate expensarum, & quod defertur pro lite decidenda, & huiusmodi. De iuramento

c uero decisorio, [c] uel de ueritate intellige uerum esse, quòd iuret procur. dummodò ei mãdatum sit, uel liberam habeat administrationem, uel cõstitutus sit in rem suam. ff. de iureiu. iusiurãdum, quod ad pecuniã, ff. de pcu. procurator cui, & l. se. quamuis illę leges loquantur tñ in deferente iusiurandum, non in recipiẽte. Si autem sit iuramentum, quòd solam uoluntatem respiciat, vel affectionem, vt est iusiurandum in litem, illud à prædictis nõ præstatur, nisi in casu. ff. de iureiur.

3 in litẽ, uideamus, in prin. usque ad §. deferre. illud † autem iuramentum, licet dicat de ueritate dicenda, non tamen est de his, quæ quis uidet, sed est etiam de his, q̃ indubitãter nouit, ac si dicat Inn. quòd ita possum bona conscientia confiteri, quæ indubitanter noui, uel quæ firmiter credo, sicut ea, quæ uidi: quia non uidi Christum crucifigi: tamen hoc firmiter credo. Item nou uidi Constantinum, vel Iulianum, uel Iustinianũ imperatores, tamen ipsos bene noui, & ad hoc facit,

4 quod dicit Aug. quia spes † est certa expectatio futurę beatitudinis: quia de futura beatitudine nõ potest esse

d certitudo scientiæ, sed credulitas [d] tantum. sic est de iuramento de ueritate dicenda: quia iurans potest asserere illa uera esse, de quibus non dubitat, licet ea non uiderit, & l. dicit factum sciri, & indubitatum esse, qđ cõmuni auditu percipitur ab antiquis, ff. de aqua plu. ar. in summa. §. item Labeo, & uide in spe. de prob. §. i.

5 uer. & no. quod, sed † testis non tantum iurat de ueritate, sed de his, quæ in eius præsentia facta sunt. C. de testi. testium. sic & procur. iurat in animam constituentis de ueritate dicenda, & etiam de consuetudine Romanæ curię in animam suam approbata hodie, de iura. calũ. c. 2. §. 1. lib. 6. & cum bona conscientia respondere potest uera esse ea, quæ scit, uel ab aliis, in quorũ animas iurauit, intelligit vera esse, infr. de test. ad hoc, aliàs præsentium, li. 6. secundum Inn. & dicit Ho. quòd fuit in aliquibus Inn. sibi contrarius in hac gl. Patet autem in hac gl. secundum eum, quòd iuramentum de ueritate est secundum conscientiam iurantis, & facit quod dixi, supra c. literas. nec est periurus, qui qđ falsum est, affirmat uerum, credẽs sic esse, & sic iudex secundũ iura pronunciat, sed non iurat simpliciter pronunciare, quod iusta fuerit: sed quod sibi iustum uisum fuerit, in auct. iusiuran. quod præstatur ab his. §. & æquus, colla. 1. ad id de re iudi. cum ęterni, uer. contra conscientiam [*Vel actorem*] sub. uel procuratorem

6 secundum Hostien. [*Elegeris*] in † seculari foro nõ haberet locum hæc electio: sed haberet episcopus necesse per alium agere, ar. C. de procur. l. pe. & sic non corrigitur. 5. q. 3. c. fi. 11. q. 3. cũ scimus. Alii dicunt illa correcta, Hosti. & adde, quod statim dicam [*per illum*] dũmodo sufficiens sit mandatum, Host. [*Quod si*] sup. ele-

7 geris litigare [*Per teipsum*] nec † ob. 5. q. 3. c. fin. quia ibi uerbum, debet, non importat necessitatem: sed ponit pro potest. si. 26. di. c. fi. 77. distin. quicunque. ff. de iudi. & post. Phi. [*Propositis*] præsentia euangeliorum terrorem inducit, & suffragium ueritati impendit. C. de iudi. rem non nouam, Gof. [*Testimonio*] uide quod no. de elec. vt circa, lib. 6. in gl. per hoc dicas, in fi. qui finis fuit

8 additio [*Pœna*] ad intellectum † huius. §. vide quod no. in spe. eo. tit. §. fi. ubi inuenies, an sic punitus appellet,

& an pœna locum habeat in illo, qui vouit non iurare: & dicitur quòd sic, & quid si partes pepigerunt nõ iurare? Et quid si pars vult partẽ omninò iurare: quia non consentiatur de hac pœna. & an emptor bonę fidei nolens iurare, quia sciuit postea rem alienam, agat

9 de euictione [*Cum præstandum*] non † enim in oĩbus causis præstatur, ut supra c. 2. Item secundũ quosdam: hoc

e tamen non placet hic Fran. cum hic non remittatur [e] episcopo, qui pater est. & istud iuramentum remittit parentibus, & patronis: quia non est uerisimile eos calumniari contra suos liberos, & libertos. ff. qui satisdare cogã. de dic. §. vlt. alias pe. ff. de iureiu. iusiurandum & ad pecunias. §. qui iusiurandum, Phi. & de hoc in spe. e. ti. §. 2. uer. & no. [*Confesso*] in his capitulis, quæ continebantur in libello, Host. & habet hoc locum etiam

10 in criminali, de hoc in spe. e. §. fi. uer. pe. ¶ Glo. 2. † obii-

11 cit, & soluit. ¶ Vltima gl. quærit, & sol. ¶ *In † gl. 2. ibi, sed iudex*] ibit iudex ad episcopum pro testimonio, qui iurat propositis, & non tactis euangeliis. & idem in §. statim alleg. [*In glo. ul. ibi l. 2.*] §. quòd si actor [*& ibi, Principales, in fi.*] ibi dicitur, si quis litigantium prædictum iusiurandum præstare noluerit, per sententiam iudicis actor casum actionis, & reus condemnationem su-

12 stineat. ¶ *In † gl. 1. ibi, imperator*] aliàs non flagitetur [*& ibi quotiens*] 1. ubi de hoc, & uide in spe. e. §. pe. uer. item no. ¶ *In glo. ultima ibi l. 2.*] §. quòd si actor, ubi de materia gl. [*& ibi, an per sententiam*] dicit Hostien. quosdam tenere, quòd per sentẽtiam & per iura, ut alleg. hic gl. & per. l. properandum. C. de iudi. §. & siquidem. sed secundum eum alii dicunt, q̃ punitur ipso iure, & p sententiam. nam & ipso iure cadit ab actione, quod p sententiam iudicis declaratur, qui reum absoluit, reus ipso iure habetur pro confesso, & in petitis sine proba-

g ne [g] illa per iudicem cõdemnatur, ut in legibus, unde sumptus fuit. §. iste, quæ alle. gl. & auct. de litigi. §. edita, in fi. coll. 8. 10. q. 2. §. qui res iam dictas, uers. emphyteusis. & s̃m hoc dicit Hosti. intelligendum, quod no.

13 in summa, e. ti. [*& ibi, iudicis*] sed † quid si iudex nolit ferre sententiam contra recusantem iusiurandum, & ita pereat instantia iudicii, nunquid habebit aliquã actionem ille, qui contẽdebat cum recusante iurare? Insuper, si adhuc suscipiat agere, qui recusauit, nunqd poterit contra eum excipere, tu debes cadere à lite, ergo non debes audiri agẽs. arg. quod sic. ff. de inof. test. contra. aliàs incipit, Papi. §. si qs impubes filius, respõ. quòd non potest agere, vel excipere de recusa. iuramẽti: quia ea, quæ eueniunt post lit. contest. ualde pertinent ad officium iudicis. ff. de ædi. edic. ædiles. §. item

h sciendum. [h] & nefas est ex materia litis litem oriri. C. de fruc. & li. ex. l. 3. Iudex tamen tenetur ex hoc. C. de iudi. sancimus, ff. de iud. si filius, C. de pœ. iu. qui ma. iu. l. fi. insti. de obli. quæ ex delicto nascuntur, in prin. &

14 quod dicit hic gl. † scilicet litem ex lite non debere oriri, intelligas, quando negocium principale terminatũ est, uel transactum. Sed si nõ determinatum sit negocium per iustitiam, sed forte periit principale negocium propter interitum rei, vel similem causam, tunc bene fertur sententia propter accessoriũ. ff. de rei uen. Item si uerberatum, & l. utique. Item non habet locũ hæc gl. in his, quæ fiũt extra iudiciũ. Nam si qui elegerunt contra formã concilii, priuantur potestate eligẽdi, & ad istam pœnam põt agi semper. s. de elec. quia propter, vbi no. de hoc in uer. qui uero. alii tamen dicunt, quòd etiam in iudiciis, vt hic, semper poterit agi, ut cadat à lite s̃m Inn. cuius fuit gl. quam ẽt posuit Ho.

ANNOTATIONES.

a ¶ Sed non. An & quando episcopus teneatur in iura. tangere sacra, uide quod no. io c. ut circa, de elec. li. 6. & quod no. in c. quotiens; de pur. ca. & in Cle. unica, de iureiu. in uer. tactis, & qđ scripsi. 2. q. 4. sacramentum. & in c. presbyter, & 3. q. 9. c. hortamur. Archi.

b ¶Clericos. Vide Bat in l. Marcellus. §. qui rerum, & §. iurare, ff. rerum amot. & Bal. in l. 2. §. quod obseruari, C. de iur. calum.

c ¶Decisorio. Si procur. uult iurare, & aduersarius sibi defert iuramentum, potest etiam sine speciali mandato iurare ad domini utilitatem, ut illi quærat actionem, uel exceptionem l. nam postea. §. iusiurandum, ff. de iureiu. & ibi Bar. ad domini autem præiudiciũ potest, cum habet liberam. uel speciale mandatum, ut hic dicit In no. non ut per illud obliget dominum ex iuramento, sed ut præiudicet illi, sicut confessio præiudicaret, nisi ad sic iurandum habeat mandatum, uide Bar. in l. qui bona. §. si alieno, ff. de dam. infe.

d ¶Credulitas. Facit, quod dicitur de teste, qui firmiter iurat, & asserit se firmiter scire aliquos copulatos, licet non possit per sensum immediatum percipi, ut quòd fuerit copula inter aliquos, ut in c. uestris, & in c. tertio loco, de præsump. & quod no. in c. præterea, de testi. & hic, & quod no. Innoc. in c. ex literis, de iureiur. ad hoc tex. 2. q. 5. omnis, in prin. idem dicit tex. in c. beati 2. q. 7. ibi, uideamus: tamen non uidit ibi spec. & 3. q. 9. testes, Arch.

e Remittatur episcopo. Adde quòd etiam illud iuramentum ita remittitur episcopo, sicut parentibus. ita do. Stepha. hic. nec obstat iste text. quia loquitur, quando episcopus litigat cum extraneo: secus cum subdito,

f ¶Ibi l. 2. Adde Bal. in c. 2. de prob. ubi limitat istam glo. non habere locum, quando pars, quæ recusat iurare, plenè probauit.

g ¶Probatione. Vide in fi. not. supra de foro compe. c. si diligenti, & Bar. in l. imperator, de iu. fisci, & in l. eius qui, de iure fis. Bal.

h ¶Item sciendum. Istud procedit maxime tenendo opin. glo. quòd non cadat iste in pœnam ipso iure: aliàs secus uidetur per no. per glo. & ibi Bart. in l. is consequenter. §. 1. ff. fa. er. & per Io. And. in c. fœlicis, de pœnis, li. 6. & uide per do. Bar. de Sali. in l. 1. de testa. & an per tertium possit opponi de ista pœna, uide Cyn. Bar. Bal. & Sal. in l. eum seruum, ff. de ser. fug. & Bar. in l. 1. ff. de excep. rei iudi. & uide Bal. qui allegat hoc dictum Inn. in l. 1. C. de plus pe.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
De materia huius tituli ubi alibi tractetur, ibid. uer. habetur.
Dilatio denegata iure communi per restitutionem in integ. conceditur, ibid.
Conueniendi sunt exprimendi per clausulam, Quidam alij, ibid.

2 *Rubrica hæc licet sit generalis, tamen loquuntur decretales de dilationibus, quæ dantur ante litem contestatam tantum; & poni potuisset, & alibi; & ubi, & ratio, ibid.*

De dilationibus, Rubrica.

1 ¶ Iudicio † cœpto solent litigantes inducias postulare quandoque ad positiones, quandoq; ad probationes faciẽdas; ideo &c. habetur materia. 3. q. 2. & 3. & 6. q. 2. per totum, conuenit rubricæ de electione, bonæ. In fi. ubi temeraria citatio non arctat citatum, cui concor. Cle. de re iudi. pastoralis, uer. notorium quippe, cum sequentibus; de resti. in integ. coram. ubi dilatio negata iure communi conceditur per beneficium restitutionis; & de app. significãte, vbi dilatione pendente quiescit officiũ iudicis. Item in primo citatorio exprimendi sunt conueniendi per clausulam, Quidam alii, de rescriptis, cum in multis, lib. 6. Item confirmationem præcedere debet citatio, de electione. c. ul. e. li. Item facit Cle. de uer. sig. sæpe, uer. amputet, & uer. citationem. & no. 2 quòd † licet Rubrica sit generalis, tamẽ dec. loquũtur de dilationibus, quæ dantur ante lit. cõte. tantum, secundum Gof. & scias, quòd hæc rubrica poni potuisset ante titulum, de fo. cõpe. in uocatione enim, quæ fit ad iudicium, datur dilatio. Item post, quia proponẽti declinatoriam datur dilatio. Itẽ post titulum de libelli obla. quia ad respondendum & deliberandũ datur dilatio. Sit ergo hęc de arbitrarijs. ponderare tamen voluit in hoc auctor potius dilationes, quæ dantur ad probandum in principali; & idem ordo fuit in codice, & facit, quod dixi in rubrica de exceptionibus.

SVMMARIVM.

1 *Decretalis sub alio titulo olim collocata erat.*
Terminus si detur nimis breuis peremptorius, licitè appellatur, ibi. nisi in casu necessario, nu. 3. & alijs rationibus, nu. 7. & 8.

2 *Ordo iudiciarius semper seruandus.*

3 *Maturare, quid significet, ad dictio. maturare.*

4 *Attentata prius, quàm reuocentur, cognoscitur de appellatione.*
Si est ita, clausula, iniungit probationem, ibid. & quid in appellatione, nu. 8. in fi. ad uer. ex causa iusta.

5 *Epilogus, suffragium, glossarum nu. 8.*

7 *Additio.*
Edicta olim quos dies continebant, eod. nu. 7. uer. unde olim quando mittantur tria sub distinctione, ibid.

8 *Appellationis causa sit iusta, & uera oportet, in fin. ad uer. ex causa iusta.*

CAPVT I.

1 Dllecti. Casus. Hæc † decr. erat in prima cõpilatione sub tit. de dolo, & contu. & hic dicit. Si detur nimis breuis terminus perẽptorius, vbi non subest necessitas, licitè appellatur. & sunt duæ partes, appellationis prosecutio; & ipsius commissio. secũda, Quia uerò [*Terminandam*] ad petitionem monialiũ, quæ agebant contra monacos [*Timentes*] sup: iam sentientes, sed amplius timentes, &c. nec ob. de app. vt debitus. & c. cum causam, & c. dilecto, secũdum Host. secundum quem concor. de præsump. mãdata, & quod no. de app. consuluit, & no. copulam pro his, quæ dicã 2 in glo. [*Ordinem*] s. iudiciarium † qui semper seruandus a est [a] ut legitur & no. vt li. non cotest. causa, de ordi. cogni. tuam, qui filij sint leg. per venerabilẽ. §. præterea, Hostiẽ. [*Maximè*] nam idẽ in alijs. ff. de re iudi. l. 4. §. si qs 3 [*Necessitate*] concordat † de sen. ex. constitutionem, in fi. li. 6. ut si cõmissa sit causa, infra certũ tempus finienda, & timet de lapsu temporis, de offi. deleg. cõsuluit, Pe. [*Maturare*] idest festinare, iuxta illud, Muturare uiã, regique dicite uestro, Gof. uel. idest breue date, Inno. 4 [*Si est ita*] cognoscit † ergo primò de ueritate app. quã reuocentur attentata. signant Pe. & Abb. contrarium de decre. uenientes, infra de iureiur. dic vt, infra de app. non solum, li. 6. [*Reuocato*] ergo iusta fuit app. causa, de iudi. exhibita, in fi. Host. [*Priorum*] sup. litterarum teno-5 tem procedatis præuia ratione, Pe. ¶ Glo. 1. † quærit, & soluit. ¶ Glo. 2. respondet per quæstionem, nũquid b ex causa &c. & soluitur quod sic [b], quod probatur per 6 duo similia. in fi. instruit iudicem. ¶ *In* † *gl. 2. ibi, contumacia*] vide ut li. non conte. tuæ, super. 1. glo. & idem se. [*& ibi, expedire*] secundum conditionem causæ, perso-7 narũ, & tẽporis. hæc lex ista, & idem sequens. ¶ *In* † *1. ibi, reliquo*] secundum Inno. à cuius tempore fuit hæc c additio [c]. ¶ [*In gl. 2. ibi, tribus*] & tunc non est necesse exprimere peremptorium; de hoc. 5. q. 2. in summa, & in spe. de cita. §. uiso, uersi. sit ergo [*& ibi tria edicta*] unde olim continebat. 90. dies: quia quodlibet edictum cõtinere debet. 30. in auct. de litig. §. omnem. coll. 8. T. & 63. di. Adrianus. sed & quandoque mittuntur tria sub d distinctione, quod dic, ut infra de testi. cog. c. 2. Hosti. de hoc [d] in spe. de cita. §. 2. [*& ibi, Nonnunquam*] per hæc 8 iura dixit † Inn. quòd sola peremptorij assignatio [e] pri-e ma uice facta non sufficit ad appellandum. Item dicit Bonagui. quòd si terminus non fuisset peremptorius, licet breuis, curia nõ daret literas omnino, uide quod dixi in spe. de app. §. in quibus, uersi. sed quã dices, circa medium [*& ibi, ex causa iusta*] & uera, nec alterum solum sufficeret, secundum Host. [*& ibi, appellandi*] Idem Hosti.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a ¶Qui semper seruandus est. Adde text. & Bart. in l. prolatam, C. de sent. & interloc. omn. iud.

b Soluitur quod sie. An autem habens potestatem prorogandi possit prorogare parte non citata, uide Alexan. consil. 34. in 4. uolum. in penul. colum.

c ¶Additio. Vide supra, ut lite non contesta. c. 1. in glos. & dixit Innoc. per Ioan. And.

d ¶Hoc. Nota in prima citatione, & in citatione ad sententiam in intermedijs sufficit una citatio, licet aliqui dicant idem, quod in prima, & ad sententiam in citatione ad producendos testes; uide in c. consuluit, de off. deleg. per Ioan. And. in monitione autem iudicis una sufficit l. 2. C. quomodo & quando iudex.

e ¶Assignatio. No. hic Inno. qui uult, quòd prima uice possit mitti peremptorium. glo. sentit 4. q. 5. quisquis, & ibi scripsi, Arch.

SVMMARIVM.

1 *Deliberatoriæ denegantur reo, qui per literas citatorias plenè potuisset instrui. Sed super conceptione libelli dabuntur aliæ, num. 10. & 11. item alio casu nu. 12. An dentur in causa criminali, numero 9.*

2 *Rescriptum pro tenore rescripti sumitur hic, inserendum in citatorijs literis. nu. 8.*

Citatio delegati non ualet, nisi inserto tenore rescripti, ibid. & ratio, nec hoc sufficit, nisi de authentico fiat fides, ibid.

3 *Induciæ citatoriæ, & deliberatoriæ non requirunt causæ cognitionem, & ratio.*

4 *Instructoriæ uerò, & præparatoriæ non dantur sine causæ cognitione.*

Causæ cognitio non requiritur, cum quid datur absente parte, ibid.

4 *Citatus à iudice delegato, uel ordinario quibus casibus teneatur comparere coram eo: & si non comparuerit, quãdo contra eum, uel eius bona procedi possit, & nu. 5.*

Remissionis casus hic habetur, eod. nu. uer. Si uerò non sit. ibid.

5 *Iurisdictio an sit sua citantis est cognoscere, & quando, & à quo primum de hoc sit præcognoscendum, & pronunciandum.*

6 *Libellus offerendus etiam si per literas citatorias reus instrui potuerit, & nu. 10. & 11.*

7 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 8.*

9 *Additio.*

11 *Legis miles. §. sexaginta. ff. de adulte. intellectus.*

12 *In dilatione, quæ reo datur, an actor probare possit, & an eam reus possit renunciare sine consensu actoris.*

Dilatio potest à iudice dari si itinerat per locum, ubi ius redditur, ibid. ad dictio. sedente.

13 *De induciarum multis generibus, ubi tradatur, remittit.*

CAPVT II.

1 PRæterea. Casus. Deliberatoriæ † denegantur reo, qui per literas citatorias plenè potuisset instrui. Et cõmunis diuisio. secunda ibi, Quia igitur] *Re-*
2 *scriptum*] idest † tenorẽ rescripti, Pe. & Abb. [*inseris*] no. Io. 3. q. 2. si episcopus, quod alias non ualet citatio, ui-
a de quod dicam de accu. ueniẽs, super fine ultimæ gl.[a] [*Valeat*] fit hoc etiam, ut appareat de iurisdictione, nec hoc sufficit, nisi de authentico fiat fides, supra de offi. dele. cum in iure, secundum Host. [*Et infra*] sup. & citatus ueniens petit libellum sibi offerri, & diem ad deliberandum concedi. 3. q. 3. offeratur [*Legitime uerò*] pro his, quæ dixi de foro compe. proposuisti [*Transmisso*] pa-
3 tet, quod † induciæ citatoriæ non requirũt causæ cognitionem, cũ dentur parte absente. ff. de offi. procon. nec quicquam. §. ubi decretum. Item uidetur de deliberatorijs, quæ & augeri possunt, & diminui, ut patet in eo, quod no. supra de procu. dilectus. præparatoriæ uerò, siue instructoriæ non dantur sine causæ cognitione. 3. q. 3. §. spatium, uersi. à iudice [*Non sunt ulterius*]
4 hic habes † expressum, ꝙ licet iudex delegatus nõ mittat rescriptum apostolicum bullatum citato, tamẽ ex quo mittit tenorem & nõ bullatum cõparere debet, de of. dele. cũ in iure: quia si rñdere tenetur, quod plus est; ergo & comparare debet; & si non compareat, & in ueritate est iudex delegatus, iusta est sententia eius uel excommunicationis, vel missionis in pos. vel cuiusuis alia. sed si nulla delegatio sibi facta eẽt, & sine causa citasset, & falsum tenorem rescripti apostolici misisset, tunc nil ualeret, quod faceret contra non compa-
b rentem;[b] & si comparet, saluum remanet ei ius suum: quia nec cogetur respondere, nisi prius fiat sibi copia rescripti apostolici, & aliàs priuilegium fori potest allegare, & libellum de nouo petere, supra de libel. ob. c. 1. de of. dele. cũ in iure, supra de rescr. cũ cõtingat, & supra de iudi. c. 1. ff. de iur. om. iu. si quis ex, & l. non uf. si aũt in citatorio nullã cãm assignet, quare habet super eum iurisdictionem, nec tenorẽ rescripti inserat, nec alias est iudex ordinarius, etiam si in ueritate iurisdictionem habeat ex aliqua causa occulta, non tene-
c tur[c] se præsentare iudici, ar. ff. si quis cau. si seruus, & l. quotiens, & l. ult. C. ne de sta. defun. l. pe. ff. de in ius uo. l. 2. & de hoc de of. dele. prudentiã, in gl. 2. & super ipsa concor. finis huius gl. Si uerò citatorium misit iudex ordinarius alicui, qui non sit de iurisdictione eius, in quo exprimebatur causa, quæ si uera esset, coram eo respondere debet, puta quia ibi cõtraxit, uel deliquit, uel quia agitur de re, quã ibi habet, si tamen causa falsa erat, uel non suberat; tũc si comparuerit coram eo, idem est, ac sine citatione ibi inuenit ef. s. in terra, quę sit de iurisdictione citantis. potest enim eum tunc tenere secundum quosdam, quousq; præstetur cautio de stãdo iuri, uel lit. conte. de iudi. l. 2. §. pe. sed male dicunt isti: quia lex illa loquitur tãtum, cum comparet coram iudice, qui super eũ habet iurisdi. sed tunc non potest illam exercere: quia reus habet priuilegium reuocandi domum, de quo satis. de fo. cõpe. c. fi. si uerò non sit ibi, non cogitur uenire: imò siue ueniat, siue non ueniat, nulla pœna potest sibi imponi, vel in causa procedi. & sic potest intelligi. ff. de iudi. nõ uidetur, nisi ubi agatur actione in rem. nam tunc proceditur, ut fiat missio in possessionem bonorũ, quæ habet sub iurisdictione citantis: & forte secus est, si agatur personali actione, nisi forte latitet. aliàs si latitaret, & de maleficio ibi commisso constet, & tunc contra eum nõ proceditur, sed iudex, vbi latitat, sub fida custodia mittere debet eum ad citantem, in auct. vt nulli iu. §. si ue-
d rò quis, & auct. ut omnes obe. iudi. §. 2. col. 5.[d] & si nõ fecerit, superior eum puniet. Si autem uocatus uenerit, & lis conte. fuerit, non errãs neque in facto, nec in
e iure[e], poterit ferri sententia diffinitiua cõtra eum, & suus iudex, sub quo habet domicilium, ꝑposita actione in factum ex re iudicata, exequatur eam. ff. de re iudi. miles. §. vlt. C. de re. credi. actori, ut patet ex no. de fo. compo. postulasti. Sed si postquã uenisset corã iudice, contumaciter, idest illicentiatus recessit: uel etiã si inuentus in sua iurisdictione, & citatus, ut coram eo compareret, non cõparuit, tenet pœnę impositio sibi facta, & excommunicatio: & si causa talis erat, in qua lis nõ contesta. poterit procedi, & tenebit eius proces-
f sus, supra ut lit. nõ conte. tuæ, & c. quoniam[f]. nec ob. si dicas, ꝙ nõ fuit uerũ, quod ibi ꝯxit: licet forte sic crederet: unde præferẽda est ueritas opinioni. Illud enim verum esset, si citatus comparuisset, & ueritatem causę suę prosecutus fuisset: sed ex quo citatus non uenit,
5 contumax reputatur. citãtis † enim est cognoscere, an sua esset iurisdictio, supra de rescrip. super literis, & uide, quod ibi dixi in ulti. gl. uer. q̃rit Inn. & de fo. comp. Romana. §. ꝯhentes, in gl. si ergo. ff. de iud. si quis ex. ergo ꝑꝑ hanc contumaciam poterit puniri. ff. si quis ius di. non ob. l. prima, sed tamen cognoscere de principali causa non potest, etiam si talis esset, ubi procedi possit lit. non contesta. nisi primo cognouerit, an sua sit iurisdictio: & si processerit super principali, non tenebit processus eius, nisi in ueritate iurisdictionem

g haberet:[g] ſed pronunciato quod ſua ſit iuriſdictio ꝓcedet in principali. nec poſtea poterit obijci, quòd ſnīa ſit lata à non ſuo Iudice, cum ſit ſuper hoc iudex, ſed ꝙ cognoſcat, ſi ſua ſit iuriſdictio, ſicut & cognouit, & ſententiauit, & nō fuit appellatum, ſicut nec ap- h pellari poteſt,[h] cum eſſet cōtumax. 2. q. 6. §. ſunt quorum. & hæc uera, quando conſtat, quòd citans habebat ordinarium. ſed obijcies, quare nō eodem modo tenet, quod facit iudex deleg. qui dicit ſe delegatū, cū non ſit? Rñ. quia delegati iuriſdictio certos & limitatos habet fines, quos tranſgredi non licet, de reſcri. cū dilecta, de offi. deleg. P. & G. ſed ordinarius in ſuo territorio, & incolis eius, & in alijs generalem, & liberā habet adminiſtrationem, uel iuriſdi. & ideò quicquid facit cōtra eos, quos in ſuo territorio inuenit, ſiue ſint ibi incolæ, ſiue ſint extranei, totum tenet prima facie. Eſt & alia rō ſecundum Hoſt. quia delegata odioſa, ordinaria fauorabilis, de re. iu. odia, li. 6. hoc autem fatemur, quòd ſi literæ etiam falſæ impetratę eſſent ad eū, i ꝙ adhuc poſſet cognoſcere, an ſua eſſet iuriſdictio[i]. & eodem modo ſi ille, qui conuenitur, priuilegium habet, ꝙ conueniri non poſſit ſiue ſpeciale, ſiue propter legationem, & de hoc ipſe cognoſcet. Idem dicimus. ſ. quòd comparere non tenetur, ſi quis hominē ſuæ iuriſdictionis citet ſuper cauſa, quę non poſſit eſſe ſuæ iuriſdictionis; ut ſi laicus citet ſuper rebus ſpiritualibus cauſa expreſſa, nulla eſt citatio, ar. infra de ordi. cog. tua. Idem, ſi exprimat, quod ueniat reſponſurus ſeruo, uel excommunicato, vel ſpoliatori ſuo, uel cuicunque aliæ perſonæ, quæ non habet perſonam ſtandi in iudicio. ff. ſi quis cautio. quoties ſeruus. ff. de procur. fœminas, ſupra de iudi. Intelleximus. Item ſi citat k ad diem feriatum[k], de ferijs. c. fi. Item ſi citat ſuper eo, de quo quæſtio eſſe nō poteſt, ut de ſole, & luna. ff. de iudi. non quemadmodum. C. de ſtudi. li. ar. l. una, li. 11. & melius ſecundum Hoſti. inſti. de inuti. ſtip. §. 1. & 2. Item ſi exprimat locum inhoneſtum, vbi citat eū. ff. de ar. ſi cum dies. §. ſi arbiter. & generalem regulam tradere poſſumus, ubicunq; in citatione ponitur aliquid iniuſtum, uel inhoneſtum: uel ſi nō ſit turpe, vel iniuſtum, eſt tamen tale, quod exprimitur, quod certum eſt, quòd cōtra eum, qui agit, competit exceptio declinatoria iudicij, vt ſi uocetur ſpoliatus, quod reſpōdeat ſpoliatori in cauſa ciuili, uel etiā alij in cauſa criminali, uel vt reſpōdeat militi alterius negocia procurāti. 3. q. 2. c. fi. infra de ordi. cog. cum dilectus, de reſti. ſpo. frequens, lib. 6. C. de procur. qui ſtipendia, ire non tenetur citatus: quia errorem exprimit, de ſen. ex. per tuas. Si autem non exprimeret, ſed eſſet notoriū aliàs l iudici citanti, etiam aduerſario, quia iniuſtum[l] continet citatio, ut ſi citauit eū ad locū quē eſt notoriū eſſe non tutū: dicunt quidam ꝙ cōparere non tenetur: & ſic m intelligitur[m] lex prędicta. ff. de iudi. non uidetur. & ꝓbat Clemē. de re iudi. paſtoralis, uer. Piſana. tunc tamē prudenter faciet, ſi miſerit executorem. 5. q. 3. ſi ægrotans. Sed & ſi non miſerit, tutus erit, de excep. do. cōtra aduerſarium, qui doloſè eum citari obtinuit, ar. ff. de eo, per quem factum eſt. l. 1. §. ſi reus. ſed ſi iudex, uel aduerſarius neſciuit, tunc dabitur ſibi integra reſtitutio, ar. ff. ſi quis cau. l. 2. & per totum, ſi cōtra eum procedetur ſecundùm Inno. dicit Hoſt. quòd idem uidetur, quando conſtat de dolo aduerſarij. ſ. ꝙ tunc ſit locus reſtitutioni, de reſtitu. in integ. ex literis. Si autem nil turpe expꝛſſum eſt in citatione, nec apparet de fraude aduerſarij, nec ſubeſt cauſa, quare præſentiā iudicis adire non poſſit, tunc ire debebit allegaturus iura, vel priuilegium ſuum, & niſi iuerit poterit mulctari, quāuis ſi iuiſſet, exceptione legitima ſe tueretur. ff. ſi qs iusdi. l. 1. & excommunicari, infra de ap. ſi duobus, ad idem. ff. de iudi. ſi quis ex. & procedi ad miſ. in poſ. cauſa cuſtodiæ, etiam ſi pupillus ſit, qui citatur. ff. ex quibus cau. in poſ. ea. l. in poſſeſſione, niſi ipſe, qui obtinuit ſe mitti in poſ. ſciebat aduerſario exceptionem competere, & doloſè obtinuit ſe mitti in poſ. & ſic loquitur. ff. de pecu. l. eo tēpore, in prin. ſed petetur tunc, ſi uolet is, qui abſens fuit, reuocari poſſeſſionem in ſua abſentia datam. & ſi miſſus excipiat, tu contumaciter abſuiſti, & alius replicabit, & tu doloſè excipis de dolo & contumacia mea, cum tu doloſè circa eādem rem egeris, ſciens me exceptione tutum. uel dic melius, vbicunque quis tutus eſt exceptione, non ualet miſſio in poſ. & ſi expellatur miſſus, non datur actio ex eo edicto, ne uis fiat ei, qui in poſ. quia non intereſt actoris mitti in poſ. bonorum eius, qui tutus eſt exceptione. ff. ne uis fi. l. 1. §. hæc uerba; & ſic loquitur ff. de pecu. l. eo tempore. nec ob. l. ff. ex qui. cau. in poſ. ea. l. in poſ. quia intelligitur, quod creditores ſunt in poſſeſſionem miſſi pro debito conditionali, quouſq; caueatur de ſoluendo debito, exiſtente conditione. Si autem ſit cauſa appellationis, uel alia, in qua poteſt ꝓcedi lite non conteſt. & tamen reo competit exceptio declinatoria iudicij, ſi contumaciter ſe abſentet, propter quod in negocio proceditur, ulterius non poterit exceptionem declinatoriam proponere, cum contumacia pro præſentia reputetur. C. de iudi. properandum, de do. ueritatis. Sed ſi præſens fuiſſet, & tacuiſſet, hoc non poſſet: & ſic nec amplius poterit; nec abſens contumaciter minor pręſens putatur, in auct. n ut omni obe. iud. §. ſi autem ille quidem. Item[n] hic iudex bene fecit, qui proceſſit: ergo ulterius reuocari non debet. Sed reuocatur, ſi declinatoriæ iudicij admitterētur. & idem quod diximus in declinatorijs iudicij, intelligimus in dilatorijs, & peremptorijs, & tādiu eis gaudeat, qui abſuit cōtumaciter, quamdiu eis poſſet gaudere, ſi contumax non fuiſſet, ſed poſtea non, & hoc rōnibus ſupradictis, & quia non debet eſſe melioris conditionis contumax, quàm obediens, de poſtula. c. 1. nec quæretur ulterius, an actor ſciuerit excep. reo competere, cum hæc quærenda ſint ante ſententiam, ſi peremptoria eſt. Si dilatoria, ante li. cōte. aliàs renunciaſſe uidetur, infra de re iudi. inter monaſterium. remittit etiam in hoc Hoſti. ad no. de elec. c. 1. li. 6. Si autem procedit contra aliquem ut cōtumacem, ſi contrariū apparuerit, ſ. eū contumacem nō fuiſſe, reſtituetur ex generali clauſula. ff. ex quibus cauſis ma. in integ. reſti. ſed & ſi. per. §. vlt. & de hoc, de re iudi. cū Bertoldus. Sed ad ea, quæ primò diximus, potes opponere: quia vix nunquā poterit continere citatio aliqd iniuſtum, ꝙ non poſſit excuſationem habere, uel dubitationem. uer. g. citaſti dominum, ut reſpōderet ſeruo. hoc poteſt eſſe. ſ. ſi ſuper intolerabili iniuria de eo conqueratur, inſti. de his, qui ſui vel alie. iur. ſunt. & idē etiam in omnibus alijs poteſt inueniri. ſed reſpon. ex quo illicitum & iniuſtum poſuit in citatione, niſi adijciat cauſam, & excuſationem illius iniuſti, prima facie ire non tenetur ſecundùm Inno. cuius quaſi ad literā fuit hæc glo. & ad hoc ultimum facit, quod not. ſupra c. proxi. & infra, de ſen. exco, uenerabilibus, ad fi. lib. 6.

6 [*indulgenda*] nō negatur libellum offerendum ſecūdùm Hoſti. Pe. & Abb. vnde ibi, Sed, ſupple, libello legitimè oblato lit. conteſta. & præſtito iuramento procedendum &c. aliàs contradiceret, ſupra tit. proxi. ca. pe. de lit. conteſt. cap. uno. de libelli oblatione, cap. primo, ſe- 7 cundum Hoſtien. ¶ Secunda † glo. tractat, quomodo litera inſtruat plenè, ut dicit textus, & de dilationibus 8 teſtium, & quid detur, & qualiter. ¶ *In † prima gloſſ. ibi. §. primo*] coll. 8. deliberat legatarius rei religioſæ, an uelit adeſſe liti cum hærede. ¶ *In gloſſ. ſecunda, ibi, ſi in rem*] uide in præalleg. decre. ſecunda, in prin. t. gl. [*& ibi, §. ſed quod ſimpliciter*] uide ut lit. nō conteſt. cap. primo, ſuper 3. glo.

3.glo.[*& ibi,C.eo.l.1.*] cano.in §.statim alleg. reliqua patent. 9 ¶[*In † glo.2.ibi,primates*] Lau.& tunc potest habere locum, quod dixit Io.3.q.2.in summa, quòd in criminali non dantur deliberatoriæ: alias dabuntur, ut ipse o no.2.q.7.præscripta°, & de hoc per Host.in summa,e.ti.§.1.uer. aliæ deliberatoriæ. de his etiã in spc.e.ti.uer. deliberatoriæ[*& ibi,actoris*] 91.di.Maximilianus.7.q.1. præsentium,Host.non placet Io.de Deo.uide quod dixi in spe.de cita.§.iam de citatione, super uer. viso, ad 10 fi.[*& ibi, Habere*] alias habebit † saltem ad deliberandũ super conceptione libelli:imò secundùm Hostiẽ.licet oblatio libelli extra iudicium facta sufficiat ad denegandas deliberatorias,nõ tamen ad ferendam sententiam, Inno. imò erit necesse, quòd libellus iterum in iudicio offeratur parti. C. de lit.contest.l.una, & auct. offeratur, & p̃sente aduersario. 3.q.9. chartæ: quia nec datur dilatio à iudice procedente. C. e. à iudice. sed libellus datur cum dilatione, ergo non à iudice procedẽte;ad hoc.C.de adul.iure mariti,ibi,Quibus in publico eius facultas &c. ff. quis ordo in bo. pos. ser.l.unic. 11 §.dies nec † ob.ff.de adul. miles.§.sexaginta, ubi dicit, quòd die feriato, quo tamen ius non redditur, potest p libellus offerri, uerum est iudici^p. remittit autem in hoc ad summam, de libelli ob.§.utrum libellus,uersi. libellus autem, & se.usq; ad. §.utrũ libellus,uersi.libellus autem,& se.usque ad §.utrum possit. nec ob. hæc decr.ut dixi in fi.secundum Hostien. qui fatetur quosdam dicere, quòd secundum ius canonicum non est locus huic subtilitati.s̃. de iud.dilecti. Idem & multo fortius dicit Hosti.quãdo,rescriptum.quo nil petitur, licet omnia ibi clare exprimantur, traditur loco libelli. non enim sufficiet illud ad sententiam, quæ non est ferenda, nisi lite contest. & litis contest. non fit nisi ad petitionem expressam, de elec.dudum, secũdo, de lit. cõtesta.c.uno[*& ibi,de iudi.*] vbi de hoc[*& ibi.§.sed quod simpliciter*] si tamen non malicioſẽ, sed bona fide hoc petatur, quod est arbitrio iudicis dirimendum secundum Host.secundum no.de iudi.pastoralis, ut lit.non contest.c.1.[*& ibi, Aduocatum*] postquam uerò respon-12 derit,dabunt ei,Lau.& Vinc.[*& ibi, Ab initio*] hoc † dicit, quia si reus excipiat, & actor replicet, bene habebit inducias,ut no.in uer. statim alleg. [*& ibi, Tres reo*] tenent doctores, quod in tertia, quæ reo datur, actor probare possit.C.de temp.in integ.resti.l.pe.de fructibus, & lit.expen.l.fi.ff.de arbi.si cum dies.§.pe an autẽ reus dilationi receptæ renunciare possit,ne actor probet, uide in specu.co.ti.§.videndum, uer. quid si reus. [*& ibi, Sedente*] uidetur tamen sufficere, si itinerat per locum, ubi ius redditur;de hoc.ff.de interrog. actio.l. uoluit,& in spe.hui⁹ ti.& ad fi.facit, quod no. de re iu-13 di.c.ult.in glo. pe.[*& in fi.*] de † inducijs citatorijs,restitutorijs,præparatorijs,deliberatorijs,& iudiciarijs no. 3.q.2.in summa: hic per Abb.sed de his, & 20.alijs speciebus uide in spe. eo.ti.§.1. quarum multas posuerat Hosti.in summa.e.§.1.

ANNOTATIONES.

a Vltimæ glo. Vide Barto.in l.ex quacunque, ff. si quis in ius uoca. non ierit,& idem uidetur sentire.

b ¶Comparentem. Vide Inno.qui distinguit inter rescriptũ falsum, & surrepticium in c.super literis,& c.cum dilecta, de rescr.

c ¶Non tenetur se præsentare. Adde gl.in c. episcopus 3.q.2.& Bar. in auth.qui semel,C.quomodo & quando iudex.

d ¶Col.3.Habet ergo in ciuilibus loci remissio;quod an sit uerum, uide Ioan.And.in §.contrahentes,cap.Romana, de foro compe. lib.6.& ibi sentit,quòd non. idem tamen quod hic dixit Innocẽ. no.ipse Inno.in c.fi.de foro compe.supra in glo.non exprimit, & uide Bar.in l.hæres absens, ff.de iud.

e In iure. Idest sciens illum non suum iudicem, & scienter iudiciũ illius patiens, ita notat Bart.in l.2.ff.si quis in ius uoca.non ie. & tunc non uidetur necessaria pronunciatio super interdictione, ut ibi per Bar.in uer.procedo.

f ¶Quoniam. Hoc intellige cum limitatione, pronunciet primò se iudicem,ut dixit in uer.sed tamen.

g ¶Haberet. Idem tenet Barto.in l.2,ff.si quis in ius uoca. non ie.in uer.procedo,& uide Bald.in l.2.C.de ord.cog.

h ¶Potest.Idem tenet Bart. in l.2.si quis in ius uoca.non ie.& uide do.Barth.de Salic.in authen.C.ne fi.pro patre.& uide Ioan.Andr. de sent.excommu.§.nunc dicendum,uer.sed nunquid, in spec. & in c.de appel.§.in quibus,ad fi.

i ¶Iurisdictio. Non tenet tamen iudicium in principali, licet pronunciasset illas ueras,& se iudicem, prout not. Ioan.And.in c.super literis, de rescri.ubi uide remissiones ad spe.& uide in c.cum dilecta,eod.tit.per Io.And.licet Cyn. & male aliter dixerit in l.ex quacunque,ff.si quis in ius uoc.non ie.in 8.q.

k ¶Feriatum.Contra uidetur dicere glo.in l.ex quacunque, in fi.ff. si quis in ius uoc.sed debet intelligi,quòd uenire tenetur,si exprimatur causa in citatorio, quæ die feriato potest agitari, quoniam aliàs ius facit pro citato.Bald.

l ¶Iniustum. Adde hoc, quod dicit Innoc.in c.1.de offic.uica.& c. examinata,de iudi.c.2.de libel.obla.Bal.

m ¶Intelligitur.Quia contra hoc facit, quod no. Io.And.in c.accedens,cl 1.supra,ut lit.non conte.& in glo.in Clemen. appellanti, de appel.ubi notorietas non excusat ab onere proponendi. Bald.

n ¶Item.Ad prædicta facit,quòd no.glo.in c.1.de elect.lib.6.& Barto.in l.nulla,& in l.nihil,C.de procu.& l.ab executore,in fi.de appel.& Ioan.And.in c.cum M.de consti.Bal.

o ¶Præscripta. In citatione ergo in causa criminali habet exprimi specificè causa,propter quam fit citatio,& crimen,ut hic in glos. contrarium no.Bar.per l.absentem,ff.de pœnis, per illam l.dicẽs non differre citationem in criminali,& ciuili. hoc notat ipse in extrauaganti,ad reprimẽdum,super uer. super dicto crimine, ubi uide latius per ipsum,& uide Cyn.& Bald.in authen.offeratur,C. de lit.contest.& contra dictum Ioan.quòd in criminali dentur deliberatoriæ,ibi tenet Bal.

p ¶Iudici.Vide Guil.in specu.de libe. concep.§.nunc uideamus, in princ.& uide per Ioan.And.& infra de feriis, c.fi. & per Bar.in §. 60. hic alleg. qui dixit idem in except. crim.ut die etiam feriata dari possint.

SVMMARIVM.

1. *Propter declarationem libelli, per quam natura negocij non mutatur,nouæ deliberatoriæ non dabuntur uide nu.8.& 9.*
   Diuisio decretalis,ibid.
2. *Libellus offerendus,& nomine cuius à prælatis, & quo nomine uideatur formatus, & qua actione, si non sit expressum, ibidem & nume.3.*
   Prælatus non habet suo nomine actionem,& non est dominus, ibi. numero 1.
3. *Actum qua actione & nomine uideatur, quando non exprimitur, & supra 2.*
4. *Solutum si sit tribus retrò annis, temporibus prioribus præsumitur solutum.*
   Mutare non uidetur,qui exprimit,uel declarat,& quando,ibidem & nume.8.
5. *Epilogus,& suffragium glossarum.nu.6.*
   Modicum tempus quod dicatur.
7. *Additio.*
8. *Dubitationis tollendæ causa quæ contractibus inseruntur, ius ecclesiæ non lædunt.*

CAPVT III.

1 Literæ. Casus. Propter † declarationem libelli,per quam natura negocij non mutatur, nouæ deliberatoriæ non dabuntur. In prima ponitur iudicis consulatio,& appellati petitio. In secunda ibi, Nos igitur,Responsio,& appellationis repulsio[*Vrbe*] Romana.de hoc, infra de pœniten.& remis.c.3.in pri-2 ma glo.[*Libellum*] no.libellum † offerendũ; de hoc,sua pra de libel.oblatio.c.1.[*Nomine*] ita debet formari^a libellus secundùm Vin. & Goffre. quia prælatus nõ hab bet suo nomine actionem directam,^b vel vtilem.C.de episcopis & cleri.aucten.sed hodie; concor.de fide instrumen.inter dilectos,Hostien.infra de restitu.spoliatorum, olim. & addebat rationem, quia procurato-3 res sunt, non domini, infra de do. cap. 2. & quia † sicut quando quis proponit actionem,non exprimens

utilem, vel directam, uidetur proposuisse directam, sicut subtiliter elicitur. ff. de petitio. hæredi. nec illam. §. si quis sciens. sic, si quis agat, & nõ dicat quo nomine, c uidetur agere proprio, non alieno, ff. de damno [c] infecto, qui bona. §. si alieno. & sic etiam est concipienda sẽtentia, ut ibi patet, & ff. de his, qui no. infa. furti. §. si quis alieno. sed uidetur contra, quòd scilicet prælatus semper videatur agere nomine ecclesię, non proprio, uel alieno, nisi hoc exprimat. quia omnia acquirit ecclesiæ, nisi aliud exprimat, vel probetur, infra de pecu. clericorum. cap. 1. & per totum, Host. ibi super versic. nomine domus [*De possessionibus*] idest q̃ ecclesiæ debebãtur ratione quarundam possessionum, quas nobi-4 les detinebat, Hosti. [*Tribus*] si apparet † retrò per tres annos solutum, præsumitur prioribus temporib. solutum, Vincen. C. de apo. publi. l. quicunque. l. 10. [*Exprimente*] quia uoluit. ad hoc enim nõ tenebatur. si. de restitutione spoliato. c. 1. Hosti. [*Mutatum*] in hoc malè dicebant: quia qui exprimit, vel declarat, mutare nõ uidetur. ff. de testa. hæredes palam, uer. quòd uerò, secundum Pe. & Abb. quod distinguit hic Vincen. circa murationem libelli de uniuersali, uel generali iudicio ad singulare; vide in specu. de libel. concep. §. nũc ostẽdamus, in princi. [*Literarum*] per hoc patet, ꝙ procede-5 bat iudex iure delegato, non ordinario. ¶ Prima † gl. tractat de emphyteuta ecclesiæ, priuati cõductore ad tempus longum, & rei fiscalis. secũdo ostendit, quòd si declaratio aliud addidisset, ut si peteretur pẽsio, de-6 liberatoria dari debuisset. ¶ [*In prima* † *gl. ibi, cadit*] statim secundum quosdam; & in hoc differt. alij idem, quod in ecclesia [*& ibi, ad modicũ tempus*] respectu q̃titatis, cui 7 adijcitur; & hoc vult lex sequens. ¶ [*In* † *glo. 1 ibi, locata*] idem no. 10. q. 2. qui rem, in fi. 1. glo. [*& ibi §. Agri*] uel fisco idem, quod in ecclesia, laco, quod etiam alternatiuè recitabat Inn. [*& ibi, Ad condemnationem*] quia petebantur possessiones tanquam commissæ [*& ibi, Super-8 flue*] & quæ dubitationis † tollendæ causa cõtractibus inserũtur ius ecclesiæ non lędunt. ff. man. qui mutuã. & addi & detrahi potest quantitati positę in libello, & idẽ libellus manet, insti. de act. §. si minus. ff. de noxa. in delictis. §. fin. sed tunc, cum quantitas petitur ratione additionis, dabitur dilatio, vt sequitur; ad hoc. ff. de excep. rei iud. cum quæritur, & l. seq. Hostieñ. [*& ibi ultra*] secundum Iaco. [*& ibi, Non potuit*] vnde alternatiuè dixit Inno. uel dic, ꝙ nec tunc esset dãda dilatio: quia & super possessionibus conueniebãtur, & super toto negocio inducias habuerunt, & ideo super eo debuerũt 9 deliberare [*& in fine*] utebatur † Hostien. ijs uerbis, Si glo. declarãs libellum est multum remota à textu, dabit dilationem: aliàs denegabit, ut hic, & supra. c. proximo. ¶ [*In glo. ulti. ibi, remmittitur*] de necessitate, nisi ille detulisset, infra de appellatio. cũ appellationibus, li. 6.

ANNOTATIONES:

a ¶ Nomine ita debet formari. Adde tex. in c. olim, el 1. & 3. de rest. spo. & tex. in c. querelam, de elect. & in c. 1. de causa pos. & propr.

b ¶ Directam. Vide etiam in c. fi. de iuc. ab inrelta. de materia, & nn. supra de libel. obla. c. 1. & Inno. in c. fi. de procn. & ibi de uicedominn. & no. infra de rest. spol. olim, el 3. de cleri. in c. olim, in c. literæ ubi dicit, quòd in dubio uidetur intentare directam. potest dici, quòd hoc uerum, nisi ex expressione causæ aliud appareat; de hoc spe. in tit. de acto. & expen. §. 1. uer. sed nunquid. alibi in ti tu. de ccllin. §. 1. uer. fi. sed quid si mihi, & doct. tangunt in c. conquerente, de off. ord. dicunt, quòd in dubio uidetur ius sibi competens intentare. unde potest dici, quòd si apparet, quid deducat, tunc est certum; si non apparet, tunc quod melius est, & facit l. si quis, de iud. & domini de Rot. tenent conclu. 271. & uide Bart. in l. si mater. §. eandem, de excep. rei iud. in c. olim, de testi. & c. inter, de fide instrum. Bald.

c ¶ Damno. Ad hoc uide Bar. in l. 1. §. hoc autem edictum, ff. de ope. no. n. nc. & in l. post dotem, ff. solu. matr. Arch.

SVMMARIVM.

1 *Si post citationem ad causam reus pro publica utilitate uocetur, circunducitur peremptorium, & habebit nouas inducias.*
Diuisio decretalis, ibid. uer. & prima.
2 *Patriarcha, & primas idem.*
Archiepiscopus potest defendere prouinciam suam contra alium primatiam petentem, & ratio, & quorum consensu, ibidem, ad dictio. prouincia.
Habet necesse reuereri primatem, ad quem ab eo appellatur, ibid.
3 *Procuratorem si non constituit in causa, ad quam citatus fuit, licet postea uocetur aliò pro publica utilitate, non tamen excusatur quod ad ipsam constitutionem pertinet, & quo casu. uide nume. 6.*
Obligatus ad duo, si alterum residat impossibile, præcisè tenetur ad alterum, ibid. uer. obligatus enim.
4 *Ecclesia non solùm potest à prælatis, uerum etiam à principibus secularibus auxilium petere; & si non præbeant, eos excommunicare.*
Prælatus licet non debeat personaliter pro sua ecclesia defensione pugnare potest tamen alios ad pugnã hortari, ibid. uer. & licet.
5 *Procuratorium mandatum quando sufficiens.*
6 *Respondere ne teneatur, qui est in curia, & si non ueniendo poterat excusari.*
Absens ex necessaria, & probabili causa, quando teneatur per alium se defendere, ibid. uer. & sic etiam respondetur, & quando restituatur.
Per maius negocium derogatur minori, ibid. uer. soluti. secundum Inno. uide nu. 8. & 9.
Mandata diuersa ubi sunt, cui parendum, ibid. eod. uer. ibi, Alij dicunt, & nu. 9.
7 *Absentia non omnis excusat, at iusta, & necessaria.*
Exceptiones principali competentes, competunt & eius procuratori, ibid. fideiussori quoque, & quæ, in suffra.
8 *Pluribus intentus &c.*
Mandatum prius, an posterius uideatur hic papa reuocasse, ibi. ad uer. non fuerat, & nu. 9.
10 *Imminere pro intendere.*
Dilatio quandoque datur ad comparendum, non ad respondendum, ibid. & quare hic denuò indulta.
Vsque, particula quando ponatur exclusiuè, uel inclusiuè, ibid. uer. uel secundum.
11 *Epilogus, suffragium, glossarum. nu. 12.*
Fideiussori competunt exceptiones quæ reo, & eas opponere tenetur,
13 *Additio,*
Confessio procuratoris quo casu domino non noceat, ibid. nu. 13.
Procurator mentiri non tenetur, ibid.
Procuratorium mandatum hic factum, an ualuerit ad negocium principale, ibid.
Procuratorium, quo quis promittit ratum se habere, quod legitimè factum fuerit, non ualet, ibid. uer. nec alia.
Decretalis, significauit, hic allegata quo modo faciat, ut mandatum hic factum non ualeat, ibid. ad fin. uer. Ad id, quod.

CAPVT IIII.

1 EXposuit. Casus. Si † post citationẽ ad causam, reus pro publica utilitate vocetur, circunciditur peremptoriũ, & habebit nouas inducias. & de eodem facto, de maio. & obe. c. fi. de do. & contu. c. fi. Et prima pars factum narrat. 2. ibi, Nos igitur, interloquitur. & in prima ponitur rei bina citatio. & in 2. comparitio actoris, petitio rei, procuratorium, & ipsius procuratoris exceptio duplici iure fundata, & actoris replicatio ad utrunque respondens [*Primatiæ*] pri-2 mas † & patriarcha [a] idem sunt, supra de offic. ordin. a duo simul, ubi de hoc [*In eo*] C. Burdegaleñ. [*Prouinciæ*] licet alia sint iura archiepiscopi, quam primatis; tamen

tamen potest archiepiscopus defendere prouinciam suam contra alium primatiam petentem. & est ratio secundum quosdam: quia cessante primatia omnia iura primatis recidunt in archiepiscopum. licet enim de archiepiscopo appelletur primas, ubi est: tamē ubi non est, appellabitur papa, & nō archiepiscopus à seipso. sed nec primatis procurationes recipiet, sed archiepiscopales tantum. unde dixit Inno. quòd hæc est ratio, ne ipsius prouincia à pluribus aggrauetur, & inter est eius habere subiectos locupletes, in auctēn. ut iud. sine quoquo suffra. §. cogitatio, coll. 2. sed Hostiē. dicens, quòd nimis generalis est hæc ratio, dicit, quòd b uera ratio est, ne iugum[b] subiectionis cogat arripere, ne super se, excepto papa, superiorem sentiat, quem necesse habebat reuereri, & qui ipsum uexare posset, & grauare, & ne alius, papa excepto, sed ipse solus uideatur prouinciæ præminere, ad hoc de usu pall. ex tuarum, & quod ibi dixi. tamē licet uideatur archiepiscopus hic admitti: consensus tamē prælatorum prouinciæ requiritur ad prouisionem perficiendā, de maio. & obe. c. si. secundum Hostien. [*Præterita*] Vin. tunc futuræ, infra de dolo & contu. c. nl. [*ad initium*] idoneū 3 † quāuis per malus negocium, ad quod uocatus fuit in propria persona, excusatur, & habuit ius reuocandi domum: tamen quo ad constituendum procuratorem nulla exceptio competebat, infra de dolo, cū dilecti. obligatus enim ad duo, si alterum recidat impossibile, precisè tenetur ad alterum. ff. de 3hen. empt. si in emptione. §. si emptio, ff. de cōd. indc. cū his. ff. de sol. l. Sticum, cum si. nec ob. causæ arduitas pp formā c citationis, ut no. supra de procu. querelam.[c] quare ergo excusatur Burgalen. dicit Gofre. pro eo, quòd pro uocatione maioris negocij fuit adeò occupatus, φ intendere non potuit constitutioni procura. idonei, qui debet esse talis, quòd causam habeat notā, supra ti. 1. in pertractandis, uel cum suffraganeis deliberare non potuit, ut dicit litera, uel fuit de gratia secundum eum. Dicit Host. quòd non fuit excusatus à constitutione procuratoris. dilationem uerò quare obtinuerit, patebit, infra [*Vocatus*] tempore discordiæ ortæ inter Greg. cuius fuit hæc decre. & Federicum quondam imperatorem, Hosti. de qua, infra de re iudi. ad apo-4 stolicæ, in prin. li. 6. [*Subsidio*] potest enim † ecclesia nō solum à prælatis, sed etiam a principibus secularibus petere auxilium contra hostes. 23. q. 3. Maximianus, & c. ab imperatoribus. & si non præbeant, eos excommunicare. c. causa. q. 5. administratores. Et licet prælatus personaliter pugnare non debeat pro suæ ecclesiæ defensione, potest alios ad pugnam hortari, eadē d causa, & q. 8. igitur, hortatu, omni timore, Phi.[d] [*De-5 fendendo*] sine † hoc non fuisset sufficiens procuratoriū, supra de procu. accedens, Ho. & c. cōstitutis [*Persona*] per hanc formam nō posset procura. facere aliquam de specialibus; quod dic ut infra de procu. qui ad agē-e dum, [e] li. 6. [*Supradicto*] Bituricensi [*Responderet*] super 6 principali [*Non teneri*] uidetur, ex quo † erat in curia, teneretur respondere; etsi in nō ueniendo potuisset excusari, ar. ff. de ferijs. l. 2. §. sed si prætor. So. secundū Inno. ibi consentiebat litigare, hic contradicebat, nec ob. quòd procura. dimisit, cui debuit hoc negociū plenè committere ar. infra de dolo, cum dilecti, uer. sed cōtra. nam habebat ius reuocandi domum, nec arduā causam tenebatur procu. committere, de procur. querelam. quibus etiam deficientibus, tamen deberet procu. inducias habere ad dominum consulendum, supra de procura. dilectus; quod dic, ut ibi secundum Hostien. Item in causa tangente totam prouinciam secundum Inno. plenè deliberare non poterat, cederet, an contenderet, nisi cōsilio cum suffraganeis habito, ut infra eo. c. & ar. ff. de eden. l. 1. licet se-

f cundum eum non sit necesse illos uocari.[f] ff. de libe. causa, si pariter. & sic etiam responderetur secundum eum ad id, quod opponitur, quòd absens etiam ex probabili, & necessaria causa, ubicunque in foro compe. moueatur sibi lis, per alium teneatur respondere, C. de restitu. milit. l. ignorare. ff. cum qui ap. l. 1. & 2. & sic fortius cœptā prosequi. nam deterior eius dolus agnoscitur, qui interruptam &c. in auten. de litig. §. si g uerò intra. coll. 8. nam secundum[g] Inno. uera & sufficiens causa, quare tunc non fuit respondere coactus: quia negocium subsidii fuit adeò graue, quòd super prius cœpto deliberare non potuit. & licet sit dictum absentem etiam ex necessaria causa teneri se defendere in competenti foro, non per hoc tolluntur, quæ dicuntur de iure reuocandi domum, secundum Inno. Si autem uerum fuisset, quod allegabat aduersarius, quòd habuisset tempus ita prolixum &c. tunc nec haberet ius reuocandi domum, nec iteratam dilationē ad suffraganeos consulēdos. Alij contra, ar. ff. de arbi. non distinguemus, aliàs incipit. per errorem. §. siquis compromiserit Romę. constat autem, quòd si in termino non uenisset, & pp hanc uel aliam iustā causam appareret impeditus, restituetur. nam & tales restituuntur, si actiones, uel iura sua præscribuntur. C. de restit. mil. l. 1. melius igitur fuit dilationem dare, quam restitutionis beneficium circuire. Sed contra. illa iura loquuntur, cum procedit, uel præscribitur contra absentem pro re publica, negocio ipso pendēte. sed hoc h negocium[h] iam erat finitum. ergo per hoc beneficium plus iuuari non potest. ff. ex qui. cau. ma. si cui. §. 1. Sol. secundum Innocen. uterque terminus hic simul occurit, & per maius negocium derogatum est minori, arg. ff. de in inte. resti. l. scio. Alij dicunt, quòd talis, si personaliter citatur, habet ius reuocandi domū: secus, si uel per se, uel per procu. & habuerit sufficiēs tempus ad deliberandum. super utroque enim, nisi mittat sufficientem procur. condemnabitur in expēsis, nisi excusetur ob magnitudinem causæ, uel aliàs iustè, de procura. querelam. Alij dicunt melius secundum Inno. quòd ubi fuerunt diuersa mandata, quę se patiuntur inuicem, ambo, si fieri potest, sunt adimplēda. ubi contradicunt, uel se non compatiuntur, maiori domino est obediendum. 11. q. 3. qui resistit, & c. Iulianus, & rei magis necessariæ subueniendum, ut dicam super uer. reuocare. Archiepiscopus uerò existens in curia, habebat circa auxilium ecclesiæ & militiam intendere, quam etiam oportebat ipsum ad propria reuocare, & sic etiam finito publico negocio habuit ius reuocādi domū; & sic loquitur. §. si quis pro-7 miserit, secundum Inno. [*pro absente*] ex iusta † & necessaria causa, cum ecclesia reipublicę comparetur. C. de sacrosan. eccle. ut inter diuinum. 13. q. 4. quid ergo. & habetur, quod hic dicitur. ff. ex quibus cau. ma. milites, & l. qui mittuntur. §. qui reipublicæ, Phi. [*Domum*] & sic ipse, si præsens esset, non teneretur respondere, ergo nec procura. Host. [*Vtrunque*] belli & iudicij. ad hoc in proœmio insti. [*Expediret*] & sic est perinde, ac 8 si nullo mō potuisset, de trāsla. c. 2. [*Paratus*] nam † pluribus intentus &c. & qui ad utrunque, &c. 16. q. 1. presbyteros. C. de osfi. assess. nemo, Phi. & Gof. [*Non fueras*] i. præsumebatur nō fuisse, quasi tunc papa fuisset immemor primi mandati, ar. ff. de offic. deleg. ex parte. r. sed dicit Hostien. quòd hæc allegatio non obst. propter quatuor. Primò, quia & si memor fuisset, non propterea abstinuisset à secundo mandato, de sup. neg. præla. licet, de usu pal. nisi; & sic non nocet illud tacuisse, de rescriptis, super literis. Secundò, quia & ipse nō uideatur reuocasse in effectu, tamen reuocatur per ius reuocandi domum, de quo prędictum est. Tertio, quia ista interpretatio non est partis, sed papę, de sen-

de ſen.ex.inter alia eum concor. Quartò, quia contraria ſunt tẽpora belli, & pacis, ut in prooemio inſt. & C. de aduoca. diuer.iudi.l. aduocati. uidetur ergo papa eligendo unum de cõtrarijs, aliud reuocaſſe, infra de præſump. nõ ne. de bap. maiores, uer. ſed adhuc. in fi.

9 [*Reuocare*] ſupra de reſcrip. cæterum. ſed, ut † dixit Inno. ibi diuerſa reſcripta ſuper eodem negocio impetrantur; hic ſuper diuerſis occurrunt diuerſa mandata, quæ, ſi poteſt, debet omnia mãdatarius adimplere: aliàs illud, quod maiorem feſtinationem requirit, & ubi imminet maius periculum, ꝭ. de ele. ubi periculũ, cũ concor. Itẽ ſm eum ſm mandatũ quaſi fortius reuocat primum; all. Ho. de ſpon. ſi inter. Plus dicit Inn. quòd ſi Burdeg. ſpõte ueniſſet ad ſeruitium eccleſiæ, cum ex neceſſitate iuramenti ad hoc teneatur, & per

i conſequens ſubuentionis cauſa neceſſaria [i] ſit ipſum crederet excuſatũ; ad hoc de iureiuran. Ego. N. [*Cum quibuſdam*] hoc nõ ſequitur, ſi cum quibuſdam deliberauit, ergo potuiſſet deliberaſſe cum omnibus [*Et commode*] repete, & potuiſſet, ſi uoluiſſet &c. [*imminere*]

10 i. † intendere, Pe. & Abb. [*Et infra*] deciditur cõcluſio ſio, dicebatur per hoc nouam dilationem non dandam, Pet. Ab. [*Ad primum*] aliàs proximum. & intelligebatur non appoſitum. ff. de uerbo. obl. l. eum qui [*Dilationem*] ut compareat, non ut reſpondeat; ad hoc, infra de accu. ueniens uel ſecundum Ho. illud uſque, ponitur excluſiuè, de æta. & qua. à multis, & concor. de do. & contu. cum dilecti, ubi dabo remiſsiones ad ſpecu. & ad ſummam. plenius uide de ordi. ab epiſcopo.

k c. 1. ſuper. 1. [k] glo. [*Indulgendam*] multiplici de cauſa ſecundum Hoſtien. quia ius reuocandi domum habebat, & quia ſuper utroque negocio. ſ. ſubſidij, & litis deliberaſſe non potuerat, & ne cõſequeretur damnũ, unde merebatur præmium, & ne officium obedientiæ ſibi obeſſet, ut dicit glo. pe. & ne quis aliàs à ſeruitio Romanæ eccleſiæ retrahatur, infra de pœ. & re. c.

11 3. ad finem. ¶ Tertia † glo. Reſpon. per quæſtionem, an procura. rei ſimpliciter conſtitutus domum reuocet, declinet forum; & tenet quòd ſic: quia &c. [¶ *In*

12 † *3. glo. ibi omnes exceptiones*] ſequitur, quæ reo competũt, etiam inuito reo fideiuſſori competunt: & idem dixit lex ſequens [*& ibi, ad legatum*] uide de elec. in cauſis, ſuper glo. hic habes. ¶ [*In glo. ulti. ibi. §. legatis*] uide in prealle. decre. ulti. in ulti. glo. [*& ibi. §. Quod uero*] hanc & ſequentes uide in cap. peruenit, infra all. ſuper glo. 2.

13 ¶ [*In* † *glo. & ita ibi, ubi de hoc*] & ſupra de excep. cum. M. [*& ibi. Contrarium credo*] dixit Vin. quòd ualet in hoc, ꝙ confeſsio facta omiſſa exceptione dilatoria non ualet, ff. man. diligẽter. arctatur enim & limitatur procuratio, uel mandatum, cum aliàs confeſsio procuratoris noceat domino, ſupra ti. 2. c. 1. non tamen tenetur mentiri. ff. mandati. Quintus. uel ſecundum eum eſt utilis clauſula, ne uideatur ſimpliciter conſtitutus, & ſic cogatur illum defendere. uel expone ſecũdum eũ, Saluis. i. ſi exceptiones, quas ſaluat, non fuerunt recipiẽdæ, faciat quod ipſe facturus erat. Dixit Gof. quòd talis procuratio non ualet quò ad cauſam principalem, infra de ap. ſignificauit, nec alia, qua quis promittit ratum habere, quod legitimè factum fuerit, cum etiam quod doloſe facit procur. debeat domino nocere. ff. de do. ex. ſi procur. licet ſuccurratur domino ſecundum ea, quæ no. in prælleg. c. 1. de hoc. 21. q. 1.

l relatio. dicit Ho. quòd decre. [l] ſignificauit, non probat id, ad qđ inducitur per Gof. & addit, quod quicquid ipſe noiet, iſtud mãdatum Burdegalen. uidetur fuiſſe ſufficiens; de hoc in ſpe. de procura. §. ratione autem formæ, ad fi. 1. col. & ibi tenet dictum Gof. dicit tamen, quòd Clemẽs uiſus eſt tenere contrarium. Ad dictum Ho. poſſet reſponderi, quòd iſtud mandatum non fuit hic approbatum ut ſufficiẽs ſuper principali, ſed ſuper excep. tantum, quæ ſaluatæ fuerãt. Ad id, quod negat decr. ſignificauit, facere pro Goff. poteſt dici, quod Gof. ſic inducebat, ſicut ibi procuratorium non cum generali ſigillo, ſed cum ſigillo ad certum uſum non eſt ſufficiens, ita nec mandatum non generale, ſed certum. ¶ [*In glo. pe. ibi, non debet*] infra de elec. cum non deceat, lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Primas, & patriarcha. Adde tex. in c. 1. 99. diſt. & habet patriarcha, ſeu primas iuriſdictionem ordinariam in prouinciis archiepiſcoporum ſibi ſubiectorum.

b ¶ Ne iugum. Iſta eſt uera ratio, quia agitur de ſubiectione ſua, & ſic de ſuo præiudicio. imò idem eſſet in epiſcopo etiam quo ad ius archiepiſcopale, licet illud ius ad epiſcopum non ſpectet, uide Ioã. And. de off. ord. conquerente, in glo. per hoc.

c ¶ Querelam. Ibi uide glo. plenius, & ibi Hoſt. tenet cõtra id, quod hic dixit; & uide Bar. in l. 1. ff. ſi quis can.

d ¶ Phi. Vide infra de reſtit. ſpol. olim, el 1. per Ioã. And. in glo. quomodo hic licuit, & de homic. ſignificaſti, el 2. & c. ad audientiam.

e ¶ Agendum. Si dixiſſet, quæ in propria perſona poſſet, uideretur habere liberam l. creditor. §. Lucius, & ibi Bar. ff. mand. & l. procura. cui libera, ff. de procu.

f ¶ Vocari. Vide Io. And. de maio. & obe. c. ſi. in glo. no. quòd.

g ¶ Secundum. Vide glo. & Bar. in l. ſi. ff. de reſt. in integ. & glo. in clemen. ſi ante, de dolo, & contum.

h ¶ Negocium. Ideſt cauſa auxilii, propter quam ſecundò fuerit uocatus; quod patet, quia reduxit domum.

i ¶ Neceſſaria. Fuit enim cauſa neceſſaria obligatio iura. quid de ꝓbabili tantum, an ſufficiat, uide Ioan. Andr. de foro compe. c. ſi. in glo. idem in probabili.

K Super 1. Vide Barto. in l. patronus. §. Sempronio, ff. de leg. 3. & in l. meminiſſe, ff. de off. præſi. & Cy. in l. à caligato, C. de oup.

l Quod decre. Dici poteſt, quòd iſta conſtitutio, conſtituo te procuratorem &c. ſaluis exceptionibus, poteſt intelligi duobus modis, uidelicet ꝙ procurator poſſit opponere excep. ſibi competentem & quòd uult perdere exceptio. & iſto modo bene ualet. item poteſt intelligi, quòd uelit ſaluare exceptio. contra actum geſtum à procuratore; & tunc ſi conſtaret, quòd ſic uoluiſſet, tunc uel nõ deberet admitti, uel ſi opponatur ab aduerſario contra iſtud mandatum, non ualebit talis proteſtatio tanquam contraria actui. ſin autem eſt dubium de intentione conſtituentis, tunc primo modo eſt intelligenda, ut res potius ualeat, quàm pereat, Archi.

De feriis, Rub.

¶ Viſo de dilationibus quæ dantur à iudice, de dilatio. quæ dantur à iure, uideamus; ideò &c. Goff. habetur de ferijs cauſarum, & alijs feſtiuandis. 15. q. 4. & de conſe. di. 3. c. 1. de ferijs nuptiarum. 33. q. 4. cõgruit, de iudi. c. ſi. & Clemẽ. de uerbo. ſigni. ſæpe. uer. tẽpore.

SVMMARIVM.

1 *Diebus dominicis mercari, litigari, iudicari, uel iurari non debet, & nu. 3. niſi in caſibus in quibus nu. fin. uer. in glo. ulti.*

Decretalis hæc an teneat, & an de conſilio, ibid.

2 *Dies omnes domini ſunt, & quare dominico hæc ſpecialius attribuantur.*

Veſpera in ueſperam qualiter intelligatur, ibid. ad dictio. ueſpera.

Illicitum quomodo ſumatur hic, ibid.

3 *Studere licet diebus dominicis.*

Mercatum, placitum, ſacramenta, uel iuramenta mortis pœna quare diebus dominicis prohibeantur, ibid. & nu. 4.

4 *Teſti quamuis non liceat iurare dominicis, poteſt tamen deponere.*

Gloſſa quæ olim erat, facta poſtea contextus eſt, ut hic in uer. Alia neceſſitate.

5 *Additio gloſſarum.*

In uigilia Sancti, uel die Sabbati poſt ueſperas non debent audiri cauſæ, ibid.

Cap. conſuluit, de offi. deleg. intellectus, ibid.

CAPVT

CAPVT I.

1 OMnes dies. Caſus. Diebus † dñicis mercari, litigari, iudicari, uel iurari non debet. Non diuiditur. dixit. R. & Ala. ei conſentit, quòd hoc. c. loquitur de conſilio, uel eſt locale, uel derogatũ eſt ei per tacitum conſenſum papæ. Vin. dixit, quòd tenet per illa iura. C. e. ti. omnes 15. q.
2 4. placita. T. [*Dominicos*] omnes † dies domini ſunt. ipſe enim dixit Gen. 1. fiat lux, & ſacta eſt lux. ſed dies dominicus, quia in eo fecit omne inſigne, ſpecialius ei attribuitur. 75. diſt. ꝙ diei & ideò in eo abſtineri debet
a ab his, quæ ſequuntur, Goſ. [*Veſpera*[a]] ſabbati [*In ueſperam*] diei dominicæ [*Illicito*] i. ſeruili. infra eo. licet, uel illicito, reſpectu diei, licet aliàs in ſe licitum ſit, ut patet per exempla ſequentia. aliter, ſi ſimpliciter intelligeretur, ſubaudiendum eſſet, maximè. uel ſecundum Fran. illicito, cauſatiuè: quia. ſ. poſſet eſſe occaſio illiciti. uel ſecundum eum hoc eſt dictum per ſe, cui nõ continuatur, quod ſequitur: ſed illud cõtinuatur prin
b cipio. Nam ab[b] illicito in ſe omni tempore eſt ceſſandum, Ho & Rai. de hoc plenè in ſumma, e. ti. Pe. autẽ
3 † no. per hoc, quòd ſtudere licet,[c] cum ſit opus licitũ,
c ſine ſolennitate tamen, & facit quod no. ff. eo. l. penul. [*Vt mercatum*] difficile eſt inter ementes &c. de pœni. diſt. 5. qualitas, & c. negocium. & ideò in hoc maxime abſtinendum eſt, Goſ. in multis tamen locis de praua conſuetudine aliter ſeruatur. pro q̃tum eſt, quod leg. & no. infra eo. licet, Ho. [*Neque placitum*] quod & ſi fieri liceat, non tamen expedit. 11. q. 1. aliud, Goſ. unde abſtinẽdum eſt certis diebus, ut hic, & infra c. fi. & locis, infra de immu. ec. c. 1. ſed hoc in pleriſque locis de facto non ſeruatur; quod omninò eſſet corrigendum, infra c. fi. Ho. [*Ad mortem*] non quòd ſit peccatum iuſtè occidere. 23. q. 5. qui malos, & c. iudex, ſed quia horrendum eſt, & miſerabile, ideò ob dei reuerentiã abſtinendum, Goſ. nec ob. uer. pſal. Beati, qui faciunt iuſtitiam in omni tempore, quia ſub. eſt, competenti, de conſe. di. 5. nũquam, de uſu pal. c. pe. excipit Hoſti. latronem publicum, & nocturnum populatorẽ agrorum, infra de immu. ec. inter [*Nec ſacramenta*] i. iuramenta, quæ ſaltem fiunt ex malo non credentium, ſupra, de elec. ſignificaſti, Goſ. hoc generaliter nõ ſer-
4 uatur. ſi. de te. de. 1. Ho. iurare † igitur tunc teſtis non debet, licet tunc poſſit deponere, de hoc in ſpec. eo. ti.
d §. ſecundo, uer. quid ſi tunc[d] pro pace. 22. q. 5. decre-
5 uit. T. [*Alia neceſſitate*] iſtud olim erat glo. T. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, conſulit*] idem Ho. dicebat Pe. & Egi. quod in uigilia ſancti, uel die ſabbati poſt veſperas non debeant cauſæ audiri. nec obſtat decre. conſuluit, quę intelligẽda eſt de diebus pro feſtis. ¶ *In glo. ulti. in fi.*] uel ſi timeatur mors teſtium, uel diuturna abſentia, ſupra ut lite
e non conte. quoniam, in prin. ſecudum Pe.[e]

ANNOTATIONES.

a ¶De ueſpero in ueſperam. Adde ſecundum Papian. i. ab ortu ſolis. nam ueſpera ueſperæ capitur pro ortu ſolis.

b ¶Nam ab. Diebus feſtinis magis à ieiunio abſtinendum eſt, quàm alijs diebus. ojde glo. ſoper uer. uigilijs, in Cle. 1. de celebr. miſ.

c ¶Studere licet. Adde ſecundum do. An. quòd non licet ſtudere propter particulare lucrum.

d ¶Si tunc. Idem no. glo. in Cle. 1. de off. deleg. ex qua no. quòd teſtificatio teſtis trahitur ad tempus iuramenti. ex qua argue, quòd punietur pœna ſtatuti punientis falſum in palatio dicentem, ſi iurauit in palatio, licet alibi deponat, ad hoc quod no. Guil. in ſpec. de teſte. §. qualiter, uerſi. quoque, l. qui domum, & l. ſeq. ff. de adulte. & ſic puoendus eſt locor in accuſatione falſi teſtis iurati, non depoſitionis, & ſic conſuluit do. Rain. de monte Vbiano doct. Perufinus, & faciunt etiam iſta ad q. an ſufficiat teſtem in cauſa iuraſſe, licet non depoſuerit, de qua per Bart. in l. damni. §. Sabinus. ff. de dam. infec. & Io. And. in c. pio, de excep. lib. 6.

e ¶Secundum Pet. Idem not. ſupra in prædi. c. quoniam, in gl. etiam in ſolemnibus.

SVMMARIVM.

1 *Feſtorum principium. & finis fieri debet ſecundum ipſorum magnitudinem, & conſuetudinem regionum in præcipuis feſtis.*
Genuum flexio non fit ſolennis inter paſcha, & pentecoſten, niſi in ordinationibus, ibid. & quibus alijs caſibus, nu. 4.
Trinitatis feſtum ſpeciale non facit eccleſia Romana, ſed ſeruatur eccleſiæ cuiuſque conſuetudo, ibid. uer. Romana.
2 *Feſtum unum maius alio, & alicubi celebratur nonem lectionum, alibi trium, uel in nullo.*
In Reſurrectionis feſto alibi tribus, alibi diebus octo feriatur, ibidem.
3 *Dies à planetis denominari, præter dominicũ, & ſabbatũ, & hi unde dicantur.*
Sabbati die Iudæi ceſſabant ab omni opere, & à quo. eoque die debent fortius operari Chriſtiani, ne iudaizent, ibid. uer. unde ea.
Matthæi cap. 24. locus ille, orate, ut non fiat fuga ueſtra &c. quomodo explicetur, ibid. uer. & Matthæus. 24.
5 *Trinitatis horæ qualiter à quodam clerico Baboto dicebantur.*
Honoratur qui ſingulis diebus per magnatem, uel principem, non debet iniuriosum ſibi putare, ſi inter alios ſpecialiter honoretur certo die, uel tempore, ibid. uer. & Franciſcus.
6 *Gloria patri, &c. Damaſus papa ſtatuit dici in fine pſalmorum præcibus. D. Hieronymi.*
7 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. nu. 8.*
Scriptum quod eſt, ſeruandum.
9 *Additio gloſſarum.*
Diei computatio qualiter fiat in ordinationibus, ibid.
Cap. Capellanus, infra eod. intellectus, ibid. §. in glo.

CAPVT II.

1 QVoniam. Caſus. Feſtorum † principium, & finis fieri debet ſecundum ipſorum magnitudinem, & cõſuetudinem regionum. In præcipuis feſtis, & inter paſca, & pentecoſten non fit ſolennis genuum flexio: ſi tamen tunc epiſcopi, uel clerici ordinentur, ſecundum ordinationis modum genua flectentur. Romana eccleſia ſpeciale feſtum de trinitate non facit: ſeruetur tamen circa hoc cuiuſque eccleſiæ conſuetudo. & ſic ſunt tria dicta. ſecundum ibi, Diebus. 3. ibi Præterea [*Scriptum ſit*] Leuiti. 23. [*Iuxta eo-*
2 *rum*] ſ. feſtorum, quorum † alterum maius reliquo. unde dicit Inno. quòd in feſto reſurrectionis alicubi tribus diebus, alibi. 8. feriatur. dixit Hoſt. quòd planum eſt illos 8. dies feriatos, infra c. fi. ſed dicit, Inn. III. forte intellexiſſe de ſolenni pontificali celebratione, quæ. ſ. die lunæ, & die martis fieri conſueuit [*Conſuetudinem*] alicubi enim celebratur feſtum. 9. lectionum, quod alibi eſt trium tantum, uel in nullo celebratur, ſecun-
3 dum Hoſt. [*Dominicis*] de. † 7. planetis hic Hoſt. & quomodo ſinguli dies denominantur ab eis præter diem ſolis, quod dominicus nominatur; quod rite fecerũt ueteres. ut dicit lex omnis, C. eo. ti. ad uenerationem enim domini ſingulis ſeptimanis diem illum feſtiuamus. poteſt enim dici dominicus, quia ſol planetis alijs dominatur. dicit etiam Ho. quòd ſecũdum Hug. ſabbatum non dicitur à ſaturno; ſed à ſabbata, quod eſt requies. unde ea die Iudæi requieſcunt, ceſſantes ab omni opere, quare Chriſtiani, ne iudaizent, ea die debent fortius operari, de conſe. diſt. 3. peruenit, Ho. intantum autem quieſcebant, quod nec eccleſias ea die parabãt, ut dicam, de Iudæ. quod ſuper, nec ultra miliare itinerabãt. unde actuum, prim. habẽs iter ſabbati.

bati. & Matth.24. Iesus ad discipulos, Orate, ut non
fiat fuga uestra hyeme, uel sabbato. de hyeme dixit
propter intẽperiẽ. de sabbato propter legis transgres-
sionem, ne ultra mille passus fuga duraret [*Flexio*] ex
4 † edicto[a] Innocen. unde cum corpus domini leuatur,
a semper flectimus genua, de cele. miss. sanè, Pe. & Ab.[b]
b [*Ex deuotione*] per hoc patet secundum Fran. quòd etiã
ex penitentiæ impositione licitè fieri poterit, & debe-
bit [*Ordinationibus*] si in his diebus occurant hæc faciẽ-
da. & idem credit Fran. de benedictionibus nubentiũ,
& his si. [*Tantum*] aliàs tamen. & litera, Tantum, non
seruatur secundum Host. secundum quem omnes de
cõsuetudine flectunt, ex quo episcopus flectit, & om-
nes abstinent ipso abstinente, excepto ordinando, uel
consecrando [*Modus*] s. quãdo dicitur letania, tunc om
nes flectunt genua, & quando diaconus dicit, flecta-
mus genua. Quando uerò consecratur, flectit genua
consecratus tantum [*Cum singulis diebus*] refert hic Ho.
5 de quodam † clerico nomine Babotto, qui fuit in ec-
clesia Dignensi, qui dicebat se dicere horas trinitatis:
quia mane dicebat septies, In nomine pr̃is &c. Deus
in adiutorium &c. Gloria patri &c. pro quo facit hoc.
c. contra eum, de conse. di 5. in die, infra de cele. miss.
dolentes. & Fran. arguit per hanc literam, quòd qui
singulis diebus per magnatem, uel principem hono-
ratur, non debet sibi iniuriosum putare, si inter alios
specialiter non honoretur certo die, uel tẽpore [*Glo-*
6 *ria patri*] fertur † quòd ad preces Hieronymi Damasus
papa statuit hoc dici in fi. psalmorũ, quod uide in hi-
storijs, li. 17. c. 92. & scripsi in Hierony. in prin. ¶ Secun
7 da † glo. ponit. 5. diuersos modos, quibus dies incipit,
& finitur. ¶ Quarta glo. signat contrarium, & soluit.
8 ¶ Pe. glo. signat duo cõtraria. ¶ *In* † *gl. 1. ibi, prospexit*] lex
prohibet, infra. 60. dies post diuortium manumitti,
uel alienari per mulierem seruos ipsius, ne sic quæ-
stioni subducantur. & includit prohibitio etiam ser-
uos, qui erant extra ministerium mulieris in agro, uel
prouincia. & si sit perquam durum; ita lex scripta est.
¶ *In glo. 2. ibi, sedebunt*] uide in decre. supra proxi. all. in
glo. ecce [*& ibi, more*] cuius uerba ponit præall. decre.
9 cõsuluit. ¶ *In* † *glo. 2. ibi, ut hic*] & facit ad no. de sen. ex. al
ma, li. 6. in glo. antepe. [*& ibi, computationem*] qua quo ad
ordinandum mane coniungitur uesperi, de tempo.
ordi. literas ¶ *In glo. 3. in fi.*] & supra de auc. & usu pall.
ad honorem. ¶ *In glo. ar. contra, ibi, scire*] & ibi ratio red
ditur, quare his diebus non fit genuum flexio. ¶ *In gl.*
pe. in fi.] illud quò ad officiorum celebrationem: istud
quò ad numerum dierum; sic etiã intelligitur, supra
de resti. in integ. coram, in fi. ¶ *In glo. ulti. in fi.*] Io. ut no.
11. di. nolẽte, & j. sum. tri. c. uno, li. 6. in glo. no. quod.

ANNOTATIONES.

a Ex edicto. Quare his diebus sacerdos non potest dicere, flectamus genua, uide c. scire, cum ibi no. 16. dist.

b ¶ Pet. & Abb. Imò & cum nomen ipsius exprimitur, cordis genuflexio fieri debet, de immu. eccle. c. 2. lib. 6. quod & capitis inclinatione ostenditur.

SVMMARIVM.

1 *Diebus festiuis ob necessitatem piscari licet, uel licet intendere rei perituræ. Item incumbere pietatis operibus, & quibus alijs nu. 3. & qui Maiestati altissimæ deputati, nu. 2. & 5.*
Die septimo quieuit Deus ab omni opere, ibid.
Natalitia martyrum quare appellentur dies mortis ipsorum, ibid.
4 *Suffragium glossarum.*
Dominicis diebus exerceri quæ liceant.
5 *Additio glossarum.*
6 *Piscationis decimæ cui soluendæ.*

CAPVT III.

1 Licet. Pars, infra de pœni. licet, & hoc dicit,
Propter † necessitatem diebus festi-
uis piscari licet, uel licet, intendere rei tem-
pore perituræ secũdum Ab. & primò ponit
diuinum præceptum. secundò propter necessitatem
dat indulgentiam contra illud cum determinatione.
2. ibi, indulgemus [*Testamenti*] Gen. 2. in prin. Leui. 23.
Mat. 12. [*Quietem*] Nã & illa die quieuit ab omni ope,
2 &c. ut Gen. 2. [*Deputatos*] specialiter, † sicut Natiuitas,
Circuncisio, Epiphania, Resurectio, Ascensio, Pen-
tecostes. nam generaliter sunt ei deputata omnia fe-
sta sanctorum, infra c. fi. Hosti. [*Natalitia*] quærit Boa.
quare dicit. natalitia, cum non festemus diem natiui
tatis, sed mortis. Respon. quia die martirij dicuntur
a renati[a] in sanguine suo [*Seruili*] operibus † enim pie-
3 tatis in his diebus est fortius insistendum, de sta. re. cũ
ad moñ. §. in refectorio, secundum Goff. [*Vestris*] di-
cit Egi. quòd man. scribebatur episcopo, & capitulo
nec ob. de cri. sal. quam graui [*Necessitate*] in illis enim
partibus panis deest, ut patet, infra de pœni. licet, ex
eadem causa conceditur, quandoque opus agricultu
ræ ne pereat modico momento commoditas cœle-
sti prouisione concessa. C. eo. omnes iudices, ar. de
4 treu. & pa. c. 2. secundum Ho. & Ab. ¶ *In* † *gl. pe. ibi, solet*]
sequitur; etiam messis, & uindemiarum tempore ius
dici de rebus, quæ tempore, uel morte perituræ sunt
[*& ibi l. pe.*] in ferijs tractantur, quæ pertinẽt ad milita-
5 rem disciplinam, & ad reorum custodiam. ¶ *In* † *glo. 3.*
in fi.] per quæ iura dicas idem de confessoribus, & uir
ginibus, Ho. ¶ *In gl. 4. in fi.*] & assumptio uirginis, ar. de
sen. ex. c. fi. li. 6. ¶ *In glo. pe. ibi, piscis*] ut dicit Priscianus. T.
Vin. ¶ *In glo. ulti. in fi.*] per quam decre. & per decre. si-
6 gnificauit, de paro. dixerunt Tan. & Vin. † ecclesiam,
in cuius parochia est piscatio, habere debere decimã,
nisi consuetudo habeat, quod soluatur parochijs per
sonarum. & tunc dices, Ecclesijs, quarum sunt pa-
b rochiani[b] Goffr. dicit, quòd dabuntur duæ decimæ
prædialis, & personalis: uel secundum eum de elee-
mosyna loquitur hic.

ANNOTATIONES.

a ¶ Renati. Adde, quia sunt extra omne periculum tentationis humanæ. uide gl. in c. non licet in quadragesima 34. q. 4. adde aliam glo. in l. cum quidam, ff. de ann. legat. & glo. insti. de ingenuis, in uer. natalibus.

b ¶ Parrochiani. Vide circa hoc, quod plene scribit Ioan. And. de deci. non est, ubi facit in hac materia alias considerationes.

SVMMARIVM.

1 *Septimanæ tres, quibus canon prohibet fieri nuptias ante festum beati Ioannis Baptistæ, ut computentur, & nu. 2.*
Quadragesima Sancti Martini cur dicta, & quando celebretur, ibi. uersi. sicut dicitur.
Nuptias quibus temporibus liceat celebrare, ibid. & nu. 3. 4. & 5. earumque consimatio num. 4. 7.
2 *A præpositio quandoque includit, ut hic, quandoque contra.*
3 *Vsque, præpositio ponitur inclusiuè hic, & aliquando exclusiuè.*
4 *Celebrari nuptiæ quomodo dicantur.*
Orationi quando uacandum, nuptiarum celebratio uetita, ibid.
5 *In, pro post, hic sumitur.*
6 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
7 *Additio glossarum.*
Legis solent, de his, qui no. infa. intellectus, ibid. in fin.

CAPVT IIII.

1 Capellanus. Casus. Tres † septimanæ, quibus canõ pro-
hibet fieri nuptias ante festum beati Io.
Baptistæ, non continuãtur festo: sed intel-
ligitur de septimana ascensionis, & duabus sequenti-
bus.

bus.Communis diuisio.secunda ibi, Quia igitur[*Continuandas*]ut sic.3.nonas Iunii,idest tertia die Iunij illas incipiant computare.& si festum resurrectionis esset. a 4.exeunte[a] Aprili, tunc cõtinuarentur festo Pentecostes, quasi nulla sit ibi contemplatio beati Ioan.sed & quadam communi locutione uulgarium dicẽtium circa festum sancti Ioã. sunt tres septimanæ temporis feriati,processit illa locutio, sicut dicitur de quadragesima sancti Martini,in qua tamen non habetur cõsideratio ipsius sancti,sed aduẽtus Christi[*Internallum*] quasi dicat,si festũ Pentecostes occurreret,pone exẽpli gratia Cal. Iunii. 8.diebus sequẽtibus non possent celebrari nuptiæ,sed in 15. diebus, q post octauã sup sunt ante festum sancti Ioan.quod est.24.Iunij, bene 2 possunt[*A tribus*]istud † A.includit hic,& infra uersi. quia tamẽ. & de eo dic, ut statim remittam de, usque [*Ascensionem*] computato die utriusque festi præcedit festum ascensionis festum pentecostes per dies. 11.& cõiungas 3.dies rogationum præcedentes, habes.14. quibus addas.8.post pẽtecosten; & sic habes.21.& sic 3 tres septimanas[*Vsque † ad octauam*] hic ponitur exclusiuè.uide, supra de or.ab episcopo.c.1.super.1.gl.[*Apparuit*]& sic nobis apparare debet[*Contrahatur*]idest contrahi possit,licet quidam dicant,cõtrahatur,licet cotrahi non debeat[*A septuagesima*] detracto tempore à dominica in albis usque ad primum diem rogationum, Ho.& Fran.hic ponit, quod habetur de consc. 4 dis.1.hi duo hymni[*Celebrari*]1. cũ solennitate & celebritate contrahi.T.uel celebris traductio,uel cõsuma b tio[b] fieri.unde dicunt Pe.& Ab. ꝙ alteri coniugũ uolenti tunc consumare matrimonium obstaret exceptio.Rof.Beñ.in libel. Ru. de spon.& ma.& eorũ impe.ulti.colum.dicit,solennitatem nuptiarum, quæ fit in multis partibus cũ maioribus expensis, q̃ sit dos, prohiberi ante pascha:quia tunc contemplationi, & orationi uacandum erit.post pascha certis diebus uacare debemus pñtiæ Christi risurgentis,& demũ spiritussancti. quare circa talia inutilia non est uacandũ [*Celebrantur*]de consue.ecclesiæ,& sine ipsius prohibi- 5 tione, Inno.[*In dominica*]exponit Goff.1.post † dominicam,idest in crastinũ dñicæ.probatur ista expositio per literam, supra ad 7. dies post pentecosten. † Item quia aliter non essent tres septimanæ,de quo uide,qđ dixi super uer.ascensionẽ.unde dicebat Ho. tpa feriata sic intelligenda,ꝙ à prima dñica de aduentu usque ad octauã epiphaniæ inclusiuè. tantum enim durat illud festũ,& pro tanto dicitur forte,epiphaniarum, in plurali,infra c.proxi. & ad hoc, supra de treuga & pace.c.i.& 22.q.5.decreuit.& istud licet multorum locorum approbet cõsuetudo,non uidetur iure ꝑbari uel dic ut supra de tẽpo.ordi.c.1.& à septuagesima usque ad octauam inclusiuè,idest post dñicam in albis, & à primo die rogationum usque ad 7.dies post pentecosten inclusiuè durent feriæ:& dicit,ꝙ in quibusdã partibus non inchoant facere nuptias,nisi in dñica, qua cantatur euangeliũ,Nuptiæ factę sunt,qđ cantatur in dñica post octauam epiphaniæ. & isti abstinẽt ultra, quàm canon iubeat.alij uerò incipiunt in dñica in albis, & in dominica post pentecosten; & isti uidentur 6 canonem uiolare,ut dictum.¶ Vltima † glos.respon. per obiectionẽ.¶[*In glo.ulti. ibi, sancimus*] uide in decre. ꝑx.alle..super.1.glo.§.quędã.uide de procura.in nra, in glo.quãdo dicatur.¶[*In glo.3.in fi.*]T.maximè, cum c utraque istarum[c] opinionum ad primũ finẽ tẽderet. si.8.q.1. in scripturis, de consc.di.4. de terna.63. di. §. uerũ,ꝑm Gof.Ho.reprehendit has glo. dicens, ꝙ hodie oportet seruari opinionẽ papæ, quam hic approbat.sed non credo, ꝙ ꝯrium senserint Tã. B. Gof. ¶[*In glo.4.ibi, carnaliter*] sed nonne aliæ carnes his diebus in macello uenduntur ꝑm Lau.qui dixit etiam tẽpore lu ctus ꝑm.l.sponsalia ꝯhl posse.ff.de his, qui no. infa.solent, quod intelligas de futuro,ut ibi not. ¶[*In glo.ulti. ibi, examinata*] C.de legibus.l.fi.& uide quod dixi de iudi.dilecti.super.1.glo.

ANNOTATIONES.

a ¶Exeunte. Non uidetur tunc posse fieri tale festum per c.celebrantem, de consec.dist.3.

b ¶Consummatio. Consuetudo peruertit hoius iuris mentem:quia his temporibus hodie fiunt nuptiæ,& commixtio carnis, & pro temporibus licitis benedicuntur,& male,ut hic patet.

c ¶Pentecosten. Facit ista expositio ad q.quomodo concordari possint testes,quorum unus deponit,quòd talis contraxit,uel percussit in dominica,alios,quòd post dominicam,pro quo facit c. cum to,de testi. facit,quod no.Ioan.And.de transla.præl. c.1.super gl. melius,& in c.literas,de tempo.ordi.in uer.post diem.facit quod no.Bar.in l.2.§.pen.ff.si cer.pet.& in l.in insulam.§.1.ff.sol.mat.

d ¶Istarum opinionum. Et sic uult ista glo.quòd nõ seruans ius præcepti,non peccat,ubi sunt uariæ opi.ut est glo. iuncto tex.in c.1. de postul.præl. Adde Bar.in l.in ambiguo,ff.de reb.dub. & do.Alexan.consil.143.& do.Barba.consil.12.in 9.col.1.uolu.

SVMMARIVM.

1 *Ferijs introductis ob honorem dei, & sanctorum, nisi ob necessitatem,uel pietatem, iudicium exerceri non potest etiam de consensu partium.possunt tamen partes renunciare ferijs fauore hominum introductis,uide etiam nu.2.in prin.de quibus intelligatur probibitio, & nu.19.& 22.*

2 *Compositio tamen, & officium iudicis non prohibentur his diebus, & quo casu.*

Citatio die non feriata ad feriatã ibid.uel contrà die feriatu ad non feriatam,an & quando ualeat,nu.3.& de formula,& qua quis uti debet, ut prior ualeat ,ad fin. nu. 2. In ea triplex actus , & quis ualeat tempore feriarum,nu. 3.uer.ad contrariu.

De processu quod est, interdicitur his diebus , ibid.num. 2.in prin. & nu.3.uer.Item cum præceptum .

4 *Natalis domini festi dies quot seruandi*

Dies feriati in honorem Dei qui sint,ibid.& nu.5.6.7.8.

5 *Stephanus fuit protomartyr in nouo testamento.*

Abel in ueteri ,ibid.

Protomartyris etymon, ibid.

Dominicu passionis pro septimana sancta, ibid.

7 *Paulus non fuit de duodecim apostolis .*

Sanctorum omnium solennitas cur instituta , ibid.

8 *Canonizare Sanctum possitne episcopus , ad dictio. episcopi.*

9 *Postulare qui probibetur ob reuerentiam prætoris , repellitur etiã partibus consentientibus .*

10 *Feria actoris,an rei,an iudicis obseruanda,& nu.11.& nu.14.& si in eis terminus imponitur parti, uel quis incipit uiam eũdi ad iudicem,uel in uia si incidant ,non est uis, nu.11.*

12 *Processum quando non impediant in curia*

13 *Ferijs ut litigatores potiantur sua patriæ, cautè facit iudex si terminum sic statuat : si tamen non facit, non poterit ab eo aliqua pars appellare .*

14 *Ferias si litigantium obseruaremus , quid absurdi sequeretur .*

15 *Feriæ obseruandæ licet non indicantur,& quæ,& à quibus, & nu. 16.& 20.*

16 *Qui eis gaudeant etiamsi non intendant agriculturæ.*

17 *Quibus & quomodo possit renunciari,de partiũ cõsensu,& nu.18. 20.& 21.& quando in eis quid fieri etiam inuita parte queat, ibid.nu. 17.& 18.22.& propter quas fiat restitutio, nu: 20.in præiudicium tamen testium non ualet nu.21.*

18 *Epilogus,& suffragium,glossarum nu.19.*

Celeritate ubi opus est , non differtur, etiam in die aliâs probibito, & nu.22.

20 *Suppletio*

22 *In causis quibus , & negocijs iudiciarijs feria non obstent.*

CAPVT V.

1 Conquestus. Casus. Feriis † introductis ob honorem dei,& sanctorum,nisi ob necessitatem, uel pietatẽ, iudiciũ exerceri non põt cõnsensu partiu.put tñ partes renũciare ferijs fauore hoĩum introductis.Diuisio patet.2.ibi, Licet. Dicebat Ho. hoc c.tripartitum.

c.tripartitum. quia principiũ finmi poterat ex decre. finẽ, de dolo & contu. cum suis concor. quod sequitur usque ad uer. quibus, ex. c. 1. de consc. di. 3. ab inde usque ad fi. ex legibus ibi signatis [*Strepitus*] non prohibet † compositionem, & iudicis officium, maximè ubi imminere periculum animarum, secundũ Ho. [*Conquiescere*] non solum in diebus solennibus ob honorem Dei, sed etiã in alijs ferijs debet quiescere causarũ processus. nec etiam citare tunc debet iudex ad alium diem. ff. e. l. 1. 1. respõ. de hoc, infra satis dicam. iudex tamen prudenter faciet, si sic dicat, Compareas tali die coram nobis, ut ex tunc in tali causa procedamus. nam & si die feriata non possit iudicialiter procedi, pars tamen citata comparere potest. uel dic, ꝙ sicut iudex nõ põt die feriata iudicare, sic nec assignare terminum ad comparendum: si tamen error in assignatione termini exprimatur, puta qa sic dicit, Ad comparendum coram nobis in tali causa tibi diẽ dominicum assignamus, alioquin, si non exprimatur error, licet insit tacitè, tenebit termini assignatio, ut si dicat, decima die ueniat responsurus. unde & si decima dies in diem dominicum incidat, & sic illa die cõparere non teneatur citatus, in sequenti die tamen, in qua nulla occurit excusatio, comparere debet, ꝫm Inno. si. consueuit notari in sententia, quod dic, ut not. infra de re iudi. c. 1. Ho. & facit. C. quando prouocare non est necesse.[b] l. 2. sunt, qui dicunt, ꝙ non sequenti, sed praecedenti die non feriata uenire tenetur, arg. C. de tẽp. app. l. 2. circa fi. ad prius autem dictũ potest secundum Inn. reddi ratio, quia duo uidentur mãdata. s. ꝙ decima die comparear; & si illa non debet, uel nõ potest, nihilominus intelligitur mandatum, ꝙ compareat, quo citius hoc facere põt & debet. ff. de arbi. Celsus, qd̃ dic ut leg. & no. infra de dolo & contu. cũ dilecti. §. pr̃e. & ibi dixi, quõ Pe. de Bel. negat. hic esse duo mandata, dicens unum indiuisibile illa ratione: quia non ualet, ut dicit, citatio sine die. & hanc rationem improbo, infra de ap. cũ parati, in fi. dicebat autẽ Inn. ꝙ idem dicendum est, si per. 20. dies durarẽt dies feriati. s. ꝙ in proxima sequenti die non feriata tenetur comparere citatus. Sed istud placet Inno. etiam si expressum sit in citatione, quòd citatus in die dominico, uel alio feriato compareat. nam & hic simili ter, sicut in praemisso casu, duo uidentur mãdata. ergo & idem iuris est eadem ratione. & ideò melius dicitur, quòd in utroque[c] membro tenet assignatio termini quantũ ad hoc, ut si illa die non teneatur citatus comparere, in sequẽti tamen, quàm cito potest, teneatur comparere, ut dictum est supra. unde & festũ beati Lucae assignatur per papam ad comparendum, supra de resti. in inte. tum ex literis. §. fi. & initiũ quadragesimae, & festum natiuitatis dominicae, supra titu. 1. exposuit. 1. respon. & §. fi. & dominica, qua cantatut, Ego sum pastor bonus, infra de dolo & contu. cum dilecti. §. fi. & festum resurrectionis dominicae, infra de accu. ueniens. §. 1. in prin. secundum Innocen. cuius est mens totius huius glo. Tu uero dicas secundum Hostien. quòd citatus ad diem dominicum, uel alium solennem non tenetur[d] comparere. facit pro Hostien. ff. si quis in ius uo. l. 2. in fi. secus, ubi dixit iudex, Tibi mandamus, quòd usque ad diem dominicum compareas coram nobis. tunc enim tenet termini assignatio, & illud, usque, renetur exclusiue. & sic intelligas iura praecedentia proxi. allegata, quamuis inter se super hoc discrepare uideantur, & alia, si qua similia poteris reperire; quod dic ut not. supra titu. 1. c. fi. hanc opinionem Hostien. tenuit d. Ricardus de senis Cardinalis, ut refert Cyn. C. de ferijs, dies festos, dicens, quòd ubi ponitur, usque, qualibet die infra festum uenire poterat. sed quando citatur, ut die tali compareat, prius uenire nec potest, [e] nec debet, & illa die uenire non tenetur, & sic necessaria est noua citatio. Moderni tamen & cauti iudices terminum sic assignat, Talem diem tibi assignamus; & si forsan dies feriata occurrat, assignamus tibi non feriatum proxi. subsequentem. secundum quod nulla occurit haesitatio; & ideò consulo, quòd quando diẽ assignaueris, teneas hanc cautelam, maximè quia posset esse, quòd apud te non esset dies feriatus, & apud citatum esset; ut patet in eo, quod legitur & no. infra eod. respon. uersi. fi. sed † conuertamus casum, & quaero de eo, quod in prin. huius glo. dixi, an die feria to citari quis possit ad diem non feriatum? arguitur, quod non per l. dies festos, C. eo ubi dicitur, quod silere debet omnis horrida uox praeconis. sic factũ ergo est contra legem, & sic nõ ualet, infra de testi. c. 2. C. de legibus, non dubium. Item cum praeceptum de citando sit quaedam sententia comminatoria. C. de his, qui ecc. con l. praesenti, ergo die feriata nõ debet ualere, ut hic in fi. & idem, si dicatur nõ esse sententia. sed de[f] processu, cũ finis hic notabiliter utrunque uitiet. In cõtrarium est satis, quòd hic effectus dirigitur in tempus concessum. ff. de dona. inter ui. & uxo. si cũ uxori, in fin. & l. seq. dicunt quidam, citationem non ualere, cum in illa non solum finis, sed etiam initium sit spectandum, & cõius dicitur hanc opin. de iure uerã. sed consuetudo derogat, & de facto non seruatur, ut dixit Ia. de Are. & fertur, ꝙ Di. quandoque tenuit hanc opi. tam per prius alle. quã per id. ꝙ et in iudicijs ponderamus initiũ. ff. de mino. l. 3. §. scio: cũ igit citatio sit pars iudicij, infra de proba. quoniam, insti. de poena te. li. in fi. ergo & c. inducebat tunc ad idem. ff. de seruis ex. l. si minor, sed hoc, quod olim tenuerat super. l. 1. §. item[g] nunciatio. ff. de no. ope. nun.[h] postea mutauit ibidem per. ll. supra in ꝯrium allegatas. & haec opinio, & consuetudo minimè mutãda, ut in l. minime, ff. de legi. sic iuuatur. Idem iudicium de tempore, quod de loco. ff. si certum pe. l. uinum. sed ualet actus habitus loco nõ habili, si effectus ipsius conferrur in locũ habilẽ. ff. de off. praefec. ut. l. fi. C. de epis. & cle. l. omnes. §. si uerò[i] apparitor, ergo & c. Ad ꝯria respondetur, ꝙ in citatione triplex est actus. s. praeceptum de citando: secũdus executio praecepti. s. citationis actus: tertius est processus ex citatione inchoatus. primus, qui nõ requirit causae cognitionem, die feriato fieri potest. C. e. l. actus. non ob. C. de dilatio. à procedente; quia intelligitur, cum pars dicit dilationem nõ dãdam ita, ꝙ super eo oportet interloqui. Secundus actus eisdem rationibus etiã eo tempore fieri potest; ad quod. ff. de adulte. miles. §. sexaginta, praecipuè secundum lecturam, quae habet, libellum in citatione transmitti. Tertius. s. processus inchoandus ex citatione; iste fieri non potest. unde dicebat Pe. de Bellaper. quòd olim citabatur quis ad comparendum, uel satisdandum. ff. in ius uo. eãt in rubro, & ff. qui satis. cog. si uerò. §. qui pro rei. per quam citationem sic ueniendo, & fideiussores quaerẽdo, auertebatur quis ab his, quorũ causa inducte sunt feriae, quem respectum habuit. l. dies festos, secundũ eum. sed hodie solum citatur, ut ueniat. Tale igitur[k] praeceptum, & citatio die feriata [h] ad non feriatam fieri poterit. de his duabus quaestionibus in spe. de cita §. 1. uersi. item quòd citatio fit ad diẽ [*Reuerentiam Dei*] uide quod dixi. supra e. licet, super uer. deputatos [*Natalis*] † *domini*] plus dicitur. s. de. 7. diebus an. natale domini usque ad octauam epiphaniae, & de alijs hic non expressis 15. q. 4. c. 2. sed dicit Hosti. huic standum, & illud consuetudine non seruari. & idem. G. in spe. e. tl. in r. colũ [*Stephani*] iste † dicitur ꝓtomartyr à protos, quod est primus: quia primus martyr in nouo testamento, sicut Abel in ueteri [*Dominicae passionis*] idest in septimana

septimana sancta.C.eo.omnes.& dicit,dominicæ passionis,non dominicæ de passione, de qua supra de tēpo.or.c.3.ut septimanam denotet, & non diem, Host.
l [*Ascensionis*]cum tribus diebus rogationum l præcedētibus,de conse.di.3.c.1. Host. quod tamen non seruat curia secundum Gui.[*Qui subsequuntur*] & festum corporis Christi feria 5. post octauas penteco. ut in constitutione Vrbani innouata per constitutionem Cle. quę incipit.si dominum.de reliqui.& uene.sanc.[*Virginis*]
6 *gloriosæ*]quæ sunt 4.annūciatio in uere,assumptio in æstate,natiuitas in autūno,purificatio in hyeme. festum autem passiuæ conceptionis ipsius uirginis hic non includitur, licet in multis locis celebretur ex deuotione non improbāda; de hoc in spe.e.ti.post prin. Tu tamen dicas conceptionem illam,qua fuit ex humano semine,non uenerandam;& hoc tenēdum, qđ
m fuit in originali concepta, ut not.de conse.di.3.c.1. m sed post conceptionem immediatè sanctificata,& ob
7 hoc colit ecclesia natiuitatis festū[*Pauli*] Paulus † nō fuit de.12.de quo uide de reliquijs.c.uno,li.6.per quā hic addas de quatuor euangelistis,& quatuor doctoribus[*Dedicationis*]hoc est in fi. Septembris. Colit etiā ecclesia Rom.apparitionem,quæ est.8.idus Maij[*Omnium sanctorum*]dicit,Solennitatis,in singulari , ꝑ quod patet , quod loquitur de solennitate, quæ fit Cal.nouembris, quæ quare fuerit instituta, patet in prædi. constitutione, si dominum.§. licet. & sup. secundum
8 Hostien.& sancti † Martini.de conse.di.3.c.1. quod teneas,licet no.contrarium. C. eo.rit.omnes dies. & idē dicas de festo inuentionis sanctæ Crucis ea.di.crucis. & quare festum crucis,in qua Christus dehonestatus fuit, celebramus,ibi no.in 1.glo.[*Episcopi*]ar.quòd episcopus potest canonizare sanctum,quod concedo in sua diœcesi tantum,de consc.di.3.c.1. Vin.hoc est falsum.sed intelligit hoc de sanctis ab ecclesia canonizatis ſm Inn.qui dicit,ꝙ aggregare aliquem nō possunt sanctorum collegio:statuere tamen possunt aliquem
n de sāctis solēniter uenerari,& no.hoc de reli.c.uno, n li.6.circa prin. magnæ glo.[*Consentientibus*] quoniā qui
9 ob † reuerentiam prætoris prohibetur postulare,etiā partibus consentientibus à postulando repellitur. ff. de postu. quos prohibet, Phi.[*teneat*] cōcor.de immu.
o ec.decet. o li.6.[*Ob necessitates*] prolixè tractat hic Inn.
10 & Ho.post eum. † talem casum. causa Anglicana ibi fuit commissa per papam audienda, & referenda,sufficiēter instructa:iudices fecerūt remissionē in Iunio, statuentes partibus terminum in medio Augusti ad comparēdum coram papa, comparuit ea die procu. rei & impetrauit auditorem, qui condemnauit actorem in expēsis, quia nullus pro illo cōparuerat. Post modum in Octobri comparēs procura. actoris petijt datam sententiam reuocari, dicens actorem non cōtumacem pro eo,quod in medio Augusti sunt feriæ messiū in Anglia.in Septembri sunt in curia, illis finitis continuatis diebus uenerat,quamcitò potuerat.& sic non fuerat contumax cum in ferijs respondere nō cogeretur.ff. de iudi. non uidetur. & ubi non interest aduersarium ad terminum uenisse, prætor pœnam remittit.ff. si quis in ius uo. non ie.l.2. ad fi.& in fauo-
p rem p partium potius, quàm iudicum est statutum, ne tali tempore litigare cogantur.ff. de ferijs l.1. quare potius consideranda sunt feriæ litigatorum, quam iudicum. C. de legi. quod fauore.item si comparuisset actor in termino, abstractus fuisset à re rustica,scilicet messium,quæ est causa constitutionis, id prohibentis.durat ergo beneficium constitutionis quādiu durat causa.ff. de pactis, quod dictum.C. qui ad liber. ue.non poss.secum da,infra de pœni.cum infirmitas. & licet ius hoc non dicat expressè, interpretatione tamen principis, uel iurisdictione iudicis leges, quæ similem habent æquitatem, ad hunc casum sunt trahendæ, ff. de legi.& ideò, cum duabus sequentibus. Item facit pro actore supra, ti.t.e.fi.In contrarium dicebat pars rea, quòd iudices assignando terminum uitare non tenebantur nisi ferias curiæ:sed illas bene, quia tunc frustra quis compareret ibidem:ad hoc. s. di.quæ contra mores Nec obstat, quod obiicitur,ferias istas inductas in fauorem rusticorum: quia hoc non est uerum.immò ob requiem inter æstiuos feruores.C.e.ti.omnes. Sed & si dicamus hanc esse rationem feriarum:quia non debet assignari terminus eo tempore, quo quis debet esse attentus circa rem rusticā,magna exinde forte absurditas posset sequi, hæc.s. nunquam posset aliquis in ius uocari,cum quasi semper sint ferè omnes homines circa propria opera occupati. Sed iste casus nō numeratur inter illos, qui in C.& ff.de in ius uoc.circa hāc materiā sunt notati.nec fuit intentio conditoris legum tales in totum excusare uelle,sed tantum in duobus mensibus anni, qui ad has ferias obseruandas idoneiores uidebantur, licet sæpè posset contingere, quòd multis esset utilius aliis temporibus feriare : sed nec expediuit, nec potuit lex omnes casus exprimere,& singulorum utilitates præcauere.ff. de legi.l.3.& l.se.& l.non possunt, & l.sequē. ff. de præ.uer.l.4.& quia. l. debet esse generalis.4.dist. erit. nec interpretatione imperatoris, uel iurisdictione iudicis trahendæ sunt istæ feriæ ad omnes circa propria opera occupatos: quia nec æquum esset,nec utile sibi, & aliis, qui in eos in ius uocare uellent, uel quos ipsi uocarent. Nec obstat. ff. de ferijs.l.prima.ubi dicitur, quòd occupati circa rem rusticam non sunt in ius uocādi: quia hoc uerum est in diebus messis, siue temporibus ad messium,siue uindemiarum ferias deputatis: sed in aliis temporibus possunt. ¶ Papa Innoc. tulit sententiam pro reo dicens, ꝙ in assignatione termini non sunt attendendæ feriæ partium, sed regionum tantū, & iudicis, coram quo agi debet. Guil.in §. in fi.all. Pe. & Abb. hic renent considerandas ferias rei,& iudex, uel actor q citans, uel citari faciens ad illas sibi imputet, cum sic suis renunciet r & secundum Innoc.non † et uis, si feriæ sint,
11 quando parti imponitur terminus, uel quando incipit uiam eundi ad iudicem,uel si in uia incidant,ar.ff. de adulte. miles. §. sexaginta. ff.ex qui.cau. ma.sed & si per prætorē. §. penul. principes enim arbitrati sunt tempora ferijs in legibus deputata moderata esse. itaque non licet iudici ea mutare, nec augere,nec diminuere, licet sæpe occurrant casus,in quibus utile esset aliud facere, ar. ff. qui & à quibus manu. lib. non fi. prospexit.sic & l. decem,& septem annorum ætatem rata est legitimam & congruam esse ad postulandū, & prodire in publicum. quid igitur si aliquis minor. 17.annorum sufficientior & idoneior uideatur, quā & maior,nunquid est admittendus? respondeo non; nec licet hoc immutare. ff. de postulando. l.1.§.pue-
12 ritiam. ¶ Sed quid, si aliqui † de remotis partibus ꝑ se, uel procuratores sunt in curia, & dum causa eorum agitur, occurrunt feriæ, nunquid debent processum causæ huius impedire? respondit tunc papa, ꝙ si partes denegatis feriis nullatenus læderentur: ipsos cogerent litigare. nec enim est maliciis hominum indulgendum, qui nihil laturi sunt, nisi ut officiant. ff. de rei uen.in fundo.Si uero procuratores essent de loco curiæ,uel alio uicino gaudebūt feriis.sic dicit. G.quē,
13 in fi.allegabo seruatum tempore Cle.IIII. ¶ Ille † autem, qui terminum statuit, cautè facit, si quando statuit terminum, in eo statuendo, quantum potest, attendit, quod litigatores etiam feriis suæ patriæ potiantur,nisi aliqua ratione in contrarium moueatur. si autem iudex hoc non faciat, propter hoc non poterit

terit ab eo aliqua pars appellare. est enim pro indice
præsumendum, ut patet in eo, quod leg. & nor. supra
de renun. in præsentia. §. 1. & quia eum hoe arbitrio
iudicis relinquatur, siue in feriis patriæ, siue extra fe-
5 rias terminum statuerit, non poterit appellari s at. in
eo, quod leg. & no. supra de offi. delega. consuluit. §.
14 1. uersi. nec erit pars. quòd si † quis uelit dicere ferias li
tigantium obseruandas, sequitur ex inde hæc abusi-
ua conelusio; ergo sunt duplices feriæ obseruandæ. il-
lud enim certũ est, quòd feriæ curiæ sunt in curia ob-
t seruandæ, t nisi in casu, ut no. supra eo. glo. respondit
tunc papa. & tu supponis idem de feriis litigantium. se
cundum hoc igitur, siue præcedant feriæ litigantium
ferias curiæ, uel sequantur, circa ipsos erunt in curia
duplices feriæ obseruandæ, quod nullo iure cauetur,
15 & admodum absurdum est, & iniquum. Quid † si iu-
dex ferias generaliter nõ indicat? respon. nihilominus
iudex, siue ordinarius, siue delegatus fuerit, ipsas ser-
uare debet eo etiam tempore, quo communiter mes
ses fiunt, ut patet in prædictis iuribus, & ar. ff. de flumi
nibus. l. 1. ff. de fundo instruc. lege cum de lanionis. §.
asinam. Sed nũquid in regionibus illis, in quibus nec
uineæ sunt, nec uinum communiter bibitur, sicut in
Hybernia, dabuntur induciæ pro uindemiis? Respon.
non. in illis uero regionibus, in quibus communiter
bibitur uinum, licet ibi non sint uineæ dandę sunt in-
duciæ pro uindemiis, & ubiq; pro messibus: quia licet
ex suis terris nõ colligant granum, uel uinum, ex quo
tamẽ communiter granum comedunt, & uinum bi-
bunt, oportet, quòd aliquo tempore anni præordi-
nent, & prouideant sibi de uino, & grano, quo per to
tum annũ uti debẽt secundum Inn. cuius est mens to
tius istius gl. si non credis ei in hoc ultimo casu, recur-
re secundum Hosti. ad exemplum formicæ, quæ sibi
parat in æstate cibum, & congregat in messe, quid co-
medat in hyeme, prouer. 6. de materia huius glo. uide
in spec. eo. ti. §. 1. uersi. sed pone, usque ad fi. §. ubi etiã
16 no. quòd † milites, & clerici, & alij, qui non intendunt
agriculturæ; gaudent his feriis. & idem Hosti. in sum-
ma. eo. ti. §. fi. uer. nunquid milites. & est quæstio uene
rialis 25. ubi dicitur, Pileum idem tenuisse. & dicit Ho.
quod quicquid no. in præall. §. bene facit ad materiã,
17 & maximè quod no. in ult. colum. [*De † partium*] quod
dixit hic Ho. uide de iudi. c. fi. super gl. fi. [*Si de partium*]
uel si arbiter pronunciet cogente superiore. ff. de ar-
bi. si feriatis, Vin. [*Processerit*] unde etiam añ litem mo-
u tã per pactum; de hoc in spec. e. ti. §. ult. super uer. 1. u
[*Voluntate*] & parte inuita in casu decre. Cle. de uerbo.
18 sig. sæpe contingit, in prin. ¶ Secunda. g. † tractat de
triplici feria solenni, subdens, quod feriæ introductæ
x fauore hominum renunciari potest x & ex causa eo
19 tempore procedi. ¶ *In † gloss. 1. ibi, properandum*] uide in
cap. uenerabilis, super t. glo. ¶ *In glo. penul. ibi, de damno*]
in l. 1. loquitur in cautione damni infecti, quæ quan-
20 doque celeritatem desiderat. ¶ *In † glo. 2. ibi. ff. eo. l. 1.*]
sunt & aliæ repentinæ, puta propter uictoriam prin-
cipis, uel rem prosperè gestam, uel uxorem ductam,
uel filium susceptũ. & hæc ab alio, quã à principe, nõ
possunt induci. C. e. ti. à nullo, licet cõtrium sæpe fiat de
facto. & de his omnibus in spe. eo. ti. §. 1. læsus autem
propter istas repentinas restituitur; propter alias non
y ratio, quia istas nõ potuit y præuidere, illas uero sic. ff.
ex qui. cau. ma. l. sed & si p prætorem. §. si feriæ, s'm Abb.
[*& ibi, Laboris*] alias causas habes in textu, & in glos. 15.
q. 4. placita, in fi. [*& ibi, Renunciare*] etiam compromit-
tendo, & hoc de uero arbitro: secus de arbitratore; de
hoc in spe. de arbitro. §. fi. ad fi. uetsi. item in forma, &
21 duobus sequentibus [*& ibi, possunt † partes*] etiam ex-
tra iudicium, puta in instrumento contractus, & etiã
tacitè, puta scienter recipiendo talem terminum. de
his in spec. eo. ti. §. fi. & licet ualeat hæc renunciatio
quò ad partes, nõ tamen tunc cogentur testes, ut ibi,
& no. C. eo. l. omnes, in ult. gl. [*& ibi. C. eo. l. 1.*] & uide,
quod de repẽtinis feriis quo ad hoc ibi no. in fi. t. glo.
22 ¶ [*In gloss. pen. ibi, exempla † plura*] quæ no. 15. q. 4. in sum-
ma. ubi etiam no. quid de causis matrimonialibus,
& quid de causis electionum, Inno. & Hostiẽ. dicunt
hic, ꝙ causæ spirituales electionum, inquisitionum,
& huiusmodi his diebus exerceri possunt, cũ pietas, &
necessitas hoc suadeat, & facit, quod dixi de ele. bonę
2. in prin. de hoc in spec. eo. §. 2. uer. quid de causis, &
in duobus uer. se. tractatur, quid de causa usurarum,
& decimarum. dic hodie, ut in Cle. de iudi. dispendio
z sam, & de uerbo. sign. sępe z [*Et in fi.*] posset etiam esse
necessitas circa collectionem fructuum propter im-
minentem inundationem aquarum. C. eo. omnes iu-
dices, circa quęstiones & punitiones latronum. C. eo.
prouinciarum, & ubicunque in mora promptum est
periculum animarum, quæ sunt omnibus temporali
bus præferendæ. 12. q. 1. præcipimus. C. de sanc. ec. san-
cimus, Host. ¶ [*In glo. ulti. ibi, personarum*] ut pupillorum,
ut eis tutores dentur, alimenta decernantur, & in aliis,
quæ celeritatem desiderant, & ex puro officio decer-
nuntur. patent exempla. ff. eo. l. 2. & 3. decretum tamẽ
super alienatione rerũ minoris interponi non potest,
ut in spe. e. ti. §. 2. ĩ fi. & uide qd ibi dixi [*& ibi, Distinctio*]
Prosper libro epigrãmatum, Non recto seruat legalia
sabbata cultu, qui pietatis opus credit in his uetitum.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ad comparendum. Adde Bal. in l. 4. C. de don. ante nup. & in l. fi. in 2. col. C. de feriis. idem Bal. in l. cum clericus, C. de episc. & cle.

b ¶ Est necesse. Ibi uide Bar. Cyn. & Sali. & glo. & Bar. & Bald. in l. 1. C. de erro. cal. & uide Bar. in l. sæpe, ff. de tu. & cur. da. ab his.

c ¶ In utroque. Inno. ipse no. contrarium in c. præterea, de dilat. ubi uide Io. And. in glo. hic habes, in uersi. Idem diximus. & idem te-net Gu. in spec. de cita. §. 1. uersi. item excipitur. quòd citatio. & idem Bart. in l. 2. ff. si quis in ius uocan. non ie. uide Cyn. Bar. Bald. & Sali. in l. fi. C. eod. tit.

d ¶ Non tenetur. Imò posset dici, quòd potius facit in contrarium: quoniam ibi dicit, remittit q. d. incidit in pœnam sed prætor ei re mittit; ergo pus tenetur postea. præterea dixit prætor, in ius ergo ab initio u. fuit citatio, & uide Bart. in l. 2. C. de t. mp. app. & in l. qui ante calen. de uer. oblig. & glo. in Cle. 2. de appel. ad hæc etiã, & ad prædicta disputauit Marti. Sil. in lib. disputat. incipien. misso actore, &c. Archid.

e ¶ Nec debet. Vide ad hæc bonam glo. quæ incip. ratio. in Clem. 1. de appe. & sic qui tenetur aliquid certo die facere, non bene facit, si ante diem facit. ad hoc uide l. eum qui, & ibi Bar. ff. de annu. leg. & in l. qui Romæ, in princ. ff. de uerb. obli. & uide ipsum, quandò citatur quis usque ad talem diem, si reus ante compareat, & in fi-ne actor, quis erit contumax. & de uiribus huius citationis in l. q ante calendas, ff. de uerbo. obli. & uide glo. super uer. quomodo, in c. cupientes, in princ. de electio. lib. 6. & Bald. in l. fin. C. qui admi. ad bono. possess.

f ¶ De processu. Vide Io. And. de prob. quoniam, in gl. 1. relationem.

g ¶ Item nunciatio. Et ibi uide Bar. & quod non ualeat, optimè text. in c. bonæ, el 2. in fi. de elect. ubi propter initium malum citatus fuuatur, fallit in casu Clem. 1. de foro compe. & ibi glo. in uer. fe-stiois. Bald.

h ¶ Ope. nunc. postea. Ibi uide plenius Bar. qui ponit opin. uarias. & ibi uide opin. Oldr. quam ibi tenet. & uide in decis. Rotæ conclu. 394. & Bald. in l. fi. C. de feriis.

i ¶ Verò apparitor. contra hoc facit, quod not. in Clem. pastoralis, de citatione extra territorium. ibi uide Pau.

k ¶ Ad non feriatam. Adde Bar. in l. 1. in §. nunciatio, ff. de ope. no-ui nuncia. & domi. Alex. adde Cardin. in Clem. 1. de foro compet. in 3. opposi.

l ¶ Rogationum. An his diebus sit in dictum ieiunium; uide glo. de consec. dist. 3. rogationem, & de obseruat. ieiu. c. 1. per Io. And.

m ¶ Capit. 1. sed post. In gloss. de festo, & idem not. de consec. dist 4. cap. 2. in gloss. ur in beata.

o ¶ Vno, lib. 6. Statutum ergo episcopi arctat forum seculare; uide Bald. qui aliter loquitur in l. consulta. C. de testam.

o ¶ Decret. lib. 6. Iste tex. hic in fi. probat, quòd sententia non est de processu, ibi, Nec processus, nec sententia. & sic illa ponit, ut diuer sa, de quo dubitauerunt doctores. uide de hoc plenius in Spec. de sent.

ſen.§.1.in prin.ubi de hoc per Io. And.plenè.& an app.actorũ ueniat ſnia, uide Bart.in l.non intelligitur.§.neque, ff.de iure fiſci.

p ¶Et in fauorem.Ibi uide Bar.quomodo hoc intelligitur,& in l.3.§.1.ff.de eo, per quem fac.erit.

q ¶Vel actor. Similis eſt conſideratio, an debeat in iudicio attendi conſuetudo actoris, uel rei,uel fori,ubi iudicatur,de qua plenius uide ſupra de conſuet. ſuper rub.

r ¶Sic ſuis renunciet. An autem iſta exceptio feriarum poſſit opponi in qualibet parte litis,dic quòd ſic.tex.eſt ponderatus ab Ange.in l.1.ad fi.ff.de feriis,& d.Præpoſitus in c.ex parte tua,de ap.

ſ ¶Appellari.Vide glo.in c.2.de cor.uitia,& in c.ſtatutum. §.aſſeſſorem,& ibi Io.And. de reſcrip.li.6.& glo. ante pe. & pe.in c.ſuper his,de accuſatio.& glo.in cle.1.de iure patro. & Ioan.Andr. in c.2.de iura. calum.li.6. & uide in deciſio. Rotæ concluſione. 478.& Bar.in l.ſi ſic.ff.de lega.1.& in l.alio, ff.de ali.& ci.le.& in extrauag.ad reprimen.ſuper uerbo,uidebatur.

t ¶In curia obſeruandæ. Adde, ꝙ cóis cóclusio eſt,ut attendatur locus iudicis.& eſt ratio,quia attenditur conſuetudo fori ubi iudicium exercetur,in c.quod clericus,de fo.comp.& in l.3.ff.de teſt.

u ¶Super uer.Ibi de hoc latius per ipſum,& ſcias,quòd ſimplex talis renunciatio porrigitur ſolum ad præſentes ferias, non ad futuras,ut notatur per Bar.ff.eo.l.1. & an repentinis poſſit renunciari,uide glo.ſuper uer.ob neceſſitates in cle.ſæpe,de uerb.ſi.

x ¶Renunciari pót. Adde tex.in l.1.ff.eo.ſed an ualeat renunciatio facta in cõtractu,uide Ci.& alios in l.1.C.e.ti.& Bar.in d.l.1.ff.e.

y ¶Quia iſtas. De iſtis feriis uide glo.in cle.ſæpe,de uerbo.ſigni.in uer. neceſſitates.

z ¶Et de uerbo.ſig.ſæpe,Vbi uide in glo.ſuper uer.ob neceſſitates, ubi iſta corriguntur.& an ualeat excommunicatio iſtis feriis lata,uide Federicum de Senis conſi. 11.

S V M M A R I V M.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Ad titulum hunc quæ alibi tradita pertineant.*

De ordine cognitionum, Rubrica.

1 ¶Elapſis† feriis,lites recto tramite procedere dñt:ſed quia plures quæſtiones interdũ ꝓponunt̃ per modũ actionis,quãdoq; ab unaq; parte,quãdoq; à diuerſis, quãdoq; incidunt,aliquãdo emergũt,& dubitari poſſet,q̃s ordo ſeruãdus ſit in cognitione,& diffinitione

2 prędictorũ;& ideo ſubmittit hanc rubricã † ad quam facit 2.q.2.& 3.q.1.item.s.de iudi.exhibita,de ele.quãuis.§.ulti.& c.prouida,li.6.eo.ti.ſi forte, & c.conſtitutionem,de uerbo.ſigni.quæ idem dicit.

S V M M A R I V M.

1 *De peremptoria exceptione iudex ante ſententiam cognoſcit; ſufficit tamen in principali pronunciari,& nu.2.*
2 *Petitorium intentatur,cum petitur adiudicari.*
3 *Exceptione probata, non ſemper ad abſolutionem proceditur rei, & in quibus caſibus.*
Replicatio impedit exceptionis effectum, ibid.
4 *Epilogus,& ſuffragium gloſſarum.& nu.5.*
Super incidenti an intelligatur pronunciatum, ſi ſuper principali pronuncietur,& nu.6.7.& 8.
6 *Suppletio.*
7 *Incidens quæſtio oritur communiter ante cœptum negocium,& ex circunſtantijs eius, non tamen ſemper & quando ibid.num.6. ad uer.& ante litem cont.*
8 *An de emergenti q̃ſtione intra litẽ ſit pronũciandum, & quãdo.*
Emergens autem ex circunſtantijs iudicij ferè,ibi.
De peremptoriarum, & præiudicialium cognitione ubi nam tractet,aliò remittit,ibid.
De tacito ad expreſſum communiter eadem ratio, ibid.nu.8. circa finem,uer.de tacito enim.

C A P V T I.

a 1 INtelleximus. ᵃC.iudex† an ſen tẽtiã de pemptória exceptione cognoſcit: ſufficit tñ, ꝙ in principali ꝓnunciet. Cõis diuiſio.2.ibi,in-

2 quiſitioni[*Peteret*]ergo† petitoriũ intendebat, Ala.petebat.n.adiudicari,ñ reſtitui. Gof.[*Teſtes*]ergo lis erat cõteſta.G.N.[*Aſſertionẽ*].ſ.ad probãdũ ȝctũ[*Ex qua*]exceptione [*Inquiſitioni tuæ*] q̃ fuit, an de cõſanguitate ſit agendũ prius, q̃ ſup m̃rimonio ſnĩa proferat̃[*Quo facto*]ĩ.qua exceptiõe † ꝓbata[*Ratio iuris*].ſ.niſi obſtet ca-

3 b nonicaᵇ replicatio,puta reprobationis teſtiũ,uel ſufficiẽtis diſpẽſationis ꝓbatæ,uel ſimile.ad primũ.s. de teſti.ſeries,& c.ex tenore.ad ſcdm ĩ.de conſang.q̃d dilectio,& c.quia circa.ſm Ho.[*Abſoluas*]utraq; parte pñte,uel altera per cõtumaciã abſente. s̃ ut lite nõ cõte.

4 qm̃,Ho.¶.1.†glo.ſuper q̃ne,an in his,quæ occurrũt intra litẽ, ſit pronũciandum, primò ponit opiniones Burgari, ꝙ non, &inducit tres leges.Itẽ ȝriam Mar.& Pla.q̃ inducunt.4.leges.Mediã Io.& Azo.diſtinguentiũ, & hanc approbat rñdendo legibus Mar. & Pla. ȝ ſolutionẽ alleg. decre.cũ Io.qui dupliciter rñdet. ¶*In*

5 †*glo.1.ibi,exceptionem*]ibi dicitur, ꝙ exceptio dilatoriaᶜ

c in prin.opponit̃,& probatur,fundata intentione actoris[*& ibi.Si quidem*]proteſtatur reus,qui de iure ſuo dubitat de exceptione, quam pobat fundata intentione actoris[*& ibi reſpon.2.*]ſi de hæreditate agitur, ordinatur quæſtio libertatis: ſed ſatis eſt ſuper hæreditate ꝓnunciari[*& ibi, Intra utile*]ibi minore petente reſtitui, pronunciatum fuit ſuper ætate[*& ibi.l.3*]ſi allegatur præuaricatio cõtra abſolutionẽ, ſuper ea pronunciadũ eſt[*& ibi. §.ulti.*]pronunciatur, & an tempore litis inchoatæ ſeruus fuit in poſſeſsione libertatis ſine dolo necne.& ſm hoc ipſe, uel dominus ſubit onus probandi in principali[*& ibi, Quoniam Alexandrum*]accuſatus de adulterio de lenocinio excipit, replicat̃, quod eſt ſeruus; & hoc primò expeditur, & ſi apparebit liber,procedit exceptio. ſi ſeruus, non procedit [*& ibi, Præſes Prouinciæ*]accuſatus de plagio,ſi dicit per ſe uenditum fuiſſe ſeruum ſuum,prius hoc expedietur.¶*In*

6 *glo.1.ibi,actoris primo*]de hoc infra de teſti. c. de teſti. in gl.fi.& adde quod ibi dicam[*& ibi,de or.iud.l.1.*] ubi de hoc[*& ibi, M.& Pla.*]& Lau.Vinc.& Phi.[*& ibi,De quare*]ubi etiam de hoc[*.& ibi, Io.& Azo*]hos ſequitur Innoc.non hic,ſed in decre.cum inter. R.de elec.[*& ibi,*

7 *etiam † ante litem conteſta.*]& ſic oritur ex circunſtantiis negocii,Gof.& habent uetuſtiorẽ cauſam. ſ.ante iudicium cœptum, Accur.quod uerũ eſt cõmuniter. nã & poſt iudiciũ cœptum poſſet fieri pactum de nõ petendo, quæ eſt incidens, & prius potuiſſet excõicari actor, uel teſtis,uel reus ſpoliari,infra c.proxi.quæ eſt emergens[*& ibi,ciuilis præiudicialis*]& quid de præiudicialibus, & peremptoriis dixit hic G. dicam infra eo. tuam[*& ibi,Milite*]& ſic oriuntur ex circunſtantiis iudicii,nõ negocii; & hoc eſt reperire ferè in omnibus dilatoriis. ferè dictum, propter dilatorias ſolutionis.

8 Go.[*& ibi,Pronunciatur*]uel†dic, ꝙ ibi pronunciatur ſu-

d per libello, quo dixerat actor ſe minorem,& læſumᵈ [*& ibi, Replicationis*] accuſabas me;excipio me ab alio accuſatum,& abſolutũ:tu replicas de præuaricatione ſed forte ibi accuſabat de præuaricatione, ut ibi.no. uel dic,ꝙ ibi tale erat incidens,quod impediebat proceſſum.ſ. exceptio rei iudicatæ.unde ſuper ipſa,uel ipſius replicatione fuit neceſſe pronunciari.nã quandocunque incidens opponitur in modum emergentis ad impediendum proceſſum, quod eſſe poteſt in caſibus, de lit.conteſta. cap.1.li.6. ſuper ea pronunciandum eſt,ſed ſi in modum incidentis, ſcilicet ad uictoriam principalis cauſæ non[*& ibi, eſt Peremptoria*]intelligas hoc ſpecialiter dictum de exceptione præuaricationis: quia pronunciato, quòd ille fuerit præuaricator, non audietur amplius contra illum, ut in dicta leg.3.ff. de præuaric. non autem intelligas hoc generaliter in omnibus dilatoriis, Abb.[*& inſi.*]breuiter dicas, quòd ſuper omni exceptione, cuius pronunciatione non facta, principalis quæſtionis proceſ-

e ſus expediri non poteſt, pronunciandū [a] eſt niſi iudex ſit talis, qui pronunciare non poſſit: ſed ſi poteſt expediri, de neceſsitate pronunciandum non eſt: pōt tamen pronunciare ſimiliter, nec propterea uitiatur, quod agitur, infra de app. ſuper eo, 1. in fi. Ho. & huic ſatis concor. ꝙ alii dicunt, aut incidens uerificata impedit, lit. conteſta. aut non, de quo uide in ſpe. de incidentibus quæſtionibus in 1. col. ſed moderni legiſtæ dicunt diuerſimodè poſſe recipi, quod quæritur de pronunciatione ſuper incidenti. primò ut ſit quæſtio, an præcedere debeat pronunciatio incidentis diffinitionē cauſæ principalis; & hoc modo hic ſumimus: & dic ut ſupra, ſecundò ut ſit quæſtio, an expreſsè, uel tacitè pronūciari debeat ſuper illa; & de hoc nō ē uis. de tacito. n. ad expreſſum cōmuniter eadem ratio. ff. de rebus credi. cum quid. de his, quæ fi. à ma. par. ca. ex ore, cum concor. tertiò ut ſit quæſtio, an per modum cauſæ ſit pronūciandum incidēs. puta, abſoluo, quia conſanguineus, quia ſoluiſti, uel his ſimile; certè non: ſed de hoc dic, ut infra de re iudic. ſicut. quartò ut ſit quæſtio, an ſit idem effectus pronunciare ſuper incidenti, ſicut ſi ſuper eo principaliter pronuncietur; non, & de hoc dic, ut infra c. proximo.

ANNOTATIONES.

a Intelleximus. Ad materiam huius c. uide quod no. Barto. in l. 1. C. de ordi. iudi. & in l. à procedente, C. de dilatio. & in l. hic alleg. in glo. facit etiam glo. in c. ſuper hoc, de renunci. & tex. in c. licet cauſam, de proba. ubi ſuper incidenti pronunciatur, & in c. ueniens, de teſti. & uide glo. in uerbo, pronunciauimus, in c. cum Ioannes, de fide inſtrumen. quæ limitat id, quod dicitur, quòd ſuper incidenti non pronunciatur. utrum autem ſuper replicatis, quæ opponuntur contra exceptio. incidentem, uel emergentem, etiam ſit pronunciandum, uide quod dicit Ioan. And. in c. 2. infra de excep. Bald.

b ¶Cannnica. Ponitur ergo hic dictio, prout, limitatiuè, de cuius natura uide Bar. in extrauag. ad reprimendum, ſuper uerbo, prout, & dictionem, ſecundum, & dictionem, iuxta, uide Ioan. Andr. de uerb. ſig. Abbate.

c ¶Exceptio dilatoria, in prin. Adde glo. ſingu. in c. exceptionum, de excep. & in c. paſtoralis, de excep.

d ¶Et læſum. Vel ibi fuit pronunciatum ſuper incidenti non ex neceſſitate, ſed ex uoluntate, quod fieri poteſt; ibi uide glo. & Bar. & hoc idem uoluit glo. in fi. ibi tamen ideò pronunciatur ſuper ætate, & ab interlocutoria appellatur: quia parat præiudicium in aliis cauſis; quod no. ibi uide Bart.

e ¶Pronunciandum eſt. Adde etiam iſtud procedere, ſiue iudex pronunciet tacitè, ſiue expreſsè, ut in c. ex parte, el. 3. de appella. & per Bat. in l. à procedente, C. de dila.

SVMMARIVM.

1 *Spoliationem ſi reus opponit excipiendo, & tunc prius auditur, & ea probata reſpondere non cogitur: ſed ob id non reſtituetur: ſi agendo, ſecus, & ſimul utraque quæſtio terminatur. ſecus etiam actore replicante eam contra reum, uide nu. 17.*

Diuiſio capituli, ibid. uer. In i. facti.

2 *Nomen actoris quando ſit & item rei exprimendum, & quod.*

3 *Contra laicum agitur in eccleſiaſtico foro ex duobus hic caſibus, & quibus.*

Caſtrum qui potuere præſignare, uel defendere, & non fecerunt, tenentur, exercitu ueniente.

Conductor etiam locatori ex eiſdem tenentur cauſis, ibidem.

4 *Iniuriæ tot ſunt, quot ſunt capita exercitus, ſi liberi, ſecus ſi ſerui, & ratio.*

In interdicto, unde ui, etiam quæ noſtra ſunt commiſſa cuſtodiæ ueniunt, ibid. ad dicti. animalium.

5 *Damnum in quibus datum ſit, an & quando omnia ſint exprimenda in libello.*

Super ablatis rebus iuramento actoris, & taxatione præmiſſis, fit condemnatio, ibid. uer. reſpondeo.

6 *Actionibus pluribus competentibus, declarare, qua uelit uti actione, debet actor, & ſecundum quam condemnatio fiet. nu. 7.*

8 *Spoliatio ante litis opponenda conteſtationem, niſi in duobus caſibus, & quibus, uel ſub proteſtatione, & nu. 13. uer. Eſt autem.*

Citra, pro ante, ibid.

Quies pro pace, & ſine reclamatione, ibid.

Reſpondere quis non cogit agentis petitioni, niſi prius fiat reſtitutio poſſeſſionis, ibid. ad dictio. reſpondetur, fallit, nu. 17.

Incontinenti probare intra quantum temporis dicatur quis, ibid.

9 *Vſufructuarij, & uaſalli reſtitutionem poſſeſſionis à proprietario etiam petere poſſunt.*

Retentio rei reuerſa ab alio poſſeſſæ ad dominum licet, excipiuntur duo caſus, & qui, eod. nu. ad dictio. reuertitur.

Prædoni etiam datur interdictum, & exceptio contra ſpoliatorem, ibid. uer. unde non.

10 *Spoliationis propoſitio, utroque etiam modo fieri poteſt primo in modum actionis, ſecundo exceptionis, & coram quo.*

Reconuentioni locus non eſt coram arbitro, ibid. ad dictio. propoſita, & refert coram quo fiat, ibid. ad dictio. mutua. dicitur contingens cum conuentione, nu. 11. uide alia num. 13. & 14. & quomodo in ea ſimul cum conuentione, procedendum ut, ſi altera patiatur exceptiones, altera minimè, nu. 12.

11 *Contingentes ſe minimè quæſtiones dicuntur, etiam quādo non ſunt iure reconuentionis illaqueatæ.*

12 *Appellare pro ad iudicium prouocare.*

In mutuarum quæſtionum negocio quis erit proceſſus, ibid.

13 *Spoliationis exceptio quibus caſibus, & contra quos locum habeat, & quando proponenda, & num. 14. & 15. & qualiter in ea pronuncietur nu. 16.*

Spoliato competunt actiones multæ, & quæ, ibid.

14 *Electionis confirmatio quando petitur, non ſubuenitur opponenti per exceptionem ſpoliationis, & ratio.*

Oppoſitoris uoluntarij, & inuiti non eſt par conditio in admiſſione exceptiones, & cuius, ibid. uer. & ideò.

Oppoſitori tamen electionis multæ competunt actiones, & exceptiones, & quæ, ibid. uer. multa tamen, remiſſ.

15 *Excipiens licet quodam modo dicatur agere, tamen propriè non eſt actor, & qua ratione dicatur agere.*

16 *In exceptione ſpoliationis, & excommunicationis modus quis pronunciandi.*

17 *Leg. parentibus, de inoff. teſta. ff. & cap. quod ad conſultationem, de re iudi. quando ſit locus, uer. dic contra.*

Renunciare quis non dicitur priuilegio per actum diuerſum, ſed contrarium, ibid. uer. dic contra.

18 *Reſtitutia, ſpoliatione in modum exceptionis probata, quādo fiat.*

Exceptio non ſolum eſt repulſio actionis, ſed repulſio ab officio, uel munere publico, uel honoribus, & quibuſdam alijs, ibid. ad dictio. repellatur.

Quid differat à proteſtatione & actione, & quid conſequitur, num. 20.

Excipi poteſt etiam contra non agentem, nec querelam exponentem, imò etiam contra inuitum & renitentem, eod. nu. 18. uerſi. Ex quibus concluditur.

19 *Pœna extraordinaria infligitur, crimine in modum exceptionis probato.*

20 *Proteſtatio, & actio differunt ab exceptione, & quid unaquaque efficiat, & conſequatur.*

21 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. & nu. 22.*

Articuli quot ſunt, tot ſunt ſententiæ.

Excipiens uidetur experiri, §. in gl. hic patet.

In exceptione ſi ſuccubui, an directo agere poſſim, ibid. ad uerſi. & ibi, §. ulti. & nu. 29.

Ciuilis quæſtio quibus caſibus criminali non obſtet, neque contra, ibid. ad dictio. ciuiliter.

23 *Additio, ſiue ſuppletia gloſſarum.*

Vis priuata quam irroget pœnam, ibid. & locum habet ipſa, cum res debitoris occupatur ſine iudicis auctoritate, ibid.

24 *Ex delicto ſine dolo abbatis hic tenetur monaſterium, & quare, & quibus concurrentibus.*

Spoliationis exceptio non competit, niſi ubi competit interdictū, ibi. uer. & generaliter, & an interrumpat præſcriptionē. nu. 26.

Interdictum, unde ui, contra quos non competat, ibidem. & in qua cauſa poſſit opponi, nu. 27. & nu. 30.

Prior

Prior qui appellat, prior agat, quando locum habeat hac regula, remiss. ibid. §. In glo. ff.

25 *In mutuis quaestionibus an lata sententia super una tantum, differatur executio super altera, & quando accidat non terminari una sententia, ibid. §. sed quid.*

Stipulatio una dicitur ex conceptione uerborum, & tamen sunt plures respectu plurium rerum, ibid. ad uer. & in fine.

26 *Praescriptio non habet locum in rebus occupatis & mala fide possessis, & quae ipsam interrumpat, ibid.*

28 *Probationes factae in excipiendo, ualeantne si directè agatur, & quae et an in uno iudicio factae ualeāt in alio, uide etiā n. 32. 33*

29 *Exceptio rei iudicatae quando in modum actionis experienti obstet, si prius in exceptione succubuit.*

31 *Excommunicatus etiam non infamatus uitandus, & quomodo.*

Excommunicatio ex ui interlocutoriae latae in primo iudicio nunquid in secundo probabitur.

Accusan. ab accusatione propter aliquas causas repulsi, non ideò puniuntur, nisi aliàs directè contra eos agatur, ibid. in fin.

33 *Excommunicatus repulsus ab absolutione, donec satisfaciat, non audietur iterum ex ijsdem actis id petens, nisi satisfaciat.*

Et an per probationes sine sententiam primi iudicij, nisi denuò iterum conueniatur, in alio iudicio repelletur, & excommunicatus denunciabitur, uel aliàs manus contra eum iudicis aggrauabitur, cum ad hoc non sit actum, diuersa conclusio fit ex iuris ciuilis & canonici differentia uide. etiam nu. 35.

34 *Excipi potest ut à iure suo cadat excommunicatus, non ut ab agendo repellatur, nu. 34.*

35 *Innocentius hic, & in multis alijs articulis arguitur fuisse nimis ciuilis, & subtilis.*

Subtilitas respicitur in spiritualibus, ubi bona fide agendum, & animarum periculis occurrendum, ibid. uer. quamuis enim.

Procedendi diuersitas est inter ius canonicum, & ciuile, ibid.

Confessio, & probatio, ex qua quis conuincitur reddunt notoriam exceptionem, & quem habet effectum, ibid. uer. igitur tenendū.

Excommunicationis exceptio & denunciatio competit cuilibet populo, ibid.

Repellendi qui sint ubique, qui sint in uno iudicio conuicti, uel confessi, ibid. uer. & si per consequens.

36 *Crimen indirectè, ut contra testem probatum, uel confessum non repellit eum à promotione, nisi in duobus casibus, & quae crimina sic probata uel confessa in omni iudicio quem repellant, uide num. 15.*

37 *Lenocinij exceptio non prodest uxori iure ciuili, sed contra iure canonico, & quando.*

Leg. prima. § si publico, ff. de adulti. intellectus, ibid.

38 *Cap. cum tu, inf. de testi. cum hac decretali conciliatio.*

CAPVT II.

1 CVm dilectus. Casus. si †reus cōtra actorem spoliationem opponit, aut excipiendo; & tūc prius auditur, & ea probata respōdere nō cogitur: sed per hoc non restituetur. aut agendo; & tunc simul utraq; quaestio terminatur, & ea probata restituetur. & sunt duae partes. In. i. facti & processus narratio. in secunda iudicis interlocutio ibi, Nos aūt. Iterum prima diuiditur in tres. prima ponit actoris petitionem. secunda ibi, Ei citra, reorum exceptionē 3. ibi, uerum, actoris replicationem. Iterum secunda principalis facit duo distinguendo, quia interloquitur, duo membra. primum ibi, Cum ea. ꝑm ibi, Sed quoniam. secundo ibi, uerum, declarat interlocutotiam, probans rationē per duo similia 3. ibi, quemadmodū

2 secundū ibi, testes ēt [*Dominus*] certis † expreßis nominibus, cū non liceat uagari. j. de elec. ut quis duas, lib. 6. & sicut debet esse certa persona actoris, sic & rei. 4. q. 4. ca. 1. si tamen domini essent, & conuenirent ut uniuersitas, non esset necesse nomina exprimi, ꝑm Inno. quod uerū est de proprijs: oportet tamen de dominis fieri mentionē, j. de fide instr. inter; de decimis, dudū,

3 ꝑm Host. [*De Arone*] uel † terra ista est in tēporalibus papae subiecta, uel conueniunt coram papa, quia inuasores. s. de fo. comp. cum sit [*Deposuerit*] coram auditoribus papae [*Exercitu*] qui erant in castro. tenent, si potuerunt, praesignare, & non aßignauerunt, Ab. uel se defendere, & non defenderunt, sicut conductor locatori. ff. locati, Item quaeritur. §. exercitu. quot autem

4 † erant capita illorum de exercitu, tot erant iniuriae. ff. de iniuriis, si plures, si fuerunt liberi aliàs si serui, factum unius familiae pro uno reputatur, ne quis cogatur pro uno delicto tota familia carere. ff. ad l. Aquil.

a illud, Vin.[a] [*Animalium*] siue fuerint mon. siue aliorū, dummodò custodiae mona. commissa essent. nam & talia ueniunt in interdicto; unde ui. ff. de ui & ui. ar. l. 1. §. quod autem. Host. [*Alij*] dicebatur man. combustionibus segetum, captionibus hominū, homicidiis perpetratis. & secundum Vincenc. forte illi homines erant serui, uel agebatur ad expēsas factas in medicos, & operas amissas, infra de iniuriis. c. 1. ff. si quadr. pau.

5 feci. di. l. ex hac, & no. quòd † non est necesse omnia, in quibus datum est damnum, exprimere in libello, qđ non est uerum. nisi petantur ut accessoria, sicut hic; ubi petebatur restitui castrum cum damnis, ff. de ui & ui. arm. l. 1. §. qui ui, & infra de resti. spoli. cum ad se-

b dem[b], & de hoc in spec. de libel. concep. §. iam nunc uidendum, uer. item talis. uel dic, quod idem, etiam si principaliter pro rebus Abbatis agatur, ut hic uidetur fuisse: quia nec hoc dicitur, ꝙ castra fuerunt capta uel pro eis ageretur, & pro rebus abbatis tantum. dicas ergo, ꝙ in hoc casu non tenetur actor specificare res, quibus fuit spoliatus, quod euidēter probatur eo, ꝙ nec habet eas necesse probare per testes. C. unde ui si quando, supra quod me. cau. c. fi. & si dicas, editio libelli fit, ut poßit reus deliberare. ff. de eden. l. 1. 3. q. 3. offeratur, & praedicta generalis est, & sic incerta: respondeo, quod non sic est facienda editio, ꝙ reus super rebus ablatis deliberet, sed super hoc tantum, an

c intulerit uiolentiam, an rapinam,[c] quia si hanc confiteatur, uel si neget, & per testes conuincatur, statim iuramento, & taxatione praemißis, sequitur condemnatio, ut in l. si quando, & prae. decre. fi. quod me. cau. secundū Inno. uel ꝑm eum non fuit approbatus hic libellus quod pater, quia reus forum declinabat [*Iustitiam*]

6 cum de his plures † cōpeterent actiones. l. Aquil. pro damno dato. ui bonorum raptorum pro rebus mobilibus. unde ui, pro immobilibus, ad exhibendū furti, de ui publica, & aliter fiat condemnatio in una, quam in alia, quare non fuit declararus libellus contra id, quod habes supra de iud. dilecti. no. hoc fuit ex fatuitate nobilium, qui hoc non petierunt. ad hoc C.

d de annali. excep.[d] l. ul. uel dic, ꝙ libellum non appro-

7 bauerunt: quia forum declinabant, Io. An. sed † ꝑm quam fiet condemnatio: ꝑm illam, quae minorē poenam requirit: quia poenae &c. nisi in processu appareret, ꝑm quam uoluit procedere, & probationes facere. ff. de iudi. si quis intentione, ꝑm Inn. & Host. de hoc in spe. de libel. concep. §. iam nunc uidendum. uersic.

8 sed cum ex his [*citra litis conte.*] ante litem † cont. postea uero non oppono, nisi de nouo contingat, uel de nouo ad notitiam perueniat. C. de excep. l. fi. infra de ex-

e cep. pastoralis. [e] supra de offic. delega. insinuante, alii contra, Innoc. ut dicetur infra in glo. hanc excep. uel i. sub protestatione. quod nō intendebat litē cōtestari

f & est si. j. de testi. dilecto, ubi de[f] hoc [*Inquiete*] i. in pace, & sine reclamatione. & sunt duo partes [*Responderent*] i. non cogi petitionibus respondere, nisi prius restituerentur [*Incontinenti*] hodie infra 15. dies post diē, in quo proponitur, probanda est haec exceptio. j. de restitu. spolia. frequens, libr. 6. [*Denegabat*] nobiles isti

9 fatebantur mon. proprietarium: sed dicebat se † usu-

g fructuarios,& sic possessores[g] ff. de acq. pos.naturaliter. in prin. unde restitutionẽ petere poterãt.ff. de ui & ui ar.l.1.§.deiecif. uel dicebant se uasallos,& habere utile dominiũ.ff.si.ager.uec.uel emp.l.1. Goff. [*Reuertitur*]hoc uerũ,sine suo dolo,uel uiolentia;& sic loquũtur iura,quæ alle.g.ẞm Inn. & Host.unde non iuuabat hoc monasteriũ:quia cum ẽt prædoni ꝫ spoliatorem def interdictũ, infra de rest.spo.in literis, & c. itẽ cum quis; ergo & exceptio ẞm Inno. [*Commodum*] ff.deposi.bonafides,Vin.[*& infra*]auditores retulerũt [*Distinguendum*]ad pleniorem doctrinam.nam quò ad casum nõ erat necessaria distinctio,ut patet infra uer. sed quoniã.& est si. ẞm Hosti.de sacra unc.c. uno[*Re-*

10 *pellendum*]sup. Host.ant† ad utrunque, primo in modũ actionis,secundò exceptionis; quod fieri põt,de hoc infra de resti.spoli literas[*Ea*]s.spoliat. & ponitur in ui ablatiui absoluti ẞm Abb. [*proposita*] coram ordinario, uel delegato: coram arbitro secus,corã quo non est locus reconuentioni,supra de arbi. cum dilectus, nec in criminibus ẞm Vin.quod dic,ut 3.q. 11.in summa[*Mutuæ*]refert ẞm Host.coram quo iudice proponatur. nam licet coram ordinario proponi possit,lite contest.super prima,dicef tamen tũc conuentio,nec locum habebit , quod sequif, licet & tunc dici possit mutua petitio,ff.de compen.in rem,coram dele.pro-

h poni non potest[h],nisi ante litem contest.& de hoc su

11 pra de mu. pen.c.1. [*Contingentes*] quare† non sunt iure reconuentionis illaqueatæ, sed quando sunt illaqueatæ per reconuentionem debito modo factam, tunc in idẽ iudicium &c.quod sonat aduersatiua,quã quam,quæ sequitur,ẞm Host.quasi dicat,ꝙ uicissitudo,de qua ibi loquitur,ita locum habeat in reconuẽtione; ita, quod non in conuentione iuris,qđ no.hic Vin.uide in spe. de inciden.quæstio.sub uer.uidimus.

12 quod ibi dixi[*Appellat*].i.ad† iudicium prouocat conueniendo aduersariũ,Ab.[*Vicissim*]quia in recõuẽtione lite conte. super una, fiet contestatio super alia;& postea super utraque iurabitur,& dies super utraq; assignabitur.dixit tamẽ hic Inn.ꝙ ambæ si uicissim tractatæ non essent, sed liqueret de una prius,& de facili de alia non, bene ferentur sententiæ diuisim,ar. C.de compen.l.fi. concor. quod post eũ dicam de duobus petentibus præbendã,infra de spo.du.sup rubrica.sed nec actori aufertur exceptio excõmunicationis , uel spoliationis, si competat ꝫ reconuentionem,infra de excep.cũ inter, & infra c.fi.poterunt ergo sñiæ diuidi ꝓpter difficultatẽ probationum & efficaciã exceptionũ.alij dicũt,ꝙ propter recõuẽtionis naturã,q̃uis uni parti cõpetat exceptio,& nõ alteri, quãuis faciles sint ꝓbationes ex una pte, & ex altera difficiles, necesse erit,qđ hic dicitur seruari.insimul cognoscẽdo,& finiẽdo,quæ opinio magis cõgruit subtilitati iuris licet æqor sit prima , ne una qõ sit alterius impedimentũ, & ne diffinitionẽ litis,de qua cõstare pt de facili, protelari cõtingat in alterius grauamẽ,ẞm Host. uide qđ dixi in spe.de reconuen.§.ui.ændũ,super uer.& si iudex[*tractare*]punctus suspensiuus. si hẽs, tractãdæ,erit

13 punctus ibi,deductæ[*exceptionis*]hanc† exceptionẽ credimus locũ hẽre,siue quis sit ita spoliatus,ꝙ ei cõpetat interdictũ, siue ei competat condictio ex decre.infra de rest.spo.sæpe.s̃.de elec.querelã,siue condictio ex legibus,quæ sunt C.unde ui,si quis in tantã.& l. si quando, siue ex aliis iuribus quibuscũq;, quæ possessionis restitutionẽ fieri p̃cipiunt: secus aũt dicerẽ,si doli,uel metus,uel alia quæuis exceptio proponaf, per quam possessio non recuperef,& est ad hoc ratio:quia istud non inuenitur iure cautum, nec de natura sui hoc habet. & ideo quantum ad hoc non est talis exceptio attendenda secundum Innoc. quinimò,quia in primis non reperitur consensus interuenisse, sed in secundis sic,quamuis per metum, uel dolosè, nec est tanti fauoris uis compulsiua, sicut expulsiua : sed & si prælatus agat nomine ecclesiæ , non obsta.sibi exceptio de spoliatione, quam non fecit nomine ipsius ecclesiæ , sed nomine suo tantum,argum.ff.de in ius uo.quæsitum , de resti. spolia.frequens, lib.6. ubi super ultima glo. inducam ad hoc alia iura. si uerò nomine suo ageret, audiretur excipiens cõtra ipsum infra annum etiam de spoliatione, quam non nomine suo fecisset tantum , sed etiam & ecclesiæ. nam quemadmodum in interdicto dicitur , non solum hac excep.tenetur , qui proprio nomine deiecit, sed & qui alieno.ff. de ui & ui arma. l.1. §. quoti. hæc autem exceptio proponitur in perpetuum contra uiolentum , qui deiecit de eo,quod ad eum peruenit.de eo uerò,quod ad eũ non peruenit infra an. tantum, sicut dicitur de interdicto. ff.de ui & ui arma. l.1. 1. R. nam & infra idem

i tempus proponi debet hęc exceptio[i].infra quod agi potest.ff.ex qui.cau.ma. necnon §.fin.ff. de inof.testi. Papinianus,§.si quis impubes.contra hęredem igitur spoliatoris non competit hæc exceptio , nisi de eo, quod ad eum peruenit,aut dolo eius factum est,quo minus perueniret: quia sic est in interdicto,ff.de ui & ui arm.l.1.§.hoc interdictum,& hæredi. §. fi.& l.2.& 3.respon.1. in successores autem in in dignitare uidetur,quòd semper dari debeat,etiã si nihil ad eos peruenerit : quia dignitas nunquam moritur 12.q.2. liberti, supra de offi.dele.quoniam abbas,& quia tales

k generales[k] successores tenentur,qui & in uirium succedunt.ff.de acqui. pos. Pomponius, mihi incipit, cũ lapides,ff.de diuer.& temp. præscrip.cum hæres C.de acqui.pos.uitia,& le. & no.infra de immu.ecc.aduersus.§.fi. ẞm Inn.excipe ecclesiam,ut patet in eo,quod le.& no.infra de deposito.c.1. infra de fideius.qđ quibusdam.Est aũt dilatoria hæc exceptio,& ideo post litem conte.proponi non põt,ẽt si postea de nouo fiat cum ẽt spoliatus aliud auxilium hẽat, s.interdictum. & multominus proponi põt ꝫ prosequentem ap. ẞm quosdam alii uerò dicunt , ꝙ si de nouo fiat proponi põt per decre.insinuante,de offi.dele.item dicũt,quidam, si de nouo ad notitiã perueniãt,de excep.pasto-

l ralis.[l] hæc ẽt exceptio locũ non habet, quando actio, uel officium iudicis non dirigatur specialiter ꝫ aliquẽ sicut est,quando petitur electio cõfirmari,infra de cã pos.cum ecclesia,& ibi repetam super gl. 2.& est ratio quia hęc exceptio competit tantum,ubi aliquis cõuenif.unde de necessitate habet se defendere,ff.de uerb. ob.inter stipulantẽ.§.1. & ideo in necessitate constitu

14 to subuenitur per hanc excep. ¶ Porrò † ubi confirmatio electionis petitur, nullus specialiter conuenif, nec inducitur præcise à iure, quòd aliquis se opponat unde is , qui opponit se , non de necessitate iuris , sed spontè & uoluntariè se opponit. & ideo quia uolũtarius est,non subuenif ei per hanc excep. sicut illi, qui ad iudicium trahitur inuitus,arg.ff.de inof.rest.aduersus §.fi. & l.fi.respon.1.licet autem sic se uolũtariè opponens electionis confirmationi hanc excepti. non habeat: multæ tamen aliæ actiones, & exceptiones ei cõpetunt,ut patet in eo,quod leg.& no.supra de elec. postquam, & c.quia propter,& infra de accu.sup his. iudex ẽt quandoque ex officio mandat,ꝙ electæ restituant mon.ea, quæ male subtraxerunt. & sic non ob. supra de rescrip.cũ dilecta,in fi.sed nec excipiẽti ꝫ electũ opponif hæc spoliationis exceptio, quæ ꝫ actorẽ

15 tantũ locũ hẽt. & licet excipiens † quodãmodo dicaf agere,quãtũ ad hoc ualet, quia sicut actor hẽt ꝓbare intentionẽ suã,sic & excipiens excep.suam:uerè tamẽ

m ꝓpriè loquẽdo actor nõ est[m]: qa nec agit sed excipit; sic intellige.C.de excep. in exceptionibus, & ff.de excep.l.1.ar.tamen cõtra .s̃. de iudi.exhibita.hæc ẽt exceptio

ptio in causa matrimoniali locum non habet, infra de resti.spo. ex parte. secundum Inno. cuius est mens quasi totius huius gl. quod dic, ut no. infra de resti.spo lia. ex conquestione, & c.ex transmissa, & c.literas.§. nos autem. Illud etiam hodie statutum est, ut rerum priuatarum spoliatio agenti super ecclesiasticis, uel cõtrario nullatenus opponatur; quod dic ut l.c.& no. de resti.spo.frequens.§.fi.lib.6.secundum Ho.[*Eorum*] nobilium.C.de excep.l.fi.Inno.[*Donec*] uide modum

16 † pronunciandi, cum probatur spoliationis exceptio. sic & in excep.excommunicationis probata pronunciatur, actorem non audiri, donec fuerit absolutus, infra de excep.pia, li.6.secundum Inno.[*Restituerentur*] tollere ergo potest Abbas impedimentum restituendo rem ablatam, quam si spoliatus receperit, uel malignè recipere noluerit, Abbas efficaciter agat, Goff.

17 [*Ab ipso*] † abbate. sed quid† si nobiles nunc agunt de spoliatione, de qua primò exceperunt, nunquid cogẽtur primo respondere abbati: dixi l.a.quod sic: quia sunt mutuæ petitiones, & locus est ei, quod est dictũ. supra uer. nos autem. & uidentur tunc priuilegio renunciare, quod acquisiuerunt per probationẽ in modũ exceptionis factã, ar. C.de inof.test.parentibus, de

n re iud.ꝙ ad consultationem, dic 3° ẽm Hosti.nec ob. uer.nos aũt, & l.qui priorum, quę locũ habent, nisi in modum exceptionis fuerit probata spoliatio, l.e.parentibus, & decre.ꝙ ad consultationem, locũ habent, cum quis recurrit ad contrarium actũ.sed ij non sunt contrarij, sed diuersi.utendo igitur uno nõ renunciat alteri.ff.de acqui.poss.naturaliter §.1. infra ti.2.pastoralis, cum suis concor.[*Facienda*] no. Ioan.2. q.2.ca. 1.

18 hoc esse† uerum, ꝙ quando de spoliatione excipitur ꝯ eum, qui crimen intendit de spo.ab eo facta, probata spoliatione fiet restitutio, sicut intelligit omnia.c.illius quæstionis. de hoc in spe.de pe.& pos.§.1.uersi.illud aũt, ubi.G.tenet contrarium[*Repellatur*] non solũ ergo exceptio est repulsio actionis; sed repulsio ab officio, uel munere publico, ut hic patet de teste. idem de accusatore. idem de promouẽdo ad officium, uel beneficium, infra de accu.c.1.& c.ueniens, & c.super his, uel ad tutelam, ff.de suspectis tu.l.3.§.si tutor, per totam l. excipitur ẽt contra promouendum ad honores, uel munera crimẽ, defectus, uel infamia, ut ab iis arceatur. C.de infa.l.una, l.10.C.de dign.neque famosis, li.12.de excess. præla. inter. & potest opponi etiam

o ante consensum electi, de elec.super° eo, & c. cum inter canones, de app.constitutis. excipitur etiam cõtra iudicem, ut repellatur à iudicando.ff.de iudi.cum pręter, supra de offi.dele.insinuante, & e.causam quæ. ex quibus concluditur, excipi posse contra non agentẽ, nec querelam exponentem; imò contra inuitum tractum & renitentem, ut patet in eo, qui cãtiuè compellitur ordinari, supra de ætate & qua.quæris.& in tutore, qui quãdoq; cogitur, insti.de satis.tu.§.fi.& in episcopo transferendo, q quãdoq; cogi.ff.de mu. & ho.

19 l.munerũ.§.iudicandi, ẽm Ho.[*Ordinaria*] quasi† posset infligi extraordinaria. C.de testi.nullum.C.de proba. l.pe.Host.[*Testimonio*] tamen proter suspicionem calũniæ ab accusando repellunt.2.q.1. prohibentur[*Non habentur*] cõtra 3.q.5.constituimus.ibi soluitur no.Ho.

20 ex decr.ꝙ† aliud est protestatio, aliud exceptio, aliud actio. qui enim protestatur, dicit se ius habere, sed nõ præcludit aduersario ius agendi, nec consequitur cõdemnationem: qui autem excipit, dicit se ius habere, & præcludit uiam aduersario, sed non consequitur condemnationem: qui uerò agit, dicit se ius habere, sed non præcludit uiam agendi, excepta causa spoliationis; quod dic, ut infra cap.fi.si tamen probat, nisi aliud obstet, consequitur condemnationem. ¶ 3.glo.

21 † obijcit, quod delictum° &c. soluit. ¶ *Glo. hic patet*]

p primò no.ꝙ spoliatio ciuili quæstioni non ob.&c.secus in criminali, & recitat quorundam lecturã quam reprobat. secundò quærit an præscriptio &c. soluit, quòd non, & contra solutionem alle.3.an in qualibet causa &c.& ponit duas opiniones contrarias 4. quærit, an hæc decre.& c.& soluit.5.quærit, allegat ad negatiuam, soluit contrarium. ¶ Pe. glo.alleg. 4. concor.signat contrarium de.4. capitulis, & una lege, & antequam respondeat, formant quæstionem, & soluit; demũ respondit ad tria c.& ad l.¶ Vlt.glo.signat

22 contrarium, & soluit. ¶ *In 1 glo.2.ibi, non utique*] quod ibi dicitur, habes in cap.statim alle. ¶ *In glo.3.ibi, maleficio uiolentiæ*] uel deiectionis, ut in l. sc. ¶ *In glo. uel contra, ibi, cum à te*] uide de restitu. spolia. olim 2.in glo.2.¶ *In glo.si isti, ibi, neque scriptura*] uide in prædi.decret.1.in gl. prima[*& ibi, etiam si patre §.1*] ibi minor contra unum solum capitulum sententiæ restituitur, ex quo aliis non cohæret. ¶ *In glo. hic patet, ibi, quo enim tutore, in fi.*] committitur stipulatio rem ratam haberi, si promittens petendo, uel excipiendo ratum non habet[*& ibi l.1.*] ibi dicitur, is uidetur agere, qui exceptione utitur. nam reus in exceptione actor est, & idem in l. sc.[*& ibi. §.ulti.*] ut si hæreditate petita nunc singulas res peto, uel e contra; obstabit exceptio[*& ibi, Ciuiliter*] & e contra. ponit hæc lex multa exempla, in illo scilicet qui egit interdicto, & nunc agit de ui. In illo, qui pro testamento egit de tabulis exhibendis, nunc agit Cornelia de falsis, & libertus, qui se dicit ingenuum, de operis ciuiliter, & leg.Viscellia criminaliter conuenitur. Item de furto, plagio, & falso ciuiliter & criminaliter agi potest. ¶ *In glo.pe.ibi, ut fundus*] uide in decre. licet Hely. super glo.sic supra[*& ibi l.1.*] aliàs 2. communiter habetur per l.ille titulus, hæc lex est data à diuo Augusto, & quid dicat infra declarat[*& ibi, Admitti*] nisi propter paucitatem illorum, qui publicis muneribus fungi debent, ut ibi[*Et ibi, sic C.*] sup. in eo, qui oppressit ancillam [*& ibi reum*] uide supra in c.proxi.allega. super 1. glo. ¶ *In glo.ult.ibi, l.2.*] uide

23 de furtis.c. fin.super 3.glo. ¶ *In 1 glo.1 ibi, reum*] hoc dicit, quia punitur in 3. parte bonorum ultra id, nec iudex, nec senator esse potest, nec aliquem honorem habere, ff. ad l.Iulia. de.ui priua. l.1. habet autem locum uis priuata, cum res debitoris occupatur sine iudicis auctoritate, co.ti. l.fina. nisi obstet pactum contrarium, de pigno.l.3.Hostien. ¶ *In glo.2.ibi, litem*] infra de lit. contesta.c.2.lib.6[*& in fi.*] & infra de regu. iur. exceptionem, lib.6. ¶ *In glo.3.ibi, sed hic*] & idem Ioan. T.Goffr. Phi. & facit, quod no.C.de sacro san.eccles.

q iubemus in fi.ulti.glo.& infra de fi. de hoc in glo.ulti.& infra de do.& contu.c.1.in glo. argum.quod ipse Goffre. etiam idem no. supra quod me. causa, Abbas

24 [*& ibi, Cum ad sedem*] per decreta. eo.ti.sæpe, dicit † Hostien. Mona.teneri, quia res ad ipsum peruenit, & ipsam possidebat, ne ex dolo Abbatis lucrum sentiat, sicut nec damnum patitur, ff.de dolo. l.1.& quod metus causa, item si cum §.Pedius.& si dicas, quod lucrũ est istud, cum suum teneat? respondet, quòd forte milites castrum tenebant in feudum. uel est lucrum secundum eum, quia de dominio non posset referri quæstio spoliato. infra c.fi.de restitu.spolia. in literis. Inno. autem dixit quosdam dicere, non posse contra mon.excipi, nisi duo interuenerint, primũ, quòd nomine mon. facta sit uiolentia. ẽm, quòd ad mon.aliquid peruenerit. poterit enim excipi de eo, quod peruenit, ff.de ui & ui.arma.l.1.§.fi.& generaliter traditur, exceptionem non competere, nisi ubi compe-

r tit interdictum, quamuis actio, uel exceptio ex dolo° competere posset. unde sicut statim contra repellentem uim non competit interdictum, uel ꝯ eum, qui si ne ui, dolosè tamen, occupauit, sic nec exceptio[*& in fi.*] qđ

fi.] quod dic.ut infra de sen.excom.cum quis.& de re
r gu.iu.li.6. ¶ *In glo.ff.de iudi.* [*in fi.*]& quando locum habeat hæc regula, & quando fallit, ibi no. & in specul. de inciden.quæstionibus,uer.uidimus,& per Hostien. in summa, eo.ti.uer.hæc autem regula. ¶ *In glo. filii,*
25 *ibi.§.ult.*]per quem §.uidetur.quòd† lata sententia super una tantum, differatur executio,donec feratur super alia.sed Vin.hoc non recipit,dicens, quòd illud in eadem.l.corrigitur, nisi in casu,cum aduersarius meus impediret,ne iudex in alia sententiaret,tunc enim differetur executio, & exciperem contra aduersarium, si me conueniret ex causa iudicati, argumen.ff.de eo, per quem factum est.l.1.§.2.& infra de testi.cog. peruenit,contra infra de re iudic cum I.& A.Sed ibi non fuit reconuentio: sed ibi remotus est Abbas dilata correctione capituli secundum Vin.quia hoc non petit,quod dixi secundũ eum supra de mu.peti.c.1.super uer. respondere quomodo. Vber. dixit hunc modum procedendi non esse necessarium;uide in spe.de reconuen.§.penul.post princ. & in uersi.sequentibus per totum uide materiam huius glo.[*& in fi.*]sicut una dicitur stipulatio ex conceptione uerborum, & tamē sunt plures respectu plurium rerum deductarum in illa. ff.de uerbo.obli.scire debemus, & l.si Stichum. §.
t stipulatio[t]. Sed quid si lata sententia super una, statim appellet condemnatus, & per hoc recuset iudicem ut suspectum, quod facere potest, de appella. proposuit dicit Hostien.quòd tunc non terminabuntur una sententia. habet ergo hoc locum, quando non appellatur: contrarium puto. ad quod faciat decre. auditis, de procura.& infra ti.2. pastoralis, & infra de restitu. spo. audita.ad decre. proposuit, responde, ut dicam eo.ti.ad hæc si in una.dicit etiam Hostien.hoc fallere. cum petitorium obscurum est,& de possessorio statim liquet,quod est talis naturæ, quod festinam pronunciationem requirit propter animarum periculũ;
u quod dic.ut infra de resti.spo.ex conquæstione. [u] ¶ *In glo.hic patet ibi,quidam*] Goff.hic [*& ibi.Iustiniani*]ad hoc possunt respondere primi; quòd non est iniustum, quod spoliatus restituatur, Hostien. [*& ibi, præscriptionem*]caue, quia† in rebus occupatis, & mala fide pos-
26 sessis non currit præscriptio. unde secundum legem, procederet glo.in re non uiolenta in præscriptione longissimi temporis. Item secundum iura antiqua, secundum quæ in ciuilibus admittebatur exceptio spoliationis factæ à tertio, & hodie etiam procederet opposita exceptione & non probata; quia licet mala fides interrumpat,exceptio non.sed Hostien.dixit secundum quosdam glo.non procedere,secundũ
x quosdam res uiolenta[x] nunquam præscribitur, nisi uitio rei purgato, insti.de usucap.§.quod autem,& §. aliquando.in aliis rebus non procedit: quia aut excipit is,qui possidet;& sic alius non præscribit.aut alius, quam dominus possidet;& tunc dominus non possidens non conuenitur reali,de iudic. examinata.ergo nec de hoc excipit.sed hæc nihil est;quia posset conueniri personali,uel super alia re[*& ibi, Dicendum*]secundum Ioan.& Vin. Idem Innocen.[*& ibi, Experiri*]hoc uerum quò ad onus probandi[*& ibi.Potest dici*]secundum Ioan.cui concor.hic Vincen. & infra c.ultimo.
27 qui etiam† dicit hanc exceptionem opponi non posse contra eum, cui quis tenetur sacramento. fideiussor autem potest eam obiicere contra creditorem ex sua, uel ex sui debitoris persona:quia compensat tam sibi, quam principali debitori debitum.ff. de cõpen.
y si qui[y]. Item si quis conqueritur de alio, quod impedit eum, ne filium baptizet,ne defunctum sepeliat,ne parietē ruentem reficiat, non potest ei opponi exceptio spoliationis,argum. 5.di.baptizari.8.q.4.nonne,
z ff.de no.ope.nun.l.1.§.si quis[z] riuos.secus,si conqueretur de iniuria iam irrogata[z], puta de eo, qui non permisit baptizare filium, uel sepelire defunctum. tunc enim per exceptionem spoliationis elidi potest actio, sm Vin.& de his omnibus in spe.de peti.& pos. §.1.uer.quid si debitor,& uer.se.dixit ēr φ agenti inter dicto,uti posſne turbetur sibi possessio, nec offendantur inquilini,uel putatores uinearũ,non ob.exceptio spoliationis: quia iudicis est futuras lites impedire, & prouidere,ne qs sua possessione priuetur, uel tur bet. Sed si ageretur ad pœnam, puta infra annuũ utile ad possessionis turbatæ æstimationem. ff. uti pos. l.1.& pen.§.ul.exceptio spoliationis prodest.& adde, quod dicam sm eum infra c.fi. & Inno.ibi contra,ut ibi dicam in glo.hoc dicunt,post principium,& de hoc in spe.de peti.& pos.§.1.uersi.sed nunquid intentanti[*& ibi, Admittitur*]hoc non obstat: quia depositarius, dũ non inficiatur depositum, sed per compensationem uult totum, uel partem retinere,perfide agit, & ideò non auditur: sed quando de deposito non cõstat, sed spoliatus se dicit inermē, hic nulla perfidia,sed æqui tas est ipsum excipientem audiri, sic not.Gof.infra.c. fi.[*& ibi, Aly*]Tan.Gof.& Ho.[*& ibi, Veniens* 2.]Gof.di
28 xit distinguendum† sm formam decre.infra de testi. præsentata,& C.eo. l.ul.sed uerius est, quod dicit glo. nã isti testes ad idē & ob idē producitur: hic ad idem, sed ob aliud.dicebat igitur Inno. φ licet priores testes possint induci,priores attestationes non propter ua-
aa riatum modum agendi;& remittit ad decre.ueniēs[aa]. submittebat autem ipse,& Ho. φ licet in probatione testium hoc locum habeat, secus in probatione per
bb cõfessionem,quæ facta in uno iudicio fidem faciat[bb] in alio,de elec.per inquisitionem, ubi dixi de hoc [*&*
29 *ibi,§.ult.*]dixit† Inno.quòd in exemplis illius legis sententia lata super primo rationabiliter parit exceptionē rei iudicatæ super 2. sed hic lata super exceptione, non parit exceptionem in interdicto. putat tamen,φ si prius succumberet in interdicto, non posset postea excipere de eadem spoliatione. ff. de his,qui no.infa.
cc Lucius.[cc] [*& ibi,Dico*]secundum Io.Idem Inn.& Host. [*Et in fi.*]& hoc est contemplatione rei familiaris, sm
30 Inno.qui etiam hic quærit,quid si Abbas† succubuit in excep.postea militibus contra ipsum agentibus obtinuit in interdicto, & absolutus est ab ipsorum impetitione: demum Abbas reincipit eandem quæstionem, nunquid obstabit ei exceptio prædictæ spoliationis,uel sententia? dic φ non propter æquitatem su
dd peruenientis sententiæ,ff.de condi.sine causa[dd] l.2.ff. commodati,in commodato.§.si. ff.depos.bonafides ff.de pur.uul.c.2. propter quam æquitatem,is,qui tulit inteIocutoriam ipsam,reuocare debet.ff.de re iud. quod iussit,infra de app.cum cessante,& quia reo absoluto in interdicto daretur exceptio, si iterum conueniremur,multo fortius danda est replicatio,si reus excipiat de spoliatione, de qua uictus est interdicto, secundum Innoc. ¶ *In glo.penul.ibi ex parte*] solue,ut ibi dicam super 4. glo.[*& ibi, ab executione*] uel à petitione restitutionis,sm Inno.& uide quod dixi de procur.ex insinuatione, super gl.pe. [*& ibi.Potest dici*]secundum Ioan. Vinc.& Phi.sed Fran. dicit,& placet Hostien. ut
31 statim,dicam,etiam † non infamatum, de cuius excõ-
ee municatione qualitercunque[ee] constat, fore uitandũ & hoc propter periculum cõmunionis, alle.de exceptio.exceptionē.ita tamen, φ occultus occultè,& publicus publicè uitetur 2.q.1. si peccauerit[*& excommu-*
32 *nicandum*] quærebat† etiam Inno. quid si actor super re aliqua, quam petebat,propter hanc exceptionem excõmunicationis probatam repulsus est ab agendo, & postea contra eundem,uel alium de alia re incipiat agere,nunquid potest repelli ex ui interlocutoriæ primi iudicij, per quam in primo iudicio repulsus fuit; respon.

respon. non. nec per probationes primi iudicij probabitur excommunicatio in secundo, ar. ff. de excep. rei iudi. cum quæritur, & l. se. sic licet aliqui propter aliquas causas repellantur ab accusatione 2. q. 1. prohibeatur; non tamen aliàs propter hoc puniuntur, nisi aliàs directè agatur contra eos. ff. ex quibus cau. ma. l. 2. quia nec ad hoc actum est, infra eo. ecc. §. 1. Quid si †aliquis petit ab solutionem,[gg] & repellatur, quousq; satisfecerit, quia probatur contra eum, ꝙ pro manifesta offensa est excommunicatus. demũ iterũ de nouo petit absolui, nunquid est audiendus. respon. non nisi primò satisfaciat, de sentẽtia ex. solet. §. in prima li. 6. Sed per probationes, siue sententia primi iudicij, nisi de nouo iterum conueniatur, nec in alio iudicio repelletur, nec excommunicatus denunciabitur, nec subtrahẽtur sibi sua beneficia, nec alias aggrauabitur manus iudicii contra eũ, cum ad hoc non sit actum, sed ad hoc tantum directè actum est, ut à petitione absolutionis repellatur; qđ & reus est consecutus. Quid †ergo si excommunicationis exceptio ꝯ actorem directè proponitur, non ut ab agendo repellatur, sed ut à iure suo cadat, uer. gratia, aliquis petit absolui, uel ꝙ denuncietur absolutus ab excommunicatione in se lata post app. legitimam, & aduersarius excipit, quod nulla præcessit appellatio, uel iniusta, & hoc probat. s. ꝙ nulla, uel iniustè fuit appella. hoc. n. casu fertur sententia pro excipiente, & sententia excõicationis pronunciatur iusta. s. de lega. cum contingat, ubi de hoc plenè no. nunqd ergo in tali casu hæc sententia oberit excommunicato in aliis. respon. utiq; nam etiam si in contumacia permaneat, potuerunt sibi subtrahi beneficia, & aggrauari manus iudicis cõtra ipsum. hic. n. excipiens non intendebat actionẽ tantum repellere, sed potius principaliter intendebat sententiam pro ipso latam defendere, & de iure suo probare. Sed dices, nonne sufficit ad hoc, ꝙ excommunicatus denũcietur, & quod aliis modis contra eum procedatur, quod constat de excommunicatione per id, quod absolutionem petit. respon. potest enim esse, ꝙ abundanti cautela hanc absolutionem petit, quia bonorũ mentium & c. 5. di. ad eius uerò concubitum, ſm Inn. uerum est sed non est præsumenda cautela, nisi hoc exprimatur, ut patet infra de sen. ex. super eo, & supra de elec. uenerabilem. §. pe. uer. sint quoque, ſm Host. Fatetur tamen Inno. ꝙ ille, qui tulit excõmunicationis sententiam, non auctoritate huius sententiæ, qua petens absolutionem ab hac petitione repulsus ẽ, sed auctoritate prioris sentẽtiæ, qua ipsum ligauit, potest hanc sententiam facere publicari, & aliàs manus suas aggrauare contra ipsum excommunicatum. 9. q. 3. cura, & patet in eo, quod legitur & not. supra de treu. & pace. c. 1. §. 1. & infra de ap. pastoralis, uer. si. secundum †Inno. cuius est mens totius gl. sed in hac parte, sicut & in multis aliis articulis nimis uidet fuisse ciuilis, & nimis subtilis ſm Ho. quamuis enim prædicta in omnibus ciuilibus quæstionibus locum habere possint: in spiritualibus tamen non est ita subtiliter procedendum, sed potius de bona fide agẽdum, & animarum periculis occurrendum, ut patet in ap. quod le. & no. supra de iudic. dilecti, infra de dolo, & contu. c. 1. igitur tenẽdum uidetur, quòd ubi talis exceptio proponitur, qua probatã is, qui repellitur non solum quantum ad se, sed & quantum ad omnes alios inficitur, ex quo is, cui opponitur, hanc in iudicio confitetur, uel si neget, exinde conuincitur, etiam si nulla datur sententia, talis confessio, siue probatio exceptionẽ notoriam reddit, infra de coha. cle. & mu. c. fi. & si per consequens sit confessus, siue conuictus, ab omnibus repellitur, & ubiq; sicut ẽ uidere specialiter in exceptione excõmunicationis, cuius denunciatio, & exceptio cuilibet de populo[hh] cõpetit, & quę ex quo notoria est, ꝑpter periculũ animarũ non solùm excõicati, sed ẽt participantium, apta est ad actorem ex puro officio iudicis repellendũ, ut patet in eo, quod le. & no. infra de exce. exceptionem, & eo. ti. pia. §. fi. lib. 6. qualitercunque etiam constet, quòd aliquis sit excommunicatus in una ecclesia, excõicatus est apud omnes, & ab omnibus est uitandus. 3. q. 4. nullus, & c. omnis. 4. q. 5. quisquis. 11. q. 3. c. 2. & 3. & c. sicut apostoli, & c. se & infra de proba. post cessionem, & ad minus ex eodem officio contra talem, si in fæcibus suis iaceat; potest procedere iudex suus infra de app. pastoralis, uer. fi. & patet in eo, quod leg. & no. supra de offi. ordi. c. 1. infra de simo. licet hely. §. 1. uer. non tanquam ipse. & idem est uidere in simoniaco in ordine, ut patet in eo quod legitur & no. infra de simo. tanta. §. item omnis. Idem ẽt patet in fornicatore, ut leg. & no. infra de coha. cleri. & mu. uestra, & in periuro, & in quibusdam aliis, de quibus die, ut no de testi. c. fi. in his aũt & similibus illa specialitatis, siue diuersitatis ratio reddi potest: quia in ciuilibus si probatio exceptionis facta in uno iudicio, uel in uno modo agendi, non ualet in alio, non est multum curandum de hoc iudicio ecclesiastico: quia spiritualiter, uel temporaliter non potest nisi litigantibus obesse, uel prodesse. in spiritualibus autem & potissimè in prædictis exemplis, nisi semel confessi, uel conuicti, nedum condemnati repellerentur, non solum repulsorum, sed & omnium cũ eis participantium animabus periculum immineret, & ideò necesse est, ut in his casibus aliter sentiamus, & animarum periculis occurramus, ar. 1. q. 1. §. 1. ecce cum honoris, & §. cum ergo, ut l. di. ut constitueretur ad fi. 41. di. quiescamus 61. di. miramur, cum suis concor. idem est & in periuro, ut patet in eo, quod leg. & no. infra de testi. testimonium. §. 1. secundum Hostien [*& ibi, Promouendum*] refert Ber. in Veneti. 14. tenuisse Tan. per hanc dec. quòd propter † crimen probatum contra testem, uel per eum confessatum ipse non repelletur à promotione, nisi sit inde infamatus, & in purgatione deficiat [*& ibi, Purgatio*] uide quod dicam infra de accus. super his, super glo. 1. propter hoc, & de purga. ca. inter, super glo. 2. [*& ibi, Prosit*] tamen secundum. l. cum † accusatur adultera ad pœnam ciuilem: sed si in foro ecclesiastico accusaretur ad separationem tori, tunc prodest exceptio, infra de eo, qui co. con. discretionem. posset & aliter solui contrariũ, quod ibi crimen lenocinũ, de quo excipitur, contingit principale crimen adulterii, de quo agitur, ut est dictum. unde si eo casu puniretur testis, ut supra dixit. g. multo fortius actor, cum ille necessarius, iste uoluntarius. ¶ [*In glo. ult. in fi.*] dicit Hostien. quòd hic †loquitur, quando non periurium, sed aliud crimẽ quodcunque uis, obijcitur testi: ibi, quando de periurio cõuincitur, & tunc est speciale, quòd de cætero ut infamis à testimonio repellatur, infra de testibus, testimonium.

ANNOTATIONES.

a ¶Vincen. ibi uide, & plenius Bal. in l. si familia, ff. de iur. om. iudic. & l. semper, ff. quod ui aut clam, & in l. quotiens, ff. si fa. fur. fe. di. & in l. si plures, præallegata.

b ¶Cum ad sedem. Ibi uide in glo. a. & super illa, & de libel. obla. c. 2. in prima glo. & super illa.

c ¶An raptorum. Interdictum, unde ui, pro rebus mobilibus de per se non competit, sed in consequentiam immobilium, ut l. 1. §. illud, ff. de ui & ui ar. unde illud intellige de actione, ui bonorum raptorum.

d ¶Annali excep. Et isto casu, si una actio est generalis, alia specialis, ut in cõdictione certi generali & speciali, præsumitur potius quã specialis in iudicium sic deducta, uide Barto. in l. 1. in princ, ff. de eden. & C. eo. l. edita, per Bal. & d. Bart. de Sali. & uide Bal. in l. fi. C. de an. ex. hic allegata.

e ¶Pastoralis. Adde d. Feli. in d. c. pastoralis.

f ¶Vbi de hoc. In prima glo. & super illa, & not. expositionem istius uerbi, citra, pro ante.

g ¶Et sic possessores. Naturales sine dubio. sed an ciuiles, dubium est. uide in l. naturaliter, in princ. hic allegata per Bar. & quid in colono, uide in §. dicitur, infra allegato per ipsum.

h ¶Proponi non potest. Vt sit propriè reconuentio: sed erit conuentio, quæ alium habet effectum, quam reconuentio, ut in c. dispendia, de rescri. lib. 6. no. per docto. & in c. 1. de mu. peti. per Ioan. And. super prima glo. uel nec etiam per modum conuentionis, ut ibidem no. Io. And. & hic uidetur idem Host. sentire, quod est nota.

i ¶Exceptio. Contra, quia imò perpetua, quia quæ annua &c. l. pure, in fi. ff. de doli excep. uide in l. nam postea. §. si maior, ff. de iureiuran. & in l. in bonorariis, ff. de do. excep.

K ¶Generales. In singulares autem successores an competat excep. ista, uidetur quòd sic per id, quod no. in prin. huius glo. in casu. s. c. sæpe, de resti. spol. & uide per Ioan. in spec. de peti. & pos. §. 1. uersic. quid si matrimonio, in uersi. se.

l ¶Pastoralis. Vide glo. quæ incip. de facto, & super illa Ioan. Andr. in c. 1. de resti. spolia. si superuenit pendente lite, quòd possit opponi, facit: quia cum oriatur facto aduersarij, potest opponi post lit. cont. uide no. Bar. in l. 1. ff. de excep.

m ¶Non est. Quod no. propter statuta, & hoc probat uerbum, uidetur, positum in d. l. 1. quod no. improprietatem. ut dixit glo. paruula in l. si duo, ff. de acqui. hære. & in l. 3. ff. ex qui. cau. in pos. ea. in tex. qui probat hoc idem dixit Ioan. Andr. in c. cum inter, in fi. de excep. Bald.

n ¶Dic contra. Idem no. infra c. fi. super glo. & istud uerum, nisi & conuentus excipiat etiam de sua spoliatione, ut ibi no. & uide in spec. de pe. & possess. §. 1. uersi. cum igitur, & ibi Ioan. And.

o ¶Super. Aliter secundum. l. ut l. rescripto. §. si quis accusatorem, ff. mu. & hono. & in l. reus, eo. ti. & uide Ioan. in præallega. cap. si quis, super glo. t.

p ¶Quod delictum. uide Panor. in c. dudum, de ele. & glo. in c. fi. de præscrip. & glo. in c. de Constantinopolitana. 20. distin.

q ¶Iubemus. & uide ibi per legistas, quid si ecclesia habet unicum sacerdotem, uel rectorem, uide glo. fi. ad hoc, quæ forte non est alibi, in c. potuit, de loca. in pe. glo. an teneatur ecclesia de uiolentia suorum hominum, uide infra de resti. spolia. c. 1. & uide quod plenè scripsi in d. l. iubemus, & maxime limita hoc esse uerum per no. in c. fi. de sol. & ibi scripsi, ut hæc intelligatur, quando nomine & contemplatione ecclesiæ factum est. item uerum, quando est aliquid, quod ad ecclesiam spectat. alias si personas tantum, secus, ut no. spec. in ti. de dona. uersi. quid si aliquis baro, & scripsi in c. fi. infra de dona. Archi.

r ¶Ex dolo. Vide supra in glo. hanc exceptionem, uer. sed & si prælatus. & cum ecclesia dicatur uere facere, quod facit prælatus cum capitulo. & idem in uniuersitate uidetur gl. quæ hic ponitur per Bar. uera, ad quod uide Bar. in l. aut facta, ff. de pœnis, & in l. ciuitas, ff. si cer. pet.

s ¶In glo. fi. de iudi. de hac regula, qui prior, uide per glo. in c. hi, qui auctoritate, in uersi. antea, de præben. in 6.

t ¶Stipularis. No. ex gl. quòd duo actus, unus post alium incontinenti celebrati pro uno finguntur. ad idem. l. iurisgentium, §. quinimò, ff. de pac. & l. lecta, ff. si cer. pe.

u ¶Conquæstione. Vide Cy. Bar. & Sali. in l. incerti, C. de interdic. & Bar. in l. naturaliter, §. nihil, ff. de acquir. poss. & in l. qui prior, ff. de iudic.

x ¶Res uiolentia. adde tex. in c. fi. de præscrip. & ibi docto. & non est dubium de iure canonico.

y ¶Si quis. Et l. uerum, ubi uide glo. & in l. tam mandatori, C. de nõ nume. pecu. per moder. maximè per Sali.

z ¶Si quis. Quid si quis spoliatus filio ex illa obijciat istam exceptionem, uide in spe. de peti. & pos. §. 1. uersi. item quid si agenti, per Ioan. And. in addi.

aa ¶Veniens. Et uide Ioan. And. post Inno. in c. causam, quæ, de testi. in glo. sua magna.

bb ¶Fidem faciat. adde doct. in c. at si clerici, de iudi. & in c. Pisanis, de restitu. spolia. & in cle. constitutioni, de elec. & per Bart. in l. si confessus, ff. de custo. reorum.

cc ¶Lucius. Vide ad materiam glo. in §. ultimo, allega. in glo. & Bart. in l. si autem. §. si quocunque, ff. de negoc. ge. in l. penul. ff. de his, qui sunt sui, uel alie. iur. & in l. quod in diem, ff. de compensatio. & in l. uendicantem, ff. de euictio. & plenius in l. qui Romæ. §. duo fratres, ff. de uerb. obl. & per Ci. & moder. in l. peremptorias, C. sententiam resci. non pos. & uide Bart. in l. nam & postea. §. si minor, ff. de iureiuran.

dd ¶Causa. Ibi casus no. & ibi uide Bar. & in l. in commodato, hic alle. & uide Ioan. And. de fri. & ma. fraternitatis, super glo. propter quem, & glo. & Barto. in l. si fideiuss. ff. man. §. In omnibus, & per Bal. & Sali. in l. 1. C. de condic. indebi. hoc in diffinitiua contra interlocutoriam lata, quid autem in diffinitiua contra diffinitiuam uide infra de re. iudi. inter monasterium, circa principium, uide Bar. in l. fine §. 1. ff. rem ra. ha.

ee ¶Qualitercunque. uide in c. primo, de excep. in 6. & ibi d. Io. And. & Archidia.

ff ¶Eodem. c. Pro mo. & glo. facit, quia cum non sit plene cognitum de hac excommunicatione, prout fit regulaliter in emergentibus, non debet in alio iudicio præiudicare probatio, uel etiam interlocutoria, ad hoc quod no. gl. hic, patet supra, & super illa & Bar. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de uerb. obliga.

gg ¶Petit absolutionem. An petens absolutionem, uideatur fateri se excommunicatum, uide Inno. in c. uenerabilem, de ele. & spe. in §. 4. de proba. §. uidendum, uersi. sed nunquid.

hh ¶Populo. Pro hoc facit contra Inno. quod notat Ioan. And. in c. in nostra, de procu. super glo. fi uer. alii tamen dicunt, ex quo Bar. in l. posthumus, §. 1. ff. de inof. te. colligit regulam unam no. ad id quod no. Ioan. And. qui fi. fint le. causam, lo. 2. in glo. ad eccle. tamen, & quod no. ipse de accusat. super his, in glo. quando crimen, & Bartol. in l. de ætate, ad fi. ff. de mino. & in l. ingenuum, ff. de statu ho. sed possem istis responderi, quòd in illis facit plus cognitum, & diffinitiuè pronunciatum, quam semiplene & interlocutorie.

ii ¶Cuilibet de populo. adde d. Feli. in c. ad probandum, de re iudic.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditatem petenti obstat exceptio natiuitatis, quæ debet primitus terminari.*

Natalium causa pendente coram ecclesiastico iudice, quæstio hæreditatis per secularem iudicem non debet inchoari, ibid. ut expediatur, terminus præfigetur, & à quo, nu. 2.

Qui libellus in ipsa causa formari potest, ibidem, uersi. & poterit & quo tempore potest de ea cognosci, ibid.

Quando posset simul cum hæreditatis quæstione cognosci, num. 5. ad dictio. expertes. & quando cognosci in foro seculari.

De matrimonio, & de spirituali nullo regulariter cognoscit laicus, ibid. ad uer. ad forum eccle. uide nu. 9.

3 *Dependens quæstio non prius tractanda, nisi expedita ea, à quo dependet, & quando.*

Actiones plures intentare possumus in diuersis, ibid.

4 *Natiuitatis quæstio ut potuit incidere, & quando non est præiudicialis, nu. 5. in fi. & nu. 6.*

5 *Intricatio processuum uitanda.*

Circuitus uitandus, ibid.

Ordinem perturbare iudicij non licet, etiam si ordo rescripti id habeat, ibid.

6 *Inter præiudiciales, & peremptorias exceptiones quæ sint differentia.*

Præiudicialis exceptio dicitur diuerso respectu, & exempla, ibid. uersi. ego dico. & emergens etiam fit præiudicialis, & quando, ibid.

7 *Epilogus, & suffragium glossarum. & nu. 8.*

De spirituali causa iudex ciuilis an incidenter uel per reconuentionem possit cognoscere, & nu. 9. & 10. §. 11.

9 *Additio glossarum.*

De matrimonij quæstione quibus casibus laicus iudex cognoscere nec incidenter queat, eod. nu. uide nu. 2.

10 *Criminalis quæstio quando præiudicet ciuili.*

Causæ, quæ non possint esse coram laico nec incidenter, nec per reconuentionem, & quæ de foro seculari possint esse coram ecclesiastico iudice, ibid. §. in glo. ulti.

CAPVT III.

1 TVam. Casus. Petenti † hæreditatem obstat exceptio natiuitatis quę debet primitus terminari, secundum glo. uel pendente causa natalium coram ecclesiastico iudice, quæstio hæreditatis per secularem iudicem inchoari non debet. Et primò narrat præteritum. Secũdo prouidet circa futurum ibi: quia uerò

[ad forum

[*ad forum ecclesiasticum*] sit ratio s̄m Inno. quia cum scriptum sit, quos Deus coniunxit, homo non separet, & quia consequens cōstat, q̄ pronunciare matrimoniū nō fuisse inter cōiunctos, sit solius eius, qui uices Dei tenet in terris, uel cui committit consequenter: quia
a regulariter de nullo spirituali [a] cognoscit iudex laicus
2 principaliter, uel incidenter, ut in ult. glo. dicit † autem Inno. q̄ certus terminus præfigetur à Papa, uel alio superiore, infra quem iudex ecclesiasticus decidat cau-
b sam natalium [b]; & poterit s̄m eum sic formari libellus. Cum Petrus pater meus nō fuerit maritus talis dominæ, de qua genuit Tan. filiam, peto, q̄ iudicetis eam nō fuisse legitimam eius filiam; ad hoc, qui filij sint legit. causam, & c. lator. C. ne de sta. defunct. l. pen. & cognoscit ecclesia de hoc non solum in uita, sed etiam post mortem parentum, infra qui filij sint legit. c. 1. 2.
c & 3. peruenit [c], & per c. tuas. an uerò sit † necesse, cū in-
3 cidenter proponitur, dari libellum, dicam infra qui filij sint legi. lator [*Dependentem*] cōtra, qui uiolenter eiectus est à fundo, potest per interdictum, unde ui, illū recuperare, & res ablatas per uim bonorum raptorū, uel furti, uel ad exhibendū. ff. de ui & ui arma. le. 1. §. si fundus. sed illud sub eodem iudice, & super rebus nō dependentibus ab alijs, sed diuersis, & diuersarum na-
4 turarum s̄m Vin. [*Incipere*] s̄m communem † lecturā, quæ habet, q̄ quæstio natiuitatis incidit coram iudice seculari, coram quo petebatur hæreditas, exponendū esset, idest inceptam prosequi: aliàs stat propriè, si dicis, q̄ legitimus hæres prouocauit ad iudicium, forte dando libellū s̄m formam, de qua prædixi. & s̄m primam dicitur causa successionis dependens, cōsiderato effectu: posset etiam, ut dixerunt Pet. & Abb. uenire quæstio natiuitatis per modum replicationis, cum scilicet hęres legitimus petit hæreditatem, illegitimus
d excipit se filium; actor replicat illum [d] illegitimum [*In-*
5 *tricare*] not. q̄ † intricatio uitanda est, infra de senten. ex comm. inter alia, de uerb. signi. cum olim, & circuitus uitādus. C. qui po. in pig. ha. l. Claudius, Vin. & in Cle. de rescript. auditor [*Perturbare*] quod faciendum non est, etiam si ordo rescripti id habeat, de rescriptis, causam, quæ [*Expectet*] ratio, quia cum istæ duæ quæstiones se contingant, si simul eodem tempore agerētur coram diuersis iudicibus, partes grauarentur, ut patet in eo, quod leg. & not. supra de rescri. c. si. Item exinde talis absurditas sequi posset, quia diuersi iudices circa eandem hæreditatem darent contrarias sententias, ecclesiasticus ipsum pronūciando illegitimum, & secularis eidem quasi legitimo hæreditatem adiudicādo, & sic pro iudicum uarietate impediretur finis causæ, contra id de offi. deleg. c. 2. Si autem coram iudice idoneo, puta Papa, sup. uel episcopo habente etiam temporalem iurisdictionem in loco utraque quæstio proponeretur, posset forte utraq; causa simul agi, s̄m Inno. s̄m quem eo casu non est propriè quæstio natiui-
6 tatis præiudicialis. unde † dicebat Goffr. supra eod. c. 1. q̄ differentia est inter præiudiciales, & peremptorias. in præiudicialibus quæritur de conditione personæ, utrum sit liber, uel seruus, ingenus, uel libertus; filius, uel extraneus. instit. de actio. §. præiudiciales. uide plenè de præiudic. ac no. in 1. glo. C. de ord. cog. l. 1. & 2. ergo idem, cum dicitur actor excommunicatus, de except. exceptionem, infamis, uel bonæ famæ. 2. q. 7. quæ rendum. præiudiciales autem proponuntur, & probātur ante litem contest. C. de adulteriis, quoniam Alexandrum. & quædam habent locum post sententiam. ff. de iudi. non iccirco. §. cum postea, infra de re iud. ad probandum. de excep. pia, lib. 6. Peremptoriæ uerò, licet prius quandoque proponantur, nō probantur nisi lit. contest. C. de excep. si quidem. C. de præscri. long. tempo. l. emptor. nec habent locum post sententiam, infra, de re iudi. inter, nisi casualiter, de pur. uul. capi. a. ego dico præiudicialem dici quæstionem diuerso respectu. pro quo ad intentionem actoris, cui præiudicat, & eam perimit. & hoc modo pręiudicialis est omnis peremptoria. ista tamen præiudicat solum in diffinitione, per quam probatam imponitur silentium ipsi actori: sed non præiudicat processui regulariter, supra c. 1. fallit in casibus de lit. contc. c. 1. lib. 6. Est & pręiudicialis respectu processus, scilicet quia primitus tractanda; & de ijs loquitur glo. & hoc modo dici potest præiudicialis omnis emergens, de qua prius debet cognosci, & pronunciari, ut supra eod. c. 1. & hoc modo præiudicialis est interdum actio, ut infra ca. proxi. alio modo dicitur actio pręiudicialis quò ad eligentem alteram de duabus, quæ competere poterant. per quod sibi facit præiudicium in reliqua, infra de elect. ut quis duas, de postulando, cap. uno, libr. 6. de hoc. ff. de trib. quod in hæredem. §. eligere. & hoc modo est ēt quandoque præiudicalis exceptio ipsi excipienti. sed regulariter cōtra. infra de reg. iur. nullus pluribus, lib. 6. ubi de hoc. Est & præiudicialis respectu iudicis, uel suæ iurisdictionis; & de hac loquit textus. præiudicat ei quæstio natiuitatis, ne secularis iudex de ipsa cognoscat. Item ne in principali procedat, donec illa per iudicē ecclesiasticum fuerit diffinita: quæ tamē si occurreret coram iudice ecclesiastico, puta habēte temporalem iurisdictionem, ut dixi, uel de hoc excipitur cōtra electum, uel præsentatum confirmandum, uel consecrādum, benedicendum, uel ordinandum, tunc esset uerè peremptoria. eo casu uerum est dictum Inno. quia nec præiudicat processui, nec iurisdictioni, sed solum probata facit præiudiciū actori in sua petitione, quā
7 perimit. ¶ Secunda gl. † distinguit, aut duæ quæstiones
e ciuiles sunt principales [e], aut altera incidēs; & tūc quandoque ciuilis incidit, & c. ¶ Vlt. glo. not. secularem iudicem etiam incidenter & c. signat cōtrariū, & soluit.
8 ¶ *In* † *glo.* 1. *ibi l.* 1.] canonizata in §. proximo alleg. [*ibi. l.* 3.] cano. in §. supra proximo alleg. [*& ibi, Quoniam Alexandrum*] hanc & se. uide supra c. 1. super 1. glos. ¶ *In glo. ult. ibi, audire*] l. 1. est, & hanc & præl. uide de restit. in integ. c. pen. in glo. pen. [*& ibi, si idem*] si contra te plures actiones intendo, quæ coacervatæ, non cadunt in iurisdictionem iudicis, singulariter tamen sic, iudex de illis cognoscit [*& ibi, Qui non cogitur*] in ioco, quo aliàs respondere non cogerer, si ibi ago, respōdere teneor.
9 ¶ *In* † *glo.* 2. *ibi, antea pronunciandum*] per iudicem ecclesiasticum, ut hic, & hoc uerum, cum in quæstione natiuitatis aliqua incidat dubitatio circa matrimonium, an
f fuerit, uel non [f], uel an fuerit legitimum, an non. Si uerò nulla de hoc dubitatio defertur, ut si petenti hæreditatem corā iudice seculari possessor opponit, quod nō est filius illius, cuius petit hęreditatem, sed alterius, & sic dubitatur de facto, istius, uel illius sit filius, tractabitur hæc natiuitatis quæstio coram iudice, corā quo incidit. C. de ord. iud. l. 2. Goff. Idem Host. inducens ēt. l. ff. de li. agno. siquis à liberis, & facit, quod dixi in tex
10 tu, s̄m Innoc. in princ. [*& ibi, Præiudicat* † *ciuili*] ut. C. si quis ali. testa. prohi. l. 1. ubi petens hæreditatem accusatur, quod testatorem compulit, ut eum hæredem institueret [*& ibi habes, satis*] in Spe. de incidentibus quęstionibus in prin. ¶ *In glo. ult. ibi, qui non cogitur*] & supra, de restit. in integ. c. pen. & per eadē iura arguitur è contra, q̄ iudex ecclesiasticus, q̄ cognoscit de natiuitate, de hereditate pronunciare possit, sic ut etiam pronunciat de dote, de don. inter uir. & uxo. c. 3. dixit Vin. dist. inter causas, quæ de sui natura sunt de foro ecclesiæ, ut spirituales, matrimoniales, patronatus, & si. & eas, quę solum ratione personarum possidentium sunt de ecclesiastico foro, ut causæ possessionum clericorum. primæ nec incidēter, nec per recōuentionem possunt esse

esse corā iudice laico. secundæ possunt. si uerò est quęstio de foro seculari, circunscripta causa sanguinis, potest iudex ecclesi. incidenter, & per reconuentionē cognoscere. hic autem de successione non cognouit Papa: quia nec etiam incidenter fuit proposita corā co. nec sequitur, ꝙ si legitimus est, sibi hæreditas debeat. potest enim subesse aliud impedimentum, uel patriæ consuetudo. per quod etiam placuit ipsi Vincē. quòd etiam incidenter iudex eccl. de successione nō cognoscat[g], quasi de sui natura sit de seculari foro. dixit etiā hic Hosti. ꝙ si in seculari foro alicui obijcitur excommunicatio, uel ꝙ non potest agere, quia simoniacus, uel intrusus, uel opponatur periurium, uidentur hæc omnia ad ecclesiasticum iudicem remittēda: quia ecclesiastici fori sunt, supra de elect. & de sim. per totum de periurio, de quo minus uidetur, probat per decret. de elect. uenerabilem, quod de periuro dixit, non credo; uide quod dixi de foro competen. capi. ulti. libr. 6. super ult. glo. [*Et in fi.*] quæ ad ecclesiastica se non extendunt, Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶ De nullo spirituali. limita non habere locum in actu uoluntario, ubi interuenit confessio: quia non habet locum remissio ad iudicem ecclesiasticum, secundùm Spec. singulariter in tit. de reconuentio. & Bal. in l. quotiens, de iudi.

b ¶ Natalium. Hoc patet, qui filij sint legit. lator, ubi uide. iudex autem secularis, coram quo pendet principalis, non posset ecclesiastico talem terminum statuere, uide Bart. in l. 2. ff. de re iudi.

c ¶ Peruenit. Ibi uide per Ioan. Andr. in gloss. cum dubitatur, & per glo. eod. tit. causam quæ, el 2. in fi. & uide omnino Bar. in l. ubicumque §. interdictum, ff. de uen. in poss. mitt. ubi allegat hoc dictum.

d ¶ Illum. Si autem in q. hæreditaria incideret quæstio natalium, tunc cognosceret ecclesiasticus. uide Io. And. in c. lator, præalleg. super glo. sed uidetur, ad fi. difficile tamen est uidere, quomodo hæreditatis quæstio possit natalibus incidere, & uide Io. An. eod. tit. causa, quæ. el secundo, super uersicu. principaliter, & uide Bald. C. de rei uend. l. ordinarij.

e ¶ Sunt principales. De hac glo. uide per Cyn. qui accu. non poss. & per glo. in c. prius. 2. q. 1.

f ¶ Vel non. Istud facit contra opin. Bart. in l. quotiens, C. de iudic. qui dixit, quòd si sit quæstio, an sit contractum matrimonium, uel non, an sit canonicum, quòd etiam secularis cognoscat, Bald. ibi contra, & in l. Titia, ff. solu. matr. & contra Bart. facit. c. si iudex, de sent. excomm. libr. 6. idem in excommunicatione, an quis sit excōmunicatus, simoniacus & similia: quia de his solum ecclesiasticus cognoscit. & secundum opi. Io. And. & Bal. uidetur, quòd positionibus factis coram iudice seculari, quòd talis & talis fuerit uir. & uxo. non teneatur pars respondere, cuius contrariū obseruat communis practica, uide Bart. & Bald. ubi supra, & Spec. de reconuen. §. 2. uersi. sed nunquid, & uide Ioan. And. in Spec. qui filij sint legit. §. 1. & Bald. in l. 1. C. de Car. edict.

g ¶ Cognoscat. Idem sentit Innoc. in c. de prudentia, de dona. inter uir. & uxo. & uide Ioan. And. in glos. ad hoc. primam autem opin. tenet Io. And. in c. lator, qui filij sint legit. super glos. fi. pro Innoc. multum facit, & pro ista opi. Vincentij. c. causam, el 2. qui filij sint legit. & uide Bald. in l. ordinarij, C. de rei uend.

SVMMARIVM.

1 *Interdicto agens non reconuenitur, nisi de alia spoliatione, de qua etiam potest excipi contra eum, & de qua re num. 2. & nu. 13.*
& an opus sit oppositione spoliationis, ibid. num. 2. uersi. hoc dicunt, quando locum prædicta habeant, eod. num. 2. quando repellatur ab agendo, num. 9.
Quid si iam iudicatum esset in interdicto, ibid. ad dictio. petentem.
2 *Interdictum proponenti quando terminus statuatur, intra quem expediat, uersi. & si dicatur.*
3 *Rei iudicatæ exceptio quando locum habeat contra excipientem; uel agentē de spoliatione, & in alijs casibus ibid. nu. 4. 5. 6. 7. 8.*
Exceptio quo casu habeat eundem quasi effectū, quem habet actio, ibid. uersi. in hoc tamen casu. & minus est excipere, quàm agere, ibid. uide alia num. 5. 6. 7. 8.
In actione succumbens, bene dicitur in exceptione quoque succumbere, & id non perpetuò, ibid. & num. 4. 5. 6. 7. 8.
4 *Ex spoliatione plures oriuntur obligationes ciuiles, & quæ.*
5 *Obligationes si plures oriantur ex aliquo facto eodem, uel causa, quando tollantur omnes per sententiam, si una simus usi.*
In exceptione si succumbat quis, an directò postea agere posit de exceptis post sententiam in priori iudicio, & quibus casibus, ibid. & nu. 6. 7. & 8. & cui non datur compensatio, nu. 13.
6 *Exceptio compensationis, & quæ aliæ omissæ ante sententiam possint obijci post sententiam, & num. 7. & 8. & rei iudicatæ exceptio non obstat, ibid.*
7 *In exceptionibus declinatorijs fori, & dilatorijs solutionis, & alijs extraordinarijs plenæ probationes non requiruntur, secus in peremptorijs.*
8 *Petitionis causam ponere in libello, & exprimere in processu, idem est effectus, at si neutro modo exprimitur, differt.*
9 *Quanquam, hic aduersatiuè non tenet.*
Ab agendo etiam interdicto quando quis repellatur, ibid. ad uersi. ab agendo, & num. 10.
10 *Opponere non est satis, nisi probetur.*
Rei fauorabiliores, & exceptio fortior, quàm actio, ibid.
12 *Epilogus, & suffragium glossarum, & nu. 13.*
Restitutionem petenti non refertur quæstio proprietatis, & duabus primis legibus eidem quæ alia nequeant opponi ex legibus antepen. pen. & ult.
14 *Additio glossarum.*
Super spoliatione cautus esset excipere, & postea agendo restitutionem petere: & an id procedat, eod. nu.
15 *Per replicationem quando expellatur excipiens, & quando replicatio elidat exceptionem.*
Exceptio quæ contra actionem, ibid.

CAPVT IIII.

SVper spoliatione. Se summat. & hoc dicit, Agens interdicto, non reconuenitur, nisi de alia spoliatione, de qua etiam excipi potest contra eum. secunda ibi, quā quam. & sic construe, Conuentus super spoliatione non est audiendus aduersus petentem restitutionem, si eum reconuenit, nisi super alia spoliatione &c. [*Petentem*] interdicto, unde ui, Inno. si uerò iudicatū esset in interdicto, sed nō paritum, propter quod ageretur ex ui iudicati, uide in Spec. de conuen. §. 2. uers. quid si conuenio, & se. ubi ad literam ponitur, quod hic not. Vin. in prin. [*Spoliationis*] de alia re, sm Vin. nam in diuersis spoliationibus circa eandem rem factis ultima uiolentia purgari debet. ff. de ui & ui ar. l. colonus, & l. cum fundus[a], Goffr. Si enim petentem restitutionem reconueniat[b] conuentus, audiendus. hoc dicunt quidam uerum, opposita exceptione ipsius spoliationis contra reconuenientem: aliàs teneret iudicium super reconuentione, maximè cum iudex est ordinarius utriusque: placet Innoc. & Hosti. ꝙ proponens interdictum coram ordinario, uel deleg. conueniri, vel recōueniri non possit de re pecuniaria. nec est necesse, ꝙ exceptionē spoliationis obijciat: sed sufficit, quod dicat, non es audiendus in hac conuentione, uel reconuentione: quia in hoc priuilegiatus sum ego, qui contra te proposui interdictum, ut hæc litera dicit ibi, Restitutionis petitio, non dixit, Spoliationis exceptio. & ibi, Intentans; non dicit, opponens[c]. & si dicas, ꝙ per hoc ex solo facto meo impediā te agere, scilicet prius prouocando contra te ad iudicium super hoc interdicto, & forte falso, quod non est in exceptione, quia ibi necesse est ueritatem probari: respōdent prouidēdum sic esse, ut proponēti interdictum, peremptorium statuatur, infra quod de spoliatione doceat: aliàs in quæstione aduersarij procedatur, infra qui filij sint legit. lator, de restit. spo. frequens, lib. 6. agenti autem interdicto, uti poss. ob. exceptio spoliationis. si tamen uellet

spoliatus

ſpoliatus,de utroque ſimul agi poſſet, ſm Inno.quod dic ſm Hoſt.ut not.infra tit.2.paſtoralis,& uide quod dixi ſupra c.2.ſuper glo.hic patet,& quod plenius dicã
3 infra de preſcri.ueniens,in glo.iſte epiſcopus.& ſi.† A. cõueniat.B.interdicto,unde ui,ſuper certa re,& B.per diffinitiuam abſoluitur: poſtea.B.agit contra A.petẽs ab eo 10.ille per exceptionem prædictæ ſpo. illum repellere nõ poterit.nam licet alio modo quæratur nũc de ſpo.tamen ob.rei iud. exceptio contra agentem de eadem ſpo. uel excipientem : quia eædem ſunt perſonæ,eadem res,eadem cauſa petendi, & excipiendi,ſcilicet ſpoliatio.Nec ob.ſi dicas,excipiens nil petit:quia hoc uerum directè,& porrigẽdo libell.In hoc caſu tamẽ admiſſa except.eſſet quaſi idem effectus: quia probata exceptione non audiretur agens,niſi primò reſtitueret rem, de qua fuerat abſolutus,ut ſupra c.2. quia plus eſt agere, quam excipere. & ideò ſuccumbens in actione, bene debet dici ſuccumbere in except.ex eadem cauſa deſcendẽte tanquam in maiori,ſm Innoc. uel tanquã incluſa in actione,& illi adhærent, ſm Hoſtien.alleg.ff.de except.rei iud.l.egi tecũ, & l.cum quæritur,& ſe.ſecus,ſi prius quis ſuccubuiſſet in exce.ſpoliationis: quia tũc poſſet agere interdicto: quia primo nil petijt; & de hoc ſupra c.2.in gl.hic patet. Item ſi.A. agit contra.B.ad centum.& B.excipit de ſpo.& pro ipſo lata ſit ſententia,ut nõ teneatur ſoluere, niſi primò reſtitueretur.ſi idem.B.petat poſtea rẽ, qua fuerat ſpoliatus,hoc poteſt facere.& idem,ſi in excepr.ſuccũbat propter defectum probationis: quia modò aliud petitur,quàm primò.ſed ſi.A.de uno agit cõtra dictum.B.
d ſuper alia re[d],quam primam,de eadem ſpo.poterit.B. in hoc ſecundo iudicio excipere, quamuis eandẽ propoſuerit in ipſo iudicio,& ſuccumbuerit:quia ex quo in ſecũdo iudicio de alia re agitur , aliud eſt iudicium, ff.de excep.rei iudi.ſiquis ad exhibendum,& l.ſi ex te-
e ſtamento, & l.ſi cum ãrgẽtum[e].1.reſpon.ex prædictis
4 † patet, ꝙ ex ſpo.plures oriuntur obligationes ciuiles. prima,ꝙ poſſ.reddenda eſt paſſo uiolentiam, etiam ſi proprietas non ſit ſua,ff.de reſtit.ſpolia.in literis. ſecũda,ꝙ ſpoliatus poteſt ſpoliatorem,& agentem repellere, & in quocunque iudicio, quouſque fuerit reſtitutus,ſupra eo.conſtitutus. §.pen.& infra eo. uerſ.quam
5 quam.hæ autem † ciuiles,& conſimiles,quæ oriuntur ex eadem cauſa,& per quas quæſtio eadem in iudicio repetitur, tolluntur per ſententiam,& ſuper poſſeſſo-
f rio[f] latam.ff.de cond.indeb.Iulianus, inſt.de excep.§. item ſi in iudicio. ſed naturales,ſicut, ꝙ ſpoliatus ſatiſfaciat læſo,per huiuſmodi ſententiam non tolluntur, ut in eiſdem iuribus,& ff.rem ra.ha.procu.§.1. ſi uerò ſuper interdicto,ſiue petitorio ſit actum,& reus fuerit abſolutus,tunc etiam quò ad effectum tollitur oblig. naturalis,ut in eiſdem legibus. & idem eſt quãdoque, ſi fertur ſententia ſuper excep. uerb.g.tutori ex geſtione ſua certa competit exceptio compẽſationis, ſi qua expendit, quæ etiam contraria tutelæ petere poteſt. ſi tamen conueniatur actione tutelæ, & idem hãc compenſationem obijciat,& hac compen.poſt habita, vel reiecta feratur ſententia contra eum,poſtea de ijs reb. quas compenſare uoluit, non poterit proponere contrariam tutelæ.ff.de contraria tute.l.1.§.finito, uerſic.
g quid ergo ſi iudex.ad idem eſt.ff.de neg. ge.ſi autem[g], §.fi.ſupra de electi.cum dilectus, reſpon.1.& §.fi.& ff. de compen. quod in diem. quid ergo , ſiquis petat ab alio.c.ex cauſa uenditionis,reus uero obijcit compenſationem de.l.qui ſibi mutuauit.iudex autem non obſtante exceptione condemnauit eum in c.petitis:nunquid in hoc caſu poſt prædictam ſentẽtiam poterit ea dem.l.petere,prædicta ſententia nõ obſtante? Videtur ꝙ ſic:quia ad aliud uidetur mõ agi,quàm primò,cum modo agatur directa actione ex mutuo . Primò uerò excipiendo propoſita fuit, arg.infra de teſti. ueniẽs.2. & ſupra eod.cum dilectus. §.pen.& fi.ſed contrarium uerum eſt, ut probatur. ff.de compen. quod in diem.
h §.1.cum ſuis concord.[h] nec eſt uerum,ꝙ ad aliud agatur modo, quàm primò, imo utrobique ad idem agitur,& eadem quãtitas,& in eadem cauſa.& quæſtio inter eaſdem perſonas,licet alio modo agẽdi repetatur, quod non licet.& ideo non auditur.ff de excep.rei iudi.Iulianus,& l.de eadem re,& l.ſi quis cum totum.& l.duobus.uide quod dicam infra tit.2.cum eccleſia,in
i glo.hic patet,uerſi.nec obſt.ſed † nunquid exceptio cõ
6 penſationis omiſſa ante ſententiam obijci poteſt poſt ſententiam? Videtur,ꝙ nõ:quia hæc excep.eſt peremptoria,& peremptoriæ ſunt ante ſententiam proponẽdæ.C.de excep.exceptionem.poſt ſententiã uerò proponi non poſſunt. C.ſe.reſcin.nõ poſſe,peremptorias. ſed contrarium uerum eſt. & idem not. de fide inſtru. cum Io.in ult.glo.nec obſt.præ.leges: quia loquuntur de excep.peremptorijs,quarum ius per ſentẽtiam tollitur. exceptio uero compenſationis alterius eſt naturæ. hæc enim per ſententiam nõ tollitur, ut in d.l.ff.de compen.quod in diem.§.1.idem eſt in exceptionibus criminum,quæ opponuntur contra electum, ut not. infra de dolo & contu.cum olim. Idem in hypothecaria quò ad ius ꝑlationis,ideſt vt ipſum proponens alijs creditoribus præferatur.ff.de excep.rei iudic.duobus. inter mon. in prædictis non tollitur actio per ſententiam , licet omittatur exceptio ante ſententiam , ut in prædictis iuribus colligi poteſt,& argu.ad hoc.ff.de re iudic.l.pen.§.Latinus.ſecus eſt,ſi feratur ſententia cõtra excep.de re iudic.uel de iureiuran.tunc ei ius tollitur.& idem poteſt dici in omnibus peremptorijs,quæ habẽt alias actiones,uel exceptiones,ex eodem facto procedentes,& ubi idem quæritur, ff.de iureiurand.ſi duo.§.idem Iulianus.& l.duobus.§.exceptio,& §.ſe.a-
7 liud † autem eſt in exceptionibus declinatorijs fori, dilatorijs ſolutionis, & alijs extraordinarijs, quæ contra agentes proponuntur , ut ab agendo repellantur , ius enim iſtarum per ſententiam contra excipientem latam non tollitur,quin adhuc ex eiſdem cauſis directè agatur,ſupra eod.§.fi.infra de teſti.ueniens.2.& eſt diuerſitatis ratio:quia in his non ita plenę probationes, ſicut in primis peremptorijs,requiruntur: ſed ſummariè proceditur. & ideo in his per ſentẽtiam minus præiudicium generatur.ff,de re iudi.à diuo Pio. §.ſi rerũ.
8 ſed ne in prędictis te errare contingat,notandum † eſt, ꝙ ubi in libello non pono originem,ideſt cauſam petitionis,ſed indiſtinctè & generaliter.10.quæ mihi debes, peto mihi adiudicari,nec in proſecutione aliquã cauſam ſpecialem exprimo, in hoc caſu, ſi reus abſoluatur,obſtabit mihi exceptio in omnibus,ubi eadem eſt quæſtio: quia non inuenio rationem,quare magis de una cauſa,quàm de alia egiſſe uidear : quinimò, & totum meum ius uideor in iudicium deduxiſſe. C. de anna.except.l.fi.Si uerò aliquam certam cauſam in libello expreſſi, uel licet non expreſſerim, tamẽ poſtea in proceſſu ipſam ſpecificauerim , uel proſecutus fui, & poſtea idem ex alia cauſa petam , nõ obſtabit mihi exceptio cum effectu.ff.de inſtit.acti.habebat,ff.de excep.rei iudi.ſi mater.1.reſpon.& §.eadem,& l.cũ quæritur,& duabus ſe.& l.ſi ex teſtamento,ex ſuperuenientẽ mihi cauſa ſemper agi põt,niſi illa fingatur & à prin. eſſe.ff.de excep.rei iudi.ſi à te, & l.ſi mater. §.eandem, & l.ſi rem meam,& l.ſe. & hæc locum habent non ſolum in perſonali.ſed & in reali actio. licet in aliquibus
i ſit diuerſitas[i] quo ad ſubtilitates,ſm Innocẽ.cuius eſt hæc glo.quam dicit Hoſtien.ſe non per omnia approbare,remittens de libell.oblat.c.2.& 3.de re iudica.inter,de lit.conteſt.c.1.lib.6.[*Cum reſtitutionis petitio*] non dicit,Spoliationis exceptio,& ſtatim ſequit, ipſam intentans,

tentans, non dicit, Opponēs [*Respondere*] super aliis, quã super reconuentione spoliationis, ut prædixit [*Quamquam*] non tenetur aduersa tluè, Pet. & Abb. Hostië. sic cõtinuat, si quæstio spoliationis proponitur in modũ reconuentionis, non repellit primò agentem, Quamquam &c. [*ab agendo*] etiam interdicto, ẜm Inno. qui dicit, si ante lit. contest super interdicto, lis esset contest. super proprietate, uel alia actione, bene procederet vterque simul, supra eod. cum dilectus. agens enim interdicto, unde ui, nec ante litem contest. nec post, nec exceptione crimine, nec exceptione proprietatis repelletur ab agendo, infra de resti. spo. in literis. & c. frequens, lib. 6. ff. de iudi. si de ui [*Spoliatione*] quid in excõmunicatione [k], dic idem, ut not. de procur. ex insinuatione, in glo. pen. quæ in ordine est. Quid de exceptione pacti? dicit Inno. ꝙ repellit. ff. de pactis, si unus. §. pacta. Host. alleg. eo. ti. ius gẽtium. §. ait prætor, & ĩ. de pactis. c. 1. & 3. sed ob. ad hoc de rest. spo. solicitè: & dic, ut ibi, uel solue per id, qđ no. C. de pact. l. 1. & dicã. ĩ. de testĩs, Rainutius, super gl. 3. [*Ab eis*] s. cõuentus, qui dñr spoliatores. melius dixisset, ab eo [*Opposita*] & †probata [*Repellatur*] & meritò: qa fauorabiles sunt rei, & quia exceptiones fortiores actionibus, & iõ cui damus &c. ff. de re. iu. inuitus. §. cui damus, & quæ tpalia, &c. ff. de doli excep. pure. §. ult. & datur exc̃oicato exceptio, nõ actio. ex quibus nõ est mirũ, si facit exceptio spoliationis, qđ non facit actio, ẜm Goff. ¶ Prima [gl]o. not. ꝙ licet agenti possessorio nõ referatur quæstio dñij; tamẽ agenti petitorio, uel possessorio refertur qõ spoliationis; & tunc aut in modũ actionis, & exceptionis &c. 2. instruit reũ spoliatorem, qui ẽt est spoliatus, vt uideat, quod sibi magis &c. vltimò format duas qõnes, & illas soluit. ¶ *In †glo. 1. ibi, si de ui, & possessione*] sequitur, quæratur, prius cognoscendũ de ui, quàm de proprietate rei [*& ibi, Ordinary*] uide de sequestra. poss. c. 1. super 3. glo. [*& ibi. l. ult. in fi.*] ibi possessionem alienã perperã occupantibus cõpensatio nõ datur [*& ibi, Qui le. per. l. ult.*] uide de arbi. cũ dilectus, super 1. glo. [*& ibi, Sed nec impuberis*] substitutus directè filio impuberi, eo mortuo, contra matrẽ impuberis agentẽ de inofficioso dicit testm̃ illud fuisse paternũ, cõtra fratrem testatoris dicit illud fuisse filij ¶ [*In †glo. 1. ibi, restitutis*] & sic etiam reperiret habere utramque rem, si actor actiõem suã prosequi uelit [*& ibi. Spoliationem*] dixit Hos. ꝙ has causas miscẽdo cautius esset excipere, & probata exceptione agentẽ repellere. & postea agẽdo de eadem spoliatione restitutionem petere, & rem recuperare, ẜm ea, quæ no. supra eod. cũ dilectus. & si aduersarius obmutescat, uerũ dicit Host. [*& ibi, In modum actionis*] Idem not. Io. 2. q. 2. c. 1. [*& ibi, Replicationis*] hic nõ procedit, licet Dama. hoc teneat in qõ. suis. 1. q. hoc tit. & Guil. in Spec. uersi. quem, in fi. glo. allegabo, & Host. hic ratio, quare, quia †per replicationem nedũ spoliationis, sed nec ẽt excõicationis repellitur excipiens, infra de excep. cum dilecti, & tunc demũ replicatio elidit exceptionem, qñ uitiat excep. ut si excipis me exc̃oicatum, replico me absolutũ, uel appellasse ante sententiã, uel intolerabilem errorem expressum, uel his similia. si excipis de pacto de nõ petendo, replico furorem, uel metũ tpe pacti. Illa uero, quæ non afficiunt exceptionem, sed personã, ut uitiũ uiolenti, & si. nõ ob. dẽt enim annullare replicatio exceptionem, sicut exceptio actionem, & sic loqtur. ff. de excep. l. 2. supra de so. cõp. ex parte. B. de quo satis in Spe. de excep. §. si. per totũ. & plenius dicã infra de except. à nobis [*& in fi.*] hanc glo. habes in Spec. de pe. & poss. post prin. & uers. pone, ecce.

ANNOTATIONES.

a ¶ Fundus. Et circa istam uiolẽtam spoliationem uide bonas. q. per Bart. in l. qui possessionem, ff. de ui, & ui arma.

b ¶ Reconueniat. adde, quòd spoliatus debet stare in possessione per tantum tempus, quantum fuit spoliatus, antequam possit conueniri, glo. est not. in c. quanto. 3. q. 2. & illam glos. notat Panot. post Vinc. in c. uenerabili, de offic. deleg.

c ¶ Opponens. Ista est communis opin. hanc tenet Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. possessio. & Cyn. & Moder. in l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iuliam, de ui. & in l. si quis conductionis, C. loca. duobus autem inuicem super possessorio litigantibus tertius ad causam ueniens pro suo interesse intentans petitorium contra istos auditur, ut habetur in decisio. Rotæ cóclu. 157. & conclusio. 473. & probat c. pia. §. solet, de restit. spol.

d ¶ Alia re. Secus, si super eadem, ut probat c. cum dilectus, coniuncto prin. c. cum filio, de electio.

e ¶ Argentum. Ad hoc. cap. pia, de exceptio. libr. 6. & ibi uide Ioan. Andr. an ad idem testes, qui primò sunt producti, modo produci poterunt.

f ¶ Possessorio. Intelligitur in modum exceptionis in iudicio deducto, ut patet per id, quod sequitur in uersic. si uerò super. & intelligitur, si super eadem re agat actor, de qua primo agebat. si autem super alio agat contra reum, non uidetur obstare sententia, ut dixit supra uer. & idem, si in exceptione, & uide Bar. in d. l. Iulianus.

g ¶ Si autem. Ibi uide Bart. & in l. quod in diem, hic allegata, & in l. penul. ff. de his, qui sunt sui, uel alie. iuris, & in l. qui Romæ. §. duo fratres, ff. de uerb. ob. & uide glo. pen. in c. suborta, infra de re iud.

h ¶ Concord. Hoc quando de illa fuit cognitum: si simpliciter non fuit admissa, uide bo. tex. in l. 1. §. præterea, ff. de contrario iud. to. & uide Bar. in extrauaganti, ad reprimendum, in uersi. summariè.

i Diuersitas. De illa differentia inter reales, uide in c. oblatæ, de re iudi. lib. 6. & glo. & Bart. in l. 1. ff. de eden. & plenius in l. & an eadem. §. actionem. ff. de excep. rei iud. & uide ad materiam tex. not. in l. de rebus, ff. de arbi. in his autem locis non uidetur differentia personalium, & realium, ut hic etiam sentit Inno.

k ¶ Quid in excommunicatione. Adde Hostien. in summa, de restitutio, spoliato. §. quando facienda, uersicu. quid si uir, & per gloss. summæ. 3, q. 1.

De plus petitionibus [a]. Rub.

¶ Quia plerũque in iudicijs plus petitur, quàm debeatur; ideo &c. Goff. inter incidentes q̃stiones proponit interdum reus, quod actor plus petit; ideo &c.

ANNOTATIONES.

a ¶ Petitionibus. Adde Barb. illud habere locum in repetente, uide not. in rubr. ff. sol. mat. & ibi Ang.

SVMMARIVM.

1 *Plus petendi modi quatuor, & qui, num. 3. 4. 5. 6. & quæ pæna plus petentibus, ibid. & num. 9.*
2 *Ante terminum, siue diem petere quando quis possit.*
3 *Interest si partis, procedit iudex, quando loco plus petitur.*
4 *Tempore si plus petitur, qualiter condemnabitur plus petens, & quibus casibus intelligatur habere locum. §. siue uersicu. si uerò. & quomodo intelligatur.*
5 *Induciæ quædam à iure dãtur, quædam ab homine conueniuntur ad soluendum, & quanto tempore duplicentur.*
6 *Expensæ, de quibus hic fit mentio, quæ intelligantur.*
Generis debitor non liberatur interitu, & ratio, ibid.
Genus perire non potest, ibid.
Causa plus petere quando dicitur, ibid.
Mediocrem rem petendo plus petit, nisi in mutuo, ibidem, ad dictio. rem.
Loco plus petitur quando, ibid. in fi. ad dictio. alibi.
7 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 8.*
Desistere à petitione an liceat, & num. 9.
9 *Additio glossarum.*
In plus petitione perseuerans, uel negans quid pæna, & condemnationis patiatur, ibid. uersi. hoc si conuincatur.
10 *Interest quod creditoris, & debitoris, quando habeatur ratio.*
Non restituitur plus petens, excipiuntur duo casus, ibid. §. in glo. in istis.
11 *Tripli pæna locum hic non habet, & ubi sportulæ non præstantur.*
12 *Sportulæ non præstantur in foro ecclesiastico, ibid. uersi. item in*
Pæna locum habet hic, etiam si uilius quid petatur.

CAPVT

CAPVT I.

COnsilium. C. ponit. 4.† modos plus petendi, & suas pęnas. secunda ibi, Te quoque, illos modos exponit [*Prouidentia*] Volebat fortè sibi prouidere, ne debitor efficeretur nō soluendo [*Repetisti*] nisi in† casibus concessis à iure, ut marito uergente ad inopiam. C. de iure dot. l. ubi: in debitore fugiente. ff. de his, quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. si debitorem. Item ut interponatur cautio à suspecto. ff. qui satisd. cog. si fideiussor. §. fi. ff. de iud. in l. in omnibus. ff. de pig. l. grege. §. pen. & in alijs casibus, qui ex diuersis iuribus colligi possunt, ẜm Hosti. [*Tenentur*] & in hoc casu †procedit iudicium, & non in aliis, ẜm Goff. aliàs posset facere, ꝙ nūquam solueret. intelligas hoc post lapsum termini, & uide in Spec. de fruct. & inter. §. penul. uers. & ut hic articulus [*Tempore*] hæc litera †duplicem habet intellectum. primus est, ꝙ debitor non cogetur litem incipere super principali debito, nisi post duplicatas & finitas inducias, & expensas solutas. & habet hic locū, quando debitor à principio ante lit. contesta. opposuit, & probauit declinatoriā fori, (Pactū,) scilicet sibi factum, ꝙ non posset ante certum tempus in iudicio conueniri, & sic loquitur instit. de except. §. temporales: uel quando debitor ante litem contes. opposuit, & probauit, parte consentiente [a], dilatoriam solutionis, scilicet, ꝙ nō tenebatur soluere ante certum tempus, & etiam iudex ex officio suo expēsas ei adiudicauit, & inducias duplicauit. nam in his duobus casibus non cogetur debitor litem inchoare, nisi solutis expensis, & inducijs lapsis, inst. de excep. §. hodie. secūdus intellectus est, ꝙ debitor non cogitur suscipere litem de re iud. uel officio iudicis super executione sententiæ iam latæ super debito principali, nisi prædictis expletis. aliqui etiam intellexerūt, ꝙ & si lis iam cępta sit per litis contest. tamen debitor non tenetur eā prosequi, nec ad sententiam procedetur, nisi prędictis perfectis: immò & plus dixerunt alij, ꝙ statim postquàm apparuerit debitū ante tempus petitum, absoluet iudex debitorem ab instantia iudicij, arg. ff. de pet. hære. quod si in diem. Sed hoc non uidetur uerum, immò ex quo constat de debito in diem, condemnare debet iudex debitorem, prædictis tamen pœnis creditori & petitori pro sua temeritate impositis, arg. ff. de iudi. de qua re, & ff. ad l. Aquil. l. in lege Aqui. 1. ff. de furtis, quidam. nec ob. ff. de peti. hæred. quod si in diem: quia ibi non agebatur ad debitum soluendum, sed ad cautionem præstandam, in qua bene fit condemnatio. ff. de iudi. in omnibus. uel illud ideò est, quia petitio hæreditatis non competit contra debitorem in diem, cū nec pro hærede, nec pro possessore possideat: sed actio ex mutuo, & consimiles bene competunt cōtra debitorem in diem, licet creditor, qui ante diem agit, male agat. ff. quando di. le. usu. ce. l. 1. ad fi.[b] ẜm Inno. & Host. [*Induciæ*][c]. à iure †datæ, uel ab homine conuentæ ad soluendum, ut patet insti. de actio. §. hodie, ibi, Inducias, quas ipse actor spoponderit, vel natura actionis &c. & sic si inducia erat annalis, & petijt ipse in fi. decimi mēsis, non duplicabuntur solum duo menses, qui supererant, licet Fran. hoc hic teneret, immò integer annus; quod exemplificat de tempo. iuris ẜm Inno. in petitione doris, & pecuniæ constitutæ, uel in qua quis condēnatus est. C. de rei uxo. ac. l. una. §. cum autem. ff. de cōstit. pec. promissor Stici. §. si sine die, & ff. de re iudi. l. 4. §. si quis [*Si excipiet*] idest recipiet, infra de simon. licet Hely, & ibi concor. in 1. glos. [*Expensæ*] factæ †in prima causa [*In genere*] ff. de legat. 3. l. numis, & ff. de ędi. edict. l. sciendum. & talis debitor nō liberabitur interitu: quia genus perire non potest. ff. ad l. Falci. in ratione. 2. §. incertæ [*Rem*] non solum optimam, sed mediocrem petendo in hoc casu plus peteret, cum liberetur soluendo minimum. ff. de legat. 3. l. numis. In mutuo tamen & si nil caueatur, æquè bonum restitui debet. ff. si cer. pet. cum quid mutuū [d]. si uerò generi inest aliqua species; ut quia promisisti hominem artificem, plus peto petendo optimum, sed nō petendo mediocrem, cum talis debeatur. ff. de ædil. edic. sciendū, ẜm [e] Pet. & Abb. [*Viginti*] uel cum habeam partem in fundo, peto totū [*Alibi*] ubi habet domicilium, ẜm Goffr. Petr. & Abb. ¶ Prima† glo. respondet per quæstionem, usque ad qđ tempus &c. aliàs, ꝙ ante litem contes. secundo alleg. ꝙ ante sententiam. primum tenet. l. inducit, quam tamē fatetur in alio casu loqui. ¶ *In† glo. 1. ibi, l. una*] infra uide in glo. [*& ibi, amplius*] hanc & duas se. uide de fo. compet. si diligenti, super glos. nunquid [*& ibi, Et conductor*] uel tenens præcario, uel eius hæres, si domino repetēti resistit usque ad sententiam, rem & eius æstimationem restituit. sequentium glossarum leges parent ¶ *In †glo. 1. ibi, litis contesta.*] uel donec aduersarius refecerit expensas. Iniquum enim esset, si nō restituerentur expensæ, quas fecit etiam ante lit. conte. unde dixit Host. ꝙ licet ante lit. contest. desistere possit: tenetur tamen ad interesse aduersario, si qđ sit [*& ibi, ante sententiam*] ad sol. horum uide, quod dixi de foro competē. si diligenti, super glo. nunquid [*& ibi, Toto debito*] hoc, si conuincatur per testes: si autem ante confiteatur, punitur in expensis, ut ibi [*& ibi, duobus*] primus cum actor cōuincitur super cautione in maiori quantitate exacta, & conuictus ante sententiam, uel post transigit cū reo super pęna. Item cum actor in plus exigit cautionem: sed reus in iudicio cōfessus est se totum debere. & hoc est, quod ibi dicitur, Transactionibus, & secundis confessionibus suam obtinentibus firmitatem, Goff. ¶ *In glo. 2. in fi.*] in 1. glo. ubi †not. quomodo utriusque interesse creditoris, & debitoris habetur ratio, unde omitto, quod hic tangebant Pet. & Abb. ¶ *In glo. in istis, ibi, si quis agens*] nec restituitur, nisi esset minor, uel nisi errore probabili lapsus esset, ut si petebat ex testamēto totum legatum, cuius pars adempta erat in codicillis, de quibus actor ignorabat ibi [*& ibi, Triplici*] hoc secundùm leges: sed ẜm canones secus, argu. de dolo, & contum. ca. 1. nam si de triplo intellexisset auctor, hoc expressisset infra de deci. ad audientiam. Item in ecclesiastico foro non pręstantur sportulæ [f], infra de ui. & ho. cle. cum ab omni. ergo, quod nō est, uel non exigitur, triplicari nō potest, arg. supra de constit. cum accessissent, in uersi. & per consequens, cum suis concord. & hoc placet Inno. & Host. Pet. & Abb. & per id etiam sequitur, ꝙ etiam in foro ciuili, ubi sportulæ, de cōsuet. non præstantur, non erit locus [g] illi pœnæ. ¶ *In glo. ult. ibi, electionem*] & per hæc patet † pęnam locum habere, etiam si petat, quod est uilius, ut dixit hic Franc. & patet instit. de accu. §. præterea [*& in fi.*] & plenè in constitution. Græca, quæ incipit, Leonis piæ memoriæ. & ponit Hostien. de his, uersic. plus petitur causa, tempore, re & loco.

ANNOTATIONES,

a ¶ Consentiente. Vide. C. de prob. l. exceptionem, ubi uide per Moder. maximè per d. Bar. de Sal. an ista exceptio pacti de non petendo ante certum tempus possit opponi ante lit. conte. & quem habeat effectum, & uide Bart. in l. eum, qui ita. §. qui ita, ff. de uerb. ob. & Inn. in c. pastoralis, de exce. hic, & ibi sentit Inn. ꝙ sic. & per not. ibi per d. Bart. de Sali. qui recitat ista dicta, clarificantem multum istam materiam.

b Ad finem. De hoc sunt opin. uide plene Cyn. Bald. & dom. Bar. de Salic. in l. i. C. ut acti. ab hæred. & Bart. in l. ita stipulatus, ff. de uerbo. obl. & in l. certi, ff. si cert. pet.

c ¶ Induciæ. an autem petens ante cōditionem debeāt duplicari induciæ,

duciæ, sicut duplicantur, quādo quis ante diem agit, uide Baldum hic, & Bart. in l. pecuniam, ff. si cert. pet.

d ¶ Mutuum. Hoc uerum, nisi quis teneatur ad genus, uel quantitatem respectu certæ speciei, ut est dictum. nota in l. quidam. §. si tibi, ff. de legat. 1. & l. Titiæ textores, eod. titul. & in l. in naue. ff. locati. & interdum uide Bart. & Cyn. & Bald. & do. Bart. de Salic. in l. incendium, C. si cert. peta.

e ¶ Secundum. Et hæc est grandis dubitatio. quidam uolunt hic, quod hic Ioan. And. ut Accur. alij, quòd ubique, etiam, ubi non habet domicilium, potest conueniri, ut tutn. maio. uide de hoc plenè Bart. in l. 1. ff. de eo, quod cer. loco.

f ¶ Sportulæ. Vide ad hæc glo. in c. statutum. §. insuper, de rescr. lib. 6. an per consuetudinem induci possit; uide glos. in c. statutum, in uersi. emolumentum, de elect. in Clem. Bald.

g ¶ Locus. Contra hoc facit, quia plerumque surrogatur pœna pro illa, quæ de facto etiam non potest, ad hoc, quod not. Io. An. de fo. compet. si diligenti, super glo. sed si, & not. glo. fi. in c. si compromissarij, de elect. lib. 6. & Bart. in l. 1. ff. de pœnis, & in l. hos accusare, ff. de acc. & Cy. Bal. & Sal. in auct. sed nouo iure, C. de ser. fug.

De causa possessionis, & proprietatis. Ru.

¶ Tractato de ordin. cog. quia dubitari posset quis ordo seruari debeat, cum quæstio possessionis, & proprietatis ab eodem, uel à diuersis in iudicio proponūtur; ideo & c. Gof. hoc repetitur in Clem. cui congruit, de proba. licet; de dona. inter dilectos.

SVMMARIVM.

1 *Casus huius decretalis quis.*
2 *Incorporalia propriè non possidentur.*
Iura non dicuntur propriè possideri, nec quasi possideri nisi ab his, qui ea reuera habent, & qui habeant, ibid.
3 *Possessio, uel quasi possessio non cadit in iure, nisi ratione exercitij, sed dicuntur propriè, quasi possideri ratione actus tantùm, ibid. & exempla, ibid.*
In possessione alicuius iuris esse quis dicatur, ibid. uersic. unde cum.
4 *Potentiæ duæ apud Papam, iuridica, & absoluta, & de priori hic intelligitur.*
Inaudita diffinire non licet regulariter; fallit in casibus exceptis, ibid. ad dictio. diffinire.
5 *Epilogus, & suffragium glossarum, num 6.*
Possessionis, & proprietatis causæ nihil habent commune. §. 1.
7 *Additio glossarum.*
Possessionis causa cur momentum appelletur, ibid.
Momentum quibus accipiatur modis, & hic, & capitur etiam pro parte 40. horæ, & decima pars puncti, ibid.
Aptitudo inspicitur quandoque non actus, ut hic, ibid. uer. est ergo.
Pœnalis actio dicitur etiam aptitudine & quæ, ibid.
Hora, & punctum quid, ibid.

CAPVT I.

1 SVsceptis. Casus. Breue est, & fortè petebat † hic actor, quod absens cōdemnaretur in utroq; iudicio, aut Papa causam proprietatis uni, & causam possessionis alteri committeret, ſm Hosti. ſm Abb. primò petijt primum. repulsus petijt ſm. & pars. 2. ibi, Nec nos [*Legati*] C. de iud. nulli. glo. al leg. [*Propriet.as*] rei alicuius corporalis, quæ possidere

2 possit, hoc dictū † propter incorporalia, quæ propriè non possidentur ſm Inno. qui de possessione iurium nota. hic, φ non dicuntur propriè possideri, nec quasi possideri nisi ab his, qui ea in ueritate habent, puta iura episcopalia quasi possidet episcopus, canonici ius eligendi, dominus, uel rector patriæ ius iudicādi, & idē in similibus, quod sic probatur: quia si non sunt, nec quasi possideri possunt ab his, qui ea nō habent. Item

3 † possessio, uel quasi nō cadit in iure nisi ratione exercitij: sed propriè dicūtur quasi possideri ratione actus tantū. uer. gratia dicemus, talis est in possessione exercendi iura episcopalia, uel eligendi, iudicandi, uel eundi, uel aquam ducēdi per talem fundum. uel dicemus talis est in possessione utendi iure eligendi, uel iudicādi, uel utendi iure talis seruitutis, vel his similibus. possessio enim aliquem actum, uel exercitiū requirit. unde cum inuenis, φ aliquis sit in possessione iuris alicuius, expone, idest exercendi tale ius, vel illa quæ perti-

a nent ad ius illud [a]. Alij dicunt, & forte melius, φ magis propriè dicitur, Talis est in possessione eligendi, iudicandi, uel eūdi, quam si dicatur, talis in possessione est exercendi hæc iura. bene enim potest quis habere possessionem alicuius iuris, quamuis nō habeat illud ius: quia & si ipsum nō habet, alius tamen potest habere. uel etiam si nullus habet, est tamen in re habitu, siue a-

4 ctu ſm Inno. & posuit Host. [*Possumus*] de † iuridica potentia loquitur, non de absoluta, sic, infra de fide instr. c. 1. [*diffinire*] regulariter: fallit in casibus exceptis, Ho-

5 stien. ¶ Secunda glo. † obijcit, & soluit, signat cōtrariū, & ibi remittit. ¶ Vlt. gl. ponit tres lecturas ultimi uers.

6 ¶ *In † glo. 1. ibi l. una*] ean. in uersi. statim alleg. ¶ *In glo. 2. ibi, & in eadem, in fin.*] agens interdicto, si postea agit in rem, non obs. exceptio: quia in interdicto possessorio

b in hac actione proprietas venit [*& ibi. § nihil commune* [b]] uide infra c. pastoralis, in 4. glo. [*& ibi, permisceri*] sequitur, causa possessionis, & usufructus non oportet, quē admodum nec possessio, & proprietas permisceri debet. ¶ *In glo. ult. ibi, consentaneum*] ponit casum prædictæ

7 decret. prout. ¶ *In † glo. 1. ibi, sed quia*] dicebat. Tan. quia

c apta est tantùm per momentum [c] durare. Idem Goff. & Host. Est ergo momentanea aptitudine, & nō actu. & l. Aquil. dicitur pœnalis: quia apta est ad pœnam, non tamen est semper pœnalis, institu. ad l. Aquil. §. his autem, Hosti. hoc pro tanto dico: quia propriè momentum est una pars diei de non gentis. 60. quod patet per hunc modum: quia hora est. 24. pars diei. punctum est quarta pars horæ. momentum est decima pars pūcti, Et sic quadragesima horæ. constat autem, quòd plus, quàm tantùm, est duratura. quandoque tamen momentum sumitur pro vigore, vel efficacia. 11. dist. consuetudinis, infra de offi. leg. c. fi. de offi. ordi. in fi. lib. 6. [*& ibi, Apellatur*] quod dic, ut infra tit. proxi. cum ad sedem, in glo. sic patet, in fin. ¶ *In glo. 2. ibi, in eodemque*] in an. dicebatur, in uno eodemque iudicio: glossator nō aduertens, quòd litera erat mutata, posuit in antiqua gloss. titu. [*Et in fi.*] in gloss. 2.

ANNOTATIONES.

a ¶ Illud. Istæ fuerunt rationes Azo. in quadam q. Bononien. de quo uide Bart. in l. 3. §. hoc interdictum, ff. de ui & ui arma. uide Ioan. Andr. in c. bonæ, de postula. prælat. super gloss. de gratia, & Bald. in l. 2. in 5. q. C. de serui.

b ¶ §. nihil commune. Adde do. Alex. ibi in d. §. an autem commissa causa petitorij, uideatur commissa causa possessorij, uide in c. 1. de sequest. possess.

c ¶ Momentum. Aptitudo enim plerumque attenditur sine actu, de hoc in l. maior. §. cæterum, & ibi concord. in glo. & l. foramen, ff. de serui. ur. prædi. ubi in ea concor. & uide glo. quæ incip. sed nunquid, in c. licet canon, de electio. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Si possessorio, & petitorio simul est actum, potest iudex prius terminare possessorium, uide etiam in suffragio, nume. 5. & de quibus simul agi potest, num. 2.*
3 *Commissio quæ admittitur, quæ reprobatur.*
4 *Epilogus, & suffragium, & additio glossarum, num. 5. & 6.*
In possessione prius terminanda, & postea proprietate si non seruetur ordo, tenet sententia, ibid. nu. 6. & iura quæ in hoc repugnare sibi inuicem uideantur, quomodo concilientur, ibid.
7 *De proprietate, uel crimine quando reus nō auditur, intētate actore interdictum, & quod.*
Notorium ius potest esse pluribus modis, & quibus, & eius uis, ibid. uersic. nisi ius.

8 *Possesso-*

8 *Poſſeſſorium poteſt ſpoliatus & reus intentare contra ſpoliatorem intentarem etiam poſſeſſorium, dilato petitorio in cauſa matrimoniali.*

Ex proceſſu uno duplex quis commodum conſequitur, & quo caſu, ibid. in fine.

CAPVT II.

1 AD ultimum. Caſus. Si poſſeſſorio† & petitorio ſimul eſt actũ, pôt iudex prius poſſeſſorium terminare. ¶Cõis diuiſio. ſecunda ibi, nos
2 autem [*De poſſeſſione*] uel† quaſi poſſ. de qua ẽt ſimul cũ proprietate poteſt agi, infra eod. c. 1. & 2. Tan. [*Cupientes*] ad quod teneatur, de app. ut debitus, de offi. ordin.
3 ut litigantes, libr. 6. [*Commiſtim*] admittitur commiſtio ius conſeruans, & partibus proficiens: reprobatur autem, cum ius peruertit, de iud. exhibita [*Audiant*] ideſt publicant ſ̃m unam lecturã. uel ideſt examinant, quia publicatis utriſque prius iſta examinant [*Illarum*] atteſtationũ, ſcilicet probatũ eſſe, uel nõ abſoluendo, uel
4 cõdemnando. ¶Vlt. gloſ.† alleg. 4. concor. ſubdens de iure can. ſimul petitorio, & poſſeſſorio ab eodem agi poſſe, quod dicit fuiſſe opi. Mar. ſed Io. cõtra, & remittit: demũ dupliciter exponit, hoc prius, hic poſitum.
5 ¶*In† glo. 1. ſi pariter*] hanc & ſe. & infra in ulti. glo. u l de infra de ſequeſt. poſſ. c. 1. ſuper 3. glo. ¶*In glo. ult. ibi, incerti*] orta proprietatis, & poſſeſſionis lite, prius lis poſſeſſionis deciditur, ut demũ exigãtur probationes ab eo, qui de poſſeſſione uictus fuerit. idem lex ſequens [*&*
6 *ibi, Si de ui*] uide de ord. cog. c. fi. ſuper 1. glo. ¶*In† glo. ult. ibi, proprietate*] tamen tenet ſententia, licet iſte ordo nõ
a ſeruetur[a], ut no. 2. q. 1. in ſumma; de hoc in Spec. de pe. & poſſ. §. 1. uer. quid ſi primo [*& ibi, Cum dilectus*] ſ̃m T. & hic ponunt quidã modũ, quod ibi not. [*& ibi, alias contradicerent*] & pro contrarijs alleg. illa Goff. & Phil. & dicebat Phili. finem decr. intelligi de l. cũ fundũ. §. fi. ff. de ui & ui ar. ſed gloſſ. cautè & bene loqtur, ut patet in
7 prin. notauit† aũt hic Inn. ꝙ ſi actor intẽtat interdictũ recuperandæ, uel adipiſcendæ, nõ auditur reus de proprietate illius rei, uel de crimine agere uolens, infra ti. 1. in literis. & c. ſe. Hoſt. contra in interdicto adipiſcen-
b dæ: cũ illud non inueniat in hoc priuilegiatũ[b]. Itẽ nõ placet Inno. admitti reũ ſuper proprietate cõtra agentem de recuperãda, ex quo vult incontinenti de iure ſuo docere. hoc intelligit Hoſ. niſi ius rei eſſet notoriũ per ſententiã, uel alio modo, infra eo. cũ dilectus. ff. de po. bona fides. & ſi dicat, quomodo pôt eſſe notoriũ, ex quo dixit ſibi ius. cõtra l. ſiquis intãtã, C. unde ui, remittit ad id, qđ dicã. j. tit. 1. literis, in fi. dicebat ẽt Inn. ꝙ
8 ſi ſpoliator† in cã matrimoniali intẽtat poſſeſſoriũ, &
c cõteſtatus eſt litem[c], ſpoliatus nihilominus pôt intentate poſſeſſoriũ ſuper pcedenti, dilato petitorio, infra ti. 1. ex cõqueſtione, & idẽ in alijs, infra c. paſtoralis. ſ̃m Inno. [*& ibi. c. proxi.*] ſic ex uno proceſſu conſequitur quis duplex commodum, ſ̃m Lau. Vin. & Tan. qui inducunt iura, quæ not. infra eod. cum ſuper.

ANNOTATIONES.

a ¶Seruetur. Peruerſio enim unius ẽt ad aliũ ſi nõ opponatur, nõ reddit iudiciũ nullũ, no. in l. 1. C. de ap. & in l. ſi mancipium, C. de euict. & uide Bar. in l. prolatã, C. de ſent. quãdo iſtorum duorũ iudiciorũ cumulatio nõ procedit, qđ uide infr. eo. paſtoralis. an teneat iudiciũ, ſi nõ opponatur excep. uide Bal. C. de rei uen. l. ordinarij.

b ¶Priuilegiatũ. Forte Inno. hoc dixit nõ ratione priuilegij, ſed quia nõ poſſunt iſta iudicia ſimul cõcurrere: quia qui agit interdicto recuperandæ, uel adipiſcendę, dicit aduerſariũ poſſidere. aduerſarius autem agens petitorio, per hoc negat ſe poſſidere, & dicit aduerſarium poſſidere; uide circa iſtas cõbinationes not. Bar. in §. nihil, de acq. poſſ. & ex illis intelliges hanc materiã, & iſta habẽt locũ in agentibus iſtis actionib. pro corporalib. pro incorporalib. autem poſſidẽs ẽt agit, uide inf. c. prox. in gl. ſic. ff. & de iud. c. examinata.

c ¶ Litem. Fortius, ſi ante. uide ſupra tit. proximo. c. fi. in glo. hoc dicunt, in princ. per Ioan. Andr. & uide infra tit. 1. ex conqueſtione, in glo. adoerte, & uide gloſſ. in Clem. 1. eod. titu. & in prædicto c. ex conqueſtione, ſuper glo. 3.

SVMMARIVM.

1 *Si poſſeſſorio ſpoliatus, & petitorio ſimul agat, ſi poſſeſſionem, & ſpoliationem probat, ſed non dominium, obtinet in poſſeſſorio; ſed ſuccumbit in petitorio.*
Diuiſio decretalis, ibid. uerſi. in prima.
2 *Spiritus ſancti gratia ab eligentibus dupliciter inuocatur.*
Vnanimitas commendabilis, licet rara, ibid.
In electionis ſubiectorum, Roma. Ponti. confirmatione quæ obſeruanda, ibid. remiſſ.
3 *Petitorium & poſſeſſorium, uel alterum tantùm quando quis intentare uideatur, & nu. 5.*
Libelli conceptiones in petitorio, & poſſeſſorio in cauſa electionis, ibid. & qualiter concipiendus ab excluſo ab electione, num. 4.
Conſuetudinis ius in libello memoratum an includat & poſſeſſionem, ibid. nu. 3. conſuetudo includit præſcriptionem, ibid.
Sẽtentia fertur ẽt ſuper cauſis, eo. nu. 3. uer. eſt ẽt notan. uide nu. 17.
5 *Reſtitutionem ſibi fieri eius, quo quis fuit ſpoliatus, non eſt neceſſe petere, ſi dicat ſe ſpoliatum.*
6 *Intentio pro titulis, ſiue articulis.*
Aſſertionis nomine uocantur etiam articuli, ſiue tituli, ibid.
Tantùm, dictio eſt affirmatiua prægnans, & implicat etiam negatiuam, ibid. ad dictio. tantùm.
Solùm, aduerbium eandem uim habet, ibid.
7 *Varij per contrarijs accipiuntur hic.*
Contra electores canonicos quot faciebant, ibid.
Electio caſſatur etiam facta ab his, qui ius habebant eligendi, non uocatis alijs, qui erant in poſſeſſione, ibid. non eſt irrita, ſed irritanda, petentibus tamen contemptis, num. 9.
8 *Poſſeſſio, an propriet. as attendenda in confirmatione electionum, ſententiarum, & ſimilium.*
9 *Gloſſa quod erat olim, factum eſt contextus, ad dictio. ſolum.*
In iudicium quod uenit, de eo ferri ſententia poteſt, & ne quid ueniat, fieri poteſt, ibid. uide in ſuffrag. in glo. hoc ſumptum, ad dictio. in iudicium, & in ſuppletionibus, num. 30.
Iure communi qui fundant intentionem ſuam, obtinent.
Cap. cum ad ſedem, de reſtit. ſpolia. intellectus, ibid.
11 *Collegiatæ eccleſiæ inferiores æquiparantur cathedralibus, in eligendi iure prælation.*
Eligendi ius uidentur præſcripſiſſe, qui poſtularunt, ibid. ad dictio. eligentes.
Conſequens uidemur acquiſiſſe, ſi antecedens acquiſierimus, ibid. ex mente.
12 *Conſortiũ uictoria prodeſt conſortibus cæteris, ſuccũbẽtia minimè.*
13 *Iuris nomen proprietatem ſignificat.*
Præſtare pro probare, ibid.
Super petitis tantùm pronunciandum, ibid.
Super eligendi iure lata ſententia, cum ageretur de confirmatione, uel infirmatione electionis, cauſa expreſſa iuris ſpectantis, aut non ſpectantis ad eligentes, quando obſtet exceptio rei iudic. ſi agatur principaliter poſtea de eligendi iure, uel ſuper alterius electione, ibid. & num. 14. 15. 16. 17.
Rei iudicatæ exceptio an & quando obſtet, ſi prius actum ſit ſuper rei fructu, poſtea ſuper eiuſdem rei agatur proprietate, uel aliter nunc agatur, quàm primò, ibid. & num. 14. 15. 16. uide etiam quando obſit, in ſuffra. in glo. ſic. ff. cum duabus ſe.
14 *Electio eſt fructus iuris eligendi.*
Vſufructus petitio differt à proprietate, ibid. uide num. 16. ad fi.
Legis, quod in diem. ff. de compenſa. intellectus, ibid. uerſi. nec obſtat.
Compenſationem petere eſt idem, quod agere principaliter de re ipſa compenſanda, ibid.
15 *Rei iudicatæ nõ obſtat exceptio, de quo non fuit litis facta conteſtatio; & an mutata perſona, de cuius electionis infirmatione, uel caſſatione actum fuit, & tamen confirmata, idem ſit, num. 16.*
17 *Sententia ſuper iure eligendi quare hic data ſuper cauſa, cum ageretur de caſſatione electionis, uel contra. uide num. 3. ad fi.*

Reconuentia

Reconuentio uidetur fieri, ſi contrarium petam ei, quod ex aduerſo petitur, ibid.

18 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, num. 19.*
Præſcriptio requirit continuam poſſeſſionem, & in ea ſpectatur ultimum tempus, & num. 21. §. 1.
Quòd poſſideat quis non ſufficit, niſi intendat ſibi ius acquirere. §. 1. & num. 22. & 23.
Teſtes repellit uacillatio & uariatio. §. 1. ſed non ſemper, num. 25.
In poſſeſſione quaſi alicuius iuris eſſe quis dicatur. §. 3. & nu. 27. §. 1. & num. 28.
In iudiciũ deduxiſſe quicquid iuris, quis habeat, unde uideatur. §. 4
In ipſum quæ ueniant. §. in glo. hoc ſumptum, & num. 29. §. 2. & nume. 30.
Conſuetudo introducitur de uoluntate eius, cui præiudicat.
Seruitutis acquiſitio quanto temporis ſpatio fiat. §. 7.
In incorporalibus an exigatur titulus, ibid. ex tribus legibus poſterioribus, & num. 32. & 33.

20 *Additio gloſſarum.*
Poſſeſſorium intentatur etiam in modũ reconuentionis, ibid. nu. 20.

21 *Poſſeſſorium ſi prius intentetur, an poſſit intentari petitorium, uel contra, ſi agatur prius ex una parte petitorio, liceat ex altera poſſeſſorium intentari, & quomodo.*
Spoliantes canonici quare hic repulſi non fuerint, ibid. in prin.
Spoliationis exceptio in petitione confirmationis opponi non poteſt, eod. num. uerſi. finaliter placet.

22 *In reſtitutione iuris incorporalis quæ probanda.*
Poſſeſſio iuris quibus probetur rationibus, ibid. uer. probatur aũt.

23 *An ualeat ſi coactus ſit dominus pati uti coactorem.*
Vtitur qui iure quodam per uiolentiam, an dicatur intendere uti iure ſuo, ibid. &, uti iure ſuo intendere, in quibus oporteat, ibid.
Interdicta quæ competant ad tuendam poſſeſſionem, ibid. uer. ſolu.

24 *Ius quoddam, ut eligendi, quando per permiſſionem noſtram, patientiam'ue dicatur quis acquiſiuiſſe.*
Poſſeſſionem alicuius iuris pariter quãdo dicamur adepti eſſe, ibid.
Communiter quæ fieri conſueuerunt, ſi faciam, uideor ius, uel poſſeſſionem eius acquirere: ſecus, ſi de gratia, ibid. uerſi. & eſt ratio, in prin. & circa fi.
Gratia ubi non præſumitur, ex eod. num.

25 *Varietas admittitur aliquando, uerſi. quandoque tamen.*

26 *Teſtes incurrunt anceps periurium, ſi dicunt aliquid ad hos, uel illos, uel ſe ſolos pertinere, & cum de facto alieno ſic deponant.*
Teſtes repellendi qui expreſſè conantur negatiuam probare, ſed & implicitam, & quo pacto poſſint excuſari, ibid.

27 *Negatiua quomodo probetur, & remiſſ.*
De poſſeſſione, & præſcriptione quæri nõ idẽ eſt, ibi. §. in gl. ex hoc,

28 *Actu unico ut quid perditur, ſic etiam acquiritur.*
Incorporalium etiam fit reſtitutio, ibid. in glo. hoc ideò.

29 *In poſſeſſionem reducendo quem per ſententiam, ſi ſtatim de proprietate pronuncietur, an facto fiat reductio poſtea.*
De libellis in confeſſoria, ubi, ibid. in dictio. confeſſoria.

31 *Præſcriptibile ius non eſt, quando priuilegium poteſt acquiri ſolummodo, & ius eligendi præſcriptibile.*

32 *Cap. primum, de præſcriptionibus, lib. 6. quando non habet locum.*
Argumentum à contrario ſenſu quando ceſſet, ibid. uerſi. uel dic.

33 *Conſuetudo cum allegatur, non exigitur cauſa, uel titulus, niſi in acquiſitione cenſus, & ratio.*
Homo non obligatur alicui ſine cauſa, ibid.
Res plerunque conceditur occupanti, & facilius in ea acquiritur, quàm in homine.
Cenſus non debetur, niſi quòd teneo à te, niſi aliud probes, ibid. in fine.

CAPVT III.

1 CVm eccleſia. Caſ. Si † poſſeſſorio ſpoliat', & petitorio ſimul agat, ſi poſſeſſionẽ, & ſpoliationem probat, ſed nõ dñiũ, obtinet in poſſeſſorio, ſed ſuccũbit in petitorio. & ſunt duę principales partes. In prima facti & proceſſus narratio. In ſecunda diſtinctio ibi, Vos igitur. ſubdiuiditur prima in quinq; partes. prima ponit petitionem actorũ. ſecunda recõuẽtionem reorũ ibi, Verũ. tertia modũ proceſſus. ibi, partibus. quarta allegationem actorũ. ibi; pars canonicorũ. quinta allegationes reorũ. ibi; parte clericorũ. ſecũda prin. ſubdiuiditur in duas. prima diffinit poſſeſſoriũ. ſecunda petitoriũ ibi, Verũ qm̃ [*Inuocata*][a]. per decantationẽ † hymni, Veni creator, uel miſſæ de ſancto ſpiritu [*Vnanimiter*] cõmendabile, ſupra de elect. innotuit, licet rarũ. 8. q. 1. nec nouũ [*Sede Apoſt.*] forte immediatè ſubeſt Rom. Pont. & tunc ſeruanda ſunt tempora dec. cupientes, de elect. lib. 6. [*Conſueuerint*] quia conſuetudo † eſt ius, per hoc uidetur petitoriũ intentaſſe. ſed quicquid dicatur, puto conclusionem libelli inſpiciendã in his, & ſic ſeruant aduocati. dicebat autem Innoc. ꝙ per talem libellũ cum cõſueuerim electioni intereſſe, peto electionem talem factã me cõtempto caſſari, intentatur petitoriũ, & poſſeſſorium. vel melius, oẽ ius partium petitoriũ, & poſſeſſoriũ deducitur in iudiciũ, ut utroque ſe iuuent. poſſeſſoriũ enim proſequitur non ſolũ, qui reſtõnem petit, ſed qui de poſſ. ſe iuuat. In uerbo autẽ cõſuetudinis includit poſſ. ꝓꝑ factũ intereſſendi, & ius ꝓꝑ conſuetudinem. idem uidetur, ſi petatur cõfirmari ſimpliciter, uel caſſari per id, quod dicitur infra uerſi. cũ in iure. unde poſt multa dixit Inno. de tali ſimplici forma, ꝙ in ea uidetur id peti omni iure, quo melius põt. & ſi cõtẽdatur de iure poſſeſſorij, uel poſſeſſorij, poterit de illo ferri ſentẽtia: ſi uerò caſſetur, perit electio ꝓꝑ formã non ſeruatã, uel uitium, uel defectũ electi, uel eligentiũ, ẽt ſi cõfirmetur, quia hæc obiecta nõ probantur, hæc ſententia nõ ꝓiudicabit petitorio, nec poſſeſſorio, cũ de illis nõ ſit actũ expreſſè in petitione, nec tacitè in proceſſu. dixit ẽt Inno. uenire petitorium, & poſſeſſorium. ſi ponatur uerbũ, pertinet ff. de uer. ſig. l. uerbũ illud: ſecus uidetur, ſi dicaẽ, peto elect. caſſ. quia ad me pertinet de iure cõi, quia tunc infert petitorium tm̃. Idem, ſi dicat. quia ad me pertinet de conſuetudine, cũ cõſuetudo ſit ius, ut dixi, ſm̃ Innoc. ſed dicit Hoſti. ꝙ quia conſue. includit præſcriptionem, & pręſcriptio poſſeſſionem. dicendo igitur de cõſuetudine uideor dicere de iure acquiſito per poſſ. cõtinuam uſus iuris eligendi, & pręſcripti. Eſt ẽt notandum ſm̃ Inno. quod hic fertur ſententia etiã ſuper cã propoſita, ſcilicet cõſuetudinis. & eſt hoc propter regulam traditam, infra uerſi. cum iure, licet quidam dicant, ꝙ expreſſè hoc petierunt clerici, ut iam dicam. dicebat ẽt † in inferioribus glo. Innoc. talem li. admittendum non eſſe, peto talem electionem caſſari: quia apud me eſt[2] ius eligendi, cũ talis ſcilicet proprietas iuris eligendi nõ ſit ſufficiens cã caſſationis, uel cõfirmationis fiendæ; ſed poſſeſſio. pro cã ergo dicat, ꝙ apud me eſt poſſ. iuris eligendi, ut hic, & infra eo. cum olim, de iure patro. ex literis, & c. conſultationibus. cõtra hoc ultimum arguit Hoſt. de decr. 2. de reſtit. in integrum, ad fin. & de deci. cum Vinto. de electi. parum placet ſubtilitas Inno. cum diuerſimodè poſſit eſſe in aliquo iura eligendi, ut no. de electio. quia propter, in glo. 2. & ſuper ea dixi; & uide ſi. quod dixi, eo. tit. in Geneſi, ſuper glo. unde, recipiatur ergo libellus, & ſiue appareat de poſſeſſione, ſiue proprietate, nec appareat alius poſſeſſor, procedit petitio cõfirmationis, uel caſſationis [*Excluſis*] per hoc † intentant poſſeſſorium, vel quaſi poſſeſſorium [*Poſtulabant*] & ſic agebant, ſup. & etiam petebant ſe reſtitui ad ius priſtinum eligendi, niſi uelis dicere, ut no. 1. q. 3. quia præſulatus, ꝙ ſufficit, ꝙ quis dicat ſe ſpoliatum. de hoc dixi ſupra, de lit. conteſta. c. uno. [*Intentionem*] Nota † pro titulis tradendis inſcriptis, quos interdum uocamus intẽtionem, ut hic, uel aſſertionem, ut ſequitur. C. de tempor. appella. per hanc. Interdum articulos, & de his infra, de teſtib. præſentium,

sentium, lib.6. [tantum] hæc est affirmatiua prægnans, b de qua supra de renun. super hoc. b Istæ ergo dictio- c nes, tantum, & solum, negatiuam implicant, c secundum Goffr. [Probatam] probare superfluum fuit secun d dum Goffr. & Hostien. [Varios d] idest † contrarios. & 7 est primum, quod inducitur contra canonicos, Hostien. [Aduersus] hoc est secundum Hostien. [Et quod] ecce tertium contra canonicos [Exclusis] cassatur ergo electio facta ab his, qui ius habebant eligendi: quia nō licuit canonicis priuare clericos possessione sua, in qua tuendi sunt. 8.q.4. uolumus. nec debuerūt sibi ius dicere. C. ne quis in sua causa, per totum. Sed pone, 8 quòd † canonici, ad quos de iure communi spectat eligere, supra de electio. c.1. nec per se, uel alios possidēt, & clerici soli possident, licet ius non habeant: soli canonici eligunt; nū ualet electio. Dicit Innocen. quosdam tenere, quòd sic, cum illi non contempserint clericos, qui nec ius habebant, nec cum canonicis possidebant. sunt igitur usi suo iure eligendo. ergo illorum electio confirmanda. nec debet confirmator possessionē attendere, ex quo de proprietate constat, ar. ff. de posi. bona fides, infra eod. cum dilectus. nec secundum istos est uis, an clerici elegerint, uel non, uel elegerint ante canonicos, uel post. Si uerò clerici etiam ius haberent per consuetudinem iam præscriptam, planum esset, quod esset cassanda electio. Innocen. contra, quòd in casu quæstionis cassanda sit canonicorum electio, & clericorum, si illam fecerint, confirmanda. canonici enim sua auctoritate non potuerunt priuare clericos possessione solida, quam habebant, uel illam sibi resumere. C. unde ui, si quis in tantam. sed primum respondet hoc obtinere in iuribus incorporalibus, quæ inseparabiliter inhærent ossibus hominum, ar. de elec. dudum. 2. ubi colligitur, quòd absolutiones factæ ab his, qui non iure possident, non ualent. ad quod respondet Innocen. quòd ibi loquitur de mala possessione, hic de legitimo & bonæfidei possessore. quod dictum est de electione facta ab his, qui ius habēt, & non possessionem, idem intelligas de sententia, & similibus, ar. de rescrip. inter cæteras, & remittit etiam, infra de restitutio. spolia. olim. 3. de in inte. resc. c. 2. & de iure pa. consulationib. 9 [Irritandam] non † enim erat irrita, sed irritanda. & tunc demum, cum contempti hoc postulant, de præben. cum in ecclesijs, lib.6. [Solum] olim hoc uerbum erat gloss. T. [Veniret] dummodò concludi posit sub petitioni porrecta, Innocen. [Actum est] quò ad propositum dici potest, quòd hic dicit, petitorium uenit in iudicium. quia sic actum fuit, ut ueniret per uerba, quæ hoc sapere poterant, ut dixi circa prin. maximè quia sibi poterant clerici prouidere nominatim hæc agendo, ne ueniret petitorium [Canonica] quia ergo 10 † ius commune fundat intentionem canonicorum, obtinent in proprietate. non ob. de restit. spolia. cum ad sedem. ubi etiam episcopus uidetur fundare intentionem de iure communi: quia ibi non fuit intentio fundata: uel ibi quærebatur solum de interdicto, & 11 super eo ibi pronunciatur [Cathedralium] Idem † in alijs collegiatis. 17.q. ulti. c. ulti. & supra de elec. c.1. [Consuetudine] uel priuilegio, ad hoc, supra de iudi. nouit. supra de consue. cum dilectus [Eligentes] si interfuissent clerici legitimo tempore, quod sufficiat ad præscribēdū, cum canonicis nec elegissent, sed postulassent, nunquid erat ius eligēdi quæsitum? sic. ff. quibus mo. usu. a. l. is qui. ff. quemadmodum serui. ami. l. 2. quia & postulandus eligitur, supra de renunc. post translatio 12 nem, de elec. in causis, & si aliqui † ex capellanis elegerunt, & uicerunt, uidetur quod hoc prosit alijs, ff. si serui. uen. loci. §. si fundus. ff. ad l. Iul. de adulterijs, de- e nunciasse. §. ulti. & l. adulter. §. nupta, e si succumbat, uidetur quòd non noceat. C. de adul. & si crimine. ff. si serui. uen. si de communi. 2. q. 5. interrogatum, Gof. 13 [Ius] quò † ad proprietatem [Præsliterit] idest probauerit [Eorum] clericorum conuentualium ecclesiarum [Faciendis] hic patet, quòd petierunt clerici, quòd canonici decætero nō eligerent sine ipsis. alioquin nec canonici sic absoluerentur, nec ipsis clericis silentiū imponeretur, ut sequitur: quia tantum super petitis pronunciandum est, infra de simo. licet Heli. §. 1. si. quod dicam de uerbo. signi. Abbate. in fi. & quantum cunque papa causa expressa iudicasset de confirmatione electionis illa ratione, quòd clerici in electione ius haberent, uel no haberent; propter hoc tamen nō intelligeretur pronūciasse de iure eligendi. unde & si clerici post talem sententiam libellum porrigerent su per iure eligendi, non obstaret eis exceptio rei iudi. quia aliud est ius eligendi, de quo modo agit, & aliud confirmatio, uel infirmatio electionis unius personæ, de qua primitus actum fuit. quamuis etiam & eadem causa utrobique agatur. ff. de exceptio. rei iudi. cum quæritur, & l. seq. & ad hoc facit optimè. quod legitur & nota. infra eod. cap. fina. & supra eod. cap. §. 1. super uersi. consueuerint. secus, si primò pronūciatum esset de iure eligendi, & posteam fieret electio, quam is, qui in præterito iudicio succubuit, nunc in secundo iudicio ea ratione, quia in electione ius habet, & contemptus est, peteret infirmari. tali enim obstaret exceptio rei iudi. argu. ff. de exceptio. rei iudi. si cum argentum, §. si fundum. & secundum hoc etiam intelligitur, supra de elec. querelam. supra de cōsuetu. cum dilectus, infra de uerbo. sig. abbate. in quibus omnibus petitum fuit, quòd de iure eligendi pronunciaretur, sicut apparet ex electione iurium eorum dem. quòd si quis huic intellectui contradicere uellet hæc absurditas sequeretur, quòd si aliquis peteret fructum alienus fundi sui, uel partum ancillæ suæ, & reus negaret dominium, & absolueretur à petitione fructus, uel partus, non posset is, qui succubuisset, postea petere fundum, uel ancillam; quod falsum est, ut colligitur. ff. de executio. rei iudi. si quis cum totum. §. item si quis fundum petierit, & sequenti, & l. g an eadem. §. qui cum partem, & §. fi. g Sic & dicen- 14 dum est in præmisso casu. sicut enim poma † sunt fructus agri, sic eligere est fructus eligendi, ut no. infra de iure patro. consultationibus. & aliud est petere usumfructū formalē, & aliud proprietatem rei. ff. de executio. rei iudi. si cum argentum. §. si fundum, uersi. sed si usumfructum. nec obstat. ff. de compensatio. quod in h diem. h cum suis concor. quia reus opponendo compensationem actori ita petit debitum, sicut si directā act. intentaret. nulla enim est differentia pecuniam recipere, uel ipsam compensare, argum. ff. de calum. l. 2. & uide quod dixi de ordi. cog. cap. fin. in glo. magna, uersi. quid ergo, hic autem clerici conuentualiū ecclesiarum nil petebant sibi adiudicari, sed solum electionē factam à canonicis infirmari, licet causam, quare esset infirmanda electio, assignarent. immò 15 & si petijssent † ius eligēdi sibi adiudicari, nisi sup hoc esset lis contest. non prohiberentur de nouo agere cō fessoria pro iure eligēdi, nec obstaret eis exceptio rei iu. ex quo super ipso lis conte. uel de ipso actum non fuit. Est & alia ratio, quia non ob. ff. de compe. quod in diem. ibi enim excipiendo de compensatione possum debitū meum cōsequi compensando. sed isti clerici, quantumcunque exciperent ius eligendi ad se pertinere, & probarent, ex ui exceptionis solius nunq̄ possent consequi ius eligendi; sed hoc tm, q̄ cassaret elec- 16 tio, §. de or. co. cum dilectus. §. fi. immò plus uł. q̄ † si anno p̄terito canonici Alanū in ep̄m elegissent, cuius electionē clerici petijssent cassari, dicētes se contem-

ptos, & canonici fuissent absoluti, etiam ea causa expressa, quia non deberent clerici conuentuales interesse electioni, & nunc de nouo iidem canonici, mortuo Alano, alium elegerunt, ponamus Lodouicum, cuius electionem ijdem clerici etiam ex eadem causa cassari petant; non obstabit eis exceptio rei iu. quia de alia re prius actum fuit. s. de elec. Alani, & de alia re nunc agitur. s. de electio. Ludouici, ar. ff. de re iu. cum quærit, & duabus. ll. se. nec ob. ff. de ex. rei iudi. si quis cum totum. §. si ancillam. immò potius con cor. ibi enim dicit, ubicunque eadem quæstio repetitur in iudicio, ob. exceptio rei iu. sed in casu præmisso nunquàm eadem quæstio repetitur, immò, ut ex præmissis patet, alia fuit prima, & alia est secunda, secundum Inno. cuius est mens totius huius glo. quæ tamē secundum Hostien. in aliquibus uidetur contradicere his, quæ notauit ipse Innocen. supra eod. & supra de ot. co. cap. fina. huic etiam opinioni suæ, quam hic

i not. uidetur contradicere [i] expositio, quam idem fecit, infra cap. primo. §. si. super uer. tam possessorium, ut ibi no. & ff. de exce. rei iu. si cum argentum. §. si fundum. ubi euidenter probatur, quòd si fundum petij tanquam meum, & succubueto, deinde usufructum causalem eiusdem fundi, idest qui ad me ratione proprietatis pertinet, petam ex illa causa, quia fundus meus est, exceptio mihi obst. & tamen alia res est proprietas, & alia usufructus, licet ex eadem causa debea-

k tur. [k] Si uerò quæras, quare fuit hic data talis senten-

17 tia, dic secundum Hostien. quòd in casu isto† conuentio, & reconuentio circa idem uersatur. nam canonici petierunt confirmari suam electionem, & clerici infirmar, iinfirmata, ergo electione, succubuerunt canonici in petitione conuentionis, & clerici obtinuerunt in causa reconuentionis. Item petierunt canonici, quòd præciperetur ipsis clericis, ne uolentes ipsos eligere decætero impedirent. clerici uerò petierūt præcipi canonicis, ut ipsos admitterent ad electionem in posterum faciendam. per hanc ergo pronunciationem, quæ hic fit, obtinent canonici in petione conuentionis, & clerici succumbūt in causa reconuentionis; & sic facta pronunciatione in causa reconuentionis, facta est per consequēs & in primo ob lata conuentione. ideò autem papa super libello reconuentionis tantùm pronunciare uoluit: quia in proprietate, quæ magis consideranda est, quàm possessio, fundabant canonici intentionem suam de iure com muni, & ut competentius inducerent hoc ius, actore non probante, &c. & quia sibi expedientius uisum fuit, & ut superflua resecarentur, & intricatio & confusio

l uitarentur, ar. supra de or. cog. tuam [l]. §. 1. si. no. infra

18 de probatio. in præsentia. §. si. uer. pe. ¶ Secunda† glo. obijcit, & soluit. ¶ *Glo. ex hoc*] quærit, & soluit, & respon det solutionis obstaculo. ¶ *Glo. hoc ideò*] signat contrarium. ¶ *Glo sic. ff.*] obijcit, & soluit. ¶ *Glo. hoc sumptum*] duppliciter exponit literam. primò de singularibus iudicijs quò ad accessoria, non quò ad alia, & soluit contrarium. le. fi. de an. excep. secundò de generalibus, & uniuersalibus, dicens secus in actionibus stricti iuris, & personalibus, & arbitrarijs. ultimò arguit, quòd illud tantum &c. signat contrarium de 4. legibus, & soluit. ¶ Antepe. gloss. no. à contrario literæ, quòd præscribitur ex unico actu cum temporis cursu, & soluit contrarium. secundò obijcit, & dupliciter soluit, & solutioni signat contrarium, & ibi remittit.

19 ¶ Pe. gloss. obijcit. ¶ *In* † *glo. 3. ibi, usuca. §. 1.*] possessio auctorum meorum mihi prodest. sed si aliquis ex auctoribus medijs non possedit, præcedentium auctorum possessio non proderit [*& ibi, Si mater*] in matre, quæ quandoque se gessi pro libera, quandoque pro ancilla, tempus mortis inspicitur [*& ibi, Quicunque*] si cōductor ostendit solutionem trium ultimorū annorum, super præcedentibus decætero non inquiretur, nisi manifestè pro illis debitor cōuincatur. ¶ *In glo. 4. ibi l. ulti.*] loquitur in illo, qui per fundum itinerabat, non iteneraturus, si prohibitus fuisset [*& ibi, Res suas*] & ideò, qui dicit indebitum, illud probet, ut l. se. & hoc maximè, si homo diligens erat [*& ibi, Possederint*] ut quòd si electi sunt, quòd ideò possederint. potuit enim uis ui repelli; & hoc uult. §. uim ui. ¶ *In glo. hoc solum, ibi. §. tormenta*] ponderatur uox, constantia, & trepidatio [*& ibi, Ex libero*] sequitur, hominc pro testimonio non uacillante quæstionem haberi non oportet [*& ibi, Actorum*] sequitur, uerba mutare, tenore sententiæ perseuerante, non est prohibitum. ¶ *In glo. ex hoc, ibi l. 1.*] mater hæres filij ab ipso rogata, ut mihi alimenta præstaret, illa per triennium præstitit, deinceps debentur [*& ibi, Cum de in rem uerso*] con demnatur hæres patris, uel domini ad usuras, quas lōgo tempore pater, uel dominus præstiterunt. ¶ *In glo. sic. ff. ibi. §. actiones*] si ago reali, non expressa causa, omnis causa una petitione comprehēditur [*& ibi l. ulti.*] qui dicit aliquem sibi obnoxium, nullam causam exprimens, omne ius suum in iudicium deducit. ¶ *In glo. hoc sumptum, ibi, hactenus*] facit contra, quia dicit de opere post litem conte. facto nouo iudicio agendum. sed lex sequens dicit id uerum, nisi opus, de quo agebatur, sine illo tolli non posit [*& ibi. §. Item sciendum*] uide de dolo, finem, super glo. sed nunquid [*& ibi l. ulti.*] uide de supra gl. proxi. [*& ibi, Licet*] uide de libel. obla. c. 2. super glo. 1. [*& ibi si ex testamento*] totum argētum mihi legatum erat, ego putans solas tabulas legatas, illas petij, adhuc reliquum argentum petere potero [*& ibi, Habebat*] seruo proposito merci & pecunijs mutuis accipiēdis mutuaui, & postmodū egi, & succubui, quia probare non potui, cum mercis causa recepisse, adhuc mihi competit utilis: ibi tamen est opinio, an causam expresserit, nec ne, ut ibi no. [*& ibi, In iudicium*] ibi dicitur, quòd in iudicio communi diui. omnia ueniunt, nisi nominatim excepta, ne ueniant [*& ibi, §. pe.*] in iudicio famil. ercisc. iudex nil debet indiuisum relinquere [*& ibi, Si hæreditatem*] l. 4. est, & uide hanc & se. de lib. ob. c. 2. super glo. 2. [*& ibi, Non solum*] ubi in actione bonæfidei purgaretur dolus, in actione ex stipulatu non: sed est necesse de dolo agi [*& ibi, Quicquid*] sequitur, astringendæ obligationes causa dictum est, nisi id palam uerbis exprimatur, intelligitur omissum: aut secundum promissorem interpretamur: quia stipulatori liberum fuit uerba latè concipere [*& ibi, Non potest*] uide de libelli obla. c. 2. super. 1. glos. [*& ibi, De qua re*] uide, infra c. proxi. [*& ibi le. ulti. ad fi.*] iudex ad minorem quātitatem datus, si appareat maiorem deberi, super illa pronunciat [*& ibi. §. Si minus*] ibi innuitur, quod si petij. 5. & apparet. 10. deberi. iudex ad 10. condemnat; quòd quomodo intelligatur, ibi notatur [*& ibi, l. 3.*] uide supra c. gloss. [*& ibi. §. ultim.*] peto puerum tunc interdictum, & fit condemnatio ipsius iam eruditi [*& ibi, Si seruus furtiuus*] condicit hæres seruum sub conditione legatum, & pendente cōditione iudicat, quanti interest habere seruū, cuius dñū amissurus sit [*& ibi. §. Possidere*] in rei uēdi. absoluitur, qui sine dolo desiit posidere [*& ibi, §. Ex diuerso*] in petitione hereditatis si minus est sine dolo suo tempore sententiæ, quàm fuerit tempore litis contestat. ad illud solum condemnatur. ¶ *In gloss. introducta, ibi, uenditor. §. 1.*] inuito domino lapides de ipsius fundo non cædo, nisi sit consuetudo id licere dando dño certū salariū, quo dato licebit. ¶ *In glo. non ergo, ibi. l. 3.*] uide de adulterijs c. 3. super 3. glo. ¶ *In glo. antepe ibi l. ulti.*] uide s. e. cū olim, super gl. prima [*& ibi, Si sic constituta*] loquitur de

seruitute

seruitute ducendi aquam alternis annis, uel mensibus[*& ibi, Si ego. §.1.*]urbanorum,& rusticorum prædiorum seruitus per patientiam constituitur[*& ibi. quoti.*] seruitus propriè in patiendo, uel non faciendo [*& ibi, si quis diuturno*] uide de Iudæis. c. 2. super. 3.
20 glo. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, eorum*] Matth. 18. [*& in fin.* sequitur, & de omni re, quam petierint, fiet eis à patre meo, ut ibi, & 20. di. de quibus, in fi. ¶ *In glo. 2. in fi.*] uel contraria locum habent, cum prius intentatur
m possessorium: hic uerò intentabatur m in modum reconuentionis; & sic erant mutuæ petitiones, supra ti. 2. cum dilectus, & c. fi. secundum Hostien. quærebat
n n autem Innocen. quare canonici † non fuerunt
21 ab agendo repulsi propter spoliationem clericorum? & respondet, quòd clericis non placuit excipere, si. infra ti. 1. c. 1. uel fuerunt admissi canonici: quia primò proposuerunt confirmationem petendo, cuius principalis cõuentionis respectu admissi fuerunt postea clerici ad reconueniendum eos. cum ergo prius agitur petitorio, admittitur reconuentio super petitorio, & possessorio, & sunt mutuæ petitiones: secus, si prius clerici proposuissent possessorium, ut dicit gl. uel dici posset, quòd coram ordinario & etiam delegato, cui tamẽ utrunq; principaliter sit commissum, & si possessorium ab una partium principaliter proponatur, potest altera petitorium intentare in modũ conuentionis, non reconuentionis; de hoc, supra ti. 2.
o c. fi. bene o enim conueniunt istæ petitiones, Peto electionem nostram confirmari. ex aduerso peto talem electionem cassari: quia facta me contempto, qui eram in possessione eligendi, & ad quem de iure spectabat. subdit autem, quod secus esset, si primi peterent ius eligendi, cum essent etiam in possessione: quia tunc non audirentur secundi, ar. ff. si usufruct. pe. l. ulti. & sup. de iud. examinata. finaliter placet Innocen. quòd contra petentem confirmationem non habet locum exceptio spoliationis, & quod non impediantur ipsam petere, licet prius conuenti fuerint interdicto. Ratio, quia confirmationis petitio non dirigitur contra aliquem, sed officio iudicis imploratur, ut dictum est supra titul. 2. cum dilectus, in glo. hanc exceptionem, uersi. hæc etiam exceptio, & uide, infra de acc. super his, in glo. ad excipiendum. Hostien. uerò hic circa petitorium, & possessorium tenebat, quod no. infra tit. proxi. circa fi. pe. glo. ¶ *In glo. 3. ibi, fine*] de hoc, infra tit. 1. cum ad sedem, in 3. glo. ¶ *In glo. caute, ibi, habere ius*] Idem Vinc. Phi. & dicebat
22 † Innocen. quòd petens restitui ad ius incorporale, debet probare se possedisse tunc, quando fuit de possessione eiectus. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. interdictum au-
p tem hoc nulli p competit. probatur autem pos. si probat sibi cautum fuisse de non impediẽdo uti iure, de quo agitur, uel si probat se usum fuisse saltem una uice, domino, ad quem pertinet, sciente, quòd tanquam iure utitur suo, & patiente, de qua patientia satis dixi, de resti. in inte. ca. secundo, in gloss. per mona
q cos q nec † est uis, r si dominus coactus sit, ut caueat, uel
23 ut patiatur eum uti, dummodò de hoc non constet
r in iudicio, de quo non potest ẽt ei referri quæstio, donec fuerit restitutus. unde & prædo restituendus est, infra titul. 1. ca. 2. & c. in literis, & c. item cum quis. sed contra. ff. de iti. actuque pri. l. fi. ff. de aqua quo. & æsti. l. 1. §. Aristo. ubi dixit, quòd nisi utens intendat uti iure suo, non agit ex illis interdictis. Sed qui per uiolentiam utitur, non solum non credit uti, sed bene scit, quòd non utitur iure suo. ergo talis non habet interdictum. So. in interdictis, quæ competunt possessoribus ad possessionem tuendam, ut sunt prædicta interdicta, s. de iti. actuque priua. & de aqua quo. & æsti. & etiam uti pos. locum habet, quod utens seruitute debet credere se uti iure suo ad hoc, ut illa ei competant interdicta, ut in prædictis. ll. & ff. uti pos. l. 1. §. fin. & l. sequen. sed ubi agitur in interdicto recuperandæ possessionis, sicut est interdictum, unde ui, obtinet etiam si non credat uti iure suo, ut patet in eo, quod not. supra eo. gloss. uersi. nec est uis, & se. & idem dicendum est, ubi agitur, uti possidetis, contra alium, quam cõtra eum, qui male habuit possessionem, ui, clam, uel precario. tunc enim nõ oportet, quia credatur iure suo uti, ut præalle. l. ff. uti pos. l.
24 1. §. fi. & l. se. Sed † nunquid eo ipso, quòd capitulum permisit aliquem interesse electioni, uidetur concessisse ei, quòd de cætero intersit? respon. non, sed tantũ possessionem interessendi electioni. & dicimus hoc esse in electione, ut patiendo aliquos interesse electioni possidere uideantur, ut hic. & est ratio, quia nulli consueuerunt admitti ad electionem tanquàm habentes uocem nisi hi, ad quos de consuetudine pertinet, uel de iure, ar. ad hoc. ff. de aqua quo. & æsti. l. 1. §. quæsitum. ubi dicitur, quòd sufficit, si una die duxi aquam per fundum tuum: quia non præsumitur, quòd permitteres me sic ducere, nisi crederes me habere ius. In itinere autem, uel actu, uel uia oportet ad hoc, ut competat alicui interdictum, uel ut intelligatur possessionem adeptus, quòd. 30. uicibus iuerit domino sciente & credente, quòd iure suo utatur, & patiente. ff. de iti. actuque priua. l. 1. §. 1. & §. Viuianus. unde crederem, quòd si unus episcopus in domo alterius episcopi, uel miles in domo alterius militis mille uicibus hospitaretur, non præsumeretur ei quæsita pos. p randendi, uel hospitandi: quia non præsumitur, quòd ille qui hospitem recipit, patiatur eum prandere uel hospitari tanquàm utẽtem iure suo, ar. in eo, quod le. & no. infra de contrahen. emp. c. 1. nisi probaretur, ꝙ ex debito hoc petebat, & sic fuit admissus. & est ratio: quia potius communiter consueuerunt talia fieri de gratia, quàm ex debito, arg. ff. de flumi. l. 1. 1. respon. ff. de fundo instruc. cum de lanionis. §.
s asinam secundum Inn. s & uide quod dicam de præscrip. c. 1. lib. 6. super uer. præscriptio. aliud. si is, qui de iure communi talia consueuit exigere ex causa dominij, siue p̃lationis, in domo subditi fuerit hospitatus, uel etiam in domo exempti suæ diœce. ut patet in eo, quod le. & not. infra c. cum olim. §. 1. uer. 1. unde si episcopus uisitans, in tali domo reciperetur, & ea, quæ ad uisitationem pertinent, exerceret, patientibus istis, qui hoc prohibent, possunt & deberent; bene præsumitur possessionem acquisiuisse, arg. infra de præscrip. cum ex officij, infra de cẽ. sopitæ, & c. cum nuper. si uerò de gratia & cum protestatione admitteretur etiam ad electionem, nec ipse in contrarium protestaretur. talis enim possessio non procederet. arg. ff. de iti. actuque pri. l. 1. §. si tibi fundum. ff. de neg. ge. Nesennius, & patet in eo. quod le. & no. de postu. præla. bonæ. 2. §. 1. & de hoc no. infra e. cum olim ergo secundum Innocen. discretos iudex in diuersis casibus, de quibus agitur, ex uarijs circunstãtijs, & maxime à iure approbatis præsumet agentem possidere ius incorporale, domino sciente eum uti tanquam iure suo, & patiente, uel coget eum probare, quod dominus sciens ipsum uti iure, uel tanquam iure suo, hoc patiebatur, secundum Inno. cuius est mens quasi totius illius gloss. & adde quod no. in se. gloss. [*& ibi, Possederint*] uel quòd si eiecti sunt, quòd ideò possede-
25 rint. ¶ *In glo. hoc solum, ibi, actorum uerba,* † *mutare, tenore sententiæ perseuarante, non est prohibitum*] ad idem, infra de conuer. coniu. dudum[*& in fi.*] Io. quandoque tamen uarietas admittitur. ff. de col. bo. nonunquàm. ff. de inof. te. Papi. §. sed nec. C. eo. l. 1. & contra maiores. ff. de excep. nemo, Goffre. ¶ *In glo. forte, ibi, nunquam*

interfuerût] & ex† hoc uidebant incurrere anceps piurijũ, & fortius,si dicebant,ꝙ ad solos canonicos,& nõ ad alios spectabat electio. Iurât enim de facto alieno. quo enim sciunt,an aliqui habeant priuilegiũ;ad hoc ff.de in lit.iur.uideamus. ff.rerum amo.l.Marcellus. ꝑ quod no.Inno.testes repellendos non solum, qui expressè conant negatiuè probare, sed & si conant implicitam,ut hic.diceba tñ Ho.tales per interpretationem,quod loqueretur de iure communi, posse à periurio t excusari.sicut infra de testi.cum tu, de accu.cũ

27 dilecti[*& ibi,Non potest fieri*]probatur tñ negatiua per delatum iuramentum; ut si iuro in potestate tua non esse, uel non esse prægnantem.ff. de iureiu.l.3.§. quacunque, & §.seq.ꝑm Vinc. quod dic,ut de confess.c.1. li.6.[*& ibi, Bona*]tenc de negatiua probanda, quod ibi dixi sup gl.1.ꝑm.¶*In glo.ex hoc,ibi,in quasi possessione*]imò & intelligitur præscripsisse, ut no. infra glo.ante pe.in prin.si enim de post.m quærimus, non est necesse, ꝙ tanto tpe uixerit electus. nam tunc sufficit unicus, & ultimus actus,de iure pa.ex literis, & c.consultationibus,& uide quod dixi de resti.in inte.c.2.in glo. ꝑ monacos,uer. tu uerò dicas,& uersi.tu uerò ꝑm[*& ibi, à*

28 *contrario sensu*] quia † sicut ibi unico actu perditur ius, ita unico actu uf posse acquiri,& est expressum,infra de præben.cum de beneficio,li.6¶*In glo. hoc ideò,in fi.*] Vin.credo,ꝙ ad hoc inducit in ꝯriũ: quia ibi dicit textus restituẽdum eũ,qui res ecclesiç,uel proprias,idest suas substantias perdidit. Sed dic, quod licet ibi dicat fieri corporalium restitutionem,non propter hoc negat,quin etiam in incorporalibus fieri debeat, quod etiam alibi exprimitur. 2. q.2.nullus.2. ff. de serui.l.pe.

u in fi.& hic Io. u¶ *In glo.in uerbo,tantũ,in fi.*[Lau.imò † &

29 facto, ex quo cassauit electionem factam cis ꝯdicentibus,& exclusis,ꝑm Tan.& Ho.sed forte Lau.cõsiderauit,ꝙ id iam dictum erat supra.¶*In glo.sic.ff.ibi,rei*]& & actores,cum primo pronocasset ad iudi.petendo electionem cõfirmari,ut patet in prin.[*& ibi, Confessoria*] libellos de his etiam quò ad terminos huius decre.ui-

x de in spe.eo. ti. x §.fi.¶*In glo.hoc sumptum, ibi, generalibus*] & uniuersalibus propter id,quod sequitur, de pe.hære.quod reprehẽdit Guil.in spe.de ac.uel pe.§.2.B.uer.

30 & no.ꝙ iudiciũ;de hoc,de libe.obla.c.2. [*& ibi,Vt† uenirent*]sed ob.ut.C.de præs.30.an.cũ notissimi,ibi agen do personali deduxit in iudicium hypotecariam. sed

y illud ideò, quia est illius acceptiona, Io.y Vin.¶*In glo. augmentatur,in fi.*]de hoc,supra de ele. cũ in cunctis.¶*In glo.argu.in fi.*]de hoc supra de transla.c.2.¶*In glo.non ergo ibi, inducunt*]de hoc 1.di.consuetudo,in 1.glo. ¶ *In glo.*

31 *& ita,ibi,præscripsissent*] dicebat hic Io. & Vin. hoc † ius præscriptibile.non enim erat tale, ꝙ non posset com-

z petere nisi ex priuilegio.Illud.n. non præscribetetur.z 93.di.illud.Io. tñ dixit hic hoc præscribi posse etiã per laicum per decre.nobis,de iure pa.Vin.uerò dixit hic præscriptionẽ procedere:quia isti erant clerici [*& ibi, Causam*]in hoc adde,quod no.13.q.2.in summa, & uide quod dixi post Gof.& Ho.supra de elec.Cumana, & infra de præscrip. de quarta, in magna glo.per quã

aa clarius hoc intelliges [aa] [*& ibi, patet*] & sic † ob. decre.

32 1.de præscri.li.6. ꝑ quã dici oportet,ꝙ aut quò ad hoc decre.ista sit corrupta,aut sub audire, ꝙ titulum allegabant. aut sic dic ꝙ præscribere ꝯ canonicos, ne eligant,est ꝯ ius cõe,& ibi necessarius est titulus.sed prætendere,ꝙ cum ipsis eligã, istud est præter ius, uel ꝑm ius.63.di.obeuntibus; & ideò talis præscriptio procedit sine titulo.uel dic,ꝙ ar.à ꝯrio cessat,ubi illius ar.cõtrarium reperitur in iure,ut satis dixi, supra de elec.publicato,super glo. fi.ex quo ergo non constabat de tẽpore, non fuit instandum in ti. [*& ibi Vsus sit*] dicebat

33 † Ho.quod refert, an consuetudo allegetur, ut uideatur acquisitum ius seruitutis; & tunc non exigit cau-

bb sa, sed usus habetur loco [bb] tituli, uel causæ per l.statim alleg.an ad hoc uideatur acquisitus census; & tũc requiritur causa,ut in decre. peruenit.& sit ratio,quia homo sine causa nõ obligatur alicui,insti.de obli. sed res plerunque conceditur occupanti, cum ad seruitium hominis facta sit, & sic facilius acquiritur ius in ea,quàm in homine. ar.ff.de ædil. edic.iustissime. unde si nil teneo à te, nõ debeo tibi cẽsum, nisi aliud ꝑ

cc bes,de hoc infra de censibus,quanto, & c.peruenit.[cc] ¶*In glo.pe.in fi.*] de hoc. ff. de serui.l.seruitutes, & uide remiss.quam dedi.supra glo. proxi.post prin.¶*In glo.ul.*

34 *in fi.*] & habet † locum hæc regula præsentibus litigatoribus,quia fallit in heremodicio, Vin.j.deserto iudicio,de quo. C. de iudi. properandum.§.si autem reus.

ANNOTATIONES.

a ¶Innocata. Adde, quòd istud non est de iure communi, sed de consuetudine.c.quia propter, de elect.

b ¶Super hoc. includunt enim negatiuam, & affirmatiuam ; ideo notantur inclusiuè, uide Bar.in l.t.ff.si quis ius di.non ob.ubi plenius de istis, & finalibus dictionibus, & uide l.3.§. cum Titio, & ibi Bar.ff.de adi.le.& l. serui nomine, ff.de usuris.

c ¶Implicant. Idem in c. cum dilectus, de consue. & not. quòd negant etiam non inclusum termino affirmatiuo peremptorio propter testes, qui dicunt se tantum scire &c. & uide de hoc Inno. in c.licet causam.infra de proba.quando dicatur actũ negatiua. Bal.

d ¶Varios. Adde etiam si uacillant,item si negatiuam satagant probare. Et no. quòd testis deponens super negatiua, debet concludenter deponere secundum Bar. in l. 1. §.1.ff. de iti. actuque priua. & Alexan. consi. 42. in 5. col. in 4. uol. & omnino Bald. in l. cum hi. §. nihil, de transact.

e ¶Nupta. Ibi uide Bar.in l.si quis separatim, ff. de app. & est ratio, quia istud ius est iodiuiduum, & uide in hoc, & in eo, quod sequitur, Bar. in l.supra,ff.de aqua plu.ar.

f ¶Intellectui. Pro hoc facit.l.si iudex, ff. de his, qui sunt sui, uel alie. iu. quia ibi pronunciatur alimenta Titio deberi tanquam filio, & tamen in filiatione sententia non proficit, ibi uide glo. & Bar. & uide inta ad hoc infra c.proxi.in glo.a.

g Et §.fi.Vide glo.in l.fundi, ff. de excep. & per Cy. & moder. in l. licet, C. de iudi.

h In diem. Ibi uide glos. & Bart. & in l. fin autem. §. quocunque, ff. de neg. gest.

i ¶ Contradicere. Non in eo, quòd non fit uera de iure, sed quòd in facto non fit uera : quia secundum istum fuit ueronque hic petitum, cassari electionem, & pronunciari super iure eligendi,ut infra.clarius dicitur, cuius contra. hic dicit Innocen.& illud collige ex eo,quod no.Ioan. And.in c.proxi.in glo.hic allegata,& in cap. cum olim,de primi leg.ibi alleg.

k ¶Debeatur. Istud non uidetur obstare:quia in illa.l.primo fuit pronunciatum super principali, quia de dominio, & demum agitur de usufructu taliter, quòd includitur in primo iudicio,& hoc nolit Inno.in ista glo.quasi in prin.in uer.secus,si primo.&c.

l ¶ Tuam. secundum ista dicta Hostien. uidetur,quòd reus possit petere pronunciari contra eiua,quòd petit actor, & erit reconuentio, quòd an sit uerum,uide Ioan.Andr.de offic.deleg.cum contingat,in glo.quia melius,& de re iudi.cum Bertoldus,in gl.uidetur.

m ¶ Intentabatur. Quia canonici agebant petitorio, & electi possessorio, & ad cautelam,quam docet gloss. ista in fi. op.de no. per Ioan. And.post Vin.infra titu.1.grauis,super glo.fi.& solue,ut ibi no.in addi.& hoc est speciale.

n ¶ Quærebatur. Eadem est quæstio,quæ in glo.& aliter soluit,uide doct.& Bal.in l.ordinarij, C.de rei uend.

o ¶ Bene.Intentata ergo interdictum,unde ni,non potest conueniri petitorio,ut ibi: conueniri autem sic,ad hoc.c.si.de iudi. quod limitat illud,c.si.supra ti.a.contra autem sentit Ioan. Andr. ibi in prin.glo.hoc dicunt quidam.

p ¶ Nulli. Vide Io. An.de acc.qualiter,el a.in prin.in ma gl.sup tex.

q ¶Monacos. Et uide de postu.præla bonæ el 3,sup gl.a.per Io. An. & uide Bar.in l.peregre.§.quib.de acq.pos.& in l.1.§.non autem, ff.de ui & ui ar.& in l.1.§.hoc interdicto,ff.de iti.actuq; priua.

r ¶Vis. Contra hoc sentit Inn.in c.olim,el 3,de resti.spo.ubi sentit, quòd in incorporalibus quasi possessio quæri nõ possit per uiolentiam.potest seruari,quòd hic loquitur, quando puniens,licet perinde credebat illum uti iure suo,ibi non, Baldus.

¶ Inno. Et in istis talibus actibus,in quibus in du.quis non præsumitur uelle quærere sibi ius,an prosit utentib,illis occulte, in contrarium protestando,uide Inno.quod tamen ibi non ponit Io.An. in c.bonæ,el a.de postu.præla.

t ¶Periurio. Non tamen probant, cum uarijs ex causis electio possit ad aliquem pertinere, uide supra in glos. quia consuetudo, ad fi. & ibi remissiones.

u ¶Ioan. De his uide plenius Bar. ff. de ni, & ui ar. l. 3. §. hoc interdictum, aliàs. §. unde ni. & uide Ioan. An. de elect. querelam, in glos. pen. & glo. se.

x ¶Eodem ti. Et de hac actione confessoria, & negatoria uide de iudi. examinata, per Ioan. An. & per glos. & per ipsum plenius in c. abbate, de uerb. signifi. & Bar. in l. si prius, ff. de noui ope. nun.

y ¶Ioan. De materia uide in l. solemus, alle. in glo. & Bart. in l. an eadem. §. cæterum. ff. de excep. rei iudi.

z ¶Præscriberetur. Quia non potest possideri, uide Ioan. An. de postu. præla. bonæ, el 2. super glo. s. in 1. addi. uer. contra, Papa tenet.

aa ¶Intelliges. Et uide Bart. in l. foramen, ff. de serui. urba. prædi. & Bal. in l. 2. C. de serui.

bb ¶Loco. Conscientia aduersarii, ut in gl. & uide, quomodo seruitutes & iura incorporalia possideantur, & præscribantur, per glo. & Bar. in l. seruitutes, la 2. ff. de serui.

cc ¶Peruenit. Ibi uide Ioan. And. & Bar. Bal. & d. Barto. de Salice. in l. si certis annis, C. de pac. & Bar. in l. cũ de in rẽ uerso, ff de usu.

SVMMARIVM.

1 *Casus capituli.*
Diuisio eiusdem, ibid.
2 *Patriarchæ Hierosolymitani potestas & in quibus.*
Confirmatus an possit sine installatione administrare, remittit, ibi. & nu. 6. latius quid facere possit tã suo, quàm ecclesiæ nomine.
3 *Ad possessionem non fit restitutio, si electio nulla reperiatur.*
Possessionis restitutionem prælatus petere non potest per solã confirmationem, ibidem uersi. per solam, nisi nomine ecclesiæ, uide nume. 6.
Possessio non transit nisi apprehensa, ibid.
4 *Ecclesiæ rerum dominium propriè Christus habet, prælati uerò administrationem in substentationem pauperum, & numero 5.*
Cap. Quoniam. 16. q. 1. intellectus, ibid. nu. 4.
Ecclesiarum bona quare limitata & diuisa, ibid. uer. & ob hoc. dominium eorum mortuo prælato non uacat, numero. 5. uersi. per prius dicta.
5 *Dispensationes super beneficiorum multitudine odiosæ, & restringendæ.*
6 *Interdictum, unde ui, quibus, & de quibus de rebus competat.*
Nomine proprio quod non potest ecclesiæ prælatus, nomine potest ecclesiæ, ibid.
Administrare etiam tutor & curator, & qui alij possint habita confirmatione, ibid.
7 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 8.*
Alimentorum causa ueritati non præiudicat.
Petitiones plures in eodem iudicio expediuntur, §. 1.
9 *Additio glossarum.*
Excipientis conditio post confirmationem grauatur, & ad extraordinariam astringitur pœnam, ibid.
10 *Restitutus ad plenum pascetur de fructibus rei.*
Alimenta, ut qui filium se dicitur, decernantur, quæ & quot exigantur, ibid. uer. nec mirum.
11 *Forum non sortitur statim recessurus.*
Intrusus post sententiam non potest creare canonicos, ibid.
Sententia lata statim hic in casu habet effectum.
12 *Cognouit de qua re judex, pronunciare debet, hæc regula fallit in multis casibus, & quibus.*

CAPVT IIII.

1 CVm super. Quò ad † intellectũ, idè dicit, quod supra proxi. & prima decisè narrat factum. secunda diffinit ibi, Eum. & primò possessoriũ ibi, uerum, & de eodem facto, infra de confes. cum super [*Patriarcha*] à quo fuit appellatũ, ut patet in decisa. 2 alle. supra de ele. cum dilecti [*Hierosolymitano*] Iste † dat pallium suffraganeis illo ornamento decoratis. inf. de priui. antiquo, uer. ita ꝙ, postq̃, & illos & alios confirmat, ut hic. an autẽ confirmatus sine installatione possit administrare, notãt hic Inn. & Ho. quod dixi. supra de elec. trasmissam, super uer. confirmationem, uersi. sciendũ [*& infra*] manu. alter uerò fauorẽ regni obti3 neret [*Iusticia mediãte*] idest suaderet † iusticia, ꝙ restitueretur cum effectu, cũ possessionem habuisset, nisi cõstitisset, ꝙ electio fuisset uitiosa, ut sequitur. uel sua sit iusticia, ꝙ ipsum restitueremus solo uerbo. supra c. proxi. infra eo. cum dilectus. per solam uerò confira mationem non potest prælatus petere restitutionẽ[a] possessionis, nam licet adita hæreditate iura trãseant, possessio non, nisi fuerit apprehensa. ff. de acqui. pos. b cum[b] hæredes. dicebat † autẽ Host. notandũ, ꝙ Chri4 stus propriè habet dominiũ rerum ecclesiæ; de hoc. j. de uer. sig. causa, cum suis cõcor. & si reperiatur in iure, ꝙ talia bona sint prælatorum, uel clericorũ, id uerum ad administrationem; pauperum uero sunt quò ad sustentationẽ. unde quod legitur. 16. q. 1. qm̃, quicquid hñt clerici, sup. quò ad administrationẽ; Pauperum est, sup. quò ad sustentationẽ. & ideò nullus dicat proprium patrimonium ecclesiæ, quod est commune, inf. de præben. c. 3. & ob hoc diuisa & limitata fuerunt bona ecclesiarum, & ipsorum administratio episcopis, & aliis p̃latis cõcessa, ut nullus in clero penuriã patiatur. 12. q. 1. uidẽtes, & c. ex his, & c. episcopus. & ar5 gue per † hoc, ꝙ dispensationes concessæ super beneficiorũ multitudine, sunt odiosæ & restringendæ. ualde enim iniustũ & iniquum est, ut multi esuriant, forte meliores, & unus ebrius, forte nudus in uerbo, & pessimus in exemplo, abundet. j. ad Chorin. 11. Aequa .n. debet esse distributio, de consti. cum oẽs. ep̃i tamẽ huius tp̃is hoc sibi appropriant. 93. di. diaconi. per prius dicta uĩ dicendum, ꝙ licet moriatur prælatus, & oẽs clerici in ecclesia, dñium illorũ non uacat: quia Christus non moriĩ, nec potest ecclesia deficere unde nec desinit ecclesia esse hæres, in li. feu. c. si clientulus. præ6 lati † uerò confirmati statim administrare pñt, etiam nomine ecclesiæ actiones, supra de rescriptis, edoceri, sicut tutor nomine pupilli, & curator nomine adulti, ex quo dati sunt. & si prælatus reperiat ecclesiã spoliatam etiam ante tp̃s administrationis suæ, nihilominus nomine ecclesiæ potest proponere interdictum, etiam anteq̃ possessionẽ sit adeptus, sed nomine proc prio non. & sic non ob. ff. de acqui. pos. cũ hæredes.[c] Idem nĩ de bonis datis ecclesiæ, licet nõ corporaliter d traditis, si ab alio fuerint occupata, de consue.[d] c. 2. potest tamẽ qñque prælatus suo proprio nomine agere, puta quando spoliatus est episcopatu, quem adeptus fuerat. hic .n. proprio nomine agens restitueretur ad statũ pristinum, & liberã administrationem ipsius episcopatus, ut hic patet, & infra ti. 1. olim. 2. & c. Pisanis, & infr. de ap. bonæ memoriæ. & cũ omnis causa restituenda sit cũ episcopatu, simul & res, quæ ablatæ sunt restituẽtur. ff. de ui & ui. ar. l. 1. §. qui ui. & §. si fundus. nam licet hoc interdictum non competat nisi possessori, & ipse cõfirmatus prædictas res nõ possideat, sed ecclesia tm̃: tamẽ ex quo semel possedit nomine suo, uel si non possedit, nomine ecclesiæ in interdictum ueniunt omnia. & si ecclesia proprietatem non haberet sed custodiam tantum: nam & res depositæ & pignoratæ, & commodatæ in hoc ueniũt interdicto. ff. de ui & ui. ar. l. 1. 1. rñ. & §. quod autem. licet enim de talibus non daretur interdictum, si per se essent occupatę, & de pœnis principaliter ageretur, cum ecclesia talia nec ciuiliter, nec naturaliter possideret. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. deijcitur, & §. interdictum aũt hoc nulli competit. quando tamen occupantur cum ecclesia, tunc rõne accessorij ueniunt in interdicto. sed & prælato competit utile interdictum, uel iudicis officium pro recuperãdo statu suo, & tales res potest petere ratione

tione accessorij. s.quia accedũt episcopatui, ad quem est restituendus, siue restitutus. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. rectißimè, & §. ex die, & l. meritò. sed dices cum interdictum unde ui, ad interesse tantum competat. ff. de ui & ui ar. l. interdicto, hic autem non intersit prælati suo nomine, sed ecclesiæ tãtum, frustratoria uidetur eius petitio & inanis. Respon. interdictum, uel officium iudi. semper competit ad rem ablatam, uel eius æstimationem, etiam si non intersit eius qui spoliatus est, ut probatur. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. quod autem, cũ ad ea, quæ ibi dicuntur ad interesse non agatur. etenim quã tum ad rem locatam si uis fiat, tamen interest locãtis. ff. locati, si merces. §. uis maior, & l. se. nihilominus tamẽ æstimatio rei locatę uenit in interdicto, ut colligitur in dicto. §. quod autem. & insuper ultra rei æstimationẽ tenetur uiolentus ad interesse; & sic loquitur. l. prę. in interdicto. [e] potest & illud dici, quòd prælati intersit ratione dispẽsationis, quam habet 12. q. 1. episcopus, & quia de fructibus sustẽtatur, ut patet in eo, qđ le. & no. infra de pecu. clericorum. c. fi. unde competit ei interdictum, sicut & usufruc. [f] ff. de ui & ui ar. l. 3. §. unde ui, interdictum, & l. si plures. §. deiectum, & l. se. sed & ratione accessorij tenetur uiolentus ad omnes fructus, damna & expensas, infra ti. 1. grauis, infra de ap. bonæ memoriæ. restitutionẽ aũt rerum non petet prælatus suo nomine, cum nec possesionem ipsarũ habuit suo nomine, sed ecclesiæ. plus tamẽ placet, qđ no. infra de resti. spol. in literis. siue aũt dicas episcopũ, siue ecclesiam generalem, uel spiritualem, siue papalem uicarium Christi, siue episcopum, uel alium prælatum poßidere, semper tenendum est prælatum posse interdictum, & actiones aliàs nomine ecclesiæ intentare. hæres autem secularis, quamuis hęreditatem adierit, si castrum, uel fundus, uel alia res hæreditatis occupetur ab aliquo uiolenter; nõ tamen potest agere interdicto, unde ui, ad rem occupatam recuperandam, nisi prius, quàm occuparetur, per se, uel per aliũ eius rei possesionem adeptus esset, ut patet. ff. de acqui. pos. cum hęres. & est ratio, quia is qui hoc interdictum intentat, necesse habet probare duo, possesionem, & spoliationẽ, quæ prædictus hæres, ex quo ponis, ꝙ nunquàm possedit, probare non potest, ut patet. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. interdictum aũt hoc nulli cõpetit, in eo, quod le. & no. infra ti. 1. ex transmissa. 1. rñ. & c. ex parte. §. 1. uer. 1. secundum Inno. cuius est mẽs totius huius glo. & circa hoc ultimum uide, quod dicam plenè de proba. in præsentia, in gl. no. quòd licet [*Petitorium*] quia petierat sibi restitui episcopatũ, quo fuerat spoliatus, & quem fuerat canonicè adeptus per primum possessorium, & per secundum, petitorium intentabat secundum Innocen. de quo uide, quod dixi, supra c. proxi. super uersi. faciendis, ultra medium, uersi. hunc etiam opponi, & infra de priuile. cũ olim propter, in glo. 1. cursorem, circa medium [*Canonicam*] forsan ex uitio personæ, forsan ex uitio formæ. ¶ Glo. 1. [7] † no. ꝫ confirmationes. ¶ 2. glo. alle. unam concor. quærit, & dupliciter soluit. 2. quærit, arguit affirmatiuè per duas. ll. ꝫrium soluit. ¶ 3. glo. no. duas peti. & c. alle. octo iura. 2. quærit, & dat tres so. ¶ Vlt. glo. excipit. 4. casus à regula, de qua re, &c. [8] ¶ *In † glo. 2. ibi, non præiudicat*] idest si iudex pronunciat illum alimentãdum, qui filius esse negatur, non per hoc filius esse probatur. ¶ *In gl. 3. ibi l. 1.*] uide infra c. 2. super fi. 1. gl. [*& ibi. §. si plures*] sequit, sint inter eosdẽ societates coitæ, ad oẽs sufficere unum iudiciũ constat [*& ibi de pluribus*] sequitur. hæreditatibus, quæ inter eosdem ex diuersis causis communes sunt, unum famil. erci. iudicium sumi potest [*& ibi, Non est nouum*] habens uenditorem obligatum hęres alterius habentis ẽt illũ obligatum post aditã hæreditatem unam actionem intentare potest ad utriusque obligationis commodum [*& ibi. Quod autem*] uide. j. c. 2. in 1. glo. ¶ *In glo. ul. ibi, adite*] lex. 1. est, ui de. s̃. ti. 2. c. 1. in 1. glo. [9] ¶ *In † gl. 1. ibi, non fuit*] grauatur tñ conditio excipientis post confirmationem, quia ad extraordinariam astringitur pœnã. j. de accu. sup his, Gof. [g] [*& ibi, Cum dilecti*] & c. ꝙ sic. [g] ¶ *In gl. 2. ibi. c. prox.* interdum cassat electionem uerbaliter, & statim prouidet de cassato. j. de accu. ad petionẽ, [h] Gof. [*& ibi, Nunquid ille*] dicebat Io. & Phi. illo tempore, quo est in pos. [10] [*& ibi, Nisi præiudicat*] idest si iudex † pronunciet illum alimentandum, qui filius esse negatur, non per hoc filius esse ꝓbatur [*& ibi, Si iudex*] per hanc. l. dixit Vin. ꝙ si fuerit ad plenũ restitutus, pascet inde, donec eijciat [*& ibi, Qui appellauerat*] nec mirum, si pendente ap. hoc fiat, cum filius per se habeat præsump. naturæ, ꝙ non fuerit ingratus, & præsumptionem sententię pro se latæ, nec hæc sufficiũt, nisi cõcurreret inopia [*& ibi, Sed contrarium*] [11] ẜm Io. quia ẽt † statim recessurus non sortitur forum. ff. de iudi. l. hæres, in fi. ad idem. j. de uerb. sig. nã & ego [*& ibi commodi debet*] unde nec tunc posset creare canonicos ẜm Vinc. cũ inde statim sit eiectus, & sententia lata statim habet effectum. ff. de pæ. in seruorum. §. 1. & l. qui ultimo. ¶ *In glo. pe. ibi, potest dici*] ẜm Io. & Go. & Vin. ¶ *In glo. ul. ibi, fallit*] ẜm Io. Vin. Tan. & Phi. [12] [*& ibi, dudum*] item in † causa criminali patricij consularis, & multorũ similium. C. ubi sena. uel cla. l. quoti. [*& ibi, Decætero*] & in priuilegio se. ap. supra de iudi. cũ uenissent, Io. Vin. [*et ibi, Sola cognitio*] an diffinire posset is, cui simpliciter cõmittitur cognitio. uide in specu. ti. 1. §. sequitur, uer. & no. ꝙ, ubi plene dixi [*& ibi de mandata est*] uel pronunciatio de cõsensu partium. s̃. de rescrip. ex parte. 3. Gof. [*& ibi, Dilectus*] de rescrip. cũ cõtingat [*& ibi, Adite*] Item fallit propter app. recusationem, uel reuocationem pronunciare non potest minor iudex, qui cognouit, infra de ap. dilectus, e. ti. c. requiris, & c. intimasti, ut li. pen. ecclesia. 2. fallit etiam secundum Goff. in casu de app. constitutus. 2.

ANNOTATIONES.

a ¶ Restitutionem. Sed quid si scribam, electus fuit, & confirmatus, tamen possessionem habet, an ea tunc spoliatus obtinebit restitutionem? hic tex. cum sua glo. i. Innuit quòd non. forte posset dici, quòd sic, cum poss. habeat coloratam, licet non iuridicè iuxta ea, quæ no. in c. cum nostris, de conces. præben. & c. causam, de rescr. & scripsi 3. q. 1. §. patet ergo, Arch.

b ¶ Cum. Continuatur tamen, & completur per hæredem usucapio cœpta à defuncto, quamuis fidum apprehenderit possessionem, ut no. in l. cum miles, ff. ex quib. cau. maio. ubi uide Bartol. & in l. cum hæredes, hic alleg.

c ¶ Hæredes. Vide Bar. qui idem tenet in l. 1. in fi. ff. de acquir. posse. & Guil. in spec. de peti. & posses. §. 1. uersi. sed pone uacan. & quid in uniuersitate seculari, uide Bar. ubi supra, & in l. sicut, ff. quod cuiusque uniuer. no. §. fi. & in l. 3. ff. de colle. illi. & uide Ioan. And. infra de testa. cum in officijs, in glo. ma. uer. sed quæritur.

d ¶ Consue. Illud uerum in casu illius, c. aliàs regulariter contra quòd ad possessionem, ut no. glo. in l. ut inter diuinum, C. de sac. san. eccle. & no. in c. cum duobus. §. idem rescripserunt, ff. pro soc.

e ¶ Interdicto. Ibi uide Bart. qui ponit in hoc libelli formam, & per ipsum in l. stipulationes non diuiduntur, ff. de uer. obli.

f ¶ Vsus. Et an deiecto usufructuario uideatur dominus deiectus, uide Bar. post glo. in l. 3. §. hoc interdictum, ff. de ui, & ui ar.

g ¶ Quod sic. Vbi uide latius per Io. And. & sic dicas, quòd fuit appellatum à confirmatione, prout dixit Io. And. supra in glo. à quo cessat ar. quod facit ista glo.

h ¶ Ad petitionẽ. Sic & qm medij actus de iure seruantur, & res finẽ capit ab ultimo l. licet. §. quoi, & ibi concordan. ff. de iure delib.

SVMMARIVM.

1 *Possessorio adipiscenda, uel recuperanda agere potest ante cõclusionem in causa, qui agit de proprietate, & quando possit ad possessorium recurri, & ad quod, uide nu. 3. 5. & 6. & an condemnetur in expensis, nu. 4.*

Et quæ requirãtur, ut recurri possit, nu. 7. uide ẽt nu. 8. in fi. casum.

Diuisio decretalis, ibid. uer. Sunt duæ.

2 *Iudicium, uel litem qui inchoat, augurio, & rei dubiæ se cõmittit.*

Requiritur quandoque pars de intentione sua, ibidem uersi. requisitus.
3 *Fieri non posse dicitur, quod fit per extraordinarium auxilium,*
Conclusum in causa quando dicatur, ibid.
4 *Aut per, Et, uel idest.*
In expensis an condemnetur qui redit ad possessorium, ibid. uer. nec tunc, quid contra, uide nu. 25. & uide nu. 27. 28.
5 *Enallage ad uerb. uendicauerit.*
Praeteritum pro praesenti, ibid.
Interdicto restitutorio qui teneantur, ibid.
Experiri pro agere.
Quae, pro quorum quaedam, ibid. in fine.
6 *Possessoria quaedam simul incedunt cum petitorio, & quaedam praecedunt ipsum.*
Inculcare, pro addere, ibid.
Fraudibus uia non aperienda, & qualiter hic committi posset ab redeunte ad possessorium, ibid. ad dictionem, Fraudibus.
7 *Perspicuae indicia pro praesumptionibus uiolentis.*
Petitorium ut suspendatur, quae concurrere debeant, ibid.
8 *Casus, & malitia quomodo differant inter se.*
9 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 10.*
Auspicia iuris quae, & quod in eis pponi possit, & nu. 11. in prin.
Experiri, idest agere. §. 2.
Actionis electio facienda, si competunt plures actiones eiusdem rei nomine, ibid. & nu. 12. §. 1.
Testes quo tempore producendi. §. 3.
Ad possessorium possitne redire qui succubuit in petitorio, & sicut è conuerso. §. penul. & nu. 24.
11 *Additio glossarum.*
Legis, si de proprietate. C. si non à compe. iudi. intellectus, ibid.
12 *Proprietatis, & possessorij causa non debet eodem committi tempore diuersis.*
13 *Interdictorum libelli quo modo formandi, & quorum, remiss.*
De Saluiano interdicto ubi tractatur, remiss. ibid. in fin. & cui detur; numero decimoquinto uer. Saluianum autem. & unde dictum ibid.
14 *Quorum bonorum, & quorum legatorũ interdicta quae, & cui dentur, & qua de re, & nu. 15.*
16 *Interdicta, unde nomina sibi sumpserint.*
17 *Vnde ui, interdictum uidetur, & ad quam rem, ibid.*
Quod ui aut clam, ad quid detur, & quando, ibid.
18 *Vtrobi, interdictum & uti possidetis pro quibus dentur rebus.*
Vendicare possum tam ab eo qui ciuiliter, quam qui naturaliter possidet, ibid.
Possessorium retinendae ratione etiam naturalis, in qua turbatur quis proponere potest, ibid. uer. & proponi.
Possessoria etiam retinendae quando cum petitorio concurrant, ibidem.
19 *Possidere se quis ignorare potest, & quo casu.*
20 *Contraria quando liceat proponere.*
21 *Possessoria quomodo hic intelligantur praecedere uendicationem, & nu. 22. uer. quatuor ergo.*
22 *De aqua ex castello ducenda interdictum quod & quando competat.*
Castellum quid, ibid.
23 *Violentiam qui probauit, an ei adiudicanda proprietas, & quo probato.*
24 *Ad possessorium ne redire possit, qui succubuit in proprietate, & quando.*
25 *In possessorio qui obtinet, an condemnetur postea in petitorio in expensis. uide nu. 27. 28.*
26 *In possessorio quando pronunciari possit non probato dominio.*
Cap. cum super supra eod. & cap. cum dilectus, de capel. mona. in quibus locum habeant, ibid.
Ad petitoriũ ne suspensum, restituto spoliato procedi debeat à spoliatore denuò, an peti, ut sententia feratur, & quae, ibi. uer. unde dicit, & nu. 27.
Authen. qui semel, quando locum non habeat, ibid.
Aduocatus quando non debet habere laesam conscientiam, ibid. uer. dicebat etiam.
27 *Petitorium & possessorium cum simul intentantur, qualis sit exitus, & nu. 28.*

CAPVT V.

a 1 PAstoralis. [a] Casus. Qui † agit de proprietate, ante cõclusionem causae possessorio adipiscendae, uel recuperandae agere potest: post conclusionẽ uero, & ante sententiam hoc non potest, nisi causa iusta subsit. & sunt duae partes principales. in prima cõsultatio. in secunda respõsio, ibi, Consultationi. secũdam subdiuide in duas partes: quia respõdendo distinguit, an sit, uel non sit conclusum in causa. secundum mẽbrum psequitur ibi, Si uerò. prima pars tria facit, quia primò respõdet ad primum distinctionis membrum. secundò ibi, Cum legali, responsum probat 3. Ibi aliis, protestatur. in uersi. si uerò, ubi est secunda secundae partis, etiam tria facit, quia primo respondet secundo membro responsionis causam inserẽdo ibi, Ne lites. secũdo in uersi. nisi, ponit casum exceptum, quem statim exẽplificat ibi, Puta. tertio ibi, Is igitur, generalem dat doctrinam. & non fuit haec ad consultationem Helten. sed Nouion. [*asseris*] generaliter concludẽdo, forte ut sibi iustitia fieret, supra de ordi. cog. c. 2. & tunc bene sequitur, Inter ipsa, &c. [*Auspicia*] sicut olim in aspectu auiũ pcipuè cõsistebant auguria 2 26. q. 4. c. 1. post prin. sic † augurio, & rei dubiae se committit, qui iudicium inchoat, cuius euẽtus est dubius, secundum Abb. ff. de pecu. quod debetur [*Requisitus*] sic requiritur reus, supra de iudi. c. 1. & criminum delator, infra de ac. licet. §. 1. Ho. [*nullam*] nunc in electione quam facit de petitorio [*processum*] nõ dicit quantum unde infra distinguendũ [*Consultationi*] qua quaesiuisti, 3 utrum petitorio pendente † possit ad possessorium haberi recursus, Hostien. [*Adipiscendae*] licet haec duo exprimat, non per hoc simpliciter innuit contrariũ in possessorio retinendae, nec simpliciter intendit per hoc approbare opi. Mar. qui dixit illud non concurrere cum petitorio: sed dic. ut dicam super 4. gl. [*renunciatum*] probationibus facti. nunquid ergo publicatis attestationibus super petitorio, & disputatione super illis habita, potest rediri ad pos. quod uidetur: quia p positiones, & instrumenta adhuc potest probare, infra de fi. instru. cum dilectus, & c. cum Io. & sic non est causa tam liquida, quòd diffinire possit; & sic non obstat, quod sequitur. sed dices, quòd ßm hoc ẽt post conclusionem poterit rediri ad possessorium, cum & tunc per beneficium restitutionis in inte. possint probationes induci, supra de resti. in inte. auditis. So. non dicitur fieri posse, quod fit per extraordi. auxilium, b secundum Innocen. [b] secundum quem tunc dicetur conclusum, quando probationibus facti, & iuris renunciatur; ita, q nec de iure, nec de facto altera partiũ auditur, & uide in specu. de renun. & conclu. in prin. c & uersi. & no. [c] [*Aut*] pro † & T. licet Gof. uideatur di- 4 cere, q idem est renunciare, & cõcludere, & tunc exponeretur, Aut, pro idest. sic in auc. de testi. §. quia ue- d rò multi. sed dic, ut proxi. dixi. [d] [*Agi potest*] nec tunc condemnatur in expensis; de hoc in spe. de expen. §. iuxta, uer. quid si suspenso. hoc intelligo in prin. litis possessoriae: sed bene condemnabitur, cũ absoluetur reus ab instantia petitorij, ut dicam super glo. pe. [*Legali*] ff. de ui & ui ar. l. cum fundum. §. ulti. [*Vendicauit*] 5 i. uendicare † coepit. T. [*Potuit*] quia spoliauerat, mandauerat uel ratum habuerat, infra ti. 1. cum ad sedem [*Experiri*] idest agere, ut supra [*Pendente*] hodie in beneficialibus per ap. deuolutis ad curiam tam appellatus, quam appellans possunt nedum petitorium, sed etiã possessorium intentare, & potest alter ante conclusionẽ suspedere petitorium à se & ab aduersario inchoa-

tum in ſolo poſſeſſorio procedendo,ut in conſti. Cle mẽ.eo.ti.cauſa [*Intentare*] ut ponebatur in caſu de nouo inchoando:fortius ſecundum Inn.poterit,ſi ſimul egerat utroque, illo petitorio.ſ. dimiſſo proſequi ſolũ poſſeſſorium[*Alijs*]finita eſt lex : nunc loquitur papa [*Quæ*]ſi exponis , ideſt quotũ quædã, litera plana[*Prae*
6 *cedunt*]& † quædam ſimul incedunt ; & de his in glo. [*Inculcentur*]ideſt addantur.Hoſtien. [*Et uia*]quam iura præcludunt.infra de diuortijs,quanto.§.pe.inſt.ui bo. rap.§.ſed nedum, Hoſt.[*Fraudibus*]dicunt quidam,nũc nolentium teſtes ſuper poſſeſſorio producere,ut etiã ſuper proprietate forte nõ probata deponãt: ſed hoc reprobatur.infra de teſti.ueniens.2.Tu dic ſecundum Ho.Fran.uolentium in grauamen rei ſententiam differre in petitorio.Idem Ab.[*Expedire*]actori,& iudicia
7 riæ æquitati [*Perſpicuis*] ,ideſt præſumptionibus † uiolentis , ex quibus etiam probatur dolus. C.de dolo.l. dolum, Hoſtiẽ.[*Iniquitas*]dicit Pe.ut quia ſpoliatus de hoc habet probationes in promptu.ſed Iuno.licet alternatiuè , uidetur dicere , quòd iniquitas ſpoliatoris non ſufficit,& ſi de illa conſtet,uel conſtare poſsit , ut petitorium ſuſpendi poſsit, & ad poſſeſſorium recurri,niſi appareat ſubtractio probationum malitia , uel caſu, uel alia iuſta cauſa;& imputet ſibi ſpoliatus, qui concluſit in petitorio.unde dicebat Hoſti. quòd ſi ex hoc inſurgit aliquis fauor ſpoliatoris , non tamen fit hoc propter ipſius fauorem,ſed propter iudicij æquitatem.ſi.infra de excep.cum inter. & pro hac opinione facit copula , quæ ſtatim ſequitur[*Et caſu*]caſum
8 † ponit cum præter propoſitum [*malitia*]cum ex propoſito,puta caſu incendi domum meam, & tuam uicinam,propter quod perdidiſti inſtumẽta,vel caſu occidi teſtes tuos , uel his ſimilia. malitia uerò cũ ad hũc finem prædicta feciſſem, uel his ſimilia [*Aequitatem*] ponunt Pe.& Abb. exemplum,ut quãdo ſunt in mortis periculo teſtes, per quos uolo probare poſſeſſo-
9 riũ ; ad hoc, ut lit.conteſ.quoniam.¶.2.† glo. not.tres caſus, quibus delegatus petitorium , & poſſeſſorium cognoſcit,& ſignat contrariũ de.l.&c.¶ 3. glo.arguit. ¶ 4. glo. proſequitur triplex poſſeſſorium adipiſcendæ,recuperandæ,& retinendæ.& ponit tria interdicta primi: duo ſecundi , & duo tertij.dem um ponit quadruplicẽ lecturam illius uer. Alijs poſſeſſorijs. prima, quòd loquatur de poſſeſſorijs retinendæ,& ſoluit cõtrarium de.§.nihil.ſecũda loquitur de interdictis,quę habent miſtam cauſam.3.de præparatoriis.4.ſecundũ caſum.l.primæ.C.de ap.& in fi.primã approbat. ¶ *Gl. ſed nunquid*]quærit,arguit affirmatiuè,ſoluit contrariũ. ¶ Antépe.gl.no.quod ſuccumbens &c.obijcit,& ſol-
10 uit. ¶ Penul. glo.quærit obijciendo,& reſpon.¶ *In* † *gl. 1.ibi.l.pe.*]hæc lex dicit in litis exordio dilatoriam proponendã.ſequens ult.de codicillis,dicit,quòd inter iuris auſpicia reus eligit,an directè ex teſtamento, an fideicommiſſo petat hæreditatem.¶ *In glo.2.ibi,ſi de proprietate*]ideſt intelliges in ſolutione , quam dabo,& in glo.antepe.in fi.¶ *In glo.3.ibi.§.ult.*] hanc.l.& præall.ui de iudi. dilecti,ſuper fi.2.glo.[*& ibi.l.uerum*]nomine rerum dominicarum , quas ſeruus manumiſſus ſupprimebat, competit contra eum ad exhibendum,& furti condictio [*& ibi.§.quot.*] ſequitur , concurrunt plures actiones eiuſdem rei nomine , una quis experiri debet. ¶ *In glo.5.ibi,quia uerò multi*]ante concluſionem, uel aperturam teſtium producendi ſunt teſtes. ¶ *In glo.ſed nunquid, ibi,ſi quis in tantum*] intelliges per id,quod ſequitur.¶ *In glo. antepe. ibi , cum quæritur*] uide de libel. obla.c. 2. ſuper glo. 2. [*& ibi.l. 4.*]ibi dicitur ; uſufruc. in multis caſibus pars dominij eſt [*& ibi, ſi quis cum totum*] uide de or.co.c.2.ſuper glo. hic patet [*& ibi , Officiũ*]lex Iul.dicit de pacto,uel uſuca.ſed ſic iacet litera , ubi probaui rẽ meã eſſe,neceſſe habebit poſſeſſor reſtituere , qui non obijcit aliquam exceptionem [*& ibi,Officium,in fi.*]etiam ab eo, qui non poſsidet , uendico rem , ex quo facultatem habet reſtituendæ rei [*& ibi , bona fides*] uide de depoſi.bona fides, in glo.pe. ¶ *In glo. pe.ibi , res alienas*] l.ulti.eſt. uide de reſcrip. olim
11 in ulti. gl. ¶ *In* † *glo. 1.in fi.*]& C.de ſatiſ.l.una , Goffr. & C.de falſis,ubi no.¶ *In glo.2.ibi,propietatis*]ſecus, ſi cauſa poſſeſsionis tantum,ſecundum Io.Vin. all.infra de ſequeſ. poſ.c.1. & adde , quod ibi dicam ſuper glo. 3. [*& ibi , ſi de proprietate* ſo.illud poteſt intelligi,quando delegans expreſsè prohibuit , ne cognoſceret de poſſeſsione , uel ubi petitorium tãtum fuit propoſitum , & ſuper poſſeſſorio pronunciatum, ſupra de or.cog. cum dilectus,ad fi.uel uerius ibi dicitur,quòd per ſententiam latam ſuper poſſeſsione nõ præiudicatur uolenti agere ſuper proprietate,ſecundum Hoſtien. [*&*
12 *in fi.*]Vin.dicit,quod † eodem tempore non debet cauſa proprietatis, & poſſeſsionis committi diuerſis, ut ibi, ¶ *In glo. 3.in fi.*]de hoc ſupra de iudi.dilecti,Ho. remitit ad ea,quæ no.de elec.querelam.¶ *In glo.ad intelli-*
13 *gentiam,ibi,quorum legatorum*] horum interdictorum † libellos , & formas in ſpe. de teſta.§. nunc dicendũ [*& Saluianum*] de hôc in ſpe. de do. & contu.§.poſtquam,
c uerſi.ad hoc ſi. [*& ibi , prætorio* [c]] nam cum † ius ciuile
14 non recognoſceret filium emancipatum ad ſuceſsionẽ patris,petebat ipſe à prætore , ut poſſet agnoſcere , & adire paterna bona , & poſtea contra detentores bonorum illorum dabatur hoc interdictum, ac ſi diceret,ago , ut aſsignes mihi poſſeſsionem talis rei , cũ ſit de illis bonis,quorum bonorum de auctoritate iudicis poſſeſsionem agnoui . & dicitur adipiſcendæ: quia adipiſcitur poſſeſsionem,quam prius habuit[*&*
15 *ibi, Interdictum*]ſ. Quorum † legatorum , datur hæredi contra legatarium , qui iacente hæreditate legatum apprehendit; ac ſi dicat , ago, ut mihi aſsignes poſſeſſionem talis rei,cum ſit de illis legatis , quorum legatorum ego ſum diſtributor, & de hoc,infra de ſuceſ. ab inteſ.c.fi.in glo. pe.Saluianum autem datur domi-
f no pro rebus, quas colonus , uel inquilinus [f] in fundo inuexit,ne ſuam amittat penſionem.unde,ſi res illæ aliò fuerint exportatæ, cũ eſſent illi tacitè obligatę adipiſci poteſt illarũ poſſeſsionem per Saluianum interdictum , ſic dictum ab inuentore. Interdictorum.
16 enim quædã † ſumunt nomen ab inuentore,ut iſtud. quædam a ſui materia , ut interdicta, Ne quid in loco publico ; Ne quid in loco ſacro ; Ne uis fiat ei,qui de tabulis exhi.& ſimilia.Quędam à uerbis edicti, uel ipſorum parte ; ut Quorum bonorum , Quorum legatorum , unde ui , & ſimilia. & eſt ſi. quod hodie dicimus de formis literarum papalium,Ea quæ de bonis; Quicquid poſt iter areptum,Ne inane,& ſi.[*& ibi , un-*
17 *de ui*] ui bonorum † raptorum [*& ibi, Aut clam*] de iſto ultimo patet,infra ti. 1.Item cum quis , & ad quid detur,& quando, ibi no.Interdictum autem,unde ui,datur pro recuperanda poſseſsione rei immobilis.unde ſi eieciſti me de fundo,uel domo,ago , ut recuperem poſſeſsionem domus, unde ui me eieciſti. Si uerò abſtuliſti rem mobilem,tunc datur interdictum , ui bonorum ra.per quod recupero poſſeſsionem rei mobilis
18 quam rapuiſti,uel abſtuliſti[*& ibi,Vtrobi*] primũ † pro rebus immobilibus: ſecundũ uerò pro mobilibus , & de his ſatis , infra de proba. licet [*& ibi , Et è conuerſo*]
g de hoc iam uidi dubitari [g].& uidetur hodie per Cle.e. ri.cauſa,dicendum contrarium , cum dicatur ibi ſpeciale in odium ſpoliantis, quod de petitorio tranſitur ad poſſeſſoriũ; ibi uide in gl.per hęc[*& ibi,uti poſ.*]hoc uerum quo ad ciuilem poſſeſsionem,quã habere poteſt,qui vendicat,cuius reſpectu agit, Vti poſ.quia turbatur in illa, ut no. in §. nihilominus. plus dico, ꝙ is, qui poſsidet ciuiliter & naturaliter, & rem uẽdicat ratione

tione detentationis, quam alius habet, quòd potest. ff.
h de rei uē. officium [h], in fi. possessorio poterit agere, ne in sua ciuili & naturali pos. turbetur. & hic nulla contrarietas. Item is, qui possidet naturaliter tātū, & alius ciuiliter, possibile est per eum proponi petitorium ratione ciuilis pos. quæ penes alium est, cum contra ci-
i uiliter possidentem[i] detur rei uen. ut no. ff. de rei uen. l. 1. 1. respon. & proponi possessorium retinendæ ratione naturalis. in qua turbatur. procedit ergo solum cōtrarietas, quando is, qui contendit se ciuiliter & naturaliter possidere, & detinere, uult agere possessorio retinendę, & petitorio. nā hoc casu deficit persona, contra quam possit petitoriū intentari, supra de iudi. examinata: aliàs possessoria etiam retinendæ concurrunt
k cum petitorio, ut etiam dicam, infra c. proxi. [k] [*& ibi, ignorabat*] Idem Inn. & si dicas, quomodo potuit ignorare possidere? respondit Host. quòd is, cui successit p alium possidebat, & hoc potuit hęres probabiliter ignorare. ff. de reg. iur. qui in alterius, & sic debet probabili ignorantiæ subueniri, secundum ea, quæ no. de cleri. ex. mi. apostolicæ [*& ibi, Secundam*] & si dicas, quòd in
19 † diuersis instantijs licet proponere contraria. ff. de excep. nemo. ff. de inof. te. contra ueterani. §. sed nec impuberis. So. secundum Gof. & Host. illud uerum defendendo, non impugnando. uel habeat locum cum prima causa finita est, uel ei renunciatum; & sic intelligi-
l tur. C. de inof. test. eū, qui, & l. contra maiores [l] [*& ibi,*
20 *Præcedit*] id est † antecedit, uel præcessit. nam uendicās possessionem quærit, quam iam habet, qui agit interdicto de retinenda, sicut qui est ad ecclesiam, præcedit illum, qui uadit ad illam, secūdum Ab. [*& ibi, Alij*] secūdum Lau. cuius fuit hæc gl. ab hinc usque in fi. [*&*
21 *ibi, Ex castello*] castellum † est receptaculum, in quo adunatur, & colligitur aqua, quæ postea per riuulos ducitur ad loca singularia. habens igitur ius sic per riuulos ducendi, si impediatur, habet hoc interdictum, quod in istā habet causam, ut dicit gl. de 9. publicis interdictis, & 28. priuatis, uide in spe. e. tit. §. quia uerò, & §. se. & de his, & de edictis in spe. de ac. & pe. §. fi. uer. sequit, & uer. se. [*Et in fi.*] 3. ergo lecturas illius uer. habes ex gl. primam, quod loquatur in possessorio retinendæ. secundam, quòd in his, quæ mistam habēt causam. tertiam, quòd de præparatorijs interdictis. quartā, quòd de casu. l. 1. de app. C. de hac intricatione potes te expedire exponendo, ut dixi in textu. ¶ [*In glo. hoc sumptum, ibi, mandatum*] procuratoris, nō iudicis, ne sit contra. infra ti. 1. audita. ¶ [*In glo. sed nunquid, ibi, proponat*] & habe-
22 bit † necesse iterum probare uiolentiam, cum sit alius modus agendi, infra de testi. ueniens. 2. & idem, cum contra illum agentem de proprietate excipitur, ut infra glo. pe. erit enim tūc necesse eti am iterum probari, secundum Host. arguit in contrarium de decre. ue-
m stra, de coha. cle. & mu. e. ti. [m] ¶ [*In gl. ergo si. ibi, rei indicat*]
23 & hoc † uidetur uelle glo. ff. de interdic. l. 1. §. quædam. contrarium no. C. eo. in certi. dicit Di. de reg. iur. qui ad agēdum, lib. 6. primam gl. ueram in possessorijs re-
n tinendæ, uel adipiscendæ. secundā [n] in interdicto, uel
o possessorio recuperandæ [o]. [*& ibi, Indeterminatè*] quasi secus sit, si quasi duobus modis agendi ab eodem agebatur, & de possessione per se, & de proprietate per se. infra ti. 1. cum ad sedē de elec. querelam. sic ponebant Io. & Vin. magis tamen placet eis, quod sequitur. ¶ [*In glo. pe. ibi, Deiectionis*] ut no. supra c. proxi. & de testibus, significauerunt, in ulti. glo. idem Dama. hoc ti. q. 2. tra-
24 ctat, an † obtinens in possessorio, condemnetur postea in petitorio in expēsis. & dicit forte quod non in odium uiolenti. nam & propter delictum reus perdere potest priuilegium, ut lite pen. ecclesia pri. ad fin. Si uero succumbit in possessorio, cōdemnabit. & idem, si reuertitur ad petitorium, & succumbat. & idem, si

non reuertitur, & reus instat, vt absoluatur. C. de iudi. properandū, & l. sancimus. & auten. qui semel. C. quomodo & quando. sed etiam quando non suspendit petitorium, sed omnino renunciat, condemnandus est. ff. de iudi. eum, quem temere: quia uictus & c. infra de dolo, finem, & faciunt quæ, infra dicam in distinctio-
25 ne [*& ibi, Proprietatem*] istud uidetur † æquum, ne possessionem ex alia causa sibi delatam non perdat ex eo solo, quòd se dominum nō probauit. nec ob. supra c. proxi. quæ non de corporalibus, & de temporalibus, sed de spiritualibus, Et electionibus loquūtur, in quibus requiritur canonica institutio, de insti. c. 3. vel hæc locum habent, ubi non constat, quòd de iure actoris. illa, cum constat, quòd nullum ius habet secundum Ho. uel ibi fuit super vtroque conclusum, sed hoc nō soluit, nec etiam sufficiēs so. respectu finis huius. c. eisdem modis respōderi potest ad dec. dilectus, de capel. re iudi. nec ob. C. quomodo & quando iu. autē. qui semel, quę locum habet in contumacē secundum Gof. quando. s. in grauamē rei protrahit causam sine iusta causa, & citatus non uenit, uel uenit, & nil rationabile proponit, sed differre intendit, maximè ut pereat cōpia reo probandi intentionē suam. hic loquitur, quando facit hoc ex causa à iure expressa, & in odium uiolenti, & in fauorem spoliati. unde in eius læsionem nō est retorquēdum. C. de legibus, quod fauore, unde dicit Innocen. quòd auctentica, qui semel, cum sinsibus locum non habet, cum de iuris beneficio recurrit actor de petitorio ad possessorium, vt hic. dicit tamen, quòd suspensio petitorij non prodest, quādo finito possessorio, reo in stāte, procedatur in prima instātia saltem, quousq; reus absoluatur ab ipsa, & actor sibi condemnetur ad expensam, ut in autē. qui semel, & C. de iudi. properandum. §. 1. uel secundum ipsum Inno. iusta causa est, ne procedatur in petitorio. cōtra auten. qui semel: quia spoliator deterior est, quā ignarus, vel qui ineptè processit in causa. Multum autem lucraretur spoliator, si ex eo, quod uiolenter occupauit, non oneretur probare dominiū, & obtineat nihil probans: quod tamen habuisset necesse probare, si non spoliasset. & damnaficatur simili modo spoliatus, qui primò non habebat necesse probare se dominum, si spoliatus nō fuisset, & hoc esset ualde iniquum, quòd iste sine culpa sic grauetur, & ille ex culpa sic remuneretur. & ideo dixit, iudicem non teneri ferre sententiā super petitorio, etiam si constet eam ferēdam pro reo spoliatore ex eo, quòd actor spoliatus de proprietate non probauit maximè, quia cum spoliator cōtra spoliatum non possit intentare aliam actionem, quàm interdictum, de ordi. cog. c. fi. sic nec potest petere, ut super cępta actione petitorij procedatur. dicebat etiā, quòd aduocatus non debet habere læsam conscientiā, quasi det spoliato materiam peccandi, & tenendi alienum: quia potest esse, quòd res uerè sua est, licet id nō probet: plus tamen placet ipsi Innocē. quòd restituto spoliato petere possit spoliator, quod procedatur, & feratur sentētia super petitorio, de quo est actum, per dec. significauerunt, de test. in fi. maximè, quia ex quo spoliato restituta est possessio, pro ipso feretur sententia, nisi aduersarius de sua proprietate doceat: quia tūc bene pronunciabitur contra possessorem, de fide instru. inter dilectos, in fine. Inducit si. de misso in pos. in actione reali, qui ex quo factus est uerus possessor, non habet onus probandi dominium: sed eius aduersarius, de dolo & contu. prout. C. de iudi. properandū. si hoc facit ibi contumacia, fortius & hic uiolentia. Host. uero dicit se non uidere, qualiter in hoc casu cōgruè pronūciari possit. si enim primò spoliatus vendicat. & hoc iudicio suspēso agitur interdicto, & probata spo-

ta spoliatione restituitur, qualiter poterit in hoc casu etiã actore instante ferri sententia super petitorio primò proposito? non enim potest dicere iudex, adiudico tibi spoliato rem, quam uẽdicasti, cum ipse dominium non probauerit: nec potest dicere, absoluo te ab impetitione spoliatoris, cum ipse nil petierit, sed solum conuẽtus fuerit. quare propter impossibilitatem ꝓnunciandi cessare oĩnò debent partes iudicis in petitorio, restituto spoliato: sed si spoliator postea agat, tunc congruè reus absoluetur, actore nil probãte, vel reprobato & repulso per condi. ex l. si quis in tantam. alias condemnabitur. quod dicit Hostien. de impossibilitate, uidetur fallum, nisi intelligat de sententia ferenda pro actore restituto. de qua dicebat Inno. supra

27 Ad intelligendam † autem materiam qualis sit exitus, cum simul petitorium, & possessorium intentantur, sic distingue, aut liquet de utroque, aut de altero tantum. si de utroque liquet, aut pro una parte tantum, aut de uno pro una, de alio pro altera. & si de utroque liquet pro eadem parte, si pro reo, planum est: quia super utroque absoluitur, siue liqueat, quia probauit de iure suo. siue, quia non probauit actor. supra c. 2. in fi. si pro actore liquet, ut quia uendicans, possessorio & agens, probauit utrunque, iudex pronunciabit super utroque: quia de qua re &c. supra c. proxi. & si dicas, ꝙ pro nihilo pronunciabit super possessorio, ex quo super proprietate pronunciat, cum in executione possessio sequatur proprietatem, infra c. proxi. ff. de publi. l. pe. & ult. respõ. id uerum quo ad effectum restituendæ possessionis: sed ualet ad expensas, quas debet uictus uictori. de pœnis, calumniam. ff. de rei ven. l. utique. C. de iudi. properandum, & quo ad fructus, qui in possessorio recuperandæ debentur à tẽpore deiectionis habita ratione percipiendorum, infra ti. 1. grauis, ff. de ui & ui ar. l. 1. §. ex die, qui respectu petitorij non uenirent, ut no. in c. grauis. Si vero de utroque liquet, sed diuisim, uel pro altero tantum, subdistingue, aut liquet de petitorio pro actore, de possessorio pro reo, aut è conuerso. Primo casu in petitorio pro actore, in possessorio pro reo ꝓnunciabit iudex, & per hoc præcipiet actori restitui rem, ex quo sua est, infra c. proxi. ff. de publi. l. pe. & ult. sed propter impensas etiam sup possessorio pronunciabit, ut præ. l. utique. & idem de casu conuerso, in quo pronunciabit in petitorio pro reo, in possessorio pro actore propter impensas, & ꝓpter fructus, ut no. supra c. proxi. & infra de testi. significauerunt, in gl. fi. Et si quæras, an † tunc possessio restituatur actori, refert aut liquet de ꝓprietate pro reo,

28

quia nõ probauit actor, aut quia reus probauit dominium: secundo casu pronunciatur pro reo, nec tenebitur tũc poss. actori restituere. quia dolo facit &c. de re. iur. dolo facit. li. 6. primo casu licet pro eo pronuncie-

p tur in petitorio, per id tamen nil consequitur? nisi ꝙ euadit condemnationem expẽsarum in petitorio, & scitur per id, quis teneatur ad expẽsas, ut præ. l. utique, & ff. de exce. rei iudi. l. ex sextante. §. Latinus. Secundo principali membro, quando liquet de altero tantùm, aut de possessorio tantùm, aut petitorio tantùm si de possessorio tantùm, tunc aut pro actore, quo casu iudex condemnabit reum, & præcipiet actori restitui rẽ, & pendere poterit iudiciũ petitorij, donec de illo constabit; de quo si non constet, tenebitur actor ad expẽsas reo, ut sæpius dictum est: aut de possessorio cõstat pro reo, & tunc pro eo pronũciabitur, & pendebit petitorium, ut dictum est. Si uero liquet tantùm de petitorio. si pro actore, iudex pronũciabit rem suam, & præcipiet possessionem restitui, ut præal. l. pe. & ult. ff. de publi. tamen licet pronunciet suam esse, adhuc de possessorio cognoscetur propter expensas, ut præalle. l. utique, & ff. iudi. solui. l. seruus, Si vero de petitorio liquet pro reo: & tunc aut liquet, quia nõ ꝓbauit actor: & tunc parum prodest, sed absoluetur, & sententia cõseruat sibi retentionem, insti. de act. §. commodũ. aut liquet pro reo, quia ꝓbauit sibi probationis onus assumens; & tunc pronunciabitur pro reo, & erit effectus: quia licet postea de possessione constet ꝓ actore, non restituetur sibi possessio, sed remanebit penes reum, ff. de rei uendi. l. is qui, & de publi. l. pe. & ult. infra c. ꝓxi. [*& in fi,*] quæ an in causis ecclesiasticis locũ habeat, no. infra ti. 2. c. 2. & facit quod no. supra ti. 2. in 3. gl.

ANNOTATIONES.

a ¶ Pastoralis. Ad materiam huius c. & an petitorium, & possessoriũ simul possit intentari, facit tex. in c. dilectus, de ca. mo. & uide plenè Bar. in l. generaliter. §. nihil commune, de causa poss. f. & proprie. etenim ibi dicit, quòd istud, quod dicit hic, post conclusionem in causa non possit immutari possessorium. procedit de æquitate canonica: sed de iuris ciuilis rigore secus, nisi quando esset cõclusum in petitorio, & speraretur ferri sententia diffinitiua absolutoria incontinenti. ratio, quia reus probaret se dominum, ut ipse ibi no, in prima combinatione, in uersiculo, prima combinatio Bar. uide Abb. in hoc c. qui ponit, an emendans libellum condemnetur in expen. dicit, quod sic, si emendat addendo: secus, si minuẽdo, Bal. in repe. l. edita, quòd semper teneatur, maxime si minuatur qualitas continens totum libellum, & non solum ueniunt expensæ totius, sed & illius tantum articuli, uide ibi, Arch.

b ¶ Inno. Ad hoc optime l. apud Iulia. §. fi. ff. de leg. 1. & ibi uide Bar. & in l. continuus. §. cum quis, ff. de uerb. oblig. ad materiam facit, quod no. glo. & Bar. in l. arbitraria, ff. de eo, quod cer. lo.

c ¶ Et no. Et ibi uide Io. An. quid si ab una parte est conclusum, & nõ ab alia? & ad materiam facit l. cum à nobis, & per docto. & Bal. ibi C. de dilat. qui allegat hoc dictum Inno.

d ¶ Dixi. Aliquando exponitur, idest compensare, uide glo. in l. inter tutores ff. de admin. tuto.

e ¶ Prætorio. De istis bonorum possessionibus iunctis uerbis nõ definentis, uide ff. de succ. ed. c. l. . §. qui semel, & §. decretalis, & ff. quis or. in bon. posse. & l. 2. §. dies, & §. seq. & quomodo duplex est ista bonorum possessi. una edictalis, alia decretalis, ibi uide, & plenius per do. Bar. de Salic. in rubr. C. qui admit. ad bon. posses. pos. & an hodie sint opportunę, uel sint sublatæ, uide glo. & ibi docto. in l. certum, C. unde legi.

f ¶ Inquilinus. An illud interdictum habeat locum in locatore prædii urbani, no. per Cyn. & moder. in l. certi iur. C. loca. & Bar. in l. 1. ff. de sal. interdic. & hic Ioan. And. sentit, quòd sic, ut uides, & in quo differt hoc interdictum ab hypothecaria, uide Bar. ubi supra.

g ¶ Dubitari. Si delegato sit solum commissum possessorium, non uidetur hoc fieri posse, per notata supra in glo. 2. & super illa, & uide in decisio. conclu. 67. aliàs autem uidetur mihi Bart. sentire in §. nihil, in 2. combinatio. quòd hoc fieri possit, & idem domini de Rota conclu. 449. & 450.

h ¶ Officium. De intellectu huius l. uide Ioan. And. supra ut lite non contesta. quoniam. §. quòd si super, in glos. quòd si non nominet, uersi. commodatarius.

i ¶ Possidentem. No. etiam Bar. in l. naturaliter. §. nihil cõe, de acq. poss. & scripsi 3. q. 1. c. episcopis, de commodate, qui agit rei uen. contra commodatarium, ut, l. officium, ff. de rei uend. & utrobi ratione turbationis, quia non restituit rem, & uide de hoc Bart. in l. Pompo. §. si is, qui præcario, de acq. posses. ubi alleg. plures tex. & quid de eo, qui tantum detinet, Archid.

k ¶ Proxi. In incorporalibus, in quibus possidenti datur uendicatio, idest confessoria, clarum est, quod simul potest ab uno ista combinatio interdictorum fieri. in corporalibus autẽ difficilius colligitur, sed uide de his plenissimè Bar. in l. præalleg. §. nihil, & de materia istius gl. uide Cy. Bar. Bal. & Sali. in l. ordinarii, C. de rei uen.

l ¶ Maiores. Duplex est renunciatio, tacita & expressa, & de utraque no. ibi glo. & plenius ibi Bar. & tacita oritur ex concursu uendicationis, & interdicti.

m ¶ Eodem titu. Quasi probatio uiolentiæ facta in petitione restitutionis faciat notorium in hac exceptione de l. si quis in tantam. sed sol. per not. per glo. hic patet, & super illa Ioan. And. in c. cum dilectus, supra de ord. cog.

n ¶ Secundam. Vide de hoc, & de tota materia huius c. Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune, ff. de acq. poss. & gl. 1. in fi. in c. solicitè, infra de resti. spol. Dic tu, aut reus initat, quòd compellatur prosequi petitorium inchoatum, & offert se probaturum, & tunc clarũ est, quòd cogitur prosequi secundum omnes, & obstat c. uestræ. si non offert, tunc. ut dicit Innocen. etiam actor compelletur prosequi, nec erit uana instantia, ut dicto c. nosti: quia si actor probabit, tũc condẽnabitur reus, & ipse declarabitur dominus: si reus probat,

bat, tunc idem, si nec actor, nec reus, tunc actor absoluetur ab intentione rei, sicut in casu l. diffamari, C. de inge. ma. non dico ab impetitione, quia reus nil petit, & quia effectus est de possessore petitor, probare tenetur: aliàs succumbit, Archi.

o ¶ Recuperandæ. Vide Ioan. An. supra e.c. 2. super glos. 2. & Bart. plene in §. nihil, præalleg. ubi etiam ponit, quando sententia lata in possessorio, faciat præiudicium petitorio, & hoc limita per id, quod no. Ioan. An. infra c. proxi. in glo. quod hoc dicitur, in fi.

p ¶ Nil consequitur. Quia non declarat rem suam esse; quia non sequitur, actor non probauit, ergo reus est dominus: immo rē restituere tenetur. non ob. quod not. glos. in c. proxi. & in c. cum ecclesia, ubi actor non probauit in petitorio, sed in possessorio, sic & tunc ibi uolunt gl. quòd restitutio non fit re, sed uerbo tantum, quia ibi forte loquitur in beneficialibus, ubi actore non probante beneficium canonicè adeptum, quia aliter possideri nō potest, ut in regula prima, de re. iur. lib. 6. non debet sibi restitui; ad hoc uide not. in c. suborta. infra de re iud. & quod not. in c. proxi. per Innocen. Bald.

S V M M A R I V M.

1 *Quæstiones reliquæ huius capituli præcisè ubi nam scriptæ.*
Sententia utra præualeat, si agatur ex una, uti possidetis, & ex altera, unde ui, & an super utroque sit ferenda. uide numero 3. & 9.
3 *Sententia si lata sit pro me in possessorio, & pro te in petitorio, & peto sententiam possessorij pro me latam executioni mandari, quid iuris.*
4 *Quid si lata sit pro me in utroque, reus appellat à sententia proprietatis tantum, & data mihi possessio, & iudex confirmat sententiam proprietatis, quid proficiet hæc sententia?*
5 *Executio præmittenda quòd sit in proprietate, quando locum habeat.*
De possessorio quod dicitur agi non posse post latam in petitorio sententiam, quando sit uerum, ibid. uer. sed è conuerso.
6 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 7.*
Proprietatis, & possessionis causa an & quibus casibus agi simul possint, & nu. 9.
Proprietas tanquam dignior adtrahit possessionem. §. 1.
9 *Actiones plures cum ad eādem rem competunt, eligere debet actor actionem: secus, si ad diuersa, ibid. uer. nam licet, & in alio casu, ibid. uer. item cum.*

C A P V T VI.

1 CVm dilectus. Breue est, & prima † quæstio ponitur de arbitris, cū dilectus. 2. & 3. de fi. instr. cū dilectus [*Vna*] uide qđ no. supra de ordi. co. c. 2. in gl. si isti [*Præmittenda*] vide qđ dixi, supra c. 2. super gl. fi. [*In executione*] si. quia etiam super possessione mandatur sententia executioni, supra eo. cum
2 ecclesia, Vin. Sic † etiam ponderamus effectum, cum agit quis, Vti possideris. aduersarius contra eum; vnde
a ui. nam spoliatione probata, si dicatur pro utroque[a] ferri debere sententiam, sententia in interdicto, Vnde ui præualet in effectu. Alij dicūt in Interdicto, Vti pos. sententiam non ferendam; de hoc plene dicam, infra de præscrip. ueniens, in gl. iste episcopus [*Proprietas*] q d
3 si sententia † lata sit pro me in possessorio; pro te in petitorio, sed appellaui, & peto sententiam possessorij p me latam executioni mandari? vide in spe. de sen. ex. §. 1. uer. sed pone, ubi inuenies opi. Odo. quam hic no. Pe. & Abb. & de petitorio & possessorio. §. 1. uer. quid si is, & facit, quod no. ibi in versi. præce. Hostiē. autem
4 † quęrit hic post. Gof. de illo, qui agēs petitorio, & possessorio obtinet in vtroque. reus appellauit à sentētia proprietatis tantum, & sic data est actori possessio. iudex appellationis confirmat sententiam proprietatis, quærit, quæ sit vtilitas. So. secūdum eos declaratio dominij, & condemnatio expēsarum. ff. de rei uen. ex diuerso. C. de app. eos qui. non autem tenetur reus restituere rem, quam non possidet: nec dolo desijt possidere. ff. de rei uen. si autem[b]. §. 1. & 2. [*Præualere*] quod hic
b
5 † dicitur de præmittenda executione in proprietate, locum habet, siue una pars tantum egit petitorio, & possessorio; siue vna possessorio, & altera petitorio, siue simul cœperint agere, siue diuersis temporibus, dū tamen sententia super utroque occurrerit ferenda. nā si primò lata esset super petitorio, & postea ferret super possessorio, nō prodesset. sed è conuerso bene pōt fieri, infra de testi. significauerunt, secundum Inn. qui putat, qđ dictum est de possessorio agi non posse post latā sententiā super petitorio, uerum de spoliatione facta ante litem conte. uel etiam post litem conte. in petitorio tamē ante sententiam. nam de spoliatione facta post sententiam latam in petitorio agi posset; alle. Host. infra de ap. cum teneamur, & quod ibi no. & adde quod dixi, supra c. proxi. super gl. 1. ergo si, & dicā
6 de sequestra. pos. c. 1. super 3. gl. ¶ Prima † gl. ponit unā
c lecturam,[c] cui signat contrarium. ponit aliam, cui signat etiam contraria, ex quibus concludit: contra conclusionem alle. de. §. quia autem, & soluit. reuertitur ad secundam opi. quam dicit fuisse. M. & respōdet ad ipsius contraria. ¶ Vltima gl. signat cōtrarium. ¶ *In*
7 † *glo. 1. ibi, ordinarij*] vide has leges, supra c. 2. [*& ibi, nō certificabat*] an. s. pro hærede, uel possessore, an pro legato [*& ibi. l. 1.*] dicit sic, Potest de falso causam cognoscens pręses prouinciæ incidentem quæstionē proprietatis dirimere. ¶ *In glo. 2. ibi, si rem alienam*] forte intendit de secunda. ubi si rē alienam tibi obligaui, & eam mihi pręcario cōcessisti, & postea dominus rei te hæredem in-
8 stituit, cessat pignus: sed durat pręcarium. ¶ *In † glo. 1. ibi, se possidere*] immò datur etiam posidenti contra eum, q non posidet, sed inquietat, infra de proba. licet, ubi de hoc [*& ibi, si de vi*] ubi de hoc [*& ibi, nullo modo*] nisi aduersarius consentiat, infra ti. prox. c. 1. [*& in fi.*] dicit
9 Hosti. quòd putat hoc † capitulum sine calumnia intelligendum, quādo agitur de iure electionis, & utraque pars petitorium & possessorium deduxit in iudicium, siue agatur inter electos, siue inter eligentes, supra e. ti. cum ecclesia, & c. cum super, & tunc etiam ꝓpriè præualet proprietas, ut ibi. Abb. ex prædictis not. 4. casus, quibus exemplificari potest hoc capitulum. primus, cum unus agens possessorio retinendæ, recōuenitur petitorio, uel è conuerso, infra ti. 1. audita. secundus, cū unus agit petitorio, & possessorio recuperandæ simul, & semel supra c. 3. & 4. tertius, cum unus & idem agit petitorio, & interdicto, Vti pos. ratione ciuilis possessionis. uel naturalis, quam habet, ut dixi. supra c. proxi. super. 4. gl. quartus, ꝙ unus aget possessorio recuperādæ, & alter sibi refert quæstionem dominij, cui relationi agens consentiret, ut est dictū per decre. 1. infra ti. 1. quintum adde per id, qđ dixi post Ho. supra c. cum ecclesia, super gl. 2. & sic & multis modis procedit casus, ut concurrant petitorium, & possessorium recuperandæ intentata ab eodem, & à diuersis. Item petitorium, & possessorium retinēdæ intentata etiam ab eodem, & à diuersis. nec mirum, quia etiam
d secundū leges[d] hoc negari non posset. nam licet quādo competunt ad eandem rem plures actiones, actor eligere debeat: quando tamen competunt ad diuersa, possunt simul intentari, nec compellitur actor eligere. sed hic competunt ad diuersa, cum aliud sit posses-
e sio, aliud res, infra cap. ulti.[e] ff. uti posidetis. l. si duo. §. si ergo, & c. ff. de regu. iuris. l. nemo ex his. §. quoties. Item cum res iudicata in uno, non præiudicat in alio, de re iudi. suborta, de capel. mo. dilectus, saluo quod dixi, supra titu. proxi. super glo. antepe. quod impedit utrunque simul proponi. ff. de exce. rei iudi. & an eadem. §. primo. Item si non calumniatur, uidetur casus. C. de indi. l. nulli. ¶ [*In glo. ulti. ibi, suborta*] dic vt ibi. in glo. not. quòd.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a ¶Vtroque. Quòd fieri debet saltem propter expensas, ad hoc, qđ no. supra c. proxi. super glo. pe. in dict. Ioan. An. & quomodo concurrant ista duo possessoria, quia reus agens interdicto, unde ni ui detur dicere actorem ui à se posidere, & sic excludi deberet ab interdicto, uti posidetis, uide. ff. uti pos. l. 1. §. fi. & ibi Bart. & Ioan. An. in c. ueniens. infra alleg. scias etiam, quòd interdictum, uti posidetis, aliquando est restitutorium, ut no. in l. clam. §. qui ad nundinas, ff. de acquiren. pos. per Bart. & habetur in l. si dno, ff. uti pos. & not. in l. 1. §. interdictum.

b ¶ Si autem. Imò idem, & si ab inscio non posidebat, & iudicium processit, hoc non quæsito, ut est tex. no. in l. si à te, ff. de except. rei iud. ubi uide Bar. & an & quando unus & idem agit petitorio, & possessorio uideatur se astringere tacitè ad probandum petitorium, uide Bal. in l. 2. C. de serui. in 12. q. & Innoc. in c. bonæ, de postu. præla. quod ibi non posuit Io. An.

c ¶Ponit unam lecturam. Adde Bar. & d. Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune, ff. de acquir. poss.

d ¶Leges. Vide Bartol. aliter loquentem in §. nihil, l. naturaliter. ff. de acqui. pos. & uide Ioan. And. supra c. proxi. super glo. ad intelligentiam in apostilla, quæ incipit hoc uetum.

e ¶Capitulo ult. Ad hoc uide, quod no. Bar. in l. naturaliter. §. ninihil cõmune, de causa pos. & proprieta. ibi his igitur, &c. Archi.

SVMMARIVM.

1 *Conferẽdi possessionem quòd collator tempore collationis habebat, sufficit ei, cui collata est dignitas, probare.*
De proprietate potest agere succumbens in possessorio, ibid.
2 *Quæstio qualis hic erat.*
3 *De possessione nunquid hic inquiri debuit.*
Confirmatio, uel collatio quando possit impediri per exceptionem, & quando modis alijs, & quibus, ibid. & nu. 4. 5. 6. & 7.
4 *Officium iudicis competit contra spoliantem, & eum etiam qui debitum non soluit.*
5 *Cap. cum super, supra eod. cum hoc nulla contrarietas, & eius intellectus.*
6 *Restitutio pro iuribus denegatis competit, quãdo prius possederat, non autem secus.*
7 *§. Si aduers. 2. q. 6. biduum, loquitur de actis in iudicio.*
Appellare non est necesse in his, quæ fiunt extra iudicium, ibidem nisi intra. 10. dies à die scientiæ, ibid.
8 *Possessio acquiritur scientibus, & tacentibus hic canonicis, secus, si reclamassent.*
Consentire, qui sciunt & tacent, sibi fieri præiudicium uidentur, ibid.
Confirmatio fieri non debet, nisi possessorio finito, & quando, ibid.
9 *Dominium possessio non probat.*
Vendicari potest à possessore incorporale, sicut & res corporalis, ibid.
10 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 11.*
Ad ius tribuendum uidetur necessarius quadruplex actus.
Procuratoris factum quod noceat domino. §. 1.
12 *Additio, uel suppletio glossarum.*
Appellatio non aufert possessionem, eod. num. 12.
Collatio tenet ab eo, qui est in possessione, si facta sit, appellatione non obstante, ibid.
13 *In iudicem si quis consensit, quem aduersarius impetrauit, excipere poterit de surreptione contra rescriptum.*
Aestimationem non recipit spirituale beneficium, ibid.
14 *Conuentio, & reconuentio habent locum etiam in beneficialibus, & qua ratione.*
15 *Emptor habet hæreditatis utilem.*
Venditor directam, ibid.

CAPVT VII.

CVm olim. Casus. Si referas decre. ad tit. de causa posidest de cõmodo possesionis, dicit idem quod decre. querelam, de elec. sic † sufficit, ei cui dignitas est collata, si probet, ꝙ conferens collationis tempore ius conferendi possederit. uel aliter. Succumbens in possessorio de proprietate potest agere. & sic patet falsum, quod dixit Inn. ꝙ decre. nil facit ad titulum & propter uersi. & quia fuit olim & hæc decre. in ti. de off. deleg. in 4. copil. & primò decisè narrat processum. secũdo ibi, quoniam, reddit diffinitionis causam. soluit obstaculum, & diffinit. tertiò protestatur, & causam subdit, ibi, reseruata. [*Quæstio*] forte † talis erat quæstio, vt dicam sup. gl. pe. uel quia Archidiaco. licet prouisus per episcopum, nõ posidebat, uel quasi, & sic possesionem petebat. s. Archidiaconatum, & sibi vt Archidiacono obediri. Sed obijcies, episcopus contulerat Archid. & sic prouidendo confirmauerat ex confirmatione autem acquiritur ius administrandi, [a] etiam si confirmatio sit facta ab illo, qui non habet ius eligendi, vt patet in eo, quod no. supra eo. cum super. uidetur ergo, quòd † non debuit inquiri in hoc casu, an episcopus fuerit in possesione eligendi: sed statim debuit papa præcipere, ut ex quo confirmatus erat, pro Archid. haberetur, ut patet in eo, quod le. & no. infra de ap. constitutis. 2. §. fi. Item Archidiaconus iste potest implorare officium iudicis ad hoc, vt in Archidiaconum admittatur, uel ut restituatur, supra de offi. iudi. c. 2. quod † officium competit non solũ contra eum, qui spoliat, sed & contra eum, qui debitũ non soluit, ut no. supra de ele. querelã. archipresbyter uerò, & canonici non soluebant ei debitũ, ex quo ipsum non recipiebant in Archidiaconum, ut debebant. ad hoc dicas, ꝙ ubi confirmatio tali modo fit, ꝙ hi, qui se nunc opponunt, ante confirmationem habuerunt tẽpus congruum & potestatem excipiendi contra confirmandum; & tunc deceætero nec de pacto in electione habito, nec de personæ uitio potest contra confirmatum aliquid obijci [b] excipiendo, quominus confirmatio suum habeat effectum: in modum tamen accusationis, seu denunciationis potest, infra de app. cõstitutis, 2. §. fi. hoc saluo, quòd si cõfirmatus petat cõsecrari, uel ordinari, [c] tunc in modum exceptionis repelli potest, & sic suppleri, quod in cõfirmatione fuit omissum, supra de elec. cum dilectus, infra de accu. super his. sed & quandoq; in his per supplicationem, uel restitutionem in inte. subuenitur, ut no. supra de offi. dele. pastoralis. §. pe. quando autem is, qui se opponit ante confirmationem, congruum tempus nõ habuit, sicut patet in eo, qui eligendo, siue conferẽdo confirmat, ualet quidem confirmatio, siue collatio; tamen dici potest, ꝙ si aliquid obijciatur contra electionem, uel contra confirmationem, uel etiam contra personam, sed diffamatam, in hoc casu effectus confirmationis, siue collationis impeditur, quousque id, quod obijcitur, examinatum fuerit & etiam diffinitum, ut hic, & infra de acc. accedens [d], ar. bonum. 23. di. qui episcopus. 92. di. si quis ordinatus, & c. sequentibus, & melius in auct. quomodo oportet episcopos. §. oportet autem in ipso ordinationis tempore, & sequen. col. 1. de sancti. epi. §. si quis autem electum, col. 9. columna. 2. infra qui ma. accu. pos. c. fi. & est ratio: quia ille, qui collationem, seu confirmationẽ ignorauit, nec ad opponendum se tempus conueniens habuit, & in nulla culpa, seu negligentia deprehendatur, non potest aliud imputari, immò debet ei per ius & ministrũ iuris potius subueniri, ar. ff. de accusa. si cui. §. 1. & in iuribus alle. infra eo. gl. uersi. ubi ergo, & sequen. & in eo, quod legi. & no. infra de re iudi. c. penul. & de cleri. ex. apostolicæ. nec † ob. supra e. cum super: quia ibi cõfirmatus petebat restitutionẽ pro eo, ꝙ fuerat spoliatus. hic aũt licet habuerit ius ex cõfirmatione: quia tamẽ nõ fuerat adeptus corporalẽ possesionẽ, nec petebat nec petere poterat restitutionẽ. ff. de acquir. pos. cum hæredes, infra ti. 1. ex parte. §. 1. uer. 1. Item ibi petebatur restitutio episcopatus, vbi aliquod peculiare occurrit,

ut patet

6 ut patet ex his, quæ ibi, no. Sed nec † ob. ꝙ pro iuribus denegatis competit restitutio, supra de ele. querelam: quia illud est intelligendũ de iuribus, quæ petẽs prius possederat; at hic nunq̃ possederat. & ideò cũ nomine suo, & non ecclesiæ ageret, nec interdictũ, nec officiũ iudicis competebat. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. interdictum autem hoc nulli competit, & l. 3. §. unde vi, interdictũ. ubi ergo opponens ante confirmationem nõ habuit tempus congruũ opponendi, nec põt sibi imputari, tunc etiã post confirmationẽ auditur, ut ex præmissis patet. inde est, ꝙ clandestinæ confirmationis, seu collationis per exceptionẽ oppositã impeditur effectus, infra de app. ut nostrum, ut benefi. eccl. c. uno. & idẽ dicendũ est, ubi aliquo procurãte facta & accelerata est ad hoc, ut in exceptione aduersarius supplantet, ar. infra de dolo & contu. cum olim Daniel. j. de app. oblatæ. §. 1. uer. si uerò nõ sit. Idem, si dicat confirmationẽ omnino nullã esse, ut no j. de dolo, & contu. cũ olim Daniel. Idem, si fiat in absentia illorũ, qui nunc ꝯdicũt,
e & ꝯdicere possunt: sed tunc, quia absentes[e] erant, non potuerunt, ar. j. qui ma. accus. pos. c. fi. infra de accu. accedens, nec ei potest imputari absenti & ignoranti, si non opposuit se confirmationi: tamẽ Inn. hũc casum non admittit. & licet in hoc casu, qñ. s. absens fuit, postea ueniẽs possit agere, & denũciare, ut infra qui ma. accu. pos. c. fi. non tamen excipere. nec ob. infra de accu. accedens: quia ibi non audiũtur aduersarij propter absentiã suam, sed ꝓpter infamiam cõfirmati. auditur etiã excipiens, si dicat eũ qui simul elegit, & confirma-
f uit, non habuisse ius eligẽdi, ut hic[f]. secus. si unus ele-
g gisset, & alius[g] confirmasset, & is, qui opponit se nũc confirmato, ante confirmationẽ ad excipiendũ tẽpus congruũ habuisset. talis. n. in modum exceptionis nõ audiretur, ut dictum est. & est ratio, quia exceptio minus canonicę electionis non suspendit effectũ confirmationis, infra de app. cõstitutis. 2. §. fi. licet app. uel in inte. resti. ipsum impediret; & sic loquitur. C. si ex falsis instrumentis. l. fi. Sed dices nonne imputandũ est prædictis: quia quamcito audierunt electionem factã. nõ appellauerũt? ita uidetur, ut. 2. q. 6. biduum. §. si aduer-
7 sus. Tu † uerò dicas contrarium, nec ob. §. si aduersus: q̃a loquit de his, quæ acta sunt in iudicio. In his enim,
h quæ extra iudicium fiunt, non est necesse appellare[h], ut no. infra de his, quæ fi. à ma. par. ca. cum in cunctis, licet hoc fieri possit, infra de ap. ad audientiã, & c. constitu. 2. & c. bonæ, & infra 10. dies à tempore scientiæ, c.
i ti. concertationi[i], li. 6. quãuis autem prędicti effectum confirmationis nõ possint impedire per modum exceptionis; possunt tamen hoc facere per modũ accusationis, uel denunciationis, ut dictum est, & per alios modos, ut no. supra de elec. dudum. 1. secundum Inn. cuius est mens totius huius gl. quæ & licet subtilis sit, & satis probabilis & rationabilis; tamẽ ẜm Hosti. quædam decre. uidet ipsam destruere, quæ uidetur apertè dicere, ꝙ etiam in casu isto, ubi s. archiepiscopus conferendo confirmauit, & is, qui post confirmationem se opponit ante cõfirmationem tempus cõgruum ad excipiendum non habuit, & tamen non auditur excipiendo, sed tantũmodo accusando, uel denunciando, ut infra de concess. præben. post electionem. §. fi. ad fi. Sed potest secundum eũ responderi, quòd ille, qui ibi excipiebat etiam in modum exceptionis, sufficienter fuit auditus: sed quia nil probauit rationabile, ideò cõtrariam sententiã reportauit: per quã etiam declarat, quod ulterius in modum exceptionis nullatenus audiatur, & ibidem euidenter exprimitur; & sic confirmat, quæ prædicta sunt, nõ infirmat. & adde quod ibi no. & infra de accusa. accedens, & de præsum. c. fi. & de app. constitutis. 2. §. fi. Inquantum tamen hæc glo. de cõfirmatione tractat, uidetur hodie superflua per decre. vlti. de elec. lib. 6. de materia satis etiã supra de elec. ꝙ sicut, post glo. [*Attestationes*] productas coram iudi-
8 cibus minus debitè recusatis [*Sine reclamatione*] cũ † tamen sciretur, ꝙ episcopus suo iure intendebat archidia. conferre. & sic non reclamando uidetur consentire, ꝙ ad hoc saltem ut episcopus adeptus sit possessionem conferendi plenam & pacificam, ar. 7. q. 1. pontifices, & supra c. cum ecclesia, uer. parte. plus dicit Inn. ꝙ si reclamassent in iudicio. ita, quòd lis penderet sup possessorio, & nõdum fuisset aliqua electio facta per episcopum, quæ per superiorem esset approbata, uel
k confirmata, nec alias habuisset aliquem effectum[k], non esset data sententia pro isto archidi. imò fuisset finis litis exspectatus sup possessorio per ea, quæ habentur de resti. in inte. c. 2. ad. fin. [*Et quia canonici*] canonici sentientes papam modum ex attestationibus ad ferendam sententiam pro Archidia. opposuerunt attestationes fuisse receptas à iudicibus suspectis & recusatis. Ad hoc papa respondet secundum Innoc. [*Perpetuum*] quò ad archidiaconum, qui nunc est, ut ipsum archid. admittant, & sibi in nullo contradicant. contra, infra de concess. præben. post electionem, in fi. So. ibi Inno.
9 & Host. [*Proprietatis*] possessio † enim non probat dominium, infra c. proxi. & sicut à possessore potest uendicari res corporalis, sic & ius incorporale, ut hic [*Contendere*] siue dicendo, ꝙ ad ipsos solos spectat collatio ex aliquo speciali iure, siue dicant ex iure communi ad ipsos simul cum episcopo pertinere ẜm Frã.
10 ¶ Prima † glo. obijcit ꝯ binũ actum, & soluit. ¶ Secunda gl. obijcit, & soluit distinguendo, & ad instructionẽ casus iterum distinguit. secundo obijcit quòd lite nõ conte. &c. dat tres solutiones, quarum prima plus placet. ¶ Pe. glo. obijcit, ꝙ exceptio rei iudi. &c. & dupliciter soluit. & in fi. soluit improprietatem ad tit. ¶ *Pri-*
11 *ma † glo. ibi. l. ulti.*] habens seruitutem eũdi per fundum meum ad siluam suam una tantum die quinquennij, si p quattuor quinquennia saltẽ semel nõ utitur, perdit illam. ¶ [*In glo. 2. ibi. §. pe.*] si procura. actoris collusit cũ reo, ut absolueretur, & non est soluendo, nisi reus paratus sit, collusione probata, subire iudiciũ, contra cum agitur de dolo [*& ibi. l. ulti.*] datur actio ex eo edicto cõtra illum, qui fecit, quo minus uocatus sisteret iuri. qui si nõ est soluẽdo, contra uocatum restituitur actio [*& ibi, cum mandato, in fi.*] uide hanc & se. ut lite nõ conte. c. 1. super vltima glo. ¶ [*In † glo. 1. ibi, possessione*] ac si dicant, ꝙ obiectio procedit in petitorio [*& ibi, iure suo*] vnde secundum Hosti. etiam si uacante Archidiaconatu canonici appellassent, ne episcopus cõferret, & episcopus nihilominus contulisset, tenet collatio episcopi, cui appellatio possessionẽ suam non aufert; ad hoc, de sup. negli. præla. c. fi. ubi dixi de hoc, & de maio. & obe. dilecti, in glo. sed quid. ¶ [*In glo. 2. ibi, recu-*
l *sare*[l]] sed si consensit † iudici, quem aduersarius impetrauit, bene poteris de surreptione contra rescriptum excipere; de hoc in spe. de rescripti præsenta. §. ratione quoq; defectus, in fi. & dixi, supra de rescriptis, super literis, in fi. [*& ibi, non soluendo*] cum spirituale beneficiũ non recipiat æstimationem. 1. q. 3. si quis præbendas [*& ibi, nomine ecclesiæ*] Idem in minore, vt. l. supra proxi. alle. uer. sed si ex conuentu [*& ibi, in antiqua decre.*] & in registro. secundum Innocẽ. qui dicit ibi patere, quòd post litẽ contest. de consensu procur. dati fuerunt tres iudices, quorum alterum recusabant canonici: quia consanguineus archidiaconi [*& ibi, & si contumaces*] dato etiam, ꝙ appellauerunt ex prędicta causa frustratoria ẜm Inn. ad hoc, infra de dolo. & contu. cũ qui, li. 6. ¶ [*In glo. & hæc litera, ibi, actores*] forte fuit † conuentio, & reconuentio. petebãt enim canonici illũ remoueri, & pronunciari in Archidia. ius non habere. Archidiaco. petebat, quod cogerẽtur eum habere, & tractare pro

Archi-

Archidiacono, & quòd iudicaretur Archidiaco. ad eum spectare. ¶[*In glo. penul. ibi, hæreditatis*] ratio, quia † emptor [m] hæreditatis habet utilem; uenditor directam.

ANNOTATIONES.

a ¶Administrandi. Nisi de consuetudine alius actus postea requiratur, u. de Io. An. in c. transmissam. de elec. ubi de installatione no.
b ¶Aliquid obici. Vide per d. Fran. de Aretio. & doc. in c. super his. infra de accu.
c ¶Ordinari. An idem in coronatione imperatoris, & in datione pallij, & benedictione abbatis, uel abbatissæ, uide Io. An. in c. uenerabilem, de elect. in glo. negat, quòd sicut.
d ¶Accedens. Vide Io. An. in c. quòd sic, de ele. post glo. & in c. accedens, hic alle. in glo. dicit Host. & glo. quæ incipit, dicebamus olim, & super illa Io. An. de ele. lib. 6. in c. fina.
e ¶Sed tunc quia absentes. Vide qualiter confirmatio sit facienda, in c. fin. de ele. in 6.
f ¶Vt hic. Vide in c. quòd sicut, de ele. post glo. per Ioan. An. & in c. inter dilectos, in glo. no. non solum, de excef. præla.
g ¶Alius. ad hoc uide no. infra de concef. præben. c. post electionē, ubi mihi uidetur sonare contra. sed infra sol. Archi.
h ¶Appellare. Et uide Ioan. An. in c. ad aures, de temp. ord. super glo. 2. in addi. magna.
i ¶Concertationi. Et tunc dupliciter potest agi contra factum extra iudicium, ut cassetur, ut ibi patet.
k ¶Aliquem effectum. Vide in c. transmissam, de ele. & ibi d. Ab.
l ¶Recusare. ad hoc glo. 3. q. 3. cum offeratur. ad hoc etiam infra de ap. significante. tamen appellare potest dominus. 2. quæst. 6. a iudicibus, Archi.
m ¶Quia emptor. Ad id, quod dixit glos. de fen. uide. §. ultimum de l. si à te, all. in glo. quæ difficilis est, & ibi uide Bar.

SVMMARIVM.

1 *Dominij iure petenti rem non sufficit probare possessionem.*
Ex causa una rem petens, si succumbit, eandem poterit ex alia petere causa, ibid.
2 *Abbas ad synodum ire etiam propter capellas, licet exemptas.*
3 *Præstitum pluribus annis qui uult petere, qualiter petere debet.*
4 *Censum qui soluere cessauit per biennium, nunquid sit res commissa.*
5 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Ad subiectionis indicium quis locus inspiciatur.
Ex causa una succumbenti, et ex alia petenti quando non obstet exceptio iudicati. §. 1.
7 *Additio glossæ.*
Census ex diuersa causa præstatur, & ideò ea inspicienda, ibi.

CAPVT VIII.

1 IN causa. Casus. Petenti † rem iure dominii possessionē probare non sufficit quo ad ti. quò ad casum, petens rem ex una causa si succumbit, eandem ex alia causa petere poterit. Inn. dicebat quod decre. nil facit ad titulum: sed quia hoc est reprehēdere tex. dic, ut prædixi. in prima decisa diffinitio. in secūda pro
2 testatio, ibi, ad hæc [*Quandoque*] non † semper, nec continuè; ad hoc, supra eo. cum ecclesia. præterea poterat ire propter capellas subiectas, licet esset exemptus, infra de priuile. ex ore [*Synodum*] 18. q. ulti. §. ulti. Inno. de hoc, supra de ma. & obe. quòd super, Hosti. [*Plures an-*
3 *nos*] consuluit † Gof. quod qui vult aliquid petere pluribus annis præstitum, non innitatur soli præstationi sic dicēdo, Peto, ut hoc præstes: quia multis annis prę-
a stitisti, succumbet enim. C. de pactis, si certis annis [a], & C. de usuris, creditor. sed si dicat, Peto, quia constitutum debitum, & tot annis solutum; & tūc solutio plu-
b rium annorum [b] inducit præsumptionem constituti & debiti, & huic stabitur, nisi contrarium probetur ff. de usuris, cum de in rem uerso [*indicium*] de † illo, qui consueuit soluere cēsum ecclesiæ ratione alicuius rei, & cessat in solutione per biennium, nunquid sit res cōmissa, remittit Hos. ad sum. de locato, sub. §. potuit. §. si. uet. quid ergo, & sequen. [*Experiri*] idest agere, supra c. pastoralis. ¶ Prima † glo. soluit impertinentiam tituli. ¶ Secunda no. quod res iudi. &c. ¶ [*In 1. glo. † ibi, nulli*] inspicitur, cui episcopo subest uicus, vel territorium in quo mortuus est testator. ¶ [*In glo. 2. ibi. §. ex pluribus*] emptor, qui usucepit, possidet pro suo & pro emptore, & hæres emptoris pro hærede, & pro emptore. ¶ [*In † glo. 1. ibi, obtinuit*] non credo: sed dic, ut dixi summando [*& ibi, protectionis*] quandoque præstatur prætextu conuentionis, uel alicuius relicti. Scienda est igit causa, infra de censi. peruenit.

ANNOTATIONES.

a ¶Annis. Nisi alleget tanti temporis cursum, cuius cōtrarij memoria non existat, ut ibi no. probatur, de præscr. c. 1. lib. 6. & uide in l. cum de in rem uerso, infra alleg. & Bald. & Sali. in l. si certis, præ alleg. §. uide plene Io. An. de censi. peruenit.
b ¶Solutio plurium annorum. Vide Bald. in l. solent, in fin. de offic. proconsul.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *De restitutione eiusmodi quibus in locis alijs, quàm hic habeatur.*
Monialis etiam spoliata restituitur, ibid.
Ad pensionem subtractam fit restitutio, ibid.
Ad pensionem subtractam fit restitutio, ibid.
Spoliatus à iudice, uel à priuato restituitur, ibid. uersicul. ubi restituitur.

De restitutione spoliatorum, Rub.

1 ¶ Vidimus † de causa possessio. sed quia causa restitutionis possessoria est, ideò de illa subnectit, Gof. Vel uiso qualiter possessio perdatur, quia perdita restituē-
2 da est ideò &c. Hosti. habetur † materia. 2. q. 2. & 3. q. 1. Et repetitur in ui. conuenit de rescriptis, cum dilecta, ubi etiam monialis spoliata restituitur; de elec. querelam, in fine, ubi fit restitutio ad pensionem subtractā; de fil. presby. ueniens, & c. constitutus, ubi restituitur spoliatus à iudice, uel priuato. ad idem, de officio delega. cum causa, & c. uenerabili. Item eo. tit. consultationibus. de pactis, cum pridem, in fine. quod metus causa. c. fi. ut lite. nō contesta. accedens. 2. in fine. de ordi cog. c. 2. ult. de causa posses. cū ecclesia, & c. sequen. & c. pastoralis. de iureiu. c. 2. & c. sicut. 3. de diuor. porro, & capitulo sequēti; de accusationibus, si cōstiterit.

SVMMARIVM.

1 *Restitutionem possessionis petenti consentienti potest de proprietate quæstio referri.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Dominus, uel ecclesia quando teneatur de uiolentia per homines suos, uel alios illata.*
3 *Ad proprietatis causam an & ad quid admittatur quis absque mandato.*
Intentio pro petitione, ibid.
Ius pro dominio, uel proprietate, ibid.
4 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 5.*
Exceptio contra actionem ad exhibendum, & aliàs admittitur, si de facili potest expediri, & nu. 6.
Hodie constat, hodie agatur, quando sit ei locus, ibid.
Inuasor, & possessor malæfidei sumptus non retinet, nec petit, & ad quæ tenentur. §. 1. & nu. 6. §. 1.
6 *Additio glossarum.*
Dominij quæstio si referatur agenti interdicto, item quòd possessori incumbat probatio est contra ius, ibid.
Impediuntur ea facilè, quæ facilè expediuntur, & è contrario, ibid. uer. uel cum agitur.

Interdi-

Interdictum recuperandæ plenam cauſæ requirit cognitionem, & quod non plenam, ibid.

CAPVT I.

a 1 LIcet. [a] Caſus. Si conſentit† is, qui reſtitutionẽ petit, poteſt ſibi quæſtio de proprietate referri. & de fine huius deciſa fuit infra de cenſibus, licet. Et in prima ſpoliati conqueſtio. Et in ſecunda ibi, ꝙ ſi ita, cauſæ commiſſio bibembris. ſecunda ibi, alioquin [*Campum*] concor. de ſepul. in noſtra [*Hominibus*] ar. ſecundum Hoſti.

2 & Abb. dominum † teneri de uiolentia per homines ſuos illata. Dicit demum Hoſti. quòd tunc tenetur eccleſia de uiolentia ſuorum hominum, quãdo res peruenit ad ipſam, infra c. ſæpe, uel quando hoc mãdauit, uel ratum habuit. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. ait prætor, & §. deieciſſe, & §. quod igitur additur, & ſe. & l. 3. §. cũ procur. & infra c. cũ ad ſedem. §. fi. [*Occupatum*] agebat ergo interdicto recuperandæ ſecundùm Pe. & Ab. [*Contentionem*] de proprietate [*Euentus*] propriũ nomen ti. [*Con*

3 *ſtituit*] habens † mandatum: aliter non fuiſſet admiſſus ſecundum. G. Na. Dic ſecundũ Ioã. ꝙ ſine mandato ad defenſionem fuiſſet admiſſus, 12. q. 2. non liceat, infra de rebus ec. ſi quis [*Iuris*] ideſt dominii, vel proprietatis [*Huic*] cæco [*Intentione*] ideſt petitione [*Alioquando*] ſi probatum nõ fuerit dominium campi ſpectare ad eccleſiam, & de ſpoliatione conſtiterit. ¶ Prima † glo. obijcit ad tex. per tres ll. & unã decre. & ad illas reſpõdet. ¶ Secunda gl. querit, & ſoluit. ¶ [*In. 1. gl. ibi, ibidẽ*] cõtra actionem ad exhibendũ admittitur exceptio, quæ facilem habet tractum: aliàs differtur. de exce. tamen rei iudi. doli mali, pacti, iuriſiurandi omninò diſceptari debet [*& Ibi. §. 1.*] quæſtio de iuribus fideicommiſſi, ſi facilè poteſt expediri, differt quæſtionem aditionis. aliàs adeat, & poſtea cognoſcatur [*& ibi, ſi is, à quo*] hæres, à quo ſatiſdatio petitur de fideicomiſſo, ſi dicit, hodie conſtat &c. auditur. ¶ [*In gl. 2. ibi. §. ex diuerſo*] ſi mala ſide in tuo ædifico, etiam ſoluto ædificio illud non uendico [*& ibi, ſi radices egit*] aliàs in poteſtate prioris domini [*& ibi, in fi.*] uide, infra de uſuris, cum tu, ſuper glo. & licet [*& ibi, neceſſarios*] etiam factos per poſſeſſorem malæ fidei. ¶ [*In † glo. 1. ibi, poſſeſſorio*] unde dicebat Inno. ꝙ ex conuentione partium duo fuerunt hic cõtra ius, ꝙ agenti interdicto refertur quæſtio dominij, & ꝙ poſſeſſori incumbit probatio [*& ibi, de adipiſcenda poſ.*] vel cum agitur de exhibitione, & hæc facilè expediuntur, & ſic facilè impediuntur. ſed interdictum recuperãdæ plenam requirit cauſæ cognitionem, ſupra de offi. dele. conſultationibus, ideò non facilè impeditur: quia nec facilè expedit, ſecundum Gof. & Hoſt. ¶ [*In glo. ulti. in fi.*] de hoc in præalle. dec. infra eo. grauis.

ANNOTATIONES.

a ¶ Licet. De intellectu huius tex. uide per do. Bal. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. ſi cer. pet. & Alex. conſil. 214. in 2. uolu.

a ¶ Licet. In hoc c. poteſt notari unus caſus, ubi reſtit. non fit ſpoliato, & admittitur exceptio dominii, ſiue proprietatis. poteſt no. alius. ſ. quando ſimul petitorio, & poſſeſſorio agatur, ut not. glo. 2. in c. cum eccl. ſupra tit. prox. & glo. in c. conſtitutus, de fi. presby. Item quando notorium eſſet de defectu tituli, & proprieta. per cõfeſſ. uel per probationem, ut not. Inno. in d. c. conſtitutus, & uide ad hoc no. in c. conſtiterit, de accu. ubi uidetur probari, etiam ſi talis exceptio concludat facultatem priuandi, licet non priuet ipſo iure; de hoc facit c. referente, de præben. uide omnino gloſ. & ibi plene ſcripſ. 3. q. 1. in ſumma. facit c. ad decimas, de reſtit. ſpolia. lib. 6. Item in caſibus nu. per glo. in uerbo, ſuſpectum in c. 1. ſupra ut lite non conteſt. in aliis etiam caſibus non fit reſt. & obl. exce. ſpolia. not. per glo. fi. in c. ex inſinuatione, de procu. Item ſi opponatur excep. abiurationis factæ ante ſpolia. ut no. in c. accepta, infra eo. & in c. ſeq. idem, ſi de facto poſt in iud. tamen quia tunc dicitur etiam notorium, & omnis præſumptio tollitur, ut l. non eſt uerisſimilitet. ff. quod me. cauſa, & uide dictum ibi Inn. item ſi dominus compareret, dicens ſpoliatum ius non habere, ut eſt glo. not. infra, in c. in literis, infra c. & ideo dic, cum quæritur, an exc. admittatur contra agentem poſſeſſoriu, dic quòd quędam ſunt exce. quæ concludunt ad petitorium, & poſſeſſorium ſimul, tunc admittitur, ut in c. accepta, infra eod. ſecundum unum intellectũ. quandoque concludit ad ſolum poſſe. tunc idem, ut ibidem. quãdoque exce. inhabilitat perſonam, ut exce. excommunicationis, tũc etiã admittitur, ut glo. in c. ex inſinuatione, de procu. & in c. dilectus, de reſcrip. & ibi etiam ponitur, quando oppo. excep. per ſententiam benefi. & quæ ibi no. quandoque concernit incapacitatẽ poſſe. tunc etiam admittitur, ut no. Inno. in c. ex parte, infra eo. Quãdoque exce. reſpicit ſolum petitorium, tunc ſi poſſeſſorium habet annexam cauſam proprietatis, ut in l. 2. §. quædam, de interdictis, tunc admittitur, ut in c. ex conqueſtione, infra eo. quandoque eſt fundamentum ſuper nuda poſſeſſione, tunc in interdicto adipiſcẽdæ admittitur excep. ubi incontinenti offert ſe probare, & tex. ſecundum ueram lecturam, in c. poſt electionem, de conceſ. præben. idem etiam in interdicto recuperandæ poſſeſſionis uacantis l. cũ quærebatur, C. unde ui, & uide etiam Barto. in l. 3. C. de edic. diui Adri. ibi, quæro, quis ſit legitimus, & uide glo. fin. in hoc c. 1. in reci. tunc ſi admittatur excep. ut hoc c. no. in recuperanda, idem, ſi aduerſarius admittit. ſi uero non admittit, tunc ſi exce. eſt dubia, tunc non admittitur, ut in c. in literis, & in c. ſeq. infra eo. ſi notoria tantum, aut notoria diſpoſitionis, tunc admittitur exce. nam ius ibi, quod eſt notorium, diſponit contra petentem, ut in c. ad decimas, de reſti. ſpo. lib. 6. aut oppo. exce. notoriã facti tranſeuntis, uel permanentis, tunc etiam admittitur, ut in c. ſignificaſti, de diuor. ſi uerò oppo. notoria proba. tunc poteſt dici, quòd admittitur, ut in c. conſtitutus, de fi. presby. & no. in c. ſuper hoc, de renũcia. & infra eod. in literis, in fi. Differt enim quia ſi opponitur excep. notoria in beneficialibus, tunc ſufficit, quòd concludat defectum agentis, ut d. c. conſtitutus. in aliis non requiritur, quòd etiã fundet intentionem agentis, ut glo. in d. c. ad decimas, licet Ioan. And. in ſpe. in hoc titu. aliter dixerit. Si uerò opponitur excep. notoria præſumptio. tunc poteſt dici, quòd admittitur, & non admittitur, ut in c. porrò, de diuor. uel dic aliter, ut ibi dixi. utrum autẽ exceptio dominii repellat agentem interdicto retinendæ poſſeſſ. uide glo. & Bar. in l. ſi de eo. §. fi. de acq. poſ. utrum autem differatur reſtitutio, quia aduerſarius ſit paratus incontinenti probare de proprietate, habetis, 2. q. 5. ſuper cauſa, & glo. duæ ſunt, quòd non. in c. literas, infra eod. tit. Archid.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutionem petenti non obſtat abiurationis exceptio poſt ſpoliationem facta.*

2 *Perquirere, diligenter inquirere.*

Per, præpoſitio auget, ibid.

Spoliationis cauſa quibus de cauſis in modum inquiſitionis expedienda, ibid. uer. qui arguit.

3 *Violentia hic quare non purgatur per ſpontaneam renunciationem*

Turpitudo purgatur ex facto ſubſequenti & quando, ibid.

Quod metus cauſa, exceptio, odioſa, ibid. uer. Solu.

Reſtitutionis petitio fauorabilis, ibid.

Spoliato quo ad poſſeſſorium ſit præiudicium, non tamen quò ad petitorium, ibid. in fin.

4 *De ſpoliatione quæritur duobus modis, & quare hic ſecundò ſuper ea teſtes recipi mandet.*

Replicatio probata repellit excipientem, ſed non conſequitur reſtitutionem, ibid. uer. Tu dic.

5 *Epilogus, gloſſarum.*

6 *Additio.*

De proprietate probationes certo caſu repelluntur, & certo admittuntur, ibid. nu. 6. in fin.

7 *Renuncians beneficium ſuum in manibus eius, ad quem ſpectat, & quando poſſit eo ſpoliari, & à quo.*

8 *Beneficium, cui quis renunciauit ſpontaneè, quando poſſit conferri, uel præſentatio ad ipſum fieri, ibid.*

9 *Cap. accepta, proximè ſequentis cum hoc conciliatio.*

CAPVT II.

1 SOllicitè. Caſus. Petenti† reſtitutionem nõ ob. exceptio abiurationis factæ, poſt ſpoliationem. Commiſſio cauſæ, quæ prius prouidet replicationi, quia probata repellit exceptionem ibi & ſi, ſubmittens rationem ibi, Quia non eſt. & demum principalem diffinitionem ibi, ſed teſtes [*Perquirere*] ideſt, diligenter

2 ligenter † inquirere. hæc præpositio auget. de hoc de cōsuetudine. cap. 3. secundum Host. qui arguit, quòd causa spoliationis in modū inquisitionis est expedienda, quod dicit uerum, quando litigantes sunt personæ miserabiles, supra e. c. 1. vel quando episcopus cognoscit inter clericos suos. 11. q. 1. si quis cum clerico [*Quo tempore*] forsan excipiebat reus, quòd spontè renūciauerat Calen. Feb. actor dicebat, quòd fuerat spoliatus Calen. Ianuarij [*Alterius partis*] illius. s. qui dicebat spoliasse [*Et renunciatione*] hoc obijciebat aduersari⁹ ad impediendam restitutionē [*Antequam restitutus fuerit*] fuit
3 † olim glo. T. [*Qui renunciat*] sed quare non dicimus turpitudinem uiolentiæ per spontaneam renunciationē purgari, sicut purgat turpitudo stipulationis per uoluntariā solutionem. C. de his, quæ ui, metusue causa, l. 2. ff. de condi. ob turpem causam. l. si ob turpem, ut si post spontaneam solutionem agi non posit, sicut voluntariè solutum indebitum nō repetitur. So. excep. quod me. causa, odiosa, & ideò solutum ea omissa nō repetitur, ff. de cōdi. inde. qui exceptionem. restitutionis petitio fauorabilis est, & priuilegiata, supra de or. cog. c. ulti. & ideò secus. vel dic, ꝙ post turpem stipulationem uoluntariè soluens, cum petentem exceptione repellere posit, donare uidetur. ff. de re. iur. cuius per errorem, & ideò cum per solutionē quæratur dominium creditori, solutū non repetitur. at hoc per renunciationem non magis accrescit uiolento. Vnum non omitto, ꝙ & si quo ad possessorium fiat præiudicium spoliato renuncianti; non tamen quò ad petitorium, supra de renun. quod in nobis, & infra c. proxi. Gof. [*Spoliatus*] maximè, quia eadē præsumptio in nō
4 spoliato. secundum Hosti. [*Sed testes*] sed ex quo † probatum est eum spoliatum, cum renunciauit, quid si papa mandat ulterius super spoliatione testes recipi? dicunt quidam, quòd à principio quæritur de spoliatione de plano, puta per famam. secundo super spoliatione ad restitutionem consequendam plenæ probationes recipiuntur: sed hoc non placuit Inno. & Host. quòd fama probationem exceptionis auferat possessori. unde dixit primò quæri, an resignās fuerit spoliatus, quādo resignauit, idest an eo tempore posideret. Tu dic, ꝙ replicatio probata repellet excipientem, & hoc satis est replicanti, sicut de excep. dicitur, supra de or. cog. c. 2. sed propter hoc non consequetur restitutionem, ut ibi. probato ergo, quod fuerit spoliatus, vt excipientem de resignatione repellat, adhuc probabit se spoliatum, ut restitutionem consequatur. simile, infra de testi. ueniens. 2. [*Se*] melior litera, sine, se. [*Non postponas*] & si spoliationem probauerit, eum restituas. quo facto, si constituerit &c. ut infra e. c. proxi. in fi. &
5 sic non est contra, secūdùm Host. ¶ Prima † gl. arguit à contrario. secundo obijcit, ꝙ ante ingressum, &c. &
a soluit, signat cōtrarium [a] de decre. super hoc, & remittit. ¶ Secunda gl. ad rationem tex. addit aliam. secundo, signat contrarium de decre. sequenti. ponit op. & dupliciter soluit. ¶ Vltima gl. quærit, quid si per annū,
6 &c. arguit ad negatiuam; soluit contrarium. ¶ *In † glo. 1. ibi. spoliatum*] uel quia ueniens non fuit admissus, uel quia fuit eiectus, cum renunciando possessionem admiserit, secundum Inno. alle. decre. super hoc [*& ibi, testes aduersarij*] quasi istud non sit excipere contra petitionem, sed reprobare probationē, secūdum Ia. Pe. & Abb. [*& in fi.*] col. igitur ar. ꝙ certo casu admittuntur, & certo casu repelluntur probationes de proprietate. ¶ *In glo. 2. ibi, quidam*] Ala. & Tan. [*ibi, coram suo iudice*] no.
7 Inn. & Host. infra c. proxi. quod † qui renunciauit beneficio suo in manibus eius, ad quem spectat, potest illo postea auctoritate episcopi spoliari, imo etiam secundum quosdam per illum, cui episcopus contulit; quod non placet eis. fatentur tamen eū spoliari posse auctoritate episcopi, si uiolenter tenere uolebat ec-
8 clesiam, quam spontè renunciauerat. Dicunt † etiam quòd si aliquis spontè renunciat in manibus diœcesani, si ad ipsum spectat collatio, statim potest conferre. Si uerò ad aliū spectet collatio, uel repræsentatio, potest illi mandare, ꝙ illam conferat, uel ad illam repræsentet. immò & sine mandato aliquo is, ad quem spectat, conferre potest, uel repræsentare recepta renunciatione per episcopū, uel alium, qui id posit, nec habet necesse sententiam expectare: quia per renunciationem omne ius perdidit. facit ad hoc de prebē. licet, li. 6. & dicunt quidam, idem fieri posse, quando clerici ad mandatum episcopi contentunt ordinari, supra de ele. cum in cunctis. §. inferiora, de æta. & quali. quæris. hoc non placet: cum per hoc nō sit priuatus, sed priuandus, de æta. & quali. c. 1. dant etiam regulam, quòd ubi nec ipso iure, nec per sentētiam ritè latam, uel iniquè, & per app. suspensam priuatus est, nō licet ei possessionis cōmodum auferre. sed ubi ipso iure, uel per sentētiam, quæ habet uigorem rei iudicatæ, perdit ius beneficij, potest alteri concedi, & licet episcopo sine causæ cognitione possessionem auferre: quia in hoc exequitur officium suum, de insti. c. 3. supra de pactis, cum clerici, & c. accepimus. de collatione uerum est, sed non de possessione; quod dic, ut in præalle. decre. licet, de præben. li. 6. & hoc in primo casu, quando est ipso iure priuatus; & tene, quod dicam de offi. or. c. 3. §. 1. in fi. l. 6 [*& ibi, ut patet*] non est uerum [*& ibi, quæsi-*
9 *tum fuit*] ergo † non obstabat: sed refert se gl. ad tempus, quo repelletur spontaneæ probatio renūciationis [*& in fi.*] uel dic, ꝙ hoc replicauit actor contra exceptionem renūciationis, ꝙ eo tempore, quo dicebatur abiurasse, iam erat spoliatus, infra c. proxi. nō replicauit: uel hic negabatur sola; ibi proprietas, & possessio. alia solutio datur, infra c. proxi. in fi. glo. ¶ *In glo. ulti. ibi, anno*
b *utili*] ff. de ui & ui ar. [b] l. 1. §. annus [*& in fi.*] Lau. hic, dixit Gof. uerum in condictione ex ipso canone.

ANNOTATIONES.

a ¶ Contrarium. Vide in d. c. super hoc, doc. & in l. si quis. §. differentia, ff. de acquir. posses.

b ¶ De ui, & ui ar. hic no. gl. in c. ex parte, de rescrip. el 2. & in canone reintegranda. 3. q. 1. nec illa lex prima dicit id, ad quod alleg. in his iuribus: sed tamen bene dicit, quia casus est insti. ui bo. rapto. in prin. & ff. ui bo. rap. l. 1. in prin. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Restitutionem ecclesiæ petenti obstat abiuratio spontanea.*
2 *Suppletio ad contextum.*
Hoc capitulum quomodo non contradiceret proximo superiori, ibi.
3 *Epilogus, & Additio glossarum. nu. 4.*

CAPVT III.

1 ACcepta. Casus. Petenti † restitutionem ecclesię obstat abiuratio spontaneá. & in prima consulatio duo continens, commisionis formam, & rei exceptionem. In secunda ibi. M. q. responsio [*Quo cognito*] idest facta fide uiolentiæ [*Proficere*] s. quātum ad retentionem, proficit tamē quantum ad restitutionem, & sic potest solui, supra c. proxi. secundum
2 Hosti. super uer. renunciat, in fi. & ꝙ † sequi. M. q. supplet hic Host. cū restituatis, quo restituto, si uobis &c. & sic supplendo hoc capitulum per proximū, & econ
a uerso non contradiceret, secūdum eum [a]. [*Taliter*] coram legato, & quid dixerūt hic Inn. & Host. dixi, supra c. prox. super glo. 2. ¶ Prima † glo. signat contrarium de dec. supra proxi. ibi remittit. & in fi. ponit opi. 1. & 3. signat & soluit duo contraria. ¶ *In † glo. 1. ibi, dicitur, in fi.*] Dicit Host. ꝙ de his duobus contrarijs non curat, nec de solutionib. ipsorū [*& ibi, Quidam dicunt*] s. G. Na. [*& in fi.*] alij dīt, illud loqui in ui expulsiua, istud in cōpul-
b siua: sed hoc falsū est, qđ patet hic p uerbū, spoliatus. [b]

ANNO-

ANNOTATIONES.

a ¶ Secundum eum. Iſte duæ decret. probant, quòd ei, qui rem detinet, ſola detentione, etiam priuatus ciuili poſſeſſione, non datur interdictum, unde ui. ad idem, quod not glo. ubi uide Ioan. Andr. in c. contingit, de do. & contu. in glo. fi. & uide Bart. ff. de acq. poſ. l. 1. & l. 3. §. ex contrario, & l. clam. §. qui ad nundinas, eod. tit.

b ¶ Spoliatus. Vide Bart. in l. ſi ob turpem, ff. de condict. ob tur. cauſam, qui declarat iſtud c. prox. & per iſta capitula patet renunciantem ex cauſa permutationis, & demum ſpoliatum non habere interdictum, unde ui; uide in deciſio. Rotæ concluſio. 71.

SVMMARIVM.

1 *In interdicto de retinenda ſuccumbit reus, ipſius abiuratione probata.*
Per literas ſecundas facientes etiam expreſſam mentionem de primis non reuocatur ſententia iam lata per primas, ibid.
2 *Cap. ſolicitè, ſupra eod. qua ratione huic non aduerſetur.*
Litera hic memoratæ quid continerent, ibid.
3 *Literarum poſteriorum forma qua.*
4 *Mentio generalis non ſufficit.*
Nuncij miſſio quando uim habeat appellationis, ibid. & de eius ui etiam num. 5.
5 *Ante receptionem literarum ſecundarum poteſt iudex procedere per primas, niſi in caſu, num. 6. uerſi. & hoc. poſt autem quando ibid. uide de hac etiam nume. 4. in fin. poſt eam incipit iudex habere iuriſdictionem, num. 6.*
Cap. paſtoralis, & c. cum contingat, de reſcriptis, tenor an ſit ſeruandus non ſolum quando literæ diuerſæ impetrantur ad diuerſos, ſed ad eoſdem iudices, eod. num. uerſic. & eſt hoc.
7 *Reconuentio non fit eius, quod factum eſt auctoritate priorum literarum ante poſteriorum receptionem, & quando.*
8 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum.*
Beneficia tribuere in alterius iniuriã nõ eſt moris imperij, et n. 11.
Reuocari non põt cauſa cognita ſtatutũ auctoritate reſcripti, ibid.
Reſcriptum non patrocinatur contra ſententiam, à qua non fuit appellatum, neque contra tranſactionem, licet de prima in eo mentio fiat. §. 1.
9 *Additio gloſſarum.*
Beneficij adiudicatio ut fiat quæ probanda à non poſſidente, ibid.
10 *Actor & reus utraque pars in quibus ſit iudicijs.*
Impetrare quando liceat utrique parti literas, ibid.
11 *Peregrinatio quandoque fingitur & à fugientibus ordinarios.*
Literæ quæ non ualeant ab ijs impetratæ, ibid.
Per ſucceſſoris iudicis aduentum expirat iuriſdictio prioris, ibid. §. in gloſſ. ulti.
Teſtamento ultimo rumpitur primum, ibid.

CAPVT IIII.

1 AVdita. Caſus. In† interdicto de retinẽda ſuccũbit reus, ipſius abiuratione probata quò ad tit. uel p ſecundas literas facientes ẽt expreſſam mẽtionẽ de primis nõ reuocatur ſnĩa iã lata p primas. & ponit tres cõmiſſiones, primò primã. & ipſius pceſſum vſq; ibi, licet ibi, ſecũda, uſq; ibi: Quia tñ, ibi. 3. ubi pręmittit cãm mãdati. ſecundo mãdatũ bimẽbre, qđ p ſe patet.

2 [*Compeſceretis*] ꝯ. ſ. eo. † ſolicitè. ſo. ibi allegaẽ à parte violentia. hic nõ. Inn. q dixit hic, ꝙ uel iſtæ literę fuerũt in interdicto retinẽdæ, uel quaſi cõſeruatorię. quæ danẽ ad futura, ut cõſeruent iudices à manifeſtis iniurijs, & uiolentijs, de quo remittit ad decr. ſtatuimus, de offi. off. dele. lib. 6. uel ſm eũ iſte. H. forte dicebat ſe clericũ a eccleſię, petẽs ibi beneficium, de cler. nõ reſi. conquerente. h. d. pro tãto: q a poſſeſſori nõ licet impetrare reſcriptũ ad elidẽdũ actionem petitoris, quod ſi fecerit, nõ valet, nã ſi dicit ſe iniuratũ, falſum dicit: q a nõ iniuratur, q ſuo iure utiẽ, & minus, q illud proſequitur, & minus q proſequi intendit, de elect. cũ eccleſia. præſumiẽ ergo fraudoloſè impetraſſe, vt p has primas impediat ſecũdas aduerſarij; quare nõ ualẽt. Si uerò dixit ꝙ aduerſarius intendebat ipſum cõuenire. nõ darenẽ literæ; & ſi qua obreptione trãſirẽt, nõ ualerẽt ſm Hoſ. q a ad futuras lites, ſupra de reſcri. ad hoc. & c. ſi. põt ẽt dici, ꝙ bene licet clericis agere, & impetrare contra illos, q receperunt alias eccleſias, ut priuẽtur primis. 7. q. 1. ſi qs epiſcopo, & c. ſi qs de clero, de præb. de multa ſm Inn. Item põt clericus impetrare cõtra illũ, cui ſua eccleſia collata eſt, ut priueẽ illa, de cõceſ. præb. c. 1. ſm Hoſt. [*Conſtitiſſet*] ꝙ potuiſſe eſſe ẽt lite nõ conteſ. illo H. cõtumace, de eo, qui mitt. in poſſ. cũ, qui, lib. 6. [*Perſonatum*] poſtea quæſitum, ut ſit locus decre. de multa, de pręb. [*Poſteriores*] aſſerens illum. H. ſpoliatum, vt patet in an. impetrauit ẽt decr. ſupra eo. ſolicitè [*Impetrauerit*] ad uos [*Formam*] diſputant † Innocen. & Hoſtien.

3 qualis fuerit illa forma, & potuit eſſe, ꝙ non audirentur teſtes aduerſarij, quòd abiuraſſet, ſed ꝙ ſpoliatus[b] eſſet tpe, quo renunciauit: ſed nõ profuit, quia hoc erat falſum. uel q a de ſpoliatione nõ erat ante lit. cõteſ. exceptũ, uel ſorte fuerat cõtumax, quare ſe proceſſui nõ poterat opponere, nec appellare. 2. q. 6. §. ſunt quorum, uel fuit ſm eos forma, q ſequiẽ, ꝙ nõ obſtãtibus &c. Sed huic ꝯdicit finis, per quem uidetur. ꝙ literę habuerũt certum tenorem. ſed põt illud intelligi de hoc ſolo, ſcilicet. ꝙ reuoceẽ, quicquid immutatum &c. ut ſequitur, ſm Inno. [*Continentes*] põt ſuppleri, hoc adiecto, ꝙ &c. uel aliter, ut ſupra [*Impetratis*] ad vos. & ſuper eãdem rem, & talem formam habentibus. ꝙ non ob.

4 &c. ſic ſoluit, de dolo, & cõtum. c. 2. ubi habes. ꝙ † non ſufficit mẽtio generalis[c] [*Idem nuncias*] de miſſione nũcij qñ habeat uim appellationis, aliquid hic tractant Inn. & Hoſti. de quo dicam infra, de app. ut debitus, & c. ſuggeſtum [*Vos*] ſcilicet London. & Te. Arch. in an. dicebatur; per delegatos [*Præſumptione*] etiam iudicum puta procedentium poſt, q̃ ſciuerunt nuncium bona fide miſſum, ſm Inno. [*Vel uiolentia*] iudicum, uel partium [*Immutatum*] repete, eſſet [*Protuliſtis*] tu Archidi. cum prædicto epiſcopo Londonẽ. & hoc patet in an. [*Ante poſteriorum*] Inn. ſupp. ſi neſciuiſtis nuncij miſſionem: quia tunc medio tempore procedere potuiſtis, uel ſciuiſtis nuncium miſſum, tamen poſt, quàm mittens ſciuerat literas impetratas. Item nec obſtat ſpolia

5 tio, de qua non oppoſuit. dicebat † enim Innoc. quòd ſecundùm antiqua iura non erat uis in receptione literarum, ſed ſolùm in miſſione nuncij, niſi in hoc, ꝙ poſt receptionem ſecundarum non debebat procedi per primas, niſi prius diffiniretur p arbitros, quæ quibus præiudicarent ſecundùm tenorem decret. de reſcriptis, paſtoralis, & ca. cum contingat. Et eſt hoc notandum ſecundùm eum, ꝙ non ſolum tenor illarum decretalium eſt ſeruandus, quando diuerſæ literæ impetrantur ad diuerſos, ſed etiam quãdo ad eoſdem, ut hic. Alij negant formam illam ſeruãdam, qñ impetrãtur ad eoſdem, Inn. dicit Hoſt. tenendum, quod in illis decr. & not. ſupra de offi. deleg. c. 2. [*Receptionem*] tunc

6 † enim incipit iudex iuriſdictionem habere, de appell. ſuper eo. 2. & iuſta ignorantia ſit excuſata, de appella. ſi duobus, de cleri. non reſi. ca. ſi. & hoc intellige, ut dicit Hoſti. qñ in ſecundis literis non eſt talis forma, per quam quicquid à tempore datę ipſarum actum eſſet, pronunciaretur irritum & inane, ſupra de elect. innotuit, de præbẽ. inter cætera, & de deſpon. impuberũ, ad diſſoluendũ. facit de conceſ. præb. quia cunctis. §. adijciebatur, lib. 6. & §. ſe. & uide quod ibi dicam in glo. dicit Inno. uerſi. ſed quid de literis [*Reuocare*] ſi. ſupra, de fil. preſb. ex tua [*Statuiſtis*] prætextu ſecundarum literarum uos ſecundi iudices [*Reuocare*] auctoritate huius

7 † reſcripti: aliàs contra, de offic. delega. in literis, & de hoc de accuſa. qualiter 1. reuocatio uerò fieri non debet. & ideo, quia ſi iuſtè proceſſum eſt, non dẽt reuo-

eari: si iniustè, Imputet sibi, q nō appellauit [*Lata fuit*] uel aliquid immutatum [*Procedatis*] uos Vigorien. episcopi, & archie. Heli. quibus scribit. & scias, φ multum Inn. institit in exponendo, quibus directa fuerunt hęc rescripta, & uerba decr. & Host. interdum malè reportauit glo. Inn. dicit, φ primæ literæ ad London. episcopū, & archie. Heli. & ipsi sententiauerunt. secundæ ad 8 Vigorien. & ipsum arch. tertiæ ad eosdē. ¶ Gl. † antepe. signat contrariū, & soluit. ¶ *In gl. 3. ibi, nec anus*] non est moris imperij in alterius iniuriam beneficia tribuere [*& ibi, impetrata*] est. l. ulti. alleg. de rescriptis, nonnulli. 2. respon. in glo. 2. [*& in fi.*] sequitur, iure factum sit, & hfs sit capax, auctoritate rescripti nostri rescindi non oportet. ¶ *In glo. antepen. ibi. l. 1. & 2.*] prima dicit rescriptum nō patrocinari contra sentētiam, à qua nō fuit appellatū. secunda dicit talem cōdemnādū in litis ueram æstimationem [*& ibi, causas*] ibi, causa transactione sopita non resuscitatur imperiali rescripto [*& in fi.*] 9 uide in glo. supra proxi. ¶ *In † glo. 1. in fi.*] quod dicit gl. uerū est isto ti. possidente: sed si alius possideret, necesse esset hæc duo probari, scilicet possidentem renunciasse, & agentem ius habere, aliàs; & sic pp primum amoueretur, deficiente secundo, agenti nō adiudicaretur, supra de rescriptis, olim, ſm Hosti. ¶ *In glo. 2. ibi,* 10 *uti † possi.*] in quo interdicto uterque agit, & uterq; impetrare pōt, sicut in cōi diuidundo, & finium regūdorum iudicijs, Inno. ut infra de proba. ex literis. ¶ *In glo.* 11 *3. ibi, non possunt*] per quod not. Abb. cōtra illos, qui † timentes cōtra se procedi per ordinarios, ficta peregrinatione uadunt ad curiam, reportantes demum literas, de quibus hic. j. de peregri. ca. uno. probatur enim hic, φ non iuuantur hæ literę, quasi Papa solū iniustè attentata reuocare uelit; ad idem supra de arbitris, exposita. ¶ *In glo. ult. in fi.*] & uide, quod ibi dixi in glo. dicit Inn. sicut per aduentum iudicis successoris iurisdictio prioris expirat. ff. de offic. præsi. si forte. sic ultimū testamentum rumpit primum, institut. quibus modis testamenta infamantur. §. 2. Tan.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ecclesiæ. Quasi uelit, quòd in interdicto, unde ui non potest de dominio opponi: secus in uti possidetis. quod an sit uerū, uide Di. in c. qui ad agen. de reg. iur. lib. 6. & Bar. in l. si de eo. § fi. & l. naturaliter. §. nihil, ff. de acq. poss. & in l. si de ui, ff. de iud. Sed, ut uideo hic, agenti nō opponitur de abiuratione, sed reo, ideo debet dici, quòd prius. L. opposuit T. de ti. & ipse replicauit de abiuratione.

b ¶ Spoliatus. Si in modum reconuentionis de spoliatione iste. H. opposuit, potuit utrumque iudicium procedere, ut nota. Ioan. And. supra tit. proxi. cum dilectus, in glo. super uersi. in executione, & sic literæ illius. H. non erant iustæ; uide tamen Bartol. ff. uti possi. l. 1. §. fi. sed in materia exceptionis an contra agentem interdicto, uti possidetis, possit spoliatos opponere, Inn. uidetur cōtrarius. hic sentit, quòd sic, & in c. fi. de ord. cogni. contra, not. ipse in c. 2. eod. tit. ubi uide per Ioan. And. super glo. hic patet.

c ¶ Mentio generalis. Vide plenè per domi. Felin. in cap. cæterum, de rescriptis.

SVMMARIVM.

1 *Restitutionem beneficij petenti quæstio institutionis non canonicæ inferri non potest.*

2 *Eijciens quem est malæfidei possessor.*

A possessore malæfidei facta electio, etiam si est confirmata per superiorem an cassanda, ibid. & nume. 3. in possessione tuendus, & quousque, num. 3. uide nume. 7. & 8.

Possessor malæfidei non facit fructus suos, bonæ uerò facit, & quos, in seq. uide num. 5. ibid. etiam electionem suam facie, ibid. fructus autem, siue ius habeat in re, siue non, ibid. & probato ad alium pertinere proprietatem, restituere quid teneatur, ibid. ad electionem uocandus est, ibid.

Electio est iuris eligendi fructus, uel industrialis, ibid. uersic. fructus autem, uel naturalis, ibid. uer. sic & si.

Electus, uel institutus à bonæfidei possessore iura cui debeat reddere, eod. num. uersic. & eodem modo.

A possessoribus bonæfidei quæ fiunt etiam in iurisdictione, & in alijs actibus incorporalibus tenent, eod. num. in fi.

3 *Electio etiam à malæfidei possessore facta, uel uiolento tenet, quousque de mala fide, uel uiolentia constiterit.*

4 *Intruso in aliquam dignitatem uel aliàs possessori eius malæfidei subditi an teneantur obedire, & reuerentiam exhibere, ac soluere debita, & num. 5. & 6. uide num. 11.*

5 *Electio à uiolēto possessore, sed à superiore confirmato tenentur omnes respondere, quousque per sententiam sit remotus.*

Soluentem an excuset iudicialis, uel iuris auctoritas, ibid. uersic. & hoc uerum.

6 *Possessori etiam bonæfidei non tenentur debitores de aliquibus respondere, & quibus, nisi probet ad se pertinere dignitatem.*

7 *Possessor iuris eligendi, si illi, ad quos de iure communi spectant eligantur, eo contempto, habet contra eos duplicem uiam, petitorium scilicet, & possessorium, & quando possit ei referri quæstio malæfidei, & restituatur, & uerbo'nę, an actu, & an electio eo contempto facta cassetur, & ipse postea admittatur, uel solus, uel cum alijs, & quibus, et num. 8. uide supra nu. 2. et 3.*

8 *Contra electum à malæfidei possessore quid excipi possit, et quid prosit.*

9 *Possessori alicuius administrationis non autem confirmato, si nomine eiusdem agat non solum petitorio, sed etiam possessorio, numquid excipi potest non canonica institutio.*

Actionem possidere quis potest, et nisi possessor eam potest intentare, eod. num. uersi. nunquam tamen.

10 *Possessio qualiter acquiratur tam rerum corporalium, quàm incorporalium, ut iurium, et canonicatus, et præbendæ, ac dignitatis cuiusuis, et ab ea si cadat, quomodo, et quatenus restituatur, et num. 12. 13. 14. in fi. et num. 15. et 16.*

11 *Possidenti episcopatum, uel aliam dignitatem, uel canonicatum, et gerat omnia generaliter, quæ occurrunt, ut talis, an soluentes debita liberentur, et cum eo contrahentes excusentur, et supra nume. 4. 5. et 6.*

Conscientia remordente an soluendum possidenti, ibid. in fi. et nu. 5.

12 *Restitutionem quomodo & quo nomine quis petere debeat, si cediderit à possessione, quam sit, uel non sit adeptus auctoritate superioris, etiam non confirmatus.*

13 *Possessio eligendi qualiter acquiratur tam contra eos, qui ius habent in electione, quàm alios.*

14 *Possessio quomodo amittatur iurium, & num. 18.*

Exauctoratio, & degradatio ut fiant, eod. num. uersi. ut apparet.

Possessionis acquisitio, uel amissio an et quæ ex una re extendatur ad alias, uersic. nec obstat.

15 *Possessionem decimæ intrando fundum decimalem quis non quærit, nisi utatur iure decimali, aliud est in usufructuario, et ratio.*

Traditio sola non sufficit, nisi interueniat usus, ibid. uersi. ergo.

Decimarius nec possidet fundum, ibid. uersi. decimarius uerò.

16 *Possessio quæ sit episcoporum, et aliorum prælatorum, et etiam clericorum nomine suo, et ecclesiæ.*

Prælati, et clerici quando suo et quando ecclesiæ nomine agant, ibidem, et num. 17.

17 *Confirmatus quilibet, etiam si non possideat rectoriam, potest contra omnes, et contra possessorem rectoriæ nomine ecclesiæ agere, et quando nomine suo et in petitorio, et in possessorio: et apprehendere potest per seipsum possessionem.*

Innocentij subtilitas respicitur, et prolixitas, uersicu. Res autem.

Administrandi ius acquiritur per confirmationem superioris, ibidem, uersic. dicas ergo.

Item per prouisionem etiam, per institutionem, et per collationem, ibid.

Intrusus quis dicatur, ibid. uersic. igitur.

Præceptoriarum speciale ius, et quod in acquisitione possessionis, ibid. uersi. saluis.

19 *Non canonicè, ut exponatur hic.*

In beneficijs non consideratur possessio, sed canonica institutio, & in quo casu, ibid.

Ordo

Ordo ponderandus in quaestione praeiudiciali, ibid. uers. est ergo.

20 *Praedo quis dicatur, & in quibus actio datur ei, & in quibus differat à fure, ibid. & nume. 25. & qua ratione hic restituatur, num. 26. circa fi.*

Ad exhibendum ex edicto, ne ui fiat ei, non datur actio nisi ei, cuius honestè interest, ibid. uersi. praedo tamen.

Fur non agit furti, & ratio ibid. nisi in casu, ibid. in fi.

Proniores homines ad furandum, quàm inuadendum, ibid.

Furti actio infamat, interdictũ, unde ui, minimè, ibid. uer. sed Host.

Etiam contra furem secundum agit dominus rei, ibid.

21 *Rigor pro subtilitate, & de discrepantia inter ipsum, & ius, ac dispensationem, remiss.*

22 *Spoliator agit interdicto, si ab alio spolietur; secus, si incontinenti à spoliato. uide num. 23. & 25.*

Spoliare spoliatorem licet incontinenti, non ex interuallo, ibid. uersi. secus, si.

23 *Quod metus causa, actio respicit damnum, unde non datur, si damnum non interuenit, ut si cogam debitorem meum mihi soluere.*

De spoliatione prima quando possit excipi, ibid. uer. uidetur tamen.

24 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 25.*

De ui prius quaeritur, quàm de dominio, uel possessione, num. 26.

26 *Additio, & num. 27.*

Legis primae. C. de appell. ibid. num. 26.

Ex improbitate sua quis non debet actionem consequi, ibid. uersi. item contra.

27 *Deposita rei restitutionem quando ultra deponentem possit quis impedire.*

CAPUT V.

1 IN literis. Casus. Petẽt † restõnem beneficij qõ instõnis nõ canonicae teferri non põt. & pars. s. de offi. deleg. in literis. & ponitur hic qõ, ipsius rñsio, rñsionis probatio. partes parẽt [*Electum*] & sic per

2 interdictũ petit restitui. ipse † uero eijciens est malaefi-

a dei possessor a. & uſ. ꝙ si ab eo facta sit electio, ẽt si sit per superiorem confirmata, cassanda sit. Nam malaefidei possessor nõ facit fructus suos. imò tenetur de extantibus rei uend. & de consump. condi. sine cã. C. de condi. ex. l. mala fide. ff. de rei uendi. si nauis. §. fi. instit. de offi. iudi. §. sed si in rem. fructus autem possessionis eligendi est eligere, & eligens, si ius habeat eligẽdi, vel iustè possideat, quodammodo facit electiõem suam. sed si malaefidei possessor sit, & maximè uiolentus, nõ potest dici sua electio facta ab eo, nec ratione proprietatis, neque ratione possessionis, & ideo nõ ualet, sed cassanda est officio iudicis implorato, arg. supra de restit. in integ. c. 2. licet ibi non loquatur de confirmata, sed de confirmanda electione: sed idem iuris est vtrobique. Possessor autem bonaefidei, siue ius habeat in re, siue non, facit suos fructus industriales, ut infra co. grauis. ff. quibus modis usufr. amir. l. si vsufructuarius, & ff. finium regundorum l. 3. §. post litem, uers. sed ante iudicium, aliàs est. §. instit. de rerum diui. §. si quis à non dño. ff. de acq. rerum dñio, bonęfidei. ff. de uiribus, qui scit. §. in alieno. Cum igitur eligere posit dici fructus industrialis iuris eligẽdi: quia ex industria & opera hominis prouenit, uide de iure patro. consultationem, in gloss. qui est, sequitur, ꝙ si quis sit in poss. iuris eligẽdi, credens, ꝙ ad se pertineat, uel taliter, ꝙ posit dici bonaefidei possessor, hunc fructum, scilicet eligere facit suum, quamuis dicendum sit, ꝙ si aliud de fructu isto remanserit penes ipsum, postquam cõstiterit, ꝙ proprietas ad alium pertinet, ad illud restituẽdum officio iudicis erit cogẽdum. arg. C. de rei uendi. certũ est, nersic. bona fide. & eodem modo electus, uel institutus à bonaefidei possessore iura, quae prius reddebat possessori, nunc reddet uero dño, infra de iure pat. ex literis. sic & si electio diceref fructus naturalis, tamen possessor bonaefidei non teneretur de cõsumptis fructibus, nisi Inquantum locupletior esset, ff. si cert. peta. si me & Titium. Sed constat, ꝙ ex quo electio facta est, cõsumptus est fructus ipsius possessoris: quia nec potest eam ulterius reuocare. 8. q. 2. dilectissimi, supra de elect. publicaro. Si autem in aliquo fit factus locupletior. puta quia adhuc habet in horreo fructus praebendę, quam possidebat, tenetur illos restituere, ut in praedictis iuribus. & infra de iure pat. ex literis, quãuis cõtra electum ab eo agi non posit ad depositionem, ex quo electio facta est ab illo, qui bona fide possidet ius eligendi, ut ibidem, & infra de iure pa. consultationibus. ex quo enim bona fide possidet, ad electiõem uocandus est, sicut expressè probatur, supra de causa poss. cum ecclesia. §. nos igitur, & §. per testes ubi dicitur, ꝙ cassata fuit electio facta à canonicis absentibus bonaefidei possessoribus & contemptis. unde patet. ꝙ si praesentes fuissent, electio tenuisset. & idem dicendũ in sentẽtijs laris à bonaefidei possessoribus iurisdictionis. uide infra cod. olim. tertio, in glo. petebat. & de iu

b re pat. consultationibus. in glo b qui est. uersi. & idem. Item dic idem in alijs actibus incorporalibus, non so-

3 lũ † autem tenet electio à bonaefidei possessore facta, sed etiam à malaefidei possessore, seu uiolento. quousque de mala fide. seu uiolentia cõstiterit. postea enim cassanda est, ut dictum est. interim autem tuendus est in sua possessione etiam uiolenta. 8. q. 4. nonne, infra de accusa. olim. §. prouiso. & si spolietur, restituendus

c est, infra eod. c. in fi. & ille, qui possessori c uiolentiam infert, & sibi ius dicit puniendus. C. unde ui. liquis intantam. 16. quaest. 6. placuit infra de instit. eũ ueniissent.

4 Quid ergo, si † aliquis intrusit se ĩ aliqua dignitate. vel aliter ipsam mala fide posidet, nunquid subditi requisiti ab eo tenentur ei obedientiam. & reuerentiam exhibere? & nunquid debitores dignitatis tenẽtur ei debitis respõdere? respon. sic, si illi iam fecerunt sibi obedientiam, & debitores censuales, qui iam soluerunt ei saltem anno aliquo pensiones. arg. supra de elect. que

d relam d. Alij uero, qui nunquam ei obedientiam praestiterunt, nec ipsam praestare, nec exhibere tenentur; nec debitores cẽsuales, qui nihil ei vnquam soluerũt, nec alij nõ censuales soluere debita, nec ꝑ hoc, ꝙ denegant, potest illos dicere malaefidei possessores, ꝙ ipsum spoliauerunt: quia nunquã habuit possessionem istorum iurium, ẽt si posideat dignitatem. cui hęc debentur: quia haec uiolẽtia, seu malaefidei possessio nõ extenditur nisi ad ea, de quibus in possessione fuit, ar.

5 ad hoc. C. de peti. haered. l. fi. Electo † autem à uiolento possessore, sed à superiore cõfirmato propter uim cõfirmationis, & auctoritatem iudicialem, quousque ꝑ sententiam sit remotus, omnes respondere tenentur, supra de electio. transmissam, & argu. ff. de acqui. poss. iustè posidet. ff. quod cum falso tutore. l. 1. Alij uerò dicunt, quòd debitores dignitatis tenentur responde re possessori ipsius, etiam si malęfidei sit possessor. nõ obstante exceptione possessionis, argum. infra de instit. cum uenissent, secundùm Innocent. tu distinguas secundùm Hostiens. utrum malaefidei possessor agat nomine proprio; & tunc non est ei respondẽdum. aut nomine dignitatis; & tunc ei respondendum est, donec de mala fide, uel uiolentia in iudicio sit cõuictus, vt patet in eo, quod not. secundùm Innocen. supra de causa poss. & propriet. c. cum olim, in prin. & hoc uerum, si debitores in iudicio sint conuenti. nã, & si conscientiam habeant, ꝙ possessor dignitatis ipsam malè posideat, potest tamen & debet ipsorum conscientiã iudicialis auctoritas exeusare, arg. ff. de mino. ait praet. respon. 1. uer. quid tamen si praetor, sicut & auctoritas iuris, ut patet in eo, quod legi. & not. supra de elect. ni-

e hilominus e. est §. pe. Alij uerò ſm Inno. dicunt, ꝙ debitores dignitatis nunquam debent soluere malae-

 fidei

fidei poſſeſſori.ne ſibi cām peccādi ꝑſtent: qa facientes,& cōſentientes &c.ſupra de offic.deleg.c.1.nec ſoluens ꝑ talem ſolutionē liberaꝛ,cū non ei,ſed dignitati ſit obligatus,arg.infra de iureiur.cā te.unde & debitor potius dēr excōicationem tolerare,quàm ꝯ cōſciētiā ſoluere,arg.infra de ſen.ex.inquiſitioni, niſi forſan eſſet debitor, q cū ipſo malæfidei poſſeſſore cōtraxiſſet.talis enim ex cōtractu habito cū eodem ſoluere teneret.ff.de cōd.indeb.ſuburbana, ſm Inno.hāc opin. locū hrē extra iudiciū, ex quo, cū debitor in iudicio cōuictus eſſet,& cōdēnatus neceſſe hēret parere ſnīę, niſi eſſet appellatione ſuſpēſa: alioquin qcunq; cōdēnareꝛ,poſſet cuilibet ſnīę ꝯ ſe latę illudere,dicens ego libenter parerē,ſed habeo cōſcientiā reluctantem, eſt aūt figmentis talibus obuiādū, vt patet in eo,quod legi.& not.infra de diuor.quāto.§.pe.pōt tñ ꝯ talē aliter excipi;qđ dic,ut not.infra eo.gl.uer.illud aūt,& ſe.qequid aūt ſit extra iudiciū, in iudicio tñ oportet, ꝙ tali poſſeſſori rñdeaꝛ.Nā & ſm Inn.ꝯ debitorē dignitatis, qui denegat ei ſoluere, vel reddere ea, q̄ dignitati,ſeu rectori ipſius cōſueuerat exhibere, cōpetit poſſeſſori eiuſdē dignitatis interdictū,vnde ui,vel cōd.ex decre. ſupra de elect.querelā, nec prodeſt debitori,ſi offerat ſe probaturū,ꝙ malæfidei ſit poſſeſſor: qa & prædo reſtituēdus eſt, ut infra eo.c.ad fi. Quid ſi poſſeſſor non agat interdicto ꝯ hūc debitorem,ſed imploret officiū iudicis ad hoc,ut ſibi cogaꝛ ſatisfacere?dicas,ꝙ tūc debitor ꝯ poſſeſſorē ipſius dignitatis pōt excipere,ꝙ malæfidei poſſeſſor eſt,& ſi hoc probet,repellet eū,ut pa-
6 tet in eo,quod probaꝛ,ſupra eo.gl.uer.Alij uerò† dnt, ꝙ debitores.quinimò & ſi poſſeſſor bonæfidei ſit, nō
f tñ tenet[f]. ei rñdere de debitis, vel fructibus naturalib. nec ēt de induſtrialibus,niſi probet dignitatē ad ſe ꝑtinere.nā & ſi tales fruct⁹ percepti,& cōſumpti fiāt poſſeſſoris bonæfidei;ipſos tñ, ſi extāt,tenetur reſtituere, ut in iuribus inductis,ſupra eo.glo.uerſ.poſſeſſor aūt.
7 Quid ſi illi,ad quos† de iure cōi ſpectat electio,eligant illo contempto,qui erat in poſſeſſione iuris eligendi? uꝛ, ꝙ ipſe poſſeſſor ad procedendū ꝯ ipſos duplicem uiā hēt. pōt enim petitoriū,uel poſſeſſoriū intentare. Igitur,ſi petitoriū intentet proponēs: quia cū eſſet in poſſ.iuris eligendi.talis electio facta eſt eo cōtempto, quare petit eā caſſari, tunc hēt locū, ꝙ ſic excipiatur, Tu non debuiſti uocari,qa malæfidei poſſeſſor es;vnde nec debuiſti eligere,ſed nos. Si uerò agat poſſeſſo-
g rio ex prædicta cā petēs ſe reſtitui [g], ſeu reduci in poſſeſſionem priſtinā eligendi:qa ꝑ electionē,q̄ ipſo abſente & nō uocato facta fuit, ſpoliatus eſt; tūc nō pōt ei referri qō de mala fide,arg.infra eo.c.1.uerſ.ſi.cum ſuis cōcor.ſicut nec de proprietate,de ord.cog.l.fi. C.
8 eo mō ſi† talis poſſeſſor eligat, & electus ab eo confirmationem petat, excipiatur ꝯ ipſum, ꝙ nō eſt electio eius cōfirmanda,cū facta ſit à malefidei poſſeſſore,infra de iure pa.cōſultationibus. Sed & ſi electus ab his, qui in electione ius hñt, tali poſſeſſore cōtempto cōfirmationem petat,& excipiaꝛ ꝯ eū, quod non debuit cōfirmari: quia facta eſt à nō poſſeſſore,replicabiꝛ,ꝙ ab eo fieri nō debuit,cū eſſet malæfidei poſſeſſor, ubi uero talis poſſeſſor intētat poſſeſſoriū, vt dictū eſt ſupra eo.gl.uer.Si uerò agat poſſeſſorio, & ſi ipſo poſſeſſorio obtineat,tñ ꝑꝑ hoc electio facta ab his,ad quos de iure ꝑtinet,nec caſſa eſt,nec caſſanda,ſufficit enim poſſeſſori,ꝙ in priſtinam poſſeſſiōem reſtituatur per ſnīam,ff.de ui & ui ar.l.1.§.q ui,& ſe. Idē ēt multofortius uꝛ dicēdū, ſi nō erat in poſſeſſione eligēdi ſolus, & inſolidū,ſed in poſſeſſione intereſſendi in electiōe, & eligendi cū illis, ad quos de iure cōi ſpectat eligere, nā & hic,ēt ſi poſſeſſorio agatur,nō caſſabitur electio prima tali poſſeſſore cōtempto facta,ſed reſtitueꝛ tñ poſſeſſor ad poſſeſſionē iuris.& electores punienꝛ in expenſis,& intereſſe,& ēt al.off.iudic.ſm Inno.pōt tñ ſm Hoſti.dici ꝯriū. ſ.ꝙ ubi poſſeſſor intentat poſſeſſoriū,electio,q̄ ipſo cōtempto facta eſt,caſſari dēt, & ſic reſtitueꝛ nō ſolū uerbo,ſed ēt facto,ut in hac electione,quę imminet faciēda,eligat ſolus,ubi ſolus erat in poſſeſſione: uel ſi habebat cōpoſſeſſores, tunc eligat unà cū ipſis,arg.infra de re iud.cū aliquib. alioqn illuſoria,& inutilis eſſet ſola uerbalis, & iudicialis reſtitō, nec fructū ſentiret aliquem quantū ad electiones taliter reſtitutus. qua enim rōne dices primā electionem caſſandā nō eſſe, eadem rōne oportebit te idem ſentire de ſecunda,tertia & quarta,& ſic de ſingulis uſq; ad infinitū.Sed hoc nō eſt ſentiendū:qa verba intelligenda ſunt cū effectu,infra de cle.nō reſi.relatū:nec ēt uideo,qūo ſolo uerbo poſſet ſufficiēter reſtitui.hoc enī patet,ꝙ niſi caſſeꝛ actus,per quē ſpoliatus eſt;ut ſic ad eundē actū idē ſolus,ubi inſolidū poſſidebat, uel ubi nō ſolus,tunc ſaltem cū alijs admitraꝛ,quātūcunq;dicaꝛ uerbo,ego reſtituo te.hæc tñ eſt ueritas,ꝙ ſemper quantū ad eundem actū remaneat ſpoliatus, ergo caſſandus eſt, ſicut & ſatis expreſſum eſt.ſ̄. de elec. in geneſi,uer. nec ꝓmiſi, & in fi. Sed quare dico,ꝙ talis,qñ non ſolus poſſidebat, eligat vnà cū alijs,nōne,ex quo cōtēptus eſt,adiudicari dēt ei hac uice ꝑtās eligēdi, ut ſic ſolus eligat,aliis,q ipſum cōtēpſerāt,nō vocatis?ita nꝛ,ut ſic ī quo deliquerūt,punianꝛ,de trāsla.epi. quāto.§.cæterū,cū ſuis cōcor.Sed nō audet Hoſt.iſtud aſſerere in hoc caſu:qa non inuenit,ut dicit, hoc expreſſum,qñ is,q tñ poſſidet,ſed qñ ille ſolus,q in electione hēt ius,eſt cōtēptus.ſic loquiꝛ, de elec.uenerabilē. §.obiectioni,uer.& ex eo,& c.bonæ memorię Crem. §.1.ubi de hoc.in fi.1.gl.ſufficiat ergo poſtea,ꝙ in poſ-
9 ſeſſionē priſtinā reducaꝛ. Quid ſi† poſſeſſor alicui⁹ adminiſtratiōis noīe eiuſdem agat nō ſolū petitorio,ſed
h ēt poſſeſſorio,nūquid pōt excipi ꝯ eū [h] hoc mō,nō teneor tibi rñdere: qa licet ſis in poſſeſſione adminiſtrationis,nō tñ es canonicè inſtitutus? ꝙ poſſit;ſic probatur. ſnīa lata pro reo in hoc caſu nō cōpeteret ei excē. rei iud.ꝯ uerū prælatū,ſi poſtea ageret;ergo nō eſt cogendus,ꝙ tali rñdeat,quouſq;probauerit ſe canonicè inſtitutū, ut patet in eo,quod not. ſupra de iud.cū deputati.¶ Nec ob.ff.de peti.hær.ꝙ ſi poſſeſſor: qa ibi nihil ſoluit poſſeſſor,ad quod heres nō teneret,vñ non hēt, de quo q̄raꝛ: qa ēt īuitus liberari poſſet.ff.de neg. geſ.ſoluēdo:ſecus aūt in cōfirmatis,ut no.ſ̄.eo.gl.uer. electo aūt ēt à uiolēto poſſeſſore.ſm Inn.q & uꝛ notaſſe ꝯriū.ſ̄.eo.gl.uer. quicqd ergo fit extra iudi.& ſeq. Sed illud intelligēdū eſt ſm hic, ut & patet ī eo,qđ ibi no.& adde qđ no.j.e.gl.uer.ſed ꝓ prima.ſed & ſm In. licet qs dicaꝛ poſſeſſor actionū.ff.de pet.hær.quod in diē.§.fi. nunq̄ tñ pōt qs poſſidere actionē,niſi ille,cui de iure cōperit. alter enim pōt eā ſuo noīe intentare. & ſi ipſam alieno noīe intentat, ex hoc ſequiꝛ, ꝙ non poſſidet,ſed potius ille,cuius noīe intētaꝛ, ut patet in
i eo,qđ leg.& no. j.eo.cū ueniſſet [i], in fi.ſm Inno.cuius eſt mēs quaſi totius huius gl.ad concordiā tñ reductę ꝑ Hoſ.cui uidebaꝛ in aliquibus ꝯria.Sed quæres,quali-
10 ter† acquiraꝛ poſſeſſio? dicit Hoſ.ꝙ qualiter acquiraꝛ poſſeſſio rerū incorporaliū,plenè no.in ſum.eo.tit.§.
k 1.& 2.poſſeſſio [k] uerò incorporaliū ferè eodē mō acqriꝛ,ſicut & corporaliū. ſ.corpore,& aīo.ff.de ac.poſ. l.1. 1.reſpō.& l.poſſideri.1.reſpō.& ſępe fit miſſio iuris incorporalē,& acqriꝛ poſſeſſio ꝑ inductionem in rē corporalem.ff.de uſufr.l.3.in prin.unde & ſi quis uult dare alij poſſeſſiōem decimarū, debet eū inducere in poſſeſſionem fundi decimalis,& ſufficit,ꝙ una gleba apprehendatur.nā per hoc poſſeſſio decimarū totius fundi ipſius uſq; ad terminos alterius apprehēſa uidetur.ff.de acq.poſ.poſſideri.§.1. ꝯrium not.infra uerſ. ꝙ autē dictum,& uide in uerſi.dnt etiam aliqui, circa fi.glo.

fi.gl.Sunt & quædam iura incorporalia,in quibus generaliter dicitur acquiri poſſeſſio,& ſi cuiuslibet partis ēt indiuiſæ poſſeſſio non apprehendatur, ut qn̄ is, ad quem ſpectat, aſſignat alicui ſtallum in choro, & locum in c.ex hoc enim dicitur omnium iuriū ad canoniam pertinentium poſſeſſionem acquiſiuiſſe, ut ſatis innuitur,ut ſupra de renun.cum inter.P.Ganfredi,infra de præben.dilectus.1.§.1.& c.dilecto.1.reſpō. uerſic.dictus legatus. poſſeſſio verò iuris præbendalis non acquiritur ab aliquo, niſi ei aſſignetur præbēda, argu.in eiſdem iuribus,& infra de præben.relatum.§. 1.ad fi.& ſupra de reſcriptis, cam te.& hoc ſolum ſufficit ad acquirēdam poſſ.ſm quoſdam [m].ſed ſi bene aduertas, hoc non probatur per prædicta iura, ſm Inn. & pro certo aliud eſt præbendam cōferre, & aſſignare, & etiam in ſignum inueſtituræ anulum tradere, p quę omnia nō acquiritur poſſeſſio,ut patet in eo, qđ leg.& not. infra de præben.accedens,& de his, quæ fi. à ma.par.cap.ex ore.1.reſpō. [n].ad fi.& aliud eſt aliquē inducere in poſſeſſionem ipſius præbendæ corporalem, puta in domum, uel fundum aliquem ad ipſam prębendam pertinentem.per quod acquiretur poſſeſſio nō ſolum illius loci, in quo quis poneretur, ſed ēt omnium aliorum bonorum,& iurium ad ipſam præbendam pertinentium,dum tn̄ hoc animo,& hac intentione fiat, ut arg.in d.l.ff.de acq.poſſ.poſſideri [o].§. 1.& ff.de acq.hęr.& l.pro hærede,& l.gerit.Sed nec negamus ſm Inn.quin,ſi ſit conſuetudo alicubi, ꝙ in ſignum traditæ poſſeſſionis iuris præbēdalis detur, uel tradatur aliquid,puta certa ſumma pecuniæ,uel libra panis,& uini,uel aliquid ſimile,quo facto intelligitur ei tradita plena poſſeſſio ipſius præbendæ, quin talis conſuetudo ſit ſeruanda,arg.ſupra de conſuet.c.2. nā per tales fictiones intelligatur tradita poſſeſſio rei corporalis ex ui conſuetudinis,ut ibi innuitur,multofortius iuris corporalis, arg.infra de præben.dilecto.1.reſpon.uerſi.dictus legatus, & uerſi.dictus quoque celerarius,& ſe.& in l.ſupra proxi.alleg.credimus ēt, ꝙ de generali conſue.quæ hodie quaſi pro iure.& ſeruatur generaliter, poſſeſſio iuris obtinet epiſcopalis,uel archię. uel alterius cuiuſque dignitatis acquiritur per inſtallationem in ſede, uel loco ad hoc deputato factā, arg.prędictarū decr.allegatarū,ſupra eo.gl.uer.ſunt & quædam iura,dummodo fiat inſtallatio per illum,ad quem ſpectat,de offi.arch.ut noſtrum,& de præb.dilecto. Quid ſi non pōt inſtallari in loco ad hoc deputato,forte pp uiolētiam aliquorū,nunquid pōt fieri inſtallatio in alio loco ad hoc non deputato loco deputati? reſpon.non; & ſi fiat, nō acquiritur poſſeſſio,niſi cōſuetudo ſpecialis aliter ſe haberet. nā cū hæc fuerit inducta præter ius,non ſunt extendenda.ff.de legi.qđ non ratione. Alij uero contra ſm Inno.& hoc uerius credit Hoſtien.arg.in eo,quod leg.& not.ſupra,ut lite pen,eccl.1.& 2.dummō ſit locus,qui ad eādem dignitatem pertineat, ut patet in eo, quod not.ſupra eo.gl. uerſ.& aliud eſt,& 23.diſt.In nomine dn̄i,poſt mediū, ibi,plena poſtquā fuerit electio facta,&c.& Inno.no. cōtrariū,ſupra tit.1.cū ſuper,in prin.§.1.ad fi.Gn̄aliter ēt ſm Inn. acquiritur poſſeſſio iuris canonicatus,uel præbendæ,uel cuiuſcunque alterius dignitatis, ſiquis utitur aliquo iure canonici intēdens gn̄aliter vti,& aduerſario hoc ſciēte,& patiēte,ut not.j.de capel.mo.dilectus.ſ.de poſtu.pla.bonę.2.uel ſi apprehēdatur corporalis [p] poſſeſſio caſtri,uel uillæ,uel fundi ad præbēdā ptinētis,uel ſi legat,uel cantet ſicut canonicus.& idem dñr de apprehēſione iuris epālis,ſiue cuiuſcūq; alteri9 dignitatis.Sed ī hoc caſu nō ītelligitur extēdi poſſeſſio, niſi ad ea,q̄ ſunt apprehēſa, vt ſi apprehēdit tm̄ unum fundū,illū poſſidet,& nō alios: & ſi legit,& cātauit,in poſſeſſione tm̄ legēdi, & cātādi eſt, & nō aliorū iuriū

[q] ad canonicatū ſpectātiū q.& idē dn̄t de aliis iurib.epālibus,& ſimilibus.nū ſi talis ſpolietur nō pōt petere reſtōnē poſſeſſionis,niſi quantū ad illos actus,quos poſſidet.Inn.uerò ur hic notaſſe, ꝙ nec reſtōnem poſſeſſionis illorum actuū, quos poſſedit petere poſſit, niſi primò probet ſe aliquo prædictorum modorū fuiſſe in poſſ.illius iuris,ſicut not.in uxore,infra eod.ex parte.tu uerò dic ſm Hoſt.ut not.ſupra eod.glo.uerſic.& pro certo,& ſequentibus [r]. Scripſit etiam hic Inno.ꝙ [11] ſi aliquis ſ poſſideat epiſcopatum,uel aliam dignitatē, uel canonicatum,& omnia,quæ occurrunt,gerat generaliter tanquam epiſcopus, uel tanquam archi. uel tāquam canonicus,omnes illi, qui ſic ei publicè ſe gerenti ſoluunt debita,liberantur,& contrahentes cum eo excuſantur,arg.ff.ad Mace.l.3.& ſupra de iud.cum deputati.Alij tamen contradicunt,ſm Inno.pro quibus facit.ff.de condic.indeb.ſi urbana, de ſolutio. qui hominem.§.ſi nullo. Sed pro prima opinione facit ſecundùm Hoſtiē.quia à fornicatore,qui non habet rei euidentiam,nec in iudicio conuictus, uel condemnatus eſt,poteſt parochianus audire diuina, & ab eo recipere ſacramenta eccleſiaſtica,& excuſatus eſt parochianus,quamdiu ab eccleſia toleratur,ut leg.& not. infra de coha.cle.& mu.ueſtra.Cum igitur ſpiritualia fortiora,& digniora,& periculoſiora ſint, quàm corporalia,ſiue temporalia,ut ſupra de tranſla.epiſ.c.2.& 42.diſt.quieſcamus.1.q.1.§.ecce cum honoris,nemini dubium,quin ille,qui excuſatur in ſpiritualibus, multo fortius debet haberi in ſolutiōibus,& actibus temporalibus excuſatus,argu.in eo, quod leg.& no.infra de decimis.ex parte 3.Sed pōt reſpōderi, ꝙ illud eſt in parochiano,qui tenetur prælato ſuo obedientiam.& reuerētiam exhibere, quamdiu toleratur ab eccleſia, & etiam decimas & alios prouētus parochiales ſoluere,infra de decimis,tua nobis.§.1.uerſi.fi.ne ipſum cōtemnere uideatur,ut in d.c.de coha.cle.& mu.ueſtra,& at.6.q.1.oues,ex merito,& c.deteriores.& aliud eſt voluntariè cōtrahere, uel ſoluere debita temporalia, ad quæ ſoluenda non aſtringitur quis per iura conſcientia remordente; quod dic, ut not.ſupra eod.c.in prin. uer.tu dicas,hanc opi.& ſeq.& uerſi.quid ſi poſſeſſor. [ſ] Et hoc teneas,quicquid ſ.infra,uel ſupra no.iſti tn̄ ſm Inno.quamdiu ſunt in poſſeſſione,tuendi ſunt in ea, infra de inſt.cum ueniſſent,& eis reddēdi ſunt fructus caſtrorum,& uillarum,quas poſſidēt: quia in hoc eſt commodū poſſeſſoris,ut fructus percipiatur. ſi tamē [12] talis ſ à poſſeſſione cadat,nō habet aliud,uel ad minus æque bonū remediū,quàm ut prædictarū rerū,dummō nō ſint ſacræ,uel ſpirituales,reſtōnē petat, & agat proprio nomine tāquā ſpoliatus poſſeſſione iuris canonici,uel alterius dignitatis;& ſic pōt intelligi,quod hic dicit,nempè de iure proprietatis agere nō pōt,niſi probaret titulū.ſ.ſe canonicè inſtitutū.nam cū non ſit in poſſeſſione,& ſit actor,ſibi incūbit probatio. C. de proba.actor.Sed alij,qui nituntur auctoritate ſuperioris,& ius habent in dignitate,ut ſunt cōfirmati, nō eſt utile neq; tutum proponere interdictum recuperandæ poſſeſſionis ſuo nomine ad ea recuperanda, q̄ ad dignitatē pertinēt: qa nō poſſiderunt ea ſuo noīe, ſed noīe dignitatis.īōq; neceſſe hn̄t noīe eiuſdē dignitatis & poſſeſſoriū,& petitoriū intētare.Si tn̄ talis uellet agere ſuo noīe,& reſtōnē iuris epālis gn̄aliter & in gn̄e petere,bn̄ faceret:qa illud ī gn̄e,ſuo tm̄ noīe poſſidebat,& qa ſpoliator ipſum tm̄ ſpoliare, & nō eccleſiā intēdebat,ſ.de cau.poſ.cū ſuper.ad hoc aūt,vt hoc facere poſſit,neceſſe ē,ꝙ auctoritate ſupioris, ad quē ex offō ptinet,gn̄alē poſſeſſionē dignitatis adept9 fuerit p īſtallationē,vel aliū modū cōſuetudinariū,uel ēt p ſniam,vt no.j.c.gl.ver.poſſeſſio,& ſe.& ver.plane,& licet,& j.c.ex parte,vbi tenet ꝯriū. ibi vide ī gl.q.d.uer.

uel dic & forte, & ſupra de poſtul.prælat. bonæ.2. Alij etiam miſsi in poſſeſsionē auctoritate ſuperioris, ſed non confirmati,petere poſſunt & generalem reſtitutionem iuris pertinētis ad dignitatem ſuam nomine ſuo:quia & illud in genere nomine ſuo poſsident,ſed teſtitutionem ſpecialium, ſiue ſpiritualium iuriū nomine ſuo petere nō poſſunt, cum illa ſuo nomine nō

13 poſſederint, ſed potius noīe dignitatis.poſſeſsio † autem eligendi nō uidetur acquiri, niſi poſſeſſor eligat, & electus ab his, qui poteſtatem habent eligendi, habeatur pro electo expreſsè, uel ſaltem tacitè. Sufficit enim,ꝙ ſciant ipſum elegiſſe, & electum ſuum adminiſtrare,vel pro electo ſe gerere,& non contradicant; & de hoc not.ſupra de reſti.in integ.c.2. ſupra tit. 1.cū eccleſia. Ignorantes enim & de recuperatione nō deſperantes poſſeſsionem ſuam non amittunt. ff. de acqui.poſ.clā poſsidere. §.qui ad nundinas.contra alios autem,qui in electione nullum ius habēt, nullam acquirit electus poſſeſsionem,etiam ſi ipſos excōicatio nem,& ſententiam ſuā feruent,infra c.olim,ut ibi uide in gl.petebat, niſi aliquis actus corporalis interueniat,q neceſſarius eſt in acquiſitiōe poſſeſsionis,ff.de acq.poſſ.l.1.reſpon.& §.1.& l.poſsideri,& l.quemad modū.C.de acq.poſſ.licet.& idem dicendū eſt in mul tis alijs iuribus, in quibus non eſt facile ſub ſpecie,uel forma corporalium rerū acquirere poſſeſsionem in-

14 corporaliū. Sed quæro † quō amittat poſſeſsio iſtorū iuriū? quidam dūt,ꝙ amittitur per ꝯrios modos eorū, quibus acquiritur. uerbi gratia dicamus,acquiritur ꝑ inſtitutionem,amittitur per eius ꝯrium,ſ.per deſtitutionē. acquiritur ꝑ inſtallationem, amittitur per deinſtallationem,& ſic de alijs modis,quibus dicitur acquiri,& eorū ꝯrijs.hoc aūt,quod dictum eſt de inſtallatione,ſi ue de inſtitutione,intelligas eſſe uerū,qn̄ fit per eum, qui ſuper hoc auctoritatē habet. ſ.de præb.in Latera. ut apparet in milite exauctorando.ff.de his,qui no.in fa.l.a.§.ignominię.ibi,ſedſi eū exauctoritauerit,ideſt inſignia militaria detraxerit.& in ſacerdote degradan do,cui auferūtur in depoſitione ea, quæ dantur in or dinatione 24.diſt.ſubdiaconus, & c.ſeq.t 1.q.3.epiſcopus,preſbyter, aut diaconus, & de pę.c.a.lib.6.Si autē aliquis,ad quem nō pertinet hoc ex officio,talem deinſtallare, vel q d ſimile faceret,nō amittit ꝑ p hoc generale poſſeſsionem iuris dignitatis, ſed tm̄ illius, unde fuit inſtallatus, & illius loci tm̄ dēt petere teſtōnē, ar.ſupra de renun. cū inter.P.Gāfridi. nā oīum aliorū bonorū,quibus ſpoliatus nō eſt,poſſeſsionem tetine

t bit ᵗ, nec ob.ſi dicas.ꝙ ꝑ unū actū corporalem aucto ritate ſuperioris habitū intelligit acquiſita poſſeſsio oīum aliorū.Magis enim dēt extendi poſſeſsio legitimè data,quàm ſpoliatio iniuſtè facta. Secus eſſet ſentiendū, ſi quis eſſet ſpoliatus auctoritate ſuperioris iu ris ordine obſeruato. qua enim ratione inductum eſt de cōſuetudine,ꝙ poſſeſsio auctoritate ſuperioris tra dita extendatur,eadem ratione & de eadem cōſuetudine dici pōt, ꝙ & ſpoliatio auctoritate ſuperioris facta extēdatur.ꝭm Inno.niſi dicas, ꝙ unum eſt ſauorabile,& aliud eſt odioſum,arg.ff.de lib.& poſth.cū quidam, ꝭm Hoſt.de poſsidentibus autem ſine auctorita te ſuperioris certū eſt.ꝭm Inno.ꝙ eodem mō amittūt poſſeſsionem,quo & acquirunt. arg. infra eo. ꝙ le.&

15 not.infra de teg.iur. omnis res.Quod autem † dictū eſt ſupra eo.glo.uer.Sed quæ res qualiter,& ſeq.ꝙ intran do poſſeſsionem fundi decimalis uideatur intrans acquirere poſſeſsionē decimæ,nō placet, niſi utatur iure decimali,ipſam.ſ.decimā colligendo, arg.ff.de acq. re.do.ſeruus,qui bona ſidę.§.icorporales, & ff.de act. empt.& uend.rō.§.ſi inter.nec ob.ff.de uſufruct. l.3.1. reſpō.quia quod ibi dr̄, Dare aūt intelligitur,cū induxerit in fundū legatariū,eūue patiatur vti frui,exponitur,uel,pro,&;ſic ponit ibi diſiūcta pro cōiūcta.ff.de uer.ſig.ſæpe.Ergo probat,ꝙ ſola traditio fundi nō ſufficit,niſi & interueniat uſus,ut ꝑbatur.ff.de Publiciana,ſi ego.§.1.ff.de uſuca.ſequitur.§.ſi uiā. Itē aliud eſt in uſufructuario,quàm in decimario, uel habēte aliā ſeruitutem: quia uſufructuarius naturaliter poſsidet

17 fundū,in quo uſumfructum habet.ff.de acq.poſ.natu raliter,& l.poſſ.1.reſpouſ. Decimarius uerò nullo mō poſsidet fundū,in quo decimā percipit,nec is, cui ſer uitus competit,fundum,in quo ſeruitutem hēt. Porrò iuris canonicalis, & aliorū incorporaliū poſſeſsio acquiritur,ſi quis eis utatur naturaliter, patiētibus his qui poſsident, uel quibus præiudicium generatur. ff. de ſerui.quoti.1.ff.de Publiciana,ſi ego.§.1. Si verò ei in aliquo contradicatur, nō acquirit poſſeſsionem iu ris canonicalis,quamuis acquireret poſſeſsionem ipſius iuris alicuius ſpecialis.& adde quod not.infra eo.

16 glo.uerſ.dūt etiam.& hoc † notandū,ꝙ epiſcopi, & alij ꝑlati, & ēt clerici naturaliter tm̄ ſuo nomine poſsidēt ſuarū dignitatū,uel præbēdarū poſſeſsiones,& caſtra, quorū poſſeſsionē corporalem habuerunt,& pro iure,qđ in eis hn̄t,tm̄ proprio nomine agunt.unde & vnus clericus ꝯ aliū clericū agit ſuo nomine de poſſeſsionibus, quas uterq; cōſitetur eiuſdem eſſe eccleſiæ, ſed ad ſe ſūt ratione dignitatis,uel præbendę ſuæ eaſdē aſſerit pertinere, infra de probat.ex literis, ubi dicā in glo.nō poterat, ſupra rit.1.cū ſuper. & de hoc notatur

u ſupra de reſcript.edoceri ᵘ. nomine autem eccleſiarū ſuarū idem prælati, & clerici ipſas poſſeſsiones poſsidēt ciuiliter. dicūt ēt aliqui,ꝙ iuris decimalis,& oīum aliorū incorporaliū poſſeſsionem acquirit quis, ſi ille,qui prius illa iura icorporalia poſsidebat,interuertat poſſeſsionem,ut quod prius ſuo nomine poſsidebat, incipiat alio nomine poſsidere.ff.de acq.poſſ.qđ

x meo.& in hoc forte ualeret,ſi induceret ˣquis in poſ. fundi decimalis, & aliquid inde nomine decimæ acci peret:qua ſic uti uideretur.& etiam interuetēdo poſ ſeſsiōem ſuum miniſterium exhibere planè quilibet

17 † confirmatus,ēt ſi non poſsideat rectoriam, tū ex uir tute confirmationis poteſt contra oēs, & ēt cōtra poſ ſeſſorem rectoriæ nomine eccleſiæ agere, & petitoriū, & poſſeſſoriū intentare,ſupra de elec.tranſmiſſam. & hoc idem pōt facere nomine ſuo, ſi rectoriam petatꝗ, ſupra rit. 1.cum ſuper. Res autem rectoriæ oportet,ꝙ petat noīe eccleſiæ,infra de fide inſ.inter dilectos,ꝭm Inno.cuius eſt mens quaſi totius g.quæ nimis prolixa eſt,& diffuſa,& minus vtilis,quàm ſubtilis.Dicas ergo ꝭm Hoſ.ꝙ ꝭm ſimplicitatem iuris canonici hi, qui eliguntur, per confirmationem ſuperioris acquirūt ius miniſtrandi,ut patet in eo,quod leg.& not.ſupra de elect.cum in cunctis.§.cum uero,& c.noſtri,& c.tranſmiſſam.& ex quo quis ius adminiſtrādi habet, per ſe-

y ipſum poteſt approbare poſſeſsionem y omnium pertinentium ad illam dignitatem, ad quam eſt confirmatus.&idem eſt,quando ille,qui habet confirmare, prouidere poteſt,& prouidet.Talis enim prouiſus generalem & liberalem adminiſtrationem habet tā ſpiritualium, quàm corporaliū, ſupra de electi.cū nobis olim,ad ſi.infra de conceſ.præb. poſt electionem.§.ſi. niſi impediatur,ut not.infra de accu.accedens.§. ſi. In alijs uerò beneficijs, quorum collatio ad diœceſanos pertinet, tm̄ facit collatio epiſcopi, quantum confirmatio,ſeu prouiſio.Si uerò ad inferiores pertineat cōferre,uel repræſentare, tm̄ operatur inſtitutio epiſcopalis,quantum in inferioribus beneficijs cōfirmatio; quod dic,ut legitur,& nota.ſupra de cleri.pere.cap.ſina.ſupra de offic.Archidia.cum ſatis. Igitur ſic confirmatus,uel prouiſus,uel īſtitutus adminiſtrare poteſt, & poſſeſsionem adminiſtrationis apprehendere: aliter autem intruſus dicitur,infra de prębend.cum iam

dudum,

dudũ, Saluis præceptorijs, de quibus dic, ut leg. & not. supra de iud. cum deputati, & saluis priuilegijs, & consuetudinibus quorundam specialibus, ac per Sedem Apostolicam approbatis, quod dic, ut legitur, & nota. infra de appell. quia nos, & infra lib. 6. de priuil. uolen- 18 tes. §. fi. Illud † autem certum est, ꝙ sicut prędicti & per prædictos modos ius administrandi, & per cõsequens ius adipiscendi acquirunt, sic, & per cõtrarios modos amittunt; quod dic, ut not. supra eo. glo. uersi. Sed quęro, quomodo amittatur possessio istorum iurium, & sequentibus, ẜm Hostiẽ. [*Aduersarius*] reus conuentus interdicto [*Eum*] actorem, qui dicit se spoliatum [*Non* 19 † *canonicè*] ut simoniacè, uel per intrusionem, uel simili modo [*Institution*] quærebatur, cuius probationes prius essent admittẽdæ, & dubitationis causa poterat esse: quia in beneficijs nõ cõsideratur possessio, sed canonica instõ, infra de inst. c. 3. de reg. iur. c. 1. lib. 6. Sed illud uerũ est in petitorio [*Prius*] est ergo hic ponderandus ordo, quia qõ ꝑiudicialis [*Agi*] cõtra, de fil. presb. z cõstitutus. ibi soluitur z [*Debere*] & si de ipsa cõstat, fieri debet restõ; & sic bene cõtinuatur, quod seqtur [*Quia* 20 *prado*] nemo † dicendus est prædo, qui precium numerauit. ff. de pet. hær. & in eo. §. si quis sciẽs, & per prędonem seruitus retinetur. ff. qui. mo. ser. amit. l. pen. Vinc. prædo tamen nõ agit ad exhibendũ: quia nõ hẽt iustã & honestam cãm sui interesse. ff. ad exhib. in hac actione. §. si incertũ. & idẽ de edicto, ne uis fiat ei, qui in poss. mitt. quod nõ datur ei, cuius non interest. ff. ne uis fiat ei, qui in poss. est miss. l. 1. §. hæc uerba, Vin. Itẽ fur non agit furti. ff. de fur. itaque fullo. sit ratio diuersitatis, ẜm Pet. & Abb. quia facilius inuitantur homines ad furãdo, quàm ad inuadendũ. ff. de pact. si unus. §. pacta. vel quia à fure potuit quis cauere, non tñ à uiolento, arg. ff. de act. empt. l. si ea res. Sed Host. infra eod. olim, secũdo, reddit rationem: quia actio furti infamat, ff. de his, q no. infa. furti act. interdictũ nõ. ff. de vi & vi ar. l. neq; unde vi. Item nisi interdictũ daretur prædoni, remaneret delictũ impunitũ, cum prius cõtra ipsum agere nõ possit, ut ibi no. Sed dñs rei furtiuæ ẽt cõtra ẜm furem agere põt, cũ uterq; ipso inuito cõtrectet rem suã, inst. de obli. q̃ ex quasi delicto. §. furtũ. Est tñ casus, in quo aa de æquitate fur agit. ff. de furtis. quas. §. si ego [aa], Host. 21 [*Secundum rigorem*] i. subtilitatẽ, ẜm Io. qui sic exponit. l. di. ut cõstitueretur, in ult. glo. ubi ẽt not. differẽtia horũ uerborũ, rigor, ius, & dispensatio, & de hoc i. 1. Spec. tit. 1. tractandis. §. 1. uer. notandum, & seq. [*Iuris*] putat 22 Host. ꝙ loquatur de legibus, per † quas proba. spoliatorem, si ab alio spolietur, contra illũ agere interdicto. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. qui ui à me. ff. de iud. non à iudice. ff. de pig. act. si pignore. §. si prædo. ff. depositi. l. 1. §. si prędo. Secus, si incontinenti spolietur à spoliato, quod licet, infra eo. olim. ex interuallo nõ licet. ff. quod met. cau. extat. C. unde ui, si quis in tantam. unde tunc restituetur, ẜm Pet. & Abb. ẜm quos non ob. ff. quod met. cau. sed & partus. §. quæri põt, quæ loquitur in actiõe, 23 quod met. cau. nõ in interdicto. & est ratio: quia illa † actio respicit dãnũ, quod hic nõ interuenit. hinc est, ꝙ si cogo debitorẽ meũ mihi soluere, nõ cõpetit illi actio, quia damnificatus nõ est. ea. l. §. fi. uidetur tñ, ꝙ si agas cõtra me interdicto, possum te repellere ope exceptionis primæ spoliatiõis. ff. quod ui aut clã. l. si alius. §. bellissimè, & §. seq. supra de ordi. cog. c. fi. ẜm Host. Sed tu dic cõtra, ut ibi dixi, ex quo spoliationes factæ sunt circa eãdem rem, & lex locũ habet in interdicto, quod vi aut clam, ut dicam infra c. proxi. super 1. glo. [*Restituendus*] Dicit Innoc. quosdam dicere hoc uerum, qñ non confitetur se prædonem, uel qñ non constat proprie- bb tatem ad alium spectare [bb]. ¶ Pen. † gl. signat cõtrariũ, 24 & soluit, & determinat. ¶ Vlt. gloss. casum excipit. ¶ *In* 25 † *glo. 1. ibi. §. si de ui*] prius quæritur de ui, quàm de dñio, uel possessione. ¶ *In glo. 3. ibi, Qui ui à me*] sequitur, possidebat, si ui ab alio deijciatur, habet hoc interdictũ [*&* 26 *in fi.*] ponit casus decr. inter. de imm. ecc. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, uiolentia*] criminaliter, Goffr. [*& ibi, possessione*] ciuiliter, Gof. per quod uides, quomodo Gof. intellexit legem, in qua multi diuersi casus no. ¶ *In gl. pen. ibi, iudicio.*] Idẽ not. Goff. supra eod. c. 1. & supra, de offic. deleg. venerabilis. & hoc probat per id, quod dicit, petit. de hoc in- cc fra, de reg. iur. dolo. facit [cc], lib. 6. [*& in fi.*] Item contra, quia ex improbitate sua nõ debet quis cõsequi actionem. ff. de fur. itaq; fullo. Sed hic nõ restituitur ut ꝑdo, dd sed ut spoliatus [dd], sicut deponẽs recuperat rem depositã, non ut prædo. ff. deposi. l. 1. §. si prædo, Vin. ¶ *In glo. ult. ibi, cum fure*] Sed illud iure auth. uidetur correctum in auct. de depo. in prin. col. 6. & signatur. C. dep. & in- 27 cipit, Sed cautũ iã. ibi dr̃, ꝙ † nullus extrinsecus. i. alius à deponente interdicere põt rei depositę restõnẽ. Sed certè uerũ est, ꝙ simpliciter interdicere nõ potest, sed uendicando, & probando rem suã esse, aduocat rem; & sic impedit, ne furi fiat restitutio, Goff. Idem ibi no. Accur. [*& in fi.*] & infra de rerum permu. c. uno, lib. 6.

ANNOTAT ONES.

a ¶ Malefidei possessor. Adde ea, quæ habẽtur in c. grauis, infra eo. ti.

b ¶ In glo. ista est glo. Inno. quam dicit Ioan. And. confusam. ipse uoluit diuidere, & coniungere articulos, qui inuicem conueniunt: sed propter prolixitatem id omisit, ut ipse dicit, in Spec. isto tit. super regula, ubi uide: quia per alphabetum illam diuidit, & alleg. & in princ. glo. ponit A.

c ¶ Possessori. uiolento etiam hoc, si ex interuallo, si autem incontinenti, secus. & isto casu an primus uiolentus cadat in pœnam illius. l. uide Bart. in l. si qui possessionem, ff. de ui & ui ar. ubi ad materiam ponit plures q. & per Cy. & Moder. in l. si quis ad se fundũ, C. ad l. Iuliam, de ui, & uide not. Barto. in l. si alius. §. bellissimè, ff. quod ui aut clam.

d ¶ Querelam. Quomodo autem ecclesia repetat ab isto, & an soluẽtes isti liberati sint, & an ex cõtractu istius uerus prælatus agat, uide l. not. & ibi Bar. not. in l. si urbana, ff. de condit. indeb.

e ¶ Nihilominus. Et uide eod. tit. quòd sicut, per Ioan. And. post gl. & scias, quòd gl. & idem Bart. dicit in uersi. quid tamen, si prærot. præalleg. quòd tunc demum iudicis præceptum excusat soluentẽ, quando soluere debens opposuit de inhabilitate prælati, & potentis. & idem not. ipse, & limitat istud dictum in l. minor. 25. annis, ff. eod. tit. quod bene not. & forte item uoluit hic proxi. Hosti. infra, & dictum illius glo. & Barto. intelligo, nisi ut spoliatus agat ad debitum: quia tunc excipi non potest de intentione, ut infra uers. nam & secundum Innoc. & in uersi. quid si possessor.

f ¶ Tenetur. Nisi confirmatus sit, ut supra dixi; & infra, & de materia ista uide in decisio. Rotæ, conclusio. 5. & 6.

g ¶ Petens se restitui. Limita istam regulam, quòd spoliatus ante omnia, &c. ut per do. Ant. in c. ex parte, in ult. col. infra eod. tit. & per Fede. consil. 273. & per Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune, ff. de acquir. poss.

h ¶ Nunquid potest excipi contra eum. uide in c. cum nobis olim, supra de elect. & in c. ordinarii, de offi. ord. lib. 6.

i ¶ Venissent. Vide Ioan. And. post Innoc. de causa poss. c. 1. in glos. rei alterius, & uide Bart. in l. 3. §. hoc interdictum, ff. de ui & ui ar. & Bald. & docto. in l. si certis annis, C. de pact. & per Ioan. Andr. in c. peruenit, de censi. & in l. cum de rem uerso, ff. de usu. per Bar. & uide glo. in l. regulariter, ff. de peti. hær.

K Possessio. Vide in bis glos. & ibi Bart. in l. 1. ff. de acq. poss. & de incorporalibus uide Cyn. & Moder. in l. 1. & 2. C. de seruis. & Bart. in l. 3. §. 5. ff. de iti. actuque priua.

l ¶ Quosdam. uide de acquisitione iuris canonicalis, & præbẽdalis possessionis in decisione Rotæ, conclusio. 301. 2. 3.

m ¶ Ore. 5. respon. Ibi uide Ioan. Andr. & in c. 2. de consuet. super gl. fi. & in c. transmissam, de elect. in glo. postquam sint, uersic. not. ex dictis, & in Spec. de emp. & uend. §. 1. uersic. nunc formam, & in c. 1. de reg. iur. lib. 6. post Din.

n ¶ Possideri. Ibi uide Bart. qui ponit q. de intrante possessionem castri, an apprehensa possessione illius acquisiuisse dicatur possessionem omnium rerum castro accedentium, & q Iac. de Belu. & allegat hoc dictum.

o ¶ Prebendam. Per ista posset quæri possessio præbendæ, non iuris canonicalis: quia sunt differentes ab inuicem, ut not. supra uers. & pro certo, per sequentia & præcedentia possessio canonicatus.

q ¶ Spectantium. Vide Io. An. in c. ut nostrum, de offic. Archi. oportet enim probare se usum ipsis iuribus, & illa esse iura canonicalia, ibi uide.

r ¶ Sequentibus. Si à seipso capit possessionem istorum, procedunt prædicta. si autem per eum, qui possit, tradatur illi possessio, quæsito uno iure, alia sunt quæsita, uide Bart. ff. de acq. poss. possideri, in prin. & plenius in l. t. §. si quis hoc interdicto ff. de iti. actuq; prin.

ſ ¶ Quicquid. Et an gesta pro his, quæ ipsis à possessione remotis ualeant, uide Ioan. And. in c. nihil, super glo. fin. & ibi plenius Inno. quem ex toto non recitat Ioan. And. de elec.

t ¶ Retinebit. imò ex hoc uideretur potius competere isti interdictum, Vti possidetis. tuebatur enim potius, quàm spolietur propter residuum, quod remanet, quod forte in incorporali licet posset uerum esse, ut in iurisdictione, uide pro hoc, an sit hoc uerum Ioan. And. in c. dilectus, de ca. mo.

u ¶ Edoceri. Vide supra eod. glo. uersic. si tamen talis. & idem potest uideri in usufructuario, qui etiam naturaliter possidet. l. 3. ff. de ui, ui arm. & uide in §. hoc interdictum.

x ¶ Induceretur. Per illum, qui possidebat, uel etiam per iudicem, quia plus transfertur, & pinguius isto modo, quàm quando à seipso accipit; uide supra uersi. sed quomodo, & de isto modo acquirendi possessionem, quando scilicet possidere se alterius nomine constituit, uide plenius Bart. in l. quod meo, præallegato, & in l. interdictum, in prin. 2. §. fi.

y ¶ Possessionem. Vacuam, scilicet aliàs secus, de præben. licet episcopus, lib. 6. & uide Io. An. in c. transmissam, de elect. in glo. postquam, in uersi. not. ex dictis Composte.

z ¶ Soluitur. Ibi uide super gloss. 2. & pro intellectu huius materiæ, an petens beneficij restitutionem, debeat probare de titulo, uide glo. fi. in Clem. 1. de causa poss. & propriet. & per Io. And. in Spec. de restitu. spolia. super rub. & utrobique uide remissiones.

aa ¶ Si ego. Ibi uide Bart. & Moder. in l. fi. C. eod. tit. & differentiæ rationè inter furem, & prædonem, uide per Bart. in l. itaque fullo, ff. de fur. & in l. 1. §. qui ui à me, ff. unde ui; & quod hic dicitur de prædone, intellige in rebus corporalibus. in seruitute autem humani corporis secus, uide de seruis non ordi. c. 2. per Ioan. And.

bb ¶ Spectare. Vide Io. And. de diuor. significasti, & de fi. presby. constitutus. & in deci. Rotæ, consil. 22. & limitationem huius regulæ, quòd ante omnia spoliatus restituatur, uide per Bald. in l. si res, C. de ordin. cogni.

cc ¶ Facit. Vide plenè Bar. pro intellectu huius l. in l. socer. §. Lucius, ff. sol. matr. & in l. si donatarius, ff. de condict. ob causam.

dd ¶ Spoliatus. Ista est propria ratio, quare spolianti datur interdictũ, & furi non datur actio furti, uide Bald. in l. fin. C. de fur.

S V M M A R I V M.

1 *Interdicto, unde ui, uel quod ui aut clam, exceptio criminis non obstat, & in suffra. & quæ exceptiones admittantur in posteriori, num. 5.*
Monacus an restitutionem petere possit, ibid. remiss.
3 *Sententiam dari non sufficit, nisi fiat ipsius executio.*
Argumentum à contrario, ibid. uers. ergo potest.
Inimicitiæ etiam ortæ in causa ciuili repellunt accusatorem, ibid. ad dictio. præsumatur.
3 *Inimicus non admittitur ad accusandum etiam in crimine excepto, nisi in casibus hic exceptis. &*
Inimicus noster est, qui nostra bona tollit, ibid.
4 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Restitutione possessioni cui sit opus, si in eam intrauit aduersarius.
5 *Additio.*

C A P V T VI.

1 ITem cum quis. Casus. Non †obst. exceptio criminis agẽti interdicto, unde ui, uel
a quod ui aut clã [a]. Diuiditur, ut supra proxi. [*Crimen*] not. hic Goff. & Host. de monaco, an possit restitutionem petere, quod dixi, de rescrip. cum dilecta, super ult. glo. & dixi etiam de hoc infra, de accu. olim. [*Obijcit*] forte directò opponebat homicidiũ, uel aliud simile [*Executio*] quasi de notoria spoliatione loqua-
2 tur, uel hoc dicit, quia non †sufficit sentẽtiam dari, nisi fiat ipsius executio, & restituatur possessio, de re iudi. cum aliquibus [*Ante restitutionem*] ergo postea potest; de hoc. 3. q. 1. c. 1. & q. 2. audiuimus [*Præsumatur*] non re-
b pelli accusatorem etiam propter inimicitias [b] ortas in causa ciuili; de hoc infra de accusa. cum oporteat; Ho-
3 stien. [*Inimicus*] qui non †admittitur ad accusandum etiam in crimine excepto, nisi suam, uel suorũ iniuriã prosequatur, infra de simo. licet, & c. per tuas, ẜm Inn. & no. ẜm Abb. qui nostra bona tollit, inimicus noster
4 est. ¶ Prima †glo. dicit eum, cuius possessionem aduersarius intrauit, de restitutione nõ agere, nisi in duobus casibus, & quid cõsequatur agens per hoc interdictũ. ¶ [*In glo. 2. ibi, si maritus, in fi.*] Si donationem per maritum mortuum factam coniungi pater defuncti abstulit, dicens maleficijs coniugis maritum mortuum, restituere cogetur: quia causa criminis, &c. ¶ [*In gl. 1. in fi.*]
5 admittuntur †tamen. 3. ut ibi not. quę habentur eo. tit. l. 4. §. sed si permiserit, & l. si alius. §. bellissimè, & §. seq. & l. semper. §. hoc interdictum, scilicet exceptio conuentionis. Item, ꝙ tu per ui, uel clam feceras, id, quod dicis me ui, uel clam demoluisse, & hoc si iudici uidebitur. Item, ꝙ feci id causa arcendi incendij. Item, ꝙ si annus lapsus est, nisi ex causa post annum audiatur. de prima. s. pacti, uel conuentionis, uide quod dixi, de ordin. cogni. c. ult. super uersi. spoliatione, & facit hoc ad materiam decret. ex parte 2. de offi. deleg.

ANNOTATIONES.

a ¶ Aut clam. Ad materiam huius interdicti, uide Bald. in l. uicia, C. de acq. poss. & in l. si quis. §. sed hoc in illis, C. de præsc. per Io. An.

b ¶ Propter inimicitias. Adde, quòd etiã amici & consanguinei spoliatoris sunt suspecti, uide tex. in c. accedens, el 2. ut lit. nõ contes.

S V M M A R I V M.

1 *Spoliatus etiam à iudice iuris ordine prætermisso restituitur.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Titulum ostendere an teneatur uocatus ab episcopo, remiss.*
Pro iudice non præsumitur in extraiudicialibus, ibid. uer. & sic ao.
3 *Spoliare, quandoque non sonat in uitium.*
4 *Manifesta pro notaria.*
De causa non creditur episcopo, nisi aliter de ipsa fidem faciat, ibid.
5 *Defendere quem teneor, impugnare non debeo.*
Spolietur quomodo quis rebus, uel beneficio, uel officio, uel fraterna communione, ibid. remiss.
6 *Rescriptum ad futuras causas, uel excessus non extenditur, & potest impetrari in curia etiam per originalem reum, ibid.*
7 *Ordo iudiciarius quare hic seruetur, & quando ei sit locus in delictis.*
Delictum denunciare quo casu teneatur superior, ibid. uer. sed Goff.
8 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 9.*
Pro iudicis sententia præsumitur, nisi contrarium probetur.
10 *Additio glossarum.*
Restituere'ne cogere potuerit hic delegatus episcopum, ibid.
Mens rescripti uerbis anteponenda, ibid. uersi. sed primum.
Contra iudicem iniustè spoliantem agi potest, ibid. in fi.

C A P V T VII.

1 COnquerente. C. Spoliatus †etiam iudice iuris ordine prætermisso ante omnia restituitur. Primo ponitur querela. secũdo ibi. Quia uerò; pręceptum. tertiò ibi, Restitutione, iudicis datio [*Ecclesia*]
2 an uocatus † ab episcopo teneretur ostẽdere titulum, no. infra de reg. iur. c. 1. lib. 6. [*Iudicio*] & sic not. ꝙ licet
a præsumatur [a] pro his, quæ fiunt à iudice in iudicio; nõ tamen pro his, quæ fiunt extra iudicium, & hęc est rõ, quare Papa mãdat prius restitui spoliatũ, Gof. & Abb. & ẜm hoc intellige, quod not. Io. 7. q. 1. præsentium, in glo. arg. ꝙ, in fi. & ꝙ sic intellexerit, patet. 3. q. 1. in prin.
3 summæ [*Spoliasti*] quãque hoc † uerbũ non sonat in uicium,

cium, supra de renun. quod in dubiis, de pactis, cū clerici, & de æta. & qua. cum bonæ, in fi. de ele. non resi. ex tuæ, & ea. fi. de mag. quanto, in fi. de collu. audiuimus, de crimine falsi, ad falsariorum, de cleri. excom.
4 fraternitati, & c. seq. [*Manifesta*]. i. † notoria, ex qua posset ferri sententia. nec enim crederetur episcopo de causa, nisi aliter de ipsa fidem faciat. 6. q. 2. si tantum, & c. placuit [*Et rationabili*] & seruato iuris ordine, ut supra [*Spoliare*] contra, de ætate & qualita. cum bonæ. sol. ibi
5 [*Teneris*] nota, quia † quem teneor defendere, non debeo impugnare, simile de natis ex li. uē. c. uno, ubi de hoc [*Restitutas*] distinctionem quam ponit hic Pet. de San. uide ad literam in specu. de peti. & pos. in fine. §. quomodo quis spoliatur rebus, uel beneficio, uel officio, uel fraterna communione, ibi uideas [*Proponere*]
6 super præteritis † excessibus, uel causis super futuris. n. non liceret: quia rescriptum ad illa non extenditur, supra de rescrip. c. fi. secundum Inn. [*Delegato*] secundum Tan. dato ad petitionem illius clerici, & quia facta restitutione iste super principali reus est. no. Host. in curia posse impetrari rescriptum etiam per reum originalem, simile infra de app. c. 1. responsalem. hoc enim est in optione sua, de iuram. calum. c. fi. [*Indiciario*] sed
7 cum † talia expediantur ex officio, supra de rescrip. dilectus, de pac. cum clerici, de coha. cle. super, quare fer ua tur iste ordo. respon. ut puniatur episcopus, in quo deliquit, qui primo nullum ordinem seruauerat, ad hoc de transla. quanto, uersi. cœterum, cum suis concor. secundum Host. Sed Goff. dicebat tunc ordini iudiciario locum esse, cum occultum delictum subditi nouit superior, nec apparet accusator, uel denunciator. quo casu superior tenetur denunciare 23. q. 4. duo ista: quia de ipsius anima tenetur reddere rationem. 38. q. 2. cognouimus. In notorio uerò, uel cum appa- ret accusator, uel denunciator, superior non ageret contra illum, sed suum officium exerceret supra de of
8 fi. ordi. c. 1. ¶ Tertia † glo. quærit obiiciendo. ¶ Vlt. gl.
9 respondet per notabilem quæstionem. ¶ *In † gl. ult. ibi, uersi, prætor*] ibi dicitur, quòd prætor ius reddit, etiam cum iniquè decernit, facta relatione non ad id tantū quod fecit, sed quod facere conuenit, & dixi supra de
10 elect. cum causam, super 1. gl. ¶ *In † glo. 2. in fi.*] in auctē. ut dif. iudi. §. si uerò 9. col. Host. ¶ [*In glo. ult. ibi, Spoliatus*] quod si constiterit, coget episcopum ad restitutionē, licet quidam contra, eum de hoc delegato non sit data potestas, sed solùm cognoscendi de causa restitutione facta, qua si cesset ipsius potestas, donec fiat restitutio. Sed primum dictum placet Inno. & Host. quasi & si non de uerbis, tamen de mente hoc sit, quæ præferenda est, infra de uer. sig. intelligentia, ad hoc de mu. peti. c. 2. [*& ibi, Pro sententia*] Sed hic non fuit sententia,
b uel iudicialis priuatio, sed extraiudicialis spoliatio.[b]

ANNOTATIONES.

a ¶ Præsumatur pro Iudice. uide de hac regula per d. Feli. in c. dilectus filius, de rescrip.

b Spoliatio. Not. quòd contra Iudicem iniustè spoliantem potest agi possessorio, sicut contra priuatum, uide do. Feli. in c. ecclesia sanctæ, de const. & uide d. Archi. 2. q. 2. in summa.

SVMMARIVM.

1 *Coniugis restitutio petenti & quæ probanti fit, & nu. 2.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Petitoriòne hic ageretur, an possessorio.*
In matrimoniali causa speciale quod hic fit, ibid.
Restitutio non fit, ubi est animæ periculum, ibid. uersi. & est speciale.
3 *Spoliatus hic non restituitur, obiecto impedimento & quod Mulier, de cuius agitur matrimonio, quando & ubi costodienda,*
ibid. ad dictio. custodienda.
4 *Epilogus suffragium, & additio glossarum. & nu. 5.*
Restitutio in quibus casibus in causa matrimoniali, uel aliis denegatur, remissi. ibid. nu. 5.

CAPVT VIII.

1 EX transmissa. Casus. Petēs restitutionem cōiugis, habet probare coniugium, uel plenius, restituitur coniux uiro probanti desponsationem, & copulam, & de ipsius impunitate cauenti, nisi magna sit uiri sæuitia. Primò mandat restitutionem fieri cum cautione. secundo prouidet, qd agendum, cum fragilis est cautio ibi, Si autem [*legiti-*
2 *mè*] dici † potest, quòd hic peritorio agebatur, ut no. infra eo. ex parte. Alii intelligunt in possessorio, nec fit restitutio, nisi probetur legitimadesponsatio, & copula. & est speciale secundum ipsos propter periculū
a corruptionis[a]: aliter fieret restitutio spoliatione probata, saluo quod habetur infra eod. literas, secundum Inno. ru dic cum glo. [*inferre*] & hoc, quando non est odium capitale, & sic bene continuatur, quod sequi-
3 tur [*Causa*] super consanguinitate † forsan ex parte mulieris obiecta, uel alio impedimento canonico. unde in hoc casu, non obstāte priuilegio spoliationis, prius hoc examinabitur, & decidetur [*Custodienda*] uel ponatur in loco religioso & securo, de spon. cum locum, de procur. accedens [*committatur*] consanguineis pro-
4 priis sociata. 33. q. 2. fine, Goffre. ¶ Secunda † glo. no. in hoc possessorio duo probanda, ponit simile, & rationem subdit. ¶ *In glo. pe. ibi, qui ita* §. 1.] uide de offi. dele.
5 coram, super 1. glo. ¶ *In † glo. 1. ibi, utriusque*] ita, quòd tenuerit ratione consensus, dato quòd aliter sit nullum simile infra de spon. c. 1. li. 6. [*& ibi, perpetuum*] cessus, quibus matrimonio, uel aliis causis denegatur restitutio not. 3. q. 1. in summa, quorum aliquos notauit Vincē. supra c. proxi. & Goff. qui hic eos no. ut li. nou conte. c. 1. in 4. glo. & ibi scripsi, quos hic addebat Host. Inno. uerò no. de hoc infra c. 2. & uide plene in spe. de peti. & pos. §. fi. per totum, ubi etiam inuenies de hoc uer. quos hic ponebant Pe. & Abb.

ANNOTATIONES:

a ¶ Corruptionis. Quasi secus in corrupta, in qua sola copula sufficeret, quod est falsum, ut in glo. & no. infra eo. ex parte, & rationem collige infra in glo. 2. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Restitutionem petere potest is, qui per alium possidet, si illo mortuo possessionem ingressus expellitur.*
2 *Ordinarius ecclesiam concedere in usibus capituli uiuente eius rectore, uel ea uacante, potest & de quorum consensu, unire uerò non potest.*
3 *Confirmare pro scripturam conficere, pensio noua potest imponi ecclesiæ rectori ex rationabili & fauorabili causa, ibid.*
4 *Cap. pastoralis, de priuileg. inf. huic non repugnare.*
Possessio acquiritur etiam per possidentem nomine nostro, ibid. uersi. uel dic. amittitur, & abiicitur animo solo, nume. 5. acquiritur etiam ab ecclesia sine traditione & quibus modis eodem nu. 5. & 7.
Possidere qui uult pro alio, debet abiicere primò à se possessionem suam, & qua ratione, ibid. & nu. 5.
6 *Epilogus, & suffragium glossarum. & nu. 7.*
8 *Epilogus glossarum.*
Negligitur quod communiter possidetur, ibid.
Totum qui non habet, nil se habere arbitratur, ibid.

CA-

CAPVT IX.

1 CVm ueniſſent. Caſus. Si † is, qui per aliũ poſſidet. illo mortuo poſſeſsionem ingreſ ſus expellitur, reſtitutionem per interdictum petere poterit, & in prima conſultatio partim decisa. in ſecunda reſponſio, ibi, Reſpondemus [*Deſtinatus*] hoc eſſe potuit de ſindico. c. uno, de poſtu. c. 2.

2 [*Conſenſiſſet*] de † conſenſu capituli ſui, infra de his, quæ fi. à præla. tua. & poteſt hoc fieri non uocato rectore: uel ſi uacat, non deputato legitimo defenſore, ut in elc. de re. ec. non alie. ſi nna. ſuæ uerò menſæ uel ſuo ca pitulo epiſcopus etiã cum capitulo eccleſiam unire

3 non poteſt, ut ibi [*Confirmaſſet*] idest ſcripturam † inde confeciſſet. ſi. infra de eo, qui mit. in poſ. c. ſi. in fi. [*Interim*] quandiu. ſ. uiueret clericus [*Idem G.*] nomine ipſorum poſſidens [*Annuam*] quæ prius Archiepiſcopo ſol

a uebatur[a]; & ſic non eſt contra, infra de cenſi. prohibemus, ſecundum Goffr. ſed Hoſt. contra, dicens per uerbum, au ctoritate, potius colligi, quòd penſio fuit nona ex rationabili & fauorabili cã impoſita, quod fieri poteſt. eo. ti. ſignificauit: aliàs dixiſſet litera poſt uerbum, proficeret. ut interim idem G. antiquam ſol

b ueret penſionem[b] [*Quæſiuerunt*] in ingreſſu poſſeſsionis [*Ingreſſi*] non ob. infra de priui. paſtoralis: quia illud

4 † loquitur de priuilegio papæ, qui non intendit diœceſano facere præiudicium, hic de priuilegio ipſius diœceſani, quod large interpretandum eſt contra eũ, ſecundum Abb. unde aliud eſt nunquam habuiſſe au ctoritatem diœceſani, & aliud à principio habuiſſe, ut hic ſecundum Hoſt. uel dic. ut no. in contrario, ꝙ hic prius poſſeſsionem habuerant. & ſi opponas de. l. quemadmodum, ff. de acquir. poſ. ubi dicitur, quòd ſine corpore non acquiritur poſſeſsio, ſoluit Innoc. quòd hic eſt corpus eccleſiæ poſsidẽtis ipſorum nomine. dicit tamẽ, quod ad tollendum dubium omne de

c buit clericus à ſe abiicere primã poſſeſsionẽ[c], quæ ſo

5 lo † animo abiicitur, & amittitur. C. de acqnir. poſ. l. licet, & conſtituere ſe, & per conſequens incipere poſsi dere nomine canonicorum, & ſic omnino poſsiderent can. & non ipſe. uel ſecundum eum ſpeciale in ec cleſia, quòd ex ſola donatione, ſiue alia traditione poſ ſeſsionem acquirit, maximè ſi aliqua quaſi traditio ia ? erueniti facit, quod le & not. ſupra de conſue. ca.

6 2. ¶ Prima † gl. obiicit, quòd non uacans &c. & ſoluit.

7 ¶ Vlt. glo. ponit partem caſus deciſam. ¶ In † glo. 2. ibi, argu. ff. depoſſeſ. l. ul. quòd ſi iuſſu meo ucnditor rem per me emptam in domo mea deponit, poſſeſsionẽ acquiro. etiam ſi non aliter apprehendatur. Idem, ſi res uendita mihi per ipſum oſtenditur, duæ ſequentes dicunt conducentem ab alio perdere poſſeſsionem,

8 quam prius habebat. ¶ [*In † glo. 1. ibi, uiuentis*] maximè; quia naturale uicium eſt negligi, quod communiter

d poſsidetur, ut ſe nil[d] habere, qui totum non habeat, arbitretur. C. quando & qui. quar. pars debetur, l. 2. lib. 10. Hoſt. ¶ [*In glo. ult. ibi, reſtitui*] archiepiſcopus dicebat eos non reſtituendos, quia non poſſederant.

ANNOTATIONES.

a ¶ Soluebatur. Idem ſentit gl. 2. quæ arguit ſolutionem cenſus probare poſſeſſionem, quod eſt uerum reſpectu ſoluentis, ſed poſſeſ ſionem alterius translatam per hoc non probat; uide Bar. in l. qui uniuerſas. §. fi. & l. quamuis, §. 1. ff. de acquir. poſ. & Bald. in l. licet C. de acquir. poſ.

b ¶ Penſionem. Adde ſecundum Ale. conſi. 82. in 2. uolu. quòd per actus fictos non interueniente cõſenſu poſ. ſed per actus ueros ſic.

c ¶ Poſſeſſionem. Quò ad ſe ipſe clericus ſic faciendo amittit poſ ſeſſionem per l. quod meo, ff. de acqui. poſſ. ubi uide Bar. & in l. in terdum: ſed poſſeſſionem, quam epiſcopus donans in ipſa eccleſia habebat, potuiſſet per talem conſtitutionem epiſcopo tollere, & in fratres tranſferre, per l. quamuis, in l. qui uniuerſas, eo. tit. & ibi per Bar. hic autem interuenit iuſſus epiſcopi; & ſic tranſtulit, & uide Bal. C. de acqui. poſſeſ. l. cum nemo, qui all. hic dictum.

d ¶ Se nil. Et uide no. in c. conſultationibus infra de do. ubi ponitur alia ſol. uidelicet, quod aut donatur eccleſiæ ratione tituli; & tunc non poteſt uiuente clerico illius eccleſiæ, & ita in c. 1. & 2. de conceſ. præben. aut donatur quò ad proprietatem, & tunc bene poteſt, & ita hic, & in c. conſultationibus, de dona. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium altero coniugum accuſante, ſi alter petit reſtitui, reſtituetur.*
Diuiſio decretalis, ibid.

2 *Appellationis remotionis mentio facienda an ſit in ſecũdo reſcripto.*
Cauſa ſpoliationis non commiſſa hic auditur, & qua ratione, & nume. 4.

4 *Delegatus iudex ita debet procedere ad inſtantiam rei, ſicut actoris, qui impetrauit reſcriptum, & ſuper tacitè contentis in eo.*

5 *Ante præſentationem literarum, ſiue reſcripti iudex delegatus nõ habet iuriſdictionem.*
Iuriſdictionem etiam non habet ante citationem, ne uirtute generalis clauſula, uel obſcura ante declarationem, ibid. uer. Hoſti. probat, excipiuntur duo caſus, nu. 6.
Reſcriptum, ſiue litera à me impetrata ſunt reo communes poſt citationem, & ante eam poſſum eis renunciare ibid. niſi in duobus caſibus, nu. 6.

7 *Adiudicatio dominij fieri non poteſt reo in modum exceptionis probati, & nu. 8. præterquam in caſibus numeratis, nu. 9. & 10. ſi uerò eam ſibi fieri uelit, docet modos duos nu. 10.*
Sententia dari non poteſt niſi ſecundum formam petitionis & in re petita, non in propinqua uel connexa, & quæ debeat eſſe in rei uendicatione, ibid. uer. nec etiam pro me, & quod commodum reus ex ea conſequatur, ibid. & nu. 8.

8 *Eſt nulla regulariter, ſi. feratur ſine libello, & litis conteſtatione.*
Condemnatio in perſonali actione non fit obligatione in modum exceptionis probata ibid. niſi agatur libello per conuentionem, uel reconuentionem num. 10. Exceptiones tamen quædam eliciuntur ex nu. 9.

9 *Leg. Circa. ff. de probatio. leg. ſi poſſeſſori. ff. de iureiurando intellectus, circa ſi. uer. ſic enim.*

10 *Reum adiudicationem conſequi uolentem inſtruit, quibus id modis aſſequi poſſit.*

11 *Negatur quid etiam tacitè per non admiſſionem.*
Incidens quæſtio quæ non impediat proceſſum in principali, ibid. ad dicti. principali.
Voluntas, quæ non proceſſit ad actum, non inducit grauamen. eo. nu. ad dicti. noluerunt.

12 *Appellatio licita, licet in reſcripto remota ſit, ſi fiat & cauſa in iure expreſſa.*
Spoliationis cauſa quod ante omnia terminetur, expreſſum eſt in iure, ibid.

13 *Reſtitutio hic quare fieri mandetur, & quòd fiat etiam lite conteſtata ſuper matrimonio, nu. 15.*
Petitorio præiudicat poſſeſſorium ſuper eadem re, & quomodo id fiat utilius, & quando ex alia cauſa præiudicet, ibid.

14 *Epilogus, & additio gloſſarum, & nu. 15.*

CAPVT X.

1 EX conqueſtione. Caſus. Si al tero † coniugum matrimonium accuſante, alter petit reſtitui, ante omnia reſtituetur. prima ponit appellantis querelam. ſecunda dat iudicem, ibi, Mandamus [*Filiam*] hic patet poſſeſsio, & corporũ

2 unio [*Obſtaculo*] dicit Hoſt. magiſtrum † ſuum per hoc notaſſe, quòd prima litera; in qua remota eſt appellatio, nunquam reuocatur per ſecundam non facientẽ mentionem de hac clauſula, & ideo in hac ſecũda lite 1 a facta eſt de hoc mentio. ad idem infra de re iudi. inter

ter cœteras. Ipse tamen dicit, quòd hodie de consuetudine iu hoc casu non admitteretur exceptio, remittit ad no. infra ti. 1. c. 2. [*Citaretur*] sup. sed post assignationem literarum; & sic non ob. de app. ut debitus, secundum Host. uel secundnm eum mulier non opposuit excep rionem [*Ob hoc*] quia nil proficiebat coram ordinario [*Iudicibus*] impetratis à marito super consanguinitate. & uidetur hoc mirabile, quòd † audiunt delegari causam spoliationis expressè non commissam nec uidetur hoc fieri iure reconuentionis, cum fiat post lit. contesta. ut infra sequitur quo tempore non procedit reconuentio secundum opi. quam tenui de mu. peti. c. 1. & sic contra de offi. dele. P. & G. de rescri. c. fi. cum si. So. dic, quòd & si quæstio mulieris non sit in litera expressa, tamen ratione connexitatis includitur. quando enim committitur aliquod petitorium, idem iudex habet cognoscere de possessorio eiusdẽ rei, supra tit. 1. c. 2. de sequestra. pos. c. 1. uel dic † secundum Inn. generaliter etiam illum, contra quem sunt literæ impetratæ, posse petere, ut per illas literas procedatur super contentis in litera tacitè, uel expressè: quia certum est, quòd delegatus, cui scribitur, iurisdictionẽ habet super personas, & res expressas in rescripto, supra de rescrip. pastoralis. §. fi. Item iudicium redditur in inuitum. ff. de uer. obl. inter stipulantem, §. 1. nec dubitat æqua iustitia, quin iudex pro utraque parte debeat esse communis. C. de fal. l. ubi, ff. de offi. præsi. obseruandum, de re iud. cum æterni, li. 6. nec debet licere actori &c. infra de reg. iud. non debet, lib. 6. ex quibus concluditur iudicem sic debere procedere ad instantiam rei, sicut actoris, qui impetrauit rescriptum. Refert † ipse quosdam dicere, quòd iudex nullam iurisdictionem habet ante, quàm literæ sibi fuerunt præsentatæ, arg. infra de appe. ut debitus. nec mirum, quia ante præsentationem est in optione impetrantis, an uelit ipsas occultare, uel etiam lacerare. Alii dicunt, quòd cum literæ sint communes, potest iudex ad ipsas exhibendas cogere impetrantem, arg. ff. ad exhi. l. 3. §. 1. & 2. & in eo, quod le. & no. de proba. c. 1. & de fide instru. accepimus. Hostien. probat, quòd ante præsentationem [a] non habeat iurisdictionem, per decre. super eo. 2. de app. & uirtute generalis clausulæ, uel obscuræ ante declarationem iurisdictionem non habẽt, de rescrip. pastoralis, in fi. & sic nullum dubium, quòd cum quæstio mulieris, de qua hic loquimur, non sit expressa in litera, iudices non possunt procedere, donec exprimatur; sed nec postea, nisi prius emanet citatio ad instantiam inpetrantis ut hic fuit. uidetur enim impetrans posse prius re integra pęnitere, cum aduersarũ non intersit. ff. de inter. acti. de ætate. §. fi. cum cõ cor. ad hoc de ap. cum cessante, & quia nemo inuitus &c. C. ut nemo inuitus, in rubro, & nigro. nec ob. qđ allegatum est supra: quia licet iudex iurisdictionem habeat, ex quo recipit literas, illam tamen non exercet ante citationem, quod est fundamentum, & principium exercitij, de offi. dele. gratum, ad quam procedere non potest ad instantiam rei, inuito actore, cuius fauore fuerunt literæ concessæ; ad hoc. C. de leg. quod fauore, secundum Hosti. secundum quem quod dictum est, quòd iudicium redditur in inuitũ, & quòd iudex communis est, locum habet, ex quo iudicium est firmatum & in iudice, qui habet exercitium: aliàs licet actori, quod non reo, ut si uult, utatur litera suis expẽsis & laboribus impetrata: aliter abstineat, si uult re integra. nam de hoc posset dato libello ante reconuentionem, satisfacto aduersario de expensis & interesse. C. quomodo & quando iu. auten. qui semel [b], fortius ante citationem. nec enim debet cogi de suo facere beneficium 10. q. 2. præcariæ, nec labores, uel expensas suas communicare reo, licet possit hoc facere, si uult, & facit id tacitè, quando facit citationem fieri: sed ante citationem non putat Hostien. quod literæ possunt dici communes. Hæc uera † dicit, ubi ad alicuius instantiam super re familiari sunt impetratæ: secus, si concederetur pro bono publico, licet aliquo instante & principaliter impetrante, ut si mandetur fieri inquisitio de ecclesiis, uel personis, infra de accus. qualiter 1. & 2. hic enim posset iudex procedere, ex quo literas recepisset non solum impetrante desistente negocium prosequi, sed ipso etiam inuito, & renunciante, ac quantumcunque contradicente, arg. supra de off. lega. quoniam apostolica sedes. §. is autem, & infra de accu. licet, & de colu. deteg. c. 1. & 2. & per totũ Illud etiam no. secundum Inno. quòd si priuilegium alicui concedatur, in quo contineatur etiam ius alterius, ut si ecclesiæ metropolitanæ detur priuilegium ad ipsius solius instantiam, quòd capitulum unà cum suffraganeis metropolitanum eligat, in hoc casu potest capitulum renunciare priuilegio ante, quàm eo utatur. C. de pac. si quis in conscribendo, sed ex quo usum est priuilegio, uel etiam illud suffraganeis præsentauerit, ulterius ei renunciare non potest sine suffraganeorum conscientia & consensu, argu. ff. de acquiren. pos. qui absenti [c]. In alia materia distinguitur, an præsenti per se, uel per nuncium detur priuilegiũ, ut dicam de conces. præben. quia cunctis, lib. 6. in glo. Dicit † Inno. si quis etiam obtulit libellum, in quo petat rem aliquam, uel iura aliqua, uel dicat sibi aliquẽ obligatum, certum est, quòd ille, contra quem agitur de iure suo probare potest. ff. de proba. circa, & ita pro ipso sententia ferri potest, si de iure suo probauerit, ac si ipse pro eisdem rebus, uel iuribus egisset, argum. ff. de iureiur. sed & si possessori [d]. nam sicut ibi reo, q̃ iurat rem suam esse, oritur actio, ex iureiur. quod præstat, ita, & orietur, si pro eo sententietur rem suam esse. quòd si de iure suo nihil probauerit, nihil sibi adiudicabitur, sed tantum ab impetitione aduersarij absoluetur, si idem aduersarius similiter nihil probat. C. de rei uen. l. fi. infra de proba. ex literis. §. fi. & melius facit pro hoc supra de offi. dele. cum contingat, secundum Inno. qui in hoc dicto ultimo sequitur opi. Ia. But. & quorundam aliorum dominorum legum, no. ff. de proba. circa. hoc tamen ultimum sic generaliter approbare non possum, dicit Hostien. qui etiam ponderauit Inn. notasse contrarium, infra de prob. licet, ubi uide in glo. quid ad rem, ad fi. uersi. ei autem. nam, ut dicit Hostien. ubi aliquam rem uendico, petens mihi ipsam adiudicari, quia dominus sum eiusdem rei, quãtumcunque me nil probante probet reus rem petitã ab eo ad se iure dominij pertinere, non video, quomodo iudex hanc rem sibi adiudicare possit. nam & secundum libellum & intentionem meam dominium meum & non suum in iudicium deducitur, & super eo lis tantum contestatur. nec etiam pro me probante potest dari sententia nisi secundum formam petitionis. ff. communi diui. ut fundus, infra de simo. licet Hely. §. 1. ad fi. unde & si hominem petiero, & nõ æstimationem, quamuis æstimatio ualde propinqua sit rei petitæ, tamen si in æstimatione, & non in re petita fiat condemnatio, talis sententia reprobatur. C. de fideicom. lib. l. cum quidam, ad fi. [e] sed si pro me petitore in re tam propinqua, tam connexa, tam adhærente proprie petitioni non ualet sic lata sententia, quomodo ualebit ex parte rei lata in re petitioni meæ non dico connexa, uel diuersa, sed etiam, quod plus est, contraria [f] hoc enim certum est, quòd si res petita mea est, sequitur, quòd tua non est, & e conuerso. unde & dicit lex, quòd eo ipso, quòd rem meam esse pronunciatum est, ex diuerso uidetur pronunciatum tuã non esse. Si uerò pronuncietur meam non esse, nihil de

iure

iure tuo intelligitur iudicatum.ut ff.de proc.Pompo. §.si stipulentur, uer.denique, ad fi.& ff.de ex.rei iud.si inter me & te. per quam ultimam.l. dico, quòd bene potest iudex pronunciare rem petitam meam non esse,& per consequens reus ipsam mihi restituere nõ cogetur. C.de rei uend.l.fi. sed nunquam potest ex ui solius petitionis meę eandem rem sibi adiudicare,uel pronunciare suam esse: quia nec istud petitum, nec super hoc libellus oblatus est, nec etiam lis contest.si- 8 ne† quibus sententia regulariter nulla est tanquam lata iuris ordine non seruato, ut patet ex eo, quod le.& no.de libel.obla.c.1.supra de lit.contest.c.1.infra de re iudic.c.1. nec ob. si reus in modum exceptionis ad se probauerit dominium pertinere: ex hoc enim nõ potest sibi adiudicari res, quamuis retentionis commodum consequatur, ut patet in eo, quod le.& no.supra de or.cog.cum dilectus.§.1.uer.unde uerus dominus & §.fi.& miror, quomodo potuit contra hoc Ia.But. scribere,& qualiter potuit Inn. hanc suam opi.sequi: quia si quis aduertat, quod sit officium. uel quæ sint partes iudicis in hac causa, reperiet, quòd si actor probat,& non reus, res est actori adiudicanda: alioquin reus tantum est absoluendus, ut expressè legitur insti. de offi.iudi.§.sed si in rem. potest etiam pronunciare rem meam non esse, ut dictum est,& per consequens uidetur eum absoluisse. sicut statim sequitur in personali actione.&idem est in personali actione, in qua dico mihi aliquem tempotaliter obligatum, ut patet insti.de offi.iudic.1.respon.in qua.& si ita pronunciet iudex nihil uideri Titium reum debere Seio actori, ualet pronunciatio,& uidetur Titium, quamuis hoc non expresserit, absoluisse.ff.de arbi. quid tamen.§. si arbiter. Sed nunquam dicendum est, quòd si petam à te. 100.ex causa mutui, & non probē, tu uerò probas in eadem instantia, me ex eadem causa tibi centum debere. quos tamen non petiisti, quòd iudex me tibi debeat condemnare. hoc enim ualde ridiculosum,& absurdum est sentire, ut patet ex præmissis,& in eo, quod no.supra ti.1.pastoralis, in fin.ad fi.ipsius glo.di- 9 ctum† tamen Inno.exaudiri potest,& saluari, quando agitur confessoria, aut negatoria: quia tunc uidetur libellus oblatus & lis contest. super iure utriusque partis,& utriusque ius uidetur in iudiciũ deductum fuisse; quod dic, ut legi.& no.de iudi.examinata. Idem in communibus iudicijs, in quibus uterque actor, uterque reus; quod dic ut le. & no.infra de proba. ex literis. Idem in causa ap.in qua si petatur confirmari tantum, uel infirmari sententia, per cõsequens in primo casu uidetur petita infirmatio. in secundo confirmatio,& sufficit, quòd iudex dicat,& in utroque casu potest dicere, confirmo, uel infirmo, uel ap.pronuncio iustam, uel iniustam, & hoc sufficit, ut C.de ap. eos, qui.1.respon.ad fi.2.q.6.ad fi.§.ab eo autem, & leg.& no infra de testi. Rainucius.§.dictus uerò, ad fin. & §. cum autem,& §.quia uerò, ad fi.& c.Rainaldus.§.à cuius, uer.1.& uer.fi.& §.uerum.1. respon.ad fi. Idem & eadem ratione, & etiam fortiori propter periculum animarum, quando petitur electio confirmari, uel infirmari, supra ti.1.cum super. Idem, ubi unus clericus petit beneficium ab alio, & actor nihil probat, & reus probat, quòd ad se pertinet beneficium, in hoc enim casu abiudicabitur beneficium actori, & adiudicabitur reo, ut patet in eo, quod leg.& no.supra de rescrip.c.2.& c. inter cæteras. & est ratio, quia ex quo constat iudici, quod actor non habet ius in beneficio & reus habet ex officio propter periculum animarũ potissimè debet illum, qui ius non habet, remouere, & alium instituere, ut patet in eo, quod legitur & no. supra de cle.perc. c.fi. & de pactis, accepimus, & c.cũ clerici.infra de insti.c.3. Idem in causis matrimonialibus, quando aliquis, uel aliqua in uirum, uel uxorem petitur, uel ad diuortium prouocatur. nam quicquid petitum fuerit, ex quo tamen de ueritate constiterit, secundum ipsam siue pro matrimonio, siue contra matrimonium sententia ferri debet, non obstante ēt contraria iam lata sententia, quæ in hoc casu nunquã transit in rem iudicatam, ut patet in eo, quod leg. & no.infra de re iudi.lator, tenor, consanguinei, infra de spon.sicut ex literis, ad fi.infra de cog. spi.c.fi.infra de frigidis, fraternitatis, §.nos tamen,& seq. Idem forsan g & in aliis [g] in quibus uertitur periculum animæ, & quæ eiusdem naturæ sunt, & maximè quando agitur inter simplices & religiosas personas, ut patet in eo, quod leg.& no.supra de iudic.dilecti. Idem, ubi reus offert se probaturum, quòd dominium rei petitæ ad ipsum spectat, tali pacto habito cum actore, quòd si h hoc probauerit, [h] res petita sibi adiudicetur; & sic intelligimus infra de re iudi.cum causa.in fi.& maximè si iungat, quod si non probauerit, adiudicetur actori, sic enim in se propriè,& uerè recipit onus probandi,& sic loquitur,& uidetur & intelligi potest.l.quam i Inno.pro se induxit.ff.de proba.circa, [i] & supra eo.ca. 1.uel est illa.l. specialis in causa ingenuitatis, ut quidã dicunt: sed præcedens intellectus magis placet Hosti. Idem, quando actor defert iuramẽtum reo, quòd iuret rem suam esse. nam & hic uidetur utraque pars consentire, quòd si hoc iurauerit, standum sit iuramẽto,& sic loquitur alia lex ab Innoc. inducta. ff. de iureiur. si possessori. quid iuris in his duobus casibus, hoc enim regulariter est tenendum, quòd ex quo partes conueniunt,& consentiunt, in pronunciatione iudex hãc approbare debet, quid enim aliud debe prætor agere, nisi ut lis finiatur, & à controuersia discedatur.q.d.nihil.ut ff.de no. oper. nuncia.l. 1. §.& post operis,& sequen.& hoc traditur pro regula, ff. de re iudi.si conuenerit.ff.communi diui. iudicem, & l.sequen.& in auten.ut diffe.iudi.§.si uerò contigerit, colla.9.& argu.C.de fideicom.l.fin.C.de testi.l.fin.§.1.infra de testi.præsentatam.§.fi.uer.optione, & sequen. supra de elec.cum inter.R.iuniorem.ff.de in ius uocan. neque impubes, in fi. & idem argu. ff. si quis cau.l.2. in prin. ff.si certum petatur, quidam æstimauerunt infra de dolo, & contu.finem, & cap. fi.secundum hoc etiam saluari potest opi. Ja.Bald.circa hanc materiam, no.ff. de probatio. circa, secundum Hostien.qui tamen putat, quòd Iacob. Bald. alium habuit intelle- 10 ctum. Sit ergo † cautus reus, quòd reconueniat [k] uel k conueniat actorem, si uult rem sibi adiudicari secundum Hostien.qui etiam dicit, quod ultra exempla supra posita alia eiusdem naturæ poterit inquirere studiosus [*Postulabat*] dicit Hostien. prius excipiendo, & postea ex eodem petendo. & dicit per hoc interlineare planam decre.de hoc infra dicam [*Negata*] non ne- 11 garunt † interloquendo, sed petitionem non admittendo secundum Inno.qui hoc no.de no.oper.nunc. l c.penul.ubi dixi in fi.pen. [l] glo. [*Principali*] sed cum quæstio incidens talis esset, sine qua principalis causa poterat terminari, uidetur, quòd non obstante appel. potuerunt in principali procedere, infra de appel.super eo. idest quicquid dixerint hic antiqui, solue, ut ibi not. [*Voluerunt*] & processerunt, exceptione non admissa, aliàs uoluntas, quæ non processisset ad actũ, non induxisset grauamen; ad hoc infra titu. 2.c. 1. de 12 pœn. di.1.cogitationis, Hosti. [*Appellauit*] quod † potuit, licet in rescripto remota esset appellatio: quia hæc causa in iure expressa est, infra de appel.pastora- m lis, [m] scilicet quòd ante omnia terminetur causa spoliationis, supra eo.in literis,& c.item cum quis. secun- 13 dum Hostien. [*Restitui*] aduerte, quia † aut excipiebat in iure, aut agebat. in primo casu restitui non debuit,

nec

nec in secundo, quia simul hæ duæ mutuæ petitiones tractari debebant, utrumq; probatur, supra de ord.cogni.cum dilectus. So.primò uir conuentus fuit à muliere super spoliatione, unde non potuit sibi referri quæstio proprietatis: quia primò conuenerat coram ordinario, licet coram delegato forte reconueniret: uel dic secundum Io.qui hoc no.2.q.2.c.1. quòd istud locum habet, quando super re, de qua principaliter agitur, fit reconuentio: illud, quando super diuersis, Gof.& per hoc dicit utilius conuento petitorio super eadem re de spoliatione reconuenire, quam excipere. Idem no. de ord.cogni.c.fi. & idem hic Vin.Inno. & Abb.pro his facit cle. de causa pos. causa, ut ibi no. in glo.pe.Sed Host.intelligit, quòd hic fuit exceptum & postea actum, ut supra dixi, dicens opi.Io.Vin.Gof. & Inno. & Abb.non esse ueram, & ponit hos terminos. Pone, quod petunt canonici electionem per se factam confirmari, & aduersariis præcipi, ne ipsos postea molestent, quominus liberè eligant. nunquid, si petant aduersarii restitui, præiudicabitur petitioni canonicorum: dicit quòd non, licet opinio prædicta uideatur uelle contrarium; alleg.supra ti.1. cum ecclesia,& c. cum super,& c.cum dilectus, de elec.cum ecclesia,& Cumana,& c.in genesi, de præbend.dilecto, non ob. hoc capitulum, quia hic prius exceptum: uel hoc c. & infra eo.literas, & c.se.& supra ut lit.non contesta.accedens.2. loquuntur in coniuge alterum spoliante, & postea matrimonium accusante, & ob hoc suspectus est, & præsumitur contra ipsum, arg.supra eo.item cum quis.omnis autem suspectus repellitur ab accusatiõe matrimonii, infra qui matrimoniũ accu.pos.significante, & hæc ratio redditur infra eo. literas. §. porrò, uersi.si non habeat. Item secundum eum inducit hoc fauor matrimonii, & dicit non faciendam uim; quòd quibusdam ex iuribus supradictis intentabatur petitorium, & possessorium.nam & hic oportet proprietatem probari, supra eod.ex transmissa. Item secundum eum, quando opponitur consanguinitas petenti restitutionem, & excipiens fatetur matrimonium consumatum, non potest esse spoliatio non notoria: sed si non fateatur matrimoniũ, sed neget, addens, quòd & si apparet contractum, nõ potest esse matrimonium propter consanguinitatẽ, dicit eum audiendum; & sic potest intelligi, de ordi.cog.c.1.de off.dele.causam 1.secundum literam prius quam, arg.de testi.ex tenore, secundum Host.qui dicit prædictam opini. nullo iure iuuari, nec etiam per hanc decreta. prædictis rationibus, maximè cum hic nõ dicatur suspendi petitorium, sed possessorium notorium prius terminari, quod potest inducere periculum animarum propter petitorium, quod posset nimis protendi, & sic daretur materia adulterandi. per quod dicit, quòd si is, qui spoliauit episcopũ toto suo episcopatu, agit contra ipsum ciuiliter, & ipse reconuenit illum de spoliatione illa. quòd si spoliatio illa sit notoria, statim fieri debet restitutio; ad id supra ut lit. non contest.quoniam.§.porrò, de appe.oblatæ, ad fi. quod autem hic de spoliatione constaret, patet secundum eum, quia de hoc papa non mandat inquiri. sed huic ob. litera, si est ita. mihi non uidetur, quòd per hæc dicta Host.lædatur opi.Ioan.& sequacium. Nam exemplum, quod dat de canonicis petentibus confirmationem, non ob. uam in eo, quòd confirmationẽ petunt, implorant officium iudicis, nec dirigũt actionem contra certum, & facit quod dixi de causa poss. cum eccclesia, super glo.2.in eo, quod petunt inhiberi, &c.non intentant petitorium, sed possessorium retinendæ. Alia etiam non obstant, quod per te uideas, ultra hoc extra casum istum, quo pronunciari petit, non tenere matrimonium carnale, uel spirituale, rarò uel nunquam ueniet in practicam, quòd agens petitorio recõueniatur possessorio recuperandæ super eadem re. & ipse idem Hostien. dicit post omnia hic in fin.capituli, hoc dici posse, quod possessorium secundo loco propositum, ex quo uersatur circa eandem rem, præiudicet petitorio, remittens infra eo.literas, in prin.super uer.postulabat.& de hoc in Spe.de peti. & pos.post prin.uer.si uero [*Postmodum*].f. ipsa restituta, & sic non prius [*Matrimonio*].i.consanguinitate, quæ obijcitur matrimonio. ¶Tertia † glo. no. ex

14 rex.quòd etiam post lit.contest.&c. & adducit ca. pastoralis.obijcit de decret. inter mon.soluit, & stando obiectioni respondet ad hoc capit. & ad c. pastoralis. ¶Quarta glo.ponit 4. casus, quibus non fit restitutio coniugis. ¶Quinta signat contrarium, & soluit. ¶Pe.

15 respondere potest per obiectionem. ¶[*In † gl.2.ibi, licet*] quamuis de incestuoso matrimonio ageretur ciuiliter, tamen non ad pœnam incestus, secundum Goff.

n [*& ibi, ex parte*].j. de iudi.c.ulti.[n]lib.6. ¶[*In gl.3.ibi, in modum actionis*] Inno. hic, & supra de causa pos.c. 2.tenet contrarium in causa matrimoniali, s. ꝙ etiã lit.conte.

o super matrimonio, posit reus restitutionem[o] petere, & prius audiatur [*& ibi, compulsa*] dicit Hosti. quod hoc non uidetur iuuare: quia si fiebat sibi iniuria, debuit appellare. ¶[*In glo.4.ibi, gaudemus*] & aliis, quæ no.supra ut lit.non contest.c. 1. in 4 glo. remissionẽ dedi, supra eo.ex transmissa [*& ibi, restitutio*] melius dixisset, ubi petitur spoliatio. ¶[*In gl.arg.contra in fi.*] ut.j.eo.literas, uer. non autẽ, Tan. ¶[*In gl.ult.in fi.*] de hoc in Spe. de rescri. præsentata. §. ratione formæ, uer. item ꝙ ubi debet.

ANNOTAT ONES.

a ¶Ante præsentationem. Vide per do.Fel.in c.cæterum, de rescri. in 9. col.

b ¶Qui semel. Per illam auten. dicitur communiter, quòd post datum libellum citatione secuta non licet actori pœnitere inuito reo, ibi uide Cy. & Bart. & Sali & plenè per eosdem, & Bald. in l.edita.C.de eden. & uide in Spe.de libel.concep.§.an actor, & §. ibi se.secundum antiqua iura procedebat, quod hic ille dixit.

c ¶Absenti. Vide ad materiam l.absenti.& ibi nota.per Bar.ff.de dona.&uide glo. Ioan.And.de præb. si tibi absenti, lib. 6.Et ad materiam omnium prædictorum uide l. si iudex, ff.de mino. & ibi Bar.& l.amicissimos, §.fi.de excu.tu.& ibi doc. & plenius in l.petendum, C.de temp.in inte. resti.mi. per Cy.Bald. & Sali.& per Bar.in l.si post mortem, ff.de contrahab.

d ¶Possessori. Et in hoc magna est rei utilitas, si quando à possessione cadat, in uendicaã. & quæ actio ipsi reo tunc dabitur, uide uarias opi. ibi per glo.& Bar. & in §. fi.illius.l. uidetur tamen contra Inno.facere, quod ipse no.supra ti.proxi.cum ecclesia, ubi uide Ioan.And.in glo.hoc patet, & in c.cum contingat, hic proxi. alleg.ubi uide Io.And.in glo. quia melius, & uide in c.cum Bertoldus, de re iudi.in glo.uidetur.

e ¶Quidam ad fi. ibi uide, quanti æstimatur homo, ipso autem perempto potest fieri condemnatio ad æstimationem, uide Io. An. de uer.si.ex parte, in glo. 1.emenda, & plenius Bar.in l.stipulationes non diuiduntur, ff.de uer.ob. & in l.1.ff.de ac.em.& ibi uide ad istam materiam Bald.

f ¶Contraria: In contrarium facit, quod nota. Barto.in l.Iul.ff. de confe.& in l.si seruus.§.fi.ff.de uer.ob.sed ibi forte loquitur, quã do res esset perempta, Archidi.

g ¶In alijs. uide in l.si forte, ff.si ser.uendi.& in c.examinata, de iudiciis.

h ¶Probauerit. Et tunc si non probauerit, an absoluatur diffinitiuè, & simpliciter, an declaretur super dominio actoris, etiam si nil probauit, uide glo.no.in l.circa, præalle.& in fi.glo.ma.& Sali.C. de eden. qui accusare.

i ¶Circa. Item ad hanc quæstionem uide tex.in c.abbate sane, de re iud.lib.6.ubi ille reus, & illi fratres Hiero.probabant se dominos & ad eos spectare, ut in uer. fi. allegabatur, quòd non fuit lata declaratoria, sed solum absolutoria pro eis: sed dic, quòd hæc non petierunt.si.n. petiissent, declarata etiam fuissent. item pro hoc, quòd declaratoria feratur pro reo, facit tex.in c.cum causam, de re iudi.& ibi scripsi, sicut dicitur de causa appel.etiam ut no.in l. eos, C.de appel. Arch.

k ¶Reconueniat. Quòd hoc possit fieri super eadem re, uidetur dubitabile propter no.per Io.An.in c.cum contingat, de off.dele.in glo.

glo. quia melius, & uide supra ti. proxi. cum ecclesia, in glo. hic patet, ad fi. & de re iudi. cum Bertoldus, in gl. uidetur, per Io. An.

l ¶In fi. pe. Hoc ibi idem dicit, quia tentat, an à sententia super possessorio possit appellari, de quo uide Bar. in l. 2. ff. de ap. recip.

m ¶Pastoralis. No. quod licet cōiter gl. & doc. sic dicant; tamen glo. hoc in uer. post appellationem, dicit aliter. s. ubi manifestè grauatur, quod no. bene. Item no. quòd clausula, appellatione remota, in delegatis conuenientis apposita non tollit facultatem appellandi reconuenienti ad incommodum clausulam impetrantis, quod uidetur limitate. c. 2. de mutuis peti. dic, ut ibi scripsi, & ad id, quod dixi, quòd non tollit facultatem appellandi, ubi manifeste grauatur, facit optimè tex. in c. inter cœtera, de re iud. Archi.

n ¶Iudi. c. ult. in c. ex conquestione, in glo. per hoc, in fi. no. ex hac solu. quòd ubi reus per iudicem est supplantatus, quominus possit ante lit. contesta. opponere exceptio. dilatoriā, quòd poterit post lit. cont. ad hoc Inno. in c. diuersis, infra de cle. coniu. in fi. no. in c. & cū super, de cā pos. & propri. & c. cū olim, de do. cont Bal.

o ¶Restitutionem. Pro hoc uidetur tex. in cle. unica, de causa pos. & propri. ibi, uel aduersario &c. Sed potest dici, quòd speciale in causa beneficiali, ut ibi dicit Bar. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq. pos. in 4. combina. uidetur tenere id, quòd ista gl. sed tamē ipse potius uidetur loqui, quando pos. refricatus per uiam excep. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Violentus rem in fructibus qui percipi potuissent, restituire, damna resarcire, & de iniurijs satisfacere compellitur, & numero 6. & 8.*

2 *In actionibus bonæ fidei, & stricti iuris, ubi peto, quod meum est, ueniunt fructus, & partus, & omnis causa, & quando ea petere debet, & nu. 3.*

In iudicium quæ ueniunt etiam non petita, ibid & nu. 3.

3 *Peti quæ debent, si non petantur, uel etiam si petantur, & non fiat mentio in sententia lata super principali, ea postea peti non poterunt.*

Legis si in iudicio, ff. de excep. rei iudi. intellectus, ibidem uersicu. nec obstat.

4 *De iniurijs ex ui illata rebus ablatis uix in curia impetrantur literæ, licet fiat petitio, & condemnatio iniuriarum.*

5 *Epilogus, & suffragium glossarum. & nu. 6.*

Fructus qui dicantur, & à quo restitui debent & à quo tempore, §. 1. & nu. 8. 2. 9.

Expensa quæ deducantur à quo possessore facta, §. 1.

Sortem, & industriales facit suos coniux ex re à marito donata, ibid. & à quo die ueniant, nu. 8. & quare quidam industriales, dicantur, nu. 9.

Deiectus, uel spoliatus ad quæ restituendus. ibid. uer. hoc lex dicit.

7 *Additio glossarum.*

Possessor malæ fidei quando per denunciationem fiat, & nihil aliter nare potest, ibid. nu. 7.

8 *Ex interdicto, de ui & ui armata, ueniunt fructus à die deiectionis, in alus à die edita actionis, & an magis expediat hoc uti interdicto quam rei uendicatione.*

CAPVT XI.

1 Grauis. Casus. Violentus† rē cum fructibus, qui percipi potuissent, restituere, damna resarcire, & de iniurijs satisfacere compellitur. prima pars ponit decisè querelam. super qua secundo dat iudicem, & ibi, Mandamus, cui quatuor mandat, quæ per se patent [*Restituere*] compellatis, quod est infra, & forte in uiolenta apprehensione possessionis aliqua exportarunt & de his loquitur secundum Pet. & Abb. [*Damna*] no.

2 quòd† in actionibus bonæfidei, & etiam stricti iuris, ubi tamen peto, quod meum est, ueniunt fructus, & partus, & omnis causa à tpe moræ. ff. de usu. uideamus & l. mora. §. in bonæfidei. ff. depo. l. 1. §. hanc actionē. & hoc uerū est, si petatur in libello expresse: alioquin iudex non pōt ad ea restituenda cōdēnare. ff. de ædili.

a edic. ædiles. 1. §. item ᵃ sciendū: sed & sine petitione cō-

demnare non pōt, nisi de his, quæ post litē cont. cōtingunt. Illa. n. omnia officio iudicis ueniunt in condēnatione, ut ibi, & ff. de usur. partū, & l. Paulus. §. fi. & l. fe. excipe et actionē. quod me. causa, & interdictū, unde ui, & cōstitutionē. si quis in tantā. in eis. n. oīs cā ue nit. ēt si non petaf. ff. quod metus cā. licet. sed & partus. ff. de ui, & ui ar. l. 1. §. rectissimè, & l. idē est. §. fi. & l. si plures. C. unde ui, si quis in tantā, & leg. & not. supra quod me. cā. c. fi. unde & interdicto agitur ad accessoria sine principali per prædictas. ll. ſm Inn. & idem est in petitione hereditatis, in qua et oīa ueniunt ratione uniuersitatis ff. de peti. hæred. itē uidendū est. §. fi. & l.

b non tantū, & l. item ueniunt §. fructus, per totum ᵇ ꝗ

3 si † non petanf illa, quæ non ueniunt, nisi petita fuerunt in iudicio, uel ēt si petanf, & feraf super principali diffinitiua sententia, nulla eorūdē accessoriorum habita intentione, deætero peti nō poterunt. C. de usur. eos, respon. 1. C. de fruc. & litis expe. l. 3. ff. de act. em. & uendi. qui pendentē, & l. qui per collusionē. ff. de eo, quod cer. lo. in bonæfidei, & l. centū Capuæ. Si aūt plura petantur non quasi principalia, sed quasi ac

c cessoria, tunc secus est, ut in præalle. l. centū. ᶜ nec ob. ff. de excep. rei iud. si in iudicio. ubi dicitur, ꝙ in bonæ fidei iudicio ad hæc accessoria agi pōt exceptione rei iud. iam latæ, non obstante, quia ibi loquitur quando ineptè agebat, & ideo fuit reus ab instantia iudicii absolutus ſm Inn. quasi di. in hoc. n. casu pōt iterū aptā proponere actionem, quod uerum est, ut pater in eo, quod le. & no. supra de iudi. examinata. sed non dicit hoc l. prædicta. imò & loquitur, quando de uno accessorio actū est rōne præteriti tēporis, & nunc agitur de eodē rōne tēporis, quod postea fluxir. In hoc. n. casu quando principalē actionē proponet, pōt ratione futuri tēporis petere idē accessoriū ī qualitate, sed aliud in re, quod in primo iudicio rōne tēporis præteriti petitum fuit. & est rō. quia aliud petitur nunc, quàm primò, ut patet ib. idē, & ff. de ex. rei iud. si qs cum totum, & l. quærif, & du abus. ll. seq. ſm Inno. cuius est mens

4 quasi totius huius glo. [*Iniurys*] dicit† Host. ꝙ licet hic, & infra de iniuriis, olim, admittaf petitio, & fiat condemnatio iniuriarum: hodie tū uix potest in curia super hoc litera impetrari. [*Satisfacere*] 46. dist. clericus. 2. infra de sen. ex. porrò, Phi. [*Nouo*] s. ipso spoliatore [*Si*

d *eis*] s. fratribus spoliatis [*Possessores*] ᵈ etiam mobilium, quæ erant in fundo. ff. de ui & ui arma. l. 1. §. ex die.

5 ¶ Prima† glo. respondet per quæstionem, quomodo constare debeat, &c. ¶ Tertia glo. respondet per quæstionem, quid intelligitur appellatione fructuum, & dicit, id, quod superest &c. distinguens inter fructus industriales, & naturales. & inter possessorem bonæ

6 fidei, & malæfidei, & uiolentum. ¶ *In* † *glo.* 1. *ibi, si quando*] ponit casum decre. proxi. alle. ¶ *In* 3 *a. ibi.* §. *fructus*] §. ulti. est, & hanc, & se. l. & l. fructus, uide de usuris. ca. 1. super 4. glo. [*& ibi plane inter*] ubi bonæfidei possessor

e deducit expensas, ᵉ etiam si res non extent, in quas fecit, malæfidei non aliter, quàm si res melior sit [*& ibi. impediat*] textus est in l. sequenti [*& ibi, de oper. ser.*] ut in cæteris rebus intelligitur fructus, qui superest ad necessarias expensas, & sic in operis seruorum [*& ibi, quod in fruct.*] sequitur, redigendos impensum est, non ambigitur, ipsos fructus diminuere debere [*& ibi, §. idē Labeo*] procurans restituit fructus, sed deducit expensas factas in eos percipiendos [*& ibi, si fundum*] uide de cle. excommu. mini. illud, super glo. sequen. quia [*& ibi. §. quod ait*] inuasor hæreditatis restituit non solum perceptos, sed & qui percipi debuerunt [*& ibi §. ulti.*] non aduerti iudex, an possessor fruitus sit, sed an petitor frui poterat, si possedisset [*& ibi, si de possessione*] hoc l. dicit, ad quod inducitur, & duo. §. se. dicunt, ut deiectum restituendum in eam causam, quam habi-

turus

turus fuisset, si non fuisset eiectus, & ad illud interesse [*& ibi.l. 1.*] creditor fructus, quos percipere debuit, computat in sortem [*& ibi, fructus*] coniux ex re sibi donata per cōiugem bona fide percipiens fructus industriales, facit illos suos, naturales non [*& ibi, continetur*] ita stat litera.l.& loquitur, cum prætor opus restitui iubet, vt etiam damnum datum cōsequatur actor.

7 ¶[*In† gl.ult.ibi, expensis*] de usuris c.1.& 2.[*& ibi, uniuersos*] etiam de perceptis ap. pen. de hoc in Spe.de app.§.de offi.uer.sed pone, petii [*& ibi, malæfidei*] no. Vinc.infra de despon.impub. ad dissoluendum, quòd sola denūciatio nō facit aliquem malæfidei possessorē. ff.quod cum falso tu.per totū. C. de fruc.& lit.ex.l.2.ff.de uer. si.l.bonæ.sed in sola petitione hæreditatis efficitur per

f denunciatiationem ᶠ malæfidei possessor, ita, quòd postea nil alienare potest. ff. de petit. hæred. item ueniunt.§.quod autem.lex autem, si fundum, infra alle. loquitur in eo, qui habebat conscientiam rei alienæ,

8 secundum eum [*& ibi, ut hic dicit*] & est† speciale in hoc interdicto, quòd ueniunt in eo fructus à die deiectionis. In aliis enim interdictis non ueniunt nisi à die editæ actionis. patet utrunq;. ff. de ui & ui ar.l.1.§.ex die per quod uidetur, quòd non expediat proponere interdictum, præter interdictum, unde ui, sed potius proponenda sit rei uendicatio ᵍ. sed secundum Vinc. esse

g posset petitor in possessione superior, in proprietate inferior. quare magis expedit proponere interdictum [*& ibi non licet*] ubi de hoc, & ff. quod me.causa, sed & partus, & plenius.ff.de rei uen.& ex diuerso. adhuc ple

h nius in Spe. de fructi. & interesse.§.1.[*& ibi, industrialibus*] meritò sic† dicuntur: quia ut dicit Hieron. super

9 Isa.18.li. sudore & labore nimio ad ubertatem fructuū peruenimus, & quomodo grandis pœna est, quando tempore collectionis perduntur, uide super Oseæ.5.

ANNOTATIONES.

a Item. Quandoque autem ueniunt fructus, non ut fructus, sed ut interesse, & tunc differt multum ista petitio ab illa, de qua hic, ut quando est in ob. rem tradi, de quo uide Bar. in l. uideamus, præalle. & in l. si filius. §. fi. ff. de uer. obli.

b ¶Et per totum. Et tunc fructus, & partus augent hæreditatem, & ueniunt & includuntur in actione petitionis hæreditatis, sicut alia hæreditaria: secus rei uend. diuersa enim est rei uendicatio, quæ proponitur pro re, ab illa, quæ proponitur pro fructibus, ut de ibi glo. no. & idem in dote & peculio, & ibi uide Barto.

c ¶Centum. Ibi uide glo. & Bar. plenius in l. fina. ff. eo. ti. & per Cy. Bal. & Sali. in l. 1. C. de iud. & in l. 4. C. deposi. & in Spe. de disputa. & alle. §. fi. uer. qui si de fructibus, & ad materiam huius glo. uide Bal. in l. properandum, §. sin autem alterutra, C. de iudi.

d Possessores. No. bene istum tex. quod ad quod dicitur uiolentum teneri de fructibus perceptis, & qui percipi potuissent; intelligitur prius, sed à petitore, non à uiolento, uide tamen Bar. Bald. & Sali. in l. domum, C. de rei uendi. & in l. apud Iulia. in princ. ff. de leg. 1.

e ¶Deducit expensas uide glo. auream circa fi. quam exclamat Ang. post Bar. in l. sumptus, ff. de rei uendi.

f ¶Denunciationem. Intelligitur idest citationem post libellum datum, ut l. pe. & ibi uide Bar. ff. pro empto. & uide Bartol. in l. sed & si lege. §. sin autem, ff. de peti. heredi. & ibi ponis differentiam denunciationis in uniuersalibus, & particularibus iudiciis. & uide Bald. & Sali. in l. si fundum infra allegat. & de hac denunciatione uide Inno. de maio. & obe. dilecti. & scias quòd omnia iura, quæ dicunt bonæfidei possessorem teneri de fructibus extantibus, est uerum, nisi illos per triennium possederit, uide glo. no. & ibi Bar. in l. sequitur. §. fructus, ff. de usucap.

g ¶Rei uendicatio. Quia in illa ueniunt fructus ante lit. moram, percepti iure tamen actionis, ut dictum est in textu, consilium tamē l. is, qui destinauit, ff. de rei uen. est contra hoc.

h ¶Interesse. §. 1. Et per Cyn. & Bald. & Sali. in l. certum. C. de rei uendic. & uide ad materiam plura utilia in l. sed & si lege, per totam l. ff. de peti. hæred. maxi. in §. si ante, per Bartol. & uide diffinitionem bonæfidei possessoris. in l. apud antiquos, C. de fur. in textu.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio denegatur ei, qui non possidet.*
Episcopus, & capitulum quando simul agant, quando separatim, ibid. ad uer. inter nos.

2 *Domus si de iuribus agatur, uel de restitutione, uel subiectione alicuius domus, quando sufficiat agere magister illius domus, & quando magister prouinciæ, ciuitatis, uel diœceseos admittatur, & quando requirantur fratres.*
De magistri domus, & ministri prouinciæ, ciuitatis, uel diœcesis fratrum militiæ templi potestate & auctoritate, quædam, ibid. & num. 3. 4. 5. 6.

3 *Magister uel minister maior si remouerit minorem, tenetur per se, uel per alium litem defendere, alioquin contra eum tanquam contra contumacem procedetur.*
Inferior citatus in iudicio si nominauerit superiorem, & postea cōtumax apparuerit uterque, contra in contumacē procedetur. ibi.

4 *Administratoris uel prælati domorum, uel ecclesiarum quando debent pro eis respondere, uel agere, uel dare locum superiori ea facere uolenti, & nu. 5. & 6.*
Pro ecclesiis, uel domibus qui alij ultra prædictos possint agere, & respondere, eisdem nu.

5 *Episcopus est præordinator in cunctis, & ipsius est tam spiritualium, quàm temporalium omnium ecclesiarum ciuitatis & diœceseos cura omnis & omnium priorum locorum, & quando præferendus inferioribus præ ecclesiis ipsorum, nu. 4. 6.*

6 *In concursu multorum ualentium pro domibus, uel ecclesiis agere, & respondere, quis præferendus; & quod sit in hac re iudicis officium.*
Circumstantiæ rerum, & personarum etiam in eligendo actore, uel defensore pensandæ, eod. nu. uer. his igitur.
Templarij, & abbates an & quando possint agere, & respondere pro subiectis, ibid. uer. idem dicendum, & nu. 7.

7 *Prælato mortuo, quamuis superior uiuat, nihilominus ecclesia caret immediato defensore.*
Contra ecclesiam, uel prælaturam uacantem præscriptio non currit, ibid. uer. dicendum tamen.
De uacante episcopatu, & ecclesiæ parochiali quæ & quot ac quid loquantur constitutiones, eod. nu. uer. dicit Hostien.

8 *Vacationi æquiparatur noua prælati institutio, & ratio.*

9 *Oratorium in quo differat ab ecclesia.*
Episcopus debet interesse per se, uel alium constructioni ecclesiarum, ibid.
Dominium per pensionem non probatur, ibi. uer. quòd per pensionē.

10 *Inuestitura pro institutione auctorizabili, & corporalis a quo præbeatur.*
Obedientia, uotum, iuramentum non obligat alios, præterquam præstantem, nisi in duobus casibus, eod. nu. uer. hac obedi. & quando pro obedientia nomine alieno præstita possis appellari, ibid. & qui eam facere teneatur, & cui, nu. 11.

11 *Dominium rei sacræ non potest quis habere, & est quoddam episcopale dominium.*

12 *Circumueniens de dolo tenetur.*

13 *Domus pro dominio, uel possessione domus.*
Antonomasia, ibid.
Possessio de facto habita etiam de facto tradi potest, & quis utitur, & habet facti plurimum, ibid.
Suppletio ad contextum, eod. nu. ad fi.

14 *Vsucapiant qui*
Possessionem occupans qui non sit uiolenter expellendus, ibid.
Violentus efficitur ex post facto, qui prius non erat, & quando, ibi. uer. alij dicunt.
Ius nemo sibi directe nec episcopus debet, sed per iudicem, ibid. in fine, & nu. 15. nisi in casibus, uide nu. 23.

16 *Clericus, & religiosus bella mouere, & uim repellere etiam contra alios clericos, uel religiosos, & quando sine excommunicationis incursu.*
Defensio etiam clericis, & religiosis licet incontinenti. ibid.
Pro recuperandis rebus uim inferre, & mouere bellum licet etiam clericis, & prælatis, eod. nu. & nu. 17. & quando auctoritate propria, & quando superioris, ibid.

Bellum

Bellum Iustum quod, & à quibus, & contra quos, & qua de causa indici, & moueri potest, eo.nu. & num. 17. & 18. 24. & in quo capti fiant serui capientium, ibid. & quæ res, & quæ personæ capi possint, nu. 20. & 22. uide etiam nu. 23.

17 *Prælatus ecclesiæ pro iure ipsius potest bellum indicere. & ei interesse: & hortari & animare ad recuperationem, non ad occisionem. & quis, & quando.*

Iniuriam non habet executio, eod. nu. uer. & est ratio.

18 *Imperator inferre bellum ecclesiæ non potest, sed eam debet defendere, & malignorum oppressionibus liberare. cum sit ex officio aduocatus & ecclesiæ: & si inferret, quid incurret.*

Est inferior Papa, ibid.

Ecclesiæ adhærere tenentur omnes fideles & catholici contra iniquum principem, ibid. uer. in hoc igitur.

19 *Clericus, an & quando fiat irregularis, si sit in prælio.*

21 *Contumacem, uel delinquentem in territorio suo iudex an punire, & res eius deuastare, ac alijs modis & quibus procedere possit, non tamen indicto bello, & quibus præmissis.*

Et quid si non sit de iurisdictione ipsius iudicis, quid iuris, ibid.

22 *Quid si habent iustum bellum?*

23 *Vim ui repellere qualiter unicuique liceat etiam papæ, episcopo, & inferiori prælato, & cui, remittit aliò, & uide supra nu. 16. 17. 18. 19. 20. 21. uide quoque in suffrag. §. in glo. pen.*

25 *Procuratorem etiam episcopus, & collegium constituunt.*

Libellos quomodo forment prælati, ibid. uer. no. quo.

Interdicto, unde ui, proposito omnia ueniunt in iudicium, & si quid sit omissum in sententia, de eo non potest amplius agi, nisi fiat reseruatio, ibid. ad dictio. Decernentes.

26 *Epilogus, & suffragium glosarum. et nu. 27.*

Conditionalis traditio non extante conditione nulla est.

Possessio nec uendita nec amissa intelligitur, nisi extet conditio, sub qua tradita uel dimissa fuit, ibid. ut amittatur. §. 2. & nume. 30. et 31.

Eius restitutionem qui petere nequeant. §. pe. & ulti. et nu. 30.

28 *Additio glossarum.*

Si rem meam trado ecclesiæ sub conditione, ut quid fiat ex ea, & quod, non est simonia, eod. nu.

Temporalia pro septimo, uigesimo, & c. relinquuntur, ibid.

29 *Repetere ne quis se potest.*

Ad religionem actiorem licet se transferre, ibid.

Regulam institutam in loco, uel habitum, uel statum antiquum loci, uel subijcere alteri loco, mutare sine superioris auctoritate, non licet & euius, ibid.

30 *Possessionem retinere quandiu intelligar, & quam, & quando recuperare per me possim amissam, uide etiam in suffra.*

Eam interuertere dicitur uicarius, uel colonus, cum incipit nomine suo possidere, ibid.

Ab ea expulso uicario, uel colono ante interuersionem competit domino interdictum, aliàs interuertenti, ibid.

Ab ea, si dominus non admittatur ueniens à uicario, uel colono, potest expellere eos incontinenti, ibid.

Ciuilem dominus retinet animo, & quando, ibid.

31 *Non amittit decedente, uel recedente de possessione eo, per quem possidet.*

Spoliati, qui non potest probare possessionem, consilium quod sit, docet, ubi sit, ibid.

32 *In defensione quis non laudatur expectare primum ictum, terror armorum sufficit ad excusationem, ibid.*

33 *Defendendo se quis non incurrit excommunicationis, nec temporalem ad pœnam, nisi in casu, & quo, et an ipso facto.*

Irregularitas quando statim incurritur, ibid.

Ignorantia probabilis, non crassa et supina admittitur. eo. nume. in fin.

C A P V T   X I I.

1 2 OLim causam.[a] Casus. Ei† qui non possedit, restitutio denegatur. & in primia ponitur commisionis, & facti narratio. in 2. causæ diuisio, ibi, intelligentes [*Inter nos*] loquitur episcopo, & capitulo Terdonen. qui ideo simul agunt: quia locus, de quo agitur, communiter pertinebat ad ipsos: aliàs in diuersis capitulum per se, & episcopus per se agere possent, quamuis securius sit secundum Inn. quod in omnibus simul agant, de iudi. causam quæ, remittit etiam Host. 2 de rescri. edoceri. de procur. c. 1. [*Et magistrum*] si de† iuribus alicuius domus agitur, dicit Inno. quod sufficit, quod b magister illius domus[b] agat, ad hoc. s. de iud. cum deputati. Si autem agitur de restitutione, uel subiectione alicuius domus, tunc minister prouinciæ, ciuitatis, uel diœcesis admittitur, ut hic patet. potest etiam dici, quod semper superior agere posit. & si magna est causa, ut hic, requirantur fratres, & sine requisitione posset admitti, si se offert, ar. infra de his, quæ fiunt à præla. c. fi. unde & magister domus Caluentiæ, & fratres in hac causa fuerunt citati, ut hic innuitur. imò plus uidetur, quod pro talibus domibus, quæ sic aliis sunt subiectæ, quod de rebus earum pro libito statuunt, & disponunt, & præceptorem, quando uolunt, amouent, & reponunt, & om- c nes[c] illi, qui super tales domos potestatem huiusmodi immediate obtinent, possunt pro eisdem domibus agere, & etiam conueniri, supra de transac. veniens, & ca. præterea. 2. infra de præscrip. ex transmissa, infra de deci. dudum, ita, quod semper sit in optione talis superioris, ut si uoluerit, inferiores permittat agere, uel conueniri, uel, si malit, agat, & conueniatur, ac ceteris omnibus præferatur, arg. hic. hoc autem suadet ratio naturalis. nam, ex quo minorem ministrum potest remouere ab administratione domus, quod plus est, multo fortius poterit eum remouere à persecutione unius litis, uel etiam plurium, quod minus est, arg. infra de deci. ex parte 3, infra qui d fil. sint leg i. per uenerabilem. 1. respon.[d] & quia etiam magis sua interest, cum in domo maiorem potestatem habeat, ar. 2. q. 6. biduum, uer. in propria. si tamen maior 3 † minorem remouerit, tenetur per se, uel per alium litem defendere; alioquin contra eum tanquam contra contumacem procedetur. infra de eo, qui mit. in pos. causa rei seruan. c. 1. 2. & 3. secundum Inn. Idem fiet secundum Host. si inferior citatus in iudicio superiorem nominauerit, & postea contumax apparuerit uterque, ut patet in eo, quod le. & no. s. ut lit. non 4 conte. c. fi. §. quod si super rebus. ¶ Quid si† domus, uel ecclesiæ non subsunt ita omnino, sunt tamen aliquo modo subiectæ, sicut sunt ecclesiæ, uel domus alicuius episcopatus, uel archidiaconatus, uel archipresbyteratus, quæ prælatis respondent de spiritualibus, abbatibus uerò, uel alijs personis ecclesiasticis; & etiam aliis laicis ratione iuris patronatus respondent de temporalibus, ut. j. de præb. in lateran. j. de priui. cum & plantare. §. in ecclesiis. responsio secundum Inn. administratores talium ecclesiarum, uel domorum in istis casibus, uel similibus habent nomine earundem respondere, & agere primo loco, quod si negligentes sint, uel non possint hoc facere aliquo iusto impedimento detenti, tunc primò superiores spirituales, & in eorum defectum temporales, & tandem omnes illi, quorum interest, sunt admittendi. 16. q. 1. constitutum. & q. 7. filiis. 3. q. 2. non licet alicui metropolitano, & legitur & no. infra de rec. ec. non ali. si quis presbyterorum. magis tamen uidetur consentaneum rationi, quod in defectum administratorum episcopi pro ecclesiis sibi subiectis semper agant. j. de succes. ab intest. c. fi. ubi de hoc, & dicam infra de test. requisisti, in gl. licet multa, & C. de sac. san. ec. sancimus e pri.[e] ubi dicitur, quod episcopus & œconomus, & custos 5 uasorum agere possunt. nec mirum, si episcopus† præ ceteris admittatur. Ipse. n. præordinator est in cunctis 25. di. perlectis, & ipsius est tam spiritualium, quam temporalium omnium ecclesiarum ciuitatis, & diœcesis omnis cura. 10. q. 1. c. 2. & se. 12. q. 1. episcopus, & c. precipimus, & q. 2. nobis, & c. se. 16. q. 7. omnes basilicæ, & etiam omnium priorum locorum. j. de reli. do. de xenodochiis. per quæ iam uidetur, quod 6 † episcopus in agendo, & in defendendo sit omnibus

alus

aliis præferēdus. tu tamē dicas, quòd iudex, qui debet de causa cognoscere, examinabit summariè, quis cui præferatur, nam & quò ad temporalia prior & precipua est causa inferioris ministri, quàm episcopi. 10. q. 2. quia cognouimus. infra de rebus ecc. alie. c. 1. In spiritualibus autem prior & præcipua est causa epi. q̄ inferioris ministri. nam & omnes alij sub eo ipsius uice & nomine curā gerunt, ut patet supra de offi. archi. c. 1. & de off. archipresby. c. 1. & fi. s̄m Inno. q̄nque ēt est archidiaconus requirēdus, ut supra de off. archidi. ad hæc. §. fi. sed q̄nque est canonicus præferendus, quod dic, ut le. & no. infra de proba. ex literis. His igit̄ & aliis pensatis circunstantiis, qualitate, discretione, & fide personarum uniuscuiusque interesse, q̄n simul plures cōcurrunt, ac se offerunt, eliget iudex idoneiorem, arg. ff. de popularibus act. l. 2. de canonicis autem, q̄uo possunt agere, not. infra de testi. cum olim. Quantuncunque autem in prædictis casibus iudex unum eligat, & cæteris præferat; nihilominus tamen illi quorū interest, possunt assistere litem prosequenti, argu. C. de lit. auct. nūc si hæres. ff. de lega. 3. cum quæreretur. §. fi. ff. ut in posses. lega. is qui §. qui legatorum. ff. de usu & habita. si ita legatus. §. dominus. & si cōtrariam reportat sententiam; poterunt appellare. infra de re iudi. cū super controuersia. Sed his, quæ diximus, uidetur contradicere, supra de rescriptis, edoceri. ubi dicit̄, quòd ubi administrationes sunt diuisæ, ille solus potest agere, qui administrationi præest. & ipsam regit. Sol. Illud f uerum est, nisi iusta causa[f] subsit, quare alius præferatur ut præmissi secundum Innoc. nam etiam episcopus quādoque suspenditur, & ei coadiutor datur, ut patet in eo, quod legitur & not. supra de officio dele. uenerabili, & quandoque propter ipsius infirmitatem, uel aliud perpetuum impedimentum administrare non potest. unde & datur ei talis coadiutor, qui administrat in omnibus loco sui, ut patet in eo, quod le. & not. infra de cleri. ægro. de rectoribus, & tribus cap. se. quod dic hodie, ut de cleri. c. ægro. c. uno. lib. 6. & secundum Inno. illa decre. edoceri; loquitur; ubi administrationes penitus sunt diuisæ, sed inter episcopum & inter alios iferiores ministros sibi subditos nō sunt omninò diuisæ administrationes, immò sunt ambo, uel omnes administratores secundum Inn. Intelligas tu, & immediatè: sed inferiores sub episcopo, ut patet in eo, quod legitur sup. de of. archipres. c. 3. §. cōfessiones, & uide, quod dicam de reli. do. cum uenerabilis, in glo. iste episcopus. & idem dicendum est secundum Inno. de illis administratoribus, qui inferiores ministros ponunt pro libito, & deponūt, siue mutant, & reuocant, sicut templarij s̄m Inno. abbates, & multi alij religiosi; & de talibus loquit̄, infra de statu mo. cum ad mona. §. tales, de priuil. uolentes. §. in cos g uer. tunc. n. & præcedēti, &. §. sane, uer. & in aliis, li. 5. 6

7 Scripsit † etiam Inn. q̄ licet superiores, ad quos nec ecclesiæ administratio, nec temporalia immediatè pertinent, possint, ut dictum est, nomine ipsius ecclesiæ agere, & ēt quandoque aliis præferantur, dicendū est tamen, q̄ si prælatus ipsius mortuus sit, quantuncūque uiuat superior, nihilominus caret legitimo. i. immediato defensore. & ideò q̄ talem ecclesiam, uel p̄laturā uacātē non currit p̄scriptio: quia nec cessat causa constitutionis. hæc. s. non est, qui sp̄alē curā eius gerat s̄m Inn. cuius est mens quasi totius huius gl. dicit Ho. nescio, quā constitutionē allegare intēdat: sed una dicit, q̄ ecclesia uacāte non debet aliquid innouari, cū non sit, qui ius ep̄ale tueatur. Alia dicit, q̄ sunt recipiēdi testes uacante ecclesia, & carente legitimo defensore, ut j. ne sede ua. c. 1. §. attēdentes, & c. fi. §. nos igitur. tertia dicit, q̄ caret pastore, qui iura ecclesiæ suæ exigere debuisset, ut. j. de præscri. de quarta, uer. nisi forte. Oēs autem istę constōnes loquuntur in cathedralibus tm̄ ecclesijs. Est autem & quarta, quæ loquit̄ in ecclesia parochiali uacante: & dicit, q̄ si ipsius decimæ alii, dum uacat, fuerunt assignatæ, siue concessæ ab episcopo, non ualet collō: quia cū uacaret, legitimo defensore caruit, qui sibi prius ab eodem episcopo debuit deputari, ut infra de reb. eccle. s. nō ali. dudum. §. quia uerò. 3. respon. Sed cum præmissa gl. hanc quartam constōnem præcesserit, & sic per eandem subsequentem corroborata sit, de ipsa tm̄ non potuit facere mētionem.

8 & no. q̄ † nō v̄r esse differentia, utrū aliquid fiat in præiudiciū ecclesiæ, siue dignitatis uacantis, uel ēt de nouo institutæ, consentiente ēt prælato de nouo instituto, sed adeptionē possessionis ipsius impediri, uel differri timente, arg. optimū, de instōnib. cum uenissent, §. 1. uersi. ipse uero timens, & §. se. & supra de elect. offici. §. nos aūt, in prin. cū suis concor. & supra de rest. in integ. tum ex literis. §. 1. uer. prospeximus; quod est dignū not. s̄m Host. [*Et infra*] Abb. lit. coram se contest. receptis testibus, cōcluso in cā. cām plenè instructam remiserunt ad Papā, qui dedit auditores, qui postea retulerunt [*Episcopus*] hic incipe casum, Host. [*Oratorium*]

9 in † quo differat ab ecclesia, dicā infra de censib. c. fi. in gl. ergo non [*Construeret*] auctoritate episcopi, qui per se, uel per alium dēt interesse cōstructioni ecclesiarū, de consi. dist. 1. nemo, & c. si qs presbyter, & in p̄all. 30. dist. si quis extra, s̄m Inn. Tres so. no. per id, quod dr̄. j. episcopo sibi loci dn̄ium &c. q̄ per pensionē non pro h bat̄ dn̄ium[h]. de re iud. cū Bertoldus, de iure patr. præterea, & not. infra de app. bonæ, Abb. [*A quo*] s. episco

10 po [*Inuestituram*] idest † instōnem auctorizabilē. nā corporalem de iure cōi præstat archidiaconus, de quo remittit Host. supra de offi. Archi. cū satis, & c. ad hæc [*Et alys*] hæc obedientia nō obligat alios, nisi de ipsorum mādato promittatur, sicut nec uotum, nec iur̄m. Sed in tm̄ pro aliis dr̄ p̄stari, quia signum est, q̄ alij debeāt obedire. uel dic, q̄ si capitulū scit hanc obedientiam à suo prælato, uel eius procur. præstari, & hoc patiatur, ex iur̄o, uel obedientia sic præstita obligat̄. C. de iura. calum. l. 1. & 2. §. si autem dignitas, & §. se. & §. hoc ēt i huic, s̄m Inno. & Host.[i] Interest ergo eorum, & ob id appellare possent, de maior. & obed. dilecti [*Successori-*

11 *bus*] quilibet † succedens hanc obedientiam facere tenebatur, sed non cuilibet ex successoribus, infra de iureiuran. ueritatis, Goffr. [*Dominium*] quo ad tuitionem loci: quia rei sacræ dominium nō potest quis habere, inst. de rerum diui. §. nullius, uel dominium episcopale. 10. q. 1. per totum [*Nihilominus*] non obst. quòd possessionem retinuerat ibi nomine Terdon. &c. [*Magi-*

12 *ster*] templi [*Ipsos*] humiliatos [*Circumuenit*] unde † tenek batur de dolo, cum quis,[k] de renun. lectæ. hoc tamen plus imputandum est humiliatorum fatuitati; quod dic secundùm Hosti. ut supra, quod met. causa, cum dilectus, de conuer. coniug. dudum [*Et sua*] si renūciauerant proprijs, nil per hoc uerbū contulissent; ecclesiam non, quia sua non erat: se non, cum se abdicassent: sua olim non, quibus renunciauerant. 12. q. 1. nolo, & c. non dicatis, s̄m Inno. & Host. [*Domum*] idest

13 dominium † domus. hoc non placet Innoc. cum illud nō haberent, qui exponit, idest possessionem domus, quam sicut de facto habebant, sic de facto tradere potuerunt, & ex quo tradita, siue extet conditio, siue nō, semper uerum est, q̄ is, cui de facto tradita est, illā posl sidet[l] de facto: quia talis possessio habet plurimum facti; de hoc infra de concessio. præben. cum nostris. uel hoc solum intēdit litera, q̄ contractus de prædicta domo danda fuit conditionalis, s̄m Innocē. [*Ex eo quòd*] sup. maximè. Idem enim esset, & si nesciret, hoc excep-

14 pto, q̄ bene † usucapit, qui bonafide & titulo donationis possidet, & sic etiam expone totū uersi. & q̄ idem.

Nam idem, si probabiliter occupasset. & idem, si cum episcopi sententia. & idem, si non crederet fratres sibi litem moturos. Sed hoc dixit propter dicentes, ꝙ si occupans nō possit redargui. quod sciuerit rem alienam esse uel quòd temere ipsam occupauerit, uel ꝙ suspicatus fuerit se debere repelli etiam incontinenti, non est occupans repellendus uiolenter, argum. m C. unde ui. [m] l. 1. ubi dicitur uim illatam propulsare. p quòd patet, quòd si uis illata non sit, sed præter uiolētiam esset possessio occupata, uiolentia, quæ non esset, propulsari non posset. Ideo secundum ipsos, cum templarij hanc domum sine uiolentia habuissent, per episcopum non debuerunt uiolenter expelli. Alij dicunt, & forte melius, ꝙ quamuis ipsi hanc possessionem adepti fuerint, ignorantes, ꝙ ad episcopum pertineret: tamen si per episcopum moniti illam non reddant, licitè potest illis uis inferri, cū incipiant esse uiolenti, arg. 23. q. 1. §. 1. & per totum, & q. 2. c. 1. & 2. secundum Inno. quod dicit Hostien. posse tolerari, si notoria sit offensa infra de accusa. euidentia, de offi. dele. c. 1. lib. 6. aliter, si in dubio moniti non reddāt, sed se offerunt paratos stare iuri, non putat, quòd episcopus sibi ius dicere potuisset hoc casu. C. ne quis in sua causa, in rubro & nigro. C. unde ui, si quis in tantam. ff. 15 quod me. causa, extat. debet † enim quisque, quod sibi debetur, per iudicem reposcere, nec uerecūdię, nec pietati. nec dignitati conuenit quicquàm non iure facere. ff. de ui pri. l. p. [*Non inscius*] & sic non potuisset præscribere, de præscrip. c. fi. [*Duxeritis*] quomodo † hoc 16 licuit, cum essent personæ religiosæ. s. ex una parte episcopus, & canonici: ex alia templarij? uix enim potuit hoc fieri sine pœna canonis, si quis suadēte. Sed nec licet bellū facere. 23. q. 3. c. 1. & ar. ff. de capt. & postli. reuer. l. hostes, multominus licuit clericis, & potissimè religiosis bella mouere. 23. q. 8. clerici, & c. his, à quibus, infra de homici. suscepimus. respon. omnibus est licitum mouere bella pro sua, & rerum suarum defensione: nec dicit̃ propriè bellum, sed defensio. immò & si aliquis eiectus sit de possessione sua, licitum est ei aduersarios impugnare. C. unde ui. l. 1. ff. de ui & ui ar. l. 3. §. cum igitur, incontinenti tamen uiolentia fragrā n te, idest antequàm passus uiolētiā ad aliena diuertat [n] negocia, ar. ff. de uer. ob. continuus 1. respō. ff. de duobus reis, duos. §. fi. & in eo, quod legitur & not. supra de ele. quia p p. 1. respon. super uerbo, mox. & hoc cū à iure concessum sit, non est auctoritas principis necessaria, ar. 28. di. de his, ad fi. ff. de cōdi. insti. l. quæ sub conditio. §. fi. nec sic impugnātes, sed potius defendētes in excōmunicationem incidunt, nisi manus miserint in personas, quæ tamen sine uiolentia paratæ erāt exire domum, uel aliàs modum excesserint, ut hic satis colligitur, & infra e. c. in fi. & j. de homi. suscepimus & c. significasti. §. si uerò, & de sen. ex. c. 3. §. fi. & c. ut famæ. §. laici, & uer. fi. ubicunque ēt quis non potest rē suam per alium recuperare, uel ius suū ꝓsequi, licitū est ei auctoritate superioris arma mouere, & bellū indicere ad sua recuperāda, uel ēt potest ipsa furtiuè tol- o lere, ar. 23. q. 2. c. 2. C. de Iudæis, nullus, [o] uel etiam sine auctoritate superioris, si ipsum non habeat, ar. infra q fi. sint leg. per uenerabilem. §. 1. uer. fi. & infra de reg. iu, quod non est licitū. Inde est, quòd princeps sine auctoritate hominis, cui non subest, & sine auctoritate iuris, quo nō astringit̃, mouet bellū, ar. C. de le. digna uox; quod de papa specialiter est intelligēdum. ille. n. nulli omnino subest, ut patet in eo, quod legit̃ & no. sup. de iudi. nouit. 1. respō. uer. & quomodo, & §. j. uer. cum enim, & de maio. & obe. solitæ. §. 1. uer. ꝙ autem sequitur, & §. potuisses. ver. sed illa, & infr. e. gl. uer. bel p lum autem iustū, [p] & se. Sed ubi superior ē habet, nullatenus debet hoc auctoritate siue temeritate ꝓpria attentare, ut præalle. l. nullus. ff. quod metus cau. extat edictū. ff. de ui priuata. l. pe. 23. q. 2. c. 1. unde & iure cauetur, ꝙ si quis possessionem propriam uiolenter occupauerit, cadit à iure suo. C. unde ui, si quis in tantam auctoritate uerò superioris habita, si res furtiuè subtracta, uel uiolenter rapta recuperari non potest, poterit tamen accipi ēt uiolenter alia æqualens. 23. q. 2. dominus. Caueat, ne aliàs sine auctoritate iudicis p mēdacium, uel fraudem, uel per calumniam, seu p quodcunque aliud peccatum rē suam recuperet: quia tūc ipsam restituere teneretur. 14. q. 5. non sanè, ad finem; ſm Inn. ¶ Sed illud intelligi potest, qñ quis, quod alienum est, iniquè occupat. cæterum, si quod suum est, iniquè occupauerit, quamuis de peccato, & iniquitate pnīam agere debeat, nec sub spe ueniæ peccare debuisset, ut infra de cle. ex. mi. illud. §. illud aūt, in prin. non tamē v̄r, ꝙ rem, quam sic recuperauit, ex quo sua est, alij & maximè illi, qui ipsam iniquè occupauerit; restituere teneatur, ar. in eo quod legitur & no. supra de ordi. cog. cū dilectus. §. 1. uer. præsertim, & sequen. q & ff. depositi. bona fides [q] Quinimò & in hoc casu uī, ꝙ dolus cum dolo, & culpa cum culpa cōpensari posset. ff. de dolo, si duo. ff. de compe. si ambo. in eo, quod legitur & notatur inf. de adul. c. pe. & fi. ¶ Vnde & ſm Inno. dicunt quidam. & non malè, ꝙ etiam sua aucto r ritate potest accipere rē furtiuam, [r] dummō ex hac acceptione nec malū, nec scandalum possit alicui generari. nam, si exinde oriretur scādalum, uel cōtra rē detinentem, puta vxorem, cui custodiam ipsius rei cōmiserat, uel contra familiarem suum, uel contra quēcunque alium, tunc deberet restituere rem in statum pristinum, ar. de præscri. nihil cum scandalo, & expressius infra de no. ope. nunci. cum ex iniuncto. §. sup eo; quod dic, ut legitur & no. supra de renū. nisi cum pri- 17 dem. §. pro graui quoque scandalo. Illud ēt † satis potest concedi ꝙ prælatus ecclesię pro iure ipsius possit bellum indicere, & ei interesse. Sed non debet pugnare. potest ēt prædones persequi, quosq; prædam, siue aliena dimittant, & potest clamare, Pugnate, & capite. Sed caueat, ne dicat, occidite. uide quod dicā de s homi. significasti. 2. in glo. [s] ergo. si. & de pœnis, quod in dubijs, nec obstat infra de homici. petitio: quia ibi aliquos percusserat, sed nesciebat, utrum aliquem occidisset. unde fuit suæ conscientiæ relinquendus. sed & quilibet prælatus iurisdictionem temporalem habens contra inobedientes subditos licitè mouet arma, ar. ad hæc omnia supradicta. 15. q. 6. auctoritatem, & c. nos sanctorum. 23. q. 8. scire, & c. igitur, & c. hortatu, & c. dispar, dummodo auctoritatem indicendi bellum habeat, uel in casibus supradictis, & etiam si non habeat ius indicendi bellum, dum tamen habeat iurisdictionem, secundum Inno. Iunge secundum Ho. t & merum imperium [t] ar. ff. de iurisdi. om. iud. l. 3. & 4. & est ratio secundum Inno. quia in prædictis casibus non ꝓprie dr̃ fieri bellum: uel est potius iustitiæ, vel iurisdictionis executio. ff. de rei uen. qui restituere. ff. ne uis fiat ei, qui in pos. si quis missus. j. respon. ff. quod me. causa. l. 2. unde & consueuit dici, ꝙ executio nō habet iniuriam. ff. de iniur. iniuriarū. In his tamen casib. u homines, qui in tali bello capiuntur, serui non fiūt, [u] ar. ff. de capti. non dubito, & l. hostes, quāuis & in alio casu loquantur. Bellum autem uerum, in quo capti serui fiunt, & quod uerè & propriè bellum dr̃, solus princeps, qui superiorem non habet, pōt indicere ēt ꝯ eos, contra quos locum iurisdictionis executio non habet, uerbi gratia ꝯ illos, qui essent in possessione iuris alicuius alterius principis inferioris. Item pro defensione legum priuatarum, & similibus. 23. q. 8. sci- 18 re, & c. omni timore, ſm Inno. Quid ergo † secundum Hostien. si Imperator sit homo iniquus, & peccator,

& monitus

& monitus se non corrigit, sed peiora committit, & tandem excommunicatur per papam, & omnia contemnit, mouens, etiam & indicens bellum propter hoc contra ecclesiam, dicetur ne istud bellum ex parte ipsius, quia ab Imperatore principe est indictum? Respon. secundum illos, qui dicunt duas iurisdictiones, s. temporalem & spiritualem sic à Deo immediatè procedere, quòd una non subest allæ, & φ nihil ad

x ecclesiam de temporalibus, x oportet te cõfiteri φ sic. Sed absit hæc à fidelium cordibus. Imperator enim ex officio est aduodatus ecclesiæ; unde non debet eã impugnare, sed potius à malignorũ oppressionibus liberare. ergo si ipsam impugnet, magis peccat, quàm alius, ar. infra de na. ex li. uen. ca. 2. cum suis concor. unde ei potest dici, Priuilegium indicendo bellum mereris amittere, &c. 11. q. 3. priuilegium. & puniri debes, in quo deliquisti, supra de transla. epi. quanto. §. ne autem. Tanta etiam pertinacia uix caret re potest labe hæreticæ prauitatis; super quo uide quòd legitur & not. infra de hæreti. excommunicamus. i. §. 1. & in tanta iniquitate, etiam si papa in temporalibus esset inferior, fieret superior propter peccatum ipsius, ar. 40. di. multi, ad fi. & in eo, quod legitur & not. supra de elec. uenerabilem. & hæc maioritas multis rationibus comprobatur; quod dic, ut no. infra qui fi. sint le. per uenerabilem. §. rationibus, uer. fi. nec est uerum, quòd iurisdictiones sic immediatè à Deo procedant, quòd una non subsit alii, uel quòd ecclesia non habeat se intromittere de tẽporalibus; quod dic, ut nor. infra qui filii sint legi. causam. 2. Talis etiam opinio parum distat ab hæresi. nam secũdum ipsam datur secularibus occasio conculcandi fidem, & ecclesiam, nec restat nisi quòd qui fortior est, iustior sit; sed absit quod sic iustitia pereat. In hoc igitur casu contra iniquum principem tenentur omnes fideles & catholici ecclesiæ adhærere, quos, etiã si uasalli imperii sint, potest ex hac causa absoluere ab obseruatione super fidelitate præstiti iuramenti, ut patet. 15. q. 6. nos sanctorum, & c. iuratos, & in eo, quod legitur & not. infra de hæreti. excommunicamus. 1. & de pœnis. c. fi. & supra de elect. uenerabilem. §. eos igitur, uersi. sunt enim notoria, & seq. & in aliis remiss. no. supra co. gl. uer. inde est, quòd princeps, & se. secundum Hostien.

19 quid si aliquis † clericus sit in prælio ad defensionem suam, uel aliorum, uel insequendo raptores, & prædones, in quo hinc & inde multa homicidia perpetrantur, nunquid est irregularis? respon. secundum Innocen. licet ibi pugnet, aut lapides iaciat, uel percutiat, dummodo neminem occidat, uel nullus de suis ictibus mortuus sit, non est irregularis. In dubio uerò est suæ conscientiæ relinquendum, infra de cle. percuss. c.

20 P. & fi. infra de homi. petitio. Quid si quis † iustum bellum mouet contra aliquem, nunquid potest non solum principalem aduersarium suũ, & res suas capere sed etiam uasallos, & subditos, ac ualitores, seu complices ipsius, & cum contra iustitiam adiuuantes? rñ. aliqui dicunt, φ sic. pro quibus facit, quod legitur & no. supra de offi. deleg. c. 1. ad fi. Alii dicunt, φ nec personas, nec res prædictorum potest capere, nisi quamdiu in bello sunt, & pugnant cõtra ipsum, uel nisi forte de rebus eorum, puta castris, nel ædificiis alias læ-

21 derctur. quid si † nõ sit indictum bellum cõtra aliquẽ, sed aliquo prædictorum modorũ proceditur contra ipsum, puta iudex ratione iurisdictionis suæ uult aliquem sibi contumacem, uel in suo territorio delinquentẽ punire, uel res eius deuastare, nunquid potest hoc facere pro suo libito uoluntatis. respon. non, nisi primo sententiam proferat contra talem. 2. q. 1. nos in quenquam. s̃m nno. intelliges diffinitiuam, s̃m Ho. φ dic, ut legitur & no. supra de foro cõpe. postulasti, uel saltem interlocutoriã, uel medicinalẽ monitione competẽti præmissa. ut patet. 12. q. 2. indignè. & in eo, quod legitur & no. supra ut lite non contesta. c. fi. §. in aliis. & duobus. §. sequen. & infr. de sen. ex. sacro, & in eodem ti. li. 6. cum medicinalis. Sed secundũ Inn. si is, qui resistit iudici. non sit de iurisdictione sua sed alterius. debet nõ suus iudex coram suo iudice de ipso iustitiam petere; si non facit iustitiam. potest ipsum impetere 23. q. 2. dominus. & no. C. ubi, uel quando licet unicuique sine iudi. uin. l. i. & 2. Et si non sit iudex, qui de tali possit iustitiam facere, tunc licet passo uiolentiam propria auct. sua recuperare, ar. C. de Iudæis, Iu-

22 dæi, & l. nullus. Quod si quis † iustum bellum habens, personas, uel res aduersariorũ in rebellione capit, dũ suam iurisdictionem exercet, certum est. φ potest res tenere, & personas punire: tum quia in suo territorio deliquerunt, C. ubi de crimine agi oportet, auct. qua in prouincia, infra de raptoribus. c. 1. tũ quia in ipsum deliquerũt, & iurisdictionem suam impediunt, ut patet in eo, quod legitur & no. infra de sen. ex. nup. §. in primo. supra de offi. dele. c. t. ad fi. infra de pœnis, di-

y lectus, secundum Innocen. y Qualiter † autem licet

23 unicunque uim ui repellere, & qualiter licet nedum papæ, uel episcopo, sed & inferiori prælato t palem iurisdictionem habenti bellũ mouere ad defensionem iurisdictionis suæ, ac ecclesiæ, & suorum, & utrunque gladium exercere, plenè colligi potest j. li. 6. de sen. ex.

z dilecto. Sed qualiter pt unusquisque sibi dicere ius, z no. plenè in summa, de senten. & re iudi. §. quis debet sententiam proferre. sub. §. proprius ordinarius. uersi.

24 Item ratione rei. & seq. Quod autem † dicatur iustum bellum, & qualiter ad ipsum perueniatur, & quis possit ipsum indicere, not. plenè in summa, de treu. & pace. §. quid sit iustum bellum, & infra de iureiu. sicut & infra de homi. pro humani. §. sacri concilii, uer. itque, cum suis bonis, & suis concor. & de potestate ecclesiæ satis no. in e. c. per totũ, secundum Host. [*Temeritate*] non iuris, uel iudicis aucto. [*Procuratorem*] episco-

25 pus † ergo, & collegium constituunt procuratorem, de pcuratoribus, quia in causis. Ho. [*Nomine domus*] no. quomodo prælati forment libellos. & quod dixit hic Hostien. dixi supra de dila. literæ in princi. [*Decernentes*] fuit ista quædam reseruatio, quæ si facta non fuisset, post sententiam non potuisset ad hoc agi, cum proposito interdicto, Vnde ui, omnia in iudicium deduxissent. C. de sump. & lit. ex. terminato, & patet ex his, quæ dixi supra proxi. secundum Innocen. secundum quem hoc decretum non fuit s̃nia, sed iuris declaratio; & sic soluitur, quòd sententia non fertur sub conditione. Item quòd nulla est sententia non continens certam quantitatem. circa hoc ultimum Hostien. re-

26 mittit, infra de sepul. in nostra. ¶ Secunda † glo. rñ. per obiectionem, φ conditio in spiritualibus, &c. & fit triplex sol. ¶ *Glo. ut sciat*] circa possessionem perdendam distinguit, & subdistinguit. ¶ Gloss. p. respon. per quæstionem, quid habeat probare &c. ¶ Vlti. glo. quærit,

27 alle. pro & contra, & soluit distinguẽdo, ¶ *In* 5. † *glo. ibi, ex conditionali*] sequitur, stipulatione tantum spes est in debitum iri [*& ibi. §. si quis*] Sicut res traditur sub conditione, ita & possessio, nec prius erit possessor, φ̃ existat conditio [*& ibi. l. respon. in fi.*] si trado tibi possessionem fundi Cornel. & tu putas illum fundum Sempronianum, & erratur in corpore, non in nomine tantum, nõ acquiris possessionem, nec ego perdo, quasi sub conditione uideatur recessisse. ¶ *In glo. 1. quàm cito, ibi. §. confestim*] loquitur de matre, quæ confestim tutorem filio petere debet. ¶ *In glo. antep. ibi, Seruius*] uide de collu. capitulo tertio. super fin. ultimæ gloss. [*& ibi, si quis nunciet*] si nunciatum est tibi domum tuam à latronibus occupatam, & præ timore non ac-

cedis, possessionem perdis. ¶[*In glo pe. ibi. §. uim ui*] hæc l. & sequens dicunt, uim ui licet repellere. & sequens dicit, quod non tenetur, qui damnum dat, cum aliter se iuuare non posset [*et in fi.*] ita stat litera legis. ¶[*In glo. ulti. ibi l. 1.*] ad defendendam possessionem, quam sine uitio teneo, licet uim propulsare cum moderamine &c. [*et ibi. §. tabernarius*[aa]] ponit casum de tabernario, qui uolens à fure lucernam auferre; effodit illi oculum: quia aut uapulabatur ab illo, aut non. ¶[*In † glo. 2. ibi simoniaca*] de hoc de transac. c. 2. in 1. gloss. Vnde dicit Innocent. quòd etiam si eo pacto dedisset, vt ibi fieret ecclesia, nõ est simonia. dat enim rem profanam, ut fiat sacra, quòd est meritorium, sicut dare aurum, ut calix fiat. sibi enim nil acquirit: quia talia in nullius bonis sunt, Insti. de rerum diui. §. nullius. ad quod inducit Hostien. de seruis non or. c. 2. & cap. eo libentius, [bb] de condi. appo. c. 2. & quòd temporalia relinquũtur pro septimo. 20. &c. de testa. c. fi. ¶[*In glo. nisi hæc ibi. Humiliatos*] quasi non † possent se ipsos repetere, supra de renuncia. quod in dubijs, quasi licuerit eis ad arctiorem religionem se transferre, infra de regu. licet, secundum Inn. Dicit Hostien. hoc uerum de personis. sed regulam institutam in loco, uel habitum, uel statum antiquum ipsius loci immutare, uel alteri loco subijcere sine auctoritate episcopi non possent: nec episcopus debet talibus consentire sine consilio capituli sui; alle. de sup. negli. præla. ca. 2. de consue. cum consue. infra de his, quæ fi. à prælatis, nouit, & c. se. infra de reli. do. inter quatuor, [cc] ne clerici, uel monaci. relatum. hoc, nisi fieret auctorizante papa, ar. infra de eccle. ædifi. ad audientiam, de clericis non resi. fraternitati, de hæreti. excommunicamus. §. quia uero. ¶[*In gl. ut scias, ibi, colonum, uel uicarium*] supra de rescriptis, ex parte [*uel pensionarium*] supra eod. cum uenisset, Goffre. & Hostien. [*et ibi, Retineo*] dicunt † quidam hoc uerum de ciuili, quasi naturalem perdiderim, ex quo in conspectu meo non est, Azo dicit, quod retineo possessionem naturalẽ, sed ciuiliter. [dd] Sic & prætoria actio dicitur ciuilis auctoritate, & extensione. ff. de noxa. electio. §. si is quẽ, & §. si absente, Goffr. [*et ibi, Expellere illum*] illi tamen competit interdictũ, si expellatur ab alio. Item scias, quod in prædicto casu, si cum ueniens non admittitur, statim perdit possessionem, [ee] etiam si statim congreget exercitum, ut illum expellat: ipsam tamen possessionem amissam bene poterit sic recuperare incontinenti, ut hic, & C. unde ui. l. 1. secundum Innocen. Dixit Goffr. infra de excess. præla. illud, quòd cum uicarius incipit nomine suo possidere, interuertit possessionem: & si ab alio expelleretur, competit sibi interdictum. ff. ui & ui ar. colonus. Sed si expulsus fuisset ante, quàm interuerteret possessionem, dominus habuisset interdictum, non ipse uicarius, supra eo. uenisset. quando tamen colonus, uel uicarius interuertit possessionem. & dominum uenientem non admittit, poterit dominus illum impunè pellere: quia dominus ciuilem possessionem [ff] retinuit animo, naturalem per illum. qua interuersa non ideo perdit ciuilem: sed tunc demum cum ueniens [gg] non admittitur. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. hinc autem. unde dominus illum incontinenti potest expellere, ut hic [*et ibi, Aliq statat*] Idem Hostien. sed de tradente contrarium no. 12. q. 2. quisquis. Sed dic hoc uerum in casibus expressis, & de hoc plenè. C. eod. titu. de acqui. pos. l. fi. in glo. imo uidetur, & C. communia de usuca. l. 1. [*et ibi, perdo eam*] Si † autem decesserit, uel de possessione recesserit, non amitto possessionem. ff. eod. si de eo. secundum Goffr. ¶[*In glo. pe. ibi. possedisse*] consilium spoliati, qui non potest possessionem probare, uide in spe. de peti. & pos. §. 1. in fin. [*et in fi.*] lo. ad hoc, infra c. cap. ulti. lib. 6. & facit quod no. de officio deleg. consultationibus, in gloss. 2. ¶[*In gloss. ulti. ibi. l. 1.*] & infra de homi. significasti. 2. ubi plenè de hoc, & 23. [hh] q. 1. §. 1. & dixit hic Goffr. non laudo † quòd quis expectet primum ictum, ne forte postea non sit locus defensioni. ff. ad l. Aqui. si ex plagis. §. tabernari⁹, & ff. si quadru. pau. fe. di. l. 1. §. cum arietes. sufficit enim terror armorum. ff. de ui & ui ar. l. idem. §. 1. [*et ibi, Non dubium*] hæc iura loquuntur in percutiente religiosum se non defendendo [*& ibi, Restitutionem*] & dato, quòd agerent, non cõstabat papæ, quòd modum excessissent, ut patet in fi. [*& ibi, Excommunicationis*] Idem † dicit Innocen. de pœna temporali, & irregularitatis. quod sic intelligit Hostien. quòd sit excommunicatus primo loco; si celebret, sit irregularis. Sed non hoc ipso, quòd modum excessit, pœnam etiam temporalem, ut dicit, non incurrit ipso facto, sed est iusta causa ad ipsam infligendam. Ego credo, quod Innocen. intellexit de irregularitate, quæ contrahitur per mutilationem, uel mortem, quam ex proposito modum excedens statim incurrit, si alterum illorum sequatur [*& ibi, nisi modum*] impropriè loquitur [ii] [*& ibi, incidisse*] facit Clemen. de homi. si furiosus [*& ibi, Ignoranter*] ignorãtia probabili: secus, si crassa & supina, secundum Hostiens. [*& in fi.*] de hoc, infra de sen. excommu. cum uoluntate, in ult. glo.

ANNOTATIONES.

a ¶Olim causam. No. hunc tex. in fi. qui facit, quòd si se defendens, modum excessit, quòd punitur solum pro excessu, nisi postea, qui sequeretur, esset indiuisibilis, ut excommunicatio, & si. ut etiam no. d. Pe. in c. dilecto, de sen. exc. li. 6. Archid.

b ¶Magister illius domus. Adde tex. & ibi doc. in cle. j. de rescrip.

c ¶Et omnes. Quotcunque sint, & singulariter & in communi, ut no. Ioan. An. post Inno. in d. c. cum deputati, in gl. hos comparo, in princip.

d ¶Venerabilem. 1. respon. Idem no. Ioan. An. in præalleg. c. cum deputati, in glo. deputati, in glo. hos comparo. & quòd hic dicit de remotione istorum ad libitum superiorum, uerum est, etiam si illa cum consilio, uel consensu aliquorum fieri debeat, ut ibi nota. in uer. nec est ius, imò uidetur sufficere communis potentia administrandi superiorum, & inferiorum, etiam si non possint inferiores ad libitum remoueri, ut ibi no. uer. alij dicunt.

e ¶Scimus. Ibi uide Bar. & Bal. & Sal. & aduerte, quòd episcopus & isti superiores agentes pro subiectis ecclesijs, debent actionem nomine illarum proponere, non suo, ut etiam ibi no. Bar.

f ¶Iusta causa. Alias autem isto casu inferior administrator præponitur, ut supra, & uide glos. quæ incipit, agere, in Cle. 1. de rescriptis, & ibi Pan. & Moder. saluo, quod infra proxi. dixit de episcopo in uer. sed & secundùm Inno. & de istis agentibus pro inferioribus ecclesiis, & quando bona utrinsq; administrationis sunt diuisa, an creditores unius agant contra alium, uide not. Io. An. post Inn. de priui. pastoralis.

g ¶Lib. 6. Et scias, quòd potestas istorum superiorum agentiũ quò ad loca inferiora regulatur secundum qualitatem locorum ipsorum inferiorum, ut coram quo inferiores agere possent, coram illo agant superiores. quò autem ad uitia personæ an sit Idem, ut inuicem sibi noceant, uide in Cle. 1. de rescrip. in glos. de loco, & uide de offic. ord. Romana, lib. 6. per Ioan. An.

h ¶Dominium. Sed an possessio, uide glos. 2. supra eo. cum uenisset, & Bar. in l. qui uniuersas. §. fi. & l. quamuis. ff. de acquir. pos. & uide de priui. si Papa, lib. 6.

i ¶Hostien. Facit capitulum, præsentium, de testi. lib. 6. & uide de iur. cal. c. in pertractandis, c. fin. & an possit ille obligare animas aliorum iuramento, uide glo. no. 63. dist. tibi domino. considerandum tamen est, quomodo possit prælatus etiam tacente capitulo obligare capitulum, uel ecclesiam, uide glos. in c. nonne, de præsumptio.

k ¶Cum quis. Si quidem aliquid damni consecutus sit episcopus. alias enim ex hoc non amisit possessionem, uide ibi glo.

l ¶Possidet. An per istam traditionem translata fuerit possessio in magistrum, uidebis per glo.

m ¶C. unde ui. Quid si clam intrauit posses. alienius, utrum possit instè repelli per uim, no. in l. 1. C. unde ui, per Bart. Bald.

n ¶Diuertat. Vide Ioan. An. in c. significasti, infra alleg. super glo. fin. & Bar. in l. 1. §. cum igitur, & ibi bona glos. ff. de ui & ui ar.

& de

& de his recoperationibus rerum uide Bald. in l. 2. C. unde ui, in repetitione, & Ioan. An. de sent. excommu. dilecto, lib. 6. & uide Bar. & Doc. in l. ut uim, ff. de iust. & in.

o ¶Nullus. Bona lex est ad materiam, & uide ibi Bald. & Bart. & in l. si alius. §. bellissimè, ff. quod ui aut clam, & in l. ait prætor. §. si debitorem, ff. de his, quæ in frau. credit. facit infra, de accus. olim.

p ¶Iustum. Vide Bart. in l. hostes, ff. de cap. & ibi dixit, quòd licet illud bellum sit licitum, non tamen est publicum, & in illo capti non sunt serui.

q ¶Bonafides. Contra hoc facit suprà eo. in literis, ad fi. ubi prædo restituitur, & facit quod not. Ioan. An. in c. cum dilectus, præallegato in glo. hoc uerum, pro illa enim opin. facit quod not. gl. & Bar. in l. si alius. §. bellissimè, ff. quod ui aut clam.

r ¶Furtiuam. Vide Ioan. An. supra in glos. supple, maximè, & uide Bald. in l. 1. in prima op. C. de testa. & Ioan. An. in c. quia plerique, in glo. ma. infra de immu. eccl.

f In glos. ibi uidetur Innocen. aliter loqui, & uide in specu. de legato. §. iuxta, uer. illud etiam no. & uide in c. petitio, de homi. infra allegato.

a ¶Imperium. Vide Bart. & plenius Dó. Bar. de Sali. in repetitione. l. ex hoc iure, ff. de iusti. & iur. & Bart. in l. hostes, præallegata. & Innocen. de iureiur. sicut.

a ¶Fiunt. Nec dicitur bellum publicum, sed priuatum, nec bona fiunt capientium, uide Bart. in præallegata l. hostes, uide omnino Bar. in l. cum cognatum de inge. & manu.

x Temporalibus. De quo uide Ioan. An. de foro compet. licet ex suscepto, in glo. hic est unus casus, & per glo. 1. & super illa Io. An. de iudi. nouit. & Bart. in extrauagan. ad reprimen.

y ¶Innocen. Bart. in l. hostes, supra allega. dixit hoc uerum, lata sententia, uel sic prius decreto per iudicem mouentem bellum, aliàs cum bellum non sit publicum, bona non fiunt capientium, ibi uide.

z ¶Sibi dicere ius. Vide per docto. in c. quia Gui. de iudic. & maxime per Do. Feli. n.

aa .§. tabernarius. Vide d. Feli. in c. dilecti, de excep.

bb Libentius. ibi uide Ioan. Andre. & in c. nullus, & de ista conditionali traditione possessionis, uel dominii uide Bald. in l. 1. C. de acquiren. posses. de qua hic loquitur tex. & glos. & an possessio acquiri possit infanti ex persona sua, uide l. donatum, & ibi Bald. C. eod. titu. & de modo quærendi possessionem, & dominium per procuratorem, uide glos. notabilem, & ibi Bald. in l. licet, C. eod. titu.

cc ¶Quattuor. ibi uide Ioan. An. consuetudo tamen præscripta mutat & disponit statum in beneficio, ad hoc de præben. cum de beneficio, lib. 6. ubi uide Lapum, & uide glo. 19. q. 3. §. quæritur, & 12. q. 2. si episcopus.

dd ¶Ciuiliter. uide glo. & Bar. in l. 1. ff. de acquiren. pos. & l. clam possidere, §. qui ad nundinas, & quomodo per obliuionem perdatur, uide in l. si dn eo. §. i. alleg. in glo. & ibi Bar. & Bal. in l. 1. C. de seruis fu. & in l. licet, C. de acquir. pos.

ee ¶Possessionem. An sit necessaria corporalis ipsius præsentia ad rem, quam quis possidens intrauit. aliàs ipso absente à re possessio perdatur, si suspicatur se non admittit, sunt opi. de quibus uide Bar. in l. 1. §. siue aût. ff. de ui & ui ar. intellige quò ad habendum interdictum, unde ui, ut ibi not. non quò ad possessionem perdendam.

ff ¶Quia dominus ciuilem possessionem. Adde Bart. in l. 1. C. unde ui, post.

gg ¶Veniens. Sed quid si tunc interuertens protestatur se nolle acquirere ciuilem, & solum intentari naturalem, an domino dabitur interdictum unde ui, uel, uti possi. uide glo. & Bar. in l. clam, §. qui ad nundinas, ff. de acquir. poss.

hh Et 23. Et præal. l. 1. plenissimè in repetitione Bald. & Bar. in l. ut uim, ff. de iu. & iur. & in præallegata. l. 1. tenet glos. & Bal. quod hic sequitur post glo.

ii ¶Loquitur. Quia si aliter se non possunt defendere, non dicuntur modum excessisse, & quòd dicit hic glos. de excommunicatione, intelligitur, quando in expulsione à possessione partis fit uiolentia, aliàs solum rebus non adhærentibus, personæ non essent excommunicatæ, uide Ioan. An. in c. nuper, in glos. etiam si, de senten. excom.

S V M M A R I V M.

1 *Coniugis restitutio quando plenè fiat, & quando non.*
2 *Diuisio capituli.*
3 *Petitorium intentatur, si separationem matrimonij quis petat.*
Processus ordo hic quis fuit, ibid. uer. ordo istius, & nu. 11.
Consanguinitatis gradus quidam lege diuina coniugio prohibiti, eo. nu. ad dictio. interdum.
4 *Timoris inanis nulla excusatio.*
Ad gehennam ædificare quis dicatur, ibid. & pro inferno ponitur, ibidem.
5 *Dispensare an intelligatur ecclesia mandando, & tolerando, & quando.*
Debitum coniugale ex iure litigatoris, non ex dispensationis beneficio præcipit, ibid. uer. dixit hic.
Petrus Hispanus quibus alijs cognominibus appelletur, ibid. & eius opinio quæ de gradibus consanguinitatis, ibid.
6 *§. Porrò, sensus.*
7 *Notitia differt à titubatione, & ideò diuersum ius.*
Fides hic pro conscientia, & de eius alijs significatibus remittit, ibidem.
Obediendum nulli contra Deum, eod. num.
8 *Perplexitas in ignorante, non in perito, & quando eueniat, uer. negari non potest.*
Melius pro bono, ibid. & nu. 10.
Enallage, comparatiuum pro positiuo, ibid. & nu. 10.
9 *Incontinenti, aduerbium aliquantulum largè accipiendum.*
Restitutio uxoris ad quæ fiat uiro præter copulam, eod. nu. uersi. ut scilicet præter. & quando sit plenaria, nu. 10. in fine.
Vxor quæ uiro obsequia exhibere teneatur, ibid.
10 *Expectare, pro instanter petere, in fine.*
11 *Restitutio non fit prætextu probatæ exceptionis.*
Absolutio secundum formam ecclesiæ quomodo fiat, ibid. ad uersi. formam ecclesiæ.
Mandatum hic mulieri quare differatur, eod. nu. ad dictio. mandatum.
Ex consequentibus probationibus dignoscitur antecedens animus, ibidem.
12 *Sententia hic qualiter hic possit intelligi.*
13 *Alioquin, uer. quomodo intelligatur hic.*
Restitutio mulieris fieri potest cum cautione, inspecta uiri qualitate, ibid. uer. Tu dic. & in matrimoniali causa quandoque fit nulla restitutio, quandoque ad quædam, interdum omnia, & quæ sint. nu. 14.
15 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 16.*
De calumnia licet non iuretur in aliquibus in principali, in emergentibus tamen secus. § ulti. & nu. 23.
17 *Additio glossarum.*
De matrimoniali causa quis cognoscat, ibid. nu. 17. & est de maioribus, ibid.
Consuetudo non dat iurisdictionem in maioribus, ibid.
18 *Virum conuersum mulier repetens quando audiatur.*
19 *Ioannis And. magister uidetur Abbas hic allegatus fuisse.*
20 *Possessionem maritalem coniux non amittit per expulsionem alterius, uel recuperatur eo ipso per repetitionem.*
21 *Decreti compilationes plures fuerunt, & idcirco citationes canonum non uidentur quandoque iustæ.*
22 *De magistrorum sententijs iudicare periculosum.*
Opinio non doctoris, sed doctrinæ ratio ponderanda, ibid.
Emendat qui non benefactum, uel benefactum, laudabilior est inuentore, ibid. uer. qui tamen.
Gregorij allegatio, an hic fuerit, quæ dicitur à glo. eod. nu. §. In gloss. allegatio.
23 *Collaterales qui contrahant.*
De gradu quo non possit ecclesia dispensare, ibid.
24 *Absolui, & ligari quis post etiam mortẽ potest, si contrauenit mandatis ecclesiæ, quibus iurauit stare.*
Absolui potest etiam in articulo mortis, & si conualescit, & non obediat, iterum potest in articulo mortis absolui, ibid.

C A P V T XIII.

2 Literas. Casus. Si contra † petẽtem restitutionem coniugis opponatur consanguinitas in gradu prohibito, & offeruntur probationes paratæ, recepto ab opponente iuramento de malitia, negabitur restitutio quo ad torum, & fiet quò ad reliqua. Si uerò probationes promptæ non sunt, fiet plena restitu-

 tio,

2 tio, niſi magna ſit uiri ſæuitia. hoc dicit. Et ſunt † duæ principales partes. primò ponit thema, & conſultationem. Secundo reſpon. ibi, Sane. Et hæc ſubdiuiditur. primò ponit, & proſequitur triplicem opinio. uſque ibi, Nos autem. ibi cõtraria ſoluens contra alterã opi. alle. uſque ibi, Propterea. ibi diſtinguendo ſoluit, & ſecundum membrũ proſequitur ibi, quod ſi. à qua ſolũ unum caſum excipit ibi, Si uero [*Separari*] intentabat † petitorium, Innocen. Et dicit Hoſtien. quia iſta mulier, quæ ſubtraxerat ſe uiro, ſuſpecta erat circa accuſationem matrimonij: de hoc ſatis dixi ſupra eo. ex conqueſtione [*Poſtulabat reſtitui*] ordo iſtius literæ probat opi. Io. no. 2. q. 2. cap. 1. de qua dixi ſupra eo. ex conqueſtione, ſecundum Goffr. Fatetur tamen, quòd ex inferioribus uidetur alius ordo fuiſſe. & Hoſtien. dicit, quòd potuit eſſe, utrunque. ſ. quòd mulier excepit de ſpoliatione, petijt reſtitui. adde quod dicam, infra. c. proxi. ſuper uerſi. poſtulabat [*Obijcitur*] petenti reſtitutionẽ: & ſic mutat caſum, & ponit nouum thema, quod infra proſequitur ſecundum Hoſtien. [*Indulgenda*] antequam admittãtur probationes, quæ offeruntur [*Diuerſorum*] concor. ſupra de reſcript. ſuper literis [*Interdum*] ſ. quando non opponitur gradus prohibitus. l. diuina, Innocent. [*Quandoque*] ſ. cum opponitur gradus ꝓhibitus l. diuina [*Argumentis*] ideſt redarguentis [*Horum*] qui dicunt faciendam reſtitutionem [*Inanem*] Inanis timoris † nulla eſt excuſatio, ſupra qđ me. 4 cauſa, cum dilectus. ff. de reg. iur. uani timoris, Vincẽ. [*Aedificat ad gehennam*] hoc intendit, quòd peccãs mortaliter parat ſibi domum, uel ſtallũ quoddam in gehẽna, ideſt in inferno [*Aſſertio*] ſ. quòd prius ſit admittenda probatio [*Cum in multis*] iſtud non fuit de reſpõſione Clementis [*Sanctiones*] Hoſtienſ. hic legebat. §. Porrò, & quare, ibi dicam [*Vltimæ*] quæ dicit reſtitutionẽ quandoque faciendam, quandoque non. T. [*Cum effectu*] ideſt cum carnali copula [*Ad mandatum*] ergo 5 † eccleſia mandando diſpenſat, ſicut & tolerando. de cogna. ſpirituali. c. ſuper eo, quod dixit hic Io. uerum circa uotum: de hoc de ſciſmaticis. c. 2. Dixit hic Vin. quod hæc eccleſia nõ diſpenſat: quia non præcipit debitum reddi ex diſpenſationis beneficio, ſed ex iure litigatoris. per qđ dicit, quòd hæc ultima opinio, quæ fuit. P. Hiſ. quem uocat de Corbolis, ſibi non placet, quem Hoſtien. uocat. P. de Bolio, uel de Borliato, qui in decrẽ. quarta, de eo, qui co. con. compil. ideſt quã hodie non habemus, ſimpliciter dicebat in gradibus prohibitis. l. diuina parendum conſcientiæ. In 6 aliis parendum eccleſiæ [*Porrò*] dicit † Hoſtien. quòd hic impugnatur prima opinio, & uidetur approbari ſecunda. Dicit Innocen. hic incipit impugnare, & quaſi reprobare tertiam opinionem quibuſdam rationibus, & loquitur allegando tantum, licet allegationes ſint ueriſimiles. ſine dubio hæc allegatio eſt cõtra pri 7 mam, & contra tertiam opi. [*Notitiam*] ſecus † ſi titubaret, de ſen. excommu. inquiſitioni [*Ex fide*] ideſt conſcientia. & ponit hic Hoſtienſ. uer. de multis ſignificationibus fidei, quos dixi, ſupra de ſum. tri. ſuper glo. reſpi. [*contra Deum*] contra quem nulli obediendum eſt etiam papæ, de quo remittit Hoſtien. ſupra de tempo. 8 ord. ad aures [*Perplexa*] quantum † ad opinionem ignorantis, Io. peritus enim & intelligens non poſſet hic eſſe perplexus 13. diſt. nerui, Goſ. negari nõ poteſt, quin inter ſententiam eccleſiæ, & conſcientiam poſsit eſſe perplexitas, de qua hic loquitur [*Sententiam*] qua reſtituta eſſet marito [*non poſſent*] impediẽte cõſcientia [*Copulari*] impendente pendentia huius matrimonialis cauſæ [*Propterea*] ideſt ut uitetur hæc ꝑplexitas [*Melius*] ideſt bonum, concor. infra. e. c. aliud enim ſentire malum eſt, & hic dat ueram ſolutionem [*Incontinenti*] in- 9 tellige † hoc uerbum aliquantulum largè, prout ponitur. ff. de procur. qui procuratorem, Io. & dicam de teſtibus, ueniens. 2. [*In certis*] ut ſ. præter copulam ſibi exhibeat alia obſequia ut uxor, puta cuſtodiẽdo res ſuas, lauare caput, pedes, commeſtionem parare, & his ſimilia [*Maxime*] uide quod dixi de fil. presby. ad 10 abolendam, ſuper gloſſ. [*Melius*] ideſt † bonum, ut ſupra eo. c. & ſupra de tempo. or. ſi archiepiſcopus [*Taliter*] ſ. facta reſtitutione in cæteris, & dilata quo ad torum, Goffr. [*Impeditos*] ſ. facta reſtitutione in toro, & in cæteris: quia tunc eſſet quædam intricatio quò ad copulam, ſententia & cõſcientia inter ſe confligẽtibus, Goffr. [*Quod ſi*] hic ponit ſecundum membrum diſtinctionis [*Expectat*] quaſi inſtanter petat: aliàs expectat [*Plenariam*] etiam quò ad torum [*compelli*] er- 11 go uir † agebat, quia prætextu exceptionis probatæ non fieret hæc reſtitutio, de ordi. cogn. cap. 2. Hoſtiẽ. [*Quam*] cenſuram [*& tunc*] oblatis probationibus, & paratis. & eſt ſi. de excep. pia, lib. 6. [*Formam eccleſiæ*] ut iubet ſtare mandatis, ut ſequitur [*Mandatum*] hoc ideò dicit, quia ſi contingat ipſam probare, apparet, quòd propter conſcientiam paſſa eſt ſe excommunicari, ac quieſcens conſilio iuris; & ſic nullum fiet illi mandatum, Goff. [*Probationibus*] & ſi in probatione deficiat, eccleſia ſibi præcipiet per iuramentum, quòd debitum reddat, nec tunc erit perplexa: quia non redet, nec erit periura, ſed habebitur ab eccleſia pro periura. 11. q. 3. non ſemper, Vincen. [*Præmiſſam*] ſupra uer. propterea. ſ. quòd fiat reſtitutio in reliquis, præterquàm ad copulam, Innocen. [*Si uerò*] hic ponit caſum exceptum, licet Hoſtien. dixerit, quod hic proſequitur tertium membrum diſtinctionis; quòd non pla- 12 cet [*Sæuitia*] poteſt † intelligi de ſæuitia circa exigendum debitum: quia ſolet uiolenter cognoſcere mulieres, & ſic reſpicit illud, In cæteris, ſupra uer. propte- 13 rea [*Alioquin*] ideſt ſi † maritus nõ eſt ſeuerus, nec obijcitur conſanguinitas diuina. l. prohibita. ſic legitur ſecundum illos, qui differentiam faciunt inter gradum prohibitum, l. diuina, & alium. ſecundum alios, qui differentiam non faciunt, expone, ideſt ſi non habeat probationes paratas, Innocen. Tu dic ſecundum Hoſtien. [*Alioquin*] ideſt ſi uir ſit bonus homo, ſimplex, rectus, & timens Deum. quo caſu, qualiſcunque gradus obijciatur & quantuncunque probationes ſint paratæ, poteſt mederi per ſufficientem cautionem, & fiet reſtitutio, ut ſequitur [*Sufficienti*] hac conſiderata qualitate perſonarum, arbitrabitur bonus iudex, 14 Hoſtien. [*Marito*] patet ex præmiſsis † ſecundum Hoſtien. quòd quandoque nulla fit reſtitutio, ut prin. huius finis. quandoque fit quò ad torum, & reliqua. quãdoque quò ad reliqua, ſed non ad torum, & ſecundum hoc omnes opiniones ſaluari poſſunt, & remittit ad ſum. eo titul. §. quando facienda, ſub. §. Sed ubi 15 uir, ſub. §. cum quæritur. ¶ Prima † gloſſ. ad ſuperſcriptionem inducit duo ſimilia, ſignat contrarium, & ſoluit. ¶ Tertia gloſſ. primò arguit à contrario literæ, & illius articuli tenet contrarium, ſecundò quærit, arguit affirmatiuè, ſoluit contrarium, & adducit duo ſimilia. ¶ Quinta gloſſ. reſpon. per obiectionẽ, & dupliciter ſoluit, primò uiolando literam, ſecundò plane legendo, ut ſit caſus ſpecialis, ſicut & alii. 5. quos enumerat. ¶ *Glo. iſtorum*] adiuuat primam opi. per quatuor decre. & duas ll. & ſoluit duo obſtantia. ¶ [*Glo. uidetur*] not. ſecundum gradum prohibitum. l. di a uina [a] ſignat contrarium de decret. gaudemus, ſoluit 16 gloſſ. hoc eſt no. quòd in ſpiritualibus ſuper emergẽtibus, &c. ¶ Penul. gloſſ. quærit, & ſoluit. ¶ *In* † *gloſſ. 1 ibi. l. 1. & ult.*] uide de iudic. nouit, ſuper gloſſ. not. quòd. ¶ *In glo. iſtorum, ibi. l. 1.*] ſupra eod. in literis, in prima, glo. [*& ibi, ſi maritus*] uide, ſupra eo. Item cum quis, ſuper ſecunda, glo. [*& ibi, ſi is, à quo*] hanc & ſe.

uide

uide ſupra.c.1. ſuper 1.glo.[*& ibi.§.cauſa*]uide,qui filij ſint legitimi,cum inter,in ulti.glo.¶[*In glo.hoc eſt,ibi,ſiquis ſtipulaturus*] ſi ſtipulator de damno infecto iurat; & tunc non interuenit ſtipulatio. ſi poſtea ſtipulari uelit,iurat,quia poſſet non prius,ſed nunc calumniari [*& ibi. §. iubetur*] qui petit pro ſatiſdatione remitti,iurat de calumnia.¶[*In* † *glo.1 ibi,iuriſdictionem*] Idem 17 hic Innocent.ſed Hoſtienſ.contra, dicens, quòd cum conſuetudo non det iuriſdi.in maioribus, & iſta ſunt de maioribus,in his conſuetudo non ualet, & remittit ad no.de foro compe. cum contingat, & in decre. fi.de offi.archid. tene ergo,quod dicam in fi. Sed pro glo.contra Hoſtien.eſt,ꝗ iſtud non eſt ordinis,ſed dignitatis epiſcopalis,ut dicam in præalle.decr.accedentibus. uel dic, quòd archidiaconus cognouit de hoc ex ſpeciali, uel generali commiſſione archiepiſcopi, uel ex ſpeciali priuilegio. ¶[*In glo.2.in fi.*]ut patet in an.

18 ¶[*In glo.3.ibi, Agathoſa*] ibi Agathoſa repetens † uirum auditur: quia dicebat eum contra ſuam uoluntatem fuiſſe conuerſum;& Papa mandat illam non audiri,ſi de ipſius uolūtate id actum foret.Sed ibi diuerſio fiebat ad religionem, de qua dic, ut infra de conuer.côiu.c.1.& c.ex parte.1.[*& ibi,Reſtitutionem*] & hoc tene-

19 bat † magiſter meus; quia non probat ſe ſpoliatum, quod eſt neceſſe,ſupra c.prox.iudex tamen ex ſuo officio reſtituere poſſet, infra de iureiuran.tua, Ab.[*& ibi, Spoliaſſe*] Idem no.de diuor. ſignificaſti.in 1.glo.de adulterijs, intelleximus in 1.gl.& facit quod no.de in

20 ſan.& lan.expo. c.uno. Sed nonne † expellens animo amittendi poſſeſſionem,illam perdit,etiam ſi habeat animum recuperandi.ff.de acquir.poſſeſſ.ſiquis ui. §. differentia: Dicit Hoſtien.hanc poſſeſſionem in hoc

b priuilegiatam, quòd non perditur [b] ſolo animo, uel ſi perditur ſolo animo, recuperatur eoipſo, quòd repetitur. ratio colligitur de ſpon.du.c.1.de côiu.lepro. c.2.de frig.c.fi.¶[*In glo.4.ibi,allegabat*] & inceſtus periculum,& quòd probationes impedimenti paratas habebat;& quia inuita,& expulſa à uiro receſſerat.hæc patent in an.¶[*In glo.ideſt,ibi, ſunt quidam*]Io.ubi de hoc[*& ibi,Cum ad monaſterium , in fi.*] ubi de hoc[*& in fi.*] de hoc

c no.30.q.3.pictatiſi.[c] ¶[*In glo.ar.de.ibi,Ouidius*] metamorphoſeos,li.2.¶[*In glo.iſtorum,ibi,de proprietate*]uide quod

d dicā,de ſpon.ueniens.1.in gl.niſi aliquis.[d]¶[*In glo.in Le-*

21 *uitico, ibi. 32*] deberet † dicere.31.& reſpicit antiquam capitulat.ſed ſecundum modernam eſt hoc.18.c. nec habet liber ille ſecūdum eam,niſi 27.c.[*& ibi, perſonæ*] 35.q.1.c.1.[*& ibi, Patrui*] alij habent patris, & male, ſecundum id non differet à nouerca [*& ibi, olim*] & infra de diuor. c.ult.[*& ibi, excluditur*] 88. diſt.fornicari. Lau.¶[*In glo.omnibus,ibi,Prærogatiua*] Hiero.ſuper Dani.

22 c.periculoſum eſt † de magiſtrorum eccleſiæ iudicare ſententijs,&c.ibi uide, ipſe tamen dicit ad Alexandrum, non doctoris opinio, ſed doctrinæ ratio ponderanda eſt.ad idem côtra Pelagi. li.3.ſuper Zacha.C. [*& in fine*]qui tamen non benefactum, uel benefactū emendat.laudabilior eſt eo, qui prius inuenit, de uete.iure enuclea.l.1.§.ſed nec.nā ſi qd aliter ſapitis,hoc uobis Deus reuelauit.11.di. nolite. & ſi alij ſedenti reuelatum fuerit,prior taceat.95.di.eſto ſubiectus, in fi. Gof. ¶[*In glo. Allegatio,in fi.*] neſcio, quid uelit hæc glo. niſi dicas, ꝗ Papa Grego. qui fuit magnus doctor, & conſtat,quādo legit compilationes antiquas, tenuerit, quod reſtitutio nō eſſet facienda. & ita glo. fuit à Deo. & quidam habent alleg. papæ Grego. & poteſt intelligi ut ſupra,uel errauit gloſ.credens hanc decre. eſſe Gregorij,quæ fuit Inno. II. ¶[*In glo.uidetur,ibi,gaudemus*]& infra qui fil.ſint legi.c.ult.[*& ibi,Collateralibus*]

23 æquali † linea, quia in inæquali non contrahunt. unde filij duorum fratrum côtrahunt, ſed patruus cum nepte non, & ſic ſeruant Iudæi. Dixit autem hic Phil. quòd in ſecundo gradu aſcendentium, & deſcendentium non poſſet eccleſia diſpenſare.¶[*In glo.hic patet,in fi.*]in gloſ.iſtorum opinio.¶[*In glo.hoc eſt,ibi,literas*] hodie ſecus,eod.tit.c.1.lib.6. [*& ibi, Non iuratur poſtea de calumnia*] Sed de malitia bene; ꝗ dic, ut infra de iura.calumnię.c.2.in fi.lib.6.¶[*In glo.penul.ibi,dicas quod non*] niſi ſecundum Io.moriens petijſſet abſolui,infra de ſentē.

24 excom.à nobis 2.uel † niſi eccleſia ſe uidens deceptā, poſt mortē illam abſoluat;quod poteſt, ſicut & ligat. 23.q.2.ſane, & infra de hæreti. ſiquis epiſcopus, ſecundùm.T.& Gof.poteſt antē in articulo mortis abſolui, ſecundum Hoſtien. quia iuramentum, quo iurat ſtare mandatis eccleſiæ, intelligitur de his quæ non ſunt contra Deum, nec contra animam ſuam; de hoc de iureiuran.c.2.lib.6.& ſi moritur, ſepeliatur.ſi conualeſcit, iterum præcipiet iudex, quod debitum reddat, ad petitionem mariti excommunicabit illam, ſi non reddat: & tamē iterum in articulo mortis abſolueret, & ſic in infinitū ſm eum[*& ibi orare*]ſpecialiter:generales tū orationes,quæ fiūt pro omnibus fidelibus defunctis,proderunt ei,ſecundum Vincen.

ANNOTAT ONES.

a ¶ l.Diuina.No.ſecundum do.Ioan. An.Papam poſſe diſpenſare in gradu diuina lege prohibito,in c.per uenerabilem,qui fi.ſint legi.

b ¶Perditur.quomodo poſſeſſio ſolo animo perdatur incipiendo ab animo,& quomodo acquiritur,uide io l.1.ff.de acquiren. poſſeſ. per Bar.& io l.3.§.in amittenda,eod.tit.

c ¶ Pictatiom. Not.in iſta glo.expoſitionem uerbi,non poreſt.& ad materiam glo.uide Ioan.And.in c.actus legiti. de reg.iur. lib.6.in Mercur.ubi bona iura ad propoſitum alleg.

d ¶Aliquis.Et de diuor. ſignificaſti in glo. ſiue agatur in poſſeſſorio adipiſcendæ,de quo in glo.uide ad materiam gloſſ. in l.ſi de ui,& Barto.ibi.ff.de iudi.& Cy.& Sali.in l.2.C.de edi.di.Adr.tol.

S V M M A R I V M.

1 *Reſtitutionem coniugis petens, habet probare coniugium legitimū ex conſenſu,uide latius,an hoc ita ſit, num.6.7.& 11.præcipuè uer.uel dic,& 14.*

2 *Nubilis ætas quæ.*
Si ſponſalia contrahantur ab impubere, cautè facit, ſi adueniente ætate contradicat,ibid.

3 *Si ſponſalia non tenuerunt, an ſuo iure cum alio matrimonium poſſit mulier contrahere,an uerò petere licentiam bonum ſit.*
Deciſum quod fuit ab hac decretali,ibid.uer.hic deciditur.

4 *In exceptionis,& actionis modum ſimul agi ne poſſit.*
Aequitas canonica,& prætoria attenditur,ibid.
Ordo ſeruandus,per quem quid citius expeditur,ibid.in fi.

5 *Diſiuncta,ſeu,hic ſumitur pro copula.*
In poſſeſſione qui eſt cauſa rei ſeruandæ,non poſſidet,ibid.

6 *Reſtitutio facienda ſecundum modum & ſpeciem poſſeſſionis, uerſi. ſed dic,nec uendicare etiam ſponſam de futuro quis poteſt adiecta cauſa,ibid.*

7 *In matrimoniali cauſa ſi agitur petitorio,quæ poſſint obijci,& quæ ſi poſſeſſorio,& nu.8.uer.ex quo autem.*
Sponſa poteſt ingredi monaſterium liberè ante carnis copulam, ibi. uer.ſed & fruſtra,& nu.14.
Matrimonij uinculum diſſoluitur per ingreſſum monaſterij ante conſumationem,ibid.

8 *Proles legitima ut cenſeatur, ſufficit probare, quòd mulierem uir uocaret ſponſam,& ratio.*

9 *Copula carnalis quòd interuenerit, non creditur,ſi alter neget, & pro negante præſumptio eſt,niſi contrarium probetur.*

10 *Vt ancillam ſiquis mulierem petat ſibi reſtitui, quæ probanda, & nu.11.& præcipuè uer.uel dic,& fortè.*
Eccleſiæ item uel beneficij,uel canonicatus reſtitutionem ſiquis petat,quæ oporteat ab eo probari,eod.nu. & nu.11.uer. maximè, uel dic,& forte.

Proprietas unicuique conueniens probanda, non promiscua, si quid obtinere cupiamus, ibid. in fi. & nu. 11.

11 *Inter ancillam, & mercenariam differentia quæ.*
Inter seruum, & mercenarium differentia quæ, ibid.
Impertinentes rei, de qua quæritur, actus, sine promiscui inutiles ad uincendum, nisi discretio fieri possit, ibid. uer. unde de hoc.
Ad matrimonij probationē quæ conferant, eod. nu. uer. Alij dicunt.

12 *Separationem uiri, & mulieris ad tempus facit ecclesia, si legitimè non contractum interdicatur matrimonium, uide etiam a nume-ro. 13.*

13 *Turpitudinem suam potest quis allegare in causa matrimonij, & audītur, & magis si quod obijciatur impedimentum.*

15 *Replicatio probata, iterum probatur ad alium finem.*

16 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 17.*
Matrimonium ubi quis uult contrahere, nec potest ætate prohibente, nec sponsalia contrahit, & ratio.
In dotem quæ data sunt, repetuntur eo non secuto. §. 1. & numero 18. §. 1.
Minor in multis casibus censetur minor & quibus, & nu. 19.
Ex traductione non præsumitur pro sponsalibus, uel matrimonio. §. ulti.

18 *Additio glossarum.*

20 *Minori an competat restitutio ad beneficium, cui renunciauit, & quando.*

21 *Possessio iuris quæ hic dicatur.*
Restituendus quis est ad ecclesiam alteram, qua spoliatus est, habēs duas, licet eas non posset habere, ibid. uer. ubi habens.

22 *Seruus regulariter in iudicio non potest esse etiam electus, nisi in casibus, & quibus, & quo nomine petat.*

23 *Restitutio fit etiam ratione naturalis possessionis.*

CAPVT XIIII.

1 EX parte. Casus. Petens † restōnem cōiugis, habet probare cōiugium legitimum ex consensu. Et in prima querela mulieris partim decisa. secūda dat iudicem, ibi, Quia igitur [*Voluerit*] Sed uoluntas, impediente ætate, effectum habere non potuit [*eiusdem*] f. B. ciuis Senensis [*Nubiles*] quia † excessit. 12. inf. qui matrimonium accusare possunt, insuper, & cautè fecit hæc mulier sic contradicendo, adueniēte ætate; quod dic, ut infra de spon. ad id, quod, de despon. impub. c. uno, li. 6. licet Innocen. dixerit sponsalia non ratificata: quia non à puella, nec à parentibus, sed à patruo fuerant contracta, remittit, de spon. impub. c. 1. de matrimonio contrac. c. 1. Hostien. contra, dicens, quòd si etiam non pater contrahat nomine mulieris scientis, & postea cohabitantis sponso, & eū sic uocātis, ratificentur sponsalia per hæc signa, & similia; remittit ad eādem decre. infra de matri. contracto, & de hoc, de despon. impu. c. uno, in fi. li. 6. [*Postulauit*] Dicit

3 † Goffr. puto, quòd iure suo poterat alij nubere. Dicit Hostien. quòd bene fecit mulier, ut sic uitaret clandestinum contractum, de clandestina despon. cap. fi. remittit despon. du. duo pueri [*& infra*] hic deciditur, quòd puer contradicebat, petens ante omnia restitui & quia mulier erat in causa per procura. opponebat quod quia minor sine auctoritate curatoris in causa esse non poterat, quia propter hoc iudex non procedebat, mulier conquesta est papæ, uel forsan episcopus consuluit papam. prima placet, licet secunda placeat Hostien. Pet. & Abb. [*Minor*] 25. annis [*Postulabat*] forte prius excepit, & postea egit secundum Hostien. ut dixit, supra c. proxi. in prin. & c. ex conquestione.

4 quid si utrunque † simul proponit, primo tamen exceptionem, postea petitionem, & utrunque uult simul probare, uidetur non audiendus, de iudicijs, exhibita: sed de æquitate canonica, & boni prætoris dicit Hostien. tenendum contrarium, ar. ff. si certum pe. l. quidam. ff. de libe. causa, si pariter. ff. de qui. rebus ad eun. iu. l. 1. & 2. & supra de iudi. dilecti. nec ob. c. exhibita, quia per illum processum ordo iur. confundebatur, per hunc citius expeditur; ad hoc de ordi. cogni.

5 tuam [*Seu*] ista † disiuncta sumitur pro copula secundum Hostien. propter ea, quæ infra dicam [*Possessionis*] iste enim non possidebat, sicut nec qui conseruandæ rei causa in possessione est. ff. de acquir. pos. possideri.

6 §. fi. Vincen. [*Commodo*] q. d. si saltem de facto † possessionem habuisset, restituendus esset, secundum quosdā. Sed iste intellectus non placet Innocen. qui hic scripsit, quod ideò non potest uir petere mulieris restitutionem: quia nunquam de iure fuit uxor ipsius, & sic non potest dici de restitutionis commodo possessionis iure, quod non habuit. nec etiam iure possessionis, cum nunquam in possessione eius fuerit, ut pote quia nunquam habitauit cum eo ut uxor. etenim non uocabat illam sponsam, nec portabat anulum ut sponsa, nec cætera agebat ut sponsa, secus autem, si ut sponsam eam habuisset, ut colligitur hic à contrario sensu: & sic loquitur, supra eo. literas, & c. ex conquestione. Sed & si hanc possessionem habuisset, tamen adhuc non restituentur quò ad carnis copulam, cum nec unquā in eius possessione fuisset, sed esset potius sequestranda, infra de spon. cum locum: secus esset, si possessionem carnalis copulæ habuisset, quod dic, ut legitur & no. supra c. proxi. §. fi. hic tamen uidetur innuere à contrario sensu, quòd si possessionem iuris tantum habuisset, restituenda esset per id, quod sequitur, inf. ibi, Nullo iuris commodo. Sed dic nec in hoc

a casu potest restitutionem[a] ipsius petere, posset tamen eam uendicare, adiecta causa de iure canonico, etiam si esset sponsa tātum de futuro, ar. ff. de rei uen. l. 1. uel si posset agendo ad hoc, ut sibi adiudicaretur, iudicis

b officium[b] implorare, ar. infra de spon. ex literis[c]. 2.

c quod autem debeat causam adijcere, probatur ex eo, quòd si quis diceret; peto mihi hanc mulierem restitui, quam posidebam ut ancillam, probato quòd tanquam ancillam possedisset eam, fieret ei restitutio ut ancillæ, & non uxoris. primò enim oportet eum probare, in qua possessione fuerit, quàm ei fiat restitutio: quia secundum modum & speciem possessionis est restitutio facienda, infra c. Pisanis, & ar. ff. de lib. causa, liberis. §. fi. nisi appareat eum malitiosè, uel dolosè in possessione fuisse. ff. de lib. causa. igitur. §. 2. uel aliter, ut no. supra de ser. non or. c. 2. Si autem tenuisset eam ut in concubinam, & peteret restitutionem ipsius, quia fuit in pos. eius tenēdo eam in lecto, non esset audiendus, immò libellus delacerādus, sicut si hæreticus peteret restitutionem rerum ecclesiæ. 23. q. 7. c. 1. & 2. & 3. & laicus possessionem iure decimæ, infra de præscrip. causam; ad idem. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. deijcitur, & l. colonus, & l. fi. uel dic iccirco hic non fieri restitutionem: quia constabat, quod infra 7. annum sponsalia contraxerant, uel quia patruus non potuit pro nepte sponsalia contrahere, ut supra dixi: secus, si esset dubium, an sponsalia tenuissent: quia tunc forte restitueretur. uel dic, quòd si etiam esset dubium, immò [*quod plus est*] etiam si certum esset, quod sponsalia tenuissent, non tamen poterat sponsus restitutionem petere: quia sponsalia ex sola utriusque minoris uolūtate pendebāt, cum adueniente pubertate posit uterque à sponsalibus discedere, infra de spon. impu. de illis. & c. se. Secus in maioribus, idest puberibus; quia tales coguntur matrimonium contrahere. infra de spō. ex literis. 2. melius tñ dr, quòd si uir petat restitutionē mulieris tanq̄ uxoris, non dabitur ei restitutio, nisi probet aliquod genus sponsaliū interuenisse. aliter enim nō potest dicere se aliquo iuris, seu possessionis commodo destitutum, ut hic sequitur, & adde quod ibi. dicetur,

cetur,& hæc fuit opininio Inn.quam ſic probat: quia ſiquis nedum ſponſalia, ſed etiam matrimonium cũ aliqua contraxit, quam tamen non cognouit, nũquã poteſt petere præciſè reſtitutionẽ ipſius,ſi agitur officio iudicis,ut cõpellat eam ad exhibenda ea, quæ ſpõ-
7 ſa debet exhibera uiro. contra autem † hãc petitionẽ, & ubi petitur in vxorem, poteſt obiici cõſanguinitas, uel aliud impedimẽtum canonicum, quod examinabitur ante, quàm diffinitiuè pronuncietur, ſupra de or. cog. c.1.hoc tamen non fieret, ſi in poſſeſſorio ageretur, ſupra c.ex cõqueſtione. Sed & fruſtra ageretur ad reſtitutionem ante carnis copulam, cum ſponſa liberè poſsit ingredi monaſterium;& ſic ſoluitur uinculũ matrimoniale, infra de conuerſione coniu. ex publico: hoc etiam certum eſt, ꝙ ſi ſint ſponſalia tãtum de futuro,impedimentum ſuperueniens agentem repel-
8 lit,vt infra de iureiur.quemadmodum.Igitur,ibi† quis petit ux.ſibi reſtitui,quã cognouit, neceſſe habet probare,ꝙ aliqua ſponſalia inter ipſos contracta fuerint,& ꝙ poſtea fuerit carnalis copula ſubſecuta, ut ſupra c. ex tranſmiſſa. 1.reſpon.nec ſufficit probare,quòd eam uocaret ſponſam &c. licet talia ſufficiant quantum ad hoc, ut plores ligitima cenſeatur, infra qui filij ſint legi.tranſmiſſæ,& c.per tuas.ratio diuerſitatis hæc eſt,quia uertitur hic periculum animæ,ibi verò fauor legitimationis nerſatur. Itẽ hic vnus diffitebatur ſpon-
d ſalia, ibi nullus diffitebatur[d]. nec ob. infra de præſump. illud: quia ibi nõ ſolum per tales præſumptiones probata fuerunt ſponſalia, ſed & per inſtrumentũ dotale, ubi apparet ſecundùm Inn. & uide quod ibi dicam in glo.ad confirmationem,& glo.ſe. Ex quo autem ſpõſus probat ſponſalia fuiſſe contracta, & carnalem copulam interceſsiſſe, ſecundum Inno. datur reſtitutio, ſi petatur.nec admittitur exceptio, ꝙ nõ tenuerit matrimonium,niſi ſecundum quod legitur & no.ſupra.c. proxi.§.fi. nec alia exceptio, niſi ſecundum quod no. ſupra c.ex tranſmiſſa.hoc tamen,quod diximus,quod
9 † nõ poteſt peti reſtitutio uxoris,niſi interuenerit carnalis copula,intelligendum eſt,quando uterque confitetur ipſam non interueniſſe: alioquin, ſi ſimul interdum fuerint, & alter tantum dicat, ꝙ non interuenit,
e præſumptio eſt pro eo,cui ſtãdum eſt,niſi contrariũ[e] probaretur,ar.infra de præſump.tertio; ꝙ dic, ut no. infra de deſpon. impub. continebatur. §. 1.& c.duo.§.1. §.uer.cum uerò uir, & de fri. & malefi.c.1. & c.lauda-
10 bilem.Sed † uidetur,ꝙ hac ratione conſiderata,ſiquis petat ſibi reſtitui mulierem tanquam ancillam,oportet eodem modo probet,quod,uel quale, & quomodo in ea quæſiuerit ius ancillæ, & eodem modo uidetur,ꝙ ſiquis petat reſtitutionem poſſeſsionis eccleſiæ, uel canonicatus,ad hoc habet probare electionem,& inſtitutionem canonicã præceſsiſſe, ſicut de hoc no. infra.c.fi.de conceſ.præbẽ.quia diuerſitatem, & ar.infra de præbẽ.dilecto,infra de his,quæ fi.à mã.parte ca. ex ore. ſed dicendum eſt, ꝙ aliud iure cenſendum eſt in cauſa matrimoniali,& aliud, quãdo petitur reſtitutio ancillę,uel beneficij.& eſt ratio diuerſitatis,quia in cauſa fiũt potius actibus matrimonialibus nulla forma, uel actus ſunt deputati matrimonio, qui quaſi æque adaptari poſsint fornicationi, uel adulterio, excepto ſolo conſenſu matrimoniali, vel ſponſalium. ſi enim dicas,ꝙ ipſam tenebat,& vocabat ut ux.per hoc non quæritur poſſeſsio matrimonial. nã & ſæpe hoc idem faciunt fornicatores, & adulteri ad palliandum peccatum ſuum.& quãuis lex inter tales matrimoniũ præſumat.C.de nup.ſi uicinis.iura tamen canonica iudicant, ꝙ fornicatio, & adulterium eſt, niſi conſenſus ꝓbetur vxoris,30.q.5.c.1.c.noſtrates, & c.qualiter: ſecus autem eſt in actibus canonicatus.in eo enim quædam ſic conueniunt canonico, quæ non alij. bene facere. C.lati. lib.tol.l. una. §. ſed & ſiquis. 2. ſicut eſt eligere, communibus contractibus intereſſe, præbendam recipere,ſtallum in choro habere, lectionem & euangelium,epiſtolam in hebdomada ſua legere, cameram, uel domum habere, de quibus legitur & no. infra de præben.dilecto.1.reſpon. & ideò per tales actus acquiritur poſſeſsio., ut ſupra de elec. in geneſi. §.1.uer. nec permiſsi. Secus eſſet de actibus, qui non ſolum canonicis,ſed & alijs conuenirent, ar.ſupra de elec.cũ cauſam,quæ,infra de reg.iur.c.2.ſecundum Hoſti.uel dic, ꝙ in matrimonio petitur reſtitutio ſui ipſius à reo,[f] q bene fecit diuertẽdo ab illicito coitu.ſed in reſtitutione beneficij nõ petitur à reo reſtitutio ſuiipſius. Item reus malefecit ſpoliando,etiam ſi aliter iudex eſſet,ſu-
11 pra c.conquerente. Dicebat † etiam Inno.ꝙ idẽ,quod ſupra dixerat, patet in actib. ſeruilis conditionis. licet enim in multis conueniat ancilla cũ mercenaria, non tamen in omnibus.non enim eſt poteſtas necis,uel ultæ ſuper mercenaria, ſed ſuper ancilla tantum, inſti.de his,qui ſui iur. ſunt.1. reſpõ. ad fi. Item mercenaria auditur conquerẽs de domino ſuo, non ancilla. ff.de iudi.uix certis ex cauſis.unde de hoc, ꝙ competat ancillæ reſtitutio, ſufficit, ꝙ probentur aliqui actus de his, qui contra ſeruos tantum competũt, ſecundum Inn. tantum dixit Inno.ut non ſolum actus impertinentes excluderet, de quibus,ſupra de officio archidi. ut no-
g ſtrum[g], ſed etiam promiſcuos,de quibus. C.quando & qui.l.2.li.10.ff.de inſtito.ſiquis.§.ſi impubes, de ędi. edic.quid ſit.§.apud Celſum.de l.3.l.hoc legatũ. quod intelligo,niſi per coniecturas diſcerni poſſet,in quam partẽ uel ſenſum exerceretur actus ille promiſcuus, ut.ff.de.de le.3.Item legato.§.2. Itẽ non placent.Hoſt. hæc exempla.nam hodie dominus in ſeruum poteſtatem necis nõ habet, nec permittitur ei ſæuire in eum, quod ſi faciat, & ſi ſeruus nequeat conqueri, poteſt tamen hoc ſuperiori denũciare,per hoc tamen diſcernitur ſeruus à mercenario: quia mercenarius ſibi acquirit,ſed ſeruus domino,ut omnia hæc probãtur,inſtit.de his,qui ſui uel ali.iur.1. reſpon. & §.1.Item non ita extrahitur mercenarius de eccleſia, ſicut ſeruus,C. de his,qui ad ecc.confu. præſenti.Item non mercenarius, ſed ſeruus uenditur, inſti. de iure perſonarum. §. ſeruitus.nõ filius mercenariæ, ſed filius ancillæ domini,inſti.de rerum diui.§.partus uerò ancillæ. Item ſeruus tantum naturaliter obligatur. ff. de condi.indeb. naturaliter, mercenarius uerò cum liber ſit, non ſolũ naturaliter.ſed & ciuiliter.ff.de act.& ob. per totũ.multas & alias diferentias in iure ciuili poterit recolligere lector diligens inter iſtos.ſecundum Hoſtiẽ.uel dic, & forte melius ſecundum Inn. ꝙ poſſeſsio canonicatus, & ſeruitutis etiam ſine probat. prædictorum actuum, qui non niſi canonico,vel ancillæ competunt,probari poteſt. nam quãtum ad poſſeſsionem canonicatus ſufficit probari,ꝙ aliquid fecit ut canonicus,intendẽs ſibi quærere poſſeſsionem canonicatus, & hoc magis placet Inno.quàm id, quod no.ſupra e.ti.in literis,ubi dixit,ꝙ canonicus non poteſt petere generaliter reſtitutionem iuris canonicatus, niſi probet ſibi datã poſſeſsionem auctoritate ſuperioris. omnino uide quod ſcripſi in ſpe.e.ti.ſuper rub.& eodem modo ſufficit domino, ꝙ muliere uſus eſt ut ancilla, intendens poſſeſsionem acquirere, ſcientibus illis, quorum intereſt,& non contradicẽtibus, arg. ſupra de cauſa poſ. cum eccleſia,ſupra de poſtu.prelatorum,bonæ.2.infra de capel.mona.dilectus. ſecus in matrimonio, quia quantunque vir intendat ſibi quærere poſſeſsionẽ mulieris tanquam uxoris,etiamſi ſcit,ꝙ maritus hoc intendit, & mulier non contradicit,non tamen quærit poſ.mulieris vt vxoris. Alij dicunt,ꝙ petẽs reſtitutionem muli.ut uxo. bene obtinebit, etiam ſi nõ probet expreſsè contra-

contractũ matrimonialem interueniſſe. ſufficit enim, ꝙ uolens & intendens acquirere poſſeſ. iuris, uel uinculi coniugalis, & mulieris ut uxoris tenuit & cognouit eam ſcientem & non contradicentem, ſed potius conſentientem carnaliter ut uxorem, ſecundùm Inn. & hoc ultimum magis placet Hoſti. quantum ad matrimonium contractum. nam & ſufficit conſenſus tacitus, & per carnalis copulã præſumptus ſaltem in foro contentioſo; quod dic, vt legitur & not. infra de ſpon. tuæ, & c. tua, & c. his, qui fidem. Sed quantum ad
h hoc, ꝙ reſtitutionẽ obtineat, neceſſe habet probare[h], ꝙ ſaltem ſponſalia in facie eccleſiæ pręmiſsis bãnis ſolenniter contracta fuerint nemine cõtradicente. alio-
12 quin † non ſolùm non faceret fieri reſtitutionem eccleſia, ſed etiam ſi ſimul habitarent, eos poſſet ad rempus ſeparare. & hoc deberet facere, ſi cõtra interdictũ ipſius contraxiſſent. probantur hæc infra de clan. deſpon. c. 3. infra de ſpõ. duo. tua. & ſecundum hoc intellige, quod no. ſupra c. ex trãſmiſſa. 1. reſpon. nec dicas,
13 ꝙ non licet uiro † ſuam turpitudinem allegare, infra de dona. inter dilectos. §. attendentes: quia uel dicam, ꝙ in cauſa matrimoniali ſpeciale eſt, ꝙ audiat͛, vt no. ſ. de re iudi. lator, tenor, conſanguinei. uel cum uir reperiatur in poſſeſsione libertatis ſeruitutis vxoris dicam, ꝙ in cauſa turpitudinis potior eſt conditio poſsidentis. ff. de condi. ob turpem, ad fi. ꝙ ſi uir iungat quodcuuque impedimentum canonicum, ut ſi dicat, Non es audienda, quia clandeſtina fuerunt ſponſalia, & cõſanguinea, uel affinis mea es etiam in quarto prohibita, uel quodcũque aliud impedimentum ſimul cum clandeſtina deſponſatione opponat; minus dubitationis habet, ut patet in eo, quod legitur & no. ſupra c. literas. §. propterea. Sed & ſi maritus nil obijciat, eccleſia tamen repellere poteſt ipſam ex officio, ut patet ex præmiſsis, & ar. in eo, quod legit͛ & no. infra de excep. exceptionem, ſecundum Hoſt. [*Traductionem*] ff. de ritu nup. mulierem, Innocẽ. [*Sponſalia*] ergo nec tenuit contractus; ut contractus ſponſaliorum, quod dicit
14 Ho. hic expreſſum [*Vel conſenſus*] ergo, ſi † traductionẽ præceſsiſſet matrimonium, competet uiro reſtitutio, licet illa ſit uirgo; qđ tamen non credo, infra de ſpon. eum locum, Vin. Idem Hoſtien, qui ſuper uer. contractum, ſubaudit, maximè, dicens, ꝙ nec contractus ſufficeret ſine copula. ſupra c. ex tranſmiſſa. nam & tunc poſſet religionem ingredi, de cõuerſi. coniu. ex publico, inuito uiro, ut ibi [*Proponenda*] ſ. ſuper matrimonio, uel ſuper eo, an ſit reſtituenda, uel non: uel an ſit dan-
15 da licentia petita, uel non. & hic † apertè probatur, ꝙ replicatio probata, iterum probatur ad alium finem, ut dixi, ſupra c. ſolicitè, niſi dicas, proponẽda, ſuper rebus, quæ dabantur in dote [*Canonicum*] de deſpon. impub. de illis. 1. & eſt canonicũ. quod no. in 1. gl. ¶ Glo.
16 1. † arguit, ꝙ uolens matrimonium contrahere &c. ſignat contrarium. ſecundò obijcit de decre. de illis. ſoluit diſtinguendo inter ſponſalia nulla, & aliqua. ¶ Gl. 2. primò ponit. 10. caſus, quibus minor cẽſetur maior, ſecundo quærit, an in ſpiritualibus reſtituatur minor, & ſoluit. tertiò quærit de renunciante beneficio &c. alle. tria ad negatiuam, & tria ad affirmatiuã, & ſoluit. ¶ Glo. 4. reſpon. per quæſtionẽ, quare non ſufficit hoc caſu traductio. reſpõ. quia poſſeſsio &c. ſubdit tres caſus, ubi petitur reſtitutio, nec habetur poſſeſsio. ¶ *In 1.*
17 † *glo. ibi. §. pe.*] ſi vir nupſit illi, quæ vxor eſſe non poterat, & poſtea ſibi donauit, aut prius illam deſponſauerat, & ualet donatio ut in ſponſam, licet illã putet coniugem. ſi non deſponſauerat, uxor nõ eſt: quia non potuit: ſponſa non, quia id non fuit actum: tamẽ non ualet donatio, quia fiebat quaſi ad uxorẽ [*& ibi, multum intereſt*] uide in decre. ſupra proxi. alle. ſuper ulti. gl. ¶ *In glo. 2. ibi, Stipulationem*] ſequitur, quæ propter dotis cauſam fit, conſtat in ſe habere conditionem hanc, ſi nuptiæ fuerint ſecutæ, & idem ſe. [*& ibi, §. fundus*] ibi dicitur, ꝙ fundus datus in dotem non ſecutis nuptiis per condictionem repetitur cum fructibus: & idem de ancilla, & eius partu. ¶ *In 3. gl. ibi. l. ult.*] ibi momentaneę poſſeſsionis actio exerceri poteſt per quamcunq; perſonam [*& ibi, §. l. Iulia*] minor. 25. non accuſat de adulterio, niſi ſui matrimonij iniuriam proſequatur; quo caſu etiã admittitur iure extranei [*& ibi. §. pe.*] mulier, & pupillus agunt, ut exhibeatur liber homo, cognatus, parens, uel affinis [*& ibi. l. 2.*] maſcul͛ poſt. 18. annũ impetrat ueniam ætatis: habet tamẽ probare morum ſuorum inſtituta, & animi probitatem, & poſtea agit ut maior [*& ibi, cum mandato*] uide, ut lite non conte. c. 1. ſuper ulti. gl. [*& ibi. l. 2. & l. 1. in fi.*] ſerui naſcuntur ut ex ancillis; fiunt aut iure gen. vt ex captiuitate, aut iure ciuili, cum maior. 20. an. ad precium participandũ uendi ſe patitur [*& ibi. l. 2. l. 1. in fi.*] ibi dicitur, ꝙ ſi filiusfa. habet caſtrenſe peculium, ceſſat Macedonianum: l. 2. dicit id uerum vſque ad quantitatem caſtren. pecul͛. in quo patriſfa. uice fungitur [*& ibi. §. 3.*] uide de iura. ca. c. 2. ſuper. 1. glo. [*& ibi, Si longius; in fi.*] non debet eſſe deterior conditio filijſami. habẽtis patrem in prouincia pro eo, quòd eſt ſenator in urbe [*& ibi, ficut, in fi.*] cuius uerba habentur in decre. infra proxi. alle. in fi. [*& ibi. l. 2.*] lex prohibet periuria. non debet ergo uiam aperire periurijs, & ideò non exigitur iuramentũ, ꝙ ſecundo non nubet [*& ibi. §. Scæuola*] aliàs eſt lex, & incipit, ſi quis iuuenili, ibi, ſi minor repudiauit, uel omiſit hæreditatem, & omnia ſunt integra, reſtituitur: alias non, & multo minus hæres minoris. ¶ *In 4. glo. ibi, quæſitum*] ex traductione in domum, ubi non præceſſerunt ſpõſalia, non fit ſponſa. ¶ *In † glo. 1. ibi, tua*] & c. à nobis, ubi
18 de hoc, & expeditum eſt eo. titu. c. uno, lib. 6. ¶ *In glo. 2. ibi, in dotem*] ut patet in anti. [*& ibi, ſubſecutum*] de iure, &
i de facto, infra de dona. inter uir. & vxo. & ſi neceſſe[i], Hoſt. ¶ *In glo. 3. ibi, maior*] infra de iudi. c. fi. li. 6. & de hoc
19 in ſpec. de actore. 1. & 2. columna [*& ibi, uoto*] etiã † religionis, ex quo maior eſt. 14. ut probant hæc capitula, & infra de proba. in præſentia. & idem in uoto ſacri ordinis, ſupra de tempo. ordi. uel non eſt. 77. di. c. 1. & 2. & eſt idem in electione ſepulturæ, ut teſtamentum con-
k dere poſsit, quod dic, ut infra de ſepulturis, de uxore[k], & c. in noſtra [*ibi de crimine*] aliter incipit, certis ex cauſis [*& ibi, cum mandato*] & de procur. qui generaliter. §. ulti. lib. 6. [*& ibi, quæritur*] ubi de hoc, & 23. q. 4. ſi eccleſia: ad hoc, infra de ſpon. non eſt nobis [*& ibi, uidetur quòd non*] hoc tenet hic Tan. & Accur. ff. de mi. ait prætor, in prin. & de hoc in ſpe. 2. par. de reſt. in inte. §. qualiter, uer. qđ ſi minor, & ſeque. [*& ibi, quod eſſe non debet*]
20 iuſta per decre. de præben. ſi beneficia, lib. 6. & [*ibi, competit † reſtitutio*] ſup. in ſpiritualibus [*& ibi, non ſubuenitur*] ſi non ſit collatum, ſubuenitur, & hæc fuit opi. Io. & Vin. hic, quam approbat Hoſti. Si eccleſiæ, & animabus expediat, ut ſic magis cõſideretur læſio eccleſiæ[l], quàm perſonę, ar. ſupra de elec. in cauſis [*& in fi.*] & infra ne ſede uacan. c. 1. tamen ipſe Vinc. de reſt. in integ. tum ex literis, & c. conſtitutus, tenuit minorem reſtitui, etiam ſi beneficiũ alij ſit collatum [*& ibi. §. Scæuola*] aliàs eſt lex, & incipit, ſi quis iuuenili: ad idem ff. de ceſ. bonorum. l. is qui. per quam. l. arguit Io. 7. quæſtio. 1. eos. ꝙ ſi eccleſia habita eſt pro derelicta, re integra repeti poteſt [*& ibi, ipſo iure*] Hoſtien. contradicens hic eſſe neceſſe, quòd eccleſiæ fiat fides de errore per iuramẽtum, infra alle. ad idem, infra de frigi. fraternitatis. Credo, quod eundem intellectum habuit glo. quã Hoſtien. vt. ſ. facta fide de errore, per beneficium nullitatis, non reſtitutionis prouidetur ei, contra quã eſt lata ſententia. ¶ *In glo. 4. ibi reſtitutionem decimarum*] Idem Goſ. Ber. Brix. contra. 14. quæſtio. 1. §. 1. [*et ibi, poſſeſſio iuris*

21 *ris*] per † matrimonialem consensum. & bene dicit gl. licet Hosti. reprehendat, dicēs hoc procedere ratione dubii, in quo pro matrimonio præsumitur [*& ibi referente*] vbi habēs duas ecclesias, licet illas non posit habere, si spolietur altera, restituendus est. Io. Vi. [*& ibi,*
22 *seruus*] qui † regulariter in iudicio esse nō potest, C. de iudi. l. seruus. & intelligitur hoc non solū de seruo electo, sed etiam de alio. hanc autem petitionem facient nomine domini, non proprio, iurabunt de calum. & cauebunt de rato, non de iudicato soluendo. hęc omnia ibi no. an aūt pro possessione turbata agat, uti pos. uide de ap. cum teneamur, super 1. gl. [*& ibi. §. deijcitur*]
23 & hoc ratione † naturalis possessionis, quam habet, ut ibi uidetur, cōtra. ff. de dona. inter uirum & vxo. si eū, qui. illud de ciuili, uel intelligitur ponderato effectu, ut ibi no. [*& ibi, quæ, infra §. 1.*] ubi ad literam hęc glo. à uer. unde & hæreticus, citra [*& in fi.*] secundum Io. ꝙ dic, ut infra de despon. impub. c. uno. §. 1. lib. 6.

ANNOTAT ONES.

a ¶Restitutionem. possessio iuris est quoddam exercitium ipsius iuris, quod non fuit in isto, uide Innocen. de ca. po. ca. 2. & Bald. in l. 3. §. unde ui, ff. de ui & ui ar.
b ¶Iudicis officium. Adde Panor. in c. non est, de spon. & in c. illud, de præsump.
c ¶Ex literis. Vt secum cootrahat, & ad id compellatur, ut ibi no. & sic cum in ea ius non habeat, sed ad eam nec ius reale, nnn uidetur habere in ipsā locum interdictum de ipsa exhibēda, ad hoc quod no. Bar. in l. 1. ff. de libe. exhibe. glo. & Ioan. Andr. de spon. non est, & ibi uide remisiones ad spe. super hoc cogitabis.
d ¶Diffitebatur. Et quia hic quæritur de matrimonio principaliter, ibi de filiatione legitima, & de matrimonio incidenter, uide ad materiam d. Bar. de Sali. in l. non oudis, C. de probatin.
e ¶Contrarium. Vel nisi ex tali copula præsumpta arguatur ad delictum, ad hoc l. merito, ff. pro socio, & no. Io. An. in c. duo, infra alleg. in glo. 1. compellere. & de ista præsumpta copula, uide in iuribus infra alleg. per glo. & Ioan. An.
f Reo. Et petitur quædam seruitus in libero corpore contra iuris regulas, ideo probari debet titulus, uide glos. quæ hoc sentit in c. ex transmissa, supra eod. in glo. 2. & est simile de aliquibus iudicijs, in quibus proprietas probatur, & l. 2. §. quædam, ff. de interdict. ubi uide Bar. & uide etiam glo. 4.
g ¶Vt nostrum. Quia tunc non oporteret probari actus illus spectare ei, qui petit, ut ibi not. Io. And. secus in omninò certis.
h ¶Necesse habet probare. Adde tex. in c. consultationibus, de offi. deleg. per d. de Rota in tit. de restitu. spo. in antiquis, per do. Fran. Cur. in consi. 70. in 2. col.
i ¶Necesse. Ibi uide glo. & Io. An. & Bar. & glo. in l. auunculo. ff. de condi. sine causa, & in l. si adulterium cum incestu, ff. de adul.
k ¶Vxore. Ibi Io. An. & uide capitulum de sepul. lib. 6. & ibi Ioan. An. & Bar. in l. qui in potestate, ff. de testa. in l. tam is, ff. de do. causa mor. & Bal. & Sali. & Cy. in l. senium, C. qui te. fa. pos.
l ¶Ecclesiæ. & sic licet restitutio non competat minori, competit saltem ecclesiæ, sicut in simili patrī inuito filio propter interesse suum competit resti. ut l. pater, ff. de mino. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum, unde ui, non competit contra illum, qui non spoliauit, uel mandauit, nec spoliationem ratam habuit.*
Diuisio capituli, ibid. uer. In prima.
2 *Petitorium, & possessorium prosequente actore, & reus potest se defendere super utroque.*
3 *Libellus incertus admittitur, & quando, & num. 4. 5. ad usque decimum.*
Pertinentiarum nomine quæ intelligantur, & nume. 4. 5. 6. 7. 8. & quæ interdicto, unde ui, hæreditati, petitioni ecclesiæ, hospitali, Castro, iuribus episcopalibus, & similibus sint assignata, ibid. & nu. 4. 5. 6. 7. 8. & quando non necesse sit eas exprimere, nu. 5. 6. 7. 8. in fi. & in qua causa, nu. 9.
4 *Hospitali etiam potest certa dos assignari.*
Castro quid deputatum, & à quibus, ibid. uer. Castro autem.
5 *Pertinere, uerbum latè patet, uer. sed illud, & nu. 11.*
Possessionum mentio si fiat in libello, quid iuris, ibid. in fine, uersic. quid dices, & quæ earum nomine intelligantur, nu. 6.
Specificare libellum quando teneatur actor, ibid. & nu. 6. 7. & 8. & in quibus, ibid.
6 *Singularis actio habet uim uniuersalis, & quæ uer. secus.*
7 *Rei uendicatio est actio singularis, uer. & est ratio.*
Sententia certa sine specificatione quando non daretur, & certa ferri debet, ibid.
8 *Temporalium nomine ab episcopo petitorum ab ecclesia ratio de temporalibus continetur, uer. & est ratio.*
9 *Petitorium, & possessorium differunt in comprehensione rerum uenientium in iudicio.*
10 *Patrono ecclesiæ laico, & ecclesiastico præterquam episcopo quid iuris competit in ipsa ecclesia, cuius est patronus.*
11 *Petitorium patet intentari per uerbum, spectare, & pertinere, & numero 12.*
12 *In libello eodem plures in ecclesiasticis causæ admittuntur.*
Electio causarum plurium libello quando fiat, ibid.
13 *Litis contestatio etiam per responsionem ad narrata tantum fit.*
In interdicto melius pronunciat iudex possessionem restituendam, quàm rem, ibid.
In loco rei quid factum esse, multum iuuat sententiam, & qua ratione, ibid. ad dicti. abstulit.
14 *Per acta primi iudicij definitur appellationis causa, nisi aliud nouū proponatur, & eorum recensio fieri debet à iudice, ibid. in dict. recesentes.*
15 *Violentia, & aliàs crimen per instrumentum probari potest, & etiam remis.*
Processus etiam in causa appellationis irritatur ob ineptam petitionem, ibid. uer. ne. secundum.
16 *Epilogus glossarum.*
Interdictum, unde ui, cui detur, & contra quem, & quid differat à contradictione decretalis, sæpe, & alijs similibus actio. & interdictis, & edicto noui op. ibid. succinctè, & nu. 17. §. in glo. penul. & nume. 21.
17 *Suffragium glossarum.*
Libellus generalis ubi non sufficiat.
Deberi quid tempore sententiæ, satis est, & in quibus actionibus.
Ex ambigua intentione, uel oratione id, quod utilius est actori, accipitur initio iudicij, uer. ambigua, &c.
Negare, tacere, uel obscure respondere, nihil interest, ibid.
Possessio perditur facilius, quàm dominium. §. 1.
Contestatio litis quibus uerbis fiat. §. 2.
Interdictum unde ui contra quos competat. §. 3. ex legibus in principio, & siac citatis, & nu. 20. 21.
Contemplatione patris, uel domini si negocium filij, uel serui gessi, quatenus dominus, uel pater teneatur, ibid. § in glo. pen. uersi. si contempla.
18 *Additio glossarum.*
Pertinentiarum declaratio quando possit fieri, & qualiter, ibid. in prin. uer. idest tempore, iuncta glo.
19 *Possidere quousque quis præsumatur, et qui ita præsumitur, non tenetur is probare.*
20 *Spoliato omnia esse restituenda, iura dicentia quomodo intelliguntur.*
Cap. reintegranda, qualiter intelligatur, cum dicit omnia restituenda spoliato.
21 *Interdictum, unde ui, an competat etiam quando metu perdidi possessionem, nec expectaui expulsionem, non quod ui, aut clam.*
Legis non solum. §. si dominus, ff. de usucap. leg. prim. § idem Labeo, ff. de ui et ui arma. intellectus, ibid. uer. nec obstat.
Quod metus causa actio, non competit ei qui amisit possessionem, quando suspicaretur expelli, ibid. uer. Actio uerò.
22 *Videntur multa, quæ non sunt.*
23 *Præscribi possit quo casu res uiolenta, et furtiua.*
Violenta et furtiua quando non sit res, si ui me expellis.
24 *De familia sua facto quando dominus teneatur, et quo iure, et duplex est familia, libera, et serua, et supra in suffragio medio. §. 3.*

25 *Interdi-*

25 *Interdictum, uel dominium intentando simpliciter intelligitur de directo.*

Directum quia ius intētasse intelligitur, si simpliciter intentat, ibi.

26 *Gestum non nomine meo, regulariter non possum habere ratum, & in suff. §. 3.*

Dominium nunc transferatur, ubi per metum quid trado, ibid.

De noui oper. nun. tit. edictum potius, quàm interdictum propriè uocamus, ibid.

27 *Possessionem si legatarius rei legatæ iubetur hæredi restituere, si ap pellat, non auditur.*

Pignus item si mandatur à debitore restitui creditori, non auditur appellans, & ratio, ibid.

Momentanea possessio cur dicatur, ibid. in fine.

28 *Scriptum quod est in actis tantum, præsumitur.*

CAPVT XV.

1 CVm ad sedem. Casus. Interdictum† unde ui, non competit contra illum, qui nō spoliauit, nec spoliari mandauit, nec spoliationem ratam habuit. & sunt duæ partes. In prima processus narratio. In secunda causæ diffinitio, ibi, Nos prioris. Prima subdiuitur. primò ponit causæ commissionem, secunda ibi, Coram, processum habitum coram delegato, & ipsius diffinitionem. In 3. ibi, Nuper processum habitum coram papa per appel. remediū [*Cumani*] rei, & possessoris [*Hierosolymitani*] qui erant actores [*& infra*] hic dicebatur in an. φ primò causa commissa fuerat Papiensi, & acta coram illo papa habuit pro infectis, & commisit causam, prout sequitur [*qua*

2 *utraque*] actore enim † utrunque iudicium prosequente, reus super utroque se defendere potest, de hoc, supra titu. 1. cum ecclesia, in gl. 2. & c. cum super, in 3. gl. [*debita*] de hoc uer. supra e. ex conquestione, in glo. si. [*Prædicta*] ecclesiam. & hospitale [*Pertinentiis suis*] uo.

3 libellum † incertum admitti. ratio, quia hęc petuntur ut accessoria, pertinentiarum autē nomine intelliguntur illa tantum, quę statuto, lege, uel consuetudine deputata sunt, ut accedant, ut in interdicto, Vnde ui, statutum est, quòd accedant mobilia, & damna, & multa alia. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. quod autem, & §. rectissimè, & legitur & not. supra eod. grauis. Item hæreditati accedunt omnia, quæ in hæreditate inueniuntur, et si non sint testatoris. ff. de peti. hære. Item ueniunt, & legibus sequen. Sic & petitioni ecclesiæ accedunt omnia, quæ ad ipsam pertinēt ex statuto, consuetudine, siue iure, ut sunt dos primitus instituta, infra de censi. c. 1. decimæ, oblationes, primitiæ, & alia iura parochialia, & similia, infra de decimis, cū contingat, & c. cum in tua, infra his, quæ fi. à prælatis, pastoralis. Hospitali

4 † etiam ualet certa dos assignari, sicut & ecclesiæ, de conse. eccle. cum sicut, castro autem nihil corporale inuenimus deputatum à iure, quod sit eius pertinens: quia nec castra à iure sunt limitata: sed tamen ab hominibus, & statutis hominum consueuit castro certū territorium assignari, & iurisdictio infra territorium limitatum. ff. de uerb. sig. pupillus. §. territorium; uide quod scripsi, de senten. ex. si ciuitas, in prin. lib. 6. Cum

5 ergo † petitur ecclesia, uel castrum, uel alia res cū per-
b tinentiis [b] suis, tunc prædicta sic ei deputata, siue sint corporalia, siue incorporalia, peti intelliguntur, & adde hic, quod not. supra de officio or. cum ab ecclesiarum, & c. conquerente, in 1. glo. & super ea, uerum tamen si ecclesia habeat aliqua corporalia deputata, & quædam alia speciali iure acquisita, in hoc casu si ecclesia cum pertinentiis suis petitur, nomine pertinentiarum ueniunt in iudicio ea tantum, quæ à iure, uel consuetudine, uel statuto sunt ei deputata, & non illa, quæ sunt ei speciali iure quæsita, licet quidam contradicant dicentes, φ omnia ueniunt in iudicium. exceptis his, de quibus specialiter actum est, ne ueniant, supra de causa pos. eum ecclesia. §. uerum. Sed illud intelligitur de his, quæ sub petitione porrecta comprehenduntur: quod non est hic, secundum Inno. immò est hic secundùm Hosti. quia uerbum, Pertinere, latè patet, ut. ff. de uerb. sig. uerbum illud, Pertinere, antepenul. charta pro Host. facit. ff. de Publi. si ego. §. idem ait, uer. usufr. si Titio, de pac. dota. inter socerum. §. cū inter, de dam. infec. l. dāni, & §. siquis uicinas, in fi. pro & contra, infra de sen. exc. si ciuitas, lib. 6. Si ergo petat hospitale cum pertinentiis, intelligitur hoc cum dote sua tantum, secundùm Inn. Sed quid dices, si ponatur in libello, nō solum cum pertinentiis, sed addatur, cū possessionibus, ut hic præcedit? respon. si reus uelit, cogendus est actor specificare possessiones, confines. ff.

6 de censi. forma. nomine † autem pertinentiarum non intelliguntur aliæ possessiones, nisi illæ quæ ecclesiæ, uel hospitali primò fuerunt in dotem assignatæ, secundùm Inno. Quod autem dicunt de specificatione possessionum, & confinium facienda, uerum est in singulari actione, & naturam singularis actionis habente & retinente. in illa enim sunt omnia specificāda. ff. de rei uen. l. si in rem, secundùm Hosti. Secus in uniuersali, & etiam in singulari in naturam uniuersalis transeunte, sicut est, quando uendicatur grex. nec necesse est singula capita gregis specificare, uel nominare. ff. de rei uen. l. 1. §. per hanc autem actionem: uel hospitale, uel ecclesia cum pertinentiis, ut hic, & patet in eo, quod

7 no. in præ. gl. & de libel. ob. c. 2. qd si alius† petat omnia bona. respon. non est audiēdus, nisi ea exprimat. secūdum Inn. quod uerum est, si rei uendicatio proponatur: secus in uniuersali actione, sicut est petitio hæred. & est ratio, quare in rei uen. non auditur: quia singularis est actio, in qua non posset dari certa sentētia, nisi res specificaretur, nec sententia incerta ualeret. C. de sen. quæ sine certa quan. profer. l. 1. & 2. & fin. unde & in hoc debet sibi cauere iudex, insti. de act. §. curare, & uide de ex. præla. c. ulti. in gl. no. generalem. Certa autem dicitur sententia etiam secundùm Inno. quando fertur super hospitali, uel ecclesia cū pertinentiis non solum quantum ad ecclesiam, & hospitale, sed etiam quantum ad pertinentias: quia certè sunt pertinentię, quæ huic petitioni accedunt, sicut est dos in utroque, & iura parochialia in ecclesia, ut patet in eo, quod no. supra e. gl. uer. sic & petitioni. In his tamen diligenter

8 † attendenda est persona petitoris: quia si episcopus in aliqua ecclesia sibi subiecta petat iura episcopalia cū omnibus pertinentiis, uel etiam si dicat illam ecclesiā ad se pertinere in temporalibus, & spiritualibus cū omnibus possessionibus, & pertinentiis, bene admittitur, infra de reli. do. cum uenerabili. nec ueniet in hac petitione tantum dos primò assignata, sed etiam omnia, quæ eidem ecclesiæ postmodum sunt quæsita: & est ratio, quia ius episcopale non solum ad ea, quæ tēpore fundationis suæ habuit ecclesia, extenditur, sed etiam ad alia omnia, quæ postea accesserunt. & idem iuris est, si petat temporalia, idest rationem de temporalibus tāquam patronus: quia ratione iuris patronatus & de omnibus temporalibus ratio est reddenda. Sed ubi nec petitioni, nec rei accedūt pertinentiæ, tūc necesse est, φ exprimatur ad hoc, quod in iudiciū de-

9 ducantur. & habent† hæc locum, ubi petitorio agitur. Si uero ageretur possessorio secus esset, ut no. supra e. in literis, secundum Inno. cuius est mens totius huius glo. Ideo autem dicit secundùm Hosti. quòd secus est in possessorio: quia in eo & dāna, & multa alia ueniūt, ut no. supra eo. glo. circa prin. uer. pertinentiarū. quòd

10 † autem præmisit, φ ratione iuris patronatus de temporalibus ecclesiæ patrono ratio sit reddenda, nō intelligas,

telligas, quando laicus eſt patronus. ad illum enim regulariter non pertinent temporalia, niſi quantum ad denũciationem malæ adminiſtrationis, & tuitionem, atque defenſionem, & ut ei ſubueniatur, ſi ad inopiã uergat, ut patet. 16.q.7.filius, & in eo, quod legitur & no.infra de iure patronatus, preterea, & c.nobis fuit.§.fi.Sed nec in patrono eccleſiaſtico intelligas hoc indiſtinctè. imò dic de hac materia, ut legitur & no.infra de præben auaritiæ, & c.de monachis, & ca.in Lateran. c §.1.& 2.de priuil. cum & plantare.§.eccleſijs, ſecundũ Hoſti. & uide quod ibi dicam in glo. non ſolum, & in ſpe.de reli.do.uer.illud autẽ, & ſequen.[*Poſtulauit*] per interdictum, Vnde ui, ut per ſequentia patebit. Goffr. [*Spectare*] Dicit Hoſtiẽ. per hoc patere, ꝙ etiam petitorium intentauit [*Diutius*] per hoc uidebatur inſurgere utilis actio in rem. C.de præſcri. 30.an.l.ſiquis, item ex. uer. Pertinere, plures aliæ latè cauſæ patent, & quantũ ad poſſeſsionem competit interdictũ, Vnde ui, Quod ui aut clam, cõdictio ex canone, & officiũ iudicis, per 12 quod no. ꝙ † in eccleſiaſticis circa eandem rem plures cauſę admittuntur in eodem libello. ad quod reſpõderi poſſet, ꝙ per hoc iſte fuit coactus eligere, & eligit interdictũ, Vnde vi. & male, qui ſunt in opinione contraria, dicunt, ꝙ eligit uoluntarius. Dicit Hoſtiẽ. quòd ex boni iudicis arbitrio omnia iſta depẽdent, de quo d remittit, ſupra de iudi.[d] dilecti [*Pertinere*] quantum ad petitorium: ſuper utroque agebatur, & ſuper vtroque fit conteſtatio, ſecundùm Hoſti. [*Detinebat*] no. per re- 13 ſponſionem † ad narrata tãtum fieri lit. conte. de hoc dixi, ſupra de lit. conte. c. uno [*Ad reſtitutionem omnium*] melius pronunciat iudex in interdicto poſſeſsionem rei reſtituendam, quàm rem reſtituendam; de hoc in ſpe.eo.ti.§.1.uer. & not. [*& infra*] procur. epiſcopi appellauit [*Cruces*] quas forte ponũt in domibus, vel quas oſtendunt, dũ eleemoſynas petunt, T. & Gof. uel quas deferunt in chlamidibus. ſed prima plus placet Hoſt. [*Abſtulit*] hoc potuit eſſe locum in triuio, uel pulpito, ubi talia ponere ſolent, & eleemoſynas quærere, hoc dico, quia multum iuuaret ſentẽtiam, ſi in loco factũ fuiſſet, & quod repetere uidebatur, eſſet probatũ, Pe. & Ab. [*& infra*] hic reſpondebatur, vt patet per reſponſum papæ, ad quod replicabatur, ꝙ erat pro ſententia præſumendum, ut dicit in fin. [*Acta*] per illa † & enim 14 diffinitur appellationis cauſa, niſi aliud nouũ proponatur. C.de ap.eos. de fide inſtru.cũ Io. [*Recenſentes*] 35.q.9.graue [*in iudicio*] nec extra iudiciũ noceret, de con- e feſſ.cap.1.& ulti. [*Inſtrumenta*] ar.expreſſum,[e] ꝙ † uiolẽ- 15 tia poteſt probari per inſtrumenta, ſecundum Hoſti. generalius de crimine uide de regu.iur. ſemel malus, lib.6. [*Spoliatione*] nomine ſuo, uel ſui contemplatione facta [*Nullatenus habuiſſe*] not. ſecundum Abb. etiam in cauſa appellationis irritari proceſſum ꝓpter petitionem ineptam [*Aduerſa*] hoſpitaliorũ, pro quibus fuerat lata ſententia. ¶ Secunda † glo. ſignat contrarium 16 ac generalitatem libelli, ſoluit. ſecũdo quærit, & ſoluit diſtinguẽdo triplicem ſtatum cauſæ. ¶ Tertia gl. quærit, & ſoluit. ¶ Quinta gl. obijcit, & ſoluit. ¶ Penul. gl. 1. reſpon. prin. & finis gl. Io. l. de interdicto, Vnde ui, l. cui detur: quia ſpoliato, & ipſius uniuerſali ſucceſſori, cõtra quem, quia contra eum, qui ſpoliauit &c. Item cõtra uniuerſalem ſucceſſorẽ, non contra ſingul. in hoc differt à condictione ex canone, & officio iudicis, & condict. decre. ſæpe, & actione, quod metus cauſa, & interdicto, Quod ui aut clam, & edicto noui operis. ſecundo reſpon. medium, quod obijcit, & ſoluit. tertiò 17 finis, qui fuit Ber. qui obijcit, & dupliciter ſol. ¶ *In † glo. 2. ibi, ſi in rem*] hãc & ſe. uide in præalle. decre. 2. de libel. ob. ad prin. primæ gl. [*& ibi, quæſitum*] in act. de peculio ad exhibẽdum, & in rem ſatis eſt deberi tempore ſententiæ [*& ibi, ſi quis intentione*] ſequit, ambigua, uel oratione ſit uſus, id quod utilius ei eſt, accipiẽdum [*& ibi, & ff.*] ſup. quia iudicium redditur in inuitum [*& ibi, nihil*] ibi nil intereſt negare, tacere, uel obſcure reſpõdere. ¶ *In gloſſ. 3. ibi, quòd fuerit dominus*] uel is, cuius eſt hæres, ut in l. ſe. [*& ibi, Sicut poſſeſſio*] quia iſta perditur animo, dominium nõ, manet enim dominus, etiam qui dominus eſſe non vult. ¶ *In glo. 4. ibi, ſi quidem*] uide de ordi. co. c. 1. ſuper 1. gl. [*& ibi, ſi debitor*] non tenetur hæreditatis petitione debitor, qui negat, uel dubitat petitorem hæredem eſſe. ¶ *In gl. pe. ibi, cum à te*] uide, infra c. pro. in glo. 2. [*& ibi, cum procurator*] vide de foro compe. ex parte, ſuper gl. 2. [*& ibi. §. hoc interdictum. 2.*] ſequitur, & hæredi, & cæteris ſucceſſoribus competit [*& ibi. §. ult.*] ibi dicitur, ꝙ in hęredem, bonorum poſſeſſorem, cæteroſque ſucceſſores in factum actio cõpetit, hunc autem. §. & l. ſe. infra declarabo [*& ibi, à contrario*] municipes habent ratam deiectionẽ factam nomine municipij [*et ibi, Sed ſi ego*] ſi cõtemplatione patris, uel domini negocium filij, uel ſerui geſſi, tenentur in ſolidũ pater, uel dominus; ſi cõtemplatione filij, uel ſerui, tenetur ſolum de peculio [*& ibi. §. aliquando*] uide, ut lit. non cõte. quoniã. §. pe. ſuper. 1. gl. [*et ibi, aut clam*] datur contra poſſeſſorẽ operis, etiam dño inſcio, uel inuito fiat [*& ibi, l. ulti.*] ponit caſum, cum is, cui nunciatum erat, uendidit, & emptor ędificauit [*et ibi. l. una*] canonizata in uer. proxi. alleg. & l. ſequens, in uer. ibi præcedẽri [*et ibi ſi quis in tantam*] uide infra ti. 1. c. 1. ſuper glo. pe.

18 ¶ *In † glo. 2. ibi, reſpon.*] idem Vinc. T. Gof. [*et ibi, ſi quis in-* f *tentione*] ſup. & quia [f] iudiciũ redditur in inuitũ [*et ibi, in proceſſu*] ideſt tempore executionis, & fiet hæc probatio ſine libelli oblatione, uel lite conte. ſecũdùm Inn. & Hoſti. qui hoc no. hic, & ſupra de lib. ob. c. 1. & facit quod no. de libel. concep. §. nunc dicendum[g], uer. 25. ¶ *In glo. 3. ibi, ſiue*] ubi de hoc [*et in fi.*] Io. T. Gof. Sed ſalua † pace ipſorum hæc ratio non cõcludit, id ad quod inducitur. non enim ſequitur, ſi facilius perditur, ergo ſi poſſedi, non præſumor poſsidere. & Hoſt. hic ſequitur Placen. & Hug. dicẽs, ꝙ quamuis poſſeſsio facilius amittatur, quàm dominium, ut ibi, is tamen, qui probat ſe ſemel poſſediſſe, adhuc præſumit poſsidere, & Hoſt. hic ſequitur, niſi cõtrarium probetur, vt. ff. de ac. poſſ. l. 3. §. ꝙ ſi ſeruus, ibi, Nam cõſtat poſsidere nos, donec aut noſtra uolũtate diſceſſerimus, aut deiecti fuerimus, ergo qui hoc dicit, hoc probet. ff. de proba. ei, qui dicit. Nam ſi dicam, ꝙ nunquam habui animum amittendi poſſeſsionem, magis credendum mihi eſt, quàm alij, ex quo de animo meo queritur, ut infra de homi. ſignificaſti, Hoſt. pro hac opi. ad quam Placẽ. & Hug. inducebant. C. ad exhibendum, non ignorabit[h], & C. de pigno. actio. ſi creditor, facit, infra c. olim inter, in fi. per quæ hanc opi. teneo, maximè in facto recenti. unde & quidã diſtinguunt inter poſſeſsionẽ uetuſtam, & recẽtem. Alij, vt Odo. inter eum, qui aſſerit ſe poſsidere, & eũ, qui negat, ut primo caſu præſumat poſsidere. 2. non, cum negando appareat eum habere animum dimittendæ poſſeſsionis, & uide quod no. in ſpe. de act. uel petitionibus. §. ſequit, uer. quid ſi ago, & de peti. & poſ. §. 1. uer. quid ſi peto. ¶ *In glo. per hoc, in fi.*] Io. T. & faciunt hæc. l. & hæc decre. pro Ir. qui dixit, ꝙ reus poteſt negare, uel in dubium reuocare, Gof. ¶ *In glo. Sed cum. ibi, deiecit*] uel ꝙ ipſe poſsidebat eo tempore, quo aduerſarij dicebãt ſe eiectos Gof. [*& in fi.*] hæc gl. eſt contra textum, in quo dicitur, ꝙ ſuper utroq; agebatur, ut patet ſupra, unde nõ procedit obiectio, ſecũdùm Hoſti. qui exponebat, Teſtes produxerit, fratres produxerunt ſuper eo, ꝙ ſpoliati erãt, & ꝙ ad eos ſpectabãt petita epiſcopus ſuper eo, ꝙ erat in ſua diœc. & ipſa rationabiliter detinebat. ¶ *In gl. no. 4. ibi, et Quintus*] plures uide in ſumma, de proba. & in ſpec. de prob. §. fi. [*& in fi.*] & infra de præſump. c. 2. ¶ *In glo. pe. ibi, ſæpe*] dic ut ibi

dicam

20 dicam [*& ibi, condictione ex illo canone*] Dicit Inno. ꝙ † capitulum, Reintegranda,[i] & iura similia dictia, ꝙ omnia sunt restituenda spoliato, intelligit nõ interdicto. Vnde ui, nec condictione ex canone, sed aliis actionibus competẽtibus, puta si dolosè inductus fuit, actione de dolo. si per metum, actione quod metus causa, & sic de aliis, secundum Host. ipse Inn. uidetur notasse contrarium, de electione, querelam. secũdum quem pone, quòd non coactus sed aliter à possessionne cecidit, ita, ꝙ si ad possessionem recuperandã nõ occurrit prodita specialis actio; certè necessaria erunt predicta auxilia. Dicit † etiam Inno. ꝙ hic non poterat habere locum interdictum directum, uel utile, quod nõ compenit, nisi cum quis de possessione expellitur, uel reuertens non admittitur ab illo, qui possidet. ff. de ui, & ui ar. l. 1. §. idem Labeo, & l. 3. §. si quis autem. at hic hospitalarij solo animo perdiderũt possessionem, nec expectauerunt expelli, cum propter solam uim expulsiuam detur hic interdictum. dicunt tamen aliqui, & non malè secundùm Inno. ꝙ & si nec ipsi metum ferentes, nec alij possessionem intrarent: tamen contra ipsos competit interdictum ad damna, quæ hac occasione sustinuit uim passus, quod patet, quia quandoque tenetur interdicto, etiam qui de uiolentia nil habuit. sufficit enim, si dedit auxiliũ. C. unde ui. l. 1. ff. de & ui & ui ar. l. 1. §. deiecisse. nec obstat. ff de usuc. non solum. §. si dominus, ubi dicitur, talẽ rem usucapi posse, quod nõ posset fieri, si rapta esset: quia loquitur, quando hi, quorum timore quis fugit de possessione, non ueniebant, ut uim inferrent; & sic res non fuit uiciosa[k], nec ob. præalleg §. idẽ Labeo, & §. si quis: quia ibi cessat ar. à contrario. licet enim ibi dicatur, uim inferẽtes teneri, si possessionem occupauerint, nõ sequitur, quin teneantur, etiam si illam nõ occupant. unde qui uim intulerunt, potissimè obligantur: quia tenentur fundum restituere occupatum. imo secundùm Inno. probatur per illas. ll. quòd ex tali uiolentia oritur interdictum, & nõ ex occupatione, aliter sequeretur absurdum. pone enim, ꝙ post. 10. annos, cum uiolentia iam uenisset in obliuionẽ, alius occupat. Sed nec hoc casu competit interdictum: quia sit expulsus, sed quia suspicatur se posse expelli, ita, quòd nec ire audet ad fundum. tenetur ergo uiolẽtus, ex cuius facto perdit fundum, & patitur alia dãna. actio verò, quod metus causa. non competit, quia expulsus est sine aliqua coactione, quam non expectauit, sed timens aufugit: Secus, si discessisset post ingressum armarorum, tunc actio illa cõpeteret, hoc probatur. ff. quod me. causa. l. metũ autem præsente. 1. respon. & 1. §. Item tali non competit, Quod ui, aut clam, quod licet cõpetat, quando aliquis prohibetur ab aliquo opere faciendo in solo, hic tamen prohibitus non est ab opere: quia nec opus faciebat, secundùm Inno. [*& ibi, infra e. sæpe*] probato tamẽ ꝙ scienter episcopus rem à uiolẽto receperit, Gof. [*& ibi, uiolentiam*] ut recitant Inno. & Hostiẽ. dici potest ad 22 so. huius, quod hic uidebatur † probatum, sed probatum non erat. multa enim uidentur, quæ non sunt, ut dicit Placen. ff. de acqui. pos. l. naturaliter. uel secũdum eos dic, ut infra dicam [*& ibi, minor. l. 4.*] & facit, quod no. 21. di. §. 1. in gl. Sed contra [*& ibi, inuenit*] cautelam circa hoc uide in spe. de peti. & pos. §. 1. uer. Itẽ no. quã 23 hic no. Pe. [*& ibi. §. quòd autem*] in re † uiolenta, & furtiua distinguit Host. si enim uẽdo tibi rem alienam, furtum committo, & tunc non usucapitur. Si uero hæres meus ipsam uendiderit bona fide, non est furtiua, & usucapitur; & sic loquitur iste. §. Item si ui expellis me de possessione, sed non apprehendis possessionẽ, non est res uiolenta; & ideo posset præscribi ab alio, qui bona fide intraret. Sed si uiolenter ipsam possessionẽ tenueris, facta est uiolenta, & nullatenus præscribetur; sic loquitur lex, sequitur, statim alleg. §. si tu me, & In 24 sti. de usucap. §. furtiuæ [*& ibi, familia*] in qua † sunt liberæ personæ, & de his intelligit, ut patet per sequen. fallit autem hoc in edicto, de his, qui deiecerũt, uel effuderũt, quod uide in spec. de iniuriis, in fi. [*& ibi, tenetur*] directo interdicto: videtur tamen teneri utili, quando libera persona familiaris sua uiolẽtiam committit. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. si filius. hic autem intẽtabat directũ, secundùm Inno. secundum quem hoc eligeret, licet 25 eligere non teneretur: uel simpliciter † intentando intelligitur de directo, secundùm Hosti. alleg. ff. de peti. her. nec illam. §. si quis sciẽs, & facit quod no. de dnio, quod si simpliciter intentetur, intelligitur de directo ff. de euic. minor. §. 1. & ff. de excep. rei iudi. si mater. §. eandem, in fi. textus tamen ille facit ad cõtrariũ, cum dicat vendicãtem in iudicium deduxisse dominium qualecunque quæsitum, secundum gl. exponit, idest ciuile, uel naturale, dũ tamen directum ciuile per usuca. naturale per traditionẽ, vel alijs modis, de quibus, insti. de usu. & ha. in fi. [*& ibi, gestum*] quod regulariter 26 non est uerum, ut infra de regu. iur. ratum quis, lib. 6, [*& ibi. q. 6. c. 1.*] per quod. c. dixit H. ꝙ ubi per metu ui rẽ trado, non trasfertur dominium, secundum Lau. Io. ibi in gl. 2. Vin. hic dixerunt contrarium. s. ꝙ dominiũ transfertur, tamen ꝙ competit repetitio per edictum, Quod metus causa [*& ibi, de noui operis*] illud propriè uocamus edictum potius, quàm interdictum [*& ibi, secũdum leges*] uide quod dicã post Inno. de noui oper. nun. c. pe. in fi. pe. gl. & quod dicam in spec. de ap. §. 2. super. uer. 6. & uer. sc. [*& ibi, legatario creditore*] exemplificat 27 † Pe. iudex mandat legatario, ꝙ restituat possessionẽ legati, quam occupauit, quia uolebat hæres detrahere quartam, si appellat, non audietur. Item si creditor per hypothecariã petat possidere pignus, & debitor, cui iudex præcipit, ꝙ pignus restituat, appellet, non debet audiri. & sit ratio, quia soluta pecunia statim tenetur creditor restituere, & hoc respectu dicitur momẽtanea [*& in fi.*] & est expressum in Clemen. de sequest. pos. c. uno. ¶ [*in gl. ulti. ibi, de tenun. in præsentia*] uide quòd dixi super gl. hic est [*& in fi.*] quæ sunt contra. Dicebat 28 † Vin. ꝙ omnia acta hic fuerunt exhibita, nec fuerunt alia allegata; & ideo non præsumitur, nisi quod inuenitur scriptum, sic infra de re iudicata. cum Bertoldus.

ANNOTATIONES:

a ¶Libellum incertum. Vide ea, quæ habentur in c. 2. per Docto. & maximè d. Feli. supra de libel. obla.

b ¶Cum pertinentijs. Adde ea, quæ habentur & notantur in l. 4. ff. de peti. hæredi.

c ¶De priuilegijs, cum & plantare. Adde tex. in c. cum uos, de offic. ordinarij.

d ¶Iudi. ibi uide super gl. 2. & si non fuit electio, qualiter fiat condemnatio, uide Io. An. in c. 2. de ordi. cogni. super uerbo, iustitiã & per Bar. in l. 1. ff. de eden. & in l. edita, per Bar. & Sali. e. ti. C.

e ¶Expressum. Et sic delictum probari per instrumentum, de quo etiam in c. cum in ecclesiis, de ma. & obe. & uide etiam Bart. in l. in senatos, de accusatio. & in l. 2. C. quo. appel. non reci. & no. in c. fi. de iureiur. lib. 6. Bal.

f ¶Et quia. De hoc, quod dicit glos. de dubia petitione, & ipsius interpretatione, uide Barto. in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de uerbo. obli. & glo. in l. si quis intentione, allegata in glos.

g ¶Nunc dicendum. Pro hoc uidetur tex. C. de iur. fis. l. defensionum, & uide Bar. post glo. in l. 1. ff. de eden. in prin. & inducit hoc dictum ad quæstio.

h ¶Ignorabit. Ibi uide plenè per do. Bar. de Sali. & per Bal. etiam, & per Cy. & docto. in l. siue possidetis, allegata, & ibi Bal. in glo. & nunquid probata possessione unius præsumatur possidens dominus, uide plenè Bal. in l. indicia, C. de rei uend. & per Bart. in l. quidam in suo, ff. de condi. insti.

i ¶Capitulum Reintegranda. Illud c. competit etiam pro reb. profanis secundum Alexan. consi. 6. & de intellectu illius c. uide Pe. de Ancha. in consil. 37. & Feli. in c. ueniens, de testi. in 6. col.

k ¶Vi-

k. ¶Vitiosa. Et non ex postfacto animo mutato intrauerunt: quia tunc tenerentur: sed si illi non ueniebant armati, sed aliò ibant, quorum audito aduentu possessor timens possessionem dimisit, tamen non tenentur illi interdicto, licet fugiens possessionē amisit. uide bonam glo. ad hoc in l.3. §. si quis autem oissus, & ibi Bar. ff. de ui & ui arma. & in l. metum autem, ff. quod me. causa, & in §. dominus, præallega.

S V M M A R I V M.

1 *Casus decretalis.*
2 *Ad restitutionem fructuum non urgetur uiolentus, qui non est soluendo.*
Fructus percepti, & qui percipi potuissent, restituendi quo casu, ibid. & quando nu. 3.
3 *Immobilia statim restituuntur ab obligato restitutioni.*
Mobilia post annum in casu dotis, ibid.
4 *In spoliatorem executio quando differenda, & nu. 7. circa fin.*
Cauere qui non potest, expectandus est, ibid. in fin.
5 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 6.*
Actio est inanis ob debitoris inopiam, & nu. 7.
Latronem, & raptorem nullus casus excusat, iuncta glo. §. 1.
7 *Additio glossarum.*
Pauperi obsessa uia pax est.
Prædo agit contra prædonem, & ratio, ibid. § in glo. 2. & datur ei interdictum, non actio furti, ibid.
In spoliatore non habetur ratio, ne egeat, si est soluendo etiam in proprio.
Egestate laborare dignus est malè meritus, ibid.

C A P V T XVI.

1 OLim uobis. Casus. Pone † casum per decre. & si necesse, de dona. inter uirū & uxo. Rex Legioñ. contraxerat cum filia regis Castellæ cōsanguinea sua: papa mandauit episcopis regni, ut monerent eum, & si necesse esset, compellerent, ut eam dimitteret: nullus fuit ausus hoc facere nisi Oueteñ. propter ꝗ rex expulit eum de suo episcopatu, papa mandauit Zamorensi, ut assignaret sibi partem suæ diœce. unde posset commodè sustentari, demum facta concordia Zamorensis impetrauit litteras, vt hic, Ouetensis se uidens ex illo præcepto grauatum impetrauit, ut sequitur, Abb. Host. uero aliter ponit. s. ꝗ prodigalitatis uicio Oueteñ. infinitis debetis grauatus erat. vnde rex Legioñ. de mandato papæ occupauit totum episcopatū, assignatis sibi. 5. milibus aureis, donec essent debita soluta: quia illa pars non sufficiebat sibi, occupauit partem episcopatus Zamorensis, quam condēnatus est restituere cum fructibus: tamē papa mandauit, vt sequitur, & sic dicit se audiuisse à quodam socio Hispano. Gof. etiam ponebat aliter, quod quia ius nō uariatur, omitto. & sic sumes, ut plus faciat ad propo-
2 situm, Violentus † qui non est soluendo, ad resti. fructuum non urgetur. primò ponit querelam. secundò prouidet ibi, Verum [*Perceptis*] & qui percipi potuissent, supra e. grauis [*Restituere*] Zamorēsi episcopo, quē spoliauerat [*Et infra*] hoc deciditur, quod opponebat Ouetens. se non cogendum ad restitutionem fructuū, cum non esset soluendo, & quia iudices hoc non admittebant, conquestus est papæ, uel iudices consulue-
3 runt papam [*Fructuum*] quia † immobilia statim restituere debet. ff. de rei uēdi. qui restituere, & soluto matrimonio, statim immobilia debent reddi à uiro uxori, mobilia post annum. C. de rei ux. act. l. una. §. cum
4 autem. & dicunt † quidam per hanc literam, ꝗ spolia-
a tus sic existens cogitur se defendere: sed executio[a] non fiet, donec suam rem habeat, ita, ꝗ tempore executionis sit soluendo, quod nō credo, si taliter est spoliatus, Vincen. dic, ut infra e. frequēs, li. 6. & facit quod no. in spe. de peti. & pos. §. 1. uer. Sed cū spoliatus [*Taliter*] integerrimè. 3. q. 2. si episcopus, cum omni commoditate, ff. de uer. sig. cum prætor, Gof. [*Restitutus*] forsan ad
b hoc restitutus nō erat per regem uel dic, ꝗ restitutus[b] erat post fructus episcopatus collectos & cōsumptos; ut est moris, ita, ꝗ nullam restitutionem vsque ad nouam fructuum præceptionem facere poterat [*Possit*] qui cauere non potest, expectandus est. ff. de colla. bo.
5 l. 2. §. ul. Vin. ¶ Secunda † gl. ponit duas lecturas, quòd Oueteñ. parte, qua spoliauerat, fuerat spoliatus, & secundum hanc obijcit. de. l. cum à te. & soluit: aliam ꝗ
6 fuerat spoliatus suo episcopatu. ¶ *In † gl. 1. ibi, nam is*] nō dicitur habere actionem, qui habet illam inanem propter debitoris inopiam. ¶ *In glo. 2. ibi, nullus casus*] etiam
7 naturalis interitus, & idem de raptore, ut ibi. ¶ *In † glo. 1. ibi, nihil est*] Seneca. 14. ad Lucillum, etiā in obsessa uia pauperi pax est. Ouidius de nuce, Cur timeam: tutum carpit inanis iter. ¶ *In glo. 2. ibi, non contra secundum*] & hac ratione prædo deprædatus agit contra prædonem, & hæc est ratio, quare sibi competit interdictum, & non actio furti secundū Hosti. qui hic no. quod dixi, supra c. in literis, super uer. prædo [*& ibi, Soluendo*] nec habebitur in eo ratio, ne egeat. Dignum enim est, ut malè meritus egestate laboret, secūdum Vin. ff. depo. bona fides [*Aequiualenti*] Vnde dicebat Innoc. si haberet de proprio, ꝗ satisfacere posset, non excusaretur pro eo, ꝗ esset ab alio spoliatus, & eodē modo soluitur secundum Hostien. quod dicitur, dolus, uel uiolentia illata Oueteñ. non debet ei prodesse, nisi contra inferētem. hic enim non ponderatur dolus, sed impotentia, & inopia conuenti.

N A N O T A T I O N E S.

a ¶Sed executio. Potest in hoc dici, quod si spoliatus constat, uel notorium est tempore, quo ista exceptio opponitur, postquam constat sibi, de ea iudicet, ar. l. de qua re, ff. de iudi. & tunc sola exactio differetur. si uerò non constat, quia incontinenti oppo. exceptio inopiæ, si tunc tanta est inopia, quòd nec etiam possit facere expensas iudicij, tunc etiam condemnatio differtur. si uerò, non est tanta, quia licet possit facere expensas iudicij, sed postea aliud non habet, tunc poterit condemnari, sed differetur exactio, ar. ad hoc no. in c. unico. supra de plus peti. facit not. infra de appella. nouit.

b ¶Vel dic, quòd restitutus. Et sic ex hoc tex. colligitur, quòd fructus episcopatus, siue ecclesiæ possunt capi in causam iudicati etiā pro delicto prælati: quia hic innuit, quòd postquam fuerit ipse restitutus ad episcopatum, & fructus alii restituere teneantur, quem spoliauerat, quod facit pro not. per glos. in c. præsenti, de officio ordi. lib. 6. nec alius casus poterit ita reperiri, nisi in c. peruenit, de fideiusso. sed tamen non dicit, quòd fructus ecclesiæ. sed benè dicit de fructibus, & forte patrimonij, ut dicit Archi. in c. statutum. §. assessorem, de rescrip. lib. 6. Et sic uides, quòd ampliat illud c. & licet isti fructus sic possint dari, & capi. tamen pro debito ad certum tempus, ut est textus in c. peruenit, de arbitris, supra, sed contra hoc facit, quia delictum prælati ecclesiæ non debet nocere. ut in d. c. peruenit, & 16. q. 6. si episcopus. sed dic quòd ad bona ecclesiæ non potest præiudicare: sed hoc quò ad fructus, ex quibus sustentari debet, bene posse capi, & ita hic, sed non quo ad partem fructuū, quæ debet expendi in fabrica, & illa, quæ debet pauperibus, tunc non posset capi. ad prædicta facit, quod no. in c. reprehensibilis, de appella. & ibi uide.

S V M M A R I V M.

1 *Per excommunicationē diebus aliquibus obseruatam in obseruantes non acquiritur iuris parochialis possessio, uide nu. 2. 3. & 4.*
Diuisio capituli, ibid. uer. & prima.
Appellationi non renunciat excommunicatus, si obediat excommunicationi, si hoc protestatur.
2 *Libelli & sola quo nomine cōcipiēdi, si agitur de iure parochiali.*
Possessione parochialis iuris qualiter episcopus spolietur in aliquo populo, ibid. uer. Dixit autem, & nu. 3. uer. sed dic.
3 *Sententia excommunicationis nunquid teneat episcopi in parochianos, quorum possessionem perdidit.*
Proprietas magisnè attendatur, quàm possessio iurisdictionis, ibid.
Possessionem incorporalium tenacius quis retinet, quàm corporalium,

lium, & ideo difficilius illam, quàm hanc amittit, & quibus mo- dis prior retineatur, ibidem, uer. sed dic.
Perduntur quæ difficilius, retinentur facilius, & quæ sint. ibid.
Sententiæ prolatio incorporalib. annumeratur, ibid. uer. Itē plātio,
4 *Sententia excommunicationis non idem obtinet, quod alia senten- tia & in quo.*
Excommunicandi possessionem, & ius qui possint acquirere, ibid.
Spiritualia iura ex causa quilibet clericus possidere potest, & præ- scribere, ibid. uer. uel dic & melius.
5 *Possedisse an sufficiat aliquando.*
6 *Possessorio agit, qui se spoliatum conqueritur.*
In diœcesi sua si episcopus ecclesiam quam probet, obtinet de iure communi impetitorio, ibid.
7 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 8.*
Possessionem dominus an amittat, si timore conteritus abstinet se ab ea, & nu. 9.
Pro obediente quis se non gerit, si non hoc faciat animo obediendi, ex posteriori lege.
9 *Additio glossarum, & nu. seq.*
Possessione sua priuare dominum facilè subditis, & quando, ibid.
Subditorū factum quando nō præiudicet prælato, ibi. uer. ad §. ꝙ si.
Legis siquis mnciet. §. ꝙ si seruus, hic allega. intellectus, ibid.
10 *In possessione iuris acquirenda quorum intentio, uel saltem scientia, uel patientia necessaria sit.*
11 *Obediendi animo non facere, sed deliberandi, quando protestatio ne- cessaria, & ex obedientia quando non acquiratur possessio, & nume. 12.*

C A P V T XVII.

1 OLim inter. Casus. Per † excōmu- nicationem diebus ali- quibus obseruantes non acquirit̃ iuris pa- rochialis possessio. Et prima pars ponit fa- ctum, & processum decisè. secunda diffinit, ibi. Nos at- tendentes. & no. ꝙ per hanc decre. secundùm Inn. Ho. Abb. & Pe. ꝙ licet excōmunicatus post app. obediat excōicationi, non renūciat appellationi, & hoc maxi- me, si hoc protestatur [*Te*] loquitur abbati sancti Ge- 2 nouefæ, Pe. & Abb. [*Nomine Pariens.*] no. ad † concipiē- dos libellos, uel sententias, de hoc dixi, supra de dil. lit- teræ [*Possessione*] petebat episcopus restitui ad hāc pos- sessionem. sed succumbit: quia non probauit se cū ef- a fectu possedisse [a]. Dixit aūt Inn. ꝙ hoc iure spoliaretur episcopus in aliquo populo, qñ scit hoc ius, ꝙ posside- bat, per alium epm exerceri, & populū snīas ipsius ser- uare, & in alijs obedire, nec contradicit: sed patitur et non puniendo parochianos sic alteri obedientes spiri- tualiter, uel temporaliter forsan: quia nec audet, & sic aīo pusillanimi uit̃ possessionē deseruisse, & in alium transtulisse, ar. ff. si serui. uē. si forte. §. t. de publi. si ego. 3 §. 1. Sed † quid si eps, qui sic uidet̃ possessionē perdidis- se, eosdem parochianos postmodū excōicat, nūquid tenet snīa? dīit quidam ꝙ non: alij uerò dicūt, ꝙ tenet, & ꝙ ille, qui de hoc cognoscet, prius debet attendere ueritatem iuris excōicandi, quàm possessionē. unde, ex quo de hoc sibi cōstabit, confirmabit snīas latas ab illo, qui in ueritate ius excōmunicandi habet, & infir- b mabit snīas latas ab illo, qui solam possessionem [b] pro- bat, ar. infra qui fi. sint le. per tuas. §. nos igit̃, cū suis cō cor. & uide, qđ dixi de in inte. resti. c. 1. in gl. & tū, & qđ dicā de elec. auaritiæ, li. 6. sup gl. & tunc, in fi. ar. pro & contra, supra ti. 1. cū dilectus. sed quousq; de ueritate constet, tuēdus est possessor in possessione sua. j. de in- sti. cū uenissent 1. ut lite pen. c. 1. Sed cōtra, supra de cā pos. cum ecclesia. & hoc, quod hic dr̃, non placet Inn. Sed dic ſm. ipsum, ut no. supra c. in literis. in gl. 2. quod si eps. qui in ueritate ius hēt non patit̃ populū, quātum in ipso est, alterius episcopi seruare sententiā sine pęna, puta quia punit ipsos spiritualiter excōicādo, uel tēpora- liter bona ipsorū occupando, uel ipsos mulctādo, uel ēt capiēndo, uel aliter qualicūq; procedēdo, ita, ꝙ bñ uidetur aīum habere non dimittēdi, uel amittendi ip- sam possessionē. sed retinēdi, talis nō amittit possessio- nem, quæ non nisi animo amittitur. C. de acqui. pos. licet. nec dicitur iniustè agere, qui hoc facit non impu- gnando, sed se defendendo, quod iura permittūt. ff. de iusti. & iu. ut uim, & legit̃ & no. supra c. olim causam. §. fi. uer. præsertim. & si non potest, uel audet aliud fa- cere, consilium est, ꝙ hoc publicè protestetur, ar. 7. q. 1. pontifices, & in eo. quod legitur & no. supra de offi- cio ordi. pastoralis. §. fi. & infra de ap. si iustus metus. hæc in iuribus, & in incorporalibus obtinēt. Aliud in corporalibus, quantuncunque impugnet, & quantū- cunque excōmunicet occupantes. nā & eo ipso, ꝙ re- uertens non admittitur, ipsam amittit, & ēt si suspicet̃ se posse repelli. ff. de acqui. pos. clam possidere. §. fi. & l. si id quod. §. fi. sit ergo rō diuersitatis, quia tenacius in- corporaria inhærent, pp quod difficilius perdūtur, ex quo sequitur, ꝙ facilius retinent̃. ff. pro socio. l. 3. & qđ b ibi no. & de peculi. quis ergo [b] casus. facit de transla. c. 2. in prin. Itē prolatio sententiæ, cū sit actus non agens in corpus per tactū, magis conuenit retentioni incor- poraliū, quæ nō subiaceut tactui, quàm corporalium, q̃ tāgi possunt, insti. de rebus incorporalibus, in prin. & de officio iudi. in fi. conuenit rōni lex, quarundam ff. de acq. pos. ubi alienus eps parochianos alterius epi excōicat, sed eps parochianorum sententiā latā in eos ratā non habet, nec ijdē parochiani ipsam seruāt, tunc episcopus excōmunicator nullā posses. acquirit, cū sic excōmunicādo nihil possederit, nisi labia sua, quibus snīam protulit, nec mirū, si in hoc casu non acquirit possessionē: quia & si populus per aliquot dies hāc ser- uet snīam, ꝓpter hoc idem eps nullā iuris parochialis c possessionem est assecutus, ut infra e. c. In alios etiam, qui seruant sententias huius episcopi, puta quia excō- municatos ab eo uitant, nihil similiter iur. uel posses- sionis acquirit: quia ipsi non seruant eius snīas quasi ipsius subditi, uel ab eo possessi: sed tanquā obedien- tes iuri uolenti, ꝙ excōicati & denunciati ab episcopis euitentur, ut patet, 11. q. 3. curiæ, & in eo, quod legitur 4 & no. supra de treu. & pace. c. 1. §. 1. Pōt † & illud dici, ꝙ licet in alijs sententijs, & iuribus incorporalibus secū- dum modū prædictū acquiratur possessio, nō tamen in excōis snīa hoc obtinet indistinctè. nā in eadem di- cendum est, quod in alijs sentētijs. Sed si hi, qui ipsam tulerunt, & ideò possessionē ipsius sibi uendicāt, aliàs habent potestatē, possunt & super alios prædictis mo- dis possessionē acquirere, & præscribere, infra de præ- scrip. auditis. c. cū olim. Si uero prędictā ordinariā po- testatem non habent, tunc aliud dicendum est in snīa excommunicationis, quàm in alijs sententijs: quia in hoc casu nō possunt aliquos acquirere possessionem iuris excōicandi, cū nō sint habiles ad huiusmodi pos- sidendum, quod ius non pōt haberi, uel possideri nisi ab his tantum, qui habent à deo, uel eius uicario, uel à iure, & uide, supra de officio dele. P. & G. super fine ul- ti. glo. [d] de talibus enim tantū, & non de alijs intelligē- dum est illud. M. 16. Amen dico uobis, quæcunq; liga- ueritis super terram, erunt ligata & in cœlis, quæcun- que solueritis &c. & illud e. c. p. Accipite spiritum san- ctum, quorū remiseritis peccata, remit. eis: quorū reti- nueritis &c. non possunt igitur simplices clerici alios excōicādo possessionem illius iur. acquirere, nec pos- sunt hęc possidere. sicut nec laicus possidere potest ius confessiones audiendi, & animas absoluēdi, quod nō competit nisi proprio sacerdoti, infra de pœnitentijs, omnis, vel clericos iudicādi, s̄. de iudi. decernimus: uel ius, uel decimam percipiēdi, infra de pręscrip. causam, quæ. uel. dic, & melius, quòd quilibet clericus potest

possidere

f possidere, & præscribere ius excõmunicandi, [f] & cætera iura spiritualia, quamuis aliàs ordinariæ iurisdictioni non præsit, dummodo sit persona, in qua ius istud cadere posit, ut infra de his, quæ fiunt à maio. par. cap. quæsiuit. uide quod ibi dixi in textu super 1. glo. sicut episcopi, qui habent à iur. potestatem excommunicandi 14. q. 3. corripiantur, possunt aliis expresse eandem potestatem dare, ut no. supra de officio ordi. cũ ab ecclesiarum, sic per patientiam & consensum ta-

g citum possunt clerici, in quibus hoc ius [g] potest cadere, possessionem istius iuris acquirere, & dummodò bona fide utantur, præscribere, argum. in d. c. quæsiuit, infra de præscrip. auditis. & c. cum olim, & c. ueniens, secundum Innocen. Sed Hostien. remittit supra de offi. ordi. irrefragibili. §. excessus, & de foro competen. cum contingat, ubi est hoc expressum, & adde quod no. super 2. glo. & uide quod dicam infra de reli. do. cum dilectus, in glo. hoc satis [*Habuisset*] no. quòd

5 † uidetur hic sufficere probari, quòd aliquando possederit. de hoc dixi supra eod. cum ad sedem, super 4. glo. [*Restitutionem ei*] scilicet episcopo, licet Goffre. posuerit casum, quòd abbas petebat restitui, dicens se spoliatum, & mouebatur secundum eum Abba. rationibus, quæ ponuntur in princ. secundæ glo. Sed Goff. in facto errauit: quia tunc hæc litera diceret, ti-

6 bi, & infra diceret, cum te [*Spoliatum*] agebant † ergo possessorio, sed si egisset petitorio, & probasset ecclesiam in sua diœce. constitutam, de iure communi obtinuisset, de reli. dom. ex xenodochiis, & c. cum uenerabilis, & per excommunicationem probatur aliàs iurisdictio, de elec. dudum a. uersi. tandem. ¶ Secun-

7 da † glo. obiicit, & soluit. no. etiam timorem excom-

8 municationis &c. ¶ [*In* † *glo. secunda ibi, quis nunciet*] sequitur, domum à latronibus occupatam, & dominus timore conteritus noluit accedere, amisisse eum possessionem. placet [*& ibi, pro hærede*] non gerit pro hærede, qui non habet animum, ut hæres esse uelit. ¶ [*In*

9 † *glo. 2. ibi, si quis nunciat*] & §. quòd si seruus. ubi seruus, uel colonus tradat alij possessionem, & dominus eã amittit, à simili uidetur, quòd si isti obediuisset, episcopus haberet possessionem, & sic facile est subditis priuare dominum possessione sua; quod uerum credo, si dominus sciens non contradicat. ff. si serui. uen. l. & si forte: alia non. Ad §. quod si seruus, respo. ꝙ ibi possidebat seruus, uel colonus; & ideo possessionem in alium transferre potuit. Sed hic parochiani nõ possident, sed Abbas. unde factum illorum non præiudicat prælato, Ab. unde obtinuisset episcopus, si egisset ꝯ populum. sed abbas posset appellare ſm Hosti. ſm quem forte Abbas hic prohibuit populo, ut sentẽtiã seruaret, cuius mandato paruerunt. Idem Pe. [*& ibi,*

10 *gerit*] & sic in acquirente † possessionem iuris in persona necessaria est intentio acquirendi. Sic & est necessaria intentio illius, in quẽ ius acquirit, & idem in seruitutibus rerum acqrendis. s. ꝙ in eis requirit intentio acquirentis seruitutẽ, & illius similiter, contra quẽ seruitus acquiritur, & cui præiudicat, uel saltem eius scientia, uel patientia, secundum Inn. & Hosti. [*& ibi,*

11 *Qui ex timore*] in † dubio tamen præsumitur animo obediẽdi facere, infra de his, quæ fiunt à ma. par. c. ex ore. C. de repudia. hære. l. 1. Io. & Phi. & ideo quidam dixerunt, ꝙ necessaria est protestatio, ꝙ non facit animo obediendi, sed deliberandi, secundum Inno. Sed huic opinioni contradicit hæc decre. Ipse tamen Inno. & Hostien. narrant quosdam distinxisse, aut obedientia consistit in faciendo, ut quia posuit manus infra manus in signum obedientię, supra de ma. & obe. legebatur, & c. cum in ecclesiis: & tunc necessaria est protestatio; & sic intelligitur c. ex ore. aut est in non faciendo; & tunc secus, ut hîc [*& ibi, in constantẽ*] contrarium no. supra quod metus causa, cum dilectus, in glo. quæ fuerit. & illud tenet hic Goff. & istud Hostien. & adde quod ibi dixi [*& ibi, tutius*] quia bonorum mentiũ &c. 5. di. ad eius. & de obseruatione ieiu. c. a. & hac consi-

12 deratione dicunt Inno. & Hosti. quòd † si ex deuotione, & in reuerentiam ecclesiastici nerui obediuissent, licet non animo deliberandi, non habuisset episcopus possessionem 21. q. 5. excommunicatorum, no. autem hic Hosti. quòd titubans non haberetur pro consentiente. C. de condi. indebi. l. si.

ANNOTATIONES.

a ¶ Possedisse. Vide tex. & Abb. in c. consultationibus, de offi. dele.

b ¶ Solam possessionem. Adde eundem Io. An. in c. auaritiæ, de ele. in 6. in nouella.

c ¶ Quis ergo. Vtrobique uide per glo. & est simile, quod dicitur de curatore sacramentorum, quod est ab anima inseparabile etiã post mortem, uide supra de sa. non ite. in rub. per Io. And. & de ac. siue personalibus obligationibus, quæ non separantur a nobis, in l. ex legato nominis. C. de le. & in l. 1. C. de ac. & obli. per mod.

d ¶ Vt infra. Qui ergo non faciendo est inobediens, non dat alij possessionem, uide Bald. in l. liberti, C. de ope. liber. & ibi allega. hoc dictum.

e ¶ Vlti. glo. Pro hoc, quia excommunicatio est maxima pœna, & æquiparatur morti, ut no. Inno. de accu. qualiter, el secundo. & sic est meri imperij, & sic non uidetur præter prohibitis, uide Io. An. de fo. compe. contingit, in glo. non dixit, & Cy. & Sali. in l. 1. C. de eman. libe. & de materia uide Io. And. de offi. Archi. cum satis, de offi. ordi. conquerente, in glo. sicut ordo.

f Excommunicandi. Et sic ex hoc sequitur, quòd actus cognitiuus & nullus constituet eum in quasi possessione iurisd. cum sententia non ualeat tanquam non habens iurisdi. quod facit ad no. in l. præscrip. C. si contra ius, uel uti. pu. & in c. super literis, de rescri. per Inno. in illa quæstione. an si uerò secundum est falsum, possit ipse iudex cognoscere, an sit compe. ens, uel non, & ibi dicta hæc faciunt.

g ¶ Hoc ius. Vt quia sunt sacerdotes secundum opi. Host. de qua de sco. excom. à nobis, gl. 2. aliàs non. aliqui contra. ibi uide Io. An.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus restitutionem petit ab illo, qui scienter rem à spoliatore recipit, & si interdictum intentaret, succumberet. nu. 5. in fi.*

Proprietatis effectum qualiter hic dicatur dominus amittere, ibi. ad dictio. Effectum.

2 *Decretalis hæc quando habeat locum, & nu. 3. & an fuit necessaria, nu. 8. uer. oppo.*

3 *Violentiam passus qua remedia iuris habeat ad recuperationem, & contra quos singula competant, & nu. 10.*

Restitutio quo casu detur non probata spoliatione, ibid. uersi. §. plus etiam.

4 *Possessor quansque uideatur continuare possessionem.*

5 *Recuperare rem suam melius ex condicti. cano. Reintegranda, & ratio.*

Scientiam qui allegat, eam probare debet, ibid. & an in deiiciente præsumatur, nu. 11.

Anima præferenda est omnibus iuribus, & temporalibus, ibid.

6 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 7.*

Vitium rei sequitur omnem successorem, & nu. 11. §. 1.

Successorem auctoris sui culpa comittatur, ibid.

8 *Additia glossarum.*

9 *Cap. Reintegranda, quando sit locus.*

10 *Spoliatus quot remedijs iuuari possit, uide supra, nu. 3.*

11 *Nominare dominum in iudicio an sufficiat possidenti, & quando, §. in glo. pen.*

12 *Auferre quandoque peius, quàm non dare, quandoque contra, & quo casu.*

CAPVT XVIII.

1 SAepe contingit. Casus. Spoliatus † restitutionem petit ab illo, qui scienter rem à spoliatore recepit. Et primo ponit factum Ioan. And. super 2. Decret.

corrigendũ. ſo corrigit ibi, unde [*poſſeſſorem*] illum in
quẽ trauslata eſt res, Inn. [*Ius*] aliàs iuris [*Effectum*] ideſt
uſum rei ſuę: quia proprietas apud ipſum remaneat,
alia litera hẽt effectũ, & hoc placet Inn. & eſt ſenſus, ſi
ſpoliatus non põt agere poſſeſſorio ꝯ illum, qui poſſi-
det rẽ ſuã, ſequiť, ꝙ proprietatem amitit effectu. i. quò
ad utilitatem. nã quò ad ueritatem non amittit, cuius
iura nimis inhærent oſsibus, ſicut & alia. ff. de pecul:
qs ergo, uere tamen & quò ad effectũ perdit ius pro-
prietatis [a] propter difficultatẽ probãdi dominium. un
de & Publiciana ſubrogata eſt in remediũ. ff. de publi.
l. 1. In prin. alia lectura propter difficultatẽ probatiõ-
nũ. i. probandi ius proprietatis, ut hic ſit pũctus [*Iuris*].
ciuil. Dicit † Inn. ſe planè intelligere hanc decre. ſicut
iacet, ſ. ut quicunque rem raptam ſciens illam raptã eſ
ſe, à quocunq; receperit, hac decre. teneť, etiam ſi per
multas manus res ambulauerit ſic rapta, ar. ff. de min.
l. ſed ubi reſtitutio. ff. de peti. hære. ſed & ſi lege. §. ſiue
autem. dummodò neſciat uicium rapinæ purgatum:
quia ſi hoc ſciret, uel probabiliter crederet, poſtea nõ
haberet locum hæc decre. bene apparet ex uerbis ſe-
quen. infra eo. §. 1. & ibi, eo, ꝙ non multum &c. uſque
ibi, iniuſtè detinere &c non enim iniuſtè detinet, qui
uicium ignorat, & bonã fidem habet. nec ob. 2. q. 1. in
primis: quia ibi illi, qui ſecundo ſucceſſerunt, neſciue-
runt primos iniuſtè eiectos: uel ibi fuit diſpenſatum,
ꝙ ſi quis rem raptam uacãtem receperit, tunc raptor
propter poſſeſſionem, quam adeptus fuerat, licet iniu
ſtam, ſupra eo. in literis, habebit cõdictionem ex. l. cũ
quærebatur, contra accipientem, dummodo accipiẽs
eam uacantem dolo malo acceperit, nec ſit ſua. C. un
de ui, cum quærebatur [b]. uidetur † etiam, ꝙ uiolentiã
paſſus habet interdictum, unde ui, contra ſpoliatorẽ,
& condictionem ex hac decr. contra eum, qui ſciẽter
accepit. adeò, ꝙ ſi eandẽ rem in alium doloſè transtu
lit, nihilominus poterit conueniri: quia qui doloſè de
ſiit poſsidere, pro poſſeſſore habetur. ff. de ali. iud. mu
tan. cauſa facta. l. 1. ff. de rei uendi. ſinautem. §. 1. & §.
ſed & is. illud etiam uidetur, ꝙ condictio ex hac de-
cre. uim paſſo competat contra cũ, qui à nemine acce
pit, ſed ſciens talem rem eſſe uacantem, occupauit, &
etiam uidetur generaliter poſſe dici, ꝙ omnis poſſeſ-
ſor, ſiue bonæfidei fuerit, ſiue malæ, contra omnem
immediatũ poſſeſſorem illius, qui doloſè poſſeſsionẽ
habuit, auxilium habet ſiue interdicti. C. unde ui. l. 1.
& per totum, ſiue conſtitutionum, ut hic. C. de acqui.
poſ. ex libris. Quinimo & etiam contra mediatos poſ
ſeſſores, per quotcunque manus ambulauerit res, da-
bitur auxilium, dummodò poſſeſsionẽ quæſiuerint
mala fide. Si autem unus de mediatis poſſeſſoribus,
bona fide quæſiuiſſet poſſeſsionem, tũc ipſe ſolus ha-
beret actionem contra alios ſequentes malæfidei poſ
ſeſſores, ar. hic, & 2. q. 1. in primis. ff. de dolo. l. 1. §. 1. ff.
de ui & ui arma. l. 1. §. familiæ, & §. ſi filiusfamilias.
¶ Plus etiam [c] uidetur, quòd ſi aliquis poſsidebat bo-
na fide rem aliquam, & alius eandem ſecundò occu-
pet bona fide, niſi conſtiterit priorem poſſeſſorem iu
ſtè amiſiſſe poſſeſsionem, dabitur ei actio contra ſm,
& fiet ſibi reſtitutio, non probata ſpoliatione, argu.
C. de agri. & cenſi. ſi coloni, li. 11. in aucten. de mand.
prin. §. ꝙ ſi delinquentes, & §. non permittas. 1. & 2. &
§. ſed etiam ſuſcipientes, col. 3. & 3. q. 1. reintegranda.
& uide idem de conceſ. præben. poſt electionem, in
glo. ſententiam, in fin. & ſunt hæc iura notabilia pro
poſſeſſoribus eccleſiarum à poſſeſsione ipſarum ca-
dentibus, quam & ſi probare poſſunt, non tamen poſ
ſunt probare ſuam canonicam inſtitutionẽ. poſſeſsio
nem † autem eccleſiarum, & aliarum rerum uidetur
continuare poſſeſſor, quouſque exinde expellatur,
uel alius occupet, & ueniens non admittatur, uel ſuſpi
cetur ſe poſſe repelli, ff. de acq. poſ. clam. poſsidere. §. fi.
& l. ſi id, quod, §. fin. & de uſucapioni. naturaliter, & l.
poſſeſsio: uel quouſque poſſeſsionem ipſam negligat
ff. de acq. poſ. ſi rem mobilẽ, & no. ſupra de elec. quere
lam, ſecundum Inno. [*Scienter*] cum hæc † decre. requi-
rat ſcientiã, & qui eam allegat probare debet. ff. de p-
ba. uerius, & graue ſit eã probare, laudo, ꝙ proponas
condictionẽ ex canone, reintegranda, Gof. [d] [*Anima*]
quæ præferenda eſt oĩbus iuribus, & oĩbus tempora-
libus 12. q. 1. præcipimus. C. de ſacroſan. ec. ſancimus.
[*Succurratur*] per condictionem ex hac decre. Inn. ſuc-
cumberet. n. quicquid alij dicant etiam ſm canones,
ſi proponeret interdictum, Hoſt. ¶ Prima † glo. repetit
iam dicta. s. c. cum ad ſedem, in glo. pen. ¶ Tertia glo.
no. ſcientiã neceſſariam ad condictionem ex hac de-
cre. ſubdens hanc locũ non habere in re litigioſa, uel
de qua ſperatur litigiũ. ¶ Vlti. glo. ſignat contrarium.
¶ *In* † *glo. 2. ibi. l. pe.*] uide in decre. infra alleg. ſuper 1. gl.
¶ *In glo. pe. ibi, uicia*] ſequitur, poſſeſsionum à maiori-
bus contracta perdurant, & ſucceſſorem auctoris ſui
culpa comitatur. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, cum ad ſedem*] hoc te-
neas, licet ibi uideatur notaſſe contrarium in glo. pe.
& ibi, Reintegranda] ubi de hoc & 2. q. 2. nullus epiſcopo-
rum. Oppo. per hæc iura uidetur, quòd beneficium
huius conſtitutionis non fuerit multum neceſſe. re-
ſpon. hæc decre. inducit, quòd actio in factum, quæ
datur loco huius interdicti, ut inſti. de interdictis, §.
ulti. extendatur ad hunc caſum, quod olim non erat.
Vel dic, quòd ſi alia erant remedia, uoluit tamen con
cilium addere condictionem ex hac decre. Gof. ad de
clarandum, quòd ciuile ius contrarium nõ obſtaret,
cui forte multi eccleſiaſtici iudices inſiſtebant, Hoſt.
& eſt ſi. quod no. de uſur. quamq̃, li. 6. in glo. nomine
[*& ibi, poſſeſſorem*] unde dixit † Inn. c. Reintegranda, in-
telligi, cum ille, ꝯ quẽ agiť, dolum, uel uiolentiam cõ
miſit circa rẽ illam, ar. de ordi. co. c. 2. uel cum datur [e]
libellus ꝯ poſſeſſorem, ſub quo poteſt comprehendi
actio, quod metus cã, ut ſi dicat; Peto reſtitutionẽ ta-
lis rei, quæ mihi per metũ ablata eſt: uel peto rem talẽ
mihi reſtitui, qua fui per uiolentiã ſpoliatus, arg. C. de
anna. excep. l. ſi. C. unde ui. l. inuaſor [*& in ſi.*] Io. de hoc
3. q. 1. in ſumma. & ex hac † gl. & textu habes quatuor
auxilia ſpoliati. Interdictum, iudicis officium, condi-
ctionem ex can. Reintegranda, & condict. ex hac de-
cre. de his, & aliis quattuor. uide libellos in ſpec. eo.
ti. §. 1. uerſi. prædicti. ¶ *In glo. ſic ergo, ibi, ignoranter*] præſu-
mitur tamen ſcientia, niſi probetur ignorantia. ſcire
. n. debet, quod ſuum &c. C. unde ui, cum quærebať;
Hoſti. ſed Gof. & Abb. contra, ad hoc infra de reg. iur.
præſumitur, lib. 6. quod credo uerius [*& ibi. ſupra eo. ti.*]
. l. de ali. mu. iu. ¶ *In glo. pe. ibi, poſſeſſorem*] Vnde dixit Vin.
ꝙ non ſufficit hic dominum in iudicio nominare, de
hoc dixi ſupra ut lit. non conteſt. quoniam. §. ꝙ ſi, ſu-
per. 1. glo. Et dicebat Hoſti. hoc uerũ in iudicio reali:
ſecus in perſonali, [f] remittens ſupra de iudi. quia. V. fa-
tetur tamen, quòd ſecundum canones hæres quando
que de perſonali teneť; remittit de ſepul. parochiano.
¶ [*In glo. ult. in ſi.*] Io. ubi † † dicitur peius auferre, q̃ non
dare, & hoc eſt uerum contraria loquuntur, cũ quis
eget ad mortem; quo caſu plus peccat is, qui poteſt, &
abundat non dando tali, quàm aliàs furando.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ius proprietatis. Et ſic uidetur uelle, quòd ſi agatur rei uendica-
tione contra iſtum ſic ſuccedentem in uicium, quod ipſe potuiſ-
ſet referre quæſtionem dominij, & ille dominus habuiſſet neceſ-
ſe de eo probare. hoc ibi ſentit, dum dicit, propter difficultatem
probationum &c. quaſi uoluerit dicere text. & ſic dominus non
poterat contra detinentem agere poſſeſſorio. habeat ergo contra
eum tantum rei uendic. ſed tunc habebat neceſſe de dominio pro
bare. & quia difficile eſt eius probatio, ideo contingebat ius pro-

prietatis

prietatis amittere. ideo fuit necesse de ratione huius decre. prouideret. sed contra spoliatorem bene agere potest rei uendica. nec ipse de dominio referre poterit, ut est tex. qui non est alibi, in l. si quis habetur. §. sed hæc illis. C. de præscri. 30. annorum. & sic per omnia isti non æquiparantur. ideò dicit tex. quasi succedat, &c. & ibi, non multum &c. & ibi, quò ad periculum animæ &c. quasi secus quò ad alia. æquiparantur autem in c. quia uerũ, de ind. Archi.

b ¶Cum quærebatur. Ibi uide per Cy. & plenius per do. Bar. de Sali. materiam illius l. & in specu. eo. ti. §. 1. uer. 8. & ibi Io. And.

c ¶Plus etiam. Vide Barto. in l. rem, quæ nobis, ff. de acquir. possess. & glo. in l. & non tamen, ff. de peti. hæredi. & ibi per ipsum, & in l. & iden. §. Neratius, ff. de condic. fur. & in l. Aquilius, ff. de dona. & per glo. Bald. & Sali. in l. in ciuile. & l. manifestissimi. §. & cum in secunda, C. de fu.

d ¶Gos. Et sic requiritur scientia possessionis in hoc remedio, licet glo. pulchrè in fine, dum allegat hanc decre. sentiat, quod quilibet possidens ex hac decre. possit conuenire, Bald.

e ¶Vel cum datur. Et ibi uide Ioan. And. in glo. 1. & in c. 2. de resti. spo. li. 6. & scripsi in c. nullus 2. q. 2. & uide quod scripsi. 3. q. 1. in summa, & in c. reintegranda. uide Bar. ad ista. in l. rem, quæ nobis, ff. de acquir. possess. Archi.

f ¶In personali. Et de istis iudiciis realibus uide Bar. in l. Pompo. §. cum quis, ff. de acquir. pos.

SVMMARIVM

1 *Restitutionem fieri si mandatur, & sub certo modo, necesse est non solum in facto, sed etiam in modo pareri: aliter non ualet, quod agitur.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Decisa quæ sint huic decretali.*
Casus eiusdem, & num. 6.
3 *Formæ omissio non uitiat, si detur à iure, secus si ab homine.*
4 *Dubietas oritur ob probabilem partis negationem.*
Castra pro iuribus eorum hic, ad dictio. Castrorum. ibid.
5 *Ab excõicationis absoluere sententia, & eam relaxare, differunt.*
6 *Absolutio mandata sub modo, uel conditione, eo, eàue non adimpleta, non tenet.*
Sensus huius decretalis quis, ibid.
7 *Ciuitates dimittere quando domini earum dimittere cogantur.*
8 *Dimittere rem quis non tenetur primo possessori, si eam alij tempore suæ occupationis iustè tenerent.*
9 *Castra noua facere, uel incastellare uetera quando non liceat.*
10 *Ad castrorum innouatarum destructionem, uel reparationem qui agere possit.*
11 *Partes in Italia quo tempore cœperint.*
Federici discordia quando incœpta, ibid.
Lucani erant de parte ecclesiæ, & quando, ibid. uer. & quia.
Pisani pro imperio, ibid.
Io. And. quo tempore fuit, ibid.
12 *Restituendus quis est ad plenum, licet non reperiatur spoliatus, sed destitutus in modo possidendi.*
Pensiones domorum affictus pro censibus prædiorum sumuntur, ibid.
13 *Confessio tenet, licet non ualuerit processus iudicis, coram quo facta fuit.*
Inter dimittere, & restituere differentia, & quæ, ibid. & num. 19. uide num. 8.
14 *Fieri iniuriosè quod possit, consideratur.*
15 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. nu. 16. & 17.*
Iuratoria cautio quando recipienda, ibid. nu. 17.
18 *Stipulatio pœnalis quoties committatur, sit destinatio.*

CAPVT XIX.

1 a PIsanis. [a]Casus. Si † mandatur restitutionẽ fieri, & sub certo modo, necesse est non solum in facto, sed et in modo pareri: aliter non ualet, quòd agitur. Et prima pars ponit querelam episcopi Lucani. secunda expressa causa diffinit ibi, Porrò. Dicit Host. quòd decre. continet commisionem, processum iniustum, & appellationem, primi mandati interpretationem, & iniusti processus retractationem [*Et infra*]

2 s̃m Host. Pe. & Ab. hic † deciditur, ꝙ Lucanus episcopus commiserat ciuibus suis custodiam quorundam castrorũ, ut ex illis iuuarent se, & ab expensis releuaretur. in quibus tamen percipiebat oẽs suos reditus. cõtigit, ꝙ deuictis Lucanis Pisani occupauerunt castra quæ moniti noluerunt episcopo restituere: permittebant tamen illũ suos reditus percipere. & quia noluerunt castra restituere. fuerunt interdicti. & excõmunicati auctoritate apostolica, quas sententias petebant Pisani relaxari. obiiciebatur de notoria offensa, & procede, ut in litera. alia lectura uidetur placere Inno. ꝙ s. prius Lucani occupauerant castra. unde contra illos competebat ecclesiæ interdictum, & non contra Pisanos, tamen iustè fuerunt excõicati pro detentione rerum eccle. 12. q. 2. quicunque militũ, quare, cũ offensa notoria diceretur, non uidebantur absoluendi sine satisfactione, de uer. si. cũ olim, & c ex parte s̃m Host. aliter, ut infra patebit [*Castris*] quò ad pensiones, & iura, quæ percipiebat in illis, uel ad literã, sicut iacet. Ho. [*Habuisse*] sup. restituta, quod est infra. & dimissa sibi

3 prius, &c. [*plenè, ac liberè*] no. quòd certa † forma datur à iure, qua omissa tenet excõicatio 11. q. 3. c. 1. sic & in

b absolutione[b] 11. q. 3. quomodo 1. q. 1. & euidenter. Sed ubi ab homine certa forma datur, si fiat contra, non

c ualet, quod agitur, ut hic in fi. Gof.[c] [*Motæ discordiæ*] inter Pisanos, & Lucanos, & hoc iustificat sententia papæ, ut infra dicam. alij intelligunt de tempore litis cõtest. uel citationis, quod non placet [*Dubietas*] per pro-

4 babilem † negationem partis. C. quibus ad lib. l. 3. ff. de peti. hære. si debitor infra de proba. c. fi. de testi. co. super co, s̃m Host. [*Prolatas*] forsan à delegatis iudicibus auctoritate apostolica, Host. uel per episcopum Lucanum, s̃m Pe. & Abb. [*Castrorum*]. i. iurium, quæ in castris habebat episcopus, Inno. quorum possesio mandabatur restitui quò ad factum. & quo ad modũ [*Re-*

5 *laxaret*] absoluendo †. s. est enim differentia inter ista duo, ut no. Infra quod me. causa. c. 1. li. 6. [*Asserentibus*] coram dele. papæ, Inno. [*Restitutio*] quia parati erãt reddere tibi, & in pace dimittere, quicquid in dictis castris percipere debes, de quo constabat, & quò ad alia satisdare: sed tu non eras cõtentus, quia in hoc non satisfaciebãt modo [*Impugnaturus*] post ap. audiri debuit episcopus, cum diceretur processum nullũ, ut apparet in fi. Inno. Sed hic Host. dicit, ꝙ episcopus appellauit [*Discordiæ*] inter Pisanos, & Lucanos, & istud iustifi-

6 cat sententia papæ. Ad cuius euidentiam scire † dẽs, ꝙ si papa mandasset, Pisanos & Lucanos absolui, si ipsorũ syndicus lapidem in flumen proiiceret, uel pollicẽ leuaret, uel his simile, necesse est pareri, & absolutio aliter facta non ualeret: quia contra formã mãdati, qualecunq; sit mandatũ. Item scire debes, ꝙ tempore motæ discordiæ, uel guerræ Lucani possidebant illa castra siue per occupationẽ, ut est moris istarũ cõitatum Italiæ, siue per commissionem episcopi, ut in prin. dixi. Sed forte quod episcopus commisisset probari non poterat, uel non nisi per inimicos. mandauit autẽ papa duo, s. ꝙ fieret restitutio possessionis castrorũ, de qua constabit, & fieret plenè & liberè, sicut habebat tempore motæ discordiæ. Sed tẽpore discordiæ motæ licet forte Lucani occupassent castra, & illa occupata tenerent; tamen cũ eis Lucana ecclesia quietius uicinabat̃, & liberius & plenius pcipiebat iura, & redditus suos, quam tempore Pisanorum. Item Lucanos resistentes licentius poterat coercere, cum essent sui diœcesani; & sic non erat tũc, qui episcopum repellere uellet, uel etiam posset de facili. Itẽ minores sumptus faciebat in illis colligendis. nam cum possidebant Lucani, ibat famulus episcopi ad colligendos reditus, forte pedes & sine armis, nunc licet ibi benignè reciperetur, tamen propter guerram oportebat eum

ire equltem armatum,& cum magna ſcorta, uel comitiua. Ex prædictis patet, quòd reſtitutio caſtrorum fieri non debuit, cum non conſtaret Lucanam eccleſiam ſpoliatam per Piſanos . & licet primò ſpoliata fuiſſet à Lucanis, contra Piſanos ſecundos deiectores nõ competeret interdictum, de hoc ſupra c.olim nobis: quia tamen tempore, motæ diſcordiæ planè & d quietè poſsidebat [d] cenſus, & teditus caſtrorũ, & hoc conſtabat.ut ſeruaretur forma mandati, debuit teduci in eam plenitudinem, quietudinem, & libertatem, quam illo tempore habebat, quod rationibus ſuprafcriptis eſſe non potuit Piſanis tenentibus caſtra. ex quibus concluditur, quòd eos opportuit prius cogi, ut caſtra dimitterent. hæc eſt uera mens literæ,& pro hac lectnra bene facit infra de decimis, in aliquibus, ubi præcipitur dominis prædiorum, quòd illa talibus colonis tradant, à quibus decimæ quietè perſoluantur. & per hoc ſoluitur, quòd obiicitur, ꝙ etiam aliis, quam Piſanis tenentibus caſtra, in poteſtate eſſet 7 illorum epiſcopum repellere. Item † obiicitur, quòd per hunc modum poſſunt epiſcopi impetrare, quòd domini ciuitatum, in quibus ipſi epiſcopi habent cenſus. cogantur ciuitates dimittere, cum in ipſorum ſit poteſtate &c. Dicebat tamen Abb. quòd non eſſet abſurdum hoc fateri, quòd hæc uia fuerit excogitata contra tyrannos, & iniuſtos occupatores locorum, quales erant iſti, & hoc conſtabat, ut ſi cogantur loca dimittere, quæ detinent in ſuarum animarum periculum, cum non multum interſit &c. ſupra c.ſæpe, contra iuſtos uerò dominos hoc non competeret. ¶ Et 8 plus † dixit Inn. quòd ſi Piſani probauiſſent, quòd alij iuſtè tenerent caſtra tempore ſuæ occupationis. non tenerentur illa dimittere: ſed ſufficeret, quòd paterentur epiſcopum percipere cenſus ſuos plenè & libere. ſecundum quod bene facit ad intellectum huius de9 cre. infra de proba. licet, ad fi. Dicit † etiam Inn. & ſicut non licet noua caſtra facere cum alterius iniuria, uel æmulatione ff. de operibus pu. l. opus. Item nec in caſtellare uetera non habitata. C. de ædifi. priua. l. 3. li. 11. C. de fundis limitrophis, palu. paſcu. uel caſtel. l. 1. 2. & 10 3. ff. de his, qui no. infa. athletas. potuiſſet ergo † epiſcopus agere ad deſtructionem innouatorum, condict. ex præ. legibus, uel iudicis officio, ad hoc infra de Iudæ. conſuluit. & idem in alio ibi reditus habente, nec eſt actio popularis, ſed agit quiſque pro uitanda dimi11 nutione ſui patrimonii. Patet per prędicta † tolli, quod dicunt quidam Gibellini, ꝙ Papa Grego. partialiter hic proceſsit, cuius tempore inceperunt partes in Italia, & incœpit diſcordia Federici. ſ. de re iudi. ad apoſtolicæ, li. 6. Et quia Lucani erãt de parte eccleſiæ, & ſic fuit illa ciuitas à tempore, cuius eſt memoria, licet tyrannicè currentibus annis domini 1314. peccatis forſan exigentibus, ſit mutata. Piſani uero pro imperio. ideo papa fauit, ut dicũt, de pœ. & re. c. 3. ſed dic, ut. ſ. 12 Et per hoc inſerebant † Gof. & Pe. & Abb. ꝙ ſi quis mãdatur reſtitui in eum ſtatum, in quo erat tẽpore motæ litis, & non reperiaƭ ille ſpoliatus, ſed tamen reperitur deſtitutus in mõ poſsidẽdi, reſtituendus eſt ad plenum [*Pẽſionum*] ſorte domorũ, & quod dicit, affictuũ, eſt uulgare loci, & reſpicit cenſus, qui ſoluebaƭ de præ13 diis [*Confeſſionem*] no. Abb. ꝙ † licet non ualuerit proceſe ſus iudicis, ualuit tamen confeſsio facta corã [e] illo. nã f ex illa confeſsione mouetur hic papa [f] [*Dimitterent*] nõ dicit, reſtituerent, quod ponderauerunt Hoſti. Pe. & Abba. quod uerbũ etiam infra repetiƭ [*Non poterat*] & ſic forma mandati aliter ſeruari non poterat [*Non poſ14 ſes*] no. † conſiderari, quod Iniurioſè fieri poſſet. ff. qđ me. cauſa, nec timore, & ſupra c. literas, Go. [*Detinebãt*] licet etiam detinerentur per Lucanos, rationẽ ſupra ſcripſi [*poteſtate*] facti, non iur. Gof. [*Irritum*] & ſic appa15 ret Piſanos abſolutos non eſſe, Inn. ¶ Tertia † glo. no. ꝙ non ſufficit impleri alterum ex duobus, quæ principaliter mandanƭ. dat ſimile, & arguit. antepe. decla16 rat, qũo fuit in modo peccatum. ¶ [*In † glo. 1. ibi, Celſus*] uide in decre. ſupra proxi. alleg. ¶ [*In glo. pe. ibi, qui ui deie17 ctus*] uide ſupra c. grauis, ſuper 3. glo. ¶ [*In † glo. 1. ibi, dentur*] Dicit Phi. ꝙ ſufficit iſto caſu iuratoria, niſi illi ualde ſuſpecti eſſent, ꝙ periurium non timerent, de uer. g ſig. ex parte, de præſump. [g] literas, intelligo hoc, ubi de ſufficienti non fuiſſet expreſſum [*& in fi.*] Sed quoties 18 † committetur ſtipulatio, dic cum Vin. aut committitur ſtipulatio in Incertum; & tunc toties committiƭ, quoties ꝯuenitur, infra de pœnis, c. 1. ff. rem ratã ha. h ſi procu. [h] ubi dicitur, ꝙ ſi procu. cauet, rem ratam dominum habiturum, toties committetur ſtipulatio, quoties contrauenitur, ff. uſu. quem. ca. l. 1. §. ecce. aut porrigitur in certum, ut cum ſuper certa re dicto alicuius ſtare promitto; & tunc non committitur, niſi ſemel, ff. de arbitris, l. Celſus. §. duo, niſi in ea dictum fue i rit, ꝙ toties committatur, &c. ff. de tranſac. qui fidẽ [i], Pe. & Abb. uide, quod ſcripſi de arbitris, dilecti, ſuper ulti. glo. ¶ [*In glo. 3. in fi.*] & infra de præben. cui de non, li. 6. ¶ [*In glo. hic expreſſe, ibi reſtituere*] dicunt Pet. & Abb. 19 quòd hæc glo. turbat † intellectum, quia non erat locus reſtitutioni, ſed dimiſsioni, quo uerbo Papa hic utitur, ut dixi in textu. ¶ [*In glo. ult. in fi.*] uel dic, impugnatus fuit proceſſus: quia poſt appel. habitus. appellauit enim epiſcopus, ne fieret abſolutio, niſi præcederet libera reſtitutio, Inno. Sed hoc eſt diuinare.

ANNOTATIONES.

a ¶ Piſanis. No. ex iſto tex. in reſponſione, quòd ſicut in interdicto retinendæ poſſeſ. poſſit pronunciari, uti poſſidetis, ita poſſideatis ut no. in c. licet cauſam, de probatio. ita in interdicto recuperandæ poteſt pronunciari, uti poſſidebatis, per uerba præteriti imperfecti, ita poſſideatis. ſimiliter ſi iudex dicat, ut reſtituat poſſe. aduerſario, qualem habebat ante lit. conteſt. quod uerum, quãdo appareret ex aliqua parte actorum de poſſeſſione: alias ſecus, ut hic glo. & Bar. in l. prætor. §. 1. de re iudi. Bal.

b ¶ Sic & in abſolutione. Adde tex. in c. ueocrabilibus, de ſen. exc. in 6.

c ¶ Gof. Vide de iure pa. clement. 1. in glo. hic addit, & per Io. And. de reſcrip. cum dilecta, & in c. promda, de ele. lib. 6. & de tranſac. cum hi. §. ſi prætor, ff. de tranſac.

d ¶ Quiete poſſidebat. Quod quando quis liberè uti non poteſt poſſeſſione, quòd detur reſtitutio, uide tex. optimum in c. ſi. ne ſede ua. quod no. uide quod ſcripſi. 2. q. 3. nullus, Archi.

e ¶ Coram. Ad hoc facit, quod dicit Bart. in l. ſi confeſſus, ff. de cuſto. & exhi. reorum, & Inno. in c. qualiter, de accuſa. & in c. inquiſitus, de ele. & in c. cum dilectus, de o1. cogni. ad eſſentiam n. & calorem eius tela iudicij nõ exigitur; & hæc eſt ratio. facit tex. in ca. ſi conſtitit, infra de accuſa. & in c. 1. & 2. de accu. li. 6. Bald.

f ¶ Mouetur hic Papa. Hic iudicium fuit nullum propter formam mandati non ſeruatam, & in illo facta na'et confeſſio. Idem, ſi ſit nullum propter ineptitudinem libelli; uide in cle. conſtitutionẽ, ad fi. & ibi glo. & Moder. de elec. & uide Io. And. in c. per inquiſitionem, ſuper glo. fi. eo. ti. ubi quid in iudicio nullo propter carentiam iuriſdictionis. Et uide in c. at ſi clerici, de iudi. & c. 1. & 2. de accuſa. li. 6. & Bar. in l. ſi confeſſus. ff. de cuſt. & exhi. reorum. & quid de confeſſione facta in iudicio inter perſonas, inter quas non poteſt eſſe iudicium, uide l. ſi filius. ff. de interrog. act. & ibi Barto.

g ¶ De præſum. Facit c. teſtimonium ſupra de teſti. ubi uide in glo. periuris, & ſuper illa.

h ¶ Si procur. Ibi uide Bar. & plenius in l. fi. ff. iudi. ſol. & hoc quo ad iſtas ſtipulationes ſucceſſiuas, in quibus hic loquitur.

i ¶ Qui fidem. Ibi uide glo. & Bar. in l. ſi duo, ff. de arbi. & plenius in l. ſi ſic, ff. de uer. ob. & in ſpec. alleg. in c. dilecti, infra allega.

SVMMARIVM.

1 *Aeconomia tituli.*
De dolo malo hic intelligitur, ibid. quandoque non uitiat, nu. 3.

Dictio,

Dictio, dolus, accipitur hic in malam partem.
1 *De dolo & contumacia ubi, praeterquam hic, aliquid constituatur, uel dicatur, indicat, & nu. 4.*

De dolo, & contumacia, Rubrica.

1 ¶Vidimus † de spoliatis, & eiectis aduersariorum potentia. Videamus de fatigatis in iudicio aduersariorũ dolo, & contumacia, & quod dicit, dolo, intelligas
a malo [a] secundum Goffr. uel secundum Hostien. quia spoliatur quandoque dolo, uel contumacia rei resti-
2 tutionem cõsequi non potest; ideo & c. habetur † ma. 3. q. 9. & 4. q. 1. & 5. q. 2. & 3. per totum 11. q. 3. certum repetitur autem in Sexto, & in Clemẽ. & haec rubrica duas habet partes ad primam faciũt multa iura, quae prohibent dolum suffragari, & dolosum condemnari iubent in expensis, & interesse, de rescriptis, caeterum, in fi. si autem, sedes, ex tenore, & ca. fi. de concess. praeben. postulastis, in fi. de testa. officii, & cap. postulastis, de testa. officii, & cap. requisiti, in fi. & c. fi. cui conuenit, de uerbo. sig. ex parte 3. in fi. de reli. do. cum dilectus, de iure pa. pastoralis, in fi. de sim. nobis, lib. 6. de rescriptis, tibi qui, de elec. auaritiae, & cap. si electio, in fi. & c. commissa. §. caeterum, de renuncia. c. 2. de officio dele. statuimus. 2. de resti. in integ. cap. 1.
3 de priuil. licet. §. fi. de uerb. sig. c. ulti. Tamen † quandoque dolus imputatur fatuitati dolum passi, & non uiciat, quod me. causa, cum dilectus, de conuer. coniug.
4 ueniens, & c. dudum. Ad secundam † partem facit, de constitu. ex literis, de officio delega. praeterea, & cap. consultationibus, & c. consuluit. de ma. & obed. cum in ecclesiis, uer. cum igitur, & in fi. & de procura. constituti, ut lite non contesta. cap. 1. de re iudic. tenor, de empt. & uendi. cap. fi. de accusa. ueniens, & c. qualiter secundo, de uerb. signif. ex parte, & li. 6. de confessis c. 2. §. 1. de senten. excom. uenerabilibus, §. idem est, & sequentibus, & clemen. de iudic. cap. 1. de foro competenti, quamuis.

ANNOTATIONES.

a ¶Malo. Vide. ff. de dolo. l. 1. §. non fuit autem, & ibi Bart. & 11. q. 3. nequis arbitretur, de conuer. coniuga. dudum, & uide plura exempla per Pau. de Liaza. in repeti. c. finem, infra eo.

SUMMARIUM.

1 *In possessionem mittendum ad mandatum iudicis si reus non admisit, quid iuris.*
2 *Praescriptio interrumpitur annalis per oblationem.*
Contumax si cautionem semel obtulit, & iterum postea sit contumax, & in fine anni iterum offert cautionem, possessionem ne recuperet, an contra eum procedetur, & quomodo, ibid. uersicu. sed pone.
3 *Copulatiua, pro disiunctiua.*
Rigor non requiritur in ecclesiasticis personis & negocijs non requiritur necessario, sed ex arbitrio iudicis, ibidem. ad dictio. requiritur.
Iustitia pro iure, ibid. ad dictio. Iustitia.
Iustitia ubi non periclitatur, de seueritate, siue rigore decedendum, ibid. & nu. 4.
4 *Cum, pro quando, & quia, sumitur.*
5 *Epilogus. & suffragium glossarum nu. 6.*
Rigor iuris secundum quae iura seruetur, & quando §. 2. & 3. & num. 8. & 9.
Interest quanti ea res est, ut exponatur, §. 3. & qualiter quid intersit, consideretur, num. 10.
7 *Additio glossarum.*
8 *Leg. si quis in tantam, C. unde ui, quando ecclesia teneatur, & aduersus eam non restituitur adultus.*
9 *In possessionem mitti actori an expediat.*

Peremptare, uel usucapta agitur in subsidium quandoque actio. nego. gest. ibid.
Mulctam bene imponat, quo casu hic iudex, & de differentijs inter eam, & poenam, remittit, ibid. uer. bene ei.

CAPUT I.

1 A D haec. Casus. Reus † qui mittendum in possess. ad mandatum iudicis non admisit, non mulctabit de canon. aequitate. si infra annum caueat stare iuri. Cõis diuisio. secunda ibi, Ad quod [*Absentiam*] cõtumaciter interueniente ante lit. conte. [*Eius rei*] contra quã directa est missio [*Amittat*] an litera erat, Reus, ut possessionem recipiat. exponebat gl. 1. retineat. Ista litera respicit decre. cõtingit. §. eo. [*Offe-*
2 *rat*] & † sic interrumpit praescriptionẽ annalẽ, de officio ordi. pastoralis, in fi. Sed pone, ꝙ postea iterum est contumax, & in fine anni iterũ uenit, & cautionẽ offert, nunqd iterũ possessionẽ recuperabit? posset dici, ꝙ non. imò secundo adiudicabit possessio actori, saluo iure proprietatis: uel saltẽ differt restitutio, donec cã incipiat legitimũ habere progressum, ar. j. c. proxi. & c. finem, supra ut lit. non contest. quoniã. §. pe. in fi. de off. ordi. significauit, de ap. ad hoc, infra de procur. c. 1. Est etiã recurrendum ad fideiussores, & pignora, si interuenerint, Host. & de hoc in spe de primo decreto. §. iam de effectu, in fi. & adde quod ibi dixi [*Cautionem*] supp. hic, an. & quasi de duobus quaeratur, an sit mulctandus, & qua poena, secundũ Hosti. [*Et negocys*]
3 & pro † aut. secundum Host. de uerbo. sig. l. saepe. nam ratione personae, uel rei dicitur negocium ecclesiasticũ. 1 1. q. 1. §. ex his, infra de uer. sig. super [*Requiritur*] de necessitate: potest tamen ecclesiasticus iudex eo uti, si uult secundũ Inno. & Hostien. [*Iustitia*] idest ius missi in possessionem. & hoc patebit in gl. uel ad literam, sicut iacet, & est sensus: quia contumax ut uere poenitẽs paratus est parere, aliter periclitaretur iustitia, quae uult puniri contumaciam, supra de postu. c. 1. uer. nos
4 igitur. & secundum † hoc exponetur. cum, pro quãdo: aliàs ponitur pro, quia, ut sit sensus, quia iustitia non periclitatur per hoc, ꝙ non fuit paritum iudici [*astrin-*
a *git*] & expensas soluit, [a] ut in glo. ¶Quarta † glo. distin-
5 guit & c. ¶Quinta glo. arguit, quòd lex, si quis in tan-
6 tam, & c. & tripliciter respon. ad c. placuit. ¶*In* † *gl. 2. ibi, tueri debet*] aliàs frustra fieret missio, ut in sequen. [*& in fi.*] uide de magi. c. fi. in glo. penul. ¶*In glo 4. ibi. § si dolo*] penul. §. est. n ide hanc, & se. de causa possess. cum olim superglo. 2. ¶In quinta glo. ibi. ui bono. rapto. §. sed nedum [*ibi, & in l. fe.*] dicitur. quòd uiolenter occupãs rem suam, perdit dominium. Si uero rem alienã possessionem reddit, & aestimationem rei [*& ibi, meminerint*] Si tutor, uel curator forte collusio inuadit rem pupilli, uel minoris, id non nocet minoribus, & tutores & curatores tenentur. ¶*In glo. ult. ibi. 1. respon.*] dicitur contra prohibentem agi in factũ, quanti ea res est. & sequentes. §. exponunt, quanti interest. unde si nil interest, ut quia factũ erat creditũ, edictũ illi non prodest [*& ibi l. 2. §. ult.*] illi mutare possunt, quibus publicũ iudicium est: aliis non, nisi specialiter sit commissum
7 eis. ¶*In* † *glo. 4. ibi contingit*] ibi etiã haec glo. [*& ibi, quod dictum est*] .s. quòd intelligor possidere. ita ponit glo. 4.
8 in decre. contingit. ¶*In* † *glo. ar. quod ibi, placuit*] cui concor. de praeben. cum qui 2. respon. li. 6. & ideò uidet dicẽdum de l. extat, ff. quod me. causa [*& ibi, restitutionis*] de hoc no. in prae. l. si quis in tantam, in 3. & 7. q. ubi te
b net glo. ꝙ adultus hoc casu non restituitur [b] & quòd lex locum habet in ecclesia, quando praelatus cõicato cõsilio uim intulit; uide remi. hic in fi. gl. [*& ibi, priuato-*

rum]niſi forte rem ſuam, quàm occupat, per iudicem conſequi non poſsit, ſecundum Io. qui hoc no. 1. diſt. ius gentiũ, in fin. glo. & dixi ſupra ti. 1. olim[c]. 1. [*& ibi, uel ipſe*]hanc ſo. & ſe. ponit Gratianus. c.* q. §. ulti. & ultima placet hic Phi. [*& in fi.*] & de hoc infra de ſucceſſ. ab inte. c. ult. in glo. pe. & facit, quod no. de ordi. cogn. c. 2. in 3. glo. & de reg. iur. delictum, lib. 6. & uide infra ut lite pen. eccleſia 1. ſuper ulti. glo. ¶ [*In glo. ibi, expedit*] imò poſito, quòd † reus infra annum debeat cauere, expedit actori in poſſeſsione non fuiſſe [*& ibi, ex hoc*] puta re perempta,[d] quæ eodem modo apud miſſum non fuerat peritura. & ſeruabitur hoc etiam ſecundũ canones, Goff. & ſic expone, cum. i. quando. Sic aliàs re perempta, uel uſucapta agitur in ſubſidium actio. negociorum geſtorum. ff. de nego. ge. l. ulti.[e] Gof. [*& ibi, intereſſe*] quod qualiter † conſiderari debeat in hoc caſu, no. per Accur. ff. ex quibus cauſis ma. l. ulti. & in l. hic ſtatim allegata [*& ibi, imponit*]ſub. huic. bene ei imponit iudex eccleſiaſticus multam; quod dic, ut no. infra de pœnis, licet 24. di. c. ulti. & de hoc, & de differentiis inter pœnam, & mulctam, uide in ſpec de ſen. prola. §. 2. uer. eſt & quarta, & uer. ſequentibus, & de mulcta ponit Hoſt. ſpecialem rubricam in ſumma, de ſen. & re iudic.

ANNOTATIONES.

a ¶Et expenſas ſoluit. Adde, quòd etiam pro contemptu iudicis extraordinariè poteſt puniri. l. obſeruandum, ff. de offi. præſi. l. una ff. ſi quis ius di. non obtempe.

b ¶Reſtituitur. Pro hoc, quia minor aduerſus uerum dolum, qualis eſt hic, & aduerſus executionem pœnæ legalis non reſtituetur. l. ſi ex cauſa. § nunc uidendum, & l. auxilium, in princ. ff. de mino. & utrobique ad hoc uide per Barto. miſſio autem ex primo decreto ui expulſo non habet locum. l. ſi quis in tantam, uide gl. & Bar. in l. 1. in §. 1. ff. ne uis fiat ei, qui in poſ.

c ¶Olim. Et uide bonum tex. in l. ſi alius. §. belliſſime, ff. quod ui aut clam, & ibi Bart.

d ¶Perempta. Sed nonne per conuentionem eſt in mora, & ſic peremptio illi imputari debet. dic, quòd non, imò nec poſt lit. conteſt. niſi quò ad acceſſionem, uide l. illud, & ibi Bart. ff. de peti. hæred. & in l. item ſi uerberatum. §. ſi. ff. de rei uend. & plenius in l. quod te, ff. ſi cert. pet.

e ¶L. ul. Notabilis eſt l. & ibi uide Bat. & plenius in l. ſi eum ſeruũ, ff. ſi cer. pe. & Cy. & moder. in l. uiator, C. de rei uen.

SVMMARIVM

1 *Ad expenſas reus condemnatur, quas propter eius contumaciam, uel doloſam exceptionem actorem feciſſe conſtabit.*
Propter contumaciam rei poteſt res, quæ petitur, ſequeſtrari, ibid.
2 *Cum monacis agitur mitius, & ab eis aufertur cupiditas poſſidendi, uide nu. 10.*
In poſſeſſionem miſſi poſſident, ibid. & cur fiat miſſio nu. 3.
Sequeſtratio ſi fiat, qui dicatur poſſidere, ibid.
Sequeſtri conditio, ut detur res uincenti, ibid. uer. nunc manebit, uide alia de reo nu. 11.
3 *Reſtitutio rei dicitur multis modis peti, & fieri, & quibus, uer. quia forte.*
Dominium ponitur pro poſſeſſione, & e contrario,
Poſſeſſio pro dominio, ibid. uer. licet alibi.
4 *Sequeſtratarum rerum ut quis poſt annum fiat poſſeſſor, non eſt iure cautum.*
Mentio generalis non ſufficit fieri priorum literarum in poſterioribus, & quando, & quorum facienda, ibid. ad dicti. mentio, & num. 5.
5 *Dolus præſumitur ex taciturnitate exprimendorum.*
7 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum num. 8.*
Contumacia multis modis committitur, & nu. 9.
9 *Additio gloſſarum.*
10 *Cum religioſis quando mitius agendum, uid. nu. 2.*
11 *Sequeſtrum minus, quam miſſio in poſſeſſionem; prius tamen regulariter denegatur, poſterius conceditur. uide alia de eis. nume. 2.*
12 *Indefinita æquipollet uniuerſali.*
Speciale prius non tollitur per generale poſterius, ibid.

CAPVT II.

EX literis. Caſus. Reus † condemnatur ad expenſas, quas propter eius contumaciam, uel doloſam exceptionem actorem feciſſe conſtabit. uel aliter, Per ſecundas literas non facientes mentionem de primis primæ literæ non reuocantur; & hoc nil ad titulum. uel propter contumaciam rei poteſt res, quæ petitur, ſequeſtrari. Sed in hoc eſt opinio, & decre. hæc non dicit. unde primum teneas. Communis diuiſio. ſecunda ibi, uerum [*Monacos*] actores [*Canonicos*]reos [*Legitime*] tribus edictis, uel uno peremptorio. de hoc infra ca. proxi. [*Mittendi*]quia agebatur de eccleſiis tanquam de proprietate[a] [*Religionis*]ipſorum canonicorum. erant enim regulares: uel ſi ſeculares erant, agitur † mitius cum monacis, ne cupidè poſsideant aliena. Si enim fuiſſent miſsi in poſſeſsionem, poſſiderent: quia agebatur reali: nunc uerò facta ſequeſtratione poſsidebunt canonici, ſi hoc eſt actum, uel ſaltem ſequeſt. ff. de acquir. poſ. intereſſe puto, uide ſupra de iudic. examinata, ſuper glo. 2. uel in hoc mitius & melius agitur cum monacis: quia ſi fuiſſent in poſſeſsionem miſsi, canonici infra annum potuiſſent poſſeſsionem recuperaſſe: nunc manebit apud ſequeſtrum uſque ad finem litis, & tunc dabitur uincenti, hæc enim eſt conditio ſequeſtri, Goffred. uide quod plenè ſcripſi poſt Ioan. mo. de reg. iur. locupletari. in penul. colum. [*Affecti*] ad hoc fieri † ſolet miſſio [*Reſtitui*]quia forte ſpoliati erant ſecundum. T. uel dic reſtitui de manu ſequeſtri, uel reſtitui per rei uendic. is enim, qui rem uendicat, petit ſibi rem reſtitui, ſed iure dominii, infra de fide inſtrum. Inter dilectos, licet alibi dicatur, qui in rem agit dominium uendicat, C. ubi in rem act. l. 1. Sed ibi dominium ponitur pro poſſeſsione, ſicut e conuerſo. ff. de uerb. ſignific. interdum. dominium enim non reſtituitur, ſed declaratur. ff. de re. uendic. ex diuerſo[b]. ff. ſi ſeruitus uen. l. ſicut. §. ſed ſi quare, Goffr. [*Poſtulantibus*]Dicit Innoc. hoc non † eſſe iure cautum, quòd poſt lapſum anni quis debeat poſſeſſor fieri rerum ſequeſtratarum, & facit quod ſupra dixi [*Vicebantur*] ut ipſi dicebant, Vincen. [*Mentio*] expreſſa, ut ſequitur non ergo ſufficit, hæc clauſula; Non obſtantibus literis impetratis per partem aduerſam, ſic infra de confirma. bonæ. Sed cõtra, quòd ſufficit talis mentio, ſupra titu. 1. audita, ubi de hoc, & ſupra de iudi. cauſam quæ, Hoſtien. ſecundum quem forte hic etiam generalis mentio non fiebat in ſecundis de primis [*Nomina*]& ideo quò † ad expreſſa in priori reſcripto, uel coram iudicibus non poterunt ſecundæ literæ derogare prioribus; ad hoc; de reſcriptis, paſtoralis, ſecundum Innocen. uel hoc dicit pro eo, ſecundum Hoſtien. quia in ſecundo reſcripto ſpecificandum eſt, ſuper quo fuit impetratum Item perſonæ iudicum, & litigantium, & diœceſes. iſta enim ſunt ſpecialia, de reſcriptis, ſuper literis, ſignificante, & cap. Rodulfus. ſic & de[c] principali clauſula fieri debet mentio ſupra ti. 1. ex conqueſtione, & de proceſſu, de re iudic. inter, de coha. cleri. ſuper eo, de reſcriptis, dilectus prim. [*Et dolum*] qui † præſumitur ex taciturnitate exprimendorum, de quibus eſt dictum, ſecundum Hoſtien. [*propter hoc*] uel propter ſecundas literas doloſè impetratas, & exceptionem ex eis malitioſè oppoſitam, infra eo. finem, Goffred. ¶ Prima † glo. ponit 6. modos contumaciæ. ¶ Tertia poteſt reperi per quæſtionem, an potuerit, &c. ¶ [*In* † *1. glo. ibi, non reſtituentis*]cui, ſi reſtituere poteſt, manu milita-

nu militari res aufertur. si dolo malo non potest, iuratur contra eum in litem. Si sine dolo, tenetur ad interesse; hoc uult. l. se. [& ibi. §. nihil] uide supra tit. primo cum ad sedem, super glo. 2. [& ibi, manifeste] uide de iureiuran. cap. fin. super 1. glo. [& ibi, non exhibentis] rationes, uel instrumenta, quæ confessus fuerat habere, 9 & contra illum iuratur in litem, ut ibi. ¶ In † glo. 1. ibi. §. nihil] & infra de confessis. capit. 2. lib. 6. [& ibi, manifeste] & supra de iuramento calumn. c. fin. [& ibi, c. 1.] & 18. dist. si quis autem [& in fi.] Vincen. quandoque respectu non defendentis. ff. de procura. mutus. §. pœna. Item respectu latitantis. Item impedientis, ne citatio peruenire posit ad ipsum. hi casus probantur supra ut lit. non conte. quoniam. §. 1. item respectu minus instructi comparentis, de elec. c. 1. & de appel. ca. 1. li. 6. secundum Hostien. qui remittit ad sum. eod. ti. sub rubrica de contumacia. §. qualiter deprehendatur, & uide in specu. de contumacia. §. 1. ¶ In glo. secun10 da, in fi.] contra, durius † agi debet cum religiosis, infra de sim. per tuas, Vincen. Illud de pœna criminis: istud de pœna contumaciæ. & facit quod no. supra de iudic. cum non ab homine. ¶ In glo. tertia, ibi, fecerunt] quod facere potuerunt, ut no. infra de sequestra. pos. 11 cap. a. in fi. ulti. glo. si enim † possunt, quod maius est; scilicet mittere aduersarium in possessionem, multo magis, quod minus est, scilicet apud communem amicum sequestrare, argum. infra de de deci. ex parte 3. Alij contra: quia licet primum sit maius, tamen à iure conceditur: secundum regulariter denegatur. infra de sequest. pos. c. 1. ad id supra de transla. præ. ca. ulti. Hostien. hoc credo, & dico, quòd de iuribus sequestrationis hic non quæritur: uel est maius per ea, quæ dixi super uersi. religionis. ¶ In glo. penulti. ibi, inde12 finitam] dicit † Goffr. indefinita æquipollet uniuersali: sed speciale prius non tollitur per generale posterius. [& in fi.] & infra de confirma. utili uel inutili, bonæ, uide de hæreticis, sicut, & in summa Hostien. de commo. in ulti. columna.

ANNOTATIONES.

a ¶ Tanquam de proprietate. Limita non procedere, quando agetur super titulo beneficij: quia non habet locum sequestrum. c. uno, de eo, qui mit. in pos. in 6.

b ¶ Ex diuerso. Ibi uide Bart. in §. 1. & in l. Pompo. § sed de his, ff. de procura.

c ¶ De principali. Adde, quòd si in primis literis esset aliqua clausula elegans, nòn sufficit facere mentionem de primis, nisi etiam de clausula, uide Bar. in l. de ætate, ff. de mino.

SVMMARIVM.

1 *Contumax si est actor, reo instante, definitiua sententia ferri potest.*

2 *De natiuitate quæstio etiam dicitur, cum agitur, an quis sit natus de legitimo matrimonio.*

3 *Contumacia modi tres hic referuntur.*

Citare extra prouinciam non cogitur iudex, ibid.

Ad domum citatio quandiu non habeat locum, ibid. uer. no. secundum, & nu. 4. & in suff. nu. 5.

4 *Epilogus glossarum.*

Cap. si. infra eod. & cap. Quoniam, supra ut non lite non conte. cum hoc conciliatio, ibid. & de his etiam nu. 6. uer. Idem Vin.

5 *Suffragium glossarum.*

Absente eo, de quo agitur, qui conueniendi seu requirendi. & supra num. 5.

6 *Additio glossarum.*

Citandus est principalis si inuenitur, aliàs eius procur.

7 *Litis contestatio an facta hic esset, & quo casu non sit in causa matrimonij.*

Recusatio fit ante litem contestatam, ibid. in fi.

8 *Contumacia maior est actoris, quam rei, & ratio.*

Ad agendum quandoque præfigitur terminus ex causa, ibid. circa fin. uer. Hinc est.

CAPVT III.

1 CAusam. Casus. Si † actor est contumax, reo instante, diffinitiua sententia ferri pōt. & pars. 1. decisè ponit petitionē rei, ꝫ quem actor impetrauerat delegatos. ſ̄a ibi, cęterum, petitionē exaudit [De na2 tiuitate] an. s. fuerit nata † de legitimo m̄rimonio, ut sic sciatur, an eius filius ex ipsius persona succedat. auo. [& infra] hic continet, quod habet de os. dele. cāni q̄, & qui fi. sint le. cām. 1. ut patet in 1. cōpil. in dicta decr. 3 causam [Absentauerit] no. tres † modos contumaciæ. de his supra c. proxi. [De Anglia] q. d. extra prouinciā non cogit iudex citare absentes, qđ dic, ut no. de cleri. nō resi. ex parte, & c. tuæ, Host. [Ad domum] no. ſ̄m Host. ꝙ quandiu quis copiā sui facit, uel defendit, non habet locum citatio ad domum, ad quam recurrit quasi ad 4 ultimum refugium, ſ̄m eum. ¶ Tertia † glo in prin. traa ctat de citatione ad domum; quod fit, cū non apparet b citandus, nec eius procura.[b] a. signat ꝯrium, de decre. fi. infra ti. 1. & de decre. quoniam; & tunc soluit, ꝙ illa in reo, hæc in actore cōtumace, & subdit diuersitatis rationem. interserit etiam opi. ꝙ hic fuerat lis conte. 5 quam reprobat ¶ In 3. † glo. ibi. § hoc autem] non datur restitutio ei. contra quē usucapiebat absens, si procura. eius præsens erat, qui poterat conueniri, uel amici, qui parati fuissent defendere, ut in l. se. [& ibi, §. prætor] fit citatio ad domum absentis [& ibi, 1. respon.] denunciet mulier. infra 30. dies post diuortium se prægnantem ad domum mariti, si illius, uel patris copiā habere non posit [& ibi, hoc autem] antequam detur contra pupillum possessio rei seruandæ causa uocantur tutores: & si non extant, cognati, affines, & liberti idonei & ibi, properandum, in prin. 2. col. ibi litera reum præ6 sentē uocat fugientē. ¶ In gl. no. quòd, ibi inuenitur] in prouincia, ut hic, & infra eo. cum olim, Host. [& ibi, procura.] hoc, si talis est causa, in qua posit procur. interuenire, secundum Ala. Vin. T. & Phi [& ibi, excommunicetur] de reo intelligas [& ibi, Absens] idem Vinc. & Host. & hoc etiam tenet Ioan. 11, q. 3. quicunque, licet alibi dixerit, scilicet 3. q. 9. in summa, istam decre. esse corre7 ctam per decre. quoniam frequenter [& ibi, quidam † dixerunt] T. qui dicebat hoc probari per prin. decre. puto, quòd inducebat uer. terminandam, Goff. Ia. de Alben. & Inno. qui dixit hoc contineri in integra, de integra possessione esse. sed in an. non apparet, pro arg. T. facit, quod no. supra de iu. c. pe. [ibi, decisio causæ &c.] dicebat Abb. quod magister suus dixerat, quòd ista erat talis causa, in qua poterat procedi, lit. non conte. s. causa matrimonialis, supra ut lit. non cont. quoniā, §. porrò. sed hic non continebatur fornicationis periculum, quod ibi est ratio, nisi diceres, quòd illa esset ratio impulsiua secundum eum [& ibi, non est uerum] ar. ad hoc, quia fuisset facta non recusatio, cum habet fieri ante lit. conte. sed argu. non est præcisum, per decre. insinuante, supra de offi. dele. [& ibi, quam rei] infra eo. 8 cap. 1. lib. 6. [& ibi, hæc ratio] ratio hæc non † placet Hostien. sed placent duæ, quæ sequuntur, & addit tertiā: quia à principio in potestate actoris fuit agere, nō rei. & ideò illi plus, quam isti est contumacia imputanda, quod probatur. ff. de calumn. l. annus. ff. de doli excep. l. pure. §. fi. & exprimitur in §. omnem, hic alle. & §. si uero inter prędictum [& ibi, reum] quem forte nūc dimittit: quia uidet eum habere defensiones suas paratas, & expectat, quòd pereant, & hoc colligitur supra ut lit. non conte. quoniam, in prin. de testi. significauit, & c. Albericus, hinc est, quòd quandoque præfigitur actori tempus ad agendum ex causa. C. de ingenu. ma. l. diffamari, infra de resti. spo. frequens, li. 6. [& in fi.] de materia huius glo. in spe. de contumacia. §. 2. Ioan. And. super 2. Decret.

NANOTATIONES.

a ¶Tertia glo. Et oo. practicam hoius glo. ut primò fiat citatio de domino tantum, quoniam fit à prio. de procuratore, ut in l. eum qui, C. de procur. ſed hæc eſt melior, de quo uide plene in l. 4. §. ait prætor, & l. hoc amplius, ff. de dam. infec. per Bar. & ibi Bart. intelligit hunc capit. quando dicitur, quòd ſi procuratorem non dimiſit, ad dominum, quando certum eſt ipſum reliquiſſe procuratorem: alias ſi dubium, tunc ſufficit ad domum, uſque quod diſcernatur de procuratore, & uide ſcripta 3. q. 8. cauſante. Archi.

b ¶Nec eius procur. Vide d. Barba. conſi. 18. in 3. uol. in fi. in 1. uolu. & per Alex. conſi. 2. in 3. uol. in prin.

SVMMARIVM.

1 *Contumax ſi reus eſt poſt litem conteſtatam, quando feratur deſinitiua ſententio, & quando in ueram poſſeſſionem actor inducitur, & nu. 3.*

2 *Litis conteſtatio per indirectam reſponſionem ſuper re deducta in iudicio, non per exceptionem peremptoriam; & quando per interrogationem, nu. 17.*

Prorumpere, quid ſignificet, remittit, ibid. ad dict. prorumpit.

3 *Appellari poteſt etiam à definitiua poſt alteram appellationem ab interlocutorio, & quo caſu.*

Duntaxat, excludit tacita, eo. nu.

Poſſeſſio quadam uera, quadam tædialis, ibid. in fi.

4 *Compendium, & ſuffragium gloſſarum. nu. 5.*

Promiſſio nuda ubi ſufficiat. §. 1. et nu. 6.

Cautione iuratorio de parendo iuri non obſtante ex iuſta quis cauſa poteſt appellare.

Interrogatio prætoris, & partis comparantur. §. 2. & nu. 6. §. 1.

Ad malitiã ſuperãdã datur dilatio, & quo caſu hic, ibi. §. in 5. gl.

Contra contumacem quibus modis procedatur & ad qua §. ultimo, & num.

6 *Additio gloſſarum.*

Iuratoria cautio exigitur ob contumaciam præcedentem, & etiam ſine contumacia ò declinanto iudicium, & an hoc ſit indifferenter, ibid. & à receſſuris in remota, ibid.

An ſcholaris pro ſcholare cauere poſſit, ibid.

An conuentus in curio Anglicus, uolens recedere ſatisdet.

8 *Sine litis conteſtatione an ſententio definitiuo dicatur in odium eludentis iudicium poſt iuramentum præſtitum.*

9 *Hæc decretalis quando locum habeat.*

Liquere de cauſo quo caſu dicatur, ibid.

CAPVT IIII.

a 1 PRout ᵃnobis. Caſus. Sit reus poſt lit. cont. eſt contumax, ſi aliàs liquet de cauſa, fertur diffinitiua ſententia: ſi non liquet, actor in ueram poſſeſsionem inducitur. & cõis diuiſio. ſcđa ibi, Ideoq; [*Iuratoriam*] hoc eſt contra iudices, qui in limine iudiciorũ ſine cauſa hoc iuramentum extorquent [*Præfixa*] poſt cautionẽ iuratoriam, de qua præmiſit [*reſpondet*] dicebat Lau. no. per † indirectam reſponſionem ſuper re deducta in iudicium fit lit. conteſt. 40. an. per excep. præſcriptionis, uel aliam peremptoriam à reo propoſitã non fit lit. conte. de lit. conte. c. 2. li. 6. de quo hic notauerant Inno. Hoſt. & Abb. [*Contentio*] hoc innuit ſcđm Ho. ꝗ libellus fuerat oblatus [*Percepiſſet*] ſup. ſcđm Inn. Hoſt. & Abb. ꝗ adiunxit, ꝗ propter id nõ erat reſtitutio facienda [*Prorumpit*] non expectando, an admitterenť excuſationes ſuæ, uel nõ, ſcđm Hoſt. qui de ſignifi. huius uerbi remittit. j. de appel. ſuper eo. in §. fi. [*Conuocetis*] ad idẽ ſupra de offi. dele. cũ olim, & ſupra ut lit. non conte. accedens. 1. ſed dic, cõuocetis, de gra-

3 tia, non iuris neceſsitate [*Diffinitiua*] à qua † diffinitiua reus poterit iterum appellare, niſi prima appellatio fuerit manifeſtè friuola, ut in conſtitu. cle. co. ti. ſi ante [*poſſeſſionem*] ſi de cauſa non liquet, uel liquere non poteſt [*Duntaxat*] excludit quæſtionem poſſeſsionis. & per hoc patet, quòd iſta eſt uera poſſeſſio, non tædia-

4 lis tantum. ¶Secunda † glo. reſpon. per quæſtionem, qualis cautio hic &c. & an iuratoria, uel pœnalis &c. ¶Quarta glo. tractat, an per reſponſionem ad interro-

b gationem, &c. & arguit ſine ᵇ libello &c. ¶Vlt. glo. diſtinguit, aut agitur reali. aut perſonali, & aut reus contumax, & actor. & ſi reus. aut litis eſt conteſt. aut quaſi conte. aut nullo modo cont. & primo caſu, aut liquet

5 de cauſa, aut non. ¶*In † glo. 1. ibi, contumacia*] uide ut lit. non conteſt. tuæ. ſuper 1. glo. [*& ibi, eo tempore*] uide de offi. dele. conſultationibus, ſuper gl. 2. ¶*In gl. 2. ibi, §. ſed & ſi dubitetur*] habens ius reuocandi domum, cauet nudè tantum: aliàs cogeretur ſuſcipere iudicium non inueniens ſatiſdantes [*& ibi, l. ulti.*] uide de app. ad hoc. 2. ſuper. 1. gl. [*& ibi, §. falſus*] non committitur cautio de raro, quam dederat procur. uictus, domino appellante [*& ibi, cum apud*] ſtipulatio de ſoluẽdo, quod. ſ. iudex condemnabit; non committitur, ſi iudex ap. condemnat, quem ille prius abſoluerat, ex quo non fuit additum, qui ue in eius locum &c. ¶*In 4. glo. ibi. §. 1. ibi, interrogatur*] non ſolum à prætore accipere debemus, ſed ab aduerſario. ¶*In 5. glo. ibi, iubemus*] hic & in §. præ. una parte renunciante allegationibus; dantur alteri 30. dies. poſt quos ad malitiam ſuperandam dabitur dilatio. ¶*In glo. ult. ibi, l. 2.*] cuius caſum habes in §. proxi. alleg. [*& ibi, §. & ſi quidem*] uult ille. §. quòd ad finẽ triennij per ſex menſes, ex quo nõ uenit actor uocatus per tres uices, abſoluatur reus ab inſtantia, & condemne-

6 tur actor in expenſis. ¶*In † glo. 2. ibi, ſed & ſi dubitetur*] per hanc l. dixerunt hic Ala. Goffr. & Hoſtien. quòd licet hic propter præcedentem cõtumaciam fuerit exacta cautio iuratoria, tamen etiam ſine contumacia, qui declinat iudicium, ut ſcholaris iudicium poteſtatis, eligens forum magiſtri, uel epiſcopi compelli poteſt per poteſtatem, uel iuſticiarium, ut promittat ſaltem nudè ſe ibi reſponſurum de hoc. & an idem in quocunq; conuento in foro non competenti, no. in præalleg. §. ſed & ſi dubitetur, & in ſpec. de ſatiſda. §. 2. uerſi. ſed nũquid præmiſſa, & uer. ſe. & in uer. præce. tunc an ſcholaris ſatiſdare poſsit pro ſcholare, & an Anglicus ſuo

c nomine conuentus in curia, uolens recedere, debeat ᶜ ſatiſdare [*& ibi. l. ulti.*] & infra de appel. ad hoc 2. ¶*In glo. perinde, ibi, intelligo*] idem Hoſtien. [*& ibi, exerceri*] quod non eſt uerum, quod dic, ut no. ſupra de libel. obla. c. 1. [*& ibi, in antiqua*] ibi dicebatur, Recuſauit, excepto ꝗ interrogatus ab actore, quot annis [*& ibi, conteſtatio*] idem Guil. in ſpe. de lit. conte. §. 2. uer. ſed nunquid, idẽ

7 Goff. ſupra de ele. dudum 2. ſic ſoluens † contrarium illius decre. ſ. quòd licet non fiat per poſitiones, & reſponſiones; fit tamen per interrogationem partis, uel iudicis reſponſione. ¶*In gl. expreſſiuum, ibi, illud*] Ioan. 1.

8 [*& inſ.*] T. licet quidam dixerunt † hoc ſpeciale, quòd fertur diffinitiua lite non conteſt. in odium illius, qui poſt præſtitum iuramentum eludit iudicium, quod non placet Hoſtien. Goffr. tamen in decre. dudum. 2. de electione. hoc tenebat inducens. ſi. C. quomodo & quando iudex, aucten. qui ſemel, in fi. ¶*In glo. ult. ibi, diſtingue*] de hoc plenius in ſpe. de contumacia. §. ſequitur. & coniungenda eſt hæc glo. cum illa, quam habes infra c. ueritatis [*& ibi, ſi autem non liquet*] uidetur,

9 quòd † ſemper liqueat: quia aut actor fundat intentionem ſuam; & condemnatur reus: aut non; & abſoluitur. C. de rei uend. l. fi. de cauſa poſ. cum eccleſia. dicit Inno. hanc decre. locum habere, quando reus

d contumax eſt lit. conteſta. ᵈ per cuius forte confeſsionem, uel aliter, ſi præſens eſſet, probaret actor intentionem ſuam, & ideo datur actori uera poſſeſsio. obiectio autem eſſet uera, actore contumace poſt lit. conteſt. & utroque caſu eſt fauor præſentis, & odium contumacis [*& ibi, & ito*] idem quò ad miſsionem, non quo ad proceſſum, uel diffinitionem cauſæ.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a ¶ Prout. Iste tex. probat ibi, diffinitiua sentẽtia terminatur, uel & e. quòd sententia decreti non sit diffinitiua; ad idem text. in c. 1. infra tit. proxi. ubi confirmat, quòd inuiolabiliter obseruetur, quod est necesse in diffinitiua: & tamen hic etiam loquitur post lit. contest. ad hæc gl. in l. Fulcinius, ff. ex quib. cau. in poss. ea. & in l. præsenti, de his, qui ad ecc. confu. Et uide Bart. in l. si finita. §. si forte, ff. de dam. infect. & ibi pro & contra aliàs scripsi. Item facit, quòd licet ego protester me nolle intrare iudiciũ, uel fiat protestatio, quòd non facio causa lit. contest. quòd si postea aliquid propono de negotio prin. quòd fit contest. & à protestatione uidetur recessum, ad quod uide Io. Andr. in Mercuriali. in regula excep. de reg. iur. in 6. & in c. cum M. de constit. & de spon. ex literis, de offi. deleg. quæsiuisti, Archid.

b ¶ Sine libello. uide in c. 1. de libell. oblat.

c ¶ Debeat. In ista gloss. in prin. not. quia litis contest. etiam absente accusatore potest fieri: quia habetur, si iudex interrogauit, ac si pars, ut dicit Bar. in l. is, qui reus, ibi. sed quæro de pub. iud. Bal.

d ¶ Lit. contest. Vide ad materiam huius glo. in uer. ut si lis, in c. sæpe, de app. & in c. per tuas, eo. tit. qualiter procedatur in criminalibus absente accusatore, glo. 1. in c. licet in beato, de accu. Archi.

SVMMARIVM.

1 *Exceptionem qui obijcit fundata intentione actoris, & acceptis induciis deficit in probando, condemnatur in expensis, uide numero 5. & 6.*

2 *Diuisio decretalis.*

3 *Præsertim, pro maximè.*

Decretalis hæc in quibus causis intelligatur, ibid. & in qua causa parte, num. 4. uide nu. 5. 6. 7. & 12. quando locum habeat.

Calumniari consueuerunt homines magis in temporalibus, quàm spiritualibus causis, ibid.

4 *Constitutio generalis est: & de consilio fratrum uidetur emanasse per appositionem in ea decreti.*

Suppletio, dictio maximè, ibid. alia, num. 5.

Nolle, hic contemptum non inducit, ibid. ad uersic. quam nolit.

Mens attenditur constitutionis, non uerba tantũ, ibid. in fi. & nu. 6.

5 *Incontinenti, quod temporis habeat hic spacium.*

Pœna huius constitutionis quando sit locus, eod. num. uersi. & per hunc, & quando moderanda, num. 9.

6 *Frequenter, & sæpe aduerbia posita in constitutionibus non indicant ideò restitutionem earum.*

7 *Expensarum condemnatio expressa in quot casibus fiat, remittit, uide etiam in suffragio, uide alia de eis infra.*

Ex tunc, aduerbij significatio, ibid.

8 *Huius decretalis prouisio superflua non fuit, & ratio.*

9 *Moderatio pœnæ hic quando facienda.*

10 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 11.*

Expensarum, & damnorum refectio propter contumaciam, & in fine litis condemnatio eorum, & mentio in libello quando fieri debeat, & supra num. 7. & infra num. 13. §. 1. & nume. 14. & sequentibus ad numerum usque 23.

Soluendo qui non est, alio modo regulariter punitur. §. 1.

12 *Additio glossarum.*

13 *Post publicationem attestationum licet nouum probare capitulum per testes.*

14 *Expensæ contumaciæ an peti possint etiam directè, & quando ueniant indirectè, an fiat condemnatio statim, an postea, & quando num. 22.*

Cap. eum qui, eod. tit. lib. 6. ab hoc diuersitas, ibid. in fi.

15 *Expensas contumaciæ an restituat is, quo absente proceditur, uel procedi potest.*

16 *Expensæ quæ deducantur ex eis, in quibus fuit condemnatus uictus in definitiua, & num. 22.*

Victoriam causæ regulariter obtinet fouens iustam causam, licet sæpe non obtineat, ibid. uersi. sed sæpe uidemus.

17 *Victus non semper condemnandus in expensis, sed ratio reddenda in sententia: aliàs non ualet absolutio. uide num. 19. & 20.*

18 *De calumnia etiam in causa criminali, & appellationis iuratur.*

19 *Appellatus, an, si succumbat in appellatoria causa, sit in expensis condemnandus, distinguitur.*

20 *Appellans si pro parte succubuit, & pro parte obtinuit; an sit & quando condemnandus in expensis.*

21 *Vtiles expensæ in necessarijs continentur, non contra.*

22 *In aduocatos expensæ faciendæ an ueniant, si gratis operam præstitit.*

Remuneratio futura pro expensis habetur, ibid.

Iuramentum præstatur super expensis, etiam si conuentum sit, credi uerbo creditoris, ibid. ad dictio. iurabit.

De taxationis expensarum, si sit erratum, reuocatione ubi dicat, iudicat, ibid. in fine.

24 *Arbitrio iudicis quæ relicta sint.*

CAPVT V.

1 FInem. Casus. Qui †fundata intentione actoris peremptoriã obijcit, & acceptis inducijs deficit in probãdo, punitur in expensis: quia dolosus pręsumitur. latius diceremus, Qui fundata intentione actoris exceptionem obiicit & c. ut sic includeretur quasi peremptoria, de qua infra de except. c. 1. in 4. glo. & dilatoria eo casu, quo probatur, uel proponitur post litẽ contest. ut notatur de excep. exceptionem, & patet de

a offi. deleg. insinuante. & non recipit †congruam diuisionem: quia præmittit, intermittit, & submittit constitutionis causas, inter quas constitutionem intersęrit: posset tamen diuidi in duas partes, in prima præmittit constitutionis causas generales. in secunda ibi, præsenti, ponit constitutionem, & duas speciales causas interserit. prima causa ibi, Quia frequenter; & hoc propriè respicit prohibitum, & quò ad causam impulsiuam. secunda ibi, ut hoc saltem, & ponit causam finalem [*Vltra modum*] q. d. non posset esse, quin partes grauentur aliquantulum, sed seruandus est modus, & est

a arg. pro media uia tenenda; ad hoc de offi. custodis[a].

3 c. 1. Host. [*Præsertim*] idest †maximè sm Host. qui dicit etiam in temporalibus causis decret. locum habere, in quibus etiam plus, q̃ in spiritualibus consueuerunt homines calumniari. & ideò etiam in illis plus prouidendum est sm eum, infra de pœnis, calumniam, & idem Abb. & ad hoc etiam inducunt generalitatem causæ, de qua sequitur, ibi, Quia frequenter [*Beneficijs*]

4 in an. erat, uel officijs [*Decreto*] innuit sm Hostiẽ. hanc constitutionem generalem emanasse de consilio fratrum [*pars*] scilicet actor [*Fundauerit*] maximè sm Hostiẽs. qui etiam dicit, ꝙ licet per hoc uerbum uideatur hæc constitutio loqui lit. contes. tamen ex mente, idẽ est, etiam si contest. non sit. tu dic, ut dicam super uer.

b incontinenti [*Reliqua*] idest reus [*Quam nolit*[b]] contemptum non importat, Io. q. d. non uelit, Vin. hæc est falsa, dormiens uult legere. uerum est, hunc dormiẽtem nolle legere, & de hoc supra, de offi. deleg. prudentiã. §. sexta, super uersic. non uelit. Dicebant tamen Vinc. & Tan. ꝙ iste dicebat se habere probationes, sed non

5 in promptu [*Incontinenti*] idest sine †interuallo, infra de testi. cog. præterea. sm G. Na. uel idest in termino assignato à iudice secundùm Tan. & Goffr. & si. inconti-

c nenti[a], de restitu. spolia. literas, secundùm Vinc. & per hunc uersi. dixit hic. G. Na. Egy. & Pet. ꝙ cessat hæc pęna, si statim assumit onus probãdi, per quod not. duo necessaria ad hoc, ut pęna ista locum habeat, scilicet, ꝙ fundata sit intentio actoris, & hoc constet, & ꝙ non statim sumat onus probandi. altero istorum deficien-

d te sufficit actori prouisio iuris cõmunis[d], scilicet con-

6 demnationis in fi. causæ [*Frequenter*] ergo †nõ semper: sic supra ti. 1. sæpe, & tamen locum habet constitutio. & dicit Hostien. quòd per hoc patet error restringentium constitutiones ad causas spirituales [*Differendum*] dicit Hostien. ex mẽte huius uerbi patere, quod etiam

e ad dilatorias extendatur constitutio[e] [*Opponuntur*] sim.

de

de excep. pastoralis [*moderatas*] concor. prin. ibi, ultra modum [*Expensas*] 30. casus †expressos in iure, quibus fit condemnatio expensarum, uide in Spec. de expen. §. iuxta, uersi. sunt autem [*Ex tunc*] scilicet ex quo dilationem recepit usq; ad exceptionis determinatiōem [*Condemnetur*] sup. & soluere compellatur; & sic bene cōtinuatur, quod sequitur. Sed † oppono, ꝙ inutile & superfluum fuit hoc remediū. ex quo enim ponis fundatam intentionem actoris, & exceptionem propositā per reum non esse probatam, statim debet fieri cōdemnatio in principali, & demum ad expensas totius causæ. ad qd ergo ualet hæc prouisio? So. posset reus, qui deficit in una peremptoria probanda, adhuc proponere aliam, & probare, per quam absolueretur in principali. utilis ergo fuit prouisio. ualet etiam hæc actori quando propter suam contumaciam, vel aliam quamcunque causam non fieret pro ipso, licet uictore, condemnatio expensarum tempore diffinitiuæ [*Soluendo*] in †totum, nec in parte: aliter iudex moderaretur pęnam iuxta facultatum quantitatem. ff. de offi. præsi. illicitas. §. pen. Vinc. [*Hoc saltem*] q. d. ex quo non abstineret timore iuramenti secundùm Hosti. [*Timore*] cōdemnationis expensarum, uel pœnæ arbitrarię, si est inops [*Ingrauamen*] similis tex. infra de appella. reprehensibilis, & c. sæpe. ¶ Quarta †glo. ponit 6. modos probādi. ¶ Quinta notat, & remittit. ¶ [*Glo. sed nunquid*] diuiditur in 6. partes. primò tractat de expēsis factis in dilatorijs. & hic facit tria. querit, ponit, opp. & soluit distinguendo. secūdò tractat de expensis contumaciæ, ibi, sed expensę dicens duo, ꝙ etiam iustè litigans illas soluit, & ꝙ statim soluit. tertiò ibi, Item, tractat de expensis principalis causæ, & præmittit regulā, quam postea determinat distinguendo, an sit iuratū, uel nō. ponit opi. quam nō distinguit, quam glo. fatetur ueram in criminali. 4. ibi, Sed in causa, tractat de factis in causa appellationis. 5. ibi, & not. tract. quæ expensæ sint restituendæ. sextò ibi, & not. ꝙ expensæ, tract. de petitione, & condemnatione ipsarum. ¶ Vlt. gloss. ponit duo regularia. ¶ [*In 1. gl. ibi, Litibus*] uide hanc & sequen. in c. præalleg. ¶ [*In quarta glo. ibi, siquidem*] uide de ord. cogn. c. 1. super 1. glo. [*& ibi, sine*] præsumitur dominus, qui fuit dominus. ¶ In gl. sed nunquid, ibi, sancimus, quæ iubet contumacem reficere expensas, & damna ante litis ingressum [*& ibi, qui semel*] habes illius casum in præalleg. §. in alijs, uersi. quid si [*& ibi, eum, quem temere*] uide de libel. obl. c. 2. super 1. glo. [*& ibi. §. oportet*] hanc & se. infra, intelligas [*& ibi. §. etiam*] ibi restituuntur litis sumptus ab administratore Reipubl. & tutore, nisi rationabilem causam habuerit litigandi [*& ibi, indefensum*] quicquid ueniebat restituendum tempore petitæ hæreditatis, dato, quòd casu pereat, restituere teneret [*& ibi. l. omnes, in fi.*] ibi si causa cognita cōuicti fuerint sine iusta causa, & legitima petitione pulsasse [*& ibi. l. 1.*] & ibi, accusans aduocatum de præuaricatione, & id non probans de calumnia no. [*& ibi. §. ne temere*] punitur à competenti iudice appellās malam litem prosecutus. & in l. sequenti dicitur, quòd punitur in l. lib. auri [*& ibi. §. non omnia*] mandatarius non imputat mādatori spolium latronum, naufragium, impensas langoris sui, uel suorum [*& ibi. §. ult.*] hanc & duas se. uide de foro compe. dilecti, super ult. glo. [*& ibi, siquis alicui*] aliàs est. §. sub. l. inter causas, & §. impendia, dicit, ꝙ impensæ per mandatarium bona fide factæ restituuntur, etiam si mandās minus impensurus fuisset [*& ibi. §. item sciendum*] iste. §. & sequens dnt in redhibitoria serui damnorum, & expensarum, quæ præcedunt litem contesta. in libello debere fieri mentionem, quæ post lit. contest. fiunt, ueniunt iudicis officio. ¶ [*In glo. ult. ibi, soluendo*] si est debitor ex maleficio ex publico, & priuato crimine, & hoc uult l. 1. statim alle. [*& ibi, in seruos*] sequitur, si nō defendantur à dominis, & eos, qui inopia laborant, corpus torquendum est [*& ibi. l. ult.*] quā habes. 12. q. 2. si sine, ad idē. ca. q. fraternitas [*& ibi. l. ult. in fi*] uiolans sepulchrū soluit. l. lib. auri; & si est inops, in corpore luit pœnam [*& ibi, quicunque*] recipiens seruum alterius fugitiuum, si pęnam. 20. sol. præstare nō potest, luit in corpore [*& ibi. l. 1.*] uide in præalleg. decre. de causis, super ult. glos. ¶ [*In † glo. 1. in fi.*] & not. per hoc Host. ꝙ cum hæc ratio in omni causa locum habeat, siue sit iuratum, siue nō, generaliter est intelligēda constitutio. & idem dicit de ratione, quæ statim sequitur. & idem dicit de ratione, quæ ponitur in fi. capituli. & idem de illa, quæ ponitur in medio, ibi, quia frequenter, & cet. ¶ [*In glo. 4. ibi, per testes*] sed si probatio † actoris facta per testes liquet partibus, ergo attestationes sunt publicatæ: sed post publicationem testes non producunt, in auct. de testi. §. quia uerò. ergo nec peremptoria probari potest per testes. de hac oppositione Innoc. non curo. nam nouum capitulum bene potest etiā per testes probari post attestationes publicatas, ut satis dicam, de testibus fraternitatis, & facit sequens glos. ¶ [*In glo. sed nunquid, ibi, quidam dicunt*] scilicet Laur. Tan. Vin. Goff. Na. Inno. & Host. & sic seruat curia, ut not. Goff. in Spe. de expen. §. iuxta, uersi. sed nunquid deficiens, & de materia huius glo. eo. tit. §. nunc, de expensis, post prin. & per Host. in sum. huius tit. sub rubrica de contumacia. §. qua pœna afficiatur, & distinctionem hic positā per Pet. & Abb. decido. uideas illā quasi ad literam in Spec. eod. ti. præalleg. §. postremò, uersi. ex præmissis [*& ibi, ex literis*] & infra de resti. spo. frequens, & de except. pia, lib. 6. [*& ibi, propter contumaciam*] etiam ad primam citationem, uel secundam, de hoc de procur. querelam [*& ibi, cum dilecti*] uide quod ibi not. in ult. glo. [*& ibi, antequam audiatur*] hac ratione †uidetur quibusdam, ꝙ directè peti non possint expēsæ contumaciæ, nec ueniant in condemnatione, sed debentur indirectè, scilicet si uelit contumax audiri per iura statim allega. & licet legistæ de hoc disputent: tamen certum est expensas cōtumacię etiam in cōdemnatione uenire, de procur. c. 2. & c. audiris, infra c. proxi. in fin. eod. tit. c. 1. lib. 6. si tamen facta esset missio in possessionem realem, tunc uerum est, ꝙ ueniūt expensæ indirectè, scilicet si contumax recuperare uelit possessionis commodum. patet etiam per iura prædicta, ꝙ ad talem condemnationem contumax non citatur, remiss. dabo, infra de pœn. calumniam. non ob. quod not. eod. tit. cum qui, lib. 6. in glos. antepen. quia illud in diffinitiua, vel processu negocij principalis. an autem †expensas contumaciæ restituat is, quo absente proceditur, uel procedi potest, est opin. Compost. tenet, ꝙ sic, ut not. de elect. c. 1. lib. 6. in gloss. hanc pœnam. & hoc fateor in fi. litis, cum fuerit uictus, & sic respondetur ad rationē ipsius, & procedit dictum Guil. qui tenet contrarium in Spec. de expensis. §. iux. uersi. quid si talis, & Cyn. C. de iudic. sancimus, in 4. q. pro. & contra de appel. reprehensibilis, & c. sæpe. tamen si nō proceditur, licet procedi possit, non uidetur obstare condemnationi per decret. Nicolao, de appellatio. & not. de renun. ueniens[g], in glo. sed non uidetur [*& ibi, in expensis litis*] quod †intellige deductis his, quas soluit propter contumaciam, uel quia non probauit exceptionem, ut hic. illas enim soluit ex culpa sua. unde sibi imputet, de reg. iur. damnum, lib. 6. & uide in præal. §. nunc de expensis, uersi. cæterum [*& ibi, à proximo casu*] eo. scilicet, quod dictum est de expensis contumaciæ [*& ibi, tunc non debet*] Idem not. Bar. Brix. 2. q. 1. in primis, ubi de hoc. & videtur hoc placere Accur. in præa. §. oportet, in auct. de iud. & hic Inn. pro eis facit, quia non probat hoc esse &c. de offic. delega. cum contingat. C. de proba. neque natales. sed sæpe uidemus iustā

causam

cauſam habentes ſuccũbere,&ideo litis euentus dicit dubius.ff.de pecul.quod debetur,& facit quod not.ff. ad l.Aquili.qua actione.§.ſi quis, & dicã infra de pur. uul.c.2.ſed dic ꝙ regulariter obtinet fouens iuſtã cauſam,& ad ea,quæ raro &c.ff.de legibus.nam ad ea [*& ibi, ueriſimile*] fateor hanc† ſentẽtiam,ſed hanc præſumptionem tollit præſumptio inſurgens ex ſententia.facit de crimine fal.ca.pen.& quod ibi not.& facit. ff.de iureiur.nam poſtea.§.ſi damnetur, ſm unum caſum. Item uide,quod dixi de pœnis,calumniam. ubi patet alia reſponſio [*& ibi.§.etiam*] ibi rationabilis cauſa litigandi probatur aliter, ꝙ per iuramentum [*& ibi, illud*] ibi loquitur de metu ęſtimationis damni contingentis caſu fortuito:hic de metu intereſſe,quod prouenit ex malitia ſuccumbentis [*& ibi,alij dicunt*] & hos ſequitur Hoſt.quod mihi placet[i] per decre.calumniam,infra de pœnis,quæ dupliciter hoc probat, ut ibi dicam ſuper glo.2.& Guil.dicit curiam ſic ſeruare, niſi iuſſus Papæ,uel alia rationabilis cauſa ad cõtrarium moueatur,in præalleg.§.nunc de expenſis,in fin.1.columnæ: non tamen negat iſta opinio, quin probabilis ignorãtia probata aliter, ꝙ per iuramentum excuſet ad condemnationem.& ponit Hoſt.exemplum[k] in illo,qui in arca paterna inuenit inſtrumentum debiti, cui ſatiſfactum erat,ſed ipſe ignorabat, de regu.iur.qui in alterius, libr.6.uel probauit aliquid de intentione ſua, ſed non plenè,infra de iureiur.mulieri,& facit quod dixi de calumnia.c.2.in fi.intereſt,religioſa & honeſta perſona;quod non eſt ueriſimile.ꝙ iniuſtè peteret,de noui ope.nun.c.2.In his & ſimilibus fieret abſolutio. Eſt tamen hoc ipſum, quare abſoluitur,in ſentẽtia exprimendum:aliter non ualeret abſolutio,in auct.de iud. §.oportet,collatio.6. [*& ibi, ſed in criminali*] & tamen in ea† iuratur de calumnia,ſupra de iuram.calumn.ca.1. [*& ibi,in cauſa appellationis*] & tamen in ea iuratur de calumnia,infra de iuram.calum.c.2.lib.6.& ſic facit pro opin.Placentini,& ſe. [*& ibi. q. 6.omnimodo*] de hoc ead. q.§.patet,& uide quod nota.infra de reg.iur.ignorantiam,lib.6.ubi not.quæ ſit in hoc ratio,quam hic not. Innoc.& Hoſt. Dixit† tamen hic Innoc.quoſdam dicere,appellatum[l]. ſi ſuccumbat in cauſa appellationis, non debere condemnari in expenſis eo,ꝙ iuſtam habuit cauſam litigandi, ſcilicet ſententiam prius pro ſe latam, niſi de ſententiæ iniuſtitia euidẽter appareret, argu.ex not.de renunc.in præſentia. Hoſt.addit aliam rationem,quia appellatus nil agit, ſed patitur,& trahitur inuitus. & ſi iudex bona fide tulit pro ipſo ſententiam, bene eſt. ſi dolo,dolus,cuius ipſe non fuit particeps,non debet ſibi imputari,infra de reg.iur.non debet,lib.6.ipſe Hoſt.remittit ad ſummam,eo.tit.& quomodo ſub §.cum autem.uerſi.quo igitur,& uerſi.ſed nunquid appellatum, & uide in Specu.de expenſis.§. nunc uidendum,uerſi.quid de appellato.Petr.de S.de hoc tractauit in decr.cordi,de appel.ut debitus, ſuper glo.antep.Quid ſi† appellans pro parte ſuccubuit,pro parte obtinuit? Inno.hic diſtinguit,an ſint plures articuli, in quorum altero obtinuit, in altero ſuccubuit; & tunc fiet compenſatio expẽſarum. debuit enim appellare ſolum ab iniuſto.Si uerò unus ſolus erat articulus,tunc diſtinguere non tenebatur; & ſic fiet condemnatio, ex quo in parte obtinuit, & de hoc uideas in Spec.pręalleg.§.nunc uidendum,uer.ſi.ubi in fi.ad literam quaſi inuenies dictum Inno. [*& ibi, ſunt† & utiles*] quidam antiqui ponunt,non utiles.& ſic Io.2.q.1. in primis,& Vin.& Iun.hic,& facit pro his decre.cum ueniſſent, in fi.ſtatim alleg.communiter hic eſt litera ſine,non.& Hoſt.illam literam,cum non,reprehẽdit, hanc uarietatem tangit etiam,ſed nil diffinit,etiam in Spe. de expenſis.§.ſi.ubi proſequitur hanc partem gl. puto, ꝙ utraq; litera ſit bona. Si enim recipias utiles, quæ meliorem cauſam faciunt &c.& propter hoc habui 10.aduocatos,cum nec qualitas cauſæ,nec cõſuetudo fori requireret,tunc bene ſtat non.ſed ex quo tu non coniungis moderamen utilibus, bene ſtat etiam ſine,non,maximè,quia & neceſſariæ ſemper ſunt utiles.ſed non conuertitur. & ſm hoc erit utriuſque literæ idem ſenſus.nã neceſſariæ includunt moderamen. in utilibus ergo moderetur iudex [*& ibi,aduocatis*] etiã ſi habuit† illos gratis ſub ſpe remunerationis: ſecus,ſi dono puto ſm Guil.in Spec.de expenſis. §.ſi.uerſ.ibi. quid ſi[m] uictor,& facit quod not.in uerſi.ſe. [*& ibi, ſi quis*] aliàs eſt.§.ſub l.inter cauſas,&,ut dicit Tan.Vinc. deducet quas domi facturus eſſet. ff.ad exhibendum. l.ſed ſi hæreditas,ff.de rei uend.l.ſi res [*& ibi, terminato*] uide quod dicam de ſequeſt. poſſ.c.1.in fi. [*& ibi, iurabit*] etiam ſi conueniſſet ſuper eis,credi uerbo creditoris;de hoc in Spec.de proba.§.ſi.uer. quid ſi ibi [*& ibi. c.ult.*] uide quod ibi dixi poſt Inno.in gloſ.antepe.circa reuocandam taxationem, ſi erratum eſſet in ea[n]. ¶ [*In glo.pen.in fi.*] per hanc literam †dicunt quidam in ipſa termini aſſignatione fieri cõdemnationem. Alij, & male,ꝙ fiet in fin.litis. Alij,ꝙ ex quo in probatione defecerit,hoc tenet Hoſt,& mihi placet:fatetur tamẽ, ꝙ in datione termini iudex hoc comminabit. primũ dictum placet Inno.[o] cui demum ipſe ſic opponit de triplici iniquitate.primò quia fertur ſentẽtia. ſine certa quãtitate,de qua nec poteſt haberi certitudo, cum factæ non ſint.ſecũdo,quia iudex ſe intromittit de tractu futuri tẽporis,cõtra id.ff.de uſuris.l.1.tertiò, quia ſub conditione fertur ſententia; de his remittit, ſupra de procu.auditis,& uide quod dicam de ſequeſt.poſſ. c.1.ad fi.ubi dicam, quod hic not.Inno. ¶ [*In glo.ul.in fi.*] hæc ſunt,quæ non ſunt à iure† diffinita,quæ iudicis arbitrio relinquuntur ſecundùm Vin.[p] & Goff.quæ poſuit Guil.in Spe.de offi.iudi.§.pen.in fi. & uide, quod de compurgatorum numero ibi dixi contra Vincen. numerus teſtium.ff.de teſtib.l.3.infra de teſtibus,cum cauſam. ff. de uſuris, mora. tempus, infra quod ſuſpicionis cauſa debet probari. Item indu cię citatoriæ,ut lite non conteſtat.quoniam. Item expenſæ; ut hic. ff. de rei uend.in fundo. Item numerus compurgatorũ, infra de pur.cano.cum in iuuentute, & canon pœnitentialis.26.quæſti.7. tempora.tempus, quod datur condemnatis.ff.de re iudicat.l.2.tempus iudicandi,de de offi.deleg.conſuluit.

Marginal numbers and letters: 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24; i, K, l, m, n, o, p.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cuſtodis. Prouidere ergo debet iudex, ne partes grauentur ſumptibus,& propterea cauſam,quæ uenit de longinquo,delegare debet ad partes litigantium,ut l.cum poſt ſententiam, C.de appe.& de offi.ordin.ut litigantes, lib.6.

b ¶ Quam nolit. Vide Innocen.in ca.poſt electionem,de conceſſio. præbend.

c ¶ Incontinenti. Vide ad hoc bonum text.& ibi Barto.& in l.ſi is,à quo,ff.ut in poſſ.leg.& per modern.in l.ſi.C.de compen.& in l.a. C.de edic.diui Adri.toll.& uide glo.Bart.in l.iuriſgentium.§.quinimo,ff.de pact.& in l.lecta,ff.ſi cer.pet.

d ¶ Prouiſio iuris communis.& ita cum hæc opi.Io.tranſit hic Egi. & Pet.& dom.Abb.

e ¶ Conſtitutio. De hoc infra, in prin.gloſ.mag.& ſuper illa.

f ¶ Paſtoralis. Et tamen iudex contra hanc præſumptionem exceptionem admittit,ut hic: & remedia iudicis, quando uehementer ſuſpicatur contra excipientem, uide Inn.in c.poſt electionem,& ibi Ioan.Andr.de conceſſio.præbend.& poſt Compoſt.in c.quòd ſicut,de electio.in fina.poſt gloſ.& uide aliud remedium, in cap. ſtatutum,in fin.de reſcriptis,libr.6.ubi uide,aliud remedium hic de except.hac.

g ¶ Veniens. Quod poſſit in eis condemnari,eſt etiam glo.in uerſic. expectata,& optimè facit text.in auct.qui ſemel, C.quomodo, & quando iudex, & gloſſ.pen.in cap.reprehenſibilis,de appell.& uide de materia expenſarum etiam in cauſa principalis,& cauſa appellationis,quod not.ſupra de appella.cap.ſæpe,& ad id quod dicitur

citur, ſupra de abſente, uide tex. in auct. ei qui. C. de temp. appell. cannonizata. 2. q. 6. ei qui, aliàs ſi quis, & ibi ſcripſi, Archi.

h ¶ Videtur. Plura ergo debent concurrere, ut quis teneatur ad iſtas contumaciæ expenſas, ſcilicet ut citatio teneat, quòd citatus non fuerit iuſtè impeditus, quòd aduerſarius ipſam contumaciam accuſauerit, quòd illicentiatus receſſerit, quòd iudex, ſi ueniſſet, procedere potuiſſet, & quòd talem cauſam in procedendo contumaciam potuerit impedire, licet a'ij contra in hoc, ut ſupra patet.

i ¶ Quod mihi placet. Contra tenet Bart. & communiter docto. in l. properandum, C. de iudic. & in l. qui fundum. §. etiam, ff. de leg. 2. & tex. melior de iur. in §. hæc autem omnia, inſt. de pę. te. liti.

k ¶ Exemplum. Item ſi forte habet opi. pro eo, iuxta not. in cap. ut debitus, de appell. in glo. pen. Bal.

l ¶ Appellatum. Vide per do. Pet. de Anch. conſi. 415.

m ¶ Quid ſi. Et ibi, quid ſi uictor erat peritus, ita quòd non indiget aduocato, an ſalarium poſſit petere, de quo uide Bart. in l. ſtipulatus eſt, ff. de fideiuſſ. & uide etiam de hoc Cyn. poſt Iac. de Aret. in l. ſancimus, C. de iudi. & Bald. in l. ſi. C. de fru. & lit. expen.

n ¶ In ea. Et de taxatione expenſarum, & qua actione petantur, & quid de factis ante lit. conteſt. an ueniant officio iudicis, uide hic pleniſſimè Pau. in repetitione huius c. & Io. And. in c. ſæpe, de appell. in gloſ. ſuper uerſi. expenſarum.

o ¶ Inno. Iniqua uidetur iſta opin. cum enim tunc temporis non ſit in culpa, cum non defecerit in probando, & ſic nō ſit debitor, quo modo ad id, quod non debet, condemnabitur.

p Vinc. Ad materiam eius, quod tangit gl. an qui non poteſt in ære, teneatur in corpore, uide Innocen. & Ioan. Andr. in c. Odoardus, de ſolut. & in l. 1. ff. de pœnis & in l. ſi quis id quod, ff. de in ius uocan. & in l. ſi quis in iure, ff. de iniurijs, & Bal. in l. quicunque, ff. de ſer. fugitiuis.

SVMMARIVM.

CAPVT VI.

1 CVm dilecti. Caſus. Contumax † condemnatur in expenſis factis à tempore citationis emiſſę in prima parte ponit formam ꝓceſſus. in ſecūda interloquitur, ibi, Quia propter. In prima facit. 5. ponit primò comparitionem nunciorum electi, & aduerſariorum ipſius & deciſam cauſę commiſſionē. ſecunda ibi, quamuis, ipſius primam contumaciam. tertia ibi, Volētes, ipſius electi citationem. quarta ibi, Expectantibus, ipſius abſentiam, & excuſationē. quinta ibi, ſed contra ipſius excuſationis impugnationem

2 [*De rato*] ideſt † procuratorium, quo continebatur ꝙ ratum haberent, quod per illos fieret, cōcor. de iura. calum. c. pe. [*Contra eundem*] hic oportet ſm Inn. & Ab.

a in modum exceptionis agi ꝫ electum, etiam [a] ſi nil peterat. iſte enim confirmatus erat; quod patet, quia uocatur electus. quare confirmationem non petebat iam habitam, ordinationem non: quia abſens nō poterat ordinari. Item ex contextu literæ patet, ꝙ non agebat per uiam inquiſitionis, uel denunciationis, nec in modum accuſationis, quia non interueniret procur. nec poteſt dici, ꝙ iſti procur. fuerunt admiſſi ad proponēda hæc crimina proſequēdo appellationem ſuā: quia non appellauerant, nec electus proſequebatur ſuam app. quam fecerat. Hoſti. remittit de ordi. co. cum dilectus, in fi. & dicit. ꝙ ex quo electus appellauerat, cauſa delata erat ad curiam, de elec. quamuis, li. 6. & quamuis non proſequeretur ipſe, aduerſarij tamen poterāt & debebant proſequi, de app. oblatæ. de elec. c. 1. lib. 6. & ſic proſequendo hæc & alia crimina poterant opponere, dicens. ꝙ hæc non ſequitur concluſio, Inn. de qua dixi [*Electione*] ideſt electionis confirmatione faciēda, uel facta [*Appellauerat*] de ap. extra iudicium remittit Inno. de maio. & obe. dilecti, de ap. cum ſit Romana, & c. conſuluit, & c. ad audientiam, & c. conſtitutis. 2. & c. bonæ [*Suſpicio*] infra de præſump. nullus [*Iuris ordinem*]

3 hodie non † eſſet neceſſe iſtum citari, de elec. c. 1. & c. cupientes, lib. 6. [*Vſque*] concor. de teſti. in inte. cum ex literis, & c. coram, de dilationibus. expoſuit, in fi. de fi. inſtru. accepimus, de uoto, licet. In his autem,

b Vſque, [b] adijcitur feſtis. ad idem de teſti. præſentium. §. teſtes, lib. 6. uide quod dixi, de ord. ab epiſcopo. c. 1. ſuper. 1. glo. [*Dominicam*] de hac forma citandi in ſpe. de cita. §. 1. uer. item excipitur. ꝙ citatio fit ad diem, & ꝑ

c Hoſti. in ſumma, de ferijs. §. fi. in princ. [c] [*Procuratorem*]

4 hodie † perſonaliter teneretur uenire, & ſeruare tempora decre. infra de elec. cupientes, lib. 6. [*Scribebat*] ſed non probat, ut dicit glo. [*Sero*] ideſt tardè cōcor. de crimine fal. ad falſariorum. Hiero. ad Elbidiam. q. 4. conſuetudo humani ſermonis eſt, ſero, non ueſperam ſignificare, ſed tardè. ſolemus enim dicere, ſero ueniſti,

5 i. tarde. dubitari † ſolet, ſi ſtatuto ſinodali, vel municipali in eadem ſpecie delicti diuerſa pœna imponitur agē

d ti de ſero, [d] dicam de homi. ſi perfodiēs. & hæc prima excuſatio ex parte nuncij. ſecunda ex parte termini. tertia ex parte aduerſantiū [*Diſcrimina*] generalis excuſatio. ſic infra de accu. ueniens. potuerat non obſtante uiarum diſcrimine, quod allegabat. aliter non ſic de facili mittit quis procuratorem, ſicut nuncium, ſecūdum Vin. qui ſic intelligit etiam iura, quæ allegat glo. Idem Abb. & talis faceret excuſationem, qui non reciperet procuratorium. Hoſt. [*Dumtaxat*] tunc enim excuſaretur

cusaret pp impossibilitatem superuenientem, ex quo persona ipsius requirebatur: sic de offi.deleg.c.si.Hos.
6 [*Duo*] Pet.de Bel.Per.in q̃ne.an † ualeat citatio facta ad diem feriatũ, quam not.in l.dies festos.C.de ferijs, non uult fateri, q citatio ad diem habeat duo mandata: sed dicit unum indiuisibile illa ratione, quia nõ ualeret citatio sine die, p l.ita stipulatus, in prin.ff.de uer. obl.hæc ratio non placet, ut dicam infra de app. cum parati, in fi.dictum uerò hoc reprobat. tenetur quod not.hic Goff.& Hos.dixi infra de reg.iur.lib.6. [*Presentare*] si scit † aduersariũ ibi manere: aliàs quare ueniret?
7 Si enim legitimum habuit impedimentum, circũductum est peremptorium.ff.de iudi.& l.post.si non habuit, quantumcunque ueniat ad expensas tenetur, qđ sufficere debet, & lex.Celsus.in solutione loquit, quæ semper liberat.ff.de solutionibus.si pro me. Alij dicũt, q semp uenire debet, saltem ut dicat causas absentiæ, & ut litiget, si aduersarium inueniat ßm Inno.nide supra de ferijs.c.ult.in prin. Pet.& Abb. expediunt se, dicentes hæc uerba in causis beneficialibus hodie decisa per decreta.primam, de elect.lib.6.Host.dicit, quòd hic fuit partis allegatio. & quod dicitur in uersi.se. loquitur in prius obligato.sed hęc sola citationis forma obligat.post diem igitur lapsam non remanet obligatus, licet de contumacia puniri possit. Tertia opin.est distinguens inter consistorium Papæ, uel alterius ordinarij delegati.in primo tenetur post diem uenire: in secundo non.& sit ratio: quia forum primum est certum; secundum incertum & uagũ. Post hoc dicit Hos. ista omnia in subtilibus allegationibus consistere, sed ueritate carere. nam si contractus à principio uolũtarij obligant, fortius præcepta etiam à principio necessaria. Item si non est contemnendus ordinarius, ergo minus delegatus, & posset etiã uagari ordinarius. unde dicit citatum ad certum diem, & locum, si non uenit in die, uenire debere post diem. quamcito potest: nec obst.hæc allegatio: quia Papa ßm eam diffinir, & maximè quando iudex citans habet certum domicilium, uel locum iudicij, & tunc maximè quando scit aduersarium, uel eius procuratorẽ esse ibi, uel in propinquo. Si uerò non habet citans certum locum iudicij, non sic astringitur post terminum in perpetuum, sed infra paucos dies, illos, scilicet quibus iudex expectare consueuit, post quos non dicatur astrictus, licet contumax [*Nequiuerit*] ff.mandati.l.si mandato.2.§. Paulus respõdit die [*Vicino*] forsan eum tunc expectas
8 set, de offi.dele.consuluit [*Vtcunque*] id est qualiter eunque [*Formidabat*] id est se formidare dicebat, canonica enim erat allegatio, si probasset, infra de sent.excom. decætero, ßm Vin.hoc uerum ad excusandam personalem comparitionem. sed non procuratoris, secundùm Inno. [*Reputauimus*] quod poterat etiam facere, sed supra de offi.deleg.consuluit, & supra eo.prour, Vin.
9 [*Tempore citationis*] non in † quo, sed ad quod fuerunt citati ßm Io.ex tunc enim & non prius fuerat cõtumax. dicebat Inno.not. computandas expensas à tempore
e citationis, & non tẽpore contumaciæ [e] tantùm, quod dicebat Host. uerum, quando citatur is, de cuius con-
f tumacia [f] iam apparet. sic supra de procu.audita. Hoc dictum Host. uerificatur considerata antiqua consuetudine curiæ, ßm quam in appellationis causa post aduentum unius partis altera expectatur per 50. dies. Illo igitur respectu ponderaui in prin.c.primam contumaciã, uel forte statutus fuit terminus ad appellationem prosequendam, ut in 4.glos.puto, q restituantur expensæ citationis, saluo quod dicam de procur. querelam, & victualium post contumaciã, quatenus plus expẽditur, &c.ut supra c.proxi.dictum est: prius factę, scilicet ante contumaciam reseruantur ad finem eause. hæc uera nisi in casu, de quo loquitur Hosti.quando scilicet citatur is, de cuius contumacia iam apparet. & est similis differentia, quam dicã infra de excess.
10 prælat.ex literis.in glo.arg.q. ¶ Prima † glo.no.tria specialia in consortibus, quorum alterum determinat. ¶ [*Glo.hic sumptum*] alleg.concor.& signat contrarium. ¶ [*Glo.ex hoc uidetur*] not.q impeditus tenetur procura. mittere; alleg.6.concord.alleg. in contrarium 7.iura, inter quæ interserit rationem.ponit opi.Vin.& demũ soluit distinguendo inter actorem, & reum, & in reo causam arduam & nõ arduam, impedimentum temporale & perpetuum. ¶ Glo.sic uidetur, & sequẽs ponit duo argumenta, & duo contraria. ¶ Gl.ult.arguit, q etiam in criminalibus &c.& remittit. finis obijcit,
11 & remittit. ¶ [*In † glo.1.ibi, agere*] uel defendere cum satisdatione, iudicatum solui, ut in l.statim alleg. [*& ibi. §.rati*] satisdatio rati non debetur à procuratore, qui contestatus est litem. ¶ [*In 5.glo.in fi.*] uide de mu.pe.c.1. super 1.gl. ¶ [*In glo.hoc sumptum, ibi, Celsus*] si arbiter mandat dari calendis, duo sunt mandata [*& ibi, hac scriptura*] sequitur, si ao.dederit, uel iurauerit se aliqnid factu rum, unã conditionem exprimit habentem duas partes [*& ibi, ea tamen adiectio*] si dicit testator, Lego uxori argentum, & uestem, quę ipsius cã parata sunt, unum est legatum: secus, si dicat, Quæque ipsius causa & cer. [*& ibi, omnis stipulatio*] id quod in diem stipulor, statim debetur: sed peti non potest ante diem, nec ipso die, q totius est promissoris [*& ibi, si quis ita substi.*] substitutio facta, si decedat filius infra decennium, non protẽditur post decennium, & infra tẽpora pubertatis. ¶ [*In glo.ex hoc, ibi quartum*] loqnitur de litigatore, qui febricitans recessit à iudicio [*& ibi.l.1.*] qui rebus suis superesse nolunt, uel non possunt, per alios agere, & defendere possunt [*& ibi, præscrip.l.1.*] ille dicitur non habere potestatem experiundi, qui nec experiri, nec mãdare potest. ¶ [*In glo.& sic ibi, & si post tres*] reus, qui promisit iudicio sisti, purgat moram ueniendo paulo post diem, si lus actoris non ex mora deterius factum sit. ¶ [*In glo.ult.ibi, qui crimen*] ibi qui non prosequitur accusationem, extra ordinem punitur, & nihil in expensis,
12 & concor.de sent.excom.sacro ¶ [*In † 1.gl.ibi, ubi de hoc*]
g in prima glo.& uide quod super ea dixi [g]. [*& ibi, specia-le*] scilicet in consortibus [*& ibi. §.rati*] aliud collige p Clemen.de procura.religiosum [*& ibi, criminalis*] hoc intelligũt quidam, ut Goff.cum agitur ciuiliter, ut hic agebatur [*& ibi, si duo*] ubi de hoc, & 2.q.6. si quando
h [*& ibi, hac quippe*] [h] ubi de hoc, & fuit glos.Vinc.Idem Ioan.& Goff. [*ibi, non credo*] Idem Host. [*& ibi, quantum plures*] immo per vnum melius expenditur, ff.de popularibus actionibus.l.2.Host.infra de procu.si duo, li.6. ¶ [*In glo.2.ibi, in minoribus*] sup.tantum [*& in fi.*] & quia
13 primum & quartum reddunt electionẽ annullãdam, saluo quod habes hodie de electione auaritiæ, libr. 6. Reliqua uerò reddunt electionem nullam. not.Abb. talia posse simul opponi. ¶ [*In glo.3.in fi.*] unde dixit Hostien.grauamen à iudicibus ad instãtiam aduersæ partis illatum. ¶ [*In glo.4.in fi.*] dic, ut infra de electio.c.1.de appell.c.1.libr.6. ¶ [*In glo.in peremptorio, ibi, comminari*] & à tali comminatione cum de iure fiat, non potest appellari: secus, si fit de facto, infra de appel.cum cessan-
14 te, ßm Host. ¶ [*In glo.not.ibi, per † nuncium*] lo, etiam proprium citati ßm Abb. sed hoc non colligitur hic. ¶ [*In glo.sumptum, ibi, sicut*] dic, ut ibi. ¶ [*In glo.ex hoc, ibi, qui ex iniusta*] quod esset absurdum. sequeretur etiam alia absurditas. q eum nullus cogatur fieri procur.inst.man. §.sicut, & §.rectè, imputaretur forsan ei, qui procura. inuenire non potuit, cum nullus obligetur ad impossibile, de appel.c.si.quod arg.est necessarium, nisi fraudulẽter aliquid allegetur ßm Host. de episcopo enim, uel alio potenti & diuite hoc non præsumeretur, maximè quia pecuniæ obediunt omnia, Ecclesiastes 16.

per

per quod etiam dicit Hostié. ꝙ pauper. qui nil fingit, perpetuò impeditur, perpetuo excusabitur à cõstitutione procuratoris, quicquid dicat finis huius gl. quid ergo tunc fiet? uadat, uel mittet ad eum iudex delegatus, de testib. cog. c. 2 & de plano & sine strepitu decidat causam, in auth. de manda. prin. §. sit tibi. quem in ciuilibus per cessionem facile expediet, infra de solu. Odardus, secundùm Host. [*& ibi, iuris*] hodie primo, lib. 6. [*& in fi.*] dicit, ꝙ hæc decre. loquitur in electo, in quo speciale est, ꝙ impeditus tenetur procura. constituere, licet causa sit ardua, de elect. cupientes, lib. 6. versic. insuper [i], & facit infra de appell. oblatæ, ad fin. ¶ [*In glo. & sic, in fi.*] de hoc. 18. distin. propter, infra de reg. iu. moram, lib. 6. ¶ [*In glo iuxta illud. ibi, ad curiam*] maximè, 15 quia † sanum non uidetur morari Romæ, argu. 7. q. 1. qualiter, ubi de hoc in fi. 1. glo. [*& in fi.*] Vincent. non est contra. quia ibi ignorans qualitatem secundi loci, de gratia primo loco restituitur. hic de iudicio loquitur. quod redditur in inuitum, & facit supra de renun. ad supplicationem. ¶ [*In gl. pen. in fi.*] uel de gratia, ut ibi. 16 ¶ [*In glo. ult. ibi, inquisitionis*] quam † aliquis prosequitur, cuius intersit, secundùm Host. de hoc in Spe. de expẽ. §. 1. in fi. quid ergo, si nullo prosequente iudex inquisiuit, & absolutus est inquisitus, tenebitur ne inquirens ad expensas, si iudex processit, ut debuit, scilicet fama deferente? de accus. qualiter. 2. non tenebitur, cum ex sui officij necessitate id fecit, ut ibi, & de si. licet Hely. faciunt not. de offic. deleg. ab arbitris, lib. 6. in ult. glos. & super ea dixi. nec enim ius reipublicæ debuit dimittere indefensum, quod timore expensarum fortè dimitteret, facit. ff. de peti. hære. l. illud. habuit ergo motus propter famam probabilem causam, quæ excusat à condemnatione expensarum, de electio. cap. 1. in fi. libr. 6. de hoc supra cap. proxi. ubi uero non præcedente infamia [k] calumniosè inquisiuisset, locus esset condemnationi, quæ uenit, ut interesse, ut supra dixi, non obstante, quod procedit ex officio, vt patet de senten. excom. sacro, uersic. cumque, de hoc etiam per Cyn. C. de iud l. sancimus, in 15. quæst [*& ibi, criminalis*] huic 17 † dicto Vincent. quod placuit Ioan. & Hostiens. & cui concordat, quod nota. infra de pœnis, calumniam. in prima glo. uidetur obstare, quod sufficit pœna criminis, & pro parte accusatoris sufficit pœna talionis, nec duplici pœna &c. supra de iudi. at si clerici. ff. nau. cau. sta. l. licet. sed dic, quod cõdemnatio expensarum non est pœna, sed prosecutio interesse, & rei familiaris respectu recipientis, ut dixi, de rescript. capi. ulti. super uersic. moderatis, & not. de electio. cap. 1. libr. 6. in gloss. hanc pœnam, & in fi. & sic per pœnam criminis non impeditur. C. quando ci. act. cri. præiu. l. una. Item pęna talionis infligitur propter calumniam, & sic propter extrinsecam causam: pœna expensarum propter iniustum litigium, & sic propter intrinsecã, & sic propter diuersa ex eodem delicto punitur dupliciter, & facit infra de crimine falsi. c. 1. & in fine ultimæ gloss.

ANNOTATIONES.

a ¶ Etiam. Vide Ioan. And, in cap. dudum, el 2. in glo. not. hic, quòd nullus. de elect. & ibi remissiones, & in c. super eo, super gl. eo. tit.

b ¶ Vsque, de significato huius dictionis; uide per Inno. in c. 1. de or. ab episcopo qui renun. epi.

c ¶ In prine. & uide Ioan. Andr. de ferijs, in cap. conquestus, in glos. non solum in diebus.

d ¶ De sero. eadem dubitatio est, si agitur de mane in crepusculo. uide Bartol. in l. qui bona. §. hæc conditio, ff. de ma. te. & in l. aut facta, ff. de pœnis. & in l. cuius. §. 1. ff. de libe. & posthumis. & in l. 1. §. hoc autem, ff. ad Silla.

d ¶ Contumaciæ. De hoc uide glo. 2. q. 1. in primis, in uerbo expedisse, quæ dicit tantùm à tempore contumaciæ, Archi.

f ¶ Contumacia. Alias sit uera opin. prædicta Ioan. secundum Pau. & in c. supra proxi. qui dixit, sic intelligen. quod not. in Spec. de ex pen. §. fi. uersi. hoc quoque.

g ¶ Super ea dixi. Et per Cyn. & Saliec. in l. 2. C. de consor. eiusdem lit. & uide gloss. in Clemen. religiosus, infra allega. & uide Barto. in §. rati, infra allegat. & in l. nihil, C. de procurato. per Cyn. Bald. & Saliee.

h ¶ Quippe. Quod possit in causa consortis, licet criminali, dicit gloss. 2. quæst. quinta, statuit, & ibi scripsi, & 3. quæst. 6. hoc quippe. uide etiam quod scripsi in c. cum M. de const. & 2. q. 6. si quando, ubi etiam est glo. Archi.

i ¶ Insuper. Sic & in omni causa, quæ requirat celeritatem, & quæ tempore feriato possit tractari, ut not. Bart. in l. non exigimus. §. si quis in iudi c. ubi latè de materia illa. ff. si quis caus. & in le. 1. ff. de diuer. & tempor. præscrip & Cyn. in l. 1. C. de testam. milit. & ibi etiam per Bald. & uide Ioan. And. de procurato. c. querelam, & uide Barto. in l. quæsitum, ff. de re iudi. & uide per ipsum. ff. pro so l. idemque.

k ¶ Præcedente infamia. Vide per domi. Bartol. consilio 47. in primo uolumine, per totum.

SVMMARIVM.

1 *Decretalis hæc gratiosa, & eius diuisio.*

2 *Victoriam obtineo, si quid peto, nec est qui excipiat, uel excipere possit intentione mea probata.*

Electus ad petendam confirmationem, uel consecrationem cum testimonialibus literis & decreto ad superiorem debet accedere, ibid. uersic. Dicit Innocen. habet tempus, intra quod consecrari debet, num. 3. uersi. & dato.

3 *Confirmatio electionis, & consecratio quando teneant, & num. 4.*

Præuentio malitiosa dat causam cassandi, quod factum est, ibidem uersicu. si autem.

Ex falsis literis si quid fiat, est irritum & inane, & in quo casu hic, ibid.

4 *Solicitè, quid significet.*

Simplex uerbum pro composito, ibid. ad uerb. quærentis.

5 *Confirmatio siue dicatur nulla, siue aduersus eam petatur restitutio, causa pendente nil est innouandum.*

6 *Post confirmationem, & consecrationem quibus casibus potest excipi, & uel agi contra confirmatum, & consecratum, & quem, & quorsum, num. 7.*

Contra electionem si obijciatur ante confirmationem, quæ differentia sit ab obiectionibus post confirmationem, ibid. uersi. hæc tamen, & quid contra eam obijci possit, ibid. & num. 7.

In electionis, & confirmationis cassatione quæ & à quo probanda, & quæ sententiæ forma, eod. nu. & num. 7.

Factum quod est quandoque irritatur, ex eod. num.

7 *In populari actione obstat etiam res iudic. & quando.*

Præuaricatio, uel collusio si doceatur, non obstat exceptio iudicati, ibid.

Litis contestatione omissa processus & sententia, & exinde quæ secuta sunt, cassa & irrita nunciantur, ibidem, uersicu. Illud autem.

8 *Rationabilia quæ sunt consideranda in electionis negocio, an sit canonica, commisso.*

9 *Forma mandati non seruata processus uitiatur.*

Testimonium sine iuramento quo casu ualeat, ibid. & testimonio regis credi potest, ibid. ad dictio. Carcaiæ.

10 *Confirmatio electionis facta cum causæ cognitione, habet uim definitiuæ.*

Præsertim pro tantum, ibid.

Credi debet his, qui magis nouerunt ueritatem, ibid. in fi.

Capitulo hic creditur, ibid.

11 *Negatiuum testimonium facit præsumptionem.*

Appellatio quædam facti est, ibid. ad dictio. accedens, uide nume. 13. 20.

Fœlix quem fecerunt aliena pericula cautum, ibid. in fi.

Correctio sapientis, & casus dementis.

12 *Voluntas sufficit pro ratione principi.*

Canonicè procedi, quomodo intelligatur, ibid. ad dictio. canonicè.

13 *Appellationis uim an habeat itineris correptio, remiss. uide nume. 7. & 20.*

Venire & nil rationabile proponere, uel non uenire, idem est, ibidem,

ibidem, in fine.
14 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Citandus quis sit edictis, uel literis. §. ulti.
15 *Additio.*
Falsa sæpe principi scribuntur, ibid.
Decretum electionis atque hic non esse de substantia, ibid. uersic. est ex hoc.
16 *Ex misericordia quis auditur, ut hic, & num. 15.*
Nullitas processus est de iure communi, ibid.
1 *Sententia lata in matrimonio spirituali non transit in rem iudicatam.*
18 *Executio sententiæ ut fiat à primo iudice, iuris communis est.*
Remissio causæ quandoque fit etiam contra ius in odium eius, contra quem præsumitur, ibid.
20 *Appellatio fit quatuor modis ad principem, & quibus.*

CAPVT VIII.

1 CVm olim. Gratiosa † est, & non summaf. & sunt duæ
partes. prima narrat factum, sub quo conti
netur consecratio: D. comparatio F. & G.
causæ commissio, processus delegatorum cōfirman-
tium illum. F. appellatio illius: D. præsentatio illius. F.
secunda ibi, Volentes, remittit causam sub diuisione,
scilicet an ille: D. inueniatur in prouincia, uel non. se-
2 cundum ibi, Si autem [*contra eum*] argum. quòd † si ali-
quid petam, nec est. qui excipiat, nel excipere possit,
probata intentione mea obtinebo, ut solet notari. C.
de transactio. ubi pactum, Goffr. [*impendi*] dicit Inno-
cen. & Hostien. post eum hoc non trahendum ad con
sequentiam: quia electus ad Papam, uel Metropol. nō
debet accedere confirmandus, uel consecrandus sine
testimonialibus literis, & electiōis decreto. de hoc re-
3 mittit in prima glos. & quando † sic uenit, & veræ sunt
scripturæ, tenet confirmatio, & consecratio, dato, ꝙ
nullus citetur. debet enim, cuius interest, esse uigil. &
paratus semper propter moræ periculum. de appella.
oblatæ; quod planum est, si appellatum est, de electio.
cap. 1. libr. 6. & dato, quòd non sit appellatum, habent
tamen electi certum tempus à iure, infra quod debēt
esse consecrati, de hoc de electio. cum in cunctis. im-
putet ergo sibi, qui infra illud tempus non fuit uigil.
Si autem infra illud tempus unus maliciosè præueni-
ret alterum, cassaretur, quod fieret in præiudicium ab
sentis. ad hoc de appellat. oblatæ, uersicu. si uero. excu
satur autem hic Cele. quia per falsas literas circumuen
tus, secundùm Innocent. & ideo secutum ex hoc pro-
nunciari debet irritum, & inane, de re iudi. cum olim.
secundùm Hostien. dic hodie, ut infra de electio. capi-
a tu. primo, & secundo. cupientes, & capitul. fina. libr. 6.
4 [*Solicitè*] quasi † discretè & diligenter, ex officio tamē,
& libello non oblato. Hostien. [*Quæreretis*] idest inqui
reretis, citatis tamen partibus, infra de accusatio. qua-
liter. 2. §. debet, supra de electio. scriptum. Hostien. [*Canonicè*] contra, infra de appellatio. constitutis. 2. So. hic
5 † clandestinè, & surreptitiè fuerat confirmatus. vel hic
de confirmatione nō constabat, cuius effectus est pos
sessio. sic ibi nec consecrans intendebat confirmare,
secundum Innocent. secundum quem si negetur sur-
reptio, nil innouabitur, donec de hoc constet, cum
ad hoc dicendum non admittatur quis ex officio iu-
dicis, siue dicat confirmationem nullam, uel petat re
stitutionem in integ. & quouis istorum duorum mo
dorum agatur, lite pendent. nihil est innouandum. ff.
de iudica. si prætor, C. de tempor. restitutio. in integr.
leg. prima, infra, ut lite penden. capitul. primo. Fatetur
6 tamen, quòd † post confirmationem, & etiam conse-
crationem potest agi contra confirmatum, & conse-
cratum non solùm criminaliter, sed etiam ciuiliter, ad
hoc, ut deponatur pro eo, quòd non fuit canonicè in
stitutus: puta quia forma nō fuit seruata, uel simonia-
cè, uel criminosus, uel defectum patiens, seu alio illi-
cito modo fuit promotus: quia in talibus tempus ele
ctionis expectatur. ut patet in eo. quod leg. & nota. su-
pra de electio. dudum. 1. §. si. uersicul. sed decisionem,
& capitulo dudum. 2. §. nos igitur. nec expostfacto
cursu temporis conualescit, ut patet in eo, quod legi.
& nota. in summa Hostien. de electio. §. quis eligi, sub
§. item sciendum, primo respon. & §. qualiter, ante fin.
uersicul. quid si omnia. quinimmò & in modum ex-
ceptionis, ut nota. infra de accusatio. accedens. §. fina.
& hoc est uerum, nisi dum confirmatio, uel consecra
tio petebatur de eo, quod modo obijcitur, exceptum
fuisset, & iudicatum, supra de electio. cum dilectus. 1.
respon. §. fin. uel est exceptum tantùm, & non obstan
te exceptione fuisset postea confirmatio subsecuta, ar
gumen. C. de fide instrum. lege fina. ad finem, & in eo,
quod legitur, & nota. infra de re iudic. inter monaste-
rium. §. primo, & secundo. C. de falsis, ipse significans.
1 hæc tamen est differentia inter eum, qui post confir-
mationem obijcit, & eum, qui ante: quia ille, qui ante
cōfirmationem obijcit, & dicit electionem minus ca
nonicam extitisse, nil habet probare ea ratione: quia
b negātis factum, scilicet electionem fuisse canonicā [b],
nulla est probatio. ff. de probatio. ei qui dicit. & ideo il
li, qui asserit illam canonicam, incumbit probatio, ut
ibi, & nota. supra de postulat. prælat. capitul. primo, se-
cundùm Innocen. hæc tamen ratio non placet Host.
c quia ille, qui negat canonicam. negat [c] ius. & ideò ei in
cumbit probatio, maximè ex quo agit. ff. de probati.
ab ea parte. & si hoc non probat, debet ei imponi silē
tium: nō tamen confirmabitur electio, nisi probetur
d canonica extitisse, de electi. nihil est. [d] ubi autem post
confirmationem obijcit alius electionem minus ca-
nonicam extitisse, not. hic Innocen. quòd probare te-
1 netur: tum quia nemo cogitur dicere titulum suę pos
sessionis. C. de peti. hæred. cogi, & not. supra de procu-
rator. ex insinnatione, secundùm Innocent. tum quia
præsumendum est pro sententia confirmantis, supra
de renunc. in præsentia: tum quia reus, & si nihil præ-
stiterit, absoluetur, supra de causa poss. cum ecclesia. §.
fina. uersicu. actore, secundùm Hostien. uel dic secun
dùm Innocen. ut not. infra de accusatio. super his, ubi
uide in gloss. ad excipiendum. porrò, ubi crimen obij-
citur, siue ante confirmationem, siue post, semper il-
le, qui obijcit, probare debet, nisi iudex ex officio in-
1 quirere uelit, ut nota. supra de postula prælat. c. 1. qua-
e re [e] hic non audiuntur simul causæ istorum trium ele
ctorum. s. D. F. & G. qui tres ad hanc ecclesiam electos
se asserebant, ut supra eod. capitu. in princ. uersicu. pri
mo. Supradicta uerò intelligas locum habere, quan-
do cōfirmatio data est sine solenni causæ cognitione,
uel inquisitione: secus est, quando idem elector & cō
firmator, supra de electio. quod sequitur, infra de ap-
pellatio. constitutus, & capit. constitutis. a. In his enim
casibus, si post cōfirmationem appareat electionem
minus canonicè factam fuisse, cassabitur; uel cōfirma
tionem appareat non rite factam, puta quia cōfirma-
tor noluit audire contradictores, uel legitimas excep
tiones admittere, uel electum non examinatum con-
firmauit, siue appellatum fuerit, siue non; cassabit su-
perior cōfirmationem, & deijciet indignè promotū,
argu. in eisdem iuribus, & expressum, supra de electi.
f per inquisitionem, & c. nihil est. §. quia, si secus [f]. Si ue-
rò confirmatio, quantum ad opinionem iudicis, fuit
ritè facta, sed electio minus canonica confirmata pro
eo forsan, quòd confirmatori tota ueritas non inno-
tuit, tunc dicunt quidam, quòd eodem modo confir
matio irritanda: quia, inspecta ueritate, mala fuit, quā-
uis

nis hoc non sit imputandū iudici probabiliter ignorāti. C. de appel. eos. infra de fide instru. cum Io. §. fi. infra de priuil. cū olim. 2. ad fi. Sed quicquid dicant, hæc uidentur habere locum, ubi fuit appellatum: quia tunc pp remedium appellationis, quod factum est, irritat, ut in eisdem iuribus comprobatur. Sed ubi appellatū nō est, quare deberet, quod legitime factum est, irrita ri? Respon. ratio non occurrit nisi cōtraria, ut patet in eo, quod leg. & not. supra de resti. spo. audita. §. quia tamen. 1. respon. sed & ubi inuenit superior electionem minus canonicam præcessisse, & confirmationem sine examinatione secutam fuisse, melius pronūciabit hoc modo, q̄ aliter, ut sita dicat: Quia electionem minus canonicam inueni, eam casso. & quia confirmatio malè fuit obtenta, ipsam reuoco, arg. ff. de re iudi. quod iussit. C. cōmina. epistolas. l. interlocutio, & l. fi. C. si per uim, uel alio modo. l. fi. Si aūt confirmatio electionis facta fuerit cū solenni examinatione, puta partibus in iudicio præsentibus, & lit. contest. & sententia confirmationis postea lata, dicente iudice talem electionem cōfirmo, tunc decætero nullus admittetur contra electionem, uel contra confirmationem, nisi ab ipsa fuerit appellatum: quia sentētia trāsiuit in rem iudicatam. C. commi. epistolas. l. 3. supra de elect. cum dilectus, ad fi. nō negant tamen quidam, quin talis cōfirmatio etiam pp crimen, quod ante electionem cōmisisset, uel etiam propter defectum formæ accusari possit nō ad electionem, uel confirmationem cassandam, sed ad hoc, ut deponatur, uel suspēdatur, uel alia pœna imponatur, ut leg. & not. supra eod. glo. uersi. fatetur, & sequen. sed pluribus aliis uidetur, & melius contrarium. s. quod de præmissis non possit accusari post cōfirmationem solenniter obtentam: quia transit in g rem iudicatam, ut dictum est, ut aliquis sit litium ᵍ finis. C. de fide instru. l. fi. ad finem. & idem uidetur dicē dum, etiam si lis contestata nō fuerit, nec partes occurrerint in processu: quia nullus apparuit contradictor, sed tamen confirmator processit solenniter inquirendo. s. de forma electionis in loco, ubi facta est electio, & de scientia, & moribus & uita electi in loco, in quo est conuersatus, supra de elect. c. 3. & c. scriptum. §. per apostolica scripta. nam & in hoc casu credit Inno. sententiam confirmationis in rem iudic. transire, nisi fortè de obreptione obiiceret, in quo etiam casu potius ex prouisione, & de gratia, q̄ de mero iure audiretur obiiciens, non tamen multo tempore post confirmationem, supra de elect. cum dilectus, s̄m Innoc. cuius 7 est mens quasi totius huius glo. nam & in populari actione uno agente & succumbēte, si ex eadem causa agit postea alius, datur uulgaris exceptio rei iud. ff. de populari act. l. 3. nisi forsan is, qui secundò agit, doceat primum præuaricatum, uel corruptū fuisse. ff. de præuaricatoribus. l. 3. 1. respon. infra de collu. detegen. c. 1. & c. fi. uel suam, uel suorum iniuriam prosequatur, & ignorauerit, quādo primus egit, uel accusauerit. ff. de h accu. si cui ʰ. §. 1. Illud autem certum est, q̄ ubi solenniter incœpit examinare negociū, partibus s. præsentib. & libello oblato, si nō reperiatur lis fuisse legitime cō te. & processus, & sententia, & omnia alia, quæ exinde secuta sunt, cassa & irrita nūciantur, ut patet in eo, qd leg. & not. supra de elect. dudum. 2. §. licet aūt, s̄m Hostiodie non potest fieri confirmatio parte nō uocata, vel saltem edicto non proposito, quod dic, ut infra de i elect. ⁱ c. fi. lib. 6. & de materia glos. uide plenè supra de 8 elect. q̄ sicut, ad finem [*Rationabiliter*] ponderatis † quæ habentur de electi. cum in cunctis, & c. quia propter, & c. in genesi, & c. ecclesia. 2. [*In causa*] electionis inter F. & G. cum primò debuissent cognoscere de electio. 9 illius: D. secundum formam † mandati, propter quod poterat processus uiciari, Host. de rescrip. cum dilecta

[*Testimonio*] fortè simplici sine iuramēto, quod in hoc casu ualere potuit: quia hoc notoriū. & nullus discordabat secundùm Hosti. [*Concordaba*] cuius testimonio credi poruit, argum. 95. distin. nobilissimus, Goff. [*Celebratam canonicè*] potuerunt isti scire, licet non interfuerunt, per publicationem electionis. uel assertionē canonicorum, cui nullus resistebat, de electio. quia propter ad fin. & sic non est contra, de testib. ueniens. 2. in fine [*Confirmare*] huic facto acquieuit, uel non contradixit. G. quia nec apparet eum postea prosecutum: asi ter non uidebantur sola testimonia sufficere, ex quo de duorum electionibus agebatur. Item D. nisi appel 10 lasset huic confirmationi, quia † quia facta cum causæ cognitione, habet uim diffinitiuæ, & sic transisset in rē iudicatam, se non potuisset opponere secundùm Innocent. de hoc supra in magna gloss. [*Præsertim*] idest tantùm, secundum Hostien. istis enim plus, quàm aliis credi debuit, & quia melius nouerat, infra qui matri. accusare possunt, uidetur, & quia auctores aliorum, infra de testibus, licet ex quadam [*Non elegisse*] negati- 11 uum erat † hoc dictum. unde non probabat. sed præsumptionem inducebat, uel dic, q̄ partes bene conueniebant, quòd unus solus erat electus. unde multum proderat. F. confessio capituli: ad hoc. ff. de iureiuran. si duo patroni, Goffr. [*Accedens*] hæc est appellatio facti, de qua loquit finis [*Impetrauit*] à nobis nullam de prædicta commissione, uel prædictis electionibus faciens mentionem, vt patet in an. [*Nobis*] Innocen. qui successimus Celestino. & ibi dicebatur in an. cum fratribus nostris habito super hoc diligenti tractatu, timentes ne sicut prædecessenim per literas, quas idem D. præsentauerat, ei cunuentus dicitur, nos etiam circunueniri contingeret, per literas uestras nobis ab eo dem monaco præsentatas, uolentes &c. Dicebat Laus felix. quem reddunt &c. supra de procur. c. 1. C. ad l. Iu liam, re. leg. 1. & casiis dementis, correctio sit sapientis. 12 [*Volentes*] hoc † sufficit pro ratione, infr. de iure natura li. §. sed quod principi infra de præben. licet [*Canonicè*] considerata ueritate de plano, arg. de elect. ne pro defectu, ut lit. non contest. quoniā. §. 1. & 2. Sed nunquid est libellus offerendus? So. sic supra de libell. obla. c. 1. & lis contestanda, supra de electi. dudum. 2 nisi aliud esset ex forma mandati. supra de elect. uenerabili. Potest enim superior ex officio in his procedere, de electio. cum nobis. & cap. scriptum. & ca. nihil. Hostiensis dic hodie, ut in Clem. de iudic. disper. diosam [*Spacio*] sup. numerando ex eo tempore, ex quo &c. [*Arrepto* 13 † *itinere*] an hoc habeat uim appellationis. hodie satis dicam infra de appellatio. ut debitus [*Committatis*] ipsum confirmando secundùm Hostien. cum iudicium confirmatio fuerit nulla: uideretur aliter hæc uerba superflua, & secundùm hoc uideretur ista litera coniungenda illis uerbis, supra, Mandantes, quatenus administrationem, &c. ad hoc, ut confirmatio ista præcedat confirmationem, de qua præmisit [*Elapso*] si prę dictus D. interim non uenerit, uel ueniens nil rationabile proposuerit [*Consecrare*] archiepiscopi erant, quibus scribit, & adiungent sibi aliū episcopum, de tem- 14 po. ordin. nec episcopi. ¶ Prima † glo. Respon. per obiectionem, & soluit. ¶ Pen. tripliciter obiicit, & soluit. ¶ *In glo. fi.* 5. q. 1. *ibi, iubemus*] uide supra eo. prout, super 5. gloss. ¶ *In glo. antepen. ibi. §. ult.*] alias penult. qui f. dei commissariam libertatem debet, uocatur denuncia- 15 tionibus. edictis, & literis. ¶ *In † gloss.* 1. *ibi, dixeris*] & sæpe falsa scribuntur. 2. quæstio. 6. biduum, ad fi. Ioan. [*Ci in fi.*] Vincen. uel fuit deceptus secundum Goffr. ex multitudine sigillorum: quia non erat credendum tot sigilla falsata, de cle. pe. capitulo primo, sed Hostien. per hoc confirmat, quod ibi dixi secundum eū. & est hoc argum. quòd decretum electionis non sit de substantia

tia;de hoc 61.di.episcopus, & supra de elec. innotuit.
¶ *In gl.& ideo, in fi.*]dicit Inn. ꝙ iudices sic retulerunt:
sed hoc nõ constitit papæ:quia si cõstitisset, sicut ipse
contumax non potuisset appellare uiua uoce, sic nec
itinerando, & hoc iustificaret sententiã latam eo ab-
sente. Item non fuit necesse aliquam sententiam fer-
re contra De.cum in ecclesia de qua agitur,nec de iu
re, nec de facto aliquid possideret, & quia nec ipse
agebat contra alios,nec alij contra eum. dicit Host. ꝙ
per iudicum relationem,uel alio modo legitimo cõ-
stitit papæ de contumacia. ¶ *In glo.sic ergo,in fi.*]Io.& T.
16 dicit Host.ꝙ bene est † misericordia in hoc,ꝙ.D.audi-
k tur.sed in eo,ꝙ processus iudicũ nullus[k] innuitur,cõ-
tinet ius commune. ¶ *In glo.pe.ibi,ut sequitur*]dicit Inno.
l ꝙ in contrario agitur de elec.non confirmata,[l] & ele-
cto non consecrato:sed iste consecratus erat & aliqua
desunt ex Inno.& Hosti.appellasset, uel non pessimũ
erat,ꝙ alius intraret locum eius,si de iure erat episco-
17 pus,infra de conces. præben.c.1.& arguit † per hoc In-
nocen.sententiam latam in matrimonio spirituali nõ
transire in rem iudicatam. sicut nec in carnali, de re
m indi.latot.c.tenor. [m] Dicit demum alios melius dice-
re,ꝙ si uerum erat, quod proponebat.D. de arreptio
ne itineris ad papam, iniquus erat processus iudicũ,
infra de ap.meminimus,& c.suggestum. & ideo de iu
re est,ꝙ de hoc inquiratur,& hoc comperto reuoce-
tur processus,de offi.dele.cum causam. & si opponis,
ꝙ ad illos secundum hoc nõ debuit remitti negociũ,
infra de ap.proposuit, nisi de consensu partis, eod. tit.
interposita.§.ille, qui non interuenit hic. Respons. ꝙ
18 non remittitur, sed illis iudicibus ius † commune re-
ser uatur,quod est, ut primus iudex exequatur senten
tiam,si non prosequatur appellans appellationem in
fra annum,de offi.deleg.pastoralis.§.præterea.uel me
lius propter præsumptionem,quæ erat contra.D.etiã
contra ius fit hæc remissio ex certa scientia in odium
ipsius.D.propter præsumptionem prædictam, secun-
dum eum. ¶ *In glo. pe.ibi, ex insinuatione*]dicit Hostien. ꝙ
non uidet, ꝙ hic assignetur terminus ad ap.finiendã.
sufficiet enim hic,si iste sese præsentat,& aliquid ratio
nabile proponat, ut supra uer.proxi. [*& ibi, sed omnia*
19 *ista*] ꝙ.s.inquiritur de † eo, de quo plenè fuerat inqui-
situm,auditur quis post diffinitiuam, à qua non fue-
rat appellatum,expectatur electus ultra.6.menses,da-
tur terminus.infra quem quis expediatur in curia, &
redeat ad delegatos,secundum Goffr. ¶ *In glo.ult.in fi.*]
20 unde dicebat † Goffr. ꝙ quatuor modis appellabatur
ad principem per arreptionem itineris,ut hic, & in p̄-
dictis iuribus, uoce, & literis,siue libello.31. q.2. Lo-
tharius 2.q.6.§.diffinitiua,in fi.ff.de ap.l. 1.in fi. & l.2.
& per nuncij missionem,de of.deleg.cum causam, su
pra titu.proxi.audito, de ap. meminimus, & c.sugge-
stum,& c.de hoc sicut.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cupientes.In alijs autem causis,quàm electionum, an & quan-
do debeant citari illi, quorum interesse potest, uide Ioan. Andr.
post Inno.de maio.& obe.cap.1.in glo.no.quòd & per Cyn.Bald.
& Sali.in l.fi.C.de edic.diui Adria.tol.& auct.si omnes,C. si ut se
ab hære.absti.

b ¶ Canonicam.Hæc ratio tollitur per no.per Cy.& Bart.Bald.& Sa-
li.in l.2.C.de iure emphy.& per Bar.in l.in illa,ff. de uerb. oblig.
& per Ioan.Andr.infra de accusa.super his,& per glo. ma.in Cle.
fin.de rescript.

c ¶ Canonicam negat. Dic quòd dictum Innocen. procedit,ubi ad
actum exigitur scriptura, & illa scriptura apparet enuncians for-
malitatem gestorum, & tunc semper præsumitur legitimè facta,
& ideo deponens contra grauatur onere proban.siue ante senten
tiam,siue post opponat.si uero ipsa non apparet,tunc non præsu-
mitur solennitas,& dicens eam debet probare. & ideo si oppone-
tur ante confirma. tunc allegans solennitatem, eam probare de-
bet.si non opponetur,tunc dicens eam non subesse, debet proba-
re,& ita procedat dictum Inno.Archi.

d ¶ Nihil est.Vide Ioan. And. de elec. quòd sicut in glo. & additio-
nem,quam facit post glo.in prima col.& 2.& in eam gen̄ciliam gl.
super uer.collatio,& utrobique uide,quid si opponitur in perso-
nam,quis probet,& infra hic sequitur.

e ¶ Quare refert se ad principium glo. ad id.s. quòd post confirma-
tionem non admittatur exceptio,sed accusatio contra confirma
tum,& ex illo hic concludit.

f ¶ Secus.Vide plenè etiam de hoc in c.cum olim, de causa pos. &
proprie.per Ioan.And.in gl.sua magna,& de exces. prælato. inter
dilectos.

g ¶ Sit litium.Hoc posset habere locum,quãdo à prin.tempore con
firmationis de hoc crimine fuit exceptum iuxta id, quod not.,su-
pra in prin.glo.

h ¶ Coi.Ibi uide Bar.& in l.eum qui.§.in popularibus,ff.de iureiur.
& uide gl.pe.in c.cum dilecti,de elec.& Io.An.ibi.

i ¶ De electi.Ibi uide gloss.quæ incip. dicebatur olim, & super illa
Ioan.Andr.

k ¶ Nullus.Ex eo, quia primo de electione d. buerunt cognoscere,
quod omiserunt,uide supra super uer.in causa,& uide infra super
glo.pen.

l ¶ Confirmata.Vide Ioan.And.in prædicto.§.1. & duobus sequen.
in gloss.præalleg.

m ¶ Tenor. Vide Io.And.in c.consanguinei, super gloss.fina.& su-
per Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Contra contumacem reum possunt recipi testes, & ferri sententia definitiua,si agatur in modum denunciationis de crimine.*
2 *Diuisio decretalis.*
2 *Cum episcopis mitius agitur,& à quo tempore.*
Per suspensionem interdicitur omnis administratio, & alienatio, ibidem.
Difficulter fieri dicitur, quod uix fit, ibidem ad dictio. difficulter.
3 *Criminaliter non agitur,ubi interuenit procurator.*
Crimina si multa obiecta sint, & unum probetur, de cæteris reus per contumaciam confiteri uidetur,ibid.
Confiteri quis uidetur crimina per contumaciam,ibid.
4 *Ordo iudiciarius multiplex,& in quo exhibeatur libellus, & fiat litis contestatio,& quando ubi horum.*
5 *Litera prælatorum contra episcopum scriptæ solent in curia multum operari.*
6 *In criminalibus quandoque super crimine non pronunciatur,sed imponitur pœna,quando contra.*
7 *Sacerdotale officium potest esse sine pontificali,sed non contra.*
Inhibetur administratio quandoque propter dilapidationis suspicionem,ibid.in fin.
8 *Excommunicatus non solum in spiritualibus est suspensus,sed etiam ab administratione.*
Excommunicati acta,uel cum eo gesta,& obligationes pro eo, & in eum,quæ ualeant,& quando ipse,uel alij cum eo durante excommunicatione possint experiri, & de quibus, & si non opponatur,an teneant,ibid.& nu.9.
Cum ordinato ab episcopo excommunicato hoc sciente quare non dispensetur,eod.nu.8.in fi.
9 *Cap.constitutis.1.de appella.cap.cum dilectus.§.quia nobis,& similium intellectus.*
Apostatis etiam dominis debemus de eorum iuribus respondere, ibid.circa fin.uer.Item si seruiens.
Vasallorum fidelitas est dominis suspensa,quandiu sunt excommunicati,eodem nume.circa fin.uer.Dicis etiam,& supra quoque, eod.nume.
10 *Epilogus,& suffragium glossarum.nu.11.*
Contra absentem quem in crimine procedatur lite non contestata, §.1.& nu.12.ad dicti. apparitorem.
12 *Additio.*
Actum quomodo sit hic.
Contra absentem proceditur, & in quibus casibus, §.in gloss.hic patet.
13 *Annotationis bonorum forma quæ,remittit.*
Contumax habetur pro confesso ex consuetudine, uel statuto, ibid.
Antiqui quidam doctores sunt nobis, qui maioribus nostris recentiores fuerunt,ibid.ad uer.ibi,doctores.
41 *Ad depositionem agitur etiam per inquisitionem.*

CAPUT VIII.

a
1 Veritatis. a Casus. Si † agatur de crimine in modum denunciationis, contra reum cõtumacem testes recipi possunt,& ferri diffinitiua sententia. & primo ponit denũciationẽ criminũ episcopi Curiẽ. & tres delegationes super ea successiue factas, delegatorum processus 2.eum deponit.& per ipsum alienata reuocat, ibi, Nos igitur [*Emissum*] Luc.3.& literã hic decisam, uide de scisma. cap. uno, lib.6. in glo.2. [*Polluti*] quantum in eo fuit, & facit quod dicam, de cohi bi.cler. nostra [*Præposito, & infra*] hic forte continebatur inhibitio, de qua finis loquitur secundùm Hostiẽ.
a [*Ab officio*] hodie † ab initio mitius agitur b cum episco
b pis infra de offic. deleg. c. 2. lib.6. [*Suspensus*] per quam suspensionem interdicta erat omnis administratio, & per consequens alienatio, ut dicit in fi. Goffr. [*uerò*] superfluit istud, uerò, Hosti. [*Difficulter*] quod uix fit & c. ff. de iudi. uix, Hosti. infra de cogna. spirituali. c.2. li.6. [*Malicia*] sic supra eo. prout [*à iudicibus*] primis. [*audiendam*] quibus etiam mandauit, quòd contumacia exigente reciperent testes contra episcopum, quos denunciatores ducerent nominandos [*Responsalem*] ergo
3 † non agebatur criminaliter, Pet. & Abb. [*protulerunt*] quam tamen contempsit, ut sequitur [*Ex parte nostra*] quibus scribitur non patet hic, nec in antiqua [*Quemlibet*] & si non fuissent omnia crimina probata, suffice ret unum: de cæteris reus per contumaciam confite-
4 ri uidetur 3.q.9. decernimus, Gof. [*Ordinem iudiciarium*] qui in hoc casu seruari debuit. hoc dico, quia nec hic fuit oblatus libellus, nec lis contestata. unde dicebat Hostien. cum procedit iudex ordinariè, datur libellus, & fit contestatio, de iura. calum. c. pe. quandoque procedit extraordinariè super famosis, de quibus nõ constat, & uocatur inquirendus, & seruatur, quod dicitur de accusa. qualiter. 2. & hic; nec offertr libellus, nec lis contestatur: immo lite non conte. contumax condemnatur, ut ibi, & supra ut lit. non contest. quoniam, uersi. sunt & alii. & de hoc iudiciario ordine loquitur hic, quandoque proceditur extra ordinem ex mero & puro officio, ut in notoriis, & tunc neuter ex his ordinibus seruatur, de offi. ordi. c.1. Sed est hic ordo iudiciarius ordinem iuris non seruare, de iureiuran. ad nostram. 3. [*Sententias*] suspensionis, & excom-
5 municationis ut supra [*Scripserunt*] qui siue † pro, siue contra scribant, multum consueuit in curia operari, ut hic patet, & supra de elec. innotuit. §. multa, Hostiẽ. [*In nomine domini*] de hoc remissi. dabo, de testi. cap.2. in prin. [*Velisci*] sic de postula. cap. primo, uersicu. nos igitur [*Apostoli*] id est ad Corinthi. 5. & 1 1.q.3. audi, lo.
6 [*Depositionis*] no. Innocen. quod non fert † sententiam
c super crimine, sed tantum c deponit ipsum. hoc scias, quandoque iudex pronunciat mortuum fecisse, uel non fecisse crimen, non dicens condemno, uel absoluo. ff. de adi. lega. filio. §. Seia, & no. insti. de hæredi. quæ ab intesta. §. per contrarium. dicebat Host. quòd propter tria potuit hoc fieri, licet in modum inquisitionis, quia homicida, & excommunicatus celebrauerat, & propter tantam contumaciam crescentem addenda fuit hæc pœna, de iudi. cum non ab homine
7 [*Sacerdotali*] hoc iunctum fuit: quia † sacerdotale officium poterat esse sine pontificali, sed non è conuerso, de excessi. præla. ex literis, secundum Hostien. [*Sine spe*] hoc superfluit secundum Goff. 50. di. ca. 1. ad hoc de of. leg. c. ult. uer. Idem de si. quoniam [*Inhibitionem*] forte propter dilapidationis suspitionem fuit prohibitus alienare, ut in iuribus all. in glo. secundum Goffr.
8 [*Excommunicationem*] excommunicatus † enim cum nõ solum à spiritualibus, sed & ab administratione sit suspensus, res ecclesiæ alienare nõ potest; quod uidetur intelligendum de nominatim & publicè excommunicato, ar. infra de re iudi. ad probandum, de illis duabus qualitatibus uide quod no. de sepul. in Clemen. eos qui. & idem est, & si non nominatim excommunicatus sit, sed tantum per canonem, uel sententiam, in qua eum certum est incidisse, infra de excess. præla. c. fi. res autem suas proprias uẽdere, & donare, & aliás alienare potest, & contractus inire, & ualent tales cõtractus. 11.q.3. quoniam multos, in fi. & expressius, in fra de sen. ex. fi uerò, ubi dicitur, quod etiam nouos con-
d tractus cum eis inire licet d secundum Inn. sed si bene attendas, & prædicta iam perlegas, inuenies, quod casus continent speciales, secundum Hostien. & ratio specialitatis potest colligi ex eisdem. necessitas, sed contrahentium, & non fauor excommunicatorum. Sed nunquid potest excommunicatus costituere procur. ad negocia, ita, quod oriatur mandati actio directa & cõtraria inter eos? scripsit hic Innocen. quod sic: quia non inuenimus iure cautum, quod contractus huius cẽseatur nulli. uerumtamen quicquid dicat Innocẽ. dicit Ho. quod hoc est expressum in iure, quod generaliter excommunicato non est participãdum. 11.q.3. sicut, & c. seque. qui ergo contrahit cũ excommunicato, cum eo participat 3.1. scripram; ergo p.l. dissolui meretur talis cõtractus. 10. di. uides, exceptis casibus, in quibus hoc probatur à iure permissum, ut patet iu e o. quod le. & no. supra de transla. epi. c. a. §. sed nec, uer. si. illud autẽ certum est ſm Inno. quod in iudiciis potest excommunicatus, qñ reus est, uel ad defensionem suam procuratorem cõstituere: quia hoc reperitur à iure permissum, supra de iudi. intelleximus: secus in agendo, uel recõueniẽdo, infra de proba. post cessionẽ, infra de excep. cum inter priorẽ. §. 1. & §. fi. C. de hæreti. l. pe. & de hoc no. supra de procur. consulti. In spiritualibus autẽ nõ
e ualet, quod fit ab excommunicato, e de ap. cõstitutis. uel etiam, quod minus uideretur rationabile, à suspenso, supra de consue. cum dilectus. §. quia nobis. nisi in bis spiritualibus, quæ facti sunt tantũ, ar. j. de præben. pro illorũ, supra de rescrip. capitulũ dicunt enim quidã, & forte non malẽ ſm Inn. sed uide, quod dixit post Ab. in dcere. pia, super gl. olim erat, quod si prælatus excommunicatus ratione officii sibi cõmissi aliquid spirituale exerceat, puta prouidẽdo alicui de prelatura, uel canonicatu uel si repræsentatũ sibi instituit, uel electum confirmat; ualet, quod agit, quandiu ab ecclesia toleratur, ar. 8.q.4. nonne. 6.q.4. c. 1. & 2. & q. t. si oĩa, & c. sequen. & infr. de coha. cler. & muli. uestra, & de accu. olim, uer. prouisõ, nisi forte esset notorium, uel aliter probari posset, quod esset publicè excõmunicatus: quia tũc nec ista spiritualia, nec etiam alia ab eo debent recipi: sed per appellationem, uel aliũ modum ad superiorem est recurrendum, ar. ff. de mino. ait prætor. §. permittitur, & in eo, quod le. & no. infra de iure patro. nullus. inde est, quod cum ordinato ab excommunicato episcopo hoc sciente nõ dispensatur, sed cũ ignorante tantum, ut le. & no. supra de ordi. ab epo. c. 1. §. fi. & c. 2. Si uerò confirmatur excommunicatus, uide de cõ. ꝑ. post electionẽ, in gl. deuoluitur, in
9 fi. Nec tob. infra de ap. constitutis pri. nec supra de con sue. cũ dilectus. §. quia nobis, cũ suis si. quia ibi nõ rõe publici officii, quod sibi cõpeteret, eligebant, sed potius psequebatur ius suũ speciale, quod rõe canonicatus, uel fraternitatis spiritualis unicuiq; cõpetebat, & in nõ excõmunicatos tñ ceciderat publicũ offm eligendi. hoc aũt generaliter dicimus, quod ꝯtũs initi cum excõmunicato non solũ ignoranter, sed & scienter &
f excõmunicatione durante tenẽt, f & ex eis agit ꝯ excõicatũ & excõmunicatione duráte ſm Inn. hoc admittit Ho. excõicatus verò, & si ex codẽ ꝯtu agere nõ posit, durante excõicatione, hoc tũ poterit facere, cũ fuerit

fuerit absolutus, secundum Innocen. hoc non admittit Ho. quia non potest alium ciuiliter obligare, & naturalis obligatio ex morbo inobedientiæ, & excommunicationis adeo inficitur, quod ex illa efficaciter agi non potest, ut patet in eo, quod no. infra de sen. excommunicatio. si uere. 1. respon. uer. t. super. e. glo. uer. sed nunquid potest, & seq. & infra e. gl. uer. & sunt hæc inefficax ar. & sequentibus. obligant enim alijs, & alios sibi obligant, dum sunt excommunicati. 11. q. 3. quoniam multos, in fi. infra de sen. ex. si uere, secundum Inno. unde etiam religioni obligantur, e. tit. cum illorum, & matrimonio, de eo, qui du. in ma. significasti. Primum dictum Inno. admittit Hosti. de iure & de facto. Secundum uerò de facto tantum, sed de iure inefficax est. Si uerò ante excommunicationem sibi aliquos obligauerunt per superuenientem excommunicationem non tolluntur priores obligationes: ex eis tamen agi non pôt excommunicatione durante, infra de excæ. cum inter priorem, infra de sen. ex. per tuas, pendente excommunicatione suspenditur effectus debiti et fidelitatis iuratæ. 15. q. 6. nos sanctorum, & c. iuratos, secundum Inno. & melius in lib. feu. hic finitur consuetudo regni c. domino guerram. hoc admittit Ho. quamuis & aliquoties ad maiorem confusionem, uel quia aliqui nihilominus de facto debitum fidelitatis seruant, absoluantur per papam, id est absoluti denuncientur; quod dic, g ut le. & no. infra de pœni. sc. c. fi. nec ob. 11. q. 3. Iulianus; quia tempore illo impotens erat ecclesia & depressa, & potius narrat factum quam ius, ut ex eo. c. colligi potest. & sunt hæc ar. efficax secundum Ho. quod ex contractibus cum excommunicato initis nulla pro excommunicatione actio efficax oriatur. Si enim antiqua & efficacia debita & iurata per superuenientem excommunicationem impendiuntur & suspenduntur, sed post absolutionem restituntur, sicut Inn. præmisit, satis debet apparere iustum & rationabile cuilibet catholico & fideli, quod excommunicatus contrahens nullum sibi possit efficaciter obligare, quod quantum ad ipsum adeo intelligantur mortificati contractus cum eo initi, quod nec post absolutionem possit agi ex eisdem. & est simile de bonis operibus ante peccatum mortale factis, & de illis, quæ fecerunt in mortali peccato existentes. prima enim per peccatum subsequens mortificantur, sed postea per pœnitentiam resuscitantur, & restituuntur. secunda uerò, quia mortua nata sunt, per pœnitentiam resuscitari non possunt. unde uersus. Illa reuiuiscunt, quæ mortificata fuerunt. Viuere non possunt, quæ mortua nata fuerunt. probantur hæc de pœ. di. 3. pium, & c. sequen usque ad. §. pœnitentia ergo, & no. in summa, de pœni. §. & an ficte pœnitenti. 1. respon. ad hoc etiam facit optimè, quod no. in summa, de testa. §. quis sit effectus, sub. §. 1. ab illo uer. iste deportatus institui non potest, usque ad illum, sub. §. quibus autem uerbis. sed contra hanc opi. uidetur expressum ar. infra de Iudæis, ad liberandam, in decisione. §. cæterum, uer. sub interminatione, So. ibi, & infra de hæreti. sicut ait. §. 1. secundum Ho. Quid si excommunicatus spolietur, nunquid absolutus poterit agere de tali spoliatione? & no. quia quærit de absoluto. nam prius obstaret exceptio, ut no. de procur. ex insinuatione, in gl. pe. & super ea, dicas quod sic: quia non licet alicui excommunicato auferre sua secundum In. quod admittit Ho. nisi forsan ex causa iusta per ecclesiam, uel per iudicem suum hanc potestatem habentem diffidatus esset, uel expositus, ut patet in eo, quod le. & no. infr. de hære. excommunicamus. 1. §. moneatur, & extra li. o. de homici. pro. humani. §. fi. uer. pe. & fi. aliter. n. non debet quis alij auctoritate seu temeritate propria uiolentiam inferre, uel sibi ius dicere. ff. de ui prima. l. pe. nec h obloquitur id, quod proximè præmisimus: quia aliud est, quod excommunicatus ex contractu uoluntario actionem acquirat,

quod non admittimus, ut patet in eo, quod. s. no. aliud, quod ex uiolentia sibi facta possit agere, quod ei concedimus. Rō diuersitatis hæc est: quia in primo casu contrahens ingerit se uoluntariè participationi hominum. unde ei est imputandum, & cum ex hoc puniri debeat, non debet ex inde commodum reportare. ut patet in eo. quod le. & no. ī. de dona. inter uir. & uxo. & si necesse in secundo uerò casu nihil agit excommunicatus, sed patitur contra iura, & ideò est ei non immeritò succurrendum. & comprobatur hæc diuersitatis rō. ī. de cle. ex c. illud. §. illud. Scda rō est: quia in primo casu contra ius facit excommunicatus, & ideo meritò est ei pro ius obuiandum, in secundo uerò, quia est spoliatus contra ius, debet ei contra spoliatorem, qui ius offendit, pro idem ius meritò subueniri, ar. to. di. uides. C. de legib. non dubium. s. de transla. epi. quoto. §. cæterum, & in suis concor. & ex hoc & patet, quod hæc duo, quæ supra præmisi, non sunt contraria, sed consonantia: quia in utroque casu contra iura offendentes, per eadem dicimus procedendum, quæ & contra tales sunt armanda. C. de adul. cum uir nubit in fœminam. Est & tertia rō: quia in ipso casu fauor excommunicati deprimitur: & & repremitur: in secundo uerò ex æquitate iudiciali sibi iustitia reseruatur, infra de excep. cum inter priorem. §. t. Quid si aliquis promittat, & etiam iuret aliquid dare, uel soluere excommunicato ad certum terminum, nunquid tenetur hoc adimplere? scripsit hic Innocen. concludendo quod sic: quia talis promissio siue iuramentum absque interitu salutis seruari potest, infra de iureiu. si uero. facit, quod dicam, infra de excep. c. ul. sed dices: non potest hoc seruari sine peccato, cum nullus ei communicare debeat. 11. q. 3. cum excommunicatis: alioquin communicans peccat mortaliter, supra quod me. causa, sacris. So. non est hoc uerum semper: quia possumus ab eis emere, & uendere, & contrahere, pro utilitate, uel necessitate nostra, infra de sen. ex. inter alia, & c. si verè & per consequens ea facere, quæ in contractibus conueniunt: aliter sequeretur, quod ecclesia machinaretur fraudes, uel mendacium: quod uitandum etiam ab omni homine 12. q. 2. cum humilitatis. c. primum & c. nec artificiose. nec uidetur fuisse intentio condentis canonem, quod aliquis puniretur, nisi excommunicatus. licet si seruiens tenetur ei seruire, vt præmisit. 11. q. 3. quoniam multos, quare eadem ratione debita non soluet: nam & dominis etiam apostatis debemus de suis iuribus respondere. 11. q. 3. Iulianus, & c. impetatores. & potest talis casus comprehendi sub patrefamil. ar. ī. de sen. ex. c. si uerè. nec sunt hæc reuocata per c. 15. q. 6. nos sanctorum, & c. iuratos: quia illa iura loquuntur spiritualiter in absolutione fidelitatis iuratæ. in quo casu illud speciale iccirco statuitur, & reuocatur prædictus canon, Iul. quia ualde magnum formentum excommunicationis, & excommunicatorum erat, quando uidebant se comitandos magna caterua, & comitiua uasallorum, quæ eos sequebatur uel dic, quod non sunt absoluti nasalli ipso iure, sed absoluendi ex causa, ut ibi factum fuit. hoc tamen fatetur Inn. quod non est communicandum, uel contrahendum cum excommunicatis, si inde fiant superbiores, vel si cum alijs æque bene, sicut cum ipsis illis aliquantulum minus bene contrahi posit. plus dicit, quod ex quo inquisitio fit contra aliquem, extunc non licet ei alienare, quod dic, ut no. infra de accusa. §. fi. secundum Inn. sed Hosti. dicit, quod non uidet, quod sine peccato possit contrahi cum excommunicato, vel aliud promitti ei, uel solui, nisi in casib. tantum expressis à iure, sicut sunt casus contenti ac scripti in iuribus per ipsum Inn. superius all. super quo uide, quod no. infra de sen. ex. cum desideres. §. 1. uer. nec episcopus, & c. quod in dubijs. §. nullus, & c. inter alia. §. illud, ubi est hoc expressum. dicit etiam, quod uasallorum fidelitas est suspensa, quamdiu dominus excommunicatus, ut patet in li. feu. hic fi. l. consue. cap. primo. nec ob. quod Innocen. dixit, ecclesiam non debere machinari fraudem, uel mendacium. dicimus enim, quod contrahentes cum

ipsis non fraudentur .ipsi uerò excommunicati non ab ecclesia, sed à seipsis decipiuntur. & hæc duo dicit tenere in fauorē fidei & cen.ecclesiæ,& in fauorē animarum etiam ipsorum excōmunicatorū, & in odiū peccatorum suorum q.s.excommunicati alijs efficaciter obligentur; sed sibi alios non obligent cum effectu, ut sic districti facilius conuertantur. etenim cum alijs contrarium sentire.s. q excommunicati indistinctè possent alios sibi efficaciter obligare, non uidet, quomodo posit esse, quin ex hoc ijdem excommunicati fierēt superbiores,& minus reuererētur sanctam ecclesiam,& censuram, quod & Inn. in præmissis uidetur reprobare.dicit ergo tenendum, quod no. supra eo.glo.uer. & sunt hæc inefficax ar. & sequentibus,& in summa,de pœni.§.fi.sub.§.quid de his, quæ excommunicati &c. li.6. de excep. pia. Illud uerò admittit,quòd excommunicato egenti causa humanitatis & eleemosinæ possumus aliquid erogare.11.q.3. quoniam multos,ad fi. Quid autem in præmissa quęstione tenere debeas,dic ut no.in summa,de sentē. ex. §.& quæ sit pęna,sub.§.quid si teneor sacramēto. Sed illud,quod ibi dicitur,intelligi debet de promisione & iuramento ei facto ante, quàm esset excommunicatus,secundum Hostien. ¶ Glo.hic † patet,esset coniungenda glo.decre.prout,supra eo.& respō.potest p modum quæstionis, qualiter in criminalibus procedatur contra contumaces,& dicit glo.quòd secundū l.aut lis non est conte.aut est conte.primo casu &c.secundum canones ponit opi.Hug.qui nō curabat cōt. sed solum an liqueret,nec ne.demum opi.modernorum, qui destinguunt, an sit lis conte.nec ne, contra quos opponit de hac decre. in qua proceditur super crimine,lite non conte.Finis glo. dat tres solutiones, sed primam reprobat,ex prin.tolle quartam. ¶ Antepen.glo. respondet per quæstionem, an pro isto fuisset procurator admissus.¶ *In † glo.cum iam, in fi.*] uide de iudi.at si clerici,super gl.pe. ¶ *In glo.hic patet, ibi, in casu*] s.cum mulier in quæstionibus confessa de crimine petit accusatorem in officio publico constitutum præsentari. ¶ *In glo. antepe.ibi.publicē*] uide de accusa.ueniēs in fi.1.gl. ¶ *In † glo.1. in fi.*] idem Hostien. Innocen. tamen dixit, quòd quia ipsis accusantibus episcopus uoluit iudiciario ordine respondere, papa inquisitionem commisit,& est si.infra de simo.licet Hel. ¶ *In gl. hic patet, ibi. § porro*] uide, quod ibi dixi super. 1.glo.[*& ibi, contra absentē*] contra absentem potest tamen dari libellus absente reo, de hoc.2.q.8. præscripta, & no. in l.absentem infra all.[*& ibi, contra apparitorem*] de hoc infra de homici.tua,circa fi. [*& ibi, ne diu*] concor.quod no.2.q.8.c.1.& per hanc.l. dixit Io.idem in dilapidatore.hæc no.3.q. 2. quia ca.ante medium magnæ glo.& sic etiam solui potest inferior obiectio [*& ibi, annotantur*] formam † annotationis uide in spe. de accusa. §. ulti. uersi.sed qualiter.In quo.§. plenè tractatur materia huius glo.& ibi uide, quando incipiat currere annus,de quo sequitur super [*& ibi, crimine*] de quorundam locorum consue.contumax habetur pro confesso,de quo uide in primo.§.in prin. & in ciuitate ista p statutum municipale bannitus pro contumacia in causa criminis punitur de crimine [*& ibi, absentem*] ubi de hoc [*& ibi, in casu*] s.cum mulier in quæstionibus confessa de crimine, petit accusatorē, in officio publico constitutum præsentari [*& ibi, uel non*] & pro ipso facit. 86. di.tanta,ubi de hoc in glo.2.[*& ibi, doctores dicunt*] de hoc.3.q.9. in summa, & loquitur de modernis sui temporis,qui nobis hodie sunt antiqui, secundum Io.Vincen. Tan.& similes [*& ibi, non contestata*] supra de iudi.c.2.[*& ibi, in causis*] & textus dicit ordinem iudiciarium fuisse seruatum [*& in fi.*] quasi non propter istud solum fuerit depositus. & facit de iureiurari.capitulo secundo, libro sexto. & sic habes tres solutiones ex fine gloss. quartam in prin.quintam addidi post princip.uel dic,quòd à tempore excōicationis lapsus erat annus.¶ *In gl.quilibet, ibi, interuenire*] Gof.contra, cum ad † depositionē ageretur, licet per inquisitionem. Idem Hostien. infra de accusa.inquisitionis, ut ibi dicam super glo.2.

ANNOTATIONES.

a ¶Veritatis. De materia, quæ tangitur hic,in glo.an contra absentem in criminibus posit procedi, uide etiam glo.2.q.8.c.1.& 3.q.6.Epiphanium,& 2.q.8.c.per scripta,Archi.

b ¶Mitius agitur. Contra Ioan. Andr. hic tenet do. Anto. & Abb. quos uide.

c ¶Tantum. Adde idem de re iudi. ad apostolicæ, lib. 6. uide Bart. in l. 2. ff.ad Turp.

d ¶Iolre licet. Hæc opin. Inno. quòd posit contrahere, & alium sibi obligare, & actus eo absoluto &c. uidetur uera. nam ea,quæ sunt & processerunt à iure gentium, non sunt interdicta sibi, ut appellare, item potest excipere, nec prioe.habilitans ad contractum est sibi prohibitum.item nil magis uidetur sibi prohibitum, quam agere in iudicio: & tamen si non opponatur, ualet processus,ut in c. pia,de excep.lib.6. item per id iudicium quasi contrahitur,ut l.3.§. idem scribit, de pecu. & uide etiam de excommunicato,an donare posit,not.infra de donat.c.inter dilectos,in gl. quæ incip & ita no.ibi uide,quando contrahit pro dignitate, uel corpore,quod repellitur,Bald.

e ¶Quod fit ab excommunicato.Vide eundem Io.And.in regula do lo,de reg.iu.per Feder.consil.31.

f Tenent. Adde, quòd idem tenet.d. Stephanus Costa, & dicit esse communem sententiam.

g ¶De pœni. Et ointe de hære.c.fi.in glo. prima, & super illa Ioan. An. & de re iudi. ad apostolicæ.

h ¶Prius. Vide Ioan. An. de restitu.spo. olim,lo primo,in gl. quomodo hoc licuit, in prin. maximè in uersi. ubicunque, & Bar. in l.si alius. §.bellissimè,ff.quod ui aut clam, & in l. ait prætor. §. si debitorem, ff. de his, quæ in frau. cred.

i Et ibi. Dic, quòd fallit in tribus casibus,in quibus ad diffinitiuam contra absentem proceditur. primus, quando citatus est, ut ueniat ad se purgandum,tunc contumax habetur pro confesso;quia regulariter deficiens in purgatione, habetur pro confesso; & hæc est casus, 3.q.9. decernimus, item quando in excommunicatione duraret per annum, & in contumacia; ut in c. rursus,& c. quicunque 10.q.3.item potest dici in crimine dilapida. ut in hoc c. secundum unam so. & Io.3.q.2. quia ca, & uide 3.q.9.in summa,& no.quòd hæc habent locum,quando agitur ad fi.pœnæ accidentalis, ut priuatio beneficii, tunc habet locum quod in hac glo. huius c. no.quòd regulariter,nisi lis sit contest. & liqueat de causa.sed si ageretur ad pœnam criminalem,uidelicet sanguinis, ut esset in terris eccle.in foro seculari, ubi debet ius cano. seruari,tunc credo, quòd contra absentem non posset procedi,& seruaretur,quod iure ciuili cauetur etiam lit. conte.& si liqueret de causa in grauioribus propter rationem l.absentem, ff. de pœnis. nam de iure ciuili nec per inquisitionem, nec per accusationem reperitur, quod in talibus contra absentem ad diffinitiuam procedatur, nec in tali pœna naturali reperitur iure cano. immutatum, ergo ius ciuile remanet incorrectum, argu. l. præcipimus, C.de ap.cum si. quod fallit in casibus no.per Bart.in l.1.ff. de requi. reis, quod not. quod etiam iure cano. per uiam inquisitionis contra absentem ad diffinitiuam ad corporalem non poterit procedi, quod not.d. An. de But. & ad id quod dixi d.c. rursus, facit quod no.Inno.in c.cum bonn,supra de æta.& qual.r. & glo.2. infra c.proxi. qualiter intelligitur. & uide, quod scripsi. 3.q.9. in summa, & c.decreuimus. Archi.

SVMMARIVM.

1 *Actor secundum decretum iudicis non admissus, uel expulsus à reo, per lapsum anni uerus possessor efficitur.*
Diuisio capituli, ibid.
Potentiæ exemplum, ibid. ad uer. potentia.

2 *Doli exempla.*
Subtilitatem canones non admittunt, ibid. ad dicti. mult orum.
Constitui, pro effici sumitur, ibid.

3 *Epilogus, & suffragium.*
An possessor quis fiat per lapsum anni & an ipso iure an per sententiam, & in quibus, & nu.4.§.3.& nu.5.§.1.

Possessor

Possessor rei seruandæ causa propriè quis,& quomodo,& nu.5.
Per eum non eijcit ut primus possessor,qui colet agrum, & fructus colliget, si nolit aliàs missus,ibid.
5 *Additio glossarum.*
In decreti secundi interpositione quid ueniat examinandum, ibid. in prin.
6 *Decretum primum, & secundum,uel in possessionem missionem ex primo,& secundo decreto quis iudex facere possit.*
7 *In possessionem missio utrum habeat locum,si ius episcopale,uel aliquod incorporale petat episcopus, & quando generaliter fiat in reali.*
Cura animarum exercitium potest ei competere,qui non habet ius in cura,& quando,ibid.uersi.non obstat.
Fides mala non nocet tertio,ibid.uer.quinimò.
8 *Contumacia nimia quæ.*
Restitutionem an missus in possessionem ex primo decreto possit petere,ibid.ad uer. petere restitutionem, & quæ erit petendi forma ibid.in fin.
9 *Rei uendicatio an intentetur contra missum in possessionem,an uerò contra passum missionem.*

C A P V T IX.

1 Contingit: Casus. Actor† secundū decretū iudicis non ad missus,uel expulsus à reo per lapsum anni uerus possessor efficitur. Et pars huius, supra de arbi.contingit.& primo ponit casum quando que contingentem,cui secundo prouidet ibi, Ne igitur[*Possessio*] super qua fit conuentio[*Potentia*] cuius tyrannidem timet, supra quod me. causa c.1.infra de
2 ap.si iustus[*Dolum*] forte facit† illum per superiorem uocari,quousque tempus annale sit lapsum, uel eum procuratore suo colludit.ff. de dolo.eleganter.§. pe. Hosti.[*Multorum*] perniciosam subtilitatem sequētū, quam canones non admittunt,supra c.1.Hostiē.[*Constituatur*] idest efficiatur ipso lapsu anni secūdum opi. Goff.secundum Vin.propriè: quia.f.sie statuet, & decernet iudex,& ipsorum opi.dixit,supra ut lit.non eō
3 te.quoniā.§.in alijs, super ulti.gl.¶glo.1.† respondet per quæstionem, an missus in possessionem tædialē possideat, & distinguit realem à personali.& in reali differt lex à can.in personali non.in fi.instruit iudicē, ne festinet,& ut summatim examinet. ¶ Secunda gl. recitat opi.Io.quā reprobat, & ad all. per eum respōdet. ¶ Vlt. glo. habet quatuor partes. prima respondet per quæstionem,an per lapsum anni ipso iure, an per sententiam quis fiat possessor, & quòd ipso iure, all.duo iura,& duo similia in contrarium, allo.decre Leui statim respondet. demum soluit distinguendo reales à personalibus. secūdò quærit quid de spiritualibus, ut si petatur ecclesia, respondet distinguendo. 3.tractat, an missus in possessionem utatur fructibus & dicit, quòd sic post secundum decretum, post primum nō: excipit tres casus. quartò quærit,an missus in possessionem &c.soluit, quòd secundum canones
4 &c.aliter secundū.l.in reali.¶*In 1.†glo.ibi,siquis autem*] loquitur in misso ex primo decreto, q petebat caueri de damno[*& ibi.t.Respon.*] loquitur in misso,cui legatorum,uel fideicommissorum nomine non cauet [*& ibi.§.ubi uerò*] sequitur,quis possidere iussus est, dominus deijcendus est de possessione[*& ibi, colet*] & si hoc facere nōllet,missus hoc faciet, ut ibi[*& ibi, imperatores*]ita etiam ibi glo.loquitur sub dubio forte,si lo quatur lex de illo,qui defendebatur,uel qui non latitabat,cui bona ueneunt. ¶ *In glo.2.ibi.§.1.*] uide co.ti. ſ.de dona.c.fi.in 1.gl.[*& ibi, Seruius*] uide de collu.c.3. super fi.ul.glo. ¶ *In glo.4.ibi.1.Respon.*] uide hanc & se de causa pos.eum olim,super gl.2.¶ *In glo.ulti.ibi,Iul.*] loquitur in misso in poss. damni infecti nomine, qui non prius capit dominium per longū tempus,quàm à prætore secundo decreto costituatur dominus[*& ibi, Herennius*] uide de præben. dilecto, super 3. gloss. [*& ibi, Fulcinius*] sequitur æstimat creditores rei seruādæ causa missos in possessionem ex his rebus alij non debere.[*& ibi,utitur fructibus*] quantum ad alimēta pertinet. & idem intelligas de impubere, de quo sequit [*& ibi l.ulti.*] ubi creditor cadens à possessione pignoris prætorij ex culpa, uel non, uel casu restitutionem
5 petit. ¶*In† glo.t.ibi, legistas*] & Guil. in spe.de primo decre.§.iam de effectu,uersi.sed utrum missus,ubi,& in uersi.se.tractatur materia huius gloss.[*& ibi.§.pe.*] ubi de hoc[*& ibi,summatim*] quærit, quid Abb.ueniat examinandum in interpositione secūdi decreti. nam an sit debitū,fuit examinatū in interpositione primi. Respon.quòd examinabitur, an absens haberet iustā causam absentiæ, per quam restituetur, ut præmittit glo. ¶ *In glo.2 ibi, & dicit Io.*] hic, sed in præ. decre.tuæ. no. quòd perdit causant, & uide quod ibi dixi. ¶ In gloss.3.in fi.infra de præben. cum qui, lib.6. ¶ *In glo. 4.in fi.*] idem no.supra e.t.& idem Hostien. ¶*In glo.ult. ibi,determinatur*] de hoc In spe.de secundo decreto.§.ui-
6 dendum,uersi.hoc quoque[*& ibi,iudicis*] ut dixit† Innocen.infra de uerbo.sig.dilecto, missionem ex primo & secundo decreto in personali,& in reali potest facere etiam delegatus nedum principis,supra cap.2. & infra titu.1.cap.2.sed etiam cuiusque alterius ordinarij, infra titu.1. cap.3. & adde quod ibi dicam. & est iste casus, ubi ante litem contesta.delegatus impēdit officium suum.licet quidam legistę dicant contra, in auct. de exi. & intro.re. §. si uero, colla.5. quis iudex det primum decretum, no.In specu.de primo decre. §.nunc uideamus.& qnis det secundum, de secundo decreto.§.restat[*& ibi,exc ommunicamus*] & c.eum contumacia,lib.sexto[*& ibi,Ad cautelam*] dicunt quidam, & malè hāc in cautelam esse damnosam,de quo uide in spe. in primo uersi. hoc quoque[*& ibi dixemus*] ibi
a in ulti.gloss. & adde, quod ibi dixi post Innocen.ᵃ in glo.penul.[*& ibi.c.1.et 2.*] & supra eo.cap.2.ut lite non contesta.cap.2.& infra de seque.ca.2.[*& ibi, Ex frequentibus*] & infra de reg. iur.c.1.lib.sexto[*& ibi, Dignitate*] & seculari.& in casu decre.ulti. supra de iudicijs, secūdum G.in spe.de secundo decreto .§. uidendum,uer. quid si quis electus[*& ibi, Viciosus*] sed quid si episco-
7 pus† petat ius in ecclesia episcopale,uel aliquid incorporale, puta quòd possit pœnitentias dare, infirmos inungere, nunquid reo contumace mittetur episcopus in pos. prædictorum causa custodiæ, uidet ꝙ non eadem ration.dicit hic Innocē. quòd fiet missio:quia generaliter, quando agitur ba.ct.in rem, fit missio in pos.rei petitæ etiam si agatur de ecclesia, ut supra co. gloss.non ob. si dicis per hoc accidere posse,quòd is, qui non habet ius in cura animarum, habebit ipsius exercitium. fatetur enim hoc posse cōtingere:sed excusatur propter ignorantiam possessoris, quod fatet Hosti.si bonam fidem habeat, & probabilis sit ignorātia, infra de cleri. excom.apostolicæ.quinimmò & si malam fidem habeat:quia licet illa sibi semper noceat, de cohi.cle.& mulie.c.si. tamen alijs non oberit tum propter ignorantiam tū propter iuris & iudicis auctoritatem, ar.ff.quod cum falso tu.l.1. ff.de mi.ait prætor.§. t.uer.quid tantū, & facit supra de elec.nihil, & quod no.dixit etiam Inno.aliàs cōtingere,ꝙ habet exercitium,qui ius non habet,ut qn̄ res petita ad iudi
c catur illi, qui nullum iusᶜ habet in illa. ff.de condit in debi.Iul.de reiudi.cum inter uos.& dicit addendum, quod no.infra ti.prox.c.1.Host. remittit ad summam de sententia.§. quot sunt eius species, sub.§.sed nunquid est hoc specialiter[*& ibi,Et illud scias*] de hac parte in specu.de primo decre.§. restat, uer.hoc autem, & Hosti.

Hoſtien. remittit ad ſummam de contuma. §. qua pœna, ſub. §. fi. [*& ibi, Nimiam contumaciam*] ut quia † dixit ſe non uenturum, ut ibi no. ad quod facit de ſentẽtia excommunicationis uenerabilib. §. ſecus, lib. 6. [*et ibi, petere reſtitutionem*] de hoc in ſpe. de primo decre. §. iam de effectu, uerſi. ſed quid ſi nullus, & in uerſ. ibi ſeque. quid ſi iudex, tractatur de miſſo contra non legitimè citatum. de miſſo autem contra reum, cui competebat exceptio, uide poſt. Inn. ſup. de dila. c. 2. in magna glo. uer. uel dic melius [*& ibi, Olim*] t. & 3. [*& ibi. l. ulti.*] ſubuenitur huic ꝑ hanc decre. ſecundũ Hoſt. dum dicit textus, Acquiſitam amittit. ſed id locum habet, cũ id contingit dolo, del potentia rei. unde Inno. hic quęrens de ipſo reo expellente, an contra eum competat interdictum, tenet ꝙ ſic, allegat ſolum illam. l. ulti. de præt. pig. ſed latè loquitur Ho. cum glo. & allegat hoc caſu dari [d] interdictum, Vnde ui. plus enim debet habere detentatio habita iuris auctoritate, quàm uiolẽta poſ. ar. ff. de acquir. poſ. l. iuſte. & tamen uiolẽta parat prædoni interdictum, ſupra ti. t. in literis. tamen tenent, ꝙ hæc poſſent allegari in pœna cõſtitutionis, ſi quis in tantam: ſed in interdicto, in quo neceſſaria eſt poſſeſſio, non uidetur ꝙ competat: ad hoc de ſeque. poſ. c. 1. ubi miſſo, qui eiectus fuit, non reſtituitur poſſeſſio, licet dici poſſet, ꝙ ibi non fuit ad hoc actũ. tu dic, ꝙ de ſimplicitate iuris canonici ſatis erit iſti narrare factũ dicendo, qũo fuit miſſus in poſ. talis rei, & qũo talis expulit eum &c. Quærit etiã Hoſt. an tertius uolens rem uendicare, agat contra miſſum, an cõtra miſſionem paſſum? dicit, ꝙ contra miſſum, cum habeat detentationem. ff. de rei uen. officium, in fi. non tamen ille reſtituet, ſi actor euicerit, infra annum, niſi ille præſtet cautionem, de qua. ff. de rei uen. is, à quo fundus: uel ſm eũ uocabitur contumax miſſionẽ paſſus. ut ſi uoluerit rem defendat. j. de re iudi. c. pe.

ANNOTATIONES.

a ¶Innocen. Et uide Cyn. & moder. in auc. ei, qui iurat, C. de bo. auct. iudi. poſ. & Bar. in l. ſi finita. §. Iuli. ff. de dam. infe. & ad intellectum eius, quod hic dixit gloſ. de cauſa damni infecti, quomodo interponant ſecundum, uide glo. & Bar. in l. ſi finita. §. Iul. præalleg. & in l. iubere, ff. de iuriſ. omn. iud. & in l. is cui, ff. ut in poſſeſ. leg.

b ¶Quando agitur. Cum hoc ſit ius incorporale, quod in illo fiat miſſio ex primo, uel ſecundo decreto, & quid in illo miſſio operetur, uide Bar. in l. is cuius, ff. ſi ſerui uendi. & plenius in repet. l. ſi prius, ff. de no. ope. nunc.

c ¶Nullum ius. Adde Inn. in c. cum qui, de eo, qui mit. in poſ. in 6.

d ¶Caſu dari. Hoc idem uidetur tenere gl. in l. clam poſſidere, §. qui ad nundinas, ff. de acq. poſſ. licet ibi loquatur in interdicto, uti poſſidetis, in quo ſimiliter requiritur uera poſſeſſio; Bar. ibi tenet cõtra glo. & ſic contra iſtam determinationem. pro Bar. facit, c. ſolicitè, eum ſeq. ſuprà de reſti. ſpo. ubi renunciatione facta ante ſpoliationem non datur interdictum: quia detinet, non poſſidet. ad idem c. cum olim, lo 3. eod. tit. & ad materiam uide Bart. in l. 3. §. fin. ff. de acquiren. poſſeſ. & in l. ſi duo §. creditores, per glo. & Bar. ff. uti poſſidetis.

SVMMARIVM.

1 *Citationem publicè ſufficit ad eccleſiã rei proponi, ſi non inuenitur.*
2 *Cauſæ uel litis mors eſt eius finis, & immortalis eſt quæ nõ finitur.*
3 *In prouincia cauſa an citentur prouinciales, & eis præiudicet.*
4 *Procurator an & quando in cauſa ſtatus interueniat, & ex qua parte.*
5 *Quibus debeat inſtructus eſſe, & ſuper quibus ei dilatio cõcedatur.*
Et quando quod requirit ſpeciale mandatum, facere non poſſit, ibi.
6 *Contumax an ſemel citatus reputetur, & in quo.*
7 *Citandus ubi quæri debeat.*
8 *Citatio ſi cui mandata fuit, an poſſit per alium citare, & quibus fiat modis.*
Subdelegare ne poſſit is, cui certum miniſterium, uelut citatio, committitur, ibid.
9 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. nu. 10.*
Lites ne fiant immortales cauetur, & quo temporis ſpacio reſtringantur & quo iure.
De proximo, primone intelligitur, ſi non adijciatur. §. 1.
Contumax an ſit ſi iudex fuit impeditus, & an teneatur ad expenſas. §. 2. & nu. 11. §. 1.
Facto, uel caſu qui quid fecerit, non uidetur obtemperaſſe uoluntati §. 2.
11 *Additio gloſſarum.*

CAPVT. X.

1 Venerabilis. Caſus. Si † reus non inuenit, ſufficit publicè citationem ad eccleſiam ſuã proponi. & de eodem facto, ſupra de maio. & obe. c. ulti. de dil. c. ult. & ponit duplicem citãdi formã. Prima, quam fecit iudex per literas, Secunda, quam
2 committit alteri faciendã [*Immortales*] ſicut mors † eſt finis uitę hominis, ita finis eſt mors cauſæ uel litis. Eſt igitur immortalis, uel quæ nõ finitur [*Ventura*] de hoc termino, qui tunc erat præteritus, fit mentio ſuprà de dila. c. fi. [*Primatia*] de hoc. s. de offic. ordi. duo ſimul
3 [*Prouincia*] quamuis † cauſa prouinciales tangat, nõ tñ citãtur, nec eis præiudicat ſecundum quoſdam, ar. ff. de liberali cauſa, ſi pariter. C. res inter alios acta, ꝑ totum, hoc non placet Innocen. qui dicit, ꝙ bene præiudicat. & remittit de hoc, ſupra de arbitris, cum tempore, ſupra de maio. & obe. inter quatuor, & c. ſi. de dila. expoſuit, de re iudi. cum ſuper, & c. penul. [*Procu-*
4 *ratorem*] licet † hic eſſet cauſa ſtatus, tamen ſecundum Goffre. bene interuenit procur. non ſolum pro parte agentis, ut. 54. di. frequens, ſed etiam pro parte defendentis, ſicut eſt in poſ. libertatis, q uendicat in ſeruũ. C. de aſſer. tol. l. 1. in prin. ſed ſi eſſet in poſſeſſione ſeruitutis, & proclamatus in libertatem non dat procuratorem, ut ibi, & 2. q. 6. ſi quando. nec obſtat huic diſtinctioni. ff. de procurato. non ſolum. §. ſi ſtatus. ubi dicitur, ꝙ interuenire poteſt procur. ſiue de ſeruitute proclametur in libertatem, uel è conuerſo: quia illud de procur. domini. Item, ut dicit ipſe Goffr. ſeruus ad peculiaria negocia procuratorem conſtituere poteſt ut. ff. de procur. l. ſeruum quoque, in prin. [*Inſtructum*]
5 ſuper † his, quæ præuideri poterunt: ſuper emergentibus inopinatis dabitur dilatio ſm Goff. all. ff. ex quibus cauſis ma. l. ſed & ſi. §. ſi feriæ. de homicidio. c. ſi. & facit quod no. de elec. cupientes. 1. reſpõ in pen. gl. [*Videbuntur*] procur. ſic conſtitutus non poteſt aliquid facere, quod requirat ſpeciale mandatũ, niſi aliquot de ſpecialibus fuiſſet expreſſum, infra de procur. qui
a ad agendum, [a] li. 6. [*Repræſentes*] quia poſſet eſſe, quod iſtæ literæ citatoriæ ad archiepiſcopum directæ non peruenirent ad ipſum ſm Inno. uel malicioſè occultarentur ſm Hoſti. ideò committit in ſequentibus, ut citent, & ut per ipſorum relationẽ cõſtet de citatione
6 [*Citare*] quærit hic † Hoſt. an ſemel citatus non ueniẽs reputetur contumax. dicit ꝙ ſic quo ad expenſas; de hoc de procur. querelam. quò ad excommunicationem, uel miſſionem diſtinguitur, an reſpõdeat ſe nõ uenturum, uel non obediturum; & tunc proceditur contra ipſum, cum notoria ſit contumacia; ad hoc, de ſen. excõmunicationis, uenerabilibus, li. 6. ff. de re iudi. contumacia. §. fi. an uerò nil reſpõdeat, uel dicat ꝙ deliberabit, uel non reperit; & tunc nõ proceditur ꝯ ipſum, nec cenſetur contumax quò ad id, non præmiſſis tribus edictis. qñ uerò ſic citatus non uenit, reputatur contumax præſumptiuè, & proceditur cõtra ipſum. 24. q. 3. de illicita, & in præall. l. contumacia, & ff. de iudicijs, ad perẽptoriũ. & idẽ, ſi quæratur de alia pœna infligenda, ut ibi, & infra de uita & hone. cleri. c. ſi. de conſti. ex literis [*Procurent*] ſi poteris inueniri [*In*
7 *ueniri*] ſ. ubi † hẽs archiepiſcopalem ſedem. C. de ſenat. l. 2. ſi habet in pluribus locis, requiratur utrobique. ff.

ad

ad municipales, assumptio. nec sufficeret denunciari procuratori, si ille est præsens. nec obstat. s. de procur. [b] dilectus. quia ibi dominus erat absens, secundũ Vin. [*Vel alios*] & si hoc † nõ fuisset expressum, hoc poterant, secundum Gof. & Hosti. sed Pet. & Abb. cõtra, pro quibus facit: quia is, cui certum ministerium cõmittitur sine iurisdictione, [c] non delegat, de offi. dele. c. fi. sed dicunt primi, ꝙ quamuis talis subdelegare nõ posit, ut ibi: potest tamen citare per alium. fit enim citatio per literam, edictum, uel nũcium: nec citat litera, sed citans sic. & hic intelligitur delegatus citare ministerio nuncij, ar. ff. de consti. pec. l. & licet. eadem ratione per se & alium exequitur quis sententiam suam secundum eos. pro hac opi. facit, quod de conseruatore dicitur. infra de offi. dele. c. fi. lib. 6. ¶ Vlti. glo. † alle. cõcor. & ibi remittit. secũdò quærit, an teneatur reus non ueniens &c. arguit, ꝙ sic demum arguit contra, & illud tenet. ¶ *In † glo. 1. ibi, Litibus*] sequitur. imponẽtes celeritatem sancimus [*& ibi, properandum*] sequitur, nobis uisum est, ne lites fiant penitus immortales, & uitæ hominum excedant modum. ¶ *In glo. 2. ibi, cum qui Calendis*] si promisi Calendis Ia. nõ adiecto, primis, secundis, uel ulterioribus, nec apparet, de quibus ageretur, intelligitur de primis. ¶ *In ult. glo. ibi l. 2. in fi.*] conditio, si. 10. dederit, uel capitolium ascenderit, post mortem testatoris implenda est non fato, sed à sciẽte. [*& ibi, Scientia*] tamen debet scire tabulas extare certusque esse sibi delatã bo. pos. [*& ibi, Si cum. 1. Respon.*] si ꝓmisi sistere iam liberatum, datur in me actio, ut exhibeam, uel defendam [*& ibi l. 2. in fi.*] Si nõ interest actoris reum uenisse, ut quia dies est feriatus, remittit prætor pœnam [*& ibi, Siquis in iudicio*] iudice, uel altero ex litigatoribus impedito dies iudicij differt [*& ibi, Non uidetur*] hanc & sequen. uide, supa eo. prout, in prima glo. [*& ibi. §. si arbi.*] uer. Vnde eleganter, qui aliàs est, §. uide, infra de ap. ex parte. 1. super 1. gl. ¶ *In † glo. 1. in fi.*] apertius exprimit glo. opi. suam hic, quam ibi. ¶ *In glo. ult. in fi.*] Idem Gof. inf. ti. 1. c. 2. & Dama. in q. 4. huius ti. & Bartho. in Veneriali. 19. & hic Hostien. quia contumax non est. ff. de arbitris. l. arbiter [d] calendis, & facit, qđ no. in spe. de arbitro, in fi. & de expensis. §. postremo, uer. tu autem, & uide distinctionem ibi positam, uersi. dicunt quidam [e] quam posuit Inno. in decr. calumniam, de pœnis. contraria autem loquuntur, quãdo iudex ignoraret excusationem absentis; ad hoc de ap. si duobus, secundum Hostien.

NANOTATIONES.

a ¶ Qui ad agendum. Vide per do. Feli. in c. quoniam frequenter, in princ. ut lit. non contest.

b ¶ De procur. De hoc supra eo. causam, quæ. in contra. tex. in l. eũ, qui, C. de procur.

c ¶ Iurisdictione. Pro hoc in fi. quod no. per glo. in c. is, cui de offic. deleg. lib. 6. alius, quàm à Principe, cum potestate subdelegandi, alteri subdelegare posit.

d ¶ Arbiter. Ibi uide Bart. & in l. 2. in fi. ff. si quis in ius uoca. non ie. & per Cyn. & Bald. & Sali. in l. sancimus, C. de iud.

e ¶ Quidam. Quando citatus non comparet, & aduersarius similiter, uide glo. in c. 1. infra eo. ti. lib. 6. in c. cupien. in uer. ponen. de elect. lib. 6. quando uerò, quia dies feriata, in seq. glo. & in l. 2. ff. si quis in ius uoc. hic alleg. & facit no. in c. consuluit, de off. deleg.

De eo, qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ, Rub.

¶ Viso de contumacia: quia propter eam frequenter fit missio in possessionẽ; & ideo, &c. Goffr. repetitur in Sexto, & de Rubrica, supra proxi. nihil hic ponetur. Conuenit autem huic de offic. ordi. pastoralis. 2. respon. ut lit. non conte. tuæ. & c. quoniam. §. in alijs, de si. querelam.

SVMMARIVM.

1 *In possessionem missus actor post annum uerus possessor efficitur.*

2 *In possessionem missio causa rei seruãda fit in interdictis in rem scriptis. alia de ea uide nu. 5. & 7.*

Decretum secundum partibus præsentibus dandum, & ratio, & non est necessarium in actione reali, ibid. uer. item no.

Iudicis officium quod, ex parte describitur, ibid.

3 *Iura ecclesiæ, uel seruitutes ei competentes siquis auferat, uel turbet, uel non permittat eam eis uti, quibus consulatur modis actori, contra contumacem, & nu. 4.*

Contra contumacem quibus procedatur rationibus, ibid. & nu. 4.

4 *A minoribus, siue leuioribus semper inchoandum est ut hic in pœnarum contumaciæ executione.*

5 *Contumax si intra uenerit, recuperabit possessionem, uel relaxabitur mandatum de non molestando, & quibus præmissis, si non uenerit, quid iuris, nu. 6.*

In possessionem missio huiusmodi, & reuocatio propriè dicitur, & ratio, ibid. uer. propriè autem. manu militari renitenti aduersario auferẽda, & assignanda missa, & si nequeat haberi, pro habita habetur, nu. 10. & tunc plus iuris habet, quàm facti, ibid.

Pro incorporalibus dantur interdicta quasi possessoria, ibid.

6 *Decretum secundum an sit in huiusmodi necessarium, & num. 8. & quid sit, nu. 9. & qua uerborum forma tam ipsum, quàm primũ concipiatur, & detur, eod. nu. 9. quæ sit eorum utilitas, eisdẽ nu.*

7 *In possessionem missio quarum rerum fiet in actione personali, si non inueniantur res corporales.*

11 *Facto opus est, non uerbis, hic.*

12 *Patrocinium pro sigillo.*

Sententiam, uel donans quando confirmet, ibid.

Confirmationem præcedere, uel subsequi differt, ibid.

13 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 14.*

Voluntas quando non sufficiat, nisi factum sequatur. §. 1. & nu. 15.

Per me si non stet, excusor. §. 1.

15 *Additio glossarum.*

16 *Cautionem quibus modis quis præstare possit, & cui hæc præstanda. nu. 17.*

Ad pœnam pecuniariam, & ad priuationem beneficij quis se potest obligare, ibid.

17 *Præscriptio non currit temporis ei, qui fecit quicquid potuit, uersi. & fatentur.*

Per te, si non stat, tibi non nocet, ibid.

CAPVT I.

Constitutis. [a] Casus. Actor † missus in poss. post annum efficit uerus possessor, licet reus infra annũ cautionem præstare uoluerit. primò narrat factũ, secundò interloquitur ibi, ideoq; [*Canonico*] pro parte uestra [*Possessione*] forte petebatur restitutio ecclesię per rei uen. forte per interdictum, Vnde ui. per † quod no. Inno. in interdictis scriptis in rem fieri missionem in possessionem cã rei seruandæ, vt hic uidetur factum fuisse. Item no. ꝑ hoc. c. quod secundum decret. partibus præsentibus dandum est. nec mirum. posset enim pars, contra quam petitur, proponere talia, propter q̃ non daretur, & iudicans debet cuncta rimari. 30. q. 10 iudicantem; nec debet ferre sententiam contra non confessum, [b] uel non conuictum. 2. q. 1. nos in quemquam, supra de cõsti. ecclesia, & C. quomodo & quando iudex, ea quę. nec debet procedi contra non citatum, de causa poss. c. 1. & de maio. & obe. inter quatuor. uel, ut dicit Inno. hic non petebatur secundum decretum, quod nec in reali actione est necessarium: sed sufficit solus lapsus anni: sed pars passa missionem petebat illam sibi restitui, non obstante lapsu anni, cũ non fuisset in mora: uel petebat illam reuocari. & pars missa petebat illam confirmari. & dicit Inno. quod iste intellectus planior

est [*Fueratis inducti*] per delegatos papæ, ut patet in an. & fuit hoc propter contumaciam aduersarij conuenti peritorio, uel possessorio, qui noluit stare iuri. Quærunt † autem hic Inno. & Hostien. qualiter consulatur actori conquerenti de aliquo auferente, uel turbante sibi iura ecclesiæ, uel seruitutes sibi competentes, uel non permittente ipsam eis uti, si ille sit contumax? Respon. quod primò potest excommunicari. secūdò potest ei mulcta indici. tertio potest interesse c taxari, secundum quod exigit natura interdicti, uel actio, de qua agitur. quartò ad instar aliarum personaliū actionum potest fieri missio in possessionem bonorum suorum pro mensura debiti declarati. sed multi alij modi sunt procedendi contra contumacem, sicut de his & alijs plenè no. supra ti. 1. contingit, ad fi. & supra ut lite non conte. tuæ. nel melius dicas, quòd quando agitur de confessoria iudex mittet actorem in possessionem uitutis, uel alterius iuris petiti, nō ut sit tantum custos, sed ut sit etiam uerus possessor, & prohibebit reo, ne turbet ipsum actorem in seruitute illa, quousque de iure suo probauerit, & præcipiet ei, quòd super hoc caueat. & faciet interim iudex ipsum actorem, missumque in possessionem pacifica possessione seruitutis, uel alterius iuris petiti gaudere, ar. ff. de no. oper. nun. si priusquam. ff. si serui. uen. is, cuius famil. ff. de usufru. cuiuscunque, & l. si usufruc. legatus. ff. de opt. lega. mācipiorum. C. de inge. manu. l. diffamari, C. de remis. pigno. si eo tempore. ff. ut in pos. le. si pecuniæ. §. 1. & l. si inutiles, ff. de colla. bonorum. l. 1. §. fi. & de hoc in spe. de primo decre. §. restat, uersi. quid si agatur confessoria, si autem agitur negatoria, non fit missio: quia nec fieri potest: sed cauebit de non molestando, ut in præalle. iuribus hoc eodem modo consulitur agenti interdicto; uti possidetis, uel, unde ui, pro incorporalibus, siue quocunque alio modo agatur pro iuribus, ut prædicta iura sonant, & infra de seques. pos. cap. 1. licet enim agens interdicto, uti possidetis, non possit mitti in pos. cum dicat se possidere, ut patet in eo, qđ legitur & not. supra de iudicijs, examinata, nec possit ferri diffini. sententia, cum lis conte. non sit, supra ut lite non conte. quoniam. 1. respon. præcipietur tamē reo, quòd non impediat actorem, quousque de iure suo probauerit, ut in d. l. ff. de no. ope. nuncia. si priusquam, & ff. de iti. actuque priua. l. 1. & secunda, uide quod dixi, ut lite non conte. tuæ. hæc etiam locum habēt, ubi episcopus petit ecclesiam ratione iurium episcopalium, quæ habet in ea: siue etiam archipresbyter ipsam petat ratione iurium parochialium, ecclesia reperi nō posset tanquàm proprietas, cum in nullius sit bonis ratione dominij, nec etiam tanquàm propria possideatur. ff. de rei uen. in rem, respon. 1. & §. 1. insti. de rerū diui. §. nullius. unde nec de ipsa agi potest nec ratione iuris, quod habetur in ea. ff. de cōtrahen. emp. qui tabernas. ff. de pig. l. pe. & ideo ratione iuris quod in ea habetur, prædictis modis est procedendum. sed dicunt quidam, & forte bene, quòd † antequam superior det in præmissis casibus possessionē præiudicialē debet incipere ab excommunicatione, uel sequestratione, uel missione in possessionem causa custodiæ, ar. in eo, quod legitur & notatur supra de dolo & contu. ca. 2. 1. respō. ad fi. nec ob. ff. de no. ope. nun. si priusquàm, ubi dicitur, quòd non sunt aliæ partes iudicis, nisi ut caueatur: quia hoc uerum est quantum ad diffi. sententiam proferendam, quæ, ut dictum est, lite non conte. ferri non potest: per hoc tamen non remouet, quin procedi possit minoribus modis, siue pœnis secundum Inno. nam & à minori est semper inchoandum, ut patet in eo, quod le. & not. supra de offi. dele. sane quia, & ut lite non conte. c. fi. poterit ergo secundum Inno. ab initio, ut dictum est, procedi 9 contumacem in prædictis casibus per missionem in pos. & si infra annum uenerit, restitutis expensis, & præstita cautione de stando iuri, recuperabit possessionē hanc, uel relaxabitur mandatum factum de non molestando, & cautio super hoc præstita, propriè autem dicitur fieri hęc missio, & reuocatio: quia sicut pro in corporalibus damus interdicta quasi possessoria. ff. de seruit. quot. & not. supra de elec. querelam, & supra de causa pos. cum ecclesia Sutrina. ita etiam quando petuntur hæc incorporalia, potest fieri missio in pos. & infra c. 1. & infra de sequestra. pos. c. 2. supra de dolo & contu. cap. 2. ut lit. non conte. accedens 1. † Quod si passus missionem infra annum non uenerit, ex tunc poterit iudex decernere actori quasi possessionē uerā iure petiti. ita quòd nec ulterius reuocabitur, nisi reus probet de iure suo: tamen non sine secundo decreto hoc ius habebit. alij dicunt, φ non est necessarium in hoc casu secundum decretum: immò fit missus uerus possessor per lapsum anni, sicut & in reali actione, ut le. & no. supra ut lit. non conte. quoniam. §. in. alijs & hoc satis hic innuit hæc decre. Tertij dicunt corpora ecclesiarum possideri ab episcopis, uel capitulis, uel prælatis, & sic facienda est missio in corporalem possessionem ipsarum ecclesiarum, & non iurium secundum Innocen. hæc enim spiritualia & ecclesiastica licet non possideantur à laicis, ar. infra de deci. prohibemus, supra de iudicijs, decernimus, & expressum infra de præscr. cūm quæ: tñ à clericis & personis ecclesiasticis possident. unde & episcopus petit ecclesias, & decimas sibi adiudicari, infra de deci. dudum, inf. de religi. domi. constitu. & duobus capitulis sequentibus, & aliæ personæ ecclesiasticæ, infra de dona. inter dilectos, supra de transac. præterea 2. & quandoq; agunt de solis iuribus, supra de off. ordi. cōquerente supra de transac. ueniens, supra quod metus causa, cum dilectus, & ideò uidetur dicendum, φ si tantum iura petātur, fiet missio in possessionem, uel quasi possessionē iurium prædictorum, & non ecclesiarum. si aūt tantum ecclesiæ petantur, & tunc fiet missio in corporalem possessionē ipsarū tantum ecclesiarū, d ut hic, & 3. ti. 1. & de seque. pos. c. 1. & 2. si uerò tā ecclesiæ, quàm iura petantur, restat, φ tunc fiet missio in utroque, ſm Host. sed & secundum Inno. adhuc circa hāc materiam occurrit quarta opi. quod dic, ut no. secundū ipsum supra ti. 1. contingit, ad fin. quid † si in personali actione missus sit quisquam in possessionem causa custodiæ, nec inueniant res corporales, in quibus fiat missio? tunc debet fieri in possessionē nominum, ita, φ ipse missus possit nomina exigere, & uero creditori e denegabuntur actiones. ff. ut in pos. lega. si inutiles. sed si reus infra annum. uel ſm alios quandocunque ueniens obtulerit, & præstiterit cautionem de stādo iuri, recuperabit collecta ab eo, qui in pos. missus fuit. ff. de colla. bonorum. l. 1. §. iubet. & à simili dicendum est posse fieri misā in pos. aliorum iurium incorporalium tam temporalium, q̄ et f spiritualium, cū auctore iudice hoc fiat, arg. ff. de acquir. pos. iuste possidet. ali qui tamen dicunt contrarium asserētes, φ quando agitur interdicto, unde ui, uel ēt act. ex empto, vel alia quacunque uis personali, in qua occurit faciēda missio pro mensura debiti declarati, cōgruum est, quòd fiat primò missio in pos. illius rei, de qua agit, & si ratione interesse aliud deest, uel plus debetur, tunc suppleatur, & usque ad supplementum fiat missio in pos. aliarum rerum. sed & his potest respōderi, quòd licet hoc congruum sit, tñ non infert necessitatem: immò ex causa, si uideatur iudici, aliud fieri potest: hoc tamen tenendum est, φ si agatur personali actione pro tēporalibus, non est procedendū ad missionē in pos. & rerum spiritualium pro mensura debiti declarati, & hoc

& hoc duplici ratione. prima est, quia spiritualia æstimationem non recipiũt, & ideò in eis debitum commensurari non posset. secũda est, quia spiritualia cum temporalibus permutari non possunt. infra de rerum permu. ad quęstiones. si uerò agatur personali act. pro spiritualibus, quia forte permutatæ sunt, uel donatæ, tũc bene in alijs rebus spiritualibus fiet missio, & etiã forte in temporalibus, maximè in illis, quorum præstationes spiritualibus sunt annexæ, secundùm Inno. secundùm Hosti. uerius uidetur, ꝙ quando petuntur spiritualia, nunquam fiet missio in temporalibus, nec g ècõtra,[g] ar. op. in eo, quod legitur & nota. de resti. spo. frequens. §. fi. secundùm Host. & de hoc in speculo de 8 primo decreto. §. restat, in fi. [*Tenuimus*] 1. nobis † constitit, Host. [*Possessionem*] etiam sine secundo decreto, & post annum nihilominus possessores remanserũt, sed diuersimodè: quia infra annum custodes tantum fuerunt, sed post annum, si perseuerasset partis contumacia, ueri possessores fuissent, ut no. ut lit. nõ conte. quoniam, & probatur de offi. ord. pastoralis. §. fi. Secundũ 9 autem † decretum idẽ est, quod missio in pos. licet ex secundo decreto fiat solẽnius, quàm quando fit causa custodiæ. ff. de dã. inf. l. 4. §. 1. & §. duas, & l. si finita. §. Iulianus. & dicunt quidam primũ decretum sic fieri de- h bere; Decerno[h] talem mittendum in pos. talis rei aduersarij sui, contumacia exigente. sed contra: quia per hæc uerba potius uidetur dari lex mittendi, quàm ferri sententia contra aduersarium. nihil enim aliud uidetur dictum, Decerno talem mittendum, quàm si diceret, quòd talis de iure mittendus est in possessionem. Alij dicunt, quòd dari debet per hæc uerba, Mitto talem in possessionem talis rei causa custodiæ. sed si iudex sic dicat, falsum uidetur dicere, nisi corporaliter & actualiter mittat, Vnde dic, quòd sic debẽt dari hæc decre. primum sic, Decerno, vel constituto, vel iubeo te esse possessorem, siue in possessione talis rei causa custodiæ, & uolo, quòd talis minister noster ponat te actualiter in possessionem corporalem, quem ministrum debet dare, ut hoc adimpleat, & ei referat, quando factum sit: ar. ff. de rebus eorum, qui sub tute. sunt, magis puto. §. nec titulotenus. ad hoc præstat ar. infra de verb. sig. in his, & infra. de re iudi. cũ aliquibus. sed si non mittitur in corporalem possessionem, nihilominus intelligitur possidere; & idem ius consequitur, ac si missus esset adeò, ꝙ elapso anno eodẽ modo uerus efficitur possessor, ac si in corporalem possessionẽ ab initio missus esset, quod dic, ut legitur & no. supra ti. 1. contingit. Secũdum uerò decretum sic datur, Decerno, uel constituto, uel iubeo te esse uerum possessionem talis rei. & talis missus licet possessionem corporalem non adipiscatur, verus tamen possessor intelligitur esse, & iura ueri & bonæfidei possessoris habere. igiť fructus illius possessionis suos facit. ff. de acqr. rerum dominio, bonæfidei, & pręscribit, ac si possideret, cum tamen aliàs sine possessione corporali præscriptio non procedat, infra de præscrip. causam quæ. Vel primum decretum sic fit, Iubeo tali absenti & cõtumaci, vel pro contumace habito, vel cõdemno eũ, ut recipiat talem secum in possessionem talis rei causa custodiæ. secundũ uerò sic fit, Iubeo tali contumaci, uel condemno eum, ut tibi tradat possessionem ta- i lis rei secundùm Inno. cuius est hæc quasi tota[i] gl. Sed proximus procedens modus, qui no. supra c. glo. uer. unde dicas, & sequen. magis placet Hosti. & illum te- 10 neas. Illud † autem certum est, ꝙ si reus noluerit obedire, manu militari est sibi possessio auferenda de iure, & misso corporaliter assignãda. ff. de rei uendi. qui restituere, ff. ne uis fiat ei, qui in pos. missus est, siquis missus. sed & si de facto forsan propter cõtumaciam, uel dolum aduersarij non possit hoc adimpleri: nihilominus tamẽ in hoc casu adeò de iure suppletur factũ ꝙ perinde est, ac si factum esset, ut patet in eo, quod legitur & no. supra titu. 1. c. contingit. & sic patet, ꝙ talis possessio etiam quò ad factum plus habet iuris, quam facti. de qua materia dic, ut no. infra de concess. præbẽ. cum nostris. & secũdum hoc intellige, quod no. supra c. gl. uer. secundũ uerò decretum sic datur, & se. & uer. sed & si non mittatur, secundùm Host. [*Non præstiterit*] 11 & sic † quod dicebat[k], uel offerebat, facto non adimpleuit, Hosti. [*Decernimus*] quasi secundum decretum interponendo: uel fuit quædam declaratio, & diffinitio propter rationem, quam ponit ult. gl. [*patrocinio*] 1. 12 † sigillo: quia ex quo tulerat sententiam, non agebat alia confirmatione. c. concor. supra ti. 2 cum uenisset. Vnde dicebat Hosti. ꝙ sententians, uel donans confirmat, quando sententia, uel donatio præcedit confirmationem, ut quia dicit, Donamus, & confirmamus: quia rem à seipso datam confirmat, in pręedicta decre. cũ uenisset. ff. de iurisdi. om. iudi. l. & quia: secus si confirmatio præcedat donationem, vt si dicat, Confirmamus, & damus, & sic secundum eum non obstat de fide instru. inter dilectos. §. cæterum, uer. cum eandem.

13 ¶ Tertia † glo. ponit brocardum de uoluntate, an habeatur pro facto, alle. ad negatiuam unum cano. unã decre. & tres leges: ad affirmatiuã quattuor canones, 14 & dat duas solutiones. ¶ *In † glo. 2. ibi l. 2.*] quæ ultima est, & ponit illa uerba, Merita causarum &c. ¶ *In glo. 3. ibi. §. constitutio*] satisdationem offerre non est soluere. [*& ibi, Ait præ.*] uide de usur. quia frustra, super gl. 2. [*& ibi, si uoluntate*] si creditor uoluit fundum uendi, hoc sibi non nocet, nisi uenditio secuta fuerit. ¶ *In glo. 4. ibi, si fundus, in fi.*] emptor sub pacto. l. cõmissorię, debet offerre: sed excusatũr, si non habet, cui offerat [*& ibi, Per uestras*] ibi in gl. antepe. & super ea uide duas ll. se. auct. 15 generaliter, & §. si uerò. ¶ *In † glo. 3. ibi, illud forte*] 45. di. duę sunt. Seneca. 34. ad Lucillum, magna pars bonitatis est est uelle fieri bonum [*& ibi imputatur*] Hyeroni. ad Celantiam di. quantum ad peccati rationem pertinet, nocuit, qui nocere disposuit [*& ibi, ibidem*] 6. q. 1. siquis eum, ubi de hoc, & 36. q. 2. siquis non dicam. & per Hosti. in summa, de pœnis. §. quæ quibus, sub. §. illud. plenè per Archi. 22. q. 1. §. si ergo, ubi, ubi posuit distinctionẽ de uolũtate, quam frater eius dominus Ia. 16 formauerat. ¶ *In † gl. si uerò, ibi, iuratoriam*] obliget etiam ipsam rem, quam recuperat, quod potest. posset etiã obligare se ad pœnam uel pecuniariam, de præsump. literas uer. quocirca, uel priuationis beneficij, de elec. cum dilecti, ad fi. secundùm Hosti. [*& ibi, Absente*] tamẽ citata. de hoc uide in spe. de primo decreto. §. iam de effectu, uer. antepe. & pe. & pleniorem remissionẽ dedi, ut lit. non conte. quoniam. §. in alijs, super ue. recuperet [*Et in fi.*] vt in pręalle. decre. pastoralis, in fi. Inn. 17 tamen † & Hosti. arguebant per hãc literam, ꝙ primò parti, secundò iudici, tertiò publicis personis & vicinis in subsidium præstanda sit hæc cautio. & fatentur, ꝙ si nõ sit, qui recipiat, ex quo fecit reus, quicquid potuit, l non currit[l] ei tempus, nec sibi imputatur, ar. ff. de le. 1. si fundum. §. si Titio, aliàs est lex antepe. & infra c. 1. & infra de ap. ex ratione. 22. q. 2. faciat.

ANNOTATIONES.

a ¶ Constitutis. De materia huius c. uide per Alex. con. 133. & 134. in quarto uolu.

b ¶ Confessum. Et quia in illo requiritur summaria cognitio, & sic cita. l. in rem. ff. de mino. & de illa summaria cognitione. uide gl. in c. fi. ut lit. non contest. §. in aliis, in glo. sicut, & super illa Ioan. And. & hoc etiam tenet Bar. in l. si finita. §. Iulia. ff. de dam. infec. & uide supra tit. prox. c. pe. in 1. glo. & super illa Io. And.

c ¶ Interesse. Qualiter autem istud interesse æstimetur, uide bonum tex. in l. si duo. §. fi. & ibi Bar. ff. uti possi. & in l. 3. §. in hoc, ff. de iti oe. actuque priua.

d ¶ Ecclesiarum. Hoc debet intelligi secundum glo. in c. contingit, supra

pra tit.proxi.& c.1.infra eo.lib.6.

e ¶Inutiles. Ad materiam.uide ff.de re iud.l.à diuo Pio.§.ſic quoq;, & §.ſi.& ibi Bar.& moder.in l.2.C.quando ſi.uel priua.

f ¶Quam etiam. Et hoc quando fit miſſio propter contumaciā partis.quando autem fieret propter exec.uide Bar. in l.à diuo Pio.§. in uenditione,ff.de re iudi.

g ¶Nec è contra. Contra,quia pro debito procuratorio, & ſic temporali fit executio contra clericum in beneficij fructibus,ut de fideiuſ.peruenit,ubi uide glo.no.clera.is,& ſuper illa Ioan.And. & per glo.& Bar.in l.commodis,ff.de re iud.& moder.in l.ſpem eorum C.res quæ pigno.obla. poſ.ſed poteſt dici tal's fructus etiam quid temporale.

h ¶Decerno. Idem tenet do.Anto.hic,& eum ſequitur Abb. ponendo iſtam practicam.

i ¶Quaſi tota. Vide formam primi decreti in ſpec.de primo & ſecundo decret.§.ſequitur,& formam ſecundi in §.nunc diximus.

k ¶Quod dicebat. De iſto brochardo, an ſola uoluntas ſine effectu ſufficiat,uide per Arch.in §.ſi quis ergo 16.q.1.& per Ioan. And. in regu.in pœnis,in 6.

l ¶Non currit. Ad hoc uide infra c proxi.& glo.in uer.neglexerint, in c.quoniam frequenter,circa ſi.extra,ut lit.non conteſt.

SVMMARIVM.

1 *Si per reum non ſtetit, quominus caueret intra annum, actor per lapſum anni non efficitur uerus poſſeſſor.*
2 *Recuperatio poſſeſſionis, quibus præſtitis fiat, ; uer.per te ſi non ſteterit, non imputatur, ibidem.*
3 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum.nu.4.*
In poſſeſſionem rei fit miſſio, & quandoque uenditio, ſi cauſam quis non defendat.
Plurium delegatorum & tutorum poteſtas non eadem in ſolidum, & num.5.
5 *Additio gloſſarum.*

CAPVT II.

1 CVm ſicut. Caſus. Si † non ſtetit per reum, quominus caueret, infra annum, actor per lapſum anni nō efficitur uerus poſſeſſor. Et in prima parte facti narratio. In ſecunda cauſæ cōmiſſio, ibi, Diſcretioni [*Subdiaconum*] alias ſubdecanū [*Super eccleſia*] quæ petebatur ut proprietas, fortè communi menſæ deputata erat, ſic ſupra c.proxi.[*Miſerunt*] propter contumaciam ſubdiaconi [*cum hoc*] i.hæc miſſio [*Profectus*] ſi.in-
2 fra de teſtibus, præſentata [*Recepta*] & † facta ſatisfatione expenſarum, ſupra ut lit.non conte. quoniam.§.in alijs [*Non ſteterit*] ut quia perſonam idoneam, coram
3 qua caueret, habere non potuit, Inno. ¶ Secunda † gl. ſignat contrarium de.l.tutor, qui, & ſoluit. ¶ Vltima glo.no.ꝙ ſi per me &c.ſignat contrarium de dec. pro-
4 xime & ſoluit. ¶ *In † glo. 1.in ſi.*] fugiens ad eccleſiam, ſi cauſam ciuilem per ſe, uel procuratorem non defendit, fiet miſſio, & quandoque uenditio. ¶ *In glo. 2.ibi, tutor qui.§.1.*] ibi tutor diſtrahit res, quæ pereunt, nō expectatis contutoribus, qui differūt.uel excuſare ſe uolunt. ¶ *In glo. 3.in ſi.*] uide in decre. proxi. alle.ſuper glo.
5 hoc ſumptum. ¶ *In † gl. 1.ibi, tutor qui.§.1.*] in tutoribus loquitur, quorum officium quilibet exercet inſolidū, ne utilitas perſonæ, cui dati ſunt, impediatur.ff.de admi.tu.ſi plures, ff.de tutel.& ratio.diſt.l.1.§.nunc tractemus, La. delegati uerò ſimpliciter dati unus ſine reliquo nihil poteſt, ſupra de offi.dele.prudentiam [*& ibi, Tanquam iudex*] unde propter hoc poſſeſſionem nō reſtituet. ¶ *In glo.ult.ibi, ex ratione*] & infra de regu. iur. imputari, li.6.dic ut ibi [*Cum effectu*] unde ſi obtulit, noluit idonee cauere, Tan.

SVMMARIVM.

1 *Si contumacem ſe non fuiſſe reus, cōtra quem facta eſt miſſio, docet, non condemnabitur expenſis.*
Cap.diuiſio, ibid.
2 *Legatus papam aditur in ciuilibus contra laicos in locis iuriſdictionis eccleſiæ: ſecus in imperij.*
3 *Conſuetudines diuerſæ ſi ſunt, quæ ſit attendenda.*
A legato ad papam cur hic appellatum, ibi, uer.ideò appellauit.
A legato dati iudices, ſi ante eius receſſum incœperant procedere, ad papam ab eis appellatur, ibid.
4 *Decretum primum poſſeſſionis qui interponat.*
5 *Si, quandoque, ut hic, non eſt modus, neque conditio, ſed notificatio.*
Dilatio temporis uſque ad annum & diem arbitraria, & ſimilis in quibus alijs detur caſibus, ibid.
6 *Cauere qui non teneatur ob recuperationem poſſeſſionis.*
7 *Poſſeſſionē reſtituere iudex, ad quem appellatur, poteſt ante quàm conſtet an ſit legitima appellatio, & quando.*
Cap.Quoniam.§.in alijs, ſupra ut lite non conteſta.intellectus, ibid. uer.& ſic intellige.
Poſſeſſio cauſa cuſtodiæ non tribuit ius, ibid.uerſ.prima eſt.
8 *Poſſeſſio pro corporali detentatione.*
Ab exceſſu mandati licet appellare, ibid.
9 *Alioquin, particula uis.*
Contumax de quibus expenſis teneatur.
Rigor poſtponendus canonica benignitati, ibid.uer.ſed Hoſt.
10 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum.nu.11.*
11 *Expenſarum reſtitutio non facienda, niſi taxatio fiat poſt iuramentum, de quo & nu.12.*
Expenſæ neceſſaria quæ, per exempla.§.1.
12 *Additio gloſſarum.*
Sententia interlocutoria non tranſit in rem iudicatam, dum dubitatur de uiribus appellationis, & quo alio caſu.
13 *Appellationiē renunciatum hic fuerit per aditionem inferioris renunciatur, ibid.uer.uel dic.*
De appellationibus ad papam quidam ex priuilegio, ut rectores Marchiæ cognoſcunt, ibid.uerſi.Alij dicunt.
Contumaciæ expenſas non reſtituit, qui probat ſe legitimè prius appellaſſe, licet poſtea appellationi renunciet, ibid.uer.uel dic.
14 *Dolum hic ſufficis non eſſe.*

CAPVT III.

a 1 CVm ueniſſet. [a] Caſus. Si † reus, cōtra quem facta, eſt miſſio, docet ſe contumacem non fuiſſe, non condemnabitur ad expēſas. & ſunt duæ partes. prima ponit factum coram papa narratū querelæ, uel appellationis remedio. Secunda dat iudi-
2 ces.2.ibi, Nos igit [*Legato*] no.in † locis, quæ ſunt de tēporali iuriſdictione eccleſię, in ciuilibus contra laicos
b adiri legatum, [b] ꝙ tamen ſecundum glo.fieri non poſſet in terris imperij, etiam uacante imperio; hoc no.in ſpe.tit.2.§.nunc oſtēdendum, uer.19.[*Conſuetudinem*] ſi di
3 uerſæ ſint † conſue.iudicis, actoris, & rei, quam cōſue. iudex ſequi debeat, no.12.di.illud, & uide in ſpe.de ſententiæ prola. §. qualiter, poſt princ. cum ſuis remiſ. & de ferijs. §. 1. uer. ſed pone [*Ad noſtram audientiam*] ideò appellauit ad papam: quia totæ cauſa fuerat delegata: uel verius, quia delegans erat ordinarius, Vin.& ſic nō ob.de offi.dele.ſuper quæſtionum: uel legatus receſſerat, ſecundùm Hoſti. tamē ante ipſius receſſum incœperant iudices procedere, ſupra de offi.dele.c.ſi. [*Par-
4 tem*] Abbatem.ſ.[*decreuerunt*] interponit † ergo etiam delegatus ab ordinario primum decretum, licet aliud uideatur ſecūdum.l.ff.de offi.proconſul.nec quicquā. §.ubi. alij dicunt etiam iudicem municipalem hoc interponere poſſe.ff.de dā. infec.l.4.§.duas ergo res, ubi de hoc. Hoſt.remittit ad ſummam, de offi.dele.§.quæ delegari, ver.delegantur aliquando, & ſe.& facit quod dixi, ſupra ti.1.contingit, ſuper prin.ult.glo.[*ita, quòd ſi*]
5 non eſt † modus, uel conditio, [c] ſed potius notificatio
c eius, quod eſt de iure.ſi.ff.de tu.l muto.§.1. Gof. & dicit ſimilis dilatio tēporis. 2e.q.2.c.2.& de reſti. in inte. conſtitutus, non putat Hoſti. hanc pręſcriptionem arbitrariam,

bitrariam, supra c. 1. si forte id habebat cõsuetudo loci, ut prælle. decre. constitutus [*Obtulit*] repete, infra
6 annum [*cautione*] quare † cõpellitur cauere, si non fuit contumax? credo, ꝙ uoluit ille P. differre possessionis recuperationem, donec probaret appellationem legitimam. nec ob. huic, quod dixi post Inno. infra c. proxi. in fi. magnæ gl. quia illud locum habet, vbi sine culpa iudicis apparet reum non contumacem, ut quia captus à latrunculis, pons fractus, uel aliquid tale. hic autem loquitur, cum culpa iudicis grauantis excusat contumaciã. unde cum nõ debuerit iudex procedere post appellationẽ à tali grauamine interiectã, omnis cognitio summaria, quam de iure actoris fecisset, habetur pro non facta, nec aggrauabit missionem passum ad cautionem plusquam si facta non esset. di
7 cebat † autem Inno. quilibet iudex, ad quem appellatur, potest de iure, si reus appellans hoc voluerit, & petierit statim ante, quàm constet, an sit vltima appellatio, uel non, restituere illi possessionem, præstita cautione, & restitutis expensis, si certæ sint, uel infra breue tempus per iudicem de his certificatum possint taxari: & sic intellige. supra ut lit. non contest. quoniam. §. in alijs. alioquin, si incertæ sunt expensæ, & longiores probationes requirant, non retardabitur propter hoc restitutio possessionis: sed fiet statim sola cautione præstita, & postea cognoscet iudex de appellatione & si inueniet causam illegitimam, faciet misso refundi expensas: alias non, & sic intelligitur, quod hic dicit. & contingit hoc duplici ratione. prima est, quia parũ amittit, qui possessionem causa custodiæ assignatam restituit, ex quo aduersarius paratus est stare iuri: imò expedit, ꝙ sic fiat: quia talis possessio nullum ius ei tribuit; & tãtum posset differri cognitio, ꝙ probationes suæ à rerũ natura caderent, supra ut lit. non cõte. quoniam. 1. respon. Nec ob. si dicas, quòd per lapsum anni uerus possessor efficeretur: quia hoc nõ est uerum, ex quo cautio, infra annum oblata fuit. & etiã si hoc esset, adhuc expedit ei, ꝙ saluæ sint probationes suæ: alioquin, aduersario de iure suo probante, necesse habebit rem ei restituere, nisi & ipse de iure suo probet, ut patet in eo, quod legitur & no. infra de proba. ex literis. Secunda ratio ex appel. facta insurgit, cui in dubio fuerat deferendum, vt no. infra de ap. c. an sit, ideò nec missio fieri debuit, quia appella. pẽdẽte nihil fuerat innouandum, infra de ap. dilecti. 1. in fi. & ideo nec missio in pos. fieri debuit. expensarum autem refusio ideo retardatur, ꝙ incertę sunt, nec de facili potest fieri taxatio, ut dictum est, & quia in refusione ipsarum, si indebitæ essent, reo posset magnum damnum & periculum imminere, & per hanc cautionem & restitutionem remouetur periculum: quia nisi restitueretur reus præstita cautione, & si contingeret appellationẽ pronũciari vltimam, missus in pos. interim remaneret uerus possessor, quod malum esset propter uim appellationis, de qua saltem probabiliter dubitatur etiã antequàm diffinitum fuerit; secundùm Inno. & Hostiẽ.
8 [*In possessionem*] 1. corporalem † detentationem, secundùm Vin. possessionem enim habebat [*Decernentes*] nõ decretum interponendo, sed diffiniẽdo, uel diffinitionem committendo [*Appellasse*] quia tunc excedebant delegati formam mandati, de rescrip. cũ dilecta [*Alio-*
9 *quin*] 1. si † nõ fuit laudabilis consuetudo, ab [*Prouocasse*] & per consequens contumacẽ fuisse [*In lite*] dicit Inn. quod ex quo missio in pos. facta est propter cõtumaciam rei, speciale est, quod contumax teneatur nõ solum de expensis in litem factis, sed etiam circa rem, & non solum de necessarijs, sed & de utilibus, & de his,
d quas credit utiles, qui expendit: alias secundum Inn.[d] sed Hosti. dicit, ꝙ licet secundum rigorem iuris ciuilis sic dici possit, uidetur tamen de canonica benignitate contrarium sentiendum, s. ꝙ non teneatur contumax nisi ad expensas necessarias & in lite factas, ut hic, & ar. ff. de do. & contu. c. 1. & infra de pœnis, suam. datur etiã hic incerta sententia circa expensas, & de quibus adhuc non constabat, uel non datur sentẽtia, sed qualiter dari debeat, declaratur. & remittit, supra de dolo;
10 finem. ¶ Secunda † glo. Respon. per quæstionẽ, an bene fecerit iudex condemnando ad expensas tempore missionis; & dicit ꝙ non duplici ratione. ¶ Tertia respon. per quæstionem, an offerrens cautionem corã legato, per id renunciauerit appellationi ad papam interiectæ. arguit pro & cõtra, & soluit. quærit demum,
11 nunquid appellatio profuit; & respon. ¶ *In † glo. 2. ibi, sancimus*] ibi iudex æstimat expensas, & de illis diffinit post iuramentum ¶ *In glo. 3. ibi, licet uerum*] uide de rescrip. nonnulli, super glo. pe. [*& ibi. §. falsus*] uide de re. iudi. c. 1. in gl. 2. ¶ *In glo. ult. ibi, si necessarias*] ponit exemplum in creditore, qui medicis dedit pecuniã pro curatione serui ægroti, uel insula fulcienda, lex sequens ponit extra, cum fiunt aggeres, auertuntur flumina, uetera ędificata fulciuntur, iter reficitur, arbores loco mortuorum reponuntur utiles, prædia stercorare, uo
12 luntariè balnea extruere. ¶ *In † glo. 2 ibi, condemnationi*] ẽt quando à prin. nõ tenuit [*& in fi.*] & sic soluitur, quod opponit Gof. ꝙ ex quo prior apppel. non tenebat, interlocutoria super expensis, à qua non fuerat appellatum. transiuerat in rem iudi. de elec. cum dilecti, in fi. Respon. ꝙ non super necessarijs expẽsis, sed super uoluntarijs pronunciauit iudex: uel quia dubitabatur de uiribus appellatio. manẽt omnia in suspẽso, & sic etiã non transit. Vnde superior moderari potest, de testa.
e Rainutius,[e] & c. Rainaldus: uel non fuit interlocutio: quia non omnia uerba &c. C. de sen. & interlo. l. ex stipulatione, de præsumptio. c. 2. ¶ *In glo. 3. ibi, renunciasse*] &
13 hoc tenet hoc lo. [*& ibi, Appellationem*] secundùm † Tã.
f Vin.[f] ar. supra de pac. cum pridem. vel dic secundùm Hosti. ꝙ iste, P. non dixit hoc conquerẽdo, & sicut coram iudice, sed compositionem quærẽdo, & sicut corã honesta persona protestando, quod per hoc à principio non renunciabat. alij dicunt istum habuisse priuilegium cognoscendi de appellationibus ad papam interpositis. & hoc priuilegium, ut dicit Inno. cõmuniter consueuerũt habere rectores Marchię, vt. s. prius cognoscant de appellationibus interiectis ad papam. alij dicunt eum non renunciasse: quia nõ comparuit coram iudice, à quo appellauit. nõ enim appellauerat ab isto legato, uel prædecessore, sed à delegatis. alij tamen dicunt, ꝙ cognouit, ut instructam remitteret, & de hoc dixi, infra de ap. constitutis. uel dic secundum Pe. & Ab. ꝙ hæc decre. hoc intendit, ꝙ expensas cõtumaciæ non restituit, qui probat se prius ultimè appellasse, licet postea appellationi renunciet. nam adeundo inferiorem renunciat appellationi interpositæ ad papam, de ap. solicitudinẽ. & hæc opinio optimè probatur, infra de sen. exc. licet, li. 6. & facit qđ no. in spec. de primo decreto. §. iam de effectu, uer. sed quid, si iu-
14 dex. ¶ *In glo. pe. ibi, credebat † expedire*] sufficit. n. hoc casu, quod non sit in dolo, & de hoc in spe. de secundo decreto. §. iuxta, uer. quid si actor.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cum ueniset. In capitulo, cum uenisset, no. ibi, Laudabili, &c. & ibi, Secundum bonam &c. quem alleg. Bar. in l. cunctos, C. de summa tri. & fi. cath. in illa quæstione, an statutum laicorum liget clericos. facit c. constit. de in integ. resti. de hoc etiam no. in c. quod clericis, supra de fo. compe. & uide Ioan. And. in addi. spec. in tit. de constit. post princ. & Ioan. Cald. in disput. quæ. incipit, Statuto cauetur. item no. quòd si iudici causa est commissa, ut certo modo & forma eam terminet, & decidat, quòd eundem modum & formam in procedẽdo tenetur seruare; & sic facit, quod si arbitro est

data

dasa potestas, quòd de iuse & de facto, & partim de iute, & partim de facto possit causam decidere & determinare, & secundũ quòd sibi uidetur, quòd eadem potestas uidetur sibi attributa in procedẽdo, quod no. an sit uerum, & facit id, quod uo. in l. si societatem, §. arbitrorum, ff. pro socio.

b ¶Legatum. An autem legatus in locis, quæ sunt de temporali iurisdictione ecclesiæ possit bona ad Ro. ecclesiam spectantia alienare, uide per Bar. in l. prohibere, ff. quod ui aut clam, & spec. in ti. de lega. §. nunc ostendendum.

c ¶Modus, uel conditio. Et si esset ditio, no. casum, quòd in sententia uerba enunciatiua conditionaliter prolata non inducunt dispositionem, qood non est alibi ita expressum, quid in contractibus & alijs, uide no. per d. Bar. in l. ea hac scriptura, de dona, quid si sententia esset in uim modi prolata, est tex. qui alibi non reperitur secundũ d. Bal. in l. cum eorũ, C. de sententijs, & inter. iudi.

d ¶Innocen. Quæ sint utiles, & quæ necessariæ impensæ, uide l. 1. & per totum titu. ff. de impen. in re. do. fad. & ibi Bart. & pro opi. Innocen. facit, quia saltem actione neg. gestorum contumax tenetur misso, iuxta §. item quæritur, & ibi no. Bar. in l. si pupilli, ff. de neg. gest. & cum Inno. concor. infra glo. pen.

e ¶De sesta. Raynutius. Et hoc no. singulariter, quòd attentata iniustè per iudicem, à quo, pendente appellatione ab interlocutoria, & iniusta appellatione, non ualent, licet pronuncietur appellationem fore iniustam; quod no. ad materiam capituli non solũ, de appella. lib. 6. & ille uidetur uelle contra. quando autem appellatio est deserta, an talia reconualescant, uide not. in c. licet, de sen. excommu. lib. 6. & uide in Clemen. si appellanti, de appel. & uide etiam no. per Innoc. In c. interposita, de appella. intra & potest esse ratio, quare hic retractantur; quoniam iudex appellationis succedit in locum iudicis, à quo. sic ergo iudex, à quo, potest ipsam interlocutoriam latam super expen. quandocunq; reuocare, nec quo ad eum dicitur transire in rem iudicatam secundum no. in c. cum cessante, de appell. & in l. quod iussit, ff. de re iudi. per Bar. ita & iudex appellationis poterit. uel dic, quòd non ob illud capitulum non solum: quia fateor, quòd ipse iudex appel. per uiam attentati non potest talia retractare, quando appellatio est deserta, uel non iustificata, ut ibi: sed per uiam iniustitiæ potest, ut hic, quia latas habet habenas, ar. eorum, quæ no. in c. cum contingat, de offi. del. sed quid si appellatio pronunciatur iusta, & attentata etiam aliàs sunt iuste rescripta, an retractentur. potest dici quòd sic: quoniam tanquam à non suo iudice facta censetur, ad hoc, capitulum dilectis, de appell. & facit quod dicit Io. An. in c. ex parte Adæ, in fine de testi. & ad id, quod dixi attentata retractari, etiam si appellatio pronuncietur iniusta, facit Innoc. & Ioan. An. in glos. in uer. probatur neque. de attentatis autem per partem appellantem, quæ deseruit appellationem, uide Inno. in c. ex parte, supra de rescrip.

f ¶Tan. Vin. No. illam so. glo. quia quandoque pars una dicit in iudicio, si uis mihi dare decem, ego cedam liti, uel aliquid aliud faciam, & aduersarius tacet, quòd non potest postea tacens dicere, tu uoluisti mihi sic facere, ex quo non acceptauit, ad hoc uide l. seruus, & ibi glo. 3. C. de repu. hære.

SVMMARIVM.

1 *Si reus citatus se absentat, nec procurator, uel alius illum defendit mittitur actor in possessionem causa rei petitæ.*
Actore recedente alterutro duorum modorum proceditur, & quorum, ibid.

2 *Citationes quibus olim fierent, & nunc fiant modis, & quando ad domum in initio litis, uel post fieri possint, nu. 6. 7. 8. 10. 11. 12. 13. & quando ad prædium, nu. 8. & si nullus ibi inueniatur, appendi potest, ibid.*

3 *Citare personaliter existentem in ciuitate, bonum.*

4 *Suppletio ad decretalem hanc.*
Procuratorem an dimiserit, uel dimittere potuerit, an non, refert, ibid. in prin.
Denunciatio domi debet qua fieri ratione, ibid. ad dictio. Publicè.

5 *Possessionis missio priusquam fiat, necessarium uocari reum, & si non est, qui sint citandi.*
In absentia an & ad quæ procedi possit, & quibus pro eo defendendo uocatis, ibid. & nu. 6. & sequentibus, & quando ad domum absentis citatio fieri possit, nu. 6. 7. 8. 10. 11. 12. 13.
Agnatorum, cognatorum, affinium, & amicorum citatio quandoq; fit, & quibus casibus, ibid. uer. & si absens, & nu. 8. & 11.
Absentiarum differentia, ibid. uer. Soluti. & nu. 6.
Legis eum, qui, de priuileg. credi. intellectus, ibidem uersi. Alius autem.

6 *Absentia malitiosa quando præsumitur.*
Clericus tenetur in ecclesia sua, in qua habet beneficium, residere, etiam si sit 20. solid. ibid. in prin.
Maritus habitare tenetur cum uxore, ibid.

7 *Acta omnia, & litis etiam contestatio pereunt per absolutionem ab instantia iudicij, non autem per edicti circunductionem.*
In possessionem missio, & uenditio in bonis defuncti non sufficit ad domum citatio, ibid. uersic. ad hoc autem, nec aliorum, nisi latitent.

8 *Ad domum quando quis citetur, & si non inueniatur ibi quis quid iuris, uide & nu. 6. & 7. & infra nu. 10. 11. & 13. alia de domo uide nu. 10.*

9 *Absenti qui erat ex iusta causa, uel pupillo restituitur possessio, & an teneantur ad expensas contumaciæ, & quas.*

10 *Domi, idest ante domum, in qua inuito domino nemo potest in ciuilibus ingredi, & intelligitur etiam quam habitat inquilinus.*

11 *Vagabundus ubi citandus.*

12 *Citari quando quis personaliter non potest quibus uti quis debeat cautelis.*

13 *In testium receptione an quis sufficiat ad domum citare remittit.*

14 *Suffragium glossarum.*
Defensor si appareat, est audiendus. §. 1.
Id facere debet, quid dominus in lite faceret, ibid.

15 *Additio glossarum.*

CAPVT IIII.

1 SI aduersarius. Casus. Si reus citat⁹ se absentat, nec procur. vel alius illum defendit, mittitur actor in pos. rei petitæ causa custodiæ. non diuiditur [*Tunc*] reus. s. Vin. quòd actore se absentante, aut reus absoluit ab instantia. C. de iudi. properandum. §. 1. aut in principali, si assumit onus probandi, supra ti. 1. causam. secundum Gof. [*Edictum*] no. hic

2 Cõtr. quomodo † olim citationes fiebant per edicta, uel executores missos ad domum. C. de præscrip. 30. annorum, cum notissimi, vel per præcones. ff. de in integ. resti. diuus. C. quomodo & quando iudex auten. qui semel, hodie per nũcios, de ap. cum parati, uel per literas. 4. q. 5. c. uno, de offi. dele. prudentiam; de hoc in spe. de cita. §. sequitur, in princi. & ver. & nota [*Remota*]

3 uel non remota. in ciuitate † autem existentem bonũ est personaliter citare, ar. in auct. de exhi. & intro. §. si uerò etiam quidam iurent, coll. 5. Inn. [*Transferens*] voluntate propria [*Legitimum*] ut le. & no. supra ti. 1. c. fin.

4 [*Non dimisit*] sup. & † dimittere potuit. ff. ex quibus causis ma. sed & si: secus, si non potuit dimittere, uel dimisit, & mortuus est. Tan. & l. necnon, secundùm Gof. & Ab. [*Publicè*] s. claris verbis, & euidẽter. ff. de instito. sed & si. §. 1. Vin. dicebat † Inno. hoc esse necessariũ, ꝙ vocetur reus ante, quàm fiat missio in pos. siue agat reali, siue personali, ut hic, & in auct. de exhi. & intro. §. si uero, & ff. ex quibus causis ma. l. item ait prætor. §. fi. & duabus. ll. sequẽ. & si absens est, necesse est vocari agnatos, & cognatos, affines, & amicos, siue is, qui est citatus, sit maior, uel minor, etiam si sit pupillus. ff. ex quibus causis ma. l. ergo sciendum est. ff. ex quibus cau. in pos. ea. hoc autem. & idem est etiã in absente causa reipublicæ. C. de resti. mili. ignorare. sed contra. ff. cũ, qui appel. l. fi. So. absens causa reipublicæ non cogitur præcisè defendere, ut in contrario. cogitur autem cantiuè. s. per misionem in pos. ut in primis concor. nec dicas idem esse in quolibet alio absente: quia magna differentia est. nam in causa appel. procederetur contra absentem, non causa reipublicæ, ut infra sequitur. sed contra absentem causa reipublicæ non procederetur, licet fieret misio in pos. bonorum suorum: quia quãtũ ad hoc nullo iure priuilegiatus inuenitur. Est & alia differentia, quia allegata absentia causa reipublicæ nõ

debet

debet iudex properare ad missionem in possessionē;
& si hoc fecerit, daf absenti restitutio, ut. ff. ex quibus
cau. ma. per totum. Alius autem, qui non esset absens
causa reipublicæ. non restitueretur. & secundum hoc
intellige. ff. cum, qui ap. l. si, quod autem dicit alia l. hic
pro & contra allegata. ff. de priuil. credi. eū, qui. §. quòd
non cōtrahitur pignus in rebus absentium causa rei-
publicæ. intellige, ꝙ non contrahif pignus. s. tale, qua-
le in alijs. nam res aliorum absentium distrahūtur, sed
istorum non, C. de resti. mili. ignorare: aliàs autem nō
sufficit citationem ad domum mittere ad hoc, vt pro-
cedatur ad diffinitiuam sententiam contra aliquem,
etiam in casibus, in quibus proceditur lite non conte.
quoniam. §. sunt & alij; & præce. uel etiam ad hoc ut
excommunicetur, cum excōmunicationem debeat
præcedere monitio, ut legi. & nota. infra de sen. excō.
sacro. hæc autē intelligas esse uera, nisi fraude, uel ma-
litiosè ante citationē se absentauerit post, quàm pro-
misit iudicio sisti, uel etiam postquam semel compa-
6 ruit, uel post citationē factā. & præsumitur † malitio-
sa absentia, vbicunque tenetur aliquis præsens aliquid
facere, & abest, ut puta clericus tenetur residere in ec-
clesia, in qua est beneficiatus, & ei deseruire, & etiam
si sit beneficium tantū. 20. so. infra de cle. non resi. cō-
querente. sed & maritus tenetur cum uxore habitare,
& ipsam maritali affectione tractare, infra de spon. ex
parte, & c. 2. ad fi. ideoque si tales absint alibi sine iu-
sta causa, contra eos proceditur lit. non conte. & suffi-
cit mitti citationem ad domū, infra qui ma. accu. pos.
c. 1. infra qui fili. sint le. perlatum, supra de do. & cōtu.
causam quæ, infra de cleri. non resi. ex tuæ. infra de ap-
pel. suggestum, supra vt lit. non conte. quoniam. §. 1. &
§. si uero. 1. respon. & ver. si autem, & sequentibus, vbi
de hoc, ad idem. ff. ubi pupill. educa debe. l. si. hoc autē
notandum, quòd licet sufficiat ad domum facta cita-
tio, quando uxor agit contra maritum, uel ecclesia
contra clericum, ut in præmissis iuribus, tamen non
sufficit hoc in aliqua alia actione reali, vel psonali, uel
ubi etiam proceditur contra aliquem in modū inqui-
sitionis, & hoc intelligas in casibus, in quibus procedi
tur lit. non cōte. & est ratio diuersitatis: quia in primis
casibus, cum maritus & clericus teneantur adesse ad
mulierem tractādam ut vxor. & ecclesiæ seruiendum,
nisi probetur, quod ex iusta causa absint, prout supra
dictum est, malitiosa præsumitur absentia eorundem.
in alijs uero casibus, cum non teneantur absentes ad-
esse ad aliquid faciendum, ideo ex sola absentia non
præsumitur malitia contra ipsos, nisi ex alijs circun-
stantijs oriatur; puta quia citati fuerant, vel coram iu-
dice comparuerant, vel iudicio sisti promiserant, &
similibus, ut premissum est. sed cōtrà, quia ratione ista
considerata, uidetur, ꝙ si aliquis tenetur soluere certo
loco & termino, & tunc absit, uidetur malitiosè abes-
se, cum teneretur esse præsens ad aliquid. s. ad solutio-
nem faciēdam, & sic uidetur, ꝙ procedi posit contra
talem ad missionem in pos. & ad sententiam. sed non
ob hoc; quia contra talem non potest procedi nisi ad
missionem in pos. etiam si malitiosè agens absens sit.
etenim non ita præcisè tenetur ad soluendum, sicut
maritus ad debitum uxori reddendum, & clericus ad
ecclesiæ deseruiendum. In talibus autē, in quibus pro-
ceditur lit. non conte. ideo diximus: quia in alijs etiam
citato reo, uel absente per cōtumaciam non procedi-
tur nisi lit. conte. ad diffinitiuam sententiam, supra de
elect. dudum. 2. §. licet autem, supra ut lit. non conte.
quoniam. Sed & tunc, subi necessaria est lit. conte. si
actor absit ante litem conte. uocabitur tribus edictis
ad domum propositis; & si nō comparuerit procedif
ad diffinitiuam sententiam, reo instante. C. quomodo
& quando iudex, consentaneum, & auct. qui semel, in
auct. de litigi. §. omnem uerò, coll. 8. licet quidam ali-
ter intelligant prædicta iura, di centes quòd nō potest
procedi ad diffinitiuam sententiam. Tu tamē certum
teneas hoc fieri posse, & quod sufficit citationē ad do-
mum mittere, ut in prædictis iuribus, & in auct. de ex-
hi. & introdu. reis. §. si uerò, coll. 5. & patet in eo, quod
legi. & nota. supra ti. 1. causam quæ, & c. si. post lit. autē
conte. semper potest fieri ad domum citatio; & si cita-
tus non uenerit, fertur diffi. sentētia. vt in proximè in-
ductis iuribus. & C. de iudi. properādū. hæc uera sunt,
7 nisi reus ab instātia iudicij absoluatur. Ex † tunc enim,
cum non solum litis cōtestatio, sed etiam omnia alia
acta iudicij perierint, eodē modo debet fieri citatio, ac
si lit. conte. nunquam facta fuisset: secus diceremus, si
tantummodo circunductum esset edictum, quod nō
est tantæ efficaciæ, cū per hoc litis contestatio, uel alia
quæ præcesserūt, non intelligantur perempta; sed edi-
ctum tantum. ff. de iudi. & post edictum, de hoc uide
plenius, de offi. dele. consuluit, super glo. 2. ad hoc au-
tem, ut fiat missio, & uenditio in bonis defuncti, non
sufficit citare ad domum, nisi lateat is, qui citādus est,
ff. ex qui. causis, Fulcinius. §. illud. & est istud uehemēs
ar. ex quo nō sufficit citatio facta ad domum ad hoc,
ut fiat uenditio, nisi lateat, multo minus sufficit quan
tum ad hoc, ut posit ferri diffinitiua sententia in casi-
a bus, in quibus non nisi lit. cōte. procedi[a] potest. fit † au-
8 tem hæc citatio ad domum suam, s. in qua habitat, uel
ad prædium. & si nō habet domum, uel prædium, pu-
blicatur procuratori, vel consanguineis, quod dic, ut
supra e. in gl. in prin. & in sequenti gl. & si nullus inue-
niatur in domo sua, appendi potest litera, siue charta
in ædibus. ff. de dāno infec. l. 4. §. prætor ait, & sequenti
usq; ad §. meum. ff. quod ui aut clam, aut qui aliter. §.
9 1. & se. & adde quod no. in sequenti gl. in prin. hoc † et
scias, ꝙ licet aliquis missus sit in pos. tanquā uerus pos-
sessor, si tamē is, contra quem facta est missio, postea
ueniens probet, ꝙ ex iusta causa aberat, restituitur ei
b possessio[b]. ff. de dam. infec. si finita. §. si forte dominus,
& legi. & nota. infra de re iudi. cum Bertoldus. §. post
modum. & idem uidetur in pupillo, nec uidetur, ꝙ ta-
lis absens teneatur restituere expensas, quas missus fe-
cit super obtinenda missione, vel eundo ad iudicium,
uel in aduocatione; uel in alijs. nā cum non soluantur
nisi ratione contumaciæ. C. de iudi. sancimus, & talis
missionem passus, qui iusto impedimento detinetur,
non debeat censeri cōtumax, ut patet in eo, quod leg.
& nota. infra de cleri. non resi. inter quatuor, in fi. per
consequens patet, ꝙ nec ad expensas tenetur, cum ta-
men missio in pos. nō solū causa contumaciæ absentis
fiat, sed etiā ratione iuris illius, qui præsens est, unde &
super hoc fit summaria inquisitio, ut legi. & nota. supra
ut lit. nō conte. quoniā. §. pc. credimus talē absentem
cogendum, ut præstet cautionē, iudicio sisti ante, quā
possessionem recuperet, uide quod dixi, supra c. pro-
xi. in gl. quare. sed & tenetur ad restituēdas expensas, si
quas forte possessor fecerit circa fructus. ff. de peti. he-
re. si à domino. §. si. s. m Inn. cuius est mēs totius huius
glo. & de hoc etiā in spe. de cita. § sequitur, uer. sed nū-
quid sufficit, & de accu. §. 1. ver. sed nūquid sufficit [*Do-*
10 *mi*] idest ante † domum. nam eo inuito non debes do-
mum ingredi, ut cum in ius uoces, iniuriam enim fa-
ceres. ff. de in ius uocando, plerique, & l. sequen. secū-
dum Vin. Pe. & Ab. & Gui. in spe. de citationibus. §. se-
quitur, uer. sed an reo. Hyeronimus ad Pammachiū.
4. B. quid apud homines tutum erit, si nec parietibus,
nec scrineis possumus nostra secreta celare? nec de-
bet quis inuitus de domo trahi. ff. de regu. iur. nemo
c de[c] domo. quod uerum est in ciuilibus: secus in crimi-
nalibus. in auctē. ut nulli iudi. §. si quis uero compre-
hensorum, & §. se. Goffre. & idem Accur. in l. prætor.
& intelli-

& intelliguntur hæc de domo, quam etiam ut iniquilinus inhabitat, ut. ff. de damno infec. l. 4. § sed domũ, 11 secundum Innc. Hosti. & Ab. si autem † est uagabun- d dus,[d] tunc requirendus est. ubi habet beneficium, uel domiciliũ, maximè illud, de quo agitur, supra de cleri. non resi. ex tuæ. & si nusquam domicilium habuerit, uel domum, in qua habitet, tunc etiam moneri debēt cognati, & amici, ut illum defendant. ff. ex quibus cau sis in pos. ea. l. hoc autem. & idem faciendũ est, ubi domum habet, in qua consueuit morari, sed ibi reperiri non potest. ff. de libe. agno. l. 1. §. t. infra qui ma. ac. pos. 12 c. 1. secundum Inno. dicit Host. quòd † cautum est cõsilium, quòd quandocunque aliquis personaliter citari non potest, omnes istæ cautelę & aliç, si quæ con- e currant; adhibeantur, s. ut citetur ad domum[e] habitationis, & in ecclesijs, quibus beneficiatus est, uel quarum parochianus est, & corã populo præsente populo, & quòd publicè in platea, & quòd parẽtes, affines, & amici publicè admoneantur, ut ipsum defendant, ut colligi potest ex concor. inductis hic, & in glo. præcedenti, & ff. de instito. sed & si. §. de quo palã, & se. infra de clandesti. despon. cum inhibitio, qui ma. ac. pos. c. fi. fatetur tamen, quòd aliqua ex prædictis per se suf- 13 ficiunt. an † uerò in receptione[f] testiũ sufficiat ad do- f mum citasse eum, contra quem producũtur, uide super regula, præsumitur, de regu. iur. li. 6. [*Custodia*] sic su- 14 pra c. proxi. ¶ *In † glo. 1. ibi, & l. se.*] quæ incipit, ergo. uide in præalle. decre. causam, super. 3. gl ¶ *In ulti. glo. ibi §. publice*] uide de accu. ueniens, in fi. 1. gl. [*& ibi, absens*] sequitur, reus causas absentiæ per procu. reddere potest [*& ibi, Exigendi*] vide de procur. non iniustè, in fi. 1. glo. [*& ibi. §. qui in ius*] uocatus in ius dimittitur, si quis eius personam defendet, uel si de causa sit transactum [*& ibi, Idonee*] sequitur ibi, nec est durior conditio procuratoris, quàm domini, præterquam in satisdando [*& ibi. §. ulti.*] qui loquitur in gestore [*& ibi. & l. seq.*] uide, 15 supra in glo. proxi. ¶ *In † glo. 1. ibi, ante citationem*] Phi. cõtrà [*& in fi.*] idem Host. concor. quod no. 5. q. 3. si ægrotans, in fi. 1. glo. ¶ *In glo. ulti. in fi.*] uide quod dixi in spe. eo. titu. super rubrica.

ANNOTATIONES.

a ¶ Procedi. De uenditione bonorum contra contumacem uide Io. And. de offi. deleg. consultationibus, super glo. a. & quot ad hoc, ut fiat, requirantur. uide Bart. in l. Fulcinius. §. cum hic. ff. ex quib. cau. in pos. ea. & quis dicatur isto casu latitare, uide in §. quid autem, & ibi Bar. in eadem. l. & per totam illam. l. per Bar. de materia illorum latitantium, & per ipsum. in §. Iul. de l. si finita, ff. de dam. infectis.

b ¶ Restituitur ei possessio. Adde d. Feli. in c. dilectis, el 2. de rescri.

c ¶ Nemo de. Quid de eccle. an in illa possit citari, & an de illa captus extrahi, uide Bar. in l. plerique præalle. & per ipsum & Mod. in l. placet, C. de his, qui ad eccle. confu. & Io. And. in spec. in Ru. de immuni. eccle. & de materia huius citationis ad domum, uide Bal. qui ponit multa notabilia, C. de anna. excep. l. ut perfectius.

d ¶ Vagabundus. Quis dicatur uagabundus, uide gl. & ibi Bar. in l. 4. §. prætor, ff. de dam. infec. & in l. eius. §. senatus, ff. ad municip. ubi per ipsum, quomodo quis possit esse sine domicilio, de quo infra sequitur, & ubi uagabundus conueniatur, uide gl. & Io. And. in c. fi. de fo. compe. & Bar. in l. hæres absens. §. proinde, ff. de iudi.

e ¶ Ad domum. Vide in c. causam, quæ, supra de do. & contu.

f ¶ Receptione. Et an receptio testium ad æternam rei memoriam possit fieri præmissa citatione ad domũ, uide Bar. in l. 4. §. prætor, ff. de dam. infect. & uide Ioan. And. in cap. significante, de restit. super gloss. fina.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*

2 *Ad titulum hunc quæ faciant alibi quàm hic tractata.*

Lis pendere, quod pertinet ad hunc titulum, quando dicatur, ibid. uer. dicitur autem.

3 *Innouari nil quo modo intelligatur, et quando quid innouari possit.*

Possessione uti non est aliquid innouari.

Vt lite pendente nihil innouetur, Rubrica.

1 ¶ Ne crederet † aliquis, ꝙ circa statum causæ pendentis posset aliquid immutari circa statum rerum eo- a rum,[a] qui per contumaciam sunt absentes: quia mittitur actor in pos. eorum, ut supra titu. proxi. ideò &c. 2 Gos. ad † materiam facit. 10. q. 1. c. ulti. & 16. q. 4. uolumus. repetitur autem in 6. & Cle. cui conuenit de consti. cum eo, in fi. de accu. olim. Dicitur autem lis pendere quò ad hunc tit. cum iudex cõpetens citat exprimendo talia. per quæ citatus instrui potest, super quo in iudicio conuenitur; & hoc si citatio peruenit ad illum, uel per eũ stetit, quominus perueniret, vt in con- 3 stitut. Cle. eo. ti. cum lite. [*Nil † innouetur*] idest possessor sua possessione non priuetur, infra c. 1. & 2. nec res litigiosa alienetur. infra c. 3. & 4. nec nouum priuilegium hoc tacito impetretur, infra c. fi. possessione vero uti, non est aliquid innouare, sed uetus conseruare, & eo uti. si. infra de Iudæ. consuluit. imò etiam, ut dixit Inn. infra c. 1. aliquid noui ante, & post facere potest, non tamen in præiudicium iuris aduersarij, infra de ap. significante, ubi de hoc.

ANNOTATIONES.

a ¶ Eorum Vel potest aliter continuari, quòd quia dictum est, supra de remedijs possess. s. is, per quæ quis reintegretur ad possessionẽ suam, uerum quia aliud rescriptum, ut per modum attentati quid comperit, quando aliquid lite pendẽte fuit innouatum, ideo hic titu. subiicitur. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Lite pendente reus commodo possessionis suæ priuari non debet, & num. 3. & quando dicatur pendere, nu. 4.*

2 *Insignijs suis qui utantur in aliena etiam prouincia, & post depositas administrationes, et quãdo nõ liceat uti in aliena prouincia.*

3 *Innouandum quibus casibus quid non est.*

Attentata sunt reuocanda ex mero & puro officio iudicis in statum pristinũ sine libello, ibid. uer. per quæ dicit, & quæ, ibid.

Titulus hic à titulo, de resti. spoli. ordine procedendi distat, ibid. uer. sed cum titul.

5 *Rescriptum apostolicum præiudicare non debet priuilegio, uel consuetudini approbatæ.*

Rescriptorum interpretatio concordare debet iuri communi, ibid.

6 *Resolutio uerborum.*

Possessione exui non debet quis lite pendente, ibi. nisi in casib. n. 9. §. in glo. 3.

7 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 8.*

Incorporalia iura possidentur, uel quasi possidentur. §. 1. ex l. primò citata.

Lite pendente quis non debet sua possessione priuari. §. 1. & nu. 9. §. 1. ubi excipitur.

Concessio, siue priuilegium principis intelligitur sine alterius detrimento, siue incommodo, nisi aliud exprimatur. §. 2.

Additio glossarum.

10 *Consuetudo specialis quæ obtineat, & non est comparanda priuilegio speciali.*

CAPVT I.

1 A Memoria. Casus. Lite † pen. reus commodo possessionis suæ priuari non debet. prima pars decisè ponit querelam, cui secundo prouidet ibi, statuimus [*Canturien.*] s. beati Thomæ, ut patet in an. & uidetur, quòd iniqua fuisset petitio ista:

2 ista:quia † proconsul insigniis utitur etiã in aliena prouincia.ff.de offi. proconsul.l. 1. & præfectus prætorio, & præfectus urbis, & præpositus sacri cubiculi etiam post depositas administrationes. C.de ppoſi. sacri cubi.l.1.li.12.Dicit Hosti. post Goffr.quod prædicta sunt specialia.hoc autem.vbi priuilegium,uel possesiõ nõ obstaret, iustè petebatur per Cantuarien. quia ex tali delatione lędebat honor ipsius,cũ talia insignia deno tẽt maioritatẽ, & psidẽtiam loci.quo quis utitur illis, quod dic. ut supra de usu pal.ex tuarum [*Direximus*] lite pendente, & te in diutina possessione existente: sed

3 lite † pendente nil fuit innouandum, ut in rubrica, sicut nec pendente appellatione.ff.ap.pẽ. nil innouetur Luna, & infra de appel.dilectis.§.1.in fi. uel causa restiturionis. C.de resti.in inte.l.pendẽtem, & C.de in inte. resti.postu.ne quid noui, fi.l.una: uel relatione, supra de offi.le.licet: uel superioris reuocatione, infra e.ecclesia.2.uel recusatio,supra de offi.dele.suspicionis.di-

4 citur † autem lis pendere nedum ipsa contestata, de uer.signi. ex parte.2.sed etiam libello principi oblato. C.quando libel. prin.ob.l.1.& 2.& si adhuc impetratũ non sit.C.e.ti.l.1.multo fortius, ex quo impetratũ est, infra de ap. suggestum, & fortius ex quo negociũ est commissum,sicut legitur,infra de resti.causam quę.2. Sed fortius facta citatione,supra de officio dele.gratũ. per quæ dicit Hosti.securè dicendum,quod nedum illa,quæ post litem conte. præsumuntur, sed quæ ante,

a saltem post cita.attẽtantur, [a] sunt sine libello aliquo [b]

b ex puro & mero officio iudicis in statum pristinũ reuocanda,& in melius reformanda,vt patet de constit. cum. M.Ferrarien. in fi.& clarius, infra de despon.impu.ad dissoluẽdum, infra de accu.olim. in quibus nec dici potest,quòd fuerit lis cõtestata. ad idem,infra c.1. & ulti. quod etiam facere debet iudex, à quo appellatum est,infra de ap.cum teneamur.sed in titulo,de resti.spo. offertur libellus, & seruatur ordo iudiciarius, ut patet de resti spo.olim,& tribus seque.& c.fi.hic autem de plano negociũ expeditur, & in hoc differt iste

c titulus ab illo,secundum Host.[c][*Præiudicium*] rescriptũ

5 † enim apostolicum non debuit præiudicare priuilegio Eboraceñ. ecclesiæ, uel consuetudini approbatæ supra de rescriptis,cum ordinẽ.de cõsuet.c.fi.C.si contra ius,uel vtili.publicam.præscriptione,& interpretatio rescriptorum concordare debet iuri cõmuni, supra de rescri. causam,de translat.c.fi.Inno.[*Vobis*] (sti-

6 bi,& successoribus [*est*] idest esse † dicitur [*Consuenistis*] & si consuetudo præscripta nunc esset, lite pen. exui possessione non debuit, Inno.[*Sententia*] innuit secundum Hostiẽ. quòd lis penderet. & sic facit ad titulum.

7 ¶ Prima † glo.ponit casum. ¶ Tertia glo.no.incorporalia quasi possideri, possessorẽ non priuari nisi in casu,alle. horum concor. ¶ Vlti. gl. respõ.per obiectionem, quod speciale priuilegium est, quatuor &c. ¶ *In*

8 † *glo.2.ibi,quod iussit*] uide in c.infra alle.cum cessante,super,1.glo.[*& ibi,circa prin.*] vide in pręalle.dec.qualiter, in 3.glo. ¶ *In glo.ibi.seruus.§.1.*] ibi dicitur, quòd res incorporales traditionem,& usucapionẽ non recipiunt [*& ibi,l.2.*] reus possidens probare nõ cogitur, sed absoluitur actore non probante [¶ *ibi.§.illud quoque*] lite pendente non ualet iudicialis iussio [*& ibi,Diuus pius*] uide,infra eo.ecclesia.1.in gloss.pen.[*& ibi,§.ult.*] uide in c.2.statim alle.in glo.2.¶ *In glo.ult.ibi,Si quis à principe*] loquit in eo, qui impetrauit à principe, ut in loco publico ædificare posset, quod intelligit sine alterius detrimẽto,siue incommodo,nisi aliud exprimatur. ¶ *In*

9 † *glo. 1.ibi, apostolicæ sedis*] ut dicebat in glo.2.in fi secundum Tan.& infra de rescriptis,statutum,in prin.li.6.& de cõ.præ.c.2.c.li.¶ *In glo.3.ibi, de dilapidatione*] uel de fuga.ff.de his, quæ in fraudem credi.Lait prætor. §.si de-

d bitorem.[d] [*& ibi,c.2.*] fallit etiam in casibus ibi notatis,

10 in quibus fit sequestratio. ¶ *In gl.ult.ibi,speciali*] secus † in consuet.quæ nil operaret in hoc,ad hoc, supra de vsu pa,ex tuarum, nisi per eam tale ius acquiratur nõ personis psonaliter, sed in ecclesijs realiter, & sit adeò adinueterata,quòd ipsius contrarij non sit memoria,in-

e fra de uerb.sig.super quibusdam, secundum Hostien.[e]

ANNOTATIONES.

a Atteutantur. Contra hoc facit, quia iudicis officium impendi non potest ante lit.contesta.l.ædiles.§.item sciendum,ff.de ædi.edict. uide Ioan.Andr.de appel.significante, super uersi.non audiebant; & ibi quid de damnis, fructibus & interesse ante litem contesta. occasionatis.de reuocatione autem attentatorum ante lit.conte. uidetur in dubio iudicis officium habere locum, ut in Clemen.2. ibi,hoc casu.& uide Ioan.And.de maio.& obe. dilecti,in glo.sed quid prodest,& de appel.bonæ,& per Hostien.eod.tit.cum teneamur,& per Io.Mona.in c.cupientes,de electi. super uer. à gratia, & in deci.Rotæ,conclu.19.& 20.

b ¶ Aliquo.Vide Io.And.in c.cum oportet,ad fi.de consti. post Inn. qui uidetur aliter loqui.

c ¶ Hostien.Idem not.gloss. prima in Clemen.2. eod.titul. & quia per istud remedium, licet extraordinarium pinguius actori subuenitur,quàm per interdictum, unde ui,& alia remedia ordinaria, ideo admittitur illud extraordinarium,uide Bartol.in l.in prouinciali, ff.de no.oper.nunc. & vide per ipsum in l.1.§.dixerit aliquis,de publ.in singularibus iudicijs uidetur necessaria lit.conte. ad contrahendum uitium litigiosi: In uniuersalibus sola citatio, uide Bal.in l.1 C. communi diui. & ibi uide quid de communib. iudicijs,quæ lex est no.

d ¶ Debitorem. Vide ibi not. Barto. & in l.si alius. §. bellissimè.ff. quod ui aut clam, & Bald. & Salyc. in l.nullus,C. de Iudæis. quæ lex ad materiam est ualde no.& præcedens,& Ioan.And.de restit. spoliato.olim,lo primo,in glo.quomodo hic, uer.ubicunq; etiã, & de materia gl.uide Bar.in l.diuus,alle.in gl.& in l.si fideiussore. §.si.etiam in glo.

e ¶ Hostien. Priuatæ ergo personæ horum insigniorum iura, siue quasi possessio est iure prohibita: & sic illa non præscribuntur per ipsam, uide Ioan.Andr.infra de exces.prælato. accedentibus, & in capit.apostolicæ,de priuileg.lib. sexto, & gloss. ma. de præscri.lib.sexto.

SVMMARIVM.

1 *Lite pendente super coniugio non interdicitur coniugibus carnale commercium,& quando,nu. 2,uer.& in cuius.*

Coniugium, siue matrimonium accusatur ex duplici fine, & quo, ibid.uersi.siue ad.

2 *Notorium oritur ex sententia quoque.*

3 *Aedificatum post citationem an sit demoliendum, & quando post litem contestatam.*

Litis contestationis tempus quando inspicitur, hic est casus unus, ibid.uer.hac enim.

4 *Epilogus,& suffragium glossarum.nu.5.*

Possessor in possessione tuebitur,si quæ prouocat in libertatem, non probat.

6 *Additio glossarum.*

CAPVT II.

1 Laudabilem. Casus. Lite † pendẽ. super coniugio nõ interdicitur coniugibus carnale commercium.cõmunis diuisio.secũda ibi, ad quod

a [*accusari*] [a] siue ad separationẽ uinculi pp perpetuum impedimẽtũ,siue tori pp adulteriũ,siue placet Lau

b ren.[*Ante probatam*] & secutam ex ea sententiam [b] secũdum Ala.ad hoc de officio del.iudex, lib.6.tunc enim

2 † est notorium,de coha.clerici.uestra,& res iudi.&c.ff. de reg. iur.res iudi.[*quod habet*] & in cuius quasi possessione est tempore accusationis, ne lit contra, infra de spon.cum locum, & de hoc, supra de resti. spo.ex trãs-

c missa, [c] secundum Hosti. & hoc satis probat uerbum, Suspen-

3 Suſpendendum. quærit † Hoſt. quid ſi quis agat ad demoliendum nouum opus, petẽs prohiberi reo, ne deinceps attentet ſimilia, nunquid ædificatum poſt citationem ſit demoliendum quaſi attentatum lite pendente? Reſpondet, quòd nõ, ſi erat in quaſi poſſeſsione iuris ædificandi: aliter contrà, infra de appel. ſignificante, niſi aliud fieret ex ui edicti, de no. oper. nunc, infra de no. ope. nun. cap. primo, & per totum: ſecus, ſi detur ſententia, quòd opus factum à tempore motæ lit. debeat demoliri. hæc enim uerba non ad lapilli iactum, uel ad citationem factã, ſed ad tẽpus litis cont. ſunt tantum referenda, infra de uerb. ſig. ex parte, ſecũdo [*Priuari*] à iudice: deneget tamẽ pars, ne ſibi fiat pręiudicium: ſuper quo uide, quod no. infra de cõiug. ſer. propoſuit, uel ne damnet conſciẽtiam ſuam. infra de ſen. excommunicationis, inquiſitioni. ¶ *In* 1. † *gl. ibi, res alienas*] ulti. eſt, uide, de reſcrip. olim, ſuper ul. gl. [*& ibi, l. 2.*] uide, ſupra c. proxi. ſuper. 3. glo. [*& ibi, non ideo*] quę prouocat in libertatem, ſi nõ probat, poſſeſſor in poſſeſsione tuebitur. ¶ *In* † *glo. 1 ibi, ſo. ut ibi*] in ulti. glo. & ſic etiam ſoluitur ſc. contrarium.

ANNOTATIONES.

a ¶ Accuſari. Iſtud uerbum ponitur impropriè. uide quod legitur & notatur in c. tuæ, de procur. & infra qui ma. accu. poſ. in rubro, & nigro.

b ¶ Sententia. Niſi ſit appellatum ab illa. l. furti. §. 1. ff. de his, qui no. infam. & uide gloſſ. quæ incip. & tuoc, in cap. auaritiæ, de electio. lib. 6.

c ¶ Ex tranſmiſſa. An autem poſſit contrahi matrimonium lite pen. uide per Bald. in l. Deo nobis, in ſecunda colum. C. de epiſco. & cler. per Bartol. conſi. 10. in 3. colum. in 2. uolum. & declarat intellectum huius c. 3. 6. col.

SVMMARIVM.

1 *Facti ordo quis.*

2 *Litigioſam rem qui alienauit ita, ut rehaberi non poſſit, debet æquiualentem ſubſtituere in locum illius, quam alienare non potuit. uide nu. 11. 12. & 13.*

Rem uendicare, ſi dicat ſuam eſſe rem, uidetur, ibi. ad dictio. ipſius.

Alienatio rei non ualet poſt prohibitionem, ibid. in fi.

3 *Pendente lite de proprietate, poſſum offerre libellum de rei commiſſione, primo libello ſuſpenſo.*

Authen. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex, intellectus, ibid. uerſi. nec obſtat.

4 *Litigioſi uitio poſſum agere contra recipientem rem, & quando, etiam ſi dolo deſierit poſſidere, et tenetur etiam rei uendicatione, & nu. 9. 10. & in quibus habeat locum hoc uitium, nu. 11. uide alia nu. 12. & 13.*

5 *Alienari res, quæ ſucceſſere, quare tantum prohibentur.*

Surrogata res, in locum alterius, eodem iure cenſetur, ibid. uerſicu. Alij dicunt.

6 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. nu. 7.*

In locum alterius, quæ res ſuccedit eodem, quo illa iura cenſetur.

8 *Additio gloſſarum.*

Intellectum ſufficit habere, licet plene neſciamus, qualiter factum fuerit, ibid. nu. 8. in prin.

In facto proprio non eſt error tolerabilis, ibid.

9 *Ex litigioſæ rei commercio quando & in quo emens, & uenditor obligetur, ſeu quid incommodi, & lucri ſentiat, & nu. 10.*

Scientia, an ignorantia ſit in re, de qua agitur, multum refert, ibid. & nu. 10. & cuius ſpectetur ſcientia, ſi ſeruus rem litigioſam alienet. nu. 10.

12 *Litigioſam rem ſimplex interdictio non facit, nec tranſactio, niſi in caſu, & quo, & quibus alijs caſibus non fiat, nu. 13.*

14 *Laboris uanitas conſideranda, & arcenda à iudice.*

Euenire quod poteſt, attendendum, ibid.

Rei uendicatione non tenetur qui non poſſidet, ibid.

15 *Leges pœnales per ius canonicum approbatæ, ut hic de litigioſo, in eccleſiaſticis habent locum.*

CAPVT III.

1 ECcleſia. Caſus. Iſte † eſt ordo facti ſecundum Hoſti. ut primò legatur decre. uſque ad uerſi. prohibemus. ſecundò uſque ad fi. tertiò illa, ſupra de conſti. quarto iſte uer. prohibemus. & propter hãc miſturam non diuiditur [*Integras*] uide in 3. compil. de foro compet. c. ulti. & de reſti. ſpo. c. 1. & potes ſic ſummare.

2 Qui † rem litigioſam alienauit ita, quòd rehaberi non poteſt, debet ęquiualẽtem ſubſtituere in locum illius, quam alienare non potuit [*Ipſius*] & ſic uidebatur uẽdicare, ff. de rei uen. in rem actio. Hoſtien. [*Alienare*] & ſi poſt tale mandatum receptum alienauerint, non ualet alienatio, ſupra de dolo, & contu.[a] ueritatis, in fi. Hoſt. [*Proprietate*] proſequendo rei uen. quam propo-

3 ſuerat, ut in prin. dixi, & ſic eſt hic † expræſſum. ar. quòd ſi pendente lite de proprietate, uelim libellũ offerre de rei commiſ. poſſum hoc facere, primo libello ſuſpenſo, ar. ſupra de cauſa poſ. paſtoralis. nec ob. C. quomodo & quando iud. auct. qui ſemel. quia illud uerũ eſt, niſi reus propter delictum ſuum priuilegium illud amittat, ut in caſu iſto, de hoc in præd. c. paſtoralis, Hoſtiẽ. [*Volueris*] quaſi d in optione ipſius eſt hoc, quod probat etiam disiuncta, ſupra de reſcriptis, inter cæteras.

4 ſed non † uidetur, quòd de uitio litigioſi agere poſsit contra mon. cum contra illum non fuerit actum. Sol. ſi monaſterium ſcienter illas res recep. à Ioan. de Ateia, & ipſas poſsidet, agi poteſt contra ipſum mon. C. de litig.[b] l. fi. eodem modo tenetur, ſi eaſdem poſſeſsiones dolo deſierit poſsidere, ar. ff. de pe. hęre. nec ullam, §. ſi quis dolo, C. de ali. mu. iud. cauſa fac. l. una, monaſterium autem dicebatur in fraudem alienaſſe, quod ſi uerum erat, & de uitio litigioſi, & de rei uen. tenebatur, ut in l. prædicta. Sed † dices, quare prohibẽtur alie-

5 nari res tantum, quæ ſucceſſerunt in ius litigioſi, cum etiam de alijs ſatisfaciẽdum ſit, infra e. cap. primo, nec ſint plus illæ, quam aliæ obligatæ, ſo. non. ſpiritualiter ſuberat papæ, & ideo debuit ei caueri, inquantum potuit, ne ſua immobilia perdere poſſet. alij dicũt, quòd ſicut datæ ſunt pro rebus litigioſis, ſic iure illorum cẽſentur, ut in iuribus allegatis in glo. 2. dicit tamen Inn. quòd in talibus negocijs quaſi ſemper ex prouiſione procedit papa, de qua prouiſione remittit Hoſtien. de

6 accu. ad petitionem. Glo. 1. † ponit caſum. ¶ Glo. 2. arguit, quod res,[c] & c. & ſignat contrarium. ¶ Glo. 3. tractat, quæ ſit pęna litigioſi contractus, quod ſit uitium litigioſi, caſus, quibus ceſſat in ſingulari, & in uniuerſali iudicio. ¶ Vlti. glo. obijcit, & ſoluit. ¶ *In* † *glo. 2. ibi, ſi rem ſuam*] uide de uſur. cum tu, ſuper ulti. gloſſ. hanc & duas ll. ſeq. & ultimam [*& ibi, Vxor marito*] loquitur de re empta per maritum ex pecunia ſibi donata per cõiugem, ad quam coniunx habet utilem in rem. ¶ In glo. pen. ibi, autem quę incipit, litigioſa. ¶ *In glo. ad. ibi, dicti*] ignorante actore, quòd non poſsideat: alias deceptus non eſt, ut in l. ſc. [*& ibi, parem*] ſequitur, eſſe conditionem oportet eius, qui quid uel poſsidet uel habet, ad quæ eius, cuius dolo ma. factum ſit, quo minus

8 poſsideat, uel habeat. ¶ *In* † *glo. 1. in fi.*] dixit Inno. ſufficit habere intellectum, licet plenè neſciamus, qualiter factum fuerit, Pe. & Ab. adhuc latius ponebant factũ. ¶ *In glo. 1. in fi.*] Ioan. & C. de rei uen. ſi ex ca, dic, ut infra de peculio cle. inquirendum, in gl. 2. ¶ *In glo. 3. ibi. fiſco*] niſi ignorantia ipſum excuſet ſecundum quoſdã. Azo contra: quia in facto proprio nõ eſt error tolerabilis, ad hoc ſupra de reſcriptis, ab excommunicato, quid ſi

9 ſuccedens alteri, & ignorans rem litigioſam alienat e ſ.

etiam

etiam ignoranti? Dicit Hostié. quod restituenda est res, & precium recuperabit emptor; & sic excusabitur iusta ignorantia, infra de cleric. excommun. mi. Apostolicæ, quam successor potest meritò allegare. ff. de regu. iur. qui in alterius. si tradens ignorat, & recipiens scit, res restituitur, & fiscus duas partes precij lucratur, & tradenti tertia pars remanebit: si uerò recipiens ignorat, & tradens scit. emptor restituet rem, & recuperat precium, si soluit, quod si obligatus erat, liberatur, alienans tertiam partem precij emptori ignoranti de suo dare cogitur, & fisco præstat alias duas partes; ubi sine simulatione donatur, æstimatur precium; & sic uoluntas, & propositum &c. de sent. excomm. cum uoluntate.

10 ubi † uerò seruus emit sine mandato, spectatur serui scientia, uel ignorantia, nõ domini. si de mandato, spectatur domini scientia, uel ignorantia, non serui. quod si quis esse litigiosam in sacram dedicauerit, punitur in duplum applicandum petenti. ff. de litig. l. pe. & fi. fm Hostiens. [*& ibi, Deductam*] nec requiritur hic contest. de hoc infra eod. cap. 1. lib. 6. [*& ibi, De cuius dominio*] uel quasi, arg. instit. de actio. §. aliæ, Hostien. & de re iudic. Abb. in princ. lib. 6. [*& ibi, Siue actiones*] de hoc. C. de litig. l. 2. & auct. litig. & dicam infra c. proxi. super glo. 1.

11 Hostiens. dicit, † quod hoc habet locum hic in rebus corporalibus tantum, mobilibus, & immobilibus, sed nõ d incorporalibus, nec hypothecaria[d] actione, in auct.

12 de litigiosis. §. ad hoc. Sed nec † simplex interdictio rei facit rem litigiosam. C. & ff. de litig. l. 1. [*& ibi, Transactionis*] sed cum ex causa transactionis Ioan. in mona. res transtulerit, ut patet in an. ergo contra Ioan. competebat actio. dixerunt Lauten. Ioan. & Tan. quod in fraudem facta fuerat transactio. Idem Pet. & Abb. Item licet posit transigi, non permutari secundùm Innocẽ. [*& ibi, Fideicommissi*] causam poni hic Abbas post Vin

13 cen. ubi non † uitiosa datur res; si dos constituatur, uel si legatum, uel si diuisio fratrum, uel si transactum, uel ne pereat, tum tatur. ¶ *In glo. ult. ibi, parem*] respondeo, hoc, si sciret actor eum non possidere, uel dic &c. Lauren. [*& ibi, Delictum personæ*] in damnum ecclesiæ non daretur, si Abbas, qui soluendo non est, se liti ingerat improuidè, & damnosè, Lauren. [*Et infr.*] idem Innocen.

14 uel secũdùm † cum laboraret posset in uanum ad rem litigiosam recuperandam litigando de iure, & non fit sine laboribus, ff. de minor. l. minor. uigintiquinque, siue de facto propter potentiam detentoris, de rebus ecclesi. non alienã. capitulo penult. uel secundùm Hostien. qui remittit etiam ad not. de solutio. capitul. fin. monasterium fieri posset non soluendo, supra de restitut. spolia. olim. 2. Sed nec in rei uendi. condemnatur, qui non possidet. ff. de rei uendi. sin autem, supra de iu

15 dic. examinata. dicit † enim, quod leges pœnales per ius canonicum approbatæ, sicut de litigioso patet hic, & 11. quæst. 1. quia res, in ecclesiasticis locum habet, saltem cum tota ecclesia deliquit, facit. quod not. de ord. cogni. c. 2. de dolo, & contum. c. 1. secundùm Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶ Contum. Vide de prohibitione alienationis à lege, à iudice, à contrahentibus, à testatore, ab arbitro, & circa hoc plurimas. q. in l. ea lege, C. de condict. ob causam, per Cyn. Bald. & Sali. & Bar. in l. filius. §. diui, ff. de leg. 1. & Ioan. And. de test. Raynaldus.

b ¶ Litig. Ibi uide plenè, & per totum titulum de materia ista. & an sententia lata contra reum faciat executionem contra illum, in quem rem alienauit, uide Bart. in l. creditores, C. de pigno. & uide l. 1. §. necessario, & ibi Bart. ff. si mulier uen. no. & Cyn. in l. extat, C. ut leg. nom. cau. & eum is, qui alienauit lite pendente, dolo desierit possidere, & sic tenetur saltem utili uendicatione, ut le. qui petitorio, ff. de rei uend. & no. Bar. in l. quamquam, ff. de aqua plu. arc. uidetur iste titu. superfluus. solue, ut in l. fi. præalleg. not. in fin. per Bart. post glo. in l. 1. de alie. iud. mu. causa, & an uitium litigio si afficiat rem, uel personam, uide in l. 1. ff. de liti. & uide in glos. 3. & super illa Io. An. & uide quid in materia attentatorum, Io. An. infra de cacep. dilectæ, in glo. not. hic Innoc.

c ¶ Arguit, quod res, uide textum in l. qui uas, ff de furtis, contra hanc glo. sed uide Ioan. Andr. in cap. inquirendum, de pecul. cler.

d ¶ Hypothecaria. Si agatur de iure in re, ut de seruitute, non efficitur res litigiosa, sed ipsa actio bene. si in rem, tunc res litigiosa: si in personam pro re, fit res etiam litigiosa; uide plenius Bar. in l. 1. ff. de litig. & in l. quamquam, ff. de aqua plu. arcen. & ibi quid de actio. mixta, & uide de his in c. fi. infra eod. super glo. per Ioan. An. & an perempta instantia pereat uitium litigiosi, glo. sunt contrariæ; uide Bald. in l. 1. C. de præscript. long. tempo. & ibi an uitium litigiosi afficiat rem, & quid de uitio clandestinatis, & de dolo dãte causam contractui, nec incidente in contractu, per glo. & Bald. in l. uicia, C. de acq. poss.

SVMMARIVM.

1 *Reuocare negocium ad se aliquod per Roma. Ponti. plus est, quàm quemquam ad eum super aliquo negocio prouocare. & est speciale id in Papa, uide num. 5.*

2 *In litigiosi uitium propriè quando quis dicatur incidisse: & per dationem rei æquiualentis quis conueniri non potest de uitio litigiosi, num. 4. in princ.*

3 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 4.*

Pro possessore quem haberi facit dolus, ex duabus legibus posterioribus.

Obligata ne sit alij res, quam tibi trado, cauere debeo. §. 1.

Instrumenti restitutio probat rem liberam, ac debiti remissionem. §. 2.

Ac semper hoc sit uerum, latius examinatur num. 6.

5 *Additio glossarum.*

Papa est cunctorum ordinarius etiam immediatus, ibidem, numero 5. in princip.

Ordinarij processus regulariter non debet impediri, ubi esset appellatum per reuocationem Papæ, ibid. in fi.

Reuocatio Papæ quare hic facta, ibid.

6 *De instrumento cancellato, uel inciso reperto penes debitorem, quid iuris, remiss*

CAPVT IIII.

Ecclesia. 2. summatum est supra cap. proxi. [*Spoliato*] per consiliarium capitolij [*restitui*] forte condictione ex decret. sæpe, de resti. spoliat. forte per uitium litigiosi; Innocen. [*Alijs*] senatoribus, qui nunc pro ecclesia, nunc pro mon. diuersas sententias protulerunt, secundùm Hostien. dicit Innocẽ. quòd quia causa uertebatur inter laicos, & clericos, fortè multi processus habiti fuerunt, & per laicos & per clericos, de quibus hic non dicitur. Sed opponebatur de illis cõtra ecclesiam sanctæ Mariæ, quæ restitutionem pe-

1 tebat quarundam possessionum [*Reuocauit*] plus † enim est Romanum Pontificem ad se aliquod &c. de appellatio. ut nostrum, Philipp. [*Post restitutionem*] quia dicebat Ioann. se tenere illas possessiones sub annuo censu à mon. Sed Hostié. intelligit de restitutione, de qua dicitur supra de constitutio. ecclesia sanctæ Mar. supplet post cõuentionem ecclesiæ factam de uobis pos-

2 sessoribus; & tunc † propriè dicitur istos ex alienatione incidisse in uitium litigiosi, & dolo posidere desijsse [*Liberari*] per solutionem crediti. secundum Hostié.

3 ¶ Prima † gloss. signat contrarium, & soluit. ¶ Vltima gloss. allegat concordant. signat contraria, & soluit.

4 ¶ *In † glo. secunda, ibi, simile*] in hoc simile, quia ex edicto,

a de alien. mutan. iudic. causa fact. non tenetur[a], qui suscipit iudicium, ac si posideret [*& ibi, qui petitorio*] uendicans, ne frustra agat, debet inquirere, an reus posideat, uel dolo desierit posidere [*& ibi, Iul. 1. respon.*] te-

b netur ad exhibẽdum, qui dolo facit[b], quo minus possideret. ¶ *In gloss. penultima, ibi, creditor*] pignus creditor Ioan. Andr. super 2. Decret. O red-

reddens repromittit debitori de culpa.&dolo[*& ibi, Si post acceptum*] qui post iudicium acceptũ hominem usucœpit, illum reddere tenetur,& de dolo cauere,ne illum pignorauerit,uel manumiserit.¶ *In gl.ult.ibi, Qui chirographum*] uide hanc, & oẽs seq.excepta.l.pecuniæ, in decre.sane,hic alleg.in 3.glo.[*& ibi, Pecuniæ*] restitutio instrumẽti probat remiss.debiti.Sed fortius id pro5 bat instrumentũ solutionis.¶ *In 1.† gl.ibi, Multum studeo*] hæc uera indistinctè, si senatores fuissent delegati Papæ;ad hoc.ff.de iud.iudiciũ: Sed in ordinario secus,supra de offi.ordi.pastoralis,quare nõ uf ualuisse reuocatio Papæ,dicit Host.speciale in Papa,qui est cunctorum ordinarius etiam immedia.9.q.3.cuncta,& c.per principalem,&maximè in hoc casu,cum agatur inter ecclesias,de fo.compe.cum sit,de iud.c.fi.uel hoc,q talis est consuetudo urbis,arg.de fo.comp.si clericus, in fi.& c.licet,uel quia est de patrimonio.25.dist.Constantinus,ad hoc infra qui filij sint leg.per uenerabilẽ, de elec.fundamenta,lib.6.aliàs autem.ubi esset appellatum,nõ deberet regulariter processus ordinarij im6 pediri,de appell.ut debitus.ſm Host.¶ *In † eadẽ glo.ibi. Sanè*] Vin.hic adde.quod ibi no.in glo.3.& supra de offi. deleg.coram in si.primæ gl.[*& ibi.3.*] ubi de hoc[*Et in fi.*] adde.quod not.76.dist.hunc numerum.Et nota q glo.loquitur de instrumento restituto, non simpliciter de cancellato,uel inciso reperto penes debitorẽ, de quo uide in Spec.de instru.edi.§.postquam.uersic. porro,& uersic.præced.& adde. quod ibi dicam.dicit Accur.q præsumptionem facit pro debitore.sed non sufficientem.nisi probet sibi restitutum,hoc no.C.de lati.lib.toll.l.una.§.ille autem, & idem hic Goffre. sed Iaco.de Areti.distinguit: quia si debitor dicit se pacto liberatum,& ostendit instrumentum esse penes se,uera est glo.quia probare debet sibi illud restitutum per c creditorem[c] sed si dicit se liberatum solutione,adhuc idem,si est persona domestica creditori: quia præsumitur subtraxisse. quare habet necesse probare.q fuerit redditum,ut in d.§.ille,& C.in quib.cau.co.&c.l.t. Si uerò non est persona domestica. præsumetur solutione liberatus.ff.de prob.si chirographũ. diuersitatis ratio,quia primus allegans pactũ,allegat donũ,& donare est perdere,& nullus præsumitur iactare suum.ff. de prob.cum de indebito.secundus allegat solutionẽ, & solet tunc restitui instrũm.C.de con.sine causa,dissod lutæ,huic ergo stabitur,si contrarium nõ probetur[d]. Dicebat ergo hic Goff.q licet præsumatur, non tñ est præsumptio iuris & de iur. posset enim ad debitorem peruenisse sine uoluntate creditoris. 12.q.2.si quis de clericis,& infra de si. querelam.pp prædicta dant doctores cõsilium,q fiat instrũm solutionis,uel liberationis per præalleg.l.pecuniæ, quam uide in suffragio.

ANNOTATIONES.

a ¶ Non tenetur. Contra istam gl.est tex.in l.qui uas. §.ult.ff.de fur. & per Io. An.in c.inquirendum, de pecu.cleri.

b ¶ Dolo fecit. Adde ea, quæ habentur in regula, pro possessore,de regulis iuris, in 6.

c ¶ Per creditorem, uide per d.Felin.in c.accedens, el 1.ut lit.non contest.per Barb.consi.30.1.uol.

d ¶ Probetur. Vide de ista materia plenè Cyn.Bald. & Sali.in l.si de possessione. C.de probatio.& Barto.in l.Labeo.§.1.ff.de pact.qui dicit etiam idem,si reperiatur redditum unum instrumentum debiti,de quo debito constat plura instrumenta,ac si unum solum esset instrumentum,& illud esset redditum,quod no.bene.& ad rationem differentiæ redditionis pignoris, & instrumẽti, quam hic facit gloss.uide ibi Bart.quomodo hoc limitat. & uide per ipsum in l.fullo.§.sarcinator,aliàs est.§.qui tabulas,de fur.& Bal.in l.nostram , C.de testam.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium impetratum, lite pendente, non obstat, de litis contestatione non habita mentione,& n.8.9.& 11.ubi excipitur.*

2 *Casus huius decretalis quis.*

Decimas noualium præscribere quis potest, ibid. uersi. fortè dicebat.

3 *Decimæ pertinent ad parochialem ecclesiam, salua canonica episcopi, & quæ.*

Lis pendere quando dicatur, ibid. ad dictio. emersisset.

Causa dicitur ante litis contestatio. ibid.

4 *Priuilegium à communi domino, uel prælato impetrare non licet, lite pendente.*

Lite pendente potest quis acquirere ius alterius per usucapionem, & alijs modis,ibid.uersi.tamen tunc.

Ius nouum dat etiam communis dominus pro iure suo tuendo, lite pendente, ibid.alius dare non præsumitur,ibid.

5 *Innouatio nulla impedit, quin feratur sententia secundum iura, quæ obtinebat tempore motæ litis, nisi in casibus, & quibus, uide, & num.8.*

De priuilegio idem iudicium, ibid.quod impeditur à sola litis pendentia, num.6.

7 *Epilogus, & suffragium glossarum, num.8.*

Lite pendente non ualet priuilegium impetratum, nec pragmatica sanctio, & num. 11.nec etiam ius commune, num.9.nec ius nouum obtentum semper,& num. 11.& quid si reus emat rem, de qua lis erat, à uero domino, num.10.

Quid si actor, ibid.

9 *Additio glossarum.*

11 *Et quando non ualeat ius nouum, uel priuilegium.*

12 *Litigiosi uitio in quibus sit locus, & an hic uitiari debuisset.*

Litigiosa etiam actio efficitur, & quando, ibid. & aliud est hoc uitium a uitio rei litigiosæ, ibid.

CAPVT V.

1 Dilectus. Casus. Non † obstat priuilegium impetratum, lite pendente, de lit.contes.non habita mentione. & primo ponit partis querelam,cui secundo prouidet.2.ibi.idemque[*Persona*] aliàs rector [*No*2 *ualium*] si colebant † ista proprijs manibus,uel sumptibus, forte dicebat presbyter se præscripsisse contra illos,infra de priuilegijs,accedentibus,uel propter uersic.infra,perceptionem. & uersic.uendicare.dic melius: cum monaci præscripsissent decimas parochiæ, uendicabant etiam noualia, cõtra id, infra de decim. cum contingat.uel ponecas per decret.eod.titu.dilecti,& capitu.licet,de pactis, capitu.penulti.secundùm Hostien.hoc dico,ne obst.eod.titu.ex parte 1.[*infra fi*3 *nes*] & ideo pertineret † ad parochialem ecclesiam, salua canonica episcopi. & si dubitaretur de finibus, dic ut infra de decimis,quoniam,secundùm Host.[*Emersisset.*] forsan sola citatione facta, uel causa in iudicio proposita,licet nondum cõtestata.nam dum proponitur,causa est,de uerborum significationibus,forus, & sic non solum lite contest.sed causa & actione proposita,dicitur lis pendere,secundùm Hosti.qui remittit supra capit.primo[*Supradicti*] actores, uel rei secundum diuersos casus[*Vendicare*] idest defendere;sic ecõtra.octaua distinctio. quo iure, in princip. Goffre.uel 4 propriè,ut supra dixi[*Mentio*] dixit hic † Innocen.in addit.quòd licet à communi domino, uel prælato non possit quis impetrare priuilegium, lite pende. tamen tunc bene potest quis acquirere ius alterius per usucapio.& alijs modis,ff.de rei uendicat.si post acceptum, & l.si autem.§.fina.ff.de pignorati.actio.lege si rem.§. final.ff.depositi.lege prima.§.idem Trebatius.ff.mandati,si mãdauero.Item & etiam communis dominus pro suo iure tuendo de nouo dat alicui aliquid iuris, de confir.utili,uel inutili, cum dilecta.§.ultim.de alio autem,quàm de communi domino,uel prælato non est præsumendum,q propter litem pend.omittat alicui dare priuilegium, uel ius suum,& ideo bene ualet priui-

priuilegium datum à tali etiam lite pendente, ſubdit
5 † etiam, quòd nulla innouatio impedit, quin feratur
ſententia ſecundum iura, quæ obtinebat tempore li-
tis motæ. unde ſi priuilegium impetretur lit. penden.
poſtea pereat inſtantia iudicij, uel feratur ſentẽtia pro
impetrante priuilegium, bene ualebit priuilegium. Si
autem ſola citatio interuenit, oportet ad hoc, ut ua-
leat priuilegium poſtea impetratũ, quòd diffinitiua
feratur, uel quòd abſoluatur ab inſtãtia iudicij, etiam
ſi nondum ſit lis conteſt. vel ꝙ renunciet liti expreſsè,
uel ſaltem tacitè; puta quia alios iudices impetrat ſu-
per eadem lite, nõ quòd ſuccedant in cauſæ prioris co
gnitione, ſed ꝙ de nouo procedant [*Non obſtante*] not.
6 quòd † ſola litis pendentia, etiam ſi doloſè non tacea-
7 tur impedit uires priuilegij. ¶ Gloſſ. 1. † not. ꝙ priuile-
gium, &c. allegat quatuor concord. & dat tria ſimilia.
8 ¶ [*In* † *1. gloſſ. ibi. §. ſi uerò*] ſi dum dicitur cauſa, impetre-
tur pragmatica ſanctio, uel id ſimile, iudex illud reſpi-
cere non debet: ſed debet eo non obſtante cauſam dif
finire [*& ibi. leg. 1.*] uide de reſtitut. ſpoliato. audita, ſu-
9 per antepen. gloſſ. ¶ [*In* † *glo. 1. ibi, priuilegium*] dicit Inno
cent. idem in iure communi, quod dicitur in priuile-
gio, ut ſicut priuilegium lite pend. non præiudicat, ita
nec ius de nouo lite pend. obtentum, per §. ſi uerò, in-
fra alleg. & in auctẽn. ut cum de appellatio. cognoſca.
primo reſponſ. collatio. 8. ſecundùm Innocẽ. quod eſt
intelligendum, ubi ius nouum à iudice impetratur;
a uide quod dixi. de conſtitu. capit. 2. ſuper[a] 2. glo. Quid
10 † ſi duobus, quorum neuter erat dominus, agentibus,
& cõtendentibus de aliqua re, alter eorum emat à ue-
ro domino proprietatẽ ipſius rei. Et quidem reo pro-
derit dominium acquiſiſſe lite pen. quantum ad hoc,
ut abſoluatur, argum. C. manda. per diuerſas. nam & ſi
ipſum non acquiſiuiſſet, tamen abſoluetur, quamuis
nil probaret, actore non probante. C. de rei uendi. l. fi.
ſupra de cauſa poſſeſſ. cum eccleſia, ad finem. de acto-
re uero, in quo ſatis inſtat hic Hoſtien. ipſe fatetur te-
nendum, quod dicitur, infra de re iudic. Abb. libr. 6. ut
diſtinguatur, an poſt lit. conteſ. uel prius cœpit eſſe do
minus, & primo caſu aut egit expreſſa certa cauſa, aut
11 non, ut ibi, dixit autem Innoc. tunc demum non † ua-
lere nouum ius, uel priuilegium impetratum lite pen
dente, quando obtentum eſt non ex certa ſciẽtia prin
cipis. & eſt ratio, quia non eſt præſumendum, ꝙ Papa,
uel alius ſuperior, uel æqualis, uel inferior hoc ius cõ-
cederet, ſi ſciret litem pendere, argum. C. de emancip.
nec auus, ſupra de officio deleg. ſuper eo. §. fina. ad fi-
nem. ubi uerò conſtaret hoc conceſſum, & ex certa
ſcientia principis, tunc ualeret; quod ſatis probat lite-
ra ſequens, innuens, ꝙ ſi de lite facta fuiſſet mentio, in
dulgentia ualuiſſet ſecundùm Innocẽn. uide quod di
xi de electio. dudum, ideſt ſuper gloſſ. talis [*& ibi, ſuper*
12 *re litigioſa*] Goffr. non † placet, quod non ualuerit hic in
dulgentia, ꝙ res litigioſa: quia cum hic ageretur de iu
re decimarum, & ſic de incorporalibus, non habet lo
cum uitium litigioſi per iura auctẽn. licet locum ha-
beret per l. ueteres. C. de litig. l. 2. nam dicit auctent. de
litig. §. 1. coll. 8. ſancimus intelligi rem litigioſam rem
mobilem, uel immobilem, ſeque mouẽtem, de cuius
dominio &c. vnde ſequitur dominum ſuum Azo. qui
not. in ſumm. ipſius tit. id locum non habere in incor
poralibus, & idem Hoſtien. ſupra eod. eccleſia. 1. vt ibi
ſcripſi. Sit ergo ratio ſecũdùm eum, quia monaci præ
uenti ſunt per conuentionem, & ſic indulgentia illos
non liberat, de foro competen. propoſuiſti, cum ſuis
concor. & quia lite pend. non potuit impetrari in præ
iudicium aduerſarij, ſupra ca. 1. Dicunt quidam, ꝙ du-
pliciter cõtrahitur uitium litigioſi. primò per iura an-
tiqua per lit. conteſt. ſecundo per noua per ſolam con
uentionem in actione reali. & iſto modo non contra-
hitur, ſi agatur pro incorporalibus, uel hypothecaria.
Sed bene contrahitur per modum iuris antiqui, ut de
b mum lit. conteſta. fiat actio litigioſa[b]. aut ergo quæri-
tur de actione reali, per quã mouetur quæſtio de do-
minio rei, & tunc per conuentionem fit res litigioſa,
& forte non efficitur litigioſa rei uendi. unde licet res
non poſſit uendi, ipſa realis actio ante litem conteſta.
poterit cedi. aliud enim eſt uitium, quod afficit actio-
c nem; aliud, quod afficit rem. Si[c] autem quæritur de a-
ctione perſonali, tunc res, ad quam agitur, non affici-
tur uitio litigioſi, ſed afficitur actio poſt litem conte-
ſtat. C. de litig. leg. fina. & ſic intelligitur, quod not. ſu-
pra eod. eccleſia. primo. in tertia gloſſ.

ANNOTATIONES.

a ¶ Super. Et uide gloſſ. in capito. licet canon, ſuper oerſicu. de cæ-
tero, etiam Barto. in l. omnes populi, in princ. uerſic. quinten quæ-
ro, ff. de iuſti. & iure, & ibi ponit ad materiam plures q. & uide ip-
ſum & Bald. in l. ſancimus, C. de epiſc. & cler.

b ¶ Litigioſa. Vide de hac materia plenius Cyn. Bald. & Salic. in au
ctẽn. litiginſa, C. de liti. & ff. eod. tit. per Bart. in l. 1. & in l. quam-
quam, ff. de aqua plu. arcen. & uide Bald. in l. prima, C. communi
dinidondo.

c ¶ Si autem. De hac materia oide Bartol. in auctẽn. litiginſa, C. de
litigin. & in l. prima. ff. eod. an in incorporalibus habeat locum ui
tium litiginſi. Innocen. in cap. 2. de in integr. reſtit. & cap. ex par-
te, de arbit. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Aeconomia tituli.*
Decretales quæ faciant ad primam rubricæ partem, & quæ ad ſecundam, ibid. in fine.
2 *De ſequeſtratione ubi alibi tractetur.*

De ſequeſtratione poſſeſſionis.[a] Rub.

1 ¶ Viſo ſupra de † dolo, & contum. & in tit. ſe. quomo-
do contumax ſua poſſeſſione priuatur propter con-
tumaciam, per ſequeſtrationẽ interdum hoc accidit,
ideo &c. uel quia ſupra capitu. proxim. dictum eſt lite
pen. nihil innouandũ eſſe, quia lite ſuo Marte curren-
te interdum aliquid innouatur per ſequeſtrationem,
ideo &c. Goffr. & prima decret. facit ad primam partẽ
2 Rubricæ; reliquæ ad ſecũdam. ſcias, † quòd Ioan. Mo.
multum plenè tractauit materiam ſequeſtrationis ſu
per regula, locupletari, de regulis iuris, lib. 6. quam ibi
poſt eum ponam ad literam. ad materiam facit. ſecun.
quæſtio. ſexta. quo. 2. 77. diſtinctio. epiſcopus, & repe-
titur in Clement. & huic conuenit, de reſcriptis, olim,
de iudic. examinata; de dolo, & contumacia, capitu. 2.
ſecundùm tertiam lecturam.

ANNOTATIONES.

a ¶ Sequeſtratio. Quando permittitur, uide per Barba. conſil. 10. in
13. colum. in 2. uolum.

SVMMARIVM.

1 *Sequeſtrari non debet res rei propter contumaciam eius.*
Capituli diuiſio, ibid.
2 *Succeſſor temporalis, & ſpiritualis in iudicio ſuccedit ſuo prædeceſſori, & pro debitis ipſius etiam tenetur ſatisfacere.*
3 *Petitorium intentari non poteſt ante expeditionem poſſeſſorij, de quo pars utraque contendit.*
Partim, quid ſignificet, ibid. ad dictio. partim.
4 *Procuratorem etiam uniuerſitas, & conuentus conſtituit.*
Iuriſdictio delegati non finitur per pronunciationem in poſſeſſorio,

si simpliciter, & absolutè causa fuerit demandata, ibid. immediato contextu,

5 *Proprietatem nunquid amittat is, qui quem de possessione eius eiecit,*

6 *Cum non statur per eum, cui quid incumbit, non imputatur.*

Et, pro idest, ibid.

Verborum resolutio, ibid.ad dictio.resignarent.

7 *Sequestratio in causa appellationis hic reuocatur, deinde reintegratur.*

8 *Regulariter est probibita, nisi in casibus, & quibus, remiss.*

Possessio restituitur domino, si caueat, & de quibus, alioquin misso, ibidem.

9 *Super expensis sententia ferri potest generaliter, & incerta, & condemnatio fit, taxatione reseruata, explosa sententia quorundam, & num. 10.*

Leg. terminato. C. de fructi. & lit. expen.intellectus, ibid.uersic. dicens, quòd necesse.

10 *Expensarum condemnationis, quæ ueniunt ex officio iudicis, an reseruatio fieri possit à delegato, & in qua sententia.*

Declaratio hæredis potest fieri post testamentum, & expensarum post sententiam definitiuam, ibid. uersic. sed si testator.

Taxatione expensarum reseruata, ad quid agetur taxatione non facta, ibid. in fine.

11 *Possessio recuperatur, aut retinetur contumacia purgata, & quomodo.*

12 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 13.*

Possessionis, & proprietatis causa per quæ uerba intelligatur commissa. §.1.& num.14. §.1.uel contra, ibid.

Eidem iudici committi debet, ibid.

Continentia causæ in quibusdam casibus non diuiditur.

14 *Additio glossarum, & num. 15.*

Petitorio commisso tantùm quando intelligatur etiam possessorium commissum, & commisso altero an possit de altero iudex cognoscere, & quomodo id intelligatur, ibid.uide supra n.4.et in suffr. & infra n.15.& finito cõmisso an possit alterũ inchoari.nu.15.

15 *Petitorio finito, non est amplius locus de possessione quærendi, secus contra.*

CAPVT I.

1 AD hoc unxit. Casus. Propter †contumaciam rei res ab eodem petita sequestrari non debet. Et sunt duæ principales partes. in prima processus narratio per Abbatem facta, quæ continet delegationem causæ, diffinitionem possessorij, inchoationem petitorij, executionem, missionẽ, & delectionem, interpretationem Celestini, sequestrationem, & delegationem per eum factam. in secũda ibi, In cum, Papæ pronunciatio, quæ duo facit. primò reuocat sequestrationem, & rem in statum pristinum. secundò iubet expensas restitui, & caueri, & de facto huius decret. loquitur infra de fide instrum. inter dilectos [*Prædecessor tuus*] loquitur Mediol. archiepiscopo.
2 & not. quod† sicut successor temporalis succedit præ-
a decessori suo in iudicio [a] .ff. de scr. oratione. §. illud, sic & spiritualis, ut hic, & supra titu. 1. capi. fina. qui etiam
b tenetur satisfacere pro creditis ipsius, de solu. [b] .cap. 1. [*Agitata*] coram alijs iudicibus, Petr. & Abb. [*Possesso-*
3 *rio*] ab utraque† parte intentato, cum uterque contenderet se possidere, nec poterat petitorium ante possessorium expediri. ff. uti poss. si duo. primo respon. & §. 1, & l. 1. §. inter litigatores, Hostien. [*Partim*] idest super quibusdam rebus supra de elect. querelam, de præscr. auditis, & de maio. & obed. his, quæ, secundùm Goff.
4 [*Procuratore*] & sic † uniuersitas, & conuentus procuratorem constituit, supra de procurat. quia in causis, & ea. petitio [*Volente*] super his, de quibus archiepiscopus obtinuit in possessorio, Goffr. [*Expirasse*] & male, quod patet ex eo, quod missio in possessionem rata manet. unde condemnatur episcopo & in expensis, & in cautione præstanda, ut in fin. capi. Item patet ex eo, quod reducitur negocium in eo statu, in quo erat temporo quo facta fuit commissio Mutinẽsi, & Regien. ex quo ipse, ut sequitur, & Veronensis episcopus bene processit [*Officio suo*] quo ad pronunciationem, & executionem, de officio deleg. significasti [*& infra*] hic deciditur secundùm Hostiẽ. quod multo ties citatus uoluit postea comparere [*Actorem*] idest Abbatem, & monacos, Ioan. [*per ipsum*] episcopum Veronensem [*mitti*]
5 causa rei seruandæ, Vincen. [*Eiecit*] nunquid †ergo cecidit à proprietate? uide, quod not. supra titul. 1. ecclesia. infra & de dolo, & contum. capit. prim. [*Interpretatus*] & hoc eius erat, de senten. excommun. inter [*Non deberet*] super hoc uide, quod not. 14. quæst. 2. cap. ulti. [*Reginum, & Mutin.*] coram quibus archiepiscopis cau-
6 tionem obtulit, ut infra sequitur. & not. quia† non stetit per eum, sibi non imputatur, supra de eo, qui mitt. in poss. c. 2. & 3. [*& proprietatis*] pro idest: uel loquitur de possessione subtracta mona. per archiepiscopum, ut de illa cognosceret, an deberet restitui. uel dictum uit ex superabundanti, uel quod sequit, & possessionem &c. uenit expositiuè. hoc dico, ne obst. quod supra dicitur, possessorium iam per Veronẽsem episcopum terminatum [*Resignarent*] idest resignari facerent per illos, apud quos erat sequestrata [*& infra*] in an. nos autem Abbati supradicto mandauimus, ut literis illis, quas ad Veronẽsem, & Ferrariensem episcopos super restituenda sibi possessione cũ fructibus per mendacium impetrauerat, omnino careret, & in eum &c.
7 [*In eum statum*] not. hic Vincen. quod† post sequestrationẽ fertur sententia, quæ postea retractatur in causa appellationis, & pronunciatur, quòd partes redeant in primum statum, & non facta mentione de sequestratio-
c ne reintegrabitur sequestratio, [c] cuius gloss. uide ad literam in Specu. eod. titul. uersicul. sed pone [*Reuocato*] hoc ideo facit, quia Celestinus malè reuocauerat possessionem datam per episcopum Veronẽsem. ¶ Item
8 †cum regulariter sequestratio sit prohibita, nisi in casibus notatis, infra cap. proxim. & cum missio in possess. fuisset rite facta, non debuit auferri missio illa possessio. quare possessio illa restituta fuisset huic misso & non domino, nisi & dominus paratus esset cauere de stando iuri, & satisfacere de expensis, secundùm In-
9 nocen. [*Moderatas*] propter hoc† intelligo, quod præcesit taxatio, Innocent. tu legas planè secundùm Hostiens. qui dixit per hanc literam in expensis posse dari sentẽtiam generalem & incertam non solùm de præterito, sed etiam de futuro; ad hoc, supra de dolo, cum dilecti, & de procura. auditis, ubi de hoc, in fi. & de hoc in Specu. de excep. §. uiso, uersicul. quòd si reus. & ibi uideas, quomodo hodie communiter non procedit taxatio, ne propaletur pronunciatio: sed fit condemnatio taxatione reseruata, & de expensis. §. postremò, in princip. & uersicu. Item scias. & ipse idem Innocen. tenet dictum Hostien. supra de dolo, & contum. finem, dicens, quod necesse est sic intelligi. l. terminato. C. de fructib. & lit. exp. nec potest stare, quod dicunt quidam, quod ibi iudex non condemnauit, sed reseruauit parti potestatem agendi de expensis; quod sic probant; Petuntur expensæ, uel iudicio; & istud cessar finito negocio, institution. de officio iudicis. §. præterea: uel iure actionis, sed actio non competit ad illas, nisi facta sit cõdemnatio, & tunc datur actio in factũ ex re iudica. & sic ipsa ui sequitur, quòd lex illa intelligitur, quando iudex condemnauit, sed ad incertas. reseruando enim petitionem illarum nil ageret: dicit tamẽ quosdam tenere, quod ualet reseruatio, & petuntur tunc condictione, ex ipsa lege terminato, quod si-
10 bi non placet. Sed nunquid † reseruare potest sibi iudex

dex eõdem nationem expensarum, quæ ueniunt eius officio.sicut reseruat taxationem?Guil.uidetur uelle, quod sic. de exceptio.ut supra alleg quod uidetur eadem ratione,qua reseruat taxationem:ad id.ff.de solutio.Modestinus.qui enim protestatur aliquid se factu rum.tunc fecisse uidetur, cum protestatur, de appell. cap.fin.ff.de hæred.instit.l.asse.C. de ma.te.l.1.& uidetur expressum.ff.fam ercis en.Item Labeo.§.2.uersicu.Sed si pure,tenendo,quod ibi gl.tu dic contra, per l.Paulus.ff.de re iudica.& infra de appellatio.cum appellationibus,libr.6.& per prælleg.l.terminato.& dictum Guil.intelligas in interlocutorijs,in quibus usq; ad diffinitiuam posset fieri condemnationis reseruatio.de hoc plenè dicam de appella.sæpe contingit, super uersicu.expensarum.nec obstat,quòd de protestatione dicitur, cum iste non sit actus,qui pẽdeat ex uoluntate iudicis.cum finito principali non duret circa hoc iudicis officium, & l.asse.facit pro. sic inducta, sicut condemnatio expensarum debet fieri cum principali,sic hæredis institutio in testamento.C.de iu.codic.l.2.& de his,qui ut indignis.hæreditas. Sed si testator dicit hęredem instituo,quem in codicillis declarabo, declaratus postea in codicillis, uidetur Institutus in testamento,ut ibi, de conditio.instit.l.illa. Sic condemnatus reseruata declaratione, uidetur in sentẽtia condemnatus: sed secus. si reseruaretur eõdemnatio

d ultra diem per iura prædicta,sed eo casu[d],quo reseruatur taxatio, ad quid agetur taxatione non facta? dic quod coram executore peti posset declaratio. secundùm Accur.qui hoc not.in l.terminato,quod tamen non uidetur placere Guil.in Specul.prælleg.uersicu.

11 quod si reus[*Præberi*] & sic † possessionem recuperabis,seu possessionem auctoritate iudiciaria retinebis, purgata contumacia. supra de dolo,contingit, ut lite non contesta.quoniam §.in alijs,Hostien.¶ Secunda

12 † gloss. format duas quæstiones, de quibus remittit. ¶ Tertia gloss.distinguit. an simpliciter commissa sit

13 causa possessionis tantum.¶ *In † glo 1.ibi, iudex*] uide in decret.statim alleg super gloss.2.¶[*In glo.3.ibi, Ordinarij*] orta quæstione municiporum , idem iudex prius de possessione iudicat,& postea de proprietate [*& ibi, Si pariter*] ponit casum, quando cõtra illum, qui de liber tate litigat,concurrat usufructuarius,& proprietarius [*& ibi.l.1.& 2.*] Si inter aliquos agitur famil.erciscun. & inter eos communi diuidundo, uel finium regundorum,idem iudex aditur.& l.2.quod plures tutores, ut examinentur,an sint locupletes,& pro ratione red denda ad eundem iudicem mittuntur.¶[*In gl.hoc ideo*] uide hanc & sequen.de iudic.examinata,super glos.2.

14 ¶[*In † glo.2.in fi.*] adde in fin.ultim gloss. dicit Abb.hic colligi, quòd non restituitur,si reus prius caueat. ¶[*In glo.3.ibi, Simpliciter*] dicit hic Ioan.& concord.Vincen.

e & Goffr.in sua quint quæst.quòd etiam iudex datus[e],

f de proprietate tãtum[f],de possessione cognoscere potest tunc maximè, quando prius oportet sciri, quis sit possessor.alleg.l.ordinarij,statim inducam, & C.si à non compet.iudice.l.si de proprietate,& facit quod not.de causa possess.cum dilectus,& cap.pastoralis,In gloss.2.dicit Innocent. quòd licet quidam simpliciter dicant,quòd commissa altera causa iudex de utraque cognoscat,ipse tamen fatetur hoc uerum,quando is, contra quem commissum est negocium, uult impetranteni reconuenire super nõ commisso:alias ad instantiam impetrantis nõ potest iudex cognoscere,nisi de commisso, ad quod inducit Hostien.quia rescripta restringenda,nec extenduntur ad non expressa,supra de rescrip.nonnulli, & cap.fina. Item si impetrans expressisset tãtùm possessorium uiolentum,super petitorio conueniri non posset inuitus,de ordin.cogni. cap.fina.inuitus,pro tanto dicit,quia quò ad tempus, & res delegati iurisdictio bene prorogatur[g] de consensu partium;de hoc, de officio delega.Philip.& Goffre.

15 [*& ibi, Commissa*] intelligitur † & finita lite super possessione,poterit de proprietate cognoscere:sed non ecõtra,quia si petitorium primò finitur, non est amplius locus querendi de possessione, supra de causa possess. cum dilectus, secundùm Innocent. & adde, quod ibi post eum dixi,& in cap.pastoralis,sup. § gloss.antepenul.dixit etiam.quòd in hoc omnes concor. quòd finito negocio super commisso, nõ potest aliqua pars inchoare super non commisso, nisi reconueniendo præmissa protestatione.C.de sent.& inter.omn.iudic. auct.& consequenter,hæc exceptio non placet; & est ratio, quia de non commisso non agitur nisi ratione connexitatis,uel accessorij: sed principale iam effugit cognitionem eius per sententiam, ergo & connexum, uel accessorium, & facit,quod not. infra de rescriptis, capi.prim.libr.6.in gloss.2. Est autem ratio secundùm Hostiẽ.quia ex quo iudex diffiniuit commissum,functus est officio suo,ut in prima gloss. [*& in fi.*] bene facit secundùm Host.infra de rescriptis,dispendia,lib.6. ¶[*In gloss. in hoc,ibi, infra cap. proxi.*] & ibi addam casum, quem ponit Hostien. ¶[*In glo. hoc ideo, ibi, interesse puto*] de hoc supra,de iudicijs,examinata. ubi nota.contrarium,& uide,quod ibi dixi super gloss.2.

ANNOTATIONES.

a ¶ Iudicio. Instantia enim transit in successorem uniuersalem, uide de iudic.quia.V.

b ¶ De solutio. Vide plenè per Abb.in capitu.ex literis, de pignor. & in disputatione sua, quæ incipit, Titius clericus, in quarto dubio.

c ¶ Sequestratio, Quod patet hic,quia expressè reuocat sequestrationem,nec sufficit uersic. in eum statim.

d ¶ Casu. Quod si iudex est talis , qui non habet successorem ; ut est delegatus,qui sibi taxationem reseruauit,nõ delegantis;tenet Bar. quòd delegans taxabit; hoc not.in l.ab execut.ff.de appell. & ibi quid si iurisdictio iudicis reseruantis taxationem expirauit, quis taxabit.

e ¶ Iudex datus. Vide de hac quæstione per domi.Felin.in rubrica, supra de rescriptis.

f ¶ Tantum. Vide de hoc,quando taxatiuè causa proprietatis commissa est , an de possessione cognoscat iudex , in decisione Rotæ, conclusio. 415.

g ¶ Super glo. Et uide Bart.in l.naturaliter.§.nihil, ff.de acq.poss.& in l.si de ui,ff.de indi.

SVMMARIVM.

1 *Fructus si dissipat missus in possessionem causa custodiæ, dissipati reuocantur, & alij sequestrantur.*

2 *In possessionem missus quando faciat fructus suos.*

3 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 4.*

Sequestratio prohibetur lite pendente, exceptis casibus, & quibus, & num.5. 8.& 9.

De sequestratione edictum an sit prohibitorium, num.5.

5 *Additio glossarum.*

Fieri quid debeat , non quod fit, est spectandum.

6 *Ab executore non appellatur, & ratio. & diuersa ratio, cum appellatur à sententia.*

7 *Suspectam personam quæ faciant.*

8 *De sæuitia domini si timeatur, quæ remedia.*

CAPVT II.

1 Dilectus. Casus.Si † missus in possessionem causa custodiæ fructus dissipat, dissipati reuocantur,& alij sequestrãtur. Et primò ponit querelam rei passi missionem. secũdò dat ei iudices ibi, Quocirca [*Ipsius*

2 *ecclesiæ*] licet quidam † dixerint, q agebatur de ecclesia

tanquam de beneficio,& ideo missus nõ faciebat fructus suos.uerum est s̃m Inno.ꝙ de proprietate agebatur ecclesiæ, sed missus non lucrabitur fructus suos [a], quia non erat annus elapsus[*Qui*]abbas,& cõuentus.[*Si est ita*] s.ꝙ sint missi solum cã custodię. & quod fructus dissipent, reuocetis sequestrandũ unà cum aliis. 3 ¶Gl.2.† ponit regulam,& 11.casus exceptos.¶*In* † *glo.* 4 *2.ibi,l.2.*] uide supra c.1.super 3.gl.[*& ibi.l.una*] cũ petitur pecunia ex quocunque cõtractu,cessat sequestratio,sed cõuincatur debitor, & cogetur soluere[*& ibi, Suspecta*] sup.nec satisdat[*& ibi, Res eius*] nec dñs illas dilapidet[*& ibi.l.ult.*] uide de accu.ex parte,super glo.fi. [*& ibi,deserere*] deberet dicere,si colonus negat pensionem,in cuius solutione diu cessauit,& allegare debet.l.litibus:quia ultima non facit[*& ibi.§.finautem*] uel ex alia iusta causa,puta ipso furioso,ut ibi, & §.se.[*& ibi, iudicis*] quia sequestratur res usq; ad tempus successoris. 5 ¶*In* † *glo.2.ibi.l.una*] ubi de hoc, sed hoc plenius[*& ibi,In casibus*] 11.enumerat.dicebat Vin.quod edictum de sequestr.non est prohibitorium, scilicet certorum casuum.dicit Hostien. quod de facto apud iudices capitaneos regularis est sequestratio, potissimè ut rem ad manus suas teneat,& si non fiet sequestratio. apud ipsos est casuale:dicit tamen,non quid fit,sed quid fieri debeat, est spectandum. ff.de offic.præsid. sed licet, 6 de electio.cum causam [*& ibi,Appellatur ab executore* [b].] b quod fieri potest secundùm ea, quæ not.de re iudica. quod ad consultationem.in ulti.gloss.[*& ibi,Possessionis*] & est ratio secundùm Goffr.in sum.huius tit.in fi. & ipse Hostien.infra c.proxi. quia quando appellatur ab executore,præsumitur hoc fieri causa impediendæ utilitatis sententiæ, quæ iam transierat in rem iudi.sed quando appellatur à sententia, app.suspendit pronunciatum.unde non fit sequestratio,nisi fructus dissipet 7 [*& ibi.§.ult.*] & quæ faciunt† personam suspectam, ibi c not.in glo.scilicet quia non possidet immobilia [c], uel pauca,mali mores, uel quia prius malè administrauit [*& ibi,res eius*] nec dominus illas dilapidet,Phi.[*& ibi, Deserere*] deberet dicere, si colonus negat pensionem, In cuius solutione diu cessauit, & alleg. debebat. l.litibus:quia lex ult.non facit [*& ibi.§.finautem*] uel ex alia iusta causa, puta eo facto furioso,ut ibi,& §.se. [*& ibi, & §.Illud quoque*] & infra de dona.post distin.re.per ue-8 stras [*& ibi, De seuitia*] dicebat† Hostien.supra cap.proxim.quod si serui,uel adscriptij, maximè liberi homines conquerantur de tyrannide domini , & probabiliter timeatur,ne dominus hac occasione sæuiat,in illos , facit bonum iudex illos sufficienter assecurari , si potest:aliàs pendente lite illos faciet sequestrari.argu. ff.de offic.præsi.in l.1.§.quod autem, instit.de his, qui sui, uel alieni iuris sunt.§.dominorum, & § sequ.ff.de adult. si postulauerit.§.ratio.ff.de quæsti. l.1.§.pe.infra 9 de prob.c.pe.[*& ibi,iudicis*] quia sequestratur† res usq; in tẽpore successionis [*& ibi,ex literis*] nõ probat hoc, quia ibi de iuribus sequestrationis nõ quæritur, ut ibi dixi.& contrarium probatur supra c.prox.[*& in fi.*] ad de casum constitutionis Clem.eod.tit. ad compescen d das [d].Item quandoque uoluntate partium sequestra e tur [e],ut lite finita uictoria detur.ff.de acq.pos.interesse puto. Item propter impotentiam, uel contumaciam non cauentis de collatione bonorum facienda. ff. de colla.bono l.1.§.si frater. Item ne perdatur uendendi commoditas.ff.de do.l.si olenm.Gof.Item dicit Tan. de dolo.& contum 1.ex literis, & hic Hostien.propter scandalum, alleg.Tan.supra cap.1.exemplificat Host. cum timetur,ne partes ueniant ad arma, argum.infra de iure patro.c.1.& 2.ff.de usufruct.ęquissimum,ut iacentem hæreditatem uterque uult occupare,uel uterque dicens se possidere uult colligere fructus;de hoc in Specu.eod.titu.in princ.& uersicu.sed nunquid...

ANNOTATIONES.

a ¶ Fructus suos . Limita , nisi iudex ob nimiam contumaciam hoc decreuit.l.Fulcinius, in fi.ex quib.cau.in poss.ea.

b ¶ Ab executore.Et hoc dicunt,quòd illius l.est ratio,quia euidentius ius est pro actore , cũ pro ipso lata sentẽtia transiuerit in rem iudicatam,licet gl.ibi aliam ponat materiam non bonam, quia diminat,& primam etiam hic ponit proximè Ioan.And.

c ¶ Immobilia.& fortius,quando aliàs fugit,& probant ista,scilicet non possessio.immobilium,& de suspitione per iuramentum aduersarij: ut ibi not.in l.1. C.de prohi.se.per Cy.& per doct.

d ¶ Compescendas. Et ex illo textu collige potentiam, & effectum sequestri,& uide materiam istã plenius per Cy.Bal.& Sal.in l.una. C.eo.tit.& Bar.in l.si fideiussor.§.fi.ff.qui satisd.cogan.& uide Io. And.in regula iuris,quam alleg.super rubrica supra.

e ¶ Sequestratur. quando sequestratio permittatur,uide per Barba. consi.10.in col.13.in 2.uol. & per do.Franc.Curtium in tractatu suo de sequestratione.

SVMMARIVM.

1 *Dissipare dicitur , si eos in suos usus conuertat , uel distrahat, nisi in casu, & quo.*
Appellatione pendente nihil regulariter innouandum , ibid.
Contra soluentem sine cautione legata præsumitur , uersic. præsumitur enim ,
2 *Sequestratio, de qua hic loquitur, per quem fiat, & cur , nume.3. uersi. dic, quòd sola.*
3 *Suffragium, & additio , num.4.*

CAPVT . III.

1 AB eo qui. Breue est,dic [*ab eo*] s.reo. [*Dissipetur*] dissipare † dr̃, si eos in suos usus conuertat , uel distrahat supra c.prox.nisi essent fructus,qui nõ possent seruari,quos licet distrahere,arg.ff.de peri.hęr.diuus,Innoc.[*Lite*] idest appellatione,qua pendente nihil regulariter innouatur, infra de appell. dilectis[*Sequestrari*] præsumitur enim contra eum, sicut & cõtra illũ, qui mota sibi quæstione hæreditatis sine cautione soluit legata.ff.ad l.Fal.l.dolo,Goff.dixit aũt Hosti. 2 ꝙ hæc sequestratio †. fiet per iudicem à quo appellatũ est,prius.q̃ appellatio sit superiori præsentata,& ab ipso recepta. nam postea recurretur ad eum, ut colligitur.C.quorum app.non re.ab executore.C.de iureiuran generaliter. §.sinautem. 2.q.6.quot.ad hoc, supra de offi.dele pastoralis.§.præterea,infra de app.Romana.§.cum autem,& §.sinautem,lib.6.¶ *In*† *1.gl.*]primã 3 4 & secundam.l.uide supra c.proxi.in gl.2. ¶ *In*† *gl.1.ibi, unde hæc sumpta est*] unde reprehendit Hos. Vin. qui hic a dixerat hoc non caueri.l.[a] nisi cum appellatur ab executore [*Et in fi.*] dic,ꝙ sola obligatio restitutionis fructuum non est huius ratio,puta secundùm hoc sequestrarentur etiam principalis post litem contestat. Sed est ratio una cum prædicta obligatione præsumptio pro actore, quæ insurgit ex sententia iam lata pro episcopo,& contra reum ex eo, quod dissipat.

ANNOTATIONES.

a ¶ Caueri.l.Materiam huius capituli uide ibi per glo.& Bart.& uide Archi.plenè de materia ista.12.q.3.quia res,& uide Bar.in prædicta.l.imperator,& doc.in l.1.eod.tit.qui dicunt, quòd licet regulariter sit prohibita sequestratio,nisi in casibus,tamen omni casu potest iudex facere bona , & fructus describi , ne occultentur, & uide per ipsum in l.1.§.eligi,ff.de uen.in poss.mitt.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio tituli qua .*
2 *De confessis quibus in locis alibi tradatur .*

De confessis. Rubrica.

1 ¶Quia in iudiciis fiunt positiones,& interrogationes quandoque à parte,quandoque à iudice, supra de electio.dudũ.2.de lit.contest.c.uno, infra de fide instr.c.i Ioã.super quibus pars r̃ndens confitetur,uel negat,& si negat,

si negat, pars ponens habet probare: ideo prius de cō-
2 fessis, & demum de probat. uideamus. habetur † materia. 15. q. 3. q. 6. q. 8. per totum. 2. q. 1. capi. 1. 2. 5. & 6. Repetitur rub. in sexto. coaptatur rubricæ de electio. scriptum, quamuis, & c. dudum 2. uersi. sed cum, de renū. in præsentia, de æta. & qualita. c. fi. de offi. dele. prudentiam. §. sexta; de iudic. at si clerici, de iuram. calum. c. fi. de re iudi. consanguinei. de eo, qui duxit in mat. super eo, de accu. cum dilecti & in sexto de rest. in integ. c. 2. de accu. c. 1. & Clemen. de elect. constitutionem, in fi.

S V M M A R I V M.

1 *Confitenti crimen proprium non creditur contra eos, quos dicit fuisse criminis suggestores, nisi in casibus, quorum in suffragio meminit, & eodem num. 1. ad dicti. maiesta.*
Diuisio capitali, ibid.
Homicidium committitur consilio, & suggestione, ibid. uersi. hoc dicit.
2 *Purgationem infamia quæ inducat.*
3 *Epilogus, & suffragium, num. 4.*
Confessus quandoque de se super crimine aliorum creditur. §. 1. & nume. 5.
5 *Additio glossarum.*
Interrogari de alys antequàm de se confiteantur, non posse reos, uersi. Reprobat, & quid prosit eorum in alios confessio, ibid.

C A P V T I.

Cum monasterium. Casus.
1 Et † qui crimen proprium confitetur, nō creditur 𝔷 eos, quos dicit fuisse criminis suggestores. Et erat hæc decret. olim sub ti. de homic. & duo facit. primo instruit iudicem in absoluēdo nō infamatos, & reddit cām ibi, Quia ꝭm. secūdò instruit in purgatione infamię ibi, si tū [*Suggestione*] hic dicit, q a cō silio, & suggestione cōmittitur homic. l. dist. si quis
a uiduā, de homic. sicut ! dignū, de cleri. pugna. in duello, Henricus. & ēt ratihabitione. 1. q. 4. quia præsulatus Goff. & Hos. [*Censemus*] & hic incipe constructum [*Vtriusque iuris*] canonici, & ciuilis, cōcor. allegat gl. [*Maiestatis*] & simoniæ; quod dic, ut infra de testib. c. 1. & hæresis; quod dic, ut infra de hær. in fauorē m, lib. 6. alios
b casus uide in Spe. de accu. §. 1. uers. Item repellit. qui [b] fuit [*confitentis*] sine interrogatione, ut differat à præcedenti ꝭm Hosti. [*quemlibet*] de hoc 79. dist. c. 2. [*eos*] de
2 quibus confessus est presbyter [*infamia*] aliunde † orta, q̄ ex dicto istius, uel etiam ex eo orta, cum etiam calumniosum dictū inducat purgationem, infra de acc.
3 ueniens, uel dic, ut ibi not. Goff. ¶ Secunda † glo. ponit regulam; alleg. tria iura, & alium casum excipit, & hoc
4 in fine determinat. ¶ *In* † *glo. 1. ibi l. ult.*] quam habes. 2. q. 8. sciant. ¶ *In glo. 2. ibi, prouinciarum*] etiam diebus festis iudex requirit cōsilia latronum per ipsorum tormenta [*& ibi, l. 1.*] ibi, falsarij monetæ produnt cōscios per tormenta [*& ibi, diuus. 2.*] ibi, latrones interrogantur de socijs, & receptatoribus [*& ibi. §. Siquis*] confessus de se, & de socijs torquetur, & in tormentis quandoque apparet illum falsarium confessum de se, & illis.
5 ¶ *In* † *gloss. 2. ibi, nemini*] ubi de hoc [*& ibi. §. Siquis*] & §. cum quis, Host. [*& ibi, ad præsumptionem*] infra de testibus. c. 3. & de adulte. significasti, & per l. prius. ff. ad Sil. reprobat Hosti. hic distin. illam, qua dicitur, q̄ prius, 𝔷 de se confiteātur, possunt de alijs interrogari, & eis creditur. postea non, ut hic. dicit enim, q̄ interrogari possunt ad iudicis instructionem, nō q̄ eis credatur, ut dicit gl. uel interrogantur contra infamatum, de occultis non interrogantur, de accusatio. qualiter, & capit. inquisitionis, & sic loquitur hic.

ANNOTATIONES.

a ¶ Sicut. Varijs modis quis accedit delicto, quoniam consilio, quoniam suasione, aliquando ope, aliquando fauore, aliquando defensione, aliquando mandato, de quibus & alijs uide Io. And. ibidem, & Bar. in l. is, qui opem, & l. in furti. ff. de fur. & in l. non solum. §. si mandato, ff. de iniurijs.
b ¶ Qui. Tollit ergo Papa aliquando inhabilitatem testis prouenientem à iure positiuo, non autem à naturali, ut inimicitiæ, & ad hoc uide not. tex. de simo. c. per tuas.

S V M M A R I V M.

1 *Confessus in iure qui est se simoniacum, officio & beneficio deponitur.*
2 *Interrogari quis potest de crimine suo, & tenetur respondere, & quando, & an cogendus ad respondendum præcisè, nu. 4. & 5.*
Positioni criminosæ an & quando quis teneatur respondere, & si non respondeat, quid iuris, ibid. & num. 5. & 6.
3 *Purgare se quis teneatur, & qualiter, & non cogitur nisi causatiuè, num. 4.*
Purgationis indictio maius est, quàm quem interrogare super crimine, ibid.
5 *Occulta publicanda non sunt; sed soli Deo relinquēda, et nulla æquitas monere potest iudicem, ut de eis interroget reum.*
Interrogationi iudiciali non est locus, æquitate deficiente, ibid.
6 *Testis an de crimine suo compellendus sit respondere, & quando, et si super principali iurat deponere, etiam super contingentibus principale iuratus intelligitur.*
Rigori innititur interdum uoluntas Papæ, ibid. in fi.
Deponendi uerbum ut exponatur, ibid. in fi.
7 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 8.*
Puniri quis non debet sine accusatore, & num. 9.
9 *Additio.*
Ex confessione numquid quis, ut hic canonicus, condemnari possit ordinaria pœna, uel extraordinaria, nisi sit actum principaliter contra eum, ibid. num. 8. & 10. & à quo, num. 10.
10 *Lenocinium ut uxor opponere uiro possit accusata adulterij, & in modum accusationis, est speciale.*
Innocentius arguitur contradictionis sibi ipsi, ibid.
De crimine clericus etiam sine accusatore puniri potest, & de quo, ibid. uersi. Dicit etiam.
11 *Venetorū appellatione intelligitur etiam quoddam monetæ genus.*

C A P V T II.

1 Cum super. Casus. Qui † in iure confessus est se simoniacū, officio, & beneficio deponitur. & p̄mittit depositionis cām, secūdò deponit ibi, Nos qui [*& infra*] continet hic, quod est supra de cau. poss. cū super [*Confessus*] per depositionē dicti sui ꝭm Ioā. de Deo. nam & aliàs litera uī innuere ipsum nō fuisse te-
2 stem ꝭm Gui. Na. fuit † ergo īterrogatus, an cō misisset simoniā, de qua erat infamatus. Sed 𝔷. 2. q. 1. si peccaue
a rit, & de pę. dist. 1. nō tibi dico[a], &c. So. dicit Inn. q̄ ubicunq; fit positio, q̄ reus fuerit publicè deprehēsus, cō uictus, uel confessus, rūdere debet, arg infra de cohabi. cleri. & muli. uestra. Idem est ēt, & si talis nō fiat positio, sed tū certum est illum, de quo agitur de illo, de quo quæritur, publicè infamatū. talis enim potest interrogari, & idem tenetur respondere, siue agatur cō tra ipsum in modū accusationis, uel inquisitionis, uel etiam in modum exceptionis, ut à consecratione, uel ordine repellatur, infra de accusa. super his, uide quod scripsi, de electi. dudum. 2. §. tandem, in glo. super processum, uel etiam qualitercunque alio modo agatur
3 criminaliter, uel ciuiliter contra ipsum; & sic † potest probari certum esse, quod talis tenetur purgare se per iuramētum proprium, & compurgatorum, ut supra cap. proxi. in fi. 2. q. 5. presbyter. & cap. omnibus. quod plus est, quàm si ab ipso solo ueritas inquirat, si igitur

purgatio, quæ maior & grauior est, potest ei indici, multo fortius anteq̃ sit indicta purgatio, pôt ab eo so lo, quod minus & sibi facilius est. ueritas extorqueri, argũ eo, quod leg. & not. j. de declmis ex parte 3. j qui
4 fil. sint leg. per uenerabilem, respõ. 1. licet aũt sic interrogatus respondere teneatur, non tamen dicimus ipsum cogendum præcisè ad respondendum. sicut nec præcisè cogitur ad se purgandum, sed causatiuè tñ, ut uidelicet si rñdere renuit, sicut & si se purgare noluerit, punietur tanq̃ conuictus, uel suspendetur, uel aliàs ꝯ ipsum, ſm quod requiret negocij qualitas, de quo agitur, procedetur, arg. ff. de interro. ac. de ætate. §. qui tacuit, & in eo, quod legitur, & not. s. de iur. cal. c. fi. §. pœna. satis enim uꝛ delicatus, siue malitiosus ille, qui se purgare debet etiã cum in multis iuratis, si solo uerbo proprio renuit se purgare. si uerò nõ esset diffama
b tus, siue conuictus, uel confessus[b], uel deprehensus, sed occultus, non deberet eum iudex interrogare, ut patet in eo, quod leg. & not. j. de acc. qualiter. 1. in fi. &
5 sic intelligi debet, de pœ. dist. 1. §. his auctoritatibus, & c. nõ tibi dico, & 2. q. 1. si peccauerit. occulta enim pu
c blicanda non sunt, sed soli Deo relinquenda. 6. q. 1. si omnia, & c. oues, & c. ex merito. j. de fi. si nobis, in fin. nulla ergo æquitas potest mouere iudicem, ut reum interrogetde occul tis: æquitate autem deficiente nõ est locus interrogationi iudiciali, ut colligitur & no. j. lib. 6. eod. tit. statuimus[c]. potest & illud dici prima facie, ꝙ ubicũq; cogitur testis reddere testimonium, &
6 causam sui testimonij ſm canones, de quo nota infra de testibus. c. 1. & c. cũ causam, quæ inter archiepiscopum, rñ. 1. uer. ac eos, ibi, iudex interrogabit eũ, si nãũt non agitur ꝯ reum indirectò, sed excipitur ꝯ ipsum, ꝙ non pôt accusare, uel testificari, quia criminosus est, tunc nõ est interrogandus ẽt de illo crimine, de quo excipitur ꝯ ipsum, q̃uis ẽt dicatur de eo cõdemnatus, uel conuictus. uel cõfessus, uel publicè infamatus: q̃a nec in hoc casu sunt testes cõpellẽdi. & est ratio, vt plenè no. infra de testi. e. de testibus nec tenetur se prodere. 2 q. 1. In primis, & s. not. nec ob. superius arg. quia ꝯ hunc agit, ut repellat ab accusatione, uel testimonio, & nõ ut denunciet boni testimonij uir, ꝑquo est purgatio indicenda. infra de purga. cano. ex tuatũ. nec ob stat, ꝙ hic fuit interrogatus & respõdit: q̃a nõ fuit coactus, sed ei placuit rñdere; & eodem mõ rñdetur ad id, quod legitur, infra de acc. inquisitionis. uel dic, ꝙ ubi agitur de proprio facto interrogãdi, ut hic erat, ubi q̃rebatur de simonia cũ eo cõmissa, talis & interrogari pôt, & rñdere tenetur, dum tñ super hoc sit infamatus nõ tñ ualet dictum eius ut testis, sed præsumptionem tm̃ inducit, ut not. s. e. 1. 1. rñ. super uerbo, Confessi, infra de accu. eũ dilecti, sed primum dictũ magis placet Inno. cui nec placet opinio quorundã aliorum, q̃ dixerunt, ꝙ bene põt testes interrogari, an sint de crimine condemnati: quia condemnatio non est crimẽ, & est notorium iuris. ijdem ẽt dñt, ꝙ testis pôt interroga
d ri, utrum sit irregularis, uel corpore uitiatus[d]. Sed de irregularitate ipsos est certum male sentire, cũ possit esse occulta. & sine peccato tolerari, ut in eo, quod legitur, & not. s. de renũ. nisi cum pridem. §. personæ. alij dñt, ꝙ super talibus non est testis interrogandus, & si interrogatus rñdeat. nõ ualet suũ testimonium, cũ deponat super his non iuratus, infra de testi. c. testib. Sed hæc rõ non est multum efficax: quia ex quo su p principali iurat dicere ueritatem, intelligitur & super omnibus contingentibus principale, arg. ff. de iurisd. om. iud. l. 2. & in eo, quod legitur, & no. s. de offi. deleg. præterea, ſm Inno. ſm Host. circa denuncianti interrogationem, uel inquisitionem remittit, de accu. si cõstiterit, & c. qualiter. 2. §. dẽt, in Spe. de positio. §. 7. uers. 19. de interrogatione testis, de testib. cũ causam, ubi uide in glo. causam enim. circa intellectũ dec. dicit tenẽdo, qđ dicit gl. [*Volumus*] innititur interdũ rigori uoluntas papę. ut hic. interdũ misericordiæ, de do. & cõtu. cum olim, uer. uolentes. Hos. [*Deponendum*] propriè ſm Gof. alternatiuè tñ exponit. i. suspẽdẽdũ, infra de excess. pla.
7 ꝗ sit graue, ut cessent ꝯria. ¶ Gl. 1. post prin. dupliciter
8 obijcit & tripliciter rñdet. ¶ [*In 1. gl. ibi. si quis*] sequitur,
9 accusatorẽ non habet. honoribus prohiberi non dẽt.
9 ¶ [*In 1. glo. ibi. actum fuisset*] hoc uerũ ſm Inno. ubi de crimine cõstat per ipsius confessionẽ. dicit enim. ꝙ non putat uerũ, qđ quidam dñt, ꝙ ẽt si per testes alios con uincatur electus de simonia, ꝙ condemnandus sit canonicus propter cõnexitatem, quia impossibile esset unum probari simoniacum, quin alius conuincatur. Si enim electus non dedisset pecuniam, canonicus illam non recipisset: & si canonicus eam nõ recipisset, electus non dedisset. ratione igitur cõnexitatis criminis ambo conuineuntur; sic loquantur, de except. c. 1. 81. dist. tãtis. 84. dist. Archidiaconum. 2. q. 5. interrogatũ, & ca. statuit, cũ similib. Est enim indignum, ex quo de utroq; constat, alterum solũ puniri, maximè ex quo alter scit de hoc crimine agi, quod ignorare non pôt, ex quo super illo interrogatur, uel in testem producitur, sicut hic fuit. ipse tamen Innoc. dicit, ꝙ quantumcunque probaretur simonia per testes. uel instrumenta, nunquam propter hoc puniretur iste canonicus, cum de hoc nõ fuerit accusatus. ut probatur etiam in connexis. ff. de adult. denunciasse, nisi forsan extra ordinem ex officio iudicis. 23. q. 3. ecce, sed ex quo canonicus hanc simoniã confessus fuit, bene potuit ei imponi pœna perpetua. ideo, quia crimen tangebat causam, de qua agebatur: aliter non, nisi contra ipsum de nouo ageretur, ut not. supra de electione, per inquisitionem. non ob. decre. prima. de excep. ut ibi not. nec obst. §. si publieo: quia & ibi fuit maritus principaliter
10 accusatus, & est speciale, ꝙ uxor accusata de adulterio possit marito lenociniũ opponere & in modũ accusationis, dicit ẽt, ꝙ in casu huius decr. talem cõfitẽtem
e punire posset nõ solum ordinarius, sed ẽt delegatus[e]. Dicit Hosti. ꝙ Inno. per hoc in aliquo contradicit his, quæ dixi post eum super uers. confessus: dicit ẽt Host. dici posse speciale in clerico, ut ex tali confessione puniatur sine accusatore, sicut & clericus, qui de peccato publicè gloriatur, infra de excess. prælat. q̃ sit, & uide quod dicã de fideiuss. peruenit, super ult. glo. [*& in fi.*] ſm Io. quæ sit ratio, not. supra de ordi. eog. c. 1. in fi. pe.
11 glo. ¶ [*In glo. ult. in fi.*] sicut dicimus, Venetorum. & est simile de priuilegijs, cum olim. 2. & si ad literam intelligas de Sarracenis captiuis, qui uendi poterant, & in pecuniam redigi, idem esset, Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶ Non tibi dico. qualiter intelligatur illa iura, uide per doct. & maximè Feli. in c. cum causam, infra de testib.

b ¶ Confessus. Et tali positioni criminosæ eo casu, quo respondere cogitur & debet, respondẽbit non per uerbum, credit, uel nõ credit, sed de ueritate, ut not. Bart. in l. inter omnes, ff. de furtis, in §. rectè, & in l. Marcellus, ff. re. amo. & probat c. dudum, de elect. el 2. ibi, iuramento de dicenda ueritate.

c ¶ Statuimus. Illud ergo, quod ita effusè dixit canon. 15. q. 5. iudicantem, restringitur, si id suadeat æquitas iudicantis; aliàs non.

d ¶ Vitiat. Reus autem, uel testis, uel promouendus ad positioni non criminosæ, sed turpitudinem continenti, uel alia plura in materia istius glo. uide plenius Bart. in l. Marcellus, ff. re. amo. & in l. si gener. ff. de his, quib. ut indi. & in l. qui iurans. §. si pater, ff. de iureiur. & in l. si à te, ff. de excep. rei iudic.

e ¶ Delegatus. Imò si opponat uxor uiro crimen lenocinij etiam in modũ exceptionis, punitur uir, & uidetur Bart. sentire idem, quatenus crimen per modum exceptionis propositum tangit principaliter negocium, de quo quæritur, ut est uidere in lenocinio ad adulterium; hoc no. in §. si cæterum, de. l. 1. ff. de adulte. & alleg. c. 1. de exceptio. & uide per ipsum in l. is qui reus, ff. de pu. iudic. & idem hic sentit glo. & Inno.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Confessio per errorem facta non nocet, si ante finitum negocium de errore doceatur, uide num. 2. 3.4.& 9. ut praeiudicet, quae requirantur, nu.7.& 8. quae non noceat in fi. utriusque nume.& an contraueniat ipso iure, an per restitutionem, nu.4.*

Absolutè, vel indistinctè dictum continet modum & directum & indirectum, ibid. ad dictio. generari. & nu. 5.

2 *Error an & quando possit corrigi etiam post sententiam, & nu. 3. 4. 5. 9. quando non obsit, In suffragio, & addi.*

Paenitentia censessionis quando non liceat, ibid.

6 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 7.*

In confitentem nullae partes sunt iudicis in cognoscendo cir. fin. ad l. proinde.

CAPVT III.

1 2 EX parte Casus. Confessio † per errorem [a] facta non nocet, si ante finitum negocium de errore docetur. Et prima pars narrat factum. secunda prouidet iudicem instruendo ibi, cum igitur [*Vxoris*] sic supra de procurato. constitutis, ubi de hoc [*generari*] directè, uel indirectè. infra de testibus, ex tenore [*Finito*]

2 contra. quòd † etiam post sententiam possit error corrigi. C. de iur. & facti ign. l. 1. ff. ad l. Cor. ma. Tan. & fi. ff. de re iudi. Nensenius. §. fi. ff. de fideiuf. fideiussor. sed illa specialia sunt. item contra. ff. de iureiu. admonendi. ff. de re iudi. diuus. ff. quando actio. de pec. est an. l. t. §. ulti. ff. de institoria actio. l. habebat, in quibus etiam post sententiam non nocet error. So. in omnibus illis casibus interuenerat dolus aduersarii; & ideò, quod sententiatum est, non praeiudicat. ff. de iudi. si praetor, ff. quod cum eo, qui in ali. po. l. sed si extra. §. ulti. & C. de procura. licet, ut ibi, & tolerabilissimus fuit error,

3 Phi. [*Error facti*] an hoc locum † habeat in confessionibus, quae fiunt ante litem contest. uidetur hoc infra ti. 1. quoniam contra, in glos. & taciturnitas, differentiã in his facere, & uide quod no. ff. de do. l. quidam, & uidetur differentia, quia, ut dicam post Di. de regu. iur. ignorantia, li. 6. in prin. distinctionis, si confitens in iudicio errat in iure ciuili, ante litem conte. ex iusta causa reuocat confessionem, post lit. contest. non, ad primum, ff. de inter. ac. de aetate. §. pe. & ulti. ad sm. ff. de confes. non fatetur. Iaco. de Are. dicebat, quod qui cõfitetur ante litem conte. aut scienter, aut ignoranter, quando est scienter, ante lit. contesta. reuocat. ff. de rei uen. is qui. §. caeterum, de noxa. electio. §. 2. fallit, quando cum captione iuris aduersarii uult reuocare. ff. de interrogat. ac. de aetate, & cum actor à certa persona uult rem, alius se obtulit, dicens se possidere. ff. de rei uend. sin autem, aliàs licet captio sit poeniter, sed tenetur de dolo. ff. de dol. l. pe. & de pet. haeredi. qui se liti, sed si lis sit contestata, non poenitet, nisi actori obiiciatur sua scietia, ut dicta. l. is qui, & l. se. nam hoc ipso captio est, si causae instantia pereat, & sic non licet, ut dicta. l. de aetate. §. Celsus. & sibi non placet. quod aliqui dicunt per eundem. §. locum esse poenitentiae, nisi res sit usucapta. Si ignoranter, ante litem conte. reuocat multo fortius, quam cum scienter, de quo supra per prae al. l. is qui, cum concor. post lit. contest. reuocat, si iustam habeat ignorantiam: aliàs non, ut praedicta. l. de aetate, ad fi. & ff. ad Vell. si mulier in iure. haec in confessione ante litem contesta. facta. Si uero post litem contesta. fiat confessio, aut per scientem, aut per ignorantem. primo casu non reuocat. ff. de donat. l. quidã, de confess. l. 1. & l. is qui, de inter. act. l. uoluit. secundò casu si fuit error, uel ignorantia iuris, non reuocat, ff. de confes. non fatetur, nisi esset miles. C. de iur. & fac. igno. l. 1. & foemina, & rusticus forte reuocarent, si iurisperiti copiam habere non potuerunt. ff. de iur. & facti ignor. l. regula. §. sed si in iure, C. de bono. po. l. in

b bonorum [b]. si fuit error, uel ignorantia facti probabi

c lis [c], reuocat ante sententiam, facta fide de errore, postea non, ut hic, & C. de iur. & facti ignoran. l. error. Si non erat error probabilis, non reuocar, ut in prae. l. de aetate, ad fi. ff. de iur. & fac. igno. nec suppina, & l. regula. §. 2. Aliqui tamen indistinctè dicunt, errorem reuocari posse, ar. ff. de condic. inde. sed & si me putem. quaerebat demum Ia. nunquid reuocetur error hoc ipso, quòd confessus dicit se errasse, & rem aliter se habere; uidetur quòd sic: quia praesumitur ignorans, qui non probatur sciens, infra de reg. iu. praesumitur, cum concor. lib. 6. respondent secundum Io. & Azo, quòd praesumitur rem sic esse, ut confessus est, nisi probet contrarium, ar. C. de erro. aduo. l. 2. sed probato contrario elisa est confessio, sicut & praesumptio eliditur per probationem contrarii, infra ti. 1. proposuisti. c. licet ff. de iure dotium. l. nuptara, de fideicom. lib generaliter. §. si petitam, si aduersarius de scientia replicabit, audietur, ar. C. de euic. l. pe. ff. de admi. tu. quidam, uel dici posset, quòd reuocãs debet iurare se per errorem confessum, quod fateri non debuit, ar. C. de his, qui ad eccle. confu. l. fi. infra de sen. excomm. si uerò:

4 plus sibi placet primum dictum. Quaerit † demum an contraueniat ipso iure, an per restitutionem: & sibi placet. quòd per resti. in integ. allegatur. ff. de confess. cum fideicommissum, & l. certum. §. minorem. non obstat. C. de iuris & facti igno. l. error. ubi negocio nõ finito non nocet, si non nocet. ergo non est necessaria restitutio. C. in quibus ca. resti. l. 3. quia uerum est, quòd nõ nocet inspecto exitu, qui per restitutionem in inte. habebitur; quid dixerit. P. de Bel. uide per Cy. in l. prae. error, in fi. contra Ia. facit decr. secunda, de re-

5 sti. in integ. li. 6. [*Poterunt*] directè † uel indirectè, ut supra secundum Inno. & Host. [*docere*] de resti. in integ. c. ulti. li. 6. & dicunt quidam, tunc necesse probari errorem, quando triduum est elapsum; aliter infra triduũ fieret reuocatio nudo uerbo. C. de erro. aduoca. l. 3. de hoc dicam infra de censibus. olim. Hosti. remittit

6 ad summam, eo. ti. §. 1. ¶ Prima † glo. primo ponit differentiam huius rubricae ad rubricam de interro. ac. secũdò ponit 9. quae requiruntur, ut confessio noceat 3. quae sint partes iudicis in confessum. in fi. addit deci

7 mum casum, in quo non persistit. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, non no*

d *mina*] restituitur minor [d] sui facilitate deceptus [*& ibi. l. 1. 1. respon.*] à quaestionibus non est incipiendum. & §. Diuus, dicit, confessiones reorum non semper haberi pro probationibus, nisi iudex aliter instruatur [*& ibi, Error facti*] cuius. l. uerba ponit hic tex. [*& ibi, Non fatetur*] sequitur, qui errauit, nisi ius ignorauerit [*& ibi, de aetate 2. respon.*] statur contra se confessioni haeredis, qui pro parte se respondit haeredem [*& ibi, Generaliter*] ibi ponuntur uerba, quae habentur infra ti. 1. per tuas [*& ibi, Aduersus*] satis est, quòd praecesserit causa debiti licet tunc cum cauebatur, non numeraretur [*& ibi, §. ulti.*] ponit casum decr. statim alle. [*& ibi. l. ult.*] si procura. Caesaris interrogante pro debito fiscali non haeres respondit se haeredem, quò ad alios creditores haereditarios sibi non oberit [*& ibi, §. si quis confessus*] absente aduersario non habetur pro iudicato [*& ibi, Non potest*] ut si confiteor illum seruum meum, cuius nomine agis contra me noxali, & est liber, ut in l. se. [*& ibi, Et si stipulatio*] sequit, sit interposita de his, pro quibus pacisci non licet, seruanda non est, sed omnino referenda, & §. praealle. dicit etiam iuramentũ de hoc exactum non seruandum [*& ibi, Proinde a.*] §. fina. in actione. l. Aquil. quae datur in confitentem, iudex potius aestimandi, quàm iudicandi habet officiũ [*& ibi, Interrogatam*] sequitur, & professam apud acta se esse ancillam, huiusmodi factum defensionem libertatis nõ

excludit

excludit[*& ibi, Iubemus*]de foro competen. postulasti, super 1. glo. ¶[*In glo. ult. ibi l. 2.*] loquitur in eo, qui ius ignorans renunciat hereditati maternæ. & sequens in illo, qui per iuris ignorantiam soluit indebitum. ¶[*In glo. 1. ibi, post litem*]& ante, ut no. infra ti. 1. §. 1. in 1. glo. li. 6. [*& ibi, Praeiudicet*]de tacita confessione per productionem priuilegii, uel instrumenti, an præiudicet, ut de infra de excep. cum uenerabilis, in glo. uerificari, & gl. & quasi dicat. & de censi. cum olim, super gl. pe. in fi [*& ibi, Plura*]& hoc no. 2. q. 1. c. 1. & C. eo. ti. l. una, & utrobique no. uer. maior sponte sciēs, &c. & in spe. de confes. §. 2. [*& ibi. Maior*]& compos mentis, confessio enim furiosi non nocet, cum nullum negocium contrahere posit, infra de suc. ab intest. c. fi. ff. de reg. iur. in negociis. Item quòd sit principalis dominus, non procur. de hoc, ut lite non conte. c. 1. Ho. [*& ibi, Confessiones*]& ecclesia etiam, infra de resti. in integ. c. 2. lib. 6. [*& ibi. §. si debitum*] & §. præcedenti, ubi satis de hoc etiam in præd. l. una. C. eo. ti. & per Dinum in re. quod semel, in prin. & plenius in specu. ti. præalle. §. 3. uer. si autem [*& ibi, contra ius*] ut si Christianus confiteatur se seruum Iudæi, infra de Iudæis c. ult. uel maritum Iudeæ 28. q. 1. caue [*& ibi, Confessione*]de hoc plenius in spe. ti. præal. §. 1. [*& ibi, non nocet*] quasi fauor[e] s. libertatis repugnet: sed propter id, quod sequitur, melius exemplificatur de fauore matrimonii, per decre. super eo, de eo, qui cogn. con. de utroque uide in spe. co. ti §. 2. uer. decimo. ¶[*In † glo. ult. ibi, finito negocio*] finito uerò negocio, à quo appellatum non est, finitur reuocatio erroris. C. de transac. sub pretextu, infra de re iudi. inter, Host. si uerò appellatum est, adhuc locus est correctioni, secundum Egi. sic dicit. G. obtinuisse in spe. ti. 1 §. fi. uer. pe. [*& in fi.*]ubi de hoc, & infra de appel. cum causam.

ANNOTATIONES.

a ¶Confessio per errorem. uide text. in l. errore, C. de iuris & fac. ign. per glo. iuncta theorica Panor. in c. ex parte. de uerb. si. el. 1 in uer. allegatum, per Bar. in l. non fatetur, ff. de confes.

b ¶Bonorum. Et monacus, & aliæ simplices personæ, uide doc. in prædicta l. regula, & Bar. in prædicta l. in bona tamen, quæ no. est, & ibi per ipsum, qui probabit, quòd potuerit, uel non potuerit cōsulere peritiores. & quando probatur iuris ignorantia, uide bonum tex. & ibi Bar. in l. si adulterium cum incestu. §. fratris, ff. de adul. & per ipsum in l. non fatetur, ff. de confes. & ibi per ipsum, qui de ignorantia statutorum, consuetudinum, uel extrauagantium iurium, & per ipsum in l. quod Nerua, ff. depo si. & in l. cum prolatis, C. de re iudi. & uide Inno. de ap. cum speciali.

c ¶Probabilis. Et communiter dici solet, non esse probabilem errorem in facto suo, in alieno sic glo. tamen in l. non fatetur, sentit posse esse etiam in proprio facto probabilem errorem, quam ultramontani damnant. & uide ibi Bar. illam sustinet, quando in illa confessione facti proprii cessat lata culpa, ut quia inductum suasione aduersarii. l. 1. §. 3. ff. quando ac. de pec. & in l. 1. §. eorum, ff. de iniur. in spe. & ibi glo. in uer. illius in c. 2. quando negocium est ualde implicatum. l. Paulus, ff. de confes. hic, quando factum est antiquum, ff. de acquiren. poss. l. peregre. secundum Bar. in prædicta, l. non fatetur, istud tamen ultimum limita, nisi factum antiquum foret ita notabile, quod de facili non exeat à memoria, ut est bonus tex. & ibi glo. infra de prob. pro illorum, & scias, quòd si causa sit talis, quæ ex inficiatione crescat, in illa etiam errans non reuocat confessionem. l. Scia, ff. de confes.

d ¶Restituitur minor. adde Host. in summa huius tit. §. 1. per Io. An. in addi. specu. eo. ti. §. sequitur, per Bart. in l. certum §. in pupillo, ff. de confes.

e ¶Fauor. Vide Bar. in l. 1. ff. eo. ti. & Cy. in l. 1. C. eo. ti. & supra de elec. c. dudum, in glo. sed pone, & super illa Io. And. uide glo. & Bal. in l. iubemus, C. de li. causa.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio quæ tituli.*
2 *De probationum materia ubinam alibi scribatur, ostendit.*
3 *Probationis definitio quæ, & quæ etymologia, ibidem. uersicu. Ad secundum.*
Argumentum qualiter sumatur, ibid.
4 *Rubrica hæc non superfluit, & ratio, & bene collocata. nu. 5.*
Genus rectè præmittitur suis speciebus, ut hic probatio, ibid. uer 4. uer. soluti.
Testium probatio præfertur instrumento quandoque, quandoque iuramento, unius, uer. Ideo sub hac.
Iurare non cogitur, qui per instrumenta, uel testes probauit, ibid.
Iudici super processu non creditur, & de eius in regendo animi sui motu super probationibus, ibid. uer. de tertio.
5 *Confessio propriè non est probatio.*

De probationibus, Rub.

1 ¶Vidimus † In Rubrica proxima de confessionibus, per quas pars ponens, uel asserens releuatur ab onere probandi, quia uerò in iudiciis promptiores sunt negationes, per quas oportet ponentem onus probandi subire, ideo submittit de probat. præmittens genus ut congruentius descendat, ad species, sicut & 2 fecit compilator digestorum, & C. ad † materiam 2. q. 1. 3. q. 9. 6. q. ult. & 24. q. 3. de illicita, repetitur autem in Clemen. & conuenit rubricæ, de elec. bonæ. 1. uersic. quamuis, de renunc. super hoc, de officio deleg. cum contingat; de sen. excom. sicut nobis. facit li. 6. de elec. c. 1. & c. cupientes §. si uerò, in fi. de excep. pia. §. prouiso, de hæreticis, filii, & clemen. de uerb. sig. sæpe. uersi. 3 non sic. De duobus † quæritur, s. quid sit probatio. & unde dicatur. Ad primum, probatio est rei dubiæ per argumenta ostensio, secundum Azo. Accur. C. eo. super rub. & Dama. hic hanc diffinitionem impugnant. Gof. per decre. forus. §. causa, infra de uerb. sig. ibi dicitur, ar. nunquam testibus, uel fide tabularum dat probationem, sed sola inuestigatione inuenit ueritatem: probatio autem testibus, & fide tabularum constat, per quod patet secundum eum, quòd diffinitio competit his, quæ probantur per instantiam disputandi, non his, quæ probantur in iudicio. quare diffinit, quod probatio est rei dubiæ per testes, uel instrumenta, & plerunque indicia, & præsumptiones ostensio. plerūque, dicit, quia licet in ciuilibus probent præsumptiones, & indicia certa & uiolenta 32. quæ. 1. dixi de præsump. c. 2. ff. de his, qui sui uel alieni iuris sunt. l. filium; non tamen in criminalibus 2. q. 1. primo. de præsump. literas. ff. de pœnis, absentem, nisi essent luce clariora. C. eo. l. sciant. dicit Host. quòd nec sufficiens est secundum hoc diffinitio Goff. cum etiam multis aliis modis fiat probatio, qui no. in sum. eo. §. fi. & in spe. eo. ti. §. fi. unde sibi placet. 1. & respondet ad decre. forus. quod ibi sumitur argumentum strictè & propriè, ut in dialectica. & disputationibus iuris: sed in diffinitione sumitur largè pro omni specie probationis, sicut instrumentum quandoque strictè, quandoque largè, quandoque largius sumitur, remittit ad summam, de fide instru §. 1. dicit tamen, ut Go. satisfiat, dici posse, quòd probatio est rei dubiæ legitimè facta declaratio. Ad secundum dic, quòd secundum Pla. dicitur, à probè, aduerbium. facit enim probè, qui probat, manifestat enim dubium, uincit aduersarium, & euitat pœnas non probantium. & dicitur probatio quasi propalatio, uel manifestatio eius, quod dubium est. ¶Oppo. 4 etiam de † duobus. primò, quòd rubrica superflua. nā ex quo tractaturus erat auctor statim de speciebus probationum, superfluum fuit hic genus præmittere, & sic fecit cōtra promissa proœmii. so. licet infra statim tractet de quatuor speciebus probationum; congruè tamen hanc rubricam præmisit, sub qua id prosequitur, quod uel non adaptatur alteri illarum specierum, uel adaptatur pluribus ex illis, uel includit omnē speciem probandi. de primo patet, quia tractat in nigro de pro-

de proba. virginitatis per aſpectum.infra eo. propoſuiſti, & c. cauſam. de probatione limitationis per libros antiquos, famam. & adminicula.infra eo. cum cauſam, de proba.filiationis per nominationem, & communem opinionē uiciniæ. infra eo.per tuas, de proba. per literas ordinarii. infra eo.poſt ceſsionem, uel per acta cauſæ.infra c.fi. & quia de his ſpeciebus, non intendebat multiplicare rubricas, licet hæc omnia ad teſtes. uel inſtrumenta reduci poſſent ideo ſub hac generali prædicta proſequitur. de ſecundo patet infra c.2.ubi,qui per inſtrumenta,uel teſtes probauit, iurare non cogitur.quod tribus rubricis ſequentibus poterat adaptari, infra c.tertio, ubi probatio teſtium præfertur inſtrumento. Item præfertur iuramento unius,infra eo.iurauit,& maxime partis,ut in præ. ca. propoſuiſti, & præcipuè ſi iuret ſuper negatiua, infra eo. ad noſtram. & iſta ſingula duabus rubricis poterant conuenire. De tertio patet infra c.1.ubi reus non cogitur probare de iure actoris, infra c.ex literis, ubi dicitur, quòd in communi iudicio probant actor, & reus. & quid ſi probent æquali,docet etiam nigrum, quòd dubia probatio non releuat probantem, infra eo.in præſentia.quòd interdictum retinendæ obtinet qui iuſtiorem titulum probat,ut in c.licet, quòd iudici ſuper proceſſu nō creditur, Infra eo.quoniā cōtra: qu ia non magis ad unam. quam ad aliam probandi ſpeciem pertinebant,ideò indiguerunt rubrica generali.obiectio uerò procederet,quando omnem probandi ſpeciem, & diuiſim proſequi debuiſſet. Secun-
5 dò † opponitur, quòd malè ſituata.cum enim confeſſio ſit ſpecies probationis,ſupra de reſt.ſpo.cum ad ſedem,ergo, ex quo uolebat præmittere genus, debuit hanc rubricam an. ſupra proximam titulare, & fit ſimilis obiectio ſuper rubrica de homicidi. ſolu.huius obiectionis patet ex his,quæ dixi ſupra de elec.bonæ, 1.ſuper uer.probatio,ſ.quòd confeſsio propriè loquē-
a do non eſt probatio, ſed probationis releuatio [a] hinc eſt, quòd puram & ſimplicem negatiuam deduco in poſitionem,de confe.c.1.li.6.per quam releuor à probando, ſi aduerſarius confitetur: quod tamen probare P.non poſſet, ut ibi, & infra eo.quoniam,in princ. congruus fuit ergo ordo,ut prius de releuatione probationis, ſecundo de probatione prius in genere, demum in ſpecie uideremus.

ANNOTATIONES.

a ¶Releuatio. Contra,quod immo ſit probatio,de confeſ.c.1.li.6. vbi niſi per confeſſionem uidelicet, ſed dictio,niſi,non ſemper ponit, uide doc. C.de tranſac.l. actione, & facit iſtud dictum Ioan. And. ad q.an poſt concluſionem in cauſa fieri poſſint interrogationes,uel poſitiones; & iſta faciunt quòd ſic, de quo in ſpec. de dilatio.§.uidendum,uer.item quid ſi,& depo.§.4.uer.ſed ſi ante.

a ¶Releuatio. Idem quod hic, Cy. in l.actor quod aſſeuerit,de probatio.quod no. propter ſtatuta, quæ in propria ſignificatione debent ſumi.facit ad hoc, capitulum,conſuluiſti,ibi probantur,uel confitentur. Bar. dicit in l. Iuli.§. idem Iul.de iureiur.quòd continetur, Atchi.

SVMMARIVM.

1 *Reus actori ſua propria inſtrumenta edere non tenetur; excipiuntur caſus,& qui nu.3.& 5.& in ſuffrag.& additio. nu.8. 10. 11.12.& 13.*
Scribendi uſus antiquus principis ad principem, qui temporibus poſterioribus indicium eſſet falſi ibid.ad dict.ſcriberem.
2 *Pacta per imperatorem cum ſubditis inita etiam per ſucceſſorem ſeruanda.*
3 *Edere non tenetur inſtrumenta ſua reus actori,præterquam in caſibus, & quibus, & nume. 5. & in ſuffrag. & nu. 8.9.10.11. 12.& 13.*
4 *Editio inſtrumentorum quando etiam ante litis eſt facienda conteſtationem,& nu.5.in princ.& an appellationis.*
5 *Legitimare perſonam aliud eſt, quod fit ante litem conteſtatam, aliud cauſam, quod fit poſt eam.*
6 *Epilogus, ſuffragium, & additio gloſſarum.nu.7.*
Gazophylatio quid,
Archiuus quid, ibid.
8 *Inſtrumenta communia quæ dicantur.*
Tabellio, ſiue notarius, uel protocollum habens quibus & quando edere teneatur inſtrumenta. ibid.in fin.uer.item dicuntur.
9 *Originalia. & acta.& rationes edere tenentur, quicunque ea habuerint, uer.dicunt & bene,& quando, ibid.& nu.10.*
10 *Actorum forenſium, uel iudicialium nomine quæ contineantur.*
11 *Editio inſtrumentorum, ſi ſit lis, iudicis officio, ſi uerò ante litem petatur, quo iure fiat id, & nu. 12.*
12 *Ad exhibendum actio quando locum habeat.*
13 *Allegare iura pro aduerſario non teneor.*

CAPVT I.

1 EX epiſtolæ. Caſus. Reus † actori ſua propria inſtrumenta edere non tenetur. In prima petitio. In ſecunda ipſius repulſio ibi,Sed ad hoc [*ſcriberem*] ex humilitate, uel ſecundum antiqua tempora ſic loquitur, & hodie tale reſcriptum reputaretur falſum,infra de crimine fal. quam graui. ſic infra de teſta.filius,Hoſt.[*ex his*] ſ.inſtrumen-
2 tis pactorum,C.de leg.digna uox, in fi.allegat † Cynus
a hanc decre.quòd pacta per imperatorem [a] cum ſubditis inita etiam per ſucceſſorem ſint ſeruanda, ibi ui-
b de [b] [*Colligeret*] ipſe imperator,de quo conquerebatur rex iſte, quod ab ipſo quædam exigebat indebita. [*&*
3 *quia nulli*] ſpeciale † eſt in fiſco, quod ille,contra quem agit, tenetur edere inſtrumenta facientia contra ſe,& pro fiſco.ff.de edendo l.3. per quod arguitur idem in matrimonio, ſuper quo uide,quod dicam in ſpec. de
c inſtru.edi.§.uidendum, uer.ex præmiſsis [c] in fi. [*Ea quæ contra te*] ponit materialiter hæc uerba [*Documenta*] infra eo. quoniam,in fin.[*Medio*] id eſt iudicio, quòd eſt medium inter actorem,& reū;ad idem, C.de Iudæis,
4 nullus[*Proferre*] ſi quæratur,an ſit † facienda editio ante lit. conte. uel poſt, dicebat Inno. aut actor facit de inſtrumento mentionem in libello aut non,puta peto.100.quæ mihi debet ex tali inſtrumēto,& tunc ante lit.conteſta. fieri illius inſtrumenti editio: quia aliàs reus deliberare non poſſet,ar.C.de eden.auctẽ.ſi qs, & infra de fide inſtru.c.2.dicit tamen,quod ſi non habeat illud inſtrumentum in præſenti, procedetur, licet illud non exhibeatur: aut non facit; & tunc non cogitur edere,donec utatur eo,& de hoc in ſpe.de in-
d ſtru.edi.§.nunc dicamus, uer. quid [d] ſi quis, & in uer. ibi præalle.tractatur,an in cauſa appellationis ante lit. conteſt. editio appellationis facta iudici ſit facienda parti.non ob.prædictis,quod tetigi,ſupra de ele.nihil,
5 in fi.quia † aliud eſt legitimare perſonam, quod fit ante litem, aliud cauſam,quod fit poſt litē. Et no. quòd ſunt acta publica,quæ utrique parti integraliter edun tur,infra eo.quoniam:ſunt rationes,& has tenetur argentarius contra ſe edere.ff.de eden.l.1. ff. de iure fiſci l.in fraudem.ſunt inſtrumēta; & hæc aut communia, aut propria.communia debēt edi,de fide inſtrum. C. perpetuus; ſi ſunt propria, non tenetur illa edere,niſi cis utatur, tunc tenetur edere ſaltem partem, qua utitur.ff.de edend.l.1.§.edenda, de fide inſtru.contingit.
6 ¶ Secunda † glo.& 3.glo.ſignat & ſoluunt. ¶ *In glo.2.§. edenda*] edi debent illa,quibus quis in iudicio utitur,inſtrumenta: quibus non utitur,edi non debent. ¶ *In glo. 3.ibi,nimis*] ibi etiam petens reprehenditur aduerſariū cogi ad edenda iura facientia contra ſe [*& ibi,qui accuſare*] nec ius,nec ratio permittit alienorum inſtrumen

torum

torum inspiciendorum potestatem dari[*& ibi, non est nouum*] petit reus edi rationes creditoris, & l.f. quod pe
7 tit edi rationes publicas. ¶[*in † glo. 1. in fi.*] si, 10. di, c. 2. vbi de hoc aliàs est in textu gazophylatio. & dicitur locus vbi thesauri uel diuitiæ reponuntur. & in l. uocatur locus iste archiuus. in auctẽ. de his, qui ingre. ad ap. §. si uerò etiam. coll. 5. 30. q. 1. c. 1. Hostien. ¶[*In glo.*
8 2. *ibi, nisi sint communia*] nec † dicas quò ad hunc casum communia, quæ fiunt gratia utriusque: quia secundũ hoc omne instrumentum contractus esset commune. fit enim instrumentum emptionis uenditoris, & emptoris fauore: sed dicuntur communes, uel quia communiter obuenerunt beneficio testamenti, uel alio modo. ff. famil. erc. si quæ. ff. de fide instrum. l. fin. uel ratione naturæ negocii, de quo quæritur, ut quia est nummularius, uel procur. meus generalis ad negocia, uel quiuis alius obligatus rationi reddendæ, & habet librum, in quo continentur accepta & expensa. ff. de eden. l. 1. §. rationes. & l. prætor. uel ratione personæ custodientis, quæ publica est, ut tabellio, infra de fide instrumen. c. penultimo. uel tenens librum censualẽ. ff. de edendo, argentarius, infra de præscrip. ad audientiam. C. de fide instru. illatæ, & talis liber parti edẽdus est etiam contra fiscum, uel imperatorem etiam si imperialis sit, uel fiscalis, ut dicta. l. illatæ; & hoc in defectum probationis, non aliàs; ad hoc. ff. de edendo. l. 2. aliàs. 3. & idem de registro; hoc secundum Hostien. sed Inno. dicebat hic communia instrumenta hæreditaria. C. de eden. procurator, & præallc. l. si quæ. ff. familiæ. & hæc sunt exhibenda inter cohæredes. & testamẽta sunt cõmunia. & exhibenda inter cohæredes, & legatarios, ut præalle. l. fi. ff. de fide instru. & instrumenta tutorum, curatorum, procuratorum, & negociorum gestorum per actiones tutelæ, negociorum gestorũ, & mandati eduntur. ff. de eden. l. quædã. supra de obli. ad rati. c. uno. item dicuntur communia instrumenta quæ pro plurium cautione communiter fiunt. ff. de eden. prætor. §. 1. item instrumenta, quæ à tabellione, uel alio, cuius sunt, pluribus assignantur. si uerò sit instrumentum continens cautionem duorum hoc modo, quod P. uendidit tibi domũ, & cauit de euictione, & tu promisisti precium ad talem diem. & P. redimat instrumentum à tabellione, non cogitur tibi facere copiam. sed tabellio, qui ad preces utriusque fecit instrumentum, illud, utriq; cogitur exhibere. item quicunque habet protocollum no. cum illud fit communne, & ita pro uno sicut pro altero scriptum, cogitur illud edere omnibus, quorum interest, arg. ff. de eden.
9 prætor. §. 1 j. de fide instr. c. cũ P. quid si quis † redemit à tabellione exemplar actorum iudicialium, uel instrumentorum hæreditariorum, uel similium, nunquid tenetur illa exhibere, dicunt quidam quòd nõ, arg. hic. sed originalia, quæ tantum sunt communia, debent ad inuicem exhiberi. dicunt & bene secundũ Inno. quòd acta, & rationes, & hæreditaria instrumẽta, aut tutorum, curatorum, & negociorum gestorũ, quantumcunque emantur, uel redimant, & quãtumcunque dicantur propria, tenetur quicunque hæc habuerit, exhibere, arg. dictarum. l. ff. de eden. prætor. §. 1. C. de eden. l. 2. & hæc maximè officio iudi. exhibentur, ubi iudicem mouet iusta causa, puta quia actor amisit acta sua, & originalia sunt perdita. C. de eden. l. 1. §. 1. ff. de eden. si quis ex argentariis, §. prohibet, arg.
10 infra eo. c. fi. ff. de testibus l. curent. sed quid † continetur nomine actorum forensium, uel iudicialium: so. dicunt quidam, quòd omnia, quæ fiunt coram iudice, uel aliis personis publicis, & si sint emancipationes, protestationes, uel huiusmodi, supra de offi. ordi. pastoralis. C. de annali excep. ut perfectius, & uidetur hoc expressum. C. de iudic. l. fi. & supra de procur. c. 1.

Alii dicunt contrarium: sed quicquid dicatur, dicit In no. hoc tenendũ, quòd bonus iudex ea ex officio suo præcipiet exhiberi. C. de eden. l. 1. uel actione in factũ ff. ad exhibend. l. 2. aliàs. 3. §. pe. iudex tamen non coget reum edere propria instrumenta, nisi ex magna causa, ut hic. aliàs facilius coget exhibere, & sic loquitur præ. l. 2. aliàs 3. §. pe. ff. ad exhibend. Dicit demum
11 † quòd si pendente lite petantur exhiberi instrumenta ad ipsam litem pertinentia & communia, iudex officio suo pedisequo hæc faciet exhiberi, uel nulla lite mota id petitur, tunc debet fieri editio per actionem ad hoc congruam, uel per officium iudicis, quod uicem obtinet actionis, supra de of. iudicis, c. 2. dicit etiã
12 † notandum, quòd actio ad exhiben. locum habet, & mihi competit, ubicunque mea interest aliquid exhiberi ratione iuris, quod in eo habeo, uel peto, siue ut uendicem, siue ut præstem. ff. ad exhi. 1. 2. & l. 3. §. sciendum. Editio uerò instrumentorum, quam peto mihi fieri ad intentionem meam fundandam, non est quã docunque mea interest facienda. graue enim esset, q aduersarium meum possem cogere, ut contra se exhiberet, ut hic. ff. ad exhi. si liber homo. & l. penu. [*& ibi, exactor*] & usurarius, & in Cle. fi. de usur. ex grandi. §. cæterum, & uide quod ibi no. super uer. rationum[*Et in fi.*] Lauren. ff. de eden. prætor ait. §. 1. Vinc. circa hoc ultimum uide, quod dicam de exce. cum uenerabilis, in glo. quasi dicat, uer. sed contra. ¶[*In glo. ult. ibi, qui in-*
13 *tendit*] ubi de hoc[*& ibi, contra ipsum*] nec allegare † iura tenetur, quæ pro aduersario faciunt, ut not. 4. q. 4. c. 1. [*& ibi, unum casum*] alium casum ibi positum in 1. glo. sequebatur hic. Ala. dicens, quòd actor à reo non petit instrumenta ad intentionem suam fundandã, sed reus ab actore bene ad exceptionem probandam, & etiam actor à reo ad probandam replicationem. G. dixit Host. dixisse rationes edendas, sed non instrumẽta: sed cum rationes sint edendæ etiam reo, non uide tur satisfieri per hanc so. l. ea, quæ, distin. inter actorem & reum[*& in fi.*] de hoc plene. ff. de eden. l. 1. §. editiones, & infra de fide instr. G. perpetuus.

ANNOTATIONES.

a ¶Per imperatorem. adde tex. in c. 1. de nato feu. & ibi Bald. per Barb. consi. 26. in 2. uolu. 10 9. col. & plenius consi. 1. in 1. uolu. in 3. 4. & 6. col. per Alexan. in eadi. ulti. in 4. colum.

b ¶Vide. Ad hoc quod no. Io. And. de iudi. nouit, super glo. sed eũ, & Bar. in l. omnes populi, ff. de iusti. & iure, in tertio membro q. 4. & per ipsum, & glo. in l. quod semel, ff. de decre. ab ordi. fa. & ui de Ioan. And. in c. decet, de reg. iur. lib. 6. & talia pacta habent uim legis; uide l. Cæsar, ff. de publica. & ibi Bar. & in l. ciuitas, ff. si certum. pe.

c ¶Præmissis. Et uide Baldum in l. 1. & l. fi. C. de eden. & glo. & moder. in Clemen. ex grandi, de usur.

d ¶Quid. Et per Bar. in l. si legatum, ff. de eden. & in l. postquam. §. si. ut le. no. ca. & per Bal. & Sali. in l. 1. §. fi. C. de edend. & in deci. Rotæ, conclu. 43.

e ¶Instru. Si tamen notarius semel partibus dedit instrumentum releuatum, non debet illud amplius dare nisi iussu iudicis, & causa cognita. l. si quis ex argentariis. §. nec ita tamen, & ibi uide Bar. ff. de eden. & uide per ipsum in l. de tabulis, ff. de tab. exhi.

SVMMARIVM.

1 *Actor, qui plenè probauit, non debet compelli iurare.*
2 *Probatio facta instrumentis, uel testibus sufficit.*
3 *Calumnia præsumitur ex defectu probationis.*
Iuramentum præstare quando quis debeat: ibid. ad dictio. legitima. & cogere ad ipsum subeundum quem non licet facta aliter probatione, nu. 4.
4 *Superflua non admittit ratio naturalis.*
Consuetudo hic allegata, nec e contrario ualeret contra reum. ibid. uer. consue.
Probationi plenæ alia non est addenda, ibid.

5 *Epilogus,*

4 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. num. 5.*
Iuramentum calumniæ nisi semel, malitiæ uerò pluries, ibidem. num. 6.

CAPVT II.

1 SIcut. Casus. Actor † qui plenè probauit non debet compelli iurare. Primò narrat consuetudinem, quam secūdò improbat ibi, Nos eum tenet [*& infra*] forte decidit, quòd sicut laudabilis tenēda, sic illaudabilis reprobanda, de hoc de consue. c. fi. secundū Ho.
2 [*Aut testibus*] forte † secus erat in confessione: quia s. probato per confessionem aduersarii, non compellebatur iurare ei, qui iam probauit intētionem suam instrumentis, uel testibus, quorum alterum sufficit, de resti. spo. cum ad sedem, de fide instru. cum Io. [*Sacramentum*] de ueritate [*Deferatur*] compellebatur sine causa iurare, contra id de iureiur. & si Christus, uersi. Iacobus, & uer. quædam [*Non habetur*] quasi præsume-
3 re † uellent, quòd omnino foueret iniustam litem: sed; ut dixit Host. non ex probatione facta, sed potius ex ipsius defectu præsumenda est calumnia, supra de dolo, finem [*Legitima*] fallit in illo, qui accusatur aliquid recepisse, ut sententiam ferret, in auctēn. ut liti. iurent. 1. respon. colla. 9. secundum Inno. super quo remittit Hosti. de iudi. cum æterni, lib. 6. Secundo ubi-
a cunq; aliquis remanet infamatus, licet nil sit probatū supra ti. 1. c. 1. & infra de resti. tam[a] literis. Tertiò ubi semiplenè probatum est, de procur. ex insinuatione. secundū Inn. uidelicet ad plenam fidem faciendā. Vin. unde dicit Host. si plenè probat actor, condēnaē reus infra c. 1. & c. in præsentia: si nil probat, absoluitur. C. de rei uend. l. fi. si semiplenè defertur iuramentum, qđ
b dic, ut infra de iureiu. [b] c. fi. [*Reprobamus*] quia † contra
4 naturalem rationenem, quæ non admittit superflua; tum quia ꝯ ius scriptum, qđ patet ex superioribus, & ꝯ ius diuinum. ſm quod non iuratur nisi ex causa, sic consuetudo conuersa simili de causa reprobareē infra eo. ad nostram, quæ loquitur in reo, hæc in actore ſm Host. & per hanc decr. uidetur probari, ꝙ non ualeat consuetudo, ꝙ necessariò ad probationē requirā-
c tur tres testes. si enim [c] non ualet consuetudo, quæ ad plenam probationem duorum testium addit necessario iuramentum partis; ergo nec ualet, quæ addit ne-
5 cessariò iuramentum tertii testis. ¶ Secunda † glo. arguit, & illud declarat. ¶ [*In glo. 1 ibi, in bona*] hanc & se. & ultimam uide in decre. ulti. de iureiur. [*& ibi l. ulti.*] uide de priuileg. cum olim. prim. super ult. glo. [*& ibi, si quando*] ponit casum decre. ulti. quod mc. causa. ¶ [*In gl. 2. ibi, quod non ratione*] uide hanc & se. in decre. ulti. de
6 consue. super ulti. gl. ¶ [*In † glo. 2. ibi, amplius iurandum*] de calumnia: secus in iuramento de malitia, infra de iur. calum. c. 2. in fi.

ANNOTATIONES.

a ¶ Tam. Iste casus in spec. excipitur, cum hoc iuramentum deferatur actori probanti plenius, quod reprobatur in casu auct. quia iste excipi. erat iuste reus, cui non incumbit probatio, & nil probauit, nisi dicatur eo ipso ipsum reum probasse, quòd actor nil probauit.

b ¶ De iureiurando. c. fi. adde Bar. in l. admonendi, ff. de iureiurand. & ibi d. Fran. Cur. in repe.

c ¶ Si enim. Ibi si enim non ualet &c. no. ar. quòd statutum uel consuetudo requirit ultra probationem plenam alias nō ualet, quod tamen intelligitur secundum alias. ll. requirentes 7. testes in testamento, ut l. hac consultissima, C. de testa. & ubi scriptura requiritur, ut in casibus, de cen. c. 1. li. 6. non ualere in dubio: tamen causa uidetur subesse. sed dic quòd hoc nō bene probatur; quia ratio uera huius tex. est, quia consuetudo, de qua hic, nutriebat peccatum: quia iuramentum non est præstandum nisi ex necessitate, ut in c. & si Christus, de iureiu. in c. super hoc, de renun. & ideo non est licitum arguere de iuramento ad alias probationes, quòd non ualeat, consuetudo; quod no. sed contra hoc facit, quia eadem ratio, quæ de iuramento, est in testibus. nam si requiritur alius testis, ipse habebit etiam iurare; aliàs non creditur, infra de testib. cogen. & scripsi. secunda q. 4. præsul, Archi. sed an ualeat renunciatio quæ fit in instrumento, s. quòd debitor conuentus, quòd non possit probare solutionem debiti per testes, & non nisi per instrumentum cassum & cancellatum, uel incisum, hoc facit quòd nō: quia minuitur facultas probandi; pro hoc uide glo. no. in auctēn. ut sine prohi. matres, col. 7. in glo. quæ incipit, quæ sunt, & Hosti. in ti. de renun. ad hoc, quod no. Bal. in l. fi. C. si cer. pe. Archi.

SVMMARIVM.

1 *Probant actor, & reus in communi iudicio, & si pariter probant reus absoluitur, nisi causam foueat actor fauorabilem. uide in in suffragio. Exempla. §. in glo. pen.*
Præbendam quandoque canonicalem habet episcopus, & quo iure, ibid. ad dictio. præbendas.
Communio solet excitare discordiam, ibid. in fi.
2 *In finium motores, & egressores quæ statuta pœna.*
Personarum distinctio fit in pœnis irrogandis, ibid.
3 *Interdicto, uti possidetis, unde ui, & reiuendicatio cui & contra quem & de qua re competant, & quare hic agenti non competierunt, & nu. 7. uer. usque modò*
Pro præbenda sua agere præbendarius suo, uel ecclesiæ nomine potest, & quando, & uter modus magis expediat, ibid. uer. posset tamen, & nu. 4. & nu. 5 s. & habere potest ac habet certas possessiones, ac reditus, & iura. ibid. nu. 4. uer. sed dices.
Prebendas omnes possidet ecclesia, ibid. nume. 3. uersicu. sed nec nomine.
5 *Præbendarius anteponitur ecclesiæ procuratori generali, agens pro sua præbenda.*
6 *Vt termini uel fines antiqui uel denuò positi obseruentur, actio fini. regund. competit.*
Finium regundorum actio etiam proprietatis quæstioni cohæret. ibidem.
7 *Libelli in actione finium, remiss.*
Io concussè, imperturbatè, & sine interruptione, ibid.
8 *Probatio hinc inde simul recipitur in iudicio fini. regundo. cæteris autem in iudicijs debet actoris antea probatio recipi.*
Examinatio requirit diligentiam, non operam perfunctoriam, ibi. ad dictio. examinatis.
Interdictum, uti possidetis, duplex est, & in eo obtinet, qui superior est interdicto, ibid. ad dictio. præcellere.
9 *Fidem iudici faciendam ait.*
Verba intelligenda cum effectu, ibi. ad dictio. admittat, & sequentem.
Aliquando, aduerbium ostendit regulam in contrarium, ibid. ad dictio. aliquando.
10 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 11.*
In finium regundorum iudicio utraque pars iuramentum præstat calumniæ, & utra dicatur actrix ipsarum in primis legibus.
Personam duorum quem sustinere in quibus accidit uer. §. si decuriones, & nu. 12. §. 1.
Ad absoluendum promptiora sunt iura, quàm ad condemnandum. sed hoc non est perpetuum, §. 1. & 3. & nu. 12. §. 2.
In pari numero pro libertate standum, ibid. §. In glo. penul.
Possessor aliquando probare debet, §. fin.
12 *Additio glossarum.*
Clerici possunt agere finium regundorum & quo casu procuratorio sit opus ecclesiæ.
Administrationem legis qui habere dicantur, eamque qui habent, uel à domino, rem in iudicium potest deducere, uersicu. posset tamen.

CAPVT III.

1 EX literis: Casus. In † communi iudicio probant actor, & reus, & si pariter probant, reus absoluiē, nisi fauorabilem causam foueat actor. Et cōis diuisio. secunda ibi, Ad quod [*præbendas*]. i. reditus episco-

a epiſcopus [a] enim non habet niſi ex ſpeciali indulgentia.uel ex neceſſaria cauſa.infra de conce.præben.prębendã.cũ noſtris. Goſ.inſpexit antiquã.in qua ſcribebať Ciſtercię epiſcopo[*terminorum*]quod nõ eſt nouũ, Gen.13. Ber.de uer.ſi.forus,uer.lis, quia diſcordiã ſolet excitare çõio.ff.de le.2.cum pater.§.dulciſſimis,in

2 fi. Hoſti.[*Antiquos fines*] hic†non eſt pœna arbitraria, ſed ſplendidiores perſonæ,ſi auulſerũt terminos, relegantur,& humiliores caſtigantur,& ad opus biennio damnãtur.ſed & ſi criminaliter agať ex l.agraria.pœna, l.aureorum ſtatuta eſt. & ſi ſeruus ſit, capitalis. ff. dę termin. amo.l.1.2.& 3.Hoſt. [*Egreſſum*] non poterat

3 † agere interdicto, uti poſ. quia aduerſarius ſuus iam partem fundi occupauerat,ut hic ſequiť, & ideo agẽs poſſeſſionem amiſerat: quia interdictum, uti poſſ. ſibi competere non poterat, ex quo non poſsidebat,ff. uti poſ.l.1.& per totum. ſed nec interdicto, Vnde ui, cum non fuerit ſpoliatus. ſed forte à princi. aduerſa-

b rius ſuus terminos præbendæ ſuæ ſine uiolentia [b] occupauit,nec rei uendi. nomine proprio, cũ non eſſet ſua proprietas,ſed eccleſiæ,ff.de rei uendi. in rẽ actio: ſed nec nomine eccleſiæ agerę poterat, cum ipſa poſſideret æqualiter oẽs præbendas per omnes canonicos, quicunque eſſent illi,qui eas poſsiderent,cum ſicut cautum,&c.ut ſupra de teſti. ſpo. cum ueniſſent, in fi.& eſt hæc ratio ſufficiens, quare etiam in interdictis ſuperioribus agere non potuit, ut not. infra de teſta.relatum.2.reſpon.1.poſſet tamen dici, quod forte nomine præbendæ ſuæ agere potuit, ſicut & Abbas tantũ nomine dignitatis ſuæ agit,quando à conuentu ſuo bona diſcreta hẽt, ſupra de reſcriptis,edoceri, ubi de hoc,& uide,quod dicam,ne præla,ui.ſu.querelam,

4 ſuper glo.2.Et expedit † agere tantum nomine præbẽdæ ſuæ,& non eccleſiæ,quãdo agit contra canonicos ſuos, uel alios, qui nomine eiuſdem eccleſiæ ſe poſſidere,uel ius habere dicunt, cõtra alios aũt extraneos, qui iure eccleſiæ non nituntur, tutius uideť eſſe agen

c dũ nomine eccleſiæ [c] quam præbendæ, & uide ſupra dę teſti.ſpo.in literis, ante fi,magnę glo.uer.& hoc notandũ,ſed in hoc caſu oportet, ꝙ habeat procurationẽ præpoſiti,& canonicorũ,uel aliorũ,ad quos res ꝑtinet.ſiue quorum noĩe agit,ar. ſupra de procu.c.1.& ſupra de iudi.cauſam,quæ,ſed dices,qũo poteſt agere nomine præbendæ,cũ præbenda nihil habeat,uel poſſideat. reſpon. Imò præbenda poteſt habere,& habet certas poſſeſsiones,ac reditus, & iura ẞm Inn. ex quo per illum,qui hoc põt facere, ſunt ſibi aſsignata, & ex quo diuiſa eſt ab aliis,& etiam limitatè,arg,infra de ꝑbend.expoſuiſti, ſicut & parochialis eccleſia,infra de his,quæ fiunt à prçlatis,paſtoralis,quę & quandoque eſt ei annexa,In quo caſu de iuribus ipſius eccleſiæ annexæ non vř agendũ nomine ipſius eccleſiæ,ſed præbendę,ar.ff.de ædi.edic,iuſtiſsimè,in eo,quod le.& nota.Infra de præb,extirpandæ.§.q uero,& .ſ̃.de offi.del. prudentiã.§.pe.& ulti.põt ergo præbenda ẞm Inn.habere iura ſua deſtincta,ſicut & epiſcopatus,& abbatia & hoſpitale, & quæcunque alia domus, uel dignitas,

5 uel adminiſtratio. & ſic †ſi in petitione ſiue defenſione iuriũ ipſius præbendæ, ꝓcu.eccleſię non ſpecialis,

d ſed [d] generalis, & præbẽdarius ſimul concurrerẽt,vř præbendarius ꝓferendus, & de hoc no.ſ̃.de teſti. ſpo. olim cauſam,ẞm Inno.de hoc ẽt no.&.ſ̃.de iud.cũ deputati,ẞm Ho. [*Tui fundi*].i.tibi in præbendã aſsignati,

6 vnde & tibi†cõpetebat actio finiũ regundorũ ad hoc, ut termini antiquitus, uel de nouo poſiti ab illo, qui partem aliã habuit,obſeruenť.ff. finium regundorũ, in finalibus,& l.eos.ſed & ꝓprietati cohæret quæſtio, C.fini. reg.l.3. unde, ſi qñ de terminis agitur,dubiteť, cuius ſit proprietas,uel poſſeſsio,ſuper hoc recipienť

7 teſtes,ut hic ẞm Inn.[*Occupaſſe*]libellos†in hac materia uide in ſpe.de iudi.§.ſequitur [*40.annorum*]& ſic omnis actio eſt præſcripta, infra de præſcri.de quarta,& c.ad aures,& c. quia iudicante,ubi de hoc,Hoſt.[*Inconcuſſe*] .i imperturbatè,& ſine interruptione, Goſ.[*Poſſidetis*] uſque modò, & ſic uterque contendebat ſe poſsidere unde & uri poſsidetis, proponi poterat hinc inde, de hoc infra eo.licet[*Ad quod*] ideſt ad intellectum,& ſol.

8 propoſitæ quæſtionis. Hoſt.[*Hinc inde*]in† aliis iudiciis prius recipi debet probatio actoris, & de hoc.ff.eo.ti. l.circa,in ulti.gl.& in ſpe.de probatione. §. 1.uerſi. ſed ubi uterque,& per Di. infra de regul.iur.non licet lib. 6[*.examinatis*]diligenter,non perfunctoriè infra ti. px. præterea,& c.cum cauſam[*Praecellere*]ſic in interdicto, vti poſ.quod etiam duplex eſt,is obtinet,qui ſuperior eſt interdicto,infra eo.licet, ff.uti poſ.ſi duo,in princi.

9 Goff.[*Sibi*]no.fidem†iudici faciẽdã,de teſti.in noſtra, & ff.eo.ti.quinquaginta,in fi. [*Admittat*]cum effectu.ſ. pronunciando ẞm dicta illorum [*Praeferentur*]cum effectu. T.[*Pro libertate*] ideſt pro ea parte,quæ libertatem fouet,etiam ſi ſit actor, Hoſtien. [*Aliquando*] hoc dicit,quia regula eſt in contrarium;de hoc ut ecc. be. c.uno,in prin. [*Longiſſimi*] uel longi, C. de præcrip.lon. temporis.l.pe.& l.emptore [*obycit*] in modum excep. aliàs contrà, C.de præſcripti. 30.annorum, ſi quis emptionis[*Qui poſſidet*]uel poſsidere impeditur, de dolo; & contum. contingit: quod tamen non cedo uſquequaque,Vinc.adde, quod no.infra de regu. iur.in ter-

10 tia regula,lib.6. in fi.ult.glo.¶Secunda† glo.declarat, quomodo intelligitur in communibus iudiciis.&c.ſecundo ponit Brocar. an unus fungi poſsit uice duorum; alle. pro 8.iura, & 9.contra, & dans duas ſolutiones.¶[*Glo.ſic infra*]dat 5.concord. textui:alleg.quattuor

11 contraria, & ſoluit. ¶[*In † glo. 2.ibi, ſicut reus, & actor*] quòd calumnioſè agit, nec calumnioſè defendi.hoc uult.l.ſequens[*& ibi, §. Si cum decuriones*] parum facit, niſi inquantum illi duo uiri erant electores iure proprio, & compromiſſario[*& ibi, Si conſul*] conſul, uel præſes emancipationi, uel adoptioni propriæ auctorizat[*& ibi, Seruus communis*] ſequitur duorum dominorum perſonam ſuſtinet [*& ibi, mixta*]ibi dicit mixtas actiones, in quibus uterque actor, ut iudicia communia,interdicta,uti poſ.& utrobi[*& ibi, Nemo ex his*] ibi non licet uni duobus magiſtratibus aſsidere[*& ibi, in pari*] qui ſuccedunt in uniuerſum ius, hæredum loco habentur [*& ibi, Si plures*]ibi, difficile eſt,ut unus homo uices duorum ſuſtineat[*& ibi, §. tempeſtiuum*] uide de ſorile. eccleſia, ſuper 1. glo. [*& ibi.l. 2.*] prætor apud ſe adoptat filium, emancipat, ſeruum manumittit.¶[*In glo. ſic infra, ibi, Arrianus*]ubi de obligando quæritur, ſumus faciles ad denegandum: in liberando faciles ad concedendum[*& ibi, reſpiciendum,*]uide de accuſat. cum oporteat, ſuper fin. ultim. gloſſ. [*& ibi, obſeruandum*]nec excandeſcere debet aduerſus eos, quos malos putat, nec precibus calamitoſorum illachrymari oportet. ¶[*In glo. antepe. ibi, ſi pars*]ponit caſum decre. ulti. infra alleg. ¶[*In glo. penul. ibi l. antepe.*]in

e pari numero [e] teſtium, pronunciandum pro libertate, & pari numero iudicum ualet ſententia pro libertate[*& ibi, Inter pares*]ponit caſum præ. decre. ultimæ [*ibi, Libertas*]prima dicit, libertas inæſtimabilis res eſt. ſecunda dicit, libertas omnibus rebus fauorabilior eſt. ¶[*In glo. ulti. ibi, malè agitur*] licet colonus probet ſe.

12 40.annis poſſediſſe,non præſcribit.¶[*In†glo. 1. ibi, finium regundorum*] hoc uerum, quando inter ſe agunt ita, ꝙ nil deperire poteſt eccleſiæ. ſi uerò contra extraneũ,

f neceſſarium eſſet procuratorium eccleſiæ,cui [f] per id poterat deperire, ut dixi in textu[*& ibi, Vſufructum*]de hoc de pecu. cleric. c. fina.poſſet tamen hic intelligi, quando clerici habent de conſue. uel ex conſtitutione, uel ab epiſcopo, uel alio ordinario poteſtatem admini-

administrandi, & hanc reputo legis administrationē, C.de in-
ta.calum.l.2.§.1.nam qui habet generalem ad ministrationem à domino, rem in iudicium deducere potest.ff.de pac.nam & necesse.secundum Inno. ¶[*In glo.2.ibi,reconuentione*]secundum Lau.uide in spe.de iura.calum.§.nunc dicamus.uer.nota tamen[*& ibi, Singula*]ubi de hoc in 1.glo. & infra de præsump.mandata[*& ibi,Solutio*]secundum Ro. [*& ibi,Vel refert*]secundum Vin.[*& ibi,Si consul*]ubi de hoc. ¶[*In glo.sic infra ibi, & obscuris*]infra de regu.iur.estote.Vincenti de fide in strumento. inter dilectos, in fi. Goff.[*Et infi.*]1.quæstione 6.tali, Goff.

ANNOTATIONES.

a ¶Episcopus. Quod potest esse canonicus. uide ex statuto, uel consuetudine annectitur dignitati episcopali canonia, secundum Inno. & d. Anb. hic.

b ¶Violentia. Vide Ioan. And. supra de resti. spo'i.cum ad sedem, super glo. penul. & Barto. in l.1.§.fine autem, & in l.3.§.si quis autem uisis, ff.de ui & ui. ar.

c ¶Nomine ecclesiæ. Adde, quòd etiam quilibet alios prælatus agit nomine ecclesiæ, per ca.olim, el.1. de restit.spol.& per c. querelam, de elec.

d ¶Non specialis. Inquit ergo, si esset specialis procurator, quod præfertur, de quo uide in c.olim causam, de resti. spolia. & not. in c. cum deputati, de iudi. de clerico seculari uide etiam no. supra de dila. literæ, & Inno. in c. eleceri, de rescri. ubi dicit etiam nomine proprio agere posse. & uide no. ad hoc de resti. olim, de resti. spoli. olim. 68. dist. c. fi. per Archi. in spec. de actore, in ultima cat. & Paul. de Liaza. in Clement. 1. de rescri. Bald.

e ¶Pari. numero adde tex. in l. lege Iulia, ff. de manu. quem Bal. facit singula. in c. domino guerram §. ad hoc, in tit. hic finitur lex Conra. & incip. l. magistra. C. quando prouoca. non est necess. prope finem.

f Cui, credo, quod posset dici, quod absque mandato admitteretur, tanquam procurator in rem suam, cui cessæ sunt actiones, ut in l. 1. de actio. & obliga. Bal.

SVMMARIVM.

1 *In uirginitate probanda testatio matronarum assertioni uiri præfertur.*
Matrimonium non dirimitur, si cognita fuit mulier, & superueniat maleficium, uel aliud impedimentum, ibid. uer. secus. nu.

2 *Testimonia dicuntur sine iuramento prolata.*
Matronæ iurare nō debeant, ibid.
Potius, aduerbium ut hic sumatur, ibid.

3 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 4.*
Propter coitus impotentiam mulier repudiat uirum etiam inuitum, quod euenit ex diuersis causis, iuncta gl. & nu. 5.

5 *Additio glossarum.*
Mulier ingredi religionem potest inuito uiro, si cognita fuit, & quæ probare & interuenire debeant, ut id possit, ibid.

CAPVT IIII.

1 **P**Roposuisti. C. In † uirginitate probanda testatio matronarum assertioni uiri præfertur. & communis diuisio. secunda ibi, uidetur[*De legata*]aliàs debuisset diœcesanus cognoscere, de hoc de consangui. & affi. c. f.[*Cognitam*]secus. n. si fuisset cognita, & superuenisset maleficium uel aliud impedimētū, ut lit. non conte. qm §. si uero, Pe. & Abb. [*Quod*]se incognitā, quod præmisit, & uirginē, prout sequitur

a [*Et infra*] quæris, cui potius sit credendū[a] [*Testimonijs*]

2 quia testimonia † dicunt sine iuramento prola. infra de eo. cler. tua. vs. q̄ matronæ non debeant iurare, de quo die, ut dicam. j. de frigidis. fraternitatis, super glo.

2.[*potius*]quàm iuramento uiri]uel ponitur electiuè.

3 ¶Vltima glo. signat contrarium & soluit. ¶[*I † gl. 1. in*

4 *fi.*] propter impotentiā coitus mulier repudiat uirum etiā inuitum. ¶[*In gl. al. ibi, item sobrini*]aliàs incipit, agnationis, ibi dicitur q̄ plus infigitur ait, quod vs. quàm,

5 quod audiatur. ¶[*I † glo. 1. infi.*]potest ēt exemplificari per decre. de spon. is qui & c. fi. & qui ma. accu. pos. insuper, s̄m Host. uel uolebat mulier ingredi religionē, quod poterat inuito uiro. si uerum erat illā incognitam, infra de conner. coniug. uerum & c. ex publico. hoc dico: qa licet sit sufficiens probatio uirginitatis, non tamen per eam separatur matrimonium, nisi interueniant, quæ habentur in præalle. c. laudabilem.

ANNOTATIONES.

a ¶Potius sit credendum. dicit Panor. quòd ubi statur iuramento alicuius ex aliqua dispositione, illud non procedit, quando probatur contrarium; adde glo. in c. a. de tempo. ordi. in 6. Inno. in c. quia propter, de elect.

SVMMARIVM.

1 *Testium probatio præfertur instrumento, uide exempla in suffrag. §. in ulti. glo. aliquando postponitur, ibid. In hac autem prælatione quæ consideranda, nu. 6.*
Signare pro sigillare, ibid.
In nomine non est uis facienda in interuenientibus alieno nomine, ibid. ad dictio. procura.
Vel, ponitur, ibid.
Adulterinum & furtiuum sigillum quod dicatur, ibi. ad dictio. uel furtiuum.

2 *Vnanimis uox consensus communis.*
Tertij pronunciationi si duo compromissarij contradicant, quid iuris, remissiuè. ibid.

3 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 4.*
Ad negatiuam indirectè probandam quis admittitur, & aliquando directè probatur, & nu. 5.
Instrumentis quando testes præferantur, & quando uim habeant æqualem. §. 2. & nu. 6.

5 *Additio glossarum.*
Negatiua an hic probetur, & probaretur directè, si recordarentur diei, & loci contractus, ibid.
Circunstantia negocij cognoscenda, ut melius eligatur, ibid.
In pari probatione reus absoluitur, ibid. uersi. si uerò.

7 *Contra instrumentum quot testes opus sint, & quot in eo scripti esse debent, ibid.*
Notarius quandoque plenè per se probat, ibid. ad uer. Et ibi, plus.

8 *Priuilegium Velleiani per confessionem mulier amittit.*
Priuilegium facilius perditur, quàm ius commune, ibid.

CAPVT V.

1 **T**Ertio loco. Casus. Probatio testium præfertur instrumento. Et primò ponit quæstio. secundò responsio ibi, sed quoniā[*Signauit*]i. sigillauit [*immobilium*]ergo non tenebat sine solennitate. j. de rebus eccle. non alie. c. 1. li. 6. sed forsan in instru

a mento continebat oēm solennitatem interuenisse[a] [*Procu.*]non est uis in noīe, de procur. petitio[*Vel furtiuum*]pro idest. s̄m Gof. uel adulterinum dicit quando aliud fit sigillum simile. Furtiuum, cū est uerum sigillum sine consensu conuentus appositū; ad hoc infra de cri. fal. licet sigillum. ergo nō statim credi dēt sigillo; de hoc. 1. q. 1. si quis inquit. [*ad hoc*]idest de dictis

2 rebus alienandis[*Vnanimis*]nec † n. aliter consentire poterant nisi in communi; de hoc infra de rebus eec. nō alie. c. 1. li. 6. de eo uero, quod notat hic Hosti. de duobus compromissarijs, qui contradicunt pronūciatio-

b ni tertij, no. infra de re. iudi. c. pe. in glo. penult. lib. 6.[b]

3 ¶Vlt. glo. no. † testes in instrumento præferri; alle. l. & decre. secundò alle. duas. ll. q̄ æquantur. 3. allegat quatuor. ll. q̄ præferunt instrumenta testibus, soluit distinguendo, primo modum procedendi. 2. qualitatē negocij. 3. eius uetustatem, uel nouitatem. 4. numerum testium.

4 testium. 5. an instrumentum sit priuilegiatum. ¶ *In † 1. glo. ibi, optimam*] probat quis per scripturam, uel testes, se, uel aduersarium dic, qua in instrumento contraxisse dicitur, alio loco fuisse, & sic editur dies instrumenti, & ad hoc alle. infra. ¶ *In glo. 2. ibi, consensu*] hanc & se. uide in præal. decre. ueniens, super ultima glo. ¶ *In ult. glo. ibi, indicia*] ibi dicitur, quòd certa indicia æqualem uim habent cum instrumentis [*& ibi, Census*] sequitur, & monumenta publica potiora testibus esse senatus censuit [*& ibi. §. ult.*] uide de fi. instru. si cautio, super. 1. glo. [*& ibi, si alterius*] in fina. qui iurauit se maiorem, non restituitur, nisi probet non testibus, sed instrumentis se tunc fuisse minorem [*& ibi l. ulti.*] per fi. glo. intelliges [*& ibi, Cum precibus*,] instrumentum, in quo scribitur me donasse, cum commodassem: uel scribitur de certo fundo, cum de alio ageretur, reprobari potest [*& ibi, Si arbiter*] interdum intra annum nō memoramur, quo consulé uiderimus opus factum [*& ibi, in causæ*] ibi dicitur, quòd in causæ cognitione longinquitas soli, & operis magnitudo spectanda est. ¶ *In † glo. 1. ibi, ex tenore*] & c. tam literis, in fi. [*& ibi, Non*

5 *posset*] dicit Inno. alternatiuè tamen, quòd hic non probatur negatiua: sed probationes istæ inducunt iuris præsumptionem, quòd fratres non consenserunt, cui statur, donec probetur contrarium, infra de spons. is qui. Tu dicas, quòd si isti fratres recordarentur de dic, & loco contractus, possent directè probare negatiuā per ea, quæ plenè scripsi, de elec. bonæ. 1. super 1. glo.

6 ¶ † *In glo. ult. ibi in exercendis*] ubi de hoc [*& ibi, Census*] illud est casuale capit. [*& ibi l. ulti.*] ad hoc faciunt casus in quibus scriptura requiritur no. de censi. ca. 1. §. post quam, lib. 6. [*& ibi, per testes*] & probabit excipiens; de hoc in spec. eo. ti. §. 1. uersi. 9. [*& ibi, naturam negocij*] dixit Goff. infra de testi. cum à nobis, quod considerabit iudex qualitatem tabellionis. infra de præscrip. ad

c audientiam, & conditionem [c] testium 4. q. 3. si testes, & secundum hæc alterum alteri præferet, scilicet instrumentum, uel testes. Si uero omnia sunt æqualia, & sic probatio in obscuro, absoluet reum, supra c. ex literis, cum concor. uide quod statim dicam, & de fide instru. imputari, super fi. 2. glo. [*& ibi labilis*] 13. dist. præterea. C. qui testam. facere poss. hac consultissima,

7 uersat cum humana [*& ibi, Ad minus † quatuor*] & hoc tenet hic Goffr. & in quæstionibus suis q. 23. idem Io. in glo. quam alle. in fi. infra de testibus, cum à nobis, Inno. contra, infra de fide instru. cum Ioannes, quod puto uerum, ut ibi dicam. & Gui. uidetur hoc tenere remittendo ad Inno. in spe. de instru. edi. §. restat, uer,

d sed quæro, [d] [*& ibi, Et plus*]. ff. de testam. Domitius, & quandoque per se plenè probat. C. ad l. Cor. de fal. si quis decurio, Goff. [*& ibi, Ad minus*] parum ualet hoc dictum, in quo bis idem assumitur, ut dicam in decre. cum Ioannes. super glo. & ita patet [*& ibi, Publicè confessum*] & hoc propter nimiam ipsius solemnitatem,

8 Goffr. [*& ibi, In quo confitetur*] & est ratio, quia † mulier

e per confessionem amittit [e] priuilegiū Velleiani, quod facilius perditur, quàm ius commune, ut in confessione numeratæ pecuniæ, & C. de non nu. pe. aduersus, & l. in contractibus, Goff. [*& in fine*] hanc glo. quære 4. q. 3. §. item in criminali, in princ. uersi. si testes, ad fin. magnæ glo.

ANNOTATIONES,

a ¶ Interuenisse. Quæ nisi probetur plenè, non probatur ex sola narratione in instrumento facta, ad hoc quod no. in l. sciendum, per Bar. ff. de uer. ob. & per ipsum Bald. & Sali. in auctén. si quis in aliquo, C. de eden. & Bar. in l. Theopompus, ff. de do. prælega.

b ¶ Lib. 6. Facit, quod no. Cy. & d. Bar. de Sali. in l. decurionibus, C. de fal. & quod no. Ioan. And. in c. ad audientiam, in glo. hoc uidetur solui, infra de præscrip.

c ¶ Et conditionem. Et ui[de] ibi no. & io c. cum ecclesia Vulterana, in glo. in uer. melius, de elec. facit tex. in c. 1. de renunc. & casus, in quibus scriptura requiritur, uide in c. 1. de censi. li. 6. Bal.

d ¶ Quæro. Vide glo. Cy. Bar. & Bald. & plenius Sali. in l. in exercendis, C. de fide instrum. no. & uide ad id. quod sequitur de testificatione notarij, Bar. in l. Domitius infra alleg. & glo. Bald. & Sali. in l. hac consultissima, C. qui testa. fa. pos.

e ¶ Amittit. Et quia ius fingit, & præsumit, & statuit super illa confessione illam ueram, etiam uide ibi glo. & doct. in princ. l. antiquæ, alleg. a glo.

SVMMARIVM.

1 *Testes in causa matrimoniali publicatis attestationibus super eodem articulo produci non possunt.*
Contra testium plurium dicta testis unicus admitti non debet.
2 *Traducendi uerbi significatio quæ.*
Decretalis hæc duobus modis intelligitur, & quibus, uersi. probare uelit.
Negatiuam astruens reijcitur ut hic, ibid. uer. per hoc.
3 *Probationi factæ standum, donec contra sufficienter probetur, & efficatiori & meliori standum, nu. 6.*
4 *Epilogus, & additio glossarum. nu. 5.*
Vincentij doctoris seculo quæ compilatio decretalium uigebat, & quam ipse commentus sit, ibid. nu. 5.
Decretalium quarundam reprobatio potuit olim fuisse, non autem post Gregorianam compilationem, ibid. iuncta glos.
6 *Canonicum idest secundum quod uolunt canones.*
7 *Sententia non transit in iudi. propter animarum periculum.*
Publicatio ex eadem causa non obstat testium, ibid.

CAPVT VI.

1 IVrauit. Casus secundum glo. & in causa † matrimoniali publicatis attestationibus, super eodem articulo testes produci non possunt. & respicit hæc summario uersi. Partibus publicatam, uel aliter contra dicta plurium testium unicus testis admitti non debet [*Accepturum*] & sic erat sponsa de futuro, de hoc dixi in summa quarti libri in princi. [*Traduce-*

2 *re*] idest matrimonium † cum ea contrahere. sicut iurauerat, uel propriè [*Secundum morem*] de clandest. despon. cap. fin. [*quinto*] hodie quarto, uel citeriori, infra de consang. & affin. non debet [*Probare uelit*] testibus legitimis secundum unam lecturam, uel idest iuratus per suum testimonium asserere, secūdū aliam [*Nullo*] per hoc repellitur probatio secundum Iac. de Alber. quia astruebat simplicem negatiuam: secus. si redarguisset de falso Abb. maximè cum ex parte primi parentis sibi aliquid attinerent, secundum Hostien. [*Stan-*

3 *dum*] quousque † per testes idoneos, & sufficientes sit contra probatum & sic cessant contraria. secundum Hostien. [*Priori*] sequebatur in an. nec de unius tan-

4 tum testimonio est curandum. ¶ Glo. signat † contrarium, ponit op. Vincen. dat tres solutiones. contra secundam opponit, & oppositioni & ad contrarium

5 remittit ¶ *In † glo. 1. ibi, Vincen.*] dicentem olim, quando decre. illa non erat in hac compi. sed in secunda olim, quæ non fuit papalis; & est si quod dixi de electio. suffraganeis, quod uero dixit in secundo apparatu dicā in decreta. sedes, super glo. ultima [*& ibi, in contrahendo*] dicit Hostien. quòd hæc diuersitatis ratio reprobatur infra de spon. præterea. 1. & 2. & c. cum in tua, & infra titu. 1. cum in tua. unde dixit alios dixisse, quod ideo non nocuit hic publicatio: quia non fuit facta in forma iudicij prima probatio. sed contra hoc est uer. partibus, cum partes non consueuerint esse nisi in iudi-

6 cio. Item dicit, iuramentis † canonicis. q. d. secundum quod uolunt canones, scilicet quod in iudicio iurens

infra

infra ti. 1. quot. [*& ibi, Consanguinei*] eodem modo respõ. Innocen. ad illa iura. & ad decre. tenor, e. ti. fatetur tamen, quòd utroq; casu iudex melioribus & efficatioribus probationibus stare debet, in aucten. de testi. §. 7 quia uerò [*& ibi, Dicunt † quidam*] hoc placet Hostiē. de iure scripto propter animarũ periculũ, propter quod nec lata transit hæc sententia in rem iudicatam, & audítur allegãs turpitudinem suam. & si post publicatas attestationes, & post sententiam hoc licet, multo fortius post publicationẽ ante sententiam secundũ eum.

SVMMARIVM.

1 *Per literas ordinarij probatur quis excommunicatus, nisi contrarium doceatur. & quando eis stetur, uel non stetur, nu. 9. et 11.*
Capituli diuisio, ibid. uer. in prima.
2 *Capituli casus.*
3 *Cum, pro quia hic, & infra, nu. 5. pro quando.*
Stare, uel non stare probationi, uel similis locutionis usus frequens in iure, & quibus contra ponatur antithetis, ibid. ad dictio. standum.
4 *Probatio, uel scriptura reprobari, potest, cum dicitur ei standum, donec contrà probetur, & quot modis hic.*
Contrarium probari pluribus possumus rationibus, & quibus hic, ibid.
Excommunicatio minor non repellit, ibid. nec reum, nu. 5. in fin.
5 *Procurationis officium à principio uoluntarium, nec uidetur sufficere taciturnitas nisi in casu, & quo, ad dictio. procurationis.*
6 *Non duximus admittendum, resoluitur in affirmatiuam, id est duximus repellendum, licet quandoque sint hæc diuersa.*
Per negatiuam pronunciatio fit hic, ibid.
Excommunicatus non potest esse procurator, ibid. in fin. an referat, excommunicatus sit non assumptionis officij tempore, sed constitutionis, & quid si utroque tempore sit excommunicatus, nunc autem absolutus domino in eadem uoluntate manente quid si neutro tempore, modò uerò cum litigat non est ligatus an ualeat procuratorium, & quo casu? nu. 15. & an opus sit, exceptione: alioquin ualeat processus, nu. 16. uide alia de excommunicato procuratore, nu. sequen.
Procurationis factæ tempus attenditur, ibid.
7 *Epilogus & suffragium glossarum. nu. 8.*
Episcopi literis an credatur, & nu. 9.
9 *Additio, uel apostillatio glossarum.*
Litteris episcopi, & aliorum inferiorum ordinariorum quando stetur, ibid. nu. 9. & nu. 10. uel quando non stetur, nu. 11. an & quando credatur literis & sigillo delegatorum, nu. 12. an arbitrorum, nu. 13. an priuati, nu. 14.
10 *Sigillo quando stetur, & quorum, & nu. 12.*
15 *Initium spectatur.*
17 *Excommunicatus non poterit esse procurator rei.*
18 *An in causa communi sibi & constituenti.*
19 *An excommunicatus procurator poterit substituere non excommunicatum habens mandatum substituendi.*
20 *Excommunicatus an constituat procuratorem ad negotia, uel iudicia, remittit.*
Excommunicatus procurator an prosequi possit appellationem, quam non ligatus interposuit, uel quam excommunicatus interposuit extra iudicium, dominus autem ratam habuit, alid reijcit, ibid.

CAPVT VII.

1 POst cessionem. Casus. Per † literas ordinarij probatur quis excommunicatus. nisi contrarium doceatur. & diuido decre. in duas partes. In prima deciditur partium contentio. In secunda ponitur papæ interlocutio ibi, Cum igitur. in qua secunda duo facit, præmittit motiuum interlocutionis. secundò interloquitur ibi, possunt tanquam. Iterum huius prima facit tria, ponit motiuum, ut dixi, in quo interserit ipsius efficatiam ibi, Quibus, quam statim moderando determinat ibi, donec. Casus lite-
2 ralis. Actor † & reus habebant causam coram papa: alter ipsorum constituit procuratorem quendam Gui. contra quem opponebat aduersarius, quòd excommunicatus erat, cũ assumpsit officium. & hoc probabat per literas ordinarij sui. replicabat forte, quòd literæ non probãt, papa interlocutus est illũ non admittẽdum, cum constiterit de ipsius excõmunicatione per illas, quibus statur, si contrarium non probetur, hoc dicit [*Et infra*] ex antiqua, quæ est in 3. cõpila. non possum perpendere decisum, quod libenter uidissem, ut
3 infra dicam [*Cum*] pro † quia, ponit enim interlocutionis causam, ut dixi [*Ordinarij*] ipsius excommunicati, & tolle literam, infra, nobis constiterit, & quod sequitur, interpositio est respiciens propositum prin. [*Standum*] modus loquendi, secundum quem stetur probationi, cum recipitur ut stabilis, sufficiens & fide digna. sic infra ti. 1. præterea, de fide instru. si cautio, non statur, cũ fides non adhibetur, infra eo. per tuas. non statur sententiæ, quando non tenet, de re iud. inter cæteras. inde dicitur, quod in ore duorum testium stat omne uerbum, infra ti. 1. in omni, & c. licet. 1. & est ff. de consue. capi. 2. ubi dicitur scotario stabilis, & firma donatio, sic interdum quæritur, cui de duobus iuramẽtis contrarijs standum sit. de iureiuran. tua pri. utimur etiam hoc uerbo, cum quæritur, an excommunicatus possit stare in iudicio, de iudicijs, intelleximus. an fidelis contra dominum, de iureiuran. petitio. Communiter sic ponitur, de stans differat à sedente, de uita & hone. cleri. c. 1. cum suis concor. vel à cadẽte, de iureiur. nimis. à recedente, e. ti. sicut ex literis [*Donec*] terminat proxi-
4 mè dictum, intendens, quod † hæc probatio, uel scriptura reprobari potest, sicut alia publica, supra eo. tertio. de fide instru. cum Ioannes [*Contrarium*] puta reprobando scripturam, ut prædixi, uel probando sententiã; ut dixi, fuisse nullam, uel illum fuisse tunc absolutum, & hoc non esset reprobare scripturã, sic infra tit. 1. cũ tu, de fide instru. cum Ioãnes, de cle. excom. proposuit [*Excommunicatus*] maiori, de excom. si quam. minor enim non repellit, infra de excep. à nobis, de cle. excõ. cap. fina. [*Cum*] pro † quando: aliter sumitur, supra eo. c. hic enim determinat tempus, ibi causam, & de utroque ponitur de dolo & contu. cap. primo, in fi. ut ibi dixi [*Procurationis*] actoris, uel rei, ut infra dicã [*Assumpsit*] quod fuit à prin. uoluntarium. C. de procura. l. inuitus. nec uidetur sufficere taciturnitas. ff. eo. l. filius. §. inuitus, saluo, quod habes in constitutione Clemẽ. de procur instrumento [*Procuratorem*] ut principalẽ enim illũ admisisset, si fuisset reus, de iudicijs, intelleximus [*Non duximus admittendum*] decernimus † non admittendum. similis pronunciatio per negatiuam, infra eo. licet, in prin. & resoluitur in affirmatiuam, f. duximus repellendum, de fi. per tuas. 1. uer. cæteras. quandoque sunt hæc diuersa, de testi. spo. cap. fin. in fi. facit de iureiu. quemadmodum. tria notemus. primum, quod dixi summando. secundum, quod excommunicatus non potest esse procura. tertium, quod tempus factæ procurationis attenditur, ad quod inducit gl. fi. &c. ¶ Prima gl. recitetur per modũ quæstionis, & sic quæritur, an literæ, & sigilla episcoporũ probent, & censeantur scripturæ autenticæ, ista decre. probat quod sic &c. & habet glo. quatuor partes, primo probat quod sic, 2o probat cõtrariũ. 3. ponit duas opi. 4. ponit suam solutionẽ. posset etiã diuidi in duas tantum, & in 3. & in 5. quod satis patet. ¶ *In 1. † glo. ibi. §. si quis uerò*] ibi iudex tunc remittit delinquentem, cum suscepit publicam epistolam [*& ibi, In donationibus*] quæ actis insinuantur, non est necesse testes adhiberi. superfluum enim est priuatum testimonium, cum publica munimenta sufficiãt.
9 Nunc † appostillemus eam, [*ibi, & episcopi*] & cuiusli-

bet inferioris ordinarii, cum textus de episcopo non b loquatur [b] [& ibi, Curæ] & ibi, hæc glo. & ad idem, ea. q: debent [& ibi, de concilijs] & c. li episcopus [& ibi, Peruenit] c. sequen. [& ibi. c. 1. & 2.] ad idem, de cleri. pere. c. 1. [& ibi, Si unus] & facit, infra de re iudi. cũ Inter. ubi de hoc, Adhibetur etiam in aliena prouincia, si hoc habeat consuetudo, Hosti. [& ibi, Cum dilectus] ad hanc primam partem inducitur de re iu. ad probãdum, de fide instru. quod super his. C. de episcopis, & cle. si qua per, Item creditur literis prælatorum, supra de maio. & obe. cum in ecclesiis, de dolo & contu. ueritatis, & maximè collegiatarũ ecclesiarum, de solu. si quotun10 dam, & sigillo conuenius, supra eo. tertio, vel capituli, de elec. cum inter. R. de ap. significauit, uel corporis, de excessibus præla. dilecta, faciunt etiam ad hanc partem iura, quæ infra allegabo in quæstione delegati [& ibi, Placuit] ubi de hoc in 1. gl. [& ibi, cum tu] ibi fuerat appellatum, secundum Hostien. ar. infra de ap. dilectis, ad fi. [& ibi, Dinus. 2.] & supra de dolo, cum olim 11 [& ibi subscriptionem] dicit hoc Hostiẽ. quòd speciale est in actis iudiciorũ, quòd credatur tabellioni sine subscriptione, de hoc infra eo. quoniam [& ibi. §. siquis igitur] ad hanc secundam partem inducitur. 11. q. 3. quãuis. 30. q. ulti. in certa, alias est sub. §. is ita. 7. quæstio. 1. qualiter [& ibi Gui.] dicit, quam sequitur Hostien. hic qui etiam remittit ad summam, eo. titu. §. fina. ver. de hoc etiam in spe. de proba. §. fina. uer. 10. [& ibi, Per iura prædicta] & optimè facit de sen. excom. cum medicinalis, li. 6. secundum Hosti. ad idem, c. li. de elec. ut circa, & de offi. ordi. si canonicè [& ibi, Alijs] Ber. His. qui inducit. C. de arbitris. l. 4. §. si autem in scriptura [& ibi, §. potest] uersicu. quòd si præses, & C. de ana. except. vt perfectius. & Vin. sequebatur hãc opi. additis duobus casibus. dicebat enim, quòd literis ordi. non credebatur, nisi in prædictis duobus casibus, uel nisi haberent sigillum capituli. per. c. statuimus, allega. in prin. gloss. & per. c. cum inter. R. de elec. uel apparerẽt sigilla plurium episcoporum. 98. distinct. per totum, de cler. pere. c. 1. [& ibi, Dicas] secundum Io. & idem Inno. qui dicit, quod literis episcopi in iudicijs nõ creditur, nisi illa scripta sint facta per no. uel duos uiros, infra c. quoniam. & ad. c. curæ, respondet Innocẽ. quod ibi loquitur de excommunicatis per episcopum nũciatis, nec ibi dicatur, quòd uitentur in iudicio, sed ecclesia tantum, quod nõ est eis præiudiciale, sed potius saluificũ & medicinale, dummodò non contemnãt. 2. quæ. 1. c multu. per quod uideretur, quòd si excõmunicatus [c] à se mandet episcopus in iudicio uitari, non parebitur d literis, nisi per manum publicam sint confectæ [d]. Sed Hostien. dicit præcipuè in sentẽtia excommunicationis literis episcopi credendum per illud, & istud. ca. & supra de treu. & pace, cap. primo, & est ratio: quia etiã iniusta seruanda est 11. quæstio. 3. cap. 1. & idem in dubio, de cleri. exco. mi. illud, & quia medicinalis, vt est dictum, dicit etiam Hug. tenendum, ꝙ in omnibus stetur literæ episcopi, nisi probetur cõtrariũ etiam circa acta, quod dicit expressum de pur. ca. c. pe. uer. his igit. nec ob. secũdũ eũ, infra c. quoniã: quia illud intelligit, quando uiua uoce dicit se sic processisse, nec apparẽt, literæ sigillatæ, uel quando id ostendit in chartulario non cõfecto manu publica, vel per duos viros ad hoc adhibitos. porrò literę sigillatę, sicut & publica instrumenta cẽsentur publica documenta, ut hic, & in concor. alle. §. Sicut non credit. viuę voci tabellionis, & tamẽ creditur instrumẽto eius, in auct. de hære. & Falci. §. si uerò absunt, colla. 1. non credit. uiuæ uoci episcopi, & tamen creditur eius literæ, licet testes inscriptos non habeat, donec probet. contrariũ, hęc duo probãtur secundũ eum. infra ti. 1. cũ à nobis, nec ob. ꝙ uiua uox &c. quia illud, quãdo per plures probatur, de excess. præla. inter. uer. præterea: secus, quãdo per unum; ut in c. cum à nobis. Itẽ secus in facto antiquo, de his, supra. c. 3. [& ibi, curæ] & supra de treu. & pace. c. 1. dicit Vin. ꝙ literis sigillatis, quibus cognitionẽ causæ committit. [e], bene creditur: quia iudiciũ redditur in inuitũ. ff. de uerbo. obli. inter stipulantem. §. 1. [& in fi.] super puncto excõmunicationis uidetur quibusdã, ꝙ litera episcopi ꝓbat excõmuncationẽ oppositã in vim dilatoriæ, sed non in uim peremptorię: huius ratio patet; quia minus afficit uel lædit prima, quàm secunda, ad hoc supra de procu. ex insinuatione. unde primo casu arctatur excipiens ad. 8. dies, secundo non, de excep. pia, li. 6. uer. siquis igitur, & ibi no. in gl. 2. Potius uidetur distinguendum in forma literæ, ut si sit pure testimonialis, ei non stetur, ut quando episcopus ad petitionem partis scribit iudici, ꝙ excommunicauit taf lem [f], si sit promulgatoria sententiæ, tunc ei stetur. ad primum facit, quod not. 3. q. 9. testes. est & alia opinio Gof. & Pet. dicentium per iura alleg. in secunda parte gl. ꝙ episcopo aliquid cõtentiosè dicẽti & constituẽti se partẽ non creditur: scribenti autem iure ordinario creditur vt iudici de eo, quod fit coram eo, vel per eũ, ut hic, & in c. curæ. ipse tamen Gof. in quęstione. 14. tenet idem, quod hic in glo. Guil. in spec. præalle. uer. decimo, sub. § fi. de proba. dicit curiam tenere non credi sigillo, nisi sit autenticum, de fide instru. 2. & c. cũ medicinialis, de sen. ex. li. 6. & de fide instru. cum dilectus, & in c. curæ, & hic. unde dicit, sigilla episcoporũ, & officialium suorum, & principum, & abbatũ exemptorum & notoriam iurisdictionem habentium fidẽ facere etiam in negocijs alienis: inferiorum vero non, nisi in his, quæ sunt suę iurisdictionis. dic ꝙ hoc placet g Inno. [g] de fide instrument. ca. 1. & 2. scire debes. quod Inno. in præalle. cap. 1. in prin. magnæ glo tenet. quòd autentica dicitur litera habens sigillum autenticum cum subcriptione testiũ, nisi in leuibus, in quibus creditur sine subscriptione testium, cum non sint multũ præiudicialia, qualia. 11. quæstio. 3. curæ. 72. & 3. distin. per totum. 99. di. nobilissimus 98. di. per totum 99. di. c. primo, & 2. Sed Hostiẽ. ibi dicit, quod aliqua ex his multura sunt præiudicialia, & quod in aliquibus ex his requiruntur plura sigilla, de cleri. pere. ca. primo, in medio uero ipsius glo. uer. sed nũquid literis, tenet Innocẽ. quod quandoque credatur literis Abbatum, archidiaconorum, & inferiorum prælatorum, & in extraiudicialibus. sed ubi, inter quos, in quantum, uel ad quantam summam: quia non est iure terminatũ, dicit consuetudini relinquendum, de fide instru. cum dilectus. C. de eman. li. l. t. de foro compe. conquestus, & cap. cum contingat, & si dicatur hic, & in c. curæ, expressum, quòd credatur literis saltem episcoporũ, & supra de treu. & pace cap. primo, respondet, illa specialia in excommunicatione propter participationis periculum, de rapto. cap. primo, aliàs constat, quòd episcopo, uel alteri dicenti, talem sentẽtiam dedi, uel talem citaui, non creditur, nisi aliter probetur, infra eo, quoniam, in fi. uero eiusdem gl. ipse Innocen. no. quòd creditur literis cuiuscunque prælati de his, quæ ratione sui officij facere debet, vel potest, ut archiepiscopo uocanti suffraganeos ad concilium, uel ad aliũ suffraganeum consecrandum. 18. distin. si episcopus, 65. distin. non debet, uel in subsidium extraneos, quos etiam uocat simplex episcopus. 7. quæstio. 1. pontifices, vel cum capitulum vocat canonicum ad electionem, de elec. cum inter uniuer. & in casu. c. statuimus. 19. quæstio. 3. & c. curæ, & 72. distin. per totum. & creditur quandoque, licet ad officiũ non spectet, ut literę testimoniali de ordinibus, & moribus, de cleri. pere. c. 1. & 2. uel constituenti procuratorem ad impetrandum, & contradicendum, de rescrip. nonnulli, dicens

quòd

quòd in his de generali & potisſimè Rom. eccle. conſue. creditur e. ſed Hoſtiē. ibi multum turbatur de hoc, quòd officium tabellionis conceſſum forſan uni perſonæ faciat ipſius ſcripturam publicam, & non officium epiſcopalis dignitatis, & ordinis, qui in ſua conſecratione tam ſolenniter profitetur ſe canones ſeruaturum, quare dicit ibi de iure communi literis epiſcopi credi etiam in iudicialibus, cum fides ſua præponderet fidei tabellionis, alle. quod legitur & no. de fide instru. cap. pen. & ulti. Item ſi ſigillum ſuum committat collaterali, uel capellano fideli & honeſto, & iuranti, ꝙ officium ſigilli fideliter exercebit, & quòd nil ſigillabit ſine ſua licentia ſpeciali, uel in quibuſdā ſeuibus generali, non uidet, quare non debeat ita bene credi literis tali ſigillo ſigillatis, ſicut inſtrumento quandoq; pauperis humilis, & abiecti tabellionis confecto. & dicit, quòd ratio diuerſitatis non occurrit; ergo idem ius, de conſan. tua, alle. ad id. C. de curioſis, l. 1. & ulti. li. 12. C. de accu. ſigilla. ff. de teſti. l. 3. quod legitur & not. de ap. cum parati, ne clerici uel monaci, ſicut te. Item cum ipſe Innocen. in decre. 2. de fide instru. in prin. magnæ glo. notaſſet, quòd ſigillis inferiorū præla. ab epiſcopo non creditur, niſi id habeat conſuetudo, eo. titu. cum dilectus, uel niſi habeant iuriſdictionem: quia tunc in his, quæ ſuæ iuriſdi. ſunt, inſtrumenta cuiuſlibet ordinarij, uel delegati reputaret autentica, arg. de teſti. cum nobis, Hoſti. ſtatim capiens hoc uerbum, dixit ipſum Innoc. per hoc ſibiipſi contrarium in his, quæ ſupra no. inducens hic pro ſua opi. Archi. qui de hoc no. 6. quæſtio. 2. placuit, & de elec. ut circa, lib. 6. tenet, quòd litera epiſcopi non probat, niſi habeat ſubſcriptionem, uel niſi hoc habeat conſuetudo. quid ergo reportabimus de tot ſparſis? Certè contra opi. quæ habet ita credi ſigillis ſicut manui publicæ, facit: quia ſi falsò ſcribatur inſtrumentum ſub nomine notarij, hoc facilè per comparationem literarū poterit deprehendi: ſed ſi uerum ſigillum furtiue ſubtractum falſis literis apponatur, hic deficiet reprobatio. quare cum facile poſsit à cancellario forſan dormiente ſurripi ſigillum, à notario uero impoſsibile ſit ſurripi actum ſcribendi, ſalua pace Hoſti. bene uideretur notandum quid diuerſum in his. unde uideretur cum Arch. tenēdum, quod requiratur ſubſcriptio. ſed per id non eſt plenè ꝓuiſum: quia poſſet apponēs furtiuum ſigillum ſubſcribere teſtes nunc mortuos, tūc uiuentes, facit infra titu. primo, ex tenore, niſi intelligas ſubſcriptionem factam manu ſubſcribentiū f. ¶ *In glo. ulti. ibi, Tempus electionis*] & tempore, quo accuſator libellum obtulit. ff. de pub. iudi. is qui, ſecundum Vin. [*Et in fi.*] de reſcrip. cap. prim. li. ſexto & dic, ut ibi, licet Hoſtien. hic dicat hoc uerum de publico ¶ Expeditis glo. primo inſtemus adhuc circa principale dictū decre. quod principaliter reſpicit titulum. Et cum in gl. & ſuper ipſa tractauerimus, an credatur literis epiſcoporum, & inferiorum ordinariorum, nunc † quæramus, an credatur literis, & ſigillo delegatorum, maxime ſuper releuatione proceſſus. & uidetur quòd ſic, de offi. dele. cum. 2. de præſum. cum in iuuentute, in fi. de confirma. uti. uel inuti. cum dilectæ, in prin. de præben. cum ſecūdum, in fi. de accuſa. cum dilecti, de pur. cano. cap. pe. ver. his igitur, & ibi uide in glo. no. ſecundum Gui. ſatis bene expedit hunc paſſum opiniones recitans in ſpec. de remiſsionibus. §. utile, uſque ad fin. §. Compo. etiam tractauit in decre. ſtatuimus, de elec. in 4. colum. uer. item quæritur. demum tene, quod ibi no. ſpe. quod ſuper remiſsione facta credit̄ ſuper proceſſu inſerto, non ſi fuit iudiciale, niſi quantū per acta conſtabit, niſi in literis diceretur, Quicquid autem ſuper hæc feceris, nobis per tuas literas tuo ſigillo &c. facit de teſtibus, cum clamor. Si uerò fuerit extraiudiciale, puta exequeris miniſterium ſibi commiſſum, creditur, ex quo de ſigillo conſtat, & dicit, quòd hoc ſeruat curia. Quid de † arbitris, qui uoluntariè adeuntur, nunquid ipſorum literis, uel ſigillo credetur? Dic quòd quantum ad caſum noſtrum planum eſt, quòd non, cum arbiter uoluntariè aditus ex compromiſſaria poteſtate non poſsit excommunicare, ut dixi poſt Goffr. & Hoſti. de offi. ordi. cap. pe. Sed idem dic etiam quò ad alios caſus, per. le. ne in arbitris. C. de arbi. nec mirum, cum etiam infamis poſsit eſſe arbiter. ff. de arbi. le. Pedius, aliàs parui. 3. quæſtio. 7. tria, uer. cognitores, cuius dicto, uel ſigillo credi foret abſurdum. de teſtibus, licet, ſecundo. non ob. eod. titu. præſentata, ubi factum narratur. ſed quid † dices de literis, & ſigillo priuati? Dic quòd fidem faciunt cōtra eum, ſed pro eo non. ff. de procura. ſi procuratorem, ubi de hoc, & dicam, infra de ſolu. ſi quorundam. & facit conſtitutio Clemen. de procura. inſtrumento. ¶ Circa ſecundum prin. dictum. ſ. de excep. excōmunicationis contra procuratorem quærendum eſt de multis. primò cum hic † dicatur de procuratore excommunicato tempore aſſumptionis, quæritur, quid de excommunicato tempore conſtitutionis, ſed abſoluto tempore aſſumptionis? Boatinus dicit idem, cum conſideremus initium, ut hic in glo. ¶ Quid ſi utroque tempore conſtitutionis, & aſſumptionis erat excommunicatus, ſed nunc eſt abſolutus, & apparet, conſtituētem in eadem uoluntate manere, ar. quòd ualeat. de procura. licet, lib. ſexto, Vincen. Pe. & Ab. dicunt procuratorium non ualere; alle tamē Vincen. in contrarium. ff. de of. proconſul. obſeruare. ſed ibi proconſul, qui ante ingreſſum prouinciæ legatum dabat, iuriſdictionem habebat in habitu, licet non in actu, vel exercitio, facit. C. de cur. furio. l. pe. de reſcriptis. paſtoralis, in fi. & quandoque etiam quo ad exercitium, eodem tit. l. aliquando. per ingreſſum ergo prouinciæ ſumens exercitium, illud legato participiat, ſi illum non reuocat ex ui præcedentis habitus. in decre. licet, procuratorium à prin. tenuit, nec per diſſenſum procuratoris tenere dijſijt. ualet ergo ipſius conſenſus, domino in eadem uoluntate manente. ſed hic a principio non tenuit, & hoc placet Gui. in ſpe. de procura. poſt prin. Quid ſi utroque tempore non ligatus, nunc quando litigat, eſt excommunicatus? dic procuratorium ualere: ſed quamdiu ſic ligatus manet, non procedetur cum illo: ſed cum fuerit abſolutus utetur primo procuratorio; facit decr. pia, de excep. & ſic propter cōmunionis periculum, non propter defectum procuratorij repelletur, & poterit opponi exceptio etiā poſt litem conte. ut ſcripſi, de procura, in noſtra, ſuper glo. quando dicatur. ſed an † in caſu decre. huius eſt neceſſaria exceptio, an verò ſine exceptione nullus erit proceſſus cum tali procura. Innocen. uidetur uelle, quod ſit exceptio neceſſaria, qui dicit iſtum procuratorem nō admiſſum: quia per exce. elidi poterat procuratio. æquiperat etiam ipſum procuratorem excommunicato conſtituenti, dicens, quod quicquid in iudicio facit procura. ante, quàm probetur conſtituentem fuiſſe excommunicatum, ualet: quia ualet, quod ipſe excommunicatus prius feciſſet, per dec. pia, de excep. li. ſexto, extra iudicium uero nō plus tenet, quod fit per excommunicatum ante probationem exceptionis, quàm poſt, remittens de procur. cap. ult. de do. & contu. uertatis. Guil. in ſpec. de procur. in prin. in occulto excommunicato poſt conſtitutionem uidetur fateri, quod teneat proceſſus: ſed in excommunicato tempore conſtitutionis non, ut ſupra dixi. Sed nunquid † excommunicatus poterit eſſe procur. rei, quod uidetur, per dec. intelleximus, de iudi. tu dic cōtrà per eandem decre. nam etiam reus excommunicatus de-

beret per alium se defendere. Itē reus est necessarius, 18 sed ipsius procur. uoluntarius. ¶ Sed † an in causa cōmuni reo, & procuratori poterit excōmunicatus constitui procur. uidetur quòd sic, ar. dec. Clemen. de procur. religiosus, ut dixi in textu, libenter uidissem integram huius dec. per quam forsan soluebatur hæc quæstio. forsan enim uacante ecclesia per cessionem prælati canonici elegerunt, & ad illam electionē confirmandam, uel cassandam datus fuit iste Guil. procu. quem papa licet admiserit ut principalem, nō ut pro- 19 curatorem. sed nunquid † excommunicatus procur. constitutus habens mandatum substituendi poterit h saltem substituere? [h] uidetur quòd sic, cū iste sit actus, qui potest per alium exerceri, & qui per alium & c. de regu. iur. qui per alium, & uidetur substitutus constitus à primo constituente. ff. quod cuiusque uniuer. le. item eorum. §. 1. uidetur cōtrà per prædictam consti. m Clemen. de procur.[m] religiosus. Sed si sequamur opi. Inno. de qua supra dixi in 7. quæ. quòd ope exceptionis elidatur procuratorium, tunc uidetur, quod ualeat substō facta de habili ante, quàm exciperetur, per ea, quæ scripsi in præall. dec. religiosus. in fi. & per dec. iudex, de offi. dele. lib. 6. & hoc indistinctè per superius dicta procederet, si post assumptionem officii excom n municatus fuisset [n]. an † tamen excommunicatus cōstituat procuratorem ad negocia, uel iudicia, dixi post Innocen. & Hostien. de dolo & contu. ueritatis, post ptin. magna gl. Item de procur. qui appellauit. an postea excommunicatus prosequi possit, & an si dominus appellationem extra iudicium suo nomine interpositam ratam habuit, appellans excommunicatus illam prosequi possit, dicam de excep. significauerit, in glo. nota, quod capitulum.

ANNOTATIONES.

a ¶An literæ episcoporum. adde spe. in tit. de proba. §. fi. uer. 10. per glo. in c. ad probandum, de re iudi. per do. de Rota in conclusione 22. in nouis, per glo. ord. & ibi Archi. in c. 1. 11. q. 3. per glo. 1. & ibi per Archi. c. testes. 3. q. 9.

b ¶Loquatur. Sed si solum dicit, ordinarij, uide glo. primam in Clemen. 1. de uita, & honest. cler. & plenius in Clemen. 1. de iure patro. super, uer. dicecesanis.

c ¶Excommunicatus. Vide casum Clemen. 1. §. sanè, de fo. compe. ubi creditur iudici asserenti. no. infra de prob. quoniam. facit etiā casus capituli statuimus. §. assessorem, de rescr. lib. 6. glo. in c. cum dilecti, de accus. & in c. quoniam contra, in glo. fi. de probat. & c. dilectus, de pae. & uide infra de testi. c. cum clamor, ubi relationi iudicis delegati creditur de actis coram se sub sigillo suo, quando habuit in mandatis, ut referret. facit ad materiam, quod no. Inno. in c. 3. de fi. instrum. ubi de hoc etiam principium, & in fi. glo. fin. in c. cum in iuuentute, infra de præsump. & quod credatur literis episcopi, uel archiepiscopi, no. infra de re iudi. c. ad probandum. item quòd literis testimonialibus iudicis credatur, facit c. de priore, de appell. item literis delegatorum creditur, quando sunt plures, tex. in c. accedens, de conces. præben. uide etiam c. peruenit, de fideius. ubi sigillo delegati ad certum articulum creditur. & quòd literis prælatorum credatur, facit text. infra de solut. c. 2. an credatur dicto legati, uide quod no. Archi. 96. dist. nobilissimus, & scripsi, supra de offic. delega. cum in iure, & uide no. in l. si qua, C. de epis. & cle. per Cyn. an literis officialium credatur, uide l. prohibitum, de iure fis. Bal.

d ¶Sint confectæ. Pro Innoc. facit quod dicitur, prælatum posse sine causæ cognitione extra iudicium aliquid subito præcipere in his, quæ ad suum pertinent officium. si autem hoc faciat in iudicio, requiritur etiam cognitio, de quo uide Ioan. Andr. in c. ad anses, & super glo. 2. de tempo. ordi.

e ¶Committit, Vide Ioan. And. in proa. quoniam contra, super, in glo. no. quòd, & post Arch. de off. deleg. si a subdelegato, lib. 6.

f ¶Talem. Vide quod scripsi 2. q. 6. statuendum, & glo. est quòd non credatur 3. q. 9. testes, Archi.

g ¶Inno. Et idem uidetur uoluisse Bar. post Guil. de Cun. in l. si procur. ff. de procura. ubi uide de materia ista, & per Cyn. Bal. & Sali. in l. si qua per calum. C. de epi. & cle.

h ¶Excommunicatione. Innoc. intelligit hoc extra iudicium: secus in iudicio, prout uidisti, supra in addi. quæ incip. secundum Io.

i ¶Creditur. Vide materiam istius glo. in decis. Rotæ, conclu. 29. facit quod no. Io. And. de uerb. signi. Abbate, super glo. ad hoc, in fi. & in deci. Rotæ, concl. 161. & conclu. 375. & concl. 426.

k Subscribentium. Vel tabellioni, quod sentit Bar. in l. si procura. ff. de procura. & hoc in sigillo non publico, & publicum dicit fid. in plurimam facere; ibi uide.

l ¶Substituere. Vide per Bar. in l. 1. §. item acquirimus, ff. de acquir. poss. & per do. Bene. & Imo. hic.

m ¶Procur. Ad materiam uide ibi glo. fi. & ibi Pau. & facit ad materiam, quod no. doct. Cyn. Bal. & Sali. de incapace instituto & rogato de restituendo capaci in l. eam, quam, C. de fidecom. & an nepos filii. s. spurij ab auo possit institui, de qua per Bart. in l. Gallus, §. quid si is, ff. de libe. & posthu.

n ¶Fuisset. Et tunc si habens ad hoc à domino mandatum de substituēdo substituat, uidetur corruere, substitutio, quasi causata à nō habili, & per ministerium personæ à principio habilis: secus, si iure ipsum substituat, ut quia dominus litis factus, per c. primum, de procu. lib. 6. quia tunc substitutio ab ipso causatur, qui excommunicatus est, non uidetur ualere. nec ob. proxima dicta: quia ibi ab initio procuratorium non tenuit, quia de excommunicato, hic post fuit excommunicatus, & ista sunt de mente Pauli in Clemē. præalleg. & Ioan. Cal. hic in commento suo.

SVMMARIVM.

1 *Probatio dubia non releuat probantem.*

Diuisio capituli, ibid.

2 *Testator filium suum post pubertatem grauare non potest in debito bonorum subsidio.*

A patruis actio quæ hic intentabatur, uersi. & ideò.

3 *Hæreditatem adire potest unus ex hæredibus etiam sola uoluntate pro toto, uel pro eadem parte, licet alius hæres eam adiuerit in totum, uel pro parte, & quamuis multo tempore pro hærede se gesserit.*

4 *Si in hæreditate alter eorum, qui eam adiuerunt, ius habeat in ea, alter non habeat, ius habenti contra non habentem quæ possessoria, & quæ proprietatis habeat remedia.*

5 *Possessio rerum singularium hæreditariarum non transit per aditionem hæreditatis, nisi fuerit apprehensa, nisi in ecclesia forte, & nu. 13.*

Per aditionem hæreditatis quæ transeant in adeuntem, ibidem.

6 *Possessionem occupare ambæ partes quando permittantur à iudice, quando inhibeantur, & quod erit in hoc officium iudicis, & numero septimo, octauo, & decimo, & undecimo, quando nec eis, nec alij, nu. 9.*

Eam probare quando uni, & quando utrique parti probare incumbat, ibidem numero sexto, & qui eam obtinebit, ibidem.

7 *Hæreditariarum rerum quo casu his neutri parti fiet copia, sed sequestratio, uer. in quo casu.*

10 *In possessione cognoscenda apud utram partium sit, uel quando nulutraque apprehendere, quæ sint examinanda, & cognoscenda.*

11 *Beneficiorum spiritualium, etiam si præbendæ tantum sint, quantumcunque uacent, occupare possessionem non licet, ut rerum temporalium, supra numero sexto, & sequen. & ratio multiplex, sine auctoritate eius ad quem spectat, & quibus modis.*

Possidentur ab ecclesia etiam uiuentibus, eorum rectoribus, & præbendarijs, quorum ea non sunt, sed ecclesiæ, ibidem.

Pro beneficijs, Episcopatu, & dignitatibus alijs ecclesiasticis quo nomine agatur, ibid.

Romana ecclesia, etiam si nullus supersit, intelligitur ecclesiastica beneficia, & dignitates possidere, unde negligentibus his, ad quos pertinet, de eis prouidet, ibidem uersi. & etiam ecclesia.

Ab

Ab ea omnis dignitas recipit incrementum, ibid.

12 *Molestatio duplex iudicialis, & extraiudicialis, & de qua hic agatur.*

Excipi, & peti potest ex eodem facto, ibidem ad uersicul. proposuit.

13 *Monasterio, in quod quis cum hæreditate ingressus est, quæ competant actiones contra eam occupantes tam in possessorio, quàm in petitorio, & quæ contra ipsum monast. alij. nu. 17.*

Per monasterij ingressum omnia ingredientis in monasterium sunt translata, ibid. & quæ nu. 16. 21.

Possessionem licet ecclesia rerum, quas petit, non fuerit adepta, ex sola donatione, & obligatione potest agere, ibi. uer. & actiones, & supr. nu. 5.

Dominium quibus casibus absque traditione quæratur, ibid.

14 *Reconuentio fit in eisdem bonis hæreditarijs, & quomodo.*

Possidet quod quis, quo casu possit super eo agere, ibid.

15 *Minor annis 25. bona sua sine curatore, & decreto ingrediendum monasterium alienat: secus in alijs casibus.*

Patrimonium, uel hæreditas ubicunque ad aliquem peruenerit, in eum etiam transeunt actiones, & tenetur respondere, ibid. uersi. & idem est.

18 *Monacus, uel monasterium ingrediens, quæ mandare possit de bonis suis, & an competat monasterio, & in ipsum ob id actio, & à quibus id tuebitur.*

19 *Monasterium si quis ingrediatur, cui non licet habere bona propria immobilia, an bona ingressi fiant monasterij, uel eorum precium.*

Prædicatoribus, minoribus, & mendicantibus alijs fratribus habere propria bona immobilia non licet, ibid.

Professus religionem mortuus fingitur, uersicul. dicunt secundi.

20 *Inter hæredem monasterium, & alium hæredem differentiæ quædam, & quæ.*

21 *Legitima est reddenda ascendentibus, & descendentibus de bonis eius, qui intrat monasterium.*

Testamentum eius, qui extraneis institutis hæredibus monasterium præterijt, facta postea professione an rumpatur, ibid. uer. si uerò.

22 *Hæreditates, uel legata quæ monaco, uel monasterio occasione personæ monaci debent obuenire, melius capiet monasterium, quàm monacus cepisset, si in seculo permansisset: & quis ea adeat, monacus, an monasterium, & altero nolente quid iuris, nu. 2.*

Filij parentes, aut parentibus filios exhæredare non licet ex eo, quòd relinquant seculum, & uitam ducant monasticam, ibidem.

23 *Seruus potest nolle adire hæreditatem sibi delatam, uersi. & si nullo.*

Hæreditatem filiofamilias delatam pater, recusante adire filio, an possit, & quo iure adire, ibid.

24 *Possessionem non impedit infirmitas corporis: secus si compos mentis non esset.*

25 *Minor pubes non potest contrauenire oblationi suæ in tempore pubertatis factæ.*

Monasterium si ingrediatur quis, an defferat tacitè, an expressè conferat bona sua, ibidem. Fingitur non solum habere hæredem, sed etiam liberos, adducit exempla, & est speciale pro religione, nu. 27.

26 *Minor quatuordecim, licet sagax & prudens, testari non potest.*

27 *Filij naturales & legitimi debent esse ei, qui habet substitutum hæredem, si sine liberis decesserit, ut euanescat substitutio, excepto casu, & quo, ibid.*

28 *Iudicis delegati substitutio non fit, exceptis quibusdam de causis, & quibus.*

29 *Auditor causam non definit, sed refert, nisi habeat definiendi mandatum.*

Reconuentio ubi est, fit condemnatio actoris pro reu, ibidem.

30 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 32.*

Sine liberis decedere quis dicatur, & nu. 32.

Hæreditatem qui rogatur alij restituere, nihil potest alienare, exceptis casibus, uer. qui notan. & nu. 32.

Maior quis præsumitur, nisi probet se minorem. §. primo, & numero 33.

Dubium in iudicio pro qua parte sit interpretandum. §. 2. & nume. 33. §. 1.

Minor iuratus non uenire contra contractum, non auditur. §. in glo. pen.

In filios an transeat emphyteusis, & quos, ibid.

Alienare quibus casibus possit rogatus hæreditatem restituere, ibi. circa fin. uer. melius diceret, & in suffr.

33 *Minor qui olim facit, hodie non præsumitur, & hoc non est perpetuum, & quando.*

Intentio proferentis uerbum attenditur in beneficijs, ibid. §. in glo. sed nonne.

Substitutioni an sit locus, si monasterium instituatur hæres ab eo, cui datus est substitutus, si sine liberis decesserit, uel fiat ei donatio.

35 *Substitutio facta sub conditione, ne ingrediatur monasterium, si ingressus erit, an euanescat. alium casum nu. 36.*

Conditio quæ pro non scripta habeatur in testamento, & in matrimonio, ibid. uer. tamen dici potest.

36 *Substitutioni an sit locus, si non teneat monacatus.*

Fraus hic quomodo probabitur, uer. & dicit.

37 *Authen. nisi rogati, uel authen. de sanctiss. epis. §. sed hic in præsenti an extendatur ad alium casum, uel termi nos.*

CAPVT VIII.

1 IN præsentia. Casus. Dubia † probatio non releuat probantē. & sunt tres partes. in prima processus narratio. in secunda ibi, dilectus, auditoris diffinitio. In tertia ibi, uos igitur, diffinitionis confirmatio. prima subdiuiditur: quia primò ponitur actorum petitio. 2. ibi, uerum, reorum responsio, & reconuentio. 3. ibi, Ad hoc, actorum replicatio. 4. ibi, uerum, reorum duplicatio [*Proponi*] forte per aduocatos de licentia iudicis, de iudicijs, pastoralis, Hostien. Bo-
2 na. quicquid † dixerit testator, filium suū post pubertatem, grauare non potuit in debito bonorum subsidio, & ideò male petebant patrui, qui petebāt omnia
a bona, ut sequitur, & probatur de testa. Rainutius [a], & cap. Rainaldus. & dicunt quidam, quod isti patrui intentabant petitionem hæreditatis, sed nitebantur ex testamento patris, qui instituit illos hæredes filij impuberis, quem impuberem decessisse dicebāt. uel dic melius, quòd agebatur actione ex testamēto, de hoc in præ. c. Rainal. secundùm Innocen. [*Vnde*] idest quia filius ille mortuus erat, & sine liberis [*Illa, quæ de bonis*] hic nō fit specificatio rerum, de hoc supra de libel. obla. cap. 2. [*Ipsius*] i. fratris, & nepotis [*A sua molestatione*]
3 no. quòd licet unus † hæredum hæreditatem adiuerit in totum, uel pro parte, & quamuis multo tempore pro hærede se gesserit, nihilominus tamen alius hæres etiam sola uolūtate pro toto, uel pro eadem parte po-
b test hæreditatem adire. ff. de acquir. hęre. pro hærede [b], & etiam omnes res hæreditarias, quæ nō sunt per aliū
4 occupatæ. potest accipere, ueruntamen † siue primus, siue secundus ius in hæreditate non habeat, idest uterque in hereditate non habeat ius, sed alter tātum, habenti ius in hæreditatem contra ius nō habentem ad recuperandam possessionem rerum malè occupatarum dantur multa remedia. primò interdictum de
c adipiscenda [c] possessione, quòd appellatur, Quorum bonorum. ff. quorum bono. per totum. Secundo edictum diui Adria. C. de edic. diui Adria. tol. le. fina. ter-

tiò actio in factum ad ſimilitudinem expilatæ hæredi.
ff.de crimi.expila. hæredit. per totum.4.etiam, ut qui-
dam dicunt.condictio ex l.illa.C.unde ui.cum quęre-
batur. Ad proprietatem autem recuperandam com-
petit petitio hæreditatis.ff.de peti. hæredi. regulariter,
5 quamuis † autē ad hæredē hæreditate adita omnia iu-
ra tranſeant, poſſeſsio tamen rerum ſingularium hæ-
reditariarum nō tranſit, donec fuerit corporaliter ap-
d prehenſa [d].ff.de acqui. poſ. cum hæredes. 1.reſpon. ſe-
cundum Innocen. niſi forte in eccleſia aliud ſpeciale
quid dicatur, ar.C.de ſacroſan.eccl.l.fin.& in eo, quod
legitur & no. ſupra de conſuet.cap.2.ſecundum Hoſt.
nec obſtat ſecundum Innocen. ff. ad Trebel. ex facto
1.reſpon. & l.reſtituta: quia ibi non dicit tranſire poſ-
6 ſeſsionem, ſed dominium. Quòd ſi unus † dicat ſe poſ-
ſidere, & alius hoc neget, ſi non eſt ibi timor armorū,
e permittitur uterque ire ad occupandam poſſeſsionē [e]
uacantem, & qui præuenerit, defendetur in ea, donec
alius de iure ſuo probet. Si uerò timetur, ne ad arma
perueniant, tunc debet iudex utrunque compeſcere,
& inhibere, ne aliquis etiam priuatim intret poſſeſsio
nem.ff.de uſufruc. ſi cuius.§.ſed ſi inter duos, alias eſt
f lex, & incipit, æquiſsimum, [f]examinabit ergo iudex in
hoc caſu, uter eorum poſsideat, & incūbit onus pro-
bandi illi, qui dicit poſsidere.ff.eo.ti.l.2.ſecūdum Inn.
& hoc ſecundum Hoſtien. quando alter eorum tan-
tum contendit ſe poſsidere, nam ſi vterque, tūc vtriuſ-
que probationes reciperentur, & ille, qui melius pro-
bauerit, obtinebit, ut patet in eo, quod legitur & no.
infra eo. cap. primo.§.fina.contingit enim interdum,
quod duo, qui poſsident, ſe inuicem turbāt, & neuter
vult actor eſſe, uel libellum dare contra reliquum, de
his vide in ſpec.de peti.& poſ.§.1.ver.pe.& de libel.cō-
7 ce.§.nunc dicendum, uer.22.ubi † uero neuter dicit ſe
poſsidere, & uterq; cum armis feſtinat poſſeſsionem
accipere, tunc ſimiliter ſecundum Inno. debet iudex
utrumque compeſcere, & inhibere, ne poſſeſsionem
intret, in quo caſu res hæreditariæ à nemine poſſeſſæ,
& fructus earum tenebuntur, & conſeruabuntur au-
ctoritate iudicis, ſicut hæreditas iacens, & fructus hæ-
reditatis iacentis. & erit iſte unus caſus, in quo per iu-
dicem poteſt fieri ſequeſtratio.ſunt & alij, quod dic vt
8 no.de ſequeſtra.poſ.cap.2.& eſt hoc † verum ſecundū
Innocen.quando timetur, ne partes ſimul concurrāt.
Si enim certum ſit, quòd unus poteſt alium præueni-
re, nunquam eſt impediendus, uel etiam prohibēdus
poſſeſsionem ingredi. Sed alius poſtea ueniens eſt co-
hibendus à moleſtatione primo ingreſsi, ut hic. Poſt-
9 quam autem † aliquis uerbo, uel facto ſemel prohibi-
tus fuerit, non uidetur, quòd poſtea alicui ipſorū pro-
hibitorum, uel etiam alij, cum iſti in petitione primò
fuerint, liceat poſſeſsionem illam ingredi, ſiue publi-
cè, ſiue etiam priuatim, quouſque lis ſuper poſſeſsio-
ne, ſiue ſuper proprietate per iudicem fuerit termina-
10 ta.terminabitur autem hoc † modo: quia iudex, qui
ꝓhibuit ingreſſum poſſeſsionis, ex officio ſuo de pla-
no, & ſine libello examinabit, & cognoſcet, quis ipſo-
rum poſsideat, quando uterque dicit ſe poſsidere, ar.
ff.de libe.cauſa.liberis.§.fin.ſecundum quoſdam. Alij
uero dicunt, quod ordinariè tantum audiendæ ſunt
partes ſuper interdicto.ff.uti poſſ.l.1.§.huius autem in-
terdicti. quando uero neuter dicit ſe poſsidere, ſed ta-
men uterque primo vult adire hæreditatem, tunc de-
bet iudex examinare, & cognoſcere inſpecto, teſtamē
to, cuius potiora ſunt iura. C.de edic.diui Adri.tol.l.1.
in fine.ſecundum Inn. quod dic, ut plenè no.de uerb.
11 ſig.dilecto.§.fina.Hoſti. hæc in temporalibus. In † ſpi-
ritualibus enim beneficijs, etiam ſi præbendæ tantum
ſint, ſecundum Innocen. ſecus eſt, illas nempè, quan-
tumcunque uacent, non licet alicui occupare. & eſt
ratio multipliciter.prima: quia licet ius præbendæ ua-
cet, res tamen & iura pertinentia ad præbendam non
uacant, imò poſsidentur ab eccleſia, cuius præbendæ
ſunt, etiam dum uiuunt præbendarij, nam & ipſi no-
mine eccleſiæ poſsident, ut patet in eo, quod no.ſupra
eod.ex literis, primo reſpon.uer.1.ſecundum Innocē.
& idem eſt ſecundùm Hoſ. idem eſt in epiſcopatu, &
alijs dignitatibus, quarum dignitatum nomine agunt
hi, qui eas tenent, ſiue nomine eccleſiæ, & non nomi-
ne proprio: quia nec propriè eorum ſunt, ſed eccleſię,
ut patet in eo, quod no.ſupra cap. de reſtitutio.ſpolia.
in literis. & etiam eccleſia Romana, ſi nullus alius ſu-
perſit, ipſas intelligitur poſsidere, ar.9.quæſtio.tertia,
cuncta, & cap.per principalem.unde & negligentibus
his, ad quos ſpectat, ex officio eis prouidet, infra de in-
ſtitu. cum ueniſſent. §.fina.nec mirum, quia & à Ro-
mana eccleſia omnis dignitas ſuū recipit firmamen-
tum.22.diſtin.c.primo. Secunda, quia nemo ſe debet
ingerere in patrimonio crucifixi. Sed qui uocatur à
Deo tanquam Aaron, ſupra de elec. qualiter, infra de
præben.cum iam dudum. tertia, quia quantuncunq;
canonicè ſint uocati, tamen non licet eis poſſeſsionē
apprehendere, uel adminiſtrare ſine auctoritate illius,
ad quem ſpectat, ſiue per confirmationem, ſiue per in
ſtitutionem, ut patet in eo, quod le.ſupra de elec.cum
in cunctis.§.cum uerò, & cap. noſti, & c.tranſmiſſam,
& cap.qualiter, & de renun. admonet, & de cleri.pere.
cap.fina.& infra de inſt.cap.tertio, ſecundum Innocē.
& Hoſti.& adde, quod habes de præben. eum qui, lib.
12 ſexto [*Compeſci*] dicunt † Innocen. & Hoſtiē. quòd hic
agitur de moleſtatione, quæ fit extra iudicium, non
dę illa, quæ fit in iudicio, ſupra de elec. cum eccleſia,
infra cap.proxi.ad fi.[*Propoſuit*] excipiendo, & hoc re-
ſpectu replicabat pars altera. Item agendo, ut ſequitur
per quod no. Hoſtien. ex eodem facto poſſe excipi, &
peti, remittit, de ordi.co.cum dilectus [*Inuaſerint*] quaſi
13 propria auctoritate & ſine iudice, cum ad ipſos non
ſpectarent [*Reſtitui*] huic † mon. competunt actiones,
quæ competerēt puero ingreſſo, per ingreſſum enim
omnia in mon. ſunt tranſlata. C. de ſacroſā. eccl.auct.
ingreſsi.uigeſimaprima, queſtio. ult.ſi qua. unde & ei
poſſunt competere contra patruum ordinariæ actio-
nes, ſ.rei uendicatio, & Publiciana, & ſi aliqua de hæ-
reditate iuſto titulo poſsiderent. Item interdictū, Quo
rum bonorum, & petitio hæreditatis, ſi ſine iuſto ti-
tulo poſsiderent, ſed tantum pro hærede, vel poſſeſſo-
re.ff.de peti.hæredi.regulariter.hoc tamen non placet
Innocen. non enim dici poteſt, quòd mon. ſit hæres
pueri, imò uerius dicit, quòd in ipſum iura pueri ſunt
tranſlata, ut præmiſſum eſt, ideò dicendum eſt, quòd
monaſte. competit rei uen. ſi puer dominus erat rei,
quæ petitur: & ſi non erat dominus, datur ei Publicia-
na. & actiones iſtas poteſt mouere monaſte. etiam ſi
non habuerit poſſeſsionem rerum petitarum: quia
ſpeciale eſt in eccleſia, ut ex ea ſola donatione, uel ob-
ligatione agat, etiam & ſi poſſeſsionem nō fuerit ade-
pta.C.de ſacroſanct. eccle.l. fina. Si tamen negaretur,
quòd puer fuiſſet dominus, tunc incumbet probatio
mon.ut probaret & modū acquiſitionis dominij pue
ri, & traditionem corporalem ſibi factam fuiſſe. C.de
pactis, traditionibus, uel alium modum, quo domi-
nium acquiritur ſine traditione rei corporalis, ſicut
patet in legato.ff.de furtis, a Titio, & in hærede inſtitu-
to, qui hæreditatem adijt. ff. de acqui. poſ. cum hære-
des, & in bonorum poſſeſſore. ff. de bo. poſ.l. prima,
inſtitu.de bono. poſ.per totum, & in arrogatione, in-
ſti. de acquiſi. per arrogationem, primo reſpon. & in
bonis, quæ cauſa libertatis addicuntur, inſtitu. de eo,
cui libet.ca.60. addi.per totum, ſecundum Inno.Hoſt.
14 [*Petebant*] reconueniendo † ſi infra de ſucceſ. ab inte.
cap.fi.

cap.fin.[*Ceteris*] quæ poßidebatis,& à uobis petebantur per illos, & sic petebat pars pari silentium imponi, & sic agebat super eo, quod poßidebat, contra id supra de iudicijs.examinata.sed dicit Hosti. quòd hoc accidit propter primam petitionem, cui hęc annexa est: alias per se non liceret, ut in contrario [*Replicauit*] respectu exceptionis, ut dixi[*Minor annis*]& hoc fuit probatum, sed non clare, ut sequitur, & hic est † expressum, quòd minor. 25. bona sua sine curatore & decreto ingrediendo mon.alienat.contra id.C.de prædi. mi. si quidem, & le. si prædium, & per totum. Secus uideretur, si alienaret in alias etiam pias causas, ar.ff.de polli.l.2.§.uoto.sed † nũquid feuda ipsius mi. trãseunt in mon. dic quòd sic, si talia debẽt seruitia, quæ mon. potest per se, uel per alium exhibere, ar. C. de epis. & cle. quisquis censibus, & l. ad similitudinem. Si uerò talia debeant seruitia, quæ mon.non potest exhibere, tunc debẽt feuda redire ad dominum, ar. C. de cãtol. l.1.§.ne autem.ff.de solutio. inter artifices, uide in spe. de statu mo.super uer.45.Sed nunquid emphyteuses transeunt? de hoc in spe.de loca.§.nũc aliqua.uer.120. dic quod sic,ar.ff.de le.2.peto Luci.§.1.licet sit ar.contrà in auten. de ali.§.1.coll.9.sed nunquid usufr. etiam transit? de hoc. 19.quæstio.4.si qua,in spe. de sta. mo. uer.47.dic quòd sic, & durat in uita ipsius ingredientis tantum, ar.instit.de acqui. per arro. §.usus etenim, & ysufr.& sequen.& de vsufructu.§.finitur.Sed nunquid transeunt, quæ data sunt ei ita, ne ipsa alienare poßit? dic quòd transeunt, ar.ff.de fundo dota.l.1. ff.de le. 3. pater, in eo, quod le. & no.infra de iure patro. ex literis,licet sit ar. contrà.ff.de le. 2.le.peto Luci Titi.§.fin. Cum igitur † mon.in totum succedat,tenetur,inquantum ad ipsum peruenit, querelantibus respondere.ff. de capi. dimi. tutelas.ff.de adopt. si arrogator, institu. de acquisi.per arro.per totum.& idem est,ubicunque alterius patrimonium ad aliquẽ peruenerit. C.de iu. pub.l.2.ff.de fideiuss.[h] inter eos.§.fina. quid si † monacus in sui oblatione aliquid mandauit expendi,& maximè in pias causas, dic quòd adimplenda est uoluntas illius,ar.ff.de pactis. cõtra iuris ciuilis regulas, in fi. & C.de pac.legem, idem, si mandat ne aliquid de his, quæ secum transferuntur, alienetur,in auten. de ali.& emphy. §.sanctißimas, colla.9.licet autem ad hoc obseruandum nulla cõpetat mon. uel cõtra mon. actio, tamen prælati ex officio hoc facient adimpleri, ar. C. de lib. causa, cum affirmes, & infra de testa. nos quidem, & c.iudicante, & c. si hæredes, & c. tua, quid † si quis ingrediat mon. cui non licet habere propria bona immobilia, sicut sunt Prędicatores, Minores,& alij pro domino mendicantes, dicunt quidam bona Immobilia ingredientis debent haberi pro derelicto, & sic occupanti conceduntur. ff.pro derelicto.l.1.2.& 3. & per totum, uel in causa caduci sunt.C.de cadu.tol.l. unica. Dicunt serui, quòd debent uenire ad hæredes ab intestato: quia ex quo professus est, mortuus fingitur. C.de episcopis & cle. deo nobis.tertij dicunt, quod cum talis non sit tantum monacus mon. quod ingreditur,sed episcopi dioecesani, ex quo mon. tale est, quod non potest habere, bona debent ad episcopum peruenire.16.quæstio.1.qui vere.8.quæstio.1.cap.primo,27. quæstio. 1.de puellis,alias de uiduis, infra,& ibi de hoc secundum Innocẽ.& melius ar.infra de decimis, quoniam, & C.de epis.& cleri. nulli licere.§.quod si testator. Quicquid tamen scribatur hic, talia mon.uolunt habere bona,non ut sibi retineant, sed ut uendãt. quo autem iure istud faciant,hoc aduertant.generaliter enim succedit preciũ loco rei. ff. de usufr. quia qui precio, & de trib.acti. procuratoris.§.non autem totum, & l.aliquando, secundum Hostiẽ.& de hoc in spec.de sta.mo.uer.3.uide quod no.de reli.do.c.uno,li.6.in gl. ueterem, ubi etiam remittam ad Cynum, & ad constitu.de fratribus Minoribus[i], Quamuis autẽ † in hoc c.innuatur, quòd loco hæredis mon. habeatur, infra eod. §. uerum, in fin. & probatur in auten. de sanctis. epi. §. sed hoc in præsenti, colla. 9. est tamen differentia inter mona. hæredem, & alium: quia mon. hæres, habet dominium, & poßeßionem omnium bonorum, quamcito factus est monacus, ff. de precario, si adoptauerò, secundum Innocen.& est expreßum de dominio. C.de sacrosan.eccle.le.fin.& in eo, quod le.& uot. supra de consue.cap.2.alius autem hæres nõ fit dominus, quousq; hæreditatem adierit. sed & quãtuncunque adeat,tamen quousq; rerum hæreditariarium corporalem poßeßionem nactus fuerit, ipsas non intelligitur poßidere ff.de acquir.poß.cum hæredes. Illud † etiam, quod supra dixi,s.quod omnia bona ingredientis mon. ad ipsum transeunt, intelligendum est salua legitima, quæ hæredibus descendentibus est reddenda. 19. quæstio.fin.[k] cap. fin. & 17.quæstio. fin.c.fi.& idem uidetur de ascendentibus.ff.de inoff.testamẽto, nam & si. quia nec exhæredari poßunt sine causa, ut in auct.ut cum de ap.cog.§.sancimus ita que, coll.8.C.de episcopis & clericis, auct.presbiteros. Si uerò is,qui mon.ingreditur ascendentes uel descẽdentes non habeat,& testamẽtum condiderit, in quo ipsum mõ.omnino præterierit, & alios extraneos hæredes instituerit, facta postea profeßione rumpitur testamentum quasi agnatione posthumi, ar.in hoc.c.& in auct. de sanctis.epi.§.sed hoc in præsenti, colla.9.& ff.de iniusto rup. testamento.le.filio. sed & rumpitur, quia capite minutus intelligitur.ff.de capi.dimi. amißione.§.fi.& 2.l.se.& l.fi. Alij uerò dicunt, quod mon. legitimam tantum habebit,arg. 19.quæstio. fin.si qua mulier, uide quod ibi no.& in spe.de sta.mon.uersi.1. Innocẽ.& sic etiam alternatiuè ponit hic Ab. Illud autem † certum est,quod hęreditates,& legata,quę monaco,siue mon. occasione personę monaci ab intestato, uel ex testamento debent obuenire, melius capiet monasterium, quàm monacus cœpisset, si in seculo permansisset. 19.quæstio.fi.cap. fi.secundum Innocẽ. sed nec conceditur petentibus filios, aut filijs petẽtes exhæredare pro eo,quod relinquunt seculum,& monasticam uitam ducunt, & parentibus, ne filios conuersos à mon.abstrahant, inhibetur, in auten. de sanctis.epis.circa princip. vlt.col. §.nullam uerò licẽtiam damus, & sequeni,colla.9.secundùm Hostien. Per id quod ultimo dixi post Inno.solui poßet,quòd quæritur, quis adeat hæreditatem ex testamento, uel ab intestato monaco delatam? adibit enim mon. licet quidam dicant idem,quod in filiofami. qui adit iussu patris, sic & monacus iussu monasterij. ff.de acquir. hære.si quis mihi.§.iussum.& si nullo modo uellet adire, quidam dicunt idem, quod in seruo, qui potest nolle adire, nec acquirit domino. C.de hęredibus instituendis,cum proponas. Alij idẽ, quod in filiofami.s.quod pater potest adire iure codicis. C.de bo.quæ.lib. cum non solum, sic & poterit mon. Item si monacus vult adire, sed mon.vult repudiare, præfertur monasteriũ, secundum la.de Are.ff.de suc.edic.l.1. §.per seruum[l], hæ intricationes cessant, si dicamus sic, monaco uelle,& nolle deficere, quòd hęc omnia per mo. sint agẽda. Si uerò moritur monacus hæreditate non adita, dicit præ. le. 1. quòd si hæreditas erat ascendentium, transmissa est in mon. quod habet loco filij. C.de his, qui ante aper.ta.l.1.in auten.de sanctis.episcopis.§.Sed hoc in præsenti. Si uero erat hæreditas extraneorum, ipso iure dicit exclusum mon.sed poterit restitui,sicut minor.C.de sacro sanc.eccl.l.fi.ff.de acquir.hære.cum quidã,& l.Pãtonius,[m] de minori.ait prætor. Ista cessare uidentur, si dicamus monasterio delatam hæredita-

tem potius, quàm monaco [*Infirmitatis*] licet infirmus † esset. dummodò esset compos mentis, potuit profi-
24 teri: secus, si mentis compos non esset, infra de regu. iur. sicut tenor. & 17. q. 1. Consaldus, secundū Gof [*Reuocauit*] hoc monaci confitentur [*respondere*] triplicando, sic supra de so. competen. ex parte [*Eidem*] moñ. alias eisdem. s. monacis [*oblationem*] secundam, quam fecerat de persona, & de rebus. Innocen. [*Iuramento*] sic
25 † non licuit contrauenire, ex quo pubes erat, ut infra dicetur [*Se, & sua*] differentiam, an expresse, an tacitè ingrediens conferat bona sua, no. hic Hostien. de qua no. C. de sacrosan. eccl. authen. ingressi, & demum remit. ad nota. infra de cle. cõ. quod à te [*Exceptionis*] propriè quò ad reconuentionem: impropriè, idest replicationis quò ad exceptionem [*duobus*] plures uide nota. 27. quæstio. 1. cap. 1. in prin. & ff. de postu. l. 1. §. pue-
26 ritiam [*Quatuordecim*] talis † licet prudens & sagax, testari non potest, ut dicam, infra de despon. impuberum, capi. fin. super uersi. nubilis [*Soleat*] vt C. si mi. fac. ma. sine dec. l. fi. infra, 35. post pubertatem [*Sed & si teneret*] etiam in totum, certum est autem, quòd in totum nõ tenebit, infra de testam. Rainutius, & dixi in prin. [*Hæ-*
27 *rede*] dicit † Innocen. quòd ingressus mon. non solum fingitur habere hæredem, sed etiam liberos. Vnde si dixit testator uolo, quòd filius det partem hæreditatis patruis, si decedat sine liberis, ingrediendo mon. uidetur satisfactū conditioni: quare nil peterent patrui, cum mon. habeatur loco filiorum, vt probatur hic, & in auten. de sanctiss. epis. §. sed hoc in præsenti, secundū Innocē. Et est speciale fauore religionis, cum alias requirantur naturales, nec sufficiant legitimi tantum. ff. de le. 2. si ita quis, in fi. ubi etiam tenebat Dinus, quòd & si in substitutione addatur de filijs ex se descendentibus, tūc euanescit substitutio per ingressum: quia expressio illorū, quæ tacitè insunt, nil operatur. ff. de le. 1. l. 3. aliqui contra, all. pro se. C. de cad. tol. l. una. §. si uerò, de his, qui ue. æta. impe. l. omnes, de iure emph. l. fi. & ff. de contrahen. emp. si debitor. §. verisimile. de hoc
n dicam de testa. Rainaldus, super glo. uidetur [n] etiā [*Car-*
28 *dinal.*] cui † secundo cõmissa fuit auditio, & diffinitio: forte papa reuocauerat ad se negociū, supra ut lite pēdente, ecclesia. 2. uel mortuus erat primus, uel absens, & non sperabatur de proximo reditu: aliàs debuisset potius aliquantulum expectare. ff. de uaca. mu. l. pen.
29 in fi. secundum Hosti. [*De mandato*] aliàs auditor † non diffinit, sed refert, de officio dele. super quæstionum. [*Condemnauit*] ideò sic pronunciatur: quia hic erat cõuentio, & reconuentio [*Confirmamus*] sic, infra de testa.
30 Rainutius & c. Rainaldus, in fi. ¶ Gl. † 1. in prin. & in fi. circa substitutionem factam sub condit. si sine liberis, uel purè; no. quinque, medium distinguit inter rogatum restituere hęreditatem, & rogatum restituere, qđ supererit. ¶ Glo. 4. obijcit, & dupliciter soluit. secundo arguit: tertiò quærit obijciendo, & soluit. ¶ VI. glo. distinguit, quod rogatur quis restituere priuato, uel ecclesiæ, & primo casu aut mon. ingreditur, aut fit clericus. ult. quærit, & soluit. ¶ *In † 1. glo. ibi, si quis rogatus*] ibi
31 tamen dicitur hoc aduertendum ex dignitate, conditione, & uoluntate illius, qui fideicommisit, & ibi uide. §. uolo, iste, & §. se vult, ꝙ etiā nati in seruitute, qui naturales sunt secūdum leges, excludant substitutum [*& ibi, Qui not.*] melius diceret, habentur, & sunt casus pro assignatione dotis, uel donationis ꝓpter nuptias, pro modo tamen personarum honestati congruo, & incipit auten res, quæ. ¶ *In glo. ibi, si cum minore*] ibi petens restitui, probat se tempore contractus fuisse mi-
o norem. [o] ¶ *In glo. 4. ibi. §. 1.*] uide de iudicijs. cap. primo, sup. r gl. 2. [*& ibi, si quis intentione*] uide de restit. spoli. cū ad s. dem, super. a. glo. [*& ibi, In ambiguis*] sequitur, orationibus maximè sententia spectanda est eius, qui eas protulisset & no. infra ti. 1. cūm clamor. & iterum, in ambiguis pro dote respondere melius est. ¶ *In glo. pe. ibi, in uendi. l. 1.*] Si minor. 25. iurat corporaliter contra uenditionem non uenire, contra illam non auditur, ut hic. & in autē. infr. allegata [*& ibi, De dona. l. 1.*] moderata donatio propter nuptias per minorem sponsę fa-
32 cta non retractatur. ¶ *In † glo. 1. ibi, naturales*] an sit idem in emphyteusi data Titio ꝓ se, & filijs, an sufficiant na-
p turales. [p] uide satis in spe. de locat. § nunc aliqua, uer.
q 67. & uer. 172. [q] [*& ibi. §. si quis rogatus*] ibi uideas satis de hoc. & l. hæredibus. §. 1. [*& ibi, Ex facto. §. ult.*] per qđ
r arguit ibi glo. quòd si concedo feudum, uel præcariū tibi, & tuis hæredibus, quòd de filijs uideatur intellectum: alias duraret sine [r] fine, nil dicit de emphyteusi: sed Guil. in spe. de loca. §. nunc aliqua, uer. 113 dicit illud verū in emphyteuta ecclesię ꝑ §. in emphiteusim in auten. de non ali. aut permu. coll. 2. in emphyteuta priuati dicit secus, ibi uide concor. quod no. Accur. ff. soluto ma. l. etiam, in prima glo. non obstat. §. licentiā, de ali. & emphy. coll 9. per quem dicunt quidam correctū. §. emphyteusim: quia licet sit correctus quò ad tempus, & numerum successorum, non tamen quò ad qualitatem ipsorum [*& ibi, Qui notantur*] melius diceret, habētur, & sunt hi. s. assignatio dotis, & donatio ꝓpter nuptias [*& ibi, purè*] Quis. s. filius, uel nepos. ¶ *In glo. 2. ibi, requirebantur*] incipiendo ab ultimo. ¶ *In glo. 3.*
33 *in fi.*] Ioan. §. si minor, quamuis † constet, quòd aliquo tempore fuit minor: non tamen hodie minor præsumitur, nisi & hoc probetur, & est ratio, vt no. in pręall. l. C. & hic per Host. quia cum lapsu, & lapsum temporis fit quis maior: tamē hoc non semper sequitur, unde si quis dicit tutelam finitam, & tutor negat, necesse est pubertatem probari. ff. de minor. l. minor. 25. & l. de ætate, & ff. de inter. act. l. de ætate. de hoc no. C de proba. cum te, & in sum. e. ti. §. fi. uer. 8. & uer. item minor ætas, & se. per Hosti. uide in spe. de actore, in prin. uer. si ergo. ¶ *In gl. sed nomine, ibi, Contra reum*] hic uterq; actor, & reus: dic tamen de hoc, ut no. de resti. spo. cum ad sedem [*& ibi, de præs. cum olim*] debet dicere, de rescriptis, cum adeo; ita stabat gl. l o. aut expressit Vin. ad hoc inducebatur: in beneficijs attenditur intētio proferentis uerbum, & ibi erat clarius in antiqua [*& ibi, cum ter*] & infra de condi. ap. per tuas [*& in fi.*] infra de testi. per
34 tuas, dic ur ibi. ¶ In glo. ult. in prin. quid si non † ingrediatur mon. sed ipsum hęredem instituat? dicunt communiter doctores, ꝙ locus est substitutioni, nec casum auten. extendunt, & hoc tenet Ac. C. ad Trebel. auten. nisi rogati, & Gof. hic, & facit ad hoc supra glo. 2. alij contradicentes, quòd semper per ingressum, uel institutionem, uel dona. inter uiuos, ex quo mon. relinquitur, habetur loco filiorum: quia eadem ratio in utroque casu, s. fauor religionis, ergo idem ius; de cõsti. trāslato. C. de lib. præ. alle. l. 1. ar. opti. C. de epi. & cle. si quis ad declinādam; in auct. de ec. ti. §. si autem. colla. 9. item quia talis donatio non indiget insinuatione. C. de dona. sancimus. Et quamuis prima opi. sit com-
s munior, ultima æquior. & ideo secundū [s] Host. magis cõgruit canonistę, de iudi. dilecti, de trāsla. c. fi. quid si
35 substitutio † sit facta de aliquo sub cõditione; Si nō ingrediatur mon. dicūt aliqui, ꝙ si ingrediatur, substitutio euanescit, argu. in auct. de non ali. §. sanctissimas, col. 9. & 22. q. 4. §. fi. ante finem Ho. contra. ar. contra in auct. de sanctit. epi. §. pe. col. pe. ad finem. §. nullā uerò licentiam, colla. 9. immò secundum Goffr. tamen dici potest, ꝙ pro non scripta habetur talis conditio uelut turpis, cum per eam maius bonū impediatur, ut no. de fi. nemo. Si enim conditio similis non impedit carnale matrimonium. C. de iudi. l. 2, multominus spirituale, ar. op. in auct. de nup. §. q̄ uero, colla. 4. & infr. de condit. appoli. cap. 1. & ult. [*& ibi, ingressum mona.*] & iu-

mitur huis ratio de præben. cum causam.C. qui po. in pi.i.fi.& de hoc in spe.de de statu regu § 1.uersi.15.
36 & duobus sequentibus [*ibi. Fiat monacus*] unde, si † moritur ante, quàm teneat monacatus, substitutio non euanescit, Vincen. unde dixit Ab. ꝙ si intrauit, & ante tempus probationis exiuit, nõ præiudicat substitutio de reg. statuimus. si autem intrauit solum in fraudem substituti, dicit Abb. secundum magistrum suum, ꝙ substitutio non euanescit: quia fraus & dolus &c. de rescrip. sedes, ad id, infra de sepul. in nostra. & bene facit, de testa. officij, requisisti, & c. fin. & quod no. C. ad Trebelli. auct. nisi rogari, & dicit, ꝙ probabitur fraus probando comminationes factas per hæredem ipsi substituto; ad idem de renuncia. c. 2. lib. 6. [*& ibi, Alium*
37 *casum*] nec ad † alios terminos secundum .d. meum. d. Mar. Syl. qui tenebat, quòd cum auct. illa ponat terminos, quãdo alius est conditionem apponens, & alius, in cuius persona apponit, puta hæres, uel legatarius, si unus de se loquens apponeret conditionem legando, uel donãdo, si decedet sine filijs, intelligetur id de ueris, nec erit locus aucten. hoc declaraui. in specula. de statu monacorum, super uersicu. 15.

ANNOTATIONES.

a ¶ Rainutius. Infra pubertatem autem potest iure directo quis potest tunc filio facere testamentum l. 2. cum fi. ff. de vulg. & pup. sed an iure fideicom potest in legitima grauare impuberem, sunt glo. contrariæ, uide Cy. Bal. & Sali. in l. ex tribus, C. de inof. testam. & Bar. in l. 1. §. fi. ff. de uulg. & pupil.

b ¶ Hærede. §. Iulia. uno tamen ex pluribus hæredibus adeunte confirmatur testamentum. l. si nemo, ff. de testa. tute. etiam si sit hæres in re certa, ut ibi no. Bar. in l. ex facto, ff. de hære. insti. quod tamen limita, ut ipse no. eod. tit. quoties. §. si duo, & an adita una parte hæreditatis, tota uideatur adita, uide in l. 1. ff. de acq. hær. & ibi Bar.

c ¶ Adipiscẽda. De materia istius interdicti uide gl. ma. in c. pastoralis. de causa pos. & proprie. & ibi remissiones ad spec. per Io. An. & in quo differat illud a petitione hæreditatis, uide glo. & Cyn. & Sali. in l. 1. C. quorum bono. & Bar. in l. 1. ff. eo. tit. & de proximo edicto uide Cy. Bartol. Bald. & Sali. in l. fin. infra alleg. & an competat instituto in re certa, uide per ipsum in l. ex facto, ff. de hære. institu.

d ¶ Apprehensa. Continuatur tamen, & cõpletur per hæredem usucapio à defuncto cœpta etiam ante possessionem apprehensam, ut no. in l. cum miles, ff. ex quib. causa maio. per Barto. & in l. cum hæredes, hic alle.

e ¶ Possessionem. Illud uigore consuetudinis, de qua ibi alleg. contrarium uidetur de iure, ut no. gl. & ibi uide Mod. in l. ut inter diuinum, C. de sacrosan. eccle. & uide Bar. in l. cum duobus. §. idem rescripserunt, ff. pro soc. & de materia, de qua hic, uide Io. And. in c. cum super, de causa poss. in glo. 1. suaderet, & uide Bartol. in l. si quis, ff. de polli.

f ¶ Aequissimum. uide per Bal. in d. l. æquissimum, & per Angel. in consi. 103. & per do. Bar. consi. 12. in 14. col. in 2. uolum. per dom. Franc. Cur. in consi. 60.

g ¶ Emphyteusis. An transeat ad extraneos hæredes, uide per Alex. consi. 87. in 4. uol. & consi. 23. in 1. uolu. Pet. de Anch. consi. 133. idem Alex. consi. 38. 2. uolu. per Panor. consi. 74. in 3. dubio, 1. uol.

h ¶ Fideiuss. Ibi uide Barto. & in l. quoties, ff. de sol. & plenius in l. pronepos ff. de uerb. signi. & in l. si quis seruum. §. fi. ff. de lega. 2. & uide. l. mulier, ff. de iure do. & aliquid in l. 3. ff. de bono. posses. nisi omnia bona particularibus titulis ad aliquem ueniant, ut est text. no. & ibi per Bar. in l. si peculium, el 2. ff. de pecu. lega. & ad materiam istius, quo iure monasterium ingressi bona habeat, & an teneatur ad debita, & credita, uide Bar. Bal. & Sali. in auct. ingressi, & in auct. si qua. C. de sacrosan. eccle. & uide glo. in l. si peculium. §. sed si dominus, ff. de pecu. & uide Ioan. And. in specu. de statu mo. uersi. ad quem.

i ¶ Minoribus. De materia huius quæstio. uide Bartol. & Moder. in auct. ingressi, & seq. C. de sacrosan. eccle. & plenissimè Bart. in libello Minoricarum, & Bal. in auct. ingressi, præalleg. copiosius. & Ioan. de ligna. in Clemen. exiui, de uerb. sig.

k ¶ Fina. An tunc, cum ingreditur, an post naturalẽ mortem ingressi, uide Bar. Bal. & Sali. in auct. si qua, præalleg. ubi Bar. tenet, quòd solum in morte naturali, & ibi per ipsum quę actione petatus legitima, & ibi etiam quid de ascendentibus, de quo hic loquitur, & de bis uide glo. in c. si qua. 19. q. 3. Bald. quòd statim, & dixit de hoc esse textum no. infra de regula. cum simus.

l ¶ Seruum. In seruo autem instituto, domino uolente repudiare, an sit idem, uide glo. & Bartol. in l. l. seruo, ff. de lega. 1. & plenius in l. is, qui hæres, ff. de acqui. hære. in §. fi. & uide Barto. in l. 1. ff. de acquit. hære. & in l. 1. ff. de iu. deli. & in l. tutor ff. de bo. pos. & no. Bald. in l. 1. C. qui admit. ad bon. pos. in 10. membro quæstionum,

m ¶ Pantonius. Ibi Bar. ponit de hoc, & allegat hic dictum Io. Andr. & per ipsum in l. qui duos, ff. de re. du. & Bal. qui tenet contra. in l. si infanti, C. de iure deli. & idem d. Bar. de Sali. in l. 1. C. de resti. mili. ubi uide per ipsum. & ad omnia prædicta uide Bal. C. de hære. insti. l. cum proponas.

n ¶ Videtur. Vide plenius Bar. in l. si ita quis, præalle. & Cy. & dom. Bart. de Salic. in auct. nisi rogati, C. ad Trebel. & Bart. in l. hæredib. §. 1. ff. ad Trebel.

o ¶ Fuule minorem. adde Bal. in l. si minorem, C. de in integ. restitu. mi. & ibi glo.

p ¶ Naturales. uide Bal. & Imo. in l. Lucius. §. fi. ff. de leg. 2. & Bar. in l. parentes, ff. de in ius uoc.

q ¶ 172. Et Bar. in §. si quis rogatus, hic alle. & ipse ibi contradicit, & ibi contradicit spec. & per ipsum ibi quid de priuando, & uide glo. super uersi. liberi, & Bar. in l. pronunciatio, ff. de uerb. signi. & in l. tutelas, ff. de cap. dimi.

r ¶ Sine. Vide Bar. in præallegato. §. ultimo, & plenius in l. Gallus. §. etiam, ff. de li. & post. & Cy. Bal. & Sali. in l. liberti, C. de oper. li. & quid si confessio fiat tibi pro te, tuisque filijs, & hæredibus, an ueniant extranei hæredes, & an filij repudiantis hæreditatem, uide Bar. in l. ut iusiu. ff. de oper. lib. & Salic. in l. 2. C. de iure emphy.

s ¶ Secundum. Vide Bal. in auct. si qua mulier, præalle. & d. Bart. de Sal. in auct. nisi rogati, præalleg. & ista differentia procedit ab illa, an monasterium habeatur loco filij secundum quosdam, quod tamen non uidetur ex illo procedere, uide tamen Barto. post glo. in l. si ita stipulatus. §. ea lege. ff. de uerb. obli. & in l. si ita quis. §. fina. ff. de leg. 2. & uide Ioan. And. in spec. de sta. mona. in rubrica, uers. dominus meus.

SVMMARIVM.

1 *In interdicto, uti possidetis, obtinet, qui iustiorem titulum probat, & uide nu. 17. 18. 19. 22. 23.*
Capituli diuisio.
2 *Iurisdictionis, honoris, & districtus significatio.*
Possessorij intentatio ex quibus cognoscatur, ibid. ad uersicul. proponebatur.
3 *Probari debet obiectio aliter parum ualeret.*
Litis contestatio fit hic super exceptione, ibid.
In emergenti pronunciatur, ibid.
4 *Testium examinandorum commissio cui facta super principali, alios super reprobatione non recipit: admittit tamen protestationem eius, qui dicit se testes uelle reprobare, & ratio.*
5 *Astringit qui se ad duo, debet ea probare, & quando dicatur astringere se quis, & cautela aduocatorum quæ, ne quis astringatur. numero 10.*
Testes possunt in causa matrimoniali etiam post publicationem attestationum produci, & etiam post sententiam, ibid.
6 *Ex præsumptione, quæ fit contra partem, à iuris tramite non recedendum.*
Iuramentum de malitia potest recipi à suspecto, ibid.
Subtilitas approbatur, cum falsitas timetur, ibid.
Ex tunc, aduerbij sumptio qualis, ibid. in fin.
7 *Tempus dilationis probatoriæ, an sit utile, an continuum, & quando.*
Tempus currit à die receptionis literarum, ibidem uersic. dummodo ergo.
Termino dato ad reprobandum testes non est locus, si nullos producatis, cui sunt statuti: secus, si super principali daretur mensis, & ex tunc aduersario daretur alius mensis, nã priori mense præterito, & nihil probante actore, reus facere poterit suam probationem in posteriori.
9 *Contra testes exceptiones quæ competant, hic sex colliguntur, & quæ.*
Testium contradictio duplex, ibid. ad dictio. contradicunt.
Leuis opinionis qui dicantur, ibid. in fin.
11 *Corruptionis exceptio quomodo obijcienda ante sententiam, & quomodo post sententiam.*

12 Oppo-

CAPVT IX.

1 a LIcet. Caſus. In† interdicto, uti. poſ. obtinet, qui iuſtiorem[a] titulum probat. Et ſunt. 5. partes. In prima proceſſus deciſa narratio. In ſecunda ibi. Porrò, Fauẽtinorũ exceptio contra teſtes eccleſiæ, ipſius eccleſiæ reſponſio, & papæ interlocutio. & interlocutionis ratio. in 3. ibi, Poſt hoc, corruptionis & falſitatis noua exceptio, ipſius admiſſio. probationis & reprobationis commiſſio, in 4. ibi, Quamquàm, teſtes Fauentinorum impugnat. primo probatorios, ſecũdò reprobatorios. Inn. 5. ibi, Ex præmiſſis, allegando concludit pro eccleſia, & pro ipſa pronunciat; & de eodem facto loquitur, ſupra de iur. ca. cum cauſam, & infra de teſtibus, cum cauſam id eſt quod deciditur hic de principio

2 ciplo [*Iurisdictionem† honore, ac districtu*] hæc uerba exponunt Pe. & Abb. ut dicam post Inno. infra in magna glo. post prin. [*Proponebat*] agẽdo possessorio, ut patet, infra, dicebat enim se prædicta posſidere, & petebat commune à sua molestatione compesci [*& infra*] hic deciditur, quod habet in præalle. c. cum causam [*Pu-*
b *blicatis*] [b] & per hoc solum non debuit admitti, nisi secundum formam, infra tit. 1. præsentium, secundum
3 Gof. [*Ac probare*] aliter † parum ualeret obiectio non probata, infra de concess. præben. super [*Non debere*] no. ꝙ super exceptione fit contestatio, de quo dic, ut supra de offi. dele. prudentiam. §. sexta [*Interloquendo*] no. in emergenti pronunciari, Inn. de hoc de ordi. cogni. c. 2. [*Comprahensum*] & ad hoc assignatũ, Inn. [*Potuit*] coram Placentino episcopo, ut patet, infra titu. 1. cũ cau-
4 sam, cui fuerat id expreſsè commissum, aliàs † cum cõmittitur, ut super principali testes recipiat: alios super reprobatione non recipit, cum id sibi cõmissum non sit: admittit tamen protestationem illius, qui dicit se uelle testes reprobare, & illã in actis redigi faciat: quia sine hoc non bene posset expediri receptio, secundũ Inno. uel quia est accessorium receptioni commissæ secundum Hostien. & Guil. in spe. de teste. §. qualiter,
5 uersi. sed quare apponitur [*Dixissent*] sup. & † ad hæc duo probanda se astrinxit, vt patet, infra [*Post sententiã*] arguit Hosti. pro opi. sua, de qua dixi, supra e. iurauit. 2. ꝙ post publicatas attestationes in causa matrimonia-
c li posſint testes produci, cum hoc posſit fieri et [c] post sententiam [*Nonnulli*] forte cardinales, Pe. [*Crederent*]
6 no. Abb. ex † præsumptione, quæ fit contra partẽ, non recedendum à iuris tramite [*Obiecisse*] poterat recipi
d iuramentum [d] de malitia. j. de iura. calu. c. 2. in fi li. 6. de resti. spolia. literas [*Subtiliter*] quia de falsitate timebatur, approbatur subtilitas: de hoc de iudicijs, dilecti & supra de fer. capellanus [*Ex tunc*] finito. s. primo
7 mense [*Altero † mense*] sed nunquid hoc tempus horum mensium erit utile, uel continuum? Sol. Hostien. hic dicit, quòd quandoque de necesſitate est uti le. ff. de diuer. & tem. pre. l. prima, & 2. & quando ap. sit.
e l. 1. [e] §. dies. quid enim si contingat iudicem literam recipere in ramis palmarum. nam per. 15. dies tunc feriabit, uelit, nolit, supra de ferijs. c. fi. durum ergo esset hoc sentire, quòd medietas mensis sic frustra laberet producẽti, maximè quando in alia medietate productionem perficere non posset, cum terminus currat à tempore receptionis, infra de ap. super eo 2. Quid si iudex recipiet literam in prin. mensis feriarum mesiũ, dicit Hosti. ꝙ aut pars aduersa consentiet in prorogatione, aut hoc tempore, cum urgeat necesſitas, poterunt testes recipi. ff. de fere. l. 1. §. n. supra de iudic. c. fi. & de fer. ca. fi. [*Supradicte*] si. infra de testi. præsentium, ad fi. lib 6. [*Illorum*] reprobatoriorum producendorũ
8 per commune, ubi ergo † nullos testes reprobatorios producat commune, huic termino non est locus. Secus, si super prin. daretur mensis actori ad probãdum & ex tunc alius mensis reo, nam licet actor primo mẽse nil probauerit, ꝓbationem tamen sibi necessariam reus facere poterit in secundo, secundum Hostien. ratio patens est [*Et infra*] hic deciditur, quòd utraque pars testes produxit, & post redijt ad curiam, & post multa allega. papa pronunciat, ut supra [*Produxerit*] coram primis, non coram secundis, Inn. [*Contradicant*]
9 dicit † Abb. hic colligi 6. exceptiones, quæ competũt cõtra testes. prima de cõtradictione. secunda de singularitate. tertia de mala fama. 4. de leui opinione. 5. de falsitate. 6. de corruptione. [*Testes inducti*] corã secũdis iudicibus [*Contradicunt*] non singuli singulis, sed singuli sibi ipsis, & sic non facit pro opi. reprobata, ut infra tit. 1. in nostra, & de fide instrum. imputari [*Leuis*] quia quotidie mentiuntur, licet nullum lædant, Abb.

10 [*Astrinxit*] sed † quando se astrinxit dicit Host. eo ipso, quòd hæc duo, quæ sequuntur, sic cõnexè proposuit, idem esset, & si copulatiue: secus, si disiunctiuè, de hoc supra de rescrip. inter cæteras. unde cauti aduocati in fi. libelli exceptionum, uel articulorum ponunt hãc clausulam, Non astringens se ad omnia probãda, &c. ut dixit hic Pe. [*Quod corrupti*] ut colligitur ex glo. 2. &
11 dixit † hic Innocen. & Hostien. quando hæc exceptio opponitur ante sententiam, sufficit sic opponi, & probari, quòd corrupti falsum dixerunt. ubi autem post sententiã excipitur ante executionem, uel agitur post sententiam ad illam rescindẽdam, oportet plus addi,
f & probari, s. quòd iudex secutus [f] dicta ipsorum sic
g pronũciauit, per iura all. in pri. [g] gl. [*Videantur*] non tamen dixerunt sufficienter: quia multum prodesset, Vinc. [*Penitus*] quasi nec plenè, nec semiplenè [*Nihil di-*
12 *cunt*] sed nonne † ad dicta istorum reprobanda sufficiebat, ꝙ criminosi erãt respondeo sic, si ageret ad hoc. Sed nõ agebatur ad hoc: imò fuerãt Fauentini repulsi per interlocutoriam papæ: quia infra terminum sibi assignatum de criminibus nil probauerant, ut supra in princi. solum ergo de corruptione. & falsitate postmodum obiecta agitur hic, secundum Innocen. [*Nu-*
13 *mero plures*] quid † ad rem, si melius probauit ecclesia, cum probationes istæ se inuicem non contigant? poterat enim ecclesia habere in locis. de quibus hic agitur, omnem iurisdictionem, & districtum, & nihilominus commune Fauentiæ poterat ibi habere certa seruitia; & sic non contradicũt sibi testes, qui & si cõdicerent, deberet iudex, si fieri posset, illos concordare. infra ti. e. cum tu. respon. secundum Innocen. multũ ad rem, nec possunt sic saluari dicta testium: quia si ecclesia probauit omnem honorem, districtum, & iurisdictionem se in his locis possedisse; ergo nec cõmune, nec alius potuit ibi iustè possedisse seruitia. q enim omnia dixit, nihil ꝓtermisit. 19. dist. si Romanorum, & supra de ma. & obe. solitæ. §. pe. ad fi. & hæc innuit hæc litera quando dicit, ꝙ duo insimul &c. ut in-
14 fra eo §. uersi. cum duo. Sed † ex hoc uidetur, ꝙ testes ecclesiæ debeant reprobari tanquam suspecti, quasi probare astruant negatiuam, s. ꝙ sic pertineãt hæc ad ecclesiam. quòd non ad commune, supra de causa pos. cum ecclesia. §. partibus, in fi. So. aliud est, si dicat commune non posſidere, uel ecclesiam tantũmodò posſidere, & hoc dictum est uerè suspectum, ut in dicta decre. cum ecclesia. Et aliud, si dicat omnem honorem, &c. ad ecclesiam pertinere. hoc enim dictum in nullo suspectũ est, nec potest dici, quòd talis testis astruat negatiuam, & sic loquitur hic. Sed oppones, & dices, aut per prædicta uerba excluduntur Fauentini, aut non. Si non excluduntur, habent propositum; & uidetur quòd dicta testium saluari posſint, ut præmissum est. Si uero excluduntur, ergo necesse est, ꝙ dicta testium ecclesiæ sic intelligantur, ꝙ sic pertineat omnis honor &c. ad ecclesiam, ꝙ non ad commune, & sic per consequens negatiuam uidentur probare. ergo, sicut præmissum est, reprobandum est ipsorum testimonium ut suspectum. So. dici potest, quòd aliud est, ubi testis expreſsè astruit probare negatiuã, quod omnino est reprobandum, ut dictum est. & aliud est, quando hanc tacitè probet: quia illud non reprobatur, sed approbat, ut hic, & ar. ff. de hæredi. insti. si quis Sempronium. ff. de regu. iuris, expressa nocent, secundum Hostien. tamen Innoc. notauit hic, quòd dicta
15 istorum testium sic sunt intelligenda, ut per ipsa nec Fauentini, nec alij excludantur: alioquin suspectum esset eorum testimonium, ut dictum est: sed sunt sic intelligenda, ꝙ honorem, districtum, & iurisdic. omnis iuris exercuit in his locis ecclesia tam in ciuilibus, quàm in criminalibus causis, puta iurisdictionem in

cogni-

cognitione causarum, & maleficiis puniendis. Insup. honorabant eam ut dominam sic ipsam uocando, & eius nunciis occurrendo deuotè, & cū honore, & mādaris eius obediendo. sed & homines locorum etiam extra iudiciū distringebat ecclesia, fideiussores, & alias cautiones exigendo, ne illicita perpetrarent. quæ omnia & his similia sub iurisdictione comprehendi possunt. 16 Sed dices, sic † ergo nihil prodest ecclesiæ, quòd plures, meliores & antiquiores testes habuit. cum per ipsos testes Fauentinorum ius non tangatur, & per consequens nil facit ad propositū, quod hic dicit. nec potest sustineri litera, infra eo. § uer. cum duo, cum secundum hoc testes ecclesiæ de Fauentinorum seruitijs nihil dicāt, & potuit & debuit ecclesiæ adiudicari omnis honor, districtus, & iurisdictio, & nihilominus seruitia Fauentinis. Ad hoc potest responderi, quòd melioritas, uel anterioritas testium, ut sic loquamur, non ualet, uel non attenditur quò ad hoc, quin Fauētinis potuissent adiudicari seruitia, dummodo saltem per duos testes idoneos ipsa probarent se percepisse, nisi & aliud obstaret eis. Sed ad hoc, quòd ipsa seruitia non habeāt Fauētini, facit probatio antiquioris temporis ex parte ecclesiæ facta, sicut & supra de elec. cū ecclesia Vulterana. §. fi. ad finē: quia per hoc ecclesiæ intentio est fundata. nam ex quo probauit, quòd omnem honorem &c in eisdem locis habuerat, Si commune probat, quod postea in eisdem locis aliqua perceperit, & possederit seruitia, præsumitur † quod talis 17 h perceptio primò clandestina [h] fuerit, nisi & commune probaret, ꝙ ecclesia sciuit ipsum & percipere, & intendere iure suo uti, & non contradixit. nam si contradixisset ei, non obesset ff. de aqua quo. l. 1. §. itē quæritur & §. Trebatius, & §. Arist. & §. deinde ait prętor, & se. Qui autem allegat scientiam, ipsam, probare debet. ff. eo. ti. uersus. 82. di. proposuisti, nisi uiolentę pręsumptiones essent contra illum, qui dicit se ignorasse; quod dic, ut legit & no. supra de postul. præla. c. 1. §. quod nec sufficit. Sed si probat ecclesia, quòd quā cito hæc sciuit, contradixit uerbo uel alio modo, ui ab ea possidere uidetur, ut in prædictis. §. & ff. uti pos. i li. 1. [i] §. fi. quocunque istorum modorum siue clam, siue ui seruitia commune possederit, in interdicto succumbit, Insti. de interdictis. §. retinendæ, & licet sola probatio antiquioris temporis ecclesiæ deberet sufficere: tamen & ei adminiculantur priuilegia, quæ in- 18 duxit, infra eo. §. uersi. & ex priuilegijs. Adhuc † tamen instabis, & dices, quòd pro communi debuit dari sententia quantum ad seruitia, cum ipsum ea, & non ecclesia possideret, & sufficere debet, si probat se possidere tempore litis contest. ad hoc, ut in isto obtineat interdicto, ut. ff. uti pos. l. 1. §. interdictum autem, & sequen. & instit. de interdict. §. retinendæ. ad hoc dicas non esse uerum, quin ecclesia hæc seruitia possideret. erat enim in possessione recipiendi hæc & alia seruitia, quando uolebat, & licet commune probasset se possedisse hoc tempore lit. contest. tamen quia propter prioritatem temporis possessiones ecclesiæ euidenter probantur, præsumitur, quòd clandestina, uel uiolenta fuit Fauentinorum possessio. Ideo in hoc interdicto succumbunt, ut dictum est, & probatur. ff. uti pos. l. 1. §. fi. melioritas autem testium ecclesiæ pręcipuè tunc ualeret, si testes utriusque partis de eo tpe loquerētur. Hoc ergo ideo hic posuit: quia forte utrique testes probabant, quòd tempore litis contesta. eadem seruitia recipiebant ecclesia, & commune. Sed ecclesia melius & per meliores testes hoc probauit de se, & ideo præualent testes sui, infra titu. 1. in præsentia. & ad hoc bene prosequitur, infra eo. §. uersicu. 19 cum duo, &c. Si adhuc † dices. & si ui, uel clam possideat commune: tamen quia possidet, non datur, uti possidetis, ecclesiæ contra ipsum: quia ei tantum datur, qui dicit se possidere, & non aduersario. ff. uti pos. k l. 1. §. est igitur, & præ. [k] unde & quidam dicunt, quòd in hoc casu potius debet dari ecclesiæ interdictum, quod ui aut clam, ar. insti. eo. §. est igitur hoc interdictum, & ff. quod ui aut clam. l. 1. 2. & 3. 1. respon. ff. de ui & ui arm. l. 1. 1. respon. respon. imò in hoc casu, uti pos interdictum tantummodò locum habet: quia ecclesia, quæ agit, non dicit se expulsam, sed dicit sibi turbari pos. suam. In quo casu, quamuis & ille, qui turbat, possideat, si tamen ui, aut clam, aut præcario ab aduersario, datur uti pos. ff. uti pos. l. 1. & non inter- 20 dictum, unde † ui. quod tunc demum locum habet, quando agens dicit se expulsum de pos. quam habebat. ff. de ui & ui ar. l. 1. 1. respon. §. 1. & 2. & §. deiicitur, & §. interdictum autem hoc nulli competit. expulso igitur competit interdictum, unde ui, uel officium iudicis, uel condictio ex illis dec. sup. de elec. querelam, supra de causa pos. cum ecclesia, supra de restitu. spolia. sæpe contingit, ut etiam no. in eisdem decre. Sed 21 † nonne eo ipso, ꝙ alius est in possessione, uidetur ecclesia ipsam amisisse, & si antea hāc habuerat? hoc negari non potest: quia nec iustè, nec iniustè duæ possessiones in diuersas personas concurrere possunt, ut ff. de præcario duo insolidum. ff. cōmodati. sit ut certo. §. si duobus uehiculum respond. non sequitur hoc casu isto, potest enim esse, ꝙ possessionem honoris, & districtus, & iurisdictionis, & istorum etiam seruitiorū habuit & retinuit ecclesia, & nihilominus possessiones seruitiorum quæsiuit commune, & ita uterque, scilicet tā ecclesia, quàm cōmune habet possessionē sui iuris, licet commune male habeat, secundum Inn. nec ob. ꝙ duo non possunt possidere eandē rem, ut dictum est: quia illud uerum est insolidum, uel eadē spē possessionis, ut probant iura ad hoc inducta. Porrò incorporalia, & iura, de quibus hic loquitur, possunt à pluribus possideri, ut probatur. ff. de peculio, quis ergo casus, & l. præceden. & ff. pro soc. l. 2. & 3. 1. rñ. & l. societatis, & l. si societas, & l. coiri. C. de nouat. & dele. l. 3. sed & eadem res corporalis à duobus possideri potest, ab uno iustè, & ab alio iniustè. ff. uti pos. si duo. 1. respon. uel ab uno ciuiliter, & ab alio naturaliter. ff. uti pos. si duo. §. Labeo, & sequen. secundum 22 Hostien. potest & † illud dici secundum Inno. ꝙ interdictum, unde ui, uel officium iudicis, uel condictio ex prædictis decre. competit ecclesiæ in hoc casu ad recuperandum illud ius seruitiorum, quod possidebat commune, & nihilominus datur ei interdictum, uti pos. ratione uis turbatiuæ, quam patiebatur à cōmuni sup honore, districtu, & iurisdict. quę ipsa ecclesia possidebat, & ex quo constat, quòd ui aut clā possideat ab ea commune, & ipsi communi silentiū imponendum super istis seruitijs: quia aliter non uidetur cessare à turbatione, seu inquietatione, nisi ipsa seruitia omninò dimittat, secundum Innocen. ar. opt. secundum Hostien. supra de resti. spo. Pisanis, & ff. uti pos. l. 1. §. est igitur hoc interdictum. §. ait Pedius, & §. perpetuo, & se. & l. si duo. §. hoc interdictum, & se. usque ad §. creditores. sed & secundum Innocen. quidam asserunt, licet nullo iure probetur, ꝙ si commune posset hæc seruitia recipere sine turbatione iuriū ecclesiæ, quod non imponeretur ei silentium, quamuis ui, uel clam possideret, cum ad hoc non sit actum, 1 & interdictum [l] nullam possessionem dat, uel aufert possidenti, sed tuetur tantummodò possessorem, ut suam possessionem retinere possit, ff. uti pos. l. 1. 1. respon. & §. 2. & 3. nec potest turbari, nisi qui possidet, & ex sola ui turbatiua hoc cōpetit interdictum, ut inf. 23 eo. in fi. & in aliis præmissis iuribus. & hæc locum † habeat, ubi ecclesia petebat in libello, ꝙ commune cessaret

faret ab inquietatione, & molestatione sua quantum ad seruitia in prædictis locis exigenda, & commune referebat similiter tãtum de ipsis seruitijs quæstionẽ, uel dic & plenius, quod in libello petitũ fuit, quod commune cessaret à turbatione, seu molestatione ecclesię super honore, districtu, & iurisdictione, & cõmune nõ seruitiorum, sed honoris, & districtus, & iurisdictionis quæstionem mouebat secundum Inno. sed hoc, quod dicitur de seruitijs, inducebat ad possessionem suã probandam, quod quantum ad probationem possessionis prædictorum honoris &c. nihil, aut modicũ faciebat, ut patet in eo, quod legitur & no. supra de causa

24 poss. c. fi. & ideo secundum † Inno. meliores & antiquiores probationes ex parte ecclesiæ habitæ præualuerũt, ut hic dicit. & secundum hunc intellectum bene sequitur. §. e. §. uer. cũ duo, &c. Sed expone, quod ibi dicit [*& eandem rem*] s. honorẽ, districtũ, & iurisdictionem, de quibus, & nõ de seruitijs inter partes principaliter agebat, & sic plana sunt omnia, nec aliqua ex hoc sequitur absurditas, nec aliquod ius cõtradicit, sed concor. supra de elec: cum ecclesia Vulterana, & ff. uti poss. l. si duo, & alia præ

25 missa iura. Si autem † cõe confiteretur iurisdict. ad ecclesiã pertinere, nec de ipsa, uel alijs præmissis quæstionẽ referret, sed solũmodo aliqua seruitia, uel aliqua iura specialia diceret se in eisdem locis habere, & ipsa perijsset sibi adiudicari, & in hoc casu bene esset audiendũ commune, & possunt ecclesiæ adiudicari, quæ com-

m petit, & cõi similiter iura sua, argu. ff. uti pos. m l. fi. & si

26 † cõmune hæc seruitia iustè possideret, in interdicto, uti poss. succumberet ecclesia, quod tuetur solummodò possessorem, ut supra dictum est, sed licet cõmune iustè possideret, si tamen in proprietate ius non haberet, daretur ecclesiæ negatoria cõtra ipsum. ff. si usufr. pe. l. uti frui. §. utrũ, de qua negatoria, & & cõfessoria satis no. supra de cau. poss. cũ ecclesia, & supra de iudi-

27 cijs examinata. quod si commune † non esset in possessione istorum seruitiorum, tunc cõtra ipsum daretur ec-

n clesiæ interdictum, n quod locum habet non solũ quod quæritur, quis possideat. sed & cõtra eum, qui nõ possidet, si turbat possidentẽ, uel non permittat eum uti iure suo, ut. ff. uti pos. l. 1. §. inter litigatores, & l. si duo. r. resp. & §. cum inquilinus, & §. ie. & §. si uicinus. ff. si seruitus uend. sicuti. §. Aristo. illi autem, qui est in possessione talis iuris, uel seruitutis datur utile interdictum contra turbantes eum, ut in præalle. l. & ff. de in

28 iurijs, iniuriarum. §. fi. & l. se. Si † uerò commune, neq; iurisdictionis, neque iuris, quod in iurisdictione, uel alijs præmissis haberet, quæstionem refert, sed temeritate propria controuersiam, uel molestationem faceret, actione iniuriarum tenetur. ff. de act. emp. & uẽ

o di. qui pendentem. §. unico. ff. de iniur. l. i. in prin. o ei

29 † autem, quod dictũ est, quod idcirco imponitur silentiũ communi, nec sententia excipitur de seruitijs, quia de ipsis actum non fuit, uidetur esse contra id, quod no. Ber. 1. in gl. Bene tamen, ubi no. quod ubi ambo inueniũtur possidere, debent modi possidendi distingui, & utriq; sua possessio adiudicari. sed dicas, quod illud obtinet, ubi neuter ab altero malè possidet, s. nec ui, nec clã, nec præcario. hic aũt sola ecclesia egerat. Vnde, si quis commune postmodum possessionẽ, & receptionem seruitiorum probasset, & peteret ipsa sibi adiudicari, non poterat hoc de iure fieri: quia nec petita fuerant, nec super hoc lis fuerat cõtesta. ut patet in eo, quod

p le. & no. supra de ordi. cog. cum dilectus. p §. fi. quãuis & dici possit, quod si commune bene probasset seruitia, potuisset absolui ab impetitione ecclesię quò ad ipsa, arg. supra de elec. querelam. §. pe. & in fi. sed nõ fieret adiudicatio, quod super eisdem seruitijs nõ molestaretur ab ecclesia, cum nec istud petitum esset, ut dictũ est, & uide quod dicam super glo. Bene tñ, ad fi. & est hoc secundum Ho. expressè contra id, quod no. secundum eu in dem Inn. supra de restitu. spo. ex conquestione. § fi. u

30 per uer. indicibus, uer. si quis etiam obtulit. hic † aũt secundum Inn. ideo & quò ad seruitia non fuit absolutũ cõmune: quia, sicut præmissum est, præsumebat, quod ipsum ui, uel clam possideret. ad hoc igitur, ut eæ dubitationes euenire non possint, semper debet actor

q exprimere modos uexationis, uel inquietationis q siue turbationis. nam si nõ exprimantur, & feratur sententia pro actore, quod à reo decætero nõ uexetur, in nullo decætero uexare poterit ipsum reus; & etiam si erat in iusta possessione aliquorum seruitiorum, ipsa amplius non poterit uti. ergo aduocatus, qui talem libellum recipiet, simplex & fatuus poterit reputari, secundum quod aliàs legitur & no. C. de annali excep l. fi. itẽ.

31 † non facimus uim, quod quæstionem referat tractus in iudicio, contra quem agitur interdicto, uti possidetis: quia quicquid proponat, cum uterque cẽseatur actor & reus, utriusque partis probationes sunt recipiẽdæ, & pariter pro isto, uel pro illo dabitur sententia. secundum quod probationes meliores, & efficaciores apparebunt, ut hic apparet, & in eo, quod le. & not. infra e. §. fi. uer. nos cognoscẽtes, secundum Inn. [*Aptiores*] infr. ti. 1. præterea [*pro-*

32 *ximiora*] infra ti. 1. in nostra. & per hoc † dixit Inn. infra de præscriptione, auditis, ut ibi dixi super uer. exceptionem, quod in paritate testium contraria dicentium plus illis creditur, quorum dicta consonant iuri com muni [*Et citra*] si testis dicat aliquem possedisse à 40. annis citra, non est probata præscriptio: quia tẽpus præcedens usque ad tempus testimonij lati uidetur ineludi, & sic detrahi debet tempus, quo facta fuit citatio, & cõtestatio, & sic interruptio. nisi adderet à 40 annis citra, & plus: quia illud, plus, satis potest adijcere tẽpus motæ litis. ff. de uer. sig. hæc adiectio, secundum Gof. idẽ no. de fide instr. inter dilectos. dicit etiã & Ho. hic, & ibi, &

r Ab. hic, quod ista copula r hoc uult, quod 60. anni sunt, quod incœpit possidere, & postea hucusque possedit: sed uerificatur cum dicitur à 60. annis citra, & si uno tantum die possederit: alleg. etiam de præscrip. ad audiendiã,

33 de uer. sig. Ab. [*Districtu*] uulgare † Lombardorum, & Tuscorum, & est idem, quod territorium, de quo, ff. de uerbor. signifi. pupillus. §. territorium, secundum

s Gof. s [*Possedit*] qualiter probetur continua possessio, uide in spe. de proba. §. 1. ad finem. & de rusticis, qui dicunt aliquem tenuisse, & possedisse, uide quod no. ff. de uer. ob. stipulatio ista, habere licere. §. hoc quo-

t que t [*A quinquaginta*] & sic citra. 60. & no. quod infra non submittit copulam dicendo, & citra, ut supra secundum

34 Hostien. [*Aliqua seruitia*] ratione † honoris iurisdictionis districtus & supra nõ prodest illis quò ad illorum possessionem probandam: quia duo simul &c. prodest, ut sequitur; ad hoc de causa poss. ca. fi. nec etiam prodest eis quantum ad perceptionem ipsorum seruitiorum, si de ipsa ageretur. nam per præmissa patet, quod illa procul dubio &c. ut s. sequitur, ar. inf. de censi cet. & dicit Hostiẽ. per hoc interlienare planam decr. quò ad no. super magna gl. post Inn. [*Incæperunt*] idest

35 † incœpisse præsumuntur. & arg. quod homines mel sine meo consensu non possunt se facere alterius censuales. super quo uide, quod no. de fo. competen. ue-

u rum u Hostien. [*Ex priuilegijs*] colligitur, quod est, infra sup. in alijs titulis Fauentinorum: alias priuilegia ecclesiæ modicum faciunt quantum ad naturam interdicti, uti pos. prout potest colligi ex supradictis in magna glo. uel dici potest, quod multum faciunt priuilegia: quia commune probationes suas induxit super seruitijs, & ecclesia super omni iurisdi. honore & districtu, & qui dixit omne, nil communi reliquit, imò illũ exclusit. prudedenter ergo fecit ecclesia, quæ priuilegia hic induxit, & quantũ potuit suam causam iustificauit,

nit, ut si probationes suæ communis probationibus 36 præferentur, ar. infra de succes. ab inte. ca. fi. plus † dicit Inno. ꝙ si commune probasset se primò recepisse, & possedisse seruitia ante, quā ecclesia in prædictis locis possedisset omnē honorē, iurisdictionē &c. in hoc casu non tenetur probare commune aliquem iustum titulum suæ possessionis: quia in nullo tunc esset præsumptio contra ipsum. Sed quia in re alterius dicit se ius aliquod quęsiuisse, s. seruitutē seruitiorū, cum omnis res prima facie præsumatur libera, pręsumitur, nisi probetur contrariū, eadē seruitia ui, vel clam possidere. & sic loquitur, de rest. spo. c. fi. igitur, si cōmune aliquem iustum titulū probasset, per quē contrariā præscriptionē elidere potuisset, bñ obtinuisset in interdicto, ꝟm Inn. ad quod ar. Host. per dec. de elec. cū inter. 37 R. ner. sanè, & q̄ ibi no. [*Imperator, & Ro. po.*] ordo † præposterus, supra de iudic. decernimus: sed forte respicit temporis prioritatē, s. quia primò per imperatores, secundò per Romanos pon. hęc data fuerant. & confirmata. Sic supra de resti. in inte. audiris, secūdum Hosti. [*Iustam*] ex probatione ergo tituli, & prioritate temporis circa possessionē præsumitur, & cōcludit, quod statim sequitur [*Sine titulo*] quem nec allegabant, nec 38 probabant [*Temeritate*] no ex † quo constat, quod aliquis posidet rem aliquam intrās possessionem illius, dicitur uiolentiam cōmitere, uel iniustè intrare, nisi x probet, quòd iustè x. & est hoc itelligendū de rebus corporalibus, quæ non possunt eodem modo à pluribus posideri: secus ī incorporalibus, ut no. de iure pa. c. 1. [*Prohiberi*] patet hic, ꝙ Fauentini erant rei [*Super iurisdict.*] istud, & quæ sequuntur, non determinant uerbum præcedens. s. condemnamus, sed participium se-39 quens, s. silentiū imponētes, ꝟm Inn. [*Et alijs*] cū † enim uerba libelli generalia & larga fuerint, generaliter & largè intelligenda sunt, & sic pronunciandū ff. de iudicijs, si quis intentione, & l. solemus, supra de causa pos. c. 3. ad fi. unde, cum adiudicatur alicui res, adiudicari y potest cum suis pertinentijs, y secundū Inn. ar. supra de re. spo. cum ad se. infra de fide instr. inter dilectos, secūdum Host. [*Possessorium*] retinēdæ possessionis, Pe. [*Tan-40 tummodo*] imputet † ergo sibi ecclesia: quia non petijt cōmune sibi condemnari super interdicto, idest quanti sua intererat pacificè possedisse, quæ condemnatio facta fuisset, si de hoc fuisset actū, & de interesse constaret. ff. uti pos. l. si duo. §. fi. Hosti. [*Actum est*] alias etiam de propietate pronunciari potuisset per ea, quæ probata erant per ecclesiā, probauerat enim cursum temporis cum titulo, per quod de præscriptione cōstabat ꝟm Io. [*Silentium*] & sic condemnat cōmune ut reus. & silentium imponitur ut actori, uterque ergo actor, & reus, sic supra c. prox. Host. [*Per alios*] infra de regu. iu. 41 qui per aliū [*Habitatores*] not. dominum † pro hominibus suis, quamuis liberis, agere posse. nam per hoc potest colligi hoc fuisse petitum: alias cōtra, de ordi. cogni. cum dilectus. §. fi. & infra de decimis, dudum, & sit illa ratio: quia in molestatione hominum intelligitur dominus molestari, & interest domini locupletes habere, in auct. ut iudices sine quoquo suffra. §. cogitatio, coll. 2. de hoc dicam, infra de ap. dilectis. & facit de 42 priuile. auctoritate, in fi. li. 6. ¶ Glo. 1. † no. terminum præfigi posse productioni testium: inducit quatuor similia. Secunda gl. primo alle. duas concor. & distinguit, an fuerit, uel non mota quæstio falsi. secundū ponit. ꝙ falsitatem testiū sine corruptione probare non sufficit. demū ponit contrariam, quā probat. tertio tractat, an corruptio sine falsitate sufficiat, & arguit pro, & contra. ¶ Vlti. gl. no. quod sentētia per falsas ꝓbationes lata tenet, & ponit tres modos retractandi. ¶ *Glo. sic uidetur*] no. ꝙ si quis se astringit ad duo &c. inducit unam decre. & duas. ll. at in cōtrarium inducit unam

l. & duas dec. secundò quærit, quomodo falsitas testiū probet, & respōdet dupliciter. tertiò quærit, an altero probato &c. & respondet. ¶ [*Glo. bene dicit*] signat cōtraria, & soluit. ¶ [*G. sed quare*] obijcit, opi. ponit, quam reprobat, & soluit. ¶ [*Glo. bene tamen*] ex ea colligas de interdicto, vti pos. quibus detur, cōtra quos. pro quibus rebus, & quomodo in eo sententietur. ¶ Vlt. glo. signa 43 contrarium, remittit, & aliter soluit. ¶ *In † glo. 1. ibi, alicuius*] sup. dat terminus impetenti post, quàm recipiūtur probationes impetiti, & fertur pro ipso sententia. ¶ *In glo. 2. ibi, querela*] sequitur, falsi tēporalibus præscriptionibus non excluditur nisi. 20. an. exceptione, sicut cætera fere crimina [*& ibi, secunda, in fi.*] non facit, posset dicere. C. de trāsac. si ex falsis, in fi. [*& ibi, Diuus*] qui probat cōspirationem aduersarij, & testibus pecunia corruptis se oppressum, contra iudicatum restituitur [*& ibi, qui agnitis*] uide de cri. fal. ca. 1. in glo. 2. [*& ibi si falsis*] transactio, uel pactio facta per falsa instrumēta, etiam si sint iurata, rescinditur [*& ibi, ner. Venales*] ibi can. est lex sequens [*& ibi, diuus*] & ibi [*querela*] has uide, supra eo. in 6. [*ibi, cum precum*] ibi dicebat in petitione eū, quē petebat in seruum natum ex ancilla, & eadē petitione dicebat natum ex ascripticia. ¶ *In glo. sic uidetur, ibi l. ult.*] hanc & se. uide de rescriptis, olim, super ulti. gl. [*& ibi, falsa, in fine*] si testatator legat Stichum, & Pamphilum Titio, si sui erunt, cum morietur, sic accipi debet, ac si dixisset, Stichum. si meus erit, cum moriat, & Pamphilum, si meus erit, cū moriat. vnde altero ante mortē alienato, nihilominus alter debetur [*& ibi, optimam*] uide supra eo. tertio, sup. 1. glo. ¶ *In gl. bene dicit, ibi, cum qui*] rogans precario posidet, & rogatus etiam [*& ibi, sic ff.*] adducit simile textui, ibi dicit duorum insimul dominium, vel possessionē esse non posse [*& ibi, si fundus*] fundum in dotem datū vir & vxor posident quò ad satisdationem euitādam. ¶ *In glo. sed quare, ibi, diutina*] sequitur, possessio iure tantum successionis sine iusto titulo obtēta prodesse ad præscriptionem hac solá ratione non potest. ¶ *In glo. quandoque tamen, ibi. §. curare*] vide de libel. obla. c. 2. super. 1. gl. [*& ibi, duo*] sequitur, insolidū precario habere nō magis possunt, quàm duo insolidum posidere [*& ibi si uni*] ex pluribus iudicibus excusatur à iudicando, si iurat sibi non liquere [*& ibi, sed si quæritur*] seruitus nō constituitur per sententiam, sed declaratur [*& ibi, Sed cum ambo*] vide supra e. ex literis, super gl. 2. [*& ibi, si quæ*] hanc & se. uide infra de sortil. c. ul. super glo. ult. ¶ *In glo. pe. ibi l. 1.*] uide in c. quere-44 lam, statim all. ¶ *In † glo. 1. in fi.*] ad idem, supra de off. dele. suspicionis, & c. de causis, de conuer. coniu. ex publico, de re. spo. frequens, de præben. si tibi absenti, de cōcess. præben. si capitulo, li. 6. & de hoc satis in spe. de dila. §. 1. in fi. ubi tractat de diuersis dilationibus iuris, & z iudicis, & ibi inuenies, qd de hoc no. Vin. z de excep. pastoralis. ¶ *In glo. 2. ibi, retractatur sententia*] de hoc in spe. de rescripti præsentatione. §. 1. igitur, in fi. ubi etiā tractatur, an sit idem in falsitate rescripti, & instrumenti procuratorij, & de rescripto plenè dixi post Inn. supra de rescriptis, super literis [*& ibi, Quosdam*] l. Placētinum [*& ibi, Diuus*] ubi de hoc, & ibi, Iac. Bal. Io. & Azo. dici 45 potest † ꝟm Inn. ꝙ ante sententiā sufficit indirectè probare testes falsum dixisse, infra ti. 1. ex tenore. aa directè uerò, uel post sententiam non sufficit, nisi etiā probet corruptio, uel ꝙ alias dolosè testis falsum testimoniū dixit, puta odio, uel amore. C. de falsis, nec exemplū, ad qd ꝟm eum est ualidū ar. quia post publicationem nō possunt alij testes induci, ut in aute. de testi. §. quia uero, colla. 7. [*& ibi l. pe.*] ubi idem tenet Acc. [*& ibi, in-46 exercendis*] & instrumentorū † appellatione testes continentur. ff. de fide instru. l. 1. infra titu. 2. peruenit [*& ibi, ar. quòd sic*] & hoc tenent hic Gofr. & Hosti. & tācit quod no. Ber. infra de testibus, præsentium, in gl. 2.

& hoc

& hoc est uerum: quia probata corruptione, apparet illum periurum per capitula, quæ iurauit, quæ not. in[a] fra titu. prox. fraternitatis, in ult. glos. ad hoc. ff. de testibus. l. 3. §. lege, & 4. quæ. 3. §. Item, uer. in criminali, l. Iulia [& ibi, Econtra uidetur] hoc magis placuit Innoc. quòd credo uerum post sententiam, ut dixi in proxima quæstione secundum eum, & hoc placet Vin. [& 37 ibi, Bene † tenet] in casu. s. fauore[bb] pupillorum[cc] dicitur bb nulla. C. si ex falsis, alleg. l. 1. & 2. Gof. [& ibi, Sed retractan cc da est] nec mirum: quia † retractatur transactio, quæ 38 tamen fit de partium uoluntate. C. de transac. si ex falsis [& ibi, Quadriennium] C. de tempo. in inte. resti. l. fi. [& ibi 30. annos] C. de constit. pe. l. 2. Pe. & Abb. [& ibi ad 20.] Hosti. de dec. cum uenerabilis, statim all. ponebat de hoc. uer. Accusas, agis in factum per. i & o. uerecundis falsum uiginti. 30. quatuor annis. & exponebat Pe. I. & O. i. per iudicis officium, & addebat, quòd aliquando excipiēdo proponit, ut ff. de iudic. si prætor. §. Marcellus, & tunc est perpetua, ut infra dicam, dixit hic Vinc. quòd secundum canones actio criminis nō clauditur tempore. 24. quæstio. 3. ecce qua ratione. dixit Ber. Cū. antiquus doctor iudicem post 100. annos posse reuocare errorem: quia cum secundum canones usque ad 100. annos & ultra posit accusari, ergo & sententiam erroneam retractare. Recitat hic Innocen. quosdam dicere, quod per directam accusationem de falso nūdd quam retractabitur sententia[dd], sed punietur falsarius. le. Cor. de falsis. Dicebat hic Pe. ad impediendum executionem sententiæ perpetuò dari exceptionem: quia quæ temporalia sunt ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum. ff. de doli exce. le. purè [& ibi, Querela] ubi de hoc [& in fi.] adde, ubi de hoc in gloss. pe. uide quod ibi dicam de hoc plene, & in spe. de sen. prola. §. fina. uersi. Item oppone, quòd lata est, & uer. se. ¶ In glo. no. quòd. ibi, Tres reprobationes] melius diceret, tres probationes. ¶ In glo. sic supra ibi, pone] & cap. cum dilecti. ¶ In 39 glo. sic uidetur, ibi, falsum † dixisse] cum publicatis attestationibus nō possunt testes super principali induci, propter quod dixit Vincen. hoc fieri posse per dicta aliorum testium iam productorum ante publicationem, uel per sua propria dicta, si sibi contradicunt, uel per instrumenta [& ibi, Recipiendo] Quidam dicunt speciale, quòd producantur testes de nouo contra dicta testium, ubi allegatur corruptio, & hæc propter corruptionem connexam: quod tamen non credo, Vincē. 40 [& ibi, Obligando] hoc † potest esse uerum secundū Ho. ubi expresè obligauit se, dicens quòd non prodesset ea probatio, nisi utrunque probaret, & sic posset hoc intelligi, & quod dicitur in fin. & C. de fide instru. l. fin. Sed ubi non sic hoc expresit, sufficit, quòd alterum probet, falsitatem, uel corruptionem, cum talis sit intestabilis, idest non admittendus in testem. 4. quæstio. 3. §. inter, uer. l. Iul. [& in fi.] de elec. ut circa, lib. 6. in glo. 41 si autem. ¶ In † glo. bene dicit ibi. §. à contrario] ubi satis[ee] ee de hoc [& ibi, Et uxor similiter] ex. §. si fundus, colligitur, 42 quod † uterque posidet. Item sunt quandoque duo domini, alter spe, alter re, sicut pater & filius. ff. de lib. & posthu. l. in suis, secundùm Hostien. [& in fi.] secun-43 dum Ioan. & Tanc. ¶ In † glo. sed quare, in fi.] Hostien. di-44 cit, ꝙ ideo requiritur † hic titulus: quia ex eo, ꝙ archiepiscopus probat, quod primo possedit, & priuilegia instascripta ostendit, est præsumptio contra Fauentinos, quod uiolenter eandē possessionem intrauerint, sed per probationem iusti tituli potuissent releuari. In hoc enim casu, s. quando præsumptio est contra reū, cogitur probare titulum, idest iustam causam retinendi, aut fiet condemnatio, ad hoc de præsc. cap. primo, lib. 6. requiritur etiam titulus propter seruitia, quæ sibi deberi dicebat, ad quæ nō sufficit tempus probare, de hoc infra de cēs. peruenit ¶ In glo. no. quod, ibi, uideas] hoc dixit: quia Ioan. hic notauerat. ¶ In glo. quandoque tamen, 45 in prin.] Hostiē. hic † dicebat, no. tres casus circa hoc interdictum. primus, quando duo contendunt se posidere eandem rem & eodem modo, & eodem iure. secundus, quando duo contendunt se posidere eandē rē diuerso modo, & diuerso iure. tertius, quando vnus solus posidet, & agit contra alium molestantem, uel inquietantem, & de his omnibus potes instrui ex glo. [& ibi, non posidet] hoc teneas, licet contrarium no. supra de causa pos. cum dilectus: tamen, ut dicam infra de præscrip. ueniens, in glo. licet episcopus, in fi. datur ei, qui est in pos. rei contra uerū possessorem non eiectum [& ibi, Vt possideas] & addet circa hanc possessionē, vim tibi fieri prohibeo, hoc enim semper addit in sententia iudex, qui de hoc Interdicto pronunciat. C. uti poss. l. una, secundum Innocen. [& ibi, Supersedeat] vt sic partes affectę tædio componant uel inter se, uel per communes arbitros. dicit Vin. forte poterit pronunciare utrūque posidere medietatem pro indiuiso, donec de proprietate constabit. dicit Innocen. non uidetur sic pronunciandum, cum hoc petitum non fuerit infra de st. licet. dicit etiā, ꝙ omni casu iudex fieri uim prohibebit, & occupata per vnum prohibebit per aliū occupari, uide, quod dixi de elec. Cum una, In glo. sunt qui dicunt, ad fin. uer. nec sunt hi [& ibi, Omnino sunt pares] cautelam aduocati in hoc casu circa possessionē apprehēdendam, & aduersarium ea priuandū, quam recitant hic Pe. & Abb. uide in spec. de peti. & pos. §. 1. uer. no. tamen [& ibi, Sorte dirimatur] hoc iustius est, & de consuetudine approbatur secundum Host. Ac. cōtra. C. uti pos. l. 1. in gl. sed qualiter, In fi. cum iudicium sortis locum nō habeat in facto incerto, & uide quod dicam, de sortil. cap. fi. super ult. glo. dictum glo. intelligas, nisi uterque resistet: quia tunc se impediunt, ut ibi dicam, quid in beneficialibus, vbi non est locus diuisioni, nec sorti, uide quod dicam de eo, qui mit. in pos. cum qui, lib. 6. super ult. glo. [& ibi, Datur possidenti] unde non datur creditori, uel ei, qui est in possessione causa rei seruandæ, no. de hoc supra de do. & contu. contingit, ad fi. ult. glo. Dicebat hic Inno. quòd si is, qui egit, uti poss. inuenitur non posidere, uel reus melius probet se posidere, absoluitur reus. supra de elec. cum ecclesia, & etiam forte adiudicabitur sibi res, de qua agitur, si de iure suo probauerit, ar. supra de ele. querelā, ad fi. hoc intelligit Hosti. ubi de iure suo actum est ita, ꝙ petitione super eo porrecta lis fuerit cōtestata: aliàs si de sola possessione sit actum, fatuū uidetur dicere, quod daretur sententia super proprietate, de ordi. cogni. c. 2. & hic in fi. ius tamen possessionis posset sibi adiudicari, & actori præcipi, quòd ab ipsius rei molestatione decætero abstineret [& ibi, incorporalibus] & propriè dicitur quasi uti pos. Gos. ¶ In glo. imò debemus, in fin.] sicut alias, infra de priuilegijs, ut priuilegia, ad fi. Hosti. ¶ In glo. ult. ibi, & non procuratoria] & tamen procura. fuerat contestatus litem, ut patet, supra de iura. calum. cū causam [& in fi.] alij dicunt, quod commune iniuriosè exegerat ista seruitia, & cōtra inniuriantem debuit ferri sententia, ut. C. de iniuri. l. ult.

ANNOTATIONES.

a ¶ Qui iustiorem. Vide ad materiam istius c. quod no. Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune, & l. si ff. de re iudi. & Innoc. in c. cum uenissent, de insti. & glo. & Bar. in l. fi. de eo. §. fin. de acqui. poss. uidelicet an in agente interdicto, uti pos. obstet exceptio dominij, & Bar. in d. §. fi. ponit cautelā, quādo opponitur de dominio.

b ¶ Publicatis. Adde, quòd publicatio testium non est de substantia: quia si omittitur, non redditur sententia nulla secundum gl. singula. in c. fina. in uer. & iudicijs, de hære. in 6. & Imo. in l. duus, ff. de re iud. Pe. de Anch. cōs. 47. incip. omisso publicationis.

Etiam

c ¶Etiam. Hoc est generale, ubicunque tale quid opponitur, quod reddat sententiam nullam, uide Bart. in l. diuus, ff. de re iudi. & in l. fi. §. Marcellus, ff. de iudi.

d ¶Iuramentum. Potest etiam adhiberi alia cautela contra excipientem suspectum, quam ponit Ioan. An. in c. quod sicut, in addi. post glo. in fi. addi. post Compo.

e ¶L. 1. Ibi uide glo. & Bar. super rubrica, & Bald. & Salic. in l. superuacuam, C. de temp. in inte. restitu. & per Ioan. And. super glo. in c. super eo. infra præalleg.

f ¶Iudex secutus. Adde Bal. in l. si quis testibus, in 2. col. C. de testi. & in l. falsam, C. si ex fal. instru.

g ¶Præ. Ibi uide Io. An. & in spec. de sen. §. fi. uer. in summa, & uersi. & no. & per Bar. & Sali. C. si ex fal. instr. per totum, maximè in l. fi.

h ¶Clandestina. Facit, quod no. Io. An. infra in glo. no. quòd ex quo, & in c. sæpe, supra de resti. spol. & ibi concor. & uide Bart. in l. clà possidere, ff. de acqui. poss. & in l. 1. §. interdictum autem, & §. hoc interdictum, ff. de uti poss.

i ¶L. 1. Conditio autem, ut hic dicitur, indicat potius uiolentiam, quam clandestinitatem, ut in §. fi. hic alleg. per Bar. & in l. fi. eo. ti.

k ¶Præ. Differentiam inter uim turbatiuam, quæ parit interdictum uti possideris, & inquietatiuam, quæ parit interdictũ, quod ui aut clam; uide per Barto. in l. extat. ff. quod met. causa, in l. semper, ff. ff. quod ui, aut clam.

l ¶Interdictum. Scilicet quo hic agitur. s. uti possideris. quoniam tamen est istud etiam restitutorium, uide Bart. in l. 1. §. interdictum autem, ff. uti poss. & ibi uide libelli formam, sententiæ uide in l. si duo, eo. tit. per Barto. & per ipsum in l. item apud, §. si quis bona, ff. de iniurijs.

m ¶Vti poss. At hic sic non egit conuentus, sed uolebat excludere ecclesiam ab omni onere &c. & sibi adiudicari probando se aliqua percepisse seruitia, ut supradictum est.

n ¶Interdictum. Et plenius de uerb. signi. Abbate, & per Barto. in l. si prius, ff. de no. ope. nunc.

o ¶In princ. Et in l. iniuriarum, §. si quis, & l. apud §. si quis bona, eo. tit. ubi uide Bar. & Io. And. in c. contingit, el 1. de sent. excommo. & Bar. in l. licitatio, §. quod illicitè. ff. de publica. sed an detur pro hoc aliqua actio publica criminalis, uide Barto. in l. extat, ff. quod met. causa.

p ¶Dilectus. Vide Io. And. in c. ex conquestione, de resti. spo. in glo. impetratis, uersi. si quis etiam, ubi Inno. no. contra. sed Host. contra ipsum tenet, quod hic no. ut etiam infra sequitur.

q Inquietationis. Sed an exprimi debet locus, & tempus, & qualitas uexationis, uide Bar. ff. uti poss. l. 1. §. interdictum autem.

r ¶Copula. De qua in tex. ibi, & citra. & uide de hoc plenius Bar. qui allegat istud dictum in l. Celsus, ff. de usu. & uide Bal. in l. iudicia, C. de rei uen. & in l. falsus, C. de fu.

s ¶Gof. Vide Io. An. de of. dele. c. fi. lib. 6. & in nouella in §. nec aliquis, & glo. in Cle. ne Romani. §. sane, de elect.

t ¶Quoque. Et ibi uide Bar. & in l. 1. ff. solu. ma. & plenius in l. Celsus, ff. de usur. & Cyn. in l. 1. C. de præscrip. lon. tempo. & ibi Sal.

u ¶Verum. Vide ibi Io. An. in gl. fin. non ad episcopum, facit quod notatur in specu. de feu. §. quoniam. uersi. 10.

x ¶Iuste. Vide Io. An. de resti. spo. sæpe. in glo. dixit Inno. uer. plus, & uide Bar. in l. & ideo. §. Neratius, ff. de condic. fur. & in l. item, quæ nobis, ff. de acquir. poss. & uide Ioan. And. de restitu. spo. olim, el primo, in glo. supple.

y ¶Pertinentijs. Si sit taliter, quæ de sui natura habeat pertinentias, illis etiam specificè non petitis; uide no. Ioan. An. post Inno. in c. cum ad sedem, in glo. no. libellum, de resti. spolia.

z ¶Vin. Ista glo. arguit, quòd ex officio iudex possit statuere terminum ad probandum. quod quomodo colligatur, considera ex tex. sed contra glo. facit, quia dilationes dantur cum causæ cognitione, & sic partibus præsentibus, l. in causæ, ff. de mino. & l. a procedente. 3. q. 3. & ad hoc uide in spe. de dila. §. nunc uideamus, in princ. & uer. sequen.

aa ¶Tenore. Illud limita, ut ibi no. Ioan. An. & in c. cum clamor, e. ti. post Inno. & sentit glo. in c. iurauit, supra, & idem quòd hic dicit Ioan. And. no. gl. in uer. dicere. in Clemen. testium, de testi. & uide Bar. Bal. & Salic. in auct. at qui semel, C. de proba. & uide etiam no. Io. An. infra c. sicut, in glo. no. quia.

bb ¶Fauore. Vel etiam quando fertur contra absentem ex falsis probationibus, uide Bar. in l. diuus, præalle. & in l. si prætor. §. Marcellus, ff. de iudicijs, & de transact. uide Cyn. Barto. Bal. & Sali. in l. si ex falsis, infra alle. & de decreto uide Bar. in l. iuste, ff. de acquir. poss. in l. Setæ egressæ, ff. de rur. & eu. da. ab his.

cc ¶Fauore pupillorum. Adde Bar. & Imo. in l. diuus, post glos. ff. de re iudi. & Imo. in c. fi. in ult. col. infra deposi.

dd ¶Sententia. Facit. §. fi. in l. denunciasse, ff. de adul. & uide Bal. in l. 1. C. de aduo. diuer. iu. & Bar. in prædicto. §. fin. & in l. 3. ff. de præuari. & in l. qui filius, ff. de uerbo. oblig. & Cyn. in l. si de causis, C. de fide instrumen.

ee ¶Satis. Et ibi uide Bart. & in l. si duo, ff. uti poss. & §. si duobus uehiculum, alleg. in glos. & uide Ioan. And. in tex. in glos. quid ad rem, uer. nec ob.

SVMMARIVM.

1 *Filium si qui aliquem nominent, & ita communiter reputatur, non creditur postea alteri eorum iuranti contrarium.*

2 *Diuertisse non uidetur, qua non post multum rediuit, & hoc facit pro filiatione.*

3 *Recognitio filij etiam fit.*

Decretalis hæc loquatur ne de contracto, an contrahendo, ibidem.

4 *Epilogus, & suffragium glossarum.*

Filiationē, uel fraternitatem nominatio, uel professio sola non probat, & nu. 6.

De filiatione cum agitur, coniugum assertioni creditur. §. 1. de quo etiam, num. 7.

6 *Additio glossarum.*

Filium habitio non facit, sed præsumptionem, ibid. nu. 6. cui statur, & donec contrarium probetur, ibid.

7 *Filius an sit quis, mulieri potius creditur, & ratio, nisi in casu, & quo.*

Filiatio directè probari non potest, ibid.

In dubio uia tutior eligenda, ibid. uer. uel secundum.

8 *Matrimonium præsumptio licet impediat contrahendum, non dirimit contractum.*

CAPVT X.

1 a PEr tuas. Casus. Si † qui nominēt aliquē filium, & ita communiter reputatur, non creditur postea alteri eorum iuranti contrarium: Communis diuisio. secunda ibi, Quia verò [*Interim*] s. infra septenniũ, & ex hoc vult. sumere præsumptionē, infrascriptum filium suum non esse, Hostiē. [*Diuertens*] & forsan alteri 2 adhærens [*Non post multum*] quasi non † uideatur diuertisse. ff. de diuor. l. 3. in fi. & hoc facit pro filiatione [*Mulieris*] quæ postea iurauit contrarium propter minas, quas pater Sophiæ inferebat illi. R. pro eo, ꝙ ipsam cognouerat, s. nisi eam duceret in vxorem, vt patet in an. [*Precipuè*] quia & amicorũ suorum, ut in an. [*Recogno-* 3 *uit*] Similis † recognitio, de elec. per inquisitionem, b Gof. [*Infirmare*] supra de elec. per inquisitionem, Gof. Inno. [*Non potest habere*] s. d. 1. accipe, loquitur in contrahendo, uel dic, idest retinere, cum iam duxisset illā, & tunc loquitur in contracto, quod plus concor. an- 4 tiquæ. Secunda † gl. dupliciter obijcit, scilicet pro pri- 5 mo dicto patris, & pro secundo matris, & sol. ¶ *In* † *glo. 1. non epistolis*] denominatio per epistolā, vt hic, uel per uocem, vt in. l. non nudis, non probat filiationem, uel fraternitatem [*& ibi, neque*] sequitur, professio, nec assertio nuncupantiũ filios, qui non sunt, ueritati præiudicant [*& ibi, si pater*] si quis illum hæredem instituit, quem falsò putabat filium, nō instituturus, eo postea probato aufertur ei hæreditas. ¶ *In glo. 2. ibi, etiam*] cum quæritur de ætate, uel filiatione matris, & auiæ mater- 6 næ professio recipit. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, nominatio*] dicit Host. certè nec habitio facit filium: faciunt tamen hæc præsumptionem siue pro, siue contra. ff. e. l. etiam matris, infra qui fili. sint le. per tuas, & c. transmissæ, cui statur, donec probetur contrarium: sed non præiudicat veri- 7 tati, ut in concor. glo. & ff. c. l. fi. ¶ In † glo. 2. ibi, transmissæ, nisi in contrarium probetur, ut ibi [*& ibi, Qui primò negauit*] indeliberatè hoc facit iratus ex eo, ꝙ mulier ab eo diuerterat, ad hoc. C. de iniur. & si non conuicij, & mulier hoc melius noscit, & sic ei potius creditur, infra qui ma. ac. pos. uidetur, Hosti. Sed hoc facit contra respectu secundi testimonij [*& ibi, Filiationis*] quæ di-

rectè

rectè probari non poteſt, quod dic, ut not. ſupra de c fil. preſ. Michael, & infra de purga. capitu. accedens[c] [*& in fi.*] Ioan. Sed dicebat Hoſtien. quomodo huic illegitimæ proli debetur fauor: unde dicebat, quòd ratio poterat eſſe, quia præſumebatur matrem hoc dicere, ut uitaret mortem filii, ut ſupra dixi. ff. quod me. cauſa, l. iſti quidem. uel ſecundum eum hoc accidit: quia primum dictum contrarium ſecundo dubi- d tationem[d] inducit, & in dubio uia tutior fuit eligenda, quæ erat in non contrahendo. Sed hæc litera ſi intelligatur de contracto, illa ratio contradicit. dic ut ſupra proxi. dixi, & ſimpliciter tene, quod dixi ſummando. ¶ [*In glo. ult. ibi, præſumptiuè*] dicit Hoſtien. hoc 8 † uerum in hoc caſu tum propter periculum animarum, tum propter ſcandalum: aliàs licet præſumptio impediat contrahendum, non dirimit contractum, de eo, qui cogno. conſan. ux. ſuper eo.

ANNOTATIONES.

a ¶Filium. Adde procedere, quando tempore conceptionis maritus fuit præſens, & ad copulam habilis. l. filium, ff. de his, qui ſunt ſui uel ali. iu. & ita procedat. l. ſi uicinis ſcientibus, C. de nupt. & idem, ſi eſſet natus de concubina ſecundum glo. in c. Michael, de fil. presby. Ancha. in conſi. 201.

b ¶Infirmare. Iſte tex. ſumitur ex l. generaliter, C. de non nu. pe. ut etiam hic dicit glo. 2. ex quo poteſt probari ad q. de teſte, qui extra iudicium, ſiue intra unum dixit, & aliud in iudicio iuratus dixit, quòd ſtetur primo dicto. & uide de hoc Bartol. qui hanc l. alle. in l. eas, ff. de fal.

c ¶Accedens. Et per Cy. Bar. Bald. & Sali. in l. non nudis, & l. non epiſtolis, C. de proba. & per Bar. in l. filium, ff. de his, qui ſui ſunt uel alie. iur. & l. 1. §. in aliis. ff. de lib. agno. & C. de teſtam. l. neque profeſſio.

d ¶Dubitationem. Dictum patris, uel matris contra primam aſſeuerationem ipſorum non nocet filio, prodeſt autem, uide Bar. in l. filium, ff. de his, qui ſunt ſui, uel alie. iu. ubi ponit quæſtionem de filio reginæ, quæ in morte dixit illum non filium regis.

SUMMARIUM.

1 *Iudex debet habere notarium, uel duos uiros, qui ſcribant acta iudicij, & ſi non habuerit, quid iuris.*
Iudici non creditur, & quando, ibid. ſecus, ſi ſunt multi, nu. 3. & ſecus, ſi ſit cum eo ſcriptor, ibid.
Capituli diuiſio, ibid.
2 *Caſus, uel facti ſpecies.*
4 *Innocens omni uerbo, credit, & potius, quam condemnetur innocens, abſoluendus eſt nocens, ibid.*
5 *Negatiua quæ probari nequeat.*
Ne ueritati falſitas præiudicet, admittitur etiam in teſtem, qui aliàs repelleretur, & oportet iudicem cuncta rimari, ibid.
6 *Falſitas propriè dicitur, ibid.*
Iniquitas in iudice, ibid.
Scribere quæ quis dicit in iudicio, utile eſt, ne quando denegare poſſit, ibid. uer. Refert.
7 *Adhibere, quid hic ſignificet.*
Aut, hic ſuperfluit, ibid.
Notarius quibus alijs appellationibus nuncupetur, ibid. ad dictio. publicam.
8 *Publicam dicitur habere manum.*
Non refert in prima, an in tertia perſona loquatur, ibid.
Circa quod uerſetur eius officium remiſſ. ibidem. & nume. 12. 25. 26. & 28.
9 *Scriptura eius, uel duorum uirorum loco eius deputatorum ut credatur, quæ ſint opus, & nu. 10.*
Actis, uel geſtis coram ea, uel eis quando credatur, ſi non adſit iudex ibid. & num. 10.
De commiſſione ei facta an credatur, ibid.
11 *Idonei appellatio quid hic uelit.*
Scribendis actis duo uiri qui creantur, an iurare debeant, ibidem.
12 *Scriptorum rerum iudicialium officium quod, & num. 13. uerſi. ambo igitur, an ſufficiat alterum ſcribere, & alterum ſubſcribere, ibid. & nu. 13.*
13 *Acta quæ, & quando deſtrui poſſint.*
Subſcriptio an ſufficiat alterius ſcriptura, cum ſunt ad ſcribendum duo, ut hic, adhibiti, ibid.
14 *Scribere nunquid poſſint duo ad id adhibiti, per alterum ex ſe ipſis, uel per extraneum: & an idem, ſi ſit unus tantum.*
Plures ſi ſint ad quid peragendum an & quando unum pro cæteris facere ſufficiat, ibid.
15 *Scribendis quæ contingant in foro iudiciario.*
Citationis hic nomen qualiter accipiatur, ibidem ad dictio. citationes.
An citandi poteſtas nuncio facta ſit, & quando in actis adſcribenda, ibid.
Citationis literæ ſufficit, ſi ſint ſigillo iudicis ſigillatæ, ibid. & talibus literis creditur ſuper commiſſione, ibid.
Citatio quæ ſit de actis iudicij, ibid.
16 *De citatione facta creditur literis à citatore remiſſis eius ſigillo ſigillatis, & de quarundam regionum in hoc conſuetudo quæ.*
17 *Citationis commiſſio, & relatio nuncij qualiter à tabellione ſcribentur.*
Nuncio ſoli & tabellioni, ſiue notario ſoli quatenus credatur, ibi. uer. & per hoc.
18 *Suppletio ad decretalem.*
Iuramentum calumniæ tacitè poteſt omitti, ibid.
Interrogationes quo tempore fiant in iudicia, & eſt nomen generale & quæ eo includantur, ibid. uer. ecce ſeptimum.
Interlocutio non uidetur facienda ante litis conteſtationem, ibidem.
Et cætera, eſt uerbum generis, ibid. in fi. & nu. 27.
Teſtes diligenter examinandi, & quomodo, remittit, ibid.
19 *Iuramenta præcedere depoſitionem debent teſtium.*
Inſtrumenta ex quo producta ſunt coram iudice, uel coram alio de ipſius mandato, & in actis deſcripta, ex eo tempore quibus caſibus non agatur ad editionem inſtrumentorum originalium, ſed ad deſumptorum, uel exemplatorum, nec ad probationem, quòd ſint per publicam confecta manum, ibidem. in prin.
Eis opponere ab initio cum producuntur, is, contra quem producuntur, debet; aliàs imputet ſibi, cum ſic ea approbauerit. ſed hoc non eſt perpetuum & quando, ibidem. & nume. 20. 21. & 22.
Quid eis apud acta ſcribere ſufficiat, & qualiter fieri productio debeat, eod. nu. 19.
20 *Inſtrumenta redacta in actis, ut hic & nume. 19. dicitur, fidem faciunt.*
Reſcripti commiſſionis cauſæ, & procuratorij mandati editio originalium, uel eis docere quando quis amplius non teneatur, ibid. & nu. 21. 22.
21 *Abbreuiaturis ne utatur tabellio, conſulit, & ratio, quia exinde magna dubia inſurgunt atque litigia, uerſiculo, & dicit.*
22 *Delegationes, ſubdelegationes, & procurationes, & in ſcriptum redigendæ, & quomodo probentur, & quando, & non dicuntur eſſe de actis iudicij.*
Cautio, rem ratam, quando locum non habeat in procuratore, ibid. uer. nec obſtat.
Procuratorio quis nomine quando non admittatur, ibid.
23 *Teſtes qui recipit, & eorum dicta in acta redigit, debet ſcribere ſecundum ſanam æſtimationem ſuam, quanta fides adhibenda ſit eis, & niſi fiat quid periculi ſequatur, & tenetur proximo. & licet eis contradicere ſcribens uacillationem ſuam nume. 25.*
Vacillationem teſtium an ex ſe, uel iudicis imperio, & dictamine ſcribere notarius debeat & quomodo, & numero 26. & an præſente & audiente teſte, ibidem. & numero 25. & nu. 26.
24 *Negligentia, quæ in proprio facto culpanda eſt, in alieno uituperanda.*

25 *Cap. cum dilectus, de ordi. cogni. cum hac decretali conciliatio, uer. nec obstat.*

26 *Instrumentorum appellatione, quicquid causam instruit, continetur.*

28 *Tabellio, siue notarius intelligitur loqui, & scribere debet de his tantum quæ in sua præsentia & in eodem loco, & die sunt acta.*

Clausula notarij in sententiæ prolatione subscripta, quæ dicit, Actum in tali loco &c. est tantum ad prolationem sententiæ illa die habitam restringenda, & per id cætera narrata non probantur, & quid circa reliqua operetur.

Notarius in hac recitatione actorum qualiter debeat esse cautus, & ratio, ibid. uer. caueat tamen.

29 *Ordo scribendi acta quis.*

Falsitas redargui potest ex loco, & tempore, ibid. in fin.

30 *Personarum nomine qui hic comprehendantur.*

31 *Quòd exemplis scriptorum sumuntur hic conscripta.*

Originalia remanere debent penes scriptores, non iudicem, excipiuntur casus, & qui, ibid. & nu. 32.

Ad originale recurritur, si dubitatio oriatur in sumptis, eique, magis creditur, præterquam si per testes, qui præsentes fuissent, contrarium probaretur. uide etiam nu. 36.

33 *Improuidi qui dicantur iudices.*

Iniqui qui, ibid.

Iudices hanc non obseruare constitutionem qui dicantur, ibid. uersi. ut quia negligit, & quando eis credatur, nu. 35. 36.

34 *Pœnæ huius constitutionis quando sit locus, & est arbitraria.*

35 *Pro processu & sententia quando præsumatur, ad dictio. præsumatur.*

Sententia est de processu.

Cap. ad sedem, uersi. nos priores, cum hoc non discrepat, uersi. & contraria.

37 *Acta ualēt, licet non scripta sint, ut hic constituitur, si probari possint, & qualiter probantur.*

Documentorum & instrumentorum appellatione continentur etiã testes, ibid.

38 *Sententiam an ferre debeat iudex, cui constat litem cōtestatam esse, tabellione hoc idem afferente, remiss.*

39 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 40.*

Tabellionis scripturæ cui sine testium subscriptione credatur, & nume. 44.

Interrogare qui possint in iudicio. §. 3. & num. 48.

Instrumenta communia utrique parti debent edi, & propria quandoque & quo casu. § antepe. & nu. 50. §. 3.

Iudex tenetur parti læsæ, & quibus casibus hic §. penult. & supra num. 34.

Prò iudice præsumi quando uerum, & nu. 51.

41 *Additio glossarum.*

42 *Compromissum dici potest extraordinarium, & ad similitudinem iudiciorum.*

Arbitri uerbo non creditur, ibid.

43 *Tabellio æquiualet duobus, & quandoque connumeratur numero testium.*

44 *Quando eius scripturæ credendum sine testibus.*

Cum iudice qui esse præsumantur, ibid. uersi. ad leg. in donationibus, nec consueuit iudex etiam delegatus esse solus, ibid.

Ad leg. in donationibus. C. de donatio. intellectus, ibid.

Solitudo non potest notari, circa ea, quæ publice fiunt, ibid.

Sententia est finis & terminus actorum, & in ea maius periculum uertitur, ibid. in fi.

45 *Nuncio creditur & quò ad quid.*

Iudici uero cur non credatur, est diuersa ratio eius à notario, ibid.

Inter iudicem & partem frequentius oritur altercatio, quam. Inter nuncium, & partem, ibid.

46 *Contumacia probanda.*

Argumento non egemus, ubi quid expressum est, ibid.

47 *Exceptio necessariò non est porrigenda in scriptis, sed redigenda tantum.*

Petitio ne detur, interest iudicis, actoris, & rei, & quomodo.

48 *Iterrogare etiam altera pars alteram, & quando.*

Ponere quis calumniosè non potest, & ratio, ibid.

Positiones quid releuent, ibid. remiss. quæ si negatur, tunc locus est probationibus, nu. 49.

49 *Responsiones ad positiones, quas feci, possum reuocare etiam post quadriennium nondum finito negocio, ad dictio. reuocari.*

Inter confessionem ante litem contestatam, & post eam ius diuersum, ibid.

50 *Priuilegium lite pendente obtentum non ualet.*

51 *Sententiam sufficit exhiberi solam, cum non est ab ea appellatum, nec audiendus qui petat exhiberi acta, attestationes, & alia, nec etiam obstat si de facto exhibeantur, & appareat ex eis iniusta, cum pro ea præsumatur, & an hoc sit indistinctè uerum, & in omnis generis sententijs.*

52 *Sententia nulla an per taciturnitatem partium fiat aliqua.*

Taciturnitas non contradicentis sententiæ nullæ operatur in tacentem oneris probandi translationem, ibid.

Negatiua probatur etiam per acta causæ, ibid. nisi probetur contrarium, ibid. circa fin.

CAPVT XI.

1 QVoniam contra. Casus. Iudex † debet habere notarium, vel duos viros idoneos, qui scribant acta iudicij: alias si quid difficultatis emerserit, per superiorem punietur, nec credetur ei super processu, nisi in quantum per acta, aliàs per legitima documenta constabit. & diuiditur decr. in tres partes. In prima constitutionis causa. In secunda constitutio. In tertia pœna 2. ibi, Statuimus, 3. ibi, Iudex. & secundum Hostien. si, ad hoc princ. supra de elec. quia propter, de appella. ut debitus. Exem-
2 plificabat † autem Abb. hanc causam sic, Pone quod oblatus erat libellus iudici, cui reus receptis induciis cum ad iudicem rediisset, iudex assignauit terminum ad audiendam sententiam. reus negauit lite contestat: ei liquere de causa. iudex contrarium asserebat; quia negatiuam pars probare non poterat, ideò emana-
3 uit hæc constitutio [*Iudicis*] [a] secus, si essent † plures:
a quia tunc eis creditur, infra de accusar. cum dilecti, de
b excef. [b] prælatorum, inter dilectos, §. præterea; & sic seruat Romana ecclesia, licet aliqui contradicant secundum Innocen. & adde quod de hoc no. infra ti. 1. cum à nobis, & de purga. canoni. cum dilectus. & no. secundum Innocen. quòd ex quo creditur duobus iudicibus, uel duobus scriptoribus, ergo uni iudici, & uni scriptori est credendum; quod uerum est secundum Hostien. quia in ore duorum &c. infra tit. 1. in omni, de testam. cum esses, & cap. relatum, infra & ff. de testi. ubi numerus, can. 4. q. 3. [*Innocens*] qui cre-
4 dit † omni uerbo. 22. q. 4. innocens. & potius est absoluendus nocens, quàm condemnandus innocens. ff. de pœnis, absentem. & melius est de misericordia, quàm de rigore reddere rationem. 26. quæstio. 7.
5 allegant, Hostien. [*Veram*] idest puram † simplicem, & indeterminatam, Hostien. Item etiam interdum determinata. nam si dicatur, citatus tali die, licet hoc sit falsum; tamen forte deficit probatio. forsan ideò dixit, quandoque ne falsitas, propter has causas interdum in testem admittitur, qui aliàs repelleretur, infra de testibus, capitul. final. propter hoc etiam oportet iudicantem cuncta rimari, trigesima quæstione, quinta, iudicantem, ff. de testibus, carent, secundum
6 Hostien. Falsitas † autem propriè in teste, qui debet uti ueritate. iniquitas in iudice, qui debet uti æquitate, quarta quæstione, quarta capi. primo [*Veritati*] Refert Valerius lib. 7. cap. 3. exemp. 6. quòd Antonius aduocatus, quç dicebat in iudicio, scribi non sinebat, ut si expediret, negare posset, & sic utebatur eloquentia,

tia, sed abutebatur uerecundia [*Statuimus*] hic exprimit constitutionis formam [*Ordinario*] quale est. 2. q. 1. in primis, Vinc. & hoc dicitur, ubi locum habet con-
7 stitutio Hostien. [*Adhibeat*] idest secum † habeat, uel sibi iungat, aliàs adiungat [*Aut*] hic dicit, quid contineat statutum, uel super quo promulgatur, secundũ Host. & istud. aut, superfluit [*Publicam*] idest tabellionẽ. publicum enim gerit officium. & ex eo seruus publicus dicitur. ff. rem pu. sal. fo. l. 2. in fi. dicitur etiam scrinearius, infra de præscrip. ad audientiam, de hæreti. si aduersus, & tabellio, infra de fide instru. c. pe. & notarius, infra de fi. c. 1. & tabularius. C. qui te. fac. pos. hac consultißima. §. sed quia tabulatiorum, & C. lib. 10. de tabul. l. 1. etiam dicitur scriba, ut ibi. & de diuersis nominibus, & officiis istorum ibi not. in rubrica. hic
8 publicam † manum habere dicitur, & infra de fide instru. c. 2. nec refert non mutata ueritate, an loquatur in prima persona, uel 3. infra de conuer. coniug. dudum. à quo uerò constituatur, & qualiter, & circa quod uersetur eius officium, dicam infra ne cleri. uel mona. c. antepe. secundum Hosti. [*aut duos*] fi. infra de hæreticis, ut officium. §. uerum, in fi. lib. 6. & dicit In-
9 nocen. non † esse intelligendum, quod soli notario, uel duobus clericis credatur de scriptura processus, puta cum scribunt, talis sic fuit confessus. uel talis reßtis sic dixit, & sic de ceteris, nisi hæc fiant coram iudi-
c ce c uel coram alio ad hæc per ipsum deputato. Satis tamẽ uidetur, quòd iudex ipsum notarium, uel duos uiros deputare poßit ad utrumque officium. s receptoris testium, & scriptoris, & hoc habet generalis consuetudo, quæ optima est legum interpres. ff. de legi. minimè, & l. diuturna, & l. si de interpretatione. Re
10 ceptio etiam † testium, positiones, & confeßiones ubique recipiuntur, & scribuntur siue in præsentia, siue in absentia iudicis, & dummodo fiant de iudicis mandato, inter acta iudicii computantur, & ualet quia factum iudicis auctoritate est, ac si præsens esset iudex, secundum Innocen. qui tamen remittit ad ea, quæ nota. infra titul. 1. cum à nobis. nam omnia nostra facimus & c. C. de uet. iu. en. l. 1. §. omnibus. uersi. omnia enim, secundùm Hostien. secundum quem sanum est consilium, quod de auctoritate iudicis, siue
d de commisione per eum facta fides fieri poßit non d per illum solum, cui committitur, cui non creditur, argum. C. de man. princi. l. una. C. de testibus, l. omnibus, C. de iure fisci, prohibitum, lib. 10. sed per instrumentum alterius tabellionis, uel sigillo autentico sigillatum, infra de fide instrumen. cap. 2. & facit, quod
11 dicam infra super. uer. [*idoneos*] quasi † honestos, & bonæ famæ; de quibus non sit uerimile, quòd aliquam falsitatem committant. ideò autem requiritur, duo quia iurati non sunt, nec eis est hoc publicum officium cum solita solemnitate iniunctum, secundum Hostien. & sic uidetur uelle Hostien. quod isti iurare non debeant. unde dicebat Abba. non esse iure can-
e tum, quòd isti iurent: tamen dicit cautius e esse, quòd
12 iurent [*qui Fideliter*] hic † dicit, quid scriptores facere debeant. debent enim omnia, quæ occurrunt secundum iudicis præceptum sigillatim, & ordinariè scribere, scripta debent iudices determinare: determinatorum, & propositorum qualitercunque, ex quo sunt in actis redacta, partibus exempla tradere: traditorum exempla retinere; & reddit causam, quare retinentur, & quare sic scribantur, Hostien. [*Actis*]
13 scias, quod † acta certa facta de uoluntate iudicis, & partium destrui possunt. ff. de re iudica. l. acta, nisi negocium, uel lis terminata sit, ut ibi [*Conscribant*] ambo igitur debent scribere, sicut dicitur de pluribus arbitris, quòd aut omnes pronunciabunt, aut nullus, ff. de arbi. non cogendum. §. item si plures, Gofre. dixit

tamen Hostien. sufficere, si unus scribat, & alter subscribat, & testificetur coram eo sic actum fuisse. & pro hac parte facit noua decre. quæ tollit argu. Goff. infra de re iudi. cum ab uno, lib. 6. plus dixit hic Inno-
14 cen. quod isti duo † non solum per alterum ex se subscribere poßunt, sed etiam per quemlibet extraneum Ille enim, qui propria manu non scribit, debet per sigillum autenticum, uel suam subscriptionem, uel alio legitimo modo notum facere, quòd hoc sua auctoritate factum est, argum. ff. de admi. tu. ita autem. §. gesisse, de officio deleg. significasti. & c. pastoralis, & c. cum in iure. sic est & in electionibus; quia unus solus pro se, & aliis electionem pronunciet, ut in prædicta decre. cum ab uno. & sic in iudibus, ut ibi. & sic quilibet tabellio chartis per alium factis auctoritatẽ præstare potest, in auten. de tabellio. cola. 4. secundum Innocen. sed secundum Hostien. hoc ultimum reprobati uidetur in eo, quod legitur & no. infra de fide instr. c. penul. & ultimo. Item secundum eum, ex quo iudex industriam, & fidelitatem tabellionis, uel duarum personarum elegit, non uidetur, quòd extra neo id committere poßit nisi de iudicis auctoritate, ad hoc de officio dele. ca. ulti. §. is autem [*Videlicet*] de
15 this, quæ scribenda occurrunt, specificat 14. ponendo postea clausulam generalem, Hostie. [*Citationes*] idest relationes nunciorum citantium, secundum Innoc. & Host. uel idest præcepta imposita nunciis de citando, & hoc communiter non seruatur. dixit Inn. quòd litera, per quam datur potestas citandi, scribi debet in
f actis, nisi esset nuncius publicus f ad omnes citationes faciendas constitutus. literam uero citationis sufficit esse sigillatam sigillo iudicis: quia nec est propriè de actis iudicii, sed potius de anteiudicialibus, dicit Host. ꝙ prima citatio anteiudicialis dici potest, per quam
g firmatur iudicium, & perpetuatur iurisdictio. g Sed & post litem contesta. sæpe oportet partes citari; de quibus citationibus non dubitatur, quin sint iudiciales: & tamen sufficit, quòd litera citatori sigillo iudicis sigilletur, & tali literæ creditur super commißio-
16 ne. & literæ † quam remittit citator suo sigillo signatam, creditur de facta citatione, & hoc habet generalis consuetudo. imò etiam de Gallicana & quarundam aliarum regionum consuetudine probatur citatio facta hoc ipso, quod ille, cui commißa est citatio, remittit literam comißionis ibi apponẽdo suum sigillum. facit quod no. in spec. de cita. §. iam de citat. uer. uiso, ad fi. hæc autem omnia quantum ad iudicia lia per tabellionem, aut duos uiros idoneos sunt in
17 actis redigenda. sed qualiter † scribet tabellio. respon. quòd scribere potest, quòd iudex iniunxerit nuncio, ut citaret talem, & quòd nuncius reuersus retulit, quòd tali die, & coram talibus citauerat. nam & testes sunt adhibendi, infra de senten. excommu. sacro. & per hoc dicit solutam quæstionem, an credatur nuncio. credetur nempè, cum iuratus est tanquam tabellioni, scilicet prima facie. nam si negetur, per solum nuncium, uel tabellionem non conuincetur negans, ut præallega. decreta. sacro, argumen. de restitution. in integrum ex literis, C. de curiosis. l. fina. libr. 12. C. de accusat. singull. & secundum hoc dicit
h intelligendum, quod no. de appellat. cum h parati, & supra de dolo & contum. cum dilecti, uer. scribebat, & in fum. de do. sub rubrica de contumacia. §. 1: uersi. quid si absens dicat, & sequentibus [*Responsiones*] sup. &
18 † iuramenta. & no. tacitè omitti posse iuramentum calumniæ, quod est uerum, infra de iuramento calum. c. 1. respon. 2. libro sexto: de hoc infra titu. proxi. tuis. [*Interrogationes*] ecce septimum, quod uidebatur prætermittendum ante uerti. respon. quia interrogationes fiunt propriè ante litem conte. sed assumpsit sibi hoc Ioan. And. super 2. Decr. Q 2 nomen

nomen generale, ut & positiones, & interrogationes includeret, de quibus tractat glo. Eodem modo posset opponi de uersicu. interlocutiones: quia considerato ordine non uideretur ante lit. contesta. esse interloquendum. submittit ergo in fine uerbum generale, & coetera, secundum Hostien. [*Testium*] qui diligenter sunt examinandi; de hoc infra titulo primo, cum causam, Hostien. [*Depositiones*] & etiam † iuramenta, quae depositionem praecedunt, infra titu. 1. fraternitatis, in fin. [*Instrumentorum*] not. quòd ex quo producta sunt instrumenta coram iudice, uel eoram alio de ipsius mandato, & exemplata & in actis redacta, extunc non agitur ad editionem instrumentorum originalium, ad quam etiam non nisi raro potest agi: sed agitur ad editionem exemplatorum, idest in actis redactorum, hoc est ipsorum actorum, ad quae semper agitur, ut no. supra capit. primo. ¶ Prima enim instrumenta translata sunt in acta. & idem est, si non sint exemplata in totum, sed in talem & in tantam partem, quod de ipsis non potest dubitari; ut si in actis scriptum, P. produxit instrumentum, cuius principium tale est, & finis tale: quia extunc illud inter acta computatur, secundum Innocen. aliàs periculum est producenti, si solum dicatur, Produxit tot instrumenta, ut no. in specula. de instrumentorum edi. §. uidendum, post prin. dixit Hostien. ponendum de princ. & fine, quod cesset aequiuocatio, & liquido pateat de quo loquitur in instrumento. dixit etiam, quòd ex quo talis editio facta, & scripta est, is qui produxit instrumentum, non habet necesse ipsum iterum edere, idest probare, quòd fuerit per publicam manum confectum: quia eo ipso, quòd pro publico fuit productum, & aduersarius nil oponens tacuit, ipsum uidetur approbasse. ff. de procura. Pompo. §. rati. supra de offi. deleg. gratum; melius. C. arbitri. tu. l. si. ibi, Nec enim sic homo simplex, imò magis stultus inuenitur, ut in publico inuentario contra se scribi aliquid patiatur, debuit ergo à principio saltem protestari, infra titu. 1. praesentium, & illa facere in actis redigi, ut hic, uel iudice hoc renuente faciat inde fieri instrumentum de protestatione, uel literas testimoniales autentico sigillo sigillatas, argum. de senten. excommunicationis, cap. 1. libr. 6. licet autem sic intelligatur approbatum instrumentum, ex quo in actis sic est reductum, oportet tamen iterum illud produci, ut de tenore appareat, ex quo sic decisè scriptum [k] est. Secus, si tantum scriptum esset, quòd de ipsius tenore constaret, ut si dicatur. Pe. produxit contra. M. publicum instrumētum scriptum per T. notarium tali die, & loco, in quo continetur, quòd dictus. M. uendidit talem domum tanto precio, & in praesentia talium, cuius instrumenti tale erat principium, & talis finis, argum. ff. de le. 1. si seruus plurium. §. fi. & in eo, quod legitur & no. infra ti. 1. licet ex quadam, uersic. personas. C. de sentē. quae sine certa quant. l. 3. & idem uidetur, si non redigantur in actis tempus, locus, & nomina testium, argum. infra de fide instr. cum Io. §. 1. uer. fina. & imputet sibi is, contra quem producebantur, q tacuit, nec petijt illa in actis redigi, ut supra no. hoc uerum, nisi instrumentum arguatur de falso: quia tunc cum die & consule est edendum, ut patet in eo, quod legitur & no. infra de fide instru. inter dilectos, §. sed contra, secundum Hostien. Instrumenta † igitur sic in actis redacta fidem faciunt, quod etiam dicendum est secundum Innocen. de rescriptis commissionis, & instumentis procuratorum. hoc enim tutum est in actis facere redigi ad cautelam. sed & si redacta non fuerunt, quamuis ante litem contesta. procura. necesse habeat probare mandatum, ut ff. de procura. Pompo. §. rati, & iudex commissionem: tamen post lit. contesta. nec procura. necesse habet probare mandatum, ut ff. de procura. Pomponius. §. rati, nec iudex commissionem. & facit quod no. de elect. capitu. 1. lib. 6. uel melius secundum Innocen. bene debet probare rescriptum commissionis, & procurationem exhibitam in iudicio, & scriptum in actis, sed non tenetur monstrare ipsa originalia, nec tenorem ipsorum probare, & sufficit, quòd in actis sic contineatur. P. exhibuit in iudicio rescriptum talis papae: per quod causa, quae uertitur inter eum, & M. super tali re, committebatur tali iudici. idem in instrumento procuratorio, nec erit necesse inserere totos tenores illorum. Si uerò non † fuerint in actis redacta, tunc necesse est probare commissionem, & procurationē per exhibitionem originalium, ut hic satis probatur secundum Innocen. & de officio dele. cum in iure [m], in prima glo. & super illa, & in fi. secundum Hostien. & dicit, quòd licet praedicta possint de iure defendi: quia debet ei imputari, qui tacuit, & nil ultra opposuit, uel periit fieri debere: consuluit tamen tabellioni, ne talibus abbreuiaturis utatur, cum in tenore, & uerbis instrumentorum, & rescriptorum sit magna uis. & ex his abbreuiaturis quandoque insurgunt magna dubia, & litigia per quae processus causarum impediuntur, & partes uexantur, & his est occurrendū; C. de fide instrum. l. fin. C. de fruct. & litis expensis, in fin. supra de dolo finem: & accidit, quod de his [n] abbreuiaturis no. infra de fide instrum. cum P. tabellio. sunt † igitur secundum Innocen. delegationes, & subdelegationes, & procurationes redigendae in scriptis, sicut instrumentorum tenores, ut hic dicitur. Nam & instrumentorum nomine continetur, quicquid causam instruere potest, ut patet. ff. de fide instrumentis. l. 1. & infra de testibus c. peruenit. & sufficit dicere, haec subdelegatio fuit scripta per tales. Alii d. & sic iudicauit Papa secundum Innocen. & Host. quòd delegationes, & subdelegationes probātur per sola sigilla delegantium. non enim dicuntur esse acta iudicii, nec de processu, cum fiunt partibus absentibus; & sine aliqua causae cognitione. & eodem modo probatur procuratio per instrumentum exinde confectum, quare tam commissio, quam procuratio ante lit. contest. & post ipsa originalia sunt probanda. nec obstat. §. rati: quia cautio de rato locum non habet, nisi ubi de mandato dubitatur, quod est semper, cum procura. uerisimiliter dicit se habere mandatum; & non probat. tam & tunc non habet necesse praecisè probare mandatum, sed admittitur cum cautione de rato, argum. C. de procura. l. 1. ff. de iure do. plerunque §. fi. & ex hoc procedit, quòd post lit. conte. reus non potest dicere, satisda: quia dubito, an habeas mandatum; nec praecisè petere, ut probet mādatum: quia nec ante litem contesta. praecisè incumbebat onus. Si uerò reus uult probare, quod non habet mandatum, admittendus est. & si hoc probat, non exigitur ab eo cautio rati: sed reus ab obseruatione iudicii absoluetur: sed si non offerat hoc se probaturum, sed tantum dicat, eum non esse ulterius admittēdum, non admittetur tanquam procur. nisi de procuratione sua fidē faciat, quod facere potest per originale instrumentū, uel per acta iudicii, quibus continetur, quòd eius procuratio fuit exhibita, uel quod post dubitationem super hoc ortam, an esset procura. admissus fuit tanquam procur. argu. supra de elect. cum dilecti, uel nisi satisder. nam licet non cogatur satisdare, ut in §. rati: potest tamen hoc facere, si uult, sicut & nouus, procurato. post litem contesta. satisdat. C. de consor. eius, li. l. 2. secundum Inn. sed quod supra per eum notatum est, magis placet Host. ille † etiam, qui testes recipit, & dicta in acta redigit, secundum Innoc. scribere debet

debet secundum suum sanam æstimationem quan-
ta fides sit eis adhibenda, argu.infra eo. cum causam,
quæ,& c.constitutis. t.& 2.quod dic,ut le.& no. de fi-
o de instr.constituris,°,in fi.& nisi hoc apponat, tale pi-
culũ poterit accidere. ꝙ q̃uis index, qui præsens fuit
in testiũ receptione,&nouit ipsos uacillare. bonã sen
tentiã ferat contra dicta ipsorũ,tamen iudex superior
q de appellatione,uel alio mõ cognoscet,ferret sentẽ
tiã iniustã ſm dicta testiũ reuocãdo iustam sententiã.
hoc ideo,quia uacillationẽ ignorabit; & sic sibi non
poterit imputari,de fide instru. cum Ioannes,ad fi. &
p ille, per cuius negligentiã hoc accidit,etiam in foro p
animę potest sibi timere,cum læsus sit proximus suus
pro eo, quod nõ adibuit diligentiã quã debuit in offi
24 cio suo;& facit.j.eo.c.ad fi.&† negligentiã quæ in pro
prio facto culpanda est, in alieno est uituperanda, ff.
solu. ma.ẽt filios.§. t.& l.si constante.§.si maritus, de
25 officio archidia.ea quæ,ut etiam† ꝙ qui testes recipit,
debet facere scribi in actis audiente ipso teste, ꝙ eum
reputat uacillasse. In quo casu datur potestas contra-
dicendi ipsi testi.partem aũt non oportet esse præsen-
tem, nec de hoc scire,donec fuit publicatum aliàs ni-
mis impediretur processus causarum. nec mireris, si
super hoc testes requiruntur, & contradicens audi-
tur,cum propter hoc sit puniendus, ut patet infra de
q pœnis,superq his. nec obstat,de ordi. cogni.cum dile-
ctus. ad fi. ibi enim non infligitur pœna testi.quia te-
stis ibi ex proprio dicto non conuincitur sed absens,
per alios,testes reprobatur,hic uerò ex proprio dicto
constat ipsius malitia, quare ipsum punit. C. de testi.
26 nullum r,& supra ti. 1.c.2.tabellio † uerò non dẽt hoc
r in actis redigere,nisi bene uideat, & cognoscat, ꝙ ua-
s cillauerat. Alii dicunt s, ꝙ si solus iudex dicat in rece-
ptione testis,ꝙ testis uacillauit,ꝙ credendum sit ei. &
tabellio, cui hoc iudex præcipit, debet hoc scribere,
etiã si ipse tabellio nil de titubatione,uel uacillatione
perpendat.& est prima ratio; quia tabellio non habet
auctoritatem in recipiendo testem, sed in inscriben-
do tantum. Iudex uerò auctoritatem habet,& diligẽ-
ter examinare debet:& si sibi uidetur,potest testes uin
culare,uel aliter punire,ut in iuribus proxi.alleg.& in
quæstione ponere,de deposi.c.1.ff.de quæstio.per to-
tum,& eum capere.ff.de iniuriis, iniuriarum.2.respõ.
Alia ratio,quia iudex superior est. unde magis tabel-
lio iudici, contrario credere debet. Est & tertia ratio
melior: quia tabellio circa scripturam intentus non
potest ita intendere uariationem: uel titubationem,
facici ruborem, pallorem, uel mutationem, sicut iu-
dex, qui & si dictet, semper potest oculos ad testem
habere. ergo ei magis credendum est, qui ueritatem
nonit,infra qui ma.ac.pos.uidetur.& facit secundum
Hostien. quod no.in summa, de testi.§.quis posit es-
se testis,sub.§.& cum causa, uer.habet autem, & §.su-
per quibus,per totum.& ideò secundum Innocen.si-
cut tabellio fideliter tenetur scribere, quæ testis dicit,
ita & ea, quæ pertinent ad iudicis officium. tamen si
quantum ad hoc cum bona conscientia poterit sic
scribere tabellio, Et iudex mihi tabellioni dixit,ut scri
berem,quòd testis uacillabat. Sed efficacior esset scri
ptura,si adderet, Et sic mihi uidebatur, quòd uacilla-
ret,si tamen sic se habebat rei ueritas. & debent,quan
tum magis possunt, cum ueritate tamen,modum ua
cillationis exprimere. & uidetur aliquibus forte non
male,quòd hoc scribi posit etiam teste absente, & pe
nitus ignorante, secundum Innocen. & hoc placet
Hostien.tum ne per ipsum testem ante ipsius, & alio-
rum publicationem secreta iudicis reuelentur, quod
uitandum est, C.de falsis,ubi, & quod dicitur infra ti.
1.fraternitatis: tum ne ex eo rancores, odia, litigia,
uel bella oriantur, quæ etiam sunt uitanda.ff.de usufr.
æquissimum de rescriptis, non nulli. §. cum autem:
tum ne ex hoc,quod occultum est, testis infametur,
argu.6.q.1.ex merito,& c.deteriores: tum quia solus
iudex, & non alius ex his habet informare suum mo-
tum. ff. de testi. ob carmen,& infra ti. t. præterea hæc
uera, dummodò iudex testi nullam pœnam infligat,
uel infligere intendat, aliàs seruetur, quod dictum est
supra,dicit autem Innocen.quòd nisi prædicta scribat
uel scribi faciat, dum testimonium suum profert te-
stis, postea scribi non faciet, nec credetur ei, & hoc
tunc placet Hostiẽ. quando ex illo intenderet testem
punire, uel quando id scriberetur post nimium inter
uallum: aliàs si hoc forte uult abscondere ipsi testi,
cum eo præsente nil diceret, sed ex quo ille exiuerit
incontinenti, & antequam àlius intromittatur,uel ad
alia diuertatur; poterit hoc scribi. argu.infra ti.2.præ-
terea.Sed oppones secundum prędicta,tanta potestas
datur iudici, quòd quasi semper iustificare, uel con-
demnare poterit. dicit Hostien. esto: tamen hoc face-
re non poterit sine graui pœna,de re iudic. ca.1. libro
27 sexto. [*Productiones*] hoc† est decimum: sub quo com-
prehendi potest omne id,quod causam instruit. ff. de
fide instru.l. 1. & infra ti. 2. peruenit. & de his de resti.
spolia.cum ad sedem.[*&c.*]ecce 15. in quo ponit clau
sulam generalem, quæ comprehendit omnia præ-
missis specialibus clausulis, de procura. qui ad agen-
28 dum,lib.6. [*Quæ occurrerint*] in præsentia † tabellionis,
& per hoc & alia, quæ sequuntur, satis patet, quòd li-
cet multa contineantur in instrumento; tabellio ta-
men,qui dicit se his interfuisse,non intelligitur loqui
nisi de his, quæ in eodem loco, & die, & coram ipso
fuerunt acta. unde, si iudex ferat sententiam, & nar-
ret,quomodo libellus fuerit oblatus, lis contesta. po-
situm, & iuratum,confessum,uel negatum, & proba-
tum, & de processu coram ipso habito, & postea se-
quatur sententia, & de his fiat publicum instrumen-
tum, & postea concludens tabellio dicat, Actum tali
loco, & die in præsentia mea, & talium, hæc clausula
est tãtum ad prolationem sententiæ illa die habitam
restringenda,& per id narrata non probantur. & facit
infra, de priuilegiis,si papa, in principio, libro sexto,
& quod no. de consib. cum olim, in glossa secunda.
imo & si tabellio diceret, Tali die,& loco fuit oblatus
libellus, & lis contesta. tamen adhuc non probaren-
tur prędicta per illud instrumentum,quod quantum
ad id uidetur tantum testimoniale, secundum Inno-
cen. & de hoc in speculato. de instrumentorum edi-
tione.§.restat,ad finem, uersiculo,in summ.primum
dictum placet. Hostien. dicit,quòd sibi placeret ulti-
mum, si ubi Innocen. posuit testimoniale, posuisset
recitatorium. nam si in modum recitationis id dicat
tabellio, uerum est, quod dicit. sed si singula, ubi &
quãdo, & coram quibus,& quòd in sui præsentia fue-
rint acta, exprimat, postea scribẽs se singulis interfuis-
se, putat Hostien. illud testimoniale sufficere quò ad
omnia & singula præmissa, nec uidet rationem ad cõ
trarium,all.de consti.translato,de consan. & affi. ma.
Caueat tamen tabellio, ne in aliquo ipsorum ferat
falsum testimonium: quia probato,ꝙ in aliquo præ-
dictorum fuisset absens,non solum reprobaretur ip-
sius testimoniũ, infra ti.1.ex tenore,sed etiam instru-
mentum falsum redderetur, & ipse formidare posset
pœnam falsi,infra de his,quæ fiunt à prælatis,quanto
29 ſm Hostien.[*Competenti† ordine*] quasi dicat,ordo supra
dictus non per omnia est sequendus. nam quandoq;
ante litẽ cont.fit interrogatio,confessio,probatio,in-
terlocutio, & appellatio, Hosti.[*Tempora*] & sic redar-
gui posset falsitas ex loco,& tempore,infra ti.prox.ex
30 tenore,secundum Hostien.[*Et † personas*] iudicum, liti-
gatorum,& illorum, de quibus acta loquuntur, non

teſtium,quaſi actis interſunt, ſecundum Inno.ar.à cõtrario in auctẽ. de hæredibus, & Falci.§. ſi uerò abſunt,col.1.ſecundum Hoſti.potius inde ſumitur contrarium. & iſtud uerbũ innuit contrariũ. generaliter dicendo,perſonas, quod intelligitur de his etiã, corã quibus fiunt acta;ut ſi expediat,poſsit ad eos recurſus
31 haberi,de ſen.exc.ſacro[*Conſcripta*].i.ſcriptorum † exẽpla. nam originalia debent penes ſcriptores remanere,ut ſequitur Hoſt. [*Originalia*]dixit Goff.quòd in cauſis,ubi ſunt duæ partes, conficientur tria ſcripta, unũ originale remanens penes notariũ,& duo ex illo ſumpta, quorum unum dabitur uni parti, & aliud alteri, & ſi in ſumptis oriatur dubitatio,recurretur ad originale,cui magis credetur 9. di.ut ueterũ.76. di.ieiuniũ, Infra de fide inſt. ſi inſtrumenta.C.de eden.auctẽ. ſi quis in aliquo. Quod autem dixi, ſtandum originali, hoc uerum ſecundum Hoſt.niſi per teſtes,qui præſen
u tes fuiſſent,contrarium[u] probaretur,arg.infra,de ſen. exc. ſacro, & ſic poteſt intelligi.j.de pœnis, dilectus. Quid.n.ſi corruptus ſcriptor,cum reus reſpondet cõfitetur,ſcribat,negat,uel è contrario,certe in nouo facto magis credetur teſtibus. de hoc ſupra co. 3.[*Penes*
32 † *ſcriptores*]ergo, ſi iudex dicat, quòd uelit, ꝙ acta maneant penes eum,& ſcriptor uelit,ꝙ penes ſe maneãt, præferendus uidetur ſcriptor per hanc literã,& quia ſi de ſua ſcriptura dubitaretur,poſſet ſibi periculum imminere.pro iudice facit infra c.ſi.ſic nudè tractat hoc ſpe.de teſti.§.publicatis,in primo uerſi. dixit Gof.infra,c.ſi. ꝙ ibi de facto originalia remanſerãt penes iudices,cum remanſiſſe debuiſſent penes ſcriptores per hanc literam; & hoc credo. & facit iuramentũ tabellionis.de quo,dicam infra ne cleri.uel mona.ſicut,de facto uidemus,ꝙ ſi notarij ſunt officiales epiſcoporũ, comitum,uel rectorum,qui ciuitatibus præſunt, coguntur finito eorum officio dimittere acta in camera officii,quod geſſerunt. æquum tamen eſſet tales libros,uel acta duplicari,& penes utroſque remanere. pro illo tamẽ more facit,de præſcriptione audientiã, & quod no.infra eo.cum cauſam,in 1.glo.cũ iuribus ibi allegatis[*Remaneant*] dicit quare[*Conſentio*]inter iudicem, & partem,uel etiam inter partes ad inuicẽ[*Moderamine*]de omnibus ſic fideliter ſcribendis per notarium,uel duos uiros,& de tradendis ſumptis,retentis
33 originalibus[*Improuidos*]qui † nõ aduertunt,quid dicatur,ut ſcribatur[*Iniquos*]qui corrumpi poſſunt de facili [*Obſeruare*] ut quia negligit habere tabellionem, uel duos uiros idoneos,uel negligit aduertere, quid ſcribatur,& ꝓpter id aliquod falſum committitur, quod forte poſtea reprobatur, & ſic oportet de nouo ꝓcedi,& grauatur pars laboribus,& retardatur proceſſus
34 ſecundum Hoſt.[*Emerſerit*]ſi ergo † nil emergat difficile, non eſt locus pœnæ[*Debita*]ad arbitrium ipſius ſuperioris,ſupra de offi. dele.de cauſis, uel ſatisfaciet de ſuo, infra de ſen.ex.ſacro.& ſecundum Hoſt.ſi non eſſet ſoluendo,alia pœna mulctabitur, infra de male.c. 2.ſupra de do.& contu. finem [*Caſtigetur*] prouidetur et iudici contra partem aſſertionem ipſius temerè ne
35 gantẽ,infra de pœnis,dilectus[*Et ipſius*]non dicit † ipſorum: tamen licet in alio iudicio eis crederetᷣ,ſi plures cẽnt,ut dixi in prin.tñ in ſuo non,niſi aliter probaretᷣ[*Præſumatur*].ſ.ꝙ fuerit ſic actũ.an verò ſi ꝯſtat actũ, præſumatᷣ bene actũ,uide,qd dixi,de off.dele.cũ in iure,ſup gl.1.poſt prin.uer. parũ tñ,& facit quod ſtatim dicã poſt Ho.[*Proceſſu*]uiua uoce ſola,& nuda confir-
36 matio.ut patet in eo,qd ſequitᷣ,quod extendas † ad ſen
x tentiã,quę eſt de ꝓceſſu[x], quod dic ut plenè dixi de renun.in præſentia.& ꝯria ſignata in prin.ult.glo.intelliguntur,quãdo apparent acta originalia,& auctẽtica,
y pro quibus prima facie præſumentᷣ, et ſi de[y] proceſſu agatur,niſi in ipſius reperiatur ꝯria præſumptio, ut patet.ſ.de reſti.ſpoli.cum ad ſedẽ,uer. nos priores.hic uerò loquitᷣ, quando ſolus iudex aſſerit ſic proceſſũ, uel ſententiatũ,cui non eſt credẽdum, quantæcumq; ſit dignitatis, infra ti.1.cum à nobis,ſaluo papa,ut ibi, ar.C. de teſta.omnium,ſm Hoſt.qui dicit, ꝙ quamuis circa horũ ꝯtiorum ſolutionẽ multa ſparſerit, hæc eſt uera & plana ſolutio, dicens hoc iungendũ in ſum.de ſen.& re iudi.ſuper rubrica de ſnĩa.§. qualiter proferri
37 debeat,ſub.§.is eſt ordo[*Confiteris*]nam licet ipſa acta non ſcribantur per tabellionem,aut duos uiros;ualẽt tamen,ſi probari poſſunt per confeſsionem partium uel per teſtes,uel alio modo ſm Inno.ad hoc inducebat Hoſt.ꝙ appellatione documentorum, uel inſtrumentorũ continentᷣ etiam teſtes.ff. de fide inſtr.l.1.in-
z fra ti.2.peruenit; & ad hoc facit 2.q.7. plerique[z] Goffr. tamen dixerat, ꝙ hic uocantur legitima documenta cõfecta per tabellionem,uel duos uiros idoneos. An
38 † uerò iudex,cui conſtat,lit.conte.eſſe,tabellione hoc idem aſſerente,debeat ſententiã ferre,cũ illa conteſtatio nõ ſit ſcripta in actis,uide in ſpe.de ſen.prola.§.iux
39 ta,uer.ſed pone,ꝙ publicatis. ¶ Propter † qualitatem textus omnes gloſſas ſoleo textualiter recitare, excepta ultima.quæ quærit,& ponit ſolutionem. ſecundo etiam quærit,& ſoluit 3.contra primã ſolutionem po
40 nit dictum Inno. quod reprobat. ¶ *In* † *glo.3.ibi,ad hoc*] hæc & ſequens dicunt, quòd ex literis, quibus utitur aduerſarius: & ex productis de archiuo publico habẽtibus teſtimonium publicũ fit comparatio. ¶ *In 3.glo. ibi,Si quis poſtea*]uide in decre.propoſuiſti, ſuper 1.glo. [*& ibi,§.illud*]uide in præalleg. ca. cum parati,ſuper 3. glo. ¶ *In 4.glo.ibi,nonnunquam*] uide in decre. dilecti, ſuper glo.2. [*& ibi,contu.*] uide ut lite non conteſta.tuæ, ſuper 1.glo. ¶ *In glo.1.poſitiones,ibi.§.1.*] uide in c.prout, ſuper 4.gl.[*& in fi.*]quæſtioni interſunt reus,accuſans, & aduocati,& facultas interrogãdi datᷣ etiam aduocatis. ¶ *In glo.& taciturnitas,ibi.§.nihil*] uide de reſti. ſpo.cũ ad ſedem, ſuper glo.2. ¶ *In glo.poſtquam,ibi.l.ul.*]uide de mu.pe.c.1.ſuper 1.glo. ¶ *In glo.in quo, ibi.l.1.*] per editionem apparet reſcriptum impetratum lite pend. & l. ſ. præcipit acta publica edi[*& ibi,optimam*]uide ſupra eo.
aa 3.ſup.1. gl. ¶ *In glo.pe.ibi,ſi qui,in fi.*]iudex[aa], per quẽ ſtetit,quonimus infra 25. dies teſtis deponeret, tenetur parti læſę oẽ damnum reſarcire[*& ibi,ſancimus*]uide de oſ.dele.conſuluit,in glo.ecce[*& in fi.*]ponit caſum ca. prox.all. ¶ *In glo.ul.ibi,§.ult.*]uide in præal.c.ſicut,ſuper 3.gl. [*& ibi, publicati*] publicato teſtamẽto adhibetᷣ fides,licet prima ſcriptura perdatᷣ caſu,& hoc probetur [*& ibi,cum precibus*]uide ſupra eo. tertio, ſuper ult.glo.
41 ¶ *In.* † *1.gl.ibi,ex tenore*]& directè per confeſsionẽ aduerſarii,ſupra de tempo.ordi.dilectus,& de ætate & qualitate.cap. ulti.& infra de confeſ.c.1. li. 6.[*& in fi.*]hoc dixit,quia antiqui hoc dixerant. ¶ *In.gl.2.in fi.*]item po
42 teſt † dici ſecundum Vinc. extraordinarium compromiſſum,quod ad ſimilitudinem iudiciorum redactũ eſt. ff.de arbitris, l.1. & in eo in ſcriptis proceditur, C. de arbitris. l.penul. nec uerbo arbitri creditur.C. eod.
43 ne in arbitris,Hoſtien. ¶ *In* † *glo.3 ibi duobus*]& hoc colligitur ex duabus legibus.prima.ff.de teſta.l.Domitius, ubi tabellio connumeratur in numero.7. teſtium, qui debent eſſe in teſtamento. ſecunda. C. qui teſtamenta facere poſſunt,hac conſultiſsima.§.ſed quia tabulariorum, ubi deficiente tabellione adhibentur. 8.teſtes.ergo.7. & 8. ponuntur loco tabellionis, Hoſtien. Si tamen dicas illud ſpeciale in teſtamento cœci non probat hoc, & de hoc no. ibi.ſi.quod de clerico ad laicum not. 77. di.monacus, ad finem[*& ibi.Inuatus*] & quia de auctoritate iudicis ſcribit ſecundum Pet. [*& ibi, ſancimus*]glo.Io. & adde §. ſi uerò abſunt, coll.1.& uide quod ibi no.aliqui dicunt,illud ſpeciale in inuẽtario, & vide qd dixi ſuper uer.perſonas[*& ibi, Illud*]

Illud fiat] ad hoc C. de dona. l. in donationibus, Goffr. & Inno. Præterea nonnecessitur creditur scripturæ tabellionis, qui testem sine præsentia testium examinat in secreto: sed illud speciale secundum Hostien. quia examinatio sic debet fieri in secreto, infra ti. 1. uenerabili. Item per tabellionem fit quandoq; plena probatio, in auth. de fide instru. §. si uerò moriantur, coll. 6. & C. de falsis. §. si quis decurio. Sed Hostien. uidetur, quando uertitur in dubium, scripturæ tabellionis nō creditur sine subscriptione, supra de elect. scriptum, §. 1. & quòd præsentia testium requiratur, habetur in auth. de fide instrum. §. si quis igitur, & §. sed & si quis mutui, & §. si uero. Ad l. in donationibus respondet, ut ibi no. in prin. non esse necesse uocari uicinos, sufficere enim debent, qui sunt cum iudice, uel esse præsumuntur, familiares, s. & consiliarii. nec enim circa ea, quæ publicè fiunt, potest solitudo notari, nec consueuit iudex etiam delegatus solus esse; ad hoc C. de senten. & interloc. cum sententiam. C. de appellat. quoniā iudices. C. de sen. ex breu. reci. l. 1. 2. 3. C. de iudiciis, auth. en. ad hæc, si administrator, in fi. & præceden. [*& ibi, Sed tutius*] idem Hostien. qui etiam remittit ad ea, quæ no. de fide instrum. c. 2. communiter in lit. contest. & interlocutionibus subscribuntur testes: in aliis non. apud aliquos seruatur, quòd solum in diffinitiua scribuntur, cum illa sit finis, & terminus actorum. ff. de re iudi. l. 1. & ibi maius periculum uertitur; ergo & c. de electio. ubi periculum, in prin. lib. 6. & ibi concor.[bb] [*In glo. ut per hoc. ibi cum parati*] de do. & contu. cum dilecti. Phi. [*& ibi, sed hodie*] hoc † dicebat Ioannes sub dubio fortè: uel secundum eum saltem quò ad hoc creditur nuncio, ut negans cogatur iurare se non citatum, supra de restit. in integr. ex literis [*& ibi, Iure isto*] istud ius hic non uetat secundum Innoc. & Hostien. Alia enim est ratio in iudice, cuius officium non est citare, & qui debet secum habere notarium, qui sua gesta conscribat. Sed officium est nuncij citare, qui etiam si secum notarium duceret, partes nimium grauarentur, & in hoc adde, quod dixi infra de appel. cum parati. dicebat Goffr. frequentius oritur altercatio inter iudicem, & partem, quàm inter nuncium & partem, & ideò minus creditur iudici, quàm nuncio. [*In glo. qua continere. ibi ut contumax*] probanda † est enim contumacia[cc] de hoc 2. q. 7. quisquis [*& in fi.*] 74. distin. Honoratus, & 4. q. 5. in summa. [*In glo. & sic patet, ibi, argumentum*] non egemus argumento, quia est expressum. C. de iudic. Lapertissimi; Hostien. [*In glo. exceptio, ibi in scriptis*] dicit Hostien. quòd exceptio de necessitate non est porrigenda[dd] in scriptis, sed redigenda tantum [*& ibi, primò proponenda*] de hoc infra de re iudi. inter mon. [*In glo. ideo, ibi sententia*] & in hoc interest iudicis, quod ipsa petitio detur in quo intersit actoris, & rei. not. in Clemen. de uerb. signi. sæpe, uer. uerum quia, in glo. 1. [*& in fi.*] & plenius in præalle. constitut. sæpe, post princi. in glo. datur per hoc. [*In glo. 1. positiones, ibi, ponere*] interrogare † non: quia calumniose posset interrogare, sed non calumniosè ponere, cum id habeat necesse probare: fateor tamen, quòd pars apertè post, quàm posuit, interrogare posset, Ioan. & Vincen. [*& ibi, Confessionem*] quid hoc releuet, ex quo reus contestando negauit, no. in præalleg. constitu. sæpe, uer. & quia, in glo. 2. [*& in fi.*] de hoc in specu. depositi. §. 3. uersi. sed patronus [*In glo. & taciturnitas, ibi, scribi*] & † negatio; & tunc locus est probationibus, de quibus statim submittit, secundum Hostien. [*& ibi, Si seruus*] 2. & infra de confess. ca. 2. lib. 6. [*& ibi, Reuocari*] etiam post quadriennium, nondum finito negocio, infra de resti. in inte. ca. 2. lib. 6. [*& ibi, Post litem cont.*] no. quod glo. innuit diuersum ius esse inter confessionem factam ante litem conte. & post. Cui conuenit quod not. ff. de donatio. l. quidam. ui de quod dixi de confess. cap. ulti. in glo. an hæc loca. [*In glo. ut sciatur, ibi, competenti*] ut sciatur † an lite penden. sit obtentum. nam si esset priuilegium non ualeret, infra, titu. 1. causam. secundum Ioan. & Vinc. [*In glo. licet, ibi sic in primis*] & infra de re iudi. cap. ultimo. lib. 6. ubi de hoc in 1. glo. [*In glo. postquam ibi, admittitur*] ante sententiam, post in causa appel. secus, infra de fide instrum. cum Ioannes [*& in fi.*] adde quod ibi dixi super uersi. renunciatum. [*In glo. in quo, ibi, in omnibus*] & infra de re iudi. abba. ad finem, li. 6. ubi de hoc [*& ibi, debet edi*] quod dic, ut infra de priuileg. cum personæ, in fin. 1. respon. lib. 6. [*In glo. ult. ibi. §. illud*] de hoc supra de renunc.[ee] in præsentia, in glo. hic est argum. & hic adde, quod ibi dixi in fin. & infra de appellati. cum speciali, in glo. antepenul. [*& ibi, Ratione processus*] dicebat enim, quòd si condemnauit aliquem in centum, & condemnatus, qui non appellauit, dicat sententiam iniustam, & super hoc petat exhiberi acta, attestationes, & alia, ut ex ipsis appareat iniusta sententia, non est audiendus. & si de facto iam producerit acta, licet ex eis non probetur sententia iusta; non tamen propter hoc reuocabitur sententia: imo plus uidetur secundum eum, quòd si dixisset, quòd per A. & B. fuisset probatum, & sibi nil probetur per illos testes, præsumitur tamen pro sententia, argum. de renunc. in præsentia. ff. de re iud. causam. ff. de re iudic. cum prolatis. argumen. contra de re iudic. cum Bertoldus[ff] uersi. no. de hoc. & ibi dicam in glo. forte. Sed ad prædicta obiicit Hostien. si in sententia expressum esset per A. & B. probatum, & per acta appareret contrarium, uidetur error expressus in sententia. unde facta de hoc fide uideretur sententia retractanda. argum. in eo, quod legitur & no. de re iudic. cap. 1. & super hoc etiam essent acta prioris iudicij recensenda, de restitu. spolia. cum ad sedem, uersi. nos prioris. C. de edend. l. 2. Sed respondet, illud uerum, quando fuit appellatum. Nec obstat de re iudica. cap. 1. illud enim loquitur, cum sententia lata est contra ordinem iudiciorum: sed Innocen. locutus est, quando contra ius litigatoris profertur sententia, quæ 10. diebus elapsis transit in rem iudicatam, & sibi imputet, qui non appellauit, infra de re iudica. cum inter uos. nec ob. de pur. nul.[gg] capitu. 2. quia ibi notorium erat non tenere sententiam: tum quia reus per probationem à iure improbatam fuerat condemnatus: tum quia publicè contrarium est repertum eius, quod uidebatur fuisse probatum. unde bene potuit sententia retractari infra. de appella. solicitudinem. §. Si uerò notorium. dixit etiam Inno. quod cum in sententiis spiritualibus, excommunicationis, scilicet suspensionis, & interdicti certus ordo iudiciarius sit seruandus, idem in eis, quod in aliis est censendum, ut si ab eis non sit appellatum, præsumatur pro iudice: aliàs non. & in hoc secundum Hostien. adde quod no. de offi. ordi. ad reprimendam. §. 1. uideas de his, quæ dixi in decre. in præsentia [*& ibi, Nulla*] bene dicit g. tamen † hoc puto, & forsan fuit de mente Inno.[hh] ut etiā[ii] ipse exprimit, de officio delega. cum in iure. quòd præsentia, & taciturnitas hoc operetur, quod transfert onus probandi in tacentem. & si dicas, quomodo probabit negatiuam: respon. per acta causæ, quibus productis, ex quo non apparet lit. contesta. habebitur pro non contestata, nisi uictor probet contrarium; ad hoc optimè, supra de restitu. spolia. cum ad sedem, ad finem, & facit de priuilegiis, cum olim, el. 1. C. de rebus creditis. l. fina. Et si hoc de facto esset, locus esset decreta. infra de confessis, lib. 6. & uide quod dixi in materia negatiuæ, supra de electione, bonæ. 1.

ANNOTATIONES.

a ¶Iudicis. Adde illud non procedere in causis modicis, tex. & Bar. in auten. nisi breuiores, C. de sen. ex bren. reci. & in c. si quis cum clero. 11. q. 1.

b ¶De excess. Non dum causa pendet coram ipsis per hoc cap. sed post, forte in causa appellationis, ut no. in c. cum a nobis, infra ti. pro. de arbitro autem, an ipsius dicto credatur, uide Ioan. And. de arbi. c. 1. li. 6. & per Bal. in l. ne in arbitris, C. de arbi. & uide infra in glo. non dicit.

c Coram iudice. Adde glo. primam in l. acta, ff. de re iudi. & Pau. de Castro in l. actorum, ff. eo. ti.

d ¶Possit non. Hoc placet Bal. in auten apud eloquentissimum, C. de fide instru. Bar. autem in l. ex testa. ff. de testa. tut. & Sali. in prædicta auten. tenent, quòd credatur tali commissario, si sit notarius actorum illius causæ, ibi uide per ipsos, uide Bald. in l. fin. §. cum igitur, ff. de iur. deli.

e ¶Cautius. Vide, quæ no. Bar. in l. Theopompus, ff. de do. præle. quæ faciunt ad materiam, & quod iurare debeant, facit l. comparationes, & quod ibi no. C. de fide instru. & C. de secun. nup. l. hac edictali §. illud, cum ibi no. uidetur tamen ualere, quod gerunt et ipsis non iuratis, cum non sit iure cautum, pro quo facit auten. decernimus, & quod ibi no. C. de arbi. & uide glo. in l. iurciur. C. de testi. & ibi Bar.

f ¶Publicus. Quia tali omnino credendum est per citantem & per iudicem, cum dixit se citasse, maxime quando infra territorium sui iudicis citat. & scias, quod etiam uilis potest esse nuncius etiã infamis. & uide Bar. in extrauaganti. ad reprimendum, in glo. nun cium, & se. Io. tamen And. uidetur tenere contrarium in seruo in spe. de test. §. 1. uer. item quòd est seruus.

g ¶Iurisdictio. Vide Ioan. And. de ferius. c. fi. in glo. non solum, uer. sed conuertamus, & in decisione Rotæ conclusione. 94.

h ¶De ap. cum. Ibi uide Ioan. And. & Guil. in spec. de cita. §. sequitur, uer. sed nunquid creditur, & super illo plenissimè per Io. An. & uide Cy. in l. fi. C. de exhi. reis, & Bar. in l. 1. §. cura. ff. de offi. præfec. ur. & Bar. in extrauaganti ad reprimendum, in uersi. per nuncium, & ut uidebis in locis prædictis, plerique tenent contra illud dictum Io. And. & Host. & uide glo. ut per hoc, & super illa Ioan. And. infra.

i ¶Editionem. Nisi in casu, de quo loquitur infra uer. hoc uerum, ubi uide, & omnis falsitas extunc instrumenti apparens non imputatur producenti, sed notario, uide Bal. in l. nostrum. C. de test.

k ¶Scriptum. Vide Cy. Bal. & Sali. in auten. si quis in aliquo, C. de edendo, & in l. fi. C. de fide instr. & Bar. in l. tutor, qui repertoriũ, & l. chirographis, ff. de admi. tut. & Bal. in l. instru. C. de fideicom.

l ¶Electi. c. 1. ibi uide glo. no. quæ incip. ubi etiam, & uide Bartol. in §. ratione, præalle. & ipsum Cy. & Bal. & Sali. in l. fi. C. de procu.

m ¶Cum in iure. Vide Bal. & Sali. in auten. si quis in aliquo, C. de edendo, & uide glo. in c. 1. de se. pol. & fruc. in glo. fi.

n ¶No. Infra de. & de dictione, &c. & infra quæ sunt abbreuiaturæ, uide per Bar. in l. Gallus, §. uidendum, ff. de lib. & post.

o ¶Constituris. Et uide Bar. in l. 3. in prin. ff. de testi. & plenius in l. de minore. §. plurimum, ff. de quæstio. & in spe. de teste. §. non tractatum, & uer. considerare.

p ¶In foro. Et in foro iudiciali uidetur tenere parti ad interesse, ar. eius, quod dicitur de iudice negligente, & c. ex suscepto, de fo. compe. & c. ibi se. per glo.

q ¶Super. & C. de testi. nullum. & ibi uide Bald. Sali. & an clericus uacillans coram iudice seculari, possit ab illo puniri, ibi uide, & per Io. And. de foro compe. uerum, in glo. sua magna, ad fi. & Federicum de Senis in consil. 99.

r ¶Nullum. Vide glo. & Io. And. in c. 2. de or. cogni. & c. uerum, de fo. compe. in glo. sua magna ad fi.

s ¶Alij dicunt. Non uidetur opi. ista diuersa à supra proxima: quia & ibi generaliter loquitur, de quolibet examinatore, sit iudex, uel notarius, cui sit commissa examinatio.

t In glo. Vide Cy. Barto. Bal. & Sali. in auten. si quis in aliquo, C. de edendo, & Bar. in l. secundum, ff. de uerb. ob. & facit quod ipse no. in l. si stipulatus. §. Chrysogonus, ff. de uer. ob. & in l. prædia, ff. de ac. poss. & in l. post dotem, & ibi per Bal. ff. so. matri. & per ipsum in l. ex his uerbis, ubi ponit dictum Inno. C. de testa. mili.

u ¶Contrarium. Nec mirum, quia instrumentum, etiam cum testibus scriptum potest per testes reprobari, ut infra de fi. instr. cum Ioannes, & ibi no. & uide Ioan. And. in glo. dixit hic Inno.

x ¶Processu. Vide Bar. in l. non intelligitur. §. neq;, ff. de iur. fis. & in spe. de sen. §. 1. in princi. & ibi plene Io. And.

y ¶Etiam si de. Vide Io. An. in c. in præsentia, præall. & in c. bene, el. 2. super gl. sic infra, supra de ele. & uide Bar. in l. fi. C. de sen. ex breui. reci. ubi dicit, quòd in in illis causis, in quibus potest sine scripto ferri sententia, in illis soli iudici creditur de actis, quod est necessario.

z ¶Ple. que. Vide Barto. in l. pe. C. de arbi. ubi uidetur dicere scripturam necessariam, & testes debere deponere talem actum factũ per notarium, & ipsius manu scriptum, & sic sentit scripturam necessariam; uide in deci. Rotæ, conclusione 341.

aa ¶Iudex. Dum dicunt, quòd si iudex omisit aliqua facere scribi, tenetur parti resarcire expensas; adde c. tua nos. infra de homi. & Bar. in l. fi. ff. de uari. & extraordi. cogni.

bb ¶Concor. In testamento autem, quod fit apud acta, requirũtur testes, quicquid sit de actis iudiciariis, uide in l. causam, & in l. sancimus, C. de testa. & ibi docto. & Bal. & Sali.

cc ¶Probanda est. uide Bar. in l. multum interest, ff. de condit. & demon. & in l. si finita. §. Iulianus, ff. de damno infec.

dd ¶Porrigenda. Fallit in exceptione non numeratæ pecuniæ, & dotis, ut auten. hanc autem. C. de non nume. pecu. & ibi uide communem per doc. & Sali.

ee ¶De renunciatione. in præsentia. Adde Imo. Hostien. do. Anto. & Innoc. in d. c. in præsentia, & tex. in l. Herennius. §. Caia. ff. de euictio. & glo. in l. 1. in glo. magna ad fi. C. si aduer. credi. & spec. in ti. de instru. edi. §. restat.

ff ¶Bertoldus. Vide Bar. Bald & Sali. in l. 1. C. de erro. cal. & Bal. in l. qui te, ff. de excu. tu. & Io. And. in c. Romana. de sen. exc. li. 6.

gg ¶Vul. c. ibi uide in glo. & super illa Io. And. & per ipsum in c. fraternitatis, super glo. propter quem, & uide quò ad secundum proximam rationem bonam l. ff. de condi. sine causa l. 2. & ibi Bar. & glo. & doc. in l. si fideiussor. §. in omnibus, ff. man. & Bal. & Sali. in l. 1. C. de condi. indeb. & in spec. de sen. exe. §. fi. uer. illud autem.

hh ¶Inno. Imò non uidetur de mente ipsius, ut patet in princi. additionis proximæ, maximè in uersi. imò plus.

ii ¶Vt etiam. Dum hæc glo. dixit, quòd si daretur sententia, &c. non bene reprobat Inno. quia Inno. loquitur, quando dubium est, an processus intercesserit, & litis conte. & si. op. glo. habet locum, quando certum est, quòd non intercesserunt, Bal.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio, quòd quis non deliquerit, recipienda non est, si probari potest reum deliquisse.*
Lex pro consuetudine sumitur hic, ibid.

2 *Consuetudo non inducta ex scientia principis, uel contra bonos mores & contra rationalem naturalem non ualet, nec à principe posterior roborari potest.*
Insontes, idest inculpabiles, ibid. in fin.

3 *Pro fure iurante & quomodo lex est iniqua Saxoniæ.*
Leges duæ iniquæ Saxoniæ, & quæ à Carolo latæ, ibid.
Laicus etiam refrenari potest à mala consuetudine per ecclesiam, & ratio, ibid.

4 *Negatiua probatio non admittenda, nisi simul, cum probatur affirmatiua.*
Non tamen sufficit iuramentum, præterquam in duobus casibus, & quibus, ibid. &

5 *Epilogus, & additio glossarum. nu. 6.*
Purgatio uicissitudinaria an liceat, & ad eam quis cogatur, ibid.
Compurgator an & quando habeat obligatum eum, quem purgauit, ad se purgandum, ibid.
Obligatio ex pacto fortior est naturali, ibid. uersicu. uel secundum eum.
Donatio non est, quod datur ex obligatione, ibid. in fin.

7 *Purgationi locus ubi est, non sufficit iuramentum purgandi.*

CAPVT XI.

1 AD nostram. Casus. Sit probari potest reum deliquisse, eius purgatio, quòd non deliquerit, recipienda non est [a]. & ponit prauam consuetudinem, quam secundò seruari prohibet ibi, Nolentes [*Legi*] idest consuetudini: sic de spon. c. 1. [*Regni*] forte ideo non ualebat: quia non erat inducta de scientia principis, qui poterat ibi legem dare. ff. de legibus, de quibus [b]. uel dic secundum Inn. & Host. quia erat contra naturalem rationem, de qua in gloss. & contra bonos mores etiam per principem non poterat roborari 12. di. illa, de consuetu. cap. fin. [*Probatur*] per sacramentum olim. C. de testi. l. omnibus [*Insontes*] idest

3 ideſt inculpabiles.& dicit Hoſt.ꝙ hæc lex† eſt in Saxonia,ubi ſi fur tenẽs in una manu rem furtiuam ſub ſupertunicali,& cũ alia uelit iurare,ꝙ rem illam nec habet, nec ſcit,abſoluitur. nec auditur agens, ſi petat inſpici.quid habet in reliqua manu, & dicunt ſibi hanc, l.datam à Carolo, ſicut & aliam iniquam, de qua, infra de ſpon.c.1.[*A clero*] ſaltem.nam nec per laicos eſt ſeruanda. & in talibus poteſt laicus refrenari, de conſuet.c.3.& pen.ſaltem propter peccatum,de iudic.nouit,ſm Hoſt.[*Probari*] not.ſm Hoſti.pro eo,quod ha-
4 bes de confeſſi.c.1.libr.6.[*Audiatis*] non †admiſſo reliquo, qui uult probare affirmatiuam. Si enim ſimul cum illo probare uellet, mos ei gerendus eſſet, ſupra de reſtit.ſpoliat.c.1.ſupra eod.licet:non tamen ſufficit iuramentum niſi ab aduerſario,uel ex cauſa per iudicem deferetur;quod dic,ut Infra de iureiuran.c.fi.ſm
c Inno.[c] ¶Secunda †glo.reſpondet per quæſtionem, in
5 quo erat hęc conſuetudo contraria iuri,& reſpondet
6 dupliciter.¶[*In† gl.1.ibi,Sui ſimiles*] ut patet in an.in qua etiam dicitur,ꝙ tales uiciſſim ſe purgabãt.propter qđ dicebat Vinc. compurgatorem non habere naturaliter obligatum eum,quem purgauit,ut etiam eũ purget. cõtra de teſtamentis, cum in officijs. dicit tamen, ꝙ teneor te purgare in cauſa iuſta,ſicut tu me.uel ſm eũ illa naturalis obligatio non eſt talis,qualis illa,quæ
d oritur ex pacto.illa enim[d].fortior eſt,& uenit in compenſationem.ff.de compen.etiam;& ſi ſoluitur,nõ dicitur donatio.ff.de compen.hoc iure.§.pen.[*Et in fi.*]
7 Hoſtiẽ.intelligit†quoquo modo,ideſt per ſe tantùm, cum tamen etiam in caſu, quo locus eſt purgationi, non ſufficiat iuramentum purgandi,de confeſſi.ca.1. cum ſi.¶[*In glo.ult.in fi.*] ſicut nec in crimine notorio, infra de pur.ca.cap. penul.

ANNOTATIONES.

a ¶Recipienda non eſt.dicit do.Bald.in l.fi.in ult.col.C.de proba. per iſtum tex.quòd ſi conſtat de crimine per teſtes à iure approbatos,dicitur probatio pleniſſima, nec recipitur negatiua probatio in contrarium.

b ¶Quibus. Ibi uide Bart.& plenius d.Bart.de Salic.in reper.illius; l.& doct de conſuet.c.fi.& in ſumma ibi per Ioan. Andr.

c Innocent. Actore ergo plenè probante,non debet grauari ſuppletione iuramenti,ſupra eodem capitu.ſecundo,nec reus releuatur contra probationem plenam actoris per iuramentum, ut hic.

d ¶Enim. De illa naturali obſtat,de qua loquitur,capit.cum in officijs,uide Barto.in l.ex hoc iure,ff.de inſti.& iure,& in illa per d. Barto.de Salic.in repetitione,& per Bart.in l.ſed & ſi lege.§.conſuluit,ff.de pet.hær.& in l.qui teſtamento,ff.de fideiuſſ.& ibi no. in §.conſuluit idem, quod hic not.Vinc.

SVMMARIVM.

1 *Fines diœceſium probantur per libros antiquos, adminicula, teſtes, & famam, & qualiter hæc intelligantur,uide num.10.*
2 *Limites per quæ diſtingui ſoleant, & de limitibus quæritur etiam præbendarum,& quibus probentur rationibus, num.3 uerſi.ut per, & num. 4.*
3 *Librorum nomine quæ contineantur.*
Chartis legatis libri non continentur, ibid.
4 *Finium, ſeu limitum diuiſio poteſt denuò fieri ſecundum antiquam famam,et quo caſu poteſt fieri ſemper ex quo incæpta eſt,nu.5. & quando poſiti,num.6.*
Decretalis hæc quando locum habeat,ibid.et de qua actione loquatur, num.5. uide etiam num. 6.
Titulus in eccleſiaſticis rebus deſideratur,& quando quis cogatur titulum ſuæ poſſeſſionis dicere,ibid.uerſi.dicit etiam.
Officium iudicis imploratur in defectu tituli, ibid.
Poſſeſſio quando non proſit, ibid.& num.5.in fi.
5 *Contra poſſeſſorem, uel detentorem non poſſidens ſuas debet actiones dirigere.*
6 *Prouinciarum, & epiſcopatuum, & parochiarum diuiſio quando facta.*
Mutationes ſucceſſu temporis fiunt etiam in epiſcopatibus, multis modis, ibid. uerſic.ſed & ſecundum.
Cathedræ, uel epiſcopatus erectio non uno fit modo, & deſtructio pari modo.
Cap.plures.16.q.1.intellect.ibid.uerſic.nec obſtat.
7 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, num.8.*
Limitum diuiſio per quæ probetur.
Senibus ruſticis creditur in antiquis.§.1.
Singula quæ non proſunt, multa iuuant.§.2.& num.10.§.1.
9 *Additio gloſſarum.*
10 *Libri qui probent antiqui.*
Sculptura,uita ſancti alicuius, priuilegia quid probent in cauſa finium,ibid.uerſi.ubi uerò.

CAPVT XII.

1 CVm cauſam. Caſus.Fines†diœceſum probãtur per libros antiquos, adminicula, teſtes, & famam.& poteſt eſſe communis diuiſio.ſecũda ibi. Minus, & de eodem facto loquitur, ſupra de procura.c.auditis[*Limitatione*] dicit hic Goff.ꝙ limites
2 †ſolent diſtingui per flumina,& riuos aquarũ, per caſtella,& per uillas;puta caſtrum,uel uilla ſit unius diœceſis, citra uerò ſit alterius. quandoque etiam diſtinguuntur per mõtes,ut totus mons ſit unius diœceſis, reliquum alterius. quandoque per cacumina montium, ut ſcilicet illa ſint limina, uel limitationes[*Diœceſis*] quandoq; quæritur de limitatione agrorum,uel præbendarum,de præſcrip. quia iudicante,ſupra eod.
3 ex literis[*Libros*] nomine †librorum continentur omnia uolumina ſiue in chartis, ſiue in membranis, uel qualibet alia materia.ff.de leg.3.librorum.chartis uerò legatis libri iam facti non continentur, eod.titul.l. chartis, Vinc.[*Alio modo*] ut per recognitionem, infra de cenſibus,cum olim,per confeſſio.ſupra de confeſ. c.ult.per iuramenti delationem.16.q.3.ꝙ dilectio,per uiolẽtam præſumptionem.32.q.1.dixit, Goff.& Abb.
4 [*Famam*] dicebat † hic Inno.ꝙ ubi factum conſtare nõ poteſt, poſſet fieri diuiſio de nouo ſm antiquam famam;ad idem 16.q.3. inter memoratos. dicit etiã hãc decre.poſſe intelligi,ubi nullus eſt in poſſeſſione, uel eſt in poſſeſſione,nõ tamen conſtat de diuiſione, uel quòd ſibi per Papam fuit aſſignata,uel per Metropolitanum,uel primatem adiudicata, ſupra de for.compet.ſanè,uel de aliquo alio iuſto titulo,qui in eccleſiaſticis rebus deſideratur, infra de præſcript.ſi diligenti; & ideo in hoc caſu iuſtè imploratur officium iudicis ad diuiſionem faciendam, ad quam adminicula operantur, ut præmiſſum eſt, & infra ſequitur, & patet in eo,quod legitur, & not.infra de reli.domi.c.1.ſed contra,quia ſufficit, ꝙ poſſideat,ut patet in eo,quod legitur,& nota.ſupra eod.ex literis.nec cogitur aliquis titulum ſuæ poſſeſſionis dicere.C.de peti.hære.cogi.nã & præſumendum eſt,ꝙ bene poſſideat,niſi probetur contrarium,arg.de præſump.dudum,& melius. C.de rei uen.l.fi.Sol.hæc uera ſunt,ubi neſcitur ueritas,nec ſciri poteſt.& ubi non eſt præſumptio contra poſſidẽtẽ,ut patet,C.eo.ſiue poſſidetis,& 100.diſt.cõtra morem.at hic ſecus,cum hæc terra de nouo temporibus iſtius papæ, Sancti Honorij tertij ad cultum Chriſti rediiſſet.unde ſatis conſtare, quod non erant epiſcopatus diuiſi, uel erat præſumptio uehemens in contrarium,ſm Inn.uel conſtabat, ꝙ uterque epiſcoporum occupauerat de terra,& extenderat limites ſuos quantũ potuerat,& adhuc extendere conabatur.unde conſtabat, ꝙ talis poſſeſſio non debebat prodeſſe, quinimò non †agebat hic de locis poſſeſſis.tunc enim non
5 poſſidens contra poſſeſſorem,ſeu etiam detentorem ſuas deberet dirigere actiones.ff.de rei uen.officium,

ſupra

supra eod. ex literis, supra de foro compe. sanè, nec deberet sibi ius dicere. C. unde ui. si quis in tãtam, & 16. q. 6. placuit: sed agebatur hic de diuisione, & limitatione, ad quam ex quo incœpta est, non obstante possessione alterutrius, semper agi potest, ut hic: & 16. q. 3. licet in regulis. & c. seq. & supra eod. c. ex literis, ſm Hostien. Sed † adhuc ſm Inno. non uidetur hæc incertitudo locum habere posse, cum etiam ante aduentum Christi prouinciæ diuersæ fuerũt, & ſm illam diuisionem Apostoli postea statuerũt primates, archiepiscopos, & episcopos. 80. dist. c. 1. & 98. dist. c. 1. Sed dic, ꝙ licet Apostoli ordinauerint, in quibus locis essent episcopi, non tamen distinxerunt episcopatuum fines, secundùm Inn. unde ſm Host. in primitiua ecclesia omnia erant confusa, & etiam parochiani omnes communes erant, quare & quem unus episcopus excommunicabat, alius absoluebat. Sed & ſm Inn. & si Apostoli aliqua diuiserint, nõ tamen omnia. potest etiam esse, ꝙ postea fuit immutatum. nam & multoties conditiones locorum successu temporum uariantur. unde & ꝙ primo unus tenebat, modo tenet alius secundùm Innoc. mutantur etiam ſm Host. & diuiduntur, ac uniũtur episcopatus ex causa ſm domini Papæ beneplacitum, & priuantur etiam ciuitates honore episcopali, & alijs ecclesiis subijciũtur, ut patet 7. q. 1. mutationes, & 17. q. 2. §. sicut. 25. q. 2. ita nos. & legitur & not. infra de excessi. prælatorum, sicut unire. & etiam de nouo erigitur cathedra; ita, ꝙ nec alij subijcitur, uel unitur, supra de maio. & obed. cum inferior. quandoque uerò erigitur, & alij subijcitur, uel unitur, & hæc etiam eadem unio reuocatur, ut patet in eo. quod legitur, & not. infra ne sede uacan. c. 1. nec ob. ſm Inno. 16. q. 1. plures: quia loquitur, quando erant plures parochiæ limitatæ, sed de aliquo loco dubitabatur. infra cuius fines essent, quam & vterque litigantium se possidere dicebat, in quo casu est secundum formam ibi traditam procedẽdum, uel potest intelligi, quando in re ad dictum uti poss. hinc & inde intentabatur. potest & illud capitulum intelligi in eodẽ casu, in quo, & istud c. loquitur. Sed tunc intelligendum est, ꝙ illud c. corrigitur, uel ſm illud intelligitur, ut uidelicet istę pręsumptiones, de quibus hic loquitur, ibi addantur, & subaudiantur, quod melius est, ut patet. ff. de legi. non est nouum, & l. seq. C. de inoffi. doti. l. unica. fallit autem hoc primo illa regula, ꝙ in nullius bonis est &c. instit. de rerum diui. § ferę igitur. secũdo illa quæsita ex hostibus nostra fiunt. institution. de rerum diui. §. interea: quia non sunt spiritualia ab alio occupanda, nisi Christi, uel eiusdem Vicarij auctoritate, ut in eo, quod legitur, & not. supra de clericis pereg. c. fi. de offi. Arch. cum satis, uel saltem auctoritate canonis, à quo istud quãdoque, & ex causa conceditur; ut 16. q. 3. placuit, & infra de præscript. c. 1. secundum Inn. quod potest, cum etiã posuit hic Abb. ꝙ nec sine Vicarij Christi auctoritate fit, ut patet supra de transla. episcopi. c. 2. §. sed nec, uersi. præsertim. Sed quicquid supra dicatur, illud certum est secundum Host. ꝙ non fuit certa diuisio ecclesiarũ facta usque ad tempus Dionisij ut probatur 13. q. 1. ecclesia, & legitur, & not. infra de his, quæ fiunt à prælatis. pastoralis. 1. respõ. quæ & postea potuit mutari, uel obfuscari, ut patet. ff. finium reg. in finalibus, & in eo, quod not. supra eod. glo. mutantur. Ideoque, quandocunque de limitatione occurrit dubium, & ad ipsam limitationem agi potest, putat esse recurrẽdum ad ea,
7 quæ hic leguntur. ¶ Prima † glo. not. ꝙ antiquorum li-
a brorum ᵃ &c. inducit tria similia. ¶ *In 2. † glo. ibi. § illud*]
8 hanc, & se. uide supra eod. quoniam, super 3. gl. [*& ibi, Census*] hanc & seq. uide supra eod. 3. super ult. glos. [*& ibi, scripturas*] uide de fide instru. c. 2. in 1. glos. ¶ *In glo. 2. ibi, Si contra*] ibi iurisconsultus inducit uerbum, rusticorum dicentium, pecuniam sine peculio fragilem esse, peculium uocantes, quod præsidij causa reponitur [*& ibi, Non habetur*] ut de opere facto [*& ibi. §. Quæ argumenta*] can. in præ. §. sæpe. ¶ *In glo. ult. ibi, Sancimus*] contraria uoluntas, de qua constabat, & cursus decennij tollunt primum testamentum, non alterum tantùm [*& ibi, si quis sapius*] uide ut lite non contesta. accedens. 2.
9 super glo. pen. ¶ *In † glo. 1. Ad audientiam*] uide de hoc in 5. glo. 12. dist. habeo, Vin. [*& ibi, Cum ex literis*] ibi creditur registro [*& ibi. Sanè*] 2. & 3. q. 7 postulatus, Vincẽ. & Goff. [*& ibi, Albo*] de quo in Clemen. de iudi. dudum, in princ. & uide, quod ibi not. [*& ibi, Prætoris*] uel quę ponebatur ante ostium. ff. de institu. sed & si. §. proscri-
10 bere, Vin. & Goff. [*& in fi.*] dicit hic † Host. ꝙ licet prædicta sic cõfusè, & generaliter sint notata, non tamen omnia faciunt plenam fidem, sed illa solum, quę reseruata sunt sub custodia publica, & fideli. Alia uerò adminiculantur. quid enim si reperitur scriptum in aliquo libro ecclesiæ, ꝙ domus talis, uel uinea debet certum cẽsum, an hoc probet, arbitrabitur bonus iudex
b consideratis iuribus prædictis ᵇ. nam iam sunt cẽtum anni, sacerdos potuisset scribere, ꝙ tota prouincia sua erat, nec de facili ei credetur sine alijs adminiculis. C. eo. instrumenta. Vbi uerò uita alicuius sancti, sculptura lapidũ. priuilegia mona. cui subest ecclesia, concordant, erit plena probatio, ut dicit Hostiẽ. se de facto uidisse. probatur & limitatio per ueram probationem. C. de fundo limi. l. prima, & 2. lib. 11. & in talibus quandoq; recurretur ad agri mensores, puta cum unus habet duo milliaria, alter tria. C. finium regun. l. 2. de præscrip. quia indicante. ¶ *In glo. ult. in fi.*] & supra de hæreticis, excommunicamus, in fi. uide in Spe. de instru. edi. §. nunc dicendum, super uersi. licet autem, & superior uersus fuit Ouidij, lib. 2. de remedio amoris, in prin.

ANNOTATIONES.

a ¶ Antiquorum librorum. Idem in Spe. tit. de probat. §. uidendum, per Bart. in l. 1. ff. si cer. pe. per glo. & Domi. in c. placuit. 16. dist. & per glo. in c. in nomine domini. 23. dist.

b ¶ Prædictis, Vide in Spec. de loca. §. nunc aliqua, uersi. 57. & 58. & & Ioan. And. de præscrip. auditis, super glo. Celestinus, & uide ad materiam huius, c. bonum tex. in l. cum super, & ibi doct. maximè Bald. & Salic. C. de rei uend.

SVMMARIVM.

1 *Matronæ, per quas uirginitas puellæ probatur, possunt reprobari.*
Mulier, cum est in possessione monacatus lite pendente per syndicum monasterij defendetur, & habebit expensas à monasterio, ibid. uersi. cum mulier.
Si educetur de monasterio, educetur cum rebus eam sequentibus, non quas separatim obtulit, ibid.
2 *Impertinentes probationes reijciendæ.*
Contingentes contra, ibid.
De obstetricis in inspicienda puella officio, et inspectione puellæ quæ adhibeantur, remiss. ibid.
3 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 4.*
Locus tutus parti debet à iudice prouideri.
Mulieres ad inspiciendam puellam quales debeant esse. §. 1. & nume. 5. §. 1.
5 *Additio glossarum.*
Possessio coniugis non habetur sine copula, ibid.
Matronis honestioribus, & pluribus standum est, ibid.
6 *Inspectio mulieris est extraordinaria probatio.*
Percunctatio attestationum non habet locum in inspectione matronarum, ibid.
Probatio quibus casibus reiteretur, ibid.
7 *Laureola, siue corona qui honorentur,*
Laureola unde dicta, ibid.
Lauro olim uictores coronabantur, & quare, ibid.

CAPVT

C A P V T XIII.

Causam matrimonii. Casus. 1 Possunt† reprobari matronæ, per quas uirginitas puellæ probatur. & est communis diuisio 2. ibi. Minus [*Monacam*] cum mulier sit in possessione monacatus, lite pend. defendetur per syndicum a mona.[a] & habebit expensas à mona. cum non uideatur habere proprium, de accusat. ex parte. & c. olim, & si apparet cognita, educetur de mona. cum rebus eam sequentib. non cum his, quas separatim obtulit, secundum Goffr. & Host. facit. quod not. de clericis coniug. quod à te, & uide quod dicam infra de reg. licet super, uersi. requirendum [*Secure*] hoc semper prouidere debet iudex, infra de appel. ex parte, ubi de hoc, Hostien. [*Postmodum*] ergo si prius reciperentur, nõ ualerent, supra de rescriptis, cum dilecta [*Contingentes*] impertinentes† ergo reijciant, de offi. deleg. cum contingat [*Obstetricum*] de cura istarum, & de balneo fiẽdo propter unguenta, uel medicamenta tractar hic Hosti. de quibus plenius post eũ, infra de frigidis, fraternitatis [*Adhuc*] quia non erat lata sententia, imò etiam si lata esset, iterum audirentur, de frigi. fraternitatis, de re iudi. lator, cum si. [*Curetis*] ex officio propter periculum. propter quod semel probatum, & de facto unius sæpius quæri 3 tur, contra id, de officio lega. licet. ¶ Prima† glo. obijcit, & soluit. ¶ Tertia gl. notat, ꝙ in causa matrimoniali &c. signat contrarium. Vlt. glo. ponit 6. ad commen4 dationẽ uirginitatis. ¶ *In* 1.† *glo. ibi, ubi*] si Chartagini dare cõuenit, si duæ sunt Chartagines, de illa intelligitur, quæ tutissimè solet adiri. ¶ *In glo. 2. ibi, cum quæritur*] an mulier sit prægnans, tres obstetrices probatæ artis, & 5 fidei ad hoc assumptæ illam inspiciunt. ¶ *In*† *glo. 1. ibi, Extransmissa*] ut ibi patet, non habetur hoc casu possessio sine copula. & adde, quod dixi, de conuer. coniug. dudum, in princ. ¶ *In glo. 2. ibi, Criminosæ*] uel corruptæ Inno. uel uolebat contra illas producere alias matronas honestiores, & plures afferentes contrarium, quibus standum est, infra tit. 1. in nostra Host.[b] ¶ *In glo. 3.* 6 *ibi, inducendi*] hic loquitur† de quadam speciali, & extra ordi. probatione, in qua ratio legis de percunctatione attestationum[c], & ne aliquid addatur, minuatur, uel corrigatur, locum non habet secundùm Goff. unde dicebat Vin. ꝙ hic reiteratur probatio, ut euigilet bonũ considerationis. Idem in inspectione instrumentorũ. C. de fide instru. l. ul. & in inspectione finium ff fini. re. si interruptione. §. ad officium [*Et in fine*] ibi. soluitur. ¶ *In glo. ult. ibi, Paradisum*[d]] sic nuptiæ replent terram, ut 7 ibi [*& ibi, Virgines*] imo etiam† martyres, & prædicatores secundùm Hosti. qui exponens hic hymnũ de sancto Io. Bap. serta ter denis &c. dicit eum triplicem habuisse coronam, uel laureolam. scilicet quia uirgo, quia martyr, & hoc uult, uersic. ibi. Trinacenteno cumulata [*& ibi, Laureolam*] dictam[e] ab arbore lauro, quæ nunquam uiriditatem deponit, & olim uictores coronabantur ea cum laude, & est corona laudis, & quidam splendor, quo ab alijs discernuntur.

A N N O T A T I O N E S.

a ¶ Mon. Si monasterium peteret istam, & uir illius, quomodo diuersimodè ipsis agentibus, quia unus petitorio, alius possessorio, procedant hæc iudicia, uide & Io. An. in Spec. de stat. mo. super rubrica in uersic. item alia ad tit.

b ¶ Hosti. Cum tales personæ ad cognoscendum electæ potius sunt iudices, quàm testes. & idem in æstimatoribus eorum, & in medico, & alijs similibus, ut not. per Bald. & Salic. in l. a. C. de rescind. uendi. & probatur in l. hac edictali. §. illud, ff. de uen. insp. uidetur, quòd etiam iudex à seipso possit corrigere, si improbe iudicant, & æstimant, ad hoc uide tex. no. in l. arbitrio, & l. seq. & ibi Bar. ff. qui satisd. cogan. & facit quod not. Ioan. And. super glo. infra proxi.

c ¶ Attestationum. Quasi dicat, quòd non obstat publicatio, quia cessat ratio. l. de subornatione. sed hæc so. non uidetur bona: quia hic non dixit de ista probatione per matronas, sed etiam dixit de alijs, & ideo sola glo. melior. Bald.

d ¶ Paradisum. uide gloss circa fi. in c. cum ad monasterium, de sta. regu. & glo. fi. in c. 1. de uoto, & beatum Tho. 2. 2. q. 23. ar. 1. adde, quòd status religiosorum excedit uirginitatem secundùm Tho. 2. 2. q. 186. art. 8. facit c. ex parte, el 2. de conuer. coniug.

e ¶ Dictam. Et ad id, quod dicit hic glo. quòd corrupta non consecratur, uide glo. quæ incip. puta, in Clem. 2. de sta. regu.

S V M M A R I V M.

1 *Acta coram primis iudicibus habita, fidem faciunt coram secundis, & de eodem facto.*

2 *Rescriptum quibus de causis possit elidi, multa referuntur.*

3 *Reuocare potest ad se Papa negocium, & cum ad se remitti acta causa præcipit, reuocare dicitur.*

Originalibus statur, si quid reuocetur in dubium, ibid.

Litis contestatio facta non creditur, si negetur, nisi probetur, ibidem.

4 *Instantia litis non perit cursu triennij.*

Probationes utriusque partis recipiendæ sunt, ne claudicet iudicium, nisi forsan præsumeretur aduersus alteram, ibid. ad dictio. partium.

A partibus si quid recipi mandet constitutio, uel rescriptum non satisfit ei, si ab altera recipiatur tantùm, ibid.

5 *Probationes si recipi mandentur, intelliguntur omnis generis, & de diuersis earum speciebus, remiss.*

Causa non potest definiri, nisi sit instructa sufficienter, ibid.

6 *Suffragium, & additio glossarum, num. 7.*

Attestationes in uno iudicio receptæ ualent in alio.

Acta fidem non faciunt, nisi auctentica, & qualiter, ibid. in fi.

C A P V T XIIII.

1 Cum bonæ. Casus. Acta† corã primis iudicibus habita fidem faciũt coram secundis, & de eodem facto, supra de arbitris, cũ tempore. ponit hic cuiusdam commissionis formam bimembrem. 2. ibi, Alioquin [*Requirentes*] dicunt hic Inno. & Host ꝙ si alicui mandatur, quod faciat sibi exhiberi processus a alicuius causæ, hoc† rescriptum potest per exceptionẽ elidi, puta ꝙ hoc fuerat alteri commissum, de quo nõ a fit mẽtio in secundo, de rescript. cæterum, nisi forsan per appell. uel alio modo fuisset eadem causa ad se. appell. deuoluta; tunc ualeret hoc secundum, de officio lega. licet, de offi. dele. pastoralis. §. præterea: uel quando per primum iudicem, qui non habet amplius cognoscere, fuerunt partes absolutæ ab obseruatione iudicij. C. de iudi. properandum: uel si expresso nomine fuerat illi scriptum, & mortuus est, de offic. deleg. quoniam, uel quomodocunque aliàs sua iurisd. expirauerit [*Remittatis*] reuocat ergo† ad se negocium, quod potest, supra ut lit. pen. ecclesia. 2. [*Cum non reuocetur*] patet per hoc, si reuocaretur in dubium, & apparerent origi b nalia[b], illis staretur: ex quo non apparent, non creditur lis contest. si negetur, nisi probetur. sed hic vtraque pars confitebatur contestationem, & super certa petitione in scriptis data, ne fiat contra de libelli oblat. c. 1. secundum Host. secundum quem probat decre. quòd 4 instantia† litis non perit cursu triennij, cum hæc lis fuerit inchoata tempore Celestini, & per Inn. commissa, cui postea successit Hono. qui plus ultra triennium uixit, & modo erat coram Gregori. inducit decret. cum tempore, de arbit. [*Partium*] non alterius tantùm, ne iudicium claudicet, de excep. cum inter, nisi forsan præsumeretur contra alteram, apud quã depositę fuissent attestationes; quod dic, ut infra de testi. constitutis, Ho 5 stien. [*Probationes*] cuiuscunque† generis, Hostiens. qui

de di-

de dinersis speciebus probādi tractat hic, de quibus remissiones dedi, supra de restit. spolia. cum ad sedem, super 6. glo. [*si partes*] sim. supra de elect. scriptum. uersi. & si parte [*Sufficienter*] aliter non posset causa diffiniri, supra de electi. dudum. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, quoniam multæ*] de una prouincia committitur receptio testiū in alia [*& ibi l. pen.*] hanc & seq. uide infra titu. 1, præsentata, super glo. pen. ¶ *In* † *glo. 2. in fi.*]] potest etiam hoc intelligi de recipiēdis probationibus super his, quæ partes proponerent contra acta, secundùm Innoc. ¶ *In glo. 3, ibi, inueniri*] uel inueniuntur; sed non auctentica per sigillum, uel manum publicam, unde fidem non faciunt supra eod. quoniam, secundùm Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶ Forsan. debet tamen fieri mentio de appellario. de rescriptis. ex parte, el primo.

b ¶ Originalia. uide per Ioan. And. in cap. quoniam, supra eod. Imo. & Abb. hic.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*

Probationis species quæ, ibid. uersi. probatur autem, & quæ sit ualidior.

2 *De materia huius tituli ubi in alijs tractetur locis.*

Ordinatio probatur per testes, ibid.

Testi, contra quem excipitur & probatur crimen pœna non imponitur ordinaria.

Testis interrogatus de causa scientiæ, quid non teneatur exprimere.

3 *Rubrica hæc cur numero multitudinis inscribatur.*

Titulorum inscriptio de arbitrarijs est, ibid.

4 *Titulus hic quare duplex, & non fuit contentus auctor inscribere, De testibus, ibid.*

Attestationum tractatus est per se, ad quem specialiter faciunt certa iura, & quæ, ibid.

5 *Rubricæ utrique communia iura quæ, & quæ faciant ad priorem, nu. 6.*

Testium edictum est prohibitorium quarundam personarum, ibid.

Testes qui repellantur, uersi. & instruimus, ibid.

Reprobationes eorum duæ fieri possunt.

Produci debent coram iudice, & quando, & intra quod tempus, ibidem.

Iurare debent, nisi in casu, ibid.

Deponere sigillatim debent, & quæ debeant deponere in consanguinitate, affinitate, copula.

Quid si quæ omissa, & inexaminata, ibid. in fi.

Iacobi de Amelia, & Mar. Gall. tractatus de testibus, ibid.

De testibus, & attestationibus, Rubrica.

1 ¶ Præmisit † auctor de probationibus in genere; congruum fuit, ꝙ de ipsarū speciebus submitteretur. Probatur autem per testes, instrumenta, præsumptiones, & iusiurandum. De his ergo tractat hic, & in rubricis sequentibus. quia uero inter prædictas species probandi ualidior est, quæ fit per uiuam uocem testiū, in auctēn. de instr. ca. §. si uerò aliquid, collatio. 6. ideo de illa præmittit. 2 habetur † materia. 4. q. 3. & 2. q. 4. 3. q. 5. & q. 9. 10. q. 2. 35. q. 6 per totum, & facit 11. q. 3. quisquis. Repetitur in 6. & in Clemen. Conueniūt autem huic tres rubricæ, scilicet & infra proxima, & supra ut lite non contest. & infra qui ma. accu. pos. ubi contra illud testi. Conuenit etiam de seruis non ordinandis, de famulis; de clericis pere. tuæ, ubi ordinatio probatur per testes. Item testi, cōtra quem crimen excipitur, & probatur, non imponitur pœna ordinaria, de ordine cogni. c. 2. de except. c. 2. de causa poss. cum ecclesia, uersi. nos igitur; de dolo, & contuma. ueritatis; de re iudic. sicut, cui concord. de renuncia. super hoc: quia licet testis deponere debeat causam scientiæ interrogatus de illa, nō tamen tenetur exprimere causam illius actus, de quo deponit a. Item de cohabi. cleri. tua nos, de fideiusso. cōstitutis; de spons. præterea. 2. de accusat. cum oportet, & c. inquisitionis. §. 2. & c. qualiter. 2. & ca. olim; de si. licet Hely, & c. seq. de crimine fal. c. 1. de priuile. cum olim, infra de uerb. sign. fotus, ad fi. Item conuenit in 6. de rescrip. statutum. §. pen. & de offi. de leg. c. ult. in pen. §. de iudic. c. 2. de foro compet. c. 1. §. 1. de hæret. in fidei, & c. accusatus. §. licet, & c. ut officium. §. verum, & c. contra Christianos, & c. ult. §. 1. de pœnis, felicis. §. ꝙ si quis; de sent. excomm. decernimus, & Clemen. de offi. deleg. c. uno. 3 Circa rubricā † quæritur primò, quare dixit de testibus in plurali. sufficiebat enim singulare, sicut infra de iureiu. So. hæc sunt de arbitrarijs, quæ pendēt à principum uoluntate, de quibus non tenemur reddere rationem, de hoc dixi supra de rescriptis, si quādo. posset tamen dici, ꝙ congruè usus est plurali: quia regulariter duo testes requiruntur ad probandum, infra c. licet. 1. & 2. & c. cum uenicus, & c. cum à nobis. fallit in casu, infra eod. super eo. 2. respon. ad alias remittā in c. licet. Primum uerius, quod probant etiam rubricæ sequentes, ubi habemus plurale, & supra de procur. cum si. singulare habetur, supra de officio lega. cum sequentibus rubric. 4 ¶ Secundo quæro, † quare submittit de attestationibus. sufficiebat enim dicere, de testibus, sicut in. C. ff. & aucten. eod. titul. & olim etiam in secunda, & quarta compil. Solue, ut dixi super rubrica, de homic. in obiectio. secunda, uel dic, ꝙ tractatus attestationum est tractatus per se. ad quem specialiter faciunt certa iura, infra eod. tit. scilicet c. in causis, in fi. & c. præsentium. ubi publicatis attestationibus disputatur publicè super illis, nec licet personas testium reprobare nisi in casibus. Item infra eodem causā, idest ubi secundus iudex diffinit causam per attestationes receptas à primo, infra eo. præsentata. ubi dicitur, an sit idem de attestationibus ꝓceptis ab arbitro. Item infra eod. cum tu, ubi debet iudex attestationes contrarias concordare; & si hoc fieri non potest, quid iuris sit, dicitur infra eodem in nostra. 5 Quædam † uerò non sunt cōmunia ad utrāque partem rubricæ, ut infra eod. fraternitatis. & c. causam. 2. & c. cū uenisset, & c. series, de testi. ex tenore, & c. ueniēs. 2. cum causam. 2. & c. cū in tua. ubi tractatur, an publicatio attestationum impediat productionem testiū super nouis, uel ueteribus. & quid in causa appellationis, & qd, si uariatur modus agendi. & an impediatur etiam producere testes is, apud quem fuerūt depositæ attestationes, uel qui didicit illas, infra eod. constitutus, & c. ultra tertiam, quia aliàs ante publicationem non impeditur infra eod. constitutis. 2. nisi renunciauerit, uel multitudinem produxerit, ut ibi, eod. ti. cum causam, & cap. de testibus. 6 Reliqua † uerò capitula communiter faciunt ad primā partem, in qua docemur, qui possint esse testes hic ipso, ꝙ docemur, qui non possint, cum certarū personarum sit prohibitorium hoc edictum. ff eod. l. 1. Et instruimur. ꝙ repelluntur infideles, infra ca. 1. & c. licet, prim. infames, latrones, raptores, infra eo. ex parte, corrupti, infra c. 1. & c. sicut, socij criminis, infra eod. ueniens, idest uel aliàs laborantes simili morbo, infra eo. personas. Laici contra clericos in criminali, infra eod. decætero, sed non in ciuili, infra eod. & c. tam literis. & etiam criminalis, contra quem pendet accusati. infra c. fi. mater suspecta pro filio, infra eod. familiares, infra eo. in literis: aliàs criminosi etiam non condemnati. infra eod. super eo. 1. & finaliter de criminibus testium, quādo illos repellant, instruimur per distinctionem & subdistinctionem, infra eod. testimonium. quādo probentur, infra eod. ex parte. & ꝙ duæ tātùm reprobatio-

nes

nes testium fieri possunt, infra eod. licet. 5. Instruit etiã auctor de testibus, qui iurauerunt non testificati, an testificari possint, infra eod. intimauit, & c. cõstitutis. & an possit denunciator esse testis monitionis probãdæ, infra eod. in omni, & an possit testificari prælatus, uel clericus in causa ecclesiæ. infra eod. insuper, & ca. cum nuncius, & quid de iudice, infra eod. Iudæi. Instruit etiam, quomodo testes produci debent coram iudice, nisi ex causa mittatur ad eos, infra eod. si qui, & quando, quia super principali, li. contest. infra eo. de testibus. fallit in causa liberali, infra eod. cum olim, & interdum sine cõtestatione ad perpetuam memoriã, infra eo. significauit, & c. Albericus, & ꝙ debent iurare, infra eo. quoti. fraternitatis, de testibus: aliter eis nõ creditur, infra eo. nuper, nisi remittatur à partibus, infra eod. tuis, & quomodo uocanda est pars, infra c. 2. & infra quot dilationes sint producendi, & an quarta sit dãda, infra eo. in causis, significarunt, & c. ultra tertiam, & ꝙ sigillatim debent deponere, infra eo. uenerabili, & de singulis circunstantijs examinari, J. eod.[b] cum causam. & quid si aliqua capitula remanserunt non examinata, infra eod. per tuas, uel obscure deposita, infra eod. cum clamor. Instruit etiam qualis esse, & quid dicere debeant, qui in causa matrimoniali super consanguinitate deponunt, infra eod. quoti. & c. licet. 2. & quid deponere debeant, qui probant affinitatem, uel copulã, infra eod. præterea. sufficiantq; hęc pro summa textus, non dico pro summatione materiæ, quæ prolixior est, ut patet in summis huius tituli tituli in Spec. eod. tit. in Mar. Gall. eod. tit. in opusculo Iacobi de Amelia, quem fecit super hoc tit.

ANNOTATIONES.

a ¶ Deponunt. Vide in præalleg. c. super hoc, & uide infra eod. cum causam, in glo. causam quæ. & super illa Ioan. Andr.

b ¶ Infra eod. An si testis prædicit partibus id, quod uelit in iudicio attestari, per hoc detrahatur fidei eius, uide tex. quòd non, in cap. cum dilectus, de capel. monac. dummodo idem attestetur; ut ibicunque &cæt.

SVMMARIVM.

1 *Conuentus per concilio.*
Testibus non prohibentur expensa in ueniendo, stando, & redeundo, ibid.
Preces interuenire possunt in testibus, modo cesset corruptio, ibid.
2 *Testes non assumuntur, nisi producantur, & à quibus, ubi ieiuni testificari debeant, ibid.*
3 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 4.*
Testimoniorum usus à quibus exigatur, & num. 5.
Pagani, & Iudei repelluntur à testimonio etiam in exceptis, ibid. in prin.
A ieiunis quæ fieri debeant, ieiuni qui dicantur, ibid. §. in glo. ult.
Prædicatio quando facienda, ibid.

CAPVT I.

PLacuit. Breue est, & dicit tria. secunda ibi, Et ut, tertia ibi, Ac nullus [*Conuentui*] idest † concilio [*conducantur*] non intendit prohibere expensas in ueniendo, stando, & redeundo ſm V in. 4. q. 4. uenturis, infra de rescriptis, statutum. §. pc. lib. 6. [*Precio*] † preces interuenire possunt, dummodo cesset corruptio, quo casu loquitur, infra eod. quoties, Hosti. [*assumantur*] si † producantur à parte, uel à iudice, quando procedit ex officio [*Dicat*] idest testimonij dicẽdi causa iutet, Goff. [*Ieiunus*] salua glo. posset dici hoc uerũ in locis, ubi sunt homines impotẽtes, uel indiscreti post potum. ¶ Glos. 3. † respondet per quæstionem, s. q sint idonei. ¶ Gl. 4. assimilat accusationẽ testimonio. ¶ In † gl. pen. ibi. l. 1.] testimoniorum usus ab his exigitur, quorum fides non nacillat. ¶ In † glo. pe. ibi, si b. reticus] quod etiam facit contra; dic, ut ibi [*& ibi, paga. i*] ibi not. Io. Paganos, & Iudæos non posse testificari et in exceptis. ¶ In glo. ult. in fi.] quæ à ieiunis fieri debe. t. & qui dicantur ieiuni, no. de consi. di. i. sacramenta. in 1. gl. & ultra ea dicit hic Host. ꝙ prædicatio uerbi Dei honestius fit à ieiuno., nam ignominiosum est Christum pauperem &c. 35. dist. ecclesiæ princeps. quandoque tamen seruatur contrarium: quia post prandium plerumque melius habetur populus, & per prędicationem tunc factam retrahuntur à peccatis, uel tunc interrumpunt: aliàs nullum tempus impedit cõsilium sanæ mẽtis. C. de transact. non minorem, saluo quod not. de offi. deleg. consuluit.

ANNOTATIONES.

a ¶ Precio. Limita, nisi testes reciperent expensas in eundo, & redeundo causa testificandi, uide in c. statutum, in fi. de rescrip. in 6. & l. quoniam liberi, C. de testi. & per Bald. hic.

SVMMARIVM.

1 *Testium receptio facta contra non citatum nulla est.*
Diuisio capituli, ibid.
Nomen domini inuocandum est, remiss. ibid. uersi. & no.
Ne, prout non, ibid.
2 *Ad testium receptionem si uocetur dominus, & non procurator, qui contestatus est litem, an ea ualeat.*
3 *Quid si duobus procuratoribus insolidum datis cum clausula, quòd occupantis conditio non fieret melior, quorum alter contestatus est litem, & alter produxit testes, qui deposuerunt, an ualeat.*
4 *Defensor pro nuncio.*
Impeditus dominus si sit ineuitabili necessitate, an uocandus, ut saltem per procuratorem compareat, ibid. & distinguitur.
5 *Leges in ecclesiasticis causis induci possint,*
Contra legem quod actum est, an habeat firmitatem, remittit, ibidem.
Monitio fieri debet à iudice, non ab aduersario ad produci uidendum testes, ibid.
6 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, num. 7. 8.*
In teste quæ requirantur, ibid. num. 8.
9 *Testium depositioni an pars, contra quem producuntur, interesse possit, & in suffrag.*
Interrogatoria dantur ad supplendam præsentiam partis in depositione eorum, ibid.
10 *In testium personas quando quis non possit obycere.*

CAPVT II.

IN nomine domini. Casus. Nulla † receptio testium[a] facta contra non citatum. & primò ponit dictum, quod secundo probat l. 3. cõcludit 2. ibi, Ne postea 3. ibi, Ecclesiæ. Et not. ex hoc principio pro nomine domini inuocãdo, de quo uide cõcor. in Spe. de instr. edi. § 2. in prin. [*Episcopus*] Stephanus 2. q. t. in primis, ad fi. [*Constitutione*] aliàs constitutionis, aliàs constitutionem; & tunc lege, est uerbum iudicatiui modi [*Ne*] prout nõ [*Eis*] testibus, uel gestis. T. seu testimonijs, Goffre. [*Gesta*][b] idest recepta tantùm una parte præsente, Goffr. [*Illo*] contra quem † testes producuntur, Inno. quid si uocetur dominus, & nõ procurator, qui contestatus est litem? disputatum fuit hic per Lambertinum de Ramponibus, qui primo ad partẽ, ꝙ ualeat, inducit, ꝙ causa est propria domini, & ad eum spectat damnum, & emolumentum. C. de procur. qui stipendia. ff. quãdo appell. sit. l. 1. §. in propria. 2. q. 6. biduum, uersi. palam. Item dominus iurat de calumnia, producit testes, exceptionem opponit. ff. de inoffi. testam. l. suspecta. facit de

cit de procurat.cap.2.lib.6.& quod ibi not.in ult.glo. Ex his autem intelligi potest saltem particeps litis, in auct.de litig.§.sed hoc præsenti,in fi. Itē adesse potest causæ suæ,ff.de procura.Paulus respondit.Item domino soluitur.ff.de solutionibus, hoc iure. Item dominus transigit, & paciscitur, & iuramentum defert, & non procur.ff.de procur.mandato generali,cod.titu. qui ad agendum.in fi.lib.6.Item in dominum fit executio sententiæ.ff.de procurat. Plautius, & dominus appellationem per procuratorem interpositam prosequitur.C.de appell.l.domus. satis fuit ergo citari dominum, cuius est causa in effectu, qui effectus considerandus est.ff.de condi.& demon.l.Iulia. In contrarium hæc decret. & lex.si quando, cod.tit.cum enim testes recipi debeant ad iurandum,præsente,uel contumace altera parte,procurat.autem qui contestatus fuit,facit hic partem,& sit dominus litis;ergo ipse citandus fuit.nam & in illa lite ipse,& nō dominus pro cur.constituitur.C.de procut.quod quis,& l.nulla,& ipse est condemnandus,non dominus. C.de sen.& inter.l.1.Item ad quid dominus citaretur, q partes causæ tractare, uel illas in se assumere non potest inuito procurato.ff.de procura.post lit.cod.tit.c.2.lib.6.Soluebat,procurator.illum fuisse citandum, cum in his, quæ pertinent ad litis ordinationem regulariter inspiciamus personam procuratoris. cōtraria uero pro cedunt in his,quæ respiciunt peremptionem litis, vel

c effectum causæ,in quibus regulariter inspicimus per

3 sonam domini.Similem†quæstionem disputauit dominus meus in legibus,quærens de duobus procuratoribus simul datis insolidum cum clausula, q occupantis conditio non fieret melior,quorum alter con testatus est litem,& alter produxit testes,qui deposuerunt;an ualeant attestationes? Ad negatiuam inducebat illum contestantem fuisse dominū litis.C.de procura.quod quis,& l.procur.nec debet reus cogi cum pluribus litigare.ff.de exerci l.1.in fi.& l.2. nec continentia causæ debet diuidi, supra de sequestra. possess. capi.1.C.de iudic.nulli;facit.ff.de officio proconsul.l. una.ff.de administratio.tuto.l.3.& l decreto,in fin. In contrarium, clausula, q non sit melior &c. debet aliquid operari,de procurat.si duo,lib.6. Item aduersarius tacens consensisse uidetur, & consensu partium aliquid iuris relaxatur.ff.de procur.filius.§.ueterani, Item si testes iterum producerentur, sæpe auocarentur à suis negocijs,quod esse nō debet.ff.quemadmodum testamē.aperiantur.l.siquis ex consignatoribus. Item procurato.producens fingitur loco primi. ff.de conditio.& demonstra.l.filiæ.§.1.necurendum est superfluis productionibus.ff.ut leg. not. cau.hæc stipulatio.§.1.& sæpe causa per duos expeditur.C.de iudic. auct.ad hæc.Et in dubio dicamus tem ualere.ff.de reb. dub.quot,infra de uerbo. signific.Abbate,nec angustentur probationes. C.de hære.quoniam. Soluebat, distinguendo,aut dominus uult ualere productionē, & reus non uult;& tunc si reus fuit præsens,ualet,salleg at præalleg.§.ueterani: secus, si erat absens, ut præallegat.l.1.& a.ff.de exercit. Si autem è contra reus uult ualere,& dominus non uult, exauditur reus: quia fauorabilior,& propter clausulam,q nō sit melior &c. ubi uero ambo cōcordant ualere,uel non ualere, casus est indubitabilis secundùm eum [*Defensore*] idest

4 †nuncio,Innocen.[*Intuitabili*]sed & tunc debet uocari,ut saltem per procuratorem compareat. ff de min. uerum,nisi causa esset grauis,vt ibi,& de hoc supra de procurat.querelam,secundùm Innocē.[*Ex una*] idest præsente una parte tantum [*ipso*] contra quem testes producuntur [*Ecclesiæ*] uerba Grego.arguentis ex.l.&

5 †no.l.in causis ecclesiasticis induci posse, de no. ope. nun c.c.1.C.de alien. causa mutand.u.cap.2. Philipp.

[*Admonendus*] à iudice,nō ab aduersario;Innoc.[*Quia*] hic in causa,scilicet huius episcopi,contra quem non citatum fuerant testes producti [*Firmitatem*]circa hoc in distinctionibus aliqua prosequitur hic Abba.quæ uideas.C.de leg.non dubiū,& infra de regulis iuris,q

6 contra ius,libr.6. ¶Secunda† glos. per duos uersicu. ponit 7.quæ in testibus requiruntur.¶Glo.4.per quæstionem, an testem deponentem pars debeat audire, & uidetur,quòd sic &c. ¶Penul.glo. dat duo similia,

7 subdens generale. ¶*In 4. glo. ibi, Nullum*]intrant testes secretum iudicis.¶*In glo. si enim, ibi, Si fortè*] hanc & sequen.uide in capit.cum Bertoldus, in gloss.alioquin. ¶*In glo.pen.ibi,iudices*]ad locum,ubi sunt testes,mittuntur partes,ut eis præsentibus iurent.¶*In ult.glo.ibi,iudices*] uide supra glo.proxim.& sequens.l.dicit,quod fi-

8 nis.cap.¶*In † glo.2.ibi,conditio*]4.q.3.uersic.liberi, quæ est lex.C.cod.l.quoniam, & infra de uerb.significa.forus,ad fi.quod dic,ut ibi not.& infra cap.proxim.[*&ibi, ætas*] q scilicet sit maior. 14. qui deponit in ciuili, maior.20.in criminali.4.q.3.c.1.ibi de hoc,& uersi.in testimonium, & uide in Spec.cod.tit.§.1.uersic. Item excipitur,q est impubes[*& ibi, discretio*] ad hoc.3.q.7. §.tria[*& ibi, Fama*] infra eod.tit.testimonium,& infra tit.1.præterea[*& ibi,Fortuna*] 4.q.3.§.item,uersic. Item testium fides[*& ibi, Fides*] supra c.proxi.cum suis concor.[*Et in fi.*] Inn. ponebat uersum, Res persona,gradus,locus,hæc sint consona,tempus,& ponit iste uersicu.in quibus testes debent concordare, & in his uariando impediunt fidem suam,de quo remittit Host. ad summam,eod.tit.§.quæ diuersitates,& uersum uide expositum in Spec. cod.tit.iam de interrogatorijs. uersicu.quid si unus.¶*In glo.non est ita, ibi, Dictum suum*]

9 not.2.q.1.in primis,in glo.testes iurare,q †quæcūque pars uult,potest interesse depositioni testium:tamen

d postea super illis capitulis nō potest testes inducere. B.Brix.ibi contra concor. Bernardo,quod uerius credo, ut liberius testes testimonium dicant cōtra rationem Ioan. qui dicebat,q pars melius sciret interrogare,habemus remedium, ut interrogatoria det in scriptis,infra cod.c.2.lib.6.secundùm quæ examinantur,ut ibi; & sic etiam seruat generalis consuetudo,ut not.Accur.C.cod.si quando, concor.Guil.in Spe.co. tit.§.nunc tractandum,in princ.[*& ibi, Daniel*] Danielis 13.[*& ibi, iura ista*] & hoc tenet Vincen.omnino uide,quod scripsi in præal.§.nunc tractandum, in prin,

10 ¶*In glo. si enim,ibi,Sicut non ualent*] scilicet quint posiit in personas obijcere, sicut tunc potuisset præter casus & decret.præsentium,infra eod.super quo,uide quod dixi in fin.quæstionis,quam de hoc disputaui,quam uideas super regula, præsumitur, de reg.iur.lib.6.

ANNOTATIONES.

a ¶Testium. Et not.quòd licet sufficiat talis citatio,aliàs ad recept. possit procedi,tamen, quando suspicio est,quando quis calumnio sè ocget, potest ille,contra quem producuntur testes de longinquo, urgeri ad satisdandum, quòd uadat, uel mittat ad uiden. dicta eorum, ut nota.in cap.constitutus,de fideiusso., uide quæ scripsi.3.q.9.certè, Archid.

b ¶Gesta. Adde cap.iudex.10.distinct. & uide in l.non dubium, C. de legibus.

c ¶Vel effectum. De hac q.ponit Bart.in l.procuratoribus, de procura.& in l.1. C.de sen.& interlo.om.iudic.& plenè in l.furioso, de re iudic.sed contra hanc determinationem facit, c.ex parte decani, ubi procurator fuit lit. contest.tamen dominus fuit citatus uide quod scripsi in l.1.C.de sent.& interlo.ubi de hoc.

d ¶Inducere.Et sic ex hoc uoluot,quòd non solum publicatio testis actus sit ille,qui præcludat uiam productioni testium, sed cum di dicit testificata,hoc etiam not.gloss.in l.si quando,C.de testibus, & uide ad hoc,quod not.Ioan.And.in c.uenerabili,infra eo.& In noc.& Ioan.Andr.in cap.ult. tertiam, eod,tit. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Mulier testificatur contra clericum, cum de crimine ciuiliter agitur. non cogitur personaliter uenire ad iudicium causa testimonij, ibid. ut omnis mulier testificetur, uide num. 4. & an sine quæstione, ibid.*

Scandalum, & exemplum malum remouenda, ibid.

2 *Testes adhibendi qui sciant.*

Districtionis mentio denotat, si expediet, compulsionem futuram, ibid.

3 *Epilogus, & additio glossarum. num. 4.*

Testes an & qui possint esse participes criminis, uel contractus, uel quorum secundariò intersit, ibid. num. 4.

Laicus etiam an admittatur ad testificandum contra clericum, ibid. uersic. eodem modo.

CAPVT III.

1 a Quoniam. Casus. Mulier [a]. testificatur contra clericum, cum de crimine ciuiliter agitur [*Necesse*] ad sedandum scandalum, & malum exemplũ exinde ortum, ar. de iudi. qualiter, Hosti. [*Mulieres*] quæ tamen hodie non coguntur personaliter uenire ad iudicium causa testimonij dicẽdi, infra de iudicijs. c. 2. li. 6. potes etiam ſm Hostien. exponere, idest dicta mulier [*Peregisse*] fornicationem. uel facinora, uel dic cũ quo 2 libet, idest quibus scientibus. Inno. [*Scire*] tales † ad testimonium recipi debent, infra qui mat. accu. poss. uidetur, Hos. [*huc*] c. s. Romam [*Districtione*] denotat eos, 3 si expedierit, compellendos. ¶ Prima † glo. ad id, quod de muliere dicitur, alleg. duas concor. Signat cõtrariũ, & soluit. ¶ Secunda glo. ad id, quod de socio dicitur, allegat duas concor. signat contrarium, quod statim sol 4 uit. ¶ [*In † gl. 1. ibi, ex eo*] alia incipit. de crimine [*& ibi, Exceptionis*] uel denũciationis, & sic intelligit lo. hoc. c. ut not. 15. q. 3. in summ. & de hoc infra de uerb. sig. forus, b ad finem, in Spec. [b]. eod. tit. §. 1. & uersi. Item quod est mulier, & seq. [*& ibi, Mulier*] de crimine emendata, qualis erat ista, quæ pœnitentiam egerat, ſm Inno. uel ſm quod fuerunt hic admissæ cum quæstionibus propter infac miam [c], quæ contra presbyterum, & contra ipsas processerat. 4. q. 3. §. item, uers. item si res. uersi. si autem ea alias autem admittuntur. de socijs contractuũ, uel his, quorum secundario interest, an admittantur in testes, not. hic Innoc. dicam infra eod. insuper, in glo. 1. [*& in fi.*] eodem modo soluitur contrarium de laico, quod nõ admittatur, ad hoc, infra ca. decætero. ¶ [*In glo. 2. ibi, Si quis Papa*] uide quod ibi plenè not. hæc enim duo infra ponunt casus speciales in simonia, & læsa maiestate, & uide quod dicam infra eod. ueniens, idest super glo. 2.

ANNOTATIONES.

a ¶ Mulier. Vide per Fede. consi. 23. incip. Titius, & Arch. in cap. ipsi Apostoli, circa prin. 2. q. 7.

b ¶ Spec. An mulier admittatur ad testimonium, uide hic & in l. qui testamento, ff. de testam. & c. 2. de iudic. lib. 6. & in c. forus, in fi. infra de uerb. sign. infra eod. tam literas. Tan. in compen. infra tit. de quæstio. circa proba. §. 12. quæritur, & gloss. in Clem. 2. de offi. deleg. an admittatur laicus contra clericum, not. 2. q. 7. in summa, & c. ipsi Apostoli, & ibi scripsi, Archi.

c ¶ infamiam. Loquitur iste tex. in seruo: liber autem homo, & uilis persona an admittatur in testamento sine tormentis, sentit iste hic, quòd non, & idem uidetur not. Ioan. And. in c. cum in contemplatione, post glo. uersi. 4. Bon. autem tenet indistinctè uiles personas admitti in testes, & sine quæstionibus, sed minus fidei illis adhibetur. fal. in casibus, quos posuit in l. ex libero, ff. de quæst. & idem uidetur sentire Inno. qui dicit tales personas admitti sine quæstionibus, nisi sit præsumptio contra illas, uide per ipsum de acco. cum P. & de simo. per tuas.

SVMMARIVM.

1 *Denunciator per dictum suum, & alterius probat se præmonuisse, et quando habeat locum, num. 2. uide num. 3.*

Testis an possit esse idem, qui est denunc. & in quo, ibid. & nume. 2. & 3.

2 *In denunciationis causa potest quis esse iudex, actor, & testis.*

3 *In ea an requiratur trina monitio.*

4 *Conuincendi quem ex lege propria modus optimus.*

5 *Epilogus, & additio glossarum; num. 6.*

Infamis an repellatur à denunciatione, ibid.

7 *Monitio, ut quis permittat, & denunciatio ecclesiæ facienda ad quẽlibet pertinet.*

Coercere peccatorem ad habentem iurisdictionem pertinet, si conuincatur, ibid.

CAPVT IIII.

1 In omni negocio. Casus. Is † qui denunciat, per dictum suũ. & alterius probat se præmonuisse: Et primò ponit dictũ. secundo ibi, Quod pariter, illud probat duabus auctoritatib. 2. ibi, Itẽ alibi [*De re sibi nota*] i. de monitione à se facta. T. uel intelligitur ẽt de crimine. & in teste sinodali. infra 2 c. prox. ẽterea, Goff. & dixit Vin. hoc † nõ hẽ locum in crimine, in quo per denunciationem sequitur deposia tio [d]. quia tunc denuncians non hẽ pro teste [*Proteste*] probatur hic, & 2. q. 3. præcipuè, quod in causa denunciationis põt qs esse iudex, actor, & testis [*Cum dixit*] Math. c. 18. [*Et ipsum solum*] ista uerò monitio probari non poterit nisi per iurm monentis. de hoc dixi supra de iud. 3 nouit [*Duorum, uel trium*] nõ † dicit unius, uel duorum, ut præmiserat: & sic patet apertè, quod denunciantem computat in numero testium. Host. uult probare, quod in euãgelica denũciatione requiratur trina monitio. prima, scilicet per seipsum: secunda ꝑ unũm adiunctũ. tertia b per duos adiunctos probetur [b]; & sic prima probatur imperfectè; secunda semiplenè, tertia plenè, & legitur sic, adhibe tecũ unum in secũda monitione, uel duos in tertia; hoc nõ placet; & est extorta lectura, & ꝯtra alternatiuæ, quam ponit auctoritas. & contrarium dixi de iudicijs, nouit [*alibi*] lo. 7. & ut dicit Host. præcedens auctoritas congruè adaptatur denuncianti. ista uero purgando, qui perhibet testimonium de seipso [*pater*] idest episcopus postea perhibent sibi testimonium illum absoluendo [*Lege nostra*] Deut. 19. & ut dixit Hosti. 4 † optimus modus est cõuincendi aliquem, scilicet ex l. propria. 45. dist. qui sincera; & sic causæ ecclesiasticæ iudicari debent sua. l. supra de constitu. c. 1. per quod ar 5 guit contra legistas facientes cõtrarium. ¶ Prima † gl. c restringit literam, & dicit quare. secũdò quærit. & soluit. ¶ Secunda gloss. circa auctoritatem, si peccauerit, 6 ponit tres opiniones, & remittit. ¶ [*In † glo. 1. ibi, Nullus*] can. §. in proxim. alleg. ¶ [*In glo. 1. ibi, in sinodo*] eadem quæstio. notificamus. no. Hug. quòd infamis denunciat in causa matrimoniali de consanguinitate, qua probata compellentur pœnitentiam agere: de incestu tamen ex denunciatione non separabuntur. tu dic cum glos. secundum Vincent. [*& in fi.*] & de iudic. nouit, in ultima gloss. & de accusatio. cum oporteat. per quam decret. eod. titu. cum dilectus, de purgatio. can. inter, & c. accedens, dicit hic Hostiens. quòd licet ecclesia repellat infamem, ut dicit gloss. nisi suam, uel suorum iniuriam prosequatur, arg. infra eo. decætero, Si tamen denunciatus infamatus est, aliàs quàm ex dicto illius denunciatoris, ecclesia inquiret; allegat, de præsumptio. cum in iuuentute, & sic respon. ad contraria, infra eodem sicut, de co. spiritu. tua, qui ma. accusare possunt, d 7 cap. fina. ¶ [*In glo. pen. in fi.*] hic Hostien. quod † monitio, ut pœniteat, & denunciatio ecclesiæ facienda ad quẽlibet pertinet. coercitio uero ad habentem iurisdictionem: qui tamen non coercebit peccatorem, nisi conuincatur 2. quæstio. 7. plerique, de simo. sicut tuis. ¶ [*in glo. uit. in fine*] quod dic, ut ibi in ultima gloss.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a ¶ Depositiu. Ut in illis, quæ post primam inducunt ordinis, uel beneficij retentionem, ut de accu. inquisitionis, in prin. & in illis, an sit necessaria monitio præcedens, ibi uide gloss. & super illa Ioan. Andr. & gloss. mag. & ibi Ioan. Andr. in c. qualiter, lo. 3. c. 116. & de simo. licet, el primu in gloss.

b ¶ Probetur. Vide plenè per d. Feli. in c. nonit, de iudic.

c ¶ Quare. In c. in omni, in glo. 1. quæ restringit hunc tex. ad causam denunciationis, quod hoc est regulare, ubicunque tractatur commodum proximi. & ideò dic, quod quædam sunt etiam, quæ tractantur secundum rigorem iur. positiui, & de præiudicio eius, contra quem causa tractatur, & proximi, ut requiritur in causis contentiosis, tunc in talibus persona prin. non computatur in testem. quædam sunt, quæ tractantur secundum æquitatem naturalem, & in tali intenditur commodum proximi; tunc in talibus bene computatur, ut apparet in aucturitatibus tex. & fuit de mente text. & ubi non tractatur de præiudicio alterius, ipsi soli creditur, ut in gl. 2. q. 1. §. quanto, & ibi uide quod scripsi, Archi.

SVMMARIVM.

1 *Super consanguinitate qui deponant quales esse, & qualiter iurare debeant, & num. 2.*
3 *Odium priuatum quoddam, & quoddam publicum, & quando dicatur publicum.*
Glossa facta est contextus, ad dictio. credere.
4 *Epilogus, & additio glossarum, nume. 5.*
5 *Cognatio pro cognitione, ibid.*
Consanguinitas de facili nota non est, nisi in primo, & secundo gradibus, ibidem.
6 *Amicitia carnalis quæ corruptionem inducat, & non charitatiua impedit testem.*

CAPVT V.

1 QVoties. Casus. Dicit quales † esse, & qualiter iurare debeant, qui super consanguinitate deponunt. secunda ibi, probatio [*Consanguinitate*] speciale, quod in hoc casu consanguinei præferuntur extraneis [*Se-*
2 *nioribus*] maximè secundum Pet. nam & iuuenes † admitterentur, si sint idonei, infra eod. licet 2. supra c. 1. sed hoc di-
a ctum est, quia antiquitates melius scire præsumuntur[a], & solent antiqui [*Melioribus*] si haberi possunt; alia suf-
3 ficit, quod sint boni [*Priuato*] idest familiari † & carnali: est autem publicum, cũ odio habetur quis: quia peccator; ad hoc 86. di. odio [*Credere*] fuit, credere, ad hoc gloss. T. qui sic subaudiebatur, ne incurrerent anceps
4 periurium. ff. de in litem iuran. uideamus. ¶ † Secunda gloss. allegat concord. signat contrarium, & remittit.
5 ¶ [*In glo. 1. in fi.*] Hosti. exponit cognationem, idest cognitionem. q. d. consanguinitas nota est, quod de facili non potest esse, nisi sint primo, uel secundo gradu, infra de diuor. porrò. ¶ [*In glo. pen. in fi.*] per quod c. in-
6 telligit hic † Innoc. de amicitia carnali, quæ corruptionem inducat. charitatiua enim non impedit testem, secundùm Host. de hoc in Spec. eod. ti. in prin.

ANNOTATIONES.

a ¶ Scire præsumuntur. Vide Vincen. qui ma. accusare possunt, cap. cum in tua, de sponsa.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus, & clerici qui causam ecclesiæ non procurant, testificari possunt in ea, & nu. 3.*
2 *Administrator an testificetur de eo, quod suo fecit tempore, ibid.*
Procurator constitutus simul cum alio, quando possit esse testis in causa, in qua fuit constitutus, ibid.
3 *Procurator uniuersitatis non potest esse testis in causa, de qua agitur, & ratio.*
Canonicus autem potest esse in causa collegij sui.
4 *Episcopus, Vicedominus, & œconomus quando in causa episcopi possunt esse testes.*
Vicedomini, & episcopi idem consistorium, ibid. uer. Dicit Hosti.
5 *Procuratorium sufficiens quod habet facultatem etiam respondendi.*
6 *Suffragium, & additio glossarum. nu. 7.*
Legatarij an & quando admittantur testes in causa testamenti, ibid. num. 7.
Legatum quandoque ualidum, non autem testamentum, ibid.
8 *Socius in causa socij testis esse quando possit.*
Venditor in causa finium testificatur de finibus.
9 *Donator an sit idoneus testis pro donatario.*
10 *Cedens an pro cessionario.*

CAPVT VI.

1 INsuper. Casus. Prælatus, † & clerici, qui causam ecclesiæ nõ
a procurant, testificari possunt[a] in ea: ponit dictum, quod postea determinat ibi, Dummodo. & not. id, quod dixi de Prælato, colligitur ex superscriptione, per quam patet, quod Papa alloquitur Prælatum & fratres: & tamẽ dicit eos testificari posse. hoc notabant G. Nas. Pet. & Abb. & idem. G. in Spec. de testibus. §. 1. uersi. sed nunquid rector, & ibi in uersi. seq.
2 not. quid † de administratore, an testificetur de eo, quod suo tẽpore fecit; & uide, quod ibi plenè dixi [*Vel duo*] ut unus in certis, & alius in alijs sit procu. & poterit unus esse testis, ubi alius fuerit procur. procurationem nõ receperit, potest esse testis, infra eod. dilecto. Idem, si receperit, & postea re integra renunciauerit, intelligitur enim hoc in eo, qui cœpit agere secundum Innoc. dicit Hosti. quod forte idem, quãtumcunque processisset ante litem contest. arg. ff. de procur. ante litem, & ll. sequentibus. rationem dicti sui inducit Innoc. quia etiã inter laicos talis non repellitur, ad quod probandum sufficit, quod non inuenitur prohibitum, ex quibus infertur, quod si laicus in causâ priuati, fortius clericus in causa ecclesiæ. distingui posset, an procur. ille reassumere possit causam, ut in casu decre. si duo, de procurato. & eo casu repellatur: an non possit, & tunc admittatur. Sed
3 satis est, quòd potest non resumere. Item licet † prælatus possit resumere; tamen admittitur. ut hic patet. Sed uidetur absurdum, quòd procurator meus repellitur, & non ego canonicus. Respon. secundum Innocen. procurat. est uniuersitatis, non singulorum. duodecima quæstio. secunda, qui manumittitur: sed testimonium reddunt, ut singuli, nõ ut uniuersitas. de epi-
4 scopo uerò † credimus, quod si agat Vicedominus eius, uel procurato. quòd non possit testificari: quia nomine ipsius intentatur actio. Sed alio agente œconomus, uel Vicedominus testificatur. nam Abbas agere potest, ut nota. supra de rescrip. edoceri, & tamen alio agente testificari potest, ut hic, & infra de iureiurand. & si Christus. multo fortius œconomus, uel Vicedominus, Innocen. dicit Hostien. quòd Innocen. uidetur sibi contrarius in eo, quod dixit, Vicedomino agente episcopum repelli, & alio agente dicit Vicedominum admitti, qui tamen representat personam episcopi, & quasi unum consistorium est cum illo. de appell. Romana, lib. 6. ad hoc de officio Vica. Romana, eod. lib. maximè cum pro episcopo plus sit præsumendum ratione dignitatis, quod dicet ueritatem. Putat ergo Hostien. idem in episcopo, quòd in Abbate, scilicet quòd
b alio agente possit esse testis, nec obstat[b], si dicas causam propriam: quia procurator. est, non dominus, de donario. capitu. secundo, & dicit addendum, quod nota. de censibus, procurationes, de uerborum significationibus, ex parte, prim. puto utrinque bene dicere, ut scilicet agente œconomo, uel Vicedomino episcopi

causam

causam singularem mēsæ episcopalis, & per cōseques c singularem & propriam episcopi, uerum [c] dicat Inn. si uerò agat causam ecclesiæ. uel communem, verum sit, quod dicit Hostien. & uide, quod dicam post ipsos Innocen. & Hostien. de testibus, præsentium, lib. 6. super uersi. ab eisdem [*& Respondendum*] ut sufficiens 5 † sit procuratorium, de do. & contu. cap. fina. supra de procur. accedens [*Instituti*] accedit secundum unum intellectum. ff. de c. l. ult. Goffr. & no. ff. de iure fisci, de-6 ferre. §. Item decreuerunt. ¶ *In † glo. 3 ibi, pluribus*] vide in c. statim alle. super. 3. glo. ¶ *In ult. glo. ibi, Tempestiuum*] uide de sortil. ecclesia, super. 1. glo. [*& ibi, si plures*] ui-7 de supra titu. 1. ex literis, super. 2. glo. ¶ *In † glo. 1. ibi, Ecclesia sua*] quia non est propria. 2. quæstio. 6. biduum, uersi. palam, sicut & legatarij admittuntur in causa testamenti: quia non principaliter cōmodum sentiunt, nec eorum nomine tractatur causa, instit. de testa. §. legatarijs. potest enim deberi legatum, licet non ualeat testamentū. C. de lib. præte. auct. ex causa. nec sequitur legatum præstandū est ergo valet testamētum. C. ad le. fal. l. 3. & l. irritū secundum Inn. qui hoc no. s. c. 3. & de hoc in spe. de instru. edi. §. postremo, aliàs instrumentum, uersi. quid de legatorio, refert hic. G. quòd dominus. Si. Vicentin. dicebat, legatarium admitti in testem: ita tamen, quòd non omnimoda fides sibi adhiberetur: quia secundariò cōtingebat eum lucrum, inducebat si. auct. de testi. §. Si vero: aliàs dicitur odiosus, ego satis crederem, quòd si in omnem euentum testimonij sui debebat legatum peti à uenientibus ab intestato, quòd sufficiens sit eius testimonium: aliàs, si in alterum euentum non debetur, habeat locum dictum dicti Si. & facit quod not. ff. e. nullus. ubi distinguit in uenditore, an teneatur de euict. uel non. Dice-8 bat † autem Innocen. supra cap. 3. quòd in contractibus, vel rebus alijs nō admittitur in testem socius omnium bonorum, nec is, cuius secundariò interest, ut emptor pro uenditore, uel è contra. C. e. le. omnibus & ibi, de hoc, & in spe. eo. §. 1. uersi. quid de venditore, ubi uideas, & eo. §. & uersi. Sed nunquid socius, emptoris enim interest, ne reus conuincatur à uenditore, & è contra, quod patet: quia altero condemnato alter appellat. ff. de appellationibus, ab executore. §. 1. & l. à sententia. ff. de re iudi. l. sæpe. §. 1. quod non esset, si ipsius non interesset, supra de elect. cum inter R. tatetur tamen, quòd in re communi pro parte socij bene admittitur alter socius: quia ille vincens illud socio participat. ff. si pars hęredi. pet. l. 1. §. quinimmo, & §. proinde, & se. Ad id, quod dixi de uenditore, ob. l. ff. finium regun. le. eos terminos, ubi uenditor testificatur de finibus. So. illud, ubi non tenetur de euic. ut no. in præ. l. nullus, uel aliter, ut no. in contrario, illud speciale in finibus, & sit specialitatis ratio: quia in finibus, cum ambobus uendidit, quod unus restituit, alter lucratur, & sic par affectionis causa, &c. ff. de ritu. nup. 9 l. pe. §. de uno. Quid † de donatore? uidetur, quòd sit idoneus testis ratione prædicta, cum non teneatur de euictione. ff. de don. l. Aristo. §. fina. C. de euic. l. 2. Quidam contra, & placet Ia. de Ra. quia non est idoneus testis, cuius interesse potest. Sed istius interest, quod patet: quia personale pactum transmittitur in donatarium. ff. de pactis, si tibi. §. pactum. Item donans affe-d ctat ualere, quod agit, [d] & hæc ratio repellit proxenetam, fortius ergo repellat donatorem. Primum patet in auften. eod. titu. §. antepe. & hac ratione dicunt hi, 10 q † cedens non testificatur pro cessionario, ad idem, ff. ne uis fi. ei. l. 1. §. 1. & secundum hoc inutile esset cōsilium, quòd dat speculator in spec. de procur. in fin. ¶ *In glo. 2. in fin.*] dic, ut infra de procur. si duo, lib. 6. ¶ *In gloss. ultim. ibi, singula*] ubi de hoc, & supra titu. proxi. ex literis.

ANNOTATIONES.

a ¶Testificari possunt. Adde, sicut prælatus non repellitur à iudicando in causa ecclesiæ suæ c. si quis erga 2. q. 7. c. cum personæ, de priuil. in 6. ita non repellitur à testimonio per regulam, quia facilius repellitur iudex, quam testis.

b ¶Nec obstat. Dic, quòd Innoc. non uult differentiam inter episcopum, & abbatem sed facit differentiam, an sit constitutus ab episcopo, uel abbate, & tunc non potest ipse testificari. si uerò agat p tertium non agentem nomine episcopi, uel prælati, sed nomine ecclesiæ, tunc, quia non dirigunt iudicium nomine prælati, tunc prælatus potest testificari; ad hoc, quod not. in c. si. supra de procurat. Bald.

c ¶Verum. Ad prædicta facit, quod not. in c. fi. supra de proc. & ideò ut omnia prædicta concludantur, dic si prælatus agit causam per se, tunc repellitur. si uerò per alium, tūc si ille agit nomine ecclesiæ, tunc potest, si nomine prælati, tunc si negocium spectat tantū ad prælatum, tunc prælatus non potest esse testis: aliàs secus, & hæc est conclusio prædictorum.

d ¶ Quod agit. Pro hoc, quia donatarius tenetur donatori ad antidora, & insurgit ex illa quædam naturalis oblig. donatarij ad donatorem, de cuius effectu uide supra tit. proxi. ad nostrum, super prima gl. & Bar. in l. ex hoc iure, ff. de iusti. & iure. & ff. de peti. hære. sed & si lege. §. consuluit, & ff. de fideius. qui test.

SUMMARIUM.

1 *Decretalis hæc fortis reputatur.*
Probatio exceptionis propositæ contra testes differri potest post publicationem attestationum, ibid.
2 *Capituli diuisio.*
3 *Canonicè, aduerbium includit, & excludit multa.*
In beneficijs ius acquiritur ex sola canonica institutione, non præscriptione, ibid.
4 *In disiunctiua sufficit alterum probare.*
Latrones sunt infames post condemnationem per sententiam, ibid.
Fur uestis mortui non est ipso iure infamis, ibid.
5 *Sententia reuocatur hic propter tria, & quæ.*
6 *Collatio ecclesiæ per delegatos causa fieri non potest, nisi hoc habeant in mandatis.*
7 *Legitimè, aduerbium, quid hic comprehendat,*
Idonei testes qui hic dicantur, ibid.
8 *Cassata, pro cassa nunciata.*
Enallage uerborum, ibidem.
Restitutio ecclesiæ ab his iudicibus, an stare possit, ibid. ad dictio. restituatis.
9 *Versi. si uerò res aliter, quibus intelligatur modis, & eius bonus intellectus quis, & nu. 15. & 16.*
10 *Epilogus, suffragium additio & glossarum. nu. 11. & 12.*
Contra testes exceptiones, quæ non reseruentur in tempus disputationis, & nu. 14. §. 1. & nu. 15.
In possessione missum tueri ad quem iudicem pertineat. §. 2. & nume. 18. §. 1.
13 *Laicus an possit clericum impetere ciuiliter super crimine.*
14 *Procurator ad certum articulum, etiam si criminaliter agatur, dari potest.*
Testium receptio, an uideatur facta tempore pronunciationis, ibid. uer. hæc lectura.
15 *Contra testes exceptio, & eius probatio, an & quibus casibus antequàm deponant, admittatur, & quibus reseruatur post eorum publicationem.*
16 *Appellatio à grauamine, uel interlocutoria, an iustificetur, si appellauit ob exceptionem tantum non admissam, sed non propter oblatas probationes & non receptas, & quid si etiam propter non receptas probationes oblatas, & quomodo utrunque intelligatur, & nu. 18.*
18 *Post ipsam appellationem iustificatam quidquid actum est etiam sententia definitiua per modū attētati, uel nullitatis reuocatur.*
Clausula, quicquid post appellationem &c. Clausula, contradictores &c. effectus, ibid.
19 *Ad gratiam quæ lectura iura deducunt fugiendæ sunt.*
Testes ad probanda crimina testibus obiecta non compelluntur: alias contrà, ibid.

CAPVT VII.

a 1 EX parte. • Hæc † dec. fortis reputatur, & eſt. & quidam gloſſantes tranſiuerunt eã, quaſi eius dubia non uiderent. aliqui nil gloſſauerunt in ea, ut Bonaguida Aretinus, & ſummabat eam Abbas ſic. Exceptio contra teſtes eſt poſt publicationem dictorum teſtium proponenda. hæc ſummatio eſt falſa. nam licet probatio poſsit differri in illud tempus, propoſitio tamen exceptionum contra perſonas non, infra e. præſentium, & dicam ſuper gloſſ. huius exceptionis. poſſet autem ſic ſummari, Probatio exceptionis propoſitæ contra teſtes differri poteſt poſt publicationem atteſtationum. plenè de hoc ſuper gloſſ. prædicta. a & ſunt† duæ principales partes. Prima ponit querelam presbyteri. ſecunda dat ſibi iudices ibi, M. In prima querelando presbyter narrat. 5. primò iuſtificat ſibi cauſam principalem. ſecundò ibi, Miles, ponit formam reſcripti contra ſe impetrati. tertiò ibi, Tandem, narrat proceſſum ex eo ſecutum. quartò ibi, Eidem, ſententiam latam per illud. quintò, quod euenit poſt ſententiam ibi, Quam nunc. Secunda ſubdiuiditur. Primò enim inſtruit iudicem in proceſſu, ſi narrata ſunt uera. ſecundò ſi non ſunt uera ibi, Si uerò. tertio ſubmittit de mouendis teſtibus clauſulam conſuetam ibi, Teſtes 3 [*Canonice*] includit † & excludit multa, in quibus non inſiſto: quia non ad materiam [*30. annis*] hoc uerò non iuuabat: quia ex ſola canonica inſtitutione, non ex præſcriptione ius acquiritur in beneficijs, infra de regulis iuris, capitulo primo, libro ſexto, præſumebatur ex hoc pro presbytero [*Fi-* 4 *lius*] quamuis legitimus [*Vel publice*] ſufficiebat † ergo probari alterum propter diſiunctiuam, ſupra de reſcriptis, inter cæteras [*Latrones*] qui ſunt infames. 6. quæſtio. prima, infames, & hic non condemnantur per ſententiam. ff. de ſepul. ui. l. 1. is uerò, qui furatur ueſtes mortui, non eſt ipſo iure infamis. eodem titu. l. de ſepulchro, Vincen. [*Deberet*] non dicit, Offerret, & facit ad id, quod dicam infra [*Nihilominus*] ideſt non admiſſa, ſed repulſa tali exceptione [*Talibus*] infamibus, & notabilibus [*Appellationem*] interpoſitam: quia prædicta non admittebatur exceptio, & bene, infra de appellatio. dilecto, & c. cum cauſam [*Praſcriptam*] ſcilicet eccleſiam, de qua ſequitur, non appellationem, de qua præcedit: quia de illa nil prædixerat, niſi ſub. in parte deciſa [*Abiudicauerunt*] hæc ſenten- 5 tia † reuocatur propter tria. Primum, quia per minus idoneos teſtes lata fuit. hoc tamen ante publicationem teſtium debuit proteſtari, infra e. præſentium. ſecundum. quia recepti fuerunt, & lata ſententia, parte abſente non contumaciter. ff. quæ ſen. ſine appella. re. l. 1. §. Item cum ex eo. tertium, quia poſt appellatio. legitimam, ſecundum Innocen. ſupra de officio delega. cum olim Abbas, in fin. [*Eccleſia*] ſi intelligas, quod ab illa ſententia iterum presbyter appellauit, plana eſt dec. ſecundum Hoſtien. Sed incidit per hoc in aliud contrarium, de quo in g. argu. contra, quod inſolubile eſt; & ideo hoc non placet [*Occupatam*] quaſi dicat ſententia priuationis fuit executioni mandata per collatorem ordinariũ, & fuit illi filio dapiferi col- 6 lata. per delegatos † enim non puto id factum, cum id non haberent in mandatis [*Confiteris*] cognoſcendo de appellat. facta poſt ſẽtiam, uel etiam ante ſententiam dummodo illi poſtea non renunciauerit, ſecundum Innoc. tacitè, uel expreſsè, ſecundum Hoſti. 7 [*Legitime*] quia non † per ſuum iudicem, cum literæ eſſent ſubreptitiæ, uel quia poſt appella. legitimam, uel quia cõtra abſentem non contumacem. uel expone, quod ſequitur [*Idoneos*] .i. idoneo & legitimo modo receptos, quaſi dicat uitiari receptionem, probata appellatione interiecta: q̃a probationes oblatas ad probandas exceptiones contra teſtes iudices admittere 8 noluerunt ſecundum Hoſtien. [*Caſſata*] .i. caſſa † nunciata, niſi ex ui appellationis hoc fiat [*Confirmatorijs*] in forma communi, infra de confirmatio. utili, uel inutili, bonæ [*Reſtituatis*] uidetur hoc ſtare non poſſe. aut enim fuit appellatum, aut non. Si fuit legitimè ap- b pellatum, & hoc conſtat, non eſt examinandũ principale, ſed reuocandum, quicquid poſtea fuit factum infra de appellatio. non ſolum. lib. 6. ſi non fuit appellatum, uel fuit, ſed malè, tali prætextu non debuit retractari ſententia, infra e. ſeries. Dicit Innocen. quòd presbyter receſsit facta appellatione, & dicebat, quòd iudices nihilominus facta appellatio. ſibi adiudicauerunt eccleſiam. Papa uerò primò mandat cognoſci de cauſa appella. ut ſi inueniatur iuſta appella. & ſic iniuſta ſententia, retractetur. Si uerò reperitur iniuſta appel. & ſic ſententia iuſta, non retractabitur, & durat hæc forma uſque ibi, Si uerò res. ibi mutat caſum inſtruens iudices, qualiter debeant ſe habere, ſi non repererint ſententiatum, uel ſi nõ eſſent teſtes male recepti, quo caſu cognoſcent de principali, & illud terminabunt, & ſic loquitur uer. ſi uerò, ſecundùm Innocen. qui etiam aliter exponit illud, ut ibi dicam. [*Non permittatis*] niſi ipſo iuſtè conuicto & remoto. nec enim per hoc intendit excludere iuſtitiam, ſupra de reſtitu. ſpolia. audita, Hoſt. [*Si uerò res aliter*] diuer- 9 ſis † modis legitur iſte uer. qui reddit difficilem dec. quia impedit intellectum qui aliter eſſet facilis; ſcilicet ſi uerſiculus iſte non eſſet, uel diceretur, cauſam remittatis, uel ſententiam cõfirmetis. ſum autem excuſabilis, ſi hic, & infra opinionum uarietas deſcribetur, quod uide in Hiero. ad Damaſum, quarta. B. & ſuper Zachariam. recitabo igitur. 8. lecturas. nam primò gloſſ. legit duobus modis, & in effectu ſunt hi uerbis mutatis [*Aliter*] ideſt ſi non probetur grauamen, nec fuit lata ſententia. & hanc lecturam gloſſ. approbat dicens, quòd fuit gratia in eo, quòd non fuit remiſſus ad iudices, à quibus male appellauerat. ſecunda [*Aliter*] ideſt ſi non probetur grauamen, & fuerit lata ſententia, & hanc gloſſ. reprobat. Ex dictis autem Innocen. colliguntur duæ lecturæ ſuper uer. reſtituatis, ut dicas [*Aliter*] quia non apparet ſententiatum, uel non eſſent teſtes malè recepti. & ſi dicas, ſi teſtes non fuerunt mali, ergo erat ſententia confirmanda, uel cauſa non erat ulterius examinanda. reſpon. quòd primò Papa mandat inquiri de malis teſtibus: quia ex illa cauſa fuerat appellatum, & illud ſufficit probari, ut caſſetur ſententia. ſed illa cauſa deficiente non poterat appellans ad aliam habere recurſum, cum etiam à diffinitiua appellaſſet, de appella. conſtitutis. §. finali, uel ex quo ſecuta erat ſententia, appellatio trahitur ad illam. unde poteſt tunc alias cauſas proſequi, ac ſi à ſententia appellaſſet, ſecuncundum Abb. miror de Innocen. quia iſta reſponſio eſt contraria primæ expoſitioni, quam facit, tamen inſpiciendo ſecundam tantum, forte hoc intendit [*Si uerò aliter*] quia non apparet teſtes tales: alias tamen allegat iniquitatem ſententiæ, cauſam audiatis, &c. & ſecundum primam expoſitionem dicemus cauſam, ſ. principalem. ſecundum hanc dicemus cauſam appel. interpoſitæ à diffinitiua. ſed hoc non placet, ut dixi ſuper uer. Eccleſiam, per id quod habes in gloſ. arg. contra: uel ſecundum eum [*Aliter*] quia non iuſtificatur appellatio: tamẽ implorat officium iudicis, uel beneficium reſtitutionis contra ſñiam: quia lata contra eũ abſentem non contumacẽ. & tunc dic cãm reſtõnis primo, & demũ principalẽ. Sed hoc nõ placet apparet .n. cõtumacia, ex quo nõ iuſtificat applõnẽ. Ex dictis

Hoſtien.

Hostien. habes alias lecturas. primam, quam ualde cõfusè posuit, ut litera cum reuolutione, & suppletione legatur sic. M. Q. causam audiatis, & fine canonico terminetis. & si uobis constiterit, &c. usque ibi, Si uerò. & tunc [*Si uerò aliter se haberet*] sup. sententiam confirmetis. & tunc exponitur, aliter, quia rescriptum non fuit subrepticium, nec iudices in aliquo grauarunt, sed absentem, & contumacem canonicè condemnarunt, sed non placet hæc lectura: quia violẽta nimis, & planius sine reuolutione poterat hãc lecturam dare exponendo, causam audiatis &c. idest sententiam confirmetis; & hæc etiam extorta nimis. Alia uerò lectura ipsius est sine reuolutione exponere [*Aliter*] s. quia iudices à prin. detulerunt, & in nullo processerunt. & si dicas, ergo si non grauauerunt, debuit remissio fieri ad eos, dic quòd hoc procedit ex uiribus delationis, de app. cum appellationibus, lib. sexto, uel ante appellationem grauauerant; licet post detulerint, bene procedit hæc lectura, & procederet prima lectura gloss. sic intellecta. Alia lectura potest colligi ex opinione Phili. de qua dicam super gloss. ad hanc. in fine. sic [*Aliter*] s. quia ueritatem exceptionis presbyter non probat, tamen aliàs appella. iustificat, & hic soluit contrarium dec. interposita. ut quia iustificat probando, quod obtulit, & non fuit admissus. huic ob. quod secundum hoc ad ueritatem probandam papa eum supra arctare non debuit, & ideò legas sic plane sine contrario [*Si uerò res aliter se haberet*] s. quia ueritatem exceptionum probat, sed sententia lata non erat. tunc enim reuocato grauamine iudex appellationis audit causam prin. & causam debito fine decidit. facit enim tunc, quod facere debebat iudex causæ princi. de except. dilectæ, de appella. ut debitus. Et secundum hoc istud aliter, non respicit singulas disiunctas orationis præcedentis. sed alteram tantum; uel totam orationem coniũctã, & facit. ff. de de rebus dubijs, si is qui §. utrum. ¶ Gloss. 1. obijcit, & dupliciter soluit. ¶ [*Glo. huiusmodi*] Respon. per quæstionem, an exceptiones contra testes sint statim admittendæ, uel reseruandæ, tenet, quòd regulariter reseruandæ. huic dec. dupliciter respon. uer. sed hic non, & in fin. ¶ [*Glo. ar. contra*] signat contrarium, & soluit. ¶ [*Gl. ad hanc*] primò soluit obiectionem. secundò obijcit, & dupliciter soluit. ¶ Gloss. antepe. uo. etiam de delegatum &c. & ponit duas opiniones: ¶ Gloss. pen. obijcit, & soluit dupliciter: sed primam approbat. ¶ [*In*

11 † *glo. huiusmodi, ibi, aliàs*] uel cum est odiosius ex causa non capitali, sed pecuniaria, uel simili, ut in §. se. ¶ [*In glo. ad hanc, ibi, querela*] uide in capitu. licet, super gloss. secunda. ¶ [*In glo. antepe. ibi. §. 1.*] ibi conuenit prætori;

12 quos ipse in possessionem misit, tueri. ¶ † [*In gl. 1. ibi, uitare*] non sequitur, si licet uitare, ergo licet accusare; secundum Tan. Go. Innocen. & Hostien. exemplum autem de hoc uide in c. excommunicato; qui licet concubinarium peccatorem excommunicatum, vel aliũ

c posit & debeat uitare: non tamen [c] potest accusare [*& ibi, Non ualebat*] satis de hoc dixi post Innocen. de accusa. super his [*& in fi.*] idem Hostien. de hoc, infra

13 de accusa. qualiter. 2. in fi. 1. glo. Sciendum † est quòd Damasus super hac dec. quęstionem formabat, quam ad literam posuit hic Phili. quærens, an laicus posit allegare hanc dec. Item infra eo. tam literas, ubi ad testimonium admittuntur, cum de aliqua Irregularitate agitur ciuiliter contra clericum. ergo & ad agendũ admittentur. Item interest ecclesiæ habere plures defensores, sicut de re publica dicitur. ff. de no. oper. nũ. nam rei publicæ, cui comparatur ecclesia. C. de sacrosan. ut inter diuinum. poterit ergo qui licet contra malum prælatum agere, vt ab administratione remouea-

d tur. In contrarium [d] ad agendum non admittitur, nisi cuius interest: quia actio est ius prosequendi in iudicio, quod nobis debetur, insti. de act. in prin. ergo iste, cuius nil debetur, non admitteretur. ff. de ua. & extra. co. l. ult. Item quæstio ciuilis de crimine in aliquo habet uim accusationis: quia per ipsam perditur beneficium, infra de simo. per tuas. ergo laycus non admit-

e tetur. Soluunt [e] quòd non admittatur. & ad hanc dec. respondent, ut supra in gloss. quod hic non fuit obiectum [f]. ¶ [*In glo. & idem, ibi apostolicæ sedis*] de hoc 96. disti. in summa, & infra de fil. pres. capit. primo, lib. sexto, ibi uideas in gloss. quia non paternum. ¶ [*In glo. super procuratorem, in fi.*] uel secundum Innocen. hic datus erat

14 † procur. ad certum articulum, nõ ad totam litem; puta ad productionem testium; uel ad uidendum illos iurare, uel uidẽdum publicationem eorum. uel aliud simile, quòd de iure potest fieri; etiam si criminaliter agatur, alle. præall. dec. ueniens, & 5. quæstio. reos. ¶ [*In glo. huiusmodi exceptiones. ibi, receptio testium*] de hoc. 2. quæ. 1. in primis in glos. sed non uidetur [*& ibi, testium*] hæc lectura est contra textum, ubi dicit, testibus talibus receptis, nisi dicas, quòd ibi receptio inspicit effectum, ut tunc uideatur recipere, quando ad dicta illorum pronunciat, ad hoc supra titu. primo. ex literis,

15 de renun. super hoc [*& ibi, cum ipso*] idem † potest dici in exceptione excõicationis: propter periculum cõmunionis, de sen. excom. decernimus, li. sexto, de hoc in spec. de teste. §. 1. b. uersi. sed quid si dicitur; & duobus sequentibus [*Et in fine*] adde, quòd no. infra e. cum causam. in prima gloss. ubi ponit gloss. duos casus, in quibus probatio exceptionis contra testem à principio recipitur: Quid dicendum nunquid † exceptio; & exceptionis probatio facienda est tempo-

h re productionis, an reseruanda [h] post publicationem uidi circa hæc omnia scripta etiam scartabellantium, per quæ tamen mihi non satisfeci. Ioan. & Vincen. in dec. præall. cum causam. tenent per hanc dec. quod semper admittatur à principio probatio exceptionis, nisi in casibus, ubi ius exprimit illam reseruandam, alle. etiam. C. de proba. ad probationem, quæ etiam induci potest ad contrariũ, quod colligas ex eo, quod infra dicam, uer. eadem. Ex uerbis Innocen. uidetur hic colligi, quòd si id. quod opponitur, est publicum, & probationes offeruntur. recipi debeant: aliàs, si requirit temporis tractum, siue per instrumentum, recipietur testis, reseruabitur probatio post publicationem, & hoc per auct. iudicatur, quam hic, & ibi alle. glos. & in concor. eo. titu. §. si vero dicatur. §. se. coll. 7. Hostien. hic uidetur uelle, quòd statim sit recipienda probatio, & quod dicitur reseruandum disputationi post publicationem, uidetur intelligere de publicatione ipsius probationis reprobatorię. prius enim debet publicari, quàm disputetur. infra e. in causis. Guil. in præal. uersi. uidetur uelle, quod probatio exceptionis sit differẽda, nisi mora periculum afferret, ut quia testes, per quos uult reprobare, sunt infirmi, uel recessuri, uel bellum, uel mare intraturi. tunc enim recipietur dictum illorum, si sint parati. mihi uidetur, quò exceptio legitima contra testes opposita, semper à prin. sit recipienda, infra e. præsentium: aliàs ad quid tempore productionis citaretur is, contra quem producitur, quod tamẽ omissum uiciat productionem, supra ti. 2. & puto; quòd grauaret iudex non recipiendo exceptionem, & quod locus esset appellationi, & forte ita fuit hic: recipere autem statim, uel differre probationem exceptionis credo, quod sit iudici arbitrarium, ad hoc, infra eod. cum causam, supra titu. 1. licet. Exceptis specialibus casibus duobus, quos ponit glo. & tertio de excommunicatione, quam addidi ad glos. Casum autem Guil. non puto specialem, ut prius recipiatur: sed fateor specialem, vt statim recipiatur.

cipiatur. unde tunc non differtur iuramentum, uel depositio testis, sed eo tempore, quo forsan ille super prin. deponit, & isti de quorum periculo timetur, deponerent super reprobatione, sicut & aliàs in princi. deponere possent propter illam causam, ut lite non contesta. quoniam. in arbitratu autem isto considerer iudex, an id, quod excipitur, habeat parem æqui tatem cum casibus, supra exceptis. Item an sit publicum, & an offerantur probationes, & an præsumptio sit contra excipientem, quod hæc faciat causa differendi, & tunc an his, qui producuntur super principali, immineat periculum mortis, uel causa absentiæ, & an uenerint de longinquo. Item quod possit facilius expediri probatio, uel reprobatio. Item an reprobatio fiat ob causam exosam, puta criminis, an non, ut quia est consanguineus, uel familiaris, uel his simile. Item consideret, ex quo possit sequi maius malū, uel odiū, & si per alteram posset sugillari alterius opinio, & per alteram non, & secundum circunstantias facti, quæ nec declarari possent, uideat, quod expedit prius recipere, an testes probatorios, an reprobatorios, & illud eligat. Et si prius recipit probatorios, non potest excipiens conqueri. nam parcitur in hoc laboribus suis, & expensis. forte enim testis nil deponet, dicens se nil scire. uel si deponet, multi alii non reprobabiles idem deponunt, & sic non expediret, uel non prodesset illum reprobasse, imò prodest & expedit non reprobasse. Si uerò prius recipit probatorios, nō potest excipiens conqueri. excipit enim testem non recipiendum: iudex paret, quia non recipit illius testis iuramentum, uel dictum: & sic quod petit, intus habet. Si enim nolebat is, contra quem producebantur, subire onus probandi statim, non debuit excipere, sed protestari, infra e. præsentium. Et easdem rationes reuoluas erga producentem, qui non potest conqueri, si dilata reprobatione statim recipitur testis, quem producit. habet enim, quod petit. Item nec potest conqueri, si differatur receptio sui testis, contra quem excipitur. parcitur enim laboribus, & expensis suis, & exceptione probata non expediebat illum produxisse, imò expediebat non produxisse. In dubio uero, ubi facti circunstantiæ non monent, uidetur eligendum, quòd differatur reprobatio tum per id, quod supra dixi. uer. si prius: tum quia adhuc posset reprobatio reprobari, & sic esset suspicio de longiori tractu, infra e. licet tertio. hoc securè teneas, quod rationem habet, & æquitatem, & contrarias opinio. concordat reductas ad casus diuersos. ¶ *In glo. argu. men. contra in fine*] dic ut de appellat. non solum, lib. 6.

16 & bene dicit glo. Abb. autem dabat † falsam solutionem, dicens hanc dec. loqui, cum appellatur à iudice, qui cognoscit appella. re. uel cum appellatur à sententia eo casu, quo non potest appellari. ¶ *In glo.*

17 *ad hanc, ibi, dilatoria*] si † enim peremptoria haberetur pro probata, hoc ipso quod iudex illam non admisit, nec probationes illius recepit, de facili posset iudex in fauorem excipientis perimere ius appellati, & facit quod nota. in specul. de appellatio. §. qualiter, uer. sunt quoque. sed hoc nil est dicere: quia licet peremptoria propter probationes non admissas haberetur pro probata quo ad iustificandam appellationem non tamen quo ad consequendum illius effectum: imò quò ad id necesse erit illam probari, & idem in dilatoria; & hoc teneas, licet Pet. Abb. & Guido hic dixerint illā exceptionē ex probatione repulsa haberi pro probata, per quam non fit præiudicium principali intentioni actoris: secus, si per eam fiat præiudicium perpetuum, uel temporale, & adde, quod dixi, de officio delega. cum causam. concor. Ioan. Mo. de appella. non solum, & Archi. e. titu. Romana, ut utrobique

dicam [*& ibi, per obliquum*] de hoc infra de exceptio. cap. 1. in 4. glo. [*& in fine*] habemus duas falsas solutiones ex gl. primam, quod decr. hæc loquitur in exceptionibus peremptoriis, uel quasi, contraria in dilatoriis, quod non placet, ut dixi, supra e. gl. uel loquitur contrarium, quando nondū lata erat sententia. unde tunc sufficiet probare, quod obtulit, & non fuit admissus: hic loquitur, cum iam erat lata sententia, ad cuius retractationem non sufficit probare, quod obtulit, si non probet eam uerā: sed hoc est falsum, ut infra dicam. Gof. autem dicebat super uer. constiterit, quod cōstabat eo ipso, quod non constat contrarium, siue eo ipso, quod probat se obtulisse probationes ad repellendum testes, & non fuit admissus: uel secūdum eum noluit se presbyter probatione huius onerare. uel secundum Guil. Na. presbyter in uno grauatur, in alio reuelatur. grauatur, quia non sufficit probare, quod obtulit. Releuatur, quia probata ueritate ulterius aduersarius non auditur contra eum, ut patet in responso Papæ. uel secūdum Phi. licet Papa causam sub conditione committat, ut presbyter, si potest, probet ueritatem exceptionis oppositæ contra testes: tamen licet illam non probet, iudices tamen isti de principali cognoscēt, ex quo à primis fuit legitimè appellatum, & hoc est, quod se. Si uero aliter &c. & sic nullum contrarium secūdum eum. uel dic, quod in contrario male fecit iudex non recipiendo probationes, quæ offerebant. unde hoc probato coram iudice ap. probatum est grauamē. sed hic non malè fecit iudex non recipiēdo probationes, quas poterat differre in tempus disputationis, ut dicit in gl. huiusmodi exceptionis, & ideo coram iudice ap. non sufficit probare, quod obtulit, alii dicunt secundum Host. Egy. & Guido. quod presbyter bene dixit se probaturum, sed non obtulit probationes, secundum Ho. uel subaudiendum est, ut dixi in tex. quod presbyter secundò à sententia appellauit, & hanc ap. prosequebatur. uel ponderari debet, quod dicit tex. Legitimè per testes idoneos, & exponebat, Idoneo. i. idoneo & legitimo modo receptos. potes dicere, quod adhuc non emanauerat decr. contraria, Interposita, quod satis patet per auctores utriusq; decr. Vel confirmo opi. meam per hāc decr. secundum lecturam, quæ habet, quod debuerunt iudices probationes admittere. & dico, quod quamuis quis proponat exceptiones, & probationes offerat, si appellat propter exceptionem tantum non admissam, sed non propter probationes oblatas non receptas, non iustificabitur ipsius ap. quamuis probet se obtulisse. Et sic dicam, quòd hic propter probationes oblatas non admissas non appellauit, unde necesse habet ue-

18 ritatem exceptionum probare. Sec si propter † probationes oblatas non admissas etiam appellasset, hoc probato coram iudice appellationis iustificata esset appellatio, & tunc reuocaretur etiam sententia per modum attentati. Nec est uerum, quod dicit gl. quod sic probo, certum, quòd iura de tali reuocatione loquentia generaliter loquuntur, Quicquid post ap. &c. de rescriptis significante, & cap. Rodulfus, de iudiciis, exhibita, de libe. obla. c. 2. & 3. de ap. significauit, & c. se. & c. cum causam, cum similibus. Secundo sic, ratio, quare prædicta reuocantur, est suspēsio iurisdictionis, à quo fuit appellatū. Si ergo defectus iste uiciat processum, non uideo, quare non uiciet etiam diffinitiuam. Tertio sic. Licet de diffinitiua sit casus expressior isto: tamen de sententia excōmunicationis extant multi casus, de officio dele. cum olim. i. & c. cum contingat, de arbi. innotuit, de ap. dilecti. 2. & 5. cum similibus. & tamen maior est effectus sententiæ excommunicationis, quàm diffinitiuæ, quod patet, quia primam non suspendit sequens appellatio, secundam sic. Sic ergo concluditur, quod quicquid factum est post iustificatam

stificatam ap. reuocetur per modum nullitatis, etiam si lata sit diffinitiua. nihil enim excipit, q dicit, Quodcumque de maio. & obe. solitæ, in fin. ¶ *In glo. ex hoc, ibi, in literis*] sup. aliàs. non, & hoc sub dubio forte, dixerat Ioan. de re iudicata, cum Bertoldus, in ulti. glos. sua, & Inn. exemplificabat, quando dicitur, Mittas in possessionem, & tuearis inductum; & de clausula, Cōtradictores, remittit infrà de præben. pro illorum, & uide, quod de utraque clausula ibi dicam super uer. k contradictores [*ibi, sententia lata*] & executioni k, mandata, & hoc tenet Vincen. reprehendens Tanc. & tamen dictum Tanc. quod sequitur, placet Inno. [*& in fin.*] Idem no. de dolo & contu. cap. 1. in glos. 2. ut lite non conte. c. 2. in glo. argu. quòd ¶ *In glo. pen. ibi, gratiam*] fugiendæ sunt lecturæ, quæ contra naturam suā 19 iura deducunt ad gratias. Sed poterat dicere glos. hoc fuisse de iure ex uiribus delationis, ut dixi hic in text. ¶ *In glo. ult. in fin.*] Host. hic tenet, quòd ad probanda crimina testium non compelluntur: aliàs sic, remittit, infra tit. 1. dilectorum.

ANNOTATIONES.

a Ex parte. In hoc c. ibi prox. &c. per hoc no. modum articulandi, & libellandi, ut non dicas, quòd pater eius ante ministrauit: quia posset esse ante, & non immediate, ut in c. capellanus, de feriis. sed dicas proxi. ad hoc c. cum eccle. de causa pos. & propr. Bal.

b ¶Appellatum. Ante sententiam intelligitur, quia post sententiam non examinatur, an sit legitime appellatum, ut in c. non solum.

c ¶Non tamen. Hic agebat ciuiliter, quia ad priuationem beneficij interueniebat, non ex causa, quæ sequitur in gl. repellitur; ad hoc supra eod. quoniam, & infra eod. decætero, & no. infra post Dama. & Phili.

d ¶Cuius interest. Adde, quod laicus, si est patronus, siue parrochianus, potest ciuiliter crimen clerici deuouciare c. Maximianus 81. distin. c. constitutum. 16. q. 1. & in c. qualiter, el 2. de accusatio. & hic per docto.

e ¶Soluunt. Contra hoc uidetur, quod not. in c. quod Dei, de sta. mon. sed hoc secundum id potest limitari, nisi habeant ius patronatus tales laici, ut ibi scripsi, Archi.

f ¶Obiectum. Taciturnitas ergo partis habilitat personam actoris etiam in his, qui ob publicam utilitatem repelluntur, ad hoc l. filii. §. ueteranos, ff. de procu. & quod no. in c. 1. de iudi. lib. 6. & facit c. pia de excep. eod. lib. in contrarium facit c. si diligenti, cum ibi no. de fo. competen. officium tamen iudicis superest, ut in primis iuribus not.

g ¶Potest fieri. Vide Io. And. in c. ueniens, infra alleg. super glo. 1. & Guil. in spec. de procu. §. 1. uersi. sed quoquid medici, & Bart. ple. in l. pen. §. ad crimen, ff. de publ. iud. & an in criminali possit unus articulus delegari, uide glo. in Clem. iudices, de off. deleg. & Cyn. in l. 1. C. qui pro sua iurid.

h ¶An reseruanda. Adde, quòd est in optione iudicis reseruare, uel admittere, nisi in certis casibus, de quibus in authen. si dicatur, C. de testi. & ibi per glo. & docto.

i ¶Excipitur. Conclusio ergo est, quòd exceptio reprobatoria testium, ubicunque opponatur, debet admitti per iudicem, sed probatio eius potest reseruari in tempus disputationis, uel publicationis attestationis. fallit hoc ultimum in casibus. infra eo. C. de testi. & hic, ut quādo testes essent sub periculo, uel absentaturi, & Guil. ponit in spec. de teste. §. quid si ipse. item fallit in casu hic posito in glo. in uer. nobiles. item quando probatio est manifesta & notoria, ut in hoc text. sed quando probatio non est manifesta, sed incontinenti offertur, dicit Ino. quòd est in potestate iudicis, an uelit incontinenti recipere probationes, uel differre, nec partes possunt conqueri de eo. nam si differt, non fit præiudicium uolenti eos reprobare, quia nondum testes actoris probarunt, nec intentio est fundata, & possibile est, quòd non probabit. item si incōtinenti recipit, non fit præiudicium illi, contra quem producitur, quia forte producens, uel excipiens contra eos non probabit. & quandocūque possit mittere, facit supra eo. c. in nomine. ad quid ergo ibi citaretur &c. consideret ergo iudex, ut hic dicit Io. And. an melius sit admittere, uel probare incontinenti, uel differre, uide etiam quod no. infra eo. c. præsentium, & infra eo. c. cum causam, in glo. 1. & quando testes sunt de longinquo recipiendi, tunc exceptio reprobatoria, uel etiam eius probatio debet admitti incontinenti, ut in c. cum causam, infra eo. uel quando præsumptio esset contra eum, ut ibi dicitur in glo. de ista materia, uide glo. in uer. quærendum 2. q. 1. in primis, ubi uult, quòd quando stetit per iudicem, & post sententiam potest probare. idem glo. in c. cum 1. & 2. de re iud. Bald.

k ¶Executioni. Vide in c. quærenti, de off. deleg. per Ioan. And. & ad materiam uide glo. quæ incip. quid si natus, in c. commissa, de electio. lib. 6. & glo. & ibi Bar. ff. de procura. l. Pompo. §. sed & his, & Bal. & Sali. in l. debitori, C. de pact.

SVMMARIVM.

1 *Ad testes, qui commodè uenire non possunt, mittere debet iudex, & nume. 6.*

Senex qui intelligatur, remiss. ibid.

2 *Testes examinare possunt duæ personæ loco tabellionis.*

3 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 4.*

Senes an compellantur ferre testimonium.

5 *Additio glossarum.*

6 *Ad testes examinandos quando debeat iudex mittere, & cuius expensis ueniant ad iudicem.*

CAPVT VIII.

SI qui testium. Casus. Iudex 1 † mittere debēt ad eos, qui commodè uenire non possunt. & loquitur hoc cap. in ciuili, secundum T. Vincen. Inno. & Host. concor. quod no. de a iudicijs, at si a clerici, uer. Si uerò, in gl. 2. & facit conb stitutio Clem. de officio delega. iudices. [*Senex*] b hoc expone, ut dixi, supra ut lit. non contest. quoniam, in 2 prin. [*Personas*] duas † loco tabellionis: aliàs tabellio sufficiet, supra ti. 1. quoniam; & sic intellige, infra ti. 1. c. 1. secundum Hosti. [*Discretas*] adde, quod habes de iudi. 3 c. 2. lib. 6. ¶ Prima † glo. circa testes impeditos præmittit tria. demum quærit, arguit negatiuè, & soluit contrarium. ¶ Glo. 2. ibi primo obiicit, & sol. secundò sol-4 uit aliud contrarium. ¶ *In* † *gl. 1. ibi, inuiti*] can. in præ. uer. [*& ibi, maiores*] ibi dicitur, maiores 70. à tutelis, & muneribus uacare. hoc uerum, si peregerunt. 70. existens enim in 70. non est maior 70. [*& ibi. §. corporis debilitas*] sequitur, illorum munerum tantum excusationem præstat, quæ corpore implenda sunt: cæterum, quæ consilio prudentis uiri, uel sufficienti patrimonio, non remittuntur, nisi ex probabilibus causis. ¶ *In* 5 † *glo. 1. ibi, ad egregias*] c & ad eos, qui cum per 15. dies c stetissent coram iudice, recesserunt. C. de testibus. l. penult. & de hoc 4. q. 3. uer. Item is qui [*& ibi, debet*] de gratia secundum Gof. ut dixi de officio ordi. significa d uit, super gl. d 2. [*& ibi, qui multæ*] alleg. Innocen. 2. q. 2. c. fi. ¶ *In gl. sed quare, ibi, possunt* † *uenire*] cum producens eis procuret expensas, ut infra de rescriptis, statutum. §. pen. lib. 6. [*& ibi, item testium*] ubi idem no. & in spec. c. ti. §. 1. uer. item, quod est pauper [*& in fi.*] qui etiam ab accusatione repelluntur. 2. q. 1. perhibentur: uel loquuntur in criminalibus. T. Posset etiam intelligi litera de paupertate non testis, sed principalis testem producere uolentis secundum Vincen. & sic legatur litera, Aut, sub. hi, qui eos uolunt producere, & quod, infra sequitur, Adduci. l. expensis principalis, quia non habet, unde suis non, quia proprijs stipendijs ministrare non coguntur. Host. facit, infra de rescriptis statutum, uer. prouisurus, lib. 6. dicebat autem Vincen. quod tunc iudex ordinarius dabit expensas: quia tenetur pauperibus prouidere, in auct. de man. prin. §. sit tibi, infra de excel. præ. sicut uenire. 12. q. 2. aurum. forte aliud in delegato, in quo sufficit, quod sibi non exigat, de uita & hone. cler. cum ab omni, ponebat autem ipse Vin. uersus, Si fuerit testis pauper, uetulusque, remotus, Debilis, egregius, aut qui producit, egenus, Vt testentur ibi, debet mittere iudex. quos etiam uide in spe. c. ti. §. qualiter, uer. potest etiam quod præcedit, uide in §. sequitur, ante finem.

ANNOTATIONES.

a ¶At si clerici. Nam tunc in criminali deberet forte iudex ad eos ire, & hoc uerum, nisi talis esset iudex quem ire nõ deceret, ut quia tunc posset mittere, & sic ubi priuilegium personæ & causæ consequenter, potius læditur priuilegium causæ, ut est tex. notabilis in c. 2. de iudi. lib. 6.

b ¶Senex. Limita, nisi commodè potest accedere ad iudicem; uide in l. quæsitum, ff. de re iudi. per do. de Rota conclus. 218. incipiente, item quòd senex, in nouissimis.

c ¶Egregias. Quæ dicatur persona egregia, uide Bar. in l. 2. C. de aduo. diuer. iud. & Rotam conclu. 88. in nouissimis.

d ¶Super glo. Ibi idem no. in contrarium tenet, facit lex ad egregias ff. de iureiuran. licet in iuramento litis decisiuo loquatur, & facit uer. debet, positum in uersiculis, qui ponuntur super glo. proxi. facit quod no. Bar. in l. inuiti, ff. eod. tit. & uide in decis. Rotæ conclusio. 98.

SVMMARIVM.

1 *Corrupti, & periuri ad testimonium non debent admitti.*
Iuramenta pro testimonijs iuratis, ibid.
Periuris quæ pœna, ibid. in fin. & nu. 2.
2 *Testium corruptionem quo casu post sententiam & quam sufficiat probare ad eam reuocandam, cum aliàs & falsitatem quis probare debeat.*
3 *Sententia lata ex falsis testibus rescinditur, si dicta eorum iudex sit secutus, & quando matrimonialis difficilius retractabitur, nume. 7.*
4 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 5.*
Causam damni qui dedit, damnum uidetur dedisse, & quo casu, & nume. 6. §. 1.
6 *Additio glossarum.*

CAPVT IX.

1 SIcut nobis. Casus. Corrupti † & periuri ad testimonium non debent admitti. Communis diuisio. secunda ibi, super quo. ubi ponitur responsio distinguens, secundum membrũ ibi, Si uerò [*Accepta*] & malè, supra c. 1. 14. q. 5. non sane, Vincẽ. [*Parentela*] in gradu prohibito [*Iuramenta*] i. testimonia iurata. [*Transiuit*] dicebatur in an. nullum aliud remedium superest, nisi ut testibus &c. & huic literæ quidã, s. Mel. adhærentes dicebant, & malè, de crimine, iterũ quæri non posse, Gof. [*Adulterio*][a] sed si neuter transiuit, imponetur de periurio tamen pœnitentia [*Corruptionis*] no. quia nil dicit de falsitate. Vnde † sic intelligo dec. quod hæc sit mens, si uterque, uel alter transiuit ad secũda uota, necesse est falsitatem probari, qua probata separatis secundis coniugijs integrabitur primum per iura, quæ allegabat glo. pen. Si uerò neuter transiuit ad secunda uota, tunc sufficit corruptionem testium probari, & secundum hoc in uer. Non migrauerint, non est supplendum, Maximè, prout supplet glo. sed legendum est plane. & hanc opi. in parte tetigit Inn. dicẽs quosdam dixisse per hoc c. quod sufficit probare corruptionem, & agetur per resti. in inte. uel condictione ex hac dec. Sed isti non distinguebãt, an contractum esset secundum coniugium, uel non. tu dic, ut dixi, ꝙ plane uult hæc litera 53. op. de eo, quod dixi supra ti 1. licet, super gl. 2. s. quod post sententiã nõ sufficiat probari corruptionem. sed dico illud uerũ in alijs sententijs. Cum autẽ sententia lata contra matrimonium non habeat uirtutem rei iudi. speciale sit in ea, ꝙ ita sufficiat post sententiam probari corruptionem, ut prius, & hoc, quãdo neuter contraxit, ut dixi. per quod potest dici idem in omni sententia, quæ nõ habet uigorem rei iudicatæ, puta, cum ab ea fuerit appellatum [*Reuocanda*] si iudex † eorum dicta tantũ fuit secutus, infra de re iud. cum. I. & A. Gof. & Tan. [*Admittendum*] admittitur tantum ipsorum denunciatio, infra de cogna. spi. super eo, & hic arg. contra, infra qui ma. accu. pos. c. fin. Host. ¶Secunda † glos. elicit duo argumenta, & ad secundum signat contrarium, & soluit. ¶Tertia glos. in hoc, quòd qui occasionem, &c. arguit pro. Inducit 4. can. tres leges, & unam decreta. in cõtrarium duos can. & unam l. & soluit. ¶*In* † *glo. 3. ibi, nihil interest*] sequitur, utrum occidat quis, uel causam mortis præbeat [*& ibi. §. sicuti*] sicut euentus mortalitatis non imputatur medico, ita quod per imperitiam commisit, imputari sibi debet [*& ibi. §. pen.*] tenetur, qui flamma uento in stipulam suam ignem misit per quem seges, uel uinea uicini læsa est [*& ibi, uerum*] 2. uide de accusa. cum dilecti, super glos. causa [*& ibi, item Mela*] loquitur de eo, qui cum pila ludens percusit tonsorem in manu, & gula serui abscissa est, qui tenetur Aquil. & de illo, qui tenuit, & alter interemit. ¶*In ulti. glo. in fine*] ibi sunt uerba, quæ in dec. per tuas. ¶*In* † *glo. 2. ibi, inebriauerunt*] tripliciter legitur, ut ibi no.[b] ¶In glo. 3. ibi. §. quia uerò, ubi de hoc, & ca. qui omne, in summa [*& in fin.*] adde quod not. infra de homic. decætero, & 2. q. 1. hi quoscunque, & prædicto cap. placuit. 3. ¶*In glo. pen. ibi, de falsitate*] hæc fateor: sed litera non de falsitate, sed de corruptione loquitur, ut dixi in textu [*& in fi.*] Sed † quando migrauerunt ad secunda uota, cum maiori discussione recipientur testes, & difficilius retractabitur sententia. Inno. Sed Hostien. dicit, quòd quando non migrauerunt, imponetur illis pœnitentia tantum de periurio,[c] sed utroque casu fiet inquisitio, de qua sequitur.

ANNOTATIONES.

a ¶Adolterio. Ex hoc posset colligi, quòd quoties iteratur copola cum alteri nupta, quod toties iteratur adulterij delictum; ad hoc uide Bar. in l. nunquam, de priua. delic. uel dic, quòd illa non fuit mens huius literæ, sed quod dicatur unum adulterium, quando alter eorum tantum transiuit ad secunda uota. quando uerò ambo, tunc plura, quia tunc uterque dicitur committere.

b ¶Vt ibi no. Tantum ergo quò ad peccatum consideratur peccantis intentio: quò autem ad pœnam huius fori in seq. consequela consideratur, ut in gl. & ad materiam facit, quod no. in c. cum quidam, in 1. glo. & super illa, infra de iureiu.

c ¶De periurio. Et pro intellectu huius capituli, uide Bar. & moder. in l. generaliter, C. de non nume. pec. & Bart. in l. eos, & ibi bonus tex. ad hanc materiam, ff. de fal.

SVMMARIVM.

1 *Socius criminis, & muneris non testificatur etiam in crimine simoniæ, eiq; non est aduersus alium credendum nisi ad præsumptionem, nu. 2. uide nu. 5.*
Simonia non est, si quid promittatur post præsentationem, uel electionem, ibid.
Remittere parochianis rector ecclesiæ quid potest, quod ualet ad uitam remittentis, ibid.
3 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 4.*
Remittit qui debitum, dare uidetur, & num. 5.
Testis unicus quandoque ualet, & quando, §. in glo. ulti.
5 *Additio glossarum.*
Emptio, & redemptio æquiparantur, ibid.
Socius, uel particeps criminis, an & quando admittatur ad testificandum, ibid.

CAP. X.

1 VEniens. Casus. Socius † criminis, & muneris non testificatur et in crimine simoniæ. Et prima pars ponit petitionem presbyteri. secunda illam exaudit, & causam reddit ibi, & nos [*Promisisset*] ante præsentationem, uel electionem. sic enim post non fuisset simonia: tamen non ualeret nisi ad uitam remittentis,[a] de donatio. cap. secundo, de transact. decætero [*Parochianorum*] ad quos forte spectabat præsentatio. sic supra de electio. querelam [*Pro beneficio*] forte pro decima, de qua sic conuenerat. Hostien. remittit de rerum permuta. cap. fina. de transact. statuimus, uel

uel aliàs pro substentatione [*Commendamus*] forte dicebant aliqui periti presbytero, quòd sententia non ualebat: quia in crimine simoniæ testificari potest socius. quare dicebant plenè fuisse probatum. iste titubans petijt confirmationem ipsius, & obtinuit [*Credendum*] ad† probationem, ad præsumptionem sic, Innocen. ¶Secunda † glos. obijcit, & soluit. secundò quærit, arguit, affirmatiuè soluit contrarium. ¶Pen. glo. not. quòd socius &c. signat contrarium, & soluit. ¶Vlti. glo. signat contrarium, & soluit. ¶*In* † 1. *glo. ibi, quando*][b] & uide de sin. c. pen. in glos. 2. [*& ibi, si mulier*] mulier pecuniam debitoris, cum quo contrahebat, pro dote acceptam tulit: matrimonio non secuto, nuptijs non secutis, ab ipso pecunia condicetur: quia nō refert, an per numerationem, uel acceptilationem ad ipsum pecunia sine iusta causa peruenerit. ¶*In glo. 2. ibi, in bona*] hanc & se. uide in cap. ulti. de iureiurand. infra allegat. ¶*In glo. ult. ibi, maritus*] ponit casum de marito uxoris hærede, qui repetens pecuniam, quam dicebat per uxorem depositam, probabat per unum testem [*& in fin.*] in summam, qua filiam ordinauerat dotari. ¶*In* † *glos. 1. ibi, intelligitur*] sic emptio, & redemptio æquiparantur in hoc, infra de sim. querelam [*& in fi.*] & ff. de regulis iuris, si quis obligatione, licet sit argumen. contra. ff. quibus mo. pi. uel hypothe. sol. l. 1. §. cum uenditor, C. ad Velleia. l. etiam, ff. quæ in fraudem credit. l. si pignus,[c] Goff. ¶*In glo. 2. ibi, si quis Papa*] dixit hic Goffr. quòd ibi concurrebant duo crimina simoniæ & læsæ maiesta. nam ibi loquitur de illo, qui Papa uiuente de papatu conuenticulas faciebat. aliàs, licet in crimine læsæ maiesta. admittatur, in simo. non. uel secundum eum admittitur socius accusans, sed non testificans. uel secundum Philip. iste non erat de crimine emendatus: & ideò etiam in exceptis repellendus, de simo. per tuas. 1. [*& ibi. §. item sæpe*] ubi de hoc, & infra de appellatio. cap. 1. & uide, quod not. in specul. tertia par. de noto. crimi. §. ut autem, aliàs incipit, fama, uer. quid si agenti, & ad-de quod dicam, infra e. præterea, super ultima glos. & quod dicam, infra de accusa. qualiter. 2. super glo. argumen. famam. Hostien. autem legebat sic, quod hic nullus testis idoneus erat: quia aliter confessus fuerat istud pactum fuisse cum certis parochianis pro omnibus, quod ipse, licet tunc non præsens, postea ratum habuerat; & hunc secundum testem respicit uer. nulli, & sic non est inculcatio. ¶*In glo. absoluendo, in fi.*] uel purgationem indicendo, infra de adult. significasti, Goffred. & hoc, si erat infamatus. ¶*In gl. pen. ibi, consueuit*] secundū T. [*& ibi, criminibus*] de crimine simoniæ dic, ut infra e. cap. 1. lib. sexto, de crimine hæresis, ut e. lib. de hæreti. in fauorem. ¶*In glo. ult. ibi, licet*] ubi de hoc [*& ibi, tanta*] ubi de hoc [*& ibi, nobilissimus*] infra de spon. præterea 2.

ANNOTATIONES.

a ¶Remittentis. Vel quousque teneret beneficium, ad quod si post dimissionem, uel renunciationem, uel priuationem iterum assumatur, an reuiuiscat ista oblr. & promissio renunciatione, uel priuatione extincta, uide Io. And. de præb. nisi esset, in glo. denuò.

b ¶Ibi quando. Adde quando criminosus possit accusare clericum de crimine simoniæ, tex. in c. cum P. de accusat. & in c. si quis Papa 69. distin.

c ¶Pignus. In istis iuribus non est eadem ratio in tacito remisso, quod in principali remisso, ut in illis apparet. hic eadem est ratio in tacito & expresso, si de illis fuit remissio. uide in illis iurib. doctores, & Bar. in l. si fideiussor, ff. de lega. 1. hic enim remissio lucrū affert illis, quibus remittitur: in illis autem iuribus expressè aufertur lucrum, & ideò reprobatur ex tacito nil lucri afferre, & ideò non reprobatur, ibi uide.

SVMMARIVM.

1 *Acta litis instantia pereunte non pereunt, & imò quædam acta iudicij perpetuò durant, & quæ, & inter quas personas, & coram quibus iudicibus, & in quo agendi modo, & quibus prosint & obsint, præterquam interuenientibus in iudicio, uide nume. 2.*

Acta quæ litis, quæ iudicij dicantur, ibid.

Lex. properandum, §. 1. C. de iudi. intellectus, ibid. uer. nec obst.

Acta si non reperiuntur primi iudicij, denuò recipiuntur, ibid. uer. & sunt hæc uera.

Testibus opponendi est saluum ius ei, contra quem producuntur eorum attestationes in alio iudicio receptæ, ibidem, uer. unde & illud.

2 *Instantia iudicij non perit fluxu temporis iure canonico.*

Acta etiam iudicij, non tantum litis non pereunt ex temporis cursu secundum canones, nisi in casu, & quo, ibid.

3 *Suffragium, & additio glossarum. nu. 4.*

CAPVT. XI.

CAusam. *Quæ*] breue est. [*Ab alijs*] quibus successistis, C. de iudic. properandum. §. si autem in medio triennij. & † obtinet quod hic dicitur, nisi ubi instantia iudicij periit. nam ubi periit instantia, ibi forsan & omnia acta pereunt. C. de iudi. properandū. §. 1. Tu uerò dicas, ꝙ quantumcūq; pereat, semper tamen cōfessiones, & probationes, & alia, quæ facta respiciūt, perpetuò durant inter easdem personas, & coram eisdem iudicibus. C. de arbitris,[a] cum autea. §. si. dummodò ad idem agatur, uel etiam ad aliud, quod tamen ex principali pendet, quale est, si attestationes sint de matrimonio. nam hæc ualent ad probandum legitimationem filiorum, infra e. Albericus. Alii uerò dicunt, ꝙ ualent quantum ad præsumptionem, & non quantum ad probationem, Inn. Si uerò ad aliud omninò agatur, primæ probationes non probant: qa & habitæ super uno modo agendi nō prosunt, si alio modò agatur, ut patet in eo, quod legitur & not. infra e. ueniens: sed ad idem, & ad eius accessorium, & eundem modum agendi ualent semper, ut dictū est. Ho. nec ob. C. de iud. properandum. §. 1. ubi dicitur, quòd quando quis absoluitur ab instantia iudicii, tunc & acta iudicii pereunt: quia intelligitur de his, quæ sunt tantum acta iudicii, & ex ipso iudicio oriētia siue præcedentia, sicut sunt citationes, satisdationes, & si. hæc enim uerè pereunt, arg. ff. iudicatum solui, cum apud Sempronium: attestationes uero non pereunt, ut dictū est: quia potius sunt acta litis, quàm iudicii. quinimò & ea, q̄ sunt principaliter acta iudicii, si facta respiciunt, perpetuò ualēt, ut patet in citatione, per quā fit interruptio, C. de præscript. 30. annorum, cum notissimi. 1. respon. & l. fin. de annali except. l. 1. §. 1. Sed & uicium litigiosi dicunt quidam perpetuum esse, de quo dic, ut not. supra ut lite pen. ecclesia. Et sunt hæc uera de actis habitis coram ordinario iudice, siue etiā delegato. C. de re iud. gesta, & legitur & not. supra titu. 1. quoniam contra falsam, & cap. fin. ubi est hoc expressum, dummodò reperiri possint. aliàs enim de nouo recipiuntur, ut ibi legitur & not. quid autem iuris sit de attestationibus productis, & aliis actis habitis coram arbitris, habes, C. e. titu. l. fin. C. de arbitris. l. penul. §. penul. & fin. & le. & no. infra e. præsentata. Sed obiicies, & dices, quomodo possunt ualere attestationes in secundo iudicio, cum ipso considerato receptæ sint lite non conte. Respon. quia non consideratur litis conte. ipsius secundi iudicij, sed primi, in quo fuerunt recepti licet cont. vnde & illud fundamentum sufficit, & perpetuo ualent, supra ut lite non contesta. quoniam, & C. e. l. fi. & infra e. præsenta-

ta. saluum est tamen ius ei, contra quem producunt,
ut contra dicta ipsorum posit obiicere, & personas,
ut in eisdem iuribus, ualent ergo attestationes, & cō-
fessiones non solùm inter easdem personas, sed inter
eorum hæredes, dum tamen ad idem, & eodem mo-
do agatur, ut dictum est, & comprobat, infra c. Albe-
ricus, & C. de libe. causa, iubemus. Imò & plus uidet.
scilicet, ꝙ tales attestationes, & omnia alia acta factū
respicientia, esto quòd sententia non sit lata, possunt
non solum producentibus, & eorum hæredibus, ut
est dictum, sed etiam omnibus, quibus res iudicata ꝓ-
desset, uer. gratia, aliquis, à quo uendicabatur fundus,
probauit per testes, quòd suus erat: postmodum uen-
didit illum Petro: in hoc casu dicendum, quòd prædi-
ctæ attestationes Petro emptori proderunt, sicut & ei
prodesset sententia, si pro uenditore lata fuisset. ff. de
except. rei iud. si à te. §. 1. & §. Iulianus. & idem uidetur
in omnibus casibus, in quibus res iudicata inter alios
alijs præiudicat, uel prodest, ut ualet eodem mō acta
inter eosdem habita, etiam si res iudicata non fuerit,
prosint & obsint omnibus illis, quib. res iudicata pro-
b desset, uel obesset. [b] qui uerò sint isti casus, patet in eo,
quod le. & no. infra de re iudica. quàmuis regulariter,
secundum Inno. cuius est mens totius huius glos. hoc
2 autem notandum † secundùm Host. quòd secundùm
canones non perit instantia fluxu temporis. ideoque
nec ista occasione acta iudicij pereunt, sed perpetua
sunt, ut patet in eo, quod no. supra de iudicijs, uene-
rabilis, & supra titu. 1. c. fi. unde quantum ad hunc ca-
sum satis uidetur inutilis ista glo. potest tamen ualere
in alio casu, puta quando quis absoluitur propter ine
ptam editam actionem: tunc enim & si instantia iudi
cij pereat, & alia de nouo posit oriri, ut patet in eo,
quod legitur & not. supra de iudi. examinata, potest
c [c] quæri, utrum & acta pereant; & potest responderi, si-
cut superius est notatum, secundùm Host. [*Iudicibus*]
qui forte mortui erant, uel remiserant secundùm Pe.
& Ab. [*Recepta*] directè, non incidenter, nisi partibus
3 placeret, infra c. ueniens, Vinc. ¶ *In † glo. i. ibi, c. ult.*] &
ibi in c. præsentata, infra alleg. uide. l. huius glos. ¶ *In*
4 † *glo. 1. ibi, quoniam multæ*] & infra c. cum uenissent, & c.
constitutus, Goffre.

ANNOTATIONES.

a ¶ De arbitris. Adde tex. in l. iubemus, C. de libe. cau. uide Bald. in l.
3. in pen. col. C. de eden.

b ¶ Obesset. Idem no. Bar. in l. sæpe, ff. de re iud. & l. si mater, in fi. ff.
de except. rei iud. & de materia glo. istius uide Bart. Sali. & Bald. in
l. 2. C. de eden.

c ¶ Potest. Vide ibi Ioan. And. in glo. 1. non obstante, an isto casu ex-
piret iurisdict. dele. & uide in decisione Rotæ, concl. 78 & uide l.
si filij, & ibi per Bar. ff. de interrog. act. & in l. si patronus libertum,
ff. de iureiu. & in l. cum Titia, ff. de accusa.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in causa sua ecclesiæ quibus casibus non admittantur, & nume. 5.*

2 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 3.*
Clerici possint testificari pro ecclesia, & an contra eam possint ad hoc compelli, & nu. 4.

4 *Additio glossarum.*
Causa sua quando dicatur, ibid. in princ.
De collegio, capitulo, uel uniuersitate qui sunt, quando possint in causa collegij, capituli, uniuersitatisue testificari, ibid.

CAPVT XI.

1 CVm nuncius. Breue est [*Negocio*] quod non † procu-
rant, supra c. insuper, & idē in prælatis, ut ibi
dixi [*Alia*] simplex relatio [*causa*] vt si dicā
2 tur periuri, infames, uel his similes. ¶ Prima † glo. al-
legat tres concor. & tria iura in contrarium, & soluit.
secundò quærit, allegat tria ad negatiuam, & alia tria
ad affirmatiuam, ponit opinionem; ultimò soluit, &
3 pro contraria solutione ibi. T. remittit. ¶ *In † 1. gloss. ibi.*
a *§. 1.*] seruus communis [a] ciuitatis non est singulorum,
& pro ciuibus & contra ciues torquetur [*& ibi. §. licet
hæres*] uel qui de ipsius est familia, nō testificat in cau-
sa testamēti [*& ibi, omnibus*] can. 4. quæstio. 3. omnibus
4 [*& ibi, nimis*] uide in præall. c. 1. super 3. glo. ¶ *In † glo. 1.
ibi. nullus*] ubi de hoc [*& ibi, sua*] non est sua; quia dam-
num & lucrum suo nomine ad eum non pertinet. 2.
quęstio. 6. biduum, uer. palam. T. satis ęque uidetur di-
cendum, quòd si quæratur de his, quæ in ca. aguntur,
singulares de capitulo testificari possunt, infra eo. ue-
niens. C. de repu. consensu. §. pen. aliàs posset deficere
probatio, bene facit, infra titu. 1. cap. ulti. Si verò quæ-
ratur de his, quæ extra capitulum aguntur, distingui-
tur, si quæratur de actu, per quem singulariter cuique
de capitulo obuenit utilitas, nō admittitur: quia in re
propria &c. ut in præall. le. in omnibus, canon. 4. q. 3. &
benefacit de se. ex. si sentētia, in fi. li. 6. Si uerò non sin-
gularibus, sed uniuerso, vel collegio obuenit utilitas,
admittentur, ad hoc præ. l. intantum, quam alle. glo. &
12. q. 2. qui manumittitur. ff. de in ius uocan. sed si hac.
§. qui manumittitur. & per hoc soluit, quod sępe quę-
ritur de uniuersitatibus uillarū, uel terrarum, quæ liti-
gant de pascuis, uel nemoribus, in quibus singulorū
bestiæ pascuntur, & singuli ligna scindunt: testimoniū
hominum de uilla hoc casu non est idoneum, ut pa-
b tet per præmissa, & de hoc etiam per Cy. C. e. parētes [b]
[*& ibi, qui manumittitur*] dicebat. T. Phi. & Vinc. hoc ue-
rum indistinctè in causa ciuili. in criminali, accusato
prælato ab aliquo de uniuersitate, alij de uniuersitate
recipiuntur in testes, ar. 2. q. 6. lator, infra de accusat. ex
parte, de elect. per inquisitionem. ideò quia non sunt
magis domestici accusantis, quàm accusati. idem Inn.
& Hostię. Sed cum quis de uniuersitate accusat extra-
neum, cæteri de uniuersitate non possunt testificari.
14. q. 2. super, ubi de hoc. 3. q. 5. accusatoribus, infra de
accus. repellantur, & de hoc in spe. de teste. §. 1. uer. sed
nunquid in causa, ubi Guil. post Hosti. temperat illud
dictum, dicens illud uerum, nisi in defectum, & remit
tit etiam ad sum. Hostien. eo. ti. §. 2. uersi. & cum causa,
ubi alle. Hostien. infra ti. 1. cap. fi. de iureiur. & si Chri-
stus, in fi. unde nimis largè locuti sunt glossatores, sed
restringenda est opinio ad textus iurium, quæ allegāt
quando videlicet est ita parua uniuersitas, quod illi de
ipsius corpore cadunt in nomē domesticorū, uel co-
habitantium, ut ibi [*& ibi. cap. ulti. in fi.*] hoc soluitur in
remis. quam dat finis gl. [*& ibi, filius*] de carnali est pro-
hibitio, & edictum de testibus prohibitorium. ff. e. l. 1.
[*& ibi, non debet*] & e. ti. non licet, li. 6. [*& in fi.*] in ulti. gl.
5 hoc † ultimum approbat hic Inno. in defectum alio-
rum testium, quod intelligit Hosti. supra c. in sup. nisi
sint liberti ecclesiæ illi clerici, supra de seruis nō ordi.
eo libentius, uer. quibus, & quòd illi plus alijs sint astri
cti, patet de succes. ab intest. c. 2. de test. requisisti, in fi.

ANNOTATIONES.

a ¶ Seruus communis. Limita secundum Bald. Hostien. & Inno. hic,
quos uide.

b ¶ Parentes. Et ibi uide Bal. & Sali. facit etiam ad q. si relinquitur cō
uentui, uel singularibus fratribus, quomodo testificari possint. de
q. per Bar. in præalleg. l. in tantum, in causa ergo, quæ est uniuersi-
tatis proprietate & utilitate, admittitur, qui est de uniuersitate: si
proprietate uniuersitatis, & vtilitate singulorum, non admittitur,
ut in exemplis, supra positis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Crimen nunc probatum repellit teſtem etiam aliàs de illo crimine non damnatum.*
Oppoſita probanda ſunt, ibid.
Si, etiam pro quando, ibid.
2 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum.*
Teſtes, quibus crimina obijciuntur, qui repellantur, & nu. 3.
3 *Additio gloſſarum.*

CAP. XIII.

1 SVper eo. Caſus. Crimen † nunc probatum repellit teſtẽ etiam aliàs de illo crimine non damnatũ. Communis diuiſio. ſecunda ibi, Reſpondemus [*Opponuntur*] & probantur, vt ſequitur [*Si etiam*] pro quamuis [*conuincantur*] nunc in modum exceptionis [*Admitti*] propriè, uel inſpecto effectu, ut dicã, infra eo. teſtimonium, in prin. & dixi, ſupra eo. ex parte.
2 ¶ Glo. 1. † ſignat contrarium, & ſoluit. ¶ *In glo. 1. ibi. §. calumniator*] ſequitur, ita demum no. ſi fuerit calumniæ cauſa damnatus, nec enim ſufficit calumniatum. ¶ *In*
3 † *glo. 1. ibi, ſecundum leges*] & tamen lex illa eſt canonizata, & facit ad quod dixi, ſupra de reſcriptis. c. 2. [*& in fi.*] dummodò ſit tale crimẽ, quod à promotione repellat, & cum eo non fuerit diſpenſatum, Ala. Vincen.

SVMMARIVM.

1 *Laicus in criminali non teſtificatur contra clericum: accuſat tamen pro ſua, uel ſuorum iniuria, uid. nu. 3.*
2 *Suorum appellatione qui contineantur.*
Pro iniuria illata ſeruo, filio, & uxori, item ſi quis defendit mortem propinquorum, poteſt agere, ibid. uer. dicebat Go.
3 *Ad accuſationem hic admittitur, qui repellitur à teſtimonio, quandoque è contrario.*
4 *Epilogus, & additio gloſſarum. nu. 5.*

CAP. XIIII.

1 DEcætero: Caſus. Laicus † in criminali non teſtificatur contra clericum: [a] accuſat tamen pro ſua, uel ſuorum iniuria, ponit regulam, à qua ſecundo excipit ibi, Niſi, & exceptionem determinat ibi, Nec tunc [*criminali*] criminaliter mota, ne ſit con-
2 tra, ſupra e. cap. 3. ſecundum Hoſtien. [*Suorum*] illi † dicuntur ſui ſecundum Acc. qui pro eo teſtificari [b] non poſſunt, hoc no. C. de Turpil. l. pe. in additione, de qua etiam loquitur ſpec. de accu. §. 3. in prin. & uide quod ibi dicam. Hoſtien. hic dixit illos dici ſuos, de quibus habetur. ff. de accuſat. le. 1. & 2. t. reſpon. Idem Azo, in ſum. qui accu. non poſ. §. videndum. Dicebat Goſ. quẽ agere poſſe pro iniuria illata ſeruo, filio, & uxori, Inſtit. de iniuri. §. patitur, & ſponſa. ff. de iniur. Item apud Labeonem. §. itẽ ſponſum. Item ſi quis defendit mortem propinquorum. ff. de accu. l. hi tamen omnes, & ſic intelligit. 7. quæſtio. 11. neganda. dicit Abbas hoc poſſe intelligit de omnibus cõſtitutis in poteſtate, vel non, dummodò ſint in primo gradu, alle. de ſen. excõ muni. Si uerò, Pet. dicit, quòd in illis caſibus poterit accuſare, quibus ſine pęna poteſt uerberare, qui ibidẽ habentur [*iniuria*] 4. quæſtio. 6. omnibus [*Teſtimonium*] quia nullus idoneus teſtis &c. 4. quæſtio. 3. nullus [*Ac-*
3 *cuſationem*] admittitur † ergo hic ad accuſationem is, qui à teſtimonio repellitur, ratio patet. ſic interdum
4 è contra, de hoc ſatis. 4. quæſtio. 2. in ſumma. ¶ † Secũ-
5 da glo. addit alium caſum, & remittit. ¶ *In* † *glo 2. ibi. clericos*] ad accuſandum, non ad teſtificandum, ſecũdum Goſ. [*& in fi.*] & 2. quæſtio. 7. in ſumma.

ANNOTATIONES.

a ¶ Clericum. Adde, quòd iſtud procedit in clerico primæ tonſuræ ſecundum Domi. in c. ſicut ſacerdotes. 2. q. 7.
b ¶ Teſtificari. Et uide gl. & no. in c. ex parte Adæ, ſupra eo. & quod plenè no. infra de accuſa. c. ſuper his, & c. cum P. de accu. & quod no. glo. & ibi ſcripſi. 2. q. 7 in ſumma, Archi.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa Eccleſiaſtica quæ, & quæ ciuiles dicantur.*
2 *Dilatio ſuper nouis capitulis, etiamſi tertia data fuiſſet ſuper alijs concedenda.*
3 *Super teſtium dictis poſt eorum publicationem diſputandum, & quæ fuit hic cauſa dubitandi.*
4 *Epilogus, & additio gloſſarum, nu. 5. & 6.*
Dilatio 2. 3. & 4. & etiam ulterior quando danda, & cui, & in qua cauſa, ibid. nu. 5. & 6. & quid ſeruetur, nu. 6. in fi.
6 *Productio teſtiũ hic quomodo intelligatur, & differat à dilatione.*
Teſtium nomina à principio ſunt alteri parti, contra quam producuntur, edenda, ibid. uer. ſed Hoſti.

CAPVT XV.

1 IN cauſis. Breue eſt, habens duo dicta. ſecundum ibi, Et ſuper [*Eccleſiaſticis*] ideſt quæ † agũtur in foro eccleſiaſtico, & tunc dicit ciuiles, quæ agũtur in foro ciuili, uel uocat eccleſiaſticas ſpirituales, & criminales ciuiles de rebus temporalibus [*Produci*] ſuper illis † capitulis, ſuper quib. data eſt & elapſa tertia dilatio, hoc dico, quia tertia dilatio non impedit uolentem producere ſuper nouis capitulis, quem non impediret etiam publicatio, infra e. fraternitatis [*Legibus*] glo. alle. [*Diſputari*] infra cap. prox. ſupra ti. 1. li-
3 cet, forte huius † dicti fuit dubitatio, an ante publicationem hoc fieri poſſet, & reſpõdetur, quòd non propter impoſſibilitatẽ. uel melius, ſicut teſtes deponunt in ſecreto, ſic uidebatur forte quærenti, quod etiam ſuper dictis ipſorum deberet ſecretò diſputari, & hic tollit, & eſt ſi. in ſcrutinio electionis, ſupra de electio-
4 ne, quia propter. ¶ Glo. 1. † ponit duas lecturas circa productionem, de qua hic loquitur, & primã appro-
5 bat. ¶ *In* † *glo. ibi, iuſta cauſa*] aliàs no. ff. de ferijs. le. ult. & de hoc ſupra de dila. capi. 2. Dabitur ergo ſecundum Innocen. 2. & 3. quando petens illam oſtendit iudici ſe impeditũ in prima. ff. de eden. ſi quis ex. §. pen. & ult. & l. fi. [*& ibi, quartam non dabit*] refert Inno. quoſdam intelligere capitulum, ut iacet, quòd quarta non detur ſine ſolennitate, quod ſi fiat, nõ ualeant atteſtationes ſupra c. 2. in fi. Alij contra, quod ualeant niſi fuerit appelatum, infra e. ſignificauerunt. Alij, quod licet contra dicatur, & appelletur, iudex cum ſolẽnitate iſta & ſine poteſt concedere quartam, quintam, niſi ſit concluſum, uel renunciatum teſtibus, & dicta ipſorum alteri parti ſint edita. nec aliter ſeruari debet hęc ſolennitas, ut patet in. §. quia uero, unde fuit ſumpta. Dicit tamen Inno. & illud, quod ibi dicam, quòd licet hoc uideatur uerum, tamen iudici ſecurius, eſt nunquam dare quartam ſine ſolennitate. & iſti ultimi dicunt, ꝙ concurrentibus prædictis. ſ. concluſione, uel renunciatione, & editione atteſtationum, non dabitur ſecunda ſine hac ſolenitate, nam eadem ratio, ergo &c. de conſtitutio. tranſlato. dicit tamen Innocen. quòd prædicti. §. non uidetur facere uim in cõcluſione, uel renunciatione, ſed ſolum in editione facta alteri parti, ut tunc ſit ſeruanda ſolennitas. Dicit etiam Innoc. quòd poſt peremptorium non dabitur quarta cum ſola iſta ſolẽnitate, niſi aliàs probet ſe impeditum per id, quod ſupra dixi in alia additione. dicit etiã dilationes has ſic per iudicem reſtringendas, quod non exce

dant tempora à lege, uel homine ſtatuta, quæ ſine magna & euidenti cauſa non debent excedi. 3. quæſtio. 3. ſpacium, de officio dele. de cauſis[*& ibi. §. quia uerò*] ubi de hoc[*& ibi, quòd tertia † productio*] ut id ſignificet, quod uerbum ſonat. ff. de uer. ſig. ter enixa. ff. iud. ſol. le. iudicatum. Cum enim quis colligit teſtes, quos poteſt, & eos præſentat iudici, illa eſt prima productio. cum colligit alios, & illos præſentat, eſt ſecunda, & ſic de tertia, ſic recitat Gof. Sed Hoſtien. dicit, quod ſufficit nominatio, licet non præſententur: quia forſan non eſt ſibi poſſibile ſic ſimul præſentare, dicens quòd ſic ſeruatur. unde etiam in prin. tenetur producens illos nominare, ſi petatur, ut in. §. quia uerò, infra ti. 1. cap. primo, & c. cum contra. & in reſcriptis quotidie ponitur, Teſtes autem, qui fuerit nominati &c. infra c. cum cauſam, de hoc uide in ſpeculo e. ti. §. qualiter, in 1. colū. Hoſtien. autem placet hoc dictum, quòd tres productiones faciant unam dilationem, ar. ff. de uer. ſig. l. ter enixa. dicens, quòd litera iſta ſibi bene cauit, quod nō dixit dilationem, ſed productionem, quæ ſunt diuerſa. nam una ſola dilatio datur actori in ciuilibus, duæ reo. In criminalibus duæ accuſatori, tres accuſato, & plures non niſi cauſa cognita, de hoc de dilatio. cap. 2. tres uerò productiones poſſunt fieri, infra unam dilationem. quarta non ſine ſolēnitate, & tunc debet producere non nouos, ſed primo nominatos, ſi facta fuit nominatio. quinta uero nullo modo. & hoc, ſi is, cui fuit aſſignata dilatio in 1. 2. & 3. produxit aliquem teſtem: aliàs probato impedimento daretur [b] etiam ſine ſacramento ſecunda dilatio, & ulterior etiam centeſima, & milleſima, & ſic intelligit, infra c. ultra. Dicit ergo, quòd interdū ſub prima dilatione diſtinguit tempus productionum, puta data eſt talis dies ad faciēdam primam productionem, data eſt talis dies ſub prima dilatione ad faciendam ſecundam, & ſic de tertia. quarta uerò cum ſolennitate. quinta nullo modo, ſed probato impedimento daretur ſecunda dilatio, in qua totidem productiones facere poſſet, & probato impedimento in ſecunda daretur tertia, & ſic de milleſima ſecundum eum. iſtud dictum uidetur hic placere Ab. qui dicit ſic opi. glo concordari, quòd prima locum habeat, quando iudex non dedit in prima dilatione totum tempus conceſſum à iure, ſecunda uerò, quando dedit totum, licet ſubtilia ſint hæc, uideo ſeruari, quod dicit glo. & illud teneas [*& in fi.*] de hoc. 3. q. 3. ſpacium, in ſpe. e. ti. §. qualiter, & uer. uolens ergo.

ANNOTATIONES.

a ¶Spirituales. Adde glo. ordi. 11. q. 1. in ſumma, & Ioan. And. in c. literis, ſupra de iura. calum. & plene Lapum allegatione 70. quæ incipit, plenè uidi.

b ¶Daretur. Et etiam ex aliis cauſis, quæ no. per Barto. in l. fi. ff. de ferijs, & in l. mancipiorum, ff. de op. le. & illam, quam ibi ponit, & in prædicta l. fi. uerſi. puto etiam ſingulariter not. & per ipſum in authen. at qui ſemel, C. de proba. in repetitione.

SVMMARIVM.

1 *Teſtium dicta, ſi fieri, poteſt, concordanda ſunt.*

2 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. nu. 3.*

In dubiis benigniora ſemper præferenda ſunt, & nu. 5.

4 *Additio gloſſarum.*

Ad concordiam ſunt priuilegia, & inſtrumenta reducenda, quæ ſunt à partibus producta diuerſis, ſecus autem ſi ab eadem.

Appellationes à partibus iterari ſolent communius, quàm ſententia, ibid. uer. uel dic. circa fin.

5 *Sententia benignior eligenda in foro iudiciali, licet in foro animæ ſecus.*

CAPVT XVI.

CVm tu. Caſus. Si fieri † poteſt, concordanda ſunt dicta teſtiū [a], quæ uidentur eſſe contraria. In prima decisa factum narrat. In ſecunda diſſerūt ibi, Cum conſtet[*Canonicis*] nō dicit capitulo per id, quod habetur de ſen. ex. Romana, in fi. li. 6. [*& infra*] decidit factum. quod tamen diuerſimodè narratur, vt dicam ſuper gloſſ. [*Iuraſſe*] ideſt iuratos de poſuiſſe [*poſt app.*] A uobis interpoſitam [*taleris*] archiepiſcopus in uos. [*Poſt primam*] uidetur ponere, quod conſtabat bis appellatum[*Appellationem*] & de hac loquuntur teſtes veſtri [*ſecundam*] & de hac loquuntur teſtes archiepiſcopi[*Non temere*] propter præcedētem rationabilem appellationem, ſupra de officio dele. cum contingat, & c. cum olim Ab. in fin. ¶Prima † glo. primò no. teſtes concor. & c. ſecūdò arguit duo, 3. obijcit & ſoluit. ¶[*In † prima glo. ibi, ſemper in dubijs*] ſequitur, benigniora præferenda ſunt [*& ibi. l. 2.*] vide de furtis. c. ulti. ſuper. 3. gl. ¶[*In † glo. 1. ibi, quod teſtes*] idem in priuilegijs, uel inſtrumentis à diuerſis partibus productis, de conſuet. cum dilectus: ſecus, ſi ab eadem. C. de fide inſtrumētorum, ſcripturæ, Gof. [*& ibi. pro reo*] quaſi intendat, quòd archiepiſcopus prouocauit ad iudicium petens forte ſententiam confirmari, uel aliud, & hoc placet Goffr. ſed Hoſtien. contradicit, dicens ſe habere facti notitiā, ſ. quòd can. prouocauerunt ſuper iniuſta excommunicatione [*& ibi, ne de periurio*] ſed hoc nil eſt: quia eodem modo euaſiſſent periurium. ſi pronunciatū fuiſſet bis ſententiatum, & ſemel appellatum. unde dicebat Hoſtien. quòd ſic placuit principi, uel ſecundum eum. & T. fuit hoc in odium irregularitatis: quia poſtea celebrauerant, & licet forte excommunicatio ſit fauorabilis, irregularitas odioſa. uel dic, quòd conſtiterit bis appellatum. uel dic, quia cōmunius ſolent partes iterare appellationes, quàm iudices ſentētias, ideo potius interpretatur bis appellatum, quàm bis ſententiatum, ad hoc, infra de reg. iur. inſpicimus, cū ſuis cōcor. [b] [*& ibi, cautelam*] & forte hoc mandauit papa, licet hoc non dicatur ſecundum. T. Vincē. & Phi. [*& in fi.*] & ſic † eligenda in foro iudiciali. contrarium loquatur in foro animæ ſecundum Innocen. & Abbatem.

ANNOTATIONES.

a ¶Dicta teſtium. Adde, quòd dicta teſtium ſunt ad concordiam reducenda, ut euitetur falſum, ultra doct. hic adde Iac. Butr. in l. optimam, C. de commit. & contrah. ſtipu. & Bar. in l. Labeo. ff. de ſup. leg. & in l. 1. in prin. ff. de no. ope. nunc.

b ¶Suis concor. Ad materiam huius tex. uide Bar. in l. 2. §. fi. ff. ſi cer. peta. & in l. in inſulam, §. 1. ff. ſol. mat. & in l. inter ſtipulantem. §. ſi Stichum, ff. de uerb. oblig. & iſta concordia teſtium hic fit, ut euitent falſitatem, non autem fit, ut probent, ita no. Iac. Butr. in l. ſed & ſi poſſeſſori, ff. de iureiu. quia talis repugnantia reddit probationem dubiam, & ſic non ſufficit, de proba. in præſentia. & iſta concordia tunc fit, quando utrinque ſunt teſtes pares, aliàs nō, ita no. glo. in c. cum contingat, de off. delega. & talis concordia tunc non fit, quando diſcordat dictum teſtis a domino per ius l. exceptionē C. de proba. & no. Bar. in l. 2. §. appellata, ff. ſi cer. pe. & ibi uide doctrinam Bar. aliàs. §. creditum, & Bal. in l. apud antiquos, C. de fur.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes noui & ueteres in cauſa appellationis ſuper nouis tantum capitulis producuntur.*

Capituli diuiſio, ibid.

2 *Ioan. An. Paduæ ius canonicum profeſſus eſt.*

Hac decretalis fuit ibi prima ab eo commentario ſuo expoſita.

3 *Commenti modo quare non ſit uſus in explanatione iuris.*

Iuris exponendi modus utilior quis & uſitatior, ibid.

4 *Papa cum ſcribit uni & epiſcopo utitur ſingulari numero, & fraternita-*

fraternitatis uocabulo, si uerò scribit numero multitudinis.
5 *Noui testes, id est noniter producti.*
6 *Renunciare testibus aliud, & aliud probationibus.*
Concludere aliud.
7 *Emergendi uocabulum includit hic etiam incidens.*
Iuramentum testibus potest remitti, ibid. ad dicti. iuramentis.
8 *Testis semel cõtra me productus; iterum potest contra me produci.*
Testis prius debet iurare, quàm deponere, ibid.
Testis antiquus super nouis capitulis tenetur iurare, ibid.
9 *Iuramenti forma solita recipi debet à teste, & ab inquisito.*
10 *Epilogus, & suffragium. nu. 11.*
Testes nouos in causa appellationis quando liceat recipere, & nume. 12. §. 1. & nu. 13. & nu. 14.
12 *Additio glossarum.*
Decretalis hæc ut intelligatur, ibid. nume. 12. §. In glo. 3. & numero 17.
13 *Testes an liceat inducere post publicatas attestationes in causa principali, & appellationis, & quando.*
14 *Non oppositum opponam, & non probatum probabo, &c. quando locum habeat, remittit.*
Testes producere quare liceat uiso instrumento, non autem uisis attestationibus, ibid.
15 *Testis iurare debet tactis euangelijs; & attetigisse præsumatur; & quæ requiruntur in eo.*
16 *Pollicetur auctor, quibus sit de rebus uerba facturus.*
17 *Hæc decretalis tribus exponitur modis, & quæ sit expositio recipienda.*
18 *Noua capitula quæ dicantur, & super quibus noui possint induci testes, cum exemplis, & num. 19. 20. 21. 22.*
19 *Mutare nomen uenditoris, an in causa appellationis quis ualeat.*
20 *Ad titulum probandum, si agatur de præscriptione, quando possim nouos testes inducere.*
Titulus inest præscriptioni, & quando, ibid.
21 *Testes numquid alij possunt induci post publicationem super articulo ex primis pendente, non tamen incluso, super quo publicati deposuerunt.*
22 *Qualitas exceptionis si sit omissa in prima instantia, an possit in causa appellationis ea probari per testes, ueluti in excipienda excommunicatione iudicis fuit prætermissum eam esse publicã.*
23 *Iura sua non producere, an magis expediat in instantia prima ei, qui timet ex persona iudicis succumbere.*
24 *Subornationis timor quare timeatur post publicationem attestationum, non ante.*
25 *Testes in quibus casibus liceat etiam post attestationum publicationem producere. & num. 26.*
26 *Testes producere publicatis attestationibus licet super capitulis eisdem de uoluntate partium.*
Testes ut nequeant alia facta publicatione examinatorum produci, est inductum in fauorem eius, contra quem producuntur. ibid. in fin.
Fauori suo potest quis renunciare, ibidem.

C A P V T. XVII.

1 FRaternitatis. Casus. In † causa appellationis sup̃ nouis capitulis tantum testes noui, & ueteres producuntur. Et sunt duæ partes. in prima consultatio. In secunda responsio ibi, Tibi duximus. consultatio est bimembris. secundũ, ibi & an. ad utrũque tamen simul respondet, & demum determinationem submittit ibi, Recepti. Et † quia hæc dec. fuit 2 prima, quam legi Paduæ præsentibus utriusque iuris doctoribus, & scholaribus, ideo honorando studium illud in ipsa prosequar eam per modum commẽti, per hoc à stylo solito diuertendo extra id, quod ad gl. ad-3 detur. Et si † quæras, quare hunc stylum non seruo cõmuniter? Respon. quia licet iste delectabilior, ille breuior, & potissima causa ĩchoationis huius operis fuit prolixitatis odiũ, & breuitatis amplexus. Insurgit autem ex hoc primo, secundũ, quod licet iste sit audienti suauior, ille tamen reportanti facilior, ex his tertiũ. quòd istud formosius, sed illud utilius propter quæ p̃ tempora istud fuit glossantibus rarius, illud usitatius sit, & efficacissima huius ratio: quia prouectius facile 4 sibi stylum istum ex illo formabit [*Tua*] quia † uni & episcopo loquitur, ideo utitur singulari & fraternitatis uocabulo, de crimi. fal. quàm graui [*Nos*] & meritò nos, ut supra de iuramento calum. cap. 1. in prin. cum suis concor. [*Consulere*] est ergo hæc decre. epistola, de hoc. 3. di. in summa [*Recipiendi*] in causa appellationis, secundum Tan. Phi. & Vinc. [*Noui testes*] idest nouiter 5 † producti [*Iudicata*] proprie, & differt à sequenti articulo: quia ibi quæritur de antiquis testibus, hic de no-a uis, ut infra dicam.[a] Et dic secundum Hostien. iudicata, à qua tamen est appellatũ [*Testibus renunciatum*] ma-6 ximè secundum gl. quia &c. & no. quòd † aliud est renunciare testibus, aliud probationibus omnibus, & aliud concludere, quæ parent. infra ti. 2. cum dilectus, & de hoc dixi de causa pos. pastoralis [*Constet*] forte peracta, supra titu. 1. quoniam [*Receptis*] quęrit ergo nunc de antiquis [*Causam appellationis*] in qua iterum producuntur [*Noui*] forte quærebat de articulo, super quo iam deposuerant forte de nouo. sed responsio utrunque determinat [*Proponere*] testificando [*Noua*] de his 7 infra ponam exempla [*Emergere*] non intendit † distinguere capitulum emergentem ab incidẽti, de quibus no. de ord. cog. c. 1. sed largè sumit. ut iuxta significatũ uerbi includat utrunque [*Aliqua partium*] appellans uel appellata [*Credimus*] idem uer. quadruplicatũ, infra de decimis. pastoralis. cõcor. ff. de arbitris, quid tamẽ, §. 1. [*Receptis*] determinat proximum responsum [*Ab ipsis*] nouis & ueteribus [*Iuramentis*] nisi fuerint remissa, ut dicit glos. & quia supra dixerat de testibus in plurali, ideo submittit hoc plurare, ad hoc infra de priuil. ut priuilegia. uel secũdum Host. dixi hoc propter plura capitula, quæ continent iuramenta testis, de quibus 8 in glo. no. id quod dixi summando. Item quòd † testis semel contra me productus, iterum potest contra me produci, de hoc in gloss. Item quòd testis prius debet b iurare, quàm deponat.[b] de hoc dicam, infra c. de testibus. Item quod antiquus testis super nouis capitulis iurare tenetur, ad quod facit secundum Vincen. ff. de dã. inf. qui bona. §. qui, aliàs si quis stipulaturus, & maximè iudice mutato, cum sit tũc aliud iudicium. ff. iudi. sol. cum apud, secundum Hosti. Item quòd forma 9 † solita iuramenti recipi debet à teste, sicut & ab inqui-10 sito, infra de accusa. qualiter. 1. ¶ Gl. 2. † signat contrarium, & soluit. ¶ Glo. 3. signat contrarium de duabus, ll. in concor. alle. autem & ponit respõsionem legistarum ad illam, quam responsionem reprobat, & legibus prædictis respondet. ¶ Vlt. glo. respondet per quęstionem. s. quæ sit forma iuramenti testis, de qua finis 11 hic loquitur, & quæ capitula contineat. ¶ *In † glo. 2. ibi, produci*] can. in §. proxi. alle. ¶ *In glo. 3. ibi, per hanc*] in causa appellationis appellãs, & appellatus utuntur nouis assertionibus, uel exceptionibus, quæ tamen ex ueteribus oriantur [*& ibi, si libertam*] sicut colligitur lex Papia quo ad hoc, ut propter superuenientem senatoriã dignitatẽ mariti non dirimatur matrimoniũ prius cũ liberta contractũ, & ita colligitur, ne dirimatur cõtractum inter libertũ & filiã priuati propter superueniẽtem senatoriam ipsius priuati, ut ex quo ex una radi-12 ce &c. ¶ *Et in † glo. 2. ibi produci*] ut utrobiq; no. hic Vin. Phi. & Innocen. exponi potest, quòd ibi dicit reum idest falsum, de hoc in spe. e. §. 1. uer. Item quod in alia [*& in fi.*] quòd dic. ut ibi, dicam super glo. fin. datur & alia solutio, quòd contraria loquantur super. e. c. ista super diuersis, secundum Host. ¶ *In gl. 3. ibi, §. quia*] ubi de hoc [*& ibi, in causa appellationis*] ad hanc dec. non pos-

sunt

sunt respondere. quæ in causa appellationis loquitur, & dicit, Nouis dumtaxat &c. sed dominus. H. dicebat hanc dec. loqui, cum appellatur ante sententiam, leges, cum appellatur post sententiam. unde hic cum quasi eadem principalis causa duret, non possunt super ueteribus testes produci: ibi sic, cum principalis causa sit finita. nec hoc placet, cum litera dicat, Super quæstione iudicata. Glo. [*& ibi, subornationis*] ut in Cle. c. ti. testibus [*& ibi, ex prioribus*] uel de ueteribus articulis nullo modo probatis, uel pbatis aliter, quàm per testes,

13 Gof. quidam, ut Aldri. dicunt, quòd † post publicatas attestationes non licet nec in causa principali, nec in causa ap. producere testes nec super nouis, nec super ueteribus, in auct. de testibus. §. quia verò. Instrumenta vero vtrobiq; producere licet. Si verò in causa prin. non fuissent producti testes, tûc in causa ap. super nouis & ueteribus licite producuntur, & sic intelligit. C. de ap. l. eos. & C. de tempo. ap. per hanc, Ioã & Azo dicunt, quòd publicatis attestationibus in prin. nec sup nouis, nec super ueteribus licet testes pducere, in causa uerò ap. & super nouis & sup ueteribus id licet. Accur. autem no. in. l. per hanc, in glo. vlt. in fi. φ in causa principali post aperturam non possunt testes induci. in causa autem app. super nouis, & ueteribus induci possunt, I. aut. Vinc. T. Phi. Gof. Innocen. hic, quibus uidetur cõsentire Guil. in spe. ti. de teste. §. satis vtiliter, uer. & breuiter. dixerunt, quòd & in causa principali, & in causa app. licet testes inducere super nouis capitulis pendentibus ex ueteribus, de fide instru. cum Ioannet. & sup diuersis, dummõ causam tangat, infra e. tam literis, super ueteribus autem non. Hosti. autem dixit, quòd in causa appellationis nouum articulum dependentẽ possum per nouos & per antiquos testes: ueterem autem articulum per ueteres probare non possum, sed nouos bene. & est ratio, ne antiqui testes, qui iurauerunt plenam dicere ueritatem, de periurio notentur, cõtra eum in hoc est, quod no. infra e. cum causam. i. in ulti. gl. & 2. in glo. 2. dixit autem sic intelligendas omnes opi. prædictas. & omnia iura: fateť tamen, φ canonistæ cõmuniter tenent opi. proxi. fed dicit, φ secundũ illam nil erit speciale in causa ap. quod

14 lex uidetur uelle, prosequebatur etiam hic † Hosti. & Bonaguida illud dictum Guar. nõ oppositũ &c. quod decido, & uide illud in summa, c. ti. ad fin. [*& in fi.*] de hoc 4. q. 3. cap. 2. §. Item in criminali, uersi. si quis testibus, vbi etiam no. quare uiso instrumẽto licet producere testes, & non uisis attestationibus. ¶ [*In glo. ulti. ibi, hortamur*] ubi patet, φ iurare † debet tactis euangelijs,

15 an uerò præsumatur retigisse, uide, quod satis scripsi in. § sequitur, infra allegato, super uer. & no. [*& ibi, nullam*] & ibi hæc glo. [*& in fi.*] additur de facto. 6. φ secretum teneant dictum suum usque ad publicationem. 4. q. 3. Itẽ in criminali, uer. q falso, & de hoc satis in fine. §.

16 sequitur. ¶ Expeditis glosis † ueniamus ad vtilia extra glossas, & primò quæram duo circa textum. secũdo. 5. circa id, quod dicit de nouis capitulis. tertio tria circa publicationem, & eius effectum. Et primò quæro circa textum, in quo differat prima quæstio à secu-

17 da. So. inuenio † triplicem lecturam, prima, quæ mihi placet est, quod in prima quærebatur de testibus non productis in principali, an pduci possent in causa appellationis, nec distinguebat quærens, an capitula essent noua, uel antiqua. In secunda quærebat de iã productis in principali, an iterum produci possint in causa ap. ut aliquid noui proponerent, etiam quid intenderet, quærens per illud uerbum, Noui, dubitari poterat, ut dixi in tex. Sed quicquid intellexit, responsio est sufficiens. unde & ponunt quidam ut ad unicum thema istarum quæstionum. Si condemnatus in principali appellat, uult probare nouum capitulum in causa appellationis, quæritur primò, an hoc possit per nouos testes. Secundo quæritur, an possit hoc per antiquos. tamen per prædicta non placet hoc thema. Secunda lectura est, φ primò quærebatur de nouis testibus producendis in principali. Secundo de productis in causa appellationis, contra istam lecturã est uerbum, Iudicata. Sed ista exponunt cum Ia. de Al. i. in iudicium deducta, possent proprius exponere Iudicata, idest iudicanda, de hoc. ff. de iureiur. admonendi, infra qui clerici, uel uo. ueniens, in fi. pro hac lectura facit uer. renunciatum. ad quid enim ponderaret uerbalem renunciationem, si iam lata esset sententia, & sic per consequens attestationes publicatæ? Sed huic respon. glos. Item facit pro hac, quòd in secundo articulo dicitur de causa ap. quasi fuerit dubium, dato φ non liceat in prima instantia, nunquid liceat in causa ap. quæ uidetur alia à prima. & hæc lectura nõ placet, φ responsio non cõuenit huic, ad hæc J. ti. 2. inter dilectos, uer. cæterum. Tertia lectura, quod primò quærebatur, quando in prin. nõn erant producti testes: secundò quando erant producti. sed huic contradicit uer. primæ partis, Noui testes. unde prima placet, ut dixi. licet quancunque teneas, non insurgit contrarietas per hoc iuris diffinitio. Secundo quæritur † etiam circa textum, quæ dicantur noua capitula. & quia Guil. satis hoc tractat in spec. e. ti. §. satis utiliter, ver. illud autem, & Hostien. in summa, e. titu. in fine, exempla hic no. quæ & ibi sunt posita, breuiter transeamus, ponit glo. exemplum per decre. cum Ioã. de fide instru. quæ ponit exemplum in reo conuento ex vendito, vt rem tradat, qui in causa approbat conditionem, uel conuentionem de re non tradenda. Ponit Gof. in tutore dato, qui se excusat dicens se gerere tres tutelas: condemnatus in causa ap. dicit se gerere unam tam diffusam, & negociosam, quod haberi debet loco trium, ff. de excusa tut. si is, qui tres. §. eum qui. Item agebas contra me dicens, quod minor sine decreto vendiderat, ego dicens uenditionem tanquam à maiori factã ualere: succubui, in causa appellationis dicam illam à maiori ratam habitam. C. si ma. fac. ra. hab. l. fin. hoq secundum Goffre. Sed Pe. & Abb. ponunt exempla ex parte actoris sic, habebam rem tuam obligatam, quã postea obligasti alteri: tertiò mihi obligationem innouasti: egi contra secũdum ex obligatione innouata, in qua, cum sua præcessisset, succubui; in causa appellationis probans primam obligationẽ, debeo obtinere, ff. qui po. in pi. ha. creditor, in prin. Item per. le. ult. quando prouocare non est necesse. ubi opponit actor de condemnatione expensarum, quæ fieri debuerat in causa principali. Item ponunt per dec. accedentibus, de priuilegiis, ubi actor petens decimas, in quibus succubuit per priuilegium rei, in causa appellationis poterit probare præscriptionem contra priuilegium, hæc sufficiant tum propter no. in præ. uer. vbi no. 4. modi, quibus dicitur nouum capitulũ, quos hic dixerat Pe. tum propter infra dicenda. & hæc duo præmissa congruè posset repetens recitare etiam ante summationem glossarum. Tertio † quæro post Inno. & Hostien. an uendicans rem, uolens probare, quòd emit illam à Petro, si succumbat, & appellat, possit probare in causa appellationis, quòd emit illã à Martino, quasi hoc sit nouum capitulum? Respon. quòd

f φa non uariat [f]: & sic φa sibi contrarius, repellendus, de app. solicitudinem. Dicit Hostien. quod forte aliud ex parte rei, qui non prohibetur regulariter uti contrarijs, infra de reg. iur. nullus pluribus, li. 6. alle. in contrarium, de censibus, cum olim. Quartò quæro † post

92 eosdem, an qui produxit testes, admittatur ad probãdum titulum? uidetur quòd non, & ex uerbis Innoc. & Hosti. colligo hoc eis placere; quia super eodẽ articulo

aculo vult producere, & est illud nouum super primo comprehensum, cum ad probationem prescriptionis necesse sit titulum probare, & admissus ad probandã prescriptionem planum est, quòd super titulo producere potest testes, quia titulus exigitur in illa præscriptione, si diligenti, infra de decimis, dudum, ergo non admittatur post terminum datum ad illam probandam, uolens probare titulum. ¶ Et si concederetur, quòd post publicationem liceret super nouis, quę comprehenduntur sub primis, producere testes, iam pararetur uia subornationi, contra §. quia uerò, in au ctẽn. de testi. & hoc uerum uidetur quibusdam, ut di- g cunt prædicti, non obstat, quòd restitutio g super hoc detur interdum, propter quod uideretur, quòd si hoc fieri potest in causa restitutionis secundum no. de resti. in integ. auditis, & dicam, infra in quæstione, ergo & in causa ap. ff. de de mino. l. e. præses, ubi æquiparãtur restitutio, & appellatio. Sed respon. quod nõ in omnibus, & istud sit unum: quia non & semper ecclesia enormiter læsa restituitur, de resti. in integ. cap. primo, licet fateantur, quòd super titulo testes antiqui repeti possent, ut no. infra c. per tuas, Sed contrà, infra c. ex tenore. respondent, quòd illud c. sub petitione non comprehenditur: quia nil coniũctionis habẽt locus, contractus. Et eodem modo respon. primi ad dec. cum Ioannes, de fide instru. quia conditio extranea opposita contractui nil habet commune naturaliter cum contractu: bene tamen fatentur illi, quòd ista capitula sunt pendentia & annexa, quare super eis in causa ap. recipientur testes. Dicit Innocen. & Hostien. post eum secundos contradicere, s. quod super nouis etiam sub primis comprehensis recipiendi sunt testes, inducunt. l. per hanc, C. de tempo. ap. ubi dicitur, testes posse produci super nouis, quæ oriuntur ex primis, uel eis sunt annexa, nam quæ oriuntur ex primis, uidentur sub eis comprehendi. Sed primi respõ. & uidetur Innocen. quòd bene, licet ex eis oriantur, h non sub eis comprehenduntur h, ut est uidere in conditione apposita uenditioni. nam licet conditio oriatur ex uenditione, quæ fuit causa conditionis appositæ, non tamen de natura contractus conditio comprehenditur sub uenditione, cum multæ fiant uenditiones sine conditione. ¶ Sed obstat: quia per hanc rationem uideretur, quòd titulus non comprehendatur sub præscriptione: quia sunt præscriptiones; in quibus nõ oportet titulum probari, infra de pręscrip. cap. primo, lib. sexto, ad hoc respon. primi, quod iudex examinans testes, ex petitione cognoscet, an titulus sit necessarius, & tunc: quia comprehenditur sub præscript. interrogabit testes de titulo, è conuerso, si uidet, quòd præscriptio procederet sine titulo, super illo non examinabit testes. ¶ Item dicunt isti, quòd si testes iurant super tota causa, & postea deposuerunt, decætero recipi non debeãt super aliquo capitulo in petitione comprehenso: quia à principio super toto, & per consequens super nouis capitulis totam ueritatem dicere debuerunt. ¶ In quæstione ergo uidetur, quòd præscriptio, quæ requirit titulum, post publicationem attestationum non possit titulus probari per testes. nec obstat, si dicas, secundum id post publicatas attestationes super professione, uel matrimonio, non posse probari ætatem, uel pubertatem. contra id supra titu. pri. in præsentia: quia sicut titulus inest præscriptioni, sic ætas professioni, & pubertas matrimonio, de reg. cap. primo, de despon. impube. cap. uno, lib. sexto, dico enim, plus inest titulus, quod patet, quia probans professionem, uel matrimonium, non habet necesse probare ætatem, uel pubertatem, nisi negentur. Sed dato, quod titulus non negetur, necesse est illũ probari: alias succubuit præscrip. allegãs, nec obstat, si dicis, ex quo super titulo non sunt examinati testes, ergo cessat timor subornationis. ad quod responde per id, quod dicam in 8. quæstio. Dici potest hanc opi. ueram, quando articulus super præscriptione formatus est. nam tunc non uideo, quare plus admitteretur post publicationem ad probandum titulum, quàm ad probandum possessionem. Si verò præscriptionem allegãs formabat articulum super possessione tantùm, puta intendit probare, quod talem rem possidet tanto tempore, ut fit communiter, non uideo, quare publicatis attestationibus non possint testes produci super titulo, sicut è conuerso, qui super titulo produxit testes, posset super possessione producere. sunt enim ista diuersa, licet ambo sint ad præ- i scribendum necessaria, k sicut scrutinium, publicatio, collatio sunt actus diuersi, licet electioni necessarij, de elect. quia propter. Poterunt ergo in secundo casu produci testes super titulo, non ob. publicatione super possessione. nec obstat connexitas ad hoc, infra e. cum causam. 2. caueat tamen sibi, ne obstet lapsus termini, & sic intelligatur, quod supra dixi. ¶ Quinto 21 quæro, pone, quod testes aliqui deposuerunt super articulo ex primis pendente, non tamen incluso, puta super conditione, quæ pendet ex uenditione, non tamen inducebantur super illo, nunquid post publicationem poterunt produci alij super illo? uidetur quod non propter periculum subornationis per. §. quia uerò. Innocen. & Hostien. contra, quia licet aliqui testes de conditione pendente aliquid dixerint, non k tamen ad hoc fuerunt l inducti, nec inde sciuerunt, partes aliquid, nec scire debuerunt, & sic non imputatur eis, nec eis præiudicat, quin super articulo conditionis alios testes possint inducere, Infra de accusa, inquisitionis. §. 1. secus, si super eo datus esset articulus. imputet enim sibi tunc, si plenè non probauit. & ideò super illo non producet alios, & hic bene 22 est locus timori subornationis. ¶ Sexto † quærebat hic Boat. de Mantua quæstionem facti. Contra sententiã, uel collationem opponebatur excommunicatio iudicis, uel executoris, qui præbendam contulerat, uel sententiam tulerat: succubuit excipiens: appellauit: in causa appellationis vult dicere. quòd ille erat publicè excommunicatus: quærebatur, an hoc esset nouũ capitulum? dicit fuisse obtentum, quòd non, sed esset idem cum priori primò insufficienter & indiscretè proposito. & licet in causa ap. possit non oppositum opponi, non sequitur, quòd indiscretè propositum possit discretè proponi: probare primum capitulum in causa appellationis non iuuaret, infra de re iudi. ad l probandum. Istud dictum falsum est l potest uerificari. si dicas testes productos in principali ad probandam excommunicationem, & non probasse. tunc enim probare illam excommunicationem, licet publicam, bene esset producere testes super eo. cap. Sed si ponis testes super hoc non productos, uel productos, & probasse, non uideo, quare in causa appel. qualitas illius excommunicationis probari non posset, sicut qui probauit se electum, probat se canonice electum infra eo. ueniens. & qui probauit rem ualere ultra. 20. probat quantum ultra, infra eo. cum causam. 2. & qui probauit iniuriam, probat eam notoriam. facit quod no. de officio dele. capi. primo, lib. 6, & faciant exempla posita, supra in quæstio. 3. fateor tamen, quòd male fecit iudex recipiendo probationem exceptionis, quæ non releuabat, per dec. ad probandum. ¶ Septi- 23 mo † quæro secundum ipsum, quod magis expediat reo, qui ex persona iudicis uidet se, licet iusticiam foueat, debere succũbere, an producere iura sua in causa prin. an debeat differre ad causam appellationis, & dicit quod magis expedit differre, ¶ Ad instructionẽ

aduo-

aduocatorum, quibus iste casus occurreret, examinemus hoc dictum, & tunc procedit dubium, quando iudicem nolo, uel non possum recusare. Et quòd expediat differre, uidetur propter euitandos sumptus in productione faciẽdos. ¶ Item ne instruatur aduersarius. ¶ Item ne aliqua calumnia fiat in examinatione testium. ¶ Item ut exeat manus illius iniqui iudicis. ¶ In contrarium uidetur propter difficultatem forte probandi coram iudice ap. ¶ Item propter condemnationem expensarum, quę iustè fiet in principali, reo nil probante. ¶ Item quia euidentius conuincetur calumnia iudic. contra quem alias agi non posset. So. ex circunstantiis prædictis arbitretur aduocatus, quod magis expediat. & puto, quod si non timet in examinatione calumniam, plus expediat producere. ¶ 24 Octauo † quæro, quid ualeat hoc dicere, quod post publicatas attestationes super eodem arti. non possit testes procedi propter timorẽ subornationis; nõne super nouo capitulo, & etiam super principali possunt testes subornari, supra ti. 1. licet, supra e. sicut infra c. ex tenore, infra de pſum. quia ueri simile. ergo, eadẽ ratione nec super illis debent testes produci. So. Io. tangit hoc dubium, & non soluit in gl. quam allegaui super fin. pe. gloss. ¶ Mihi uidetur, quod timor subornationis hoc casu procedat propter publicationem examinationis, & propter interrogatoria examinata, quasi ex quo testis nõ probauit, & uideo, in quo examinatus deficit, facilius potero alium subornare semper ergo in prima examinatione speramus falsitatem per examinationem deprehendi in tempore, loco, uel alijs circunstantiis, de quibus, infra c. cum causam, [m] quæ ratio cessat in secunda. ¶ Sed quid si non fuerunt examinata interrogatoria, [n] ut quia testes dixerunt se nil scire? tunc cessat hæc ratio. quare iungas alias duas rationes. prima, quia prouocatus uidetur is qui post publicatas attestationes uidet se nõ probasse, quod probare posse sperabat, propter quod meritò plus in eo timetur subornatio, ad hoc. ff. de bonis lib. qui cum maior. §. si libertus: secunda, quia iustum fuit poni metam. nam si liceret post primos producere secundos, ergo & post secundos tertios, & sic non esset finis, ad hoc, infra eo. licet. 3. ¶ 25 Nono † quæro an hoc, quod post publicationem nõ licet super eisdem pducere testes, sit infallibile, an habeat exceptiones? dic, quòd habet exceptiones. Primo in causa matrimoniali: Sed de hoc est opi. & de hoc satis no. infra e. series. Secundo secundum quosdam, ubicunque non obstat exceptio rei iudicatæ. ff. de excep. rei iudi. cum quæritur. de fide instru. inter. §. instrumentum. Item secundum legistas in causa appellationis, de hoc dixi super. 3. gloss. Item ubi perit instantia: quia quis absoluitur propter petitionem ineptam, uel secundum leges per lapsum triennij, supra de iudiciis, examinata. C. de iudi. properandum. §. 1. & §. cum autem, quando perdita sunt dicta testium, supra titu. 1. capi. fina. c. cum causam, in fin. & cap. constitutus. 2. in fin. de isto casu uide plene in spe. eo. §. satis utiliter, ad fin. Item cum in alias personas agitur, infra c. constitutus. Item cum inter easdem, sed uariatur modus agendi, infra e. ueniens. Item cum restituitur minor, uel ecclesia, ut post publicationem super eisdem probare possit. de hoc ultimo satis post Innocen. & Hostien. supra de resti. in inte. auditis, ubi dedi remis. ad spe. & idem interdum in restitutione maioris ex clausula, si qua iusta, ut dicam, infra c. proxi. Item in inquisitore, qui procedit ex officio, infra c. cum clamor. Itẽ forte; si alius inquisitionem promouet, de hoc ibi dicam. Item cũ quis uult probare directam falsitatem testium cum corruptione, de hoc dixi, supra titu. 1. licet, super glo. 2. Idem, si inscia, uel inuita parte & indiscretè facta sit publicatio, & secundum quosdam. Idem, si pars testificata, licet publicata, non didicit. de his duobus, infra eo. constitutis. 2. in ulti. glo. & facit, quod dicam, infra c. series, super ult. glo. Item in casu, infra eo. præsentata, Idem in casu, qui no. infra c. cum causam, in fine ulti. gloss. Idem, cum aliqui testes fuerunt interrogati super capitulis, & aliqui non, ut infra c. per tuas Io. dixit, infra eo de testi. in fi. suæ ult. gl. quòd uidebatur posse in criminibus eũdem testem interrogari super eodem articulo. ff. de custo. reorũ. diuus, de quæstionibus. le. 1. § ulti. & l. repti. ¶ Decimo quæro, an 26 † publicatis attestationibus possit de uoluntate partium super eisdem capitulis testes produci. Ad quæstionem faciunt pro, & contra, quæ no. infra eo. tuis. Satis uidetur, quod cum fauore partium, & ex facto ipsarum procedat hæc prohibitio: quia publicationi consenserunt, quod renunciare possint huic fauori; de regul. ad apostolicam, & cap. pe. maxime cum hoc habeat infallibilem prohibitionem, quod patet ex dictis in proxi. quæstione, & hoc tenet [n] Hostien. infra c. pręsentata, ubi dicit illum, contra quem producuntur testes, posse consentire, ut post publicationem super eisdem capitulis alij inducantur, cum ipsius [p] fauore ius hoc prohibens sit inductum.

ANNOTATIONES.

a ¶ Vt infra dicam. Tu dic secundum Innoc. & Io. And. licet Io. And. hic non dicat, quòd illud principium quærit, an renunciatio præcludat uiam productioni testium nedum in principali, sed etiam in causa appellationis, & respondet, quòd sic super antiquis, non super nouis capitulis. ex quo singulariter no. quòd renunciatio in principali super certo articulo præcludit illi uiam in illo, & etiã in causa appellationis. hunc intellectum sensit Innocen. infra eod. cum uenissent.

b ¶ Quam deponat. Quid autem, si prius deponat, postea iurat? uide Bal. in l. iusiurandum, in princ. C. eo. tit.

c ¶ De accusari. Ibi nota Bar. & satisfacit ad hoc c. 2. de iura. calum. lib. 6. & ex hoc argue, quod non ualet dictum testis testificantis super alio, quàm dicat capitulum, quasi non iurati.

d ¶ Proxi. Vide has opi. legistarum, & materiam huius c. per doct. in l. per hanc, alleg. in glo. & in authen. at qui semel, C. de probat. & ibi Bald. & Sali. & ibi casus positos, infra in 9. q. & plene aliorum casum, quando producuntur testes post publicationem ad reprobandum personas testium, uel dominj, uel utrunque, quod hic etiam ueniret examinandum.

e ¶ Noui testes. Et quia nullum haberet dubium in prima sui parte, nullum enim dubium posse testes produci, quando nulli sunt producti: quia cessat ratio huius iuris. aliam lec. colliges ex dictis Innoc. inf. a eod. cum uenisset, quam supra in tex. [illegible] alia lectura potest sumi, ut in princ. quæratur, an post renunciationem in prima instantia noui possint produci in secunda. An in causa appellationis antiqui possint repeti, quasi illa renunciatio solum concludat in principali, non appellationis.

f ¶ Variat. Quia illud capitulum est omnino nouum capitulum, nullatenus a primo dependens, uide Bart. & docto. in l. per hanc, allegata in glo.

g ¶ Quod restitutio. Vide Ioan. And. in c. pastoralis, de causa poss. & propriẽ. in glo. probationibus, & facit quod no. Bart. in l. apud Iulianum. §. fin. ff. de legat. 1. & l. continuus. §. cum quis, ff. de uerbo. obliga.

h ¶ Comprehenduntur. Quia à prin. capitulato de præscriptione inest titu. modo autem diuisim capitulando de titulo est capitulum non nouum à præscriptione separatum. sic dicitur de partu, dum est in uentre pars ancillæ. ipso enixo est res de per se, ut l. ancillæ, & ibi no. C. de fur. ff. de usur. si ancilla.

i ¶ Necessaria. Quasi uelit, quòd si connexè & uno structu allegetur, uel capituletur super præscriptione, tũc omnis ipsius præscriptionis pars uidetur deducta, & sic possessio, & titulus. ubi autem diuisim capituletur super a. uel super possessione unum non includit alium, & sic erit nouum c. pendens à primo, licet illa simul iuncta constituant præscrip. & uide de hac q. Bar. in authen. at qui semel, C. de probat. in repet.

k ¶ Fuerunt. Et sic non uidetur ualuisse dictum ipsorum tanquã non iuratorum: & hoc etiam tenet Bar. in anth. at qui semel, C. de proba. Aduerte tamen, quia in contrarium facit, quia testis iurat dice

se ueritatem super tota causa, & sic super conditione, sed illa conditio non est de esse uenditionis, & sic non uidetur super illa iurasse.

l ¶Falsum est. Potest esse uerum, si testes iurarunt dicere ueritatem super tota causa: quia tunc illa qualitas publicationis includitur de necessitate probationis excommunicationis, & sic esset idem capitulum: secus, si iurarunt solùm super capitulo. quòd talis erat excommunicatus: quia nil debent addere de publicatione, quia dicerent non iurati. & uide Bar. in authen. at qui semel, C. de proba. & uide ad hoc bonum tex. ubi uidetur casus, infra eo. de testibus.

m ¶Cum causam. De materia huius cap. uide plenè per do. Marianū Soci. in repet. huius cap.

n ¶Interrogatoria. Si nullatenus fuerunt examinata, possunt super istis testes produci, infra eo. de testi. sed in quæstione ista sunt examinata, sed testes dixit se nihil scire.

o ¶Hoc tenet. Non obstat, quòd futurus dolus non possit remitti: quia illud de uero, non de præsumpto, ut no. in c. Quintauallis, de iureiurand.

p ¶Cum ipsius. Facit ad quæst. statuto cauetur, quòd qui dederit auxilium, uel fauorē exbannito, puniatur in 100. an pro illo testificans incurrat pœnam statuti? de quo uide per Bar. in l. post legatum. §. is uerò, ff. de his, qui. ut indi. & in §. sequen. Quid de aduocato, uel fideiussore, an incurrant pœnam statuti.

SUMMARIUM.

1 *Testificari compellitur, qui iurauit testimonium non dicere, si non sunt attestationes publicatæ, & de hoc nu. 5. & 7.*
Capituli diuisio, ibid.
2 *Auxilium si iurauit quis non præbere, intelligeretur de iniusto.*
3 *Testes, de quibus hic loquitur decretalis, etiam post aliorum publicationem recipiendos esse per beneficium restitutionis in integr. ex clausula generali, & idem post renunciationem, & quomodo, quod hic dicitur, intelligatur.*
4 *Epilogus, & additio glossarum. nu. 5. & nu. 6. & 7.*
Veritatem celando quo casu peccet quis mortaliter, ibidem, numero 5.
6 *Testium personas, & quas ex officio repellit iudex.*
7 *Iuramentum non seruandum ab eo, qui non testificari iurauit.*

CAPUT. XVIII.

1 Intimauit, Casus. Qui † iurauit testimonium non dicere, testificari compellitur, si attestationes publicatæ non sunt. In prima partis consquestio. In secunda prouisio. 2. ibi. Ideoque [*Eius*] ſ.

2 R. uel ipsius. V. [*Vel* † *auxilium*] ubi aliud non fuisset iuratum, intelligeremus hoc de iniusto. de iureiurand.

a petitio, infra de his,ᵃ quæ fiunt à maiori parte ca. c. 1. & infra de excessibus prælatorum, grauem [*Contra ipsum*] ſ. V. [*Eidem*] ſ. R. actori [*Illorum*] id est aliorum simplex relatio. T. [*Publicatum non est*] putat † Innoc. & Hostien. testes, de quibus hic loquimur, etiam post publicationem aliorum recipiendos per beneficium restitutionis ᵇ ex clausula generali, si qua iusta causa mihi ᶜ uisa fuerit, &c. ff. ex quibus causis ma. l. c. prima, & idem dicunt post renunciationem. hæc no. infra eo, cum nenisset, maximè præstito à petente iuramento, quòd hoc malitiosè non petit, ar. opt. in auct. eo. titu, §. quia uerò multi. ibi dicitur, quod etiam post conclusionem admittitur, quæ plus deberet hoc impedire, quàm sola renunciatio, ad idem ar. ff. de eden. si quis ex argentarijs. §. fina. & l. c. Alij tamen dicunt hoc solum permitti per beneficium restitutionis in integ. iure speciali; de quo supra de resti. in integ. per totum. Sed primum dictum plus ei placet. quod ergo hic dicitur, intelligatur per uiam iure communis. uel quod hic dicit de publicatione, respicit, quod dicit, Et alios, si necesse fuerit, &c. ¶ Secunda † glo. ponit duplicem lecturam: primam, quod isti iurati deponunt super principali: secunda, quod super subtractione, & primam approbat. ¶ *In* † *glo. 2. ibi, seruari non posset*] de hoc in spe. eo. titu. §. pen. uersi. quid si quis. immò iurando peccauit mortaliter, si intendebat celare, dato quod per alios ueritas non posset haberi: aliàs non, secundum Gof. [*& ibi, ut hic dicit*] ipse enim, qui eos astrinxit, de hoc excipere nō potest, cum ipse particeps fuerit, secundum Gof. unde dicit Innoc. quod excipiens facilè repellitur replicatione doli, de adult. cap. pen. &

6 ult. fatetur † tamen, quòd aliàs iudex ex officio repellit personas testium, quas notorium esset minus idoneas, uel indignas, ar. ff. de postul. quos prætor, all. Hostien. de except. exceptionem [*& ibi, alij tamen*] ſ. Lau. & Tan. & Vin. qui † dicebant iuramentum seruandum, ex quo sine interitu salutis potest seruari: quia. ſ. poterat aliter subuenire ei, cuius testes fuerant corrupti, alle. 22. quæstio. 3. §. ult. [*& in fin.*] hoc teneas. ad quid aliàs papa curasset de publicatione testium super principali, cū etiam postea super hoc, cum esset nouum capitulum, potuissent induci hi, & alij testes supra capitu. proxi.

ANNOTATIONES.

a ¶De his. In gl. pen. dic, ut dixi post Clem. primam, ut lite pen. ubi uidetur requiri citatio, sed dic, aut uult infringere priuilegiū per temeditatem lit. pen. tunc citatio requiritur: quia deficit intentio Papæ commissio sufficit; ad hoc capitulum causam, de rescriptis, Archidia.

b ¶Restitution. s. Ad sic in c. 1. §. si enim, quid sit inuestitura, & spec. in tit. de præscrip. §. 1. uersi. item pone, & tex. in l. 1. in fin. quando ac. de pe. al. est anna.

c ¶Causa mihi. Imo uidetur dandam actionem de dolo; quod an sit uerum, uide glo. & Bar. in l. c. §. idem Pompo. ff. de dolo, & in l. at bitrio. §. dolo, ff. eo. tit. & in l. si filius.

SUMMARIUM.

1 *Publicatio, uel renunciatio testium in uno capitulo, non præiudicat uolenti producere in alio.*
Priuilegij productioni non obstat publicatio testium, ibid. nisi sit impetratum lite pendente, nu. 2.
2 *Instrumenta producere licet post testium publicationem, nisi in casu, & quo.*
3 *Priuilegia quando oculis subijcienda, impetrata super re litigiosa, & etiam motu proprio concessa non ualent in præiudicium alterius, nu. 6. uide nu. 7.*
4 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 5.*
Testes possunt super uno recipi & publicari, & non super alio, si plura & diuersa sint capitula.
Priuilegium super re litigiosa impetratum non ualet. §. 1. & nume. 7.
Priuilegia indulgentur contra ius commune, nec ualent, si nimium lædant. §. 3.
6 *Additio glossarum.*
Litigiosa res quando dicatur effecta.

CAPUT XIX.

Causam, quæ vertitur. Casus. Publicatio † uel renunciato testium in vno capitulo, non præiudicat uolenti producere testes in alio. Communis diuisio. secunda ibi, Iudicibus. & de eodem facto, supra de mu. pe. ca. primo [*Proculsis*] huic productioni non obstabat publicatio testium, infra titu. 2. dum dilectus [*Et infra*] pars voluit producere testes super nouis capitulis dubitatum fuit, consuluit papa [*Literis*] surrepticijs, quia nec de primis, nec de processu fecerant mentionem, supra de dolo, cap. a infra de iureiur. inter. [*Impedimentum*] ar. quod publicatis † attestationibus nō licet pro-

2 cedere instrumenta: sed non est uerum, sed intelligitur hoc de impetratis lite pen. T. & Gof. Vincen. [*concordia*] & prius concordia, de hoc supra de transact. c. ult.

c. ult. Gof. [*Intimauit*] forte proprio motu, forte ad plebis instantiam, de electi. innotuit, uer. multa, de dolo & contum. cum olim, & cap. ueritatis. Hostien. [*Præsentiam*] sunt 3 † enim talia oculis subiicienda. infra de priuil. porrò, de hoc de cor. ulci. capi. 2. Hostien. & in arbo. con. in prin. [*Transmittatis*] sic supra de rescriptis, ex parte. 1. cum suis concor. ¶ Gloss. 1. 4 † ponit duas lecturas, & secundam appobat. ¶ Vlt. glo. obiicit. & soluit. 5 ¶ In † gloss. 1. in fi.] arbiter ad plures controuersias non sibi communes assumptus diuisim eas tractare potest. ¶ [*In glo. 3 ibi. §. si uerò*] uide in cap. prox. alleg. super. 1. glo. ¶ [*In glo. 3. ibi. tutor petitus*] sequitur, si ante decreti diem aliquod priuilegium quærit, rectè peritionem institutam excludere non poterit. ¶ [*In glo. ult. ibi. l. 3. in fi.*] priuilegia ciuitatum, prouinciarium, uel corporum generalem legem non faciunt [*& ibi l. 1*] priuilegium cōcessum Ponticis, vt natus ex matre Pontica Ponticus censeatur, nō restringitur ad vulgo quæsitos, circa illos enim priuilegium non erat necessarium: sed ad illos, qui ex diuersis parentibus nati sunt [*& ibi l. 1. lib. 10.*] quod circa thesaurum inueniēdum, est iure statutum, superfluum est precibus impetrare [*& ibi quosi.*] dilatoria solutionis impetratur per priuilegium, peremptoria non [*& in fi.*] can. 25. quæstio. 6 2. ¶ [*In † glo. 1. ibi, publicata*] secundum Laur.[a] & T. [*& ibi, a nerius uidetur*] idem Hostien. ¶ [*In glo. 2. ibi, impetrata*] idē uidetur Hostien. si motu proprio principis sit concessa [*& ibi, alterius partis*] unde, si per illud priuilegiū b nil noui acquiret impetrator in præiudicium[b] partis, bene ualeret, secundum T. & Goffre. ¶ [*In glo, pe. in fi.*] 7 secundum La. hoc posset † intelligi secundum Hosti. præsentata litera, de appella. super eo. 2. & citatione secuta, de hoc de officio delega. gratum, uel saltem post notitiam aduersarii, app. meminimus, de al. mu. iud. causa fac. cap. primo.

ANNOTATIONES.

a ¶Secundum Lau. Pro hoc quia appellatio, & relatio æquiparātur, ut illis pendentibus nil attentetur, uide iura in spec. de rela. §. 6. in princ. & sic quemadmodum super nouis articulis in causa appell. possunt produci testes, ita in causa relationis posse fieri.

b ¶In præiudicium. Adde, etiam si sit concessum motu proprio, secundum do. An. & Imol. hic.

SVMMARIVM.

1 *A testimonio repellitur consimili morbo laborans.*
Morbus hic pro peccato, peccatum alibi pro defectu, ibidem.
2 *Similitudo morbi repellit testem siue pro impugnante, siue pro defendente deponat.*
Morbus omnis etiam dissimilis repellit testem, ibid.
3 *Certum pro notorio, quod non eget probatione.*
4 *Epilogus, & supplementum glossarum. nu. 5.*
Similitudo causæ quem repellat testem, ibid.

CAPVT XX.

1 PErsonas. Casus. A † testimonio repellitur consimili morbo laborans. & huius pars, infra de ap. personas [*Negocia*] idest causæ criminales, Petr. & Abb. [*Morbo*] idest peccato. alibi peccatum pro defectu. supra de rescriptis, ad audientiam [*Consily*] eius, qui eum in testem producit secundum Ioan. de Deo, & G. Na. & dicit Guido hoc patere ex antiqua, quòd est falsum, & litera infra. Si ab altcrutra, probat con2 trarium. per quam dic, quod † morbi similitudo repellet testem, siue pro impugnante, siue pro defendente deponat, nec mirum: quia omnis morbus, etiam dissimilis repellit, iuxta distinctionem, infra c. testimonium. fortiùs similis, ut hic [*Certum sit*] idest 3 † notorium, quod non eget probatione, de filiis presb. quoniam. Hostien. [*Possint conuinci*] supra eo. super eo. [*Admitteantur*] contra supra eod. capit. primo, titu. 3. & 4 ibi sol. T. & Goffre. ¶ Gloss. 1. † allegat tres concor. & 5 inducit tria similia. ¶ † [*In glo. 1. ibi, recusari*] sed an talis a similitudo[a] causæ repellet testem? uidetur. G. uelle quòd sic, in spec. eod. titu. § 1. dicto uersi. Item quòd habet, b sed Hostien. hic putat hoc[b] absurdum, nisi esset solus, uel uehemēter suspectus. esset enim absurdum, quòd unus emptor alteri emptori non posset ferre testimonium. & dicit dec. intelligendam de socio, & participe secundum legem, quoniam liberi, C. eo. tu dic in teste, ut dixi in iudice in decre. causam [*& in fi.*] uide quod no. 35. quæstio. 6. cap. 2 in glo. ar. quòd.

ANNOTATIONES.

a ¶Similitudo. Adde Fede. consil. 62. & Bald. in l. dictantibus. C. de testam.

b ¶Putat hoc. Dic hoc uerum. & ratio differentiæ, quia testificatur super facto nudi. & licet sic sit in hoc facto, non sequitur, quòd in alio sic debeat esse. sed in iudice secus, quia iudicat secundum ius, & eodem putat in hoc, ergo & in alio, quia ius est indeterminatum. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Christianus contra Iudæum in testem admittitur.*
Iudæus, an de crimine excipiat contra Christianum productum in testem, ibid. ubi quærit hic.
Excommunicatus etiam excipit contra testem, ibid. in fin.
Voluntas non sufficit, nisi sequatur effectus, ibid. in fine ad dictio. uoluerint.
2 *Iudæi, & Saraceni, quæ olim priuilegia impetrabant non tamen concedendis.*
3 *Iudæi subiacent tanquam serui Christianis non tamen prosequendi, num. 4.*
Seruitus inducitur de iure canonico, ibid.
4 *Epilogus, & additio glossarum.*

CAPVT XXI.

IVdei, siue. Casus. Pars. de Iudæis, Iudæi, si1 ue. & hoc dicit. Christianus † contra iudæū in testem admittitur. ponit dictum. addit pœnam. subiungit causam [*aduersus Iudeos*] Quærit hic a Hostien. an iudæus[a] de crimine contra Christianum excipiat quòd uidetur de excep. cum inter, contra de usuris: quia frustra. Dicit posse distingui, an id, de quo b excipit, sit peccatum vtraque lege ueteris[b] & noui testamenti; & tunc admittitur. an l. uete. tantum, & tunc non admittitur. an noui tantum, & tunc etiam repellatur in pœnam sui erroris. uel dic, quòd tunc secundum eum admittitur, cum secundum l. Romanam illos iudicare debeamus, & sic secundum illam excipere possint. C. de Iudæis, Iudæi, ne claudicet iudicium, ut in dicta dec. cum inter. nam & excommunicatus excipit, ut ibi [*Voluerint*] cum effectu, de hoc, de eo, qui mittitur in pos. cap. primo [*Praferre*] Impe2 trabant † quandoque Iudæi, uel Sarraceni priuilegia principum, quòd per Christianos in ciuilibus, uel criminalibus conuinci non possent, quibus si utantur, priuantur Christianorū commercio, & princeps nō debet illa concedere, uel concessa seruare, ut in conc cilio Vien. e. tit. cum Iudæi[c] [*Subiacere*] tanquam † ser3 uos, & sic inducitur seruitus de iure canonico, Sicut & aliàs 25. quæstio. ult. cum multæ, secundum Innoc, 4 & infra de Iudæis, ita quorundam, Hostien. ¶ Glo. 1. soluit contrarium. ¶ [*In glo. 1. in fi.*] & infra eo. ca. secundo,

dò.¶[In † gloss. secunda, in fi.] ista iura probant secundum Hostien. Iudæos non persequendos.

ANNOTATIONES.

a ¶Iudæus. non potest esse testis. Adde illud non procedere, quando ageretur de conuincendo Christiano olim Iudæo. qui diceretur reuersus ad Iudaismum; casus est, quem ad hoc notat Do. in c. contra Christianos, de hæret. in 6.

b ¶Veteris. Verum Iudæi, uel pagani, uel hæretici admittantur ad accusandum, uel testificandum contra Christianos, uide not. supra eo. tit. c. 1. & c. licet, & quod not. in c. pagani. 2. q. 7. & seq. Archi.

c ¶Cum Iudæi. Ad hoc uide Clement. c. de testi. & ibi contra. uide, quod firmat gl. sed cum in iudicijs &c. & an Iudæus contra Christianum admittatur, facit supra eod. c. 1. & C. de hæret. l. quoniam, & c. licet, infra eod. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Matris testimonium est suspectum, ubi filia petit aliquem in uirum se maiorem, non tamen ita suspectum in sponsalibus, ut in matrimonio, num. 2. uide num. 6.*
Ad matris solius dictum impeditur matrimonium, sed contractum non dissoluitur, ibid.
2 *Mulier admittitur ad testificandum in causa matrimoniali, nisi in casibus, & quibus.*
3 *Potentia, & honor ad quos hic referantur.*
4 *In disiunctiua sufficit alterum, & in alijs intelligitur hic repetita.*
Excessus si sit in uno nobilitatis, in altero diuitiarum quid iuris, ibid. uersi. si uerò.
Arbitrium iudicis, an testis sit suspectus, ibid. & num. 6.
Præsumptio non est probatio: impedit tamen matrimonium contrahendum, ibid. ad dictio. præsumptio.
5 *Epilogus, & additio glossarum, num. 6.*
Testimonium parentum an sit suspectum, arbitrio iudicis committitur circumstantijs inspectis, ibid.
Circunstantiæ sunt inspiciendæ in testium personis, ibid.

CAPVT XXII.

1 SVper eo. Casus. Testimonium† matris est suspectum, ubi filia petit in uirum aliquem se maiorem. Secundò dicitur, quod ad dictũ solius matris matrimonium impeditur: sed contractum non dissoluitur. Et partes duæ patent, secunda ibi, Super illa, & quælibet subdiuiditur; quod per se patet [Affidasse] per uerba de 2 præsenti. Idem tamen† quo ad sponsalia secundum Host. non puto testimonium ita suspectum in sponsalibus, sicut in matrimonio [Altera mulier] de hac non respondere uidetur. sed dic, quod admittitur 15. q. 3. ex eo. ff. eo. ex eo; ad hoc infra de præscript. nonne, nisi ex nimia familiaritate, uel utilitate, uel aliter sit suspecta, infra eo. in literis, Host. [uidetur] infra de præsump. afferte [Nobilitate] 3 generis, de qua infra de præb. c. pen. & quod dicit, † potentia, intellige amicorum. & quod dicit, Honore, ut quia iudex, bailiuus, doctor, uel consiliarius principis, a uel magni uiri [Vel honore[a]] ergo† sufficit alterum, cum 4 hic ponatur disiuncta, quę in alijs intelligitur repetita, infra de appel. c. secundo requiris. Si uero alter excedit in uno, alter in alio, puta exceditur mulier nobilis, & pauperrima: uir plebeius, & ditissimus, hic iudex arbitrabitur, an testimonium matris sit suspectum, & inspiciet consuetu. regionis; & de hoc in Spec. §. 1. in fi. pen. colum. [Sola mater] hic est casus conuersus à superiore: quia hic mater stabat pro matrimonio, ibi contra secundum Hostiē. [Præsumptio] non tamen probatio; & sic propter solam præsumptionem impeditur matrimonium contrahendum [Siue plurium] hæc communis litera: aliàs simplici iuramento, Hostiens. ¶ Glo. 1. 5 †fortificat textum, signat contrarium, & soluit. ¶ In 6 † glo. 1. ibi, excellentia] admittuntur; quia tunc cessat suspitio. & idem, si ipsi parentes essent ualde honesti secundum Tan. unde dixit Hostien. quicquid scribatur, hoc esse arbitrarium. ff. eod. l. 3. infra eod. præterea. & capit. in nostra. possent enim esse circunstantiæ, propter quas iudicaretur testimonium non suspectum, puta quando nobilis multum diligebat plebeiam ualde formosam, quam habere non poterat, nisi cum illa contraheret, & parentes aliàs sunt honesti. cessantibus uerò circunstantijs, inæqualitas facit testimonium parentum suspectum: aliàs facilè probaret plebeia se desponsatam per regem, uel plebeius se desponsasse reginam, & idem dicit ipse Hosti. de consanguineis in summa huius tituli. §. 2. uersic. ubi autem; ibi uideas.

ANNOTATIONES.

a ¶Vel honore. Et ponitur hic copula punctus, qui habetur loco disiunctiuæ, siue alternatiuæ: quandoque loco copulæ; ut in l. cum duobus. §. si inchoandi. ff. pro socio, & text. in c. fi. de pact. lib. 6. ad hoc tex. in c. nemo, 2. q. 1, in prin. Archi.

SVMMARIVM.

1 *Iudæus nil potest probare minus, quàm per duos testes fideles & honestos, & est inimicus Christianis.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 3.*
Affirmatiua exponitur per negatiuam, & contra, & exempla referuntur in prin. ad sequentem usque §. & num. 4. §. 1.
Testis unus inducit præsumptionem, sed non facit probationem.
4 *Additio glossarum.*
Testi uni quibus creditur casibus, ibid. in fi.

CAPVT XXIII.

1 LIcet uniuersis. Casus. Iudæus †nil potest probare minus, quàm per duos testes fideles, & honestos. & facit quatuor. premittit causam dicti: ponit dictum ibi, Mandamus, quod probat auctoritate ibi, Iuxta. Soluit obstaculum ibi, Quia licet. & erat olim in secunda compil. de fo. competen. [Inimico] idest Iudæo, infra de Iudæis, cum sit [finem] quasi quod ad dictum unius pro ipso diffiniatur causa [Dominicum] Matth. 18. [Quia licet] diceret aliquis illa auctoritas de duobus testibus non iuuat, quia in multis causis requiruntur plures; respon. [Legitimo] aliàs, ut quia persona ualde fide digna est, infra eodem, licet. 2 ¶ Secunda† gloss. signat contrarium, & soluit. ¶ Gloss. tertia exponit affirmatiuam negatiuè, & dat simile per contrarium, subdens quatuor casus, in quibus nõ sufficiunt duo testes. ¶ Vltima gloss. soluit tria contraria. 3 ¶ In † glo. 3. ibi. l. 4. in prin.] ibi suis numis redimitur seruus, ex quo numi non erant redimentis, sed nec serui propriè dici possunt [& ibi, non debet, in fi.] ibi bonæfidei, idest non malæfidei [& ibi. §. rogo] meritus, hic est dignus in l. sequen. dicitur, qui non offendit. ¶ In glo. ultim. ibi l. 1. in fine] tabulæ suspectæ habentur, cum unus testis negat se sigillum suum agnoscere, sed nihilominus aperiuntur [& ibi, Theopompus] uide supra eod. ue4 niens, super fine ultimæ gloss.] ¶ In † glo. 1. ibi, in fi.] de hoc supra de electio. cum in cunctis. ¶ [In glo. 2. in fi.] de hoc in Specu. eodem titu. §. primo. uersicu. Item quod est Iudæus. ¶ In glo. 3. ibi, cum quidam] & uigesimasexta dist. capitulo primo [& ibi, & puberes & mares] Institutiõ. de testament. §. possunt [& ibi, etiam in casu] dicit hic Hostiens. quod capitulum statim allegatum loquitur de suspectis, ut dicit Gratianus in §. ibi sequenti: uel loquitur de rigore iuris, qui seruandus non est [& in fine]

de hoc in summa ipsius questionis, & plenius. infra de regu. iu. pluralis, lib. 6. & in Spe. §. quem allegabo in fi. seq. glo. ¶ [*In glo ult. in fi.*] idem not. supra eo ueniens. 86. dist. tanta. 30. casus quibus creditur uni. [1] uide in Spec. eod. titu. §. restat de numero. uersicu. hoc tamen fallit, quorum. 13. not hic Hostien. & Pet. 18. Io.

ANNOTATIONES.

1 ¶ Creditur uni. Adde Bal. in l. directas, C. de testa. ma. & quod not. glo. in l. Titio fuodus. ff. de conditio. & demon. & Bald. hic.

SVMMARIVM.

1 *Testes idonei non sunt, quos de familia sua producit actor.*
Pro matrimonio quo præsumatur, ibid. & num. 2.
2 *Superueniens affinitas non dissoluit matrimonium.*
3 *Familiaribus testibus quibus credendum.*
4 *Epilogus, suffragium, & suppletio glossarum, num. 5. & 6.*
Potestas iudiciaria non impedit ferre testimonium, ad dictio. dominicæ.
Cap. item idonei. 4. q. 3. intellectus, ibid.
Domestici, agnati, cognati, affines, & uasalli an admittantur ad testimonium.

CAPVT XXIIII.

a 1 IN literis. Casus.[a] Nõ sunt † idonei testes, quos de familia sua actor producit. Et cõis diuisio. 2. ibi, Respõdemus [*Legitime*] quia palam & in facie ecclesiæ, & ideo præsumit contra ipsum, infra qui ma. accu. pos. cum in tua. quare requiritur probatio clara, & non suspecta, infra de re iudi. lator, Host. [*Per septennium*] maximè. sed propter † hoc magis præsumitur cõtra ipsum, arg. de frigi. ci. [*antequam*] quia si post affinitas superuenitet, nõ dissolueret matrimoniũ, infra de eo, qui cog. con. discretionem, & c. pe. & ult. [*Ad quod*] scilicet copulam, & affinitatem prædictã [*Pro illorum*] scilicet familiarium suspectorum. ¶ Vnde dicit Inno. 3 quod licet † familiares. non serui, nec in potestate patris cõstituti possint licitè reddere testimonium: tamẽ iudex diligenter attendat honestatem personarũ, ut nisi honestæ sint. nullatenus eis credat. ut hic, & supra de proba. licet [*contra ipsos*] ipsorum coniugium: quia pro parte uiri deponunt [*Aliquos*] etiam non familiares, Inn. 4 ¶ Glo. 2. † in princ. & fi. dicit familiares non admitti. & qui sint familiares, domestici. signat cõtrarium, & sol-5 uit. ¶ [*In † glo. 2. ibi, non ualent*] dicit l. seq. interrogari non placuit [*& ibi. l. 2.*] can. 4. q. 3. uers. etiam iure [*& ibi præsenti*] est lex ult. quam supra alleg. de his, qui ad ecc. con 6 fu. ¶ [*In † glo. 2. §. sanè*][b] & C. de uerb. sig. l. ult. Pe. & Abb. b allegant. ff. de ædil. edi. ædiles. §. familiæ [*& ibi. q. 2.*] ubi de hoc in sum. [*& ibi, uel dominicæ*] nõ dixit, iudiciariæ: quia secundum hoc nullus admitteretur; & sic intelligitur. 4. c q. 3. item idonei[c] [*& in fi.*] de hoc, & quid si desijt esse domesticus. item quid de agnato, & cognato. cõiuge, socero, & uasallo, & alijs, circa hoc vide in Spe. de teste, §. 1. uers. item excipitur, quod domesticus est, & uersi. seq. ¶ [*In glo. ult. ibi, ex literis*] & 35. q. 6. c. 2. ubi de hoc.

ANNOTATIONES.

a ¶ Casus. Ex hoc c. literis, in fi. not. regulam ad cognoscendum habilem, uel inhabilẽ ad testificandum, quando scilicet qualitas concurrit in teste, quód uerisimile est eum deierare, tunc repellitur: alias secus, ad hoc etiam, quod dicitur de compurgatore. 2. q. 5. si mala fama, Archi.

b ¶ Sanè. Vide ibi Bal. & Sal. & Bar. & prædictos in l. etiam, C. de te-sti. & uide bo. glo. in l. respiciendum. §. si furta, ff. de pœnis. & scias quicquid sit de testimonio domesticorum & affinium hic, in causa non iniuriarum non admittuntur: quia iniuria unius est alterius. l. Iul. ff. de iniurijs, & ibi uide Barto.

c ¶ Idonei. Et secundum hoc patet singularem de uniuersitate posse pro illa testificari; licet illi per caput uniuersitatis possit imperari, uide Bart. in l. in tantum, ff. de rerum diui.

SVMMARIVM.

1 *Testes produci possunt, donec attestationes publicatæ fuerint, postea uerò non super eodem capitulo; super alio sic.*
Diuisio capituli. ibid.
2 *Casus, siue facti species huius decretalis quæ.*
3 *Appellationi quibus modis tacitè renuncietur, & num. 8.*
4 *Publicatio mearum attestationum etiam aduersario meo adimit facultatem producendi testes ad idem.*
5 *Testibus si sit renunciatum, quando non obstet aliorum productioni nec in principali, nec in appellationis causa, & num. 11.*
6 *Sententia fit absolutoria, uel condemnatoria iuxta probationem.*
7 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 8.*
Renunciari appellationi, uel alij iuri sibi competenti uidetur per actus illi repugnantes, & affert exempla. §. 1.
De renunciato nõ datur amplius recursus, excipiuntur casus n. 11.
9 *Additio glossarum.*
Tempus dati rescripti inspiciendum, ibid. num. 9.
Per præsentationem rescripti datur iurisdictio, ibid.
Delegatus in quas personas, & res habeat iurisdictionem, ibid. in fine, & num. 10.
10 *Prorogatio iurisdictionis cuius per quos, & de quibus fieri possit.*

CAPVT XXV.

1 CVm uenisset. Casus. Donec † attestatiões fuerint publicatæ, uel eis renunciatũ, produci possunt testes: postea uerò non super eodẽ capitulo; super alio sic. hoc dicit quò ad titul. & sunt duæ partes. in prima partis conquestio. in secunda dat iudices ibi, Minus. quibus tria mandat. secundum ibi, Quæ-2 stiones. 3. ibi, Si qua uerò [*Causam*] quæ super † diuersis erant articulis, super uno fuit lata sententia: super alijs producti testes, & renunciatum: super alio non renunciatum, licet producti essent testes, uel non producti [*Sententiam*] latam super uno de capitulis commissis, vt prædixit [*Occasione mortis*] exceperat enim altera partiũ mandatum extinctum per mortem Papę reintegra, & quia non audiebatur, appellauit: sed postea tacitè renunciauit; & sic non obst. appell. ut sequitur [*Producen-3 dos*] Idem sit dilationem petierit ad illos producẽdos. ff de pactis. tale. C. de re iudic. ad solutionem, supra de officio deleg. gratum, cum concord. Hostien. [*Quæstiones*] hic explicat secundum articulum, de quo dixi in 4 princ. [*Ab alterutro*] nota. quod † publicatis attestationibus per me productis, etiam aduersario meo est adempta facultas producendi testęs ad idem, secundum Goffr. [*Si qui uerò*] expedit tertium articulum [*Renunciatum*] hic 5 not. Innocẽt. quod † post renunciationem testium factam in generali iterum proponi poterit, & admitti excep-a tio[a], super qua poterunt testes produci. nam ex quo quis admittitur ad excipiendum, per consequens admitti debet ad probãdum siue per testes, siue alio modo, argum. hic, & supra eod. causam. 2. Si uerò super aliquo speciali articulo renunciatum sit testibus, super illo amplius de iure communi non sunt testes recipiendi ut infra eodem, de testibus. an uerò per beneficium restitutionis ex clausula generali, si qua mihi iusta &c. dixi id, quod hic nota. Innocent. supra eodem intimauit. Si uero in causa principali generaliter renuncia-b tum[b] sit testibus, tamen in causa appellationibus super nouis pendentibus ex primis testes produci pos-c sunt, supra eodem fraternitatis.[c] Si uero in causa principali renunciauit quis super aliquo speciali articulo, non potest de iure communi super illo testes producere etiam in causa appellationis, ut à contrario colligitur, infra capitulo constitutus. §. finali. & quantum ad hac nulla, uel modica uidetur differentia inter causam principalem, & causam appellationis. renunciatio uerò, uel conclusio generalis facta in causa princi-

pali

pali non extenditur ad cauſam appellationis, quæ eſt alia à prima: quia nec creduntur partes hoc intellexiſſe; aliàs ſi hoc intenderẽt, & expreſsè dicerent, Nos renunciamus, & concludimus omni facto & iuri in hac lite ita, ꝙ in cauſa princ. uel app. nil deinceps poſsimus dicere, talis renunciatio bene præiudicaret ſm Innoc. alleg. Hoſt. C. de temp. app. l. fi. ad fi. ff. de feriis. l. 1. & infra de reg. ſtatuimus. & dicit, ꝙ hæc glo. Inn. in uerſi. renunciatio uerò, facit pro opi. ſua, quam dixi ſupra eo. fraternitatis, ſ. ꝙ in cauſa appellationis nouum capitulum probare poſſum etiam per antiquos teſtes, & an-

6 tiquum per nouos [*Debitum*] abſoluendo, † uel cõdemnãdo, ſm quod ſit plenè, uel ſemiplenè, uel nullo modo probatum, ſupra tit. 1. ex literis, de iureiu. c. fi. Hoſt.

7 ¶ Gl. 2. † alleg. 6. concor. ſecundo arguit, ꝙ mortuo delegante &c. dicens quoſdam hoc tenere. Sed gl. tenet, & probat cõtrarium, & ad hanc decr. reſpon. ¶ Pe. gl.

8 obijcit, & ſoluit. ¶ [*In † glo. 1. in fi.*] & ibi, omnia noſtra [d],

d facimus &c. ¶ [*In glo. 2. ibi tale. §. 1.*] appellationi renunciat, qui poſtea cõuenit iudicatum ſoluere, ſi infra certum diem non ſolueret pecuniam, de qua tranſegerat [*& ibi, ſi filius. 2.*] ſi filius abſente patre cauit, quaſi mandato ipſius pecuniam recepiſſet, & patri inſinuauit, qđ pecuniam ſolueret, niſi pater ſtatim improbet, approbare uidet. Sed melius facit. l. ſed Iulianus. §. ubi, ſi pa- terfa. factus ſoluit partem debiti ceſſat Macedonianũ [*& ibi, ad ſolutionem*] petens terminum ad ſoluendum acquieſcit ſententiæ [*& ibi, ſi filius*] filius emancipatus & maior legatum recipiendo renũciat bonorum poſſeſſioni contra tabulas, & reſtitutioni in integ. ſuper illa petitæ [*& ibi. §. aream*] hanc & ſeq. uide de ſim. ex inſinuat. ſuper ult. glo. [*& ibi, nemos*] cuius mentem habes de præb. dudum, ad fi. lib. 6. uer. ad inſtar. ¶ [*In glo. ult. ibi, ſi quis in conſcribendo*] uide de foro compe. ſi diligenti, ſuper 1. glo. [*& ibi, ſi quis iuſiurandum*] uide de fo. compet. ſignificaſti, ſuper gl. 2. [*& ibi, ſi uenditor*] loquitur in uen-

9 ditore, qui patefecit emptori certum morbũ. ¶ [*In † glo. 2. ibi, concedunt quidam*] Goff. Phi. hic, & ſupra de off. dele. gratum, & c. licet, & Innoc. ibi, & Bar. Brix. in quæſtio. Ven. quęritur, utrum morte. facit pro hac parte ſm Inno. quia tempus dati reſcripti inſpiciendum eſt, de reſcrip. eam te, & quia per ſolam illius repreſentationem datur iuriſdictio, infra de appe. ſuper eo. 2. in fi. & adeo firmatur, quod non ualet reſcriptum contra illud primum poſtea impetratum, ſupra de reſcriptis, cæterũ, & quia ſuper pſonis, & rebus in reſcripto expreſſis delegatus ſtatim habet iuriſdictionẽ, ſupra de reſcriptis,

10 paſtoralis. §. 2. dicit † autem Inno. hic, ꝙ iuriſdictionem iſtorum iudicum per ſuos cõſenſus partes prorogare poſſent, ut hic, & remittit de offi. deleg. ſanè. Sed Hoſt. hic fatetur in prorogatione de re ad rẽ, uel de tempore ad tempus: iuriſdictionem autem iam extinctam ꝑ mortem delegantis negat prorogari poſſe. non ob. de offi. dele. inſinuante, & de app. ſolicitudinem: quia ibi conſtat, iudices iuriſdictionem habere, licet per exceptionem poſſit elidi; & ideo procedẽs coram illis, uidetur exceptioni tacitè renunciare, & per conſequens iuriſdictionem illorum ratificare, & ſolidare: hic uerò ꝑ mortẽ ſtatim fuit iuriſdictio extincta &c. de cõſ. diſ. 4. quæris, & priuatorum conſenſus &c. ſupra de fo. cõp. ſignificaſti [*& ibi, contradico*] idem Vin. ſupra de off. del. licet, & hic Hoſt. §. 1. Guil. in Spec. dele. §. reſtat, uerſic. Item mortuo, aliàs quid ſi delegatus, & facit ad hoc, infra de offi. dele. c. fi. §. officium, lib. 6. & Boat. in præall. c. gratum, dicit, ꝙ hæc quæſtio de Terdona fuit miſſa Bon. & conſultores, inter quos fuit Egy. conſuluerunt pro hac parte, & hoc placet [*& ibi, in prouincia*] vbi idem not. Accur. in glo. ergo ſi ſciuiſſent, in fin. [*& ibi, nemos &c.*] & infra de præben. dudum, ad fi. uerſicu. & ad inſtar, li. 6. [*& ibi, poſt appell.*] nec dicitur hic, ꝙ mors non impedierit proceſſum, ſed ꝙ nõ impediuit appellatio interpoſita ꝓpter mortem: quia fuit ab illa receſſum. ¶ [*In glo. pen. in fi.*] Vincen. uel ſi fuerat lata non canoni-

11 cè. Tan. Vincen. ¶ [*In gloſſ. ult. ibi, admittenda*] niſi † eſſet talis, cui competeret reſtitutionis beneficium, ut minor, uel eccleſia. ſupra de reſtitutio. in integr. auditis, ſecundum Tan. ibi dedi remiſsionem.

ANNOTATIONES.

a ¶ Exceptio. Peremptoria, quæ uſque ad concluſionem poteſt opponi, uel etiam dilatoria illis caſibus, quibus poſt lit. cõteſt. poteſt opponi, uide de excep. exceptionem.

b ¶ Generaliter renunciatum. Adde, quòd idem, ſi ſpecialiter ſecundum Abb. hic, & cum eo concordat Spe. in tit. de renun. §. 1. uerſi. hoc etiam ſcias, & Bart. in auth. qui ſemel, in 3. col. C. de prob. Bal. in l. per hanc, in 1. col. C. de tempo. appell.

c ¶ Fraternitatis. Et iſte poteſt eſſe unus intellectus illius. c. fraternitatis, de differentia primæ & ſecundæ quæſtio. ex quo nota, quod renunciatio ſuper certo art. in princ. extenditur etiam ad cauſam appell. quamuis ſit alia inſtan. quod potuit uelle prin. c. fraternitatis, ut hic, uide per Inno.

d ¶ Omnia noſtra. Adde tex. in cap. ſi Apoſtolicæ, de præben. in 6. & dom. Anto. in cap. nouit, ſupra de iu. & per Bald. in l. ex placito, in 4. col. C. de re. permu.

SVMMARIVM.

1 *Falſitas priorum teſtium comprobari poteſt publicatis atteſtationibus.*

Teſtes alij poſſunt induci ſuper eodem capitulo publicatis atteſtationibus in cauſa matrimoniali, ibid.

2 *Puberes ſine conſenſu parentum cauſam matrimonij agere poſſunt.*

3 *Accuſatio matrimonij dicitur reſpectu criminis.*

4 *Ad conſanguinitatis reprobationem ſufficit unum gradũ deſtruere.*

Gradum rumpere aliud eſt, quam dicere contra teſtes, ibid. & ratio. hoc poſt publicationem teſtium facere poſſum; illud minimè, ibidem.

Dictorum, quàm perſonarum teſtium conditio potior, ibid.

5 *Teſtium minor numerus reprobantium non præiudicat maiori probantium.*

In teſtium comparatione penſandæ circumſtantiæ, ibid.

6 *Epilogus, ſuffragium, & additia gloſſarum, num. 7.*

Conſanguinitatem poſſunt duo teſtes a latere uiri probare, alij duo à latere mulieris, ibid. num. 7.

Gradum primum duo teſtes probant, & alij duo ſecundum, & ſic deinceps, ibid.

De natalibus inſtrumentum etiam ſit, & qualiter, ibid. § in glo. 2.

8 *Vincentius duos apparatus in decretales conſcripſit, & quo tempore.*

Teſtes poſteriores hic cur admiſſi poſt publicationem priorum, ibid. & nume. 9.

9 *Teſtes in cauſa matrimoniali licet producere ſuper eiſdem capitulis, atteſtationibus publicatis etiam in eadem inſtantia fauore matrimonij.*

CAPVT XXVI.

1 SEries. Caſus. Publicatis † atteſtationibus, põt falſitas priorũ teſtiũ cõprobari. uel in cauſa matrimoniali publicatis atteſtationib. ſuper eod. c. poſſunt alij teſtes induci. Et cõmunis diuiſio. ſecunda ibi, Præ-

2 ſenti [*filios*] ſi iſti † erant puberes ſine conſenſu parentum hanc cauſam agere poterant, infra de iud. c. ult. in fine, libr. 6. [*Accuſabat*] tanquam inceſtuoſum. dicitur

3 enim † accuſatio reſpectu criminis, Goff. [*Primo gradu*] qui non fuerat in articulis declaratus: ſed teſtes interrogati de cauſa ſcientiæ, declararunt. & facit, quod nota. Innocent. infra eodem ex tenore [*Et ſororem*] iſti faciunt primum gradum, ut patet in arbore, Hoſtienſ. Io. And. ſuper 2. Decre.

[*Esse dicebat*] no. q̄ ad reprobationem consanguinitatis sufficit destruere vnum gradum, Inn. & idem Vinc. supra de testi. spo. literas. ubi dicebat aliud esse dicere 3 testes, quam rumpere gradum: quia 3 mille testes per duos testes dicere possum, & sufficiet, & dicā de hoc, infra eod. cum in tua. sed si probas gradum par. 4. non sufficit mihi rumpere per duos: quia potior est conditio dictorum, q̄ personarum. & per hanc rationem patet Vin. intellexisse, cum dr̄ 3 personas testiū. Alia d̄ria ſm eum: quia in personas testium post publicationē dicere possum, rūpere gradum non. nec ob. hæc decr. quæ intelligitur ſm eum, ut dicam super ul. gl. nec ob. infra eo. ex tenore, ut ibi no. Aliud dictum Vin. vide in Spe. eo. ti. §. qualiter, uer. sed opponitur [*receptos*] & publicatos. & hoc est regulare, in auct. e. §. quia uerò [*Canonicum*] infra eo. licet ex quadam, supra eod. quot. Pe. [*Consuetudine*] quæ non patitur post primos testes publicatos alios admitti [*Contraria*] nec inducta de certa sciētia conditoris legis, Innoc. [*Testes*] cum sit nouus articulus ſm Innoc. qui † non credit, q̄ per duos hoc probantes præiudicetur pluribus, qui aliud probauerunt. Sed pensatis omnibus circunstantijs considerabit iudex. quis melius probet, & ſm id iudicabit, supra tit. 1. ex literis. 3 2. q. 1. siquis acceperit. infra eod. ir nostra.

¶ Secunda † glo. querit, & soluit. ¶ Vlt. glo. primò adiuuat textum & improbat consue. secundò ponit opin. Vin contrariam. tertiò illam reprobat, & dat huic decre. duos intellectus, & ult. signat, & soluit cōtrarium. ¶ [*In ult. glo. ibi, optimam*] uide supra titu. 1. 3. super 1. glos. ¶ [*I † go. 1. in fi.*] & credimus, q̄ duos testes possint probare consanguinitatem à latere uiri. Alij duo à latere mulieris: immò, quod plus est, duo testes possunt probare primum gradum: Alij duo secundum, & sic de alijs. Inno. ¶ [*In glo. 2 ibi, & sic inducebatur*] uel fortè de natalibus illius, idest factum fuerat instrumentum [b], in quo cōtinebatur, quis, ex qua illam susceperat, & quo anno. & die nata fuerat, secundum Host. alleg. C. de inge. l. pen. ff. quod metus causa isti quidem. §. 1. parum faciunt. ¶ [*In glo. ult. ibi, Vinc. † dixit*] hodie. olim uerò in secundo apparatu dicebat hic q̄ utrinq; testes fuerunt simul producti, & simul publicati: vel ante publicationē iudex dixit reo: probatum est de tali gradu: sed non dixit: quomodo probent. unde ante publicationem uolebat alios inducere in contrarium: uel de consuet. prouinciæ erat, q̄ pars audiret testes, quando testimonium ferebant, uel iudex indiscretè publicauit testes, & ideò non fit præiudicium parti, quominus alios p̄ducat. ad hoc ultimum, quod not. Guil. in Spec. de teste. §. satis utiliter, vet. 16. uel producuntur testes super corruptione. supra c. sicut [c] [*& ibi, quidam*] Hostiē. hic, qui dicit q̄ † quicquid alij scribant, & quicquid seruetur. de quo iusto iudici non est curandum, de electio. cum causam de mente iuris hoc est, q̄ in causa matrimoniali publicatis attestationibus super eisdem capitulis etiam in eadem instantia licet testes producere p̄ rationem quæ sequitur in glos. quia hoc licet post publicationem, & post sententiam. Item per id, quod dicitur in princ. glo. scilicet, q̄ de falso, de quo quæri potest post sententiam. fortius & prius poterit, licet post publicationem. supra tit. 1. licet, post prin. opinionem hanc quam ueram credo, apertè probat decr. cum in tua. infra eod. non ob. solutionibus, quæ ibi dantur, ut ibi dicam super ult. gl. [*& ibi, in fauorem*] Goffr. infra de spon. sicut, & in sum. huius ti. in pen. col. ubi uideas, dixit. q̄ hoc non erat augere fauorem, sed iura falsitatis aperire, dicens in causa matrimoniali super eo. c. non licere produci testes. tu dicas cum Hostien. q̄ possunt etiam declarando. dico, quòd est in hoc fauor matrimonij: quia cum in alijs causis non liceret probare directè falsitatem priorum testium: quia hoc esset producere testes super eodem capitulo; de hoc supra titulo primo. licet. & patet in Clemen. eodem tit. testibus. In matrimoniali tamē hoc licebit, ut hic. Item in causa matrimoniali super cap. super quo deposuerunt testes, licet non probauerunt, poterunt alij produci, q̄d in alijs causis non liceret; & hæc uera intelligo [d] in eo, qui stat pro matrimonio.

ANNOTATIONES.

a ¶ Inno. Ad hoc quod not. Io. And. post Innoc. in c. qualiter, el 2. in glo. hic potest colligi, & in Spe. de teste. §. iam de interrogatorijs, uersic. item de tempore. & ad id, quod dixit glo. de omittendo stipite, uide Ioan. Andr. in cap. tua, alleg. in gloss. & uide Bald. in l. 1. C. de testam. in 11. q.

b ¶ Instrumentum. Adde Bal. & Sal. in l. neque natales, C. de probat.

c ¶ Sicut. Ibi uide Io. An. in glo. not. quia nil dixit, ubi hoc tenet speciale esse in causa matrimoniali. aliàs enim sola corruptio nō sufficit. uide de proba. licet; quod intelligitur post sententiā. an autē, ut hic erat, in omni causa sufficit sola corruptio, uide ibi not.

d ¶ Intelligo. Not. plenè Io. Cal. quia ratio finalis, propter quam in causa matrimoniali non obstat publicatio, est, quia sententia non ob. sed in causa matrimoniali ad infringendum matrimoniū propter consanguinitatem possunt produci etiam publicatis attestationibus, quia subest ratio peccati, & sententia non transit in rem iudicatam, ut in c. lator, de re iudi. cum si. ergo non obstat publicatio, de quo o de, ut plenius scripsi supra in c. iurauit, de probat. & tex. in c. cum in tua, infra eod. Archi.

SVMMARIVM.

1 *Copula carnalis probatur per cōueniens testimonium de uisu. idem in testimonio auditus, & quando, uide num. 3.*

2 *Testimonium non ualet, si non reddat causam ipsius.*

Arbitrarium est iudici, an sit probatum, ibid. & num. 5.

3 *Copula carnalis non probatur sufficienter, & uiso super mulierem uiro, & ratio.*

Subministrandi uerbi usus, ibid.

4 *Adminicula quæ dicantur coitus, & quid efficiantur, fit etiam mentio eorum alibi, & ubi supra num. 3. in fi.*

Veneris indicia, ibid.

6 *In arbitrarijs non recurrendum ad quemuis iudicem simplicem, sed ad circunspectum, &c.*

Inexpertus pauca cognoscit, ibid.

7 *Epilogus, suffragium, & supplementum glossarum, & num. seq.*

Conscij qui hic dicantur, ibid. num. 8.

Lenones nunquam admittuntur in testimonium coitus, cum sint participes criminis, ibid.

9 *Venus, uel coitus solet in tenebris exerceri, & quomodo per uisum probetur, & quomodo per auditum, ibidem, & quando per famam, num. 10.*

10 *Fama cum adminiculis & quibus probat uenerem, uel copulam, & quibus casibus.*

Antiqua, uel occulta probantur etiam per famam cum alijs adminiculis & quibus, ibid.

1 *Decretalis hæc quando locum habeat.*

Auditus proprius intelligitur probare, non aliorum, ibid.

Probare quod non potest per testimonium uisus, probatur ex uiolenta præsumptione, ex qua id præsumatur, & quæ sint huiusmodi, ibid. uersic. cum enim.

Paternitas, & filiatio qualiter probentur.

CAPVT XXVII.

PRæterea. Casus. Carnalis † copula probatur per cōueniens testimonium de uisu. Idem in testimonio auditus, quæ adminicula, & fama coadiuuant. Communis diuisio. secunda ibi, Respondemus [*De uisu*] & dic, q̄ sic, ut sequitur [*Sufficiat*] sine uisu, Innoc. & est secunda quæstio. & dic, quod non sine alijs adminiculis, Host. [*Vel si iuratis*] hæc est tertia quæstio, ad quam non respondetur, infra secundum Innocen.

ad quam

2 ad quam secundum eum est dicendum, quod nō ualet testimonium, si interrogatus nō reddit ipsius causam: aliàs ualet. Sed Ho. dicit, quod bene respondetur infra. scilicet hoc esse arbitrariū. ut infra dicam [*Conueniens*] hoc pro tanto dicit: quia sufficiens † testimoniū in hoc fieri non potest. licet enim uiderit uirum super mulierem: tamen forte ille frigidus, uel maliatus, uel illa arcta erat secundùm Pet. uel tunc non potuit coire, licet aliter uiripotens [*Subministret*] testimoniū de auditu, Inno. [*Adminicula*] idem uerbum. de simo.

4 per tuas, prim. Goff. Et dicuntur † adminicula, ut quia simul loquebantur, quādo possent opportunitatem captare, secundum Innocen. dicit Goff. & Abb. quod hæc sunt colloquium, nutus, & oscula. Dicit Hosti. de adminiculis sunt uisus, tactus, risus, locus, missio nunciorum, & iocalium, cohabitatio, amplexus, osculū, & similia. Dicit Vincent. sufficiunt quandoque leuia adminicula, ut Impediendo matrimonio, supra eod. super eo. 2. In probandis limitibus requiruntur efficaciora, supra titu. 1. cum causam [*Iuratorum*] qui dicunt se conscios, & sic soluitur. 3. q. secundum Hostiēs. hoc

5 † tamen arbitrarium est; & ideo statim sequitur, Etenim circunspectus &c. & est mens sequentis uersi. secundum eum, quod licet in hac materia Papa instruat iudicem; certam tamen regulam dare non intendit. ipse igitur circūspectus & discretus uideat, an probatio facta per testes, uel alio modo sufficiat, uel nō, ut hic

6 infra eod. in nostra. ff. eod. l. 3. not. etiam per † hoc in arbitrarijs non recurrendum ad quemcunque simplicem iudicem, sed ad circunspectum, & discretum, & expertum, inexpertus enim pauca cognoscit. Ecclesiast. 34. & infra de pœnitent. & remiss. omnis [*aptiora*] supra ti tu. 1. licet, uersi. ex præmissis, infra eod. nostra.

7 ¶ Gloss. 1. † quærit, & soluit. ¶ Vltima gloss. quærit, an fama cum auditu &c. alleg. ad negatiuam, & ad affirmatiuam soluit dando tres lecturas huic cap. scilicet, quòd loquitur, cum sit probatio ad impediēdum matrimonium, uel ad probandam exceptionem adulterij, uel ipsius accusationem. ¶ [*Gloss. ultima ibi. §. si testes*]

8 can. ut supra proxim. ¶ [*In † gloss. prima, in fine*] aliqui dicunt cōscios, qui intromiserunt illos in suis domibus ad coitum, & sic erant conscij. Dicit Hostiē. quod hæc exceptio cancellāda: quia lenones, cum sint criminis participes, nunquam admitterentur, ut patet in auct. de leno. collat. 2. supra eod. personas, & capi. ueniens. ¶ [*In gloss. secunda, in fi.*] quæ probatio sufficit Ala. & In-

9 nocen. sed rara † est, quia ad hoc quæri solent tenebre, de officio delegat. consuluit. & procedit hoc, etiam si per arctū foramen successiuè uidissent, ut dixi in Spe. eod. tit. §. iam de interrogatorijs, uersicu. quid si unus. ¶ [*In glo. ult. ibi, Sed non uidebant*] & sic impedientibus as-

b seribus, uel cortina [b], uel temporis obscuritate percipiebant coitum non per sensum uisus, sed auditus: qđ sufficiet cum violenta p̄sumptione & fama, secūdum Goffr. facit, quod nota. de pariete, uel cortina. ff. de aqua plu. arcen. l. secunda. §. idem Labeo. 2. in gloss. Sic ergo [*& ibi, potius infirmare*] recitat hic Hostien. opi. la-

10 co. Bal. qui dixit, quòd si fama † consentit dicto unius, & alijs adminiculis certis & probabilibus, sufficiēs est probatio; sic intelligit. §. statim alleg. & ff. eod. l. tertia. §. primo, & secundo. & hoc in antiquis factis, de quibus nō extet memoria, & in delictis, quæ fiunt occultè, de quibus nec testes haberi possunt, est potissimè exaudiendum. finaliter dicit Hostiens. hæc arbitraria [*& ibi, dixit dominus*] ad idem. C. de adulte. auct. si quis ei, cuius textum posui de cohabi. cleri. & muli. capi. 2. [*& ibi, idest denunciatur*] uel idest per accusationem impeditur, Vincen. [*& ibi, plenum est*] Hostien. hoc negat: quia non requirerentur illa tria coniunctim, sed sufficeret alterum [*& ibi, repellet*] & secundum hoc expone. quod dicit princ. accusatur, idest ab accusatione repellitur, Ala. sup. quia dicitur aliquem & c. [*& ibi, uidetur uerius*] secundum Tan. Philipp. & Hostien. habes et

11 go † tres lecturas ex glos. prima dicit, capitulum loqui, cum probatur copula ad impediendum matrimonium. secunda, quando probatur ad probandam exceptionem adulterij. tertia, quando probatur ad probādum accusationem adulterii quò ad torum. ¶ Tu uerò securè hic teneas decret. locum habere omni casu, quo probanda est copula ad quemcunque finem, etiam si ad matrimonium dirimendum, intelligendo tamen auditum, prout dicit prin. & ibi, addidi, scilicet proprium, nō auditum auditus. cum enim copula uerè probari non possit etiam per testimonium uisus, quod per se patet, ut dixi super uersicul. conueniens, oportet enim illam probationem recipi, ex qua uiolenter id præsumatur, sicut dicitur in paternitate, & filiatione, supra tit. 1. per tuas. ff. de in ius uocan. quia. infra qui filii sint legitimi, transmissæ. aliter possent dici iura superflua, q̄ de impedimento affinitatis tractant. tene igitur, quod dixi summando, ad quemcunque finem quæris de probatione copulæ [*& in fine*] uide quod ibi dixi, & remisi.

ANNOTATIONES.

a ¶ Et fama. Adde Bald. in l. filium, ff. de his, qui sunt sui, uel alieni iu. & Domi. in capitulo de capellis, decima distinctio. Paulum de Castro in l. si posthumus. §. finali, ff. de liberis, & posthumis.

b ¶ Vel cortina. uide hic plenè per dom. Io. de Imo. & allegat Cyno in l. si non speciali. C. de testam.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis unius uerbo non creditur, & in quibus rebus, & casibus intelligatur, num. 2. & an olim esset contra, nume. 3. eius etiam scriptura per testes reprobari potest, ibid. & quando ei credatur, nume. 5. & 6. & 7.*

4 *Inter iudicem, & tabellionem dissimilitudo, & officium differens, ut quod est unius, non esse possit alterius, & num. 5. & 6.*

5 *Scriptum alterius quibus modis probetur esse, uersic. sed non requiritur.*

6 *Iudicum, & tabellionum nomina apud Beneuentum promiscua, sed non officia.*

7 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, num. 8. & 9.*

Contra Papæ literas non admittitur probatio. §. 1. & an indifferenter, num. 10.

Cap. statutum. 2. q. 6. intellectus, ibid. num. 9.

10 *Papæ uerbo an & quomodo contradici possit.*

Papales etiam literæ improbantur, ibid. in fi.

11 *Cardinalis uerbo, & literis an credendum, & remi ss.*

CAPVT XXVIII.

1 CVm à nobis. Casus. Vnius iudicis uerbo non creditur. scriptura etiam eius per testes reprobari potest: hoc fallit in Papa. & p hoc patent partes. secunda ibi, Nec scriptum, tertia ibi, Sal

2 ua [*Auctoritatis*] etiam † si fuerit episcopus. nec ob. 11. quæst. i prima. quicunque, quod est correctum in hac parte. 6. quæstio. secunda, per totum, sicut & in alia, de qua supra de iudic. nouit, uersicu. nec illud, ut ibi not. uel secundum Host. loquatur illud de summo episco

3 po. idest Papa [a], vt hic in fi. [*Verbo*] intelligit Host. simplici, nude prolato sine literis, uel alijs documētis [*Causis*] coram illo habitis, supra titul. 1. quoniam contra. & multo magis, si de causis coram alijs uentilatis, uel de alijs factis testimonium reddant. 11. quæstio. 1. nec honore, secundum Innocent. ergo loquitur de testi-

monio etiam processus in iudicio habito, uel habendo, secundum Hostien. [*siue*] sup. Innocen. nec etiam extra causas, puta super restamentis &c. i. si faciant testimoniales literas, uel etiam si aliquid testimonium reddant. [*Alijs*] simplex relatio, cum non inferat, quòd testamentum sit contractus, Vincē. [*Contractibus*] quia hic comparatur testimonium episcopi in causis, & in iudicio habitum, & in contractibus, & extra iudicium, dicit Hostien. destrui opin. distinguentium inter iudicialia, & extraiudicialia, de quo supra tit. primo, post

3 cessionem [*Nec scriptum*] colligunt † quidam, quòd secundum antiqua iura iudex poterat scribere acta, & credebatur scripturæ sine subscriptione, uel inscriptione testium, dummodò constaret suam esse scripturā, uel in dubio fieret de hoc fides per testes, uel comparationem literarum. nam scripturæ solius tabellionis, & ipsi tabellioni creditur. C. de fal. si quis decurio. C. de donationibus. in donationibus, & in auct. de instrumen. cau. §. si uerò nec. col. 6. fortius ergo uidebatur iudici credendum. Sed hodie contra supra tit. 1. quoniam contra, imò contrarium hic probatur, quod est secundum antiqua iura non credebatur scripturæ iu-

4 dicis sine subscriptione. & est dissimilitudo † inter iudicem, & tabellionem. nam tabellio hoc habet ex publico officio, quòd suæ scripturæ credatur. iudex uerò, & si publicum officium habeat in iudicando, non in scribendo: aliter testificari uideretur de facto suo, secundum Innocen. C. e. omnibus. hanc rationem fortificat Hostien. quia sicut absurdum est tabellionem iudicare, sic & iudicem scribere. sit ergo quisque suis terminis contentus, nec alterius usurpet officium, de

5 sepul. cap. primo, dicit etiam † Innocen. quod talis scriptura iudicis, & alia forensia instrumenta priuatæ scripturæ censentur, ideò per se tantùm non faciunt fidem. Sed requiritur, quòd probetur esse uera scriptura uel per comparationem literarum, uel per testes, uel alio modo. C. de probatio. instrumenta, & duabus legibus sequentibus. dicit demum Innocē. quod scripturæ iudicis etiam cum subscriptione testium nō creditur: quia nullo iure hic reperitur. nec obstat hęc dec. quæ de tabellionibus loquitur, ut exponas, Scriptum eorum. s. tabellionum. si enim intellexisset de iudice, posuisset singulare, s. eius, propter singulare iudicis. quod præmiserat. Item secundum eum ueritas

6 est, quod † apud Beneuentum, ubi dec. dirigitur, nomina iudicum, & tabellionum sunt promiscua, & tabelliones ibi uocantur iudices. Sed Hostien. dicit, quod licet ibi & alibi tabelliones uocentur iudices, nuquā tamen iudices, qui ex officio habent iudicare, uocantur tabelliones. quare non est uerisimile, quòd Papa hic de no. loquatur, & à significatione uerbi non est recedendum, nisi appareat de mente contraria. Intelligit ergo literam de his, qui habent ex officio iudicare, & maximè qui sunt, ut episcopi, & archiepiscopi. nec enim est uerisimile, quod de instrumentis tabellionum ibi dubitaretur: sed forte coram consulibus super actis coram ipso, uel super testamento, uel contractu producebatur in teste archiepiscopus, uel episcopus, uel producebantur literæ cum illorum sigillis, & de his duobus quærebatur, & de his respondetur. Abb. dicit. quod in ciuitate Beneuentana sunt decem iudices, de quorum dictis & scriptis hic quærebatur. & dicit Hostien. contra Innocen. iure cautum, quod scripturæ credatur iudicis habentis sigillum authenticum, infra de fide instrumentorum. cap. secundo, supra titu. 1. post cessionem [*Adminiculo*] i. subscriptione, uel inscriptione. C. qui po. in pi. ha. l. scriptis. uel dic secundum Hostien. i. adiutorio, quasi dicat bene statur prima facie literæ sigillatæ sigillo episcopi, sed reprobari potest per testes, nisi literas alijs testibus adiuuetur. de hoc supra titu. 1. tertio, ubi etiam dixi super ulti. glo. s. quid. not. hic Gof. de æquali probatione instrumentorum, & testium [*Duorum, uel trium*] quando non est sigillum authenticum, & de consuetudine non facit fidem. infra de fide instrumen. cum dilectus, uel quando quæritur de facto recenti, uel quando testes sunt de illis, qui in litera sunt inscripti, ut no.

b in præallega cap. 3. secundum [b] Innocen. [*Præualere*] ualebat ergo litera, & fidem faciebat, si non reprobaretur. reprobari ergo potest, sicut & publicum instrumentum, per quod patet, quòd æquiparantur secundum Hostien. [*Salua in omnibus*] propter duo, quæ præmiserat, hoc submittit, scilicet de uerbo, & de scripto.

7 ¶ Glo. 3. † quærit, arguit, affirmatiuè soluit distinguendo. ¶ Glo. 3. signat contrarium, & remittit. ¶ Pe. glos. arguit à contrario, quod reprobat, & remittit demū, signat contrarium, & soluit. ¶ Vlti. gloss. not. signat

8 contrarium, & soluit. ¶ *In* † *glo. 2. ibi. §. finautem*] non

c creditur. [c] uerbo arbitri, qui dicit iuratum [*& in fin.*] can. 4. quæstio. 3. ¶ *In gloss. pen. ibi, cum precibus*] & uide in dec. tertio, super ulti. glos. ¶ *In glo. ulti. ibi, omnium*] ibi nec de eius successione tractabitur, qui nobis medijs, toto iure, quod nostris scrinijs constitutum est,

9 teste succedit. ¶ *In* † *gloss. Sed quid, ibi, cum dilecti*] & infra de excep. præ. inter dilectos, uer. præterea [*& ibi, appellationis*] uel nullitatis [*& in fin.*] unde dixit hic Hostien. non ualere testimonium iudicis, pendente iudicio coram illo, & quod ibi dicitur, fuerit, sup. & adhuc est: aliàs secundum eum dici oportet illud ca. in hoc correctum, sicut & in alio, quo dicit clericum nō cogendum ad testimonium. 14. quæstio. 2. super prudentia. ¶ *In gloss. ultim. ibi, cum redemptor*] ubi de hoc in fin. ulti. glo. [*& in fin.*] nec hodie in priuil. & si. quod no. C. de diuer. rescri. sacri affatus, in 1. glos. dicit Ho-

10 stien. de uerbo † Papæ hoc planum, quod ex quo persisteret in assertione, nullus illi contradicere posset. 19. distin. in memoriam. 9. quæstio. 3. cuncta per mundum, & c. per principalem, supra de officio delega. ex parte. 2. posset tamen ei dici, salua maiestatis reuerentia, aliqua sunt, de quibus non recordamini: quia plerunque uos fallit obliuio. 23. distinctio. præterea. & ipsum decet patienter audire, & quod cum humilitate proponitur, exaudire, supra de rescript. si quando, de resti. in integ. cum ex literis. Sed & literæ papales improbantur, de quo dic. ut supra de iudi. cum uenisset,

11 de uerbo † cardinalis, quid iuris, remittit Hostien. de appella. constitutus. de ipsius literis remittit, infra de fide instrumen. quod super his.

ANNOTATIONES.

a ¶ Idest Papa. Adde, quòd istud sequitur hic d. Anto. Hosti. & d. Bal. qui dicunt, quòd istud non solum procedit in causis spiritualibus, sed etiam in causis profanis.

b ¶ Secundum. Intellectus iste Hostien. est multum extortus, ideo intellectus Inno. magis conuenire uidetur textui.

c ¶ Non creditur. Adde, quòd nec iudici in forma testis producti non creditur de pertinentibus ad causam secundum Host. Innoc. & alios. adde Bar. in l. ne arbiter. C. de arbi. Abb. in c. 1. ut eccl. benefi. Bal. in l. iubemus. §. f. ne. C. de sacrosanct. eccle.

SVMMARIVM.

1 *Testi, qui super exceptione tantum iurauit, super principali non creditur: actore tamen petente, si lis est contestata, etiam super principali iurare, & deponere debet.*
Capituli diuisio, ibid. uer. & in prima.

2 *Testes si prius deponant, & postea iurent, an ualeant depositiones.*

3 *Testimonium non ualet, si scribatur, & tradatur iudici, præterquam in casu, & quo, & ratio.*

4 Testes

4 *Teſtes tenentur etiam ſuper exceptione eius, aduerſus quem producuntur, deponere, & qua, & nume. 12. & an hoc ſit petendum, num. 5. & quomodo eos non coget iudex propter ſufficientem probationem abſque reuelatione, num. 8.*

6 *Teſtium perſonas, quos petierit quis, dum produceretur ex aduerſo, deponere ſuper exceptione ſua, quo caſu reprobare non poſſit.*

7 *Teſtes produci non poterunt poſt aliorum publicationem, & quando, ubi ſimpliciter, uel de toto negocio iurarunt.*

9 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, num. 10.*

Teſtes recepti ſuper alio, quàm de quo iurauere, non ualent, uide exemplum, & num. 11.

11 *Additio gloſſarum.*

Sententia, pactum, teſtimonium inter certas perſonas, & ſuper certis rebus alijs perſonis, uel alijs rebus non nocent, ibid. num. 11.

13 *Teſtium productio ſufficiens trina, uel quarta cum ſolennitate.*

Teſtium effrenata multitudo probibet alios produci, ibid. in fi.

CAPVT XXIX.

DE teſtibus. Caſus. Pars infra de pur. ca. de teſtibus. & hoc dicit. Teſti, qui † ſuper exceptione [1] tantùm iurauit, ſuper principali non creditur: actore tamen petẽte, ſi lis eſt conteſt. etiam ſuper principali iurare, & deponere compellitur. Et in prima deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, Conſultationi. & eſt bimembris. ſm membrum proſequitur ibi, Si uerò. à quo tres caſus excipit ibi, Niſi [*Dilatoriam*] puta ſurreptionem reſcrip. ſupra de reſcriptis, ſuper literis [*Non debent audiri*] ſi ſponte uelint deponere [*nec cogi*] ſi deponere nolũt [*Non iurati*] quid ſi prius [2] † teſtes deponunt, & poſtea iurant? dicit Goff. in ſumma huius tit. ante finem, & Alb. Gal. in materia eo. tit. uerſi. ante pe. teſtimonium non ualere. prius enim debent iurare. 4. q. 3. §. item in criminali, uerſi. item iuris iurandi. C. eod. tit. iuriſiurandi, & ſupra eod. fraternitatis, in fin. Sed B. Brix. in quæſtione Veneri. 46. aliquis ductus fuit in teſtimonium, dixit, ꝙ iſte non eſt talis ordo, qui vicier, & ꝙ ualet teſtimonium, ſi talis eſt bonæ famæ, & hoc ſibi uidetur. dixit tamen, ꝙ Tan. dixit contrarium. unde ſecũdum eum tutius eſt, ꝙ poſt iuramentum ſecundò deponat. Bartholomeo concordat Hoſt. in ſumma huius tituli. §. ſuper quibus, uerſi. Sed quid ſi teſtis; & quod ſequitur, tenet in uerſi. ibi ſequenti. Guil. de hoc tractat nil approbans, in tit. de teſte. §. ſequitur, ad fi. Item † dixit hic Goffre. non ualere [3] teſtimonium, ſi ſcribatur, & tradatur iudi. Idem Alb. Gal. eo. tit. uerſi. pen. quia iudex conſiderare debet uocem, conſtantiam, & trepidationem. ff. de quæſtio. de minore. §. 2. & 5. q. 2. relatum. 3. q. 9. teſtes. hæc uera in illo, qui loqui poteſt: ſecus in muto. de hoc in Spe. de teſte. §. nunc tractandum, uerſi. quid de muto [*Peremptoriam*] idem † ſm Pet. & Abb. in dilatoria ſolutionis, [4] quæ probatur poſt litem conteſta. C. de probat. exceptionem. & Hoſt. putat idem de dilatoria, quæ proponitur poſt litem, licet ſit declaratoria, ut ſupra de officio deleg. inſinuante. hoc non placet per decret. exhibita, de iudicijs [*Inducuntur*] ſub. & antequam iurent, reliqua pars &c. Goffr. [*forte*] ubi enim † hoc non pete- [5] retur, teſtis non cogitur iurare ſuper toto negocio; quod uerum eſt ſm Hoſt. quando ſuper certo articulo producitur: ſecus, ſi ſuper toto negocio, uel ſimpliciter ſuper negocio producitur, arg. infra de priuileg. quia circa, cum ſuis concord. [*Petierit*] putat † Hoſtiẽ. [6] quòd licet iſte non ſit principalis producens, illorum perſonas poſtea non poterit reprobare, cum reprobatio ſit odioſa. hoc uerum ſecundum eum, niſi ex vi proteſtationis, infra capit. 2. Si † autem quæris, an tali- [7] bus atteſtationibus publicatis liceat alios producere, reſpondet, quòd ubi de toto negocio, uel ſimpliciter iurauit, poſt publicationem ſuper eo, de quo depoſuit, teſtes produci nõ poterunt. ſuper his uerò, ſuper quibus non eſt depoſitum, hoc licebit, argument. C. de tranſaction. l. penultima. C. de iudic. licet. quòd ſi ſuper uno capitulo tantum iurauit, & teſtificatus eſt de alio, nec prodeſt. nec obeſt, ut in prima gloſſ. [*Sufficiens*] ſed quomodo † propter ſufficientem probatio- [8] nem repellet iudex ita, quòd non reuelet dicta teſtiũ? uide in Specul. eod. §. reſtat de matrimonio, uerſicul. hoc etiam, & uide quod dicam infra eodem ſignificauerunt, in gloſſ. quicunque. uerſicu. quinimmo, & capitul. cum cauſam, in gloſſ. cautelam [*Vel renunciatum*] hæc alternatiua, & quod hic nota. ad fin. ultimæ gloſſ. facit ad nota. infra eodem, conſtitutus. ſecundo, & intelligit Ab. renunciatum ab utraque parte: quia pars, quæ non renunciauit, teſtes producere poſſet. unde dicit, quòd cauti aduocati partem renunciare nõ permittunt, niſi & aduerſarius renunciet. ¶ Gloſſ. prima [9] † coadiuuat textum, quærit, ſoluit. ¶ Vltima gloſ. not. peremptoriam probari &c. & rationem reddit. dicit etiam, quòd prius probare poſſet illud reprehendit. [10] ¶ [*In glo. 1. ibi. § ult.*] ſi de libertate, & hæreditate ſit quæſtio, teſtes ſuper libertate recepti non præiudicãt cauſæ hæreditatis, uel teſtamenti [*& ibi l. ult.*] caſus ſequitur in gloſſ. [*& ibi, idem Iul. in fin.*] uide de accuſationibus, inquiſitionis, ſuper quinta gloſſ. ¶ [*In glo. ult. ibi, ſi qui idem*] uide hanc & ſequentib. de ordi. cognitio. ca- [11] pitulo primo, ſuper prima gloſſa. ¶ [*In gloſſ. 1. idem Iulian. in fi.*] & infra de accuſatio. inquiſitionis. § primo [*& ibi, non prodeſt*] ſicut ſententia, uel pactum inter certas perſonas, & ſuper certis rebus alijs perſonis, uel ſuper alijs rebus non nocet. infra de re iudicat. capitulo penultimo, ſupra de officio ordina. dilectus. ff. de pactis, ſi unus. §. ante omnia, ſic dicendum eſt de teſtimonio, ut hic, & infra capitulo proximo. & capitulo ueniens [*& ibi, per iura prædicta*] idem nota. in Specu. eod. titulo. §. primo, dicto uerſicul. Item quòd depoſuit ſuper, & ibi etiam diſtinguitur cohærentia, uel non. & in duobus uerſicul. ſequenti. tractatur, quid ſi plenius dicit teſtis, quàm ponant capitula, & quid ſi productus ſuper mutuo, deponit confeſſione mùtui tantum [*& ibi, ut deponerent*] melius dicit, & ut iurarent, Abb. ¶ [*In gloſſ. ſecunda, ibi, propter connexitatem cauſa*] [12] unde † dicebat Laurenti. quòd in alijs exceptionibus, quæ non ſic tangunt principale, ſicut peremptoriæ, non haberet forte hoc locum. & Goffre. dicebat hoc non habere locum in dilatorijs, uel emergentibus. ¶ [*In glo. 3. ibi, admittendi*] Laurent. & Vincent. dicebant, quòd ſunt admittendi, ut infra eodem ultra. Sed non compellendi, ut hic Ioan. dicebat, quòd hic dicebatur [13] † ſufficiens productio trina, uel quarta cum ſolennitate. ¶ [*In gloſſ. ultim. ibi, ut hic patet*] de hoc in Specul. eodem titulo. §. qualiter, uerſiculo ſed opponitur, & de exceptio. §. dicto, uerſicul. Sed nunquid atteſtationibus [*& ibi, ſtultum reputo*] caue tibi in foro ſeculari propter oppo. Ioan. & Azo. de qua dixi ſupra eodem fraternitatis, ſuper tertia gloſſ. [*& ibi, productio*] Si intelligas, ideſt dilatio, adde quartum, ſcilicet effrenata multitudo, ſecundum Goffred. infra eodem cùm cauſam, & capitulo ſignificauerunt [*& in fi.*] hodie primo, libro ſexto.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio atteſtationum non fit ad petitionem tertij.*

Teſtes ulterius producere non poteſt is, apud quem depoſita ſunt atteſtationes, ibi. & quorum dicta fuerunt peremptatus, ſcilicet ſuper capitulo, num. 3. & quando poſſit alios inducere, num. 5. & 6. etiam ſuper eodem, ibid. & num. 7.

2 *In poſſeſſorio dicit hic ſe canonicè inſtitutum, & ratio.*

4 *Testes in alia causa examinati ualent aduersario consentiente. Facti species. §. nos eas, ibid. uersic. Dicit Inno.*
5 *Testium depositionibus, uel attestationibus, quas semel quis produxit, uti potest, non autem eosdem super eodem capitulo producere coram alio poterit; alios autem poterit, nisi apertæ sint, & num. 10.*
7 *Attestationes deponuntur sæpe apud ambas partes.*
8 *Suffragium, & additio glossarum, num. 9.*
Testes recepti in uno iudicio non faciunt in alio fidem, & quando intelligantur in alio recepti, ibid. num. 8. §. in glo. inter.

CAPVT XXX.

a 1 Constitutus. [a] Casus. Publicatio † attestationum nõ fit ad petitionem tertij, & pars, apud quẽ depositæ sunt attestationes, non potest ulterius testes producere. primò narrat processum. secũda interloquitur, & interloquendum committit ibi, Nos autem [*Lateranensis*] de concessio. præben. cap. 2. 2 Vin. [*Canonicè*] licet † prosequatur possessorium, dicit se canonicè institutum, ne uideatur nudæ possessioni incumbere tanquam prædo. si. supra de so. compe. ex parte. B. Vin. & facit ad id, quod not. in Spec. co. tit. §. nunc uidendum, uersi. sed pone, ago [*Spoliauit*] duo notabat, quod appellationi nõ detulit, & quòd spoliauit [*Impetrauit*] super appell. quam emiserat ab illis iudicibus; Inno. [*Postulabat*] coram Papa, Innoc. [*Quorundam testium*] coram quibus producti fuerunt illi testes, nõ habemus hic, nec est uis, Inno. [*Dicebat*] & bene, Inn. [*Vertebatur*] olim coram alijs iudicibus [*& infra*] hic de3 ciditur, quod addebat † magister Hu. quòd si Papa nolebat illos aperire, saltem reciperentur de nouo: quia & ipse illos producere intendebat. sed procura. Magistri. R. replicabat contrarium, cum ille iam produxisset testes super eodem capitulo, coram iudicibus inb scriptus, quorũ dicta fuerat percunctatus [b], quare non erat audiendus, infra eod. ultra tertiam. & huic respõdetur in sequentibus, Host. [*Nos eas*] scilicet depositiones productas inter alias personas, & in alio iudicio 4 [*Noluimus*] aduersario † contradicente. hoc dico pro eo, quia si utraque pars consentiret, quod ualerent in hac causa, & quod eis staretur, fieret apertitio, ar. C. de fideiuss. l. fin. C. de arbit. l. pen. C. eod. l. fi. infra eod. præsentata, ubi de hoc, Host. [*Causam*] principalem, non illam, an esset aperitio facienda, Innoc. [*Ita, quòd*] describit formam commissionis [*Testes pro se*] dicit Innoc. quod H. uidens inter archiepiscopum, & R. causam canonicæ institutionis ipsius. R. agi, quasi ex transuerso mouit quæstionem de sua canonica institutione, dicẽs eam confirmandam, & collationem. R. factam infirmandam, & super hoc produxit testes, & prosequens causam coram alijs iudicibus, ad quos appellatione, uel alio modo fuerat deuoluta, testes, quos primò produxerant, iterato procedere uoluit. R. contradicebat, cum iam testificati fuissent coram primis super eodẽ, 5 ad quod Papa respon. [*Attestationibus*] quantum † ad ad illos testes, quos pro se produxit, quasi dicat illis attestationibus, quas semel produxit, utatur, cum eosdem testes ulterius producere non poterit: non tamẽ prohibet, quin utatur attestationibus aliorum testiũ, qui producẽtur postea. nam bene licet etiam eisdem alios testes producere, cum attestationes apertæ non essent, fin Innoc. [*Apud eum*] scilicet Honorium, plus placet [*Eum*] scilicet legatum, licet enim fuissent recepti testes à deleg. legati, attestationes fuerunt depositę penes legatum. iustum enim fuit, quod post, quàm testes coram delegato induxerat, eosdem super eodẽ non inducat coram alijs, & secundum hæc planũ est, 6 nec necessariæ sunt glo. Inno. [*Alioquin*] idest si † non fuerant apud eum depositæ, Innocen. uel si testificata non didicit, nec præsumitur didicisse, uel si ipse non produxit illos, sed archiepiscopus. Hostiẽ. tenet ergo Innocẽ. quod si attestationes non fuerunt apud eum depositæ, sed apud alium, & cum adhuc essent clausæ, uellet plenius probare, uel si essent perditæ, uellet ex integro probare. hoc facere posset, supra titu. 1. c. fi. su7 pra eo. causam. & secundum † cum sæpe accidit, quòd attestationes apud ambas partes, quæ etiam illas melius custodiunt, deponantur [*admittantur*] nam, & eo casu, quando perditæ essent, subueniendum est probationibus, & ueritati. ff. eod. l. curent. C. de hæreticis; quoniam multi, in fine, supra. ut lite non contest. quo8 niam. in princ. Hostien. ¶ [*In 5. † glo. ibi. l. pen.*] uide hanc, & sequen. Infra eod. præsentata, in gloss. 1. ibi; post ele9 ctionem, & de suppl. neg. præla. licet. ¶ † *In glo. inter archiepiscopum, & ibi, in alio*] siue sit aliud ratione personę, siue rei, siue causæ secundum Hostien. [*& in fi.*] & infra eod. præsentata. ¶ [*In glo. à legato, in fi.*] unde dixit Innocen. quod in registro dicitur, A Petro Sancti Marcelli presbytero Car. Apost. sedis legato. ¶ *In glo. eo ipso,* 10 *ibi, testificata*] quod est uerum, nisi attestationes clausæ & sigillatæ apud ipsum fuissent depositæ, & ipse sic eas restitueret, secundum Hostiens. [*& ibi, planum est*] secundum Ioan. Tan. & Vincen.

ANNOTATIONES.

a ¶ Constitutus. In tex. ibi, ad nos interpositam spoliauit, ex quo apparet Honorium spoliasse Cogna. contrarium uidetur elici ex cap. post electionem, infra de concessio. præben. etiam ibi gloss. in uers. confirmati, uide eam, Bald.

b ¶ Percunctatus. Adde, quòd non solum publicatio, sed sola notitia attestationum, non solum certa, sed opinata impedit productionem, secundum Bald. hic.

SVMMARIVM.

1 *In testium personas attestationibus publicatis non opponitur, exceptis tribus casibus, uide num. 3. & num. 5. ante uerò publicationem reprobari possunt, num. 2.*
2 *Contra instrumentum semper obyci potest usque in finitis, uel saltem usque ad conclusionem.*
3 *Negatiua probatur per iuramentum.*
In expensis non condemnatur ob iuramentum malitiæ præstitum hic, licet non probet, ibid.
In testium personas post attestationum ipsorum publicationem si obycere quis uelit, an & quando sit iuramentum malitiæ necessarium, etiam si ante præcesserit protestatio, ibid.
Iuramentum malitiæ quando locum habeat, ibid. uer. solu. et n. 11.
4 *Protestatio quòd uelit quis in personas obycere testium, quo tempore facienda: & an absque expressione, uide num. 6. etiam, & quando admittenda, num. 3. et dupliciter fit protestatio, num. 6. uide alia num. 7.*
6 *Testis dictum pro protestante contra ipsum quando prosit.*
In testium personas crimina an sint exprimenda tempore protestationis, ibid. & quando super eis recipienda probationes, ibid.
7 *Protestatio in personas testium quid noceat protestanti, & an, & quando possit ab ea desisti, num. 12. & an desistere tacitè dicatur, num. 13.*
Iuramentum non defertur mihi, si unus testis pro me dicat, in cuius sum personam protestatus, ibid.
8 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 9.*
Bonus quilibet præsumitur, nisi probetur malus. §. 1.
Testium dicta, contra quorum personas protestatus sum repellere, si pro me sint, an mihi prosint, & num. 12.
Impugnare quod studui, mihi prodesse non debet, ibid. §. in glo. ult. & an id semper, ita procedat, num. 12.
10 *Additio glossarum.*
Contra testium personas, quos ego produxi, dicere non possum, & ratio, ibid. num. 10.
Reprobare non possum quod approbaui, ibid.
Contra testes exceptionis reprobatoriæ an & quibus casibus pœnitere quis potest, & quando ei tacitè renunciet, num. 15.

CAPVT XXXI.

PRæsentium. [a] Casus. Publicatis † attestationibus non opponitur in personas testium. tres casus excipit, & ad secundum determinationem subdit. secundus casus ibi, Nisi forsan. 3. ibi, uel ostendere. determinatio ibi. Cœterum [*Testium*] secus † in instrumentis contra quæ semper obiici potest usque in fi. litis, insra de præsumpt. illud C. de edic. diui Adri. l. fi. Inno, uel saltem usque ad conclusionem, ar. infra de fide instrumentorum, cum dilectus, Hostië. [*Publicatas*] à contrario uidetur, quod ante publicationem reprobari possint, uide quod dicam post Innocen. eo. ti. præsentium. libr. 6. ad finem textus [*Id liceat*]. s. in personas obijcere [*Iuramento*] no. per iuramentum † probari negatiuam, & propter hoc onus iurandi, quod subit, uidetur, quòd licet non probet, non condemnetur in expensis: de hoc in spec. eod. tit. §. t. uersicu. Sed quid si admissus [*Nisi forsan*] quasi innuat, quòd hoc casu etiam sine iuramento dicere posit in personas testium. Sed contra, infra eo. præsentium, li. 6. uer. simili, & uersi. prius tamen, ubi innuitur, quòd non excuset protestatio à iuramento. Sol. hoc generale: illud uerò loquitur de eo, qui uult reprobare testes super aliorum reprobatione inductos: quare plus præsumitur contra eum, & idem, ubicunque iudex producentem suspectum habet ex aliqua causa; quo casu etiam cum protestatione exigitur iuramentum, ut ibi secundum Innocen. [*Ante † publicationem*] tempore productionis [b], quod dic ut supra eo. ex parte. unde Goffr. exponit idest ante depositionem [*id fuerit*]. s. quod uelit dicere in personas testium. ergo non uidetur expresio necessaria, & sic seruatur, non sic in casu, de excep. pastoralis, ut ibi no. in 3. glo. dicit Innoc. quòd licet sufficiat sola protestatio, ut hic, prudenter tamen facit iudex, si ante publicationem exprimi faciat, quid cuique obijciatur, super qua etiam reprobatione testes recipiendi sunt ante apertionem testium super principali productorum, de quorum reprobatione agitur supra ti. 1. licet, Infra eo. præsentium, lib. 6. secundum Innocen. dic ut supra eo. ex parte [*Protesta.*] hæc † protestatio, quòd dicere liceat in personas testium, non uidetur admittenda, nisi iudex, uel aduersa pars consentiat protestanti. nam post publicationem non est licitum dicere in personas, nisi in duobus casibus, s. cum iuramento, uel cum hoc fuerit protestatus. ergo & si hoc protestatus sit, idem erit dicendum, nisi prædictorum consensus interueniat, uel subsit iusta causa protestandi. nam protestatio contra ius commune habita non ualet præter uoluntatem aduersarii uel iudicis; nisi subsit iusta causa; de hoc de constitu. cum. M. Fer. de electione, Cumana. & cum protestatio † sit generalis, dictum testis aliquid pro protestāte dicentis ei prodest. Aliud est enim protestari testē criminosum, aliud, quòd liceat sibi obijcere in personas testium. nec enim tunc de omnibus uidetur dicere, quòd uellet illos reprobare. Sed quando expresē protestatur testes criminosos, tunc admitteretur, & si non habeat probationes paratas, sed recipientur postea. infra eo. cum causam: sed prius crimina exprimet infra eo. præsentium, & tunc non de facili credetur, si pro ipso dicant, ut hic, secundum Innocen. [*dixerit*] postea, propter quod consuluit Ab. quod post depositionem & ante publicationem fiat hæc protestatio: quia tunc cessabit suspitio, quòd timore obiectionis pro re. dixerint. Sed hoc non placet [*Non credatur*] unde † dixit Goffr. quòd ad dictum unius, contra quem sic protestatus fui, non deferetur mihi iuramentum. item si duo, contra quos protestatus fui, dicunt pro me, & duo contra me, plus credetur his, qui dicunt contra me, cum dictum aliorum debiliter protestatio. ¶ Glo. 1. † tractat, quod producens licet nō reprobet personam [c], reprobat tamen dicta ut. & ponit diuersitatis rationem quare aliud in instrumento. ¶ Gl. 2. ponit 6. exempla eorum, quæ in testes obiici possunt. ¶ Gloss. 3. coadiuuat textum in hoc, quod dicit probationes fieri per iuramentum, per rationem, & tria similia. dicit demum huic locum esse, cum de calumnia non est iuratum: ponit opinionem contrariam; tamen primam approbat, & probat. ¶ Vltima glo. coadiuuat textum tribus rationibus, obiicit, & soluendo ponit duas lecturas illius uer. de facili. ¶ *In 1. † glo. ibi, falsitatis*] & demum illo uti non poterit, ut in l. sc. ¶ *In glo. 3. ibi, super seruis*] ignorantia quam dominus alle. circa serui militiam, probatur eo, quòd contrarium non probatur. ¶ *In glo. ult. ibi, qui falsus*] qui dixit falsum testamentum, & non obtinuit, ad defuncti iudicium aspirare non potest [*& ibi, §. meminisse*] hanc & se. uide de foro compe. si diligenti. super glo. nunquid [*& ibi, si quis iusiuran.*] & uide de foro comp. significasti, super glo. [*ibi, Pompo.*] infra uide de accusa. nulli, super glo. 2. [*& ibi, si uxor*] uide in c. statim alle. super 1. glo. [*& ibi, difficile*] audire eum, qui de falso accusat instrumentum, quod prius in iudicio productum allegabat suspectum, & postea transegit. sed ibi ponitur propriè, ut ibi no. ¶ *In † glo. 1. ibi, producit*] etiam si eis nō sit usus: quia non potuit secundum Guil. qui hæc no. in specu. eo. tit. §. sæpe testes, uer. sed quid si eum, & facit ad materiam, quod ibi no. in uer. seq. usque ad fi. §. Ia. de Ra. & Pe. tenent idem, si uti uoluit: quia semper subest ratio ne quod approbauit, reprobet, ut no. Cy. C. eo. si quis [*& ibi, nec in alia*] uide quod dicant infra de excep. cum uen. in glo. quasi dicat, uersi. sed & Ber. & uersi. Item si [*& ibi, aduersario meo*] sic reprobo sententiam iudicis, in quem consensi, cuius non reprobo personam, de hoc de officio dele. super quæstionum. §. uerum, in ulti. glo. [*& in fi.*] uide in specu. de instru. edi. §. instrumentum, uer. Item opponitur, quòd aduersarius, & quod ibi dicam. ¶ *In glo. 2. ibi. inuenire exempla*] quæ plenè uideas in spe. de testi. §. 1. ¶ *In gl. 3 ibi, quidam dicunt*] Innocen. & Hostien. nec obstabat † secundū ipsos aucten. præalle. quod fallit in casibus, in quibus à iure exprimitur, quod iuretur de malitia. tu dic idem in non expresis, ubi iudici uidebitur illud exigendū, de iura. calum. c. 2 in fi. li. 6. [*& ibi, sed ibi*]. s. in casu decr. ultra tertiam, nam in casu decr. pastoralis, sufficit protestatio, ut ibi patet [*& ibi, & Vincen.*] adde & Phi. [*& in fi.*] dic ut infra de iura. ca. c. 2. in fi. lib. 6. ¶ *In glo. pe. ibi, iuramentum*] nam non sufficit probare, quòd sibi postea fuit dictum. nam & potuisset prius sciuisse; ad hoc de condi. appo. per tuas. ¶ *In † glo ult. ibi, reprobare dictum*] quasi falsum [*& ibi, desistere*] propter quod dicunt quidam finem intelligendum, quando obiiciens persistit in contradictione: secus si desistit, & renunciet protestationi [d], quod potest, secunda. q. 6. si quis libellos. ff. de inoffi. te. nam & si. Alii dicunt finem intelligendum, quando producens ratam habet protestationem: aliter, si testimonio illius utitur pro se, & eundem admittere tenetur contra se, argum. 3. q. 8. cuius in agendo, & quia eadem res non debet duplici iure censeri, 2. q. 2. cognouimus. quod autem dictum est protestantem renunciare posse, sicut appellantem, putāt quidam uerum, nisi forsan intersit aduersarij propter expensas, uel aliud interesse. tunc enim pœnitere non posset, nisi de his prius satisfieret, argu. ff. de reg. iur. nemo, de app. interposita. dicit autem Innoc. hoc firmè tenēdum, quòd postquam quis induxit testes ad reprobationem testium aduersarii, non potest amplius pœnitere. ratio, quia cum testes iurent pro utraque parte dicere ueritatem, infra e. ueniens. 1. in fi. 14. q. 5.

q.5. non tanè, potest esse, quòd testes isti reprobatorii dicent talia, quæ facient ad confirmationem testium. sed si per instrumenta uellet eos reprobare. tūc etiam post productionem posset desistere secundum Innocen, nisi forsan & scriptura faceret contra ipsum infra de censi. cum olim, quod sibi imputet producēs infra de fide instru. imputari. dicit etiam Inno. quosdā tenere, quòd postquam aliquis se obtulit probaturū exceptionem contra testes, quòd non posit pœnitere, ar. C. quomodo & quando iu. auctēn. qui semel, & quia iam ius quęsitum est aduersario, de quo dicit hic finis; facit; de electione ab eo. li.6. 13 Huic † tamen exceptioni tacitè renunciatur, quando excipiens petit testē interrogari super suis capitulis, ad hoc 4.q.3. si quis testibus. & licet quibusdā uideatur, quòd inuito producente super capitulis protestantis non sint audiendi testes, sed Innocen. uidetur, quod sint interrogandi, & si non ad plenam probationem, tamen ad præsumptionem, faciens uero rubricas contra aduersarium ex dictis testium, contra: quos protestatus est, non per hoc protestationi renunciat, cum licitum sit aliorum auctoritatibus uti ad illos conuincendos 37. dist. si quid ueri. quid si pro se, uel de iure suo ex dictis illorum rubricas faciat: renunciare uidetur secundū opi. dicentium, quod ad nihilum ualet dictum illorū protestanti: secundum opi. aliorum secus, cum aliquid ualeat ei dictum illorum, hoc autē, quod de dictis illorum posit rubricas facere, non uidetur locū habere, nisi quando testes generaliter iurauerunt super tota causa. Alij contra; de hoc supra eo. constitutus, & c. fraternitatis, secundum Innocen. [*& ibi, quantumlibet*] illud facit contra: quia ibi ponitur propriè, ut ibi no. sic. l. dstin. quicunque. 1. & §. sed illud [*& ibi, principatus*] & 3.q.9 c.3. ff. de uer. si. notionem. §. instrumentorum [*& ibi, uel intellige*] secundum Ioan. [*& in fi.*] & de hoc in spec. de teste. §.1. dic. uersi. Item quod is, qui, cum tribus uersic. sequen. Hostien. putat & bene hoc arbitrarium.

ANNOTATIONES.

a ¶ Præsentium. Ad materiam hujus ti. uide Cy. in l. si testis, & in l. cum apud, C. de testi. & ibi an si fuerit receptus sine protestatio, ne parte absente possit pub. icatis attestationibus opponi in personas, Bal.

b ¶ Productionis. Vide ad hoc, quod no. glo. in uer. quærendum, in c. in primis 2.q.1. ubi uidetur, quod etiam post sententiam opponatur exc. contra testem, Bald.

c ¶ Personam. Adde istud etiam procedere in alia causa: quia est approbatio personalis. l. si quis testibus, allegata in glo. tex. 10 c. accepimus, uer. eo præsertim, de æta. & qualita. Bald. oo. in c.1. §. si duo, iuxta finem de pace tenen.

d ¶ Protestationi, quod potest. Adda istud non procedere, quando interesset aduersarij. puta quia fecisset expensas secundum. d. An. & Imo. hic.

SVMMARIVM.

1 *Si testes à diuersis producti, deponentes contraria, sint æqualis honestatis, statur maiori numero, aliàs præualere poterit auctoritas paucorum. uide nu. 5. & an maior numerus præualeat, & quando, num. 9.*
Casus similis huic decretali ubi alibi habetur, ibid. in fi.
2 *Testium qualitas in quibus consistat.*
3 *Epilogus, & suffragium glossarum, nume. 4.*
In testium contradictione, uel paritate, & si contradicant instrumento, quid iuris, & nu. 5.6.7. & 8.
Auctoritas numero an semper anteponatur. §.1. & nu. 9.
5 *Additio glossarum.*
6 *Probatio plena non præiudicat pleniori, nec plenæ semiplena.*
7 *Indiuisibilia quæ, & quomodo pronunciandum sit à iudice de eis.*
8 *Diuidere pro adiudicare sumitur.*
9 *Numerus maior testium an & quando attendatur.*

CAPVT XXXII.

1 IN nostra. C. Si † testes à diuersis producti deponentes contraria sint æqualis honestatis, statur maiori numero: aliàs præualere poterit paucorum auctoritas. & præmittit factum, & diffinitionis causam. 2. ibi. Man. dat mandatum bimembre. secundum ibi, Si uerò. & est simile huic casui de officio archi. cap. fi. [*Hinc*]. §. ex parte archi. [*Inde uerò*]. §. ex parte monacorum [*Constat*] prout allegatur: uel dic, 2 constat nobis [*Qualitatem*] an † honesti, diuites, bonæ famæ, uel e contra. Hieronymus super Zacha. C. dictorum fidem ad eos, à quibus dicta sunt, referamus, & uide super parabo. c. 22. [*Ex quibus*] scilicet qualitate testium dictorum, & aliarum circunstantiarum. nec enim de his certa regula dari potest; ad idem supra eo. præterea, Hostien. [*Extiterint*] & æqualia dicta protulerunt, ut patet ex præcedentibus [*Ab impetitione*] erat 3 ergo Archidi. actor. ¶ Glo. 1. † circa contrarietatem testium distinguit, aut contradicit testis sibiipsi, aut unus pluribus, aut plures pluribus, aut testis instrumento. & tunc aut illi in quo subscripti sunt, aut alteri. demum gl. quærit. & soluit distin. finis rubricæ per quæstionem, scilicet cum indirectè producuntur secundi testes contra primos, &c. ¶ Glo. 3. signat contrarium, & soluit. ¶ Iti. glo. exponit literam, circa quod 4 quærit, & soluit. ¶ *In † glo. 1. ibi, cum precium*] uide supra ti. 1. licet, super 6. glo. [*& ibi. sed cum ambo*] uide supra ti. 1. ex literis. in glo. 2. [*& ibi l. 1. in fi.*] uide supra eod. licet, super ul. glo. [*& ibi, § si uerò aliquid*] uiua uox ualidior, quàm mortua [*& ibi, uidue*] ubi pares sunt competitores mulieris, ipsius sibi consulenti fit electio [*& ibi, optimam*] uide supra titu. 1. tertio, super 1. glossa. ¶ *In glo. ult. ibi, de accessionibus*] sequitur. possessionum nihil generaliter & in perpetuum diffinire possumus. consi- 5 stunt enim in sola æquitate. ¶ *In glo. † 1. ibi. pro a*] si unus alteri, neuter ualet, nisi alter tantum esset melior, uel dignior, quod prouocet iudicem ad iusiurandum deferendum. C. de rebus creditis. in bonæ, Vinc. [*& ibi, non obstat*] uide, quod dixi infra de iureiur. c. fi. in ult. gl. 6 & hæc decre. potest sic induci, Sicut plena † probatio non præiudicat pleniori, sic nec semiplena plenæ [*& a ibi, uerisimiliora*] [a] puta iuri communi consona, & uide quod dicam de præscriptio. auditis, super uersicu. exceptionem [*& ibi. si testes*] & ibi, hæc glo per Ioan. & in specu. eo. ti. §. postquam, & per Hostien. in summa, eo. ti §. quæ diuersitates [*& ibi, quatuor casibus*] plures ponit 7 Guil. in spe. §. prædicto, ante fi. [*& ibi, † indiuisibil il*] naturaliter, ut equus, uel iure prohibente, ut duo serui, qui sunt uir & uxor. C. comu. utri. iu. possessionum, secundum Vinc. qui dicebat, quod nisi talis sit casus, quo iudex habeat gratificari, adiudicaret rem, uel coniuges uni, & in medietate precii condemnaret illum alteri, insti. de ac. §. quædam [*& ibi, cui uult*] uel sibi retinere, 8 argu. infra de decimis, quoniam, Hostien. *& ibi, † diui- b datur*] idest adiudicetur [b] [*& ibi, æqualiter probant*] uidetur quibusdā, quòd hoc sit imposibile; ad hoc quod not. supra ti. prox. licet, in glo. bene tamen, circa medium [*& ibi, sancimus*] argum. de rescriptis c. penul. lib. 6. [*& ibi, cleros*] in principio, arguendo de spirituali ma- c trimonio ad carnale, Vinc. [c] ¶ *In glo. supra de renun. in fi.*] 9 & ff. eo. ob carmen. §. fina. ¶ *In glo. ultima, ibi, multitudini*] super hoc quæras argum. pro & contra 9. di. ego solis. & solutionem habes de hoc 4. q. 3. Item in testibus [*& ibi, præfertur*]. Hostien. hic reprobat, dicens hoc esse dictum contra textum, cum textus dicat, quòd ad multitudinem respici non oportet, & contrarium dicat glossa. Item dicit textus, auctoritatem præferendam multitudini, & glo. dicit contra. dixit ergo, quod. possent esse ex una parte centum uiles ribaldi, & duo

tales

tales ex alia, quod eis potius staretur. considerare debet etiam iudex personas producentes[*& ibi, in canonicis*]secundum Io. & Phi. qui etiam [d] sic opponebant, aut testes partis, quæ multitudinem habet, sunt idonei, aut non. Secundo casu nullus numerus tuetur eorum dictum. In primo non debet eis præiudicare maior aliorum auctoritas, & sic est contra 3. q.9.necesse.11. quæstione 3. si quis uerò. C.de sta. & imagi.l. fi.respondent, quòd nullum fit illis præiudicium, cũ ipsi non reprobentur, nec dicta ipsorum expressè; unde in aliis causis possent admitti. ff.de compen. quod in diem.§.1.de ordi.cog. cum dilectus, de elect. super eo. Idem Vinc.signabat tamen istud capitulum in canonicis, pro contrario, & soluebat, quod magna excellentia auctoritatis æquatur multitudini, ut ibi: sed maxima præfertur, ut hic[*& ibi, quantitatem*]arg. quòd in duplo maiori, infra de elect. si quando, lib.6.[*& in fi.*]idem Vinc.

ANNOTATIONES.

a ¶Verisimiliora. Adde d.Feli. in d.c. auditis.

b ¶Adiudicetur. uide Io.And. in c. licet, supra de proba. super glo. ma. & uide bonum tex. in l.si duo patroni, & ibi glo. & Barto. ff. de iureiuran.

c ¶Vincen. No. bene finem istius glo. quòd in paritate testium probatoriorum, & reprobatoriorum potius statur probatoriis per rationem glo. in fi.

d ¶Qui etiam. Item no. ad materiam unum, quòd ubi probationes sunt undique pares, præfertur probatio eius, pro quo facit ius, & quæ uerisimiliora dicit, ut dicit notabiliter Innocent. in c. auditis, in glo. in uersi. excep. infra de præscrip. item cuius iura sunt potiora, ut no. infra de re iudi. cum suborta.

SVMMARIVM.

1 *Laici, & fœminæ admittuntur ad impedimenta electi probanda.*
Diuisio capituli, uer. primo ponit, ibid.

2 *Auditus auditus non probat, & an hoc sit indifferens, uide nu. 10.*
Purgatio indicitur ob malam famam, ibid.

3 *Testes induci possunt attestationibus publicatis super aliis articulis penitus diuersis, & dat exempla, & etiam si quis fuit impeditus aduersarij facto.*

4 *Idonei testes prima facie præsumuntur, nisi aliud appareat.*
Testes qualiter examinandi, ibid. ad dictio. prudenter.

5 *In purgatione facienda numerus testium arbitrarius est, nisi taxetur, ut hic, à superiori. item conditio ipsorum, uersi. ergo non habet, modò habeant purgandi conuersationem notam, ibid.*
Purgatio indicitur etiam super irregularitate proueniente ex defectu, ibid.
Conuersatio nobis esse nota debet eius, de cuius uitu comprobanda uolumus testari, ibid. uer. nec hoc sufficit.
Pœna imponitur electo, & confirmato, ut à prælatione amoueatur, quæ fuisset imposita, si probatu fuisset exceptio, ibid. uersi. per hoc appa.

6 *Ad defectus objiciendum electo & confirmato episcopo etiã unus admittitur, licet non objiciat capitulum totum.*
Suspensio præcedere debet denunciationem ipsius, & non fertur, nisi de eo sit actum, nisi in casu, & quo.
Papa punit crimina, undecumque clareant, ibid.

8 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 9.*
Consensum capituli non interuenisse qualiter probetur, §. 1. & nu. 14. §. 2.

10 *Additio glossarum.*
Testimonium de auditu cum fama quando faciat fidem, eo. nu. 10

11 *Fama probatur per duos, & laici, & fœminæ ad eam probandam admittuntur, nu. 14.*
Iuramentum defertur ei, qui melius creditur ueritatem scire, ibid. & sic etiam purgaturo.
Purgatores ad quid adiungantur infamato.

12 *Soli testes qui hic dicantur.*
Criminosi, qui non repelluntur ab excipiendo, an & quando repellantur à testimonio etiam super exceptione, ibid. §. in gloss. forte.

13 *Irregularitas an contrahatur si clericus in sacris contraxerit cum uirgine.*

14 *Testes singulares an sufficiant in probanda capituli conscientia.*

CAPVT XXXIII.

1 TAm literis. Casus. Ad † probanda impedimenta electi, laici & fœminæ admittuntur. & tria facit. primò ponit, quid probauerant testes contra electum. secundò ibi, Quia uerò. prosequitur articulum bigamiæ, mandans super eo laicos, & fœminas recipi, impedientes excommunicari: ea non probata purgationem indici, & ea præstita ad recipiendam consecrationem terminum assignari. bigamia uerò probata, uel purgatione non præstita, mandat illum amoueri, & per capitulum alium eligi. tertiò ibi, Archipresbyterum, ponit pœnam archipresbyteri, & sacristæ, & de eodem facto loquitur infra, t. 1. super his, de accusa. & de pœnis, super his[*Electum*] cum enim consecrationem peteret, contra eum fuit de multis obiectum, Innocen. [*Auditu*]auditus. non 2 † enim deponebant, quòd audiuissent de peccato publicè glorianteni, quod sufficeret, infra de excessibus præla. quàm sit graue, secundum Hostien. [*Fama*]mala; & propter hoc indicitur ei purgatio, Innocen.[*Super aliis*] scilicet scientia, & uisu, secundum Abba. uel [*aliis*]in quibus nil dicitur de auditu, & fama, uel exceptis auditu & fama, Hostien. [*Non fuere recepti*]not. 3 secundum † Inno. post publicatas attestationes super aliis articulis penitus diuersis posse testes produci, ut argu. supra, c. causam. & contingit hoc, quia generaliter de omnibus potest excipi, & ex quo exceptio admittitur, debent super ipsa negata testes, & quodlibet aliud genus probationis recipi, argum. infra, de exce. uenerabilem. Idem in uniuersali & generali petitione: quia publicatis attestationibus in uno articulo, nihilominus super alio admitterentur testes. nam, quod plus est, & petens & probans etiam post sententiam audiretur. C. de iudi. l. 2. [a] Idem uidetur & in singularibus actionibus, dummodo articuli sint diuisi, supra eo. causam, quæ. hic autem post publicationẽ & peremptorium assignatum canonicis ad probandum, quicquid uellent, ideo fuerunt admissi testes ipsorum: quia per ap. ipsius electi frustatoriam fuerant canonici impediti super hoc articulo irregularitatis producere testes secundum Innocen. & Hostien.[*Appellationis*]interpositæ ex parte electi[*Ne tantæ*] maximè quia idem de minori, ex quo ciuiliter agebatur, 4 Hostien. [*Idoneos*]& tales † prima facie præsumuntur, nisi aliud appareat, de scrutinio. c. uno, Hostien.[*Legaliter*] supra c. 2.[*Prudenter*]scilicet sigillatim, infra. c. uenerabili, & quæsitis circunstantijs, de quibus infra, eo. 5 cum causam [*Per septem*]nisi numerus † sic fuisset taxatus per rescriptum apostoolicum, fuisset arbitrarius, de hoc de simonia, insinuatum. & nota, quòd purgatur quis super irregularitate proueniente ex defectu; ad idem infra de pur. cano. accedens, secundum Goffr. & Hostien. [*Vel priores*] ergo non habet necesse electus purgare se per episcopos. & sit ratio: quia hæc materia arbitraria secundum Hostien. unde & episcopus quandoque se purgat per non episcopos, infra de purga. cano. cum in iuuentute[*Bonæ famæ*]nec hoc sufficit, nisi notam habeant conuersationem ipsius, infra de pur. ca. constitutus[*Præstandam*]infra certum terminum, de quo infra sequitur[*Constitutum sit*] supra ti. r. licet, ubi de similibus no. [*Probatum*] per hoc apparet, quòd erat electio confirmata, & imponitur pœna,

quæ

quæ fuiſſet impoſita, ſi probata fuiſſet exceptio, infra de accuſa. accedens [*Amouentes*] id eſt electionem per ſententiam irritantes, Pet. tu dic propriè, ut in glo. ſupra prox. [*Non differant*] excluſis archipreſbytero, & ſacriſta, de quibus ſequitur, Vincen. [*Canonicè*] ut ſic nec per negligentiam, nec per delictum priuentur, de ele. cum in cunctis, & ca. ne pro defectu [*Literas*] quæ fuerunt falſæ, C. de falſis, qui ueluti; de proba. tertio, de his, quæ fiunt à præ. c. quanto, Inno. [*Deſtinarunt*] fatuè 6 fecerunt, cum † unus ſolus hic auditus fuiſſet, & literas habuiſſet: ſed forte ſecundum Hoſtien. hoc fecerunt, ut à capitulo recuperaret expenſas, ſupra de electione, ut præteritæ, uel dic quòd hoc fecerunt, ut facilius mouerent Papam [*Et beneficio*] ſup. ſuſpendatis, 7 poſtea denuncietis, & c. etenim tales † non ſunt ſuſpenſi, ſed ſuſpendendi, & fit iſta ſuſpenſio auctoritate papæ, aliter fieri non debuiſſet, cum ad hoc non fuiſſet actum, de ordine co. c. 2. ſed papa punit crimina, undecunque clareant 24. q. 3. ecce. uel dic, ut no. ſupra, de confeſ. c. 2. de elect. per inquiſitionem, ſecundum Hoſtien [*Suſpenſos*] puniuntur hic pro crimine, ſic. 82. diſt. eos. Secus, ſi pro infamia 1. q. 5. preſbiter, niſi crimen eſſet enorme, infra de purga. ca. inter, Vincen. ¶ Gloſ. 8 prima † ſignat contrarium: & ſoluit. ¶ Glo. ſecunda ponit differentiam inter criminales ciuiliter motas, & merè ciuiles. ¶ [*Glo. no. quòd*] reſpondet per obiectionem decre. mulierem, & decre. forus, & ſoluit. Item ſignat aliud contrarium, & ſoluit. ¶ [*Glo. uidetur*] arguit, reſpondet, & remittit. ¶ Penul. glo arguit pro opinio. 9 quam reprobat. ¶ Vlt. glo. obiicit, & ſoluit, ¶ [*In † glo. 2. in fi.*] uide in c. prox. alle. ¶ [*In glo. ult. ibi, qui ueluti*] ſi ſcripſi aliquem res ſuas à me recepiſſe, & apparet tunc eũ fuiſſe abſentem, ſibi non nocet, ſed mihi: quia teneor 10 de falſo. ¶ [*In † glo. 1. ibi, non facit fidem*] dicit Hoſtien. hoc uerum, quando agitur de actu corporali probando: ſecus ſi de incorporali, ſuper quo remittit ad no. ſupra. de conſue. cap. 2. & infra c. cum cauſam quæ. dicit hic Goff. quòd putat, quòd fama cum uno teſte, uel aliis argumentis facit fidem. 4. q. 3. ſæpe, de præſump. b illud 35. q. 6. ſi duo [*& ibi, de aud itu* [b]] ibi teſtificatur de c auditu [c] proprio, & re, quæ per eum ſenſum percipitur: hic de eo, quod ab aliis audiuit dici [*& ibi, ſed ibi lo-* 11 *quitur*] ſecundum Ioan. qui etiam hic † notat, quòd per duos probatur fama, de hoc 2. q. 1. §. uti. in 1. glo. & dixit, infra de accuſa. inquiſitionis, ſuper ult. glo. ¶ [*In glo. 2. ibi, ciuiliter mota*] niſi ageretur ciuiliter ad pecuniæ condemnationem, ſecundum Hoſtien. qui remittit ad decr. finalem de iureiur. [*& in fi.*] poteſt dici idem in utroque caſu. nam in ciuili defertur iuramentum ei, qui melius creditur ueritatem ſcire; ita hic, cum melius eo ſcire non debeat, an ipſe contraxerit. purgatores uerò adiunguntur propter infamiam, ſecundum 12 Abb. ¶ [*In glo. 3. ibi, ſingulares*] alii † exponunt, Soli id eſt cauſam ſui teſtimonii non reddentes. 4. q. 3. §. ſola, ab. ¶ [*In glo. forte, ibi, criminoſi*] qui licet non repellantur ab excipiendo, repelluntur à teſtimonio etiam ſuper except. Alii contradicentes, ſicut ad excipiendum, ſic ad exceptionem probandam criminoſos admitti, & hic repelluntur, quia conſpiratores, uel inimici, uel aduerſarij in hac cauſa, prius dictum placet Innocen. Hoſtien. exponit. ſ. criminoſi, uiles, & infames, ſupra eo. ex parte, dicens quodlibet iſtorum membrorum 13 probari, ſupra ti. 1. licet. ¶ [*In † glo. corrupta, in principio*] dixit Abb. idem, ſi fuiſſet uirgo, ſi in ſacris cum ea contraxit, quod eſt falſum; quod dic, ut no. ſupra de biga. nuper, & infra de cleri. coniu. ſane. 2. ¶ In gloſſa nota quod, ibi, meminimus. melius diceret, Cum. P. Abb. 14 [*& in fi.*] unde † dixit Ioan. laicos & fœminas admittendos ad probandam famam. uide, quod dicam de accuſa. cum P. ſuper fi. ulti. glo. ¶ [*In glo. penul. ibi, non eſt uerum*] adde quod no. 22. q. 1. omne quod. ¶ [*In glo. ult. ibi, de talibus literis*] uel ſi qua fuit facta mentio, deliberatum fuit de illis non mittendis. unde dixit hic Innoc. quòd directè, & indirectè potuit hoc conſtare. Sed Hoſtien. dicens prædicta locum habere, quando quæreretur de conſenſu, uel diſſenſu, dicit per literam, Cõſcientiam, quod hic ſufficient ſingularia teſtimonia ſingulorum, cum quæratur de ipſorum conſcientia, per decre. ſignificaſti, infra de homi. hoc non placet, ubi de conſcientia capituli, uel maioris partis quæritur, ut hic.

ANNOTATIONES.

a ¶ Iudi. l. 2. Ibi uide, & Bald. & Sali. & per Bar. in l. an eandem, ff. de exce. rei iudi. & in l. de rebus, ff. de arbi. & ad materiam uide quæ no. prædicti in l. age, cum ſi. C. de tranſa.

b ¶ De auditu. quando ualet teſtimonium de auditu, uide per ſpec. in ti. de teſte. §. 1. uer. item. quòd, Bal. in l. conuenticula, in pe. colum. C. de epiſcop. & cleri. Bar. in tractatu de teſte.

c ¶ De auditu. Si eſt tale factum, quòd per ſenſum auditus immediatè capi poſſit, tunc ualet, ut in ca. 2. de conſue. Si uerò non ita capi poteſt, ſed per aliquod propinquum auditui, ubi uiolentæ probationes ſufficiunt, probat. ſupra eo. præterea, aliàs de auditu auditus non. uide Bar. in l. 2. §. idem Labeo, de aqua plu. ar. & unde glo. in l. teſtamentum, C. eo. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Lite etiam non conteſtata teſtes recipi poſſunt in cauſa liberali contra contumacem.*

2 *Pro eccleſia quilibet etiam de eccleſia, negligente epiſcopo, ſine mandato poteſt agere, & quomodo conficiet libellum, & nu. 3. an hoc ſit uerum, nu. 10. & 11. & qualiter agere debeat, ibid. an alius poſt eum agat, nu. 4.*

3 *Sine mandato quibus in caſibus quis agat alterius nomine.*

Præſcriptio non currit eccleſiæ uacanti, ibid.

4 *Agente uno pro eccleſia ſine mandato, & reportante contrariam ſententiam, alius agere non poteſt, niſi in duobus caſibus, & quibus.*

5 *In agendo pluribus concurrentibus, quis agat.*

Intereſt ſi mea præferor cæteris in actione concurrentibus, ibid.

Libellum concipere debeam nomine meo, ſi mea intereſt, ſi non intereſt, qualiter concipiam, nu. 2. circa fin.

Rei iudicatæ exceptio quibus quando non obſtet, caſus referuntur hic, & nu. 4.

6 *Teſtes cogendi non ſunt extra prouinciam uenire.*

7 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, num. 8.*

Eccleſiæ iniuriam quilibet proſequi poteſt etiam alijs contradicentibus.

Agnati, & cognati etiam inuitos in libertate defendunt.

9 *Additio gloſſarum.*

Facti ſpecies huius capituli, ibid. nu. 9. & 14.

11 *Agere ſi quis deſiſtat incurrit interdum pœnam.*

Reconuentio non habet locum, cum quis agit pro libertate eccleſiæ, uel repetit alienata, nec ſi quis agat ſocijs inuitis, ibid.

Satiſdare quibus caſibus non teneatur agendo alieno nomine, ibidem.

12 *Legis, ſi quis hac lege §. quoties, ff. qui, & à qui. manu. concordia cum hoc capitulo.*

Socias quando unus ſine conſenſu cæterorum admittatur ad agendum.

13 *Diffamare non præſumitur in eo, quod poſſidet quis.*

Interlocutoriam ſibi reſeruare Papam, non eſt uериſimile, ibid. in fine.

14 *In inquiſitionis cauſa quando lis conteſtatur, & reliquus ordo ſeruatur iudiciarius.*

Inquiſitionem impetrans & proſequens actoris partem ſuſtinet, & poteſt conſtituere procuratorem, ibid.

Litis conteſtatione quando non opus ſint recitantur caſus quidam, ibid.

CAPVT XXXIIII.

Cum olim. ᵃCasus. In† causa liberali contra contumacem etiam lite non conte. testes recipi possunt. Et pars prima decisè narrat factum, 2. ibi, mandamus, dat iudices, quibus mittit receptionem testium, & prouidet, quid per eos agendum, reo cōtumace ibi, Verum, si [*Quæstionem*] contra hunc processum opponitur per locum à diuisione, aut uacabat † ecclesia Metinen. aut non uacabat. primo casu de statu ecclesiæ, & præiudicio prælati agi non potuit ne sede uacan. c. 1. & ult. secūdo casu agere debuit eps. supra de rescriptis. edoceri. non archidi. nisi ostēderet sufficiens mandatū secundū formam decr. primæ de procu. Respondet Inn. ꝙ prima pars obiectionis uera est, maximè cum sedi † uacanti non currat præscriptio supra, de præscriptio, auditis, & c. de quarta, & sic non imminet periculū, si subditus agat. dicit aūt, ꝙ hic non uacabat ecclesia, sed episcopus negligens ᵇ erat hoc ipso, quod ius ecclesiæ suæ non prosequebat. uel ꝯm Host. quia ter monitus ab Archidi. ipsum ius proseq non curauit; ad hoc de sup. ne. præla. c. 1. uel ꝯm Inno. quia aliter negligentia episcopi constitit papæ, pmissa cognitione summaria. & ideo nedū archi. sed quilibet alius de ecclesia, ēt contradicente epo, & aliis, pōt prosequi causam per iura, quæ alle. gl. 2. & adde quod ibi dicam. Sed quo nomine conficiet tunc agens libellum? dicit Inn. quod nomine ecclesiæ, & petet ipsam restitui, uel pro ipsa iudicari, arg. de resti. in inte. c. 2. & 3. & c. cum ex literis. Sed quomodo audiatur agens nomine ecclesiæ sine mandato? dic quod mandatum & potestatem agendi habet à iuribus supradictis, nec est propriè procur. sed procurans, & admittitur sicut administrator legitimus huius causæ, sicut pater agit pro filio. C. de bonis, quæ liberis, cum oportet, & l. cū non solum, & coniuncta persona, quæ sine mandato admittitur pro coniuncto, de rescriptis, nonnulli, in fine. ff. de procur. sed hæ, ff. iudi. sol. l. 3. §. 1. & in multis casibus, quibus agit quis nomine alterius sine mandato. dicit tamen Inn. cautius hoc casu non exprimere, cuius nomine agit, & iudicem prudenter agere, si ad hoc ipsum non compellat. Sed nunquid † uno agēte, & reportante contrariam sententiam, alius agere poterit? Dicit Inno. quod non, etiam si esset procura. ab episcopo & capitulo legitime cōstitutus. ff. de acc. si cui. §. hiisdem. ff. de iureiu. cū qui. § in popularibus, nisi forsan secundus priorem agere ignorasset, uel de collusione prioris doceret, ut in præalle. l. & nota. infra de accus. de his, & de collu. c. 1. Quid si plures † simul occurrant ad agendum? dic secundum In. & Ho. si alterius solius intersit, ille præferetur: aliàs iudex eliget idoneiorem. ff. de popularibus. l. 2. & 3. quando tamen ille, cuius interest singulariter, agit, tunc suo nomine conficiet libellum, quo casu si post illum alius agit, uel procur. ecclesiæ, uel alius agens de iuribus ecclesiæ, non obstabit ei exceptio rei iu. qa alius, & ad aliud agit primo, q̃ modo. ff. de excep. rei iu. cū quæritur, & duabus. ll. se. Et quia res inter alios acta, & c. de don. inter [*Aduersa*] s. Cantuarien. archieps [*poterit*] commodè [*Procuratoribus*] sic de ma. & obe. c. si. [*Securum*] de appell. ex parte, de fide instru. accepimus [*in Anglia*] arguit † testes non esse cogendos uenire extra prouinciam, Abb. [*Vallia*] quod dixit hic Vin. de commissione receptionis testiū, uide in spe. eo. ti. §. nunc tractandū, post prin. [*Maximè*] olim istud uerbum erat gl. [*Peremptorium*] no. contumacem citari ad sententiā audiēdā; de hoc supra, de officio dele. consuluit, Inno. in fi. ubi aliæ remissiones, & infra de do. & contu. ᶜ cū quis, li. 6. & in spe. de cita. §. uiso, uer. itē licet [*sententiam*] aliàs iustitiam, ꝯm Vinc. & Io. ¶ Gl. 2. † respon. per qōnem, qualis erat hæc exceptio, & tria ponit exempla. & primū reprobat, & ꝯ reprobationē legem allegat. ¶ Vltima glo. respondet per obiectionē decre. qm; dat duas solutiones, primā reprobat, ꝯ secundā opponit. & opposi. respondet: finaliter approbat primam. ¶ In† glo. 1. [*ibi. 1. 2. & 3.*] pater filium etiam naturalem & e. on. & agnati, & cognati, mater, soror. & his similes etiā inuitos in libertate defendunt [*& ibi, Repellatur*] etiam cum cautione de rato, ut in l. ista [*& ibi. §. quoties*] 1. in solutione intelligas. ¶ [*In glo. ult. ibi, diff. uari*] uide in præ. decre. quoniam in 1. glo. ¶ [*In† glo. 1. in fi.*] Hostien. dicebat quòd uacante sede Menen. archiepiscopus Cantuariē. uoluit concedere beneficia uacantia spectantia ᵈ ad collationē epi Menen. & præsentatos instituere, & custodiam ecclesiarum uacantium habere, sicut in illis partibus moris est, cui archi. se opposuit, dicens illam ecclesiam per se metropol. ut dicit glo. Item ꝙ prædicta ecclesia semper erat libera à prædicta seruitute, & ꝙ ipse archi. hoc iure fuerat usus ab antiquo, ipsa sede uacante; quare non ad archiepiscopum, sed ad ipsum spectabant prædicta; & per hunc modum legendo dicit decre. hanc planā. Item ꝯm eum potest esse, ꝙ Archidia. asserebat, ꝙ uacante ecclesia Menen. spectabat ad ipsum custodia episcopatus, & ecclesiarum suarū; & quod habebat iurisdi. episcopalē in omnibus exercere, in quorū possessione se fore dicebat: sed archiepiscopus asserebat contrarium, dicens hæc omnia ad se, non ad Archidi. pertinere, & se possessionem illorū habere, & sic erat quasi uterque reus, & actor, quasi uti possidetis, adinuicem intentantes, de quibus mandauit Papa in forma inquisitionis pcedi, & dicit ꝯm hoc planam decre. ¶ [*In glo. 2 ibi, non liceat*] licet † multi teneant, quod dicit gl. per hoc capitulum, & per iura infra, all. & maxime per c. quia propter, & per decr. si quis presbyterorum, de rebus ec. non ali. tamen, ut refert Inno. aliqui hoc non concedunt, respōdentes ad hæc iura, ꝙ loquunt in reuocatione malè alienatorū; ubi specialiter & ex causa conceditur singularibus clericis ecclesiæ, cuius bona sunt alienata, ut quilibet admittatur suo nomine ᵉ agens, sicut in actione populari, nec agat propter hoc noīe ecclesiæ, licet agat ad ipsius cōmodū. nec obstat. c. qa propter, & c. ibi sequēs. licet. n. loquant non in reuocationibus alienatorum tm̄, sed ēt ubicunq; subditi uident epm̄ excedere, uel aliàs ecclesiam ipsam lædi; tamen ibi non agit singularis persona noīe ecclesiæ, uel iure ipsius petendo, sed in modū denunciationis, inquisitionis, exceptionis, uel accusationis pōt agere ꝯ eum; uel eos, qui excesserunt, uel aliter ecclesiā læserunt: & sic ēt intelligatur 16. q. 7. filiis. 93. di. illud autem. Istud uerò non ob. per id, quod ᶠ dicam in fi. ulti. glo. Host. dicit quicquid in hoc casu, & similibus dicatur tutum esse, ꝙ hoc significetur capitulo, antequam Archidi. uel alius admittatur, ne postea ueniens & allegans ignorantiam, uel præuaricationem litem suscitare possit, & quia magis in talibus eligendis idoneus, & quia nec episcopus sine causa sup talibus litigat. ad hæc omnia facit quod dixi in glo. 2. [*& ibi, quilibet tenetur*] & interdum † pœnā incurrit, si non agit, ut infra de elec. generali, & de rebus eccl. non ali. hoc consultissimo, lib. 6. dixit autem hic Vin. quòd ille, qui negligentibus sociis agit pro libertate ecclesiæ, uel repetit alienata, si reconuenitur, non tenetur ecclesiam defendere, nec etiam satisdare, cum hoc concedatur reo sociis inuitis. ff. de re mi. l. 2. & puniatur, si taceat, ut est dictum, & forte abstineret agere, si cogeretur satisdare, uel defendere, ff. de iudic. l. 2. §. sed si. & idem Guil. in spec. de reconuen. §. 2. uer. pe. no. etiam Guil. in spe. de procu. §. 2. uer. quid si canonicus, ꝙ eo casu potest ante litem contest. procuratorem constituere [*& ibi, §. Quoties*] glo. Ioan. solue,

12 ue, ꝙ ibi † fauore libertatis in ea reuocanda requirit conſenſum omnium patronorum, qui ſunt eiuſdem gradus: hic fauor eccleſiæ, in cuius libertate defendenda admittit alterum [*& ibi, Intellige*] ſm Tanc. [*& ibi, Conſimilem*] puta ſpoliationis ſm Inn. & Hoſt. de ordi. cog. g c. 2. & ulti. in fi. ᵍ hodie primo, lib. 6. ¶ [*In glo. ult. ibi, intelligebat*] T. & Gof. & Hoſt. addens aliam rõnem. ſ. periculum animarum. dicebat † Inno. quoſdam dicere, ꝙ hic

13 archiepiſcopus diffamabat ſtatum eccleſiæ Menen. & ideò præfigitur ei terminus, infra quē procedat: alioquin diffinitiuè præcipietur ei, ne ulterius inquietet eccleſiam. C. de inge. manu. l. diffamari: ſed, ut dicit, contra hanc lecturam eſt, ꝙ archiepiſcopus poſsidebat, quare non eſt ueriſimile, ꝙ diffamauerit eccleſiā [*& ibi, Interlocutoriam*] ſed non eſt ueriſimile, quòd Papa ſibi interlocutoriam reſeruauerit [*& in fi.*] Innoc.

14 dicit, quòd hic iudex † procedebat in modum inquiſitionis. Vnde potuit teſtes lite non conteſt. recipere, & diffinitiuam ſententiam ferre: ſed huic intellectui, obſtat litera. A b agendo, & ibi, Quos Archidia. &c. Item quia erant hic partes, quæ per procuratores admittebantur. Item mandatur lis conteſtari. per quæ non uidetur, quòd hic fuerit inquiſitio: ſed ipſe reſpõdet, quòd prędicta locum haberent, quando ſuperior nullo proſequente inquiſitionem ex ſola fama ex puro & mero officio in inquiſitione procedit. tūc enim ſola fama facit partem unam, quæ nec per exceptionem poteſt repelli, nec procuratorem conſtituere, nec litem conteſtari: ſed ubi quis inquiſitionem impetrat, & ipſam proſequitur, & maximè ubi agitur de iure uni dando, uel accreſcendo, & alia ſubtrahendo, in tali caſu certum eſt, quod impetrans & proſequens inquiſitionem, partem actoris ſuſtinet. & is, contra quem proceditur, uel de cuius præiudicio agitur, partes rei, & hę partes poſſunt procuratores conſtituere, libellum offerre, & litem conteſtari, & reus contra actionem excipere, ut hic: ſecus, ubi in modum inquiſitionis de criminibus ageretur, ſecundum Innocen. ſed Hoſt. remittit ad id, quod notauit, infra eo. cū clamor. idem ſm Innoc. ſi antequam celebretur aliquis contractus per epiſcopum, uel capitulum, eſſet aliquis canonicus, qui contradiceret certa cauſa rationabili aſsignata, & poſtea uellet dicere contra ipſum contractum, uel petere ipſum nomine eccleſiæ reuocari, poſſet forſan hoc ſine appell. & litis conteſtatione, probata cauſa coram ſuperiore, canonicè expediri, infra de his, quæ fi. à maiori parte cap. c. 1. at. 11. q. 1. ſi quis cum clerico, ſuper quo etiam audiendus eſſet patronus. 16. quæſtio. 1. conſtitutum, ſecundum Innocen. ſed Hoſtien. dicit planam decre. per intellectum, quem ſecundum cum dixi.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cum olim. Ex hoc capitulo ibi, aut lit. etiam conteſta. no. text. quod ſicut contra contumacem in non ueniendo in caſibus, in quibus lite non conteſta. poteſt ad diffinitiuam procedi, proceditur ad diffinitiuam, ita & in contumacem in non conteſtan. lite, quod no. propter auct. omnes, C. ſi ut ſe ab hæ. abſti. item ex glo. fi. ibi, Alii exponunt, iuncto text. no. contra contumacem in non cõteſtando litem poſſe ad miſſionem in poſſeſſionem procedi; ad hoc concor. glo. no. in auct. at qui ſemel. C. quomodo & quando iudex. item in ea. glo. ibi, Item ſi Papa &c. no. quòd cum profertur uerbum ſententiæ, in dubio de diffinitiua intelligitur; ad hoc concor. glo. ſing. in l. 2. §. biduum, ff. quando ap. ſit. Archi.

b ¶ Negligens. Adde tex. in c. dilecti, de maio. & obe. & ibi Innoc. faciunt no. in c. bonæ. & in c. quia propter. de elec.

c ¶ Et contu. Et ſic contumacia in uno actu non facit, quin ad alium citari non debeat, ut in d. c. cum qui, & Inno. in c. ſi calumniam, de pœnis, & Bar. in l. deſertorem, de re mili. Bal.

d ¶ Spectantia. Adde & uide tex. & gl. in c. cum olim, de maio. & ob. & ibi plenè per d. Feli.

e ¶ Nomine. Cum commodum, & in commodum huius cauſæ pertineat ad eccleſiam, uidetur, quòd nomine eccleſiæ agere debeat, ad hoc quod no. ſupra in glo. contra, & per Io. And. de dilatio. literæ: ſed cum diuerſo modo quis dicatur agere ſuo nomine, ut no. Bar. in l. furti, §. qui alieno, conſidera quomodo iſte agit, & ibi no.

f ¶ Id quod. Hic continuat Inno. & Hoſt. quòd addit Ioan. Andr. infra in gl. intelligibilius. illo modo colligitur ipſorum mens, quia tendit Inno. oſtendere, quomodo iſte Archidiaconus admittatur, non autem quando lis non conteſtetur, ad quod oſtendendum ponit Io. And. illa uerba ſuper glo.

g ¶ Vlti. in fi. Ad id, quod dicit hic gl. quòd iſte repellitur exceptione excommunicationis, uide infra, de excep. dilecti, per Io. And. & per glo. de iudi. exhibita. quod ſubdit hic de expoliationis exceptione, intelligitur factæ non nomine ſuo proprio, uide Io. An. in c. 2. hic alle. in glo. hanc exceptionem.

SVMMARIVM.

1 *Publicatis atteſtationibus falſitas priorum teſtium poteſt indirectè probari, & nu. 3. & 6.*
Diuiſio capituli, ibid.
2 *Ad matrimonij contractum ſufficit ſimplex promiſſio cum copula.*
Traductio mulieris ad domum uiri multum facit ad matrimonium, ibid.
Teſtes ſuper loco & tempore contractus recipi poſſunt etiam poſt publicationem, & quando.
Teſtes recipi ſimiliter poſſunt, quando inſtrui producens non potuit, niſi apertis atteſtationibus, ibid.
4 *Sponſalia poſſunt contrahi tempore paſcali.*
A loco quem non receſſiſſe quando teſtes probant, ibid. uerſic. facit ad dicta.
5 *A teſtibus de tempore, & loco, & alijs circumſtantijs quærendum.*
Teſtimonium non deponens de tempore quando ualeat, ibid. & non recordari temporis ſi dicant teſtes, contra eos præſumendum, ibidem.
6 *Falſitas teſtium an etiam directè poſt aperta eorum dicta probari poſſit.*
Con. teſtium dicta publicata, quinque probari poſſunt, & quæ, uer. & omninò.
7 *Publicatio teſtium non officit productioni teſtium ſuper alio articulo.*
Dubitare de ſingulis non eſt inutile, ubi eſt dubitandum, ibid.
8 *Epilogus, & ſuffragium, nu. 9.*
In probationis onere ſuſcipiendo mos gerendus utrique parti.
10 *Additio gloſſarum.*
Reſpondere petitioni qualiter quis debeat, & quando non uideatur ſufficienter reſpondere.
Reſponſio debet eſſe certa, ibid.
11 *Teſtes tertios contra ſecundos an liceat producere.*

CAPVT XXXV.

1 EX tenore. Caſus. Publicatis † atteſtationibus falſitas priorum teſtium põt indirectè probari. & ſunt duę partes. in prima iudicū conſultatio. in ſecunda Papæ reſponſio ibi, Mos inquiſitioni. Prima continet cauſæ delegatione, mulieris petitionem, uiri negationē, exceptionē, & allegationem, mulieris replicationē, uiri duplicationem, iudicum dubitationem [*Militem*] reum [*Mulierem*] agentem, & ipſum militem in uirum petentem [*Iuramentum*] ſufficiebat

2 † ſimplex promiſsio cum copula, de qua ſequitur [*Traduxit*] quę multum facit ad matrimonium, ſecundum Hoſtien. qui remittit de coniu. lepro. c. fin. [*In domum*] hic ſup. concluſionem, petitionē mulieris [*Eam tamen*] .ſ. mulierem agentem [*Septimana*] dixit Inn. ꝙ hic poſt

3 † publicationem appparuit de loco, & tempore, quæ prius non fuerant declarata: quia ſi prius in articulis hæc fuiſſent expreſſa, poſt publicationem nõ fuiſſent

a iſti teſtes admiſsi ᵃ, quod intelligas, niſi ſaltē proteſtatio prius

prius facta de hoc fuisset. s̃m Io. qui hoc no. 4.q.3. si quis testibus,& infra.eo.cum in tua.& Vinc. ibi & facit.quod dicam. infra eo.cum clamor in glo.ma.uer. possunt ẽt.quod de protestatione dictũ est,procedere pôt, si protestatio fuit conuentionalis per ea, quæ dixi.§.eo. ti.fraternitatis,in ultima quæstione: aliàs non pnto supet illis sic directè contrariis post publicationem dicere per Clemen. eo. ti.testibus[*Paschali*] licet

4 tunc essent feriæ. sponsalia tamen contrahi potuerũt supra de feriis,capellanus[*Eo tempore*] ante festum purificationis,& eodem anno, quod patet per sequentia [*Semper*] facit ad dicta testium,qui excusant reũ,dicentes. q̃ fuit cum eis tota die,qua dicitur maleficium cõmisisse; de hoc. 81.distin.clerici,& facit quod no.in authen.de hæredi.& falci.§.si uerò absunt,in glo. no. testimonium,in fi.& facit.C.de contra.& con.sti.l.optimam,in fine[*Commoratus*] oportet ergo testes sic depo

b nere, q̃ uiderint eum continuè[b] in prouincia cõmorantem ita, q̃ ea die & nocte, uel intra interuallum temporis, quo eum uidere desiernt, non potuisset

5 iuisse,& rediisse: aliter nõ probaretur[*Tempus & locum*] quærendum ergo est de his circunstantiis, infra eod. cum causam. committitur tamen plerunque in his fraus: quia testes interrogati de tempore, dicunt se nõ recordari,& nihilominus ualet testimonium. infra ti. 2.cum Ioannes.aliàs Goffred.qui hoc no. infra eo.cũ causam.ff.de proba.si arbiter.2.quæstio.8.libellorum,

c nisi ubi probatio temporis[c] est necessaria,ut hic.& in similibus.dicit tamen Hostien. uerisimiliter præsumẽdum contra testes, quando omnes sic respondent, & dicunt sic præmeditatum sermonem.ff.eo.l.3.dicit tamen hoc arbitrarium, remittens supra eod. præterea

6 [*Parata*] & sic indirectè probare uolebat fallitatem priorum : directè post publicationem non posset, supra titu. 1.iurauit,infra eo.constitutis. Phi.tu dic,ut dixi, supra eo. series. quid autem dixit hic Vinc.negans & indirectam probationem post publicationem admitti,scripsi in spec.eo. titulo.§.sæpe testes.super uers. porrò,in fi.& omnino uide quod scripsi eo. §.in prin. .f.contra dicta testium publicata quinq; probari posse etiam per testes, quorum alterum est falsitas directa[*Ex aduerso*] sufficiebat,e cõtra, quod præcedit [*Non*

7 *erat*] hoc uerum super eodem articulo; de hoc satis, supra eo.fraternitatis[*Dubitatis*] licet secundum Arist. dubitare de singulis non sit inutile, in hoc tamen casu,cum de falso quæreretur, non fuit dubitandũ:quia etiam post sententiam hoc posset opponi. C.de transac.si ex falsis,& legitur & no.supra ti.1.licet.ergo non fuit hic dubitandum, supra de rescriptis,cum contingat, s̃m Hosti. [*Illum articulum*] de illo exprimit:quia de illo fuerat quæsitum.& sic non est contra opi.nostrã.

8 Hostien. ¶ Penulti.glo obiicit.& soluit. finis respondet per quæstionem , an dato, quòd uerum esset primam uiuere & c.¶ Vltima.glo.respon.per quæstionẽ, an præsentiam probare licet,&c.& soluit obstaculum.

9 ¶ [*In glo.ult.ibi,si quidem*] hanc & se.uide de ordi. co.c.1. super 1.glo.[*& ibi,circa eum*] si dico libertum illum,qui est in possessione ingenuitatis,habeo probare.ipse ta-

10 men potest in se onus probandi suscipere . ¶ [*In glo.3. in fi.*] & infra,de regu.iur. exceptionem obiiciens. lib. 6. Dicit Abbas, quòd quando tales petitiones occurrunt, tutum esset respondere solum petitioni, & non narrationi;scilicet quando narrata sunt uera,& ex aliqua causa petitio non procedit,ut hic : tamen parum proderit,quia postea super singulis articulis narratorum diuisio per positiones oportebit illum respondere. Vnde dicebat hic Host. quòd cum ueritas nullo modo sit neganda 12.q.2 primum,de crimine fal.c.1.

d non est tutum tale consilium[d]. dicebat etiam , quod is,qui dicit,non confiteor,non sufficienter respondet potest enim esse, q̃ non confiteor.& tamen uerũ est. unde replicetur , non confiteris. Sed nunquid negas responde. responsio.n. debet esse certa. ff.de confes. l. certum.nec ẽt uidetur sufficere,si dicit dubito.uel nõ sum bene memor,cum de proprio facto quæritur,argu.supra,de rescriptis,ab excommunicato,nisi forsan magnum tempus fluxisset,argu. C.qui testamenta facere possunt,hac consultissima.§.at cum humana , & quod no.supra de proba. tertio ; uide quod no.de iuramen.calumniæ,cum causam.¶ *In glo.ultima,ibi, proba*

11 *re præsentiam*] secundum.T.& idem Hostien. qui dicit, quòd mulieri non licet producere tertios contra hos secundos,argumen. infra eo.licet.secundo : bonus tamen iudex discretè debet examinare testes istos , ut si qua latet fallitas , ipsam penitus comprehendat, infra eodem,cum causam.

ANNOTATIONES.

¶ Admissi. Quia producens modò testes contra primos ex dictis illorum plenè potuit informari, & ex capitulis,ad quid debeat producere suos ; quod si nõ fecit , sibi imputet : secus , si sine illis expressionibus prius factis : quia tunc non potuit instrui, in quo illos indirectè reprobaret. & uide Io. And. supra eo. series, super uerbo,gradu,& in spe.eo.ti.§.iam de interroga.uersi. fiunt autem & ui de Bar.in auct.at qui semel,C.eo.ti.& uide glo. in c. iurauit, supra ti.1.uersi. assignare potest.

b ¶ Continuè. Adde ea, quæ habentur in c. in nostra , supra eod. & Cardi.consi.27.

c ¶ Temporis. Et uide Bart.in l.non solum.§.sed & probari,de ope. no.nuncia. & quæ ibi scripsi, & glo. in Cle. literas , de rescrip. & glo. in c.uenerabilibus,de sen.excom. & uide infra de fide instru. c.cum Ioannes, in fi. Archi.

d ¶ Consilium. Et sic si libellus duo,uel plura contineat, uel positio quorum unum est falsum, non potest totum negari, licet contrarium sentiat spec. in spec. de lit.conte.§.1. in prin.& de posi. §.7. uersi. 11.& uide Bar. in l.1. §.si stipulanti, ff.de uerb.obli & uide Ioan.And.de testi.præsentium,lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio quarta petito cum solemnitate legali, si sine causa denegetur,poterit appellari. & quomodo petenda,& si ab ea denegata appelletur,quando sit iusta,uel iniusta appellatio,num.2. & quod sit in hoc iudicis officium,ibid.*

Petitorium qui intentat ante possessorium . facit incautè , & contra consilium legis,ibid.ad dictio.ingressæ.

3 *Intra appellandi terminum an & quomodo acceptare possim dilationem à iudice, qui me grauauit per interlocutoriam suam , & quam.saluo appellandi iure.*

4 *A sententia lata in iudicio possessorio appellatur .*

Appellare non licet à futuro grauamine , a præsenti licet, ibid.

Grauamen futurum, uel præsens quod dicatur,ibid.

5 *Voluntati quod committitur iudicis, non est necessarium .*

Arbitrium iudicis si à superiore inueniatur irrationabile , reuocatur cum processu,ibid.

6 *Suppletur ad soluendam obiectionem .*

In petitorio an procedi possit , terminato possessorio , nolente contraria parte,ibid.

7 *Epilogus, & suffragium glossarum,nu. 8.*

Dilationem unam pro omnibus dat aliquando iudex.& nu.9.§.2.

9 *Additio .*

10 *Ad possessorium potest transiri post conclusionem in petitorio factam,& terminabitur utrumque simul.*

CAPVT XXXVI.

1 SIgnificauerunt. Casus. Si sine causa denegetur quarta dilatio petita cum solennitate legali, poterit appellari. Et sunt duæ partes. In prima appellantis decisa narratio . In secunda appellationis commissio, ibi, Manda. quatenus [*Quam possessionẽ*] ad hoc de causa possessio.capitulo primo,

mo, de seque. possess. capitulo primo [*Ingressa*] incautè
contra consilium legis, ff. de rei uendicatio. is, qui de-
stinauit [*Et infra*] hic intellige; quòd iudices pronuncia
uerunt id eis licere [*ab utraque parte*] scilicet à parte mo
nialium ad probandum possessionem, & eiectionē,
quod necesse est, de officio delega. consultationibus,
de resti. spolia. ex parte. sed ex parte monacorum, ꝙ
ipsi continuè possederant per 40. annos, & plus pacifi
cè, ut sic uiolentam possessionem excluderent, secun
dum Goff. quia non potuerunt duo eandem rem eo-
dem modo insolidum possidere, supra titulo. 1. licet,
Hostien. [*Quartam*] quid dicat hic Vincen. de successo-
re illius, qui habuit tertiam. uide in specu. eo. ti. §. qua
liter. uersi. Sed pone, Quod [*cum iuris solennitate*] quicun
2 que † quartam dilationem petit, debet hoc addere: &
si eam petit, hoc non adiecto, & denegatur, iusta est
interlocutoria, & iniusta appellatio secundum Inno.
quòd sic probat. quarta productio testium simplici-
ter sine solennitate non est de iure. imò est contra ius,
uel præter. ergo, qui eam simpliciter petitam dene-
gat, bene facit. Item secundum eum, si iudex simplici
ter, uel non assignata causa, uel non præmissa cogni-
tione super ea, denegat quartam dilationem petitam
cum solennitate, etiam si ipsta causa denegationis sub
a sit, interlocutoria[a] est iniusta, & appellatio si fiat, est
iusta: quia petitio quartæ cum solennitate est de iure,
ergo denegatio est contra ius, nisi assignet causam
suæ denegationis. & sic grauat. unde ualet appellatio,
infra de appel. cum ecclesia, & c. ut debitus. Sed si cau-
sam iustam assignet, & ipsam non examinet, & facit
contra ius, & grauat: quia cum causæ cognitione da-
ri debet, uel denegari, supra eo. in causis. est ergo gra-
uamen: ubi causæ cognitio non præcedit secundum
eum. dicit tamen, quòd aliqui contra. Et dicit Hosti.
quòd quamuis primi subtilius dicant; secundi tamen
iustius. nam & si falsa causa exceptionis, quamuis iu-
stæ & rationabilis coram iudice proponatur, & iudex
quia scit ipsam falsam esse, interloquitur eam non es-
se admittendam, & propter hoc appellatur, processus
post talem appellationem habitus non retractabitur,
nisi de ueritate causæ legitimè fiat fides: sed remittetur
pars appellata ad iudicem, à quo appellauerat, parti
aduersæ in expensis legitimis condemnata, ut patet in
eo, quod le. & no. infra de appel. ut debitus. §. cum au-
tem, uersiculo, & si minus rationabiliter, & sequen.
Si uerò causa uera est legitima, iusta est appellatio, &
per consequens reuocari debet, quicquid post talem
ap. fuerit attentatum, ut patet in eo, quod legi. & not.
infra de app. cum causam, quę. §. fi. & c. ex parte, in fin.
& cap. significante, in fin. Sic & per contrarium dicen
dum est, quod si iudex ex causa uera & iusta denegat
hoc, quod ab eo petitur, esto quod causam, quam ex-
b primit, non examinet[b], si ab ipso appellari contingat,
appellatio nulla erit, nisi forsan appellans offerret se
paratum contrarium ostendere, & probare; quod dic
ut legitur, infra de ap. interposita. 2. respon. Sed & hoc
certum est, quòd iudex non habet necesse exprimere
causam motus sui, ut patet in eo, quod legitur, supra
eo. in nostra, & infra de re iudica. sicut nobis. Sed nec
est de iure communi, quod concedatur quarta produ
ctio, si iudex causam iustam habeat denegandi. sed
nec ius aliquid dicit expressè, quòd iudex causam de
negationis suæ examinare debeat in hoc casu: imò
sufficit, quòd hanc quartam productionem deneget
pro eo, quòd uoluerit effrænatam multitudinem te-
stium refrænare, quod dic, ut legitur, & not. infra eod.
uersi. 1. quinimò & euidenter liquet, & hæc causa de
facili examinari non posset sine iuris offensione. Nec
etiam exprimi, nisi forsan producti sint ultra 40. infra
eo. cap. 1. Si enim dicat iudex, tibi nego quartam pro

ductionem propter multitudinem refrænādam, hoc
non potest habere locum, nisi producens plenè pro-
bauerit intentionem suam, ergo istud nihil aliud erit
dictum, nisi hoc; non oportet te amplius laborare cir
ca productionem testium: quia sufficiunt tibi iam re-
cepti. & hoc est expressè contra. l. dicentem, quòd nul
la interlocutione diiudicet, quid sentiat. C. de fal. ubi
falsi crimen. Si tamen contigerit appellari, tunc si ap-
pellationem non admittat, necesse habet exprimere
causam denegationis, ut patet in eo, quod le. & no. de
ap. cordi. quod ergo hic dicitur, planius & sanius intel
ligi debet hoc modo. s. quod si petatur à iudice quar-
ta productio sine solennitate, debet iudex responde-
re petenti non sub inuolucro, ut eum capiat, sed bene
& clare exprimendo, ubi aliam causam denegationis
non habet, non es audiendus, nisi solennitatem legis
obserues, quæ talis est &c. ut legitur & nota infra cap.
ultra tertiam. sed si ipsam uis præstare, paratus sum te
audire, & sic cesset omnis appellatio in hoc casu, &
hoc etiam innuitur, supra eo. in causis. nec enim dicit,
quòd causa denegationis examinanda sit: sed quòd
non est danda dilatio, nisi cum solennitate. nec dicas,
quòd per prædicta uerba uideat iudex assumere par-
tis partem, uel ipsam instruere contra iura: quia prædi
cta responsio iuris est, & iudex, si non de facto, tamen
de iure supplere potest, ut patet in eo, quod legi. & no.
supra, de postu. pręla. bonæ. 1. §. 1. in prin. ꝙ si hæc quar
ta productio cum solennitate petatur, omninò est dā
da, nisi iudex iustā causam denegationis habeat, quā
si habuerit, sufficit, quòd ipsam exprimat, nec habet
necesse eam examinare, & hoc est, quod ibi probatur
& infra, uersicu. 1. & sic credo tenendum. tu uerò, cui
malueris de his duabus opinionibus, poteris adhære-
3 re, Host. [*Infra 10. dies*] Quærit hic † Hosti. quid si iudex,
qui grauauit me per suam interlocutoriam, postea
assignauerit aliam diem ad aliquem articulum expe-
d diendum, & ego accepto dilationem[c], nunquid post
quam acceptaui eam, potero appellare, cum adhuc
sim infra 10. dies. uidetur ꝙ non. s̄. eo. cum uenisset,
de officio dele. gratum, in fi. de re iudic. quod ad con-
sultationem. C. de re iudi. ad solutionem. Sed ipse Ho.
tenet contrarium per. l. inter stipulantem. ff. de uerbo.
d ob.[d] cautè tamen secundum ipsum faciam sic dicen-
do, domine grauastis me per talem interlocutoriam,
quare diem istum recipio, saluo mihi iure appellandi
infra 10. dies. super quo. s. an mihi expediat appellare
uolo deliberare, argum. C. de excep. si quidem, supra
eo. præsentium, supra de ord. cog. ca. 2. [*Appellasse*] not.
4 quod à sententia † lata in iudicio possessorio appella-
tur. & quòd dicitur interlocutoria, de hoc supra de re
e sti. spo. cum ad sedem[e], ad finem pe. gl. Inno. remittit
ad no. de noui op. nun. pen. no. autem Innocen. ꝙ hic
dicitur istos appellasse post sententiam. Si enim prius
& non post appellassent sic, Petimus quandam dila-
tionem cum solennitate, & si illam nobis denegaue-
ritis, appellamus, talis appellatio nulla esset, nec effe-
ctum interlocutoriæ latæ postmodum impediret: sed
necesse erit iterum ab interlocutoria appellare. & est
ratio: quia non appellatur à futuro grauamine, sed à
præterito, uel saltem præsenti, ut patet, infra de appel.
consuluit. l. 2. & c. ex parte. 1. & 2. & c. ut debitus, & ca.
cum cessante, & capi. dilecto. uide quod ibi dicam in
glossa. Inepte, & in glossa, Enumerat, & eodem titulo
super eo, primo, super ultima glossa. Si uero iudex
quartam dilationem simpliciter denegasset, & mo-
naci sic appellarent, Petimus reuocari grauamen,
& si ipsum non reuocaueritis, appellamus; talis ap-
pellatio iusta esset: quia non fit a futuro grauamine,
sed præsenti, infra de appellatio. ex parte. 1. & capitu.
cum cessante, de sup. negligen. prælatorum, capi-
tulo

tulo secundo. nec obstat, quòd hic dicatur appellatū à futuro grauamine per uerbum, nisi reuocaueritis, quod extensiuum est. ff. ad Tertullia. filij mater, ad finem. & futurum f subiunctiui modi: quia reuocatio, quæ petitur, & quæ est de futuro, non est grauamen, sed grauamen præcedens fuit denegatio quartæ productionis, à quo & sine illo uerbo extensiuo rectè potuit appellari secundum Innocen. & ut dicebat Hosti. uerbum illud fuit positum ad cautelam, & reuerentiam iudicis, qui reuocationē grauaminis de iure facere poterat per seipsum, ut in præall. c. cum cessante. ad hoc facit lex, quæ dicit, Ea, quæ dubitationis tollendæ causa quasi ad cautelam contractibus inseruntur, ius commune non lædunt. ff. mandati. qui mutuā 5 [*Voluerint*] no. Hostien quòd † non dicit. Examinauerint, quasi submittat hoc ipsorum uoluntati, & non necessariæ examinationi. ff. de iudi. non quicquid, & hoc dicit propter id, quod post eum dixi super uersi. suæ rationabili uoluntati hoc subiacet. si enim superior inueniret eum irrationabiliter arbitratum: quia productio necessaria erat, quam superfluam reputauit, ipsius iniustum arbitrium & processum reuocag ret. [*Condemnantes*] ad soluendam obiectionem † glos-6 sæ dicit Hostien. hoc subaudire posse sic, & sup. partes ad priores iudices remittatis: aliàs causam principalem audiatis, & nisi adeo &c. [*Processuri*] Si uoluerint moniales: aliàs non. de hoc, supra de causa pos. pastoralis. Alij dicunt idem, si moniales noluerint, dummodo monaci uelint, Innocen. [*Alioquin*] idest si plenè constet de propretate, Pe. & Abb. [*Simul*] per modum tamen, de quo supra de causa pos. cum dile-7 ctus. ¶ Antepenul. glossa † obijcit, & soluit. ¶ Vlt. respondet per quæstiones. s. quid de fructibus, monialibus obtinentibus in possessorio, & monacis in 8 petitorio. ¶ [*In † prima gloss. ibi, pastoralis*] & ibi uide. ll. sequentes. ¶ [*In glossa secunda ibi l. una*] uide de sepul. capitulo fina. in fi. ultimæ gloss. ¶ [*In glo. no. ibi, nonnunquam*] ad hoc inducitur: quia quandoque dat iudex tres di-9 lationes, quandoque unam pro omnibus. ¶ [*In † glo. secunda ibi, cum ad sedem*] ubi de hoc in gloss. penul. ¶ [*In gloss. idem tempus ibi, rem iudi.*] quo ad partem, non quo ad iudicem, quod dic, ut no. de appella. cum cessante [*& in fi.*] supra de hoc de restitu. in inte. ex litteris. ¶ [*In gla. & no. nouitatem, ibi, & etiam secundam*] supra co. de testibus. ¶ [*In glo. l. quòd, in fi.*] uel dic, quod in probatione, scilicet eius. ad quod petebant quartam dilationem, & sic cessat obiectio sequentis gloss. ¶ [*In glo. & sic patet, ibi, ex princi. capituli*] uel detulerunt appellationi, infra de appella. cum appellationibus, lib. 6.
10 ¶ [*In glo. penulti. in fin.*] & secundum hoc † argue, quod etiam post conclusionem factam in petitorio transiri potest ad possessorium: sed tunc simul utrunq; terminabitur, Innocen. h ¶ [*In glo. ulti. ibi, exequas omnes*] de hoc in præall. decre grauis [*& ibi, conueniuntur*] de hoc tenet Vincen.

ANNOTATIONES.

a ¶Interlocutoria. Adde glo. in cap. pastoralis, supra de causa pos. & prop. ie. fed. d. Bald. hic.

b ¶Examinet. Pro hoc, quia examinatio fit, ut instruatur iudex de examinato. at cum hic de facto suo certus esse debeat, frustra fiet examinatio, ad hoc c. ab excommunicato, de rescript. & ibi con-co. & optimè facit. c. si à iudice, infra de ap. lib 6.

c ¶Accepta dilatione. Vide in c. si à iudice, de off. deleg. in 6.

d ¶De uerb. oblig. Vide ibi. §. sacram, & quod ibi no. Bar. & facit. c. non solum, in prin. de ap. lib. 6. & uide glo. ma. in c. si à iudice, de appella. lib. 6. & facit c. interpositam, in prin. de ap. infra.

e ¶Cum ad sedem. Hic non appellatur a sententia super possessio: sed bene ab interlocutoria lata in quæstione possessoria: quia à denegatione quartæ dilationis, & uide de iudi. c. si.

f. ¶Futurum, Jmo etiam non potest esse præteritum, ut no. gl. super uerbo, fecerit, in c. 2. de consti. lib. 6. & uide Bal. in l. 1. C. de sacr. san. eccl. & in l. cum in secundo ff. de iniusto rup. & irr. test. & Barto. in l. 1. ff. de condi. in 7. q.

g ¶Reuocare. Et tamen uerbum, uoluerit, importat absolutum & liberum arbitrium non rationi limitatum, ut l. cum quidam, ff. de le. 2. & ibi Bart. & in l. Lucios, ff. de fideicom. lib. & uide per ipsum in l. si sic. ff. de le. 1. & in extrauaganti ad reprimen. in uer. ordebitur.

h ¶Inno. Et quando aliqua ratio moueat iudicem ad id concedendum, ut in cap. pastoralis, præalleg. ubi uide, & no. etiam ex glo. ista, quòd tunc dicitur liquere de causa iudici, quando conclusum est in causa, non quando per probationem partium iura sunt aperta & clara. sufficit enim conclusio: facit, quia actore non probante, & de causa poss. cum eccle. cum simi.

SVMMARIVM.

1 *Testes diligenter examinandi sunt, & puniendi, qui ipsos impediunt. Ipsorumque refrænanda multitudo.*
Onerosum uitandum, ibidem.
2 *Examinari debent diligentius laici, quàm clerici, & sic suspectus acrius, uel lenius, ut fuerit opus, ac secundum interrogatoria per partem data & quæ, ac super circumstantijs etiam, numero 3. circa fin.*
3 *Examinare debet cum tabellione testes is, cui fuit à iudice examinatio commissa.*
Circumstantiæ negotij requirenda à teste, ibid.
4 *De auditus testimonio ubinam no.*
De sensibus corporis interrogandi testes, ibid. ad dictio. usu.
5 *Cæcus de contractu testificari potest, si notas habeat uoces contrahentium.*
Cæcus, & Surdus si interfuerint contractui, an probent, ibid.
De credulitate sua deponit etiam testis, in fin.
6 *De fama qui super articulis paucis deposuit, super alijs dicens nihil se scire, & super articulo de fama respondit uerum esse, quid iuris, remittit.*
7 *Testium numerus ex causa potest augeri, ac minui, & in suffra. §. in glo. pen. & nu. 19.*
Testium numerum refrænando quo modo non publicet dictum testium iudex, aliò reijcit, ibid.
8 *Alioquin, particula uis.*
9 *Epilogus, suffragium & additio glossarum. nu. 11.*
Testis, cui seruitus obijcitur, quo casu admittatur.
Testes sigillatim & per se examinandi. §. 1. & nume. 11. §. 1.
Interrogandi sunt de singulis circumstantijs. §. 3. & nu. 11. §. 2.
Iteratò produci & interrogari qui possint. §. ulti. & nu. 10. §. 1.
In testium personas exceptiones, an statim examinandæ, uel reseruandæ post publicationem dictorum, & quando, ibid. nu. 11.
12 *Secundum interrogatoria partis, contra quam producuntur, examinandi sunt testes, & de utilitate interrogatorium, & quæ petere debeat ea producēs. & quæ fiunt, sunt scribenda, nu. 17.*
Testis dictum, qui non fuit interrogatus de causa scientiæ iuxta partis interrogatoria, non ualet, & ratio, ibid.
Testes causam insufficientem reddere sæpe solent, ibid.
13 *Super circumstantijs si testis deponat, non dicitur iniuratus deponere, pertinent enim ad negotium.*
Cap. de testibus, supra eodem intellectus, ibid.
14 *Ordinari quis non compellitur præcise, testificari cogitur.*
Testis ordinandus non in omnibus æquiparatur, ibid.
15 *De crimine suo, an testis, electus, & reus respondere teneantur, & quando.*
Testis debet esse notus iudici, & ignotus approbari debet ante, quàm ei credatur, ibid. uer. ponebat etiam.
16 *Tēpore si diuersi sint testes, utrum eorū ualeant dicta, & quo casu.*
17 *Attestationes, quæ non ualerent, an ratificari consensu partium tacito, uel expresso queant, uer. unde.*
Litis contestatio rei iudicata & alia iudiciorum substantialia ratificari non possunt expressè, ibid. secus in.
Testium receptio, uel examinatio si sit alicui commissa numquid alij subdelegata ualeat, ibid.
18 *Testis quibus casibus habeatur pro producto, si nequeat haberi*
20 *Per clausulam, quidam alij, 40. conueniri non possunt.*
21 *Falsum siquis coram non suo iudice deposuit, quid iuris.*

C A P V T XXXVII.

Vm causam. Casus. De hoc facto, supra titulo proximo, licet, supra de iura. calum. cũ 1 causam. & de hoc dicit, Diligenter † examinandi sunt testes, & puniendi qui ipsos impediunt, & ipsorum testium multitudo est per iudicem refrænanda. diuisio patet per summationem [*Onerosum*] & ideo uitãdum, ar. infra de ap. ut debitus, & ideo fit cõmissio sic, supra eo. cum olim, de fideiuſ. peruenit. & 3 c. constitutus, Hostien. [*Diligenter*] & † diligentius laicos, quàm clericos, arg. 76. distin. monacus, ubi de hoc. Vnde dicebat Hosti. quòd secundum ꝙ plus, uel minus habebat iudex testem suspectũ, poterat acrius, a uel lenius examinare, ᵃ ita tamen, quòd interrogatoria necessaria per partem data & cõprobata nõ omittat secundum Hostien. qui remittit, infra eo. per tuas 3 [*Examinare*] cum † tabellione, cum etiam soli id officium non committat, licet uideatur contradicere. infra titu. 1. capi. primo, ubi de hoc secundum Hostien. qui remittit, supra titu. primo, quoniam, & de confeſſ. capitulo secundo [*Circunstantys*] hoc est contra Io. Fa. qui dixit, quod testes non tenentur aliud dicere, quàm expreſsit in libello, de hoc. a. quæstio. 7. libello b rum. ᵇ [*Auditu*] de testimonio † auditus plenè no. 3. 4 quæstio. 11. §. de his, & in ſpecu. eo. titu. §. primo. Item quod non deposuit, & sequentibus [*Visu*] sup. gustu, tactu, & odoratu. & hæc omnia prosequere, vt in ſpe. eo. de testibus. §. nunc tractandum, uersi. ut autem. & uersi. sequen. & ibi cum suis remiſ. quasi ad literam inuenies, quod hic notant Innocen. & Hostien. quod ideo breuitatis causa, & quia practicatoria materia ibi 5 propriè requirenda decido. Scias † autem, quod Io. no. 3. quæstio. 11. testem, ea cum de contractu testificari posse, si uoces cõtrahentium habet notas. & hoc in ſpecu. eod. §. primo, uersicu. Sed nunquid cæcus. Si uero duo interſunt contractui, quorum unus surdus, & alter cæcus, forte per ipsos non probatur contractus. hoc no. c. quæstio. §. de his [*Credulitate*] de hoc in ſpecu. de teste. §. primo, uersicu. Item quod depo6 suit de credulitate [*Fama*] quid † de teste, qui super paucis articulis deposuit, super aliis dicens se nil scire, & super articulo de fama respondit uerum esse? unde in ſpecu. 3. par. de notorijs criminibus §. ut autem. in fin. dicit hic Gotfre. quod de auditu, credulitate, & fama inquiratur hic ad præsumptionem, & non ad plenam probationem. sic etiam, supra eo. tam ex literis [*Ex7 cedere*] enim † ex causa, ar. 49. distinctio. capitulo primo, sed ex causa minus potes recipere, supra eo. de testi. in fin. [*Non permittas*] cautelam iudicis circa hoc, ne refrænando publicet dicta, & quod producenti prouideat propter periculum reprobationis ipsorum testium, quod no. hic Innocen. unde in ſpe. de teste. §. restat de numero, uersi. hoc etiam, & in sum. Hostien. de dilationibus. §. & quibus, ab illo uersi. uidetur tamen, usque ad uersi. solemnitas [*Testium*] productorum per archiepiscopum [*Numero*] prælibato, ut si. 10. testes per illos recepti fuerint pro parte archiepiscopi, adhuc 8 poterunt recipi. 30. [*alioquin*] id est si taliter ratas habere noluerint Fauentini [*clausa*] maximè, infra eo. præsentata, saluo quod no. hic gloſ. secundum Lau. & Ioan. 9 ¶ Prima † glo. obijcit, & soluit. ¶ Quarta glo. primo c tractat de teste, qui non reddit causam scientiæ interrogatus, uel non. secundo quærit, alle. pro & contra, & soluit. tertio tractat, quomodo testis cognoscere debet illos, de quibus deponit. ¶ Antepe. glo. quærit de impediente, quid si non potest compelli? alle. quod habeatur pro producto, & signat contrarium. ¶ Vlt. glo. ponit duas lecturas, & secundam reprobat, demũ 10 quærit, & soluit. ¶ *In* † *glo.* 1. *ibi*, *chartam manumissionis*] si habet illam paratam: alias si iurat, ꝙ alibi habet, prius recipitur dictum eius, ut ibi. ¶ *In glo.* 2. *in fi.*] ibi dicitur testis iudicis intrare secretum. ¶ *In glo.* 3. *& ibi.* *l.* 3.] cano. in uer. sequenti. ¶ *In glo.* 3. *& ibi. licet dudum*] ibi dicitur, quod testes causam testimonij [*& ibi.* §. *qui nunciãs*] alias qui opus. ibi dicitur, ꝙ nuntians non nouum opus, nõ habet necesse iurare, nisi exigatur [*& ibi.* *l.* 3.] cano. in uer. se. [*& ibi.* §. *siquis igitur uult*] loquitur in deposito, & §. statim allegat. in inuentario [*& ibi. sed & si quis*] loquitur in illo, qui Sciphũ in aliud corpus, uel in massam transtulit, qui licet illam exhibeat, tenetur ad exhibendum: quia mutata forma &c ¶ *In glo. quia si, ibi, is apud quem*] l. a. est. quam uide de iura. calum. c. 2. super glo. 2. ¶ *In glo. ante. ibi.* *l.* 2.] uide de iudi. intelleximus, super. 1. glo. ¶ *In glo. pen. ibi.* *l.* 1.] moderantur iudices numerum testium necessarium, ne effrænata hominum multitudo pro testimonio uexetur. ¶ *In glo. ulti. ibi. l. ult.*] cuius casum habes in c. statim alle. [*& ibi.* §. *quia uerò*] cuius casum habes, infra eo. ultra tertiam [*& ibi, repeti*] sequitur. quæstionem posse diui fratres rescri11 pserunt. ¶ *In* † *gloſ.* 1 *ibi*, *non fuerint admiſſi*] f. post publicationem [*& ibi.* §. *si uerò*] & eo casu dixit Gofre. loqui hanc literam, cum exceptio talis est, quæ non repellit testem. sed reddit testimonium eius suspectum, propter quod reseruetur exceptio. & idem notaui. infra de excep. c. 1. [*& in fi.*] per quam decre. dicebat hic Io. quòd ubi lege non exprimitur exceptionem reseruandam, statim repellit testem, all. etiam. C. de proba. ad proba. Item hic Vin. & uidetur hoc placere Innoc. si probationes sint paratæ. tene quod dixi in decre. ex parte. ¶ *In glo* 2 *ibi, aliter non ualerent eorum dicta*] idẽ Guil. in ſpe. c. ti. §. nunc tractan. in prin. & uer. sed pone, produxi. ¶ *In glo. causam enim, ibi, dixerit se scire*] idem no. Ioã. in pra. §. sola. & Accur. C. de testibus. le. tertia, & G. in ſpe. de teste. §. primo, uersicu. Item quod interrogatus. 12 Innocen. & Hostien. hic. sed cum † secundum interrogatoria partis, contra quam producuntur, examinandi sint testes, infra eo. cap. 2. li. 6. si pars perijt, testem interrogari de causa scientiæ, & interrogatus non fuit, non puto ualere dictum eius. Sed poterit iterum interrogari de causa, ad hoc, infra eo. per tuas. & adde quod ibi dixi super glo. 1. experientia enim docuit sæpe testes aliquid asserere, cuius sufficientem scientiæ causam non reddunt. Et propter hoc cautum est cõsilium, quod pars det interrogatoria saltem de causa scientiæ, & petat secundum illa examinari, & in actis redigi, ut si omittatur hæc interrogatio, non noceat testimonium parti. quod usque hodie nunquam uidi factum, nisi in quadam causa de Elugia. quod tamen no. Guil. in ſpe. c. ti. §. iam de interrogatorijs, ad fi. uer. d item cautè facit ᵈ [*& ibi. fiunt*] ubi idem no. in glo. 1. & pro hoc dicto inducit Accur. vbi supra, quòd testis nõ debet esse uerbosus. C. de precibus imper. off. l. fi. & C. de appel. ampliorem. §. in refutatorijs, facit de conse. dist 5. non mediocriter [*& ibi, Testificari*] de hoc in ſpe. de test. §. iam de interrogatorijs, ad fi. [*& ibi, Circunstan13 tia*] & sic † non posset pars producens dicere, quòd responsio. sibi non noceret, quasi non iuratus super eo deponat, supra e. de testibus. illud enim de impertinentibus loquitur. Istud uero est de pertinentibus & circunstantijs ſm Ab. & Inno. hoc notauerat de accusationibus, inquisitionis, subdens, ꝙ de se melius sibi ꝗ alteri credi debet, cũ sciat melius ueritatem, all. Ho. qui ma. 14 acc. pos. uidetur [*& ibi, Equiperantur*] nõ † per omnia. nã nõ cõpellitur quis præcisè ordinari: sed sic testificari. Item, ut dixit Inn. ubi supra, speciale in ordinãdo propter periculum animæ: nec tamen tenetur prodere nisi illa, quæ impedirent executionem. & idẽ ibi Host. & de his per Gof. in summa, de tẽpori. or. in ult. colũ. [*& ibi, Ex parte, & ibi*] adde quod ibi no. [*& ibi, Non tibi*] vide

dequod de hoc canone dicam de accu. qualiter, 2. §. debet, super uer. facultatem [& ibi, Confiteri] & infra de pæ. & remis. omnis, in prin. ar. cõtra. 5. q. 1. quidam, ubi de hoc in ul. gl. [& ibi l. 7.] dici potest, quòd iudex † de illis, quæ ibi dicũtur, debet explorare ap. se, uel ab alijs, non ab ipsis testibus, secundum Hosti. qui dixit, quòd respondere non tenetur, nisi queratur de crimine, de quo principaliter agitur, si dicatur de illo particeps, & hoc uidetur tenere Vincẽ. infra c. testimonium. uel secundum Hostiẽ. licet iudex posset inquirere à teste, & testis posit respõdere, non tamẽ tenetur, & istud ultimum posuit Innoc. in c. inquisitionis, statim alle. ubi etiam responden. ad capitula. 2. quæsti. 7. quærendum, & c. si qui. dicebat, illa loqui in accusatione, non in teste. ponebat etiam ibi solutionem. supra proximam. §. quod ap. se, uel alios quærat iudex de teste, & de noto præsumet bonum, nisi contrarium probetur, infra de præsump. ca. si. sed ignotum oportet approbari prius, quàm ei credat. 3. q. 5. canonica, & c. accusatores. imò debet esse notus iudici. & alijs. C. de iure delibe. l. fi. §. sinautẽ dubius, ad fin. sicut ẽt approbari oportet testẽ in accusatione criminali, & accusatorem, de accu. c. 1. in ciuilibus talia non requiruntur à testibus. remittit ad nota. de confes. c. 2. ibi vide quod scripsi super. c. cõfessus, & de ele. dudum. 2. uer. tandem, in gl. super processu, ubi tractatur de teste, & de electo, & de reo, an respondere teneantur [& ibi, Non interrogatur] no. Io. 2. q. 7. quærendum, quòd iudex potest in genere quærere à teste, an posit esse testis, ad hoc 8. q. 4. Artaldus [& ibi, Personas litigantium] dic, ut plenè scripsi in spe. e. titu.[e] §. 1. uer. testimonium autem, in fi. ¶ [In glo. exemplo Danielis] super 13. c. ¶ [In glo. quia si, ibi, nihilominus] & ibi satis 16 † no. an hoc locum habeat etiam in actibus, qui iterationem recipiũt, & de hoc dicam. infra de ac. qualiter. 2. & de hoc in spe. ei. ti. §. iam de interrogatorijs, ver. itẽ de tempore, [f] & uer. sequẽtibus, cum suis remis. & ff. e. ti. ob carmen, in glo. fi. [& ibi, Considerandum] ubi idem 17 no. [& ibi, Interrogare] sup. & † scribi facere [Et in fi.] unde dicebat hic Innoc. quod etiam præsumptionẽ prouenientem ex consensu partium cõsideтare debet iudex. nam attestationes, quæ non ualerent, ratificantur quandoq; non solũ per expressum consensum partiũ, sed etiam tacitum, argumẽ. 4. q. 3. si quis testibus, & in eo, quod legitur & notatur, infra e. tuis, & c. præsentata, & c. constitutus, & quod dicam, infra eodem, significauit. in glo. dixit hic, uer. ubi uerò. secus in lite non contesta. uel re iudicata, & alia, quæ sunt substantialia iudiciorum. talia enim expresè ratificari nõ possunt, ut patet in eo, quod legi. & notatur, supra de libel. ob. c. 1. de lit. conte. c. unico, & de off. dele. prudentiam. §. sexta. attestationes autẽ vires sumunt ex pactione partium, ita, ꝙ si alterutra opponat, ꝙ non ualent, quia in hoc iudicio productæ non sunt, talem exceptionem tollet replicatio pacti, vt patet in iuribus superius allegatis, & ff. de re iudi. si cõuenerit. ff. commu. diui. iudicem. ff. de noui op. nuncia. l. 1. §. & post operis, & se. & patet in eo, quod legi. & no. supra de pac. c. primo, [g] & 3. & hac ratione considerata uidetur, ꝙ quamuis ille, cui commissa receptio testium, siue examinatio, non posit ipsam de iure communi alij iudici committere, cum sit sibi certum officium commissum, de consensu tamen partium etiam tacito talis commissio ratificari potest, dummodò nõ obstet error iuris, uel facti, ut patet in eo, quod legitur & no. supra de offi. deleg. quoniam apostolica. §. autem, & §. cæterum, & infra de re iudi. cum Bertoldus. §. postmodum, ver. uerum, & se. & expresius, infra c. ueniens. §. 1. uersi. lite igitur, & se. & §. 2. de hoc in spe. e. ti. §. qualiter, ad fi. uersi. hoc autem. Quidam tamen secundum Innoce. dicunt, & forte bene, quòd consensus partium tacitus non sufficit: quia, quando præsumuntur tacitè cõsentire, potius præsumendum est ipsas consentire, ꝙ iudex ratione iurisdictionis suæ faciat hoc, quàm quod uelint ex pacto se obligarẽ. iudex uerò ratione iurisdictionis suæ solius hoc facere non potest, & ideò per solum tacitũ consensum partium attestationes, quæ de iure nõ ualent, ratificari non possunt: sed alij dicunt, quòd iudex ratione iurisdictionis suæ hoc facere potest, dummodò saltem tacitè consentiant in hoc partes, argumen. supra de offi. deleg. prudentiam. §. sexta, secundũ Hostien. & Inno. ¶ [In glo. per excommunicationem, in fi.] dicebat 18 † Hostien. quòd si principalis, uel alius eo mandãte hoc faciat, habetur testis pro producto, ar. ff. si quis cau. l. 2. §. simili modo. Idem, si hoc fiat per alium amicum principalis, ipso principali tacente & dissimulante, argumẽ. infra de simo. sicut nobis, & c. nobis: secus, si fiat ab inimico, uel etiã amico, ipso sine fraude contradicente, ut ibi, & in dicto. c. quia præsulatus, & ff. ex quibus causis in pos. ea. l. pe. & adde quod dicetur, infra eo. constitutis. [i] ¶ [In glo. pe. ibi, magnitudinem] Idẽ Inn. 19 & moderni. unde reprehendit † Vin. quosdam dicentes hunc numerum ordinatiuum à iure statutum cuilibet producẽti testes. nisi enim iudex moderetur, producat, quot vult: postea producat, quos melius scire credit, & uide in spe. eo. ti §. restat, in fi. [& in fi.] Io. qui 20 etiã † dicebat per hoc non congruè dici posse. 40. conueniri per clausulam, Quidam alij: quia facilius recipiũt. 40. testes, quàm. 40. rei, vel quàm una causa expediatur, idem Vin. ¶ [In glo. ulti. ibi, præsentata] & forte isti episcopus, & abbas fuerant arbitri, uel forte delegati, sed processerant, sine tertio collega, uel alter eorum h fuerat recusatus, Ioan. Vin.[h] [& ibi, Cum in tua] ubi de i hoc in fi. vlt. glo. & infra c. proxi. in glo.[i] pe. [Et in fi.] de hoc in spe. eo. ti. §. 1. uer. quid si idem testis, & uer. se. & 21 facit finis huius glo. ad quæstionem † de illo, qui dicit falsum coram nõ iudice. qui tamen putabatur iudex. ad quam etiam faciunt, quæ in quæstione dixi super regula, Non est sine, de regu. iur. lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Examinare. Imo & quandoq; quæstionibus etiã libertum subijcere. facit quod no. Io. An. supra eo. quoniam, super glo. 1. & uide latius Bar. ff. de quæstio. l. ex libero.

b Libellorum. Et fortius apparet dictum suum non uerum, quando simpliciter super causa iurauit, uel etiam iurauit super tota causa. facit quod no. Ioan. Andr. supra eo. de testib. in glo. ubi enim, & uide Bar. in l. si duo patroni. §. idem Iulia. ff. de iureiuran. & facit quod no. Io. An. de confes. cum super, in glo. ma. uersi. alij dicunt.

c ¶ Causam scientiæ. Adde Bal. in l. solam, & in l. testium, C. de testi. & spe. in tit. de teste, §. nunc tractandum, uer. debet quoq; iudex. Pau. de Cast. in l. qui testamento. §. fi. ff. de test. & per Bart. in tractatu de teste.

d ¶ Facit. Sed an iudex, uel alius examinator teneatur parti: quia nõ quæsiuit de causa, uide Io. An. in spe. eo. titu. §. 1. uer. & quòd hic dicit glo. ualere dictum testis non interrogati de causa; intelligitur uerum in ciuilibus. in criminalibus autem secus: quia probationes luce meridiana &c. l. fi. C. de proba. & ibi hoc uolunt docto. maxime. d. Bar. de Sali. & uide Bal. in l. 1. C. de bo. pos. secundum tabu. & in l. 3. C. de testa. & l. testamentum.

e ¶ Spe. eo. ti. & de hoc Ioan. 4. q. 3. §. in criminali, & l. 3. de testi. ff. & in addi. in ti. de teste. §. opponitur, uersi. item quòd non perhibet, & ibi Ioan. And. concludit tria uerba: quia si aliquis testificatur inter aliquos, & de factis utriusque partis, tunc debet habere notas utrasque personas: sed de factis alterius, tunc illum, & ideò si de ætate unius quæritur, tunc oportet, quòd illum cognoscat. Si uerò de aliquo facto spectante ad aliquod, ut si testificatur de æstimatione rei, tunc non est necesse, quòd habeat eas notas, inter quas testificatur, Archi.

f ¶ De tempore. Adde Domi. Flo. in l. 3. §. idem. ff. de testi. per Bald. in l. 2. in ultima, col. ff. eo. per Bart. in l. non exigit. §. diui fratres, ff. de iure fisci.

g ¶ Capitulo. 1. Facit quod no. Ioan. Andr. supra c. fraternitatis, in in quæstione fi. & an hoc sit uerum in omni exceptione, quæ possit testi opponi, ut tacitus consensus partium illum tollat. unde

Ioan. An. in ſpe.ç. ti. §. ſæpe, in prin.

h ¶Vinc. Vel alia de cauſa non ualuit receptio, ut quia non citato reo, uel iurauerunt die feriata, uel alijs ſimilibus cauſis.

i ¶In glo. Vide ad hoc limitatio. l. ſi poſtulauerit. §. ſed & negauerit, ff. de adul. & uide ad materiam, ſupra e. ſicut, & Bar. in l. eas, ff. de fal.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtes producere licet ſuper eodem capitulo publicatis atteſtationibus, ubi uariatur modus agendi.*

Diuiſio capituli, ibid.

2 *Intereſt quòd ſua, exceptio opponi ne poſſit poſt litis conteſtationem, reijcit aliò. & quid debeat hic probare, ibidem, uer. debet.*

Incontinenti, aduerbium hoc, quantum temporis ſpatium poſcat, arbitrium eſt, ibid.

3 *Confirmationem, uel conſecrationem petens quid probare debeat.*

4 *Executio ſententiæ nunquid, & à quo & quibus caſibus poſſit impediri, & nume. 5.*

6 *Teſtium depoſitiones uti in alio iudicio, uel ad alium finem ualeāt quando ſit optio producentis, quando partis utriuſque, nu. 10. & faciunt præſumptionem, eod. nu.*

7 *Teſtes qui depoſuerunt in exceptione, teſtificantur iterum ſuper eodem in principali, & hoc licere concluditur, confutatis, quæ credabantur eſſe contraria, & nu. 8. & 9. an hoc ſit ita ſemper, nume. 9. in fin.*

8 *Contra teſtium perſonas, & dicta, qui rurſus inter eaſdem etiam partes teſtificantur, obijci poteſt.*

Teſtimonium ſecundum ſi contradicat primo non ualet ſecundum, ibid. in fi. niſi in caſibus, & quibus & ita teſtimonium primum ualet ad reprobationem ſecundi, nu. 9. non tamen ſi fuit receptum in incidenti, ualet in principali, & ratio diuerſitatis, ibidem.

11 *In emergenti pronunciandum.*

Teſtes an poſſit apertis atteſtationibus tertius, cuius intereſt, qui appellat à ſententia, producere ſuper articulis publicatis, ibidem.

In capitulo qui interfuerunt de actis ibi teſtificari poſſunt, ibid. ad dicti. non facile.

Cautela pro prouiſione, ibid. in fi.

12 *Excommunicationis ſententia requirit abſolutionem, non relaxationem, & ad tempus fieri poteſt abſolutio. reſpondet iurib. aliud dicere apparentibus. uide nu. 17. de abſolutione teſtium.*

Cap. Dilectis. Cap. ad hæc quoniam, de appella. Cap. Odoardus, de ſoluti. Cap. Sacro, de ſenten. excom. Cap. Olim, de accuſa. intellectus circa ſententiæ excommunicationis relaxationem, ibidem.

13 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum.*

Sententia non eſt executioni mittenda, ſi læditur ius alterius. §. 1. alioquin ſtatim mittitur, niſi incontinenti probetur exceptio. §. 2.

Domi quæ fiunt per alios, quàm domeſticos, non explorantur, licet apud domeſticos aliàs confingatur. §. fin. & numero 16. §. 1.

Excommunicati per ſe, & per procuratorem ſe poſſunt defendere, eod. nu. 15.

Procuratores quibus rationibus repellantur, ibid. uer. opponebat.

16 *Probationibus minus ſufficiētibus ſe partes poſſunt ſubijcere.*

17 *Excommunicatos teſtes abſoluit iudex ad tempus, & quando, & quouſque idem ſit de legatis uel ambaſiatoribus deſtinatis ad urbem, ibidem.*

Abſolutiones cum reincidentia potius uerbales, quàm reales, & ratio, ibidem.

C A P V T XXXVIII.

1 VEniens. Caſus. Vbi † variatur modus agendi, publicatis atteſtationibus, ſuper eodē capitulo teſtes producere licet. & ſunt tres principales partes. prima ponit ordinem proceſſus, & diſputationē partium ſuper receptione teſtium. in ſecunda papa interloquitur ibi, vos igitur. in tertia cauſam committit ibi, Mandamus, quatenus [*Decanatu*] erat forſan decanalis maior dignitas in eccleſia, quàm archidiaconalis, uel pinguior [*Interpoſitam*] iuſta erat hæc exceptio. Innoc. [*Ad illum*] archidiaconū [*Ad ſequi*] ſ. ſubdiaco. [*& infra*] hic fuit ſibi obiectum, quod non poterat ſe opponere: quia ſua non intererat: quia nec erat Claremon. ca-
2 nonicus, nec in dec. electus, Abb. an † vero exceptio, quòd ſua intereſt, opponi poſsit poſt li. conteſt. dicam poſt Innoc. infra de accu. ſuper his poſt prin. & no. ſu-
a pra e. ex parte. in 1. glo.[a] [*Incontinenti*[b]] hoc relinquitur
b arbitrio boni iudicis forte uſque ad. 8. dies, uel plures, nec requirit teſtes ultra montes, ar. ſupra de teſti. ſpo. literas, circa finem. debet antē fundare ſuam intentio-
c nem. i. probare, qđ ſua intereſt.[c] nec quæritur quantū ad hoc, quod admittatur ad cōtradicendū, quod probet ſe canonicè electum, ſed electum tantum. ſi. quod
3 no. infra de re iudi. cum ſuper, In glo. 2. petens † autem cōfirmationem habet probare ſe canonicè electum. de elec. poſtquam, & c. nihil. & petens conſecrari habet probare canonicam electionem, & confirmationem, eodem titulo. cum in cūctis. nec probat hæc decre. quòd contra electum confirmandum, vel conſecrandum non admittatur, niſi cuius intereſt: quia hic non petebatur confirmatio, uel conſecratio, ſed ſententiæ executio, quam nō impedit, niſi cuius intereſt.
4 Inno. Item ſecundū † cum no. ſententiam executioni mandandam, niſi is, qui contradicit, incontinenti probet ſua intereſſe. & hoc, cum petitur res uacans à nemine poſſeſſa, ut hic. Si uero petitur res ab alio. ſ. uicto per ſententiam poſſeſſa, nō obſtante, ꝙ alius dicat ſua intereſſe, uel rem ſuam eſſe, mandabitur ſententia executioni, præſtita uicto cautione per uictorem, quod ſeruetur indemnis contra aliū petitorem. ff. de rei vendi. l. is, à quo, & l. ſeq. ff. de re iudi. ſæpe, in fi. Et eſt diuerſitatis ratio: quia ubi res uacans transfertur in aliū, deterioratur petentis conditio. unde probato intereſſe contradictoris, iudex non exequitur ſententiam: ſed ubi de uno ad alium poſſeſſio transfertur, & non poteſt dici quò ad poſſeſsionem deteriorata conditio petitoris. Item ubi res eſt uacans, nō eſt qui recipiat cautionem prædictā de indēnitate, uel lex illa locum habeat, cum duo agunt contra tertium. hęc decre. quan-
d do litigant inter[d] ſe. ſed contra uidetur, quòd ſemper ſummaria cognitio ſit neceſſaria. ff. de re iud. à diuo. §. ſi reum, & §. ſe. illud loquitur, quando non fiebat executio in rebus petitis, ſed in alijs, quę capiebant in cauſam pignoris. & tunc quocūq; allegante ſe habere ius in re, fit ſummaria cognitio, ut ibi dicitur. ubi uerò in re petita fit executio, habet locū ſuperior diſtinctio, Inn. rationem uide de re iudi. cum ſuper, ubi idem dicam ſuper uer. præiudicio [*Opponere*] no. ſecundū Inn.
5 quòd hic dicitur, hunc Petrū ſe poſſe opponere † contra eum, contra quem lata eſt ſententia: ſed non dicitur, quòd poſſit impedire ſentētiæ executionem. dicit ipſe, ꝙ licet iſtud hic non dicatur expreſsè, ſatis tamen uidetur hoc dictum tacitè, ꝙ ut ex quo conſtiterit, ꝙ ſua intereſt, non mandetur ſententia executioni, ſed retardetur: quia per ſententiam non debet fieri præiudicium abſenti & ignoranti ff. de mino. etiā. §. ſi. C. res inter alios acta, in rubro, & nigro: ſed cōtra de re iud. cum ſuper, ubi uidetur, ꝙ is, cuius intereſt, ſibi præiudicat, niſi appellet. Sol. ibi loquitur, quando is; qui lædabatur, præſens erat tempore latæ ſententiæ: ſed nos loquimur de abſente & ignorante. alij dicunt hoc ſpeciale in beneficijs, in quorū collatione maior, quàm in alijs rebus eſt diligētia adhibēda. & hæc ſola ſolutio uidetur per iura tolerabilis. alijs uidetur, ꝙ ſi in executione ſententiæ appareat contradictor, ſemper anteq̃

executioni

executioni mandetur, est præmittenda summaria cognitio, argu. ff. de re iudi. a diuo. §. si reum, & sequen. secundum Innocen. remittit Hostien. supra de restitu. in integ. suscitata. vide quod dixi de maio. & obe. c. fi. in gl. no. quod in arduis, & glo. non venientes. [*Electione*] vtriusque, Innocen. [*Sententia*] lata inter capitulum, & decanum. forte dicebat illam sententiam non præiudicare sibi: quia non fuerat vocatus, vel quia nulla erat, Innoc. [*Quæsitum fuit*] causa abreuiandi litem, argum. C. de fideiusso. l. fi. [*Qui*] s. archidiaconus [*Aduersa*] s. subdiaconus [*Principali*] bona allegat. infra c. cum in tua.

6 [*Incidenti*] s. quòd sua intererat, Iuno. & hic † soluit contrarium secundum Hostien. de decreta. præsentata. infra eo. titu. ubi uidetur dari optio non producenti, sed ei, contra quem. ad idem. C. eo. l. fi. & supra c. proxi. illa enim loquitur, quando producti sunt super principali, & li. contest. hic super incidenti ante li. contest. & est ratio diuersitatis: quia primo casu mero iure tenet receptio, quò ad ferēdam diffinitiuam, in secundo non. Item cum primo inquireretur summariè, leuior sufficiebat probatio, quàm in principali, per quod etiam dicebant hic Pe. & Abb. quòd si tunc noluisset reprobare testes, non potuisset propter personas, uel dicta, alle. C. de edicto diui Adri. l. fina de re iudicata, cū Ber-

7 toldus [*Eosdem*] mirum † uidetur, quòd iidem testes, qui dixerunt in exceptio. iterum testificentur super eodē in principali. & uidetur contra illud, quod no. C. eo. titu. l. fina. & supra c. causam, quæ. i. ubi de hoc. Item aut hi testes inducuntur ad hoc, ut dicāt illud idem, quod in primo testimonio dixerunt, aut vt dicant cōtrariū, si ad hoc, ut dicant idem, superuacuum est, arg. supra de elec. in genesi, & ideo resecandū, ut supra in procemio. §. pe. Si uerò ad hoc, ut dicant contrarium, tunc inconueniens est: quia ex hoc puniendi sunt tanquā periuri, nec eis debet credi, ut patet in eo, quod legi. & nota. supra eo. sicut nobis, & ar. C. de non nume. pecu. generaliter. sed & publicatis attestationibus quomodo admittentur? hoc est contra id, quod leg. & no. supra intimauit. So. ad hoc dicas, ꝙ si inter diuersas personas de reb. eisdem sit consimilis quæstio, sicut est cū unus cohæredum pro parte debiti hęreditarij egit, vel contra eū actum, nihilominus alius cohæres aget pro parte sua, & contra ipsum aget. ff. de ap. à sentētia, & l. ab executore, & à simili dicendum, quod testes super uno capitulo in causa unius inducti, inducentur & in causa alterius super. e. c. & idem dicendum est, si etiam inter easdē personas agatur, & testes primò ad unum, & secundo ad aliud inducātur, ita ꝙ diuersi sunt fines, & effectus probationum. puta primò agebatur ad interesse. secundo agitur ad uindictā: uel primò agebatur ad repellendum aliquē à litigando, uel ad proban-

e dum agentis interesse [e] secundo autem inducūtur super principali, vt uidelicet agenti res petitæ adiudicent. hæc enim fieri possunt, sicut satis ꝓbatur hic, & C. de uia publi. seu priua. si quis ad se fundum, & arg. supra de elec. cū dilectus. si enim non obstat sententia inter alios lata, uel etiam inter eosdem, quando ad aliud agitur, infra de re iudi. cū super controuersia, & no. infra de pur. cano. cū dilectus, multo minus obstabit testiū receptio habita ad unum, & ad aliud. nunc productio eorum, uel attestationes in alio iudicio, & ad aliud re-

f ceptæ, secundum Innocen. [f] & facit hic Host. pro eo, quod dicimus, testes recipiēdos in causa matrimoniali publicatis attestationibus: quia in ea non obstat exceptio rei iudi. quod dic, ut no. supra de ꝓba. licet. §. 1.

8 Obiectioni † autem de identitate, & testimonij cōtrarietate supra factæ sic responde secundū Inno. ꝙ testis non inducitur simpliciter ad idem uel contrariū proferendum, sed ut pro utraque parte ueritatem dicat, quod nouit & vtraq; pars pōt dare capitula, sup quib. vult eū interrogari, & testis suum testimoniū dicet super illis, & ab utraq;, quantum licet de iure, poterit dictum suū redargui, & persona. hoc tamen certum est, quòd si secundum primo testimonio contradicat, nō ualebit ℞m, nisi legitimè se excuset: puta, quia aliter primo, quàm in secundo, & in sensu alio intellexit. ar. C. de non nume. pe. generaliter. & infra de accu. cum

9 dilecti. §. 2. Sed oppones, & dices, si priores attestationes ualent ad reprobandas secundas attestationes contrarias, quare non ualent in hoc secundo iudicio ad probationem faciendam in principali? respon. quia ad hoc non fuerunt inductæ, quando testes ipsas deposuerunt, nec tunc ad hoc, imo ad aliud agebatur, & necesse est, ꝙ causa incipiat ante, quàm instruatur. ad reprobationem autem ipsorum eorundem testiū sufficientes sunt: quia per eas notorium iuris est, ipsos testes periuros, & falsos, & ideo à testimonio repellūtur, ut supra c. super eo. ad secūdā uerò obiectionē occasione publicationis testiū factā respō. ꝙ publicatio ipsorum testiū facta fuit in alio iudicio, s. in primo, in quo & ad aliud agebat. ideoq; non obstat, quominus recipiātur. iidem testes iterum super eodē in hoc alio secundo iudicio, in quo & ad aliud agit. quia hoc nullo iure prohibitum inuenitur, ar. in eo, quod le. & no. supra de trāsla. episcopi, inter corporalia. §. sed nec, ad fi. nam & hoc edictum prohibitorium est. ff. e. titu. l. 1. quid autē iuris sit, quādo ad idem inter easdem personas agitur, dic, ut no. supra c. causam, quæ, secundum Inn. & hanc gl. posuit etiam Host. [*respondit*] minus bene, Inn. [*Sententia*] forte ꝙ lata fuit ipso ignorante [*Electione*] ipsius Petri [*Subdiaconus usus fuisset*] bona uidebatur allegatio, argu. 4. quæstio. 3. si quis testibus. 19. dist. si Romanorum, & tamen non est ita: quia ad hoc, ut

10 attestationes † valerent, non sufficeret [g] vnius consen-

g sus, imo necesse est interuenire consensum ambarum

h partium, [h] potuit etiam allegare aliquid ex illis attestationibus nō ad plenam probationem, sed ad præsum-

i ptionē, [i] vel forsan falsum dicebat archidiaconus: quia Petrus in principali de illis attestationibus nil penitus allegabat secundum Innoc. [*Pronunciauimus*] patet hic,

11 & supra uersi. cum igitur, quod in emergenti † pronūciandum est, de hoc. de ordi. cog. ca. 1. [*Essent*] quod no. hic Vincen. de tertio, cuius interest, qui appellat à sententia, an possit testes producere super articulis publicatis, uide in spec. de teste. §. satis utiliter, uersi. quid si à sententia [*Principali*] s. electione, Innocen. [*Incidenti*] s.

k sententia, & sic aliter sumitur hic incidens, quàm supra [*Non facile*] hoc dicit; quia raro intersunt alij: qui tamen si intersunt, probare possunt, supra de offi. or. ut iuxta, Hostien. [*Canonicos*] uel alios uocem habentes, supra de elec. scriptum, & c. constitutis [*Cautelam*] idest prouisionem ecclesiæ, ne ius suum pereat, infra capitu. 2. secundum Goffr. uel aliter, ut in gloss. secundum

12 cum [*Absoluatis*] quia † propriè sententia excommunicationis requirit absolutionem, non relaxationem, uel reuocationem, & reprehendit illos, qui de facto illas relaxant, licet absolutio fieri possit ad tempus, ut dicam super fin. ulti. gloss. & facit, quod no. de appella. dilectis, & ca. ad hæc quoniam. non obstat de solutio. Odoardus, quod loquitur de sententia, quam constat iniustam. non obstat de sententia excommuni. sacro, quod loquitur in iudice, qui suum recognoscit errorem, quo casu si non contempsit, non ligauit sententia, & sic sufficit reuocatio, nec obstat decre. olim, de accu. quia quod ibi de relaxatione dicitur, respicit sententias suspensionum, secundum Innoc. & facit quod no. de his, quæ ui, me. ue causa fiun. capitu. uno, lib. sexto [*Testari*] quod aliter non possent, infra de sen. ex-

13 com. decernimus, lib. 6. ¶ Pen. glo. † ponit duas obiectiones, & unam quæstionem, & solutiones ipsarum.

¶ Vlt.gl.adiuuat textum,signat contrarium,arguit.& 14 duas obiectiones soluit.¶[*In † gl. 2. ibi. l. ulti.*] uide de falsa. super eo, super ulti. glo. ¶[*In glo. 3. ibi l. à sententia*] non appellat quis à sentētia lata inter alios, nisi propter sui præiudicium,& tamen sine ap.tutus esset [*& ibi. §. ult.*] si ad impediendam executionem sententię prolatę in iudicio possessorio tibi moueo quæstionē status, etiā sine satisdatione fiet executio. ¶[*In glo. pe. ibi. §. ysdem*] vide infra de accu. de his, in glo. 1. ¶[*In glo. fi. ibi, interrogari*] interrogatur seruus de facto suo etiam in ciuili.& l.sequentes dicunt, quòd si maritus coniugem necauit, serui, qui audiuerunt & potuerunt opem ferre, tenentur, si sint serui viri, uel coniugis: quia licet serui uiri sint serui uxo. nec è conuerso, procedit tamen id, quia sunt in eadem familia [*& ibi, Data*] sicut donatio inter extraneos est insinuāda, sic & inter domesticos, inter quos &c. [*& ibi. §. pe.*] si pater iussit in testamento libertum accusari, ignoscitur filijs: quia non sponte accusauerunt. 15 ¶[*In † glo. 2. ibi, quæstio falsi*] hoc inducit: quia utrunque istorum reddit sententiam nullā. ¶[*In glo. 3. ibi, ab excommunicatis*] ut dixit Innoc. hæc non fuisset iusta causa: quia excōmunicati & per se, & per procu. se defendere possunt, infra de excep. cum inter supra de iudi. intelleximus. opponebat ergo, quod isti procuratores erant excōmunicati, vel illegitimè constituti, uel secundum Hostiē. non fiebat fides de mandato, nec cauebant, uel negabatur instrumentum manu publica confectum [*& ibi, integra*] in antiqua non patet hoc. ¶[*In glo. quia ad hoc, in fi.*] Ioannes. Idem Host. 16 secundum † quem patet, quod partes minus sufficientibus probanonibus se submittere possunt, ad hoc infra c. proxi. & quod ibi no. ¶[*In glo. sed quare, ibi respondeo*] secundum Io. [*& ibi, fraternitatis*] hic Hostien. ad timorem subornationis addit illam rationē, de qua ibi dixi in fi. 9. quæstionis [*& ibi, Modum agendi*] concor. de resti. spo. solicitè, ut ibi dixi, & uide ad hoc dictum, & ad illud, quod statim sequitur, quod hic dixi in textu in glo. mirum uidetur. ¶[*In glo. ulti. ibi, in literis*] ibi soluitur [*& ibi, quæstione prima*] ubi de hoc in summa, & dicam, infra eo. testimonium [*& ibi, Procurationem*] quorum officium est uoluntarium. & hoc uerum secundum Hostien. nisi ex causa cogeretur, & remittit ad summā de postulādo [*& ibi, Post appellationem*] & ideo non fuerunt remissi ad excommunicatorem. & sic nō ob. supra de offi. dele. prudentiam. §. sexta, secundum Inno. 17 per quem dicunt hic † Gof. & Phi. quod iudex absoluit testes excommunicatos, si per alios veritas haberi non potest, nisi sit tale genus excommunicationis, cuius absolutio reseruetur papæ [*& in fi.*] uel fuit gratiosa prouisio secundum Innocen. dicit, quod est de consuetudine curiæ tales indiferenter absoluere ad tempus, ita. s. quod lato testimonio statim reincidant ipso facto in eandem sententiam. & ita facit etiam de ambasiatoribus, qui quàm cito exeunt, reincidunt. & dicit tales absolutiones potius uerbales, & quò ad hominem, quàm reales, & quo ad deum, cum illi nec pœniteant, nec ex corde ueniam petant, nec conterātur, quare dicit tales absolutiones de rigore non faciēdas. 11. quæstio. 3. cum aliquis, hoc etiam repetit, infra de excep. apostolicæ.

ANNOTATIONES.

a ¶Prima glo. Istud autem interesse quandoque est commune, quandoque particulare, ut hic, & quomodo, & in quo statu tales admittantur, uide Io. And. in c. 1. de elect. lib. 6. & c. ut circa, & per mode. in Clem. constitutionem, eod. tit.

b ¶ Inconuenienti. Adde. quia tunc purgabit præsumptionem malitiæ, glo. est in c. sciscitatus, de rescrip. & ibi do. Abb. uide Bald. in l. ex prædiis, C. de euic. Bar. in l. eum, qui ita, ff. de uer. obl.

c ¶Interest. ibi uide, & uide bonum tex. & ibi Bart. in l. is, à quo ff. ut in posses. leg. & moder. in l. fi. C. de compen. & Bal. & Sali. in l. 2. & 3. C. de edi. diui Adr. toll. & in crimine etiam publico auditur tertius ad suspendendam accusationem, nō ad probationem criminis, uide l. si crimen, & ibi Bal. C. de ordi. cogni. facit c. si iudea, de sent. excommu. lib. 6.

d ¶Inter. Vide Bar. in l. is, à quo, & seq. supra alleg. & plenius in l. à diuo Pio. §. si super rebus, infra alle. & per mode. in l. fi. C. de edi. diui Adr. tol. is autem, qui solum habet ius, & ut. personalem ad rem, & fit legitimus contradictor, uide Bart. & doct. in l. fin. C. de fur. & in l. eum, qui emit. ff. eo. tit. & ibi Bar.

e ¶Ad interesse. Et agebatur summariè: postea agitur plenariè. ad idem, infra eo. cum in tua, in 1. glo. & fi. circa fin. & ad hoc quod no. Innoc. in c. 2. de ordi. cogni. in fi. & in c. solicitè, de resti. spol. & in c. ad hæc, de appel. Bal.

f ¶Innoc. Et ad hoc uide regulam, quam ponit Ioan. Andr. post ipsum in c. causam, quæ, el 1. in glo. sua magna, & Bart. idem in l. sæpe, ff. de re iud. & in l. si mater, ff. de excep. rei iudi.

g ¶Sufficeret. Et uide ad hoc glo. in uer. nocumentum, in c. inter dilectos, infra de fide instr. & ibi de artesia. inter alios, an possit ratificari, ad hoc supra c. proxi. in fi. infra eo. c. præsentata, Bal.

h ¶Partium. Vide supra in glo. scilicet, quòd sua intererat, & facit quod no. Io. And. in c. proxi. in sua glo. fi. & est ratio, quia attestationes istæ quo ad hoc iudicium nil ualebant.

i ¶Præsumptionem. Testes ergo in uno iudicio recepti faciūt præsumptionem in alio iudicio. licet nō plenam probationem. quod an sit uerum, uide per Bart. in repet. l. admonendi. ff. de iureiu.

k ¶Quam. Quia ibi in princ. c. incidens uocatur probatio interesse, ex eo quod dicitur exceptio incidens, opponitur etiam post sententiam.

SVMMARIVM.

1 *Conuersi habent idem, quod fratres priuilegium.*
Iuramentum remittitur clericis, & quibus debetur reuerentia, ibid. ad dictio. iuramentum. Remitti non potest nisi de ambarum partium consensu, ibid. neque ex dissimulatione, in suffra.
Consensu utriusque partis interuenire debet, ubi de præiudicio tractetur utriusque, ibid.
2 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 3.*
Iuramentum testium, & calumnia remitti potest, de quo etiam numero 4.
4 *Additio glossarum.*

CAPVT XXXIX.

a Vis quæstionibus. [a] Breue est. Et ponit dictum, & casum excipit. & pars huius, infra de præben. tuis [*Ac † conuersis*] qui 1 priuilegium habēt, sicut fratres, de sen. ex. non dubiū, Vin. [*Iuramenti*] erat dubitatio: quia iuramentū remittitur clericis. 2. quæstio. 5. c. primo, de iura. calum. c. 1. & illis, quibus debetur reuerentia. ff. de iureiuran. iusiurandum & ad pecunias. §. qui iusiurandum, secundum Vin. b [*Remittatur*] de consensu producentis. [b] cum enim iuret pro utraque parte testari, ex falso testimonio ipsius posset vtrique parti parari præiudicium, necesse erit utriusque interuenire consensum, de regu. iur. quod omnes, li. sexto. 2 ¶Glo. secunda † coadiuuat textum. 2. obijcit, & soluit. 3. quærit, an matrimoniali &c. & soluit dist. 4. quærit de iuramento calum. arguit pro & contra. ponit opi. Iaco. Bal. & contrarium Mar. ¶[*In † glo. 2. ibi, l. ultim.*] uide de iureiuran. capitu. fina. super. 3. glo. ibi. §. sed quia ueremur, ubi in fin. glo. hoc dicitur, quod ex dissimulatione remitti non potest [*& ibi*] Iusiurandum & ad pecunias, & §. dicit, quod deferēs iusiurandum primo iurat de calumnia, si hoc exigatur [*& ibi, § alia*] hanc & se. uide de his, quæ fiunt à ma. par. ca. c. ex ore, super glo. penul. ¶[*In † glo. 2. ibi, dico, quòd non*] secundum Tan. Vincen. Idem Innocen. & Hostiē. & ad hoc, infra de despon. impu. attestationes, & de spon. sicut, in fi. [*& ibi, Sed quia ueremur*] & infra de fideiuss. constitutis [*& ibi, Io. & Bal.*] & hæc opinio approbat, infra de iura. ca. c. 1. li. 6. [*& ibi, & eius sequaces*]

Hosti,

Hostien. hic,& supra de iura. calum.cæterum, & reddebar rationē diuersitatis: quia sine periculo animæ non potest committi calumnia, in quo Deus offenditur, respublica læditur, & ecclesia scandalizatur: sed sine teste de meo tibi dare possem cessantib. prædictis.

ANNOTATIONES,

a ¶Tuis quæstionibus. Fallit hoc c. in notoriis, ubi ualet dictum testis recepti sine iuramento, & absque aliquo ordine, ad hoc not. in c. bonæ. el 1. de elect, & in c. uestra, de coha. cle. & mu. Item nunquid si testis deponat, postea iuret, ualeat eius dictum, dic ut no. supra e. de testi. item uide glo. 2. q. 5. si quis, & ibi Archi, adiuratio in uirtute obedientiæ, & animæ periculo loco iuramenti surrogatur, & uide not. supra quod me. causa, ad aures, & ad hoc tex. in c. fraternitatis, infra de frigi. item fallit in mere deponente de peritia, cui creditur sine iuramento, ut est gloss. sing. in l. 1. de uen. inspi. licet contra faciat dictum. c. fraternitatis, & uide scripta. 2. q. 4. §. nullam, Bal.

b ¶Producentis. Adde etiam ab aduersa parte. uide per Domi. in c. multis. 44. distinct. & per specu, in titu. de teste. §. sequitur, uer. quid ergo, si testis.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus necessarius in testem remouetur à iudicando, & alius subrogatur, & cum causa cognitione, nu. 3, & quibus casibus subrogetur, nu. 4. & 7. & 8.*
Præbendarum donatio potest & comitissæ competere per priuilegium, ibid. ad dictio. donatione.
2 *Donatio pro præsentatione sumitur hic,*
3 *Surrogatio iudicis quando fiat, & qualiter, & nu. 4. & 7. & 8.*
4 *Suspensio à donatione præbendarum quo casu liceat, in fin. ad dictio. suspendistis,*
Remissio causæ de uoluntate partium fit, ibid. ad dictio, procedatis,
5 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 6.*
Publicationis copia non est arctanda. §. 1.
Surrogatus iudex alij quantum temporis habeat. t. 2.
7 *Additio glossarum.*
Credere ei debemus, si iurat nescire, si eius fidei committimus, ut dicat super principali testimonium, ibid. nu. 7.
9 *Iudex maiore deponens falsum coram minore, an per eum puniri possit,*
10 *Hoc capitulum de quo iudice loquatur.*
In testem producere possum consanguineum meum, qui cum eum in iudicem impetrassem, fuit recusatus, uer. unde dicit.
11 *Causarum uniuersitatem qui alij cōmisit, potest esse testis corā eo.*
12 *Post appellationem processus qui fit, mero iure tenet, quando quid committitur remota appellatione.*

CAPVT XL.

1 Dilecto filio. Casus delegatus† necessarius in testē remouetur à iudicando, & alius subrogatur. Et prima pars ponit impetrantis querelā. secunda prouidet ibi, Ne igitur [*Flandrensem*] infra de a concess. præben. c. fi. [*Donatione* a] poterat hoc competere comitissæ per priuilegiū, infra de iure pa. nobis si. 63. dist. Adrianus, & c. in synodo, secundum Gos. & facit quod no. 16. q. 7. in summa, in fi. & 10. dist. imperiū, b & in spe de præben. b in fi. & quod dixi, infra de præb. 2 lib. 6. ponitur hic † donatio pro præsentatione, quia patronatum uendicabat, ut in d. decre. ulti. de conces. præbē. & de præsentatione ad præbendas, non ad præ c laturam. nec obst. de iure pa. nobis, c secundum Per. [*Sacerdotalium*] forte annexum erat onus sacerdotij certis præbēdis, ut infra de præben. significatum, uel forte numero uacationis, ut dicam, infra de conces. præben. proposuit. istas autē præbendas contulerat præ d positus, & commitissa resistebat, uel e conuerso. d [*Ne* 3 *cessarium*] ut dicit Inno. non † credas, quòd qui petit iudicē remoueri, & alium subrogari, statim sit exaudiendus, sed præmittetur aliqua cognitio uerisimilis coniecturæ, per quam præsumatur sibi necessarius, & quòd de re illa ueritatem sciat. Si enim ad recipiēdos testes nulla dilatio datur sine causæ cognitione. 3. q. 3. spacium, no. supra e. in causis, fortius desideratur causæ cognitio in hoc casu, in quo qualequale præiudicium uidetur fieri parti habenti iudicem gratum. Itē grauatur in expensis [*sibi*] præposito agenti uel defendenti, non curo [*Supersederetur*] hoc quando clausula non erat in rescripto [*Loco eius*] putat Innocen. huic 4 † subrogationi locum esse, quando iste decanus nominatus fuisset per præpositum pro suo iudice ex tribus, si tunc præpositus ignorabat decanum habere facti notitiam, & facit, quod dicam super prima gl. Idē, si corruptus fuisset procu. præpositi ad talem iudicē impetrandum [*Post appellationem*] ad nos ex prædicta causa interpositam [*Donatione*] per hoc uidetur, ꝙ præpositus esset in possessione conferendi, & quòd commitissa contra ipsum ageret, & quia iudices animosè processerunt, præsumuntur ab ipsa impetrati [*Suspendistis*] & male, licet aliàs competat ita procedere contra contumaces, quando de incorporalibus agitur, infra de eo, qui mit. in pos. cum qui, Inno. [*Defectum*] s. ut lit. non conte. quoniam, in prin. [*Procedatis*] de uoluntate partium fuit ad istos causa remissa, quod aliter nō fieret. 2. q 6. si quis episcopus, Inn, & infra de appel. accepta. Abb. dicit hoc fuisse propter dubium huius casus nondum iure determinatum, & facit, quod dicam su5 per glo. fi. ¶Glo. 2. † quærit, arguit negatiuè, soluit distin. & subdist. sic coniuncto fine, aut habet duos tantum, aut plures: & si plures, aut fraus &c. secūdo quærit, de criminali arguit negatiue, & soluit dist. 3. uer. & in ciuili soluit quæstionem. ¶Gl. 4. adiuuat textum. secundò quærit de aduocato, & soluit distinguendo. tertio fortificat, & quæstionem soluit. 4. quærit de delegā te &c. ponit opi. Io. & soluit, & contrarium respon. ul. quærit, & soluit. ¶Gl. quinta quærit, & soluit. ¶Pe. gl. respon. per quæstionem, quantum tempus habeat iu6 dex iudici subrogatus, & distinguit. ¶*In† glo. 2. ibi in l.*] uide infra c. proxi. ¶*In 4. glo. ibi. §. de his*] si qua in naufragio sunt direpta, prouidetur damnū passo, ut quo facilior fieri potest, habeatur probatio. ¶*In glo. pen. ibi edictum*] §. se. probat, ad quod inducitur ista lex. dicit, ꝙ subrogatus post tria edicta solet unum edictum emit7 tere. ¶*In† glo 1. in fi.*] non erat hic necessaria protestatio: quia per hæc uerba non respondebatur petitioni, uel narrationi: sed hoc dicit, quia si litis contestatio facta esset, non posset petere alium subrogari. 3. q. 3. offeratur, & supra de of. dele. insinuante, Abb. nisi ex noua causa, ut ibi. litem enim contestando tacitè uidetur renunciasse ipsius testimonio, nisi de nouo sciuerit illi factum notum esse, Host. ad hoc supra c. præsentiū. ¶*In glo. 2. ibi, adhuc credo*] idem Inno. & Host. [*& ibi, dile8 ctorum*] per quam decre. dicit Hostien. quòd † ad probandum crimen contra testem iudex non remouebitur [*& ibi, Non debet remoueri*] nam qui eius fidei committit, ut testimonium dicat super principali, ei credere debet, cum iurat se nescire. C. de testib. l. pen. 4. quæstio. 3. si quis testibus, secundum Innocen. & infra de donatio. inter uirum & uxo. per uestras [*& ibi, Haberet alios*] quos forte uidet idiotas, uel posse repelli. ¶*In glo. 3. in fin.*] & intelligitur hoc impedimentum iuris secundum Innocen. & Hostien. ¶*In glo. male, ibi, &* 9 *prætor*] quando † maior iudex coram minore testificans falsum deponit, an per illum puniri posit, uide opiniones in specul. eodem titulo, §. primo. C. uer. e quid si is e qui. [*& ibi. §. si quis f autem*] maximè si erat f generalis aduocatus ecclesiæ collato sibi beneficio ab ecclesia. infra de iureiurand. breul, Goffred. [*& ibi,* Io. And. super 2. Decre.

[*Iudice.*]

[*Iudicet*] vbi de hoc, & ſupra de offi. ordi. cap. 1. [*& ibi, dixit Io.*] Goſ. & Innocen. [*& ibi, Qui delegauit*] hoc uerum ſi delegans eſſet ordinarius, vel delegatus, qui de-
10 legaſſet partem, non totum [*& ibi, Statuendum*] hoc † capitulum loquitur de iudice, qui petitur in teſtem ſuper principali, ut no. ſupra cum à nobis, in fin. 3. gloſſ. [*& ibi, Committere*] Idem Hoſtien. ad hoc de offi. dele. iudex, lib. 6. nnde dicit Abb. quòd ſi impetraui mihi conſanguineum iudicem, qui recuſatus eſt, quod bene potero ipſum inducere in teſtem: quia licet re-
g moueatur à iudicando, non à teſtificando [g], de præ-
11 ſump. literas [*Et in fi.*] dicebat Vincen. quòd † coram iudice, cui commiſſa eſt cauſarum uniuerſitas, is, qui commiſit, poteſt eſſe teſtis, ar. ff. de iuriſ. om. iu. eſt receptum. ¶ *In glo. & ſic eo, ibi, non cum ipſum*] Idem Vin. Goffre. Innocen. & Hoſtien. uide ſuper hoc, quod dicam poſt Innocen. & Hoſti. infra de excep. cum uene. ſuper uer. inſtrumentum [*Et in fi.*] hanc quæſtionem, & quæſtiones præcedentis glo. uide in ſpe. eo. titu. §. 1. d. uer. quid ſi impetres, & 4. uer. ſequen. ¶ *In glo. ult. in fi.*] uel ſecundum Hoſtien. propriè ponitur reſpectu appellationis: quia ante, quàm decre. hæc emanaſſet, ca-
12 ſus iſte non erat in iure expreſſus, & ſcribebatur iudi-
h cibus, appella. re. unde proceſſus tenuit mero [h] iure, ſed debuit retractari per ſuperioris officium, de appella. paſtoralis.

ANNOTATIONES.

a ¶Donatione. Hic accipitur pro collatione. facit c. fi. de off. uica. in 6. & poteſt competere fœminæ. ſed iſtud intellige ex priuilegio papæ. adde glo. 1. in c. imperium 10. diſt.

b ¶De præben. Ibi uide Io. And. & in ſpecu. de lega. §. nunc tractemus, uer. ſed nnnquid legatus, & ibi de materia iſta ponit plures ſubtiles remiſſiones.

c ¶Nobis. Ibi uide Ioan. And. & plenius Pan. de Liaza. in repeti. ſua de illa decretali.

d ¶E conuerſo. Si uis cognoſcere, quæ præbenda dici debeat ſacerdotalis, & quæ non, omnis dicitur ſacerdotalis, cuius canonicus debet eſſe ex ſtatuto ſacerdos; uide plene Ioan. And. in c. ei qui, de præben. lib. 6.

e ¶Quid ſi is. Ad materiam. uide Ioan. And. in c. cum inferior, in gl. 1. de maio. & obed. & in q. poſita in c. cui licet, de re. iu. lib. 6.

f Si quis. Et quod dicit hic glo. quòd ſi pandidi ſecreta mea aduocato, quòd non ſufficit ad eum reuocandum, dic uerum, ſi pandidi, nec ipſe ſuam intentionem dixit: alias quia non de facili opi. mutaret, tunc deberet remoueri. Archi.

g ¶Teſtificando. Quia minor ſuſpicio tollit iudicem, quam teſtem, uide glo. 1. in c. inſinuante, de offi. deleg.

h ¶Mero. De hoc uer. relaxetis, in c. capitulum, de reſcriptis, & in c. grauem, de offi. ordi. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes recipiuntur, & publicantur aduerſario citato, ne pereat copia probationis.*

2 *Patroni tempore fundationis eccleſiæ poſſunt auctoritate diœceſani cenſum ei imponere ſibi, uel alij, ſoluendum.*

3 *Patroni ſi in fundatione nihil iuris ſibi retinere dixerunt, quæ amittant.*

4 *Dolus non remittitur generali renunciatione.*

Patroni filij, & hæredes extranei quæ iura patronatus acquirant, ibidem.

5 *Electio prælati eccleſiæ, cui iura ſua patroni remiſerunt, cuius erit.*

Caſibus futuris occurrendum, ibid. ad dictio. deperire, & in ſuffra. multa habes exempla, & nu. 17.

6 *Idonei teſtes qui, remiſſ.*

7 *Teſtium receptio ſecundum formam huius decretalis quando locum habeat, & cur ſit inuenta, & numero 8. 9. 10. 17. e adefiniente qui modus ſeruandus, num. 8. & quando non ualeat, nu. 9. uer. & hæc uidentur, & quid differat à forma recipiendi ſecundum decretalem, quoniam frequenter, ut lite non conteſt. & nu. 15.*

Atteſtationes nullæ non ualidantur à conſenſu partium, ibidem, uer. & hæc uidentur.

10 *Inſtrumenti inſinuatio facienda citata parte.*

Citatio, ſiue uocatio ad inſinuationem inſtrumenti, an præſumatur, ibid.

Receptioni teſtium ſi quis citetur, ut interſit, dicitur citatus, ut uideat eos iurare, ibidem.

Teſtium receptio differtur patrono uolente mouere quæſtionem, ibid. in fin.

11 *Inſtrumentum publicum quod dicatur.*

12 *Inſtrumentum ſi antiquatur, poteſt renouari.*

Tabellio ſi negetur confeciſſe inſtrumentum, qualiter probabitur, ibidem.

Comparatio literarum fit in probanda etiam manu tabellionis, & de comparatione, remittit aliò, ibid.

Taciturnitas diuturna arguit contra tacentem, ibid. in fin.

13 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. num. 14.*

Caſibus futuris prudenter debemus occurrere, & nu. 15. in prin.

Teſtium receptio, ne copia probationis pereat, in caſu huius capituli quid differat ab ea, cum timetur mors eorum, uel abſentia diuturna, & an ei ſit locus in actione. §. 1. & nu. 15. 16. & 17.

Inſtrumenta ſolutionis, cogitur quis conficere, & inſtrumentum manumiſſionis, ibid. §. in gloſſ. 3

15 *Additio gloſſarum.*

16 *Teſtes qui non uenit ad uidendum iurare, eius pœna quæ, & licet non uenerit ad id, citatur tamen ut ueniat obiecturus in perſonas eorum, & dicta, ibid.*

17 *Auxilium extraordinarium non competit, ſi nobis ordinario ſubuenire poſſimus, etiam in caſu huius decretalis.*

18 *Ad domum denũciatio requiſita ab hac decretali quando faciẽda.*

CAPVT XLI.

1 SIgnificauit. Caſus ne probõnis † copia pereat, citato aduerſario, recipiuntur, & publicantur teſtes, quos reus inducit. Et ſunt duæ partes. in prima petitio. in ſecunda iudicis datio ibi, Quocirca [*Volentes*] denotat ipſos fuiſſe ſpontaneos [*Tem-*
2 *pore*] quo tempore † poterant de auctoritate diœceſani imponere cenſum eccleſiæ ſibi, uel alteri ſoluendum, de iure pa. præterea. 2. de cenſibus, quanto [*Nihil iuris*] dixerunt Ioan. & Vincen. quoſdam dicere per
3 uerba hæc, patronum non perdidiſſe ius præſentandi, ſi eccleſia collegiata non erat, uel ius conſenſum præbendi, ſi erat collegiata, infra de iure pa. nobis: ſed ſolum releuabatur dos per hoc ab omni onere, quo grauari poterat, infra de condi. apo. uerum: ipſi tamen tenent contrarium, dicentes, quòd per hoc ipſi perdunt ius præſentandi, & requirendi aliud ſeruitium, & poſtulandi auxilium, ar. infra de dona. paſtoralis. Si tamen bona dilapidantur, agere poſſent, argu. 16. q. 1. conſtitutum, infra ad rebus ec. nõ alie. ſi quis presbyterorum, & ff. de no. op. nun. nam reipublicæ. genera-
4 li enim † renunciatione dolus non remittitur. ff. de li. le. Aurelio, & filij abſtinentes ab hære. habent ius pa. ff. de iu. patro. filij, & ius ſepulturæ. ff. de reli. uel ꝙ pater, & operæ quæ conſiſtunt in non faciendo, debentur extraneis hæredibus. C. de in ius uo. l. 2. C. de obſe-
5 qui. lib. præ. le. libertos. ſed quærit Vin. cuius † erit electio, ſi prælatus moritur? reſpon. quòd ſi eſt collegiata, collegium eliget: aliter epiſcopus prouidebit, ſupra de elec. c. 1. de conſe. diſti. 1. oĩs. facit qđ no. de iure pa. c. uno, lib. 6. in prin. [*Deperire*] ſed vꝛ de hoc non timendũ: quia per illos teſtes, ꝑ quos patroni ꝓbabũr fundationem p̃ſbyter ꝓbabit liberationẽ. So. dic, forte multi ſciunt de fundatione, & pauci de liberatione: quia pauci audiuerunt hæc uerba. Itẽ forte patroni de fundatione habebãt inſtrumentum. Cautè ergo fecit presbyter, qui ſibi & eccleſiæ petijt prouideri [*Idoneos*]
6 quod † collige ex no. ſupra c. cap. 2. in 1. glo. [*Super hoc*]

f. ſuper

s.super tali libertate probanda [*In publica*] dixit hic Innocen. quòd hæc forma † receptionis testium, de qua sequitur, in qua non solum senes, sed omnes idonei indifferenter recipiuntur, & in qua statim fit publicatio non expectato anno, locum habet, nbi quis est in possessione a iuris alicuius, quod dicit suum, sed dubitat, ne mortuis, qui huius iure sunt conscii, & ueritatem norunt, aliquis sibi in posterum moueat quæstionem, & deficientibus sibi testibus de facili posset in lite succumbere, & alius obtinere. Iustum est ergo, quod hic statuitur: quia nisi modus istius prouisionis innentus esset, perire posset ius talium possessorum, cum ipsi non possent ab alio id, quod possident, uendicare, ut patet in eo, quod le. & no. supra de iudi. examinata, nec alios, donec eis placeret, cogere ad agendum. C. vt nemo inui. in rubro & nigro. propter hoc igitur eisdem taliter prouidetur, quòd testes sui statim recipiantur, & publicentur perpetuo ualituri, ut hic, & infra e. Albericus. Quid ergo † si talis possessor actionem habeat, puta, uti possidetis, uel confessoriam, uel aliam competentem? respon. planum est, quòd in hoc casu deficit prædictæ prouisionis ratio, siue causa, per consequens & effectus, ut patet in eo, quod le. & no. infra de ap. cum cessante, in prin. & infra de uoto, magnæ, ad fin. superest tamen ei alius prouisionis modus, ad quē in casibus suis potest recurrere, quod dic, ut le. & no. supra ut lite non contest. quoniam frequenter, prim. respon. §. 1. nec ob. ff. ad. l. Aquil. l. in lege Aquil. si deletum, ut dicitur in gl. sed & solennior † summaria cognitio requiritur in forma decre. istius, ar. præal. l. in lege Aquil. attestationes autem secundū formam huius præsentis decre. receptæ non uidentur ualere, si ille, qui eas produxit, contra alium agat, sed etiam tantum, cum agit alius contra eum, ut ex præmissis patet. vbi uerò recipiūtur testes secundum formam illius constitutionis, Quoniam frequenter, & ante litem conte. aperiuntur de consensu partium. in hoc casu non solum sunt in illa instantia iudicij, sed etiam ad æternam rei memoriam ualituræ secūdum Innocen. inter easdem partes tamen, siue ille agat, qui testes produxit, siue ille, contra quem producuntur: quia tunc ad istam formam conuertitur forma illius decre. sed si aperiantur parte altera nesciente, tunc nō ualent, nisi & postea consensus partis accederet ignorantis. & hæc uidentur locum habere, ubi tenet receptio testium eorūdem, puta: quia recepti sunt ex causa, & in casu à iure cōcesso. quid ergo si in hoc casu. 1. lit. non contesta. recepti sunt sine causa? respon. tunc nullæ sunt ipso iure. & ideo quantumcumque partes consentiant publicationi, & auctenticationi eorum, nullo modo possunt ratificari, nec ualere ad æternam rei memoriam, arg. C. de iura. calum. l. 2. §. sed & quia ueremur, & in eo, quod le. & no. supra de ele. auditis. §. ipse uerò decanus, ad fi. licet aliqui contradicant secundum Innoc. quod magis placet Hostiē. qui etiam remittit ad id, quod dixi supra e. cum causam, super fi. gl. quæ incipit, Quia si [*monumenta*] ad æternam rei memoriā, infra e. Albericus. C. de re iudic. l. gesta. C. de donationibus [*Denunciando*] arg. quod † insinuatio instrumenti facienda sit parte uocata, de quo dicam, infra titu. a. cum. P. & de hoc, & an præsumatur facta hæc uocatio, dicam infra capit. 2. [*Receptioni*] s. ut uideant illos iurare. supra cap. secundo, lib. sexto [*Fundatoribus*] quorum excommunicatio non impediret hanc productionem, ut dixi, de offi. dele. prudentiam, in glo. no. Innocen. in fi [*Intersint*] & si isti uellent statim mouere quęstionem super iure patronatus, differtur receptio testium post litem cōtestatam, nisi essent senes, & ualetudinarij, secundum Vincen. [*Publicum*] per manum no. uel sigillum auctenticum, infra tit. 2. cap. 2. infra de senten. excommunica. cap. primo, lib. 6. Sed & testes sufficerent de sen ex. sacro. sed æquè time retur mors ipsorum, sicut principalium, quos recipi mandat. & si dicis † non ne potest antiquari probatio instrumenti? Itē quid si post. 100. annos negetur tabellio, qui confecit instrumentum. Respondet Ho. quod in primo casu prouidebitur per secūdam publicationem, & renouationem, infra de confir. uti. vel inuti. cum dilectę. In secundo forsan extabunt plura instrumēta eiusdem manus, per quorum comparationem poterit roborari. C. de fide instru. comparationes, de quo satis dicam, infra titu. 2. capit. primo, in 1. colum. uel præsumitur contra illos, qui tandiu tacuerunt, infra de frigidis. cap. primo, & adde. quod dicam, infra c. 2. Glo. secunda † ponit. 5. differentias inter receptionem, & illam, quæ fit cum timetur mors, & c. tamen quartam reprobat, secundo glo. tractat, quòd etiam ex parte actoris locus est huic publicationi. Gl. tertia recitatur per quæstionem, an aliud remedium habere presbyter iste. ¶ Vlti. arguit. ¶ *In* † *glo. 1. si quis domum*] uide ne præ. ui. su. e. si. in fi. secundæ gl. l. se. uide in gl. se. [*& ibi. l. 1. in fi.*] hæc lex, & se. dicunt, quòd in eo, quod uenit actione tutelæ & curæ restituendum, ueniunt usuræ. si tamen nolente pupillo agere, tutor ultro cōueniat, & offerat, & consignetur, cessabunt usuræ [*& ibi. Qui tabulas*] posset esse. quòd ille, cui subtractum est instrumentum crediti, licet creditum sit solutum, conueniretur à debitore dicēte se soluisse indebitum, & ideò eius habetur ratio, quòd in hoc interest non esse subtractum. ¶ *In glo. 2. ibi, gesta*] l. ulti. est & ibi dicitur, quòd gesta translata in publica monumenta perpetua sunt, nec iudicis morte perit publica fides ipsorum [*& ibi, in l. Aquil. si deletum*] si dico deletum instrumentum, quo continebatur mihi debitum sub conditione, ne pereat probatio, testes produco, nec fit exactio, nisi cum extabit conditio, & deficiente conditione nullas uires habet condēnatio [*& ibi. §. & hoc uerò*] cuius mentem & partim uerba habes, supra eo. cap. secundo. ¶ *In glo. 3. ibi, pluris*] contra eum, qui habet apocham crediti, cui solui, ago, ut faciat antapocham solutionis [*& ibi, sicut datam*] sequitur, libertatem manumissis adimere patronus non potest, ita manumissionis instrumentum prętare cogitur [*& ibi. l. una*] uide de sepul. cum liberum, in gloss. 2. ¶ *In* † *glo. 1. in fi.*] ff. de pigno. l. contrahitur. ¶ *In glo. 2. ibi, publicantur*] Guil. contra in spe. e. ti. §. nunc tractemus b, uer. alias autem, dicens, quod cum fauore partis fiat hęc receptio, non debet sic impediri in aliotum productione [*Cōsignantur*] quasi sub sigillo clauduntur, donec lis fuerit contestata, & tunc publicantur, & non prius [*& ibi, Non est uerum*] unde Goffr. in sum. ut lit. non contest. ante medium, & Hostien. in sum. e. titu. post prin. enumerando has differentias non ponit istam, & secundum Eg. potest † esse ratio: quia in pœnam eius, qui citatur, ut ueniat uidere iurare testes, & non uenit, statutum est, quod recipiantur, supra e. c. 2. alia igitur pœna imponi non potest, nisi potestatem habeat iur. condendi. simile no. de elec. bonæ. 2. in gl. 1. in fi. bene facit, ut lit. non contest. accedens. 1. ubi receptis testibus propter contumaciam partis, nihilominus citatur, ut ueniat obiectura in personas, uel dicta: sed uide, quod ibi dixi [*& ibi. In actione*] cum in † actoris potestate sit agere. sed cum presbyter iste posset agere, ut in gloss. se. ergo istud extraordinarium auxilium dandum non fuit, & sic contra. ff. de mino. in causæ, & supra ut lit. non contest. per totum. dicit Host. forte hoc locum c habere, ubi uterque potest agere, uel fauore ecclesiæ auditur presbyter, cui non expedit litigare. uel ad hoc citantur patroni, ut hoc, uel aliud rationabile possint opponere, plus sibi placet primum [*& ibi, Quandoque*] ut quando actor

actor habet debitorem obligatum sub cōdi. quæ posset non existere, nisi post mortem testium, qui sciunt obligationem, ut satis dixi in decre. quoniam. ¶ *In glo. ulti. ibi, denunciatione*] ad † domum, si absens est, ar. infra de cle. non resi. ex tuæ, supra de eo, qui mit. in pos. c. si. secundum Hosti.[d] Inn. putat, quòd si absens est, si potest hoc fieri sine pericuio, expectabitur, donec personaliter sibi denuncietur, ar. ff. quæ sententiæ sine ap. re. l. 1. §. cum ex eo. & dicit, quòd iura, quæ dicunt sufficere citationem ad domum, ponunt casus speciales: reminit tamen supra de eo, qui mit. in pos. c. fi. superius allega. [*& in fi.*] 27. q. 1. omnes fæminæ.

ANNOTATIONES.

a ¶ Possessione. Vel licet non sit in possessione: illud tamen sibi com petit ex certo, uel incerto die, ante quem agere non potest, ut hic in libertate iuris patro. quia hic adhuc nulla narratio forte interuenit, & uide in l. in lege Aquilia, infra alleg. & per Bart. in l. 1. §. duæ causæ, ff. de Car. edic. & de materia ista, & an competat hæc facultas posses. hæreditatis, vide Bal. C. de diu. rescrip. l. 4. & quid in non possessore, & legatario, ibi uide.

b ¶ Nunc tractemus. Contra spec. tenet do. An. Imol. & Abb. hic, & Bar. in authen. sed si quis, C. de testi.

c ¶ Locum. Dic tu quòd non, quia dico, quòd regula istius decreta. non habet locum, quando potest reus uia ordinaria, sicut est in actore. quia si habet remedium ordinarium, non debet sibi subueniri per extraordinarium, ut in l. in causæ, ff. de minn. sed in materia gl. seq. reus agit quadam uia extraordinaria, & remedio extraordinario. ideo dico, quòd illud extraordinarium non tollit istud aliud, quod possit facere publicari. Bald.

d ¶ Host. Vide Bart. in l. 4. § prætor, ff. de dam. infec. facit, quod not. Ioan. And. in c. præsumitur, de re. iu. lib. 6. 2. q.

SVMMARIVM.

1 *Post publicationem attestationum nouum capitulum probari potest etiam per testes antiquos.*
Capituli diuisio, ibid.
2 *In ueditione rescindenda quæ probanda.*
3 *Precij rei magnitudo à uenditore, paruitas autem ab emptore probari potest. uide alia de pretio, nu. 5. & 6.*
4 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 5.*
Tempus contractus inspicitur.
Pretium rei qualiter probetur, additio glossarum, §. in glo. 2. & quando sufficiat excessum probare, nu. 6.

CAPVT. XLII.

1 Cum causa. Casus. Post publicatas † anestationes nouum capitulum probari potest etiam per testes antiquos. Et pars huius infra de emp. & uen. c. pe. & ut ibi patet, debet dicere cum causa. Et in prima partis decisa petitio. in secunda causæ commissio. ibi. Cum igitur [*De monte*] agebat mon. rescissoria: quia in † uenditione, quam fecerat, deceptū fuerat ultra dimidiam [a] iusti precij, & probata hac deceptione non erat necesse aliud probari, si emptores noluissent rescindi contractum restituendo rem, & recuperando precium. sed quia empores dicebāt se uelle iustum precium supplere, ideò fuit necessaria probatio ueri precij, de qua sequitur [*Alterutra*] sicut † enim venditor potest probare magnitudinem precij, ita potest emptor probare paruitatem ipsius [*Nihilominus*] idest non obstante prædicta productione, & publicatione [*Aliud*] licet aliud, tamē satis propinquum, ut dicit Hostien. ¶ Gloss. 2. † oppo. & respon. & ex responsione aliam infert, cui respōdet, secundò quærit, & soluit. ¶ *In 1. † gloss. ibi, si uoluntate*] hanc & se. uide in cap. supra alle. [*& ibi. §. scio*] ponderato initio restituitur is, qui minor se inmiscuit hæreditati paternę, licet maior factus aliquid à debitoribus exegerit. ¶ *In glo.* [a] *ibi, si quis*] cum bona debitoris uendenda sint,[b] consideratur qualitas rei, & quantitas redditur [*& ibi, si fundum, in prin.*] fundum minoris pro eo, quòd sterilis, pestilens,[c] uel saxosus, non alienat curator: quia per modum fructuum inuentum est præcium [*& ibi. §. sancimus*] res ecclesiæ pro tanto uendi debet, quantum &c. & in emphyteusi loquitur So. §. [*& ibi. §. si bares*] rogatus restituere hæreditatem, fundo retento, æstimato fundo, quanti sine cautionis onere uendi poterat, si sufficit ad trebel. bene quidem, alias recipi & residuū. [*& ibi, Precia*] vnde non æstimatur, quanti filium meū naturalem, quem possideo, ab alio emerem, vel quanti filium alienum, quem possideo, alter empturus esset estimatur, ergo ut seruus, non ut filius. ¶ *In † glo. secunda ibi, modo, quam prius*] uide simile, ut per id melius hoc intelligas, Promisi tibi dare equum, si sit minoris precij. 10. florenorum: si tanti, uel maioris, promisi vēdere: agis, ut donem: satis est mihi probare, quod ualet plus, quàm. 10. flore. licet quantitatem non exprimam, & absoluor. Si verò agis ex parte. 2. s. vt vendam, tunc per illos & alios [d] testes potero uerum precium probare, qui forte deponent de. 30. determinatim, & pro tanto tenebor uendere, ita in proposito satis est primò probare excessum: secundo uero probandum est uerū precium, & facilior est prima ꝓbatio, quàm secūda. nam si vendidissem librum meum pro. 10. flore. multos testes haberem qui deponerēt, quòd ualet ultra. 21. qui tamen de uero precio nescirent deponere [*& ibi, Quia uerò Leonis*] de hoc. 10. q. 2. hoc ius porrectum, & auct. perpetua.

ANNOTATIONES.

a ¶ Vltra dimidiam. Adde tex. in c. dilecti, de empt. & uendit. & per Alex. in d. l. 2. C. de rescin. uendi.

b ¶ Vendenda sint. Adde glo. ordi. in l. 2. C. de rescin. uend. & ibi per Bal. in ult. char. & per Bar. in l. precia rerum, ff. ad l. Fal.

c ¶ Pestilens. Qualiter autem probatur ualor rei, uide Bar. in l. 2. C. de rescin. uend. & in l. precia rerum, ff. ad l. falc. Bal.

d ¶ Perpetua. Et plenius uide Bar. in l. precia rerum, §. 1. ff ad l. falc. & Bal. & Sali. quomodo probatur ualor rei, & quomodo debeant testes deponere, uide in l. 2. C. de rescin. uend. ubi not. plene. & uide ad materiam Bar. in l. 1. §. si haberet, ff. ad Trebel. & omnino uide Bal. in l. si quis in suo, C. de inoff. test. qui uidetur alleg. hoc capitulum. & hoc no. ad examinationem testis, quando dicit res est tanti, & plus.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ qui interfuere testes, recipiuntur & publicatur, & quando.*
2 *Capitulum habet iurisdictionem, & quibus casibus.*
3 *Solemnitas seruari iussa, an & quando præsumatur in casu huius capituli.*
4 *Publicatio testium qualiter fiat, & nu. 5.*
5 *Attestationibus quando credendum.*
6 *Actis, uel instrumento iudiciali credendum, excipit tamen casus.*
7 *Publicatio fit etiam litis contestationis, & instrumentorum olim Confectorum, & quando, nu. 8. & auctoritate cuius, ibid.*
9 *Publicatio eius, quod in scriptum nondum est redactum, quomodo, & quibus seruatis fiat, & nu. 10. & 11. fit & eius, quod est in scriptis ibid. nu. 11. & 12. etiam procuratorij, & quando liceat, & quibus seruatis, ibid. & nu. 14. 15.*
10 *Sumpti publicatio qua ratione facienda.*
11 *Sigillum adæquatur publicæ & auctenticæ chartæ, & creditur auctentico sigillo iudicis in actis iudicialibus, ibid.*
Innocentius sibi contrarius notatur, ibid.
12 *Procuratorij & instrumenti publicatio etiam fit, quod tamen sit iam scriptum, ex causa tamen, & quomodo, & quando fides ei adhibeatur, nu. 13. & 14.*

13 *Exempla, siue sumpta quando fidem non faciant.*
14 *Publicari, uel edi instrumentum quando dicatur.*
15 *Publicationes de gestis sine scriptura an fiat uocatis aliquibus, & quibus.*
16 *In publicatione instrumenti, priuilegij, uel indulgentiæ generalis qui uocandi, & quando non ualeat sine causa cognitione etiam per eum, qui concessit, facta, ibid. & per eam nihil noui datur, nisi dicatur, ibid.*
Cap. cum dilecta, infra de confir. uti. §. 1. intellectus.
Cap. cum olim essemus, & ex parte abbatissæ, de priuil. intell.
17 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. nu. 18. & 19.*

C A P V T XLIII.

1 ALbericus. Casus. Recipiuntur † & publicãtur testes, qui interfuerunt sentẽtiæ, vbi per scripturam de sententia non apparet. Et in prima partis petitio. in secunda prouisio, & iudicis datio ibi, ideoque [*Matrimonij*] scilicet super ipso fœdere, non intelligas de fide tori tantum, quo casu remanerent coniunges separari. 32. quæst. 7. §. 1. & capit. 1. & 2. [*Capitulo*]
a uacante [a] † sede, infra de hære. ad abolendã. uel habeat
2 hoc capitulum talem iurisdictionem de iure speciali: de communi secus, & sic non est contra, infra de consan. c. 1. & facit de exces. prela. accedẽtibus, & quod ibi dicam, & supra de resti. spo. literas, in prin. & infra ti. 1, præterea [*Vxor*] ducta post diuortium adhuc uiuente prima [*Redacta*] non dicit, recitata. potuit enim in scriptis recitari, & de eo publicum instrumentum nõ fieri secundum Hosti. & Pe. remis. dabo super glo. [*Publicam*] quasi supra loquatur de publica, quæ tũc non in-
3 teruenerat [*Redigi facientes*] quid si contra hanc † publicationem iam diu factam nunc obijcitur, quod non ualet: quia non fuerunt vocati, quos res tangebat? dicunt quidam, quòd nisi aliud probetur, præsumendũ est pro publicatione, s. quòd fuit solenniter, ar. C. de contrahẽ. stip. l. 1. & l. optimã. C. de re iudi. l. 1. C. de ap. qui ad ciuilia, insti. de fideius. §. fi. ¶ Alij dicunt. s. Vincen. supra eo. significauit, hoc non esse uerum, nisi & in ipsa publicatione hæc solẽnitas exprimatur fuisse ser-
b uata, ut si contineatur in ea, quòd facta fuit uocatis [b] omnibus &c. & uide formam, quæ debet exprimi in eo, quod no. infra de fide instru. cum Petrus tabellio, & c. se. alioquin, si hoc ibi nõ exprimatur, necesse est, quòd solennitas probetur: aliter non ualebit, ar. ff. de Publicia. quæcunque. §. fi. C. de proba. l. pe. C. de falsis. l. fin. nisi probetur, quod hi, quos res tangit, præsen-
c tes fuerunt [c]. ff. de uerbo. obli. Titia. §. pe. secundũ Innocen. ¶ Vel potest distingui secundum Hostiẽ. inter tempus, & tempora. nam ita recens potest esse, quod utens publicatione potest de facili solennitatem probare, & in hoc casu si non exprimatur in publicatione, quòd forma seruata fuerit, utenti incumbit probatio. Sin aũt adeo antiquum sit, quòd probatio reddatur quasi impossibilis. ff. de proba. si arbiter, tunc præsumi debent omnia solenniter acta, ut impossibilitati probationis pareatur, supra de pactis. cap. fi. 22. q. 2. fa-
d ciat, & vt res potius ualeat, quàm pereat. [d] infra de uerbo. si abbate. §. contra quod fuerat, uer. hic autem sensus, cum suis concor. super quo uide, quod no. supra de cle. exc. mini. ꝓposuit. §. 1. uer. & quod idẽ, & quod dixi de offi. dele. cum in iure, super gl. 1. & infra de præsump. illud. ¶ Vbi uerò forma, vt præmissum est, in ipsa publicatione sufficienter exprimitur, tunc præsumentur omnia solenniter acta, siue tempus antiquũ
4 fuerit, siue recens. & no. secundum Innoc. quòd † publicatio potest fieri siue in eadem carta antiqua totũ processum continente, siue in alia non solum in præsentia iudicis, sed etiam per tabellionem in absentia, dummodò appareat potestas, siue auctoritas à iudice sibi data, aliter enim non ualet, ut infra de fide instru. c. pe. & fi. debet etiam fieri iudice, uel alio, cui hoc cõmittit, pro tribunali sedente, & illis præsentibus, uel per contumaciam absentibus, quos res tangit, ut in aucten. de instru. cau. §. sed & instrumenta publicè facta, & seq. & § & hoc adijcimus, coll. 6. de auctoritate
5 tuto. l. fin. ff. de adop. nam ita diuus. ¶ Et quando † attestationes sunt publicandæ, uocandus est notarius, qui scripsit testes. & ipsos solus recepit nec credetur ei secundum quosdam, nec etiam scripturæ suæ, si agatur coram alio iudice, quàm coram illo, huius auctoritate recepti fuerunt, nisi scriptura sua habeat inscriptionẽ testium. aliter enim reputatur priuata, quousque secundum hanc formam fuerit publicata, ar. in aucten. de hære. & Fal. §. sancimus, & §. si uerò absunt. coll. 1. alij verò, inter quos est Innocen. dicunt, quòd ex quo attestationes per tabelliones scriptæ sunt, & in actis redactæ, semper inter easdem personas sine alia publicatione fidem faciunt; alijs autem nec prosunt nec obsunt, ar. C. de dona. in donationibus. ff. de iureiurã. sed & si possessori. §. fi. & se. uide; quod in hoc scri-
e psi in spe. [e] eo. titu. §. 2. uer. alias autem, in fi. quòd si attestationes inueniantur apud iudicem, quæ per tabellionem non sunt auctenticatæ, tunc hæc publicatio necessaria secundum Innocen. ar. pro & contra, infra de præscrip. ad audientiam. §. nos igitur. sed & secun-
6 dum Inn. hoc uerum † est, quòd & prætextu defectus solennitatis testiũ non potest dici, quòd actis credendum non sit, uel etiam instrumento exinde per manũ tabellionis confecto, nisi negentur illa acta esse, uel instrumẽtum, super quo uide, quod legi & no. supra de elec. scriptum est. §. 1. qualiter autem credendum sit, dic, ut plenè no. supra titu. 1. quoniam contra falsam.
7 non solum † autem attestationes publicantur, ut præmissum est. immò & litis contestatio, nõ ut ualeat ultra triennium ad procedendum in causa, sed quia ualet ad interruptionem probandam. C. de præscrip. 30. an. cum notissimi. §. Imò & illud proculdubio, in fi. & de hoc no. plene, supra e. causam, quæ, secundum Inn. tu. uerò dicas secundum Hostien. quòd ualet ad procedendum etiam ultra triennium in foro canonico, licet secus sit in foro ciuili, quod dic, ut plenè no. supra de iudi. uenerabilis, & supra titu. 1, c. fi. fit & secun-
8 dum † Inno. publicatio instrumentorum, quæ tabellio defunctus nequiuit perficere, & similiter cõfectorum, sed uetustate, uel alio modo consumptorum, & potest fieri hæc publicatio tam auctoritate iudicis ordinarij, quàm etiam delegati, ut omnia hæc proban-
f tur, de fide instru. cum Petrus tabellio, & se. [f] hæc uera sunt, ubi attestationes, uel aliæ scripturæ minus solennes, uel consumptæ, uel deletæ publicari & aucten-
9 ticari petuntur, ubi uerò non † scriptura, sed id, quod sine ipsa actum est, petitur publicari, sicut & hic loquitur, tunc publicatio ita fiet. Vocabit iudex testes, qui interfuerunt sententiæ sine scriptis latæ, uel testamento, uel contractui sine scriptis confecto, & audiet ab eis ueritatem quam de his nouerunt, & eam faciet in publicam & auctẽticam formam per personam publicam in scriptis redigi ad æternã rei memoriam faciendam. & si prius erat in memoria hominum labili, redigetur auctoritate iudicis in scripturam publicã, & perpetuo ualituram, uel etiam in chartam non publicam, uel non auctenticam. sufficit enim, quòd au-
g ctoritate iudicis [g] facta sit: ad maiorem tamen securitatem poterit in ea contineri quod iudex decreuit illi scripturæ fidem perpetuo adhibendam, cõprobantur hæc. ff. de iudi. de qua re. C. qui test. fa. pos. hac consultissima. §. at cum humana fragilitas. C. de test. publicati. C. de re iudi. gesta. ff. ad le. Aquil. l. in l. Aquil. supra e. signi-

ſignificauit, ſupra de elec. quia propter, ſecundum Innocen. qui etiam † ſcripſit hic, quòd aliquando hoc
10 facit fieri, quando unus procurator contra multos & diuerſos agẽs unum ſolum habebat procuratorium. nam illud fecit exemplari, & in publicam formam redigi, decernens partibus præſentibus & non contradicentibus eandem fidem adhibẽdam tali ſumpto, quæ & adhibeatur auctentico, ſeu originali & ad probandum, quod hoc fieri poſſit, ſcripſit hoc, quod procuratorem facere quoddam geſtum eſt. unde poteſt in publicam formam redigi, & plura inſtrumenta poſſunt inde confici: quia nec unum in omnibus cauſis, ex quo ponitur ꝙ multę diuerſę ſunt, ſufficere poſſet, ar. & præmiſſarum legum, & in auctẽ. ut fratrum filij, §. illud quoque, colla. 9. quod autem † dixit, quòd in
11 ſcriptura non publica, & non auctentica poſſet fieri publicatio &c. ut ſupra e. gl. uer. etiam in chartam, intelligendum eſt, dummodo ſigillum habeat auctenticum, & per hoc euidenter probatur, ꝙ auctẽtico ſigillo iudicis etiam circa acta iudicialia eſt credẽdum contra id, quod idem Inn. no. ſupra e. cum à nobis, & ſupra titu. 1. poſt ceſſionem, & c. quoniam contra falſam: ſed quod hic dixit uerius puto. poterit ergo iudex etiam publicum inſtrumẽtum ſub ſigillo ſuo pu-
12 blicare & auctenticare ſumptũ eius. ſed forſan † obijcies, & dices, quod licet poſsit interuenire publicatio in factis ſine ſcriptis habitis: ſecus tamen eſt in inſtrumento procuratorio, uel alio, quod iam confectum eſt & perfectum, & ideo nec publicatione eget. ſed & quomodo fiet publicatio huius procuratorij inſtrumenti domino, qui procuratorem dicitur conſtituiſſe, abſente & non uocato? So. nullũ ius prohibet fieri publicationẽ alicuius geſti, & plura inſtrumenta exinde ſumi & confici, licet exinde primo factum ſit, & appareat inſtrumẽtum publicum & originale, maximè
h quando ad faciendum cauſa ſubeſt [h], puta quia unicũ inſtrumentum non ſufficit, ut prædictum eſt. hoc, inquam, nullo iure prohibetur: imo potius conceditur, ff. de edendo. ſi quis ex argentarijs. 1. reſpon. & l. veluti, & inſti. de teſta. §. penul. ff. de teſt. vnum teſtamentum.
13 exemplata † uero non ſerua a hac ſolennitate fidem non faciunt, in auctẽ. ut ſpon. lar. §. & hoc inſuper, colla. 9. ff. de bono. poſ. contra tabulas. l. 2. §. ſed iã diu.
14 ff. de fide inſtru. l. quicunque. & licet † aliqui in hoc ca-
i ſu his uerbis utantur, ſcilicet ꝙ publicatur geſtũ conuenientius, tamẽ uidetur dici publicari, uel edi inſtrumentum, quando ſ. ſumpto fides adhibenda decernitur ut originali, ſeu auctentico inſtrumento nec obſtat id, quod ſupra tactum eſt opponẽdo de domino abſente, & nõ uocato: quia ex quo procuratori dedit mandatum agendi contra plures, & procuratorium vnicum exinde confectum nõ ſufficit, videtur dediſſe mandatum, & poteſtatẽ eidem procuratori, vt ipſum inſtrumentum procuratorium poſsit ſecundum formam prædictam facere exemplari, & multiplicari, cũ nec aliter procura. prædictum mandatum ſibi factũ valeat expedire, ar. ff. de procura. ad rem mobilem, & l. ad legatum, & in eo, quod leg. & no. ſupra de offi. de-leg. præterea, ſecundum Inn. & hoc intelligas, quando procuratorium non uertitur in dubiũ, alioquin oporteret, quod ei primo daretur fides, quando publicaretur, vt patet in eo, quod leg. & no. ſupra de ele. ſcriptũ. §. j. cauendum eſt igitur hoc caſu ẽt iudici, ne ei forſitã eluda ur. ff. de iudi. prætor, vt ad publicationem ſubito non procedat, quando perſona tabellionis, vel ſigilla in procuratorio appenſa ſibi nota nõ ſunt ſed ignota; alioquin multi domini uexari per inſtrumẽta ficta poſſunt, & falſo fabricata, ar. ff. de cuſto. re. diuus. & in eo, quod le. & no. ſupra de do. & contu. cum olim Daniel, de cleric. pere. c. 1. 2. & 3. ſecundum Hoſtiẽ. quidã
15 ſecundum † Innoc. dicunt, quòd hæ publicationes de geſtis. ſ. ſine ſcriptura habitis fieri poſſunt etiam partibus abſentibus, nec vocatis, pro ſe allegantes, ꝙ nec in hac decr. quæ in hoc caſu loquitur, nec in aliquo alio iure inuenitur expreſſum, quòd aliqui ſint uocandi. ſed quicquid dicant, iura ſuperius alle. quorum ratio generalis eſt, ſufficiunt, & ideò tutius ſecundũ Innoc. imò tutum eſt, ꝙ uocentur, & contrarium periculoſum eſſet: quia & publicatio anihilaretur, quod dic, vt
k no. in ſeq. [k] quæſtione. Quid † ſi ſit inſtrumentũ, quod
16 aliquem ſpecialiter non tangit, ſed generaliter, puta priuilegium, uel indulgentia generalis? Reſpõ. in hoc caſu ſicut ſcriptura generaliter tangit omnes, ſic & ſolenne edictum eſt generaliter emittendum, ar. optimum, infra de clande. deſpõ. cum inhibitio, infra qui ma. ac. poſ. cum in tua, & in eo, quod l. & no. de ſen. ex. ſtatuimus, li. 6. aliter non valebit priuilegij publicatio, niſi fieret per illum, qui ipſum cõceſſit. nam ſi per eũ fieret, tunc ualeret, ſicut & ab initio ualuiſſet. ſi per ipſum fuiſſet duplicatum, uel etiam triplicatum. ſed contra, infra de confir. utili. cũ dilecta. §. 1. ad fi. Sol. poteſt dici, ꝙ ibi non fuit emiſſum aliquod edictum, ſed aduerſarius comparuit, & fuit auditus, ſecundum Inno. uel dic. ꝙ licet is, qui priuilegium conceſsit, ex poſtfacto ipſum poſsit publicare, & ſic etiã à principio potuit dare. nam & publicando niſi aliud dicat, nil de nouo daret, & ſic intellige, quod no. ſupra uer. ſo. 1. hoc tamen intelligendum eſt, quando nec ſuſpectum habetur, nec de ipſo refertur quæſtio, alioquin nunquã ſine cauſæ cognitione etiam per illum, qui conceſsit priuilegium, debet poſtea publicari: imo & uocandi ſunt [l] quos res tangit, & ſic loquitur prędictum contr. infra de confir. uti. cum dilecta, & infra de priuile. cũ olim eſſemus, & c. ex parte abbatiſſę, & ar. in eo, quod legi. & no. ſupra c. cauſam, quę. §. 1. ante fi. & ſupra ut lite pen. c. fi. & ſi in inſtrumentis contrariũ diceref, poſſent exinde magnæ fraudes, & grauia præiudicia prouenire cum ex quo publicatio facta eſt, de falſitate, ſiue ſuſpitione priorum nihil vlterius dici poſſet. In publicatione uero eorum, quæ nunquam fuerunt ſcripta, non imminet tantũ præiudicium, licet & ibi poſſit multum periculum imminere, ſecundum Innocen.
17 ¶ † Glo: 1. no. dat ſimile, ſignat contrarium, & ſoluit.
18 ¶ *in † glo. 1. ibi, breuiſſimas*] alias incipit, niſi breues, ponit caſus, cum cauſa eſt minima, & maxime uilium perſonarum, & cũ epiſcopus iudicat inter ſuos clericos.
19 ¶ *in glo. 2. in fi.*] vide ſupra c. ſignificauit ¶ *in † gl. 1. in ſcriptis*] idem Ioan. Vincen. Got. & Inno. hæc uide quod no. infra de re iudi. c. ulti. li. 6. in gl. 5. & hoc ſatis termi-
l natum uidetur per Cle. de uerbo. ſi. ſępe, ad fi. coniuncta cum Cle. de iudi. diſpendioſam [l].

ANNOTATIONES.

a ¶ Vacante. Illa eccleſia Rauennas habet duo capitula, Cardinaliũ, ſcilicet, & canonicorum, & hic in ſingulari dixit c. cautius locutus eſt tex. in c. bonæ, lo primo, in ſupraſcriptione, ſupra de poſtula. prœla ubi uide Io. And. in prime.

b ¶ Vocatis. ſententiæ autem talis expreſſio non probat illos actus, cum præceſſerint dudum forte ſententiam. ſic & hæc ipſa citatio, quæ dudum publicationem præceſſit, non uidetur probari ex illa expreſſione, & uide Io. And. ſupra de probat. quoniam, ſuper uer. quæ obiecerint, & Bar. Bald. & Sali. in auth. ſi quis in aliquo, C. de fi. inſtr. & Bar. in l. ſciendum, ff. de uer. oblig.

c ¶ Fuerunt. Idem no. de ſent. in c. quoniam contra, ſupra de proba. in glo. fi. ubi uide Io. And. & in c. in præſentia, de renunciat. ſuper glo. hic eſt, & in c. cum in iure, de off. deleg.

d ¶ Pereat. Adde do. Flo. in l. a. ff. de fi. inſtrum. Ange. in l. ſciendum, ff. de uerb. oblig.

e ¶ Io ſpec. Et uide Io. An. in c. ſignificauit, ſupra eo. in glo. dixit hic Inno. uer. ubi no. & per ipſum ſupra eo. cauſam, quæ, in glo. ma.

f ¶ Et ſequen. Vbique plenius per Ioan. & per moder. in auth. ſi quis in aliquo, C. de fide inſtrum.

g ¶Iudicis. Quemadmodum ergo in scribendo acta iudicij non requiritur appositio testium, ut no. de proba. quoniam, sic & in hac publicatione, ex quo interest iudex, quod not. uide tamen, infra eo. glo. uersi. quod autem dixit.

h ¶Subest. Vbi autem non subsit, tamen nō uidetur, quòd notarius ex quo semel instrumentum partibus reddidit, debeat illis illud iterum petentibus dare nisi ex causa, & præmissa iudicis causæ cognitione, de quo uide Bar. in l. si quis ex argentarijs. §. si. infra allegata, & in l. de tabulis, ff. de tab. exhi.

i ¶Hoc casu. Quando publicatur, & exemplatur instrumentum nō in casu huius c. quia nullum erat instrumentum, sed factum solū sine scriptura.

k ¶In sequen. & uidetur casus expressus, supra eo. significauit, ibi, denunciamus, &c. ubi petitur publicatio instrumenti, debent citari illi, quorum interest: alias non citatis non præiudicat, ut infra de fi. instr. si instrumentum. partibus tamen præiudicat, & inter illas probat exemplatum, non alijs, quasi uigore pacti, ut & ibi no. Ioan. And. post Innoc.

l ¶Dispendiosam. Et sic uidetur uelle Io. And. quòd debeat in scriptis ferri: quia ista causa matrimonialis est de illis, in quibus proceditur de plano, & sine strepitu, ut in Clem. dispendiosam, de iudi. in quibus omnibus debet sententia ferri in scriptis, ut in Cle. sæpe in fi. de uer. sign. & sic secundum hoc ista glo. male diceret. secundum Hostiē. aliter sol. vi. in ista causa matrimoniali, de qua hic, sufficit, quod iudex in priuata scriptura sententiam ferat, & ita fuit hic, quia recitata fuit in priuata scriptura, nec de ea publica cum instrumentum fuit factum. ideo postea petitur publicari. sed posset dici forte, & melius, quòd tex. illarum Clem. temperatur per istā, quòd speciale sit in causa matrimoniali, ut in scriptis non lata ualeat, quoniam in ea solum secundum æquitatem. & non rigorem iuris proceditur. facit ad hoc, quod dicitur de stricta. c. innotuit, de probat. & in c. series, de testibus, & sic iste text. remanet interceptus, Archid.

SVMMARIVM.

1 *Publicatis attestationibus super eodem capitulo in causa matrimoniali testes produci possunt.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Testimonium super consanguinitate sine distinctione graduum non ualet.*
Testimonium mortuorum dictum quo casu hic non ualeant, ibid.
Testimonia, siue attestationes ualent etiam coram iudice successore, fallit in arbitro, & ratio, ibid. uer. sed nos.
3 *Testes centum per duos, uel tres, an & quando possint reprobari.*
Matrimonij coniungendi, & separandi causa est diuersa, ibid.
Testibus non creditur iniuriatis, ibid. ad dictio. iurata.
Iuramentum non potest remitti testificantibus, ibid.
4 *Testes in causa matrimoniali etiam nemine producente, ex officio potest iudex eos producere.*
Testes qui præualeant examinati super eadem re diuerso tempore, & causa, ibid.
5 *Epilogus, & additio glossarum. nu. 6.*
Falsitatis probatio directa fit super eodem articulo, ibid. nu. 6.
Intellectus huius capituli quis, eod. nu.

CAPVT XLIIII.

CVm in tua. Summa decre. ad literam, sicut ueniēs, supra eo. ri. vel aliter, Publicatis 1 † attestationibus super eodem capitulo in causa matrimoniali testes produci possunt. Et huius pars, infra de decimis, cum in tua, & qui ma. ac. possunt, cum in tua. Et communis diuisio. secunda ibi, Quamquam [*Accusatore*] impropriè ponitur. nō est enim quæstio criminalis, sed mista, sicut alias, supra de procu. tua [*Posteriorum*] respectu eorum, de quibus sequitur [*Iurauerant*] cū de consanguinitate, uel alio impedimento quæreretur secundum formam decre. ultimæ, infra de clan. de 2 spon. [*Distinguendo*] aliter † non ualuisset testimonium, infra c. licet. 1. [*Descenderunt*] & quia non fuerunt reperti in quarto, permissum fuit matrimonium contrahi. [*Præferatur*] nunquid si mortui sunt primi, ualebit dictum eorum, quod in primo iudicio dixerūt? uidetur quòd sic, infra eo. præsentata. C. de testi. le. ulti. sed nos contradicimus, quòd nulla est uox eorum, & illa iura non tangunt hoc: quia ibi iudex ordinarius, uel delegatus succedit in locū arbitri. unde, si ille arbiter fuisset iudex, non deberent illi testes plus recipi coram secundo, qui sibi succedit. sed quia arbiter non est tantæ auctoritatis, ideò uiuētibus datur optio, ut ibi: sed iste non succedit in locum primi iudicis, nec ad idem agi- 3 tur, ut dicit litera secundum Inno. & Hosti. sed † nunquid per duos, vel per tres reprobari poterūt. 100. testes? sic, supra e. ex tenore: hoc tamen arbitrabitur bonus iudex, supra c. in nostra, Hostien. [*Ad aliud*] quia primi ad matrimonium coniungendum, secundi ad separādum [*Iudicio*] quo agitur ad diuortiū [*Iurata*] nec aliter creditur, nec in hoc casu remitti potest, de hoc, supra e. tuis [*Illa eadem*] s. quòd non est consanguinitas in gradu prohibito distinguendo gradus [*quæ primò dixerunt*] 4 & nemine illos † producente potest iudex officio suo illos producere, infra de spon. sicut, in si. Hostien. [*Præualerent*] etiam si numerus esset æqualis, supra de proba. ex literis, Inno. & hoc intelligit Hostien. illos plures præualere, nisi ex qualitate testiū aliud iudicetur, de quo remittit, supra eo. in nostra [*Repelli*] illi primi ab hac pductione [*Testificata*] per illos tres, uel quattuor [*In hoc casu*] alias in hac causa, & tunc fortius facit pro 5 opi. Hosti. ¶Glo. 1. † factum narrat, & obijcit, ꝙ quæstio non soluitur, & obiectioni respondet. ¶Glo. 2. tri- 6 pliciter exponit fi. & primā reprobat. ¶[*In* † *glo. 1. in fin.*] idem Hostien. ¶[*In glo. ulti. ibi, de falsitate*] potest negari, quādo directa probatio falsitatis fiat super eodem articulo, ut dixi, supra titu. 1. licet, & patet in Cle. c. ri. testibus [*& ibi. s.*] Cum aliter agitur respectu huius tertiæ, & etiam secūdæ productionis, quæ facta est de tribus, a vel quattuor, ad primam, in qua deposuerunt[a]. 11. ante contractum, uera potest esse hæc lectura, si habito respectu de tertia ad secundam planum est, ꝙ lectura ista non procedit. nam in secunda productione facta de quattuor, & tertia facienda de illis. 11. planum est, ꝙ non uariatur modus agendi, & ꝙ secūdorum testiū dicta iam fuerūt publica, satis patet ex prin. c. & sic paret, ꝙ neutra istarum opinionum valet contra veram opi. Hosti. quam approbaui, supra eo. series. prima nō, quia directè probare falsitatem testium est producere testes super eodem arti. quia in alijs causis non liceret, in matrimoniali licet, vt ibi dixi. secunda non valet ratione prædicta, qua respectus habetur ad secundā rece- b ptionem publicatā, nō ad primam [b] [*& ibi, Dictum eius*] Idem no. supra eo. cum causam, & c. ueniens. 2. & uide quod ibi dixi in glo. mirum uidetur, & adde, quod dicam, infra titu. primo, præterea.

ANNOTATIONES.

a ¶Deposuerunt. In hoc c. sunt duæ lecturæ principales. ideò, ut eā clarius, quàm Ioā. And. fecitem, oppo. ut uoluit opponere prima glo. in princ. de c. fraternitatis, supra eo. ubi publicatis attestationibus non licet testes producere etiam aliàs super eod. art. glo. 1. uult soluere, quòd contra. loquitur, quando ad idem agitur, nec esset diuersus modus agendi ille, super quo secundo inducuntur sed hic ad aliud & diuersimodè agitur: quia primi testes, si illi. 11. primo fuerunt inducti, quando tractabatur causa summariè & de leui præiudicio, agebatur de matrimonio contrahendo, postea autem contracto matrimonio, cum producuntur illi tres, uel quatuor, & illi etiam 11. tractatur de matrimonio iam contracto dissoluendo, & sic de graui præiudicio, & enim plenariè tunc agitatur, & sic diuersificatur modus agendi, & ideò ijdem & alij testes possunt induci, ad hoc, supra eod. ueniens. & in c. causam, quæ inter. hunc intellectum sensit 1. glo. in princ. & 2. circa fi. ibi, Vel sic potest exponi. ille intellectus, ut hic dicit Io. And. ex toto non uidetur uerus, nec soluit contrarium, habito respectu de tertia productione testium illorum 11. facta in plenario iudicio ad secundam

dam productionem factam de tribus similiter in plenario: sed bene soluit contrarium habito respectu de secunda productione trium testium facta in plenario ad primam de 11. facta in summario, nisi diceret, quòd hic non apparet, quòd secundæ attestationes fuerint publicatæ. non obstat ibi tex. dum dicit, quòd partes testificata didicerint: quia prima productio summariè facta fuit publicata, & pro tanto glo. 2. in princ. aliter nixa est soluere contrarium, uidelicet quòd speciale sit in causa matrimoniali, quòd publicatis attestationibus &c. quod dicit uerum secundum Ioan. quando protestatio præcessit se uelle alias producere ad improbandum &c. dic ut in gl. illud reprobatur, quia tex. loquentes de hoc, quòd in causa matrimoniali publicatis attestationibus possunt testes produci, non requirunt protestationem, ut in c. iurauit, supra de proba. & supra eo. series, & 35. q. 6. testes. præterea etiam quando præcessit protestatio, idē timor subornationis subest. Io. And. tamen istud dictum de protestatione, in c. ex tenore, supra eo. quia uerum istud de protestatione, quando pars consensit protestationi, & ideo glo. postea dixit, quod siue pars protestetur, siue non, bene potest probari contrarium: quia agitur de falsitate, & ideo diuersus articulus censetur. illa glo. dicit id, quod dixit in c. series, & non bene dicit, quia imò est idem articulus, ut no. in c. licet causam, de proba. & ex tenore, supra eo. & ideò potest dari alius intellectus satis no. ad cuius euidentiam debes scire, ut fuit factum, quod hic fuerūt tres productiones testium. prima fuit de illis 11. consanguineis, qui fuerunt producti super matrimonio contrahendo: postmodum publicatis attestationibus secundum prædicta producti fuerunt de nouo illi 11. qui idem dixerunt, quod in primo. non obstat modò contra c. fraternitatis: quia dices, quod illa regula fallit, quando producerentur ad confirmationem priorum, ubi nō obstat regula, Publicatis attestationibus &c. ut est tex. in c. licet causam, de probat. facit glo. in c. ex tenore, supra eod. & dicit Inno. in c. cum clamor, infra eod. & ratio est, ut ibi subdit Inno. & sic secundum hoc etiam uidetur ampliari illud dictum: quia nedum quando uenit ad confirmandum primum dictum, & primam probationem plenam, sed etiam semiplenam, ut hic fuit in summario iudicio: sed tamen tunc uidetur cessare ratio Inno. quia est quid sibi imputetur, &c. Bal.

b ¶ Nō ad primam. Adde, quòd si testis dixit unum extra iudicium, & aliud in iudicio, uide Bar. in l. eos, ff. de fal. Abba. in c. per tuas, de probati.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicari possunt, qui partem impediunt in testibus producendis, & nu. 3.*

Testes denunciandi sunt non teneri iuramento de ueritate dicenda, ibidem.

Testes actoris si consanguinei rei impediunt, punitur reus, & ratio, ibidem.

2 *Testes in criminali debent exhiberi in præsentia iudicis, & non coguntur in criminali, nu. 3.*

Probatio ne subtrahatur, ex officio iudex prouidere debet, ibid.

3 *Experiri pro sentire.*

Defensio pro probatione, ibid.

A Pontificali officio qui est suspensus, poterit exercere sacerdotale, non è contrario, ibid. ad dictio. Pontificali.

4 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. nu. 5. & 6.*

Iuramentum quando repellat à testimonio.

De aduocatum subtrahente iura loquentia trahuntur ad eum, qui subtrahit testes, ibid. in fin.

C A P V T XLV.

1 Constitutis. Casus. Excommunicari † possūt, qui partem impediunt in testibus producendis, & denunciādi sunt testes non teneri iuramēto de ueritate tacenda, & si consanguinei rei impediūt testes actoris, punitur reus, de cuius uolūtate hoc fieri præsumitur. secunda ibi, Illos. 3. ibi, Si quis autem [*Deferret*] idest accusaret, Pe. [*Protestatus*] hoc fecit, ne imputaretur sibi, si suam intentionem probare non posset, Hostiē. [*in nostra*] in † criminali exhiberi debent 2 testes in præsentia iudicis; de hoc, supra c. si q [*Officio*] no. iudicē ex officio prouidere, ne subtrahatur probatio [*Sententiam*] præcesserat culpa, quod dic, ut infra de sen. excom. Romana. §. caueant, lib. 6. [*Impedimentum*] no. ꝙ 3 licet in † criminibus non cogantur testes, excommunicantur tamen impedientes, Abb. [*Non teneri*] infra de accu. olim, & de of. or. quia pleriq; Vin. [*Experiri*] idest sentire [*Debeat*] pœna docente [*Defensionis*] idest probationis, Pe. [*Pontificali*] sacerdotale igitur poterit exercere: sed non sic è conuerso, infra de excel. præla. ex li-4 teris [*Illum*] consanguineum unum, uel plures. ¶ † In 5 glo. respondet per obiectionem, & solutionē. ¶ *In † gl. 1. ibi, eum, qui*] uide de accu. olim, in glo. antepe. ¶ *In glo. ulti ibi, prouidendū*] ubi sunt uerba, quæ hic in textu. ¶ *In* 6 † *glo. 1. ibi, à testimonio*] sed dic, ꝙ esset in odium archiepiscopi, qui creditur hoc procurasse, vel saltem in eius fauorem fuit procuratū: alias secus esset. 11. quæst. 3. quisquis metu, & ff. de iureiuran. cū qui, Inn. ¶ *In gl. ult. in fin.*] & iura illa, quæ loquuntur de illo, qui subtrahit aduocatū, hic trahunt ad eū, qui subtrahit testes, Gof.

S V M M A R I V M.

Testes producere poterit quis etiam super antiquis capitulis, si testificata non didicit, nec renunciauit testibus producendis.

Diuisio capituli, ibidem.

Nuncius pro procuratore, ibid.

2 *Boemiæ Rex, olim dux, eius dominium ciuitates & diœceses dilatatum, & militibus strenuis, ac diuitijs abundat.*

Satellites per seruientibus, ibid.

3 *Consuetudo inducitur ex bino, uel trino actu.*

Casus huius capituli, ibid. ad dictio. & infra.

4 *Testificata didicisse non impedit productionem testium, ubi agitur de impedimento matrimonij, sed ubi agitur de processu, & ratio diuersitatis.*

5 *Epilogus, & additio glossæ. nu. 6.*

Reus excipiendo dicitur agere.

Testes inducere sæpe ante publicationem, & post eam nisi didicerit testificata, licet, §. 1. iuncta glossa.

C A P V T XLVI.

1 Constitutis. Casus. Qui † testificata non didicit, nec renunciauit testibus producendis, etiam super antiquis capitulis testes producere poterit. prima pars ponit formam processus, & grauamē appellantis. secūda dat iudicem ibi, Man. qua. [*Nuncio*] idest procuratore. ad hoc de procu. petitio: quia nuncius non sufficeret ad causam, supra de elec. bonę. i. se-2 cundum Host. [*Regis*] hodie, olim ducis: & dicit † Ho. quia nō habet iste rex, nisi unum episcopū in regno. s. Pragēsem, de quo sequitur. posset dici rex sine regno cū careat prouincia cōpetenti, de qua. 6. q. 3. scitote: fatetur tamen, ꝙ diuitijs & strenuis militibus abundat, & ꝙ hodie ipsius dominium est ad multas alias ciuitates. & diœceses dilatatum [*Ad ipsum*] i. episcopū [*Satellitibus*] i. seruientibus [*Eiusdem*] vel principis, nō curo. sed Pe. & Abb. dicūt de principe patriæ, in antiqua qui sa-3 tellites [*Ei*] i. dominæ [*Bis, uel ter*] deduxerunt † ergo in a consuetudinem. C. de epi. audientia [a] l. 3. 25. q. 2. ita nos [*Ingressum*] loci in quo sedebat episcopus pro tribunali [*Appellationem*] quā forsan emisit coram episcopo per procuratorē, uel extra iudiciū propter metū, infra ca. b fin. [*Appellari* [b]] & sic bis [c] appellauit [*Et infra*] G. Na. & Host. intelligūt, ꝙ mulier super ap. iudices impetrauit, qui processum episcopi cassauerunt, contra quorum processum iudices impetrauit. Inno. dicit, ꝙ princeps impetrauit iudices super confirmatione sentētiæ episcopi, & cōtra utrunq; processum mulier iudices impetrauit, corā quibus super illis processibus fuerūt testes producti, & ante aperturam ipsorū fuerunt obtētæ istę literę ad illos, uel alios iudices [*Idoneum*] supra c. 4 cum olim [*Super processu*] no. ꝙ hæc litera † non probat, ꝙ didicisse testificata impediat productionem testiū, ubi agitur de impedimento matrimonij, sed ubi agit d de processu, [d] & potest esse duplex diuersi iuris ratio

secundum

secundum Hosti. prima: quia si iudex non seruauerit ordinem iudiciarium, dummodò ueritatem secutus fuerit, non obest animæ, de dolo & contu. c. 1. de iudi. dilecti. secũda: quia obijcere contra processum est de iuris apicibus, & non posse post publicationem testes producere, est etiam de apicibus. his ergo vtens in primo, meritò illos recipiet in secundo, ut non possit super eo producere testes, ex quo testificata dedicit. ter. quæst. 8. cuius in agendo [*prius*] ad probandum super 5 principali, uel aliter, ut dixi in decisa. ¶ Vltima † gloss. quærit, & soluit, & finis soluit aliam quæstionem. ¶ [*In* 6 *glo. ulti. ibi. l. ulti.*] uidebis, infra c. præsentata. ¶ [*In* † *glo.* 1. *in fi.*] & reus excipiẽdo dicitur agere. ff. de proba. in exceptionem. ff. de excep. l. 1. ¶ [*In gl. ulti. ibi, attestationes*] de hoc in spe. e. ti. §. satis utiliter, uer. sed nunquid [*& ibi, testes*] Idẽ Guil in spe. de teste. §. satis utiliter, versi. quid si publicatę. dicit tamen quòd Clemẽs defendebat cõtrarium, ad hoc, supra c. causam. 2. & c. uenisset. & c. de testibus, & Hosti. in sum. eo. ti. §. utrum, versi. dicas igitur, etiam tenet contrarium, quod credo. dictum autem. G. posset esse uerum, quãdo iudex me inscio, uel inuito faceret publicationem [*& ibi, Renunciauerit*] Idẽ, c si renunciauit, [e] si testificata non dedit secũdum Azo. ut no in summa, e. ti. in ulti. col. & de hoc in spe. eo. ti. §. ulti. uer. antep. & quod supra. e. intimauit, & c. cum uenisset, in glo. dicit hic Inno.

ANNOTATIONES.

a ¶ Audientia. Ibi uide, & uide glo. in c. monasterium, infra de uita honesta. cle.

b ¶ Appellari. Quia primo à quodam forte grauamine, & demum à diffinitiua, quod ponit, ut no. gl. quæ incip. no. Inn. in Cle. prima, de dolo & contuma. uel etiam ab eode actu bis appellauit, quod an possit, uide Bar. in l. cum procu. §. si domino. ff. de no. ope. nun.

c ¶ Et sic bis. Et sic not. quòd per appellationem in diffinitiua quis non uidetur recedere ab appellatione ab interlocutoria, de qua in c. 1 de do. & conto. in Cle. Bal.

d ¶ Processu. Idem uidetur sentire glos. 2. ex quo not. quòd priuilegium etiam principalis non extenditur ad emergens in illa.

e ¶ Idem, si renunciauit. Vide per Imo. & Cardi. hic, & per do. Feli. in c. fraternitatis, ante fin. uersi. modo quæritur, supra eod.

SVMMARIVM.

1 *Testimonium de auditu in causa matrimoniali non ualet ad probandam consanguinitatem, nisi duodecim, quæ hic ponuntur, interuenerint, & quæ sint, nu. 4. & 5. & in quibus recipiatur gradibus.*

2 *Consanguinitatis probandæ quæ communis olim forma fuerit, & quomodo probetur à teste, nu. 7. & 11. uer. Host. contra. & 12.*

De auditu proprio testimonium competens, & quibus casibus de auditu etiam alieno ualeat. s. nu. 1. 2. & infra nu. 3.

4 *Infames repelluntur à testimonio ut suspecti, & qui habent ab eis causam, ad dictio. Ab infamibus.*

Auctori si fides non datur, nec eis, qui ab eo audiuerunt, ibid.

5 *Testis non iurat per procuratorem.*

6 *Iuramentum pro iurato testimonio.*

7 *Nominatio non sufficit, ut consanguinei dicantur, nisi sic nos habeamus.*

8 *Gradus cognationis pauci sunt diuina lege prohibiti, & qui sint, ostendit alibi tractari.*

Pro matrimonio iudicandum in dubio, quando de impedimento canonico agitur, ibid.

Dubium in matrimonij impedimento quando dicatur, ibid.

Matrimonium coniungere etiam contra statuta diuina periculum, ibid. in fin.

9 *Epilogus, & suffragium glossarum.*

Vitam cognatorum ultra septimum gradum uerum natura consistere non patitur, in prin.

Senibus in dubijs & antiquis maior fides adhibetur. §. 1.

Pro uno solo reputantur, qui causam habent ab uno. §. 2. & numero 11. §. 1.

Dignitatis portæ non patent infamibus, & notatis, §. 3 & numero 11. §.

11 *Additio siue supplementum glossarum.*

Infinitum quod est, uitandum.

CAPVT XLVII.

1 Licet ex quadam. Ponit † cõcilium. 12. sine quibus ad probandam consanguinitatem in causa matrimoniali non ualet testimonium de auditu: quia primo ponit. 6. quæ respiciunt personas. secundo illa. 6. quæ respiciunt dicta. 2. ibi, Testes autem [*Necessitate*] si. 35. questio. 1. cap. pri. 2 [*Communem* † *formam*] quæ est, ut testes dicãt, quæ nouerunt, & quibus interfuerunt. 3. questio. 9 testes, & §. de his. 11. q. 1. sed iudex. C. de episcopis, & cle. auctẽ. sed iudex, Gof. [*Gradibus*] in alijs igitur impedimentis matrimonij non recipietur testimonium de auditu auditus nec habebit locum, quod sequit, de auditu uerò proprio, eo quòd illo sensu percipitur, competens est te3 stimoniũ. supra. eo. cum causam [*Propter* † *breuem*] hic exprimit necessitatem, de qua prædixerat: quia ultra posse nemo, infra de re. iur. li. 6. in posibilium, & idem vbi esset eadem ratio, vt in aqua pluu. ar. ff. de proba. si arbiter, & idem uidetur in omnibus antiquis factis, de quibus testes non possunt haberi, ut ualeat testimonium de auditu cum fama, & adminiculis, supra eo. pręterea, supra rit. 1. c. antepe. ff. de proba. census. ff. de a aqua. plu. ar. l. 1. §. fi. & l. in summa. §. item Labeo [a]. ff. de aqua quotidiana & ęstiua. le. hoc iure. §. ductus aquæ, Hosti. [*Septimum*] imo nec ad quartum: minor tamen difficultas est in illo [*Experimentis*] infra de electione, quam sit, lib. 6. [*Coniungia*] quæ propter testimonium de auditu male disiuncta fuerunt, Gof. [*super hoc*] s. super gradibus consanguinitatis, uel affinitatis probandis [*excedat*] infra de consanguinitate, & affinitate, non 4 debet. quæ fuit eiusdem concilij [*Graues*] hoc † est primum [*Ante litem*] hoc est secundum [*Testificata*] idest quæ testificantur [*Ab antiquoribus*] hoc est tertiũ [*Duobus*] ecce quartum [*Ab infamibus*] hoc est quintum. cũ enim infames repellantur, infra eod. testimonium, ut suspecti, supra c. in literis, ergo & habentes causam ab illis, ut sequitur, & est contra id, quod dici consueuit, quod personalia vicia non concomitantur successores, supra de iud. quia. V. sed hic non est successor, sed testis, cui fides non adhibetur, ex quo non adhiberetur auctori, secundum Hosti. [*Nec tamen*] hoc est. 6. [*Si unus*] bonæ famæ [*A pluribus*] etiam bonæ famæ [*Infames*] plures ab hominibus pluribus [*cum secundum*] respicit, quod dixit de uno [*Et ac.*] respicit, quod dixit de infamibus [*Testes autem*] vidimus, quæ requiruntur quò ad personas, uideamus quæ requirantur quò ad dicta 5 testium [*Proprio*] no. Pe. per † hanc literam, quòd testis non iurat per procu. [*Quod ad ferendum*] hoc est primũ, quod requiritur quò ad dicta, quare si hoc non expri b mat, testimonium [b] non ualebit, secundum Host. qui dicit, & Pe. post eum super omnibus hoc expessis testes quoslibet interrogandos [*Personas*] hic est secundum [*Demostratione*] ff. si cer. pe. l. ult. certum, Ioã. [*Et ab utroque*] hoc tertium [*Et in suo*] hoc est quartum [*Iura-* 6 *mento*] i. iurato † testimonio [*Et credere*] hoc est quintũ [*Sed nec tales*] hic addit sextum [*Personas*] sup. in prædictis gradibus. & per hunc uer. dicit Hostien. reprobari opinionem Io. de qua in glo. [*Se habere*] sic uocando, & sic adiuuando, & tales se reputando, arg. supra tit. 1. 7 per tuas. & est notandum, quòd † testis non habet probare ueritatem consanguinitatis, sed ꝙ sic se habebãt, & dicit Pe. quod non sufficit nominatio, nisi se sic habeant [*Tolerabilius*] Respon. quæstioni: quia quis dicere posset, si omnia prædicta requiruntur ad unguem, d

ergo

ergo nunquam matrimoniū separabitur, respon. [*Ho-*
8 *minum*] pauc: † enim gradus sunt prohibiti.l.diuina, & qui sint illi.no.de rest.spo.literas.in prin.& infra de diuor.gaudemus.& no.quando de impedimento canonico agitur, semper in dubio pro matrimonio indicādum: & uocat quo ad hunc casum Hostien. dubium, quando deficit unum ex 12. numeratis supra [*Separare*] vt dicit Hostien etiam in coniungendo contra statuta diuina est periculum.unde nec papa dispensat,de
9 resti.spo.literas.in prin.¶ Glo.3.† respon.per quæstionem.¶ [*Glo.quia ille*] primo reddit rationē textus.secundo quærit,& arguit, & soluit.3.soluit ad dubium 4.arguit.inducit si alle.contrarium & soluit.¶ Pe.gl.quærit & soluit.iterum quærit, & ponit opi. Io.& contra-
31 rium soluit. ¶ [*In † glo.2.ibi, non facile*] ultra septimū gradum rerum natura cognatorum vitam consistere nō patitur.¶ [*In glo.q.ibi.§ rogo*] hanc & se.vide,supra c.licet super.3.glo.[*& ibi.l.ult.*] cum quæritur de deponendo testamento senex iuniori,honorabilior inferiori,masculus fœminæ, ingenuus libertino præfertur [*& ibi, si quæ sunt*] uide de sortile.ecclesia.super ulti.gl.[*& ibi, si chorus*] vide supra ti.1.cum causam,super glo.a. ¶ [*In glo. quia ille, ibi, cui surdus, in fi.*] si alicui sub conditione legatur, omnes succedentes in locum illius habentur loco unius. ¶ [*In gl.personis.ibi,neq; famosis*] sequit,& notatis & quos scelus aut vitæ turpitudo inquinat,& quos infamia ab honestorum cętu segregat.dignitatis portæ patebunt [*& ibi.l.una*] ibi dicitur.ꝙ infames,licet nō funguntur honoribus curialium. vel ciuilium mune-
11 rum uocationē non habent.¶ [*In † gl.qui etiam,ibi,scimus*] i.scire præsumuntur. ¶ [*In glo. quia ille . ibi, uno solo*] ar.ad quæstionem de duobus patronis, quorum unus reli-
c quit plures filios, [c] alter unum solum . de hoc dicam, infra de iure pa.c.1.& expeditum est in Cle.c.ti.plures [*& ibi, cum fundus, in fin.*] s.de rescrip. pastoralis, in prin. Gof.[*& ibi, in fin.*] quod est vitandum, de rescrip.c.2. li.6.& est si,quod no.2.q.7.quærendum,in gl.1.[*& ibi, Obiectio*] Host contra.maximè,cum non de facili scire possit testis,a quo,vel à quibus habuerunt illi,qui sibi retulerunt:nec hoc prætextu est probatio angustāda, dummodo honesti sint testes [*& ibi . Duobus ad minus*] Idem Host. qui plus dixit.s.non sufficere,ꝙ unus testis audiuerit a pluribꝰ,& alius ab alijs pluribus:sed requiritur. ꝙ ijdē plures audiuerint ab eisdē pluribus, & redeundo ad gl.cuius dictū l.uno.fatetur tutius,dicit tamen sufficere,ꝙ plures sint principium huius auditionis,nec est necesse, quod quilibet testis hoc audiuerit à duobus [*& in fi.*] secundū Io.& non per accusatores, sed per testes &c.infra de simo.per tuas.i.& vide quod hic dixi in textu.¶ [*In gl.ar.quod in fi.*] de hoc.j.de pur.ca. c. pe.in glo.pen. ¶ [*In glo personis,in fi.*] infra de reg.iur.in regula pe.li.6.¶ [*In glo.sed nunquid,ibi,Ioannes dixit*] hoc & 35.q.6.de parentela.2.& Gof.& Phi.hic, & Inno.supra co.series [*& ibi , concedebat Io.*] & c̄trium dicentes uocat cæcos. Sed Ho.dixit eum cęcum: quia per gl.capitaneam uoluit destruere textum [*& ibi, Series*] per quod
12 dicebat Vin. ꝙ ad directam probationē consanguinitatis inter coniugatos computari oportet ex utroq; latere.Sed ubi indirectè quæritur de impugnatione.vel approbatione certi gradus, illud potest fieri per illos, qui sciant illū gradum tantum [*& ibi, Non credo*] Idem Bar.Brix.dubitando tamen,in pręall.c.de parentela, & Ho.hic, ad quod optime facit secundū eum,infra co. uet.sed nec tales [*Et in fi.*] dic opi.Io.& sequacium uerā esse, quando testes perhibēt testimonium de scientia. opinio uerò Ho. & sequacium uera est , cū perhibent testimoniū de auditu,rationes utrorunq; hanc dist i. c.one probant. ¶ [*In glo.ult.in fi.*] citra illud, super quo deponunt,& de quo quæritur, secundum Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶ Item Labeo. Ibi uide Bar.& Io. An.in c.ueniens,de uerbo.signi. lib.6. Adde Archi. lib.6. Adde Archi.io d.l.in summa.§.item Labeo.alleg.hic,& 3.q.9.§ de his,& uide nota.supra eo.præterea, & Bal.in auct.quas act.C.de sa.san.ec.in fi.

b ¶ Testimonium. Et tamen quilibet testis in suo iuramento hoc exprimit, quare superfluè uideor in testimonio repetendo, uide in c. fraternitatis, in glo.fin.supra eo.

c ¶ Plures filios.Scilicet an illi plures pro uno reputentur.& scias, quòd materia est profunda , an insolidum ista iura transeant ad quemlibet hæredem , an diuisim pro portionibus hæreditarijs, uide plenè Bar.in l. eadem.§.Cato,ff.de uer. oblig. & quod dixit hic tex.non sufficere,quia testis audierit ab uno,sed a pluribus, intelligitur, quando ab illo, a quo illi audiuerunt, pendet & oritur probatio veritatis,ut hic per rationem tex.ibi,Cum sus &c. secus,ubi ab illo,à quo audiuerunt , pendet & oritur ueritas, nō probatio tantum ueritatis; hoc uoluit glos.notabilis in l. si arbiter,ff.de probatio. & ibi Cy.in addi.& Ric. Malum. & uide in c. ueniens, de uerbo.sign.li.lib.6. per Ioan. An.

SVMMARIVM.

1 *Testes post publicationem ad petitionem producentis interrogari non debent , nisi in casibus, & quibus, ibid. & nu.2.*

2 *Dolus , & negligentia hic æquiparantur, alibi differunt , & quando , ad dictio. negligenter.*

Prætermissum quod est ab examinatore testium, restaurandum est, ibid. in fin. & nu 6. & 10.11.12.

3 *Epilogus, & suffragium glossarum . nu. 4.*

Interrogat iudex, ubicunque mouet æquitas, in suffra.

5 *Additio glossarum , & nu. sequen.*

Articuli, & interrogationes dari solent in causis , & à quibus, & quid conducant producti , ibid. & nu. 8.

6 *Omissio alicuius articuli , uel interrogationis quando suppleri possit , & quando reliqua uitiet, & nu. 2. & 10.11. 12.*

7 *Interrogationes , quæ fieri debent testibus ,non debent dari producenti testes neque à parte , neque à iudice , & ratio , quod si iudex faceret , peccaret mortaliter.*

Interrogationes ipsæ cur inuentæ , ibid. in fin.

9 *Testes super quibus iurare facere debeat iudex , & quibus casibus ualeat, quod extra articulos deposuerunt.*

10 *Testes quando iterum interrogabuntur super omissis, & nu.11.12. & supra num. 2. 6.*

11 *Hæc constitutio de quorum prætermissione sit intelligenda .*

12 *Supplere iudex potest in interrogatione testiū, & qua, & nu. 11.*

CAPVT XLVIII.

1 PEr tuas. Casus. Testes † post publicationem ad petitionē producentis interrogari non debent , nisi quando super omnibus capitulis non deposuerunt. Cōmunis diuisio.2.ibi,vos igit [*Tribus mensibus*] factum narrat [*Interrogari*] super antiquis capitulis [*A principio*] Idē, si modo daret noua capitula, pertinentia tamen, quod dic, vt supra co.fraternitatis [*Cæteris capitulis*] approbatis per iudicem , Egi. habes hic
2 unum casum , quo post publicationem attestationū
b recipiuntur testes. [b] quosdam alios no.hic Abb.de his plenè dixi supra c.fraternitatis,in nona quæstione [*Negligenter*] æquiparantur hic dolus, & negligentia: alibi differunt.l.cum de illorum pęna quæritur, de elec.nihil est,de crimine fal.ad falsariorū, in fi. [*Prætermissum*] à receptore,& examinatore testium, & ideo restaurādum est.8.di.quæ contra.ff.c.quæsitum scio, Hostien.
3 ¶ Glo.1.† ponit rationem dicti, & subdit uerum intel-
4 lectum, reprobans morem quorundam.¶ [*In † gl.1.ibi, ubicunq;*] quæ licet inducatur communiter ad interrogationes partium:tamē generaliter dicit, quòd iudex,
5 ubicunque mouet æquitas,interrogat . ¶ [*In † glo.1.ibi, testes interrogari*] in causis etiam de consue. is , qui producit testes, dat articulos, quos probare intēdit, & aduersarius dat interrogatoria , super quibus petit illos interrogari. iudex ex articulis ; & interrogatorijs pertinentia recipere debet , impertinentia repellere . C.
b de probatio . ad probationem , [b] & in dubio potius admittat,

6 admittat, ſm Hoſt. Si ergo † in examinando aliquis ar-
c ticulus, uel neceſſaria interrogatio ſit omiſſa, non ob
ſtante publicatione, petitur à iudice, ut iterum inter-
roget, ut quod omiſſum eſt, reſtauretur. 3. di. quæ con
tra, ſm Vin. Gof. idem G. in ſpc. eo. ti. §. nũc uidendũ,
in fi. nam res nõ diuiſa diuiditur, aliis in diuiſione ma-
nentibus, ff. communi diui. l. 3. §. 1. Sed ſi prætor de ſin
gulis non quæſierit in tranſactione alimentorũ, licet
de quibuſdam quæſierit, nil ualet. ff. de tranſactio. cũ
7 hi. §. ſi prętor, ſecundum Vinc. qui etiam dixit † inter-
rogationes, quæ fieri debent teſtibus, non debere da-
ri producenti propter ſubornationis timorem, ſed iu
dici, qui debet illas moderari, & de his, infra eo. cap. 2.
lib. 6. in glo. interrogatoria. & idem hic Innocen. dicit
tamen, quòd non peccaret dans copiam interrogato
riorum parti producenti: ſed Hoſtien. fatetur hoc ue-
rum de parte, quæ in hoc poteſt ſibi præiudicare, ſi-
cut & poſſet in tota cauſa. C. de pactis, poſtquam. fa-
tuè tamen facit pars hoc faciens. & ſi iudex hoc face-
ret, grauiter peccaret, cum hoc nil ſit aliud, quàm par
tem producentem munire in inſtructione, & ſubor-
natione teſtium, ut concorditer ad interrogata reſpõ
deant, ne poſsit falſitas deprehendi, ad quod inuenta
ſunt interrogatoria, & non ad inſtructionem recipien
tium tantum, de quo remittit ad ſum. eod. ti. §. ſuper
quibus, ſub. §. & cuncta, uerſi. hoc inquiſitorium. ex-
8 pedit † autem producenti ſic dare articulos: quia mul
ta in probatione neceſſaria, aliter poſſent omitti, ei,
contra quem producuntur, expedit, ut interrogato-
9 ria formet, ut eſt dictum. ¶ Dicit † autem, quòd iudex
faciet teſtes iurare ſuper articulis datis, & ſuper tota
cauſa; ne ſi aliquid dicant extra articulos, dicantur
depoſuiſſe non iurati, ſupra eod. de teſtibus. & idem
Guil. in ſpe. de teſte. §. ſequitur, uerſi. illud. Iacobus de
Areti. in l. 1. C. qui legi. per. & ibi per Cy. in fi. diſtinguit
aut deponit teſtis ſuper alia re, uel cauſa; & non ualet
per l. alleg. ſupra de teſti. in glo. 1. aut ſuper re, de qua
agitur, ſed aliter, quam dicant capitula; & tunc ſi iu-
rauit ſuper capitulis tantum. non ualet, ut ſupra. Si ue
rò iurauit ſuper tota cauſa, uel reſpondere ad interro-
10 gata, ualet, infra de accuſa. cum [d] dilecti. Dicebat † au-
d tem Innocen. quòd ſi teſtes iurati ſuper articulis ap-
probatis, ſuper quibus iurauerunt, non depoſuerunt,
cum tamen ſubſtantiales eſſent in tantum, quòd eis
non probatis pars producens obtinere non poterat,
tunc iterum interrogabuntur. Si uerò non fuiſſent
approbati, & iudex ex certa ſcientia ſuper ipſis inter-
rogare nollet, credens, quòd ad cauſam non facerẽt
dato quòd facerent, iterum non examinabuntur, cũ
hic non poſsit notari; niſi iuris ignorantia, uel negli-
gentia id examinandi cum peritis, quos ſi conſuluiſ-
ſet, de facili id cognouiſſet. C. de ingenuis manu. ſi a-
uiam, ſecundum Innocen. ſed Hoſt. hoc putat uerum,
quando iudex non errauit: aliàs per iudicis officium
11 ſubueniendum eſt. dicit † etiam Innoc. hic loqui de ar
ticulis partis producentis, non de interrogatoriis par
tis, contra quam producitur, quæ ſapiunt circunſtan-
e tias, puta loci, & temporis [e] de his articulis intelligit,
qui tangunt principale, uel ei ſunt annexi, uel ſub eo
potius comprehenduntur, ſicut ſuper articulo de prę
ſcriptione formato quærendum eſt de titulo, bona fi
de, & continuatione tẽporis, ſiue petat hoc pars, uel
non: aliter repetentur teſtes: quia ſi iudex nõ interro-
gauit de his, ſatis patet ipſius culpa, cum in iure ſit ſcri
ptum, quod ſine his præſcriptio non procedit, ut pà-
tet de præſcrip. uigilanti, & c. illud, & c. ſi diligenti. de
his igitur debuit quærere iudex, ad quem ſpectat exa-
minatio: unde ſi hoc omiſſum fuerit, ſibi imputabi-
tur, & non parti. adde, quod dixi, ſupra capi. fraterni-
f tatis [f]; nec teſtibus, qui forſan neſciunt omnia, quæ de
iure neceſſaria ſunt ad probandam præſcriptionem.
nã & ruſticis, & militibus, & multis aliis licet ius igno-
rare, ut ff. de probat. cum de indebito. §. ſin autem is,
12 qui. nec † dicas, quòd in his iudex ſuppleat de facto:
quia iſta non ſunt facti, ſed iuris, cum ex actis in qui-
bus eum patet admiſſum ad præſcriptionem proban
dam, pateat hoc includi de iure, de quo ſupplere po-
teſt; de hoc, ſupra de poſtu. præla. bonæ, prim. & idem
Hoſtien. [*& ibi, Facta eſt*] forte facta erat publicatio;
quia aliqui fuerant interrogati, aliqui non [*& ibi, Faciendas*] de hoc, ſupra titu. 1. in præſentia, in 4. gloſſ. in
aucten. eo. ti. §. illud, in glo. imo uidetur [*Et in fine*] ex-
13 pedit †. ergo iudicem habere gratioſum; ſic de offic.
delega. conſuluit.

ANNOTATIONES.

a ¶Recipiuntur teſtes. Adde Bar. in l. 4. §. hoc autem iudicium, in 3. q. ff. de dam. infec. & late Inno. & alios in c. clamor, de teſti.

b ¶Ad probationem. Si, dicit glo. in uer. rationabili, in ca. ut debitus, de ap. ſa. nota. in c. quamuis, de elec. li. 6. & uide no. per Ioan. An. in c. cum contingat, de offi. dele. & glo. in uer. literæ, in cle. conſtitutus, ubi ponitur de iſtis arti. quando ſunt impertinentes, Bald.

c ¶Secundum. Saltem cum proteſtatione, ſaluo iure impertinentium: & non admittendorum, de quo uide de offi. dele. cum contingat, in glo. 3. & ſuper illa Io. Andr. & ſcias, quòd eo ipſo, quòd iudex ſuper articulis teſtes recipit, eo ipſo uidetur articulos admiſiſſe; uide in deciſione Rotæ, conclu. 113. & 421.

d ¶Accuſatum. Vide Bar. in aucten. at qui ſemel, C. eo. ti. & ibi Bal. & Sali. & Inno. in ca. 2. de confeſ. in glo. ma. Io. And. uerſi. alij dicunt; & ad materiam facit, quod no. Bar. in l. ſi duo. §. idem Iulia. ff. de iureiuran. & uide Bal. in l. presbyteri, C. de epi. & cle.

e ¶Temporis. Facit, quod nota. glo. quæ incip. cauſam quæ: & ſuper illa Ioan. Andr. ſupra eo. cum cauſam. quia omiſſio iſtorum non iuuat dictum teſtis.

f ¶Fraternitatis. Vbi uide in 4. q. & Barto. Bal. & Sali. in auct. at qui ſemel, C. eo. ti.

SVMMARIVM.

1 *Decretalis hæc de eodem, quod alia, loquitur, facto.*
Teſtes ſuper principali productos reprobare licet, & reprobatorios iterum reprobare, ulterius autem minime, ibid. niſi per inſtrumentum, nu. 4. in fine.
2 *Super reprobatione dictorum teſtium non procedit hæc decretalis nec in reprobatione inſtrumenti, nu. 4.*
3 *Reprobationes teſtium odioſæ.*
In reprobationibus dilationes breues, & qualiter dẽtur, ibi. & n. 7
In infinitum quod tendit, uitandum, ibid. & in ſuffragiu. nu. 6.
4 *Caſus non prouiſus relinquitur cõmunibus regulis, uer. caſus ergo.*
5 *Epilogus ſuffragiorum, Litium finis ut ſit, lex proſpicit. nu. 6. & additio gloſſarum, nu. 6. & 7.*
Aequalitas in reprobatione ſeruatur actori & reo, & ſupra num. 3. in fi. ibid. nu. 7.

CAPVT XLIX.

1 LIcet dilectus. Caſus. De † eodẽ facto, infra ne ſede uacãte. c. ulti. & nouum eſt, quod inducit hæc decre. prius nullo iure prouiſum, quæ hoc intendit. Teſtes ſuper principali productos reprobare licet, & reprobatorios iterũ reprobare: ulterius non eſt locus reprobationi. in prima proceſſus narratio. in ſecunda cãæ cõmiſsio. 2. ibi, Man. qua. [*De caſtro*] qui litigabant ſuper iure eligendi prælatũ, ut in præalle. decre. ult. [*Contra perſonas*] no. literam,
2 quæ infra repetitur, per † quã uidetur, quod hic dicit,
a non procedere in reprobatione dictorũ [a] ſup quo uide, quod dicã infra eo. c. 2. li. 6. in gl. no. ſm inno. [*Productorum*] per partẽ canonicorum [*Adhuc*] innuit, ꝙ iã aliqua oppoſuerat perſonis facta ſpecificatione cuiuſlibet criminis cõtra perſonã cuiuſlibet teſtis, infra eo.

c.2.li.6.secundum Egi.[*Partes*]prouidet ergo ex canonicis contra testes episcopi [*contra illos*] testes reprobatorios[*Admittere*] & hæc erit tertia probatio, secunda 3 reprobatio[*Aspirare*] quia per hoc† patet reprobationes testiũ odiosas.no.Inno.& Host.post eum, φ cum grandi causæ cognit. dabuntur hæ dilationes & breues:ad hoc,supra ti.1.licet,in prin.nam si secũda & ulterior dilatio nõ dat̃ sine cãæ cognitione 3 q.3.spaciũ fortior cognitio requireretur in ista[*Deinceps*] i.quintos cõtra quartos:sextos ꝯ quintos,& sic in infinitum,qđ uitandũ est,de rescri.c.2.li.6.propter quã rationẽ procedit hæc arctatio. Alia ratio, qa reprobationes odiosæ.ut.s̃.dixi,& patet.j.ti.1.dilectorũ.tertia æqualitas in iudiciis seruanda,de reg.iu.non debet,li.6.quã collige 4 ex glo.sed quid in† reprobatione instr̃i: nunquid dicemus duas solas fieri posse per testes? So.puto,φ reprobatio instr̃i per testes habeat̃ pro prima probatione. poterit ergo post illã fieri prima, & secunda reprobatio.planè .n.uult litera,φ ꝯ testes reprobatorios,quicquid probent,fiat prima reprobatio,& ꝯ illam fiat secunda,& non ultra. Casus ergo nõ prouisus relinquatur cõibus regulis; super quo uide,quod no.de rescri. susceptũ,li.6.in glo.ar.contra,& super ea.& eadẽ ratione dico, φ secundorũ reprobatoriorum reprobatio, licet nõ posset fieri p testes,posset tamẽ fieri p instr̃a; cum litera ista satis apertè ostẽdat, φ uerba generalia præcedentia intelligantur de tertia reprobatione facienda per testes. & est simile, quia post publicationẽ attestationum licet testes non producantur; instr̃a tamen produci possunt,de fide instru.cũ dilectus,& qđ 5 ibi no.in gl. 1.¶ Gl.2.† declarat, quod dicitur de duabus reprobationibus vtroq; uel actore solo proban6 te. ¶[*In† glo.2.ibi,ut inter diuinum*] ne infinitum peti posset. præcludebatur actio legati relicti eccesijs, uel pijs locis.100. annorum spatio[*& ibi.l.ulti.*]usucapio inducta est,ut aliquis sit finis litium [*& ibi.§.quæsitum*] non potest arbiter iurare ad alium arbitrum iri : quia iam non esset finis litium [*& ibi.§.si quis 10.*] non est onerãdus hæres,ut in infinitum fideicommissum soluat, ut cum testator reliq.1.10.& si perdiderit, alia.10.[*& ibi, Apertissimi*] post litem conte. nec recusatur iudex, nec appellatur ante diffinitiuam sententiam, ut ali7 quis sit finis litium.¶[*In† gl.ibi, reus inferior*] idẽ in actore, ubi solus reus probauit per testes in principali.[*& ibi, præsentium*] infra e. lib.sexto[*& in fi.*] si uero actor solum probauit in principali, quilibet habebit unam tantum, & sic semper in numero erit æqualitas.

ANNOTATIONES.

a ¶Dictorum. Adde Pau.de Eleaz.in c.testimonium, in 8.col. infra eo.& d.An.& Imo.hic:quia falsitas nunquam remanere debet indiscussa.l.querela.C.de fal.c.licet, supra quarto proximo.

SVMMARIVM.

1 *Attestationes recepta per arbitrum faciunt fidem in iudicio, & quando,& nu.5.infr.*
2 *Compromissum factum nomine ecclesiæ extenditur ad successorem, non autem extenditur ad hæredem.non expirat uno ex pluribus arbitris mortuo,& quando, nu.4.*
3 *Arbitri coguntur definire.*
4 *Amplius,dictio refertur ad modicam quantitatem.*
Arbiter ad quem locum possit citare partes, ibid.
De dietis clausula, quæ ponatur in rescripto, & si non apponatur intelligitur, ibid.in fine.
5 *Litis contestatio facta coram arbitro an sufficiat coram delegato, & non sufficit,nisi in casu, & quo.*
Acta coram arbitris habita quæ ualeant coram delegatis, ibid.
6 *Ordinarius adiri potest etiam compromisso finito,*
Optio cum offertur cuipiam, an & quoties uariare possit, ibid.ad dicti. optione.
7 *Testes qui produxit, eos recusare non potest.*
Testes ut recepti coram arbitro iterum, si uiuant, recipiantur coram iudice, fit in fauorem eius, contra quem producti fuerunt. unde ut ualeant absque repetitione dependet ab ipsius uoluntate, ibid.
8 *Testes hi nunquid iterum coram iudice iurabunt.*
9 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 10.*
Sacerdotio superueniente eximitur quis à iure dicendo, & ab alio munere,& nu.10.in prin.
Arbitri duo ex tribus uno absente iudicare non possunt,nisi sit aliter actum.§.1,& nu.10.§.1.

CAPVT L.

1 PRæsentata. Casus. Attestationes † receptæ per arbitrũ faciunt fidem in iudicio, si testes mortui sunt:si uiuunt, est in optione illius, contra quem producti fuerunt, an uelit attestationes recipere,an testes de nouo deponere.& in prima petitio partis.in secunda causę commissio,ibi, Discretioni [*Præ*2 *decessorem*] ad† successorem extendebatur:quia nomia ne ecclesiæ factum fuerat compromissum,non extẽditur ad hæredem quod dic ut supra de arbi.c.fi.secũdum Pe.& Egi.dicit hic,cum de superioris auctoritate factum fuit compromissum,facit.s̃.de transa.de cætero,& c.ueniens[*Archidiaconatus*]fi.de off.Archidia.c. 3 ult.[*Suspecto*]& sic† cogendi erant diffinire,licet à principio non cogerent̃ suscipere.ff.arbi.l.3.§.tam & si;ad hoc de testa.c.Ioannes[*Scriptus*] forte priuatis; quæ tamen propter sigilla faciebant fidem[*Dietas*]bonas, & 4 bene cõpletas; & ideo submittit, & † amplius, qđ ad modicã quantitatẽ refert̃[*Solo*]nec cum archiepiscopo cõmodè propter loci distantiã;ad hoc de restit. in integ.tũ ex literis.in fi.de fideiu.constiturus.quamuis dictũ esset, φ duo possent procedere, & nomen propriũ cancellarij fuisset expressum,de offi.dele.quoniã id enim solum possumus,quod cõmodè.s̃. de rescrip. sciscitatus. Item nec ad locum remotum possent partes citari,nisi hoc in compromisso fuisset expressum, ut no.supra de arbitris,cum dilectus,in gl.a.circa medium,ubi dedi remiss.ad spec. aliter solum in loco cõpromissi, uel in secessibus, si arbiter talis sit, qui hoc consueuit agere, & iuxta urbem, uel locum compromissi, dummodo locus utrique parti sit æqualis. ff.de arbi.si cum dies.§. si arbiter. & hoc dicit Innocen. tenendum, quamuis quidam dixerit,arbitrum ad duas dietas citare posse,de rescrip.nonnulli.& ex his infert Hostien. contra literam, quæ tota die de curia emanat, scilicet non obst.constitutione de duabus dietis, nec iungitur ultra, per quam reus quandoque nimiũ grauatur,& cõstitutio rationabilis eneruatur ; uideat concedens.an hoc bene fiat.40.dist.si papa.rationem reddet in districto examine 9. q.3.aliorum.hodie cõmuniter ponitur prouisio,quod ultra.4.dietas,& c.uide quod dixi de rescrip.nonnulli,super uer.mentionẽ per quæ uidetur hãc clausulam, etiam si non apponatur,intelligi[*Videretur*]& in veritate expirauerat,Inno 5 [*Acta*]nunquid ergo † litis contest.coram arbitris facta sufficeret coram delegatis? non uidetur:quia non b habet uigorem sententia, multo minus [b] contestatio nisi quo ad interrumpendam præscriptionem, C.de arbi.l.penul.§.ulti. secundum Innocen. sed Pe.& Abba.hic plenius hunc articulum prosequuntur, dicentes, quod cum sententiæ arbitri non stetur nisi pœnæ metu.C.de arbitris,l. 1.si pars non consentiat, necesse erit de nouo libellum, & deliberatorias dari, & de calumnia iurari, & dilationes repeti, & his similia, saluo quod contestatio, ualet ad interrumpendam præscriptionem, ut est dictum, probat hoc, quod

hic

hic dicitur dari optionem parti in testibus, qui uinũt, ergo idem in aliis solennitatibus. non obstat hæc litera, in qua Papa sic processit ex plenitudine potestatis: fatetur tamẽ attestationes semper ualere cum hac distinctione, quæ hic ponitur. Ista enim factum respiciunt; & idem in confessionibus. C. de arbitris. l. penu. 6 in fi. [*Terminetur*] subuenit † hic Papa dando delegatũ: c tamen idem per ordinarium [c] fieri poterat. C. de arbi. l. penul. Host. [*Optione*] cum alicui offertur optio ex pacto, refert, an per hoc uerbum, quod uolueris, tibi promitto, an quod uoles. primo casu semel eligens amplius uariare non potest. secundo potest usque ad d lit. contest. ff. de uerbo. oblig. si quis stipulatus [d] ubi uerò datur optio à lege, uariare licet, eo. ti. eum, qui certarum. §. cum pure. & est ratio diuersitatis, quæ in eadem l. subiicitur. alia est enim uoluntas expressa, & alia, quæ inest. sed si competat optio ex testamento, prima electione consumitur. ff. de op. lega. apud Aufidium. ff. de le. 2. l. 5. nec potest pro parte eligere rẽ, pro parte pretium. ff. de leg. 1. si ex toto. §. fi. uarietas enim tamen minus permittitur clerico, quam laico, infra de iure pa. cum autem, ſm Gof. & Vinc. & per hoc ulti. dixit Vin. quòd hic ex quo semel elegissent non possent uariare; & faciunt ad no. de rescript. gratia, lib. 6. 7 in ulti. glo. [*Capitulo*] & no. Archi. qui † testes produxerat, & ideo illos non poterat recusare 4. q. 3. si quis testibus, Inno. dicit Hosti. quod est ratio. quare nõ producenti, sed illi, contra quem reseruatur optio, est: q̃a in fauorem illius, contra quem producuntur, hoc dicitur, ꝙ post publicationem non recipiantur testes. ille enim meritò potest timere de subornatione, supra e eo. fraternitatis. renunciare potest [e] igitur huic suo fauori, infra de regula. statuimus. non ob. s̃. eo. ueniens, 2. & dic ut ibi [*Qui supersunt*]. i. qui uiuunt [*Item*] sed num8 quid † iterum iurabunt? no. Goff. infra ti. 1. præterea, ꝙ non, per capitulum de iureiurando, ueritatis, Egi. 9 ¶ Secunda † glo. respon. per quæstionem, cum hic dicitur, ꝙ unus ex tribus sol. &c. ¶ Vlti. glo. quærit, & sol10 uit. ¶ *In* † *glo.* 1. *ibi, sacerdotio* [f]] superueniente sacerdotio nõ cogitur arbiter sententiam dicere. & idem de alio munere publico, ut in l. sc. in fi. [*& ibi, prætor, 1. respon.*] sacerdos excusatur à munere iudicandi. ¶ *In glo. 2. ibi, duo*] sequitur, ex tribus iudicibus uno absente iudicare non possunt, omnes quidem iudicare iussi sunt. ¶ [*In glo. pe. ibi. l. pe. in fi.*] ibi dicitur, quod in ordinariis iudiciis uti licet eo, quod apud commissarios attestatũ 11 est. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, sacerdotio*] dicit Pe. quòd ibi laicus per receptionem sacerdotij mutauerat forum, & sic per iudicem laicum compelli non poterat. quæ ratio hic f cessat. sit ergo ratio, de qua dixi super [f] uersicu. solo. ¶ *In glo. 2. ibi, absente*] quod dic hodie, ut infra de arbitr. cap. ulti. lib. 6. ¶ *In glo. pe. ibi, l. ulti.*] non tamen sic exprimebat l. illa de testibus iam coram arbitris publicatis, sicut hæc decre. Vincen. ¶ *In glo. ulti. in fin.*] soluta erat hæc quæstio in textu per literam utroque casu, secundum Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ad successorem. Adde, quòd idem tenet hic d. Cardi. & Abb. & sic factum cum auctẽn. superioris: alias non, quia esset personale. c. ueniens, & c. decætero, de transac.

b ¶ Multo minus. Vide Io. And. de arbi. cum dilectus, in glo. de hac in princ. & in c. per tuas, in glo. per pœnam. & uide Bar. Cy. Bald. & Sali. C. de arbi. l. penul. & uide Bart. in l. 2. ff. eo. ti.

c ¶ Ordinarium. Nunquid autem illi testes tenebantur de nouo coram iudice testificando iurare, Goff. quòd non. forte contra. est uerum, quia illud iuramentum uidetur solum se restringere ad arbitrum, arg. l. cum apud. ff. iudi. sol. Bar.

d ¶ Stipulatus. Vbi uide Bar. plenius, nisi ex duobus unum sit in obligatione, aliud in solutione: quia non habet tunc locum uariatio & uide Bar. in l. eum, qui certarum, infra alle. qui hoc ibi notat, & ibi per ipsum de materia; & quæ requirũtur ad esse illarum dictionum, uide per ipsum in l. si sic, ff. de le. primo.

e ¶ Renunciare potest. Et hoc est uerum in attestationibus receptis in forma iudicij: sed solum uariatur de notionali ad iurisdictionalem: secus, quando non essent legitimè recepti: quia tunc requiretur consensus utriusque partis, ut quia prius fuerunt recepti in summario iudicio, uel coram non competenti iudice, ut est in c. cum causam, in fi. & c. ueniens, supra eo. & per hoc dico, quòd hoc non procederet, si essent prius recepti coram arbitratore: de quo uide in l. fi. ff. de testi. Archi.

f ¶ Sacerdotio. Cum hac glo. tenent hic Bal. Imo. & d. Abb. quia dignitas superueniens in clerico, liberat eum per d. § sacerdotio.

g ¶ Dixi super. Sed an successor in dignitate istius arbitrij succedet in compromisso, si illud sit fundatum sub nomine dignitatis, probat hic tex. quòd non, de quo uide Bart. in l. qui liberis. §. hæc uerba. ff. de uulg. & pupil. sub.

SVMMARIVM.

1 *Testi etiam religioso non creditur sine iuramento deponenti.*
Ordinem religiosorum intrans intrare præsumitur probationis causa, ibid. & intra annum potest exire, ibid.
Exeuntes inde quis repetere possit, ibid. ad dictio. custos.
2 *Per professionem factam intra annum quis non est obligatus illi ordini, sed religioni in genere.*
3 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. nu. 4. & 5.*
Cap. Quicunque, aliàs omnes. 11. q. 1. intellectus, eod. nu. 5.
Imperator nullum dare potest ecclesiastico, uel de ecclesiasticis priuilegium, ibid.

CAPVT LI.

1 NVper. Casus. Non † creditur testi etiam religioso, qui sine iuramento deponit. Et communis diuisio. 2. ibi, Respondemus [*Causa probationis*] quod præsumitur, nisi aliud probetur, infra de regula. statuimus [*Intrasset*] & postea infra annum exiuisset, Abba. quod posuit, de regula. ad apostolicam, Host. [*Custos*] custos repetebat eum de mandato maioris; aliter nõ posset, de accu. ex parte, Vin. de hoc satis dixi, supra de 2 iudic. cum deputati [*Fecisset*] hodie † per professionem factam infra annum in hoc ordine mendicantium non esset obligatus illi ordini, sed religioni in genere quod dic, ut infra de regu. iu. non solum, lib. 6. [*Contradicente*] maximè, supra ea. de testibus, dummodò non consentiat expresse, supra eo. tuis, Host. [*& infra*] quærebatur, an propter præsumptionem religionis ualeret tale testimonium, & consuluit Papam iste iudex 3 impetratus à presbytero. ¶ Vlti. glo. † alle. tres concor. de iuramento, & tres de uno solo, & ad utrunque, supra contrarium de 6. canonibus, & soluit, & dat ca4 sum exceptum. ¶ *In* † *glo. ult. ibi, iurisiurandi*] cano. in uer5 sicu. statim allegato. ¶ *In* † *glo. ult. ibi, Confessorem*] de hoc, a infra eo. testimonium [a] [*& in fi.*] Item contra 11. q. 1. quicunque, aliàs incipit, omnes. dic quòd illud non b tenet: uel dic, quòd ponit priuilegium [b] episcoporũ, quod eis concessit imperator in causis, quæ uertuntur in iudicio seculari. nam ecclesiastico, uel ecclesiasticis nullum priuilegium dare posset secundum Innocen. ad quod allegat Hostien. de rebus eccle. non alien. cap. fin. de decimus, tua, & quod dicam, infra ne cleri. uel mo. sicut te.

ANNOTATIONES.

a ¶ Testimonium. Et quotienscunque ius disponit per unum solum aliquid fieri, statur dicto illius; uide supra eo. in omni, & de iudicijs, nouit, in glo. cum in hac, per Ioan. And. & infra eo. testimonium, super glo. fi.

b ¶ Priuilegium. Adde illud tenere Hosti. in c. fi. infra de re. ec. non alic. & c. sicut te. infra ne cle. uel mona.

SVMMARIVM.

1 *Testes diligenter, & sigillatim sunt examinandi, & num. 2. in fin. aliàs non valeret eorum testimonium, ibid. uide rationem, nu. 7.*
Capitulum faciunt quidam religiosi singulis annis, alij unoquoque triennio, ibid.
De miraculis ubi tractet auctor, ibid.
2 *Inquisitioni præstat aliquis interdum ministerium & ad bona & ad mala,*
Sigillatim, idest quælibet per se.
Examinatores testium committere alij examinationem non possunt hic ex duabus causis, & quibus.
4 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 5. & 6.*
Prophetia procedit ex duplici causa, & qua.
7 *Testes quare sigillatim & separatim sunt examinandi.*

CAPVT LII.

1 Venerabili. Casus. Diligenter † & sigillatim examinandi sunt testes. Et in prima petitio. in secunda testium recipiendorum commissio, ibi Discretio [*Concilio*] aliàs capitulo; & faciunt hoc singulis annis. Alij religiosi de triennio in triennium, infra de statu mo. in singulis [*Congregatis*] & supplicantibus pro canonizatione &c. [*Miraculis*] super hoc uide, quod notaui, infra de reliqui. & ue. san. c. uno. lib. 6. in gl. pe. quod hic no. Host. & uide, quod plene dicam post Inno. & Host. infra de reliqui e. 1. in magna glo. [*Producendos*] ergo † inquisitioni præstat aliquis interdū ministerium, siue fiat ad inueniendа miracula, ut hic, siue crimina, de re iudi. cum I. & A. de accu. olim, uel defectus, de pur. c. accedens, sm Goff. [*Sigillatim*] i. quemliber per se, non duos simul: aliter non ualeret testimonium, de hoc supra eo. cum causam, in glo. 2. [*Curetis*]
3 non putat Boa. quod isti committere possint propter arduitatem negocij, & propter industriam electā, de officio dele. c. si. tu dic ut in Cle. de off. dele. iudices, & ut ibi no. in prin. [*Et debet*] ut .f. fiat de singulis circunstantiis
a examinatio, de quibus, supra eo. cū causam. ª ¶ Glo. 1.
4 † tractat, quare copulat hic duo inquirenda de uita, & miraculis. ¶ Gl. 2. inducit exemplum, & rationem, &
5 dat duo similia. f. de elec. & confessione. ¶ † *In glo. 2. ibi, nullum*] uide, supra eo. cum causam, super glo. 2. ¶ *In ult.*
6 *glo. ibi. l. 1. §. 2.*] uide de iura. ca. c. 2. super glo. 1. ¶ In † gl. 1. ibi, multa; & procedebat illud ex scientia, quandoque uero procedunt ex dono Dei, ut in Rege Fraciæ, & in prophetis. nam prophetauit Saul, qui persequebatur Dauid. 1. q. 1. pro prophetauit; & potest quis montes transferre sine charitate, de conse. disti. 4. solet, Vinc.
7 [*& ibi. ca. 1.*] & adde, quod ibi dicam. ¶ *In † glo. 2. ibi, instruerent alium*] sit etiam ratio, ne ipsis adinuicem forsan contradicentibus uox contradictoria deforis au
b diatur, ar. supra de elec. in causis, & sic partes discunt ᵇ testificata; quo casu non esset plus locus productioni testium, infra c. 3. est tamen casus, in quo omnes coadunantur, f. in publicatione testium, C. de test. publicati, de quo remittit Ho. infra ti. 2. c. pe. & ulti.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cum causam. Adde specu. in ti. de teste. §. nunc tractandum, in prin. in 3. col. uer. sed pone.

b ¶ Partes discunt. Ad hoc glo. 1. q. 2. in primis, & dnc. supra eo. in nomine domini. & secundum hoc limita, quod onta. infra eo. ultra tertiam, quòd licet pars sciuerit à testibus, quid dixeriot, quòd non impeditur testes producere: quia uerum, si sciuit post depositionem. secus, si tempore depositionis. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Testis iterum examinandus est, qui deposuit obscurè, & quomodo id intelligatur, nu. 4. & 5.*
Clamor quis non dissimulandus, ibid.
Contra episcopum quando non est inquirendum, ibid.
2 *Scripta quæ ita sunt, ut intelligi non possint, pro non scriptis habentur.*
Dicta testium sunt semper publicata apud inquirentem, ibid.
3 *In inquisitionis causa an & quando testes alij publicatis attestationibus produci queant, & à quo, & quando seruandus ordo iudiciarius.*
Inquisitionem promouens quando dicatur habere ius in ea tanquam pars, ibid.
4 *Post publicationem ijdem testes quomodo possunt super eodem articulo produci, & quando ad comprobanda dicta publicatorum possint alij testes induci, ibid. uer. possunt etiam.*
In loco me contractus, qui proponitur à me fuisse die, quo asseritur celebratus, etiam post publicationem testium possum probare, ibid.
5 *Obscurè deponentibus testibus an liceat eos iterum post publicationem ad declarandum producere, & supra nume. 4. & infra 9. & 9.*
6 *Publicatio testium ab inquirente quando facienda.*
Inquisitio contra episcopum est de maioribus causis, ibid. in fin.
7 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 8.*
Obscuritas cui obesse debeat, & nu. 9.
9 *Additio glossarum.*

CAPVT LIII.

1 Cum clamor. Casus. Iterum † examinandus est testis, qui obscure deposuit. 2. ibi. uerū [*Validus*] ualidum amplius non dissimulandum, infra de accu. qualiter 2. Vinc. aliter saltem contra episcopum non est inquirendum, ut ibi, & 2. quæstio. 1. Deus omnipotens, Hostien. [*L. & G.*] duo te-
2 stes per inquisitores recepti confuse; quæ ita † scripta sunt, quod intelligi non possunt, pro non scriptis habentur. ff. de his, quæ pro non script. l. 1. Vinc. [*Quàm aliorum*] apud iudicem inquirentem semper sunt publica dicta testium; & ideo non timetur subornatio in causa inquisitionis. plus putat hoc Inno-
3 cen. quòd promouens † inquisitionem publicatis attestationibus alios producere possit, quod sic probat: licet iste sit minister inquisitionis, non habet ius in illa; quod patet: quia procura. post li. à se contesta. non potest remoueri, nisi causa cognita, cum sit dominus litis, infra de procura. ca. 2. lib. 6. Iste uerò semper mutari potest, infra de accusa. olim. uersic. prædictis: quia non debet dici dominus litis, cum litem nō contestetur. sic enim lite non contesta. in inquisitione proceditur, ut lit. non contesta. quoniam. §. sunt & alij, infra de accusa. qualiter 2. unde nec talis propter suum interesse posset appellare: quia sua non interest, nisi appellaret nomine superioris, qui ad promouendam inquisitionē ipsum deputauit, uel qui inquiri mandauit, ut in dicto uersicu. prædictis. Dicit demum alios dicere, quòd is, qui promouet inquisitionem, ius habet in illa; & ex quo cœpit ipsam prosequi, mutari non potest, supra de offic. delegati. gratum, & capit. licet, & quòd potest appellare, maximè si sit monacus, uel canonicus illius ecclesiæ, contra prælatum cuius sit inquisitio, cum ipsius intersit bonum prælatum habere: imo interest, etiam patronorum, & parochianorum, ut patet ex not. de rebus eccle. non alienan. si quis presbiterorum. unde non uidetur posse post publicationem producere alios testes, nisi uellet de collusione docere, sicut dicitur de illo, qui agit populari. ff. de iureiuran. cum qui. §. in popularibus, ff. de accusa. si cui. §. 1. & 2. nec ob. quod hic dicitur, quia hic non erat specialis prosecutor inquisitionis: uel si erat, non dicitur,

quòd

quòd hic de nouo interrogētur antiqui de nouis, sed quòd antiqui declarent, quod obscurè deposuerunt, quod nouum dici non potest. ff. de testa. hæredes. §. si a quis. post. & sic in inquisitione nil speciale, eū in omni causa sint dubia declaranda, ad quod laborare debet iudex, de fide instru. cum Io. nec fiet forte hæc dilucidatio ad partis petitionem, sed ex iudicis officio; de hoc infra, de accusat. cum dilecti. sed Hosti. in hoc distinguit. aut nullus inquisitionē promouet, sed solus iudex illam prosequitur; & tunc non ob. publicatio, ut dixi in prin. huius gl. nisi forsan inquisitor se suspectum reddat malitiosè prorogans, vt inquisitū teneat impeditum, quod præsumit. si parum, uel nil expedit, longas dilationes assignat, de mense in mensem recipit unum solum testem; quibus demum publicatis dicit se uelle alios recipere, & melius ueritatem inuenire, ar. ff. de eden argentarius. §. cum autem. uersi. sed non est ita. & iterum procrastinat. & publicat, & uult procedere in infinitū. de malitioso igitur processu potest & merito contra talem præsumi arg. infra de præsump. nullus. & dicit cum talis protelatio nec ecclesiis expediat, nec prælatis, nec ipsorum subditis propter statum dubium, superior inquirentis terminum sibi statuet, infra quem inquisitionem cœptam expediat. quo lapso inquisitum absoluat, si prius non fuerit expeditus: ad hoc quod le. & no. de ap. oblatæ. §. penu. de resti. spolia. frequens. §. solet, lib. 6. & quod dicam de appel. dilecto, in glo. inepte. aut aliquis inquisitionem promouet; & tunc aut datus est à iudice ad ipsam inquisitionem tantum adiuuādam & promouendam: aut est datus à sociis, uel sua sponte illam promouet. In primo casu idem dicendum est, quod in præcedenti: quia uerè loquendo iste non est pars uere, sed quasi pars similitudinariè: quia talis nec habet libellum offerre. nec lit. contestari; & his casibus saluari & teneri potest opinio Innoc. In secundo casu, quando datus est à sociis, uel ipse se offert ita, quòd promouet & prosequitur inquisitionem ut uerè pars, hic & libellus offertur. & lis conte. de pur. ca. cum dilecti. & de iudic. exhibita; & sic possunt intelligi, de accusat. ueniens, & c. cum dilectus & c. prælatorum; & hoc casu sit uera opinio 2. & facit, quod dixi, supra eod. cum olim, super ulti. glo. tamen & in hoc casu si uidet inquirens ex probabilibus coniecturis, quòd non expedit ecclesiæ talem prælatum habere, & poterit non ad instantiam partis, sed ex puro & mero officio plenius inquirere ueritatem; ad hoc supra eo. per tuas uel secundum Hostien. iustius est & melius, quod ipso absoluto ab instantia primæ inquisitionis aliam incib piat de nouo [b], & uide, quod dicam de put. can. cum dilectus, in glo. forsan alterius, uel illi purgationem indicat; de quo remittit ad no. de coha. clericorum,
4 tua ad fi. Adhuc † opponitur secundum Innoc. quomodo super eodem articulo possunt post publicationem iidem testes produci? Respon. quod id non licet ad mutandum, uel ad addendum. sed ad declarandum, ut supra dixi. in primis enim timetur subornatio: in hoc ultimo non: possunt etiam post publicationem produci testes ad comprobanda dicta ipsorum. uerbi gratia. probauit. A. per duos testes, quod emit Bon. uineam à B. secunda die Augusti, B. ad probandum falsitatem testium probat per testes, quod ipse uel. A. ea die fuit Romæ; bene poterit. A. producere testes ad probandum. quod ea die fuit Bononiæ, sicut dixerant primi, ut sic ipsorum dicta corroboret, argum. in auten. eo. ti. §. si uero deducens, & supra eo. ex tenore, & uide quod ibi dixi in glo. dixit Inno. s'm quem moderetis hoc dictum, non tamen admittetur ipse. A. ad hoc sine cau æ cognitione propter dilationem, quam habuit ad producendos testes: tamen satis subueniendum est. A. & suo sacramento in hoc casu credendū, q maliciosè non petat. probabiliter enim credere potuit, q duo testes sufficerent sibi ad probandum contractum, sed ex probatione super
5 uenienti cognoscit contrarium. Quid si ex primis † testibus aliqui dixerunt obscurè. aliqui minus obscurè.
c In hoc casu dicit Inno. quod licet hi. qui obscurè [c] dixerunt, interrogandi essent super expositione dictorū suorum, tamen alii ad hanc obscuritatem declarādam non essent admittendi; & si possent admitti, ut est dictum, ad confirmanda dicta priorū. refert etiam aliquos dicere ipsos testes non repetendos etiā ad declarandum. quod obscurè dixerunt, nisi eū adeo sunt obscura, q nullum habent intellectum. nā si diuersimodè pōt intelligi, tunc si id quod dictum est. habet aliquā interpretationem illā habebit. ff. de legibus, minime. & l. si de interpretatione. & supra de consue. cū dilectus: aliàs, quod benignius est, interpretabimur, argu. infra de uerbo. signi. abbate. uersic. hic aūt sensus. Alii dicunt, q p̄ producentem fiet interpretatio supra de probatio. in præsentia. qd' prius dictū est. plus placet Host. s. q dictum suum debeant declarare. ex præ-
6 dictis † omnibus fit iudex inquirens instructus, quòd prius examinet dicta testium, q̄ illos publicet; & si uideat non probatū, uel per tales probatū, quos suspicatur posse repelli, non publicet, si alios speret habere posse [*Referatis*] non enim commiserat Papa diffinitionem huius causæ, quæ est de maioribus, sed solam te-
7 stium receptionem. ¶ Secunda † glo. dupliciter obii-
8 cit, contra obiectionem alle. & soluit. ¶ Ii. † glo. 2. *ibi Labeo*] hane & l. ueteribus, uide de priui. quia circa, super ulti. glo. [*& ibi cum in l.*] si uenditor. dicit, flumina, & stillicidia. ut nunc sunt, ita sint. nec declarat de quibus inspicitur quid sit actum: quod si non apparet, accipitur, quod uenditori nocet [*& ibi, In stipulationibus*] sequitur, cum quæritur quid actum sit, uerba contra stipulatorem interpretanda sunt [*& ibi; si quis intentione*]
9 uide de resti. spolia. cum ad sedem, super gl. 2. ¶ Ii. † *glo. 2. ibi, ueteribus*] & infra de regu. iur. contra eum, libr. 6. [*& ibi, si quis intentione*] illud in actione, & in principio causæ; de hoc not. de restitutione spoliatorum, cum ad sedem, in glo. secunda.

ANNOTATIONES.

a ¶ Si quis. Ibi uide Bar. & io l. Theopompus, ff. de do. præle. & Ioan. And. in spec. eo. ti. §. nunc uideodum, uersi. 3. quoque.
b ¶ De nouo. Contra, de accu. de his, & uide Bar. in l. si cui. §. hiſdē, ff. de accu. & in l. diuus, ff. de cust. & exhi. reo. uersi. ulterius quæreo, uerum & uide Io. An. de elec. cum dilecti, io fi.
c ¶ Obscure. Adde hic Innoc. & Fede. io consil. 262. uide etiam hic do. Anto. Hostieo. & Abb.

SVMMARIVM.

1 *A testimonio perseuerans in crimine etiam in ciuili repellitur. Emendatus autem non infamis admittitur in ciuili, & criminali mota ciuiliter; fallit in periuro, qui in criminali repellitur, ibid. uide nu. 11. & 19.*
Diuisio capituli, ibid. uersi. Dicebat, & nu. 5.
Criminosus non ita repellitur à iudicio, sicut à testimonio, ibidem ad dictio testimonium.
2 *Canonicus. criminosus licet repellatur à testimonio, & ab ordinibus, non tamen ab eligendo: secus, scrutator, uel elector fieret à capitulo.*
3 *A testimonio repelli quis ut intelligatur hic.*
4 *Crimen, peccatum, & delictum qualiter inter se differant.*
Probare oportet, si quid opponatur: aliter non sufficit, ibid.
5 *In crimine perseuerare quis dicatur.*
6 *De infamia iuris hic loquitur Pontifex.*

Crucem portantes ob crimen hæresis an interim admittantur ad testimonium etiam in ciuili, ibid.

7 *De crimine ciuiliter agi quando dicatur.*

Præterquam, particulæ ubi tradatur, & quomodo capiatur hic, ibid.

Periurius an sit infamis, ibid. & nume. 20. uer. hoc tamen & quibus casibus quis periurium incurrisse dicatur, nume. 8. repellitur semper à testificando nume. 20. uincit homicidam, eod. nume. 20.23.

9 *Criminalis causa intelligitur hic mota criminaliter.*

Infamis quando sit quis semper, ibid.

10 *Conuictus quòd quis sit instituta accusatione, quòd confessus, diuersi sunt casus.*

11 *Excommunicatum aliquem fuisse an sufficiat probare, ad hoc, ut absolutus à testimonio repellatur, & nu. 12.*

12 *Excommunicatio quando dicatur proxima causa, uel pœna delicti, quando non.*

Cum lege militus agitur, quàm cum ministro eius, ibid. in fin.

13 *Conuicto per exceptionis modum de crimine pœna non imponitur ordinaria.*

14 *Infamia facti, & opinio grauata pro eodem hic sumuntur, & quando repellant à testimonio.*

Infamia iuris tantum in ciuili repellit quem à ferendo testimonio, In criminali etiam facti, ibid.

15 *Excludere testem, & excludere eligentem quid sit.*

16 *Suppletur contextui.*

In criminibus requiruntur probationes meridiana luce clariores, ibidem.

17 *Epilogus, & suffragium glossarum nu. 17.*

In statum pristinum si quis restituatur ex morbo, perinde habendus est, quasi nunquam morbosus esset.

19 *Additio glossarum.*

Infamia quædam ciuilis, quædam canonica, & differunt, ibidem, num. 19. in prin.

Capituli huius principium qualiter intelligendum, eodem nume.

20 *In teste quid requiratur, uer. in teste enim.*

Decoctoris responsio à quibus fiat, ibid.

Iuramentum quandoque succedit loco probationis, quandoque cautionis, ibid. in fin.

21 *A testimonio ut periurus, uel alius in mortali constitutus non repellatur, à Papa constitui, uel dispensari posset.*

22 *Emendatio criminosi quando quò ad ciuiles, & quando quo ad criminales, & quando quò ad utrasque quæstion. ad testificandum prosit.*

23 *Versi. In hoc casu, ut exponatur à quibusdam. §. in glo. ulti.*

24 *Emendatio, & satisfactio criminis quomodo probetur.*

Pœnitentia quando occulta, quando manifesta esse debeat, ibid.

Sacerdoti confessori simplici credendum de pœnitentia alicuius, ibid. uersi. & uidetur, & nu. 25.

25 *Testi uni creditur, idest confessori pœnitentis hic.*

26 *Testis ostendere se potest innocentem, & liberum.*

Testium meorum honestatem probare possum, si dicat eos aduersarius mala fama, ibid.

CAPVT LIIII.

[2] [1] TEstimonium. [a] Casus. Perseuerans † in crimine etiam in ciuili repellitur à testimonio: emendatus uero nō infamis admittitur in ciuili, & criminali mota ciuiliter. fallit in periuro, qui in criminali repellitur. Dicebat Abbas, tres casus ponit, quibus in ciuili, & quatuor, quibus in criminali testis repellitur, & quomodo, dicam super uersic. si uero. & sunt duæ partes. prima tractat de criminoso perseuerante [b] secūda uerò de emendato ibi, Si uerò. [b] Et secunda subdiuiditur. prima tractat de emendato, qui producitur in ciuili, uel criminali mota ciuiliter. secunda de illo, qui producitur in criminali mota ciuiliter ibi, In criminali [*Testimonium*] secus in iudicio; de hoc 3. q. 7. in summa 24. q. 1. §. his auctoritatibus. quæ sit ratio, dicam post Vinc. infra, de cleric. excom. mini. si celebrar. dixit † etiam hic Vinc. quòd licet canonicus criminosus repellatur à testimonio, & ab ordinibus; nō tamen ab eligendo: quia suum officium exequitur. sed si capitulum faceret illum electorem, uel scrutatorē, posset repelli; quia non est fide dignus, supra de elect. quia propter, secundum eum, & ibi dixi de hoc super uer. fidedigni. & quod † dicit, Testimonium, potest intelligi ferendum, uel iam prolatum, si fuit reseruatum in tempore disputationis; quod dic, ut supra eo. ex parte, & cap. præsentium [*Aduersa*] pars enim producens hoc non posset, de hoc, supra eod. præsentium, in gl. 1. [*Crimen*] in quo † differant crimen, delictum, & peccatum, no. infra lib. 6. de reg. iur. in 4. regulis, in princ. & de hoc. C. si aduersus delictum. l. 1. Abb. exponit, idest peccatum mortale; allega. decre. de uerbo. signific. forus [*Opponitur*] & probatur, infra de conces. præbend. cum super, Hostien. sibi tamen non traduntur capitula, ut dicam de pur. can. inter, super glo. 2. [*Reprobatur*] 7. q. 1. illi qui, supra eo. Inno. [*Criminali*] etiam mota ciuiliter; quod probat sequens litera [*Perseuerat*] quia pœnitentiam † non egit, uel egit simulatam, & ad uomitum rediji, de pœni. distin. 3. in princ. & capi. si autem dicunt, aliàs, sunt, qui dicunt, Hostien. [*Si uerò*] 2. principalis, in qua prosequitur secundum principale membrum distinctionis. Sed Abba. faciens secundam ibi, In criminali, dicebat primū casum, in quo in ciuili quis repellitur, sumi ex uersi. infamia. tertia ibi, præterquàm pro reatu periurii. Secunda uerò secundum ipsum ponit quatuor, quibus repellitur in criminali, primū ibi, Conuictus. secundū ibi, Confessus. 3. ibi, communicatur. quartum ibi, Grauata opinio [*Emendatus*] quod intellige, ut dixi super uer. perseuerat [*Comittetur*] idest sic comitando associet, quod inhæreat sibi, & ipsum non relinquat, ad idem de iureiu. & si Christus, de re iudi. Abbate sanè, ad finem. li. 6. [*Infamia*] de † infamia [c] iuris loquitur secūdum Hostien. Pe. & Abb. nec ob. quod dicitur in uersicu. quamuis, de qua remittit, supra de rescrip. sciscitatus. & per hoc uidetur solui quæstio de portantibus, crucem propter crimen hæresis, an interim ad testimonium admittantur etiam in ciuili, de quo satis no. glo. in Specu. de teste. §. 1. uersicu. charta, uer. quid de portantibus [*Ciuiliter*] ciuiliter † agitur de crimine, cum agitur ad pœnam pecuniariam, ff. de priuatis. delict. l. ulum. Vincenc. [*Preterquàm*] de hac dictione præter. uide quod dixi, de elect. dudum. 2. ad fin. text. ut congruè ueniat istud uerbum exceptiuè, uidetur hic probari periurum non esse infamem. aliter satis uidetur hoc dictum, quod ubi dixit, & eum non comitetur infamia. nam mutatis uerbis hoc dictum, supra ubi dixit; & eum non comitetur infamia, si dico, emendatus non infamis testificari potest in ciuili, fallit in periuro, necessariò oportet inferri, quòd aut si periurus non sit infamis, aut malè excipiam, cum propositio illum non includeret [*Periurij*] cum † iurauit [d] falsum, uel non seruauit licitum iuramentum: secus, si iurat temerariè, supra eodem intimauit, & capi. constitutus. tamen Innocen. uidetur, quòd illa iura loquantur de testimonio perhibendo contra eum, qui fuit particeps temerarij iuramenti, & sit hoc in ipsius odium, uel ex quo temerarium iuramentum non seruat, uidetur pœnituisse. unde dicit Hosti. quòd licet quidam distinguant inter promissorium, & assertorium iuramentum, uel an sit de præterito, an de futuro, ipse repulsa illa distinctione, dicit distinguendum solùm inter licitum & illicitum iuramentum. contra illicitum iuramentum nec infamis sit, nec à testimonio repellatur, & ueniens contra licitum

licitum indistinctè repellatur. & idem, si dubitet, an
sit licitum. s. de elec. uenerabilem, uer. idem etiam. di
cit etiam cōiter hoc teneri per doctores, quòd teme-
rarium iuramentum non repellat à testimonio, sicut
nec à dignitate, de iureiuran. sicut nostris. quod tamē
ipse uerum putat in eo, qui pœnituit. remittit etiā de
his ad sum. eo. ti. §. 2. fama, & uer. excipitur [*In criminali*]
hæc secunda secundæ in qua s̄m membrum subdistin
9 ctionis prosequitur; & dic † criminali criminaliter mo
ta [*De crimine*] publico. de quo condemnatus semper
fit infamis. ff. de his, qui no. infa. athletas. §. calumnia-
tor. uel priuato etiam, quando descendit ex tali actio-
ne, quæ dānato in priuato iudicio irrogaret infamiā,
ut furti, uel ui bonorum raptorum, iniuriarum, & si-
miles. ea. l. §. fin. & duabus. ll. sequen. ff. de pub. iudic.
infamem. Idem de crimine priuato, quod etiam con-
demnato non irrogat infamiam. cum enim talis non
possit promoueri, nec sacerdotem poterit accusare,
vel in eum testificari, quāuis laicum ad hoc admit-
teretur. Idem etiam dicendum est. cum excipitur de
crimine, quod non infamat, siue condemnatus, siue
uel non s̄m Inno. [*Conuictus*] fortius, si condemnatus
e [*Confessus*]. Idem, si tantum instituta est accusatio, nisi
forsitan in exceptis, infra ca. ulti. Phi. quod uerum est,
quamdiu accusatio pēdet. ut ibi [*Vel si nunc*] habes tres
10 casus, & diuersos. aliud est † enim probare, quod alias
instituta contra ipsum accusatione conuictum, aliud
confessum, aliud crimen non probare [*Per exceptio-
nem*] si dicas criminis, in quo perseuerat, planum est:
sed quia hic loquimur de emendato, melius est, ut di
cas repelli testem emendatum, sicut repelletur confir
matus consecrationem petens s̄m Inno. qui remittit,
supra de elect. dudum. 2. infra de accusa. super his. sed
11 † nunquid sufficit probare aliquem fuisse excommu-
nicatum ad hoc, ut etiam absolutus à testimonio re-
pellatur: de hoc satis. 4. q. 1. in summa. dic s̄m Innoc. &
Host. quòd nunquam ob. testi. quod fuerit excommuni-
catus, si nunc apparet absolutus. imo & necesse est pro
bari crimen, propter quod fuit excommunicatus ad
hoc, ut à testimonio repellatur. nec obstant rationes
ibi inductæ; puta quia excommunicatio non fertur,
nisi pro grauibus criminibus. 11. q. 3. nemo episcopo-
rum, & c. nullus sacerdotum. & c. certum est: quia &
si hoc uerum sit, tamen ipsa excommunicatio nō est
culpa, sed potius pœnitentia, siue medicina. 2. q. 1. mul
ti, infra li. 6. de sen. excom. cum medicinalis. & ideo ca
cessante non debet aliqua infamia remanere, argum.
ff. de his, qui no. infa. ictus, s̄m Inno. imò potius tolli. l.
di. ferrum. maximè cū non nisi præmissa satisfactione
absolutio impendatur, infra de uet. sig. ex parte. 1. & c.
cū olim. ex quo probatur absolutus præsumitur etiā
de crimine emendatus, & talis à testimonio non re-
pellitur, ut patet in eo, quod legi. & no. supra § proxi-
mo. in prin. s̄m Host. Sed dices, licet pœna excommu
nicationis non sit peccatum; pœnæ tamen impositio
per iudicem pro peccato inflicta est probatio culpæ,
quæ nō nisi pro culpa infligitur, ut in p̄dictis. c. nemo
episcoporū. & c. ad hoc respondet Innoc. quod sæpe sine
manifesta & solenni probatione excōicatur quis de
ipso, quod in termino non comparet; & tamen pōt esse le
gitimo impedimento detentus. in quo casu & si iusta
sit excommunicatio; tamen, quia uera est causa, culpa
non subest, probato impedimento debet sine difficul
tate qualibet relaxari. 4. q. 5. c. 1. & patet in eo, quod le-
gi. & no. infra de re iudi. cum Bertoldus §. postmodū.
Sed & sententia excommunicationis etiam iniusta te
net 11. q. 3. c. 1. graue. ergo esset sentire, quod excommuni
catio perpetuam infamiam irrogaret; ideoq; dicendū
est, quod non sufficit probare, quod excommunicatus fuerit,
nisi & probetur culpa, propter quam excommunica-

f tus [f] fuit, ut præmissum est, s̄m Inno. efficatior uidetur
responsio Host. quod sicut per probationē excōicationis
culpa, propter quam lata fuit, præsumitur; sic & per
probationem absolutionis præsumptiuæ sublata ui-
g detur, ut dixi s̄m Inno. [g] aliqui dicunt. quod ubi quis con
tumax est in parendo super crimine, de quo condem
natus est, & hac de causa expressè assignata excōicat,
talis probata sola excōicatione repellit ēt crimine nō
probato. & idem dicūt, quod si probet, quod propter inobe-
dientiam quis fuerit depositus ab officio. uel ordine,
& si non fuerit excōicatus, arg. 4. q. 1. c. 1. & 2. ff. de his,
qui no. infa. l. 2. §. ignominiæ, ff. de iudi. cum prætor. &
idem uidetur dicendum, ēt si non sit condemnatus:
dum tamē crimen notoriū sit per euidentiam facti,
uel si dicat iudex, excōico talem, quia non uult com-
parere super tali crimine, quod commisit, ar. iurium
prædictorū: sed si bene attēdas, in omnib. his non re-
pellit propter excōicationē, sed pp crimē cōmissum,
uel propter sniām super crimine latā. & ideo melius
vr dicendum, quod ad repellendū testē non sufficit pro-
bare, quod excōicatus fuerit, expressa ēt cā criminis in ex
h cōicatione [h] nisi tale crimen expressum sit in sentētia
quod ipso facto infamaret, cū de aliis criminibus acta
pœnitētia emēdatus sit, & infamia cesset. nec ob. ff. de
his, q no. infa. l. 2. §. ignominiæ. cū suis concor. qa exau
torate militem pp culpam suā, uel ipsum ab exercitu,
uel ordine remouere, uel iudicē à senatu, de qbus ibi
12 loquit, est proxima causa, & pœna delicti. sed † excōi-
catio, uel priuatio à cōione fideliū, vel sacrorū nō est
proxima cā. uel pœna delicti: imò ē aliqd intermediū,
contumacia. s. propter quā solam excōicatio fertur, &
nunq pro crimine quātumcunq; sit graue. semper est
.n. monitio præmittēda, ut patet in eo, quod le. & no.
j. de sen. excom. sacro. nec ob. quod quandoq; incidit quis
in canone latæ sniæ, sicut pro uiolenta manuum inie-
ctione in clericos. 17. q. 4. si quis suadente, & cæteris si-
milibus. in quibus casibus excōicatio est proxima pœ-
na delicti: quia in talibus non infertur pœna excom-
municationis ab homine. sed à iure; unde nō amplius
repellitur taliter excōicatus propter excommunicatio-
i nē, q̄ propter crimen [i] tantum, durante. s. excōicatio-
ne, uel quousque pœnitentiam agat. sed in prædictis.
ll. fuit remotus miles, uel iudex per iudicē. & dici con-
sueuit, quod minus agitur cū l. quàm cum ministro
k legis [k] s̄m Inno. cuius est quasi tota mens huius gl. &
comprobatur hoc ultimum. ff. de arbit. Celsus. ff. de
13 compen si cum militi [*Conuincatur*] quo † casu regula-
riter pœna ordinaria non punitur; quod dic, ut not.
supra de ordi. cogni. cum dilectus, ad fi. Hostien. [*Aut
grauata*] quartus casus, & dic saltem de facto secundum
14 Hostien. dicit † Pe. quod pro eodem sumit infamiam facti
& opinionem grauatam [*Quandoque*] in alio quocun-
que iudicio [*Tali modo*] scilicet in modum exceptionis;
& ideo de iure non est infamis, supra de ordi. co. cum
dilectus, ad fi. & sic infamia etiam facti tantum repel-
lit testem in criminali. In ciuili uero infamia iur. tan-
tum, & sic intelligas, supra secundum Hosti. de hoc in
Specu. eo. ti. §. 1. b. uer. Item quod est infamis: puta reū
infamatum de crimine etiam de facto à testimonio
repellendum etiam in ciuili; ad hoc, supra ti. 1. licet,
uersi. quidam uero, supra cod. licet. 1. & 2. & capi in li-
l teris, infra titu. t. præterea. infra de excep. cap. 1. quod
intelligo, quādo infamia facti, uel infamatio causatur
à crimine, ita, quod crimen sit proxima causa infamiæ.
ubi uero infamatio, uel opinionis aggrauatio non
causatur à crimine. sed ab alio medio, puta quia carce
ratus fuit, uel à testimonio aliter repulsus, puto locū
habere, quod hic dicitur, ut talis aggrauatio opinio-
nis nō repellat in ciuili, licet sic in criminali. uel aliter
infamatio facti causata à crimine, de quo constat quē

b ¶ Perseuerante. Quando dicatur perseuerare, uide Pau. de Eleazа. hic, & in c. sunt qui dicunt, de pœni. dist. 3. & in prin. & in regula, semel malus, de regulis iuris, in 6.

c ¶ De infamia. De infame an ad testimonium admittatur, uide tex. in c. licet, de probatio. & supra eod. c. licet ex quadam, Bart. in l. 1. C. de summ. trin. & fi. ca. cum glo. ibi alleg. & gloss. in c. querelam, de iureiur. Bald.

d ¶ Cum iurauit. adde tex. in c. quicunque. 6. q. 1. & c. cura. 3. q. 9. & ideo uiolato semel iuramento, quod est confirmatorium ueritatis. c. & si Christus, de iureiur. remanet semper suspitio periurij. d. c. paruuli. 22. quæstio. 1.

e ¶ Confessus. Adde tex. in c. 1. infra de except. & ibi do. Abb. & uide Bald. in l. ea. C. de condict. ob cau. & Bar. & Ang. in l. si reus paratus, ff. de procu. & dom. And. & Abb. in c. dudum, el 2. de elect.

f ¶ Excõmunicatus. Non sufficit ergo probare consequens, nisi probent antecedens ad illud: quia non probat hoc esse &c. C. unde legi. l. non hoc. ibi uide per do. Bart. de Salic. in contrarium faciunt. l. ad rem mobilem, & l. ad legatum, ff. de procu.

g ¶ Iuno. Ista ratio non concludit in criminali, ubi emendatus, & sic pœnitens, & absolutus repellitur, ut supra not. In ciuili autem sic.

h ¶ Excommunicatione. An uerba enunciatiua in sententia probẽt, uide Bart. in l. sciendum, ff. de uer. obl. & in l. ex hac scriptura, ff. de don. & Io. And. supra de proba. quoniam, in glo. in præsentia.

i ¶ Crimen. Imò ut probetur tunc quis excommunicatus, necesse est primo probari crimen, propter quod incurrit pœnam sententiæ excommunicationis, uide Ioan. Andr. ad hoc in Specu. de peti. & possess. §. fi. in fine.

K ¶ Legis. De hoc Brocardo uide plenius per Bart. in l. si libertas, ff. de iure patr. & in l. amplius. ff. rem ra. habe.

l ¶ Excep. c. 1. Vide Bart. Bald. & Salic. plenius in l. 1. C. de sum. trin. & Bar. in l. Cassius, ff. de sena. & ff. de Car. edic. l. 1. § duæ causæ. & an contra testem descriptum in testamento, uel alio instrumento possit opponi exceptio infamiæ, uide Bart. in l. cum testamento, ff. de testa. & qualiter tunc opponitur talis exceptio, uide per ipsum in l. ad testamentum, ff. de testam. & quale tempus consideretur in legitimitate personæ testis, an quo scribitur in instrumento, an quo producitur instrumentum, uide in §. duæ causæ, præallegato per Bart. & Sali. in l. 1. C. de testam.

m ¶ Quod Papa. Adde, quod opin. Ioan. Andr. sequitur Paul. D. Ant. Imo. & Specu. in tit. de teste. §. 1. uersi. sed quærit, licet Moder. hic uideantur uelle limitare per doct. Bald. in l. sed & milites. §. ignominiæ, ff. de excu. tuto.

n ¶ Quocunque. In hac glo. in prin. dum allegat cap. non potest, intelligit, eum post pœnitentiam, sed gloss. 2. in cap. quæstioni. infra de appell. intelligit ante pœnitentiam, & de hoc uide, quod scripsi in cap. non potest, an admittatur ad accusandum, uel promit. uide ibi de peccato post baptismum, Archid.

o ¶ In secreto. Faciunt not. in gloss. supra eodem nuper, & in capitulo primo, infra de exceptio. & scripsi 2. quæst. quinta, quanto, ubi de hoc, & gloss. secunda quæstio. 7. in capitulo ipsi Apostoli, & ibi scripsi, Archidia.

p ¶ Hæreticus. Facit optimè de hære. in fidei, lib. 6. & uide Bart. in l. filius, ff. de donat. & uide bonum text. in cap. per tuas, de simo. per quam apparet, quòd prohibitiones iuris naturalis, ut inimicus, Papa, non tollit, sed positiuas bene de iure canonico.

SVMMARIVM.

1 *Ioan. Andr. propter huius decretalis expositionem prius ascendit cathedram.*

Diuisio capituli, ibid. uersi. summo.

2 *Vltra, præpositio significat recessum.*

Productio tertia est numerus communis in dilationibus, & monitionibus.

Debet, & potest habent eandem uim præcedente negatiua, ibid. ad dictio. non debet.

Instrumenta, & per confessionem potest instrui causa etiam post tertiam dilationem.

Causa unde dicatur, remittit, ibid. uersi. unde dicatur.

3 *Dilatio tertia lapsa nõ prohibet testes produci super nouis capitulis*

4 *Nisi, dictio, quando negatiuam sequitur, ponit, non excipit.*

Iuramentum ut procedat, ut quarta detur dilatio, quæ requirantur, ibid. ad dictio. præstito. & quando non sufficiat, nu. 9 §. In glo. 2.

5 *Capitulum hoc loquitur generalius, quàm auften. hic citata, unde desumptum est.*

6 *Testificata didicisse sua, uel alterius partis, idem. & obest, etiam si post primam dilationem contingat, nu. 9. §. in gl. 2. uide nu. 10.*

Disiunctiua si est, sufficit alterum esse uerum, ut hic, ibid.

Contra subtrahentes male præsumitur, ibid.

7 *Per, præpositio auget hic.*

Ars, est uocabulum medium, ibid.

8 *Nequire, uel nõ posse, qualiter accipiatur.*

Infinitas uitanda, malitia excluditur per iuramentum. per alium qui facit, per se facere uidetur, si non stetit per quem, ut quid fieret, ei subuenitur.

9 *Iuramentum malitiæ quare præstetur post iuramentum calumniæ præstitum.*

Quare etiam præstetur ab eo, per quem non stetit.

10 *Testificata qui uidit, non tamen plenè examinauit, an prohibeatur à quarta dilatione.*

11 *Testes an producere prohibeatur is, qui à testibus productis diligenter exquisiuit, & ipsi recitauerunt depositiones, quas fecerant.*

12 *Aperturam, siue publicationem, uel sententiæ prolationem suspendi petens, donec possit habere testes suos ultramarinos, captos, uel infirmos, uel aliter impeditos, non audietur ultra sua tempora, nisi ex causa magna.*

Testes suos producere qui non potuit impeditus casibus hic dictis, restituetur in integ. præmissa cognitione summaria, & non impediet processum, nisi ex causa, ibid.

Litium immortalitati non est uia paranda, uersi. si enim.

Dilationem dare, uel prorogare ultra statuta tempora potest iudex ex causa magna, ibid. in fi.

13 *Dilatio nunquid & quoties mihi danda, si protestor, me producere uelle testem ultramarinum, & probo, quòd misi pro illo, nec inuentus est, uel quòd nuncius non potest transire.*

14 *Testes, uel instrumenta producere impeditus si sui intra ferè terminum statutum ex facto eius, cui receptio eorum commissa est, & intra reliquum non possit id perfici, restituetur mihi tempus: cautè tamen facio, si protestor.*

15 *Testes si quis impeditus itineris periculo, uel alio casu fortuito, ut nulla ex parte temporis possit suam productionem perficere, terminus prorogabitur, nisi multo tempore durarent pericula.*

Dilatio nouem mensium in ultramarinis ut parti detur, cautè facit, si consentit pars, contra quam producuntur testes, ibidem in fine.

16 *Articulos ut det aduersarius ei, contra quem facienda est examinatio testium, non expedit, & ratio.*

17 *Examinare testes, uel instruere causam, ubi intendat aduersarius, cautè facit it, contra quem facienda est instructio, si quærat ab eo, & scribi faciat, & ratio, & num. 18.*

Dilatio in dilatione computatur, & quando, ibid. & num. 18.

18 *Dilatio nouem mensium quo casu quis non habebit pro omnibus distantis locorum, & parti, quæ habuerit dilationem minorem tribus mensibus in casu, quo tres menses sint concedendi, dabit alia ad complementum eorum, & quando & qualiter computanda, num. 19.*

19 *Dilatio trium mensium ex l. 1. C. de dilatio. quando minoratur.*

Dilationes abbreuiare est utile: tamen exinde dubitationes.

Dilatio quando incipiat currere, ibid. uersi. dicunt etiam.

21 *Dilationum tempus est continuum, nisi in casu, & quo.*

22 *Prouinciam continentem quam appellemus hic.*

23 *In probandis exceptionibus locus ne sit quartæ productioni, reijcit ad specula.*

Si appellatur ob denegationem quartæ productionis, quid iuris. aliò remittit, ibid.

CAPVT LV.

1 VLtra tertiam. Quia propter lecturam huius decret. prius cathedram ascendi, ipsam commentemus, ut & alij ordinem habeãt repetendi, & nil prætermittendo quò ad numerum & ordinem dicendorum, quod colligat repetens ex commentis decret. Ioan. Summo, & diuido decre. & ponit formam, secundum quam datur quarta productio testium, & aliter dari nõ debet. & sunt duæ partes. in prima ponit regulam. in secunda casus exceptos ibi, Nisi

[ultra]

2 [*ultra*] denotat † exceſſum᾿ ſic.3.q.5.ultra, de reſcriptis,
a nonnulli infra. de excep. pia. lib.6. [*Tertiam*] iſte nume
rus eſt communis in dilationibus, & monitionibus;
ad id de ſen. ex. conſtitutionibus, lib. 6. [*Productionem*]
gloſ. ad intellectum huius uerbi remittit &c. [*Non de-
bet*] idem, ſi diceret, non poſſunt, propter negatiuam;
de hoc de reg. iur. in 1. regula, lib.6. [*Teſtes*] de inſtru-
3 mentis † dic. ut infra. tit. 2. cum dilectus, poteſt etiã per
confeſſionẽ poſt tertiam dilationem, & prius inſtrui
cauſa, ſecundum Inno. ad quod alle. Hoſ. infra. de fi. in
ſtru. cum Io. [*In cauſa*] unde dicatur. habes de uer. ſign.
forus [*Produci*] ſuper his capitulis, ad quæ probãda fuit
aſsignata, & eſt lapſa tertia dilatio: ſecus de nouis, ſupra
4 eo. fraternitatis [*Niſi*] quia negatiuam † ſequitur, ponit,
non excipit, de hoc ſatis per Dyn. infra, de regu. iur. pa-
ctũ. lib.6. ſed Cy. plenius. C. de tranſac. l.4. [*Præſtito*] non
ſufficit ergo, quod ſit exactum, niſi & illud præſtetur,
ut hic; & econtra non ſufficit illud præſtari, niſi per iu
dicem exigatur, ſupra de reſt. in integ. ex literis [*Qui hoc*]
ſcilicet quartam dilationem [*Iuramento*] ut dicit gl. ſum
ptum fuit de. §. quia uero, in auct. cod. titu. [*Per alium*]
5 generalius † loquitur, quàm auct. unde hoc ſumptum
fuit, quod dicebat de aduocato, uel pro eo agente, ut
tutore. & curatore, uel procuratore, ſecundùm Vin. &
6 Goff. [*Teſtificata*] ſua †, uel alterius[b] partis, cum iſte tex.
b & textus auctent. ſic generaliter loquatur, ſecundum
Inno. & Hoſti. [*Vel fuerit*] iſta diſiuncta probat, ꝙ ſuffi-
cit ſubtraxiſſe. nam licet forte non uiderit teſtificata,
præſumitur contra eum propter furtum. C. de probat.
ſi de poſſeſſione. in fi. ſecundum Hoſtiẽ. [*Percunctatus*]
7 hic; per † auget, quaſi ualde cunctatus, ut infra dicam,
& remittit Hoſtien. de conſuet. c.2. [*Artem*] in mala ſi-
gnificatione ponitur hic, & 22. q.4. quacunque. 47. di-
ſtin. ſicut. in bona ponitur 91. diſtin. clericus. 1. & 2. Sed
ſup. ideò petit quartam [*De nouo*] ſcilicet in quarta dila-
tione [*Prius*] ſcilicet in prima, ſecunda, uel tertia [*nequi
8 uit*] de facto † forſan, ut uerbum ſonat, uel prius erant
excommunicati. modo ſunt abſoluti, uel prius inimi-
ci, modo ſunt reconciliati, ſecundùm Vin. ¶ Nota infi
nitatem uitandam; de hoc de reſcriptis. c.2. lib.6. Mali-
ciam excludi per iuramentum; concor. ſupra eod. præ-
ſentium. Item ꝙ qui per alium facit, per ſe feciſſe uide-
tur. & eſt regula iuris, infra de reg. iur. qui per aliũ, li.6.
Item ꝙ ſubuenitur illi, per quem nõ ſtetit, & eſt etiam
regula iuris, infra de regu. iur. imputari, lib.6. Ad gloſſ.
9 ſecundum quas † opp. dupliciter ad textum. primo de
eo, quod hic iubet partem, quæ petit quartam dilatio
nem, iurare. huic opponitur, teſtes ſuper prin. produ-
cuntur lite conteſtata, ſupra eo. de teſtibus, poſtquam
immediatè iuratur de calumnia, infra de iura. calum.
c.1. in prin ſed iuram. calum. &c. Secundò opponitur,
hic dicitur, ꝙ ille, qui in primis tribus dilationibus nõ
potuit habere teſtes, quos producit in quarta, tenetur
ad hanc ſolennitatem ſeruandam: contra, ex quo per
eum non ſtetit &c. ¶ In gloſ. 2. ibi, ut ibi dicitur, ſecun-
dum Hoſti. deficit ratio: quia iuramentum calumniæ
non defendit, qui dilationem petit ſuperfluam. unde
dic. ꝙ exigitur ad tollendum iuris præſump. quæ eſt, ꝙ
quamuis ſit iuratum de calumnia, maliciosè petatur
hæc dilatio. ¶ [*In glo. ult. non debet*] item per iuramentum
prouidetur quo ad alia capitula. nam & ſi conſtaret, ꝙ
habere nõ potuiſſet. adhuc poteſt de alia fraude time-
ri [*& ibi, productio facta ſit*] denegaretur etiam ſecunda,
& tertia ei. qui poſt primam percũctatus eſſet dicta te-
ſtium; quod innuit finis. §. quia uerò, ſecundum Inno
& Hoſt. [*& in fi.*] & Loratione, cod. tit. ¶ Expeditis tex-
10 tualibus, & gloſsis quæritur, an † is, qui uidit teſtifica-
ta, in illa plenè non examinauit. prohibeatur à quarta
c productione. Sol. ſecundum Inno.[c] Hoſt. & Abb. non
impeditur, niſi illa diligenter inſpexerit, argu. ff. de rei
uendic. officium. C. de probat. excep. quod ſecundum
eos not. hic uerſi. percunctatus. quaſi per omnia ſcru-
tatus, & cum diligẽtia inſpexerit. denotat enim uerbũ
illud diligentem inquiſitionem, per quam dicta com
d prehẽderit[d]. facit, quia ceſſat finalis cauſa prohibitio-
nis, ex quo non uidit illa taliter, ꝙ poſſit per id alios ſu
bornare, de renun. poſt transla. cum concor. nec opor
tet calumniari ius ciuile, nec uerba captari. ff. ad exhi-
ben. l. pen. ſecundum hoc debet intelligi. §. quia uerò,
in auct. eod. tit. conſuluit tamen Hoſ. ꝙ, quam citò per
pendit atteſtationes ſuas eſſe. deſiſtat a lectione illarũ.
11 ¶ Secundo † quæro, an prohibeatur producere teſtes
is, qui à teſtibus productis diligenter exquiſiuit, & ipſi
e recitauerunt depoſitiones[e], quas fecerant? Reſpõdeo,
ꝙ non ſecundum prædictos: tum quia hoc non eſt iu-
re cautum. ff. eod. l. 1. tum quia nec ratio, nec æquitas
hoc ſuadet: quia nec per unam uocem plenè poſſet in
f ſtrui; facit infra de priuileg. cum perſonæ[f], lib.6. Addit
Hoſtien. meliorem rationem: quia poteſt eſſe ꝙ teſtis
falſum refert, de accuſa. inquiſi. §. fi. quia uult placere,
uel quia non recordatur. & ideo ſuper uerbo uolatili,
& incerto non poteſt fieri plena deliberatio, qualis fie
ret ſuper ſcriptura, propter quod etiam ſtatutum eſt a-
ctionem in ſcriptis offerri; de hoc ſupra de libell. obla.
12 c.1. ¶ Tertio † quæro, quid ſi pars petat ſuſpẽdi apertio-
nem teſtium, uel cauſæ diffinitionem, donec poſſit ha
bere teſtes ſuos ultramarinos, captos, uel infirmos, uel
aliter impeditos? Reſpon. ſecundum Inno. & Hoſtien.
non audietur ultra ſua tempora. 3. q. 3. §. ſpacium: pote
rit tamen ei etiam poſt apertutam. & etiam poſt prola
tionem ſententiæ præmiſſa cognitione ſummaria ſub
ueniri per beneficium reſtitutionis in integ. c. 2. & 3. &
c. ex literis. Et ſi dicas, nõne melius eſſet differre. quàm
poſt publicationem, uel ſententiam ſubuenire? reſpõ-
dit ꝙ non, ne det materia malignandi. ſi enim propter
hoc & ſimilia differretur, poſſet quilibet inuenire tot
uias diffugij, ꝙ lites fierent immortales cõtra iura uul
garia; nec paranda eſt talis uia, de diuor. quanto. §. pen.
& è conuerſo, ſi procedatur, nullum. uel modicum fit
præiudicium, ex quo per reſtitutionis beneficium ſub
uenitur; fatent tamen, ꝙ ex magna cauſa poſſet iudex
g ultra ſtatuta tempora[g] aliquam dilationem dare, uel
prorogare, arg. ff. de re iudic. l. 2. ff de iud. nonnunquã,
ſed non immoderatam, argu. ff. de iudi. ſi longius. ff. de
uaca. munc. l. fina. & facit de officio delega. conſuluit.
13 Quartò † quæro, quid ſi proteſtor, ꝙ producere uolo
teſtem ultramarinum, & probo, ꝙ miſi pro illo, nec in
uentus eſt, vel ꝙ nuncius non poteſt tranſire, nunquid
dabitur milleſima dilatio, uel productio? uidet, ꝙ ſic,
per nota. ſupra eod. in cauſis, donec de morte certi ſu-
mus, argu. infra de ſpon. in præſentia, de ſecundis nup.
c. 2. ſed quia hoc prætextu poſſent lites perpetuari; pu-
tat Hoſ. ꝙ iudex poteſt & debet hoc arbitrari, & occur
rere malicijs toto poſſe. C. de iudi. properandum; uide
h quod not. de reſcrip. ſtatutum[h]. §. pen. lib.6. ¶ Quintò,
14 q̃ro, dato, † ꝙ quarta productio, de qua hic loquimur,
non poſſit peti ultra tempora ſtatuta niſi per[i] benefi-
cium reſtitutionis in integr. pone, quòd per iudicem,
uel per receptorem teſtium, uel inſtrumentorum, qui
bus eſt commiſſum hoc expediendum, infra duos mẽ
ſes, ſtat per 6. vel 7. primas ſeptimanas, quòd nihil eſt fa
ctum: quia ipſi, licet diligenter requiſiti, procedere ne-
glexerunt, & in reſiduo tempore non poteſt perfici,
quod mandatur: Putat Inno. & Hoſt hoc caſu hoc nõ
imputandum parti, ſed reſtituetur ei tempus, ar. 2. q. 6.
anteriorum, & in auct. ut ſpon. lar. §. hoc quoque ſanci
i mus. collat.[i] 9. de hoc, de offic. deleg. de cauſis, & c. pa-
ſtoralis, ad finem: cautè tamen facit pars, ſi hoc prote-
ſtetur, de off. ord. paſtoralis, ad fi. ¶ Sexto † quæro, quid
ſi propter pericula uiarum, uel tempeſtates aquarum,
uel

uel quoscunq; alios casus fortuitos impediretur quis ire ita, quòd nulla parte temporis potest productionē suam perficere? dicunt Innoc.& Hosti. quòd hæc esset magna causa, quare debet terminus prorogari, arg. ff. de edendo, si quis ex argentarijs §. fi.& l. seq. in auct. de his, qui ingre. ad app. §. 2.& 3. col. 5. nisi sit, quod possit partibus imputari. ff. si quis cau. l. 2. putat tamen Inno. quod si multo tempore deberent durare pericula, procedi posset ad publicationem, siue sententiam, saluo parti beneficio restitutionis, postquàm cessauerint pericula, ut est dictum, propter hoc dicunt, quòd cautè facit pars, contra quam producuntur testes, si consentit, quòd aduersarius habeat, 9. menses, ex quo summaria cognitione præmissa ordinatum est, quod instructionem suam habeat de partibus transmarinis.

16 nec † expedit ei, contra quem producuntur, petere articulos. per ipsorum enim examinationem magis & plenius instruitur producens: sed permittat super tota causa producere testes, & instrumenta: quia si etiam haberet mille capitula, non habebit nisi dictos. 9. menses. Idem dicunt de 6. mensibus, qui dantur de continentibus prouincijs, & de tribus, qui dantur de eadem 3. quæst. 3. §. spacium, C. de dilatio. l. 1. Prudenter

17 † etiam sm eos facit is, contra quem fit productio, si quæri faciat à producente, & respoonsionem in actis scribi, an intendat causam suam instruere de partibus ultramarinis, an de continentibus prouincijs, an de eadem. est enim ualde utile, si certum elegerit: aliàs dicet producens, quòd intendit de eadem prouincia instruere, nec per hoc negans de alijs, habebit tres menses. Secundo dicet, quod de continentibus, non per hoc negãs de ultramarinis, & habebit 6. Tertiò dicet, quòd de ultramarinis, ut habeat 9.& sic forsan plus debito prorogabitur per hanc causam. Hic aduertendū est, quòd hoc dictum concludit 18. menses dari. hòc uidetur inconueniens, cum per hoc amplietur dilationum materia contra ea, quæ superius dixi, & facit. C. de temp. app. l. 2. in prin. & Cle. de uer. sig. sæpe. putat ergo Pet. de Bel. & ponit Cy. C. de dila. l. 1. quod tēpus debeat in tempore computari; ut si prius habuit tres menses, ut in prouincia. si postea petat testes de prouincia continenti, non dabuntur sex, sed tres tantum. & si iterum de transmarina, non habebit nouem, sed

18 tres tantum. Si † uerò post primam de tribus mēsibus peteret tertiam. sultramarinam, haberet sex menses, & sic non habebit nisi. 9. menses pro omnibus distantijs locorum, & secundum hoc bonum est consilium Inno.& Hosti. quod præmisi: quia si sit pars petita, de quo loco causam instruere uelit, & eligat unum certum, bene quidē. sed dato, quòd dicat se de omnibus tribus instructionem facere uelle, solos. 9. menses habebit pro omnibus. sed dato, quòd petita non fuerit, si super principali, uel eisdem articulis, uel qui à principio prouideri potuerunt, dilationes istæ petantur, puto procedere, quod post Pe. dixi. Si uerò super exceptione, uel replicatione improuisa repetetur noua dilatio, procederet quod dicit Inno. & Host. post eum, & facit, quod no. de elec. cupientes, lib. 6. in glo. pen. 1.

19 partis. Est † etiam aduertendum, quod. l. illa. 1. C. de dila. canonizata 3. q. 3. §. spaciū, dicit, nō amplius, quàm tres mēses dari. per quam datur intelligi, quod siue in prouincia, siue extra prouinciam testes sint propinq., dilationes illæ minorabuntur, facit, intra de appellat. cum sit. C. de dila. siue pars; & fi. quod no. de elec. coram, in 1. glo. Item scias, quòd Inno. & Hosti. dicunt, quòd parti, quæ habuit minorem dilationem, quàm trium mensium, de leui dabitur alia, dummodo am-

k bæ non excedant tres menses simul [k] iunctæ; & his tribus mensibus non computabitur tempus medium, quod est à fine primæ dilationis usque ad principiū secundæ. si uerò producens fuerit impeditus, siue neglexerit. nam si negligentia damnosa erat aduersario [i] sibi imputet suam negligentiam, & quòd illum citari non fecit: quia uigilantibus. & c. ff. de his, quæ in frau.

20 cre. l. pupillus, in fin. 4. q. 4 §. 1.& 2.& licet † fateantur, quandoque utile has dilationes abbreuiare: dicunt tamen, quòd ex abbreuiatione dubitationes occurrunt, & diffugia procurantur. dicunt etiam hanc dilationem incipere currere, ex quo est assignata. unde cautè facit producens, si statim impetret literas, & uadat, uel mittat pro producendos testibus, uel mitti faciat, ut ibi recipiantur, infra de fideius. c. fin. ¶ Sepi-

21 mò † quæro, nunquid tempus harum dilationum est utile? putat Inno. quòd non, sed continuum adeò, quod nec dies solennes, nec recusationes testium recipiendorum, uel iudicum de isto tempore deducuntur; dū modo recusationes non sint maliciosæ, uel tales, propter quas producens impediatur producere testes suos. Hostien. remittit ad id, quod post eum scripsi, supra titu. 1. licet, post princ. uersic. quia tamen. ¶ Octa-

22 uò † quæro, quid in hac materia appellamus continentem prouinciam? putat Inno. quod non archiepiscopalem, sed sicut dicitur. ff. de uerb. sig. notionem, §. 1. quod declarat Hostien. sicut Italia, Gallia, Hispania, Prouincia, Sicilia, & his similes. Pro prædictis facit, quia malè uideretur limitatum à iure, si in prouincijs archiepiscopalibus, & continentibus tot menses dari deberent, cum quandoq; prouinciæ archiepiscopales ualde distent, ut patet, supra de offi. del. cum causa, & ibi dixi in prin. uide etiam quod dixi, de elec. co-

23 ram, super uer. prouincia. an † autem in excep. probandis locus sit 4. productioni, uide in specu. eod. titu. §. 1. uer. sed cum super. & si appellatur propter denegationem quartæ, plenè dixi quid iuris, supra eo. significauerunt, in glo. quicunque, & glo. no. quod.

ANNOTATIONES.

a ¶ Excessum. Sed non magnum. uide de dila. literæ, & ibi glo. & ff. de uerb. signi. l. hæc adiectio, & de uerbo, circa, uide, supra de proba. licet, per Ioan. And. in glo. si testis dicat, & in l. Celsus, ff. de u suris, per Bart.

b ¶ Vel alterius partis. Adde tex. in §. quia uerò, in authen. de testi. glo. & Bart. in l. si quando, C. de test. Barto. in authen. at qui semel, in 6. colum. C. de probatio. d. And. in ca. fraternitatis, in 27. col. supra eo.

c ¶ Innocen. Probat. c. constitutis. i. primo, supra eo. cum pluribus fi. & probatur, supra eo. cum uenisset, ibi, Alterutro, & ibi uide Ioan. And.

d ¶ Comprehenderit. Et sic plena lectio illarum requiritur, ad hoc l. 1. §. sed si legi. ff. de his, quæ inte. de. facit. l. inciuile. ff. de legi.

e ¶ Depositiones. Cum hoc dicto Io. And. hic transit d. An. Cardi. Imo. & d. Ab. quibus adde Domi. in c. cum personæ, ad finem principij super gl. in uer. integrali, de priuil. in 6. & Bal. & Imo. in l. 2. §. inspecto, per illum tex. ff. quemadmodum te. ape.

f ¶ Personæ. In contrarium facit, quod not. glo. 2. q. 1. in primis, & Ioan. An. supra eo. in nomine domini, super glo. non est ita, & in c. series, super glo. fi.

g ¶ Tempora. Quæ ponuntur in l. 1. C. de dilatio. ubi uide Cyn. & Bal. & Sali. & 3. q. 3. §. spacium.

h ¶ Statutum. In glo. consueuerunt: potest etiam iudex comminare illi petenti longam dilationem certam pœnam, si deficiat in probando, prout no. Io. And. post Composto. de elec. nihil, & ca. quòd sicut. potest etiam denegata dilatione ferre sentētiam, quæ non retractabitur, nisi probet in causa appellationis per illos testes, quos prænominauit. ut no. Io. And. de conces. præbend. post electionem, post Innocen. ubi uide.

i ¶ Colla. Sed an daretur actio ad interesse contra examinatores, & cesset restitutio, uide in l. eleganter §. si dolo, ff. de dolo, & glo. penul. in cap. 2. de resti. in inte. & facit quod no. Barto. in l. fi. ff. de ua. & extraord. cogni.

k ¶ Simul. Pro Inno. facit. l. sancimus. §. sed quia quidam, C. de iure deli. & ibi per Sali. uide, Bart. tamen illud dictum reprobat in l. fi. ff. de ferijs, & in l. 2. ff. de re iu.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Ad testificandum admitti pendente accusatione & quorum crimi num quis possit, quando pendente inquisitione, uel denunciatio ne nu. 2. uide nu. 3, absolutione facta non prohibetur, nu.*
2 *Contra testes exceptio proposita quòd non reseruetur in tempus disputationis, & an id sit uerum, remittit, ibid.*
3 *Innocens eo ipso, quòd quis absoluitur, præsumitur.*
Testis si quis accuset, per quos conuinci possit, quid iuris, ibid. uer. opponitur.
Testis dictum recipitur, reseruata ipsius in dictum finita accusationis contra eum, ibid. in fi.
4 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum nu. 5. & 6.*

CAPVT LVI.

NOn debet. Ponit regulam, & casum exceptum, quam secundò probat per duo similia. secunda ibi, Cum etiam [*Criminibus*] secus, si agitur ciuiliter, Inn. unde dicit Hostien. de quibus cri- 1 minaliter agitur [*Exceptis*] quæ sint † crimina excepta, tractant hic Pe. & Abb. sed uide plenius in Specu. de accu. in fi. [*Admitti*] facit hæc litera, quòd exceptio cō tra testes proposita non reseruetur in tempus disputationis, de quo dic, ut plenè dixi, supra cod. ex parte [*Pendente*] illa finita, & illo absoluto non prohibeatur a recipi, ut infra dicam [a] [*Accusatione*] Idem † dicunt qui- 2 dam pendente inquisitione, uel denunciatione, In- b no. & Hostien. de inquisitione [b] bene fateor, cum illa non fiat super ueritate criminis, nisi præcedente infamia, ut infra de accu. qualiter. sed in denunciatione ui detur distinguendū. primò an denunciatio sit euangelica, an iudicialis, an canonica, an regularis. & si est c iudicialis, an denunciatus sit infamatus, necne [c] [*Inno-* 3 *centes*] quod † præsumitur eo ipso, quod absoluitur, ar. in eo. quod leg. & no. Infra de calum. ca. 1. & 2. secundum Hostien. [*Ab accusatione*] uide Hiero. ad Pamma. 4. C. [*Repellantur*] opponitur, quòd secūdum hoc parata est fraus accusato uolenti subtrahere copiā probationis accusatori. accusabit enim, uel accusari faciet illos testes, per quos potest conuinci, ut sic per accusationis pendentiam illos à testimonio repellat, & talibus fraudibus non est uia parāda, infra de diuor. quāto, in fine cum concor. & ob eandem fraudem uitā dam dixi, infra de accu. omnipotens, quòd pendente accusatione potest quis eligi. Sol. nō uertitur hic bursale interesse testis accusati, uel accusatoris uolentis illum producere, ex quo criminaliter agit, sicut ibi: sed dices imò & si non accusati testis, tamen accusatoris illum producere uolentis propter pœnam talionis. quare dici potest, quòd propter inscriptionē, quam subit accusans testes, non est de facili præsumptio huius maliciæ: & quando præsumptio esset de malicia, posset prouideri secundum decre. frequens, de resti. spo. lib. 6. uel dictum testis recipi, reseruata fide ipsius in euentum finitæ suæ accusationis, ad hoc 4 supra eo. ex parte. ¶ Prima † glo. no. quod hæc tria &c. & addit quartum. reliqua pars respondet per tres quæstiones. prima quid in ciuili. secunda quid de exceptis criminibus. tertia quid de condemnato, qui ap- 5 pellauit. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, eos*] uide de ordi. cogni. capi. 2. in glo. penul. [*& ibi, reum*] uide de accusatio. omnipotens, super prima glo. [*& ibi, licet sit damnatus*] etiam 6 de crimine famoso, ut in l. allega. in princ. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, incedunt*] de hoc satis. 2. quæstio. 7. ipsi apostoli [*& ibi, utrum*] scilicet sit ille accusatus de crimine excepto [*& ibi, non debet admitti*] & ideo dixit textus, forsan, secundum Inno. & Abb.

ANNOTATIONES.

a ¶ Dicam. Contra istum tex. facit l. si quis, ff. de testi. & uide glo. & Bar. ff. de accu. l. ex iudiciorum.
b ¶ Inquisitione. Vnde dicit hic d. Bal. quòd tabellio pendente accusatione potest conficere instrumenta, ar. l. sed si forte ff. de sol.
c ¶ Necne. Vide Ioan. And. & glo. in c. omnipotens, infra de accu. & uide l. reus, & ibi Barto. ff. de mu. & hono.

De testibus cogendis, Rubrica.

¶ Quia officium testium quasi publicum est, & ad illud interdum inuiti coguntur, ideò post rubricam &c. Da. & Goffr. facit ad materiam. 2. quæstio. 6. statuendum.

SVMMARIVM.

1 *Testes sunt cogendi in causa matrimoniali etiam à delegato. uide num. 5. & 6.*
2 *Aequalitas in iudicijs seruanda, & in quo hic.*
Assertio pro eo, quod quis asserit. ibid.
3 *Testes, & iudices quibus corrumpantur modis.*
Executor, auditor, cognitor, & nuncius, pro eisdem accipiuntur, & quando, ibid.
4 *Epilogus, & additio glossarum, & sequen.*
A peccato non princeps, non ius aliquod, neque priuilegium excusat, ibid. nu. 25.
Ad testificandum an & quando priuilegiati cogantur, ibi d. & alij quando nu. 6.
6 *Veritatem celare non licet, & quibus casibus eum celare non præsumatur quis.*
Malitia non præsumitur in eo, qui habet causam recusandi testimonium suum, ibid.
7 *Iuramentum prohibetur clerico, exceptis quibusdam casibus.*

CAPVT I.

1 CAusam. Casus. In † causa matrimoniali cogendi sunt testes. & no. quòd decr. dirigitur Papiensi electo; & ut dixit Viuccn. ex causa fuit scriptum ordinario: quia forte plus timebatur. nam etiam delegatus hoc posset. de offi. delega. præ 2 terea [a] idem Abb. [*Alterutra*] ut † sit in iudicijs seruetur a æqualitas, infra de regul. iur. non licet, libr. 6 [*Assertionis*] id est ad faciendam fidem de eo, qui asserit. Idē uerbum de causa pos. cum ecclesia, uer. parte [*Occultent*] scilicet subtrahendo se à testimonio, ferendo, In- 3 no. [*Timore*] his † modis corrumpuntur testes, & iudices: de hoc, supra titu. 1. quoties [*Nuncio*] qui hic uocatur nuncius, alibi uocatur executor, auditor, uel cognitor, quem potest iudex quilibet ad certum articulum deputare, de offic. delega. super quæstionum §. 1. b & §. uerum [b] [*Compellas*] quod hic notat Inno. & Hostien. post eum de compulsione testium, dicam, infra 4 eo. dilectorum. ¶ Prima † glo. ponit duplicem causam cōpulsionis testium. ¶ Vlti. glo. signat contrariū, 5 & dupliciter soluit. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, mortale*] contra, qui- c dam sunt priuilegiati, ne cogantur. 4. q. 3. uersic. item Iulia. sed nec princeps, nec ius aliquod, nec priuilegiū excusat à peccato, ut patet, supra de consue. cap. fin. nec prætextu pietatis, de usuris, super eo. Sol. dicit Hostien. quod inter priuilegiatos, & non priuilegiatos hæc differentia notari potest, ut non priuilegiati, ex quo nominantur, cogantur, & si per alios fides fieri posset, ex quo moniti testificari recusant. Priuilegiati uerò non cogantur, nisi ubi per alios nequit ueritas apparere; quo casu procedit, quod dicitur de pec 6 cato. ¶ *In* † *glo. secunda ibi, præsumitur*] hoc in ciuilibus, in quib. peccatum est celare ueritatē in damnum proximi

ximi, ſed obtentu religionis iurare renuit, ſupra titu. 1.nuper,de iureiur.& ſi Chriſtus , in fi. uel alia ſimilis cauſa. In criminalibus uerò,& aliis, in quibus non eſt peccatum ueritatem celare, non eſt præſumendum, quòd is, qui teſtificari renuit,malicioſè ſe ſubtrahat, & ideò non eſt cogendus,niſi manifeſte appareat malicia,infra eo. peruenit 2. per quam dicendum, quòd etiam in criminibus,& in cauſis, in quibus teſtes non coguntur, cogentur deficientibus probationibus, etiam ſi ſe non ſubtrahant gratia,odio,uel timore,ſecundum Innocen.nam,ut dicit Hoſtien. eo caſu clericus cogitur.2.q.6. ſtatuendum. nec † obſtat, quòd prohibitum ſit iuramentum, ſine quo teſtis non deponit: quia uerum eſt, quod eſt prohibitur,niſi in caſibus, quorum iſte eſt unus. ¶[*In glo. ult.ibi,ad perſonas*] uel.[d] fœminæ,de iudi.c.2.li.6.[*& in fi.*] uel illud, cum abſens teſtificari uult per literam,uel ſcripturam.

ANNOTATIONES.

a ¶Præterea.Maximè,quia in dilationibus conſueuit ſemper apponi clauſula, teſtes autem &c.uide in ſpecu.de teſte.§. qualiter, in forma pe.ibi, Porrò.

b ¶Verum.Ibi uide latius Ioan.And.& uide glo.& Moder.in Clem. 1.de offi.delega.

c ¶Mortale. Adde ultra doc.hic glo.in c.quiſquis.11.q.3.& in c.ne quis.22.q.2.& Imo.& do.Abb.in c.1.de cri.fal.

d ¶Vel. Ad id, quod hic dicit glo.quòd ad perſonas egregias mitti debet, uide Ioan. And. ſupra eo. ſi cui,ſuper glo.1.& ibi uide remiſſiones.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes cogendi & quibus modis.*
2 *Neceſſarium accipitur,etiam pro utili & expedienti.*
Teſtes adire iudicem expenſis producentis debent, ibid.
Et contumacia prima quando quis puniatur,ibid.uerſi. no.hic.
3 *Comminationes etiam plures fieri poſſunt congruentibus ſingulis actui ſuo.*
4 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum.nu.5.*
Tunc,aduerbium termini ſignificat extremitatem, in princip.
Venire ſufficit ea hora, qua quis officium ſuum poſſit expedire, ibid.& nu.6.
Impedimenti neceſſitate tentum in ſententia non obligat. §. 1.& num.6.§.2.
Sententia, uel præceptum quod non teneat ibid.
6 *Additio gloſſarum.*
Teſtes quando uenire ſufficiat ad iudicem,eod. nu.6. & quantum poſſint temporis à iudice teneri,ibid.
7 *Excommunicationis ſententia in teſtes, ſi non uenerint die ſtatuta quando liget.*
Excommunicationis relaxatio quando ſufficiat,uel ab ea abſolutio ad cautelam ibid.uer.in ſecundo caſu.
Error intolerabilis, impoſſibilitas, ibid.

CAPVT II.

1 a CVm ſuper.[a] Caſus.Per †excommunicationis,ſuſpẽſionis, & depoſitionis ſententiam cogendi ſunt teſtes. & tria facit. primò præcipit. ſecundò ibi, ſi uerò, punit contẽdentẽ. tertiò aggra-

2 uat ibi,& fi.[*Neceſſarium*] quia per alios ueritas† non poterat liquere, & ideò erant compellendi ſ̃m Goff.

b uel expone idest utile,[b] uel expediens: & eſt ſi. quod notaui in Cle.de procu.c.1.in ulti.glo. [*Præſentes*] expenſis producentis, de reſcriptis,ſtatutum.§. pe.lib.6. [*Suſpenſos*]no.hic ad ea,quæ no.ſupra de procu.ad que

c relam[c] dicebat tamen Vinc.hoc ideò eſſe:quia in citatione hoc fuit expreſſum:aliter non puniretur prima contumacia[*Veneritis*]in ſecundo termino, quem aſſignauit in eodem reſcripto[*Excommunicationis*] Hoſt.

3 ſic† legit,quòd aſsignauit ſecundum terminũ.in quo ſi non uenirent,uoluit illos eſſe excommunicatos.& demum ſi non uenirent in tertio, comminatur illis

4 depoſitionem. ¶Prima†glo. reſpondet per quæſtionem.¶Secunda glo.reſpondet per contrarium de decre. cum non ab homine, ubi remittit. ¶Tertia glo. no. quòd plures &c. ¶Vltima quærit, & ſoluit. ¶[*In*

5 †*gl.1.ibi l.4.in fi.*] ſi dixerit teſtator,quòd hæredes Seiæ ſoluant tunc 10. ſi quinquennio proximo Titio non ſit natus filius, licet Titius prius ſit mortuus,non debetur legatum,niſi finito quinquennio: quia articulus,tunc,illius extremitatem deſignat. ¶[*In glo. ult.ibi, relegati*] uide de iudi. at ſi clerici, ſuper gl.pe.[*Idem ait*] ſequitur, nihil aliud eſſe ſententiæ ſtare poſſe, quàm id agere,quantum in eo ſit, ut arbitri ſententiæ pareatur[*& ibi,Si ſeruus.10.*] teſtator,qui legauit fundum, ſi centum darentur pupillo, uel furioſo, non uidetur uoluiſſe conditionem completam quoqumodo illis dando,ſed tutori,uel curatori dandum eſt, ne datum imbecillitate pereat[*& ibi, Paulus*] impoſsibile præceptum nullum; & ſine cauſa appellatur à ſententia,cui per rerum naturam pareri non poteſt [*& ibi, ſi prætor*] §.Marcellus,aliàs eſt lex,& incipit,ſi per dolum. ¶[*In*

6 †*glo. 1.ibi, officium ſuum*] iurando.ſ.non[d] deponendo.

d poſſunt enim teneri à iudice per 15.dies,non ultra.C. de teſta.l.pe. ſecundum Vinc. uel ſecundum eum ueniant tali hora,quòd deponãt ieiuni.22.q.5.honeſtũ, ſupra ti.1.c.1.¶[*In.glo.3.in fi.*]& de ſenten.excom.conſtitutionem 2.reſpon.li.6.¶[*In gl.ult.ibi,intelligitur*]idem Vincen.[*& ibi,Non potuit*]hæc quæſtio no.4.q.5.capit. uno,in glo.ſed pone.in Specula.de citati.§.pen.ad fin.

e & facit,quod not. infra de ſolu.Odoardus[e], & quod dixi de offi.dele.P.& G.& uidetur expedita, de ſenten. excommuni.uenerabilibus.§.idem[*& ibi,Si prætor*] §. Marcellus,aliàs eſt lex,& incipit,ſi per dolum[*Et in fi.*].

7 Hoſti.dicit,quod † ſi Papa tulit talem ſententiam,omnino ligat,de offi.delega.ex parte.nec eſt noſtrum reprehendere.9.q.3.aliorum.ſi inferior eam tulit,aut taliter citatus detinetur impedimento incommoditatis, aut facti. primo caſu ligatus eſt: tamen niſi in citione expreſſa eſſet talis cauſa, propter quam prætermittere debuerit propria negocia, ſine difficultate debet abſolui: aliter ſatisfieri oportebit ſententiæ. in ſecundo caſu non indiget abſolutione, cum præceptũ non obliget ad impoſsibile. & ſi hoc intenderet, eſſet error intolerabilis, & ſic ſententia nulla. ſufficit ergo

f relaxatio,ut in præall.decre.Odoardus. poſſet[f] etiam fieri abſolutio ad cautelam, ſecundum eum.

ANNOTATIONES.

a ¶Cum ſuper. Inno.c.cum ſuper,no. contumacem in prima citatione puniri. ad quod uide etiam,quod no.in c.querelam, de procura.in l.ſancimus, C.de iudi. & auſten. qui ſemel, C. quomodo. & quando iudex,& ſcripſi plene.4. q. 5. quiſquis. item no.etiam pro ſola contumacia quem ſuſpendi ab officio, & beneficio, de quo etiam in c.ueritatis, de do.& contu. & ſcripſi in d.cap.quiſquis,in glo.1.item no.quòd in prima contumacia poteſt imponi pœna ſuſpenſionis in 2.autem pœna excommunicationis, quòd uidetur contra.c.ſacro,de ſen.excommuni.& 24.q.3.de illicita. & no.4.q.5.& ibi ſcripſi, Archi.

b ¶Vtile. Adde do. Car. in c.uenerabilem, ſupra de elec.& ſequiquitur ibi d. Abb.in penul.colum. ubi dicit,ſicut ratione neceſſitatis poteſt uenire contra iuramentum, ita ratione magnæ utilitatis,ad hoc d. Abb.in cap.& ſi Chriſtus,de iureiurand. in 3. nootabili.

c ¶Querelam. Vbi uide glo.ſi enim, & ſuper illa Ioan. And.& Bar. in l.qui ante calendas, ff.de uer. ob.

d ¶No.ſufficere producere intra dilationem,ſi ſolum teſtes iurant, licet non deponant,de quo uide Ioan.and.de excep.pia,li.6.& in Specu.

Specu.de teſte.§.qualiter,uerſ.ex his quoque,& ibi Ioan.And.& uide in deciſione Rotæ concluſione 82.& Bar.in l.damni.§.Sabinus.ff.de dam.infec.

e ¶Odoardus.Et quod habetur in deciſione Rotæ,concluſione 90. & materia l.continuus.§.illud.ff.de uerb.ob.quando ſcilicet difficultas impediat exactionem,uel obligationem,uel pœnam,ubi uide Bar.& faciunt iſta ad illam materiam,ad idem, infra de iniurian.querelam.

f ¶Poſſet. Ad hoc uide no.in c. P.& G.ſupra de offic. delega.& dic, quòd ſi conſtat ex tenore ſententiæ, quòd iudex uelit eum actare ad ueniendum,ſiue impeditus, ſiue non,tunc tanquam iniuſta nõ tenet,ut in c.uenerabilibus, de ſen.excom. ſi uerò non conſtat ex tenore ſententiæ,tamen uult uere, ligare ſiue impeditus,ſiue nõ. tunc ligatus eſt , ſiue iuſta, ſiue iniuſta, dummodo non conſtet ex tenore ſententiæ, & ſi non apparet oculata fide , licet ex mente ſit reducibilis ad iſtum errorem ; non tamen eſt nulla , ſi non eſt promulgata ſimpliciter , & dubitatur de intentione iudicis, tunc eſt interpretandum, quòd non uellet ligare , quando impeditus , eſt: tamen iſte debet ſe reputare ligatum, ut in c. uenerabilibus , de ſen.excom. & faciunt ad prædicta no.infra de appel.c. paſtoralis,de eo,qui ex iuſta cauſa appellat, & poſtea excommunicatur, & iudex, ad quem,pronunciat contra appellantem. & ad hoc uide optime,quod no.in c.Odoardus, de ſolutio.uide quod ſcripſi plene.4.q.5.quiſquis, Archi.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtis,qui timore partis aduerſæ ſe ſubtrahit, teſtificari compellitur,etiam in criminalibus,nu.2. & 3.*
Diuiſio capituli,eod.num.
2 *Contractus ut plurimum non ſunt notorij .*
Conueniri pro accuſari,ibid.
Teſtificari oportet de uiſu,non de auditu auditus , ibid.
Factum pro delicto commiſſo,ibid. in fin.
3 *Paſſim, ſine diſtinctione,ad dictio. paſſim .*
4 *Epilogus ,ſuffragium, & additio gloſſarum,nu.5. & 6.*
Citatio neceſſaria, ibid.nu.6.
7 *Veritatem liquere per alios teſtes non poſſe ſi dicat actor, & contrarium dicat reus,utri corũ probatio, & an teſtibus incũbat .*
8 *Teſtes quòd aduerſarius ſubtrahit, probabit eos producere uolens , & poſtea cogentur .*

C A P V T   I I I.

1 SVper eo Caſus. Teſtis † qui timore aduerſæ partis ſe ſubtrahit, teſtificari compellitur. Et in prima decisa conſultatio . in ſecunda reſponſio ibi,Conſultationi.in qua diſtinguit. & ſecundum mẽbrorum proſequitur ibi, uerum. cuius reſpõſum moderatur ibi , Niſi. & demum quærentem inſtruit ibi, 2 licet[*Factum*]ideſt delictum.ut † plurimum enim contractus non ſunt notorii, ut dicam, infra de cohabita. cleri.ueſtra[*Probationem*]nec purgationem, de purga. capi.c.pen.[*Conuenitur*]id eſt accuſatur : ſic patet,quòd in criminalibus coguntur teſtes, de hoc. infra eo. delictorum, Hoſtien.[*Interfuerunt*] q. d. oportet teſtificari de uiſu , non de auditu auditus [*Facto*] ideſt delicto commiſſo [*Timore*]non dicit amore,ſecundum Abb. 3 & per † hanc literam dicit Innocẽ. teſtem in criminali cogendum, ſi timore , uel aliter malicioſè per partem aduerſam à teſtimonio retrahatur , infra capitu. proxi. Idem Pet.[*Paſſim*]q.d.non facta diſtinctione inter ciuiles & criminales, poſsit aliter probari, uel non impediatur per aduerſarium, uel non : aliàs etiam ſecundum l. ſunt monendi. ff. de tabul. exhibl. locum. §.exhibere, Hoſtien. [*Humani*]ideſt ciuilis, de iura.calu. c.1. uerſicu.,præterea. ¶ Prima † gl.incipit caſum. 4 ¶ Tertia gloſ. reſpondet per contrarium de decreta. 5 ſupra proxi. ¶ Quarta glo.quærit,& ſoluit. ¶ *In* † *gloſſ. 4.ibi, ſuper ſeruis*] uide, ſupra titul. 1. præſentium, ſuper 6 3.glo. ¶ *In* † *glo. 2.ibi,neceſſaria eſt*]& citatio, Tan.& Vincen. ¶ *In glo. 3.ibi,ſunt cogendi*]ſi.expoſitio, de ſponſ. requiſiuit,& ff.de tabul.exhibend. locum. §, hoc interdictum, & §.exhibere, Hoſtien. ¶ *In glo.ſed quis,ibi,compellitur.*]Idem Vicen. & Phi. ſupra capit.1. Ala. hic, Damaſcen.qui hic formauit hanc quæſtionem,illam nõ 7 ſoluit . ¶ Sed † ſubdit aliam , ſcilicet cum actor dicit ueritatem per alios liquere non poſſe , cuius ſit probatio, an ipſius.an rei dicẽtis per alios liquere nõ poſſe? tenet , quòd actoris : quia etiam in excipiendo, & in negando incumbit probatio , de renunciati. ſuper hoc.& ſi diceres , quòd incumberet teſti , qui produ- a citur, eſſet res in circuitu , ſi quilibet teſtis probaret [a] per alios rem poſſe liquere ; probet ergo actor. facit ff.de eo,quod certo loco, non utique. §. 1. ¶ In contrarium allegat, quia qui dicit per alium rem poſſe liquere, excipit; probet ergo. ff.de probat.in exceptionibus , & ponit affirmatiuam , & ſic probare debet contra negantem.6.q. ulti. actor, de cauſa poſſeſsio. cum eccleſia, de probatio. ad noſtram; uide quod dicam in Specu.de teſte §.qualiter,uerſicu. & no.quòd [*& ibi, Sic ſeruatur*]ſtandum eſt ergo interpretationi cõ 8 ſuetudi. ſecundum Phi.[*Et in fi.*]Pe.dicit, quòd † probabit,quod aduerſarius ſubtrahit, quo probato in ipſius odium compellentur.

ANNOTATIONES.

a ¶Probaret.Sed quando teſtis non ſe ſubtraheret.ſi autem conſtat, quòd ſe ſubtraheret timore , amore, uel odio, tunc credo, quòd incumberet etiam teſti , qui aſſerit , quòd per alios poteſt liquere,Archi.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtis compellitur fraudem detegere illius , qui probationis copiam aduerſario ſubtrahit .*
Diuiſio capituli , ibid.
2 *Accuſationis appellatio indicat actionem criminalem .*
Teſtes produci non poſſunt in termino dato ad inſtrumenta producenda , & ratio, ibid.
Commentum dictionis uſus,ibid.in fin.
3 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum.num.4.*
Iniuſtam cauſam præſumor fouere, ſi pecuniam dedero aduerſario , uel iudici, non tamen cauſam amitto , ſi habeo bonam, num.5.
Per aduocationis ſubtractionem iudicis auctoritas eluditur .
5 *Additio gloſſarum .*
Iuramentum deferatur ne habenti teſtem unum, ibid.

C A P V T   I I I I.

1 PEruenit. Caſus.Compellitur † teſtis fraudẽ illius detegere qui probationis copiã aduerſario ſubtrahit.in prima facti narratio.in ſecunda iudicis inſtructio.ibi, Nos igitur.uel cõis diuiſio,quod probet, 2 uer.reſpondemus.ad fi.c.[*Accuſatus*]ergo † criminaliter agebatur, Hoſt.[*Ducendus*]& de quo certum erat,q̃ a ueritatem criminis nouerat, Ho.[*Continentur* [a]] ff.de fi. inſtru.l.1.T.& ff.de uerb.ſi. notionem.§.inſtrumẽtorum Gof.dicit hic Pe. in termino dato ad producenda inſtrumenta non poſſe produci teſtes, cũ illa pro- b ducantur poſt publicationẽ atteſtationũ [b] , infra ti.1. cũ dilectus[*Experiri debet*]pœna docente [*Commentum*] Idem uer.de reſti.ſpo.c.1.li.6.aliàs commertiũ;& alle. 3 Hoſt.ſ.de reſcriptis,c.fi. ¶ Vlti. gl. † reſpondet per quæſtionem, an ſuper principali cogi debeat. ponit opin. Lau.quã partim approbat. demũ ponit ɔ̃riam , cui ſi- 4 gnat ɔ̃rium,infra c.pe.& ibi remittit.¶ *In* † *glo. 4.ibi,l.1.*] præſumor iniuſtã cauſam fouere, ſi iudici.uel aduerſario pecuniã dedero.¶ *In glo.pe.ibi.§.ulti.*]obbrobrioſum eſt præſidi,ſi quis tam impotẽs eſt,q̃ omnes me- 5 tuant aduerſus eum aduocationẽ ſuſcipere. ¶ *In* † *glo. præſumptione*]adde,non tamen eo ipſo litẽ amittit,ſi bo- c nã habet cauſam [c], Phi.¶ In gl.ult.ibi, fraude reuelata q.d.quòd ſi haberet alium teſtem,uincerẽt;ad hoc,C. de pro-

de proba. si possessionem ; quod non credit Vinc. sed forte secundum eum defertur tunc iuramentum, supra de procura. ex insinuatione.

ANNOTATIONES.

a ¶Continentur. Adde tex. in l. in exercendis. C. de fide instru. quod procedit ex lata significatione; unde Specu. in ti. de dila. §. uidendum, uer. item no. & Bal. in l. 1. ff. de fide instru.

b ¶Attestationum. Hic tex. uult, quòd appellatione instrumenti in lata significatione comprehenduntur testes, sic etiam sententia, ut in c. inter monasterium, ibi, cum prætextu &c. infra de re iu. sic & testamentum, ut. l. 2. in prin. ff. quemadmo. te. ape. eadem ratione, & omnia, quæ faciunt fidem in iudicio: quia instruunt, ut apocha, apodixæ, & antapocha, & ad hoc uide consilium, quod incip. in Christi nomine, Amen, Quidam clericus. sed nunquid si. l. municipali statuitur certa pœna fabricandi falsum instrumentum, liget eum, qui corrumpit testes eo, quia appellatione instrumenti continentur: dic quòd non: quia uerba sunt intelligenda secundum communem intelligentiam, infra de sponsa. ex literis, ar. l. librorum. §. quid tamen Cassius, de leg. 3. nec pœna debet extendi, de his, quæ fiu. à maio. parte ca. e. quæsiuit. idem credo de corruptoribus omnium aliarum scripturarum. uerba enim statuti in propria & stricta significatione debent intelligi, ut l. 1. §. si is, qui nauem. ff. de exerci. & l. quicquid astringendæ de uerbo. obli. ad hoc op. quod oo. Barto. in l. 1. C. de iura. calumn. quem uide, Archidia.

c ¶Causam. Vide, supra ti. proxi. cum causam, in glo. per excommunicationem, & super illa Ioan. And. & in c. constitutus, lo. 2. in gl. fi. & super illa, & uide, infra glo. proxi. & super illa Ioan. And.

SVMMARIVM.

1 *Testes cogendi sunt super iniuria probanda illata clerico.*
Infamia si laicus laboret, quod iniuriatus fuerit clerico, quid iuris, ibid.
2 *Res pro negocijs.*
Responsum rescribentis hic ut intelligatur, ibid. ad dictio. Elici.
3 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 4.*
Infamis quis fiat.
5 *Additio glossarum.*
Intereße mea in quibus dicatur.
Lectio hodierna huius decretalis differt ab antiqua, ibid.

CAPVT V.

1 2 PEruenit. [a] Casus. Super † probanda iniuria clerico illata cogendi sunt testes. Cõis diuisio. secunda ibi, Cõsultationi [*Commisiße*] quo casu si laicus laboret infamia, aut purgat se, aut absoluitur ad cautelam, aut uitatur ut excõmunicatus, infra de sen. excommu. cum desideres. §. 2. Hosti. [*Et infra*] supple, 2 quæris, an sint cogendi [*De rebus*] idest † negociis. & sic bene respondet consultationi directè, cum id, de quo quæritur, sit negocium ecclesiasticum ratione personæ læsæ. 11. q. 1. §. ex his, & infra de uerbo. sig. super quibusdam [*Elici*] maximè, dummodò gratia, uel odio se subtrahant, supra c. 1. & infra c. proxi. Ala. uel intellige hoc quò ad priuilegiatos iuxta id, quod dixi, supra c. 1. super 1. gl. ſm Host. uel hoc est inductum fauore clericorum, & ne laicorum iniuria remaneat impunita, 3 ſm Inno. ¶ Glo. 1. † obiicit, & dupliciter soluit. ad primam solutionem signat contrariũ, & remittit. ¶ *In 1.* 4 † *glo. ibi. §. ult.*] suo nomine damnatus. uel pacti, furti, ui bonorum rap. iniuriarum, uel de dolo malo, infamis 5 est. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, uel dic*] ſm Inno. à cuius tempore fuit hæc glo. [*& ibi, Intereße*] puta ad impensas factas, & operas amissas, secundum Pet. & Abb. [*Et in fi.*] in an. subiũgebatur, quòd si clerici iniuriam probare non possent, staretur ipsorum iuramento. sed quia continebat iniquitatem, fuit remotum. per quod arguit Hostien. de intentione papæ fuisse testes cogendos.

ANNOTATIONES.

a ¶Peruenit. No. tex. istum ibi, Astantibus, ubi probatur, quod non sufficiat testi, ut concludat, quòd deponat in causa scientiæ per actum propinquum sensui, nisi deponat de immediato, & sic, si dicat scio, quia præsens, non uidetur, quòd probet, debet ergo addere: quia præsens & uidi, uel audiui, contrarium est uerum, de quo uide in c. præsentium, in nouella, de testi. lib. 6. & uide Bart. in l. 1. de auct. tuto. ubi idem, Bal.

SVMMARIVM.

1 *Testes cogendi sunt super consanguinitate probanda, & in spiritualibus, & quando procedat dictum prius.*
2 *Testes omnes generaliter sunt cogendi, & quando.*
3 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 4.*
Præsumptio leuis sufficit ad compulsionem testium, & nu. 5.
Additiu glossarum.
Probatio leuior sufficit accedente præsumptione.

CAPVT VI.

1 CAeterum. Casus. Super † consanguinitate probanda cogendi sunt testes [*Consanguinitate*] not. in spiritualibus testes cogendos, supra cap. 1. Inno. procedit hæc gl. quando ad matrimonium coniungendum, uel disiungendum probatur consanguinitas, supra titul. 1. cum in tua. Si uerò ad successionem, tutelam deferendam, iudicem recusandum, uel his si. tunc cessat glo. [*Non dubitatur*] nec Pompo. dubitat, nec nos dubitamus, ff. de tribu. procuratoris. 1. 2 respon. [*Ius scriptum*] dicens † generaliter quemlibet cogendum, qui se subtrahit. gratia, odio, uel timore, supra cap. 1. & 2. Goff. dicit Hostien. ius scriptum dicens indistinctè testes cogendos, & sic indistinctè sumendum est, de priuilegiis, qui circa. ergo in omni causa spirituali, supra c. 1. infra ca. proxi. Ciuili. 14. q. 2. quamquam. Criminali, infra cap. super his, & capitu. seq. co- 3 gendi sunt. ¶ Tertia † glo. quærit, & soluit. ¶ Vltima 4 dupliciter exponit, quod hic de odio dicitur. ¶ *In* † *glo. 3. ibi, §. planè*] summatim iudex æstimat, an bona fide intentetur iudicium de inoffi. testa. & tunc modicum supersedebitur quæstioni libertatis, quæ mouetur ex illo, infra quod si non fuerit contestatum iudicium 5 inofficiosi, procedetur in causa liberali. ¶ *In* † *gloss. 3. ibi, dictum est*] supra eod. cap. 1. & ca. 2. super eo, in ulti. glo. aliàs penulti. [*Et in fi.*] Ala. dicebat, quòd necessaria erat probatio, sed propter talem præsumptionem sufficiebat leuior.

SVMMARIVM.

1 *Testis synodalis, qui super matrimoniu coram ordinario deposuit, coram delegato super eo iurare non cogitur, & quomodo & quando hoc intelligatur, nu. 3. & 4. & cuius personam repræsentat, num. 2.*
Propter autem superuenientem infamiam repellitur, ibid.
Corrigere tamen potest, si errauit, incontinenti, non ex interuallo dictum suum, ibid.
Capituli iurisdictio unde manet, ibid. ad uer. Tuo capi.
3 *Synodales testes quando iterum non sunt cogendi dicere testimonium super eo, quod denunciauerunt, & iurare, & nu. 4.*
Iurare iterum quis non compellitur super eo, quod iuratus aliàs, testificatus est, ibid. nu. 3. nisi in casu, ibid. & nu. 4.
4 *Nouus articulus qui dicatur.*
5 *Duplici cur dicantur hi testes.*
Infamis repellitur à testimonio, & à denunciando, ibid. uide nu. 6. in fi.
6 *Infamis uidetur magis remouendus ab officio, qui est infamis post assumptio-*

assumptionem officij, quàm antea, & ratio.
Approbatus semel, non potest reprobari, ibid.
Testimonium testium Synodalium quare non uult pontifex ualere post assumptum officium, ibid. uer. uel dic.
7 *Crimen quòd non possit obijci commissum ante, quàm testis hic assumeretur ad officium, qualiter intelligatur.*
8 *Ob delictum præcedens an prælatus remoueri possit, ibid.*
9 *Corrigere dictum suum quando liceat testi, & quod à iudice sit obseruandum, uide nu. 16. 17.*
Testis dicto priori statur, tamen minor fides adhibetur, & quando, ibid.
Incontinenti corrigere se testis quando dicatur, ibi quando quid dicatur fieri incontinenti, in suffrag. §. in ult. gl.
10 *Addere dicto suo quando possit testis.*
11 *Varians, cõtradicens, uacillans, ignorãs, errãs quãdo testis dicatur.*
12 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 13.*
Testis status quo tempore inspiciatur, in princ.
14 *Additio glossarum,*
Iuramentum generaliter præstatur ab omnibus officialibus, & qui uara hi sint, eod. num. 14.
15 *Cautio de stando iuri coram uno iudice, non extenditur ad alium, si mutetur officium.*
16 *Errorem posse à teste reuocari usq; ad sententiã quibusdam placet.*
Testibus corrigentibus dictum suum an adhibeatur fides, arbitrarium est iudicis, ibid.
17 *Alienatio reuocatur etiam ex interuallo.*

C A P V T VII.

a 1 PRæterea [a] Casus. Testis † Synodalis, qui super matrimonio coram ordinario deposuit, coram delegato super eo iurare nõ cogit. hoc primò. propter superuenientem autẽ infamiam a testimonio repellitur, hoc secundò. potest tamen, si errauit, incontinenti, non ex interuallo, corrigere dictum suum, hoc b tertiò [*Coram te*] instituta sede [*Tuo capitulo*] [b] forte uacãte sede. j. de hære. ad abolendã i. respon. uel habebat hoc cõsuetudo præscripta ẽm Inn. cõcor. s. ti. j. Alberi 2 cus [*Testimonium*] dicit † Inn. ꝙ iste propriè nõ repsentat officium testis, sed officialis, uel denũciatoris; alle. c Host. C. de accu. ea qdẽ [c] ff. de rebus corũ, qui sub tu. magis puto. §. cuius officio [*Compelli*] hoc intendit, ꝙ 3 † si testes Synodales semel, sicut iurauerãt, denũciauerũt id, quod cõtra christianitatẽ, vel bonos mores fieri intellexerũt in matrimonio, uel alijs, pęna cogi nõ debẽt super eodẽ testimonium dicere in publico, nisi quãdo alij testes sup eo nequeũt inueniri, & hoc ideò, ne per redditionẽ testimonij sibi plures inimicos acqrãt. uel dic. ꝙ testimoniũ præstabũt, sed nõ iurabunt, Inn. ho c ultimũ cõcor. gl. ii. [*Iuramentum*] hæc est mẽs litteræ, testis Synodalis, q semel testimoniũ tulit, amodo non cogit super eo iurare, nec testificari, dummodò aliter fides fieri possit: aliàs cõpelleret testificari, sed non iurare, nisi forte nouus sit articulus nõ cõprehensus sub primo iuro; quo casu cõpellit nõ solum testificari, sed etiã iurare; sic legit Host. & bene. & sic vr sensisse gl. dicebat hic Gof. alternatiue tamẽ, ꝙ hic intelligi posset in casibus, quibus dat optio parti, contra quã recepti sunt testes ẽm decre. s. ti. j. cũ cãm, & c. præsentata: quia si eligat eos iterũ deponere, nõ tamẽ iterũ iurabũt; plus ei placet, quod prædixi [*Aliter*] sci licet per testimoniũ receptũ ab ordinario, Goff. [*Arti* 4 *culus nouus*] qui non † cõtinebat sub primo iuro, eo ꝙ nõ pertinebat ad officiũ denũciãdi, Gof. puta hæreditans. j. qui filij sint legi. c. j. vel dotis. j. de dona. inter vi. & vxo. c. 3. Host, cui non placẽt exẽplum, quod ponit 5 Inn. de adulterio [*publici*] sic † dicti: quia reipublicæ seruiunt, cuius interest, ne crimina remaneãt impunita, de sen. ex. vt famæ [*Infamiam*] infamis repellit à testimonio, vt hic. s. ti. j. licet. 2. 35. q. 6. episcopus, & à denũciando, vt in gl. [*Remoueri*] cõtra, quod no. 2. q. j. si pec 6 cauerit, ubi vr, ꝙ † mãdatum ad denunciandũ delictũ pximi omnibus factum sit tã infamibus, quàm alijs. Itẽ magis vr remouẽdus, qui ante officiũ est infamis, q̃ qui post. Sol. non est ita: quia sup infamia præcedente officiũ, ex quo ad ipsum assumunt, vr dispensatum pro eo, siue in tantũ, quia semel approbatus reproba d ri [d] non põt. 32. q. 5. horrendus, de procu. Pompo. sed & si post assumptũ officiũ aliqd cõmittãt illicitũ, grauius est, q̃ si antea, ar. 11. q. 3. præcipue, & j de voto, magnæ. §. j. & iccirco plus postea, q̃ antea repellunt. vel dic, ꝙ ideò non uult ualere testimoniũ talium, si post assumptum officiũ incurrãt infamiã: quia cum rõne officij testimoniũ istud eis reddant, & eis magis credatur, q̃ aliis, indignum esset, ꝙ ecclesia infames officiales haberet. uel dic, ꝙ infamis potest reddere testimonium, sicut & quilibet alius, sed nõ sicut testis Synodalis. uel dic, ꝙ infamis nõ admittit ad testificandum, vt hic. 3. q. j. in primis. s. ti. j. ex parte. j. rñ. uersi. fi. sed benę admittitur ad denunciandũ, ẽm Inn. quod dic, vt not. 7 s. ti. j. in omni. verum † id quod. s. no. ꝙ crimen commissum ante, q̃ assumeret testis ad officiũ, ei non possit obijci, vr esse intelligendũ ẽm Hos. de notorio, vel saltẽ famoso: secus de occulto, de quo imputandũ vr potius testi, qui hoc tacuit, arg. in eo, quod leg. & no. s. de corpore uicia. exposuisti, & adde, quod not. j. dę pręben. cum non ignores. §. fi. Host. [*Postquàm*] arg. 8 prælatum † propter delictũ pręcedens remoueri non posse; ad idem de æta. & quali. accepimus, de pur. ca. c. fi. de iureiurã. quẽadmodũ. 8. q. 2. dilectissimi, arg. j. de præben. cum non ignores, & quod le. & no. de corpo. uici. exposuisti, Host. Tu potes dicere illud argu. hic non sumi: quia hic nõ dicit, ꝙ propter præcedentem causam hic non remoueatur testis ab officio, sed ꝙ in e officio manẽs non repellit [e] à testimonio [*Incontinen-* 9 *ti*] antequàm † partibus, uel alicui personæ loquantur: aliàs præsumitur contra eos, nec ualet correctio, sed tãtùm primo dicto stabit, arg. s. de testi. sicut, quãuis illud loquat post publicatione testiũ, & post sentẽtiã. sed eadẽ rõ vr etiã ante publicationẽ. & licet stetur primo dicto, vbi etiã secundò dicunt ꝯrium: tamẽ erit minor fides adhibenda: quia p ẽm debilitatur primũ. Si vero antequàm exeat conspectum iudicis, se corrigat, debet iudex prudenter attendere modum, & causam correctionis. j. de accu. cum dilecti, & nisi cognoscat eum probabiliter se corrigere, incidet in suspicionem; uel uacillationẽ. ff. de testi. in testibus, uel uaria- 10 tionẽ, eo. ti. qui falso. si non † corrigat, sed addit, si hoc facit ante, q̃ exeat præsentiam iudicis, constat licitum esse; si postea similiter facit, postq̃ potuit loqui partibus, audiendus est: sed minor fides ei adhibet, ar. hic, 11 & in auct. de testi. §. quia verò. & no. ꝙ † uarians dicit, qui primò dicit aliud, cuius postea dicit ꝯriũ, nullã uariationis causam assignans. contradicens, qui primò dixit duo incompatibilia, vt si dixit, se interfuisse contractui tali die, & loco. postea dicit se illa die fuisse alibi. vacillans, qui dubitando, & timẽdo loquitur. Item qui uariè loquitur. ff. de fal. eos, qui. ff. de testi. l. 2. & l. qui falso. Horum autem testimonium non ualet, immo puniuntur. C. de testi. l. nullum, Inno: & de hoc uide in Spe. de teste. §. j. d. uers. item ꝙ testes sunt uarij, & uer. sc. ubi ponitur dictum laco. Bal. de ignorante, errante, & titubante, dicam. j. de ele. ex. mi. apostolicę.
12 ¶ Tertia † glo. arguit à contrario, & illud reprobat.
¶ Vlti. glos. respondet per quæstionem, & soluit: in fi. 13 signat ꝯrium, & soluit. ¶ *In gl.* † *no. ergo ibi l.* 1.] satis est, ꝙ testis adhibitus testamẽto cõi opinione eo tempore habebatur pro libero. ¶ *In gl. habes hoc, ibi, Popularis*] uide de accusa. cum oporteat, super. 3. glo. ¶ *In ult. gl. ibi,*

ibi, continuus actus] ſequitur, ſtipulantis & promittentis eſſe debet, ut tamen aliquod momentum naturæ interuenire poſsit [*& ibi. §. ulti. in fi.*] ſi pater occidit adulterum, & filia profugit, & horis interpoſitis à patre, qui perſequebatur, apprehenſa & occiſa, incontinenti dicetur pater occidiſſe [*& ibi. §. ul.*] loquitur de illo, qui non correxit errorem aduocati incôtinenti .i. in-
14 fra triduum. ¶ [*In glo. 1. in fin.*] & infra de accuſa. ſicut olim, Goffred. ¶ [*In glo 2. in fi.*] & dicit Hoſtien. hoc generale in omnibus officialibus, qui iurant officium exercere, ſiue ſint teſtes, ut hic, uel iudices, in auĉtẽ. iuſiurand. quod præſta. ab his. §. & æquus ero, col. 2. infra de iureiuran. uenientes, uel tabelliones, uel nuncii, de præſump. illud. de præſcrip. ad audientiam, de
f appellat. cum parati.[f] ¶ [*In glo. 3. in fie.*] coram † co-
15 dem iudice: ſecus coram alio[g], argumen. ff. iudi. ſol-
g ui, cum apud. ubi dicitur, quod cautio de ſtando iuri præſtita coram uno iudice, non extenditur ad aliũ, ſi mutetur iudicium. Ab. ¶ [*In glo. ulti. ibi, inſtantia*] qui-
16 dam † dicunt, quòd teſtis poteſt reuocare errorem uſque ad ſententiam, ſicut & principalis. C. de iur. & fac. igno. l. error, quod non placet Goffred. [*& ibi, Ex interuallo*] unde dicit Hoſtien. quod licet multa ſint ſcripta, ipſe putat hoc arbitrarium, ut conſiderata qualitate perſonæ, quantitate interualli, colloquio partium, & reliquis circunſtantiis, iudex correctionem admittat, uel non admittat, & facit quod dixi in textu
h h[*& ibi, Sine mox*] & 22. quæſtio. 2. cap. 1. [*Et in fin.*] ui-
17 de † quod ibi not. in gloſ. prima, illud enim in alienatione, quæ reuocatur etiam ex interuallo, & per ſucceſſorem: hic in teſte, qui propter ſubornationis timorem ex interuallo non corrigit.

ANNOTATIONES.

a ¶Preterea. In hoc c. in prin. ſunt duo intellectus. unus gl. quòd nõ compellatur iurare ſuper eod. ar. alius intellectus doct. quòd non compellitur item iurare ſuper eod. arti. ſi aliter poteſt ueritas apparere: alias ſecus. ſi. in ſecunda parte ſunt etiam duo intellectus. prior eſt glo. quòd infamia præcedens non repellat à teſtimonio: ſecus, ſi ſequatur. alius intellectus docto. quòd infamia præcedens non repellat iſtum teſtem ſyodalem: ſecus ſi ſequatur, Archid.

b ¶Tuo capitulo. Adde, quòd talis cognitio pertinet ad epiſcopũ, ut eſt tex. in c. accedentibus, de exceſſ. præla. & Specu. in tit. de reſcripti, præſentat. §. ratione autem, fallit in caſu iſto ſecundum do. Anto. & Imo. in c. Albericus, ſupra tit. prox.

c Quidem. Ibi uide plenè per do. Bart. de Salic. & facit l. 1. ff. de off. præfec. ur. & uide Barto. in l. diuus, in pe. q. ff. de cuſto. & exhi. reo. ubi uide materiam horum denunciatorum, quos tex. hic uocat ſynodales, & uide infra de accuſa. ſicut olim.

d ¶Reprobari. Qualiter autem debeãt eſſe iſti denunciatores, an bonæ famæ, & quid de criminoſis, uide Bar. in l. diuus, ff. de cuſtod. & exhi. reo. & uide Io. And. de accu. ſicut olim.

e Repellitur. Sicut diximus de tutore, qui durante tutela actione tutelæ non conuenitur l. niſi finita. & ibi contra. ff. de tute. & ratio. & in iudice, qui habet adminiſtrationem, qua durante officio non conuenitur, de quo in l. nec magiſtratibus, & ibi per Bar. ff. de iniuriis, & in l. ſenatuſc. ff. de off. præſi. & ad materiam uide l. 1. & ibi Bar. & Bal. & Sali. C. de teſta. & ibi Bal. allegat iſtam glo. Ber.

f ¶Cum parati. An iſtis denunciatoribus, & teſtibus ſynodalibus ſit credendum ſine alia probatione, uide in l. 1. ff. de off. præ. ur b. & plenius per Bar. in l. diuus, ff. de cu. & exhi. reo. & in l. ab accuſatione. §. 1. ff. ad Tur. & Io. An. de accuſ. ſicut olim.

g ¶Coram alio. Niſi ille ſit ſucceſſor primi: quia tunc non durabit, ut no. Io. An. ſupra in gl. & hæc eſt mẽs in fi. & de teſt. præſentata, in fi.

h ¶In textu. In glo. antequàm. & intellige hanc correctionem fieri poſſe cum limitatione, quam ibi ponit Io. And.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes cogendi, cum de fama, uel uitio falſitatis inquiritur, & quo caſu, uer. ſi non ſi non poteſt, cur hic coguntur, nu. 3. §. in ulti. gloſſ.*
Purgatores non compelluntur, ibid.
2 *Epilogus, & additio gloſſarum, nu. 3.*

CAPVT VIII.

1 SVper his. Caſus. Cum † de fama, uel uitio falſitatis inquiritur, cogendi ſunt teſtes. De fama, ut de ea conſtet. non enim intendit, quòd pur-
2 gatores compellantur[a] ſecundum Vincen. [*Deſtinatis*] per archipresbyterum, & ſacriſtam, qui de hoc puniti fuerunt, ſupra tit. 1. tam literis [*Cogatis*] ſi non poteſt aliter de cauſa liquere, ſupra eo. peruenit 2. Vin. fit hoc ſecundum eum, quia ciuiliter agebatur. idem Goffr.
2 ¶Glo. ſecunda † ponit caſum. ¶Vlti. glo. ſignat con-
3 trarium, & remittit. ¶ [*In † glo. 1. ibi, ſuper his*] & de pœnis, ſuper his. ¶ [*In glo. 2. ibi, electioni*] imo conſecrationi, ut patet in c. tam litteris. ¶ [*In ulti. glo. in fi.*] dicebat hic Innocẽ. quòd quia in modum inquiſitionis, uel quia delictum commiſſum lite pẽdente, fauore iudicum, ne ipſorũ iuriſdictioni eludatur; uel ideò, ne indignus præficiatur in epiſcopum, & ideo cogũtur hic teſtes.

ANNOTATIONES.

a ¶Cõpellantur. Quia illorum officium eſt uoluntarium, non autẽ coactionẽ hẽt; uide de proba. ad materiam ſuper 1. gl. per Io. And.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes ſunt cogendi ſuper falſi crimine, & ratio, num. 2.*
2 *Falſis literis ſiquis non utatur, quandoq; habet locum pœnitentia.*
Veritatem celare peccatum eſt, ibid. in fin.
3 *Epilogus, ſuffragium, & additio gloſſarum. nu. 4.*

CAPVT IX.

1 CVm contra. Caſus. Super † crimine falſi cogendi ſunt teſtes. Communis diuiſio. ſecũda ibi, Nos igitur [*Eis*] falſis litteris [*Vſum fuiſſe*]
2 hoc dicit, quia † citra uſum quandoque locus eſt pœnitentiæ, infra de crimi. fal. dura, & c. falſariorum, & c. fin. Hoſtien. [*Falſitatis*] in quo proſequebatur agens, uel accuſans ſuum proprium, & ſpeciale intereſſe, ne per falſas literas fatigaretur, & perderet ius ſuum, & pro tanto uidetur peccatum celare hanc ueritatem
3 in detrimentum proximi ſecundum Inn. ¶ Prima † gl. ponit dubitationis cauſam. ſignat contrarium, & remittit. ¶In glo. 1. ibi. §. quoniam. hanc & ſe. intelliges,
4 infra. c. 1. in 1. glo. ¶ [*In † glo. 1. in fin.*] & ibi dicam, quod hic no. Innocen. & Hoſtien. de probanda exceptione criminum contra teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum præponitur hic epiſcopo in ordine ſcripturæ, & ratio.*
Inferior præponitur ſuperiori ex cauſa hic & qua.
2 *Criminoſi an ſint teſtes, ſi interrogentur, reſpõdere non coguntur.*
3 *Compulſio eccleſiæ quæ, & quæ iudicis laici.*
Teſtes ne recedant iuramento, non carcere aſtringuntur, ibidem in fin.
4 *Epilogus, ſuffragium, & additio gloſſarum. nu. 5. & 6.*
Teſtes qui & in quibus cauſis teſtificari compellantur, & nu. 6. ubi latius uide.
Teſtes quando compellantur, varias antiquorum commemorat opiniones, & hoc in ciuilibus: in criminalibus autem quid iuris, num. 9. 10. & 11.
7 *Mediator, ſiue proxeneta, an & quibus caſibus compellatur ad teſtificandum.*
8 *Priuilegiati an cogantur ad perhibendum teſtimonium, remittit.*
10 *Procurator datur etiam ad aliquem articulum etiam medium cauſæ criminalis, & in cauſis quibuſdam criminalibus.*
11 *Teſtes ut cogantur, in quibus caſibus non conſueuit hanc clauſulam adiicere in literis curia Romana, in princ.*
Iacobi de Amelia opus de teſtibus citatur, ibid. circa finem.

C A P V T X.

Dilectorum. Breue eſt, nec diuiditur, nec ſummatur. [*Capituli*] præponit †capitulum, quia agebant [*Et infra*] hic intellige, quòd quia partibus graue erat in curia litigare, Papa commiſit cauſam in reſcripto commiſsionis, ponens clauſulã, quæ ſequitur [*Criminalibus*] ſi † dicas, propriis, quia interrogati, an ſint criminoſi, reſpondere non cogentur, de quo not. ſupra titu. t. cum cauſam; tunc ceſſaret difficultas decre. nec contradiceret opinio Goffr. & ſequacium, nec opi. Hoſtien. de quibus dicam ſuper gloſſ. [*Per cenſuram*] ſic † compellit eccleſia. ſic ſupra c. cum ſuper. iudex ſecularis hoc caſu inducit mulctam. ff. ſi quis ius di. non ob. l. 1. uel capit pignora, ſicut in tutoribus, & curato. uolẽtibus ſatiſdare, quorum, ſicut teſtium, publicum eſt officium, inſti. de ſatiſda. tu. §. fi. de excuſa. tuto. l. 1. t. reſponſo, ſicut etiam parens nolens filium alere. ff. de lib. agno. l. ſi quis ex his. aſtringuntur autem iuramento teſtes, ne recedant, nõ carcerantur. C. de teſti. ſi quando, Vincen. ¶ Prima † gl. habet duas partes. prima dicit teſtes in ciuilibus cogendos, excipit mediatores,[a] & certos priuilegiatos. ſecunda ibi, In criminalibus, tunc principaliter de ipſorum compulſione in criminalibus; & facit 7. primò allega. pro & contra. ſecundo ibi, ſuper hoc, ponit opinio. quæ habet, illos cogi, cum de crimine ciuiliter agitur, tertio ibi, Sed huic, illam impugnat, quartò ibi, Ideoque, ponit opin. ſuam, quæ habet, illos non cogit, etiam cum de crimine ciuiliter agitur, quintò ibi, Qualiter, reſpondet ad contrariam opinio. ſuam reaſſumẽs, ſextò ibi, Alii, reaſſumit, & coadiuuat opi. contrariam, dicens illam æquam, ſeptimo ibi, Innocenti. ponit opi. Innocen. ¶ *In † glo. 2. ibi. §. quoniam*] infra in ſup. intelliges [*& ibi, ſi quando. in princip.*] dixit ibi textus, ſi quando inuitos teſtes in cauſis pecuniariis ex noſtra. l. aliquis trahere uoluerit [*& ibi. L. Iulia*] can. in uer. item. l. Iulia. ſuperius allega. [*& ibi. l. penulti. §. fin.*] aliàs. 1. & uide in cap. ueniens, proxi. allega. ſuper prima gloſſ. ¶ In † gloſſ. prima in princip. ſcire debes, prout notabant antiqui eodem titu. cap. primo, in 1. compi. & not. Innocen. ſupra cap. primo, circa materiam gloſſ. & tituli fuerunt opinio. prima, quòd indiſtinctè omnes compellantur niſi priuilegiati, de quibus in gloſſ. ſed Hoſtien. circa priuilegiatos diſtinguit, ut poſt eum ſcripſi ſupra capitu. primo. ſuper prima gloſſ. Alii dicunt tunc teſtes compellendos, quando iactant ſe ſcire uerum: aliter non; & hoc probabant per quandam antiquam, quam hodie non habemus. Alii dicunt, quod ſi gratia, odio, uel timore ſe ſubtrahant, coguntur: aliter non, ſupra cap. primo, & terno, & cap. cæterum, & hic. Quarti dicunt tunc demum teſtes cogendos, quando per alios teſtes haberi non poterat: aliter non, quod placuit Vincen. ſupra cap. primo, & cui huius rei incumbat probatio, dixi ſupra c. ſuper eo. Quinti dicunt rogatos tantum compellendos; quod uide in Specu. de teſtib. §. pen. uer. item dicit. ſed iſtæ opiniones erant etiam in ciuilibus. de criminibus autem principaliter tractat hic gloſſ [*& ibi, Tam clerici*] de hoc ſecunda quæſtio, ſexta, itauenduni, in fin. [*& ibi, Qui non compelluntur*] ut patet in aucten. ſtatum[b] alleg. aut ambæ partes † conſentiunt; & tunc compellitur mediator: aut ambæ diſſentiunt, & tunc non admittitur: aut altera tantum diſſentit, & tunc admittitur, ſed non compellitur. Ratio uero eſt, quare non compellitur altera parte nolente, ut ibi not. Accur. quia forte precium receperunt pro officio. unde cum re perfecta habeant commodum, uidentur teſtificari proprio commodo, & dato quod precium non expectet, adhuc idem: quia præſumitur, quòd affectet compleri id, propter quod laborauit, ne imponatur ei, quòd non cautè ſe habuerit, uel auferatur, quod datum erat, argumen. C. de aſſer. l. fin in fi. iſta ratio concludit eum etiam non admittendum [*& ibi, Quaſi priuilegiata*[c]] de his † priuilegiatis ſatis in ſpecu. de teſte. §. penult. in prin. [*& ibi, quidam*] Goff. & Phi. [*& ibi*[d]*, Criminatestibus*] licet Hoſtien. teneat opi. contrariam gloſſatori: iſtud tamen dictum bene ſibi placet, ut infra dicam [*& ibi, in † crimine falſi*] quid erit de crimine hæreſ. ſimoniæ, & læſæ maieſta. ſecundum Hoſtien. qui dicit ſe rationem huius ſpecialitatis non uidere [*& ibi, Cuilibet*] hoc dicũr, ut euadant contrarium de reconuentione [*& ibi, Lite conteſta.*] ad aliquem † articulum, & in medio accuſationis proſequendum: uel quod criminalia erant, in quibus interuenire poterat procu. ff. an per ali. ca. ap. l. prima, uel quòd dati erant ſolùm ad impetrandum hoc reſcriptum, hæc omnia recitat hic Innocen. [*& ibi, Præiudicat*] interdum, non ſemper [*& ibi, Aquium*] dicit Pet. de San. hic, quòd per hæc uerba gloſſ. non recedit à ſuperiori ſua opin. ipſe uerò dicit hoc tenendum, quod ubi iudex procedit ex officio etiam in criminalibus cogit teſtes, ſi ad alterius petitionem, non cogit [*& ibi, Inno, Quartus*] dicit ſupra e. cap. primo & c. proxi. ibi finaliter † tenet, quòd ubicunque ex probatione criminum conſecuturus eſt lucroſam ſententiam, uel uitaturus damnoſam, ſemper compellerentur teſtes. Hoſtien. hic præcisè dicit teſtes in criminalibus cogendos, & quod quæcunque fuerit conſuetudo Romanæ Eccleſiæ, hæc eſt mens iuris. de conſuetudine dixi: quia, ut not. Goff. in ſumma, non eſt conſuetudo Romanæ Eccleſiæ, in criminibus teſtes cogere, nec in literis ſuper eis imponere hanc clauſulam, teſtes autem & c. dicebat eodem titu. cap. primo 1. compilla. quòd licet Romana eccleſia habeat hanc conſuetudinem, non tamen iubet eam ſeruari. 11. diſtin. nolite. XVI. tales caſus, in quibus curia non ponit illam clauſulam, uide in ſpecu. de teſte. §. pen. in fi. Ad hanc uerò decre. Hoſtiẽ. reſpondet, ꝙ loquitur de compulſione non facienda, quando probato crimine criminoſus ex eo non puniretur, ſed ſolum de facto infamaretur, ut in crimine probato cõtra teſtem, accuſatorem, uel procura. Tunc enim non cogentur teſtes ſecundum eum, niſi magnum præiudicium fieret parti. infra c. 1. hoc ipſe no. hic, & ſupra e. ſuper his, & ſupra ti. 1. ex parte, in fi. dicit autem hic, ꝙ ubicunq; puniretur crimẽ per depoſitionem, uel aliter, ſemper cogendi ſunt teſtes. contraria uero opi. ſecundum eũ multis rationibus impugnatur: quia per eá Deus offenditur: res publica lęditur: proximus corrumpitur: materia delinquendi, & corrumpendi teſtes miniſtratur: mens utriuſq; iuris peruertitur: obediens, qui pręmio remunerandus eſſet, opprimitur, & punitur: inobediens, qui pœna debet affici, de ſua malitia gloriať. unde ad has abſurditates uitandas, & ut criminoſi, & crimina puniantur, dixit etiam Ho. ipſe in criminibus teſtes cogendos[e]. nec ob. ꝙ aliqua iura dicunt in ciuilibus compellendos: quia alia iura ſupplent de criminalibus. nec ob. ꝙ accuſator debet cauere, ꝙ probationes habeat luce clariores. 2. q. 8. ſciãt: quia poteſt eſſe, quod habebat, & poſtea corrumpuntur. Item & illud etiam in ciuilibus locum habet, in quibus tamen cõpellũtur, & ſic diffiniuit Vrbanus IIII. in cauſa electionis Toletanæ, ut ipſe refert. dicit etiam, ꝙ opi. Inno. ſatis concor. huic ſuæ opi. quia per probationẽ criminis accuſator uitaturus eſt dãnoſam, & conſecuturus eſt lucroſam ſñiam, per quam. ſ. uitat pœnã talionis. Et ſi dicis ex cõpulſione forte accuſatus, cui plus fauẽdũ e, q a reus cõſequeť dãnoſam. Rñ. idẽ in ciuilib. in q b. tñ cõpellunť. Ite licet alr ſit fauẽdu reo, in occultatie n: ueritatis

ueritatis non est fauendum; hoc no. supra c. proxi. & remittit ad sum.co.ti.[*Et in fin.*] dabat de primo exemplum, supra c.1.quando agitur criminaliter, vel ciuiliter excipiendo, uel alio modo ad pœnam tantum: qa tunc non est peccatum, sed meritorium celare crimē fratris, ar.2.q.1.si peccauerit; quod dicit uerum, nisi pseueraret in crimine: quia tunc essent testes cogēdi, ut pœna reuocaret à malo, quam Dei timor non reuocat, ar. de uita & hon.cle.ut clericorum.22.q.5.hoc videtur; & hoc in manifestis[f]. In occultis uero non cōpellerentur, nisi crimen occultum esset periculosum, sicut hæresis, dilapidatio, & similia, quæ sine periculo non possunt dissimulari. tunc enim cogentur testes, infra de accu.qualiter, secundo, de hæreti. ad abolendam, & c.excommunicamus.§.si qui autē, & §.si quis enim.22.q.1. si quis per capillum.dicit etiam ibi Inno. ꝙ si dicatur quis condēnatus de crimine, tunc cogentur testes: quia cum per sentētiam sit notoriū, peccatū esset celare. Idē de fama, uel infamia probanda. Quid de sententia excom. dicit ibi, ꝙ ad eam probandā cogentur testes. cum illa non sit crimen, cum possit excōicari non peccans, de sen.exc. inquisitionis, de quo satis dixi supra c.testimonium, in gl.si dicas.& hæc eadem ratio secundū cum potest esse in sententiis latis super criminib. Si uero dicaŧ quis excōicatus ipso iure, puta per canonē, si quis suadente, quia ibi oportet probari crimen, non cogēntur testes, nisi in casu, infra c.peruenit, & in aliis, in quibus esset peccatum celare ueritatem, ut est dictum. ¶Quid si dicatur lata sententia, excōico te, nisi infra 10.dies soluas Titio 100.negaŧ sententia, nūquid hic cogētur testes super ipsius probatione? non uidetur prædicta ratione: quia oportet hic probari crimen. s.illum in solutione cessasse, quāuis posset responderi, quod sufficit probare sententiā, nisi aduersarius aliud probet, de quo remittit Inn. ad no.per eum, infra de accu.super his. tenuit etiam Inn. in præalle.c.1. ꝙ etiam in criminalibus cogenŧ testes, si subtrahantur à parte. Idem, si ipsi subtrahant se malitiosè, supra c. proxi.& c. peruenit. Quid dicemus post tanta sparsa in gl.& circa gl. Cautum forsan esset sequi speculatorem, qui in materia nil elegit, sed remittit ad inserta in spe.de teste.§. pen. Iaco. de Amelia in opere suo de testi in pe.col. tenet, ꝙ testes cōpellantur in criminibus, etiam si agatur ad pecuniariam pœnam, ut fit per statuta. Si uerò agatur ad pœnam corporalem, non. unde dicebat etiam hic Host. ꝙ ubi agitur ad pœnam sanguinis etiam coram tēporali uicario episcopi, qui utrumq; habet gladium, non essent testes per ecclesiam compellendi: quia non spectat hoc ad officium uiri ecclesiastici, ut patet infra ne cleri, uel mo. clericis, & c.sentētiam. de clerico hoc est planum. sed quid de laico, qui forte spirat ad clericatū, & ideo non uult deponere in causa sanguinis: honestum esset ipsum non cogi: sed etiam an foro ciuili, formari posset ex prædictis utilis distinctio.

ANNOTATIONES.

a ¶Mediatores. Adde Barba. consil.54. in 5.col.in 1.uolu.& per d. Feli.in c.uenientes, in 7.col. supra de testibus.

b ¶Statim. Vbi uide de istis proxenetis, quomodo & quando possint testificari, & uide de testi.c.1.lib.6.

c ¶Quasi priuilegia. Adde secundum Bal.in l.si quando, in 2. col. C.de test. quòd quando testificantur personæ priuilegiatę, non est necesse, quòd scribatur in actis, quod deposuerunt sponte: quia non præsumitur coactio.

d ¶Et ibi. Vide Ioan. An. in addi. spe. in ti. de teste, §. opponitur, uer. item quòd administrator, & uide c.1.eo.tit. lib.6. & gloss. in uer. ciuiliter. & communis opin. est, quando altera pars consentit, & altera non, quòd nō potest, nec compellitur reddere testimoniū: quia suspectus est ex actu testificari: quia commodum habet ex ipso contractu, & si non haberet commodum, censetur habere propter uituperium, quod sibi ascriberetur, si contractus non ualeret. ideò præsumptio est. quòd semper testificetur pro contractu, ad hoc uide 2. q.1. in c.si quis episcopus, in glo. & uide quod no. de testi.c.Romana, lib.6. in glo.mag.in fin.& per Bar.in l.deferre, de iure fisci, Bal.

e ¶Cogendos. An autem ualeat dictum testis non citati, uide in decisione Rotæ, conclusione.340.& 399.& per glo.& Bar.ff.de his, qui. ut indig.l. post legatum, & Bal.in l.alia, C.e. ti.

f ¶Manifestus. Pro hoc facit, quod no. in 2. de confess. quòd s. positioni criminosæ tunc quis tenetur respondere, quando est notoria, uel etiam manifesta, uel infamatus de illa est: quia tunc nō sic dicitur procedere.

SVMMARIVM.

1 *Ad coniurationem detegendam coguntur socij & iurati.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Coniuratio præsumitur illicita.*
3 *Iustitia ne pereat ex defectu testium, superior prouidere debet.*
4 *Epilogus, & additio glossarum. nu. 5. & 6.*
Conspiratores qualiter puniendi, eod. nu. 5.
In tumultum facientem, uel seditiosas uoces emittentem capitalis est pœna.
6 *Turbam & cætum congregare non licet, & ratio.*

CAPVT XI.

1 VEnerabilis. Casus. Ad detegendam † cōiurationem coguntur socii, & iurati. & pars huius, supra de iudi. uenerabilis.& sunt duæ partes. In prima partis iusta petitio. In secunda ipsius exauditio ibi, Ideoq; [*Quondam*] forte propter hanc, uel propter aliam causam iam erant priuati [*Coniurationem*] 2 hæc semper † præsumitur illicita, Vin. possunt tamen aliquando colligari ad bonum.16. q.7.c.sanè.Goff.dixi de hoc supra de iudi.exhibita[a] [*Eius*] s.archiepiscopi [*Astringentes*] ipsi ciues, Pe.[*Super his*] s.coniuratione facta, & iuramento præstito de ipsa celanda secūdum Inno.[*Ciuium*] hæc est causa, quare compelluntur, & admittuntur, ar.C.de hære.quoniam multi. C. de reb. cred.generaliter, supra tit.1. dilecto. secundum Hostiē. 3 [*Prouidere*] quod fieri † debet, supra ut lite non conte. quoniam, de proba. quoniam. ideoq; infert ex eo, ꝙ supplicatio iusta fuit, & exauditione digna [*Illos*] puta ancianos, uel consules, qui tenent uicem communitatis, cui iuratum erat, uel certi officiales ad hoc fuerant, de quib. hic loquitur, puta capitanei guerræ, uel his similes [*Absoluant*] quod si non fecerint, ut qa absentes, uel pertinaces, isti delegati hoc faciant. secundum Inn. [*Nihilominus*] i. cessante, uel non probata tali coniuratione, uel si à tali iuramento noluerint ipsos absoluere, Phili.& Hostien. 4 ¶ Gloss.1.† respon. per quæstionem, quæ sit pœna conspirantis cōtra episcopū. ¶Glo.2.obiicit, & soluit. & in fi. arguit socium &c. 5 ¶[*In* † *glo.1. in fin*] & singuli in libra una auri condemnandi, ut in constitutione Fed. in li.feu.de pace tenen. hac edictali.§.conuenticula. Sed si quis tumultum cōtra aliquem fecerit, uel seditiosas uoces emiserit, capitalis est pœna. C.de his, qui ad ecclesias confugiunt.l. denunciamus. C.de seditio.l.1. & 2. ff.de pœnis, aut facta.1. respon.& l. si quis aliquid.§. auctores. C.de episcopis, & clericis, conuenticula. ff. de ui publica.l. qui cętu[b]. in quibus inuenies, quòd † nec turbā, nec cætum dēt aliquis congregare: qa oīa talia sunt prohibita, nisi probentur concessa. ff.de collc.illi l.3.Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶Exhibita. An conspiratores repellantur à testimonio, & qua pœna puniantur, uide not. infra de si.per tuas, infra de re iudi.c.cum I. & A. Bald.

b ¶Qui cætu. Quid de tyrannis, uel populis Italiæ, qui inuicem faciunt ligam, an sit licitum, & quando per Bar. in extrauaganti ad reprimen. in l.3.infra allega.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio, siue continuatio tituli.*
Instrumentorum appellatio quæ comprehendat.
2 *Huic rubricæ quæ alibi sparsim statuta conueniant.*
De instrumentis conficiendis consilium ubinam detur, ibid.
Instrumenti fidem quæ tollant, ibid.
Manumissio probatur per instrumenta, ibid.
3 *De notario in quibus decretalibus fiat mentio.*

De fide instrumentorum, Rubrica.

1 ¶Continuata † est, supra in rubrica de testibus. ubi vi-
deas. Instrumentorum autem appellatio omnia com
prehēdit, per quæ instruit͏ causa. supra ti. 1. peruenit. 1.
Aliter dicitur instrumentum apparatus fundi, uel In-
structio, quo uel qua possessio exercetur. ff. de fundo
instruc. & instru. le. l. quæsitum. 1. respon. Goff. ad hoc,
infra de homici. significasti. 2. in fi. ad materiā faciunt,
3. q. 9. si debitum, & c. charæ. 10. distī. in memoriam. 3.
2 q. 4. nullus. conuenit † Rubricæ, de maio. & obe. cum
in ecclesijs, ner. eum igitur, & de faciendis instrumen-
tis datur consilium, de testi. significauit. Rasuræ & in-
terlineaturæ tollunt fidem instrumenti, de relig. do.
eum ven. de priuile. cum olim. 2. per instrumenta pro-
batur manumisio, de na. ex li. uen. c. uno. faciunt li. 6.
de elec. ut circa, & c. fundamēta. §. ut ergo, in fi. de tēp.
or. cap. pri. de offi. ordi. si canonici. 1. respon. de sen. ex-
com. ca. primo. §. exemplum, de priuil. cum personę,
1. respon. in fi. & Cle. de elec. causam, de usuris cap. pri-
mo, §. cæterum, de uerbo. sig. sępe, uer. co saluo. ¶ De
3 † notario, de præscriptione, ad audientiā. de præsump.
illud. in fi. nę clerici, uel monaci. sicut te, de fi. cap. pri-
mo, de hære. si aduersus, & c. excommuni. §. credētes,
de sen. excom. nouerit. 1. & 3. respon. & in 6. de rescri-
ptis. statutum. §. notarium, de elec. fundamenta, uer.
iudices, de offi. dele. cap. ulti. §. pe. de hære. ut officium
§. uerum, & §. sequenti. de pœnis, fœlicis. §. ꝙ si quis,
& Cle. de statu mo. attendentes. §. pe. de hære. cap. pri-
mo §. notarij quoque, & c. seq. § notarij uero.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura quæ dicatur auctentica, & quæ priuata, & nu. 3.*
2 *Si notarius negetur fuisse is, qui confecit instrumentum, quid iuris.*
3 *Per comparationem ut probetur instrumentum, quæ requirantur.*
4 *Literis abbatum, archidiaconorum, episcoporum, uel aliorum prælatorum nunquid, & quando credatur, & nu. 5. & 14.*
6 *In literis, uel instrumentis extraiudicialibus nihil ultra, quam iniūctum est, debet apponi, & quibus ea prosunt, uel noceant, & nu. 9. & 10.*
7 *Sigillum a quo sit apponendum scripturæ.*
Sigilli officium debet alicui committi, & cui, ibid. & nu. 14.
Sigillata scriptura per alium, quam per eum, cui est sigillum commissum, an ualeat, ibid.
8 *Instrumentum continere debet tempus rogationis, & quod, & notarium fuisse rogatum, nu. 11. & an ualeat, nisi rogetur, ibid. & nisi publicè rogetur, & nu. 12.*
9 *A quibus præcipi possit, & quibus edi, & quibus obesse, uel prodesse, & num. 10. & inter quos dicatur fieri, & de quibus confici à notario possit, num. eod. nu. 10.*
12 *Notarius publicè rogari debet, nisi in casu, & quo, & de eius officio supra nu. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & hic.*
13 *Scriptura quando stetur priuatæ, quæ sit confecta manu eius, contra quem producitur, & quibus casibus sit ab alio, quàm ab eo, nu. 14.*
14 *Episcopi auctoritas æquiparatur tabellioni, & in quibus, uer. in his enim.*
15 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 16.*
Exemplis non statur, nisi sumpta & publicata sint iudicis auctoritate, & nu. 17. §. 1.
17 *Additio glossarum.*
Exemplum, uel sumptum ut faciant fidem, quæ sint opus interuenire, ibid.
Opinionis mutatio refertur Alberici Portij, & in quo, insfecta melius ueritate, ibid.

CAPVT I.

SI scripturam. Breue est. [*Auctenticā*]
1 quæritur, quæ scriptura † dicatur au-
ctētica. Dicunt quidam, ut refert In-
nocen. quòd illa, quæ fit auctoritate
iudicis per quascunque personas. su-
pra de proba. quoniam, quod alij nō
concedunt. uel quæ fit per manum publicam etiam
sine iudicis auctoritate cum subscriptione trium, uel
duorum testium, in auct. co. ti. §. sed & si quis, C. de ta-
bul. l. 3. libro 10. C. de donatio. in donationibus, supra
de testibus, cū à nobis. vel quæ habet sigillum auctē-
ticum, ut ibi, cum subscriptione testium, de proc. c. 1.
& infra c. 1. ubi de hoc, nisi in leuibus, in quibus credi-
tur etiā sine subscriptione testium, cum non sint mul-
tum præiudicialia, qualia sunt illa, de quibus legitur,
11. q. 3. curæ. 72. & 3. distin. per totum. 97. dist. nobilissi-
mus. 98. dis. trāsmarinos. & c. Afros. 99. d. c. 1. & 2. secun
dum Inno. Sed, ut dicit Hostiē aliqua ex his multum
sunt præiudicialia, & in aliquibus requiruntur plura
sigilla, ut in c. trāsmarinos, & c. Afros, de cle. pereg. c. 1.
& 2. Sed an in priuato instrumēto, quod quis facit de
facto suo, est necessaria subscriptio? dicit Inno. ꝙ non
ff. de procu. si procuratorem, dummodò constet suā
esse scripturam. C. de non nu. pe. cū fidem, & auct. qui
contra propriam. Idem etiam, ubi esset consuetudo,
ꝙ tali scripturæ sine subscriptione credatur, infra eo.
cum dilectus. Refert etiam quosdam dicere, illam scri
pturam auctenticam, quam facit priuatus cum sub-
scriptione testium. in auct. co. ti. §. si tamē quisquā. C.
qui po. in pi. ha. l. scripturas. Sed uerius est secundū In-
no. ꝙ est priuata. Hosti. remittit, infra c. proxi. finaliter
Inn. dicit generaliter illam scripturam publicam, cui
de iure, uel de speciali consuetudine creditur sine alio
adminiculo, infra eo. cum dilectus. Aliter autem, si
esset specialis consuetudo, omnes scripturas, præter
charitas tabellionum, & acta iudiciorum, reputat pri
uatas, cum per manus illarum personarum scriptę nō
sint, quæ sunt ad hoc officium specialiter deputatæ. Il-
la uerò censetur publica, quæ sine adminiculo uiuæ
uocis alicuius notarij, uel etiam testiū, qui nec fidem
facere possunt, cum forsan omnes mortui sint, per se
tantum fidem faciunt, & auctoritatem habent, ut in
auct. co. ti. §. sed & si instrumenta, & §. si uerò morian-
a tur, [a] coll. 6. ¶Quid si † negetur illum, qui instrumen-
2 tum confecit, fuisse notarium? hanc quæstionē intelli
ge, quando quæstio est inter duos, quorum alter uti-
tur instrumēto: secus si quæstio esset cū ipso notario.
sic dixit ipse Inn. in decre. ueniēs, de uer. signifi. cuius
uerba videas in spe. de proba. §. 1. ad fi. ver. verum, licet
probatio, cum uer. sequentibus. Dicit Innocen. quod
b necesse est hoc ꝓbare per testes, [b] vel per aliud instru-
mentum de officio sibi commisso confectum, ut no.
infra cap. 1. in prin. sed & sufficeret, si probaretur per
testes, ꝙ tempore illo, quo fuit factum instrumētum,
quod nunc in dubium reuocatur, officio notarij, uel
tabellionis publicè fungebatur, ar. ff. ad Macedo, le. 3.
c ff. de officio præto. Barbarius [c]. C. de testa. le. prima. Et
secūdum hoc potest intelligi, supra de elec. scriptū est
§. 1. Idē forte, si appareāt multa & diuersa instrumēta
inter multos & diuersos per manus eiusdem cōfecta
super contractibus legitimis, quæ firma manēt, & sine

contra-

contradictione aliqua tāquam vera & publica ab omnibus recipiuntur communiter, & etiam approbant. Nec credūt aliqui in hoc casu duo sufficere instrumēta: imò requiruntur tot, ꝙ benè & clarè appareat eum commune & publicum officium pro omnibus gerere, uel gessisse secundum Inn. de quo cum nec certus numerus, nec certi tradantur limites, erit ad arbitriū boni iudicis recurrendum, secūdum Hosti. ut patet. ff. de usuris mora. ff. de testi. le. 3. ff. de uerbo. obli. continuus. §. 1. & in eo, quod leg. & no. supra de offic deleg. de causis. §. unico. de hoc etiam in spe. de instru. edi. §. restat, uer. & scias, & uer. illud autem. Et quid si notarius est de longinqua regione? uide eundem. §. in fin. primæ col. uersic. sed quid si producitur. per Azo. in sum. in auct. eo. ti. per Cy. C. e. titu. comparationes, ad finem. ex quibus patet, quòd est opinio, quòd necesse sit instrumentum adiuuari per modos, quos proxi. dixi. Est etiam opinio contraria & media, quam ponit speculator. Alia distiguit in preiudicio per modū, quē dixi de ele pere. c. 1. post prin. 3 Sed quam dices † priuatam scripturam? dicit Inno. ꝙ omnem illam, quæ fit à personis non publicis, nec per se auctoritatem habet, nec aduersarius hanc confiteatur: uel per collationē d alterius scripturæ [d] scriptoris eiusdemque aduersarii, & testium, qui subscripserunt, comprobetur. C. de proba. instrumētum. Ad hod autem, ut per comparationem probent instrumētum, oportet ꝙ illa scriptura, ex qua fit comparatio, quatuor habeat testes subscriptos, in auct. e. tit. §. si quis igitur vult cautè deponere. & idem dicendum est, si subscribantur testes in instrumentis, siue in literis episcoporum, vel non subscribātur secundum Inno. ꝙ dic secundum Hostiē. ut no. in sum. eo. ti. §. quibus instrumētis, sub. §. item obiicitur, in uer. Item quòd non est confectum, & sequen. & infra c. 1. 4 Sed † nunquid literis [e] abbatum, archidiaconorum, e uel aliorum prælatorum de his, quæ extra iudicium fiunt, creditur? Dicit Inn. quòd sic quandoque. Sed ubi, & inter quos, & inquantum, siue usq; ad quātam summam talibus literis sit credēdum, non est expressè iure determinatum, & ideò sunt hæc consuetudini relinquēda, quæ tales scripturas publicas facit, ut infra c. cum dilectus. C. de eman. le. 1. 9. q. 2. conquestus; & in eo, quod le. & no. supra de foro compe. cum contingat. §. fi. & de hoc infra c. proxi. 5 Sed † dices, imò ius statuit, & expressè repetitur scriptū in iure, quòd saltem episcoporum literis est credendum, ut. 11. q. 2. curæ, supra de proba. post cessionem, supra de treu. & pace. cap. 1. §. 1. respon. hoc negari non potest: sed & illa iura specialia sunt in excommunicatione f [f] propter periculum participationis, infra de rapto. cap. 1. aliàs autem constat, ꝙ si episcopus, uel alius dicit talem sententiam dedi, uel talem citaui, ei, uel etiam soli sigillo suo non credetur, nisi & aliter probetur, supra de proba. quoniam, secundū Inn. sed Host. dicit, ꝙ illud c. nō probat hoc: imo est potius cōtrarium, ut ibi no. in fine, uerbo tamen suo soli nō creditur, ut ibi, sicut nec soli uerbo arbitri. C. de arbitris, ne in arbitris. nec etiā soli uerbo tabellionis, in auct. de hæredi. & Falci. §. si uerò absint, in prin. colla. 1. sed tamen Innocen. dicit, quod etiam literæ episcopi sigillatæ in prædictis, uel alijs; quæ in iudicio fiunt, non creditur, sed tabellioni tantum, uel duabus personis ad hoc deputatis, & sic intelligit dictam constitutionem, supra de proba. quoniam. 6 In alijs † autem, quæ extra iudicium fiunt, ut in contractibus, & similibus, caueāt nedum illi, qui sigillant, sed etiam & tabelliones, ne aliquid uel ultra in litteris, uel instrumentis apponant, quàm quod & inquantum iniunctum est eis, apponere. Nec enim aliter de his, quæ etiam uident, & audiunt, deberent publicam scripturam facere, nisi ab ambobus contrahentibus, uel altero tantùm, uel saltem ab illo, cuius intersit, hoc eis iniungatur. & de hoc in speculo de instrumen. edi. §. secundo, uersicu. sed pone. T. nec instrumentum proderit, nisi ei, qui mandauit: quia res inter alios acta &c. C. res inter alios acta, in rubro & nigro, & sic etiam potest intelligi. C. de probatio. ad probationem. l. 7 Sed nec † debet compleri scriptura, id est sigillum, uel signum apponi in ea, nisi in præsentia prælati, uel per manum tabellionis, qui auctoritatem dat instrumento: & quando prælatus sigillat per alium, debet sigillum & officium sigilli committere certæ personæ idoneæ & honestæ. uerumtamen si per alium sigillari faciat, ualet nihilominus instrumentum: sed prælatus est puniendus; intelligas tu, nisi hoc ex iusta causa fiat, puta quia tangit personam sigillantis, argumen. ff. qui satisdat. cogant. l. fin. & in eo, quod leg. & not. infra de iureiuran. breui. §. finali. 8 Sed & litera † debet continere tempus rogati instrumenti, & per illum, qui scribit protocollum, siue abbreuiatura retineri, siue tenor registrari, in auct. de tabell. §. illud quoque, collatio. quarta. Tempus autem rogati instrumenti idem est cum g tempore celebrati [g] contractus. si enim aliud esset ita, quod de præteritis fieret testimonium, non ualeret, secundum quod uno modo exponitur, infra de cohabitatio. cleri. & mu. tua. §. si uerò publicum: h [h] secus, si hoc diceret non testificando, sed recitando; quia tunc ualere posset; quod tamen dic, ut nota. supra de probatio. quoniam contra falsam. §. primo, uer. &c. comprobantur omnia hæc in auct. de tabel. ab illo. §. nos autem credimus. usque ad §. illud quoque, collatio. quarta, 9 aliqui † tamen dicunt, quòd instrumentum & præceptum ab uno omnibus præiudicat: uel potius propriè loquendo omnibus est sufficiens probatio pro eo, quòd confectum est per seruum publicum, idest qui publicè omnibus seruit, obligationes enim prodesse, & obesse dicuntur partibus, & non instrumentum, quod nec est, nec oritur ex eo obligatio, sed est tantum probatio obligationis, uel alterius cuiusque facti. ad hoc. ff. rem. pupill. saluam fo. l. secunda, tertia, & quarta, primo, respon. uel potes dicere instrumentum non nocere nisi eis, inter quos fit. & hoc etiam alijs non noceri. 10 dicitur enim † inter contrahentes, licet non ambo, sed alter tantum, uel etiam quis alius extraneus, cuius tamen intersit, exinde præcipiat fieri instrumentum, quidam tamen dicunt & bene non posse præcipi ab extraneo fieri instrumentum: imò nec ab uno contrahentium, sed necesse est, quod ambo consentiant contrahentes, & facit pro his: quia nec aliter est contractus, uel distractus, ut patet. ff. de pact. l. prima, §. & hæc pactio, & l. ab emptione. C. de act. & obli. sicut in initio. sed & quid interest cuiuscunque extranei quantum ad ius contrahentium de alieno facto posse præcipere fieri instrumentum? & hoc est uerum in contractibus, qui non nisi de partium uoluntate fiunt, ut dictum est. In aliis autem, in quibus non requiritur consensus plurium, sicut testamentum, uel sententia pro testamento, exceptio, contradictio, appellatio, & similia, sufficit mandatum illius, qui hoc dicit, uel fieri facit. & ꝙ sic debeat obtinere, satis probatur ex tenore iuramenti, quod præstant notarii in susceptione officii sui, s. ꝙ de his, quæ uident, & audient, fideliter conficient instrumenta, secundum quod eis a partibus, uel à iudice iniungetur: de facto tamen uidemus contrarium obseruari: quia cuicunq; tabellioni precipit, ꝙ faciat instrumentum, ipsum conficit: sed non bene fit, potest tamen pro his, qui hoc sic indifferenter faciunt, illa ratio assignari: quia nō semper habita consideratione præsentis interesse fiunt instru-

menta, ſed quia poteſt in poſterum intereſſe, & uix eſt aliquid, de quo non poſsit alicuius intereſſe de eo, quod agitur, inſtrumentum habere. Omnibus tamen inſpectis plus uidetur inniti ratione hæc opinio, ſ. ꝙ quilibet, cuius intereſt, poſsit præcipere fieri inſtrumentū, & etiam ille, cuius nō intereſt, & ꝙ inſtrumentum ſic per manū publicam confectū ualet. primo: quia hoc nullo iure prohibetur ff. de proba. ab ea parte. ſecūdò, quia etiam fiſcus inſtrumenta, & chirographa, & etiā acta ad ius priuatorū pertinentia petentibus reſtituere debet. ff. de iure fiſci, in fraudem. §. ex his bonis, & §. ſeq. & tñ ille, qui non præcipit inſtrumentū fieri, nō poteſt petere, ut ſibi edatur, niſi procurator ſuus hoc præceperit. ff. de eden. ſi quis ex argentarijs. §. 1. & ſe. Intereſt ergo cuiuſlibet, ut præcipiat fieri inſtrumentū, ut ſic poſsit editionem illius petere, quæ aliter ſibi denegatur.[l] ¶ Nunc † de rogatione notarij uideamus, & ſcias ſecundū Inn. hoc eſſe vtile, ꝙ tabellio ſemper ſcribat in inſtrumēto ſe fuiſſe rogatū,[k] vel requiſitū de cōfectione inſtrumenti: alioquin ſi mortuus eſſet, uel uiuus non recordaretur de rogatione inſtrumenti, eſſet pro nihilo inſtrumentū, arg. in auct. de tabel. 1. reſpon. & §. 1. colla. 4. & in auct. e. ti. §. ſi uerò moriantur, & ſe. col. 6. Alij tamen dicunt, ꝙ ſemper rogatus præſumitur, ar. C. de contrahen. ſtip. l. 1. & inſt. de fideiuſ. §. fi. & pro his vide in ſpe. de inſtru. edit. §. 3. uer. ſed nūquid in cōficiendo, & uer. ſequen. ¶ Illud † etiam notandum eſt, ꝙ cum officium tabellionis publicum ſit & commune, non debet in ſecreto de confectione inſtrumenti rogari, ſiue requiri, ſed in publico. & ſi tabellio de aliquo dubitat, ueritatem inquirat publicè, & faciat iterum, ſi neceſſe fuerit, verba repeti, vt nō ſolum ipſe, & partes, quinimò & omnes alij aſtantes ſciant, & intelligant, quid agitur, & de quo rogatur facere inſtrumētum, in auct. de tabel. §. nos autem credimus. Si tamen hoc non obſeruetur, ſed in occulto rogetur, valet nihilominus inſtrumentum, licet ex hoc, quòd ſic occultè rogatus eſt, magna ſuſpitio oriatur, & etiam ſi ſit ipſe notarius puniendus, ut patet in eo, quod leg. & no. infra vt ecc. benefi. cap. 1. §. porrò. in prin. Sed contra: quia ex quo ſuſpectum eſt inſtrumentū, ergo abijciendum eſt, niſi producens per alias probationes dederit ei fidem. C. de proba. l. iubemus. C. eo. ti. l. fi. ff. eo. titu. l. 2. Sol. ibi loquitur, quando ſcriptura uiciata eſt, uel aliàs ſuſpecta ex ſui forma, vel raſura. C. de edic. diui Adriani tol. l. fina. & infra eo. ex literis, & c. inter dilectos, ubi de hoc: aliàs autem ſecus: quia & ſi aliquæ ſuſpitiones adſint, non tamen propter hoc ſolum caſſundum eſt, imò durat & ualet, niſi aliud cōtra ipſum probetur. 2. quæſtio. 1. primo, ſecundum Innocen. ſed & hæc ſuſpitio ex cauſa tollitur ſecundum Hoſtiē. puta, quando propter iuſtum timorem partis, vel iudicis nec pars, nec tabellio audet ſe publicare, hic enim puto, quòd inſtrumētum omnino ualeat, nec in aliquo ex hoc ſolo, quòd occultè requiſitus fuerit notarius, oriri debet ſuſpitio cōtra ipſum, & quod etiam omnino idem tabellio excuſatur, ut in eo, quòd legi. & nota. infra de appella. ſi iuſtus metus, & ſupra de offi. ord. paſto. § fina. hoc etiam † ſcias, quòd ſi priuata ſcriptura producitur cōtra illum, qui fecit eam, nec ipſe negat, ei ſtabitur; excepto mutuo, in quo habet exceptionem infra biennium. C. de non nu. pecu. l. in cōtractibus, reſpon. 1 ſecundum Innocen. quod dic, ut plenè no. infra de ſo. cap. fi. & infra eod. ſi cautio. Hoſtien. Si uerò ipſam ſcripturam negat propriā, oportet quòd ſuper hoc conuincatur, & poſtea proceditur, ſicut le. C. de non nu. pec. cum fidem, & auct. contra, qui propriam ſcripturam.[l] Si autem † producitur inſtrumentum contra aliquem, quod non eſt ſcriptum manu ſuis, contra quem proceditur, & dicitur ei non eſſe credendum, etiam ſi dicatur. ꝙ de ipſo certum eſt per ſigillum authenticum, uel alio modo, tamen tali inſtrumento, vt ſupra dictum eſt, nō creditur niſi per manum tabellionis confectum ſit, uel aliter ei de conſuet. fides ſit adhibenda. Excipiuntur caſus, in quibus ei creditur. primo: quia actis cuiuſlibet iudicis creditur, ſupra de proba. quoniam contra falſam. Secundo creditur literis cuiuſcunque prælati[m] de his, quæ ratione officij ſui facere debet, uel poteſt, ut ſi archiepiſcopus citat ſuffraganeū ſuū ad cōcilium prouinciale. 18. di. ſi epiſcopus metropolitanus, & c. propter eccleſiaſticas. 1. & 2. uel ad alium ſuffraganeū cōſecradum, ut in d. c. ſi epiſcopus metrapolitanus, & 65. di. nō debet. & in ſubſidium etiam epiſcopos extraneos poteſt & ſimpliciter epiſcopus conuocare. 7. q. 1. pontifices. vel ſi capitulū citat canonicos ad electionem faciendam. ſupra de elec. cū inter uniuerſas. uel ſi abbas, ſiue conuentus aliquē monacum licentiet. 19. q. 3. ſtatuimus. uel ſi epiſcopus mādat excōmunicatos uitari. 11. q. 3. curæ. & idem eſt in literis cōmendaticijs. 72. di. per totum. quandoque etiam creditur & de his, quæ ad ſcribentem ratione officij de neceſſitate non competūt, ut in epiſcopis, qui dant literas teſtimoniales de ordinibus, uel moribus alicuius, ſupra de cleri. pere. cap. 1. & 2. & idem eſt in procuratore ad impetrandum, & contradicendū conſtituto, ſupra de reſcrip.[n] nonnulli, & in omnibus alijs caſibus, in quibus nullū, vel modicum præiudicium generatur. In his enim & ſi non conſtet ſigilla eſſe illorum, qui ſcribunt, uel etiam ſi modicæ auctoritatis homines ſint, tamen creditur literis eorundē. ſubaudi tu de generali & potiſsimè ſpeciali Romanæ curiæ conſuetudine approbata ſecundum Inno. ſed quicquid dicat de iure communi literis epiſcopi, qui in conſecratione ſua tam ſolenniter profitetur ſe canones ſeruaturum, credi debet etiam in iudicialibus ſecundum Hoſt. nam & ſua auctoritas bene æquipollet auctoritati tabellionis, & plus, quod patet in eo, quod legi. & no. infra c. c. pe. & fi. ſed & ſecundum Inno. ſigillum ſuum debet cōmittere alicui certæ perſonæ idoneæ & honeſtæ. & etiam æquiparatur litera ſua inſtrumento tabellionis, unde de uno ad aliud argumentatur, & quod in uno ſeruatur, dicit ſeruandum in alio in multis caſibus, ſupra e. glo. ſed & ſi capellano ſuo collaterali fideli & honeſto ſigillū ſuū commiſerit, & ipſum iuramento aſtrinxerit, quòd officium ſigilli fideliter exequatur, & quod nihil ſigillet ſine conſcientia ſua ſpeciali, uel ſaltem in aliquibus, quæ leuia ſunt, generali, quare non credetur ita bene, uel etiam melius literis tali ſigillo ſigillatis, ſicut & inſtrumento per manum tabellionis quandoque pauperis, abiecti, & humilis confecto? Ratio diuerſitatis, ſiue contradicendi nulla occurrit, niſi contraria, ar. C. de curioſis. le. 1. & fi. lib. 12. C. de accu. ſinguli, & ff. de teſti. l. 3. & in eo, quod leg. & no. infra de appella. cum parati, & infra ne cle. uel mona. ſicut te accepimus. ergo & idem eſt ſentiendum, vt patet in eo, quod no. infra de conſan. tua. & ideò dicit Hoſtien. tenendum de hac materia, ut plenè no. ſupra de teſti. cum à nobis, de proba. quoniam contra falſam, ad fi. & c. poſt ceſſionem, ubi ad fi. apoſtillarū primæ gl. uer. quid ergo, reſpondetur ad rationem prædictam, quam Hoſtien. inducit, nihil facere diffiniendo: quia non negatur, quin per illam ſcripturam fiat præſumptio, & quale quale indicium, ſecundum Hoſtien. [*Poſſumus*] de iuridica poteſtate loquitur, non de abſoluta. ſic ſupra de cauti. cap. primo. ¶ Gloſſ. 1. † reſpondet per quæſtionem, quæ ſcriptura dicatur authentica. ¶ Secunda gloſſ. ponit caſum exceptum, quærit, & ſoluit. ¶ In † gloſſ. 2. ibi, ſi quis in aliquo, cum in uno inſtrumento ſit mentio, uel memoria de alio, oportet primum

exhibe-

exhiberi[*& ibi, Publicati*]uide & de proba. quoniam contra falsam, super ulti. glo.[*& ibi, Et si quidem dominus, circa fi.*]nouum emphyteutam dominus recipit, non per procuratorē, sed per se, vel per literas, uel per scripturam factam apud iudicem, vel tabularios, per attestationem [*& ibi, gesta*]uide de testi. significauit, super

17 glos. 2. ¶[*In* ⁊ *gla.* 1. *ibi, sancimus*] quæ est lex. C. de diuersis rescrip.[*& ibi uel duorum*] repete per manū. ¶[*In glo.* 2.

o *ibi, iudicis auctoritate*]aliter non sufficiet exemplum,° licet per tabellionem sumptū, licet olim dominus Albericus de Porta Rauen. cōtra per auct. ut fratrum filij. §. illud, col. 9. dicebat. n. quòd sicut auctenticum à persona tabellionis sumebat fidē, eadem ratione habenda erat fides sumpto per eum, vt tantum operetur auctoritas & officium tabellionis in secundo, sicut in primo. sed fertur, ꝙ cum facto hāc opi. defenderet, & iudex nihilominus fecisset exhiberi originale, in quo liturę, & plura uitia sunt reperta, ex tunc mutauit opi. ut s. requiratur iudicis auctoritas. ut fides adhibeatur, & tunc ei creditur, infra c. fi. & sic intelligūt doctores, §. illud. Sed cōtra supra de proba quoniam, vbi ad ori-

p ginalia recurritur, si de sumptis ꝑ dubitet. So. ibi sumpta per iudicem non fuerūt examinata, nec ipsius auctoritate exempla secundum Hostiē. [*& ibi, Dicas quòd non*] idem Hostien. & Guil. in Spe. de instru. edi. §. uidēdum, uer. sed quid ecce.

ANNOTATIONES.

a ¶Exhibita. An conspiratores repellantur à testimonio, & qua pœna puniantur, uide no. infra de fi. per tuas. infra de re iud. c. cap. cum. I. & A. Bal.

b ¶Qui cœtu. Quid de tyrannis, uel populis Italiæ, qui inuicem faciunt ligam, an sit licitum, & quando per Bart. in extrauaganti ad reprimen. in l. 3. infra alleg.

a ¶Moriantur. Quid de scriptura notarij, quam in formam publicam facit, an probet contra se. Bal. quòd sic, in auct. contra qui propriam, præalleg. ubi uide etiam per do. Bart. de Salyc. & uide Bar. in l. seruus, ff. de testa.

b ¶Probare per testes. Vide per do. Alex. consi. 139. 1. uol. in. 9. col.

c ¶Barbarius. Hoc uerum secundum opi. glo. ibi & seq. secundum autem opin. Guili. de Cu. & aliorum oportet, quòd sit probatū præcessisse decretum superioris, licet inutile, ibi uide Bar. Salic. & per ipsum no. in l. 1. C. de testa.

d ¶Scripturæ. Plures sunt species priuatæ scripturæ, de quibus, & de ipsarum fide uide Bar. & Salic. in repetitione l. admonendi, ff. de iureiuran. & in specu. de instrumen. edi. §. uidendum, uersic. priuatum autem, & ibi per Io. An.

e ¶Sed nunquid literia. An autem scripturæ confectæ per officialē de pertinentibus ad officium suum credatur, uide per Bart. in l. quædam. §. numularios, cum l. seq. ff. de eden.

f ¶Excommunicatione. Illud uidetur Inno. limitare fore uerum, quando excommunicatio profertur extra iudicium: secus si in iudicio, per capitulum quoniam. sic not. ipse in c. post cessionem, ubi uide, super glos. per Io. An. in addi. secundum Ioan.

g ¶Celebrati. Debet etiam apponi locus, ut dicit glos. in uer. censentur, in c. Abbate sane, de re iudi. lib. 6. Archi.

h ¶Publicum. Vide in Spe. præallegato in §. 2. uer. sed pone titulo; & ad materiam facit quod no. Ioan. An. in c. Abbate, super glo. ex hoc, infra de uerbo. signi. & infra uer. nunc de rogatione.

i ¶Denegaretur. Vide Bar. in l. prætor. §. 1. ff. de eden. & uide Ioan. An. supra de proba. c. 1. super gl. 2. & in Specu. de instru. edi. super rubrica, circa medium, & Bar. in l. de tabulis, ff. de tabu. exhi.

k ¶Rogatum. Aliàs nihil probat secundum d. Alexan. consil. 85. in fi. in 2. uolu.

l ¶Scripturam. Ibi uide per Cyn. & Bal. & Sali. & an pœnæ illius auct. habeant locum in negante publicam scripturam, & quid etiam negante illam, cui se tantum subscripsit, & plurima alia uide ibi circa materiam.

m ¶Cuiuscunq; prælati. Adde quę scripsi in c. proposuisti, de proba.

n ¶Rescrip. Semiplena ergo probatio sufficit in probat one mao. in casu illius c. quod uerum not. & hoc secundum opi. Innocen. de qua supra secus, secundum opi. Hosti.

o ¶Exemplum. An autem exemplum exempli faciat fidem, uide per Alexan. consi. 138. in 2. uol.

p ¶Sumptis. Ad hoc uide quod nn. in c. dudum, de conuer. coniu. & ibi scripsi, & in auct. si quis in aliquo, C. de eden. & in d. cap. dudum. uide quid in sumpto plura continente, quam in originali, & aliquid uariatum est, Archi.

SVMMARIVM.

1 *Auctentica scripta à publicis an & quibus differant, & quæ sint utraque, & de eorum fide.*
Scriptura non creditur, excipiuntur casus, & qui ibid. uer. scriptura uerò.

2 *Sigillum si apponatur chartæ, an sufficiat, nisi dicatur ab apponente se apposuisse, & quæ alia sint exprimenda, nu. 3. in prin. quid si non exprimantur, ibid. & uer. unde apparet.*

3 *Sigillo alieno uti, si habet quis suum, non prodest, præterquam ex causa, & qua, & opus id exprimere.*
Sigillo deputato ad rem, de quā agitur, uti debemus, non alio, etiam si sit nostrum, ibid.
Sigillum, & subscriptio multis ex causis, & diuersis apponuntur literis, ibid. uer. nam ex multis.
Sigillum priuatum etiam apponitur, & cur, & quale sufficiat, ibid. uer. hoc tamen.
De eius etiam literis quantæ sufficiant legi, ibid.

4 *Sigillari'ne possit alia re, quæ non sculpta & apta ad signandum.*
Sigillo obligat se suo quis etiam priuato, & quando, ibid.
Sigillo ecclesię si signat episcopus, non dicitur uti alieno sigillo, ibidem.
Sigillum quod uocamus, appellatur anulus à iure ciuili, ibid.
In nominibus etiam sigilli non est facienda uis, ibid.
Loquentis persona an sit quæ se obligat, an quæ sigillat, non refert. & an in prima, uel tertia persona tabellio loquatur, non est uis, ibid. in fine.

5 *De Schedulis, quas à dominis uacuas recipiunt procuratores, ut in eis postea quid scribatur, an obligent, & quem, quando, & qua ratione, & de earum fide, & nu. 6.*
Dedisse aliquam rem quando uidemur ex datione alterius, ibid. circa finem, uer. Sed si prædicta intra.

6 *Sigillum potest alicui, & cui committere episcopus, & in quos usus.*
De eius usu atque ui in quibusdam regionibus in absentia domini, ibid. ei creditur & cuius nu. 8. §. 2. & nu. 9. §. 3.
Scriptura priuata consuetudo uim dat probationis, ibid. uer. sed puto. ea aliàs an & contra quos probet, nu. 8. & nu. 9. 10. & supra nu. 1. nu 8. §. 1. uide de ea etiam nu. 9. & 10.

7 *Epilogus, & suffragium glossarum nu. 8.*
Notarius appellatur seruus publicus. §. 1. & nu. 9. §. 1.

9 *Additio glossarum.*
Instrumentum publicum præfertur priuato, & quando, ibid. nu. 9.

10 *Instrumentū publicū dicitur sex modis, priuatum tres habet spēs.*

CAPVT II.

1 SCripta. Breue est [*auctentica*] quia litera ista videtur distinguere ⁊ auctenticum à publico, dicebat hic Inno. illa dici publica, quæ habent sigillum, etiam si non sit illis fides adhibenda. Auctentica verò sunt illa, quibus fides adhibenda. & isto modo omnia auctentica publica, sed non conuertitur. uel melius secundum eum hæc habent se vt excedentia, & excessa. uel uocat auctenticum originale etiam nō manu publica scriptum, uel acta iudicialia, uel scripturam, quę habet subscriptionem contrahentium, & testiū [*publicam*] quæ facta est manu publica, uel habet sigillū auctenticum, & tali scripturæ etiam mortuis testibus inscriptis creditur, dūmodo non sit uiciata, uituperata, uel suspecta, uel caūlniosa. C. de edic. diui Adri. l. fin. in auct. c. §. si vero moriatur. is tamen, contra quē ꝓducitur. pōt illam dicere falsam. C. e. l. 2. & ult. Si uero sit aliquo mō uituperata, & suspecta, ut. s. is q ꝓducit, tene-

Io. And. super 2. Decré.

tur illam probare verã. C. de proba. iubemus. ff. e. le. 2. & sic intelligitur, infra e. titu. inter. Scripturæ uerò priuatæ non creditur, nisi testibus, uel literarum comparatione iuuetur. in auct. c. §. si vero. C. de proba. instrumenta. & idẽ forte dicendũ est de instrumento forẽsi, ar. cõtra. C. de dona. in donationibus, secũdũ Inn. Sed Ho. ad euitãdam perplexitatem, de qua in prin. huius gl. exponit auctentica. i. quę dicuntur auctentica. nam si uerè auctentica essent, mors testium nõ noceret, ut sequitur [*sigillum*] non uidetur † ꝙ sufficiat sigillum chartę apponere, nisi is, qui apponit, dicat se apposuisse. ar. ff. de testa. l. pe. C. de testa. si unus. & l. hac consultissima, & l. in testamẽtis, & l. iubemus; & ĩfra de reiu. cum inter nos. §. 1. uer. pe. & fi. vbi de hoc, vel dic sufficere. si in charta contrahentium, uel loquentium cõtentorum sigilla apponantur, & si non exprimant, ꝙ sigilla sua apposuerũt, ar. C. ar. tu. l. fi. infra eo. inter dilectos [a] & hoc uerum est, si alia sint sigilla, quibus credendum est, ut sunt sigilla episcoporum. 11. q. 3. curæ, & etiam aliorum inferiorum prælatorum, vt quidam dicunt, argu. 19. q. 3. statuimus. 97. di. nobilissimus, supra de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. cum sicut, supra de probatio. tertio, supra de elec. cum inter. R. iuniorem. §. sane, ubi de hoc. pro & contrà. ff. de custo. reorum diuus. Innocen. dicit, quòd sigillo inferiorum prælatorum ab episcopo nõ creditur, nisi hoc habeat consuetudo, [b] infra c. cum dilectus, uel nisi habeant iurisdictionem: quia tunc in his, quæ suæ iurisdictionis sunt, instrumenta cuiuslibet ordinarij, uel delegati auctentica reputarentur, ar. supra de testi. cum à nobis. & nonne hæc glo. Innocẽ. directè contradicit his, quæ notauit ibidem, & supra cap. 1. in princi. dicit Hostien. perlege & iudica, ut no. infra eo. glo. & in fi. & de hoc in his, quæ sequuntur, habes in Spe. uer. ad quem remittam super glo. fin. quid † de illo, qui sigillat alieno sigillo? & dicit Innocen. quòd si quis habeat sigillum proprium, tunc ipso & nõ alieno sigillare debet alioquin nõ prodest, nisi ex causa fiat, ut sequitur, nec mirum: quia nec fidem facit, etiam sigillum propriũ ad aliud officium deputatũ, infra de app. significauit. Si autẽ nullum sigillum propriũ habet, uel habet, sed nõ pr. ę manibus, nec potest habere de facili, tũc potest uti alieno sigillo: debet tamẽ exprimere, cuius sigillo sigillat, & quare alieno, & sic intellige cõcor. signatas, supra c. gl. in prin. & est una ratio reddita in. l. quia aliter turbatum est tale signum. ff. de testa. ad testiũ [c]. §. si signa, uide in suff. infra eo. quod super. & est alia rõ efficacior, ut uidelicet discerni possit quo, & à quo, & ex qua causa signatũ est instrumẽtum. nam ex multis & diuersis causis apponuntur literis subscriptio, & sigillum, quandoq. n. apponuntur in signũ consensus. 12. q. 2. sine exceptione, supra de procu. c. 1. ff. de pigno. fideius. §. fi. & l. seq. quandoq; in signum testimonij. ff. de pigno. act. Caius. quãdoq; in signum auctoritatem præstantis. 12. q. 2. sacrorũ, & c. cum redemptor. quandoque in signũ confir. infra eo. inter dilectos. §. 1. versicu. 3. [d] sed ex multis alijs causis potest in scriptura sigillũ apponi, uel subscriptio fieri. unde apparet, quòd semper in litera debet exprimi. cuius sigillũ, & à quo, & ad quid apponatur, argu. supra de transac. cap. fina. 29. distin. cap. 1. & 2. & in eo, quod leg. & no. supra de libel. obla. cap. fi. sed & si in litera hoc sufficienter non specificetur, tamen qualitercunque hoc perpendi & sciri possit, uidetur sufficere [e]. nam & si scriptura auctentica aliena, & etiam alterius hominis cõtineatur aliquid, per quod possit sciri ad quid, & à quo in hac litera, de qua nunc agitur, appositum est sigillum, & sufficit, ut infra de confir. uti. uel inuti. cum dilecta. §. quia uerò, infra de fideius. peruenit. §. 1. sed nec quæro, qualis sit ille, qui scripturam facit; si sigillat, & ei auctoritatem præbet, sit rex, uel homo infimus. sufficit enim, quòd sigillum auctenticum sit, per quod auctoritatem præstet scripturę principaliter, non secundario, secundum Inno. hoc tamen non semper est necessarium: imò quandoq; sufficit priuatum sigillum, ut patet in eo, quod no. infra eo. glo. uersi. contrahens etiam, secundum Host. unde si esset talis persona, quæ ipsi scripturæ non principaliter, sed secundariò auctoritatem præstaret, sicut est testis contractus in eadem scriptura contenti, tunc secundum Innocen. [f] non requiritur, quòd sigillum ab ipso teste appositũ auctenticum sit, sed sufficit qualecunque, dummodo characteres habeat. ff. de testa. ad testium. §. pe. nec exigitur, quòd sint ibi literæ, dummodò aliter certum sit de sigillo. Si uerò sint ibi literæ, oportet, quòd legi possint in totum, vel saltem in tanta parte, quòd indubitanter possit intelligi, quid uelint dicere: alioquin contra in eo, quod legi. & no. infra eo. inter dilectos. §. sed contra priuilegium. uer. nam & in ipso sigillo. Sed † nunquid cum corrigia, uel alia re, quæ non sit sculpta & apta ad signandum, sigillari potest? dic quòd non, ut dicta. le. de testa. ad testium. ff. de aur. & ar. le. argento, aliàs, mulieres. §. ornamenta, secundum Inno. contrahens etiam obligat se sigillo proprio quamuis priuato. ff. de posi. l. Publia. sed non nocet ei, si non consentit, licet in scriptura surreptitiè apponat. C. de rebus alie, non alie. l. 2. episcopus autem, quando sigillo ecclesiæ suæ signat, non intelligitur uti alieno sigillo. 73. distin. in nomine. ar. 7. quæstio. 1. scire. sed nec est uis in nominibus facienda, ar. in eo, quod leg. & no. supra de procur. petitio, nam & quod uocamus sigillum, appellat anulum ius ciuile, secundum Innocen. uel hoc ideo dicit secundum Hosti. quia antiqui non habebãt sigilla, uel anulos insculptos, cum quibus signabant, sicut reperiuntur etiam modernis temporibus multi tales. sed nec uim facio, an loquatur, qui in scriptura se obligat, uel quicquid aliud faciat, an loquatur etiã is, qui sigillat secundum Innocen. sicut nec uis est, an loquatur in prima persona, vel tertia tabellio, qui cõficit instrumentum, ut patet in eo, quod leg. & no. infra de conuer. coniu. dudum. § pen. secundum Hosti. Sed † quid de his procuratoribus, qui à dominis schedulas uacuas recipiunt ad scribendum? Respondeo, aut est eis tradita ad certum articulum ibi scribẽdum, & tunc si aliud scribat, & de hoc conuincatur, erit tanquam falsarius puniendus. aut ad scribendũ dum ibi, quicquid placuerit generaliter & indistinctè, & tunc uidetur ualere, quicquid ibi scripserit etiã alium obligando: quia totum uidetur suæ fidei commisisse, ar. ff. commodati l. 3. §. fi. & l. se. & l. si ut certo. §. sed interdum, & §. plane; & §. quinimo, & §. denique. ff. mandati, si quis negocia. ff. de falsis. l. prima, §. qui in rationibus, & se. & §. idem princeps, & le. si quis legatum, & le. impuberem, §. qui codicillos, dumtamen tale sit, quod ibi scribit, ad quod cõstitui potest procurator. [g] Alij autem dicunt, quòd in eis schedulis nihil potest ponere, quod alium obliget, nisi illum, cuius est sigillum. Alij verò dicunt, quòd nec illum obligare potest, nec aliquid, quòd in talibus scribatur schedulis, ualere potest. nam ille, cuius est sigillum, dat auctoritatem sigillo, & sigillum debet dare fidem scripturę, & scriptura contractui: sed quando incipiet, uel quomodo poterit dare auctoritatem is, cuius sigillum est, uel sigillum fidem scripturæ, cum scriptura non fuerit facta, quando appositum fuit sigillum, sed postea? ei enim, quòd non est, fidem dare non potest, arg. supra de consti. cum accessissent. §. primo, in fin. cum suis concor. & ff. de contrahen. emptio. in l. fundi uenditi, & leg. Rutilia. Sed nec auctoritas, uel decretum potest id, quod futurum est, confirmare. ff. quod cuiusque

iusque uniuer. Item suffragium. §. 1. uer. sed si ita decre
uerint. Sed & quomodo dabit auctoritatem ei quod
ignorat, non uidetur hoc posse fieri, cum nec auctori-
tas sine causæ cognitione debeat interponi. ff. de offi.
proconsul. nec quicquam. §. vbi decretum. 3. quæst. 3.
§. spaciū. sed dices, quod bene ualet talis scriptura, nec
intelligitur is, cuius est sigillum præstare auctoritatē
rei futuræ, sed præsenti. s. mandato, quod fecit portan-
ti schedulas in præsenti, So. dic. quòd sigillum nō præ-
stat auctoritatem mandato, uel cōtractui. sed scriptu-
ræ. unde & sic censeatur auctentica hęc scriptura, non
tamen de contractu, quem continet, fidem facit. imò
& cū pcura. posit scribere, quicquid vult in hac sche-
dula, nō sigillum præstat ei auctoritatem, sed ipse scri-
bens, ad hoc etiam, ꝙ tale instrumentum fidem non
h faciat, uidet[h] esse efficax ar. in auct. de tabellionibus,
§. nos autem credimus, & se. vbi dicit, ꝙ tabellio, qui
dat auctoritatem instrumento, debet interesse, quan-
do cōpletur, & debet audire totum negocium, ut in-
de sciat respondere, si interrogetur. eodem modo di-
cendum est & de illo, cuius sigillum est, cum hæc duo
hic æquiparātur, sed & multæ absurditates possunt se-
qui de talibus schedulis. Quid enim si schedulæ fuerit
sigillum appositum eo, cuius est, ignorante? & quid si
de eius scientia fuerit appositum, sed antequàm ali-
quid scribatur in schedula moriatur? certum est enim
ꝙ morte mandatarij re integra finitur, & patet in eo,
quod leg. & no. supra de offi. dele. gratum. Sed & quid
si procura. moriatur, uel spoliatur, & schedula perue-
niat ad manus alienius dei spiritum non habentis? nē-
pe poterit in ea scribere, quicquid placuerit in domi-
ni schedulæ grauissimum detrimentum, de quo nec
unquam actum fuit, nec etiam cogitatum. iniquum
erit igitur absentem & ignorantē sic damnificari pos-
se. & aliquo pacto perimi id, de quo cogitatum non
docetur, ar. ff. de pac. tres fratres. ff. de transac. qui cum
tutoribus. §. fin. C. de dona. nec ignorans. Item quid si
inimicitiæ oriuntur, & etiam prędictæ scriptę schedu-
læ credendum non sit; ex hoc cōstat, quia is, cuius no-
mine cōfecta est, de illo, quod in ea scribitur, nihil sci-
uit, si enim constaret cum mandasse, vel sciuisse de ali-
quo certo scribendo, tūc forte secus esset dicendum.
sed forsan de præsumptione iuuabis te dicēs, quòd ex
quo procuratori dedit dominus schedulam vacuam,
uidetur ei potestatem dedisse, ut in ea scriberet, quic-
quid uellet, arg. ff. de pac. l. 2. ff. de contrahen. emp. cla-
uibus, supra de consue. cap. 2. cum multis suis concor.
ibi signatis. sed si prædicta iura diligenter inspicias, nō
ita præsumes. nam, ut in eisdem iuribus euidenter ap-
paret, quandoque ex datione alicuius rei etiam aliud
dedisse intelligor, uel ratione loci, vel tēporis, uel cō-
tractus, ut si dedi claues horrei iuxta ipsum horreum,
uideor dedisse & ea, quæ in horreo sunt. ff. de contra-
hen. emp. clauibus, & si obligo instrumenta, etiam in
instrumento contenta videor obligasse. C. quæ res pi-
gno. obli. pos. le. 1. & si reddo debitori instrumentum,
in quo continetur substantia debiti, in quo mihi astri-
ctus est, ipsum etiam debitū uideor remisisse. ff. de pa-
i ctis. l. 2.[i] secus, si pignus redderē. ff. de paci. le. 3. at hoc
nihil tale est. vnde non uidetur magis præsumendum
de uno mandato, quàm de alio, maximè cum ex mul
tis & diuersis, causis instrumentū sigillari contingat,
ut patet in eo, quod no. supra e. glo. uersi. est & alia ra-
tio, & se. & sic apparet euidenter, quod hoc instrumē-
tum aliqua præsumptione certa iuuari non potest. cō-
6 fitemur † tamen, quod episcopus potest alicui fideli
personæ sigillum suum committere, ut legi. & no. su-
pra eo. l. ad finem magnæ glo. & secundum potestatē
sibi datam poterit is, cui committitur, illo sigillo scri-
pturam sigillare de his, quæ pertinent ad episcopum,
puta causas committere, citare, confirmare, & gene-
raliter omnia alia, quæ sibi commissa sunt, poterit ex-
pedire, & literas, etiam si prælatus, cuius sigillum est,
eas non uiderit sigillare. sic enim uidemus papam uti
infra de cri. falsi. dura, & multos alios prælatos. In con-
tractibus autem aliarum personarum non debet no-
mine episcopi sigillum testimoniale apponere, nisi &
ipse episcopus interfuerit cōtractui, cum testimoniū
k sit tantum[k] de uisu, auditu, & de his, quæ testis plene
nouit. 3. q. 9. testes, & sic loquit in auct. de tabel. §. nos
autem credimus. posset tamen dici, quod testimonia-
le sigillum posset apponere is, cui commissum est, vbi
de consue. hoc habet, sicut est Lugduni. Viennę, Ebre
duni, Vapinci. & in multis alijs ciuitatibus, in quibus
prælati habent dominium temporale. non quòd con-
tractus intelligatur, habere testimoniū ab episcopo,
sed ab eo, cui hoc cōmissum est. s. cancellario, vel alio,
qui sigillum apponit. fingitur enim eius sigillum. si-
cut & sigillum ecclesiæ fingitur episcopi, 73. distin-
ctio. in nomine patris, tamen bene debet exprimi in
litera, cuius nomine apponitur, s. an episcopi, uel offi-
cialis secundum Inno. quicquid tamen dicat Inno. di-
cit Host. ꝙ in prædictis ciuitatibus obtinet de consue-
tudine, quòd nomine prælatorum scribuntur literæ
de contractibus, & alijs, quæ ipsi prælati nunquam vi-
derunt, uel audiuerunt, & sigillantur, siue bullātur si-
gillo, uel bulla ad hoc specialiter deputatis, nec fingi-
l tur sigillātis, sed prælati, cuius[l] nomine scribitur, quā-
uis absentis, ac si esset præsens, quod in alio casu uix
fieri posset sine uicio falsi, vt patet in eo, quod legi. &
no. infra de his, quæ fiunt à præla. quanto. §. absenti ū.
sed puto, quòd talis consuetudo, quæ & priuatæ scri-
pturæ uim dat probationis, ut nota. infra e. cum dile-
ctus, in fi. & prælatum, & scribentem, & sigillantem à
crimine falsi excuset: quia hic nihil fit dolo, sine quo
non committitur crimen falsi. ff. de falsis. le. 1. in prin.
& l. 2. & l. pen. 1. respon. sed necessitati contrahentium
subuenitur, ut ad hoc, quòd maioris auctoritatis sint
instrumenta, possint ita expediri, licet præsentes non
fuerint: quia nec possibile esset eis, ꝙ omnibus præ-
sentialiter interessent, ac si præsentes fuissent. sed nec
debent dici omnino absentes, qui ex mandato, & au-
ctoritate datis præsentes sunt spiritu, arg. 2. q. 1. de ma-
nifesta, de dolo & contu. ueritatis. §. fi. uer. in nomine
domini, cum suis concor. & quia etiam præsens fuisse
fingitur, qui per alium præsens fuit, ar. ff. de ādmi. tu.
ita autem. §. gessisse, supra de offi. delega. pastoralis. §.
præterea. 1. respō. ad fi. infra de sent. excō. mulieres, ad
fi, cum suis concor. & adde, quod no. de his schedulis,
infra de solu. cap. 2. secundum Hostien. & adde, quod
dicam infra c. inter dilectos, super uersi. facilius. ¶ Pri-
7 ma † glo. distinguit inter instrumenta publica, & pri-
m uata,[m] & in priuatis subdistinguit personales actiones
à realibus. & præiudicium scribentium, & eorum, cō-
8 tra quos. ¶ Vltima glo. querit, & soluit. ¶ *In † glo. 1. ibi,
instrumenta*] instrumēta domestica, uel priuata attesta-
tiones aliter non adiutæ non probant [*& ibi, rationes*]
nō probatur defuncto debitum per suas rationes, uel
per id, quod expresserit in ultima uoluntate [*& ibi, ex-
emplo*] propria scriptura fisci, uel alterius non probat,
quem sibi debitorem. ¶ *In glo. 2. ibi, l. 2.*] si pupillus ab-
sens est, uel fari non potest, seruus ei stipulat, si seruū
non habet, emitur. si hoc fieri non potest, stipulatur
seruus publicus apud prætorem. ¶ *In gl. ultri. ibi, diuus. 2.*]
illa lex probat non credi literis irenarchæ, qui retulit
malefactorē, sed ex integro quæritur, & si malè & do-
losè retulit, punitur. ¶ *In † glo. 1. ibi, reali*] hoc intendit,
quòd si habes publicum instrumentum de debito, &

ego habeo talem ſcripturam, in adiudicatione hypothecæ rei præfereris mihi [*& ibi, Trium, uel amp ius*] & ſi negetur, quod in tali ſcriptura continetur, non faciet fidem, niſi per teſtes ſubſcriptos ſiue alios comprobetur, vt in auct. e. ti. §. ſi quis igitur vult cautè, & ſequentibus, niſi iudicis auctoritas interuenerit, & per alia indicia comprobetur, in quo caſu etiam duo teſtes uidentur ſufficere, ſupra de proba. quoniam. uel niſi cōfecta ſit manu tabellionis, uel roborata ſigillo authentico & noto ſecundum Hoſti. qui dicit ſic intelligendum, quod no. in ſumma, eo. §. quibus inſtrumentis, ver. item obijcitur, & ver. item quod nō eſt confectū, 10 & ſequentibus [*Et in fine*] 6. † modos, quibus dicitur publicum inſtrumentum, & tres ſpecies priuatæ ſcripturæ uide in Spec. de inſtru. edi. §. nunc dicendum. ¶ [*In gl. 2. in fi.*] & infra de vſuris, c. 2. li. 6. ¶ [*In glo. ult. in fi.*] de hoc ſatis in Spec. de proba. §. fi. uer. decimo.

ANNOTATIONES.

a ¶Dilectos. Vide in l. pe. ff. de teſt. & ibi Bar. & in l. ſi procuratorem, ff. de procura. quando autem quis alieno ſigillo ſigillat, illud in iudicio debet exprimere, ut no. glo. quæ incipit, non enim, infra eo. inter, & infra uerſi. quid de illo, & per illum uer. intelliges, quæ hic dicuntur.

b ¶Conſuetudo. Vide d. Alex. conſi. 39. in 3. uolo.

c ¶Ad teſtium. Vide ibi Bar. in §. 1. & per Cy. & Moder. in l. ſi qua per calumniam, C. de epiſ. & cler. & in l. ſi unus, C. de teſta. & uide ad dicta illa limitationem, quam dat gloſ. non enim, infra eod. inter dilectos.

d ¶Dilectos. §. 1. uerſi. 3. Quandoque in ſignum traditæ poſſeſſionis, l. ſi neque. ff. de peri. & commo. rei uen. & uide l. 3. §. ſi quis debitum, eod. titu. & ſubſcriptio, & ſigillatio non ſemper facientibus illa præiudicat, uide l. Caius. ff. de pigno. act.

e ¶Sufficere. Vt quia probatur per teſtes, qui uiderunt talem ſigillare, uel ſubſcribere, uide Bar. in l. ſi procurator, ff. de procur.

f ¶Ion. nec tunc ſibi præiudicat, ut l. Caius, ff. de pig. acti. & mulier etiam pōt habere ſigillum, & ſigillare. l. 2. C. de rebus alie. no alie.

g ¶Procura. Hæc opi. poteſt procedere in præpoſito alicui miniſterio; quia per tale mandatum uidetur illi mandare, ut poſſit in illo miniſterio ſcribere ut inſtitor, ad hoc l. quocunque. §. ſed & ſi ful lo, ver. plane. ff. de inſti. & hoc no. Bar. in l. Lucius. ff. de fideiuſſ.

h ¶Videtur. Vide ad materiam ſimilem materiam, quam no. Bart. in l. Lucius, ff. de fideiuſ. & Moder. in l. fi. C. quod cum eo, qui in alie. po.

i ¶Pactis. l. 2. Vide ibi plenius Bar. & Cy. Bal. & Sal. in l. ſi de poſſeſſione, C. de proba. & per gloſ. fi. & ſuper illa Ioan. And. in c. eccleſia, el 2. ut lite pen.

k ¶Tantum. Quemadmodum notarius ſolum de uiſis, & auditis teſtatur, ita & ſigillum ſolum de uiſis, & auditis per dominum ſigilli teſtatur.

l Cuius. Quia is uidetur facere, qui mādat, non qui facit, ad hoc c. mulieres, infra de ſen. excom. & uide Bar. in l. ſed ſi unius. §. 1. ff. de iniur. facit. l. certe. §. ſi procu. ff. de procu.

m ¶Priuata. Vide per Barto. in l. admonendi, ff. de iureiuran. & in l. nuda, C. de fide inſtru.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum apoſtolicum propter raſuram in loco non ſuſpecto non cenſetur uitioſum, nec error in facto uitiat ipſum, nu. 2.*

2 *Falſitatem in literis iuſtitiæ non præſumitur quis de facili committere.*

3 *Poſſum, pro debeo.*

Raſura quæ faciat priuilegium, ſeu aliud inſtrumentum, uel reſcriptum ſuſpectum, ibid.

4 *Raſura, uel abraſio reſcripti, uel literarum à quo fieri poſſit, & a quo facta præſumatur in dubio. uide nu. 7.*

Si fiat ab alio, quam ab eo, cui id eſt conceſſum, eſſet falſarius, ibid. & quæ ſit eius pœna in Roma. curia, & quando ſit ei locus, ibid.

5 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum.*

Reſcriptum, uel inſtrumentum quæ uitient, & nu. 7. §. 1. & 2.

7 *Additio gloſſarum.*

Raſura, uel mutatio in ſcripturis quæ uitiet, ibid. § in gloſ. ulti. & ſupra, nu. 4.

CAPVT III.

1 EX literis. Caſus. Reſcriptum † apoſtolicum propter raſurā in loco non ſuſpecto non cenſetur uicioſum. Communis diuiſio. ſecunda ibi, Dicimus [*Magiſtrum. A.*] agentem, & forte prætendentē, quod reus capellā, & ipſius iura parochialia in ipſius 2 præiudicium detinebat [*Terminanda*] in † talibus literis iuſticiæ nō præſumitur quis de facili committere falſitatem. infra de cri. fal. c. pe. [*Iudicari*] bene dicit: quia & ſi erratum eſſet in facto, dummodo nulla ſit ibi fa- a cta abraſio,ᵃ vel correctio, tamen per eas procederet, licet non ſecundum eas. ſupra de reſcrip. ſuper literis, 3 Inno. [*Non † poſſunt*] i. non debent: quia illud ſolū poſſumus, & c. 22. queſtio. 2. faciat [*Priuilegia*] confirmatoria: ſecus in originalibus, uel collatoriis. in illis enim raſura in nomine poſſeſſionis donatæ faceret priuilegium ſuſpectum, ſicut ex eadem cauſa ſuſpecta eſſent inſtrumēta donationum, uel aliorum contractuum: Item ſecus in alijs reſcriptis gratioſis eadē ratione, & etiam in contētioſis, cum & in illis fieri poſſit fraus; de reſcrip. ad aures. & c. paſtoralis, & c. ſedes. & c. ſignificante, & c. Rodulphus. ſecūdum Inn. & Abb. [*Abra-* 4 *de*] à notario † correctore, uel vicecancellario. unde ſi probari poſſet, quòd abraſio facta fuiſſet ab impetratore, nō haberet commodum reſcripti: ſed in dubio præſumo, quòd abraſio interuenerit per debitum officialem, Vin. dicebat Innoc. hæc abraſio facienda eſt per cancellarium, vel alios officiales curiæ, in quantūcunque ratione officij commiſſum eſt: ſi per alios fieret, eſſent falſarij. unde dicit Hoſt. quòd in curia eſt canon latę ſententię excommunicationis in quemcunque aliū à prædictis officialibus, qui in reſcripto bullato, uel in nota iam formata per notarium, & ſignata aliquid, ideſt ſaltem vnam figuram, ſiue literam, vel etiam dimidiā abraſerit, deleuerit, cancellauerit, addiderit, diminuerit, compleuerit, uel mutauerit ſine illius, ad quem ſpectat, data licentia. & dicit, quòd ſæpe publicatur in curia; & ſic nō excuſat ignorantia. ff. de inſti. ſed & ſi. §. de quo palam, de Iudæis, ita quorūdā, caueant ergo ab irregularitate. & dicit, quòd tam arctè ſeruat curia hanc pœnam, quòd abſentem de facili non abſoluit, nec diſpenſat etiam præſentem, niſi prius profiteatur religionem approbatam: abſoluit tamen præſentem, cum dura tamen pœnitentia. & dicit, quod idem ſeruat de literis pœnitentiarij domini papæ. & fortius hoc in falſarijs bullæ, uel ſigillorum pœnitentiariorum, & literarum ipſorum. & quod dictum eſt de nota, fortius intelligendum eſt de litera gratioſa quò ad modos ſupra ſpecificatos. hoc dicit: quia ſi in totum notam groſſatam, uel etiam bullatā dilaniaret, nolens illa uti, illi pœnæ locus non eſſet.

5 ¶ Prima † gl. reſpondet per quæſtionem. ſecunda per 6 obiectionem. ¶ [*In † gl. 2. ibi l. ulti.*] loquitur de teſtamento, quod ſi oſtendat hęres non uiciatum, non cancellatum, nec in aliqua parte ſuſpectum, mittitur in poſſeſſionem [*& ibi, Si unus*] de interlinis, uel ſuperſcriptis dicitur, quæ referuntur ad quęſtionem facti, ut uideatur, an id teſtatoris uoluntate factū fuerit, an per aliū, & tūc an ille id fecerit inconſultè, an falſo [*& ibi, Comparationes*] reſpicit, quod prius dixerat de eadē manu, quaſi id per comparationem appareat [*& ibi, Si unus*] uide, ſupra e. gl. apparet enim uoluntate teſtatoris fa- 7 ctum, ex quo clauſæ ſunt tabulæ. ¶ [*In † glo. 1. ibi, potuit*] Ala. nec per hoc conſenſit in iudicem. ff. de iudi. non uidetur, Vincen. ¶ [*In glo. 2. ibi, de iure*] expediret enim quandoque impetranti magis una uia uti. quàm alia, Vinc. [*& ibi nonnocet*] idem no. de cri. fal. licet, in 3. glo. & in fi. glo. Lau. & idē per omnia Gof. in ſumma. 11. c. ¶ [*In gl. ulti. ibi poſſeſſionum*] hoc in confirmatorijs, ut dixi in textu.

b in textu. sed Gof. hoc intelligit d· modica b mutatione literæ uel similes secus si totum nomen raderetur, argu. ff. de dolo & contuma. c. 2. nisi constaret rasum & rescriptum per manum eiusdem scriptoris, quod etiam per comparationem eiusdem literæ constare poterit; sed hoc C. eod. titu. l. comparationes [*& ibi, Suspectæ*] imo falsæ, ut probat decre. quam alleg.

ANNOTATIONES.

a ¶Abrasio. Adde, quando facta est abrasio in uerbis dispositiuis, tūc redditur suspectum c. cum uenerabilis, de re ig. domi.

b ¶De modica. Et sic habes hic tres intellectus. unum innoc. quòd loquitur in rescripto confirmatorio, non in originali, & sic non poterat esse suspectum, alius glos. istius, quando in nominibus possess. erat abrasio, & constabat ex circunstan ijs, quæ non erant abrasæ, quæ esset illa possessio, arg. l. certum. ff. si cert. pe. & sic constabat, siue esset abrasio, siue non, ad hoc quod not. infra de religio. domi. c. constitutis. Alius est Goffr. quod modicum erat abrasum, non totum nomen: uel si totum, in alio tamen uerbo apparebat nomen ipsius possess. doc. tamen infra eod. inter dilectos, quòd stat in arbitrio iudicis uidere, an rasura sit in loco suspecto necne, an & quando notarius possit corrigere errorem instrumenti, uide in specu. de instru. edi. §. postremo, uers. quid si dies, Archi. 35. q. 9. §. 1. nunquid notarius de uolunta e partium possit addere instrumento, uide in d. §. postremo, uer. sed nunquid. & si aliquid est positum instrumento, quod sit omissum in protocollo, uide in seq. uer. & si est data potestas, ut possit addere ad sensum sapientis, uide in eo. §. uer. item oppo. & seq.

SVMMARIVM.

1 *Falsum priuilegium redarguenti iudex faciet illud exhiberi corā paucis & in loco secreto.*
Priuilegium dum arguitur falsi, interim statur sententia lata per illud, ibid.
In uiarum longitudine difficultas, ibid. in fin.
2 *Difficile, uel periculosum nil præcipi debet à iudice: aliter appellari posset.*
Inter difficile & difficile, inter periculum & periculum arbitrabitur iudex, ibid.
Casuum multitudo indicat periculum, ibid.
3 *Priuilegia duplicari tutum, & ratio.*
Proximum intelligimus, si simpliciter dies apponatur, ibid.
Successor non obligatur ex facto prædecessoris, & quo, ibid.
4 *Violentia ne fiat, iudex cauere debet sub prætextu permissi.*
5 *Scriptura, uel litera si reperiantur uitiata in manu aduersarij, cum antea non essent, arbitrium iudicis erit.*
6 *Literas si quis lacerauit patenter & uiolenter in præsentia iudicis, acri pœna subdendus.*
7 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. nu. 8. & 9.*

CAPVT IIII.

1 ACcepimus. Casus. Redarguenti † priuilegium de falso iudex illud faciet exhiberi corā paucis, & in loco secreto, & interim stabitur sententiæ latæ per illud. & no. quia titulus in superscriptione falsus est, quia plurib. loquitur, ut dicebat Tā. & patet ibi, Imponatis, faciatis; sed potes supplere, & collegis. sic supra de testib. significauerūt. & in prima partis decisa petitio. in secunda Papæ prouisio ibi, Cū priuilegia [*Literas*] per quas forsan petebat Abbas, ꝙ non cogeretur portare priuilegia sua ad urbē, & quędam alia, super quibus Papa prouidet secundum Innocent. [*Difficile*] propter longitudinem uiarum. & 2 † no. nil difficile, uel periculosum debere præcipi per a iudicem: aliter posset appellari a hac causa expressa; b b sed inter difficile & difficile, periculum & periculū arbitrabitur bonus iudex, ar. infra de spon. de muliere, ut lite non contest. accedens 2. secundum Hostien. [*Periculosum*] propter multitudinem casuum. tamen si Papa uellet illa exhiberi, obediri oportet. supra de te-3 stib. causam, quæ, in fi. & ideo tutum † illa duplicari, de hoc supra de rescrip. ex tenore [*Congruo*] quasi communi ne multum plus alter altero laboret [*Secundo*] infra de priuileg. cum person æ, lib. 6. [*Proximum*] intelligebatur. ff. de uerbo. obliga. cum, qui [*Miserit*] ad uidēda priuilegia & copiam illorum habendam [*Ei*] scilicet archiepiscopo. & dicit Goff. Host. quod in antiqua erat, Eiusdemq; successori; quod ideo forsan est detractum: quia intelligitur, etsi dictum non sit, arg. infra de solu. c. 1. uel ideo, quia si dolose hoc omitteret, successoribus non obesset, argu. 16. q. 6. si episcopus, de restitu. in integrum. c. 1. lib. 6. quod uerius est, secundum Hostien. [*Interim*] scilicet pendente cognitione falsitatis [*Vacillare*] ob hāc causam: quia argua-4 tur de falso. [*Hominum*] ne uiolentia † monacis inferatur. T. unde dicit Hostien. quòd etiam qualitatem istorum 12 arbitrari debet iudex, quòd sint tales, de quibus non sit uerisimile, quod aliquod uiolentum committant, argu. ff. de offi. ordi. ut iuxta, & consulit Hostien. quod iudex primò diligenter uideat literā, uoluat. & reuoluat, ut cognoscat, si nouum aliquod 5 accideret circa illam. Quid si † casu aliquo peruenit litera ad manus aduersarij, quæ reperitur postea uitiata, cū tamē primo sana & integra appareret? dicit Hostien. quod hoc arbitrabitur bonus iudex. nam po-c tuisset alius c id maliciosè fecisse. sed nec corrupta præsumitur de domini uoluntate, argu. ff. de proba. l. chirographum. C. de lati. lib. 6. toll. l. una. §. ille etiam. 6 Quid † si patenter & uiolenter in præsentia iudicis literam lacerauit, ut Regij fuit factum his diebus. dicit Hostien. quod hic non est locus coniecturis, argu. ff. de uerbo. obliga. continuus: sed debet iudex hoc punire acriter & extraordinariè, argu. ff. de publi & uecti licitatio. §. quod illicitè. & experiri debet talis uiolentus iudicis auctoritatem elusam, arg. supra titu. per-7 uenit. 1. cum suis concordan. ¶ Tertia † glo. no. accusationi, & exceptioni tempus præfigi. ¶ Quarta gloss. 8 arguit. signat contrarium, & remittit. ¶ [*In † gloss. 3. ibi, diffamatus*] uide hanc & sc. de proba. licet. in glos. 1. ¶ [*In gloss. pen. ibi, dimus*] uide de proba. licet. super 2. glos. [*& ibi, licet*] in falso procuratore loquitur, ut decre. proxi. ¶ [*In gloss. ulti. ibi. §. 2.*] fit editio sine die, & consule. 9 ¶ [*In † glo. 1. ibi, non est iuratum*] idem Goff. infra cap. proxi. in gloss. not. tempus, in fi. de hoc supra de proba. licet, in prima gloss.

ANNOTATIONES.

a ¶Appellari. Adde tex. in c. ex parte, el 1. de appel. Clemen. pastoralis, de re iudi. de præcep. & extraiudicialibus, uide per Innocen. in c. ad aures, de tempo. ordi.

b ¶Expressa. Imò difficultas impedit pœnæ commissionem. l. continuus. §. illud, & ibi per Barto. ff. de uerbo. obli. & pertin. in incursionem, infra de iureiuran. querelam, & ibi concor. in glo. fortius prædicta operatur impossibilitas. ad materiam uide supra tit. proxi. c. 2. in glo. fin. & super illa Io. An.

c ¶Alius. Ad materiam facit quod no. Bart. in l. 2. ff. de pac. & in l. fullo, ff. de fur. & Ioan. An. in c. ecclesia, el 2. super glo. fin. ut lite penden. & in Spe. de instru. edi. §. postquam, uer. porrò.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum, uel priuilegium, quo quis utitur, aduersario coram iudice integraliter legi debet.*
Edi capitulum illud, de quo agitur, solum debet, ibid. & nume. 2. 3. 5.
2 *Mare magnum Prædicatorum, & Minorum quid continet, & à quo emanauit Pontifice.*
3 *Describi debet illud, de quo quæstio est, & nu. 1. & 2. & 5.*
4 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Ne lites de litibus oriantur, prospicere debet iudex, in prin.

Partem debiti, uel fundi, quam offert reus, cogit actorem praetor accipere, & reliquam negatam prosequitur actor.
Editio priuilegij, uel instrumenti praesente iudice & parte facienda. §. 1. & quanti fieri debeat. §. 2. & nu. 5. §. 1.
5 *Additio glossarum.*
Edenda ratio à capite, §. 1. & transcribendum de quo est quaestio.

C A P V T V.

1 **C**Ontingit. Casus. Instrumentū† uel priuilegium, quo quis utitur, aduersario coram iudice integraliter legi debet: sed solum illud capitulum, de quo agitur, debet edi. Communis diuisio. secunda ibi, Consultationi [*Vestrum*] Gof. habebat, Nostrū, & exponebat. i. à nobis concessum. Hosti. habebat, ue

2 strum, & exponebat utilitate [*Suscitantur*] habent† Praedicatores, & Minores quoddam priuilegium Bonifacij, in quo inclusit effectum quasi omniū priuilegiorum ordinis, quod uocant mare magnum: non esset autem illis expediens propter unum capitulū, de quo quaeritur, tradere omnia alia multa numero [*Et infra*] deciditur, quod quaerebatur, an totum priuilegium deberet edi [*Tantummodò*] descriptionem excludit. Il-

3 lud † enim tantum describi debet, de quo est quaestio [*Recitetur*] integraliter secundum Innocen. Host. contra opi. Innocen. approbat infra de priuile. cum per-

a sonae. i. respon. in fi. lib. 6. & uide quod ibi not. ¶ Gl. 1.

4 † obiicit, & soluit. ¶ [*In glo. 1. ibi, qui accusare*] uide hanc & se. in decre. supra alleg. super 2. & 3. glos. ¶ [*In glo. 2. ibi, §. quaesitum*] uide hanc, & §. si quis. 10. & l. apertissimi, & l. ulti. C. de sa. san. eccle. quae incipit, ut inter, de testi. 3. super glo. 2. [*ibi, quidam praetor*] ut lites minuat, cogit actorem accipere partem debiti, uel fundi, quam offert reus, & reliquam negatam prosequatur actor [*& ibi. §. ulti.*] stipulationi de damn. infec. adiici debet dies, ne obligatio sit in infinitum, & diem arbitrabit praetor ex causa, & qualitate damni, quod speratur. ¶ [*In glo. 3. & ibi. §. quod ait*] is interrogatur in iure, qui apud iudicem interrogatur in loco, quo erat iuris dicendi, uel iudicandi gratia [*& ibi l. ult.*] uide de confes. c. ulti. super 1. glo. ¶ [*In glo. ulti. ibi. §. edituum*] idem, quod haec decret. [*& ibi. l. 3.*] lex non ponit exemplum: sed glo. ibi ponit, ut si dixit, Lego filio, quem ex mortaca suscepi [*& ibi l. 2. §. 3.*] recitetur, si dubitatur, an uiuat

5 testator. ¶ [*In † glo. 1. ibi c. 1.*] ubi de hoc [*& ibi, quia isti usuri*] licet in uim exceptionis, ad idem infra de praescrip. ad audientiam, & c. auditis. Idem, si in uim actionis, supra de consue. cum dilectus. ¶ [*In glo. ulti. ibi. §. edi autem*] primus est, quem Goff. hic allega. pro contrario, & soluit, quod in communibus rationibus, ubi sunt data, & recepta, locum habet, quod à capite edenda est; ideo ueritas est, quod ille, §. idem dicit, quod haec decre. s. quod à capite editur ad inspiciēdum, sed transcribitur solum id, de quo est quaestio.

A N N O T A T I O N E S.

a ¶ Vide quod. In gloss. ne praecedentis: & ista rescriptio, de qua hic dixit text. illius particulae, quae datur parti, fit expen. tradentis, ut no. Ioan. An. in praelleg. c. cum personae, in nouella. facit quod no. glo. in Cle. prima, de appel. & faciunt istā ad q. an si Pars allegat statutum, totum uolumen edi debeat, & producet ad illud solum, quod allegatur, & an totum unum statutum, uel particula illius, de qua Cyn. in l. fi. C. de preci. impe. offe. & ibi Bal. & Sal. & Bar. in rubrica. ff. de no. ope. nunc. & in l. inciuile, ff. de legi. & in l. omnes populi, in ulti. q. ff. de iusti. & iure.

S V M M A R I V M.

1 *Reus absoluitur, cum iura actoris sunt obscura.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Rei uendicatio possessionem aduocat, & quam.*
Districtus uocabulo hic utitur, ibid.
3 *De fructibus post litem contestatam percipiendis non exprimere necesse in libello, & ratio.*
Fructus post litem contestatam ueniunt officio iudicis, ibid.
4 *Comites Italiae omnes dicuntur, qui sunt de genere comitis*
Comitatus sigillo non sigillat, nisi principalis comes, ibid.
5 *De feudo imperiali spectat ad imperatorem cognitio.*
6 *Possessorio uidetur quis egisse ex uerbo molestandi.*
Petitorio non impeditur agere successor, si fuit actum à praedecessori petitorio, ibid.
7 *Fama sufficit cum adminiculis hic.*
Vitia priuilegij hic quot erant, ibid.
8 *Procuratorium si exhibeatur sub sigillo constituentis, sine tamen loco, & die an fidem faciat.*
9 *Falsi uitium sufficit, ut reprobetur instrumentum.*
Falsandi literas apostolicas quae prima species, ibid.
10 *Mitra episcopi Paleus militiae caputium dicitur.*
Praesumptiones quae dicantur contra instrumentum, & earum effectus, ibid. & nu. 13. 14. 15.
11 *Mutatio literae falsitatem inducit, & quando omissio minime.*
12 *Sigillum frangere priuilegij inferiori Papa non licet.*
13 *Instrumentum si scribitur tabellionis manu, an & quando ualeat absque sigillo, & quando si scribatur, alia quàm tabellionis rogati manu, nu. 15.*
14 *Sigilli laesio quae uitiet.*
16 *Res inter alios acta quando mihi praeiudicet, si interueni in ea uel ut iudex, aut ut procurator, uel ut aduocatus, & quando habeat locum haec regula.*
17 *Vt processus cum sententia publicetur, est cautum, & ratio.*
Testium olim erant depositiones breues, & aetate scribentis prolixae, & quam de causa, ibid.
18 *Publicatio testium quid faciat, & quibus ualeat casibus.*
19 *Imperator etiam res potest alienas donare.*
20 *Priuilegia confirmatoria meliora eis, quae sunt ad instar, & ratio.*
21 *Confirmari eadem pariter & donari nequeunt, nisi in casu, & quo.*
Confirmatio licet non ualeat, ualet concessio, & quando, ibid.
Sententia sicut ex falso instrumento lata non ualet, ibid.
Ita priuilegium ex falsa causa, uel instrumento concessum, ibid.
In dubio fit interpretatio, ut potius res ualeat, ibid. in fine.
22 *Resolutio uerbi.*
Locationis instrumenta non probant dominium, ibid.
Possessionem non probat perceptio possessionis, nec per id alter possessione priuatur.
23 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Libellus nomine ecclesiae in persona procuratoris concipiendus, in princip.
Pertinere, uerbum latissime patet, & quae comprehendat §. 2.
Sigillum ut sit authenticum, quae debeant apparere. §. 5.
Nomen deesse non debet, ut literae signatae dicantur. §. 6.
Responsum conformandum petitioni. §. in glo. argu. & nume. 32. §. quarto.
Interpretatio non semper fit, ut res potius ualeat, quàm pereat. §. in glo. sic ergo, & nu. 32. §. 5.
Meum quod est amplius meum fieri non potest, ibid. §. in gloss. sic insti. & nu. 35. §. 1.
Possessio ex pluribus causis habetur, ibid. ibi §. ex pluribus & sequen. & nu. 33. §. 1.
Principale si non tenet, nec accessorium regulariter, excipiuntur casus. § in glo. idest, & nu. 33. §. 2.
Dominij quaestio in quibus actionibus referri non possit. §. penul. & nu. 33. §. 3. & nu. 34.
25 *Additio glossarum.*
Praelatus potest in iudicio stare sine capitulo, ibid. nu. 25.
26 *Libellus formandus in personam eius, qui curat ecclesiam defendere.*
Possessor non uendicat, ibid.
27 *Libelli clausula, saluo iure addendi, &c. an sit utile apponere.*
28 *Vassallus utile dominiū transferre non potest absq; domini licētia.*
Dominiū an hic dominus abdicasse per uerbū collationis intelligatur, &

tur, & an potuerit, ibid.

29 *Instrumentum ex quibus rasuris fiat suspectum, & magis sit suspectum ex his, quàm ex consumptione.*

30 *Indictio si non sit posita, uel erratum sit in ea, quid iuris, alid reijcit.*

In indictionis primo lustro quid, in secundo quid, & quid in tertio dabatur Romanis, ibid.

De corona triplici imperatoris alibi ait se dixisse, & ubi, ibid. in fin.

31 *Lustrum constat quinque annis.*

Indictio erat tertia anno natiuitatis domini, ibid.

Speculum Guiliel. quo compositum anno, ibid.

Hostiensis quando apparatum, & quando summam composuerit, ibidem.

32 *De comparatione scripturæ ad scripturam ostendit, ubi tractetur.*

33 *Eligit idem quandoque, qui & confirmat.*

Eligere non est dare, & quid tribuat, ibid.

Ius quid tribuit ad rem non dat, secus, si tribuat in re, & ratio, ibidem.

Exceptionibus pluribus contrarijs nullus uti probibetur, ibidem in fine.

CAPVT VI.

1 INter dilectos. Casus. Reus † absoluitur, vt quia ipsius instrumenta sunt obfuscata, uel literæ, uel sculpturæ sigilli deletæ. & de eodem facto, de seque. pos. c. 1. partes parebunt infra Pe. autem diuidebat eam in tres partes. in prima petitio, & iura & allegationes actoris. in secunda responsiones, & defensiones rei. in tertia sententia [*Petebat*] petitio Abbatis tres principales articulos continens
2 [*Restitui*] rei † uendicatio possesionem aduocat. C. de ali. mu. iu. causa fac. l. una: sed non nudam, & ideo petebat restitui, secundum Gos. & dixi de hoc secundũ
a eum, supra de dolo.[a] c. 2. [*Districtu*] idem uerbũ de proba. licet, ut lite non contest. accedens. 2. [*Hoc ipsum*] iste est secundus articulus [*Per sententiam*] quæ sententia nõ proderat in petitorio, arg. ff. de libe. causa. si pariter. ff.
b de acqui. pos. naturaliter. §. 1. [*Perceptis*[b]] de † percipiẽ-
3 dis post li. contest. non habuit necesse exprimere in libello: quia illi ueniunt officio iudicis. ff. de ædil. edic. ædiles. §. sciendum, secundum Hosti. de offi. dele. cum olim. i. [*Satágens*] hic ponuntur. 6. per ordinem, quæ inducuntur ad fundãdum intentionem Abbatis [*Comitis*] iste factus episcopus retinuit comitatum, & de patrimonio comitatus fecit dona. de qua sequit, quã tamen sigillauit sub episcopali sigillo. Dicebat Ab. ꝙ
4 iste † dicitur comes ad modum Italiæ, ubi dicũtur comites omnes, qui sunt de genere comitis principalis: sed quia sigillo comitatus non sigillat nisi principalis comes, ideo non fuit competens hoc sigillum: uel dic
c ut supra secundum [c]eum [*Vniuersa*] de bonis suis, non de bonis ecclesiæ, Goff. [*Lodouici*] ad idem, infra de ra-
5 pto. in archiepiscopatu: & quia † erat feudum imperiale, ideò ad imperatorẽ spectabat cognitio, de foro compe. ex transmissa [*Nepotem*] iste forte fuerat hæres, & conabatur ex aliqua causa dona. illam infringere. & est simile de dona. cũ dilectus. Sententia tamen cõtra istum lata parũ oberat Mediola. ecclesiæ, nisi forsan ex dona. ipsius nepotis se defendere uellet. ff. de ap.
6 à sententia. Item † ex eo, quod dicit, Molestabat, uidebat egisse possessorio: quare successor archiepiscopi nõ impeditur agere, vel defendere super petitorio secundum Inn. qui satis in hoc loquitur exquisitè [*Testes*] hoc erat quintũ, quod inducebat Abbas, cui non uidetur responderi. infra, sed hic forte: quia non probabat, sed nitebatur probare, ut hic sequitur, & vt dicit Inn. de alijs attestationibus loquitur, infra uer. nec attestationes. hic enim loquitur de testibus productis coram delegatis papæ in hac causa ad probãdam legitimam donationem. & supra repetit hic Goffr. quod dixi secundum eum. C. de proba. licet, uer. ex præmissis, cuius glo. malè ponebat hic Hosti. & ideò reprobat. Item, ut dixi, nissus fuit iste Abbas probare, sed nõ apparet, quòd probauerit [*Et quòd fama*] hoc est sextum, quod inducebat Abbas, ad quod etiam non respondetur infra, sed contẽnitur, quasi in antiquis sola fama probat. Sed posset dici secundum Hostien. ꝙ
7 hoc ideò: quia † alia inducta sic euidenter reprobantur, quod præstant adminicula contra famam, quę potuit oriri ex falsis instrumentis, de quibus sequitur: ali-
d ter suffecisset fama cum adminiculis, [d] de quo remit-
e tit, supra de testi. præterea. [e] Tu dic breuius hic repetẽdam literam, Nitebatur probare, supra positam [*Sed contra priuilegium*] reprehendit hoc priuilegium multipliciter, primò ex rasura in loco suspecto. secundò ex uicio totius chartę, & incausti. tertiò ex uicio sigilli, & hoc tripliciter [*Donationis*] quæ dicebat facta per Luitardum [*Consumptum*] idest subtiliatum, uel corrosum pergamenum propter rasuram, vel alio modo. Inno.
8 [*facilius*] quid † si procuratorium exhibeatur sub sigillo constituentis, tamen sine loco, & die, an fidẽ faciat? tractat hic Hostien. & Guil. tenet, quòd non ualet in spe. de procu. §. 3. uer. quid si in mandato. Hostien. verò arguit pro hac parte: quia prædicta requiruntur in instrumentis, & actis, in auct. ut præpo. nomen impera. instru. col. 6. C. de apochis. l. 1. libro 11. & in auct. de exhibendis reis. §. sancimus. 23. disti. in nomine domini. de loco paret, de proba. quoniam, arg. de testi. ex tenore. C. de contrahen. stipu. optimã, de procu. tuæ, supra de rescrip. nonnulli. sed contrà: quia editio fit sine istis, de hoc, infra e. glo. perpetuus, ad finem ulu. glos. ad quid igitur apponetur, quòd edi nõ oportet? Item mandatum probari posset per testes, de cleri. pere. tuę qui tamen licet non deponẽt de die, ualebit ipsorum testimonium, infra e. cum Ioannes. ergo ualet etiam procuratorium, ar. ibi, & C. eo. in exercẽdis, & videtur casus expressus. ff. de pigno. le. pe. Item in multis locis cõsuetudo approbat talia procuratoria, & est optima legum interpres, supra de consue. cum dilectus. So. dicit Hosti. de iuris rigore tale procuratorium nõ uideri sufficiens, ut in primis concor. & maximè in decre. quoniã, ibi, Loca, &c. nec obstat, quod editio fit sine istis: quia illud uerum, nisi redarguatur de falso, supra cap. 2. per ista enim subtracta uel tacita adimitur legitima defensio aduersario, puta ꝙ constitutionis tem-
f pore [f] fuit constituens, uel constitutus excommunicatus, vel ꝙ procurator fuerit reuocatus, de procu. nõ iniustè, cum suis concor. uel his similibus. & licet per testes probari possit, magna tamen differentia est inter ista, ut parebit in decre. cum Ioãnes, uer. porro. nec obstat lex pe. ff. de pigno. quia ibi fiunt duæ quæstiones. prima, an obligatio teneat, cui respondetur quod sic. alia, an epistola probet, cui non uidetur responderi: uel aliud in extraiudicialibus & temporalibus obligationibus, ut ibi: aliud in iudicialibus, ut in primis concor. quæ facit fidẽ perpetuam. C. de re iudi. gesta. uel distingue secundum eum inter literas, & instrumenta publica, ut epistolæ fidem faciant, ex quo sigillum recognoscitur, ut in d. l. de pigno. instrumen-
g ta non, cum prædicta [g] sint eis consubstantialia. uel dic, quòd lex illa nullo modo contradicit. ibi enim probatur, quòd mea propria epistola contra me fidẽ facit, etsi non sit ibi dies, uel cõsul. quod omnino uerũ est, ut. ff. de pigno. ac. l. Titius. ff. depositi. le. Publia, §. fina. 27. quæstione prima, omnes technæ. Alium uero per meam propriam scripturam sine alijs adminiculis non possum conuincere. C. de proba. instrumenta, & l. rationes, & l. exemplo unde & si sigillum

meum

meum sit ignotum, etiam si sit in epistola dies, & locus, & consul, tamen fidem non faciet, argumen. de cleri.pere.ca.1. secus, si auctenticum sit & notum, infra eo.cum dilectus, Item quandoq; in procurato.requiritur magna solēnitas, de procu. c.1.& adde quod
h no.de re iudi. Abbate, uer. præfatus.[h] [*Recentior*] suspitionem inducit hic, nō probationem, cum & nouus cōtractus in charta uetustissima scribi possit. Sed hęc, & alia, quæ hic præsumptiuè tanguntur, onerant aduersarium ad probandum id uerum esse secundū Inno.[*Illo tempore*] quod innuebat antiquitas pergameni [*Tertio*] hic primo reprehendit sigillum ex sculptura
9 imaginis [*Falsum*] hoc † solum sufficiat, Inno.[*Appositum*] hæc est prima species falsandi literas apostolicas, quæ traditur, de cri fal. licet [*A media*] i. in dimidia. ponit Hostiē. exemplum de bulla papali. in qua duo capita sculpta sunt, pone, quòd deletum sit alterum [*Mi-*
10 *tra*] quod † est episcopale [*Pileo*] quod est militare [*Nec induta*] ipsa imago, & est hoc secundum, quod consideratur circa imaginem [*Tenens*] hoc est tertium [*Cuius facies*] quartum circa imaginem [*Integra*] uehemētissimæ præsumptiones sunt istæ, quæ hic exprimuntur, non tamen sufficientes probationes, ut sequitur infra uer. unde uidebatur, non dicit, probatur. posset tamen dici, quod singulæ per se non sufficerent: omnes tamen simul iunctæ sufficiunt ad onerandum aduersarium, ut probare teneatur priuilegium uerum esse secundum Innocē.[*Dimidia*] i. quia dimidia faciei, nasi, oris, & auris una, & unus tantum oculus apparebat, Hosti. dat Abb. exemplum in facie integra, quando sacerdos se uoluit ad populum: in dimidia, quan-
i do manus lauat ad cornu altaris [*Medietate*][i] sigilli [*Mediam*] faciē iuxta [*uel filij*] vt sequitur [*Vacua*] i. sine sculpta [*Ex ea*] media parte sigilli [*In colore*] istud, & quod statim sequitur de planicie, possunt poni pro quinto, & sexto [*Nam in ipso*] hic reprehēdit secundo ex comparatione literarum, & earum defectu [*Nullæ aliæ*] & hoc sufficit ad probationem, Innocen.[*Et, 6. fuisset*] hic patet, quod Lotarius non debet scribi per. h. alias illa
11 fuisset septima [*Minimum*] & sic patet, quod † mutatio literæ falsitatem inducit, non tamē omissio, supra eodem ex parte. & intelligas, quando ex mutatione sensus uariatur: aliàs contra, intrà de crimine falsi, capi. finali [*Rursum*] hic reprehenditur ex materia, & cęra sigilli [*interiori*] vix posset hoc sufficere ad probationē, sed ad præsumptionem facit, secundum Inno.[*Sigilli*] dicit Innocen. quod non erat pendens, sed adhærebat chartæ, & hoc sufficit ad probationem [*Quod cum diligēter*] uerba sunt papæ ferentis testimonium de falsitate
12 [*Compertum*] quia papa † fregit sigillum, & inuenit cęram antiquam & rudem, & nouam, ductilem. & hoc licuit papæ, qui poterat illud facere innouari. inferio-
k ri[k] non licuisset: quia periculum esset, si protocollū non reperiretur, Abb. & Pe.[*Perforata*] i. cum cultello secūda quasi ad latitudinem sigilli [*Eadē falsitatis*] in hac quarta parte ex uiciosa sigilli appositione omnia priuilegia Ro. imperatorum reprobantur, excepto priuilegio Henrici, quod multis modis alijs impugnatur [*nec erat*] hoc sufficit ad probationem [*Publica manu*] si
13 enim † tēpore donationis fuisset ipsa donatio scripta per manum tabellionis, & illi instrumento fuisset ad cautelam, ut moris est, sigillum appositum, ualeret instrumentum habēs subscriptionem testium, licet perditum esset sigillum, secundum Innocē. quod uerum putat Hostiē. nisi appareret ex tenore ipsius, quod ab auctoritate sigilli penderet fides instrumenti, ut si expressè dixerant partes, quod aliter non ualeret, ar. C. c. contractus. supra de pac. cap. secundo, de transac. c.1. [*Autenticum*] quia non erāt ibi literę legibiles, nec erat
14 integrum, Innocen.[*Ex media*] quasi enormis † erat læsio. & hoc sufficit ad probationem, secundum Innoc. & innuit hæc litera, quòd si modica fuisset læsio, non obfuisset, quod totum reducēdum est ad arbitrium iudicis. ar. de conse. eccle. uel altaris. quod in dubiis, & & c. ligneis. secundum Ho.[*Lodoici*] uel alterius, cuius nomen finiat in icus, ut Federicus, & si. ad ista iunge, quod addit, infra uer. cęterum [*Instrumentum*] hic obijcitur contra sententiam Asperti, & instrumentum eā continēs, & quicquid continet, reprobatur [*Sententia*] latæ per archiepiscopum Mediola. ex delegatione Lodoui. contra quod inducit. 6. uel. 7. quę statim sequuntur [*Subscriptio*] secunda ratio [*Manus alterius*] hic locus
15 est comparationi [*Manu propria*] ac si dicat, quòd † si de mandato tabellionis scripsisset instrumentum, & ipse scriberet, & hoc profiteretur, quòd per alium fecerat scribi de verbo ad uerbum, sicut dictum & actum fuerat, quòd ualeret, & fecisse uidetur per se, qui facit per alium, de sen. excom. mulieres. cum concor. & sic faciunt multi tabelliones, quod tamen non est uerum, si fiat per manum priuatam, sed nec per publicam, nisi iudicis auctoritas interueniat, ut patet in auct. de tabel colla. 4. & infra c. penul. & ulti secundum Hostien.
l de hoc in spe. de instru. edi. §. restat, uer. quid[l] de hoc [*Litera*] tertia ratio [*Recentior*] hoc non sufficit ad probationem: sed est satis sufficiens præsumptio ad probationem in aduersarium transferendam. Innocen. [*Incaustum*] quarta ratio est [*aqua*] ex albedine incausti [*In omnibus*] quinta ratio est [*Habita*] hoc non sufficit ad cassationem, sed ad præsumptionem, quòd si priuilegium habuisset, ipsum in posterioribus inseri procurasset [*Luitardi*] & forsan sui priuilegij [*Fecisse*] quod factum erat antiquius. quàm sententia. unde si interuenisset sententia, præsumitur etiam, quòd illius mentio facta fuisset, & hoc sit sextum [*Porrò*] septimū [*in-*
16 *ter alios*] sed nōne, qui † sciebat cām suā agi, imò & quia ipse iudex fuit, & pro moñ. iudicauit, sibi p̄iudicauit? Rñ. ita vr̄, ar. ff. de re. iudi. sępe, infra de re iudic. quamuis regulariter, & ff. de pigno. fideiussor. Tu uerò secūdum Innocen. dicas contrarium, s. quòd sibi non pręiudicauit, infra de re iudi. suborta, quæ optimè facit, & vide, quod dicam ibi in glo. concor. & eo. ti. cum super, in glo. & semper, in gloss. ulti. nec obstant primæ duæ concor. in contrarium allegatæ: quia loquuntur, quādo me sciente agebat ille, quem de iure poteram p̄hibere, ut si ego creditor de re mihi obligata agere patiar debitorem, & in aliis exemplis, quæ specificantur in d. l. sępe. vel si quis me sciēte meo nomine agat, & cum non prohibeo, cum valeam prohibere. at hic archiepiscopus nesciebat rem suam agi, quando causam diffiniuit. & si etiam hoc sciret, ipsum non poterat prohibere, quominus iure suo, uel quod saltē credebat suum, uteretur, si uellet, ut in d. le. sæpe, ad fin. & supra de elec. cum ecclesia Vulterana. §. 1. nec ob. quòd ipsemet iudicauit secundum Hostiē. quia ratione officij sibi commissi, quod sibi necessitatem iudicandi imponit. ff. de mu. & ho. l. munerum. §. iudicandi quoque necessitas excusatur, & ne officium suum
m sit sibi damnosum. de elec. cum non deceat, in prin.[m] lib. sexto, secus, si pro ipso fuisset in eadem causa aduocatus, uel procura. supra de transac. ex literis: quia cum talia & similia ab initio ex sola voluntate dependeant, ut insti. man. §. mandatum, non suscipere cuique liberum est. unde procurator, uel aduocatus excusationem habere nō potest, & ideò sibi præiudicat, & iuri suo renunciare uidetur. probātur hęc. ff. ex quibus causis ma. necnon. §. fi. & le. seq. ff. de inoffi. testa. l. antep. §. fi. & l. fi. 1. respon. & §. eo. ff. de rei uen. inter officium. ff. de admi. tu. cum quædā mulier, circa mediū ipsius. l. Sed nec obstat secundum Inno. tertia concor. in contrarium inducta. ff. de pignoribus, fideiussor:

quia

quia loquitur, quando quis sciens rem suam propriã obligari, subscribit in instrumento auctoritatem prę-
n stans obligationi. Secus autem, si aliquis facit tanquã iudex, uel tanquam testis, uel alius officialis, cum nulli debeat officium suum esse damnosum, ut dictum est: sed ex sententia, uel testimonio non acquirit ille de nouo ius, sed tantum declaratur pristinum & antiquum. ff. de pigno. ac. Caius. ff. si seruitus uen. sicuti. §.
o sed si quæritur. Item sicut apparet, supra eo. c. §. 1. ver. a archiepiscopus super possessione tãtum tulerat sententiam. unde patet, quod per hanc sententiam in petitorio sibi non præiudicauit, ar. ff. de acqui. pos. naturaliter. §. 1. uel. dic, quòd ex nouo iure potuerunt hæc post sententiam ad Mediola. ecclesiam peruenire secundum Inno. dicit Hosti. aut archiepiscopus sciebat factum, & delictum suum &c. de regu. iuris delictũ, de resti. in integrum. cap. 1. libro sexto, aut ignorabat, & tunc debet esse probabilis ignorantia excusata, de cle.
17 excom. c. apostolicæ [*In instrumento*] no. cautum † esse, quòd processus substantialis cum sententia publicetur, vt per tale instrumentum, si postea contra processum aliquid obijciatur, fiat fides, & olim ita breues erant depositiones testium, quod facilè hoc fieri poterat: sed hodie tanta est interrogatoriorum prolixitas, quod hoc non facilè fieri posset [*Et in alio iudicio*] hoc non noceret secũdum quosdam, si attestationes fuissent publicatæ: sed hoc falsum est: quia idem esset,
p si publicatæ p nõ essent. publicatio † enim nil facit, ni-
18 si quod prius non erat aucte nticum, post publicationem est auctenticũ, & ualet inter personas, inter quas actum est, & quando ad idem agitur, secundum Inn. [*Cæterum*] hoc iterum obijcitur contra priuilegium. H. & fit interpretatio, quòd magis ualere potest, & probatur, quòd Abbatem non iuuet [*Vnde*] i. ex quo priuilegio [*Poterat*] quãtum ad uerba imperatoris, in-
19 quantum dixit, quòd conferebat, cum etiam † res alienas donare possit. C. de quadri. præscrip. bene à Zenone, Hosti. [*Alia donauerit*] s. quàm illa, de quibus agebatur: quia illa prius donata fuerant: unde necesse erat, quòd in priuilegio alia specificarentur, ad quæ dona-
20 tio referretur [*Et alia*] notat † Innocen. priuilegia confirmatoria meliora istis, quæ sunt ad instar: quia in cõfirmatorijs dicitur de re aliqua, q fit donata, vel uendita, & pro tali habetur. nec intelligitur per prædicta uerba donatio confirmata, licet in priuilegio dicatur à princi. confirmationis omnia habita, & habenda, nisi ea, quę dantur, vel statuuntur, principaliter innitantur confirmationi, ita, quod confirmatio est principalis causa, quare sit donatum, uel statutum, & non ponitur cõfirmatio narratiuè tantum, & repete quæ no. in summa. C. de fal. causa adi. secus, quando in priuilegio continentur, concedimus hoc priuilegium ad instar: quia tunc omnia, quæ sequuntur, concessa intelliguntur ad instar. unde si sequatur in eodem priui-
q legio, & donamus q uobis talem ecclesiam, intelligẽdum est ad instar. & idem, si dicat, Decernimus, uel statuimus. & idem, si dicat, Adijcimus, quod habeatis ius in tali ecclesia: vel si dicatur, Eam eximimus: quia semper intelligitur ad instar. intendit Innoc. quòd necesse est illud probari, ad quod fit relatio. facit, infra de præscrip. auditis. hoc patet etiam ex eo, quod subdit, dicens, quod quando in priuilegio dicitur, Eximimus omnes ecclesias uestras, quæ per uos sumpserant regulam Augustini, in quibus has duximus exprimẽdas, hæc verba ponuntur narratiuè, ar. 3. q. 6. hoc quippe. & ideo nulla ecclesia expressè probatur exẽpta, nisi probetur, q per eos sumpserit regulam Augustini. de materia in spe. de instrumento. edi. §. nunc autẽ, in prima colũ. [*Confirmauerit*] s. ista, de quibus quæritur [*Nequiuissent*] nisi sub tali † conditione, Donationem talem,
21

si tenuit, confirmamus: si non tenuit, de nouo dona-
r mus [*Donata*] cum Abbas r diceret illa prius donata à Luitardo [*Quod meum*] fed dices, cum hoc nõ esset suũ, quia falsum erat priuilegium Luitardi, dicendum est ergo, quòd donatio imperatoris tenet, arg. supra de resti. in inte. constitutus. So. dicit Inno. & Hosti. post ipsum, quòd ideò non tenuit donatio, quę secuta est priuilegio Luitardi: quia non intendebat imperator illa donare, quæ credebat esse mon. ex Luitardi donatione, & intentio necessaria est. institu. de donationibus §. & in summa, & sequentibus. Item sicut non tenet sententia lata ex falso instrumento, ita & priuilegium ex falsa causa, uel falso instrumento concessum non ualet. C. si ex falsis instrumen. l. prima & secunda. Si autẽ in primo originali priuilegio non apparuisset falsitas, nec illi inniteretur princeps, sed diceret, Talia & talia tibi concedimus, & confirmamus, non quæreremus, quæ sunt concessa, & quæ confirmata: quia in quibus non ualet confirmatio, per consequens ualet concessio. hęc enim videtur fuisse tunc principis intẽtio, quasi dicat in omnem euentum uolumus, quòd mona. hæc habeat siue ut donata, siue ut confirmata: & hoc uerum, nisi per surreptionem priuilegium sit obtentum, ut hic, & infra cap. 1. & sic in dubio fiet interpretatio, ut res potius &c. secundum Inno. vt in iuribus hic per Ber. alle. in gloss. sic ergo [*Deducta*] quasi
22 de alijs nihil ad nos [*Non tenuit*] i. tenuisse non probetur: quia nõ habetur aliqua probatio nisi priuilegiũ, quod est multipliciter impugnatum [*Per instrumenta*] hic probatur, quòd instrumenta locationis factę non
s obstãt [*Possessio*] perceptio s etiam pensionis non probat possessionem, nec per id alter sua possessione priuatur, infra de re iudi. cum Bertoldus, de ap. bon. æ. ff.
t de acqui. posses. quamuis, t Ioan. Vin. [*Cum autem*] hic absoluuntur archiepiscopus, & ecclesia Mediol. [*Nomine tuo*] istud tuo, nihil operatur secundum Host. nec in petitione positum fuerat, ut patet in prin. ¶ Primæ
23 tres † gl. ponunt tria notanda, & de singulis remittunt. ¶ Glo. 4. obijcit, & soluit. ¶ Quinta gloss. opinionem
u ponit, quam reprobat, & remittit. ¶ [*Glo. Indictio u*] ponit, quòd indictio inscribenda est in instrumentis, & quomodo decernatur. ¶ Gl. se. quærit, & soluit. ¶ [*Glo. ar. quòd*] tria elicit argumenta. ¶ [*Glo. sic ergo*] ponit. 5. cõcor. & alle. 4. contraria. ¶ [*Glo. uidetur*] alle. unam concor. & tria contraria. ¶ [*Glo. idest*] ponit. 5. concor. alle. 9. iura in contrarium, & soluit. alle. etiam auct. in contrarium, & soluit. ¶ [*Glo. sed hoc*] obijcit, & soluit. ¶ Glo. pe. signat contrarium, & remittit. ¶ [*In † glo. 2. ibi. §. hoc nihilominus*] conueniri in causa ecclesiæ ipsius ęconomus. ¶ [*In 5. glo. ibi. §. si minus*] uide de causa pos. cum ecclesia, super glo. hoc sumptum. ¶ [*In glo. 6. ibi, latissimè*] vt comprehendat, quæ nostri dominij sunt, & quæ iure aliquo possidemus, quamuis nostri dominij nõ sint, uel licet talia non sint, tamen esse possunt. ¶ [*In glo. tanquam, ibi, Federici*] imperialẽ, sub rubrica de prohi. feudi alien. per Federicum, & intelliges de feudis. c. 2. [*& ibi. l. ulti.*] ponit quo ad hunc casum decre. vlti. infra de loca. ¶ [*In glo. indictio, ibi, optima*] uide de proba. tertio, super. 1. gloss. ¶ [*In glo. ad hoc enim, ibi. §. signum*] anulo signari debet testamentum, dummodo habeat characteres. ¶ [*In glo. non enim, ibi. §. si quis ex testibus*] si testis signauit testamentum, sed non ascripsit: uel ècõuerso ascripsit, sed non signauit, perinde est, ac si adhibitus non fuisset. ¶ [*In gloss. illæ enim, ibi, iubemus*] de foro compe. postulati, super. 1. gloss. [*& ibi. l. ulti.*] ponit casum capituli primi, infra alle. ¶ [*In gloss. ar. quod, ibi, de ætate. §. qui tacuit*] aliàs. §. seq. non respondisse uidetur, qui non respondit ad interrogata, uel Græcè respondit. ¶ [*In glo. sic ergo, ibi quoti.*] uide in præalle. decre. abbate, super glo. dic. ff. [*& ibi, quoti. in stipulationibus*] uide in præalle. decre.

decr. In his, sup ulti. gl. [& ibi l. 1.] qui testari uoluit, nō codicillari, si non ualet ut testamentum, licet ualere possit ut codicillus, non ualet: quia id noluit [& ibi, in ambiguo] hāc & se. uide in præalle. decre. cum super, super ulti. glo. ¶ In glo. uidetur, ibi, & quia] vide ne præla. ui su. c. 2. super glo. 2. ¶ In glo. sic insti. ibi, Sic itaque] alias, his itaque, ibi, nec res, quæ iam actoris est, magis eius fieri potest [& ibi. §. ex pluribus] uide de causa pos. c. fin. super gloss. secunda [& ibi. §. sed si rem] si legat quis mihi rem meam. non ualet legatum: quia quod meum est, amplius meum fieri non potest [& ibi, cum res] frustra donatarius ab hærede donatoris rem emit, cū rei propriæ emptio non consistat [& ibi, si mater] in re propria non consistit emptio, unde si mulier rem suam emit uelut de bonis mariti, non ualet emptio, nec sibi nocet [& ibi, Rei suæ] sequit. emptio non ualet, siue sciēs, siue ignorans emit [& ibi. §. ex pluribus] & ibi uide supra c. gl. [et ibi. §. de peculio] si dānatus de peculio soluit, fideiussores pro seruo accepti liberantur, sicut reus, q satisdedit iudicatum solui, damnatus soluēs liberatur ab actione iudicati, & à satisdatione ipse, & fideiusso. [& ibi, Fundo] si pendente conditione, sub qua mihi legatus erat fundus, hęres me hæredem instituit, & post euenit conditio; fundus non cōputatur in Falcidia, & l. se. si à me, dicit, quòd si tibi à me fideicommissū, uel legatum relictum est, & tu post tempus rogatus es restituere mihi, illud non uenit in Falcidiam, cū quasi fideicommissarius id recipiam [& ibi, Ad probationem] nemo sibi possessionem. i. dominium mutare potest [& ibi l. 4.] supra alle. c. cum res [& ibi, Si ancillam] rem suam uxor simulauit donatam recipere a marito: falsum tituli figmentum nec duplicat, nec aufert dominium. ¶ In glo. id est, ibi, non dubium] uide. in c. si diligenti, infra alle. super ulti. glo. [& ibi, creditorem] creditor filiifa. illo mortuo fideiussorem no recipit, cum nulla supersit obligatio ciuilis, uel naturalis, cui fideiussor accedat [& ibi l. 1.] & uide de probat. in præsentia, super glo. penul. [& ibi, Quid tamen] legaro usufructu fundi, qui accedit uillæ, licet extincta sit uilla, durat usufru. in fundo [& ibi, testamentum] in quo pater ante furorē liberos instituerat: qui postea illū furiosum alere neglexerunt. nā qui illum suscipit, & procurat, est ipsius hæres, sed legata debentur. ¶ In glo. sed hoc, ibi, si pignore. §. si prædo] ibi prædoni rem pignoranti competit de fructibus pignoratitia actio. quàuis fructus alias suos non faciat [& ibi, si quis conducti. onte] sequitur, tit. agrū, vel aliam quancunq; rem accepit, possessionē debet prius restituere, & tunc de proprietate litigare [& ibi, Ita, ut] sequitur, si fur, uel prædo cōmodauerit, habeat commodati actionem [& ibi, de eo. 1. §. filiusfa] cōuenitur, si facultatem habet exhibendæ rei. Sed puto, q ve lis allegare ulti. §. ubi hæres nō quasi hæres, sed suo nomine actionem illam intētat, & hæres possessoris suo nomine tenetur [& ibi, Malè agitur] uide de præscrip. cū non liceat, in ult gl. [& ibi, Cœlestis] sequitur, professio domino præiudicare non solet [& ibi, Qui insulam] qui conduxit insulam pro 30. singula cœnacula locauit 40. Si dominus partem destruxit necessario, habetur ratio eius, quanti dominus prædii locauerat: si uolūtariè, habetur ratio omnis interesse conductoris [& ibi, Nemo] sequitur, prohibetur rem, quam conduxit, fruendam aliis locare, si nil aliud conuenit. ¶ In glo. ulti. ibi, Arianus] hanc, & le. digestorum, infra alle. uide in præ. decre. ex literis, in gl. sic infra, & duabus sequentibus [& ibi. §. commodum] ibi ponuntur uerba, quæ ponit hic finis capituli. ¶ In † glo. prima, in fi.] ponderat Hostien. in procuratore rei, quod hic etiam non dicitur, quod procurator archiepiscopi, qui reus erat, habuit mandatum nisi ab archiepiscopo. per quod probat prælatum sine capitulo posse stare in iudicio, &

25

remittit ad illam decre. edocere, & decre. primam, de procurato. ¶ In gloss. 2. in fin.] uide quod dixi supra de dilatio. literæ. in prin. & quod hic dicit † Vincen. libellum formandum in personam eius, qui cauit defende re ecclesiam, uide in spec. de libelli conce. §. iam nunc uidendum, uer. quid si aliquis. ¶ In gloss. quarta, ibi, possessionem] cum possessor non uendicet, de iudic. examinata: posset tamen dici, quòd si in eum sententia lata esset, executio facta non erat, de re iudi. cum aliquibus, secundum Innocē. & Hostien. uel secundum eos, ut sequitur [& in fi.] uel à principio utrunque intentauerat, Innocen. & Hostien. ¶ In glo. dicunt quidam, ibi, ad † cautelam] Idem Innocē. & Hostien. hic, & Guil. in specu. de libelli concept. §. nunc ostendamus, circa fi. Sed uidetur, quod hæc cautela non sit admittenda, cum faciat petitionem incertam, & uidetur sonare in idem, ac si diceret, Peto tantum, vel plus, vel minus. Ioan. & Phi. mouerunt hic dubium. tu dicas, quòd in libello bene petitur certum, licet subdatur talis protestatio, quæ poterit etiam non euenire. prædicta maxime, quando protestatio de iure procedit, uel subintelligitur, ut in gloss. non sic, quando in libello est incertitudo, vt in exemplo prædicto, licet quandoque admittatur talis disiunctio. vt de restitu. in integ constitutus, in gloss. no. libellum, cum suis remissionibus [& ibi: edita actio] ubi plene de hoc, Hostien. remittit ad sum. de libelli ob. §. an libellus possit murari. ¶ In glo. ſanquam dominus, in fi.] dicunt † quidam, quòd confirmatio respicit hoc casu utile dominum, quod habebat uasallus: in quo tamen transferendo licētia domini erat necessaria, collatio uero respiciebat maius & directum dominum, quod habebat dominus: sed, ut dicit Innocen. non est credendum. quod dominus per hęc uerba uoluerit à se directum dominiū abdicare. & dicit Hostiē. quòd si uellet, forte non posset, arg. ff. de officio præsi. l. legatus. C. de patri. potestate. l. abdicatio. secundum quem etiam, Vel, quod ponit textus, potest poni correctiuè, sicut infra de de rebus ecclesiæ non ali. cap. fina. quia non ualuerat donatio facta per comitem, infra de do. post. di. re. nuper. nisi dicatur aliquid speciale in ecclesia, super quo remitit ad præd. decre. ul. de rebus eccle non alie. ¶ In † glo. consumptio, ibi, appellationis] in testium coactione, & in iuris narratione Ioā. & Vincen. in nominibus iudicum, uel partium, uel rerum, super quibus est litigium, uel in data, uel in narratione, uel conclusione iuris, uel in correctione ad testimonium, & in multis aliis, quę iudex discretus poterit inueniri, secundum Innocen. & hoc probat Hostien. per decre. ex literis, supra e. & ibi notata, de rescrip. capitulo primo, & secūdo, & c. eam te, & c. super literis, & c. olim, & c. significante, & c. Rodulphus, & cap. fina. & infra de cri. fal. dicit etiam Inn. iudicem debere attendere, si contra istas suspitiones appareant aliæ in contrarium, de cri. fal. cap. penul. & ult. de elec. cum inter. R. uer. sanè, dixit etiam, quòd plus reddit rescriptum suspectum rasura, quàm consumptio, ar. infra e. cap. fina. & de confir. uti. uel inuti. eum dilecta. ¶ In gl. inditio, ibi, consueuit poni] quid si non † fuerit posita, uel si erratum sit in ea: quia non concordat cum anno? uide, quod dicam in fi. 6. lib. super data, & ibi no. quomodo olim in primis. 5. annis inditionis dabatur Romanis tributū in ferro pro armis: secundis in argento pro stipendiis: tertiis in auro seruādo pro republica, & de hoc etiā. C. de Iusti. co. confir. Luna. in fi. & ea. quod de triplici corona scripsi in Cle. Romani, de iureiuran. §. porro, in prin. [& ibi. 15 annis] nam. 5. anni † faciunt unū lustrum. ff. locati. l. cū quæritur. §. qui impleto [& ibi, Tres apponere] quia anno natiuitatis domini tertia erat inditio [Et in fi.] de hoc etiā in spe. de instru. edi. 3. colum. uer. ce. erum, & de tempore

26

27

28

29

30

31

pore cōpositionis speculi ibi potes uidere, quòd fuit 1271. Hostien. appara. composuit, ut hic patet 1272. summam 1239. ut patet hic ex §.2. in 2. colum. ¶ *In glo. no. quòd ibi. §. ces*]& §. sexta[*Et in fine*] de hac† comparatione, ex quibus instrumentis fiat per quem, & qualiter. & de ipsius effectu plenè per Ho. in summa huius ti. §.3.4.& 5. ¶ *In glo. l. O. & I*]alias. V, & tunc cadit gl. super alio. duæ literæ quod est. i. ¶ *In glo. sed nomine, ibi, quidam*]Vinc.[*& in fi.*]ubi de hoc ¶ *In glo. illas enim, ibi, alio iudicio*]respectu iudicis. ¶ *In glo. ar. quòd ibi, licet Hely*]& in constitutione cle. de uerbo. signi. sæpe, uer. uerū quia [*& in fi.*]de hoc de libel. ob. c.1. & in constitutione prędicta, sæpe. ¶ *In glo. sic ergo, in fi.*]uide de reg. iur. utile, & c. contra eum. lib.6. ¶ *In glo. uidetur quod. ibi, in synodo*]impropriè ibi ponitur, & ibi de hoc [*& ibi, In nomine domini*]speciale, cuius ratio patet, supra de elect. licet [*Et in fi.*]Io. ibi ut alius† eligit, & ut alius confirmat. Item eligere non est dare: quia non tribuit ius in re, sed ad rē, quæ sunt diuersa, de con. præ. c. fi. li.6. Item contra de resti. spo. cum uenisset, de eo, qui mit. in pos. c.1. in fin. die, ut ibi dixi. ¶ *In glo. sic insti. ibi, species*]de hoc satis per Di. de reg. iuris in tertia regula, lib 6.[*& ibi, Acquiritur*] facit de elec. ut quis duas, lib.6.[*Et in fi.*]ratio, quia nullus prohibetur uti pluribus exceptionibus contrariis, infra de re. iu. nullus pluribus, li.6. ¶ *In glo. istud, in fi.*] de hoc plenè, infra de re. iu. accessorium[y], li.6. ¶ *In glo. sed hoc falsum, ibi, uel locato*]secundum hoc potest intelligi,[z] quod † dicit Inno. conductorem[aa] non posse referre quæstionem de dominio, uel possessione[*& in fi.*]per quod uidetur, quod scholaris recedens possit in domo, uel camera alium ponere loco sui. sed an hoc possit inuitis sociis, uide in spe. de iudic. §.2. uer. circa hoc quæritur, & no. insti. loca. §. fi.

ANNOTATIONES.

a ¶De dolo. In glo. quia forte. & uide Barto. in l. ex diuerso. §.j. ff. de rei uend. & in l. Pompo. §. sed & his, ff. de procur.

b ¶Perceptus. Adde Imo. in c. tanta, de exces. præla. & Bar. in l. ex diuerso, ff. de rei uend. & in l.1. ff. de eden.

c ¶Secundum. Vel potest dici, quòd ex priuilegio ecclesiæ Ticinen. comes erat, sicut sunt alii plures tales in Lombardia, & donauit de bonis eccl. secundum moderationem, & c.15. q.5. bonæ rei. propria tamen opi. facit lis, quam habuit cū nepote, ut infra sequitur.

d ¶Adminiculis. Quia hic dominium principaliter deducitur, non incidenter, non uidetur fama sufficere, ad hoc, quod not. glo. & ibi Bar. in l. at qui natura. §. cum me, ff. de neg. gest. & glo. in l.3. C. de proba. & ibi Bar. & Sal. ad hoc, quod no. Bar. in l. quidam in suu, ff. de condi. insti. & uide Bal. in l. indicia. C. de rei uend.

e ¶Præterea. Adde quæ habentur in c. ueniens, el primo, supra de testi. & per Bar. in l. de minore, §. tormenta, ff. de quæst. & Imol. in c. illud, de præsumpt. c. licet ex quadam, supra de testi.

f ¶Tempore. Exemplificat Host. quomodo ex taciturnitate temporis tollatur aduersario defensio: non autem exemplificat, quomodo de taciturnitate loci, & uide Ioan. And. in spec. præalleg. §. & uersi. præalleg.

g ¶Prædicta. Hoc ibi tenet glo. & Bar. immo in tali priuata scriptura non requiritur sigillum, uel etiam subscriptio, quę dicat, Ego talis scripsi. sufficit enim, quòd probetur sua manu scripta, ut ibi no. Bar.

h ¶Præfatus. Vel dic ad illam l. quòd illa loquitur in ob. pignoris, in quo dies, & tempus non requiritur, ut no. gl. in l.1. §. idem Labeo, ff. de aqua plu. ar. ex qua glo. no. Bar. in tali ob. non requiri diem, & tempus; uide ibi per ipsum.

i ¶Medietate. Adde, quòd istud est referendum ad arbitrium boni iudicis secundum do. Io. de Imo. per tex. in l.3. ff. de testi.

k ¶Inferiori. Antequam constet de falsitate: postquam autem de illa constat, uidetur, quòd quilibet iudex falsum sigillum rumpere, & falsam chartam lacerare possit, arg. eius, quod dicitur de libello inepto, quem iudex lacerare potest iuxta no. de iudi. examinata.

l ¶Ver. quid. Ibi uidetur spec. tenere, quòd hæc possit, & uide Bart. in l. quadam, § nihil, ff. de eden. & in l. diuus, §. idem senatus, ff. de fal. & glo. infra eo. cum P.

m ¶In princ. Contra ipsum facit, quia cum esset delegatus imperatoris, uidetur uoluntarium officium assumpsisse: quia imperator illū nullam iurisdictionem habebat, arg. eorum, quæ no. de offi. deleg. pastoralis, primo responso: item quia debuit saltem in probatione sententiæ protestari de iure suo, ut facit papa in c. suborta.

n ¶Obligationi. Vide de tali subscriptione plenius Bar. in l. quæ dotis, ff. solu. matr. & uide de materia huius glo. Bar. in l. sæpe, præall. & uide ff. de his qui. ut indi. l. post legatum. §. quidam, & ibi Bar.

o ¶Quæritur. An ex sententia acquirat quis dominium. uide Bar. in l. Pom. §. si iussu, ff. de acqui. possess. & glo. insti. de offi. iudi. in fi.

p ¶Publicata. Idem scriptæ auctenticè in sententia. non autem intelligas de publica ratione, idest apparitione illarum. & ex isto tex. colligi potest regula, quam ponit Io. And. in c. causam quæ, infra in glo. ma. uer. 10. & plus uidetur, usque ad fi. supra de testi.

q ¶Donamus. De istis priuilegijs ad instar, uide etiam glo. in uer. per illam, in c. auditis, de præscri. & quando aliquid est fiendum ad instar alterius, si illud instar reperitur diuersum, quid sit faciendum, est tex. supra de consue. c. cum olim.

r ¶Abbas. Et sic differentia est inter confirmare, & donare, ad hoc infra de concep. preben. c. quia diuersitatem, & l. hęredes palam. §. s. de testamentis.

s ¶Perceptio. An solutio pēsionis probet dominium, not. in c. olim, el primo, de resti. spol. quòd possit, facit tex. quòd sic in c. cum uenisset, de resti. spol. uide not. in l. quamuis, & in l. qui uniuersas, ff. de acquiren. possess.

t ¶Quamuis. Ibi uide Bart. in §.1. & in l. qui uniuersas. §. fi. ff. eod. tit. & glo. & Io. An. in c. cum uenisset, de restit. spol.

u ¶Indicio. Adde do. Alex. consil. 66. in 1. uolu. Bar. in l. nominatim, ff. de condi. & demonstr.

x ¶Aliquis. Et an in ipsum fiat executio, uide in l. Plautius, & in l. si defunctus, ff de procu. & quid de tutore, & pupillo, contra quem producitur libellus, uide in l.1. ff. de admi. tut. & ibi Bar.

y ¶Accessorium. Ad hanc gl. an locatio probet possessionem, uel dominium, uide tex. & gl. infra de reli. do. cum uenerabilis; uide Bar. in l. qui uniuersas. §. per colonum, & l. quauis. §. j. de acq. pos. Bal.

z ¶Intelligi. An habens causam ab alio, et possit referri per habentē quęst. uide no. in l. nec creditores, C. de pign. act. & l. si quis conductionis, alleg. in glo. Archid.

aa ¶Conductorem. Adde l. si quis conductionis, C. loca. Alex. consil. 43. in 4. uolu. do. Franc. Cur. consi. 70.

SVMMARIVM.

1 *Literæ non ualent, quas super absolutione uoti cruce signatus obtinuit, ueritate tacita, uel falsitate expressa.*
Comparatiuum pro positiuo, ibid. ad dicto. plenius.

2 *Mandatum rescribentis tenentur seruare hi, ad quos scribitur.*
Sigilla si sint ignota an & quando sit credendum literis cardinalium, ibid.

3 *Vtiles licet non sint homines ad pugnam, possunt tamen diuitiis, uel consilio esse.*

4 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 5.*
Signa si sint turbata, sunt suspecta.

6 *Additio glossarum.*
Sigillum si quis negat uerum, quando ei incumbat probatio, ibid.
Comparatio, siue collatio fit etiam sigillorum, ibid.

7 *Causa falsa quare impedit effectum absolutionis, & non excommunicationis.*

CAPVT VII.

1 2 QVod super his. [a]Casus. Nō ualent literę, quas super absolutione uoti crucesignatus obtinuit per ueritatem tacitam, uel falsitatem expressam. Communis diuisio. 2. ibi, Ad quod. [*De leui*] uel nullo modo quia constat illa falsa, ut innuit, infra §. fin. Hostien. [*Plenius*] idest plenè: uel sup. quam nos ad tales autem est recurrendum, supra de elect. postquam, qui ma. accu. pol. uidetur[*Expositis*] ab impetrantibus, & in literis nostris expressis[*Salute, & succursu*]hoc satis distinguitur, & expeditur, infra de uoto, quod super[*Prouidentes*]hi, quibus† scribimus, q tenentur ad mandatum seruandum, de rescrip. cū dilecta[*Per suppressionem*]hic potest colligi argu. a contrario, quod si non per surreptionem obtentæ sint literæ cardinalium. credendum est eis, etiam si sigilla car

dam] prima de arbi.cum dilectus.quarta de causa poss. cum dilectus [*Vtralibet*] ff. de re iud. non debet, eod. titu. non licet, lib. 6. [*Vsque*] idest citra. unde ponitur ex-
2 clusiuè, quod etiam probat litera seq. [*Calculum*] idest
2 †uerbũ. & eodem modo sumptum. 6. q. 5. si intra. alio modo ponitur 8. q. 1. in scripturis, in fi. dat uersus. Calculus est ratio. iuris sententia. Carbon. de calculo, vide
3 in Hiero. ad Dama. 7. B. [*Antequam*] quasi †postea non possit, de quo dicam super glo. [*Conclusum*] & antequã sit terminus lapsus datus ad illa producẽda, de hoc in Spe. de dila. §. uidendum, uers. quid si datus, & plenius scripsi super Clem. de uerb. sign. sępe, uersi. eo saluo, in
4 glos. ibi ergo [*Instrumentis*] super †ciuilibus, vel temporalibus rebus confectis: secus, si super spiritualibus, secũdum Host. qui etiã remittit, infra ne clerici, vel monaci, sicut te. fatetur tamen, ꝙ ubi talia instrumenta inducuntur, ut priuilegia ab ipso rege concessa, uel quò ad feudalia, bene facerẽt fidem, de foro comp. ex trãsmissa, ẜm Petr. & Abb. uidetur contradicere Hosti. pro eo, ꝙ dicũt, ꝙ dubitatio hic fuit, quia laicis super ecclesiasticis, &c. supra de constit. ecclesia. [*Illius*] respicit decisam [*Admittere*] etiam sine testium subscriptione, si hoc habet consuetudo; ad hoc supra eod. c. 2. Innoc. &
5 Host. [*Præsertim*] idest tantùm, Host. quia† si fuisset malæ famæ, & uilis opinionis, & qui consueuisset instrumenta falsa facere, & uendere, tunc eis nõ crederetur, secundum eum [*Honestatis*] quæ semper præsumitur in homine, nisi contra probetur, & de præsump. c. fi. Hos.
6 ¶ Prima † gloss. ponit duplicem dubitationis causam. ¶ Pen. glo. ponit de uirtute consuetudinis tria similia.
7 ¶ *In† glo. 1. ibi. §. edere, & §. edenda*] parum faciunt. dicunt quid sit edere, & quot sunt instrumenta, quibus quis utitur. ¶ *In glo. ult. ibi, si quis ex argentarijs. §. 1.*] uide de fal-
8 sa. dura, super glo. 2. ¶ *In† glo. 1. ibi. § edenda*] apertius quo ad casum, supra de testibus, præsentium [*Et in fi.*] nam in instrumẽto poni debent locus, testes, & dies, de quibus not. infra de re iudic. Abbate, ad fi. libr. 6. sed de his testis interrogatus dicit se non recordari, infra c. prox. & hoc respectu uerũ est, ꝙ facilius & familiarius corrumpuntur testes, quàm instrumentum: sed quia facilius est corrumpere unũ notarium, quàm duos testes, & facit quod dixi de cleri. pereg. c. 1. ¶ *In glo. 2. in fi.*] sed
9 nunquid † post conclusionem produci poterunt? arg. quia in causa appell. hoc potest, & melius est ante causam occurrere, quàm post causam uulneratam &c. C. in quibus caus. restit. non est nece. l. sancimus. sed contra, infra c. proxi. ubi etiam post conclusionem interrogatio etiam non fit ad petitionẽ partis. dic, ꝙ in causa prin. usque ad conclusionem licet testes producere: post uerò non, ut hic dicit: in causa app. etiam post cõclusionem factam in principali non solum instrumenta, sed etiam testes quinque liçet producere, secũdum Innoc. nec ob. infra cap. proxi. uersi. uerum responsionem: quia illud intelligitur non de conclusione facta
c in principali [c], sed in causa appell. Hostien. & de hoc in Spec. de instru. edit. §. nunc dicamus, in princ. ¶ *In glo. pen. ibi, cum olim*] & è conuerso. 12. distinct. nos consuetudinem [*Et in fi.*] uide quod satis scripsi, de consuetu. capi. fina. super glos. & quam.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cum dilectus, Ioan. And. in c. seculares, de foro compe. lib. 6. in nouella, alleg. hanc decret. quòd instrumenta publica ex consuetudine laicorum faciũt fidem in causis etiam agitandis in foro ecclesiastico, Bald.

b ¶ Ad conclusiõnem. Fallit in causa beneficiali secundum Rotam in tit. de proba. in prima decisi. in antiquis, & eam sequitur do. Fran. Cur. in repet. l. admonendi, in 25. col. ff. de iureiu.

c ¶ In principali. Facit quod not. Ioan. Andr. de testib. cum uenisset, in glo. dixit Inno. & ista limita, prout ipse ibi not. in fi. glo. illius, & limita etiam illa, nisi solum per unam partium sit cõclusum: quia tunc illa etiam potest producere instrumenta, vide Io. An. in Spec. de renun. & conclusio. §. 1. uersi. & not.

SVMMARIVM.

1 *Instrumenti falsitas, uel id, quod deest instrumento probari potest per testes.*
Diuisio capituli, ibid.
Respondere non cogeretur libello reus, non expressa causa petendi, ibidem.
De non petitis malè pronunciant iudices, ibi. ad dictio. petijsset.
2 *Testes etiam post publicationem produci possunt, & quando.*
3 *Compensatio obiecta admittitur.*
Possessio uacua domus quæ dicatur, ibid.
4 *Emptor condemnatus ad precium rei nunquid impediat executionem per exceptionem rei non traditæ, remittit.*
Conditio pro modo hic accipitur, ibid. ad dictio. conditionalem, & pro pactione, num. 5. in fi. & num. 12. in fi. & num. 14.
5 *Nouum, idest denuò propositum.*
Testibus non iuratis non creditur, ibid.
Testibus dicentibus se interfuisse ei, de quo agitur, creditur, ibid.
6 *Testimoniũ ob id non minus ualet, quòd dicat se non recordari anni.*
Publicum instrumentum dicitur publica manu confectum, quod aliàs dicitur authenticum, ibid.
7 *Instrumentum an & quando reprobetur, uel comprobetur per testes inscriptos, uel alios, & quot, & num. 8. & 9. uide nu. 20. & pro eo in dubio interpretatio facienda, num. 8. uers. de his tamen qui.*
8 *Testes singulares, qui negant se interfuisse contractui, quando sint in suis testimonijs.*
Testibus duobus affirmantibus actum sine scripto gestum magis creditur, quàm millibus negantibus se interfuisse, ibid. § uel die, uersi. in primo casu.
In dubio interpretatio facienda pro instrũmento, & ratio, ibidem, De his tamen, qui.
9 *Per scripturam tantum probatur in quibusdam casibus & quibus.*
Instrumenta quæ, uel quibus testibus præponderare debeant, ibid. uersi. sin autem, uel instrumentis, ibid. remiss.
10 *Subscripti, pro inscriptis.*
Testis ut se subscribat instrumento tabellionis, non est moris, secus, si sit priuatum, ibid.
11 *Venditio si dicatur facta, non concluditur, quin potuerit esse conditionalis, præterquam in casu, & quo, num. 21.*
Puritas contractus non excludit potuisse esse ibi conditionem, ibid. nisi in casu, num. 21.
12 *Electio si duplex fiat, altera referri potest ad ius, & factum, altera ad factum duntaxat.*
Quæ iuris est, potest esse facti, non è contrario, ibid.
In positionibus quæritur de facto, non operatur iuris fictio, ibid.
Periurium non excusatur ex fictione iuris, & ratio, ibid. ob id à prælatura quis repellitur, ibid.
Mulieri non parcitur contra ius naturale, ibid.
13 *Interrogare posse iudicem etiam post conclusionem, quomodo intelligatur.*
Vsque, ponitur hic exclusiuè, ibid.
In manifesto negocio tempus terere iudex non debet, ibid.
14 *In conditionalibus obligationibus non cedit ius ante conditionis euentum.*
15 *Sententia pro parte ualet.*
16 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 17.*
Possessio rei uendita uacua tradenda est, & num. 18.
Compensatio omissa ante sententiam salua manet post sententiam citra appellationem: secus, si proposita & reprobata. § ul. & n. 23.
Successionis causa prima quorum, secunda & tertia quorũ sit. §. 2.
18 *Additio glossarum.*
Venditor rem præcisè tradere tenetur emptori, ibid. num. 18.
19 *Dominium ne transeat in emptorem re tradita, & habita fide de precio, ex inutili tamen contractu.*
20 *De reprobatione instrumenti iterum resumitur disputatio, per quot testes reprobari possit, & quando, uide supra etiam numero 7. 8. & nono.*
21 *Absolutio rei procedere potest ex multis causis. §. in glos.*

2 *Tempus si non recordantur testes, quando eorum dictum ualeat.*
3 *Exceptio peremptoria omissa in causa principali an possit in causa appellationis opponi, & quomodo, remiss.*

CAPUT X.

1 Cum Io. Casus. Falsitas instri, uel id, quod deest instro, probari potest per testes. & sunt tres partes principales. in prima processus causæ principalis. in secunda processus causæ appell. ibi, Cum igitur, in tertia ibi, De concilio. diffinitio ipsius causæ appell. [*Eremita*] aliàs Eremite [*Ex causa mutui*] sine expressione causæ non cogeretur reus respondere, de libel. ob. c. 2. secundum formulam. pura propono certi condict. ex mutuo, nō teneatur exprimere: de hoc supra de iud. dilecti, secundum Hos. [*Petiisset*] & quādam domū. quam sibi uendideras, nacuam sibi tradi: aliter malè pronunciassent iudices [a]. [*Compensare*] & residuum reddere, sl. libras [*Articulis*] super quibus fuit bene pronunciatum, ut patet in fi [*Publicatis*] dicūt quidam, quod attestationes istæ nō fuerunt receptæ super uenditione, sed super aliis articulis: aliàs ex quo scite prius potuisset articulum sibi necessariū, ut hic, post publicationem testium ad illum probandum per testes nō fuisse admissus. Sed tu dic, quod in hoc non est uis secundum Inn & Hosti. sed solum, an ille articulus fuerit oblatus in causa principali, uel sub oblatis inclusus, uel non. super quo remittunt ad ea, quæ plenè dixi supra de testibus. fraternitatis [*Condemnarunt*] & sup. cōpensationem obiectam admiserunt; & bene. unde et cōfirmatur in fi. c. [*Vacuam*] s. non possessam legatorū, uel fideicommissorum causa, uel nomine uentris. ad hoc enim pertinet uacui app. ff. de act. empt. & uen. l. 2. §. uacua [c]. Gof. [*Traderet*] an emptor condemnatus ad precium rei impediat executionem per exceptionem rei non traditæ, uide in Spec. de sen. exec. §. fi. uer. item pone, propositū de nouo [*Conditionalem*] idest sub modo [d] contractam. fuit enim potius modus, quam conditio, ut infra patet. Gofr. unde secundum Host. melius dixisset cōuentionalem [*Quod & si*] interpositio usque ibi, Qui iurati [*Nouum*] idest de nouo propositum [*Qui iurati*] aliter non creditur, supra de testi. tuis: & repete quæ dixi eod. tit. de testibus [*Interfuisse*] tali testi creditur, supra de testi. præterea, supra de electi. per inquisitionem, supra de consuet. c. 2. de testi. cum causam, Host. [*Inhabitares*] per quod patet, quod possessionem domus nō tenebatur uacuā tradere [*Nepotibus*] ex sorore, uel filia [*Conditionis*] idest pactionis [*Minori*] in 20. li. [*Anni*] uectper hoc minus ualet testimonium. Inn. uide quod dicam de re iudic. Abbate, ad fi. super glo. s. & hic super glo. super quod [e] [*Publicum*] idest publica manu confectum, quod aliàs dicitur auctenticum, supra eo. c. 2. [*Tabellionem*] dixit hic Inn. quod si omnes testes uiuunt, & contradicunt Instrumento, in quo scripti sunt, reprobatur instrumentum. & statur testibus. supra de probat. tertio, & in auct. de fideiuss. § si uero fideiussor, & §. sequen. collat. 1. Si uero unus tantum de ipsis testibus [f] dicat, non interfui huic contractui, de quo loquitur hoc instrumentum. in quo inscriptus sum, suspectum redditur instrumētum. ff. quemadmodum testam. aperi. l. 1. §. fi. & ideo non probat, quousque melius fuerit approbatum. C. de prob. iubemus. & est hoc ideo uerum secundum quosdam: quia & si sint decem testes inscripti in instrumento, & unus solus ex his, ut prædictum est, contradicat, aliis 9. tacentibus, uel mortuis, instrumentum omnino uires suas amittit. Alii uerò dicūt, quod licet unus de testibus dicat se non interfuisse: nihilominus tamē ualet instrumētum, & si omnes alii taceant, uel aliqui ex ipsis mortui sunt, uel etiam omnes, dūmodo tot alii, qui interfuerunt contractui, subscripti sint, per quos possit probari ueritas instrumenti. nec ob. ff. quemadmodum testam. aperi. l. 1. §. fi. quia loquitur, quando 7. tantum testes fuerunt ad testamentum uocati, & unus ex illis negat se interfuisse in testamento. quo dēpto propter defectum numeri testium, qui secūdum leges ad minus regulariter septenarius requiritur, inualidum remanet testamētum. C. de testam. si unus, secundum Inn. licet secus sit secundum canones; quod dic, ut no. infra de testam. cum esses. & c. relatum. 1. & c. cum tibi, secundum Host. secus autem esset si. 8. uel 9. uel plures fuissent testes. ut sic educto uno sufficiens numerus testium remaneret. uel, ut dicit la. Bal. illud est speciale in testamento propter solennitates, quę ibi requiruntur. aliter enim, si per duos de inscriptis testibus, uel aliter probaretur ueritas. & quod si testis, q negat se interfuisse, contractui interfuit, staretur ueritati, non obstante cō traditione unius, ut patet supra de elect. cum dilectus. §. nos uerò, Innoc. & idem uidetur, & si non probetur ipsum testem negantem contractui affuisse. nam & si testis negat se testificatum fuisse, uel pars se cōfessam, ut scriptum est in actis, uel dicat in aliquo alio contra acta, soli scripturę tabellionis credetur, & per ipsam cō uincetur, supra de probati. quoniam contra falsam. secundum Inno. Tu uerò dic, ut ibi not. secundum Hos. Sin autem nō solùm unus, sed plures de ipsis inscriptis testibus dicant se nō interfuisse, tunc omnino adeo debilitatur instrumentum. quod nihil probat, supra de testi. tam literis. §. fin. & intantum est hoc uerum, quod etiam si per centum testes probaretur contractus, qui in instrumento continentur: non tamen propter hoc probarētur isti testes interfuisse, qui hoc negant, & ideo instrumentum inualidum est: quia & si continet ueritatem quantum ad contractum; continet tamen falsitatem quātum ad istos duos, quos asserit præsentes interfuisse, & tamen non interfuerunt. & ideo propter istam ad mistionem falsitatis in totum reprobatur, argumē. tertia quæst. nona, pura, & simplex, secundum quosdam. nec negāt isti, quominus ueritas contractus possit probari non solum per alios testes, sed etiam per illos, qui in ipso instrumento falsò inscripti sunt, dummodo nō fuerint participes falsitatis. Sed opponitur sic. nonne isti duo testes, quorū uterque negat se interfuisse contractui, reperiuntur in suis testimoniis singulares? utique negari hoc non potest, ut patet supra de election. bonæ me. Magum. §. contra legati, uersicul. quamuis, & sequen. [g] Sol. si ageretur ad probandum, quod alter absens fuisset tempore confecti instrumenti, siue contractus, qui in instrumento cōtinetur, non sufficerent testimonia eorum, quorum singuli dicerent se nō interfuisse. sed cum agatur hic ad probandum instrumentū falsum, sufficiunt hi duo, qui probant idē. s. instrumentum falsum ex absentia horum duorū, & maximè cū eos affuisse scriptum sit in instro, quasi simul & pariter testificari uidentur, quod nec ipsi, nec alii interfuerunt, cū si interfuissent, oēs simul pariter se uidissent, secundum quosdam. Inn. 5. nam si centum essent testes, quorum quilibet diceret de se, Nō interfui, & duo tm dicerent quilibet per se, Ego interfui, ubi instrm hoc fuit conceptū, uel ubi contractus, quem continet, fuit celebratus eo modo & loco & die, quo cōtinet instrm, sufficiēs esset testimoniū, & ualidum instrm, non obstante aliorum testimonio negantium se contractui interfuisse: quia duo sufficienter probant affirmatiuam. Alii uero omnes negantes suam p̄priam, sunt in suis testimoniis singulares, ut patet in dicta decre. supra de elec. bonæ. 1. §. contra, & cap. cum dilectus. §. nos uerò. nec obst. supra de probat. tertio: quia ibi per nullum testem reprobatur fides instrumenti. Vel dic, quod ibi non sunt testes singulares,

singulares, imò bene & plenè, licet indirectè probant falsum instrumentum. & eodem modo respondetur ad cap. supra de testi. tam literis. §. fin. uel dic, quòd ibi expressè probatum fuit, quòd instrumentum falsum continebat, secundum Innocen. Vel dic secundum Hosti. multum referre, utrum agatur de actibus probandis per testes sine scriptura, uel de scriptura per testes reprobanda. In primo casu, scilicet quando agitur de aliquo probando per testes, super quo nec scriptura producitur, sufficiunt duo testes idonei, qui sufficienter probent affirmatiuam, etiam si milies negarent se illi contractui interfuisse: quia duo affirmãtes id actum, de quo agitur, sufficienter probant. Alij uerò omnes negantes non testificantur de contractu, sed de sua tantum præsentia, quam unusquisque singulariter de se tantum negat; & ideò non est sufficiens eorum testimonium: quia reperiuntur in suis testimonijs singulares; & sic loquuntur prima iura allegata, supra de elect. bonæ. r. & ca. cum dilectus, cum suis concor. In secundo uerò casu, scilicet quando aliquid asserit factum fuisse, super quo & scriptura inducitur, in qua & testes sunt inscripti, qui unanimiter negant instrumentum, & id, quod actum fuisse dicitur, esse uerum, & se interfuisse, nec per alios testes potest iuuari scriptura, quia nec alij interfuisse dicuntur, in hoc casu tam instrumentum, quam ea, quæ cõtinet, sufficienter reprobata intelliguntur; & sic loquũtur illa iura, supra de proba. tertio, de testi. tam literis, §. fin. quòd si non omnes hoc negant, uel ẽt si omnes hoc negauerunt, & alij duo, qui licet nõ sint inscripti in scriptura, fuerunt tamen præsentes, quando factũ fuit id, quod asseritur in instrumento, & de his, quæ instr̃m continet, & personis, & loco, & die, & alijs circunstantijs omnibus idoneũ testimoniũ reddãt, quicquid sit de instrumẽto, ad minus tenor ipsius uidetur sufficienter probatus: quia testimonium duorum affirmatiuum est, & ambo idem probãt. aliorum uerò testimonium negatiuum, & magis credendum est in hac parte duobus affirmantibus, quam mille negantibus: quia possibile est, quòd ubi etiam multi præsentes sunt, duo tantum ad id, quod agitur, sunt attenti, alijs non aduertentibus, uel non curantibus, sed habẽtibus aures surdas; & ideo aptius & naturalius est testimonium affirmatiuum, quam negantium ueritatem & adde quod no. supra ea. glo. uer. nec ob. quod dictũ est. 6. q. ulti. actor. ff. de probatio. quoniam contra. & idem uidetur, si saltem duo testes de inscriptis idem testificarentur, quamuis alij hoc negarent, ut dictũ est supra, ubi uerò nulli testes inducuntur ad iuuandam scripturã, siue tenorem ipsius, dic, ut no. s. ead. glo. in prin. & uer. si autem non solum, infra ea. glo. in sequẽtibus, s̃m Hosti. Quod dixi de duobus testibus, intellige uerum esse s̃m Inno. in illis actibus, siue contractibus, in quibus duo testes sufficiunt, ꝙ semper regulare est, ut patet. ff. de testi. ubi numerus, & in eo, quod le. & no. supra de testi. in omni, & c. licet. 1. ad fi. ubi uerò plures requiruntur, puta. 5. in codicillis, uel 7. in testamentis, alijs negantibus, non sufficeret duorum testimonium asserentium secundũ Inno. hoc tamẽ nõ est exemplum bonũ secundũ opinionẽ, quam sequimur s̃m Hosti. quod dic, ut no. j. de testamentis, cum oẽs, & c. relatum, primo. Aliqui tamen dicunt, qui secundũ Inno. non minus, quam alij rõne nituntur, ꝙ ẽt si oẽs inscripti negent se interfuisse contractui, uel confectioni instrumenti: nihilominus tñ ualet instrumentũ publicũ, qđ per se auctoritatem habet, & hi testes singulares sunt, nec possunt probare directè. C. de proba. actor. [h] nec obstat, quod dictũ est. s. ea. glo. uer. Sol. si ageret, & seq. quia cum dicit testis se non interfuisse, pariter illud dicit de alijs, qui adesse nõ possent, quin eos uidisset: qa hoc non est uerũ, ut patet in eo, quod no. s. ea. glo. uer. aliorũ uerò testimoniũ: qui nimò & ubi maior multitudo est, minus uidet unus, oẽs alios, & cognoscit. nec obstant decre. s. de proba. tertio, & de testibus tã literis, sępius allegatæ: qa in eis indirectè probatur negatiua, ut dictũ est. s. Si aũt aliqui de inscriptis testibus per duos testes tantũ probant̃ alibi fuisse t̃pe cõtus celebrati, q̃ continet instr̃m, uel tẽpore ipsius instr̃i concepti, etto, ꝙ centũ remaneant, q̃ interfuerunt, nihilominus falsum est instr̃m; non quia cõtus per testes non ꝓbetur, qui remaneãt, quia illum bene probare possunt, sed quia scriptum est in eo testem fuisse præsentem, qui fuit absens, ut patet in eo, quod leg. & not. infra de his, quæ fiunt à prælatis, quanto. §. absentium. sed si testes inscripti in instrumẽto, uel alij dicant ipsum testem interfuisse in celebratione contractus uel tempore instrumenti concepti, præualebit instr̃m, nisi per probationes luce clariores probetur absens fuisse. C. de contrahenda stip. optimam. Dicunt tamen quidam, & non malè, quod si unus solus de testibus negat se interfuisse, reliqs mortuis, etiam si centum sint, uel tacentibus debilitatur fides instrumenti. C. quemadmodum testa. aperi. l. 1. §. fi. nam cum instrumẽtum hoc nullam fidem habeat nisi ex officio notarij, bene potest reddi suspectũ per contradictionem unius testis, nisi & ipsum instrumẽtũ per collationẽ inscriptorum testium, uel cõtrahẽtium iuuaretur, in auct. eo. ti. §. si uero moriantur, & §. ꝙ si tabellio. De his tamen, qui negant se interfuisse est diligens & accerrima interrogatio facienda. C. de falsis, ubi. C. de proba. iubemus, ita tamẽ, quòd iudex semper in dubio magis prẽsumat pro instrumento, q̃ contra, ut res potius ualeat, quàm pereat, infra de uer bo. signi. Abbate. §. contra quod, uersi. hic autem sensus: quia non est tanti ponderis suspitio orta ex negatiua, ꝙ debeat omnino instrumentum anichilare, nisi forte indirectè sufficienter probaretur, supra de proba, tertio, supra de testibus tam literis. §. fin. C. de proba. cũ precibus, uel nisi iudex in accerrima inq̃sitione aliqđ reperiat rationabile, per quod in c̃riũ moueat̃. Sed lac. Bal. quantũ ad hũc articulũ fuit in prima opinione. Sinaũt testes dicerent se non recordari, an instr̃o, uel cõtui interfuissent, sed nec firmiter asserent hoc, uel illud, imò dubitarent ita, ꝙ eorum conscientia uacillaret; in hoc casu standum esset instr̃o, contra quod nihil asseritur, sed dubium tantum opponitur. dubitatio uerò, uel suspitio non est tantæ uirtutis, ꝙ omnino anihilaret instrumentũ [k]; imò in dubio, ut ualeat, est benigna interpretatio facienda, ut le. & no. supra ea. glo. uer. nã cum instrumentum, & seq. & ar. infra de uerbo. sig. nifi. Abbate. § contra quod fuerat, uersic. hic autem sensus, infra de regu. iur. c. 2. supra de testibus, cum tu fili. Si uerò testes alij, quàm inscripti contradicant instrumento [l] tunc secundum quosdam in facto propinquo & recẽti magis creditur testibus. In antiquo uerò & remoto magis creditur instrumẽtis, ff. de proba. si arbiter. ff. de car. ed. c. l. 3. §. duæ, ff. de damno infect. qui bona. §. fin. Alij dicunt indistinctè, quòd standum est instrumentis, argum. infra de præscrip. ad audientiam, C. de probatio. cum precibus, nisi forsan per quattuor testes ad minus reprobentur, cum instrumentum uim duorum testium habeat, & notarius maior sit uno teste. & dicunt, ꝙ nunquã magis credendum est uiuæ uoci, quàm mortuæ, licet uideatur contradicere in auctẽ. eo. ti. §. si uerò tale aliquid contigerit, quare in Armenia. Sed non obstat, quia ibi erat ex una parte vox viua, & instrumentum: ex altera uero parte erat tantùm collatio literarum. dicunt etiã, quod licet priuata scriptura per duos testes reprobari possit, ut C. de contrahen. stipu. optimam;

non tamen publica, quæ habet eãdem uim, quam & testes. C. eo. ti. in exercendis. sed Inno. scripsit hic. & ad hoc dictum remittit Guil. In Spec. de instru. edi. §. restat, ver. sed quæro, & hoc mihi [m] placet, ut etiam dicam super glo. quòd instrumento q̃tũcunque publicè confecto, & quantoscunque testes habeat inscriptos, derogatur per duos testes, uel ad plus per tres, qui probent contractum, de quo instrumentum loquitur, non fuisse celebratum illo tempore, & illo loco, & inter illos, de quibus loquitur instrumentum, cum probent ipsos, uel eorum alterum adeò remotos fuisse ab illo loco, & illa die, quòd impossibile est tunc ibidem eos contractum, de quo agitur, iniuisse, vt, C. de contrahen. stipu. optimam, & supra, de testibus, ex tenore, & est ratio, quia instrumentum non habet fidem nisi ab officio, & auctoritate notarii, cui iustum est dictum duorum præferri, nisi & instrumentum per testes inscriptos. uel alios qui supersunt, & qui prædictos præsentes fuisse asserunt, uel collatione scripturæ testium, uel contrahentium adiuuetur, ut in auct. eo. ti. §. si tamen quisquam, & §. si uerò moriantur, & se. sed dices, nonne, ex quo instrumento inscripti sunt. 10. vel plures testes, cum notarius det fidẽ omnibus, quæ continentur, propter publicum, quod gerit, officium credendum est eos omnes affuisse? vtique. ergo non uidetur, quòd in hoc casu per pauciores testes, quàm sint illi, qui instrumento sunt inscripti, possit instrumentum huiusmodi reprobari. Solu. quod dicis, uerum est scilicet quòd dictos 10. testes, uel plures præsumitur affuisse, quamdiu nihil probatum est contra ipsum instrumentum: sed ex quo probatum est per duos testes, quòd hi, uel aliqui ex his, qui in eo scripti sunt, abfuerunt; intantum debilitatur tota vis instrumenti, quod ei in nullo creditur, nisi aliter comprobetur. probata enim qualitercunque falsitate instrumenti, tollitur præsumptio auctoritatis & officij tabellionis scriptoris instrumenti, & per consequens fides instrumenti, & in eo contentorum, argu. 9. di. si ad sacras, & in eo, quod leg. & not. infra, de hære. fraternitatis. excipiuntur tamen casus, in quibus per testes instrumentũ reprobari non potest: quia præsumptio iuris est & de iure, quod ita fuit, sicut continet instrumentum. ut. C. ad Vell. antiquæ. C. arbi. tu. l. fin. sed licet, ut ibi dicitur, non possit is, qui confessus est, confessionem suam improbare; potest tamen falsum dicere instrumentum. Sed nec 9 † obstat, quod aliqui casus sunt, in quibus non probatur, nisi per scripturam tantum, [n] ut C. si minor se maio. dixerit, si alterius. C. de suffragio. l. unica. C. de non nume. pec. generaliter. C. de testibus, testium, & auct. rogati. ff. de proba. census, & in quibusdam alijs notatis in sum. eo. ti. §. quid si instrumentum amissum fuerit. & infra, de censi. Romana, [o] li. 6. Fateor enim, quod una consideratione habita, melior & efficatior, & securior est probatio scripturæ, q̃ testium; hac scilicet quia tenor scripturæ omnino certus est, quia scriptus, nec de facili immutari potest, quin appareat, ut patet in eo, quod le. & no. infra. de crimi. fal. sed lingua testium satis est mutabilis, & uariabilis, & memoria hominis labilis. C. qui testa. facere pos. hac cõsultissima. §. at cum natura. sed hæc securitas, atq; prærogatiua tamdiu tantum durat, donec contra instrumentum aliquid rationabile sit probatum: secus ergo est, vbi instrumẽtũ falsum dicitur, & probatur, vel quando cõflictus est inter eos, qui inscripti sunt, & qui ɔ̃ctũ, de quo agitur, celebratũ asserũt, & alios, qui hoc negãt. Si autem quæras, quæ instrumeta, uel quibus testibus præpõderare debeãt, distingue, put no. 4. q. 3. §. si testes, in gl. quæ incipit, Circa contrarietatẽ, secundũ Inn. cuius est quasi tota mẽs huius gl. tu uerò dic ſm Host. de hac materia, ut no. j. §. 1. uer. nõ tamẽ, & plenius. s̃. de prob. tertio, & in sum. eo. ti. §. quid si instrumentũ instr̃o alteri, uel testibus ɔ̃ dicat [*Vnum*] ex testibus, qui dixit se minimè recordari, an fuerit venditio conditionalis, an pura, vt patet in an. [*Subscriptis*] 10 idest inscriptis † per notariũ. non enim est moris, quod instrumento tabellionis subscribat testis, sed priuato tãtum, [p] de hoc. s̃. c. 2. dicit autẽ Host. quod melius erat producere de testibus nõ inscriptis, maximè quia periculosum esset, si inscripti aliqui dicerent cõtra instrumentũ, ut. s̃. dixi in magna gl. [*Vtrius*] idest cuius, an scilicet Ioannis, an Petri [*Exercendis*] C. de fi. instr. in exercẽdis, Io. ad hoc de cleri. pere. tuæ [*Momenti*] supra, de testibus, cũ à nobis, Inn. [*Intentionem*] patet hic, quod petebat Io. possessionẽ domus uacuam sibi tradi ſm Inno. [*Instrumentum*] ɔ̃ctum scilicet pure celebratum, Go. [*Venditionem*] bona videbatur allegatio, ut per hanc uiam concordarentur instrumentum, & [q] attestationes, ar. supra, de testibus, cum tu. & ad hanc concordiam utilis fuit etiam interrogatio Papæ, quæ sequitur. potest tamen 11 † dici, quòd si interrogatio facta non esset: tamen hoc modo debuerunt instrumẽtum, & dicta testium concordari: quia licet instrumẽtum dicat, quod Petrus vendidit domum Ioanni, nõ negat per hoc uenditionem fuisse conditionalẽ; quare [r] admittenda fuit probatio, quæ nõ contradicebat instrumento ſm Inno. [*Tempore*] de quo dixerunt se non recordari, ut. s̃. patet [*Huius probatio*] facit de condi. apposi. per tuas, supra, de prob. in præsentia. [*Elidendam*] potuit enim esse prima uenditio conditionalis & secunda pura, supra, de testibus; cum tu. sed quia constitit, quod unica interuenit uẽditio; ideò nõ profuit hæc allegatio. secundum Goff. [*Vnica tantum uenditio*] 12 hic prolixe tractauit † Ho. quæstionem, quæ fuit coram Clemen. IIII. de electa Iottrẽ. per quasdam moniales, in qua fuerat compromissum ita, quòd duraret potestas usq; ad consumptionem unius candelæ. una ex compromissarijs elegit Margaritam de cõsensu sociarum, quam postea installarunt cantando, Te Deum, & ibi tunc dixit compromissaria, quòd nomine suo, & sociarum illam elegerat, & iterum eligebat; sed tunc candela erat consumpta: dum peteretur confirmatio, opponebatur, electionem factam post consumptionem candelæ. auditor ex officio fecit tres interrogationes. prima, an candela fuisset consumpta eo tempore, quo compromissaria ipsam elegit. respondit quòd non: secũda, an candela cõsumpta fuisset eo tempore, quo cõpromissaria illam de facto elegerat. respondit quòd sic. tertia, an compromissaria illam elegisset semel, uel pluries. respõdit, quod semel tãtum. ex his concludebatur periurium electæ, ɔ̃ quod multipliciter respondebatur. primò, quod per testes constabat ueritas facti, ut in themate narratum est, & secundũ idem erat prima responsio intelligenda est de elec. iuris. secunda de electione facti. tertia de electione iuris, nõ facit; quæ nulla fuit repetendo, & iterum eligo; & talis interpretatio amplectenda: quia est, per quam uitatur periurium, & per quam parcitur fragilitati sexus, & quia non est sequenda subtilitas, sed veritas, ex quo de ipsa constat, & maximè in foro canonico, & inter religiosos, de iudi. dilecti. Item pro electa inducebatur auctoritas euangelij Io. 4. ca. ubi mulier, quæ respondit, se non habere uirum, commendatur uerè dixisse: quia licet de facto haberet, non de iure. sic ergo responsio electæ respiciat electionem iuris, sicut responsio Samaritanæ. ultimò dicebatur, quòd electa, quæ errauerat, reuocabat errorem, negocio non finito, quod poterat. dicit Host. quòd his non obstantibus Clemens pronunciauit illam periuram, & cassauit electionem. nõ obstant primo allegata: qa licet fictione iuris, quod nõ ualet, habeatur

beatur pro nullo, tamen in positionibus quæritur, & respondetur de facto. nec potest negari, quin iuris electio sit etiam de facto. non enim potest electio esse iuris tantum, sed facti tantum benè. Nam & quando dicitur duas electiones vno cōtextu in ecclesia celebratas, oportet unam referri ad ius, & factum; alteram ad
f factum tantum. si. de bigamis, nuper. f quod dicitur de benigna interpretatione, & vitatione periurij nō obstat: quia tertia responsio id non patitur, nec parci debet mulieri contra ius naturale; ad hoc. C. de in ius vocan. l. fi. nec obstat, quod dicitur de reuocatione erroris. illud enim in ciuilibus. Sed hic quanto confitens fortius asserit se errasse, fortius conuincitur deierasse, & sic à prælatura repellendus, de elec. querelam. dedit forsan hæc causa ortum decre. ulti. de iureiuran. lib. 6. ut ibi dixi in glo. i. [*Conditionale*] idest conuentionale.
13 [*Conclusum*] hoc † uerum, quando interrogat circa dubia illorum, quæ sunt acta ante conclusionem: de alijs quærere non posset. alij dicunt contra Inno. in additione [*Qui usque*] exclusiuè: sic supra. c. proxi. [*Interrogare*] Valerius lib. 2. c. de iure triumphandi, ponens hystoriam de iudice, qui per duas interrogationes, & responsiones ad illas diffiniuit causam cōsulis, & prętoris; sic dicit, Mirifice fecit iudex, qui in manifesto negocio tempus teri, idest perdi passus non est. [*Con-*
14 *ditionaliter*] idest † conuentionaliter, ut per quatuor testes probatum erat [*Obligatum*] in conditionalibus enim obligationibus non cedit dies ante euentū conditionis. ff. de uerborum significa. cedere diem, Innocen. sed hic non proprie conditio, ut supra. dixi [*Super hoc*] scilicet super traditione facienda [*Qui aliter*] idest secundum probationes habitas in causa principali, non secundum veritatem. C. de appellatio. eos, Innocen. [*uel aliās*] scilicet in compensa. quam admiserunt, & in alijs capitulis supra. 1. respon. uel aliter, quantum ad puram intentionem, quam habuerunt etiam in hoc articulo, cum huius exceptio &c. nec diuinare tenebantur, vt ecclesia. bene. c. vno, secundum
15 Hosti. [*Quò ad dictum*] & sic † ualet pro parte sententia. vide quod not. & dicam de cō. coniu. placet [*Articu-*
r *los*] r in quibus iustè pronunciauerant. ¶ Tertia † gl. re
16 spondet per obiectionem, & solutionem. ¶ Quinta glossa. quærit, & soluit. ¶ Sexta gl. no. quærit, & soluit, & remittit. ¶ *Gl. sic patet*] no. quòd iudex &c. dat simile, reddit duplicem causam, & dictum determinat, & remittit. ¶ Penul. glo. arguit, signat contrarium, & remittit, & soluit. ¶ Vltima gloss. not. dat simile; signat
17 contrarium, & remittit. ¶ *In. 2. † gl. ibi. §. primo & l. sequen.*] quod dicit hæc. l. uide in c. Pisanis, statim alleg. in gl. penulti. [*& ibi, si stipulatus*] si stipulatus sum rem dari, & uacuam possessionem tradi, per actionem incerti ex stipulatu ueniunt fructus postea percepti, ut uerba, & uacuam &c. aliquid addant. ¶ *In gl. 4. ibi, in l. secunda,*] uide infra. in ulti. gloss. ¶ *In gl. 5. ibi, circa prin.*] prima successionis causa est descendentium: secunda ascendentium: tertia collateralium; hoc uolunt hæ leges. ¶ *In gl. 6. ibi, cum precibus*] uide in cap. 3. infra alleg. super ulti. glo. ¶ *In gl. propter quod, in fi.*] uide infra. c. secundo. in fin. ulti. glo. ¶ *In gl. ult. ibi, omissa*] secus, si proposita fuisset, & reprobata, quasi non existeret debitum, ut ibi, & not. de re iudi. suborta, in glo. penul.
18 ¶ *In † gl. 2. in fi.*] & no. u quòd secundum Mar. uendi-
u tor præcisè tenetur tradere rem uenditam emptori, si illam habet; pro eo. ff. de actio. empti. ex empto, Io. Azo. & Ia. Bal. contra, quòd sufficit interesse præstare. ff. de actio. empti. & uend. l. prima. ubi plene de hoc, & secundum Hostien. ius canonicum uidetur adhęrere opin. Mar. ut patet hic [*& in fi.*] ad hoc supra, de arbi. per tuas, de pac. c. 1, & 3. & 1. q. 1. qui studet; de hoc
x in Spec. de emp. & uend. §. mansionibus, in princ. x &
19 uide, quod ibi dixi. E conuerso, an † ex inutili contractu uenditionis, maximè & re tradita emptori, habita fide de precio, transeat dominium, & si trāsit, ad quid & quo iure possit uenditor agere contra emptorem, & si emptor rem alienauit, quo iure uenditor peruenire possit ad rem. plenè per Iaco. de Bel. quod metus
y causa, si ipsa y res. ¶ *In gl. 3. ibi, ad ipsum*] nisi iudex, à quo appellatur, superiorem in temporalibus non cognoscat, infra qui fi. sint le. per uenerabilem. §. rationibus supra, de foro compe. licet, in auct. ut diffe. iud. §. si tamen contigerit, secundum Ho. ¶ *In gl. 4. ibi, à quo appellatur*] à diffinitiua, ut hic, quod dic, ut not. infra. de app. cum causam, in ul. gl. ¶ *In gl. sed quare, in fi.*] dicebat Ho. quòd Io. videbatur in hoc casu precium dedisse nepotibus, ar. ff. de condi. inde. quod quis sciens. ff. de regu. iur. cuius per errorem. ff. de ac. emp. & ven. l. 1. in fin.
20 ¶ *In gl. & ita, ibi, ut hic patet*] & sic † reprobatur opi. Lanfranc. Cremonen. qui dicebat per testes non reprobari instrumentum, nisi esset suspectum vel ex parte cōficientis, uel ex parte producētis. reddebat rationem, quia memoria hominum labilis, nec communiter testes ita sunt intenti, sicut tabellio. quare plus creditur instrumento secundum eum [*& ibi. 4. uel. 5.*] melius dixisset. 5. vel. 4. secundum Accur. sufficiunt três. hoc no. in. l. in exercendis, ubi alle. hanc decre. utrunq; dictum huius gl. disputauit Gos. & renuit, quod gl. scilicet quod instrumentum bene reprobatur per. l. cum precibus: sed requiruntur quatuor per hanc decre. placet tamen opi. Inn. scripta hic in textu super uer. tabellionem, ante finem gl. sed opi. Accur. videtur hic apertè probari per textum, dum dicit, Trium, uel pluriū. Item tali ratione instrumentum certum est, ꝙ est plena probatio. duo testes etiam faciunt plenam probationem. oportet ergo ad plenam probationē aliquid addi ad hoc, ut alteri plenæ præiudicet. Vnde & si non placeat illa ratio, ꝙ contra instrumētum ratione duorum testium inscriptorum duo, & cōtra tabellionem plus, q̃ unus, sic duo. tamen ponderata prædicta oportet fateri de tribus, vt uidetur. Tu dicas, ꝙ rationem, quā reddunt gl. hic & in decre. tertio, & in l. in exercēdis, non procedit: quia ibi reassumitur bis idē per modum no. ff. de uer. ob. quoties in stipulationibus. nam dicendo, Instrumentum æquiualet duobus, includis auctoritatem notarij. postea dicendo, Notarius valet plusquàm unus, reassumis idem, nō est ergo uerum, ꝙ scriptura per se æquiualeat duobus: sed scriptura cū inscriptione testium, & auctoritate officij tabellionis est, quæ æquiualet duobus. Ratio uerò, secūdum quā requiris duos propter testes inscriptos, & duos ꝓpter tabellionem, etiam non valet, quæ procederet, quando testes subscripsissent, & hoc constaret. sed quando subscripti sunt per notariū, patet, quod sicut fides instrumenti, sic fides subscriptionis pendet à notario. Item secūdum id sequeretur absurdum, ꝙ si 10. testes essent inscripti, ad reprobationē instrumenti illius requirerentur. 22 & sic facile falsus notarius tolleret facultatem instrumentū reprobandi. sicut enim falsum scribit in contractu, sic facile posset falsò subscribere multos testes. quare tenenda est opi. Inno. instrumentum reprobari per duos testes, cum omnis eius fides à fide tabellionis depēdeat. ad textum, & rationem supra inductam pro opi. Accur. dic, ꝙ textus non dicit tres testes requiri contra instrumentum, sed ꝙ instrumentum non pręferrur tribus. ad rationem dic, quòd plena fides instrumenti procedit præsumptione publici officij: sed sicut uiolentam præsumptionem, per quam aliàs iudicaretur, reprobant duo testes (pone exemplū de proba. proposuisti) sic & hanc, per quam aliàs iudicaretur, reprobant duo. Item nonne iuramentum delatum per iudicem est plena probatio, ex

qua iudicari poteſt, & tamē reprobatur per inſtrumentum, uel duos teſtes. ff. de iureiur. l. admonendi? Item nonne ſigillum auctenticum probat, iuxta no. ſ. eod. c. i. & ij. de proba. poſt ceſsionem; & tamen plena probatio illius fidei derogat, ut ibi? Item caſus uidetur. ſ. de teſti. cum à nobis, & ſi intelligatur, quod ibi dicitur, teſtium adminiculo, ſcilicet uiuæ uocis. nec ob. quod ibi loquitur de ſcriptura iudicis: quia ibi notarij uocātur iudices, ut ibi dixi. nec poteſt negari, quin duo teſtes ſaltem vacillare faciant fidem inſtrumenti. nam hoc facit comparatio literarum, quæ minor eſt, quàm aſſertio teſtium. patet vtrūque in auct. eo. tit. in prin. & §. i. illi ergo non ſtabitur, niſi aliter adiuuetur. C. eo. l. fi. C. de prob. iubemus. Scire tamē debes, quod fuit quorundam opi. quæ ponitur etiam in præ. §. reſtat, in ver. ſed pone, ubi attribuitur Azoni, ad directam reprobationem inſtrumenti requiri tres teſtes: ad indirectam per modum, de quo. ſ. de teſti. ex tenore. C. de contra. ſti. optimam, ſufficere duos. & facit quod not. inſti. de inuti. ſtipula. §. item uerborum obligatio, in gl. not. quod dies. Alij dicunt, & placuit hoc Nicolao Matarelli in ſuis diſputationibus, & facit, quod dicit poſt Gof. de proba tertio, ſuper vlt. gl. hoc arbitrariū, ut uideat iudex, cui magis adhibēda ſit fides. tāta enim poſſet eſſe præſumptio pro inſtrō ex nimia legalitate notarij, vel alia de cauſa, quod præferretur teſtibus. ad hoc facit litera hęc, dum dicit, non tamen quodlibet inſtrumentum. alij diſtingunt, an dubitet de fide inſtrumenti propter veritatem ſcripturę, an propter defectum veritatis negocij. primo caſu, quando dubitatur, an ſcripta fuerit a tabellione, ſubſcriptio approbatur per eum, qui ſcripſit. C. de fal. ſi quis decurio, vel per teſtes præſentes, vel per comparationem literarum. C. eo. tit. comparationes, & in auct. eo. §. ſed & ſi inſtrumenta. Si verò nō dubitatur, an tabellio ſcripſerit, ſed an uerum ſcripſerit, tunc locum habeat, quod dixi, duos teſtes inſcriptos vel nō inſcriptos fidei inſtrumēti derogare, & illam facere vacillare ratione, quam dixi. ſ. uer. nec poteſt. Ab. recitat hic Odof. dixiſſe, quod ubi cauſa talis eſt, in qua requiruntur plures teſtes, ut in teſtīs, codicillis, uel ſimilibus, per plures teſtes, quàm requirat cauſa, fiet reprobatio. unde reprobabitur teſtamentum per. 8. codicilli per. 6. reliqua uerò, ubi ſufficiunt duo, reprobabuntur per tres, hoc non placet, quod etiam recitaui poſt Inno. ſupra in glo. magna circa medium, uerſi. & quod dixi de duobus. ¶ *In ca. gl. in fi.*] hoc † eſt uerum, ſi in inſtrumento non continebatur, quòd purè uendiderat. tunc enim teſtes probando conditionem, reprobarent inſtrumentum. ¶ *In gl. unde non uidetur, in fi.*] dicit Petrus illud uerum in exceptione dilatoria: ſecus in peremptoria, qua probata bene iudicatur pro reo. dic quod ſententia, qua reus abſoluitur, poteſt procedere ex defectu probationum actoris. Item per probationes rei. hic autem, & ibi reus per id, quod probauit, abſoluitur; & ſic concordant. [z] ¶ *In gl. propter, in fi.*] quàmuis † teſtes non deponant de die, uel tempore, quia non recordantur, non minus ualet ipſorum teſtimonium, ut hic. ſed ſi interrogati reſpondeant uariè, non valet ipſorum teſtimonium. 3. quæſtio. 9. nihilominus. quod prædixi, uerum eſt, niſi de hoc ipſo agatur, ſcilicet de tempore probando, ut. ſupra. de teſti. ex tenore. tunc enim non ualeret teſtimonium, cum non dicant id, ad quod principaliter inducuntur. ſupra. de teſti. &. ff. de peti. hære. ſi quis libertatem. §. fin. Goff. & Hoſtien. ſecundum quem cauendum eſt iudici, ne dicant hunc præmeditatum ſermonem, ne poſſint poſtea reprobari; de hoc ſupra, de teſti. ex tenore. ¶ *In gl. ſic patet, ibi, in præſentia*] ubi de hoc in. 4. gl. & ſupra, de teſtibus, per tuas. ¶ *In gl. ul. ibi, reſtitutionis*] & in aliis, ad quos remittam, infra de excep exceptionem, [aa] ſuper. i. glo. [*& ibi, Appellationem*] multo fortius in cauſa appellationis; & de hoc in Spe. de ap. §. pe. uerſ. ſed nunquid in cauſa, & uide quod ple. dixi de ord. cog. c. ult. in magna gl. uer. & idem eſt quandoque, cum uerſiculis ſc. [*& in fi.*] dic, ut in ulti. gl.

21 (margin: at "quod dixi de duobus"), 22 (margin: at "propter, in fi."), 23 (margin: at "reſtitutionis")

ANNOTATIONES.

a ¶Iudices. Vel forte pronunciarunt ſuper traditione domus, quia in modum replicationis in iudicium fuit hoc deductum, quod potuerunt, iuxta not. per Ioan. And. in c. à nobis. infra, de excep. in fin. ſummæ.

b ¶ Fraternitatis. Et quia cum exceptio perēptoria, qualis iſta fuit, poſſit opponi publicatis atteſtationibus, ut no. ſupra, de teſti. in c. de teſtibus, ergo & probari: uide Ioan. And. in c. cum veniſſet, in gl. dixit hic Inno. ſupra, de teſti.

c ¶Vacua. Et tamen illi non poſſident, licet ſint in poſſeſſione. l. 3. §. fi. ff. de acqui. poſ. & uide gl. & Bar. in præalle. §. uacua, & in l. 3. §. primo. eo. tit. & in l. Mæuius. §. fundo. ff. de leg. 2.

d ¶Sub modo. In quo differant modus, & conditio, uide gl. magi. in c. uerum, de condi. appo. & in l. j. C. de condi. inſer.

e ¶Super quod. Et uide gl. ſuper uer. de tempore, & ſuper illa Ioan. And. ſupra, de teſti. cum cauſam, & Bar. in l. ob carmen. §. j. ff. de teſti. & in l. an eandem. §. actione, ff. de excep. rei iud. & Cy. & Saly. in l. optimam, C. de contrahen. & commit. ſtipu. & uide infra, in gl. propter quod, & ſuper illa Ioan. And.

f ¶ Teſtibus. Adde d. Alex. conſilio 43. in. 4. uol. ubi plura ponit de materia huius capituli.

g ¶ Et ſequen. Huic obiectioni quomodo Bart. reſpondeat, uide in præalle. §. fi. & doc. in l. in exercendis, & ibi ponit modum capitulandi Bar. ad probandum iſtam abſentiam, & uide Bal. in l. fi. C. de bo. poſ. contra tab.

h ¶Actor. Contra no. ſupra in prin. gl. & Bar. in præalle. §. fin. & docto. in l. in exercendis.

i ¶Tela. aperi. Contrariam opi. tenet Bar. in prædicto. §. fin. & Cy. & doc. in l. in exercendis, & no. ſupra in uer. alij no.

k ¶Inſtrumentum. Idem Bar. in præal. §. fi. ubi dicit gl. ibi id ſentire, & idem doc. & Sali. in l. in exercendis.

l ¶Inſtrumento. Quia dicunt rem aliter geſtam fuiſſe, quàm ſit ſcriptum, & ſcias, quòd iſto caſu illi debent deponere ſe fuiſſe præſentes dicto loco, & tempore, quo fuit celebratus contractus, & uide Bar. in præal. §. fi.

m ¶Mihi placet. Et Bar. idem, & doc. in l. in exercendis, et ibi Sali. uide tamen opi. alias maxime Nico. de Ma. per Bar. in præalle. §. fi.

n ¶Tantum. A contrahentibus in ſcriptis, à tertio autem etiam ſine ſcriptura probabitur contra illum contractum, ſi ſua interſit, ut no. doc. in l. j. C. plus ua. quod agitur, & ibi quid de oppoſitione, & probatione exceptionis ſimulationis.

o ¶Romana. Vbi uide in gl. no. cauſam, & ſuper illa, & quando dicatur celebratus in ſcriptis, & quomodo error illius poſſit ſuppleri, uide doc. & Saly. in l. contractus, C. de fide inſtrum. & in l. j. C. plus va. quòd agitur.

p ¶ Priuato tantum. Et tales teſtes ſubſcripti an poſſint dicere contra inſtrumentum, uide Bart. in l. j. §. fi. ff. quemadmodum te. aper. & doc. in l. fi. C. plus ua. quod agitur.

q ¶De teſtibus. Ad hoc, quod ibi no. & ſecundum hoc præſumatur unica, non pluralis fuiſſe uenditio. in contrarium, quòd unica tantum præſumatur, probat Papæ interrogatio. ad materiam facit l. fi. C. de fide inſtru. & l. triticum, et quod ibi no. Bar. ff. de uerb. obli. et l. quinquaginta, ff. de proba. et quod no. in l. 2. C. de erro. aduo. per moder.

r ¶Contradicebat. Et in probatione iſtius art. ſufficiunt duo teſtes: quia non contradicunt inſtrumento, et quomodo reſpondeatur huic tex. cum dixit trium, uel plurium, uide Sal. in l. in exercendis, præalle.

ſ ¶Nuper. Et plerūque ſolum factum attendimus miniſterio, et neſtimento iuris carēs, uide ad materiam l. æqualem. C. ſi man. ita ſuc. alie. et ibi doc. et Io. And. in q. in c. non præſtat, ff. de reg. iu. li. 6. et Bar. in. l. continuus. §. cum quis, ff. de uerb. ob. et per doc. maxime Sali. in l. ubi pactum, C. de tranſa.

t ¶Articulos. Et ex hoc etiam tex. ibi, pronunciauimus, poteſt colligi, quod quando aliquid nouiter deducitur in cauſa appellationis, quòd iudex appel. non tantum debet confirmare, uel infirmare, ſed etiam debet ſuper principali pronunciare, ut hic manifeſtè colligitur, ad hoc text. in c. in præſentia, de renun. ſa. no. in l. cum apud, iud. ſol. et rea. in c. coram, de offi. deleg. quod no. ad materiam. l. eos, C. de app. et ad hoc etiam gl. pe. in princ. in c. ex literis, de in inte. reſti. B. l.

¶ Et

u ¶Et no. Et ad id, quod tex. & glo. dicit de uacua possessione, quomodo intelligatur, uide in l. 2. §. uacua. alle. in glo. & an si alicui in re illa competat seruitus, dicatur uacua, & quando dicatur libera & an inter ista sit differentia, uide Barto. & plenius in l. Meuius, §. fundo, ff. de le. 2. & in l. uim, ff. de ui & ui ar. & an ille, cui promissa est uacua possessio, ex mora habeat fructus, uide in l. 3. §. 1. ff. de ac. emp. & in l. si stip. alle. in glo.

x ¶Io princi. Opi. Mar. tenet Cy. & Iac. de Are. & Di. & Barto. in l. 1. ff. de ac. emp. & ibi uide late per ipsum, & per Cy. & Sali. in l. si tra ditio, C. de ac. emp. & in his locis plena materia possessionis, & probationis huius interesse.

y ¶Si ipsa. Et ad materiam facit, quod no. docto. in l. 2. C. de rescin. uendi. in quæstio. illa, quando decipiens rem uendicabit, & in l. multum. C. si quis alt. uel si. & in l. contractus, C. de fide instru. & in l. alle. ff. de dolo, de inutili. s. contractu.

z ¶Concordant. Vide etiam, quia quando fertur sententia in prin. pro excipiente etiam dilatoriè per glo. 2. q. 2. c. 1. & uide Io. And. in c. cum dilectus, alle. in glo. insua glo. quæ incip. no. Io.

aa ¶Exceptionem. Et uide Cy. & docto. in l. 2. alleg. in glo. & in l. 1. C. de iur. & fa. ign. & ibi Bar. Bal. & Sali.

S V M M A R I V M.

1 *Defectus literæ non uitiat rescriptum, nisi in casibus, & quibus, ibid. uer. per hunc defectum. & quid in defectu orationis uel dictionis, nu. 3.*
Rescripti primi auctoritate mandatur hic procedi per secundum, ibid. in fine.
2 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Vitiatum rescriptum, seu testamentum quod dicatur, & nu. 3.
3 *Additio glossarum.*

C A P V T XI.

1 EX parte. Casus. Defectus † literæ non uitiat rescriptũ. Cõmunis diuisio. 1. ibi, Quia. & pars huius de foro compe. ex parte. B. [*Spoliauerunt*] Dicebatur enim in rescripto, Vinton. & complices spoliauerunt eam castro Segregli, ut in præ. decre. ex par-
2 te [*Deerat*] per hunc defectum non immutatur sensus[a] aliàs secus, si non intelligeretur sensus literæ, uel posset multipliciter intelligi, ut supra eo. inter, secundum Vinc. [*Procedas*] tu iudex, ad quem fuerat impetratum rescriptum. nec procedit auctoritate huius mandati, sed primi rescripti; quod patet per uer. hoc non obstã
2 te. ¶In † glo. obiicit, & soluit. ¶[*In glo. 1. ibi, errore*] scribentis testamentum non nocet [*& ibi, ambiguitatis*] nõ subuertitur, nec minuitur per ambiguitatem, imperitiã, uel desidiam scribentis testamentum [*& ibi, In legatis*] & fideicommissis non curamus de uerborum casu, uel usu loquendi [*& ibi, Qui habebat*] si manumittit testator seruum crastinum, & non habebat crastinum, sed crastitum, ei debetur libertas, & error syllabæ non
3 nocet. ¶[*In † glo. 1. ibi, uel literæ*] & idem forte in defectu orationis, uel dictionis, dummodò deprehendatur intellectus papæ. Alij dicunt, quòd & si aliquando esset defectus tolerabiliter in litera, uel dictione, iudex tamen habebit literas suspectas, nisi uitium sit occultũ, cum multi sint officiales curiæ, qui examinant uitia literarum. primum dictum placet, cum per bullam tollatur suspitio, & oculus officialium sæpe fallitur, Innocen. ut alias legitur, supra de proba. causam. uel posset distingui inter rescripta gratiæ, & iustitiæ secundum Hostien. de crimine fal. ca. pe. remittit tamen ad no. supra eo. ex literis, de rescriptis, audientiam.

A N N O T A T I O N E S.

a ¶Sensus. Adde notata in c. cum uenerabilis, infra de reli. do. & in c. inter dilectos, supra eo. adde. d. Cardi. consi. 95. incip. nobilis.

S V M M A R I V M.

1 *Ab edi non faciente iudice instrumenta communia licitè appellatur.*
2 *Vicarius & temporalis esse potest, sed uicarius non censetur.*
Vicarius dare uicarium non potest, ibid.
Vicarius perpetuus quis dicatur, remittit, ibid.
3 *Perceptionis ratione potest quis à quolibet conueniri.*
Res acta cum inferiori non præiudicat superiori, nisi sciat agi causam suam, ibid. in fin.
4 *Decimas contingit à pluribus ex parte percipi.*
Instrumenta communia quæ, ibid.
5 *Sententiam pro se latam contra me quis tenetur exhibere mihi eam non habenti: & si negauerit eam pro se latam, quid iuris.*
Pro confesso habetur is, qui negauerit interrogationi iudicis respondere, ibid.
Falsum respondenti, si probabiliter deceptus est, subuenitur, sine damno tamen aduersarij, ibid. uer. succurritur tamen.
Veritati statur errore probato, & quando hic, ibid.
Appellans quæ habeat probare, ibid. uer. & in quantum.
6 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 7. 8. & nu. 9.*
Facti species huius decretalis, ibid. nu. 8.
9 *Ad editionem librorum rationum suarum tenentur usurarij.*
10 *Editio instrumenti cum die, & consule quando facienda, ibid.*

C A P V T XII.

1 G Perpetuus. C. Licitè † appellatur à iudice, qui parti hoc petenti nõ facit edi communia instrumenta. in prima appellantis narratio. in secunda appellationis commissio ibi, Ideoque
2 [*Perpetuus*] innuit, quod † quis possit esse temporalis uicarius, ut sicut commendatur ecclesia, commendetur uicaria 22. q. 1. qui plures, & supra de elec. dudũ sed uicarium ad tempus non censeo uicarium, nec uicarius uicarium dare potest, supra de offi. uica. proui-
a deas, Vincen. & quis dicatur perpetuus,[a] patet eo. ti. ad hoc, & cap. ex parte, de rescrip. postulasti; de præbẽdis, extirpandæ [*Decimis*] minutis sibi pro sustentatio-
3 ne sua assignatis. quare ratione † perceptionis conueniri potuit non solum à priore, & cõuentu, sed à quo-
b libet alio, argum. ff. de rei uen. officium[b]. ff. de seruitu. l. fin.; supra de offic. uica. ad hoc, supra de præbendis, de monacis. sed contra, supra de electio. querelam, de re iudi. cum super, infra de confir. utili uel inutili. cum dilecta. §. quia uerò. So. pos. conueniri potest reali, ut in primis concor. sed non præiudicatur superiori, ut in contrariis, nisi sciat causam suam agi, infra de re iu
4 di. c. pen. secundum Hostien. [*Similibus*] respectu † territorii, ex quo partem recipiebant monaci, & partem uicarius: aliter autem erant dissimiles secundum casum Hostien. [*Communium*] idest communi precio redemptorum, uel aliter, ut dixi, supra de proba. cap. 1. Dicebat Pe. quòd forte aliquis miles communiter pignorauerat illas decimas monacis, & rectori, uel uica
c rio, quas habebat in antiquum feudum[c]. Quærit hic
5 Innocen. pone, Petit. A. † reuocari sententiam latam pro. B. super fundo uel propter ipsius nullitatem, uel propter iniustitiam, cum appellauerit ab illa. dicit. B. exhibe sententiam. dicit. A. non habeo illam: quia iudex noluit illam mihi dare, uel dedit, sed perdidi. Sed tu, qui illam habes, illam exhibeas; an reus hoc casu illam teneatur exhibere? & dicit quòd sic, at. hic, & C. de eden. is, apud quem. imò & si reus non dicat sentẽtiam latam; interrogari tamen potest, an talis sententia pro eo sit lata. ff. de interro. ac. l. pe. & si negauerit, cogetur cedere, uel renunciare sententiæ; uel pronunciabit iudex, si quam sententiam pro illo appareret latam, non ualere, argu. eo. ti. l. non alienum. nam con-
d fessioni suæ in iudicio factæ standũ est. ff. ad l. Aquil.[d] l. proinde. & si respondere nollet, haberetur pro confesso. ff. de interrog. actio. de ætate. §. qui tacuit, de confessis, c. 2. lib. 6. sed contra istum, qui dicit nullam sen-

tentiam

tentiam pro se latam, prouidendum est actori, ut negatio sua, sicut & confessio contra se facta auctentice tur & duplicetur, quæ sic auctēticata & publicata obstabit in perpetuum etiam in alio iudicio ipsi reo, arg. C. de libera. causa. iubemus. 2. q. 1. multi, & in eo, quod leg. & no. de testi. significauit, & c. Albericus. Succurri tur tamen reo, si probabiliter deceptus falsum respon derit, satisfacto tamen aduersario de suo interesse. ff. de interrog. ac. de ætate. §. ex causa. sed & si posset pro bare contrarium in hoc casu re integra per ostensionem sententiæ, uel alio modo probato errore stabitur ueritati, C. de iuris & fa. ignorantia. l. error, secundum Innocen. quod ponit Hostien. & inquantum de appellante loquuntur, uidetur contra de app. Romana. §. si uero. li. 6. ubi appellans habet probare se infra 10. dies appellasse, & ibi remittam ad spe. sed procedāt

e hæc in illo, qui non potest id sine culpa sua [*Cum instantia*] si. supra de renune. quidam, de elec. post petitam. [*si est ita*] & sic apparet bene appellatum &c. hic sup.

6 quod habetur. de iudi. exhibita. ¶ Prima † glo. obiicit, all. contra obiectionem, & remittit, & demum obiicit, & soluit. ¶ Vlti. glo. circa editionem distinguit instrumenta communia, & propria, & his an utatur nec ne: & cum utitur, eduntur sine die, & consule; fallit in

7 casu. ¶ [*In † glo. 1. ibi, l. 2.*] ponit casum prææalleg. §. penu. ¶ [*In ulti. glo. ibi. l. 2.*] uide de iura. calum. c. 2. super 1. glo.

8 ¶ [*In † glo. 1. in fi.*] dic secundum Hostien. quod ista ecclesia erat istorum prioris, & conuentus, & percipiebant ibi omnia temporalia, exceptis minutis decimis, & quibusdam aliis pro sustentatione uicario reseruatis. quid contineretur nomine minutarum, erat quæstio inter illos. Prior autem & conuentus conueniebant

f uicarium. & reconueniebantur ab illo; & secundum cum monaci produxerunt instrumentum continēs, quid fuerit uicario assignatum; & quia eius copia uicario fuit denegata petenti, ideo appellauit. fatuè autem fecerant producendo illud: uel ideo quia partim

9 faciebat pro illis. ¶ [*In glo. ulti. ibi, aduersary*] hodie † usurarii, cum de usuris agitur, cogi possunt edere libros rationum suarum, ut in concilio Vien. de usuris, ex grandi. §. cæterum [*& ibi, Sine die*] quo scriptum est in instrumentum. Dies enim edendus est, quo facienda est solo, qui summa pars stipulationis est, ut in §. editiones, infra all. Phi. & si dies solutionis apparere non potest, nisi edatur dies instrumenti; & tunc edetur: ut si dicatur; quòd promisit soluere hinc ad tot menses; de hoc in spe. de instru. edi. §. uidendum, uer. sed cum dies [*& ibi. §. editiones*] & ibi plenius de hoc, Hostien. remittit ad sum. eo. ti. §. an instrumentum, & de hoc satis in præalleg. §. uidendum, per totum. §. [*& in fi.*] no. Accurs. in proxi. §. hoc uerum, quando circa diem, uel consulem falsitatem uult ostendere: aliter non edetur secundum cum eum die, & consule. unde dixit de hoc eum interrogari debere.

ANNOTATIONES.

a ¶ Perpetuos. Adde glo. in Cle. unica, in uerbo sacerdotium, de off. uica. & eam facit sing. d. Cardi. hic.

b ¶ Officium. Pro intellectu huius l. uide Ioan. An. supra ut lite non conte. c. 1. §. quòd si super, uersi. nominare, & uide, infra in glo. prima, & super illa Ioan. And.

c ¶ Feudum. Huic uidetur obstare. c. cum apostolica, de his, quæ fiunt a præla. quòd loquitur de donatione, & secundum hoc. c. illud habebit locum in pignore etiam.

d ¶ Ad l. Aquil. Hoc etiam no. Bar. in l. is. apud quem, C. de edend. & probat hoc tex. l. cum quidam, uersi. quod si prædictum, & ibi per Bal. & Sali. C. de fide instru. & habent hæc locum, ubicunque quis tenetur instrumentum edere contra se: alias non.

e ¶ Culpa sua. Et ibi uide Ioan. And. & Lapum, & Barto. in l. eas, C. de app. & uide, quia glo. ista loqu. loquitur in negante se habere instrumentum. in contumacem autem in exhibendo nil dixit: sed idem uidetur in illo, & uide Bar. in l. si prius, ff. de no. ope. nunc.

f ¶ Reconueniebatur. Ergo pro re sua, uel pro portione sibi assignata, iuxta. c. de monacis, de præben. & non pro iure prioris. & sic potuit per se stare in iudicio. & isti soluunt onera ecclesiæ. uide in c. de monacis, & per moder. in Clemen. 1. de iure pa.

SVMMARIVM.

1 *Hoc capitulum in quibus casibus intelligatur habere locum, & nume. 4*

Imputatur ei, qui non uidit, quòd prauidere debuit, ibid. in fin.

2 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 3.*

Impeditus necessitate rerum subuenitur, negligentibus autem minime.

4 *Additio glossarum.*

Contrariorum productio, uel allegatio quando & quibus moueat, & nu. 5. & supra, nu. 1.

6 *Probationis si sit æqualitas, utrum pro reo, an pro actore pronunciandum.*

CAPVT XIII.

IMputari. Breue est. & ponit primo dictum: secundo, rationem dicti ibi, Cum in ipsius [*Scripturas*] glo. in l. scripturæ, C. eo. uidetur † hoc

1 intelligere de publicis, ut si altera publica, altera priuata, stetur digniori. Audiui aliquos legum doctores ibi tenentes hoc locum habere, siue scriptura sit publica, siue utraque priuata; siue altera publica, altera priuata. æquales enim sunt quo ad hoc, quando ab ea

a dem parte producuntur, licet differant quo ad aduer rium conuincendum. & quod dicit glo. illa, locum habeat, quando producuntur à diuersis. C. qui po. in pi. ha. l. scripturas [*In iudicio*] in productis ergo extra iudicium non habet locum [*Derogantes*] quia nec per diuisionem, nec per interpretationē saluari potest prædicta contrarietas. aliter fieret interpretatio, sicut in testibus dicitur, supra de testibus, cum tu, & no. eo. ti. in nostra [*potestate*] imputatur ergo illi, qui non uidit, quod præuidere debuit, & de hoc de seruis non ordi.

2 c. 1. ¶ Secunda † glo. primò declarat, de qua contrarie

b tate loquatur textus. secundò quærit, & soluit. ¶ [*In*

3 † *glo. 2. ibi, optimam*] uide de proba. 3. super 1. glo. [*& ibi, non enim*] sequitur, negligentibus, sed necessitate retum impeditis subuenitur [*& ibi, Veluti*] iterum petenti editionem non fiet, nisi ex causa. unde illi, qui per negli-

4 gentiam perdidit, non fiet. ¶ [*In † glo. 1. in fi.*] & ibi, sequēs glo. ¶ [*In glo. 2. ibi, de non petendo*] hic non est contrarietas talis, per quam fidei alterius instrumenti derogatur. sunt enim hæc compatibilia: sed contrarietas hoc casu respicit intentionem agentis. quidam exemplificāt in eo, qui producit duo instrumenta: unum, quòd est proprietarius: aliud, quòd est usufructuarius eiusdem rei. sed hoc non placet Innoc. quia possibile est eum prius fuisse proprietarium, uel è conuerso, nisi dicas, quòd eadem esset data utriusque. tunc enim esset contraria secundum Host. alle. de offi. dele. ca. 2. sed si à diuersis esset factum, licet simul & sub eadem data, nulla ibi esset contrarietas. Alij ponunt exemplum, cum produco instrumentum continens, quòd pro ecclesia mea emi fundum Sempronianum à te tali die, loco, & testibus pro precio centum lib. Item produco aliud instrumentum, quomodo eadem die, & loco pro eodem precio, sed coram aliis testibus. Ista enim, licet non sint contraria nec per se, nec per aliquod medium: quia utrunque esse potuit; tamen ista sunt ita diuersa, quòd non est uerisimile, rem ita processisse; & ideo sibi adinuicem fidem derogant: quia nescitur, cui instrumento magis credatur. Idem exemplum ponunt legistæ de uxore. Pet. & Abb. ponunt per decret.

ete.ueniens, de præscrip. Vinc. dixit poni exemplum per l. ubi repugnantia. ff. de regu. iur. sed Phi. dixit, quod lex illa non congruit huic decre. quia ibi de repugnātia iuris peruenit ex perplexitate uerborum. exemplū in l. si Titius, ff. de cond. insti. ubi testator dixit, si. A. erit hæres. B. et sit hæres. si. B. erit hæres. A. sit hæres, institutio inutilis, cum conditio existere non posit. Ite, ut dicit ibi, non sunt duæ scripturæ contrariæ, sed una tantum [*& ibi, Roma*] & utraque personaliter facta fuit, non altera per procuratores. ne ob. ff. de uerbo. obl. l. 5 si. §. inter eos [*& ibi, Contraria allegat*] sed cum liceat † cuique se defendere cōtrariis defensionibus, quare non licet producere contraria instrumenta? dicit Host. illud intelligendū, quando producuntur ex parte actoris ad fundandam intentionem suam: contraria, quādo ex parte rei ad probandam innocentiam suam. rei autem sunt fauorabiliores. ff. de reg. iu. fauorabiliores nec illud etiam admittitur sine protestatione. C. de excep. si quidem, secundum Goff. & Hosti. Ego crederē c facilius sustineri reum allegantem contraria, [c] quàm probantem. unde puto etiam reo præiudicare, si ad exceptionem probandam inducit duo instrumenta contraria, quæ se nō compatiantur [*& ibi, Qua dignior*] de hoc in spe. de instru. edi. §. postremo, aliàs instrumētum, uer. sed pone, Produco [*& ibi, Optimam in fi.*] & si 6 esset † æqualitas, iudicabitur pro reo, supra de proba. ex literis, saluo quòd de causis fauorabilibus ibi dicitur. quidam dicunt; quòd in æquali fide talium scripturarum iudicatur contra illam, qui probare debebat, quasi nil probauerit: quia cum tanta fides adhibeatur uni scripturæ, sicut alteri, ergo nil est proba- d tum. [d] propter quod dico distinguendas diuersitates casuum, secundum quas interdum semper pro reo; interdum contra eum, qui probare debuit, etiam si sit reus, pronunciabitur [*& ibi, Dico, quòd non*] Idem no. supra, de testi. præsentium, & c. se. 4. q. 3. §. item in criminali, in principio.

ANNOTATIONES.

a ¶Differant. Vide per spe. in isto ti. §. uidendum restat, circa princ.

b ¶Contrarietate. De incertitudine uide per glo. in c. si quis iusto, de elec. in 6. per Ioan. Andr. in specu. de procu. §. ratione autem formæ, per Domi. in c. si duo, in princ. de procu. in 6.

c ¶Contraria. Vide glo. & Ioan. And. in c. nullus pluribus, de re iu. li. 6. & Barto. in l. nemo prohibetur, ff. de excep. & ff. de proba. l. cum de indebito.

d ¶Probatum. Ad materiam potest adduci, quod no. Ioan. And. infra, de iureiu. c. fi. Bart. in l. admonendi, & Sali. in l. in bonæ fidei, ff. & C. de iureiur.

SVMMARIVM.

1 *Debiti si causa exprimitur in instrumento, condemnatur debitor, nisi probet indebitum, & quid si non exprimitur.*

Confessus sine causa se esse debitorem præsumitur efficaciter obligatus, ibid.

2 *Indebitum quis quomodo probet.*

Doli exceptio per biennalem præscriptionem non numeratæ pecuniæ non tollitur, ibid. uer. & per hoc.

3 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 4.*

Contra confessionem probatio fieri qualiter debeat.

Inter absentes obligatio est inutilis, ibid.

5 *Additio glossarum.*

Indiscrete promittens obligatur. sed excipi potest, quando conuenitur uel cautioni contradici, ibid. nu. 5.

Leg. si cui, ff. de seruitu. intellectus, ibid. uer. sed obycit.

Recepisse si quis confitentur tantum à. B. uel dicatur. Recepit à B. tantum, an differat, ibid.

6 *Non numeratæ pecuniæ exceptio intra biennium non habet locum si renuncietur ei, & è contrario habet locum etiam ultra biennium in prælato, & quando, & in dote, & quibus casibus.*

CAPVT XIIII.

1 SI cautio. Casus. Si in † instrumento debiti exprimitur causa, condemnatur debitor, nisi probet indebitum: si non exprimitur, necesse est, ut creditor probet id debitum. secundum membrū ibi, Sed si [*indeterminatè*] arguit per hoc Hosti. quòd si quis confitetur se debere 10. Seio, & non dicit, ex qua cau- a sa, nec liquet de illa, non est cōdemnatio [a] facienda: quia ita fit probatio per instrumentum, sicut per confessionem, supra de testi. spo. cum ad sedem. sed pōt responderi, quod aliud in instrumento, quod facit tabellio, sicut placet, ut patet, infra de conuer. coniu. dudum: aliud in confitentē, qui pōt dicere, quod sine cā hoc promisit, & legē apertius potuit exprimere. ff. de pactis, ueteribus; ff. de uerbo. obli. quicquid astringendæ. imputet ergo sibi, si hoc non facit, ar. supra, c. proxi. in fi. quia, ex quo confitetur se debere, præsumitur efficaciter & ex iusta causa obligatus, & uerba cum effectu sume- b mus, de cleri. nō resi. relatū [b]; & hoc teneas s'm eum, qui ēt remittit ad sum. de confes. §. fi. [*Probabiles*] ut quia 2 † confessus es te debere 10. Ioanni pro domo uendita nunc probas, quod habes domū illam, quia permutasti, & tradidisti aliam rem pro illa. C. de rerum permu. ex placito, & l. cum precibus; uel probas eum alibi fuisse tempore cautionis emissæ, supra de testi. ex tenore. §. uerum. uel probas, quod causa fuit fraudulenter adiecta, cum nulla uera & iusta causa subesset, uel quia errando subiecti causam s'm Inno. & per hoc ar. Ho. ad ea, quæ notauit, infra de solutio. c. fi. quod licet post bienniū non posit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, c posit tamen de tali dolo, uel fraude excipi [c] & probabitur per confessionem creditoris. & hoc planum: uel saltem proposita exceptione doli cum aliquibus probabilibus coniecturis onus probationis transferetur 3 in illum secundum eum. ¶Quarta † glos. exemplificat, quærit, & soluit, arguit, & remittit: iterum quærit, & soluit. ¶Penul. glo. no. confessioni stari, & po- 4 nit tres casus exceptos. ¶*In † glo. 1. in fi.*] & plus ibi dicitur, quòd probatio contra cōfessionem, de qua finis loquitur, fieri debet euidentissimis probationibus in scriptis habitis. ¶*In gl. 4. ibi, Item uerborum*] sequitur obligatio inter absentes concepta inutilis est. ¶*In glo. pe. ibi authen. ibi posita*] uide in supplletionibus [*& ibi, Sine à me*] 5 uide de iureiur. cum contingat, in gl. 2. ¶*In † glo. 1. ibi, §. ult.*] quod tamen hic dicitur indeterminatè, ibi dicit indiscretè. & si quæratur, an indiscretè promittens obligetur, Respondet Goffr. quod sic: sed excipiet, si conueniatur, uel cautioni contradicet. quòd si deter- d minatè factum fuisset expressa causa [d] locus est secundæ parti huius capituli. Sed obiicit Goff. nonne indiscretè loquitur cautio, cum seruitus eundi per fundū constituitur, non assignato certo loco, per quem eatur. ff. de ser. si cui, in princi. ff. de serui. ru. prædi. l. certo generi. §. si locus. respondet quòd non: quia hoc ibi agebatur, quod per quemlibet fundi partem iri posset [*& in fi.*] quamuis confitetur se tantum recepisse. à B. uel se tantum debere. secus, si diceretur. A. tantum recepit à. B. arg. C. de dot. cau. non nu. l. ulti. sed dic, ibi non fuisse publicum instrumentum, Inno. & Hostiē. ponens dictum Inno. uidetur illud intelligere, quando cauetur in instrumento, quòd. A. recepit à. B. 100. lib. mutuò in pecunia numerata. ¶*In glo. puta, ibi, tenetur*] sed qua actione? uide quod scripsi in Spec. de confes. §. ulti. super uersic. quæ autem actio [*& in fi.*] uide quod not. 1. q. 6. quoties. 1. in 4. glo. ¶*In glo. pen. ibi, infra* 6 *biennium*] nisi † renunciauerit, & hoc inter laicos, & forte inter clericos proprio nomine contrahentes: secus, ubi prælatus nomine ecclesiæ, uel pro ipsius ecclesiæ negociis expediendis confitetur se mutuum recepisse

cepisse. hic enim biennium, & in perpetuum competet contra creditorem exceptio, nisi ipse probet in utilitatem ecclesiæ pecuniam uersam. to. quæ. 3. hoc ius; quod dic, ut infra de solu. ca. fi. Hostien. [*& ibi, In dote*] quæ sit ratio horum duorum casuum, uide in specu. de confes. §. nunc uidendum, uersic. sed quæ est ratio. & omnino uide; quòd ibi dixi de feudis. §. 2. super q. 4. & quod hic sequitur, ibi habetur in uersi. præcedenti. & hoc sic intellige, si is, qui confitetur se dotem recepisse, quam non receperat, erat maior 25. & matrimonium solutum fuit, infra biēnium, datur exceptio soluto matri. infra annum. si durauit matrimonium per biennium, & postea fuit solutum citra decenniū, tam marito, quàm hæredi datur exceptio, infra tres menses tantum. si ultra decennium, omninò cessat exceptio. quod si maritus minor erat, restituetur, & infra 29. annum habet exceptionem: & si interim moriatur, habet eam hæres vsque ad annum tantum; si tamen hæres maior sit: alias competit infra quinquennium. & secundum hoc intellige has. ll. ut colligitur ex. concord. de tempo. non sol. pe. super dote. §. generaliter, col. 7. secundum dominum meum, licet quidam aliter intelligant, Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶Condemnatio. Adde & uide Ioan. And. in specu. de confessis. §. nunc uidendum, per Roma. in l. generaliter, ff. de uerb. obli.

b ¶Relatum. Ista opi. potest esse uera in confessione facta in iudicio ut no. gl. in l. 1. ff. de inter. act. in princi. & si. prima opi. est uera in confessione extra iudicium, & in personalibus obligationibus. in realibus autem adhuc procedit opin. secunda, & de hoc plenius per Cy. Barto. Bald. & Sali. in l. generaliter, C. de non nu. pe. & ibi quid de stip. sine causa, plenissimè per Sali. & Bart. in l. 2. §. circa ff. de do. excep. & per Io. And. in spe. de confes. §. nunc uidendum.

c ¶Excipi. Intelligitur de dolo speciali, qui in promissione interuenit, ut paret per exempla supra posita: non autem de excep. doli generali, quæ concurrit cum quacunque alia exceptione, de qua ff. de doli excep. l. 2. §. generaliter, quia ista limitatur secundum tempus exceptionis non numeratæ pecuniæ, de quo uide per do. & Sali. in l. si ex cautione. C. de non nu. pecu. & de ista confessione aduersarij post biennium factæ, de qua hic subijcit, uide in l. in contractibus, C. de non nu. pe. per glo. & doc. maximè Sali, & ibi per ipsum. Quid de confessione creditoris non facta modo, quando post biennium petit, sed de illa, quam ante fecit & extra iudicium, & uide in §. illo uidelicet quia, an post biennium creditor cogatur positioni debitoris, quòd non numerauit, respondere, per Bal. & Sali.

d ¶Expressa causa. Quando autem ualeat promissio sine causa, uide hic latè per do. Feli.

SVMMARIVM.

1 *Tabellionis mortui notas in publicam formam redigere potest auctoritate iudicis ordinarij notarius.*

Rogationes notarij legari possunt, ibid.

2 *Tabellio quibus alijs nuncupetur nominibus, remiss.*

Tabelliones facere quis possit, ibi. & nu. 3. & 4. extra territorium ipsum constituentis an conficere possit instrumenta, nu. 5.

Tabellionatus officium contra ius est, & ratio, uersic. certum est. an id sit uerum, uide nu. 4.

Contra ius non licet ulli uenire nisi principi, ibid. & quæ sint contra ius, multa recitat, ibid. sed uide, contra nu. 4.

Dispensatio, & restitutio famæ contra ius est.

Legitimare, arrogare, contra naturam hæc sunt.

Miraculosa, & contra naturam quæ fiant à principe, ibid.

3 *Ordinarios iudices, & tutores dandi quis potestatem habeat.*

4 *Consuetudinis ius in constituendis tabellionibus, & iudices.*

Ad causa inducendam an sit opus consensu principis, ibidem. in princ. & in fin.

Vniuersitas ordinarium potest facere iudicem, ibid. uersic. & ex hoc potest.

6 *Protocollum notarij quibus alijs designetur nominibus, & eius etymon.*

7 *Protocollum, siue nota si nimis fuerint abbreuiata, an & quando & quæ & cuius auctoritate extendi, & suppleri possint.*

8 *In instrumento conficiendo an requiratur mandatum partium, & quæ alia, ut in formam publicam redigi possit in casu huius decretalis, & supra nu. 7. in fin.*

In persona prima, uel tertia an notarius loquatur, non refert, ibid. nu. 8. uer. non refert tamen.

10 *Additio glossarum.*

CAPVT XV.

1 CVm P. T. Auctoritate † ordinarij potest notarius tabellionis mortui notas in publicā formā redigere. & no. quod scribitur Ioanni tabellioni: fortè huic legatæ fuerunt rogationes: quod esse potest: ad hoc. ff. de edend. quædam. §. nihilominus. interest. & tunc etiam necessaria est iudicis auctoritas de qua dicit textus: ad hoc. C. de eden. procu. ff. de ad-

2 mi. tut. chirographis [*Tabellio*] de diuersis † horum nominibus dixi, supra de proba. quoniam, post princi. & quis posset tabelliones facere, no. hic per Innocen. & Hostien. super quo causa breuitatis sufficeret remittere ad specu. de instru. edi. §. restat. uer. sed quis potest facere tabelliones. tamen, ne in hac communi materia desint illorum uerba, scias secūdum Innocentium quosdam dixisse, quemlibet posse facere notarium, qui potest facere, uel dare iudicem ordinarium, sine sit imperator, siue rex, siue uniuersitas, collegium, uel consuetudo. quis autem iudicem facere potest, no. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum, & in summa Azo, de iurisdi. om. iudi. & per Hostien. in sum. de officio ordi. §. quis possit constituere. Alij dicunt, quòd quis potest facere tutores, & qui sint hi no. C. qui dari tutores pos. in sum. hi possunt constituere notarios. sed Innocen. hic scripsit, quòd nullus potest tabelliones facere, nisi papa, uel imperator, & qui tabellionum usum adinuenerunt, & approbauerunt, præterquàm si cōsuetudo, uel speciale priuilegium Papæ, uel Imperatoris alicui hoc concedat, argu. C. de emanc. l. 1. & fin. & infra, de exces. prælato. accedentibus, ad fi. Certum est enim, quòd contra ius est officium tabellionatus, ex quo procedit, quòd sine aliquo adminiculo credatur scripturæ chartæ, siue pelli mortui animalis, ut patet in eo, quod no. supra eo. c. 2. sed contra ius nulli uenire licet auctoritate, siue potius temeritate propria, nisi principi, qui supra ius est, ff. de leg. quod princi. & in eo, quod legi. & no. infra de concel. præb. proposuit. sicut etiam dicitur in dispensatione, quæ fit cōtra ius, supra de tempo. ordi. dilectus, & in restitutione infamiæ. nec enim aliquem infamē potest restituere quis famæ suæ, nec male natos legitimare [a] nec arrogare, nisi princeps, & alij pauci, quibus specialiter est concessum. ff. de postu. l. 1. §. de qua. ff. de adop. l. 1. & 2. & patet in eo, quod legi. & no. infra, de re iudica. cum te. infra qui filij sint le. per uenerabilem. nec mirum, si alij hoc non concedatur nisi principi. sunt enim hæc quasi miraculosa & contra naturam, scilicet de homine infame bonæ famæ, & de illegitimo legitimum facere, & hominem sui iuris alij subijcere, & si. De his tabellionibus legitur, C. de tabul. per totum, lib. 1 1. & in aucten. de tabellio. col. 3. & eo. titu. col. 6. nusquam tamen legitur, quòd alius, quàm princeps possit hoc officium dare. hoc tamen fatemur, quòd is, qui de cōsue. hoc habet, potest istud facere, ut no. supra ea. glo. uer. sed Innocen. & quod si alicubi est talis consuetudo, seruanda est, arg. supra eo. cum dilectus. quamuis autem tales quibus hoc consuetudo concedit, possint dici notarij, quia in notas redigunt ea, quæ coram eis aguntur, uel etiam tabelliones, quia in tabulis scribunt;

buntinon tamen habent ptātem & officium publicū quod tabel ionibus à legibus & iure scripto datur, sed tantū illud & intantū habent, quod & ingrum cōsuetudo concedit. Nullus igi alius ecclesiæ, uel impe rio subditus potest tabelliones facere, nisi Papa, uel imperator, uel statuere, uel etiam pacto nudo se ligare, ꝙ credatur instrumentis per manus alicuius priua b tæ personæ confectis[b]: quia non licet alicui inferiori à principe contra leges publicas, uel Ius naturale ali- 3 quid statuere, ut dictū est. sic ēt dicimus † in iudicibus ordinariis ac tutoribus. ꝙ nullus nisi princeps, uel ius scriptum, uel consuetudo potest dare potestatē dandi tutores, uel ordinariè iudicandi, nec constituere, ꝙ libera persona per alium iudicetur, uel obligetur. credit tamen Inno. quòd alii reges, qui habent supremū & merum imperium, hoc idem possint statuere, & tabelliones facere; quod dic, ut no. infra qui fi. sint le. ꝑ 4 uenerabilem. §. 1. uer. fin.[c] nec † mireris, ꝙ consuetu- c do[d] pōt induci, ut inferior a principe possit notarios d facere, licet ipse inferior hoc non posset statuere, uel e potestatē suā alii dare Ratio diuersitatis hæc est: quia in consuetudine ad hoc ꝙ ualeat, oportet, ꝙ interueniat consensus principis tacitus, uel expressus. Hoc autem certū est, ꝙ quodcunque princeps approbat, suū facit. C. de uete. iu. enu. l. 1. §. omnibus auctoritatibus, ante finem, uersicu. omnia enim merito nostra facimus. &c. In constitutione autem secus secundum Innoc. cuius est mens quasi totius huius glo Melior autem ratio reddi potest secundum Hostien. hic, scilicet quia in consuetudine concurrit consensus plurium, scilicet uniuersitatis, & populi, qui & possunt ordinariam iurisdictionem dare, ut supra notatum est, quod maius est; multo igitur fortius potest & hanc potestatē concedere, quod minus est, argu. in eo, quod legitur & notatur, infra de deci. ex parte 3. statutum autē inferioris à principe, cum solus sit ipse inferior; tan- f tam uirtutem habere non potest. & ex hoc potest sumi efficax argu. ꝙ sicut uniuersitas potest facere ordinarium iudicem. sic & is, qui & uniuersitatem regit, de ipsius consensu potest facere tabellionem; quod omninò credo uerum esse, Hostien. nec obstat, quod dictum est, supra ꝙ nulli inferiori à principe licet dispensare, uel contra ius scriptum uenire: quia hoc nō est uerum, ut expresse probatur in eo, quod legitur & notatur, supra de iud. at si clerici, §. de adulteriis, supra de tempo. ordi. dilectus, & supra de officio archipresby. ca. fina. sed nec est contra ius tabellionem facere, imò est secūdum prædicta iura, quæ & uolunt quòd instrumento suo credatur, & quæ non sunt à priuatis imò à principibus promulgata. unde, ex quo sunt cōstituti legitimè, instrumentis eorundem credendum est de iure communi pro eo, quod iuratus est, infra de præscrip. ad audientiam. §. fina. uersicu. nec creden g tes[g] & ipso deficiente creditur etiam scripturæ duarum personarum non iuratarum, supra de probatio. quoniam contra falsam. aliud est ergo tabellionem constituere, & minor principe potest facere. aliud generale promulgare, quod inferiori principe nō licet. Dic ergo de hac materia, ut plenè no. in sum. eodem titulo. §. quibus instrumentis, uersicu. dicitur autem publicum instrumentum, & sequen. & infra ne cleri. uel mona. sicut te. sed nec uerum est, quòd in consuetudine de necessitate consensus principis requiratur, ut patet institu. de iure naturali. §. ex non scripto, & in eo, quod no. in summa de consue. §. qualiter probari 5 debet[h]. An † autem tabellio constitutus ab inferiore h extra territorium illius possit instrumenta conficere, uide in specu. §. quem, alleg. in princip glo, uersic. qui de his[*Non perfecerit*] uel quia remanserunt in nota, uel quia auctenticare cœperat, sed non subscripserat mo-

6 re debito secundum Hostien. [*Nota*] quæ † aliàs uocatur protocollum. in auctẽ. de tabellionibus, col. 8. in rubro, & nigro: aliàs scheda quasi in schedula scripta. C. eodem cōtractus. uulgariter uocatur abbreuiatura. & dicitur, protocollum, & interpretatur à proton, quod est primum, quasi prima pars instrumenti. C. de uete. iu. enu. l. 2. §. sed cum omnia, uersic. nomen que libris, prima colum & collum. quod est charta: inde deriuatur protocollum. id est prima pars chartæ. uel sic dicitur, quia collis pellium scribebantur hæ 7 notæ [*Redacta*] quid † iuris, si nimium fuerunt abbreuiata? uide in specu. de instrumen. edi. §. ostenso. uer- i sicu. quid si abbreuiatura, & uersicu. sequen.[i] Hosti. hic dicit, quod eo casu si contractus celebratus est in k scriptis, nullum est remedium. C. eodem, contractus[k] aliter consuetudo sua, & abbreuiaturæ præcedentes, & sequentes debent attendi, & si ex his potest intentio sua elici, fiet quod hic dicitur, argument. ff. de leg. 1. si seruus plurium, §. si numerus, ff. de func. instru. cum de lanionis. §. asinam. ff. de pigno. actio. uel uniuersorum. potest hoc perpēdi ex comparatione aliorum instrumentorum, quæ perfecit inter easdem, uel alias personas super simili contractu, in auctenti. eodem titulo. §. sed & si, col. sexta. Cætera, quæ deficiunt, ex quo de his probabiliter apparet, auctoritate iudicis supplebuntur, argumen. ff. quod cum falso tu. l. secunda. in auctẽ. ut fratrum filii. §. illud quoque, coliat. 9. ut tamen scias, quòd decisio cohærentium uix aut nunquam suppleri poterit, super quo remittit ad no. de libel. obla. ca. secundo. hoc intellige sine noua probatio. ut no. in uersicu. allega. in princip. huius gloss. [*Ad petitionem*] 6. numerauit, infra quotum hoc est primum [*Ad quos pertinet*] facit, supra de ele- 8 ctio. cum inter. R. cum concor. quod hic † no. Vinc. an in conficiendo instrumento requiratur mandatū partium, uide in specu. de instru. edi §. postquam, uersic. sed nunquid, & uer. se. & quod uo. de notario, qui perdit officium. uide in §. restat, uersicu. quid si tabellio perdit [*auctoritate ordinis in.*] hoc est secundū, uel delegati à sede apostolica ad hoc specialiter, supra de testibus Albericus, uel ab ordinario administrationem habente secundum Hostien. qui remittit, infra capit. proximo. uide quod in specu. dixi in §. ostenso super uersicul. fiebat autem [*Poteris*] tu tabellio, cui scribit; & est tertium [*Fideliter*] hoc est 4. nihil ad substantiam pertinens addendo, uel subtrahendo, argument. 3. quæst. 9. pura, & cap. hortamur. non refert tamen, an loquatur in prima persona, an in tertia, infra de conuer. coniu. dudum [*In publicam formam*] hoc est quintum. & secundum Hostien. requiritur etiam 6. quòd uocentur hi, quos res tangit, & super uocatione fiat publicum instrumentum. remittit ad hoc, supra de testific. significauit, & capitu. Albericus, concordan. Egi. & Boari. & Guil. in insinuatione, in Specu. de in strumen. edit. §. ostenso, uersicu. qualiter. Subscribit 9 † autem sic tabellio secundum Hostien. Ego talis tabellio supradictum instrumentum de uerbo ad uerbum suscepi de nota talis tabellionis mortui, qui ipsam manu propria, quam bene noui, scripserat; & hoc de mandato talis iudicis, quo ad substantiam nullo detracto, addito, uel mutato, uel transportato, in publicam formam redegi, & meum signum apposui [*Perpetuam*] sicut & gesta publica. C. de re iu- 10 dica. gesta. ¶ *In † gloss. prima, ibi, colum. 4.* de quo uideas in Speculator. de instrumento. editi. §. instrumentum, uersicu. item opponitur, quòd non est confectum, & ibi inuenies rationem, quam no. Accursin auctẽ. præ. quare non committit, scilicet quia facere Instrumenta non competit iure magistratus; sed adde, quod ibi dixi.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a ¶Legitimare. Nisi quo ad minorem ordinem, & simplicia beneficia, in quibus episcopi dispensant, non legitimant, ut de fi. presby. c. 1. lib. 6.

b ¶Con testis. Ad materiam uide quod no. Bar. in l. fi. ff. iudi. sol. contra hoc facit, quod no. Ioan. And. infra cap. fi. in glo. mag. uersic. sed quid si tamen partes.

c Versicu. si. Vide Barto. in l. 1. §. de qua. ff. de postu. & facit, quod ipse not. in l. hostes, ff. de capti. & postli. reuer. ubi quid de his, qui non recognoscunt superiorem.

d ¶Consuetudo. Et possunt conficere instrumenta inter subditos illius loci extra territorium, secundum Bal. in c. cum dilectus, supra eo. & in l. cunctos populos, C. de sum. tri. & fi. ca. Pe. de Anc. in repe. c. 1. de consti.

e ¶Notarios. Et tamen illa, quæ sunt soli principi reseruata, quale est istud, sunt per inferiorem impræscriptibilia. Vide Innocen. in c. bonæ, el 2. de postu. præla. quod ponit Ioan. Andr. ibi super tit. glo. 10 mag. addi. in fi. fallit hoc in his, qui non recognoscunt superiorem. & sunt in quasi possessione libertatis, uide Bar. in l. nõ ambigitur, ff. de legi. & in l. denique, ff. de minu. & in l. hostes, ff. de capti.

f ¶Habere. Non ergo tantum potest pactum, quantum consuetudo: quia statutum habet aliquid de natura pacti, uide Bar. in l. omnes populi, in secundo membro, ff. de iustit. & iu. & glo. in regula, C. de decre. dece. & in l. 2. C. quæ sit longa consue.

g ¶Credentes. An autem instrumentis illorum creatorum ab inferioribus principe liceat extra iurisdictionem illos creantium, uide plenè Bar. Bal. & Sali. in l. 1. C. de summa trini. & uide l. si non speciali. C. de testa. & in spe. ubi infra datur remissio.

h ¶Debet. Et uide Ioan. And. supra de consue. c. fina. ad finem, post glo. & Cy. & Bal. & Sali. in l. 2. C. quæ sit lon. consue.

i ¶Versi. se. Et ibi uide Ioan. And. & Bar. in l. Gallus. §. idem credendum, ff. de lib. & posth. & facit, quod ipse no. in l. si is, qui testamentum ff. de testa.

K Contractus. Vide ibi Bal. & Sali. qui dicantur contractus in scriptis fieri, & quomodo possint corrigi ipsorum errores.

SVMMARIVM

1 *Instrumentum exemplatum per tabellionem auctoritate ordinarij eandem uim habet cum originali. & de quo loquatur instrumento, nu. 2. in prin.*

2 *Testamenti qualiter facienda publicatio, uel apertio, & ubi & quando necessaria publicatio sit eius. nu. 3. & qualiter iterum, nume. 5.*

Publicationis effectus, ibid. uer. & ex quo semel, & nu. 4.

3 *Publicatio testium quoque fit, & quando.*

In publicatione qua sit maior adhibenda solemnitas, ibid.

Scriptura priuata qua dicenda, ibid. uer. & sic dicendum.

Sigillum parificatur notario, ibid. uer. quid igitur, & nu. 4. uersic. nil tamen probat.

Leg. cum antiquitas. § fina. C. de testam. auctent. in hoc non obseruato, & auctent. ut sponsa larg. §. quia uerò, intellectus, ibid. uersi. & sic dicen.

5 *Absentibus non fit praeiudicium per publicationem hanc, quin obyci possint, ut antea poterant.*

Contra instrumentum quoties obycere quis possit, ibidem uersicu. Alioquin.

6 *Exemplatio propriè quæ, & publicatio quorum dicatur, & nu. 5. uer. nec obstat, & nu. 12. uide alia de exemplatione in fin.*

Donationes quæ ualeant absque insinuatione, ibid. circa fin. uersic. habeat etiam.

7 *Exemplare hic pro in publicam formam redigere.*

Exemplatio hæc à quibus petenda, & coram quo. ibid. & qua diligentia debeat uti iudex in ea, nu. 8. & 9. quæ notarius in subscriptione exemplationis testificari debeat, nu. 9.

Eam quæ impediant, eod. nu. 9.

A quo facienda, num. 10. quam fidem faciat, eo. nu. 10.

Debet esse totius tenoris instrumenti, ibid. nu. 10. in fi.

Eam iudex non debet denegare contra se, nu. 13.

Leg. repetita. C. de epis. & cleri. & leg. consulta. C. de testam. intellectus, ibi. uer. & sic pòt, & an sint correcta per hanc decre. ibi.

Clericos quæ leges ciuiles astringant, ibid.

Ordinary appellatione continetur & eius uicarius generalis, ibid. uer. no. per hoc V in.

11 *Epilogus, & additio glossarum. nu. 12.*

CAPVT XVI.

1 SI instrumenta. Casus. Instrumentum † exemplatum per tabellionem auctoritate ordinarij eandem uim habet cum originali. se summat, ponens petitionem, præsentationem, examinationem, præceptum, & effectum [*Instrumenta*]

2 continentia † testam. contractus, sententias, uel quicquid aliud. circa testam. notat hic Innoc. & Hostien.

a quòd quando imminet ipsa publicatio [a], seruari debent leges, & mores locorum, in quibus id fieri debet. Et primo aditur iudex competens; & hic non est necesse, quòd præsentes sint testes testamenti, qui necessarii sunt in publicatione. ut sequitur, & sedebit iudex pro tribunali, cum supplicatur pro publicatione. C. quemadmodum testa. aperi. l. prima, & 2. secundò iurabit hoc petens, quòd hæc non petit causa calumniæ, eod. titu. l. 3. tertiò uocabuntur, quos res tangit, ut patet in eo, quod legi. & not. supra de testi. significauit, & cap. Albericus. & adde, quod nota. infra ead. glo. uersi. illud autem tenendum est, uocabuntur testes in testamento inscripti. & si qui, uel etiam omnes absentes sunt, & cõmodè venire nõ possunt, mittitur ad eos testamentum, ut cognoscant, an testamento interfuerunt. & si in hoc omnes consenserunt, publicetur: & hæc omnia publicè expediri debet. probantur hæc. C. quemadmodum testa. ape. l. prima. ff. quem ad. test. aperi. l. prima. §. fi. & l. cum ab initio, cum tribus legibus se. melius tamen est; quòd testes ad iudicem ueniant, & in præsentia ipsius omnia fiãt, ad quæ expedienda sufficit, quòd ueniat maior pars signatorum. C. quemad. testa. aperi. l. secunda. ff quemad. testa. aperi. sed si maior pars. nec est de necessitate tabellio requirendus. nam & prædictæ leges de tabellionibus nõn faciunt mentionem, sed de honestis personis tãtum, in quarum præsentia debet fieri apertio, & rursum obsignatio. C. quemad. testa. aperi. testamenti, ad finem. Loquuntur etiam dictæ leges in testamento; & si per tabellionem scriptum non sit, C. de testa. cum antiquitas. §. fina. Quinimò & si non appareat testamentum, quia non fuit exinde facta scriptura, uel si facta fuit exusta est, uel subtracta; nihilominus potest & debet fieri publicatio testamenti. ff. quemad. testam. aperi. si in duobus §. fina. hæc autem publicatio, quæ & in prædictis rubricis & legibus uocatur apertio testamenti secundum iura ciuilia, apud

b magistrum census fieri debet [b], & gratis, ubi hæreditatis æstimatio centum aureorum precium non excedit, & ex quo semel facta est publicatio, perpetuò ualet, & si materia, uel charta. in qua primum scriptũ fuerat, amittatur. Nec est apud iudices ecclesiasticos facienda, quibus & obbrobrium est, si forensium disceptationum uelint esse periti, ut omnia hæc pro-

c bantur. C. de test. [c] l. secunda, & l. consulta diualia, & de episcopis & cleri. repetita, ueruntamen de moderna & approbata consuetudine obtinuit in Francia, & in Anglia, & in multis aliis regionibus, quòd apud episcopos, & eorum officiales publicatio ista fiat. & facit pro hac consuetudine, quod legitur & notatur, infra de test. tua nobis, & c. & si hęredes, in glossa secunda, quæ & in locis illis, in quibus temporalem iurisdictionem obtinent, est potisimè approbanda. & adde quod nota. infra eo. c. super, uersi. ordinario. Et ex quo sic facta est publicatio, quantumcunque prima scriptura exinde confecta perdita fuerit, perpetuam fidem facit, ut dictum est, & probatur. C. de tęstamen.

3 publicati. Sic † & fit testium publicatio ad perpetuam rei memoriam, ut quod prius erat in mente tantùm hominũ, in formam publicam redigatur. unde & in

talibus

talibus est maior solennitas adhibẽda, quàm si instrumentum publicum deberet propter consumptionẽ, vel aliquam iustã causam aliam publicari, quod nec de necessitate aliter est publicandum, ut patet in eo, quod legi. & nota. supra de testi. significauit, & ca. Albericus. & sic dicendum est in testamento, quòd quã do in priuata scriptura redactum est, necessaria est publicatio, & sic loquitur. C. de testamen. cum antiquitas. §. finali, & in auct. in hoc non obseruato, & in auctẽn ut spo. lar. §. quia uerò, col. nona. ibi enim loquitur, quando testator non per tabellionem, sed per seipsum, uel aliam manum priuatam nomen hæredis scripsit. nec dicitur ibi, quòd habeat sigillum auctenticum, ex quo sequitur talis scriptura non auctentica, sed priuata, ut patet in eo, quod leg. & no. supra eo. capitulo secundo. quid igitur, si testamentum fuerit scriptum per manum publicam, uel sigillum auctenticũ habeat; nunquid tale instrumentum fidem faciet, & si non fuerit taliter publicatum: quidam magnæ autoritatis uiri scripserunt, quòd non, ut nota. infra, ea. glos. & uersiculo, & specialiter. & sc. secundum quos speciale est in testamentis, ut in eis hæc solennitas obseruetur, ne quid falsitatis excogitetur, uel fiat. C. de fideicommis. l. finali. aliis uerò, quos Innocen. sequitur, uisum est, quòd talia instrumenta, cum, nisi aliud dicatur, per se plenam fidem faciant, non sunt de necessitate publicanda, sed priuata tantum, ut dictum est. & quamuis in multis locis testamenta secundum primam opinionem indifferenter publicentur, secun da tamen opinio per modernos doctores commu- d nius approbatur, & magis est secundum ius canonũ[d] approbanda, ut patet in eo, quod legitur & notatur, 4 de testament. cum esses, & capitu, relatum. Huius† publicationis effectus est, ut per testamenti, siue instrumenti sic publicati ostensionem in possessionem hæreditatis per edictum, siue ex edicto diui Adri. fiat missio. C. de edict. diui Adrian. tollen. leg. fina. quod dic secundum Hostien. ut plenè nota. infra de uerborum significatio. dilect. §. finali. est & effectus, ut fidem perpetuam faciat. C. de testamen. l. secunda. Aliter autem, licet numerus testium, & sigilla, & aliæ solennitates prosint ad hoc, ut uoluntas ualeat testatoris, quæ secundum leges, si unum ex his deficeret, non ualeret, C. de testamentis, si unus; nil tamen probat scriptura, nisi confecta sit per manum publicam, uel si- e gillo auctentico sigillata[e] Hæc enim & si non publicetur, auctentica tamen & publica reputatur, & auctenticationem suam retinet ex sigillo prælati, uel sigillo tabellionis, ut colligitur ex eo, quod legitur, & notatur eod. titulo. capitulo primo & secundo. quod ex eo apparet, quia etiam post mortem prælati, uel f tabellionis plenariam fidem facit[f]. Illud autem † te- 5 nendum est, quod partibus præsentibus, uel per contumaciam absentibus debet publicatio fieri, ut no. supra ea. glossa, circa principium, & argumen. infra de confirma. uti. uel inutili, cum dilecta, & de priuileg. g ex parte[g] primo. alioquin non præiudicatur absentibus: sed possum contra tale instrumentum obiicere secundum formam traditam. C. eod. titu. l. finali. ubi dicitur, quod non sufficit instrumentum exhiberi in iudicio semel, quin & semper is, qui ipsum exhibuit, illud exhibere teneatur, quousque fuerit ei data fides per iudicem approbatum. nec obstat, supra ut lite non contestata. quoniam, primo responso: quia illud est speciale, & propriè loquendo non fit ibi publicatio, sed potius exemplatio, siue transcriptio. Superiora uero dicuntur publicari propriè, quia cum prius non essent publicata, siue auctenticata, nunc sunt in publicam formam redacta. potest & illud dici quod & si aliqua instrumenta sint in casu perditionis propter uetustatem, uel aliquam aliam consimilem iustam causam, & adeo est periculum imminens, quòd hi, quorum interest, & qui absentes sunt, commodè uocari & expectari nequeant; statim possunt transcribi, & publicè exemplari secundum Innocen. cuius est pars mentis huius gloss. saluo iure absentium secundum Hostien. ut scilicet ita possint obiicere in hanc secundam scripturam, sicut & in primam poterant principalem, argument. in eo, quod legitur & notatur, supra ut lite non contesta. quoniam, primo responso, & infra de confirmat. uti. cum 6 dilecta. §. nos igitur. & nota. quod † propriè loquendo auctentica & publica exemplantur: priuata uerò & non auctentica publicantur secundum Innocent. sed quid si tam partes, quàm omnes, quorum interest, consentiunt, quòd tabellio aliquam priuatam scripturam publicet, ita quòd tali scripturæ adhibeatur fides, ac si à principio per manum publicam fuisset confecta; nunquid talis scriptura perpetuam fidem faciet, saltem inter illas personas, inter quas hoc h conuenit? Respon. satis puto, quòd ex ui pacti[h] is, qui consensit, per talem scripturam conuinci possit: si tamen pactum sic formatum fuerit, quòd ad hoc extendatur. argumen. ff. de pactis, iurisgen. §. ait prætor, ff. de re iudica. si conuenit, C. de tempo. appella. l. fina. in fine, & in eo, quod leg. & nota. supra de pactis. cap. i primo[i], & secundo. Hoc tamen non possunt partes facere, quòd talis scriptura censeatur publica, nisi auctoritas iudicis interueniat, ut patet, infra eod. §. cok ram, & §. eandem[k]. Nempe priuatorum consensus priuatam scripturam non potest facere publicam, sicut nec priuatam personam publicam facere, siue iudicem ordinarium dare potest, ut patet in eo, quod legitur, & notatur, de foro compe. significasti. §. primo habet autem igitur locum publicatio in instrumentis, ut hic, & in abbreuiaturis, supra cap. proxi. & In pri l uilc. infra de confirmatione utili, cum dilecta[l], & in dictis testium, supra ut lite non contestata. quoniam, primo respon. & §. in aliis. & in sententiis, & in omnibus aliis generaliter, de quibus non habetur sufficiẽs documentum, & timetur, ne probandi facultas in posterum ualeat deperire, ut ibi, & supra de testibus, significauit, & c. Albericus, & specialiter in testamentis. nam testamentum secundum quosdam, quantuncunque per manum tabellionis fuerit scriptum; non tamen sufficienter probatur per instrumentum inde confectum, quousque fuerit publicatum. C. de testamentis, publicari, & l. testamenta. unde ad hoc, ut scriptura inde confecta fidem faciat, requiritur, quòd in formam publicam auctoritate iudicis redigatur, & testes inscripti iurent, quod ita fuit, sicut scriptura exinde confecta, quæ eis legi debet, continetur, ut C. de testamentis, hac consultissima. §. finali, & l. fina. ad finem. aliàs irrita est uoluntas testatoris, ut in dicta l. testamenta. Alij dicunt illud esse intelligendum, quãdo non fuit scriptum per manum tabellionis, institu. m de testa. §. finali[m]. porrò si tabellio scripsit, & 7. testes signauerunt, & dixit testator, quod sine scriptis nuncupatiuè testari uolebat, tale instrumentum omnimodam fidem facit, C. qui testamen. facere possunt, hac consultissima. nec est necessaria publicatio, licet utilis sit ad cautelam: quia & instrumentum amitti posset, C. de testamentis, publicati; & hoc secundum ius canonicum uidetur uerius, argument. in eo, quod legitur & notatur, infra de testamentis, relatum, & cap. cum esses, & C. eodem titulo, in excercendis, & patet in eo, quod no. supra eadem glo. uersiculo, quid igitur si testamentum, & sequen. habet & locum in donationibus, quæ excedunt summã; quingentorum solidorum aliter in hoc, quod quingentos excedit,

excedit. reprobatur donatio exceptis donationibus, imperialibus, & quæ fiunt ecclesiis & aliis piis locis, quæ ualent, & si non fuerint actis insinuatæ, ut legitur & notatur. C. de donatio. sancimus. & l si quis argentum n, secundum Host. [*Exemplari*] idest † in publicam formã redigi. simplici enim transcripto quilibet posset illa exemplare [*Petantur*] ab his. quorum interest, supra capitulo proximo [*Ordinario*] ecclesiastico in ecclesiasticis; ciuili in ciuilibus. Et sic potest intelligi. C. de episcopis & clericis. repetita. C. de testamentis consulta. uel dic, ut dixi in glossa magna, uersicu. hæc autẽ publicatio, & se. posset etiam dici, leges illas loqui de religiosis simplicibus, argumen. de syndic. capitulo uno. de postula. capitulo. secundo. aliter corriguntur leges per id, quod hic dicitur, argumen. de testamentis, cum esses, secundum Hostien. o secundum quem nec illæ leges, nec aliæ astringunt clericos, nisi inducantur in adiutorium 10. distinctio. capitulo primo, & capitulo si in adiutorium, uel sint per Papam confirmatæ, de constitut. ecclesia [*Ab eo*] qui administrationem habet, secundum Hostien. supra de restitutio. in integr. capitulo penultimo [*Specialiter*] not. per hoc Vincenc. Goffred. & Hostien. quòd per generalem uicarium episcopi hoc expediri non posset: imò requiritur speciale mandatum. hoc non credo. sed non miror de Goffred. qui tenuit, quòd officialis habet delegatam, sed miror de Hostien. qui tenuit contrarium, scilicet quòd habet ordinariam, & not. de hoc de officio uicarii, licet, libro sexto, in glossa secunda. Includitur ergo generalis officialis sub eo, quod dixit. Ordinario. & hæc litera sic intelligitur; Delegatus p deputatus ad causam non præstabit auctoritatem insinuationi instrumenti, etiam faciendi ad illam causam: sed si specialiter ad hoc detur, tunc q hoc poterit [*Diligenter*] in † charta. scriptura, filo. & sigillo. si pendeat. supra eodem inter; de crimine falsi. licet. si. de probatio. capitulo penultimo, Hostien. [*Insp ecta*] in præsentia partium. & illorum, quorum interest r supra de testibus, significauit, secundum Innocen. qui tamen dicit quosdam dicere fortè non male, quod si de uerbo ad uerbum exemplentur, & iudex diligenter inspiciat sigilla. & omnia alia, quæ necesse est inspici, quod ualebunt talia exemplaria [*In † nulla sui parte*] hoc testificatur tabellio, quod instrumentum non uitiatum. nec cancellatum, nec aliqua sui parte abolitum auctoritate iudicis exemplauit, argumen. hic & C. de edi. diui Adri. l. fina. & per l. illam, & per hanc decreta. probatur, quòd uitia uisibilia, ut lituræ, cancellaturæ, & rasuræ impedient hanc insinuationem. inuisibilia uerò, ut quod instrumentum sit confectum ab excommunicato, vel seruo, vel his similia non impedient: audiretur tamen contradicens, & scriberetur contradictio, & reseruaretur ad aliud tempus; ad hoc in aucten. de testibus. §. si uero alios. de testib. significauit, de priuileg. ex parte. Istud autem auctenticum, quod insinuatur, semper iudex debet diligenter inspicere, ut hic. & cautũ esset, quòd inspiceret etiam insinuatum conferendo illud cum originali. hæc tamen ultima inspectio non est necessaria. secundum Hostien. quia præsumitur pro tabellione. infra titulo primo. illud [*Per † publicam personam*] non singularem; & uide quod dixi in specu. de instrumento. editi. § ostensio. super uersiculo, sed nunquid [*Eandem*] non maiorem: quia de nouo ei ius non datur: sed si quod erat, conseruatur, infra de confirmat. uti. uel inuti. cum dilecta, infra de priuilegiis, ex parte abbatissæ. per hoc scilicet, quòd prædicta solennitate seruata iudex interposuit auctoritatem: aliter non faceret fidem exemplum etiam triplici manu tabellionum exemplatum, de hoc dixi, supra capitulo primo [*Originalibus*] lex uidetur dicere, quòd sola originalia sunt insinuanda, C. de diuersis rescriptis. sancimus, canonizata. uigesimaquinta quæstio. secunda [*Habitura*] in perpetuum supra capitulo proximo. in fine. & hoc intelligit Innocen. toto tenore transcripto; aliter assertio notarii dicentis se uidisse instrumentum, esset potius testimonium reddere, quàm uetusta exemplare; de quo remittit. de uerborum significatione, Abbate, & ibi uide in glo. ex hoc, & super ea. & quod dixi. de probatio. quoniam, in glo. in præsentia. ¶ Vltima † glo quarit, & soluit. ¶ [*In glossa secunda, ibi, in lege*] uide in præallega. capitu significauit, in glossa secunda, & le. sequen. ibi uide super prima glossa. ¶ [*In glossa † secunda, ibi, de facto*] Hostien. ponit exemplum, quando sunt transferenda ad locum remotum propter pericula uiarum, fiet insinuatio, uel sunt scripta in papyro, de confirma. utili. cum dilecta: uel sunt communia inter hæredes, uel socios, quorum quilibet eget uno, ff. familiæ erciscun. si quæ sunt. C. communia utriusque iudicii. de instrumentis. ff. de fid. instrumen. finali. nec debet † iudex denegare hoc, etiam si contra ipsum sit, in auctentico de defend. ciui. §. sed nec, collatione 3.

ANNOTATIONES.

a Pubicatio. Vide in l. hac consultissima, C. qui testamen. facere poss. & in l. si unus, C. de testa. & in l. publicati, per Bal. & Paul. de Cast. C. de testa.

b ¶Debet. Et necessaria erat olim omnino ista apertio: quia aliàs, nec poterat adiri hæreditas, licet hodie sic, ut C. de cadu. tol. l. 1. §. 1. & ut cognitis uerbis testamenti possit transigi. l. de his, ff. de transac. nisi quando coram principe fiebat testamentum, ut l. omnium, C. de testa.

c ¶De testa. Illa non loquitur in apertione testamenti, de qua loquitur titu. ff. & C. quemad. testa. aperi. sed in publicatione, de qua in c. significauit, & c. Albericus, de testi. & uide ibi Bald. & Sali. & in l. consulta, infra alleg. uide per ipsos, an in publicatione testamenti, quæ coram seculari fieri debet, teneatur citatus clericus pro suo inter se comparere.

d ¶Canonicum. Et illam tenet Barto. in l. tabularum, quemad. te aper. & uide latius per ipsum in l. hæredes palam, in princ. ff. de test. & per docto. & maximè Sali. in l. fi. C. de fideicom. & ibi glo. & per ipsum in l. 1. C. de testa.

e Auctentico sigillata. Vel nisi notarius rogatus à testatore atte stetur ab illo semel dictum, illud testamentum sic in scriptis celebratum esse suum, ut no. glo. no. in l. tabularum, ff. quemadmo. testa. aperi. & ibi Bart. & ex his uides, quòd periculosum est in scriptis testari propter mortem signantium, uide ibi Bart.

f Fidem facit. Innititur ad hoc clare opi. quam proximè tenuit in uersi. aliis non. contra.

g ¶ Parte. Et an uenientes ab intestato sint citandi, & an proclama generale sufficiat, uide Sali. in præalle. l. publicati, & uide Ioan. And. in c. Albericus, præalle. in fine glo. ma.

h ¶Ex ui pacti. Adde spe. in ti. de fide instru. in §. ostenso.

i ¶Capitulo. 1. Imò uidetur sufficere tacitus partium consensus: quia ipsis præsentibus iudex publicauit, licet minus rite, uide Barto. & l. & Salice. in aucten. si quis in aliquo, C. de edendo.

k ¶Eandem. Vide Io. And. supra co. cum. P. in gl. uer. nullus igitur.

l Cum dilecta. Et an tunc sint, quorum interest, citandi, uidetur Io. An. sentire quod non: uide per ipsũ in c. pe. de confir. uti. uel inut.

m ¶Testa. §. fi. Et illam tenet Innocen. ut uidistis, supra in uersiculo, quid igitur testamentum.

n ¶Argentum. Ibi uide Cy. Sali. & in spe. de instru. edi. tio. §. porrò, & ibi Ioan. And.

o ¶Hosti. Vel illæ. ll. loquuntur in publicatione testamentorum, quorum etiam sunt fori secularis, infra qui fi. sint le. causam quæ.

p ¶Delegatus. Dicit hic do. car. quod illud non seruatur communiter, ut habe or in c. cum in iure, de offi. deleg.

q ¶Detur tunc. Iudex ergo etiam in foro cano. non est iudex omnium, quæ incidunt, uel emergunt coram ipso. ad idem quod no. Io. And. de app. ex parte, lo. 2. in glo. sua fi. & uide de iudi. cap. fi. li. 6. in contrarium facit quod no. in c. 1. de dona. inter uirum & uxo. & l. fi. §. sed & si quis. C. de admi. tuto. & quod ibi no. Cy. & Barto. de Sali.

r ¶Quorum interest. Adde Bar. in auct. si quis in aliquo, in 2. col. C. de eden. & d. Anto. & Imo. in c. 3 in ultima char. supra, eo.

S V M-

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Ad titulum hunc pertinentia ubi alibi tradantur.*
Pro religioſis præſumitur, quod iniuſtam litem non habeant, ibidem.

De præſumptionibus. Rub.

1 ¶Quia†præſumptiones interdũ ſemiplenã probatio
2 nem faciunt, quandoq; alias probationes adiuuant, quandoq; plenè probã, ut uiolentæ; ideò poſt tractatum de teſtibus de fide inſtru. inſeritur hæc Rubrica,
2 Gof. Ad†materiam facit 18. di. peruenit 44. di multis. 2.q.2.c.1. congruit, de renun. ſuper hoc, de reſt. ſpo. itẽ cũ quis, de teſtibus ſuper eo 2 ad fi. & c. cõſtitutis. i. de iureiur. c. ult. in fi. de presb. nõ bap. ueniẽs, in fi. de ſpõ. is qui, & c. fi. de cri. fal. c. pe. de no. ope. nun. cum ex iniuncto, ubi præſumitur pro religioſis, ꝙ iniuſtã litem non habeant, facit lib. 6. de filiis presby. c. 2. in fi. de reſtit. ſpõ. c. 1. de teſt. c. ult. 2. reſpon. de præſcrip. c. 2. de regula. non ſolum., de hæreti. in fidei, & c. ſeq.

ANNOTATIONES.

a ¶Præſumptiones. De multis præſumptionibus ponit do. Cardi. in capitu. literas, infra eodem.

SVMMARIVM.

1 *Sicut, aduerbium notat hic ſimilitudinem in genere, non in quantitate.*
Noxius pro nocenti, ibid.
Opem qui dicatur ferre, ibid. ad dictio. ſagittas.
3 *Amicus non dicitur niſi fictus, qui nocet.*
Deprehenſus quis dicatur.
3 *Additio gloſſarum.*
Ludi non appellantur, ex quibus crimina oriuntur ibid. non excuſant à pœna, ibid.
Ludo ſi uideor, uel ſacco ſumpta recludo, ibid. in fin.
4 *Ludere qui præſumatur quid auferendo.*
Præſumptio mali tollitur ex circunſtantijs, ibid.
Ex circunſtantijs iudex arbitrari debet, quid ſit præſumendũ, ibid.
Malum, & damnum illatum ſemper animo malo præſumitur factũ, niſi contrarium probetur, ibid. uer. quia, ut dicit.
Vitioſum quod eſt feciſſe, nihil intereſt, ibid. in fin.

CAPVT I.

1 Sicut noxius. Breue eſt, & quod dicit ſuꝑſcriptio, in parab. di. 26. c. & †iſtud, Sicut, notat ſimilitudinem in genere, non in quãtitate ſm Hoſti. ſm quem dic, Noxius, ideſt nocens [*Mittit*] manifeſtè, Inno. [*Et ſagittas*] uel ſcalas dedit, uel ferramenta, inſt. de obli. ex ma. §. interdũ, Vin.
2 [*Ita uir*] ſup. noxius eſt [*Amico*] fictione, non† rei ueritate: quia ſi amicus eſſet, non noceret [*Deprehenſus*] de deprehenſione, ſupra de iudiciis, cum non ab homi-
3 ne. & exponit Abbas, ideſt feciſſe repertus. ¶[*In glo. ult. ibi, nam ludus*] & 32.q.4. recurrat. quis enim ludos appellet, ex quibus crimina oriuntur? ut in proœmio digeſtorum. §. antepen. & ſunt hæc ſm Hoſt. contra illos, qui faciunt rythmos famoſos in ludis ſancti Nicolai, uel ſimilibus feſtis, ꝙ propter ludum non excuſentur à pœna. C. de famoſis lib. l. una. 6.q.1. ex merito, & tribus. c. ſequen. [*& in fine*] unde ponebat uerſum, Si uideor, ludo, uel ſacco ſumpta recludo. Dicebat Gof. &
4 Hoſt. ꝙ† hæc præſumptio quandoque, & in aliquibus ex uariis circunſtantiis tollit̃. ut patet 22.q.2. quod ait, & c. ne quis. de conſe. diſt. 4. ſolet. ff. de act. & obl l. 3. §. uerborum. ff. de iniuriis. l. illud. §. pe. 10.q.1. illud. infra de ſent. exc. c. 1. ergo hoc arbitrabitur bonus iudex, ut præſumatur contra malefactorem, niſi inueniat circunſtantiam euidenter excuſabilem: quia, ut dicit Inno. malum & damnum illatum ſemper præſumit̃ factum malo animo, niſi contrarium probetur, uel prę ualeat contra præſum. ff. ad l. Aquil. item ſi obſtetrix. §. fi. & l. ſeq & l. item Mela. 1. reſpon infra de reg. iur. c. 2. argu. de tranſact. c. fi. in auctẽ. de iudicibus. §. oportet, collati. 6. Seneca libro de moribus. Nihil intereſt, quo animo facias, quod uitioſum eſt feciſſe.

SVMMARIVM.

1 *Ex præſumptione uiolẽta fertur definitiua: ſed temperatur, ut non condemnetur quis ad pœnam corpo. uel mulctam, num. 3.*
Amor parentum, & conſanguineorum magnus, ibid. & nu. 8.
2 *Ceſſio litis non ualet in duobus caſibus hic notatis.*
Largas corrigias, facit quis de alieno corio, prouerbium, ibid.
3 *Sententia ex uiolenta præſumptione non condemnatur quis ad pœnam corporalem, uel mulctam.*
4 *Salomonem quare timuit omnis Iſrael.*
Abſcondita, qui prudenter deprehendit, eum manifeſta non fugiunt, ibid.
5 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. num. 6.*
Succedas utri duarum matrem uendicantium filium. §. 2. & nume. 7. §. 1.
7 *Additio gloſſarum.*
8 *Filius ſi quis abigatur, utrius ſit ex duabus matribus aſſerentibus ſuum, & lite pendente moreantur, utriq; an alteri, & quando ſuccedat.*
Filius an quis ſit prioris, uel poſterioris mariti, ſi mater duos habuit, ibid. in fine.

CAPVT II.

1 Afferte. Caſus. Ex uiolẽta†pręſumptio
a ne[a] fertur diffinitiua. Et pars prima ponit factum, ex quo: ſecunda diffiniuit ibi; Reſpõdit. & qđ dicit ſubſcriptio, idem ſcilicet Salomon, ſed nõ in eodem libro: ſed tertio regum. 3. c. [*Super filio*] 2 q. 6. ad Rom. 2. & dixit Dauid plangens Ionathan. 2. regum 1. c. in fi. Sicut mater unicum amat filiũ, ita te diligebam. Gen. 44. commota ſunt uiſcera Ioſeph ſuper fratre ſuo [*Dare illi*] ergo
2 †cedebat liti. Sed hoc non nocuit: quia faciebat hoc cauſa pietatis. ſicut nec cum quis cõfitetur metu tormentorum, ſm Vin. [*Diuidatur*] iuxta uulgare, Largas corrigias faciebat de corio alieno, Hoſt. [*Date huic*] no. per hoc Abb. hic, quod not. Inno & Hoſt. & infra eo.
3 quia, ꝙ †quando diffinitiua fertur ex præſumptione uiolenta, temperat iudex ſententiam, ut non facili cõ
b demnet ad pœnam corporalem, uel mulctam[b], ꝙ bene colligitur hic, quia nõ fuit iſta mulier iudicata ad mortem, uel mulctam; quod factum fuiſſet, ſi fuiſſet uerè probatum, ꝙ alterius filium ſurripuiſſet: ſed ſolũ cõdemnata fuit ad reſtitutionem filij; facit quod not. infra de purga. canon. inter, in ul. gl. [*Hæc eſt*] Hierony.
4 ad Ruffinum i. B. Salomonem timuit†omnis Iſrael. ꝙ ſ. eũ manifeſta nõ fugerent, qui tam prudenter abſcõ
5 dita deprehendiſſet. ¶Vlt.†gl. quærit, & ſoluit. iterum
6 quęrit, arguit pro, & contra, & ſoluit, Io. ¶[*In† glo. 1. ibi, iudicis*] puta ſuadentis paciſci, ut in l. ſtatim allegat. ¶[*In glo. 2. ibi, in fundo*] uide de ſimo. nobis, ſuper 3. gl. ¶[*In ulti. gl. ibi, duos*] ſi habẽs duos impuberes ſubſtituit Titiũ illi, q ſupremus morit̃, & ambo ſimul in naue moriũtur, Titi⁹ vtriuſq; eſt hæres [*& ibi, ſed nec impuberis*] uide de ord. cogni. c. fi. ſuper gl. 1. [*& ibi, Si fuerit*] ſi legatur

illi ex cognatis, q primo aliquid fecerit, & duo simul faciunt, uel ei, qui est maior ætate, & duo sint pares ætate, uel Semptonio amico, & duo sint æque amici, uel ex pluribus seruis eiusdē nominis uni libertas relinquitur, neutri debetur [*& ibi, Confessionibus.* §. 1.] confessio, ut noceat, naturæ conuenire debet. unde non nocet confiteri illum filium, qui maioris ætatis est, q̄ ego [*& ibi. l. ultima*] quæ incipit, Paulus. uide de test. eo. cap. secundo, super glossa fina. [*& ibi, ei, qui dicit*] incū-
7 bit probatio, non ei qui negat. ¶ *In glossa prima, ibi, diffiniendo*] quia talis res non recipiebat diuisionem. C. cōmunia utriusq; iudicij, possessionum, Vincen. [*& ibi, cuius filius esset*] & ex hoc iudices sumerēt exemplum, Innoc. [*& in fine*] ubi de hoc, & 22. q. 2. quæritur. ¶ *In glossa ultima, ea uindict i*] & C. de inof. testam. si mater. ff.
8 qđ metus causa, isti quidem. unde † & pietas paterna ꝑ filiis capit consilium. ff. de adul. nec in ea lege, ad finē: quia nec est affectus, qui uincat paternū. C. de cura. fu. l. ultima, post principium [*& in fine*] eadem ratione dixit Lau. cum solum hæreditatem habere illius, qui eum possidebat. Gofr. dicebat, ꝙ si puer utrāq; hæreditatem possidet, habet exceptionem contra petentem, quamuis proponatur contraria. ff. de exceptio. l. nemo. nisi probetur, ꝙ alterius filius fuerit. Si autem alius possidet utrāq;, si puer utranq; petat, repellit seipsum tanquam proponens contraria. In diuersis autem instantiis contra diuersos auditur, quamuis pro-
c ponat contraria. C. de inofficioso testam. contra maiores. & possibile est cū uincere, quāuis iniustè agat, dū non est, qui contra id, quod intendit, aliquid proponere ualeat. C. de transactio. ubi pactū. Dixit Host. ꝙ magis placet opinio Lauren. cum prius animas, & demum linguas oporteat fieri eruditas, ut in proœ. ff. §. antepen. in fin. Bartho. Brixien. in quæstione, quæ incipit, cum duæ, dixit eum succedere ei, quæ in possessione filiationis erat. si neutra possidebat, & uult alteri succedere, oportet ꝙ filius probet se filium. si uis dilatare materiam, uide quæstionem Iaco. de Belui. quam posuit super l. 1. C. quorum bonorū, qua quærit de prole, de qua probabiliter dubitatur, an fuerit primi, uel secundi mariti. & ibi in fine inuenies, quid no. di. ff. de adi. legatis. l. 3. §. si duobus d.

ANNOTATIONES.

a ¶ Præsumptione. Quando sit exemplis iudicandum, uide gl. in c. si, 20. dist. & ibi per Do. & per Bald. in l. nemo. sup. de feu per Pet. de Anch. in repe. c. 1. in 15. colum. de constitu.

b Mulctam. Contra hoc facit, quod no. gl. fi. in c. insinuatum, de simó. & in c. cum Pe. de pur. ca. per Ioan. And.

c Proponat. Hoc uerū in diuersis personis: in eisdem autem & inter eosdem secus, ut nó. in l. 1. §. de fur. si autem inter diuersas personas, & in diuersa instantia, & obtinuit in prima, non admittitur in secunda allegans contraria, ut no. in præalle. l. 1. C. de fur. per Barto. Bal. et Saly. et uide Barto. in §. sed nec in publica, all. in glo. secūs, si succubuit in prima, ut ibi no.

d Duobus. Ad materiam uide ibi no. per Bar. & in l. si seruus. §. si incer. ff. de leg. 2. & facit. c. duobus, de rescri. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Virtutes pro operibus uirtutum.*
Ex operum qualitate male, uel bene præsumitur, ibid. nu. 4.
Contrariorum est eadem disciplina.
2 *Discere quis debet ante, quàm docere.*
Studium, & officium adolescentis quod esse debeat, ibid.
Sapientia studium commendatur, ibid. & num. 3.
3 *Beatus quis dicatur.*
4 *Intima per exteriora cognoscuntur.*
Ex uitulo, qualis erit bos, annus qualis erit, ex uere cognoscitur, ibidem.
5 *Epilogus, & additio glossæ.*
6 *Sagittæ transitus ignoratur, & ratio.*
Adolescentes multi uoluptatibus dediti se ad bonam frugem receperunt, & graues, & illustres homines fuerunt, ibid.

CAPVT III.

EX studiis. Breue est. Et quod dicit subscriptio, super parabo. dic, uigesimo capitulo [*Quæcunque*] uerba Hieronym. exponentis uerbum
1 Salomonis, Petrus [*Virtutibus*] idest † operibus uirtutum. si ergo studeat uitiosis operibus, præsumitur cōtrarium: quia contrariorum eadem est disciplina, institutio. de his, qui sui uel alie. iuris sunt, primo respon. [*Studere*] uideris, quod est infra [*Auditioni*]
2 debet enim † quis prius discere, quàm docere. in autentic. de sanctissi. episcopis. §. primo, & supra de electio. cum in magistrum, Vincen. [*Sapientum*] Tullius libro secundo de officiis, prima commendatio adolescentis proficiscitur à modestia cum pietate in suos parentes beneuolentia. deinde etiam in optimam partem peruenire cognoscitur, si ad sapientes & claros uiros & bene consulentes rei publicæ, se contulit, & cum ōis assiduus sit. Hierony. super Isaia libro secundo. Græci poetæ laudabilis
3 illa sententia, primum † esse beatum, qui per se sapit. secundum, qui sapientem audit. illum autem, qui utroque caret, inutilem esse tam sibi, quàm omnibus [*Simplicitati*] uigesimatertia distinctio. qui episcopus, infra titulo proximo, ueritatis. uide quod dixi, de translatio. inter, ad finem [*& humilitati*]
4 100. distinctio. contra morem. [*Intellige.*] Intima † per mores cognosces exteriores. Rustice, qualis erit bos, ex uitulo modereris. Annus qualis erit, cogno-
5 sces tempore ueris, Vincen. & Abba. ¶ † Secunda
6 glossa ponit de quadruplici uia inuestigabili. ¶ † *In glossa secunda, ibi, asserit*] prouerbiorum trigesimo [*& ibi, Super aquas*] ipse Sapien. septimo addit de sagitta emissa in locum destinatum. diuisus enim aer continuò in se reclusus est, & ignoratur transitus illius [*& ibi, Non possit.*] Tullius de Catelina. Multos uidi & audiui, qui cum totam adolescentiam uoluptatibus dedissent, se ad bonam frugem recepisse, & graues & illustres homines fuisse. multa exempla ponit Valerius libro sexto cap. fina.

SVMMARIVM.

1 *Præsumitur contra illum, qui dilationibus subterfugit iudicium.*
Resolutio uerbi, ibid. ad dictio. dubitat.
2 *Innocens quæ dicere soleat.*
Actores expeditionem solent quærere, rei subterfugere. num. 3. ibidem.
Iuramentum malitiæ quando possit iudex exigere, ibidem in fine.
Subterfugiens dilationibus iudicium, uidetur de omnibus confiteri præsumptiuè, & quam condemnationem patiatur & pœnam.
4 *Epilogus, & additio glossarum.*

CAPVT IIII.

1 NVllus. Casus. Præsumitur † contra illum, qui dilationibus subterfugit iudicium; & Abbas dicit casum ponendum per decret. ueritatis, de dolo, & contumacia [*Dubitat*] idest dubitare de-
2 bet [*Innocens*] qui † dicere solet, Hodie constat, hodie agamus. hoc solent quærere actores: rei uerò solent

tent subterfugere. tamē, vt dicit Host. cum iudex debeat dilationum materiam amputare, C. de tempori. appella. l. secunda, in principio, quandocunq; sibi videtur, potest ab excipiente, & dilationem petente, vel aliud proponēte, quod habeat suspectum, exigere sacramentum [a]; quòd hoc non proponat malitiosè; quod dic hodie, vt de iuramento calumniæ. c. secundo, in fine, lib. 6. [Confitetur] præsumptiuè: † tamen nō statim super principali cōdemnatur, sed punitur quādoq; propter contumaciam in expensis, & quandoque pœnam patitur grauiorem, C. de iudi. sancimus. 11. q. 3. rursus, & c. quicunq; de iudiciis, c. 1. secūdum Innocen. sed Host. remittit, vt lite non contesta. tuæ, de dolo & contu. ¶ Secundat gl. ponit triplicem modum. ¶ [In glo. ulti. in fin.] negatione alterius illatorum. infra cap. proxi. Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶Sacramentum. Adde, quòd imò iudex debet non admittere per theo. tuno. in c. post elect. de concef. præben. c. super eo, de app. & Bald. in l. non epistolis, in pe. col. C. de proba.

SVMMARIVM.

1 *Consentire præsumitur qui tacet, & nu. 2. & 6. & fortius agens eod. nu. 2 uide in suffra. nu. 4. in utramque partem argumenta.*
Samaritanus significat custodem, ibid.
Confiteri, seu concedere uidetur præsumptiuè non negata, si multa arguantur sed non semper.
Supplicandum ad contextum, ad dictio. concessit, ibid.
Probatio ex illatione non negatorum non semper uera, ibid.
3 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 4.*
5 *Additio glossarum.*
6 *Consentire an dicat uenditioni, uel obligationi rei meæ, si præsens taceat.*
Leg. si fine. C. ad uelleia. ibid. uer. nec obstat.
Velleiani auxilium dolus mulieris excludit, ibid.
Generales regulæ secundum diuersos casus, & diuersas materias remittanda, ibid. in fin.

CAPVT V.

1 NOnne. Casus. Qui tacet, † consentire præsumitur. [Samaritanus] idest de prouincia Samariæ. Pe. exponit: idest custos: quia sic interpretamur dictionem illam, Samaritanus. & hoc maxime dicunt, qui negāt Christum fuisse de Samaria [Vnum] scilicet se habere dæmonium. [Alterum] sc. Samaritanū [Tacendo.] Hiero. contra Ioan. episcopū. C. qui arguit de pluribus, & in dilutione criminum aliqua prætermittit, quicquid tacuerit, confitetur [Concessit] præsumptiuè. non enim semper hæc est vera probatio, secundum Innocen. &
2 nota, q si tacens † consentire uidetur: fortius agens. & sic facit ad quæstionē episcopi, cuius constitutio prohibet alienationem fieri sine sua licentia: q an si fiat in eam videtur consensisse, & licētiam dedisse, quam vide sup regula, qui tacet, de re. iu. lib. 6. & quatuor alias quæstiones ad materiam uide super regu. is, qui
3 tacet [a]. ¶ Vltima † glo notat tacentem consentire: ponit quosdam casus exceptos. signat contrarium: dat duas solutiones, secundò arguit; allegat 4. iura; ad ca-
4 sum conuersum allegat duo. ¶ [In † ult. glo. ibi, inuitum] sequitur, in seruitute accipere debemus non solum eū, qui contradicit, sed eum, qui non consentit [& ibi, Vetare] vetat dominus rem suam contractari, etiam si ignorat. i. si non consentit [& ibi, Non uidetur] creditor sciens pignus distrahi, non videtur distractioni cōsensisse [& ibi, Inuitus] inuitus non datur procu. & dicitur inuitus non solum contradicens, sed etiam non consentiens [& ibi, Qui tacet] sequitur, vtriq; non fatetur: sed verum est eum non negare [& ibi, Vicinitas] melius dixisset, proximitas. & ponit casum. cum vir rem cōmunem sibi, & fratribus, eis præsentibus donat uxori, uidelicet pro parte illorum, nō pro parte viri [& ibi, Rem alienam] sequitur, distrahere quem posse, nulla dubitatio est. nam emptio est, & vēditio: sed res emptori auferri potest: intellige per dominum vendicantem [& ibi, Sepe] ponit casum decre. pe. inf. alleg. [& ibi, Cum prætor] vide de usu. quāto, super 1. gl. [& ibi, §. secundo] si cō uenerit, ne à muliere, ne vel à patre dos petatur, hæres non habet exceptionem [& ibi, cum ita legatum] quæ Titio nubere iubetur, alijs nubere prohibetur [& ibi, Cū lex] sequitur, in præteritum quod indulget, in futurū
5 uetat. ¶ [In † gl. prima, in fin.] Ioan. & c. Host. ¶ [In gl. ultima, ibi, diaconus] ubi de hoc, 2. q. 7. plerīq; & ibi no. tres casus excepti, quos hic posuit Phi. [& ibi, c. ultimo] ubi de hoc [& ibi, Qui tacet] & infra de reg. iuris, qui tacet, ubi plenius de hoc [& ibi, Vicinitas] melius dixisset; proximitas, ut in usufru. [& ibi, uendere] sed non obligare. diuersitatis ratio ibi not. & C. ad Velle. si fine, scilicet q a
6 † in uenditione [b] non constituitur ius in re. sed obligatur vendens. In obligatione verò rei constituitur ius in re. & ex hoc sequitur, q cum primum actum facere possim te inuito, taciturnitas non habetur pro cōsensu: secus in secundo q te inuito facere nō possem. Sed moderni doctores legum dicūt in præiudicium dominorum neutrum contractū fieri posse, & in præiudicium facientium utrūq: idest obligationem etiā rei alienæ fieri posse. ff. de pigno. act. tutor. §. contrariam. item nec secundum eos mihi præiudicat, si me præsente rem meā obligas, vt præ. l. sicut. §. non videtur. ff. qui. mo. pi. vel hypoth. sol. nec ob. præ. l. fine. C. ad Velle. loquitur enim inter cōiunctos, scilicet cum maritus patiente coniuge dat pignori rem ipsius, habetur pro consensu, vt in l. si seruus, quam allegat gl. secus inter extraneos, ut in præal. § non uidetur [c], nisi taceendo fraudem adhiberent. C. si res ali. pi. da. fu. l. 2. & eo casu, quo propter fraudem obligatur tacito cō sensu, nō iuuatur per speciale auxiliū Velleiani, quod dolus excludit, vt in præall. l. fine [& in fi.] 24. q. 2. sane, quod sup. Ala. dixit Gof. & Host. q hæc generalia secundum diuersos casus, & diuersas materias, & ipsārum considerationes habent terminari.

ANNOTATIONES.

a ¶Is qui tacet. Vide Bald. in l. 2. §. uoluntate, ff. solu. ma. & tex. in l. filius. §. iouitis, ff. de procura. & hic plene per d. Feli.
b Venditione. Et an id, quòd dicitur, quòd aliena res potest vendi, habeat locum in mobili. & uide gl. in l. rem alienam, alle. in gl. & per Cyn. & moder. in l. propriæ, pro empto. & ibi per Bald.
c Non videtur. Ibi uide Bar. & plenius, in l. quæ datis, ff. so. matri. & ibi de materia c. qui tacet, & in l. maritus, C. de procu. per Cy. Bald. & Saly. & uide Bald. C. de rei uen. l. mater.

SVMMARIVM.

1 *Ex præteritis præsumimus circa futura.*
2 *Cœlestia, qualiter hic capiantur.*
Sicilia est de patrimonio beati Petri, ibid.
3 *Personalis commissio est, non realis, cum scribitur expresso nomine personæ.*
4 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Officia generaliter partiūtur, licet sit quādoq; secus, & nu. 6. §. 1.
Priuilegium loco tributum trāsit ad successores, §. 1. & nu. 6. §. 2.
Possessionem rei, quam emerat à patre pupilli, tutor sibiipsi dat, & quando, in suffra.
Immunitates, quæ transeant ad successores, ibid.
6 *Additio glossarum.*
Finiri quæ dicitur cum persona, legatio, intelligitur eius, cui est commissa, non committentis, in fin.

C A P V T VI.

1 Mandata. Casus. Ex † præteritis præmimus circa futura. & præmittit exordium; subdit narrationem ibi, proinde, quam demū determinat ibi. Quas no loco. subiūgit rationē ibi, Quia, & quod dicit subscrip. Maximo episcopo, Pe. exponit, idest archiepisco Rauennati. de quo habetur. 2. q. 5. ꝗ de causa [*Cælestia*] idest † cęlitus ab apostolico data. Host. [*Proinde*] vt mādata seruemus. [*Siciliæ*] ꝗ est de pr̄imonio. xciiii.
2 di. c. 1. x. q. 3. relatū, cū si. facit. j. ti. 1. ueritas [*Quas* † *nō loco.*] Idem, si hoc non addidisset, ex quo scribebat ex pſ
3 so nomine pſonæ, a de hoc in spe. de instru. edi. §. nunc autē, ver. quid si Papa; & est Mercurialis super regula, priuilegium, de reg. iu. li. 6. [*Vitu*] laudabili & approba
a ta. ¶ Secunda † glo. arguit ad Brocar. alle. 5. iura, & vnū alleg. in contrarium, & soluit. ¶ *In* † *glo. 2. ibi, nemo hanc*] & omnes sequentes, excepto. §. fundum. vide de probatio. ex literis. super glossa. 2. [*& ibi. §. fundum*] dicit, ꝙ tutor sibiipsi dar possessionem rei, quam emerat à patre pupilli, scilicet cum pupillo, & eius familia exeunte, ipse ingredit. ¶ *In glo. ultima ibi. l. prima, in fine*] vide de priuile. sane, super prima glo. [*& ibi. l. 4.*] immunitates generaliter tributæ, vt ad posteros trāseant, perpetuò
4 successoribus competūt. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, portare*] ad Gal-
5 la. 6. in principio. ¶ *In glo. 2. ibi, diaconi*] ulti. [*& ibi, singula*] ubi de hoc [*& in fine.*] Idem not. de proba. ex literis,
6 in glo. b 2. ¶ *In glo. ultima, ibi, persona*] cui commissa est legatio, non committentis; quod dic. vt sup. de offi. leg. c. 2. lib. 6. [*& ibi in l. prima. in fine*] & infra de re. iu. priuilegium personale, lib. 6. [*Et in fine*] ubi de hoc.
b

A N N O T A T I O N E S.

a ¶ Personæ. Adde ea, quæ habentur in c. quoniam abbas, de offi. dele. & quando priuilegium transit ad successorem, vide per Io. An. & Pet. de Anch. in regula, priuilegium, & Pau. de Leaza. in disputatione, Papa scribit episcopis.

b ¶ In gl. Et vide gl. & Bar. in l. si consul. ff. de adop. & in l. si plures, ail. in gl. facit. c. a colla. de ap. lib. 6. & cle. si vna, de re. ec. nō alie.

S V M M A R I V M.

1 *Vicini melius scire creduntur.*
2 *Epilogus, & Additio glossarum. num. 3.*

C A P V T VII.

1 Vosdam Breue. [*Africa*] forte petebant ibi præbendas, & † erant ibi uicini, quos Papa noluit exaudire, cum terra ipsa Vngariæ satis oppressa &
2 grauata esset à Tartaris, ꝗ † ipsi vicini a meli9 scire de-
a bebant, secūdum Abbatem. ¶ † Duæ sunt glo. & duo colligūt argum. ¶ ¶ *In* † *glo. 1. in fine*] sup. de postu. c. t. de elec. post quam, & c. scriptum. ¶ *In glo. 2. in fin.*] de hoc, sup. de iura. calumniæ, cum causam, in prima glo.

A N N O T A T I O N E S.

a ¶ Vicini. Adde Bar. in l. 1. ff. si cer. pe. & plenius in c. literis. inf. eo.

S V M M A R I V M.

1 *Vicinus ab ignorantia non excusatur.*
2 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 3.*
Contra præsumptionem iuris an admittatur in contrarium probatio, & nume. 4. & 5.
3 *Additio glossarum.*
4 *Præsumptio triplex, & quando, & quousque fletur cuique earum,*

C A P V T VIII.

1 Vanto. Breue. [*In* † *uicino*] forte reprēdit episcopum, qui negligēs fuerat in correctione delicti, cui9 clamor ad ipsum ascenderat, & cum episcopus di-
2 ceret se ignorasse, rescribit, ut hic patet. ¶ † Prima gl. ponit dictum. cui all. contrarium; soluit distinguendo. ¶ *In* † *gl. 1. ibi, nō est uerisimile*] licet non sit uerisimile aliquem saltem claram dignitatem habentem, compulsum in urbe: tamē apertissimis probationibus po-
3 terit id ostendi [*& ibi, Qui testamentum*] uide de clerico excommuni. si celebrat, super gl. hic est. ¶ *In* † *gl. 1. ibi, si quibus clericorum*] ibi soluitur [*& ibi, dicendum*] fm Ro.
4 [*& ibi, Oues*] ibidem no. & ad idem de senten. ex. inquisitio. [*Et in fi.*] idem no. 2. q. 1. primo semper, & plenius in spe. eo. titu. §. 2. sed Inno. & Host. infra a eo. quia ue-
a risimile, no. ultra id, quod hic dicitur, quòd est † præ-
5 sumptio iuris & de iure, quæ non admittit probatio-
b nem in contrarium, & iuris b tantum, cui statur, donec contrarium sit probatum, de quo uide nota. de spon. is qui. probabilis uerò quandoq; inducit semiplenam probationem, de sent. ex. inquisitioni, de restit. spo. solicitè: quandoque sufficit ad purgationem indicendam. 2. q. 5. presbyter. inf. de pur. ca. si quis de gradu: quandoque requirit probationem contra se. ff. qd metus causa, nō est uerisimile. quādoq; nullam probationem contra se admittit, nisi fama, uel alia circunstantia fit contra ipsam, ut præal. c. quia: quādoq; refundit probationē in reum. C. de proba. siue, & de hoc. inf. ut ec. bene. c. uno: quandoq; secū adducit sen-
c tentiā. inf. eo. illud, & c. sequē. ff. de stip. ser. ꝙ seruus.

A N N O T A T I O N E S.

a ¶ Host. inf. Vide gl. in l. nō est uerisimile, & ibi Bar. ff. quod me. cā, & gl. in l. siue possideris, C. de proba. & ibi Cy. Bal. & Sali. plenissime. & per ipsos ibi uide differentiam inter ħ̄coōem, & præsumptio. iuris & de iure. & contra p̄sumptio. iuris & de iure probatur p cōfessionē, vt ē gl no. in auc. de æqua. do. §. aliud, à inc. & dixit.

b ¶ Et iuri. Adde Domi. in c. ferrum, ubi bona gl. l. dist. & per Bal. in l. sine possideris, C. de proba.

c ¶ Seruus. Et in his præsumptionibus non possunt dari certæ regulæ, sed in illis determinari debet secundùm diuersitatem facti, & rerum; ita dixit Bart. in prædicta l. non est verisimile.

S V M M A R I V M.

1 *Ex præteritis circa futura præsumitur.*
Negligentia in uno studio, præsumitur in alio futura, ibid.
2 *Epilogus, & suffragium glossarum. nume. 3.*
Ad malitiam conuincendam sunt induciæ concedenda malitiosè petenti, & num. 4. in prin.
4 *Additio glossarum.*

C A P V T IX.

1 Ribam. Breue innuens † ex præteritis præsumi circa futura: & quod dicitur superscri. super Oseę, dic. 8. c. [*Ex prius.*] uerba Hieronymi. [*Negligēt*] no. per hoc Gof. quòd qui negligenter studuit in iure canonico, præsumitur, quod studebit negligenter in
2 iure ciuili, & è conuerso. ¶ Prima † gloss. ponit duas lecturas, & iuxta secundam arguit. ¶ Secunda gloss. ponit triplicem præsumptionem ex præsenti, & tri-
3 plicem ex præterito. ¶ *In* † *gloss. prima ibi, si insulam*] qui promisit mihi facere insulam, si transiuit tempus, quo facere potuit, adhuc faciendo ante litem per
4 me contesta. euadit pœnam. ¶ *In* † *gloss. prima*] & est argumentum legendo planè [*Et in fine.*] arbitraria

ria ſunt hæc, de officio deleg. conſuluit. ¶ In glo. 2. ibi, cum per dellicam, ubi hæc glo. & 19. diſtin. peruenit.
a 44. diſtin. multis [a].

ANNOTATIONES.

a ¶ Multis. An ex præſenti præſumatur circa præteritum, uide doc. maxime Sali. in l. ex perſona, C. de proba. & ex præterito etiã præſumatur circa præſens, ut in glo. & ſcias, quòd aliud eſt præteritũ non ratum habere, aliud præſumi ex præterita patientia conſenſum; uide Bal. in l. 1. C. qui. admit. ad bo. poſ. in 7. memb. q.

SVMMARIVM.

1 *Veriſimile quod non eſt, qui uult probare, requiritur efficacior ab eo probatio, & quid ipſum elidat, & quando impedit in totum probationem, num. 3.*
Diuiſio capituli, ibid.
Reſolutio uerbi in alia, ibid. ad dictio. conceſſerit, & acceperit.
2 *Permutatio quæ non teneat beneficiorum.*
3 *Præſumptio iuris admittit contrariam probationem.*
4 *Suffragium, & additio gloſſarum.*

CAPVT X.

1 QVia ueriſimile. Caſus. Efficacior † probatio requiritur ab illo, qui probare uult,
a quod non eſt ueriſimile. [a] Et primò ponit cauſam finalem. Secundò prouiſionem. Tertiò ipſius prouiſionis cauſam impulſiuã. 2. ibi, Pronideas. 3. ibi, Quoniam [*Conceſſerit*] i. per ordinarium cõcedi fecerit alias contra, ſupra de offi. uica. ca. 3. [*Eiuſdem*] eccleſiæ, cuius erat perſona, ideſt prælatus [*Acceperit*] i. accipere conſenſerit ab ordinario [*Id habeat*] ſ. quòd prælaturã
2 renunciauerit, & receperit uicarium. Item † quòd hoc factum ſit auctoritate diœceſani: aliàs per ſe facta permutatio non teneret, infra de præben. maioribus, de rerum permu. quæſitũ, & c. cum olim, & c. eum uniuerſorum, imò ſecundum Hoſti. ſubaudiendum eſſet hic maxime, ne quis probatione ſuperflua oneretur, ar. de offi. deleg. cum contingat. §. fin. ubi de hoc [*Ap-*
3 *pareant*] & ſic † præſumptio iuris admittit probationẽ contrariam, de hoc, infra de ſpon. is qui [*Veriſimile*] infra de pur. cano. cum. P. 4. quæſtio. 3. §. item in criminali, ver. eos teſtes, Gof. & no. ut dixi ſummãdo, quod uolens probare non ueriſimile, non auditur, niſi aliquid occurrat, quod talem præſumptionẽ elidat, puta fama loci, bonitas teſtium, uel aliqua rationabilis circunſtantia, alleg. Innocen. & Hoſt. ad idem de procura. in noſtra, de no. ope. nunc. cap. 2. uide in Hiero. 3. c. diſtin. ſcias, quòd talis veriſimilitudo quandoque in totum impedit probationem, infra de hære. filij, lib. 6. & uide concor. ad primum dictum, quas ibi ponam ſuper uer. ſuſpecti. Quod autem no. hic Inno. & Hoſt. dixi, ſupra eo. quanto, ſuper glo. & ſupra e. cap. 2. [*Deierare*] & ſi nou probauerit, punietur, ut infra de exceſ.
4 præla. illud [*corrupti*] ſupra de teſtibus, ſicut. ¶ *In* † *glo. 2. ibi. §. eiuſdem quoq;*] canon. in uer. proxi. alle. [*& ibi, ſi mater*] uide de cauſa poſ. cum eccleſia, ſuper. 3. gl. ¶ *In* † *gl. 3. ibi, iactet*] ut renunciãdo prælaturæ pro uicaria. & arguit per hoc Ho. ad id, quod poſt eum dixi de præben. præterea. ¶ [*In glo. 2. in fi.*] Vin. & ſupra de teſti. præterea.

ANNOTATIONES.

a ¶ Veriſimile. Vide Bar. & alios in l. cum quid, ff. ſi cer. peta.

SVMMARIVM.

1 *Coniugium, ſiue matrimonium quibus præſumptionibus probetur. an probetur per inſtrumentum dotis, nu. 2. & donationis propter nuptias, & quæ alia, nu. 4. 5. 6. 7. 8. 9. et nu. 13. 14.*
2 *Vendicatio uxoris, & filij ſit adiecta cauſa, & quæ.*
3 *Anulus eſt ſignum non matrimonij modò, ſed & aliarum rerum.*
Præſumptio præſumptionem elidit, ibid.
4 *Fama, dotis inſtrumentum, donatio propter nuptias nominatio, & cohabitatio quam faciant matrimonij probationem, & nume. 5. & 6. & nu. 13. 14.*
Inſtrumentũ notarij fraudulentũ nõ præſumitur, & quando, nu. 5.
In matrimonio contrahendo neceſſe eſt ut interueniant uerba mutuũ conſenſum exprimentia, niſi in caſu, & quo, nu. 6.
Poßeſſorium non tantum requirit probationem, quantum petitorium, ibid. uer. multo fortius.
7 *Poſſeſſionem mulieris, eccleſiæ, uel canonicatus an ſufficiat probare cum fama uiciniæ tam in poſſeſſorio quàm petitorio, & quid in re temporali, & nu. 8.*
De uxorem, uel eccleſiam tenente ſæpe, qualiter teneat, inquiritur, eodem nu. 7. uer. poſſet tamen dici.
8 *Recens uel antiquum quod dici poſſit, arbitrio iudicis relinquitur.*
9 *Tractatio mulieris ut uxoris q̃ ſit, & quæ ut ancillæ, & quid ꝓbet.*
Magis, hic ſumitur comparatiuè, ibid.
10 *Matrimonia clandeſtina probibita, & cur, & quæ teneant, & quid iniungatur ea contrahenti.*
11 *Indiuidua uita quomodo hic probetur.*
Reſolutio uerbi, ibid. ad dictio. adimpleuit.
12 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum.*
Nominatio præſumptionem inducit non ſufficientem, & nu. 14.
Donationis propter nuptias probatio non ſufficit ad probationem matrimonij, ibidem §. 1. nu. 14. §. 1.
Non probat hoc eſſe quod contingit abeſſe, ibid. in fi.
Matrimonium non ideò irritum, quia non interpoſita fuerunt inſtrumenta, ibid. §. in glo. 4.
Seruo quibus caſibus fraudetur dominus, ibid. §. in glo. not. caſus, & nu. 14. §. 2.
Concubinatus an intelligitur in liberæ mulieris conſuetudine, ibid. in fine, uide nu. 15.
14 *Additio gloſſarum.*
15 *Lex in libera, ff. de ritu nuptia. correcta.*

CAPVT XI.

1 ILlud. Caſus. Per † nominationem, cohabitaionem, & famã probatur coniugium, maximè ſi appareãt inſtrumenta dotalia. Communis diuiſio. 2. ibi, Verum. & fuit hæc decre. ſub ti. de ſpon. ſub. 1. cõpila. [*per 10. annos*] factum narrat, ſecundũ Goſ. & Hoſt. [*Maritum*] in an. quia teſtes deſponſationis non appa-
2 rent [*Vendicans*] adiecta † cauſa de iure canonico, ſicut filius petitur per rei vendi. adiecta cauſa de iure Quiritum, Inno. infra de conuer. coniu. in fine. cap. 2. in ma. glo. [*Inſtrumentum*] cui ſoli non ſtatur: quia confectum
a eſt ſuper dote, [a] non ſuper matrimonio, ſecundũ Inn. Hoſtien. dicit, quod dicam ſuper. 3. gloſſ. [*Per quod*] inſtrumentum [*Ipſum*] uirum [*Fraudaretur*] dicebat ſorte in inſtrumento, quod dominus conſenſerat, ſecundũ Ala. & Goſ. [*Quod ille*] ſeruus. ſ. mulieris [*Eius*] ſ. mulieris [*De more loci*] ſcilicet Genuenſis ciuitatis [*Anulos*] anu-
3 lus † eſt ſignum matrimonij, & vẽditricis panis, vt hic: eſt ſignum dignitatis, aut uanitatis, infra de uita & honeſta. ele. clerici, uerſicu nec anulos, & inueſtituræ, de his, quæ fiuut à ma. par capituli, ex ore, & libertatis. C. de iure anu. aure. l. 2. [*Detuliſſe*] præſumptio elidẽs præſumptionem ſecundum Innocen. ſi. ſupra de electio. cum inter. R. uerſicu. ſane [*Attendi*] ad † confirmationem, uel probationem matrimonij, ubi non fit præiudicium alteri matrimonio, de hoc, ſupra de teſtibus, ſicut, & capitulo, præterea. & licet fama plurimum adiuuet, tamen per eã non iudicatur matrimonium, ſed per inſtrumentum, in quo conriuebatur donatio propter nuptias, & in quo ſe coniuges nominabant. dos enim, ſiue donatio propter nuptias locum non habet, niſi ubi matrimonium eſt, ut legitur

& notatur, infra de dona. inter uirum, & uxorem. & si necesse, & dicam hic super. 3. glo. & quod † dicebatur, quod instrumentum fraudulenter factum erat, non probatur. nec præsumebatur, dūtamen notarius consueuisset suum officium fideliter exercere, vt infra eo dem. c. in fine. Dicunt tamen quidam, & non malè, ꝙ ubi producitur instrumētum donationis propter nuptias, vel etiam dotis, nunquam per tale instrumentū probatur matrimonium, vbi præiudicium fieret alij matrimonio prius, uel post contracto. in matrimonio † nempe, si hi, qui contrahunt, loqui possunt, necesse est interuenire uerba, quæ consensum mutuum exprimant de præsenti, vt legitur & notatur, infra de spon. tuæ, & c. post, infra de sponsa duo. c. primo. hoc autem diligenter notandum est, quòd si aliquis petat aliquam, in uxorem, & probat, quòd per decē annos cohabitauerit simul, & fama uiciniæ hoc habet, quod eam tenuit ut uxorem, finaliter obtinebit. nulla enim est æque bona probatio, sicut fama viciniæ, argumen. C. de nuptiis, si vicinis, qui filij sint legitimi, transmissæ. multo fortius autem hæc in possessorio locum habent. imo & plus uidetur, quòd & si nihil probetur de fama, sed tantum per duos, vel per tres testes probetur, quod uir cum muliere iacuit, uel stetit uolens & intendens quærere, uel reseruare possessionem iuris, uel uinculi matrimonialis, & mulier hoc idem sciebat, & intendebat, quod uir, iudicabitur matrimoniū inter tales, & erit, si spoliatio interuenerit, restitutio facienda, secundum Innocen.[b] & licet Innocen. id dixerit sub dubio, forte, Hostien. omninò putat sufficere quò ad probationem ueritatis matrimonij, dummodo hāc intentionem expresserint coram testibus: alioquin de intentione occulta iudicabit deus, nec testes testificari possent de his, quæ ignorant, ad hoc. C. de condi. ob causam, si repetendi. ff. de uerborum obli. ubi aliter modo appareret, in prin. supra de iudi. nouit, infra de iuno. sicut nobis. in fine. 3. quæsti. 9. pura, & patet in eo, quod leg. & nota. infra de homi. signisicasti. 1. §. fi. 1. respon. De restitutione verò facienda, vel non, dic ut no. supra de resti. spo. ex conquestione, & c. literas. §. propterea. Host. A simili † etiam eius, quod hic dicit de matrimonio carnali, uidetur idem dicendum secundum Inn. in spirituali. unde & si quis ut rector, uel ut clericus, siue canonicus in aliqua ecclesia diu stetit, & fama viciniæ habet, ꝙ talis erat, nō solum, in possessorio, de quo satis dixi, supra de restitu. spo. ex parte, in glo. quasi dicat, sed etiam in petitorio obtinebit, ar. supra eo. quia uerisimile. alioquin sequeretur hæc absurditas, s. quod is, qui benefi. tenet, semper necesse haberet ꝓbationes suas tenere paratas de sua canonica institutione, quod uidetur quasi impossibile, & absurdum.[c] tu uero dicas absurditatem hanc admittendam. quicunque enim sit, ecclesiam, uel mulierem petens, non sufficit ei probare possessionem, uel administrationem etiam cum fama uiciniæ, nisi aliud probet: alioquin is, qui impetitur, absoluetur. C. de proba. actor.[d] quod si neges, maior absurditas sequeretur, hæc. s. quod si quis probaret se domum, uel possessionem aliquam tanquam suam aliquanto tempore possedisse, & super hoc haberet famam viciniæ, obtinere deberet etiam in petitorio, quod constat omnino falsum esse, cum & necesse habet legitimum titulum probare, atque dominium. ff. de rei uendi. in rem actio alioquin reus absoluetur. C. de rei vendi. l. e. fi. sed nec in primo casu prædicta sequeretur absurditas: quia vix aut nunquā potest contingere, quin ad recuperādam possessionē habeat aliquod auxiliū, petens ecclesiam, vel uxorem, secundū Inn. qui loquitur de ꝓba. proprij tituli: sed in probatione tituli alieni sufficit probare cōmunē opinionē, & ꝙ sic agebat & c. de hoc, & diuersitatis rationem, quā ipse no. in decre. ueniens, de uerbo. signi. li. 6. uide ad literam in spe. de proba. pe. eolum. uer. uerum licet, usq; ad uer. qualiter, & facit quod dicam de concess. præben. quia cunctis, in glo. dicit hic Hosti. ner. quid si duo, li. 6. uerum quamuis ad hoc vt talis probatio sufficere deberet, videret fortior ratio in domo, vel in possessione, in quibus non vertitur periculum nisi temporaliū, quàm in ecclesia, uel uxore, in quibus uertitur periculum animarū, ar. 42. di. quiescamus, cū suis concor. facit quod no. ff. de condi. insti. l. pen. posset tamen dici, ꝙ & si de possessionibus non concederetur, tamen de vxore, & ecclesia esset hoc concedendum, de quo talis diuersitatis ratio reddi potest secundū Hostiē. quia & iudices non multū consueuerunt inquirere, an vnus subditorum in re, quā alius subditus tenet, ius habeat, in cuius repetitione etiam is, qui uere dominus est, frequēter negligens reperitur, vt patet in eo, quod legitur & no. infra de præscrip. uigilāti. In ecclesia uerò & uxore superiores iudices ecclesiastici ex officio sępe inquirūt, qualiter teneatur, vt patet in eo, quod legitur & no. infra de institutionibus. ca. 3. & infra de si. licet Heli. §. 1. uer. pen. & supra de offi. or. c. 1. & infra de clandesti. despon. cum inhibitio. sed & clerici ecclesię illi, qui in veritate prelatus non est, non libenter obediunt, sed potius contradicunt, ut patet in eo, quod legitur & notatur, supra de causa poss. cum super, & c. cum olim. nec parentes ut plurimum patienter tolerant, quod ipsorum consanguinea saltem à suo pari, vel inferiori ut meretrix teneatur, infra eo. consanguinei. Ideoque ex sola possessione tēporalium possessionum etiam cum fama uiciniæ[e] non potest ita præsumi pro possessore, sicut in ecclesia, nel uxore. In illis nempe uerisimile est, quòd si aliquis ecclesiam ut rector, uel mulierem ut uxorem longo tempore tenuerit, in cAius habeat: alioquin, nt ex præmissis colligi potest, non patiēter hoc sustinuissent episcopi, clerici, uel cognati. ideò in talibus uidetur finaliter distinguēdum, utrum factum sit omninò recens, uel satis in hoc casu locum habeat, quod dixit Innocen. & quod no. in sequenti gloss. super uer. in lecto, & mensa, in princi. uel sit nimis antiquū, & in hoc casu locum habeat, quod no. proximè, & quod no. supra eo. glo. uer. à simili, & sequēti, arg. in eo, quod leg. & no. infra de cleri. ex. mini. proposuit. §. cum autem, versi. & quod idem, super uer. communicauit, & infra c. super, uer. in lecto, & in mensa, ante finem gl. & ulde, supra de of. dele. cum, iure, super. 1. glo. ad fi. & ibi concor. facit, quod no. ff. de acqui. hæredi. qui in aliena, super ver. pater. Quid autē in hoc casu † dicatur satis recens, vel nimis antiquum, cum nec certa regula propter diuersas circunstantias, quæ possunt occurere, tradi posit arbitrio boni iudicis duximus relinquēdum, arg. in eo, quod legi. & no. de of. delega. de causis. §. illico, & de transac. cap. fina. uide quod de tribus & de 10. annis no. C. de peti. hære. si filius, in glo. 1. quamuis autem præsumam pro illo, qui diu ecclesiam tenuit: si tamen cōstare posit de intrusione, uel alio introitu uitioso, omnino poterit remoueri, & secūdū hoc intellige, quod l. & no. infra de præb. dilecto, & de insti. c. 2. s. de sup. negl. præla. c. pe. s. de cleri. perc. c. fi. & de of. archidi. cū satis, & ī sum. de elec. §. quis eligi, super. §. itē sciendū, & §. qualiter, ante fi. uer. quid si omnia, secundū Hosti. [*Lecto & mensa*] dicit Hosti. ꝙ † fama cū his duobus, quando in eadē parropside, uel incisorio secum comedit, sicut uxorē induit, ad ecclesiā mittit, lecto suo recipit, matrimoniū prę sumptū inducūt. qn uerò tenet illā vt ancillā, vestit uilibus uestibus. mittit aquā, lectū habet separatū, ad quam declinat, quando placet, non ipsa ad suum, tūc præsumitur stuprū, ut in canone, quem allegat glo. & secun-

ſecundum hoc,magis,quod præcedit,ponitur compa ratiuè.cum enim in his multum operetur fama,ſupra c.proxi.dicit eam magis, ideſt præ cæteris conſiderandam,infra c.proxi.35.q.6. ſi duo q.d.euidẽtior eſt hæc probatio,quàm probatio inſtrumenti,quàmuis & illud coadiuuet,ut in fi.& probatur ueritas huius intellectus:quia ſi unica carnis copula ſecuta ſponſalia,inducit matrimonium præſumptum,infra de ſpon.is q, multo fortius tam frequens, & talem famã & poſſeſſionem ſequens. & dicit Hoſt. hoc tenendũ in fauorẽ matrimonij,infra qui ma.ac.poſ.uidetur,in fi. de teſti. licet ex quadam,in fi.& maxime in antiquo cõtractu. poſte.n.elapſos.40.annos.ꝙ cõtractum fuit matrimonium, & omnes teſtes ſint mortui. imò & idem dicit
10 in recenti: remittit ad no.de ſponſa.tuæ.& quia † ex ꝑſumptione, de qua textus loquitur, conſtat uiolenter de matrimonio, ideò ſubmittit deſcriptionẽ ipſius.patet per hoc periculoſa eſſe coniugia clandeſtina,& ideò prohibita: ſi tamen, præſumptiuè ſaltem, probari poſſunt,tenent,ut hic, & de ſpon.is qui,quamuis contrahentibus pœnitentia imponatur, de ma. contract. contra inter.ec. c.1.& 2.ſecundum Hoſt.uel dic ſecun
11 dũ eum,ut ſupra gl.proxi.[*Indiuiduam*]quæ inter † iſtos duos fuiſſe probatur,ex quo in lecto & menſa mulier tenebatur ut uxor, Hoſt. [*Conditum*] i. ſi nihil obiicitur contra inſtrumẽtum,Inn.[*adimpleuit*] i.adimplere cõſueuit.ſic ſupra tit.1.cũ dilectus,in fi.ff. de eden.ſi quis
12 ex argentariis.§.1.¶*Glo.5.* † *not. 4.caſus, in quibus &c. glo.*
13 *ſed quare*] obiicit,& ſoluit.¶*In* † *glo.3. ibi.l. imperatores*] ſi mulier grauida repudiata, filium, quem poſtea peperit, apud acta ſpuriũ nominat, licet præſumatur talis, recipitur probatio in contrariũ[*& ibi, non epiſtolis*] uide de proba. per tuas, ſuper.1.gl. uide de ſi.in tantũ,ſuper 3.gl.& ibi.l.pe.¶*In glo.4. ibi § eius nomine*] ſi pro illa, quæ libera uidebatur,10.in dotem dedi,& poſt manumiſſa nupſit,ita demum dos erit, ſi ea mente dedi, ut quãdoq; ſecutis nuptiis dos eſſet[*& ibi, Nec ſine nuptijs*] ſequitur, inſtrumenta facta ſufficiunt ad probationẽ matrimonij: nec, non interpoſitis inſtrumentis, iure contractum matrimonium irritum eſt [*& ibi, Nõ hoc*] hic nõ quæritur, an quis res hæreditarias tenuerit, ſed an hæreditatem,uel bonorum poſſeſ. adiuerit. ¶*In gl. no.caſus,ibi, alius caſus*] ſ.cum dñs ancillam ſuam tradidit libero in uxorem [*& ibi, Tertius*] ſ. cum dñs ſciens ancillam ſuam nubere libero,ſtudioſè tacet [*Et in fi.*] cũ ſeruus ab imperatore honores adipiſcatur ¶*In glo no. quòd, ibi.§.eiuſdem*] uide hanc & ſeq. ſupra ca.proxi.¶*In glo. ſed quare,ibi,in libera*] ſequitur, mulieris conſuetudine non concubinatus,ſed nuptiæ intelligendæ ſunt,ſi non corpore quæſtum fecerit.¶*In* † *glo.3. ibi, dicat aliquis*] ubi de hoc[*& ibi, ſufficientem*] dicit Hoſti. per ſolã
g nominationem [g] matrimonii non probari per l. nec
h ſine nuptiis,quam [h] alleg.gl.ſeq. ſed per nominationẽ ſolẽniter factam publico inſtrumento, quo conſtituitur dos, uel donatio propter nuptias,cohabitatione, & carnali copula ſecuta cum fama & aliis adminiculis,ut hic, in fi. ſufficiẽter probatur matrimonium, ut hic.ad idem.C.de nup.ſi uicinis.C.de la. li. tol.l.vna.§.
i ſed & ſi quis.& lura;quę ali.ſe.[i] gl.quia nec dos,ne donatio propter nuptias cõſiſtunt ſine matrimonio. C. de dona.ante nup.cum mulię.30.q.5.nullum, alias ſola cohabitatio,ſola copula non inducit matrimoniũ, niſi ſupradicta cõcurrant. 30. q. 10.c.1.ſecundũ Hoſti. [*& in fi.*] facit infra,qui fi.ſint le.ꝑ tuas,& quod ibi no. ¶*In glo.dos enim,ibi,ſuper matrimonio*] ad hoc infra de pri-
k uil.ſi papa,in prin.[k] li.6.[*& ibi, neque ſine nuptijs*] dicebat & male per hãc. l.quod per inſtrumentũ non poterat probari matrimoniũ.¶*In glo. no. caſus;& ibi, ſi quis homini*]& auct.ad hæc,ibi ſignata.alius caſus eſt 15.q.ult.cũ multæ.& ratio notatur ibi in 1.glo. ¶*In glo.hæc aſſertio, in fi.*] uide quod dixi de ſpon. tua. ¶*In glo. no. quòd, ibi, præſumptio*] glo.loqui uidetur, quando non exprimuntur tũc uerba ſapientia conſenſum, de quo dic,ut no. infra de con.ſeruo.c.ul.in ult.gl. [*Et in fi.*] nec hic probata fuit impoſitio anuli à viro,ſed ſola delatio.¶*In gl. no.quòd,in fi.*] de glo.Vin.hic,de qua Guil.fecit duo fercula,uide in ſpe.de noto.cri.in fi.¶*In glo.ſed quare,ibi,in*
15 *libera*] & ibi de hoc,dixit † hic Vin. illã. l.correctam in auct.quibus mo.naturales effi.i.§.quoniam,col.6.ubi dicitur, quòd ꝓbare debet, quòd habitauerit ut uxor [*Et in fi.*] ubi plenius de hoc. ¶*In glo.hæc diffinitio, in fi.*] & infra de conuer.infi.cap.2.

ANNOTATIONES.

a ¶Super dote. Adde ultra doc. hic Bal. in l.nequa, C. de proba. & Bar.in diſputatione ſua, habens filiũ, Ludoui.ſing.4.& ſing.438.
b ¶Innocen.de hoc plenius per Io.An. in c.ex parte,in glo. lua ma. & ibi multum inſtat in hac materia,& uide per do.Bar. de Salice. planius etiam in l.non nudis, C.de proba.cõtra hoc tamen facit: quia inhabilibus contrahere matrimonium per cohabitationem ſolam quantumcunque longiſſimam non fit matrimonium.inhabilibus autem, cum appareat matrimonium,licet inualidum,præceſſiſſe,cohabitatio inducit illud,uide de deſpon.impu.c.s.lib. 6.
c ¶Abſurdum. Ad materiam uide Inno. plene in c.innotuit,de eo, qui fur.or. ſuſce. & ſupra de reſt.ſpo. in literis,& pro iſta opinio. optime facit.l. filiusfa. & ibi uide Bal.C.de pe. hære.
d Actor. Quo ad probationem matrimonii iſta Hoſti. uidetur not. contrarium ſupra uerſi. quòd licet, & clarius in c.ex parte, de reſti.ſpo.ad fi.ma. glo. quo autem ad poſſeſſorium alıter ibi dicit, ibi uide, & aperte dixit contra in glo.ſe.
d ¶Viciniæ. Quandoque tamen ſola poſſeſſio etiam in temporalib. ſufficit ad probationem dominii, quando ſ. incidenter dominium in iudicium deducitur,uide glo. & ibi Bar. in l. quidam in ſun, ff. de cõdi.inſti.& Cy.Bal.& plenius Salic. in l.cum res,C.de proba.
f ¶Dilecto. Adde tex. in c.ordinarij, de offi.ordi.in 6.& ibi Domi. & Do.Cal.& Lap.
g ¶Nominationem. Adde hic ultra Abb. Bald. in l. non ignorat. 2. col.C.qui accu. & adde, quòd communis opi.ſuper matrimonio transfert onus probandi in aduerſarium ſecundum Innocen. in c. ueniens, in fi.de uer. ſignifi.
h ¶Quas.De uirtute huius nominationis uide in c.per tuas,de proba.& Bar. Cy.Bal. & Sali.in l. non epiſtolis, & l.non nudis, C. de proba.& uide no.Io.An.in ſpecu.de teſte.§.nunc uidendum,uer. multi enim in materia articulatum, quam ibi ponit.
i ¶Quæ alle. ſeq. Et uide ad hoc optimum tex. in auct. ut fratrum filij.§.1.et uide Sal.in auct.ſi quis in aliquo,C.de eden.et doct. in l. neque,C.de nup. et ibi Bal.
k ¶In princ. Vide Cy. et Sali.in l.optimam. C.de contrahen. et cõmi. ſtipu. et Bar. in l. ex hac ſcriptura,ff. de dona.et uide Salic. in nequa,alleg. in glo.et in l.ſi uicinis, præall.

SVMMARIVM.

1 *Copula carnalis per uiolentam præſumptionem probatur.*
Ad matrimonij accuſationem propter adulterium non admittitur quis alius, præterquam maritus.
2 *Malè qui agit, odit lucem.*
Latebræ quæruntur ab adulteris, ibid.
Commode pro oportunis, ibid.
3 *Adulterij certæ ſuſpiciones quando dicatur eſſe, & qualiter tollantur, nu.4. & adulterij cauſa miſta, nu. 6. & ex quibus præſumatur, ibidem.*
4 *Virginitatis probatio tollit adulterij ſuſpiciones.*
Matrimonium tenet mulieris, licet ſine ſpe coniugij remanere declarata ſit, & ob quid declaretur, ibid.
5 *Suffragium, & additio gloſſarum.*
Præſumptio mali præcipuè ex quibus inſurgat, ibid. num. 6.

CAPVT XII.

1 Literis. Per † uiolentam præſumptionem probatur carnalis copula. Communis diuiſio. ſecunda ibi,cõſultationi [*Accuſatores*] procuratores mariti, & proſecutores accuſationis iã factę ab ipſo,nec alius

ad hoc admitteretur. 23. q. 1. si quis uxorem. & qō. 5. præcipit, & eam sibi reconciliare potest, infra titu. 1, 2 quemadmodum [*Latebris*] qui male † agit &c. de offi. deleg. consuluit, & oculus adulteri obseruat caligine, Job 24. dist. [*Adhoc*] s. ad copulam [*Commodis*] i. opportunis, sed quantum ad salutem animæ incommodis, Hostien. [*Et infra*] quæris, an per prædicta, cum aliud 3 non probetur, diuortium fieri possit [*Certa*] sic † & in alio casu est certa suspitio secundum Gof. & Hostien. cum quis uidet uxorem prægnantem, & scit, quia illam non cognouit. 2. q. 1. si peccauerit. Item quando longo tempore fuit absens, & reuersus reperit annicu lum. ff. de his, qui sui, uel alie. iur. sunt l. filium, in auct. de resti. & ea quæ pa. in 11. men. §. unum si quidem, a coll. 4.[a] [*Promulgari*] nisi † mulier se probaret uirginē 4 per aspectum [*Remanente*] si tamen contrahat, tenet, de eo qui cogno. consan. uxo. suæ, transmissæ, Goffr. 5 ¶ *In † glo. 3. ibi. §. his quoque*] unde sumitur auct. si quis 6 ci, cuius uerba ponam in præ. c. si quisquis. ¶ *In † glo. 1. in fin.*] quæ causa dicitur mista, supra de procur. tuæ. ¶ *In glo. 2. ibi, præsumptionem*] quæ hic colligitur ex solitudine, nuditate, loco, & sexuum diuersitate, secundū. Host. & de hoc supra de testibus, præterea. multa, ex quibus insurgit præsumptio, uide in specu. eo. titu. §. 1.

contra, infra de eo, qui cog. con. ux. suæ, super eo. dicunt quidam, quod non sufficit confessio cum fama. & decre. ista non ob. quia hic concurrebant aliæ præsumptiones, vel aliud, quādo partes confitentur. s. vir & uxor, ut in c. si duo: aliud, quando alter tantum, ut in c. super eo, Innocen. hic distinguit inter rumorem, & famam, ut no. in decre. super eo, in fi. glo. 1. Hostien. dicit quod propter rationem, quæ sequitur, s. quòd vir à coniuge nolebat separari, creditur hic ipsius confessioni, de quo remittit, infra de despō. impuberum, at- 4 testationes. uerum † intellectū. c. si duo, scripsi in præ- b allega: decre. super eo, [b]super fine. 1. glo. [*Manifestum*] & sic erat famosum, quod in talibus præcipuè consideratur, ut supra c. illud. §. fi. [*Matrimonialiter*] i. carnaliter. iam enim de facto contraxerant [*Sponsalibus*] de præsenti, quæ faciunt matrimonium, & sic concor. prin, 5 ¶ Glo. 2. † inducit duas concor. allegat. 5. contraria, & 6 soluit. ¶ *In † glo. 2. ibi l. 1. & 2.*] uide de testi. cum olim, super gl. 2. [*& ibi, Post mortem*] mortua filia, quam emācipauerat pater, quæstionē mouere non potest, quod non iure emancipauerit. ¶ *In glo. 3. ibi, in bonafidei*] ponit casum capituli statim alleg. ¶ *In glo. penul. ibi. §. si quis sæpius*] vide ut lite non conte. accedens. 2. super glo. pe. [*& ibi. §. si testes*] canonizata. 4. quæstio. 3. post prin. ¶ *In* 7 *† glo. 1. ibi, inter dilectos*] ubi de hoc. ¶ *In glo. 2. in fi.*] Ala. infra de frigi. fraternitatis, & cap. fina. ¶ *In glo. pe. ibi, iuuant*] uidetur hæc gl. accedere illi opinioni contra Innocen. de qua dixi in textu super uer. in uia.

ANNOTATIONES.

a ¶ Colla. 4. Nec obstat. l. 1. §. si quis ex longo tempore, ff. de libagno. quia illud quo ad alimenta: quia sibi præiudicat, si omisit illam solemnitatem, ibi uide glo. et Bar.

a ¶ Sunt. Et sic hic not. quòd præiudicat confessio facta absente parte & secretè, licèt ad non tribunal. & hoc procedit in istis, quæ sunt fori misti, sicut est in istis matrimonialibus: quia non imitātur in tantum naturam fori pœnitentialis, uel contentiosi, de quo Host. de scruti. §. fi. ad fi. & supra de æta. & quali. c. quæris, Archi.

b ¶ Super eo. Quod signa, cum leuius hodie probetur consanguinitas: quia regula est per c. non debet, de consan. & affi. non habent locum hodie c. si duo, præalleg. Sed cum hic non uersatur probatio tantum super consanguinitate: quia ista nō negabatur neptis, sed tantum super copula carnali, quæ difficilimè probatur, adhuc uidetur stare doctorum illorum dubitatio, nec tolli uidetur per ibi no. per Ioan. And.

SVMMARIVM.

1 *Credulitas in quibus sufficiat ad probandum.*
2 *Solitudo an arguat delictum adulterij ad sufficientem probationē.*
Loci ex desertione præsumitur, ibid.
3 *Confessio copulæ carnalis cum fama nunquid sufficiat ad impediendum matrimonium?*
Famæ quis effectus ad impedimentum coniugij, ibid.
4 *Cap. si duo 35. q. 6. intellectus uerus.*
Manifestum pro famoso, ibid.
Matrimonialiter, pro carnaliter hic sumitur, ibid.
Sponsalia de præsenti faciunt matrimonium, ibid. in fin.
5 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 6.*
Turpitudinem suam allegans quo casu non audiatur quis, & nume. 7. §. 1.
7 *Additio glossarum.*

C A P V T XIII.

TErtio. Idem dicit in summa, quod supra proxi. & communis diuisio, secunda ibi, Nos autem. & est si. prin. supra de probatio. tertio. utraque Clementis, Host. [*Præsenti*] contra eo. in fin. ibi soluitur [*Proponebat*] hoc non sufficit ad probationem, sed ad præ- 1 sumptionem, Innocen. qui † dicit idem de credulitate testium, de qua sequitur [*Credere*] hic non sufficit probare credulitatem, quamuis sufficiat, cum de cōsanguinitate agitur, supra de testib. quoties, & in purgatione, infra de pur. cano. quoties, & c. constitutus: sed hic erant adminicula, secundum Goffr. [*Et inuia*] 2 hanc † credit Inn. esse uiolentam præsumptionem, quæ sufficiat ad sententiam. sic supra c. proxi. & 35. qō. 6. ab isto, fatetur, quòd aliqui contradicentes nullum ex his expressis per se sufficere [*Conuagantes*] solum cū sola, & ideo suspectum, supra c. proxi. 81. distinct. omnibus, & c. clericis [*Mulier*] neptis sponsæ [*Seorsum*] i. se- a creto, infra de pur. cano. cap. 2. [*Confessi sunt*[a]] Dicunt 3 quidam hoc sufficere cum fama 35. quæstio. si duo.

SVMMARIVM.

1 *Propter præsumptionem etiam uehementem nō debet aliquis, maximè de graui crimine, condemnari.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Compromittitur etiam in causa criminis, si ciuiliter agatur, & in iudicem delegatum, nume. 3. uide in suffrag.*
Compromissum non ualet, nisi utraque parte consentiente, ibid.
3 *Delegata potestas non amittitur, etiam si partes in delegatos cōpromittant, licet nihil de reseruatione potestatis sit dictum, & nu. 9.*
4 *Secreta qui reuelat, aut mendax, aut periurus est, & qualiter.*
Resolutio uerbi, ibid. in fine ad dicti. asseruisset.
Verum potest esse, quod uidetur contrarium, distincto tempore, ibidem.
5 *Præsumptiones ex præcedentibus minis, & inimicitijs non sufficiunt ad condemnandum quem homicidij crimine.*
6 *Ficta celeriter omnia, tanquam flosculi decidunt.*
Simulatum quicquam non potest esse diuturnum, ibid.
Alioquin, dictio quid inferat, ibid.
7 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Delegatus potest esse arbiter retenta etiam delegata iurisdictione, in princip. & nu. 9.
In arbitrium an compromitti queat de delicto, ibid. ex l. nouissimè citata, & nu. 10.
Frater accusans fratrem non est audiendus, & in quibus, & an testificari possit contra eum. §. in glos. 3. & nu. 10. §. 1.

Testatur

Teſtator non præſumitur ſemper uerum dicere, ibid. §. in glo. imò.
Conſanguinitatis, uel affinitatis cauſa aliquid præſumitur, ibid. §. in glo. præſumitur.
Parentum ſtimulus naturalis hortatur ad liberorum ſuorum educationem.
Præſumptio quæ pro prolatione ſumitur, ibid. §. in gloſ. penulti. & num. 11.
Mori prius debilior præſumitur in naufragio, ibid.
9 *Additio gloſſarum.*
A compromiſſo in iudices delegatos reſilire poteſt alter litigantium & rem poterit ad delegatos reducere, commiſſa tamen pœna, ibid. num. 9.
10 *Sententiam ne poteſt ut iudex mutare, quam pronunciauit ut arbiter; & poſſe concluditur.*
Appellationis iudex eſſe poteſt etiam is, à quo eſt appellatum, cum alio tamen, ibid. & ſic ſeruatur in curia in ſententia lata per Cardinalem, ibid.
11 *Leue argumentum quod hic intelligatur.*
12 *Periuri iuramento non ſtatur, niſi præſtet etiam aliam cautionem.*
Iuramentum quoddam eſt oneris, non honoris, & quod, ibid.

C A P V T XIIII.

1 LIteras. Caſus. Propter † præſumptionem etiam uehementem non debet aliquis, maximè de graui crimine, condemnari. Et communis diuiſio. in prima iudicium conſultatio. in ſecunda reſponſio, ibi, Nos uerò. quæ ſubdiuiditur in duas. prima ponit motiuum mandantis. ſecunda mandatum ibi, Quocirca [*Epiſcopum*] ex parte una [*Burgenſes*] ex altera [*Impetebat*] 2 denunciando crimen ipſorum papę: vel petebat † bona ipſorum propter hæreſim ſecundum Innocē. dicit a Hoſtien. ciuiliter, uel ex officio [a] impetabat ipſos epiſcopus, infra de hæreti. ad abolendam. nam ſi criminali nō potuiſſet in arbitros compromitti, quod hic factum fuit [*Vtraque pars*] nec aliter valuiſſet [*Poteſtate*] erat forte in reſcripto clauſula, Quòd, ſi non omnes 3 [*Reſeruata*] retinebat † eam, & ſi hoc non expreſsiſſet ſecundum Innocen. [*Recognauerat*] infra de hære. in fidei, lib. ſexto [*Negauit*] prima ratio ſuſpitionis [*Tum quia*] ſecunda ratio ſuſpitionis, vel. ſup. ſi tunc uerum dixat. [*Periurium, &c.*] no. quia iam induxi hunc textum, & 4 eius concluſionem, quæ eſt, quòd Vinto. iſte fuit † mēdax, uel periurus, penes quendam dominum & amicum me excuſando ſuper eo, quòd dicebat me contra eum locutum fuiſſe in quodam conſilio paucorū hominum, & iurato. concluſi enim, quod qui ſibi id retulerat, ſi id non dixeram, mentiebatur. ſi id dixerā, 5 deierabat [*Non aſſeruiſſet*] i. prę̨ſumitur † non aſſeruiſſe [*Orthodexæ*] i. Chriſtianæ, uel catholicæ [*De hæreſi*] non tantum præſenti, ſed etiam præteritia. Nam ſi in purgatione quę̨ſitum fuiſſet hoc tantum, an tunc eſſet hę̨reticus, utrunque dictum poterat eſſe uerum. Poterat enim prius fuiſſe, & tunc non eſſe. & ſic non ob. ſecundum Go. ſupra de teſtibus, cum tu. ff. de damno infec. qui bona. §. ſi quis ſtipulatus [*Condēnari*] ar. quod 6 † propter præſumptionem præcedentium minarum, uel inimicitiarū non ſit quis condemnandus de homi. de quo neſcitur, à quo factum ſit, de hoc in ſpe. co. titu. §. 2. uer. ſed pone. P. minatus, & ſequenti [*Securitate*] puta de certa pœna ſoluenda. ſi. infra de ſenten. excommuni. grauem, in fi. Hoſtien. [*Diſcretam*] infra de pœni. capitulo primo, & cap. Deus qui, & ca. omnes [*Apparere*] ſi. de pur. ca. inter ſolicitudines. §. penul. [*An* 7 *ficte*] Tullius. 2. de officijs. omnia † ficta celeriter tanquam floſculi decidunt, nec ſimulatum quicquā poteſt eſſe diuturnum [*Hoc modo*] quia paratus eſt præpere dictam ſecuritatem, & penitentiam benignè ſuſcipere, quam etiam pęnam deuotè & efficaciter implet [*Alioquin*] i. ſi non vult cauere, vel penitentiā recipere, uel licet caueat, uel penitentiam recipiat, illam tamen 8 negligit adimplere, Hoſtien. ¶ Prima † glo. notat, probat per ſimile, ſignat contrarium, & ſoluit. item arguit ſignat contrarium, & remittit. ¶ Antepe. glo. no. & ſignat contrarium. ¶ Pe. glo. obijcit, & ſoluit. iterum 9 obijcit, & ſoluit. ¶ In † glo. 1. ibi. §. 2. cano. in §. ſtatim alle. [*& ibi, Prætor*] uide de elec. cum in iure, ſuper 1. gl. [*& ibi. §. ſi uerò contigerit*] ſi pars recuſat præſidem, archiepiſcopus cum clariſſimo per cōpromiſſum, uel uiā iuris diffiniet [*& ibi. §. Iul.*] ſi de famoſo delicto, uel publico iudicio compromiſſum ſit, prętor vetat arbitrū ſententiam dicere, nec dat pœnæ executionem. ¶ *In glo. 3. ibi, ſi magnum*] ſeqnitur, capitale crimen, non leue, b frater [b] contra fratrem conſtituit, non ſolum audiendus non eſt, ſed etiam exilij pœna plectendus [*& ibi, Si ſororem*] non prohibetur quis accuſare ſororem de leuī commiſſo. ¶ *In glo. imò, ibi, rationes*] uide ſupra titu. pri. cap. 2. ſuper. 1. gloſſ. [*& ibi, Qui teſtamentum*] uide de cle. ex. ſi celebrat, ſuper glo. hoc eſt [*& ibi. §. quiſquis mihi. 2.*] ſi teſtator iubet reddi, quod ſe debere fateť cauſa expreſſa, niſi probeť ea cauſa, debitū non debeť ut debitū: tamen debetur ut fidecōmiſſum [*& ibi. §. ſi Titia*] ſi in fraudem. le. ſcripſit teſtator dari mercedis cauſa. 10. Tirio, quæ teſtamento capere non poterat, non debētur [*& ibi, Grauis*] uide de tranſac. ex literis, ſuper glo. ſecunda. ¶ *In glo. præſumitur, ibi, non ſolum. §. 1.*] auus tutor neptis ex filio emācipato, illam tradere poteſt nepoti ex alio filio emancipato, vel exiſtenti in poteſtate: quia par affectionis &c. [*& ibi. §. ſileat*] pro libertis non fit dotis retentio, cum naturalis ſtimulus parentes hortetur ad liberorum ſuorum educationem. ¶ *In glo. antepenultima, ibi, diuus*] uide de crimine falſi. c. pen. ſuper 1. glo. ¶ *In glo. penultima, ibi l. 2.*] uide de hæreti. capitulo primo, ſuper glo. ſecunda [*& ibi, ſi mulier*] ſi mulier cū filio perijt naufragio, aut erat impubes, & præſumitur prius mortuus, ut hac lege, aut pubes, & p̄ſu- 10 meť mater prius mortua: ut in præcedenti. ¶ *In † glo. 1. cum tempore*] vbi de hoc [*& ibi, ſed contra*] huic contrario ſtatur ſecundum Hug. Lau. & Hoſtiē. [*& ibi, in fi.*] uer. ſi quis uerò, ubi plene de hoc. & 2. q. 6. §. quod de arbitris [*& ibi, Benè poſſunt*] Idem Ioan. Vin. Tan. & Phi. & ſcias, quod ſi alter litigantium reſiliat tunc à compromiſſo, coram eodem iudice etiam delegato rem reducere poterit: cōmiſſa tamen eſt pœna. ff. de arbi. ſi quis rem, ſecundum Gof. nec ob. tempus lapſum cauſa pēc dente coram arbitro, in auct. de ap. §. deinceps, colla. [c] 11 8. ſed nunquid † iudex hoc caſu pronūciare poſſet cōtra id, quod prius pronunciauit ut arbiter? uidetur ꝙ non, ar. ſupra de proba. per tuas. dic contra ſecundum Hoſtien. & Gof. & Ab. nam ex cauſa noua appellationis retractatur ſentētia. C. de temp. ap. per hanc, ſupra titu. 1. cum Ioan. & idem iudex, à quo appellatum eſt, quandoq; audit cauſam appellationis cū alio. ff. quando ap. ſit. l. 1. §. ſed ſi præſes. 16. diſt. multis, & ſic ſeruat d curia in ſententia lata per cardinalem. [d] [*& ibi, Vbi de hoc*] in ul. gl. Dixit Goffre. hic ciuiliter agebatur, & papa recitat compromiſſum: non tamen approbat, & e nunquid fiat &c. ſupra de elec. cum cauſam. [e] ¶ *In glo. 3. ibi, diaconi*] & quod vult ibi poſt prin. de Moyſe, nō hic pohit Goffre. [*& in fi.*] de hoc, de teſtibus. l. parentes, & in ſpe. de teſte. §. 1. uer. ſed nunquid frater. ¶ *In glo. ſ. fratrem, ibi, hæreticum*] & agebat forte ad pœnam relapſi, & & confiſcationem bonorum, & ibi probauit per unū ſacerdotem, & vnum diaconum. ¶ *In glo. de nemine, in fi.*] Io. infra de homi. ſigificaſti. 2. ¶ *In glo. hoc eſt, in fi.*] ſolue, ut dicam de cri. fal. c. pe. ſuper fi. gl. 1. ¶ *In glo. pe. ibi, iuſſe-* 12 *ctum*] uel ibi uerbum, Leui † ar. determinat uerbum, deiurare, & uerbum, detecti fuerunt, vel uocat ibi leuē argumen-

argumentum, quod potest facile probari, ut quia mutare non vult, dicēs hoc peccatum, infra de hęreti. excōmunicamus. 1. §. antepenultimo. uel leue, vt infra in fine capituli. ¶ [*In glossa ultima, ibi, non debet admitti*] super hoc dic, ut infra de hære. accusatus. §. licet, libro 6. [*& in fi.*] secundum Io. Tan. Phi. & Gof. sed Inno. Hosti. Guil. Na. Pe. & Abb. intelligunt, quod † iurare debeat, & præter iuratoriam præstabit etiam aliam cautionem: nec mirum, cum hoc sit iuramentum oneris, non honoris. & secundū hoc est si. Præter. 12. quæstione secunda, Ebron [*& infra*] de immu. eccle. decet, ad fi. li. 6. uide quod dixi de elec. dudum. 2. ad fi. textus.

ANNOTATIONES.

a Ex officio. Et ratio redditur in §. Iul. in l. non distinguemus, de arbitris, & no. bene: sed alia ratio est, quia quando agitur criminaliter, pœna fisco applicatur. ideo tunc tolli per arbitrium non potest, ut l. iurisgen. §. si paciscar, de pactis Bal.

b ¶ Frater. Vide Bar. in l. qui testamento, ff. de testa. et per specu. in ti. de teste. §. 1. uersi. sed nunquid.

c ¶ Colla. Facit Cle. quamdiu, de appel. & quomodo ille, qui uolebat stare compromisso, consequitur ab aduersario pęnam, & rē, si fecit iustitiam, uide ibi glo. in l. præalleg. si quis reus.

d Per Cardinalem. Nunquid autem, qui tulit sententiam, possit in causa appella. hanc sententiam impugnare, si successit ei, qui succubuit, uide gloss. 3. q. 7. §. si contra patrem, & quod ibi scripsi, Archi.

e ¶ Cum causam. De hoc, an in criminibus possit compromitti, uide gloss. et Bar. in l. non distinguemus. §. Iulia. alleg. in glos. et huic materiæ annectitur alia, an de crimine possit transigi, uide plenius Cyn. hic, et plenius Bal. et Sali. in l. transigere, C. de transa. et uide Bar. in l. diuus, ff. ad Sill.

SVMMARIVM.

1 *In senectute non præsumitur incontinens, qui continuit in iuuentute.*
Capituli diuisio, ibid.
Quæ soleant ab ea abesse, & quæ inesse uitia, nu. 4. & nu. 8.
2 *Pallium non datur episcopis nisi ex gratia.*
Qui eo decorari debeant, ibid.
Malum de perfecta ætate non est facile credendum, & quando.
Præterita ex uita sumitur argumentum in præsens, ibid.
3 *Libidinis fœtor dissoluit domini iugum, fœdissima senibus est, quid mali gignat, si fuerit in sene, nu. 4.*
Mulierum accessus abigit habitationem Dei, ibid.
5 *Pro literatis præsumitur.*
Gradus secundus in inæquali linea etiam Iudæis interdictus, ibid.
Credere omnibus, & nulli credere, utrunque malum, ibid.
Innocens pro fatuo, ibid.
6 *Inquisitio præparatoria qualiter fiat, & nu. 9.*
7 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Senili ætate non semper præsumitur.
In senectute quandoque non expiatur, quod labis quis in iuuentute contraxit. §. 1.
Odorem, quo testa semel imbuta est, seruabit diu, ibid.
9 *Additio glossarum.*
Procurator in denunciationis causa potest interuenire, ibid.

CAPVT XV.

CVm in iuuentute. Casus. In senectute † non præsumitur incontinens, qui in iuuentute continuit. & præmittit exordium circa excusatione me piscopi. secūda ibi, Licet, ponit delationem ipsius: 3, ibi, Quia tamen, ponit delationis repulsionem, & causam. 4. ibi, Sed ut, inquisitionis commissionem. 6. ibi, Qui nobis, inquisitorum relationem. & vt dicit glo. penul. pars huius de put. cano. cum in iuuentute [*Arruent*] de gratia speciali, cum † alias non pallientur, nisi archiepiscopi, de vsu pallij, nisi, Pē. [*Decorari*] 100. dist. rationis. nec debent illo ornamento decorari moribus indecori. e. dist. contra morem, Go. [*Credendum*] ad Rusticum. 2. glo. non est facile malum de perfecta ætate credendum, quam præterita vita defendit, & honorat vocabulum dignitatis [*Iugum † domini*] tale igitur iugum dissoluit libidinis fœtor: quia secundum Hiero. non potest toto corde habitare cum deo, qui mulierum accessibus copulatur. 12. di. hospitiosum, ad idem de cleri. cōiugatis, quòd à te, & e. diuersis [*Experietur*] Sene. cum † cætera uitia cum homine senescant, sola auaritia iuuenescit. Tulius lib. de senectute. C. præclarum munus ætatis: aufert quidem nobis, quod est in adolescentia uitiosissimum. libidinem. s. corporis. Tullius li. 1. de officijs. ca. 13. cum omni ætati sit turpis, senibus maximè fœdissima est. & subdit duplex in ea malum: quia senectus dedecus concipiet, & facit adolescentium impudentiorem intemperantiā. Sen. decla. 2. adolescens luxuriosus peccat: senex luxuriosus insanit. de auaritia dicā, infra de præben. auaritiæ [*Literarum*] not. præsumi † pro literatis, ad idem, supra de procu. in nostra [*Ethnicorum*] i. gētilium, de iudi. nouit, uer. sed cum dominus. unde nec Iudæi in tali gradu contrahunt, s. secundo in linea inæquali, ut no. de diuor. gaudemus [*Inclinare*] Seneca, utrunque malum est omnibus, & nulli credere. & innocēs. i. fatuus credit omni uerbo, ut 22. q. 4. innocēs, Go. [*Ex deo*] primo. lo. 4. c. [*Episcopo*] & collegis, uel dic, ut infra [*Crederent*] licet nescirēt, fuit † enim hæc inquisitio præparatoria inquisitionis faciendæ super ueritate, si apparuisset infamia. & sic de credulitate & opinione istorum, & nō de ueritate inquirebatur, uel indagatio fiebat [*Qui*] s. episcopus, cui commisimus inquisitionem, & collegæ. uel qui. s. coepiscopi, a quibus inquiri mandamus. ¶ [*In † glo. 2. ibi. §. a barbaris*] uide de purga. cano. cap. 1. super gl. pe. [*& ibi. §. 1.*] uide de proba. cum causam, super glo. 2. ¶ [*In † glo. 2. in fi.*] Io. & tamen sæpe mentiuntur antiqui, de sacra unc. c. uno, in fi. ¶ [*In † glo. 3. ibi, senex.*] & alibi, quiesce miser senex. 76. di. tanta, & laqueus iuuenum omnes uos, & maledictus puer. & c. 2. q. 7. Paulus, Gof. [*& ibi, Inueterata.*] idem no. 1. q. 1. quibusdam. Horatius epistol. Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem, testa diu. ¶ [*In † glo. denunciando*] super eodem verbo adde idem Innocē. quo casu potest interuenire procura. de testibus, ex parte[a] Adæ. ¶ [*In † glo. penulti. ibi, facienda*] imo uidetur hic probari contrarium. sed dic, quod hic commissa non [illegible] solēnis inquisitio ueritatis, sed occulta indagatio credulitatis, & famæ [*Et in fi.*] dic ut infra de purg. cano. cum dilectus, in glo. penul.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ex parte. Contra hoc facit: quia cum sit heresis, tamen quod post pœnitentiam impendit, reddit executionem, vt no. Ioan. And. in c. nisi, super glo. ex loco, non interuenit procu. etiam si ciuiliter agitur, ut no. in c. inquisitionis, in prin. infra de accusation. de dolo. & contu. ueritatis, super glo. quilibet, & de accu. qualiter, el. a. §. debet, super uersi. illi.

SVMMARIVM.

1 *Idoneus si fuerit, cum scribitur, non tenetur idoneum se probare, uide nu. 5. & 11.*
2 *Pro scholare rescriptum impetratum super obtinendo beneficio, ualet.*
Scholaris quòd non sit, an possit opponi contra eum, ibid.
3 *Ad recipiendum quem in clericum & in fratrem in ecclesia ex ui rescripti, an sit exceptio dilatoria.*
Contra rescriptum admittitur exceptio ante litis contestationem, quando ex eo nascitur actio; ibid. eius forma attendenda, nume. 5. in fin. & quando eius effectus impeditur, nu. 6. 7. 9.
4 *Executor literarum apostolicarum ad beneficia recusari potest, & quo*

& quo caſu, & de eius poteſtate & proceſſu & officio, nume. 5. 6. 7. & 9.

5 *Si idonea perſona fuerit, hac uerba non ſonant conditionem, ſed potius monitionem, & quid faciant.*

Excommunicationis ſententia lata non ſeruata conditione reſcripti quando non teneat, ibid.

Conditionem in reſcripto gratioſo qua ſonent, ibid. & num. 10. & an ſit examinanda ante executionem, & qui ordo ſeruandus, nu. 6. 7. 9.

6 *Prouiſionis beneficij reſcriptum antequam ſortiatur effectum ſuum, quando de poteſtate reſcribentis ſit quærendum.*

Prouiſio & electio ſecunda quãdo teneat, ibid. uer. unde & cõſtat.

Prouiſione commiſſa uidetur & ea conceſſa, ſine quibus non poteſt commodè, uel rectè fieri, ibid.

Ordo an & quis obſeruandus ab executore gratia beneficij, ibid. & num. 7. & 9.

7 *Proceſſus executoris gratia duplex, & quis ſit uterque cum differentijs utriuſque.*

8 *Principale ſi committitur, & acceſſorium uidetur commiſſum, & quando, & nu. 6.*

Subintelligantur qua in reſcriptis, ibid.

10 *Clauſula, quòd ſi non omnes &c. habere conditionem, qua ſeruari debet, intelligitur.*

12 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. nu. 13.*

Soluendo non eſſe eccleſiam qui dicit, an ei incumbat probatio, & nume. 14.

Bona fidei quis eſſe præſumitur, niſi contrarium probetur. §. 2. & num. 15.

14 *Additio gloſſarum.*

Facultates eccleſia quando præſumantur ſufficientes, ibid. nu. 14.

Eccleſia non debet fundari niſi cum dote ſufficienti ſaltem duobus, ibid.

15 *De examinatione electi ubi tractatur.*

C A P V T XVI.

1 DVdum: Caſus. Is, pro † quo beneficiando ſcribitur cum clauſula, ſi idoneus fuerit, ſe non tenetur probare idoneum, cum idoneus præſumatur. Et pars prima ponit partis querelam 2. dat iudicē ibi, 2 cauſam nobis [*Scolarem*] ualet † ergo reſcriptum [a] impetratũ à ſcolare ſuper beneficio obtinendo, de quo remittit Hoſt. de tranſact. ex literis. & an poſſit contra illum opponi, quòd non ſit ſcolaris, uide in ſpecula. de reſcript. præſen. §. ratione autem impetrantis, uer. 3 ſed ubi ſcribitur pro ſcolare [*Recipi † faceret*] Dixit hic Inn. quòd hæc exceptio nõ erat proponenda in uim declinatoriæ, ſed differenda in negocio principali, ar. ff. ad exhi. l. 3. §. ibidē, de foro compe. ex parte, & ſi tũc proponeretur, eſſet ligitima, de inſti. c. 1. q. d. Innocen. ſecundum Hoſt. quòd eſt peremptoria hæc exceptio, per quam non debet litis conteſtatio retardari, de litis conteſt. c. 1. lib. 6. ſed dicit Hoſt. ꝙ ſalua ſua reuerentia hoc fallit, quando ex reſcripto, contra quod obiicit, naſcitur actio. quo caſu admittitur exceptio ante litē conteſt. ut ibi no. & patet ex ſequenti glo. [b] [*Declinans*] 4 ex his, quæ ſequuntur. ſed Boa. dicebat, ꝙ † recuſabat illum, quod poterat, ſi aſſumebat partes iudicis: alias non, de hoc infra de appell. nouit. & ſecundum eum forte alias exceptiones proponebat ſub proteſtatione, ſi recuſatio non procederet, tene quod prius dixit [*& infra*] deciditur, quod presbyter dicebat, quod clericus, ex quo in reſcripto dixerat ſe idoneum, hoc probare debebat [*Si perſona*] hæc uerba † non ſonant conditionem, ſed potius monitionem, ut ſ. id fiat, quod de iure fieri debet. ſi. de teſta. tu. l. muto, §. [c] 1. ff. de uerbo. obli. ſi decem, ſupra de ele. ſignificaſti, ubi de hoc, ſed nec præſtant nouam formam mandato. imo potius executorem inſtruunt, ut ſciat, qualiter perſonæ ſit prouidendum. ſic, ſupra de elect. eccleſia. 2. ideò uidet, quòd & ſi minus idonea perſona ſit, pro qua ſcribitur, tenebit tamen ei facta prouiſio. & etiam tenet excommunicationis ſententia hac occaſione lata, licet ſit iniuſta: quia executor, cui ſcribitur, bene habet in his iuriſdictionem: ſecus eſſet, ſi talis eſſet clauſula, quæ cõditionem adiiceret, ut ſi diceretur, prouideas Petro in tali eccleſia, ſi de uico illo ſit oriundus. hæc enim bene eſt conditionalis clauſula, & certam formam mandato adiicit. & ideò, ſi Petrus non de illo uico, ſed de alio ſit oriundus, non ualebit prouiſio ei facta, nec tenet excommunicationis ſententia ob hoc lata: quia forma reſcripti limitata fuit, quam non licuit egredi delegato, ut patet in eo, quod leg. & no. ſu6 pra de reſcrip. cum dilecta. §. fin. Quid ſi talis † petat, quòd ſua prouiſio ante omnia ſortiatur effectum, nũquid eſt audiendus? uidetur quòd ſic, argu. infra de appel. conſtitutis. 2. fi. Tu uerò dicas contra. nam ſi obiiciatur hoc fieri non debere: quia ille, qui prouidit ei, nullam poteſtatem habuit prouidendi; patet, quòd hic cõtenditur de fundamento iuriſdictionis. i. an is, qui ei prouidit tãquam delegatus, poteſtatem habuerit prouidendi, & ideò de hoc quærendum eſt ante, quàm prouiſio, quæ iuriſdictioni acceſſoria eſt, ſortiatur effectum, argumen. ſupra de offic. delega. cum in iure, & de fide inſtrumen. inter dilectos. §. cæterũ, uerſi. fi. cum ſuis concor. [d] aliud eſt in dicta decre. cõſtitutis: quia ibi non contendebatur de fundamento iuriſdictionis: imò conſtabat, quod epiſcopus poteſtatem confirmandi habebat: ſed dicebatur, quòd cõfirmatio iniuſta erat. ſecus eſt ergo in quæſtione propoſita: quia iuriſdictio ſub conditione nulla eſt, niſi conditio exiſtat. ff. de uerborum ſigni. cedere diem. unde & conſtat, quod prouiſio à tali executore facta nulla eſt ipſo facto. in quo caſu. ſ. quandocunq; prouiſio fit ab illo, de quo conſtat, quòd ipſam facere non poteſt: quia nullam habet ſuper hoc poteſtatem; regulare eſt, quòd non obſtante tali prouiſione, uel etiã appellatione ad tuitionem ipſius facta tenet ſecunda prouiſio, ſiue electio, dummodò fiat ab illo, uel ab illis, qui uel à iure, uel ex ſuperioris delegatione in ueritate poteſtatem habuit prouidendi, uel eligendi ſecũdum Inno. ut patet in eo, quod le. & not. ſupra de ſup. negli. præla. c. fi. ſed ſi aliàs nulla ſit electio, puta quia facta eſt ſcienter de indigno, dummodo facta ſit ab illis, qui poteſtatem eligendi habent, non transfertur poteſtas eligendi ad ſecundos, ad quos de iure communi eligere pertinebat, neq; ad alios delegatos, ſi q ſint, qui haberent poteſtatem conſimilem prouidendi: imo ad primum tamen delegantem redit hæc poteſtas, ut no. infra de exceſ. præla. inter dilectos. §. prætērea. [e] uerumtamen circã hæc mandata notandum eſt, quòd utroque prædictorum duorum modorum illi, cui ſcribitur prouideri, ſ. ſi ſit idoneus, [f] uel ſi ſit de tali uico oriundus, in utroque caſu is, cui ſcribitur, ſi uoluerit, merus eſſe poterit executor. unde ſine ulla cauſæ cognitione ſtatim de uacante præbenda poterit prouidere. ſed & licet ſit merus executor, poteſt tamen, ſi uult, aſſumere partes iudicis, uidelicet ut inquirat, an pro quo ſcribitur, ſit idoneus, uel an ſit de uico illo oriundus: & hanc inquiſitionem facere poterit, non uocatis, uel etiam uocatis partibus, & aliis, quos res tangit. ſicut magis elegerit hoc, uel illud, dũmodò ille iuriſdictionem habeat, qui hanc prouiſionem faciendam commiſit. nam commiſſa prouiſione uidetur omnia alia, ſine quibus non poteſt cõmodè, uel rectè fieri prouiſio, commiſiſſe, argumen. ff. de iuriſdictio. om. iudi. l. 2 ſupra de offi. delega. præterea, cum ſuis concor. Item quia ſicut ipſe delegans, ſi hoc non commiſiſſet, utroque prædictorum modorum per

rum per

rum per ſe procedere poterat, & ſic delegatus ſuus. ar. 93. di. c. fin. Eſt † autem differentia inter proceſſus iſtorum modorum. ſ. prouidendo ſine cauſæ cognitione, in hoc caſu, ſi appellatū non fuerit, poterunt hi, quos res tangit, etiam poſt 10. dies contra prouiſionem huiuſmodi obijcere, quicquid placet, infra de ap. conſtitutis. 2. §. fina. & nota. ſupra de cauſa poſ. cum olim,[g] & uide quod dicam de his, quæ fiunt à maio. par. ca. c. 1. ſuper ver. obiectum. Si autem proceſsit iuxta ſecundū modum. ſ. inquirendo de meritis perſonæ, & poſteā prouidēdo, tunc his, quos res tangit, adeò præiudicatur, ꝙ niſi à tali ꝓuiſione, infra 10. dies appellauerint, non ſunt contra ipſam ulterius audiēdi, ut patet in eo, quod legitur & no. ſupra de elec. cum dilectus §. 1. ver. ſi. ſecundum Innocen. quod intelligi poteſt, quando præſentes fuerunt, uel abſentes etiam non uocati, ex quo cum primò ſciuerūt ſactam prouiſionem, infra decendium non appellauerunt.[h] Alioquin contra. ff. quæ ſententiæ ſine appellatione reſcin. l. 1. §. item cum ex eo edicto. Si uerò uocati fuiſſent & contumaces, tunc appellantes non audirentur. 2. q. 6. §. ſunt quorū, 24. q. 3. de illicita. ad finem. eodem † modo uidetur ſecundum Inn. quod ſi cui mandetur ſimpliciter, vt tali prouideat de tali præbenda, eſto quòd non ſit ibi talis clauſula, ſi eſt idoneus, uel cōſimilis, talis tamē executor poteſt ſibi aſſumere partes iudicis, & hoc ratione prædicta, & quia cui committitur principale, & acceſſorium, ſupra de of. dele. prudentiam. §. pe. & ſi. ſecundum Inno. imò eſt & melior ratio ſecundum Hoſtiē. quia. ſ. hæc clauſula & quælibet alia, quæ per ius ſcriptum confirmari poteſt, ſubintelligitur, etiam ſi non apponatur, vt patet in eo, quod le. & no. ſupra de reſcrip. cum adeo, & c. cauſam quę: ſecus, ſi miniſterium eſſet ei commiſſum, vel executio mera, vt patet in eo, quod le. & no. ſupra de oſ. dele. paſtoralis §. quia vero, & c. quoniam apoſtolica ſedes, in ſi. Alij † verò melius uidentur diſtinguere ſecundum Inno. in ſecundo caſu. ſ. ubi uerba non ſonant in monitionem, ſed in conditionem, vt quando mandatur alicui prouideri, ſi de tali loco ſit oriundus, uel in theologia aſcendit cathedram mag[illegible]ralem. nam ſi per tales literas ius alicuius tollitur, uel ei præiudicatur, ut puta quia ad epiſcopū, vel capitulum pertinet prouiſio, à tali executore prouideri non poteſt, niſi uocatis partibus, ſiue his, quos res tangit, præcedat cognitio ſuper cōditione, arg. 26. q. 2. & ſi non cognitio, ſupra de reſcrip. cum eum dilecta. & idem videtur dicendum, vbi aliquis mandat aliquem citari ad extraordinarium iudicium, uel ultra duas dietas pro eo, quòd coram ordinario iudice timet propter potentiam aduerſarij litigare, ut le. & no. infra e. gloſſ. uer. & idem eſt in citatione, & ſequen. & idem eſt, ſi mandatur fieri inquiſitio contra aliquem, ſi repertus fuerit infamatus, infra de accu. cum oporteat. §. diſcretioni, ubi de hoc. & idem in ſimilibus eſt cenſendum. Inn ſupra de reſcrip. inter cęteras. ſ. quod ubicuuque clauſula, vel conditio in reſcripto præambula eſt, primo oportet ipſam examinari & diffiniri in pręſentia partium, quàm ſuper eo, quod principaliter committitur, & quod dependet ex conditione, ſine clauſula, procedatur. & hæc uera ſunt, niſi forte conditio, ſiue clauſula eſſet notoria. tunc enim non eſſet neceſſaria examinatio, niſi fortitā ad cautelam, ut patet in eo. quod le. & no. ſupra de elec. bonę. 1. §. contra legati, uer. 1. & de filijs preſby. quoniam. §. ſi. hoc tamē ipſum exprimendum eſt in relatione, vel interlocutoria præſentibus partib⁹ expedita, ut ſic nemo ulterius contradicere ualeat, niſi fuerit appellatum. 2. q. 6. §. biduum. Si uero per huius literas nec ius alicuius tollit, nec alicui ſit præiudicium, ut ſi epiſcopus, ad quē pertinet prouiſio, mādet alij quod prouideat, ſi de tali loco ſit oriundus, in tali caſu bene tenet prouiſio, etiam ſi ſuper conditione inquiſitio non ſit facta, & etiam ſi partes non uocentur: quia nec poſſunt eſſe partes, ubi nullus alius ſe in prouiſione aſſerit ius habere. & ſi dicas, imò ſit præiudicium eccleſiæ, cui magis expediebat habere ortum de loco, quā extraneum, reſpō. quod iſtud hi, qui contradicunt, nō poſsint opponere contra prouiſionē delegati, ſicut nec iſtud poſſent opponere contra prouiſionem delegantis. uel dic, ꝙ & ſi prouiſio delegati, qui formam non ſeruauit, nulla ſit. ideò: quia non ſeruauit formam. non tamen fuit neceſſe uocare partes, quādo prouiſum fuit. uide qđ dixi de tranſla. cap. ſi. ad ſi. In præmiſſo etiam caſu, in quo diximus partes eſſe citādas. non intelligas, quòd in examinatione conditionis, ſiue clauſulæ debeat libellus offerri, uel lis cōteſtari, uel alius iudiciarius ordo ſeruari: imò tantum de plano expedietur, infra de ſpō. cum in tua diœce. tu dic, quòd ſiue uerba ſonent in monitionem, ſiue in conditionem, ſemper etiam nulla cognitione præmiſſa tenet prouiſio facta delegato: quia in hac prouiſione non fungitur uice iudicis, ſeu prouiſoris, ſupra de elec. uenerabilem. §. obiectioni. 1. reſpō. & uer. exercuit. & idem eſt in citatore, cui mandatur, quòd citet aliquem, ſi propter potentiam ſuam non poteſt aduerſarius corā ordinario iuſticiam habere. hoc non fungitur officio iudicis, ſed potius citatoris, & ideò nullum ordinem iudiciarium ſeruare tenetur ſecundum Innoc. ſecus uidetur, ſi ſub eadem conditione committatur cauſa aliqua audienda. & decidenda, quod dic vt l. & no. ſupra de ſo. compe. licet. & idem in cæteris ſimilibus eſt dicendum. tamen ſi conditio, uel monitio non eſt uera, caſſabitur, ſiue caſſatum denunciabitur, quicquid fuerit per prouiſionem huiuſmodi attentatum tanquam per obreptionem obtentum, ut patet in eo, quod leg. & no. infra de re iudi. cum olim. §. ſi. uer. & ei licet abſenti. poteſt tamē prouiſor, ſi vult aſſumere ſibi partes iudicis, vt dictum eſt, & ar. infra de conceſ. præben. propoſuit. in quo caſu ſi contradictor opponat, ꝙ conditio, ſiue clauſula appoſita non eſt uera, & prouiſor hoc nō admittat, cum ſibi aſſumpſerit partes iudicis, & non admittat, quod admittere debet, nec ordinē iuris ſeruet, iuſtè ab eo poterit appellari. Alij uero dicunt, ꝙ ex hac cauſa, ꝙ non ſeruat ordinem, appellari non poteſt, cum nec ipſum ſeruare teneatur: quia hanc examinationem ad ſuam tantum inſtructionem facit, & in ea ſummariè procedit, arg. ff. de re iudi. à diuo Pio. §. ſi reū, & in eo, quod legitur & no. ſupra de foro cōpetenti. c. 5. & ideo etiam non eſt hic neceſſaria ſentētia: ſed ſufficit, ꝙ iudex ſuper hoc ſit inſtructus. & ſic fallit hæc regula, quæ traditur. ff. de iudi. de qua re. ſupra de cauſa poſſeſ. cum ſuper, in fine. Si autem in litera diceretur, Si tibi conſtiterit, quòd ſit de tali loco oriundus, tunc ubi per prouiſionem iuri alterius detrahitur, non poteſt de hoc conſtare niſi partibus pręſentibus. & ideò: quia talis uice iudicis fungitur, ſi nulla pręmiſſa cognitione procedat, proceſſus huiuſmodi non ualebit,[i] licet aliqui contradicant, ꝙ ſi per prouiſionem nullius iuri detrahitur, puta quia ad delegātem pertinet prouiſio, tunc ualet, quod facit, etiam ſi nulla præcedat cognitio: quia prædictam cognitionē uidetur ei committere non tanquam iudici, ſed tanquam bono & diſcreto uiro. quando autem vt iudex, uel inquiſitor procedit, tūc verum eſt, quod debet ſeruare ordinem iudiciarium, & primo de conditione inquirere, quàm in principali procedat, infra de accu. cū oporteat, & ſupra de reſcrip. cum dilecta. ut patet in eo, quod legi. & no. ſupra ea. glo. uer. & idem uidetur dicendum, ubi aliquis mandat, & ſequen. & idē in ſimilibus, ut ibi no. licet aliqui contradicāt. In clauſula

10 ſula † verò, illa, quæ in literis conſueuit apponi [Quod ſi non omnes &c.] certa forma conditionis data intelligitur, quam & ſeruari oportet, quod dic. ut le. & no. ſupra de reſcrip. ſciſcitatus, & de of. deleg. 1. reſpõ. §. 1. ſecundum Innocen. hanc glo. breuius collegi in Cle.
11 de offi. deleg. c. uno [*Præſumatur*] non † ſolum iſte clericus, ſed etiam quilibet baptizatus, ar. 1. q. 1. Chriſtus. remittit Hoſtien. ad ea, quę no. de ſeru. cap. uno. ſed dicit Pe. maximè de clericis præſumẽdum, alleg. no. q. 7. quærendam, & eadẽ q. terminationes, & c. ſi quis epi-
k ſcopus, quæ uidentur contra: ſed ibi ſoluunt. [k] ¶ Pri-
12 ma † glo. quærit, & ſoluit, ſolutioni alle. contrarium. ¶ Vltima glo. alleg. duas concor. inducit ſimile, obij-
13 cit, & remittit, quærit, & ſoluit ¶ [*In † glo. 1. quatmodo*] probandus eſt filius ingratus: quia præſumitur gratus [*& ibi. §. rogo*] vide de teſti. licet uniuerſis, ſuper. 3. gl. [*& ibi, Ex perſona*] ex perſona collegæ aui mei non conuenior ſi probo illum tempore depoſiti officij fuiſſe ſoluendo. ¶ [*In glo. 2. ibi, ſi cui*] uide in proę. ſuper glo. fi. [*& ibi, Quamquam*] vide de elec. cauſam, ſuper. 3. glo. ¶ [*In ult. glo. ibi, ſuper ſeruiri*] uide de teſti. præſentiũ, ſuper tertia glo. [*& ibi, cõtra, qui propriam*] ſi nego ſcripturam propriam, uel pecuniam numeratam, neceſſe eſt id probari. ¶ [*In*
14 *† glo. 1. ibi*] qui dicunt hoc uerum, quando iuxta ſolitum modum & numerum, & intra illum petit quis recipi. Si uerò ultra, tunc ipſe probet facultates ſufficere, & ſic præſump. præcedentis ſtatus transfert probationem in reliquum, ad hoc de conceſ. præben. ex parte, in fi. de præſcrip. cap. primo, lib. ſexto, quod no. tit. ec. bene. cap. uno, in prin. 5. glo. & l. hic in fi. alle. ſed in id, quod no. de reg. iu. ſemel malus, lib. 6. Si uero pręcedens ſtatus eccleſiæ non apparet, infra numerum beneficiorum præſumam pro impetrante, cum eccleſia non debeat fundari niſi cũ dote, quę ſufficiat duobus ad minus, de conſe di. 1. nemo, de ui. & hone. clerico. ut quiſque ultra illum numerum probet impetrans facultates ſufficere [*Et in fi.*] dicebat Hoſti. quod ſolutio colligi poterat ex no. de elec. bonæ. 1. ſuper fi. glo. de negatiua ibi uide alle. etiam de tranſla. c. 1. uer.
15 & quod non eſt. ¶ [*In glo. ul. ibi, quòd † examinabit*] ſerua-
l ta [l] in dignitatibus forma decr. de elec. ſi forte, lib. ſexto, ſi euidens dicatur defectus.

ANNOTATIONES.

a ¶ Reſcriptum. adde ea, quæ habentur in c. poſtulaſti, de reſcri. & ibi per d. Feli. & Hoſti.

b ¶ Sequenti glo. Vide Io. And. de reſcrip. conſtitutus, & quod no gl. quæ incip. uidetur, quòd pœtempenta, de lit. conteſta. cap. 1. li. 6.

c ¶ Muto. §. 1. Ibi uide Barto. & plenius in l. hæc uerba, ff. de le. 1. & in l. 1. ff. de condi. & demon. poteſt tamen id, quod tacite ineſt ex mente, exprimi, quod faciet conditionem, uide. l. in conditionibus §. 1. ff. de condi. & demon.

d ¶ Cum ſuis concor. Pro hoc facit, quod notat glo. no. in Cle. 1. de ſeque. poſſ. & fruct. quæ eſt gloſſ. fina. & ibi per moder. & quod no. Bar. in l. 3. ff. quod ui, aut clam, & Bal. in l. ſi quis filio. §. quod ſi quis, ff. de inoffi. ſup. & it. teſta. in contrarium facit quod no. glo. quæ incip. alias appellaſſe, verſi. dum.

e ¶ Præterea. Ibi vide plenius Io. And. ſuper glo. unde non. & an ex negligentia executoris ad alium fiat prouiſionis deuolutio, & ad quos, uide in Cle. ſi de beneficio, in glo. ſi quid, de præben.

f ¶ Idoneus. & regulariter quilibet præſumitur idoneus. adde Inno. in c. dudum, el. 2. in 2. & penul. enlum. de elec. Pe. de Ancha. in conſi. 214.

g ¶ Cum olim. Ibi vide Ioan. And. in glo. ſua mag. & facit, quod no. Ioan. And. de dec. quòd ſicut, poſt glo. & in c. accedens, de accu. in glo. dicit Hoſtien. & uide glo. & ſuper illa Ioã. An. quæ incip. olim dicebamus, in c. fina. de ele. lib. 6.

h ¶ Appellaueꝛunt. Ex quo enim ordine iudiciario executor proceſſit, neceſſaria fuit appellatio: ſecus, ſi non aſſumpta aliqua inquiſitione procedit: quia tunc cum actus ſit extraiudicialis, non fuit appellatio neceſſaria, uide Ioan. An. de cauſa poſ. cum olim, in ſua glo. ma. uerſi. ſi dices, & in c. ad aures, ſuper glo. 2. de tempo. ordi. & uide Bal. in l. certum, C. unde leg.

i ¶ Valebit. ſecus, ſi in reſcripto diceretur, ſi repereris: quia iſtud reſcriptum be[...] in [...] iuriſdictionem. vide Lapum in Cle. 1. de [...] ele. [...] de ſtepha. & mod. 1. in Cle. 1. de conceſ. præ[...]en. & Oldra. in conſi. 34.

k ¶ Soluuntur. Quilibet præſumitur bonus: quia iſta eſt quædam qualitas a natura: ſed an diues, uide in l. ſi uerò. §. pro cei qualitate, ff. qui ſatiſ. cogan. an maior, uide in c. infamibus, per Ioan. An. de re. iur. lib. 6. & uide no. glo. de iſta præſumptione bonitatis in c. ſi forte, de elec. lib. 6. & in l. ſi prius, de no. ope. nunc. ff. per Bar. & Din. in c. ſemel, de re. iuris, lib. 6.

l ¶ Seruata. Licet quilibet præſumatur idoneus qualitatibus intrinſecis, & cum quibus naſcitur, tamen pr[...] m[...]uens, vel confirmans de illis ex officio inquirit, uide in c. ſi forte, per glo. de elec. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio tituli.*
Ad iuramentum recurritur in defectum probationum, ibid.
eius effectus, ibid.
2 *De eo ubi alibi, quàm in hoc titulo tractetur, quando quis cogitur ſeruare, nu. 4. 5. 6.*
3 *Iuranti quando creditur, quando non, caſus quidam.*
4 *Iurare quibus caſibus cogatur, & quibus non.*
5 *Iuramentum an non obſtet impetranti, & quando non punitur non ſeruans, uel deierans, nu. 6. abſque eo reſpondet ſyndici poſitionibus, nu. 7.*
7 *Non defertur à procuratore non habente ſpeciale mandatum.*
Laicus ratione iuramenti conuenitur in eccleſiaſtico foro, ibid.

De iureiurando, Rubrica.

1 ¶ Diximus † de probationibus: ſed quia in defectum
a probationum recurritur ad iuramentum, [a] qui finis eſt litium, infra c. & ſi Chriſtus, ante medium, & alibi, maximum remedium expediendarum litium iuramentum. ff. e. l. 1. ideo poſt tractatus &c. Gof. & habetur materia in cauſa. 22. per totũ. ad idem. 15. q. 6. alius, cum duobus capitulis ſequen. 35. q. 6. per totum. Re-
2 petitur † autem in. 6. & in Clemen. multa iura conueniunt huic rubricæ, quorum propter breuitatẽ omittitur ſpecificatio, ſed illa tradã per quatuor membra, & erit primum de creditur, uel non creditur. ſecundũ erit de cogitur, vel non cogitur. tertium erit de obſtat uel non obſtat. quartum erit de punitur, uel non pu-
3 nitur. Ad primum † creditur iuranti, quod no. can. cap. fi. de teſti. præſentium, & c. vltra tertiam, de excep. paſtoralis, de deſpon. impuberum, continebatur, qui ma. ac. poſ. cap. fi. de ſen. excommuni. ſi uero ſecundo, & li. 6. de reſcrip. ſtatutum. §. cum uerò, uer. ſed &, de ele. ut circa §. ſuper huiuſmodi, & c. nulli, in fi. non creditur, de cler. pere. cap. 2. de re. in inic. ex literis, de proba. poſuiſti, & c. ad noſtrã, de reg. uidua, & Cle. de elec.
4 conſtitutionem. §. cæterum cogitur † quis iurare, de ele. ſignificaſti, de maio. & obe. cum in eccleſijs, de teſtibus, & c. nuper, de deſponſa. impuberum, atteſtationes, de Iudæis, ſignificauit. 1. reſpon. de hære. excommunicamus. §. moneantur, & §. ſi qui, & in 6. eo. ti. ut officium, in fi. de elec. ubi periculum. §. ſuper his, & c. ut circa, uer. ſi coram, & c. is qui, de iura. calum. cap. 2. in fi. & Cle. de reli. do. quia cõtingit. §. illi etiam, de magi. cap. 2. de hæreti. cap. 1. §. porro, non cogitur, de ferijs. cap. 1. de proba. cap. 2. de coha. cleri. clericos. Item cogitur ſeruare iuramentũ, quod no. cauſa. cum dilectus, de ſponſa. ex literis. 2. & c. cõmiſſum, & ſe. de pac. cap. 2. lib. 6. Non cogitur ſeruare, de elec. venerabilem, de ſpon. cap. 2. & c. de illis, & c. requiſiuit, & c. ſicut, de hæreti. c. fi. de homi. cum iuramento, de no. ope. nun. cum ex iniuncto, de re iudi. apoſtolicæ, in fi. uer. omnis, lib. 6. Item cogitur exigens abſoluere, de arbi. c. 2.
5 de cenſibus, grauis. ¶ De † tertio, ſ. quod ob iuramentum quandoque impetranti, de reſcrip. conſtitutus: quandoque iuranti, de renun. ſuper hoc, de accu. ueniens,

niens, de ſi. c. pen. Item non ob. nec deierat, de renun. cum inter. P. de cleri. non reſi. ex parte, de pigno. ſignificante, de dona. per tuas, de eccl. ædi. cap. ult. & in 6. de ſup. negli. præla. grandi, de offi. ordi. quia plerique de 6 † quarto. ſ quòd punitur non ſeruans, uel deierans, de reſcrip. cap. 2. de ele. venerabilem, de tempo. ordinan. dilectus, de præſcri. ſi diligenti, ver. ſi uero, de fideiuſ. peruenit, de exceſ. prælato. grauem, de re iud. ad apoſtolicæ, uerſi. deierauit, lib. 6. non punitur non ſeruans in caſibus, quibus non ualet, ut de maio. & ob. dilecti, de foro compe. ſi diligenti, de teſtibus, intimauit, & c. conſtitutis, infra de teſti. eo. c. ſi. de his, quę fiunt à maio. parte cap. c. uno, de reg. veniens, de ſpon. ad audientiam, de accu. olim, de his, quæ fiunt à maio. parte ca. c. 2. de conſue. cap. primo, lib. 6. de elec. ubi periculum §. qui autē, de rebus ec. non alie. hoc conſultiſsimo. §. 7 contractus. ultimo † conueniunt iura dicentia, quod procurator non habens ſpeciale non defert iuramentum, de procura. ad agendum, in fi. li. 6. ꝙ laicus ratione iuramenti conuenitur in eccleſiaſtico foro, de foro compe. cap. fi. quòd ſyndicus collegij ſine iuramēto reſpondet poſitionibus, de teſti. cap. ſecundo, uer. ſine iuramento, eo. libro.

ANNOTATIONES.

a ¶ Iuramentum. Vide Bald. hic, qui ponit de multiplici genere iuramenti.

SVMMARIVM.

1 *Superſcriptio huius tituli cuius eſſe debeat.*
2 *Iuramentum præſtitum homini relaxatur ab homine.*
3 *Additio gloſſarum.*

CAPVT I.

1 EX adminiſtrationis. Breue eſt. & licet † quidam habeant in ſuperſcriptione Gre. no. uera, ſup. eſt Gre. III. & in antiqua erat tib° Chriſtianis: quo reſpectu ponebant antiqui ultimam gloſſ. [*Præſtita*] per debi-2 tores, vel fideiuſſores ipſorum [*Relaxanda*] ergo † iura-a mentum præſtitum homini relaxatur[a] ab homine, infra de ſpon. cap. 2. ubi dicam de hoc [*Cogatis*] ſi. ſupra de teſti. co. uenerabil. Inno. ¶ [*In † glo. 2. ibi, excommunicatione*] uel interdicto. ¶ [*In glo. ulti. in prin.*] dicebat Hoſti. & poſſunt hoc facere omnes epiſcopi tanquam &c. [*& ibi, Ad abolendam, in fi.*] & de ſta. re. c. uno. §. pe. lib. 6. [*& ibi, Ordinary*] ſupra de oſ. or. licet, Goſ. [*& in fin.*] Ala. & eſt ſi. infra de cenſi. ſignificauerit, in fine.

ANNOTATIONES.

a ¶ Relaxatur Adde tex. in c. 3. de renun. & in c. ſignificauit, de cenſi. cap. 2. de ſponſa. & Bal. in auct. quod ei, C. de oup.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum non ualet præſtitum à prælato de non repetendis rebus eccleſiæ, & an ab alio præſtitum, num. 2.*
2 *Repetere quid non iurans quin repetere poſſit.*
3 *Contra iuramentum proprium non datur reſtitutio, ſed abſolutio, contra uerò alienum reſtitutio.*
4 *Epilogus, & additio gloſſarum. nu. 5.*
Abſolutio hic qualiter intelligatur, ibid. nu. 5.

CAPVT II.

1 PEruenit. Caſus. Non valet iuramentum præſtitū à prælato de non repetendis rebus eccleſiæ. Cōmunis diuiſio. 2. ibi, Cognita [*Rebus*] etiam 2 ſi proprijs, nedum eccleſiæ rebus quis ſpolietur, iurans non repetere, abſoluitur à iuramento, vt illas repetere poſsit, & ſic intelligitur & infra eo. ſi uerò, & c. uerum. Si uerò ſine uiolentia & dolo abiurauerit res eccleſiæ, tunc ſuperior uel faciet prælarum, qui iura-a uit hoc, abſolui:[a] vel dabit curatorem bonis,[b] vel pro-b videbit aliter, prout melius poterit, vt eccleſia res ſuas recuperet, & iurans non ueniat directè contra iuramentum, ar. ff. de negociis ge. atqui natura. §. cum me abſente, infra c. debitores, & c. ad noſtram. 1. & 2. & c. quemadmodum. quòd ſi per alium recuperari non poſſunt res eccleſiæ, quàm per abiurantem, tunc etiā eidem dabitur licentia repetendi: quia iuramentum illud non poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis illius, qui iurauit, infra c. ſi verò, & c. tua, ſecundum Inn. ſed Hoſtien. dicit, ꝙ uerior eſt ratio: quia talia iuramenta &c. infra c. ſicut noſtris, & ſecundum Innoc. idem dicendum eſt, ſi tutor iurauerit non repetere res pupilli. ſed ſi res proprias quis iuret non repetere, tenetur ſeruare hoc iuramentum, ſupra quod metus cauſa, ad audientiam, & uide quod poſt Innocen. dixi eo. ti. ad au-3 res, ſuper glo. ſecunda, no. etiam † Innoc. & poſt eum Hoſti. quod contra proprium iuramentum nulli datur reſtitutio in integrum, ſed abſolutio tantùm: contra iuramentū uerò præſtitū ab alio bene datur reſtitutio. ff. de iureiurando, nā poſtea. §. ſi minor (cōtumelia). i. iniuria, Goſ. [*Cōſtringi*] quin poſſumus abſoluere ſecūdum unam lecturā, uel propriè ſecundum aliam. 4 ¶ Secunda † glo. ponit duas opiniones, ſecundam ap-5 probat, & huic decre. dupliciter reſpondet. ¶ In † glo. prima, in fi. & tunc uerbum, Abſoluimus, ſtat propriè ſecundum Hoſti. ¶ [*In glo. ſecunda ibi, de rebus eccleſiæ*] & à ſpoliato, arg. de reſtitu. ſpoli. ſolicitè, & à compulſo [*& ibi, ut ibi dicitur*] & 15. quæſtio. 6. auctoritatem, & 22. q. 3. inter cœteras [*Et in fi.*] uel abſoluimus à peccato, non ab obſecratione, ad quam non tenebatur, Innocen.

ANNOTATIONES.

a abſolui. Per illum, cui iurauit, quæ propriè eſt relaxatio. ſupra c. proxi. uel abſolui à iuramēto in foro eccleſiaſtico, quæ etiam quo ad bona eccleſiæ eſt relaxatio: quia nō obligatur, ut in ſummario.

b ¶ Bonis. De natura, & officio huius curatoris uide in l. 1. & 2. C. de cur. bo. dā. & ibi per Barto. an ex officio dari poſsit: alibi tamen dicitur, uacanti eccle. dari defenſorem, in capitulo primo, de re. ec. non alie. lib. 6. ubi uide.

SVMMARIVM.

1 *Decretalis hæc ut intelligenda.*
2 *Votum commutari poteſt, & quando, & cuius auctoritate. Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. nu. 4.*
3 *Fidem ſeruare quibus non liceat caſibus, & num. 5.*

CAPVT III.

PEruenit. Se ſumat, duo dicens. 2. ibi, Nec tu. & Ab. dicebat 1 † primam partem exemplificandā per dec. ſicut, de ſpon. ſecundam per decre. conſtitutus, de pœnis. ſed hęc exempla non placent, nec placet etiam caſus, quem hic ponebat Ioan. de Deo [*Commutat*][a] auctoritate † tamen eius, qui poteſtatem habet a commutandi uota, infra de uoto, ex multa. T. Innoc. Sed ſi primū uotum eſſet noxium, & illud, in quod commutatur, eſſet utile, tunc licet propria auctoritate mu-

te mutare, ut. 22. quęstio. 4. mulier, & sic intelligo omnia ca. illius quæstionis, Goffre. [*Vel fidei*] de diuersitate horum. supra quod metus causa, ad aures. ¶ Secun-
3 da † glo. inducit in bro. 4. concor. all. tria contraria, &
4 soluit. ¶ [*In* † *glo 1. ibi. l. ult.*] uide de app. ad hoc 2. super 1. glo. ¶ [*In glo. 2. ibi, si conuenerit*] ex causa ante tempus, de quo conuenit. & societate receditur, ut si conditioni non paretur, uel nimis damnosus est socius [*& ibi, Si instituta*] si transactum est super accusatione inofficiosi. & hæres fidem non seruat, integra manet inofficiosi causa [*& ibi, Cum propon. ss. 2.*] non utitur transactio-
5 ne, qui placita nõ adimplet. ¶ [*In* † *gl. 2. ibi, cũ proponas. 2.*] & 95. distin. esto, & infra de reg. iu. frustra sibi, lib. 6. [*& ibi, Innocens*] & C. de transac. le. cum mora, ibi soluitur [*& ibi, Generaliter*] dixit hic Vinc. si aliqua licita conditio inserta & acceptata non seruatur, illi fides non est seruanda. C. de condi. inser. l. 1. 32. quæstio. ul. c. si. unde si ausers feudum, pro quo tenebar ire in expeditionẽ, non ibo hic, & sic posset hic poni casus, ad hoc, infra de loc. potuit. de feudis cap. 1. Idem, ubi conditio intelligitur tacitè, in l. cum proponas, & ff. loca. quæro.
b §. inter, fallit secundum eum in casu, quem ponit gl.[a] Item cum hic actum est, ut altero fidem non seruante, nihilominus alter seruet, & ĩ treugis, licet. n. tu mihi des damnum, ego usque ad tempus treugarum te dãnificare non debeo. & si me defendere liceat, licet mihi nocendo uidearis non te, sed liberare, ar. ff. pro socio, actione. §. diximus. Hosti. ponit casum in eo, qui iurauit alicui seruire usq; ad tempus pro certo salario sibi quolibet mense soluendo: cessatum est in solutione, quęritur, an sine metu periurij posset à seruitio desistere, & religionem intrare? respõdetur quòd sic duplici ratione [*Et in fi. c.*] Innocen. non dicit fidem seruandam non seruanti, sed seruandam fidem licet per fraudem extortam, supra de ele. uenerabilem, ad fine.

ANNOTATIONES.

a Commutat. Item hic tex. quando utrunq; seruari non possit: quia tunc melius est faciendo: alias si potest, tunc tutius est bonum & melius adimplere, ut in c. commissum, infra de spon. item ibi non emanauerat uotum de intrando religionem, ut dicit glo. Arch.
b ¶ Ponit glo. Sed de uoto cõiter emisso: sed si bene consideretur, ille casus non tangit hanc materiam: quia ibi uterque promittit continentiam, non inuicem. sed deo; ut & ideo uiolatio unius non excusat alium, cum sibi nil promissum sit, & uide Ioan. and. infra eo. sicut, in fi. super ultima glo.

SVMMARIVM.

1 *Iuramenti forma, secundum quam iurant episcopi Papæ, & qui, quæ habeat capita, & eorum explicatio, nu. 2.*
De iuramento multiplici remiss. ibid.
De iuramento imperatoris, rectoris, uel curati, ibid.
2 *Ab, præpositio includit hic.*
Fidelis, uox quomodo intelligatur in iuramento prælati, ibid.
3 *Fidelitatis iuramẽtũ Papæ præstitũ an extendatur ad cardinales.*
Vasallus ecclesiæ tenetur iuuare episcopum, non canonicum, ibid.
4 *Consilium pro secreto.*
Papatus pro principatu, ibid.
5 *Regulæ S. patrum quæ dicantur esse.*
Vocatio unica hic sufficit, ibid. ad dicti. uocatus.
6 *Ad synodum non tenetur episcopus ire, nisi uocatus.*
Synodus, & Concilium quid propriè significent, & quid impropriè, ibid.
7 *Legati nomine qui hic intelligantur.*
8 *Apostolorum appellatione qui hic intelligantur.*
Limina apostolorum ubi esse intelliguntur, ibid.
Ea qui tenentur uisitare, non sufficit eis uisitare legatum, ibid.
9 *Visitatio liminum apostolorum an debeat esse pecuniaria,*
A uisitatione hac absoluit interdum papa, & de ea est facienda scriptura, & ratio, nu. 10.
Romanæ ecclesiæ egenti subueniendum, & à quibus.
10 *Scripturu fieri debet etiam duplicatu de eo, quod adimpleuimus, & ratio.*
Casibus fortuitis, & insidijs scripturu præconsulendum, ibid.
11 *Iuramentum in casu huius capituli corporaliter præstatur, secus in iuramento testis, & calumniæ.*
12 *Suffragium, & additio glossarum.*
Vasallus non potest testificari pro domino, eod. nu. 13.
Papæ consilium præsumitur honestum, ibid.
Defendere iurantes in casu huius capituli quomodo intelligantur teneri, ibid. §. in glo. 5.
14 *Iuramentum huius decretalis ad quos extendatur.*

CAPVT IIII.

1 EGo. N. Casus. Forma † iuramenti. 7. capitula continens, secundum quam iurant papæ episcopi, qui sunt exempti, & erat in 1. compil. in ti. de elec. & est si. in auct. iusiurã. quod præsta ab his, qui ad su. colla. 2. & de multiplici iuramẽto uide in spec. e. t. §. 1. uer. illud autem, formam iuramenti, quod præbet impera. eccl. Ro. habes in clemen. e. ti. Romani. quomodo
a autem iurat rector,[a] uel curatus suo episcopo, dicam
2 post Host. infra e. tua. i. [*Ad hac*] inclusiuè † tenetur. sic 35. q. ab isto die, Vin. uide quod dixi in spe. de õsp. §. fi.
b super fi. 1. formæ[b] [*Fidelis*] & obediens, infra de priuil. antiqua. pro expositione huius uerbi remittit Hostiẽ. ad nota. de feu. cap. 1. [*Sancto Pe.*] i. fidem, quam beatus Pe. seruauit, & docuit, fideliter obseruabo, Innocen. [*Sanctæque*] quia eam matrem & magistram, & in omnibus alijs præcellentem & dominam tenebo, secun-
3 dum Innoc. [*Romanæ*] Dicunt † cardinales, quod ad ipsos extenditur hęc fidelitatis promissio, cum ipsi cum papa constituant ecclesiam Romanã, & sint pars corporis papæ, ar. C. ad l. Iul. ma. l. quisquis, infra de his, q̃ fiunt à præla. nouit, & ca. quanto. sed litera sequens uidetur contradicere, quæ secundũ id fuerat præponenda in eo. ar. quòd uasallus ecclesiæ tenetur iuuare episcopum etiã in factis proprijs. 7. q. 1. scire, insti. de usu, & ha. sed non tenetur iuuare canonicũ. 12. q. 2. qui manumittitur, Vin. [*Captione*] uel terram perdat, infra eo.
4 petitio, Hosti. [*Consilium*] i. secretũ † more Italico, Tan. [*Per nuntium*] concor. infra de elec. ubi periculũ. §. nulli, li. 6. [*Ad eorum damnum*] i. in diminutionem fidei beati Petri, uel in derogationem honoris ecclesiæ, vel in lęsionẽ personæ papæ ẽm Inn. uel cardinalium ẽm Ho. ar. l. quisquis cano. 6. q. 1. sub. 1. §. uerũ [*Papatum*]. i. principatũ tam in spiritualibus, quam in tẽporalibus, Inn. sed qñ iurat metropoli. dicet archiepiscopatũ talis ec-
5 clesiæ & c. [*Regulas*] i. canones † summorũ pontificũ, & aliorum sanctorũ patrũ per Romanã ecclesiã approbatas. 3. di. canon. 16. di. sancta 17. di. per totũ, Inn. [*Vocatus*] in hoc sufficit una uocatio, nec requiritur trina, ut no. 18. dist. si episcopus, in glo. ul. & no. Vin. infra de
6 priuile. quoniam: quia licet † episcopus videat omnes alios epõs ire ad synodum, non tenetur ire, nisi fuerit uocatus, alle. præall. c. si episcopus. bene facit ista litera [*Ad synodum*] i. conciliũ: quia propiè episcopi tenẽt synodum: papa & archiepiscopi conciliũ, secundũ Host. tamẽ summus unum pro reliquo. 17. di. nec licuit. 18. di. per totũ. 28. d. quando [*Legatum*] generalẽ, uel particularẽ, etiam si simplex nuncius sit. j. de pręscrip. accedens, de censibus, cũ instantia, Ho. [*Sedis apostolicæ*] qñ iurat metropolitano, dicet Ecclesiæ metro. nõ tamen hoc extẽuit ad nuncios fabricæ, ad quos moneri possunt, nõ cõpelli. j. de pęnis, Romana, li. 6. [*Necessitatib*[9]] nõ superfluis, vel corruptilibus donatijs [*Apostolorum*]
7 i. Petri † & Pauli. uel. i. Apostolicorum. i. curiam Romanam.

manam. & vide quod dicam de crimi. fal. quam graui. limina enim apostolorum esse intelligguntur, ubi est papa, & patet ueritas huius expositionis ex eo, quod sequitur, nisi ipsorum absoluar &c. quod quia de apostolis mortuis non potest intelligi, necesse est exponi, idest nisi absoluat per papā, qui liminibus illis præest, & qui fungitur uice & auctoritate ipsorū [Limina] nec tunc sufficit visitare legatū, vt in spe. ti. 2. §. nunc ostendendū. in fi. [Certum nuncium] propter hoc cū literis parentibus continentibus statum ecclesiæ destinatum.

9 nec† requiritur pecuniaria uisitatio, nisi tanto tēpore sit præstita, q in consuetudine uersa sit; nec oblatā respuo nisi tēpore visitationis, de censibus, Romana. §. caueant. li. 6. sed quid si ecclesia Romana eget? subueniendum est illi: quia fidelitatis debitū hoc importat, ut patet ex no. de feu. ca. 1. & quia papa dominus est. 9. q. 3. cuncta, & vicarius eius, cuius est terra, &c. de deci. tua nobis. & quia si nuncijs suis tali casū debet subueniri, ut supra de ordinarijs inferioribus, de of. ordi. cōquerente, de censi. cū apostolus, fortius papæ. de elec.

10 licet, in fi. secūdū Ho. [Absoluat] interdum, papa† enim super hoc gratiam facit secundum Pe. de qua propter insidiantes consulit Hosti. q fiat scriptura, & ex diligenti, & propter casus fortuitos duplicata. insti. de testa. §. pe. [Licentia] iurat etiam, quod habes, infra de rebus ecc. non alie. c. vt super, & infra de feudis. c. 2. Abb.

11 [Hæc † sancta] & sic videtur, q hoc casu corporaliter iurer: sed secus in iuramento testis, & iuramento calum. 11. q. 1. non flagitetur, de iura ca. c. fi. uide quod no. de

12 elec. ut circa, li. 6. in gl. per hoc. ¶ In † gl. 3. ubi. & ad. in fi.] ubi sunt hęc verba glo. & loquit textus de seruo ad dnm. ¶ In gl. pe. ibi. & ante] uide de priuile. cū olim. j. super ul. gl.

13 ¶ In † gl. 3. in fi.] per quæ arguitur vasallū non posse testificari pro domino. uerba Vincē. de hoc uide in spe. de teste. §. 1. uer. Sed nunquid vasallus. ¶ In glo. 4. ibi, honesto] nescio quid intendat. semper enim præsumo, q papæ consilium sit honestū, Ho. ¶ In gl. 5. in fi.] in perso na propria. 23. q. 8. §. 1. & c. sequētibus, & pate. infra de uoto, ex multa. §. de clericis: tenentur tamen mittere, uel ducere militiam, supra de dila. ca. fi. & hortari possunt milites ad pugnam e. q. hortaru, & c. igitur. ¶ In gl. pe. ibi, quiescamus] & s de offi. deleg. cu iure. ¶ In gl. ul. ibi,

14 nullo medio] idem † seruatur in alijs, si confirmationem, consecrationem, vel pallium à papa recipiunt [& in fine] & vt ibi patet, eadē forma debent esse contenti metropolitani quo ad suos suffraganeos.

ANNOTATIONES.

a ¶ Rector. Adde c. quamquam. 23. distinct. super Hosti. in c. tua, infra eo. titu.

b Forma. Et uide Io. An. de præben. statutum, super gl. est ergo, li. 6. & in spec. de cita. §. nisi, ad fi. & de dila. §. 1. super uerli. sed pone, quod cum, in addi. & uide Ca. & plenius Sal. in l. à caligato, C. de nup.

SVMMARIVM.

1 *Superscriptio quæ uera huius constitutionis.*
Ibi quæ & qui teneantur obedientiam, non homagium, ibid. iuncto cōtextu, ibid.

2 *Epilogus, & Additio glossarum, nu. 3.*

CAPVT V.

1 Nullus. Breue est, & superscriptio, † quę habet, Vrbanus. III. falsa est: debet dicere Secundus, ut patet, infra c. tua. i. [Dispensatio] ibi enim iurant obedientiam, seu non homagium, infra de regulis iuris, indignum,

2 † ah. ¶ Secunda † glo. signat contrarium, & soluit & ponit casus, quibus licite iuratur, & uerius de his. ¶ In

3 † glo. secunda ibi, Quamquam] ubi de hoc [& ibi, secundum istud] uel possunt hoc per consuetudinem terminari secundum Gosf. concor. Innocen. infra de uerborum significatione, cum clerici [& ibi, Legebatur] uide quod ibi no. in prima gl. & quod ibi dixi [& ibi significasti] vbi de hoc [& in fine] de hoc 2. q. 5. cap. primo, & alios versiculos habes. 1. quæstio. 7. quoties. 1.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio capituli.*
Inter iuramentum, & simplicem loquelam an & quæ sit differentia, ibid. obligatur deo potius, quàm homini, & ideo uanum & irritū solidat adiectio iuramēti nu. 4. uide de iuramēto. nu. 7.

2 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 3.*
Ad usuras soluendas non uidetur debitor, quę iurauit eas soluere, cogendus, nu. 5.
Liberatus iuramento non uidetur, qui sic soluit, ut repetat ex. §. secundò citato.

4 *Additio glossarum.*
Accessorium quando teneat, licet non principale, ibid.

5 *Decretali huic quando sit locus.*
Repetendi ius saluum quo casu hic maneat soluenti, ibid. ibid. ad dictio. indebitum.

6 *Repetere quando quis possit usuras.*

7 *Iuramentum illicitum index relaxat, non relaxante creditore.*
In iuramentis quibus dispenset episcopus, ibid.
Reddere gladium furioso etiam iuratus non teneor, ibi. uer. nam & si.

8 *Debitores ad soluendas usuras, si de solutione iurauerint, quibus casibus cogendi.*

CAPVT VI.

a Debitores. Se summat. †. & dicit tria. secundum ibi, si uero. tertium ibi, & cum usuræ [in quibus] soluendis [Cogendi] per hoc patet secūdum Goff. & Host. q licet inter simplicem loquelam, & iuramentum Deus non faciat differentiam. 22. q. 5. iuramenti, ecclesia tamen facit. unde plus peccat trāsgressor iuramēti, quod patet ex maiori pęnitentia. 24. q. 1.

b non afferamus[b], & est simile in uoto solenni & simplici, infra qui cleri. uel uouen. consuluit, & ca. rursus. 27. dist. c. 1. & 2. & §. hic distinguendū, & in utroq; casu dic, quod comparatio fit in genere, non indeterminata quantitate rearus [Creditores] quibus solutæ sunt usuræ [Si necesse] hic dicit: quia sunt aliqui non expectantes coactionem: sed, ut dicit Host. isti sunt ualde rari,

2 nisi infirmitas hoc faciat. ¶ Prima glo. respondet per contrarium. ¶ Secunda gl. miscet quatuor obiectiones, & solut. ¶ Vlti. gl. arguit, & ex argumento infert,

3 & dat simile. ¶ In 2 † glo. ibi. §. 1.] cui damus actionem,

c fortius exceptionē, [c] & eadem uerba in l. fe. [& ibi, Qui hominem. §. ulti.] loquitur in eo, qui perpetuā exceptionē habebat, soluēs repetit, & sic nō liberat ab illa inef-

4 ficacia obligationū: quia eadē res non parit &c. ¶ In † gl. j. [accessorium] istud regulariter in pactis præter legē, ut no. Accur. C. de pac. pacta, quæ contra, dixi post Inno. s. de pac. plerisq; [Et in fi.] & de hoc infra e. cū cōtingat. dicit Ho. q est rō, quia per iuramentū potius obligatur Deo, quā homini, & ideo aliàs uanū & irritū solidat adiectio iuri. 22. q. 1. ca. 1. & c. hēmus ¶ In glo. 2. ibi,

5 contra agentem] dicunt † quidam sm Gof. hoc. c. habere locū, cum creditor non agit, alij, q habet locū creditore denunciante periuriū debitoris. quod nō placet sibi pro eo, q iste rōne crīs repellatur denūciando, & quia infamis saltē canonica infamia, & quia nō bono zelo denūciat, nec charitatiuē mouet j. de simo. licet Heli. [& ibi. §. plane] & j. de reg. iu. qui ad agendū, lib. 6. [& ibi. §. dolo facit] & j. de reg. iu. dolo facit, lib. 6. [& ibi. Lindeantum] dixit Goff. hoc solui auctoritate & cōsilio iuris. unde saluū manet ius repetēdi. si. j. de spon. communiuni, & j. c. proxi. idē Ho. [& ibi, indebitum] cōsuluit Gui. q se uon arcter repetens ad cōdictionē indebiti in spec. de acti. uel peti. §. 2. C. & uer. quod autem dixi

[&

[*& ibi, §. ulti.*] istæ duæ leges loquunt in eo, q effectualiter erat obligatus ſm Phi. [*& ibi, Metu iuramenti*] ſm
6 † hoc uidet, quod is, q non iurauerat soluens usuras, nō repetat, qđ est falsum. uñ dic leges loq de solutione, quæ non improbať per legē, ſm Host. q hoc no. in sum. de usuris. §. fi. uer. sed quo. hic aūt dicebat Hosti. speciale in usura qđ repetat ppter periculū animæ ipsius recipiētis. Inn. & ipse Hos. dñt hic, q fauor seruātis iuramentū, uel promissū, & odiū creditoris hoc inducit. unde dicebat Hosti. q qñ ēt pp iuramentū soluiť usura, nō intendit ius uerē solui, sed potius numerari, qua numeratione facta iur. interptatione adimpleuit debitor, qđ iurauit, cuius iuris auctoritate postea repetit, ad hoc insti. q bus modis tolliť obli. in prin. Quid āt si iurasset nō repetere, uel nō denunciare? notant hic quod no. infra eo. ad nostrā. 2. ibi habeť ēt, qūo iudex ex officio prouidere pōt soluenti ut ibi, facit infra de reg. iur. q ex timore [*& ibi, Liberet*] ad quod sit creditor induci non pōt, tunc ipse iudex relaxabit, ad eū. n. spectat relaxare illicita iuramenta. infra eo. cū q dā, de testi. constitutis. 15. q. 6. auctoritatē, & se. capitulis. p quæ patet ſm Inn. in iuramentis dolo, vi, vel metu extortis epōs dispensare posse, infra eo. cū contingat. 15. q. 6. c. 1. & 2. nec mirū: q a quandoq; in iuramētis licitē præstitis ex eā dispēsat. ea. q. nos sanctorū, & c. iuratos. nā & si iuraui certa hora gladiū reddere, & tunc es furiosus, reddere nō teneor. 22. q. 2. ne q s. dici tamen pōt, q hic non est dispensatio necessaria; sed potius iuramentū non extendiť ad hunc casum: tū q a de ipso nō præsumiť cogitatum, argu. ff. de transactio. qui cum tutoribus, ad fi. tū quia ibi intelligitur conditio, si deo placuerit. 22. q. 2. beatus. Deo autē non placet, q furoris tempore gladius reddatur, ſm Inn. sed Host. dicit hoc ex ui alterius conditionis subintellectæ. s. si res in eodē statu permanserit. argu. ff. de solu. cū quis. dicit etiam Inno. q episcopus iuramentum licitè præstitum pōt in melius commutare, sicut iuramentum itinerandi ad sanctum Iacobum, in iter ultramarinum, de uoto, c. 1. & 2. & c. scripturę, sicut & licet principi seculari aliquid statuere, uel facere ex causa in præiudiciū alterius ſm not. supra de consti. quæ in ecclesiarum, ſm
8 Inno. & Host. [*& in fi.*] uel † cū non possunt absolutio-
d nē petere propter uicinitatem[d] termini faciendæ solutionis, uel propter absentiā, uel contumaciā creditoris, T. idem Vin. ¶ [*In glo. ult. ibi, non est peccatum*] de hoc
e no. hic Pet. & Abb.[e] uide, quod plenè dixi de usuris, super eo [*& ibi, Si peccatum*] & 23. q. 4. qui peccat, Goff. [*& in fi.*] aliàs est sub capitulo, ita nę.

ANNOTATIONES.

a ¶ Debitores. In princi. op. de cap. 1. supra de pāc. ubi actio datur ex pacto nudo. so. stāte obligationis honestate ita obligat promissio, sicut iuramentum: sed stante inhonestate respectu materiæ quæ deducitur in pactum respectu utriusque, tunc etiam non differt: quia neutrum obligat, ut in regula non est obligatorium, de re. iu. libro 6. si uerò est turpis solum ex parte recipientis, non dantis, tunc est differentia, ut hic. & ratio est, quia pactum, & promissio perficiuntur consensu duorū, & habet duas radices. s. spondentis, & recipientis. modo istud vinculum est indiuiduum: modo si est turpe ex parte recipiētis, in totum conquassatur, quod secus in iuramento: quia solum obligatur deo, & sic non extenditur ad ad recipiētē, ideo bene ualet. & uide ad hoc no. per Bar. in l. si quis pro eo, ff. de fideiu. item ibi cogendi sunt, &c. quid si iste debitor iam est periurus: quia in termino non soluit, quod prom. sit, utrū habeat locum iste tex. uidetur, quòd non: quia cessat ratio huius tex. ut sit periurus: quia iam periurus est. in contrarium uidetur tex. infra cap. proxi. & quòd hic dicitur, priuatum obligari per iuramentum ad soluendum usuras, dic quòd hoc uerum in priuato secus in ecclesia, ut di cont Innoc. & doct. in c. 1. de deposi. & uide ad prædicta Federicum de Senis in consilio factū proponitur &c. Archid.

b ¶ Non asseramus. Adde tex. iuncta glo. in c. clericis, infra eo. tit.

c ¶ Exceptionem. Vide hic per d. Andr. & Imo. & Fede. consi. 272. quod incipit, in nomine domini, statutum.

d ¶ Propter uicinitatem. not. hoc dictum, quia uult, quòd debitor elapso termino, uel quando terminus instat, non possit absolutionem petere. nam si elapsus est, est iam periurus, & sic frustra. l. auxilium imploratur &c. ut c. quia frustra, de usur. Feder. de Senis consilio incip. factum proponitur esse tale. tenet Barto. in l. cum: ita, ff. de uerb. obl. Bal.

e ¶ Abb. Potest dici hic, quòd aut quis soluit usuras alicui, qui aliàs consueuit fœnerari: tunc aut soluit pro re licita, & non peccat: aut pro re illicita; tunc sic. aut soluit ei, qui non consueuit fœnerari, tunc siue pro re licita, siue illicita, peccatum est Archid.

SVMMARIVM.

1 *Iurauit si debitor creditori rem pignoratam nō repetere, nisi prius soluat debitum, iuramentum seruare compellitur, & numeratio. ac solutio pecuniæ requiritur ex forma iuramenti.*
2 *Grauamen impropriè.*
3 *Remissio hic fit creditoris ad eum, qui male in eum sententiam tulit, eundemque excommunicauit, & ratio.*
4 *Exceptio hic denegatur debitoribus; qui habent actionem.*
Eadem hic excōicatio accipitur eiusdem generis, uel naturæ, ibid.
Excommunicatio sublata non redit, ibid.
5 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 6.*
Ius sibi dicens à iure suo cadere uidetur, & nu. 8. §. 1.
7 *Additio glossarum.*
Cautio quare hic exigitur, cum sit iniusta, & sine cautione relaxanda. ibid. uer. sed opponitur.
Excommunicationis sententia lata ex dubia causa tenet, ibid. uer. & sic nota.
8 *Compensatio fructuum cum pecunia non fit, nisi sint consumpti.*
Speciei, uel corporis non fit ad quantitatem, ibid.
9 *Facere quis cogitur, quid quid aliàs facere non cogeretur, si sumptus ei à petente ministrentur.*

CAPVT VII.

1 AD nostram. Casus. Si debitor † creditori iurauit rem pignoratā nō repetere nisi prius debitum soluat, iuramētū seruare compellitur. Communis diuisio. 2. ibi, ideoq; [*Solueret sibi, Pecuniam*] no. quia non dicit, donec foret sibi satisfactū: quia tunc, ex quo satisfactum esset de fructibus, non uenissent contra iuramentum. Requirebatur ergo ex
a forma iuramenti numeratio, & solutio pecuniæ[a] & hoc non ponderauit. 3. glo. dicebat hic Boati. q cum hic non fuerit iuratum de usuris soluendis, non est locus petitioni relaxationis iuramenti, de quo, supra c.
2 primo [*Grauamen*] impropriè † aliàs sequereť, quod soluta pecunia possent illū grauare, quod est falsum. hic ergo intendit, q non inquietarent, uel molestarēt eū super detentione pignoris, & perceptione fructuum [*propter hoc*] idest quia non restituebat possessiones ad mandatū tuum. sed Pe. & Ab. exponunt. j. quia cōtractus usurarius erat [*Astrinxisti*] quod facere nō debuit,
3 ut patet per sequentia, sed quomodo, † remittitur iste creditor ad illū, qui malè sentētiauerat, & illum excōmunicauerat. Contra id, infra de appe. interposita. §. ille. Solu. hic non fuit appellatum. Item nō cōstat hic de iniusta excommunicatione, & ideò præstatur cautio, ut sequitur: quia aliter non præstaretur, supra de rescriptis, ab excommunicato. plus placet Innocē. q hic non fuit appellatum, & q iste iustè fuit excommunicatus pro contumacia: sed sententia restitutionis rerum fuit iniusta; & ideò contra ipsam mādatur, quod res creditori restituantur. Hostien. resistit huic dicto dicens, quòd ex quo sentētia restitutionis rerum fuit iniusta, ergo creditor in non parendo sententiæ non fuit contumax, & sic nec excommunicandus, & sic sine cautione absoluendus. Si uero intelligit Innoc. q fuerit contumax in non ueniēdo, adhuc iniustè pro-

ceditur: quia tunc sufficit iuratoria cautio, de uerborũ sig. ex parte, & c. cum olim. quare dicit glossam illã saluari non posse, nisi dicatur, ꝙ creditor uiolenter resistit debitori in occupatione rerum, quæ fiebat iudicis auctoritate, & excessit modũ, & monitus noluit satisfacere, propter quod fuit excomunicatus, & iustè: cuius offensæ saltem dubiæ ratione caueri debuit: uel fuit excommunicatus propter contumaciam, & propter expensas, de quibus ante omnia cauendum fuit, de iudiciis. c. primo; uel dic, ut dicam super gl. secũda

4 [*Restituendum*] cum ergo† debitores habeãt actionem, quare non habent exceptionem? dic ut no. supra ca. proximo [*In eandem*] idest eiusdem generis, uel naturæ, illa enim sublata non redit. ff. de solutio. qui res. §. arcã Goffr. [*Reducatis*] non dicit per cautionem receptam distringatis. & facit secundum Hostien. ad id, quod

5 dicam super glo. secunda ¶ Vltima† gl. obiicit, opi. po

b nit, & tres solutiones.[b] ¶ *In gloss. ultima* † *ibi, extat*] cre-

6 ditor auctoritate sua pignus occupans cadit à credito [*ibi. si quis in tantam*] uide in c. primo, de dolo, super 5. gl. [*& ibi. l. 2. 1. respon. in fine*] uide de pœnis, suam, super 5.

7 glo. ¶ *In† glo. 1. in fi.*] & 12. q. 2. non liceat. ¶ *In glo. secunda ibi. prima*] hoc potius uidetur contra id, quod sequitur ibi, de hoc certissima cautione [*& in fi.*] Sed opponit, quare exigitur cautio, cum sententia fuit iniusta, & sic sine cautionis grauamine relaxanda, de senten. excommu. c. 1. §. superior, li. 6. Dicit Hosti. illud locum habere, quando nulla causa exprimitur in sententia,

c uel talis, de qua certum[c] est, ꝙ est iniusta, uel falsa, uel quando est iniusta ex ordine: puta quia non fuit in scriptis lata, uel contra concilium, infra de sen. excommu. sacro. sed ubi ordo seruatus est, & causa expressa, quæ saltem dubia dicitur, habet hoc locum, ut præalle. decre. sacro, uersi. nisi talis, & de uerborum significatione, ex parte 1. in fi. hic erat dubia causa, quam dicebant debitores, scilicet de fructibus sortem solutam, quod creditor negabat. & sic no. ꝙ licet per dubiam causam non sit quis excommunicandus; tenet tamen sententia. simile. 2. q. 6. biduum. uel dic, quod sufficiens cautio uocatur hic iuratoria: quia obstante iuramento ante solutionem pecuniæ non poterat quæstio referri de fructibus, ad quod facit finis, ubi non iubet, istum distringi per cautionem pignoratitiam, uel fideiussoriam, sed solum reduci in primam sententiam, secundum Hosti. ¶ *In glo. 3. ibi. satisfactum*]

8 dic ut dixi in textu [*& ibi, Tenentur*] dicebat† Tan. quod potuissent compensationem fructuum facere, si de ipsorum quantitate liqueret: sed quia nõ poterat liquere de facili, non fuit locus compensationi. C. de compensatio. l. ultima. idem Vinc. dicebat Phi. quod fructus cum pecunia non poterant compensari, nisi essent consumpti. C. de compen. si propter fructus: q̃a speciei, uel corporis ad quantitatem non fit compensatio. C. de compensationibus, si constat. ff. de pigno. actione. si cõuenerit, in prin. ff. de impen. in re. do. fac. quod dicitur, in prin. Idem hic Inno. & Hos. uel secundum eos reus habet compensare, non actor. sed hic debitores agebant contra creditorẽ: quia fructus perceperat. item & si creditor fuisset actor, non poterant debitores compensationem opponere propter iuramentum de non inquietando, donec soluissent pecuniã numeratam, qui etiam remittit, ad id, quod no. supra de depo. c. 2. ¶ *In glo. ult. ibi, extat edictum*] ut dicit Inno. hic, lex ponit casum conuersum, scilicet quando creditor auctoritate sua occupat pignus [*& ibi. c. 1.*] ubi de

9 hoc [*& ibi, 1. respon. in fi.*] dicebat † Vin. nescio ad quod, nel multum fauet ius ei, qui suis expensis uult alium facere. cogitur enim tunc aduersarius ad id, ad quod aliter non cogeretur. ff. de edẽ. prætor. §. ultimo [*& in fine*] infra de foro compe. c. ultimo, lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Pecuniæ. Vide glo. primam, & super illa Io. And. in c. præterea, infrã de app. lo primo, & Bar. in l. solutionis, ff. de solu. & uide bonã l. in l. idemque, & ibi Bar. & l. pen. ff. qui. mod. pi. uel hypo. solu.

b ¶ Solutiones. Adde tex. in l. fructus, & ibi Bar. ff. sol. ma. & in l. sed si hoc, & ibi Bal. in §. quædam, ff. de condi. & demon.

c ¶ Certum. Quia notorium & expressum æquiperantur, ut no. per Io. And. post Archi. de sen. excom., Romana. §. in uniuersitatem, post Archi. in nouella, ubi de materia uide.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum si per metum extortum seruari potest absque periculo animæ, seruandum est, nisi in casibus, & quibus.*
Metus debet esse talis, ut cadere possit in constantem etiam in extorsione iuramenti, ibid. ad dictio. grauissimo.
Quilibet, pro aliquis.
2 *Ministerium pro officio.*
Ministerium ecclesiæ qui abiurarunt coacti, permittuntur in eadem ecclesia ministrare, & an sua auctoritate.
Permissi, uox hic quid significet, ibid.
3 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 4.*
Nec periurij, nec perfidiæ uult esse princeps auctor etiam minori.
5 *Additio glossarum.*
Causa accidens non inspicitur & extranea, sed principalis, ibid.
6 *Iuramentum etiam ad ueniale non obligat peccatum. uide infra ali.*
Creditur in foro pœnitentiali de animo referenti, non sic in iudiciali, ibid.
7 *Verius est tenendum.*
Iuramentum aliud assertorium, & quid sit; aliud promissorium, & quid, remiss. ibid.

CAPVT VIII.

SI uerò aliquis. Casus. Si iuramentum† per metũ extortũ seruari põt sine periculo animæ, seruandũ est. Romana tñ ecclesia à tali iuramẽto cõsueuit absoluere. Cõis diuisio. 2. ibi, Tibi duximus [*Grauissimo*] qui possit cadere in cõstantẽ, q̃d dic, ut not. s̃. quod me. cã. ad aures [*Recimerit*] forte sentiens erat uicarius, uel cõductor s̃m Pe. & Alx. q̃ dicũt po. casum p decr. ult. j. ne præ. uices su. [*Alter*] si q̃s, an uim passus, an uim inferens [*Quemlibet*] i. aliquẽ. uel hoc dicit pp casũ, quẽ statim excipit [*Ventre*] imò debet oĩno seruare, nisi auctoritate superioris absoluat ex cã, ut sequit, & probat, de ele. uenerabilẽ. §. pe. & dixi. s̃. eo. debitores, & hoc teneas s̃m Inno. [*Nisi certe*] est & alius casus, qñ iuramentũ improbat à iure, de fo. cõp. si diligẽti. j. eo. ueniens, & c. Quintaualis, uel ꝓpter cõditionẽ subintellectã. j. eo. quemadmodum, uel auctoritate papæ. s̃. de rescri. constitutus, infra eo. uenĩẽtes uel ecclesiæ, infra eo. sicut, Host. [*Ministerium*]

2 idest officium † de elect. cũ in cũctis. §. inferiora [*Permissi*] i. dimissi. nõ. n. dispẽsatio, sed ius cõe, licet hic Ala. aliter scripserit, Gof. alij dñt, Permissi, q̃a nulla pœnitentia ẽ eis imposita, uel imponet, si ministrauerint: non tñ dicet eis post absolutionẽ, ꝙ ministrent. Inn. intelligit, Permissi supioris auctoritate, qua interueniente

3 poterũt uenire ꝯ iuramentũ, ut dixi. s̃. ¶ Glo. 2. † respõ. per qõnem, q̃d de tẽporali. ¶ Gl. 3. arguit, alle. duo iura in ꝯrium, aliàs tria; ponit duas opi. soluit, & remit-

4 tit. ¶ *In† glo. 4. ibi. l. 1.*] dicit ibi imperator, minori 25. qui uendidit, & iurauit, neque perfidiæ, neque periurij auctorẽ me sperare debuisti [*& ibi. §. pacta*] uide, infra eo. quemadmodũ, in glo. nã illud [*& ibi. l. 2. in fin.*] uide de

5 testi. spo. ex parte, super 3. glo. ¶ *In glo. 2. ibi, Roma morare tur*] non intelligo de illo, q̃ ex imminenti infirmitate, uel cõplexione à medicis iudicaret moriturus ex tali mora [*& ibi, Secus*] aliàs idem, & sic erat in anti. glo. & litera. secus, respicit proximum dictum glo. litera, Idẽ

a respicit textum, & sic utraque bona [*& ibi, Si aliquid*[a]]

6 ubi † nota. quòd etiam ad ueniale non obligat iuramentum.

b mentum,& dicam de pœnis.c.2.in fi.li.6.[b] ¶In gl.arg. ex hoc,ibi,& Tan.& Vinc. ponendo[*& ibi, Non obligatur*] hoc posset uerũ esse in foro pœnitentiali, ubi referenti de aĩo credit, non sic in iudiciali,de spon.tua
7 [*& ibi, Et uerior*] uerius† est tenendũ,quod dicit c.uerũ j.eo.ut et dixerunt Pe.& Ab.[*& ibi, Assertorium*] credo, ꝙ T.intellexit illud assertoriũ iuramentũ, quod est de pñti,uel præterito.& ideo dicebat ꝙ opi.sua nõ habebat locũ in assertoriis, ad quæ fallõ faciẽda nulla conditione qs debet induci;all.iura, quæ alle. glo.[*& ibi,*
c *Promissoria*] de utrisque in spec.de iura.[c] de la. in prin.

ANNOTATIONES.

a ¶Aliquid. Lo primo, ubi uide glo.& uide Bal.in l.fi.ad excludendam,C.de re.cre. & ure.u.

b ¶Lib. 6. Post Archi. tunc.n. ex proposito committendo ueniale incurritur mortale, ut sentit glo.in c.si aliquid.

c ¶Iura. Et per Arch.15.q.6. auctoritate.& licet quidam dicant cõtrauenientem assertorio iuramentu non effici infamẽ, & uidetur probari per duas. ll.per l.2.§.fi.ff.de cri.stel.tamen Ioan.And.sentit contrarium in c.testimonium, in glo. cum iurauit,de testi. & est glo.in c.1.de iureiu.in cle.& uide.6.q.1.quicunque.

SVMMARIVM.

1 *Monaci qui iurant stare in obstagio, & fideiussores, qui iurarunt indemnitatem creditoris iuramenta seruare coguntur.*

2 *Obsides pascerẽ uter teneatur, dans, an recipiens. eorum obligatio quæ,nu.4. testari non possunt, & quando iu suffra. eorum bona sunt fisci, ibid.*

3 *Substituere si spondeo alios monacos loco deficientium obsidum, cogi non possunt monaci, nisi prius eligantur.*

Monaci tenentur obedire Abbati, etiam si eos obliget, ibid. obligantur naturaliter, nu.5. non habent uelle, nu.9. ubi quando extra claustrum etiam inuiti manere debeant: alias non. alia de eis num. finali.

Conuentus, siue monasterium potest conueniri, si quid est uersum in ipsius utilitatem. ibid.

4 *In obstagio positi ad quæ teneantur, & est appellatio uulgaris, & ubi.*

Fideiussor Laicus pro clerico obligatus potest in seculari foro conueniri, licet non principalis, ibid.

Accessorium non sequitur principale, ibid.

5 *Suppletur ad contextum.*

Clausula, si est ita, suppletur in rescriptis, ibid.

Ex naturali obligatione datur actio hic, ibid.

6 *Vxor cum marito, uel alio se possit efficaciter obligare, aliò reijcit.*

Alioquin, dictionis uis, ibid.

Ecclesiæ ingressu interdicti: si in ea celebrent, irregulares fiunt, ibi. ad dictio. ecclesiæ.

7 *Epilogus, & suffragium, glossarum. num. 8.*

Pignus, & seruitus non constituitur in homine libero, & nu. 9.

Obses liber homo potest esse, & qui est in potestate, & nu. 9.

Ad factum alienum nemo obligatur, § in glo. ulti.

9 *Additio glossarum.*

Ad tempus quædam tolerantur, quæ perpetuo denegantur, ibid.

10 *Retẽtiu quãdoq; fit eius rei pro ea pecunia, pro qua nõ ẽ obligata.*

11 *Monaci, uel clerici si detineantur, quando fiant excommunicati detentores.*

CAPVT IX.

1 EX rescripto. Casus. Monaci† qui pro debito mon. iurant stare in obstagio: & fideiussores, qui iurarunt creditorẽ indemnẽ seruare, iuramenta seruare coguntur. Cõis diuisio.2.ibi, Ideoq; [*taliter*] puta, ꝙ solueret certo loco & termino, quod hic
2 deciditur[*Obsides*] quærit† Vin. nunquid debeat eos pascere. Dicit ꝙ Pla.dixit ꝙ sic.ff.de ac.ẽp.& uen.l.uenditor.ff. de solu.si quis tñ.facit ff.como.in rebus.§.pñt. Io.& Azo ꝫ.l.ꝙ non tenetur,ut si sup.fuit ẽ tractum,ut si ipsi &c.per quod dixit Host.superfluã apostillã Inn. q dixerat,ꝙ istud non determinat uer.Iurauerunt.sed ver.Deficerẽt[*Deficerẽt*] casu, puta morte, vel ne diu essent extra claustrũ,ut dicã super t.gl.ſm Ho.[*Alu*] hi,
3 quousq; † sint electi, cogi non possint: sed Ab. cogendus est, ut ipsos eligat, arg.de elec.publicato. & electi per Abbatẽ obedire cogunt. põt ẽt agi ꝫ conuentum. ex quo uersum fuit in utilitatẽ ipsius.j.de fideiu.quod quibusdã,de solu. c.1.aliàs pœnalis obligatio nec successores, nec ecclesiã obligaret,de preca.c.2 [*Obstagio*]
4 .i.q † tenent ex conuentione iurata non exire certũ locũ, quousq; fuisset de pecunia satisfactũ, & est cõiter uulgare linguæ latinæ maximẽ in Francia. Burgũdia, & Prouincia ſm Ho.[*Fideiussores*] & isti fideiussores laici cõueniri poterant in foro seculari, licet principalis debitor nõ posset.de hoc in spe.de cõpe.iudi.aditio.§.
a 1.uer.sed pone.clericus.[a] [*Præstitisse*] & forte oẽs deso-
5 cerunt[*Mandamus quate.*] sup.si† est ita,& respicit omnia superiora.de rescrip.olim[*Monacos*] & tamen certũ est, ꝙ monaci non poterant ciuiliter, sed tñ naturaliter obligari; & sic est expressum ſm Host.dari actionẽ ex naturali obligatione,de quo remittit.s.de pac.c.1.Abbas aũt cogit ad solutionẽ monaci, ut teneant obsta-
6 gia,donec solutio facta sit[*Et uxorem eius*] an uxor † cũ marito,uel alio se posit efficaciter obligare,& de quæstionibus circa hoc uide in spe.de obli.& so.§.1. uerñ. sed quærit,an uxor,& seq.[*Alioquin*] i.si nec Abbas soluit, nec monaci tenent obstagia, nec Vinto.& eius cõuentionẽ faciunt adimpleri [*ecclesiæ*] & si tunc in ecclesia celebrent, irregulares erũt.j. de sen.ex. is cui.lib 6. & j.concor.de spon. nõ est uobis, de offi.dele.sane. 2.
7 Phi.¶ Glo.1.† obiicit ꝫ Abba alle. & dupliciter soluit.
8 ¶ Glo.3.obiicit.& tripliciter soluit ¶ *In † glo. 1. ibi. qui filios*] in filio,uel hoĩe libero non constituit pignus. cũ illud non constituat nisi in his, quæ qs de propriis bonis facit obnoxia[*& ibi, Ob æs alienum*] sequit. seruire liberos creditoribus iura non patiunt [*& ibi, obsides*] sequit.testari nõ possunt,nisi id eis permittat.s.à principe[*& ibi, Diuus*] sequit.rescripsit obsidum bona, sicuti captiuorũ omnimõ in fiscum esse cogenda[*& ibi. l. 2.*] uide in præalle. decre.2. de pigno. in glo. 1.¶ *In glo. ult. ibi, stipulatio ista, Habere licere*] ibi dicit text. nemo ad alienũ factum obligatur promittendo[*& ibi. §. si quis alium*] sequit. daturũ, facturum.s. spopõderit, non obligatur, ueluti si spondeat Titiũ.5.aureos daturum.¶ *In*
9 † *glo. 1. ibi, non possunt*] secus in monacis: quia non hñt velle ſm Ho. vnde de imperio Abbatis pro necessitatẽ, uel utilitate mon. manebũt in obstagio, de postulãdo c.2.nec ob. ꝙ stabilitas loci sit de regula. J. eo. sicut ex literis, & ꝙ mon. sine claustro non uiuit. 16.q.1.placuit & quod Ab. tenet reuocare uagantẽ de of.or.quãto, de regn.c.fi. & ꝙ beneficia uel in sacris nõ sunt auocãdi à diuinis 88.di.c.fi.ar.ff.de arbi. non distinguemus. §.sacerdotio.hæc.n.uera de toto conuentu ẽt ad tempus,ut de uno monaco in perpetuũ, sed pro necessitate, uel utilitate mon. hæc tolerant ad tp̃s de Abbatis imperio, sicut & aliqñ manet in prælati, uel magnatis seruitio; quod non fit sine utilitate mona. cũ per illũ negocia mõ. promoueant, sicut aliàs dicitur de cleri. nõ resi. cũ dilectus, ſm Ho. & uide quod dicã infra de te iud.cũ.I.& A.in glo.notat per hoc uer.Inno.[*& ibi,*
10 *qualitercunque*] nam † quandoq; tenet res pro ea pecunia, pro qua obligata non est. C. etiã ob chiro. pecuniam pi.tenc.pol.l.una. Ioan. & de hoc in 10.q.3. hoc ius, circa principium, & in fi. & ibi de hoc in ulti.gl.&
11 24.q.ulti.ut pridem.& ibi no.Io.ꝙ hic† interuenit auctoritas papæ: alias creditor detinens monacos excommunicatus est.& idem dixerunt hic Inno.,& Hõ. dicentes, si monaci detinentur inuiti, excommunicati sunt detinentes, infra de sentẽ.excõi.nuper.tuo nec uoluntarij possunt se subjicere uinculis laicorũ quo Io.And.super 2.decre.

minus uinculantes excõmunicati sint, ut patet in eo, quod legitur & notatur. de sen. excommuni. contingit. 1. Naso distinguebat inter semp coactos, & à principio uolẽtes, ut hic. & 45. di. de Iudæis. distingue mo-
b dũ tenendi: q͂a si clericus promisit obstagiũ in castro[b] uel palatio, & ne dicat̃ fractor fidei, ibi sponte manet, pudori suo parcens, tunc cessat excõicatio: sed si tenetur in cõpedibus, uel carcere inuitus, ut fugere non posset. tunc locus est pœnę. ¶ [*In glo. sed quare ibi, forsitan*] secundum Innocen. [*& in fi.*] & infra eodem ca. 2. li. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶Clericus. Et uide Cy. & Bar. in l. 1. ff. si quis in ius uoca. non ie. & hic in fi. de fideiussore contractus in fideiussore autem iudicij maius est dubiũ, de quo ibi per ipsos, & per Sali. in l. fi. C. de usur. rei iudi.

b ¶In castro. An quis posit locare in perpetuum suas operas, & an se obligare ad standum in certo loco, & an ualeat pactum, uel statutum de aliquo pro debitore carcerando, uide per Bar. in l. Titio §. Titio centum, ff. de condi. & de. & in l. alia causa, ff. so. matri.

SVMMARIVM.

1 *Contra iuramentum qui uenit non necessitate, sed uoluntate, periurus est, & ab ecclesia remouendus, & nu. 4.*
Byzantij genus moneta, eod. nu.
Clausula si constiterit, si adijciatur in rescripto, proceditur, ut hic, in inquisitionis modum, ibid.
2 *Regere quid hic sibi uelit.*
3 *Epilogus. & suffragium glossarum, nu. 4.*
Necessitate impeditis iura subueniunt, & nume. 5. §. 1.
Priuatur quis re etiam ciuiliter agendo ob commissam fraudem. §. 1. & nu. 5. § 2.
5 *Additio glossarum.*

CAPVT X.

1 QVerelam. Casus. Periurus† est, & ab ecclesia remouẽdus
a qui non necessitate[a], sed uolũtate uenit ꝯ licitũ iuramentũ. Et pars prima ponit impetrantis querelã. secunda dat iudices ibi, qm̃ igitur [*Duos Byzantios*] genus monetæ. fi. de confessis. ca. 2. de priuil. cũ olim. 2. [*Nomine ecclesie*] forte annexæ ẜm formã decr. de præb. extirpandæ. § q uero: uel non annexę quod melius uidetur, i. q ille esset tẽporalis uicari⁹ conductor fructuum [*De statera*] nomen loci. T. [*Constiterit*] in modũ inquisitionis ꝯ eum procedendo, Inno. [*Prælato. R.*] canonico, à quo forsan illã tenebat. &
2 ẜm hoc exponi† posset, quod. s̃. dictũ est, regere. i. tenere, uel possessionem ad tp̃s habere, sicut nec laicus, j. de decimis, q̃uis, & c. prohibemus. ẜm Host. ¶ Tertia
3 †gl. no primo: alle. tria iura: secundo tres rõnes. ¶ Vlti.
4 glo. obiicit, & soluit. ¶ [*In 1. † glo. ibi, inter locatorem*] uide de dila. literæ, in 1. glo. [*& ibi, si quis maior*] uide de test. testimoniũ, in 3. glo. [*& ibi l. 2.*] quæ incipit, neq; famosis. & hanc, & se. uide de testi. licet ex quadã, super glo. personis. ¶ [*In 3. glo. ibi, non enim*] uide de fide instru. imputari, super glo. 2. [*& ibi, uestimenta*] si fullo perdidit uestimenta mea, ago ꝯ furem expẽsis fullonis sed si hoc mihi difficile est. iudex mihi illũ ex locato cõdemnat, & cogit me sibi actiones præstare [*& ibi. §. 2.*] Impedito munere municipali, q ẜm promissionẽ suã iudicio stare nõ potuit, uel ad testimoniũ uocatus uenire, subuenit̃ [*& ibi l.*] uide. j. de app. ad hæc. 2. super 1. glo. ¶ [*in glo. ult. ibi l. si fundum*] uendo, & trado ita. q precio. j. terminũ ñ dato fundus sit inẽptus; precio no soluto, si fundus reueniet, uenditor petet fructus, ne aliquid penes emptorẽ ex ea re remaneat, in qua fefellit. ¶ [*In*
5 *† glo. 1. in fi.*] idẽ no. s̃. de dila. literę, ubi dixi de hoc. ¶ [*In glo. no. quod, ius, necessitas*] de difficultate no. intra eo. breui, in 1. gl. [*& ibi significante*] uide quod ibi dicã sup uer. captione. ¶ In gl. ult, ibi, ciuiliter, quod probat principiũ ibi, querelam &c ẜm. T. & Vin. [*& ibi. ar. contra*] ad textum not. ad proximè allegata, quibus concor.

ANNOTATIONES.

a ¶Non necessitate. uide hic per d. Bal. & per Innocen. in cap. super his, de accusa.

SVMMARIVM.

1 *Iuramenta si quis duo sibi contraria præstiterit, ualet secundum licitum, & non primum: tamen remouetur ab ecclesia: de gratia tamen toleratur, nu. 3.*
Simoniam committunt astringentes maiorem solito præstari pensionem, ibid. ad dictio. simoniacè.
2 *Iurandi forma per rectores licet diuersa seruetur secundum diuersitatem locorum, quæ tamen sit congrua, & per iura probetur.*
3 *Nullum quod est, non dicitur nisi impropriè præiudicare.*
Periurium aliquando iudicatur esse, quod non est, & tamen uindicatur, ibid. ad dictio, periurio.
4 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. nu. 5. 6. & nu. 7.*
Mala inter duo nullus potest esse perplexus, ibid. nu. 6.
Falsum, uel mendacium qui iurat, quando ueniale, quando mortale committat peccatum, ibid.
7 *Iuramentum quibus casibus dicatur licitum.*

CAPVT XI.

1 IVa nos. Casus. Si † pñtatus iurat præsentãti, quod sibi antiquũ censum augebit, postea ꝯriũ iurat in-
a stitutẽri[a], ualet ẜm. & non primũ: tñ ab ecclesia remouet̃. Cõis diuisio. ẜa ibi, tuæ igit̃ [*Iuramento*] de duobus, quæ sequunt̃, & dr̃ q secundo [*astringunt*] simoniacè, ut dicã in fi. [*Pensionem*] in substãtia idẽ est cũ præcedenti, & fuit hoc primũ iuramentũ [*Iurant*] &
2 hoc est ẜm iuramentũ. Dicit hic† Host. q licet diuersa forma iurãdi per rectores ẜm diuersitatẽ locorũ seruet̃, hæc tñ ur̃ cogrua, & per iura probari. Iurabit, q fidelis erit ep̃o, obediẽs. s̃. co. nullus. sub quo intelligas, q seruabit illius sñĩas, & pro posse faciet seruari, qđ ẽt aliqui exprimũt. s̃. de officio ord. cũ ab ecclesiarũ, & c. ad reprimendã. mandata sua sãncta & honesta adimplebit. s̃. de officio Archid. ca. fi. nihil alienabit sine ipsius licentia. 12. q. 2. Abbatibus. 17. q. 4. in uenditionibus. noĩe ecclesiæ ultra certã summã, quæ arbitranè determinet̃, mutuũ nõ ꝯhet. infra de fideiuss. quod quibusdã. ecclesiã non relinquet. nec ad aliã se transferret sine sñĩa. s̃. de renun. admonet. iura eccl̃iæ ꝓ posse petet, & defendet. utilia eius ꝓcurabit, & nociua uitabit, arg. C. de epi audi. de causarionibus qđ intellige ẽt postpositis negocijs ꝓprij pr̃imonii, ar. 7. q. 1. pñrium, & c. placuit, ut nemini. 16. q. 1. q uerè, & c. uos aũt. qđ nil dedit, uel dabit, nec aliqđ pactũ fecit, uel aliquod cõmisit illicitũ per se, uel per aliũ ipso sciente pro adipiscẽda ecclesia, de pa. c. fi. de simo. nobis, & de pur. ca. quo. & q q̃cito hoc uicium ad eum peruenire, insinuabit ep̃o, & ad ipsius uoluntatem renunciabit, de elec. c. pe. & ordines suis tẽporibus recipiet, & hoc, si ordinatus non est, de ætate & quali. quæris. In ecclesia personaliter residebit, & deseruiet in ordine; quẽ ipsius cura requirit, de cleri. non resi. quia nonnulli, & c. relatum, & q nomine census ecclesiæ nil alicui soluet ultra antiquam & solitam pẽsionem, ut hic [*Lateran.*]
3 de censi. prohibemus, Innoc. [*Præiudicat*] qui de † gratia tolerantur in ecclesijs, secundũ Inno. & Ab. Dicit Goffre. q improprie hic loquitur. tunc enim propriè præiudicaret, quando nõ interueniente secundo ualeret primum [*Periurio*] si intelligis. i. pro fractione liciti iuramenti, non respicit superiorem casum, Goffre.
b [*Non possunt*] secundũ fatuam opi. quotundã, uel propter

pter suã erroneam conscientiã, uel ut dicit gl. ¶Duæ
4 † sunt hic glo. quarũ quælibet dupliciter ostendit sui
5 textus locutionẽ impropriã. ¶*In † glo.2.ibi, imperatores*]
hanc & se. uide in præal. c. uenientes, super glo. not. ꝙ
[*& ibi. §. generaliter*] uide de confess. c. fi. super 1. glo. su-
6 per uer. & si stipulatio ¶*In † glo.2. ibi, temerario*[c]] hoc di-
c xit, quia nullus[d] inter duo mala põt esse perplexus: qa
d ẜm hoc de necessitate peccaret, de hoc plene. 13. dist.
in summa. [*& ibi, nullum est peccatum*] si adhibuit omnẽ
diligentiã: aliàs est ueniale: uel si fuit in culpa, mortale
ẜm. T. [*& ibi, in primo exemplo*] mendacium uero sciẽter
iuramento firmatũ, semper est mortale, ut ibi in secũ
do exemplo, ẜm. T. nisi fiat ioco. 22. q. 2. quod ait, uel
simulatoriè. 22. q. 2. utilem, Goffr. [*& ibi, contrauenien-
7 do*] & sic nõ est perplexus [*& in fi.*] Dicit Host. ꝙ modi,
ẜm quos iuramentũ dicit̃ licitum, patent per hos uer
sus, Quis, cui, quid, per quod, ad quid, cur, qũo, quan-
do. Sic iusiurandũ licitũ discerne notando, de quo re-
mittit ad summam, eo. ti. §. quomodo cẽsetur illicitũ.

ANNOTATIONES.

a ¶Instituenti. Et hoc, quia primum fuit illicitum; secundũ uerò licitum: secus, si è contra, ut no. glo. in c. licet, de iureiuran. li. 6. & si secundum esset licitum, ut ibi fuit, & Bar. in l. si quis pro eo, ff. de fideiuss. ad hoc. c. ueniens, infra eo. ti. sed uidetur, quod ẽt ubi primum fuit licitum, & etiam secundum, quòd secundum deroget primo, ut no. Vin. in c. ex publico, de conuer. coniu. & spe. in eo. ti. ad fi. uide scripta in d. c. ex publico, & scripsi in l. si quis pro eo, alle. & quòd primum sit seruandum, facit cap. intellecto, infra eo. ti. Archid.

b ¶Periurio. Adde Bald. hic, qui dicit, quòd ex inualido iuramento contrahitur periurium, licet non cõtrahatur obligatio iuramẽti.

c ¶Temerario. In gl. 2. ibi c. ad nostram, el. 2. infra & c. primum, eo. ti. li. 6. sed hoc secundum uidetur facere contra hic, quia si hic intelligitur exceptum ius canonicum, non facit contra ius canonicum, imò secundum: ideo non uidetur periurã, ut dicitur in præal. iuribus: sed dic, quòd hic est temerarium iuramentum, nec potest ius interpretari, quin hoc non sit contra uerba ipsius iuramenti, secus in contrarijs: quia interpretatur saluis uerbis iuramenti, nec temerarium fuit, Archi.

d ¶Nullus. Vide ad hanc. glo. & Innocen. infra eo. c. tua nos, & uide c. sicut nostris, & glo. & quod ibi scripsi: quia est contrarius isti c. & quòd temerariè iurans, peccet mortaliter, est tex. bonus in ca. 1. in fi. de his, quæ fiunt à ma. parte ca. nam priuat à perceptione corporis Christi, Archi.

SVMMARIVM.

1 *Grauius puniuntur episcopi pro periurio, quàm alij.*
Iuramentum est illicitum de non loquendo, uel non præbendo subsidia personis coniunctis, ibid.
2 *Reuerentia, & uitæ necessaria quibus debeamus.*
A iuramento in casu huius decretalis absoluere potest episcopus, & ratio, ex quo Papa sibi non reseruat absolutionem, ibid. & an ea sit necessaria, ibid.
Monacus non potest exire claustrum prætextu iuramenti sine licentia superioris, eod. num. in fin. uer. sed monacus.
3 *Iuramentum est illicitum sex modis, & quibus, remissiuè.*
4 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 5.*
Dignitas delinquentis aggrauat peccatum, & nu. 6. 7. & 9.
Pœna non infligitur par omnibus ex eodem delicto, & nu. 6. & 8.
6 *Additio glossarum.*
7 *Hæreditatis additio in sola uoluntate consistit, & per quos actus declaretur, & præsumatur adita.*

CAPVT XII.

1 CVm quidam. Casus. Episcopi † pro piurio puniuntur grauius[a] q̃ alij. secundo, ꝙ illicitũ est iuramentũ de non loquendo, uel non præbendo subsidia personis cõiunctis. secunda ibi, illi uerò. & pars huius, de temp. ordi. cũ quidam [*Iuramentum*] licitum [*uel fratri*] idẽm de alijs personis coniũctis

2 [*Humanitatis*] puta circa alimenta [*Absoluendi*] Dicit † Pe. & nihilominus compellendi eis reuerentiam, & uitæ necessaria ministrare. C. de patria po. l. filium, & ubi pu. ali. uel edu. debe. quemadmo. & dicit, ꝙ hæc absolutio fieri põt per episcopum, ex quo papa sibi nõ reseruat, de sent. excom. nuper, glo. uult, ꝙ ad cautelam fiat absolutio, ut refert Inno. aliqui dñt, ꝙ taliter iurãs non debet loqui patri, donec fuerit per superiorem absolutus: quia tale iuramentũ põt seruari absque detrimento salutis: superior tamen põt & debet relaxare, quo facto liberè põt loqui. sed monacus, de quo loquitur decr. infra. proxima. prætextu iuramenti nõ põt exire claustrũ sine superioris licentia, ẜm Innoc. alle. Ho. 16. q. 1. placuit. Dicit tamen Inno. hic repetendũ, quod dixit de electione, uenerabilem [*Illicitum*] quod
3 dicitur † 6. modis notatis. 22. q. 4. in summa [*Rationi*] & naturali iuri cõi animalibus, ut patet instit. de iure na-
4 turali. 1. respon. Hosti. ¶Prima † glo. alle. pro concor. 6. can. & duas decre. pro contrarijs. 4. cano. & duas le-
5 ges, & soluit. ¶*In 1. † glo. ibi. l. 1.*] Imponens auctoritate sua titulũ rebus ab alio possessis, si plebeius, punitur ultimo supplicio: clarissimus, curialis, uel miles proscribitur, & deportatur [*& ibi, §. persona.*] aliter punitur seruus, quàm liber: aliter qui deliquit in parẽtem, uel dominum, quàm qui in extraneum, aliter qui in ma-
6 gistratum, quàm qui in priuatum. ¶*In † glo. 1. ibi, homo Christianus*] ubi de hoc, & uide uersus notatos, de transla. c. 2. ad fi. [*& ibi. sicut dignum*] & 5. q. ult. presbyteri, quæ est lex. C. de episcopis & cleric. presbyteri, ubi de hoc per Iac. de Bel. & plenius per Cy. C. de summa. tri. l. nemo [*& ibi, §. persona.*] & 1. q. 3. saluator, & quod ibi soluitur in glo. contra, supra [*& ibi, peccare*] Idem Vin. supra
7 de consue. c. ult. ubi etiam ponit si. de aditione † hære-
b ditatis, quæ in sola uoluntate cõsistit[b], sed per exteriores actus declaratur, ut quia soluit creditoribus, colit prædia, & locat, & præsumitur pro herede agere, & animo adeundi. ff. de acquir. hæredi, Iulianus. §. si seruum, & l. si quis extraneus. §. interdum, instit. de hæredi. quæ. §. pe. & idem Goff. de hæreti. excõicamus. §. si uerò clericus [*& in fi.*] & adde quod not. de transac. c. ul. in ult. glo. & quod dicam de tha. regu. ea, quæ, super
8 3. gl. Ex † prædictis autem contingit, quòd ex duobus semel delinquentibus unus plus altero punitur, uide in specu. parte. 3. de accusa. §. 2. loco, in fine.

ANNOTATIONES.

a ¶Grauius. Adde d. Cardi. in Cle. 2. de ui. & hon. cle. in uer. dignitatem, in 5. q. & in c. non afferamus. 24. q. 1. & probatur in ca. magnæ, de uoto.

a ¶Consilit. De quo, an solus animus sufficiat, & an solum factum, & plurima alia subtilia, vide plenissimè Bar. in l. gerit, ff. acq. hære.

SVMMARIVM.

1 *Monaci iuramentum abiurantis claustrum non ualet, an in eius, non monasterij præiudicium ualeat, nu. 2. uide nu. 3. & nu. 4. & ibi limitationes, & ei de hoc pœnitentia grauis imponitur, ibid. nume. 1.*
Prior claustralis quis dicatur, ibid. remissi.
Iracundiæ calore quod præstatur iuramentum, iudicio caret.
Monacus non debet absolui à monasterio, nisi prius habeat aliud monasterium, excipitur tamen casus, & ratio, ibid. uer. monaci uerò, uide alias exceptiones num. 4. nec nouere potest absque superioris licentia, nu. 6.
3 *Professio fit de perpetua stabilitate loci.*
Iuramentum cum deliberatione, & ex causa, puta non intraret in domum mulieris, quam turpiter adamauit, est seruandum, ibid. licet sit abstinendum ab huiusmodi iuramentis, ibid.
Stabilitas pro perseuerantia, ibidem in fine.
4 *Abiurare quid significet.*
5 *Suffragium, & additio glossarum, nu. 6.*

CAPUT XIII.

1 Sicut ex literis. Casus. Non ualet † iuramentū monaci claustrū abiurantis, & sibi de hoc pœnitentia grauis imponit. Communis diuisio.2.ibi, Respōdemus[*Prior*] claustralis, de cuius officio, infra de statu mona.cū ad mona. uersic.prior

2 [*Tui*] Abbati loquit[*racundiæ*] caruit † ergo iuramentū iudicio.22.q.1.& iurabūt, & 2.q.animaduertendū. C. de iniur. si non conulcii[*Monaco*] quem.s.dixit priorē [*facere*] dicunt q dam, φ licet hoc iuramentū nō præiu dicet mon.quin ipsum repetere posit: ipsi tamē, qui præstitit iuramentū, præiudicat, φ non pōt repetere monasteriū, arg s.quod metus cā, ad aures, & c.ad audientiā.de renun.ex transmissa, & c. qđ in dubiis. Sed illa iura non obstant ƀm Inno.& Host. quia in secularibus clericis loquunt, qui sine ecclesiis esse possunt. Monaci uerò nec possunt, nec debēt uiuere sine claustro 16. q.1. si cupis, & c.placuit. unde nunquā debet

a Abbas [a] literas absolutionis dare monaco suo, nisi prius habeat aliud mō.paratū: sed bene tūc licet, quo facto nil habeat cōe cum primo monasterio: & sic in tel ige 19.q.3.statuimus.58.dist.c.2.& 3.16.q.1.si quos & c.se.21.q.2. si quis iā translatus. hoc tamē ƀm Host. male seruat de facto: & adde quod dicā, infra de regu. c.si. & quod dixi.s.de renun.c.ulti. propter delictū tamē bene eiicitur monacus à mona. ut dixi de officio

b ord.quanto, super glo. hic patet, uer. in his uerò, [b] & imponitur pœna reclusionis in ergastulo, ut.j.de si.di lectis, & c.qm, & c.ueniens[*Professionis*] quam facit † g-

c libet [c] de perpetua stabilitate loci.& idem, si non esset professus hoc casu, quo sic temerariè iurauit calore iracūdiæ, secus si ex cā & cū deliberatione iurasset, puta φ nunq intraret domū talis mulieris, quā turpiter adamauit, qđ est seruandū, licet à talibus iuramētis sit cauendū per id, quod habet de cohabi. cleri.& muli. clericos, & c.sicut[*Stabilitatis*] i.perseuerantiæ, Pe.[*Ab-*

4 *iurare*] i.etiā cū iuramento repudiare, de restitutione spo, audita, & c.accepta.nō.n. pōt monacus in totū renūciare claustro. nisi obtēpru maioris religionis; qđ dic ut.j.de relig.licet, Gof.ad † ps vero pōt exire, Abbate.hoc ex cā præcipiēte, & extra morari, & te soluit.s. co, ex rescripto, ƀm Ho.& idē in casu, ne cleri.uel mo-

5 na.c.2.li.6. ¶ *In* † *glo.pen.ibi,l.1.*] ubi ad literam præcedē tia uerba in prin.[*& ibi.§.famosos*] uide de calum ea. 2.

6 super ult.glo. ¶ *In* † *glo.2.ibi,superioris*] nec etiam mouere sine ipsius licentia 20. q.4. monaco.

ANNOTATIONES.

a ¶ Abbas. No, quod appellatione monacorum uenit abb.c.ex eo, de priuil.& d. Abbas in c.causam, de iudi. Card. io cle.1.de re. unde si abbas renunciet, uel deponatur, remanet monacus illius monasterij, ita.d.Aot.in c.cum ad monasterium, de sta.mon.

b ¶ Verò. Noo statim ex primo delicto, sed secundum gradus, quos ponit Io. And.de regu.c.si, super glo. hoc est,

c ¶ Quilibet. Tria tantum sunt principalia, & substantialia professionis regulariter, unde de sta.mo.cum ad monasterium, io.§.& stabilitas claustri potest cadere sub obedientia, unde plenius Ioan. And.de reg, sane, in glo. sua mag.

SUMMARIUM.

1 *Iuramentum si uasallus præstitit prælato, non cogitur iurare successoribus, de quo nu.7.& 8.§.1.*

2 *Simplicitas quorum sit amica, & de ea nu. 8. in princ.*
Veritatis simplex est oratio, ibid.
Non debet implicari non amat angulos, nec susurrones, ibid.

3 *De quibus loquatur hæc decretalis, & nu. 8.*
Hæredes non habent prælati, sed successores, ibid.
Cap. qualiter, de electio intellectus, ibid.

4 *Iuramentum seruandum successoribus canonicè intrantibus & ca tholicis, & quando, & quibus sit renouandum, nu. 8. & qualiter sit præstandum, ibid. in fine. quando reale, uel personale dicatur, & ex cuius persona, nu. 9.*
Homagium, siue hominium qui præstent, ibid. & nu. 5.

5 *Siciliæ regnum etiam hominium, siue homagium debet ecclesiæ.*

6 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 7.*
Inuestitura si non petitur, amittitur feudum, intra annum.
Successori an renouandum sit iuramentum, & nu. 8. §. 1.

9 *Iuratum si sit, & forma iuramenti negetur, cui incumbat onus probandi.*

10 *Patris uoluntatem licet honestum sit, ut filius adimpleat, non tamen est necessarium in spiritualibus.*

11 *Successori potest se quilibet obligare etiam spiritualiter: successorem uerò minime, nisi temporaliter.*

CAPUT XIIII.

1 Veritatis. Casus. Vasallus, † q iurauit prælato, successoribus iurare non cogit. Et in prima cōsultatio. In secūda rnsio ibi, Respondemus[*Amica est*]

2 & † amica fidei, de sum.tri.firmiter, Vin.& amica legū, instit.de legi.agna.suc.§. sed simplicitatē legibus amicā, Host[*Et infra*] hic decidit hæc litera. Nullus uerborum fallaciis utatur, nullus appetat ambiguitatē, nisi uoluerit offuscari. L. Seneca epi. 49. ueritatis simplex oratio est, & ideo illa implicari non debet, uide quod dixi post Hiero, de transla.inter, ad fin.& ad Rusti. secunda. G. ueritas angulos non amat, nec quærit su-

3 surrones[*Hæredes*] per hoc † uidetur loqui de uasallis, qui hæredes habent, non de prælatis, qui habent successores, non hæredes, de fil. presby. ex transmissa, & uide quod dicam super uersic. hominiū[*Compellatur*] contra, supra de elec. qualiter: sed ibi factum narratur, secundum Vincen. & Goffred. uel loquitur de nouis uasallis, uel quando de successoribus, & ecclesiæ non

4 fuit iuratum, ut dicam super glo.[*Catholicis*] & † canonicè intrantibus, supra eo.ego. N.[*Hominij*] cum prælati non præstent hominium, infra de reg.iur.c.fin.uidetur, quod de laicis tantum hæc litera intelligatur: ad idem uersi, hæredes, quod est, supra. Dicit Hostien. in prælatis idem intelligendum, qui & quandoque ratione temporalium tenentur ad hominium, infra eo. nimis, de exces.prela.grauem.& quod supra dicit, hæ-

5 redes, exponi potest.i.successores.& no.quod † regnū Siciliæ non solum fidelitatem, sed etiam hominium debet ecclesiæ Ro. secundum Host. facit, quod dixit, supra tit.1. mandata, & patet in cle.de re iudi.pastoralis, uer.rursus[*Ac si iurasset*] successori. & est si. de testi.

6 co, præterea, Host. ¶ Prima † glo. ponit casum. ¶ Vlt.

7 glo. obiicit, & dupliciter soluit. ¶ *Io* † *glo.ulti. & ibi, constitutione Federici*] imperialem, de prohi. feu.ali. per Federicū. & dicit iste. §. φ si maior.24. incuria, uel negligentia inuestituram non petit à domino, infra annum, &

8 diem, perdit feudum, & redit ad dominum. ¶ *In* † *glo. 2 ibi, simplicitas*] quod intelligas, ut no. 16.q. 1. si cupis. ¶ *In glo.ulti.ibi, longinquitate*] ubi de hoc[*& ibi, §. præterea*] ibi iuratur domino personaliter. unde renouandum est successori. hic prælato realiter ƀm Gof. unde dicit Phi. si dicat, Iuro tibi, & ecclesiæ Ro. φ non tenetur iurare successoribus. unde refert Host. quosdam dixisse canones loqui de professione, non de fidelitate: legē uerò loqui, quando personaliter non facta mentione de hæredibus facta fuit fidelitas domino tēporali. hic facta fuit mentio expressa de hæredibus. unde nō est necesse renouari in personis hæredum, ad quos iuramentum extenditur. unde qui sic iurauit, non cogitur plus iurare; quia sufficit semel iurasse, & quia iuramentum non est exigendum, nisi ex causa necessaria, infra eo. & si Christus. dicunt etiam non cogi quē sic

iurare,

iurare, uro tibi. & successoribus. sed ꝫ hoc ē. s̄.e. ego. N. in prin. Propter qđ dicit Host. decre. posse intelligi in clericis. in quib⁹ nō fit renouatio fidelitatis: qa ad illā, & si pstita non sit, qlibet tenet papæ, & epo, nisi se pbet exemptum. Aliud in libertis, & uasallis, ꝫ quos eccłia nō fundat intentionē suā de iure cōi, cū naturaliter qsq; nascat liber. insti. de lib. §. 1. de na. ex lib. uen. c. uno. & ideò posset eccłia longinquitate tēporis ius suū amittere; quare necessaria est renouatio, ut in c. lōginquitate. facit de precari. c. 1. pōt ēt intelligi in uasallis, q non cogunt iurare successoribus. unde distinguit, an sic spōte iurauerit sibi, & successoribus, & tūc non cogit plus iurare, licet teneat recognoscere, ut in c. longinquitate: an nullā mentionē fecerit de successoribus, & tunc iurare cogit cuiq; successori, ut in l.

a Imperialē; & sic seruatur. Dicit tamen Host.[a] tutius esse, ꝙ prælatus de successore nullā faciat mentionē, ne per hanc decre. aliqua calūnia moueat [*& ibi, Sub hac*

9 † *forma*] si tamen successor neget sub hac forma iuratū ei, q dicit sic iuratū, incūbit probatio, ff. de probatio. ei, qui dicit, ƀm Host. [*& in fi.*] nā & si ex parte iurantis personale sit iuramentū, ex parte eius, cui iuratur, est reale. fit. n. non personæ tantū, sed ecclesiæ. s̄. ead. glo. 63. di. tibi domino, ƀm Inno. & hēt hoc locū ƀm Host.

b Et si ex parte iurantis iuretur [b] pro se, & successoribus, licet Vinc. hic ꝫ alle. ff. si serui. uen. l. harum. nā, ut dicit Host. quamuis pactū possit esse reale. ff. de proba. si pactum, ff. de pactis, iur. gen. §. pactorū. iuramentum tamen est personale semper. unde nec ad personā hæredis effectiuè transit. ff. de pactis, & hæredi. & hoc tenet Batt. Brix. in quæstione domini. 38. Bononienses iu-

30 rauerunt pacem. Vnde † dicebat Host. licet in spiritualibus obligationibus honestum sit, ꝙ filius uoluntatē patris adimpleat, non est tamen necessariū, ut patet de despon. impu. c. 1. de sepul. de uxore, & c. in præsentia. unde nunquā hæres periurus erit ex iuramento paterno, nisi & personaliter iuret, ad hoc, infra eo. clericus. 1. q. 4. iam itaq;, & c. sequen. facit, infra de spon. ex literis. 2. & quod dicam de sepul. c. ulti. in fi. nec simile de casu isto ad casum conuersum: qa in casu decreta. agitur de obligatione propria spirituali. Sed in

31 hoc casu de aliena. bene potest ergo † quilibet se obligare successori etiam spiritualiter. successorem autem & si temporaliter obliget. C. ut act. ab hære. in rubro & nigro; non tamen spiritualiter, ut est dictum.

ANNOTATIONES.

a ¶Host. Et tamen ista decre. quæ loqui uidetur non solum in feudo sed etiam in dominijs, obstare uidetur, ut no. supra super glo. cū prælati; & tamen dicitur hic, quòd successori non iuratur.

b ¶Iuretur. Et licet ratione iuramenti iurans possit in foro ecclesiastico, licet laicus sit, conueniri, ut supra eo. ex rescriptis, & c. nouit, de iudi. & in c. fi. de fo. comp. li. 6. tamen eius hæres non poterit ibi conueniri, si laicus est, licet ad obseruantiam teneatur, ut ar. quod no. hic & d. c. fi. & uide quod scripsi, infra eo. c. sicut, in fi. & in l. si quis pro eo, in tertio membro, ff. de fideius. quid autē si iuraui prælato, an ei deposito teneatur, uide quod no. in c. uenerabilem, in fi. tex. & quid si prælatus iurat aliquid dare, eo deposito, teneatur, ibidem not. & uide no. in c. 1. infra de his, quæ fi. à præl. ad id quod dixi de hærede, uide qđ no. in c. fi. de sepul. Archi.

SVMMARIVM

1 *A iuramento per metum extorto solet ecclesia absoluere, & eius transgressores ut peccantes mortaliter non punire, & nume. 6. & quando non obliget iuramentum, nu. 2.*

Diuisio capituli, ibid.

2 *Absolutione à quo iuramento quis non egeat. impertitur quandoque nisi in odium cogentium, nu. 3.*

Iurare uerbaliter an quis possit absolutè cogi, ibid.

3 *Metus, uel timor quis excuset, & in suffragio, nu. 5. & metum passo & cui subueniatur, nu. 6.*

Iuramentum, etiam si non obliget, ob reuerentiam seruandum, ibid.

& qualiter id intelligatur, nu. 4.

4 *Versiculi, sed si non ea. §. cæterum, ut intelligatur.*

5 *Epilogus, & suffragium glossarum.*

Metus consideratur, qui possit cadere in constantem, uel probabilem, num. 6.

6 *Additio glossarum.*

CAPVT XV.

1 VErum. [a]Casus. A † iuramēto p metū extorto ecclesia solet ab-
2 soluere, & eius transgressores ut peccātes mortaliter nō punire, & ut patet in anti. ps huius, de iudi. & de sen. excō. cū nō ab hoīe. Et prima ponit qōnē, & ipsius rñsionē: ſa ponit rñsionis moderationē. 2. ibi, cæterū [*Inuiti*] coacti † coactione cōditionali, nō absoluta: qa tunc nō obligaret iuramētū, nec iurātes egerēt absolutione l. di. presbiteros, ƀm Go. nō uideo, quō qs cogatur absolute iurare uerbaliter, sed manū ponēdo bene cogi posset, delato. s. iuramēto à cogēte. unde Philosophus ille, q Secūdus uocabat, q ppter casū matris plus loq nolebat, Adriano scripsit in tabula, uocis meæ pferendæ nulla tibi ptās est [*Et re*

3 *bus*] & pro † uel ƀm Pe. ƀm quē sufficit timor amissionis rerū oīum, uel maioris partis; alle. de resti. spo. frequēs, li. 6. [*Absoluerunt*] in odiū cogentiū, licet sine periculo animæ seruari posset iuramētū. s̄. eo. si uero. ƀm Gof. [*Peierādi*] quasi dicat, licet in ueritate hoc iuramētū nō obliget, si forsan is, q illud pstitit, nō intendebat se obligare; sed solum tps redimere, & euadere, ecclesia tñ statuit in reuerentiā iuramēti, ꝙ seruet, ac si obligaret, quasi uelit in hoc ōdere fortitudinē iuri, ad id. s̄. c. 1. & c. debitores, de elec. uenerabilē, ad fi. ƀm Host. [*Attenderint*]. i. seruauerint, ƀm Hosti. Goff. & per

4 hæc uerba † ƀm Inno. intelligit papa sic iurāti dare licentiā, ꝙ uenire posit ꝯ illud; non tñ præcipit ꝯtrauenire; alle. Ho. ff. de off. præsi. sæpè. & l. generaliter. Et dicit Inno. ꝙ nisi ista uerba, uel expressiora diceret, non licet ꝯueniri pro mortali, sed ut pro ueniali, ƀm T. & Guil. Naso. Hosti. tenet, ꝙ finis pe. gl. & arguit per hæc ꝙ epi suo iure possunt ab hmōi iur̄o absoluere; remittit. s̄. c. debitores [*Puniendi*] quasi eccłia hoc casu eligat hoc mediū. & est si. j. eo. mulieri. Et mihi placet in talibus iuramētis ad literā, & sine glo. quod hic dicitur. unde licet quidā ex decr. sumere uelint, ꝙ hic interuenit absolutio, mihi placet, ꝙ sine absolutione pecdat

5 iste finis. ¶ Quarta † gl. ponit duas lecturas. ¶ [*In gl. 2. ibi, metum autem*] sequitur, non uani hominis, sed qui meritò in homine constantissimo cadat, ad hoc edictum

6 pertinere dicemus. ¶ [*In † glo. 2. in fi.*] Dicebat Host. imò etiā ubi metus est probabilis, in odium cogentium, & ne de dolo suo alij reportent damnum, & ipsi commodum, subueniatur; & sic non obstat, supra eo. si uero, cum concor. ¶ [*In 3. glo. ibi, iuratos*] & Nicolaus. ea. q. c. 2. ¶ [*In glo. penul. in fi.*] Idem Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶Verum. An ueniens contra iuramentum metu extortum, peccet mortaliter, hic Io. An. uidetur uelle, quòd nō, cū metus extenuat peccatū, & hoc per istam decre. contrarium tenet Thomas secunda secundæ. q. 89. art. 6. quia in iuramento est duplex uinculum, unum, per quod parti obligatur, & tunc non, ut supra eo debitores. aliud, quod deo illaqueat mortaliter. nō ob. hæc decr. quia dicit, quòd facit pro. dum dicit, absoluendum esse iustum, & inquātum dicit in se. non ob hoc sunt tanquam pro mortali, uerum est post quam est absolutus; & sic intelligitur illud uer. Cæterum. hoc non placet. uel dic aliter, quod illud loquitur in foro cōtentioso, ubi non tantū punitur, sed in foro animæ sic, uel intellecto, quòd non in tantum ponitur, inquantum puniretur pro alio mortali peccato, quia metus attennat pœnam, argu. ea. sacris, supra quod metus causa, de materia 22. q. 1. inter cætera, & §. per has, & 22. q. 1. habemus, & c. quamuis, de pac. li. 6. Archi.

SVMMARIVM.

1 *Contra iuramentum, lices licitum, si quid praecipiatur ab eo, cuius mandato stare iuraui, illud seruare non teneor.*

2 *Conuicium quid, & unde dictum.*

Iuramenti praestatio habeatur ne per satisfactione iniuriarum, & quando, ibid.

Iniuria quantacunque sit, iudex debet esse contentus satisfactione, qua contentatur iniuriam passus, ibid. uer. Dicit Hosti.

Remittitur per nudum pactum, ibid.

3 *Iniuria qui remisit in testamento, & iurauit, & sanatus uult agere, an possit.*

4 *Causis proprijs ciuilibus quem prohibere adesse, damnosum.*

In facto proprio magis est curiosus, quam in alieno, ibid.

5 *Iurisdictionẽ ducis etiam iuramentum nõ potest à se quis abdicare.*

Specialis uocatio magis excusat, quam generalis, ibid. uersiculo. & forte.

Generale si concordatur, & speciale, quod est maius, uidetur concessum hic, ibid.

6 *Literas binas aliquando de eodem facto papa rescribit, sed diuersis.*

Aduocatus qui iurauit duabus ecclesiis, & illae litigant inuicem, tenetur iuuare primam, ibid. uersi. hic uidetur.

Prima promissioni iurata seruiendum, si duobus iuraui, & concurrant, ibid.

7 *Iuramentum posterius an sit anteponendum permissioni priori non eidem personae factae, an utrique satisfaciendum.*

Mandato mihi facto sub iuramenti debito quibus possim casibus non parere, ibid. & in suffragio adducuntur argumenta ex legibus, nu. 10. 12.

8 *Iuramenta relaxare & interpretari solum papã, argumentum hic.*

Pacta nouissima quando seruanda, ibid.

9 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 10.*

Arbitri sententia etiam iniquae statur, arbitratorum uerò minimè & num. 11.

Cogitata quae non fuerunt, non ueniunt in obligationem ibid. §. in glo. 2. & nu. 12. & an in iuramentum, nu. 12. uersicu. & sic soluitur, & quando credatur asserenti se non cogitasse, ibid.

11 *Additio glossarum.*

Idonei appellatione comprenditur hic rationabile, possibile & honestum, ibid. nu. 11.

Arbitrum nullum posse esse in causa propria, non probari per hanc decretalem, ut quidam uolunt, ibid.

Praesumptioni, & opinioni communi standum, non singulari, ibid. uer. non creditur.

Iuramenta quae usus interpretur, ibid.

Mandauit qui semel ui iuramenti cuiuspiam, qui stare mandato eius iurauit, ius suum consumpsit, ibid. uer. dicit etiam.

13 *Pecunia si data inducatur infamia, non inducitur, si iussa iudicis detur.*

CAPVT XVI.

1 VEniens. Casus. Si is † cuius mãdato stare iuraui, aliquid mihi praecipit contra iuramentum per me prius licitè factum, illud seruare non teneor. Et in prima parte querela impetrantis. In secunda prouisio ibi, uerũ quia [*Conuicia*] quid † sit conuiciũ, habet ff. 2 de iniu. Itẽ apud Labeonẽ § ait praetor, dictũ à conuẽtu uocũ, quasi conuociũ [*In satisfactionem*] consuetudo interpretatur, quod praestatio huius iuramenti habetur pro satisfactione, ad hoc infra, Quintauallis; qd uerũ credo, nisi tãta fuerit iniuria, quod maiori sit poena puniẽda, quod arbitrio discreti iud. relinquo, Vin. Idẽ Inno. Dicit Host. quantacunq; sit iniuria, iudicẽ debere contẽtari de satisfactione, de qua contentatur iniuriã pas- a sus. ª nam & remittitur iniuria per nudum pactũ, ff. de pac. si tibi. 10. §. 1. de pig. act. si rem. §. pe. [*Iniuriarum*] 3 hic † recitabat Guil. quaestionẽ domini. 13. de illo, qui in testamento remisit iniuriam, & iurauit, & sanatus uult agere: ibi uides quod et dicã in spe. de instru. edi. §. nunc uerò aliqua. post uersi. Itẽ pone, cum quidam [*Vestro*] tribus Venetis loquitur, Pe. [*Praecepistis*] & ma- 4 le [*Intraret*] in proprijs † causis ciuilibus uidebatur praeceptũ tenere: quia litigare poterat per procu. imò causa honoris hoc mandat episcopo. 5. q. 3. quia episcopus. Dic etiam in illis corrigendum tum propter onus expensarum, in auctẽ. ut ab illustri. in prin. coll. 5. tum propter instructionem negociorum, ff. de procu. querelam, secundum Goffr. nam ut dicit Host. magis est quis curiosus in facto proprio, quã in alieno, ad hoc supra de usu palij, nisi, C. de seruitu. praeses [*Ipsius*] ducis 5 [*Generaliter*] debuissent † etiã excipere casum, quando ipse, A. per ducem specialiter uocaretur. nam per iuramentum suum non potuit à se abdicare iurisdictionẽ ducis. facit, supra c. sicut, infra c. uenientes, & quod dicam infra de appel. cũ parati, in par. secunda, & forte hoc crediderũt includere, quasi specialis uocatio fortius excuset, quàm generalis; facit de clerico excom. proposuit [*Ex promisso*] & ex iuramento, ut patet in antiqua, & hic in fine ibi, Priori &c. Abb. [*Mandasse*] de- 6 dit † ergo Papa huic binas literas. sic, infra eo. uenientes. de rescriptis, ab excommunicato; de foro compe. dilecti [*Priori*] hic uidetur decisa quaestio de aduocato, qui iuratus est duabus ecclesijs, & illae inuicem litigant quod teneatur iuuare primam, ad idem, infra eodẽ [*Eam te*] secundum Goffr. de hoc dixi de postula. c. ulti- 7 mo, in glo. [*Iuramento*] non † dicit promissio. Si enim sub debito iuramenti fit praeceptũ, quod obuiat solenniter promisso, nõ tamen iuramento, seruet iuramẽtum. & aliter satisfaciet de promisso, secundũ Innoc. quod probat haec litera secundum eum, quae dicit, iuramento, & tamen, supra facta fuerat mentio etiã de promisso. inducit, supra titulo primo, nonne. Hosti. contra: quia si aliquid licitũ promiserat, quò ad Deũ obligatus erat ad illud seruandum, ac si iurasset, 22. quaestio. 5. iuramenti. mandatum ergo de illo non seruando est contra deum, sic contra ius. Item nec communiter debet praesumi, quod ipse iurando hoc senserit, & facit, quod dicam super 2. gl. Item nec est concedẽdum, mandatum fieri posse, per quod alieno iuri, illius s. cui facta erat promissio, praeiudicetur: quia nec mandatum Papae ad talia se extendit, supra de officio deleg. super eo. nec ualet secundum eum, quod dicit Inno. eum debere aliter satisfacere de promisso. nã si capram promissam soluere posset inuito creditori, non posset soluere bouem. ff. si certum pe. l. 2. & l. cũ quid, ar. insti. de act. §. si quis generaliter. Itẽ põt esse, quod nec aliter satisfieri põt nisi adimplendo illud idem, quod promissum est, ut si promisit cũ Berta contrahere, & mandatur, ne contrahat; certe non ualet mandatum: quia & si iurasset expressè aliã ducere, primã fidẽ non iuratam seruare tenetur, infra de spon. sicut. Dicit ergo talia iuramenta intelligi de mandatis licitis, ut dicã super 1. glo. fatetur aũt cũ Inno. quod, si quis nõ in genere, sed determinatũ & certũ iurauit, hoc iuramentum in consilio animae recipit interpretationẽ secundum bonam sanã & non fraudulentã intentionem iurantis, s. eo. quanto, & c. ad nostrã. 2. in iudicio uerò fiet interpretatio secundum ius, infra eo. uenientes [*Licitè facto*] duci. & ecclesiis: secus. si fuisset illicitum. s. eo. tua nos, innoc. 8 [*Auctoritate* † *nostra*] argu. quod solus Papa relaxet & interpretetur iuramenta. idem de elec. uenerabilẽ, ad fi. de hoc. s. c. proxi. & supra c. 1. secundum Host. [*Non seruandum*] cõtra. pacta nouissima sunt seruanda. C. de pac. pacta. So. uerũ est, quando utraq; sunt licita, & inter easdẽ personas, ut no. supra de pactis. c. 1. & ulti. Hosti. ¶ Prima 9 † glo. exponit, obijcit, & soluit. ¶ Secunda glo. arguit, 10 signat contrariũ, & remittit, quaerit, & soluit. ¶ In 1 † gl. [*ibi si libertus*] si iurauit libertus dare patrono, quot operas

ras arbitraretur, non ualet arbitrium patroni, nisi sit æquum [& ibi, standum est] & imputet sibi, qui comoro misit, propter quod etiam nunquam sententiã æquo animo ferre debet, ut in §. stari [& ibi: §. illud] mandatum cõtra bonos mores nõ obligat, ut de furto. damno, uel iniuria facienda. & licet mãdatarius per id pœnam soluerit, contra mandantem actionem non hẽt [& ibi, si societatem] 1. & ult. ibi dicit. ꝙ si societatẽ mecum inijsti ea conditione, ꝙ partes societatis cõstitueres, ad boni uiri arbitriũ reducenda res est. qui ex causa posset arbitrari partes inæquales. Et ultima dicit, ꝙ si societatem cõtraximus ita, ꝙ Nerua cõmunis amicus partes societatis inter nos constitueret, & ipse cõstituit te socium in duabus partibus, me in tertia; hoc reducitur ad arbitrium boni viri, ponens duo genera arbitrorum; in altero hoc licet, in altero non. ¶ In glo. c. ibi, cum Aquiliana] in liberatione per Aquilianam stipulationem non ueniunt lites, de quibus non fuit cogitatum [& ibi, obligationem] hanc & seq. uide de priuil. pastoralis, super vlt. gl. [& ibi l. 1.] alumni, & res, quas uerisimiliter quis non obligaret, nõ ueniunt in generali obligatione pignoris [& ibi, si cui] uide in procemio super ult. glo. [& ibi, quanquam] uide de uer. sign.

11 Abbate, in glos. pen. ¶ In † glo. 1. ibi, idoneo] quod comprehendit rationabile, possibile, & honestum, Hosti. [& ibi, arbitratores] quod probatur: quia iurauit stare mandato; non dixit sententiæ, secundum Host. qui reprehendit illos, qui dicunt hoc probari: quia nullus in propria causa arbiter esse potest. ff. de arbitris. l. pen. sicut nec iudex. ff. de iurisd. om. iudi. qui iurisdictioni, non enim offenso, sed alijs fuit hic iuratum [& in fi.]

12 de hoc præalleg. c. causam, quæ, supra de elect. ¶ In † gl.

b 2. ᵇibi, & ecce] & habetur horum solutio, ead. q. §. ex his [& ibi, cedenes bonis] similis quæstio dominicalis 36. quam recitabat hic Guido de clerico, qui iurauit stare mandato episcopi, qui præcepit ei. ꝙ beneficio renunciaret, & ꝙ non appellaret; & soluitur, præcepto non obstante, illum appellare posse [& ibi, cogitatum] & sic soluitur, quod dicitur illud sine periculo animę posse seruari: super hoc tamen cogita tu. secundũ Innoc. non creditur dicto ipsius asserentis, se non cogitasse, ꝙ hoc præciperet, dummodo pęna non excederet culpam: sed debet esse communis opinio, & præsumptio, ꝙ si credidisset hoc mandari, nullo modo iurasset, arg. infra eod. petitio. C. quæ res pi. ob. po. l. fi. ff.

c de pi. obl. & l. denique. ff. de flumi. l. 1. in prin.ᶜ & Host. remit. de arbi. c. 2. Vnde dixit Vincẽ. ꝙ præcipere possunt, quantum est uera æstimatio iniuriæ. 17. quæst. 4. uxor. usus enim interpretatur huiusmodi iuramenta. 22. quæst. 2. ne quis. Dixit etiam cõsumptum ius istorum, ut iterum mandare non possint. ff. de adopt. qui liberatus, & l. seq. ff. de opti. lega. l. apud Aufidium; dũ tamen non errauerit credens se aliud præcipere. ff. de

13 arbitris: quia arbiter, ubi de hoc [& in fi.] addebat † Hostien. quia si ex pacto daretur pecunia, induceretur infamia: secus, si iussu iudicis. ff. de his, qui not. infa. l. furti. §. qui iussu. dicit tamen, ꝙ non reprobaret dari pecuniam pro expẽsis, & moderatè pro bono pacis, de præben. nisi essent, de iniur. olim, & c. seq.

ANNOTATIONES.

a ¶ Passus. Limita non procedi, quando tacita esset iniuria, quòd maior pœna esset punienda, tex. est in l. licitatio. §. quod illicitè, ff. de publica. Bart. in l. inter omnes. ff. de fur.

b In glo. 2. In hoc c. est una glo. fi. quam not. quia uidetur decidere. q. sic intelligendo, si iuratum est compromissum, & ibi cõtinetur enormis læsio, quòd episcopus, uel eius uicar. absoluere poterit, credo uerum: quia quando est non modica læsio, censetur esse dolus, ar. l. omnes. §. Lucius, ff. quæ in frau. credi. & sic poterit iuxta not. supra eod. debitores, item ille recipiendo ultra debitum peccares: uidi tamen bullam Papalem domini Ant. de Bur. item not. hoc c. quia cum c. ad hoc de appell. facit optimè, quòd iurans stare arbitramento, & non petere reductionem, si tamen enormiter læditur, possit, non obstante iuramento petere: unde Din. in regula. scienti, de reg. iu. lib. 6. & Bar. in l. quidam, de uerb. obli. Arch.

c ¶ Priu. Ad materiam. u. de o. cum in generali, de offi. uica. lib. 6. & u. de Bart. in l. si ius. ff. de dona. ex his etiam not. quòd non operatur tantum genus quò ad omnia, quantum species quo ad speciẽ, uide Bart. in l. si dum, ff. de admini. tuto.

SVMMARIVM.

1 *Periurus est, si quis iuratus ecclesiam defendere, requisitus hoc recusat sine causa, & num. 5. & 6.*
Appellatio eum non defendit, ibid. nec iniquitatem debes defendere, num. 2.
Eximit à iurisdictione sine expressione causæ, non ab obligatione, ibidem.
Ea pendente quis potest pœnitere, num. 3.
Posse quem arbitrio iuris decernitur, ibid. ad uer. pro posse.
Ecclesiæ iura qui defendere teneantur, ibid. & quando, num. 7. ad dictio. consuetum.

4 *Epilogus, & suffragium. nume. 5.*
Difficultas excusat à periurio.
Necessitas etiam excusat, & nume. 6.
Iuuare quis non tenetur non requisitus, nec eum, qui fidem non seruauerit in necessitatibus. §. 1. & nu. 6. § 1. & nu. 7. 8. & 9.

6 *Additio glossarum.*
Impeditus per casum non incidit in pœnam: secus, si per hominem, ibid. uer. Damasus.

7 *Ad heredem ne transeat fundus iurisperito pro patrocinio datus, remissiuè.*
Aduocatus quando non teneatur ecclesiam, ut promisit, defendere, ibid. ad dictio. consuetum.
Salarij retentio est causa patrocinij deserendi legitima, ibid.

8 *Vasallus tenetur iuuare dominum, licet dominus non iuuerit uasallum, & ratio.*
Ex urbanitate quod quis facere tenetur, nulla est pęna non facienti.

9 *Per alium aduocationis officium expediri potest, & quando non posset inueniri, quid iuris.*
Per alium licitè deseruiri non potest in matrimonio, ibid.
Damnum quis pati non debet, unde meretur præmium, ibid.
Arbitrium iudicis in considerandis circumstantijs, ibid. uer. & si non posset.
In dubio relinquitur conscientiæ, ibid. in fin.

CAPVT XVII.

1 BReui. Casus. Si iuratus † ecclesiam defendere, requisitus sine iusta causa hoc recusat, periurus est, nec appellatio eum defendit. Communis diuisio. secũda ibi, Respondemus [Vtrum ille] incurrat reatum periurii, quod est infra [Pro posse] arbitrio boni uiri. secundum Hosti. facit, quod dicam super ult. glos. [Tenetur] puta aduocatus, administrator, uasallus, canonicus, uel beneficiatus [Super hoc] scilicet, ꝙ defendat iura ec-

2 clesiæ [Non excusat] ne iuris † remedium iniquitatem defendat, de appell. reprehensibilis, Io. [Dicebat] Goff. duabus de causis non ualet appell. Prima, quia per eã non potest impediri, quod perpetuo edicto fieri præ-

a cipitur. ff. de appell. non reci. l. ult.ᵃ 2. q. 6. §. diffinitiua, sed perpetuo edicto præcipitur, ne in uanum Dei nomen assumatur. 22. q. 5. quacũque. 2. quia, & licet ẽm tempora huius decre. admitteretur appell. sine grauaminis expressione, id uerum quò ad hoc, vt eximeret à iurisdictione, non tamen ab obligatione. si tamen

3 † pen. appel. ab ea desistens patrocinium præstet, interpretatione benigna dici posset periurium non incurri. ff. de bonis liber. qui cum maior. §. accusare, secundum Goff. [Non possit] de iure, uel de facto; ad hoc de

4 rescriptis, si citatus. ¶ Secunda † gl. quærit, arguit pro, & contra.

& contra. & ponit tres casus, quibus aduocatus nō iuuat ecclesiam. ¶ *In 1.* † *glo. ibi l. ult.*[b]] uide de appella. ad hoc. a. super 1. glo. [*& ibi, si libertus*] uide supra c. prox. super 1. gl. [*& ibi, quæ onerandæ*] sequitur, libertatis causa stipulatus sum à liberto, consequi non possum [*& ibi, §. illud quoque*] difficultas dandi ad incommodum promissoris, non ad impedimentum stipulatoris pertinet, ¶ *In glo. 2. ibi l. 2. §. 1.*] bonorum possessor non tenetur satisdationem offerre; sed satis est, φ petenti moram non faciat [*& ibi. §. inter locatorem*] in stipulatione pœnali de nō expellendo conductore, uel colono intelligitur, si pensionem soluit, uel bene coluerit. ¶ *In*
6 *glo. 1. in fi.*] Io. arg. contra, infra de pig. significante, dic, ut ibi. Host. & uide quod no. Din. de reg. iur. peccatū, lib. 6. quod ibi dicam in 1. glos. Dam. hoc tit. q. 3. dixit impeditum per casum nō incidere in pœnam: secus, si per hominem ff. ad leg. Aquil. proinde si seruum. in prin. ¶ *In glo. 2. ibi argumentum huius literæ*] de hoc in Spe. de aduocato. §. 1. uersic. sed nunquid is, qui iurauit. & quicquid hic, uel ibi dicatur, tu distinguas uerba iura-
c menti[c]. & in uers. ibi sequenti tractatur, an † fundus da-
7 tus iurisperito pro patrocinio transeat ad hæredem [*& ibi, consuetū*] hoc, si tota ecclesia deliquit. aliàs agat contra prælatum. & iuuet ecclesiam, secundum Host. de reg. iur. delictum, lib. 6. nisi sub conditione iurasset, si sibi salariū solueretur, supra eod. peruenit. Dicebat
8 † Guil. Nas. φ uasallus tenetur iuuare dominum, licet dominus nō iuuerit uasallum. Ratio, quia uasallus tenetur domino per iuramētum: sed dominus tenetur uasallo ex urbanitate, & nulla pœna non facienti id, ad quod solum ex urbanitate tenetur, ut not. C. de pi-
d gnoribus, creditores, & de furtis, inciuile[d] [*& ibi, pro*
9 *periuro*] hoc non placet Host. quia sic † cuique per iuramētum astricto ad ecclesiam iuuandam posset beneficium auferri, supra eo. querelam, contra iura. 56. dis. satis peruersum, cum si. & pateretur damnū, unde mereretur præmium. contra id, supra de tenun. sanè, nec obstant iura. quæ alleg. glos. quæ loquuntur in matrimonio, ubi timetur collusio, de eo, qui cog. cons. super eo, & infra eod. tua, & in quo uertitur periculum incontinentiæ, nec potest per alium licitè deseruiri: secus in officio aduocationis, quod per alium expediri potest. C. de iudic. rem non nouam. dabit ergo æquè bonum, quod salua conscientia facere poterit, arg. ff. de nego. gest. at qui natura. §. cum me absente. ff. de iurisd. omnium iudic. l. prætor, & facit, quod not. de postulat. bonæ. 2. §. 1. & si non posset alium inuenire, adhuc considerabitur hoc arbitrio boni uiri. & pōderata qualitate personæ aduocati, & causæ, si appareret fraus, procedat contra ipsum, si bona fides, ipsum absoluat, argu. de rescriptis, cum contingat, ad finem. in dubio relinquat ipsum conscientiæ, arg. infra eod. mulieri, cum suis concordant. & 1. q. 7. sancimus, & supra de procura. in nostra. §. fina.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ulti. Ibi uide Bar. & l. si qua pœna, ff. de uer. si. & quia iuramentum cōcernit animam, & trahit inuisibiliter secum executionē, facit c. pastoralis, de app. & l. fi. ff. in princ. ubi uide Bar. ff. de his, qui no. infra. & quia fit executio per iura l. ut in iuribus præal.

b ¶ Lege ulti. Adde in quantum hic dicitur, quòd difficultas excusat à periurio, quòd istud procedit: quando potest incidere in periurium sine dolo. l. qui iurasse, in prin. ff. de iureiuran. & ibi no. Pau. de Cast. Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de of. procon. sequitur latè Alex. consi. 92. 2. colum. in 7. colum.

c ¶ Iuramenti. Et uide generaliter, an ad pœnæ commissionem, uel moræ sit necessaria interpellatio, per Barto. in l. ita stipulatus, in 6. quæst. princi. ff. de verb. obliga.

d ¶ Ciuile. Contrarium uidetur probari. 22. q. 5. de forma, ad fi. & ibi uide gl. fi. & facit, quod no. Io. And. qui fi. sint legi. §. 1. ver. sed nunquid dominus, in additio. ad spe. & uide per ipsum in capit. 1. infra de feu. gloss. fin.

SUMMARIUM.

1 *Monetam certam si princeps seruare iurauit, quo casu pœnitere debeat iuramenti, quibus fraudetur modis, nume. 4. & quibus reprobetur, scilicet an eadem mutuanti restituendo. 6. alia de ea uide num. 5. 6. 7. 14. & 16.*
Imò, correctiuè ponitur hic, ibid.
2 *Consiliarij multi nituntur ad dāda consilia per extorsione pecuniæ.*
Consiliarius quis sit eligendus, et quis expellendus, ibid.
3 *Populi præiudicium in quo uertitur, non debet fieri sine eius assensu, ut in moneta minoris precij cudenda, num. 4.*
Princeps per se non potest componere de damnis populo datis causa belli ibid. uersi. & est arg.
4 *Regis negocium reputatur negocium uniuersitatis uersi. & quia.*
Uniuersitatis maiorem consentire sufficit, ubi requiritur eius assensus, ut hic, ibid.
5 *Moneta reddenda quæ sit, & cuius ponderis, & cursus expedit apponere in instrumento crediti, in fi.*
6 *In eius restitutione quod tempus spectandum.*
7 *Diminutio ejus utriùs dāno sit futurā, creditoris, an debitoris, & in qua forma reddenda, num. 7. & 8.*
8 *Nomina omnia desinentia in osus plenitudinem significant.*
9 *Indagator diligens requiritur.*
Iuramento quando quis potest & debet absque absolutione contra uenire, ibi. & quando ad Papam recurrendum, ibid. seruandum in eo, quod seruari potest, num. 16.
In dubio ad Papam recurrendum, ibid.
10 *Consilio Papæ standum est.*
Antiquum refertur ad tempus patris, ibid. ad ictid. antiqua.
11 *Eleemosynis peccatum redimitur.*
12 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 13.*
A iuramento quo Papa possit absoluere, & num. 15.
Interpretari soles princeps beneficia principalia, ibid.
Nominis, uel cognominis falsi asseueratio, falsi pœna coercetur, ibid. §. in glo. pen. intellige, ut num. 15. §. 1. in hoc casu.
Sepulchrorum inscriptioni non adhibetur fides, ibid.
14 *Additio glossarum.*
Monetæ falsatores quâ pœna coerceantur, eod. num. 14. capere potest à quolibet, accusator eius acquirit immunitatem, ibid. uide alia de ea supra, & infra.
Pœna in dubio molliendia, ibid. uersi. refert.
15 *Absoluit sola uoluntate Papa, & quo casu.*
16 *Moneta, non refert, quo cudatur nomine, uel figura, modo non falsetur, nec alij præiudicetur.*

CAPUT XVIII.

1 QUANTO. Casus. Princeps † qui iurauit certam seruare monetam, si sciebat illam legitimo pōdere defraudatam, pœnitere debet de iuramento, quod fuit illicitum, & ideo non seruandum. Si uero ignorabat, tunc iuramētum seruat, si illam faciat restaurari. Communis diuisio. secunda ibi, super quo [*Imò potius*] correctiuè ponitur, concord. Paralipom. 20. c. [*Ipsi fuerunt*]
a consiliarij[a] in interitū eius [*Deceptores*] Dicit Ho.
2 φ † multi tales reperiuntur hodie, qui solum nituntur ad dāda consilia pro extorsione pecuniæ: & lex dicit φ consiliarius optimus & purus vndique & contētus his, quæ dātur à fisco eligatur, φ si transgressus fuerit, expellatur, & alius idoneus introducatur, in auctē. de mand. princ. §. præcipuè officiales uero, colla. 3. & re-
3 mittit, de arbitris, cum olim [*Assensu † populi*] quasi dicat, ex quo fit præiudicium populo. non debet fieri sine suo assensu, ar. de offi. Archid. ad hoc. §. fi. & est arg. sm Host. φ princeps per se non potest componere de damnis populo datis ratione guerræ, de quo remittit ad sum. de pœni. §. fi. sub §. fi. uersi. Sed pone, φ guerra.
4 [*Circa*] alias cura [*Legitimo pondere*] fraudatur † moneta legitimo pondere, quando certū pondus à principio pro quolibet denario ordinatum diminuitur de mā-

dato

dato regis mãdantis illam diminutam postea recipi,
ac si primi ponderis esset. Item cum ab initio cuditur
moneta multo minoris põderis uel ualoris, q̃ esse de
beret, consideratis metallo, uel materia, de qua fit, &
fabrorum, & aliis expensis necessariis & utilibus exin
de deductis, quas auctoritatem præstãs de suo facere
non tenetur. ex officio ergo nec compendium hẽat,
3 neque damnum. ff. ex quib. cau. mai. l. t. 1. respon. & l.
uidelicet, cum suis concord. Credit tamen Innoc. ꝙ si
rex propter iurisdictionem & auctoritatem, quã ha-
bet, à qua, & cuius charactere auctoritatem & cõmu
nionem recipit moneta, fieri faciat ipsam aliquantu-
lum, sed non multum minoris ualoris, q̃ sit metallũ,
etiam deductis prædictis expensis, ut modicũ, sed nõ
multum lucrum inde sentiat, ꝙ hoc licitè fiat, si indi
geret; & ubi moneta non spargeretur extra regnum,
posset hoc tolerari; facit, quod infra dicam. In primo
tamen casu non credit Inn. ꝙ factam monetam dimi
nuere possit sine cõsensu populi, sed cum ipsius assen
su sic: quia quilibet potest iuri suo renunciare. 7. q. 1.
q̃ periculosum; & quia negocium regis reputatur ne-
gocium uniuersitatis regni, sufficit cõsensus maioris
partis magnorũ regni, arg. C. de iura. calu. l. 2. § sinau-
tem. ff. de condi. & dem. l quibus. ff. ad municip. quod
b maior. non tamen [b] sufficeret consensus populi illius
regni ad id, quod pecunia illa expendatur cõmuniter
extra regnum, ſm Inn. alleg. Host. ff. de iurisd. om. iud.
l. si. facit de constit. quæ in ecclesiarũ, & c. ecclesia. Di-
cit etiam Hos. ꝙ fraudatur moneta per campsores, sin
gulos denarios ponderantes, grauiores conflantes, a-
lios transire permittẽtes: alii radunt, uel tingunt; & de
his in 1. glo. Fraudatur etiam, quando domini terrarũ
monetam minoris ponderis cogunt recipi cum mo-
neta maioris. Item quando bonam monetam repro-
bant, & æquiualentem, uel minus ualentẽ suscipiunt,
ut de reprobata bonum forum habeant, & illam con
flari faciant, & cudi in eodem põdere, uel minori sub
charactere approbatæ monetæ: ad hoc. ff. de pign. act.
eleganter. §. qui reprobos. In his autem, & similib. ca-
sibus intelligitur fraudari moneta quò ad utilitatem
populi, qui in his nõ modicum defraudatur. nã quic-
quid delirant reges, plectuntur Achiui; & ideo talia lu
5 cra damnant animas. Dicit autem ipse Host. ꝙ † tribus
modis solet moneta reprobari: ex materia, quæ nõ est
tota argẽtea, uel aurea, ut cõsueuit: & ex põdere, quo
fraudata est: & ex cursu, quia nõ currit, ut consueuit,
super quibus aliqui creditores sibi prouidẽtes poni fa
ciunt in instrumento de reddenda pecunia eiusdem
6 materiæ, ualoris, ponderis, & cursus. ¶ Quærit † autem
Host. de creditore, qui sibi non prouidit illo modo, &
interim pecunia mutuata per dominum terræ inter-
dicitur, propter quod in cursu in aliquot solidis dimi
c nuta [c] est libra; cuius periculum? lex uidetur dicere, ꝙ
debitoris, non creditoris. ff. de solut. creditor, & arg. ff.
d pign. act. eleganter. §. qui reprobos [d]. & l. fi. ff. de euict.
Lucius. Sed cõtra, quia pecunia eiusdem generis, quę
mutuo tradita est, non dico eadem numero, sed spe-
cie, siue genere reddi debet. ff. si certum pet l. 2. Sed &
in mutuo, si agatur de illa æstimatione ipsius, tẽpus,
quo petitur, & non tempus, quo contractum est, spe-
ctandum est. cum igitur tempore cõtracti mutui cur
reret moneta, & modo non currat, non est conside-
rãdum, quantũ ualet tunc, sed quantum ualet modo.
7 ff. si cer. pe. uinũ. Itẽ † si dedero tibi. 10. vt 9. dẽas, nõ am
plius, q̃ 9. petere possum. Si verò decem dedero, vt 11.
dẽas, nõ amplius, q̃ 10. cõdicere possum: quia nec am
plius dedi. ff. si cer. pe. rogasti me. §. si certũ tibi dedero.
Illud ẽt certum est, ꝙ creditor cum damno suo nõ te-
netur in aliam formã numos accipere. ff. de solut. cre-
ditorem. ergo nec debet exigere à debitore, ut cũ dã-
no suo in aliam formam soluat, arg. ff. de dam. infect.
qui bona. §. si quis quia. C. de solut. l. pen. ff. loca. & cõ-
duc. ea l. 1. respon. Soluti. refert, qua de causa moneta
fuerit reprobata. utrum videlicet ideo reprobeť: quia
nimis diminuta est, uel causa auaritiæ. ut dominus lu
creť in reprobatione, licet in nullo ualor sit diminu-
tus. In primo casu, scilicet quando pecunia diminuta
est in ualore, & propter hoc impeditur cursus, pericu
lum est debitoris, & non creditoris ita, ꝙ debitor tene
tur reddere pecuniam in illo ualore, in quo currebat
tempore contracti mutui, cũ noscatur legitimo pon-
dere defraudata, ut patet in hoc c & in eo. quod no. in
superioribus, & expresè probatur, infra de cẽsi. olim
e causam. §. cum [e] igitur, & c. cum canonicis. §. damus.
& sic etiam loquitur lex prædicta. ff. de solu. creditor,
8 ibi, Quasi ærosa de iussu præsidis sublata est. nota, ꝙ di
8 cit, ærosa. idest ære plena. Omnia † enim nomina desi-
nentia in osus plenitudinem significant. ut ibi not. Di
cit ergo ęrosa sine. h. quasi dicat nimis tenebat de ęre,
& parum de argento: quia cõsiderato tempore, quo
primo statuta fuit, & si æs remanserat; pondere tamẽ
argenti, in quo ualor consistit, nimis fuerat diminuta.
& iõ fuit ibi pecunia reprobata, quare reddẽda est in
eodem valore, in quo mutuata fuit. nam & in mutuo
non licet ex eodem genere rem deteriorem reddere,
ff. si cert. peta. cum quis mutuum, & ſm hoc intellige
alia iura ꝓ hac uia inducta. & caue tibi in litera, dictæ
legis creditor: quia aliqui libri habent. heros, uel æro-
sa cum. h. unde exponũt doctores, idest dominica. he-
ros idem est quod dominus. ff. ad l. Aquil. Item Mela,
§. legis autem Aqui. actio. hero. idest domino compe
tit. & est hoc uulgare Theutonicorum. Sed falsa est li-
tera illa, & expositio. q̃ enim est ratio, ꝙ quasi domini
ca, seu dominicalis reprobeť: immò ex hoc magis es-
set approbãda. Sed prima litera, & expositio, ac ratio,
quæ ex ea sumitur, uera & sufficiens est. Si autem di-
minuta non est, sed solum causa auaritiæ reprobata,
ut recolligatur, & confletur, & postea cudatur sub eo
dem pondere, sicut frequenter fit, ut not. supra ca. gl.
& debitor fuit cõscius fraudis, uel in culpa; adhuc est
suum periculum, ut patet. ff. si cer. peta. quod mihi, &
f l. periculum, arg. ff. si quis cautio. l. 2. §. fi. ꝙ si in nulla [f]
culpa reperiatur debitor, sufficit, ꝙ reddat pecuniam
in eodem genere, & in eodem pondere, & in eodem
ualore quo ad pondus, licet diminuta sit quò ad cur-
sum, ut ff. si cer. pe. l. 2. & 3. & in aliis contrariis iuribus
supra signatis, nisi aliud dictum sit. ff. loca. & conduct.
ea lege. 1. respon. si cer. pet. uinum. nam contractus ex
conuentione legem accipiunt, ut ff. de reg. iur. contra
ctus [*Propter hoc*] idest propter diminutionem, & quia
expẽditur [*Discrete*] de accu. qualiter. 1. 22. q. 4. magnæ
[*Populi*] qui in denariis suis nimis defraudabantur, de
quo remittit Host. ad sum. de censi. §. ex quibus causis
9 [*Super quo*] 2. pars [*Diligens † indagator*] sic supra de trãsla.
episcopi. capi. 2. §. 1. [*Interpretatio*] sic infra eod. petitio
[*Institutum*] ex hoc not. Hostien. ꝙ ubi certum est, iura
mentum fore illicitum, iurans sine absolutione po-
test, & debet contrauenire. 22. quęst. 4. in malis, & cap.
si aliquid, & c. diffinitio. ubi uero certum est, ꝙ est lici
tum, omnino seruari debet, infra cod. & si Christus. §.
Apostolus, in fi. saluo, quod not. in gl. 2. In dubio sem
per est ad Papam recurrẽdum, de elect. uenerabilem.
§. pen. Hosti. & uide, quod ibi dixi post Inno. super gl.
tali modo [*Vsquequaque*] idest eo modo, quod intelli-
10 gebas [*Consulimus*] huic consilio † standum est; de hoc
de æta. & qualit. ad aures [*Antiqua*] formata tempore
patris tui [*Cum ea*] noua, scilicet quam cudi facies [*Ex-
pendatur*] & sic seruabitur iuramentum in eo. quod ser
uari poterit. & facit hoc ſm Pet. ad quæstionem de il-
lo, qui iurauit contrahere cum una de filiabus Titii,
quæ

quæ not. infra de sponsa. ex literis. 1. [*Dispendium*] populi [*Seruari*] fine aliqua absolutione per hanc interpretationem [*Diminutam*] si suppleas, & non erat, habebis
11 tertium casum [*Satisfactionem*] & eleemosynis † peccatum redimat. Daniel 4. ¶ Prima † gl. tractat de triplici
12
g falsario monetæ[g], & ponit circa illud crimen tria specialia. ¶ Secunda gloss. respondet per quæstionem, an Papa possit absoluere à iuramento: ponit opi. Hugo.
13 Item La. & Tan. ¶ Pen. glo. obijcit, & soluit. ¶ *In* † *glo. 2. ibi, ex facto*] & 1. respon. si de priuilegio principis pater filio muto & adulto testatus est, & ille filius postea habeat filium legitimum, cessat testamentum pat. sicut & si furioso testatus esset, qui postea factus esset sanæ mentis, de his enim casibus non uidetur princeps intellexisse, & beneficia principalia princeps interpretari solet. ¶ *In glo. pen. ibi, falsi nominis*] sequit. uel cognominis asseucrario falsi pœna coercetur [*& ibi, Monumentorum*] sequitur, inscriptiones, nec sepulchrorum iura, nec dominium loci puri ad libertos trãsferunt, quod
14 multimodè intelligitur, ut ibi not. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, monetam*] non auream, sic dicit Goffr. intellexisse Ioan. ſm quem bestiis datur, ut infra sequitur, q̃n falsat auream [*& ibi, capite*] refert Goff. & Hosti. Io. defendisse quendam, qui falsauerat monetam ciuitatis Bononiæ, cum
h pœna capitalis sit multipliciter[h], ff. de pu. iud. l. 2. de quibus dicam infra de accusa. qualiter. 2. super versi. diminutionem capitis. uersi. & sunt. & pœnæ sint molienda, de pœn. distin. 1. §. pœna [*& ibi, ignoret*] Item φ accusatori præstatur immunitas, & φ quilibet falsarium capere potest. Goff. ¶ *In* † *glo. 2. ibi, Tan. dicit*] φ † placet Ho.
15
qui etiam dicit, φ sola uoluntate absoluit Papa in casu, quo ipsius auctoritas intelligitur excepta, infra c. proxi. [*& ibi, auctoritatem*] ubi de hoc in Spec. tit. 1. §. nunc ostendendum, uers. 24. & seq. ¶ *In glo. hoc ideo, ibi, respon.*] Goff. dicebat obiectionem procedere, si fecisset cudi monetam sub nomine patris. Sed hoc nõn faciebat, sed solùm utebatur ueteri, Hosti. dicit, φ iura cõtraria nõ in moneta, sed in instrumẽtis locum habent, dum
16 modo non † falsetur moneta, nec alteri præiudicetur, non refert, an cudatur sub nomine patris, & filii, uel q̃ figura ponatur, ut hic patet [*& ibi, sané. 2.*] in prin. ibi, non assertiuè, sed sub dubio, fortè, dicit per descriptionem libri de ipsius auctore constare, & facit 16. distin. capitu. primo, & capitu. Clementis.

ANNOTATIONES.

a ¶ Consiliarij. Adde, quòd tales teneantur ex malo consilio, ut in c. sicut dignum. §. qui uerò, de homi. & in regula, nullus ex cõsilio, de regulis iuris, in 6.

b ¶ Tamen casu. Posito in prio. glo. & est ratio, quia ex pondere, & ualore, quæ erant à prio. factæ monetæ, & ex ipsius bonitate quæsitum est ius populo, quod illi non potest sine suo consensu auferri, ad hoc tex. ibi, irrequisito assensu populi, & ibi uide Ioan. And.

c ¶ Diminuta. Vide in c. cum olim, de censi. & per Pau. in Cle. a. de deci. & per Bart. & Alex. in l. quod te, ff. si cer. pet.

d ¶ Reprobos. Et ibi uide, an soluens reprobam pecuniam, liberetur, & an sibi competat repetitio illius reprobæ, cum uult bonam soluere, & ibi uide g'o. & Bart.

e ¶ Cum. Ibi uide gloss. final. & uide Ioan. And. in Specul. de solutio. §. nunc aliqua, ad fio. §. & Bar. in l. Paulus, ff. de solutio. & Pau. de decim. in Clemen. 2.

f ¶ Nulla. F. cir l. si. t. o. in prio. ff. de so. & ibi uide Bart. & ad materiam uide Bart. in l. quod te, præalle. & Bal. & Sali. in l. incendium, C. si cer. pet. ubi uide, quid dicendum ad id, quod dicitur, quantitas perire non potest.

g ¶ Monetæ. An autem sit licitum expendere falsam monetam, & quę pœna debeat puniri, uide per d. Barba. consi. 29. 3. uol.

h ¶ Multipliciter. Secus, si dicatur mutilatione capitis, ut fuit in Clemen. pastoralis, de re iudic. quod nor. & pro dicto Goff. habes text. cum gloss. in uersicu. capitis, in l. penul. ff. ad l. Pompe. de pa. quod not. sed si hoc diceretur in statuto, esset plus dubium: quia uerba statuti summi debent in propria signifi. ut l. penult. §. si hui,

qui nauem, de exercito. & hic signifi. de minima est impropr. a, ut dicit Cyn. in l. si quis non dicam, de episco. & cleric.

SVMMARIVM

1 *Appellationibus deferre iudices tenentur interiectis a sententiis suis, etiam si iurarent eas exequi intra certum tempus, & nu. 3.* *Diuisio capituli, ibid.*
2 *Executionis tempus licet causa cognita breuiari queat, non tamen sine causa: aliàs quod deest, à lege suppletur.* *Temporis indistincta restrictio reprobanda, ibid.*
3 *Executionem facere siquis iurauit, intelligitur nisi fuerit appellatum, & num. 4.* *Conditio, nisi appellabitur, subintelligitur, ibid.* *Sententia executioni mandatur intra quatuor menses, nisi interponatur appellatio, ibid. interposita etiam ante sententiam, nu. 4.*
4 *Iudicandum secundum qua sit.* *Ius pro auctoritate, ibid. in fi.*
5 *Auctoritas superioris, & ius priuati intelliguntur excepta.* *Pactum, & iuramentum inter certas personas alijs non nocent, ibidem.*
6 *Legem condere municipalem ciues licet possint contra ius, non tamen in praeiudicium principis, uel alterius.* *Appellationi litigantes renunciare possunt sine constitutione, ibid. uersi. fatetur tamen.*
7 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 8.* *In iuramento intelligitur excepta auctoritas maioris. §. 1. & numero 11.* *Iuramentum præstatur in compromisso, & à iudicibus, & numero 9. §. 1.*
9 *Additio glossarum.*
10 *Appellationes ad Papam in temporalibus extra iurisdictionem eius, quando interponantur.* *Iudicibus si carent ciuitates, episcopi ius reddunt, ibid.*
11 *Sententia non extinguitur, sed suspenditur per appellationem, ibid.*

CAPVT XIX.

1 VEnientes. Casus. Iudices, † qui iurãt sententiam exequi, infra certum tempus, hoc non obstante, appellationibus ab eis interiectis deferre tenenẽ. Et potest diuidi in quatuor partes. In prima reprehẽsio consulum. 2. ibi, Verum, ipsorum excusa. In 3. ibi, Quia uerò, excusationis reprobatio, & generale mandatum. In quarta ibi, Cum ergo, mandatum speciale, & comminatio non parentis [*Aliquantulum*] non nimis. 45. distinctio. cum beatus, de quo remittit Hostiens. ad summ. de tempor. ordina. §. & cui. sub §. octaua regula, & §. sequen. [*Conuenire*] id est redarguere, Pet. [*Post sententiam*] diffinitiuam, qualis fuerat ista [*Mandatis*] & male, Host. qui remittit de offi. deleg. pastoralis. §. prætetea [*Curarunt*] ad excusationem suam, & uestram [*Consuetudinem*] bonam quod dic. eod. titu. cap. 1. lib. 6. [28.] hoc uidetur irrationabile, nam licet
2 † causa cognita tempus executionis possit breuiari. ff. de re iudi. l. 2. non tamen sine causa, aliàs, quod deest,
a suppletur à lege. ff. de re iudic. l. 4. §. si quis[a]. cum ergo per hanc consuet. esset restrictum tempus indistinctè in omni tali causa, etiam si nulla causa subesset, uideẽ consuetudo reprobanda, ſm Goff. hoc tamen non reprobatur, ut hic Papa figit pedem. sed in alio, de quo
3 sequitur, ſm Host. [*Exequantur*] suppleri † deberet, nisi fuerit appellatum: aliàs uiciosa esset consuetudo, Host. [*Secundum leges*] ſm quas sententia executioni mandatur infra quatuor menses. C. de usur. rei iudic. l. 2. & 3. & tamen cessant iudi. ab executione propter appellationem: aliàs puniuntur, C. de appel. iudices [*quoniam*] q. d. sic etiam uos, cum non plus liget consuetudo,
4 lex scripta [*Iudices iurarunt*] Dicit Goff. φ iura illa, quę contraria uidentur, quorum aliqua dicunt, iudicãdũ

ƀm leges.ut hic.& in concor.aliqua ƀm alleg.3.q.7.iu dicet.cũ cócor.aliqua ƀm consciẽtiã.ut eadem quæ stione.postulatus.ff.de arbi.qualem.sic sunt intelligẽ da, ꝙ iudicetur ƀm leges,ut hic: sed illæ uolunt iudica ri ƀm allegata.Item ƀm cóscientiam, tam informa tam ex allegatis.& quam habet ut iudex, nõ ut Deus, b uel homo.de offi.ordi.si sacerdos [b] [*Interpositis*] etiam ante sententiam.sed maximè post.infra de app.si duo 5 bus [*Ius*] idest auctoritas ƀm Host.ut aliqua sit † diffe- rentia inter superiorem & priuatum, cuius etiam ius intelligitur exceptum.infra eod.cum contingat, in fi. c nam sicut pactum inter certos factum nõ nocet [c] alijs, ita nec iusiu.arg.ff.de pact.si unus.§. ante omnia, ma ximè cum iusio ex parte præstantis: de hoc supra eod. ueritatis.Sed Pet.contra no.ꝙ cautè dixit ius. non au ctoritas.& faciũt hæc ad not.supra c.prox. [*Exceptum*] 6 & licet † ciues possint condere legem munici.contra ius: non tamen in præiudicium principis,uel alterius, de quo remittit Inn.ad no.de constit.quæ in ecclesia- d rum [d], fatetur tamen, ꝙ sine constitutione litigantes possunt appellationi renunciare. C.de temp.appe.l.fi. ad fi.Idem Host.facit,quod not.de arbi.innotuit.super 1.glo. [*Cum ergo*] hic sumas casum [*Sententia*] diffinitiua [*In possessionem rerum*] ergo non erat quæstio super mu- tuis,& plagiarijs, & sic non iuuabat consuetudo, nisi dicas, ꝙ illud uer. Quæ iudicauerunt, quod erat in sta- tuto, non restringebatur ad casum proximè dictum, uel forsan erant illæ res pignoratæ pro debito ƀm Pe. [*Inducentes*] & malè: remittit de hoc Inn.de offi.deleg. 7 pastoralis.§.præterea.¶ Quinta † gl.respondet per con trarium.¶ Vlt.gl.signat contrarium,& soluit.¶ *In gl.3.* 8 † *ibi.§.quia uerò*] non probat. ibi dicitur, ꝙ in compro- misso non iuratur,sed patet in legibus.quas induceam infra [*& ibi, rem non nouam*] ibi maiores & minores iudi ces iurare iubentur. ¶ *In glo.not.quòd ibi, imperatores*] ibi imperator facit gratiam iurisiurãdi facto duumuiro, qui iurauerat,ꝙ ordini non interesset [*& ibi.§.ult.*] ibi dicitur, ꝙ in omni iusio seudi nominatim excipit im 9 perator.¶ *In † glo.1.in fi.*] de hoc,infra de app.super eo. 2.¶ In glo.3.ibi.§.quia uerò,collati.6.& in auct.iusiu- ran.quod præsta.§.& æquus ero, col 2.& de desen.ci- ui.§.iusiuran.colla.3.Hostien.¶ *In gl.ista ciuitas.ibi,aliàs* 10 *non*] nisi † uacaret imperium, uel haberet hæc consue- tudo,ꝙ in imperialibus appellaretur ad Papam,de so ro compe.licet,ƀm Gof.Sed Host.dicit hoc generale, ꝙ episcopi reddant ius in ciuitatibus, quæ iudicibus carent, & cognoscant de grauaminibus per id, quod dixi de iud.nouit,uersi.nec illud,super uerl.dirigatur. 11 ¶ *In † glo.not.quòd ibi,constitutionem*] scilicet imperialem: ibi dicitur, ꝙ in omni iuramento nominatim excipit imperator.¶ *In glo.pen.ibi,extinguitur*] imo suspenditur. e unde dicit hic textus,appellatio.suspensas [e].¶ *In glo.ult. in fi.*] dic, ut infra de appell.non solum,lib.6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Si quis. Idem not.glos.pen.in c. quòd ad consultationem,de re iudic.Bar.aliter uidetur loqui, quia immò lex non supplet,sed ap pellare debet,& peti.uide ipsum in l.a.ff.de re iudic.

b ¶ Sacerdos. Vide glo.& ibi Ioan.And.in c.1.de offi.ordin.& ple- nius per ipsum in spe.de disputa.& alleg.§.satis clarè, & Cy.Bal. & Salic.in l.1.C.ut quæ de.aduo.

c ¶ Nocet. Nisi in casibus ibi not. in glo.& nisi sint pacta in rem,ui- de Bart.in l.1.ff.de noui oper.nonc.& in l.fluminum.§.adijcitur. ff.d e damo.infect.

d ¶ Ecclesiarum. Quò ad periurium, quò autem ad obligationem saltem secundum canones aliud,uide Ioan.And.de instit.cum ce- nissent,& de sepul.c.fina.

e ¶ Suspensas. Vide Cyn.& Sal.in l.eas. C.de app.& Bar.in l.1,§.fi. ff.ad Turp.& in l.tale pactum.§.qui pronocauit,et Bald.in 1 epet. illius.§.et Bar.in l.facti,in prin.ff.de his,qui not.infa.

S V M M A R I V M.

1 *Vsuras qui nequeunt repetere propter iuramentum subuenitur offi cio iudicis.*
Vsurarum causas nunquid iudex queat seculares cognoscere, ibid. & quo ordine procedatur in eis, num.11.

2 *Testamenta quorum usurariorum non ualeant, nisi facta restitutio ne, quod hic dicitur.*

3 *Negligere non dicuntur qui ignorant.*
Citatio specialis non fit, cum quis sit citandus, ignoretur, ibid. uersi.not. quòd.
Iurisdictio, siue potestas exequentium præcepta Pontificis an & quando expiret morte mandatoris, ibid.uersi.Quærit Host.

4 *Debitores iurati non repetere usuras, quo casu possint procedere in eadem causa, & qua facere.*

5 *Inquisitio quandoque fit ex mero officio,nullo conquerente,& nul la infamia præcedente, & quibus casibus.*
Ea duplex est, & qua utraque sit, uersi.unde.

6 *Epilogus, & suffragium glossarum, num.7.*
Quibus fiat casibus, num.11.imò, & quia,
Ex nouo iure,uel causa quid rursus petere possum.

8 *Additio glossarum.*
Vulgi opinio quem æstimat periurum, qui non est, ibid.

9 *Vsuras non lucri facit creditor,etiam si debitor uelit obseruare iu- ramentum non repetendi eas, & quid eis faciendum.*

10 *Debitor si quis legat, an inutile sit legatum.*

C A P V T XX.

1 AD nostram. † Casus.Per officium iudicis subuenitur illi, qui propter iuramentum repetere nõ potest usuras.2.ibi, Man. [*Secularem*] uerba sunt partis iurantis,& sic non probant, ꝙ secularis iu dex habeat cognoscere causas usurarum: de hoc per Archid.14.q.4.quid dicam,uide in Clem.de iudic. di- spendiosam, in glos.eum repetuntur [*Quæstionem*] non iurarunt ergo exinde non facere relationem, uel de- 2 nunciationem [*Testamentum*] hodie testamenta † mani festorum usurariorum non ualent, nisi facta restitu- tione, uel satisfactione ƀm formam decre.quamquã, de usuris,lib.6.ut ibi in fi. [*Præcepit*] Dicit Host.ꝙ qua si omnes usurarii hoc faciunt: sed liberari,ut plurimũ a sunt peiores [a] ad hoc de reg.sicut nobis [a] [*Neligant*] de- 3 notat scientiam hæredum.si enim † ignorassent,nõ di- cerent negligere [*Publicè in ecclesia*] not. ꝙ nulla fit hic specialis citatio,quæ semper fieri potest, cum interdũ ignoretur quis sit citandus.Quærit Host.an expiret po testas istorum , si tali publicatione facta moritur Pa- pa?quod uidetur, ex quo citatio non præcessit, supra de offi.leg.c.fi.de offi.deleg.tenet contrarium,quia ra les iussiones,uel præcepta non expirant morte mãda toris,etiam si impetrentur super beneficiis: quod dic, ut infra de offi. deleg. si super gratia, lib.6.tum quia & in causa contentiosa sufficit,ꝙ delegatus qualitereun que uti cœperit.de quo remittit,supra de offi.deleg.li cet [*Super hoc*] idest super prædictis usuris solutis [*Pro- 4 cedant*] Dicit † Host.ꝙ ad hoc procedere possent etiam ipsi debitores: quia nec esset contra ipsorum iusĩm,ꝙ si iurassent, fuisset temerarium.11.q.3.quisquis, de cri mine falsi. c.1.& licet non faciat plenam probationẽ: possent tamen eis deferri iusĩm,de testibus in omni.in- fra c.fi.& Pet.dicit,ꝙ cum ipsi denunciare possint, ut in glo.ergo & testes producere in causa denunciatio- nis, cum sit accessorium [*Hæredes*] sic infra de sepul.c. 5 fi.& not.hic expressum, † ꝙ quandoque fit inquisitio ex puro & mero officio, nullo conquerente, & nulla infamia præcedẽte, quod uidetur uerum generaliter, ubicunque agitur de correctione peccatorũ, uel im minet periculum animarum,de elect. pereg.c.fina.de supp.neg.prælat.c.2.& pen.infra c.1. & c.sicut nostris. §.fi.

§.fi.infra de præben.grauc.infra tit eccle.benc. c.uno, de clan.despon.cum inhibitio.. ƀm Host.ƀm quem inquirit de ueritate nō præmissa inquisitione infamiæ. de offi.ord.c.1.Secus,si fieret inquisitio contra Prælatum,maximè alio prosequente. infra de accusa.quali ter.2.Vnde dicebat Pe. quod est inquisitio ordinaria,& ex traordinaria.Quidam dicūt primam,quæ fit per ordi. secundam,quæ fit per dele.sed ipse dicit primam,quæ fit iuris ordine:secūdam,quæ fit iudicis officio, cuius interest,ut pacatus sit locus quem regit,quod nō erit, nisi illum purget malis hominibus.ff.de offi.præsi.cōgruit, & præall.c. :.de offi.ordi.& uide quod dicam su

6 per gloss.pen.¶ Secunda gloss.solum tres quæstiones, ¶ Tertia glo.respondet per quæstionem,an legati &c. ¶ Pen.glo.per ob.quod lite non contest.&c.& dupliciter

7 soluit.¶ [*In glo.3.ibi.l.3.*] uide in c.prox.allegato, super glo.pe.[*& ibi.§. sed uidendum*] exclusiis per, unde liberi, admittitur per,unde legitimi,proximi, uel cognati,& admittitur ab intestato. qui ƀm tabulas possessionem non petijt [*& ibi,cum Aquiliana*] vide supra eod.ucnics, super glo.2.[*& ibi,hæreditas*] uide de iudic.nouit,super

8 glo.saltem. ¶ [*In glo.1.in fi.*] forte fuit fideicōmissarius testatoris,uel amicus debitoris,uel ipse debitor, sed hoc forte fuit tacitū propter opinionem uulgarium, qui per id æstimassent illum periurum.& est si.infra eo.intellecto,supra de arbitris.peruenit.¶ [*In glo.2.ibi, nec reci*

9 *pere*] sup.etiā oblatas. Dicit Host. quod si omnino iurans uellet hoc iuramentum seruare: non tamen creditor pecuniam illam lucrifaciet : sed fiet inde eleemosyna, de usuris,cum tu.¶ [*In glo.ibi.ultimæ uoluntates*] his maximè.per quas prouidetur animabus [*& ibi,si iure lega-*

10 *ti*] sed cōtra.cum quis legat.quod debet,uidetur inutile legatum, instit. de leg.§.è contrario.So.si pecunia non fuisset soluta testatori,intelligitur legasse liberationem.ff.de liber.leg.l.3.Sed cum iam soluta esset, intelligitur legasse exceptionis remissionem,eod.tit.l.si creditor.unde,non ob exceptione iuramenti in testamento remissa,potest usuras repetere.ad id,quod dicitur. Repetere non attenent, dico, quod hinc cā timebant forte tertii sub tali teuctentia iuramenti.C.de fide instru.l.fi.ƀm Gess.& de simo.& si quæstiones,Host.Sed Inno.dicit, quod licet quidam dicant per hoc testm debitores,non ob iusiurandum posse repetere debitum:ipse tamē

c hoc nō credit,cum nil relictum sit eis,uel remissum, & remittit supra cod.debitores.¶ [*In glo. pen. ibi, princi-*

11 *pium capituli*] Sed hodie in causis usurarum sine lit.cō test.proceditur per Clem. de iudi.dispendiosam, & de uerb.sign.sæpe [*& ibi,Defunctorum*] imo & quia hic agebatur de restitutione usurarū , quas debitores iurauerant non repetere, quo casu licet aliqui contradicant, dicit Inn. quod nedum Papa,uel ordinarius,sed etiam delegatus, nisi forte forma cōmissionis contradicat,nō potest in modum inquisitionis ex officio procedere, ut hic : aliud in aliis criminibus,in illis enim nō liceret sic extra ordinem procedere, nec in illo casu usurarū, quando non esset iuratum de illis non repetendis, super iuribus autem singularium personarum non est procedendum inquirendo,uel extra ordinem,sed libel lo oblato,& seruato iuris ordine.facit,quod scripsi,de iudi.nouit,super uer.corripere,uers.est alia,& ff. de in ceu.tui.nau. l. ne quid,& C. de naufra.l.de submersis, lib. 11.de statu tamen, & iuribus ecclesiarum inquirit quandoque Papa ex officio,sed credit Inn. quod id faciat ex potestatis plenitudine. nec enim liceret episcopis, & aliis inferioribus à Papa, qui tenentur iura seruare, sic procedere; de hoc supra de testib. cum olim,& uide quod dicam de foro compe. c.ult.lib.6.in glo.licet tamen.fatetur tamen Inno. quod episcopus contra eum, quem suspectū habet,potest inquirere de usura, sicut & de aliis criminibus nō ad priuatum interesse alicu-

d ius priuatæ personæ, sed ad pœnitētiam imponendā, & sic loquatur,de offi.ordin.c.1. & licet per consequētiam sit tunc ibi priuatū interesse,scilicet quia fructum sam pœnitentiam non potest agere, nisi restituat alienum.14.q.6.c.1.de ulitris,cum tu,ƀm Host.uide,quod dixi post Innoc.de usuris.quia frustra,in glo.hic apparet,ad id,quod de consequētia dicitur,facit,qui si. sint legit.per uenerabilem.cum concor. Sed & in modum denunciationis agitur quandoque principaliter ad consequendum priuatum interesse, de quo scripsi supra de iudic.nouit. Item ƀm Inno.dubium non est, quin episcopus de cōsanguinitate possit inquirere inter cōiuges,de diuortiis, porro.32.q.6.si duo, & idem forsan diceretur de quolibet alio canonico impedito, secundū Inno. quia eadem ratio.ergo & idem ius.ƀm Host.argūmentum de consan.tua.& sic intelligitur, de offi. ordina. c.1.& c.significauit, & in contrahendo est expressum,de clan.despon.c.fin.& facit de spon. sicut,in fi. Et ƀm Inno.non est dubium, quin de iuribus principis possit inquiri, C.de bonis uacan.l pen. & ult.lib. 10.de quo remittit Hostien.infra de confirm.utili,uel inutili,cum dilecta, uerb.nolentes.

ANNOTATIONES.

a ¶ Sicut nobis. Et an possint præceptum tale,uel confessionem factam in testam.reuocare, uide Io. And.de usur.quamquam,lib.6. super glo.nominis,& per ipsum in spec.de instru.edit.§.nunc aliqua,uers.item pone quidam, & u de Bart.Cyn.Bald.& salic.in l. generaliter,C.de non nume.pec.

b ¶ Præcessit. Quomodo præcessit: quia illa publica in ecclesia edicti publicatio est citatio,ad hoc c.fi.de elect.lib.6.cum ibi not.& ex his not.quod mandatum in his,quæ non sunt de contentiosa iurisdictione,morte mandantis non expirat.uide Bar.ff.de acq.poss. in l.mundi,& est tex.in c.si super,de offi.deleg.lib.6.

c ¶ Remissum. Tu dic,quòd debeant inspici uerba testamenti. nam si fiat,ut in tex.tunc credo, quòd uirtute testamenti poterit petere: quia licet iurauerit non mouere quæstionem, intelligitur nisi te nolente,argū.c.2.de spon.& ubi noua causa superueniat,ut supra de reg.iu.c.2. & sic non uenio contra iuramentum.

d ¶ Imponendam. Ad hoc optimè facit text.& quod ibi not.in c.in primis. 2.q.1.nam ibi non apparet ; quòd petita fuerit restitutio per episcopum,uel per capellanum.& tamen ibi iam restituit Papa.nam quia in grauibus & publicis delictis quis cogitur ad pœnitentiam peragendam,quam peragere non potest,nisi restituat, ut ibi nota. Archidia.

SVMMARIVM.

1 *Ordinis iudiciarij subtilitatem iudex in notorijs non seruabit, etiam si iurauerit ordinem seruare iudiciarium.*

Iuramentum externum an et quatenus seruandum,ibid.uersi. id est contra,& num.5.

2 *Et, pro idest.*

3 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, num.4.& 5.*

6 *In notorio an facienda citatio, & cui debeat esse notorium,ibid.ad dictio. iudici.*

7 *Crimina non debent impunita transire.*

CAPVT XXI.

1 AD nostram. C. Iudex qui iurauit in omni cā iudiciatium ordinem obseruare, in notorio subtilitatem ordinis iudiciarii non seruabit.§ cunda ibi, Verum quasi [*Per extorsionem*] contra consilium,uel desiderium tuum,& tamen non fuit vera extortio ƀm Inn.& ƀm Host.forte capitulum in promotione sua extorsit hoc de instit.cum uenissent. & est ƀm cū hic pro archiepiscopo Lugdun. à quo in promotione sua extorquetur simile iuramentū [*Cau-sa*] 2.q.1.de manifesta,de fil.presby.qm, de testi.co. super eo,& alias,quas alleg. glo. [*Aliis*] quæ non sunt notoria

notoria [*Interpretari*] dupliciter, ut sequitur [*Et notorijs*] & prot idest. Abb. [*Quam*] subtilitatem [*Per omnia*] scilicet quo ad libelli oblationem, & litis contestat. Etsi [*quamquam*] alia interpretatio, Pet. [*Seruabis*] quia seruabis iur. ordinem, quem debes. & in quibus debes [*Non omittes*] sic supra eod. quanto, uers. si. si uero. ¶ Secunda 3 †glo. tractat de duplici processu notorij [a]. ¶ Pen. gloss. obijcit, & soluit, & vni contrario respondet. ¶ Vlt. glo. 4 arguit, alleg. 4. iura pro, & 4. contra. ¶ *In 3. † glo. ibi, cum Aquiliana*] uide supra eod. ueniens, super glo. 2. [*& ibi, tres fratres*] uide de transact. c. 1. super gloss. 2. ¶ *In glo. ult. ibi, si cui*] uide in prooe. super glo. fi. [*& ibi, obligationem*] 5 uide de priuil. pastoralis, super ult. glo. ¶ *In † glo. 1. in fi.*] infra de priuileg. cum olim. 2. de conuer. coniu. accedens. Sed in his fuit vera extorsio: hic secus; facit de electio. quorundam, in prin. & de relig. domi. c. 1. lib. 6. & constitutio Io. execrabilis, in prin. & arg. iuramentum licitum, etiam si per ulm sit extortum, seruandũ, infra eo. petitio, & c. & si Christus. quamuis dici posse, ꝙ in quantum licitum est id, quod est iuratum, seruãdum: sed taliter iurans non seruando non incurrit periuriũ. uel dic, ꝙ etiam si licitum sit, non tamen tenetur sic iurans ad obseruationem, nisi aliàs esset in præcepto; & tunc tenetur ex ui præcepti, non ex ui iuramenti, quãuis & ab obseruatione ipsius debeat per superiorem absolui; de hoc supra eod. debitores, seruata distinctione, de qua supra, quod metus causa, ad aures. ¶ *In glo. 2. ibi, citari*] Idem not. de pur. cano. cum dilectis, in gloss. quia nec. & idem hic Inn. & in decr. sacro, in prin. infra de sent. exc. ubi de monitione loquitur. Dixit Io. 2. q. 1. 6 quæ Lotharius, fortè in † notorio facienda est citatio: uide quod dicam in decre. cum sit Romana, statim al leg. super ult. glos. & infra de re iudic. cum olim, super glo. simile, supra & de coha. clericorum, nostra, super glo. ad intelligentiam, in 2. col. uersic. citatio, & uersic. b sunt & qui dicunt [b] [*& ibi, Sententia*] Inno. in decret. ex parte 1. de uerbo. signi. ubi uide in glo. per unum, post prin. dixit etiam sententiam non ferendam. dic, ut ibi c dicam [c] [*Iudici*] qui habet cognoscere, & pronunciare. posset enim esse notorium deleganti, quod non sufficit; de hoc 3. q. 1. de manifesta [*& ibi, tunc potest*] ſm Io. & Vin. [*& ibi, Notorium*] facit quod not. de offic. deleg. c. 1. lib. 6. in glo. 2. & ad hoc de sent. excom. solet, eo. lit. ¶ *In glo. sic, supra in fi.*] & infra de elec. cum expediat, li. 6. ¶ *In glo. iuxta illud*] & lex, ꝙ optima mensura est immensitas, in auct. de non ali. re. eccl. §. si minus, col. 2. Goffr. 7 ¶ *In † glo. sed nonne, ibi, probaretur*] & sic quandoque transirent crimina impunita, contra id, infra de sent. exco. ut famæ. & sic inducit periculum salutis, argu. 12. q. 2. cum deuotissimam. ¶ *In glo. ult. in fi.*] de hoc infra de coniug. lepro. cap. 2. in gloss. penult.

ANNOTATIONES.

a ¶ Notorij. Adde, & uide do. Barba. in c. nouit, de offi. leg. & ibi examinat, an in notoriis requiratur citatio; & de materia in c. uestra, de coha. cle. & mulie.

b ¶ Qui dicunt. Vide Ioan. And. de elect. bonæ, el 1. in glo. infra de fi. presby. & uidetur c. cum olim, ad fi. præalle. probare contrarium eius, quod dicit hic glo. & uide Guil. Laudun. in Clem. pastoralis, de re iudic. & Ioan. And. de offic. deleg. c. 1. lib. 6.

c ¶ Ibi dicam. Vide infra de diuor. porrò, in 1. glo. & super illa Ioã. And. scias, quòd Iac. But. dicit, quòd nunquam illud propriè est notorium, quod requirit probationem; uide Bal. in l. omnium. C. de testamen. & plenius in l. cum fratrem, C. de his, qui. ut indig. quia aliter loquitur.

SVMMARIVM.

1 *Iurare compellitur ei, cui debuit, is, qui iurauit, cui non debuit.*
Improuidè, quid hic uelit, ibid.
Liberatio contingit, si creditori creditoris mei soluerem, etiam meo creditore inuito, ibid. & in summa. num. 7.
2 *Resolutio uerbi.*
Iurare successori quis ne teneatur, ibid. & duobus aliquando iuratur, num. 3. & 4.
Saluo iure quid facere quando non liceat, ibid. ad dictio. saluo. & numero 3.
3 *Ius seruat male, qui totum eneruat.*
4 *Iuramentum si præstetur cui non debes, an feudum incidit ex hoc in commissum.*
5 *Participium quod necessitatem significet.*
6 *Suffragium glossarum.*
Soluendo alij quando contingat liberatio, in prin. & §. 1. & supra num. 1. & infra num. 7.
7 *Additio glossarum.*
Partire spolia quando peius non sit latroni, ibid. in prin.

CAPVT XXII.

1 EA te credimus. Casus. Qui iurauit, cui nõ debuit, ei, cui debuit, iurare compellitur. & ad modum epistolæ tria facit. ponit exordium. 2. ibi, Sanè, narrationem 3. ibi, Cũ igitur, conclusionem [*Per te ipsum*] q. d. sine alterius doctrina [*Improuide*] supra de plus peti. c. uno. & exponit Host. i. fraudolenter, uel ut alius iure suo priuet, uel contra iura. h. d. quia si creditori creditoris mei soluerem, contingit liberatio etiam meo creditore inuito. ff. de nego. gest. si liber homo, & l. cum pecuniam. ff. de pig. ac. solutum. 2 §. solutam [*Exegisset*] uerbotenus. unde † Pe. & Abb. exponunt, idest exigere uoluisset [*Asserens*] idest ad excusationem tuam, quæ non ualet, ut sequitur. Valuisset autem hæc excusatio, ꝙ iurasset prædecessori. d. Inno. & successoribus; quod dic, ut supra eod. ueritatis, Hos. [*Saluo*] Dicit Host. ꝙ senescalcus Bellicadri fecit quendam hominem suspendi, saluo iure suo. & Delphinus Vien. & Andegauen. fecit comiti prouinciæ fidelitatẽ de feudo Ebredun. & Vapicen. ecclesiarum, saluo iure 3 ipsorum. Sed † male ius seruat, qui totum eneruat, nec facile fit hoc sine uiolatione fidelitatis. facile dico: quia cõtingit quandoque, ꝙ aliquis de eodem feudo facit fidelitatẽ duobus dñis, maiori. s. dño, & minori, saluo iure maioris, cui & minor de eodem feudo fidelitatẽ facit [*Huiusmodi*] s. fidelitatis, Inn. [*Debitum*] sic supra eo. 4 tua nos [*Illicitum*] sed † nunquid ex hoc feudum incidit in cõmissum? dic, ꝙ sic, ſm Host. quia quãtum in ipso fuit, alienauit, in li. feu. de feu. non alie. imperialem, & maximè si fiat contra pacta iurata. C. de transa. si quis maior, Ho. [*Præstitum*] archiepiscopo Pisano forte pro alio feudo, uel alia iusta cã, Inn. ut si nõ pro iudicatu, 5 sed aliquo castro iurasset [*Præstando*] nobis ex † debito, ut præmisit, & est participium ſm Abb. i. ꝙ præstare debes [*Præstabis*] & nihilominus reliquũ obseruabis, si ra6 tione diuersarum rerum es fidelis utriusque. ¶ *In † glo. 2. ibi, Si uerò mihi*] si cõstituisti te soluturum mihi, & Titio, & post hoc cõstituisti mihi soli, si post soluis, Titio nihil teneris [*& ibi. §. 1.*] si mandaui procuratori solui, postea uetui, si sciens solusi, non liberaris. ¶ *In gl. 2 ibi, in summa, in fi.*] indebitũ est, si quod alii debetur, alii soluitur [*& ibi §. 1.*] si indebitum recipiens delegat soluẽdum, non est furti actio, si eo absente soluitur: secus, si eo pñte [*& ibi. §. si Titius*] si falso procuratori meo soluisti indebitũ, me ratũ hñte, ꝫ illum tibi cõpetit condõ furtiua, & mihi neg. gest. Sed si pecunia erat debita, cessat actio furti: quia liberatus est [*& ibi l. 2.*] cũ duo eandem pecuniã stipulantur, uel promittunt, ipso iure & singulis insolidũ debetur, & singuli debẽt insolidum. 7 ¶ *In † glo. 2. ibi, peius*] Dicit Host. post Goff. hoc uerum, quando ideo non partitur: quia pœnitet de peccato, & a intendit uero dño rem restituere [a]. q. d. secus esset, quando

simpliciter

simpliciter fidem frangit ad suum lucrum. uide, quod in procc. dixi super glo. siue sit, & in fi. Sed tunc nō posset dici improuida solutio, sicut & cū soluitur adiecto in stipulatione. ff. de sol. ꝙ si stipulatus, uel procuratori reuocato. eo qui soluit hoc ignorante. ff. si cer. peta. cius. qui. ff. de sol. l. uero. aliàs si nunquā habuisset mādatū, licet soluens id crederet, non liberatur. ff. de condi. indeb. si urbana. aliud in deposito: quia si depositarius alii restituit ignorans, liberatur. ff. depositi. l. 1. §. si rem. & hoc ideo ſm quosdam; quia depositarius de solo dolo tenetur. unde sufficit ꝙ actionem cedat cōtra illū, cui restituit. ff. de peculio, quod debetur. Plus placet Goff. & Ho. ꝙ illa sit ratio, quia debitorem obligat in genere. unde soluēdo alteri adhuc remanet obligatus. ff. ad l. Falc. in ratione. §. 1. depositarius autē in specie. & ideo cum possidere desinat illam speciem sine fraude & uitio, liberatur. ff. de uerb. obliga. si ex legati. ¶ [*In glo. pen. in fi.*] de hoc infra eod. intellecto.

ANNOTATIONES.

a ¶ Restituere. uide glo. & tex. in c. si ad peccatum. 22. q. 4. & Ioan. Andr. supra in procc. super glo. siue sit.

SVMMARIVM.

1 *Exhaeredationem filiorum, uel uxoris adiectionem ei, cuius quis mandato stare iurauit, non potest ei praecipere, & contra qua iurasint, num. 3. & 13. & 14.*
Accidere qua facile possunt, non admittenda, ibid. uersi. hoc nimis, & num. 2.
2 *Lingua labilis, & eius lubricum facile trahitur ad poenam.*
Arbitrium, siue mandatum ut adimpleat eius, cui stare quis iurauit, petere per officium iudicis potest, ibid. ad dicti. iuramentum.
Arbitratoris sententia quando actio, uel non nascatur, ibid. uersic. sed si non est, & num. 5. & 10.
Vtilis est, quando etiam non iuratur ei stare, & qualiter aget ad eius implementum, ibid. uersi. sed dices.
4 *Arbitrator non est suppositus ordini iudiciario, sed laborare debet ad inquirendam ueritatem, & nu. 6. uersi. nec est, non est iudex, nec arbiter, ibid.*
Nec iudex, nec arbiter quis in re propria potest esse, ibid.
5 *Arbitrator an quis possit esse in actione iniuriarum.*
Actio si pristina non supersit, quomodo succurratur, ibid. uersi. actori uerò.
6 *Inter arbitrum, & arbitratorem quae nam sint differentia, & quid uterque sit, & num. 10.*
7 *Arbitratoris dicto si partes stare promiserunt sub poena, & arbitrator iniquè pronunciat, nunquid à parte condemnata non parente intra tempus statutum potest peti poena, an & quando homologetur, num. 10.*
Ad arbitrium boni uiri an & quando sit redigendum, ibid. & numero 8. & 10.
8 *Arbiter quando quis intelligatur esse, et arbitrator quādo, & n. 9.*
11 *Iuramentum praestitum homini ab illo remitti potest.*
De necessitate bonum est facere uirtutem ibid.
12 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 13.*
Iuramentum ad quae non extendatur. §. 1. & num. 14.
14 *Additio glossarum.*
Alimenta fortius denegare potest, qui potest exhaeredare, ibid.
Exhaeredare quando liceat filium, ponitur casus, ibid.

CAPVT XXIII.

1 Q Vintauallis. C. Is † cuius mādato qs stare iurauit, nō pōt illi ꝑcipere, ut filios exhęredet, uel uxorē abiiciat. Cōis diuisio. 2. ibi, Quocirca. & est hoc propriū nomen conquerentis [*Quae*] mulieres offensae [*verbum*] hoc nimis durum pro eo, quia facile 2 posset accidere. nā lingua † labilis; & iō nec facilè ipsius lubricū trahitur ad pęnā. ff. ad l. Iuli. ma. famosi. Itē iuste posset dici uerbū cōtumeliosum cōtinens ueritatē. ff. de iniuriis, ei qui nocentem. & sic erat ꝯ iura hoc man3 datū, Hos. [*Exhaeredaret*] nō † solū fuit hoc ꝯ ius ciuile, vt dicit gl. sed ēt ꝯ ius naturale, & gentium. ſm qđ & filii sunt nutriendi, & uxori adhærēdum, inst. de iure naturali. 1. rū. [*Iuramentum*] cū in tali casu interuenit iurm, bene pōt is, pro quo datur mādatū, petere per officiū iudicis, ꝙ ille, qui se supponit arbitrio, illud adimpleat, a dūmō mādatū sit æquum & licitū [a]: secus, si iniquū, ut hic. nisi per illū, ad quem spectat, forte reductū sit ad æquitatē. quo casu esset perinde, ac si à principio fuisset æquū. arg. ff. de re. iur in personā. ff. pro soc. si societatem coieris, & l. si societatem mecū. §. arbitrorū, & l. seq. Sed si nō est iuratū stare sententiæ arbitratoris, tūc ex sententia eius nō oritur actio: nec propriè dr dictū eius sententia. siue arbitriū: imò sicut no. Io. in auct. ut dif. iud. §. 1. col. 9. potius pōt dici transactio. argu. C. de contrahen. empt. l. fi. & institu. de contrahen. empti. §. precium. Sed dices. secundum hoc ergo pro nihilo est talis arbitratio sine iuramento facta. respondet Inno. imo utilis est: quia si præcessit stipulatio, agetur ex ipsa. uel si in aliquo contractu electus est arbitrator, puta ut arbitretur de precio alicuius rei uēditæ, tunc agetur ad arbitratum actione ex uendito, uel ex alio conb tractu simili, ut patet in prædicto §. precium [b]. hoc autem intelligendum est, ubi incontinenti post stipulationem, uel contractum conuenit de stando dicto arbitratoris. Nam si ex interuallo, tunc ex dicto talis arbitratoris non datur actio, sicut nec ex pacto, sed exceptio tantum. ff. de pact. iurisgentium. §. quinimmo. C. 4 de pactis, petens. ff. si cert. peta. cicta. Et est † sciendum, c ꝙ talis arbitrator [c] non habet necesse seruare ordinem iudiciarium. imò, quod coram eo agitur, nec iudiciale, nec iudicium dici potest. ipse tamen quasi extra iudicium laborare debet ad ueritatem inquirendam, ut super negocio, de quo agitur. plenius instruatur. & ꝙ talis arbitrator nō sit iudex, nec arbiter, nec iudicium sit coram eo, satis probatur ex eo, quod hic dicit, ubi compromittitur in aduersarium principalem. & ad idem, supra eodem, ueniens. ff. de operis lib. si libertus. nullus enim in re propria iudex, uel arbiter esse potest ut patet. C. ne quis in causa sua iudi. in rubro & nigro. 5 & ff. de arbi. l. penultim. in actione † autem iniuriarum satis est, quòd itur ad arbitratorem. quidam tamen dixerunt, quòd cogendæ sunt partes stare dicto arbitratoris proposita iniuriarum actione. Sed contra, quia non competit ad interesse, sed ad uindictam, nec est etiam in bonis nostris. ff. de iniu. iniuriarum actio. quomodo ergo dabitur ad centū, uel ad aliud, in quo condemnatus est reus? Ad hoc respōdent alii, quòd bene potest hoc fieri: quia ista centum non petuntur ut interesse, sed ut uindicta. Alii dicūt, quòd arbitrator iste incontinenti post iniuriam assumptus non fuit. & si etiam hoc factum esset: tamen si iuramentum nō interuenisset, ex dicto suo non daretur actio, sed exceptio tantùm quasi transactionis, uel pacti modificati. actori verò reseruaretur actio pristina. C. de pactis, cum proponas. & si non superesset, daretur condictio ob causam, ut se reponeret in pristinam obligationē. uel si res tradita fuit, ut ipsam redderet. C. de rerum permuta. l. prima, & l. quoniam asseras. ff. de condictio. ob causam, si quis: uel præscriptis uerbis ad interēsse. C. de rerum permutatio. cum precibus. l. rebus. ff. de condictio. causa da. si mulier, & de iure dot. si pater, & lege, quemadmodū, uel officium iudicis. ff. de præs. uer. ob 6 eam causam. Notanda † est etiam differentia inter arbitrum, & arbitratorem, de quo hic loquitur, de qua etiā uideas in Spec. de arbitro. §. 1. in prin. quia arbiter dicitur ille, qui eligitur ut iudex, s. ut seruato in substantialibus ordine procedat iudiciario, & sic dirimat litē coram

ram se ceptam, uel coram alio. & quamuis iustè pronunciare debeat, potest tamen, si uoluerit, & iniquè. d probantur hæc. ff. de arbi. l. 1. & l. qualem, & l. diem. §. stati. unde & arbitrium diffinitur trinus actus personarum quasi iudicio confligentium, uel in causa in dicendo ius uoluntarie posita. nec est uis, utrum pœnalis stipulatio interueniat, uel non, nam & si simpliciter electus sit arbiter, & sententia eius homologetur, ut infra decem dies non cōtradicatur, ex sententia ipsius datur actio & exceptio. C. de arbi. l. pe. & no. sup. de arbi. dilecti. Arbitrator autem est is, qui eligitur, ut aliquid æstimet, uelut precium, uel operas, uel partes societatis, uel quid sibi uideatur de aliqua re, uel de satisfactione alicuius, & nullo seruato ordine dicat, qd sibi uidebitur arbitrando, insti. de contrahen. emp. §. precium. ff. pro socio, si societatem. l. cui, & l. in proposita. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. sic fideicommissum relictum. ff. de uerb. ob. si quis arbit. Nec est etiam uis facienda, utrum iuramentum, uel stipulatio interuenerit, uel non: quia semper est seruandum, si æquum sit. & si iniquum redigendum est ad arbitrium boni uiri, ut in præmissis iurib. & ff. de operis liber. si libertus. C. de promis. dotis. l. fi. sed nec uis est faciēda, utrū talis arbitrator inter partes litē fecerit contestari, uel non: uel etiam sententiam in scriptis pronunciauerit, uel simpliciter nudo uerbo, quod sibi uisum est dixerit: quia coram eo non est iudicium, uel quasi, sed totum in sua positum est uoluntate: & prædictarum solennitatum obseruatio non nisi coram iudice, uel ar- e bitro locum habet ẽm Inno. Quid si partes promise- 7 runt stare dicto arbitratoris sub pœna centum lib. & arbitrator iniquè pronunciet, exprimēs in dicto suo, quòd uult ipsum adimpleri. j. 8. dies: pars condemnata non paret, nunquid potest ab ea peti pœna? Dicūt quidam φ sic: quia ad ipsum se potuit obligare. nam in re sua quilibet est moderator & arbiter. C. mandati, in re mandata, & iustum est vnicuiq; sua committere, C. de iudæis, nemo exterus. unde Matth. 20. an non licet mihi facere, quod uolo? Alij uerò hic negāt ut recitat Inn. cum in hoc iuramentum fortius sit pœna, & iuramentum non astringat ipsum ad parendū, quousque sit reductum ad arbitrium boni uiri, vt hic patet, & in eo, quod no. sup. ea. glo. in prin. uer. nec est etiam uis. Restat, quòd etiā pœna minus ipsum astringere possit; & hoc ultimum teneas secundum Host. quando generaliter est iuratum de stando dicto arbitratoris. Si nantem specialiter & expressè dictum fuit, quòd ius unius partis in totum, uel in partem possit dare alteri, & quòd quantumcunq; iniquè pronunciaret, deberet stare dicto suo, & iuramentum interuenisset, uel pœna esset promissa, nisi dictum suū esset cōtra deum, in quo nullo modo parendum esset, ut patet in eo, quod no. sup. de temp. or di. ad aures. §. 1. in omni alio casu de rigore iuris iurans, & non parens deieraret, & promittentes pœnam ipsam incurrerent, ut sup. eo. si uero, cum suis concor. & patet in: eo, quod legitur & no. supra de pactis. c. 1. & 3. & ẽm Host. sic potest intelligi prima opinio, & iura pro ipso inducta, licet forte ex æquitate iudex ex officio deberet occurrere iniquitati, & ita posset esse, pensatis causis, locis, temporibus, & qualitatibus personarū, ut patet in eo, quod legi. & no. sup. de transac. c. fi. & s. f de arbi. c. 2. Talis enim ẽm Inno. non potest dici simpliciter arbitrator. unde & mouit hic talem quæstio- 8 nem. Quid si compromissum factum sit in aliquem hoc modo, quòd possit procedere seruato ordine iudiciario, uel etiam nō seruato? Hæc uerba sic sunt interpretanda, quòd compromittitur in eum tanquam in arbitrum, & hoc innuunt illa uerba, Seruato ordine iudiciario. sed & compromissum uidetur in eum tanquā in arbitratorem, quod & uerba illa innuunt: uel etiam non seruato. unde & si talis procedat seruato iuris ordine, stabitur dicto suo, & si iniquū sit, nec g redigitur ad arbitrium boni uiri. Si uero processit iuris ordine non seruato, tunc non valet dictum suum, nisi æquum sit, uel ad æquitatem redactum, ut patet ex præmissis ẽm Inn. Et quid dices si partim processit seruato ordine, partim non, quod fieri potest ex forma potestatis sibi data, puta fecit libellum dari, litem contestari, recepit tamen testes partibus non uocatis, & publicauit, & sententiam etiam sine scriptis dedit: posset dici, φ sententia non tenet, quasi eligendo ab initio uiam iudiciariam uideatur alij renunciasse, arg. in eo, quod legitur. sup. de præsumptio. nonne. & infra de appel. solicitudinem. §. fi. Sed secundum Hostien. melius est, ut dicamus ipsam ualere, si æqua sit: alioquin ad boni uiri arbitrium redigendam. & ideo talem non arbitrum, sed arbitratorem iudicamus, ut sic in hoc dubio oīs cedat iniquitas, ar. ff. de eo, quod certo loco, quòd si Ephesi, & litigia restringantur, su- h pra de rescriptis, nonnulli. §. cum autem, & res potius ualeat, quàm pereat. inf de uer. sig. abbate, uersic. 9 hic autem sensus. Hoc autem secundum Inn. notandum est, φ si partes simpliciter dicāt, Eligimus talem in arbitrum, talis non habet potestatem arbitratoris nisi ex alijs uerbis, puta quia dixerunt, quòd non seruato iuris ordine posset procedere, uel alijs consimilibus de intentione contraria appareret. Item si dicāt partes, eligimus talem in arbitratorem, uel qui ut bonus uir nostras terminet quæstiones, talis non habet potestatem arbitri, nisi & per aliqua alia uerba posset aliud comprehendi, & de hoc & præcedentibus duabus quæstionibus uide in spe. de arbitro §. fi. in 2. col. uer. sed pone, quòd sicut, & tribus uer. sequentibus. 10 Item ad differentiam arbitri, & arbitratoris notandum est, quòd dictum arbitratoris nūquam homologatur taciturnitate decem dierum. Sed si illud expressè confirment partes, parit exceptionem, quasi transactionis, uel pacti secundùm Innocen. imo etsi æquum sit, etiam una parte contradicente, erit officio iudicis, ut putat Hostien. executioni mandandum. ar. ff. de re. iudi. si conuenit. & idem, si iniquum sit, post quàm ad æquitatem fuerit redactum, ar. in eo, quod legitur, & no. sup. de arbi. cap. 2. quicquid hic dicatur, dic ut ibi no. secundum Host. secundùm quem si ambæ partes contradicant, non habet se intromittere iudex, quasi potestas data arbitratori. & quicquid ex ea secutum est, videatur reuocatū contraria uoluntate, ar. in eo, quod leg. & no. de elect. qualiter, in fi. & infra de regu. In. cap. 1. sententia uero arbitri sine pœna electi homologatur tacitè & expressè. C. de arbitris, l. pen. & si iniqua sit, non redigitur ad arbitrium boni uiri secundùm Inn. contra tamen no. secundùm Hostien. s. de arbi. capit. 2. Item dictum arbitratoris non mutatur, ubi modicè & non grauiter lædit. ff. de operis libe. si libertus. dictum uero arbitri non mutatur, etiam si grauiter lędat: imò si pœna promissa sit, agitur ad ipsam. C. de arbi l. 1. & si non fuit promissa, sed tantum stipulatio intercessit, agitur ad interesse. ff. de arbi. diem proferre. §. fi. & duabus. ll. sequen. & l. ita demum. & si simpliciter compromissum sit, & sentētia expressè φ partes homologata fuerit, uel infra decem dies nullus contradixit, oritur ex sententia actio, & exceptio. C. de arbitris, nec in arbitris, & agitur tunc cōdictione ex l. illa ẽm Inn. cuius est mēs maioris partis huius glo. & adde ẽm Host. ad hoc ultimum, quod not. sup. de arbi. per tuas [Reuocent] de facto, & ne dicatur, quod Quintauallis sit periurus, si prædicta non 11 adimplet. & sic patet iuramentum præstitum homini ab illo posse remitti, de hoc infra de spon. capitu. 2.

facit de usuris. consuluit[*Alioquin*]i. si dictum mandatum uoluerint reuocare[*Denunciet*]publicè ad conseruandam famam ipsius. faciant ergo mulieres de ne-
12 cessitate virtutem. ¶Secunda† glo. exprimit causam iniquitatis horum mandatorum, & ponit. 13. causas,
13 propter quas potest filius exhæredari. ¶*In* † *gl. ss.* 1 *ibi, si cui*] uide in procemio super ulti. gloss. ¶*In gloß. secunda, ibi, si libertus*] uide in cap. ueniens, super 1. gloss. [*& ibi. §. sorore*] non inspicitur, quod placet hæredi; sed quod placere debet bono uiro circa rationes seruorum, ut eis debeatur hæreditas relicta, si rationes reddant. & l. sequens. dicit, quod eo casu inter seruum, & hæredem datur arbiter ad rationes discutiendas. ¶*In*
14 † *glo. secunda ibi, turpe*] & durum, & contra ius naturale; & gentium, ut dixi in textu[*& ibi, elegerit*] & tunc si pater potest exhæredare, fortius potest alimenta negare. de hoc in specu. qui fi. sint legitimi, uer. quid si filia, & uer. se.[*& in fi.*] addunt Pet. & Abb. casum, quando filius est hæreticus, ut præ. aucten. §. si quis, & infra de hære. excommunicamus. §. credentes.

ANNOTATIONES.

a ¶Licitum. Istud in arbitratore, ubi potest apponi iuramentum, ut not. in l. ne in arbitris, & in aucten. decernimus. C. de arbi. in arbitro autem uidetur in illa aucten. aliud, dixi ibi. uide Bart. Bald. & Sali. & glo. in l. 2. ff. de arbi. de iure autem canonico non uidetur ista differentia admitti; uide sup. de arbit. cap. 2 in 3. glo. & super illa, & eo. titu. per tuas, in glo. not. ergo, & istud dictum Iono. reprobat Barto. in §. arbitrorum, infra alleg. quia non parit iuramentum actionem, uide Ioan. And. de insti. cum uenisset.

b ¶Precium. Quomodo arbitramentum sit transactio, cum transactio nullo dato, uel retento non ualeat, ut l. transactio, C. de transac. & in arbitramento hoc non fiat. uide Barto. in l. si societatem, in 3. col. ff. pro so. & in l. furti. §. qui iussum, ff. de his, qui no. infa.

c ¶ Talis arbitrator. De hac materia uide plenè per d. Laufran. in tractatu suo de arbitris, & ibi uidebis totam istam materiam plenè examinatam.

d ¶Et inique. Hoc uerum quando simpliciter in arbitrum compromittitur. quod iniquæ ipsius sententiæ stetur metu pœnæ, ut in §. stari. infra alleg. sed si in compromisso sit dictum, quòd de iure pronunciare debeat, an si iniquè pronunciat, ualeat sententia; dubitat Barto. in §. arbitrorum, præalleg. sed in §. stari, determinat sententiam nullam, ibi uide.

e ¶Inno. Et si sit dictum, quòd de iure & de facto possi. procedi, nõ per hoc dicitur arbitrator: quia solennitas iudiciorum nõ potest remitti a partibus litigantibus coram iudice, sed bene coram arbitro, uide Bart. in §. arbitrorum, præal'e in prima quæst. quod dixit not. quod intelligitur, nisi ex modo procedendi colligatur aliud, ut infra, in uer. unde & moui: qui uer. uidetur contra illam determinationem.

f ¶ Arbi. cap. 2. Ibi omnino uide Io. An. super gl. fi. & in c. per tuas, in glo. no. ergo, & uide per ipsum in spec. de arbi. §. fin. uer. Item quid si compromissum, & Bart. in §. arbitrorum, præallega. & ex hoc apparet, quod in enormi læsione præsumitur dolus re ipsa, qui quandoque æquiparatur uero dolo, ut l. omnis. §. Lucius, ff. de his, quæ in frau. credi. & l. 2. in prin. ff. de do. exce. & facit quod no. Ioan. And. post Vincen. infra eo. cum contingat, super glo. 2. & uide text. nota. in l. si quis cum aliter, ff. de verb. oblig.

g ¶Boni viri, Cum arbiter dicatur bonus vir, quare non reducitur ipsius sententia ad arbitrium boni uiri, sicut arbitratoris, qui etiã bonus uir dicitur, uide Bart. in l. 3. §. 1. ff. de arbi. & in §. arbitrorum, præalle. uide tamen infra, in fi. glo. uer. sententia, non arbiter, & de arbi. super glo. fi. in cap. 2.

h ¶De refert. De hoc uide Bart. in l. si dominium, ff. de fur. & in l. 3. ff. de testa. mili. & ibi remittit ad spec. & uide ad hoc gl. quæ facit in uer. partibus, in cle. sæpe, in fi. de uer. sig, & glo. ma. in cle. 1. de offi. dele. quid si data est potestas arbitro, ut causam decidat de iure, & de facto. & partim de iure, & partim de facto, an eadem potestas sibi ui debitur attributa in procedendo. uide text. qui bene facit in c. cum uenissent, de eo, qui mit. in possess. & de materia ista uide plene Bar. in l. si societatem. §. arbitrorum, ff. pro so. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Coniuges se nequeunt abiurare, uide nume.* 5.
2 *Continentia non potest imperari.*
3 *Epilogus, & suffragium glossarum. num.* 4.
Iuramentum temerarium non obligat, & quæ imponatur pro eo pœnitentia. num. 5.
Iuramentum & pactum quod illicitum de diuortio coniugum. §. 1. *& nume.* 5.
In matrimonio contrahendo non debet esse necessitas, ibid. in fine.
5 *Additio glossarum.*
Virũ uxor, uel uxor uirum quibus non possit casibus repetere.
Ad continentiam seruandam alter coniugum etiam iuratus quando non teneatur, ibid.

CAPVT XXIIII.

1 TVa nos. Casus. Coniuges† se abiurare non possunt. communis diuisio. secunda ibi, Nos igitur[*Sarracenam*] nimis erat commota. & dic. 1. prius sequeretur legem paganorum, uel Saracenorum[*Moneas*]
2 non † enim potest continentia imperari. 32. q. 1. integritas. 28. di. de his[*Temerarium*] cum non fuerit ꝓmissa continentia, nec animo concepta, Vin.[*Vtrinque*] sciens ergo, si ab altero tantũ, de conuer. coniu. ueniens
3 Inn. ¶ Prima† gl. ponit opi. quã reprobat. ¶Secunda gl. ponit duas opi. contrarias, quas determinat. secundo quærit, & soluit. ¶ Tertia gl. respondet per quæstio-
4 nem ¶*In*† *gloss. prima ibi. quod eis permittitur*] quæ iurauit semper in scenica professione manere, nubit licitè: quia illicitum iuramentum non ligat; & si qua esset pœna, conuerteretur in exigentem. ¶*In glo. 2. ibi, si stipulatio facta fuerit*] nulla est stipulatio sic facta, si culpa eius diuortium fiat: quia contentari debet de prouisione legis. nisi stipulatio sit solum circa pœnam lege cõprehensam[*& ibi. l. libera*] l. 2. est. & vult, ꝙ pacta, uel stipulationes pœnales de non diuertendo non ualeant [*& ibi, neque secundo*] non cogitur quis contrahere, nec dissociatum reconciliare, nec in contrahendo matrimonio debet esse necessitas[*& ibi, ea qua*] si donauit uir uxori, stipulatur per eã sibi reddi, si diuerteret; ualet stipulatio. ideò dicit gl. ar. si licuit stipulari, qđ dos quod non do, stipulari non licet[*& ibi, Titia*] uide in c. staium alle. super ult. gl. ¶*In glo. fin. ibi, si ambo*] uide de
5 adul. intelleximus, super ult. gl. ¶*In*† *gl.* 1 *ibi, tanquam pro*
a *ueniali*] dicit Inn. ꝙ tanquam pro mortali per c. quod in fi. alle. gl. ¶In gl. 2. ibi, ꝙ deo patri. per quod cap. dicit Inn. ꝙ si ad continentiam seruandam hi iurassent, ulterius repetere se non possent. uide quod post eum dicam de conuer. cõiu. dudum, super. uer. castitatem,
b & de coniu. lepro[b]. c. 1. super 4. glo. [*& ibi, monasterium*] Et dicit Host. quòd diuersitatis ratio est: quia si posset unus profiteri altero uiuente in seculo remanẽte, posset hoc absurdum sequi: quia iuuene non continente, uel professus educeretur de moñ. uel alter uiueret semper in adulterio; de hoc de conuersione cõiu. ex parte 1. & c. placet. vbi verò ambo sunt in seculo, si nõ contineant, nil absurdum, si cogitur alteri parti adhærere, ut hic, & in fine. unde, si iusta causa subesset, puta consanguinitas, uel aliud perpetuum impedimentum, non obstante iuramento, ageret alter ad diuortium, cum subaudiatur ibi, nisi ex causa: quia nec cõtra ius intelligitur iurasse. sup. c. prox. & præal. c. ad nostram. 3. Quid de accusatione adulterii: dicitur. ĵ. c. proxi. ¶*In glo. penult. in fi.*] idem Host. sed Tancre. & Goffr. hic contra, quod posset uerum esse quando dubium est, an ad continentiam, an ad lasciuiã se abiurassent,

ANNOTATIONES.

a ¶Pro mortali. Adde do. Abb. in c. tua nos, supra eod.

b ¶Coniu. repro. De materia ista uide glo. in c. ueniens, infra de regula. & posset dici sic, an alter coniugum alteri abiurare possit, & si ira commoti & non spiritu dei, sed ut adulterari possint;

tunc

tunc istud iuramentum tanquam illicitum & temerarium nõ est seruandum, ut hic, & in c. ueniens, de regula. si autem hoc faciũt propter continentiam seruandam, tunc si uterque in sæculo remanet, tunc debent seruare iuramentum, ut in c. quod deo, hic alle, si alter tantum ad religionem transit, alter in sæculo remanet, tunc si alter est iuuenis & suspectus, non potest. si autem uterq; transiuit dies suos, tunc potest, ut de conuer. coniu. cum sis, & c. coniugatus, de conuer. coniuga. si utrique ad religionem transeunt, tunc possunt, ut dictu c. ueniens. ita credo. Archi.

S V M M A R I V M.

1 *Iuramentum præstitum mulieri de contrahendo cum ea quando licitè non seruetur, & num. 4.*
Vxorem si quis iurauit non accusare, quo casu sit temerarium iuramentum, ibid. & num. 6. & 9.
Quid si nec denunciare? num. 17.
2 *Diuisio capituli.*
Eam nequit accusare adulterij prius commissi nisi in casu. 12.
3 *Prælatus prætextu criminis præcedentis promotionem nequit accusari.*
4 *Propter fornicationem praecedentem ecclesia non repellit etiam sponsam futuram.*
Metricium praecedens similiter non repellit, ibid.
5 *Illicito uno non concesso, nec aliud intelligitur concedi.*
Poeta Ouidius allegatur à pontifice, ibid.
6 *Generalis clausula si sequatur specialem, uel contrà, quid interfit. 7.*
Incunctanter, pro indubitanter.
Impetere, pro accusare, ibid.
8 *Comparatiuum non excludit comparatum, ut hic.*
9 *Iuramentum quod seruandum.*
10 *Per denunciationem adulterij uxor non punitur, sed cogitur ad pœnitentiam.*
Per denunciationem criminis quis non priuatur officio, uel beneficio, sed cogitur pœnitere, ibid.
11 *Epilogus. & suffragium glossarum. num. 12.*
Vxorem pro fornicatione ante matrimonium commissa quis dimittere non potest, nec accusare.
Conditiones plerumq; intelliguntur in iuramentis, & quæ aliæ. §. 1. & nume. 13.
Vt, coniunctio non inducit conditionem, sed causam, ibid.
Excipiendo quandoque consequimur, quod agendo nequimus, & è contrario, & exempla, §. in glo. 4. & nu. 14.
Compensatio totius habet locum etiam contra pupillum, patrem uel dominum, ibid. & in deposito de consensu deponentis. nu. 14.
Sponsam accusare adulterij quibus casibus non liceat, ibid. §. in gl. non & an si uim patiatur, tentatur contrahere cum an sponsus §. sic patet.
Iuramentum quod non seruandum etiam, §. in gl. sic patet, quomodo id intelligatur, num. 15. est de foro ecclesiastico, ibid.
Vim passa adulterij, uel stupri non damnatur eo. §.
Celando uxoris adulterium, uel furtum alterius fit quis patronus turpitudinis, ibid. §. in glo. 32.
13 *Additio glossarum.*
Conditio quando subaudiatur, multi referuntur casus, eo. numero 14.
15 *Bigamiam quis contrahere non cogitur, uer. nec enim.*
16 *In uxorem quam uir habeat potestatem etiam in uerberibus, & punitur excedens.*

C A P V T XXV.

1 QVemadmodum. Casus. Is †qui iurauit cum muliere cõtrahere, propter superuenientem fornicationem, uel deformitatem eam repellere potest: propter precedentem uerò non. & si uir iurauit non accusare uxorem, temerariũ est iuramentum: sed si specialiter de adulterio hoc iurauit, denunciare poterit, sed accusare non dẽt. & sunt

2 tres† partes. secũda ibi, Illud autem. tertia ibi, Quòd si, & prima subdiuiditur: quia primo inducit simile solutioni fiendę. secunda soluit ibi, Ita si quis. tertia probat solutionem per euitationem absurditatis, & per rationem ibi, Alioquin. quarta respondet ad opi. iuramenti. ibi, Non obstante, quod responsum probat per euitationem absurditatis. ibi. Quod si post secundam nõ subdiuido: sed tertia subdiuiditur: quia ponit casum. secunda allegat pro negatiua ibi, Cum scriptura. tertia pro affirmatiua ibi, sed nunquid, quarta soluit ibi, Tutius [*uxore*] an per hæc uerba cõtrahatur matrimonium, habes infra de spon. ex parte [*Quam postea*] si. su-

3 pra de testi. co, præterea. infra de collu. cap. fin. & † ex his argue, prælatum prætextu criminis promotionẽ suam præcedentis accusari non posse. ad hoc de pur.

a cano. cap. fin. & de hoc in præalleg. decr. præterea[a] sm Hostien. [*Dimittere*] quò ad torum, & mutuam cohabitationem [*Legem coniugij*] i. fidem tori [*Ita si quis*] sup. & multo fortius; ac si dicam, si prædicta locum habẽt in spon. de præsenti, fortius in spon. de futuro [*Doctu-*

4 *rum*] nota, ecclesiam † etiam sponsam de futuro nõ repellere propter fornicationem præcedentem, Innoc. [*Subsequentem*] si, de electio. si eo tempore, libro sexto [*Alioquin*] idest si dicas, quòd fornicatio sequens non impedit, eadem ratione nec publicum meretricium, secundùm Innocen. uel. i. si nulla exceptione obstan-

b te necesse haberet illam ducere[b], sequeretur, quòd si

5 post huius & c. [*Teneretur*] dicit † Per. quod negatiuè sumitur hic argumentatio, si non licet aliud illicitum, ergo nec istud: aliàs inferret, quod concesso uno illicito, omne aliud concedatur; quod est falsum [*Dimittere*] ut in principio dictum est [*Propter eandem causam*] scilicet fornicationis [*Turpius*] verbum Ouidij, Tristiũ libro quarto [*Iuramenti*] præstiti, ne uxorem dimitteret uel ut sponsam duceret [*conditionem*] prædictam, si cõtra legem coniugij, uel desponsationis non uenerit,

6 [*Illud autem*] secunda pars [*Nullo crimine*] præmissa † clausula speciali, ut non obstent, quod notatur de commo. capitu. uno, secundùm Hostien. & quod habetur de procurato. qui ad agendum, libro sexto, uel si constet, hic generaliter intelligatur, Hostien [*Vel ut*] repete, cohabitare nolle, nisi ut & c. uel secundum Hostien. cohabitare uellet, ut & c. [*Incunctanter*] idest

7 † indubitanter. [*Impetere*] idest accusare [*Resipisceret*] ab hæresi [*Quid si*] tertia pars [*adulterio*] perpetrato, Innocen. [*Et secundum*] secunda ratio [*Euangelij*] Math. decimooctauo [*Correcta*] idest monita [*Resipiscere*] idest pœnitentiam agere, Innocen. [*ne per hæc*] tertia ratio [*Impunitatem*] de uita, & honestate clericorum, ut clericorum, cum suis concord. [*Sed nunquid*] allega. in contrarium, quòd sit seruandum iuramentum [*Septuagies*] quod dic, ut infra de adult. capitu. 4. [*Euangelicam*] Matth. 18. Tutius hic soluit. & dicit. G. Naso, quòd

8 hic comparatiuum † designat, quòd etiam accusare posset [*Ergo*] idest quia mulieri adulteræ potest uir parcere [*Iusiurandi*] quod seruari potest sine periculo animæ. supra eo. Si uerò [*ad diuortium*] seruandum est

9 enim † iuramentum in eo, quod tangit rem, uel iniuriam familiarem, & etiam pactum de præterito adulterio non accusando; & ideo non accusabit. In his autem, quę respiciunt animam, seruandum non est; & ideo potest denunciare adulterium commissum, per quam denunciationem pręcipiet iudex marito, quòd non cohabitet uxori, nisi pœniteat: quia non iurauit non cohabitare, sed non accusare. Si autem uxori adulterę non pœnitenti cohabitare iurasset, non esset iuramentum seruandum, arg. 32. quæstio. prima capitu. primo, imò si nec per preces, nec per monitionem uellet mulier cessare ab eius cohabitatione, nec per denunciationem, nec per iudicem

posset induci ad penitentiam. dicit Inn. quòd eo casu posset maritus illam de adulterio accusare, nõ obstante iuramẽto [*Ad† pœnitentiam*] ergo probato adulterio uxo. per denunciationem vxor aliter non punitur, nisi quia cogitur pœnitere. Ex quo Pe. not. quòd dicit alibi melius non probari. quòd probato crimine alicuius per denunciationem prælatus non priuabit, uel suspendet cum officio, uel beneficio: sed solum coget pœnitere. nisi in casibus, de homici inquisitionis. 1. responso. ¶ Secunda† glo. ponit. 10. generales conditiones[d] in iuramentis subintellectis. in fine. quærit, & soluit. ¶ [*Gloss. sic patet.*] Respondet per obiectionem. demum quærit. arguit pro. & soluit contrarium. ¶ [*Glo. nam illud*] distinguit pactum criminis commissi, & committendi. ¶ [*Glo. ubi*] signat contrarium, & remittit. ¶ Vltima quærit. ponit opi. Ioann. & in fi. opi. Tan. in medio not. quòd cui una uia &c. allega. unam concor. & 5. iura in contrarium. ¶ [*In† gl. 1. ibi, si quis uxorem*] uir iure mariti non accusat uxorem de adulterio prius commisso. etiam si tunc sua concubina fuisset [*& ibi §. ulti.*] uide de adulte. capitu. fi. super glo. 1. [*& ibi. propter*] sequitur, uiolatam virginem adulteram, qui postea maritus esse cœpit, accusator iustus non est. & ideò iure mariti crimen exercere non potest, nisi illa fuerit eius sponsa. ¶ [*In gloss. 2. ibi, cum quis*] cum quis stipulatus est sibi, aut Titio dari, tunc licitè Titio datur, si eo statu manserit, in quo erat tempore stipulationis [*& ibi, inter locatorem*] uide, supra eod. breui, super glo. 2. [*& ibi. indubitate*] uide, infra eo. cum contingat. in glo. 2. [*& ibi. stipulationem*] stipulatio dotalis conditionẽ habet, si nuptiæ fuerunt secutæ. unde, si non sequantur, deficit stipulatio [*& ibi, si libertus*] uide sup. eo. veniens, super glo. 1. [*& ibi, quæ onerandæ*] uide supra eod. breui. super glo. 1. [*& ibi, si repetendi*] si donaui uxori tuæ credens per id te prouocare, ut mecũ proficisceteris, pura est donatio [*& ibi, inter contrahentes*] puta, ut reddatur uinum, uel triticum æquè bonum, ut in l. se. [*& ibi, si mulier à uiro*] Si mulier stipulatur sibi dotem à uiro reddi, ut de ipsa testetur, non conditionalis, sed causatiua est hæc expressio [*& ibi, conditiones*] conditiones tacitè intellectæ non faciunt legata conditionalia. ¶ [*In gloss. 4. ibi. §. pupillus*] pupillus gessit negocium: conuenitur in eo tantum, quod factus est locupletior: & si agat, compensationem patitur totius eius, quod gessit [*& ibi, si cum filiofa.*] si cum filiosa. uel seruo contraxit pater, uel dominus, conuentus tenetur solum de peculio: sed si agãt, per compensationem seruamus solidum. ¶ [*In gloss. nam &, ibi, propter*] uide sup. eod. cap. super gloss. 1. [*& ibi, nisi in casu*] scilicet cum à patre fuerit alteri matrimonialiter tradita. & idem, si nubat suo motu, de spon. cap. penul. de spon. duo. cap. 1. ¶ [*In gloss. sic patet, ibi, cum quis*] uide sic. sup. glo. 2. [*& ibi. §. ulti.*] iusiurandum contra uim legum, & auctoritatem iuris in testamento scriptum nullius est momenti [*& ibi, si quis in prin.*] nil facit, nisi quia ibi dicitur, quòd nullus potest sibi legem indicere, quòd à priori uoluntate recedere non possit [*& ibi, adigere*] uide sup. eo. veniens, in fi. secundæ gloss. [*& ibi. §. si quis planè*] vim passa adulterii, uel stupri non damnatur. ¶ [*In gloss. nam illud, ibi, conuenire*] uide in cap. penul. statim alle. super vlti. glo. ¶ [*In glo. 32. ibi, l. secunda*] qui patitur uxorem delinquere, matrimonium contemnit: quia non dedignatur ipsius contaminatione [*& ibi, qui uas §. 1.*] licet qui nõ indicat, non teneatur furti: tamen qui celat, tenetur. ¶ [*In gloss. antepenult. in fine*] & ibi uide leges hic allega. ¶ [*In glo. ulti. ibi scire*] hanc & se. uide in capitu. tuæ. infra allega. super glo. penult. ¶ [*In† gloss. secunda ibi, beatus*] ubi de hoc [*& ibi, permanserit*] unde deposito prælato, cui iuraui, sibi amplius ex sacramento non teneor, de elect. uenerabilem, in fi. [*& ibi, quæ onerandæ*] Item si iuro tibi centum reddere, subauditur, nisi iudex interdicat, ar. Inf. de censi. significauit. ff. qui satis. cog. l. fin. uel ius commune, ut quia excommunicatus es; de hoc. supra eo. debitores. Item quando pater iurat alicui dare filiam in vxorem, intelligitur promisisse se facturum &c. de hoc infra de spon. ex literis. 2. Itẽ subauditur, Saluo iure alterius. su. eo. uenientes. Item subauditur, quod habes. infra eo. petitio. Item nisi ab eo, cui iuraui, absoluar. sup. eo. Quintauallis. & istud etiam in iuramento sponsaliciorum, de spon. cap. 2. ubi etiã subauditur, nisi alteri aliquid turpe accidat, ut hic, uel per alterum stet, de spon. de illis, & cap. sicut, secundùm Hostien.[f] [*& ibi, capit. ulti. in fine*] ubi de hoc [*& ibi, in fine*] Hostien. dicit hic plenius expediri in summa eo. titu. §. quot species. ¶ [*In gloss. tertia, in fine*] & infra de elect. nulli, lib. 6. ¶ [*In gloss. nam cui, ibi. §. plane*] & infra de reg. iu. qui ad agendum, lib. 6. [*& ibi, non† possumus*] da exemplum secundùm Abb. in canonico, excommunicato, qui non agit, ut electus cassetur: excipit tamen illo agente; de hoc infra tit. 1. dilecti [*& ibi, non compensari*] licet sic sentiant doctores, uidetur tamen, quòd compensatio possit admitti de consensu deponentis, cum in suum fauorem hoc sit inductum, arg. inf. de reg. statuimus, cum suis concor. Hostien. [*& ibi l. ulti.*] ubi de hoc in glo. pen. ¶ [*In gloss. sic patet, ibi, contra leges*] dicit Hostien. hoc† uerum, ubi iuramentum reprobatur. l. cano. sicut de foro competen. li diligenti[h]. inf. eo. sicut, Simpliciter enim non statur legi ciuili: quia nec de suo foro est iuramentũ, de iudi. nouit, de elect. uenerabilem, ad fi. in auct. ut clerici apud proprios episcopos. §. si uero ecclesiasticum, colla. 6. [*& ibi, facultatibus*] quod intellige, nisi certa quantitas, uel res promissa fuisset. infra de condi. appo. de illis [*& ibi, raptor*] ubi de hoc [*& in fine*] nec enim cogendus est contrahere bigamiam. ¶ [*In gloss. quasi dicat, ibi, in ius*] de contractu fidelium loquitur alle. habes casum alium de diuor. gaudemus, & c. quanto. ¶ [*In gloss. ut uotum, in fine*] fi. de co. spiritu. cap. 2. lib. 6. ¶ [*In glo. & nos, in fine*] uide quod dixi de iudi. nouit, post princ. ¶ [*In glo. ulti. ibi, tua*] ubi de hoc secundum regulare, ut infra de reg. iuris, cum quid, lib. 6. [*& ibi, placuit*] ubi de hoc [*& in fine*] ubi† no. de hoc, s. de potestate uiri erga uxorem. nec ob. huic dicto. T. C. de repu. consensu. §. 1. ubi dicit, q̃ uir non debet affligere uxorem uerberibus, quæ debent esse aliena ab ingenuis. nam illud uerum, nisi ex magna causa id fiat, ut in hoc exemplo, & nisi sint leuia. ff. ad l. Aquil. præceptoris, ar. de homici. ad audientiam: quia siue plectendo &c. 23. q. 5. prodest. aliàs punitur uir sine causa. vel enormiter hoc faciens. C. de repudi. auct. sed nouo. secundùm Gof. Idem Host. qui† etiam hic quærit, Quid si vir iurauit non denunciare? Respondet, quòd forsan eget amico, qui denunciet, ar. sup. quod metus causa, ad audientiam. uel secundum eum refert, an iurans principaliter compatiatur animæ periclitantis: & tũc securè denunciet: siue rei familiari, uel suo priuato interesse: & tunc abstineat[i]. & facit quod dixi secundum Innocen. In fine textus, ad quod inducit Hostien. illud August. super Matth. 18. Si peccauerit &c. Si amore tui id facis, nil facis. Si amore illius facis, optime facis. ad hoc dictum facit, octaua quæstio. prima, sciendum.

ANNOTATIONES.

a ¶ Præterea. Ibi uide in glo. ar. prælatum. & quod hic dicitur, quòd uir nõ accusat uxorem de adulterio antea commisso, uel de fornicatione, est uerum, etiam si illa tunc temporis esset concubina illius, demum illam desponsasset iuxta capitulum, tanta, qui fi. sint legi. ut probatur in §. si quis uxo. alle. in glo. 1. hic, ubi uide Bar.

illam

d ¶Illam docere. Non potest ergo vir opponere de conditione vxo. quæ erat tempore contractus, & quam sciebat, ut hic patet; & facit hic ad id, quod no. Bart. in l. alia, ad fi. ff. solu. matri. & ad materiam facit, quod no. ipse in l. si constante, in 6. q. primi membri, eo. titu & in l. si quis seruum, ff. de uerb. oblig. & in sua dispura. quæ incip. Lucanæ ciuitatis; & uide concor. infra glo. 3.

e ¶Generales conditiones. Et de ista gl. uide per do. Barb. cons. 20. in 14. col. & uol. 2. & p Bertachinū in uerbo, clausula cōtractuū.

f ¶Secundum Host. Similes sunt conditiones generales, quæ in votis subintelliguntur, ut no. in cap. scripturæ. sup. de uoto. Bald.

g Quot. De materia gl. uide Bald. & plenius Saly. in l. fi. C. de nō nu. pecu. & facit, quod no. gl. in l. quod Seruius, ff. de cond. ob causā.

h Si diligenti. Ibi uide gl. fi. & Bar. plene in l. si quis pro eo, & l. cum lex. ff. de fideiuss. & in l. Seius. ff. ad l. Fal. & Bald. & Saly. in l. non dubium, C. de legi. & in auct. e. sacramenta, C. si aduer. uen.

i ¶Abstineat. Et sic ergo limitandæ sunt omnes glo. quæ dicunt iuramentum de non denunciando non obligare, ut in eo. tit. ad nostram, el 2. supra eo. cum si. ibi uide.

S V M M A R I V M.

1 *Monaci, & conuersi iurare possint in causa monasterij sui pro testimonio ferendo, & in alijs causis, & quando, nu. 17.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Iuramentum non prohibetur, sed mendacium. & quod 4. 15. 17. & de execrantibus ipsum quid, ibid.*
Exigentis ipsum quadam pœna, & exibentis culpa. nu. 3.
Ad malitiam prona est omnis ætas, ibid.
Malus quis non præsumitur, ibid.
3 *Comparatiuum sine comparatu ponitur hic, quod subauditur.*
Magis, aduerbium sumitur hic electiuè, ibid.
5 *Honorare quis non debet magis hominem, quàm deum: sed contra fit, & qua ratione.*
6 *Reuerentia superioribus est exhibenda, & ab eis recipienda, & qualiter.*
7 *Creaturæ quatuor specierum, & quæ.*
Naturaliter quod fieri nequit, accidentaliter tamen fit, ibidem. cum exemplis.
8 *Iurandum non est per deos alienos, si tamen iuretur, implendum est, & quando iurandum, nume. 9. & 15. 17. & cur iuretur, nume. 10.*
Per quæ quis possit, & an differat per hoc, uel illud iurare, & quando maius sit peccatum non obseruanti, num. 11. 13. 22. & 24. cautius est non iurare, & quando, ibid. nu. 13
9 *Iacobi minoris est epistola inscripta nomine Iacobi, eius pater quis ibidem.*
Frater domini cur appelletur, ibid.
10 *Credere nolentium nisi iurato necessitas importuna, nec creditur timoratis licet perfectis. num. 18.*
12 *In patria sua quare dominus non poterat facere signum.*
Ciues ciuibus inuidere, naturalissimum, & ratio, ibid.
14 *A Græco exemplari melius intelligitur, quàm à translato, inspecto contextu.*
Iudicari permittitur de patentibus, ibid. uer. quia nec bono.
15 *Veniale etiam fit mortale.*
Multum, aduerbij significatus, ibid.
De uino utendo consilium apostoli non negligitur à monacis, sed non omni ex parte, & qualiter, ibid. uer. bea. Bernar.
16 *Necessitas legi non subiacet, & includit utilitatem.*
18 *Habere quis æstimat quandoque plures testes, quam habeat.*
19 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 20.*
Negationes duæ faciunt affirmationem: non tamen hic, & numero 21.
Iurare per quæ liceat per salutem suam, uel filiorum, ibi. §. in quarta glo. & num. 21. §. 1.
Post iuramentum delatum, & præstitum, nihil aliud quærendum. ibid. §. in gloss. quin post.
Illicita quædam sunt sua natura, quædam ciuiliter. §. in glo. quædam, & num. 24. §. 1. & num. 25.
Prohibetur quandoque quid, non propter se, sed quia per id ad malum peruenitur ad illud, §. in gloss. nota, quòd, & numero 25. §. 1.
Prohibito uno prohibentur omnia, per quæ peruenitur ad illud, ibi.
Causa facti potius, quàm ipsum factum quærendum. §. fin. & num. 25. §. fin.
21 *Additio glossarum.*
Cordi respondere debet oratio, eodem num.
Sapientia mundi quæ, ibid. §. in gloss.
22 *Omninò, aduerbium dupliciter exponitur.*
Responsionem non meretur, qui quid exponit uno modo, quod aliter etiam exponitur, ibid.
23 *Amen, uocis etymologia, & significatus.*
24 *Sarepta urbs, & ubi locorum.*
Hypocrisini, & peccata quæ nutriunt, uitanda, ibid. uer. quidam secundum.
25 *Baptismus, & nubentium benedictio est sacramentum, & confertur & augetur per illa gratia spiritussancti.*

CAPVT XXVI.

1 Et si christus. Casus. Monaci, † & cōuersi iurare possunt pro testimonio ferendo in causa monasterij sui. & licet posset diuidi in duas principales, diuiditur in quinq;. prima respondet auctoritati euangelicæ, qua uidebatur prohibitum iuramentum. secunda ibi, Iaco. respondetur auctoritati apostoli. tertia ibi, Angelus, probat multis auctoritatibus ueteris & noui testamenti, quod licitum est iurare. quarta ibi, Quædam, dicit, quare simpliciter prohibetur iuramentum. quinta ibi, Licet, dat petentibus licētiam iurandi [*Euangelicam*] Matth. 5. cap. & facit ad expositionem auctoritatis, 2. ad Corinth. 1. in fi. [*Vt affir-*
2 *matio*] ac si dicat † apertius, nō intendit auctoritas prohibere iuramentum, sed mendacium [*Malicia*] quia omnis ætas &c. 12. quæst. 1. omnis ætas. & facit in auc. de nuptiis. §. minores. colla. 4. de non alie. §. ut autem lex, colla. 2. non tamen præsumitur quis malus, de præsumptio. ca. fin. secundùm Hostien. [*Vix*] hoc dicit, quia quandoq; creditur, ut patet de testibus, tuis. sic & quod uix fit, tamen fit. ff. de iud. vix certis, Host. de cog. spiritu. cap. 2. lib. sexto [*Adimxit*] ipse Christus
3 in auctoritate [*Amplius*] scilicet quàm † simpliciter, scilicet asserere, uel negare; & exponūtur hæc verba de elect. significasti [*Culpa*] exhibentium [*pœna*] Exigentium. quæ pœnalitas in nobis est ex delicto primi parentis [*Magis*] electiuè [*Pœna*] exigentium [*Culpa*] exhibentium. an verò peccatum sit pœna, no. 15. quæst. 1. §. 1. uer. vsque adeò, quod aliàs est capitulum [*Li-*
4 *cet enim*] probat, quod † dato, quòd præcedens auctoritas intelligatur prohibitoria iuramenti, & non simpliciter mendacii: tamen iuramentum non est prohibitum per creatorem &c. [*Prohibuisse*] per uerba præcedentia, uel per illa, quæ statim sequuntur, nolite iurare [*Videatur*] indistinctè secundum quosdam hæreticos: sed male sentiunt: quia nunquam &c. [*Ne prohuius*] ratio præcedentis dicti [*transferretur*] arguit Host.
5 contra illos, qui plus † homines, quàm deum honorant. quod patet, quia coram altari transeuntes nullā etiam inclinationis reuerentiam exhibent: & quādo coram domino veniunt, quasi idolum ipsum colunt iungendo manus, vtrumq; genu flectendo, non solū pileum, sed chlamydem & zonam remouendo, contra id, quod legitur Apocalip. 19. vbi angelus dixit beato Ioanni cadere volenti ad pedes ipsius, uide, nē
6 feceris. conseruus enim tuus sum &c. & licet † reuerentia sit superioribus exhibenda, de maio. & obe. quod super his, & c. his, quæ, & ipsi debeant illam recipere, ne videantur contemni, ar. ff. de offi. præsidis, obseruandum: esset tamen fm cū hæc idolatria corrigenda, & quæ recipitur, & exhibetur iuxta uer. imperatoris genu flectentis papæ, qui dixit: Non tibi, sed,

Petro, eſſet recipienda & exhibend r[a]. adde quod dixi de ma. & obedien. his, quæ, poſt princ. [*Euangelio*] Matth. 5. capi. [*Neque per cœlum*] quatuor exempla ponit de † creaturis, in quibus ſecũdùm Hoſt. apprehendit creaturam ſuperiorem, & inferiorem, & mediam angelicam, & humanam [*Facere*] naturaliter, accidentaliter forte poſſet ſecundùm Inno. & tunc eſt ſenſus auctoritatis, quòd colorem capillo dare non potes. aliter eſt ſenſus, quòd capillum cuiuſcunque coloris facere non potes, uel creare. & idem in omni alia re. unde uerè, nec minimũ pilum ueſtis tuæ creare poſſes. Si ergo deus omnia creauit, de ſumma Trinita. [b] c. 1. poſt princ. ergo ipſe ſolus honorandus, & per illum iurandum [*Iurandum*] no. † Innoc. peccatum eſſe Chriſtiano per deos alienos iurare: ſed ſi iurauerit, implere debet[c]. quod iurauit. Idem Chriſtianus recipiẽs ab infidelibus huiuſmodi iuramentum non peccat, ar. 22. quæſtio. 1. mouet[d]. [*Seruandum*] vt dicit Hoſtien. multi decipiuntur in hoc, ut patet. 22. quæſtio. 5. ecce [*Veritate*] Matth. 23. ad finem [*Iacobus*] ſecunda pars, quæ reſpondet auctoritati apoſtoli, qua etiam videbatur prohibitum iuramentum [*Cum ait*] in epiſtola ſua, quinto capitu. & fuit † iſta epiſtola Iacobi minoris, ſcilicet Alphæi, vt dicit Hiero. in lib. virorum illuſtrium, in princ. Dicebatur etiã iſte frater domini. 66. diſtinct. porrò, & quare, ibi no. [*Neceſſitas.*] Quintilianus. 8. de oratore, iurare, niſi ubi neceſſe eſt. graui viro parum conuenit [*Importuna*] ſcilicet nolentes aliter † credere, ut ſupra in prin. aliàs opportuna, i. quãdo opportunum eſt iurari, ut ſupra de elect. ſignificaſti. & idem ſecundùm Innocen. ſi utile. 22. quæſt. 1. ita ergo [*Et tunc*] quando opportunitas exigit [*Comites*] Hoſtien. de his remittit ad ſummam, eod. titu. §. quot comites [*Quodcunque*] dicit hic Innocen. quòd † nulla, uel modica eſt differentia, ſiue quis iuret ſuper euangelia, uel reliquias, ſiue dicat tantùm[e], promitto hoc in fide mea: quia non ſolum per creata, ſed etiam per increata iurare uetat, niſi neceſſitas, uel utilitas hoc expoſcat, ar. ſupra, quod me. cauſa, ad aures; de arbitris, peruenit. Maior tamen contemptus, & maius peccatum eſt fallere iuramentum factum per increata, uel ſuperiores creaturas, quàm per minus ſanctas. Item ſecundùm eum uerum iuramentũ eſt, quando quis aſſerit in periculo animæ ſuæ dicere ueritatem, infra de frigi. fraternitatis. ſemper autem, quando pars parti iuramentum defert, iurandum eſt ſicut ambabus partibus placet. ff. de iureiuran. l. 3. & 4. & 5. ad fin. In iuramentis autem, quæ præcipiuntur à iure, ſicut teſtis, calumniæ, & ueritatis, ſemper iurandum eſt ſuper ſancta euangelia. 11. q. 1. teſtimonium, de iura. ca. c. vlti. & idem in omnibus aliis, quæ à iure, uel à iudice, uel a partibus ex neceſſitate deferuntur, uel etiam ſi partes promittãt aliquid iurare nulla forma diſtincta. ſed Hoſtien. remittit ad ſummam, eo. ti. §. quomodo, ſub §. per quod, uide quod not. 22. q. 1. in ſumma, & in cle. de hære. capitu. primo, §. porrò. in gloſſ. ut not. [*Alioquin*] i. ſi indiſtinctè peccatum eſſet iurare [*Apoſtolus*] ad Hebræ. ſexto capitu. [*Angelus*] 3. pars [*Apocalip.*] decimo capitulo [*Iurauit*] quod non feciſſet, ſi ſimpliciter eſſet peccatum [*Lucam*] in quarto capitu. [*In patria ſua*] & dominus † in patria ſua non poterat facere ſignum propter incredulitatem illorũ 1. q. 1. §. alii formam; quod expones, ut ibi. & Beda, Naturaliſſimum eſt ciues ciuibus inuidere. & Hiero. ponens hoc uerbum ſuper Matth. lib. 2. f. ſubdit. non enim conſiderant præſentia uiri opera, ſed fragilis recordantur infantiæ [*Iurabat*] ad Romanos, cap. primo [*Iterum*] i. ad Cor. 15. capitu. [*Morior*] ideſt periculum mortis ſubeo, quòd paratus ſum mori [*Per † gloriam*] hoc eſt iuramentum ſecundùm Auguſtinum, cuius eſt mens per æternam gloriam, ad quam ſpero, ſic aſſero, ut patet. 22. quæſtio. 1. non eſt, & capit. noueritis. & dic, quòd apoſtolus iurauit, ut ſciamus, quòd verũ iurare non eſt peccatum: ſed non ideò in dubiis iurãdum: & cautius eſt non iurare, quàm conſuetudine iurandi deierare [*Græca † exemplaria*] de Græco in Latinum trãſlata. nam beatus Paulus Græcis prædicauit, & epiſtolas ſuas in Græco redegit & ſcripſit; & illa sũt exemplaria; hæc exempla ſecundùm Hoſtien. qui remittit, de fide inſtrumen. capitu. 1. [*Veteri teſtamento*] in pſal. dixit dominus [*Rurſus*] in pſal. Memento domine Dauid [*Teſtamento*] Deuter. 10. cap. Idem in nouo, Matth. 5. [*Quadam etenim*] alia 4. pars [*Facienda*] quia nec bono animo fieri poſſunt; & ideò de illis permittitur iudicare: ex quo patent, infra de regulis iuris, eſtote, Hoſtien. [*Apoſtolus*] ad Ephe. 4. f. [*Generatur*] infra de vita & honeſta. clericorum, à crapula 16 diſtinct. luxurioſa, & capitulo ſexto dic, Hoſt. [*Sæpe contingit*] nam etiam ueniale † fit mortale, dum placet, uigeſimaquinta diſtinctio. §. nunc autem, uer. criminis; quod intellige ut ibi no. [*Eccleſiaſtico*] uigeſimatertio capitu. b. [*Multum*] .i. ſæpe, uel frequẽter, & indifferenter [*Quemadmodum*] concludit ex præmiſſis, quòd non ſemper eſt iurandum, ſed quandoque hoc permittitur [*Paulus*] .i. ad Tim. 5. f. [*Modico*] bea. Bernar. contra Cluniacenſes omnes, ex quo monaci ſumus, infirmos ſtomacos habemus: & tam neceſſarium apoſtoli de utendo uino conſilium merito non negligimus: modico tamen, quod ille permiſit, neſcio cur prætermiſſo. & utinam ſolo, etiam cum purum eſt, contenti eſſemus [*Stomacum*] .i. debilitatem, ſeu frigiditatem ſtomaci [*Infirmitates*] uitandas, uel ſanandas [*Neceſſitas*] quę legi † non ſubiacet, infra de regu. iuris, quod non eſt, & includit utilitatem, ut dixi, ſup. uer. Iacobus [*Iurari*] ſi ſuppleas hic, Aliàs non poteſt, tunc erit ſenſus literæ ſequentis, quòd ceſſante cauſa permiſſionis ceſſat permiſſio. uel dic ſine ſub. ut in glo. [*licet*] v. pars, ex qua ſumes caſum. ſi. de offi. delega. ſuper quæſtionum, in fine [*Poteſtis*] licet † ergo uitare debeant perfecti iuramentum, quantum poſſunt; non tamen execrari, ne reddantur de hæreſi ſuſpecti, de hære. excõmunicamus. §. antepenul.[f] Hoſtien. & facit quod no. de reſtitu. ſpo. olim. 1. in gloſſ. prima [*Indemnitati*] cum forte per alios ueritas probari non poſſet, ſupra de teſti. ueniens. 2. [*In cauſis eiuſdem*] idem etiam de aliis cauſis ſecundum Accur. qui hoc no. C. de teſti. auctent. ſi dicatur, & de hoc plenius in ſpe. de teſti. §. 1. uer. item excipitur, quod eſt monacus [*Deficientibus † alijs*] Hoſtien. & Pet. ſup. maximè. nam quandoque æſtimat quis habere. 10. bonos teſtes, qui non habet niſi unũ, de quo remittit Hoſtien. de teſtib. dilecto [*Perhibere*] & per conſequens iurare, cum nec ipſis, licet perfectis, aliter crederetur, ſupra de teſtibus, nuper, niſi iuramentum remittatur, eod. titu. tantum, Hoſtien. ¶ [Quarta † gl. ponit quinque modos, quibus iuratur per creaturas[g]. ¶ [*Gl. quadã*] tractat de duplici ſimonia ¶ [*In glo. no. quòd*] notat tria argumenta, & ad primum alle. duo contraria. ¶ [*In † glo. ſecunda, ibi, duobus uerbis*] ſequitur, negatiuis permittit lex magis, quàm prohibet. ¶ [*In quarta glo. ibi, qui per ſalutem*] & l. 3. § fin. & duabus ſequen. Iſtæ leges dicunt, quod tunc licet alicui iurare per ſalutem ſuam, uel filiorum, quando iuramentum ſic defertur, & intelligitur reſpectu diuini numinis ſic iurati. ¶ In gloſſa, quia poſt, ibi, §. dato. poſt iuſiurandum non quęritur, an debeatur; ſed hoc ſolum, an ſit iuratum. ¶ [*In gloſſ. quadam, ibi, probrum*] natura probrum eſt furtum, & adulterium, & ſimil. ſed ciuiliter, ideſt quaſi ciuitatis more probrum eſt damnari tutelæ. non enim eſt natura probrum, quod incidere poteſt in homi-

nem

nem idoneum [*& ibi, si adulterium*] aliud est incestum prohiberi iure gentium, ut inter cōsanguineos: aliud iure ciuili, ut inter adoptiuos. ¶ *In glo. a 2. in fi.*] uide de procura. tuæ, super penult. gloss. ¶ *In glo. no. quòd, ibi, sed nedum*] si liceret uiolenter occupari rem suam, daretur via rapiendi res alienas [*& ibi l. ulti.*] non licet patrono stipulari mercedem operarum: tamen licet stipulari operas, uel mercedem [*& ibi, illud non licet*] pacisci super dolo futuro; & tamen pacisci licet, ne depositi agatur [*& ibi. §. si quis hanc*] & l. scire, & l. quare. uide in capitu. tuæ, infra allega. super gloss. penult. & l. oratio. uide de elect. in causis, super vj. glo. ¶ *In glo. argumentum, ibi, uerum. 2.*] inspicitur, an causa libidinis, an causa prædæ quis fregerit hostia meretricis. ¶ *In glo. penul. ibi, ex facto*] uide supra eo. quanto, super glo. 21 secunda. ¶ *In † glo. 2. in fine*] ratio, quia referuntur ad diuersa. una uerò respicit cor: altera uerò respicit os. uel una interrogans, altera respondens, & concor. ff. h eodem, si duo patroni. §. Marcellus, in fine [h]. ¶ *In gl. 3. in fine*] sed hodie, quod negamus corde, affirmamus ore, & è conuerso. unde Grego. Sapientia huius mundi est cor machinationibus tegere, sensum uerbis uelare, quæ sunt falsa ostendere, & quæ falsa sunt, uera demonstrare, Hostien. ¶ *In gl. 3. ibi, principis*] quod intellige, ut no. in præallega. capit. quo- i ties [i] prin. quæstione septima [*& in fine*] Hostien. remittit ad summam, eodem titu. §. quomodo, sub § per quod. ¶ *In glo. 5. ibi, simile*] Hostien. reprehendit 22 † Vincen. dicens, quòd non est simile, cum ibi exponatur, omninò, idest nullo modo. Sed certum est, quòd illud omnino in l. dupliciter intelligitur, ut etiam no. de regulis iuris, utile, libro sexto, in fin. unde Vincen. alteri opinio. accedit, & concor. quod no. k de conuer. coniu. dudum, in gloss. prima. [k] ¶ *In glo. 6. in fine*] de hoc dixi de officio delegato consuluit, super glo. immò uidetur. ¶ *In glo. 1. fine, in fine*] compo- 23 sita † secundum Hugo. ab à, quod est sine, & mene, quod est defectus, & exponitur de consecra. distinct. secunda, re uera, in fine. Hiero. ad Marcellam, glo. 5. dicit, quòd septuaginta, quod in Hebræo legitur, amen, amen, transtulerunt, fiat, fiat. & uide quod ibi sequitur. ¶ *In glo. in ueteri, ibi, uiuit Deus*] i. q. 1. iudices, ad finem, & 1. Regum. 19. uiuit dominus, quia non oc- 24 cidetur, dixit Saul de Dauid [*& ibi, Sarepta*] erat † urbs modica inter Tyrum, & Sydonē. inde etiam nemus iuxta urbem Sarepta dicebatur [*& ibi, Elia propheta*] tertio Regum. 17. [*& in fi.*] melius diceret, quoti. supra eodem ego. N. in fine. Quidam secundùm Host. sic iurant, deus nouit, deus scit, de quibus secundùm eum dixit quidam secularis, quòd ex quo conscientia cœpit esse peccatum, & hoc uerbum, deus, fit iuramentum, & Biguinatus religio non fuit bonum tempus. displicebant illi forte prædicta: quia licet in se bona, interdum hypocrisi nutriunt, & uelant peccata. 18. q. 2. perniciosam, & c. diffinimus. per hęc tamen non est laxanda conscientia, nec modus iurandi, nec religiosa iura in seculo infamanda, de reg. cōsulti, trigesimatertia quæstione quinta quod deo. ¶ *In glo. quædam enim, ibi, si adulterium*] & infra de consangui. non debet, Hostien. [*& ibi, pro baptismo*] in isto & præcedenti exemplo malè dicit glo. in sequēti bene. Cer- 25 tum † est, quòd baptismus est sacramentum, & benedictio nubentium, & sacræ rei signum, & sic per illa confertur & augetur gratia spiritussancti. ergo pro- l hibitum, quia simoniacum [*& in fi.*] infra, & supra de pactis, cum pridem, & prima quæstione tertia saluator. ¶ *In glo. no. quòd ibi, denique*] ubi de hoc, & 81. distin. legitur. ¶ *In glo. sic falsitas, in fi.*] 22. quæst. 2. §. ille ergo, Hostien. ¶ *In gl. antepe. in fi.*] & distin. 5. nihil, & capitu. ne tales, Hostien. ¶ *In gloss. penul. ibi, quòd factum*] idem in spe. de legatis. §. ulti. ad fi. uer. in summa. ¶ *In glo. ulti. ibi, iam olim*] si. de procurat. quia in causis [*& in fine*] idem Innoc. uel secundùm Hostien. satisfaciat papa ipsorum conscientiæ, qui nec aliter putabant se securos in hoc.

ANNOTATIONES.

a Exhibēda. Illi, qui exhibet, ut illum faciat surgere, uel corpus cooperire, ita dicit Hostien. in sua lectio. quæ hoc clarius ponit, quàm hic per Ioan. And.

b Somma Tri. Et est omnipotens, ot ibi, & ibi vide gl. & vide qūo intelligitor, quòd fit oipotens, de pę. di. 2. ad fi. §. ciuitas, & ibi gl.

c ¶Implere debet. Adde gl. bonam in cap. quoties. prin. quæst. 7. in gloss. super uer. falus.

d ¶Mouet. Et quomodo infidelis iuret, oide in spec. de iur. ca. §. restat, in fi. & Bar. in prin. fforum. & cōtre dictum pri. Ino. uidetur, qood no. gl. & ibi vide Bar. ff. de iureiu. l. eit prætor, ad fi. & l. seq.

e ¶Tentùm. Hic Inn. in c. ad aures, qood me. caose, & glo. io cle. 1. de hære. scripsi 2. quæst. 5. c. secramentom, Archi.

f ¶Antepe. Ibi nō tantum propter non uelle iurare, qa ntum propter nō se oelle purgare, qđ nō fit nisi per iužm, & ibi oide Io. An.

g ¶Creaturas. Contra istam gloss. est text. in cap. uides. 10. dist. & l. non dubium, Ç. de legi.

h In fi. Et quid si io creatiooe epponootur tres negatiooes, uide in l. 1. de ca. pu. per Bart. & per Imo. in l. duobus, in glo. allega. & per Cyn. Bald. & Seli. in l. 1. C. de ser. fugi.

i Quoties. In gl. 1. per eum, & uide gl. & Bar. in l. 3. §. fi. ff. de iureiu.

k In gl. 1. Ibi uide Bar. io §. illud, alle. in gl. & gl. in l. si cum exceptione. §. quetenus, ff. qaod me. causa, & uide Archi. de pact. c. 2. lib. 6.

l ¶Simoniacam. Vide glo. 3. & super illa Ioan. And. in c. cum io eccle. alle. in gl. & in c. 1. de sacre. non ite. soper. uer. sacramentum, ubi quid de matrimooio, an in illo gratia conseratur.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum, quod contra utilitatem ecclesiasticam præstitum est, non tenet.*

Diuisio capituli, ibid.

2 *Canonicos ut non promoueantur ad sacros, non cogendos, argumentum.*

3 *Creditur referenti contra se, non contra alios, unde contra eos inquiri mandatur.*

4 *In inquisitionis modum etiam in ciuilibus potest iudex ex officio procedere.*

5 *Episcopus de mensa sua quid dando capitulo suo non præiudicat successori, & ratio.*

Auctorizare non potest in facto suo capitulum, nec exceptus, ibi.

Ecclesia episcopali non potest alia ecclesia dare auctoritate episcopi, ibid.

6 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. num. 7. & 8.*

Iuramentum incautum est ueniale, co. nu. 8. temerarium non infamat. nume. 10.

Contra ipsum potest quis uenire sine licentia superioris tanquam alia persona, ibid.

9 *Electus in episcopum an ideò, quia non episcopari iurauit, excludatur.*

CAPVT XXVII.

a 1 SIcut nostris. [a] Casus. Iuramentū, quod contra vtilitatem ecclesiasticam præstitum est, non tenet. Et prima pars ponit iuramētum temerarium. 2. punit iurantem. 3. committit inquirēda, & retractanda attentata per illud 2. ibi, Pro iuratione. 3. ibi. Quia uero. fuit hæc decr. in 3. compila. sub ti. de cō- 2 sti. [*Et episcopus*] qui nūc est [*Ordinibus*] ar. canonicos nō cogendos, ut promoueant ad sacros, de hoc de ęta. & quali. quæris. forsan dicit hic minores ordines respectu episcopalis [*Et infra*] forte deciditur, quod statue- b runt [b], ꝙ quicunq; ex illis fieret episcopus, teneretur illa seruare: & forte petebat episcopus sibi & ecclesiæ suæ prouideri [*Incauta*] in qua etiam defecit comes iu- 3 stitiæ, de quo. sup. c. proxi. [*Impom*] si iste ēps hoc retu- Io. And. super 2. Decr.

lit Papæ, credidit sibi papa contra se, sed non contra alios. unde de eo. quod tangit alios, mandat inquiri. [*Dicenda*] infra de his. quę fi. à ma. par. ca c. x [*Canonicis*] ꝑ quos melius ueritas sciri poterit sup. de testi. veniēs.
4 2. in fi. de offi archi. c. fi. de testi. co. c. fi. [*Inquiras*] ar. † expressum, quod etiam in ciuilibus potest iudex ex officio in modum inquisitionis procedere. sup. eo. ad nostram. 2. & est hoc ratione peccati, ut ibi no. & sup. de iudi. nouit. & de offi. ordi. c. 1. Host. [*Episcopalis iuramenti*] hic no. Io. & Vinc. dationem, † quam facit episco-
5 pus de mensa sua suo capitulo, non præiudicare successori, cum non possit capitulum auctorizare in facto suo per si. quæ no. uide in cle. de re. eccle. non alie. si una. §. 1. in gl. 2. per quod etiam concludebat Ioan. hic, alternatiuè tamen, nullam ecclesiā posse aliquid dare ecclesiæ episcopali de auctoritate episcopi. 16,
6 q. 4. quæstio. ¶ Prima † gl. no. ꝙ existens in mortali & c. alle. duo iura, & inducit tria similia, & his īterserit tria iura, quæ alle. in contrarium, & illis respondet. ¶ Vlti.
7 gl. respondet per qōnem. ¶ *In † gl. ulti. §. quod ait prætor*] si consensit hæres hæreditate nōn adita legatarium possessionem apprehendere; nihilominus post aditam agit quorum legatorum [*& ibi, qui duos*] uide de elect.
8 cum inter uniuer. super ulti. glo. ¶ [*In † gl. 1. ibi. minor tali*] contra 25. di. §. nunc autem, in fi. ubi dicitur. ꝙ incauta iuratio est veniale. Sol. ibi in glo. vlt. [*& ibi quicunq; 2.*] & uide quod dixi de electione, auditis, super vlt. gl. ver. sed quid si. [*& ibi, ex pænitentibus*] & c. quicunq; [*&*
9 *ibi, à promotione*] an † electus in episcopum excludatur ideo, quia iurauit non episcopari, no. 85. di. archidiaconū proiectum. ad alia superius alle, respondet Gof. primò ad hanc decre. ꝙ hic non agebatur ad hoc, ad decre. ex parte, quòd dispensatiuè loquitur, ad decr. nisi, ꝙ ibi plus prouidetur ecclesiæ, quàm personæ. ad decre. intimauit, quòd illud in odium illius, qui uoluit aduersario testes subtrahere: tenet tamen, quod glo. & contraria secundum cum loquantur in grauibus criminibus. Dicit Inn. ꝙ contraria loquuntur in magnis & publicis criminibus [*& ibi, sacramento*] adde, quod no. ea. quæst. diffinitio. & ad id, quod ibi no. te-
10 merarium † iuramentum non infamare, Tan. cōcor. in secunda compila. de electio. c. 4. quod hodie non habemus [*& in fi.*] secundum Ioan. 81. dist. c. 1. ¶ [*In gl. ulti. ibi, reuocare*] hoc uerum, si intuitu dignitatis uult venire contra iuramentum: secus, si intuitu suæ personæ: quia tunc necessaria est superioris licentia, ar. de electio. uenerabilem, secundùm Tan. & Vincen. [*& ibi, nunquam episcopus*] immò si iurasset ut episcopus, nō tamen astringeret iuramentum, Host. [*& ibi, cum inter canonicos*] ubi de hoc [*& in fine*] Lauren. & infra de appellatio. capitu. penul. lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Sicut nostris. In capitu. sicut, quæ delicta sint digna depositione, vide sup. de iudi. capitu. at si clerici. & no. quòd iuramentum temerarium dicitur leuè. ut in gloss. & mortale dicitur, ut sentit glo. in princip. item dicit, quòd non est dignum depositione. contra. de capitu. tua nos, supra eo. potest, dici tenendo glo. quod quando est de liberatiuue præstitum, tunc est dignum depositione, ut ibi: si ex leuitate, tunc non, ut hic, uel dic, quòd ibi deponitur propter periurium, quod peruenerat ad aures populi, & ac propter scandalum deponitur, non propter delictum, ar. eorū, quæ no. in c. ex tenore, de tempo. ordi. vel dic, quòd hic erat nullum iuramentum alia ratione, quia super rebus ecclesiæ, & ad eius præiudicium. si vis tenere, quod ibi dicitur, potest responderi ad illud capitulum, quod non probat hic, quòd non sit dignum: quia forte papa dispensauit cum eo, Archi.

b ¶ Quod statuerunt. Adde, quòd canonici possunt facere statuta: & an creato ep[iscop]o possint illa reuocare uide per Fede. consil. 36. per Feli. in c. cum omnes, de constitutio.

SVMMARIVM.

1 *Mulier non auditur contra alienationem rei dotalis, cui sponte consensit, & non contrauenire iurauit, etiam de iure ciuili. numero 2.*
Non habet ullam actionem matrimonio constante, sed maritus in dote, ibidem.
Matrimonium soluitur multis & quibus modis, ibid.
2 *In iuramenti obseruatione etiam de mente legum etiam in muliere recurritur ad canones.*
Auth. sacramenta quando habeat locum, ibid.
Minor si deceptus fuit ultra dimidiam iusti pretij, & iurauit quid iuris, ibid. in fin.
3 *Canonicum ius ut seruent iudices seculares, per locorum ordinarios ecclesiastica censura cogendi.*
4 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 5.*
6 *Additio glossarum.*
Accessorium an teneat principali non subsistente, ibid. & num. 7.
Pœna an ualeat contractu corruente, ibid. & num. 7.
7 *Fideiussor emptori rei dotalis an teneatur repetit a re uendita.*
Legis cum hæc, ff. de fideiusso. intellectus, ibid.
8 *Iuramentum quibus casibus quis obseruare non teneatur.*
9 *Animæ utilitas corpori præferenda.*
10 *Iuramentum tenet etiam in præiudicium filiorum, intellige indirectè; secus si directè.*
Præiudicium directè & indirectè alij infertur, & differt, ibid.

CAPVT XXVIII.

1 CVm contingat. Casus. Nō † auditur mulier contra alienationem rei dotalis, cui sponte consensit, & non contrauenire iurauit. communis diuisio. secūda ibi, Nos autem [*Ne contra*] s. prædictam alienationem [*Soluto*] nam ipso constante nullam habet actionem, sed maritus tantū. C. de rei uen. doce ancillā, nisi in casu. C de iure do. ubi, Host. & dic soluto morte mariti, uel per diuortium larum propter consanguinitatem, uel aliud impedimentū, ꝟm Pe. & Ab. [*Matrimonio*] quādo ex pacto, uel cōsue. lucrari debet dona. propter nuptias, Ab. [*Vtrum hic*] s. uenire cōtra proprium iuramentum, & repetere res
2 alienatas. [*Etsi*] pro quamuis [*Sanctiones*] exclusis † canonicis: alias cōtra, cum & de mente legum sit, quòd in his recurratur ad canones. C. de sum. Tri. l. fi. in auc. qūo oportet. i. respōso, colla. i. de man. prin. §. si vero, colla. 3. cum si. ꝟm Hosti. qui dicit per prædictam rationem, & per auctenti. sacramenta, signata. C. si aduersus uen. etiam de iure ciuili hoc ius seruandum. & hic Ho. glossauit ipsam auct. sacramēta. quarum glossarum mens est, quod auct. illa locum habeat etiam in impubere doli capace, qui periurare potest, de delic pu. c. 1. & de infantibus, uel non doli capacibus loquatur. 22. q. 5. paruuli, & c. pueri. Itē no. ꝙ illa auct. habet locum etiam in cōtractib⁹ rerum immobilium. Item quod habet locum etiam in donationib⁹. Si autem deceptus fuit minor, qui iurauit, ultra dimidiam iusti precij, tenet hoc quod no. de emp. & uē. c. si. in fi. ulti. gl. not. etiam id, quod notaui, infra eo. licet, lib. 6.
3 in ulti. glo. [*Aeterna*] & iudices † seculares ad seruandū hoc ius canonicum per locorū ordinarios sunt. ecc. cen. cogēdi, infra eo. capitulo. 2. lib. sexto. ¶ Secunda
4 † gl miscet plura contraria, & tripliciter soluit, respō-
5 dens ad contraria, & inducens huic simile. ¶ *In † glo. 2. ibi, lex*] ult. quæ prohibet maritum alienare, uel obligare fundum dotalem, trahitur ad sponsum [*& ibi, non dubium*] uide in præalleg. c. si diligenti, super vlt. gloss. [*& ibi, digere*] uide supra eod ueniens, in fin. secundæ
6 gloss. ¶ *in † glo. 1. ibi, lex Iulia*] institu. quibus ali. licet vel non, & C. de rei uxo. actio. l. una. §. fin. Hostien.
a ¶ *In glo. 2. ibi, uides*[a]] & infra de reg. iuris, quæ contra

tra

tra ius, lib.6.[*& ibi, concordantijs*] infra de reg. iuris, accessorium, lib 6.& hoc facit ad quæstionem de pœna in tali contractu promissa. quam & certas alias de materia uide in spec. de emp.& uen.§ 3.loco, in secunda col. uer. sed pone vxor, cum ver. seq. Er quia de fideiussore ibi nõ tractatur, quarro, si alienatur † fundus dotalis, qui postea repetitur, reneatur fideiussor [b] datus emptori, & per eandem rationem accessorij? uidetur quòd non, & uidetur casus. ff. de fideiuss. cum lex, & e. ti. l. græce. §. illud. In contrarium inducitur. ff. de arbi. si pupillus, ubi fideiussor pupilli tenetur ad pœnam, licet pupillus non teneatur, inst. de repli. circa fi. C. de fideiuss. l. 2. C. de prædiis minorũ. l. & si is, & uide, quod ibi no. ubi etiam dicit Cy. quæstionem pro hac parte terminatam fuisse, & per id, quod no. in præalle. l. cũ lex, in fi. ulti. gl. quæ dicit idem in fundo dotali, quod in minore. contra id facit, quod no. in l. dotalem. ff. de testamento mili. quæ dicit legato per militem fundo dotali æstimationem non deberi: sed illud dictum nõ approbatur. Specularori in prædictis uer. plus placet, quòd distinguatur inter scientem emptorem, & ignorantem, ibi uide. Aliqui distinguunt, ubi contractus iure communi non tenet, vt in re sacra ignoranter vẽdita, & tuue procedat l. præce. cum lex. aut de iure speciali priuilegio personæ. & tunc si persona, cuius fauore alienatio prohibetur, uendidit, & in casu prohibito fideiussor non tenetur. C. de iure do. si prædium, & vide qnod ibi no. secus, si in casu permisso fiat uenditio, licet minor postea restituatur: quia tenetur fideiussor ff. de fideiuss. minorum. l. 1. & 2. Idem, si non ille, sed alter uendidit, præall. l. si is [*& ibi, adigere*] & cum immoderatum † quid præcipitur, supra eo. Quintauallis. & cum aufertur libertas testandi. ff. de l. 3. l. si quis in prin. testamenti. ff. quarum rerum ac. non da. l. 1. §. quæ onerandæ. uel cum ei, qui iurat, non seruatur fides, infra c. proxi. uel cum seruus ante manumissionẽ iurat præstare operas. ff. de ma. test. l. seruum testamento, Ioã. & Host. [*& ibi, considerauit*] si. quod no. infra de præscrip. c. ulti. & infra de arbi. ca. 2. lib. 6. [*& ibi. l. 1.*] infra de pigno. ex literis [*& ibi militatem † anima*] quæ præferenda est corpori. C. de sacrosan. eccle. sancimus. 12. quæst. 1. præcipimus, Host. [*& ibi, contrarietates*] dixit Vin. credo, quod obligatur per iuramentum, sed instet, ut absoluatur [*& ibi, perpetua*] de emp. & uen. peruenit [*& in fi.*] & est simile, infra de pactis, quamuis, lib. 6. ¶ *In glo. ult. ibi, uel filiorum*] intelligas † directè. nam alias indirectè bene posset esse præiudicium filiorum, qui aliàs successissent [c] in re illa, si non fuisset alienata: sed ex quo aliter non erat illis obligata, puta ex testamento aui, vel aliter, tenet consensus. quod si directè uergeret in in præiudicium etiam extraneorum, non noceret, supra eo. uenientes, ubi dixi de hoc.

habeat præiudicare filijs. sed contra: quia iuramentum non vinculat nisi iurantẽ, vt supra in c. ueritatis, supra eo. et. Ioan. Cal. respõdet, quòd in terminis decr. istius illud iuramentum ex ui iuramẽti non solum obligat iurantem, sed etiam impulit in contractum, & sic tenet, quòd ex uiribus iuramenti non obligentur filij: obligantur tamen ex uiribus contractus roborati ex iuramento. & si secus diceremus, ex hoc ecclesiæ deciperentur, & contrahentes auctoritate I. etiam quia hæredes non tenerentur ad obseruantiã, & sic sentit id, quod dominus Barto. in. l. si quis pro eo, ff. de fideius. ibi, tertio dixi, in tertio membro, do. Anto. de But. tenet quòd contractus non ualidetur per istum tex ibi, mulieres ipsæ, ut plene scripsi in loco præalle. non obstat ratio prædicta: quia iuramentum præstitum per mulierem si non transit ad hæredes &c. quòd sequeretur absurdum: quia fateor, quòd respectu iuramenti non tenentur hæredes: sed per ecclesiam coguntur, ut ualidetur iuramentum. sensit glo. in c. ex parte, supra de consue. in glo. in uer. alienat, & Ioan. And. in c. licet, de pac. lib. sexto, & in uer. firmatum, in glo. fi. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Fides etiam iurata seruanda non est ei, qui fidem frangit, & nu. 15.*
2 *Bellum iniustum omne regulariter damnatum. & iniuste motum præsumitur, nume. 3. ad ecclesiam pertinet hoc iudicium, ibid. & quando moueri debet, num. 4.*
Neganti iustum esse bellum non incumbit probatio, ibid.
3 *Ad damnorum in bello datorum restitutionem an & quando bellũ mouens teneatur, & nu. 4.*
5 *Ad bellum iustum, uel iniustum uocati an agunt cõtra uocantem ad impensas, uel damna, quæ propter hoc sustinent: uel contrà, an uocans ad ipsum agat ui bono. rapto. uel furti contra illos, qui spoliarent uocatos, & num. 7. 8. 11.*
6. *Vasalli ad quæ domino præstanda teneantur.*
7. *Casus fortuiti mãdatario non sunt imputandi aliud in commodato, & locato dicitur. Tot sunt ut numerari nequeant, num. 12. uers. Responde, alia de bello uide num. 18. nisi in casibus & quibus, & num. 8. & 12.*
9 *In bello capta quando fiant capientis, & quando repeti queant.*
10 *Spolians spoliantem an pari crimine teneatur spolianti.*
Inuadere alienum, & detinere an intersit, ibid.
Crimina paria quomodo mutua compensatione tolli intelligantur, ibidem.
Compensatio in quibus habeat locum, ibid. uer. alij dicunt.
11 *Mandatori ne detur actio contra spoliatores mandatariorum.*
Actio ui bonorum raptorum, & furti quibus detur, ibid.
Cessionem actionis debet satisfactio præcedere, ibid. uer. in his autem.
12 *Mandator quando teneatur ex casu fortuito mandatario.*
Socius socio ex casu fortuito tenetur, ibid. uer. in societate tamen.
13 *Damna, & interesse ueniunt cum restitutione occupatorum.*
A iuramento si nolit absoluere, cui iuraui, absoluit ecclesia, uel fit compulsio, & quo casu, ibid. ad dictio. absoluens, & nu. 14. ad fi.
14 *Vera si fuerint narrata, clausula hæc, si non fuerit, in rescriptis apposita, intelligitur.*
Excommunicatio cadit in personam, non locum, & qu un, & ratio, ibidem.
16 *Per iuramentum, uel pactum quis non obligatur, nisi consentiat ille, cui fit iuramentum, uel pactum.*
Negligentia non tenetur, si necessitas, uel aliud impedimentum excuset ipsum, ibid.
17 *Epilogus, & additio glossarum. num. 8.*
Bellum quibus modis dicatur iniustum, & de iusto bello. & quando liceat alium impugnare, ibid. nu. 18. alia de bello, supra nu. 9.
19 *Captus in bello, & quo fit seruus capientis. & peccat, si fugiat ab eo.*

CAPVT XXIX.

1 SIcut, & infra Casus. Fides † etiã iurata seruãda nõ est ei, qui fidem frangit. & uera diuisio. q. primò ponitur decisa querela, & consultatio. secundò querelæ cõmissio. tertiò cõsultationis respon. secunda ibi, in prin. si constiterit. tertia ibi, iuramen-

ANNOTATIONES.

a ¶Vides. In hac gl. ibi, sed canon &c. hæc non est bona: quia etiam considerato fine animæ debent seruari: quia qui non seruat legitimas sanctiones, peccat mortaliter, & mandata principum, ut c. s. de maio. & obe. item nec, & 2. quia tex. non facit differentiam, an possit dos saluari, nec ne. item nec. 3. satisfacit: quia & hic uidetur adducta turpitudo, cum sit contra leges. item alia ratione potest cauillari, quia auct. sine à me, in suo stricto casu loquitur de obliga. non alienatione. item ibi quando secũda consensus præstatur ex interuallo, quasi deliberatè præstetur, ut. l. si mulier, ad Velleia. sed hic in iuramento, quod incontinenti præstatur & ea facilitate, qua inducitur ad contrahendum & ad iurandum, nisi dicatur, quòd in iuramento non præsumitur, quòd ueniat nisi deliberatè: quia est magni ponderis, nec debet iurari nisi ex necessitate, ut infra eo. at si Christus, Arch.

b ¶Fideiussor. Adde do. Alex. in di. l. cum lex, & hic per. d. Io. de Imo. in repe. huius capituli.

c ¶Successissent. Et sic hic doc. sentiunt, quòd iuramentum istud

2 mentum [*Conſtiterit*] dicit Hoſt. ꝙ † conſtat hoc ipſo, ꝙ non conſtat contrarium. C. qui mili. non poſſunt, ſuper ſeruis, lib. 12. quia regulariter omne bellum iniuſtum eſt damnatum. C. de act. & obli. l. negantes. C. de gladi. l. una, lib. 11. & de pur. ca. c. 1. & 2. cum ſuis concor. ſecundum Hoſt. qui tamen dicit, quòd uerbum iſtud poteſt determinare uerbum, iniuſtè, quod ſequitur; & tunc procedit lectura, de qua dixi. nam qui aſſerit bellum iniuſtum, negat iſtud iuſtũ: & negans hanc aſſertionem dicit illud iuſtum, & ſic illi incumbit probatio, qui in veritate dicit, non neganti. ff. de proba. l. 2. de quo remittit, ſup. de renun. ſuper hoc, & de elect. bonæ. i. §. contra. poteſt etiam determinare uerbum,
3 Mouit. & eſt ſenſus, ſi cõſtiterit, quòd mouit † bellum, q. d. conſiderandum, cum quæritur de reſtitutione dãnorum datorum in bello, inquiri debere quis fuerit bellum mouens, quaſi illi ſit imputandum totum cõmiſſum in illo conflictu. C. de vi pu. uel priua. l. quoniam multa facinora. ff. ſi qua. pauperi. l. 1. §. cum arietes. ff. ad l. Aquil. ſi ex plagis. §. 1. & ſecundum hoc aſſerenti incumbit probatio. ff. ad l. Aquil. ſcientiam. §. cũ ſtramenta. Ex his collige, quod bellum mouens tenetur ad reſtitutionem, quod verum, quãdo iniuſtè mouit, quod prima facie præſumitur. ſi tamen mouens vult probare, quod iuſtè mouit, in nullo tenetur: ſed facit ſua, quæ occupauit, ut in glo. 2. de quo remittit Hoſti. de homici. pro humani. & ad id, quod infra dicam. & dicit hoc iudiciũ ratione pacis & pacti ſpectare ad eccleſiã. de iudi. nouit, de treu. & pace. c. 1. & 2. unde etiã dicit lex, ꝙ ſi præſes lędat ſubditum ſuũ, recurritur ad epiſcopũ, vt in auct. vt dif. iudi. §. ſi tamen contingit, coll. 9. [*Bellum* a] vt dicit † Hoſti. bellum ſine cau-
4 ſa rationabili, & auctoritate iuris, uel iudicis moueri nõ debet, licet tota die fiat contrarium. tenentur ergo tales ad reſtitutionẽ: quia cenſentur hinc inde prædones, & latrunculi. ff. de captiuis, & poſtli. reuer. l. hoſtes ff. de uerbo. ſigni. l. hoſtes, niſi vbi altera partiũ dat dãnũ ſe defendendo, quod oẽ ius permittit. ff. de iuſti. & iur. vt uim, dũmodo defendẽs non excedat modũ, qđ tunc facit, qũ violentiam infert. qua omiſſa, ſalua ſibi erat defenſio ad arbitrum boni iudicis, de quo remittit ad decre. olim. i. de reſti. ſpo. & de ſen. excom. dile-
5 cto [*Occupata*] de uocatis † ad bellum iuſtum, uel iniuſtum an agant contra uocantem ad impenſas, & dãna, quæ propter hoc ſuſtinent. Item an uocans agat vi bonorum raptorum, uel furti contra illos, qui ſpoliarunt uocatos, no. hic Vin. & Hoſti. dicentes, quod uocatus, ut auxilium præbeat ad bellum iniuſtum, non habet actionẽ mandati, uel aliam contra uocantem ad impendia, uel damna, quæ propter hoc ſuſtinuit: quia in re turpi non contrahitur obligatio, inſti. man. §. illud quoque. ff. man. ſi remunerandi. §. rei turpis, & l. ſi mandauero. §. qui edere, & ſic loquitur glo. in pręalle. l. quoniam multa. C. de ui publica. Sed C. ibi tractat in q. 2. quod ſumptum fuit ex uerbis Inno. quę ſequuntur. Vocati autem ad iuſtum bellum actionem mandati habent contra uocantem, niſi cauſa pietatis, uel humilitatis, ſiue parentelæ hoc faciunt, ar. ff. de nego. ge. Neſennius. 23. q. 3. non inferenda, & c. ſequenti, uel niſi ad hoc ex debito teneãtur. 11. q. 3. ſi dominus, & c. Iulianus, de quibus uidetur, quòd ex quo ex debito uenire tenẽtur, excuſantur, ſi inimicis damnum dederĩt, niſi notorium eſſet bellum iniuſtum, ut in d. c. Iulia. nam in dubio obedire tenẽtur. 11. q. 3. quid er-
6 go. 23. q. 1. quid culpatur. uidetur † etiã quod licet uaſſalli teneantur adeſſe domino pręſtando ei auxilium, & conſilium, ne lædatur. 22. q. 5. de forma: non tamẽ milites uocati tenentur ire cum armis in eorum ſeruitio, uel pro eis aduocare, uel conſimilia ſeruitia facere, niſi ex ſpeciali pacto ad hoc ſint obligati, cum non teneãtur ad munera perſonalia cum ſumptu, vel ſine ſumptu, niſi ex pacto, quod dic ut no. infra de ĩmuni. eccle. non minus, uel niſi in caſibus, qui ponuntur in vſibus feudorum, uel niſi conſuetudine, uel alio iure ſpeciali ſecundum Inno. Tu uerò dic ſecundum Hoſtien. de hac materia, ut no. infra de feu. c. 1. & in ſum-
7 ma, eo. titu. §. quid ſit fidelitas. Contra id † autẽ, quod dixi ſecundum Innocen. uocantem teneri uocatis ad damna, quæ propter hoc incurrunt, ubi eſt iuſtũ bellum, ſic poteſt opponi. ſ. quia hæc dãna caſualia ſunt. caſus autem fortuiti non ſunt imputandi, infra de homici. Ioannes, cum ſuis concor. Sed dicas, quòd hoc uerum eſt, quando pręuideri non potuerunt. Vocans autẽ bene potuit iſtos caſus fortuitos præuidere: imò ſcire debuit, quòd varius eſt euentus belli, & nũc hũc, nũc ca illum conſumit gladius. 2. Regum. 12. & ꝙ vix aut nunquam poſſunt milites venire cum armis, & eſſe in guerris, quin magnas expenſas faciant, & multa damna incurrant. & ſi hoc dicat ſe ignorare, lata culpa eſt, quæ dolo comparatur, cũ iſtud intelligant quaſi omnes. ff. de iur. & facti igno. l. regula. ff. de uerbo. ſigni. l. latæ culpæ. ergo aut nõ debet vocare: aut ex quo uocat. cum bene ſciat, uel ſcire dẽbeat, quòd iſtud pro maiori parte accidit, ad ſatisfaciendum uidetur ſe obligare. nec obſtat. ff. commo. ſi ut certo. §. ſed ſi incertum. ubi dicitur, quòd ſi quis cõmodauerit equum, & arma eunti ad bellum, & ibi amittantur, non competit actio ad ea recuperanda: quia aliud eſt in mãda-
8 to, & aliud in commodato. de natura † enim mandati eſt, quod mandans tenetur mandatarium ſeruare indẽnem, ut in ſupradictis. ll. & ff. de procur. qui proprio § litis impendia, & patet in eo, quod legitur & no. ſupra de procu. cum pro cauſa, & quòd mãdatum de rebus proprijs mãdantis gerendis, ſicut patet in præmiſſo exemplo, fit in fauorem & ad vtilitatem mãdantis, & in onus mandatarij. unde nec tenetur mandatum ſuſcipere mandatarius, niſi uelit, ſed ſuſceptum adimplere tenetur: alioquin obligatur, ut Inſti. mandati. §. mandantis tantum gratia, & §. mandatum ſuſcipere. In commodato uero, quod gratia commodatarij fit, ut in præmiſſo exemplo, ſ. quãdo commodo equum, uel arma eunti ad bellum, agitur ad hoc ut commodatario ſubueniatur: non quod ei commodans obligetur. ſed nec commodatarius tenetur, dummodò re commodata ad eum uſum vtatur, ad quem commodata fuit. ideoque ſi arma & equum eunti ad bellum commodata in eodem amittantur, non tenetur commodatarius, nec etiam conductor ad emendam, qui ſic ea cõduxit, cum & locator ſuſpicari potuerit & debuerit hoc euenire poſſe. ff. locati & conducti, ſi quis domum. §. hic ſubiungi, & l. ſi merces. §. uis maior. ſed dices, eodem modo uidetur imputandum vocato ad bellum, ſi veniat, & expenſas faciat, vel equos, & arma amittat: quia & pręſcire potuit hoc euenire poſſe. Reſpon. uerum eſt: ſed & ſciebat, quòd de natura uocationis erat, ut à uocante, ſiue mandatore per actio-
b nem mandati impedia ſua, & dãna recuperet, b & ideò ſub hac ſpe ſecurius veniebat. ff. de mandati, inter cauſas. §. impendia, & l. qui mutuam. §. fina. ſed & locator debet eſſe contentus mercede ſua. unde nec tenetur conductor, dummodo nec in dolo, nec in culpa reperiatur. ſimiliter nec commodatarius, niſi ſaltem in leuiſsima culpa ſit: ſed conſtat, quòd ille, qui ducit equum ad bellum, & ipſum ad hũc vſum recepit, nec etiam in minima culpa eſt, ſecundum Inno. quod uerum eſt ſecundum Hoſti. ex eo ſolo, quòd ad bellum duxit. ſi tamẽ ipſum equum uel malè cuſtodiuit, adaquando eum cum nimis calidus eſſet, vel non cooperiendo ipſum, vel non dando ſibi auenam ſufficientem, uel alio modo, propter quod equus deſtructus,

uel

uel mortuus est, vel quia transiuit per locum euidenter periculosum nõ prænunciando hoc ei, qui ipsum uocauerat, & qui forsan prouidisset ei de securo conductu, in his casibus & similibus certum est, ꝙ in culpa deprehenditur, & ideò est imputandum. ff. commo. si ut certo. §. 1. & §. si interdum, & §. mortis, & se. l. in rebus, i. responso, & §. 1. & se. & patet in eo, quod no. c in summa. §. & in quantum. In bello c autem † iusto, 9 quod fit ex edicto principis, dicit Inno. ꝙ liberi homines capti serui fiũt capientium, & in eorum dominiũ res transeunt occupatæ. ff. de capti. & postli. reuer. hostes d. ff. de uerbo. signi. hostes. Si uero non fiat ex edicto principis, sed aliàs sit iustum, puta quia fit ad defensionem, uel prosecutionem iuris sui, distinguendũ est, vtrum is, qui tale bellum agit, iurisdictionẽ habeat super illis, quibus guerram facit, & cõtumaces ei sint & rebelles, potest statuere & concedere, quòd liceat unicuique res ipsorum inuadere & capere, & suas facere, & liberos etiam homines rebelles capere & detinere, quousq; sibi. i. domino fuerint assignati, ut no. infra de sen. excom. à nobis, secundum Innocen. & tales possunt dici potius obsides, quàm captiui. & secũdum hoc potest intelligi. ff. de leg. 3. le. 1. §. 1. primo responso. sed & sine aliqua cõstitutione potest tales rebelles, si terram suã inuaserint, & in ea dãna dederint, punire, & dãnare. C. ubi de cri. agi oportet, auct. qua in prouincia, & patet in eo, quod l. & no infra de rap. c. 1. secundum Host. Si autem is, qui tale bellum gerit, nullam iurisdictionem habeat super eo, pro quo bellum geritur, & tamen iustè pugnat, puta quia alius inuadit ipsum, & ipse se. uel res suas defendit, tunc licet ei uim ui repellere, & in repellẽdo hoĩem percutere, & ẽt occidere, sed cum moderamine inculpatæ tutelæ, quod dic, ut legitur & no. s. de resti. spo. olim. i. ad fin. tunc tñ nec bona aduersariũ licet capere, nec capiendo sua facere, nec etiam inuasorem detinere: cui tamen inuasori, si tunc in ipsa inuasione spolietur, uel uerberetur, actio ui bonorũ rap. & etiã iniuriarum denegatur: quia exceptio paris criminis obstat ei, infra de adul. intelleximus, ubi de hoc. sed bene potest res, quibus spoliatus est, uendicare, quarum remanet dominus, sicut prius. ff. de rei uen. in rẽ actio.

10 Sed quid si tu † tenes equũ meum, & ego repero, quẽ quia mihi reddere denegas, uiolẽter tibi eum aufero, nunquid dabitur tibi actio contra me ui bo. rap. uidetur quòd sic, ar. ff. quod me. causa, extat edictũ. sed contra: quia adeò delinquis tu, qui quod meum mihi reddere denegas, sicut & ego, qui te spolio: quia nõ multum interest iniustè detinere, ac inuadere alienum, ut dicit concilium generale, supra de resti. spo. sæpe. & dicit Aug. quod si quod inuenisti, non reddidisti, rapuisti. 14. q. 5. si quid inuenisti. ergo uidet, quod si tu hoc casu agis cõtra me, obstat tibi exceptio paris criminis, ut dictũ est. Sol. circa diuersa sunt hæc delicta, & ideo non compensantur secundum Innoc. sed & quamuis inuadere, & retinere alienum parificentur, hoc tamẽ intelligitur in foro animæ, vt dicit dicta cõstitutio sæpe: secus in iudicio contentioso, in illo enim non punitur detinens ex sola detentione, nec etiam cogitur restituere rem alienam. nisi probanti intẽtione in suã. C. de rei uen. l. si. C. de proba. actor. Inuadens uero ex e ipsa inuasione punitur, e & restituere cogitur. C. unde ui. si quis in tantam. 15. quæstio. 6. cap. 1. sed is, qui detinet, in contentioso foro potius negligens vel culpabilis iudicandus est, quam delinquens. Is uero, qui inuadit, uerè delinquens & criminosus est. de culpa autem, siue negligentia non admittitur compensatio ad delictum, quod culpæ præponderat. ff. ad l. Aquil. si ex plagis. §. 1. secundum Hostien. sed & secundum Inno. exceptio culpæ non impedit prosecutionem actionis de dolo, uel criminis. ff. de solu. ma. si mora. Alii dicũt, & melius secundum Innocẽ. quòd quando spoliatus suum spoliatorem spoliat, & si utriq; contra alterum actio, vi bo. rap. & etiam iniuriarũ competit. obstat tamen alterutri exceptio compensationis, inquantum alterius spolium, uel iniuria poterit æstimari. sic enim intelligitur, quòd dolus dolo compensatur. & ꝙ paria crimina mutua compensatione tolluntur. ff. de dolo. si duo, infra de adulte. c. pe. & fi. adeò, quod non solũ pecuniaria compensatur, quinimmò & redditio debiti coniugalis, & repetitio ac receptio dotis, & donatio propter nup. & sic intelligitur. ff. soluto ma. uiro atque uxore, infra de adulte. intelleximus. quomodo autem ad pœnas temporales, uel etiam spirituales, f siue etiam pecuniarias, quę applicantur f fisco. nulla fit compensatio: imò omnes, & illi tantũ, qui delinquũt, debent luere pœnas suas, ut patet. C. de mo. mulc. per totũ, & in eo, quod legitur, & no. infra de his, quæ fiũt 11 à ma. par. capituli. c. 2. Sed quid † dices in supradicto casu, ubi. s. aliquis nobilis uocauit alios amicos suos, uel etiam subditos, sed liberos, ut uenirent ad eum cum armis, & isti uenientes spoliati sunt equis, & armis & aliis, quæ portabant, nũquid huic mandatori dabitur actio, ui bonorum raptorum, contra spoliatores? Videtur ꝙ sic: quia mandatoris ipsius interest ipsos non spoliari, cum ad satisfactionẽ teneatur eis actione mãdati, ut no. supra ea. gl. in prin. & uer. contra id autem, & sequentibus. tu tamen dicas contrarium, & hoc ea ratione, quia res ablatæ non erant in bonis, & de bonis mandatoris. Alii autem, quàm domino, uel possessori, uel detentori, ut est depositarius, uel commodatarius, & similes, uel aliquod ius habenti in re, ut est ille, cui res est pignori obligata, & si nondũ tradita, non datur actio ui bonorum rap. uel etiam furti. ff. ui bonorum raptorum. l. 2. §. in hac actione non utiq; spectamus, & sequen. ff. de præs. uerbis, si gratuitam. §. si g quis sponsionis. ff. de furtis. le. is cui, & l. si is, g qui rem cõmodasset. Homines ergo spoliati singuli agere debent. est tamẽ ar. contra id, de iniur. c. pe. sed ibi soluitur. & idem uidetur, si etiã mandator eis expressè promisisset, quod ipsos seruaret indemnes. ff. locati, quæro. In his autem casibus & similibus expediens est cõsilium, vt mandator satisfaciat spoliatis: sed ante satisfactionem cedi sibi faciat actiones. sic enim agere poterit contra spoliatores. C. man. l. pe. & fi. Post solutionem autem non prodesset facta cessio, nisi de ipsa facienda antea conuenisset. ff. de solutio. Modestinus. h

12 Quid † si mandaui alicui Genuen. ꝙ mihi faceret ædificium in insula maris circũdata, puta in Sardinia, uel Sicilia, & mandatarius uolens implere mandatum recollegit seruos suos, & pecuniam, & materiam ad ędificationem necessariam, puta ligna, calcem, ferramẽta, & similia, quæ tamen iam prius parauerat, & habebat non ob hanc causam, sed ob aliam, & omnia hæc remittit per mare pro mandato ædificii adimplendo, & naufragio pereunt, annquid tenetur mandator satisfacere mandatario de prædictis? Respon. non mandatori, sed casui est potius imputanda, & ita potuerũt hæc omnia perire domi, sicut & in mari, licet per mare nauigantes pluribus casibus subiacebant, quàm domi remanẽtes, & sic potest intelligi. ff. man. inter causas §. non omnia. & si aliud diceretur, dummodo per vnum passum prædicta portari fecisset, & fulgure, uel alio casu periissent, teneretur mãdato, quod absurdũ est dicere, uel sentire. Si uero hæc emisset, uel pecuniã mutuo accepisset, uel prędicta sibi empta vẽdere omisisset propter prædictũ mandatum ædificii adimplendum, & hęc casu fortuito amisisset, tunc bene tenetur mandator actione mãdati, etiam si eodẽ modo apud mandatarium periissent. probantur hæc. ff. de condi. causa

causa da. si pecuniam. §. fina. ff. mandati. si procuratore. §. fi. & le. se. §. item Papi. & §. itē Labeo ai, & l. si quis alicui. §. impendia. & l. qui mutuam. §. fi. ff. de nego. ge. sed an ultro. In hoc enim casu non propter fortunam tantum hęc amisit, sed propter mandatum: quia nunquam hic emisset, uel pecuniam mutuam recepisset, nisi propter mandatum adimplēdum. sed dices idem uideo & in primo casu: quia nisi mandatum præcessisset, nunquam mandatarius prædicta mari exposuisset, & sic non amisisset. Respō. & si duo præmissa sunt uera, tñ de tertio non es certus: quia infiniti sunt casus fortuiti, quibus hęc domi retinens amittere potuisset, puta incendio, rapina, furto, & multis alijs. tot enim sunt, quòd nec dici nec numerari possūt. C. de usufru. l. pe. circa medium. C. de præl. 30. an. l. si ante fi. In societate tamē secus est: in qua obligatur socius de casu fortuito, si consocius ferat secum ea, quæ nunquam portasset, nisi ad negociādum iuisset. ff. pro socio. cū duobus. §. quidam. & est ratio, quia societas propter uberiorem quæstum fit, & quasi fratres participāt sibi socij lucrum. unde & damnum participare debēt. ff. pro socio, coiri societatem; & ll. sequentibus. & l. cum duobus. §. Papinianus, aliàs est lex, & incipit, si fratres, & §. sequentibus. æquum est enim ꝙ qui partitur lucrum, partiatur & damnum. ff. de reg. iur. secundum naturā. Quidam tamen dicunt seruandum idē esse inter mandatarium & mandatorem, siue prius suas, siue ob hoc de nouo emptas res amiserit, quod utique urbanum est & æquum, imò uidetur & iustum, dūmodo casus fortuitus talis sit, quem non incurrisset, nisi mandatū recepisset, ut in præall. l. si peccuniam, & alijs suis si. in-

i ductis, supra c. glo. net. si uero hæc emisset, & sequen.[i] Sin autem talis sit, qui etiam ei & domi contigisset, uel contingere potuisset, tunc non tenetur mandator, & sic potest intelligi. ff. mandati, inter causas. §. si omnia, secundum Inn. cuius est magna pars totius huius glo. & adde, quod no. de hac materia, infra de hære. excō-

k municamus. i. §. si uero dominus per totum,[k] secun-

13 dum Hosti. [*Restituat*] cum damnis † & interesse, ar. de iniur. cum olim, de resti. spo. grauis, de so. compe. dilecti: quia non dimittitur peccatum &c. secundum regulam, de reg. iur. peccatum. li. 6. [*Iuramento*] forsan ne super his, querelā exponeret, uel quod rediret in uinculis, quod plus placet Hosti. ne uideatur conquerendo deierasse. & tunc secundū cum dicas, quod denun-

l ciauit, allàs non uidet Hostiē. quid ualeret absolutio[l]. [*Absoluens*] quid si nollet absoluere? dicit Hostien. ꝙ ecclesia absoluet, & remittit, supra c. si uero, & cap. debitores. uel fiet prius compulsio, de qua sequitur [*Noluerit*] restituendo, & absoluendo [*Si præmissa*] intelligi-

14 tur hæc clausula † etiam non apposita, de rescriptis. c. 2. [*Per sententiam*] alias, personam. & no. personam excōmunicari, locū interdici. excommunicationis enim non est capax nisi creatura rationabilis, mortalis, & baptizata, de sen. excom. Romana. §. fi. ubi latis dicam de hoc super glo. per hanc, de diuortijs, gaudemus, de usuris, post miserabilem, & c. quanto, secundum Hosti. [*Supponentes*] si hoc non prodest, absoluet ecclesia, ut prædixi [*Iuramentum*] ut dixit Hostien. non apparet

15 hic, quale fuerit iuramentum. Forsan. I. † promisit. H. centum libr. si ipsum non offenderet, & ille. H. promisit, & forte iurauit non offendere dictum. I. & tamen ipsum offendit. non tenetur ergo. I. illi. H. ad illas centū libr. facit de simo. dilectus, infra de pęnis, constitutus, infra de censi. cum olim [*Assensu*] conuentionali hinc

16 inde. & no. per † hoc Pe. per iuramentum. uel pactum nullum obligari. nisi consentiat ille, cui fit iuramentū, uel pactum [*Negligit*] no. culpam ipsius. H. concor. de transac. si quis maior. secus ergo, si necessitas, uel aliud iustum impedimentum illum excusaret, supra eo. tit.

17 breui, & c. querelam, secundum Hostien. ¶ Vlt. † gl. si-

18 gnat contrarium, & soluit, & obscurè tamen. ¶ [*In † glo. 2. ibi, iniustum*] hoc uidetur. 5. modis, qui notantur. 23. q. secunda, in summa, quos posuit hic Goffre. de iusto autem bello. & quando liceat alicui alium impugnare. remittit Innocen. de resti. spo. olim, infra, & Hosti. remittit ad summam, de treu. & pace. §. quid sit iustū bellum, & scripsi de homici. pro humani, in glo. hoc dicit, lib. sexto, & uide per Tho. secunda secundæ, que-

19 stione. 40. articulo primo [*& in fine*] & captus † in tali bello seruus est capientis ita, ꝙ peccaret, si fugeret ab illo, ut no. i. di. iusgentium, in gl. 2. quod intellige, ut dixi in textu in magna gloss. uer. in bello. ¶ [*In glo. ultri. ibi, quod deo*] & 11. quæstio. 3. inter uerba, in fine, Vincen. [*& in fine*] ibi fides data deo, hic homini.

ANNOTATIONES.

a ¶ Bellum. Quod dicatur bellū iniustum, uide glo. 23. q. 2. in sum. & per Hostien. in cap. primo, de homi. in ui. & per Innocen. in c. cum olim, de resti. spo.

b ¶ Recuperet. Vide bonum tex. & ibi glo. qui facit ad materiam huius glo. in l. inter causas. §. non omnia, ff. mandati, & q. de ambasciatoribus derobatis, an damna repetant, ibi Bar. & plenius in l. si seruus. §. quòd uerò, ff. de fur. & uide in spec. de iudi. §. specialia, uer. illud autem.

c ¶ In bello. An autem bellum præsumatur iustum, uel iniustum, uide per. d. Barba. consi. 38. in primo uolu.

d ¶ Hostes. Ibi uide plene Bar. & do. Bar. de Sali. in repe. l. ex hoc iure, ff. de iusti. & iure. & uide Io. An. de resti. spo. olim, lo primo, in glo. quomodo hoc licuit, uer. sed & quilibet, & per totam glo. & uide omnino Bal. in l. cum cognatum, C. de inge. & ma.

e ¶ Inuasione punitur. Nisi forte per iudicem illius aliter consequi non possit, ut de glo. primam. c. iusgentium, in fi. primæ glo. & Io. And. in c. olim, lo primo, in glo. quomodo hoc, circa principium. & uide bonum tex. in le. si alius. §. bellissime, ff. quod ui aut clam, & ibi Bar.

f ¶ Aplicantur. Quia tamen alij debeantur, ut fisco & non petenti compensationem, meritò illa non admittitur, uide moder. in l. fi. C. de compensa.

g ¶ Furtis. l. is at. l. is, cuius interest, & uide plenius per Cy. & Sali. & doc. in l. manifestissimi, C. de fur.

h ¶ Modestinus. Longa est materia illius l. & in duobus mandatoribus, & duobus reis. & alijs. de qua ibi uide plenissime per Bar.

i ¶ Sequen. Et illa opi. de æquitate posset esse uera, prout no. in d. §. non omnia, & uide Bar. in l. si seruus. §. quòd uerò, ff. de fur.

k ¶ Per totum. Ibi non tractatur materia huius ultimæ. q. sed materia captionis bonorum rebellium, ibi uide.

l ¶ Absolutio. Cum iam exposuisset, quæ uellet, & sic iam esset periurus secundum Hostien. qui sic hic dicit, & clarius, quam Io. An. And. exprimat.

SVMMARIVM.

1 *Clerici temporalia non tenentes à laicis fidelitatem eis iurare non debet, & nu. 5. alioquin puniuntur, nu. 6.*

Diuinum pro ecclesiastico, uel canonico, ibid.

2 *Canonicum ius nunquid sit diuinum.*

Interpretationi papæ potius, quàm magistrorū in dubio stādū, ibid.

De papæ potestate quædam, ibid.

Ecclesiasticorum appellatione religiosi & seculares continentur, ibid. in fi.

3 *Fidelitatem quando quis debeat iurare.*

Feudalis non præsumitur esse res, nisi probetur, ibid.

Libera est omnis persona, & omnis terra iure primæuo, ibid.

4 *Ecclesia omnis sita in diœcesi subest episcopo, & est sub ipsius dispositione.*

Allodia non est reperire in ecclesiasticis, ibid.

Acephalam nullam ecclesiasticam personam patitur ius canonicum, ibid.

In temporalibus an idem sit, ibid.

Imperator prouinciam, in qua situm est castrum ad aliquem pertinens, intelligitur sine eius concedere præiudicio, ibid.

Speciale tantùm ualet quò ad quadam quātum ualet genus ad uniuersa, ibid. uer. nam tantum.

Iurare

5 *Iactre peccatorum, stare iustorum est, uer. Hie. ad Dama.*
6 *Additio glossarum.*

CAPVT XXX.

1 NImis. Clerici † temporalia non tenentes à laicis eis fidelitatem iurare non debent. & primò ponit factum reprehensibile. cui secundo prouidet, ibi, Quia uero [*Diuino*] i. ecclesiastico, uel canonico. per quod
2 patet secundum Hosti. ius † canonicum esse diuinum, remittit de iura. calum. cap. 1. uer. nos itaque. Sumptū enim est ex diuinis scripturis, de accusa. qualitet. 2. in prin. & ius, quod papa uicarius dei ꝓmulgat, ipse deus
a promulgasse ª v idetur, ad quod satis facit, de transla. cap. 2. uer. non enim. nam & ab eo habet, quòd posšit etiam diuinas scripturas interpretari, infra qui fi. sint le. per uenerabilem, uer. rationibus. unde dicit Hosti. circa decimarum solutionem, & alia dubia potius fuæ standum iurerpretationi, quàm magistrorum. remittit, infra de decimis, in aliquibus. nec ob. quòd etiam leges sunt diuinitus per ora principū promulgatæ. 16. quæstio. 3. cap. fi. C. de præscrip. lon. le. fi. quia illud largè, quod strictè de solo papa hoc est intelligendū, qui solius est Christi uicarius generalis [*Vsurpare*] no. uitiū. facit, de re. ec. non alie. c. fi. de immu. eccle. non minus, & c. aduersus, secundum Host. [*Ecclesiasticos*] religiosos, uel seculares, de offi. or. licet, Hosti. [*Tenentes*] quia nec
3 recognoscunt, nec conuicti sunt. no. Hosti. quod non hoc ipso, ꝙ aliquis tenet temporalia infra regnum, vel prouinciam alicuius, debet illi fidelitatem. nisi ipse se in feudum habere recognoscat. nec ob. 16. qō. 7. omnes basilicæ: quia nō præsumitur res feudalis, nisi probetur, eū & multa sint allodia, & à iure primæuo om-
b nis terra libera est, ᵇ nisi inquantum uiolentia est illata, insti. de iure na. §. ius autem gentium. & de libertinis. §. 1. & facit secundum eum auctoritas gen. quam uide, infra de censi. quamquam, lib. 6. in gl. legitur per quam patet, quòd nō omnis res temporalis est feuda-
4 lis: sed omnis † ecclesia sita in diœcesi certum est, quod subest episcopo, & est sub ipsius dispositione. 10. q. 1. regenda. nec in ecclesiasticis est reperire allodia, nec patitur ius canonicum aliquam ecclesiasticam personā acephalam. 23. d. nulla. & ex quo subsunt personæ, fortius & res. 12. q. 1. præcipimus. nec rationc ipsius fit homagium, infra de regu. iur. cap. fi. & de temporalibus posset idem dici non quò ad seruitutem, nisi probetur imposita, vel annexa, infra de cēsi. licet. sed quò ad iurisdictionem. & sic potest intelligi. ff. ad munici. incola, & quò ad posšidētes singulas res in aliquo uico, uel castro, ff. de censi. forma. §. si uites. ff. de publica. imperatores. C. ubi in rem actio. l. fi. ff. de offi. præfec. uerb. l. 1. §. cum urbem: secus quò ad posšidentem, & de approbata consuetudine omne ius habentem in ciuitate, vel castro intra prouinciam, maximè si nomine alterius superiotis hoc posšedit, & præscripsit, ar. de præscrip. cum ex officij. potest enim tale castrum cum territorio insolidum ad talem dominum pertinere, & dicetur per se prouincia, uel territorium, ar. ff. de uer. sig. pupillus. §. territorium, ff. de iurisdi. om. iudi. l. fi. & infra de uer. sig. cum in partibus. §. fi. nec ob. si concedat imperator prouinciam, infra quam situm est castrū: quia id facere intelligit sine alterius præiudicio. ff ne quid in loco sub. le. 2. §. si quis à principe, & §. meritò, maximè quando uterque habet ab imperatore. nam tantum ualet speciale quo ad quædam, quantum generale quo ad multa, supra de offi. legati, studuisti. ff. pro socio, actione. §. renun. ff. de admi. tut. si duo, in fi. imo generaliter species derogat generi, infra de regu. iur. generi, cum concor. lib. 6. & dicit Hosti. iungendū hoc ad id, quod notauit in summa, de præscriptio. sub rubrica, de præscrip. rerum. immo. §. quæ exigantur; sub. §. quartum, uer. in rebus uerò temporalibus [*Ab eis*] patet ergo, quod licet teneat ius temporale. dummodo non ab eis, iurare non debet secundum Pe. secundum quem emanauit hoc cōcilium contra principes, qui à clericis terræ suæ talia exigunt iuramenta, quando incipiūt dominari [*Apostolum*] ad Roman. 14.
5 in prin [*Stat*] Hiero. ad Dama. 6. c. peccatorum † est iacere, iustorum est stare [*Ne tales*] nil temporale tenentes, vel recognoscentes ab eis, vt supra [*Cogantur*] quod
6 si fiat, dic ut infra cap. 1. secundum Hostiē. ¶ *In* † *glo.* 1. *in fi.*] & infra de sta. regu. cap. uno, lib. 6. ¶ *In glo. ulti. ibi, domino suo*] quasi non ab alio. & in hoc ad propositum, quod patet ex præ parte auctoritatis, qua dicitur, Tu qui es, qui iudicas alienum seruum &c. Abb. [*Et in fi.*] unde clerici etiā sponte pro ecclesijs suis hoc iuramētum præstantes puniuntur, infra de accusa. ueniens, & caueant a pœna decreta. secundæ, de rebus eccle. non alie. lib. sexto.

ANNOTATIONES.

a ¶ Promulgasse. Et tamen in aliquibus differt ius diuinum à iure canonico de resti. spo. literas, cum fi.
b ¶ Libera est. Adde glo. 1. de ius autem gentium, uide per Innocen. in c. quod super his, de uoto.

SVMMARIVM.

1 *Iurauit qui contra aliquem non esse, contra eum in proprijs, & ecclesiæ causis esse potest, uide nu. 2. ut intelligatur.*
Iuramentum qui præstitit non cognoscere concubinam, cum qua postea contraxit, quid iuris, remiß. ibid.
2 *Extorsio dicitur fieri etiam precibus importunis.*
Metus debet in constantem cadere etiam in iuramento, ibid.
Preces importunæ parificantur metui, ibid.
Persona iurantis non esse cōtra alioquē intelligitur exclusa ex causa, & qua, & obtenta absolutione, ibid. & nu. 6. & quorū aliorum nu. 3. ad uer. specialibus.
3 *Iurasse quædam non intelliguntur iurati, & quæ & nu. 2.*
Coniuncti, & amici parificantur personæ nostræ, ibid. ad uerb. specialibus.
Defendere, pro petere etiam sumitur, ibid.
Coercere, pro abstinere, ibid.
4 *In principem machinatus qua percellatur pœna.*
Conspiratio propriè quid, ibid.
5 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu 6.*
Persona loquentis intelligitur excepta in generali sermone sed non semper, Cum multis exemplis. §. 1. & nu. 7. §. fin.
Impersonalis locutio differt à personali, ibid. uer. aliud est.
7 *Additio glossarum.*
Iuramentum seruandum hic fuit in quibus potuit absque animæ interitu, ibid.

CAPVT XXXI.

1 PEtitio. Casus. Qui † iurauit contra aliquem nō esse, contra eū in ꝓprijs, & ecclesiæ suæ causis esse potest. Communis diuisio. secunda ibi, Interpretatione. & facit hæc decre. & infra de sen. excom. ex tenore, ad questionem illius, qui iurauerat non cognoscere concubinam, cum qua postea contraxit, de qua dabo remißiones, in de eo. qui dux. in matri. cum habe-
a ret, super glo. iuramentum.ª [*Vacante*] & ex hoc debuit iuramentum obligare, ad hoc, supra eo. sicut nostris
2 [*Extorsit*] precibus † importunis, & etiam metu, qui debuit cadere in constantem: alias secus, ut no. supra
b. eo. ad nostram, ᵇ Innocen. [*Contra ipsam*] hæc uerba & præcedentia multum iustificāt interpretationem papæ secundū Inno. agebatur enim hic inter eos, quod papa interpretatur, ut ex his uerbis patet. aliud si generaliter

neraliter ageretur, ꝙ in nullo negocio eſſent cõtra ipſum. tunc enim in negocijs eccleſiæ non tenentur ſeruare iuramentum, ſupra c. 2. ſed in proprijs debet obtinere abſolutionem, ſi iuſtus metus erat, uel alia rationabilis cauſa, quare fuit iuramentum extortum, vt no. ſupra quod me. cauſa, ad aures, ſecundum Inno. [*Et infra*] forte quærebant ad quid eſſent per illud iuramentũ aſtricti [*Non teneri*] quaſi hoc † non intelligantur iuraſſe. nam & archiepiſcopus eccleſias, & clericos prouinciæ defendi etiam contra literas papæ, tamen de ipſius ſpeciali mandato, de reſcriptis, ad hoc, ad audientiam. 2. [*Specialibus*] iuribus † uel. 1. perſonis coniunctis, ſecundum Pe. alle. de poſtu. c. 3. C. de execu. tu. l. humanitatis. Abb. intelligit etiam de amicis [*Defendendis*] & etiam petendis. 8. di. quo iure. (defendis). i. petis, Pe. [*coercendo*] quaſi abſtinendo. ſi. ſupra de teſti. intimauit, & ad hoc, quod ſequitur, tenentur etiam ſine iuramento ſecundum Hoſtien. [*Principatus*] qui contra † hoc fecerit, ſi laicus, in monaſterium detruditur, ſi preſbiter, vel diaconus, degradatur. 22. q. 5. ſi quis laicus, pal. eſt poſt ca. de forma. & fortius, ſi ſit inferior, Hoſti. & no. Abb. per hunc finem, quod conſpiratio propriè eſt confœderatio facta in præiudicium perſonæ alicuius, uel dignitatis ipſius. ¶ Prima † glo. no. cõtra iuramentum extortum &c. inducit duo ſimilia de conſe. & conſenſu. tenet contrarium diſtinguendo tamen, & arguit iuramẽtum ualere pro parte tantum. ¶ Vlti. glo. no. quod ſi per ſacramentum &c. & ex hoc arguit, quod ſi promiſi &c. all. cõtraria, quæ dicit ſpecial a. ¶ *In † glo. 2. ibi, uenientes*] & ibi uide leges ſequentes ſuper glo. no. quòd. ¶ *In glo. ulti. ibi, qui inſulam. §. fi.*] ſi colonus promiſit uillam reddere incorruptam, ſaluo quod non teneretur de ui, & uetuſtate, ſi ſeruus coloni illas incẽdit non fortuitò, colonus tenetur, cum ipſius coloni, uel ſui domeſtici non intelligatur excepta [*& ibi, inquiſitio*] ſi procurator meus recepit à creditore meo inſtrumentum obligationis, & illud mihi reſtituit cum ſubſcriptione ſua, ꝙ nil debeo creditoribus, de ſe non uidetur ſenſiſſe. unde ſi de ſuo ſoluit, reſtituere debeo [*& ibi, auct. ſed ita*] aliud eſt dicere ſuper ſortaliter, ſatisfiet tibi, & aliud, ſatisfiet tibi à me [*& ibi, Plautius*] ſi teſtator uni hæredum legauit fundũ, ſi centum hæredibus dederit, deducet de illis centum partẽ ſuam, & reliquum hæredibus ſoluet: ſecus, ſi ex parte inſtitutus eſt, ſi centum hæredibus dederit: quia non aliter hæres eſt, niſi tota centum hęredibus det [*& ibi, cum in eo eſſet*] quia pupillus abſtinere uellet ab hæreditate, tutor cum creditoribus pactũ fecit, ꝙ eſſent certa portione cõtenti. ſi tutor creditor eſt, eſſe debet eadem parte contentus [*& ibi, altius*] uide de na. ex libe. uen. c. uno, ſuper ulti. glo. [*& ibi. §. ulti.*] vide de iudi. dilecti, ſuper glo. 2. [*& ibi, ſi uerò*] refutauerit uide de fo. compe. cum ſit, ſuper glo. 2. [*& ibi. §. ult.*] ſi ſeruus conſentiente domino obligat omnia ipſius bona, etiam ipſe ſeruus obligatus eſt. ¶ *In † glo. 1. ibi, cum alim. x.*] & infra de conuer. coniu. accedẽs [*& ibi, ſine interitu*] imò in ipſius contrario apparet interitus animæ; 11. q. 1. cõiurationum, & c. conſpirationum. tenuit ergo in his iuramentum, licet præſtari non debuerit, ſupra c. proxi. unde per id dixit Gotfr. quòd poterat condici liberatio, cum indebita fuerit exacto, ſupra capitulo primo. ¶ *In glo. 2. ibi, dubitatur*] ad quid obliget, ut hic, & ſic differat ab eo, quod dicit finis glo. ¶ *In glo. ulti. ibi, ſanè cauẽdum*] uer. qui vult, quod alias eſt capitulum [*& ibi. c. uno*] ubi de hoc [*& in fine*] adde quod no. 22. quæſtio. 5. de forma.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ipſum, Et illis remiſſionibus adde l. adigere. §. fin. ff. de iur. patro.
b ¶ Noſtram. Ibi uide Ioan. And. in glo. 1, contra. & glo. 1. & ſuper alia per ipſum Ioan. And.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum iudex poteſt à partibus exigere in proceſſu cauſæ, quod ab initio non exegit.*
2 *Publicatio atteſtationum ſuper obligatione, non impedit teſtium productionem ſuper ſorte, & ſic ſuper alio articulo.*
Teſtes obſcurè deponentes iterum poſſunt interrogari, ibid.
Super quantitate ſortis poſſunt denuò teſtes produci, licet alij fuerint ſuper obligatione publicati, ibid.
3 *Super incerto pronunciari non poteſt.*
4 *In uſuraria cauſa ſi liquere non poteſt ſortis quantitas, quo modo ad ueritatis cognitionem perueniri poſſit.*
5 *De uſurarum ſolutione qualiter ueniendum in cognitionem.*
Ex præſumptionibus uenitur in notitiã eius, de quo quæritur, ibid. & nu. 4
6 *Epilogus, ſuffragium & additio gloſſarum, nu. 7. 8.*
Pignus percepti fructus ex eo liberant.
9 *Ob defectum perſonarũ dignitas conceditur ſuſtibus caſo, cui aliàs concedenda non erat.*
Fructus computantur in ſortem in pignoratitia, ibid.
Iuramentum de ueritate præſtatur, cum proceditur ex officio, ibid.

CAPVT XXXII.

1 a EX literis. C. Si † iudex in principio cauſæ iuramentum [a] de ueritate à partibus non exigit, in proceſſu illud exigere poterit. Cõmunis diuiſio. ſecunda ibi, Ne igitur [*Pro G.*] debitore [*Contra. E.*] creditorem [*Per teſtes*] ut dixit Hoſtien. publicatio † atteſtationum ſuper obligatione non impediret productionem teſtium ſuper ſorte, cum ſit alius articulus, de teſti. cum cauſam. 1. & 2. & c. ueniẽs, & c. cum in tua imò & obſcurè deponentes poſſent iterum interrogari, c. titu. per tuas, & c. cum clamor [*Conſtitiſſet*] dicebãt teſtes, quòd. G. obligauit, ſed pro quanto non recordantur, Hoſtien. & forte etiam probabatur quantitas fructuum, ita, quod nil reſtabat, niſi ſcire quantitatem ſortis [*Expediret*] quia ſuper † incerto pronunciari non poterit. 11. q. 3. graue, Hoſtiẽ. [*Quaſi notorium*] hoc dicit, quia factum iſtud non poterat de facili eſſe notoriũ, Hoſtien. forte ſecundum eum uicini clamabant, peccatum eſſe, quod ille Guil. ſic perdebat rem ſuam [*Sortem*] cuius tamen quantitas non ꝓbatur [*Cogātis*] quid ſi † adhuc non poteſt de ueritate liquere: quia creditor dicit de. 100. debitor de. 10. dixit Hoſt. cõſiderandũ uerum precium rei, & conſuetudinem creditoris, ut ſi conſueuit uelle pignus ad ualentiã dupli eius, quod mutuatur. & ſua ſic ſubtilitate iudex ueritatem inquirendo cauſam decidat; arg. ff. de pigno. ac. ſi ſeruos, in fi. & l. uel uniuerſorum, ff. de uſuris, qui ſemiſſes. ſi. mã. Lucius Titius. uel ſecundum eum his conſideratis, & fama utriuſque, iſti uel illi uſque ad certam quantitatem, de qua ſibi uidebitur deferetur iuramentum. infra c. fi. omnibus his deficientibus oportebit reum abſolui. inf. c. ulti. hodie cogitur libros rationum edere, ut in Cle. de uſuris, ex graudi. §. ceterum. quod ualet etiam † ad quæſtionẽ, qua quęritur, an ſi de ſorte conſtaret, & de tempore, quo duraret obligatio. Item cõſtat illum fœnerari ſolere ad tot, pone. 3. den. pro libra: ſed de ſolutione uſurarum non probatur, an ex præſumptione condemnetur pro tempore, quo durauit obligatio ad ſummam, ad quam aſcendit ratio 4. den. & hoc multoties ſeruatũ eſt in foro Bononienſ. epiſcopi, ad quod iura ſuperius alleg. & ff. de proba. ſi chirographum, & C. de apo. pu. quicunque. ſi. to. Iaco. de Are. in l. 1. C. de ꝓba. ubi etiam ponit Cy. dicebat probandam ſolutionem pecuniæ factam ex tali cauſa, ſicut probandum eſt ipſum creditorem tantum ex fructibus percepiſſe, allegabat decr. iſtam, & decre. ad noſtram idest ſupra eo. ſed certè quantitas perceptionis

fructuum

fructnum non sic uenit præsumptiuè, sicut quantitas usurarũ in prædictis terminis. hodie forsan per libros
6 rationum decidentur prædicta. ¶ Prima † glo. ponit duas differentias iuramenti de ueritate ad iuramentummentum de calumnia, per quem præstentur.
¶ Vlt. glo. ponit. 4. casus huius iuris, dubitationem huius casus, & duo approbata hodie per ius nouum. ¶ *In*
7 † *glo. 3. ibi, liberant*] ita, quòd creditor pignus postea di-
8 strahere non potest, ut in l. seq. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, de eo, b quod*
b *scit*] etiam si non uidit secundum Innocen. qui ponit exemplum de Christo, Constãtino, & Iustiniano imperatoribus, repetẽs uerbum Augu. quod scripsi post eum, de iura. cal. cap. fina. ante finem magnæ glo. & secundum Archi. glo. ista hic non fuit Innocẽ. [*& in fi.*] de testi. libro sexto. ¶ *In glo 2. ibi, impediendum*] sed non ad dirimendum, infra de eo, qui co. con. super eo. ¶ *In glo. ulti. ibi, per totum*] & est si. 4. quæstione tertia. Item serui respõ. & ff. de decur. l. eos. §. ulti. ibi propter † personarum defectum dignitas cõceditur fustibus cæso: cui alias concedenda non erat, secundum Ia. & Phi. [*& ibi, quasi spiritualis*] sed forte, ut dicit Hostien. agebatur hic pignoratitia, in qua etiam computãtur fructus in sortem. ff. de pigno. ac. le. 1. & 2. unde magis uidetur fuisse dubium, quod ponit finis glo. uel secundum eum iudices forte procedebant ex officio, quo casu non iuratur de calumnia, sed de ueritate, supra eo. ad nostram 2. [*& ibi, quidam dicunt*] S. G. Na. & Pe. quia causa ciuilis [*& ibi, utile esset*] & ita fit hodie, ut infra de iur. calum. capitulo primo, in fi. lib. sexto [*& in fi.*] infra de iur. calum. cap. 1. primo respon. lib. sexto.

ANNOTATIONES.

a ¶ Iuramentum. Et uo. ex isto tex. qui probat, quòd fama faciat semiplenam probationem, & ideò potest procedi ad iuramenti delationem. quod facit ad no. infra eo. cap. fin. & l. admonendi, de iureiuran. & ibi uide Bar. qui dicit per hunc tex. quod & si testes dicunt de mutuo, licet de quantitate non recordentur, potest deferri sacramentum in defectum probationis super quantitate, Bal.

b ¶ ibi de eo. No. glo. primam, ponit quæ sentit, quòd causa usurarum sit spiritualis, etiam glo. in uer. ueritatem, dicit quasi spiritualis. & sic dicit etiam ecc. esiasticum, & sic uidetur, quòd secularis se intromittere non possit, iuxta nota. in c. decernimus, de iudi. & in c. tuam, de ordi. cog. de quo uide glo. in Cle. dispendiosam, de iudi. Item in glo. in uer. & amplius, quæ vult fructus causa forte compensari: die quando. s. consumpti sunt: alias secus, de quo supra c. ad nostram, Bald.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio non ualet, si is, qui præest, non alienare iurauit, quam postea fecit, etiamsi iurauit non contrauenire.*
Iuramentum prius praualet, ibid.
2 *Alienatio, uel donatio qua liceat iurato non alienare.*
Interpretatio facienda non est amara, ibid.
Iura regni sui quis etiam miuriatus tenetur illibata seruare, ibid.
Obedire clericus tenetur, etiamsi non iurauerit obedientiam, ibid.
3 *Epilogus, & additio glossarum, nu. 4.*
Contrariorum quandoq; unum bonum, alterum malum, quandoq; utrunque, & in quibus, ibid.

CAPVT XXXIII.

1
a INtellecto. Casus. Si is † qui præest, iurauit a non alienare, non ualet alienatio, quam postea fecit, etiam si iurauerit non contrauenire. & primo ponit factum corrigendum, quod secũdo corrigi mandat, ibi, uos eisdem, submittens causam mandati, ibi, Quia cũ. & no. ꝙ dicit, intellecto, nec dicit per quem, forsan fuit hoc ad regem ueladum, sic supra

2 eo. ad nostram. 2. [*Præiudicium*] graue. nam aliqua † donare, uel alienare posset, secundum Inno. alle. supra e. tua nos. 2. ad hoc alle. Hostien. de dona. cap. 1. 2. & 3. & c. apostolicæ, de simo. & si quæstiones. Durum. n. esset dicere contrariũ, nec facienda est tamen amara interpretatio. ff. de don. inter ui. & uxo. si id quod. §. si quãs serui operas. vide quod dicam, de sup. neg. prela grãdi, super gl. Licet [*teneatur*] etiã si non iurauerit, sicut etiã clericus, licet non iurauerit obedientiam, tenetur obedire, de hoc, supra e. ueritatis, Hostien. [*Illibata*] quasi
3 illæsa. ¶ Prima † glo. dat si. quod fortificat. secundo ponit duplicem causam, quare iuramẽtum non obligat. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, præstare*] & inuentarium facere [*& ibi, est malum*] & habet hoc locum in preceptis, & prohibitionibus, in concilijs, & demonstrationibus non. secundum Vincẽ. & Gof. Ia. & Phi. [*& ibi, hospitiolum*] vbi de hoc in fi. & ff. de leg. 3. l. ult. in fi. [*& ibi, unam col.*] & in casu, de conse. di. 2. quotidie. & quandoque utrunq; malum, ut prodigalitas, & auaritia. 41. distin. sæpe [*& ibi, alienata*] nisi iam propter hoc depositus esset. 12. q. 2. monemus. ¶ In glo ss. ulti in fi. & infra de reg. iuris. in malis. libro sexto.

ANNOTATIONES.

a ¶ Iurauit. Iste tex. optimè facit pro eo, quod dicit gl. in c. licet, eo. titu. lib. 6. & Bar. in l. si quis pro eo, de fideiul. de muliere, quæ iurauit prius non alienare. Item contra hunc tex. facit tex. in c. cum uenissent, de insti. & ibi glo. penul. ma. format hoc contra. ad hoc capitulum, vide ibi no. per quæ potes soluere etiam no. supra e. cap. 1. quæ uidentur contradicere huic capitulo, & his, quæ no. glo. in c. si quis presbiterorum, infra de re. ecc. non alie. ubi uide. sed quod ultimum iuramentum sit seruandum, facit supra eo. tua nos. sed ibi primum fuit illicitum. item quòd etiam ubi fuit licitũ utrunque, ultimũ seruaretur per ea, quæ no. Spe. in ti. de conuer. coniu. ad si. & uide in c. ex publico, de conuer. coniu. Sed uide, quę scripsi in l. si quis pro eo, de fideiussori. Archi.

SVMMARIVM

1 *Mulieri, quæ iurauit quem maritum suum esse, & succubuit, non datur, nec denegatur licentia alij nubendi, uide latius nu. 3.*
Iuramentum est probatio, sed non plena, ibid.
2 *Errat ecclesia quandoque in sententijs, & ratio.*
Error ueritatem non mutat, ibid.
2 *Matrimonium secundum contrahere mulieri, si de nuntiatum sit de primo superstite, an et quãdo permittatur, & quomodo. nu. 12.*
Fori pænitentialis, & contentiosi diuersum iudicium, ibid.
Absolutio à petitione infert fuisse reum, qui fuit absolutus, ibid.
Confessioni pro se credi non debet, ibid. contra eam cuique uenire licet post sententiam, nu. 5.
4 *Periurium non est de criminibus impedientibus matrimonium.*
Conscientia relinquitur mulieris uolẽti contrahere matrimonium, & quo casu, ibid.
6 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 7. 8.*
Cap. attestationes, de despons. impub. cum hoc conciliatio, eo. nu. 8.
9 *Iuramentum in omni causa defertur, etiam si agatur de conditione personæ iudicis arbitrio.*
10 *Iuramenti delatio iterari potest mutata specie deferendi, & ex alia ratione nu. 11.*
Contrarium eius, quod mulier primò iurauit, non præsumitur dictura, ibid. in fin.
12 *Banna, seu denuntiationes antequam contrahatur matrimonium sunt de iure.*

CAPVT XXXIIII.

1 MVlieri. Casus. Si mulier † iurauit aliquem esse suum maritum. & succubuit: quia aliter non probauit, non datur. nec denegatur sibi licẽtia cum alio contrahendi. nec diuiditur [*Asserit*] forte in positionibus, quas fecit suo accusato: aliàs ex relatiuo patet quod

quod iuramentum est probatio, sed nō plena in hoc casu [*Sententiam*] forte erroneam. Errat † enim ecclesia quandoq; in sententijs, infra de sen. excom. à nobis. 2. & id ideo: quia sequitur allegata & ut audit, iudicat. 3. q. 7. iudicet: ueritas tamen non mutatur. ff. de offi. presi. illicitas. §. ueritas, infra de pur. vul. ca. 2. licet ergo deficiat probatio, ius non deficit. ff. de testa. tu. le. duo. dico, quod dicit matrimonium consumatum non dissolui nisi per mortem. 32. q. 7. c. 1. & 2. secundum Goff. qui opponit, quod si † mulier ista uolente contrahere cum secundo, denunciatum fuit ecclesiæ de primo superstite, & tunc ex quo non fuit probatum, debuit dari licentia contrahendi. Si uerò erat in foro penitentiali. si dicit se uerum dixisse de primo, debet prohiberi: si dicit se dixisse falsum, debet ei consuli, ꝙ contrahat, si de lapsu timetur. Dicebat Gof. quòd in iudiciali & penitentiali foro tutius est eam conscientiæ suæ relinquere. quicquid dicat de foro penitentiali, puto in eo uerum, qd̄ supra distinxit. Prima obiectio non procedit: quia hæc mulier prouocauit ad iudicium uendicando uirum, quod patet ex litera, quæ dicit uirum ab eius impetitione fuisse absolutum. confessioni autem mulieris, quā pro se in illo iudicio fecit, credi non debuit: quia potuit esse falsa. eligitur hæc uia media, ut dicit gloss. [*Contrahendi*] viuente primo [*Auctor periurij*] melius dixisset, adulterij. nam vult distinguere, aut iurauit uerum, uel falsum. primo casu daretur uia adulterio. secūdo impediretur legitimum coniugiū, quod faciendum non est. Sed hoc intendit, siue uerum, siue falsum iurauit, dando licentiam uidetur fouere periurium, uel aperire famam periurij [*Nec hoc*] scilicet, quod cum alio contrahat [*Legitimum*] periurium ergo † nō est de criminibus, quæ impediāt matrimonium, ut in gl. quæ sunt illa, no. de pe. & remis. c. 2. [*Conscientiæ*] si. 33. dist. habuisse, de rest. spolia. literas, de sen. excom. inquisitioni, de æta. & quali. ad aures, Gof. [*Relinquenda*] dicunt quidam hoc speciale in matrimonio propter periculum, quod esset, si cōtinere cogeretur, ar. de eo, qui cog. consan. Iordanc. uel dic, quod plus placet, ꝙ † post sententiam cuiq; licet contra confessionem suam uenire, de hoc, infra de excep. cum uenerabilis, Inno. ¶ Prima † glo. quærit, arguit affirmatiuè. sol. contrarium. ¶ Secunda glo. repetens textum, & ipsius rationem, subdit contrariā, olim opi. Lau. cui respondet. ¶ *In † glo. 1. ibi, in bona*] uide c. fi. super 1. glo. ¶ *In glo. 2. ibi, d. 1.*] uide supra e. si uero, super. 4 gl. [*& ibi, l. 2. in fi.*] uide de resti. spo. ex parte, super 3. glo. [*& ibi, dimus*] uide de crimine fal. c. penul. super prima glo. [*& ibi. nihil*] uide de causa pos. pastoralis, in 4. gloss. ¶ *In † gl. 1. ibi, deferendum*] concor. Accur. ff. eo. l. 3. §. quacunque. nec ob. de despon. impu. attestationes: quia non defertur super principali petitione, sed super articulo postea orienti, super quo magna erat præsumptio cōtra, s. quod consensisset post ætatem, cum nisus fuisset ad copulam: uel ibi actus habebat præsumptionē pro se, hic non, secundū Abb. tu dic, ꝙ illa decre. hoc vult, ꝙ præsumptio est contra reum, qui est absoluendus in causa matrimoniali, non tamen absoluetur, nisi iuret ad excludendam illam præsumptionem. & facit quod dicam, infra eo. c. fi. super uer. prætiterit [*& in fi.*] Ho. dicit in † omni causa iuramentum deferri, etiā si agatur de conditione personæ. ff. eo. le. 3. §. quacunque autem. & infra e. fi. uer. nec liceat, ad hoc, supra de proba c. 2. C. eo. in bonæ. Dicit ergo hoc arbitrarium. remittit ad no. infra c. ult. in fi. & in sum. eo. ti. sub rub. de assertorio iuramento. §. super quibus. ver. quid de causa monachanonis, & sequen. usque ad. §. qualiter. Sed obijcit ex quo mulier hic semel iurauit, ergo ulterius non debet deferri: quia si idem dicat, nugatio quædā est, supra de elec. in genesi. Si uerò dicat contrarium, nullus effectus, nisi ꝙ de periurio conuincitur, supra de testi. sicut. Ad hoc respondet, ꝙ licet utrunq; iuramentum sit de ueritate: primum tamen solum præsumptiuum: secūdum uero diffinitiuum. Mutata igitur spē illud iterari non est superfluum, ad hoc, de testi. veniens. 2. aliàs sequeretur secundum ipsum, ꝙ nulla causa, qua de ueritate iuratum est, & positiū, & responsum, esset deferendum iuramentum. & itēm posset argui in causis, ubi iuratur de calumnia: quia licet illud sit de credentia, æquè præiudicat, vt no. supra c. 3. nec præsumitur, ꝙ dicat mulier cōtrarium eius, quod primo dixit, ad hoc, de psumptio. c. fi. 1. q. ult. sancimus. ¶ *In glo. 1. ibi, falsum † iurauit*] Idem eadem ratione de patre, qui contraxit cum ea, quam iurauerat desponsatā à filio, ut in dominicali. 27. & ibi, in præcedenti. 16. dicitur idem, cum uir delatus de stupro vnà cum muliere confitetur matrimonium [*& ibi, Iudai, & excommunicati*] infra de eo, qui duxit in matrimonium, significasti [*& ibi. dimus*] uide quod dixi de cri. fal. c. pe. super fi. t. gl. [*& ibi taceat*] Similiter † uolens contrahere petit poni banna, quod est de iur. de clande. despon. ca. fi. consuluit Hostič. ꝙ episcopus moneat illam ad continentiam, infra de eo, qui cog. con. discretionem. si non potest illam ad hoc inducere, præcipiat banna publicari cum protestatione huius decre. ꝙ per id non intendit dare licentiam, nec denegare, sed illam conscientiæ suæ relinquere. denegare uero banna non debet: quia denegando præambula contractus, denegaret cōtractū, Contra hanc literā dici potest, ꝙ licet protestatio prædicta sit utilis, in hoc casu non est necessaria. ff. de iudi. non uidetur [*& ibi, ratione domini*] cui non dicit contrarium interdictum uti possi. etiam intentando [*& ibi, de præsenti*] cui dicit contrarium petēdo licentiam cū alio ꝯhendi [*& in fi.*] qd̄ capitulū hodie nō habemus.

ANNOTATIONES.

a ¶ Vide c. fi. Adde eo. Fran. Cur. in repe. l. admonendi. ff. de iureiuran. & Ludo. & do. Alexan. ibi, & Archi. in c. uiduas, in fi. 27. q. 1. & Hosti. in summa huius ti. in §. super quibus. Pau. de Ca. & Alexan. in l. 3. in §. 1. ff. eo. & in consi. 222. in 3. col. 2. uolu.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum quando extendatur ad futura, & nu. 2.*
2 *Obligatio porrigitur etiam ad futurum.*
3 *Additio glossarum.*

CAPVT XXXV.

Clericus. Se summat, nec diuiditur [*Edita*] non dixit cdenda. tunc enim † etiam ad futura, dūmodò licita, teneretur per iusiurandum, supra eo. c. ueniens, secundum Innoc. facit. ff. iudica. sol. l. nouissima. Dicit Host. quòd fatuum est iurare statuta fienda, uel facta non uisa, sed de his, dic, vt infra eo. ti. c. 1. lib. 6. [*Promittens*] ex interuallo: aliàs secus, secundum Vin. quia quæ incontinenti fiunt, & c. sup. de elect. offici. ff. si cer. pe. lecta [*per idem*] noua obligatio ē, sicut & dicit, l. de fideiussore. ff. de arbi. Labeo. 2. §. ult. Vin. [*Postmodum*] no. interuallum, ut sup. dixi [*Non tenetur*] contra, si obligas † bona tua, etiam de futuris intelligitur. C. quæ res pigno. oblig. poss. fin. Sol. illud tutum & fauorabile, hoc odiosum, & periculosum est, Host. eodem modo respondetur ad decre. de priui. quia circa. ff. de serui. ur. prædi. si seruitus. Sed hæc solutio ad prædicta non placet: sed puto, quòd uerbum, quod est appositum in iuramento, soluit contraria. facit. ff. de uerbo. oblig. l. cum stipulamur [*Ex debito*] no. ad hoc pro prouincialibus, ut aliquid asserendo per sacramentum, quod fecerunt dño, sint periuri, licet illud sit falsum. notant etiam Pm eum quidam per hoc illū non deiorare,

rare, qui negat aliquid per iuramētum calūniæ, quod à principio non fuerit propositum, quod est falsum, cum iuramentum calumniæ extēdatur ad totam causam. C. eod. auctē. per sacramentum. & idem, ubi iuramentum ad futura extenditur, ut est iuramentum fidelitatis. unde, si dominus præciperet aliquid per uasallum teneri secretum, reuelando deierarer, licet tempore iuramenti illud nō esset exortum, uel secretum
3 tenendum. ¶ [*In † glo. 1. ibi, cum Aquiliana*] uide supra eo. ueniens, super glos. 2. [*& ibi, qui cum tutoribus*] hanc l. & duas sequen. uide de transact. c. 1. super glo. 2. ¶ [*In glo. 2. ibi, dictum fuit*] ad idem. infra de iniur. in nostra. & uide quod dicam, de uerb. signi. cum clerici, in glo. licet ergo [*& ibi, iuramenti*] uide quod ibi not. & dic hanc æquiparationem fieri quò ad genus, non quò ad determinatam quantitatem reatus [*in fi.*] ad hoc, supra eo. debitores. & quod not. supra eod. cum quidam.

ANNOTATIONES.

a ¶ Clericus. Not. quòd in his, in quibus exigitur certa forma & expressio uerborum, nó sunt paria aliquid exprimi specificè, uel aliquid ex consensu extendi per relationem ad illud, & ex hoc nota tex. quòd ex promissione de aliquo seruado uirtute iuramenti antea præstiti quis ex ui iuramenti non obligatur, & sic simplex consensus interueniens post iuramētum de extendendo uinculum iuramenti iuramentum extendere non potest ad prius comprehensum in iuramento. Sed contra uidetur, quia paria sunt specificè qd fieri, uel fieri, uel declarare ad aliud habita relatione, ut supra de fide instru. c. inter dilectos, & l. ait prætor. §. 1. supra de re iudi. dic, quòd illa fuit ratio dubitandi. non ob. contra. quia ibi in his, quæ regulantur ex solo consensu, quædam sunt, in qbus requiritur certa expressio uerborum, tunc non sunt paria, & ita hic, qa certa formalitas & expressio uerborum in iuramento requiritur: & sic ex hoc not. quòd si facio tibi pactum, & promitto tibi dare, & me tibi obligare, sicut talis tenetur tali in tali instrumento, tunc si in illo instrumento continetur stipulatio, in hoc non intelligetur, nec supplebitur. & ad hoc, uide Bar. in l. item quæritur. §. qui impleto, circa fi. ff. loca. quia facit optimè: qa in stipulatione requiritur expressio uerborum, ut l. 1. de uerb. oblig. nisi in casu speciali. l. unicæ. C. de rei uxo. actio. quodnot. quia si dico uolo me obligare ad sensum sapientis tui, uel data est potestas notario, quòd extēdat secundum quod uult, quòd non poterit iuramentum addere: quia requiritur formalitas uerborum. Item uidetur, quòd in isto capitulo talis obligetur, quia per creaturam licet iurare, ut supra eo. c. & si Christus. Sed si dicit per id sacramentum, quod tibi feci, promitto, ergo uidetur iurare per creaturam. dicit Ioan. Cald. quòd non obligatur uirtute primi iuramenti præstiti, & præteriti. Sed uigore iuramenti, quod non subintelligitur. sic istud non placet, nec uidetur de mente tex. propterea non fuit intentus illius uelle nouiter iurare, sed prius iuramentum ad hoc extenditur: sed in princi. tunc non uoluit, & secundum non potuit, ideo sola promissio nō extendit iuramentum. & ideo ibi dixit, licet transgredi &c. & prædicta, quando ex interuallo interuenit promissio, ut dicit Io. And. uide omnino, quod scripsi in cap. quanto. 2. q. 5. Item quod dixi de iuramento. forte possit limitari, nisi sit eadem causa duorum, & facti connexitas, tunc potest fieri suppletio iuramenti, ut si dico de adulterio inuicem cōmisso, qui potest facere, quòd alter iuramento etiam purget alium, ut 2. q. 5. statuit. uel ibi iurans forte fecit, ut procu. consocij, quod potest, sicut dicimus in iuramento calumniæ, quod quis per alium potest præstare habentem speciale mandatum, in c. fin. de iura. calu. lib. 6. & sic nullum esset speciale: quia non suppletur, uel forte suppletur: quia duobus seruit. uide scripta in d. c. statuit. & sic duæ limitationes sunt. Item hoc capitulum facit ad not. in auct. sacramenta, C. si aduer. uendi. de eo, qui iurat non uenire contra aliquem contractum. Archid.

b ¶ De futuris. & est ratio, quia in obligatione agitur de modico præiudicio. l. 1. ff. de aucto. & tuto. & uoluit Bar. in l. stipulatus. §. cum stipulamur, ff. de uerbor. oblig.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio capituli.*

2 *Iuramentum à iudice deferri quibus in casibus possit, & num. 4. uide & in suffragio, num. 8. & 12.*

Animæ periculum in quibus causis uertitur, eæ possunt etiam iuramenti delati ratione decisæ, retractari, ibid. uers. tamen fatetur, & num. 4. uersi. sed opponit.

3 *Reus absoluitur etiam si nil præstiterit, actore non probante, & quomodo hoc intelligatur, & quando locum habeat.*

Leg. in bonæ fidei. C. de reb. credi. & iureiu. diuersa lectio, ibid.

4 *Iuramentum suppletorium quibus casibus deferri queat, & num. 6. & cui, eod. num. 6. uide etiam in suffragio, num. 8. quando iurandum. eius genera, nume. 9. quando ab eo possis recedi, nume. 11. quando recusari, num. 12.*

Circunstantiæ considerandæ an sit deferendum iuramentum, & quæ, ibidem.

Magna quædam sunt cuidam generi personarum, quæ alijs parua æstimantur, & contra, ibid.

Iuramento quid decisum est, quando retractetur, ibidem, uersic. sed opponi.

5 *In talionem nunquid actor incidat, qui detulit iuramentum reo postea iuranti.*

7 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 8.*

Iuramenti genera quæ, & quod referri, uel recusari possit, & num. 9. & §. 2. & num. 12. §. 1.

Quando deferatur reo, uel actori in supplementum. §. ulti. & num. 12. §. 2. & num. 3.

9 *Additio glossarum.*

Iuramenti genera quæ, ibid. in prin. habet uim transactionis, nu. 11.

10 *Appellare non licet deferenti iuramentum, per quod aduersarius obtinuit, & an referenti.*

13 *Testis unus facit semiplenam probationem, nisi in casu, & quo.*

CAPVT XXXVI.

1 IVramentum. Se sūmat. & † sunt 5. dicta, quę per se
a patent[a]. uel sint duę partes principales. Prima tractat de recusatione, & relaxatione iu
b ramenti. 2. ibi, sanè, tractat de delatione [*In iudicio*][b]. à contrario. sed non expressè, ponit de iuro, quod extra iudiciū defert pars parti, de quo in prin. 1. gl. [*Referre*] ergo
2 fuit delatū. per † qd̄ patet in famosis, ubi de statu personarū agit̃, iur̃m posse deferri. posset dici, ꝙ hic loquit̃ de delatione partis, cui refert̃. vnde in famosis dñt quidā necessariū non deferri: qd̄ placet G. in Spe. ver. quę, alle. in fi. pe. gl. Dicebat Ho. in oī cā iur̃m deferri reali, personali, pęnali, uel ciuili, ēt si agat̃ de ꝯdōne. vel iniuria p̄sonæ, uel an mulier sit p̄gnās, uel an dēat fieri missio ī possessionē, vel nō, & alia quaecūq;. ff. eo. l. 3. §. qua
c cunq; aūt. & l. iusiurādū. qd̄ & ad pecunias[c]. tñ faret̃. & idem Phil. hic, ꝙ in causis matrimonialib. & similib. in qbus vertit̃ periculū aīę, sicut ibi est spāle, ꝙ nō trāseāt in rē iud. sic oporter ibi spāle fateri, ꝙ si appareret dece ptā ecclesiā. retractabit̃, qd̄ est factū rōne iur̃i delati, arg. j. de frig. fraternitatis. C. eo. l. 1. qd̄ est spāle ꝯ legē. ff. eo. nō erit. §. delato. Sit rō in talibus: qa nec lex p̄ualet, nec cōsuetudo. s̄. de consue. c. fi. per q̄ patet ēt in matrimonio posse deferri, ut dicam. j. §. fi. ita tñ, ꝙ legitimo matrimonio nullo mō præiudicari possit. nec animæ salus impediri, quoti. de ipsius periculo cōstaret [*Sanè*] quia prædixerat delationem iur̃i per iudicem fieri. ne credat aliquis per hoc iur̃m indistinctè deferēdum; iō hoc submittit, quo instruit qñ per iudicē deferri dēat,
3 ꝭm Ho. [*Præstiterit*] i. nec † rem, nec partes rei petitæ, vel i. iurauerit, qd̄ potius facit ad propositum. & fallit hoc ꝭm Inn. qñ iudex accusatur pro diffiniēda cā pecuniā accepisse, in aucten. ut lit. iurent, colla. 9. [*Præsumptione*] concord. de despons. impub. attestationes [*Potest*] non tamen est necessarium. imo arbitrio iudicis committitur, ut sequitur, arg. de offic. præsi. l. sæpe, & l. seq. ꝭm Host. forte intellexit Host. arbitrarium, an deferat, nedum cui deferat. quidam habētes in l. in bonæfidei. C. eod. literam, oportet, tenent contrarium. Sed ego ibi habeo, potest, quæ concordat huic [*Personarum*] ut si
4 reus † uilis est, & deierare consueuit, & actor est bonæ famę, & habet unum testem idoneum, deferetur actori, & non reo, argum. de præsumptio. illud, in fin. cum suis concordantiis, ut in modica deferantur: aliàs nō.

Sed. ut dicebat Host. ex qualitate personarum iudicari opportet causam magnam, uel modicam. Vnde dicūt doctores, & hic Abb. ex qualitate personarum. ex quantitate rerum, & qualitate regionum ista ponderari debere. ad primum, quia 20. sol. quæstio inter aliquos esset magna, quæ tamē inter alios esset modica. unde pōdus auri magno uiro modicum legatum est, quod alteri esset magnum. ff. de iudic. sed & si susceperit. §. 2. & ꝙ ibi de comitissa Mathilda not. ad secūdum facit lex, legitimos. ff. de legi. tuto. ubi dicitur, ꝙ patronus in tutela liberti satisdat, si lata sint bona: alias non. unde uidemus propter paruitatem rerum iura etiam uariare. unde libellus, qui præcipitur indistinctè dari, non datur in modicis. patet primum. 3. q. 3. offeratur. secundum in auctē. de man princ. §. sit tibi. ad tertium de qualitate regionis inducitur, ꝙ alicubi utile est legatum aquæ. ff. de alim. & cib. leg. l. Mela, in fi. Vnde dicit Abba. ꝙ in monte Pesul. emitur, Auinionen. non. Item Perusij emitur, Bononiæ. & uide in Hiero. super patabo. lib. 4. c. 25. Item modicum uinum faceret magnam causam in Anglia, ubi non crescit. Dicimus etiā quo ad hunc casum inspici circunstantias causę & personarum, ut uideas quis melius præsumatur scire uerum, ut si unus de facto suo litigat: alter de alieno, potius deferatur ei. qui de suo, qui præsumitur melius scire, supra de rescriptis, ab excōmunicato. ex his pateat in delatione iuramenti qualitates considerari, scilicet personarum, & rerum, regionum, factorum. redeundo ad Hostien. scias, ꝙ hic renuit etiam in causa matrimoniali propter circunstantias deferri posse sacramētum, & idem hic Philip. Accur. contra. ff. eo. l. 3. §. quacunq;. ponit Hostien. exemplum, mulier honesta, potens & diues petit in uirum sibi inferiorem, uel æqualem, qui sæpius illam de stupro solicitauerat: & probat per unū testem omni exceptione maiorem, ꝙ ille desponsauit illam per uerba de præsenti; ad hoc, de sepul. ex parte, de testibus super eo. 1. Sed opponit, ꝙ ex hoc sequatur absurditas. si enim ueniat postmodum alia probans legitimè. quòd iste prius cum ipsa contraxerat, sibi adiudicabitur, de sponsis inter. Sed fit hoc propter animarum periculum. & sic non obstat, quod dicitur iuramento delato & præstito nō esse amplius de ueritate quærendum. ff. eod. non erit. §. dato, & l. ait, & l. nam postea. Illud enim uerum inter easdem personas, & ubi replicatur eadem causa: aliàs contra. ff. eod. l. 3. ante finem. Sed & tunc propter periculum animæ etiam eadem persona in eadem causa audiretur, ut dixi supra uersic. neque liceat. refert etiam ipse Hostien. quosdā dixisse, quòd pro matrimonio deferri potest, sed nō contra matrimonium. & uide remissio. quam dedi ad summ. supra eodem mulieri, super fine primæ gloss. ubi etiam tractatur, quid de causa monachationis, uel conuersionis & Accur. in præalleg. §. quacunque, tenet non deferendum. Alij dicunt posse deferri. Sed si est iuramentum uoluntarium, uel iudiciale, necessaria erit superioris auctoritas, sicut in alienationibus rerum. 12. q. 2. fine. & 10. q. 2. hoc ius. Secus in iuramēto necessario; ad hoc. ff. de rebus eorum. l. 3. §. Item quæri. Sed q d dicemus de criminalibus? Accur. C. eo.
d in bonæ, uidetur uelle, ꝙ deferri possit [d]. Host. in summa, eod. tit. sub rubrica, de assertorio. §. super quibus, post prin. & G. in Spec. de iuram. dela. uersic. ut autem, tenent, ꝙ deferri potest per partem, sed non per iudicem, uel s̄m Host. deferri potest reo ad ostendendum innocentiam. Abb. hic tenet, ꝙ in criminali non defertur; ad hoc. 2. q. 8. sciant. C. de probatio. l. fin. nec debet quis ex suspitionibus damnari, supra tit. 1. literas; ergo nec per sacramentum actoris. Quidam dicunt ad purgationem innocentiæ posse deferri de calumnia. ca. 2. de purga. cano. per totum. C. de pœ. iudi. qui ma. iudi.
e auctē. nouo iure. Sed ad probationem criminis [e] non defertur actori necessarium. per iudicem. s. C. de pœnis eum qui. uoluntarium, & iudiciale deferri potest per partem reo: potest deferri etiam necessariū. C. de abolitio. fallaciter. Alii dicunt non deferendum, cum criminaliter agitur per iura de hoc inducta: secus, si pecunialiter. ff. de iniur. l. leg. Cornelia. §. hac l. & facit quod
5 dicam de accu. ueniens. super 1. glo. Sed † dato. ꝙ possit deferri, quæro. an incidat in talionem actor. qui detulit, reo postmodum iurante ꝙ non commisit illud crimen. quod uidetur. C. de accu. l. fi. 2. q. 3. qui nō probauerit. Sed tu dic contra, arg. l. ff. de iureiur. cum qui, in prin. C. de plus peti. l. una, de præben. si beneficia, lib. 6. [*Deferendum*] concor. de testib. Romana. 2. respon. lib. 6.
6 Et per hoc † dicit Hostien. delationem arbitrariam [f]. ad
f idem de transact. c. fi. nam quandoque iudex defert ipsum actori in odium rei, supra quod metus cau. c. fi. & quandoque propter calūniosam inficiationem ipsius rei, in auct. de trien. & semis. §. studium, col. 3. quandoque ex honestate actoris, & causa fauorabili, pro qua stat, ut prædixi; ad hoc. ff. de re mil. non omnes. §. à barbaris, de renun. super hoc, in fi. supra de cleri. pere. c. 2. quandoque propter famam, & alias circunstantias, supra eod. ex literis. Sed Abbas quærebat, cum locus est delationi, cui potius est deferendum, & uidetur, quòd reo: quia fauorabilior. ff. de reg. iur. fauorabiliores. cōtra, ꝙ actori: quia iudicium redditur in inuitum. ff. de uerbor. obligat. inter stipulantem. §. 1. Dixit Odoff. dixisse deferendum ei, pro quo facit semiplena præsumptio, cuius uirtute defertur, ut aliquid sibi prosit, argument. ff. de legat. 1. si quando, ubi legatum donationis factum uxori intelligitur de ualida. Contra ipsum facit hæc litera, quæ dicit, quòd præsumptione faciente pro actore defertur reo. Sed ipse dicit hoc casuale, ut quia reus honestior, uel melius nouit factum. dicit etiam, quòd si actor semiplenè probauit intentionem, & reus semiplenè defensionem, adhuc defertur reo; dato, quòd in omnibus quatuor sit paritas, quæ dixi supra gloss. proxim. quare fauorabilior, & quia promptiores &c. supra de probatio. capit. 3. & idem Guil. in Specu. de iuram. delat. ad fin. uersicu. quid si actor habet, ubi etiam recitat super hoc quartam opi. Sed quidam dicunt deferendum actori, quod sic probant; iuramentum deferendum est illi. de quo præsumitur, ꝙ minus facilè deieret Sed uerisimile est reum citius deierare, quàm actorem; ergo &c. probant minorem: ille citius præsumitur deierare, cui id grauius est, super quo iuratur. Grauius autē est à se abdicare, quàm non acquirere. Vnde in persona legatarij potest apponi cōditio, si uolet, sed non in persona hæredis. ff. de legatis primo. Senatus. §. legatum. ff. de condit. & demonstr. l. si ita expressim, de actio. & obliga. l. sub hac. concluditur ergo, quòd reus citius deieraret, & sic actori deferendum. hæc uerba tollit hæc decreta. quæ præsumptione etiam faciente pro actore defert potius reo. Et quia succumbere obbrobriosius est actori, qui prouocauit, ideo de periurio plus suspectus. Si uerò alter plenè, alter semiplenè probat, tunc non est locus delationi, quæ fit tunc solum, quando alter tantum, uel uterque probat semiplenè. Idem G. in Specu. de iuram. dela. ad finem. Quidam moderni legistę dicūt; quòd hoc casū locus est delationi; quod sic probant; semiplena probatio rei tollit dimidiam plenæ probationis, quā fecerat actori, sicut in plena obligatione est uinculum naturale & ciuile, & pactum de non petendo tollit naturalem altera remanente, ergo &c. Inducunt etiam legem, sicut in dubio defertur iuramentum, sic in dubio procurator cauet de rato. C. de procuratoribus, lege prima. Sed pone tutor agens contra me producit instrumentum tutelæ, & sic plenè probat. Ego semiplenè

miplenè probo tutelam reuocatam;dicit lex, ꝙ locus
est cautioni de rato,sicut cum dubitatur de mandato.
ff.de administ.tuto.l.uulgo. quod dicitur plenam pro
bationem derogare semiplenæ,illud uerũ in compati
bilibus.Secus in his, quæ se non compatiuntur, ut de-
bitum,& eius solutio. Vnde securè teneas,ꝙ quãdo in
his,quæ sunt directè contraria,occurrit plena,& semi
plena probatio,non est locus delationi.Sed tunc præ-
fertur plena semiplenæ & plenior plenæ, ut probatur
supra de testi.in nostra. & hoc est, qđ dicimus obtine-
re debere illũ, qui potiora iura habet. C.de edict.diui.
Adria.l.2.& not.de iure patro.suggestum,in ult.glo.&
uide quod dixi supra de fi.instru.cum Io.super glos.&
ita.Sed si plena & semiplena sunt comparibilia,& facit
quod dicam infra tit.proxim.c.1.super glo. si fuerunt;
tunc dico,ꝙ plena manente in suo effectu, & nil com
mune habente quò ad uim probationis, uel suæ fidei
cum semiplena, ut si plenè probaui debitum tèstibus,
instrumento , uel confessione rei , ipse per unum fide
dignum testem probauit solutionem , pactum de nõ
petendo,uel his simile;non uideo,quid impediat iura
mentum deferri, si quantitas causæ, & alia, quæ supra
dixi,hoc suadent: aliàs sequeretur,ꝙ in nulla causa, in
qua fundata esset de iure communi intentio agentis,
posset iuramẽtum deferri per semiplenam probatio-
7 nem factam à reo super defensione sua. ¶ Prima † glo.
distinguit,& prosequitur triplex iuramentum.in fi.po
nit duo notanda.¶ In glo.1.exemplificat.secundò dat
alium casum , ad quẽ inducit quinta iura. tertiò dicit,
8 ꝙ deferens iurat de calum.¶ *In 1.† glo.ibi,in bonæ*] sequi-
tur,fidei contractibus , nec non , & cæteris alijs causis
inopia probationum per iudicem iureiurando causa
cognita res decidi potest [*& ibi , Iusiurandum & ad pecu-
nias,& §.iste,ait prætor*] dicit,quod displicere non debet
conditio iurisiurandi ei,qui detulit[*& ibi,Manifestæ*] se-
quitur , turpitudinis , & confessionis est nolle iurare ,
nec iuramentum referre [*& ibi, Delata*] delato iureiu-
rando per actorem iurantem,ꝙ non calumniosè de-
fert,reus habet necesse iurare,uel referre. ¶ *In glo.2.ibi.
1.respon.*] uide de iuram.calumn.cum causam, super 1.
gloss.& sequen.l.Marcellus.uide eod.tit.in pertractan
dis, super 4.gloss.ubi etiam inuenies. l.uideamus,quæ
bene facit ad propositum. ¶ *In glo.3.ibi. l.ult.*] defertur
iuramentum hæredi fideicommissario,uel legatario,
à quo aliquid dicitur à testatore relictum sine scriptu-
ra , & testium præsentia [*& ibi , licentia*] iurat hæres , ꝙ
omnia descripsit in inuentario[*& ibi.l. ult.*] iurat cre-
ditor super usuris , & damnis[*& ibi. §.sicubi*] iurat ille,
apud quem est suspitio fore res mobiles debitoris ad
ecclesiam fugientis[*& ibi.§.ultim.*] iurat uenditor, uel
trãslator rei hypothecariæ nil factum in fraudem cre-
ditoris.¶ *In glo.pen.ibi.§.sicubi*] uide supra glo.prox.[*&
ibi, in bonæ*] uide supra glo.1.[*& ibi, legitimos*] patronus,
& eius liberi in tutela liberti non satisdant , si personæ
9 sunt honestæ,& substantia modica ¶ *In † glo.1.ibi,iudi-
ciale*] dicit Host.aliud iudiciale, aliud extraiudiciale,iu
diciale uero aliud uolũtarium , aliud necessarium [*&
ibi, referri*] ullo modo [*& ibi , susceptum*] uel à iudice ap-
probatum, Hosti.uel intelliguntur sine iusta causa, &
sic non corrigũtur, ut sequitur in glo.Sed glossantur,
g uel declarantur per l.C.eod.tit.generaliter [g],& scias,ꝙ
Host.hic tangit post Goff. quod in l.prædicta not.cer-
10 tum † est,ꝙ ego detuli tibi iuramẽtum, & tu iurasti,&
per id obtinuisti, Ego,qui detuli,non possum appella-
re,ut præalleg.l.generaliter.§.1.& 2. Sed si tu,cui detu
li,retulisti mihi casu,quo id licuit,& ego iuraui, & ob-
tinui,an possis appellare,est opinio.Pla.dixit ꝙ sic,ſm
Ioann.& Azo. contra, cum omnis relator sit delator,
hoc not.in præalleg.l.§.siue autem.pro Pla.facit, quia
delator sponte detulit:sed relator ad alterum duorum,
tenebatur,scilicet aut iurare,aut referre.cõstat autem
plus subueniri necessario agenti, quàm uolũtario, de
offic.deleg.ab arbitris.& ibi not.in ult gloss.super qua
multas concor.uide ad idem; & hoc communius ap-
probatur. Item ille,cui refertur,nõ appellat: quia iam
elegerat causam per iuramentum diffiniri . sed is , cui
defertur, bene appellat, si contra eum pronunciatur:
quia iurare noluit . & si iudex appellationis uideat iu-
ramentum non iustè recusatum,confirmabit senten-
11 tiam, ut præalleg.l.§.sin autem [*& ibi, non † potest recedi*]
fallit in casu.l.ult. C.eod.tit.scilicet cum quis legatum
petit,& testamento nõ apparente hæres sibi iuramen-
tum detulit , & postea appares nihil illi fuisse in testa-
mento relictum,& ut ibi not.& dicit hic Philipp.ratio
potest esse , quia iuramẽtum habet uim transactionis.
h ff,eod.[h] l.2.sed transactio fieri non potest, nisi cognitis
uerbis testamenti; ergo nec iuramentum deferri.ff.de
transactio.l.de his,quemadmo.testam.ape.l.1.[*& ibi, ad-
monendi*] & quæ sit ratio diuersitatis,ibi not.[*& ibi, man-
datum*] uel datus sit in rem suam[*& in fine*] & infra de
procurato.qui ad agendum,in fine,libr.6.¶ *In glo.2.ibi,
12 dubitat*] esset † etiam actori iusta recusatio iuramenti:
quia plenè probauit, de probatio.capit.2.& reo: quia
actor etiam præsumptiuè nil probauit,ut sequitur Pe.
& Abb.¶ *In glo.3.ibi, famosis*] quę not.1.q.7.§ tria,uersi.
porrò [*& ibi. §. sicubi*] ibi collegit gloss. multos casus ,
quibus locus est delationi iuramenti , & uide in Spec.
de offic.iudi.§.ultimo, uersicu.6. ¶ *In glo. pen.ibi, bonam
præsumptionem*] præter iuramentum proprium,quod in
causa præstitit,secundum Hostiẽs.ad quod uide,quod
dixi supra eod.mulieri,super prima gloss.& Accur. C.
eod.in bonæ, & ff.eod.admonendi,dicit hoc insurge-
re ex domestica scriptura, uel ex fuga, quod aliqui re-
i probant , sed non insto [i] [*& ibi , Testem*] an unus † testis
13 faciat semiplenam, disputauit quidam, teneas cũ hac
gloss.& legistarum glossis;ad hoc decreta.ex insinua-
tione,quam gloss.1.allegat.ff.ad Carbonianum.l.3. §.
causæ. Et sit ratio,quia si duo plenam;ergo unus semi-
k plenam [k], cum fidem de aliquo haberi sit diuiduum;
ergo quod iuro de toto &c. ff.de rei uenditio. quæ de
tota.ff.de usuris,qui scit.non obstat,quod dicitur uox
unius &c.quia illud quò ad plenam probationem[*&
in fi.*] materiam huius gloss.uide in Specu. de iura.de-
la.§.1.uersicu.ut autem,usque ad finem.§.

ANNOTATIONES.

a ¶ Patent. Vtrum autem habeat locum, quod hic dicitur, in causa criminali,uide gl.2.in c.uenmens,supra de testi. quæ sentit ꝙ non. utrum in causa criminali ciuiliter intentata,in gl.quòd non, in c. tam literis, supra de testi. utrum in causa matrimoniali, uide gl.1. in c.multi,supra eo.Item quòd potest dici,quòd regula huius capi tuli fallit in casu capituli,attestationes,& cap.consuluit,de de spon.impu.fauore matrimonij. ubi etiam si præsumptio non hẽt, defertur iuramentum, utrum post iuramentum necessarium pote rit contrarium probari,ad hoc l.admonendi,ff.e.& l.fi.ff.de in lit. iur.& glo.in uersi.affectata,in c.2.de temp.ordin.lib.6. & necdum in decisorijs negocij principalis, sed etiam in incidentibus & præ paratorijs habet locum in iuramentum in defectum probationis, ut in c.ex insinuatione,de procur. in glo.& quod no.Ioan. And.in uer.non ualeant,in c.nonnulli.§.1.supra de rescrip.sed regula fal- lit, quando non esset petitum. Item quando quantitas rei non pe- teretur,not.in c.fi.de success.ab intest. Ad materiam huius c.uide gl.fi.in prin.quæ sentire uidetur,quòd etiam, ubi est præsumptio iuris & de iure,habeat locum illa deci.quoniam ibi ius præsume- bat professam,& tamen dicit admitti in contrarium iuramentum, cum alias bonis præsumptis & probatis solum iuramentum non est causa finalis,in c.ardua,de regula.Archid.

b ¶ In iudicio.de materia huius c.uide plenè per dom.Iaso.& Fran. Cur.in repet.l.admonendi,ff.eod.tit.

c ¶ Pecunias. Vide in l.Marcellus. §.fi.& seq.& ibi Bart. & in l.lege Cor.§.hac.l.& in l.delata, C.de iureiuran.& Bart.in l.admonen- di,& Sali.in sua reper.ff.eod.titu.

d ¶ Quod deferri poſſit, uide Bal. in c. tam literis, de teſti.

e ¶ Criminis. Ad hoc an in cauſa criminali habeat locum delatio iuramenti, uide glo. in c. ueniens, el. 1. de teſti. & quid quando ciuiliter intentatur, not. glo. in c. tam literis, de teſti. & uide quod plenè not. Bart. in l. maritus, ff. de quæſtio. & uide Innoc. ad hoc in c. quo ad conſultationem de re iudic. Bald.

f Arbitrariam. Bart. in l. admonendi, de iureiur. facit unam nouam conſiderationem ad hoc de illa auctoritate, In ore duorum: ſed & de illa, Si frater tuus peccauerit in te, &c. quæ tamen in propoſito non uidetur habere locum: quia illa auctoritas habet locum, ubi tangitur commodum proximi, contra quem teſtifi. ut ſcripſi in c. in omni, ſupra de teſti. tu dic in hoc, quòd iſtud, quòd deueniatur ad delationē iuramenti, eſt cōtra regulas iuris, & præter rationem caſuum iuris. & ideò ſi actor ſemiplenè probat: quia reus per delationem ſacramenti grauatur in hoc, quia deberet abſolui per regulam. l. qui accuſare. C. de eden. & c. cum eccleſia; de cauſa poſſ. tunc in eo releuatur, quia ipſi defertor, arg. l. ſi cum. §. qui iniuriarum, ff. ſi quis cauſ. Si uerò actor plenè probat, ſed reus ſemiplenè exceptionem ſuam, tunc quia actor grauatur: quia reus debet condemnari: quia plenè probauit, etiā releuetur in hoc, quia ipſi actori deferatur, & hoc eſt æquum, ubi uide ad hanc materiam in l. 1. C. qui & apud quos. ubi uidetur uelle, quòd actori deferatur, ſ. illi minori decepto & petenti reſtitutionem, & not. quæ uidentur eſſe contra ſupradicta, ubi dixi, actore ſemiplenè probante reo deferendum, & not. illam glo. etiam dum dicit, ſi aduerſarius probat in alijs fuiſſe induſtrioſum &c. quòd nō defertur minori: quia quaſi uult innuere, quòd ubi actor & reus ſemiplenè probant, quòd non eſt locus illi delationi: quòd tamen hic Ioan. And. innuit contra. ſed poteſt dici, quòd intelligatur illa glo. quando aduerſarius plenè probauit induſtriā, ideo non defertur illi ſemiplenè probanti læſionem, & ideo, quod dixi ſupra, quando actor plenè & reus ſemiplenè, & ex tunc hic poteſt procedere in compatibilibus & non repugnantibus. ut hic dicit Ioan. Andr. & uide Io. in c. in ueſtra, in gl. 1. in prin. ubi uult, quòd ubi unus teſtis cōtradicit alteri, quod ſi alter alteri præponderat, locus eſt huic iuramento, Archid.

g ¶ Generaliter. Vide ibi plenè Cyn. Bart. Bald. & Salic. & Bart. in l. manifeſtè, alleg. in glo. & ibi concor. cum iſtis.

h ¶ Tranſactionis. ff. eod. Quomodo hoc intelligatur, ibi uide per gloſ. & Bart. & in l. furti. §. qui iuſſu. ff. de his, qui not. infa. & uide ſolutionem l. fin. C. eod. præalleg. ad l. ſi legatarius, ff. de dolo, per doct. in prædict. l. ſi.

i ¶ Iuſto. Ibi uide latius Bart. Bald. & Cyn. quæ inducant ſemiplenā probationem & an ſit dare ſemiplenam probationem. & uide Bar. ff. de excuſ. tut. l. 1. §. excuſantur, aliàs eſt l. 2. & de fuga. uide Ioan. An. in Spec. de præſump. §. ſpecies.

k ¶ Semiplenam. Hoc intellige, ſi ſit omni exceptione maior, & ubi duo faciunt plenam: aliàs non facit unus ſemiplenam, uide eleganter Bart. in præalleg. l. admonendi.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio, uel diſpoſitio tituli.*
2 *De exceptionibus ubi alibi, quàm hoc in titulo tradatur.*
3 *Per exceptionem peremptoriam non fit litis conteſtatio.*
Exceptiones quædam peremptoriæ impediunt litis conteſtationem, & quæ, remiſſ. ibid.
4 *Titulus hic, uel rubrica quare non appoſita ſit ante titulum de litis conteſtatione.*
Regulare quod eſt, præponderandum caſui, ibid. in ſi.
5 *Exceptio cœpit in Paradiſo, & quomodo.*

De exceptionibus. Rub.

1 Viſo † de probationibus in genere, & in ſpecie, quia is, 2 qui excipit [a]. in ſe onus probationis aſſumit. l. 1. ff. eod. l. 1. ideò &c. ſm Goff. uel aliter uiſo de iure actorū, per quod muniuntur quaſi gladijs, uideamus de iure reorum, quo muniuntur ut clypeis, ſm Azo. C. & inſt. eo. tit. uel aliter fundata & probata intētione actoris, reus opponit peremptoriam, uel excipit contra probationes actoris. ex ordine igitur bene ſequitur tractatus de 2 exceptionibus. de † materia. 3. q. 6. §. exceptio. reperitur autem in 6. & Cle. rubricæ, conueniunt, de offi. deleg. ex part. 2. de indicijs, exhibita, & c. ſeq. de ord. co. c. 1. & 2. & ult. de teſti. c. de teſtibus, de appe. ſuper eo, infra de præb. pro illorum, de cōceſſ. præb. poſt electionem; de cogna. ſpirituali. c. ſi. de acc. ſuper his, & c. accedens; de adult. c. pen. & ult. quæ omnia, quomodo titulo cōueniant, patet ex earum ſummis, & multa ſimilia adduci 3 poſſent, quæ omitto. Item † per exceptionē peremptoriam non fit conteſtatio, de lit. conteſt. c. 2. lib. 6. ſunt ēt quædam peremptoriæ, quę impediūt cōteſtationem, 4 eod tit. c. 1. Et ſi quæras, quare non † poſuit Rubricam iſtam ante titulum de lit. conteſt. reſpectu dilatoriarū, quæ tunc habent proponi, ſicut & poſita fuit rubrica de exceptione fori; reſpondeo hoc eſſe de arbitrariis: uel dic, ꝙ quia peremptoriæ, uel quaſi plus afficiunt principale, fuit æquius illas in ordine pōderari. & ſi dicas ꝙ etiam aliquę peremptoriæ proponuntur ante litem conteſt. infra de lit. conteſt. c. 1. lib. 6. reſpondeo, ꝙ illud caſuale nō fuit præponderandum regulæ; quod 5 dic, vt no. de deſpon. impub. literas. quō † aūt exceptio cępit in Paradiſo Adam excipiēte, ꝙ deceptus ab Eua peccauerat, ponit G. in Spec. in prooemio. §. ſanè.

ANNOTATIONES.

a ¶ Excipit. Adde Rapha. in l. 2. ff. eodem titulo, & Ange. Aret. inſtitutio. eodem titulo.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis, ſi de crimine contra olim excepto conuincitur, uel aliàs conuictus apparet, repellitur à teſtimonio, & non punitur, & niſi in caſu, & quando aliàs damnari poſſit, num. 3. uide num. 4.*
Teſti cur obyciatur, ibid. & num. 4.
2 *Infamia facti cum non repellit in ciuili.*
Corporis uitium cum etiam repellit, & quid & quo caſu, ibid.
4 *Pœna non infligitur niſi ſecundum iuris ordinem agatur, & quem.*
Præſertim, particula quomodo hic accipienda, ibidem, ad dictio. præſertim.
5 *Tangere crimen, de quo agitur, exceptio contra teſtem quando dicatur.*
6 *Epilogus, ſuffragium, & additio gloſſarum, num. 7. & 8.*
9 *Deliquiſſe, & pœnituiſſe compatiuntur ſe.*
Innocentia qualiter probetur, ibid.
10 *Officio teſtis, & iudicis fungi quis non debet.*

CAPVT I.

1 DEnique. Caſus. Si † teſtis de crimine ꝯ eū excepto cōuincit̄, vel aliàs conuictus apparet, repellit̄ à teſtimonio: ſed de crimine nō punitur, ſi non tangit negociū principalē. & ſunt tria dicta. ſm ibi, Quòd ſi. tertium ibi, Cęterum [*Dicta*] hoc infra nō proſeq̄tur [*Obiicitur*] ut nō habeat̄ fides teſtimonio per ipſos ferendo, uel iā lato, ut dixi. ſ. de teſti. ex parte. [*Infamia*] iuris, uel facti. & hoc in criminalibus ſm Pet. 2 & Abb. unde dicit Abb. ꝙ † infamia facti nō repellet in ciuili per decr. teſtimoniū, ſupra de teſtib. ſed tu dic, ut ibi dixi [*Suſpitione*] inimicitiæ. 3. q. 5. accuſationes, Pe. & Abb. [*Manifeſta macula*] & corporis, ſi teſtificatur in criminali ꝯ clericū. repelletur enim à teſtimonio tali corpore uitiatus [a] eo caſu, quo repellet̄ ab ordine ſm Pet. & Abb. de hoc. 2. q. 7. ipſi, & ſupra de teſtibus. c. ſi. [*Conuicti*] in modum accuſationis, Hoſti. [*Probauerunt*] ipſi teſtes uel hi, qui eos producunt [*Confeſſi*] contra, ſupra 3 de elect. per inquiſitionē, de confeſſis. c. 2. Sol. ex † confeſſione in hoc damnari non poſſunt, niſi crimen, qđ cōfitetur, tangat negocium, de quo agitur, ut in ꝯriis, & ſic cōcordat literæ ſequenti: vel ibi imponitur extraordinaria pœna, quod hic non negatur, & hoc quādo per ipſorum confeſſionē conſtat de criminibus, ut in ꝯriis; ad hoc. C. de teſti. nullum. ſi uerò per teſtes de criminibus conuincatur, tunc etiam extraordinariè nō puniuntur, ſupra de ordi. cogn. c. 2. ſm Inno. & Hoſt. & uide

uide cum ad dicam super uersicu. præsertim [*Iuris † ordinem*] cum libello accusatorio, & inscriptionis uinculo [*Perhibendo*] uel iam perhibito, ut dixi in prin. [*Repellantur*] ad hoc enim solum instituebatur exceptio, & ipsius probatio [*Præsertim*] idest maximè [b]. nam idem, si contingeret causam crimine probato per testes, vel instrumenta, ut nota. de confess. c. 2. secus, si probaretur per confessionem, ut ibi not. & supra eod. c. fin. Inno. sed Goffr. & Hosti. exponunt pro tantum, & hoc plus placet, & nihilominus fateor glo. Inno. super uers. cõfessi ueram esse quò ad extraordinariam pœnam non imponendam pro crimine, quod nõ contingit principale probato aliter, quàm per confessionem [c] [*De quo † agitur*] dicit Inn. ut si quis accusetur, & ipse accusatus pro se inducit testem ad probandum, ꝙ non erat illo tempore in loco, quo dicitur simoniam commisisse, uel ꝙ non ipse, sed alius fuit auctor; in his & similibus, si testis confitetur se simoniacè aliquid dedisse, uel recepisse, uerè peccatum simonię, quod confitetur, tangit crimẽ, de quo alius accusatur, scilicet simoniam; quo casu punietur secundum eum: sed dicit Hosti. hoc uerum, quando testis confitetur se simoniacum in eodẽ facto fuisse, uel articulo, de quo agitur: & sic loquuntur, de confess. c. 2. de elect. per inquisitionem: secus, si in alio articulo simoniam commisisset; ad hoc de ordina. cognit. c. 2. ad fin. sic intelligit hunc finem; & hoc placet. ¶ Secunda † gloss. signat contrarium, & soluit. ¶ Quarta gloss. ponit opin. Tan. secundo ponit aliam, quam in fi. determinat. ¶ *Glo. si fuerunt*] obijcit ad utranque disiunctam, & soluit. ¶ Gloss. antep. arguit, remittit, argumento respõdet, & iterum arguit ad alium casum. ¶ Vlt. glo. ponit, respondet per obiectio. & soluit, ꝙ hoc speciale, & dat simile. ¶ *In † glo. 3. ibi, si dicatur*] uide de testib. cum causam, in prima gloss. ¶ *In glo. 4. ibi, querelam*] uide de probatu. licet, super glo. 2. [*& ibi. l. 2.*] uide supra tit. 2. cum Ioannes, in ult. glo. ¶ *In glo. pen. ibi, Lucius*] ponit dictum decre. allegatæ in fi. ¶ *In † glo. 2. ibi, super eod. infra*] ubi idem no. ¶ *In glo. quidam, ibi, appellatum*] idem Hosti. ¶ *In glo. ut. q. ibi, præsul.*] & supra de testib. licet 1. & 2. & c. in literis, Host. ¶ *In glo. 3. q. 11. in fi.*] & 2. q. 7. criminationes. Tan. ¶ *In glo. si fuerunt, ibi, pœnitentiam*] ista † enim sunt cõpatibilia, scilicet quandoque deliquisse, & pœnituisse, & hoc teneas, licet Tan. Vincen. Goffr. Philipp. & Inno. hic dixerint, ꝙ probata erat innocentia eo ipso, ꝙ non probatur contrarium; allegat de pręsumptio. dudum, cum sim. sed forte habuerunt intellectum, quem habuit Hosti. qui dixit, ꝙ innocentia probatur præsumptiuè, cum id ad plenum alius, quàm Deus scire non possit. si. de præsump. c. 1. vel forte non retulerunt se ad casum istum. Item nec procedit lectura Abb. qui dixit probari innocentiam probando absentiam à loco tempore commissi maleficij: sed hæc lectura licet procedat respectu illius verbi, Conuicti, se tamen nõ compatitur cum uerbo, Confessi. ¶ *In glo. ex eo, quòd ibi, quæri*] si dicit † sine iuramento, bene procedit: alias cum ipse adhuc sit iudex causæ, nõ uidetur, ꝙ duplici offi. testis, & iudicis fungi debeat, facit uersi. quandoque, statim alleg. [*& in fi.*] de hoc in Specu. de recusat. in fine, Archidia. concordat huic glos. in decr. ab arbitris, de officio delega. lib. 6. & alleg. C. de pœna iudic. qui ma. iudic. aucten. nouo iure. §. sed si, & C. de eden. is, apud. & in aucten. de testibus. §. 1. ¶ *In glo. ul. ibi, si publico*] huius ratio not. de ordin. cognit. c. 2. in fi. pen. gloss. & facit quod ibi dixi [*cum super*] ubi de hoc in prima glos. [*& ibi, super eo* [d]] & cap. per inquisitionem.

ANNOTATIONES.

a ¶ Corpore ultiatus. Adde gl. 4. q. 3. in summa, & do. An. in c. fi. de testib. & Inno. in c. cum P. de accusa.

b ¶ Maximè. Et de ista materia uide, quod plenè no. & scripsi in l. 2. § si publico, ff. de adult. & facit not. in c. cum super, in gl. 1. de concess. præben. & de hoc, uersi. maximè, præsertim, uide in extrauaganti ad reprimendum, in uersi. maximè, Archid.

c ¶ Confessionem. Fallit in Papa, qui crimen punit, qualitercunque de illo sibi constet, uide Io. And. de consue. cum inter, in glo. ex officio, & de excep. ex tenore, in glo. sed quomodo.

d ¶ super eo. In hac glo. in fi. dic, quòd fallit in c. super his, de accus. ubi etiam exceptio deijcit ab obtento, & uide quod not. in c. cum dilectus, supra de ordin. cogn. ultimo. in hoc c. not. glo. in uer. per sententiam, quæ dicit, quòd ista exceptio reprobatoria testium est peremptoria. glo. in c. ex parte Adæ in uersic. per testes. dicit quasi peremptoria. ad hoc glo. in cap. de testibus. de test. scripsi in l. exceptio. de proba. Archid.

SVMMARIVM.

1 *De excommunicatione reo excipiente contra actorem non obstat replicatio communionis, & in qua causa num. 2. ad dict. accusa.*
Dubia declarare spectat ad Papam, ibid.
2 *Cum excommunicato participare in quibus quis dicatur, & non liceat, & quid incurratur idcirco, & quando. & num. 8. remiss.*
3 *Excommunicatus maiori repellitur ab accusando.*
Cum eo communicans incurrit excommunicationem minorem, & quo casu, ibid.
Excommunicatio maior communione priuat fidelium, ibid. minor participatione sacramentorum, ibid. & de his ubi tractauerit, numero 8.
5 *Epilogus, suffragium, & suppletio glossarum, num. 6.*
De excommunicatione actoris contra ipsius replicationem duplicari non potest, eod. num. 6.
Excommunicatus maiori repellit excommunicatum minori ab accusatione sua, ibid. uersi. unde.
5 *Excommunicato quæ dentur exceptiones.*
8 *Quæstiones quæ hic possent à repetente tractari.*
9 *Tituli huius materiæ principalis in quibus consistat.*
De replicationibus in quibus iuris locis habeatur, ibid. uersi. ideo, & de his quæ hic tradere uelit ante præfatur, ibid. uersi. de illa plenius, &c.
10 *Replicatio quid, & eius exempla, num. 11.*
12 *Cui competat, & quando.*
13 *Eius effectus quis.*
14 *Quomodo tollatur, uel uitietur.*
15 *An prius, quàm exceptio probanda.*
16 *An super ea necessariò pronunciandum.*
Regulatur à natura exceptionis, an sit emergens, an non, ibid.
Ab origine rei, quæ sequuntur, iudicanda, ibid. ex mente.

CAPVT II.

A Nobis. Casus. Reo † excipienti cõtra actorem de excõmunicatione non ob. replicatio communionis. com munis diuisio. secunda ibi, Nos [*A nobis*] & merito, cum ad nos spectet iur. dubia declarare, de iura. ca. c. 1. qui fi. sint leg. per uenerabilem, uer. rationib. [*Vtrum is*] accusatus ab excommunicato, cui participauerat [*Excommunicato*] maiori. de sent. excom. si quando [*In † locutione*] maximè. idem enim, si in crimine Vinc. & procedat subauditus iste quò ad quęstionis solutionem, non quò ad solutionis rationem [a] [*Oratione*] scilicet simul secũ orando. & idem, si communicat in conuiuio, uel osculo, uel itinerando, uel cõsedendo, infra de sent. excom. nuper [*Scienter*] si ignoranter [b], nulla esset dubitatio, Vin. quod dic, ut j. de sen. ex. cum desideres [*Accusatione*] idem in ciuili actione, cũ eadem sit rõ [*Cum ille*] s. accusator [*Contra eum*] s. accusatum excipiẽtem [*Cum priuat*] s. accusator [*fidelium*] nedum sacramẽtorũ, Goff. [*Secundus*] s. accusatus [*Tantum*] astruit negatiuam, de cau. poss. cũ ecclesia [*Sacrorum*] de quorũ perceptione tunc non quæritur, sed de exceptione iudiciorum [*Participatione*] quæ in sola consistit perceptione, infra de cle. exc. si celebrat. no. id. quod dixi summando.

3 do.& ex illo† not.ſecundò, ꝙ excommunicatus maiori ab accuſando repellit.tertiò, ꝙ cõmunicans ei ſcienter,& extra crimẽ excommunicatus eſt minori.quartò, ꝙ excommunicatio maior priuat cõione fideliũ. quintò, ꝙ minor priuat participatione ſacramentorũ.
4 Repetẽs† ſummare poterit gloſſas:per tres oppo.quarum prima reſpicit quæſtionem caſus, uel ipſius ſolutionem. ſecũda & tertia ſolutionis rationem;& prima gl.obiicit,& dupliciter ſoluit.ſecundò obiicit,& ſoluit
5 per ſubauditũ,& duos caſus excipit.¶ †Secunda gloſſ. obiicit,& tripliciter ſoluit.¶ [*In 1. glo.ibi, ſi uxor.in fi.*] uide de adult.c.1.ſuper 1.glo. [*& ibi, Pompo.*] vide in prin. decre.nulli,in glo.2.hanc & ſeq.quoniam Alexandrũ.
6 ¶ [*In † glo.1.ibi, ex ore*] infra de reg.iur.quod ſemel,lib.6. [*& ibi, excipere*] nec obſ.replicatio communionis.item nec ꝯ replicationem actoris poteſt duplicari de ipſius excommunicatione;de hoc in Spec.eod.tit.§.1.uerſi. Item quæritur [*& ibi, Criminoſum*] unde dicebat hic Inn. ꝙ excõmunicatus maiori repellit ab accuſatione ſua excommunicatum etiam minori tantum, cum ſit criminoſus,ſupra quod met.cau.c.ſacris.ſicut ergo repelletur ille non excommunicatus, ſic & excommunicatus per iura hic alleg. quod uerſi intelligo his caſibus, quibus communio inducit mortale, de quibus plenè
7 dixi in præalleg.decr.ſacris [*& ibi, Fidelium*] hoc† teneas, licet quidam, ut narrat Vin. dixerint per hanc literam à cõtrario, ꝙ excommunicato non datur exceptio iuris,ut excõis,ſed facti ſic,ut pacti de nõ petendo,ſolutionis,uel ſimilis.Dixit autem Goff.infra eod.cum inter, ꝙ omnis defenſio competit excommunicato,ſiue ſit realis ſic, ꝙ defendat reum in re,in qua conuenitur, ut ſunt peremptoriæ dictæ rei cohęrentes.ff.de excep. l.exceptiones.§.rei, ſiue perſonales, ut cõtra iudicem competẽtes,ut ibi.& idem,ut in declinatorijs,ſiue cõpetant ratione temporis feriati,uel loci incompetẽtis, uel reſcripti ſurreptitij,vel inepti libelli.Et idem in dilatorijs ſolutionis.& idem ibi Hoſ.& adde,quod dixi de hær.ſi aduerſus [*& ibi, Alieni*] ut patet in §. ibi ſequen. quod incipit in hoc,& ibi de hoc [*& ibi, proſequitur quis*] criminoſus;non tamen excommunicatus [*Et in fi.*] fallit etiam hoc in exceptis,ſm Inno.& Hoſ.quod dic,ut not.infra de accuſatio.cum P.Expeditis gloſſis,poſſet
8 repetens duas quæſtiones formare ex. 2. & 3. apoſtill. primæ glo.quædam reſpicientia tractatum maioris & minoris excommunicationis, & actum communionis hic omitto,maximè quia illa tractaui, ſupra quod metus cauſa,ſacri,de cler.excomm.c.fin.de ſenten.excomm.cum deſideres.& quod dixerat hic Goffr.eod.
9 tit.c.pen.ſuper prin.ult.glo.ſed quia† principalis materia tituli cõſiſtit in exceptionibus, & replicationibus, de exceptionibus uerò,& ipſarum diuiſione ſatis not. infra eod.exceptionem,ideo de replicationibus videamus,de quibus habemus hic,& ſupra de foro compe. ex parte,de ordina.cognitio.cap.2.& ſupra de probat. in præſentia, infra eod. dilecti,& c.ſequen. de conuer. coniug.dudum, de eo, qui cog.conſan.diſcretionem, de accuſat.qualiter.2.§.debet,de adulte.intelleximus; de conceſſio.præben.quia cunctis, lib.6.eo.lib.de ſen. excom.uenerabilibus.§.idem eſt. ff.eo.l.2.& antepen. & C.eod.l.aduerſus,& l.ſi pactum,& l.ſequen.& l.non exceptionibus, & habent ipſi legiſtæ ſpecialem de his replicationibus rubricam in uolumine Inſtitutionũ, circa finem.& quia Azo ibi ſuccinctè tranſiuit,& Hoſtienſ.quaſi nihil dixit in ſumm.eod.§.2.in princip.ſed Specu.aliquid in Specu.eo.§.fina.de illa plenius proſequendo uideamus per modum ſummæ, quid ſit replicatio,cui competat,quando competat,quis eius effectus,quomodo tollatur,uel vitietur,quæ ſit prius probanda,exceptio,uel replicatio,& an ſuper ea ſit neceſſariò pronunciandum.addi potuiſſet,an contra exceptionem doli poſſit replicari de dolo, quod non proſequar:quia ſatis not.infra eod.dilecti, in ult.glo.& ſatis ſcripſi poſt Innoc.de adult. intelleximus,ſuper glo. pen.& de rebus eccle. non alien.cap.ſi quis,ſuper ulti.
10 glo.¶ Ad primum,replicatio† eſt allegatio actoris,per quam reſoluitur exceptio.inſtit.de replicationibus,in prin.uel latius decide uerbum actoris per id,quod dicam in proximo membro.unde replicatio eſt contraria exceptio, quaſi exceptionis exceptio.ff.eod.l.antepenult.ſemper enim obiicitur,ut exceptionem expu
11 gnet.ff.eod.l.2.§.1. & præter† exempla,quæ ponuntur inſtitut.de replicatio.in princ.& per Guil.in Specul.in prædicto.§.in princ ſcilicet de contrario pacto,uel renuntiatione,quæ opponitur contra exceptionem pacti de non petendo;videamus alia exempla canonica. & primo de decim.accedentibus,de priuileg.petit parochialis eccleſia decimas : excipit reus de priuilegio, quod habet de decimis non ſoluendis: replicat agens, ꝙ præſcripſit contra priuilegium : hoc probato eliditur exceptio,& obtinebit agens. Secundò pone,attento iure ueteri, ꝙ excipiebat reus tractus coram delegato, ꝙ locus iudicij diſtabat à loco domicilij ſui ultra duas dietas,infra eodem,olim. replicat actor, quòd a-
c liud ipſius rei domicilium [c], uel res litigioſa eſt, infra duas dietas,de foro competen.ex parte.Idem,ſi replicaret reſcriptum impetratum de cõſenſu rei,uel de iure prohibente in reſcripto fieri mentionem, ſupra de reſcriptis,nonnulli,his enim probatis eliditur exceptio. Tertiò pone, ꝙ is,cui per fideicommiſſum veniebat reſtituẽda hęreditas Titij,ſi decederet ſine liberis:illo ſic mortuo agit cõtra mona. quod poſſideat illius bona: monaſteriũ excipit, illum Titium fuiſſe ſuum profeſſum:agens replicat profeſſionem ex ętatis defectu nõ tenuiſſe,ſupra de probatio.in præſentia: quo probato exceptionem elidit.4.per decre.infra eod.apoſtolicæ, & c.ſeq.& per decret.propoſuit,de cler.exc.mi.contra actorem excipio, ꝙ excommunicatus eſt:ipſe replicat ſentẽtiam eſſe nullam, uel ſe abſolutum,& dilatare te potes in exemplis per ea,quæ dixi ſupra de teſtibus,fra
12 ternitatis.ex his patet primum.Secundum† & tertium quod quærebatur, ſcilicet cui competat, quia cõpetit actori:unde dicit lex, ꝙ actores non muniunt ſuam intentionem exceptionibu ,quæ ſunt reorum,ſed replicationibus.C.eod.ti.non exceptionibus. Et ſi dicas, ꝙ actore excipiente contra teſtes,uel probationes rei,ipſe reus replicat,reſpondeo, ꝙ reus in eo,quod probat, cenſetur actor.ff.eod.l.1.uel lex loquitur quo ad exceptiones peremptorias, uel quæ reſpiciunt principale. quando competat:quia cum reus excipit,& nõ prius. non enim poteſt reſolui,uel expugnari nondum obiectum,de deſpon.impub.ad diſſoluendũ,cum ſuis concord.& ſm hoc perpetua erit replicatio,& competet, quandocunque excipitur,cum enim replicatio ſit exceptio,ut eſt dictum; & etiam annalia ad agẽdum ſint perpetua ad excipiendum.C.eo.licet.ff.de do.exce.purè.§.fi. & uide quod ibi not. ergo replicatio perpetua. ſed tamen ubi eſſet quid imputandum actori,ea ratione,qua tempore perit actio, periret etiã replicatio eadem cum actione,& facit quod ſcripſi.infra eod.cum uenerabilis, ſuper glo.pe.& ſic intelligatur. ff.de pec.l.
d quęſitum [d].alias eſt.§.ul.primę l.Et ideo aliud in exce. rei originalis,& aliud in exceptione actoris,quæ dicitur replicatio:quia in poteſtate actoris eſt agere, nõ in poteſtate rei.C.de dilat.ſi quando.ſi ergo contra exce.rei iudic.replico de app.mea, quam deſerui,uel proſequi neglexi,ſicut hoc obſtaret mihi agẽti, ita obſtabit mihi replicanti,de appell.ſæpe.facit cle.eod.tit.ſi appellationem.hoc uerum, niſi ex appel.pateretur mihi aliqua perpetua exceptio,puta nullitatis in his,quę facta ſunt poſt illam;quod dic,ut de ſenten.excomm.licet, lib.6.

Et uide

Et uide, quod dixi, de rescriptis, si autem, super gloss. 2.

13 quis† eius effectus: quia resoluit, uel expugnat exceptionem, ut prius dixi. oportet ergo, ꝙ sit pertinens, & talis, quæ uiciet exceptionem. nam impertinens repelletur, infra eod. dilecti: uel personam afficiens, ut ibi. dicas ergo, ꝙ fortius se habet replicatio ad exceptionẽ, q̃ exceptio ad actionem. nam exceptio qñque defendit reum super re petita: qñque afficit personam actoris: qñque iudicis: qñque testis: qñque procur. qñque formam libelli: qñque rescriptum: qñque locum; & facit, quod dixi super gl. Sed replicatio semper afficit ipsam exceptionem, ut non prosit excipienti, uel ut non noceat replicanti, inst. de replica. in prin. & facit, quod dixi, de ord. cog. c. fi. super fi. ult. glo. sed uidetur, ꝙ procedat replicatio, etiam si non contingat except. infra ca. prox. de adul. intelleximus. sed in c. prox. exceptio fuit uoluntaria non prouocati ad iudicium, sed prouocãtis, & sic quasi actio. facit, quod scripsi post Inn. de ele.

e super ᵉ eo. sicut ergo exceptio potest afficere personã, non actionem, ut prædixi. sic & talis replicatio. ueritas tamẽ est, ꝙ ibi potius natura actionis, quàm uirtus replicationis attenditur. ut dicam sub. 6. memb. in decr. intelleximus, adulteriũ uiri, de quo replicabatur, tollit per compensationem adulterium mulieris, de quo excipiebatur. admittitur ergo replicatio nõ eo respectu, ꝙ adulterium est crimen excipientis, cum criminosus excipiat, infra eod. dilecti, & c. cum inter, sed inquantum est compensatio exceptionis, & tollit ius, ex quo

14 excipitur, ut ibi, & in cap. fi. ¶ De quinto† dicas, ꝙ tollitur, uel uitiatur replicatio per duplicationem rei, quæ ipsam afficiat. pone exemplum prædictæ decre. dudũ, de conuer. coniu. & duplicatio per triplicationem, & sic deinceps. ff. eod. tit. de except. l. 2. instit. de replicatio. post princ. Exempla patent. retentis terminis prius dictis, pone in primo exemplo, ꝙ contra replicationem præscriptionis duplicatur de contraria præscriptione, uel interruptione, uel re iudi. uel his similibus, de causa possessio. cum ecclesia, infra titul. secundo, cum inter, & capitulo suborta. In secundo exemplo pone, ꝙ duplicat reus se ante datam rescripti in totum illud domicilium transtulisse, ut de foro compet. proposuisti: uel rem litigiosam esse alibi, & loco distantiori, quàm ubi replicatur, uel procuratorem, qui consensit, habuisse mandatum limitatum, de causa possessio. cum olim: uel clausulam facientem mẽtionem de iure prohibente fuisse insertam præter conscientiam cancellarij, de rescriptis, cum dilecta. per hæc & similia uitiatur replicatio. In tertio exemplo pone, quod monasteriũ duplicat illum factum maiorem iterasse professionẽ, uel prius factam ratam habuisse, ut in præalleg. decre. in præsentia, & infra de regula. capi. 1. lib. 6. In quarto exemplo pone, quòd duplicat reus absolutionem factam ab eo, qui nõ potuit, uel qui iudex non erat: hoc probatum replicationem uitiat, de senten. excommu. sicut, de iudic. capi. at si clerici. ff. de re iudic. l. 4. §. con-

15 demnatum. ¶ Circa 6. † est sciendum, ꝙ Ioann. de Deo in quæstionibus suis, lib. 6. ponens quæstionem de repli. excommunicationis contra exceptionem excommunicationis dicit replicationem prius probandum; alleg. de iudic. intelleximus, de offic. dele. prudentiam, quod Guil. quo ad terminos quæstionis reprobat per hic not. & per decre. dilecti, infra eod. tit. & hæc not. in Spec. eod. titu. in fi. & §. nunc uidendum, uersic. sed de qua. sed quæstionis suæ termini possent defendi. cum enim ipse Ioann. de Deo quærat non de singulari reo, sed de collegio citato, pro quo comparet unus de collegio excõmunicationem contra actorem obiiciens: actor uerò replicat illũ excommunicatum, & sic pro alio in iudicio esse non posse. inquantum tenet probationem replicationis prius recipiẽdam, uidetur bene dicere. Circa quod duo sunt põderanda. primũ, quod

f illa, quam Io. uocat replicationem, nõ est uerè replicatio affici s specialiter illam exceptionem ᶠ. imò est uerè exceptio; quod ut intelligas, reuolue casum, pone, ꝙ primo actor ꝫ illum uenientem ad collegium defendendum proponit excõicationem: ille uerò idem oppονit ꝫ actorem: certè non dices hic exceptionem, & replicationem, sed duas exceptiones rectè, sic & in casu proposito. bene ergo soluit Io. qõnem, sed non propriè proposuit uerbũ replicationis: q a si uerò esset replicatio respiciens exceptionem procederet, quod statim dicã. Io. aũt pro tãto dixit illã replicationem: quia illam, & oẽm aliã exceptionem, & defensionem elidit non in se, sed ex persona proponentis in terminis suis. ergo uidẽdũ erit, an bene cõparuerit reus citatus, i. collegiũ, & sic primò uidebis, an ille procur. uel syndicus sit excõicatus, & sic repellẽdus, de prob. post cessionẽ. & istud quasi præiudiciale primò cognoscẽdũ, de iud. exhibita. & optimè facit, quod post Cõpo. §. de rescrip. nonnulli, super gl. sic ergo, in fi. Prosequendo igitur 6. memb. de quo quærebatur, ꝙ prius probanda sit repli

g catio ᵍ, facit de iud. exhibita, ut sicut ibi prius probatur exceptio, & actio, sic prius probari debeat replicatio, q̃ exceptio, & apertius facit de rest. spo. solicitè, & j. c. proxi. ibi, Quos cõstat &c. de priuil. accedentibus, de adul. teriis intelleximus. sed dic, ꝙ sicut reus nõ astringitur probare peremptoriã sibi competentem, nisi ex quo fundata fuerit actoris intentio, quã intẽdit p exceptio

h nem elidere. C. eo. l. si quidem ʰ, quod dic, ut not. & dixi supra de testi. c. de testibus, nisi dilatoria solutionis. C. de prob. exceptionem, de qua remittam. j. c. 2. ultra medium magnæ glo. ita nec actor cogit replicationẽ probare, nisi sit probata exceptio rei, quã ipse actor intendit per replicationem elidere. hoc ẽt tenet Vinc. in prædicto §. fi. post princ. posset tamen replicans, si nellet, prius probare, & hæc sit cõis respõsio ad contraria facit de rest. spo. c. 1. de proba. licet. ff. co. ti. de probat. l. circa. uel specialius respondendo dic ꝙ decr. exhibita, non obstat, quæ loquit in exceptione dilatoria & præiudiciali, & licet in exceptione distinguã inter peremptorias, & declinatorias, non sic in replicatione, q̃ fortius afficit exceptionem, ut dixi in 4. memb. ad decret. infra prox. dici potest, ꝙ potius ex natura actionis possessoriæ, quàm ex ui replicationis, ut utrobique notaſ. In decr. enim, solicitè, erat possessorium recuperandæ priuilegiatum, ut non referatur quæstio dñij, ut de or. co. c. fi. In decr. proxi. erat possessorium retinendæ, uel adipiscendæ, contra quod non obs. exceptio criminis, nisi in casu, ut j. de acc. accedens. unde ẽt non pluralis ibi repulsus fuisset, ut ibi not. ꝙ ergo utrobiq; prius de replicatione constitit, non est ponderandum, cum ẽt sine illis replicationibus exceptiones utrobique repulsæ fuissent. decre. accedentibus, non obstat, quæ loquitur, cum exceptio fundata, uel probata est de iure cõicũ enim templarij super decimis laborum priuilegiati sint de iure, ut infra de decimis, ex parte 1. qui dicit se ꝫ priuilegium præscripsisse, hoc hẽt necesse probare, ut ibi. sicut ergo intẽtione actoris de iure cõi fundata, reus hẽt exceptionem probare, de hoc, ut ecc. bene. c. uno, ita fundata intentione rei de iure cõi, hẽt actor ꝓbare suam replicationem, ut ibi. sed si replicatio esset directè contraria exceptioni, tũc simul probetur utraque, si ueniat probanda per testes; & sic potest intelligi de testib. cum tu. infra tit. 1. c. illud. & facit constitutio Clem. cod. tit. c. testibus. ad decr. intelleximus, dic, ꝙ facit pro & ꝫ. & ibi factum narratur, inquantum facit ꝫ.

16 ¶ Ad septimum† quo quærebaſ, an sit necessario pronunciandum super replicatione, dicas ponderandam naturã exceptionis, cõtra quam replicatur: quia si est emergens, quãtumcunque sequatur replicatio, dupli-

 catio,

catio. triplicatio, quadruplicatio. & sic in infinitum satis erit, quod super ipsa exceptione pronunciet. super qua est pronunciari necesse. iuxta not. supra de ordi. cogn. c. 1. & C. de ord. iudi. l. 1. In terminis excipio testem excommunicatum: replicas illum absolutum: duplico absoluentē non habuisse potestatem absoluendi: hoc ipso quod pronunciat iudex testem admittendū vel non admittēdum, satis super replicatione & duplicatione pronunciat. Si tñ ēt super his specialiter uellet interloqui, non esset peccatum. si uero exceptio est incidens, super qua non est pronunciari necesse. ergo nec super replicatione pronūciabitur. In terminis excipio de pacto de non petendo: replicatur de renunciatione, uel contrario pacto: satis est, quod condemnet iudex, uel absoluat super principali, per quod erit expedita exceptio, uel replicatio, licet si uelit, super illis etiam specialiter interloqui possit. sicut ergo, quantūcunque multiplicentur genera affinitatis, semper ponderamus gradum consanguinitatis, à quo emanauit affinitas, iuxta not. de consan. & affinita. non debet, & in arbore affinitatis, sic quantumcunque multiplicentur istæ contrariæ exceptiones, scilicet per replicationes, duplicationes, triplicationes, quadruplicationes, & in infinitum, semper inspicimus gradum primum, idest naturam exceptionis, ex qua emanauerunt prædicta. & qa respectu illius omnia secuta dicuntur incidentia, poterit iudex, si uoluerit. sed non habebit necesse, specialiter super illis interloqui.

ANNOTATIONES.

a ¶ Rationem. Quia communicans in crimine excluditur ēt à communione fidelium, de sen. exco. nuper, & c. si concubinæ. & idem. quando quis commun. cat in oratione cōcurrentibus his, quæ habentur, eod. ti. significauit & per illud intellige, quod hic dicitur de oratione, ibi uide Ioan. And.

b ¶ Si ignoranter, adde gl. in l. 1. in fi. ff. de rec. pta. & de illa gl. facit fetium Bar. esse casum in l. 2. §. sed et eoim, ff. de incen. rui. naufra.

c ¶ Domicilium. Vide, quia aliud diximus hodie, & alio modo fit computatio dietarum. uide gl. quæ incipit, olim dicebamus, in §. cum uero, in c. statutum, de rescrip. lib. 6.

d ¶ Quæsitum. Vide bonum tex. ff. de pet. l. quæsitum. §. in dolo, & ibi bona gl. & Bar. in l. exceptio. ff. de exec. & gl. & Io. An. de rescr. si aūt, & de duplicatione, an sit perpetua, per gl. & doc. maximè Salicem l. si pactum, C. de except. & uide Bal. in l. 1. C. ne de sta. defuo.

e ¶ Super. super 1. glo. & uide Ioan. And. de purga. cano. c. pen. adde Inno. in c. cum dilecti, de dolo, & contu.

f ¶ Exceptionem. Quia sic importat natura replicationis, uide supra uersi. quid sit eius effectus.

g ¶ Replicatio. Et uide tex. in l. quoniam Alexandrum, C. de adult. ubi prius probatur replicatio euidens. Bald.

h ¶ Si quidem. Ibi uide Cyn. & Salic. plenè, & docto. in l. officium, ff. de rei uend. & ibi glo.

S V M M A R I V M.

1 *Beneficia plura habens, contra alium de pluralitate non potest excipere, quod intelligitur in obtento, secus in obtinendo, & nu. 7. & quando, num. 8. & 11.*

2 *Rescriptum est uitiosum ex discordantia nominis cum uerbo.*

3 *Supplementum ad contextum decretalis.*

Exceptione una prohibita, cæteræ possunt opponi, ibid.

4 *Crimina paria commissa circa diuersa mutuo non tolluntur, neque compensantur: secus, si circa idem, & num. 6.*

Decretalis huius intellectus, ibid. & num. 5. 8. & 9. in fin.

In pari causa qui sunt turpitudinis, ut hic pluralitatis beneficiorum, non possunt contra alios excipere de ea. ibid. in fi. & num. 6. præterquam in casibus, & quibus, num. 11.

5 *Epilogus. suffragium, & additio glossarum, num. 6. & 7.*

Opponere quis non potest id, à quo repelleretur eius auctor, ad uer. cum in fundo, & nu. 11 circa fi. uersi. non est sufficiens.

Beneficij etiam minimi suppressio in rescripto alterius beneficij uitiat rescriptum. eod. num. 7. & 9.

8 *A beneficio obtento an & quando repellat exceptio, et quæ.*

Beneficia plura habere crimen an sit, ibid. & num. 9.

9 *De beneficiorum pluralitate an fiemt excipitur contra rescriptum, excipiatur etiam contra prouisum.*

Eligi quis non prohibetur in alia ecclesia, qui habet in una beneficium, nisi in casu, ibid.

10 *Beneficij expressio pluralitatis dispensationē non inducit, licet alios pariat effectus, & quos.*

CAPVT III.

Cum ecclesiasticæ. Casus. Habēs † plura beneficia, ꝯ alium de pluralitate nō excipit. & prima pars ponit decisum exordiū, secunda mandatum ibi, Mandamus, in quo exceptionē repellit, & cām exprimit. & quod dicit superscriptio, Lauden. episcopo, sup. & coniudicibus † pone uerbum, faciatis [a]. aliàs rescriptū esset uitiosum, infra de cri. fal. q̄ graui, ꝭm Hos. [*Faciatis*] tolle uerbum, infra gaudere pacifica possessione ꝑbendæ &c. [*Prædecessorem*] forsan proprio motu fecerat hęc Celestinus: quod dic, vt infra de præb. si motu proprio. lib. 6. & in constōne Cle. eo. tit. si Romanus [*Cum exceptionem*] dicit Ho. sic † supplendū, cum exceptio ei non obs ex eo, quod Celestinus ex certa scientia contulit, quæ si ēt obstaret, congruum, honestum, æquū & rationabile esset, ut exceptionem &c. & sic dicit decr. planam [*illam*] dat intelligere, quod aliam legitimam exceptionē possent opponere, nec obstaret eis pluralitas, cum † paria crimina circa diuersa cōmissa nō tollantur mutuo, nec compensentur, ut not. de adult. c. pen. [b] nec obstat hæc decre. quia hic diuersa delicta committebantur circa idem, scilicet circa negligentiam præbendæ canonicalis ꝭm Inn. uel ꝭm eū hic in fi. non sumitur ar. à contrario sensu: sicut enim repulsi sunt habētes plura beneficia, sic repulsi fuissent etiam nō habentes in casu huius capituli [*Possides*] nō opponebant ergo de nullitate rescripti, uel de surreptione, sed solum de pluralitate: uel Papa cōtulerat proprio motu hoc expresso, ut supra dixi, dicam super gl. [*Opponere*] supple, singulares canonici [*Quos constat*] & sic sunt in pari causa turpitudinis, ut in glossa, & uide, quod post Innoc. dicam infra de adulte. intelleximus, super glo. penult. ad fin. uersi. item eodem modo ¶ In glo. † ponit opinionem Vinc. quam in fi. approbat. secundo opinionem Io. & Tan. contra quam opponit, & respondet: demum quęrit, & opinionem ponit, quā probat per rationē, & per locū à diuisione. ¶ *In 1. † glo. ibi, cum par.*] uide de pœnis, constitutis, super gl. [*& ibi, quare*] uide in prælleg. decret. tuæ, super gloss. penulti. [*& ibi l. 1. in princi.*] uide de pur. ca. quoties, super gloss. pen. [*Cum in fundo*] mulier proprietaria ex facto mariti non utentis usufructu, illum consecuta non opponit marito culpam, ex qua lucrata est [*& ibi. §. pen.*] quid dicat hæc lex, uide de præscript. c. 1. lib. 6. in fin. magnæ gloss. quod hic not. Abb. ¶ *In † glo. 1 ibi, contulerat*] quid si contulerit mandasset? tunc admitteretur exceptio: qa illa repelleret ab obtinendo; quod dic, ut supra de rescriptis, si proponente. hic uero non admittitur: quia per illam repelletur ab obtento contra naturam exceptionis. fatentur ergo Innoc. & Hostiens. quod contra tacentem etiam minimum beneficium obstaret exceptio non contra personā, sed contra rescriptum de surreptione. plus dicit Host. quod si esset notorium, iudex ex officio repelleret propter periculum animæ, argu. infra c. exceptionem, super quo remittit de offic. uicarii. cap. 1. & si occultum esset, posset ueritatem inquirere: quia res est pernitiosa exemplo, quod quis promoueatur per surreptionem, supra de electi. cum dilecti, & facit, quod not. de reg. iur. in 1. regula, lib. 6. de his, quæ dixi, quod † exceptio non repellit ab obtento, non ob. ꝭm Hos. ue accu. super his, uersi. post confirmationem, quæ loquitur in casibus specialibus, quibus post cōfirmationem

nem aliquid est fiendum, ut ibi. ubi uerò cõfirmatio, uel prouisio non deest. nisi possessio ab illa, nõ impediatur per excep. nisi duo concurrant crimen, & infamia; infra de accusa. accedens. Sed contra hoc opponebatur crimen notorium. habere enim plura beneficia crimen est, & uix posset esse non notorium. facit quod le. & no. de cleri. non resi. c. 1. & plus est opponere crimen notorium, quàm famosum, ergo secundũ Ho. si uera sit opinio Inno. ꝙ habere plura beneficia non sit crimen, de qua: infra de præben. cum iam du-c dum, ᶜ sed secundum ipsum Hosti. qui tenet contrarium, ut ibi satis dixi, debet dici, ꝙ hic ex certa scientia papa contulerat, ut dixi in textu, quod etiam placet 9 Inno. qui secundum † suam opi. quærit, ex quo peccatum non est tenere plura beneficiã, quare de ipsa excipitur contra rescriptum, sed non contra prouisum. respondet, quòd rescriptum uires accipit ex intentione scribentis, infra de uer. sig. si dilecto: tacens autẽ beneficium, licet modicum, papam circũuenire uoluit, & sic rescriptum surreptitium. beneficiatus autem in una ecclesia de iure non prohibetur eligi in alia, nisi forsan tanta esset multitudo, quòd ambitione & auaritia notari posset, ad hoc, infra de præben. quia in tantum, & c. cum iamdudum, secundum Inno. secundũ quem non admitteretur etiam hæc exceptio contra electum à capitulo. Sed opp. ꝙ repellitur excipiens, quia pluralis. sed secundum supradicta etiam nõ pluralis deberet repelli, quia opposita exceptione contra institutionem iudicari debet secundum iura, quæ non prohibent canonicum unius ecclesiæ institui in alia. dicunt quidam secundum Inno. ꝙ exceptio surreptionis sicut opponi potest contra rescriptum, sic etiam potest opponi contra prouisionem, infra de accusa. accedens. ff. de na. re. l. 1. supra de do. & contu. cũ olim; & hoc mihi placet. unde in textu notaui, quòd hic non opponebatur de surreptione, uel nullitate ꝓuisionis, uel rescripti, sed solum de pluralitate, à qua 10 exceptione repelluntur plurales. &, ut dicit † Hosti. licet expresso beneficio tollat uitium surreptionis, nõ tamen inducit dispensationem pluralitatis, quod est expressum, de præben. non potest. in fi. li. 6. ualet etiã ad illud secundum Host. ꝙ talis etiam non petita licẽtia superioris prioris beneficii potest ad secundam ecclesiam se transferre, quod aliter non posset, ut supra de renun. admonet, infra de cleri. non resi. fraternitati. Item secundum eum ualet ad hoc, quòd contra ipsum prima facie non admittantur canonici, uel alij, cum sit plenum ius assecutum [*& ibi, non expedit eccle-*11 *sia*] q. d. quòd si † expediret, admitterentur etiam plurales, puta quia propter paupertatem ecclesiarum deseretur ecclesia secundum Innocẽ. uel quia clericus omnino inutilis & onerosus, & talis, qui seruitium ecclesiæ non posset, nec sciret facere secundum Hosti. tunc enim plurales exciperent etiam alijs inuitis secũdum Inno. at. infra de rebus eccle. non alie. si quis presbyterorum, ad finem. secundum Host. commune autem interesse non posset prosequi pluralis, puta ꝙ sua communis prębenda, idest quam de communi recipit, minor erit illo recepto. sed speciale posset prosequi, puta ꝙ sua specialis præbenda per hoc minueretur, secundum Inno. alle. ff. de procu. l. licet. facit. ff. ad l. fal. quod de bonis. §. ex donationibus. de neg. gest. si quis mandato. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. uiarum. Dicit etiam, quòd interesse ecclesiæ prosequi posset procura. constitutus ab alijs, licet esset pluralis: quia etiã infamis potest esse procura. insti. de excep. § fi. de hoc no. de iur. cal. imperatorum, in ult. glo. & super ea dixi [*& ibi, prædictis Tan. to.*] & Goff. dicens, quod cũ alios receperint, uel receptos in pluralitate tolerauerint, ꝙ in suis approbauerint, non deberent in alijs reprobare, infra de homi. cum iuramento. & secundum Phil. talium cohabitator non habet frontem alios arguendi, 47. distinctio. §. necesse [*& ibi, electi sub alijs*] non est sufficiens diuisio. potuit enim eis prouideri per superiorem. Item poterunt eligere alios. qui tunc non erant, sed postea facti sint plurales [*& ibi, male fecerunt*] uide quod dicam infra cum uenerabilis, in gloss. q. diuersi. quid si admitto.

ANNOTATIONES.

a ¶Faciatis. Ad hanc decre. obstat. c. quam graui, de cri. fal. uide Imo. hic. & Innocen. in c. significauit, de poeni. & remis. in uer. imponatis.

b ¶Penulti. Ibi uide plenius Ioan. An. super glo. penulti. & glo. in l. si duo, ff. de dolo, & glo. & Bar. in l. fin. §. penul. ff. de eo per quem fac. erit, & per glo. & plenius per Bart. in l. uiro, atque uxore, & in l. cum muliere, ff. solu. ma. & ibi plenissime per Bald.

c ¶Iamdudum. In pluralitate curatorum, uel personatuum, aut dignitatum uidetur inducere crimen, ut in c. dudum, el secundo, & uide quæ ibi no. de elect.

SVMMARIVM.

1 *Terminum iudex ad omnes dilatorias proponendas statuere debet, post quem excipientem non audiat, nisi in casibus.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Prouidendum his, quæ nonnunquam prorogant causarum terminationem.*
Solutionis dilatoria, si probetur, ab agendo repellit, & duplicantur induciæ, eod. nume. & quando differenda post litis contestationem. quando proponenda. nu. 3. & quando probanda, numero 4.
3 *Legis, exceptionem, C. de probationib. intellectus.*
3 *Post litis contestationem, si appareat debitum in diem, proderit reo, & ratio, uer. In hoc autem.*
Negocium principale quod contingit, licet debeat ante litis contestationem proponi, nihilominus si appares etiam post eam, prodest, ibid.
4 *Peremptoria exceptio declinatoria fori quando proponenda & probandæ, uer. peremptoria uerò.*
Peremptoria quoque, eademque declinatoria quando pariter opponenda & probanda, & quæ sit eiusmodi, eod. num. uer. si autem sit.
5 *Decernendi uerbum, quam uim & significatum habet, ubi utitur in constitutione sua princeps.*
Ad exceptiones omnes dilatorias, si detur terminus, opponendas, quæ intelligantur posse proponi, & de ordine eas prosequendi, ibidem.
6 *In termino dato ad deliberandum an possint induciæ peti ad dilatorias omnes proponendas.*
7 *Terminus, de quo loquitur hæc constitutio, licet non exprimatur, intelligitur esse peremptorius.*
Termini huius quid si dies ultima sit feriata? ibid.
Peremptoria quæ proponi possit ante litis contestationem, ibid. remiss.
8 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 9.*
Exceptione una proposita si in ea quis succumbat, potest aliam proponere.
Exceptio dilatoria, an sit admittenda post litis contestationem, §. 2. nu. 11. §. 1. & nu. 13.
10 *Additio glossarum.*
Ad peremptorias etiam proponendas an possit statui terminus, ibidem.
11 *Excommunicationis exceptio potest opponi quandocunque.*
12 *Temporalia quæ sunt ad agendum &c. ut exaudiatur hæc regula.*
13 *Ignorantia facti, non iuris prodest quod pertinet ad hanc decretalem, & quænam sit.*

CAPVT.

CAPVT IIII.

a 1 PAstoralis. [a] C. Iudex† statuere debet terminum ad omnes dilatorias proponẽdas, post quem excipientẽ non audiat, nisi in tribus casibus. Et in prima decisa consultatio, in secunda responsio, in qua duo facit: ponit decretum, & ipsius causam. Secundò pœnam, & tres casus exceptos ibi, ita ꝙ [*Dilatorias*] successiuè propositas [*nonnunquam*] sunt † igitur prouidendum, sic de exce. pia, de rest. spo. frequens. lib. 6. [*Prorogatur*] dicit hic Inno. ꝙ dilatoria solutionis, si de ipsa constat ex confessione actoris, uel aliter, ab agendo repellit: quia male agit. ff. quando [b] dies usuf. ce. l. t. § fi. ff. de uer. obli. continuus. §. 2. de eo, quod cer. lo. l. 3. §. si quis ita stipuletur, & duplicantur induciæ, ut s. de plus peti. c. uno. si verò de ipsa exceptione non cõstat, facienda est litis contestatio super principali, & probatio exceptionis differenda post lit. conte. de fo. compe. ex parte. de lit. conte. c. 1. lib. 6. C. de probatio. exceptionem. Et no. ꝙ hæc lex non dicit† exceptionẽ proponendã ante li. cõt. sed in lit. initio, i. in ipsa lit. cõt. uel prius, uel parum post sup. ant. c, q̃ ad alios actus iudicii procedatur, ar. C. de iura. cal. l. 2. 1. respon. aliàs, si postea proponatur, processus per ipsam nõ impeditur. Etenim amputanda est dilationum materia. C. de temp. ap. l. 2. in prin. ff. si cer. pet. quidam. sup. de do. finem. nec reus ex hoc multum potest cõqueri, ꝙ post lit. conte. illam non opponit: quia nõ multum grauatur ex illa non admissa, cum sit temporalis. C. de preci. impera. offe. l. 2. Item ẽm Inn. quia tacendo illã ante lit. cont. præsumitur postea proponere illam causa differendi litem, ar. sup. de præsum. nullus. per quod uidetur, ꝙ si quandocunq; post li. cont. hæc exceptio ad notitiã rei peruenit de nouo, puta, quia pactũ de non petendo factum fuit cum procu. suo in remotis partibus tunc agente, & postea ei significante. ff. de uer. obli. l. fi. §. si inter eos: in tali casu uidetur, ꝙ etiam post lit. cont. proponi possit multo magis, quàm declinatoria fori, de qua hic cõceditur. inf. eo. c. §. fi. uer. nisi forte, & sup. de of. dele. insinuante. Alij tamen dicunt, ꝙ semper admittenda est hæc exceptio et post lit. cont. nec obstat. C. de prob. exceptionem: quia nõ de necessitate, sed de cõsilio dicũt ipsam loqui, ideoq; non est obligatoria. ff. mandan. l. 2. ẽm Inn. prima tamen opinio ẽm Host. communior, & celebrior, ac verior est. In hoc autẽ ẽm Inn. concordant omnes, ꝙ si per attestationes, uel instrumenta apparet etiam post litem cont. ꝙ debitum sit in diem, bene proderit reo: quia licet ad hoc nõ fuerint testes inducti: tamen cõtingit negocium principale, ut no. inf. de accus. inquisitionis, ẽm Inn. ex quo tamen conclusum est, postea non potest instrumentum produci, & testes minus ẽm Host. sed & si ante conclusionem de hoc constiterit, & si male actum fuerit, nihilominus tamen ẽm Inn. cõdemnabit iudex reum ad debitum persoluendum iuxta regulam, de qua re cognouit iudex &c. ff. de iudi. de qua re, sup. de confes. cum super, ad fi. ẽm Inn. sed Host. dicit, ꝙ si ante cõclusionem de hoc cõstiterit, in hoc casu iudex inducias duplicabit. sup. de plus peti. c. 1. §. 1. ℣. fi. quod dic, ut ibi no. hæc etiam dilatoria† solutionis ẽm Inn. ante li. cont. proposita probanda est post lit. conte. fundata tamen prius intentione actoris. C. de prob. exceptionem. C. de exceptionibus, si quidem: intelligas tamen ante, quàm testes sint publicati: alioquin contra, in auct. de test. §. quia verò multi. coll. 7. hic intelligas, ut dixi in spec. eo. titu. §. 2. in prin. ubi omninò uideas, peremptoria uero & ante lit. cont. & post opponi & probari potest. C. sententiam rescin. non pos. peremptorias. inf. de præscri. auditis. Sed declinatoria fori inter ipsa litis auspicia proponenda est & probanda: alioquin is, cui competit, in persona iudicis consentire uidetur, C. de iud. sancimus. in fi. nisi de nouo &c. quod dic ut no. inf. de iu. di. inter. Si autem sit peremptoria principalis, uel solutionis, eademq; declinatoria iudicij, tunc non in principio probatur, sed in prosecutione principalis quæstionis differtur. sup. de foro comp. ex parte. ff. ad exhibendum. l. 2. uel 3. §. ibidem, in fi. talis sit, per quam dicatur nulla sententia ipso iure, ut patet in exceptione rei iudi. 2. quæst. 6. §. diffinitiua, uel nisi talis sit exceptio, quæ elidit non solum iurisdictionem, sed & quæstionem pariter principalem, quæ ex rescripto nititur impetrato: ut si quis obtinuit, quòd sibi prouideatur in aliqua ecclesia de præbenda, uel alio beneficio cõ c petenti, tunc enim & utile & cautum [c] est non solum ad declinandum iudicium, sed etiam ad elidendã intentionem impetrantis statim ante lit. cont. uel aliam responsionem opponere, & probare, quod rescriptũ est surreptitium pro eo, quòd tacuit illud beneficiũ, quod habebat. sup. de rescriptis, cum adeo, & c. postulasti, & no. sup. c. proximo: uel quia dixit se clericum, cum non esset, sup. de transact. ex literis: uel quæcũq; sit alia exceptio legitima: quod dic, ut le. & no. sup. de rescriptis, si proponente. In hoc enim casu non differtur probatio in principalem quæstionem post lit. cõte. sed statim recipitur. qđ ideo contingit, ut lites abbrenientur, & cito decidantur, & quia perempto rescripto, principalis quæstio, quæ ex eo dependet, & uires sumit, perimitur: secus autẽ in aliis peremptoriis, uel declinatoriis, quæ licet elidant iurisdictionẽ, non tamen principalem quæstionem, nisi iterum post lit. conte. replicatentur & probarentur. nec tamen negatur, quin in primo casu, s. quando exceptio proposita utrunq; s. rescriptum, & principale simul perimit, &c. si forsan iudex hæc tolerat, & pars non contradicit, etiam post litem contestatam proponi & probari possit: quia nec propter hoc uiciatur processus probantur hæc in eo, quod legitur & no. sup. de rescr. constitutus, in glo. exceptio, & de lit. conte. exceptionis, lib. 6. [*Inquisitioni*] quæ fuit ẽm Host. an dari possit dilatio ad illas proponendas, melius uidetur, quòd in genere.

5 petebatur prouisio [*Decernimus*] i. generalem† constitutionem exinde promulgando dicimus, Host. [*A iudice*] etiam contra quem, uel cuius iurisdictionem excipitur ante hunc terminum ẽm Host. [d] tum quia suũ d est æstimare, an sua sit iurisdictio. ff. de iudi. si quis ex aliena. sup. de rescrip. super literis: tum quia si hie non possum, successiuè illas proponendo protelaretur iudiciũ contra mentem & uerba huius constitutionis, & contra talia potest iudex etiam recusatus, de appe. legitima, lib. 6. & facit de diuor. quãto, in fine: nec potest excipiens de hoc conqueri, qui ad diem assignatum poterit omnes proponere, primò contra iudicẽ: secundò contra referi. tertiò contra aduersarium, & per ordinem propositionis postea illas prosequi, de. hoc. inf. de proba. quoniam, de re iudi. inter [*Assignandum*] pone, quòd reus† in termino sibi dato ad delibe 6 randum petit inducias ad proponendum omnes dilatorias; quæro an dari debeant? uidetur quòd sic, arg. infra de appell. cum causam. sed dic contra, secũdum Innocen. Hostien. & Abb. quod in termino ad respõdendũ dato debet excipere, uel respondere, & ad hoc habuit illum terminum. & licet iste terminus detur ad petitionem actoris, non tamen ad petitionem rei. in decre. cum causam, factum narratur, nec ibi ille articulus examinatur. & adde quod no. in Spe. de dil. §. 1. uer. sed quid ecce, & uer. deliberatione, & §. nunc

7 uideamus, uer. in sum. [*Ex tunc*] satis† probatur hic, ꝙ licet non exprimatur, terminus ille intelligitur perẽ e ptorius [e], quod tenet Hostien. alle. decre. de officio dele-

lega.

R. consuluit. idem Guil. in spe. de dil. §. 1. uer. exceptoriæ. & in uer. ibi sequenti tractat, quid iuris, si dies ultima huius termini sit feriata [*aliquas*] etiam peremptorias, quæ proponi posit ante litem contest. de hoc in spec. de dila. §. 1. uer. item quare, ubi de hoc disputatio ni relinquitur: sed omnino uide, quod scripsi [*Illius notitiam peruenisse*] idest, illam ad suam notitiã peruenisse, uel .i. illius notitiam habuisse. ¶ In † gloss. respondet per quæstionem. ¶ Glo. 3. respon. per quęstionem nunquid sufficiat generalis protestatio. ¶ Glo. 4. inducit simile, determinat textum. nota. quod terminus præcludit uiam excipienti, dat simile in accusante. ¶ Pen glo. respondet per quæstionem, quid si post lit. contest. oritur. ¶ Vltima inducit si. quærit, quid si post cõtestationem innotescit. ponit op. affirmatiuam. soluit negatiuè. ¶ *In 4. † gloss. ibi, contra maiores*] si maior [f] 25. dicit testamentum non perfectum, potest illud postea dicere inofficiosum. non obstat, quòd sit lapsum quinquennium, primo iudicio durante. ¶ *In glo. pen. ibi. §. ex causa*] uide de iudi. c. 1. super glo. 2. [*& ibi lex. t. in prin.*] uide hanc & seq. in c. cæterum, infra allega. super glo. 2. ¶ *In gloss. ulti. ibi, non enim*] hanc & seq. uide de fide instrumen. imputari, super glo. 2. [*& ibi. §. ulti.*] Facilitati suæ imputet, quia recepit fideiussorem minus idoneum, nec enim &c. ¶ *In † gloss. ulti. ibi peremptorij*] Innocen. & Hostien. contra, qui dicunt etiam ad perẽptorias proponendas statui posse [g] terminũ. post quẽ non audietur, & idem Compost. supra de elect. quod sicut, ut ibi dixi post glo. uersi. sed quid de illo, & uer. sed pone, sicut omnino uideas & de hoc in specu. eo. titu. §. dicto, uer. utrum, & Din. in regul. indultum, de reg. iur. lib. 6. dixit, causa cognita id fieri posse, sine causa non, alleg. ff. de re iudic. l. a. & 4. §. si quis, & de his, qui no. infa. l. quid ergo. §. pœna grauior, & quod ibi no. uetum est, quòd etiam de dilatorijs quærebar, & soluebat idem, hanc decre. ignorans [*& ibi, Excommunicationis*] idem † Hostien. hic, & Guil. in spec. eod. tit. §. 2. uer. sed nunquid post. sed Innocen. contrà, qui tenet obstare lapsum termini huic exceptioni proponẽdæ, licet ubi terminus statutus non est, posit proponi usque ad sententiam. primum uerius hodie approbatum per Clemen. eod. titu. excommunicationis, & uide quod ibi notaui in glo. penul. ¶ *In gl. 3. in fi.*] idem Hostien. & Guil. in specu. eod. titu. §. 2. uer. sed illud, & §. uiso. uersi. sed qualiter. ¶ † *In glo. sic etiam, ibi, secus*] de hoc plenius, infra de reli. do. cum dilectus, in glos.[h] fi. [*& ibi, perditur*] & quod dicitur, quæ temporalia sunt ad agendum &c. ff. de do. excep. pure. §. fi. C. de excep. licet, exaudiendum est, si exceptiones congruo tempore proponãtur, Goffr. [*& ibi, actio competens*] ex illo facto, ex quo excipi poterat. ¶ *In glo. ulti. ibi, quidam dicunt*] Goffr. in summa huius tituli §. sed sciendum, & Inno. de officio delega. prudentiam, ubi uide super gl. 2. in 2. colum. uer. dicit tamen, Innocen. & Hostien. hic. pone enim quòd diligenter inquisiuit, & non inuenit [i] [*& ibi, facti † non iuris*] idest, quibus ignorauit factum, non ius, ac si. d. si ignorabam iudicem consanguineum: sed si ignorabam eum proptẽr hoc recusari posse, mihi imputabitur [*& in fi.*] & infra de regulis iur. ignorantia, lib. 6. & de materia huius gloss. sat. s in specu. eo. ti. §. 2. in 1. & 2. col. & uide, quod dicam post Ioan. Mo. de regulis iuris, in generali, in materia protestationum, in fine.

ANNOTATIONES.

a ¶ Pastoralis. In c. hoc not. unam limitationem, quam ponit glo. in c. cũ dilectus, de reli. do. & gl. 13. q. 2. in summa, uidelicet quòd ista dec. procedit, ut post terminum non possit aliàs opponere, est uerum, qñ sunt exceptiones cõpatibiles, & sic poterat sibi imputari, quare eas nõ opposuit, & sic poterat protestari se illas etiam uelle opponere: secus, si incompatibiles, & contrariæ. nam tunc sibi imputari non poterat. item uide gl. in c. ex conquestione, de resti. spo. quæ non uult exceptio. spoliationis postea ortam posse opponi. idem Inn. in c. cum dilectus, de ordi. eo. facit gl. in uersi. accusatores, in c. in primis. 2. q. 1. & in c. cũ I. & A. de re iud. quia habet aliud remedium. de materia istius. c. an etiam dilatoria post terminum datum ab homine, uel post lit. contest. & an peremptoria post sententiam, & an quod hic dicitur de termino, habeat locum in peremptorijs, & alia multa uide no. & scripta. 3. q. 6. §. exceptio, & d. Anto. in repe. c. cum M. de consti. Archi.

b Agit. ff. quando. An autem ante diem maxime incertum sit nata actio, uide opi. uarias per Bar. in l. certi, ff. si certum pe. & plenius in l. ita stipulatus, ff. de uer. oblig. & Cy. Bald. & saly. in l. in C. ut actio ab hæredi. & uide Inno. & Ioan. An. de plus peti. c. 1. in in glo. hæc litera, ad fi.

c Cautum. Et sic ex his habes, quòd quædam est exceptio dilatoria, & hæc duplex, ut dixi supra, quædam est peremptoria: quædam est declinatoria: quædam est exceptio insimul peremptoria, & declinatoria. adde, quòd quædam est quasi peremptoria, siue perẽptoria per indirectum, ut glo. not. magna ibi, oportet hæc exceptio, in c. ex parte, de test. & in c. 1. de exceptio. licet glos. in c. de testibus, supra de testi. uocet eam peremptoriam, & ista est exceptio testium reprobatoria. & ad hoc, quod dicit de ista excep. quæ simul perimit rescriptũ, & gratiã, uide no. in c. si. de præsum. Inn. in c. cum ordinem, & in c. constitutus, & c. super literis, cum si. de rescrip. & c. 1. de litis contest. lib. 6. Bal.

d ¶ Hostien. Quid de suspitionis excep. & infra dicta, uidetur iste assentire, quod idem, quod in alijs dilatorijs. in contrarium facit opi. Hosti. de qua contra Innoc. in c. cum speciali, infra de appella. qui uoluit alle. suspitionis suspendere iurisdi. iudicis, ibi uide, & uide c. iudex, de off. dele. lib. 6. & c. litium, infra alle. uide tamẽ Io. An. in c. 2. de iura. calum. lib. 6. & infra de re iudic. inter, super glo. quicunque, in addi. cum super.

e ¶ Peremptorius. Adde Abba. in c. quoniam, in 9. col. de proba. & in c. quoniam. §. in alijs, ut lit. non contest. Bar. in l. 1. C. de dilat. Rota, de test. in antiquis.

f Maior. In c. præsentium, de testi. in simili casu dicit, nisi expost didicerit, quod obiicit. & doct. ibi & glo. pe. etiam id probari iuramento, uide Io. An. super illa, & ex hoc arguit Host. licet id hic Io. An. non ponat, standum iuramento archiepiscopi iurantis, quòd de nouo audiuit ecclesiam tãtum uacasse, quòd collatio ad ipsum est deuoluta, alle. de sup. ne. præla. licet & c. quia diuersitatem, de conces. præben.

g Statui posse. Adde Barto. in l. 2. ff. de re iudi. & in l. admonendi, in 2. col. de iureiuran. Ang. in l. peremptorias, C. sen. rescin. non pos.

h ¶ In glo. Et uide bonam gloss. 13. q. 2. in princ. & Bar. in l. nemo, ff. de exceptio. & an si proponere liceat contrarias exceptiones, liceat etiam illas contrarijs probationibus probare, uide Io. An. de fi. instr. imputari, super gl. 2. in addi. quæ incip. sed cum liceat.

i ¶ Inuenit. Pro hoc facit. c. nulli, de elec. lib. 6. ubi æquiparat crimẽ nouiter oriri, & probationem ante oriri, & quia paria sunt nõ esse, & non apparere: pro opi. glo. facit. l. admonendi, ff. de iureiu. & l. sub prætextu, C. de trãsac. & l. sub spẽ, C. de re iudi. et c. suborta, eodem titu.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicato quæ & quibus casibus in iudicio liceant, & nume. 2. & quando restitui, & appellare possit, ibid. & nu. 3. an appellationẽ prosequi, quam non excommunicatus interposuit, nu. 3. uide nu. 6. 9. 10. 11.*

Suspitionis cognitio qualiter fieri, & proponi debeat, eod. nu. 1.

Bannitus, qui agere cœperat ante bannum, an possit prosequi, nume. 3. in fine.

4 *Verbi resolutio.*

Suspectis iudicibus causam committere non præsumitur apostolica sedes, licet id facere posset, & quare non fiat.

Facienda non sunt, quæ non decent, licet fieri possent, ibid.

5 *Aequitatem semper præ oculis debet iudex habere.*

Claudicare iudicium quando dicatur, ibid. uide nu. 9. in fin.

Nocentem dimittere minus malum, quàm innocentem condemnare, ibid. ad dictio. absoluendus.

6 *Ratio ubi est eadem, ibi idem ius.*

Excommunicato quæ liceant, quæ non, remittit, ibid. uide supra nu. 1. 2. & 3. & infra nu. 9. 10. 11.

Reconuentio quibus casibus non admittatur, aliò reijcit, ibid.

7 *Epilogus, & suffragium glossarum.*

Adulterij liberos qui prohibentur accusare, prohibentur et seruos.

Sine

Sine suspitione procedere debent lites, §. 1.
In compensationem quæ non ueniant, §. 2. & nu. 10. & 13.
9 *Additio glossarum.*
10 *Compensare nunquid possit excommunicatus.*
11 *Defensio duplicis generis, & utra competat excommunicato.*
Lenonicium opponere est potius aggrauare accusantem, quàm se defendere, ibid.
12 *Fideiussor excommunicati conuentus compensare potest, quod excommunicato debetur.*
13 *Excipiens, & compensans quatenus agere dicantur.*
In compensationem quæ non ueniant, ibid. uer. ibi dicitur.
Legis, quæcunque, ff. de compens. intellectus, ibid.

CAPVT V.

1 CVm inter. Casus. Excõicatus † excipere, appellare, & omnẽ suam defensionem facere potest, sed recõuenire non potest. & est communis diuisio. 2. ibi, inquisitioni. & erat hæc decre. in 4. compil. 2. de iud. [*Conuentum*] agentem [*Nobilem uirum*] s. defendẽtem. [*Duos ex uobis*] de cognitione suspicionis in hoc casu dic, ut infra de of. deleg. si contra, lib. 6. [*Suspectos*] intelligi debet, ꝙ expreßit causam legitimã in scriptis, de of. deleg. suspitionis, de ap. cum speciali, & e. ti. legitima, lib. 6. secundum Hostien. [*Excommunicationis*] di-
2 xit hic † Inn ꝙ excommunicatus [a] nullo modo agere
a potest: quia personam stãdi in iudicio in modũ actionis nõ habet, infra c. dilecti, & c exceptionem. excipe, quod legitur & no. de of. ordi. significauit, ad fi. potest autem conueniri, & accusari, & tunc omnem suam defensionem facere poterit excipiendo, recusando, appellando, & prosequendo, ut infra sequitur, & patet. infra c. significauerunt, & c. fin. adde, quod dixi de officio del. prudentiam, in gl. no. hic Inn. & per prædicta patet, ꝙ si electus petit confirmari, excommunicatus non poterit excipere contra ipsum. Quid autẽ de hoc dixerint hic Inn. & Host. dicã infra c. dilecti. Quid de illo, qui implorat officium iudicis non contra certam personam, ut quia petit restitutionem contra aditionem hæreditatis, quo casu uocandi sunt hi, quorũ interest. C. si hæres ab hære se absti. auct. si omnes, nunquid excommunicatus se contradictioni offerens audietur? dicit Inn. ꝙ non. cum uoluntariè se offerat, & ꝙ uidetur hic omnem defensionem referuari reo. intelligit de necessario. dicit tamen, ꝙ si in libello specificaretur certa persona, ut si petat minor, uel ecclesia restitui contra sententiam pro Petro contra se latam, uel quia damnosa est hæreditas propter debita Petro, uel propter legata sibi relicta, tunc Petrus ueniens audietur, licet excommunicatus, cum uideatur specialiter contra ipsum actio dirigi. unde reus necessarius potest dici. dicit tamen, ꝙ aliqui dicunt etiam hoc casu ipsum repellendum: tamẽ fatentur, ꝙ propter hoc repulsus, quia excommunicatus, postea absolutus potest petere restitui in integrum ad appellandũ pro eo, ꝙ nec per se, nec per procuratorem potuit ius suum defendere, excommunicatione durante, ar. ff. ex qui. cau. ma. l. & si per prætorem, & per totum. ff. de mino. l. Papinianus exuli. sed Host. dicit, quod iniqua & mirabilis est illatio dicere. Subuenit absenti causa reipublicæ, uel detento iusto impedimẽto, ergo impedito propter delictum suum, uel excommunicationẽ. uel, ut referebat Inn. absolutus à sentẽtia restitui in integ. infra 10. dies poterit appellare, quasi illud decendium non currat tempore excommunicationis, ar. infra de concel. preb. quia diuersitatem. uerum, quod illo tempore factum est contra ipsum, tenet, nec retractari potest pro eo, ꝙ uocatus, uel admissus nõ fuit, licet alius non excommunicatus ex eo posset dicere sententiam nullam, ut no. de procur. in nostra. Primum tamen dictum plus placet Inno. & ualet restitutio ad appellandum, quando sibi aliter super iure suo subueniri non potest: sed si aliter ei subueniri posset, non restitueretur, ut patet in confirmato, contra quẽ obijciẽs crimina fuit repulsus. hic enim non restituetur: quia per ordinariam uiam accusationis sibi prouidere potest infra de app. constitutus. 2. in fi. cum suis concor. unde non restituitur ad appellãdum. ff. ex qui. ca. ma. l. 1. & 2. & 4. nam ubi competit ordinarium &c. ff. de mino. in causę. 2. in prin. secus forte dicendum esset de peccato in formã. Vt dicit Inn. alibi notasse, forte intẽdit de his, quæ dixit de cle. ꝙ sicut. Primum dictũ non placet Ho. ut dixi supra, sed nec hoc secundum: quia, ut dicit, aut fuit casus, quo poterat appellari, & sic currit excommunicato decendium, cum appellare possit, ut hic: aut erat casus, quo non poterat appellari, & tunc cessat quæstio, & remittit ad no. infra c. significa-
3 uerunt. Sed † nunquid extra iudicium poterit excom-
b municatus appellare [b]? Dicit ꝙ non, cum talis appellatio sit ad causam prouocatio. infra de appella. cũ sit. Sicut ergo prohibetur ad causam prouocare, sic & talem appellationem interponere, uel per ipsum ad superiorem causam deferre, de hoc remittit Host. ad nota. infra de ap. bonæ, ad fi. & propter hanc quæstionẽ, & sequentes uide, quod dixi, supra de ma. & obe. dilecti, in glo. sed quid prodest, circa finem, quem uidetur his contraria. Sed potest distingui, ut dixi. e. tit. pia, li. 6. in gl. Idest causæ. Sed nunquid excommunicatus, cuius interest, uadẽs coram iudice cum causa inter alios uertitur, uel cum officium iudicis imploratur, ut in superioribus casibus, audietur appellans? Dicit Inno. ꝙ non, nec poterit illam prosequi, cum non sit reus necessarius, ut est dictum. Necessarius autẽ licitè appellat, etiam si ex aliis causis, & ante iudicium sit ligatus, infra e. c. fi. ꝙ si aliquis non excommunicatus extra iudicium appellauit, & postea excommunicatur, nunquid prædictam appellationem prosequi poterit, nõ obstante prædicta excommunicatione, quæ superuenit? Dicit Inn. ꝙ sic, si negocium sit ad superiorem relatum, puta quia post appel. & ante excommunicationem grauatus fuit in eo, super quo appellauerat, & fortius, si arripuerit iter ad prosequendum ad curiam, ar. 3. q. 9. reuera. & quia generaliter dicitur, ꝙ excommunicatus appella. suam prosequi potest, infra. e. c. fin. & quia iam cœptum uidetur iudicium, uel appellationis causa, ad hoc quod no. de officio delega. gratum, & c. cum causa, ad finem. Sed ob. q nia superueniẽs excommunicatio impedit uires rescripti prius impetrati, supra de officio dele. prudentiam. §. sexta. Item contra, infra eo. exceptionẽ, ubi excõmunicatio licitè in quacunq; parte litis opponitur, ergo & isti, qui hanc appellationem prosequitur. solu. speciale est in app. ut ipsam prosequens audiatur, infra c. significauerunt, & c. fi. alias autem, quãdo non in modum appellationis agit, repellitur, ut in cõtrariis. Si uero ante excommunicationem ille appellans grauatus nõ fuit, & per cõsequens appellatio nondum habebat effectũ, nec negocium erat translatum ad superiorem, hoc casu nõ posset talem appellationẽ prosequi, obstante sibi excommunicatione. Aliqui contrà secundum eum, dicentes, ꝙ indistinctè talem appelationem prosequ possit excommunicatus. & adducunt legistæ hanc gl. ad quæstionem banniti, qui agere cœperat ante bannum [*Astrictus*] ipse nobilis, cuius procura. erat in causa [*Et infra*] formabatur quæstio, an admittenda esset exceptio pro parte ipsius nobilis [*Non committat*] præsuma-
4 tur † non committere: posset tamen id facere, si uellet, ut patet, supra de officio deleg. ex parte. 2. sed non decet: quia sic facile grauari, & damnari posset innocens:

cens.quod eſſet iniquum, ſupra de proba..quoniam, nec enim debent naſci &c.de accu. qualiter,primo,& ſic continua, quod ſequitur, ſecúndum Hoſtien.[*Fa-* c *uor*] uide quod dicam de hære.ſi aduerſus [c],poſt princ. & ſupra cap. à nobis, ſuper 1. gloſſa [*Aequitas*] quam ſemper præ oculis debet iudex habere. ff. de co, quod cert.lo.quod ſi Epheſi,de tranſac.c. fi. & cauere debet à pœna decre. cum æterni, de re iudi. lib. 6.ſecundum Hoſti. [*Claudicare*] claudicaret autem, ſi audiretur impugnatio, & non defenſio,Goffr.[*Quia ſic*] ſ.cum liceret actori impugnare, & reo non liceret ſe defendere [*Abſoluendus*] quod eſſe non debet: imò minus malũ eſt u occentem,&c.ff.de pœnis,abſentem, Hoſt. [*Abſolutionis*] i. quia abſoluendus eſt ab impetitione actoris [*Eidem*] reo.ſ.iniuſte condemnato [*Remedium*] inuentũ in ſubſidium oppreſſorum. 2.q.6.c.1.2. & 3. [*Quaratio-* 6 *ne*] ac ſi dicat,ex quo † diuerſitatis ratio non occurrit, idem iuris eſt,ar.C.de lib.præ.uel ex.l.1.infra de cõſan. tua [*Non ſic*] multa,quæ non licent excommunicato, collegi de reg.iuris,dolo facit, in quæſt.uer.3.& in parte ibi ſequen,collegi,quæ licent [*Reconuentione*] not.caſum,in quo non admittitur reconuentio. alii nota.ſupra de arbi.cum dilectus, Hoſtien. [*Impugnationis*] per uiam reconuentionis [*extendatur*] uide quod dixi poſt Innocen.de ſenten.excommuni.ſi uere, ſuper uer.nobis,& poſt Hoſtien.ſupra de pac.c.1.ubi not.quòd excommunicatus bene excipit,quòd non tenetur tradere rem,quam uendidit, niſi ſibi precium numeretur.

7 ¶ Prima † glo.inducit duo ſimilia.ſecundò obiicit,& ſoluit.tertio quærit,& ſoluit. ¶ Tertia gl. arguit,& re-8 mittit. ¶ Pen.glo.quærit,& ſoluit. ¶ *In † glo. 1. ibi,ſeruos*] qui prohibentur liberos de adulterio accuſare, prohibentur & ſeruos. ¶ *In glo. 2. ibi, apertiſſimi*] lites ſine ſuſpitione procedere debent. ¶ *In glo.penultima, ibi, ſed ſi agant*] uide de foro compe.cap.ſi. in ſi. ultimæ glo. [*& ibi,quacunque*] ſequitur, quæ per exceptionem non ue-9 niunt. ¶ *In † glo. 1.ibi, in iudicio*] ſecus in arbitrio ſecundum Guil.in ſpe.de arbitrio.§.reſtat,in ſi.quod intelligo de uoluntario compromiſſo [*& ibi, ingredi*] de hoc 1.q.1.qui ſtudet, in gloſſ.ult.& 23.q.4.uir cum propria [*& ibi, dicit Io. & Vin.*] hoc uerum, ſi agat excommunicator, uel is, qui fecit illum excõmunicare: ſecus,ſi alius,ar.infra de reſti.ſpo.frequens, lib.6. Hoſti.[*& ibi, nullus poteſt*] & ibi notauit hoc Io. & facit quod no.84. diſtin.quiſquis. ¶ *In glo.nota æqualitatem,in ſi.*] infra de re-d gu.iuris,non licet,lib.ſexto. ¶ *In † glo. pe.ibi,compenſare* [d]] 10 de hoc.4.q.1.in ſumma, in ſi.& uidetur,quòd ſic:quia uenit in compenſatione, quod ſecundum leges non uenit in petitione vt debitum naturale.ff.de compenſa.l.etiã. Item ſoluere debet. & hoc uidetur facere,qui compenſat.ff.qui po.in pi.ha.l.ſi debitor. dic, quòd ſi debitum eſt liquidum, nec aduerſarius negationem, nec exceptionem prætendit, ſed conſentit, quòd fiat e compenſatio,admitti debet. C.de compen. [e] l.ſi.& infra depoſi. bona fides.§.fina.& ſufficere debet iudici, qualitercunq; ſatisfiat actori.ff. de pigno. ac. ſi in rem §.pecunia. Si autem excommunicati aduerſarius negat,uel excipiat,ſecus, Ho. Dixit Bar.Brix.in quæſtione Veneri.quæritur, utrum excommunicatus, quòd licet.T.& Io. dicerent contrarium, ipſe putabat excõmunicatum poſſe compenſare, & idem Phi.infra c.dilectæ, per.l.uerum.ff.de compen. inferius allegata.dicebat Goff.ſi dicas,compenſationem ipſo iure fieri, vt quidã dixerunt per.l.inſt.de act.§.compenſationẽ,planũ eſt:quoniam diminuitur,uel compenſatur debitũ agentis contra excommunicatũ. ſed ſi dicas cũ Azo. quod non ipſo iure fit compenſatio,ſed per exceptionem. nam male petit is, cui opponitur compẽſatio.ff. de compen.l.verum,videtur excommunicatum compenſationem obijcere poſſe,uerius puto nõ poſſe,qui enim damnatus eſt non petere, nec cõpenſare poteſt, f rem ra.haberi.l.amplius, [f] ad finem, Goffr.[*& ibi, dico quòd non*] ſecundum Io.& T.& idem Vincẽ.hic,& infra de ſen.ex.ſi aliquando. Idem Goffr.ut proxi.dixi.facit pro his,ſupra de depo. bona fides.§.ſanc, cum cõcor. pe.glo.ex quibus patet, quòd quandoque odio debẽtis negatur compenſatio. Ad contraria reſponde, ꝙ 11 eſt duplex † defenſio.una, quæ habet naturam ſolius excluſionis,& hæc excõmunicato permittitur,vt hic, & ff.de accu.l.ſerui, quæ quid dicat, uide in ſuffra. 1. glo. Alia, quæ habet naturã impugnationis, & actionis,vt compenſatio,& hoc non conceditur.C de adulte.quoniam Alexandrum, quæ quid dicat,vide in ſuſ. de ordi. co. capitulo primo. Opponere enim lenocinium potius eſt aggrare accuſantem, quàm ſe defendere,ut ibi no.& ſupra de ordi.cogni.cap.2.in ſi. pe.gl. 12 ſed ſecundum † hanc opinionem incidit quæſtio, an fideiuſſor excommunicati conuen. compenſare poſſit, quod excommunicato debetur? & uidetur quòd non:quia hoc eſſet prouidere excommunicato, & ſic propter cõnexitatem de uno dictum iudicatur de reliquo,de conſtitutio.tranſlato,concor.vide de ſi.dilectus. 1.in prin.3.glo.facit.ff.de arbi.le. Pedius, de aqua quo & æſti.l.1.§.item quæritur Item ſi admitteretur, uiriantur duæ regulæ:quia non ſequeretur acceſſorium naturam principalis,& quia denegatum vna uia,concederetur alia contra regulam,cum quid una,& regulam,acceſſorium, de reg.iuris, lib.6. Item cum mora rei noceat fideiuſſori,ut no.Infra de regulis iuris,mora,& patet.ff.de uerbo.obli.le.mora rei, & l.ſi ſeruũ.§. ſequitur,ergo & delictũ.bene facit.ff.quiſque iuris qd l.3.§.ſi is. Aliquibus uidetur diſtinguendum, an reus excommunicatus ſit ſoluendo,& tunc non compenſet fideiuſſor: an non, & tunc compenſet, ar.ff.ſi mẽſ. fal.mo.di.l.ſi duobus.§.1.& de admi.tut.l.ſi. C.ad Vell. auct.ſiue.uerius uidetur,quòd debitum compenſabile indiſtinctè compenſet, excommunicatione principalis non obſtante. permittit enim ius fideiuſſori ſoluere de ſubſtantia debitoris.ff.mandati, ſi procurato-g rem.§.ſi ignorantes. [g] & qui compenſat,ſoluit, ut dixi in priu. nec obſtare debet excommunicato fideiuſſori onerosam cauſam habenti. ff.de do. ex.ap̃. §. ſi cum legitimam. Item cum exceptio perſonalis rei non iuuet fideiuſſorem.ff.de excep.exceptiones, quæ perſonæ,multo minus perſonalis contra reum debet ei nocere,de reg iuris,odia, li.6.& habent locum prædicta, etiam ſi poſt excommunicationem incœpit debere. nam certum eſt, quòd ſi poſt fideiuſſionem, & ante excommunicationem cœpit ius compenſandi competere fideiuſſori, per factum principalis in eo lædi non potuit.ff.de compen.l.uerum, & de pac.le.fin.ad materiam facit, quod dicam de iure patro.c.uno, li.6, ſuper gl.pe.& poſt Di.infra de regu.iuris, is qui in ius, libr.6.[*& ibi,quodammodo agit*] ff.rem ra.ha. l.quo enim, 13 & l.amplius,in ſi.ſed idem † dicitur de excipiente:quia dicitur agere,& tamen excõmunicatus excipit,ut hic. unde uerum eſt,quòd qui compẽſat,agit quò ad hoc: quia habet probare:ſed ueritate inſpecta nõ agit:quia iam compelleretur aduerſarius reſiduũ reſtituere [*& ibi, quæcunque*] ibi dicitur, quæcunq; per exceptionem perimi poſſunt,in compenſationem non veniunt:ſed lex in peremptoria loquitur, iſta uerò differt.

ANNOTATIONES.

a ¶ Excommunicatus. Adde Feli.in c.intelleximus, ſupra de iudi.de habilitate, & inhabilitate excommunicati.

b ¶ Appellare. Adde do.in c.pia, de exce.in 6.

c ¶ Aduerſus. In glo.dixit hic Vincen. & iſta ratio eſt no.quæ facit ad deceſionem quæſtionis,quam format glo.ſi.in c.teſtimonium, de teſ.& ad materiam l.ſeruos,ff.de pœnis.

Compen-

d ¶Compensare. Adde Cardi. Host.Inno.Bal.hic,qui tenent,quòd non.idem Barto.in l.amplius,in fi.ff.rem ra.ha.Cy.Bald.in l.quoniam, C.de adul.

e ¶De compen. Pro hoc,'quia inspicitur principaliter intentus ipsius, qui est excludere se defendendo,licet postea sequatur impugnatio,ar.l.1.ff.de aucto.tu.ibi,stimulatus est.non ob. quod dicitur de reconuentione, quia illa dicitur impugnatio directo, hic non. non ob.l.amplius, ff.rem ra. ha.quia ibi loquitur quo ad stipulationem pœnalem: quia qualecunque damnum detur, committitur etiam in effectu:tantum damnum datur per compensa.sicut per peti. uide quod scripsi.4. q.1.in summa,ubi gloss. de hoc, Archi.

f ¶Amplius. Ibi uide Bart. qui idem tenet post Oldra.Ia.de Aret. & doc.adde ad hoc, quod dicit glo.in c.fi.supra de or.co. quòd compensatio non potest opponi petenti restitu.item compensans petere & reconuenire uidetur,ut l.3.C.de comp.& uide etiam Cy. in l.quoniam,C. ad l.Iulia.de adul. & ista faciunt ad ea, quæ not. Bar. in l.de pupillo. §.si procurator,ff. de ope.no.nunc.

g ¶Ignorantes. Ibi uide Bar.& in l.eadem,ff.de uerb.oblig. & glo. in l. uenditor, ff.de iudi.& Cy. Bal.& Sali. in aucten.qua in prouincia, C. ubi de cri.agi opor.

S V M M A R I V M.

1 *Decretalis hæc conuenit cum decretali, infra de relig.domi. cum uenerabilis.*
Excipiendo quis non fatetur intentionem partis aduersæ, & exemplum in permutatione, eod.nu.& 20.& 23.
2 *Cap.diuisio.*
3 *De pertinentijs ubi tradatur.*
Patrono clerico, & laico an petere liceat ecclesiam cum pertinentijs, & possessionibus, uel aliter, ibid.ad dictio.petijsset.
Libellus est formandus ita, ut reus deliberare possit, ibid. uer. sic.n.
4 *Excipere præpropere inutile.*
Etsi, pro quamuis, ibid.
Sacerdotes pro canonicis, ibid.
5 *Permutari possunt ecclesiæ per se, & possessiones per se.*
In permutatione possessionum potest interuenire pecuniaria refusio, ibid.
In permutatione ecclesiarum possunt duæ dari pro una, & fit multis modis, & quibus, ibid.
Cambium pro permutatione, ibid.
6 *Credere se rem illam ad se pertinere, an bona sit allegatio.*
Iuramento calumniæ quæ comprehendantur, ibid.
7 *Confiteatur si quis intentionem aduersarij excipiendo, sibi non præiudicat, secus si aliter.*
8 *Instrumentum, uel priuilegium producens licet uideatur confiteri omnia in eo contenta, tamen eo reprobato ob falsitatem, ei non oberunt quæ in eo continentur: secus si non fiat de eo mentio, & confiteatur, uel ob aliquem defectum reprobetur, & ratio.*
Confessio contentorum in aliquo instrumento quando noceat, ibid. & nu.11.& quando contra eam uenire possum, ibid.in fin.
9 *Episcopi sunt loco dominorum, unde permutant & alienant, seruata tamen forma iuris.*
10 *Instrumentum, quod ego produxi, redarguere falsi non possum: possum tamen dicere contra me non facere.*
Testes, iudicem, & personam quos semel approbaui, an & quando possim reprobare, ibid.uer. aliud est tamen.
Contra factum meum quibus uenire possim casibus, eod. numero, & nume.11.
Veritas rerum errore gestorum non uitiatur, eod.num. in prin.
11 *Legem, uel chartam simplicem si quis inducat, uel producat, quam dicit sibi in causa fauere, & non fauet, eam præiudicat, si contra producentem inducatur.*
12 *Episcopus quando est sine ecclesia.*
Transcriptor nihil de suo debet ponere, & comparatur iudici, & testi, ibidem.
13 *Delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet, an id sit speciale fauore ecclesiæ.*
Falsi instrumenti productor quando condemnandus, ibid. eo licet reprobato alius uti potest, ibid.in fine.
Delicti conscius non est audiendus, ibid. circa fin.
14 *Episcopale ius in quibus consistat, remiss.& ut exprimatur, & peti debet: aliàs quid sequitur, adijcit, nu.15. & qualiter sententia debeat concipi à iudice in hoc iure, ibid.*
Sententia incerta non dicitur ferri, si ad autentica scripta referatur, uel possit aliquibus modis certificari, & quibus, ibid.
Authentica scripta dicuntur certa & indubitata, ibid.in fin.
15 *Contra petentem simpliciter iura episcopalia, nisi excipiatur, condemnabitur exhibere iura omnia.*
16 *Legitima pro canonica.*
Præscriptio per canones expeditur, ibid. ratione eius potest quid uendicari, nu.17.
Præscriptio tanti temporis, cuius initij, uel contrarij non est memoria, sufficit sine titulo, ibid.
Episcopus ecclesiam mensæ suæ quo casu dicitur quæsisse, ibid. ad dictio. uendicabat.
17 *Ius habet in ecclesiis suæ diœces. & quod, & in quibus, & quando alienæ, & quod.*
18 *Actore non probante reus absoluitur, etiamsi nihil probet.*
Reus licet deficiat in probatione exceptionis, quam proposuit, tamen non condemnatur, nisi actor intentionem suam probet, ibid.
19 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu.20.*
In contractibus bonæ fidei, uel stricti iuris quæ ueniant, licet non expressa, & quæ contra, nisi nominatim dicantur, & nu.23.
Exceptionem obijciens, an uideatur de intentione partis aduersæ fuisse confessus.§.2.& nu.23.§.1.
Ab initio quod uitiosum est, uel inutile, tractu temporis non conualescit, ibid.§. in glo.pen.
21 *Huius decretalis casus dissimilis casui decretalis præterea, de transacti.*
Litis contestatio facta erit, siue excipiendo, siue respondendo petitioni respondeatur animo contestandi litem, ibid.§.in glo.2.
Responsio etiam uocatur exceptio, ibid.
22 *Pignoratitia directa quæ, & quæ contraria.*
Contractus bonæ fidei qui, & qui stricti iuris, ibid.
23 *Vsuræ ueniant in contractibus bonæ fidei.*
An interesse in his sit in obligatione, ibid.
Confessio tacita quandoq; consequitur, ibid.§.in glo.hac regula.
24 *Contra sententiam ex falsis instrumentis latam quibus modis & intra quod tempus ueniri possit, & an & quando sit opus restitutione in integrum.*
Falsitatis uitium multis modis in causis committitur, & de remedijs, eodem numero.

C A P V T VI.

1 CVm uenerabilis. Casus. Quo ad casū† principalem hæc decre.idem dicit cum illa, infra de reli.do.cum uenerabilis, quæ etiam loquitur de quæstione inter easdem personas, sed super alia ecclesia:sed quo ad ti.hoc dicit. Si reus, à quo res petitur, excipiat de permu.ipsius rei facta cū actore, non fatetur per hoc actorem fuisse dominum. Secundo, quòd exceptio falsi etiam post sententiam potest opponi.& erat hæc decre.in 4.compil.sub ti.de cōfessis. Et in† prima facti,& processus narratio. in secū-
2 da diffinitio, ibi, Intelleximus. Prima subdiuiditur in tres. quia primo ponit petitionem actoris. secundo ibi, Idem, responsionem, exceptionem, & probationem reorum. 3.ibi, Ad hæc, replicationem,& probationem actoris.Secunda etiam in tres:quia primò ponit motiuum diffinitionis quoddam soluens obstaculum. secundo diffinit causam quò ad spiritualia, ibi, Quia uerò, tertiò quo ad temporalia, ibi, uerū [*Quia*
3 *pertinentijs*] de † his dic, ut supra de restitutione spolia-
a torum, cum ad sedem, in gloss.[a] 2.[*Petijsset*] ut de ipsis posset pro libito disponere. & hanc petitionem putāt quidam congruam etiam in patrono clerico, qui solum intendit sibi debere rationem reddi, infra de priuile.c.3.§.in ecclesiis. Idem putant quidam in patrono laico, quasi per hæc uerba, Peto ecclesiam cum

suis

suis possessionibus,& pertinentiis, nõ intelligatur pe
tere nisi ius patronatus, arg.de iudi.examinata: quod
b non placet Inno. [b] cum in possessionibus nullum ius
habeat,de iure pa.quod autem.§.1.10 q.1.c.1.& se. In
clerico autem. cui ex fundatione competeret ius pa-
tro. bene admittitur libellus. 16.q. 2. si quis episcopo-
rum Sed si ex donatione laici hoc haberet:secus:quia
tunc non potest petere. nisi quod auctor suus, à quo
causam habet. tutius tamen est.quod etiam ubi cleri-
cus ex fundatione patronus est, non det talem libel-
lum, sed petat ius patronatus, uel rationem admini-
strationis sibi reddi·quæ petitio competit non solum
patrono,sed etiam illi. qui habet ius administrandi se
cundum Inno.sed Hosti.dicit, quòd nunquam per pe
titionem hic positam potest exigi ratio, sed petenda
est in genere,uel in specie.ff.de tute.& ratio.distra.per
totum. & necesse est exprimi qualiter, siue qua de cũ
hoc petat, utrum.s. ut patronus, uel ut talis. si enim
formandus est libellus,quòd reus deliberare posit,vt
patet ex no.de libel.ob. ca.2.& 3. sed sine hac declara-
tione deliberare non posset,& remittit ad decre. cum
ad sedem,de rest.spo.[*In spiritualibus*]in quibus obtinet
[*Temporalibus*]in quibus succumbit, ut sequitur [*Funda
ta*] quò ad temporalia: quia in spiritualibus fundata
erat de iure.ut in fi.secundum Hosti. uel dic propriè:
quia adhuc nõ erat probatum ecclesiam esse in diœ-
4 ce.[*Præpropere*]quasi † nimis subito, uel cito; concor.
24.q.3. de illicita,ante medium[*Quod & si*]pro quam-
uis.& supple,probaretur quòd sic,secundum Hostiẽ.
supra de testi.ex tenore[*instrumentum*] non originale,
sed transcriptum,ut infra patebit[*Sacerdotum*]i.canoni-
corum. & est simile de procur. c.1. sine ipsorum autẽ
assensu non ualuisset, infra de his, quæ fi. à præla.c. 1.
& c.tua,& in cle.de rebus ecc.non alie.si una[*Ecclesiis*]
5 possunt † ecclesiæ permutari [c] per se, & possessiones
c per se, & in permut. possessionum potest interuenire
pecuniaria refusio, infra de rerum permu.ad quæstio
nes,Goff.& argue per hanc literam, quod sicut in per
mutatione ecclesiarum iure proprietatis possunt duę
dari pro una,sic in permutatione ipsarum, quæ fit iu-
re tituli, uel beneficii, quod sæpius uidi seruari; facit
quod no.de mutu.peti.c.2.[*Cambium*]l. permutationẽ
alludit uulgari[*Sabinen.episcopum*]sic erat in transcripto
6 non tamen in originali,ut infra patet[*Sed† credere*]uerifi-
cari uidetur sic hæc allegatio: in iuramento calum.
est hæc clausula, quod iurans nullam dilationem re-
quirat ad probandum,nisi quam credet necessariam
& quod nulla falsa probatione utetur. C.de iur. ca-
lum.aucten. in isto.monasterium ergo proponẽs aut
credebat illam ueram, aut falsam. si ueram, procedit
allegatio:si falsam,faciebat contra iuramentum.&da
to quòd non iurasset, dicendo contrarium allegabat
turpitudinem suam,& sic audiri non debebat, de do-
7 na.inter dilectos.ad hoc dicit† Inno. quòd si non ex-
cipiendo, sed alio modo confiteatur quis intentionẽ
aduersarii,sibi præiudicat adeò,quòd non potest con
tra confessionem suam aliquid dicere, nisi probaret
ante sententiam se errasse,supra de confess.c.fin.cum
concor. sed si non confitetur, sed solum excipiendo
proponit,non potest dici,quòd cõfiteatur,nec quòd
credat. qui enim;excipit, non credit,sed nec discredit;
imo dici potest, quòd dubitat, & quasi inter duo ue-
risimilia ducitur. C.eo.si quidem, ff.de acqui.hære.is,
qui putat,§.qui bona fide,& §.fi.& de condi.indebi.l.
fi.nec ob.præ.aucten.in isto:quia licet is, qui excipit,
non credat exceptionem ueram esse: quia tamen nõ
discredit, necessaria est sibi dilatio ad probandum, ut
per id sciat, an id,de quo dubitat, sit uerum, nec ne.
8 imo uidetur† idem in actore, ut si producat aliquod
instrumentum per se, uel priuilegium, licet uideatur
confiteri quæcunque in illo Instrumento continen-
tur,etiam si ibi sint aliqua contra ipsum:si tamen po-
d stea reperitur [d] falsum illud instrumentum, quo ipso
reprobato illi non obերunt ea. quæ continentur in il
lo.hoc ideo.quia uisus est hoc fecisse innitens instru-
mento, quod putabat uerum de re iudi. cum.I.& A.
imò cum sublato instrumento sint sublata.quæ con-
tinentur in illo.argu. de hære. fraternitatis.de fide in-
stru.inter dilectos. §. cæterum, etiam si expressè fuis-
set confessus omnia, quæ continentur in instrumen-
to,non præiudicare sibi,illo propter falsitatem repro
bato.ex quo enim falsum est; ergo & falsa sunt ibidẽ
contenta,& sic confessio fuit erronea: secus,si aliquis
confiteretur expressè ponendo,uel respondendo nõ
faciendo de priuilegio mentionem, licet & illud con
tineretur in priuilegio postea reprobato; quo casu
confitetur extra priuilegium,& non innitens priuile-
gio; unde præiudicat confessio, nisi probetur error.
Item si confitetur contenta in instrumento postea re
probato non propter falsitatem, sed propter defectũ
solennitatis,ut quia defuit cõsensus capituli,uel aliud
simile, licet postea pronuncietur tale instrumentum
non esse sufficiens ad probandum intentum:tum cõ-
fessio rata manet,& ea;quæ continebat instrumentũ,
sicut confessum est,reputabuntur omnia esse vera,de
e censi. cum olim. [e] diuersitatis ratio: quia in superio-
ri casu reprobatur instrumentum ut falsum, patet,
quia tollitur fundamentum radicitus, cui confessio
inhærebat.unde necesse est, quòd confessio illi inhæ-
rens pro ædificio tollatur,argum.ibi.1. q. 1. cum Pau-
lus.infra de presby.non bap.c.fi sed quando instrumẽ
tum non probatur falsum, sed solum defectuosum,
& si non sufficiat ad probandum intentionẽ principa
lem; aliàs tamen suũ uigorem tenet, & semper est pu-
blicum.ar.C.de lib.præteri.uel exhære.auct.ex causa.
Prædicta uero locum habent,ubi sententia lata est su
per falsitate instrumenti, uel alia quæstione incidẽti,
secus autem, ubi super principali quæstione fertur
diffinitiua.tunc enim non ob.priore confessione po-
test sequi sententiam is,pro quo lata est, & ei inniti,&
etiam dicere contra priorem confessionem, ut patet
f in eo quod le.& no.supra de iureiu. mulieri [f] ſm Inn.
9 [*Loco† Domini*]no. pro episcopis, qui & si domini non
dicantur,sed procuratores, infra de dona.c.2. haben-
tur loco dominorum.unde permutant, & alienant,si
cut & procuratores habentes liberã,seruata tamen iu
ris forma, de quo remittit Host. s.de elec.cum nobis
olim,ad fi.de rebus ecc.non alie.nulli,& c. dudum,li.
6.[*Et infra*]hoc est quamuis episcopus sic allegaret; ad
huc tamen aliter ius suum fundare uoluit, ut sequit,
ſm Host.[*Bonaeius*]ecclesiæ.s.quam petebat[*Diutius*]i.
g aliquanto tempore.non.n.præscripserat, ut in fi.[g][*In-
telleximus*]hic incipit sententia Inno. [*Vel per instrumen-
tum*]q.d.instrumentum non prodest episcopo: qa nõ
dicitur ibi,ꝙ Sabinen.episcopus fecerit illam permu-
tationem, sed Theodolius episcopus. & si episcopus
replicet,ꝙ procur.hoc excipere non posit,cum falso
hoc Sabinen.adijceret in rescriptis,male dicit;quia de
10 lictũ personæ &c.ut seqtur.Sed opponitur† ſm Inno.
si uerũ erat instrumentũ, quare imponitur silentium
epo,cu necesse haberet stare permutationi? Respõdet
hoc ideo,quia forte non præiudicabat instr̃m,cũ in il
lo non interuenisset superioris auctoritas, nec alia, q̃
interuenire deberent, 10.q.2.hoc ius.17.q.ult. in uen-
ditionibus. Item q̃uis producẽs instrumentũ nõ pos
sit illud redarguere de falso,infra de censi. cũ olim, &
19.di. si Romanorũ, sicut nec testes suos 4.q.3. si quis
testibus:põt tamen dicere, ꝙ contra ipsum non facit,
ut hic patet,nã licet monasteriũ nõ produxerit instru
mentũ ad probandum,ꝙ episcopus Sabinen.permu-
rationem

tationē fecerat: tamen postea admittit ad dicendum, quod nō cōtinet in instrō auctentico Sabinen. & est rō. quia ueritas rerū errore gestorū nō uiciaret. ff. de off. præsi. illicitas. §. ueritas rerū. ff. ad muni. assumptio. ff. de neg. ge. item si cū putaui. §. fi. quis ēt non possim dicere ꝯ instrumentū à me productum, siue illa, quæ continet, quia ab initio & eius tenorem prospicete, & perlegere potui & debui diligenter: Aliud est tamē in testibus, quos produxi: quia eorū dicta possum ēt ex eorundē depositionibus reprobare, ut le. & no. s. de fi de instru. imputari, & ēt per testes alios indirectè, s. de testi. præsentiū. in prin. & c. ex tenore, possum ēt oppo nere de correctione, & de nouis inimicitijs, ut le. & no ta. 4. q. 3. §. si quis testibus, & de noua infamia, supra de testi. co. præterea. In his. n. & similibus ideo non ob. ꝓductio à me facta: qa quid de iure esset, non poterā di uinare. sed ꝯ. 27. di. si quid ueri, de Sybilla. So. aliud est in prophetis, & auctoribus, contra quos nil pōt obijci: quia in eis locus est ab auctoritate, & quicquid dicunt, indubitāter credendū est & tenendū. 9. di. ego so lis, & c. fe. & 15. di. c. fi. & aliud est in testibus, & instrumentis, q & si hāc auctoritatem habeant, ut eis credatur prima facie; probationem tamen admittunt in cō trarium, & per probationem contrariū eius, quod dicunt, uel continent, reprobantur. C. de fide instru. l. fi. supra de testi. præsentiū. Si ergo infideles, uel hæretici prophetas habeāt, uel auctores, qui dicant aliquid cō h tra eos, ex eorū auctoritatibus[h] possum ipsos conuincere, & contra errorē argumentari, ut in d. c. si quid ueri. Fateor tamen, ꝙ licet ipsi infideles de iure non sint audiēdi cōtra suos proprios & speciales auctores: nos tamen de iure non possumus uti cōtra eos auctoritatibus eorū doctorū, qui ueri prophetæ, uel auctores non sunt, & quos nos ēt reprobamus, ar. supra de test. præsentiū, & C. de falsis, qui falsas. C. de rebus credi. si quis iuriiurandū. Sed & hoc notādū est, ꝙ testes à me semel productos non solum in eadē cā, sed ēt in aliis non solum, si persona, contra quā ipsos primò produxi, modò cōtra me producat eosdē, sed ēt quæcunque alia, ex quo ipsos semel approbaui, non possum ipsos decætero reprobare, at. 4. q. 3. si quis testibus. & idem est de iudice sentiendum, arg. 3. q. 8. cuius in agendo. Hoc autem intelligendum est, quando uolo reprobare testem, uel iudicem ex causa, quæ ex me procedit. nam ex causa, quæ ex alio procederet, bene possem. ubi igitur induxi patrem tuum, uel iudicem huiusmodi contra aliquē. modo tu contra me inducis eū, uel iudicem impetrasti; unque in hoc casu bene reprobabo, & eum ēt recusabo ex illa causa: quia pater tuus est. hæc. n. causa non ex me, sed ex te procedit, secundum Inno. sed ex noua cā post, q ipsum produxi, orta eum reprobare potero, & ēt recusare, ut patet in eo, quod le. & no. supra eo. pastoralis. & de officio delega. insinuante, & supra ea. gl. uer. aliud est tamen in testibus, & sequentibus, ſm Host. quid si admitto aliquem ad unū officium, nunquid possum ipsum repellere ab alio officio, si ad ipsum mihi forsitan præsentetur? Respō. si aliud officium sit tale, in quo personæ consimiles admittuntur, non possum ipsum repellere. Si aūt in eo personæ dissimiles requiruntur, tunc secus ſm Inno. q. d. si tale sit officium, in quo persona de qua agitur, adeò apta & sufficiens reputari debeat, ut in primo, non est repellendus; intelliges tu, nisi & de nouo aliquid interuenerit, propter quod repellatur, ut patet in eo, quod le. & no. supra de test. co. præterea. sed & si de nouo nil accidit, sed tamen sufficiēs, uel habilis nō est ad seruiēdū, bene pōt repelli. etenim qui ad minus officium sufficiens est, nō sequitur ex hoc ꝙ si uocetur ad maius, ad ipsum debeat sufficiens teputari, ut patet. 12. di. nos consuetudinem, & in eo, qđ le. & no. supra de ele. scriptum est. §. pe. & fi. item. si im petraui aliquem iudicem, qui pōt esse criminosus. & idem in testem contra me inducatur, bene possum eū repellere à testimonio prætextu criminis: sed prætextu infamiæ ciuilis non possum eum repellere. & ratio diuersitatis: quia criminosus bene pōt esse iudex, sed non testis. unde nō sequitur, ꝙ si eum approbaui iudicem, per hoc in testem uideat approbasse. sed cum infamia utrunque repellat eundē quē non reputaui infamen ad iudicandū, non debeo reputare infamē ad testificandū, sicut hæc oīa possunt colligi. ff. de adul. si uxor. §. fi. & in aliis conco. superius alle. in eo, quod le. & no. infra de accusa. nulli. supra de æta. & quali. ac cepimus. ubi inuenies notata, utrū episcopus possit repellere eū, quem ordinauit, supra de ele. nosti. ubi etiā no. utrum aliqs possit venire cōtra factum suū. & hoc ēt plene no. infra de ele. coniu. diuersis fallaciis. §. fin.

11 Item † not. ꝙ si quis legē malè intelligens eam pro se inducat, uel chartam simpliciter producit, quam dicit sibi in causa fauere, cū in ueritate ius suum nō foueat nec etiam ei faueat: quia recitatoria, uel testimonialis est tantum, uel quia non est auctentica, & postea propter aliquem articulū. qui in eadē charta continetur, i inducatur contra producentem, [i] nec lex, nec charta ei præiudicant, considerata ratione præcedenti, s. quia ueritas rerū & c. & sequenti. est & alia fortior ratio; qa errantes in iure, quales sunt præcedentes non solum sibi non præiudicant, sed ēt se corrigere possunt, & suū errorē ēt reuocare. & quod plus est, ēt si hoc non faciant, uel facere nesciant: iudex tamen hoc faciet, qui in his, q iuris sunt ēt supplere pōt & debet. hoc dic, ut le. & no. supra de postu. p. bonæ. 1. §. sed ꝯ: quia producens hanc chartā credit, & intēdit posse ꝓbare per eā id, quod pro ipso facit. eadem rōne & quod ꝯ eū facit. ar. 3. q. 8. cuius in agēdo. ergo vr̃, ꝙ debeat haberi pro confesso, maximè si confiteatur ea, quę in ipsa charta continent, esse probata. respō. licet confiteat, & credat per ipsam chartā oīa, quæ continent in ea, esse ꝓbata: est tamen ueritas, ꝙ ex quo priuata est, nec probata sunt, nec de iure probari possunt per eā; patet igitur, ꝙ hoc confitendo peccauit in iure, & ideo sibi nō ꝑiudicat, ut est dictū. aliud esset, si producens chartā diceret, Ego cōfiteor esse uera, uel ēt ego do pro probatis oīa & singula, quæ in hac charta continent, quia uires istorū uerbotum non dependent ex charta, sed ex confessione, ut patet in eo, quod. s. super uerbo, se credere, uer. secus, & se. hoc tamē fatemur, ꝙ si per tale ius, uel talē chartā minus auctēticā aliquid iudicarū esset, in hoc casu tam iudex, qui sniam dedit, quam assessor, qui consuluit, & ēt litigator, pro quo snia lata fuit, idē ius, eandem chartā, uel consimilem, condēnato agente ꝯ eos, ꝯ se admittere tenerent, ut no. in summa Azo. quod quisq; iuris, ſm Inn. cuius est mens totius huius glo. quam ēt posuit Host. [*Non dicatur*] simpliciter ergo dicebatur ibi, episcopus, nō expresso lo-

12 co. nā & † quandoq; est eps sine ecclesia, de ord. ab episcopo. c. 1. de transl. c. 2. euitanda est igit æquiuocatio, de rescriptis, significante. facit de fide instru. inter dile ctos, uer. eadem. ſm Host. [*Transcriptum*] q transcribit nil de suo debet ponere in transcripto, sicut de iudice, & teste dicitur. 3. q. 7. iudices, & q. 9. puta, Goffr. [*Dele-*

13 *ctum persona*] non dicas † hoc speciale fauore ecclesiæ, ſm Inno. nam quicunq; priuatus producat falsum instrumentum, quod postea probatur falsum, licet pro pter hoc ꝓductor posset de falso condemnari, & puniri, de hoc. j. de his, quæ fi. à præla. quanto, ad fi. tñ ad id, in quo falsum instrm̄ dicebat illū teneri, nec aliter conuincit, non condēnabitur per iudicē: aliter sequeret, ꝙ iudex deberet ferre iniquā sentētiā; ad hoc. s. de causa poss. cum super. Itē est alia ratio: quia excipiēdo hoc

hoc opponit,& ideo non fatetur,ut hic. Alii dicunt, q si affirmatiuè proponat exceptionem, quam sciebat falsam, & uolebat iam probare per instrumentū quamuis falsum, ferenda sit sententia contra ipsum. Si uero hoc ignorabat, secus propter rationes supra assignatas in glossis. fit autem in ecclesia speciale, q de his casibus,scientia, delictum,uel dolus prælati,uel p curatoris ei non nocet [*Obijci potest*] sup.aliàs hic autē conscius delicti non esset audiendus, cum suam turpitudinem allegaret. inf. de dona. inter dilectos,not. etiam Inno.inf. qui fi.sint le. causam.2.ubi uide in gl. ad ecclesiam,uer.idem.si Petro.q si uno producente reprobatum est instrumentum de falso, alius illo uti poterit [*Nolumus*] non est hic pro ratione uoluntas: sed dic,Nolumus,nec uelle debemus.Host.[*Episcopale ius*] hoc † in quibus consistat, habetur s. de offic. ord. conquerente,& c.dilectus[*Auct.scripta*] sed nonne hic datur incerta sententia?dicit Inno.q non:quia tenendum est,q certis nominibus,uel circunlocutionibus distinxit hæc instrumenta,ar.ff.si cer.pet.l. certum, & sup.de testi.licet ex quadam,uer.testes. uel est hoc intelligendum de instrumentis productis in ipso iudicio redactis in actis, & sic ex parte actorum certificabatur sententia.C.de sen.quæ sine cer.quant.l.penult. & ulti.quid dicant, uide in suf.de accusa.c.3.super ulti.glos.aliàs non posset iuuari prætextu instrumentorum de nouo repertorum.C.de transact. sub prætextu, secundum quosdam. sed ipse Innocen. dicit hanc sententiam certam, etiam si in nulla parte actorū exprimantur capitula:quia scripta auctentica [k] certa & indubitata sunt. quare & eis fides adhibetur, de fide instrumen.cap.1.& 2.unde † prudenter facit is, à quo petitur ius episcopale, si petit illud exprimi, de hoc. sup.de offi.ord conquerente. aliàs, si iudex simpliciter nulla exceptione facta adiudicet iura episcopalia, condemnatus tenetur deceptero omnia iura episcopalia exhibere,quamuis per priuilegiū,uel præscriptionem præcedentem sententiam probare uelit se super aliquibus capitulis exemptum. inf. titu. 1. cum olim. iudex etiam prudenter facit, si quando ei constat, q aliquis habet in aliqua ecclesia iura episcopalia, tamē de aliquibus capitulis dubitat, si sic pronunciet, Adiudicamus tibi in tali ecclesia iura episcopalia, exceptis his,quæ per auctentica scripta, uel alium modum legitimum sunt subtracta.uel sic, exceptis talibus capitulis,de quibus nobis plenè non constat, ut hic,& infra titu.1.auditis,& c.cum olim, & c.ueniens, & infra de reli.do.constitutus, & c.cum uenerabilis, secundū Innocen. quod ponit Hostien. & hæc omnia habeas pro repetitis in præ. decre. cum uenerabilis, ubi sunt eadem uerba,uer.quia igitur,& uide in Specu.de senten.§. qualiter,in secunda[l] col.[*Præscriptionem*] allegantur igitur simul hæc duo;de quo dic quò ad hunc casum exemptionis, ut de priuile. cum personæ, lib.6. [*Legitimam*] i.† canonicam:quia non per leges, sed per canones hæc expediuntur.inf.titu.1.cap.fin. forte dicitur, quia præscriptio ortum habuit à legibus, infra tit.2.uigilanti,secundum Hostien. qui dicebat hic nō sufficere probare præscriptionem tanti temporis, qd initil, uel contrarii nō est memoria sine titulo; quod est falsum,& dic,ut infra tit.1.c.a.[m] lib.6.[*Vendicabas*] quo ad priuatam utilitatem mensæ suæ. nam quantū ad generalem dispositionem non eget præscriptione 10.quæst.1.regenda, & patet de succes.ab intesta.c.fin. & dicit Hostien cautè hic elici, & per id, quod sequitur, Aliquanto tempore, quòd si episcopus tenuerit aliquam ecclesiam ad manus suas, & fructus conuerteret in suos usus tanto tempore, quòd præscriptio sit completa, intelligitur de mensa ,etiam si titulus non probetur;ad idem, infra de consit.uti. uel inuti. eum dilecta,& sic potest intelligi, de rebus eccle. non alie. ut super[n]. secundum Hostien.& not.secundum Innocen. quòd † ratione præscrip. potest aliquis uendicare, & de hoc secundum eum not. infra titu. 1. ad aures [*Temporalia*] not. quòd non eo ipso, quòd ecclesia sita est in alicuius diœce. temporalia ipsius spectāt ad episcopum. unde nec potest ipsa alienare,maximè cū uacat ecclesia. 10.quæst.2.cap.fin. ipsa tamen ecclesia uacante, uel quando non superest alius episcopus, habet illam defendere, & pro illa agere, de succes.ab intesta.[o] cap. fin. & si non appareat, quis sit patronus, dicit Innocen. illam liberam:habet tamen ibi episcopus ius episcopale,& iurisdictionem,ut hic.& 10.quæstio.1. capit.2. & 3. & per totum, & patet de re.do.de xeno. & capitu. cum uenerabilis. in quo casu, si non est collegiata, nec in parochia alterius ecclesiæ, ipse episcopus ponet ministrum in ea, quamuis aliqui dicant, quòd episcopus non ponet, sed potius populus præsentabit. sed dicit Innocen. hoc iure aliquo non caueri, quod uerum est, secundum Hostien. nisi ad populum spectaret patronatus. supra de elect.cap.2. & capitu.querelam.& faciunt hæc ad ea. quæ ibi dixi super uer. populus. rationem autem administrationis in omnibus ecclesiis petit episcopus; ad hoc. 10. quæstio.1. episcopum,& quæst.3.cap.1.illis exceptis, in quibus clericus est patronus, secundum Innocen. de quo remittit Hostien. de præben. in Lateranensi, de priuil.cap. 1.§. in ecclesijs.& dicit Hostien. per prædicta patere, quòd episcopus in collegiatis non ponit ministros, sed collegium eligit, de quo remittit, de electio.capitu. primo,cum terra. posset tamen ex consuetu. id sibi competere, de restitutio. in inte. capitulo secundo. Item patet, quod in ecclesia sita in alterius parochia episcopus non ponit ministrum, sed rector parochiæ præsentat; facit, quod no.de iure patrona. significasti. quo negligente episcopus ipsum ponit;de quo remitti, de eccle. ædifi.ad audientiam. 2. & uide quod dicam in Mercu. de regulis iuris, quod alicui gratiosè, libro sexto [*Absoluendos*] quia † actore non probante &cæt.C.de eden. qui accusa. de causa possessio. cum ecclesia. unde dicit Pet. hic apertè colligi, quòd licet reus deficiat in probatione exceptionis[p], quam proposuit; tamen non cōdemnatur, nisi actor probet intentionem suam.

¶ Tertia † gloss. enumerat actiones bonæ fi. dicens, quare sic dicuntur, & quare sic dicuntur reliquæ stricti iuris. & in quo differunt. ¶ *Glo.hæc regula*] obiicit, & soluit. ¶ *Gl. respon.*] ponit duas lect. & secundum alteram quærit, & soluit. ¶Gloss. penult. quærit, arguit pro & contra, & soluit. ¶ *In † glo. 1. ibi, §. illud*] ibi dicitur, quod habetur. 3. quæst. 3. offeratur. ¶ *In glo.3. ibi, bonam fidem*] sequitur, in contractibus considerari, quod æquum est[*& ibi, quia tantundem*] sequitur, in bonæ fi. iudiciis officium iudicis ualet, quantum in stipulatione nominatim eius rei facta interrogatio [*& ibi.l.3.*] usuræ fœnebris pecuniæ citra stipulationem peti non possunt[*& ibi, ex uendito*] in actione ex uendito quam uenditor intentat, uenit precium cōuentum, & eius usuræ post traditionem [*& ibi.§. in bonæ fi.*] uide de usu.conquestus, super gloss. 2.[*& ibi §. ulti.*] stipulatio fundum Tusculanum dari, cōtinet dominium fieri stipulatoris quoquo modo [*& ibi.si fundum*] si stipulor fundum mihi præstari, & stetit per promissorem, quominus die statuta præstetur, consequor, quanti mea interest moram factam non esse [*& ibi. §. ulti.*] in obligationibus faciendi, si non fiat, quod promittitur, fit condemnatio in pecunia numerata i. interesse [*& ibi.§. finita*] uenditor fundi frustra excipit ruta & cæsa: quia & si non exciperet, non uenirent. ¶ *In gloss. hæc regula, ibi, si quis ita*] si interrogo, dabis,

& tu respondes quid ni:obligaris. secus, si annuis sine uerbis.¶ *In glo.antepen. ibi, querela*] uide in c. statim alle. super gloss. 2. ¶ *In gloss.penult. ibi, quod in initio*] sequitur, uiciosum est, non potest tractu temporis conualescere [*& ibi l.penul.*] quæ ab initio inutilis fuit institutio, tractu temporis conualescere non potest [*& ibi, sed si quæritur*] uide de proba. licet, super glo. bene tamen.

21 ¶ *In glo.1.ibi,similem*] & dissimilem. nam ibi ex tali propositione condemnatur reus, hic absoluitur: sed ibi respondendo cōfessus fuit, hic excipiendo proposuit, ut ibi no. ¶ *In glo.2. in fi.*] dic ut inf. de lit.conte.c.2.lib.

q 6. dixit hic Inno.φ siue excipiendo, siue respondendo petitioni respondeatur animo contestandi litem, facta erit contestatio; quod dicit hic patere: quia id, quod uocatur respōsio, etiam uocatur exceptio. ¶ *In*

22 *glo.3.ibi,pignoratitia*] dicunt Pet.& Abb.directa & contraria.i. quæ datur debitori, debito soluto, & quæ datur creditori, si sibi pignorata sit res aliena, uel alii obligata [*& ibi,hæreditatis petitio*] & actio ex stipulatu ꝓ dote, ut ibi sequitur.& Abb.& Host. ponit de his uer-

r sus, Empti, conducti, mādati, depositiq;, Pignora, cōmuni, ercifcundæ, pro socioq;, Dotis, & hæredis, tutelaque, commoda, gesta, Præscriptis uerbis, permuto, uel æstimo secum, Ista bonæfidei sunt; stricti cætera iuris [*& ibi, inueniri debet*] & hoc respectu omnes contractus dicuntur bonæfidei.27. q.1.c.2. [*& ibi, bonæfi.*]

23 ueniunt † hæc ſm leges, ſm canones contra, & forte ſm leges hodie; de hoc.inf.de usuris.c.3.Abb.[*& ibi, si quis alio.§.ulti.*] & uide quod ibi no. & consistunt hæc in subtilitate iuris ciuilis, qua quæritur, an intersit in his etiam sit in obligatione ita, quod ueniat in petitio

f ne, & c.si.quod dicam.inf.de emp.& uen.cum dilecti, super uer.induxit [*& ibi,si ruta*] & ff.de cōtrahen.emp. in uendendo.§.ulti. ¶ *In glo. hac regula, ibi, non utique*] & habes eam, inf. de reg.iu. exceptionem, lib.6.ibi uide [*& ibi,prout*] & infra de app.cum causam, & taciturnitas.sup.de præsumpt.nonne.Item Samaritana, quæ dixit, scio, quia propheta es, per cōsequens dixit se uirū habere.31.q.1.quomodo, Ioan. ¶ *In glo.antepen.ibi,querela*] ubi de hoc [*& infi.*] & ibi posui uersus, quos hic no. Hosti. ¶ *In* † *glo.penult.ibi,nulla*] contrarium uidetur notasse, s. quòd contra illam sit restitutio necessaria. sup.de proba.licet, in fi.2. glo. & ibi remisi ad Spec.de sent.prola.§.fi.uersi.item oppone, quod est lata, & sequentibus.dicebat hic Host.hæc uideri cōtraria, quæ dicit glo.s.quòd sententia teneat, & quod pronuncie

t tur nulla. dicit autem, φ nullitas respicit ueritatem. Quod autem dicitur tenere, opinionem respicit, cui statur, quàmdiu ueritas est occulta. sup.de bigamis, nuper.ff.de offi. prætoris. l. Barbarius.manifestata uerò ueritate prouunciatur nulla quo ad ueritatem, & retractatur quo ad opinionem. & sic dicit intelligendum, quod no.in sum.de re iudi.sub.§.quid iur. Quid dicemus de principali contrarietate, poterit ne per uiam exceptionis anullari sententia lata per falsos testes, uel per falsa instrumenta: an erit necesse, φ præcedat restitutio? & si sufficit exceptio, erit ne perpetua? Glo. in l. querela. C. de fal. ponit unum modum cognoscendi de falso per exceptionem, quam dicit tempore non tolli per l.pure. ff. de doli excep. Idem Hostien. & Pet. ut dixi in præall.decre.licet, in fine secundæ glo.pro quibus facit hic text.sed φ restitutio sit necessaria, uidetur per l.diuus.ff.de re iudi.ad idem. C.si ex fal.instrumen.per totum. C. de transactio.si ex falsis per quæ probatur contra sententiam, & transactio nem latam & factam per falsa instrumenta dari restitutionis beneficium. per quæ uidetur restitutionem necessariam; nec aliter excipi posse ad quod.ff.de cōdi.inde.l.fi.in fi.& ff.de excep. l.exceptiones, quæ §.fi, & si dicas exceptiones competere, non uidetur, φ cō

perat ultra quadriēnium, quo peti poterat restitutio ad hoc.ff.de peti.hære.si quis libertatem, de inoffi. testa. Papinianus.§.si filius.propter hoc dicūt quidā domini legū, φ ubi per falsa instrumenta obtinuisti contra me aliquod remedium finiēdarum litium, ut sententiam, transactionem, & similia, tunc per iura præalle.necesse sit.inf.quadriēnium me iuuari beneficio restitutionis agendo, uel excipiendo. Si uerò tale remedium non obtinuisti, perpetuò excipiam, ut in l. pure. Alii dicunt, quòd aut fuisti in dolo etiā in obtinendo remedium finiendarum litium sciẽter utendo falsis instrumentis, ex quibus obtinuisti. & tūc quia commisisti crimen falsi, & sic teneris mihi etiam ciuiliter actione in factū ad interesse. C.de falsis. l.damus, & l. fi. ergo & habeo exceptionem sine restitutione, quæ durat ultra quadriennium, saltem quantum durat actio iuxta regulam, cui damus actionem &c.ff. de reg.iuris, inuitus.§.cui damus, & inf.de regu.iuris, qui ad agendum.lib.6.aut non fuisti in dolo: quia ut nec conscius falsitatis; & tunc quia non potest excipi, nisi habeatur restitutio, ut d.l.exceptiones.§.fin.uerū exceptionem non durare.i.ultra quadriennium. & licet ista ad actionem intellectus faciant: non tamē clarificant. & planè de iure nostro uidetur, φ per uiam exceptionis obiiciatur falsitas contra sententiam, ut hic apertè dicit text. & supra de proba. licet, in princ. quæ in exceptione loquuntur, & decre.in nostra, supra de procura.etiam de exceptione loquitur.ad idē. infra de crimine fal.cap.2.& tamen etiam de iure nostro dicitur ualere sententia, quàmdiu probetur falsitas.sup.de fi. instrum. accepimus, sicut & de ciuili.ff. de re iud.diuus.Mihi uidetur distinguendum inter ueram falsitatem rescripti, cuius uirtute profert delegatus sententiam, de qua loquitur decre.2. de crimi.fal. de qua sine temporis præfinitione agitur, & excipitur contra agentem, ubi not.in 1.gloss.& falsitatem procuratoris, de qua in præallega. decre.in nostra, & de his duabus satis dixi post Innocen. & Compo. de rescriptis, super litteris, in fi.& falsitatem probationum, ex quibus fertur sententia. & de his principaliter loquimur, & de hoc potest agi criminaliter. Item ciuiliter actione in factum. Item per beneficium restitutionis.& hic prosunt tempora limitata, ut no.in præallega.decre.licet, in fi.glo.2.Item per uiam exceptionis. Item per uiam replicationis.si per uiam exceptionis, puto uerum, quod no. Accur.in l.querela, quod perpetuò, quando agetur ex sententia, poterit excipi de ipsius nullitate propter falsum, quod placet etiam Guil.in præallega.uer.licet contrarium uideatur tenere in Spe.de senten. execu. in fine, scilicet quòd non excipitur sine restitutione. & idem Compo. de rescriptis, super litteris, in gloss. quæritur hic, uer. intellige tamen, nec distinguam, an uictor fuerit conscius ueritatis, nec ne. & procedit hic propriè, cum sententia lata est pro actore: qui postea petit ipsius executionem. absolutoria enim lata pro reo secum trahit executionem, ut no. de appella. pastoralis. si per uiam replicationis, hic distinguo. aut excipitur de sententia contra actorem denuo repetentē primā actionē, ut quia petebat fundū: absolutus fuit reus per falsas probationes: iterum petit fundum illū: excipit reus de sententia: actor replicat de nullitate, & falsitate, hoc postet locum habere, quòd actor inepte agat.

u debuit.n.prius restitutionē petere, ut in.l.diuus. Si uero excipitur ꝯ actorem non repetentē primā actionem, puta peto electionē casari propter crimen, uel defectū: excipis de sententia absolutoria: replico de ipsius nullitate, & falsitate, puto, φ procedit replicatio, & erit perpetua, ut competat, quandocunq; excipitur.& idem dico de duplicatione; ut si petis electio-

nem

nem confirmari, excipio de crimine falsi: replicas de sententia absolutoria: duplico de ipsius nullitate, & falsitate; procedit duplicatio & sine temporis præiudicio. certum est enim, quod ego, contra quem non fuit principaliter formata sententia, non teneor petere restitutionem cõtra illum. Si autem velles tenere, quòd de necessitate sit petenda restitutio contra illũ, dici posset, quod per uiam restitutionis consequeris reuocationem sententiæ: quam tamẽ non consequeris per viam exceptionis, uel replicationis, quibus erit satis, quòd probatæ suum consequantur effectum, de x ord.cogni.c.2.de rest.spo.solicitè, cum[x] si. Item si opponis, ex quo competit extraordinarium beneficiũ restitutionis, ergo non competit ordinarium nullitatis. respon. hoc non esse præcisum; quod patet per de- y cre.c.2.de resti.in integ.[y]lib. 6. [*& ibi, nunc cessabitur*] facit de restitu. in integ. suscitata.

ANNOTATIONES.

u ¶In glo. Et quid ueniat nomine pertinentiarum; & plura alia utilia circa talem libellum uide per Io.An.in eo.c.in glo.no.libellũ.

b ¶Annuo. Ibi uide Io.An.in gl.nel dic, quòd huic not. uidebatur post Innu.uelle, quòd pro iure, quod habet quis iure, in re, possit in libello proponi rei uendicatio. & sic potest facere pactuus; & uide Bart. ff. de contrahen. empt. qui tabernas.

c ¶Permutari. Adde Rotam in quarta de rerum permutatione, in nouis, & Fed. de rerum permutatione. q. 10. & Domi. in cap. 1. de re. permutatio. in 6.

d ¶Reperitur. Ipse autem producens instrumentum falsum nõ potest illud dicere falsum propter regulam, quæ habetur in l. apud antiquos, C. de fur. in uer. nos autẽ, uersi. qui habet aduersus &c. & hoc in sciente illud producente, & uide Bar. in l. post legatum, in prin. ff. de his, qui. ut indi. & ibi per ipsum, an possit producens illud dicere nullum, de quo inf. in uersi. item si confitetur, & uide infra in glo. quasi dicat, in principio, & in glo. non dicas, & se. & uide plene per Bald. C. de his, qui. ut indi. in l. alia.

e ¶Olim. Hic text. loquitur in confitente contenta in instrumento nullo propter defectum. sed an ex sola productione uideatur exclusus, & dicendo illud nullum, uide Bart. in l. post legatum, ff. de his qui. ut indig. & uide Io. An. in præalle. c. cum olim, super glo. pen. & uide inf. in glo. quasi dicat, in prin. & uide Bald. qui limitat istud dictum Inn. in l. alia. C. de his, qui. ut indi.

f ¶Mulieri. Quasi sententia tollat, quod induxerat productio falsi instrumenti, uide Io. An. in c. mulieri, in gl. dicunt quidam, & per Bald. in l. 1. C. de furtis, in quarta oppositio. & in l. aliam, C. de his, qui. ut indi.

g ¶Vt in fi. No. illum uersi. Porrò, usque ad uer. intelleximus, quomodo ex possessione iste episcopus probare uolebat dominium, quod an sufficiat, uide Barto. in l. quidam in suo, ff. de cond. inst. & Bald. in l. eam res, & in l. 3. C. de prob. & plenius in illis p Sali.

h ¶Auctoritat bus. quid de chronicis, glo. in uerb. magis poterat, in c. inter dilectos, de fide instru. quid de pictoribus, uide in c. quanto, in glo. de iureiu. & uide sup. de proba. cum causam, Bald.

i ¶Contra producentem. uide Panor. in c. cum olim, de cens. & in consi. 60. 2. uol. & Bart. in l. post legatum, ff. de his, qui. ut indig. Alex. consi. 108. in 5. uolum.

k ¶Auctentica. Et in dubio videtur se referre ad instrumenta in iudicio producta: quia ex alijs instrumentis nõ habet se informare, ad hoc, l. ait prætor. §. 1. de re iudi. & c. constitutus, de reli. do. uide quæ ibi scripsi: quia bona verba, Archi.

l ¶In secunda. Versiculo item debet etiam sententia certa, & uide Ioan. And. de exces. præla. tanta. in glo. nu. generalem.

m ¶Capitulo. Et uide ibi glo. & Io. And. & Bart. in l. cum de in rem uerso, ff. de usur.

n ¶Super. Ibi uide, & gloss. no. Inno. in cle. 1. de censi. & omnino uide Ioan. And. in c. qui contra iura. de reg. iu. lib. 6. in Merc. & ibi uide remissiones.

o ¶Ab intesta. Ibi uide, & per Io. And. in c. cum deputati, de iudi. & in c. olim, inf. de testi. spo. in glo. si de iuribus.

p ¶Exceptionis. Hoc credo uerum, nisi ipsius actoris intentio sit de iure communi fundata, ut patet in isto c. ibi, quia uerò nobis &c. & idem etiam uidetur dicere glo. quando ipse reus assumeret in se onus probandi contrarium eius, quod actor probare tenetur, ut dicit glo. fi. in l. circa, ff. de re iu. facit ad prædicta, quod dicit Barto. in l. non solum. §. sed ut probari, ff. de oper. no. nunc. uide quod scripsi in c. unico, in gloss. probante. inf. ut ecc. bene. Archi.

q ¶Excipiendo. Et hoc quando simpliciter exceptionẽ opponit, tũc non uidetur litem conte. ut no. in d. c. 2. sed si dicit se non teneri respondere, & negat narrata, prout narrantur, & exce. opponit, tunc bene uidetur litem cont. ut no. in c. dudum, de decimis, Bal.

r ¶Pignora. Et quid de hypothecaria, an sit bonæfidei, uel stricti iur. uide glo. & Bart. in l. constitu. ff. ueteris. §. 3.

s ¶Petitione. vide circa istam materiam plenius Barto. in l. 1. ff. de ac. empt. & plenius l. stipulationes non diui. ff. de uerb. obli.

t ¶Nulla. Vide Bart. in l. diuus, ff. de re iudi. & in l. si prætor. §. Marcellus, ff. de iudi. & quid de transactione, uide Cy. Bar. Bald. & Sali. in l. si ex falsis. infra alle. & de decreto uide Bar. in l. Seiæ egressæ, ff. de tuto. & cur. da. ab his.

u ¶Restitutionem. Facit ad hoc quod no. Ioan. An. sup. eo. a nobis, post gln. in uersi. quando competat, & uide Bart. in l. nam postea. §. si minor, ff. de iureiuran.

x Cum. Idem no. Bart. in præall. l. diuus, & uide ipsum in l. qui agnitis, ff. de excep. & doct. in l. si ex falsis, præalle. qui idem no.

y ¶In inte. Vel dic, quòd ista competunt ad diuersa, ut per se patet. & unum pinguius est alio, uide Bartu. in l. in prouinciali, ff. de no. ope. nuncia.

SVMMARIVM.

1 *Ob exceptionem non admissam qui appellat, coram iudice appellationis eam ueram probare debet.*
Dietam ultra unam quis trahi non potest, & qualiter hoc intelligatur, ibid.
2 *Appellatio ut precludatur exceptionem proponenti, propter quam si non admittatur, appellatio timeatur, quæ cautela.*
3 *Dietas ultra duas citatus an ire teneatur.*
4 *Dieta una si est à loco per aquam, & quatuor per terram, uel contra, quid iuris.*
Via usitatior, & tutior consideranda in dietis, ibid.
De limitibus probandis ubi habeatur, & ubi melius distinguantur, ibid. uer. item termini.
5 *Epilogus, & additio glossarum. num. 6.*
7 *Appellationis iudices quando in negocio principali supersedeant, iustificata ueritate causæ appellationis.*

CAPVT VII.

1 OLim. Casus. Qui† propter exceptionẽ non admissam appellat, coram iudice appellationis ꝓbare debet exceptionem esse ueram. & sunt duæ partes. in prima appellantis querela. in secunda prouisio, ibi, discretioni [*Treuerensi*] cui commissa fuit causa, quæ inter Vincen. & ipsius aduersarium uertebatur, Innoc. [*Vltra duas*] hodie unam, & cum determinatione decre. de rescrip. statutum, lib. 6. [*Trahebatur*] in hoc consistit ius exceptionis, ut in 1. gloss. [*Recusabat*] & bene, si uerum erat, quod allegabat pars altera [*Qui*] scilicet locus [*Ab illo*] loco domicilij ipsius Vincen. uel dioe- 2 cesis illius [*Probare† poterit*] dicit Pe. notandam bonam cautelam, quòd si aliquis proponat exceptionẽ, propter quam, si non admittatur, timetur, quòd ille appellabit, ut præcludatur uia tali appellationi, iudex dicet, & ego illam admitto, si probata fuerit. vnde ea nõ probata non censetur admissa, nec poterit appellari. salua pace Per. hæc non est magna subtilitas [*Duas* 3 *dietas*] quærunt† Gof. & Host. an citatus ultra duas die- a tas ire teneatur[a]: videtur ꝙ non, ar. ff. de iu. si quis ex aliena, & l. non uidetur. ff. si quis in ius uo. non ie. l. ex quacunque, ff. de peculio. eo tempore, infra de app. si duobus, & c. cum parati. sed cõtra. ff. de arbi. l. arbiter Calendis. sup. de offi. dele. prudentiam. 1. respon. So. dicunt, ꝙ ire tenetur, si dubitetur de dietis, uel an literæ sint obtentæ de consensu procuratorũ, quos partes habent in Curia: alias non tenetur, si nullum du- 4 bium est. quid si una† dieta est à loco per aquam per terram quatuor, uel econtra? Dicunt quidam, ꝙ consideranda est uia usitatior & cõior, & quę frequẽtior est, ar. l. di. sæpe. ff. ad l. aqui. si putator. inf. de homi. ex literis. 2. alle. Hostien. de spon. ex literis. ff. de fluni. l.

l.ff.defun.instruc.cum de lanionis.§ asinam. Dicit tamen Gof.& Hosti. hoc esse frequentius, quòd considerentur uiæ terrestres maximè tempore hyemali, quo solet esse periculosa nauigatio,& sępe incerta.C. de offi.rec.prouin.l.ciuitas.Item termini diœc.in terra melius distinguuntur, quàm in mari, uel aquis. & de limitibus probandis,supra de proba.ex literis.c cũ causam, & facit quod no. in spe.de cita.§.1.post prin.

5 ¶ Prima † glo.no.quærit,soluit, & remittit. ¶ Secunda glo.obiicit, & soluit. ¶ Vltima respondet signando contrarium de decre.ut debitus. ¶ *In † glo.1.ibi, nonnulli*] hęc uera secundum illa tempora.hodie uero inspicimus non solum locum conuentionis, sed etiam cõmissionis, supra de rescriptis, statutum.§.cum uero,& §.de.li.6. ¶ *In glo.ulti.ibi, quod manifestum contrarium*]

7 ad cuius contrarii solutionem † dicebat olim Hosti. quòd quia rescriptum emanauerat à prędecessore,& citatio non tenuerat, quasi res integra esset,expirauerat iurisdictio, ad hoc de elec.bonæ.1.in fi.de offi.deleg. gratum. & est si.de no.ope.nun. significantibus, ubi de hoc secundum eum: uel, ut dicit, hanc gratiã fecit papa reo, qui conueniri nolebat coram delegato,ne uexaretur:sed paratus erat corã ordinario stare iuri. Dcutum tenuit, quod tenet glo. & prædicta prima solutio est contra ipsum Hostiẽ. pro opi.ntea no. de offi.deleg.cum plures,li.6.Pe.& Abb.dicebant cõtrarium locum habere, quando appellatur ab ordinario, vel delegato, cuius rescriptum nõ est nullum, nec annullatur ope exceptionis.& dicunt ipsum contrarium fallere in duobus casibu,s.cũ appellatur propter non admissam exceptionem ueritatis tacitæ, uel falsitatis suggestæ.probata enim causę ueritate appellationis,supersedent iudices appella.nam auctoritate illius literæ nõ procederet principalis iudex,ergo nec iudex app. qui succedit in locum ipsius. secũdo casu, quando appellatur propter exceptionem abusus rescripti impetranti oppositam non admissam. [b] nam illa uerificata coram iudice appellationis ipse iudex supersedet,cum propter abusum perdiderit cõmodũ rescripti. vnde sicut nõ procederet principalis iudex, ita nec iudex appellationis. quòd sit abusus patet, de rescriptis, nõnulli,& propter hoc perdere debeat cõmodum rescripti, probatur.eo.titu.ex tenore, & ca. ult.pro hac lectura bene facit, de of.dele.si à subdelegato,li.6.sed contradicere uidetur, de ap.ex parte.M. & c.significãte. vnde finaliter prædicti tenẽt id, quod hæc gloss. quæ fuit additio, licet prædictas solutiones dicant ueras.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ire teneatur. Vide per Spec.de cita.§. 1. post princ. per Imol. in capitu.super literis, in 13.colum.de rescri.per d.Fel.n.in c.cum ordinem, supra de rescriptis.

b ¶ Admissam. Et sic oo. ex illis duabus fallentiis, ex quibus est so. huius contrarii.& est intentio Abba.quòd si est excep.quæ opponitur iurisdi.exclusoria, iustificata appellatione coram iudice, ad quem, ipse iudex, ad quem, debet supersedere negocio prin. ut hic, quia intentio illius excep. & appellationis est excludere processum; ergo operaretur contrariom effectum. quandoq; nõ est exclusoria iurisdictionis,tunc non debet supersedere, ut in cõtrario,c.ut debitus.item uide in c.significauerunt, in fi.inf eo.in glo.fi.ubi simile remittitur,& uide ibi scripta,quia faciunt, in fi. Ad idem etiam no. supra de rescri,significante. & no. quòd dicitur in d.c.significauerunt, ad quod concor.text. in cap. dilectus, el 3. de præben. ubi probatur, quòd ubi iudex pronunciat se incompetentem, iustificata appellatione, remittitur à iudice, à quo & uide ibi scripta, Archidiaco.

SVMMARIVM.

1 *Per excommunicationis uel periurii exceptionem quis à sua, uel ecclesiæ sua defensione repelli non debet,*

2 *Appellatus coram quo iudice debet prosequi causam suam, appellante non prosequente appellationem.*

3 *Citari si mandantur omnes, qui se uolunt opponere, & quorum interest per publicum edictum, non astringuntur ad comparendum.*

Citari si mandatur alicui omnes illos, qui se tali opponunt super electione, uel alio facto, sint citandi, & quæ nam sit in hoc citatoris cognitio, & officium, ibid. §. aliquando mandatur, & nume.4.

Citati an necessariò uenire debeant, ibid.

4 *Rescripta præteritum non respiciunt, sed futura, uer. Alii uerò.*

5 *Voluntarii qui dicantur ad iudicium uenire, qui necessarii.*

6 *Excommunicatus an & quando possit excipere contra petentem confirmationem.*

Ad iudicium qui uenit, qualiter firmet personam suam, ibid. uer. uoluntarius autem.

Edictum citatorium ad opponendum electioni, & electo differt ab edicto, quo citantur creditores, cum minor abstinet, uo.num. uer. Si uerò contra, circa fin.

7 *Excommunicatus maiori repellitur ab agendo.*

Excommunicati minori electio non ualet, ibid.

Periurium quos, & à quo repellat, ibid. ad dictio. periurii, & nume.8.

8 *Criminosi, ecclesiæ, suas, & suorum causas prosequi possunt,*

Obedientiam electo si subditus negat, dicitur defendere ecclesiam suam, ibid.

Opponere non sufficit, nisi probetur, ibid. ad dictio. probata.

9 *Epilogus suffragium, & additio glossarum. nu.10.& 11.*

CAPVT VIII.

1 Dilecti. Casus.Per † exceptionem excõmunicationis,vel periurii à sua uel ecclesiæ suæ defensione qs repelli non debet.& prima pars ponit petitionem appellantis.secũda dat iudicem,ibi, Quocirca [*Traxisset*] ergo erat electus originalis actor: sed dicit Inn. quòd forte electus iste petebat obedientiam ab istis tribus

2 canonicis,& ipsi illam denegabant;uel illi † appellauerunt,& appellationem non prosequebantur.unde petere poterat electus, quod procederetur in causa. inf. de app.oblatæ, ad fi. vel quòd imponeretur eis silentium,& etiam aliás punirentur,infra de elec. c.1.lib.6. sed hodie non sunt super hoc literæ impetrandæ: sed debet appellatus expectare apud iudicem appellationis, & ibi prosequi causam suam, licet papa, uel alius superior quandoq; concedat literas ex certa scientia.

3 & tunc ualent: quia aliter non ualerent.interdũ † etiã mandat iudex citari omnes, qui se uolunt opponere. & quorum interest, per publicum edictũ; quod dic, ut de elec.c.fi.lib.6.& facit,qui matrimonium ac.pos. cum in tua.nullum tamẽ arctant talia edicta: sed quilibet sibi relinquitur, ut compareat,si uoluerit, & sibi crediderit expedire;& vide,quod dicam,de rescriptis, in multis, super 5.glo.lib.6. & in Spe. de cita.§.sequi-

a tur.in vlt.colum.aliquando [a] mandatur alicui, ꝙ citet omnes illos, qui se tali opponũt super electione sua, uel super alio facto, de quo agitur. in quo casu dixerunt quidam, sed male, ꝙ citatoris est aliqua cognitio,hæc.s.ut uocet eos,quos impetrator citari petit,& quærat ab eis,utrum se uelint opponere,uel non.& si responderent,ꝙ uelint se opponere, citet ipsos. Si uero dicant, ꝙ nolint se opponere, tunc absoluat eos à citatione.& pro istis, qui sic sentiũt,est ar.in eo, quod dicitur,quod omnia iudicia sunt absolutoria,ut insti. de of.iud.§.fi. ẞm Inn.& ꝙ dicitur,ꝙ nemo de domo sua in ius uocari debet.ff.de in ius.uo.pleriq;, & l.se.& quia nemo præcisè cogitur se defendere: sed satis est, quod aduersarius mittatur in posses. bonorum eius,

uel

vel alias pœnas patiatur is, qui se non defendit, ut ibi
patet. & in eo, quod le. sup. ut lit. non conte. tuæ frater
nitatis[b]. nec ob. ff. de verb. obli. inter stipulantem. §. 1.
vbi dicitur, quod iudicium redditur in inuitum: quia be-
ne redditur iudicium in inuitum, si ex quo venire te-
nuit, proceditur contra ipsum, secundum Host. ueruntamē
Inno. non placet hæc opinio: quia cum hæc clausula,
citet omnes, qui se opponunt, intelligenda sit de his,
qui ante datam literarum citatoriarum se opposue-
runt, & illius, cuius negocium agitur, intersit, uel in-
teresse possit, eos se sibi non opposuisse, quamuis di-
cant, quod se nolūt amplius opponere, nisi primò satisfa-
ciant de interesse secundum Inn. ar. ff. de interr. act. de ætate.
§. fi. ff. de condi. causa da. dedi, & l. si pecuniam. cuius
satisfactionis cognitio ac diffinitio non est citatoris,
sed iudicis. Si ergo citator uult bene & plenè suo offi-
cio fungi, sine alia interrogatione inquisitionis citet
illos, quos impetrator dixerit sibi nominādos. sed &
impetrator in nominatione sibi caueat: quia si facit
citari illum, qui nunquā se opposuit, uel non interest
sua, ut citetur, & sic in nullo est sibi obnoxius, condē-
c nabitur in expensis[c], ar. in eo, quod legitur & no. sup.
4 de rescrip. c. fi. §. 1. secundum Host. Sed nunquid per †tales li-
teras citari possunt illi, qui primò post datam littera-
rum se opposuerunt, uel qui nunc de nouo uolunt se
opponere? Dicunt quidam quod sic: quia præsens tem-
pus appositum litteris, ubi dicit, qui se opponunt, cō-
fusè est intelligendum, ut includat in se non solū præ-
teritum, sed & præsens pariter, & futurum. nam & præ-
sens confusum præsentis non tenet usum. Alij uero
dicunt quòd non, nisi illi, qui ante datam literarum
se opposuerunt, citari possunt secundum Inn. & hoc uidetur
uerius secundum Host. Considerata natura rescriptorū, quæ
de natura sui præteritum. i. datam, præcedentia tantū
respiciunt, non futura. ideoq; & dicitur, quod data litteræ
est consideranda; quod dic ut le. & no. sup. de rescrip.
cam te. §. pen. & c. ad hæc sumus, & c. significauit & c.
d fi. §. autem literas[d]. nec mireris secundum Inno. si di-
xerim, quod ad nutum impetratoris debent omnes cita-
ri, & sic poterunt multi iniustè vexari, quod uidetur
absurdum. nā & si papa illos omnes in suis literis no-
minasset, omnes citasset; & tamen illa eadem absurdi
tas accidere posset, videlicet quod multi iniustè uexaren-
tur: sed in utroq; casu si hoc appareat, & citatus com-
pareat, condemnabitur ei impetrator, ut dictum est,
ad expensas. si uerò citatus non compareat, non sta-
tim condēnabitur ad expensas, uel ad aliud quicquā.
imò contra ipsum præmissis iuramento calumniæ. &
cognitione summaria, & non aliter, sicut iustum fue-
rit, procedetur. sed dici potest, quod non citabuntur om-
nes illi indistinctè & indifferenter, qui ab impetrato-
re fuerunt nominati: sed attendet citator qualitatem
personarum, & causæ, & sicut delegās moderaretur,
sic & ipse moderabitur qualitatem citandi, & nume-
rum citādorum, ar. in eo, quod le. & no. de rescriptis,
super litteris. §. fi. secundum Inn. cuius est magna pars mentis
huius glo. quia nec semper, nec in omnibus obedien-
dum est, ut patet in eo, quod le. & no. sup. de temp. or.
ad aures. §. 1. & c. dilectus, uersi. cum igitur, secūdum
5 Host. [*Opponunt*] forte †agendo; & tunc planum, quod uo-
luntarii ueniebant ad iudicium. C. ut nemo inuitus,
in rubro & nigro. forte excipiendo; & tūc licet uideā-
tur uoluntarii, ipsorum exceptio replicatione nō tol-
litur, ut sequitur. per quod dicit Host. non simpliciter
6 †standum distinctioni Inno. no. sup. eo. cum inter, ubi
e dicit, excommunicatum non posse excipere [e]contra
petentem confirmationem, ne defensio trahatur ad
impugnationem. & quia cum sit extra ecclesiam pro
pter delictum suum non interest sua, nec potest excō
municationem, uel aliud crimen alteri obiicere, ar.

15. dist. primum. 26. dist. una tantum: nec auferet de
oculo proximi sui festucam, qui in suo trabē gestat
3. q. 7. §. tria, in fin. nec obst. quòd paria delicta & c. ad
quod respondet per nota. de adulte. c. pen. ad hanc de
cre. respondetur, quòd loquitur in reo necessario: quod
probet littera. Traxisset in causam. uoluntarius antē
primò firmabit personam suam in iudicio, quod ex-
communicatus facere non potest. necessarius autem
firmabit personam suam hoc ipso, quòd uocatus est,
cum necesse habeat respōdere, de iudi. intelleximus,
& iudicium redditur in inuitum. ff. de uer. oblig. inter
stipulantem. §. 1. & quid dixerit de aliis iudiciis, ubi per
officium iudicis fit generalis uocatio, non specialis,
ibi dixi. Sed Hostien. ponens ibi causam de translatō,
cui per canonicum ad impediendam possessionem
opponitur crimen cum infamia, contra quem ipse
translatus replicat excommunicationem, dicit Cle-
mentē. IIII. diffinisse cum transtuli Visonieñ. ad eccle-
siam Colubrieñ. quòd replicatio nō elidat exceptio-
nē, licet ipse sit reus uoluntarius prouocans, non pro
uocatus. unde dicit ibi Hostien. hanc distinctionem
Innocen. de reo uoluntario, uel necessario non pro-
cedere, nec iure probari: quam tamen si sustinere ue-
lis secundum eū, quis magis est necessariò excipiens,
quàm uolens malum prælatum repellere? quid enim
grauius, intolerabilius, & periculosius, quam quod
detur lupus loco pastoris? dissipator loco cultoris?
homicida pro medico? tyrannus pro defensore? ini-
micus pro aduocato? certe nihil. ut patet, de elect. ni-
hil est, & c. ne pro defectu. de restitu. spo. conqueren-
te. 40. distin. multi. Item cum excommunicato reser-
uetur exceptio de temporali iudice delega. suspecto,
fortius de ordinario, qui perpetuus est. hic autem
dictum Hostien. dicit Goffre. quòd seruat curia. scili-
cet quòd excommunicatus pro ecclesia sua possit se
opponere contra petentem confirmationem etiam
f uoluntariè ueniens. hoc not. in spec. de actore[f]. §. 1.
uer. item quòd est excommunicatus. Sed his ob. sup.
de iudi. exhibita, per quam dici potest, quòd si cano-
nicus excommunicatus prouocat in iudicium, dans
libellum, ut cassetur electio, repelletur per exceptio-
nem. Si uerò contra prouocantem ad confirmatio-
nem excipit, si sponte ueniat, admittetur, maximè,
quia confirmationem necessario præcedit edictum,
quod citat nolentes opponere, de elect. c. fi. lib. 6. un-
de non est simile illi edicto, quo citantur creditores,
cum minor abstinet, ut uideant bona hæreditaria, de
quo dixi. sup. cap. cum inter, & no. sup. de offi. iud. c. 2.
[*Supradictæ*] s. sanctæ Mariæ. Host. videtur dicere, quod
alii erant canonici Gratiaceñ. & alii sanctæ Mariæ Gra
tiaceñ. & ad Gratiaceñ. spectabat electio præpositi il-
lius sanctæ Mariæ. Idem Pet. & Abb. [*Excommunicatus*]
7 maiori, ut † repellatur ab agendo. sed idem de mino-
ri quò ad hoc, ne ualeat electio de ipso facta, de cle.
a [a]excommu. ca. fi. [*Periuri*] hoc non impedit agentem
sed confirmationem petentem, cuius intentionem
perimit, sicut repellit ordinandum, de tempo. ordi. c.
fi. & testem, sup. de test. testimonium [*Exceptionem*] quā
proponebant contra cōfirmationem petentem. uel
iste electus uolebat elidere exceptionem canonico-
rū, qua dixerāt illū excōicatū esse. replicādo de excōi-
catione. & ideo non audiēdū sup petitione obie., quā
fecerat. uel sup procedēdo in principali, & imponen-
do illis pœnā, ut sup. in prin. magnæ gl. secundum Inn. [*Sua † ec-
clesiæ*] imo nec á propria. nā criminosi, & periuri suas,
& suorum causas prosequi possunt sic & ecclesiæ, ad
hoc de iureiuran. petitio, & no. secundum Inn. quod ubi
dicens se electum petit à subdito obedientiam. quam
ille negat, subditus dicit defendere suā ecclesiā, & ele-
ctus impugnare [*Adiecit*] procu. eorum [*Probata*] nec

enim sufficit opponere, nisi probetur, de concess. præben. cum super [*Replicatione*] excommunicationis, & 9 periurii [*Appellatum*] per ipsos canonicos. ¶ Vlti. † glo. no. alleg. unam concor. in contrarium alle. 5. iura, & 10 soluit. ¶ [*In † glo. 3. ibi, ad probationem*] uide in c. cum con- 11 tingat, infra allegato super glo. pen. ¶ [*In † glo. 3. in fine*] de simo. licet Heli, & c. per tuas. ¶ [*In glo. ulti. ibi, intelleximus*] uide, quod ibi scribam post Inno. & inf. de rebus ecc. non alie. si quis presbyterorum, super vlti. glo. [*& h in fine*] de hoc in spe.[h] eo. titu. §. fi. uer. sed nunquid.

ANNOTATIONES.

a ¶ Aliquando. Vide in c. cum in tua, prælleg. & in auct. si omnes. C. si ut se ab hæredi. absti. per mod. ubi uidetur no. contrarium: quia imo scientibus talis citatio præiudicat, & idem no. Io. And. de re iudi. quamuis, in glo. hoc uerum.

b ¶ Fraternitatis. Pro illis bene facit, quod no. Io. An. And. in c. quoniam, de offi. delega. in gloss. super, uersi. in hac parte, uersiculo, dicunt etiam quidam.

c ¶ Expensis. Et tenebitur actori iniuriarum. uide tamen, ff. de iniuriis, iniuriarum. §. si quis per iniuriam, & ibi Barto.

d ¶ Autem literas. Pro hoc, quod no. gl. sed uide & super illa Io. An. in c. si. hic alle. & uide ad materiã Bar. in l. si ita, ff. de au. & ar. leg.

e ¶ Excipere. Adde do. in c. ut circa, §. 1. in 5. col. de elect. in 6. Abb. & Imo. in cap. exhibita, de iudi. & Ludo. in l. cum mulier, in 26. colum. ff. solu. matri.

f ¶ De actore. ad hoc facit, quod dicit Inno. in ca. super his, de accu. & glo. in cap. exhibita, de iudi. & ideo quando uenit iste uoluntarie ratione priuati interesse, tunc censetur etiam defensor, sicut dicimus de appellante, ut in c. significauerunt, infra eo. tunc admittitur nisi esset delictum, ubi admittitur compensatio per eum. e. cum ecclesiastici. eo. titu. quandoque uenit uoluntarie, & pro speciali interesse ecclesiæ; tunc admittitur, si uenit in formã except. ut hic: si uenit in formam actio. tunc repellitur, ut in cap. exhibita, de iudi. & no. sup. eo. e. cum inter. si non ueniat ratione interesse priuati, tunc debet repelli, siue uocetur specialiter, siue generaliter ex edicto, ut patet ex no. in c. super his, de accu. Bald.

g ¶ De cleri. Ista ergo exceptio potest esse dilatoria & peremptoria, uide de rescri. constitutus. & sup. eo. cum ecclesiasticæ. sequẽs autem de periurio est peremptoria, ut sequitur.

h ¶ In spe. Vide Bart. in l. mulier, & l. viro atq; uxo. ff. sol. ma. & Bal. in d. l. cum mulier, & C. de ser. pi. da. l. si creditorem.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio fit ad cautelam, si per exceptionem suspensionis, contra quam replicatur de nullitate, ordinatio ecclesiæ retardatur.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Suspensio perpetua uel ad longum tempus quo modo differat ab altera, & quo delegatus episcopi primam non faciet, remittit.*
Amotus à beneficio per sententiã, non desinit statim possidere, ibi.
Possessio multum iuris habet, ibid.
Amotio à beneficio quibus fiat modis, ibid. uer. amouetur.
3 *Amotio hic memorata fuit suspensio, & à iudice potest infligi, & qua de causa.*
Sine solemnitate & ordine infligi potest, & ita reuocari, ibid.
Amoti temporaliter non debent intra suæ amotionis tempus communibus ecclesiæ negotiis interesse, ibid.
4 *Absolutio ad cautelam quibus casibus impartienda.*
5 *Ad diuersos fines peti potest, & quos, & quare sic fiat, num. 7. & à quo. 8.*
6 *Suspẽsionis, & amotionis à beneficio sentẽtiæ quãdo nullæ, remis.*
8 *Aequitatem quilibet iudex vigori præferre debet circa fi. & quo casu hic, & num. 7. in fine.*
9 *Epilogus, & additio glossarum. num. 10.*
Laicus potest esse procurator in causis etiam spiritualibus, ibid.

CAPVT IX.

1 APostolicæ. Casus. Si per exceptionem suspentionis, contra quam replicatur de nullitate, ordinatio ecclesiæ retardat, fit absolutio ad cautelam. & pars huius de ele. ex. mi. apostolicæ. & nõ diuiditur; tamẽ & dici potest, ꝙ primò ponit exceptionem. secũdò ibi, Quas licet, replicationem. tertio ibi, Nõ tamen, relaxationis causam. quartò relaxationẽ, ibi, sentẽtias [*Vobis*] qui debebatis interesse electioni, uel electionem celebrare, Inn. [*Suspensionis*] ab officio, 2 ut differat ab eo, quod sequitur. & quo † differt suspensio perpetua, uel ad longũ tempus ab alia, & quomodo delegatus epi primam non facit, dixi post Inn. inf. de exces. præla. c. 1. super 4. gl. [*Amotionis*] quærit Goff. an amotus à beneficio per sententiam, statim desinat possidere, & dicit ꝙ nõ: quia possessio multum iuris habet, inf. de conces. præben. cum nostris, & c. literas. a ff. ex quibus cau. ma. denique[a]. amouetur autem quis à beneficio & per sententiam, & per cõsequentiam eo ipso, ꝙ amouetur ab offic. 81. di. si quis ammodo, & b c. si quis sacerdotium[b], Goff. [*A beneficiis*] dicit Inn. ꝙ 3 ista † amotio fuit suspensio, quæ potest infligi per iudicem ex culpa coram eo cõmissa, ar. ff. de pœnis. l. moris. & l. si ãdem notauit de exces. præl. c. 1. ut ibi dicam super 4. glo. & quia hæ pœnæ sine magna solemnitate & ordine possunt infligi, ideo sine magna solẽnitate & ordine possunt reuocari; ad hoc. inf. de reg. iur. c. 1. ex quo tamen à beneficiis sic temporaliter sunt amoti, non debent. inf. suæ amotionis tẽpus cõibus ecclesiæ negociis interesse, quod est dignum no. ſm Inno. [*Exceptionis*] ad repellendum uos ab electione, Inno. 4 uel à limine iudiciorũ, Host. [*Proponeretis*] dicit † Inno. quosdam dicere, ꝙ quñcunq; quis petit absolui ad cautelam, ut alii sibi securè cõicent; à sententia. quã nullam asserit, quia proferens non erat suus iudex, uel dicit eam latam post app. uel allegat aliam iustam nullitatem; semper est absoluendus. sup. de offi. ord. grauem, nisi opponatur, ꝙ sit manifesta offensa, de sent. excommu. solet. & dicit Inn. ꝙ hæc uidetur probabilior opinio, quàm contraria, quam prætulit in prædicta decre. solet, scilicet ꝙ in duobus tãtum casibus sit 5 huic locus, & no. ꝙ † ad diuersos fines peti potest hæc absolutio, scilicet ad cautelam eius, qui dicitur excõmunicatus, ut quia dubitat, an sentẽtia teneat: firmius tamen & probabilius credit, ꝙ non teneat, nec dici debet isti, dimitte ius tuum, & facias te absolui, ar. ff. de peti. hæredita. illud. imò, dummodò per sententiam, confessionem, uel rei euidentiam non constet illum excommunicatum pro manifesta offensa, sine alia satisfactione absoluetur ad cautelam, & postea prosequetur iustitiam suam, ar. de sententia excõ. sacro, §. 1. & 2. quandoq; fit ad cautelam aliorum, ut securè sibi communicent in sacramentis, & in aliis, quod aliter licitè fieri non posset, de cleri. excõ. c. fi. sup. quod me. causa, sacris. quandoq; fit ad cautelam opinionis suæ, ne sædatur propter infamiam excommunicationis prælati. qñq; fit ad cautelã futurorũ, s. ne cuius facta in posterum irritentur, vt hic, & in similibus, quæ per se adinuenire poterit studiosus, secundũ Inn. dicit Host. ꝙ hic fit ad cautelã ecclesiæ, ut patet per sequentia, & idem Inn. in ult. gl. quandoq; fit ad subuentionem ꝓbãdæ ueritatis, & hic potius quò ad hominem, quàm ad ipsum deum, sicut & illa, quam curia Ro. confert ambasiatoribus ad ipsam uenientibus, quàm diu sunt in curia, ut interim posint adire præsentiã papæ, quæ denegatur excõicatis, & tractare de recõciliatione illorum, quorũ legati sunt, de quo remittit. sup. de test. c ueniens[c] 2. in fi. & uide sum. quam formaui in decr. so 6 let, post glossas [*Nullas*] forte allegabant † alterã de causis, quæ habentur, de of. dele. cũ contingat, uel aliquã de notatis, de sententia excommuni. præsenti, li. 6. [*Ordinationem*] fiendam coram nobis, ſm gl. uel factã prosequendam, secundum Host. utrunq; ponunt Pe. & Abba. [*Retardari*] plus debito, uel plus, quàm expedi-

ret

7 ret [*Ad cautelam*] i. ita, ꝙ † non fiat præiudicium ipsis amotis ex nostra relaxatione, si forsan interim administrationi spiritualium, uel temporaliũ se immiscuerint. uel. i. sine præiudicio alterutrius, idest ꝙ nec amotis, nec aduersariis fiat præiudicium, quin facta ordinatione de amotione & aliis possint dicere, quicquid uelint. uel melius fit ad cautelam ecclesiæ, ne diu uacet. & hæc æqua prouisio, meritò præfertur rigori iuris, secundum quem prius esset discutiendum de sententiis, & ipsarum causis, quàm procederẽt ad electio
8 nẽ. & hoc ipsum † posset facere quilibet iudex de sen-
d tentijs per se, uel sua auctoritate[d] latis: non tamen auctoritate huius decre. posset relaxare sententias aliorum, ſm Inno. sup. Host. nisi in suis casibus, remittens ad decre. ad reprimendam, & decre. pastoralis, de of. ordi. & dicit Host. talem æquitatem in his, quæ suæ iurisdictionis sunt, debet quilibet iudex præferre rigori. C. de iudicijs, placuit: de hoc de transac. c. fi. & est si. de app. ad præsentiam, de senten. excom. per tuas, & c.
9 uenerabili. ¶ Glo. s arguit. alleg. duo iura in contrariũ alleg. alia duo, & soluit. ¶ *In † 1. gloss. ibi, uel pro alio*] per hanc glo. dicebat hic Pe. ꝙ laicus non poterat esse procurator in causis spiritualibus, nisi in matrimonialibus; quod est falsum, ut patet de procu. c. 1. lib. 6 & uide quod ibi no. in 4. glo. [*& ibi, per istos*] ti. supra de electio. cum Vintoñ. Goffre. & forte procedebat hoc ex uiribus interdicti facti per papam secundum Pet. & Abb. ad hoc. sup. de elect. cap. fin.

ANNOTATIONES.

a ¶ Denique. Vide plenius per Io. And. in c. cum nostris hic alle. in gl. multum autem iuris. & de scientia iuris probatur in c. licet, de præben. lib. 6. & Bart. in l. miles. §. pen. ff. de re. iudi.

b ¶ Sacerdotium. Vide Io. An. de ætate, & quali. cum bonæ, in gl. moderate, & uide in clem. de pœnis, cupientes, in glo. no. nouã.

c ¶ De testi. ueniens. Adde d. Feli. in c. ad reprimendam, de offi. ord. & idem de absolu. quæ ponitur in impetrationibus beneficiorũ; de quibus prouisum est per Inno. VIII.

d ¶ Auctoritate. Et an dele. etiam Papæ hanc faciat, uide glo. 3. & ss per illa Ioan. And. in c. solet, præallega. & in cap. per tuas, super uer. consueuerit, eo. titu. infra.

SVMMARIVM.

1 *Per excommunicationis exceptionem quis repelli non debet à prosecutione appellationis.*

2 *Grauamen sufficiens ad appellandum quod dicatur, remiß.*
Appellatio iusta impedit processum iudicis, à quo, ibid. uide num. 4. ad dictio. Legitimam.

3 *In rescripto de quibus debeat fieri mentio, de quibus minime.*

4 *Excommunicatus quibus casibus rescripta possit impetrare.*
Rescriptum potest habere bonam formam, sed surreptitiam, & quomodo, ibid. uer. & ut dicit.

5 *In literis tertijs quid continebatur.*

6 *Attentata post appellationem ante sententiam quando reuocentur, & qualiter sit formandus libellus in eorum retractatione post appellationem à sententia, ibid.*
Appellationis iudex de quibus pronunciet.

7 *In attentatorum reuocationis petitione cauendum, ne litem contesteris, & ut ante omnia reuocari petantur.*

8 *Appellatione pendente quibus casibus nihil nouandum, & quòd etiam partes respicit hæc regula.*

9 *Additio glossarum.*
Appellatio si fuit à partibus multiplicata, ultimus eius iudex, ut hic quartus, quid & quo ordine cognoscet, ibid.

CAPVT X.

1 Dilecte. Casus. Per † exceptionẽ excõicationis, à prosecutione appellationis quis repelli non debet. & in prima appellantis narratio. in 2. appellationis cõmissio, ibi, Quo circa. & de facto huius decre. loquitur inf. de priuil. dudum [*Conueniebantur*] moniales [*Ab illis*] monacis [*Quæstio*] principalis. fuerunt enim isti primi iudices impetrati per monacos [*Sufficienti*] pone
2 † exemplum. sup. eo. olim. infra de appel. ex parte. i. cũ si. [*Postmodum*] i. post appellationem [*Tulerunt*] & male, ex quo præcesserat iusta appellatio, Inno. supra de offi. dele. cum olim, Abb. Host. & dicit Inno. repetendum, quod no. de offi. dele. pastoralis. §. 2. [*Mentione*]
3 no. Gof. quòd licet † debeat fieri mentio in rescripto de processu, infra de re iudi. inter moñ. & de serie negocij, de cohabi. cler. super eo, de rebus, super quibus est actum, de do. & contu. ex literis, de excep. opposita in primo iudicio, de procur. in nostra; in his tamẽ, quæ post appellationem fiunt, uel innouantur, hoc fieri non potest. cum enim per app. à iudice sit recessum, non teneor scire, quid ipse faciat. unde non facta mentione de illis ualet rescriptum, ut hic, & infra de cõfirma. bonæ. & per illam decre. dicebat hic Phi.
a ꝙ sicut de literis, quæ sunt nullæ[a], non est necesse fieri mentionem, ut ibi, ita nec de excõmunicatione, quæ
4 nulla est, ut hic. quibus † casibus possit excommunicatus impetrare rescripta, habetur de rescrip. ca. 1. lib. 6. [*Eundem nuncium*] missum per moniales, de quo præmisit [*Pars aduersa*] i. monacorũ [*Ipsi iudices*] prior de Anglescete, & collegæ, secundi iudices impetrati super prima appellatione monialium [*Prædictæ*] latæ in moniales per iudicem prin. causæ post appellationem ipsarum [*Impetrauit*] pars aduersa, quæ est. sup. s. monacorum. & fuit ista tertia commissio super 2. appella. & ut dicit Inno. has literas elidebat exceptio surreptionis: quia si expressisset qualitatem excommunicationis, & quomodo excommunicatæ agebant, s. prosequendo appellationem suam, literas non habuissent sed impetrarunt in genere dicendo, ꝙ iudices exceptionem excommunica. nõ admiserant contra actorem, uel contra rescriptum. unde literæ istæ habuerũt
b bonam formam, sed surreptitiam[b] [*Ipsarum*] monialiũ [*Legitimam*] idem quò ad hunc casum, & si non fuisset legitima, non sic tamen quò ad reuocationem attentatorum, ſm Goff. [*Lata fuerit*] à primis iudicibus [*Iudices*] secundi. s. prior de Anglescete, & collegæ [*contraria*] monacorum [*Coniudices*] s. tertii iudices [*Earum-*
5 *dem*] i. priorissæ, & conuentus [*Si est ita*] scilicet ꝙ † tertii iudices allegationem monialium. sup. positam nõ admiserint. dicit Inn. ꝙ papa per alias literas commiserat causam appellationis emissæ per monacos, & sub forma iuridica, nec cõstabat illas adhuc surreptitias, ergo inquiretur secundùm eum, an secundi iudices repellerint excommunicatio. exceptionem eo casu, quo erat admittenda, & sic iusta fuisset appellatio monacorum: an eo casu, quo erat repellenda; & sic fuisset iniusta; & hic continebatur in literis ter-
6 tiis ad priorem de Gernemoe [*Reuocato*] no. hic † Innocen. & Hostien. quòd in appellatione interposita ante sententiam, probata veritate grauaminis, reuocantur attentata, prosequendo etiam de appella. interposita à sententia, quod est hodie expeditum, de app. non solum, lib. 6. ponunt etiam formam libelli, quam dat appellans à sententia, scilicet talem; Peto domine iudex reuocari, quicquid factum est post talem sententiam contra me latam, à qua appellaui, & per uos prohiberi iudici, à quo appellaui, ne aliquid occasione illius sententiæ attentet contra me, quàm diu pendent tempora causæ appellationis meæ, & quamdiu per uos fuerit appellatio diffinita. & ꝙ procedat petitio, probatur: quia etiam ex officio iudex hoc facere debet, ut in præalle. decre. nec obstat petitioni, ꝙ dr iudicem appellationis hoc solũ pnũciare, bene, vel malè appellatũ. C. de app. eos: quia hoc verũ

principaliter. iure autẽ accessorii etiam hac petitionẽ admittit, & exequitur: & facit de offi. dele. c. 1. & c. prudentiam. §. fin. nec obst. quòd si postea iudicetur appellatio non legitima, renouabuntur attentata. nec obst. l. cum ex causa. ff. de app. ad quæ respon. ut no. in præall. decr. non solum, in 4. glo. & in gloss. ult. in fin. 7 Caueret tamen debet secundum Guil. qui dat libellũ super causa app. quo petit etiam antè omnia reuocari attentata, ne contestetur litem, de quo uide in spe. de appella. non solum, lib. 5. super tertiate ante omnia. dicit tamen hic Inno. quòd licet appel. pen. nil sit innouãdum, si tamen agitur actione personali, ut ex empto, uel consimili, si res petita alienetur, alienatio tenet: nec obstant iura, quę dicunt ap. pen. nil nouandum, uel statum causæ non mutandum: quia in personali non mutatur status: nec præiudicat appellationi meę factæ, si res petita alienetur. nõ enim afficitur res per actionem, quę dirigitur non in rem. sed in personam quæ persona condemnari potest re alienata, sicut nõ alienata. nec ob. in aucten. ut nulli iudi. §. super hoc autem iubemus. & §. præce. & se. col. 9. quæ prohibet possessionem rei petitæ ab uno litigantium in alium transferri. respicit enim illa prohibitio iudicem, nõ litigatores, ut ibi patet. & sic in regula app. pen. &c. 2. q. 6. appellatione, cum si. suppleri debet per iudicem. ubi uero agitur reali, fatetur Inn. quod non ualet alienatio non ea ratione, quia pendeat appellatio, sed quia res est litigiosa. dicit Host. quòd illa regula app. pen. &c. respicit etiã partes, ne uidelicet aliquid innouent in cã in præiudicium aduersariorum ad minus uiolenter. nec mirum; quia etiam nulla lite, uel app. pen. non datur licentia parti inuadendi possessionem, quam tenet pars ab ea, uel circa illam inferendi aliquã uiolentiam. imò per ius prohibetur expressè. C. unde ui, si quis in tantam. 16. q. 6. c. 1. ff. quod me. causa. l. extat. fortius ergo intelligitur prohibitum, app. pen. de materia litigiosi remittit ad no. sup. ut lite pen. ecclesia; uide quod dixi de constitutio. cum M. in gloss. nunquid in hac [*Appellationem*] interpositam per moniales a tertiis iudicibus [*Procedas*] tu decane, ad quem dirigitur hæc tertia commissio. 9 [*In gl. ultima, in fine*] benè dicit gl. licet Host. reprehendat, dicẽs hic expressè dici, quod ex quo constitit grauamen tertiorum iudicum, procedit iste quartus secundum formam literarum secundorum iudicum. & dicit, quòd Papa noluit hic causam remitti ad secundos, forte ex officio ad uitandos circuitus, & lites citius finiendas. uerissimũ est, quod dicit glossa, nec finis iste in textu dicit, ad priorem de Anglesete, qui fuit secundus: imò dicit de Gernemoe, qui fuit tertius, quod male põderauit Host. & hic teneas, quòd quartus iudex datus ad appellationem interpositã à tertio, si inuenit malè appellatum, remittit ad tertium, nisi detulerit: si inuenit bene appellatum, succedit in eius locum, & facit, quod ille facere debebat. Sed ille debebat cognoscere de app. interposita. secũdo: hoc faciet quartus. & si inuenerit à secundo malè appellatum, remittit ad secũdũ: si bene cognoscet de eo, quod cognoscere debebat secundus. quod fecisset tertius, in cuius locum successit, ut prædixi. Secundus autem debebat cognoscere de ap. interposita à iudice. Primo: de hoc in eum cognoscet quartus: & si inuenit male appallatum, remittet ad primum: si bene, reuocato grauamine cognoscet de principali. Ponendo autem, quòd narrata in textu sint uera, iste erit finis: quia pronunciabitur à tertiis bene appellatum per moniales: & demum cognito de app. interposita a secundis per monacos, pronunciabitur illos male appellasse, & remittetur causa ad secũdos: qui secundi postea cognoscent de app. super principali per moniales interposita; & sic litera plana.

ANNOTATIONES.

a ¶ [Sunt] missæ. Imò, & de illis, quæ possunt elidi per exceptionem, non est facienda mentio; uide glo. 2. in fi. in cap. ex tenore, de rescrip. & ibi opi. contrarias in hoc.

b ¶ Surrepticiam. Moniales enim de excommunicatione in ipsas lata si tenebantur facere mentionem per rationem, quam ponit supra gl. no. Goffre. Sed monaci sic: quia de excommunicatione monialium, quæ posset esse talis, quæ illas repelleret à iudicio, & talis, quæ non, ut hic, quia non ab appellando.

c ¶ In glo. Et uide gl. & Bart. in l. chirographis. §. fi. ff. de admi. tut. & in l. furti, in prin. ff. de his, qui not. infa. & uide bo. text. in c. cũ uenisset. de eo, qui mitt. in poss. ubi uidetur probari cõsi. illius gl. fi.

d ¶ Appellatione pendente. Vide Abb. in c. fi. 3. col. ut lit. pen. & Inno. in ca. cum M. de constit. uersus finem, & d. Propositum in c. cum apostolica, de sponsa. Bald. in aucten. litigiosa, C. de litig. Lud. consilio 270.

e ¶ Iudicem. Vide in l. chirographis, ff. de admi. to. & uide ho. text. in l. 1. C. de bo. poss. secundùm tabu. ubi appellatio suspendit non dum quæ sunt iurisdi. sed etiam quæ sunt uoluntatis.

f ¶ Nunquid. Et uide supra, ut lite pen. c. 4. & in gloss. 3. & super illa Ioan. And. & plenius. eo. titu. cap. fin. super glo. & Barto. in l. 1. ff. de liti. & Cyn. & Sali. in aucten. litigiosa, C. de liti. & Bart. in l. quamquàm, ff. de aqua plu. ar.

SVMMARIVM.

1 *Per excommunicationis exceptionem à persecutione appellationis etiam originalis actor repelli non debet, & num. 6.*
2 *In facto quæ consistunt, non semper Papa memoratur.*
Reconuentioni locus non est coram iudice appellationis, di. bi.
3 *De appellationibus interpositis facienda mentio in rescripto.*
Minus pro non, ibid.
4 *Excommunicato appellationis extra iudicium prosecutio denegatur, secus in iudicio, & num. 8.*
5 *Excommunicatus an petere possit restitutionem contra sententiam, à qua non appellauit.*
Inanimarum periculo sententia non transeunt in rem iudicatam legis, iuramenti, & consuetudinis uinculum cessat, ibid. uer.
Quid si conqueritur.
6 *Actor quando repellatur exceptione excommunicationis à iudicio, & potest appellare à sententia contra se lata, ibid. & numero 12.*
Capituli exceptionem. infra eo. intellectus.
7 *Procurator alicuius si excõicetur post, quàm à sententia contra se lata appellauit, an & quando possit prosequi appellationem.*
8 *Appellationem à se interpositam extra iudicium etiam post ratificationem principalis excommunicatus, & non excommunicatus etiam sine mandato prosequi non potest, nisi in casibus, & quibus.*
Capitulum non est capax excõicationis, ibid. uer. Dicit Hostien.
9 *Epilogus, & additio glossarum, num. 10.*
Verbi resolutio, eod. num.
Victor an appellet ab omissione condemnationis expensarum, ipso uicto appellante super principali, & quid si uictus non appellauit? ibid. §. in glo. 2.
11 *Excommunicatus quod fecit, si actio ipsius perit tempore, saltem ad interruptionem ualeat.*
12 *An excõicatus actor post appellationem à se interpositam à sententia contra se lata repellatur ab eius prosecutione, & sup. nu. 6.*
13 *Excommunicatio an obstet appellato, qui non prosequente appellante prosequitur appellationem, remiss.*

CAPVT XI.

a Significarunt. [a] C. Per exceptionẽ excõicationis à psecutione [b] appellationis & originalis actor repelli nõ debet. Et prima pars ponit querelam appellantis. secũda instruit iudicem, à quo, ibi, Mandamus [*Mediolanensis*] loci ordinarius, ad quẽ spectabat confirmatio [*Ipsis*] scilicet capitulo [*Dicimur*] 2 istud sic ponitur in rescriptis: quia non semper memoratur papa de his, quæ consistunt in facto. 23. dist. præterea [*Ipsorum*] de capitulo factã de Petro [*Pertinere*]

re] ergo super hoc erat quæstio, ad quem pertineret [*Partem aduersam*] archiepiscopū, vel ab ipso institutū, vel vtrunq;. [*Absoluit*] si suppleas, & eosdem canonicos in quibusdam aliis condemnauit. plana est decre. etiam si dicas excommunicationis sententiā tenuisse, secundum Hosti. sed hoc uidetur procedere: quia coram iudice appellationis non est locus reconuentioni, de quo notaui, de mu. peti. cap. 1. & remis. dedi, 3 de arbitris. cū dilectus [*Committi*] facta mentione † de utraque appellatione, aliàs cōtra, supra de rescriptis, ex parte. 1. & infra de app. bonæ. isti autem excluso archiepiscopo sunt secūdi iudices, eo. computato sunt tertij [*Contra capitulum*] in simplicitate iuris antiqui loquitur, secundum Hosti. per id, quod habes de sententia excommunicationis, Romana. §. fina. [*Minus*] pro non: concordat, de rescriptis, ex parte dicani, in fin. cum concordan. [*Appellationis*] in iudicio † interpositæ: secus, si extra iudicium, cum illa sit prouocatio, nel actio secundum Inno. & Host. de quo dixi, supra e. cum inter, & uide quod scripsi, de maio. & obe. dilecti, ad finem magnæ glo. [*Non debeat*] alia litera 4 ne, non, & est idem sensus, Pe. [*Defensio*] quærit Hosti. 5 an † excommunicat us petere possit restitutionē contra sententiam, à qua nō appellauit? Dicit aliquos dicere quòd sic, aliquos contra. Ipse verò dicit, quòd si petat restitutio ex clausula generali, tali causa expressa, qua probata, nisi subueniretur, damnaretur innocens, vel periret anima, subueniendum est, ar. supra e. cum inter. §. 1. & supra de rest. in inte. ex literis. vbi verò petitur restitutio ex solo fauore dependens, repelletur, cum de iniquitate iudicis, nel de iniusta sententia non conqueratur, ar. ff. de mi. l. præfecti. nec ob. supra e. cum inter, uersi. unde: quia æquitas hoc suadet, ut hi, qui sunt exclusi à participatione ecclesiæ, repellantur ab omni legum fauorabili auxilio, in auct. de priuile. do. here. mu. non pri. circa medium, col. 8 imputet ergo sibi, si nō appellauit. Quid si conqueritur de sententia cēsuræ? patet ex prædictis, quòd cum hic c uertatur periculum animarum, ᶜ semper subueniendum est. nam & tales sententiæ non transeunt in rem iudicatam, de app. pastoralis, & contra eas audietur etiam allegans turpitudinem, infra t. 2. lator, tenor, & & c. consanguinei. Tum quia omne uinculum legis, consuetudinis, nel iuramenti cessat, ex quo periculū animarum inducit, ut no. infra de præben. extirpandæ & idem est secundum eum, si impetret super nullitate sententię, esto quòd taceat se excommunicatū, & idem dixit, infra t. 2. quòd ad consultationem. nam excommunicato reseruatur omnis defensio, & nullam excludit, qui omnes inclusit, supra de maio. & obedien. solitæ, ad fin. Item si se defendit appellando, ubi sententia est aliqua, fortius quando nulla, ar. supra de elec. cum in cunctis, qui filij sint legitimi, per uenerabilem, in prin. nec obstat, φ dicatur agere: quia uerius cōtra iniquitatem iudicis se defendit, nec obstat, si dicit aliud in appellatione. ubi si nō prosequitur, nullum restat remedium lapsis tempori bus, infra de ap. ex ratione, & c. oblatæ. Aliud, quando quæritur de nullitate, quō casu ius excōmunicati saluum manet, cum sententia nulla nunquā transeat in rem iudicatam, posset enim, ut dicit Hostien. ius ipsius perire cum lapsu temporis apparente sententia, ut patet in eo, quod legitur & notatur, vt lite non contest. quoniam. i. respon. & de renun. in præsentia. Posset etiam de facto in non modicum grauamē ipsius executioni mandari, ergo subueniendum est ante tempus, ne contra iustitiam opprimatur, ar. de ser- d uis non or. c. 1. cū concor. contrarium ᵈ credo per decre. primam, de rescriptis, lib. 6. & idem uidetur de excep. quæ possunt opponi, ne mandetur sententia exe-

cutioni, de quibus, infra ti. 2. quòd ad cōsultationem, ad finem, secundum Ho. [*Aduersam*] expone, ut supra [*Eisdem*] scapitulo in causa ap. in qua petebant sententiam contra eos latam ut iniquam retractari [*Perperam*] no. quòd capitulum primò egit coram archiepiscopo, petendo confirmationem Petri, quem elegerant, & appellauit ab ipso, quam appellationem secūdò prosecutus fuit coram Præposito. tertiò egit corā abbate sancti Saluatoris, & collegis, petens sententiā 6 latam pro aduersario retractari. ex quibus † dicit Inn. hoc expressum, quòd non solum reus originalis, sed etiam actor originalis appellationem suā prosequitur, nec repellitur per exceptionem excōmunicationis. nec obstat infra ca. 1. ubi dicitur hoc, φ hæc exceptio in qualibet parte litis opponitur. unde uidetur posse concludi, ergo & post appellationem: quia Innocen. inde excipit hunc casum, unde sic supple illud uerbū, In qualibet parte litis, subaudi, nisi in causa appellatiouis, arg. huius decre. ut ibi no. & est hoc mirabile: quia si actor excommunicatus in iudicio etiam usq; ad sententiam processisset, posset tunc repelli, & excipi, ne iudex ad sententiam procederet, cum sit excommunicatus, & tamen lata sentētia contra ipsum, à qua appellauit, à prosecutione appellationis nō potest repelli. Sed hoc ideò est: quia ante sententiam cōtra ipsum latam si repellatur, nullum damnum habet per iudicem occasione sententiæ, quæ adhuc lata nō est, & ibi læditur æquitas iudicantis. Sed postquā per sentētiam iudicis quæsitum est ius alteri parti, & sibi e damnum ᵉ irrogatur, nisi appellare posset, & appellationem prosequi, æquitas iudicij lęderetur. Et absurdum, imò periniquum esset, si reo vincēre forte iniustè, actori uicto appellationis defensio negaretur, ut patet in eo, quod leg. & no. supra e. cum inter priorē 7 §. 1. adde, quod dicam super glo. Quid si procurator alicuius, qui principalē causam egit, à sententia contra se lata appellauit, & statim ab aliquo competenti iudice excōmunicatur, nunquid potest prosequi hāc appellationem? Dicunt quidam quòd sic: quia aliter læderetur æquitas iudicantis, ut dictum est. Sed contra: quia procurator & si appellare debeat, non tamē de necessitate tenetur prosequi causam appellationis, vt C. de procur. inuitus, supra de procur. non iniustè. §. fi. 1. respō. & in fi. apparet ergo, quòd si prosequitur, uoluntarius prosequitur: φ cum prosecutio sine participatione hominum non possit fieri, talis communioni fidelium se uoluntarius ingerit, ergo peccat, ut patet in eo, quod l. & no. infra de cleri. excōmuni. mi. illud dominus. §. illud autem. cum hæc fiant corā iudice, hoc sciente peccat etiam ipse iudex, qui potest ipsum repellere à peccato, & non repellit, ut patet, infra cap. 1. & 2. quæstio. 7. negligere, & in eo, quod le. & no. supra de off. dele. cap primo. So. non peccat procurator in hoc casu, si fidē suam seruet domino, cui eam promisit, ᶠ secundum Inn. nam & si ius cum absoluat à prosecutione necessaria: tamen quantum ad eum etiam nudum uerbum seruare & adimplere tenetur, ut patet. 22. quæstio. 5. iuramenti, & in eo, quod le. & no. supra de pac. cap. 2. & 3. Alij tamen contradicunt secundum Innocen. asserentes, quod talis procurator nō potest prosequi causam appellationis, & stat oppositioni factæ, & iuribus & rationibus inductis, supra e. gl. ab illo uer. sed contra, usque ad uer. solutio. nec obstat, quòd dictum est, quando expressè dedit fidem, quòd si contigeret ipsum contrariā sententiam reportare, non solum appellaret, sed etiā causam appellationis prosequeretur usque in fi. Ex sola autem tacita fide data ad hoc non tenetur, ut dictum est. Sed & potest dici, quòd etiam ubi expressè istud promisit, nō tenetur hoc obseruare: quia & si expressè

ſe dixit promitto tibi, quòd etiam ſi cõtingat me excommunicari, appellationẽ proſequar. Etiam in hoc caſu turpis uidetur fuiſſe promiſsio propter periculũ animarum, & ſic non eſt obſeruanda, ut patet. 22. q. 4. in malis, & in eo, qđ legitur & no. ſupra de pactis. c. ſi. Si uerò ſimpliciter promiſit ſe ap. proſequi, ſtatu ſuo ſic immutato, non tenetur ſeruare etiã ſuper hoc pręſtitum iuramentum, quod hanc conditionem intelligitur habuiſſe, ſi ſtatus meus nõ fuiſſet immutatus, vt patet in eo, quod legitur & no. de iureiur. quemadmodum. 1. reſpon. uer. non obſtante. Sed nec obſtat, quod dicitur, ſupra ca. glo. uer dicunt quidam: quia illud intelligendum eſt de principali. Porro ſi procurator eſt, qui nec ad hoc tenetur, non poteſt proſequi ius alterius, nec propter hoc dicetur lædi æquitas iudicãris, quæ nec principalem repellit. proſequatur ergo ius ſuum, ſi noluerit, principalis: alioquin de ſe tantum, & non de procuratore, qui ad hoc nõ cogitur, nec de iure, à quo nec repellitur, queri poteſt.

8 Quid ſi † quis appellat nomine alterius extra iudiciũ, & is, cuius nomine appellatum eſt, appellationem ipſam ratificauerit, nunquid is, qui appellauit, proſequi poteſt ipſam? Reſpõdeo non, ſi excommunicatus ſit: quia talis appellatio uim obtinet actionis. Sed & ſi excommunicatus non ſit, adhuc ſine mandato nouo ipſam proſequi non poteſt, ſecundum Inno. cuius eſt mens maioris partis totius gl. Subaudita, niſi deeſſet de coniunctis perſonis, quæ etiam ſine mandato ad ad agendum admittũtur cum cautione, quod dic, ut legitur & no. ſupra de reſcriptis, nonnulli, in fi. ſecundum Hoſti. non obſtante triplici ratione. Dicit Hoſti. ſ. quia capitulum non eſt capax huius pœnæ. ſ. excõmunicationis, ut dixi ſuper uer. capitulum. ſecundò, quia & ſi ligati eſſent, poterant ſe defendere, ut ſupra tertiò: quia delictum perſonæ non debet nocere proſequenti actionem eccleſiæ, ſupra eo. cum uenerabilis. Mediam tene.

9 ¶ Prima † glo. reſpondet per quæſtionem, ad quam dupliciter reſpondet. ¶ Glo. 2. reſpondet per quæſtionem, ad quam tripliciter reſpondet. ¶ Pe. glo. obijcit, & ſoluit, quærit, all. pro & contra, & uacillando ſoluit. ¶ Vlt. glo. reſpondet per contrarium.

10 ¶ *In † glo. 1. ibi, priuare*] i. priuatos nunciare, & tunc demum conſentiente talem elegerunt. ¶ *In gl. 2. ibi, expenſas*] an uictor propter hoc ſolum appellet, ꝙ uictus non eſt ſibi condemnatus in expenſis, ipſo victo appellante ſuper principali, g & quid etiã ſi uictus non appellauit, uide in ſpe. de ap. §. in quibus, uer. 34. & ver. ſequẽ. Pe. & Ab. hic dicunt, quod propter hoc appellare non potuit capitulum per. l. omnem honorem. C. quando prouocare non eſt h neceſſe [*& ibi, Rainaldus*] & infra de ap. ſi duobus. ¶ *In glo. pe. ibi, agere*

11 *poſſet*] quærit † Hoſtien. quid ſi actio excommunicati perit tempore, an ualeat, quod fecit excommunicatus ſaltem quò ad interruptionem? quod uidetur, ar. ff. de iud. l. 2. §. pe. ad fi. ff. de ferijs. le. 1. §. ſed excipiũtur. dicit ipſe, quod non putat, quòd aliqua ciuilis interruptio excomunicatum debeat iuuare, ar. eorũ, quæ dixi ſuper uer. de ferijs, & ar. ff. de regu. iur. quod quis, ſupra de poſtu. præla. c. 1. uer. nos igitur, & infra e. pi 1, lib. 6. naturalis uero, quæ omnibus prodeſt, ſibi proderit. ff. de uſuc. naturaliter [*& ibi, condemnabunt*] Hoſt.

12 declarat † hanc quęſtionem formando ipſam in illo, qui petit ab alio. 10. & iuſtè reus abſoluitur, & iniuſtè actor appellat: poſtea excõmunicatur ipſe actor, an poſsit nõ obſtante excommunicatione proſequi appellationem, & nũquid iudex appellationis retractet ſententiam, & an reum condemnet [*& ibi, differri*] Hoſti. dicit, ꝙ utrunq; differtur: quia is, qui in principali erat actor, & nunc eſt actor. ſicut ergo in principali repulſus fuiſſet, ita & modo repellet. ſi ergo vult audiri, faciat ſe abſolui, ad hoc, ſupra ea. 1. de offi. dele. prudentiam. §. ſexta. dicit etiã, quòd ſi tantum ſit excommunicatus taceat, quod tranſeat tempus, infra quod appellatio debuit exerceri de ſe cõqueren. per quem ſtat, ar. ff. de mino. cum mandato. C. de tranſac. cũ donationis. Nam, ex quo lapſum eſt tempus, nec ſubeſt iuſta cauſa ſubueniendi, rata maneat ſentẽtia, in auct. de his, qui ingr. ad ap. §. hoc quoq; ſancimus, col. 5. & 2. quæſtio. 6. ſi quis appellet, & infra de ap. cõſtitutus. §. ſi. forte tranſiret hoc dictum Hoſt. in appellatione interpoſita à diffinitiua, de qua loquimur, ſed ſi actor appellaſſet à grauamine, credo uerum, quod dixit Vin. qui dicit, quòd finito articulo appellationis, cum iudex apprehẽdet cognitionem negocij principalis, bene obſtabit exceptio excommunicationis, quæ tunc ſecundum eũ non opponitur cauſæ appellationis, ſed negocio principali. hæc placent, & diuerſitatis ratio patet ex eo, quod in appellatione interpoſita à ſentẽtia ſtatĩ iudex appellationis cognoſcit de principali. Sed ante ſentẽtiam ſeparatus eſt articulus appellationis à negocio principali, de quo ſatis de app. non ſolum, lib. 6. ſed contra prædicta uidetur aperte decre. iſta, quæ admittit actorem originalem ad appellationem proſequendam. Sed hoc intellige ſecũdum prædictam diſtinctionem. uel dic, quod in appellatione interpoſita à ſentẽtia, qua denegata fuit confirmatio, non debuerunt audiri, & ſicut nec audiretur in principali, ut eſt dictũ. Sed eo reſpectu, quo appellauerunt ab inſtitutione Zeppi, non dicunt originales actores, ſed rei, quo reſpectu debuerũt indifferenter audiri propriè defenſores, non actores. Sed quia non erat capitulum in cauſa illius primæ appellationis, ſed ſecũdæ, uideretur uerius, quod dixi in textu poſt Inno. in gl. no. quod, ut ſic commiſtio appellationis & principalis occurrens in app. interpoſita à diffinitiua potius propter iniquitatẽ grauaminis ſaltẽ in re, & ſi non in iudicis animo, audiri faciat excommunicatum ſuper principali, quàm propter principale illum excludat à proſecutione grauaminis, facit. de ſepul. ſacris, & qđ ibi no. & C. de rei uxo. act. l. una, in prin. & C. communia de le. l. 2. & quod no. infra ne ſede uaca. cap. 1. in gloſſ. 2. & quod no. de off. deleg. ſi duo, i lib. 6. in glo. 2. an † uero excommunicatio ob-

13 ſtet appellato, qui non proſequente appellante proſequitur appellationem, dicam poſt Arch. eo. tit. pia, in prin. lib. 6 ¶ *In gl. ult. in fi.*] Idem Phi. & hoc teneas, licet alij dicant, quod hic iudices non k grauauerant, & iniuſtè fuerat appellatum, uel quia commmuni cõſenſu fuerant iudices dati, non niſi communi conſenſu fuerant mutãdi, ar. de re. iu. c. 1. ſed hoc nil ualeret.

ANNOTATIONES.

a ¶ Significarunt. Et oo. ad illud. c. quòd in proſecutio. appella. iſte excommonicatus debet petere abſolu. ab ea, non tamen pars eũ ad hoc cogere poteſt, ſed iudex ſic, ut hic, & ſcripſi in capitu. ab excommunicato, circa ſi. de reſcri. an aotem abſolutio poſſit dari inoito, Io. An. inf. a de ſen. excom. lib. 6. & ſcripſi plene in d. c. ab excommonicato, quod no. Archi.

b ¶ Proſecutione. Ad illud c. quia nec quòd appellauit, an poſſit, oide quod no. in c. ſi duobus, de ap. ubi uterque appellauit, in c. Rainutius, de teſta. Bal.

c ¶ Periculum animarum. Adde Rotam hic. 4. 6. Io nouis, ad idem propter periculum irreparabile amiſſionis rerom temporaliũ auditur excom. contra debitorem fugientem, Abb. ſing. in c. cum inter, ſopra eo. in 4. col.

d ¶ Contrarium. Opi. Hoſtien. poſſet eſſe uera, vbi excommunicatus agit de nullitate ſententiæ ooo principaliter, ſed in cauſa appellatioois. nullitas eoim & iniuſtitia in appellatione cumulari poſſunt, uide Ioan. And. de app. dilecto, & Bar. ff. eod. tito. le. ſi expreſſim.

e Damnum. Damnom ergo, quod indocit ſententia ipſom facit admittit: quæ ratio etiam facit ad id, quod ſupra, no. de teſti.

Promiſit.

f ¶ Promisse. Si promisit appellare, & prosequi, tenetur. sed ex sola promissione causæ principalis non tenetur, ... sequi, ut no. in iuribus, supra alleg. & ibi sequitur.

g ¶ Quid si uictus. Adde d. Alexan. consi. 138. in 2. uolu. in fi.

h ¶ Non est. Ibi uide latius Cy. & Sali. & ex ibi no. apparet glo. istā Bernardi male dicere, & uide in decisio. Ro. 380.

i ¶ Si duo. Facit etiam: quia in concursu duarum causarum, quantum una prodest, ut hic causa appellationis, alia nocet, ut principalis, attendimus, quod prodest, de quo uide Bar. in l. si uir, ff. pro dona. & principaliter & originaliter causa delationis iurisdictionis ad iudicem est appellare, & accessorium est causa principalis, & illa originaliter debet attendi, non accidentaliter, facit. l. qui autem, ff. de tutel.

k ¶ Grauauerunt. Vel potest dici, quòd quandoque aliquis grauatur, & appellat: quia iudex prosequitur tunc, iustificata appellatione remittatur ad iudicem, à quo: quia aliter grauamen non reuocatur, nisi remitterent: secus, quando alius grauaretur, ad hoc uide in c. dilectus filius, el. 3. infra de præben. in fi. no. supra e. c. cum olim, quod no. quia limitat. e. significantibus, de of. delega. & scrip. in e. illo delectus, Archi.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationem reus obiiciens in qualibet parte litis contra actorem, auditur, & si malitiosè distulerit, in expensis condemnatur; & quando locum habeat prius dictum, ibid. in fi.*
Excommunicatum publicum, non excipiente parte, iudex & repellet, ibid.
Diuisio capituli, ibid.

2 *Permissa omnia intelliguntur, quæ non sunt probibita, qualiter id accipiatur, aliò reiicit.*
Excommunicatio, quæ secuta est litem motam & contestatam, repellit actorem, à qua delegatus potest absoluere, ibid.

3 *Sententia lata per excommunicatum an & quando reuocetur.*

4 *Excommunicatio rei nunquam potest obiici contra sententiam pro ipso latam: secus in excommunicatione actoris, & ad quid obiiciatur.*

5 *Cum excommunicata si participat actor petendo rem suam, & è contrario non peccat: aliàs est peccatum, nume. 6. & quando non peccetur, num. 9.*
Excommunicatus publicus quando repellendus officio iudicis, ibi. uer. sed Hostien. & licet non repellatur, tenet sententia, licet obstet exceptio executioni, ibid.

6 *Ratio de omnibus reddenda.*
Omissio exceptionis hic accipit, quando est malitiosa, ibid. ad dict. omiserit.
Causa iusta excusat à pœna legis, ibid.

7 *Supplementum ad contextum.*
Permittitur quid, tamen cum pœna canonis, uel legis, quod aliàs non permitteretur, ibid.
Laboribus, & expensis personarum iura prouident, quia odiosa, ibidem.

8 *Expensæ legitimæ, quæ hic intelligantur, & nu. 16.*

9 *Pro excommunicato si fertur in expensis sententia, fortius in principali.*

10 *Appellare non potest pars ex eo, quòd iudex ex officio non repellit excommunicatum.*
Infamis est officio iudicis repellendus, licet non opponatur, ibid.

11 *Excommunicatus actor non debet à iudice repelli, si uelit reus in lite cœpta procedere, uel timet ab eo conueniri.*
In fauorem rei quod est introductum, ut hic, non debet in eius odium retorqueri, ibid. uer. aliàs quod.

12 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 13.*
Exceptiones dilatoriæ quando proponendæ, & num. 14.
Officio iudicis multa fiunt, & statuuntur, & quæ etiam parte non opponente, §. in glo. ulti. & sup. nu. 5. & num. 10.
Peremptoriam proponit post sententiam miles, ibid. in fi. & in quibus casibus ea admittatur post sententiam, nu. 15.

14 *Additio, siue suppletio glossarum.*
Exceptiones quæ ante contestationem litis opponendæ, quæ post, ibid.

16 *Expensarum compensatio etiam fit, ut hic.*

17 *Legis, si ut proponis. 2. C. quomodo, & quando iud. intellectus.*
Sententia in loco non statuto lata non ualet, ibid.

CAPVT XII.

1 EXceptionem. C. Reus † in qualibet pte litis excommunicationem cōtra actorem obiiciens audit, & si maliciosè distulerit, in ex a pensis [a] condemnatur: & dato, quòd nō excipiat, publicum excommunicatum iudex repellet. Et prima pars ponit dictū, quod dicit speciale, & exprimit casum. 2. ibi. Qui si, puniri iubet reum dolosum. tertia præcipit sine ope exceptionis publicum excōmmunicatum repelli, ibi. Excommunicatus [*Excōicationis*] maioris [*Proponendis*] i. tempore proponendarum dilatoriarum, Gof. & exprimit Hosti. in diem assignatam ad dilatorias proponendas, uel ante litem cont. [*Litis*] principalis, non appellationis, secundum Inn. qui remittit, supra c. proxi. [*Prohibet*] ar. secundū Host. 2 ad brocardum, quòd † omnia intelligentur permissa, quę non sunt prohibita, de quo remittit, supra de trāsla. cap. 2. & no. hic Innocen. per hanc literam, quòd etiam excommunicatio, quæ secuta est litem motā, & contestatam, repellit actorem: tamen ab ea potest delegatus absoluere, quod dic, vt supra de officio. de- 3 le. prudentiam. §. sexta: sed sententia † lata per excommunicatum non reuocatur, nisi esset publicè excōmunicatus, infra de reg. iur. ad probandum. aliqui tamen dicunt, quòd etiam si probetur publicè excommunicatus, tamē propter utilitatē illorum, qui apud ipsos egerunt, non est sententia retractanda, ar. ff. de offi. præto. Barbarius, secundum Inno. alle. Hostien. C. de testa. l. 1. Et dicit, quòd primum uerius etiā per eadem iura, quæ loquuntur in seruo, qui communiter credebatur liber, & sic non loquūtur de publica- 4 tione. de excommunicatione † uerò rei cōstat, quòd nunquam potest excipi contra sententiam pro ipso latam, de hoc, supra e. cum inter, & infra cap. fin. Sed de excommunicatione actoris secus: quia de illa excipitur non quò ad id, quòd non ualeat sententia, sed ne mandetur executioni, quòd dic ut infra eo. pia, li- 5 bro sexto. Dicit † etiam Innocen. quòd non peccat actor, qui petendo rem suam participat excommunicato, supra de iudi. intelleximus, infra de sen. excō. si uerè. Item nec reus, qui de mandato iudicis litigat cum excommunicato: quia si actori licet communicato, ut consequatur ius suum, hoc fortius licet reo, ut euitet damna causæ, & pœnam iudicis, ar. 11. q. 3. quoniam, & in præalle. decre. si uerè. Sed Hostien. dicit, & male: quia aut erroneum est hoc ultimò dictū, aut illud non intelligit, quod dicit, quòd nō inuenit, quòd excommunicatus publicus possit agere: imò & si reus non excipiat, est iudicis officio repellendus, ut infra c. fi. nisi in causa appellationis, infra cap. fina. uel alias defendendo, supra c. cum inter priorem. §. 1. Sed addere debuit Host. quando agit excommunicatus super iniusta excommunicatione, de rescrip, ca. 1. lib. sexto, & tunc bene procedit dictum Innoc. Item quando publicum etiam iudex nō repellit, tenet sen- b tentia, [b] licet si executionem petat, obstet exceptio, vt 6 prædixi [*Ne quis*] ar. secūdum † Hosti. de omnibus rationem reddendā, remittit supra de rescriptis, si quando [*Animæ suæ*] ar. quod communicare excommunicato est mortale, de hoc supra quod me. causa, sacris, concor. 11. q. 3. Rogo, & moneo [*Cogatur*] alias rationes habes, infra c. pia, lib. 6. [*Qui*] s. reus [*Omiserit*] malliciosè. nam secundum Innocē. si ex iusta causa tunc non habebat probationes paratas, non condemnanabitur in expensis, secundum Innocē. ar. secundum Hosti. ff. de edendo argentarius. §. pen. [*Fatigetur*] sup. 7 † admittetur, ut supra sed cum pœna, quæ sequitur, & sic est hic permissio canonis, tamen cum pęna. sic & lex permittit ab emptione recedi, tamen cum pœna per-

perdirionis arrharum, insti. de contrahen. emp. §. 3.
in fi. & no. secundum Host. quia ex æquitate iudicio-
rum prouident iura, etiam contra labores, & expen-
sas personarum, quę sunt odiosę, cōcor. supra c. cum
8 inter [*Legitimis*] putat † Innocen. quò ad hunc casum
legitimas expensis probata excōmunicatione, quas
fecit actor, dum ipse, siue reus induxerunt probatio-
nes super alijs exceptionibus, uel super principali, uel
quocunque alio modo, quousque ad tempus, quo
proposita fuit excōicationis exceptio. Illæ enim fru-
stratoriè factæ sunt [c] ex malicia rei differentis hanc
exceptionem opponere. Sed non condemnabitur
reus ad expensas, quas fecit actor, durante probatio-
ne exceptionis, dūmodo ipse reus illam probet: quia
in hoc non uexauit actorem, ut apparet ex sententia
pro ipso lata, ar. C. de iudi. rem non nouam. Si uerò
reus deficiat in probatione exceptionis, tunc condē-
nabitur solùm in illis expensis, quæ occasione illius
exceptionis factæ sunt, & non in his, quæ præcesserūt:
quia factæ sunt in utilitatem actoris, & omnia ualēt,
ac si exceptio proposita non fuisset. Dixit etiam Ho-
stien. hoc intelligi posse in actore, qui se ignorabat ex
communicatum, puta quia in remotis, licet absens,
excommunicatus erat publicè, de ap. cū sit, sed igno-
rabat, & reus hoc sciebat, & ab initio dolose tacuit.
actor uero ignorans in nulla culpa deprehenditur. fa
cit, quod no. de clerico excommunicato. c. apostoli-
cæ. unde actori bonefidei reus dolosus condemnabi-
tur in expensis, ut hic. alias si actor sciebat se excom-
municatum, putant Hostien. Pe. & Abb. quod com-
pensabit dolus dolo, & culpa culpæ. ff. de dolo. si duo
ff. de compe. si ambo, de adul. c. pe. & ul. & facit quod
no. infra c. proxi. Exponit autem Hosti. legitimis. i. le-
gitimè taxatis & iuratis, & remittit, supra de procu.
9 auditis. & c. constitutis [*Condemnandus*] Si ergo † in ex-
pensis fertur pro excommunicato sententia, fortius
etiam in principali est ferenda, considerata æquitate
iudiciorum, supra c. cum inter, secundum Inn. Et di-
cit Innoc. quod placuit Tan. ꝙ licet hic fiat condem-
natio expensarum, executio differtur, donec excom-
municatus fuerit absolutus, vel secundum eū est hoc
speciale in pœnam dolosi. nec est dubitādum de pec-
cato, ex quo fit hoc auctoritate papæ, & iuris. 11. q. 3.
quoniam. 23. q. 4. qui peccat, remittit etiam, infra c. fi.
& in fi. [*Opponitur*] etiam si dolosè taceatur, ut præmi-
10 sit, Hosti. [*iudicis*] pars † tamen propter hoc appellare
non posset, quod iudex ex officio non repellit, secun
dū Pe. & de hoc in spe. de officio iudi. §. impedit, [d] in
prin. [*Repellendus*] Idem de infami, secundum Io. qui
11 hoc plene no. 2. q. 7. alieni. Dicit autem † Inn. huic si-
ni locum non esse, quādo reus instat, quod proceda-
tur in lite cępta, quod potest facere, ex quo semel ob-
latus est sibi libellus. C. quomodo & quando iudex,
auct. qui semel. C. de epi. & cle. auct. generaliter, [e] & de
hoc, supra de do. & contu. causam. imo uidetur idem
dicendum, etiam si reus adhuc non fuerit ab excom
municato conuentus, sed timet ab eo conueniri, ar.
C. de inge. manu. diffamari, infra qui fi. sint legi. lator.
aliàs quod dictum est in odium excommunicati, re-
torqueretur in ipsius fauorem, & quod dictum est in
fauorem non excommunicati [f] retorqueretur in ip-
sius odium, contra id. C. de legi. quod fauore de re. iu.
12 quod ob gratiam, lib 6. ¶ Prima † gl. distinguit exce-
ptiones dilatorias, peremptorias, & anomalas in dila-
torijs distinguit, & subdistinguit. ¶ Glo. 2. no. specia-
le &c. ¶ [*Gl. no. & illud*] arguit, all. simile, circa quod tra-
ctat duo. s. quid si excommunicatio sit occulta, & quę
dicatur publica. ¶ Vltima glo. dat tria similia, & red-
13 dit rationem textus. ¶ [*In 1. † glo. ibi l. ulti.*] quæ sic dicit,
præscriptiones fori in prin. a litigatoribus opponen-

das esse, legum decreuerit auctoritas [*& ibi, ita demum*]
uide de procu. in nostra, in glo. quando dicatur [*&
ibi, sancimus, in fi.*] non facit, sed lex sequens, quę incipit,
apertissimi: hoc dicit, quam uide, de testibus, licet 3. su
per glo. 2. [*& ibi, exceptionem*] uide hanc, & se. de ordi.
cog cap. 1. super. 1. glo. [*& ibi, l. 2.*] uide de fide instru.
cum Io. in ult. glo. ¶ [*In glo. no. & illud, ibi, si prætor*] uide
de homi. cap. fi. super ulti. gl. [*& ibi. §. si cum debitor*] ui-
de de pur. cano. constitutus, super gl. 2. [*& ibi, si ut pro-
ponis*] in supple. infra intelliges [*& ibi, palam quæstum fa-
cit*] non solum, quæ se prostituit in lupanarijs, sed etiā
in caupona, uel alibi pudori suo non pepercit. ¶ [*In gl.
ulti. ibi, prohibet*] ab officio postulandi, & sic loquitur
lex ista [*& ibi. §. ueterani*] etiam si pars non opponat, iu-
dex repellit militem à procuratione [*& ibi, l. ulti.*] ui-
de de positu. bonę. i. super. 1. glo. [*& ibi, quod ait prætor. §.
si quis aduersus*] ut quodcunque mouerit iudicem ad
non audiendum eum, qui agit iniuriarum, persona
agentis, uel contra quem agitur, uel iniuriæ qualitas
[*& ibi, militem*] contra publicam utilitatem est, quod
miles sit procurator, uel cōductor, fideiussor, uel mā-
dator conductoris, ut in l. se. [*& ibi l. 1.*] miles post sen
tentiam proponit peremptoriam, quam per ignorā-
ti iuris omisit [*& ibi, tamen*] filiusfami. post sententiā
14 opponit exceptionem Macedoniani. ¶ [*In † glo. 1. ibi,
alia est*] de hac diuisione per Hosti. in summa, eo. ti. §.
2. & plenius in spe. eod. tit. §. 1. 2. & 3. [*& ibi, ubi de hoc*]
& in decre. inter mona. infra proxi. alle. [*& ibi, debent
proponi*] quid de exceptionibus feriarum, non nume-
ratæ pecuniæ, epistolę diui Adri. fideiussoris, ut prius
conueniatur debitor, ꝙ filius non habet patris con-
sensum. quod tutor non fecit inuentarium, uel non
satisdedit, an ueniant ante litem conte. uel post. uide
in spe. eo. titu. §. dicto, uer. quid de exceptionibus fe-
riarum, & sequentibus [*& ibi, ut ibi*] quid si de nouo
ad noticiam peruenit? ibi no. [*& ibi. §. exceptio*] & ibi
de hoc [*& ibi, conclusum*] de exceptio. compensationis
dic, ut no. de fide instrumento. cum Io. in ult. gloss. cū
sua remiss. [*& ibi, protestari*] probari nō, nisi in casibus,
de lit. conte. capitulo primo, lib. sexto. non obstat de
renun. ueniens, ubi exceptio renunciationis proba-
tur ante litem conte. ibi enim fuerat lis contestata, ut
ibi no. uel est illa exceptio de priuilegiatis, & de hoc
in spe. eo. titu. §. 2. uer. hoc quoque [*& ibi, ut hic*] non
respicit, quod proximo dixit de protestatione [*& ibi,
15 in causa app.*] sunt † etiam casus, quibus admittitur pe-
remptoria post sententiam, licet appellatum non sit,
notati in spe. eo. titu. §. 1. uer. hoc tamen, & C. de iur.
& fac. [g] igno. l. 1. & forte de his intellexit finis ulti. glo.
[*& ibi, ad probandum*] ibi excommunicatione iudicis.
¶ [*In glo. etiam si, in fi.*] & uide in spe. eo. titu. §. 2. uer. Sed
nunquid reus. dic ut infra de rescriptis. cap. 1. lib. 6. in
glo. sed nunquid. per quam decre. & rationem huius
16 glo. satis † puto, quod si dolosè differt reus oppone-
re exceptionem excommunicationis contra rescri-
ptum impetratum ab excommunicato, quod locus
erit compensationi expensarum, cum expensæ iuris
interim sint perditæ, per præalle. dec. Pe. autē & Ab.
excogitabant hic casum, quo locus est huic condem
nationi, quando actor multum expendit in exceptio
nibus alijs propositis per reū maliciosè, & in quibus
succubuit reus, postea opposuit istam, quod non pla
cet: quia illarum habetur ratio aut statim post inter-
locutoriam, qua succubuit in illis, aut tempore diffi-
nitiuæ, de hoc supra de dolo, finē. ¶ [*In † glo. no. & illud,
ibi. si ut proponis*] hæc lex non probat id, ad quod indu-
citur. ibi enim dicitur, ꝙ si iudex non in loco, quem
statuerat, sed alibi per obreptionē iudicat contra ab-
sentem, non ualet sententia. vnde uidetur, quod ualeat
lata in loco statuto. fateor enim, quod ualeat: sed per
hoc

hoc non ſequitur illam publicam. melius facit C. de dona.in donationibus, in principio, & quod ibi nota.& C.de teſta.omnium, allegatur lex penul.C.de lega.li.10.ſed præſumptiuè ſumuntur, & tene quod no. in clemen.de ſepul.eos, qui, in glo.de hoc.

ANNOTATIONES.

a ¶ In expenſis. Adde in ſimili, quod notat Eggi Belle. deciſi.126. in cauſa mea.

b ¶ Tenet ſententia. Adde tex.in c.pia, de excep.in 6.cum ibi nota..ſicut in ſimili dicitur de baonito, ut per Bar.Ang.& Alexan.in l.1.§.ſublata.ff.ad Treb.

c ¶ Sunt. Imò non uidentur factæ fruſtratorie: quia tenent geſta illa, ut in c.pia.prælle.& infra ſequitur, & uide infra in glo.cuá ſi.& ſuper illa Ioan.And.

d ¶ Impedit. Et ſic no.quòd aliquid eſt in poteſtate partis, & iudicis, ſi partis, & iudex non facit, non poteſt conqueri, ad hoc facit Barto.in l.properandum.§.ſinautem, & l.ſancimus, C. de iudi. & in.l.omnem honorem, C.quando prouo non eſt ne.contra tamen facit, quod no. domini de Rota concluſione. 340.& ſcripſi ibi, & ſic in tangentibus utilitatem priuatam, ubi iudex poteſt, ſuperior non tenetur eum ſequi in tangentibus publicam utilitatem, infra de app.oblatæ.

e ¶ Generaliter. Videbatur contra: quia in repulſione excommunicati non ſolum intereſt rei, ſed etiam iudicis propter periculũ communionis, quod intereſſe pars nõ poteſt tollere, ſed hoc quod no.Ioan.And.ſupra c.prox.in glo.no.quod, uer.ſed contra, quia.

f ¶ Excommunicati. Adde, quod ſi ualde intereſt rei, cogatur excommunicatus proſequi per procuratorem, & ipſe repellatur, & habebit reus intentum, & illud eſt aureum uerbum Abba. hic in fi. contra Innocen.

g ¶ Et fac. Ibi uide doc. & Cy. & plenius Bal. & Sali.& aliquid per Bar.in l.ff.de re.iudi.l.Neſenius.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Rei iudicatæ exceptio non competit, reo abſoluto, quia non poſſidebat, & quando, & quibus alijs caſibus, ibid. & in ſuffrag.*
2 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. nu.3.*
Dolum allegans, an probare teneatur, an eum abeſſe, is contra quẽ allegetur, probet, & quomodo hincinde probetur, & nu.4.§.1.
4 *Additio gloſſarum.*

C A P V T XIII.

1 ADuerſario. Caſus. Non † competit exceptio rei iudi.reo abſoluto: quia non poſsidebat. nec diuiditur [*Tuo*] ſ. patre conuento rei uendicatione [*Mota litis*] Dicitur mota lis, cum fuerit cõteſtata, de uerbo. ſig. ex parte. 2. [*Poſſidere*] & à principio ſine dolo poſſedit, ſecundum Goffre. ff. de rei uendi. ſinautem.§. ſi is [*Non obſiſtit*] Idem, cum reus abſoluitur, quia ante diem, uel conditionem agebatur.ff.de pigno.l.græcè[a].§.fi.ff.de reb. du.l.bouem.§. pe.& ul.[*Illis*] quia ineptè agebatur, ſupra de iudi.examinata.ff.ſi mẽſ.fal.mo.di.l.1. Goffre. ¶ Glo.2.† quærit, alle.pro & contra, & dupliciter ſoluit, in fi.ponit quattuor, quæ requiruntur, ut obſtet excep.rei iudi. ¶ *In † glo.2.ibi, ſi rem meam*] Dicit ibi tex. ideò fueris abſolutus, quod probaueris ſine dolo &c. [*& ibi.1.reſpõſo*] abſolutus in petitione hæreditatis: quia non poſſidet, ſi incipit poſsidere, non ob.exceptio [*& ibi, allegat*] etiam excipiendo, & hoc vult lex ſequens [*& ibi, ſuper ſeruis*] li.12.& uide de teſti.præſentiũ, ſuper glo.3. [*& ibi, omnium*] teſtamentum probatur ultimum, ſi aliud non apparet [*& ibi, parem*] uide ut lit.pen.eccleſia, ſuper ulti.glo. [*& ibi, quòd ſi dolo*] damnatur, ac ſi poſsideret is, cuius dolo ſeruus fugit [*& ibi, ſed & is*] qui dolo deſijt[b] poſsidere, tenetur actione in rẽ [*& ibi, is quoque*] qui reſtituit hæreditatẽ, non tenetur petitione hæreditatis, niſi dolo reſtituerit. dolus enim facit eum teneri, & damnari, ut in l.ſe. ¶ [*In † glo.1.in ſi.*] & infra de re iudi.abbate, lib.6.[c] ¶ [*In glo.2.ibi, probare debet*] & probatur ex coniecturis, infra de renun. c.2. li.6.[*& ibi, habetur*] infra de reg.iur.pro poſſeſſore, li.6. [*& ibi, in fi.*] uide quod hic no.Abb. [*& ibi, offerat*] nõ citatus, ſecus ſi citatus, non interrogatus, ut in.§.quẽ ſtatim allegabo, uer.pone ergo [*& ibi, Si quis ad exhibẽdum*] ad materiam huius glo.uide, quod no.in ſpe.de interroga.§.2.uer.uerum quia ſœpe, uſque ad finem.

ANNOTATIONES.

a ¶ Græcè. Et an tunc duplicentur reo induciæ, quando ante conditionem agitur, ſicut fit, quando agitur ante diem, uide ibi glo. Bar.& plenius in l.pecuniam, ff.ſi cer.pe.

b ¶ Dolo deſijt. Adde gl.in regula, pro poſſeſſore, de regu.iur.in 6. & late Bar.& Ange.in rub.ff.de rei uen.

c ¶ Lib.6. Et uide Cy.& doc.in l.1.C.de alie.iudi.mu.cauſa fac.& Bar.Bal.& Sali.in l.edita.C.de edẽ.& in l.an eandem, ff.de excep. rei iudi.per Barto. & uide bo.tex. in le.tertia.C.de peti. hære.& ibi moder.

SVMMARIVM

1 *Ab excommunicato reſcriptum impetratum ſuper proſecutione appellationis ualet, licet de excõicatione non fecerit mentionem, & quando hoc procedat, nu. 2.*
2 *Lex uerbis impoſita non intelligitur, ad dictio. prodeſſet.*
Interpretatio fieri debet talis, ut res ualeat, non pereat, ibid.
Vſus eius, quod nobis licet impetrare, conceſſus intelligitur, ibid.
3 *Excommunicatus nunquid poſſit petere, quòd ſententia pro ipſo lata mandetur executioni, & nu. 4.*
4 *Cum excommunicato publicè proceſſus habitus ualet.*
5 *Additio gloſſarum.*
Decretales ſingulæ huius tituli in quo caſu loquantur, ibid.

C A P V T XIIII.

1 VEnerabilem. Caſus. Valet † reſcriptũ impetratum ab excõmunicato ſuper proſecutione appellationis, licet de excommunicatione[a] non fecerit mentionem. Et primo ponit dictũ. ſecundò ſubiungit ipſius cauſam, ibi, Quia nihil [*Literas*] non facta mentione de ap.& hoc mouit dubiũ. 2 [*cauſis † alijs*] & ab alijs iudicibus. Idẽ eſſet, & ſi ex eiſdem cauſis, & per eoſdem iudices ſententia poſt app. lata fuiſſet, de quo remittit Hoſtien.ſupra eo..dilectæ, & c.ſignificauerunt [*Prodeſſet*] quod non eſt ſentiendum: quia ſecundum hoc imponeretur lex uerbis.C. communia de le.l.2.ad fi. & talis debet fieri interpretatio, quod res valeat, nõ pereat, infra de uer.ſigni.ſi. abbate, Hoſti.[*Impetrare*] & eis uti eadem ratione.Sed 3 † nunquid poteſt petere, quòd ſententia pro ipſo lata mandetur executioni? Reſpon.non: quia nec debet illi ſolui debitum, ar.15.quæſtio.6.nos ſanctorum, & c.iuratos, & c.auctoritatẽ, ſecundum quoſdam, hæc ratio non placet Innocen.ſecundum quem bene debet ſolui debitum excõmunicato, ut no.ſupra de dolo, ueritatis. ſed eſt uera ratio ſecundum ipſum: quia ad hoc petẽdum noua actio orta eſt.ſ.officiũ iudicis, quod proponitur pro actione, ſupra de officio iudicis.cap.2.uel actio in factum ex ſententia.C.de rebus cred l.actori. excommunicatus autem has actiones, uel alias intentare non poteſt: quia nec agere, nec reconuenire poteſt, de iudicijs. intelleximus, ſupra eo. cum inter. cum ergo hæc petitio non procedat ſine actione, & excõmunicatus non agat, ipſa ui ſequitur, quòd nec poteſt petere ſententiam executioni mandari, quod tamen petitur ſine libello, ut dixi de reſti. ſpo. cum ad ſedem, ſuper glo.2.eſt & alia ratio: quia, ex quo ſententia lata eſt iuſtè pro excommunicato, eſto quod non mandetur executioni, nõ per hoc læ-

ditur

ditur æquitas iudiciorũ,nec etiam ſemper is,qui pronunciat ſententiam ſuam executioni mãdat,ſed alius ff.de re iudi.à diuo Pio, de officio deleg. ſignificaſti. Item in poteſtate excommunicati eſt facere ſe abſolui: quia eccleſia non claudit gremium,de hæreti.ſuper eo,lib.6.de ſe igitur,& non de iudice cõqueratur, & quandocunq; faciet ſe abſolui, infra 30.annos mãdabitur ſententia executioni. Refert tamen Innocẽ. quoſdam dicere ſententiam pro excommunicato latam executioni mandandam. Sed ut dicit Hoſti.non eſt hodie inſiſtendum per decre.pia, infra eo.titu.li.6. Sed opponit ipſe Hoſti. quod quæſtio non procedat: quia ſi excommunicatus conuenitur, ſententia abſolutoria pro ipſo lata non eget executione: conuenire autem non poteſt. Reſpondet hoc procedere in actore occulto, contra quẽ non fuit excepta, & lata fuit pro ipſo ſententia,quæ ualet,ut ibi, vel in cõibus iudicijs,uel in cond na.expenſarũ,de qua ſupra c.exceptionem, vel in excõmunicato poſt ſententiã. Iſta 4 † uerba procedunt ſecundum ſuam opinionem,qua tenuit Hoſti.proceſſum habitum cum excommunicato publicè non ualere,cuius cõtrarium eſt uerum, & de hoc in præalle. decre. pia, in gloſſ.etiam. & glo. antepe. & ulti. & quod ſuper eis dicam. ¶ *In glo.ulti.in fine*]dicit Abb.decre huius tit.quæ uidentur idem dicere,ſic uariari.decre.cum inter, loquitur de excommunicato,qui agit, uel defendit nomine ſuo tantum de iure ſuæ perſonæ. dilecti, loquitur de excommunicato defendente eccleſiã. decreta.dilectæ. de excõmunicato lite pendente,& poſt appel.ſignificauerũt, loquitur in actore. iſta loquitur in excommunicato pro alia cauſa, & ab alijs iudicibus.

ANNOTATIONES.

¶ De excommnicatione. Vide capitulum, dilectus, ſupra de reſcrip.& capitulum,ex parte,de offi.ordi.& c.cũ peccata de ſen.ex communi. ubi in reſcripto ſuper abſolutione non ualet, niſi fiat mentio de excommunicatione, Bal.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli, uel rubricæ.*
De præſcriptionibus in quibus alijs, quàm hic, locis tractetur, ibid.& earum titulo quæ iuris alia loca conueniant.
2 *Tempora diuerſa recenſentur,& in quibus iuribus habeatur,quibus uel præſcribitur, uel ſaltem ius perditur, uel per temporis lapſum pœna infligitur, uel quis obligatur.*

De præſcriptionibus, Rubrica.

1 ¶ Viſo † de excep.in genere: quia frequenter ex præſcriptione obijcitur exceptio, ideo de hac ſpecie ſubmittit, ſecundum Goffr.& Hoſtien. habetur materia 16.quæſtio.3.& quæſtio.4.& 13.quæſtio.2.in priu. 2 repetitur in Sexto. præmittam † iura, quæ ponunt diuerſa tempora,quibus uel præſcribitur,uel ſaltem ius perditur,uel per tempori lapſum infligitur pœna, vel quis obligatur,ſupra de reſcrip.plerunque,de elec.ne pro defectu.de reſti.in integ. conſtitu de re iudi. ꝙ ad conſultationem, de ap.cum ſit,& in Cle.de ap.ſicut,de conceſ.pręben.nulla,& c.quia:de loca,potuit:de reg. cap.2.& c.ad noſtram, & ex parte, de iure patro.ca.3. & c.eam te, & c.cum propter, de no.ope.nun.c.fi.de priuile.ſi de terra,& c.accedentibus. In Sexto de præſcrip.20.dierum,de conſue.cap.fi.10.dierum, de elec. ubi periculum, uer.hoc ſacro, & uer.uerum ſi menſis.& trium menſium, eo.titu. quàm ſit, uer.electus, & §.ulti. Vnius anni,eo.ti.licet canon. Sex menſium, c.titu.nemo deinceps, de menſe tempore arbitrario, & 20.diebus, eo.ti.cupientes.1.& 2.reſponſo.de menſe.de offi.ordi.quamuis,quatuor annorum, de reſti. in integ. cap.1.& 2.& eo.titu. cap.uno, in Cle.15.dierum, de reſti.ſpo.frequens. Item.8.dierum, de excep. pia.unius anni,de uita & hone.cle.c.uno.unius menſis,de præben.ſtatutum.decem dierum,eo titu.ſi pluribus.1.& 2.reſponſo.quatuor,& ſex menſium,de iure pa.cap.uno.unius menſis, de iniur.& dã.da.c.uno, in fi.8.dierum,de ſen.excom.ſolet,& eo.titu.quicunque.& duorum menſium,eo.c.in fi. Item triẽnij poſſeſſio impedit ſequeſtrationem, de qua in Cle. de ſequeſtra.c.uno.& de uno & duobus menſibus, de decimis.cap.1.de anno,de regu.eos, qui,de ſtatu mona. attendentes.§.ſtatuimus.de 8.diebus,de hęreti.cap.1. uer.duro.de tribus menſibus, de uſuris.ca.1.uer.eandem.de mẽſe, de priuile.capitulo primo.§.cęterum.
3 ¶ Ad † materiam autem conueniunt, de tranſac.c.1. de cauſa poſ.cum eccleſia,de proba.ex literis, de confir,utili.cum dilecta,de dona.apoſtolicæ, de decimis, cum contingat, & c.cum in tua, de relig.do. cum dilectus,de iure pa.cura,de cenſi.cum inſtantia,& c.venerabili. in quibus contra procuratorem non currit præſcriptio. & quid iuris cum allegatur præſcriptio exemptionis cum priuilegio, uel ſine, de priuile.cũ cum perſonæ, libro ſexto.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus contra epiſcopum locum per ſe conuerſum ad fidem præſcribit triennio.*
Contra eccleſiam non præſcribitur, cum uacat, uel eſt in ſciſmate, ibid.& quando alio caſu, nu.3.& quando currat, nu.5.
Diuiſio capituli, ibid.
2 *Repetitio eccleſiæ iure communi poſt triennium in caſu huius cõſtitutionis denegatur, & an per reſtitutionem in integrum fieri poſſit.*
3 *Impedito agere præſcriptio non currit.*
4 *Matrix eccleſia per cathedrali hic ſumitur, & aliter alibi.*
Epiſcopi confirmatio ſufficit ad curſum præſcriptionis, ibid.ad dictio. epiſcopum.
Præſcriptiones contra quos inuenta, ibid. in fine, & nu.9.
6 *Epilogus, & Additio gloſſarum, nu.7.*
Capituli placuit, ut quicunque 16.q.3.cum hoc conciliacio, ibid.
8 *Capitula, nobis, & cap.ulterana.12.q.2.de quo loquantur.*
Contra pupillum uide currit præſcriptio,licet curra inſtãtia,ibid.
Prælatus appellatur legitimus defenſor, ibid. in fin.

CAPVT I.

1 PLacuit. Caſus.Epiſcopus † cõtra epiſcopũ locũ per ſe conuerſum ad ſidẽ præſcribit triẽnio.Sed cum uacat eccleſia,vel eſt in ſciſmate, non præſcribitur contra ipſam. Et primo ponit dictum,quod ſecundo determinat, ibi, Si tamẽ.caſum determinatum exponens ibi,Si autem,& alium addens ibi,Itẽ ſi.& per hoc patet hic poni caſum vnũ, quo currit præſcripto, & duos, quibus non currit. & pars huius,infra de pro c.1.[*Quiſquam*] epiſcopus [*Aliquem locum*] olim catholicũ,ſed in hæreſim lapſum[*Cõuertit*] ad fidem ab hæreſi, qua lapſus erat[*Ab eo*] qui conuertit,& poſſedit triennio[*non † repetatur*] iure cõmuni.nam per beneficium reſtitutionis in integ.forſan,infra quadriennium audietur,ſecundum Hoſtie. a qui remittit ſupra de reſti.in integ.cap.1. [a] Dicit tamẽ Ho.reprobari opi. Naſonis, qui dixit,eccleſiam reſtituendam contra præſcriptionem, ſicut pupillos. nã, ut dicit,ſi id uerum eſſet, hæc temporalis præſcriptio non curreret contra eccleſiam,ſicut nec contra adoleſcentem.C,in quibus ca.in inte.reſtitu.non eſt ne.l. ſanci-

b ſancimus.[1] [*Qui poſſet*] argue † ſecundum Vin.& Hoſt.
3 quòd ſi eccleſia habebat epiſcopum, non tamē talē, qui poſſet repetere, ut quia excōmunicatus erat, nō currit præſcriptio eccleſiæ, alle. ſupra de iudi. intelleximus, & ſupra ti. 1. cum inter, & infra de officio vica. Romana, lib. 6. ad hoc alle. Pe. & Guil. de conceſ. præ-
c ben. quia diuerſitatē.[c] & idem no. 16. q. 4. prima actione. de talibus temporibus ſatis dicam, infra, ex tranſ-
d miſſa. ſuper uer. Hoſtilitatis [*Matrici*[d]] i. † cathedrali,
4 infra de uerb. ſig. uenerabili: aliter ſumitur, infra c. ex tranſmiſſa, Hoſti. [*Epiſcopum*] conſecrandum. ſufficit enim, quòd ſit confirmatus. de elec. tranſmiſſa [*Præiudicet*] deterior eſt hic conditio catholici, contra id, de dona. inter ui. & uxo. & ſi neceſſe, de præben. cū qui, lib. 6. Dicit Hoſti. quòd ratio eſt: quia non inſpicitur hic odium perſonæ, ſed negligētia eius, qui agere poterat: quia præſcriptiones contra negligentes inuentæ ſunt, non contra agere non ualentes, infra eo. uigilanti [*Præfinitum*] ſ. triennij [*Conuerſus*] & de diſpenſa.
5 receptus, Vincen. & ſic ſecundum † Hoſti. curret pręſcriptio contra eccleſiam tunc ſolum, quādo eſt, qui
6 nomine eccleſiæ poſsit agere. ¶ Prima † gl. ſignat ſucceſsiuè duo contraria, & ſoluit. ¶ Secunda glo. obij-
7 cit. & ſoluit. ¶ [*In † glo. 1. ibi, 6. menſes*] Vnde dicebāt Inn. & Hoſtien. quòd ibi ponitur tempus, poſt quod licet populum acquirere, & lucrari.[e] hic uerò ponitur tēpus, poſt quod epiſcopus populi lapſi non poteſt illū repetere [*& in fi.*] ſecundum Ala. ſicut & quod ſciens rem alienam præſcribat, contra id infra eo. c. uigilanti. ¶ [*In glo. ulti. ibi, & c. nobis*] hæc capitula † non loquūtur in œconomo, ſed in coadiutore, qui plena habet adminiſtrationem in temporalibus, Gof. [*& ibi, quòd currat*] inſtantia in tutore, qui poteſt cōueniri pro pupillo, uel pupillus eius auctoritate, ſecundum diſtin. ff. de admini. tuto. l. 1. ſ. utrum poſsit fari, uel nō, & tamen non currit contra eū præſcriptio. C. de præſcrip. 30. an. ſicut in rem, Inno. ſecundum Ala. [*& ibi, per totum*] & c. uel termini, eo. titu. prælatum appellat legitimum defenſorem, ſecundum Goffre.

ANNOTATIONES.

a ¶ Integ. cap. 1. Vbi uide Ioan. And. ſuper glo. 4. & in c. auditis, eo tito. per gloſſ. & uide. 16. quæſt. 3. placuit, ut quicunque, in gloſſ. ma.
b ¶ Sancimus. Ibi uide late de materia Ci. & Bar. & plenius Bal. & Sali. & uide plene per Pau. in Cle. 1. de reſti. in inte.
c Diuerſitatem. Ad hoc. c. inter corporalia, ubi uide concor. in gl. malus, & ſuper illa Io. And. de tranſla. epiſcopi.
d ¶ Matrici. Quæ dicatur matrix, uide in glo. in uer. matricem, in Cle. prima, de ſen. excommuni.
e ¶ Et lucrari. Non licet ergo epiſcopo aliquid attentare intra diœce. alterius epiſcopi, & in hæreſim lapſi ante illam admonitionē, & lapſum. 6. men. quod intellige, ut ibi iuriſdi. acquirat.

SVMMARIVM.

1 *Prælati taciturnitas non nocet eccleſiæ, donec ſit præſcriptum.*
Præſcriptio non currit in rebus inuaſis, ibid.
Strepitus foralis quid, ibid. quem pro uiribus fugere debent ſerui dei, ibid. uide nu. 2. ad dictio. ſcripſiſſe.
2 *Reſcripta non ualent ſi papa de ſe loquatur numero ſingulari, & uni plurali.*
3 *Præſcriptio etiam quadragenaria contra minorem eccleſiam non obſtat, ut audiatur papa pro ipſa, niſi in caſu, & quo.*
Epiſcopus agit pro eccleſia ſibi ſubiecta, ibid.
4 *Epilogus, ſuffragium, & additio gloſſarum, nu. 5. & 6.*
7 *Præſcriptiones interrumpit princeps contra principem per proteſtationes, & quas.*

C. A P V T II.

1 NIhil proeſt. Caſus. Taciturnitas † prælati nō nocet eccleſiæ, donec ſit præſcriptum. uel aliter. In rebus inuaſis non currit pręſcriptio. Et primo repetit, quod olim ſcripſerat. ſecūdo proteſtatur [*Forali*] i. contentioſo iudicio, Inn. quod pro poſſe debent fugere ſerui dei, de hoc ſupra de ſyndico. c. uno, Hoſtiē. Gof. exponit. i. cum ſtrepitu. pro expoſitione horum uerborum Hoſti. remittit ad no. de ſtatu mona. c. ult. uer. quòd ſi abbas [*Vobiſcum*] ex nimia
2 humilitate Grego. & uni loquitur in plurali, & de ſe
a in ſingulari[a] ut infra patet. hodie talia reſcripta non ualerent, infra de cri. fal. quàm graui [*Scripſiſſe*] Vt dicit Inno. hoc facit ex ſuperabundanti iuſtitia. nam & ſi cum forali ſtrepitu, non peccaret: uel, ut ponit Ho. non peccauit hoc faciendo [*Præiudicium*] arguit Hoſt.
3 quòd † etiam poſt quadragenariam præſcriptionem completam contra minorem eccleſiam audiatur papa pro ipſa eccleſia niſi ſit centenaria completa. nam & de iure ſuo poteſt agere, licet inferior eccleſia ſuccubuerit, infra de capel. mona. cap. 1. §. fi. nam & epiſcopus agit pro ſibi ſubiecta, infra de ſucceſ. ab inte ca. fi. & Abbas, infra c. ex tranſmiſſa, & uide quod di-
4 cam infra eo. ad audientiam. §. fina. ¶ Glo. 1. † argui propter ſcandalū[b] &c. inducit tria ſimilia, ſignat contrarium. ¶ Vlti. gl. arguit inducens rationem, & ſimi-
5 le, alle. duo contraria, & ſoluit dupliciter. ¶ [*In † ulti glo. ibi, ut profectus*] cuius mentem habes in uer. ſtatim
6 allegato. ¶ [*In † glo. 1. ibi, ſoluit*] Matth. 17. [*& ibi, quærat*] actuum. 20. G. & infra de cen. cum apoſtolus [*& in fi.*]
c hæc contrarietas[c] ſoluitur, infra de no. ope. nun. c. 2. ¶ [*In glo. 2. ibi, quoniam quicquid*] ubi de hoc, & 12. quæſtio. 1. expedit, & infra de uer. ſig. cauſa [*& ibi, communicanda*] nec ſunt, approprianda, de pręben. c. 3. de do-
7 na. cap. 2. ¶ [*In † glo. ulti. ibi, princeps[d] patriæ*] unde dice-
d bat Inno. quòd unus princeps contra alium per tales proteſtationes interrumpit præſcriptionem, cum nō ſit alius, coram quo conueniatur, ar. l. quam infra alle. glo. & facit quod no. infra cap. proxi. [*& ibi, ſed hic non faciet*] melius diceret, non poteſt facere illam, & ita ponit Vincen.

ANNOTATIONES.

a ¶ Singulari Imò loquitur de ſe in plurali ibi, Nos uelle, & ibi, Meminimus, & ibi, Patientiam noſtram. ſed bene in fi. ponit ſingularem ibi, Poſt me.
b ¶ Propter ſcandalum. Multa permiſſa cauſa ſcandali uitandi, uide per Barba. conſi. 11. in 11. col. 10 1. vol.
c ¶ Contrarietas. Et de materia uide gloſſ. quæ incipit pront Gregorius, & ſuper illa Ioan. An. in c. niſi, de renun. & pleniſſimè per moder. maximè Guil. de mon. Lau. in Cle. i. de immu. eccle.
d ¶ Princeps. No. hanc glo. ibi prin. dum dicit, quòd tempore prælati male alienantis non currit præſcriptio, ad hoc, quòd eſt glo. ſingu. in c. unico, de in inte. reſti. lib. 6. pro hoc facit tex. in l. qui fundum. §. ſi tutor, ff. pro empto. ubi hoc etiam dicit Bar. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Præſcribit eccleſia per quietam 30. annorum poſſeſsionem.*
Decretalis hæc in quibus habeat locum, ibid. & nu. 3. in fin.
Synodalis pro iudiciali, ibid. in fin.
2 *Suffragium gloſſarum.*
Ad præſcriptionem interrumpendam non ſufficit reſcripti impetratio, uel eius allegatio, & quid opus ſit ad ſufficientiam.
3 *Suppletio gloſſarum.*
Bona fides non cenſetur in petitione hæreditatis, & cuius.

CAPVT III.

SAnctorum. Caſus. Per † quietam 30. annorũ poſſeſsionem præſcribit eccleſia. non diuiditur [*& omnes poſſeſſiones*] i. oĩa iura prouincialia, ſecundum Innocẽ. qui uoluit dicere hanc præſcriptionem procedere [a] in iuribus prouincialibus ab uno archiepiſcopo contra alium. Sed finaliter tenet, quòd loquatur hoc ſecundum antiqua iura [*Abſque*] hic duplex punctatio, ut reſpiciat uerbum, Poſſeſſæ ſunt, uel ut reſpiciat uerbum, Teneatur, quod ſequitur [*Synodali*] i. iudiciali. ¶ [*In † glo. ulti. ibi, ut perſ. ctus*] uide ſupra c. proxi. [*& ibi, ſicut iurem*] non ſufficit ad interrumpendam præſcriptionem. 30. annorũ reſcripti impetratio, vel eius allegatio, niſi interuenerit executoris conuentio. ¶ [*In † glo. 3. ibi, ſuper ſeruis*] uide de teſtibus, præſentium, ſuper. 3. glo. in glo. ulti. [*ibi, bonafide*] quæ in petitione hæreditatis non cenſetur in eo, qui audit ſibi litem mouendam. ff. de peti. hære. itẽ ueniunt. §. à quo, Vincẽ. [*& in fi.*] uel loquitur hæc decre. quando eccleſia præſcribit rem priuati, ſecundũ Tan. Hoſt. Pe & Ab. & facit quod no. 13. quæſtio. 2. cap. primo, 16. quæſtio. tertia, placuit, & infra eo. illud, hoc puto falſum, ut ibi dicam.

ANNOTATIONES.

a ¶ Præſcriptionem procedere. Intellige hunc tex. quando eccleſia præſcribit rem priuati, non contra aliam eccleſiam per. c. ſequẽs.

SVMMARIVM.

1. *Quarta contra epiſcopum quando præſcribatur.*
2. *Eam poteſt donare cuicunque, & quo caſu nõ egeat præſcriptione.*
   Clericus pro rectore, uel habente dignitatem, uel officium in eccleſia, ibid. ad dictio. clericus.
3. *Præſcriptionem quartæ epiſcopus, an clericus excipiens habeat probare.*
4. *Præſcriptio quando, 10. uel 20. uel. 40. uel plurium annorum ſufficiat, & quot in quarta & ſeruitutibus & conſimilibus, nu. 4. & 5. & 7.*
5. *Inter ſeruitutem ruſticam, & urbanam in amiſſione eius quæ differentia.*
6. *Seruitutes, & conſimilia quomodo acquirantur, & nu. 7.*
   In ſeruitutibus, & iuribus acquirendis non requiritur titulus, ibid. nu. 6.
   In immobilibus requiritur, ibid.
7. *Decimas de fructibus fundi ius percipiendi, & de alijs rebus quã cauſam continuam, an non habeat.*
8. *Epiſcopus iura ſua eccleſiæ debet exigere.*
9. *Epilogus, ſuffragium, & additio gloſſarum, nu. 10. 11.*
   Quarta decimarum an competat epiſcopo in eccleſiis inferioribus, eod. nu. 11.
   Præſcriptio tanti temporis, cuius contrarij & c. quando habeat locum, ibid. uer. ſed non quò ad.

CAPVT IIII.

DE quarta. Caſus. Præſcribitur † cõtra epiſcopum quarta, [a] ſi. 40. annorum ſpatio non ſoluatur, & cathedralis eccleſia interim non uacauit. Et primo ponit dictum. ſecundo caſum exceptum ibi, Niſi. tertiò ius antiquum reprobat ibi, Romana [*Quarta decima*] hãc † donare poteſt cuicunque eccleſiæ. 12. q. 3. c. fi. uide quod dicam de dona. paſtoralis, ſuper gl pe. & ſi hoc fecit de conſenſu capituli, non eſt neceſſaria præſcriptio, ſecundum Hoſti. [*Et oblationis*] repete quarta [*Clericus*] i. rector, uel habens dignitatẽ, uel officium in eccleſia, propter quod præſcribat nomine eccleſiæ, nõ proprio, ar. de iure pa. de iure, ſm Hõ. [*In petitione epiſcopi*] quis † habeat hoc caſu probare, an epiſcopus agens, an clericus excipiens, uide plene in Mercu. ſuper regula, ſine poſſeſsione, de reg. iur. lib. 6. [*Quadragenaria*] Dicit Innocen. notandum † eſſe, quòd ſecundum leges ſeruitus ruſtica, quæ non habet interuallum, uel habet modicum, puta aliquarum horarum, uel dierum, perditur ſpatio. 10. annorum inter præſentes. 20. inter abſentes. Si autem habeat interuallum annorum, uel menſium, tunc duplicatur tẽpus, uidelicet ut inter p̃ſentes neceſſarij ſint. 20. anni, & 40. anni inter abſentes, ar. ff. quẽad. ſerui. amit. ſi ſic conſtituta ſit aqua, & C. de ſerui. l. 1. Idem eſt intelligẽdum, ſi habet interualla ſeptimanarum. ſunt enim odia reſtringenda. ff. de libe. & poſthu. cum quidam. Alij tamen dicunt, quòd non ſunt neceſſarij etiam inter abſentes niſi. 20. anni. ſunt & qui aſſerunt, ꝙ hæc diſtinctio non habet locum ſecũdum canones. nam certum eſt, quòd hoc ius, de quo hic loquitur, ſ. perceptionis decimarum, habet magnum interuallum, ſ. de meſsibus unius anni uſque ad meſſes alterius, & de uindemijs uſque ad uindemias, & tamen in eo non duplicatur tempus, ut hic apparet. tu dicas. quòd hoc ius non habet interuallum aliquod etiam horarum: imò quaſi continuam cauſam habet; cum quotidie poſſunt & debeant recipi decimæ nõ ſolum perſonales, ſed etiam prædiales: quia prædia quotidie aliquos fructus producere poſſunt, de quibus & quarta epiſcopis eſt ſoluenda, ar. in eo, quod legitur & no. infra de decimis, ex parte. 2. & c. non eſt in poteſtate. Idẽ etiam dicendum eſt de iure eligendi. nam & ſi quotidie non eligant: quia nec quotidie uacat eccleſia, eſt tamen aptum hoc ius ad quotidie eligẽdum: quia & quotidie apta eſt ad uacandum, ar. eius, quod dicitur de ſtillicidio. ff. de ſerui. ur. prędiorũ. foramẽ. & in hoc iure ſufficiunt. 40. anni, ut legitur & no. ſupra de cauſa poſ. cum eccleſia. §. fi. uer. nec ex eo, & c. cum olim, & ſupra de elec. Cumana. §. pen. ad fi. Si autem ſit ius, quod interuallum certum & deputatum ab homine; uel à iure recipit, quale eſt, quòd quis omni anno in dedicatione, uel alicuius feſtiuitate, uel aliõ certo die partem oblationum; uel aliud ſeruitium certum recipiat. 10. q. 3. nec numerus. 18. q. 2. Eleutherius, infra de cenſi. cum uenerabilis, in hoc caſu ſecundum eos, qui dicunt tempus eſſe duplicandum, neceſſarij ſunt 80. anni. ſeruitutes etiam urbanorum prædiorum tẽpore amittuntur. Sed hæc eſt † differentia inter ſeruitutem ruſticam, & urbanã: quia ruſtica perit certo tempore non utẽdo: urbana uerò per ſolũ non uſum nõ perit omnino, ſed ita demũ, ſi uicinus ſimul uſucapit libertatem, veluti ſi ędes tuæ ędibus meis ſeruiant, ne tuæ altius tollantur, ne luminibus mearum ędiũ officiant. in hoc enim caſu, ſi ego per ſtatutum tempus feneſtras meas perfixas habuero, uel obſtruxero, ita demum ius meum amitto, ſi tu per idem tempus altius ſublatas habueris ędes tuas: alioquin ſi nihil noui feceris, retinet ſeruitutem, vt. ff. de ſeruitu. urba. prędi. hæc autem iura. [b] Sed † & circa acquiſitionem ſeruitutum, vel cõſimilium iurium notabis, quòd ſi ius, de quo agitur, habeat cauſam perpetuam & continuam, ſicut eſt ſeruitus aquæductus, quæ ſine intermiſsione ducitur, uel quaſi perpetuam, ut eſt uidere in caſibus ſupradictis; acquiritur ſeruitus per præſcriptionem. 10. annorum inter præſentes, & 20 inter abſentes ad ſimilitudinem rerũ immobilium. C. de ſerui. l. 2. C. de præſcrip. lon. temporis. le. fina. Sed hæc eſt differentia: quia in rebus immobilibus requiritur titulus, ut ibi: ſed in ſeruitutibus, ſiue in iuribus non requiritur, imò ſufficit ſolus uſus, ut patet. ff. ſi ſeruitus uẽ. ſi quis diuturno, & in eo, quod no. infra c. ſi diligenti.

ligenti.& incipit hoc tempus currere,ex quo quis cœpit uti illo iure non ui,non clam, non precario,sciente uidelicet illo,cui sic fiebat præiudicium,& non cōtradicente,sed tacente.& hoc ipsum probare debet secundum quosdam,& sic intelligunt.ff.quemadmodū serui.amit.l.fi.& ff.de iti.actuque priua.l.1.§.Iulianus. Si autem non habeant causam perpetuam & continuam.ut seruitus uiæ,& seruitiorum extraordinariorum præstario, hæc & similia non præscribuntur nisi tanto tempore percipiantur, cuius contrarij memoria non existat.10.q.3.qa cognouimus.too.di.contra morem, & patet in eo,quod legitur & no.infra de uer.sig.super quibusdam. §.1.uer.fi.ad idē. ff.de aqua plu.arcen.l.1. §.1.& l.2.§.antepen. ff.de aqua quoti. & æsti.hoc iure §.ductus aquæ.uel ibi ideo exigitur tam longa præscriptio:quia & aqua ducitur de flumine pu-
7 blico,& hoc scias. † φ ius percipiendi decimas de fructibus fundi continuam habet causam. Sed ius percipiendi decimas de uino , uel grano , uel de omnibus minutis, uel consimilium non habet causam perpetuam : quia hæc percipiuntur temporibus certis tantum.ut legitur & no. infra c.ad aures, secundum Inn. de materia glo. satis. ff. de seruitutibus.l.seruitutes. 3. Dicit Hosti. quod hæc glo. quantum ad canones potius est subtilis, quam utilis. siue enim agamus de corporalibus, siue incorporalibus continuam causam habentibus,nel non,regulariter est tenendum,quod sola præscriptio quadragenaria currit contra ecclesiā, & nulla minor,ut no.infra. Sed in ecclesiasticis currit præscriptio sine titulo contra illum ad minus, qui de quo agitur,de iure communi agere potest, ut no. hic in glo.2.quinimo etiam hi, qui contra ius commune petunt se admitti ad eligendum, necesse habent exprimere, quo iure hoc petant; quod dic,ut legitur & no. supra de elec.constitutis. & dic quadragenaria cum titulo.argumen.contra.infra eo.si diligenti,secundum
8 Hostien.[*Qui*]scilicet pastor[*Exigere*]ad† quod tenetur etiam sacramento,supra de iureiu.ego,secundum Hostien.[*Debuisset*]supple,nec sufficeret tricenalis,& modo bene continuatur, quod sequitur, Hosti. [*Non admittit*] hodie: admittebat tamen olim, supra cap.pro-
9 xi.cum concor. ¶Secunda glo. obiicit, & dupliciter soluit.¶*In glo.2.ibi,causam*]sequitur nil.an id,quod pete-
10 batur,deberet.¶*In† glo.1.ibi, Gratianus*]uolens antiqua iura,quæ correcta sunt,locum habere.T.¶*In glo.2.ibi, de iure communi*] & sic falsum est, quod no.infra de deci-
11 mis,cum contingat. ¶In † glo. 2.scilicet quod episcopis non competat quarta decimarum in inferioribus ecclesiis,quod fuit dictum Io.& uide quod ibi dicam Goffr. autem ponebat hic , quod not de censib.cum olim,in glo.3.[*& ibi,bonam fidem*]sufficiens hæc solutio quo ad malam fidem excludendam, Sed non quo ad
d ualidandam præscriptionem in hoc casu ^{d} si tāto tempore possedisset, cuius initij,uel contrarij non sit memoria, huius ratio: quia ius commune hic est contra præscribentem,infra eo.c.1.lib.6.[*& in fi.*]de hoc, infra de iure pa.cura.¶*In glo.ulti.in fi.*]secundum. T. qui etiam hic reprehendit eos,qui dixerant morte prælati præscriptionem interrumpi.

ANNOTATIONES.

a ¶Quarta . De materia huius quartæ,& quotuplex sit habetur per Petrum de Perusio,de quarta canonica .

b ¶Autem iura. Et sic in rustica non requiritur bona fides , in urbana sic, uide ibi glo. & Bar.& glo. in l.fi.ff.quemadmo. serui. ami. & ibi Bart.& in l.sequitur. §. si quis uiam.ff.de usucap.& in omnibus istis locis uide,ad quid illa inducit ipse ad materiam capituli possessor,de reg.iur.in 6.& uide Cy.Bal.& Sali.in l.1.C.de ser,

c ¶Continuam. Quando cognoscatur seruitus continua,& discontinua,ponit Butr. in c.cum ecclesia, de cau. poss.& proprie.in a, colum,

d ¶In hoc casu . Et intelligas hanc glo.facit oppo.quia aut concessit episcopus istam quartam , & tunc non erat necessaria præscriptio:aut non concessit, & tunc uidetur, quòd non posses præscribere spatio. 40. anoorum, quoniam contra talem præscriptionē facit ius commune , nisi esset tanti temporis, cuius contrarium initij memoria non existit,ut c.1 .eo.ti.lib.6.so.dic quòd tempus concessit,sed titulus deficit,& minus iustus erat:quia forte defecit consensus capituli in hac concessione: & hoc intellige, quando fuisset errore facti:secus, si iuris ,.ut l. nunquam.ff.de usur. & Bar.in l.Celsus,eo.ti.& glo.,sing.in c.apostolicæ, de dona. quæ limitat.omnia iura dicentia, quod ex inutili titu. non currit præscriptio , ad hoc no.infra eo.c. si diligenti,in glo.& ad prædicta . uide quæ scripsi in c.peruenit, de empt. & uend.& quæ scripsi in l.Celsus,de usuc. Archi.

SVMMARIVM.

1 *Possessor malæ fidei non præscribit.*
2 *Studenti competunt uigiliæ.*
Fides bona , uel mala an præsumatur, remissiuè ibid.
3 *Contra desides, & iuris sui contemptores exceptiones odiosæ propositæ sunt .*
Anima rebus præponderandæ à Christianis ,ibid.
4 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu.5.*
Post præscriptionem finitam si quis incipiat habere malam fidem, an restituere teneatur.§.1.& nu.6.
Possessor malæ fidei præscribere non potest.§.ulti.
Animum prædonis qui habuerit siue à principio , siue ex post facto, non refert, ibid.
6 *Additio glossarum .*
Conscientiæ satisfaciendum,ibid.nu.6.
7 *Cognitum, & latens hic quem respiciat .*

CAPVT V.

1 VIgilanti. Casus. Possessor † malæ fidei non præscribit. Et primo ponit dictum. secūdò ibi, Ephesinus, rationem legis contrariæ. tertiò corrigit ibi,Nobis autem[*Studio*]sic infra,de homi.pro humani,lib.6.ff.de his,quæ in fraudem creditor um.l. pupil-
a lus.& per hoc patet † quòd studenti competunt uigiliæ, fm Hostien.uide pulchrè de hoc in Hiero.in uigiliatū libro[*Antiqua*]quantūcunq; sit,ēt si ipsius cōtrarij non sit memoria[*Malæ fidei*]an præsumatur fides bona,uel mala,no.infra eo.si dilecti, cum sup.ex quo habet conscientiā remordentē[*Non possit*]sup.nec obstat lex contraria,& sic continua,quod sequitur fm Host.
3 [*Segnitiem*] nam † contra desides , & sui iuris contemptores odiosæ exceptiones propositæ sunt.C.de annali.ex l.ulti.in fi.Vin. [*Primus*]quē secuti sunt alij impe-
a ratores, & iuriscōsulti[*Præscriptiom*]ēt cum mala fide[*Nobis*].s. qui præponderare debemus rebus animas, & sic hoc ab omnibus Christianis,& in omni foro de-
4 bet recipi:de hoc,infra eo. ca.fi.¶Secunda glo. quærit,arguit pro & contra. ponit tres opi.& mediam ap-
5 probat.¶*In† glo. 1.ibi, si quis emptionis*] cano.in §.fe. ¶*In glo.2.ibi, Lucius*] si possessio uendita sine culpa uenditoris præcepto principis partim distrahitur,partim ueteranis in præmium datur, hoc non imputatur uenditori,& agit ad precium[*& ibi,bene à Zenone*]ibi dicitur, quòd omnia principis esse intelliguntur[*& ibi, si quid cum pupillo*]quod in fraudem creditorum translatum est in pupillum titulo lucratiuo reuocatur. ¶*In glos.ue rerum , ibi , incerta*] supp. introductæ sunt usucapiones, & præscriptiones, ut in l.sequen.¶*In glo.ulti.ibi.§.de eo*] non refert , siue à principio apprehendens res hæreditarias habuit animum prædonis, siue ex post facto. ad hunc enim senatus extenditur, licet non ex uerbis,
6 tamen ex mente. ¶*In † glo. 2. ibi, quid dicam*] alij ius dictum [*& ibi,quidam*]scilicet Hugo[*& ibi,alij*]scilicet Io. Vincen.Tan. Goffr. & Inno.infra ca.fi.ut etiam idem Io.And.super 2. Decre.

 repetit

repetit hoc in princ. ulti. glo. dicit tamen Hosti. quòd si conscientia eius inde fuisset læsa, satisfacere deberet conscientiæ. & remittit ad sum. eo. ti. sub rubrica, de præscrip. rerum immobilium. §. quæ exigantur, sub. §. uerum quicquid, & uide in quæstione, quam posui super rubrica, possessor, in ultimo membro, de reg. iu. lib. 6 [*& ibi, Alanus*] cuius distinctio reprobatur secundum Hostien. C. de præscrip. long. temporis. l. pe. & infra de dona. apostolicæ [*& ibi, si quid cum pupillo*] argumen. 54. dist. generalis, in fi. de hoc 14. q. 6. si res si 34. q. 2. si uirgo. ¶ [*In glo. imperator, ibi fuit*] & Græ-
7 cus. ¶ [*in* † *glo. pe. in fi.*] uel hic cognitum & latens respicit possessorem, qui cognoscit, uel cui latet rem esse alienam, secundum Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶Mala fide. Adde Pe. de Ancha. in regula, possessor, de reg. iu. in 6. in 25. col. Ludo. in rub. de arbi. & in l. filiusfa. ff. de donatio. & Inno. latè in c. fi. infra eo.

SVMMARIVM.

1 *Decimas una ecclesia præscribit in parochia alterius. 40. annorum spatio.*
2 *Possidentis est melior conditio, & in quibus.*
Possessori etiam malæ fidei datur actio in quibusdam casibus, & quibus, ibid. uer. nam et.
3 *Epilogus, suffragium, & suppletio glossarum. nu. 4. & 5.*

CAPVT VI.

1 AD aures Casus. Vna † ecclesia in parochia alterius. 40. annorum spatio decimas præscribit. Communis diuisio. secunda ibi, Tua [*Super de-*
a *cimis*] nor. expressum. 40. annorum spatio decimas[a] præscribi, cum uideretur requiri tempus duplicatū: quia ut frequentius semel in anno soluuntur, de quo remittit Innocen. supra eo. de quarta [*Quas*] decimas [*Earum*] scilicet ecclesiarum [*Possedit*] cum titulo, infra
2 eo. c. 1. lib. 6. [*Conditio*] in † tantum, quòd si caderet à possessione, & perueniret ad alium, quam ad illum, ad quem de iure pertineret, daretur ecclesiæ, quæ illas præscripserat, utilis rei uendicatio contra ipsum, ex quo in præscribendo habuerat bonam fidem. nā & secundum leges etiam mala fide præscribens haberet etiam actionem in quibusdam casibus, scilicet cō tra furem, contra raptorem, contra eum, qui ob suā contumaciam passus est missionem. hæc probantur, C. de præscriptio. 30. annorum, si quis emptionis, se-
3 cundum Innocen. ¶ Secunda † gloss. signat contrarium. & remittit. ¶ Vlti. glo. respondet per duo contraria, & in utroque remittit. ¶ [*In glo. 1. ibi, quoti.*] uide
4 de spon. dudum c. fi. in 1. glo. [*& ibi, cum par*] uide de pœ nis, constitutus, super glo. 2. [*& ibi, si ob turpem*] uide de
5 magistris c. 2. in glo. 1. ¶ [*In* † *glo. 1. ibi, cum par*] & eo. ti. in pati, lib. 6. ¶ [*In glo. 2. in fi.*] dic ut infra eo. c. 1. lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶Decimas. An autem possit spatio temporis acquirere libertatē à solu. decimarum, consue. uel præscriptione, uide plene per Hostien. in summa de deci. §. & utrum præscribi posset, But. & Imo. late in c. statumus, ad fi. de transac.

SVMMARIVM.

1 *Decimas laicus non præscribit, licet concedi possint in alimoniam laicis pauperibus. num 2.*
2 *Præscriptio octo casibus non currit, & quibus, remiss. in fin.*
3 *Suffragium glossarum.*
Vsucapio quid, ibid. & quot in ea requirantur, num. 5.
4 *Suppletio glossarum.*
Detentio ponitur pro possessione possessio pro detentione, ibid.
5 *Possessionem germinare prolem quomodo intelligatur.*

CAPVT VII.

1 CAusam. Casus. Laicus † decimas non præscribit. Communis diuisio. secunda ibi. Ideo [*qu[od] sic Archidiaconum*] agentem [*Virum G.*] defendentē, & præscriptionē opponentē [*Et infra*] deciditur consultatio, quæ fuerat an delegatus, cui fuerat hæc cā commissa, deberet admittere exceptionē præscriptionis
2 [*Vel concessione*] in titulū † facta. [quia] illam habeat ut clericus, nā in alimoniā cōcedi posset laicis pauperibus. 10. q. 1. c. pe. in fi. Inno. quod dixit hic Ala. dixit de clericis con. Io. in l. obiectione [*Non possint*] no. hic Inn. 8.
3 casus, quibus nō currit præscriptio. de quibus plenius infra eo. cum non liceat. ¶ [*In* † *ulti. glo. ibi, Sed bona fide*]
a uide infra in supp. [*& ibi l. 3.*[a]] usucapio est acquisitio dominii per continuationē possessionis tēporis iure
4 diffiniti. ¶ [*In* † *glo. ulti. ibi ciuiliter*] & sic ponitur detētio pro possessione. sicut interdū ē conuerso. 12. q. 1. c. 2. [*& ibi, ciuilis possessio*] de hoc satis per d. Di. de regu. inr.
b in 3. regula[b], lib. 6. [*& ibi germinat prolem*] Dicit † Pe. 1.
5 ad hanc possessionē duo requiruntur, l. bona fides. & possessio. proles igitur ibi est bona fides secundū eū, Abb. exponit. i. habet duo impedimenta, quia nō possidet spiritualia, & quia habet malam fidem. & procedit expositio ista, si habes, Germinat. ego credo. [quod] gl. intellexit, quod ciuilis & iusta possessio germinat. i. fructum parit, s. acquirendi dominij: unde. §. statim alleg. hoc uult, quòd si usucepi seruum bona fide, per eum mihi acquiritur [*& in fi.*] de hoc 14. q. 1. §. 1.

ANNOTATIONES.

a ¶Et ibi. l. 3. Ad materiam huius glo. an laicis decimæ possit concedi aliquo modo, uide no. in c. cum apostolica, de his, quæ fiu. a præla. & ibi scripsi, & c. 2. de loca. & glo. in c. quamuis. & c. prohibemus, de deci. & an laicus uel clericus decimas possit possidere, uel præscribere, uide not. infra de deci. c. cum homines. item hanc decre. ad aures, uidetur limitare glo. fi. in c. cum sit, infra de deci. quòd intelligatur de decimis, quæ non sint positæ in limitibus, uel adhæren. quæ non sint adhærentes limitibus alterius parochiæ, quia tunc illæ præscribi non possent, sicut nec ipsi limites, uel adhærentia limitibus parochiæ, ne confundantur termini parochiæ hic, & etiam no. infra eo. quia indicante, & ca. super eo, de paro. item an laicus præscribere possit decimas, & quid de clerico etiam, nota in c. tua nos, & in c. tua nos, & in c. in aliquibus, de deci. & ibi bona glo. an laicus præscribere possit decimas, & quid de clerico, est glo. in c. nuper, de deci. Archi.

b ¶Regula. Vide Bar. in l. possideri. in §. ex contrario, ff. de acquir. pos. & Cy. & moder. in l. corruptionem, C. de usufru. & in l. fi. C. de præscrip. Io. And. & an sint plures posses. uel una: & an sola ciuilis, uel sola naturalis sufficiat ad præscriptionem, uide Iaco. But. & Bal. in l. nemo, C. de acquir. poss.

SVMMARIVM.

1 *Interruptio si opponatur contra præscriptionem. 40. annorum, quæ sola currit contra ecclesiam, uterque probabit.*
Admittere minor index non debet, quod ecclesia Romana non admittit, ibid.
2 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 3.*
Possidere desinimus quod à mari, uel flumine occupatum est.
Præscriptio in contractibus, in quibus sunt usuræ promissæ, quando incipiat.
Præscriptionis interruptio quibus fit casibus, ibid. & nu. 5.
4 *Additio, siue suppletio glossarum, & nu. 5.*
Præscriptio ecclesiæ contra laicum quot annis finiatur, ibid.
Ad fauorem quod est ecclesiæ inuentum, non est ad eius retorquendum læsionem, ibid. uer. item ratio.
5 *Præscriptio si interrumpitur, an debeat denuò inchoare, uersicu. & dicit.*
Aliquando dormit, aliquando procedit, & quando, ibid.

CA-

CAPVT VIII.

1 ILLud. Casus. Si † contra præſcriptionem. 40. annorum, quæ ſola currit contra eccleſiam, opponatur interruptio, uterq; probabit. Et ſunt duo dicta. 2. ibi, uerum [*Romana eccleſia*] ergo nec minor iudex ad mittat, infra ti. 1. in cauſis. Et repete illud. Te ſcire uolumus, & tenere, quòd eccleſia &c. [*Mota quæſtio*] quia
a alter dicit ſe preſcripſiſſe: alter dicit interrupiſſe [a] [*te-*
2 *ſtes*] uel quæcunque aliæ probationes. ¶ Secunda † gl. reſpondet per quæſtionem. Vlti. glo. diſtinguit interruptionem naturalem, & ciuilem. de prima ponit
3 duos modos, & 8. de ſecunda. ¶ *In* † *ult. glo. ibi, item quod amari*] ſequitur, uel flumine occupatum eſt, poſſidere definimus. & idem. §. Sed [*& ibi. l. pe.*] quæ incipit, ſi pater. & uide de pur. ca. ex tuarum, ſuper 4. glo. [*& ibi, ut perfectius*] cano. in uer. ſtatim alle. [*& ibi, ſi quis emptionis, in fi.*] 30. uel 40. annotum præſcriptio in contractibus, quibus ſunt uſuræ promiſſæ, incipit, ex quo debitor uſuras non ſoluit [*& ibi, factum*] interrumpitur præſcriptio creditoris tam ſuper perſonali, quàm ſuper hypothecaria [*& ibi. l. 2.*] cuius caſus habetur in §.
4 præal. ¶ *In* † *glo. 3. ibi. 30. annorum*] imò 10. ſecundum Accur. qui hoc no. C. de ſacroſan. ecc. au&ten. quas actiones, & in au&ten. de ec. tit. §. pro temporalibus; & hoc placet; & ſic olim diſputaui, & terminaui, quod uideas in regula, qui ad agendum, de regu. iur. lib. 6. & hoc tenuit Hoſtien. in ſumma huius tituli. §. quæ exigantur, uer. nunquid ergo eccleſia. nec placent ſolutiones, per quas falsò conamur ſaluare antiqua iura, quæ conſtant eſſe correcta, ut in noſtra materia, ut etiam dicam, infra de priuile. accedentibus. hoc dico, quia quidam per hunc caſum ſaluare uolunt decret. ſupra eo. ſanctorum. Item ratio, quæ ſequitur in glo. facit pro hoc dicto, ne ſcilicet fauor conceſſus eccleſiæ, quòd res ſua non præſcribitur minori ſpatio, quã 40. annorum, retorqueatur in eius læſionem; quod eſſet, ſi non præſcriberet eo tempore, quo laicus rem laici cum bona fide. preſcriptio uerò 30. annorum legalis non poteſt prodeſſe eccleſię: quia procedit cũ
5 mala fide, ſupra eo. uigilanti. ¶ *In* † *glo. ulti. ibi. l. naturaliter*] & hoc omnibus prodeſt, ut ibi. tertiò ſecundum canones, ſi preſcribens, dum eſt in præſcribendo, in-
b cipiat habere malam fidem, infra cap. ſi. ſecundum [b] Hoſt. [*& ibi, multis modis*] 8. caſus enumerat. & dicit Inno. quòd in his oportet præſcriptionem de nouo inchoari. q. d. ſecundum Hoſtien. quod non proſunt tempora præcedentia præſcribenti; uide quod no. 16. q.
c 3. ca. 1. interdum uerò dormit præſcriptio, [c] infra ea. 2. interdum uerò procedit in caſibus notatis, infra eo. cum non liceat [*& ibi, principi oblatum*] per exceptio
d nem uerò non interrumpitur [d] ut no. de ordi. cogni. cap. 2. in glo. hic patet [*& ibi, ſuo iudice*] de hoc infra de appel. ut debitus, de pur. cano. ex tuarum [*& ibi, conuentio*] de hoc, & an ſit neceſſe hic libellum producere, ibi no. & uide in ſpe. de executione. §. 1. uer. executoris, & uerſi. ſeq. [*& ibi, §. ſed & ſi quis*] ubi de hoc [*& in fin.*] hanc gloſſ. quære. 16. q. 3. §. hæc de præſcriptionibus: aliàs eſt uerſi. ſub. §. poteſt. Hoſtien. remittit ad ſumm. cod. titu. ſub rubri. de præſcrip. rerum immobi. §. quibus modis.

ANNOTATIONES.

a ¶ Interrupiſſe. Circa interruptionem naturalem adde Pe. de Ancha. in c. 1. pe. col. de præſcrip. in 6.

b ¶ Secundum. Ibi uidebis Bal. no. in l. 2. C. de ſerui. quòd iur. cauo. omnis præſcriptio per miſſionem nuncij citantis interrumpitur ſecus in iure ciuili: & an ſuperueniens mala fides corrumpat Publicianam, uide ipſum in l. ancilla, C. de fur. & ibi. d. Bart. de Sali.

c ¶ Præſcriptio. Et no. quòd etiam dormit ſiuente prælato, & præſidente, qui rem male alienauit 16. quæſtio. 3. ſi ſacerdotes, & ibi no. glo. & idem no. glo. ſupra c. 2. & idem Bar. in l. qui fundus, §. ſi turor, ff. pro emp. & no. Io. And. infra c. 2. in glo. ma.

d ¶ Interrumpitur. Adde unum caſum, in quo nec citatio, nec litis conte. nec alius proceſſus interrumpit præſcriptionem, ut per glo. fi. in c. ſignificauerunt, de teſti.

SVMMARIVM.

1 *Fines prædiorum eccleſiaſticorum 40. annorum ſpacio præſcribuntur.*
2 *Agrimenſoris iudicio quando ſit locus, & nu. 3. uerſi. & eo caſu, contra eum, & cui detur actio, nu. 6.*
Per, Hortor, uerbum iuriſdictio mandatur, ibid.
4 *Epilogus, ſuffragium, & ſuppletio gloſſarum, nu. 5. & 6.*
In ſinium negocio libelli, & poſitionum conceptio qua, remiſſ. ibid.
7 *Quando præſcribantur.*

CAPVT X.

1 QVia indicante. Casus. Fines † prædiorum eccleſiaſticorum. 40. annorum ſpatio præſcribuntur. Et primò ponit dictum, quod ſecundò exequendum committit, ibi, Hortamur. 3.
a circa exceptio. inſtruit. ibi, † Ltantum [*Agrimenſoris* [a]].
2 tunc locus eſt huic iudicio agrimenſoris, quando cõſtat, quot iugera habere debet uterque; puta unus 15. ex parte ſuperiori; alter. 10. ex parte inferiori, aliàs ſæpe contingit, quòd quæſtio finium per agrimenſores diffiniri non poterit [*Hortamur*] per hoc uerbum mandatur iuriſdictio: de quo uide concord. infra de teſtamen. cap. 1. [*Terminari*] id eſt terminus deſignari,
3 ſecundum Pe. & Egi. [*Tantum*] aſtruit † negatiuam, ſupra de cauſa. poſſeſ. cum eccleſia, quò ad minorem præſcriptionem excludendam, ſupra ca. proxi. [*Vtrique parte*] quæ probet ſe uſque ad certos fines poſſediſſe; & eo caſu non eſt neceſſaria agrimenſorum menſuratio: poſſet tamen eſſe utilis ſecundum præſcriptionem probatam ipſorum terminatio. Eſt autem iſtud commune iudicium, & ſi uterque probaret æqualiter, uel inæqualiter quid iuris, ſupra de proba.
4 ex literis. ¶ Vltim. glo. † inducit. 4. concord. & allega. 4. iura in contrarium, & ſoluit diſtinguendo inter fines parochiarum &c. & prædiorum. Primo caſu aut conſtat de limite, aut non. Et ſi conſtat, aut quæritur de limite, uel adhærentibus, aut de non adhæren-
5 tibus. ¶ *In* † *glo. 2. ibi. ſubiciat agrimenſor*] & hoc uolunt leges ſequentes. ¶ *In ulti. glo. ibi, qua religioſis*] uide de iudic. quanto, ſuper 3. gloſſ. [*& ibi. in modicis*] uide, infra
6 titu. 1. cum Bertoldus, ſuper ultim. glo. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, de culpa*] niſi ſit lata. ff. ſi menſ. fal. mod. dix. l. 1. Goffr. [*& in fi.*] & ut dicitur in ea. l. in fin. hæc actio datur hæredi, ſed non contra hæredem, licet regulariter ſecus. ff. de actio. & obli. l. ex contractibus, Goffr. Libellum, & poſitiones in hac materia uide in Specul. de parochi. uerſi. & quia limitibus. ¶ *In glo. 2. ibi. oculis*] de quibuſdam ſimilibus notaui in arbore conſanguinitatis, in princ. [*& ibi, non ſecundum allegata*] ſicut etiam in ſuſpecto tutore remouendo, ff. de ſuſpectis tuto. l. tutor. §. præterea. ad idem quod no. C. de teſti. l. nullũ, Ala. Sed Hoſtien. remittit de poſtul. bonæ. infra de officio or. ſi ſacerdos [*& ibi, uel contra*] copulatiuè enim loquitur decre. prima alle. [*& in fi.*] hodie li. 6. ¶ *In glo. ultima, ibi, quicunque*] ibi de hoc [*& ibi, prouinciarum*] dioeceſium, uel parochiarum [*& ibi, præſcribuntur*] Dixit hic,
7 † Goffr. & poſtquam fines ſunt terminati, & alter incipit fines poſsidere, ut ſolum proprium, non ut fines, tunc incipit præſcribere: ante terminationem autem

non præscribit: quia uterque finibus communibus tunc utitur ratione suæ partis. ff. pro socio. l. merito [*& ibi, auditis*] & infra eo. c. 1. lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Agrimensoris. Adde, quòd debet iurare, per l. comparationes, §. omnes autem, & ibi glo. & Bar. C. de fi. instru. Ang. in l. quædam, ad fi. insti. de actio. & Bal. hic.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio non currit hostilitatis tempore, & qualis, nume. 3. & in quibus alijs non currat casibus eod. num. 3. & quando aduersus eam restitutio detur, eod. nu. 4. 5. 7. & 9.*
2 *Parochialia iura quæ sint.*
Matrix ecclesia pro baptismali, licet alibi sumatur aliter. ibid.
3 *Hostilitas cuiusmodi esse debeat ad impediendum præscriptionem.*
5 *Restitutionis beneficium est extraordinarium, & restringendum.*
Præscriptio similiter est odiosa & non dilatanda, ibid.
6 *In quibus casibus non currit, licet ei, cuius res præscribitur, eam interrumpere, & quibus rationibus.*
7 *Absens causa reipublicæ qui fuit, quo casu sit aduersus præscriptionem restituendus.*
8 *Suffragium glossarum.*
Postliminij iure quæ competant reuersis ab hostibus, & nu. 9. §. 3.
9 *Additio glossarum.*

CAPVT X.

1 EX transmissa. Casus. Tempore † hostilitatis non currit præscriptio. Et prima pars ponit querelam. secunda dat iudicem, ibi, discretioni. & erat hæc decreta. olim sub titul. de statu regul. [*Eorum*] Abbatis, & monacorum [*Et Vinto.*] sunt no-
2 mina locorum [*Parochiani sint*] idest parochialia † iura illi reddere debeant, sicut oblationes, decimas, & similia secundum Innocen. de quibus post eum dicā, infra de paroc. super rubrica [*Ecclesiæ*] de Camemone [*Habuerunt*] successiue [*Matrici*] idest baptismali. aliter
a sumitur, supra eod. capitu. 1. [*Hostilitatis* [a]] hoc quan-
3 do † talis erat hostilitas, quòd ius non reddebatur in terra, unde non potuerunt peti decimæ, uel alia iura, & sic fuit præscriptio naturaliter interrupta. ff. de acquirend. possess. qui uniuersas. §. 1. & 2. & ff. de usuca. l. naturaliter. Alij dicunt, quòd nec isto casu, nec sequen. huius glo. fit interruptio: quia sic oporteret, quod finita hostilitate de nouo inciperet præscriptio & continuaretur usque ad 40. annos, ut dixi, supra eod. illud, super ultim. glo. Dicunt tamen, quòd hoc tempore non currit præscriptio, sed domit ita, quòd finita hostilitate, tempus sequens hostilitatem continuabitur cum præcedente, & sic perficietur præscriptio. 40. anno. subducto tempore medio, infra eod. audiuis. & habet hoc locum non tantum secundum
b canones, & in ecclesiis, sed etiam secundum leges, [b] & in laicis. & siue una die tantum, siue pluribus annis hæc hostilitas interuenerit, semper hoc tempore præscriptio dormibit, & hoc tempus quantumcunque magnum, uel modicum sit, de medio subducetur: secus autem, si propter usitatas ferias indictas, scilicet solemnes, uel, quod plus est, repentinas non redda tur ius: quia tunc temporis bene currit præscriptio licet in repentinis dari possit restitutio tanti temporis, quanto fuit causa reipublicæ absens; si feriarum
c repentinarum tempore præscriptio sit completa [c]. In usitatis autem non datur restitutio: quia præuidere potuerunt, secundum Innocen. argument. ff. si quis cauti. l. 2. ff. loca. & conduc. si quis domum. §. hic subiungi potest, & patet in eo, quod no. de ser. non ordi. capi. 1. & de offic. deleg. consuluit, in fin. ergo sequitur, quòd etiam in hoc casu restituendus est, si sibi non potuit præcauere, ut patet in eo, quod legitur & not. supra de proba., licet. §. 1. uer. indulto, secundum Hostien. Item secundum Inno. non currit præscriptio ubi ius non redditur propter defectum iudicis, uel rei ff. ex quib. cau. ma. l. sed & si per prætorem. per totum
d usque [d] ad §. quod uerò. necesse est tamen, quòd doceat se uoluisse agere, sed non potuit propter dictas causas impeditus, ff. ex qui. ca. ma. sed & si per prætorem. §. si feriæ. unde & utile est, quòd super hoc protestetur. C. de anna. exceptio. ut perfectius, & legitur & no. supra de officio ordi. pastoralis. §. fi. totum etiam tempus prælati dilapidantis, uel male alienantis, de præscrip. subducitur. 16. quæst. 3. si sacerdotes & tempus hostilitatis, & captiuitatis, ut hic. 16. q. 3. capi. 1. & cap. porrò. & tempus puerilis ætatis. C. in quibus causis restitutio. in integr. non est necessa. l. fin. C. de præscript. 30 ann. sicut in rem. & tempus uacationis ecclesiæ, & hæresis prælati, & scismatis, supra eod. cap. 1. ubi dixi de tempore excommunicationis prælati, & cap. de quarta, uersi. nisi forte, infra eo. cum nobis, & cap. auditis. supra de elect. quia diligentia, de ma. & obed. inter quatuor. & suspensionis, infra de concess. præben. quia diuersitatem. §. sic tamen. sed & tempus uitæ patrisfami. quo ad filium: & uitæ mariti quo ad uxorem. C. de bonis, quæ liber. quæcunque, C. de iure do. in rebus. sed & in rebus, quæ sub conditione debentur, non currit præscriptio, nisi à die extantis conditionis, C de præsctip. 30. anno. cum notissimi. §. sed
4 illud. Illud autem † quæri consueuit, utrum in prædictis casibus, scilicet scismatis, hostilitatis, & similibus subducatur tempus ipso iure. Et dicunt quidam, sicut Bul. & sequaces quòd non: sed per beneficium restitutionis, argumen. ff. ex qui. cau. ma. ab hostibus. §. fin. & l. seq. C. de restitu. in integ. l. 2. & l. ignorare. Tu uerò dicas secundum Innocen. contra, scilicet quòd ipso iure sine restitutione aliqua subducitur illud tempus, ut patet in suis concor. supra signatis. nec ob. iura proxi. inducta, quia loquuntur de restitu. in integr. quæ datur absenti causa reipublicæ. in quo casu bene currit præscriptio, sed datur restitutio absentiæ temporis, si completa sit præscriptio in eius tantum absentia, uel in modico tempore post reuersio-
5 nem, & non aliter [e] nam beneficium † restitutionis in
e integ. cum sit beneficium extraordinarium, non est laxandum, sed potius restringendum, ut patet. ff. de mino. in causæ. 2. similiter præscriptio, cum odiosa sit, ut patet in eo, quod legitur & no. supra eod. uigilanti. §. 1. non est laxanda, sed potius restringenda, & quātum potest fieri, retardanda, argumen. ff. de liber. & posthu. cum quidam. bene est ergo, quod ex causis supradictis retardetur usucapio, nec currat, per consequens nec restitutio necessaria sit. & iustum est in absente causa reipublicæ, ex quo currit præscriptio contra ipsum, quod per beneficium resti. in integ. debeat adiuuari, ex quo aliter ei mederi non potest adiuuabitur autem, quanto minus iuuari potest, saluo tamen iure restitutionis in integ. & ideo si non post modicum, sed post magnum tempus post reuersionem computandum completa sit præscriptio, nō restituetur, secundum Inno. quia in magno tempore conueniendo aduersarium coram iudice, & sic per consequens interrumpendo præscriptionem per uiā ordinariam sibi potuit prouidere. uel melior ratio secundum Inn. quare non datur restitutio in hoc casu est: quia nec in absentia, nec in modico tempore post reuersionem fuit completa præscriptio. uide quod dicam, infra in fin. huius glo. unde patet, ꝙ nec propter

absentiam

abſentiam reipublicæ fuit læſus, & ideò non datur reſtitu.in integ. quia non reſtituitur niſi læſus, C. de re. in integ.mino.l.minoribus, ff.de iureiurand.nam poſtea.§.ſi minor.ideoque & in caſibus ſupradictis,quia non currit præſcriptio, ſed dormit, non eſt neceſſaria reſtitutio. Sed de præſcriptione ſine reſtitutione aliqua ſubducitur illud tempus. Sinautem uelis tenere opi. Bul. inter reſtitutionem in integ. & deductionem temporis non eſt diuerſitatem aliquam reperire. & not. quòd 6 † in prædictis caſibus, in quibus diximus non currere, ſed dormire præſcriptionem, licitũ eſt ei,cuius res præſcribitur, ipſam præſcriptionem interrumpere,ſiue aduerſarium conueniendo,ubi agere poteſt, ſiue etiam ſolummodò proteſtando in caſibus illis, in quibus proteſtatio ſufficit. ut patet. C. de anna. excep. ut perfectius, ſecundũ Innoc. cuius eſt mens quaſi totius huius glo.& in eo. quod legitur & no.ſupra.de officio ordi. paſtoralis. §.ſi.& in ſum. eo. ti.ſub rub.de præſcri.rerum immobi.§.pe.ante ſi.uerſi.in 4.tamen caſibus,& ſequen.Hoſtien. Scire debes, 7 quòd Goffr. materiam huius glo.inquantum de abſente cauſa reipublicæ loquitur, tractauit, infra. c. cũ nobis. & recitans opinionem prædictam, quæ placet Inno.ut tunc ſolum ſit locus reſtitutioni, quando tẽpore abſentiæ, uel parum poſt completa eſt præſcriptio, inducebat uerba prætoris,qui ait, ſi quid ex bonis abſentis cauſa reipublicæ præſcriptum fuerit, cũ is abeſſet. poſteaue reſtituam.dicens quòd illud; Poſtea f ad modicum tempus refertur. ſ. dum reuerſus componit ſarcinulas, & aduocatum quærit, quæ modica præſentia pro abſentia reputatur,ut præalle.l.ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.facit.ff.de uerb. ſigni.hæc adiectio. ubi ergo in uera, uel ficta abſentia completur præſcriptio. Sed poſt præſentia tunc læditur,cum completur.Alia opinio,quæ habet non ſolum unum tempus,ſed etiam plura tempora talis abſentiæ per reſtitutionem de præſcriptione ſubduci.Reſpõ.ad hoc, quod ex totali temporis præſcriptione læditur, non tantum ex ultimo, quo cõpletur: aliàs ſolum ultimi diei, uel momenti præſcriptionis haberetur ratio, & ad illud ſolum reſtitui deberet, quod eſt abſurdum. dicunt hoc tenentes,quòd hæc opinio æquitatem habet, & iuuatur legibus. C.de reſti.in inte.l.quod tempore.ff.ex qui.cau.ma.nec non.§. ſi quis ſæpius. C.de tem.in integ.reſti.l.ulti. & C.quibus non ob.lon.tem. præſ.l. præſcriptione.ſubdit Goffred.quod dominus ſuus dicit in ſumma,quòd licet iſta opinio ſit æquior, prima ſecundum leges eſt ſecurior[*Tempore*]erant forte duo caſtra contigua inter ſe guerram habentia.matrix eccleſia erat in uno; capellæ uerò erant in alio. unde matrix eccleſia ius ſuum non poterat percipere 8 propter guerram. ¶[*In † glo. ulti. ibi, poſtliminium*] reuerſus ab hoſtibus habet poſtliminium, ideſt perinde omnia iura ſibi reſtituuntur, ac ſi ab hoſtibus captus non eſſet[*& ibi, ab hoſtibus.3.*]reuerſus ab hoſtibus habet directam in his, quæ ſunt in prima cauſa in uſu captis, uel præteriptis, infra annum utilem olim, hodie 9 infra quadriennium reſtituitur.¶In † gl.1.ibi,in fi. [*& ibi, de ſucceſſ.ab inteſta.cap.ſi.*]de uerb.ſig. cum inter, g de no. oper. nunc.ca,1.alle. Abb.de elec.querelam. ¶[*In glo.3.in ſi.*]& 12.q.1. & 2. per totum. ¶[*In glo. penul. ibi, cum contingat*] ibi ſatis de hoc[*& in ſi.*]& capi. ſtatuimus, ubi de hoc. ¶[*In glo. ult. ibi, ſubducitur ipſo iure*] nec ad tale tempus ſubducendum eſt neceſſarium beneficium reſtitutionis in hoc caſu, uel ſimilibus ſecundum Innocen.& Hoſtien licet Hug. & ſequaces contra; de hoc.ff. qui ex ca.mai. ab hoſtibus. §.fin.& dixi plenius hic in textu [*& ibi, prima actione*] & ibi, de his caſibus.

ANNOTATIONES.

a ¶Hoſtillitatis. Adde,quòd allegans impedimentum non excuſatur niſi probet ſe adhibuiſſe diligentiam; ita Inno. hic, & omnes, & glo.in c.cupientes.§. quòd ſi per 20.in uer. propoſita,de elect.in 6.Bar.pulchre in l.2.§. & quod diximus,ff.ſi quis cau.

a ¶Secondum leges.Hoc etiam tenet Bar.in l.naturaliter, ff.de uſuca.& alle.l.unicam.C.de fun.l.mitro.& de pace Conſtan.§.poſſeſſiones.& inducit eadem æquitate.dicit in mortalitate tanta,quòd propter illam non fiat iuſticia, quod eſt notan.

c ¶Completa. Tempore ergo hoſtilitatis, uel in ſimilibus caſibus ipſo iure ſeruatur illæſus, tempore autem repentinæ feriæ reſtituitur,quod dicit Bar.bene no.in l.naturaliter,præalle. & uide,infra in uer. ille autem.

d ¶Totum uſque.Et 00.ibi,uer.item, per magiſtratum,qui producit,reſtitutionem etiam dari, quando iudicat per ſordes, uel per gratiam,& uide ibi Bar. & in l.ſeruo inuito, ff.ad Treb.

e ¶Aliter. Vide pleniſſime per Bar.in l.ab hoſtibus.§.ſi.præalle.quia materia difficilis eſt,& habet uarias opi.& Cy. Bal.& Sali.in l.qđ tempore,C.de reſti.mili.& idem Bar.in l.naturaliter, ff.de uſuca.

f ¶Modicum. Et iſtud poteſt induci ad teſtis dictum, quòd talis poſſedit.10.annis, & plus, quid importet illud plus, uide Barto. in prædi.§.ſi.d.l.apud hoſtes, præalle.

g ¶Querelam. Secundum expoſitionem glo. iſtius matrix hic non agit pro capellis: ſed illas & ſe defen. ab Abbate. aliter intelligit Io. And.in prin.c.iſtas eccleſias,& iſta nomina: quia ſentit, quod erat ſolum una eccleſia.

S V M M A R I V M.

1 *Procurationes, quæ debentur legatis & nuncijs apoſtolicæ ſedis præſcribi non poſſunt.*
Ordinarij pro canonicis.ibid.
Cardinales etiam ſumuntur pro canonicis, ibid.
2 *Priuilegium de facili conceſſum eſſe non creditur.*
Capitula an teneantur expenſas contribuere pro conſecratione epiſcoporum ſuorum.ibid.
3 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, nu.4.*
In aquæductu, uel hauſtu qui conſentire debeant.
Damnum pati debet, qui habet emolumentum, & contra, & nu.5
omnes quod tangit, ab omnibus comprobandum, ibid.
5 *Suppletio gloſſarum.*

C A P V T X I.

1 ACcedentes. Caſus. Procurationes † quæ debentur legatis,& nuncijs app.ſe. præſcribi nõ poſſunt. Et prima pars ponit querelã. ſecunda dat iudicẽ.ibi. uolẽtes.& de eodẽ facto loquitur,infra de cenſi. cũ inſtantia[*Et procuratores*]pro eodẽ accipit. unde & ad cautelã ſic ſcribitur hodie, conſtituit. T. ſyndicum & procuratorem [*Ordinarijs*]i. canonicis. & eſt uulgare illius loci, ſicut Rauen. dicuntur cardinales a [*Ipſi*]ſ.primicerius,& clerus a[*Et procurant*]ut debent, ſupra de iureiu.ego.N.[*Et infra*]deciditur ipſorũ allega b tio,qua dicebant ſe nunquã cõtribuiſſe[*Priuilegium*] 2 quod de † facili conceſſum eſſe non credit, de cenſib. cum inſtantia[*Et cum in talibus*]quærit Hoſt.quid de capitulis nolentibus contribuere ad expenſas,quę fiunt pro conſecratione epiſcoporum ſuorum prætendentes ſolã præſcriptionem,uel conſue. arguit,ꝙ non iuuentur per hoc capitulum cum ſuis concor. demum remittit ad not.de elec. ut pręteritę [*Ordine debito*]ſcilicet ponderatis facultatibus,ne plus reliquis aggrauen c tur, de officio ordi. conquerente, de ſtatu mo.in ſin3 gulis, de cenſi.cum inſtantia, Hoſtien. ¶Vltim.glo. 4 dat unum ſimile, & duo diſſimilia. ¶[*In † glo.1.ibi,in concedendo*] in concedendo ductu, uel hauſtu aquæ conſentire debent non ſolum hi, in quorum fundo aqua oritur, ſed etiam alij, quos res tangit[*& ibi.l.ulti.*] uide de iudicijs, exhibita, ſuper gloſſ. prima[*& ibi.§.1.*] plerunque ubi ſucceſsionis eſt emolumentum, ibi & tutelæ onus eſſe debet [*& ibi.§.ſinautem*] commodatarius pœnam, quam conſequitur ex furto, non

restituit domino: ut sicut patiebatur damnum, sic assequatur lucrum [*& ibi. §. pro secundo*] ibi non est ferendus. qui lucrum amplectitur: onus autem subire recusat. ¶ [*In † glo. 1. in fi.*] de hoc, infra de censi. procurationes, & c. uenerabili.

ANNOTATIONES.

a ¶ Et clerus. Sed quid ad primicerium, & clerum, si ista non soluunt: sufficit, si soluant alij suas portiones. d c quòd alij in tanto plus grauabantur. quid autem si papa eximit unum, an portionem illius alij soluant, uide in specu. de censi. §. nunc dicendum, uersi. quid si uniuersitas, & Bar. in l. ab omnibus, ff. de leg. 1.

b ¶ Priuilegium. Adde glo. in d. c. 1. in uer. excep. de censi. & bonus tex. in l. neminem, C. de sac. san. ece. Oldra. consi. 129.

c ¶ Instantia. Et probat ille tex. quòd procuratio potest ab uno pro omnibus exigi, & ille pro rata ab aliis exiget, & qua actione, ibi uide Io. glo. cessis, & facit. l. cum possessor, ff. de censi.

SVMMARIVM.

1 *Obedientiam subditus non præscribit contra prælatum.*
2 *Caput est honorabile corporis membrum, & quædam alia de eo.*
3 *Epilogus & suffragium glossarum. nu. 4.*
Præscriptio in quibus non currat §. 1. & nu. 3. §. 1.
5 *Suppletio glossarum.*
Simonia, & fornicatio qualiter inquinent.

CAPVT XII.

1 CVm non liceat. Casus. Subditus † non præscribit obedientiam cõtra prælatũ. & sunt duæ partes. prima reprehendit factum istorum. quibus scribitur exprimendo causam. secundò a illud corrigi precipit, & exceptionẽ remouet [*Capite*] 2 caput † est honorabile membrum corporis. unde sine aliis membris facit locũ religiosum. ff. de reli. & sump. fu. l. cum in diuersis. Et amputato capite frustra quis iactat se habere reliqua membra. 1. q. 1. illi offerunt, in fi. [*Non sufficimus admirari*] exponunt Gof. & Egi. i. admirando deficimus [*Et infra*] deciditur allegatio ipsorum dicentium quòd præscripserant obedientiã [*Et ecclesiæ*] forte quando uacat de ma. & obe. his quæ, & c. cũ olim [*Sicut alij*] concor. de offi. ord. Archi. c. fin ubi de 3 hoc. Hosti. ¶ Prima † glo. ponit tres casus exceptos: demum obiiciendo quærit. & soluendo quæstionem reperi. ¶ Vlt. gl. ponit 26. casus, quibus uel non præscribitur. uel præscriptio dormit. & 5. personas, quæ non præscribunt. in fi. signat cõtrarium, & soluit. & primo 4 respondet fini. ¶ [*In † glo. 2. ibi. l. ulti.*] uide de rescrip. olim super ulti. gl. [*& ibi, cogi*] uide de procur. ex insinuatione. super ulti. glo. ¶ [*In glo. 3. ibi, uiam*] sequitur, publicã populus non utendo amittere non põt [*& ibi, præscriptio*] sequitur lon. temporis iuri publico non debet officere [*& ibi, qui pignori*] sequitur, rem dat, usucapit, quã 5 diu res apud creditorem est. ¶ [*In † glo. 1. ibi. si quis à simoniaco*] de hoc. 2. q. 7. sacerdotes [*& ibi, cano. dicit*] hoc est, quod querebam, quare cano. hoc dicit? Respondeo illa ẽ ratio specialis in simoniaco in ordine: quia intus ortus occidit quantumcunque occultus, ut not. de si. tanta, fornicatio autem inquinat animam, & corpus, & magis frequẽtatur 32. q. 7. quid in omnibus. & ideo magis persequendam. ff. de pœnis, aut facta. §. fi. Host. idem Gof. infra de si. tanta. ¶ [*In glo. ulti ibi. c. proxi.*] melius diceret. infra eo. cum ex officij [*& ibi liber homo*] uide quod dixi de Iudæ. ca. 2. super glo. 3 [*& illud*] ubi de hoc [*& ibi, colonus*] de hoc uide aliquas quæstiones in spe. eo. ti. uer. quid si colonus, & tribus uer. se. [*& ibi. q. 19. clerici*] & ibi hæc glo. [*& ibi, de longissima*] Item dicit Accur. secundum Io. in l. creditores [*& ibi, cum olim*] 2. §. spe. & eo. ti. cum personæ, lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Capite. Adde Ludo. pulchre consi. 37. & dum dicitur, quòd caput est membrum honorabilius, adde Bal. in c. 1. §. ad hoc, de pa. iur. fir. facit tex. in l. si quis in metallum, C. de pœnis, & ibi Ar. g.

SVMMARIVM.

1 *Contra Romanam ecclesiam, & eius uasallum præscriptio centum annorum sola currit.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Comestiones, banna, & placita quid.*
3 *Priuilegii non usus quando noceat.*
4 *Cardinalis camera præsumitur fidelis, ut papæ.*
5 *Camerarij papæ officium quid, & non expirat per obitum papæ.*
Camera beati Petri intelligitur papa, ibid. in fin.
6 *Notario soli creditur in actis, nisi probetur contrarium, & quid si testes dicant se aliter dixisse, quam scripserit notarius.*
7 *Principaliter, pro propriè.*
Mensa, & patrimonium Romanæ ecclesiæ ab alijs est exclusum, ibidem.
Romana ecclesia an se possit opponere contra omnem quadragenariam præscriptionem factam contra minorem ecclesiam, ibid.
8 *Tributum, & censum non idem habentur in præscriptione.*
Per se qui non potest quid consequi, per alium consequitur, ut hic, ibid. uer. cum sibi.
9 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 10. & 11.*
Forisfacta quæ dicantur, ibidem.
Scrinarij unde dicti, ibid. § in glo. 3.

CAPVT XIII.

1 AD audientiam. Casus. In † feudo Ro. ecclesiæ contra ipsam ecclesiam, & uasallũ currit sola præscript. 100. annorũ. Et sunt duæ partes. In prima processus narratio. In secunda diffinitio. ibi. Nos igitur. Prima subdiuiditur: quia primò ponit petitionem actoris. secundò responsionem rei; ibi. sed ea. tertio probationes actoris, ibi ad quod. quarto probationũ ipsarum impugnationes. Ibi. sed inter [*ibi*] s. in castro Palacioli [*Commestiones*] i. † albergarias, & procurationes, quas à singulis. uel à certis percipere poterat [*Banna*] i. ius indicendi bannum, Io. uel edictum [*Placita*] alludit uulgari. sic, infra ne clerici. uel mon. cap. 1. 1. 5. q. 4. placita [*Castellanus*] i. dominus, uel possessor castri [*Asserebat*] facta fuit ergo litis contest. & sic locus erat probationi, de qua sequitur [*Ad quod probandum*] iste uasallus ad probandam concessionem sibi factam inducebat priuilegium. ad probandũ aũt illa iura debita ecclesiæ inducebat reliqua, de quibus a tex. loquitur sm̃ Inno. [*Censualem*] per quem apparebat dictum censum debitum, & solutum [*Annis. & infra*] de hoc uide, quod dixi, supra de proba. licet [*Solutum*] non dicit ex qua causa: quam tamen causam probant priuilegiũ, & liber censualis, & pro tanto forte dicit, infra. Magis auctoritatẽ priuilegij & c. (*Admisso*) s. ex 3 parte. s. castellani (*Ipsius † non fueris*) non nocet hoc, nisi negligentia deprehendatur. quid enim si semper uiolenter fuit repulsus, & sic non ob. infra, de priuil. si de terra, & ea. accedentibus. accedat. C. de diuer. rescrip. 4 falso, Hosti. (*Cardinalis*) quasi di. præsumendum † est. quòd camera cardinalis sit fidelis, sicut & nostra. ar. de sen. præfec. præto. l. una, de app. nouit sm̃ Host. qui etiam remittit ad no. de fide instru. quòd super his, de testi cum à nobis. Et dicit Pe. quòd hoc posset habere locũ in epis5 copo, de proba. post cessionem [*Camerarius*] no. Io. 8. q. 1. c. 1. quod ad officium camerarij papæ spectat temporalia pauperibus erogare. ipsius autem officium non expirat per mortem papæ, ut in clemen. de elect. ne Romani. §. 1. [*Beati Pet.*] idest nostra [*Nec credentes*]

diceebatur

6 dicebatur† notarium falſaſſe dicta teſtium quos produxerat Mathafelon. & quibus multum innitebatur ſed ſpeciale eſt in actis, ut credatur ſoli notario, niſi probetur contrarium, de proba. quoniam contra, ſecundum Inno.[*Diceretur*] hic uidetur ſolui dominicalis quæſtio. 47. quæ incipit. cum tabellio publicaret, de teſte, qui dicit ſe aliter depoſuiſſe, quàm tabellio ſcripſerit; & de ipſa in ſpe. de teſte. §. 1. C. uer. ſed pone, b ecce iudex, & de inſtru. editio. §. reſtat, [b] uerſi. quid ſi, dum atteſtationes, & duobus uer. ſequentibus [*Princi-* 7 *paliter*] i. † propriè quo ad propriam menſam, uel patrimonium, quod tanquam principale & proprium ab aliis eſt excluſum. in auct. hæc conſtitutio, colla. 8. ſecundum Hoſt. & ſic non colligitur hic eccleſiam Ro. ſe poſſe opponere contra omnem quadragenariam præſcriptionem factam contra minorem eccleſiam, quaſi illa ſibi primo & principaliter ſit ſubiecta; de hoc dixi. ſupra c. 2. [*Centenaria*] innuit, ꝙ centenaria be- 8 ne currebat. nec ob. quòd contra† tributa non præſcribitur. C. de præſcrip. 30. an. l. comperit. nam aliud in cēc ſu [c], aliud in tributo. uel hic allegabatur præſcriptio, non tantum in cenſu, ſed in aliis, ſecundum Goffr. uide quod no. in prædicta. l. contraria, in ulti. glo. & plenius ibi per Cy. in princi. [*Currit*] cum ſibi curreret præſcriptio. 30. an. conſequitur hic per eccleſiam Ro. qđ per ſe non poſſet. ff. quemadmo. ſerui. amit. l. ſi communem, Inno [*Petitorum*] ſcilicet bannorum. placitorum. forisfactorum, & aliorum iurium [*Tanquam tibi*] Iuxta illud non tibi, ſed Petro, Hoſti. uide quod dixi, ſupra de iureiur. & ſi Chriſtus, poſt principium. ¶ Et 9 † in quarta glo. ſignat contrarium, & ſoluit. ¶ Vlt. glo. arguit de cauſa, quam, & inducit. 6. concor. ¶ *In 3. glo.* 10 † *ibi, in exercendis*] litibus parem uim &c. [*& ibi, cenſus*] hanc, & l. ſi alterius, uide in c. 3. infra alle. ſuper ultim. glo. [*& ibi. l. una*] uide de priuile. cum olim. ideſt ſuper ulti. glo. ¶ *In glo. 5. ibi. ad hoc*] uide de probat. quoniam, ſuper glo. 3. [*& ibi, plures*] uide de teſti. ſignificauit, ſuper glo. 3. [*& ibi, cenſus*] hanc & ſe. uide in decre. 3. in ulti. glo. [*& ibi, proſpexit*] uide de ſenten. c. 2. ſuper glo. 1. ¶ *In glo antepe. ibi, competit canon*] in ſe. §. poteſt, uerſi. porro. ¶ *In glo. ult. ibi, qui duos*] uide de elec. cum inter uni. ſuper ulti. glo. [*& ibi, ſed nec impuberis*] uide de ordi. cog. c. 2. fi. ſuper glo. 1. [*& ibi. §. ſolent*] uide de appell. dilecti, 11 ſuper ulti. glo. ¶ *In † glo. 2. in fi.*] eſt idem uer. infra de priuile. ex parte. 2. & uide quod ibi dicam ſuper gloſſ. 1. alibi dicuntur emendæ, ſupra de offic. ordi. dilectus. ¶ *In glo. 3. in fi.*] concor. infra de hæret. ſi aduerſus, cum concord. C. de teſtamen. milit. l. ſcrinearios. & ſic dicti ſunt, quia præerant olim ſcriniis rationum, & chartarum. ¶ *In glo. 4. ibi, in exercendis*] & ſupra, de fide inſtru. cum Ioan. [*& in fi.*] uel reſpicit factum; quia teſtes ſolum dicebant ſe uidiſſe cenſum ſolutum. priuilegium uero aſſerebat illum debitum. & facit, infra de priuileg. ſi papa, lib. 6. ¶ *In glo. ſit enim, ibi, cum cauſam*] ubi de hoc in glo. 1. & uide quod ibi dixi [*& in fin.*] ſupra de feri. ca. 2. ¶ *In glo. ſic ergo, in fin.*] ſupra de procura. in noſtra, circa fi. & infra de præben. niſi. ¶ *In glo. ſecus ibi, nolumus*] uide quod ibi no. & quod dixi de poſtu. bonæ, 2. ſuper 3. glo. uerſi. contra. papæ uero. Et quod remittam, infra cap. proxi. [*& in fi.*] hoc non credit Hoſtien. ne Romana eccleſia habeat uaſallum, quem nollet, uel quem ſibi habere non expediet. ¶ *In glo. pen. in fi.*] & aucten. ibi ſignata. ¶ *In glo. ult. in fin.*] ad idem, ſupra de offi. ordi. ſi ſacerdos.

ANNOTATIONES.

a ¶Inno. Licet ergo priuilegium concederet iſti actori cenſus, & alia, quæ ibi percipit Romana eccleſia; non tamen probat illum cenſum, & alia deberi, niſi aliter probetur, de quo uide in cle. 1. de proba.

b ¶Reſtat. dic quandoque notarius atteſtatur aliquid dixiſſe, & partes ſolæ aliter dicunt; tunc non eſt credendum ſoli parti. quandoque etiam teſtes extra iudicium atteſtantur aliter, quam notarius tunc etiam notario magis ſtatur, arg. c. ſicut, de teſti. ad hoc etiam optime tex. in c. cum dilecti, in medio. §. fi. de accuſa. quandoque teſtes in forma teſtimonii atteſtantur aliter, quam notarius: tunc ſi fides notarij in aliquo ſuperat fidem teſtium, ideo ſtatur dicto notarij: aliàs, ubi pares eſſent, tunc teſtibus, quia etiam ubi unus contradicat inſtru. fides inſtrumenti tunc uacillat, iuxta no. in c. cum Ioannes, de fide inſtru. Bal.

c ¶Aliud in cenſu. Adde Abba. in c. cum contingat, in §. calum. de fo. compe. & in c. ſignificauit, de cenſi. & aliquid per glo. in c. tua, el. 2. de decimis.

SVMMARIVM.

1 *De præſcriptione centenaria, quæ ſola currit contra Romanam eccleſiam, tempora ſciſmatum deducuntur, ab & quibus modis probari poſſit, nu. 4. & 6.*

2 *An papa præſcribat contra inferiores eccleſias, remittit.*
Ordo iuris pro traditione iuris hic, ibid.

3 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, nu. 4.*
Aqua pluuiæ arcendæ quando ceſſet actio.
Memoria non extare quando dicatur.
De præſcriptione quæ tempora deducantur, §. in ulti glo. & nume. 6 §. 1.

5 *Suppletio, uel additio gloſſarum.*
Nonantula quod habeat priuilegium.
Teſtificari nunquid pubes poſſit de his, quæ uidit ante pubertatem, ibid. §. in glo. hæc præſcriptio.

6 *Priuilegium Romanæ eccleſiæ, & etiam priuati minui & lædi non debet.*

CAPVT XIIII.

1 CVm uobis. Caſus. De centenaria † præſcriptione, quæ ſola currit contra Romanam eccleſiam, tempora ſciſmatum deducuntur, & patet in anti. quod debet incipere, cum uobis aliis literis dederimus in mandatis. Et in prima deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio, ibi. Licet [*Speciali*] quo ad ſingulare patrimonium, ut dixi, ſupra capitu. pro- 2 xi. ad fi. & quod hic no. Vincen. an † papa præſcribat contra inferiores eccleſias, uide ad literam in ſpecu. eo. titu. uerſi. illud etiam [*iuris ordinem*] ideſt ſecundum iuris traditionem; aliter ſumitur ordo iuris, ſupra de 3 iureiuran. ad noſtram. 3. ¶ Prima † glo. ponit caſum. ¶ Quarta glo. reſpondet per obiectio. & ſoluit. ſecun- 4 do obiicit, & quærendo ſoluit. ¶ *In 3. glo. † ibi, §. ductus aquæ*] uide de uerbor. ſignifi. ſuper quibuſdam, ſuper glo. no. [*& ibi, ſi arbiter*] uide de pur. cano. de teſtibus, ſuper glo. 1. [*& ibi. §. idem*] licet opus, per quod arcetur aqua, fuerit manu factum: ſi tamen non extet memoria facti operis, ceſſat actio aquæ pluuiæ arcendæ. dicitur autem non extare memoria, cum non extant, qui audiuerunt eos, qui memoriam teneant, ut in alio. §. idem Labeo [*& ibi, proſpexit*] uide de feriis, cap. 2. ſuper. 1. gloſſ. ¶ *In ulti. glo. ibi, quod ſi quibuſdam*] deducitur tempus abſentiæ. & eſt, infra cap. proxi. & tempus militiæ, quo abfuit cauſa reipublicæ, ut l. ſe. [*& ibi, ſi quis ſæpius*] uide, ut lite conteſta. accedens. 2. ſuper glo. pe. 5 ¶ *In † gloſſ. 1. ibi, trium ſciſmatum*] de quibus, infra de ſciſma, capi. 1. ¶ *In glo. 2. ibi, ut inter diuinum*] & aucten. ibi, poſita [*& in fin.*] & ut ibi no. idem priuilegium habet a Nonantula. ¶ *In glo. hæc præſcriptio, [a] ibi, nulla ratione*] glo. Vinc. & adde no. infra de priuile. accedentibus [*& ibi, haberent*] ad minus ſuppoſito, ꝙ nulla cauſa interueniſſet, quæ faceret præſcriptionē dormire [*& ibi. 114. annot*]

nos] quasi uelit sentire Io. cuius fuit hæc glo. quòd pubes de his, quæ uidit ante pubertatem, non posit testificari. & hoc etiam not. 3. q. 9. testes. Sed dic. ut dixi supra de cor. ulti. ex parte.[b] i. [& ibi, ductus aquæ] & infra de uer. sign. super quibusdam [& ibi, antiquitate] de hoc, infra eo c. 1. lib. 6. in ulti. glo. [& in fi. glo.] Tan. idē 5 † Vin. & Host. dicens hoc priuilegium per nullam gl. lædendum, maximè quia respicit honorem dei, & fauorem ecclesiæ. nam etiam priuilegium concessum priuato non debet minui, uel lædi, infra de reg. iur. decet, cum suis concor. lib. 6. Sed si bene aduertis p hæc uerba Tan. & sequacium non soluitur obiectio. unde dic, ꝙ licet sit difficile, non tamen impoßibile, cum interdum inueniantur tam antiqui testes. Item per instrumenta benè posset hoc probari, ut dicam, infra eo. si diligenti, in fi. Item per confeßionem. licet ergo hoc sit rarum; satis est tamen, quòd esse posit, ut uitetur obiectio. ¶ [In glo. ulti. in fi.] sm Io. & hoc exponitur infra de uer. sig. dilecti, in glo. & ita. & uide quod dixi post Inn. & Gos. supra eo. ex transmissa, in magna glo.

ANNOTATIONES.

a ¶ Præscriptio. In hac glo. in uer. centum annorum, ibi, per instrumenta non posset hoc probari &c. ad hoc, an per instrumenta possit probari possessio, uide quod no. in l. prædia, per Bar. ff. de acquiren. pos. & no. in l. 2. C. eo. facit quod scripsi, supra de consue. c. 3. Archi.

b ¶ Ex parte. Adde eundem Io. An. in addi. spec. melius omnibus, in titu. de teste. §. 1. uer. sed nunquid factus pubes, & do. Anto. in c. relatum. 37. col.

SVMMARIVM

1 *De præscriptione subducitur tempus, quo uacauit ecclesia, contra quam præscribitur.*
Capituli diuisio, ibid.
2 *Pleno iure possidere qui dicantur, remiss.*
Probandum prius est, quod requirit faciliorem sensum, ibid. ad dictio constiterit.
3 *Exceptio pro replicatione.*
Præscriptio iuris episcopalis in expressis capitulis an aliter procedat, ibid. uersi. & dicit Inno. & utrius partis testes, & quando præferantur, ibid.
Ius commune fortius & fauorabilibus præscriptione, ibid.
Testes utri præferantur, si sint pares, ibid. uer. So. dicit Inno.
4 *Debitum ne tollatur per cessationem solutionis per aliquos annos.*
5 *Præscriptionis interruptio quando & quibus modis fiat, & num. 6. in fin.*
6 *Præscriptio iuris episcopalis, uel alterius hic expressi procedit, si Abbas, uel alius in dignitate ecclesiastica constitutus exercuit annis. 40. quibus episcopus, uel alius, contra quem præscribitur, eo non fuerit eo tempore usus.*
7 *Ius aliquod qui petit in aliquibus ecclesiis, id exprimere debet, & etiam quo iure petat, & ex qua causa.*
8 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 9.*
De subiectione cum agitur aliquorum, non illi, sed ille, qui dicit illos sibi subiectos, conuenire debet, & pro eis agere potest, in prin. & nu. 10, 11. & 12.
Exceptionibus pluribus non prohibetur quis uti, quamquam diuersæ sunt, ibid. §. in glo. 5. nisi in casu, ibid. & nu. 13. §. 1.
Iudicium adulto non nocet contra eum factum, cum defensore curatoreque carebat, ibid. §. in glo. sic supra.
De præscriptione tempus quod subducatur, ibid.
Partem unam si habeo & cæteras dicet habere per eam, & quando, ibid.
Interruptio in quibusdā an prosit & in aliis partibus, & n. 16 §. 1
Taciturnitas non uidetur nocere successori. §. in glo. ulti. in prin.
Præscriptio currit impeditis agere, sed restituentur, & semper, ibidem. & nu. 17. §. 1.
Prorogationem admonitionis absque damno precedere creditoris oportet, ibid. ad fin.
· *Tempora dolo tuo si labantur teneris mihi quanti mea interest, ibid. in fin.*
10 *Additio glossarum.*
Res inter alios acta quando mihi tacent præiudicet, ibid. nu. 10.
11 *Ecclesiæ defensio ad quem primo loco spectet, & nu. 2.*
12 *Detentionis ratione quis reali conuenitur.*
Contra subditos detinentem, & ipsos subditos, qui non obediunt, an agi potest, ibid.
Contra possidentes iura quædam, an eos, in quibus quid possideo, an contra utrosque, possim agere, ibid. & utri eorum admittantur ad defendendum, ibid.
13 *Episcopalis ordinis quæ sint, remiss. an præscribi nequeant.*
Episcopalis iuris quæ præscriptioni subiaceant, ibid. uer. Dicit Inn.
Obedientia, & uisitatio an & quomodo præscribantur, ibid.
14 *Priuilegium allegatum in hac decretali quid continebat.*
15 *Probatio generalis non sufficit, nisi fiat specialis eorum, de quibus agitur, & exempla adducit.*
16 *In præscriptionis probatione qualiter capitula formanda, & arctare se quis non debeat ad tempus tantum, quod sufficit præscriptioni, & ratio.*
17 *Præscriptio si sit in uno secuta capitulo, an in alio præscriptum intelligatur, & quando.*

CAPVT XV.

1 AVditis. Casus. De † præscriptione subducitur tempus, quo uacauit ecclesia, contra quam præscribitur. Et pars huius, supra de resti. in inte. auditis. & diffinit hæc quæstio. infra de priuile. ex ore. Et primò ponit processum, & conclusionem negocij. secundò in decisa narrat & restitutionem ab utraq; parte petitam & concessam. tertio in uer. Quocirca, committit probationes recipiēdas super restitutione, & causam diffiniendam [Exemptas] & præscriptas ut sequitur [Ple-2 no † iure] Hosti. de hoc uerbo remittit de supplenda nego. præla. c. 2. & infra de præben. de monacis, infra de priui. quoniam [Libertatem] ab exactione iurium regalium secundum Inno. uel dic libertatem. s. exemptionis, secundum Hosti. [Constiterit] uide, quòd papa primò uult probari id, quod requiret faciliorē sensum. nam si super illa priuilegia apparebit exemptio, non est plus instandum in probatione præscriptionis, & interruptionis, cum satis sit mon. per priuilegiū exemptionem probasse: aliàs circa illa oportebit instari, ut a sequitur; concor. de ele. si forte, lib. 6. [Pleno iure[a]] quia sic continebat priuilegium Cęlestini [In hac probatione] ad quam admissus est beneficio restitutionis post cōclusionē, ut in decre. præalle auditis, de resti. in integ. c. auditis. ad hoc etiam fuit admissus episcopus per be-3 neficium restitutionis [Exceptionem] i. † replicationem, Pe. scilicet uacationem tanti temporis, quo subducto non sit completa quadragenalis præscriptio. Et dicit Inno. quod quidam hic colligunt, quòd si Abbas probar generaliter se pręscripsisse ius episcopale in aliquibus ecclesiis, etiā non expreßis capitulis, & episcopus dicat se medio tempore aliqua ibidem exercuisse, & sic, in aliquibus præscriptionem interrupisse, illam probare debet. Sed contra, quia si pro Abbate facit præscriptio, pro episcopo facit ius cōe, quod fortius & fauorabilius est; unde uidetur in omnibus iudicandum pro episcopo, exceptis illis capitulis, quæ probauit Abbas specialiter præscripsisse, ar. infra eo. c. in fi. & c. cum olim. So. dicit Inno. si testes episcopi dicant ipsum exercuisse iura episcopalia, & testes Abbatis illud idē, & in eisdem capitulis dicerent de Abbate, dummodo in aliis esset parilitas, præferentur testes epi, qui concordant iuri cōmuni, & sic dicunt uerisimiliora, argu. de proba. licet, uersi. ex præmißis. Si uerò testes Abbatis generaliter dicant Abbatē exercuisse omnia

jura

iura epiſcopalia. & teſtes epiſcopi probent ſolũ eccleſiam ſitam in diœceſi. & ꝙ exercuiſſet ibi epiſcopalia, non tamen dicunt omnia; tunc omnia adiudicabunt Abbati, illis exceptis, de quibus probauit epiſcopus, & exceptis his, in quibus probauit interruptionem interueniſſe; quod forte ſufficit probare per duos teſtes, li-
b cet Abbas generaliter probauerit hoc per plures [b], argu. ſupra eo. illud. Dicit tamen Inn. ꝙ prudenter faciet examinator, ſi de ſingulis capitulis epiſcopalis iuris ſigillatim interroget teſtes Abbatis. Dicit Hoſtië. ꝙ hoc debet eſſe cautela aduocati epiſcopi, contra quem teſtes producuntur; ad hoc. de teſti. c. 2. lib. 6. & tunc ſm Inno. non proderit præſcriptio Abbatis niſi in capitulis probatis, ut infra in fi. & c. cum olim. Item ſecundũ eum dici poteſt, ꝙ epiſcopus probauit interruptionẽ in capitulis hic poſitis: quia licet Abbas probauerit ſe illa per 40. annos exercuiſſe: tamen epiſcopus probauit ſe infra illud tempus pluries exercuiſſe illa iura, & ſic probauit interruptionem. remittit etiam ad not. de
4 relig. do. cum dilectus [*Solutionem*] quid ſi ſingulis † annis debes mihi 10. & ceſſem petere, tolletur ne debitũ præſcriptione? dicit lex, ꝙ non tolletur in totum: quia non incipit præſcriptio à tempore obligationis cõtractæ, ſed à principio ſingulorum annorum, uel temporum, quibus debentur. C. de præſcriptio. 30. anno. cum notiſſimi. §. in his. contrarium dicit alia. l. ꝙ ſtipulatio de aliquo annuo præſtando unica eſt. ff. de donat. cau-
c ſa mortis. l. ſenatus [c]. §. fi. ff. de uerbo. oblig. ſi Stichum, aut Pamphilum. ergo ſi una eſt, & unam obligationẽ inducit, una præſcriptione tolletur. Sol. ſtipulatio una eſt, & elidi poteſt per exceptionem præſcriptionis; ſed legata ſunt plura. unde tot ſunt neceſſariæ præſcriptiones, quot ſunt petitiones; & ſic tale legatum non perit non utendo. ff. quibus modis uſuſfruct. amit. l. ſi uſuſfructus alternis annis. Goffr. & uide plenius in Spec. de locato. §. nunc aliqua, uerſicul. 41. [*Sancti Petri*] infra de cenſib. ea, quæ. Et repete circa. & idem facias, infra ibi, & interdictum [*Si tamen*] conditionaliter loquitur: quia non pronunciat, ſed pronunciandum committit [*In-*
5 *fra 40. ann.*] antequam † compleretur præſcriptio. 40. anno. ſecundum Innocen. dicit Hoſtien. ꝙ hæc eſt mens literæ, ꝙ ſi 40. anni fluxiſſent poſt factam interruptionem, uel etiam ante completa eſſet præſcriptio, tunc interruptio non obſtaret [*Facta fuit*] hæc interruptio in iuribus, & alijs incorporalibus fit eodem modo, quo fit in corporalibus, ſcilicet per lit. conteſta. & aliis modis nota. ſupra eod. illud. & fit etiam in his ſpecialis interruptio, ſcilicet ſi epiſcopus una uice ſaltem fuiſſet uſus his iuribus ante completam præſcriptionem Abbatis, argum. C. de præſcriptio. 30. annor. cum notiſſi-
d mi [d]. Idem dicit Innocen. ſi prohibuiſſet epiſcopus per uiolentiam Abbatem uolentem exercere iuriſdictionem, quam præſcribebat, ita ꝙ timore epiſcopi dimiſit illam exercere: quia cum poſſeſſio perdatur ſolo animo, multo fortius interrumpitur. ff. de acquir. poſſ. poſſideri. §. in amittenda, & l. quemadmodum, & qua deiectus uidetur, qui non utitur: quia ſuſpicatur poſſe
e repelli. ff. de acquir. poſſeſſ. ſi id quod. §. fina. [e] ſed con-
6 tra licet † epiſcopus exercuerit iura epiſcopalia, non minus potuit Abbas illa exercere, cum uiſitatio, excõmunicatio, & ſimilia poſſint eſſe inſolidum apud plures, ſicut ſunt apud archipreſbyterum Archidi. epiſcopum, & archiepiſcopũ, qui in proprios ſubditos exercent prædicta, infra capi. 1. de officio Archidi. cap. 1. & cap. cum ſatis, de officio archipreſbyt. cap. 2. & 3. ſic ergo & Abbas cum prædictis poſſidere poterit hæc iura, nec præſcribet ius alterius, ſed præſcribet ſibi ius cõſimile. & ſi aliud dicatur, ſequi videtur abſurdum: quia non occurrit, qua ratione præſcribit ius epiſcopi, archidiaconi, uel alterius. dicit Innocent. ꝙ Abbas bene

præſcribit contra ſingulos, & contra omnes. nam quicunque fuerit ille, archiepiſcopus, vel quiuis alius, qui iure uiſitationis, excommunicationis, uel alio nõ fuerit uſus 40. annis, & Abbas, uel quiuis alius in dignitate eccleſiaſtica conſtitutus, per idem tempus illud ius exercuit; bene præſcripſit illud contra omnes & ſingulos, ad quos illud pertinebat: ſecus, ſi per aliquem prædictorum modorum fuit præſcriptio interrupta: quia tunc non perficeretur deinceps. & dicit hoc probari
7 hic, & infra eo. cum olim. dicit † etiam, qui ius aliquod petit in aliquibus eccleſiis, debet illud exprimere, & etiam quo iure petat, uel ex qua cauſa; ad quod allegat Hoſtienſ. not. de electio. querelam, & capi. conſtitutis,
f de offic. ordin. quanto, & cap. conquerente [f], & de libelli oblat. capit. 3. in certis, de quorum interruptione
8 non apparuit. ¶ Secunda † glo. reſpondet per quæſtionem ſcilicet quis conueniendus ſit &c. ¶ Quarta glo. not. & remittit. ſecundò obiicit, & ſoluit. ¶ Quinta gl. obijcit, & dupliciter ſoluit. ¶ Pen. glo. obijcit, & ſoluẽdo obiectionem repetit. ¶ Vltima glo. ſignat contrarium, & ibi remittit, quærit, alleg. pro & contra. & ſol.
9 ¶ *In* † *glo. 2. ibi l. ut ſi*] contra illum, apud quem filiusfa. ſua ſponte manet, non competit interdictũ: ſed ſi duo ſe patres dicunt, alteri cõtra alterum competit, & not. de ſpon. non eſt, in 1. glo. [*& ibi, l. ult.*] Si dico ædes debere mihi ſeruitutem oneris ferendi, conuenio proprietarium ipſarum, non uſufructuarium [*& ibi, is, cuius familia*] ago cõtra dominum, cuius familia me prohibet aquam ducere [*& ibi. §. penul.*] fructuarius ſubit functiones, quæ debentur fiſco, uel municipio. & l. ſequen. ꝙ ſubit tributa rei, niſi teſtator hoc onus impoſuerit hæredi [*& ibi. §. hactenus*] uide de fide inſtrum. G. perpetuus, in glo. 1. ¶ *In glo. 5. ibi, nemo*] ſequitur, prohibetur pluribus exceptionibus uti. quamquam diuerſæ ſint [*& ibi, interpoſitas*] dico tranſactionem metu factam, & cum ſeruo [*& ibi. §. nihil*] uide in præalleg. cap. paſtoralis, in 4. glo. [*& ibi, nemo ex his*] ſequitur, qui negat ſe debere, prohibetur etiam alia defenſione uti, niſi lex impediat. ¶ *In glo. ſic ſupra, ibi, præſes*] non nocet adulto iudicium contra eum habitum, dum defenſore & curatore carebat. ¶ *In glo. pen. ibi l. ult.*] ſi ex uno fonte unus eſt contractus plurium creditorum, interpellatio unius prodeſt aliis, & idem, ſi plurium debitorũ; quia unius interpellatio prodeſt quò ad alios [*& ibi, una eſt uia*] una eſt uia, licet per plures fundos eatur & ſi per unum fundum itinero, per alium non, totam retineo; ſi nullo utar, totam perdo [*& ibi. §. ult.*] qui per partem itineris uadit totũ ius uſu retinet [*& ibi, ut pomum, ad fi.*] per partes ſeruitus retinetur, licet per partes non acquiratur. ¶ *In glo. ult. ibi, l. ult. in fi.*] uide de accuſat. ad petitionem, ſuper 1. glo. [*& ibi. §. ſi quidem*] aut bonæ fidei poſſeſſor hæreditatis non tenetur de eo, ꝙ omiſit ſumptus neceſſarios facere: quia quaſi rem ſuam neglexit, & hoc ante petitam hæreditatem: ſecus poſt [*& ibi, ſi quis propter*] ſi propter inundationem, uel uiolentiam, uel aliam iuſtam cauſam itinere, & actu ſua die uti non potuit, ex generali clauſula reſtituitur [*& ibi, & Attilicinus*] uide de uerb. ſigni. Abbate, ſuper glo. fi. [*& ibi, ſi pupillus ſine*] uide de adult. c. fi. ſuper 1. glo. [*& ibi, lecta eſt*] ibi ad fin. dicitur non eſt in mora is, à quo pecunia propter exceptionem peti non poteſt [*& ibi. l. 1. in fi.*] ibi, ſi qua iuſta cauſa mihi uiſa fuerit &c. & §. ſequentes ponunt exemplum de his, qui ſunt in uinculis, uel apud hoſtes [*& ibi, præſcriptionis*] in filiofamil. dum eſt in poteſtate patris [*& ibi. §. pen.*] ibi dicitur: in omnibus autem, quibus admonitio protelatur, hoc procedere ſine temporali damno creditoris oportet [*& ibi. §. dolo*] ſi dolo tuo tranſacta ſunt tempora, & ſic lis perit, ago contra te, quanti mea intereſt id factum non eſſe [*& ibi, ſi dolo*] pen. §. eſt, & uide de cauſa poſſ.

cum

10 cum olim, super 2. glo. ¶ *In† glo. 1. in fi.*] & 10. q. 1. in sum
ma. ¶ *In glo. 2. ibi, is, cuius familia*] & supra de mai. & obe.
inter quatuor, ubi de hoc [*& ibi, conuenitur*] & agendo
& obtinendo contra unum alteri non fit præiudiciũ,
infra de re indic. cum super, & c. suborta. Tan. Vin. nisi
g in casu, infra titu. 1. quamuis g, cum, scilicet is, qui dicit
eos subditos, sciret causam suam agi, & taceret, Philip.
dicit hic Innocen. quod tunc nocet taciturnitas hoc casu,
quando lata est sententia cõtra illum, ad quem primo
loco pertinet defensio, sciente illo, ad quem pertinet
secundo loco per decret. præ. quamuis, & per l. sæpe. ff.
de re iudic. secus è conuerso, infra de re iudic. cum su-
per. Sed Host. dicit, quod per illa iura dicendum uideretur
h potius e conuerso h. & dicit Inno. quosdam dicere, quod
11 primo loco † spectat ad prælatum defensio ecclesię, de
cuius subiectione agitur, qui subiectionem possidet;
secundo ad ministrum illius ecclesiæ, siue rectorem:
secus, si ageretur de possessionibus ecclesiæ. Alii dicũt
forte melius secundum Innocen. quod his casibus non di
citur pertinere primo ad unum, secundo ad alium, sed
plene & æqualiter defensio pertinet ad utrumque. C.
de lib. cau. principaliter. nec sententia contra unum la
ta præiudicat alteri ignoranti, sed scienti per iura præ-
alleg. Cõpositio uerò, uel transactio facta ab uno non
præiudicat alteri etiam scienti, arg. in eo, quod legitur
& not. supra de transactio. contingit [*& in fi.*] sic etiam
12 † conuenitur quis reali ratione detentionis. ff. de rei uẽ
i di. officium i, in fi. de fide instrum. in glo. perpetuus ex
hac glo. collige, & hoc teneas, quod agi potest, & contra il
lum, qui detinet subditos, & contra subditos, qui non
obediunt. Et est ratio, quia qua ratione faciunt, quo-
minus non possideam, dum mihi non obediunt, ea-
dem ratione possidere uidentur iura, quæ in eis peto,
ut dicitur in confessoria. ff. si ususfruct. pet. l. 1. in prin.
si serui. uen. sicuti. §. sed si quæritur, & l. si quis diutur-
no, in fi. Contra possidentes autem cõstat, quòd rectè
agit, ut hic, & patet in eo, quod legi. & not. supra de iu-
di. examinata. Sed & hoc est notandum, quod aliquando
possidet quis iura aliqua: aliquãdo nõ possidet, sed ta-
men in eo possident, inter quæ duo differentia est no
tanda, uerb. gratia, quandoque est aliquis in possessio
ne, quod non teneatur ire ad concilium, uel quod possit ordi
nari, uel benedici à quo maluerit episcopo, & cõsimi-
lia, infra capi. ueniens. quandoque uerò non possidet
hæc iura; sed ab alio possidentur in eo, sicut monaste-
rium, de quo hic agitur, dicebat se habere, & posside-
re quædam iura in quibusdam ecclesiis, quæ tamen eę
dem ecclesiæ non possidebant, nec possidere erat in
seipsis: quia nullus potest in seipso ius, uel seruitutẽ ha
bere, nec mirum: quia nec in re propria. ff. de serui. ur.
prædio. iure communi. & in hoc ultimo casu locum
habet, quod dixi supra ead. glo. secundum Inno. scili-
cet quod ad hæc iura sic possessa competit actio contra u-
trumque. ꝯ possidentem uidelicet pro eo, quia possi-
det, & contra non possidentem, sed possessum: quia a-
ctorem nõ patitur uti iure suo. & ideo in tali casu uter
que, scilicet tam prædicto modo possidens, quàm pos
sessus admittitur ad defendendum litem, & ad assisten
dum defendenti, & appellandum, ut not. infra tit. 1. cũ
super. & est ratio: quia non tantum prælatorum inte-
rest nõ perdere iura, quæ habent in subditis: imo quã-
doque subditorum interest dominos non mutare. In
primo uero casu, scilicet quando agitur contra aliquẽ
tanquam contra possidentem iura aliqua, uel liberta-
tem suam defendentem non potest prelatus talis acto
ris, uel rei conuenire, uel conueniri, nec assistere con-
uenienti, uel cõuento, nec appellare, cum nec eius in-
tersit. 2. q. 6. nõ solent. Quid enim interest episcopi diœ-
cesa. si clericus suus uadit ad cõcilium, siue synodum
alterius, dummodo sibi nihil detrahatur? uel si enim ab
eo aliquid, quod diœcesanus nõ contendit suum, nec
à se teneri. sed & si de hoc agi posset, alia uia esset agen
k dum k, ut not. infra de appella. dilectis, secundum In-
nocent. cuius est mens huius gloss. Dicit Hostiens. ego
non possum capere uerba ista, nec uideo, qualiter pos
sit esse, quòd meus subditus teneatur ire ad alterius sy
l nodum, uel non possit ab alio l, benedici, uel ordina-
ri, uel quòd alius possit in eo habere aliquam seruitu-
tem, quin & mihi aliquod præiudicium generetur. &
est si. quod dicam, infra de donatio. inter dilectos, in fi.
& de excess. prælat. dilecta. ¶ *In glo. 3. in fi.*] quod habe-
tur supra de restitutio. in integr. auditis. ¶ *In gloss. 4. ibi,*
13 *enumerantur*] & sunt † ordinis episcopalis, & sic ab infe-
rioribus præscribi non possunt, supra de consuetudi.
quanto, & uide quod dicam infra de excessib. prælat.
accedentibus [*& ibi, ad utramque*] de lege diœcesana pa
ret supra eod. de quarta, secundum Ioan. [*& in fi.*] se-
cundum Innocen. Dicit Innocen. institutionem & de
stitutionem prescribi posse per Abbates, & inferiores
m ab episcopo. & Hostien. non fatetur m in auctorizabi-
li institutione, sed in corporali, uel collatoria bene, de
quo remittit, de officio Archidi. cum satis, de priuileg.
uolentes, libr. 6. Demum refert Innocen. quosdam di-
cere tunc demum Abbates præscribere in capellis epi
scopalia, quando tempore præscriptionis de illis iuri-
bus alii respondent. uel quando subsunt aliis, infra de
priuilegiis, cum olim. C. de fundis patri. l. ult. lib. 11. ali-
ter nomine proprio non possent hæc præscribere cõ-
tra suum diœcesanum, supra eod. cum non liceat, &
capitulo accedentes. sed Innocen. dixit non esse neces
se, quòd Abbas præscribens aliis subsit, sed tantum ca-
n pellæ n, in quibus hæc præscribuntur, infra eodẽ, cum
olim, ubi apertè tenet in fi. Abbatem subditum episco
po prescribere in capellis, quòd potest possidere de iu
re episcopali. unde, ut hic dicit, si capellæ non subsunt
alteri, potest tamen Abbas præscribere ea, quæ potest
possidere, sicut quartam decimarum, mortuaria, & si
milia, supra eod. ex transmissa, & cap. de quarta, infra
de sepultu. certificari. non tamen poterunt Abbas, uel
capellæ præscribere obediẽtiam, uel uisitationem no-
o mine o suo: quia in se non possunt talia possidere. ne-
mo enim de necessitate sibi ipsi obedit, uel seipsum ui
sitat, & sic de si. ff. de arbit. l. pen. ff. ad Treb. ille à quo. §.
tempestiuum. unde requiritur, quod nõ suo nomine, sed
alterius, cui exinde respondẽt, & ei subiacent, illa præ-
scribant; ad hoc infra cap. 1. Dicit Hostien. quod & tũc
necessarius erit titulus; ad hoc in c. 1. lib. 6. ¶ *In glo. sic er*
go, ibi, ueniens] ubi de hoc, & infra de uerborum signifi-
cationibus, Abbate, & uigesimatertia distincti. quam-
quam [*& ibi, ad aliam*] etiam contrariam, infra de relig.
do. cum dilectus, ubi plenè de hoc, & plenius, infra de
p regulis iuris, nullus pluribus, libr. 6. p. ¶ *In glo. nisi forte,*
in fi.] quod habetur, supra de restitut. in integr. auditis.
¶ *In glo. Celestinus, in fi.*] hoc intendit gloss. quod Celesti
14 nus † nulla loca expresserat in priuilegio, uel expresserat
aliqua, secuta generali clausula. in terminis dixit sic,
Loca, quæ tales Reges donauerunt mona. nostro, &
exemerunt quo ad temporalia, nos mon. uestro dona
mus quò ad spiritualia, & eximimus à diœcesani epi-
scopi potestate, uel sic, Tale castrum, & reliqua loca,
15 quæ tales reges & cet. ut supra. Istud ergo † priuilegium
solum licet probaret quorũdam locorum exemptio-
nem in genere, non tamen istorum, de quibus ageba-
tur in specie. Incautè igitur fecit aduocatus monast. à
principio nõ producendo regalia priuilegia, sine qui-
bus istud priuilegium non iuuabit. concor. quod not.
in Specul. de locato. §. nunc aliqua, uersicu. 58. in fine,
& uersic. sequen. & aliter practicaui similes casus. Qui-
dam bidellus conduxit equum ad certum locum, qui
mortuus est in uia naturaliter, ut dicebat. locator pe-

tebat

tebat emendam equi, conductor probauit equum naturaliter mortuum sic in genere: quia probauit per illos, qui secum erant, quod equus, quem equitabat die tali, mortuus erat naturaliter. dicebat locator probasti unum equum mortuum, sed non illum, quem tibi locaui: quare probatio te non iuuat, & bene dicebat, ut hic patet. debuerat ergo formasse articulos super insignis equi, & probare illum equum mortuum. sic uidi etiam in quodã infortiato, quod scholaris debitor, post annum petebat à creditore uniuersitatis mercatore, qui dicebat se uendidisse, quod licebat ex pacto, & probauit, quod uendiderat unum infortiatum, sed probatio non profuit; quia nõ probauit de illo, cuius intersignia debuerat in capitulis expressisse, ut supra dixi de equo; & sint hæc ad instructionem nouitiorũ aduocatorum, quos etiam instruit hæc decret. in alio 26 scilicet, quod non arctent se, uel clientulos habentes probare præscriptionem solũ ad tempus præscriptioni necessarium; puta 40 anno. contra ecclesiam: quia si sic se arctant, facilè inuenietur aliquid interim occurrisse, quod fecit dormire præscriptionem; puta uacationem, scisma, hostilitatem, uel his simile, de quibus dixi supra eod. titu. ex transmissa; quo probato inutilis erit illa probatio. Nam si probasti possessionem. 40. anno. tantum, & ego probo, quod per annos aliquos, menses, septimanas, uel dies uacauit ecclesia; ecce, quod nõ est completa præscriptio, ut hic. sed si probasses de 45. annis, dato, quod ex aduerso probetur quatuor interim annorum uacatio, adhuc remanet probata integra præscriptio. Vnde moderni aduocati sic formant articulos. Intendit probare, quod possedit rem talem, 40. 50. 60. annis, & plus, & tãto tempore, quod eius initii, uel contrarii nõ est memoria, ut sic testes deponãt de quàm remoto tempore noscunt. ¶ *In glo. pen. ibi, in alio*] infra eodem, cum olim, & facit, quod not. 10. q. 2. 27 relata [*& in fi.*] secundum Vincent. non est †, solutum contrarium. Hostien. dicit, quod hoc ius, & similia loquuntur de diuisibilibus & separatis: contraria de indiuisibilibus, & contiguis; ad hoc. ff. de neg. gest. cum actum. ff. pro socio, qui fundum. §. qui fundum. ff. de usucapio. rerum mistura, C. finium regundo. l. 1. & ad hoc faciunt. de præben. quia sæpe. & capit. antepen. de consecra. eccle. uel alta. capi. uno, de senten. excommu. si ciuitas, in fine. lib. 6. & adde, quod dicam, de capell. mona. cap. 2. quo ad casum nostrum dici potest, quod hic constabat Abbatem possedisse: aliàs per possessionem aliquorum tenuisse episcopum possessionem q omnium per iura prius allegata in gloss. ¶ *In glo. ult. ibi, lecta est*] & ff. de reg. iur. non est in mora, lib. 6. [*& ibi. §. si dolo*] adde quod not. ff. de restit. in integ. ex literis [*& infra quadriennium*] & nec restitutio solum ad tempus læsionis; quod dic. ut in Clem. de resti. in integ. c. uno.

ANNOTATIONES.

a ¶ Pleno iure. Quæ dicantur pleno iure subiectæ ecclesiæ ultra Ab. adde Inno. in c. pastoralis, in fi. de priui.

b ¶ Plures. Pro quo facit, quod not Io. And. in c. fi. de iureiur. in sua glo. ma. ad fi. & Bar. in l. admonendi, ff. eod. tit.

c ¶ Senatus. Ibi uide Bart. & in l. si sic hum. §. 1. infra allegato, & in l. de pupillo. §. si pluribus, ff. de no. ope. nun. & in l. si in singulos, ff. de ann. leg. per gloss. & Barto. & Cyn. & Salice. in l. cum notissimi, præalleg.

d ¶ Notissimi. Intelligitur Abbate sciente & patiente, quia tunc amittit poss. ut infra sequitur, & est ista naturalis interruptio secundum theor. cum Bart. in l. naturaliter, ff. de usur.

e ¶ Quod. §. fin. Et illa inductio per ablationem possessionis prodest nedum interdum parti, sed omnibus alijs, quorum similiter interest: secus in interruptione propter superuenientiam malæfidei: alios defectus capituli & rationem ponit Bart. in l. naturaliter, ff. de usur. & hoc infra uidetur sentire Inno.

f ¶ Conquerente. Vbi uide in prin. glo. & super illa Io. And. & uide per ipsum, supra de excep. cum uenerabilis, in glo. sed nonne.

g ¶ Quamuis. Ibi uide glo. & super illa Io. And. & per Bald. in l. 2. C. de libe. cau. qui est bonus tex. ad hoc.

h ¶ E conuerso. In utroque casu præsupposita scientia uidetur idem iur. ad hoc quod not. gloss. in c. quamuis, præallegato, & in l. sæpe, ubi uide Bart. & in l. si mater. §. fi. ff. de excep. rei iudic. & in l. si superatus, ff. de pigno. & hic prox. tenet Inno. Si autem principalis, & is, qui causam habet ab eo, simul ueniant ad iudicium, an protestatio unius, quòd iudicii sibi non præiudicet, illi prosit, uide Bar. in d. l. sæpe, & bonam. l. in l. si pariter, ff. de lib. cau.

i ¶ Officium. Vide pro intellectu istius. l. Io. And. in c. quoniam, ut lit. non contest. §. quòd si super, uer. alieno, uer. commodatarius.

k ¶ Agendum. Et uide in c. authoritate, de priuileg. lib. 6. ubi bonus tex. & glo. & Io. And. in c. inter quatuor, de maio. & obed. & infra tit. 1. quamuis, super glo.

l ¶ Ab alio. Host. forte non intellexit Inno. quia forte si ex isto iudicio prætenderet subditus se liberari, tunc bene præiudicaret episcopo, & tamen hoc non negauit Inno. sed uult, quòd ex alio iure prætendat se liberum; ad hoc uide Innocen. in cap. inter quatuor, de maio. & obed. ita d.

m ¶ Non fatetur. Adde tex. in c. cum satis, de offi. Archi. & per illum tex. tenent ibi Host. Io. And. & Bur. idem in c. cum olim, infra eod. Nicolaus Millius in repertorio, in uersiculo præscriptio, contra Abba. hic.

n ¶ Capellæ, scilicet alii episcopo subsint, quàm diœcesano, clarius enim loquitur in lectione sua Innocen. quam iste exprimat, hic uide ipsum.

o ¶ Nomine. Idem uoluit hic glo. 4. & uide in decisi. Rotæ, conclu. 264. & Ioan. And. in Spec. de præscrip. super rubrica.

p ¶ Lib. 6. Et uide Bar. in l. nemo, ff. de excep. an autem probationes contrariæ admitti possunt etiam in probatione exceptionum contrariarum, uide Io. An. in c. imputari, super glo. 2.

q ¶ Possessionem. Ad materiam uide Ioan. And. in c. in literis, de restit. spolia. in glo. magna, uersi. generalis. & uersi. præcedenti, & Bar. in l. possideri, in princ. ff. de acquir. poss. & plenius in l. 1. §. si quis hoc interdicto, ff. de iti. actuque priuato.

SVMMARIVM.

1 *Procuratio, quæ debetur ordinario uisitanti, præscribi nequit, & num. 3. 8. 12. & 13. §. 1. & num. 14.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Visitare prouinciam suam archiepiscopus quomodo possit.*
Metropolitanus causa uisitationis habet in prouinciales iurisdictionem, & in quibus, ibid.
Debetur ei charitatiuum hospitium, ibid.
3 *Inhumaniter, quid hic significet.*
Visitatio si fit ab absque procuratione, præscripta, quid iuris, ibid.
4 *Subditus præscribi potest, non autem præscribere.*
Decretali huic uetita quædam destructi sunt, & quæ, ibid.
5 *Auctoritate, uel potestate cum archiepiscopus sua, & Papæ procedit, ad Papã non ad Patriarchã est appellandum, & quando.*
Auctoritate, uel potestate duplici, qui procedere potest, non cogitur alteram eligere, & si eligit, ualet, ibid.
Quid si errat, num. 6. quid si delegatur ab incongruo iudice, & quid si non à principio, sed postea iurisdictionem habuit, num. 7.
6 *Error in iurisdictione si sequatur, quid iuris.*
7 *Delegatus ab incongruo iudice si partibus scientibus procedat, & quid si non ab initio, sed postea habuit iurisdictionem, & erat ordinarius, an teneat quod gestum est coram eo.*
8 *Consuetudine ius quæsitum in prouincia sua per archiepiscopum, an contraria consuetudine tolli possit.*
Procuratio archiepiscopalis in prouincia an, & quomodo tolli possit, ibid. & num. 14.
9 *Spiritualia seminanti, an cuicunque temporalia debeantur.*
10 *Sententia, nunquid per unam si feratur rationem, per aliam postea rescindatur.*
11 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 12.*
Hausium qui habet, & aditum habet, & è contrario, ibid.
In hospitijs proconsul grauare non debet prouinciam, ibid.
13 *Additio glossarum.*
Visitatio, & correctio sunt iuris publici, præscribique nequeunt, eod. num. 14.
15 *Ex noto quod soluitur, an præscribi queat.*
16 *In concursu præfertur archiepiscopus episcopo, & qua in re.*

CAPVT

CAPUT XVI.

a Cum ex officij. [a] Casus. Procuratio † quæ debetur ordinario visitanti, præscribi nõ potest. & pars prima narrat factum, & allegationẽ reorum. secunda ibi, Nos igitur allegationem reprobat, & processum contra eos factum seruari præcipit. tertia ibi, Si quid, reseruat alias allegationes, si quas ha 2 bent, legitimas [*Visitaret*] quod facere † poterat seruata forma decret. c. primæ, de censi. lib. 6. ut eod. titu. capitu. finali [*Faciens*] nisi tando [*Necesse*] non necessitate corporis, sed iuris; ut crimina corrigant, & mores reforment: aliàs sententiæ latæ non tenuissent, cum non sit iudex nisi in casibus notatis supra de offic. ordina. pastoralis, Innocen. Hostien. Dicit tamen Innocẽt. quod eo casu, quãdo inhumaniter suo archiepiscopo negarent charitatiuũ hospitium, & si non per ipsum archiepiscopum, tamen per suum episcopum puniri debe-
b rent, ad quod allegat Hostien. de empti. & uenditio. [b].
3 capitulo primo [*Inhumaniter*] forte † clauserunt ianuas, & hora tarda erat, uel tempus pluuiosum, uel secundum Hostien. idest irrationabiliter. Petr. exponit, idest, indiscretè. & idem uerb. infra de censibus, licet, & in Clemen. de reli. domi. quia contingit, in princip. [*Non meminerint*] ergo, ut dicebat Vincen. etiam tempus, cuius contrarii non est memoria, non iuuat in hoc casu [*Contra visitationem*] de Abbate, qui præscripsit uisitationem sine procuratione, & præscriptione completa uult procurationem exigere; quod nota. hic Hostien. & not. infra de regulis iuris, odia. lib. 6. [*Aliquo modo*] contra, infra de religio. dom. capitulo penultimo. Sol.
4 ibi Hostiens. [*Et si aliter*] præscribi † ergo potest subditus, præscribere uero non [*Præscribere*] eo nihilominus durante prælato, Innocen. [*Sententiam*] adde quod habes de pœnis, capitulo primo, libro sexto [*Contemptores*] dicebatur in an. commu. tamen nostri auctoritate rescripti. Quam secundum antiquam &cet. hanc literam posui: quia aliàs glos. quam posuit hic Innocen. uidetur impertinens, & etiam est signata super uersic. auctoritate. dixit enim not. quod simul procedit utraque auctoritate, sic supra de corpor. uitia. significauit,
5 & infra de præbend. nisi essent: & tunc † quando simul utraque auctoritate procedit, ad Papam, non ad Patriarcham appellãdum est, postquam auctoritati Metropol. admista est auctoritas Papæ, ut magis dignum ad se minus dignum trahat, sicut infra de consecratio. ecclesiæ, quod in dubiis: ad hoc, infra de officio deleg. si duo, libro sexto. Notat etiam ex hoc, quod qui duabus auctoritatibus potest procedere, non cogitur alteram eligere: sed si eligat, ualet electio, & illa auctoritate utetur, argumen. supra de officio delega. significantibus. Item posset eligere, quòd in una parte causæ uteretur ordinaria, in alia delegata, supra de arbitr. innotuit. Melius facit secundum Hostiens. infra de præben.
c nisi [c] qui dicit, quod non valet eo casu appellatio interposita ad ordinarium in eo, quod procedit potestate delegata. ualet autem in eo, quod procederet ordinaria, & si ad Papam, & proximum ordinarium appelletur; remittit infra eodem titulo secundo, si duobus, &
6 hęc uera, ubi quis habet duas auctoritates. sed † ubi credit se habere duas, & non habet nisi unam, quod facile accidere posset, supra de officio lega. licet, & in Clemen. de statu mona. attendentes, de religio. dom. quia contingit, de supp. neg. prælat. quia regulates; tunc uidetur aliquibus, quod licet eligat, & protestetur, quod tantùm Papæ auctoritate vult procedere; tamen valet processus habitus cum tali errore, quia procedere uo
d lebat, licet nõ auctoritate [d] ordinaria, & ita, quod principale est, scilicet processus, tenet, argument. optim. ff. de iniur. l. cum. §. si iniuriarum. ff. ad legem Aquiliam. ff. famil. ercisciund. cum putarent. Item iste error, qui est iuris, non debet impedire verum processum, argumen. 8. distinct. ueritate. ff. de officio præsid. illicitas. §. ueritas rerum. imò plus credunt, quod si diceret, Nolo procedere auctoritate ordinaria; tamen ualet processus auctoritate ordinaria prædictis rationibus, & quia protestatio est contraria facto, unde factum præualet, infra de appellatio. solicitudinem, in fin. & quia nemo à se potest abdicare imperium, ff. de officio præsid. legatus. de hac l. uide quod dixi de electio. in causis, super gloss. ergo si res, in fine. Alii dicunt contra in duobus proximis casibus, & allegat pro se. quia quod potuit &c. de officio delegat. cum super. & quia nil sic contrarium consensui sicut error. ff. de iurisdi. omnium iudicum, si per errorem. argument. pro eis. ff. de arbit. sed si in seruum; & duabus legibus prælleg. nec ob ff. de iniur. eum: quia hic est principalis auctoritas, ex qua procedit, siue Apostolica, siue delegata, qua deficiente deficit processus. non autem esset principale, si erraret in sensu legis, indulgentiæ, uel priuilegii, uel huiusmodi. ff. de re iudic. cum prolatis, & not. infra de priuileg. ex parte Abbatissæ, secundum Innocen. & in ultima quæstio. hoc ultimum tenet Hostiens. per prædictam decret. cum super, & G. uoluit pro materia huius gloss. remittere in Speculo de iurisdictio. omnium
7 iudicum. uersicu. ult. not. De aliàs iurisdictionem † habente, qui delegatur ab incongruo iudice, & partes scienter coram illo litigant. & quid si à principio delegationis non habebat iurisdictionem, sed postea habuit? not. C. qui pro sua iurisdictione. l. una. & in prima quæstio. tenet ibi glos. per l. 1. C. de iurisdi. omnium iudicum, quod tenet sententia ab eo lata. Sed alii, ut Pet. contra, nisi processerit ut ordinarius; & sic loquitur l. illa. Si uero processit ut delegatus, ut quia expressit hoc in actis. licet quidam dicant iurisdictionem delegãris peristum, ut per ministrũ protogatam, ipse tenet contra, cum actus talis per ministrum exerceri non possit, C. de senten. ex breui. reci. l. 2. & infra de re iudic. cap. fi. lib. 6. In 2. uero q. licet gloss. ibi teneat, quòd processus ualet, ut ex nunc, alleg. ff. de iudi. licet. ff. de officio procon. observaret tamen Iaco. de Areti. dicit illud procedere, quando iurisdictio delegantis iam erat radicata, puta quia licet exercitium non haberet, iam tamẽ electus erat. ut in l. obseruare. ad idem. ff. de pigno. actio. si rem. §. fina. ad Trebe. sed si ante. aliàs si radicata non erat tempore delegationis, non ualet delegati processus, cum delegatio nulla fuerit etiam sine radice. inducit, quod de dominio no. ff. de rei uendi. si à Titio [*Con*
8 *suetudine*] nonne ius † per consuet. archiepiscopo acquisitum per contrariam consuetudinem tolli potest? qđ uidetur, infra de regulis iuris, cap. primo. ff. de legib. de quibus. dixit Innocẽ. quod uniuersalis prouincia possit hoc ius præscribere. sed singularis ecclesia, uel diœcę. hoc non posset; quod turpis est pars. 8. distinct. quæ contra, de sponsa. duo. capit. fina. uel dic melius secundum ipsum, & Hosti. hic de plano fatendum per contrariam cõsuetudinem posse tolli procurationem sola consuetudine introducta: sed ista, de qua loquimur non solà consuetudine, sed iure communi publico etiam debebatur. unde nec pacto, nec consuetu. etiam præscripta poterat tolli, infra de censib. sopitæ, & capi. cum uenerabilis, & cod. titul. Romana, libro sexto, & not. supra eod. accedentes, in glo. fina. [*Apostolum*] 1. ad
9 Corin. 9. cap. [*Seminat*] ex † debito, quod probat uersic. cogatur, quod sequitur: aliàs quilibet sponte prædicãs posset procurationem exigere, quod constat falsum esse, Hostien. [*Stipendys*] concor. huius alleg. glos. pen. [*Obycere*] super procuratione non debita, & uisitatione non facienda, non super excommunicatione, cum
10 illud iam sit diffinitum, & puerile † ac absurdum esset,

quod

quòd sententia per unam rationem feratur, & postea per aliam rescindatur. infra titulo primo, inter mona. quamuis satis posset dici talem rationẽ uel exceptionem, uel ius impedire, quominus sententia pro aliquo, uel contra aliquem sit ferenda, secundum Innocent.

11 ¶ Prima † ponit causam, contra quam unam legem al legat. ¶ Tertia glos. ponit opinio. quam reprobat. ¶ *In*

12 † *glo. 1 ibi, litibus*] uide de Iudæis, capitulo secundo, in 3. gloss. ¶ *In glo. 3. ibi, debet habere*] & è conuerso, ut ibi, Si enim habeo ius hauriendi, inest aditus. & si aditus ad fontem, inest haustus. ¶ *In 4 glo. ibi, plebiscito*] hanc & sequen. uide de uita & honest. cleric. cum ab omni, in 3. glo. & super ea lex, obseruare, præcipit, quòd procon

13 sul in hospitiis non grauet prouinciam. ¶ *In † gl. 1. in fi.*] Vincen. dic. ut not. infra de censibus. peruenit. 18. quæstio. secunda seruitium. ¶ *In glo. tertia, ibi, quidam*] scilicet Vincen. [*& ibi, relatum*] quod dic, ut infra de censibus, capitulo primo, & capitulo exigit, & capitulo fœlicis, libro 6. per quæ sint expedita nota. hic per Innocen. &

14 Hostien. dicebat enim † Innocen. procurationem expressè posse remitti, cum in iure priuato & temporali tate consistat, septima quæstio. prima, quàm periculo sum: sed non tacitè, scilicet multo tempore non recipiendo procurationem, cum nec præscribatur contra ipsam, ut hic. procuratio enim debetur accessoriè propter uisitationem, in qua uisitatione retenta tenetur accessorium, scilicet procuratio; sed uisitationi, & correctioni, quæ consistit in iure publico, etiam expressè non posset renunciari; ad hoc, quod not. de foro competent. si diligenti. imò non licet alicui paciscì, quòd non aget, nec accusabit alium de crimine. ff. de pactis, si unus. §. illud, & facit quod statim dicam post Vincenti. Hostien. autem dicit per has rationes procurationem etiam expressè non posse remitti, cum sit iuris publici, sicut id, cui connexum est, scilicet uisitatio: facit de constitutio. translato. Dicit etiam Innocen. quòd posset pactum fieri, quòd pro ipsa certa pecunia præstaretur annuatim; pro hoc capitul. relatum, dummodo fraus excludatur, argument. C. de transaction. l. præses. Hostien. contradicens, quòd in capitulo relatum, statutum fuit ad tempus, & ex causa, nec ibidem conuentio cõfirmatur. Sed circa hoc ultimum tene id, quod

c habes in iuribus, quæ in princ. ᶜ allegaui [*& ibi, ergo & remitti*] Hoc autem dixit Vincen. uerum, nisi remissio fiat per uim, prima quæstio. tertia, quæsitum, uel precario. C. de præscripti. 30. anno. male. his enim casibus non præscribitur: aliter uerò sic. & si dicatur, quòd sicut præscribere procurationem, esset præscribere obediẽtiam. Respondebat, talem non esse tutum sola præscriptione, sed quia tanto tempore non petens renũciasse uidetur, posset hanc præsumptam renunciationem præscribere potuit, sicut potest priuilegium, infra de priui

15 leg. cum olim. Idem † dicit in uotis, ut qui nil soluit, non possit se tueri præscriptione: secus, si aliquid, licet modicum, infra de censibus, ex parte. ¶ *In glo. pen. ibi, negligens*] imo & si non est negligens; quod dic, ut infra

16 de censibus, capitu. fina. libro 6. dicebat † hic Innocen. quòd si concurrunt archiepiscopus, & episcopus, præferatur archiepiscopus. 11 quæstio. 3. qui resistit; de quo remittit Hostien. de tempo. ordin. ad aures, de offic. ord. pastoralis, de appella. cum parati: dicunt tamen, quòd caueré debeat, ne impediat episcopũ temporibus con gruis; uide quod plenius dicam, de censibus, capi. primo. §. primo, libr. 6. in glos. si concurrant.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cum ex officii. Contra de c. 1. de offic. ordina. lib. 6. ubi intrare non potest prouinciam. fol. ut ibi glo. & sic est casus, in quo archiepiscopus habet iurisdictionem in subiectos, de quo in c. pastoralis de offic. ordin. Archid.

b ¶ De empt. & uendit. Tenentur enim clerici ad hospilitatem omnibus, ut ibi. fortius suis maioribus; & uide gloss. 1. q. 7. eaigunt, & in Spec. de instru. edi. §. nunc aliqua, uersi. 86.

c ¶ De præb. oisi. Adde Bal. in l. 1. ad fi. C. de fur. Ang. in l. si uacantia, C. de bo. uacan. lib. 10. Ludo. in rub. de arbitris.

d ¶ Auctoritate. Hanc opinio. Innocen. sequitur Specula. io titu. de iurisd. omnium iudic. §. 1. uersic. ult. not. idem dom. Bal nam facit ratio, quia iudex necessitate iuris astringitur ad iudicandum & procedendum. C. de iudi. l. properandum, in auct. ut diffe. iudic. & in auct. iusiuran. quod præsta. de mune. & ho. l. munerum. §. iudicandi, unde sua principalis intentio sit procedere, hoc tanquam principale consideratur, non autem eius capitalis opin. sed secundum hoc dictum est tex. l. 2. §. conuenire. ff. de iudic. ubi si iudex, cuius iurisdictio prorogatur, processit ex primitiua, non ex prorogata, quam ignorabat, tamen tenet processus ex capite prorogatæ: dos Ang. de Peru. in repetitione l. falsus. C. de fur. dicit, quòd illud est contra casum. l. sed si instrumentum. § si quis iudex ff. de arbit. iudex fuit electus in arbitrum, & sic de iure ciuili non tenet cõpromissum, sed bene ex auctoritate ordinaria, sed arbitraria, per quã etiam notio competit. l. ait prætor, de re iud. non tenet processus, nec sententia; & tamen arbitria ad instar iudiciorum sunt redacta, ut l. 1. de arbitr. & ita arbiter, sicut iudex compelli potest laudare, eod. tit. l. 2. & idem dicit ipse, quòd si partes litigant coram eo tanquam delegato, & non est, tunc non ualet ut ordinaria, nec pars, nec iudex ea uti noluit, & iudicium fundatur ex consensu partiũ. l. solemus, de iudic. §. si quis. Sed si litigabant ut coram ordinario; tunc iud cis intentio nil operatur in qualitate processus respicientis iurisdictio. radicem, & in §. conuenire, nota. & uide. C. qui pro sua iurisd. l. 1. Bart. Archid.

e ¶ In princ. Et ibi uide Ioan. Andr. in nouella, & glos. in Clem. 1. de censi. quæ incipit. compositio, & Lapum in Clem. 1. eo. ti. ubi per ipsum plenius, & uide etiam ibi Pan.

SVMMARIVM.

1 *Non præscribit, qui alieno nomine possidet: nec etiam is, qui proprio, non habens bonam fidem, & iustum titulum.*
Diuisio capituli, ibid.

2 *Vasalli utilem proprietatem habent.*
Ad beati Petri proprietatem quæ insulæ, quæ regiones & ciuitates pertineant, ibid.

4 *Exemptio plena per quæ uerba demonstretur.*
Pro te, id est nomine tuo, & sic in cæteris mutata persona, ibid. & num. 4. ad uersi. pro sede Apost.
Subnixa, quid hic habeat significationis, ibid.

4 *Probare, quod dicitur, necesse est.*
Præscriptio non procedit sine possessione, ibid.
Violatum non dicitur iuramentum ignoranter, ibid. in fi.

5 *Acquisita quæ quis retinere non potest.*

6 *Fides mala comincitur ex scientia.*
Ecclesiasticæ res non omnes præscriptibiles, ibid.
Præscriptioni sufficit sola bona fides præscribentis; nisi in casibus, & quibus, ibid. ad uersi. bona fides.

7 *Præscriptio centenaria possit ne & qua ratione probari.*

8 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 9.*
Possidere intelligitur, cuius nomine alius possidet.
Fides bona præsumitur, nisi in casibus, & quibus. §. in glo. pen. & num. 10 §. 1. quis bona malæue fidei dicatur, ibid.
Vsucapio procedit quandoque habenti conscientiam rei alienæ, & quo casu, ibid. ad dictio. generaliter.
Auctoris uitium non nocet, neque prodest, ibid.
Error iuris in usucapionibus prodest possessoribus, ibid.
Emptor bonæ fidei quamdiu quis dicatur, ibid. in fi. §. 1.
Pro emptore, & pro legato quando quis usucapiat, referuntur qui dam casus, ibid. §. 1. in glo. ult.
Titulus, an necessarius præscribenti, & qualis sufficiat, ibid. & nume. 12. §. 1.

10 *Additio, siue suppletio glossarum.*
De toto ad partem, ibid. num. 10.
Eadem res non debet diuerso iure censeri, ibid.
Comites, & domini temporales fundant intentionem de iure communi, quo ad res sitas intra limites suæ terræ, ibid.
Intra limites si quod est terræ meæ, fundo intentionem de iure communi, ibid.

11 *Errans*

11 *Errans in facto, uel in iure, uel utroque, an dicatur bonæfidei. Iuramento statur super bona fide. & titulo, ibid.*

12 *Animæ quod utilius est, sequendum est, secundum canones.*

CAPVT XVII.

1 SI diligenti. Casus. Qui talieno nomine possidet. nō præscribit nec etiā is qui proprio, non habens bonam fidem, & iustum titulum. & primò inducit rationem unam contra archiepiscopū. secundo reprobat excusationem ipsius per locum à diuisione. & pars huius, de foro compe. si diligenti, de iureiu.

2 eam te [*Proprietatem*] directam. utilis enim est circa na fallos, Innocen. & Hostiens. alleg. de donat. inter uit. & uxo. nuper [*Sardinia*] & Siciliæ concord. dedi supra de præsumpt. mandata. idem de ciuitate Romana, & quibusdam regionibus, de quibus. 63. dist. tibi domino, & cap. ego Ludouicus. 26. dist. Constantinus, infra de electio. fundamenta. lib. 6. [*Nullo pertinet mediante*] hæc uer

3 ba † & præcedentia sapiunt plenam exemptionem. infra de priuileg. si Papa, lib. 6. [*Pro te, uel ecclesia tua*] idest nomine tuo, uel ecclesiæ tuæ, Innoce. [*Subnixam*] idest munitam, uel defensam, Vincen. [*Non ostendas*] quam forsan allegabat sibi, & successoribus cōcessam fuisse realiter, sicut aliàs dicitur, de hæreti. ad abolendam. in

4 fine. not. etiam † quod necesse est probare, quod dicitur. de concessio. præbend. cum super [*Possessione*] sine qua non procedit præscriptio, infra de regulis iuris. sine possessione. lib. 6. [*Pro sede Apost.*] idest nomine sedis apostolicæ [*Receptum*] per prædecessores tuos, & te [*Per quod*] idest per quam confessionem [*Exactum*] pro iudicatu Calaritano nam aliàs posset iudex habere aliquod castrum in feudum ab ecclesia Pisana, pro quo posset archiepiscopus ab ipso exigere iuramentū [*Præ-*

a *stitum*] à te in promotione tua, de iureiur. ego. N.ᵃ [*Violatum*] si sciebas iudicatum ad sed. Apo. pertinere [*Re-*

5 *tineri*] not. Hostien. quod † nullus acquisita cōtra suum

b iuramentumᵇ retinere potest, quod metus cau. ad audientiam. Idem de aliis cum peccato acquisitis, infra

c de Iudæis. cum sit, ubi de hocᶜ [*Scienter*] per quod con

6 uincitur mala fides [*Ecclesiasticarum*] præscriptibilium, non in his, quæ not. supra eod. cum non liceat [*Bona fides*] sola, si ius commune, uel præsumptio non est cōtra præscribentem. & de præscriptione, quod hic dixit. Innocent. dicam infra eod. titu. cap. 1. lib. 6. super uersi. præsumptio [*Præscriptio*] puta, quia possedisset nomine proprio, & habuisset bonam fidem, & aliqualem ti

7 titulum [*Posse † probari*] factum speciale quo ad hunc casum ponderat hic Papa, non ius. nec ob. nota. supra eod. cum uobis, uel secundum Hostien. not. probationem testium, per quos non credit hoc posse probari: aliàs tamen probari posset per instrumenta de fideli-

8 tatibus factis per 200. annos, & plus. ¶ Prima † gl. ponit casum. ¶ Pen. glo. respondet per quæstionem, an præsumatur bona fides: & tenet, quòd sic, nisi in quatuor casibus. ponit demum casum, quo scientia rei alienæ &c. Subdit, quòd mala fides tradentis non nocet. allegat contrarium & soluit. subdit etiam de illo, qui errat in iure, uel habet conscientiam dubiam. ¶ Vltim. glo. alleg. unam concord. & unum articu. obijcit per quatuor capitula, & per rationem: soluit primorationem: demum ponit opin. Ioan. quam reprobat, soluens po

9 stea principalem obiectio. ¶ In † glo. & ita. ibi *usu retinetur*] usu retineo seruitutem utendo per me, uel illum, qui meo nomine sit in possessione. ¶ In glo. pen. ibi, *distrahendi*] puta credit illum procuratorem [*& ibi, si fundum*] uide de cleric. excomm. illud, super gloss. scilicet quia [*& ibi, contra leges*] puta emendo originarium, uel rusticum ascriptum sine gleba [*& ibi, qui sciens*] non usucap. emens ab illo, quem prætor, ut suspectum hæreditatem diminuere uetuit l. sequen. dixit, quod præmisit glo. [*& ibi, generaliter*] loquitur in seruo, qui cum non defenderetur, iussu prætoris possidetur pro noxa [*& ibi, an † uitium*] uitium auctoris non nocet, nec prodest. unde vsucapere possum, quod ille non poterat [*& ibi, malæfidei*] sequitur. possessore alienāte cessat longi temporis præscriptio [*& ibi §. scire*] loquitur in illo, qui inutile testamentum putabat utile, uel cum præcederet alius agnatus, putabat sibi deferri. nō enim est prædo, qui dolo caret, quantuis erret in iure [*& ibi, nunquam.* 2.] & sequitur. in usucapionibus iuris error possessoribus prodest [*& ibi, bonæfidei*] quò ad fructus percipiendos dicor bonæfidei emptor, quādiu fundus non fuerit euictus. sic & seruus, quē bona fide emi, ex re mea, uel operis mihi acquirit, quamdiu sit euictus. ¶ *In ult. glo. ibi, sic itaque*] uide in capit. proxim. alleg. super gloss. sic institu. [*& ibi, ex pluribus*] uide de causa possess. capitul. fina. super gloss. secunda [*& ibi, quod uulgo*] usucapit quis pro emptore, si procurator, uel seruus, cui emendum mandaui. retulit se emisse, & tradit [*& ibi l. 4. & ult.*] si legata est res aliena, uel testatoris, sed adempta per codicillos. & hoc ignoranter usucapitur pro legato. & idem, si Titio legatum est, & duo sint Titii, & al-

10 ter recepit æstimans de se dictum. ¶ *In † glo. 2. in fi.*] & infra de sponsa du. capitulo fina. Item argum. de toto ad partem, de officio delega. pastoralis. § primo. Item argumē. quòd eadem res &c. infra de decimis. cum in tua. Item argumē. secundum Hostien. quod Comites, & domini temporales fundant intentionem suam de iure communi quo ad res sitas infra limites suæ terræ, de hoc dixi supra de officio Archidia. capitu. fina ¶ *In glo. pen. ibi, in facto*] Din. in regula, possessor, de regulis

11 iuris, libro 6. circa finem, tractat, an † errans in facto, uel in iure. uel in utroq; dicatur bonæfidei [*& ibi, semper præsumitur*] uide quod not. 16. quæstio. 3. dilectio, in gloss. fina. ubi not. Ioan. super bona fide, & titulo stari iuramento [*& ibi, nemus*] infra de regulis iuris, præsumitur, libro 6. [*& ibi, quemadmodum*] & de rebus eccles.

d non alienan. capit. 2. lib. 6. [*& ibi, placuit*] & supra eo.ᵈ cap. 1. [*& ibi, exigitur*] de hoc infra de re iudic. Abbate, libro 6. in 3. glo. [*& ibi. §. scire*] diuersis modis intelligitur. §. ut ibi not. [*& in fi.*] dicit Hostien. illud uerum secundum leges: secus secundum canones infra capitu.

12 penultimo, & ultim. secundum † quos sequendum est, quod est utilius animæ, infra de sponsali iuuenis ¶ *In*

c *glo. ult. in fi.*] dic, ut infra eod. capitulo primo,ᵉ libr. 6. & uide quod ibi not. in magna gloss. per quæ decido prolixè not. hic per Innocen. & Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ego. N. Ibi non apparet episcopum præstare tale iuramentum, nisi dicamus hunc articulum includi in aliquo illorum generaliū capitulorum, ibi uide.

b ¶ Contra suum iuramentum. Adde gloss. in c. fin. de procura. in 6. Bart. in l. cum precario. ff. de preca. Arge. in l. imperpetuum, ff. de procur. Abb. in c. cum dilecto, de præbeo.

c ¶ Vbi de hoc. Et de iudic. ad abolendam, ubi uide Ioan. And. super 3. gloss. & an actus factus contra iuramentum, ipso iure sit nullus, uel teneat, uide Io. An. de præb. dilecto, super uer. iuramentum, & in Mercur. super c. quod semel, de reg. iur. lib. 6.

d ¶ Placuit, & supra eod. Glos. illa dicit, quòd decretum iudicis malam fidem possessoris purgat, quod an sit uerum, uide glo. in c. pastoralis, quæ est pe. de offic. ordina. & in l. Pompo. §. si sutlu, ff. de acquir. possess. & in l. generaliter, hic alleg. in glo. & tunc glos. dicunt quòd sic, Bart. dicit contrariū. uide ipsum in d. l. & in l. si definita. §. si de uectigalibus, ff. de damno infect. & in præscriptio. centenaria an titu. requiratur, si statutum oil dicat, u. de l. 1. & ibi Bal. C. de long. tempo. præscrip.

e ¶ Vt infra eod. ca. 1. Et uide quod not. supra eod. ad aures, & infra de deci. cum sit, in glo. fi. & an in scrip. quis debeat allegare tit. uide quod not. in c. dudum, infra de deci. Bald.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *E piscopalia potest Abbas in suis præscribere capellis, & in quibus, & an si non est exemptus, num. 2.*
Præscriptio non obtinet nisi in his, quæ quis præscripsit, ibid.
Diuisio capituli, ibid.
2 *Præscribere an potest Abbas, qui non est exemptus, episcopalia, & quæ, num. 4.*
3 *Adiacentia quæ dicantur.*
Compromitti de spiritualibus potest, & in quos, ibid. num. 2.
Componi quoque, ibid.
4 *Institutio ad quæ referatur hic.*
5 *Præscripta quot erant ad Abbate hic.*
Ordinationes qualiter hic capiantur, ibid. ad dicti. ordinationibus.
6 *Secundum officium seculare debet monacus regere ecclesiam secularem, nisi aliter habeat auctoritatem.*
7 *Iurisdictionis quæ sunt episcopalis, præscribi possunt, & acquiri per consuetudinem.*
8 *Titulus necessarius in præscriptione, non in consuetudine.*
In consuetudine sufficit usus, ibid.
8 *Episcopale ius siquis dicat in ecclesiis præscripsisse, quæ forma sententiæ erit.*
10 *Additio glossarum.*
Arbitri quandoque ut iudices eliguntur, ibid. & quomodo hoc procedat, num. 11.
A compromisso si recedatur, committitur pœna & an potest eo non obstante agi; sed si sine pœna sit, quid iuris, eod. num. 10.

CAPVT XVIII.

a 1 **C**Vm olim.[a] Casus. Abbas † in capellis præscribere potest episcopalia: obtinet tamē in his, quæ præscripsit. & primò ponit petitionem ipsius actoris, & ipsius iura. secūdò ponit iura Abbatis ibi, Ad elidendā. tertiò diffinit ibi, Quia prædictus. & partim pro Abbate usq; ibi, super aliis. ab inde pro episcopo: Posset etiam sic diuidi in duas tantum [*Abbate*] exempto: 2 aliter † non potuisset præscribere nomine proprio cōtra episcopum, secundum Hostien. quod dic, ut nota. supra eod. auditis, super 4. glos. Innocen. hic in fine, tenet Abbatem etiam subiectum episcopo præscribere posse ius episcopale in capellis. Item uides, quòd non contra plebanum, sed cōtra eum, qui dicebat plebem sibi subiectam, formatur petitio, & ibi etiam de hoc. 3 [*Adiacentibus*] per † annexionem, vel subiectionem [*Episcopale*] de officio ordinari. conquerente [*Principaliter*] secundariò enim allegabat arbitrium. de quo sequitur [*arbitrium*] potest ergo de spiritualibus compromitti, & componi, de arbitris, cum tempore; de transaction. super eo, & in clericos, & clericum & laicum, supra de 4 arbitris, per tuas, Hostien. [*Iucanis*] not. cordi † tenendum, quòd in personam ecclesiæ potest de iure ipsius ecclesiæ compromitti. Papa enim hic arbitriū approbat, ut patet in fi. c. & uide quod dicam infra tit. 1. cum inter, super uersicu. præscribi, & facit ad not. in Specu. de arbitro. §. sequitur, uersicul. sed nunquid Abbas. In b contrarium facit. ff. de arbit. l. penultim.[b] per quod ibi not, uide tamen, quod infra dicam, super finem, ulti. gloss. [*Abbas*] qui forte solus defendebat mona. quod dic, ut supra de rescript. edoceri [*Donatæ*] quantum ad episcopum, non quantum ad Abbatem, cui plebs suberat cum capellis secundum Innocen. [*Obtentis*] nec de ipso faciētibus mentionem [*& infra*] hic deciditur, quod quò ad quædam præscriptionem allegauit, & probauit Abbas, de qua sequitur [*Ostendit*] S. enumerat, quæ præscripserat Abbas contra episcopum; remittit de his Innocen. & Hostien. supra eod. auditis, & ca. sequen. infra de excessi. prælat. Accedentibus [*Institu-5 tionibus*] quo † ad beneficia curata. dicit Hostien. hic sumi pro collationibus, nam auctorizabilis institutio in illis præscribi non potest secundum eum. Est enim necesse, quòd curatus auctoritate episcopi ingrediatur, & egrediatur, de quo remittit de officio Archid. cum satis, de cleri pereg. cap. fina. de renun. admonet, uel secundum ipsum referendum est hoc ad simplices clericos, uel capellas sine cura. de priuileg. uolentes. §. fina. lib. 6. [*Ordinationibus*] quòd liceret Abbati ordinare plebanum, & clericos ad eos ordines, quos conferre possunt Abbates, quod aliter non possent, infra de priuileg. Abbates, in fi. lib. 6. uel quod posset, à quo uellet facere ordinari, infra cap. proxim. [*Baptismo*] hoc est tertium; & sic infra de capella mona. capit. 2. [*Pœnitentia*] quartum [*Culpis*] sub hoc. uide quod not. de pœniten. & remissio. si episcopus, libr. 6. [*Sepultura*] scilicet libera; & est quintum [*Perceptione*] forsan nullam partem episcopo tradendo, supra eod. de quarta; & est sextum 6 [*Diuinis † officiis*] monacus, qui præest ecclesiæ seculari non reget illam secundum officium monacale, ut nota. 16. quæstio. prima, capit. 2. uide quod nota. in Clem. de celebra. missa. cap. 2. in glos. penult. & est septimum [*Celebrandis*] nota. forte libertatem ibidem celebrandi secundum Innocē. uel quòd celebrare possent secundum officium monacale, secundum Hostien. [*Excommunicando*] hæc, & sequentia ponuntur pro octauo. & 7 est † hoc iurisdictionis, quę præscribi potest, & per consuetudinem acquiri, supra de electio. dudum. 2. uersic. tandem [*Legitima præscriptione*] idest consuetudine legitimè præscripta. supra de officio Archid. cap. fi. uel præ c scripserant legitimè allegando, & probādo titulum[c], 8 quod dic, ut infra eod. capit. primo, libr. 6. dicit † tamen hic Hostiens. ꝙ licet in præscriptione sit necessarius titulus, in consuetud. sufficit usus cum præscriptione, infra cap. 1. de causa possess. cum ecclesia, & cap. cum olim; de consuetudi. cum dilectus, de hoc in præalleg. decret. fi. de officio Archi. [*Super his*] super quibus nec priuilegio, uel præscriptione munitus erat, Vincen. uerius uidetur, ꝙ habebat priuilegium, sed non iuuabat, 9 ut in gloss. [*Ius episcopale*] dicit Innocen. hic † notādum formam sententiæ de iure episcopali, quando agitur contra illum, qui possidet ecclesias, in quibus dicit se præscripsisse iura episcopalia [*Arbitrii*] & rigorem iuris communis, supra primo respon. & supra tit. 1. cum 10 uenerabilis, Hostien. ¶ [*In † ult. glo. ibi, recessum fuit*] infra de pactis, cap. 1. lib. 6. [*& in fi.*] dicebat etiam Innocen. ꝙ isti arbitri fuerunt electi ut iudices sine pœna, & cōpromisso: aliàs non ob. sententia potuisset Abbas agere; alleg. ff. de arbit. si quis rem, C. de arbitr. cum antea. sed, ut dicit Hostiens. pœna fuisset commissa. C. de arbit. l. 1. Item si sine pęna, & stip. compromissum fuisset simpliciter, ex sententia arbitrorum daretur actio, & exceptio. C. de arbit. l. pen. de quo remittit supra de ar-11 bit. per tuas. sed quærit Hostien. quomodo † procedat dictum Innocē. quod isti fuerunt electi ut iudices? Respondet, quòd aliter præerant iurisdictioni; de quo remittit, de foro competen. significasti. Item & si priuati essent, & electi communiter ab episcopo conquerente de subdito, & ipso subdito, licet uocentur arbitri, iudices sunt & iurisdictionem habent à lege, uel iure scripto. 11. q. 1. si clericus. ff. de iurisd. om. iud. & quia.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cum olim. In cap. cum olim, ibi ordinationibus plebani &c. & sic nota. ꝙ de iure communi episcopus fundat intentionem suam prouidendo in plebibus, quod intellige, quando non sunt collegiatæ: aliàs spectat ad capitulum, siue collegium, ut capitulo primo, de electio. Archidia.

b ¶ ff. de arbitr. l. penult. Adde istud non procedere in compromisso facto in prælatum super re ecclesiæ. adde But. ita tenentem in cap. cum inter. §. 1. infra tit. proxi. & Flor. in l. si societatem. §. arbitrorum, ff. pro socio.

c ¶ Titulum.

c ¶ Titulum. Et ſic aut allegatur tempus in modum præſcriptionis, tunc debet allegari titulus. aut in modum conſuetudinis, tunc non, quia ſufficit uſus. ſed poteſt dici, quod iſta non poteſt dici conſuetudo: quia conſuetudo ordinatur ad finem publicum, ut Innoc. in cap. fi. de officio Archidia. & Ioan. And. in cap. fi. de conſuetu. ideo dic, quòd Abbas habebat titulum, cum ignorabat ignorantia facti, quòd laudum latum eſſet, quæ ignorantia facti prodeſt ad præſcriptio. not. ſupra eo. ſi diligenti, Archid.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptioni, ſi eſt completa, renunciat, qui priuilegium impetrat contrarium, & utitur illo, & in ſuffragio.*
Fidem malam habet, qui præſcriptione non completa impetrat priuilegium ei contrarium, & ideò non præſcribit, ibid.
Diuiſio capituli, ibid.
Comitatus parochiaque ponuntur hic pro uno, ibid. in fi.
2 *Parochia multis modis accipitur, & quibus.*
3 *Confeſſoria uidetur agere, qui utitur clauſula hic memorata.*
4 *Interdicta, uti poſſidetis, &, unde ui, poſſunt eodem tempore & ſuper eiſdem rebus intentari, à diuerſa tamen parte, & quando, & quæ ſententia feratur in hoc caſu.*
5 *Spoliatus an reſtituatur conuentus interdicto, uti poſſidetis.*
Interdictum uti poſſidetis quando competat, ibid. & num. 4. & 6. & quando obtineat in eo poſſeſſor, nu. 7. ſententia in eo lata non parit exceptionem rei iudic. num. 8.
Reſtitutio nulla fit regulariter ſine petitione, ibid.
6 *Contra turbantem poſſeſſorem quæ actio competat poſſidenti.*
7 *Leg. 1. primo reſpon. & §. fi. ff. uti poſſid. intellectus.*
8 *Rei iudicatæ exceptionem non parit ſententia ex interdicto uti poſſidetis, lata: ſecus ſi confeſſoria actum ſit ſuper moleſtijs, nu. 9.*
11 *Deciſio hic fuit mirabilis, & ſic alibi & ubi, & ratio.*
Epiſcopalis ordinis quinque hic enumerantur, & quæ ſint, ibid.
Ordines ſacri quandoque largè accipiuntur, ibid. & à quibus minores auferri queant, ibid.
12 *Sententia ferri non poteſt contra eos, quorum nomine agitur ſine mandato.*
Petitiones partium quæ erant, ibid.
13 *Gratiam Sedis Apoſtolicæ non habet excommunicatus.*
Alioquin, dictio. uis, ibid.
14 *Priuilegium poſterius non faciens de priori mentionem quare non ualeat, & quibus caſibus, uide num. 6.*
15 *Priuilegium contrarium primo ſi impetro, uideor renunciare iuri mihi quæſito per priuilegium, uel præſcriptionem, & num. 18. ſecus eſt in quibuſdam caſibus, & quibus, num. 16. & 18.*
16 *Renunciatio iuris fit expreſsè, & tacitè & quocunque iudicio.*
17 *Abbas, uel prælatus an & quantum donare, uel alienare poſſint, & an ignorante conuentu.*
Conſenſus conuentus ſemper præſumitur, ibid.
18 *Huiuſmodi, dictio quam uim habeat.*
Præſcriptio quo caſu impediatur à priuilegio, ibid. & num. 23.
Contrarius ſibi reijcitur, ibid. & ſupra num. 15. & in ſuffra.
19 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, num. 20.*
Priuilegium, & præſcriptio contraria ſunt, ex quo ingreſſus unius alterius operatur egreſſum. §. 1.
Priuilegio utens, an renunciet iuri communi, & contra, ibid. & nume. 22. §. ultim.
21 *Suppletio, uel additio gloſſarum.*
Priuilegiorum mentio in libello quando non neceſſaria, ibid.
22 *Rex Stephanus hic memoratus, Sanctus.*

CAPVT XIX.

1 VEniens. Caſus. Qui † præſcriptione completa priuilegium contrarium impetrat, & utitur illo, præſcriptioni renunciat. ſi præſcriptio nõ erat completa, malam fidem habet, & ideo nõ præſcribit. & primo ponitur conuentio Abbatis, ſecundo recõuentio epiſcopi, ibi, Præfatus. tertia diffinitio ibi, chriſma, in qua duo ſoluit obſtacula. primum ibi, Nõ obſtante. ſecundum ibi, Nec obſtare, & erat olim hoc capitulum in

a 4. compil. primum in tit. de priuileg. [*Vel comitatu*[a]] ponit hęc duo pro uno. unde † quandoque ponitur parochia pro parte diœce. ut hic: quandoque pro una eccleſia tantum. infra de paro. cap. 2. de eccl. ædifi. cap. 3. quandoque pro toto epiſcopatu, de donat. Apoſtolicæ, circa princ. ubi de hoc, ſecundum Hoſtien. [*Continetur*] petebat etiam adiudicari ſibi libertatem percipiendorum ſacramentorum, ſuper quo infra pronunciatur [*Decimas*] ſuper hoc uide, quod not. de decimis, dudum, in 1. gloſ. & loquitur de eodem epiſcopo. uel dic, quod petebat quartam tantum [*Niſi aliquo*] ille † epiſcopus uidetur hic agere confeſſoria, & ideo bene ponitur hic clauſula, Niſi aliquo &c. vel ſi dicis, quod agebat poſſeſſorio recuperãdæ, tunc ſuperabundat hæc clauſula. & eſt ſenſus, licet ſim ſpoliatus omnibus decimis, quibus prius poſſidebam; tamen non intẽdo reſtitui ad illas, quas aduerſarius aliquo iure ſpeciali oſtendat ſe poſſidere[b]. & ſecundum hoc † uidetur, quod poſſeſſor eodem tempore, & ſuper eiſdem rebus poſſit contra aduerſarium, uti poſſi. poſſeſſorium intẽtare, & aduerſarius eodem tempore & ſuper eiſdem rebus intentabit contra eum, Vnde ui, interdictum, vel quod vi, aut clam, uel precario, quod fateor, niſi excipiatur contra agentem[c] de ſpolia. ſupra de ordin. cognitio. cap. fi. & procedetur ſic, quod ſuper utroque fertur ſententia, ſi de utroque conſtat, ſed executioni non mandabitur ſententia, niſi ſuper interdicto, Vnde ui, argumẽ. ſupra de cauſa poſſeſſ. cum dilectus. ſed ſi primò liqueat de turbatione, quàm de ſpoliatione, primò fertur ſententia ſuper interdicto, uti poſſi. & compeſcetur reus à moleſtatione, quouſque ſententietur ſuper interdicto, unde ui. ut not. in d. decret. cum dilectus, & argum. infra de Inſtit. cum ueniſſent. uel dic, quod quãdo ſimul liquet, quòd reus turbat actorem, & quod actor ſpoliauit reum, nulla tunc ſuper interdicto, Vti poſſid. ſententia eſt ferenda, & ſic intelligunt quidam. ff. uti poſſid. l. 1. §. fin. ubi dicitur, quòd ſi aliquis vi, vel clam, vel precario ab aduerſario poſſidet, non debet uincere interdicto, uti poſſid. 1. nulla pro eo ſententia eſt ferenda. hi tamen, qui tenent primam opin. ſcilicet, quod ſuper utroque eſt ferenda ſententia, quod eſt tutius, aliter intelligunt eãdem. l. & dicunt, quòd poſſeſſor non debet uincere; intelligas tamen cum effectu: quia illa ſententia non mandabitur executioni, & ſic parùm prodeſt, argumen. infra titulo prim. cum aliquibus. quod tamen tunc tantum obtinet, quando conuentus. Vti poſſid. interdicto, cõuenit actorem, Vnde ui. ſi enim aliter uis intelligere. d. l. ut ſi dicas, quòd interdictum uti poſſid. non competit contra ſpoliatorem in effectu, & quod reus poſſit excipere de ſpoliatione ſua, hæc exinde ſequitur abſurditas, quòd probata ſpoliatione nulla ſuper interdicto uti poſſid. ſententia ferri poteſt: quia ſi feratur ſententia, quòd reus, qui probauit ſpoliationem, ceſſet à moleſtia, expreſsè prædictus §. contradicit. Si uerò abſoluatur reus ſpoliatus ab impetitione actoris, nec iſtud ſtare poteſt: quia per cõſequens uideretur ei concedi, quod poſſet moleſtare poſſeſſorem: ſed hoc eſſet iniuſtum: quia etiam prædo eſt reſtituendus, ſupra de reſtitutio. ſpoliator. in literis. multo fortius ergo eſt defendendus. ff. de ſuperficiebus. l. 1. §. quod ait prætor, ad finem. Item ſi huic ſpoliato liceret turbare, per conſequẽs & eadem ratione liceret ei ſpoliare; quod falſum eſt. C. unde ui, ſi quis in tantam, & quia etiam ipſi priori ſpoliatori competit interdictum contra ſecundum ſpoliatorem, quamuis ab illo ſpoliatum. ff. de ui, & ui arma. cum à te, & notat. in dicta decreta. in literis. nec 5 † per prædictum modum agendi, ideſt ſi quis agat, uti poſſi. qui moleſtatur, & ex altera parte excipiat de ſpoliatione, quia ſpoliatus eſt, fiet reſtitutio ſpoliato: per modum actionis non, cum agatur, Vti poſſide. quod

non

non datur ad poſſeſ recuperandam, ſed tantum retinendam, inſt.de interdict.§ retinendæ[d]. per uiam exceptionis non: quia qui excipit, nihil petit, & ſine petitione regulariter nulla reſtitutio ſequi debet, ut patet in eo quod legi & not.ſup.de ordi.cogni. cum dilectus[e].§.fin.ſed & ſi† conſtat, quòd male fecit iſte ſpoliatus qui turbat poſſeſſorem; ergo debet puniri. ſed forte, ſicut aliqui inaniter ſomniarunt, uerum eſt, ꝙ punietur. ſed per ſuas alias actiones, puta iniuriarum, uel officio iudi. Sed certe hoc nõ procedit: quia actio iniuriarum[f] eſt tantum prodita ad uindictam. unde per hanc non cõſequeretur poſſeſſor, ꝙ aduerſarius ab eius moleſtatione ceſſaret. ſed nec officium iudicis, quod extraordinarium eſt, ubi auxilium ordinarium ſupereſt, locum habet. ff. de mino. in cauſæ. 2. In hoc autem caſu proditum eſt auxilium ordinarium ſpeciale & propriũ, ſ. interdictum[g] uti poſsi. per quod poſſeſſor defenditur contra moleſtatores. ff. uti poſſ. l. 1. reſpon. & §. fi. ubi dicitur, quòd† poſſeſſor non obtinebit in interdicto, uti poſsi. contra illum, quem ſpoliauit; quod eſt intelligendum, quando conuentus, uti poſsi. excipit contra agentem, & dicit ipſum non eſſe audiendum, niſi ei prius reſtituat rem, de qua agitur, & qua ipſum ſpoliauit. & iſte intellectus expreſsè comprobatur, ſupra de ordi.cog.cap.fin. uel etiam ſi directè proponatur interdictũ, unde ui, contra agentem interdicto, uti poſsid. & licet Azo in ſumma, uti poſ. multum laborauerit ad exponendum, quomodo poſsit ab illo ui, uel clam, uel precario poſsidere, Ego tamen ſimpliciter ſic expono, poſsideo à te ui. i. uiolenter tibi abſtuli, & ſic de aliis. & quamuis iſta, quæ dixi, noua ſint; tamen à nullo negantur eſſe uera; & ideò ſecurum eſt ſic tenere. Illud autem† ſatis indubitatum uidetur, ꝙ ſententia pro poſſeſſore lata in interdicto uti poſsi. non parit exceptionem rei iudi. etiam ſi idem, contra quem iudicatum eſt agat interdicto, unde ui pro eiſdem rebus: quia patẽs eſt, ꝙ alia eſt actio, & ad aliud agitur nũc. quàm prius. ff. de excep. rei iudi. cum quæritur, & l. ſe. ſup. de teſt. cum cauſa, quæ inter œconomũ, & quia ſententia iudicis non prohibet moleſtationem iuris, ſed facti, ſed nec moleſtationem facti, niſi quãdiu poſsidet. hoc autem conſtat, ꝙ re euicta ab eo iam non poſsidet, Illud autem certum eſt. ꝙ is, qui in interdicto, uti poſs. ſuccubuit, poſſet proponere rei uen. quare ergo ſimiliter proponere non poterit interdictum, unde ui, uel aliam cõpetentem actionem? diuerſitatis ratio non occurrit, ergo idem eſt ſentiendum. C. de lib. præte. & exhære. l. 1. quod ſi non agat† uti poſ. ſed confeſſoria petit aduerſarium à ſua moleſtatione cõpeſci, & feratur ſententia pro actore, tunc ulterius nõ poteſt reus agere, unde ui, uel alio interdicto. & eſt ratio: quia in primo iudicio, in quo fuit confeſſoria intentata, actum eſt de proprie. quæ præiudicat de omnibus poſſeſſoriis[h] ſup. de cauſa poſ. cum dilectus. & hoc† eſt notãdum, quod licet aliquis corporalem poſſeſsionem habeat alicuius rei, quamdiu tamen ille, qui poſsidet, nõ expellitur de poſſeſsione, nõ competit interdictum, uti poſsi. nec contra ipſum uerum poſſeſſorem, nec contra alium. ff. uti poſ. ſi duo. §. item uideamus, & l. Labeo quoque. ſecundum Inn. cuius quaſi ad litteram hæc gloſſ. quam etiam poſuit Hoſtien [*Et inf. a*] mirabilis† fuit hæc deciſio hic enim ſuper expreſsis non pronunciatur, ſed ſuper deciſis. & eſt ſi. de appell. c. 1. [*Chriſma*] quod de iure à diœceſis epiſcopo peti debet. 25. diſtin. §. Chriſma, & cap. ſequen. [*Ordinationes clericorum*] quinque enumerauit, quæ ſunt epiſcopalis ordinis [*Ad ſacros*] quaſi de mino. non ſit ius à quo recipiãtur; quod eſt falſum, infra titu. 1. cum inter, de ord. ab epiſcopo. capitu. 1. nec ob. hæc littera: quia ſubaudiendum eſt, maxime, uel ſic iacebant uerba priuilegii, quæ papa ſequi uoluit, ut debuit, infra uer. alioquin, ſecundum Hoſti.[i] uel dic ſacros ordines hic ſumi large, ut not. 22. diſtin in ſumma. uel eſt dictum propter illos minores. quos conſerre poſſunt abbates presbyteri & benedict. his. in quos habent epiſcopalem iuriſdictionem, uel quaſi. ſup. de æta. & quali. cum contingat de priuileg. abbates, in fin. libro ſexto [*Clericis*] uel de† mandato clericorum egerat abbas: aliàs non poſſet ferri ſententia contra eos. C de ſenten. & inter. l. 1. C. res inter alios ac per totum. uel dic, quòd clerici poſtulabunt hoc ab epiſcopo. ſupple, non obſtante cõtradictione abbatis; & ſic fertur hic ſententia cõtra abbatẽ, qui dixerat in libello ſuo, quòd clerici nõ poterant ſine ſua licentia petere ab epiſcopo huiuſmodi ſacramenta. Epiſcopus uerò petebat, quòd clerici mona. ab ipſo peterent ſacramenta: ut patet in regiſtro, Innocen. [*Et† gratiam*] hanc excommunicatus non habet. ſic ſup. de offic. ordi. quod ſedem, Hoſt. & ibi uide in glo. fin. [*Alioquin*] id eſt ſi defecerit aliquod de tribus ſupra proxi. numeratis [*Ea quinque*] ſupradicta [*Habeant*] ſcilicet clerici [*Mentionem*] tenendo cum gloſ. quòd hoc priuilegium fuerit monacorum, miratur† Innocen. quare priuilegium mihi plus concedens tenetur facere mentionem de alio meo priuilegio, quod minus concedit. cum teneret ſecundum, ſi nullum aliud prius habuiſſet, & ſic contra. C. de legi. quod fauore. reſpondet, ꝙ hoc priuilegium non ualet: quia obtentum fuit ſuppreſſa ueritate hac, ſ. quia epiſcopus conſueuerat eis conferre eccleſiaſtica ſacramenta: ſed & ideo fidem nõ facit, quia abbas exhibuit in iudicio aliud priuilegium huic contrarium. C. de fide inſtru. ſcripturæ. uel dic, quod plus placet, ꝙ ubicunque aliqua iuriſdictio, uſus, uel libertas, uel quicquid aliud conſimile cõceditur alicui in caſu ex priuilegio & in alio caſu ille idẽ uſus, uel iuriſdictio, uel aliud relinquitur illi, cui debetur de iure communi, ſicut hic patet de perceptione ſacramentorũ, quæ in caſu liberè concedebatur mon. & in alio caſu relinquebatur epiſcopo, ad quem de iure cõmuni ſpectat ſacramentorum collatio, quandocunq; hoc accidit, ſi priuilegiator poſtea uſum. uel libertatẽ, quæ in caſu ſuo remanſerat epiſcopo, uelit concedere eidem, cui primo in alio caſu hoc cõceſſerat, ſiue etiam alii, ut quidam dicunt; non ualet ſecunda conceſsio, niſi de prima conceſsione, ſiue priuilegio fecerit mentionem. ut hic. & ratio, quia ſi concedens ſecundum priuilegium ſciuiſſet, & recordaretur ſe, uel prædeceſſorem ſuum aliàs ſic dediſſe priuilegium moderatum[k] ſcilicet, quòd quis haberet in caſu libertatẽ, & uſum, & non in alio caſu; nõ mutaſſet primum priuilegium moderatum per ſecundum immoderatum, ar. ſup. de offi. dele. ex parte, & infra de deci. ex multiplici. & bene facit de fi. presby. c. 2. lib. 6. & inſ. tit. 1. cum olim. Et ex hoc uidetur, ꝙ ſi papa, uel alius primò cõceſsit partem alicuius rei, ut decimarum ex priuilegio, & partem reliquit iuri communi, & poſtea partem relictã iuri communi iterato concedat eidem, uel alii, nõ ualebit iterata conceſsio, niſi de priori fecerit mentionem; quod dic, ut de deci. cap. 2. lib. 6. ſecus eſſet, ſi ab initio concederet uſum, uel libertatem in omnem caſum, & in rem integram: quia tunc de iure communi non tenetur facere mentionem, arg. ff. de leg. non eſt nouum, & 31. q. 1. peruenerit. C. de teſta. omnium. C. de inoffi. teſta. ſi quando, & ſupra de reſcri. c. 11. ubi de hoc ſecundum Inno. [*Nec obſtare*] hic ſoluit ſecũdum obſtaculum, & in hoc facit ad titulum [*Contradicit*] habes hic ſecundum Inno. quòd† contrarium priuilegium impetrando renuncio iuri mihi quæſito per priuilegium, uel præſcriptionem, & quòd no a

possum præscribere cõtra id. quod in meo priuilegio
continetur, quod satis potest concedi. quamuis secũ-
dum eum responderi posset, quòd hoc ideò contin-
git: q̃a priuilegio in iudicio fuit usus: secus, si non fuis
set: uel dic, ꝙ cũ episcopus esset quasi in possessione
conferendi hęc sacramenta, & quasi uerus dominus,
quia diœcesanus: non datur præscribenti cõtra eum
m uendicatio uel Publiciana. ut no. s. eo. ad aures[m]. hoc
tamen est uetius, quòd impetrando secundum priui
legium primo cõtrarium uideor primo renunciare.
16 renunciatio † fit non tantum expressè, sed etiam taci-
tè, & quocunque iudicio. C. de restitu. in inte. mino.
l. 1. ff. de acqui. hæredi. recusari. secus autem esset, si se-
cundum priuilegium impetraretur ad corroboratio
nẽ primi priuilegii, uel primæ præscriptionis, uel iu-
ris: quia tunc utrunq; valeret, sup. de fi. instru. inter di-
lectos. sup eo. audiris, infra de priui. cum olim, & c. ex
17 tenore. Est † etiam notandum, ꝙ hæc renunciatio de
tam parua libertate. s. quia à quocunq; uoluerint, ac-
cipient clerici ecclesiastica sacramẽta, ualet, etiam si
cõuentus hanc ignoret, ar. in eo, quod legi. & no. inf.
n de dona. cęterum, & hic[n]: uel potest dici. ꝙ hic inter-
uenit consensus conuentus: quia hoc semper præsu-
o mitur. inf. de his, quæ fi. à præla. ea noscitur[o]. sed con-
tra. C. de transa. præses. infra de dona. c. 2. ff. de pa. con-
tra iuris ciuilis regulas. ff. de dona. filiusfa. ubi dicitur,
quòd concessa libera administratione alicui, non in-
telligitur ei data potestas dilapidandi, uel donãdi, uel
pactum gratuitum faciendi. Sol. maior & liberior est
potestas prelatorum, quàm aliorum administratorũ
sicut apparet ex præalle. decre. de dona. cęterum, ſm
Inno. uel est distinguendum inter donationem ma-
gnam & paruam, ut ibi legi. & no. inf. de dona. aposto
licæ. hæc enim fatemur, ꝙ quãdocunq; per dona. ab-
batis, uel alterius prælati enormiter læditur moñ. uel
ecclesia; reuocatur, ut ibi no. uel restituitur, supra de
restitu. in inte. c. 1. secundum Inno. & de hoc not. sup.
de elect. cum nobis olim. §. fi. potest etiam dici, quod
ideò teuuit hæc renunciatio: quia ex causa facta fuit,
ut. s. abbas fugeret indignationẽ diœcesani, arg. 100.
di. contra morem. ff. de separationibus. l. 1. §. illud sciẽ
dum, secundum Inn. qui alle. pro & contra iura, quæ
18 alleg. glo. antepen. [*Huiusmodi*] no. † Host. & Abb. hoc
uerbum quasi non cuiusq; priuilegij impetratio im-
pediat cursum præscriptionis, sed priuilegii habentis
formam contrariam. & sic exponunt, Huiusmodi, s.
præscriptioni contrarium. nam, ut dicit Host. quan-
doque id, quod est de iure communi, sine contrarie-
tate aliqua per priuilegium impetratur. supra de pro-
cu. quia in causis, de iureiuran. & si Christus. prima fa
cie uidetur, quòd licet ab impetratione priuilegii pos
sit inchoari præscriptio ex illo titulo cum bona fide;
tamen cursus inchoatæ præscriptionis uidetur impe-
diri per priuilegium impetratum simpliciter, cũ im-
petrando simpliciter uidetur fateri se non credere rẽ
ad se pertinere: & hoc forte uoluit glo. pen. & antepe.
secundum canones. sup. eo. uigilanti; concor. inf. eo.
19 c. proxi. ¶ Secunda † glo. arguit: sed tenet contrarium.
¶ [*Gloss. sic patet*] no. & remittit: ponit opi. & contrario
respondet. ¶ Antepen, gloss. no. obiicit, & respondet.
¶ Pen. gl. primo declarat, in quo erant cõtrarietates.
& quasi dicat præsertim. secundo quærit, arguit, &
20 soluit. ¶ [*In † glo. sic patet, ibi. omnium*] uide de testi. cum à
nobis, super ult. gloss. ¶ [*In gloss. antepen. ibi, illud sciendum*]
creditor, qui ab hærede debitoris nouandi animo sti
pulatus est, uel ab eo usuras ea mente exegit, separa-
tionis commodum perdit [*& ibi, in causa. 2. in princi.*] si
commune auxilium cõpetit, ut quia sine tutoris au-
ctoritate contraxit, nec locupletior factus est. nõ da-
tur restitutio [*& ibi. l. 1.*] uide de testi. causam. 2. super
ulti. glo. hanc, & l. unam. de thesau. [*& ibi, si quando*] ui-
de de priui. in his, super ulti. gl. [*& ibi. l. 2.*] uide de con
stitu. cum accessissent, super glo. penul. [*& ibi. §. falsus
procur.*] uide infra eo. tit. 1. c. 1. glo. 2. [*& ibi. antepen.*] du-
rat ius pignoris, licet priuilegium recepit creditor in
21 bonis debitoris. ¶ [*In † gl. 1. in fine*] & secundum hoc uer-
ba posita in libello, sicut in priuilegiis &c ex super-
abundanti ponuntur secundum Inno. dicit Host. ꝙ si
p ex priuilegio fundabatur abbatis intentio, nõ videt[p],
quod illa uerba superabundent, imò sunt necessaria,
de libel. oblat. cap. 3. de fide instrumen. inter dilectos.
puto Innocen. id dixisse, quasi agens possessorio reti-
nendæ non habeat necesse probare dominium. sed
possessionem tantum. uel secundum eum egit abbas
confessoria, ut de episcopo dixi super uer. nisi aliquo
22 ¶ [*In glo. 2. in fine*] dic † quòd iste rex sanctus erat. & apo-
stolicæ sedis legatus secundum Innoc. uel secundum
Host. rex donauit temporalia, Paschalis spiritualia, su
pra eo. auditis: uel non examinatur hic ille articulus:
quia super parte libelli decisa fertur sentẽtia: sed hoc
non soluit ob. Innoc. qui opponebat, quomodo talis
causa fuerat in libello recepta, quæ patenter ostende-
bat libellum ineptum, contra id. ff. de asse. l. 1. ¶ [*In gloss.
idem uidetur, ibi, non esse apposita*] idem hic Goffre. sed Ho-
stien. contra per decre. Romana. de sup neg. præla. lib.
6. & hoc credo. & facit quod no. eo. lib. de temp. ordi.
eos qui. ult. respon. quod uidetur contra; hoc probat
hæc decre. in qua fuit hoc concessum per priuilegiũ
[*& ibi. significauit*] casus est specialis, ut ibi no. ¶ [*In gloss.
dato, in fin.*] uel forte erat datum episcopo, ut omnes
clerici diœce. suæ ab eo reciperent sacramenta, Host.
secundum quem specialia priuilegia moñ. præiudica
bant huic generali, sit prius, uel posterius, de rescr. c.
1. ¶ [*In glo. sic patet, ibi. non debet facere mentionem*] de con-
stitutio. libro sexto. ¶ [*In glo. not. quòd. ibi, quamquam*] ubi
de hoc. dic plenè no. de regulis iuris. nullus pluribus,
libr. 6. scilicet quòd hic tenores priuilegii, & præscri-
ptionis erant cõtrarii, & ibi uidere poteris quasdam
opinio. quas hic recitant Pet. & Abb. & uide, quod di
cam de priuile. cum personæ, lib. 6. super gloss. & sic
23 [*& in fine*] satis † uidetur, quod licet ab impetratione
priuilegii possit præscriptio inchoari ex illo titu. cum
bona fide; tamen cursus inchoatæ præscriptionis ui-
detur impediri per priuilegium simpliciter impetra-
tum, cum simpliciter impetrando fateri uideatur se
credere rem ad se non pertinere: & hoc forte uoluit
hæc gloss. & sequens.

ANNOTATIONES.

a ¶Vel comitatu. Quid sit comitatus ultra Abb. hic adde do. Felin. in cap. Rodulphus, in 22. colum. supra de rescriptis.

b ¶Possidere. Voluit ille renunciare priuilegio interdicti, unde ui, quod potuit, de restitutio. spolia. cap. 1. ubi uide.

c ¶Agentem. Scilicet interdicto, uti pos. contrarium not. Inn. in c. 2. de or. cog. ubi uide Io. And. super glo. hoc patet, & uide ipsum. in c. fin. eo. titu. in glo. hoc dicunt, & in Specu. de peti. & pos. §. 1. uer. sed nunquid intentati, ubi uide, an ista exceptio expoliationis excludat agentem uti possessi. hic dicit quòd sic, ibi contrarium dicit.

d ¶Retinendæ. Quoniam tamen est etiam istud interdictum restitutorium, ut no. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas, ff. de acqui. possess. per Barto. & probatur in l. si duo, ff. uti possi. & no. in l. 1. §. interdictum, ff. eo. titu.

e ¶Dilectus. Exceptio tamen quandoque parit officium actionis. l. quod mihi, ff. de lib. leg. l. si cum ante, C. de dona. ante nup. & no. glo. in l. sed & si possessori, in princi. ff. de iureiuran.

f ¶Iniuriarum. Scias, quòd pro ui turbatiua datur actio iniuriarum l. iniuriarum, §. si quis, & l. item apud §. si quis bona, ff. de iniur. nulla autẽ actio publica & criminalis pro tali inquietatione datur, ut not. Docto. in l. hoc iure, ff. de re. iuris, & l. sane. ff. de iniur. per Barto. uide Bald. in l. fina. C. fin. re.

Inter-

g ¶Interdictum. Contra hoc, quòd dicit hic Inno. quòd agens iniuriarum non conſequitur, quod turbàs illum in poſſeſsione eſſet à moleſtia, uo. Barto. in l. item apud. §. ſi quis bona. ff. de iniur. & ſic quod ipſe no. ff. de fur. l. interdictũ, & in l. defuncto, ff. de pub. iudi. & in l. 1. ff. ad Turp. & uide Io. And. de accen. qualiter, el a. in glo. 2. q. 7. & eo. titu. um oporteat, in fi. glo. &c.

h ¶Poſſeſſorius. Et ſi ipſe ſuccubuit, notorius eſt per ſententiam, merito agere non poteſt interdicto recuperandæ, ar. c. conſtitutus, & quod ibi not. de fi. presby. Bald.

i ¶Scripturæ. Et ipſe abbas erat actor, q non auditur producens contrarias ſcripturas, ut in c. imputari, de fid. inſtrum. & an idem ſit in reo, uide Ioan. And. ibidem ſuper gloſſ. 2.

k ¶Priuilegium moderatum. Adde Domini. ultra omnes hic, in c. quoniam. 18. di. & Pet. de Aueh. in repeti. c. ſi propter, in 11. col. de reſcriptis, in 6.

l ¶De reſcri. c. 1. Ibi uide Io. And. ſuper 1. gl. & per ipſum in c. 1. de exceſſ. præla. lib. 6. & Barto. in extrauа ad reprimendum, ad fi.

m ¶Ad aures Io glo. in taorum, & uide plenius Cy. Bart. Bal. & Sali. in l. ſi quis emptionis, C. d. præſcrip. 30. anno. & ibi glo.

n ¶Et hic. Cum agatur de libertate eccleſiæ, uidetur magna & non parua res, ad hoc, de teſti. cum olim, & quod ibi no. per gloſſ. & Ioann. And.

o ¶Noſcitur. Ibi uide gloſſ. 5. & ſuper illa Io. And. & caue, quia conſenſus iſte, uidetur ſolennitas intrinſeca, quæ non præſumitur, uide Barto. ff. de uerb. oblig. l. ſciendum.

p ¶Videt. Et an tunc ante litem conteſtatam priuilegium reo ſit prohibendum, uide Ioan. And. ſupra de proba. c. 1. in glo. ſi quæratur. & Barto. in l. ſi legatum, ff. de eden. & in l. pactum. § ſi. ff. de ut le. no. ca. & Bal. & Sali. in l. 3. C. de eden. & in deci. Rotæ, conclu. 44.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſor malæ fidei ullo tempore non præſcribit, quis dicatur eſſe talis in ſuffrag. in §. 1. in princ. & num. 7. §. 1.*
Diuiſio capituli.
2 *Eccleſia uniuerſalis errare non poteſt.*
Vniuerſale negatiuum omnem excludit præſcriptionem, ibid.
Præſcriptio malæfidei nulla ualet, tam canonica, quàm ciuilis, ibid. uide. num. 6 §. 1.
Leges per concilium eccleſiæ corriguntur, ibid. & num. 3 uide nume. 6. § 1.
3 *Imperator cœleſtis in quibus recognoſcendus.*
Sine peccato mortali, quæ obſeruari non poteſt, conſuetudini, & aliis, quorum hic meminit, derogandum, ibid.
Conſcientia rei alienæ quæ requiratur, ibid. in fine.
Et contra eam ne faciat, uel mandet fieri, caueat prælatus numero ſuo, in fine.
4 *Epilogus, & ſuff. agium gloſſarum. num. 5.*
Poſſidere quem nullo malo ſi aduerſarius docere uelit, auditur, & num. 6. in prin.
Submiſſio, uel ſubiectio perſonæ, qui petat quid in iudicio in caſu hic expreſſo, non dicitur fraudulenta, § in glo. ult. & nu. 7.
Contra mandatum pudori ſuo parcens fideiuſſor qui ſoluit uſuras, reocet à reo, ibid.
Additio gloſſarum.
7 *Præſcriptiones malæ fidei ante hãc conſtitutionem, completæ quã ratione ualeant; inchoatæ uerò an ualeant.*
Conſtitutio noua præterita non comprehendit: inchoata an comprehendat, ibid.

CAPVT XX.

1 QVoniam. Concilium eſt: & regu. poſſeſſor† malæ fidei ullo tempore nõ præſcribit. ſic ſumma ipſius, & primò ponit conſtitutionis cauſam: ſecundo conſtitutionem, ibi, Synodali: tertio infert ex cauſa, ibi, Cum generaliter: quartò concludit ibi, un-
2 de oportet [*Iudicio*] quo concordauit† uniuerſalis eccleſia in concilio congregata, quæ non poteſt errare. 24. q. 1. pudenda, & carrecta, Hoſtien. [*Nulla*] uniuerſale negatiuum omnem excludit præſcriptionem etiam inter laicos [*Quam ciuilis*] nec mireris, ſi per hoc leges corriguntur, cum generaliter &c. ſecũdum Hoſt. ſecundum quem dic generaliter. i. in omni foro, & inter omnes Chriſtianos, cuiuſcunque ſint ſtatus. &
3 quod ſequitur, Omni conſtitutioni. exponit, ſiue ſit imperialis, uel alia, cuiuſcunque ſint ſtatus. nec† enim poteſt ſeruus contra dominũ: imò ſemper in talibus recognoſcendus eſt imperator cœleſtis. 11. q. 3. Iulianus. & c. 2. [*Conſuetudini*] ut ſup. de conſue. c. fi. & pacto uel iuramento, in auctẽ. ſceni. mul. coll. 5. & priuilegio, & cuilibet uinculo; remittit Hoſt. de præbẽ. extirpandæ, uer. cum igitur [*Obſeruari*] talis autem eſt illa, quæ admittit præſcriptionem cum mala fide. unde illa ſublata oportet &c. & ſic continuatur quod ſequitur [*conſcientiam*] durantem. de pœ. diſt. 1. diuortium, & non ertoneam, ſecundum Vincen. & de hoc in glo.
4 ¶Secundat gl. ſig contrarium. & remittit, quærit, arguit pro & cõtra. & ſoluit. iterum quærit, & remittit. ¶Tertia gl. ponit opi. Io. cui opponit demum approbat illam. & dat ſimile. finis reſpondet per quæſtionẽ. ¶Vlti. glo. format. 3 quæſtiones. quas ſoluit, & in ult.
5 remittit. ¶[*In† glo. 2. ibi nec crediteres*] uide ſupra eo. cum non liceat, ad finem ulti. glo. [*& ibi, malæfidei*] uide ſupra eo. ſi diligenti, ſuper glo. pen. [*& ibi. & qui ſub imagine*] ſi creditor ſuppoſuit emptorem pignoris, hoc ꝓbato cogitur reſtituere. oblato ſibi debito cum uſuris [*& ibi. §. ſed hæc*] uiolenta res non præſcribitur [*& ibi. l. pen.*] hęc eſt lex, ſi qs emptionis. ſuperius allegata pro. nam facit etiam contra, inquantum ibi dicitur cum mala fide præſcribi. & idem ſe ¶[*In gloſſ. ulti. ibi, bonæ fidei*] uide ſupra eo. ſi diligenti, ſuper fine pe. glo. [*& ibi, cum me abſente*] ſi gerens negocium meum, emiſti me abſente rem meam, ante uſucap. ſubmittis alium, qui meo nomine petat, ut mihi rem ſalues & tibi ſtipulationem euictionis. nec dolum facis in hoc [*& ibi, Quintus*] ſi debitor fideiuſſori conuento mandat. q̃ neget uſuras promiſſas, & ille pudori ſuo parcens id facere
6 noluit, & ſoluit illas, repetet à debitore. ¶[*In† glo. 2. ibi, cura*] ibi ſoluitur [*& ibi. præſcriptio*] hic negatur præſcriptio [*& ibi, poteſt dici*] ſecundum Io. idem Vincen. Phi. ¶[*In glo. 3. ibi. dixit Ioan.*] idem Innõ. [*& ibi, quam ciuili*] Hoſt. exponit i. tam eccleſiaſtica, quàm ſecularis [*& ibi, conſiderauit*] eſt ſi. quod no. ſupra de iureiuran. cum contingat [*& ibi, quem legi*] de hoc, infra de regu. iuris in 2. regula. lib. 6. uide tertium articulum quæſtionis, quem poſui ſuper regula. poſſeſſor. de regu. iuris, lib. 6. [*& ibi futura*] idem Ioan. Vincen. Goff. & Phi. his e-
7 nim, qui† ante iſtam conſtitutionem præſcripſerant, conſulatur ſecundum Vincen. ſi agant pœnitentiam, & propoſitum habeant deinceps taliter non præſcribendi: ſed ꝑſcripta reſtituere non tenentur, circa præſcriptiones tamen inchoatas, ſed nondum conſummatas tempore huius conſtitutionis tenet Ioan. illas non interrumpi. Goffr. contra [*& in fine*] contrarium credo per ea. quæ ibi no. & per decre. cum tu. infra de uſuris. ¶[*In gloſſ. ulti. ibi, uigilanti*] idem hic Innocen. [*& ibi, non uidetur*] idem Ioan. Vincen. Phi. Innoc. Sed Hoſtien. contra, ad quod. ſup. eo. c. proxi. in fi. [*& ibi, dimittere illam*] de hoc. 54. diſtin. generaliter, de poſtu. præ. bonæ. ſecundo [*& ibi cum me abſente*] facit, quod ibi no. & 34. quæſt. ſecunda. ſi uirgo. caueat tamen prælatus, ne aliquo caſu contra conſcientiam faciat, uel fieri procuret. Innocen. [*& in fine*] dic, ut infra de teſtibus, præſentium, libro ſexto.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio, ſiue continuatio tituli.*
2 *Res iudicata quæ dicatur.*
De tituli huius materia ubi alibi tradatur, ibid. uer. ad materiam, & num. 3. & 4.

3 *Sententia senatoris Romani assumpti contra decretalem fundamenta, non ualet.*
Excommunicationis exceptio impedit executionem sententiae, ibid.
Sententia iudicis secularis lata in ecclesia, uel coemeterio non ualet, ibid.
4 *Sententia unica quo casu ualeat, ut fiat sequestratio beneficij.*
Appellationis prosecutio non impedit effectum rei iudicatae.
Sententia procedentis simpliciter & de plano à stante, & non emisso peremptorio fieri potest, ibid.
5 *Sententiae quae nunquam transeant in rem iudic. quae & quando transeunt.*

De sententia, & re iudicata, Rubrica.

1 ¶Viso, quomodo † res acquiruntur per praescriptiones, videamus autem & quomodo acquiruntur ciuiliter, s. per sententias iudicum. uel aliter: expedito tractatu processus iudiciorum, ad sententias, quae finem imponunt litibus, ueniamus, secundum Gof. quia uerò lata sententia, si nō appelletur ab ipsa, sumit nomē 2 rei iudicatae, ideo & de iudi. subnit. Scias † tamē quod a largè dicitur res iudicata [a], licet possit appellari, secundum no. ff. c. l. 1. C. de ap. litigatoribus. Ad materiam: 2. q. ult. §. diffinitiua, cum uersi se. 35. quaestio. 11. per totum. 5. q. 4. in prin. 3. q. 11. per totum. 11. q. 3. quomodo sacerdos, cum. 10. cau. seq. 30. q. ult §. his ita, usque in finem. Reperitur autem in Sexto, & Clemen. conuenit rubricae de consti. ecclesiae, de consue. ad nostram, de renun. in praesentia, de offic. ordi. dilectus, de procura. querelam, cum duobus. c. seq. de restit. in integ. cum ex literis, & c. se. de iudi. at si clerici, de causa pos. cum olim, & c. fin. de testibus, Albericus, de fide instr. accepimus, de exce. c. pe. de ui. & hone. cle. cum ab omni, in fi. qui fi. sint legi. per uenerabilem, uer. praeterea dictus, de accu. qualiter. 2. ad fi. de haere. excommunicamus. §. credentes, de cri. fal. cap. 2. de pur. cano. ex tua- 3 rum, de pur uul. cap. 2. de uerbo. signi. in his. non † ualet sententia senatoris Romani assumpti cōtra decre. fundamenta. de elec. lib. 6. vbi, uersi. nec taliter exceptio excommunicationis impedit executionem sententiae. de excep. pia. §. pe. de re iudi. per iudicem ecclesiasticum opponitur coram seculari. & è contra, co. ti. c. 2. non ualet sententia iudicis secularis lata in ecclesia, uel in coemeterio. de immuni. ec. decet. ad fi. Item 4 † ualet unica sententia. lata in curia pro petitore super beneficio, ut fiat ipsius sequestratio in casu Cle. de seque. ca. uno. prosecutio appellationis desertae non impedit effectum rei iudi. de ap. si appellatione. procedēs simpliciter & de plano ferre potest sententiam stās & nō emisso peremptorio, de uerbo. signi. saepe, & uersi. 5 sententiam. Notauit † autem Host. supra de elec. cum dilecti, in fin. quod sententiarum quaedam nunquam transeunt in rem iudi, s. quādo eis seruatis periclitatur anima, infra c. tenor, lator, consanguinei, de fri. fraternitatis, cū si. interdum quae statim transeūt, ut excommunicatio, de sen. ex. per tuas. de ap. pastoralis. & quae sit ratio, ibi no. tamen circa hoc uide, quod dicam, infra eo. consanguinei, super ulti. glo. in in fi. Item quando insignes latrones, uel seditionum concitatores, uel duces factionum damnantur. ff. de ap. constitutiones. Item in raptore uirginitatis. C. de rap. vir. l. e. una. §. quibus. Item in homicidio, ueneficis, maleficis, uiolentis, adulteris, si sponte confessi sunt: secus, si coacti, uel conuicti. 2. quaestione sexta. §. sunt quorum, & C. quorum ap. non reci. l. secunda. Item secundum quosdam in ingenuitate, & libertate. ff. de statu ho. l. ingenuum, & de reg. iur. leg. res iudi. sed in libertate contrarium est. C. de libe. causa, si is quem. ff. quando ap. sit. l. 2. §. si is. quidam tenent medium, & haec est regula: quia transeunt, sed post. 10. dies, si prius, non fuit appellatum. 11. quaestione sexta, anteriorum, infra eo. quod ad consultationem. quaedam hic super rubrica no. per Innocen. no. Hostien. infra capitulo primo, & ibi dicam.

ANNOTATIONES.

a ¶Res iudicata quae dicatur, adde Bar. in rubrica. C. eo. & Bal. in l. litigatoribus, C. de appel.

SVMMARIVM.

1 *Sententia quid.*
A possessione qui cadit, qualiter contra eum iudicari, & pronunciari debeat, ibid. & nu. 2. & quid restituere debeat, & quando cautionem praestare, ibid. & num. 3. & 4.
2 *Venditor tenetur emptori re euicta, uer. licet reus.*
3 *Fructuum nomine quid debeat restituere condemnatus rei uendicati. possessor, qui cecidit à possessione, & num. 4.*
4 *Fructus et expensae quando ueniant in condemnationem, & quando non.*
De interesse ubi tractetur, remiss.
5 *Leges hic quae intelligantur.*
Qui soluit condemnatus quando non repetat, ibid.
6 *Sententiam suam, si est nulla, potest ordinarius reuocare, & an delegatus, & quando.*
Iterari quae possint, si quae facta sunt, sint nullius momenti.
Executor an si quid nulliter fecit, functus sit officio suo, & quid si errauit in iure, uel in facto? ibid. uer. arguit etiam.
7 *Sententia quibus modis dicitur nulla, remiss. & quid si à sententia nulla sit appellatum, quae postea confirmata sit necesse iterum processum iterari, num. 11.*
8 *Epilogus, suffragium, & suppletio glossarum, & numero 9. 10. & sequen.*
12 *Sententiam contra me latam si peto pronunciari nullam, an recepiatur talis libellus, & quid si addatur, & si est aliqua, peto ipsam rescindi per beneficium appellationis.*
13 *Appellantium protestatio, se non recedere à beneficio nullitatis etiam tempore Ioan. And. in usu.*

CAPVT I.

a 1 SEntentia. [a] Breue est. dicitur † autē sententia iudicialis diffinitio cōtrouersiae. ff. de re iudi. l. 1. quia verò dubitari consueuit, qualiter iudicari, & pronuntiari debeat contra reum, qui cadit à possessione rei, super qua est cōuentus, nō. Inno. super rubrica, & Host. hic, quod si ante lit. conte. cadit à possessione uoluntariè causa mutādi iudicium, habet locū contra ipsum actio ex edicto, ff. de ali. mu. iu. causa, fac. l. 1. & per totum, supra de ali. mu. iu. causa fac. c. fi. Item si erāt malaefidei possessores, & in mora restituendi, tenētur et si pereat. ff. si cer. pe. l. quod mihi. & b l. periculū. ff. de cōd. fur. si pro fure. §. fi. & l. se. [b] Idē si se liti. obtulerit, cū nō possideret. ff. de peti. haer. l. q se liti obtulit, secundum Innoc. nisi & actor sciret ipsum non possidere: quia tunc à seipso decipitur, & reus est absoluendus. ff. de rei uendi. is, qui se obtulit, & duabus. ll. se. Sin autem post lit. con. à possessione ceciderit, tunc in personalibus actionibus nulla uis est, an culpa sua, uel sine culpa cadat: quia cum persona obligata sit, semper contra ipsum ad sententiam procedetur. In realibus verò distinguitur, utrum culpa sua, uel sine culpa possessionē amiserit. si enim in realibus post lit. cōtestaculpa sua possessionem amittat, uel aliàs promissum seruare non potest, procedetur cōtra eū, & ad litis aestimationem, uel ad interesse mediante iustitia cōdemnatur.

natur. ff. ad exhi. de co. §. si post iudicium ff. de euict. si seruus. §. fin. in princ. sed si sine culpa sua desiit possidere, tunc actor inuito reo, & reus inuito actore petere potest. quòd ad diffinitiuam sententiam procedatur propter fructus & expensas, ac interesse, & alia accessoria, & propter stipulationem de euictione, si intercesserit. ff. de rei uen. utique, & l. pen. ff. de euict. si seruus. ff. iudi. sol. si seruus, C. quomodo & quando iu.
2 auct. qui semel. & in hoc casu† sic pronũciabit iudex, Quia inuenimus, ꝙ reus est in causa cõdemnationis, si possideret, ideò condemnamus eum ad fructus, & expensas. sed quia nec dolo, nec culpa possidere desiit rem petitam, ideò quantũ ad eam duximus absoluendum. sed & prius, quàm absoluatur reus, faciet eum iudex præstare cautionem actori de restituenda sibi re, si ad cũ peruenerit. ff. de rei uen. si uerò. ff. de euic. si seruus, ad fi. de ædil. edic. red hibere. §. si per hãc sententiam. licet reus sit absolutus, quia non possidebat, habet regressum de euictione cõtra venditorem, inf. de contrahen. emptio. cap. fin. quod si pro reo sententia sit ferenda, tunc dicet iudex. absoluimus reum ab impetitione actoris & condemnamus ei actorem ad expensas. & per hanc sententiam habet actor regres-
c sum de euict. contra[c] eum, qui uendidit sibi rem, in qua succubuit, si sine sua culpa cecidit a possessione. ff. de euict. quidam ex parte dimidia. & l. euitare. & l. si rem quam. §. 1. Alii tamen dicunt, quòd iudex in primo casu semper debet sententiare super re, quæ peti-
d tur, non quod dicat simpliciter, cõdemnamus[d] reum ad restitutionem rei, sed addet, quãdo eam habuerit, uel pronũciabitur rem petitam esse actoris, ar. ff. iud. solui, si seruus. sed prius dictum magis placet Innoc. qui nec negat, quin iudex bene possit ex causa hanc differre sententiam, ut si forte speretur, quòd reus cito possit recuperare rem; & tunc absoluet reum tantum à termino assignato. & si reus postea recuperauerit ipsam rem, procedetur in causa cæpta, mediante iustitia. potest etiam quandoq; iudex reum absoluere non à petitione rei, sed ab instantia iudicii. & tunc si reus postea recuperauerit rem, poterit de nouo super eadem reconueniri. sup. de excep. c. pen. sed quando absoluitur ab impetitione rei, tunc prouidetur actori per cautionem de restituenda, ut no. sup. ea. gl. uer. sed & priusquam. hucusque uide, posuit in Spec. hanc
e gl. de interrogationibus. §. 2. uersi. uerum, quia[e] sæpe.
3 nomine† autem fructuum debet restituere, quicquid obuenit sibi de re petita, uel occasione ipsius. unde ui detur, ꝙ debet ei cedere actiones occasione eiusdem rei sibi competentes, sicut est actio legis Aquiliæ, interdictum unde ui, & actio furti, & consimiles, ff. de rei uen. in l. si hominem, & tribus. ll. seq. ff. de peti. hæredi. ꝙ si in diem. §. Iulianus scribit, si is, qui pro hærede, & sequenti usque in fi. & l. Iulia. scribit actorem, & l. se. de pigno. act. si pignore. ff. de ædil. edic. boue. §. si quis seruum, ar. tamen contra. ff. de peti. hæredi. utrũ autem. & l. se. ff. loca & cõducti, qui rem. C. de fur. manifestissimi. §. penult. So. istæ prædictæ. ll. contrariæ loquuntur in eo casu, quando commodum possessionis ad aliquem pertinet. & ideò, si fraudetur possessione rei, iustum est, quod habeat pœnam furti. & consimilium. non autem sic est in interdicto, quod ex re tantum prouenit, ar. ff. de petitio. hære. quòd si in diem. §. uel dic. quòd si bonæ fidei possessor ante
f quàm ab eo res euinceretur[f], prædicta obtinuerit, ea dem facit sua, & ideò ipsa restituere non tenetur, ut in contrariis. sed si nondum obtinuit, tunc tenetur ce
4 dere actiones, ut in primis concordan. & habent† hęc locum in fructibus, & expensis, qui post lit. contest. contingunt. & ideò officio iudicis mercenario ueniunt in condemnationem: secus de his, quæ ante lit. contesta. accidunt: quia in illis non fit condemnatio, nisi petita fuerint in libello. ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciendum. ff. de usuris, partum. Fatemur tamen. quòd ex natura actionum, & bonæ fidei & stricti iuris prædicta in condemnatione ueniunt, sed non nisi petantur. ff. de actio. empti. & uendi. ratio, & l. Iulianus. §. ex uendito, & C. de actio. empti. & uendi. l. 4. & l. fructus, secundum Innocentium, cuius est mens totius huius gloss. quam nec per omnia approbat Hostien. remittens de expensis ad summam, de dolo, sub rubrica de contumacia. §. qua pœna afficiatur cõtumax, sub §. punitur etiam contumax, uel dolosus, & se. sed & de interesse not. plene in summa, eod. titu. sub rubrica de sententia. §. quis sit effectus, sub §. sed & quia aliquoties, & se. & speciales rubricas de his habes in
5 Specu. ad fin. secundæ partis [*Contra† leges*] canonibus non contrarias in his, quæ sunt ecclesiastici fori. sup. titu. 1. capitu. fin. [*Subsistere*] tamen si taliter condemnatus soluit, non repetit, ff. de condict. indc. l. iudex,
6 Vinc. [*Ipso iure*] si iudex† ordinarius fert sententiam, quæ sit nulla ipso iure, ipse potest illa reuocata ferre aliam. C. quomodo & quando iudex, l. præses, & C. de accusatio. l. 4. secus in delegato, qui pronunciando functus est officio suo; de hoc uide, quod scripsi de accusatio. qualiter. 1. super 1. gloss. & idem uidetur in eligentibus, qui fecerunt electionem nullam. Remittit Innocen. supra de elect. consideraumus, & c. auditis. Hostien. de sup. ne. præ. cap. fin. Idem uidetur in aliis actibus, supra de rescriptis, inter cęteras, cum concor. Arguit etiam Innoc. quòd ubi non racet ipso iure, quod fecit delegatus ductus errore probabili, iterum exequi poterit. exemplum ponit in executore, cui mandabatur, quòd prouideret Titio de præbenda, cui prouidit de præbenda Martini, qui communi opinione reputabatur mortu[s], sed uiuebat, ut postea compertum est. ex hoc errore ꝓbabili poterit demũ de alia prouidere, argum. infra de secundis nup. dominus. C. de iur. & fac ign. l. error. Si uerò prouidit de præbenda, quæ de iure uacabat, non de facto, prouisus autem renuit prosequi ius suum excerans forte lites, de uerbo. significa. cap. 2. lib. 6. ut de alio dicam, infra de præb. relatum, sibi imputet, qui ius suum non defendit, ar. ff. de peti. hære. l. illud, nec prodest ignorantia facti quò ad possessionem, quæ non est talis, quæ de iure prouisionem potuerit impedire, secundũ Innocen. licet sit contra, de concess. præben. cum nostris. sed ibi soluitur secundum Host. Quid si errauit in iure. dicit Inno. ꝙ nec tunc poterit prouidere. ponit Host. exemplum, cum dispensatiue prouidit episcopus de parochiali ecclesia constituto in minoribus. tamen executor credens episcopum dispensare nõ posse, contulit ut uacantem errans in iure. supra de æta. & qualita. præterea, sed ipsi Hostien. non placet hoc dictum, qui tenet, quod licet delegatus errauerit in iure; ex quo tamen apparet, quod prouisio fuit nulla, debet iterum de alio beneficio ꝓuidere illi, pro quo fuit scriptum: remittit ad not. supra de officio delegati, significasti. ut beneficia principum habeant suũ effectum, nec illis illudatur, & quia non facere, & facere, Ita, quòd illi nullum, æquiparantur, de transla. capitu. 2. & ibi concord. & de cleric. non residen. tue. Et de materia gloss. uide supra de officio delegato in
g literis[g]. Scire† debes ꝙ Abbas hic, & Pet. infra eod.
7 cum causa, prosequitur 9. modos, quibus dicitur sententia nulla, ratione iudicis, litigantis, loci, quantitatis, temporis, processus, modi, manifestæ iniquitatis, & conditionis, quæ decido; & uide hoc plenius in Specu. de senten. prola. §. iuxta propositionis. not. etiam ipse, & Pet. hic quædam alia, ad quæ remittam super
8 gloss. ¶ Secunda† gloss. ponit duo exempla, & dilo. And. super 2. Decr. Ff 3 ctum,

9 ctum, cui ſignat contrarium, & ſoluit. ¶*In† glo. ſecunda ibi, §. 1,*] uide in c. ſtatim alle. ſuper glo. error [*& ibi. §. falſus*] hoc patet ex eo, quod ſequitur. & ſequen. uide 10 de reſcriptis. nonnulli, ſuper pen. glo. ¶*In† glo. 1. in fin.*] ſ. in exemptis, & in cauſa fidei. uel ſecundum Hoſt. cũ h archiepiſcopus ſine ſpeciali mandato papæ deponit[h] epiſcopũ. ¶*In glo. 2. ibi l. prædicta, ſi expreſſim*] ibi de hoc. & uide ſatis de hoc in Spec. de ſen. prola. §. iuxta propoſitionis, uer. ſed quid ſi à ſententia, & uerſiculis ſequen. uſque ad fi. §. ubi inuenies, quod hic not. Pe. de 11 ſententia † nulla, à qua appellatum eſt, poſtea confirmata eſt in cauſa appel. de quo dicam, infra de conſit. uti. uel inuri. cap. 1. Item quid ſi appellans non proſequitur. Item quid ſi ſententia pronũciatur nulla, an ſit neceſſe iterum proceſſum iterari? de quo etiam re- 12 mittam, infra eo. ad probandum. Item † id, quod no. hic Abb. an recipiatur talis libellus; Peto ſententiam contra me latam pronũciari nullam. Item quid ſi addatur, & ſi eſt aliqua, peto ipſam reſcindi per beneficium appellationis. & de hoc ultimo dicam, infra tit. 1. dilecto [*& ibi, licet*] & hoc tenuit olim. T. per hæc iura; poſtea mutauit [*& ibi, conſtet*] tenet etiam poſtea quo ad ipſum procuratorem. ff. de re iudi. l. 4. in prin. & ſic ſol. Bar. Brix. in quæſtione Veneri. quæritur, ſi ap- 13 pellatur à ſententia [*& in fi.*] proteſtãtur hodie † appellantes ſe per app. non recedere à beneficio nullitatis.

ANNOTATIONES.

a ¶Sententia. No. quòd unus caſus poteſt contingere, quòd ſententia contra ius ualeat, ut ſi ſecundum unum intellectum unius l. uel canonis iudex fert ſententiam, & poſtea declaratur per conſtitutionem non fuiſſe bonum, ut dicit Io. And. in c. fi. de conſti. & ideo quod dicitur hic, habet locum, quando ius eſt clarum & notoriũ: ſecus autem aliàs, ut Inno. in cap. cum ſpeciali, de appel. Doct. in cap. cum prolatis, de re iudi. & hoc forte fuit ratio illius. item talis ſententia nulla poteſt per principem ualidari, ut glo. in cap. ad petitionem, de accuſa. uide quæ ſcripſi in l. ſi expreſſim, de appel. item poſſet contingere, quod ſententia ferretur contra ius litigatoris, ſed contra formam mandati, tamen ſi mandatur, quòd Titium condemnet, ſi ſic probauerit, ſi condemnet eum, non probato iuxta no. per Inno. in cap. prudentiam, in glo. ma. de offi. dele. licet ſit dubium & ad materiam huius uide ſcripta in l. cum prolatis, de re iudi. in l. ſi expreſſim, in l. 2 C. quando prouo. non eſt neceſ. item quando contra ius litigatoria, & eſt euidẽter & notorie iniqua, eſt nulla, ut no. inf. eo. inter cæteras, uide ibi. & uide etiam no. per Io. And. in c. cum Bertoldus, de re iudi. Archi.

b ¶Et l. ſe. Et an tunc peti debeat res perempta, aut æſtimatio, ibi uide, & plenius Barto. in l. ſtipula. non diuiduntur, ff. de uer. ob. & in l. 1. ff. de actio. empti.

c ¶Contra. Cognoſcitur ergo plene de cauſa: aliàs non haberet locum euictio, ut ff. de neg. geſt. l. at qui natura, §. cum me, & de rei uendica. l. utique, cum ſimili.

d ¶Condemnatum. Similis eſt inueſtigatio, an obligatus ad aliquid faciendum, uel ad dandum poſsit ad rem cõdemnari, & in ſui defectum ad intereſſe, uide Barto. in l. ſtipulatio. non diui. ff. de uer. obliga. & in l. 1. ff. de actio. emptio.

e ¶Verum, quia. Et ibi in uer. uerum, uide Io. An. de poſſeſſore, qui condemnatus ad rem appellauit, & appellatione pendente fuit ſpoliatus, an teneatur etiam cedere actionem ipſi actori contra ſpoliatorem. & an qui dolo deſijt poſſidere, teneatur utili, uel directa uendicatione, uide Barto. ff. de aqua plu. ar. l. quamquam. §. Iulia. & ad materiam huius glo. uide Di. in cap. pro poſſeſſore, de regu. iuris, libro 6.

f ¶Et uinceretur. Et ibi in §. ſi emptor, uide quomodo aliquando petuntur fructus, ut fructus, aliquando ut intereſſe, & in his uide differentiam ibi per Bart. & de materia illius glo. uide Cy. & moder. Bald. & Saly. in l. certum ff. de rei uendi.

g ¶In litteris. Et per Io. And. de reſcri. eo. cap. poſt glo. in uer. item quærit, quid ſi collatio, & uide bonam diſtin. Bald. ff. de le. 1. l. ſerui electione. & gl. quæ inci. unde non ualuit, & ſuper illa Io. And. in cap. inter, de exceſſ. præla.

h Deponit. Poteſt tamen pronunciare ipſum deponendum, ut not. glo. in cap. fraternitatis, in gloſſ. alleg. facit, quod not. Io. And. de offi. ordi. ut litigantes, lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Celeritas deſideratur, interdumque reprobatur, & celeriter fieri quando & quo caſu dicatur, num. 3.*

2 *Epilogus, ſuffragium, & additio gloſſarum. nu. 3. & 4.*

CAPVT II.

Vrgantium. Breue eſt & fuit hoc exordiũ alicuius ſententiæ, uel forte inſtructio alicuius iudicis 1 [*Celeri*] deſideratur † celeritas interdum reprobatur, de elect. cap. ult. lib. 6. ubi de hoc [*Aequitati*] de hoc dic, ut ſup. de tranſa. cap. fi. Hoſtien. ¶Prima 2 † glo. alle. 4. concor. ſignat unum contrarium, ſoluit, 3 & textum determinat. ¶*In† 1. glo. ibi, properandum*] uide in cap. uenerabilis, infra alleg. ſuper 1. glo. [*& ibi. §. 1.*] 4 uide de eo, qui mit. in poſ. cap. 2. ſuper glo. 2. ¶*In† glo. 1. ibi, properandum*] per hanc l. & per hoc capitu. arguit a Vincen. fieri celeriter[a], quod fit infra triennium [*& ibi, cum appella.*] & C. de pœnis, ſi uindicari: ſed ibi non tardatur ſententia, ſed executio [*& ibi, ut ibi dicitur*] & adde, quod ibi not.

ANNOTATIONES.

a ¶Celeriter. Ad cognoſcẽndum cauſas, quæ de ſui natura exigunt celeritatem, uide gl. in c. fi. de ele. in 6. in uerbo celeritatem, Hoſ. Ioan. And. in c. 2. de ordi. cogni. & in cap. potuit, de loca.

SVMMARIVM.

1 *Potentia multiplex, remiſſ.*
Iure ſuo nemo priuandus abſque culpa, ibid.

2 *Epilogus, ſuffragium, & additio gloſſarum. nu. 3. & 4.*
Depoſitioni clericorum, & epiſcopi qui & quot intereſſe debeant, ibid.

CAPVT III.

1 NOn poteſt. Breue eſt. & dic de iure multiplex enim eſt potentia. ſ. de reſcri. ſciſcitatus. & incipe cõſtructum, ibi concors ſententia ſacerdotum &c. [*A ſacerdotali*] largè ſumitur, ſic inſ. de cohabi. cleri. ſi quiſquam [*Cauſis*] unde non poſſent illum deponere pro eo, quòd multum obnixè reſpexerit mulierem, ſecũdum Abb. nullus enim ſine culpa priuandus eſt iure ſuo. 56. diſtin. ſatis peruerſum. ſup. de 2 conſtitu. cap. 2. Hoſtien. ¶Prima † glo. quærit. arguit, & ſoluit. ¶*In 1. gloſſ. ibi, quòd maior*] ſequitur. pars curiæ 3 elicit, perinde habetur, ac ſi omnes egerint. ¶*I† gloſſ. 1. ibi, trium*] hoc dicit glo. de tribus, & 6. epiſcopis. intelligit Io. in cañ. ſtatim allega. præter proprium epiſcopum. & idem Guil. in Spe. de accu. §. 3. in prin. & quod ibi dicitur de diacono, intelligitur etiam de ſubdiacono ſecundum Hoſtien. hic, & Guil. in præ. §. in fin. [*& ibi, 6.*] ad minus; fallit in caſu, infra de hære. cap. 1. li. 6. & ſi non ſunt tot epiſcopi in prouincia, uocabuntur uicini, ut no. 3. quæſt. 8. ſuggero [*& ibi, per Papam*] quia aliter ſententiare non poſſent; de hoc. 2. q. 4. nullam, etiam abſoluendo, licet hic contra, de hoc. 12. diſtin. præceptis. 3. quæſt. 6. accuſatis. & etiam quando papa delegat cauſam, uidetur, quod debitus numerus debeat interuenire, ut no. 3. quæſt. 8. in fine ſummæ.

SVMMARIVM.

1 *Iuſte, ad ius ſcriptum refertur.*
Rationabiliter, ad ius litigatoris, ibid.
Diffinitum quid intelligatur, ibid.

2 *Additio gloſſarum.*

CA-

CAPVT IIII.

EA, quæ. Breue est, & fuit forsan exordium alicuius papalis confirmationis [*Iuste*] quia non contra ius scriptum [*Et rationabiliter*] non contra ius litigatoris [*Diffinita*] non interposita appellatione, nec petita restitutione: ad idem. 6. q. 4. ꝙ bene. tu dic idē, si sit appellatum. si exponas, ut prædixi ¶ *In gl. 1. ibi, cognitione*] sup ius tribuit, & non poterit &c. Hostien.

SVMMARIVM.

1 *Executor sententiæ merus, coram quo excipitur de fraude, non cognoscit, sed remittit, & quæ sit eius facultas, num. 3. 5. 6.*
2 *Imperij quæ sunt & misti, & meri iure canonico committuntur: secus ciuili.*
Executio, si opponatur falsitas, quando non retardetur, uel puniatur oppositor, ibid. uer. dicit etiam. & quid ipsam impediat, num. 6.
3 *Verbi resolutio.*
Totum, pro aliqua parte, ibid.
Incidere, pro proponi, ibid. in fin.
4 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. nu. 5. & 6.*
Executoris meri & misti officium & potestas quæ, ibid. & sup. num. 1. 3. 5.
Executio mera, & mista quæ, eod. nu. 6 uer. tertij dicunt.
7 *Confirmatus à papa an & quando possit accusari simonia in confirmatione contractæ coram metropolitano suo, & ab eo deponi.*
Nullitas sententiæ coram quibus deduci & cognosci queat, ibid. uer. si uerò quæreretur.

CAPVT V.

DE cætero. Casus. Merus executor sententiæ, coram quo excipitur de fraude, nō cognoscit, sed remittit [*A nobis*] secus ergo, si lata esset ab alio secundum Ta. & Vincen. Vnde dicebat Goff. ea, quæ sunt meri imperii delegari ut missio in possessionē, de qua hic loquimur, quę non delegatur. ff. de iurisdi. omnium iudi iubere. unde secundum leges licet cōmittatur executio ex primo decreto, non tamen ex secūdo. ff. de offi. eius cui man est iur. l. pen. uer. ut pos sessio. secundum cañ committuntur & ea, quæ sunt meri, & quæ sunt misti, de offi. dele. c. fin. Dicit etiam quod si executor percipit, quod malitiosè opponitur exceptio falsi causa differendæ executionis, fit executio. & salua manet falsi quæstio, C. de falsis. l. 2. uel punitur opponens. C. de executione rei iudi. l. si longius [*Interuenerit*] id est interuenisse dicatur. similis expositio. sup. de fide instrum. cap. 2. Egi. [*De toto*] idest de aliqua parte negocii. si sit merus executor, inf. eo. sicut. iste enim nihil audiet tanquam iudex & si summariè possit audire exceptionem falsi. ff. de re iudi. à diuo Pio, non ut pronunciet, sed ut causam instructam referat. infra de appella. constitutis. & tunc legitur sic secundum Hostien. sed differri, scilicet quò ad diffinitionem. nā examinatio fiet quo ad instructionem. mistus uero & si non cognoscat de toto, tamē cognoscit de partium qualitate, ut in l. & si nō cognitio, quam alleg. glo. ut ibi dicam, secundum Hostien. [*Quæ inciderint*] idest coram executore propositæ fuerint. secundum Hostien. [*Ad sedem apostolicam*] quæ deferat executorem. ¶ Prima glo. litteram exponit, & exemplificat, signat contrarium. soluit, & remittit. ¶ In 2 glo. ibi si ut proponis] non ualet sententia, cū executor sibi uendicans partes iudicis, contra primam sententiam aliquid pronunciat. ¶ In glo. 1. ibi, instrumenta] secus si dicatur fraus commissa circa commissionem factam ipsi executori, uel circa executionem, Innocen. qui hoc habuit à Goff. qui dixit, quod talis siue sit executor papæ, siue alterius merus, uel mistus si sibi uidebitur, nō obstante exceptione exequetur: aliàs diceret se exequi non posse. ar. de offi. delega. significantibus [& *ibi*. & *si non cognitio*] ubi plenè de hoc. ad solutionem huius. l. canonizatæ dicebat hic Innocē. quosdam dicere, ꝙ cap. similia locum habent, cum sententia fertur à papa: contrarium de sententia lata per inferiorem: tunc enim licet executori de quæstio ne falsi cognoscere. C. de executione rei iudi. si longius, & C. si ex falsis instrumentis. l. fin. Si uerò obiicis de inconuenienti, quod sequitur, scilicet quia hoc prætextu poterit quilibet quantuncunque malitiosus impedire executionem iustæ sententiæ. huius si. quod dixi de rescriptis. super literis, super glosis. uer. si dices; respondent, ꝙ ex quo de hoc apparuit, quia si in probatione defecerūt. puniuntur, ut in l. prædicta, si longius, & infra de pœnis, calumniam. alii dicunt, ut ipse refert, quòd etiā si ab inferiori iudice feratur sententia, executor tamen nō cognoscet de falso, ne tali prætextu impediatur, uel differatur executio sententiæ. sola enim appellatio impedit executionem. in authen. ut iudi. non expect. sa. inf. colla. 9. per quam corrigitur lex, & si non cognitio, aut exponenda est taliter, quòd non contradicat ad hoc. C. de falsis l. 2. Tertii distinguunt inter executionem meram & mistam. meram dicunt, quæ nullam habet cognitionem admistam, puta cum proferens sententiam cōmittit ipsius executionem. tunc enim cum scribat de facto, non est credendum, quòd falsum sit illi suggestum. ar. de rescrip. ab excommunicato. & ideo super hoc falso nō est alicuius probatio ad retardationem executionis sententiæ admittenda, & sic intelligunt hic cum suis concor. & uide inf. de priuile. cum olim propter, in gloss. idest eursorem. & de officio delega. cum in iure. Mistam dicunt, quando non is, qui tulit, sed alius committit executionem sententiæ. potuit enim committens decipi in facto alieno. ar. ff. pro soc. l. fin. & talis super exceptione suggestionis falsi probationes admittit, & retardabit executionem, ut in l. & si nō cognitio. Illud autem ineunctanter dici potest, quòd si non opponatur latam sententiam per suggestionem falsi, sed quod lata sit per falsā instrumenta, uel per falsos testes de tali exceptione non habet se intromittere executor, sed illi, qui delegauit, est cognitio reseruanda, cum nec intenderit super hoc aliquid delegare. Et sic etiam potest intelligi, quod hic dicitur, cum suis concor. & est alia exceptio, quę & dici potest mista: quia pro parte mera, & pro parte habet causæ cognitionem annexam, ut si mandetur alicui, quod prouideat Petro de tali præbenda, si uacat. hæc enim executio habet causæ cognitionem in hoc, ut executor inquirat, & cognoscat, an uacet prius, quàm de ipsa prouideat. Sed postquam ei constiterit de uacatione mera, remanet quò ad prouisionem, quæ non habet causæ cognitionem. unde, si quis uellet obiicere in personam executoris, uel etiam illius, cui prouidendum est, non esset excipiens audiendus, ut not. infra de concess præben. proposuit, & uide de elect. dudum. 2. in gloss. ex hoc patet, cum remissarg. ad hoc. 25. q. 2. & si non cognitio, & supra de rescrip. cum dilecta, secundum Innocentium. Dicit Hostien. mira & noua sunt, quæ in hac parte audio, aut ipsa non intelligo. certum est enim, quod quando papa scribit pro aliquo beneficiando, admittuntur exceptiones propositæ & contra beneficiandu, & contra rescriptu, & contra executorē, ut patet in eo, quod l -

gitur & no. sup. de rescriptis, ad aures. cap. cum adeò, & c. postulasti, & c. si proponente, & in multis alijs iuribus. & sup. de of. dele. pastoralis. §. quia uerò. Nescio tamen, si Inno. intendat hoc suum dictum esse intelligendum, ubi papa certo iudici, & pro certa persona, & de certa præbenda precisè & ex certa scientia scribit, exprimens sufficienter in sua litera, quòd nō vult contra hoc mandatum suum aliquam exceptionem admitti. Sic enim posset saluari, quod premisit: & vix, cum etiam papa dicat. ꝙ nec se, nec præcessores suos credit hoc expressisse; quod dic. ut legitur & no. sup. de offi. deleg. ex parte 2. posset ad hoc etiam trahi huius ratio sui dicti, quod quando papa, uel alius alicui, maxime sibi noto beneficium uacans confert, quem & mandat per aliquem executorem in possessionem huius beneficij poni, talis executor non habet prima facie exceptionem admittere, quod dic, ut legitur & not. sup. de excep. cum ecclesiasticæ, & de causa poss. cap. pen. & infra de accu. accedens. Adhuc tamen sm Inno. in his, quæ hic dicuntur in litera, & in glo. uidetur contra. ff. de iudi. si prætor, ubi dicitur, ꝙ corā executore potest probari dolus illius, qui in sentētia obtinuit, & falsitas instrumentorum, per quæ sententia lata fuit. So. ueritas est, ꝙ nūquam executor debet aliquas probationes recipere ad hoc, ut iudicet sup prin cipali, uel ut decernat sententiam mandandā esse exe cutioni, uel non. nam si talis ferretur sententia, præiudicaret in principali, & sententiæ iam latæ, quæ non posset mandari executioni, obstante exceptione rei iudi. & sic sententia lata inutilis remaneret: tamen ad instructionem suam potest aliquas probationes recipere, ut si inueniat aliquid, quod eum moueat, executioni supersedeat, & negocium totum ad superiorem remittat: uerumtamen in hoc nunquam iudicare debet, & hoc expressè sonare uidetur hæc litera, & lex præalle. si prætor. Sed † quæro, si papa confirmauit aliquem in prælatum, aliquo familiari ipsius papę hanc confirmationem ex pacto forsan, & ex certa pecunia simoniacè procurante, utrum coram metropol. suo posit accusari de hac simonia taliter confirmatus? & uidetur quod sic, dummodò agatur ad pœnam depositionis, nec petatur infirmari, quod factum est per papā: quia in examinatione ipsius causæ metropolitanus iudex est ordinarius usque ad sententiam depositionis, quam non potest facere Romano pontefice inconsulto. 3. q. 6. accusatus, & c. sequentibus. Si uerò quæreretur de confirmatione, utrum fuerit iusta, uel iniusta, de hoc non posset agi nisi coram illo, qui confirmauit, arg. infra de confir. utili c. 1. & 2. non per modum querelæ, sed per modum appellationis, arg. infra de appella. constitutis. 2. & lib. 6. de elect. statuimus. & idem est, ubi quis sententiam à superiore latā asserit esse nullam. hoc enim tantum coram eodem iudice, qui tulit sententiam, dicere potest; quod obtinet, etiam si ille, qui tulit sententiam sit inferior iudex à papa. C. de accu. l. 4. 35. quęst. 15. quod quis commisit, & cap. sententiam, secundum Inn. cuius est maior pars totius huius glo. & patet in eo, quod no. sup. cap. 1. & uide quod dixi de offi. dele. super eo, super 3. gl. ꝙ autem dixit, quod de hoc agendum est coram illo tantum iudice, qui tulit sententiam, subaudi tu, uel coram superiore suo, si ad ipsum causa delata fuerit per appellationem sup. de offi. ordi. ad reprimendam, & cap. duo simul, & de hoc satis, infra titulo primo, dilecto.[f] & coram papa etiam sine appellatione per querelam, cum ipse ordinarius sit cunctorum. 9. q. 3. cuncta per mundum, & c. per principalem. & etiā coram legato suo in prouincia sibi commissa, supra de officio dele. cap. 1. secundum Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶Ab alio. Quasi alius non possit committere executionem, ut sequitur, non refert se ad totum textum, ut patet ex eo, quod sequitur, licet & quo ad tex. aliqui faciant hanc differentiam, ut inf. super glo. in prin. magnæ suppletionis.

b ¶De falsis. l. 2. Adde Pet. de Anch. in clemen. 1. de re iudi. & Ang. Imo. & Alex. in l. à diuo Pio, in prin. ff. de re iudi.

c ¶Instructionem. Hoc idem no. Ioan. And. in c. pastoralis, all. in gl. super glo. ma. & idem sentit, infra super gl. uer. adhuc tamen. uide no. in l. si prætor, ff. de iudi. ubi uide Barto. & in l. à diuo Pio, in prin. ff. de re iudi. & illud intellige, ut infra no. & uide infra super glo. in addi. ma. uersi. adhuc tamen.

d ¶Cognitio. Intelligit ergo iste, quod hic dicitur de falso, idest expressione falsi impetrādo executionem, & sic intelligit uer. fraus, in tex. positum, & in l. & si non cognitio. & est iste nouus intellectus ad cap. & ad d. l. & ad no. super ista gloss. in prin. ut merus & mistus executor cognoscat etiam quò ad ipsam commissionem, nedum quo ad totum negocium commissum.

e ¶Concor. Barto. in l. à diuo Pio, dixit, quod de istis exceptionibus falsi cognoscit, & refert. & idem uoluit Ioan. And. in text. supra in gl. 1. de aliquo, & infra in uersi. ad hoc tamen, & aduerte, quod sunt aliæ exceptiones, quæ opponuntur post sententiam, ut peremptoriæ quandoq;, de quibus in l. 1. C. de iur. & fac. ign. & alię, quæ opponuntur circa res, in quibus debet fieri executio, & aliæ circa priuilegia personæ, contra quam fit executio, & de istis, quo modo admittantur, uide Barto. in l. à diuo Pio, ff. de re iudi. & ad materiam uide l. no. in l. si. ff. de confes. & ibi Barto.

f ¶Dilecto. Et uide plene Bart. in l. si expressim, ff. de app. & C. quomodo & quando iudex, si ut proponis, & uide Pau. & mod. in cle. 1. de re iudi. & Io. And. in Spec. de sen. §. in ata, ad finem.

SVMMARIVM.

1 *Adiudicatio fit & interlocutoriè, & definitiuè.*
Possessio proue, ibid.
Pignora non sufficiunt, ubi res ipsa adiudicata est, ibid.
2 *Suffragium glossarum.*
Possessio adiudicata non dicuntur sufficienter tradita per pignora, & nume. 3.
3 *Additio glossarum.*
Pignus prætorium, & conuentionale differunt, ibid.
In executione non requiritur libellus, & ratio, ibid.

CAPVT VI.

CVm aliquibus. Breue est [*Adiudicata*] interlocu 1 toriè † vel diffinitiuè [*Possessio*]. i. res aliqua, Inno. concor. uide etiam in Spe. de probatio. §. fi. uer. sed pone statutum. supplet Host. sequi debet, Missionis in possessionem executio, sicut aliàs in creditoribus seruatur: quia non sufficit eis dari. i. assignari pignora, & c. [*Lætentur*] ad idem. 3. q. 1. §. sed no- 2 tandum. ¶ [*In † 1. gloss. ibi, constitutio*] uide de eo, qui mit. in poss. c. 1. super 3. glo. [*& ibi, in prin.*] adipiscimur possessionem corpore, & animo, non altero horum solo [*& ibi, ait prætor*] uide de usuris. quia frustra, super 3 gloss. 2. ¶ [*In † glo. 1. ibi, pignus*] prætorium: secus in conuentionali, ut ea. l. 1. ubi etiam no. differentiam inter pignus prætorium[a], & conuentionale, & hic per Vincen. [*& ibi, ex litibus*] ob hoc dicebat Hostien. ex quo constat de sententia, in executione non requiri libellum; uide in remiss. quas dedi, supra de restit. spo. cum ad sedem, ad finem secundæ gloss.

ANNOTATIONES.

a ¶ Pignus prætorium. De pignore prætorio, & conuentionali ultra Abba. hic adde Archi. in §. sed notandum. 3. q. 1. & Ange. in l. fin. C. de execu. rei iudica.

SVMMARIVM.

1 *Contra matrimonium sententia lata non transit in rem iudicatam, & quandocunque reuocatur, cum constat de errore.*

Copu-

Copula carnalis ſequens deſponſationem etiam per uerba de futuro factam matrimonium facit, ibid.
2 *Coniuges turbati, uel iurgati quò ibant cauſa deponendæ contentionis.*
3 *Pro ſententia, prima facie præſumendũ. & ei ſtandum, & quouſq. Negatiua probatur, ibid. ad uer. non fuiſſet, & quo modo hic, ibid.*
4 *Epilogus, & additio gloſſarum, nu. 5.*
Sententia per matrimonio quo caſu, & quæ alias non tranſeat in rem iudicatam, ibid. § in gla. ulti.

CAPVT VII.

LAtor præſentium. Caſus. Sententia † lata contra matrimonium non tranſit in rem iudicatam, unde quandocunque reuocatur, cum conſtat de errore. Et in prima parte facti narratio. In ſecunda iudicis datio, ibi, Nolentes [*Deſponſaſſet*] etiam ſi per uerba de futuro fuiſſet deſponſata, ſequẽs carnalis copula feciſſet matrimonium infra de ſpon. is qui [*Scandalum*] debebãt † ire ad Viriplacam, de qua Valerius lib. 2. cap. 1. de inſtitutis antiquis, refert, quòd coniuges turbati, uel iurgati inuicem coram illa dea ueniebant, & coram illa inuicẽ loquebantur, quæ uolebant, & ſtatim contentione animorum depoſita concordes reuertebãtur [*Cuius*] ſcandali. ſ. ſuborti [*Subtraxerit*] ipſe lator [*Hoc*] ſ. debiti ſubtractionem [*Diſſolutam*] à uinculo coniugali, uel. i. laſciuam [*Vtriuſq;*] forſan quilibet corrupit unum teſtem ad probandum falſum impedimentum [*Conſtiterit*] etenim † prima facie pro ſententia præſumendũ eſt, & ei ſtandum, donec cauſa fuerit retractata, quæ probata fuerat, ſupra de renun. in præſentia, Hoſtien. [*Non fuiſſe*] probatur negatiua, ſecundum Hoſtiẽ. qui remittit de elec. bonæ. Poterit autem ſecundum eum hoc conſtare per acta, quòd ad ſolam confeſsionem coniugum fuit ſine alia probatione matrimoniũ ſeparatum: vel negatur proceſſus, de quo non apparet, de reſt. ſpo. cum ad ſedem, in fi. de proba. quoniã contra [*Deceptum*] hoc eſt contra Mel. in his, quæ no. ſupra de teſtibus, ſicut. Sed ipſe reſpondebat, quod hic non fuerat contractum ſecundum matrimonium. ¶ Prima † glo. reſpondet per obiectionem, & ſolutionem. ¶ Vlti. glo. diſtinguit, aut fertur ſententia contra matrimonium, aut pro matrimonio, & tunc aut ſubeſt impedimentũ, aut non. ¶ [*In † glo. 1 ibi, poteſt aliquis*] uerum eſt denunciando. Sed an directè accuſando, hæſito. Ala. [*§. his ita*] aliàs eſt ſub. §. quia ergo [*& in fi.*] ubi d. hoc, & ſupra de præſump. tertio. ¶ In glo. ult. ibi, nullus conſenſus, ergo nec omiſsio appellationis, & hoc exprimit Hoſtiẽ. dicens etiam ſententiam pro tali matrimonio non tranſire in rem iudicatam.[a] Dicit etiam idem, ubicunq; ſententia nutrit peccatum mortale, cum idem ſit in conſue. & præſcriptio. de cõſue. cap. fina. de præſcri. cap. fi. concor. quod poſt eum dixi ſuper rubrica, & dicam infra e. conſanguinei, ſuper ult. glo. quod no, infra e. inter mona. in glo. fi. uer. Item ibi, & 35. q. 11. in ſumma. §. quia ergo.

ANNOTATIONES.

a ¶ In rem iudicatã. Adde Ang. conſi. mihi, 306. in quæſtione propoſita, & Ludo. cõſi. 347. i. col. & Ho. in c. ex literis. de reſt. in inte.
a ¶ In rem iudicatam. Ex iſta glo. aperte colligi poteſt, quando publicatio atteſtationum impediat in matrimoniali alios produci, & quando non, & rationem ex his collige, quæ faciunt ad declarationem materiæ. c. iurauit, de proba. & c. ſeries, de teſt.

SVMMARIVM.

1 *Sententia prætextu conſuetudinis iniquæ lata contra eccleſiam retractatur.*
2 *Conſuetudines quæ reprobentur, & nu. 6. In conſuetudine quæ inſpicienda, nu. 4. & 6.*
3 *Veritas pro deo.*
4 *Epilogus, ſuffragium, & additio, nu. 5.*
Sententia contra ius ſcriptum qualiter retractetur, ibid. nu. 5.
6 *Conſuetudo, ut ualeat uenditio à prælato ſolo facta ubi inducta.*

CAPVT VIII.

CVm cauſa. Retractatur † ſententia prætextu iniquæ conſuetudinis lata cõtra eccleſiam. Et pars prima ponit factum. ſecũda diffinit[a] ibi. Nos autem [*Inter nos*] capitulũ ſanctæ Anaſtaſiæ, à quo laici iſti petebant domum ex cauſa uenditionis. Innoc. [*Archiepiſcopo*] ſolo ſine conſenſu capituli, Inn. [*Fuiſſet*] ad petitionem ipſorum laicorum, quibus res non fuerat tradita, ſecundum. T. & Vincen. [*Inducias*] ad iter arripiendum [*Tibi*] erat forte iſte procur. aut ſyndicus capituli, Inno. [*Arripueras*] ex aliqua iuſta cauſa impeditus, Hoſtien. Sed de hoc non[b] curo [*Conſuetudinem*] quæ forſan † erat, quòd ualeret contractus cum ſolo prælato, ut in glo. & forte, ꝙ ex uenditione ſine traditione tranſiret dominium, uel erat conſuetudo ſecũdum Hoſt. quòd infra annum & diem teneatur eccleſia uendere poſſeſsionem ſibi relictã contra id, quod legitur, de rebus ecc. non alie. cap. fin. uel pone exemplum ſecundum ipſum per decr. quæ in eccleſiarum, ſupra de conſti. [*Appellationem*] per procuratorem eccleſiæ à ſententia lata pro laicis [*Promulgauit*] ſi dicas, quòd ab iſta ſententia iterum fuit appellatum, nõ ob. iura, quæ uetant tertiò appellare ſecundum Ab. quia ſemel fuit appellatum à grauamine, & bis à ſententia [*Veritati*] i. † deo; qui ueritas eſt, Io. 14. [*Adiudicauimus*] eccleſia ultrò ſe obtulit petens adiudicari, & probans dominium. uel dic, quod delegatus executus fuerat ſententiam, quare petens eccleſiam reuocari intentata, periit etiam adiudicari ſecundum Hoſti. qui etiam remittit, ſupra de reſti. ſpo. ex conqueſtione. ¶ Secũda † glo. obiicit, & ſoluit. ¶ [*In glo. 2. ibi, cum de conſuetudinẽ*] in conſuetudine primo exploratur an aliquando fuerit firmata cõtradictorio iudicio. ¶ [*In † glo. 2. in fi.*] quare ergo retractatur ſententia? ſol. quia fuit iniqua, ſ. ꝙ uenditio teneret, & ex hac cauſa iterum capitulũ appellauit, & ap. fuit proſecutum, & ſi non appellaſſet, fuiſſet ſententia retractata: quia contra ius ſcriptum eſt, ꝙ non teneat uenditio facta à ſolo prælato, Inno. & hoc de iure communi, ſi error fuiſſet expreſſus uel per beneficium reſt. in inte. ſi non fuit expreſſus. ¶ [*In glo. 2. ibi, obtinuit*] non obtinuit: quia fuit appellatum [*& ibi, illa † conſuetudo*] ſecundum. T. qui etiam dixit talem conſuetudinem eſſe in multis ciuitatibus Lombardiæ inductam per ſtatuta ciuitatum, & facit, quod no. de foro compe. cap. 2. lib. ſexto, quod hic not. Eg. [*& in fi.*] T. & talis conſuetudo non ualet, cum grauamen inducat eccleſijs, ſupra de conſtituti. cap. primo.

ANNOTATIONES.

a ¶ Diffinit. No. hunc tex. in fi. quia facit ad ea, quæ no. doc. in l. cos, de app. quòd quando reus in cauſa app. probat, non ſolum ſententia debet eſſe caſſatoria, uel confirmatoria, ſed etiam declaratoria, ut fuit hoc in eccle. Vienen, &c. ad hoc, c. cum Ioannes, in fi. de fide inſtr, uel dic, quòd ideò hic declarauit; quia in medio ſententiæ lata per legatum fuerat executioni mandata: quia poſſeſſio domus laicis fuerat tradita, ideo declaratum fuit opus. Item no. hic etiam caſum, quòd ſententia lata prætextu conſuetudinis iniquæ ualet, ſed poteſt appellari, no. in l. præſcriptione, C. ſi contra ius, uel uti. pub. quærit, & non determinat, Bal.
b ¶ Hoc non. Vide Ioan. And. per intellectu illius uerbi in ſpe. de app. §. nūc breuiter, uer. & no. & in deciſio. Rotæ cõcluſione. 143.

SVMMA-

mo casu uerum dicit Goffr. quod etiam intellexit sic glo. ut patet, infra secundo casu uera glo. & de hoc sa-
c tis ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. 1. §. item ex edicto c, & in re caueant, statim alle. [*& ibi, contumax*] uerè, non fictè tantum, de quo dicam super Cle. de do. & contuma.
9 si ante. ¶ [*In glo. ult. ibi, prohibitionem* † *expressam*] nam de tacita prohibitione præmisi, s. de litis pendentia, secū dum Innocen. [*& in fi.*] sed quomodo dici potest litigiosa, quæ finita erat per sententiam, à qua nō fuerat appellatum, ut in prin. Dicit Hostien. quod hoc induxit citatio uiri facta ante, quàm secundam desponsaret, & ideo dicitur lis pendere, & quasi litigiosa esse, de ap. suggestum, & de officio dele. licet. non obstat sententia, quæ hoc casu non transiit in rem iudicatā, ut sępius dictum est, facit Clemen. ut lit. pen. cum lite.

ANNOTATIONES.

a ¶ Absentem. Adde, quod in dubio sententia præsumitur lata in absentia, Abb. hic, & in consi. 93. incip. contra sententiam, in 1. uol. adde Bal. in auct. si quis in aliquo, in 3. col. C. de edic.

b ¶ Hosti. De sententia lata contra infirmum, quomodo & quando ualeat, uide Bar. in l. quæsitum, alle. in glo. & an ualeat lata pro ipso, ibi per ipsum, & in l. furiosus, ff. de re iudi. & quomodo probatur, uide per ipsum in d. l. quæsitum.

c ¶ Ex edicto. Dic, quòd sententia lata contra non contumacem: quia non citatum, non ualet: quia si citatus, & impeditus, tunc ualet, sed restituitur, & ita potest loqui Gof. & hoc in alijs sententijs, quæ transeunt in rem iudicatam. in his autem quæ non transeunt, siue contra absentem, potest retractari, ad hoc uide etiam glo. cum Bertoldus, in uer. remisissent, infra eo. titu. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas quæ dirimit matrimonium.*
Confessionē sacramentalē quādo possit publicare confessarius, ibid.
2 *Debitū reddere nunquid debeat uxor uiro, si alleget impedimentū.*
3 *Additio glossarum, num. sequen.*
Negatiua probatur, & quibus rationibus, quòd mulier non sit commater, ibid.
4 *Matrimonium ne contrahere poterit allegans mulier impedimentum, & succumbit.*
5 *Matrimonium primum per falsitatem separatum muliere succūbente an alius denuntiare possit.*
Popularis actio quo casu cesset, ibid.
In peccato defendere, uel nutrire nec consuetudo, nec uinculum, neque sententia potest, ibid.
Sententia quæ non transeant in rem iudicatam, ibid. & num. 6.
6 *Sententiæ censuræ nunquid transeant in rem iudi.*
Mortæ non soluuntur uincula sententiarum censuræ, secus in matrimonio, ibid.

CAPVT XI.

1 **C**Onsanguinei. Idem dicit, quod decre. lator, supra co. & communis diuisio: secunda ibi, Fraternitati [*Compaternitatem*] quæ cōtracta † per baptismum, uel confirmationem in fronte habet dirimere sequens matrimonium, infra de cog. spi. Mar-
a tinus. & c. ueniens, & c. ti. cap. 1. 2. & 3. lib. 6. [*Confessa a*] in iudiciali foro, uel hoc episcopus publicauit de uoluntate sua: aliàs cōtra, de officio or. si sacerdos [*Compaternitatem*] quæ scienter, uel ignoranter contra matrimonium præcedens non dirimit, infra de cog. spi. si uit [*Et infra*] concludebat quid habebat facere [*Pro-*
2 *mulgata*] & cum dolore † debitum reddat exacta. infra de secundis nup. dominus, Ego Vin. contra. s. quod non
3 reddet, cum non sit uxor. ¶ [*In* † *gloss. ulti. ibi, testes*] sed quid poterunt isti testes probare. ex quo enim probata est affirmatiua, s. quòd est commater, probans cōtrarium dicit non fuisse commatrem. Sed hæc negatiua est & pura & indeterminata, ergo non probatur, Dicit Hosti. quòd si primi dixerint, quòd mulier leuauit filium, nunc probari poterit, quòd non erat filius illius, sed alterius qui fi. sint le. transmissæ, & c. causam 1. ff. de his qui su. sui, leg. filium. uel testes primi deposuerunt diem, & locum. isti probant illam ea die iacuisse infirmam, nec exiuisse domum, uel fuisse in alio loco remoto. supra de testibus, ex tenore. Quid
4 † si mulier ista agit, & succumbit, nunquid poterit cū alio contrahere? Dicit Hosti. eam suæ conscientiæ relinquendam, supra de iureiur. mulieri. Quæritur etiam
5 Goffr. & Hostien. an † succumbente ista muliere possit alius denunciare primum matrimonium per falsitatem separatum? quod uidetur, infra de cog. spi. rua. Sed contrà, consumitur actio popularis uno agente & succumbente. ff. de popularibus actionibus. l. 3. Sol. secundum eos semper auditur denuncians uolens fidem facere de errore, cuius fide facta reuocatur male factum, quod nec transiuit in rem iudicatam supra c. lator. Ratio: quia nulla consuetudo, uel uinculum, uel sententia potest peccatorē in peccato defendere, uel nutrire supra ti. 1. c. fi. uide, quod dixi, supra c. lator, super ulti.
6 glo. Quid † de sententiis censuræ, nunquid transeunt in rem iudicatam? quod uidetur: quia trahunt secum executionem, infra de ap. pastoralis. Sed contra: quia semper auditur conquerēs de iniusta sententia, etiam si non fuerit appellatum, supra de officio dele. cū contingat, & eadem ratio uidetur in illis, quę in ista, s. periculum animarum. nam pronunciatio iudicis, quod excommunicatus non sit, non mutat ueritatem, si uerè sit excommunicatus. Item uincula istarum sententiarum non soluuntur morte, de sen. ex. à nobis, & tamen matrimonium dissoluitur, in auct. de nup. §. deinceps, & criminum accusatio. 23. di. quoniam.
b unde, si uolo probare ueritatem, non obstante sententia, uideor ad mittendus, ne contra conscientiam illi communicem, supra de temp. or. ad aures. & licet hoc nō sit uerè expressum, subest tamen rationis idētitas, ut sit idem ius, de transac. cap. 1. Sol. dicit Hostiē. quod tales sententiæ quo ad priuatam utilitatem trāseunt in rem iudi. quo ad publicam tangentem periculum animarum non, ar. de excep. pia, lib. 6. & dicit addendum, quod dixi super rubrica, & quod dicam, infra c. cum Bertoldus, in gl. non dicit, in gl. mirabile.

ANNOTATIONES.

a ¶ Confessa. Quid operetur confessio coniugum in causa matrimoniali, adde notata in c. super eo, de eo, qui cog. consang. uxoris suæ. Archi. in c. si duo. 35. quæstio. 5. ex. abba. in c. duu puen, de despon. impube.

b ¶ Obstante. Istæ sententiæ censuræ transeunt in rem iudicatam quod ad hoc, ut post decem dies appellans ab illis non deuoluat causam ad iudicem, ad quem, nec ad metropolitanum potest, si non sit appellatum, de illarum iniustitia querelari, de sen. excom. uenerabilibus, li. 6. & in prin. intellige tamen & limita, prout no. Io. An. in c. ad repr. mendam, offi. ord. super fi. glo. hoc ideo dicit quoniā si coram papa, uel leg. non possit semper de illarum iniustitia agi, nunquam transeunt in rem iudi. uide in dictis iuribus, & de sen. excom. per tuas.

SVMMARIVM.

1 *Collatio surreptitia dicitur, & non tenet, si confert papa contra pronunciationem suam hoc tacito.*
Nominare pro eligere, ibid. duobus in locis.
2 *Electio secunda fieri non debet, nisi cassata prima.*
3 *Archidiaconus an quis eligi possit non promotus ad diaconatum.*
4 *Credere pro scire, & hic æquiparantur quodammodo.*
5 *Per surreptionem quod fit, non ualet etiā aduersario consentiente.*
6 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 7.*
Creditor qui recuperauit à debitore, non confert cum alijs, ibid.
Vigilare cuilibet licet pro commodo suo, etiā si alteri præiudicet.
8 *Additio, sive suppletio glossarum.*

Persona-

Personarum qui plurium uices gerit, quando plures uoces habeat, & distributiones, eo. num 8.
Duplex ius quis potest habere in eandem personam, eo. num. xer. sed constat.
Geminatio causarum geminat ius, ibid.
Causæ diuersæ in origine diuersæ sunt in prosecutione, ibid.
Vocem, & portionem duplicem quis, & quando possit consequi, eo. nume.
9 *Non causam ut causam Papa hic assumit.*
Literæ præiudiciales à curia transire non debent, ibid. & in earum impetratione qui citantur, ibid.
10 *Sententia in notorijs contra absentem, & quibus seruatis feratur.*
Spoletanorum usurpatio quæ de spectantibus ad ecclesi. Roma. ibid.
11 *Ad electionem qui uocentur iuncta glossa.*
Præsentes dicuntur hic, qui sunt in prouincia, ibid.
Conqueri quis non potest de liberalitate in alios, non in se, ibid.

CAPVT XII.

1 CVm olim. Casus. Si † papa contra pronũciationem suam beneficium cõfert hoc tacito, surreptitia dicitur collatio, & nõ tenet. Et prima pars narrat factum. secunda diffinit ibi, Nos igitur [*Nominasset*] i. elegisset. secundũ Host [*Per appellationem*] propter hoc non debuit prouisio impediri, infra de his, quæ fi. à ma. parte capi. ex ore. §. fina. nam sufficiebat protestatio. supra de elec. Cum ana [*Anullum*] si. de his, quæ fi. à ma. parte ca. ex ore, de concess. præben. proposuit [*Inuestiuit*] & male: quia ipse solus non habuit hanc potestatem [*Nominare*] i. eligere, Hostien. [*Præ-*
2 *sumpsit*] quia † nec debuit fieri secunda electio, prima non cassata. supra de elec. considerauimus, & c. auditis, Hosti. [*Ab utraque*] s. episcopi, & præpositi [*Cassabit*] quia neutra tenuit, ut dictum est [*Pronuncias*] contra quam pronunciationem postea contulit archidiaconatum, ut sequitur [*Quàm personas*] ergo non spectabat ad solum episcopum [*Ipsi*] executores. s. si. supra de rescriptis, constitutis, & c. ab excommunicato [*Ad dia-*
3 *conatus*] ad hunc † ordinem promoueri debebat, de elec. cum in cunctis. §. inferiora. Sed etiam existens in minoribus ad hanc dignitatem eligi potest, secundũ Inno. quod intelligit Host. dispensatiuè. supra de æta. & quali. præterea. uel secundum eum forte notabatur hoc, quia impediẽte aliqua irregularitate ad illud nõ poterat promoueri; ergo nec in archidiaconum eligi debet, de æta. & qualita. c. 1. [*Procuratoris*] in an.
4 præfati. P. procu. [*Credimus*] idest † scimus, ut patet, infra ibi, Liquido. & sic no. quòd credere, & scire idem est quodammodo: quia in isto, & in illo conscientia est saluanda, de iureiurando, & si Christus, primo responso [*Circumuentus*] quod uiolẽter præsumimus ita, quòd contrariam probationem non admittimus, secundum Inno. [*Inhærentes*] de iura. cal. c. 1. [*Non obstan-*
5 *te*] no. Innocen. quod fit † per surreptionem, non ualere, etiam si aduersarius consentiat [*Donationis*] forte faciendæ per illos delegatos papæ, uel forte à papa secũ-
6 dum Vinc. ¶ Glo. 1. † respondet per quæstionem, quo-
a modo poterat duas uoces[a] habere, & soluit dupliciter. ¶ Glo. 3. no. arguit, & obiicit, ponit opi. lo. quam reprobat; demum soluit. ¶ Antepen. glo. alleg. unam concor. sup. unum contrarium, & tripliciter soluit,
7 ¶ Vlt. gl. respondet per duas ob. ¶ [*In 3. † glo. ibi, publicè*] licet creditori uigilare recuperãdo à debitore, quod debet, nec alius conferret, si ille postea efficiatur non soluendo [*& ibi l. ult.*] uide de iudi. cum deputati, su-
8 per 1. glo. ¶ [*In † 1. glo. ibi, canonia*] unde uidetur uelle Inno, ꝙ ex quo plurium personarum vices gerit præpositu, & canonici, plures uoces habeat; alle. de ele. cum inter. 2. de hoc de elect. cap. pẽn. §. porro, lib. 6. [*& ibi, stipendiorum*] Dicit Vincen. ut si ratione præposituræ duplicem portionem habebat. no. quia de facto fuit quæstio per me consulta. in ecclesia Florẽtina thesauraria est noua dignitas in ecclesia, & habet thesaurarius, licet non alias canonicus, vocem in capitulo, & quotidianas distributiones ut quilibet canonicus. ea uacãte assumitur canonicus in thesaurarium, qui de speciali iure ecclesiæ, uel dispensatione tenet utrũq;. Quæritur, an duplicem uocem habeat, & duplices distributiones? & licet æquissimũ esset, quod nullus in uno corpore, uel collegio duas uoces, uel duo suffragia haberet suo iure, idest iure sui unici capitis, uocis naturalis, vel oris: tamen, ubi cõsuetudo ecclesię non apparet, cui staretur, in hoc puto, ꝙ ex quo utriq; illorum iurium debetur uox, & distributio, habens licitè illa duo iura, duplicem uocem, & duplices distributiones habebit; & sic intelligo dictum Inn. cum non sit iuri contrarium, unũ diuerso iure diuersis uti suffragiis maxime realibus. i. quæ sequuntur, & debẽtur ex illa, etiam si dicantur iura hominis iure. facit infra de decimis, pastoralis, Clemen. de censi. c. 1. ff. de contrahen. emp. alienatio. & l. si aquæductus. ff. si seruitus uen. l. pen. de actio. emp l. creditor. §. fi. de leg. 3. prædiis. §. pen. & ult. de serui. rusti. præd. l. pecoris, & l. una. §. si funus. ff. de reg. iuris, in omnibus causis. ubi uerò ex dignitate, personatu, uel officio p se sine canonia non haberet uocem, talis habens illud officiũ, dignitatem, vel personatum cum canonia unicam vocem
b habebit[b]: & merito, quia unicũ ius habet, cui sit vox debita; & sic est in ecclesia Boñ. ubi Archidiaconus, & archipresbiter nõ canonicus non habet uocem in c. existẽs ergo Archidiaconus, & canonicus unicam vocem habebit, ut sic habens duo iura, quorum alteri soli debetur uox, utatur sola uoce, & hoc casu licet quandoque duplicem habeat de consuetudine portionem; ex tali tamen duplicatione redituum uoce duplici non utetur; & sic intelligo glo. & hoc secundum est indubitatum. Primum autẽ bene probatur per prædictam decre. pe. §. porro, de elec. lib. 6. & sup.
c de elect. scriptum[c]. bene facit, quod dicimus filium rogatum restituere, detrahere duas quartas, infra de testa. Rainutius. & optime faciunt iura, quæ ibi allegabo pro opi. Mar. super glo. antepen. & quæ ibi no. Cum ergo iura geminata concurrunt in personam unius, fungatur quo ad illa uice plurium, cum sint actus consonantes, non repugnantes, uoluntarij, non contentiosi. facit quod no. supra de proba. ex literis, ff. de adop. si consul, & l. duorum. ff. de operis libe. Si autem hujus dicti efficax ratio, quæ sumitur ex l. generaliter, ff. de fideiuss. quia si dicis talem unicam uocem habere, quæro, quæ sit illa qua utitur, & quæ sit illa, quæ confunditur? Sed constat, quòd non est ratio plus unius, quam alterius confundendæ; ergo duret utraq; ad idem etiam. ff. de act. empt. non est nouũ, & quod ibi no. de le. 1. si mihi, in prin. de duobus reis, si reus, & de fide instru. si reus, de solutio. si duo. Item uideo, quod in eundem libertum potest quis habere duplex ius, scilicet ut patronus, & ut filius patroni. ff. de bonis liber. l. si filius, de fideius. lib. si filius. §. erit. Et geminatio causarũ geminat ius. ff. de pecul. leg. l. dominus. §. dominus de stipul. ser l. 4. Item causæ diuersæ in origine diuersæ sunt in prosecutione, & effectu. ff. de priua. delic. l. nunquam, de execu. rei iu. l. si mater, §. 1. 2, & § eandem, & l. & an eadem, in prin. sic & in iureiu. ff. de iureiu. l. duobus. §. exceptio, & §. si quis iurauerit, & §. quæ iurauit. Concludo ergo, ꝙ sicut ille habens prædicta in diuersis ecclesiis duplicem uocem, & portionem, haberet. facit quod not. infra de præben. quia in tantum. & sicut duo habentes

tes prædicta in ipsa ecclesia, duplicatentur prædictas sic & iste fungens uice duorum, licet in una ecclesia, prædictas duplicem uocem. & distributionem habebit[d] [& in fi.] & cap. scriptum. ¶ [In glo. 2 ibi, ualebat] secundum antiquos canones ualebat 60. dist. ca. 2. ¶ [In glo. 3 ibi, quòd non ualeant] idem hic Inno. qui notat illas surreptitias. uide, quod post eum dixi, supra de rescriptis, cum dilecta, in glo. dicuntur [& ibi, non est uerum] & secundum hoc † assumit papa nō causam ut causam: sic, supra de elect. bonæ. 2. [& in fi.] nec aliter præiudiciales transite debuerunt, & Host. dicens & curiā hoc seruare, quòd quando procurator est præsens, non sufficit generalis citatio in audientia, sed fieri debet ad hospitium. ¶ [In glo fi. supra ibi, surreptione] idem no. 35. q. 9. ueniam [& in fi.] Vnde dicebat Host. hic apertè consigl, quòd in notoriis fertur sententia contra absentē, non dato libello, nec lite contest. ad idem de elec. dudum. §. 1. ff. de accu. si constiterit, de app. cum sit Romana, in fin. de dolo, & contu, cum olim. §. uolentes quod locum habeat, ubi aliqui ciues, uel alii res Ro. ecclesiæ iniustè detinent occupatas, & sic dicit Vrbanum pronunciasse contra Spoletanos tenentes quandam terram, quæ dicitur Aruulfor, spectantem ad ecclesiā Ro. aliqui dicerent, q locus erat præcepto, non sententiæ. Alij, quòd inter ista non erat uis. inf. de uer. sig. in his, de alia usurpatione Spoletanorum dicam, infra de pur. vul. cap. 2. ad id, quod dixi, adducitur. ff. de seruis fugi. diuus, & de officio procu. Cæ. l. fi. ergo potuit hoc esse notorium. Ratio huius processus. interfuerat enim Inno. papa tunc cardinalis cum aliis cardinali. prædictis tunc habitis per Celestinum secundum Inno. Alia ratio, quòd quæstio erat beneficialis; parum ualet ex quo reus non erat contumax, secundum Host. qui etiam remittit, infra de appel. cum sit, in fi. ¶ [In glo. ult. ibi, non † nocentur] infra de præben. cum in ecclesiis, li. 6. & quomodo hæc littera intelligatur; ibi not. quòd hic præsentes dicuntur, qui sunt in prouincia, uel talis erat consuetudo. uel dic etiam secundum Hostien. quod forsan hic erat deuoluta collatio ad papam, quam testatur præsentibus tantum; nec de hoc alii conqueri possunt, ad hoc. C. man. l. in re mandata, & infra ut ecclesia. bene. c. uno.

ANNOTATIONES.

a ¶ Duas uoces. Adde Cardi. consi. 4. & de isto consi. facit mentionem Bald. hic, & Ludo. consi. 25. incipien. uiso facto.

b ¶ Habebit. Ao autem ponderosior sit istorum uox, quàm aliorum canonicorum, uide hic in glo. & in c. postulastis, de concess. præben. per gloss. & Io. And. in c. scriptum, infra allega.

c ¶ Scriptum. Vide Io. And. in gl. procuratores datos. & per ipsum, eo. titu. cum ecclesia, super glo. 2. & in c. pen. de appel. lib. 6.

d ¶ Et distributionem habebit. uide d. Fede. consi. 120. incip. quæsitum est, & But. & Innocen. hic.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra ius litigatoris, ualet, si ab ea non appellatur intra decem dies.*

2 *Contra possessorem in subiectionis causa agitur, nisi in casu, & quo.*

3 *In subiectionis controuersia libellus generalis, & qualiter conceptus sufficiat, & quæ probanda, & quæ ueniant.*

Subiectionis indicia quot, & quæ, ibid.

Episcopale ius in quibus retineat episcopus, licet abbas aliqua episcopalia habeat, ibid. & potest ab abbate præscribi, nume. 4. in fine.

Pleno iure spectare ecclesia quando dicatur, ibid. & ad quem, nume. 5. in fine.

4 *Inuestitura pro corporali possessione, & ad archidiaconum spectat. Fidelitas pertinet ad temporalia, ibid.*

Ordines etiam minores à proprio episcopo requirendi, ibid.

Tonsura prima etiam ab eo recipienda, & à quibus abbatibus conferatur, ibid.

5 *Chrisma à quo conficiatur, & recipiatur.*

Letania spectant ad spiritualia, ibid.

6 *Confirmatio differt à priuilegio confirmatorio.*

Testimonium meum an mihi præiudicet in alienatione iuris mei, & quod, ibid. ad uer. sub testimonio.

Consensus tacitus non prodest in alienationibus, & quo casu expressus, ibid.

7 *Contractus, qui fiunt in scriptis, non ualent, quousque instrumentum in mundum fuit receptum.*

Ascribere sibi bona non dicitur prior, qui subscribit concessioni sibi factæ, & ratio, ibid.

Prior monasterij quæ possit facere pro sua ecclesia, ibid.

8 *Manualis obedientia quid.*

9 *Substantiuorum duorum recti casus alterum resoluitur in genitiuum rectum ab altero.*

Et, copula resoluitur cum substantiuo sequens in genitiuum, ibid.

Priuilegia à primo dependentia non ualent, si nullum est; aliàs, si sint noua concessionis, ualent, ibid.

10 *Successores censentur eiusdem iuris, cuius & litigantes.*

Episcopale ius episcopus à se non potest abdicare, ibid.

Sententias suas an reuocet ordinarius, delegatusque iudex, ibid.

Quæ transeant in rem iudicatam, quæ non, remiss.

11 *Contra ius litigatoris iudex si pronunciat, contra ius scriptum pronunciat, sed non expressè, & quando teneat pronunciatio contra ius scriptum.*

Causa altera ex duabus si noceat, altera si non nocet; actus tenet, ibidem.

12 *Sententia lata super parte petitorum, uel super certis capitulis, cum de pluribus sit actum, an ualeat, & an si ualet condemnando in parte, uel in certis, uideatur in reliqua parte, uel reliquis absoluisse, ibid.*

13 *Epilogus, & suffragium glossarum: num. 14.*

Subscribere quis potest per se, uel alium, & nu. 15. §. 2.

Sententia quibus noceat, §. in glo. secus.

Veritas rerum errore gestorum non uitiatur. § fi. & nu. 17.

15 *Additio, siue suppletio glossarum.*

16 *Sigillum idem est, quod annulus apud leges.*

Præscriptione non inuari nes, multa possunt obstare, & quæ, eod. num. §. in glo. quia donu.

17 *De gestorum uaria significatione, remittit.*

Gestis magis credendum est, & quando, ibid.

Pro processu non semper præsumitur. & quibus casibus, ibid.

Antiquum factum ad præsumptionem processus quid, ibid. in fi.

CAPVT XIII.

1 CVm inter. Casus. Valet sententia lata contra ius litigatoris[a], si ab ea, infra decem dies non fuerit appellatum. Et prima pars narrat processum, & tota huius partis. secūda diffinit, diffinitionis, causam præmittens, ibi, quāuis forte [Proculi] & ideò hic agi † contra clericos: quia nemo in eis hoc possidebat, aliter contra possessorē ageretur, ut no. de maio. & obe. inter quattuor, de præscriptio. auditis, & c. cum olim, Inno. [Subiectione] not. petitionem † subiectionis esse generalem. & ideò licet in libello dicatur in genere; Peto subiectionem talium clericorum, tamen postea debet probare, in quibus articulis sunt subiecti, & in illis tantum debet ferri sententia. ut infra in fi. & supra de offi. or. conquerente, secundum Innocen. [Institutionem] primum, & hic decem per ordinē enumerat: nec tamē singula, quæ hic ponuntur, sunt indicia plenæ subiectionis, sicut sunt letaniæ, & quędam alia. Sed omnia simul, secundum Innocen quia, ut dicit Host. quæ non prosunt & c. sup. de testibus, præterea. Sed dicit Inno. quod aliqua ex his per se sunt sufficientia indicia,

dicia, ut institutio in spiritualibus, & fidelitas in tem-
poralibus: non sic de aliis. Nam licet habeat ibi abbas
aliqua episcopalia; tamen in ordinatione visitatione,
iudicio, consecratione altarium, & similibus semper
retinet episcopus ius suum, ar. 9. q. 3. per singulas. &
hoc. quando episcopus dat alicui ecclesiam pleno iu-
re. Sed & si alius, quàm episcopus, habeat ibi institu-
tionem, & fidelitatem, ad talẽ dicitur ecclesia pleno
iure spectare, ar. 16. q. 2. cap primo. & 2. Alij dicunt, ꝙ
tũc demum pertinet ad aliquem ecclesia pleno iure,
cum omnia episcopalia ibi habet, nec sufficit ad hoc,
ut plenè sit exempta quòd episcopus singula iura spe
cifice conferendo, nisi dicat, eximo, uel uerbũ aliud
æquipollens, licet facta exemptione possit excipere
aliqua, de quibus, infra de priuil. cum & plantare. & c.
recipimus, & c. cum capella, secundum Inn. Sed Ho-
stiẽ remittit infra de præben. de monacis. de dona. pa-
storalis. de priuil. quoniam, de reli. domi constitutus,
ubi de hoc dixi. Sed plenius, de censi. cum uenerabi-
4 lis [*Inuestitura*] i. corporali † possessione[b], quæ spectat
b ad officium archidiaconi, supra de offi. archid. cum
satis, & c. ad hoc [*Fidelitatem*] hoc est de temporalibus,
Inno. [*Tonsuratione*] ar. quòd nedum ordines sacri, imò
& minores, quinimo & prima tonsura, de qua hic lo-
quitur, est requirenda à proprio episcopo, siue præla-
to, de hoc supra titu. 1. ueniens. De abbatibus autem,
qui possint dare tonsurã, dic ut inf. de priuil. abbates,
libro. 6. in fi. no. etiam Hosti. abbatem cum titulo; de
quo sequitur, posse præscribere iura episcopalia, su-
c pra tit. 1. cum olim, & c. auditis, ubi de hoc[c] [*Chrisma-
5 tis*] no. † quod abbas non conficit crisma, quod epi-
scoporũ est. 68. di. quamuis: sed de recepto à diœc. per
abbatem ipsa ecclesia recipiet ab abbate secundum
G. Na [*Letanijs*] hæc spectant ad spiritualia, Inno. [*Simi-
libus*] de quibus supra de officio ordi. conquerẽte. Di-
cit Innò. puta; quod de temporalibus rationem red-
dant. 16. q. 2 ca. 2. de priuil. cum & plantare. §. in eccle-
sijs [*Ad quod*] i. subiectionem ecclesiæ in prædictis [*Ve-
ron. episcopi*] ad quem spectabat ecclesia pleno iure [*Pri
6 uilegia*] confirmatoria, Inno. Dixit. T. inter † priuilegia
confirmatoria, & confirmationes est differẽtia: quia
in priuilegijs ponitur canonicorũ subscriptio, in con
firmationibus non. Idem Inno. addens, quod in pri-
mis ponuntur multa præter confirmata, in secundis
sola confirmata [*Quorum*] i. patriarcharũ [*exprimit*] for-
san asserẽdo illam subiectam, sicut in alijs priuilegijs
cotinebatur, uel forsan illam eximendo, sed non ua-
luit, ut uer. quamuis [*Sub testimonio*] quasi per hoc sibi
præiudicauerit, ar. ff. de pigno. fideiussor. § 1. & ex eo,
quod utriq; ecclesiæ præfuit episcopus, magis ei cre-
dendum uidetur, ar. infra qui ma. ac. pos. uidetur. Sed
hęc non prosunt: quia in alienationibus non prodest
tacitus consensus. ff. de pigno. l. Caius, imò nec expres-
sus hoc casu sine cõsensu ca. de dona. pastoralis [*Qui*]
7 episcopus Veron. [*Completa*] forte † hoc tangit: quia
in contractibus, qui fiunt in scriptis, non valent, quo-
usque instrumentum in mundum receptum fuerit,
& completum. C. de fide instru. contractus, Hostien.
[*Subscribit*] Sed quomodo subscribit prior mona. cui
fiebat concessio, contra id. C. de his, qui sibi ascribũt
in te. l. 3. C. de proba. instrumenta. & l. rationes? Respõ
-det Host. quod talis nõ dicitur sibi ascribere: quia bo-
na ecclesiæ non sunt prælati, infra de præben. ca. 3. de
dona. c. 2. 16. q. 1. c. fi. unde prior in causa ecclesiæ sub-
scribere potest, ut hic, & testificari, de testi. insuper, &
& c. cum nuncius, ar. 12. q. 2. qui manumittitur, & ar-
bitrari, supra tit. 1. cum olim. ibi uide super uer. Luca-
nis [*Monasterij*] i. sancti Zenonis [*Archipresbiterorum*] san
8 cti Proculi [*Manuali*] Dicit Gof. quod † manualis obe
dientia dicitur, quæ promittitur præstito iuramento.

uel dic, quòd est illa, quæ promittitur iunctis manib.
Et dicit Hosti. ꝙ obedientia huiusmodi respicit solos
fratres; obedientia, & fidelitas archipresbiterũ [*Exorta*] coram episcopo Veron. ut sequitur [*Ad quæ duo*] s.
fidelitatẽ. & obedientiam [*Dumtaxat*] ut quia de alijs
non agebatur, Host. [*Iudicatum*] & forte appellatum,
Inno. [*Repromitteret*] credens etiam, quòd testes depo-
suerunt uera, qui de fidelitate coram ipso manifestũ
testimonium protulerunt, idem etiam ipse sententia-
liter diffiniuit, ita corrigit Inno. de registro, & nisi sic
suppleas; non uidebis: quare infra papa pronunciauę
rit de fidelitate, & in quibusdam instat hic Inno. quæ
magis impediunt, quàm aperiant intellectum [*Iudica-
tum*] secundũ hanc allegationem fertur sentẽtia [*Con-
9 firmationibus, uel priuilegijs*] i. priuilegijs † confirmatio-
num, ut patet ex no. supra uel forte dicebatur in pri-
uilegijs concedimus id, quod talis episcopus conces-
sit, sicut iustè concessit, unde pendebant à primo. Si
enim fuissent priuilegia nouæ concessionis concessa
ab illo, qui potuit, nec inniterẽtur primo priuilegio,
quod nullum erat, bene ualuissent. 3. di. priuilegia. C.
de thesauris. le. una, de dona. cum dilectus. si. de elec.
10 ecclesia 2. Hosti. [*Litigantes*] & † ipsorum successores.
Gosfr. [*Ius ex sententia*] lata per dictum episcopum Ve-
ron. hic ergo patet per hanc decre. non probari, quod
d episcopus à se possit episcopale ius abdicare[d], cum ex
hac sententia, nõ ex donatione obtinet abbas. & etiã
dixi de censi. cum uenera. [*In rem*] repetit hic Hosti. de
iudice ordinario, vel dele. an reuocent sentẽtias suas,
de quo dixi, & remisi. supra c. 1. in prin. ult. gl. Tractat
etiam hic triplex genus sententiarum: quadam nun-
quam transeunt: quædã statim: quędam post 10. dies,
11 de quo dixi in rubrica [*Expresse*] hoc dixit: quia iudex,
qui subuersis probationibus cõtra ius litigatoris pro-
nunciat, contra ius scriptum pronunciat, sed non, ex-
presè secundum Gof. si in sententia duæ causæ expri-
muntur, & altera sola est contra ius constitutionis, ex
presè, tenet sententia, ut dixi post Inno. & Hostiẽ. re-
mittit in c. præsentia, in gloss.[d] ar. ꝙ [*Et obedientiam*] su-
12 per alijs † petitis in libello nihil dixit. unde potest dici,
ꝙ in alijs intelligitur, absolutus, cum specialiter peti-
ta non essent. Sed concludebant sub generali petitio-
ne, quam fecerat de subiectione mona. Si autem plu-
ra capitula singulariter & specialiter petita fuissent,
& iudex super uno ferret hodie sententiam, cras pote
rit super alio pronunciare, ar. ff. de mi. etiam, infra eo.
cum. l. & A. ubi de hoc in 3. gloss. & tandem si nullo
tempore pronunciauerit iudex super specialiter peti-
tis, perit instãtia iudicij. C. de iudi. properandũ. Quod
si magnam summam, uel magnam rem peteret, & in
parte tantum fieret condemnatio, nõ videtur in alia
parte absolutus, uel cõdemnatus. ff. li cer. pe. l. quidã,
de hoc no. per Ro. in summa, de arbi. ultra medium,
secundum Inno. & uide quod post cum dixi, de elec.
cum inter. R. in glo. pronunciant. Sed Host. dicit, ꝙ
hæc gl. non est sufficiens, nec bene probatur per con-
cor. quas alle. & dicit, ꝙ hic in duobus tãtũ pronũciat
papa, quia hæc duo tantũ exprimebatur in sententia
Veron. In institutione uerò, & alijs petitis in prin. nõ
obtinet. Pe. & Ab. putant, ꝙ expresè super alijs absol-
uerit. Per prędicta patet, ꝙ in hac materia occurrunt
13 duo dubia. Primũ † an valeat sententia lata solũ super
parte petitorum, uel super certis capitulis, cũ de plu-
ribus simul sit actũ. Secundũ. an si ualet condẽnando
in parte, uel in certis, uideatur in reliqua parte, uel re-
liquis obsoluisse, uel è contra, & de utroq; no. C. si ad-
uersus rẽ iudi. l. 1. uides, quod in prima quæstio. tenet
Inno. sententiã valere, licet dixerit in decre. cũ inter. r.
respõ. de elec. 2. ubi supra remisi, talẽ sentẽtiã ferri nõ
debere. & ꝙ teneat, no. et Ber. c. ti. cũ. l. & A. in 3. gl. ita,
quod

ꝙ ſm Inn. non ſolum ordinarius, ſed etiam delegatus ſup reliquis poſtea poterit pronũciare. Pro hac parte, quã tenet Hug. ut dicit Accur. ubi. ſ. facit regula. utile j. de regu. iuris. li. 6. ſm Azo. ut ibi per. l. in hoc iudicio ff. fami. erciſ. Sed alij diſtinguunt, an ex eadem cauſa peterentur. 10. aut vna cauſa. 5. ex alia. 5. Primo caſu ſit f uera opinio Azonis per. l. quã alleg. ſo caſu ualet f ſententia in 5. per. prę l. etiam. ff. de mino. niſi act ũeſſet. ꝙ ſimul de omnibus pronunciaret. ff. de arbi. quid tamẽ, in prin. Alij, vt Iaco. de Are. diſtinguunt pluralitatem capitulorum, tenentes, ꝙ ubi unũ ſolum eſt capitulũ ſuper toto pronunciari oportet uel abſoluendo, uel condemnando, vel partim abſoluendo, & partim cõdemnando: alias nõ ualet etiã quod pronunciatũ eſt. & facit quod no. de conuer. coniu. placet, in 4. gl. uide quod ſuper ea dixi, allegant. ff. de iud. de qua re. C. de ordi. iu. l. 1. de app. eos, & l. ampliorem, ibi, Si quid iudicatis &c. & § fin. de ſen. & interlo. l. præſes, de agri. & cen. l. litibus, li. 11. ff. de arb. qualẽ. §. differentię autẽ. & l. quid tũ, & l. ſi cum dies, §. pe. facit, ꝙ nil dicitur actũ &c. C. de his, qui ut indig. l. pe. ff. de pręto. ſtipul. l. prætoriæ. 7. q. 1. id, & c. ſeq. alle. quod no. Accur. in præalle. l. in hoc, & in l. qualem. Si uerò ſunt plura capitula & connexa, idem, quod. ſ. facit. ff. de ædil. edic. cum eiuſdem, de præben. quia ſępe, li. 6. ſi ſeparata. ualet quod pronunciatũ eſt, ff. fami. er. l. quędã, & de iure pa. l vlt. ff. de arb. quid tamen. & quorũ appe. non reci. ab executore. quaſi tot tunc uideantur ſententiæ, quot ſint capitula. ff. de uer. obli. ſcire debemus. Ad id, quod dixi de uno capitulo, vel pluribus cõnexis, fatetur Azo, quod eſt opinio ꝯria. ꝙ valeat in eo, ꝙ condemnatio facta eſt, & de reſiduo agetur, pro qua. ff. de ver. ob. l. 1. §. ſi ſtipulanti. de neg. ge. ſinautem, de condi. quod in diem. §. 1. de ꝯrio iudi. tu. l. 1. §. prętereà. commo. in rebus. §. fi. de do. excep. apud. §. 1. reſpon. ꝙ §. ſi ſtipulanti, loquitur in contractu, qui poteſt pro parte ualere, & pro parte non ualere, in auctẽ. de non alie. §. huius autem, inſti. de auct. tu. §. 1. & ratio: quia in contractu ambo conſentiunt in quantitate expreſſa, facit eo. ti. inter ſtipulantem. §. 1. non ob. l. ſinautem, cũ concor. ff. de nego. geſ. quia ibi duæ erant quæſtiones directa, & cõtraria. vnde valet ſnĩa in directa, & ſi nil ſit dictũ de contraria. l. apud. §. 1. nõ ob. ſi rectè ponatur caſus, ut ibi no. de 2. q. patet ſm Inno. tunc demum per condemnationem in parte fieri abſolutionem reliquę partis, qñ pars illa non erat ſpecificata, ſed includebatur ſub generali petitione. alias ſecus. & certe. l. 1. C. ſi aduer. rẽ iudi. planè lecta ſatisfaceret pro hoc dicto Inn. hoc Hoſt. non approbat, ut uidiſti. vnde aliqui tenent ſimpliciter abſolutionem fieri in reſiduo, facit. C. de procura. maritus. ſ. de pręſump. nonne, cum concor. inducunt per. l. 1. ſi aduer. rem iudi. Sed Accur. ibi cõtra. qđ placet Pe. & Iac. de Are. qui Iac. reſpon. ad præalle. l. 1. quia ibi tutor fuit in parte condẽnatus, in parte abſolutus. contra quã partem abſolutoriã petebat reſtitutio. Pe. inducit rationem: quia clauſula, quæ ponitur ad diminutionẽ, qualis eſt illa, quę condemnat, non operatur effectus contrarios, infra de bap. maiores, ver. Sed ad hoc, ubi de hoc. Quarta opi. diſtinguit, an per iudices, an per arbitros lata ſit ſententia condẽnatoria, ut primo caſu intelligatur abſolutio & in reſiduo, in ſecundo non. hãc uide in Spec. de ſen. prola. §. qualiter, uer. quid ſi pero. Patet autem hoc, ꝙ papa ſequitur ſententiã epi. & eps ſnĩam cardinalis. nec obſtat ꝙ non exemplis, ſed legibus &c. C. de ſen. & inter. l. nemo: quia illud verũ in alijs articulis, vel inter alias perſonas. Inter eaſdem autẽ, & ſuper eodem lata ſnĩa eſt ſequenda, nec ualeret ꝯria. de hoc. j. c. inter, nec reſcriptum contrariũ. C. ſen. reſcin. non poſ. l. fi. Sed nec trãſactio. ff. de condi. ind. eleganter. §. 1. remittit ad not.

14 de lit. conteſ. c. 1. li. 5. ¶ Quarta † glo. alle. unam cõcor. 15 ſig. contrarium & ſoluit ¶ *In † 4. glo ibi hæc conſultiſſima*] ſubſcribit ſua manu teſtator, ſubſcribũt & teſtes. ¶ *In glo. quia donatio, ibi. non dubium*] vide de foro compe. ſi diligenti, ſuper ult. gl ¶ *In glo. ſecus, ibi, propoſitione*] ibi dicitur. ꝙ exceptio rei iudi. obſtat ſolũ illi, uel illius ſucceſſoribus, inter quos iudicatum eſt. ll. ſequentes ſatis patent hic, & infra c. pe. in glo. hoc eſt [*ibi. §. 1.*] tranſactio facta poſt rẽ iudica. nullius eſt momenti. ¶ *In glo. ulti. ibi, actorum*] uide de cauſa poſ. cum eccleſia, ſuper gl. hoc ſolum [*& ibi, non uiciatur*] ſequitur, & ideo pręſes prouinciæ id ſequatur, quod conuenit cum ex fi16 de eorum, quæ probantur. ¶ *In † gl. 2. ibi, auditis*] vbi de hoc. ¶ [*In glo. 3. ibi, Romana*] lib. 6. [*& in fine*] & de hoc 16. q. 6. placuit, in ultima gl. ¶ *In gl. 4. ibi, ſciuit ſcribere*] vt ibi patet in fi. primi reſponſi [*& in fi.*] de hoc. 17. di. nobiliſſimus, circa medium magnæ gl. & in Specu. de pro18 ba. §. uidendum, uer. decimo, ad finem ibi etiam † dicit apud leges idem anulum, quod apud nos ſigillũ, & de cita §. iam de cita. uerſi. literis. de hoc uide quod ſcripſi, ſupra de fide inſtrumen. c. 2. in gl. mag. uer. epig ſcopus g autem. & quod dicam. infra ti. 1. ut noſtũ, in fi. & c. ſignificauit, ſuper prima glo. ¶ *In glo. quia donatio, ibi; confirmabant*] in forma cõmuni [*& in fi.*] Dicit Ho. ꝙ per hoc potuiſſet pręſcribi, de relig. do. conſtitutus, de iure pa. cura.[h] Sed de hoc nil allegabatur, uel forte non fuerat hic præſcriptum: quia tempus nõ erat cõpletum, ſupra de cauſa poſ. cum eccleſia. §. fi. uer. nec ex eo, uel facta interruptio. ſupra t. 1. illud, in fi. uel nõ fuerat uſus abbas priuilegio, infra de priuile. ſi de terra, ſecundum Hoſt. ¶ *In glo. ult. ibi, quàm geſta*] vel donatio aliter facta, quàm ſcripta, quod conſiſtit, Goffr. de uaria † ſignificatione geſtorũ uide quod dixi. de procura. c. primo, ſuper uer. geſtiſque [*& in fin.*] uel erra uerat ſcriptor, ut ibi, uel pars aduerſa dicebat litẽ non fuiſſe conteſt. coram iudice, ſed geſta contra dicebãt, quibus magis credẽdum eſt. C. de re iudi. geſta, quod intelligitur de facto antiquo, de cuius ſententia producitur inſtrumentum, quo caſu præſumetur pro conteſtatione, & proceſſu, argu. inſti. de fideiuſ. §. ſi. C. de contrahen. emp. l. 1. & infra eo. ſicut: quia res iudicata pro ueritate accipitur. ff. de regu. iur. res iudi. Secus, ſi factum ſit recens, uel obijciatur cõtra proceſſum aut latam ſententiam: quia tunc locum habet decre. quoniam contrà, de proba. Dicitur autem quo ad hoc factum antiquum, ex quo lapſum eſt biennium, ſecuni dum Ho. qui remittit, ſupra de renunci. in præſentia i. & ſecundum Innoc. iſta talia, quæ contra ſententiam allegabantur, reputantur fermo, id eſt uanum.

ANNOTATIONES.

a ¶ Contra ius litigatoris. Adde Fel. in c. nonit, de iudi. & Card. in Cle. ſi appellationem, in 1. q. de ap.

b ¶ Poſſeſſione aliter autem diuerſimode accipitur iſtud uer. neſcire. uide glo. & ibi I. A. in c. au. toritate, de inſti. & ibi remiſſiones.

c Chriſmatis. In ultis ti, procedit à priuilegio papæ: hic a conceſſione epiſcopi, quæ an ſufficiat ad præſcriben. uide glo. in c. de quarta, ſupra eo. & de iure pa. cura, per Io. An. in ſua glo. fi. & de cenſi. ſignificauit, & infra prox. ſuper glo. quia donatio.

d ¶ Abdicare. Adde Abb. in c. cum olim, el 2. de priuile. & in c. cum uenerabilis, de cenſi.

e ¶ In glo. Contra hic uidetur caſus in. l. qui re li. ff de exercito. & ibi no. per Do. poteſt dici, quòd ibi duæ cauſæ ſunt alle una uera, alia fal. & non ſecundum utraque prouinciauit iudex ſed expreſſit ſolum falſam.

f ¶ Secundo caſu ualet. adde. hic Bar. Abb. & Imo. & Bal. in l. 2. in 3. col. C. de reſtu. idem etiam Pet. de Anc. in regula, ea quę. 16. col. de regu. iur. & idem Bal. in. l. quædam mulier, ff fa. e. ciſ.

g ¶ Epiſcopus. Et in uer. quid de illo. & uide limitationẽ; quam in hoc ponit glo. in c. inter dilectos, & in glo. non enim, & uide Bar. in l. ad teſtium. §. 1. ff. de teſtamen. & moder. in l. ſi unus, C. ę . el.

Cura.

h ¶Cura. Vbi uide Io. And. in glo. ſua ſſ. & de cenſi. ſignificauit.

i ¶Præſentia. Ibi hoc idem na. ſed ibi uerum limitat Compo. prædicta fore uera, quando ſententia lata eſt præſente uicto. uide Io. And. de elec. bonę, el 1. ſuper glo. ſic infra de offi. dele. cum in iure, & de proba. c. quoniam, in fi. & ſuper glo. fin. & Bar. in l. fin. ff. quando prouo. non eſt neceſ.

S V M M A R I V M.

1 *Ad ſententiæ confirmationem quid ſufficiat, & nu. 5.*
Diuiſio capituli. ibid.
2 *Recuſari nequit iudex de partiũ cõſenſus delegatus, niſi ex noua cã.*
Noua ex cauſa ius nouum oritur, ibid.
Reſcriptum nouum ab neutra partium poteſt impetrari dato iudice conſentientibus partibus, ibid.
3 *Teſtium dicta iudex non tenetur ſequi, & quando.*
4 *Iudex, à quo appellatur, quo caſu debeat ſignificare iudici, ad quem, motum animi ſui.*
5 *Appellationis iudicis officiũ in infirmanda, uel confirmanda ſñia.*
6 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. num. 7.*
Appellans an probare debeat de iniquitate ſententiæ. §. 1.
8 *Additio gloſſarum.*
Præter, & contra quo caſu æquiparentur, eod. nume. 8.
Mandati, ſeu reſcripti ordinem, & mentem ſequi debet iudex, ibi.
9 *Cauſa ſi ſit commiſſa de communi partium conſenſu, & an & quid operentur.*
Sententiæ petitio, uel requiſitio.

C A P V T XIIII.

1 CAuſam quæ. C. Sufficit † ad confirmationem ſententię nihil continentis iniquum, quod contra ipſam aliquid non probetur. Et pars prima ponit delegatorũ proceſſum, ſententiam, & appellationem. ſecunda ibi, Licet, ponit allegationem appellantis, motiuum ſuum, & confirmationem, & ſententiæ conſenſum [*Partium*] recu-
2 ſari ergo † non poterat niſi ex noua cauſa, de offi. dele. inſinuante, Gof. nec nouum reſcriptum pro parte
3 altera impetrari, de reſcri. cæterum, Hoſt. [*Qui*] ſ. delegatus [*Appellatum*] per illum [*A promulgauit*] opponebat etiam recuſationem, ut uidetur infra colligi, ſecũdum Hoſt. [*Atteſtationes*] productas in principali ſecũ
3 dum Inn. [*Nitebatur*] ſed non probabat: quia licet † teſtes forte de clerico teſtificarentur: iudex tamen, qui recipit illos, cognoſcens ſubornationem illorum, uel alios defectus, non fuit ſecutus illorum dicta. ff. de teſti. l. 3. uer. tu magis. unde forte mãdatum erat ſententiari pro clerico, ſi probaret ſe per maiorem partem capituli electum, cum probaſſet per teſtes uiles, uel ſubornatos, iudex non pro ipſo, ſed contra ſententiauit [*Ex eo*] dicebat clericus contra formam reſcripti
4 ſententiatum, quod eſt falſum. Iudex † tamẽ, à quo in tali caſu appellatur, debet ſignificare iudici motũ animi ſui, ſupra de teſti. cauſam, quæ, ſecundum Inno. & c. præterea, & melius, infra de fideiu. conſtitutus, Hoſtien. & adde quod ſcripſi ſup. de prob. quoniam contra, in magna glo. circa medium, uer. ille etiam, qui teſtes [*Quia tamen*] ſuper hoc non probauit [*Nihil*] hic ſoluit contrarium, quod hic poſſet ſignari de decr. cũ
b ad ſedem, in fi. ſm Hoſt. [*Confirmare*] ubi enim nil † ob-
5 ſtat ſententiæ, non eſt confirmatio deneganda, ſupra eo. ea quæ. & not. ꝙ iudex appellationis ſolum habet confirmare, uel infirmare. 2. q. 6. in fi. de hoc. infra de
c ſella. Rainutius, ad fi. ¶ Prima † gl. diſtinguit inter cõ-
6 tra, & præter. ¶ Secunda gl. ſup. contrarium, & remit-
d tit. ¶ Vlti. gl. alleg. 4. concor. oſtendens ex tribus, quæ
7 narrat, text. primum ſolum ualidum. ¶ *In † glo. 1. ibi. §. pen.*] quod incipit, in hac. 2. uide hanc & ſequentes. de ele. in cauſis, ſuper 6 gl. ¶ *In glo. 2. ibi. qui ad ciuilia*] uocatus ad munus, appellans, debet in iudicio appellatio-
8 nis probare ſe iuſtè appellaſſe. ¶ *In † glo. 3. ibi, ſi præter formam*] ita tamẽ, ꝙ ſit de cõiunctis, nec uitietur forma, ſm Hoſt. & hoc probant concor. quas alle. gl. Aliter autem idem eſſet facere præter, quod cõtra: remittit, de of. dele. prudentiã. i. reſpõſo. & facit ad hoc. de ele. ſi cui, lib. 6. unde iudex etiam ordinẽ formæ ſequi debet, de reſcr. cauſam, quæ, & etiam mentem. ut ibi. & ſup. de reſc. ſuper litteris, in fi. [*& ibi, cum commiſſa*] ad alicuius petitionẽ; ad hoc de accu. c. 2. lib. 6. in gl. 1. ¶ *In*
9 *gl. ulti. ibi, nil † operantur*] Idẽ Inn. Sed Hoſt. ſubtilizans di-
e cit ꝙ poſſunt operari. nã primum de cõſenſu eſt præſumptio, ꝙ fuerit amicus; & ſi amicus, ꝙ nõ grauauerit. unde præbet adminiculum, & ſic non reſpuendũ, de teſtibus, præterea. ſecundum de requiſi. poteſt ualere, ſi forma reſcripti reſpiciens fauorem partis tantum, fuiſſet uiolata uideretur pars per requiſitionem renunciare prædicto fauori; ad hoc. ſup. de offi. delegatum [*& ibi, appellare*] facit quod no. 2. q. 6. biduum,
f in ulti. gloſſ. & ſupra de offi. dele. ſuper quæſtionum. §. uerum, in ulti. gloſſ.

A N N O T A T I O N E S.

a ¶Cæterum. Et an iudices dati ſecundum ſtylum curiæ, quãdo pars contradicit, quia una pars nominat unum, & alia alium, & curia dat tertium, de quo ſtylo uide Io. And. de offi. dele. in gl. reſpicit, dicantur dati de communi conſenſu, ut ſic habeant locum ſta iura, uide Ioan. And. in ſpecu. de reſcrip. præſen. § ratione quoque defectus, uer. item quod non ſit mentio.

b ¶Secundum. Quia ex inſpectione actorum hoc iuſta erat ſententia, ibi iniuſta, uide ibi Ioan. And. ſuper glo. fin.

c ¶Ad fi. Ibi uide Io. And. ſuper uerſi. conſideraui, & in ſpecu. de ſenten. §. ut autem, uer. ſi in iudice, in additio. & glo. in cap. placet, & ſuper illa Ioan. And. de conuer. coniu.

d ¶Contra, & præter. Aequiparantur, ubi aliquid datum eſt pro forma, glo. in c. ſi cui, de elect. in 6. Abb. in c. ſuper quæſtionum. §. uerum. 1. col. de of. dele. ſecus, ubi non eſt certa forma. Abb. in cap. prudentiam, in prin. de offi. delega. Felin. in c. cum dilecta. 18. col. uerſic. amplia primo, de reſcrip.

e ¶Subtilizans. Et ad id, quod dicit hic gl. an quod de conſenſu partium iudex ſit datus, faciat plus, uel minus ſententiam ualere, uel quòd appell. non poſsit, uel quòd iudex ſit prorogatus, an poſsit appellari, uide etiam Barto. in l. ex conſenſu, de appella. & in l. ſi conuenerit, de re iudi. Bald.

f ¶Quæſtionum. Quæ faciunt ad q. an prorogantes iuriſdi. unius iud. poſſint ab illius ſententia appellare; uide Bart. in l. ex conſenſu, ff. de appell. & ad materiam, uide l. arbitro, ff. qui ſatiſd. cog. & ibi Barto.

S V M M A R I V M.

1 *Sententia per lapſum decem dierum tranſit in rem iudicatam, ſi prius non fuerit appellatum.*
Tempus quadrimeſtre, quod datur condemnatis ad ſoluendum, poteſt ex cauſa per iudicem arctari.
2 *Purgatio quòd dicitur hic indicta, quomodo accipiendum, & an in ciuili locũ habeat, & nu. 3. & ſuper ea lata ſententia quãdo ſit interlocutoria, quando diffinitiua nu. 3. uide nu. 15. & 16.*
3 *Sñia ſub cõditione licet nõ ſit ferẽda, tamẽ, niſi appelletur, tenet.*
Appellandum eſt intra decem dies, ibid.
4 *Appellationi renunciaſſe qui terminum recipit ad faciendũ quod præcipit, uidetur: ſed non facienda, & num. 15.*
5 *Iuramentum etiam neceſſarium poteſt recuſari.*
Et, pro aut.
Appellationis tempus computatur de momento ad momentum, etiam cum fertur ſententia ſub conditione, nume. 6.
Et an ſit utile, an continuum, remiſſ. ibid. num. 5.
6 *Tempus non currit in conditionalibus niſi à die conditionis, accipitur in appellatione interponenda.*
7 *Sententia & arbitrium hic parificantur, & in quo.*
In appellationis cauſa à definitiua poſſit quis contra interlocutoriam, à qua non appellauit, opponere, ibid.
8 *Executio facta intra tempus appellandi reuocatur, & qualiter.*
Præſertim pro maxime, ibid.
9 *Tempus quadrimeſtre ad executionem an locum habeat etiam in imperſonalibus.*
10 *Delegatus iudex ad deciſionem cauſæ intra menſem, an ſi excommunicatur*

nicatur reus ob contumaciam, & elapſo menſe petat abſolui, poſſit abſoluere.
Præſcriptio non currit contra negligentes, & quando, ibid. uerſi. & quod dicitur.
Contumax ſi ueniat pariturus iudici, expenſas, & intereſſe reſarcire debet, & ratio, ibid.
Iuriſdictio terminata tempore, ſi lapſus ſit, expirat, eod. nu.
11 *Termini arctatio tenet, niſi contradicatur.*
Spontaneo actui quis contradicere non poteſt, ſecus contradicto, ibid.
Sponte præſumitur recepiſſe terminum hic, licet contradixerit, niſi & appellet, ibid.
Appellationi renunciaſſe quis dicatur, ibid. & nu. 11.
12 *Canonicus pro legitimo.*
Modum excedere quibus quis dicatur rationibus, ibid. & nu. 20.
13 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, nu. 14.*
In appellatione à ſententia definitiua cauſa non exprimitur.
Tempus iudicati iudex quando proroget, & quando arctet, & ſi minus det, à lege ſuppletur. §. 2. & nu. 17.
15 *Additio gloſſarum.*
Purgatio etiam ciuiliter agendo habet locum, ibid.
Appellatio non ualet eius qui terminum petijt ad ei parendum, ibi.
Conſentienti non fit iniuria, ibid.
Ab executore quis appellare non poteſt, ibid.
16 *In ſententia an ſit exprimenda cauſa, in fi.*
17 *Petere, & recipere differunt.*
Recipere ſponte, uel contradicere tantum, uel appellare diſcrepant, ibid.
18 *Appellatio etiam à ſententia nulla eſt utilis, & in quo.*
Executor licet faciat quod mandatur; tamen mandatum poteſt eſſe uitioſum, & quando, ibid. & nu. 22. & eius iuriſdictio ſiue poteſtas quæ, nu. 21.
19 *Reſcriptum ab excommunicato, impetratum ſuper excommunicatione nulla, eaque tacita nunquid ualeat.*
Sententiam ſuam iudex ſuper excommunicatione poteſt reuocare; & quis, aliàs adiri ſuperior debet, ibid.
21 *Executio quibus modis, uel caſibus impediatur, & quibus in ea non excedatur, ibid. & nu. 22.*
Capituli de cætero, ſupra eo. intellectus, ibid. uer. ſi uerò inueniat.
Legis ſeruo inuito. §. cum prætor. ff. ad Trebellia. intell. ibid.
Sententia lata cum procuratore corrupto tenet, licet per exceptionem doli elidatur, ibid.
22 *Mandatum quis exceſſiſſe dicatur, & nu. 21.*

C A P V T   XV.

Vod ad cõſultationem.

1 Caſus. Sententia † per lapſum. 10. dierum tranſit in rẽ iudicatã, ſi prius non fuerit appellatum: & quadrimeſtre tempus, quod datur cõdemnatis in perſonali ad ſoluendum, ex cã per iudicẽ põt arctari. ſecunda principalis ibi, Sed nec [*Purgationem*] in 2 quæſtione † ciuili, in qua præſumptione faciente pro a actore, niſi reus delato ſibi iuramento [a] innocentiam ſuam purgauerit iurando ſe non debere, quod ab do petitur, condemnabitur ſm Inno. & ſm hoc expone cum Goff. Purgationem. i. probationem ſuæ innocentiæ, ſ. de iureiur. c. fi. uel põt dici, quod hic agebatur ciuiliter de crimine furti, uel ibi bo. rapto. ad conſequẽdum duplũ, uel quadruplum, uel agebatur in modũ 3 inquiſitionis, ſm Inno. [*Sententiam*] q. d. lata † ſententia condemno te ad. 10. ſoluenda Titio uſque ad 20. dies, aut ad iurandum, ꝙ nil ei debes. ſi. ff. de re iudi. l. miles. §. 1. ſm. G, uel ſm Hoſt. fuit condemnatus ad duplum, j. 20. dies ſoluendum, niſi interim ſe purget, quamuis b enim ſententia non dẽat ſub conditione [b] ferri, tamen lata tenet, & infra 10. dies à tempore ſentẽtiæ appellandũ eſt. 2. q. 7. biduũ. ff. quando app. ſit. l. 1. uel condẽnatus fuit alternatiuè, ut uel 10. ſolueret, uel de crimine furti cum manu tertia interim ſe purgaret, ar. de purga. cano. cum P. de ſi. de hoc, & c. inſinuatum, ar. infra de emp. & uen. c. pe. ſecundùm Inno. hic dicit, ꝙ duæ fuerunt ſententiæ. una interlocutoria, ꝙ ſe purgaret, infra 20. dies; alia diffinitiua, per quã niſi ſe purgaret, priuabitur eccleſia. & à neutra iſtarũ ſñiarum appellauit: qa ſi appellaſſet à diffinitiua, nõ præiudicaret ſibi interlocutoria. Sed quia à neutra appellauit, ſine contradictione mandatur ſentẽtia executioni. uel dic. ſm eum, ꝙ ſententia, per quã indicitur purgatio, diffinitiua eſt. j. de pur. c. quot. Abb. hic tenet, ꝙ eſt interlocutoria, quod probat Inno. in alia ſua glo. diffinitiua eſt quæ continet abſolutionem, uel condemnationẽ. & hic fertur, cum præſtitit purgatione, uel cum deficit in illa. de purg. c. cum P. & c. ſe. & c. inter. ſentẽtia ergo de indicenda purgatione, quæ præcedit, eſt interlocutoria. diſtingue formã, an feratur ſententia, niſi ſe purgauerit, an ſimpliciter indicatur purgatio [*Recipiens*] 4 quaſi † per hoc uideatur appellationi renunciaſſe. ſ. de offi. dele. gratum, cum concor. quas allegat circa finẽ capituli. Dicit Inno. ꝙ per hoc appellationi factæ renunciaſſe uidetur, ſed non faciendæ. Idem Abb. [*Ad diem*]. ſ. 20. [*Cauſam*] iuramentum † enim ẽt neceſſarium 5 iuſta de cauſa recuſari põt, ſupra de iureiu. c. fi. [*Nec ſit locus*] q. d. nihil aliud ſupereſt [*Et*] prout ſm Hoſt. [*Prolatione*] per hoc patet tempus appellationis interponẽdæ computari de momento in momentũ de hoc, & an ſit utile, an continuum, no. 2. q. 6. anteriorum. & in 6 Spe. de app. §. reſtat, in 1. col. [*Iniuncta*] ergo † non à die, qua debuit purgari, uel qua extitit conditio, ſed à die, qua fuerit iniuncta purgatio, currit decennium appellationis interponendę. 2. q. 6. biduum: ſecus in aliis præſcriptionibus, ubi non currit tempus, niſi à die cõditionis extantis. ff. quando actio de pecu. eſt anna. l. 1. §. annus. C. de præſcri. 40. annorum, cum notiſsimi. §. illud. & eſt ratio: quia lata ſententia cõtra aliquem ẽt ſub conditione, ſtatim ex ipſius probatione grauatur unde & ſtatim proſequi poteſt etiam ante conditionem extantem: multo fortius ergo poterit appellare, cum & ſtatim prolata ſentẽtia hæc præſcriptio. 10. dierum currere incipiat. Secus in aliis pręſcriptionibus, quæ non incipiunt currere ante diem conditionis extantis, nec prius lędunt, nec ex illis agi poteſt, nec promiſſor reperiri poteſt in mora, ſecundum Inocentiũ Item multum eſt aduertendum, an fiat diſtinctim cõdemnatio; & poſtea ſtatuatur tempus ſolutionis; ſuper quo uide, quod dicam, de appellationi. præterea, 7 2. in princi. & ſuper ultima glo. [*Sententia*] eodem † modo & arbitrium. C. de arbitris. l. cum antea. §. primo [*Iudicata*] an is, qui non appellauerit ab interlocutoria in cauſa appellationis, ſ. interpoſitæ à diffinitiua poſſit proponere contra illam interlocutoriam, tractauerunt hic Innoc. & Hoſti. quod eſt expeditum, infra de app. c. ultimo, li. 6. ibi uideas. & caſus dubius, qui oriebatur ex illa, expeditus eſt per Clemen. de appel. c. ul8 ti. [*Infra id tempus*] ſcilicet. 10. dierum. Si autem † infra id tempus appellauit, dicit Hoſtien. quòd etiam executio interim facta reuocabitur per modum nullitatis; quod dic, ut infra de appel. non ſolum, libr. 6. [*Præſertim*] pro maxime. nam idem eſt, etiam ſi cauſam redderet, Gof. & Innocen. [*Ad hoc*]. ſ. ad executionem ſen9 tentiarum [*Quadrimeſtre*] poteſt † dici, quòd ſicut in perſonalibus, ſic & forte etiam in priuatione eccleſiæ, niſi ſe purget, neceſſarium eſt tempus quadrimeſtre. alij contra; & repete not. de officio delegati, quærenti, Innocen. [*Prorogari*] quærit † Hoſtien. delegatur cauſa decidenda infra menſem: reus propter contumaciam excommunicatur: elapſo menſe uenit, & petit abſolui, an delegatus illum abſoluet? quod uidetur, argumento, decreta. quærenti, de officio delegati.

Item præscriptio non currit nisi contra negligentes. sed actor nihil negligit: ergo nō currit ei præscriptio, infra de concess. præben. quia diuersitatē. supra titulo primo. uigilanti. & si non currit actori. per consequēs nec reo, arg. C. de tempo. resti. in inte. l. petendæ, supra de mu. pe. c. 2. de excep. cum inter, ad finē. Sed contra: hic non est lata diffinitiua; quo casu loquitur decre. quærēti, & elapso mense finitur iurisdictio, de officio deleg. de causis. de app. super eo. 2. Item si hoc esset in potestate rei, posset eludere mādato apostolico: & sic contra de postu. bonæ. 2. de ali. mu. in. causa sac. c. 1. & ex contumacia reportaret cōmodū, 5 q. j. de dona. in ter uirum & uxo. & si necesse cū suis concor. & actor puniretur sine culpa: & sic 5 de his, quę fi. à ma. par. ca. quæsiuit. & quod dicitur præscriptionem non currere nisi contra negligentes, uerum est de præscri. per l. indicta, de electi. c. si. secus. si ab homine, ut præal. decre. sup eo: uel à consuetudine. facit quod dixi, de rest. in inte. constitutus, super glo. consueu. Recurrat ergo ad papam, de offi. ordi. pastoralis, ad fi. & eodem ne tut in expensis, & ad hoc interesse, arg. ff. de arbi. si quis rem, supra de rescrip. cæterum, & c. si. ueniens tamen infra mensem, uolēs prorogare terminū à delegato statutum, & de expensis. & de interesse satisfacere, posset absolui, de offi. delega. pastoralis, in fi. & nō aliter inuito actore: quia nec aliter esset uera pœnitentia. 14. q. 6. si res. infra de usuris, cum tu. §. fi. [*Et qui*] sup.

11 Hostiē. † Et dato, q̄ sine causa sit arctatum, qui ab initio & c. [*Sponte*] secus ergo, si contradicit, uel inuitus recepit: quia iudicium redditur in inuitum. ff. de uerbo. ob. inter stipulantem. §. 1. sm Host. sm Inno. dicit, φ spontè præsumitur recepisse, qui præfixo sibi tali termino non appellat, licet contradicat, cum non sufficiat hoc casu contradictio sine appellatione [*Termini*]

12 secus, si † petiisset terminum iuris ad appellandum: de hoc in Spe. de app. §. in quibus, uer. 30. [*Amplius*] i. maioris temporis quo ad executionem faciendam, Inn. [*Canonicus*] id est legitimus, ut quia extantibus mobilibus, uel immobilibus, fit executio in nominibus, ff. e. c titu. à diuo Pio ᶜ: uel loquitur de modo canonico, de quo supra, ut lit. non conte. tuæ: uel de illo, de quo supra de offi. ordi. irrefragabili, §. 1. uel q a non seruatur forma mandati, quod 5 canones est; supra de rescrip. cū dilecta, cum concordan. uel si sententia, quæ nulla est executioni mandetur, & de hoc super gl. sm Host.

13 ¶ Prima † glo. ponit casum. ¶ Tertia glo. alle. concor. & signat 5rium. ¶ Pe. gl. alle. duas concor. signat eo 5trarium, & soluit. ¶ Vltima glo. alle. 4. concor. obiicit, & soluit, ponens. 8. modos, quibus executor modum

14 excedit. in fin. signat contrarium. ¶ *In* † *glo. 2. ibi, præfecti prætorio*] appellatio iniquitatis sententiæ querelam cōtinet. ¶ *In 3. glo. ibi, absolutionem*] hanc & sequen. uide in præalle. c. cum uenisset, super 2. glo. [*& ibi. l. 2.*] uide de constitu. cum accessissent, sup. gl. pe. ¶ *In glo. pe. ibi l. 2.*] iudex prorogat, & arctat tempus iudicati pro qualitate, & quantitate causæ, & conditione personarum [*& ibi, si quis condemnatus*] Si iudex dat minus tēpus, quàm lex, suppletur per legem. ¶ [*In ult. glo. ibi, ab executore*] cano. in uersi. præalle. [*ibi, si ut proponis*] uide, supra eo. de cætero, super 1. glo. [*& ibi, iudicati*] quæ est ultima, & ui

15 de in c. super eo, super ulti. glo. ¶ *In* † *glo. 1. in fi.*] Host. ponit casum in condemnato furti non manifesti ad duplum soluendum, nisi infra 20. dies se purgaret, qui terminum recipiens ad diem 20. ueniens appellabat: quærebatur de tribus, an ualeret appel. respondetur quod nō. an posset conqueri de quadrimestri tempore breuiato? respondetur quòd non. an posset ab executore appellare? respondetur quòd non, nisi modū excedat.

16 ¶ *In glo. 2. ibi, exprimenda*] an † sententia, per quam indicitur purgatio, sit interlocutoria, an diffinitiua, uariat hic Inno. & uide, quod dixi in textu, & de app. ab inter locutoria. an sit in ipsa causa exprimenda, uide quod dicam de noui oper. nunc. c. 2. ¶ *In glo. 3. ibi, petendo*] no.

17 d ex † hoc, & ex his quę dixi super uer. recipiens, & super uer. sponte. ᵈ hæc esse diuersa petere, & recipere. Item recipere sponte, uel contradicere tantum, uel etiam appellare [*ibi. §. biduum*] & facit, quod ibi no. in glo. no. quod. in glo. ulti. [*& in fi.*] de deliberatoriis loquitur. ¶ *In glo. 4. in fi.*] uel de duplo soluendo, secundū Hosti. ¶ *In glo. pe. ibi, arctat*] contradicente parte, uel non sponte recipiente, Host. [*& in fi.*] de hoc supra, de officio de

18 le. quærenti. ¶ *In glo. ult. ibi, non est necesse*] Dicit † Hostien. quod & si hoc fateamur; est tamen utile, ne condemnatus de facto grauetur. nam & de facto posset fieri executio, ar. optimum secundum ipsum. ff. de mino. l. 6. unde à sententia, quæ nulla est, appellatur, infra ti. 1. sollicitudinem. Item secundum eum, licet faciat executor id, quod mandatur; tamen mandatum posset esse iniustum, uel nullum, uel surreptitium, unde posset appellari [*& ibi, pia*] de excep. li. 6. no. hic Host. quòd si,

19 † contra excommunicatū sit lata sententia, quæ sit nulla, à qua non appellauit, & impetrat sup ipsius nullitate, ne mandetur executioni, tacita excōicatione, ualet rescriptum, supra de excep. significauerunt, ubi dixi de hoc tenendo contrarium per decre. primam de rescrip. li. 6. ubi etiam dicam super glo. pe. Item si is, qui sententiam tulit, est ordinarius, coram ipso supplicare potest, quòd talem sententiam reuocet. Si uero sit delegatus, petet hoc coram delegante: de hoc de accusatio. qualiter. 1. super prima glossa. hoc fateor, si non ex

e cipiatur per decre. prædictam, de exceptio. ᵉ libro sexto [*& ibi, si innouatio*] ideo cautio animo nouandi [*& ibi*

20 *Quadrimestre*] uel turbat † ordinem executionis, qui est, quod primo in mobilibus, secundò in immobilibus; tertiò in nominibus fiat executio. ff. eodem, à diuo

21 Pio, & dixi in textu [*& ibi, In nostra*] 17. modos † uel casus, quibus impeditur executio, uide in specu. de senten. excommu. §. fin. & uide infra de appella. §. in quibus, uersicu. quinto, & uersi. si clero, sequenti. Innoc. in decre. nouit, infra titulo primo addebat casus, scilicet quando non excedit in executore, sed diminuit. C. de executio. rei iudica. si ut proponis, ad quod facit secundum Hostien. de officio delega. prudentiam, in fi. primo respon. Item quando aliquid facit dolo. ff. de nego. gestis. l. 3. §. si executor: uel si non constar, in qua re sit executio commissa, supra de præscriptionibus, auditis. Host. aliquos hic addebat ad glo. scilicet casum decreta. accedens, de accusati. & decreta. cum Bertoldus, infra e. titulo, Dans etiam hoc pro regula, quod ubicunque dicitur sententia nulla, & proponitur iusta causa, quare summatim debet executor examinare negocium, & si reperiat, quod maliciosè proponatur, nihilominus exequatur; & sic intelligatur. C. de falsis. l. secunda, licet superior quandoq; hoc casu prouideat, supra de restitutio. in integrum, suscitata. Si uero inueniat illam bona fide proponi, nunquā debet sententiam executioni mandare, sed referre negocium, & sic potest intelligi, supra eodem, de cætero, ut si dicatur sententia uenalis. C. quādo prouo. nō est necesse. leg. uenales: uel iudicem pecunia corruptum. C. de pœna. iudic. qui male iudica. l. prima. secus, si precibus, sic intelligunt doctores. ff. ad Trebellia. l. seruo inuito, §. cum prætor. Item secus, ubi procurator dicitur etiam pecunia corruptus. sententia enim tenet, licet per exceptionem doli elidatur, ut patet. ff. de exceptio. doli, si procurator. & idem, ubicunque proponitur aliquid, per quod esset sententia annullanda. hic enim & si possit negocium referre, si uelit; non tamen tenetur. Ratio sumitur, de officio deleg. si quando, & c. pastoralis, §. quia uerò, cum his casibus,

caſibus,ſi uellet exceptionẽ admittere, uictor pōt appellare: q̃a partes iudicis aſſumit, ut in gl.ſed ſm alios illa exceptio dr̃ legitima, quæ iuriſdictionẽ afficit, & nō alia,ut ſi dicatur facta cōmiſsio per falſas literas,de crimine falſi.c.2.Azo tamen dixit,q̃ ſi ſit executor datus ab alio, q̃ à principe, exceptionẽ tenetur admittere. ubi uerò princeps in præſentia partiũ cām examinauit & diffiniuit, non tenet̃ executor ſuus admittere exceptionẽ.& idẽ eſt de executore delegati ſui, ſupra de offi. deleg.ſi quando,q̃ ſi ſñia ab alio lata ſit,& papa mandat, quod executioni mandetur,ſi iuſtè eſt lata,cũ ſit mixtus executor, exceptionẽ legitimã tenetur admittere.& hanc opinio.recitauit Inno.ſupra de cætero, ut ibi no. & adde quod not.de hac materia.ſ. de officio dele.cũ in iure. Alij dñr,& forte melius,q̃ ſi ue ſñia ſit nulla,ſiue annullãda,de hoc nihil ad executorẽ,corã quo non eſt exceptio proponẽda, ſed corã iudice,ſupra de officio dele.ſuper quæſtio.§.1.Pōt tamen, ſi uult differre , & ſuperiori referre propoſita.ſ. eo.de cætero;de cri.falſ.c.2.Sed nullo iure cogit̃,& ſic habet locũ.ff.de iudiciis,non quicquid. Nec obſtat. ſi dicas, ergo in poteſtate executoris ẽ ſñiam iniuſtam, uel nullam exequi.reſpondeo, imputet.n.ſibi ille,qui non obijcit hoc coram ſuperiore comittente; quod pōt,& nō uult. Sed corã executore,quod uult,& non pōt,ar.ſupra de officio dele.cũ ſup Abbatia.procedat igit̃ executor ſecurè, quantũcunq; appellatur niſi forſan liquidò conſtet. i. per confeſsionẽ partiũ de iuſta exceptione propoſita.tunc.n. modus excederetur, ſi exequeretur. unde & poſſet appellari , ut hic, & ſic ẽt poſſet intelligi.ff.de iudic.ſi prætor. §.Marcellus, aliàs incipit.l.ſi per dolũ.uel ibi loquit̃,quando nō proponitur corã executore, ſed corã iudice, qui tanq̃ iudex exceptionẽ pōt examinare, & probationes recipere , & hoc vr̃ in prima litera ſonare . Sed non intelligenti hoc ſonat. ibi.n. loquitur de iudice. i.mero executo-

g re[g] qui non hẽt ſe intromittere de ſñia,ut dicit.l.ſi prætor,in fine,cui continuat̃ ſequẽtia. & ideo prior intellectus uerior eſt,nec placet quod ibi no.per doctores q̃ fuit liquidò probatũ per teſtes , qui ſñiæ interfuerunt: quia & ſi talis habeat iuriſdictionẽ ꝯ rebelles, ut ſupra de officio deleg. ex literis; nullã tamen hẽt quo ad indaginẽ contentioſam iudicialẽ. C. de execut.rei iud.ſi ut proponis.nec ob.infra li.6 de excep.pia.§.pe. quia ibi loquit̃ , quando proponitur excōicatio corã iudice , qui ſñiam tulit , & qui ipſam uult executioni mandare,ut patet ex præcedenti.§. cui ille continuatur, ſm Ho. qui dicit ſe poſt apparatũ,plenius de iure & de facto examinaſſe materiã executorum,no.de offi.dele.paſtoralis.§.quia uero,quã hic pſequit̃.Sed ibi dixi,& ibi uideas ſuper gl. ad intelligentiã[*& in fi.*]quã

22 doq; † mandatũ eſt limitatum in certo ; & tunc id,in quo exceditur,nullum eſt,ut in ꝯrio,quo mandatum fuit rem emi pro.10.& fuit empta pro pluri.quandoque mandatum eſt limitatum in incerto,vt quod mittat in poſſeſsionem bonorum ualentium.c.uel hæreditariorum,uel quæ poſsidebat teſtator:& quia de his dubitari poteſt,appellandum eſt,ut in ſuperiori parte glo. & concor. ſupra eo.cum inter,in fi.

ANNOTATIONES.

a ¶Iuramento.Ad hoc facit.c.fi.de iureiu.ſed in contrarium, quod actori, pro quo eſt præſumptio, debeat deferri, eſt l.in bonæfidei & l.admonendi. C.& ff.eo.ti ſaluatur tamen hoc dictum per no. Bar.& Sal.in dictis iuribus,& uide Io.An.in d.c.fi.in gl.cōcordat.

b ¶Sub conditione.Vide Barto.in l.1.§.biduum, ff.quando app. ſit adde Domi.10 §.biduum. 2.q.6.& per d.Feli.in c.cum contingat, de offi. dele.

c ¶A diuo Pio.Adde hic ultra Abb.But.poſt Io.And.in c.quoniam, §.fi. ut lit. non cont.& Bal.in auct. ſed hodie.2.col.C.de actio. & obli.& in l.1.C.ſi uẽ.pig.aga.& p Imo. & Alex.in d.l.à diuo pio.

d ¶Sponte.Io.And.uult, quòd ſi recipit terminum, nec petit, tunc non uidetur ab appellatione recedere. ſi petit,tunc uidetur recedere,ut in l. ad ſoluen.ff.de re iud.conclude tu ,aut petit inducias deliberatorias, tunc non uidetur recedere,ut 3.q.3 . offeratur , ſi non eſt terminus ad executionem ſententiæ , tunc ſi appellatio pendet,tunc uidetur recedere,ſi non pendet,tunc ſi petit, uidetur approbare ſententiam;ſi non petit, tunc ſecus: hæc eſt concluſio omnium;& uide quod ſcripſi, infra titu.proxi.c.ſollicitudinem , in glo.renunciare, Inno. Archi.

e ¶Exce.Omnis.n.iudicij aditio etiã ſimplicis querelæ interdicitur excommunicato,ut ſentit Io.And.in prædicto. c.1.de reſcri.li.6.

f ¶Dixi in textu . Vel ſi fiat executio,parte non citata, ſecundum Cy.in l. ab executore, C.quo. app.non reci. Bar.tamen aliter loquitur in l.à diuo Pio.§.in uenditione,ff.de re iu.ubi uide per ipſum,& Inno.infra de ap. ex ratione,ubi uide Io.And.ſuper ſi.glo. in prin. magnæ ſuppletionis,uel ſi opponitur contra interdic. ipſius executoris,uide in deci. Rotæ concluſione. 373.

g ¶Executore. Et ita ibi glo. & Bar.intelligunt:& plenius in l.à diuo Pio.in prin. ff.de re iudi.& contra iſtam opi.facit ibi.tex.dum dicit debere iudicem, non dicit poſſe iudicem..

SVMMARIVM.

1 *Sententia ſine expreſſione cauſæ lata tenet, ſed non ſemper, num. 7. & 9. & quod fatuum ſit exprimere, ibid.in fin.*

Modius genus menſuræ , ibid.

2 *Anni fine ſolutio quando facienda, remiſſ.*

3 *Teſtium duorum numerus ſufficit .*

4 *Teſtimonium nudum de ſententia lata quod dici non poſſit .*

Delegati ſedis apoſtolicæ ubi debent audire cãs, ibi.ad uer.habet̃.

5 *Cauſam ſui dicti teſtis dicere non tenetur, ſi iudex non tenetur; nec cauſam facti alieni tenetur dicere , nu. 8.*

Sententia à non iudice lata non tenet , ibid.

6 *Epilogus,& ſuffragium gloſſarum.nu.7.*

Solenniter omnia acta præſumuntur in inſtrumentis & excipitur caſus §. 1. ad uer.§. ultimo, uide nu. 11.ubi alij caſus excepti.

In inſtrumento quæ non continentur , per teſtes licet ea probare , ibid.ad uer.ibi lex prima .

8 *Additio gloſſarum .*

Teſtis cauſam ſui dicti,non alieni facti dicere tenetur,eo.nu.8.

10 *Cauſam in ſuis conſilijs iuriſperiti non dicunt , ſi ea petantur à iudicibus cauſarum; ſecus, ſi à partibus.*

11 *Solennitates extra iudicium etiam inter partes,& inter alios præſumuntur,niſi contra probetur, cum multorum exemplorum adductione,excipiuntur caſus,& qui,ſed hæ præſumptiones facile tolluntur,& à quibus probanda .*

Factum in iudicio,& extra probari debet: ſed qui dicit factum contra ius,uel aliud in ſolennitate deficere,debet id probare, eo.nu. uer.eſt etiam notandum .

CAPVT XVI.

1 SIcut nobis. Caſus.Sententia † ſine expreſsione cãæ lata tenet.Cōis diuiſio. ſ̃a ibi,Cũ aũt[*Subdiaconũ*]agentem[*Presbyterum*] defendentẽ[*Modij*]menſura eſt, de qua ẽt 14.q.4.quicunq;&.j.de do-

2 na. per tuas[*Annos ſingulos*]reſpiciebat † ergo ſolutio finẽ anni : ſecus.ſi deberent̃ annua; de hoc dixi.ſ.de ar-

a bi.peruenit[a][*Reſtitutionem*]ſubtractorũ, uel retentorũ. ſic.ſ.de reſcriptis.cũ dilecta.de ele.querelã, Hoſt.[*Conuentus*]ab codẽ. & ex eadẽ cã;de hac. ſ.de excep.c.pen.

3 [*Duorum*]iſte † numerus ſufficit.ff.de teſti.ubi numerus cano. 4. q. 3. [*Depoſitione*]& nude prolata , ut ſequitur [*Laudum*]diœceſani,cuius forſan erat officialis.ſic.j.de cogna.ſpiri.c.fi.Hoſt. [*Abſoluit*]in ſcriptis: ſed quia for-

b te pdita erãt,[b] probat̃ ſñia per teſtes[*nude*]dicit † Goff.

4 q̃ hoc teſtimoniũ non erat nudũ, ſed ueſtitũ neceſſarijs ueſtimẽtis, cũ teſtes dixerunt de iudicis cōmiſsione, iudice, ſñia, cauſa,in qua, pro quo,ꝯ quẽ. Motiuæ uerò iudicis plus veſtiũt ſñiam,q̃ teſtimoniũ[*Habetur*] in talibus locis delegati ſedis apoſtolicæ cauſas audire debent, de reſcriptis, ſtatutum[*Non exprimantur*] id eſt nulla exprimantur.ſi.ſupra c. de cætero[*Proferendis*]

5 ſi ergo † ñ tenet̃ iudex, multo minus teſtis[*A iudice ſuo*] aliàs non teneret̃, ſ.de iudi.at ſi clerici & per hoc pa-

tet ꝙ fuit probata cõmissio, de qua, s. loquitur, de hoc s. de officio dele. cũ in iure. Ho. ¶ Tertia gl. quærit, arguit, alle. 6. iura, & soluit, & tractat demũ, an præsumatur solẽnitas. ultimò quærit. & soluit. ¶ Vltima glossa 7 signat cõtriũ. & remittit. ¶ *In glo. 2. ibi, opus*] uide in præalle. c. cũ cãm, super 3. glo. ¶ *In 3. glo. ibi, ignominia*] iudex exprimere dẽt, qua de cã remittit militẽ [*& ibi. §. aliud*] exprimit iudex in sñia, p quẽ steterit, quominus finitur cã s. triennium [*& ibi, §. 1.*] dat iudex curatorẽ pdigo à pře datũ, ẽt si ille pdigus nõ sit, ex quo pr id expressit [*& ibi, de euictione*] Nã si pp exceptionẽ, q respicit psonã ẽptoris ipse nõ agit: secus, si in psonã uenditoris, ut in l. seq. [*& ibi, §. ult.*] si qs se scripsit fideiussisse, vr oĩa solẽniter acta; & idẽ l. sciendũ [*& ibi, si scriptum*] intelligit pcessisse interrogatio, cũ scriptũ est in instrumento aliqd pmisisse: nec ẽ necesse in rñdendo oĩa repeti, q stipulator expressit, ut §. seq. [*& ibi, Quæcunq; in fine*] qui emit à pupillo, pbare dẽt tutorẽ auctorẽ fuisse [*& ibi. l. 1.*] si probetur usurarũ pmissio rectè facta, licet in instrumento cõscripta nõ sint, de iure dẽntur [*& ibi, Quod fere*] si pacto inseratur, Rogauit Titius, spopõdit Mæuius, hẽt hoc uim stipulationis, nisi ui pacti tm factũ appareat [*& ibi. §. ul 8 ti.*] ponit casum decr. seq. ¶ *In glo. 1. ibi. c. ult.*] hodie. l. lib. 6. ¶ *In gl. 2. in fine*] Idẽ no. s. de testibus, cũ cãnt. 1. & c dic ut ibi [c] dixi sup gl. cãm [d]. Sed hic testis bene redde d bat cãs scientiæ: qa interrogatus dicebat se uidisse, & audiuisse. Sed interrogatus, quare iudex absoluerat, dicit se nescire. simile de renun. super hoc. ¶ *In glo. 3. ibi, 9 in tantũ*] ubi de hoc [*& ibi. apponi, cã*] regula est, ꝙ in sententiis non dẽt exprimi cã. Fallit in casibus. primus sm Ioannẽ in cã appellationis. j. eo. cũ Bertoldus, & rõ hic redditur. Secũdus, ubi pp ineptã petitionẽ absoluitur, s. de iud. examinata. Tertius, ubi sm l. absoluitur ab instãtia iudicij, sup. dẽt exprimere, per quẽ steterit. C. de iudi. properandũ §. illo proculdubio. Quartus, ubi recedit à iure cõi. ff. de ap. re. l. sciẽdũ. Vnde, si nõ condẽnat ui e ctũ in expensis, dẽt dicere cãm, quare, in auct. de iudi. [e] §. oportet, coll. 6. Quintus, quãdo absoluitur reus; qa nõ possidet, de exce. c. pe. Sextus in sñia excõicationis, de f sen. excõicationis, cũ medicinalis, li. 6. & de hoc in specu. de sen. prola. §. qualiter, uer. uetũ, si rõnes [*& ibi, sine non*] Inno. vr fatuũ exprimere: qa facilè posset mala cã exprimi, & bona & sufficiẽs subticeri; & sic nõ ualeret sñia, de hoc. j. de cõcess. præben. ex parte. ff. de excu. tu. g q testõ s. de testi. in inte. tũ ex literis, uer. non igitur. qđ obtinet nedũ in diffinitiua. sed ẽt in interlocutoria, ar. de officio dele. cũ super; & sic refert Host. iudicatũ per 10 dominũ Clem. de consilio fratrũ. Et qđ dr hic de cã, seruant iurisperiti in cõsiliis circa iura. s. nõ allegãda, cũ petuntur consilia p iudices cãrum. secus. si petantur p partes [*& ibi. §. ulti. in fi.*] ubi de hoc in ulti. gl. & di. gl. 11 inter solennitatẽ intrinsecã, & extrinsecã. Dicebat Inno. j. de co. q fur. or. re. innotuit, in fine, ꝙ solennitates extra iudiciu ẽt inter partes, & inter alios semp præsumuntur interuenisse, nisi probetur cõtrariũ. C. de contra. sti. l. 1. & l. pe. Sed cũ probatio solenniter procedit solũ ex psumptione, ciro per alias probationes tollitur, & iudex de facili inquirit s. de presum. qa uerisimile, & pluribus capitulis eiusdẽ tituli; de renun. super hoc. C. de fideiuss. l. pe. ff. de fal. l. pe. C. de fide instru. l. ult. Ex hoc vr, ꝙ si aliquis defectus opponitur, puta ꝙ nõ sit factũ scrutinium uel collatio habita, uel cõis electio, ipsi opponẽti incũbit probatio huius negatiuæ. hæc uera, nisi ubi ius dicit formã probandã. j. de sen. excõ. sacro, in prin. s. de testibus, in oĩ, & nisi ius pcipiat interuenire scripturã. vr. n. hoc præcepisse, ut per eũ probetur solennitas. j. de app. cordi, & de sen. excõ. cũ medicinalis, li. 6. 10. q. 2. hoc ius, uer. idẽ prædiũ, & uer. seq. Est ẽt notandum sm eu, ꝙ semper in iudiciis & extra oportet probari factũ. sed q dicit factũ ẽ ius, uel aliud in solennitate de ficere, id probare debet. ff. de proba. ab ea: quia oĩa licent, nisi probentur prohibita. 11. q. 1. aliud, de spon. cunt apud, eum concord. [*& ibi, Lotharius, in prin.*] ubi de hoc [*& ibi, Quæcunq; in fi.*] ubi de hoc. ¶ *In glo. ult. in fine*] hic de sententia. & eius causa. ibi de processu.

ANNOTATIONES.

a ¶Peruenit. In glo. qui debet, & uide Cy. Bald. & Saly. in l. 2. C. quando di. le. ce. & Bar. in l. qui hoc anno, ff. de uer. obl.

b ¶Perdita. adde Bar. in l. 1. pe. col. ff. si certum pe. & Bal. in c. 1. post prin. quid sit inuesti. & Abba. in c. Albericus, in 3. col. de testibus.

c ¶Dic ut ibi. Et sic no. ex hoc capitulo, quòd testis non tenetur dicere rationẽ facti, super quo testificatur, prout ab alio dicitur factum: quia hoc non dicitur de causa scientiæ, sed de causa facti, super qua testificatur: quod tamen uerum est, nisi præsumptio esset contra dictum suum, ut in capitulo super hoc, de renun. secundum lec. quòd ibi illud quæratur a teste. & sic glo. illa non intellexit de causa aũt scientiæ testis, uide no. in c. cum causam, de testi.

d ¶Causam. Illud dictum glo. est uerum in ciuilibus: in criminalibus autem non ualet dictum testis, nisi exprimat causam sui dicti, no. doc. maximè Sal. in l. fi. C. de proba.

e ¶De iudi. No. Io. An. in c. finem, supra de do. & contu. item in l. 2. §. q ignominiæ. ff. ex qui. cau. inf. iiro. & uide l. qui Romæ. §. duo fratres, ff. de uer. obli. ibi, sententia excommunicationis, in c. sacro, infra de sen. ex. cõ. item ubi ex quasi indeterminata posset alteri inferri præiudicium, ut in c. 1. de postu. præla. aliàs incautum est, ut in c. tam ex literis, de in inte. resti. ad hoc no. in c. in præsentia, de renunc. & in Clem. pastoralis, ibi, eisdem igitur causis, de senten. & re iudi. Bal.

f ¶Medicinalis. Item quando in sententia possunt intelligi plores & diuersos patientes effectus, dẽt causa exprimi, ut l. 2. §. ignominię, ff. de his, qui no. infa. ubi u. de gl. & Bar. & ibi uide, quid si non exprimatur causa. & uide in c. si electio, in glo. fi. de ele. li. 6. & uide Bal. in §. illo proculdubio, in l. properandum, C. de iudi.

g ¶Qui testamento. Ibi uide Bar. & do. & per Bar. in l. si is, ad quem, ff. de acq. hære. ubi uide, an expressa falsa cã sententia sit nulla, uel annullãda, & vide Io. An. in c. ex parte, præal. in gl. & cũ alio iur. & de prob. qm, sup gl. fi. & infra eo. cũ Bertol. in gl. forte, in prin. gl.

S V M M A R I V M.

1 *Sñia confirmatur qcò ad reũ appellantẽ, si nil doceatur contra eam: differtur tamen ipsius executio, si tertius de suo doceat interesse.*
Diuisio capituli, ibid.

2 *Executio trium sñiarũ ab agente de illarũ nullitate, non impeditur.*

3 *Tertius sciens causam sibi præiudicialem inter alios agi, quando agere debeat, uel appellare, & qualiter pro eo sententia formabitur, & quando & in quibus impediet executionẽ sententiæ inter alios latæ eius appellatio an proderit aliis litigantibus.*
Præiudiciũ non dẽt fieri nisi his, qui sunt in cã, ibi. uer. & uidetur.

4 *Pertinere potest ad episcopum una ex multis causis monasterium.*

5 *Probare oportet, quod est propositum: aliàs non sufficit.*
Tertius quomodo aget, cum non fuerit litem contestatus, & quæ sententia feretur, ibid.

6 *Tertij appellatio hẽat ne uim appellationis extraiudicialis, an iudicialis, & corã quo de ea cognoscere, & an ad appellati instãtiã.*
Appellatus per appellationem extraiudicialem non tenetur nisi citatus comparere, ibid.

7 *Tertius si uult causam, quæ eũ tangit, defendere, & prosequi quã do nouam debeat dare libellum: & causam si cœptam prosequatur, quid prospicere debeat, & quando & ad quid admittendus, & quando non admittendus, nu. 23. & 25.*
Et quæ competant defensiones, ibid.

8 *Tertius si appellauerit quod facere potest reo uicto non appellante, qualiter concipiet libellum, & quid ab eo probandum.*

9 *Testes quo casu alios quã inducti fuerint, inducere queat, & n. 12.*

10 *Si cãm incipere uelit à capite, nõ cœptã psequi, quo ordine pcedet.*
In qua parte iudicij, & instantia ius suum proponere possit, ibid. & num. 13. & in qua causa, nu. 13.
Executionem an impediet, & quibus casibus, ibi nu. 10. & 15. 16

11 *Ei præiudicium sit in possessione aliis agentibus, & quando, non in proprietate, & nu. 13. & 15.*

21 *Præiudicet quando processus, & sententia inter alios lata, & nu. 13. & supra 11.*

13 *Rogerij sententia uel opinio ad l. sæpe. ff. eo. ti. reprobata.*
Quid obtinebit, si admittatur in causa, ibid. nu. 13.

14 *Sententia inter alios lata si sit, an irritabitur tertio appellante, uel*

uel an sit ei alia utendum petitione, & qua.

17 *Appellatio rationabiliter interposita qua, eiusque prosequenda tempus legitimum quod, nu. 18.*

Cuius interest secundo potest ab agendo repellere eum, ad quem primo loco defensio spectat, si suspectus est, ibid.

18 *Ad appellationem prosequendam nuncium destinasse intra tempus legitimum an sufficiat.*

19 *Alioquin, dictionis uis.*

Sicut, & si, pro quia, ibid.

In executione sententiæ cognitio summaria quando fiat, ibid. ad dict. præiudicio.

20 *Res inter alios non nocet alij regulariter, fallit multis casibus, & quibus.*

21 *Epilogus suffragium, & additio glossarum, nu. 22. & 23.*

Interesse an eius sit, qui in causa uelit admitti, summariè examinatur, & in qua causa admittatur, eo. nu. 23. & 25.

24 *Tertij iure probato iudicis sententia qua erit tam respectu auctoris, quam rei, quem ad defendendum se tertius miscuit.*

Tertio quando præferatur prior uictor in causa, ibi. uer. uerùm tamen.

Reus si condemnetur in causa, ubi tertius est admissus, quid iuris, ibid.

Emptor possessor uenditori præfertur, ibid.

26 *Victores duo si sint eiusdem eadem de re eisdem die, & hora uter anteferatur.*

CAPVT XVII.

1 CVm super. Casus. Confirmatur † snia quò ad reũ appellantẽ, si nil doceat ꝯ eã: differt tñ ipsius executio, si tertius de suo doceat interesse. Et prima pars decisè narrat factũ, 2. quo ad reũ principalẽ cõfirmat sniam ibi, Cũ ex parte. tertia quo ad tertiũ appellantẽ cõmittit cãm executionis fiendæ, uel ñ ibi, Mandamus. & in hac decr. cogit Inn. me fore prolixũ. cuius uerba sensu retento parum decidere potui [*Episcopum*] ex una parte [*Monasterium*] ex altera. uẽdicabat. n. eps illud in spiritualibus: qa in sua diœce. situm erat [*Diuersa*] nõ aduersæ, cũ pro ipso latę essent, ut hic

2 patet. & hodie † uictus, ꝯ quẽ latæ sunt tres sniæ, nõ auditur agẽs de illarũ nullitate, nisi plene sit facta illarũ executio, ut in cõcil. Vien. eo. titulo, ut calũniis: p quẽ tñ non mutatur, qd hic dr de tertio, cuius interest [*Latæ*

3 *fuissent*] & sem p † appellauerat ab illis eps Oueten. alias sibi præiudicasset. ar. eius, qd dr de liberto. ff. eo. ti. l. sæpe, uel põt melius dici, ꝙ & si nõ appellauerit in processu negocii, uel à prima snia lata in cã principali, sed nunc primo in cã appellationis, sufficit, ꝙ snia nondũ transierit in rẽ iudicatã, ẽtsi præsens sit ille, cuius interest, & sciat cãm suã agi ff. de appe. ab executore. §. alio. ibi. n. constat, ꝙ hoc sciebat: qa loquitur de dño, & procuratore; ad idẽ. C. de eui. si parentes. ff. quando appe. sit, si procuratorio noĩe. ff. de app. non reci. l. 1. ff. de pigno. si superatus. iõq; si Oueten. eps, qui in cã appellationis appellauit, ostẽdit in cã appellationis suæ iniquã sniam, per quã pronũciatũ est mona. quod ei subest, ad Auriensem epm pertinere, iudex appellationis pronunciabit sic; Cũ mona. Cellæ nouæ non ad Aurien. epm, sed ad Oueten. epm pertineat, ideò ipsũ mona. absoluimus ab impetitione epi Aurien. & latã pro ipso sniam reuocamus. Alii dñt, ꝙ tñ pronunciabit sniam pro epo Aurien. latã nõ præiudicare epo Oueten. ar. ff. de app. à snia. 1. rñ. & §. idẽ rñdit. Tu uerò dicas ſm Inn. primã sniam esse ferendam, ubi sibi fieret p̃iudiciũ ex prima snia, sicut est, quando ad eũ primo loco ptinet defensio; qd dic, ut le. j. e. c. pe. Si uerò nõ fit ei præiudiciũ nisi quo ad præsumptionẽ, tunc iuxta ſm modũ feratur snia, & interim pendẽte cã app. factæ ab Oueten. epo, cũ per cã inquantũ ei præiudicat, extinctũ sit pronũciatũ. ff. ad Turpil. l. 1. §. fi. Executio suspenditur: sed in aliis, quæ non tangunt Oueten. epm, non differtur, ut. j. §. fin. Sed quid si Abbas appellauit à duabus sentẽtiis ꝯ se latis, nunc occurrit tertia ꝯ eundẽ Abbatẽ lata, nunquid licebit Oueten. epo, qui usque nũc tacuit, ab hac tertia snia appellare? rñ. non, imputet. n. sibi, quia sciebat cãm suã agi, & non probauit, uel nõ appellauit. ff. de re iudi. sæpe. C. de euic. si parentes. nã in hoc casu non licet ei, sicut nec Abbati tertio appellare. j de ap. dilectæ. §. fi. C. ne in una & eadẽ causa lice. ap. in rubro & nigro. Si uerò nesciuerit causam suã agi ante sniam tertio latã, tunc põt dici, ꝙ appellabit. j. 10. dies, cũ ex ipsa snia possit sibi fieri præiudiciũ quale quale, arg. ff. de app. à snia, 1. Si aũt ante tertiam sniam sciuisset cãm suã agi, debuit assistere monasterio; qd si non fecit, imputet sibi: qa ab hac tertia snia non poterit appellare, nisi forte hoc tñ primò sciuerit, postq̃ latæ fuerũt primæ duæ sniæ, & ante probanẽ tertiæ: qa tunc appellare posset, cũ aliàs sine culpa sua posset sibi magnũ præiudiciũ generari; qd esse nõ dẽt, ar. s. de const. c. 2. sed p p suã appellationẽ in nullo releuabitur cã monasterij; imò quantũ ad ipsum man-

a dabitur snia executioni, ut j. §. fi. [a] sed dices, qũo snia in præiudiciũ unius, & non alterius est executioni mãdãda? rñ. non dr istud hic: sed bene confirmatur in pręiudiciũ unius, sed non alterius. & ẽt si sup diuersis articulis lata sit snia, quorũ aliqui nõ tangerẽt epm, bene posset fieri executio super illis: sed super illis, quæ tangũt epm, non. & vr. hoc accidere ea rõne, quia non dẽt fieri præiudiciũ his, q non sunt in cã. ff. de ap. l. 3. §. 1. & 2. ff. quando app. sit l. 1. §. dies aũt, & sequenti, ẽt si snia talis sit, ex qua fiat ius, ut quando fert super querela inofficiosi testi. ff. de inoffi. test. Papinianus, alias ꝯ vete-

b rani. §. si ex cã [b], & possint agere absentes prosequẽdo cãm appellationis, & ẽt non prosequẽdo. ff. de app. à snia. §. si hæres, & §. se. sed dices, cohæres põt appellare à snia contra hæredẽ lata, ẽt ubi nullũ fit ei pręiudiciũ dummò præsumptio sit, ꝙ fieri possit. ff. de ap. à snia, 1. rñ. Quæro, qũo pro isto cohærede feretur snia in cã appellationis? rñ. ſm Inno. dicet iudex, Pronuncio nullum præiudiciũ fieri ẽt quò ad præsumptionẽ tali cohæredi ex tali snia ꝯ cohæredem suũ lata, ar. eiusdem. l. & ff. de iureiuran. si duo. in prin. ſm Inno. Ho. remittit de fide instru. inter, uer. instrm [*Grauiter*] sic. s. de re-

4 sti. in integ. cum ex literis. 1. rñ. [*Pertinere*] forte † per priuilegiũ, uel pręscriptionẽ. s. ti. 1. cum olim, uel dicebat Oueten. ꝙ infra suã diœcesim sitũ erat monasteriũ. Sæpe etenim est talis qõ inter epos, de relig. do. c. 1. de fo. compe. c. 3. [*Et infra*] dicit Host. hic decidi, ꝙ tã mona. q̃ eps ab ultima snia appellauerunt ad papã, & primo expeditur appellatio moñ. secundo appellatio epi Oueten. [*Ex parte*] hic incipit snia [*Nihil rationabile*] sic

5 s. eo. cãm [*Ostensum*] quia † nec satis fuisset proponere, de cõces. præben. cũ sup [*Si constiterit*] quærit qũo aget hic Oueten. cũ non fuerit contest. litẽ? rñdit Innoc. ꝙ sufficit lis contest. cum mona. quia vr appellando ratificare, quod factũ est per mon. usq; ad appellationẽ, arg. ff. rẽ ra. ha. l. 3. §. fi. Dicit Hosti. hoc stare non posse cũ mona. non fuerit in cã nomine epi, & sic eps ratificare non põt. quare plus placet, quod secundo dicit Inn. s. pro prosecutione huius appellationis nõ fertur snia super principali; sed hic tñ pronunciatur, per sniam non fiet præiudiciũ epo Ouetens. aliter tñ dixi

6 post ipsum Inno. super uer. latæ fuissent. ¶ Quærit † aũt Inno. secundum hanc ultimam opi. utrum hic appellatio habeat uim appellationis iudicialis, uel extraiudicialis? & uidetur, ꝙ extra iudicium. quia priorẽ cãm non prosequitur Oueten. episcopus, sed nouã tantũ, s. ut pronuncietur, ꝙ ex hac sententia nullum fiat præiudiciũ ei, de quo nihil in priore iudicio sunt actum. quod si uerum sit, s. ꝙ censeatur extraiudicialis, nõ tenetur appellatus cõparere corã iudice appellationis,

nisi fuerit citatus, ut etiam no. infra de ap. cum sit Romana. quinimò cum hæc causa. s. ne fiat præiudicium epõ in causa istius ap. principalis sit, uidetur. ꝙ de ipsa agendum est corã ordinario principali, & non corã c superiori [c] iudice, ad quem est appellatum, at s̃. de fo. compe. cum sit generalis. Tu uero dicas secundũ Inno. quod hæc appellatio censenda est iudicialis, & ꝙ superior, ad quem appellatum est, debet de ipsa cognoscere, & non ille, qui eam tulit: quod ex eo apparet, quia facta est in iudicio, & à sententia, quæ & si cõtra alium lata sit, tamen appellans dicit, ꝙ per eam sibi præiudicatur. & per consequens appellat ab iniuria d sibi in iudicio [d] facta. & ideò si appellatus coram iudice, ad quem appellatum est, comparuerit, infra annũ, eodem modo procedetur in hac causa, scilicet parte absente & contumace, & sine lit. conte. sicut procederetur contra ipsum, si principalis pars in iudicio appellasset, infra de appel. sæpe, & c. oblatæ, & cap. per tuas.

7 Notabis tamen † cum tertia persona [e] uult causam, quæ eam tangit, defendere, & prosequi, si hoc faciat post litem contest. & ante sententiam, non debet date libellum nouum, sed tantum causam cœptã [f] prosequi, uel iuuando eum, qui eam cœpit, uel assistendo ei C. de litig. aucten. nunc si hæres, uel eum remonendo, si primò pertinet ad eum defensio, uel suspectus est ff. eo. ti. sæpe, ff. de appell. ab executore. ff. de g inoffi. testamen. si suspecta [g] & per consequens uidetur, quòd hæ defensiones competant huic tertiæ personæ, quæ competerent ipsi reo, si non remoueretur, & eodem modo contra eam. si autem post sententiam uult prosequi appellationem ab ipso reo emissam, idem faciet, etiam ipso reo inuito. Quòd si reus 8 † uictus non appellauerit, nec appellare uelit, tunc tertia persona appellare potest, & appellationem suam prosequi. in quo casu sic poterit formare libellum, Cum episcopus Aurien. obtinuerit sententiam subiectionis ferri pro se contra mona. Cellæ nouæ, & ego episcopus Oueten. sim in possessione subiectionis ipsius mona. propter quod uidens mihi præiudicari ex tali sententia, ab ea ad uos appellauerim; peto à uobis, o iudex appellationis, quod uos pronuncietis appellationem meam legitimam, & sententiam contra mona. latam esse iniustam, & quod absoluatis mona. ab impetitione episcopi Aurien. Pro se autem nihil petet. oportebit tamen eum probare, quòd sit in possessione subiectionis, & insuper de iure monast. Sed 9 † si publicatæ sint attestationes in prima causa, in qua monast. egit, & succubuit, non poterit modo episcopus Oueten. in causa appellationis, quam prosequitur, alios testes producere super eisdem articulis, sicut nec mona. posset, si appellasset, supra de testibus, fraternitatis. Nam hæc causa primæ succedit, & ideò eandem naturam assumit, ut patet in eo, quod legitur. & 10 no. infra de uoto, magnæ. §. cum igitur. sed si † episcopus emissa causa appellationis uelit causam incipere a capite in casu, in quo potest, puta si ignorauit primam causam agi, uel eam non defendit, uel aliis con similibus, tunc si translata est possessio ad Aurien. ordinabit eam, sicut si nunquam contra mona. actum esset. Si uero nunquam translata est possessio in Aurien. & ignorauit processum contra mona. habitum, tunc dicet executoribus sententiæ pro Aurien. latæ, Non debetis mihi auferre possessionem meam sine causæ cognitione. ff. eod. titu. à diuo Pio. §. si rerum, alias incipit, si super rebus, C. si per uim, uel alio modo. l. fi. imo & plus uidetur, quòd etiam si Oueten. non esset in possessione subiectionis, sed tantum haberet ius in re, & ignorasset causam agi, adhuc posset impedire executionem, supra de testibus, ueniens. 2. Quidam tamen dicunt illud speciale, quando sententia fertur in beneficiis uacantibus; quod dic, ut ibi plenè notatur. Alii tamen dicunt, & forte melius, quòd & ante sententiam in principali causa latam, & post in causa appellationis tam à se, quàm à primo reo emissæ tertia persona, cuius interest, ueniens potest, si uult, tam super proprietate, quàm super possessione ius suum proponere, dummodo ius tertiæ personæ sit illud idem, quod deductum erat in iudicio à primo reo, ut ff. eo. sæpe. §. 1. & 2. ff. de appell. ab executore. §. alios, de ma. & obed. inter quatuor, ubi de hoc, & dummodò primus reus non possideret ius, quod ab eo petebatur, sed alius in eo possidebat ius illud, sicut libertus nõ possidet, in se ius patronatus, sed patronus, sicut & ecclesia, & clerici non possident in se ius subiectionis, sed prælatus, cum nulla res seruiat sibi ipsi, nec etiam proprio domino. ff. si usufruc. peta. uti frui. prim. respon. ff. de seruitu. urban. prædio. iure communi; & tamen huiusmodi personæ conueniri 11 possunt, ut no. supra de præscrip. auditis. quod † si de iure proprietatis nolit agere, quantumcunque sciat causam agi, nullum sibi præiudicium facit, sed super possessorio tantum præiudicat sibi, ubi ibi scit causam agi, nisi primum reum defendat, uel eum à defendendo repellat; & sic intellige, infra eod. uersicu. 12 1. 2 & 3. Sed & † si primus reus pro iure suo produxit testes. & tertia persona ei assistit, & postea tertia persona publicatis attestationibus, uelit super eodem iure testes producere, distinguendum est, utrum eos producat super eisdem articulis; & hoc non potest; an super diuersis, & hoc potest, sicut & primus reus hoc idem nõ posset, uel posset, supra de testi. fraternitatis. Nam si tertiæ personæ, quæ primo reo astitit præiudicat sententia lata contra primum reum non tantum super possessione, sed etiã super proprietate; quare non eodẽ modo præiudicat sibi processus habitus contra eum? utique imo præiudicare debet, ar. s̃ de iudi. quæ de tota, & in eo quod le. & no. s̃. de offi. dele. pastoralis. §. 1. Si. n. intendebat ius suum prosequi, nõ debuit primo reo assistere in principio, nec in medio, 13 nec in fine. Et notandum † est; ꝙ papa uidetur hic reprobare opinio. R. qui dixit, ꝙ si aliquis petat ius aliquod in re aliqua, quod & ego possideo, me sciente, quod sententia contra possessorem rei lata mihi præ h iudicat; [h] & sic intellexit. l. ff. eo. ti. sæpe, ibi, Nam & si libertus meus me interueniẽte, seruus, vel libertus iudicetur, mihi præiudicat. Glossabat. n. ibi dominus. R. Idem est, & si me sciente, ar. pro eo. C. de li. causa, principaliter. Idem uidetur, & si res aliqua uendicetur ab aliquo, qui eam non possidet, sed tantum tenet. nam tunc ego, si mea interest, debeo me offerre defensioni eius, si hoc sciam; & nisi hoc faciam, præiudicatur mihi quo ad possessionem, argum. ff. depositi, bona fides: secus, si eam possideat, quia tunc nec admittor ad defensionem, nec mihi præiudicatur, ut no. supra ut lit. non contesta. quoniam. §. fi. sed ubi ipse tenet, & ego possideo, tunc etiam eo inuito admittor. & si quęras, quid obtinebo? respon. q. a reus conuentus super eadẽ re repelletur à defendendo, si ego uolo defendere, nec adhuc lit. fuerit conte. nec ob. ff. de rei uẽdi. officium, ubi dicitur, ꝙ rei uendicatio competit & contra non possidentem. sufficit enim, quod habeat rei detentationem: quia illud intelligendũ est. ꝙ nullus possidens defensioni se offert. Si aũt post litẽ con i te. [i] offeram me probaturum, ꝙ rem possideo, tunc obtinebo, ꝙ reus, qui obtulit se defensioni, cum non possideret, non condemnabitur ad rei petitæ restitutionem, sed ad eius æstimationem, argu. ad prædicta. ff. de peti. hære. nec ullam. §. si quis absentis nomine, & §. item si quis dolo fecerit, & ff. de rei uend. si is, qui se obtulit, & seq. & l. is, qui se obtulit, & 2. ll. sequentibus.

bus. super proprietate autem non uidetur, quòd aliquid mihi præiudicium fiat, quamtuncunq; sciã rē, quam possideo, ab alio uendicari, & si non contradicam, sed omnino taceam. ff. eo. sæpe. Si uerò post litē cont. super proprietate velim mihi assumere defensionem, tunc non uidetur quòd possim: quia cum ille, qui rem teneba tantum. lit. conte. sit, non possim in ducere super proprietate probationes, quæ mihi prosint quantum ad sententiam pro me ferendam, cum nihil petiero, nec litem fuerim contestatus. Io. etiam dixit, & bene, quòd si quis petat iura, quæ ego possideo, in re aliqua me sciente, sed non defendente, quātumcunq; obtineat, nullum mihi fit præiudiciū. nec ob. ff. eo. ti. sæpe, ibi, Nam & si libertus meus me interueniente & c. quia subaudiendum est s'm ipsum. i. defendente [k]. sed & s'm eundem, ex quo offero me defensioni, probare debeo de iure meo: alioquin præiudicium mihi fiet. sed & sciendum est, quòd etiam inuitis illis, in quibus Ius petitur, & etiam consentientibus iura petita in mei præiudicium, ego ueniens admittar ad defendendum ius meum. C. de liberali causa principaliter, in fi. & fertur sententia pro eo, uel in eum, qui litem contestatus est, me, qui superueni, & defendi, non nominato in condemnatione, uel absolutione nisi narrando factum: & tamen, ex quo defendi, per consequens proderit mihi sententia, uel nocebit. Sed contra † prædicta ad hæc, quæ hic dicuntur, opponitur sic: Quomodo potest esse quòd sententia contra mona. lata, & per papam confirmata, & quæ iam transiit in rem iudicatam, reuocetur per appell. Oueten. episcopi, uel alterius cuiuscunq;: Respondeo certum est, quòd is, cuius interest, appellare potest. 2. q. 6. non solent. sed & id notum est, quòd iudex appellationis habet pronunciare sententiam, à qua appellatum est, iniustam esse, uel iustam. 2. q. 6. §. fin. igitur ipsa ui sequitur, quòd cum is, cuius intereat, à sententia lata in primum reum appellauerit, & appellatio teneat, index appellationis, si inueniat primū reum, qui litem contestatus est, iniustè cōdemnatum, absoluet cum propter appellationem emissam ab eo, cuius interest: & sic primus reus, quod per se habere non poterat, per alium obtinebit. ff. quemadmodum seruit. amit. si cōmunem. ff. de lib. lega. si quis reus, cum suis concor. Alii tamen dicunt, quòd episcopus Oueten. in causa appellationis suæ non habet petere, q' sententia cōtra primum reum lata irritetur, quæ statim fuit per sedem apostolicam confirmata, ut hic præcedit: sed hæc debet esse sua petitio, q' cum possideat iura alii, scilicet Aurien. episcopo adiudicata, pronunciet iudex, quòd per illam sententiam non fiat sibi præiudicium, & decernat, quòd executio sententiæ non est facienda in iuribus ab eo possessis. & etiam secundū hunc modum feretur sententia, si probauerit se possidere. ille autem, contra quem lata est sententia, non impediret primum actorem, scilicet Aurien. episcopum, qui uicit super proprietate, nec etiam super possessione, si tertia persona, scilicet Oueten. episcopus appellans nihil probauerit de possessione. superiores autem non negant, quin iste libellus sit competens: sed & dicunt superiorem bonū esse. per istam autem decre. satis patet † secundum Innocen. quod si Oueten. episcopus uoluisset se opponere, ne sententia mandaretur executioni non prosequendo appel. suam, sed alio modo, puta dicendo & offerendo se paratū probare, quòd res sua erat, uel quòd eam possidebat, non fuisset auditus; supp. tamen saluum maneret ius eius in proprietate, sed non in possessione, quam per executionem amitteret, ut hic: & hoc est iustum. ex quo enim iura uoluerunt, quòd contra detentorem ratio ne huius detentionis daretur actio, rationabile fuit, quòd sentētiæ super hoc latæ fieret executio, ne aliàs actor egisse frustratoriè & illusoriè uideretur. imò plus uidetur, quòd etiam si in aliis rebus, quam in his quæ adiudicatæ sunt, fiat executio, non pertinet ad executorem cognoscere nisi de proprietate. ff. eo. tit. à diuo Pio. §. si super rebus, & §. quòd si res. Sed oppones, quia sic uidetur, quod tantum detentio, & non possessio transferatur ad uincentem. & per consequens prior possessor possidet in re petita iura, quæ uis alii adiudicata, & etiam per executorem tradita, sicut possidebat ipsa ante sententiam, uel executionē. respondeo non est ita: quia possessio per alium detenta amittitur, quamcitò ab alio occupatur, eo ē, qui per alium possidet, ignorante. ff. de acquir. poss. peregre. §. pe. Aliqui tamen de æquitate dicunt, q' si possessor statim haberet probationes suas paratas super sua possessione, recipiendæ essent, & executio differenda, argumen. præ. l. à diuo Pio, & ff. ad exhiben. l. 2. & 3. §. sciendum, & §. ibidem, secundum Inno. cuius est qua si ad literam hæc gloss. [*Appellationem*] si episcopus † Oueten. erat in possessione mona. appellauerit, uel non, dummodo nesciret causam suam agi, non fiet executio sententiæ. C. si per uim, uel alio modo. l. fin. Idem, si sciret causam agi, & rationabiliter, infra decem dies appellauit, & non contra ius, ut hic. Si uerò sciuit, & non appellauit, tunc mandabitur sententia executioni, infra eo. q nam uis. ff. eo. l. sæpe. sed si Oueten. non possidebat, appellauerit, uel non, semper fiet executio sententiæ sine suo præiudicio quo ad proprietatem. ff. de rei uendi. is, à quo, & l. sequen. nec ob stat, supra de testi. ueniens. 2. quod loquitur [n], quando super re uacante data est sententia, ubi secus ut ibi not. uel melius secundum Inno. etiam tunc si absens nesciret causam agi, non fiet ei præiudicium, & impediretur executio [o] sententiæ: & sic loquitur decre. ueniens. hoc uerum de illo, qui sciebat causam agi. secūdum cum [*Rationabiliter*] scilicet † ex causa rationabili, & infra 10. dies. J. ti. 1. ut debitus. 3. q 6 anteriorum, uel antequam tres ferantur sententiæ, C. ne li. in una eadē que causa, in rubro, & in nigro: is tamen cuius interest, potest à principio adesse, ne colludatur. C. de liti. auten. nunc si hæres, ff. de inoffic. testam. si suspecta. plus dicit Innocen. quòd is, cuius secundò interest, potest ab agendo repellere illum, ad quem primo loco spectat defensio, si suspectus est, ff. de appellatio. ab executore. §. alio condemnato [*Legitimum*] annum † vel ex causa biennium, uel loquitur de termino hominis, infra ti. 1. cum sit, & c. sæpe, & cap. oblatæ [*Destinatum*] ex hac litera, & ex decre. significante, infra ti. 1. Dicit Host. apertè colligi, q' si. infra tēpus legitimum appellans destinauit nunciū, licet nō sit conte. litem nec obtulit libellū, uel quod plus est, se iudici non præsentauerit, lapso tamen tempore audietur. Nec ob. C. de temp. app. auct. ei qui, & in auct. de his, qui ingre. §. illud. col. 5. quia benignius in hoc agunt canones, infra ti. 1. oblatæ, sicut & in appellatione ante sententiā, infra ti. 1. super eo. 2. Alii intelligunt destinauerit cum effectu ita, q' inciperet, uel saltem se præsentet iudici, & legitimum quid proponat. ff. de execu. tu. l. scite. §. sufficit, & sequenti: quia uerba cum effectu sunt intelligenda, infra de cleri. non resi. relatum, & hoc uidetur æquius, ut patet in aucten. eo. ti. col. 8. & secundū hoc intellige, infra ti. 1. personas, & c. cum sit Romana, & c. ex ratione, & ut ibi patet, omnino propter impotētiā excusatur [*Possessionem*] in qua ponendus erat episcopus Aurien. pro quo lata erat sententia [*Alioquin*] i. si † appellatio nō fuit rōnabiliter interposita: uel fuit: sed non misit nuncium, & nesciuit causam suā agi, s'm Inno. dicit Host. q' debet dicere, & sciuit causam suā agi: aliàs secus, infra eod. quamuis [*Sicut ius postulat*] l. non

excedendo modum, supra eo, quod ad consultationē uel ponitur. sicut, pro quia: sicut aliàs, si pro quia. ibi, Si deus est animus &c. Hosti. [*Præiudicio*] quo ad proprietatē. ut in glo. contra. ff. eo, à diuo Pio. §. si rerum, aliàs incip. si super rebus, dicitur, ꝙ si super rebus propter rē iudi. s. In cām pignoris capiendis fiat ꝯtrouersia. fiet cognitio summaria. Sol. dicit Inn. hic, & in decre. ueniens. 2. de testi. ubi idem dixi in gl. hic relinquitur. in fi. aliud, cū petitur executio sententiæ in rebus aliis, q̄ in adiudicatis, ubi requiritur summaria cognitio, ut ibi. aliud. quando in adiudicatis, ubi talis cognitio non adhibetur, ut hic. & sit ratio ſm Ho. quia iam in principali cā facta est plena cognitio [*Regulariter*]

30 causaliter † contra. de hoc. j. c. pe. [*Alijs*] ignorantibus, sup. qui non rōne p̄tātis, societatis, contractus, uel officii, uel procurationis agenti sint astricti: alias ꝰ. ff. de iureiu. si duo. §. si quis iurauerit, & l. seruus, & l. se. & l. sed & si seruus, & l. duobus. illis ēt, & utrique illorum, qui agunt inter se in una cā. uel si cū alio agant; uel agat alter eorum, nocet: nā condēnatus, de furto, uel publico crimine tanquam infamis à testimonio, & àiudicatu repellitur in quacunq; cā, & in quocunq; alio agat 3. q. 7 ca. 1, 2. & 3. & supra de testi. testimonium. & hoc idē est inuenire in aliis innumerabilibus casibus; qđ uerum intelligas in his, quæ consecutiua sunt priorū sententiarum, uel aliorū actuum. In alia aūt cā non p̄iudicat. uerbi gratia, Conuētus est aliquis ciuiliter super furto, & condēnatus, hæc sententia illi non præiudicat. si postea criminaliter accusetur. C. de publi. iud. l. si quis à se fundū. supra de elec. cum dilecti, de pur. c. c. pe. ſm Inno. Ho. remittit de fide instru. inter, uer. instrumentum.

31 ¶ Secunda † glo. quærit opponendo, & soluit. secundo obiicit, & soluit. tertiò quærit, arguit, & soluit

32 ¶ Tertia glo. obiicit, & soluit. ¶ *In † glo. 2. ibi, inhemus*] uide de so. compe. postulasti. 1. & gloss. [*& ibi, à sententia*] uide in prædicta c. ueniens, super 4. glo. [*& ibi, petunt rem.*] uel hæreditatem; & sic loquitur. l. pe.

33 ¶ *In † glo. 2. ibi. aliquo modo*] unde dicebat Host. quòd de isto interesse summariè iudex examinabit, quod si reperiat, differetur executio, & postea tam super principali, quā super sententia admittetur, supra de testibus, ueniēs, 2. & circa executionem magis est subueniendū, q̄ super principali tanquam super magis præiudiciali, de officio delega. super eo. unde dicit Innoc. quòd non solum in causa appellationis admittitur is, cuius interest, sed etiam in causa principali, siue ueniat lit. cont. uel prius. ff. de inofi. te si suspecta. ff. eo. l. sæpe. & in hoc

34 † casu probato iure tertij, qui se miscuit ad reum defendendum, iudex absoluet reum ab impetitione actoris; sed non condemnabit ipsum illi tertio: quia non d egit ad hoc. & hoc quidā intelligunt, ubi tertius erat in possessione iurium petitorum. Alii dicunt idem, & si non sit in possessione, dummodò ad eum de iure pertineat. Contra istos est, ut dicit Inno. ff. de rei uendi. is, à quo, & l. sequen. ff. de peti. hære. l. penul. ubi nō ob. contradictione tertij fit executio sententię. Solu. ibi non intererat, nec interesse poterat tertiæ personæ quo ad principalem causam, siue possessionem ipsius: quia ibi non possidebat. & ideò sibi non præiudicabat, si in alium transferebatur possessio, quam nō habebat. sed nec super proprietate fit præiudicium: quia ita fertur iusta sententia pro eo, & contra eum, cum quo lis contestata est, ut si possideret, ut in l. præ q alleg is, à quo. tamen quantum ad instantiam q iudicii posset interesse. adhuc tamen uidetur contra: quia si couentus sine dolo desiit possidere, ulterius non tenetur. ff. de rei uendi. si autem. §. 1. supra de excep. c. pe. solu. in illis. ll. is, à quo, & se. in culpa fuit condemnatus ex eo, quod transtulit possessionem in primum & in uictorem causæ sine cautione, de qua ibi, loquitur, scilicet quòd reum condemnatum seruabit indemnē contra alium agentem. ad idem. ff. ad l. Fal. l. dolo, & ff. si cui plusquam per l. Falci. leg. fu. hæc autem. §. hæc cautio. nam qui cautionem prædictam habet, rem ipsam habere uidetur quantum ad hoc, ut is, qui cauit, pro eo respondere cogatur. argumen. earundem. ll. r dolo, & hæc autem, r licet secus sit, quādo agitur noxaliter. ff. de noxali. si plurium. & l. si quis à multis. ueruntamen, si prior uictor uelit suscipere defensionē causæ præferendus est illi, qui nunc de nouo cœpit eam mouere, sicut & emptor possessor præfertur uēditori. ff. eo. tit. sæpe. & potest etiam appellare, si sentiat, quod feratur sententia contra eum, à quo habuit possessionem, argumen. hic, & ff. de appel. ab executore. & l. sequen. Si uero non offerat se defensioni, sed primum reum permittat agere, & feratur sententia contra ipsum reum, sufficit, si illi, qui de nouo obtinuit, cedat actionem ex stipulatione, quam habet cō tra eum, qui primò obtinuit, & per eam obtinebit, quòd restituat sibi rem, pro qua cauit; & si uelit probare de iure suo, non audietur: quia in culpa fuit eo, quia si confidebat de iure suo, defensionem causæ non assumpsit, uel quia non appellauit, & appellationem prosecutus non fuit non nomine suo, sed nomine condemnati. Si uerò primus reus condemnetur, ambobus, scilicet primò secundò actori antequàm à primo prædicta præstetur cautio, tunc ipse reus ei, qui primo cauebit, rem restituet, & alii contra illum qui cauit, cedet actionem. Alii tamen aliter dicunt; uide quod dicam in fine huius gloss. post Goffred. Item alia ratione non obstant prædictæ leges. ff. de rei uendic. is, à quo, & sequen. quia ibi neuter immiscuit se causæ alterius: imò uterque contra eundem

25 agebat super eisdem s rebus. & bene † fatemur, quòd s si unus uellet se immiscere ad adiuuandum reum cō tra alterius actionem, non esset admittendus propter præmissam rationem: sed & si ante litem contesta. tertia persona uelit se immiscere, & impedire, ne lis cum reo incipiat, non est audienda, dummodo actio competat contra reum. & eodem modo dicimus in causa matrimoniali procedendum, quando tres uel plures personæ simul occurrūt in ea, ut no. infra de spon. ueniens. i. Tertia tamen persona, & si non ad impediendum processum admittatur, ad auxiliandum saltem admittetur. poterit enim auxiliari nedum reo, sed actori etiam, dummodo sua intersit. ut si aliqua ecclesia prouocet in libertatem, dicens, quòd soli papę subeit. tali enim poterit papa assistere, ut patet in eo, quod le. & no. de confirma. uti. cum dilecta. §. quia uero. sed siue ecclesia appellet, siue non: tamen is qui assistit ei, causam suam super principali poterit de nouo incipere, & prosequi non per modum appellationis, sed à capite incipiendo & prosequendo, ac si nunquam fuisset appellatum, nisi in casibus, infra eo. quā uis, ſm Inno. cuius est mens totius huius gl. [*& in fi.*] duplex est hic litera: quia hic agit modo tantum ecclesia Oueren. glo. Ioan. & Vincen. sic erat, quia tantum Aurien. ecclesia hic agebat. formabat Goffre. hic talem

26 quæstionem, Pone, quòd † Abbas in propria persona defendebat contra unum episcopum, & contra alium in alio iudicio defendebat per sindicum, & eisdem die & hora uicit uterque episcopus; cui obediet Abbas? Respon. ꝙ ei, qui melius probauit, arg. de proba. licet, uel erit locus gratificationi, de iure pat. cum autem, & ibi concor. uel uterq; alterum impediet ex concursu. ff. de usufr. l. quoties, ut neutri obediat, donec inter se agant uel per quasi uti poss. uel per confessoriam, uel quasi negatoriam actionem, ut si appareat, quis sit potior in iure subiectionis: hæc procedant, ubi prius neuter possidebat.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a ¶ Vt infra §.fi. Si monasterium non appellat,& sic tacitè cõfirmat sententiam contra se, tertius appellare potest,& proderit ipsius uictoria monasterio.l.si separatim. ff.de appell.si autem expressè illam approbat,appellatio tertij non proderit.l.non tantum,ff.eod.tit.argumen.à casu speciali,uide Barto.in d.l.à sententia,& in d.l.si separatim.

b ¶ Ex causa. Vide Bar.in l.qui repudiantis.§.fi.ff.eod.tit.& Io.An.in c.causam,qui fi.fint legit.in glo.ad ecclesiam,& Bart.in l.ingenuum,ff.de statu.homi.

c ¶ Superiori. Contra,quia appellatio etiam extraiudicialis deuoluit causam ad iudicem,ad quem ;& hoc tenet Ioan.Andr.de maio.& obed.dilecti,ad fi.suæ magnæ glo.& in decret.prima,de his,quæ fi.à maio.parte ca.

d ¶ In iudicio. Illam rationem de iniuria reprobat Bart.per l.eum,qui nocentem.§.fi.ff.de iniurijs:quia incognito non fit iniuria:sed ibi ponit alias rationes, ibi uide.

e ¶ Tertia persona. Vltra Ab.hic adde Ang.in l.si suspecta,ff.de ino.test.& Bar.in l.si perlusorio, ff.de appell.

f ¶ Cœptam. In quo statu,quo illam cœperit in esp.s.§.sanè,ut li.pen.lib.6.& poterit iste testes,& probationes producere,not.glo.in l.si suspecta,ff.de inoffi.testam. etiam post præclusam uiam primo agenti ad illos producendos,si ignorauit ante causam agi, uide Bart.in l.si perlusorio.§.fi.ff de appell.

g ¶ Suspecta. Potest remoueri actor à tertio, ad quem principaliter spectat negocium: aliàs non. & hoc,si ignorauit causam agi, uide Bart.in l.sæpe,ff.de re iudic.& in l.si perlusorio.§ fi.ff.de appel.& uide bonum tex.ad materiam in l.Titia,ff.so mat.uide tamen Io.And.infra in gloss.scilicet ex causa.

h ¶ Mihi præiudicat. Adde Alex. latè in d.l.sæpe, & Abb.consil.87.in 1.uol.& consi.3.1.uol.2.in c.auditis,de præscrip.

i ¶ Litem contest. Quemadmodum ex illo,qui detinet, & non possidet,usque ad sententiam potest dicere alium possidere,ut not.in l.is, qui se obtulit, sic & ille possidens id dicere potest.

k ¶ Defendente. Illa est prima expositio:quia tunc si succumbo,mihi præiudico.sed in eadem glo.demum dicit idem in sciente,& illam tenet Bart.quem ibi uide in pluribus q.ad materiam.

l ¶ Auditis. Quia hæc res,in quam fienda est executio, nõ uacabat: secus,si fuisset uacans;uide Ioan.And.in c.ueniens, el 2.in glos.in uersi.incontinenti,& Bart.in §.si super rebus,infra alleg.

m ¶ Perégre. Hoc ibi tenet Bart.alleg.l.quamuis,ff.de acqui.poss.& l.rebus.§.Iul.ff.ad exhi.sed Io.And.loqui in c.quoniam.§.quòd si super,in glo.quid si non nominat, ut lite non contest.

n ¶ Loquitur. No.hanc gl.in fi.quæ limitat.l.is, à quo,de rei uendi.uidelicet,quòd procedit,quando duo agunt cõtra unum, & unus eorum obtinet,tunc ille debet præstare cautionẽ:quia unus obtinuit,uenit postea alius,dicit,quòd non tenetur præstare illam cautionem,nec habet locum illa l.quod not.Bald.

o ¶ Impediretur executio. Adde Cardi.in Clemen.1.in 4.col.uersi.generaliter autem,de re iudic.& per Felin.in c.ueniens,el 2.de testi.& per Alex.in l.admo.§.si super rebus, de re iudic.

p ¶ Non egit. Facit,quod not.Io.An. supra in glo.quæritur,in prin.uersi.quid si,enim metus.

q ¶ Instantiam. Istud intellige prosequens dictum,& per no.per Bar.in prædicta l.pen.ff.de peti.hæred.

r ¶ Autem. Quia ex eadem instantia uictor huic tertio cogetur respondere,& non habebit tertius actor nouam instantiam inchoare,& hoc uoluit hic Innoc. & uide Bart.in prædicta l.pen.

s ¶ Eisdem. Hoc melius colligitur ex prædicta lege penulti. quàm ex lege is, à quo.

SVMMARIVM.

1 *Sententia contra absentem lata reuocatur absentiæ causa iusta probata, maximè ubi apparet iudicem circumuentum, & num.6.*
Diuisio capituli, ibid.
2 *Successor ut causam prosequatur inceptam, qualis esse debeat.*
Præsentatus ad ecclesiam, sufficit, si sit in minoribus, dummodo sit idoneus, & intra tempus debitum promoueri possit, ibid.
3 *Institutio clericorum potest ad Archidiaconum de consuetudine spectare.*
Inuestituram potest idem facere suo iure, ibid.
4 *De eligentis, uel præsentantis iure quo tempore constare sufficit.*
Electio, uel præsentatio si duplex sit, utra præferatur, ibid.
5 *Legatus potest audire prouinciæ causas, & eas delegare.*
Instructa minus sufficienter quando causa dicatur, ibid.ad dicti.memorati,& num.7.in fi.
Absoluere quis iudex possit ad impetitione, ibid.in fi.
6 *Absentiæ causa quæ esse debeat ad sententiæ cassationem.*
Alioquin, dictionis significatio, ibid.
7 *Appellatio ad Papam relictis inferioribus an & quando liceat.*
8 *Opinio ueritati an præiudicet, remiss.*
Causæ commissio quo casu hic de partium consensu dicatur facta, ibidem.
9 *Post sententiam definitiuam nulla appell. suspensam quibus casibus reaudiatur causa,& num.10.& 12.*
10 *Relatio duo debet, & quæ habere.*
Error iudicis in sententia si sit, quid iuris, remiss.ibid.
11 *In sententijs fatuum est exprimere causam, nisi in casu, & quo.*
Possessio sufficis præsentanti, ibid.
12 *Obtinere debet ille, qui probat.*
Sententia quæ ipso iure irrita, & quæ irritanda, ibid.
13 *Electiones, uel præsentationes duorum si fiant ad idem beneficium,*
Libellus earum qualiter conceptus admittendus, & quæ exceptiones contra eum, & quæ probare teneantur.
Ex non iure aduersarij, sed meo non sum admittendus, & quando, & quæ in causa, ibid.
Instituisse, uel confirmasse quem in beneficio Papa intelligitur per eius adiudicationem, ibid.uersi.& quia not. paulo post initium.
Sententia principis ius plenum confert, nec alijs eges adminiculis, ibidem.
14 *Epilogus, & suffragium glossarum, num.15.*
Sententiam suam, uel prædecessoris quis reuocare, non potest nisi in casibus, & quibus.§.in glo.sed qualiter, & num.18.§.2.
Contra sententias suas qui restituant, ibid.
Per pensionis perceptionem dominium nõ probatur.§.in gl.antep.
Cum uniuersitate quæ transeant.§.4.& num.21.& 22.
Creditor quibus iuribus utatur in pignore, eod.§ ad uersicu.sed an uia,& num.21.& 22.
Accedant quæ in uenditionibus.§.in glo.ult.& num.21.& 22.
Pignoris liberatio duobus modis hic contingere scribitur, ibid.
Vrbem cui committis princeps, quid ei dicatur commissum, ibid.circa fin.
Seruitus inutilis est quandoque, ibid.in fi.
15 *Additio glossarum.*
16 *Præsentatus à patrono quid iuris habeat, etiam quando secundus ab eodem præsentetur, non admisso primo.*
Potior quis sit, à pluribus si multi præsententur, ibid.
Variare an patronus possit, ibid. & num.17.
17 *Non præsentatum à patrono si instituat episcopus, quando cassabitur institutus.*
18 *Peremptorium exprimi ubi necessarium.*
19 *Delegatus uices suas an & quando committere queat.*
Testium receptio ab eo nunquid possit subdelegari, & cui, ibid.
20 *Subdelegatus non potest subdelegare.*
Per partem quando retineatur totum, & an acquiratur.
21 *Cum uniuersitate quæ transeant.*
22 *In genere licet, quod non licet in specie.*
Præsentare potest creditor nomine debitoris.

CAPVT XVIII.

a 1 Cum Bertoldus. Casus. Probata iusta causa absentiæ reuocatur sententia cõtra absentem lata, maximè ubi apparet iudicem circumuentũ.& sunt duę princip.partes.in prima processus narratio. in secunda ibi,licet autem, partis restitutio, auditoris datio, ipsius relatio, & Papæ diffinitio, suum motiuum cõtinens.Iterum prima subdiuiditur in tres: quia primo ponitur creditum, uacatio ecclesiæ,pręsentatio creditoris,institutio,& inuestitura pręsentati. secundò ibi, prædictus, præsentatio debitoris, & repulsio præsentati, mota per ipsum controuersia, & cõtra ipsum facta diffinitio.tertio ibi,Post modum cõtra sententiam petita restitutio,causæ delegatio,delegatorũ subdelegatio, & uictoris appellatio [Curiam]

forte

forte manerium. infra de sim. querelam, in prin. [*Eius*] scilicet Petri creditoris [*Successit*] uniuersaliter, † uel in obligatione hypothecæ; & non curo ex testamento, uel ab intestato successerit [*Asserens*] & mentiens [*Clericum*] sufficiebat, quòd esset in minoribus, dummodo sit idoneus. & infra debitum tempus promoueri possit, infra de institu. cap. 2. libr. 6. [*Eiusdem loci*] diuersa punctatio prius & post. & secundum alteram est sensus. quòd clericus erat de loco, quod est honestum, de cleric. pereg. cap. fina. [*Archidiacono*] ad quem † spectare poterat de consuetudine. infra de excessi. præla. cap. 2. & 3. sed ad episcopum de iure. de institu. cap. 3. [*Consensu episcopi*] hoc respicit uerbũ, Instituit. corporalem autem inuestituram potuit Archidiaconus facere suo iure de officio Archid. ut nostrum & cap. ad hoc [*dominus fundi*] asserens, quòd sibi retinuerat ius patronatus expressè, cum fundum obligauerat creditori, in an. [*Præsentauit*] [b]. & † licitè. ex quo primus elector, uel præsentator ius nõ habebat, quamuis de hoc non constaret. sufficit enim, quòd nunc de hoc constet; & sic soluitur, supra de electio considerauimus: secus, quando constat. quòd primi eligentes ius habent, licet priuati sint hac vice, vel priuari possint propter delictum suũ, ut & ibi not. & supra de electio. dudum. 1. & cap. auditis. at hic constat, quòd creditor in eligendo, uel præsentando nullum ius habet secundum Innocent. ut in sit. glo. [*Quæstione*] coram substituto superioris episcopi tunc mortui, à quo fuit appellatum ad legatum, ut patet in an. [*Legatus*] poterat ergo † audire causas prouinciæ, & illas etiam delegare, de offic. lega. cap. 1. [*Remisissent*] inclusas sub sigillis suis, infra de fideiuss. constitutus ad fin. supra de electio. dudum. 1. [*Memorati*] & sic fuit causa minus sufficienter instructa, ut infra sequitur [*Absolutum*] quod forte potuit: tum quia erat iudex appellationis. C. de temp. appell. l. ulti. tum quia de electione agebatur. supra ut lite non contesta. quoniam, frequenter. [*Eidem*] T. præsentato per uetum patronum [*Iustam † causam*] dixit Ioan. hic reprobari distinctionem legistarum, qui distinguunt. an absens cõstituerit procuratorem, an non. Item an habeat necessariam causam absentiæ. an probabilem. T. reprehendit Ioan. dicens hic nullam distinctionem reprobari. Non enim audietur, nisi probet iustã causam absentiæ [*Alioquin*] idest si sacerdos ille non ostenderet iustã causam [*Committentibus*] lite prius corám se contest. Vincen. [*Articulo*] scilicet an iusta fuerit absentia [*A quibus*] scilicet subdelegatis, uel forte delegatis [*Ad nos*] forte † finita erat legatio, & delegati forte subdelegauerãt in totũ, uel non fuit exceptum: unde dixit Innocen. ꝙ si petiuisset ad inferiores remitti, obtinuisset, ad quos ordinaria uia fuerat appellandum, licet & appellatio facta ad Papam tenuisset, uel ex certa sciẽntia & de plenitudine potestatis Papa recepit hanc appellationem forte, quia presbyter uolebat per curiam expediri. & sic non obs. de officio deleg. super quæstionum. § porrò. uel dic illã loqui in subdelegatis delegatorũ Papæ datorum cum clausula appe. re. & ibi de hoc [*Minus sufficienter*] forte, quia per non iudicem fuerat processum, supra prox. & sic colligitur, quòd non tenuit subdelegatio, uel qa de facto nõ plenè probauit; & tunc colligitur contrarium, secundum Hostien. [*Opinio*] concepta ex minus sufficienti probatione, Vincen. [*Veritati*] de hoc † supra de biga. nuper. & dic ueritati causæ principalis [*Concessimus*] forte de partium uoluntate, quamuis non tenuisset subdelegatio, uel appellatio: alias uidetur approbare acta coram subdelegatis habita, secũdum Hostien. Sed Innoc. not. per hanc literam, quòd † post diffinitiuam nulla appe. suspensa datur auditor, & examinatur, & cognoscitur de ipsa, quod est speciale, quando de beneficijs agitur, cum in ipsorum collatione adesse debeat omnis puritas, & abesse omnis surreptio, supra eod. cum olim, de electi. cum dilecti. nec ob. secundum eum, infra eod. cum inter. & cap. suborta: quia non loquuntur in beneficiis. uel dic, quod hic dicitur, locum habet, cum in tenore sententiæ ipsius deprehenditur iniquitas euidens, ut hic erat. nam falsum reperiebatur in eo, ꝙ A, habuisset possessionem iuris patron. Item in eo, quòd dicebat, quòd T. in probatione defecerat, ut infra, argu. ad hoc infra de purg. uulg. cap. 2. & uide quod nota. de frigi. fraternitatis, in gloss. propter quem, & quod super ea dixi, & quod dixi de probatio. quoniam, super ult. gloss. uel contingit hoc ideo, quia iudex ab aduersario dolosè circunuentus [c] fuit, ut patet ex sequentibus; & ideo bene potest sententia retractari. ff. de iudic. si prætor. uel dic hoc solum sufficere ad cassationem sententiæ quòd ordo iudiciarius non fuit hic seruatus. scilicet quia iudex probationes condemnati non uidit. C. de sent. & interloc. om. l. prolatam. uel dic. quòd ex quo apparet sententiam diffinitiuam per obreptionem. & dolum malum elicitam, ipse idem iudex, qui tulit, si ordinarius est, eã reuocare potest, argumen. ff. de dolo. cum à te. 35. q. 9. ueniam, & cap. sententiam. sed si sine dolo malò dicatur lata; tunc non reuocatur, ff. de iudi. li prætor. Idem dixi post ipsum Innocen de rescrip. cum dilecta, in gl. dicuntur, ad finem. uel dic, quòd licet à principio posset & deberet repelli is, qui petebat sententiam reuocari; si tamen admissus est de facto, & apparet sentẽtiam iniustè latam, reuocabitur. Et est ratio, quia ex quo cognouit, pronunciare debet. ff. de iudic. de qua re, & iustè & secundum allegata, siue probata. ff. de offi. præsi. illicitas. §. ueritas rerum. 10. q. 3. illa & ca. siue in opere, & capit. tunc iura; & hoc iurat iudex in auct. iusiurand. quod præstatur. §. & æquus ero, colla. 2. Si ergo ex allegatis apparet eam reuocandam, ipsam reuocabit, arg. ff. quæ sententiæ sine appel. rescin. l. 1. §. 1. uel dic, quòd hic admissus fuit beneficio restitutiõis. uel potius supplicationis contra sententiam propter absentiam, quæ licet minus sufficienter probata fuerit: tamẽ ex illa minus sufficienti probatione data fuit restitu. in integ. ad audientiam causæ, sic supra de restit. in integ. ex literis, ubi de hoc secundum Innocẽ. [*Fideliter omnia*] per hæc

10 duo † uerba not. Hostiens. quòd relatio debet esse plena, & fidelis. ad idem, supra de electio. dudum. primo [*Circumuentum*] cum iudex errat in sententia, vel processu; uide quod not. & dicam de pur. uul. capi. 2. not. Hostiens. retractandum, quod per circumuentionem factum est, ex quo de ipsa constat siue per tenorem sententiæ, & acta, ut hic, de restitu. spoliat. cum ad sedem, ad fi. ad hoc supra eod. causam: siue, quia aliàs liquidũ

11 est, supra eo cum olim [*In illa*] collige, secundum Hostien. quod fatuum est in sentẽtiis exprimere causam; de hoc supra eodem sicut. Item collige, quòd in causa appellationis exprimitur causa, quare prima reuocatur, ut ibi not. [*Possessione*] sufficeret enim possessio. secundum Pet. infra de iure patro. consultationibus, supra de electio. querelam [*Acceperunt*] non tanquam iuris patronatus possessores, sed ut in sortem illos computarent, secundum Vinc. [*Tum quia*] secunda ratio [*Attestationes*] quas nec uidit archiepiscopus, ut sequitur

12 [*Probasse*] & sic debuit † obtinere, de probati. ex literis; & ob hoc corrigitur sententia [*Tum etiam*] tertia ratio [*Partis*] scilicet illius B. clerici. & not. T. presbyteri [*Irritandam*] non dicit, Irritam. imò si in talib. sententijs non appelletur, transeunt in rem iudicatam. cum latæ sunt solum cõtra ius litigatoris, supra eod. cum inter: secus, si expressè contra ius scriptum, supra eod. capi. 1. uel si contra ius litigatoris, & communis boni republicæ, ut quia dicitur quis promotus simoniacè, argum. infra de simo. tanta, & quod ibi nota. & in causa matrimoniali,

moniali. & aliis. quibus seruata sententia damnaretur animæ: quia & tunc uolens probare contrarium, sem per audiuit: de hoc supra eo. consanguinei. Idem, si dicatur lata cōtra ius litigatoris & boni iudicialis reipublicæ: putta per falsos testes. uel falsa instrumenta, infra eod. cum I. & A. tunc enim nulla est in ueritate, sed ali qua in opinione: & de hoc dixi de excepr. cum veneta bilis. & his duobus ultimis casibus statur sententiæ donec fuerit nulla pronunciata, supra de fide instru. ac-

d cepimus. propter quæ not. hic Hostië. quatuor casus [d]. Vnus est, quando sententia est iniusta contra ius litigatoris, & transit in rem iudi. & sine peccato seruatur. 23. q. 4. qui peccat. quādoque est nulla. nec seruatur: ut si exptesse contra ius constitutionis lata sit, supra cap. primo, quandoque nulla est, sed seruatur, donec &c. vt prędixi. quandoque nulla est, & transit quasi in rem iudic. ut si dicitur lata per falsos testes, & triginta anni sunt lapsi; de hoc in præalleg. decreta. cum uenerabilis

13 [*Memorato. T.*] uidetur mirabilis hæc sententia, cum in princ. pateat sacerdotē pręsentatum & repulsum egisse contra clericum institutum, & possidentem, & hic Papa adiudicat ecclesiam presbytero nō confirmato; & certum est non confirmatum administrare nō posse, de electio. qualiter, de præben. cum iam dudum. Dicit Innocent. quòd presbyter primò perijt institui per diœcesanum, repulsus petijt hoc à legato. qui legatus discretè agens, ut dixi supra de transactio. decætero, in glos. not. quòd si quis. uocauit D. possessorem, qui excepit petitionem presbyteri repellendam propter suā canonicam præsentationem & institutionem, & allegauit locum non uacare, de concessio. præben. cap. 1. presbyter e contra negabat illum canonicè præsentatum; quia per nōn patronum, dicens suam præsentationem factam per uerum patronū: & quia mota hac quæstione finaliter. T. probauit intētionem suam, Papa adiudicat illi ecclesiam, per quod intendit illū con

e firmasse, uel instituisse [e], cum non sit uis in uerbis, de uerbo. significa. in his. Nam, vt dicit Hostien. sententia principis plenum ius confert, nec aliis adminiculis eget. C. de sen. pass. l. 1. & fi. & C. de testam. omnium. ff. de manumissio. l. apud eum. uel dic secundum Innocen. ꝙ presbyter ab initio perijt suam electionem cōfirmari per legatum, non obstante præsentatione, & confirmatione facta de possessione, ꝙ non tenebant. in hoc casu bene debuerūt admitti probationes istius. T. non solum super non canonica repræsentatione possessoris, sed etiam super sua canonica. alioquin, quantumcunque constaret possessorem minus canonicè institutum, nunquam adiudicaretur ecclesia petitori, nisi de iure suo probaret: sed potius esset possessor absoluendus, argum. ff. si ususfr. petatur, uti frui. 1. responso. & in eo, quod leg. & not. supra de probatio. ex literis, secundum Innocē. uel si uelis sic dicere. speciale est in beneficiis, quod male institutus ex officio remoueat, ex quo cōstat de minus canonica institutione; & ille, qui ius habet, instituatur, ut patet in eo, quod le. & no. supra de officio vica. capit. 1. §. fi. supra de cleric. pereg. cap. fi. infra de instit. cap. 2. ad minus pro petitore non dabitur sententia, nisi & de iure suo probet, ut patet in eo, quod leg. & not. supra de rescrip. olim, ad finem, secundum Hostien. sed & secundum Innocen. probationes. T. super mala præsentatione possessoris non sunt admissæ. nisi ad hoc, ut iustificetur præsentatio ipsius. T. unde si. T. nō iustificasset suam pręsentationem, uel si non probasset ipsam canonicā, non prodessent probationes suæ super mala repræsentatione possessoris habitæ, quātum ad ipsam cassandam: quia nec ad hoc fuerant inductę; & ideo videtur, quod tales petitiones nō essent admittendæ inter huiusmodi repræsentatos, Peto electionem meam cōfirmari, & electionem aduersarij cassari. inter præsentatos potius diceretur, Peto præsentationem admitti, & me institui &c. vt etiam dicit Guil. in uersicu. quem statim allegabo. in fi. Nam si super tali petitione contestetur lis, ex quo principaliter petitur cassatio esto. quòd actor nō probet in hoc de iustitia suæ electionis: tamen cassanda erit electio aduersarii. dūmodo probet aliquid. per quod debeat cassari, licet actor forte. uel ad hanc petitionē non fuisset admissus nisi ratione iuris sui: quia & multi sunt, q repelluntur. ut not. infra de accusa. super his. hoc & totum, quod sequitur in hac glo. uide in Specul. 4. parte, de electio. §. 1. pen. col. uersic. si verò duæ. & ibi; placet, quod statim sequitur, scilicet, quòd tales petitiones ad mittantur; alleg. de electio. dudum. 1. in fi. & capi congregato, de causa possess. cum ecclesia, in fi. cum enim sententia debeat conuenire petitionibus, ex sententiis latis in prædictis iuribus patet petitiones fuisse tales. Redeo ad uerba Innoc. secundum quem quidam dicūt, quòd & talis petitio admittenda est: sed tamen iudex non cassabit electum reum, nisi actor probet intētionem suam. est simile, quod dixi de offic. deleg. cum contingat, in gloss. quia melius. Sed & quicquid dicatur, & not. infra de iure patro. cum dilectus, & hic, hoc debet aduertere discretus & diligens aduocatus, quòd quando datur talis libellus, Peto electionem meam confirmari; & electionem aduersarij infirmari, statim contradictor potest dicere, Exprimas, quo iure petis electionem tuam confirmari, & meam infirmari. Si dicat actor, Peto meam cōfirmari, quia canonica est, statim potest subiungere contradictor, Charissime, multi sunt modi canonicæ electionis, scilicet per scrutinium, per compromissum, supra de electi. quia propter. quandoque etiam elegit quis iure suo; quandoque de uoluto, supra de electio. bonę. I. & C. cum Vinten. & cap. ne pro defectu. certifica ergo me de his, ut deliberare possim. ff. de edend. l. 1. & patet in eo, quod leg. & not. supra de libelli obla. cap. 2. & 3. uerum amē modica uis est in hac parte, & ei secundum simplicitatem canonicā non tenetur actor istos modos electionis suæ exprimere: sed sufficit, quod simpliciter proponat electionem suam canonicam; & ideo petit ipsam confirmari argum. in eo, quod leg. & not. supra de iudic. dilecti. ¶ In secunda uero parte libelli, in qua petitur electio aduersarij infirmari, est magna uis facienda. & ualde utile est, quòd petatur exprimi causa cassationis: quia si exprimat talem causam, quæ uergat in præiudicium ipsius actoris, puta quia facta est de homine illiterato, uel irregulari, uel criminoso, & ideo electio de ipso facta nulla est, & per cōsequens electionem de actore factam quamuis subsecutam non potuit impedire, audiendus est, supra de elec. cum in cunctis, & cap. congregato, infra tit. 1. constitutis, idest sin autem exprimat talem causam, quę quamuis legitima sit, tamen nō interest sua, ut si dicat eum ineligibilem, uel cassandum propter irregularitatem, uel crimē aliquod, sed non subiicit, in quo sibi prosit, uel obsit cassatio, non recipietur hæc secunda pars libelli huius; & si recipiatur, restringenda erit sententia ad pręiudiciū, uel utilitatem actoris, ut prædictum est: si tamen hoc fieri posset. alioquin, si hoc fieri non posset, & inueniatur electio iam confirmata cassanda, cassabitur, & imputet sibi reus, qui talem libellū recepit, & actorem non repulit, quod ante litem contesta. facere potuit, & non fecit. C. de anna. exceptio. l. fina. Institur. de exceptio. §. fina. secundum Innocen. Sed quicquid dicat Innocent. dicit Hostiens. quòd quilibet canonicus potest petere cassari electionem electi minus canonicè in sua ecclesia, uel quòd remoueatur prælatus minus canonicè institutus, esto, quod petens non sit electus, uel non intersit sua quo ad priuatam utilitatem.

sufficit

sufficit enim ei publicũ interesse; ut patet in eo, quod leg. & nota. supra de electio. statutum. quinimò uidetur, quòd non solum canonicus, sed etiam patronus, nec non & parochianus cuiuslibet ecclesiæ in hoc sit admittendus, saltem propter periculum animarum, argumen. 16. quæst. septima, filius, & in eo, quod leg. & nota. infra de rebus ecclesiæ non alienan. si quis presbyterorum, ad finem, & infra de cohabi. cleric. & mulier [f]. uestra, & si non dirigendo actionem contra electum, siue prælatum, ad minus tamen quo ad denunciationem superiori faciendam. argument. ff. de offic. præfect. urb. l. 1. §. quod autem dictum est, & institu. de his, qui sui iuris sunt. §. fin. & superior ad talem denunciationem, ut hic, inquiret secundum Hostiens. qui & sine aliqua denũciatione ex puro & mero officio suo idem facere potest, ut patet in eo, quod leg. & nota. infra de simo. licet Hely. quidam tamen secundum Innocenti. dicunt, quòd non est admittendus talis libellus, Peto cõfirmari talem electionem, uel processum meum, non obstante electione alterius. uel processu. uel peto electionem meam cõfirmari, & electionem aduersarii cassari. & ponunt exemplum in similibus dicentes, quòd nec talis libellus esset admittendus, Peto talem fundum, non obstante aliqua traditione, uel uenditione aduersario facta, uel peto centum ex causa mutui, non obstante pacto de non petendo; uel nõ obstante sententia contra me lata super hoc: sed certe isti minus bene dicunt. nam omnes isti libelli recipiendi sunt, ut talis colligitur: ff. de priuileg. credit. imperatores. ff. quod metus causa metum. secundo §. uolenti, & lege si mulier. §. fina. & l. sequen. quia & ueteres actiones utiliter competunt, quamuis extinctæ sint. ff. si ex noxali causa agatur, lege secunda. §. fina. ff. de capitis dimi. tutelas. §. si libertatem. C. si aduersus transactio. l. 2. C. de acceptila. l. finali. & hoc idem dicendum est in restitutione in integr. ut supra de restitutio. in integr. ex literis. In omnibus tamen istis causa exprimenda est in libello, scilicet quare nulla sit electio, uel processus, uel uenditio, siue pactum, uel etiam sententia: quia causa semper exprimenda est in libello, ut patet in eo, quod leg. & nota. supra de libelli oblatio. capitulo finali, & quia si super prædictis officium iudicis imploretur, ipsum nõ debet impendere, nisi & iusta causa exprimatur, de qua est cognoscendum, ut apparet. ff. de mino. l. 1. §. prætor edixit, & l. ita est. 1. & 2. dicunt tamẽ aliqui, quod in talibus libellis prius est cognoscendum de secunda parte libelli, quàm de prima. Sed tu dicas, quod de utraque cognoscetur simul, ut not. supra de restitutio. in integ. ex literis, & argumen. C. de loca. & conducti. l. si conductoris, & l. ne cui, & l. conductoris. prædicta locum habent, ubi aliquid accrescit actori ex dicta adiectione; & hoc etiam debet exprimere in libello. alioquin, si in libello non exprimat, quid sibi accrescit, nunquam est recipiendus libellus cum adiectione, quæ aduersario obest, & sibi nõ prodest, argum. ff. de rei uend. in fundo, & in eo, quod leg. & not. supra de rescriptis, plerumque. §. cum igitur, in princip. & hoc idem dicendum est de positionibus, & probationibus super eisdem faciendis, & si de ipsis nihil contineatur in libello, secundum Innocen. & adde hic, quod de supfluis & onerosis positionibus, & probationibus nota. supra de electio. bonæ. 1. §. contra legati, & de officio deleg. cum contingat. §. 2. & 3. secundum Hostien. & satis de confessi. capitu. 1. & 2. libro 6. [*Adiudicantes*] uide, quod dixi, de rescript. mandatum, in ultima columna. ¶ Tertia † glossa obiicit, & soluit. ¶ Quarta glo. respondet per obiectionẽ. glo. alioquin signat ↄ̃rium, & soluit. ¶ [*Glo. sed qualiter potuit*] obijcit, & soluit. ¶ [*Glo. sed qualiter deleg.*] obiicit, ponit opinionem, & soluit. ¶ Antepenultimam. gloss. obiicit, & soluit.

¶ Vltima gloss. respondet per quæstionem, an scilicet ius patro. transeat cum uniuersitate in creditorem [h]. allegat pro, & contra, & quid sentiat, non apparet. ¶ [*In † gl. 1. ibi, dolia*] hanc & prædictam uide infra, super ult. gloss. ¶ [*In glo. 4. ibi, §. ex eo*] uide ut lit. non contest. quoniam. super glo. si non potest. ¶ [*In glo. sed qualiter potuit, ibi. l. 1.*] non potest quis reuocare suam, uel prædecessoris sententiam: quod si fecerit, non est necesse appellari [*& ibi. §. ult*] præfectus urbis, & magistratus, & præfectus prætorio restituunt contra sententias suas [*& ibid. 4.*] si accusatore absente non contumaciter absolutus est accusatus, eo nõ obstante, apud eundem, uel successores causa tractatur. ¶ [*In glo. antep. ibi, una est uia*] uide supra titulo primo, auditis, super glos. penultima [*& ibi. §. 1.*] si conductor uendit rem, & eam ab emptore conducit, & uterque mercedem soluit, primus locator per conductorem possessionem retinet [*& ibi. §. ult.*] uide de obser. ieiu. capitu. primo, super glo. prima. ¶ [*In ult. glos. ibi, in modicis*]. emptioni maioris partis accedit modicũ loci sacri, uel religiosi [*& ibi, alia*]. l. aquæductus fistulæ, per quas ducitur. hoc dicũt primæ duæ leges, scilicet dolia, dicit, quòd uenditis horreis dolia in horreis defossa transeunt, si non sint nominatim excepta [*& ibi, cum uniuersitate*] ueluti in hæredem mariti, ut in hac l. [*& ibi, sed an uia*] ualet pactum, quòd creditor utatur uia, & actu, uel aqueductu, quàmdiu precium sibi solutum non sit: sed dicit Petr. & Abb. quod melius facit l. præ. si is qui. ff. de pign. ubi creditor tamdiu pignus tenet. quàmdiu pecunia soluatur, & in usuras fructus computat, siue illos percipiat, siue locet, siue inhabitet [*& ibi. l. 1.*] si amicus debitoris absentis citra emptionem liberauit pignora, ius pristinũ restitutum est domino. & l. 2. si creditor pignus obligauit secundo creditori, debitor soluendo, quod debebat, pignus recipiat [*& ibi, uersicu. cum urbem nostram*] ad eum, cui princeps urbem committit, pertinet, quicquid cõmittitur intra urbem, uel intra centesimum miliare. [*& ibi, obligatione*] hanc & duas sequen. uide de priuile. pastoralis, super ult. glo. [*& ibi. l. 1*] uide de iureiurand. ueniens, super glos. 2. [*& ibi, inutilis*] respicit experientiam, ut quia constituitur seruitus de aqua ducẽda per fundum, qui uenditur, cum tamen id nõ expediat cõstituenti, ut hac l. ¶ [*In † glo. 3. ibi, pastoralis*] dicebat Ioan. non fuit obiectum, uel agebat, ut procurator in rem suam [*& in fi.*] de electio. dudum. 1. & 2. dicebat Host. quamuis laici de gratia tolerentur in iure patro. tamẽ quãdiu tolerantur, præsentatus per eos habet ius non administrandi, sed petendi institutionem, donec alius præsentatus admittatur: sed admisso. 2. perdit primus ius petendi institutionem, & agit de iniuria contra ordinarium, qui illum repulit, ut in cap. pastoralis. ubi uerò diuersi à diuersis in eadem uacatione præsentãtur, sed semel tantum, potior est præsentatus à uero patrono; adeo, quòd remouet institutum ad præsentationẽ alterius, ut hic, nisi forsan ex quasi possessione putatiui patroni ille iuuetur, de iure patronatus, consultationibus. Sed Innocẽ. dicebat hic patronum post præsentationem per se factam superiori nõ posse uariare cũ effectu, sicut nec postulans, de postu. bonę. 2. ex quo sequitur, ꝙ ius habet præsentatus saltem ad implorandũ iudicis officium pro institutione ecclesię, maximè qñ uacat, uel habenda est pro uacante: quia institutus nõ est in ea canonicè institutus, ut hic. & idẽ putat in postulato, postquã superioris consensum haberet, quòd posit tale officium implorare; prius nõ: secus est, ubi esset alius institutus ad secundam præsentationem patroni etiam cum iniuria primo præsentati, infra de iure patron. pastoralis. tunc enim si non uacet ecclesia, implorationi iudicis officii nõ est locus: sed ubi alium non præsentauit, uel præsentauit, & institutus non est,

uel

uel minus canonicè habet locum imploratio iudicis officii, ut dictum est. nec ob. quod quidam opponunt dicentes, patronus potest mutare præsentatum. ergo, dicunt ipsi, præsentatus non potest petere ecclesiam. non enim dicimus, sicut & præmisimus, quòd præsentatum possit mutare sine superioris licentia, & etiam episcopus, qui non admittit idoneum, peccat, & exinde ei remanet obligatus, infra de iure patro. pastoralis.
i Sed nec sequitur hoc argum. patronus potest uariare, siue mutare uolũtatem suam, ergo præsentatus ab eo non potest agere, sicut & uides in uenditore, qui rem
k uni uenditam alii uendere potest; & tamẽ antequam alii ipsam uendat, pœnitere potest [k]. siue enim uenditor pœniteat ipsam uendendo, & tradẽdo alii. C. de rei uenditi. quoties, siue non; semper tamen emptor contra ipsum actionem habet. ff: de actio. empti. & uendit. ex empto, & de hoc supra de fide instrumẽ. cum Ioan. in gloss. a. & super ea dic, ut dicam infra de iure patro. cum autem, quòd patronus laicus nõ uariat, sed accu
17 mulat; & sic cessant aliqua ex prædictis. Sed qd † dices, si episcopus instituat alium, quàm representatũ à patrono? Respon. cassabitur institutus ab episcopo. 16. q. septima, decernimus, nec ob. infra de iure patro. pastoralis: quia ibi loquitur, quando secundò præsentatum ab eodem patrono instituit. nam & patrono uariare licuit, vt ibi. sed nec ob. supra de officio legati, dilectus. responde enim, ut ibi not. Alij dicunt, quod agit tanquam procurator in rem suam. & est hic expressum, ꝙ si episcopus sine representatione patroni aliquẽ instituit, factum episcopi cassatur, infra de iure patro. illud, uel dic hoc contigisse, quia constat institutorem errasse, uel in facto, uel in iure. nam habens rem obligatam representare non potest. Institutor autem contrarium credebat, & ideo eius præsentatum admisit, secundum Inno. unde secundum Host. per consequens patet, quod in iure errauit; quare processus eius est reuocandus, ut patet in eo, quod leg. & not. infra de concessio. præben. ex parte Asten. illud autem indubitatum est, quòd institutus ab ordinario sine representatione patroni regulariter est ab ecclesia amouendus, ut hic patet, & 16. q. 7. decernimus. infra de iure patro. illud. regulariter ideo dixi, quod fallit in casibus, puta propter delictum patroni, qui minus idoneum præsentat; quod dic, ut plenè not. supra de suppl. neg. prælato. cap. 2. §. fin. uel propter eiusdem negligentiam, scilicet quando infra quatuor, uel sex menses non representat; quod dic, ut leg. & not. infra de iure patron. cap. 1. & 2. & cap. eam te, & ca. cum propter discordias, secundum Hostiens. ¶ [*In glo. 4. ibi, statutum peremptoria*] est er
18 go † necesse, quòd exprimatur hoc casu peremptorium, ubi unica fit citatio; de hoc. 24. q. 3. de illicita, in fi. magnæ glo. & in Spec. de cita. §. uiso de temporum, uersi. aliàs autem, & uersic. quid si lata, & scripsi de ac
l cusa. ad petitionem 1. non sic in causis, in quibus sine figura proceditur per Clem. de uerbo. signifi. sæpe, circa finem. ¶ [*In glo. alioqnin, in fi.*] caueat etiam delegatus, ne nimium tardet, de offi. deleg. consuluit, secundum Hosti. ¶ [*In glo. sed qualiter potuit, ibi, in integ. restit.*] eo modo potest, cũ sit generalis legatus: secus, si esset specialis delegatus secundum Vincẽt. & de hoc dixi, infra de accusa. qualiter. idest super glo. 1. ¶ [*In glo. sed qualiter de-*
19 *legatus, ibi, uices † suas*] certum enim articulum. puta receptionem testium sine iurisdictione committere potest secundum Innoc. puta, si articuli, interrogatoria, & omnia sunt plenè examinata, & numerus testium li
m limitatus ita, quod nudus auditor est is, cui fit [m] commissio, de offic. delega. super quæstionum, secundum Hostien. & uide quod ibi dixi super gl. si ergo. uel dic, ut uidetur melius secundum Inno. ꝙ aliud est recipere testes: aliud scribere attestationes. is, cui cõmissa est testium receptio, illam alteri committere non potest: quia in hoc electa est eius industria. de offi. deleg. cap. ult. sed scribere attestationes, committit alteri: quia eligit tempora, argum. infra de appell. cum causam, Hostiens. in hoc contra, quia licet electa sit opera: non tamen substituet sine consensu eligentis. ff. de solutio. inter artifices. & certum est, ꝙ multa potest in his tabellio. Item talis confidit de electo, qui non cõfideret de substituto. sed secundum Innoc. receptor testiũ habet discernere, & iudici scribere, quanta fides &c. ff. de testibus. l. 3. de fideiussio. constitutus, & refrenare multitudinem. ff. de testibus. l. 1. testem uacillantem capere, & punire. C. de testi. l. nullum. examinare articulos, interrogatoria, & si. ex quibus patet industriam eius electam. quare nõ committit tabellio, & quandoque ad mandatum receptoris secundũ hoc interrogat & examinabit testes etiã in absentia receptoris. & si aliqua adiiciat contingentia factum. & respondeatur, bene ualebit. Tu dic, ꝙ quamuis iudex possit committere tabellioni receptionem testium quantum ad scribendum, non tamen quantum ad examinandum, infra de consan. & affin. cap. 1. & Inno. hoc ultimum non placet, & de facto seruatur contrarium; ad hoc. C. de fide instru. iudices, & auct. ibi signata, Hos. & Clem. de offi. deleg. iudices, & de his in Spec. de teste. §. nunc tractandum, uersi. item ad officium [*& ibi. quidam*] Azo & Vin. quibus uidetur consentire Guil. in Spec. de lit. conte. in fi. [*& ibi, nulla*] infra de procura. cap. 1. & 2. responso. lib. 6. [*& ibi, uel dic*] secundum Lau. & Tan. [*& in fi.*] uel dic, ut not. de offi. deleg. is cui, lib. 6. in ult. glos. Quidam di-
20 cebat † subdelegatum subdelegare posse, secundum cano. sicut coercere, supra de offic. deleg. literis; quod est falsum. ¶ [*In glo. sed uidetur, ibi, ubi de hoc*] & uide quod ibi
n dixi super [n] glo. pen. [*& ibi, quamuis. §. 1.*] dixit hic Tan. Ego dico cum Vincen. quod ubi prius quis habet possessionem totius, per partem retinet totũ: sed per par-
o tem [o] non acquiritur totum, argu. ff. de seruitutibus. l. pro parte [*& ibi, patrono*] & non patrono, ut infra de
21 censi. quanto p. ¶ [*In glo. ult. ibi, cum † uniuersitatem*] hoc tenet Tan. Vinc. & Goff. [*& ibi, alia iura*] non tamen uasalli, nisi id exprimatur, in lib. feu. si de feu. contro. fu. c. in generali, & de capita. qui curiam uendit, an intelligibe. uen. capi. 1. ubi satis de hoc [*& ibi, de fun. do. l. 1.*] & ff. de acqu. rerum dominio. l. quædam. Item in casu. ff. de leg. 3. patet. §. fundum. uide in suffr. de test. Rainaldus, super glo. in forma. ad idem. ff. de decur. l. decurio, quã uide in suffragio, ne ele. uel mona c. 1. & ff. man. si mandauero. §. Iulianus. ff. de act. empt. si mercedem. §. si cũ fundum, pro empto. l. 2. §. Stichum. C. de reli. & sump.
22 fu. si sepulcrum. his concor. quod dicitur, licere † in genere, quod non licet in specie; de quo uide supra de officio ordina, cap. si sacerdos. in 2. & super glo. 2. [*& ibi, sed alia ratio*] Idem Phil. Innocen. & Host. sed Dama. in quæstione sua prima, de iure patro. dicit, quòd præsentare potest creditor nomine debitoris [*& ibi, ei, qui fundum*] illud intellige, ut nota. cod. titul. quoties. dicebat Tan. post gloss. Ioann. quæ hic finitur, allegando dicta sunt, quæ dicuntur ultimo: sed quod prius dictum est simpliciter uerum est. Glossator uero sic loquitur in parte, quæ sequitur, ꝙ quid sentiat, non apparet. credo tamen, ꝙ adhærere uoluit Tan. & sequentibus.

ANNOTATIONES.

a ¶ Probata. Not. hic ultra alia, quòd deducta nullitate sententiæ ex una causa, si sententia potest detegi nulla ex alia, nulla pronunciatur, licet nulla non detegatur, & deducta etiam dicitur in appellatione, ut l. suo. ff. de appell. nam dicitur ad causam hoc deductum: quia impedimentum legitimum nõ fuit probatum, se uelle restringere. Item quòd ubi ex relatione sententiæ habita ad acta ex actis

incerta

in certa sententia colligitur euidēs iniustitia, si iudex expressè pronunciando se retulit ad acta, sententia est nulla. facit pro his, quæ scripsi supra eod. inter cæteras. & sic uidetur casus pro not. in cap. quoniam, supra in fi. de proba. sed mihi uidetur, quòd uerbum, Iterandam, hic positum sonet in contra. & quòd super eo scribit Ioan. Andr. de quo etiam Cyn. in l. 1. C. de erro. aduo. item, quòd sententia lata, quia non est probatum, si ex actorum productione apparet probatum esse, sententia est nulla. item quòd sententia lata sola parte actorum recepta, & sic causa non sufficienter instructa, est nulla, ideo in cap. cum nobis, & capitu. dudum, de electio. dicit, quòd debet supersedere, dic, ut supra glos. uersi. irritandum, sonat contra, sed duobus modis potest intelligi, Archid.

b ¶ Præsentauit. Quod ius habeat præsentatus nondum admissus, ponit hic latè Abb. adde Egi. Belle. cōclusione Rotæ. 177. item Rota, de præbendis. 16. in nouis, & Oldr. consi. 182. in fi.

c ¶ Circumuentus. Fuit ergo sententia nulla, quia lata contra absentem: secus, si contra præsentem: quia tunc opus est appellar. uide Bart. in l. si is, ad quem, ff. de acqui. hære. & in l. si prætor, infra alleg. & de re iudic. l. diuus.

d ¶ Quatuor casus. In hoc an possit retractari sententia, quæ transijt in rem iudicatam, de cuius iniustitia apparet, quia de hoc tangitur in cap. cum dilecta, de rescrip. in cap. fraternitatis, de frig. & in cap. ex tenore, de appell. quod potest, gloss. in Clem. si appell. de appell. & facit not. in cap. quoniam contra, in fi. de probat. & cap. quia plerique. de immu. eccles. potest dici, quòd quandoque postquam sententia transiuit in rem iudicatam, de iniustitia constat ex confessione partis, tunc potest retractari, ut in cap. quia plerique, per Innocen. quandoque constat ex probationibus de uoluntate partium, tunc si fiant coram iudice appell. tunc non potest retractari, ut gloss. in Clemen. si appell. & Hostien. in capitulo ex tenore, de appellat. quia sententia transiuit in rem iudicatam, ergo appell. nulla, & sic iudex incompetens. si uerò alias competens, tunc bene posset retractari, quia licet præsumatur pro sententia; tamen istæ proba. inducunt notorium, secundum Archid.

e ¶ Instituisse. Contra hoc facit cap. super eo, de offic. deleg. & Clemen. auditor de rescrip. ubi post pronunciationem, quod beneficium sit uni debitum, habet sequi collatio: sed dici potest illa iura in inferioribus à Papa loqui, hic in Papa. sed adhuc contradicit, quòd dicitur, quòd sententia non quæritur dominium sine traditione, ut not. institu. de offi. iudic. §. fina. per glo. uide pro solutione Ioan. And. in cap. cum nostris, de concessio. præben. in glo. multum iuris, uel solue, quòd hic in Papa.

f ¶ Et multe. Vide glo. quæ incipit, quorum interest, in cap. ut circa, de electio. lib. 6. & super illa Ioan. Andr.

g ¶ Sibi non. Quia causa actionis debet concludere ad actionem necessariò, ut not. de libelli oblatio. cap. 1. & per Bart. ff. de eden. l. 1. & per Cyn. Bart. Bald. & Salic. in l. edita, C. eod. titu. præiudicium ergo rei, si non concludit ad utilitatem actoris, non debet in libello admitti, & hoc uoluit tota illa glo. Innocen.

h ¶ In creditorem. Adde, ut non procedat, quando creditor pignoris habet restituere fructus, uel eos computare secundum Rofredum Beneuentanum in suis libellis iuris canonici in quarto, de iure patro. & idem Abb. in c. ex literis. 2. col. eod. tit. & Pau. de Cast. consi. 55. incip. uenerabilia uit.

i ¶ Procurator. Idem not. infra in proxima additione, uersic. alii dicunt. & ex hoc apparet, quòd agit nomine patroni ad utilitatem tamen suam, uide glos. & Bart. in l. si quis rem. ff. de procur. & in l. præcedenti. §. fi. & in l. qui stipendia, C. de procur.

k ¶ Potest. Primus emptor, & an l. illa, quotiens. locum habuerit in cleri. uide Ioan. Andr. de his, quæ fiunt à prælato, continebatur, in sua gloss. prima, scias tamen, quòd uendens duobus tenetur pœna falsi. l. qui duobus. ff. ad leg. Cor. de Falc. & quid in aliis contrahentibus, ibi uide Barto.

l ¶ Petitionem. Vbi uide Ioan. Andr. in gloss. nunquid appellans. & Bart. ff. de iudic. ad peremptorium. & in extrauagan. ad reprimendam: & uide supra eodem consanguinei. in gloss. penultima, & super illa Ioan. Andr.

m ¶ Is cui sit. Nota. tamen glossam in capitulo Is cui, de officio delegati, libro sexto, quòd quando delegatus ordinarii habet specialiter concessionem, quòd potest subdelegare, Bald.

n ¶ Dixi super. Et uide Ioan. Andr. in capitulo in literis, de restitutione spoliatorum, in glossa magna, uersiculo generali, & uersiculo præcedenti, & Bartolus in lege possidetis, in principio. allega. in glossa, & in lege prima. §. si quis hoc interdicto, ff. de itinen. actuque priuato.

o ¶ Per partem. Ad materiam uide nota. supra de præscription. auditis, & Bartol. in lege prima. §. si quis, de itiner. actuque priuatio. ibi idem, quod hic, & nota. in capitulo cum dilecta, de præbend. Bald.

p ¶ Quanto. Solutio ergo pensionis non probat ius patronatus, sic nec probat exceptionem, quia non probat hoc esse &c. C. de probationib. ad probationem; uide bonum textum in capitulo si Papa. §. si uerò, de priuileg. libro sexto, & eodem titulo, recepimus, in antiquis.

SVMMARIVM.

1. *Papa in sententijs, quas profert, iuris ordinem seruat.*
   Ab iniurijs abstinere debet, quamuis non sit astrictus legibus, ibidem.
2. *Lis contestari quando intelligatur in curia Roma.*
   Curiæ Romanæ consuetudo habet multa specialia, ibid.
   In exemplum non trahenda quæ, ibid.
3. *Aequitatis uigor, seu rigor in quo obseruandus.*
   Subtilitas approbatur hic, ibid.
   A similibus ad similia procedendum, ibid. ad dictio. similibus, & num. 7. in fine.
4. *Exemplis non est iudicandum, nisi principis.*
   Sententia principis quibus casibus ius faciat, ibid. & nu. 7. & 8.
   Pro principe præsumitur, & in quibus, ibid.
5. *Dispensare sine causa neq; summus pontifex debet.*
6. *Epilogus, suffragium, & additio glossarum.*

CAPVT XIX.

1 IN causis. Casus. Papa † in sententiis, quas profert, ordinem iuris seruat. & primò ponitur dictum: secundò ratio: tertiò exceptio. secunda ibi, Cum. tertia ibi, Nisi [*Summi*] qui sicut summus est, sic ab iniuriis, & maximè summis summè, idest præ cæteris abstinere debet respectu dei. 9. q. 3. aliorum. decet etiā hoc ipsum respectu hominum, quamuis non sit astrictus 2 legibus. C. de legibus. l. digna, Host. [*Ordo*] habet † consuetudo curiæ, quòd per narrationem facti, & uerbalem petitionem, & contradictionem & responsionē coram papa & fratribus habitā inter partes, maximè in causis electionum intelligitur lis contestari, etiam nullo libello oblato contra id, quod not. de libel. ob. c. 1. habet & alia specialia in exemplum nō trahenda, de tempo. or. c. 1. de offi. leg. quod transla. Hostien. [*Et* 3 † *rigor*] aliàs uigor; puta quòd ius pauperis defendat, & contra iustitiam nulli pareat. sup. de iudi. nouit, Host. [*Subtiliter*] approbatur subtilitas; de hoc dixi supra de iudic. dilecti [*Similibus*] not. pro uulgari, de quo supra de rescriptis, inter cæteras. ff. de legibus, non possunt 4 [*Teneantur*] ex debito, Pet. [*Iudicare*] contra, quia † non est iudicandum exemplis. C. de sen. & interlo. l. nemo. a Sol. dicit Hostien. hoc speciale in sententia principis a, cuius exemplum sequendum est, ut in concor. glos. & C. de consulibus. l. nemini, lib. 12. & sit ratio specialitatis: quia lex est, quicquid ei placet, animo condendi legem, institutio. de iure naturali. §. sed quod principi. & quia non est præsumendum, quod processus suus habeat maculam, uel rugam. 24. quæsti. prima, in fide. & capit. hæc est fides, & quia omnia præsumuntur plenè examinata. 35. quæstio. 9. apostolicæ, & not. de rescrip. ad audientiam, prim. nec superiorem habet, qui corrigit, supra de electio. uenerabilem, uersic. sciunt, super gloss. prima [*Nisi*] potest excipere à dicto, & à ratione 5 dicti [*Inspecta*] not. secūdum † Hostien. etiam summum Pontificem nō debere sine causa dispensare; ad idem, infra de præben. de multa, in fine, & ibi dicam de hoc, facit, quod nota. de uoto, non est [*Dispensatiue*] facit infra de concessi. præben. constitutus [*Statuendum*] idem est quandoque in pœnæ inflictione, institutio. de iure 6 naturali. §. planè. ¶ Prima † glo. dicit aliud in interlocu 7 toria: signat cōtrarium, & soluit. ¶ In † *glo. 1. ibi l. 3.*] ibi dicit Imperator, quòd interlocutiones, quas in uno negocio protulit, uel proferret, non præiudicent in commune [*& ibi, imperialis*] facit ad primum dictum, scilicet

scillicet quòd sententia causa cognita in vno negocio per principem dicta etiam in aliis facit ius [*& ibi, sed quod ait prætor*] rescripsit princeps eum, à quo Campani per metum cautionem pollicitationis extorserũt, restitutionem petere posse; & ex hac iudicatur in similibus, ut non solum exceptio eo casu competat, sed
8 etiam actio. ¶ [*In † glo. 1. ibi l. 3.*] ubi de hoc in glo. pen. [*& ibi, sed quod ait prætor*] ibi de hoc [*& ibi, claudatur*] idem, si feras causa cognita, & partibus præsentibus, ut præalleg. l. fi. C. de legi. secus, si sine causæ cognitione ex potestate, uel uoluntate interloquitur; & sic intelligitur. l. 2. C. de legib. ad idem. C. commi. uel epi. l. penult. & ult. C. de senten. & interlo. l. ex stipulatione, secundum Hostien. Sed quidam legistæ sic distinguunt, aut sententia principis primo casu est in corpore iuris clausa; & tunc facit ius. C. de nouo. cod. cõpo. in fi. & hoc si tenor eius patiatur: aliàs si non patitur, non facit ius generale. C. de sacrosan. eccle. nõ plures. Si uerò non est clausa in corpore iuris, non facit ius. C. de legib. l. 2. & 3. secundò casu, cum est diffinitiua, si scripta est in corpore iuris, facit ius, si tenor ipsius hoc patitur, ut de interlocutoria dictum est: aut non est scriptum, & tunc subdistinguunt: aut sententia illa est contra legem principis in corpore iuris scriptam, aut non. primo casu non facit ius generale: quia non præsumitur tulisse talem sententiam ad legem corrigendam, sed solum ad ius litigatoris lædendum. secũdo casu, quando non est contra legem, sed supra, uel præter rationem, refert, an lata sit sine causæ cognitione; & tunc non facit ius generale à contrario. l. ult. C. de legi. aut cum causæ cognitione. & tunc aut par-
b te absente; & non facit ius, ut l. qui repudiantis [b]. ff. de inofficio. testamen. aut præsente; & tunc quò ad omnes ius facit, ut in præallega. l. fina. & sic etiam illam. l. intelligit hic Innocen. scilicet cum princeps partibus præsentibus cognouit, & diffinit.

ANNOTATIONES.

a ¶ Sententia principis. Adde, quia sententia principis facit ius; tex. in l. 1. ff. de constitu. prin. & in l. fi. C. de legi. uide Card. in Clem. pastoralis, de fide instrum.

b ¶ Repudiantis. Illa l. loquitur illo casu, quo sententia facit ius quæ ad omnes, & lata à quocunque iudice; uide ibi Bart. & Ioan. And. qui filij sint legit. causam, in glo. ad ecclesiam, & Bart. in l. ingenuum, ff. de statu. homi.

SVMMARIVM.

1 *Sententia definitiua secunda lata contra primam, tenet, si de prima non fuit exceptum, uel appellatum à secunda, & numero quinto.*
Capituli diuisio, ibid.
2 *Priorum iudicum factum, quorum constat iurisdictionem non fuisse reuocatam, approbatur.*
Suppletionum causa friuolæ non admittenda, ibid. in fi.
3 *In iure quid factum, ut intelligatur.*
4 *Litis ante ingressum quo tempore dicatur.*
In rescripto quorum sufficiat facere mentionem, ibidem, & numero 13.
5 *Sententia prima quando per secundam tollatur, & numero 16. & 18.*
Per sententiam secundam contra primò latam quando actio, & exceptio, & quando exceptio tantum tollatur, ibid.
6 *Electus quando quis nocetur, non Abbas, uel episcopus.*
Archiepiscopus per pallium nomen, & executionem officij quæris, ibidem.
7 *Protestari utile est, quando quid fit etiam iustè, quod alicui præiudicare possit in posterum.*
Papa per factum proprium iuri episcopali derogare non intendit, etiam si sit scismaticus, nec per priuilegium, uel rescriptum, nisi mentio ibi specialis habeatur, ibid.
Benedictio abbatum spectat ad diœcesanum, ibid.
8 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 9.*
Exceptio contra iudicem ante alias opponenda: alias an ad eam rediri potest, & coram quo sit opponenda, si iudex absit. §. 1. & nu. 11. & 12.
Postbabitæ nomine quid significet. §. in glo. antepen. & nu. 14.
Compensationis oppositio fit etiã post sententiam, et quando, ibid.
Nouorum instrumentorum prætextu sententia non rescinditur: sed hæc fallit. §. in ultima glo. & nu. 15. & 16.
Contra res iudicatas, quibus casibus sententia ualeat, ibid. & nu. 17. & 18.
10 *Suppletio, uel additio glossarum.*
11 *Excommunicationis exceptio tempore impetrationis rescripti annullat rescriptum, & iurisdictionem.*
De necessitate quæ satisdationes iudici præstantur, non præiudicant oppositioni incompetentiæ iudicis, ibid.
Satisdatio de stando iuri quandoque datur etiam coram eo, qui de causa non cognoscit, ibid. in fin.
12 *Contra personam exceptiones quo tempore, & ordine proponendæ, & quando in eum quis consentiat per eius omissionem, & supra nu. 9. & 11.*
Recusans requisitus à recusato tenetur iurare de malitia, ibid. uer. item uidetur, paulo post initium.
Contraria proponere reo licet, maxime quæ tenduntur ad eundem finem, ibid. §. satis crederem.
Recusationis iudicis articulo pendente super aliquo alio non cogitur recusans respondere, ibid. in fin.
13 *In rescripto, uel priuilegio contra priuilegium quorum fieri mentio debeat, & nu. 14.*
15 *Exceptio peremptoria post sententiam quando non habeat locum, & quando fuit omissa malitiosè, quid iuris, nu. 17. & 18. circa fin. uer. aut non fuit.*
16 *Ecclesia an æquiparetur reipublicæ, ut sententia teneat contra res prius iudicatas.*
Ecclesiam iura dicuntur publica, ibid.
18 *Sententia lata contra ius scriptum quando teneat, uer. quæ sit ratio: lata uerò contra alteram sententiam, uel rem iudicatam an & quibus ualeat casibus, ibid.*
Legis primæ quando prouo. non est necess. intellectus, ibid. uersic. ad l. ergo.
Iudicis scientia non nocet ignorantiæ partis, & quo casu, ibid. uer. aut non fuit de hoc disputa. circa fin.
Legis si forte, de officio præsi. intellectus, eod. num. uer. solum igitur, ad finem.

CAPVT XX.

INter monasterium. Casus.
1 Tenet † secũda diffinitiua sentẽtia lata cõtra primã, si de prima non fuit exceptum, nec appellatũ à secunda, secundũ lec. Io. quam ponit ult. gl. adde ibi, si de prima scienter & dolosè non fuit &c. & diuiditur decre. in 4. partes. & prima pars ponit thema decisum. secunda causam diffinitionis, & causas causæ. tertia soluit quoddam obstaculum. quarta diffinit. secunda ibi, cum constiterit. tertia ibi, non obstante. quarta ibi, Factum priorum. Hosti. autem diuidebat in tres tantum. secunda ibi. tertia ibi, Factum. sed primum teneas [*Sancti An.*] Inno. dicit sanctæ Annæ [*Agitata*] prius coram ordinario, & demum corã diuersis delegatis, ut patet in casu [*Cum constiterit*] ista
2 est causa diffinitionis. diffinitiuè enim † approbat factum priorum iudicum: quia constitit ipsorum iurisdictionem non fuisse reuocatam: causas uerò huius causæ, scilicet quare nõ fuerat reuocata, ponet infra ibi, Tum quia &c. [*Commissionem*] per uos impetratã [*Per ultimam*] impetratam per monacos sancti An.

[*Reuocatam*] nec etiam Impeditam, vt patet per sequen
tia secundum Hostiens. [*Causæ*] quæ fuerunt hę cau-
sæ, non habemus: sed fuerunt friuolæ, ut sequitur, &
ideò non admittendæ, ut leg. & nota. infra de officio
delega. suspitionis. & infra titulo primo, cum speciali,
3 Host. [*In † iure*] idest iudicio, idest coram iudice parti-
bus præsentibus, ut infra titu. 1. secundo quæris. §. ult.
Hostien. [*Proposita*] contra iudices primos, & mona-
cos sancti An. quibus etiam coram ipsis procedendo
renunciauerunt, ut sequitur, Hostiē. [*Quas etiam*] sub.
4 si ualuissent [*Ante litis † ingressum*] scilicet ante litem
contest. Pet. [*Quibus*] scilicet causis suspitionum [*Eis-
dem*] scilicet primis [*Subeundo iudicium*] lit. scilicet cōtest.
Pet. [*Processu*] quærit Hosti. nunquid sufficiat de pro-
a cessu [a] mentionem facere generalem? quod uidetur.
nam prolixitas actorum nō posset forte recipere per-
gamenum. dic secundum eum hoc arbitrarium: ita
tamen, quòd fiat specialis & expressa mentio de prin-
cipalibus articulis, supra de rescrip. cum dilecta, & de
excep. supra de procura. in nostra. §. fina. de ordinatio
nibus, supra eod. cum olim, supra tit. 1. ueniens, & de
iudicibus, & litigantibus, & his, de quibus agitur supra
de dolo & contu. ex literis, ubi de hoc. & breuiter ita
est interpretandum, ut ratio, quæ mouet delegātem,
moueat delegatum, de rescriptis, super literis, in fine,
& si delegatus remanet dubius, consulat delegantes,
de senten. excom. m. inter. de officio deleg. capitulo 2.
de iudiciis. cum uenisset [*Iudicibus*] sup. habito [*Nihil*]
etiam in genere, nedum in specie, Hostien. [*Expressum*]
scilicet de priuileg. & processu [*Potuissent*] & sic nō ua
luerunt, de rescriptis, super literis. & hic posset conti-
nuari, uersic. ille, Factum priorum &c. [*Sententia*] per
quam forte in totum, uel in partem adiudicatū erat
jus eligendi mona. sancti An. Innocent. & nota, quòd
dicit sententia, non dicit re iudicata. & isto modo po-
tes etiam euadere contrarium, de quo in ult. glo. [*Di-
cebatur*] modo coram Papa lata [*prolata*] à secundis iu-
dicibus auctoritate secundarum literarum, secūdum
Goff. & Hostien. uel prius alio tempore secundum In
noc. nam aliàs fuerat super hoc quæstio inter ista mo
na. secundum Pet. [*Nobis*] aliàs uobis; & supp. nec pri
mis iudicibus, & ad hoc continuatur sequen. uersicu.
[*Tradictis*] scilicet primis iudicibus, qui pro uobis iu-
5 dicauerunt, Hostien. [*Ostensa*] not. quòd † si prima sen-
tentia ostendatur, & contra eam feratur, secunda tol-
lit primam quo ad actionem, & exceptionem. in cō-
pensatione secus, ut not. infra cap. proxi. in gloss. pen.
Item secus, cum tollitur exceptio, & remanet actio,
infra de appell. constitutis, in fin. de accusa. accedens.
ff. commo. in rebus. §. ult. secundum Goff. [*Statuissent*]
ut pręsumitur: quia, ex quo eam uidissent, ad hanc co
gnitionem uenire non deberet [*Obijcientibus*] nunc in
iudicio habito coram Papa, Goff. [*Ratum*] sic infra de
testam. Rainucius, & c. Rainaldus, Hosti. [*Sententiam*]
per quam iudicauerunt pro monacis sancti Cledii, &
pro ipsorum electo, Goffr. [*Confirmantes*] ad maius ro-
bur, supra de maio. & obedien. per tuas, Hostien. [*Ele-
6 cto* [b]] not. q † ante benedictionem non uocatur Ab-
c bas [c]; sed electus. dat igitur benedictio nomen Abba
tis, sicut & cōsecratio nomen episcopi, & pallium no
men archiepiscopi, & executionem officii, supra de
æta. & qualita. cum contingat, de transla. cap. 2. de usu
pal. nisi, Hostien. contra, supra de sup. neg. pręla. cap. 1.
de accusa. meminimus, & cle. de sta. mo. attendentes,
uersicu. statuimus per quæ patet, q etiam Abbas dici
7 potest [*Saluo*] not. quòd † quando aliquid fit, quamuis
iustè, per quod alicui præiudicare potest in posterū,
utile est protestari; ut hic, & 7. q. 1. Pontifices, & supra
de sup. neg. præla. cap. 2. in fi. & not. quòd Papa etiam
per proprium factum iuri episcopali derogare non
intendit, etiam si episcopus sit scismaticus, supra de ele
ction. quia diligentia, nec per rescriptum, uel priuile-
gium, nisi specialis ibi mentio habeatur, ut leg. & not.
de offic. deleg. super eo, de confirma. uti. uel inuti. c. fi.
Hostien. [*Diœcesani*] ad quem spectat subiectos Abba-
tes benedicere, supra de sup. neg. præla. cap. 1. Hosti. &
forsan hoc reseruat ꝓtestatio, scilicet quo ad promo
uendos. si. de supp. neg. pręla. cap. 2. uel intendit, quòd
iste idem per benedictionem Papæ non minus sit diœ
cesano subiectus. simil. de maior. & obedien. per tuas.
8 ¶ Prima † gloss. ponit casum. ¶ Tertia gloss. respondet
per quæstionem, an iudicis recusatio aliàs exceptio-
nes præcedere debeat. & primò allegat quòd sic, secū
do allegat contrarium, tertiò ponit opi. Tan. quartò
ponit opin. Ioā. quinto uacillando approbat opinio-
nem Tan. ¶ Quarta glo. arguit, & remittit. ¶ Antepe.
gloss. dupliciter exponit literam postpositam. ¶ Vlti.
gloss. primò ponit 6. casus præter istum, quem ponit
hoc capitulum, quibus ualet hęc sententia cōtra rem
iudicatam: demum obiicit. Ponit opinio. Ioan. & sol-
uit. finis respondet cōtrario de l. 1. C. quando prouo.
9 & opinio. Ioan. illi contrario competit. ¶ *In † glo. 2. ibi,
apertissimi*] uide de testi. licet. 3. super glo. 2. ¶ *In glo. 3. ibi,
sed & si suscepit*] sed hæres coram non suo iudice super
fideicōmisso uocatus, si aliis defensionibus usus est,
ad illa de incompetenti iudice etiam ante sentētiam
non reuertitur [*& ibi, protestari*] coram præside pro-
uincię, si adest, uel coram defensore ciuitatis, uel duū
uiris [*& ibi, contra maiores*] uide de exceptio. pastoralis,
super glo. 4. ¶ *In glo. antepen. ibi. l. 2. in fi.*] ibi soluitur pœ-
na posthabita dilatione; & loquitur in illo, qui nō pa-
ruit translationi annonæ [*& ibi, si autem. §. 2.*] si com-
pensatio nō fuit opposita, uel opposita, sed nō repro-
bata. post sentētiā opponitur: secus, si fuit reprobata;
& idem l. se. ¶ *In glo. ult. ibi, sed prætextu*] nouorū instru-
mentorum prætextu non rescinditur transactio: sub-
uenitur tamen ei, qui subtractis instrumentis per ad-
uersarium, ad transigendum fuit inductus: quia aut
actio est sublata, aut non, ut ibi [*& ibi, quòd in diem*] ui-
de super antepe. glo. [*& ibi, publico*] recipiuntur enim
in eo instrumenta contra res prius iudicatas, tamē ex
causa, ut ibi [*& ibi, admonendi*] uide infra in suppletioni
10 bus [*& ibi. l. 1.*] cano. in præalleg. uersic. ¶ *In † glo. 1. ibi,
fieri debuisset*] supra de consuetu. cum dilectus, de verb.
signific. Abbate, uel quia dicebat se ius habere in ele-
ctione, secundum Goff. si de postula. bonę. 2. de elect.
quòd sicut. Lauren. dicit, quod ipsi dicebant se ibi de-
bere ponere Abbatem, & mona. illud sibi subiectum
[*& ibi, quas cum iudices*] secundi, secundum Petr. de Sa.
quibus commissum fuerat, quòd si inuenirent illas
suspitiones legitimas, procederent in causa: uel loqui
tur de primis [*& ibi, lata fuerat*] à secundis iudicibus,
qui præuenerunt in sententia, secundum Goff. & Ho
stien. [*& in fi.*] Innocen. & Hostiē. narrauerunt etiam
d factum, diuersimodè tamen, de quo non curo. ¶ *In
11 glo. quicunque* [d], *ibi, post literas*] hoc dicit, quia † si tempo-
re impetrationis fuisset excommunicatus, tunc exce
ptio annullaret rescriptum, & iurisdictionem, de re-
scriptis, capitulo primo, libro sexto, dic, ut ibi [*& ibi,
protestari*] & sic uitiatur opinio dicentium, quòd quan
docunque usque ad litem contesta. possit opponi. ad
quid enim hoc casu fieret protestatio [*& ibi, standi in-
ri*] hæc de necessitate præstantur. & ideo non præiudi
cant, sicut nec sportulæ, ut ibi. Item talis satisdatio da-
tur interdum coram eo, qui de causa non cognoscit.
ff. de iudic. lege secunda. §. penultimo, secundum In-
nocenti. & Hostiens. [*& ibi, præcedant*] & hoc tenet hic
Philipp. [*& ibi, eligere*] argument. supra de procurato.
capitulo fin. 11. quæst. 3. cum excommunicato, Host.
12 [*& ibi, ex quo † consentit*] cum super illis habeat pronun-
ciare,

ciare, & eius sententia inter partes faciat ius, de rescr.
super litteris, in fine, & ex quo in uno elegit, in alio
non recuset. 3.q.8. cuius in agendo: sed in recusatione
non eligo ipsius, sed arbitrorum iudicium, uel colle-
gæ, uel ordinarii, ut de officio delegati, si contra u-
num, libro sexto. tamen huic respõderi posset, quòd
etiam in recusando elegit quis recusati iudicium in
compulsione arbitrorum. Itẽ uidetur, quòd recusans
requisitus à recusato teneatur iurare de malitia; de
hoc in Specu. de recusatio. §. qualiter, uer. quid si præ-
sumptio. & §. si. ad fin. uer. quid si arbiter. & de hoc an
habeat locum in delegato, dicam de iura. calum. capi
tu. secundo, libro sexto. Item fortificatur gloss. quia
si non recusatur iudex, ualet, quod facit, infra titu. 1.
ad hoc si in una: secus, si in sententia lata ab excom-
municato, uel per falsum rescriptum, uel ab excom-
municato impetratum, infra eo. ad probandum. su-
pra de probatio. licet, de rescrip. capitu. primo, libro
sexto [*& ibi, & arg. contra*] aliàs sine contra. & tunc fa-
cit littera ibi ad finem, nisi litigare consenserit. inquã-
tum contra, respondetur, quod ibi suspicionis causa
superuenit [*& ibi, protestatione*] unde, ut recitat Innoc.
quidam dicunt, quod si fuit protestatus, poterit ad il-
lam redire: aliàs non. C. de iudi. l. fina. [*& ibi, Ioan. innue-
bat*] hic, 3. quæst. 3. offeratur. Idem Vincen. Goff. &
Abb. [*& ibi, sententiam iudicis*] ecce ergo, quòd iudex in
prima exceptione iudicabit pro reo, & recusari non
possit, Hostien. [*& in fine*] Alii dicunt, quòd usque ad
e 20. dies [e] eam potest proponere quandocunque, siue
aliàs proposuerit, siue non. 3. quæstio. 3. offeratur, &
beneficium iuris &c. infra de regulis iuris indultum,
cum suis concor. libro sexto. Alii dicunt, ut Phi. Iaco.
& Alexan. & Abb. & Guil. in Specu. T. de dila. §. nunc
uideamus, in fine quod semper usque ad litem con-
testatam potest proponi. C. de iurisdict. omnium iu-
dicum, l. nemo, ibi, Post litem contestatam ord. sedis
recuset exam. ergo ante potest; facit. C. de iudi. apertis-
simi, & hæc decre. nisi fuisset datus terminus ad om-
nes dilatorias proponendas. de excep. pastoralis. non
ob. auctẽ. offeratur: quia hodie induciæ arbitrariæ
sunt, infra tit. proxi. cum sit. imo quidam ex eis fatuũ
reputant illum, qui primò illam proponit, cum per
hoc iudicem prouocet: tamen ipse Guil. in titu. de re-
cusatio. §. si autem recusatio, consuluit teneri opini.
Tan. & idem consuluit Hostien. supra de proba. quo-
niam, & hic remittit ad illuc, & ad ea, quæ no. in sum-
ma, de officio delega. §. sed nec illud, uer. quando de-
bet fieri recusatio. Alii dicunt, ut Ioan. 3. quæst. 3. offe-
ratur, Goffred. in summa, de dila. 2. §. & Innocen. hic
recitat; quod non solum ante alias exceptiones pro-
poni debet, sed etiam ante 20. dies. Ex opinio. Bernar.
sequetur inconueniens: quia si petet reus sibi dari co
piam rescripti, diceret actor; Talis est persona, cui debet
credi. 27. distin. nobilissimus. si petat libellum dicet
actor; Non est de consuetu. & hoc faciet solum, ut iu
dex super eo pronunciet. propter quod aliqui dicũt,
quod aut reus prouocat ad sententiam, aut prouo-
catur. primo casu amplius non recusat, secundo sic,
argum. ff. de condict. furt. l. & ideò, supra de exceptio-
nibus, cum inter. ¶ Satis crederem de iure dicendum
f quòd omnis exceptio, per quam negetur quis [f] esse
iudex, præcedat exceptionem de suspecto. nam si
non est iudex, ad quid eum debeo recusare, maxi-
mè cum longiorem tractatum habeat recusatio pro
eo, quòd itur ad arbitros: utile tamen est & hoc ca-
su protestari, sed non puto necessarium. alias uerò
exceptiones, per quas non negatur iurisdictio; puta
excommunicationem contra actorem ita, quod nõ
contra rescriptum, uel dilatoriam solutionis præce-
det recusatio. facit pro hac distinctione, quod nota
in Specu. de exceptio. §. uiso, uer. porrò, & ibi scripsi.
Tan. in ordin. iudic. rubric. de exceptio, tenuit hoc
nunc dictum; & hoc teneas post factum, maximè
cum reo liceat proponere contraria. præcipuè quan-
do tendunt ad eundem finem, de hoc plenè, infra
de regulis iuris, nullus, libro sexto, nec est uerum,
quòd eligam ipsius iudicium nisi quo ad illud, quod
excipio. & dato, quòd illud expressè facerem, non
deberet nocere. quid enim si expressè faceret illum
iudicem? non uideo, quòd hanc recusationem im-
pediat ante factum. consule cum Tan. propter ra-
tionem, quam dixi, supra eodem, gloss. super ver. con-
sentit. & est si. de iureiurand. uerum. & quod dixi de
Iudæis, significauit. & si uis precisè tenere opinio.
Tan. & Bernar. ad contraria secundum Innocen.
sic responde, quòd dixi statim licere reo ponere
contraria. ff. de exceptio. l. nemo, dic quòd licet ex-
cipiens non fateatur, de exceptio. cum uenerabilis,
dubitans enim excipere potest, ut ibi, & infra de re-
gulis iuris, exceptionem, libro sexto, & hic intendit
aduersarii petitionem elidere: tamen talis in hoc si-
g bi præiudicium facit [g]: quia in iudicem consentire
uidetur litigando coram eo, coram quo aliàs litiga-
re non tenebatur. ad id, quod dicitur. Non uidetur
in iudicem consentire, qui sibi postulat edi genus
actionis. ff. de iudi. non uidetur, responderur, quod
maius signum est consentiendi in iudicem litigare
sub eo, quàm petendo sibi edi genus actionis. ibi
enim nullam sententiam ferri petit: quod tamen fa-
cit, qui excipit. petit enim interloqui exceptio. ob-
stare. non obstat etiam auct. offeratur: quia uerum
est, quod exceptio suspitionis infra 20. dies proponi
potest, nisi aliàs interim huic exceptioni tacitè, uel
expressè renuncietur, quod fit procedendo in aliis
coram ipso, ut hic. & retenta hac opinio. Tan. ui-
detur secundum Innocen. quod nullus possit iudi-
cem recusare, & procuratorem aduersarii sui repel-
lere, cum super procurato. oporteat eum audire sen-
tentiam; & sic cessabit suspitionis exceptio, cum ui-
deatur in proferentem ut in iudicem consentire. Sed
si actor proponit contra procuratorem rei, & idem
procurator recusat iudicem, bene procedunt simul
hæ quæstiones: quia ille, qui recusat, non eligit istius
iudicis sententiam super procuratione, sed eius ad-
uersarius, & iudicium redditur in inuitum. ff. de uer.
obligatio. inter stipulantem. §. 1. & hoc ultimum se-
cundum Hostien. uerum est de iudicio ueri & legi-
timi iudicis, qui non recusatur: aliàs, ex quo legi-
timè recusatus est, nec super exceptione recusatio-
nis, nec super aliquo alio, pendente recusationis ar-
ticulo, coram eo cogitur respondere, ut patet in eo,
quod le. & not. de officio delega. suspitionis, de ap-
pellati. legitima, libro sexto, secundum eum. ¶ *In glo.*
h *per quem[h] ius, in fine*] Sed hoc nihil facit ad rem, Inno-
13 cen. Hostien. contra. notans † ex hoc non ualere re-
scriptum, uel priuilegium contra priuilegium impe-
tratum, si de illo non faciunt mentionem, de priui-
leg. ex parte, supra de rescriptis constitutus, & c. cum
ordinem, dic ut ibi. ¶ *In gloss. nem, & in fine*] supra de re-
scrip. dilectus. i. & infra de cohabita. clerico. & mulie-
rum, super eo. Item debet fieri mentio de priuileg.
alterius partis, & de confirmatione, de confir. uti.
uel inutili. bonæ. Item de rebus, de quibus agitur,
de dolo & contuma. ex litteris. Item de litteris primò
obtentis. supra de rescript. cæterum. Sed si non fiat
mentio in litteris de his, quæ fin. post appellatio. non
minus ualent litteræ, supra de exceptio. dilectæ, Gof.
14 ¶ *In gloss. sic † exponitur, ibi, notula Lap.*] & Goffred. & Bar-
tol. Brix. [*& ibi, lib. 12,*] & C. de sportu. l. 1. Goffr. ibi, si
qua præsumptione fuerit hæc mansuetudinis nostræ

s posthabita præceptio. ¶In †glossa ultima, ibi, appellatum] & in aliis casibus, qui not. C. de iur. & fac. igno. l. prima, & de diuersis remis. ad Specu. de excep. super gl. 1. [& ibi, de restitu. in integ. cap. 1.] & ult. & eo. titu. c. 1. lib. 6. [& ibi, petitum] quod peti poterat, ex quo lædebatur ecclesia: secus, si ipsius personæ tātum; de hoc dixi de restitu. in integ. c. fi. & in cle. eo. titu. c. uno, in gloss. 1.

16 [& ibi, in negocio† publico] not. hic Io. in hoc casu, quòd ecclesia non æquiparatur reipub. Accur. & ibi no. cō trarium, & C. eo. sub specie; alle. in auct. de non alien. §. si minus, colla. 2. pro eo facit 13. quæst. 4. quid ergo, & quia iura ecclesiarum dicuntur publica. ff. de iusti. & iu. l. 1. §. publicum. C. de sacrosan. eccle. l. ulti. & uide quod dicam post Goff. infra proxi. super ulti. gl. ad idem, quod no. de transact. sub prætextu [& ibi, & in alio casu] scilicet quando pars parti defert iuramentū, Host. Io. autē recipiebat hūc casum, scilicet vbi prior sententia retractatur propter periurium, & hoc, quā-

i do iuramentum fuerat delatum à iudice[i] parti. aliam lecturam ibi uideas [& ibi, periculum animæ] quod ergo dicitur, sententiam latam in causa matrimoniali retractari posse, locum habet etiam, ubicunq; periculum animæ uertitur, & idem no. Io. 35. q. 9. in summa, & §. quia ergo, & Moderni ad idem alle. de testibus, ex par

K te. A. & facit quod dixi super rubrica[k], & sup. eo. consanguinei [& ibi, consanguinei] & in casu. inf. de pur. uul. c. 2. & in crimine falsi, secundum Vincen. sup. de pro-

17 ba. licet [& ibi, Ioan. dixit] non† puto, quòd hoc dixerat ad solutionem istius contrarii, sed alterius, de quo sequitur. & hoc dictum Io. placet Phi. quod omninò uerum putat Hostien. alle. in ar. sup. de exce. exceptionem. & insti. de excep. §. item in iudicio. sed uide, quia dicer. exceptionem, potius uidetur facere cōtra: quia ibi non opposuit exceptionem tempore debito malitiosè, post tempus auditur, sed condemnatur in expensis. sic uidetur in hoc casu, cum quis omisit exceptionem rei iud. tempore debito malitiosè proponere, quòd post tempus debeat audiri, sed condemnari debeat in expensis. & sic uidetur potius contra. sed defende Host. & dic, quòd text decre. exceptionem, ubi dicit, quod est in hac exceptione specialiter obseruādum, bene arguit pro opinio. Host. nam si speciale est in excep. excomunicationis propter causas, quas habes, infra de excep. pia, lib. 6. ergo eius contrarium est generale, ut is, qui malitiosè non opponit exceptionem sibi competentem debito tempore, & facit hoc causa fatigandi aduersarium, postea uolens opponere, non debet audiri; facit de præben. præsenti. §. loca, lib. 6. & quod ibi no. Ioan. And. [& ibi, quia dicebant] ipsi monaci, nec etiam poterant, quod dic, ut in cle. de

18 do. & contu. si ante [& ibi, ostenditur] Dicebat† Innoc. contrarium loqui, ubi non fuit opposita, nec probata exceptio rei iud. & istud, ubi fuit opposita, sed non probata [& ibi. l. 1.] & ibi no. quæ sit ratio, scilicet ut sit litium finis, licet alii dicant, quòd ideò, quia sentētia, à qua non fuit appellatum, ius facit, quod est falsum, ut ibi no. quia sententia lata cōtra ius scriptum bene tenet, ubi non exprimitur error. & aduerte, quia si finis litium est uera causa huius iuris, uidetur, quòd si secunda sententia feratur etiā consonans primæ, non teneat. Sed gloss. ibi contra, cum non sit prohibitum [& ibi, Vincen.] & Tan. [& in fine] ad l. ergo. l. C. quando prouo. non est necesse. Respōdetur quattuor modis euadendo contrarium. Primo secundum quod dicit

l finis huius gl. secundò, quòd licet sententia lata contra rem iudicatam non ualeat, ut ibi: lata tamē cōtra sententiam bene ualet, & hic allegabatur nuda sentētia, non res iudicata, ut dixi super uer. sententia. tertiò per opinio. Goff. & Hostien. de qua dixi super gloss. 1. & in textu super uer. prolata. 4. generalis, quòd nulla erat sententia, licet priùs lata qualicunque nullitate, ut in glo. quæ non tenebat. & glo. sequenti. Sed quia per hoc non aperitur intellectus in discernēdo, quid iuris in materia, licet euadamus cōtrarium: ideò dic, quòd quando pars ignorat iudicatum, uel scit, & tacet bona fide, non dolosè, uel scit, & excipit & probat, & contra rem iudicatam nil replicatur, isic habet locum lex. 1. C. quando pro uo. non est necesse. Si uerò contra rem iudicatam replicatur, uel dolosè res iudicata tacetur, locum habet, quod hic dicitur ualere secundam contra primam: & idem secundum Inno. si res iudicata opponitur, sed non probatur, ut dixi, su

m pra ea. glo. unde circa materiam plenius[m], quàm alii distingue, cum fertur secunda sententia contra primam, aut hoc fit per remedium appellationis, supplicationis, uel restitutionis, aut sine tali remedio. primo

n casu certum est[n], quod ualere potest secunda sententia. primum membrum patet, infra capitu. 2. de fide instrumen. cum Ioannes, de testa. Rainutius, & capit. Rainaldus. ff. de appel. l. prima, nec est iste propriè casus noster, cum sententia per appel. suspensa uim rei iudic. non habet: unde nō contra rem iudicatam: sed contra sententiam dicitur ferri secunda, ut prædixi. secundum, & tertium membrum patet, supra de restitut. in integrum ex litteris, & c. cum ex litteris, & eo. titu. capitu. 2. lib. 6. ff. de mino. in causæ, in fin. & l. seq. ff. de re iudi. diuus. ff. de sent. præfec. præ. l. 1. C. de preci. imper. offe. auct. quæ supplicatio. Secundo casu, quando nullum tale remedium interuenit, aut prima sententia fuit nulla, aut aliqua. primo casu ualet secunda, ut hic, secundum duas lecturas, quas prædixi, & infra de pur. vul. cap. 2. C. de sen. quæ sine cert. quanti. l. fi. arg. ff. de bonorum pos. contra tab. l. non putauit. §. non quæuis, & §. se. ff. de re iud. l. 3. §. condemnatum. Si fuit aliqua, si secunda potest reputari diuersa à prima ratione temporis, uel alia de causa, & non contraria. C. de ueteri iure enu. l. secunda. §. cōtrarium, ut si in prima sententia fuit pronunciatum me debere, uel rem meam esse. In secunda pronunciatur me nō debere, uel rem tuam esse, quorum utrunque potest esse suo tempore, ad hoc. supra de testi. cum tu, de pę. dist. 1. periculosè, & quod dixi de fide instrumen. imputari. ff. finium regun. in finalibus. C. de testib. auct. si dicatur testis seruilis. & si mā. ita fuc. alie. ne prosti. l. 1. ff. de mino. in causæ. §. fi. & l. sequen. tunc ualet utraque, & secunda primæ præiudicat, quasi tempore secundæ cessauerit causa primæ, de renun. post translatio. uer. cæterum. ff. de exeu. tuto. l. ex oratione. ar. ff. de peti. hære. l. item uidendum, & l. illud. Aut est directè cōtraria: & tunc aut fuit disputatum de uiribus primæ, quod non ualuerit, & tunc ualet secunda, ut in gloss. Aut non fuit de hoc disputatum: & tunc aut is, pro quo facit sententia, sciebat & dolosè omisit illa uti; & tunc ualet secunda sententia secundum opinio. Ioannis, Phi. & Hostien. de qua prædixi super gloss. per decre. excep. de exceptio. Aut scienter, sed non dolosè; & tunc non ualeat secunda, ut supra dixi, & dicam, infra. Aut omisit ignoranter; & tunc dicunt quidam, quòd si iudex sciuit primam sententiam,

o secunda nulla est. Si ignorauit, tenet secunda, & præualet primæ. sic alibi attenditur scientia iudicis, ff. de officio præsid. si forte, infra titulo primo, lege si duobus. hoc non placet. imò puto tunc propriè non tenere secundam, quando pars, & iudex ignorabant de prima. nec est æquum, quòd beneficium ignorātiæ partis lædatur per ignorantiam iudicis, per quem potius iuuari debet, ad hoc de reseri. ex parte decani. Solum igitur ad excludendam, uel inducendam culpā in iudice ponderabitur ipsius scientia, uel ignorantia: nec ob. lex, si forte, & c. si duobus, quę loquuntur,

cum

enim procedit, qui iudex non est. quo casu ponderatur scientia ipsius, uel ignorantia. & in capitulo si duobus, reperitur pars in culpa scienter, & dolosè non excipiendo, quod ualet secunda; dicunt quidam falsum per id quod notatur, C. de transactio. si diuersa, ubi dicit gl. quod non ualet secunda sententia contra primam latam etiam expresso cōsensu partium; ergo multo minus ex tacito. Sed dato, quod uera sit illa glo. non sequitur, quod si scientia non nocet, ergo nec dolus. non igitur in pœnam scientis, & dolosi id procedit, bene facit supra de rescript. super literis. quæ dixi, sint uera, saluis casibus exceptuatis in princ. gl. Item puto prædicta locum habere, siue pro actore agente, siue cōtra ipsum pro reo prius fuerit iudicatum, cum prædicta lex non distinguat; & facit, quod ibi not. in fine ultimæ glossæ.

ANNOTATIONES.

a ¶De processu. Adde Felyn. in c. cæterum, de rescrip. & in c. super eo, de cohabi. clem. & mu. & in c. 2. de do. & contuma.

a ¶De processu. Et intelligitur de processu aliquo: aliàs secus uidetur, ut in c. dilectæ, supra de excep. ubi de excommunicatione nulla, & processu nullo non fit mentio. item de processu, quo expresso litteras non habuisset: alias secus, ut in c. tenor, supra de re iudi. & ibi Io. And. item hoc uerum, quòd de processu in rescri. est facienda mentio, scilicet ad remotionem iudicis, ut h. c: sed quando impetrat adiunctionem; tunc secus, licet glo. in uer. uoluit, in c. coram, de offi. delega. dixerit contra, ut ibi scripsi. Archi.

b ¶Electo. De hoc etiam uide quod no. gloss. 1. in c. 1. de reli. do. & ibi quando debet appella. & c. item quod dicit ante consecrationem uocari electum: dic quòd post confirmationem uocatur electus prob. in c. ex proposita. sup. de arbit. si enim confirmatus nō fuisset, non compromitteretur, & administrationem non habuisset per no. in c. ex transmissa, de elect. item an confirmatus uocetur electus, ut in c. exhibita, de iud. vide etiam Inno. in cap. cum dilecti, de dolo & contuma. Archid.

c ¶Non uocatur Abbas. Adde Hosthen. hic, & Archi. in c. alienationes, super glo. 1. 12 q. 2. Cardi. in clem. attendentes. §. postremum, de sta. mo. Oldra. consi. 14. Archi. in c. quoniam. 69. dist.

d ¶In glo. quicunque. Ad materiam huius glo. quando causa recusationis, siue excommu. sit opponenda, uide etiam glo. in uer. allegare, in cap. secundò requiris. inf. de appella. & gl. 1. in c. excep. de exceptio. Cyn. in l. fin. de spon. Bart. in l. quidam consulebant, de re iudi. & in l. nir bonna. ff. iudi. sol. Pe. in l. ea quacunque, ff. si quis in ius uo. Specu. in titu. de compe. iudi. addi. §. 1. uer. quid si, in prin. & Io. And. in addi. Iac. Butri. & Guil. de Cu. in l. 1. de iudi. Cyn. in auct. offeratur, de lit. contest. & l. fi. vt lite pen. glo. 2. q. 6. biduum. §. fi. & Barto. in l. fi. quando ap. sit, & auct. offeratur, canonizata. 3. q. 3. & ibi dixi, facit. 3. q. 5. quia suspecti, ubi dicit ante litem inchoatam. Archidia.

e ¶Ad 20. dies. Adde Host. in summa de excep. §. & quando, uer. & in declinatoriis, usque in fi. & gloss. in c. exceptionem, in gl. 1. de excep. & Bart. in l. fi. in 3. col. ff. de feriis.

f ¶Negetur quis. Quia semper illæ exce. tendunt ad declinan. & ad eundem finem, quem tendit recusatio: & per hoc in fi. uide glo. in c. si à iudice, de appel. lib. 6. & quod no. Inn. in c. pastoralis, de officio dele. & in c. cum speciali, de appel. & uide ad hanc materiam Bart. in l. quidam, de re iudi. & uide Io. And. in uer. suspectum, in c. cum speciali, de appella. Bald.

g ¶Præiudicium facit. Adde Imol. in c. super litteris, de rescri. & in l. quidam consulebant, ff. de re iudi.

h In glo. per quem. in hac glo. dum vult etiam tex. quòd de priuilegio debeat fieri mentio, potest dici, quòd erat priuilegium, quod non concernebat merita causæ, sed dabat formam rescrip. ut non ualeat rescriptum, nisi de eo fieret mentio, ut in fi. in c. cum ordinem, supra de rescr. & c. nonnulli. uel erat priuilegium, quod concernebat dilatoriam exceptionem: & sic si rescriptum de eo mentionem non facit, est surreptitium, ut in c. super litteris, de rescri. & c. accedens, ut lite non contest. aliàs si comprehenderet merita causæ, uel concerneret peremptoriam, tunc in rescrip. de eo, uel ea mentio fienda non est, ut in c. 1. de lite contest. lib. 6. in fin. quicquid hic dicat glo. & uide quæ scripsi in c. cum ordinem, & in cap. 1. de rescrip. Archidia.

i ¶A iudice. Et tunc obstat efficacius, quia si sententia sola non potest propter nouas probationes retractari, fortius sententia, & iuramentum; solue, ut ibi no. per glo. & Bart. in l. admonen.

k ¶Rubrica. Item uide ad hoc alios no. in c. fraternitatis, de frigi. & uide quod not. in c. cum Bertol. supra eo. in uer. concessimus, & Barto. in l. 1. C. quando prouo. non est necesse, & in l. duobus, de excep. rei iudi. & l. Titia. de accusa. Bald.

l ¶Finis huius. Bart. autem intelligit hoc capitulum de modo, scilicet quia prima sententia fuit allegata, & de illa cognitum, & contra illam sententiatum, & ab ultima sententia non fuit appellatum; & sic ualet secunda: & dicit istum text. secundum cauillationem hoc uelle; & allegat tex. nota. in l. duobus, ff. de excep. rei iudi. vbi uide per ipsum. hoc ipse no. in l. nam & postea. §. sed si damnetur, ff. de iureiuran. & ibi uide differentiam sententiæ, & iu. imò ibi videtur idem sentire, si non sit prima sententia alleg. cuius contrarium nota.

m ¶Plenius. Vide Bald. & Saly. c. plenissime in præall. l. 1. C. quando prouo. non est necesse: & quare aliud in sententia, aliud in transactione, ut consensu partium ista tollatur, illa non per secundam sententiam, uide gl. & ibi doct. & Saly. in l. si diuersa, C. de transf.

n ¶Certum est. Ad hanc materiam uide glo. in c. si. appellationem, de appella. in Cle. & Bar. in l. 1. quando prouo. non est necesse, & l. duobus, de excep. rei iudi. & l. Titia, de accusa. & uide Inn. in c. ex tenore, de appel. infra, & omnino uide Io. And. in c. significantibus, de pur. vul. & in c. in litteris, de offi. deleg. Bald.

o ¶Secunda nulla est. Quando sententia contra primam, quæ transiuit in rem iudi. ualeat, ultra Doct. hic adde Bald. & Saly. in l. 1. C. quando prouo. non est necesse, Pau. de Cast. in l. nam & postea. §. si damnetur, ff. de iureiuran.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra priuilegium quando teneat.*
Diuisio capituli, ibid.

2 *Spoliatio apparet hoc ipso, quòd subditus resistit, & quod priuilegio standum prima facie, ibid. ideo remedium competat.*

3 *Instructa debet esse plenè causa*
Remissio fit causa in re dubia, ibid.

4 *Sententia pro utra parte sit ferenda, cum utraque fundat intentionem suam.*
Probatio efficacior antefertur, ibid.

5 *Officij publici, & necessarij ratione quis excusatur, & sibi non præiudicat, ut in iudice, & tutore: secus in aduocato, & procuratore, & ratio.*
Excipere, & protestari conducit ad euitandum præiudicium ex sententia sua, ibid. & etiam cæteris conseruat ius.
Reperti, pro producti, ibid. in fi.

6 *Instrumentum solutionis si post sententiam condemnatoriam inueniatur, quid iuris, remiss.*

7 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 8.*
Reprobatum dicitur, quod iudici ostenditur, & contra ipsum iudicat.

9 *Additio glossarum.*
In possessorio pronunciatur suspenso petitorio, si de utroque agatur, ibid. §. in glo. not. quod.

CAPVT XXI.

1 SVborta. Casus. Tenet † sententia lata contra priuilegiū ostensum, uel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum, uel supplicatum. & tria facit. primo præmittit processum, & sententiam super possessorio. secundo ibi, Verum, committit ipsius executionē, & causam super petitorio. tertio ibi, Iudicibus, Petitorium, diffinit; diffinitum moderatur, & quoddam soluit obstaculum [*Meldensem*] diœcesanum, ut infra patet [*Subiectione*] quod uendicabat episcopus [*quasi possessionem*] sufficit † enim hoc casu probare episcopo possessionem, uel quasi. hoc enim ipso, quòd subditus resistit, apparet spoliatio, & inde competit episcopo, uel interdictum, uel iudicis officium, uel condictio: remittit Innocent. de electio. querelam, de restitutione spoliatorum, sæpe. Idem Hostiens. Abba & Egid. [*Innocentij*] secundi [*& probaret*] de concess. præben. cum super [*Sibi*] scilicet episcopo, cum prima facie standum esset priuilegio [*Instructam*] plenè, ut † de

bult fieri. ſupra eo. cum Bertoldus [*Remittentibus*] erãt enim iudices perplexi' inter priuilegium Innocen. & ſententiam Alexan. neſcientes ergo quid eligerent, 4 remiſerunt negocium [*Efficaciores*] no. quòd ubi utraque pars fundat intentionem ſuam, iudicatur pro illo. cuius iura ſua ſunt potiora. ſic ſup. de poſtu. bonæ. 2. §. fi. ubi de hoc, & in dubio eſt hoc arbitrarium; de hoc, ſup de teſtibus, in noſtra, & cap. fina. ſecundum Hoſtien. [*Proſequatur*] concor. ſup. de capellis monacorum. c. 2. ad finem, ſupra de fide inſtrumentorum, inter dilectos, uer. porrò, ubi plenius uide in glo. ſed 5 nonne, & dicit † hic Innoc. papam ignoraſſe ius, quod habebat in mona. aliàs ſibi præiudicaſſet. ff. eo. l. ſæpe, niſi dicas cum Hoſtien. quòd ratione publici & neceſſarii officii excuſetur. nam de qua re &c. ſup. de cauſa poſſeſ. cum ſuper. ſicut & tutor pro pupillo agẽs, uel auctoritatem præbens. C. de admini. tuto. l. cum quidam. ad finem. ff. ex quibus cauſis ma. uidelicet, licet ſecus ſit in officio uoluntario, ſicut officium aduocationis, & procurationis. ff. de inoffi. teſtamento, aduerſus. §. fin. & l. fi. primo reſponſo. ff. de rei uendi. inter officium. ff. quemadmodum teſtamenta aperiantur, ſi quis ex ſignatoribus. C. de inoſ. teſtamento. l. pa a rentibus. & ſupra de tranſactioni. ex litteris: tutius tamen eſt iudici, quòd ſemper ius ſuum excipiat, ſicut hic fecit papa, nec mirum, ſi conſeruat ius ſuum per proteſtationem, quæ ſic conſeruat etiam ius aliorũ. ſup. cap. proxi. in fine [*Reprobaſſe*] facto, & ſi non uerbo, Lau. [*Reperti*] ideſt producti. Pet. [*Non debet*] quæ6 ſtionem † de condemnato, qui poſt ſententiam inuenit inſtrumentum ſolutionis, uide in Specu. de ſenten. excommunica. §. ulti. uerſic. illud autem [*Retractari*] ſimilis modus concludendi. infra de inſtitu. ca. 7 fin. ſup. titu. 1. cap. penulti. in fin. ¶ Prima † glo. not. & remittit. ¶ Secunda reddit rationem tex. ¶ Tertia no. obiicit, & ſoluit tripliciter. ¶ Penultima glo. no. inducens duo ſimilia, & unum diuerſum. in fine arguit, alleg. duo iura. ¶ Vltima glo. alleg. tres concor. exci8 pit duos caſus, inducit duo ſimilia. ¶ *In † gloſſ. penult. ibi, Lucius*] dicit, quod decre. proxi. allega. in fine [*& ibi. l. 1.*] hæc lex dicit, ꝙ ex quo de ſalſo non fuit in primo iudicio quæſitum, poſt ſententiam de hoc agi poteſt. ¶ *In glo. ulti. ibi, imperatores*] hanc & ſequen. uide ſup. c. 9 proxi. in ulti. gloſſ. ¶ *In † gloſſ. 2. ibi, Poſſidentur*] arg. 84. diſtin. quiſquis, Ioannes, cum ſuis concor. [*Et in fine*] rationem quære, de foro competen. conqueſtus, in gloſſ. 2. ¶ *In glo. no,*[b] *quòd, ibi, reſtitui*] & hoc eſt dignum not. ſecundum Innocen. quod quando utroque iudi c cio agitur, dilata proprietate pronunciatur ſuper poſſeſſione, de qua ſtatim conſtat. & dicunt quidam hoc non habere locũ, niſi de poſſeſſione conſtet per confeſſionem, ut hic. Sed ipſe hoc reprobat dicẽs, ꝙ obtinet, qualitercunque conſtet, ad quod alleg. quia ſuſpenſo petitorio, poteſt quis proſequi poſſeſſorium, de cauſa poſſ. paſtoralis. Hoſtien. remittit de reſti. ſpo. cum conqueſtione, ad fin. uide eo. titu. ſæpe. ¶ *In glo. dicit Innocen.*] & infra de conceſ. præben. poſt electionem, in glo. ſententiam, in fin. ¶ *In glo. penult. in fi.*] de hoc. ſupra de conſtitu. cum acceſſiſſent. ¶ *In gloſſ. ulti. ibi, Admonendi*] dicit Goff. & niſi per in integrum reſtitu. ſup. de reſtitu. in inte. ſuſcitata. ff. de mino. ſi ex cauſa [*& ibi, ex multiplici*] infra de pactis. c. 1. lib. 6.

ANNOTATIONES.

a Ex litteris. Et. ff. de procura. l. procura, qui pro euictione, ubi uide B. et. & in l. poſt mortem, ff. quando ex fac. tuto. & per Salic. in l. ei qui. C. quod cum eo.

b ¶ In glo. no. In hac glo. quare diuerſum in compenſatio. quòd ſi non admiſit, non uidetur eum reprobaſſe, dic quia eſt exceptio cõtra ad merita, & ad executionem poteſt opponi. tamen nõ admittendo uidetur reſeruare executioni: ſecus eſt in aliis, ubi ad merita tantum poſſunt opponi. Archidia.

c ¶ Pronunciatur. Adde c. cũ dilectus, de cau. poſ. & proprie. & iſtud facit pro Cle. unica. de cau. poſſeſ. & proprie.

SVMMARIVM.

1 *Sententia, à qua fuit appellatum, retractatur, ſi conſtet teſtes, ad quorum dicta tantum lata fuit, conſpiratores fuiſſe, & contradicente parte receptos.*
Diuiſio capituli, ibid.
2 *Canonici regulares non ſolum nomine eccleſiæ, ſed etiam ſuo procuratorem conſtituunt etiam alium canonicum regularem, etiã in cauſa criminali, quæ ciuiliter agatur. num. 3.*
Monaci, & alij religioſi an & quando poſſint conſtituere, & conſtitui procuratores, eod. num.
Eis quando de monaſterio ſubminiſtrentur expenſæ, ibid.
Procurator pro quibus & quis eſſe poſſit, ibid. appellare tenetur, & an proſequi, num. 7.
3 *Conſortes litis qui dicantur hic.*
4 *Delegati an exequi mandatum ibi debeant, quo in loco mandatum fuit expediri.*
5 *Inquiſitio generalis quæ dicatur, & quo caſu hic committatur, in ea an fiat litis conteſtatio, num. 16. non admittit ſubtilitates, num. 19.*
Correctio, cui committitur, is beneficio priuat, ibid.
Inquiſitores etiam iudices hic appellantur, & ratio, ibid. & quænam ſit inter hos differentia, remiſſ. ibid.
6 *Inquiſitus iurare cogitur.*
7 *Conſpirationis eſt ualida exceptio, & diſtinguitur, quando ſit ei locus, ad fi. & num. 11. & 19.*
8 *Publicatio atteſtationum ſi ſit omiſſa, an ideò ſententia retractetur.*
Grauamen contra ius litigatoris illatum tranſit in rem iudic. ibid.
9 *Probatio ſemiplena non ſufficit ad conſpirationis oſtenſionem.*
Non probatum plenè poteſt in appellationis cauſa probari, ibid.
10 *In teſtium perſonas proteſtatio de reprobatione ſi non fiat, præiudicat, & probare ſtatim hic debuit, uel petere & recipere terminum ad probandum.*
11 *Teſtium aliquorum conſpiratio, ſi ſunt alij, non nocet; & idem, ſi ſunt inſtrumenta.*
Teſtes hic parificantur inſtrumentis, ibid.
12 *Proceſſus appellatione continetur & ſententia.*
Sufficienter probatum præſumitur ob auctoritatem iudiciariam, ibidem.
13 *Teſtes criminoſi non reijciuntur à teſtimonio, niſi ex parte obijcientis in eos.*
14 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. num. 15.*
Sententiam ferre de quibuſdam licet, de quibuſdam minimè, & nume. 16. in prin.
16 *Additio gloſſarum.*
17 *Offerre probationem in grauamine oportet.*
Corruptio teſtium aliud a conſpiratione, ibid.
18 *Appellare ante ſententiam an & quando oporteat.*
Probationum reiectio tangit ſententiam, & legitima ab ea eſt appellatio, ibid.
19 *Inimici qui repellantur à teſtimonio, circa fi.*
Conſpiratio quædam ſine peccato, & quæ hic, ibid. in fi.

CAPVT XXII.

1 CVm I. & A. Caſus. Sententia † à qua fuit appellatũ retractatur, ſi conſtet teſtes, ad quorum dicta tantùm lata fuit, cõſpiratores fuiſſe, & contradicente parte receptos. Et primo ponit factum coram papa narratum appellationis remedio. ſecundò dat iudices appellatio. ibi, Quia uero. Prima ſubdiuiditur: quia primò ponit ſubdelegationem principalis cauſæ, & eius formam. Secundo ibi, Iudices,

ces.processum & sententiam delegatorum. tertiò ibi, appellationem ab ipsa interpositam. & prosecutionem ipsius. Secunda etiam subdiuiditur. quia primò in certum casum mandat processum proximorũ iudicum irritari & denouo inchoari. secundò ibi, si uerò, sub duplici, uel mandat pcessum cõfirmari, quoddam soluens obstaculum ibi, Quia licet [*Ex parte*] no.
2 per † hoc Inn. ꝙ canonici regulares non solum nomine ecclesiæ, sed etiam suo procuratorem constituunt etiam alium canonicum regularem, ar. contra. 16. q.
a 1. qui uerè, & ca. monaci [a], de accusa. c. pen. 87. di. peruenit. Respondet Inno. & Host. post eum, ꝙ monasterium indubitanter constituit. sup. de consue. cum dilectus, de iura. calum. imperatorum. cum multis similibus. Item religiosi in causis, quas habent, procuratores constituunt; ut si fiat inquisitio contra ipsos, uel inquisitionem promouent contra prælatum, ut hic, & de accusa. c. pen. uel si agant de sua electione, infra eo. ad probandum, de rescri. cum dilecta. sup. de elect. cum inter. R. Idem in accusa. & denunciatione prælati sui, quo casu sunt eis expensæ de bonis mona. ministrandæ, inf. de accusa. ex parte. & generaliter ubicũq; licet monaco agere, licet ei & per alium literas impetrare, & causam prosequi; ad hoc. sup. de excep. dilecti, in prin. ibi, Trãsmissa nobis petitione &c. Regulariter enim obtinet, quòd procuratorem constituit is, cui permittitur agere. ff. de procu. l. 1. Et melius est, ꝙ monacus agat per alium, quàm per seipsum. sup. de Sindico. c. 1. Quilibet etiam regularis potest constitui procura. ab abbate in negocio mona. sui. 16. q. 1. qui uerè, & ca. monaci: non autem in suis propriis, scilicet Abbatis, negociis: puta si fiat inquisitio cõtra eum. uel alia propria negocia ei insurgant. secũdum quosdam, cum prædicta capitula dicant, ꝙ ad hoc ut monacus posset hic negocia forensia exercere, duo sunt necessaria. s. Abbatis mandatum, siue auctoritas, & monasterij propriũ utilitas. Tu uerò dicas, ꝙ etiam in inquisitione, & aliis negociis Abbatis, & in electio
b ne ipsius; & in aliis potest esse monacus procurator.[b] nam in hoc uertitur utilitas monasterii, ut bonus Abbas ei præficiatur, & præfectus defendatur secundum Inno. & per hæc enim uerba dicunt procuratores electorum, uel qui defenderũt prælatos per successores sibi deberi salaria, illi dicunt cõtra: quia illi seruierũt personis, uidetur utroque casu põderandus euentus, & in electo distinguenda concors electio à discordi, per decreta. cupientes, de elect. lib 6. Subdit Innoc. ꝙ hac ratione attenta, s. utilitate monasterii, etiam pro laico patrono, uel principe, uel magno defensore, si-
c ue utili[c] amico monasterii uidetur, ꝙ possit esse procurator. nam episcopo videtur hoc idem etiã fortius, quàm monaco prohibendũ, ut patet. 5. q. 3. quia episcopus. 60. q. 3. cum simus; & tamen Arelaten. Archiepiscopus pro domino Guil. montis Pesulani domino, q nec suus princeps est, nec patronus, sed uicinus tantum, per papam admittitur procu. infra qui fi. sint legi. per uenerabilem. Multofortius igitur est in prædictis casibus monacus admittendus; & si is, contra quem constitutus est, excipiat, quòd in hoc non uertitur utilitas monasterij, replicabitur, quòd non pertinet ad ipsum de hoc excipere: quia nec inquirere, nec scire. possent enim esse tales, & ita occultæ utilitates monasterii, ꝙ non expediret, imò potius officeret ipsas omnibus esse notas: sed conuentus, ad quem pertinet scire & tractare utilitatem mona. uel etiã ipse monacus qui constituitur, posset contradicere ex hac causa. Sed & de mandato episcopi potest monacus constitui procur. 16. q. 1. qui uerè. imo, quod plus est, etiam contra uolũtatem episcopi & Abbatis possunt
d monaci denũciare[d] malum prælatum, & ad hoc procuratores constituere, ut hic patet, & 2 q. 7. quapropter. quinimo & pro pſecutione cuiuslibet negocii, in quo plures monaci agendo, uel defendẽdo admittuntur, possunt unus uel plures ex eis per se negociũ prosequi. & etiam constitui procuratores ab aliis nomine eorundem. arg. hic, & inf. de accusa. olim. in 5. & pen. §. prædictis autem monacis, & in eo, quod legitur, & notatur, infra de testibus, insuper. & patet in clemen. de procu. religiosus. Sed contra hæc omnia uidetur argum. expressum. 12. q. 1. non dicatis. ubi dicitur, quòd nec litteras recipere debet monacus sine licentia superioris; quod intelligitur de litteris quantuncunque priuatis & amicabilibus, ac simplicibus sibi missis. & si de his hoc uerum est, multo fortius & de procuratoriis hic oporret concedi. Solutio. quod dicitur in dicto capi. non dicatis. scilicet quòd monacus non debet recipere litteras sibi missas, subaudi tu pro sua utilitate. Nam pro utilitate mona. hoc posset. vel illud regulariter uerum est. fallit autem, quando procurator constituitur, ut hic, & aliis casibus à iure exceptis, secundum Innocen. Remittit etiam de hoc Hostien. supra de postulan. capitu. secundo, ad materiam adde, quod dicam, infra de priuilegiis. cum olim propter, in gloss. ideo acquisiuit.
3 [*Canonicorum*] & sua, & sic † erant in iudicio criminali pro se. & aliis; q̃a ciuiliter agebatur: aliàs cõtra, quod legi. & not. supra de procur. tuæ. in ciuilibus autem tales dñr consortes litis. ut not. de constit. cum M. Host. bene facit cle. de procura religiosus [*Infamatus*] super quibus, & aliis cũ procur. Abbatis diutius litigassent, nos &c concord. de regesto Inno. [*Ad ecclesiam*] ergo
4 † non alibi, saluo eo, quod dicitur infra de offi. deleg. statuimus. 2. lib. 6. per quã reprobatur, quod dixit hic Vin. ꝙ si illi, quibus sic scribitur, parte non opponen-
e te[e] in alio loco procedunt, & sententiam ferãt, ualent sententiæ: alleg. ff. de procur. filius. §. ueterani Tu dic contra. nisi in casu prædictæ decret. statuimus; ad hoc de rescriptis. statutum. §. in nullo, eo. lib. [*Membris*] &
5 sic † fuit commissa inquisitio generalis. poterant ergo super statu domus conspiratores admitti, ut in fi. [*Corrigenda*] no. Abb. appellatione correctionis inquisitionem contineri. Item ꝙ is, cui committitur correctio, priuat beneficio [*Iudices*] dicit Host. ꝙ magis propriè dixisset inquisitores. Sed iudices dñr, quia ad modum iudicũ ab administratione deponunt. & exceptiones admittunt. In quo m̃ sit inter istos differẽtia, remittit
6 Host supra de iudi. exhibita [*Abbatis*] not. Host. ꝙ † is, ꝫ quem fit inquisitio, iurare cogitur, de quo remittit, de accus. qualiter. 2. [*Per sententiam*] uide, quod dixi de rescrip. dilectus, infra de sta mona. in singulis, in glos. contra supra [*Remouerunt*] ppea, quæ coram ipsis fuerãt in inquisitione prolata [*Dilata*] & postea expedita; quod dicit Hosti. ex fine patere [*Sententia*] ergo non à grauamine. quod est contra not. in gloss. pen. [*Prædi-*
7 *ctus*] in decisa, quã supra posui [*Appellauerit*] ad † quod tenebatur, licet prosequi non teneretur; quod dic, ut supra de procura. non iniustè [*Proposuit*] prosequendo, ad quod non tenebatur, ut proxi. dixi [*Tum quia iuramenta*] hæc est ualida exceptio, quare, infra distinguitur super illa. Innoc. [*Depositionibus*] conspiratorum. alias enim forte publicauerant, secundum Inn. & sic soluitur ꝑnt cum contrarium, quod signat glo. de de-
8 cre. qualiter. 2. ĩ. de accu. & eo. titu. olim. uel ꝑ in † eum
f licet nullæ attestationes fuerint publicatæ[f]; non tamẽ propter id reuocabitur sententia, cum ex eo non fue-
g rit appellatum[g] per quod no. Host. grauamẽ illatum contra ius litigatoris transire in rem iudicatã, uel approbari per partem, intra 10. dies ab illo non appellantem. uel papa mandat dicta conspiratorum publicari & inquiri, an iudices dicta cõspiratorum fuerint

ſecnti, & an aliorum dicta concordent dictis conſpiratorum, ſecundum Innocen [*Conſpirationis*] quaſi de aliis non ſit curandum. & facit quod dixi. ſupra gloſ. 9 proxima [*Plena*] quaſi † nō ſufficiat ſemiplena, de quo remittit Hoſtien. de renun. poſt translationem, §. cū ergo. & per litteram ſequentem notabat in cauſa appellationis probari poſſe plenè, quod probatum fuerit ſemiplenè, de quo remi. de teſt. fraternitatis [*Quod*] ſcilicet eos conſpiratores fuiſſe [*Probare*] dicit Innoc. 10 quòd † protestari debuit ſe uelle reprobare perſonas: aliàs ſibi præiudicabit, ſupra de teſt. præſentium. imò, quod plus eſt, debuit ſtatim probare, uel petere, & recipere terminum ad probandum, ut hic, & ſupra de teſti. cauſam, & uide quod dixi eo. titu. ex parte [*Et eo-* 11 *rum*] ſcilicet conſpiratorum [*Cum per † alios*] ſcilicet teſtes. Idem tamen, ſi approbata eſſent per inſtrumenta confeſsionis, uel aliud genus probandi, de reſtitu. ſpo. cum ad ſedem, in fi. & per eoſdem iudices poſſet de his conſtare, de exceſ. præla. inter dilectos, uer. præterea; & de hoc no. ſup. de teſti. cum à nobis, ſecundū Hoſtien. [*Ea*] ſcilicet crimina, per quæ fuit lata ſenten- 12 tia [*Proceſſum*] & per † conſequens [h] ſententiam [*Litte-* h *ris*] directis ad ipſos iudices. ſup. in prin. capituli [*Sufficienter*] quod propter auctoritatem iudiciariam præſumendum eſt. ſup. eo. ſecundum Hoſt. [*Proceſſum*] & ſententiam ex proceſſu ſecutam [*Conſummetis*] tam in capite, quàm in membris, quorum correctio, licet dilata fuerit, fuit tamen poſtea expedita. nec ob. q̄ conſpiratores ſunt recepti; & ſic continuatur ſequens uer. 13 [*Fides poſſit adhiberi*] ſed nonne † propter crimen potuerunt in totum à teſtimonio repelli? Reſpondet Inno. quòd ſic, ſi iſtud obiiceretur ab aliis: ſed hic nullus cō tra ipſos obiiciebat conſpirationem, niſi ſolus Abbas à cuius nocumento bene excluduntur: uel dic, ut di- 14 cam ſuper ult. gloſſ. ¶ Tertia † glo. reſpondet per contrarium de l. in fi. alle. ¶ *Glo. ſed non uidetur*] ſignat contrarium, remittit, & arguit. ¶ Pen. gl. obiicit, & ſoluit. ¶ Vlti. gloſſ. in ſui prin. ſoluit obiectionem, cui dat ſimile: demum quærit opponēdo, & tripliciter ſoluit. 15 ¶ [*In † glo. 3. ibi, item quæritur*] loquitur de eo, cui debebantur ſexcenta: quia licet pronunciatum ſit de centum, petitur reſiduum [*& ibi. §. pen.*] ſi mortuus eſt is, cuius negocium geſsi, uel ſocius meus, negocia prius cępta 16 perficio; noua inchoare non teneor. ¶ *In † glo. 3. ibi, pronunciare*] uide, quod dixi, ſup. eo. cum inter. in ult. glo. ¶ [*In glo. hæc exceptio ibi, Proſequitur*] ut ſupra de procu. in noſtra. inf. de pur. ca. c. pen. [*& in fine*] dicebant Pet. & poſt eum Abb. quod in generali inquiſitione non fit conteſtatio: in ſpeciali uerò uocatur is, contra quem inquiritur: qui ſi negat, habetur id pro conteſtatione, ſi uero eſt contumax, procedi poteſt contra ipſum, vt lit. non conteſt. quoniam. §. ſunt & alii, & facit quod i dicam [i] ſuper ulti. glo. ¶ [*In glo. & iſtud, in fine*] uel dic ut dixi in text. ſuper uer. depoſitionibus. ¶ [*In glo. ſed non ui-* 17 *detur, ibi ex parte Adæ*] Hoſti. dicit, quod † hoc probare uoluit, ſed non obtulit: uel obtulit, nec fuit repulſus: uel ſi fuit repulſus: non tamē appellauit propter hoc, ſed ſolùm à diffinitiua, ut dicam ſuper glo. penul. ¶ [*In glo. ſic patet, ibi, Seu conſpiratorum*] dicit Innoc. dici poſſe aliud in teſtibus corruptis, aliud in conſpiratribus. ¶ [*In glo. penul. in fi.*] ſecundum Io. ſed erratur in intellectu, & ideo erratur in gl. unde dic, quòd hic fuit à ſen- 18 tentia appellatum, ut ſup patet, certum enim eſt, q̄ † ſi ante ſententiam appellatum fuit ideo, quia iudices noluiſſent probationes admittere: appellatio legitima fuiſſet, & proceſſus iniuſtus, Hoſ. nec ex an. colligitur, quod ante ſententiam fuerit appellatum. Sed dices, quare ergo retractatur ſententia propter cauſam pendentem, a qua ſimiliter non fuerit appellatū? Reſpondet Hoſt. hoc ideo, quia illud grauamen, ſ. de receptione teſtium cōſpiratorum potiſsimè tangit ſententiā. magis enim grauatus fuit Abbas circa illum articu- K lum in ſententiæ prolatione [k], quàm in teſtium receptione. quare ſecundum diſtinctionem hic poſitam ex eo retractatur ſententia. Tu dic, ut infra de appella. c. ulti. lib. 6. & adde, quod no. de excep. c. 1. in 4. gloſſ. & quod dixi de ele. cum nobis olim, in gl. eſt ſciendum, ad fi. ¶ [*In glo. ulti. ibi, ad præſumptionem*] uel iudicis informationem. & eſt ſi. de conſeſ. ca. 1. [*& ibi, Nulli*] dic illud ſpeciale in epiſcopo, ut ibi not. & 2. q. 7. §. in hoc 19 [*Et in fine*] dicebat Hoſt. quòd cum ſit generalis inquiſitio, non eſt locus ſubtilitatibus iſtis, maxime quò ad illos, qui pœnitentiam debent agere. quo caſu nec forſan locus eſt illi formæ, quæ traditur, de accu. qualiter. 2. §. debet, licet Abbas, qui ſpecialiter expreſſus erat, & ab adminiſtratione remouendus, de hoc conqueri potuiſſet: talibus tamen teſtibus non creditur contra illum, cōtra quem conſpirarunt, ut hic in tex. Dicebat Goffre. hic ſpeciale, quòd tales recipiantur; quia quæ fiunt in capitulo, per alios ſciri non poſſunt ſupra de teſti. ueniens: ſicut quæ fiunt domi, per domeſticos oportet ſciri. C. de repudi. conſenſu. & ideo, quales inueniuntur, tales recipiuntur. uidelicet ſecundum Innoc. ſpeciale in cauſa inquiſitionis, ut recipiantur criminoſi, cum illa non fiat niſi contra infamatos, de accuſatio. qualiter, ſecundo. & maxime, ut prædixi ſecundum Hoſtien. ſi fit generaliter in capite, & membris, de accuſa. qualiter 2. & maximè ad pœnitentiam peragendam. unde conſpirator per conſpiratorē conuincitur, de teſti. eo. cap. fi. uel ſecundum Inn. non ſolùm inimici dicuntur, ut repellantur à teſtimonio, qui odiunt in mente; ſed etiā hi, qui ſine mentis odio habent, uel habere præſumuntur cauſas inimicitiæ, arg. 3. q. 9. ca. 2. & capitulis ſequen. & idem dici poteſt l de illo, qui [l] pro bono eccleſiæ ſine peccato conſpirat contra prælatū: & tamen repellitur à teſtimonio contra ipſum, ſecundum Innoc. qui tamen non peccat, ut dixi, ſupra de iudi. exhibita.

ANNOTATIONES.

a ¶Monaci. Licet illa iura loquantur de monacis: tamen idem iudicium eſt & de canonicis regularibus, vt de ſta. mo. quòd dei, & ibi uide glo. quæ incipit aliter, & ſuper illa. Io. And. & de poſtu. c. 5.

b ¶Procurator. Adde Archi. in c. nullus, lo. ſecundo. 5. q. 7. & ibi etiam Dom. adde eundem in c. quamuis, in pen. col. de procu. in 6. & Rota de procura. in antiquis, Bnt. in c. peruenit, qui fi. ſint le.

c ¶Vtili. No. hic, quòd aliquando amplia poteſtatem circa officium procurationis. ad quod facit, quod no. Cyn. in l. inuitus, C. de procu. ſed ibi plus uult, quòd etiam ſine mādato admittatur, & poſſit ſicut coniuncta perſona: quod tamen non tenetur, de quo plenè ſcripſi in c. ex parte decani, de reſcri. Archidia.

d ¶Denunciare. Et habebit de communi expen. non autem, ſi accuſat, ut de Ioan. And. in c. ex parte, de accu. in glo. idem in §. clerico, & ibi ponit rationem, de uer. cautio.

e ¶Opponente. Sed an partibus expreſſe conſentientibus ualeat iudicium dubitabile? uidetur quòd ſic. facit quod no. gl. ſuper uer. committatur, in c. ſtatutum. §. cum uero, de reſcri. lib. 6. Ad idem prorogatio fit in tempore, & in loco quo ad ordinarium ſaltem, uide in c. P. & G. de offi. deleg. Ad materiam facit quod no. Ioan. And. in cap. excommunicato, de reſcrip. ſuper prin. gloſſ. quæ incipit, iſti non.

f ¶Publicante. Adde Bart. in l. geſta, C. de re iudi. & in l. ſolam, C. de teſti. Bal. in l. 2. C. de edendo, & in l. fi. C. de teſti. & in l. prolatam, C. de ſenten. & interlo. omnium iud. Abb. in c. cauſam, lo primo, de teſtibus.

g ¶Appellatum. Et ſic publicatio atteſtationum non eſt de ſubſtantialibus iudiciorum. hoc idem uoluit glo. ſuper uer. iudicii, in c. fi. de hære. lib. 6. quod contrarium not. gloſſ. in l. prolatam, C. de ſenten. pro quo facit, quod no. Bart. in extrauaganti ad reprimendum, ſuper uer. figura, & uide Bald. in d. l. prolatam.

h Conſequens. Sententia ergo eſt de proceſſu; de quo, an ſit uerum, uide Bart. in l. non intelligitur. §. neque, ff. de iure fiſ. & per Ioan. And. in Spec. de ſenten. §. 1. in prin.

Di-

¶Dicam. Vide ad hoc no. sup. de testi. c. cum olim, & in c. 1. de offi. ordina. Inn. & Io. An. in c. cum clamor, de testi. & Inn. in c. in nostra, de procu. & quod scripsi in d. §. sunt & alii: iste tex. tamen pro & contra induci potest, quòd in causa inquisitionis sit necessaria litis contest. Archidia.

k ¶In sententiæ prolatione. Adde Phi. solenniter, in c. cum cessante. 19. colum infra de appella, & per Felin. in cap. significauerunt. 3. colum. de exceptio.

l ¶Illo qui. Et sic no. quòd siue in bona parte, siue in mala, uel iusta, siue iniusta, tamen repellitur à testimonio, quod no. quia facit, quòd si quis allegat iudicem suspectum, siue inimicitia procedat ex defectu recusantis, siue non, potest iudicē recusare, quod est uerum, & no. non enim tam odium litigantis, quam æquitas iudicantis attenditur. ut in c. cum inter, de excep. contra tamen facit glo. in uer. rationabiliter, in c. ut debitus, de appel. sed potest dici, quòd ex illo, quod ille appellauerit: non tamen concluditur iusta causa recusandi, & quòd ipse ex hoc sit suspectus, hic sic: quia licet inimicitia processit ex defectu illius, imo magis inquinatur post quàm istam causam non habet inimicandi, & ipse auctor fuerit. & ad prædicta optime facit, quod no. Io. And. in c. fi. in prin. infra de appel. & dic prædicta uera, nisi hoc fiat in fraudem, ut post iniuriā dedit alapam testi, qui ib. solus erat, ne ut inimicus possem testificari, ut no. Barto. in l. 1. §. cum quis, de quæstio. Bald.

S V M M A R I V M.

1 *Iniuriarum actione condemnatus infamis est, & per papam potest restitui famæ, & nu. 2.*

2 *Iniuria factis, & uerbis fit.*

Quibus tollatur modis, & nascatur, ibid.

In iniuriarum actione agitur ad æstimationem pecuniariam, ibid.

3 *Capillos qui magni faciant, & ex eorum contemptu agitur iniuriarum, ibid.*

4 *Restituere in integrum famæ, honori, patriæ, & aliis, & quos, & nume. 9.*

Dispensare qui possit, & in quibus, ibid. & num. 9.

Cap. Quæsitum, de tempo. ordi. Cap. Sané. 2. de cleri. conin. & Cap. Testimonium, de testibus, intellectus, ibid. §. nec obstat.

5 *Vel, pro imò.*

5 *Responsio debet conuenire petitioni.*

6 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 7.*

Pro modica summa non datur actio doli, & an alia, & num. 8. §. 1. & quæ dicatur modica, ibid.

8 *Suppletio glossarum.*

Procurator in criminalibus, nisi ciuiliter agatur, uel illustris persona, non constituitur, ibid. num. 8.

9 *Infamia per sententiam irrogata à quo, & qualiter tollatur.*

Senatum habet ecclesia, ibid. in fine.

C A P V T XXIII.

1 CVm te ab. Casus. Secundum vnam lecturam. Cōdemnatus † in actione iniuriarum infamis est, & per papā potest famæ restitui. & primo ponit porrectam petitionem: secundo ipsius exauditionē ibi, Nos autem [*Iniuriarum actione*] fit iniuria † nō solùm factis, sed etiam uerbis. ff. de iniur. l. item apud Labeo-

2 nem. §. iniuriarum. C. de Iniuriis. si non conuicii. Grego. super Iob, in prin. Aliquando plus turbant uerba, quàm uerbera. & agitur hac actione ad pecuniariam æstimationem iniuriæ, ut infra de iniur. olim, & condemnatus infamis efficitur, ut hic cum suis concor. etiam si clerico, uel quod plus est, cum episcopo fuerit irrogata, ut præalle. decre. olim, & de senten. excō. eanoscitur. tollitur autem hæc actio per pactum, & ipso iure. ff. de pac. si tibi. 10. §. quædam, & dissimulatione, institu. de iniur. §. fin. & morte illius, qui passus est iniuriam, nisi lis fuerit contest. ff. de iniur. iniuriarum; & lapsu anni, prælega. l. si non conuicii. nascitur autem hæc actio, cum illata est iniuria, & ad animum reuocata, insti. de iniur. § fin. secundum Host. nec est necesse, quòd uerbo tunc dicat hāc iniuriam ad animum reuoco, secundum Goff. [*Capillos*] gloria-

3 batur † iste in capillis, uel crinibus, sicut mulieres, & aliqui Italici, q singulis noctibus tenent certas inuolas ad crines ornādos, uel torquēdos: & equus istius.

b Host. erat uilissimus, & ex hoc uidebatur læsisse pudorem: quare egit iniuriarum [*Tu timens*] & meritò,

4 Hostien. [*A sede † apostolica*] quæ potest in inte. restituere famæ, honori, patriæ, & omnibus aliis. C. de senten. pas. l. 1. & ulti. 2. q. 3 § fin. circa fi. no. autem Inn. quòd secundum ius ciuile solus princeps, & senatus hanc restitutionem tribuunt, ut in eisdem iuribus. ff. de postu. l. 1. §. de qua. nā licet allii magistratus alios minores & maiores de iurisdictione sua & quantum ad iurisdictionem suam possint restituere, non tamen quā tum ad famam, ut in eo. §. dicitur. Sic etiam episcopi licet minores & maiores restituere possint, & in multis aliis dispensare, ut no. supra de temp. ordi. dilectus, & absoluere a iuramentis, uotis, & fidelitatibus. sup. de iureiu. cum quidam. infra de uoto. c. 1. 15. q. 6. auctoritatem: in int. tamen restituere non possunt quātum ad honores, & similia, nec infamiam remittere, cum hoc nullo iure caueatur secundum Inn. imò potius contrarium habetur secundum Hosti. quia esse filium sacerdotis non est delictum filii, sed patris. 56. di. nasci: Est tamen nota delicti, infra de pnr. ca. accedens. & ideò uidentur bene sentire hi, qui dicunt. q episcopi, qui nec infamiam remittere, & per consequens nec cum talibus dispensare possunt, secūdum Hostien. quod hodie dic ut de fi. presby. c. 1. lib 6. uerum secundum Inno. collegium cardinalium hanc restitutionem facere potest: quia auctoritatem senatorum habet. 96. dist. Constantinus. & sic potest intelligi. quod dicit. C. quod ecclesia habet senatum Sed episcopus hoc non potest. ut dictū est. & propter hoc dici debet, quod licet episcopus infames ipso iure uel per sententiam condemnatos de crimine toleret, uel etiam cum eis dispenset, cum hoc ei non liceat, ut patet. 2. q. 3. § hinc colligitur, ubi de hoc. & l. di. domino, & 16. q. 1. ecclesia: nihilominus tamen ab accusatione, & testimonio repelluntur. cū infames sint. 2. q. q. 1. prohibentur. supra de test. testimonium, secundū Inno. & etiam ab ordinibus secundum Host. quia in nullo debet fama promouendi uacillare. 33. dist. laici, infra de accu. omnipotens. ¶ Nec ob. sup. de temp. ord. quæsitum, & infra de cleri. coniug. sane. 2. quia non loquitur de condemnatis, & de iure infamibus, sed de occultis peccatoribus, uel infamatis de facto: sed in non condemnatis, cum quibus episcopi post pœnitentiam, uel partem ipsius peractam dispensare possunt, ut ibi dicitur, & patet in eo, quod leg. & no. sup. de bigamis, quia circa. s̄m Host. unde & s̄m Inn. si episcopus cum allo criminoso, quàm cum infame dispenset, bene admittitur ad accusandum, & testificandum non solum in ciuili, sed etiā in criminali causa, nec solum contra laicos, sed etiam cōtra clericos, cum & talis, quod plus est, possit ad ordines promoueri, & ad beneficia, & ad alios actus legitimos. quare multofortius poterit accusare, & testificari in sacerdotes. 2. q. 7. ipsi testes. & c. præceden. & seq. Nec ob. sup. de testi. testimonium, ubi dicitur, q cōdemnatus de crimine nō potest testificari in criminali cā: qa id intelligendum est, quando non est dispensatum, s̄m Inn. uel quando est condemnatus de crimine, cuius sententia non fit infamis alioquin Inn. esset cōtrarius sibiipsi, ut patet ex præmissis, & ēt in d. c. testimoniū, excipitur istud idem s̄m Hos. Sed quærit Inn. an papa

c possit restituere in inte. laicum iurisdictioni suæ non subditum? & scripsit hic, q non. 2. q. 3. hinc colligitur. nec ob. hoc. c. qa iste laicus de iurisdōne ecclesiæ erat aliū autē nō subditum laicū restituere non posset papa, ut dictū est, nisi forte esset sibi necessarius in clericatu. tūc. n. posset dici, q ad hoc papa tm̄, & nō aliu:

posset eum restituere in int. & integræ famæ suæ reddere. ut sic restitutus posset ad clericatum assumi, ar. 54. di. multorum. & c. ex antiquis. ubi potest seruum alterius assumere ecclesia, dummodo ius suum serui domino recompenset, secundum Innocen. sed secundum Host. melius facit ad hoc, quia laicus non eligitur, sed tantum postulatur. 61 dist. §. sed aliud. & c. Osius. postulatio autem ad episcopatum facta non potest approbari per alium, quàm per papam, ut patet in eo, quod legi. & not. sup. de postu. prælato. bonæ. 2. §. nec nocebat, & c. fi. & per totum. Sed ipse Host. credit contrarium, ut dicam super fin. ulti. glo. Sed nunquid reges possint restituere in integ. scripsit hic Inn. quod non: quia unus tantùm inter laicos princeps præest omnibus aliis scilicet imperator, ut patet. 7. q. 1. in apibus. ff. ad l. Rho. de iac. deprecatio. C. de quadrien. præscrip. bene à Zenone, cuius legibus omnes Christiani laici tam reges, quàm alii obedire debent.
d C. de legibus[d], leges. maximè quia & ab ecclesia sunt scilicet approbatæ, secundum Inn. nisi in his, quæ cōtra ecclesiam sunt. 10. dist. cap. 1. & 2. per totum, & in eo, quod legitur & notatur. inf. de no. operis nuncia. c. 1. quod dic, ut plenè not. infra de soluuo. c. fi. secundum Hostien. & secundum Innoc. nulla. l. cauetur, ꝙ possit restituere in integrū aliquis. nisi solus princeps, idest imperator, uel senatus, ut not. sup. co. glo. in principio. quasi dicat, quòd hoc uidetur omnibus aliis ꝓhibitum. nisi probetur concessum, quod dic, ut legitur & notatur plene supra de translatio. epi. c. 2. §. sed nec. uer. fin. Sed dicit Inno. quòd alii dicunt, ꝙ omnes reges in integrum restituūt, nec sunt imperatori subditi. sed papæ soli. in dubiis tamen & grauibus articulis tantum; quod dic. ut legitur & notatur. inf. qui filii sint legitimi, per uenerabilem. §. 1. uersic. rationibus. De papa non est dubium, quin in integrum restituere possit clericos, & etiam laicos iurisdictionis suæ, & illos etiam, qui aliorum iurisdictioni nō subsunt. inf. qui fi. sint legi. per uenerabilem, secundum Innoc. & Hostien. remittit ad ibi no. uer. rationibus [*Vel*] Host.
5 exponi: † oto imo, & suppler. sed minima &c. [*Volumus*] restituendo te plenè. Inn. & pro hac lectura. quæ placet Host. & Abb. & hanc sequor. facit, quòd responsio debet cōuenire petitioni, de fideius. inter dilectos, uer. cæterum. Sed Guil. dicit, quòd hic non fit restitutio, sed declaratio in Spec. 2. per restitutionem in inte. §. uidendum, in fi. & hoc placet hic Pet. [*Non notari*] si habes literam sine non. sup. debet dicere, Nolumus.
6 ¶ Prima † glo dat consilium. ¶ Vltima glo. obiicit, & soluit. ¶ [*In † gloss. penulti. ibi, in fine*] & l. sc. non datur actio de dolo, si modica sit summa. i. usque ad duos aureos [*& ibi, Scio illud*] uide de restitu. in inte. c. 1. super gl. 2.
8 ¶ [*In † glo. t. in fin. §. si quis*] dicit Pe. hoc uerum, cum ciuiliter agitur: quia si criminaliter, non constituitur, nisi constituens sit illustris, C. de iniuriis. l. fi. & 3. q. 9. §. nisi in crimine. ¶ [*In glo. 1. ibi, habes hic ar.*] habes contrarium, ut dixi in tex. [*& ibi, scio illud*] & infra de reb. ec. non alie. c. pen. ¶ In glo. ulti. quidam signant hanc gl.
9 in princ. capituli super uersi. illo te ab [*& ibi, bene † colligitur*] ibi no. Ioan. & 50. dist. domino sancto, ꝙ episcopi in omni crimine, in quo possunt dispēsare, possunt infamiam tollere. & adde quod not. 6. q. 1. c. 2. & 15. q. 8. hi qui. & quod dixi hic in tex. [*& ibi, Sed dic*] idem Inno. [*& in fine*] dic quòd infamia irrogata per eum, qui pronunclauit, uel ordinarium tolli non potest, ar. ff. de furtis, non potest, nec per pœnitentiam, etiam si à papa imponatur: quia non est modus tollendi infamiam, ut in d. §. hinc colligitur; nec per pœnæ remissionem etiam ab imperatore factam. C. de generali abo. l. indulgentiæ. tollitur autem per restitu. in integ. ab imperatore obtentam. C. de senten. pass. l. 1. & ult. 2. q. 3. in fi. uel à senatu. ff. de postulan. l. 1. §. de qua. mul-
e to fortius a papa, ut hic[e], & ad hoc. qui filii sint leg. per venerabilē. uer. rationibus. C. de secū. nup. c. pe. & fin. nam ecclesia senatum habet. 16. q. 1. ecclesia, Host.

ANNOTATIONES.

a ¶ Labeonem. Vide ibi Bart. in §. conuitium, quod de blasphemia, & aliis pluribus. q. & Cy. & mode. in l. si non conuitii, infra alleg. & quid si uerba sunt uera, in l. eum qui, in prin. ff. de iniuriis.

b ¶ Læsisse. Ex quo ipse fuit condemnatus, ex quo potest notari casum hic esse de eo, quod quærunt doct. in l. eum qui nocē em, ff. de iniuriis, si aliquis alteri dixerat, tu es claudus, quia non interest hoc reipublicæ detegi: teneri iniuriarum. Archi.

c An papa possit. Adde Archi. & Dom. in §. hinc colligitur. 2. q. 3. & in §. si quis cum militibus. 6. quæst. 1.

d ¶ Legibus. Idem not. Bart. in l. 1. §. de qua, ff. de postu. Et idem dicit in ciuitatibus, & castris, nisi esset talis infamia, quæ oriatur à suis legibus, uel statutis: secus in illis, qui superiorem non recognoscunt, unde etiam in l. hostes, ff. de capti. per ipsum. & ut de gl. & Ioan. And. super illa, in capitu. per uenerabilem, qui fi. sint legi. quæ incipit; de facto.

e ¶ Vt hic. Si intelligis quo ad suos subditos; non contradicit gloss. nec ei, quod not. sup. in text. in glo. ma. uer. sed quæritur.

SVMMARIVM.

1 *Sententia reuocata propter aliquem defectum, & ob quem hic, iterum de principali quæretur, & nu. 7. § 2. & nu. 9. §. 2.*
Interim aduerbium hic ut accipiatur, ibid.
2 *Monialibus licet contendere de aliquo minori officio, ad quod per electionem nocantur.*
Professus eligi potest, ibid. in fin.
Appellationis iudicis officium quod, ibid. ad dictio. curetis.
3 *Modicum fermenti totam massam inficit.*
Excommunicatio an idem operatur in constitutione procuratoris, quod in sententiæ prolatione, ibid.
Vnius ex pluribus iudicibus defectus an inficiat quod agitur, ibi.
4 *Sententia iudicis, qui communicauit excommunicato non retractanda.*
Excommunicatus arbiter esse non potest. & an arbitrator, & quæ alia ei sint prohibita, & quæ permissa, ibid. in fi.
5 *Sententia si patiatur defectum, quomodo retractetur: & si die feriato feratur, retractatur & quando, num. 7.*
6 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 7.*
Communis opinio si quem pro tali, quem se gerit, credat ab eo quod sit, ualet, in prin. & num. 8.
Vtile per inutile uitiatur. §. 1. & num. 9. §. 1.
Processus si cassetur, actio salua remanet, & iterum cognoscitur. §. 2. & num. 9 §. 2.
8 *Additio glossarum.*
Litteris episcopi an credatur, ibid. §. in glo. 2.
9 *In abbatissarum electione an sit forma seruanda.*
Vtile per inutile non uitiatur regulariter: secus in casibus, ut supra num. 1. & 3.
Contestatio litis an sit ex integro causa agatur, facienda, ibid. §. in glo. ultima.

CAPVT XXIIII.

1 AD probandum. Casus. Reuocata sententia propter defectū iurisdictionis, ut quia unus ex iudicibus publicè excommunicatus erat, uel propter ordinem iuris non seruatum, iterum de principali quæretur. & de eodem facto loquitur, sup. de rescrip. cum dilecta, secundum Ioan. quod Host. dicit dubitando [*Interim*] scilicet pendente illius administratione, cui debuit fieri resignatio subtractorum, ut præ. decre. cum dilecta. uel. i. pendente appellatione: quia sententia non est retractanda nisi ex causa, supra eo. cum Io. & An. Pet. exponit, Interim. i. pendente

dente cognitione super except. excommunicationis oppositæ cõtra procuratorē dominæ decisa de prin. [*Electione custodis*] factæ in abbatissam. uel dic secundū 2 Inno. quòd licet † monialibus contendere de aliquo minori officio, ad quod per electionem uocantur; alle. de sta. mona. c. 2 & hoc dictum Inn. malè reportauit Host. dicens eū dixisse, quòd poterant condescendere de minori ad maius, quādo ad ipsum per electionem uocantur. Itē no. professum eligi posse; de hoc, infra de elect. nullus. lib. 6. [*Curetis*] hoc est officium eius, qui de appella. cognoscit. 2. quæst. 6. in fin. Host. 3 [*Vnus*] modicum † fermenti totam massam inficit; ad quod concordat de procura. c. si. quę tamen signatur huic pro contrario secundum Inn. qui soluit, ꝙ aliud in procuratoris cōstitutione, & aliud in sentētię prolatione. sed Host. dicit, quòd idem utrobique, scilicet ut sit distinguendum inter publicum, & occultum. & ut dicit Inn. licet si in rescriptis esset clausula, quòd si a non omnes[a], duo sine tertio procedere potuissent: voluntas tamen fuit contraria potestati, & hoc impediuit illorum sententiam. sup. de offi. deleg. cum super. 4 Idem Hostien. [*Protulerunt*] per hanc † decre. arguit Io. retractandam sentētiam iudicis, qui communicauit excommunicato; alle. etiam supra de elect. illa, quod b est falsum. infra de cle. exc. si celebrat[b]. [*Innodatus*] ꝙ excommunicatus non potest esse arbiter, & quid de bannito, uide in Specu. de arbitro. §. differt, uer. item secundum eum, & uer. seq. Sed de arbitratore sæpius c dubitari uidi, de quo satis dicam[c], infra de regulis iuris dolo facit, in q. ubi etiam collegi multa prohibita excommunicatis, & multa permissa [*Infirmanda*] per 5 † exceptionem oppositam contra pendentem executionem sententiæ. aliter enim agi non potest ad irritādam sententiam ab excommunicato latam secundū quosdam. hoc non placet Inno. qui dicit, quòd bene agitur, si publicè fuit denunciatus. Remittit, de exceptionibus, exceptionem. Hostien. exponit, idest infir-6 mam nunciandam, & concor. hic glo. ¶ Prima † glo. respondet per quæstionem, s. quid de occulto. ¶ Secūda glo. arguit, & remittit. ¶ Tertia gl. exemplificat, & ultimum præualet. ¶ Penultima glo. exponit no. alle. 7 duo iura, & arguit. ¶ [*In † glo. 1. ibi, Barbarius*] loquitur de seruo, qui putabatur liber, & prætoriam gessit [*& ibi. l. 1.*] uide de testi. cog. præterea, in glo. no. quòd. ¶ [*In gl. penul. ibi, Pedius*] compromissum factum in liberum, & seruum etiam quo ad liberum non ualet [*& ibi. §. 1.*] uide in prælleg. c. cum super, In ult. gl. ¶ [*In glo. ulti. ibi, si ut proponis*] idest si aduersarius me absente obtinuit contra me pronunciari die feriato, quasi contu-8 max essem, de nouo cognosceretur. ¶ [*In † glo 1. ibi, aliud si* d *occulte*[d]] Idem Inno. & Host. [*& ibi, uerum si seruus*] contrarium ibi not. Ioan. dic tamen, ut ipse no. 24. quæst. 1. in summa, & de hoc. 10. quæst. 3. curiæ. ¶ [*In glo. 2. ibi, creditur*] immo uidetur arg. quod non credatur. Ad quid enim mandaretur inquiri, si crederetur? Sed dici potest, quod mandat inquiri non de excommunicatione, de qua constabat, sed de publicatione, de qua non constat, Abb. ¶ [*In glo. 3. ibi, quia propter*] ergo 9 † sentit glo. quòd in elect. abbatissarum seruanda sit forma; de hoc, infra de ele. indemnitatibus. §. ut autem, libro 6. [*& ibi, quod melius uidetur*] imo præcedentia exempla non sunt bona. ¶ [*In gloss. penult. ibi. l. 1. §. 1.*] sol. ut no. supra de officio delegato, cum super [*& ibi, cum Vintonien.*] solue, ut ibi not in ulti. gloss. [*& in fin.*] de hoc. 3. quæst. 9. pura. dic, quod regulariter non uitiatur, infra de regu. iuris, utile, lib. sexto, ubi plenè de hoc. ¶ [*In glo. ult. ibi, cum integro*] an de nouo fieri debeat contestatio, uide in Spe. de sen. prola. §. iuxta propositionis, uersic. sed si causa [*& ibi, si ut proponis*] & est expressum, infra de elect. si confirmationem, lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Non omnes. Iste text. habet locum, siue fuerunt dati cum clausula, quòd si non omnes, ut in capitu. cum super, de offi. deleg. siue sit clausula, quia unus sine altero, non potest, ut in glo. & in c. cum causa, de offi. delega. Bald.

b ¶ Celebrat. Ibi uide Io. And. in glo. no. secundum eos, & quid de suspenso, an possit iudicare, ibi uide super glo. minorum.

c ¶ Dicam. Et uide Bar. in l. illa uerba, ff. de uer. signi. & in l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de lega. 2. & in l. ex facto. §. si quis rogatus, ff. ad Trebellia.

d ¶ Si occultè. Adde inquantum docto. ponunt differentiam inter publicum, & occultum, quòd istud procedit in gestis iure officii publici: secus in gestis iure priuato, ita Inn. in c. cum dilectus, de consue. Abb. in c. intelleximus, de iudi. & in c. consulti, de procurato. & in c. cum ueritatis, de dolo, & contuma.

SVMMARIVM.

1 *Res inter alios acta quibus casibus & personis non præiudicet, & quibus secus, & num. 2. 3. 4. & 5.*
2 *Causam habere ab alio qui dicantur, & num. 4.*
3 *Epilogus, suffragium, & suppletio glossarum.*
Connexæ causæ quæ, eo. nu. 5. ad dictio. connexæ.
Ordinatio non cassatur ex notorio crimine ordinati, uel quòd ordinator contulerit ordines extra tempora statuta: sed aliter punitur ordinatus, ibid. uer. sed sibi uidetur.
Creditor pignus possidet & in quibus, eo. num. ad fi.

CAPVT XXV.

QVamuis. Ponit regulam. & duos casus exceptos. primus ibi, Ei tamen. secundus ibi. At illi [*Alijs*] omnino 1 aliis: secus † enim in his, qui fingūtur ijdem cum primis, ut quia sic succedūt in iure singulari, vel uniuersali. ff. de exceptio. rei iudic. si à te. §. fina. & l. & an eadem, primo respon. & l. exceptio. rei iudic. Inno. [*Non noceat*] hoc uerum quò ad hoc, ut contra ipsos pariat actionem. uel exceptionem: sed bene præiudicat in hoc, ꝙ possessio, quæ prius erat apud alios transfertur in uictores, supra eod. cum super, nisi appellatū esset, ut ibi. & forte difficilius erit agere contra secundos, q̄ contra primos, arg. ff. de ali. mu. iu. l. 3. ſm Inn. [*Actio*] hoc uerum ſm Inn. si eodem iure utuntur, ut in exemplis infra ponendis: secus, si diuersis. & si proprietarius patiatur usufructuarium agere de fructibus, uel è conuerso. Item secus, si partem habēs in re, patitur alium etiam partem habē: eū agere pro parte sua a scilicet agentis. ff. de libe. cau. si pariter. Sed quid[a] si hi, quos res tangit, uident aliū agere implorando iudicis officium super restitutione in inte. uel huiusmodi. & tacent, nunqd fit hic præiudiciū? Dicit Inn. ꝙ nō nisi citetur nominatim, uel per edictum, ut no. supra de nta. & obe. §. fin. supra de procur. in nostra: aliàs bene nocet. nec obstat hæc negligentia: quia in casu proprio, ex quo citatio facta est, iudicatum intelligitur contra omnes illos, qui sciuerunt, uel scire debuerūt causam agi quia in talibus sententijs non nominatur aliquis specialiter, sed fertur in genere sententia sic, Restituimus te in integrum: præstamus auctoritatem adoptioni. & idem in similibus. & in hoc differunt casus hic exceptuati, secundum Inn. nam in eis sufficit scientia, ut no. ad hoc & dicam super. 1. gl. prælle. decre. in nostra, ut ibi dixi super ulti. glo. uer. ad hoc di-2 cendum [*Causam † habuit*] ut si electus permittit electores causam electionis prosequi. Item si permitto prælatum, qui inquirendo ex officio te priuauit præbenda, & postea mihi illam contulit, defendere illam sententiam secundum Inno. & Host. Si uerò Titius petit à te fundum, quem credo ad me spectare, non tamen ab eo, uel a te causam habeo, licet me sciente agatur, &

& pronuncietur, mihi non obest. ff. eo. sæpe. §. si. ff. de execu. rei iudi. si mater. §. ulti. secundum Hostie. [*Gravatur*] nisi appellasset, de hoc supra eo. cũ super. ¶ Prima † gl. habet duas partes. prima repetit regulam tex. alle. concor. enumerans .7. casus exceptos. secũda ibi, Item fallit, prosequitur & exẽplificat casus, quos hic ponit tex. in prin. ponit exẽpla in creditore, debitore, marito, uxore, & socero. ponit etiam, de emphytheuta, & emptore. ¶ *In* † 1. *gl. ibi. l.* 1.] licet aliqui ex hæredibus debitoris soluerint: Alij tamẽ cogũtur soluere, nisi probetur debitũ [*& ibi. l.* 1. *&* 2.] iudicatum ꝙ fratrem. uel cohæredẽ non nocet [*& ibi, Ingenuum*] sequitur, eũ accipere debemus, pro quo lata est sententiã, quãuis fuerit libertinus: quia res iudicata &c. [*& ibi. si liationis*] siue pronũcietur pro, siue contra, sententia facit ius non solum quò ad patentes, cum quibus agit, sed etiam fratres, & similes [*& ibi, indiuisibili*] ponit casum in seruitute, quæ debetur fundo plurium: quia unius uictoria prodest [*& ibi. si commune*] si habeo cõmunem fundum cum pupillo, licet non utar, tamen propter pupillum retineo seruitutem uiæ [*& ibi. l.* 2.] si fiscus habet cõmunionem in re cũ alio, ex suo priuilegio rem insolidũ uendere potest [*& ibi, debitorem*] experiri de proprietate pignoris, ita stat textus, quomodo sequitur in glo. [*& ibi. si superatus*] sententia lata contra debitorem uendicantem non nocet creditori. & idem dicit lex sequens, quoniam debitor collusit, uel iniuriam iudicis succubuit [*& ibi, doce ancillam*] uxor ancillam dotalẽ non vendicat [*& ibi. l.* 1.] prouo eans ad causam, qui dicit se ingenuũ, defendit causam suã instrumẽtis, & argumentis, quibus põt [*& ibi, l. pe*] qui cessit actionem militi ad aliquam rem donationis causa, experitur. l. agit, ut rem magis, quàm litem in utilitem transfusisse credatur. ¶ *In* † *glo.* 1. *ibi In prin.*] hæc glo. habet duas partes prin. ut supra dixi. prima repetit regulam textus. quam confuse positam declaremus iuxta uerba Innocen. & Hosti. Dicebat. n. Inno. creditor contra quẽlibet detinentẽ habet hypothecariam, & debitor rei uendiæ: præfertur tamen creditor debitori. fit ergo sibi præiudicium. &c. & idem secundum eum, si non competat actio: tamen hi, qui bus competit, ius habent ex persona illorũ. qui agũt, & tacent. tunc enim, si eos scienter agere permittant, licet male agant. fit illis præiudicium, ut est uidere in marito, uxore. nam marito secundum eum datur et dotalis uendicatio, & non uxori C. de rei uẽdi. doce. tamẽ si uxor uendicet rem dotalem, licet male agat, præiudicat marito scienti, & toleranti. Idem est uidere in emptore, cui cõpetit actio, & uenditore, cui non competit, & in emphytheuta, cui competit, & proprietario, cui nõ competit. In his enim omnibus casibus & si non posint agere hi, quibus non competit actio, si tamen agant, licet male, scientibus illis, quibus competit, & non prohibentibus, cum prohibere possint, fit eis præiudicium, quasi uideatur iudicatũ uoluntate ipsorum de iure, quod habebant ex personis agentium, nec putat Inn. hic exigi, quod citentur: sed sufficit scientia, & sic intelligit hic, & l. sæpe. ff. e. Fatetur tamen Inno. quosdam dicere solum in creditore, & debitore procedere exemplũ hic actionis, Reliqua exempla dicunt competere defensioni, seu exceptioni. Dicit etiam, quòd actio, & defensio illis naturaliter cõpetit, qui suis auctoribus pro petitio euictionis denunciare tenentur se conuentos. Item secundũ eum potest dici, quòd licet defensio competat tam illi, qui possidet nomine alieno, quàm illi, cuius nomine possidetur, tamẽ in defensione præfertur is, cuius nomine possidetur, ad hoc supra ut lite non contestata. quoniam. §. pe. & tamen contra unum ratione detentationis, & contra alium ratione ciuilis possessio nis competit uendicatio. ff. de rei uen. officium, & ẽt interdictum, Vnde vi, ratione vtriusque, & utriq; possessori fiet separatim restitutio, ut domino ciuiliter possidenti fiet restitutio ciuilis. & usufructuario possidenti naturaliter fiet restitutio possessionis fructu t, & sic naturalis. quo casu uidetur, quòd sententia super naturali possessione lata præiudicet possidẽti ciuiliter in tantùm, quòd denegare non possit usufructum ei, qui obtinuit. & e conuerso si feratur sententia super ciuili possessione, ut si adiudicet alij, quàm illi à quo usufructuarius causam habeat, bene præiudicaret naturali possessori, s. usufructuario adeo, ꝙ is, qui obtinuit in ciuili, poterit vsufructum illi denegare. debent enim suas exceptiones, & defensiones prætendere. dicit tamen, quòd alij contradicunt. uel dici potest secundum eum quòd is, qui naturaliter detinet, est in hoc casu præferendus. Denunciat tamẽ detentor domino, sicut & debitor creditori. ideo autẽ præiudicatur ei, qui ius habet ex persona alterius, si permittat eum agere: quia potest eum prohibere. Cæterum si non haberet ius ex persona agentis. quantũcunque ageretur suo nomine, uel alieno, nunquam sibi præiudicaret, etiam si agens esset de personis cõiunctis nisi præcessisset mandatum. uel sequeretur ratificatio expressa, uel tacita. C. quibus res iu. non no. l. 1. 2. & 3. ff. e. l. sæpe. § si. ff. de procu. sed hæc l. respon. ff. iudi. sol. l. 3. §. 1. hac autem ratione considerata imputatur patrono, si non defendit libertum. ff. eo. l. sæpe. ante fin. & ex hoc uidetur, quòd si unus episcopus agit contra mon. petendo ibi episcopalia, & alius episcopus ibi possidens illa, non defendit monasterium, lata sententia pro episcopo agente cõtra mona. quò ad possessoriũ præiudicat illi episcopo, qui prius episcopalia exercebat, ar. eius, quod dictum est de patrono, & liberto, quasi defensio primò ad episcopum, quàm ad mona. pertineret, & quia certum est, ꝙ episcopus possidens agere poterat contra secundum, qui obtinuit, quòd non est illi ius in illo mona. episcopalia exercẽdi, fortius illo agẽte debuit excipere. & causam defendere. Secus, si egisset episcopus contra mona. interdicto, Vnde ui, uel uti possi. etiã ratione prædictorum episcopalium iurium, asserens se per mona. turbari, uel spoliatum esse: quia tunc primus episcopus non tenetur recipere defensionem huius causæ, nec ex sententia lata contra mona. sibi fit præiudicium: quia interdictum est personale, & contra personas tantùm ex suo delicto agitur. est tamen dare casum, quo ex interdicto, & eius iuribus fieret præiudicium, ut si quis egit contra alium: quia spoliauit eum iure instituendi clericos in ecclesia, petens restitui ad illud ius, & cassari, quicquid ille fecerat spoliatione pendente, hoc casu si contra reum fertur sententia, bene fit præiudicium clericis per illum in ecclesia institutis: quia ex ui sententiæ sunt de ecclesia expellendi. ff. de vi, & ui ar. l. 1. §. si fundus, & §. sequentibus. ad idem, supra de si presby. veniens, vbi de hoc dixi in gl. triplex, circa mediũ. habent ergo defendere causam: alias eis prçiudicat. secus, si non egisset interdicto, sed solum intentasset negatoriam petendo sibi adiudicari ius instituendi, cum ad ipsum pertineret. hic enim ex sententia lata contra instituentem non fit præiudicium institutis, quorum institutio etiam ualere debet ratione possessionis, de causa pos. cum olim, cum suis concor. secundum Inno. & Host. [*& ibi, In casibus*] de hoc. i. q. 1. fertur & Hosti. remittit ad summam, eo. ti. sub rub de re iudi. §. quibus noceat [*& ibi, Connexa*] sicut sunt causæ ordinationis, & ordinati, per quod ui detur quod sententia contra unum lata præiudicet alteri, per. cõstatim alle. tantis, & hæc quippe, & utrobiq; de hoc, & infra de si. dilectus. 2. tamen secundum Inn. &

& Hosti.hoc non est uerum indistinctè.Nam licet or
dinatus damnetur de crimine,tamen hoc non pręiu-
dicat ordinatori, nec ex ui damnationis ordinati se-
quetur damnatio ordinatoris. Nam licet ex ui accu-
sationis sequatur aliquando bonorum ademptio,in-
famia.& huiusmodi.C.de bonis damnatorum.le.1.2.
& 4. & per totum, & de his, qui no.infa.athletas.ff.de
fur.non potest: nullum tamen ius occurrit, quòd nō
accusatus ex ui accusationis alterius patiatur pęnam,
nisi in quibusdam specialibus casibus lęsæ maiestatis,
h &hæresis,de hoc de hæret.vergentis.[h] Nec ob.cap.all.
quæ intelliguntur, quando adeò erāt notoria delicta
ordinatorum,& electorum & institutorum, ꝙ etiam
si non esset actum contra ordinatum,ordinatores ip-
sorum, qui scienter malos ordinauerunt, ex hoc pu-
niri poterant, iuris ordine non seruato, de accu.eui-
dentia, de iureiuran. ad nostram.3. Item si accusetur
ordinatus pro eo,quòd extra tempora statuta fuit or
dinatus,& ex hoc condemnatur,vel pro eo,ꝙ minus
canonicè fuit electus,& translatus, quæ publica & no
toria sunt, bene præiudicabit hæc sententia ordinato-
ri. Ista.n.sic sunt connexa, quòd inseparabilia sunt. si
enim malè fecit sic recipiens ordinem, peius fecit sic
conferens, de transla. c.2.ad fi.de tempo.ordi.literas,
& c.dilectus: aliud autem in nō sis connexis. posset e-
nim ordinatus malè recipere ordinem,puta quia scie
bat se criminosum,& ordinator ignorans, potuit be-
ne concedere,de corpore ui.expoluisti.& dicit Inno.
quod prædicta quidam de plano concedunt. Sed sibi
i uidetur melius[i], quòd quantuncunque sit notoriū
crimen ordinati, uel ꝙ ordinator contulerit ordines
extra tempora statuta,nunquam tamen potest agi,ut
cassetur ordinatio, quam ordinatus habet ab ordina-
tore,sed tātum ad hoc,ut aliter puniatur, uel agat pe-
nitentiam. unde nunquam præiudicabit uni senten-
tia lata contra alium secundum eum, nisi forsan se-
cundum Hosti. ex officij exuberatione aliud contin-
gat ad aliorum terrorem,arg.ff.de pœnis,aut facta.in
fi.de maledi.c.1.& sic possunt intelligi.c. tantis, & si-
k milia[k]. Illud autem habent Inno.& Hostien.pro in-
dubitato, ꝙsi egi contra capitulum petendo præben-
dā meam,uel mihi debitam,non fit mihi præiudiciū,
quantuncunque alio petente eandem præbendā cō-
demnetur capitulum, quia aut possidebam præben-
dam petitam, aut non.primo casu constat, quòd mi-
hi non præiudicat:quia contra me possidentem,non
contra capitulum non possidentem agi debuit.ff. de
ali.mu.iu.l.pe.& de hoc supra de iudi.examinata.secū
do casu etiam mihi non præiudicat,cum actorē agen
tem prohibere non potuerim ab agendo.ff.e.sæpe.§.
fi.ff.de iureiur.nam postea.§. fina. &l.sequen. si uerò
quis agit contra capitulum petēs præbendam,quam
dicit uacare de iure, licet alius illam teneat de facto,
uel quam dicit sibi deberi, & alius similiter sibi illam
deberi dicit, & uterque ex eodē iure agit, puta ex ele-
ctione capituli, satis uidetur his casibus, & similibus
hæc decre.locum habere secundum Innoc. & Hosti:
& de hoc ultimo uide, quod dixi post Compo.de re-
scrip.mandatum, post glo.uer.quærit demum [*& ibi, Libertatis, & ingenuitatis*] & hoc intellige,nisi detegeret
collusio, ut in hac l.ito.& patet.ff.de collu.de. per to-
tum. Inno.infra qui fi.sint legi.causam.2.dicit, quòd
de ingenuitate ex seruitute.ff.de li. causa.l.diui.secus,
si ex libertinitate diceret se ingenuum.ff. de inge.l.1.&
l.patronū[*& ibi.c.pe*] per quæ iura habes casum, quo
uictoria unius ex pluribus condemnatis appellantis
l prodest socijs[l][*& ibi.l.2.*] Item fallit in criminalibus,
in quibus accusatus ab uno, non potest ab alio accu-
sari,quod dic ut no.infra de accu.de his.dicit Innocē.
in præalle.decre.causam,fallit in criminali causa quo

ad quid.ff.de præua.l.præuaricationes. Item in popu-
laribus,si actore bona fide agēte absolutus sit reus.ff.
de iureiur.eum qui.§.in popularibus.Item in adulte-
rio absolutio proficit adulteræ.ff.de adulte.denūcias-
se,secundum Phi.& Inno.Item secundum Inn.in ser-
uitutibus prædialibus.ff.si ser.uē.loci.§.si fundus. quē
casum posuit gloss.supra pro re indiuisibili. Item se-
cundum eum fallit in singularibus & uniuersalibus
successoribus.ff.de excep. rei iudi.si à te, & l.an eadē,
Item in casu decre. infra de elec.li.6. Item in causa in-
quisitionis,de collu.cap.fi.ar.de pur.ca.ex tuarum.ta-
men quando inquiritur de iuribus,debēt uocari om
nes,quos res tangit, & nisi uocētur,uel etiam si igno-
rent,subuenitur eis de facili.supra de testibus,cū olim
C.de bo.ua.l.fi.secundum Innocen. in præalle.decre.
causam.2.[*& ibi, De proprietate pignoris*].s.intentādo hy-
pothecariam,in qua necesse habet probare,quòd ob
ligans fuit dominus [*& ibi, Experiri*] debitorē de pro-
prietate pignoris,ut dixi in suffra. Dicebat hic Goffr.
quòd cum creditor possideat quò ad omnia præter-
quam ad satisdandum.ff.qui satisda. cog. sciendum.§.
m creditor[m], & ad usucapiendum : quia quò ad id do-
minus possidet.ff de acqui.pos.l.1.§.per seruum,me-
ritò,si creditor quò ad omnia possidens patitur debi
torem, qui quò ad unum tantum possidet, experiri
de proprietate pignoris,sibi nocet sentētia [*& ibi.Prases*] distingue, ut ibi no.s. quod aut superatus est debi-
tor prius, quàm obligaretur, & hoc nocet creditori,
aut post: & tunc aut creditor ignorauit, & tunc sibi
non nocet:aut sciuit,& tunc nocet nisi in duobus ca-
sibus.s.cum fuit conclusum, uel per iniuriam condē-
natus [*& ibi.l pe.*] & 8.dist.quo iure,in prin. [*Et in fi.2.*]
ubi de hoc in gloss.penul.

ANNOTATIONES.

a ¶Sed quid si. Adde,quòd ista materia est amplissima & tacta solē-
niter per Alex.in repe.l.sæpe,ff.de re iudi.

b ¶Si communem. Vide plene de lege, si communem, per do.Feli.
in c.1.de præscrip.iu.4.col.

c ¶Detinentem. Et cōtra debitorem.l.cum notissimi,C.de præscri.
30.ano.& tamen diuersis modis exercetur inter delatorem,& ex
traneum quo ad iuramentum, uide glo. & Bar.in l.si fundus.§.in
uenditionem,& §.si pluraliter,& l.si inter.§.fi.ff.de pig.

d ¶Competit. Contra tertium possessorem, & aduerte quia si isti
non habent actionem; ergo iudiciū non tenet,& sic alij non præ-
iudicat l.si.pupilli.§.uideamus,ff.de neg.ge.potest dici, quòd iu-
dicium tamē tenet,nō opposita exceptione. ad hoc uide no.tex.
in l.cum putarem,ff.fa.erc.& de re iu. abbate.§.quoniam, lib.6.

e ¶Competit. Ad materiam glo. uide etiam.2.q.5.interrogatum,
& in conco.& quid de cōfes.vnius ibi,& in c.significasti,de adul.
& in c.1.de confes.& quid in casibus, in quibus non nocet quem
contemnere,quòd id,quod iudicabitur pro uno, & pro se,& con
fessio unius alteri præiudicat, tunc forte bene præiudicatur, arg.
2.q.5.statuit, & uide glo.2.q.6.hoc quippe,& quod ibi scripsi, &
ibi gl. ad id,quòd hic dicit de connexitate. Arch.

f ¶Detentationis. Non est propriè ditentatio,sed naturalis posses-
sio, ut patet ex sequentibus.& uide l.Ponpoonius.§. si is, qui pre-
cario,ff.de acqui.poss.& in rubrica.ff.de rei uen.per glo.

g ¶Præiudicet. Contra ium uidetur no.glo.& idem Bar.i.l.Pom-
ponius.§.is. qui precario,ff.de acqui.pos.& uidetur tex.in l.si pa-
riter, ff.de libe.causa.

h ¶Vergentis. Ibi illa pœna non ab homine,sed a iure procedit,vbi
etiam in facto occulto & sine processu effectum suum operatur,
uide ad materiam Bar.in l.in cognitionem, ff.ad Sila. & in l.cum
filius,in prin.ff.de ver.ob.

i ¶Melius. Vide Ioan.And. de confes.cap.1.super glo.1.& de præ-
ben.dilecto, super glo.fin.& Bar.in l.denunciasse.§.quæritur, &
l.seq.§.si eo tempore,& ff de præua.l.2,

k ¶Et similia. Vide Ioan.An.de rescriptis,ex tenore,in glo.sed quo-
modo.& de consuetu.cum inter, in glo.ea officio,& ibi concor.

l ¶Socijs. Vide per docto.infra de app.c.pe. & per Bar.in l.si sepa-
ratim, per totum,maxime in §.fi.ff.de appel.& Cy. & Sali.in l.2.
C.si plu.una sen.& facit, quod no.Ba.t.in l.ex duobus,ff.de duo-
bus reis.

Credi-

1 ¶Creditor. Ibi uide glo. & uide in l. 3. §. fi. ff. de acqui. pos. & istud est uerum in conuentionali: secus in prætorio: uide tamen Barto. in l. 1. ff. de pig. acti.

SVMMARIVM.

1 *Diuersa pro contraria.*
2 *Ordinarij duo, pluresue ut esse possint, exempla, etiam ecclesiastici, num. 3.*
3 *Episcopos, uel prælatos duos quæ non possint habere.*
Iudicibus duobus aut pluribus discordantibus tam ordinarijs, quàm delegatis & missis, quorum sententia præualeat, uel recurratur ad superiorem, ibid. & nu. 2. 4. & 5.
Auditores Mareschalchi, & Camerarij Curiæ Romanæ an sint ordinarij, eod. num. 3. uer. Quid dices.
Inquisitor hæresis habet delegatam, ibid.
Fauorabiles in pari causa & discordia iudicum præferuntur, ibid. & num. 4. & 6. & qui sint fauorabiles, ibid.
5 *Arbitris dissentientibus in sententia, ad quem recurrendum, & quando sunt uoluntarij non necessarij. nu. 6. & 9. in fin.*
6 *In litibus ad quos recurrendum.*
7 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 8. & 9.*
Superior semper reperitur, nisi in Papa, eod. num. 9.
Iurisdictioni ordinariæ magis deferendum, quæ naturalis est & fauorabilis, ibid.

CAPVT XXVI.

Duobus. Se sumat. & quod dicit duobus, sup. uel pluribus discordantibus tamen numero pari. dicit glo. & lex inter pares. ff. eo. [*Diuersas*] idest 1† contraria. aliter exponitur, sup. eo. cum super [*Sententias*] à quibus non est appellatum. secundum Vincen. [*Proferentibus*] nec conuenientibus saltem in minimam summam. secundum Vincen. [*Ordinaria*] ponit 2† Abb. exemplum in duobus cōsulibus, duobus doctoribus, duobus comitibus gerentibus pro indiuiso. dicebat Gof. quòd primum membrum in ecclesiasticis locum habere non potest, nisi diceretur ecclesiastici hi, qui sub ecclesia habent iurisdictionem temporalem. infra ti. 3 tu. 1. si duobus. Goff. ponderauit, quod† una ciuitas, uel diocœsis, uel dignitas ecclesiastica habere non potest duos episcopos, uel prælatos, sup. de of. ordi. quoniam. inf. de præben. nisi. sed ueritas est, quod etiam in ecclesiasticis ordinariis posset habere locū, ut not. 7. q. 1. nō autem. Item posset correctio clericorum in ecclesia simul ad Archidia. & Præpositum pertinere. a Idem in cognitione causarū ad eos, uel capitulū[a] pertinente. Item ipse Goff. fatetur in alia glo. quod duo ordinarii possent de consuetu. simul cognoscere de matrimonio; facit de restitutio. spoliato. litteras, de consan. c. 1. Item cum secundum ueram opinionem uicarius episcopi habeat ordinariam, ut no. de of. vica. licet. lib 6. ergo in eis procederet primum. Item cū duo coadiutores dati essēt episcopo, de cle. cō. e. vno, eo. lib. Idē in casu de parochi. c. 1. ubi prouidisset ecclesia restitutum cum substituto pro indiuiso possidere. Item certum est, quòd in cōcilio prouinciali possent episcopi discordare in numero pari, & tūc in his, in qui b busnon requiritur plena cōcordia. locus esset[b] huic decre. quare hoc dixerim, uidisti sup. eo. non potest, quid dices de generalibus auditoribus palatii, qui discordant. nunquid iudicabimus ut de ordinariis, uel ut delegatis? Guil. in Spec. T. in uer. quid de auditoribus, dicit, quod sunt ordinarii in audiendo, sed nō in diffiniendo. uide quod no. in cle. de rescrip. auditor. ibi etiam subiungit de camerariis, & mareschalchis. quid iuris, si discordant ordinarius, & inquisitor hæresis, habetur de hære. per hoc, li. 6. per quod pōt argui, quòd inquisitores hæresis habeant delegatam. Idem, quòd quando concurrerent ordinarius, & delegatus papæ, in contrariis ipsorum sententiis recurretur ad c papam. Sed quid si concurrunt in hoc ordinarius, & delegatus collegæ ordinarii? si sententia ordinarii est pro reo, uidetur summè æquum, quòd ualeat. Idem, si pro actore in cā fauorabili: & fit ratio, ut non plus impediat ipsius effectum contraria sententia delegati, quàm impediret ipsius collegæ ordinarii delegantis, ut hic. Sed si aliàs ordinarius pro actore non fauorabili. delegatus uerò pro reo renūciat. hic puto neutram ualere, cum utraq; à pari potestate dependeat, nec sit casus determinatus. facit. ff. de lib. & posth. l. cō modissime, de rescri. susceptum, lib. 6. unde & si hæc iura nō emanassent, diceremus omni casu sententias non ualere discordantium numero pari. Si uero delegatus papæ cum subdelegato collegæ ferunt contrarias sententias, non puto casum dubiū, quin pendeat à potestate papali, de offi. dele. super quæstionum, d pen. eo. tit. si duo ex tribus, lib. 6.[d] [*Fauorabili*] quacun-4 que† ut si sit possessor. sup. de proba. ex litteris. nā quæ sequuntur, ponuntur gratia exēpli, quod probat uer. puta, secundum Vincen. nescio, quid uelit Vinc. cum generaliter possessor sit reus in causa, nisi forsan intellexerit. quod si agat quis uti pos. ne inquietetur, ualet sententia lata pro actore, ordinariis discordantibus pari numero, quod non credo. Pro Vincen. facit quod not. in Spec. de teste. §. antepen. uer. Sed quid si totali. sed si illa esset sententia ferenda pro ipso scilicet actore: fortius ergo ualeret sententia pro reo lata, qui foueret fauorabilem causam: quia concurreret tunc c fauor causæ, & personæ; facit de priui. nec aliqui, lib. 6. [*Delegantis*] papæ, uel alterius [*Compromisso*] uolunta-5 rio† & hoc est certum, quid de necessario? per rationem, quam ponit ulti. glo. & quam ibi addam post Host. uidetur, quod aliud in illo. quare dici potest, q ubi ius aliter non prouidet, ut infra titu. 1. cum specia li, recurrendum sit ad papam. at. infra de offi. dele. ab arbitris. & facit, quod dixi post Vincen. de offi. deleg. 6 suspitionis [*Vigorem*] instruit† hæc decr. secūdum Hostien. quod primo recurramus ad ordinarios: secūdò & in subsidium ad delegatos: ad arbitros non, nisi de necessitate urgente, quę uoluntatem compromittentium inducat, & sic loquatur. ff. de arbit. l. 3. §. 1. Pe. autē & Abbas ponebant mentem decre. per uersus. Si datus absque dato discors, iudex ue receptus. Sic pendet prima, tacet altera, nulla recepti. Stat testamentum, libertas, coniugium, dos, Si par causa fuit; secus cadit 7 actor ubiq;. ¶ Prima glo. declarat decre. locum non habere in his, qui discordāt in pari numero, uel cum aliqui sunt absentes, & repetit textum. ¶ Secunda gl. 8 quærit diuersitatis rationem, & soluit. ¶ [*In† prima gloss. ibi, Arrianus*] uide in præallc. c. ex litteris, super glo. fie. 9 infra. ¶ [*In† glo. 1. ibi, si quis episcopus criminaliter*] de hoc. sup. c. 3. [*& ibi, nuper*] & ff. solu. ma. l. 1. ff. de iure dot. in ambiguis, Hostien. ¶ [*In glo. ulti. ibi superior, ad quem*] imo semper est reperire superiorem, nisi in papa. supra de elect. licet. est ergo ratio secundum Hostien. ut magis deferatur iurisdictioni ordinariæ, quæ naturalis est & fauorabilis [*& in fine*] & cum res uoluntaria sit, non necessaria, sibi imputent compromittentes. ff. de arbi. l. diem. §. stari. Hostien. qui hoc latè repetit de censibus, Romana, post prin. lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶Capitulum. Et tunc quando ad capitulum spectat cognitio maioritas numeri consideratur etiam quò ad dignitatem personarum: uide Bar. in l. si uni, ff. de re iudi.

b ¶Locus esset. Adde Bar. in l. offerendum, C. de appell. Bar. & Ang. in l. duo iudices, ff. de re iudi. & Bal. hic, in ulti. col.

c Papam. Facit tex. in d. c. per hoc glo. de hoc, quærit, & non soluit, sed

ſed doc. tenent, quòd ad papam: quia magis dignus delegatus cenſetur, quàm ordinarius, de offi. delega. ſane, & ideo trahit ad ſe ordinariam tanquam minus dignam, ibi ſcripſi glo. quæſiuit, & non ſoluit. 2.q.6.ſi epiſcopus. Archi.

d ¶ Lib. 6. Si autem unus & idem ferat diuerſas ſententias in uno inſtanti, quid iuris, uide Bar. in l.duo iudices, ff.e.ti.et ibi ponit exemplum, facit quod no.ſupra eo.inter.

e ¶ Ne aliqui. Quid ſi non apparet, quis ſit actor, et quis ſit reus, et ferunt iudices ſententias diuerſas? uide glo.no.ff.eo.ti.duo iudices, & ibi Bar. & ibi uide exemplum, et quomodo tres poſſint inuicem omnino diſcordare, et tunc quid iur. uide Bar. in l.inter pares, ff.eo.titu.

S V M M A R I V M.

1 *Diſpoſitio tituli qua.*

2 *De appellationibus generaliter hic tractatur, licet in omni parte iudiciorum quis appellet.*

Appellatio, recuſatio, & relatio conueniunt in iuriſdictione ſuſpendenda, & ideò hic coniunguntur, ibid.

3 *De appellationis materia cum in hoc titulo, quàm alibi, ubi tradatur, & nu.4.*

In quibus ualeat caſibus, & quibus non, & de caſibus miſtis n.5.

De recuſatione, & relatione ubi tractetur hoc in titulo, & extra alibi, eo.nu.3.& 4.& nu.9.

6 *Appellationis omiſſio quando nocet, & quando non, quãdo eã proſequi noceat, & quando ſecus, & ſic exprimere in reſcripto.*

7 *Archiepiſcopus propter appellationes futuras non dat officiales, nec prætermiſſo appellationis articulo cognoſcit de principali.*

In appellationis cauſa ſit conteſtatio litis, & quis citandus in duobus hic expreſſis caſibus, ibid. non recipiuntur teſtes publicatis atteſtationibus, nu.8.

Appellatio non ſuſpendit cenſuram præcedentem, & iuſta deferendum.

De appellationibus, recuſationibus, & relationibus, Rub.

1 ¶ Viſo † de his, quæ fiunt in iudicijs, tandem de ſentẽtijs, & remedijs quibus litigantes releuãtur in iudicijs, eſt uidendum, & ideò &c. ſecundum Goff. Sed Hoſti. protrahens uerba dicebat, Aedificij iudiciorũ tectũ fore ſententiam. & ſicut materiale tectum oportet interdum deſtrui, & refici, quandoque in partem, quandoque in totum, ſic & in hoc tecto ſententię eſt idem reperiri. Illa uerò deſtructio, & reparatio propriè fit per appellationis remedium, & ideo &c. ſecundum eum. uel aliter fertur ſententia, à qua ſi non appelletur, tranſit in rẽ iudi. & de his uidimus in rubrica proxi. quia non à principio impediuit effectum rei iudi.

2 ideo de illa uidendum eſt. Sed † quia in omni parte iudiciorum grauatus appellat ſecundum nos, infra eo. ſuper eo. 2. ideò non ſpecialiter de tali appellatione, ſed generaliter inſerit tractatum appellationum, quẽ licet eo reſpectu in multis locis huius partis ſecundæ inſerere potuiſſet, tamen hic decentius. Et quia appellatio, recuſatio, & relatio conueniũt in iuriſdictione iudicis ſuſpendenda, ſuper quo uide, quod dicam

a infra e.legitima.in prin.lib.6. ne multiplicaret rubri

3 cas, iſta tria coniungit. Materiam † autem appellatio-

b nis per modum ſummæ, ſ. quid ſit appellare, de quo, & ad quem &c. uide no.2.q.6.in ſumma. Scias etiam, ꝙ communiter nigrum reſpicit primam partẽ rubricæ. ſecundam partẽ reſpiciũt, infra e.ad hoc, ſi in una, & c.ad hoc.3.& c.ſuper eo.2.§.1.& c.ꝑpoſuit poſtremo.2.requiris, cum ſpeciali, & c.ſignificãte. Tertiam uerò partem reſpicit unica decre.infra c.intimaſti. Ha

4 betur † materia primæ partis.2.q.6.per rotum. ſecundæ.2.q.5. quia ſuſpecti, facit. 2. quæſtio.6.quoties.1. 11.q.3.iudicare.de tertia.2.q.6.biduum, in fi. Repetitur in ſexto, & in Cle.iura huius uoluminis: extra titulum quæ faciunt ad titulum, quaſi ſine numero ſunt.

5 & ideo non † fiet expreſſio caſuum, ſed diſtinguam caſus huius compil.Vi.& Clemẽtinarum, quibus ualet, à caſibus, quibus non ualet appellatio. tertiò ſubdam iura ponentia caſus miſtos, ſcilicet quibus ualet, & non ualet appellatio. demum ponam iura aliter reſpicientia titulum. de primo patet, ſupra de reſcriptis, dilectus.2. ſignificante, Rodulphus, ſignificauit, de elec. conſiderauimus, & c. bonæ 1. de renuntia. ueniens, ſupra de offi.dele. ſuper eo, cum cauſa, & cap. paſtoralis. §. præterea, & cap. cum olim pri. & capit. contingat, & cap.ſignificantibus, de maiori. & obedien.dilecti, de procura.dilectus, de arbitris, innotuit, de iudi.exhibita, de libelli oblatione capitulo ſecundo, & 3.ut lite non conteſta. cap.2.de dila.cap.primo, de iureiuran. ſienientes, de exceptio. olim, dilecti.c. dilectæ, & c.ſignificauerunt, & c.fin.de præben. referente, de teſtamen. Rainutius, & cap. Rainaldus, de ſepultu.ex parte, de religi.domi.cum dilectus, de cog. ſpiritua.cap.ultimo, de accu.ſi conſtiterit, & c.cum dilectus, & ſenten.excommuni.per tuas. ¶ De ſecundo ſcilicet cum non ualet, uel non obſtat appellatio, de reſcriptis, edoceri, de electio. cum inter. R.& c.cum nobis, & cum inter can.& c.quòd ſicut, de ſupplẽ.negligen. prælato.cap.fina. de officio delega.cum te, & c.gratum, & c.ſuper quæſtionum, de offi.ordi. licet, & c.irrefragabili, in prin. de mu. pe.cap.2.de dila.capitulo 3. de teſti. cum ueniſſet. de iureiur. breui, de cler. non reſi.relatum, de conceſ. præbẽ.relatum eſt, de his quæ fi.à maio. par. ca. capitulo primo, & c. ex ore, de ſta.mo.in ſingulis, in fi.de iure patro. paſtoralis, c.fi.de ſpon.tua, de matri.contrac.c.1.de diuor.ex literis, de uſur. quàm pernitioſum, de ſen.ex.ſacro.§.ſi uerò. Item non ualet appellatio in caſu decre. ſecundæ, de conſue.lib.6.& eo.li.de elec.is qui, & c.qui cõtra, & c.procur.de hæreti.ut inquiſitionis, uer nõ obſtantibus. Item nõ ob.appellatio in caſibus Cle.de re iudi.c.1.2.reſpõ.& de ſen.ex.c.1.uer.non obſtantibus. ¶ De tertio ſunt multa iura miſtos caſus habentia, de eo, qui mittitur in poſ. cum ueniſſet, de teſti. ſignificauerunt, & lib.6.de elec.ut circa, & c.quamuis 1.& 2. reſpon.& c.conſtitutio, & c.indemnitatibus.§.porrò, de offi.dele.ſi duo, & ſi delegatus, in fi.& c.ſi is, cui, & c.ab arbitris, ſi à ſubdelegato, & in Cle.de do.& contu.ſi ante.deuoluit autem, uel non deuoluit appellatio beneficialis, ut in Cle.de elec.cauſam. ¶ Quarto

6 † ſciendum eſt, quòd omiſſio appellationis nocet, de elec.cum dilecti, in fi.de re iudi.cum inter, & c.quòd ad conſultationem. Item non nocet, de re iudi.c.1.& c.inter. Item non proſequi nocet, uel non exprimere eam in reſcripto, de reſcri.ex parte.ſupra. Item in cauſa beneficiali appellatio ad papam interpoſita proſequẽda eſt, ut dicitur de elec.c.1.li.6. In cathedralibus, & regularibus, ut eo.titu.cupientes, & c.ſi poſtquam,

7 in prin.& in fi. Item † archiepiſcopus propter futuras appellationes nõ dat officiales in diœceſi ſuffraganeorum, de offi.ordina.Romana. Nec prætermiſſo appellationis articulo cognoſcit de principali, de foro cõpe. Romana.1.reſpon. Item in cauſa appellationis fit conteſtatio litis.de iura.ca.c.2.Item appellantem contumacem non eſt neceſſe citari, de do.& cont.c.2. Itẽ cũ appellans ad archiepiſcopũ abſolui petit ab excõmunicatione, quis ſit aduerſarius & citãdus, de ſen.ex

8 com.uenerabis. Item † appellatio non ſuſpendit cenſuram præcedentem, eo.titu. is cui, in fi. In cauſa appellationis ſicut & in principali publicatis atteſtationibus non recipiuntur teſtes, in Cle.de teſti.capitulo 2.prælati deferre debẽt iuſtis appellationibus ſubditorum, de exceſſi.præla.frequẽs, uer.& appellationibus.

9 ¶ Ad † ſecundam partem rubricæ conuenit, de of.dele.cauſam, quæ, & c.inſinuante, ſuper quæſtionum, cum. R.ſuſpitionis, de iudi.cauſam.2.de fo.compe.ſi

quis

quis contra, & licet ex suscepto, ut lite non conte. accedens. 1. & 2. de causa pos. cum olim, de re iudi. Inter mona. de rescrip. dispendia, in fi. lib. 6. de offi. delega. si cum annum, & c. iudex, eo. lib. ¶ Ad tertiam partem de rescrip. ex parte decani, de electio. dudum, uer. cũ autem, de offi. leg. licet, de proba. c. fin. de re iudi. cum Bertoldus, de pur. ca. c. pe. uer. his igitur.

ANNOTATIONES.

a ¶ Lib. 6. Et per Ioan. An. ios. a eo. cum speciali, in glo. proprium, & uide glo. quæ incipit, Forte, in c. quia suspecti, 3. q. 5.

b ¶ Quid sit appellatio. Et circa diffinitionem appellationis adde. d. Abb. in c. fi. in primo nota. de seques. pos. & fruc.

SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficij post & contrà legitimam appellationem facta, non tenet.*

2 *De appellatione oportet prius fidem fieri in curia, si negetur appellatum, quo casu fiat remissio ad partes, & dilatio detur extra curiam pro eius probatione.*

Appellationis non interpositæ exceptio fieri potest in uim declinatoriæ, & peremptoriæ, & quæ sit utilitas utrinsque modi, eod. num. & nu. 3.

Papa est ordinarius cunctorum, ibid. nu. 2.

4 *Obedire subditi tenentur lite pendente contra prælatum ante sententiam priuationis.*

Excommunicationis denuntiatio non ligat non præmissa sententia, ibid.

5 *Fama loci quomodo probetur ex Angliæ consuetudine, & quid efficiat.*

6 *Inquisita ueritate si quid inueniendum committatur, id formam iudicij requirit.*

Institutio auctorizabilis est solius episcopi, ibid.

7 *Additio glossarum.*

CAPVT I.

1 DIlecti. Casus. Collatio † beneficij post & contra legitimam appellationem facta nõ tenet. Et primo ponit querelam impetrantiũ. Secundò dat eis iudices ibi, Super quibus. Et pars huius, supra de iudi. dilecti [*Legatum*] de tertio genere legatorum. sicut Cantuarien. de quo, supra de offi. le. ca. 1. & sic nõ poterat eo iure beneficia conferre, ſm Gof. a eo. ti. c. 1. li. 6. [*Post appellationem* a] ut † dicit hic Ho. si ne 2 getur appellatum, oportet prius de hoc fidẽ fieri, infra eo. Romana. §. si uero. lib. 6. Et tenet curia. ꝙ ibi in curia sit probandum, si ad eam est appellatũ, de quo etiam remittit infra de sen. exc. per tuas, & hoc. si negatur appellatum, in uim declinatoriæ ante lit. cont. Si uerò post lit. cont. facta uerò positione per appellãtem, ꝙ sic appellauit; & negata per appellatũ ipse format super illa articulum petens remitti ad partes, sup illius probatione fit remissio, & dabitur dilatio extra curiam, & sic dicit diffinitũ per Cle. IIII. & imputet si b bi, qui ante lit. conte. b id non opposuit. Cum. n. Papa sit ordinarius cũctorum, de fo. compe. c. fi. & per cõsequens coram suo iudice lis cont. ergo declinatoriæ non est locus. ȝ. c. inter. ff. de procur. filius. §. veterani. ergo uenit ut peremptoria. cuius probationes nõ cogitur appellans ad curiam secum ferre, nisi citatio ip-3 sum arctet ad hoc. & si † dicis, quid perimit hæc exceptio post lit. cont. Respondet Ho. ꝙ libellum actoris, & omnia in eo petita. dicit tamen Ho. ꝙ huic diffinipitioni uidetur fortiter obstare quoad uerba & quò ad mentem infra de ele. statuimus, & infra eo. cordi, lib. 6. [*Suspendit*] primum grauamen [*Interdixit*] secun-4 dum grauamẽ [*Obedirent*] in hoc multum † grauabat: quia lite etiam pendente contra prælatum ante pric uationis c sententiam subditi tenentur ei obedire. 8. q. 4. nonne. de accu. c. P. [*Excommunicatos*] intelligo, ꝙ præmisit sententiam: aliter sola denuntiatio non ligaret, infr. c. pasto. ante fi. Host. [*Denunciauit*] tertium grauamen [*Et infra*] hic deciditur quartum grauamen, ꝙ cõtulerat ecclesias spectantes ad collationem possessoris, & solum huic deciso respon. infra, & sic fuit inepta decisio, sicut & illa de præscrip. ueniens [*Famam lo-5 ci*] dicit Hosti. ꝙ forsan † hæc uerba respiciunt cõsue. Angliæ secundũ quam creditur. 12. iuratis asserentib. d se credere d aliquid esse, & talem esse uocem, uel famam patriæ: quæ tamen non est plena probatio, nec toleratur in sententijs, de consue. c. 3. & remittit. de p-6 ba. c. 2. & c. ad nostram [*Inquisita*] in † forma iudicij secundum. T. quod innuit uerbum, solicitè, secundum Ho. q. d. non perfunctoriè, uel ex officio, sed secundũ iuris ordinem procedendo. sic supra de iudi. exhibita [*Maliciosè*] puta ut fructus suos faciat [*Pertinet ordinare*] conferendo, uel præsentãdo, non auctorizabiliter instituendo, quod est solius episcopi secundum Hosti. qui remittit, de of. archi. cum satis [*Irritum*] ideo: quia post appellationem secundum Inno. & contra ipsam appellationem secundum Hosti. qui etiam remittit, infra eo. consuluit. 2. in fin. & facit de elec. cum nobis 7 olim [*Eadem*] collationes factas ab archiepõ ¶ *In* † *gl.* 1. *in fi.*] de hoc infra c. de priore. ¶ [*In glo. ultra sex menses, ibi, ad archiepiscopum*] si erat proximus superior cap. [*&* *ibi, cum propter discordias*] & infra de rescript. tibi qui, de præben. si clericus, lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Post appellationem. extraiudicialem. Adde, quòd oportet, quòd sint gesta post & contra: secus, si post, & non contra, ita Abb. in c. cum l. & A. supra ti. proxi. in 6. col. Phi. latè in c. bonæ, in eo. titu. 3. col. non sic in iudiciali.

b ¶ Ante lit. conte. Potest enim opponi non appellatum, uel renunciatum, & similes exceptiones ad impediendum processum, & in uim declinatoriæ, de quo uide in specu. de excep. §. dicto, uers. sed pone, quòd in causa appe. & facit quod no. in spec. de instru. edic. §. nunc dicamus, uer. sed potest appellans, & Archi. in §. si uerò, præalle. facit quod dicitur de excep. quæ perimit literas, & gratiam, quòd in uim dilatoriæ, & peremptoriæ potest opponi, ut de gloss. quæ incipi. no. quod, in capitulo primo, de lit. contesta. libro sexto.

c ¶ Priuationis. Imò & potest, si appellauit, & appellatio pendet, ad hoc. ff. de his, qui no. infa. l. furti. §. fi. & quod ibi no. & uide Io. An. de ele. nihil, super glo. fina.

d ¶ Credere. Iura regulariter non admittunt testimonium de credulitate; fallit in casibus. uide in sp. de teste §. 1. uer. item quòd deposuit, & ibi Ioan. An. & uide de testi. quoties, in c. licet ex quadam. & gl. Cy. & Moder. in l. testium, C. de testi. & ff. de uen. inspi. l. 1. per Barto.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio generalis non ualet, nec iniusta admitenda, nu. 2.*

2 *Contra ius qui facit, redarguendus.*

3 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 4.*

In genere quod nõ licet, ualet in specie, & an hoc sit perpetuũ, n. 5.

5 *Additio glossarum.*

CAPVT II.

1 INter cætera. Casus. Nõ † ualet appellatio generalis, & sine diuisione refert appellationem, a subdens ipsius redargutionẽ, & repulsionem [*In claustro*] diuersa punctuatio. una ꝙ cognomẽ illius mona. alia, ꝙ designet locum appellationis interpositæ [*qua aduersus*] in antiqua erat. Aliquo tempo 2 re redarguimus. no. cum † qui contra ius facit, redarguendum, concor. de usu pa. nisi, de tempo. or. uel nõ est compos [*Admittenda*] quia iniusta non est admittenda, infra c. cum in ecclesia. & secundum Inno. ista decre. quasi præsagiebat ius nouum decre. ut debitus 3 infra c. u. ¶ Prima † gl. signat contrarium, & remittit,

arguit

arguit etiam ad brochar. pro, & contra. ¶ In † glo. 1. ibi, §. pasta, & §. illud] uide de inreiur. quemadmodum, in glo. nam illud [& ibi, in tradendis] qui tradit ædes unas ex binis ædibus, quas haber, debet speciem seruitutis exprimere [& ibi. §. quæsitum] uide in cap. 1. proxi. alle. super gloss. 2. ¶ In † glo. 1. ibi, si sacerdos] dic ut ibi 110. & 22. distin. quamquam.

ANNOTATIONES.

a ¶ Redargutionem. De pœna temere appellant ultra Ab. & Phi. adde glo. 2. in c. si quis præpostera. l. di. & idem Domi.

SVMMARIVM.

1 *A correctione non appellatur.*
Exorbitans quid dicatur, ibid.
2 *Appellatio non admittatur à pœna iuris.*
Regulares habent constitutiones ultra regulam, ibid.
3 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. num. 4. 5.*
Vtendum re ad eum usum, ad quem est instituta sed non semper, & quando, remiss.
6 *A correctione an & quando non appelletur, & quare, & quæ sit differentia inter eam, & alias causas, ibid.*
Regulares, & seculares clerici non sunt pares iure appellandi, ibid.
Rescriptum, siue litera super appellatione ab eo, qui condemnatur ex officio, quo casu non ualeant, ibi. uer. Dicit etiam.

CAPVT III.

1 AD nostram Casus. A correctione non appellatur. & præmittit causam mādati, quod postea subrnittit ibi, Mar. [Exorbitanti] quasi per cæcitatem mentis diuianti, Host. [Conuolauerit] ne corrigatur super excessibus ab eo commissis [Prædicta] in 2 in parte decisā. & no. per hoc Ab. à pœna † iuris non appellari, cōcor. infra e. quia nos [Et institutionem] præter regulam. n. constitutiones habent, ad quas tenentur, de sta. mona. recolentes [Castiges] cuidam abbati 3 loquitur. ¶ Prima † glo. dat simile, & ponit notabile. 4 ¶ Gl. 2. ponit rationem tex. & dat simile. ¶ In 1. † glo. ibi, præfecti prætorio] uide supra ti. 1. q ad consul. super gl. a. 5 & infra cap. 2. in glo. propriè. ¶ In † glo. 1. ibi, institutum] fallit interdum, ut infra de pœnis, quamuis, lib. 6. [& in fi.] de con. di. 1. uestimenta, & c. ad nuptiarum. ff. de admi. rerum ad ciui. per. l. 1. & Clemē. de reli. do. quia 6 contingit, post prin. ¶ In glo. ulti. ibi, iudicij] si enim † fieret in forma iudicij posset monacus, sicut & clericus appellare, secundum Tan. & Vin. unde dicebat hic Inno. q hodie nō uidebatur differentia inter regulares, & alios, uel inter correctorem, & alium processum, a cum etiā à correctore,ᵃ si excedat, quod idē dicere, ac si grauet, regularibus licet appellare, de offi. ordi. licet in cor. olim poterat esse differentia: quia clerici semper audiebantur appellātes, regulares uerò rarius. Itē clerici contra disciplinam non audiebantur, nisi grauarentur, in alijs audiebantur appellantes etiam sine grauamine. regulares verò uix, aut nunquam audiebantur. hodie etiam secundū Inn. posset habere locū post sententiam latā cōtra regulares s̄m regulā: quia tunc iudex appellationi non deferret: in aliis secus, unde dicit idem in correctione regularium, & aliorū subiectorum, de offi. or. irrefragabili. dicit etiam, q si ex officio condemnatus appellauerit, & super appellatione literas impetrauerit, facta mentione de condemnatione, & appellatione, non valeret, nisi de processu, & condemnationis causa fecerit mentionem, de rescri. dilectus, infra de coha. cleri. super eo. differt etiam secundum eum correctio excessuū ab alijs causis: quia reliqua iura, causæ, & iurisdictiones tolluntur contue. & præscriptione, de cōsue. c. 2. de præscrip. per totum, correctio non, de offi. ordi. irrefragabili. §. 1. de præscrip. cum non liceat, & c. cum ex officii. dicit Host. q quicquid dicat Innoc. multi sunt casus, in quibus grauat secularis clericus, & in eisdē non grauaret religiosus. unde dicit hodie & olim magnam differentiam inter correctionem regularium, & secularium clericorum, infra eo. cum speciali. de accusa. qualiter 2. §. fi. de simo. per tuas. §. fi. concor. Hostien. & Gui. in specu. de ap. §. in quibus, uersi. 11.

ANNOTATIONES.

a ¶ A correctore. Circa ap. à correctore adde Pe. Anch. consilio mihi. 401. incipien. ponderata diligenter, in 3. colum.

SVMMARIVM.

1 *Appellans si intra terminum à iudice, à quo appellauit, uel à seipso statutum appellationem non prosequitur, sententiæ uel iudicio illius stare compellitur.*
2 *In termino statuendo ad appellationē prosequendā mediocritas seruanda, concedetur potius longus, & ad præsentandum etiam statuitur, ibid. in fin.*
Appellare quis potest iterum ex insta causa, licet succubuerit in alia appellatione, ibid. ad dictio. contradictione.
3 *Appellationem non prosequente appellatore intra terminum ab homine, uel à iure statutum, rata manet sententia: nec ultra conceditur appellatio, nisi ab excessu executionis ipsius.*
4 *Epilogus, & additio glossarum, num. 5.*
Termini lapsus an expectandus si apparet intra reliquum tempus non posse quem ad tempus ad locum peruenire, eod. nu. 5.

CAPVT IIII.

1 PErsonas. Casus. Si † appellans, infra terminum à iudice, à quo appellauit, uel à seipso statutum appellationem non prosequitur, sententiæ, uel iudicio illius stare compellitur. & sunt duo dicta. secundum ibi, Si autem. & pars huius, supra de testi. perso- 2 nas [Conuenienter] seruabitur ergo † mediocritas, non prolixitas, ut hic. nec cogetur ut i diplomate. ff. de uer. ob. cōtinuus, secundum Vin. & consuluit Host. q potius concedat longū, quàm breuē [contradictione] poterit tamen ex iusta causa iterū appellare. j. e. directæ, & supra ti. 1. cū causa [Si autem] dicit Inn. q supra locutus est, quando pars appellans præfixit longum terminū, quē postea iudex abbreuiauit: hic loquitur, quando ipse idē appellans præfixit congruū terminū. Dicit Hostien. q ibi ad unum, s. ad præsentandum, & hic alius statuitur terminus, s. ad prosequendū [Sententia] 3 i. iurisdictioni: quia licet † appellans à diffinitiua non prosequatur appellationē. j. terminū profixū ab homine, propter hoc non est rata sentētia, donec lapsus sit terminus iuris. nec ob. infra c. 1. & c. sæpe, quæ cum similibus sunt intelligenda de termino iuris. Alij dicūt, q utroq; termino lapso iuris, vel hominis rata manet sententia, & hoc uidetur uerius, Inno. & dicam etiam post eū infra e. ex ratione, super fi. 1. glo. uer. sed & s̄m Inn. Ratio: quia post terminū appellationis psequendæ præfixum à se, uel à iudice, uel à iure appellationē prosequi non potest, sed nec appellare pōt de nouo: qa nec grauari pōt à iudice, qui in examinatione causæ amplius non procedit: quia nec habet ultra, quid faciat, nisi q sententiā exequatur, supra de offi. dele. significasti, & c. in literis, secundum Inn. nisi in executiōdo modū excederet, quod dic, ut supra ti. 1. q ad con- 4 sul. secundū Hosti. ¶ Gl. 2. † tractat de triplici termino 5 appellationis. ¶ In † glo. 2. ibi, statuitur] de hoc. 2. q. 6. appellatione [& ibi, cum causa] & infra de elec. c. 1. & c. cupientes, de of. or. quāuis, li. 6. ¶ In ult. glo. in fi.] dicit Ho. ex tunc. i. ex quo certū est, q contempserit: quia tantū fluxit

fluxit de tēpore, quod impossibile apparet illum ad tempus peruenire posse, ar. ff. de uer. obli. stipulationes, & l. continuus. Tu dic contra, ut dicam infra eo. a reprehensibilis. [a] Illud autem putat uerum Hostien. nisi ageretur de executione sententiæ, & tempus quadrimestre adhuc non esset elapsum, ff. de re iudi. l. 4. §. si quis,

ANNOTATIONES.

a ¶ *Reprehensibilis*, Super uer. infra quem, & uide glo. super uer. elapsis, in c. commissa, de elec. lib. 6. glo. no. & ibi uide Bar. in l. cū stipulatus sim mihi à Proculo, ff. de uer. ob. & eo. titu. l. hoc iure.

SVMMARIVM.

1 *Ad appellationem prosequendam habet annum appellans, ex causa biennium, nisi in casu: & si intra id tempus non prosequitur, quid iuris, & nu. 3. ad dictio. tenebitur, & nu. 6. ad uer. ad quē.*
Appellare potest de crimine impetitus, nisi sit notorius, ibid.
2 *Appellationem prosequendam quo casu biennium concedatur.*
Moderatio respicit hic diminutionem, non augmentum.
3 *Terminus ad appellationis prosecutionem statutus intelligitur ad inchoandum, non finiendum.*
4 *Litis ante ingressum, qualiter accipiatur.*
5 *Inter prouocationem, & appellationem quæ differentia.*
7 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 8.*
In temporis moderatione quæ consideranda. §. 1.
Induciæ, siue termini quæ elongari, & quæ decurtari possint à iudice. §. 2. & num. 9.
De appellatione prosequenda non cogitur quis cauere, ibid.
Cogitur tamen aut prosequi, uel ad iudicem redire nu. 11.
9 *Additio glossarum.*
10 *Appellare nunquid liceat quandocunque, & quando expressa causa & quando secus.*
12 *Absens, & irrequisitus nullus condēnatur etiā notorius, & ratio.*
Condemnatio omnis, maximè nimis accelerata odiosa, ib. d. ad fin.

CAPVT V.

1 **CVm sit Romana.** Casus. Appellans † ad prosequēdum habet annum, ex causa biēniū, nisi iudex moderetur, & si infra id tēpus non prosequitur, est rata sententia: uel redit ad primum, si ante sentētiam appellauit, qui de crimine impetitur, appellare pōt, nisi sit notorius. Et primò ponit terminum appellationis prosequendæ. secundò pœnam non prosequentis, ibi infra, quod. tertio ibi, præterea, an de crimine delatus appellet [*Appellationibus*] ante, uel post sententiam [*Indulgetur*] ad finiendā a causam, [a] Pe. ut in auct. ei qui, quam alleg. gl. [*Euidenti*] 2 debet † ergo illa probari, nisi sit notoria: aliter nō habebit biennium, infra c. constitutus, uer. intellecto, secundum Host. & Inn. [*Et personarum*] in antiqua dicebatur, & temporis qualitatem. uerbum, Personarum, & negocii, fuit gl. T. [*Recisius*] i. breuius [*Moderatus*] diminutionem respicit, non augmentum, infra de uer. sig. 3 c. fi. [*Infra † quod*] s. tempus annale non abbreuiatū, uel abbreuiatum non ad finiendam, sed ad inchoandam ap. causam, secundum Host [*Non fuerit prosecutus*] non dicit, finita non fuerit, ut proxi. dixi. & intellige de eo, qui potuit secundum Vin. alle. de conces. præben. qa [*tenebit*] etiam si postea appellans cum appellato, uel ipse appellatus principaliter prosequatur appellationem ut in Clemen. eo. ti. si appellationem [*Causa*] appellationis, & principali, Pe. [*Si uerò*] interpositio est, ut pateat responsio alteri membro, quādo ante sentē4 tiam appellatur, Inn. [*Ante † litis ingressum*] i. ante lit. cōte. infra de uer. sig. ex parte 2. [*etiam extra iudicium*] q. d. etiam ante, quàm sit citatus, nedum post, quàm fuerat citatus ante litem conte. [*Sed prouocationes*] de hoc 5 supra de maio. & obe. dilecti. & quamuis † prouocationes iure appellationis ferè per omnia censeantur: est tamen differentia secundum Inno. quia in propria & stricta locutione appellatio, quæ fit ī iudicio. & in causa iam cœpta, prouocatio, quæ fit extra iudicium, & in causa nō cœpta. unde dicit prouocatio ad causam, b s. incipiendam. [b] secūda, quia in iudicio appellans, nō prosequens intra terminum assignatum, non audit amplius super eo, sup quo appellauit, ut hic, & supra c. proxi. secus in prouocatione extraiudiciali, ubi nō obstante lapsu termini, semper prouocans audit. nō enim debet impediri, quin & alio iure se iuuet secundum Inno. sed Hosti. dicit & alias esse differentias, de c quibus remittit infra. c. bonæ, ad fi. [c] [*Ad † quem*] uel à 6 quo; & tunc intelligas post lapsum terminū iuris, uel hominis [*Raptor sit*] sicut dicit aduersarius, sed ipse negat [*In iudicia*] ante sententiam, uel post. & idem si extra iudicium, ut supra Ho. [*Ecclesiasticas*] aliud inter seculares, infra. c. super eo. 2. [*Ille*] Corinthius, qui publicè nouercam uxoris loco tenebat [*Excommunicauit*] i. 7 ad Corinh. 5. cap. ¶ Glo. 3. † arguit, alle. tria iura. in contrarium alle. alia tria, & iterum per alia tria coadiuuat primam partem, & soluit dist. demum quærit, ponit opi. & soluit. ¶ [*Glo. propriè*] ponit duas lecturas eius, qđ hic de prouocatione dicitur. ¶ [*Glo. sed non uidetur*] obiicit, & soluit. ¶ Vlt. gl. allegat contrarium, & tripliciter 8 soluit. ¶ [*In † glo. 1. ibi, ei, qui appellat*] can. in uer. præalleg. ¶ [*In glo. 2. ibi. §. ult.*] uide de fide instru. contingit, super glo. 2. [*& ibi. & l. fi.*] uide de proba. tertio; super gl. [*& ibi. §. 3.*] cum sit opus in publico, exigitur satisdatio decennii. si in priuato. prætor quoad illā arbitratur tēpus [*& ibi, non nunquam*] uide de dila. c. 1. super gl. 2. [*& ibi, l. 2.*] uide supra ti. 1. quod ad consul. super glo. pen. ¶ [*In glo. 3. ibi. l. 2.*] uide supra [*& ibi, si quis condemnatus*] uide in præalle. c. quod ad consul. super gl. pe. [*& ibi, non nunquam*] uide supra [*& ibi. §. 2.*] Si promitto existens Bononiæ dare Ephesi, arbitrabitur bonus uir. i. iudex tempus, quo illuc ire possit, & considerabit tempus, ætatem, sexum, & ualetudinem [*& ibi, exprimi*] loquuntur. ll. istæ de ratihabitione domini, q̄ debet fieri, quā cito certior factus est. accipitur enim hoc cum aliquali spacio temporis, &c. ¶ [*In gl. sed non uidetur, ibi, eos, in fi.*] ibi dicitur, ꝙ non cogitur quis cauere de prosequēda 9 appellatione. ¶ [*In † glo. 3. ibi. de hoc*] & infra de reg. iu. indultum, li. 6. ubi uide de hoc [*& ibi, solutio*] dic secundū Ala. [*& ibi statuta*] hoc dixit Tan. dicebat tamen hic, ꝙ d licet superioris induciæ abbreuiari [d] & elongari possint, non tamē penitus denegari [*& ibi, quattuor [e] annorum*] dicit Gof. idē in semestri dato ad redhibēdum. ff. de ædil. edic. cum sex, uel ad conferendum beneficia, de sup. neg. præla. licet, de conces. præbē. c. 2. & c. quoniam, & in 60. diebus, qui dantur ad accusandū uxorē iure mariti. 4. q. 4. §. aliquan. Gof. [*& ibi præterea*] & supra de procur. dilectus [*& in fi.*] Host. remittit ad sum10 mam, c. t. §. 1. tempora. ¶ [*In glo. quandocunque ibi, non † expresso*] hoc uerū restringendo ad casus decre. ut debitus, infra c. in fi. uel dic grauamine expresso, infra eo. cū in ecclesia. uel dic passim. i. tā in iudicio, quàm extra, ut tamen, quando extra iudicium appellet à iudice, causas exprimat, uel probabiles coniecturas, infra eod. bonæ, ad fin. & c. dilectis, §. quia uero. Si autem extra iudicium ab aduersario appelletur; nulla causa requiritur, secundum Ho. qui sic dicit intelligendam decre. cordi. infra c. ti. li. 6, ¶ [*In glo. propriè, in fi.*] & de ipsarum effectu no. infra c. non solum, li. 6. ¶ [*In gl. sed non 11 uidetur*] hæc glo respicit literam, ad quem. unde † dicitur, infra ꝙ compellitur alternatiuè, s. ꝙ aut prosequatur, aut redeat ad iudicē à quo appellauit. ¶ [*In glo. ulti. 12 ibi, notorium*] dicit Hostien. ꝙ licet notorius quo ad satisfactionē, uel restitutionem faciendam absens & irrequi-

requisitus posit condemnari nunquam tñ excõicabit nisi monitione præmissa.infra de sen.ex.sacro,nec hodie sine scriptis,eod.tit.c.1.lib.6.unde cũ hic de excõicatione loquamur, necesse est per suppletionẽ legis,ut sequitur in glo. Alij dicunt ſm enim nullum absentem condemnandum.nisi sit contumax.3.q.9.per totum.C.quõ & qñ iudex.eaque.ff.quæ sen.sine app.rescin.l.1.§.item eum ex edicto;& de hoc de iureiurã.

f ad nostram [e] 3. unde nullus quantumcunq; notorius sine citatione,& admonitione condemnandus est.& hoc fatetur Host.iustius & tutius. tum quia multi dicuntur notorii,qui nõ sunt,infra eod.consuluit,idest tum quia & si notorius , quandoque legitimas exceptiones habet,quæ sunt admittendæ, de offi.deleg.ex par.2.de rest.spo.literas,ad fi.tum quia omnis cõdemnatio,maximè nimis accelerata.odiosa,ar.ff.de act.& oblig.Arrianus,& supra tit.1.c.fi.& c.cum Bertoldus, uetsi.postmodum [*& in fi.*] ſm T.& idem Inno.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ad finiendam causam. Adde, quòd dicitur finisse, qui reportauit sententiam: aliàs non,etiam si conclusisset in causa Rota, eo. titu.in antiquis.

b ¶ Incipiendam . Vide Ioan.Andr.qui ponit unam differentiam in appell.iudiciali,& extraiudiciali in c.cum super,in glo.quæritur quomodo,in prin.de re iudi. uide aliam differentiam,infra super glo.quandocunque, per Ioan. And.post Host.

c ¶ Ad fi. Vide in c.dilecti,de maio.& obe.& in c.cum nobis olim, de electio.& in c.cum in cunctis,de his,quæ fi.à ma.parte ca.plenius per Ioan.Andr.de materia appell.extraiudicialis, & per Bar. in l.si res,ff.de app.recep.

d ¶ Abbreuiari . Adde, quòd omnis dilatio legalis ex causa mutari potest per iudicem.adde Bar.in l.a.ff.de re iud. Bu.in c.a.de dila. & Ang.in d.l.a. Domi.in c.de causis,de offi. deleg. in a.col.

e ¶ Quatuor. Contra hoc,quòd dicit gloss.de quatuor annis,tenet Bar.in l.a.ff.de re iud.& probatur per l.intra utile, ff.de mino.& not.ibi,& in l.fi.C.de tempo.in integ.resti.Et uide glo.quæ incipit,hoc est in Clem 1.de restit.in integ.

f ¶ Nostram. Ibi uide in glo.a.& super illa Io.An.& de elec.bonæ, primo, in glo.infra de fi.presb.& de offi.dele.c.1.lib.6.& gl.quæ incipit,simile, & super illa Io.An.de re iud.cũ olim, & per Guil. de monte Lau.& alios mod.de re iud.pastoralis,in Cle.

SVMMARIVM.

1 *Conueniri possim in alia causa coram iudice, à quo appellaui in alia,nisi eũ suspectum recusem,& quomodo id intelligatur, ibid. infra,& num.5.*
Occultum & manifestum iure differunt,ibid.
Prouocasse est sententiam non seruasse, ibid.
Iuris antiqui, & noui diuersitas,& quæ hic,ibid.in fi.
2 *Maximè , comparatiuè hic accipitur .*
3 *Epilogus, & additio glossarum, & num.5.*
Legis unic.ff.apud eum, à quo, intellectus, eod.num.4.
Recusare'ne possim eum,à quo appellaui,in alia causa, & quando, & quibus probatis,ibid.& supra num.1.
5 *Recusationes , & appellationes pariter restringendæ.*
Appellatio ubi contumaci prohibetur,sic & recusatio,ibid.in fi.

CAPVT VI.

1 AD hæc,si in una Casus. Corã iudicẽ.à quo in una cã appellaui, possum in alia cõueniri , nisi eum recusem suspectũ [*Crimen*] occultum, Hosti.secus.si manifestum,ut in gl. [*Illam*] rẽ. super qua cõuenitur, uel accusatur [*Eum*] iudicem, à quo appellauerat [*Suspectum*] uẽ enim prouocatus.dicit enim canon, Prouocasse enim est nõ seruasse sen-
a tentiam.l.di.si quis præpostera,ubi de hoc [a] [*Vitare*] ex aliqua iusta cã,non eo,q in alia cã appellauit.uel loquitur ſm antiqua tpa,ſm q̃ licebat sine cã appellare, sic & recusare,inf.eo.sup.eo.2.ſm Inn.[*Alioquin*] i.si non
2 uult eũ recusare [*Maximè*] istud † comparatiuũ probat, qd loquitur tã in ordinario,q̃ in delegato ꝯ lectu.lac.
3 de qua dicam super glo.¶ Prima † glo.alleg.unam concord.obiicit de una.l.& soluit;demũ quærit.& soluit.
4 ¶ [*In † glo. 1. ibi, proposuit*] adde, quod ibi no.quod hoc etiã tenet Tan.Inn.& Ho. & uide, quod no.inf.eo tit. pastora.in glo.qui enim [*& ibi.l.una*] uariæ solutiones dantur ad hanc.l. Dixit Iac. q lex loquitur in ordinario.hic in delegato, & exponit,iudicis,delegati. Alioquin.i.nõ sit delegatus,Maximè p tñ.sed hæc lect.reprobaẽ.inf.e.proposuit.quæ in ordinario loquiẽ. Dicit Host.q lex loqtur qñ iudex nõ recepit appellationẽ;hic,& inf.e.pposuit, & c.accepta, qñ iudex recipit & approbauit;ad hoc.inf.eo.sępe,& de of.dele.pastora.§. præterea. uel ſm eũ lex loquitur finita causa appellationis:hic uerò ipsa pẽdẽte. uel dic. ut in tex.ſm In. dic q sola depẽdẽtia appellationis nõ facit iudicẽ recusari vt suspectũ,absurdũ.n.eẽt,q eũ ex facto meo & à mea uolũtate pcedat appellatio, per breuẽ schedulã appellationis, forte ex falsa cã & ad hũc finẽ interiectæ sic effugerẽ & impedirẽ iurisdictionẽ iudicis mei.vnde dico,q sicut in aliis recusationibus,sic & in ista recurreretur ad arbitros, corã quibus nõ erit mihi satis probare pendẽtiam appellationis: imo habeo necesse probare ueritatem grauaminis;quo probato arbitri pronunciabunt illũ suspectũ . & demũ ad aliũ finẽ,scilicet reuocationẽ grauaminis habeo probare idẽ corã iudice ap.nec est hoc nouũ. sup de testi. ueniẽs.2.de rest.spo.solicitè, & dicã de sen.ex.licet, in fi. li.6. Item hic nõ est satis probare grauamen ex re tñ, q appareat nõ fuisse ex mente.sed in causa appellationis sufficit probare grauamen ex re. ut dicã,inf.eo.ex
5 parte [*& ibi, indistincte*] glo. Lau.quod expressius tenebat Goff.dicens,q aliud ſm l.& aliud ſm cañ.q declarabat Host.q sicut leges restringũt appellationes, ita & recusationes,infra eo.super eo. [*& ibi, uitare*] Idem, si fuit contumax in appellatione prosequenda : quia sicut tunc non appellat,sic nec recusat. supra c.proxi. infra eo.super eo.2.secundum Vicen.& Innocen.

ANNOTATIONES.

a ¶ Hoc. In gl.& ibi collige rationem huius c.& similium.ad idem. l.3.in prin.C.de summ.tri.& l.fi.C.quando prouo.non est nec.& uide ibi glo.& in l.in maioribus,C.de app.

SVMMARIVM.

1 *Appellationem suam, si superior,ad quem appellauit aduersarius, ignorat,te poterit excommunicare comparere nolẽtem.& quid si tantum aduersarius certus est, an tenebit quod fecerit contra te iudex , num. 5.*
Appellatio denegatur à ciuili iudice. & quo ad Papam,ibid.
2 *Decretalis hæc quando locum habeat.*
Appellationis iudicem eligere est appellantis, non appellati , ibid.
3 *Appellare ad Papam, & ad legatum eius idem est hic.*
Iudex suus appellatus,ĩtelligitur proximus,ibi.et episcopus,n.10.
Appellationis prosequendæ tempus pars appellans,uel iudex moderatur, ibid.
4 *Veritatem tacere licet noceat in impetrando,nõ tamen in iure prosequendo, & ratio.*
Allegare contra se quis non tenetur,ibid.& nu.5.uer.sed dices.
Citatus uenire debet, non mittere , ibid.
Non uenire, uel uenire,& illicentiatum recedere, par est,ibid.
5 *Appellatio si ab utraque parte sit interposita ad diuersum superiorem, utru & quibus casibus præualeat,& à iudice quod fit, an teneat, & à quo,& quando, ibid.*
Ignorantia excusat iudicem contra me procedentem,eius tenet processus, & quibus casibus hic.
Compensatio & scientiæ cum scientia, & doli cum dolo, & culpæ cum culpa fit ,ibid. uersi. sed dices.
Processus quando non teneat iudicis ,& quando teneat ex scientia nõ suæ iurisdictionis,& suæ, sed impeditæ,uel aliàs,ibi.& u.6.
Appellatio debet ad iudicem,uel ad partem peruenire,& à quorũ alterutro sit, præterquam in casu, & quo,ibid.uers.Hoc autem intelligi,circa fi.aliàs si fiat in occulto non ĩpedit processus,n.6.
7 *Iudicium pro sententia.*

Iudicandi sunt laici subiecti ecclesiasticæ temporali iurisdictioni secundum canones, non secundum leges in his, quibus discrepant leges à canonibus, ibid. in alijs casibus ibid. ad uersi. non tenere, quid iuris sit, remittit.

Etsi pro quamuis, ibid.

8 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 9.*

Appellari non licet secundum leges ad imperatorem, omisso medio, secus, si ad Papam, & num. 10.

Contumax dicitur, qui uocatus, non iuit ad prætorē, & non allegauit suum priuilegium. §. 3. & num. 10. §. 2.

10 *Additio, uel suppletio glossarum.*

CAPVT VII.

1 Si duobus. Casus. Superior † ad quē tuus aduersarius appellauit, si ignorat te super eadem causa ad Sedē Apo. appellasse, te corā ipso comparere nolentē poterit excōicare: hoc primo, scdō dr. q de ciuili iudice, qui non sit de tpali iurisdictione ecclesiæ, nō appellatur ad Papam. 2. ibi, Denique. Et, vt 2 † dixit Inn. hęc decr. locum hēt, qñ ex sententia uterq; litigantium reputat se grauatum. non enim grauato appellante ad archiepiscopum, non grauatus diceret possēt, & ego appello ad Papam, uel uolo, q appellatio tua agatur coram Papa: quia non appellati, sed appellātis est eligere iudicem appellationis. potuisset tñ f̄m eum habuisse locū in aliis casibus per antiqua iu3 ra, f̄m quæ licebat appellare sine causa [*Ad † nostram*] idem uī de legato, supra de offi. le. c. 1. f̄m Hos. de hoc in Spec. de app. §. nunc tractemus uer. quid si à sententia [*Sui iudicis*] i. proximi superioris suo iudici, coram quo litigabat. Inn. [*Diem appellationis*] prosequēdę qui per appellantem, uel iudicem moderatur, supra eod. 4 personas. & c. cum sit [*Tacito*] licet igitur tacere † ueritatem noceat impetranti. nō tñ ius suum prosequenti. nec enim tenetur quis ꝯ se allegare. de proba. c. 1. & dicam infra [*Citatus*] coram iudice minori. tenebatur ergo uenire, uel mittere, sic infra eo. cum parati. Hos. [*Compeuit*] idem, si illicentiatus recedit, de quo remittit Host. supra de do. causam [*Promulgatam*] per mino5 rem iudicem [*Cognouit*] quid ergo si aduersarius † certus est, sed iudex ignorat? dicunt quidā, ut refert Inno. q tunc mero iure tenet excōicatio, processus, & mul ta imposita contumaci: tñ irritabitur in causa appellationis. Alij ꝯ. q nō irritabitur: quia sic ꝯ quem lata est fem̄tia, petat illam irritari, oportet eum causam assignare, quam si assignet dicēs, Tu sciebas, q ad Papam appellaueram, ille respōdet, & tu sciebas, q ad archiepiscopum appellaueram, coram quo prosequi poteram, quāuis præfertur tua, si illā prosequi incepisses; a uide, quod dixi de constit. cum M. in glo. diuersa, uel si hoc coram archiepiscopo allegasses, f̄m Inno. & allegabit f̄m Host. q uideatur tacendo tacitè suæ appellationi renūciasse, infra eo. solicitudinem. §. fi. nec est quid imputari possit archiepiscopo ignoranti. unde f̄m Innoc. si archiepiscopus sciret, nec citare deberet, nec in aliquo procedere, nisi de cōsensu partium, cū ex quo hoc nouit, iurisdictionem ad Papam sciat deuolutam. & ideò nec teneret citatio, nec per ꝯñs eius sententia in hoc casu, ar. C. ne de stat. defun. l. pe. Si aūt b hoc ignorauit, tenet sua citatio, & excōicationis sen c tentia, & processus ita, q si lis fuit contest. corā primis iudicibus in causa appellationis, q cedet lite non contest. f̄m id, quod legitur, & not. in c. per tuas, & ēt si sit de casibus illis, in quibus non contestat lis, de quibus legitur, & not. s. ut lit. non contest. qm̄, in eisdē lit. non contest. proceder. & est rō, quare tenet processus: quia ignorantia facit ualere in his, quæ fiunt ratione publici iudicii illa, q alias non ualerent. ff. de offi. præto. Barbarius C. de test. l. 1. f̄m quosdam. uel dic, q melior est ratio hęc, i. quia cum ordinarius iudex sit, in causa appellationis, & in aliis suis casibus mero iure tenet, qđ ab eo fit, nisi per appellationem, uel recusationem iurisdictio suspendatur, infra eo. solicitudinē. Sed dices, nonne in quæstione præmissa dēt aduersario nocere sua scientia? respon. nō, qa sciētia unius cū scientia alterius compensetur, sicut & delictum cū delicto. j. de adul. c. pe. & dolus cū dolo. ff. de dolo. si duo, & culpa cū culpa. ff. de compen. si ambo. sed & cū uterq; litigātium sibi adinuicē aduersentur, non tenetur vna pars ius alterius partis pro ipsa & ꝯ se allegare, arg. in eo, qđ leg. & no. ꝯ. de proba. c. 1. licet iudex nō debeat admittere petitionem appellantis ad eū, si ueritatem nouit. nam si ipsam ignorat, tenet processus suus, ut dictum est. imò plus uī dicendum, i. q si postquam incipit sequi litem appellationis coram archiepiscopo, is, q ad ipsum appellauit, & aduersarius legitimè citatus, contumaciter renuat cōparere, & ideo procedat archiepiscopus in appellationis causa, si idem cōtumax postmodū ueniat, & ad impediendū proces. dicat se appellasse ad Papam, nō est super hoc audiendus, sicut nec audiretur, si in processu semper pñs fuisset, & hoc tacuisset: quia qui abest cōtumaciter, nō minor est pñte, in auct. ut oēs obediant iudici. §. si aūt ille, coll. 5. & no. supra de dila. præterea. & est si. qđ nō de elect. c. 1. li. 6. in gl. ubi enim hoc ēt dicimus f̄m Inn. q si vna pars tium vadat ad superiorem, ubi appellatum non est, & scienter falsò dicat se appellasse, vel dolo taceat se appellationi, quā fecerat, renunciasse, & ideo iudex hoc ignorans procedat ad sententiā, totum erit, quicquid egerit, reuocandum, vel per cōdictionem sine causa, b uel per restitutionem in integrum ex generali clā, vel per querelā falsi. ff. de iudi. si prætor, & patet in eo, qđ leg. & no. supra de rest. in integ. ex literis, & de exce. cū uenerabilis. §. intelleximus, versi. si. uide. qđ ꝯ hoc no. Cōpo. in decr. super literis, de rescr. ubi dixi post glossas, ut in uersic. item quærunt. In casu aūt, in quo hæc decr. loquitur, non dr dolo facere ex hoc, q tacet appellationem ad Papam factam, quælibet alteri præfeſratur: si m̄ aduersarius hoc taceat, nec excipiat, tenet processus habitus coram archiepiscopo ignorante, q & si hoc sciret, posset tñ hoc mō citare illum, qui ad Papam scit appellasse, ut tali die comparcat, si eligeret causam appellationis prosequi coram eo, f̄m Inn. unde dicit Hos. q fieri debet de hoc fides, i. q archiepiscopus hoc sciuerit; alleg. de rescrip. cū contingat. Dat Host. talem regulam, q si iudex sciat se non esse iudicē, uel non debere procedere, & procedat, nō ualebit d processus, ut hic. & ff. si quis in ius uo. l. 2. in fi. saluo e eo, quod not. supra tit. t. ad probandum. Si aūt sciat se esse iudicem, ignoret aūt impedimētum processus ex alieno facto proueniens, dēt esse probabilis ignorantia excusata. arg. infra de cle. ex. mini. apostolicæ, licet in suo facto nō sit error probabilis, supra de rescri. ab excōicato. & est simile, infra eo. dilectus. §. fi. hæc autē hñt locum tīr. nam in casibus, in quibus appellatio ēt frustratoria ad Papā facta defert statim negociū inso lidū ad curiā, nullus erit processus archiepi, quātumcunq; ius ignorātis, sicut patet in casibus sedi apostolicæ reseruatis; qđ die, ut legit, & no. j. eo. vt debitus, in fi. & de accu. cū dilectus. §. unico. & est rō, quia in quibusdam ex illis metropo. nullo modo iudex est. in aliquibus autem & si iudex sit, tamen statim appellatione emissa definit esse iudex, ut patet in eo, qđ ibi not. hoc aūt certum est, q processus coram non suo iudice habitus nullius est momēti, vt patet in eo, quod legitur, & not. supra de iud. at si clerici. 1. respon. hoc autem Intelligi deber, quando appellatio saltem ad partem peruenit. hoc enim necesse est, q ad iudicem per ueniat appellatio, uel ad partem, arg. in eo, quod legitur & not. supra de procur. auditis, & c. mandato, maximè

ximè cum nemo appellet nisi à iudice, uel à parte, nisi ubi iustus metus excusat, ut infra c. si iustus metus, & de hoc not. plenè infra de crimine falsi. c. fi. sup uerbo, ad renunciandum, ſm Host. uide ad materiã quæstionem. quam posui super regula, scienti, de reg. iur. 6 lib. 6. [*Appellasse*] parum iuuant† ergo ſm Pe. & Abb. appellationes. quas aliqui, timentes processum ordinariorum, faciunt coram testibus in occulto, ex quo enim ignorãt ualent processus ipsorum, & hoc, si certificari potuerunt: aliter secus; de hoc infra eo. sugge- 7 stum [*Iudicium*] idest sententiam. T. & facit quod not. de reg. iu. in iudiciis, lib. 6. [*Nostræ temporaliter*] dicit Ho. hic arg. expressum, ꝙ laici subiecti ecclesiasticæ temporali iurisdictioni in his, quibus discrepant leges & canones, nõ sunt iudicandi ſm leges, sed ſm canones. Remittit, de test. cum esses, & c. seq. infra eo. Romana. §. debet, lib. 6. procedit autem hoc arg. ex hac decr. ut exprimunt Petr. & Abb. quia hic loquitur de appella. interposita etiam ante sententiam, quam tamẽ leges non admittunt, infra eo. super eo. 2. cõcor. quod dixi supra de fo. competẽ. licet. 1. in fi. [*In aliis*] qui subsunt principibus, non ecclesiæ [*Etsi*] pro quamuis, Tan. [*ecclesia*] generalis, uel specialis quarundam partium, quod plus placet [*non tenere*] nisi in casibus not. de fo. 8 compe. licet ex suscepto, inno. ¶† Secunda glo. ponit 9 duas lect. ¶ Tertia glo. obiicit, & soluit. ¶† *In 1. glo. ibi, imperatores*] si ad imperatorem appelletur, saltẽ omisso præside, remittit causam ad præsidẽ. ¶ *In glo. 3. ibi. §. 1.*] ibi sic dicitur, Is, qui ad maius auditoriũ uocatus est, si litem inchoatam deseruit, contumax nõ uidetur [*& ibi, si quis ex aliena*] uide de accu. ueniens, super ult. glo. [*& ibi, prætorem*] ut hoc ipsum sciatur, an iurisdictionis eius sit, ut ibi. ¶ [*In 4. glo. ibi. l. 2.*] uide quod dixi supra glo. proxi. [*& ibi. l. 1. in fi.*] uide de senten. excom. cum 10 ab homine, super 1. gloss. ¶ *In † glo. 1. ibi, argumentum expressum est*] infra eod. dilecti. ultimo. ¶ *In glo. 2. ibi, episcopum*] secundum Tan. qui exposuit, sui iudicis, idest episcopi, qui suus iudex est. ¶ *In gloss. 3. ibi, solutio*] secundum Lauren. & Tan. [*& in fi.*] de hoc infra de accusa. ueniens, in ultima glo. ¶ *In glo. ergo si, in fi.*] & infra de regulis iuris, cum, qui certus, libro 6. ¶ *In glo. pen. in fi.*] de testamen. Rainucius, & Rainaldus.

ANNOTATIONES.

a ¶ Diuersa. Valet enim iudicium coram diuersis habitum, ut ibi nota. & hoc in ciuili. in criminali autem, quid iuris, unde plenius Bart. in l. sepulchri, ff. de sep. uio. à prædictis excipe causam, de rescrip. dispendia. §. reus quoque, lib. 6.

b ¶ Ignorauit. Quia ratione dubii potest esse iudex iuxta nota. in capitulo ueniens, de accusatio. & cap. super literis, de rescriptis, cum materia, Bald.

c ¶ Excommunicationis. Contra, quia in tali sententia ueritas, & non opin. attendi debet, & talis iudex in ueritate non est iudex, & hoc uidetur tenere Ioan. And. ponens dictum Vin. in c. significantibus, de offic. deleg. quod ponit non ibi, sed in Specu. de expen. §. si ante, uersicu. sed quis, in cap. impetrantem.

d ¶ Non ualebit processus, Adde Abb. hic, & nota quod si tacitus fuit contu. nunquid per contumaciam uidetur prorogata iurisdictio. l. si qui ex consensu, & ibi Bald. C. de epi. audi.

e ¶ In fi. Idem not. supra uersi. unde secundum Innoc. & uide Ioan. And. de dila. præterea, in glo. ma. & Bart. in l. 2. hic alleg.

SVMMARIVM.

1 *Appellans auditur etiam post biennium, qui prius prosequi non potuit.*
Impeditus anno primo non necesse habet ante eius finem petere secundum, sed eo finito peti poterit, ibid.
2 *Appellationis prosequendæ tempus quando incipiat currere, & quando prosequi sufficiat, & finire prosecutionem, nu. 3. & 13.*
4 *Impedimentum prosecutionis appellationis per legitimam probationem ostenditur.*
Prosequi impeditus an per restitutionem in integrum, uel ipso iure seruetur illæsus, ibid. & nu. 7. & 13. & quibus impediatur modis, ibi. & quantum tempus ei resarciatur, & quãdo ipso iure, uel aliàs, num. 14. & 17. an debeat protestari, num. 11.
5 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, num. 6. & 7.*
Impotẽtia prosequendi pluribus modis intelligitur, remis. & n. 13.
Fatalia non currunt ipso iure quando uiæ sunt clausæ, eod. num.
8 *Iudicis impotentia, uel negligentia quando excuset à prosequenda appellatione, & num. 9. & quis cogi possit, uel alio remedio & quo uti quis possit contra eum, num. 9. & 10. & quando appellatio est deserta ex persona iudicis, eod. num. 9.*
9 *Summitas quid.*
Summi appellatione qui quæ'ue nuncupentur.
10 *Delegatus negligens in prosecutione appellationis an compelli queat per ordinarium suum.*
11 *Sententiam exequi iudex an lapso anno possit, si impeditus non sit protestatus.*
Executio sententiæ an teneat absque citatione, & quibus casibus, ibidem.
Executor an teneatur ordinem iudiciarium in citatione, & aliis q; seruare, ibid. & quando appelletur ab eo, ibid.
12 *Tempus ab homine statutum ad prosequendam appellationem, an habeat eandem uim, & eadem requirat, quod statutum à iure, uel aliàs succedat loco ab iure constituti.*
Arbitri ius, & iudicis an differat in termini successione ab arbitro statuti loco legalis, ibid.
13 *Casus fortuitus multi generis est, & quidã hic recusentur, de aliis agitur remiss.*
14 *Impedito cœptam prosecutionem appellationis prosequi quantum temporis indulgeatur, & quando à iure, & quando per restitutionem in integ. & nu. 17.*
15 *Appellatus quando teneatur petere in appellationis causa confirmationem sententiæ pro se latæ.*
16 *Sententia infirmationis prima sententiæ si feratur post finem primi anni, uel secundi, & postea appellatus petat executioni mandari primam, quæ lapsu primi, uel secundi in rem transierit iudicatam, an obstabit exceptio rei iudic. ex sententia. 2. & num. 18.*
17 *Prosequi quid si impediatur quis appellationem tertio anno, uel ultra, an ipso iure habebit annum quartum, & quintum, & ulteriorem, & supra nu. 14.*
18 *Rei iudicatæ exceptio ex secunda sententia contra primam quo casu non habeat locum.*
Nullitas sententiæ per replicationem peti potest, ibid. ad fi. uersic. & si excipiatur.
19 *Appellationis iudex non potest arctare tẽpus nisi ex magna causa.*
Impedimẽto cessante imputatur appellanti, si non incipiat causam agere intra annum, licet intra illum non ualeat terminari, ibid. uersic. sed & bene, uel intra secundum, si fuit impedimentum in primo, & sic deinceps, ibid.
Intra tempus certum si quid fieri præcipiatur, debet impeditus statim cessante impedimento, quamcitò potest cõmodè, quod præcipitur adimplere, ibid. uersi. & est melior.
20 *Appellantem negligentia; uel impotentia quanti temporis ex parte eius interueniẽs ab anno secundo repellat, licet in reliquo tempore fuerit solicitus, uel excusatus.*
Negligentia designat causam uoluntariam, & alia de ea, ibid. uersicu. ad primum.
Nicolaus Matarel. patria Mutinen. & ante Cynum scripsit, eod. num. §. solutio in primo.
Causa impedimenti inspicitur an remota, ibid.

CAPVT VIII.

1 EX ratione. Casus. Etiam † post biẽnium auditur appellans, qui prius prosequi non potuit. non diuiditur, uel ponit dictum, cuius determinationem interserit ibi, dummodo [*Elapso*] no. Abb. non esse necesse, quòd ante finem primi an-

ni petatur ſecundus per eum, qui fuit impeditus in
primo: imò peti poterit etiam illo finito; alleg. etiam
2 infra eodem, ſignificante [*A ſententia*] ideſt a † die, in-
fra quam fuit lata ſententia. & ſic not. quando annus
appellationis incipit currere; ad idem. 2. quæſtio. 7. an
teriorum, uerſic. & ſancimus. Hoſtien. argum. ead. q.
uerſicul. iudicibus, ad finem quæſtionis. alius intelle-
ctus colligitur ex antiqua, in qua ſic dicitur, Appella-
tionem, poſtquam biennium eſt elapſum, ſactam à
ſententia, quæ fuerat contra uos, probata &c. de hoc.
C. de tempo. appellatio. l. 1. & fi. in glo. ſic uerò, & iam
diſputaui, & terminaui & contra Hoſtien. & eſt expe-
ditum per Clemen. eod. titu. ſicut appell. & ibi uideas
3 in gloſ. ergo uidetur [*Proſecuti*] uidetur ergo † ſuffice-
re, quod infra tempus legitimum incipiat appellans
proſequi, etiam ſi cauſa non ſit finita, infra eod. con-
ſtitutus, uerſicu. intellecto, & cap. oblatæ, in princ. ſu-
pra eo. perſonas, & cap. cum ſit, vnde non exprimunt
iura decretalium, quod neceſſe ſit cauſam finire. Sed
contra. 2. q. 6. appellatore, & cap. præceden. dicit Hoſt.
primum intelligi poſſe in appellationib. factis ad prin
cipem, ubi abſq; damno moræ cauſa manet intacta.
2. quæſt. 6. ſimilis. C. de tempor. appellatio. l. fi. uerſicu.
ſi tamen. Sed quicquid dicat Hoſtieñ. hodie habemus
a expreſſum, ꝙ infra [a] annum debet appellationis cau-
b ſa eſſe finita, alias impedimẽto ceſſante [b] appellationis
c cauſa deſerta, ut in Clem. eo. tit. ſicut appellationem [c].
4 [*Conſtiterit*] per † legitimam probationem. 4. quæſti. 5.
quiſquis. 2. quæſt. 1. præſentium N. [*nolumus*] per bene-
ficium reſtitutionis in integr. ſecundum unam lectu-
ram. uel nolumus, quia nec velle debemus; & ſic ipſo
iure ſeruantur illæſi ſecundum aliã. & hæc ultima pla
cet Hoſtien. maximè inſpecta ſimplicitate iuris cano
nici, argum. de iudic. dilecti, infra eod. ad audiẽtiam,
5 & dicam ſuper glo. ¶ Prima † gloſ. reſpondet per duas
quæſtiones, de qua impotentia hoc intelligatur; & an
ipſo iure, uel per beneficium reſtitutionis ſuccurrat
iſtis. Circa primam tractat quadruplicem impoten-
tiam, ſcilicet prouenientẽ ex parte appellantis, ex par
te iudicis, ad quem, ex conſenſu appellati, & ex facto
tertij. Circa ſecundam ponit duas opin. & alteram ap-
6 probat. ¶ [*In † glo. 1. ibi. §. dolo*] uide de præſcript. auditis,
ſuper ult. gloſſ. [*& ibi, ſuper eo edicto*] uel ult. eſt, & uide
de cauſa poſſeſ. cum olim, ſuper 2. glo. [*& ibi. §. ſi dolo*]
§. penulti. eſt. & uide ſupra proxi. [*& ibi. §. ult.*] uide de
7 pœn. omnis, ſuper 7. glo. ¶ [*In † glo. 1, ibi, pluribus modis*]
de quibus uide in Spec. de appella. § nunc breuiter, in
1. & 2. col. & dicam infra in fi. glo. uerſic. hoc etiam ſe-
cundum Innocen. [*& ibi. §. ad hoc*] per quem. §. & per
cap. ſiue. 33. quæſti. 2. per decret. accedens. 2. ut lit. non
conteſt. & per iſtam dixit Ioã. de Deo, lib. 1. quæſti. 21.
fatalia non currere, quando uiæ ita ſunt clauſæ, quòd
ſine periculo curia non poteſt adiri [*& ibi, authen. ſi ta-
men*] aliàs ei tamen, & in Clement. eod. titu. quamdiu,
quæ in tribus ſupplet autẽ, ut ibi ſcripſi [*& ibi. §. ſi do-
lo*] ſimile, quod not. de præſcript. auditis, in gloſſ. ulti,
8 [*& ibi, ut compelleretur*] not. quia † per l. ſtatim alleg. pa-
tet, tunc demum negligentiam, uel impotentiam iu-
dicis excuſare, quando ſibi per ſuperiorem eius appel
lans prouidere non poteſt, uel ſaltem no. infra tẽpus
fatale ſecundum, de quo loquitur ille. §. in quo, cum
prædictum fuerit poſt ſecundum fatale appellãtem,
etiam cum per iudicem ſtetit, cadere ab appellatorio
iuuamine; ad literam ſic ſubdit, cum ſit ei apertiſſima
facultas noſtram adire maieſtatem, & tarditatem iu-
dicis in querelam deducere, & noſtro beneficio poti
ri. ſiue, ergo illud, Cum, ſit redditiuum cauſæ, & pona
tur pro quia, ſiue ponatur pro quãdo, ut dixi de com
mo. cap. uno, in princi. Concludit, quod prædixi: alias
etiam nõ ſatisfieret ei, quod ibi præcedit, & dicam in-
fra 4. col. quòd ſumma ope inniti debet litem exerce-
9 re &c. Quod autem † dicit gl. de compulſione, locum
habet in ſuperiori ordinario, & in delegante: ſed quò
ad delegãtem ordinarium, uel delegatum Papæ, qui
ſubdelegauit non in totum, eſt, & aliud remedium,
ſcilicet reaſſumendi ſe ad cauſam, uel alteri delegãdi.
maximè igitur, quando ipſe delegãs eſt præſens, hoc
pretermittere non debet appellans. certum enim eſt,
ꝙ ſummitas dicitur quoddam in re ſupremum, quo
nil amplius. unde in diuinis Trinitas dicitur ſumma,
ſupra, & infra, & C. de ſum. tri. dicitur Deus ſummus.
C. eo. tit. l. 2. in humanis animatis Romanus Pontifex
dicitur ſummus. 21. diſt. §. 1. de ſta. mo. cum ad mona.
in fi. In meritorijs ſummum bonum eſt iuſtitiam co-
lere. 11. q. 2. cum deuotiſſimam, & ſummopere cauen
dũ eſt, ne uioletur. 11. q. 3. ſummopere. ſi ergo appel-
lans ſumma ope inniti debet ad finem litis, ergo tunc
ſolum excuſatur, ſaltem poſt biennium, cum non ha
beat ultra, quid faceret; ad id ſupra de iud. cum nõ ab
homine. habẽs autem copiam delegantis, per quem
altero de tribus modis ſupradictis ſibi prouideri po-
teſt, id non petens ſumma ope niſus non eſt, & ſic per
lapſum fatalium appellatio eſt deſerta. Hoc etiã ſcias
10 † aliquos tenere etiam delegatum Papæ, qui negligit,
per ſuum ordinarium urgeri poſſe; ſuper quo uide,
quod dixi de reſcrip. c. ult. ſuper ult. glo. [*Et ibi, imputa-
tur*] ſupra de eo, qui mit. in poſſ. c. 2. & infra de reg. iu.
imputari, lib. 6. [*& in fi.*] & hoc magis placet Hoſti. ut
11 in textu dixi. Dicit hic † Inn. ꝙ iuſtè impeditus in proſe
cutione appellationis prudenter facit, ſi hoc proteſte
tur corã iudice, à quo appellauerit, ne ꝓcedat, uel co
ram executore, ne ſententiam exequatur; & ſi ꝯ fece-
rint, appellet. Sed ſi hoc non proteſtetur, & iudex ela-
pſo anno ſnĩam exequatur, tunc ſi nullum ſuberat iu
ſtum impedimentum, tenet executio, ẽt nulla citatio
ne facta. cum enim lapſu anni rata maneat ſnĩa. C. de
temp. app. auct. ei, qui appellat, reſtat, ꝙ ex quo nullũ
impedimentũ ſubeſt, quare differat iudex, executionẽ
d facere [d] põt & dẽt, & ſi partem nõ citauerit. executor
enim nec in citationibus, nec in aliis ordinem iudicia
rium cogitur obſeruare. bene tñ fatemur, ꝙ ſi pars ve
niat corã executore, & dicat ſnĩam nullã, qñcunq; eſt
audiẽda; & niſi audiat, iuſtè poterit appellare, vt patet
in eo, qđ legitur & not. ſ. de offi. dele. paſtoralis. §. 2. &
c. cũ in iure, & ſ. tit. 1. ꝙ ad cõſultationẽ, in fi. imo plus
dicimus, ꝙ ẽt ſi nihil proteſtet, uel excipiat corã iudi-
ce, uel executore; nihilominus tñ pendente executio
ne, & ẽt ea finita põt officium iudicis implorare, & q-
cunq; facta ſunt poſt appellationem ſuam, in priſtinũ
ſtatum reuocentur, infra eo. bonæ me. ſupra de exce.
dilectæ, ad fi. ubi de hoc, ſed ſi nullum impedimẽtum
ſubeſt, tunc, ut dictum eſt, ualet executio habita ſine
citatione, & ſtatuto ordine iudiciario nõ ſeruato. qđ
enim dr̃ non ualere ſententiam, uel ẽt illa, quæ extra
iudicium facta ſunt, non ſeruato ordine iudiciario à
iure ſtatuto, uel ab homine impoſito. ut ſupra ti. 1. c. 1.
64. diſt. c. fi. 65, diſt. per totum. 2. q, 1. ſi Deus. ſ. de elect.
quia Papa, de cenſi. Rom. lib. 6. ſupra de reſcri. cum di
lecta, ad fi. ſupra de offic. deleg. prudentiam. 1. reſpon.
uerſi. fi. tunc locum habet, qñ certus ordo ſtatutus eſt
& præfixus eſt procedenti, & illum omittit; quod hic
non eſt: quia nullus ordo præfixus eſt executori à iu-
re, ut dictum eſt ſm Inn. & ſi imponitur ab homine,
& excederet, ab eo appellari poſſet, ſm Ho. C. quorũ
app. nõ reſcin. ab executore. & idẽ eſt, ſi modũ execu-
tionis excedat. nã & ſi executioni nõ præfigebať ordo
iudiciarius obſeruãdus ei. tñ imponiť certus modus,
& multas exceptiones hẽt de neceſſitate iuris admit-
tere; qđ dic, ut plenè not. ſupra tit. 1. quod ad conſulta
tionem, in fi. & per hoc uř ſm Hoſti. ꝙ executor cau-

tius

tius procedet, si partes citet antequam sententiam exequatur, & audiat, si contra executorem aliquid rationabile opponatur, non ut diffiniat, sed ut per hoc instruatur. ut ibi no. etenim non solum in iudicialibus hic, sed etiam in extraiudicialibus hi, quos res tangit, & quorum interest, sunt uocandi, ut patet. ff. de aqua plu. arcen in concedendo. C. de auct. tu. l. fi. ff. de exce. nam ita. supra de off. Arch. ad hoc. §. fi. supra de maio. & obe. c. fi. & in eo, quod legitur, & no. supra de temp. ord. si archiepiscopus §. fi. maximè hi, de quibus praesumi potest, ꝙ aliquas exceptiones legitimas habeāt, quae omnino sunt admittendae, supra de offi. deleg. ex

12 parte 2. ſm Hosti. ¶ Sed & ſm Inn. scire† debes, ꝙ licet hic loquatur de anno dato à iure; idem tamen est, & eodem modo procedendum in termino dato ab homine, licet aliqui dixerint, ꝙ statim lapso termino statuto à iudice, et si legitimum subsit impedimentum, nihilominus tñ sententia transit in rem iud. supra eo. cum sit Romana. 1. respon. uer. 1. ꝙ, & c. personas, vbi dixi de hoc. arg pro hac differentia, supra de rest. in integ. cōstitutus. §. 1. ubi no. ꝙ ꝫ tpalem praescriptionem statutam ab homine necessaria est restitutio, sed ꝫ statutam à iure non est necessaria restō. l. fi. ſm Innoc. & quia, sicut dici cōsueuit, mitius agitur cum iure, q̃ cū ministro iuris. ff. de arbit. Celsus. ff. de compen. si cum militi, ſm Inno sed ad illud, quod dictum est de tpali praescriptione, rñdit Inno. ꝙ non est simile. non enim est hic reperire dr̄iam inter statutum terminum à iure, uel ab homine. nam uterque terminus iuris est: q̄a terminus statutus ab homine succedit loco termini statuti à iure; & ideo eodem iure cum illo censeri debet, ut patet. ff. si quis cauti. si cum §. iniuriarum, & patet in eo, quod legitur, & no. infra de uoto. magnae. §.

e cum igitur. 1. respon. super uers. obliget [e]. Illud autem tempus, de quo loquitur supra de restit. in integ. constitutus. §. 1. non succedit loco alicuius temporis à iure statuti. imò illi ciues de nouo sic inter se ordinauerant, ſm Inno. per hoc tamen non est sufficienter responsum ad l. de arbit. Celsus: quia ibi terminus appositus ab arbitro succedit loco temporis à iure impositi, scilicet quadrimestris. sed potest responderi ſm Host. ꝙ durius uoluit agere lex quantum ad poenae cōmissionem cum illo, qui arbitro nō paret, iuri, uel iudici. & potest reddi una ratio: quia ille, qui cōpromittit, uoluntariè hoc facit. ff. de arbi. l. 3. §. tam & si neminem. unde & si quid durum ei praecipiatur, imputet sibi, qui compromisit. ff. de arb. diem. §. stari, & qui talē eligit. ff. de mino. cum mandato, ad fi. ideoq; cum uoluntariè ad hoc processerit, si conqueratur de grauamine, non auditur. Aliud autem est in iure, iudice, ac iudicio: quia ius omnes astringit, supra de consti. c. 1. in fi. C. de legi. leges, & iudicium redditur in inuitum, ff. de uerb. obliga. inter stipulantem. §. 1. & dico in his, quae necessitatis sunt, magis est subueniēdum, quàm in illis, quae sunt solius uoluntatis. potest etiam reddi, & secūda ratio haec, scilicet, ꝙ firmitas arbitrorum ex solius poenae promissione dependet, nec aliud restat remedium contra nō parentem, nisi poenae commis-

f sio. C. de arbit. [f] l. 1, ideoque, qui non paret arbitro, in poenam incidit, ne arbitraria contingeret esse illusoria, si aliud diceretur. aliud est in illo, qui non paret iuri, vel iudici. ille enim in nullam certam pecuniariam poenam regulariter incidit: quia nec aliqua est compromissa. sed nec impunè hāc trāsibit: quia certa sunt in iure scripta remedia cōtra talem, per quae à iure, & à ministro iuris, scilicet distringetur, & si opus fuerit, punietur, vt patet in eo, quod legitur & not. de maio. & obedi. c. 2. ut lit. non contesta. tua. ¶ Hoc etiam ſm

13 †Inno. notandum est, ꝙ is, qui appellat, nō solum habet necesse, infra annum causam appellationis prosequi: imò necesse habet ipsam infra annum habēre finitam, nisi impediatur iusto impedimento, quod tripliciter prouenire potest. primò ex parte iudicis, quia non potest, uel non uult in causa procedere. secun-

g dò [g] ex parte aduersarii, qui proponit multas excep-

h tiones, uel petit, uel obtinet multas dilationes [h], uel quia infirmus est, & non potest uenire, nec in graui causa tenetur procuratorem mittere, supra de procura. querelam. tertiò ex parte ipsiusmet appellātis, qui impeditur propter suam inopiam, uel impotentiam, ut hic, quod est notabile, & argum infra de senten ex commu. quod de his. §. 1. uel propter suam infirmitatem, uel tempestatem, uel per alium casum fortuitū, de quibus ponuntur multa exempla. ff. si quis cauti. l. 2. uel impedimentum testium, uel instrumenta. quae sine culpa sua habere nō potuit infra annum, sed postea potest habere. ff. de eden. argentarius. §. cum autem: uel quia dolo, uel uiolētia cuiusque extranei impeditur, in quo casu eidem per beneficium restitutio

i nis in integrum subuenitur [i], ut not in glo. Colligunt haec in primis iuribus, & in auct. de his, qui ingredi. ad appell. 1. respon. §. 2. & 3. col. 5. sufficit ergo, ut dicit Inno. appellāti incipere prosequi lit. appellationis infra annum tali tempore, & ita tempestiuè, ꝙ si nullū inopinandum impedimētum interueniat, possit ante finem anni sententiam petere. nec imputabitur appellanti, si aduersarius petat dilationes ad reprobādum testes ipsius appellantis: ꝙ si eos reprobauerit, & ex illis solis testibus erat sententia infirmanda, eis non obstantibus infirmabitur sententia contra appellantem lata. Si autem non probauerit. uel si ex illis solis testibus nō dependeat uictoria causae, apparet. ꝙ male petita & obtenta fuit dilatio, & ideo non debet obesse appellāti. Sed & si appellatus petat dilationem ad probandum de iure suo, sicut forte & appellās habuit ipsam, ad hoc, ut de iure suo probaret; nec etiam ista dilatio imputabitur appellanti, arg. C. de tempo. resti. in

14 inte. petendae. 1. respon. & uidetur, ꝙ† si postquam appellationem coepit prosequi, per unum tātum diem

k fuerit impeditus appellans, quominus [k] infra annum super causa appellationis sententiam possit petere, ꝙ in hoc casu totus annus ipso iure sine beneficio restitutionis sibi indulgeatur à iure, sicut satis colligitur ex dicta auct. de his qui ingredi. ad appellādum: secus autem est, quando ei per restitutionis beneficiū subuenitur: quia tunc nō restituitur sibi tempus, nisi tantum, quantum propter impedimentum amisit, ar. ff. ex qui. cau. maio. ab hostibus. §. fi. & de hoc infra uer. sed quid. Item ubi de uolūtate partium differtur causa appellationis, puta quia itur ad arbitros, uel alio cō simili modo, tunc & ipso iure recuperat tēpus, quod de anno remanserat, in auct. eod. titul. §. deinceps au-

15 tem. col. 8. Item† uidetur. ꝙ appellatus circa finem primi anni, quando scilicet unus mēsis tantum de anno superest. possit petere confirmationem suae sententiae, licet uideatur contradicere, in auct. de his, qui ingredi. ad appell. §. 3. col. 5. sed non uideo rationem secundum Inno. & de hoc not. infra eod. oblatae. §. licet igitur. imo plus uidetur Inno. quia, ex quo appellans fecit citari appellatum in causa appellationis, etiam si haec citatio emanauerit in prin. primi anni; tamen ex tunc habet potestatem appellatus petendi confirmationem sententiae pro se latae; nō expectato praedicto mense iuxta finem primi anni: quia sic obtinet in causa principali. C. quomodo & quando iudex, auctēn. qui semel. multo fortius hoc idem dicendū est in causa appellationis, quae minus tēpus habet, quàm principalis, ut patet ex praemissis. C. de iudicijs, properandū. & uidetur hoc expressum in causa appellationis. C. de tempo. appell. l. fi. §. illud; & hoc quidam concedunt.

dunt, Alij uerò contradicunt. pro quibus expreſſè facit auctẽn. de his, qui ingredi. ad appell. §. quia enim, colla. 5, ubi dicitur, ꝙ ſi etiam in mediis certaminibus cauſam appellationis deſeruit; ad hoc tamen, ut petat ſentẽtiam, debet finem biennij expectare. nec obſtat ſm iſtos prædicta auctẽ. qui ſemel: quia loquitur in cauſa principali, nec eſt trahenda ad cauſam appellationis, quæ habet tempus ſuum certum & à iure determinatum.

16 ¶ Sed † quid ſi poſt finem primi anni, vel ſecundi feratur ſententia infirmationis primæ ſententiæ, & poſtea appellatus petat mandari executioni ipſam primam ſententiam tanquam quæ lapſu primi, uel ſecundi in rem tranſierit iudicatam? reſpon. ſecũdum Inno. ſed Hoſt. contra, ut iam dicam, obſtabit ſibi exceptio rei iudic. ex ſententia. 2. nec audietur, ſi dicat, ꝙ ante ſententiam infirmationis primæ ſentẽtiæ poſt lapſum anni rata manet ipſa ſententia: quia prætextu nouæ defenſionis non debet ſecunda infirmationis ſententia retractari. C. de tranſac. ſub prætextu, ſupra titu. 1. inter mona. ubi de hoc, nec ob. ſi dicas, ꝙ non ualet ſecũda ſententia contra primam lata: quia ſecundum hoc nunquam ualeret ſententia appellationis primam infirmãs. ſed nec ſuper eodem eſt prima ſententia, quæ fertur in cauſa principali; & ſecunda, quæ fertur in cauſa appellationis. uide Clem. eod. tit. ſi appellationem, ubi de hoc in glo. hoc[l] fortificat.

17 ¶ Sed quid † ſi tertio anno, uel ultra impediatur, ꝙ nõ poſſit appellationem proſequi: reſpon. dicitur, ꝙ ipſo iure habebit quartum, & quintum, & ulteriorem annum, argu. in auct. de his, qui ingredi. ad appell. §. t. Sed Innoc. magis uidetur, ꝙ ultra ſecundum fatalem nullum alium habebit ipſo iure: tamen per beneficiũ reſtitutionis ei ſuccurretur. & reſtituetur tãtum tempus, quanto fuit impeditus proſequi appellationem, ut patet in eo, quod not. ſupra eod. glo. uerſicu. ſecus autem eſt, quando ei. Et placet hoc Accur. in auctẽn. ei qui, C. de tempo. appel. ſcilicet ꝙ per reſtitutionem prouideatur. tamen uidetur uelle, ꝙ reſtituatur integer annus dicendo, ꝙ tertius annus datur per reſtitutionem. Alibi autem ipſe Accur. in auct. de his, qui ingredi. §. ſi uero, col. 6. tenet, ꝙ ipſo iure non currit biẽnium impedito, & idem not. in auctẽ. de appell. col. 4. §. ad hæc. ff. ex quibus cau. maio. ſed & ſi per prætorẽ, in 1. gloſ. ſed contrarium not. in concor. de his, qui in. §. unde hoc, in 1. glo. & C. de tempo. appell. auct. item ſi appellationem. Sed concordari poſſunt hæc, ut dicit hic glo. ut diſtinguatur impotentia prouenions ex facto iudicis cum determinatione, quam dixi ſupra ead. glo. in apoſtilla not. quia, & tunc ipſo iure ſit illæſus. & idem, ſi de uoluntate partium prorogatur, ut ſtatim dicam. ſi ex proprio reſtituatur, ut in glo. & ſolum ad illud tempus reſtituetur, quo læſus fuit, ut dixi ſecundum Innocen. Prædictæ tamen opin. Innoc. fortiter contradicit ſecundum Hoſtien. in auctẽ. eod. tit. col. 8. ubi dicitur, ꝙ ipſe appellãs ipſo iure ſeruatur illæſus ita, ꝙ nec ei obſit, etiam ſi decies millies plus, quam biennij tempus excedat. Sed illud, quando de uoluntate partium fit prorogatio per cõpromiſſum. & idem, ſi aliter quomodocunque, ut Clem. eod. tit. quamdiu.

18 ¶ Sed nec placet Hoſt. in præmiſſæ quæſtionis. certum eſt enim, ꝙ lapſo primo anno rata manſit prima ſententia. ubi nullum iuſtum impedimentum interuenit, & perinde eſt, ac ſi nunquam appellatum fuiſſet, imo & appellans à cauſa ſua cecidiſſe uidetur, ut patet in eo, quod legitur, & not. ſupra eod. cum ſit Romana. t. reſponſ. & infra eod. ſæpe. §. quia tamẽ in fin. & § ſeq. Si igitur fuit poſtea infirmata à iudice appellationis, patet, quòd ſecunda ſententia à non ſuo iudice lata fuit quia appellatio, quæ fingitur non fuiſſe, non poteſt ei dare iuriſdictionem; & ſic nulla eſt ſententia infirmationis, ſupra de iudic. at ſi clerici. ſed nec ualet ſententia contra primam ſententiam lata, de qua nec oppoſitum, nec actum fuit, vt patet in eo, quod legitur, & notatur, ſupra titu. primo, inter mona. nec obſtat, quod dictum eſt, quòd ſecundum hoc nunquam ualeret ſentẽtia per iudicem appellationis cõtra primam lata: quia hoc non eſt uerum: imo ſemper ualebit, quamdiu ex ui appellationis prima ſuſpẽſa eſt. ſed ex quo appellatio ceſſat, non ualebat; ſicut nec ualeret, ſi appellatum non fuiſſet. ſed nec obſtat, quod dictum eſt, quòd ſub prætextu nouæ defenſionis &c. quia illud uerum eſt de ſententia à ſuo iudice lata, & quæ tenet. ſed hic per exceptionem lapſus anni patet, quòd nec iudex eſt is, qui ſententiam tulit, & quod ſententia nulla eſt. dicendum eſt igitur, quòd in præmiſſa quæſtione poteſt appellatus petere cum effectu, quod prima ſententia pro ipſo lata executioni mãdetur. & ſi excipiatur de ſecunda ſententia, de nullitate poterit replicari; & hoc uelit Clemen. de qua ſupra, quæ etiam fortificat opinionem Hoſtienſ. ut locum habet etiam appellato cum appellante, uel ſine poſt fatalia proſequente.

19 ¶ Et † no. hic Innocen. quod iudex appellationis non poteſt arctare tempus, niſi[m] ex magna cauſa, infra eod. oblatę, & argumen. ff. eod. titu. l. ſecunda, & l. quarta. §. ſi quis condemnatus. Sed & bene imputatur appellanti, ſi modicum tempus reſtat de anno, quo non potuit cauſam proſequi propter impedimentum, & tunc ipſo impedimento ceſſante non incipiat cauſam agere infra annum, licet infra illum nullo modo ualeat terminari; & uide quod infra dicam. Qui enim aliud dicit, dat cauſam prorogationi litium, contra id, quod legi. & nota. ſupra de dolo, & contumacia, finem, in princip. ſecundum Innocent. & dicit Hoſtienſ. Idem ſi per totum primum annum impeditus[n] fuerit, niſi, & infra ſecundum annum, quamcito poteſt, incipiat cauſam appellationis proſequi, & hoc per eandem rationem. & eſt melior ratio in utroque ſecundum Hoſtiẽ. quia quandocunque præcipitur aliquid fieri infra certum tempus; ſi is, cui præcipitur, per idem tempus impediatur in partem, uel in totum, debet tamen ſtatim ceſſante impedimento, quamcito poteſt commodè, quod ſibi præceptum eſt, adimplere, vt patet. ff. ad Tertul. l. 2. §. confeſtim. ff. de arbi. Celſus, & in eo, quod leg. & no. ſupra de dolo, & contu. cum[o] dilecti, & optimè de elect. cupientes §. ꝙ ſi per 20. in fi. uer. & nihilominus, lib. 6. eſt hic, ſic quaſi ad literam ex cauſa ſcripta poſt Innoc. & Hoſt. faciunt.

20 † ad id, quod dubitatur, quanti tẽpis negligentia in primo anno interueniens ex parte appellanti s repellat ipſum ab anno ſecũdo, ideſt dato, ꝙ appellans una die, uel ſeptimana fuerit negligens, ſed toto alio anni tempore fuit, uel ſolicitus, uel iuſtè excuſatus, an ſibi detur biennium. & cõuertendo eodem modo quæritur, quanti temporis impotẽtia excuſet? an ſcilicet excuſet impotentia unius diei, uel ſeptimanæ ipſo appellante toto anni tempore negligente, vel ſolicito, uel partim ſolicito, partim negligente. Et ſic circa hoc dari poteſt regularis doctrina. Ad primum articulum arguitur, quod etiam modici temporis negligentia repellat à biennio, per l. fina. C. de tempor. appellation. §. illud ibi, Iubemus appellatorem, niſi obſeruauerit iudicium, & cauſam vſque ad finem peregerit, ſed per eum ſteterit, quominus omnia litis certamina impleantur, appellatione defraudari. & ibi ſequitur, niſi ipſe appellator euidentiſſimis probationibus poſſit oſtendere, ſe quidem ſumma ope niſum litem exercere; & circa quod uide, quod dixi ſuper eadem gloſſ. in appoſt. nota. quia. Sed qui etiam modico tempore fuit negligens, non implenit omnia litis certamina, nec ſumma ope niſus eſt; ergo & cęt.

Item

Item decret. cum sit, supra eod. dicit ex necessaria, & euidenti causa dari biennium. sed necessitas est uoluntari contraria, supra de iureiur. querelam. ff. quod me. causa. l. t. negligentia uerò designat causam uoluntariam, infra de concessio. preben. quia ergo negligentia, quantumcunque modici temporis, impediet dari secundum annum. Item in corpore de his, qui ingre. §. 1. & 2. & 3. sæpius iteratur, quod ineuitabilis debet esse causa, impedimentū, uel languor, propter quem datur secundus annus. sed negligentia uoluntaria, ut prædixi; ergo & c. Idem ibi 3. §. t. dicit. ꝙ nō debet appellans causam sine prouisione dimittere. sed negligens pro tunc sine prouisione dimittit causam; ergo & cet. Item obst. quod terminus hominis succedit loco termini iuris, scilicet anni. sed qui ultima die termini hominis, quo se debet præsentare, uel iter arripere, id negligeret, deserta esset appellatio, supra eo. personas. & c. cum sit, infra eod. ad aures, & c. sæpe, uersi. salutis, eod. tit. cordi, lib. 6. ergo & unius diei negligentia nocebit in termino iuris, scilicet in anno. Item circa secūdum articulum ꝙ modici temporis impotentia non excuset, probatur: quia constat annum appellationis prosequendæ currere à tpe appellationis interiectæ, ut in Clem. eod. tit. sicut appellationem: sed ad appellationis prosecutionem uident Apostoli necessarij, eod. titu. c. t. & c. ut super, lib. 6. sed illos iudex, infra 30. dies tradere non tenetur, eod. tit. ab eo, lib. 6. & Clem. eod. tit. quamuis, ergo licet illo modico tempore impediatur, currit illud tēpus in anno. Item terminus si detur ab homine, non præuenitur, infra eo. sæpe, in fi. & tamē illud currit in anno appellationis, licet tunc impediatur appellans, licet Ber. ibi cōtra in glos. pe. & uide quod ibi dixi. Item constat, ꝙ in anno appellationis sunt feriæ solennes fauore sanctorum, & hominum, supra de feriis. c. fi. & in eis impeditur appellans, & tamen illæ cōputantur in anno appellationis. probatur utrumq;. C. de dila. siue, in fi. C. de feriis. l. 1. de repentinis ibi not. in fi. t. glo. & C. de temp. app. l. 2. §. pen. & not. in præall. decr. ult. de feriis. in glo. 2. sicut, & in quadriennio restitōnis petendæ, ut in Clem. de restit. in integ. c. uno. C. de temp. in integ. l. fi. Ad cōtrarium in utroque articulo adducitur, quia si modicum fecerit in primo anno, habere debet secundum, quasi per id interruptum sit primū fatale, in auct. col. 5. de his, qui ingre. ad appell. §. unde hæc nos, uersi. si uero pro ueritate, & quod dixi supra eo. c. in glo. uide rur ergo. Item auct. ei qui, canon. 2. q. 6. ei qui, dicit, si intercesserit causa decr. oblatæ, infra eo. dicit ex iusta causa biennium indulgeri, sed causa, & iusta causa uidetur impedimentum unius diei tm̄. facit quod dixi supra eod. glo. uer. & uſ. ꝙ si. p Item ista decre. dicit pp impotentiam, & loquitur ēt de biennio. satis ergo uidetur ex indefinita locutione sufficere, quātumcunque temporis impotētia interuenerit. & decr. Clem. sicut appellatione, eod. tit. dicit, iusto impedimēto cessante; arguendo à singulari, ergo unicum impedimentū excusat. Item satis probatur, infra eo. significante, ubi impetratio delegatorum facta infra annum ita tardè, ꝙ secunda, infra annū fieri non potuit, excusat appellantem. Item si decr. constitutus, infra eo. uſ probare per procuratorem, infra annum misisse sufficere. ad idem, eod. tit. Nicolao. ff. commo. l. argentum, pro & cōtra, infra de pignoribus, significāte. Item cum cōis sit opinio, ut prędixi, ꝙ annus primus & secundus differunt in duobus, s. quia impeditus in primo, ipso iure habet sm̄ integrum annum. sed impeditus in secūdo eget restitutione, & restituitur solum ad id tēpus, quo fuit impeditus, ex quo sequitur id operari impedimentum primi anni quo ad dationem secūdi anni ipso iure; quod operatur impedimētum secūdi quo ad restitutionem illius temporis, quo fuit impeditus. sed constat, quòd impeditus in secundo una sola die restituitur ad illam diem, ut in Clemen. de restitu. in inte. c. uno; ergo & una tantum die impeditus in primo habebit secundum annum, cum nō minus, imò plus faueri debeat impotentiæ primi anni, quàm secundi. facit in auct. de liti. §. omnem. in fi. sicut difficilius datur secunda dilatio, quàm prima. ff. de fer. oratione, & l. fi. & not. sup. de dila. c. 2. ¶ So. in primo articulo q uidetur Nic. Mata. Mutinen. cuius dictum etiā ponit Cyn. in auct. ei, qui, C. de temp. app. ꝙ quando negligentia appellantis in anno primo fuit tanti temporis, quòd uerisimiliter illa non interueniente causa expediri potuisset, repellatur ab anno secundo, cū per hoc, quòd apparet ipsius negligētiam finem causæ impediuisse. aliàs, si non potuisset causa expediri, dato ꝙ negligentia non interuenisset, habeat secundum annum allegant, quia culpa non punitur, ubi sine illa interuenisset. quod obuenit. ff. ad l. Rho. de iactu. l. fi. §. si hac conditione, uer. Paulus into. ff. quod me. causa, si cum except. §. si homo, uer. si tamen peritura, si quis in ius uo. non ierit. l. 2. in fi. de uerb. oblig. cum stipulatus sum mihi à Proculo. facit quòd no. supra de dolo & contu. ca. fi. in ult. glo. & facit. ff. de iudi. si debitori, & ista decr. per quam patet, quòd etiam toto anno secundo quandoque non potest quis mereri sententiam. & dicunt iudicem appellationis secūdum distinctionem prædictam habere declarare dandum, uel denegandum biennium, ar. ff de uer. oblig. cōtinuus. §. cum ita. huic dicto ob. quod sup. dixi post Inno. ultra medium huius gl. uer. sed & bene. Volens utrunque dictum saluare, dicere posset illud in negligentia inchoādi, hoc in negligentia prosequendi iam inchoatam. In secundo articulo quid uelit Inno. dixi. sup. in 2. col. uer. sufficit, & sequentibus. Sed uidetur aliquibus, quòd si appellans semper fuit diligens in prin. medio, & in fine anni, quia scilicet inchoauit eo. tempore, quo intra quod finem, uel sententiam consequi potuisset, & prosecutus est, & per eum non stetit, quominus habeat sententiam: quia sine prouisione & continuatione processus nō dereliquit causam, si per solum diem impedimēto ineuitabili fuerit impeditus, integrum secundum annum habeat & à iure. per auct. de his, qui in. §. hæc nos, & §. 2. sc. in princ. l. fi. C. de temp. app. sed hoc dicere nihil est: quia etiam sine alicuius diei impedimento qui sic fecisset, ut prædixi, secundum annum haberet. sed secundum prædictos si non inchoauit prosequi tempore, quo uerisimiliter finiri potuerit, & fortius, si nullo modo prosecutus est, uel aliquo tempore fuerit diligens, fuit tamen alio tempore negligens, licet iste fuerit die, uel septimana impeditus, & ineuitabili impedimēto, potuisset tamē, si post inchoationem talem, ut prædixi, & post impedimentum semper diligens fuisset, infra annum. sed hoc casu uidetur quibusdam, ꝙ restituetur ad tempus illud impotentiæ tantum, ar. C. de rest. mili. sed quod tempore, & ff. ex quib9 causis maio. ab hostibus. §. sed quod simpliciter, & l. sed & si per prætorem §. si feriæ, & l. nec non §. si quis sæpius. r & quis uidetur, ꝙ nec restituatur, quasi tempus negligentiæ corrodat tempus impotentiæ per ll prædictas, & facit de elect. cum in ueteri, s in fi. cum concor.

ANNOTATIONES.

a ¶ Infra. Ista habent locum, quando appellatur à sententiis, & actibus iudicialibus, uel etiam ex extraiudicialibus; sicut appellatur à nominatore munerum, dantur solum duo menses. ut lege prima, ff. de temporibus appellation. ubi u. d. Bartolum, Baldum, & Salice.

b ¶Impedimento ceſſante, Et dum Abba. hic dicit, quòd paupertas eſt iuſta cauſa dandi biennium, adde Bal. in c. ſi qui teſtium, de teſti. & in l. 2. §. ſi quis in iudicio, ff. ſi quis cau. & in l. acceptam, in ulti. colun. C. de uſu.

c ¶ Appellationem. Vbi uide per glo. & moder. regulariter tamen uidetur aliàs ſufficere, ſi infra tempus cauſa deducatur in iudicium, licet non finiatur, ut l. emptor, C. de præſcrip. long. temp. & l. mora, C. de rei uendi. & eſt ratio: quia hic ſtatuitur terminus inſtan. ibi autem actioni.

d ¶ Facere. iudex ergo, à quo, deſerta appel. exequitur ſententiam, à qua appellatum eſt, ad hoc, quod not. Io. And. de appell. Romana, lib. 6. & quod not. glo. quæ incip. not. formam, in l. eos, C. de app. & ib. doct. etiam ſi detuliſſet appell. uide tamen glo. ſuper uerb. remittenda, de appel. cum appellationis, lib. 6.

e ¶ Obliget. Facit, quod no. glo. in l. 4. §. ſi quis condemnatus, ff. de re iudic. & in l. 3. ff. de lega. 1. per Bart. & uide Lapum in Clem. 1. de appell. & ad materiam facit, quod not. glo. ma. & ſuper illa Io. And. de conſtit. c. 1. lib. 6.

f ¶ Arbitris. Vide glo. & Bart. ff. de arbit. l. 5. & doct. in l. ne in arbitros, & in l. cum antea, C. eod. tit. & Ioan. And. eod. tit. per tuas.

g ¶ Secundo. Hoc etiam uidetur in cauſa principali, ſi inſtantia ſic ea diſpoſitione iuris municipalis, ut not. Cyn. in l. penult. C. ad l. Iul. de adul. Bald.

h ¶ Dilationes. Vide in fi. in c. uenerabili, de iudi. ſuper gloſſ. Ioan. And. poſt Philipp. & Cyn. in l. 1. C. qui accuſa. non poſſ.

i ¶ Subuenitur. Et uide ad hoc glo. in c. anteriore. 2. q. 6. & ibi ſcripſi: facit quod dicit Bar. in §. dies, in l. 1. ff. quando ap. ſit, & ſcripſi in illo. §. 2. q. 6. & uide quod ſcripſi in l. properã. C. de iud. Archi.

k ¶ Minus. Ideſt, quòd toto anno fuerit aliàs diligens. & ſi non fuiſſet impedimentum iſtius diei. ſententiam habuiſſet, ſic intellige, ut patet infra in fine, & uide Cyn in auctent. ei qui, in 1. q. C. de tempo. appell.

l ¶ Hoc. Dictum tamen Innoc. poteſt ſaluari, ſi deſerta inſtantia ſuper prima appella. fuit reuocatum in dubium de lapſu fatalis, & iudex pronunciauit lapſum non eſſe contra ſe iudicem eſſe, tunc ualet ſecunda contra primam, licet uerum ſit lapſum eſſe: quia ſe fecit iudicem. ſi uerò ſolum procederet ex uoluntate unius partis, & altera pars nihil diceret, tunc non ualeret, ut dicit Hoſt. ad hoc uide, quod ſcripſi in c. cum dilecta, de reſcrip. Archid.

m ¶ Niſi. Et tamen talis terminus datur à iure ſine hominis miſterio contra Regu. gl. in c. cum ſit Romana, & idem tenet Bar. quod hic Ioan. And. in l. 2. infra alleg.

n ¶ Impeditus, De illo impedimento qualiter probetur, uide Ang. conſi. 188. & per Feli. in c. ex tranſmiſſa, de præſcri. in 2. & 3. col.

o ¶ Cum. Ibi uide in gloſſ. & per Bart. in l. eum, qui ita. §. ſi ita, ff. de uerb. oblig. & uide bonum tex. in l. ſi man. §. Paulus reſpõdit dic, & §. ille illi. ff. man. & uide de ſpon. ſicut, in glo. ſed uidetur, & ſuper illa, facit quia, quando aliquid fit ex neceſſitate, illa ceſſante, ceſſat &c. Ad hoc. 1. quæſtio. 7. quod pro neceſſitate, ff. de officio præſid. l. ſenatus.

p ¶Quod ſi. Scias tempus appell. proſequendæ à diffinitiua non currit appellanti, quouſque agit & proſequitur reuocationem attentatorum, de quo uide in deciſione Rotæ, concluſio. 110.

q ¶ Articulo, Scilicet quanti temporis negligentia excludat appellantem à ſecundo anno, idem an negligentia unius diei, unde uel ſeptimana excludit à ſecundo anno ipſum.

r ¶ Sæpius. Vide in c. ſi electio, de electio. lib. 6. in glo. fi. & intellige tamẽ illam glo. ſcilicet quòd impedimentum illius diei fuerit cauſa non poſſendi habere ſententiã, ſic & hic loquitur Inn. aliàs illa gloſ. ſimpliciter loquendo non bene poneret dictum Inno.

ſ ¶Veteri. Ex his omnibus poteſt formari diſtinctio, quia appellans quoniam pro parte anni diligens, pro parte negligens, quoniam pro parte negligens, pro parte impeditus, quoniam pro parte diligens, & pro parte impeditus, quoniam pro parte negligens, pro parte diligens, & pro parte impeditus, quid iuris de his omnibus collige ex prædictis.

SVMMARIVM.

1 *Reus poſt citationem, uel notitiam litterarum ſi iuit ad curiam, delegatus in cauſa procedit: aliàs non.*
2 *Non minus, aduerbiorum ſignificatus.*
Forma iuris & forma reſcripti pariter inhærendum nec contrauenieudum, ibid.
In contumaces remedia quæ prodita, ibid.
3 *Citare nunquid ubiq; poſſit ordinarius ſubditum ſuum.*
4 *Epilogus, & Additio gloſſarum. num. 5.*

CAPVT IX.

1 MEminimus. Caſus † iſtius, & decr. ſuggeſtum. infra eo. Si reus poſt citationem, uel notitiam literarum iuit ad curiam, delegatus in cauſa procedit: aliàs non. ſecunda ibi, Quòd ſi. & pars huius de accuſa. meminimus, infra qui clerici, uel uou. meminimus [*App. re.*] poſſet ergo dici, quòd determinatio huius caſus ponat uirtutẽ clauſulæ. uel dic, quòd
2 factum narrat; & hoc placet [*Non minus*] ideſt non † obſtante talis itineris arreptione [*Iuris formam*] & etiam formam reſcrip. de reſcriptis, cauſam, Hoſtien. [*Procedere*] ſcilicet ad miſſionem in poſſeſſionem, & alia remedia contra contumaces prodita, ſcilicet ut lit. non conteſt. tuæ. ſuper principali non proceditur regulariter, eod. tit. quoniam [*Ante citationem*] dicit hic Abb.
3 dubitari, an † ſubditum ſuum ordinarius poſſit ubiq; citare? & dicit, quòd pro quodam caſu de facto conſulta fuit Romana curia; an poſſet ordinarius citare ſubditum ibi latitantem; & reſponderunt curiales, quòd quandoque ſeruauerat curia, quòd ibi non poſſet ordinarius citare ſubditum; poſtea mutauit [a]: quia per id multi occultabant ſuos exceſſus; & ſic dicit in illo caſu fuiſſe ſeruatum; uide, quod plene dicam de foro competen. Romana. §. contrahentes, ſuper uerſic. ci-
4 tati, lib. 6. ¶ Secunda † gloſſ. ſupplet, ſecundò ponit ius nouum. tertiò ex eo quærit, & ſoluit, ſolutioni obii-
5 cit, & reſpon. & opinio. ponit. ¶ [*In † glo. 2. ibi, non miſit*] non reſpicit glo. textum, qui non loquitur de mittente, ſed de eunte. ſed reſpicit. quod dixerat de decret. ut debitus [*& ibi, Tam. dixit*] idem hic Hoſ. qui etiam alle. decre. unicam, de peregr.

ANNOTATIONES.

a ¶ Poſtea mutauit. Adde d. Alex. conſi. 89. ſi. col. in 1. uolu.

SVMMARIVM.

1 *Superſedere exceptioni, ſuper qua eſt appellatum, & etiam principali, ſiue ſine illa definiri non poſſit, ſiue poſſit: & à quo iudice ſuperſedendum, & quando, num. 2. 5. & 7.*
Nihilominus, pro multo magis hic, ibid. nu. 1.
2 *In contumacem quibus rationibus procedatur, in fin.*
3 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. num. 4.*
Falſitatis exceptio an ab initio ante conteſtationem litis opponenda, & num. 8.
5 *Additio gloſſarum.*
Exceptio omnis peremptoria afficit principale.
6 *Appellatione pendente ſi qua fiant reuocantur per modum nullitatis & quando, & nu. 7. ſub fin.*
7 *Negocium principale an & quando poſſit terminari, appellatione interpoſita ab interlocutoria, & ſup. num. 1. 2. & 5.*
8 *Falſi ſuggeſtio in reſcripto à falſitate alia differt, & quouſq; probari poſſint, iuncta gloſſa.*
8 *In appellationem prorumpere quis dicatur.*
Appellare uolenti ante ſententiam definitiuam quæ obſeruanda.
Falſi ſuggeſtio multiplex.
Specificari oportet, quæ multifariam poſſunt intelligi, ut quid operentur.

CAPVT XV.

1 SVper eo. Caſus. Superſedetur † exceptioni, ſuper qua eſt appellatum, & etiam principali, cum ſine illa diffiniri non põt. ſecunda ibi, & ſi aũt. non ſummat ꝑ diuerſas lect. [*Exceptioni*] ſup. & negocio principali, ſm Hoſt. quòd habet locum, ẽt ſi principale ſine illa terminari poſſit. fortius ergo, ſi non poſſit, & exponit quod ſequitur [*Nihilominus*] ideſt multo magis. & hãc uiolentã lectu. facit, ut ceſſet ar. à ꝯrio, de quo in
2 gl. [*Superſedendum*] per iudicem, à † quo eſt appellatũ [*Et*] ĩ principali queſt. [*Superſedeatur*] no. hic Vin. quòd ſi appellatum

latum fuit in conuentione. non supersedebitur recon uentioni. nec è conuerso; de hoc in spe. de reconuen. in fi. §. pe. de. 1. pro Inno. [*Differenda*] imò quamcito fieri poterit, dirimenda, supra ti. proxi c. 2. infra eo. interposita. & fertur sententia non super falsi suggestione, imo super principali, si talis est causa, in qua possit lite non conte. procedi, uel contra talem appellantē contumaciter recedentem procedetur per missionem in possessionem, uel per excommunicationem. supra ut lit. non conte. tuæ. secundum Inno. ¶ Prima † glo. dicit ante litem conte. & post &c. ¶ Pe. gl. obiicit, & soluit.
3
4 ¶ Vltima ponit duas lecturas. ¶ *In † ulti. gl. ibi. l. 1.*] uide de offi. dele. pastoralis. §. quia uero, in 1. glo. ibi, Si in fraudem. si in fraudem relictorum in testamento accusetur testamentum de falso, iudex facit solui legata cum cautione de restituendo, si euicta fuerit hære-
5 ditas. ¶ *In † glo. 2. in fi.*] & no. supra de ordi. cogni. tuam, ¶ *In glo. 3. in fi.*] unde hoc tenendum, quod omnis peremptoria afficit principale, ita. quòd ex quo supersedetur peremptoriæ, ergo principali. ¶ *In glo. ergo uide-*
6 *tur, in fi.*] hoc dictum glo. placet Hostien. cum nil † debeat innouari app. pen. infra eo. dilectis, & quia iudex
a appellationis, ex quo receperit appellationē[a] ut emissam ex causa probabili, potest inhibere iudici principali, ne procedat, infra eo. Romana. §. quod si. lib. VI. melius facit, quòd uerificata appellatione omnia facta post illam per iudicem prin. reuocantur per mo-
7 dum nullitatis, infra eo. non solum, li. 6. Exceptio † uero, sine qua pōt principale negocium terminari, est illa, quæ competit certis personis, ne conueniantur ultra, quam facere possint. ff. de re iudi. sunt, qui in id, & l. se. nā si negetur debitum, & nihilominus proponantur tales exceptiones; licet super ipsis exceptionibus appelletur, nihilominus, ut refert Inno. quidam dicūt quòd procedetur in principali coram eodem iudice, etiam si fuerit delegatus. Sed contra: quia per appellationem suspenditur iurisdictio, supra de offi dele. pastoralis, ff. ad Turpil. l. 1. propter quod alii dicunt, illud uerum solùm in ordinario; & tunc, si non recusatur, supra e. ad hæc. sed, ut dicit Inno. ista decre. non dicit pen. ap. super exceptione posse agi super principali coram eodem iudice; sed est id intelligendum de iudice competenti. uel secundum Inno. pone sic exemplum. Petebam centum à Titio, quo negante debitum probaui per duos testes. ille obiicit exceptionē contra unum ex illis testibus, & iudex illud testem per interlocutoriam repulit: appellatur. hic patet principale sine hac exceptione expediri non posse. supersedebitur ergo etiam nego. principali. sed si præter illum testem adhuc restant duo, uel tres idonei. non supersedetur principali, quæ sine illa terminari potest. sed
b nec procedetur [b] in causa appellationis: quia non interest mea appellationem prosequi, cum ius meū sit liquidum etiam illo repulso, & uide quod dixi de ele. cum nobis, in glo. est sciendum. & idem exemplum ponunt Pet. & Abb. tamen per modum conuersum, scilicet quòd appellauit excipiens contra testes, quia non admittebatur exceptio; & tunc eodem modo ē uidendum. an sine illo teste liqueat ius actoris, uel nō uel secundum Inno. est exemplum in condemnatione expensarum cōtumaciæ. à qua si appelletur, iudex ordinarius sit, uel delegatus, poterit in causa procede
c re, cum per ipsam non fiat præiudicium principali[c]. Hoc tamen est difficile secundum eū. Item ponit exē-
d plum in dilatoriis solutionis[d]. Goffr. quærens, an sit aliqua peremptoria, sine qua possit diffiniri principale, respon. quod sic, scilicet exceptio compensationis, ex qua si appelletur, ea salua manente, procedetur in principali. C. de compen. l. fi. ff. de compen. quod in diem. §. si rationem. Idem dicit, cum petitur restitutio coningis, & opponitur consanguinitas. propter quā appellatur: fieri poterit restitutio quò ad reliqua. non quo ad torum, de resti. spo. literas. credo cum gl. & sic seruamus, quod si iudex me grauat, & appellatur. suspensa est ipsius iurisdictio quo ad totam causam ita, quòd uerificata appellatione reuocatur, quicquid postea facit in principali per modum nullitatis, ut supra dixi. In exemplis ergo supra positis de teste uideat iudex, si grauauit, & reuocet illud: si non grauauit, securè procedat. A principio ergo differre potuit probationem exceptionis, & demum publicatis attestationibus, ex quo per alios probatum erat. cōtra quos nil opponebatur, illam repellere ut impertinentem, quæ non releuat; facit quod dixi, de testibus, ex parte. ¶ *In glo. ulti. ibi. de falsi suggestione*] idest quod in rescripto
8 † suggestum fuit falsum; non intelligas de excep. falsitatis. quæ posset etiā post sententiam opponi, supra de procura. in nostra, de excep. cum uenerabilis [*&*
9 *ibi, lis conte.*] fac † uim in uerbo, prompit, & quasi procul rupit, non scilicet excipiendo, & super exceptione interlocutoriam expectando, sed simpliciter dixit, Appello, ne procedatis: quia falsum est rescrip. non enim grauabatur eo solo, quod sibi exceptio competebat: sed tunc demum, cum per iudicem admissa nō esset; facit, infra eo. dilecto, ubi de hoc, & supra de testi. significauerunt, in prin. & in glo. not. quod alia lectura. quòd generalitas exceptionis est, quæ impedit uim ap. nam multiplex est falsi suggestio: aliqua impedit uires, aliqua non. specificari igitur oportebat, arg. ff. de iure fisci, in fraudem; de elec. ut quis duas, li. 6. Item non debet appellans statim emissa uoce appellationis recedere, sed expectare, an admittat, uel non admittat iudex appellationem. Alia lectura, quæ satis placet, & est plana, ut sit mens literæ, quod si ex falsa causa appelletur, iudex procedit. & tunc expone, de falsi suggestione. idest ex falsa causa suggesta, idest expressa in appellatione. Iudex enim, qui scit causam falsam, non timeat procedere, cum ad reuocationē postea factorum per ipsum necesse sit causam uerificari coram iudice appellationis, ut dixi super glo. proxi.

ANNOTATIONES.

a ¶ Receperit appellationem, idem tenent hic. d. Ant. & Imo.

d ¶ Procedetur. Et tamen textus dicit, & præsupponit, quòd est talis exceptio, à qua est appellatum, quod super illa per iudicem. à quo supersederi debet, & procedi per iudicem, ad quem, & sic nō bene tollitur contrarium.

e Principali. Non ergo deberet supersederi cognitioni exceptionis & appellationis super illa, cuius contrarium dicit textus: & sic mala solu.

d ¶ Solutionis. Ista exceptio non impedit cognitionem principalis: sed nec supersedetur in illa, unde Ioan. And. in c. pastoralis, in glo. dicit hic Inno. de exce. & Cy. Bar. Bal. & Sali. in l. exceptionem, C. de proba. & sic non conuenit textui; qui uult supersederi cognitioni excep. per iudicem: a quo.

SVMMARIVM.

1 *Causa minima pro grauaminibus minimis. & quæ minima dicatur, nu. 3. & 4.*
In leui iniuria, uel culpa aliter iudicatur, & proceditur, quàm in graui, eod.
Appellationem iustificans subiectum in quo consistat, ibid. uersi. ad hoc.
Iniustitia, uel iniquitas etiam in causis minimis attendenda, ibid.
2 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 3.*
4 *Additio glossarum.*
Appellari potest etiam pro gallina, ibid.
Appellari an possit à decreto præstationis alimentorum, uel quando iubetur res exhiberi, remiss.

CA-

CAPVT XI.

DE appellationibus. Breue [*Minimis*] id eſt interpoſitis † a grauaminibus illatis uel ſentetiis prolatis in cauſis minimis [*Deſerendum*] C. eo. ti. l. & in maioribus, ar. contra, de ſimo. ſi quæſtiones, Vincen. & Tan. Item aliud indicamus in leui iniuria, quàm in graui; de ſententia excõ. peruenit, ſupra titu. 1. cum te. unde leuis culpa leuiter indulgetur, infra de accuſa. cum dilecti, & planius & ſimpliciter proceditur in minoribus, in auct. de man. prin. ſit tibi, col. 3. imo & leuia contemni potuerunt, ff. de uen. inſpici. l. 1. in fin. ſecundum Hoſti. ad hoc reſpondetur, ut hic in glo. poſt medium, ſubiectum. n. iuſtificans appellationem non conſiſtit in qualitate cauſæ prin. ſed in iuſticia ſententiæ, uel iniquitate iudicis, quæ poſſunt etiam in minimis cauſis obuenire. ¶ Prima † glo. reſpondet per quæſtionem, quæ cauſa ſit minima & quadrupliciter reſpondet, & reddit cauſam textus. ¶ [*In 1. glo. † ibi, §. quamuis*] non cauet legatarius, cui relicti ſunt annui 10. aurei [*& ibi l. 1. de defen. ciui.*] de minoribus cauſis, ſcilicet uſque ad l. ſolid. cognoſcit. ¶ [*In † glo. 1. ibi, illud etiam*] ubi de hoc [a] [*& in fi.*] dicebat Lau. credo etiam pro gallina appellari poſſe, an autem appellari poſsit cum iudex decreuit alimenta præſtari, uel quando iuſsit rem exhiberi, uide ſatis in Specu. de appellatione. §. in quibus, ſub. uer. 8. quando res.

ANNOTATIONES.

a De hoc. Arbitrium eſt hoc, quando dicatur cauſa minima, uel magna, ut nota. Guil. in Spe. de li. concep. §. nũc uidendum, uer. 3. & ibi per Io. And. & uide Bal. in l. placet, C. de peda. in.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio etiam ante litis conteſtationem, & etiam extra iudicium permittitur, modo ſit grauamen.*

Appellatio quid ſi interponatur, dum ſententia profertur excommunicationis?

2 *Inſtantia cur pereat ſecundum leges per triennii lapſum.*

Appellatio tollitur per ius commune, & per ſpeciale reſcriptum, ibid. ad dictio. tollitur.

Tempus poſt datam labi quando dicatur, ibid.

3 *Tempus currit poſt receptionem literarum, niſi in caſu, ſupra nu. 2. & an dicatur currere iudice excommunicato, ibid. an ſi fraus in præueniendo ſit commiſſa, uel impedimento interueniente currat, an opus ſit reſtitutione, nu. 4.*

Ante præſentationem literarum iudices non habent iuriſdictionem, ibid.

4 *Tempus currit ſtatutum etiam impedito, uel decepto, ſed reſtituitur, & à quo.*

Impeditus, uel deceptus reſtituitur, & à quo, etiam in peremptoriis terminis, nu. 6.

5 *De præſentatione reſcripti inſtrumentum fieri, utile, & ratio, & quando ſit facienda.*

6 *Intra terminum, uel tempus præfixum ſi cauſa committatur expedienda, uel inſtruenda & remittenda, termino adueniente expedietur cauſa, uel remittetur etiam nihil probato, excipiuntur caſus, & qui.*

Inter termini datione quod officium ſit iudicis, ibid.

Termini dicuntur peremptorii, intra quos cauſa mandatur decidenda, uel inſtructa remittenda, ibid. de conſenſu partium prorogari queunt priori caſu, ibid.

Termini dati reo ſunt & actori communes, ibid. uer. ſed tamen.

Remiſſio cauſæ an & quando poſſit fieri etiam ſi inſtructa non ſit, ibid.

Poſt remiſſionem cauſæ quando dilationes denuò dentur, ibid. ad fin. uer. ſatis poteſt.

In expenſis quando quis condemnari debeat, ſi nihil egerit in termino decidendæ cauſæ, uel inſtructæ remittendæ præſtituto, eod. num.

7 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, nu. 8.*

Dies, quo cautum promittitur, uel quo ſiſti oportet, non connumeratur, Dies tamen receptionis computatur, nu. 10. & quando ſic computentur dies, eod. nu. 10.

Annus computatur annotationis, ex quo publicè innotuit.

Incontinenti quando dicatur fieri reſponſio ſtipulatori.

9 *Additio gloſſarum.*

Recuſatio, & appellatio non ſemper æquè repelluntur, & adæquantur.

CAPVT XII.

SVper eo. Se ſummat, habens tria dicta. ſecũdum ibi, in cauſis. 3. ibi, Si autem canones. 2. q. 6. c. 1. 2. & 3 ſupra eo. perſonas, & c. cum ſit [*Ante*] uidetur ergo † loqui de appellationibus factis in iudicio, & tangit. 4. tempora, ut per te uideas. ſed etiam extra iudicium permittunt canones appellare, ſupra eo. cum ſit, ſecundum Hoſtien. [*In prolatione*] quid ſi quis appellauerat, dum ſententia excommuni. profertur? dic ut not. in ſumma, de ſen. & re iudi, §. qualis, ſub. §. pura, & §. quid ſi excommunico te. & ſe. Hoſtien. uide quæſtionem meam in regula, Cum ſunt partium, de reg. iur. lib. 6. [*Appellandi*] dummodò grauentur, infra eod. ut debitus, Inno. [*Non admittunt*] non eſt † ergo mirum ſi ſecundum leges perit inſtantia per lapſum triennii, & non ſecundum canones, de quo remittit Hoſti. de iudi. c. pe. [*Tollitur*] ſiue per ius commune. ſupra eo. ca. 3. & c. cum ſit, in fi. ſiue per ſpeciale reſcriptum, de reſcriptis. c. 1. de offi. dele. ſuper quæſtionum [*Certum tempus*] diffinitum per numerum dierum, ſeptimanarũ, menſium, uel annorum. Si enim limitaretur ad certũ diem, puta. infra feſtum aſſumptionis, uel infra tales calendas, tunc certum eſt tempus poſt datam currere, & ſemper labi [*Ex tunc*] & non † prius. cum. n. prius iuriſdictionem exercere non poſsint, ſupra de reſcriptis, paſtoralis, ad fi. ergo nec currit tempus. ſed cõtra ſupra de reſcriptis, eam te. ibi ſoluitur. & infra de præben. dilectus. 2. Quærit Hoſtien. Si iudex fuit excommunicatus [a] poſt datam reſcripti, & ſic legatus [b] recepit reſcriptum, uidetur quod nõ currat tempus cum nec partes poſſunt procedere, nec iudex, ſupra ti. 1. ad probandum; ergo nec currat tempus, de reſcriptis, plerunque, de præſcrip. uigilanti. ff. ad Turpil. l. 2. §. cõfeſtim. quid ſi de † conſenſu partium reſcriptum fuit impetratum, & duplicatum, & traditum, fuit ſub eodem tenore utrique parti: Reus autem præueniens p̃ſentat ſtatim iudici, ut tempus fluat. Dicit Hoſtien. ꝙ ſi de fraude conſtet, licet de rigore fluat tempus, ut hic: tamen ſubuenire debet delegans, ſi omnino fluxit ante, quàm actor potuerit perueniſſe, argu. infra, eo. oblatæ, de reſti. in inte. ex literis, ff. de uerbo. obli. continuus, ff. de duobus reis. l. eandem §. fi. & erit condemnandus in expenſis, argum. de reſcriptis, cæterũ, & c. fi. niſi actore ueniente, infra terminum conſentiant partes in prorogatione, & reſtitutione termini, qui iam fluxerat, argum. ſupra de officio dele. paſtoralis, in fi. Idem dicit de quocunque alio iuſto impedimento. ut ex generali clauſula ſuccurratur, & per arbitrium delegantis, ſupra ti. 1. cap. fi. [*Recepiſſe*] fiat ergo † inſtrumentum de præſentatione reſcripti, in quo utile eſt totum tenorem inſerere. de hoc, & ipſius inſtrumenti forma uide in Spe. de reſcripti præſen. in princ. ſit ẽi cautus impetrans, ut tale reſcriptum præſentet, quando iudex propter abſentiam rei, uel imminentes ferias, uel aliam cauſam tempus inutiliter labi debeat, ut etiam dicam, ſupra de offi. dele. conſultationibus.

b bus[c]. Dicit autem Inn. quod totum & usque ad uer-
c si. & propter hoc, ponit Spe. de sen. prola. §. nunc uidē
dum, uer. illud. quòd adueniente tali termino de con-
d sensu partium[d] daro iudex ad petitionem alterius par
tis sententiam dabit, nec differt ipsam dari, quantum-
cunque altera pars contradicat, & ad probandum de
iure suo terminum petat, & quia sibi denegatur, ap-
pellat. hoc enim ipso, quòd initio consensit in termi-
num, talis est peremptorius reputandus, & etiam q
habeatur pro conclusione in causa, nisi forte nouum
& inexcogitatum impedimentum interueniat, quare
probationes suas nequit inducere. tunc enim iure cō-
muni, uel beneficio restitutionis in integrum subue-
e nitur[e] sicut & fit in termino iuris, ut no. supra eod. ex
ratione. Si autem certum tempus ad petitionem tan-
tum alterius partis præfixum fuerit, tunc ad petitionē
eiusdem non differretur sententia ultra tempus statu-
tum, quia sic consensisse uidetur. sed alteri parti, quæ
non consensit, non præiudicat, quin ad probandum
de iure suo debeat obtinere inducias moderatas: iu
dex tamen dilationes iuris cogitur & debet diminue-
re. in hoc enim uidetur delegans gratiam fecisse impe
tranti, secundum Inno. & certum est, quòd si mande-
tur sententia, infra sex, uel octo menses terminari, nō
possunt dari tot & tantæ induciæ, quot & quantæ dari
possent, si causa posset durare saltem usq; ad tempus
in iure ciuili scriptum, scilicet triennium; & tamen ēt
tūc iudex dilationes restringit. unde & dicit lex, quòd
non potest eam inuito iudice protelari. C. de iudi. pro
perandum. & alibi dicit, quòd semper est dilationum
materia amputanda. C. de tempo. ap. l. 2. in prin. secun
dum Hostien. sed tamen secundum Inno. cauendum
est iudici, ne sic diminuat, quòd omnino ius partis,
quæ de iure suo, infra tam breue tempus nullatenus
docere potest, absorbeat, argum. ff. de adm. tu. tutor,
qui repertorium. §. 1. quòd si reus, qui non consensit
termino, dilationes ulteriores, quàm actor, qui con-
sensit, obtinuerit, illæ dilationes proderunt & actori.
unde & infra easdem poterit docere de iure suo, sicut
& reus. C. de tempo. resti. in integ. petendæ. nunquam
tamen ultra terminum præfixum poterit iudex dila-
tiones dare, uel in causa procedere, nisi & de consensu
partium hoc procedat, ut hic patet, & in eo, quod le.
& no. supra de offi. dele. de causis, & supra tit. 1. quod
ad consultationem. §. sed nec executionem. & adde,
quod dicam de elec. commissam. 1. respon. li. 6. in glo.
no. pro Goffr. & idem secundum Innoc. uidetur per
omnia, si negocium, infra certum tempus instruen-
dum mandatur, & postea remittendum: quia & hoc
tempus pro termino peremptorio est habendum ita,
quod etiam coram iudice, ad quem fit remissio, neu-
tra partium admittetur decætero ad probandum. &
propter hoc etiam dicunt quidam, & forte bene se-
cundum Inno. quòd si alicui committatur, quòd in-
fra certum tempus causam instruat, & ex tunc instru-
ctam remittat, quòd ex quo repræsentata est iudici ta
lis litera, ipse iudex adueniente fine termini etiam nul
la instructione recepta in causa, & etiam reo, infra di-
ctum terminum non citato, potest tunc citare reum,
& ei præfigere, quo coram delegante compareat in
negocio processurus, nec potest reus dicere se grauа-
ri: quia actor super eo, super quo uolunt cām instrui,
non admittetur decætero ad probandum: imò ei per
petuum silentium imponetur, & imputet sibi: quia
intra certum terminum non probauit, argum. C. de
inge. manu. diffamari, de resti. spo. frequens. §. pe. cum
suis concor. lib. 6. & supra de proba. licet. 1. respon. uer
si. super quo. nec ob. si dicas, quòd ordo omissus est,
qui in rescripto commissionis continebatur, secun-
dum quem primo debuit causa instrui, & postea re-
mitti. unde non uidetur ualere remissio; supra de re-
scriptis, cum dilecta. talis inquam oppositio ideò non
ob. quia bene est instructa causa. nam contra contu-
macem sententia ferri potest. uel dic, quòd hic cōcur-
rerunt duo principalia mandata, unum de instructio
ne, aliud de remissione. unde, si iudex non potuit pri-
mum, quod nec ex eo solo, sed ex parte illius, qui pro
bare debet, dependet, propter negligētiam partis exe-
qui; tenetur saltem ad secundum, scilicet de remissio-
ne facienda: quod & ex eo solo pendet, ut patet in eo,
quod le. & no. supra de rescriptis. ea. constitutis. 1. re-
spon. & supra de do. & contu. cum dilecti. §. præterea,
uer. 1. Alii tamen dicunt & secundum Inno. forte me
lius quantum ad hoc, quòd nisi iudex primo citaue-
f rit[f] partes ad procedendum super instructione nego-
cii, non potest ipsum remittere: quia nec merus ci-
tator est, sed nec iudex est antequam incipiat iurisdi-
ctione uti. supra de offi. dele. relatum, & gratum, supra
de rescriptis, pastoralis, in fi. postquam autem partes
citauerit, potest forte negocium ipsum remittere: q a
& si non plenè remittit; tamen, prout potest, instru-
ctum, scilicet quia dicet, quomodo citauit partes, &
quomodo obtulit se paratum ad procedendum, &
quomodo actor procedere noluit; & etiam; si expe-
dit, quomodo dedit potestatem reo dicendi, quicqd
uellet, & sic de aliis factis uel omissis, secundum In-
no. Sed contra, quia nō ualet remissio nisi plena, imò
puniendus est iudex, qui ipsam facit. C. eo. ti. ne cau-
sas, C. de legibus. l. 2. & l. humanum, & supra de elect.
dudum. 1. §. cum autem. So. istud uerum est secundū
Hostien. quando fieri potest &c. quòd possit iudici
imputari: aliàs autem sufficit, quòd faciat id, quod po
test 22. q. 2. faciat homo, ff. de reg. iur. impossibilium,
supra de pactis. c. fi. sed & secundum Inno. uidetur, q
iudex, ad quem huiusmodi commissio impetratur,
debet condemnare in expensis actorem, si fecit citari
reum, & nullam probationem induxit super instru-
ctione causæ, argum. supra de rescriptis, exterum, in
fi. & c. fi. in fi. & de dolo & contu. finem. semper etiam
debet causam remittere, ex quo hoc sibi expresse mā-
datum est, licet aliqui contradicant. Superior autem,
ad quem causa remittitur, bene examinabit omnia,
& omnibus examinatis admittet, uel repellet actorē,
uel reum ad probandū, uel approbando, & aliter eos
puniet in expensis, uel alias, prout ei de iure uidebitur
faciendū. Alij tamē dicunt, huiusmodi terminos uim
peremptorij non habere secundum Innoc. ubi uerò
mandatur, quòd iudex causam instructam, uel non
instructam remittat, sicut frequenter facit sedes apo-
stolica, cessant prædictæ opiniones. hic enim nullus
error est, si iudex causam non instructam remittat:
quia & hoc ei mandatur expressè. in quo etiam casu
secundum Inno. satis potest dici, quòd remissione fa-
cta poterit iterum dari noua dilatio impetranti: quia
nec expressē, nec tacitè consensisse uidetur hunc ter-
minum peremptorium esse: imò contrarium innuit
hæc pars mandati, in qua dicitur, quod etiam non in
structam remittat, secundum Inno. nisi forte repella-
tur: quia aliud actum fuit, uel quia probare potuit, &
neglexit, secundum Host. qui etia remittit, infra eo.
intimasti. hanc glo. & uer. & idem secundum, usque
in finem quasi ad literam habes in Spec. de remis. §. ui
7 dendum, uer. in summa, usque ad fi. §. ¶ Vlti. glo. † re-
spondet per quæstionem, & inducit similem solutio-
8 nem, & allegat contrarium. ¶ ¶ [*In* † *glo. ult. ibi, l. 1.*] dies,
in quo cautum promittitur, & dies, quo sisti oportet,
non connumerantur in cautione de iudicio sisti [*& ibi, annus*] annus computatur, ex quo annotatio publi-
cè innotuit [*& ibi, continuus*] uide de testibus cogendis,
præterea, super ulti. glo. [*& ibi, qui præsens*] post interro-
gationem

gationem stipulatoris sequi debet responsio inconti-nenti. scilicet antequàm ad alios actus diuertatur; ¶ *In glo. 2. in fi.*]ff. eo. l. 2 & ff. de mino. intra utile, de hoc C. quorum ap. non recipi. l. ante sententiæ tempus, & in Spe. de ap. §. in quibus, uer. sed nunquid potest. ¶ *In glo. pe. in fi.*]respiciunt ergo hæc uerba modum, nō casus, quasi sicut friuola appellatio repellitur, sic & recusatio. & sicut probabilis appellatio admittitur, sic & probabilis recusatio. ab executore enim non appellatur: qui tamen recusatur. non appellatur à iudice, nisi grauet: qui tamen bene recusatur, & si non grauet. appellatur à iudice, in quem consensi, quem tamen nō recuso, & notoriè delinquens. qui non potest appellare, forte potest recusare, ut leg. & no. infra eod. cum speciali. §. 1. Hosti. recusatur officialis coram ordinario suo, & ad illum de ipso non appellatur, infra de offi. dele. si contra unum, in fi. li. 6. ¶ *In glo. ulti. ibi, non* † *numerata*]Idem Innocen. Gofi. Phi. & Hostien. & facit eo. ti. sicut appellationem [g] & uide, quod ibi no. in princ. magnæ glo. G. Na. contra, qui dicit diem receptionis computari, quod probat per literam, ex tunc, & quia sequeretur aliàs, quòd reuocata iurisdictione, ea die procedere posset iudex; quia si non computatur dies inchoandæ iurisdictionis, ergo nec dies finiendæ. & hoc credo uerius, cum regulariter de momento ad momentum talia computentur, ubi aliud non exprimitur a iure; & hoc soluit contraria. facit, supra titul. quod ad consultationem, & quod no. de resti. spo. frequens, lib. 6. dixi ponendo opinionem Bernardi [*& ibi, & c. frequens*]de restitu. spo. lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶Excommunicatus, adde, quòd ideo est, quòd istud est impedimentum iuris; quod habet impedire cursum temporis. c. quia diuersitatis, de conces. præben. l. 1. C. de annal. excep. Bar. in l. senatus, ff. de offi. præsi.

b ¶Ligatus. Sed si tempore datæ erat excommunicatus, an ualeat commissio, uide glo. 3. infra de præben. dilectus. lo. 2. & in Spec. de delega. §. fi. in princ. & Ioan. And. super dicta glo. 2.

c ¶Consultationibus. Nisi esset tempus non per numerum dierum, uel mensium appositum, sed usque ad pascha, & similibus modis, ut ibi no. quia tunc nociua esset ista cautela.

d ¶Partium. In tex. non apparet, quòd de communi consensu talis terminus sit appositus, continuatur ergo ad materiam quæstionis proximæ. in alia glo. licet illud non fuerit dictum Inno. & Host.

e ¶Subuenitur. Per delegantem causam in iudicio delegati lapso tempore expirauerit, ut patet, infra uer. nunquam, & no. in c. de cau. de officio deleg.

f Citauerit. Pro hac opinio. quæ uidetur iustior, facit quia potissima pars cognitionis iudi. & instructionis causæ est partium citatio. merita enim causarum partium assertione panduntur, de testi. in inte. cum ex literis. facit. ff. de adoptio. nam ita diuus, & de maio. & obe. inter quatuor,

g ¶Appellationem. Illa Cle. dicit diem, à quo appellatur, non includi. & sic facit pro illa opi. sed posset dici, quòd illud facit proposito à ibi posita; de quo uide Io. An. de præben. statutum, lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Appellare potest conuentus super iniuria clerici, uel super adulterio, nisi sit notorius.*
Diuisio capituli.
Læsio corporalis clerici putatur ex denunciatione excommunicationis, ibid. ad uerb. læsos.
Et, pro idest.
Notorius iuris, uel facti adæquatur.
2 *Epilogus, & additio glossarum.*
In cap. ad hæc, infra de senten. excommun. in ulti. glo. notata ut intelligenda.

CAPVT XIII.

1 PEruenit. Casus. Conuentus † super iniuria clerici. uel super adulterio appellare potest, nisi sit notorius, hoc. c. & sequens. Communis diuisio. 2. ibi. Fraternitati, quæ respondendo distinguit. secundum membrū ibi, Si uerò [*læsos*], corporaliter [a] per id, quod a dicit. denuncies [b] [*Qui*] scilicet lædentes [*& infra*] quæ-b ris, an tali appellationi sit deferendum [*Compellas*] dicit, Inno. hodie non admitteretur talis appellatio, infra c. ut debitus [*Conueniens*] supra eo. cum sit [*Et notorius*] &, pro idest. & dic notorius iuris, uel facti, de hoc, supra de cohabi. cleri. uestra, & c. fin. [*Literis*] sic infra eod. de 2 priore. ¶ Prima † glo. respondet per contrarium. ¶ *In glo. ult. in fi.*]& sic intellige, quod no. eo. ti. de senten. excom. ad hoc, in ulti. glo.

ANNOTATIONES.

a ¶Corporaliter. Vel in rebus, quæ cohærent personæ, uide de sententia excom. nuper, per Io. And. & contra illum tex. facit c. pastora. infra eo. ubi denunciatio non impedit appellatio. solu. ut ibi no. Ioan. And. in glo. hoc uerum.

b ¶Denuncies. An requiratur citatio, dic quòd sic secundum d. An. & Cardi. hic, nisi excessus sit notorius.

SVMMARIVM.

1 *In clericum manus uiolentas qui iniiciunt, excommunicati sunt ipso iure.*
Appellare non licet, nisi grauetur, & hoc in omni causa, siue quid sit occultum, siue manifestum.
Appellatio cur & in quo sit interdicta notorio, uer. tu dic.
Pro notorijs non sunt habenda, quæ dubia sunt, ad dict. habere.
2 *Debeo pro possum.*
Contra appellantem præsumitur.
3 *Additio gloss.*
De notorio ubi tractetur, remiss.

CAPVT XIIII.

COnsuluit. Summata, supra c. proxi. quò ad primum dictum. demum in duobus instruit iudicem. primum ibi, Sed cum. secundum ibi, Illos au-1 tem [*Et*] pro idem [a] [*In clericum*] & sic † excommunica-a ti erant ipso iure [*Deferendum*] hodie, siue sit occultū, siue manifestum, non licet appellare, nisi grauetur: & si grauetur, semper licet, infra eo. ut debitus, Inno. dicit Hosti, quòd ubi crimen est notorium, non potest de facili quis grauari, nisi iudex excederet modum, supra eo. c. 3. de offi. ordi. licet. Tu dic, quòd iura hoc intendūt, quòd notorius per appellationem non euitat correctionem criminis, quasi illud non commise-b rat, quod facit occultus [b] [*Habere*] ad idem, supra de rescriptis. cum contingat, infra de sen. ex. sacro, in fin. & de hæret. c. fi. §. pen. li. 6. & cle. de so. compe. quamuis, 2 ad fi. [*Debes*] idest † potes, uel propriè, cum præsumitur contra appellantem [*Conuenient*] supra eo. cum sit, In-3 no. ¶ *In* † *glo. 3. in fi.*]plenius. eod. ti. uestra. & quòd hic no. Vincen. de notorio, uide in Spe. de noto. crimi. §. iam de notorio, sparsim per totum, §.

ANNOTATIONES.

a ¶Idem. No. ex isto & supra proximo. c. quòd publicum, manifestum, & notorium idem important. quod an sit uerum, uide in c. uestra, infra alle. & uide Bar. in l. hære. palam, in prin. ff. de testa.

b ¶Occultus. Vide de ap. Romana, li. 6. §. si autem post sententiam. & ibi glo. quæ incipit, ergo notorius, & super illa Ioan. Andr. & alleganter hæc duo capitula, quòd appella. friuola non impedit iudicis officium, quod intellige esse uerum, nisi papa illa committat. uide Io. And. de offi. ordi. significauit, super glo. 1. & de off. delega. pastora. §. præterea, in glo. mirabili.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia non potest allegari, ubi cognitio.*
2 *Prærumpere, sonat in uitium.*

3 *Elusio*

2 *Elusio regulariter reprobatur.*
3 *Iudicis appellationis priuilegium quod.*
In contumacem in causa appellationis ut procedatur.
Videri uerbum rem ipsam significat, ad uerb. 2. dentur.
4 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 5.*
Prohibitum à iure quid si quis dicit, id probare debet, §. 1. & num. 6. §. 1.
Fraudem seu malitiam, obyciens probabit, ibid.
6 *Additio glossarum.*
Appellare à pluribus iudicibus qualiter quis debeat, & apostolos petere.
Iter arreptum ad curiam quando excuset arripientem.

C A P V T   XV.

SVggestum. Summatum est, supra eod. memimus. Communis dinisio. 2. ibi, Tuæ [*Recurrunt*] 1 quod possunt† quandocunque. 2. q. 6. c. 2. & per totum [*Cognoscentes*] supra eo. si duobus, & sic p ignorantiam excusari non poterant, de cleri. ex. mi. 2 apostolicæ [*Prorumpunt*] extra† iudicium, & ante citationem, & mala fide. sonat enim hoc uerbum in uiciū supra eo. super eo, in fi. secundum Hosti. [*Eorum*] oppressorum [*Eludant*] regulariter elusio reprobatur, de ali. mu. iu. c. 1. de præben. dilectus. 2. [*Terminare*] hoc di- 3 cit, quia priuilegium iudicis† appellationis est procedere altera parte contumace ad diffinitiuam sententiam: de hoc, infra eo. sæpe, & c. per tuas. Dicebat hic La. uel saltem mittet in possesionem rei petitæ, si lis non fuerit contesta. [*Tales*] itinerantes ad curiam ante citationem [*Videntur*] Dicit Hostien. & muniuntur, dummodò cesset dolus [*Nos fuisse*] fuit enim illa de- 4 cre. Alexan. cuius & ista. ¶ Prima† glo. arguit. ¶ Se- 5 cunda glo. quærit, & soluit. ¶ [*In prima† glo. ibi, ab eo*] uide de renun. post translationem, super glo. statum [*& ibi l. 1.*] canon. 2. q. 6. biduum. ¶ [*In glo. 2. ibi, ab ea*] pars, quæ dicit aduersarium à iure prohibitum, id probet [*& ibi, in exceptionibus*] sequitur, dicendum est reum partibus actoris fungi. ¶ [*In glo. ult. ibi, eum qui*] uide in ca. sta- 6 tim alle. super ulti. glo. ¶ [*In† glo. 1. ibi, l. 1.*] & infra eod. concertationi, li. 6 [*& ibi, Malitiose*] hoc placet hic Go. & uide quod no. infra eo. appellatio. lib. 6. in 3. glo. & a quod super ea[a] dixi [*& in fi.*] tamen hodie, qui à pluribus iudicibus uult appellare, potest coram ipsis, uel maiori parte ipsorum separatim appellare, & separatim apostolos petere; quod dic ut in Clemen. eod. ti. si à iudicibus. Dicit Hostien. quòd illa iura non ob- b stant, quæ loquuntur de appellationibus factis[b] in iudicio. hic autem de illo, qui appellat extra iudicium, & iter arripuit prosequendi, & in hoc etiam casu solum iter arreptum bona fide excusaret secundum eū, remittit etiam ad no. infra eo. cordi. ¶ [*In gl. si quis, in fi.*] hoc ipso, quòd constat de scientia.

ANNOTATIONES.

a ¶ Super ea. Valet ergo appella. in absentia iudicis, si non facit fraudulenter, & si non potest haberi ipsius copia. uide infra eo. si iniustus. & ubi debet ipsius copia requiri, uide in glo. præalle. & Bar. in l. 1. hic in glo. alle. §. dies, & uide ipsum in l. de pupillo. §. si quis ipsi, in 16. q. ff. de no. ope. nun.

b ¶ De appellationibus factis. Adde Inno. in c. dilecto, infra eod. ti. & facit, c. pastoralis, infra eo. & c. biduum. 2. q. 6. & idem Inno. in c. si iustus, infra eo.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicatus post appellationem pendente cognitione appellationis, absoluitur ad cautelam: & si apparet eum legitime appellasse, non punitur ex eo, quod interim celebrauit.*
Diuisio capituli.
2 *Delegatus absoluit ad cautelam.*
Auditor an habeat ordinariam, aliò reijcit.
Absolutus etiam simpliciter admitteretur ad probandum, quòd excommunicatio non tenuerit.
Irregularitatem non incurrit, si quis celebrauit post excommunicationem, quæ non tenuit.
3 *Excommunicatus, quando non tenet excommunicatio, licet ab alijs sit euitandus, non tamen se gerere quòd excommunicatū debet.*
8 *Suffragium glossarum.*
Natalium ueritas tuetur ingenuos, nec quæstioni mota per alterum renunciatio prodest ei, nec nocet.
Absolutio quandoque fit ad cautelam, & nu. 5.
5 *Additio glossarum.*
Excommunicatum ideo se quis non fatetur, licet petat absolui ad cautelam.
Absolutionem non dandam nisi petenti, & de absolutione ad cautelam aliò remittit.

C A P V T   XVI.

1 AD præsentiam. Casus. Pendēte† cognitione appellationis excommunicatus postea absoluitur ad cautelam: & si apparet eum legitimè appellasse, non punitur ex eo, quòd interim celebrauit. & primò ponit dationem auditorum. secundò actum ipsorum ibi, quia 3. ibi, Ideoque diffinitionem principalis negocij [*Qui*] auditores [*De iure*] quia post appellationem erat lata sententia. Inno. [*Fe- 2 cerunt*] ergo† delegatus absoluit ad cautelam. de hoc, de sententia ex. soler. in 3. glo. Sed cessat ar. si dicas auditorem habere ordinariam, de quo uide quod no. in Clemen. de rescriptis, auditor. in 1. glo. [*Absolui*] ad cautelam. uel dic, quòd etiam si non absolueretur ad cautelam, sed simpliciter: tamen admittetur ad probandum, quod excommunicatio non tenuerit. & ideo si non ligatus se diuinis immiscuit, irregularitatem nō 3 incurrit, ut hic patet, in sea no. [*Cantauit*] licet† enim ab alijs sit uitandus, infra de sent. exc. per tuas, ipse tamen non debet se gerere pro excommunicato, si de appel. sua confidit, Inno. [*Inquietes*] imò potius tu timere debes pœnam, de qua. 2. q. 6. decreto, & infra eo. de prio- 4 re, secundum Host. ¶ [*In 1.† ibi l. una*] uide de sen. ex. cū desideres, in ulti. glo. [*& ibi l. 2.*] natalium ueritas tuetur ingenuos, cui nec prodest, nec obest, quòd alter quæstionem seruitutis monens apud acta causæ renū- 5 ciauit. ¶ [*In glo. 1. ibi, ad cautelam*] unde dicit Abbas, quòd licet quis petat absolui ad cautelam, non propter hoc a fatetur se[a] excommunicatum. Dicit tamen absolutionem non dandam nisi petenti; all. de eo, qui du. in ma. significasti [*& in fi.*] de senten. ex. li. 6. & de hac absolutione ibi satis dicam.

ANNOTATIONES.

a ¶ Fatetur se. Vide plenius Io. And. in c. per tuas, de sent. excom in glo. quæ consuetudo, & per glo. quæ incipit, not. hic, & super illa Ioan. And. de elec. in c. uenerabilem, & ibi bene remis.

S V M M A R I V M.

1 *Appellans in sua possessione si turbetur, iudex, à quo appellauit, eam poterit ipsi reformare, & quando habeat locum, nu. 2.*
2 *Iudex, à quo, post appellationem à se factam quibus casibus possit exercere iurisdictionem.*
Casus huius decretalis an sit specialis, & qualis.
Angliæ consuetudo in capiendo excommunicato, donec satisfaciat, uel satisdet.
Cantuariensis archiepiscopi potestas.

3 *Appellatio,*

3 *Appellatio, quæ respicit fauorem appellantis, non debet in odium rei torqueri.*
Reconueniri super spoliatione agens super ea in casibus huius decreta-lis poterit, & quando.
Litigantes æquo iure tractandi.
4 *Suffragium, & suppletio glossarum, nu. 5.*
De possessione turbata an agatur, uti possidetis.
6 *Delegatus in pluribus articulis remanet iudex in aliis, si in uno appelletur.*

C A P V T XVII.

1 CVm teneamur. Casus. Si † appellans in sua possessione turbetur, iudex à quo appellauit, eam sibi poterit reformare. Communis diuisio. secunda ibi, Pendentiæ [*Appellant*] à te secū-
2 dum communem lecturam [*Reformare*] hoc locū † habet in ordinario. Sed forte idem in delegato, si aduersarius, qui appellauit, eum turbat. infra eod. an sit. & casus est specialis, ubi post appellationem à se factam
a iudex iurisdictionē exercet: alius, supra eo. si duobus[a]. alius in abbreuiatione termini. supra eo. personas, secundum Inno. addit Ho. quartum, infra eo. peruenit, & quintum, quia prohibet, ne quid fiat appellatione pe. infra de ma. contra. contra interdictum ec. c. 2. uide, quod ibi dicam super gl. no. ꝙ, & adde quod dicā, infra c. qua frōte, in gl. no. ꝑm. 16. casus, quibus ap. pe. uel post eam aliquid innouatur, uide in Spec. de ap. §. pe. in prin. Alii dicunt & bene secundum Inno. hic, ꝙ hic dicitur speciale in Cantuar. archiepiscopo, qui ex priuilegio speciali habet tuitionem omnium in sua prouincia appellantium ad papam. unde dicit Host. ꝙ consuetudo est in Anglia, ꝙ post 40. dies excommunicatus capitur per curiā regiam ad requisitionem iudicis excōicantis, & tenet, donec satisfaciat, uel satisfdet iudici de parendo, ēt si appellauerit ad curiā. Quia uero tales tuetur ecclesia Cantuar. ut dixi, solent ibi sic appellare, Appello ad sedem apostolicā, & submitto me protectioni ipsius, & Cantuar. ecclesiæ. Si aūt turbatur istorum possessio, hos defendit archiepš; & ita dicit Host. ibi seruari. Sic uidetur ēt ad eū spectare tuitio exemptorum, de priui. ex ore, ad finē. Vinc. G. Na. & Ab. ponunt casum in appellante, qui spoliat appellatum. infra eo. an sit: sed iste casus non admittitur. & ipse Ab. ponit in eo, qui appellauit, & spoliatur à tertio; & sic dicit cessare contraria, infra eo. sollicitudinē, de of. dele. gratum; de testi. cum uenisset; alle. infra eo. Romana. §. in alium. Pe. ēt ponit in filio, vel amico ap-
b pellantis postea spoliati,[b] qui licet pro appellante absente petat reformari possessionem, non tamen per hoc renunciatum intelligitur appellationi [*Prætermisso*] ut si super proprietate rei erat quæstio, de illa se nō intromittat, sed solū de possessione turbata, uel abla-
3 ta [*Ordine iudiciario*] appellatio † igitur super proprietate interposita, quæ respicit fauorem appellantis, non retorquebitur in ipsius læsionem, quominus de spoliatione conqueri possit. C. de leg. quod fauore. Sed nunquid poterit reconueniri. Dicit Host. quod sic, nisi de spoliatione in modum exceptionis obiiciat. Tu dic contrà, si agit interdicto, unde vi. quod dic, de ordi. cogni. c. fi. uel ꝑm cum erit hic ordo iudiciarius ēt sine libello, cum factum sit lite penden. supra ut lite pen. ꝑ totum, de officio iudi. c. 2. uel secundum eum hoc intelligit, quando notoria est uiolentia. æquū est enim, ꝙ sicut puniretur, si contra aduersariū notoriè deliquisset, infra eo peruenit, sic ēt aduersarius contra ipsum delinquens notoriè puniatur, de mu. pe. c. 2. de exce. cū inter, & in talibus iur. ordinem non seruare &c. de iureiu. ad nost. am. 3. plus placet ipsi Host. quod supra dixi, quòd sit speciale in Cantuarien. ¶ *In † glo. 2.*
5 *ibi, Luna*] uide in præalle. c. ad hoc, in 1. glo. ¶ *In † glo. 1. ibi, turbata*] quia infra dicit recuperari, uidetur loqui de perdita, & de hac non dubitatur, cum princ. illius l. aperte loquatur de his, qui sunt possessione priuati. Sed an agat, uti pos. pro turbata, dubitaƒ. tenet quòd sic per rubricam, ut super ea no. & per identitatē rationis, infra ti. 1. cum dilectæ, cum concor. & uide quod dixi de testi. spo. ex parte, super 4. glo. ¶ *In glo. 2. ibi, ad hoc*] & infra c. Romana. §. cum uero, li. 6. [*& in fi.*] Di-
6 cit † Pe. quòd si plures articuli commissi essent delegato, sed fuerit appellatum in uno, adhuc remanet iudex in aliis, supra eo. super eo.

ANNOTATIONES.

a ¶ Si duobus. Ibi iudex, à quo, non se intromittit, ut in aliis casibus hic numeratis, & hic, sed iudex, ad quem, licet etiam ad alium superiorem fuerit appellatum.

b ¶ Spoliati. A tertio. & est textus de hoc in l. creditor, in princ. ff. man. & uide glo. magnam in c. non solum, eo. ti. lib. 6. ex qua colliges talia à tertio atentata uia ordinaria reuocari, non per modum atentati. & ibi uide remissio. nisi appellatio esset ita generalis, quod comprehendere posset attentata à tertio: uide, infra eo. bonæ, & in c. Romana. §. in alium. lib. 6.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio generalis quibus casibus teneat.*
2 *Appellare ut quis possit lata sententia ratione cuiusque grauaminis, cum causa abbreuiandi lites nolit ab illis ante sententiam appellare, protestatio non prodest.*
Grauamina illata releuari per appellationem a definitiua possunt, & quæ.
3 *Epilogus, & suppletio glossarum, nu. 4.*
Appellatio quæ ualeat certo grauamine non expresso, & à futuro grauamine, & sub qua forma ualeat.
Sententia tenet super his quæ petita non tangunt, licet generalis apppellatio præcesserit, ibid. in fi.
5 *Libellus reuocatorius eorum, quæ facta sunt post appellationem qualiter conceptus sufficiat.*
Subtilitas non admittitur in libello, uer. per prædicta iura.
Iudicatorum cursus attendendus, ibid.
Subintelliguntur aliqua ad ualidationem libelli, ibid.

C A P V T XVIII.

1 COnsuluit. Casus. Generalis † appellatio si fiat in oībus causis, non ualet. Si in una tantum, bene valet. secunda ibi. si uerò [*Omni grauamine*] aliquo
a grauamine illato[a] in appellatione expresso. & secuta generali clausula ut est moris, uel intelligaƒ de generali interposita in cāis maioribus, in quibus non est ne-
2 cesse exprimi cām. j. eo. ut debitus, in fi. quærit † Host. de eo, qui dicit protestando, ꝙ lata sententia possit ratione cuiusq; grauaminis appellare, cū causa breuiandi lites nolit ab illis ante sententiam appellare, an hoc prosit responde ꝙ non ſm canones: quod credo: tamen bene possent illa grauamina releuari per appellationē interpositā à diffinitiua, cum distinctione tamen, quę habeƒ. j. eo. c. fi. li. 6. [*Deferendum*] ratione specialis grauaminis illati, & in appellatione expressi.
3 ¶ Tertia † gl. signat ɔ̃trium, & soluit. ¶ *In † glo. 1 in fi.*] per
4 quæ iura dicebat Inno. hoc hodie correptū quò ad illa, quæ in iudicio agunƒ. In extraiudicialibus uero dicit, ꝙ ualet appellatio ēt certo grauamine non expresso, dummodo aliquod fiat, uel dicatur, quare grauamen timeri possit, & grauamen postea subsequatur. aliter dicit non admittendā ēt extraiudicialē propter multas absurditates, quæ sequi possent. fatetur tamen à futuro grauamine extra iudiciū appellari posse sic, Appello, ne graues me super tali facto: vel ne quis mo-

lestet

lestet me super tali possessione, & si nulla persona certa exprimatur in illa. sufficit. n. ꝙ fiat ex probabilibus coniecturis, infra eo. bonæ. & factum sit certum, unde; si peto aliquid à te extra iudicium, & tu appellas, ne te grauem, ualet appellatio, quæ restringitur ad petitum, f. ne ipsius occasione te grauem. infra eo. ad audientiam, & c. dilectus. licet autem præcesserit talis appellatio: si tamen super aliis, quæ petita non tangunt, fertur sententia, tenet, supra c. proxi. & c. super eo, & c.
5. ad hoc. dicit † etiam Inno. hoc notandum, ꝙ appellās non debet petere reuocari, quicquid factum est post appellationem, sed quicquid factū est contra ipsam, & eius annexa, infra eo. solicitudinem, supra de proc. auditis; alle Host. de ele. cum nobis olim, in prin. & uide quod ibi dixi in glo. est sciendum. nec obstat. secundum Host. de iudiciis, exhibita. infra eo. cum causam, & c. ex parte, cum similibus, & multis aliis locis, ubi dicitur, Reuocato in irritum, quicquid &c. ꝙ subaudiendum est, & contra, per prædicta iura dicit Host. ꝙ quicquid dicit Inno. nec ius, nec iudiciorum cursus admittit hanc subtilitatem. nam quicquid fit pen. legitima appellatione, irritatur, infra eo. dilectus, & in præalle. concor. & tota die uidemus admitti talem libellum, Peto reuocari in irritum, quicquid post appellationē factum est: tacitè tamen intelligetur de eo, quod contra appellationem; uel contra iura sit actum, de resti. spo. audita, & infra eo. ad hoc, & infra eod. solicitudinem. remittit etiam ad no. infra eo. dilecto.

ANNOTATIONES.

a ¶ Grauamine illato. Vide Inno. hic. & dicit, quòd hoc c. procedit in appellatione extraiudiciali.

SVMMARIVM.

1 *Citationem legati quis contemnere non debet sub appellationis obtentu.*
Diuisio decretalis.
2 *Inobedientis petitio non est admittenda per sedem apostolicam, nisi in casu, & quo.*
Defensio nemini etiam inobedienti negatur, ibid.
De non exeundo domum, uel locum appellatio, uel iuramentum ubi nam tractetur, ibid.
3 *Præsentiam quis exhibet etiam per nuntium.*
4 *Citatio nunquid ualeat sine præfinitione termini uel diei.*
5 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 6. & 7.*
Nuntio simplici sit'ne credendum, §. 1. & nu. 8.
Obediendum utri sit ab eo, qui fit uocatus à duobus, ut excusatio sit apud alterum legitima, eod. nu. 7.

CAPVT XIX.

1 CVm parati: Casus. Sub † obtentu appellationis nō debet quis cōtemnere citationem legati. Et primo ponit, quod opponebat cardinalis epo. secundo ibi, cumq;, excusationē epi. 3. ibi, Cardinalis responsionē ad illā. 4. ibi, Nos uero, citationē epi
2 [*Accedere*] ad synodum, ut patet in an. & † no. Ho. petitionem inobedientis non esse per sedem apostolicā
a admittendam. ad idem j. eo. qua fronte^a, nisi ad suam defensionem. s. de exceptionibus. c. fi. [*& infra*] hic intelligas, ꝙ ipse dicebat se appellasse antequam cardinalis eum excōicasset [*Appellationis*] uel iuramenti de non exeundo locum, uel domū. de hoc in Spe. de ci-
3 tat. §. fi. in fi. [*Nuntios*] patet † sm Gof. ꝙ etiam per nuntium quis præsentiam exhibet. 18. di. episcopus, etiā si nuntius moriatur in uia, ar. C. qui pe. tu. cum à matribus [*Repræsentes*] fortè certum terminū pręfixit: hoc ta-
4 men nō patet, in an. per quod argue. ꝙ † ualet citatio si ne præfinitione termini, quod placet Gul. in Speculo de citationibus. §. sequitur, uer. quid si non pręfixeris.
b ibi tenet, ꝙ uenire debet ^b Intra modicū tempus, sumptum tamen cū tpamento. facit. ff. de statulib. si peculium. §. ulti. cuius casum uide in uer. continenti. infrà eo. an sit. alle. etiā decr. cum dilecti. de do. & contu. n. 1. & ibi dicitur non uenientem in termino teneri uenire potest terminum: & tamen ista secunda non hēt diem certum. facit de ele. cupientes. in fin. t. respon. & de of. or. q̄uis, ad fi. li. 6. & facit ad hoc 88. di. per Latinum. 18. q. 2. pridem, supra de procur. accedens, de testi. eo. c. 2. de edicto, quo quis specialiter nō citatur. tenent hoc Inno. & Hosti. qui matri. accus. pos. c. ulti. ut
c ibi dicam super ulti. glo. in prin. Sed Pe. de Bel^c. ut no. Cy. C. de feriis, dies festos in fi. tenet non ualere citationē, sine die. per l. ff. de uer. ob. ita stipulatus, in prin. ubi non ualet stipulatio, ꝙ certo loco sistas sub pœna si dies certa per errorem nō fuit adiecta. sed pro Gui. facit, quod eam. l. sequitur, & ff. qui satisda. co. de die,
5 & ff. de dam. infec. si finita, in prin. ¶ Secunda † glo. arguit. alle. 4. iura in contrariū, alle. alia 4. & soluit. ¶ Tertia glo. arguit. all. unam. l. in contrarium. 3. decr. & soluit. ¶ Pe. glo. obiicit, & soluit. ¶ Vltima glo. obiicit, &
6 soluit. ¶ [*In † gl. 3. ibi, § illud*] uide de cle. non resi. qualiter in 1. glo. ¶ [*In gloss. 3. ibi. § illud*] incipit, ne tamen: dat prætor uiatorem, qui ei renunciat pecuniam receptā pro re pupilli distracta ob æs alienum conuersam in eam
7 causam ¶ [*In † glo. ulti. ibi, si quis ex aliena*] uide de accu. ueniens, super ulti. glo. [*& ibi. l. ulti.*] extra territorium ius dicenti &c. ¶ [*In glo. 2. ibi, exemplo Petri*] Lucæ. 5. & 1. q. 2. §. uerum. sed ibi not. ꝙ paupertatem reliquit [*& ibi, qui*] scilicet cardinalis [*& in fi.*] gl. Vinc. Sed Hostien. dicit indistinctè obediendum potius præcepto iusto cuiusq; prælati contra præceptū regis. alle. de ma. & obe. solitæ. 11. q. 3. qui resistit, & hoc quando utrumq; non pōt adimplere, ut si eodem die citetur personaliter ab utroq;, alias pareat utriq;. si pōt. potest ēt quandoq; legatio regis melius per procuratorem expediri, q̄ uocatio prælati, ut quando agit de faciendo exercitum, ut in §. ecce. 23. q. ulti. cui etiā inuolui dedecet seruos dei, infra de uoto. ex multa. in fi. Inno. autē hic no. ꝙ quando archiepiscopus uocat episcopum, uel aliū p̄latum ad conciliū, uel ad causam, & rex ante, uel post uocauerit eundem, licitè potest intermittere mandatum archiepiscopi, & ire ad regem, cui honor est deferendus per iura, quæ primo alle. glo. quod intelligit Host. de tenente regalia. Sed si archiepiscopus mādat in uirtute obedientiæ, non obstante præceptione re-
d gia obediet archiepiscopo,^d cū persona sit de iurisdictione ipsius, & non regis, & magis obediendum sit spiritui, quàm carni. sup. de ma. & obe. solitæ. secundū Inn. all. Host. ꝙ fortius est spirituale uinculum, quàm carnale. supra de translatio. c. 2. Idem dicit Inno. in patriarcha, & archiepiscopo eodem tempore uocantibus subditum archiepiscopi, scilicet ꝙ vocatus potius obedire debet archiepiscopo, quàm patriarchæ, nisi in casibus, in quibus deuoluta esset iurisdictio ad patriarcham, qui no. de offi. ordi. pastoralis. papæ uero tam ratione superioris honoris, quàm iurisdictionis semper est obediendum, secundum Inn. quòd intelligit Host. in omnibus, quæ non sunt contra deum, nō obstante alterius pręcepto contrario. remittit de tēp. ordi. ad aures, de concel. præben. proposuit. quod dictum est de ordinariis, intelligit Inno. & de delegatis. Dicit tamen circa uocatos cōsiderandum, an procurauerint se uocari; & tunc non excuset uocatio. ff. si quis cautio. l. 2. ad fi. de offi. dele. pastoralis. in fi. & cle. de pœnis, multorum, uer. illis pœnam. & an habeant regalia. & uocatus debet diligenter attēdere, quis uocantium primo mandauit, ar. de rescriptis, cæterum
de

de ma. obe. c. 1. cum concord. & quis ipsorum maiori necessitate ducatur. ff. ad Silla. si quis in graui. §. si cum omnis. & cui fortius sit astrictus, ut ibi, arg. de testa. cũ in officiis. & c. relatum. 2. in fi. quis uocantiũ sit maior 11. q. 3. qui resistit. & multa, quæ possunt occurrere. & quæ multum ualent ad excusationem, ſm Inn. quandoq; plenam, quandoq; semiplenam, ſm Hosti. ¶[*In glo. 3. ibi. §. illud*] aliàs incipit, ne tamen, & in fin. de hoc 8 † 82. di. proposuisti, in glo. ex hoc, in prin. & 4. q. 3. §. habet in criminali, uer. patroni. Hosti. dixit hoc arbitrariũ, ar. supra de iureiur. c. ulti. nam grauaretur cum sic episcopus damnari posset absens, nec audiretur appellans. 2. q. 6. §. sunt quorum: de hoc tamen ipse notat copiosius in summa, de dolo, sub rubrica de contumacia. §. qualiter, uer. quid si absens, & seq. & Guil. in Spe. de cita. §. sequitur, uersi. sed nunquid credetur. & uide, quod ibi plenè scripsi in fi. ¶[*In glo. ulti. ibi, excommunicationem*] & consecrationem tunc receptam, ut dixi in textu, & hoc forte plus mouit papam.

ANNOTATIONES.

a ¶Qua fronte. Et nota ex isto. c. contumaciam esse graue delictũ, ad idem facit. c. 2. de maio. & obe. ibi, Morte moriatur, de quo uide quæstio. quam ponit Cy. in rubri. C. ad Turpil. & Bar. in l. omne delictum, ff. de re mili. si quis tamen uellet huic. c. respondere, posset dici, quòd ille non uocatur à papa, ut puniatur propter solam contumaciam, sed quia post illam fuit excommunicatus, & uide glo. fi. & Io. And. super illa. & ad materiam facit, quod not. Bar. in l. fi. ff. ad l. Iul. pec.

b ¶Quod uenire debet. Adde tex. in l. quod dicimus, & in l. ratum, ff. de solu. & Inno. in c. fi. qui matri. accu. pos.

c ¶Pe. de Bel. Et idem Bar. in l. liber homo. lo. 2. ff. de uer. ob. §. ib. & pro hoc uidetur casus apertus in l. fi. C. de iu. do. impe. ibi, Certum tempus statuatur. &c. Et in auct. de exhi. rei. §. si uerò. in quo de iure pro hac opi. facit. c. eos, ad fi. de sent. excom. li. 6. sed illud in citatione l. certam diem ponere non potuit propter uarietatẽ locorum, & personarum. pro ista opi. uidetur esse casus in clem. 2. de ap. ibi, certum terminum.

d ¶Obediet archiepiscopo. Adde istud procedere, nisi esset citatus ratione feudi, quod habet à rege secundum Host. hic, & du. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Qui iurat stare mandato ecclesiæ, contra iuramentum non auditur appellans: si tamen grauatur, poterit appellare.*
2 *Appellationis prosequendæ tempus currit post appellationis interpositionem.*
3 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Periurus non est, qui ex iusta causa non facit, quod iurauit.
4 *Additio glossarum.*
Appellari non potest absque grauamine.

CAPVT XX.

AD hæc, & infra. Casus huius c. & seq. Qui 1 iurat † stare mandato ecclesiæ,[a] contra iuramentum non auditur appellans: si tamẽ grauatur, poterit appellare. Et pars huius infra de excess. præla. ad hoc, de priuil. ad hoc [*De his*] excommunicatis pro contumacia [*Appellant*] ex causa probabili [*quòd iurant*] idest iudicio stare [*Interpositam*] no. tempus 2 † appellationis prosequendæ currere solum post interpositionem appellationis: de hoc supra c. ex ratione. 3 ¶glo. 1. † obiicit, & soluit. ¶Vlti. glo. signat contrariũ, & remittit. ¶[*In 1. glo. ibi, ulti.*] qui iurauit sistere, non deierat ex iusta causa non sistendo. ¶[*In glo. 1. ibi, hodie*] & uide. Dicebat Innoc. siue iuret, siue non iuret, sine grauamine non potest hodie appellare. ¶[*In gl. 2. in fi.*] secundum Ala. & idem Innocen. & Hostien.

ANNOTATIONES.

a Mandato ecclesiæ. Adde tex. in c. cum desideres, de sen. excom. & in c. ex tenore, infra eo. ti.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio excommunicati non ualet non præstito iuramento.*
Appellare non qui absoluitur antequam ei mandetur quippiam.
Hoc capitulum quomodo intelligatur, & nu. 6.
2 *Appellationi renunciasse quando dicatur, qui petit absolutionem à priori iudice.*
Absolutio tenet à iudice, à quo, impertita, licet principale per appellationem sit delatum ad superiorem.
3 *Absolutus semel, quantumcumque redeat ad delictum, nunquam reincidit in sententiã primam, nisi de nouo reducatur, & à quo.*
Actio semel extincta non reuiuiscit.
4 *Epilogus, suffragium & additio glossarum, nu. 5. & 6.*
Cautionis idoneæ nomine quæ intelligantur, §. t. & nu. 7.
7 *Absolutio si iteretur, an rursus & iurare, & cautionem præstare debeat absoluendus.*

CAPVT XXI.

QVæstioni. Summatum est, supra c. proxi. Communis diuisio. secunda ibi, Respondemus [*moris*] eccle 1 siastici. Ab. arguit † Host. q cum non liceat transgredi consuetudinem, sicut nec legẽ, non ualeat a absolutio excommunicati iuramento non præstito[a], & remittit de sen. ex. cũ desideres [*Antequam*] per hoc patet appellationem iniustam. non enim põt dici grauatus, cui nihil mandatũ est. aliud, si appellaret ab iniusto mandato, supra ca. proxi. ſm Inno. uel ſm eum hoc c. loquitur de mandato facto ante excommunicationem, et pro quo fuerat excõicatus, quod omnino debet adimplere ponit Host. exemplum in excõicato propter publicũ adulteriũ, uel incestũ, à quo nõ diuertebat ad mãdatũ ecclesiæ. demum absolutus iurauit stare mandatis ecclesiæ. repetit ecclesia primum mandatũ, certè talis non appellat [*Derogare*] ac si dicat 2 † per absolutionem petitam, & iuramentum præstitũ uidetur iurisdictionẽ prioris iudicis. & quicquid corã eo factũ est acceptasse, & renũciasse appellationi, quã fecerat, de off. dele. gratũ, cum suis concor. facit supra ti 1. quod ad consultationẽ. & infra eo. solicitudinem. Dicit tñ Inno. q si taliter excõicatus petat ab excõicatione absolutionẽ cum protestatione, q sibi sit salua sua appellatio, non vr appellationi renũciare. & ualet protestatio propter periculũ sñiæ imminẽs in hoc casu. Tenet ẽt absolulutio ſm eũ, licet principale per b ap. sit delatum ad superiorẽ. infra c. qua fronte[b]; uide quod ibi dicã in glo. no. q, de sen. ex. sacro, ad fi. Si uerò sine protestatione petat absolutionẽ, renunciat appellationi, cum ea pendente iudicis appellationis sit absoluere, & non iudicis, à quo, infra de sen. excõ. per tuas. Dicit tamen Innoc. quosdã dicere iudicẽ, à quo, absoluere non posse, nisi renuncietur appellationi tacitè, uel expressè. pro quibus facit ſm Inno. & Host. infra eo. solicitudinem, ad fi. [*In eandem reducendus*] semel 3 ergo † absolutus, quantuncunque redeat ad delictum, nũquam reincidit in primam sententiam, nisi de nouo reducatur ab homine, uel à iure in casu decre. eos, de sen. ex. li. 6. uel nisi reducatur ex ui absolutionis condi c tionalis. & est ratio, q actio semel extincta[c] &c. [*Qua*] sententia, in quam reductus est [*Prosecutus*] hic ergo opus est facto, nec sufficit iuramentum, secundum 4 Hostien. ut dicam super glo. ¶Glo. 1. † signat contrarium, & soluit dupliciter. ¶Glo. 2. alle. duas concord. quærit, ponit opi. Lau. cui alleg. tria iura contraria, & soluit. iterum unum canonem, quem soluit. deniũ po 5 nit opi. Tan. ultimò tenet Lau. ¶[*In 1. † glo. ibi, cum apud*] uide hanc, & se. de dolo, prout, super gl. 2. ¶[*In glo. 2. ibi, §. ulti.*] nomine idoneæ cautionis præmissa intelligun 6 tur. ¶[*In glo. 1. ibi. c. proxi. contra*] & 6. quæstio. 4. quod bed ne, ubi de hoc[d] [*& ibi, uel sic intellige*] hoc teneas, licet

Ioan.

Io.no.1.q.7.si qui uoluerũt, ꝙ sup.c.proxi.iurauit stare mandatis ecclesiæ: hic verò mandato iudicis. quæ solutio non est vera, ut not.inf.de sent.exc.ex tenore.
7 ¶[*In gl. 2.ibi, præter iuramentum*] si intelligas† inclusiuè, s. vt iurent, & adhuc aliter caueant. nõ contradicet opinioni Lau.Phi.tamen apertè dixit, ꝙ non exigeretur iuramentum.sed Host.quò ad casum huius.c.dicit, ꝙ quamuis iuret, & fideiubeat: non tamen absoluitur, donec pareat suscipiendo & adimplendo mãdatum pro posse, ut apertè dicit tex. In aliis casibus tenet iuramentum de parendo exigi etiam à periuro: quia secũdum eum est de forma absolutionis, ut dixi in rex. ¶[*In glo.ult. in fine*] Abb.de pac.cap.ulti.

ANNOTATIONES.

a ¶Non præstito. Ad hoc glo.l.uer.cautionem, in c. qua fronte.inf. eo.tit. & hic tenuit Host.quòd iuramentum sit de substantia absolutionis: tamen limitat uerum, quando petit vt absoluatur: quia ligat apud deũ: secus, si vt relaxetur, vt in c.Odoardus, de sol.not. & ad hoc c.olim, de resc.no.de hoc i c.ab excõicato, de resc.Bal.
b ¶Qua frõte.Vide Bal.hic, qui dicit, quòd protestatio hoc casu nõ iuuat: sed vide ea, quæ habentur in d.c. qua fronte, & d.An.hic.
c ¶Extincta.Vide in d.c.eos, & ad materiã uide in deci.Rotę cõclu. 429.& se.& Bart.in l.si unus.§. pactus, ff.de pac.ad fi. & materiã. l. si diuersa, C. de transact. & Bart. in l.non solum.§.iniuriarum, ff. de iniuriis.
d De hoc.Et ex ista gl.& iuribus in illa alleg.probatur, quòd qui cauit stare iuri, non incidit in promissum, si appellat ex iusta causa. & uide in illis iuribus per glo. & Barto.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ab ordinario de delicto, quod postea commisit, ab eo punitur.*
Conuenire pro ad rationem ponere, ibid. ad uerb. conueniuntur.
2 *Epilogus, & suppletio glossarum.*
Recusari in quibus possit iudex, à quo est appellatum.

CAPVT XXII.

1 Præterea. Casus. Appellans† ab ordinario de delicto, quod postea commisit, ab eo punitur. Communis diuisio. secunda ibi, Duximus [*Appellant*] etiam ex rationabili causa [*Conueniuntur*] id est ad rationem ponũtur ab ordinario ipsos uolente corrigere, de accu.si constiterit. vnde nõ est locus appellationi. sup.de offi.ord.licet [*Expressus*] notorius.inf.c.2.sup.c.
2 peruenit.Host. ¶Glo.1.† per quæstionem respondet, quid de leuibus. ¶[*In glo. 1.in fi.*] uel secundum Host.dixit ideo de grauibus: quia licet in aliis recusari possit iudex, à quo est appellatum hoc ipso, quòd ab eo est appellatum: in grauibus tamen, & manifestis non potest.inf.c.2.remittit.sup. eo. ad hoc si.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi per aduersarium prius factæ qui non detulit, de sua posteriori appellatione non potest excipere.*
Casus decretalis.
2 *Maior pars in electione sufficit, nisi quis sit contemptus.*
Electionis pronunciatio an per unum fieri possit, & an per uerba pluralis numeri.
3 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 4.*
Legis auxilium frustra implorat, qui cõmittit in legem, & nu. 5.
Iuramentum deferens, cum refertur, habet necesse iurare, nec auditur appellans.
5 *Additio glossarum.*

CAPVT XXIII.

1 Constitutis. Casus. Qui† non detulit appellationi per aduersarium prius factæ, de sua posteriori appellatione non potest excipere contra illum. Et vt melius intelligas, pone sic factum, Vacante hac ecclesia, canonicis de ele.tractantibus, Archi. nominauit quendã C. noĩe, cui fuit obiectũ. ꝙ excõicatus erat, & appellatũ, ut non eligeretur. quo nõ ob.ipse Archid.eum eligit in epm, & appellauit, ne cõtra hoc aliqd fieret. quo facto Primicerius cũ canonicis, & plebanis cũ cõsensu cleri epatus, vel maioris partis elegit I.in epm: causa istarũ electionũ delata fuit ad papam; qui examinatis electionibus mandat patriarchæ Gradeñ. ut sequitur. & pars prima indecisa narrat factũ. secunda dat iudices ibi, Ideoq; [*Sæpedicti*] In parte deci-
2 sa [*Maioris*] quæ† sufficit, dũmodo nullus sit contẽptus [*Prænominatum*] etiam in decisa [*Elegerint*] nide infra de elect. sicut cum, & de re iudi.cũ ab uno, lib.6. per quæ iuta decido quædam no.hic per Host. super pronunciatione electionis, an p unũ fieri posit, & per uerba pluralis numeri [*Archidiaconi*] quã simpliciter fecerat, ne alii eligerent, uel ne eligerent sine cõsensu suo, s̃m Inn. uel ne aliquid fieret cõtra nominationẽ suã. uel ne quis illa pendente attentaret aliã s̃m Host. [*Prius*
3 *facta*] per primiceriũ, & suos. ¶Prima† gl. signat cõtrariũ, & remittit. ¶Vlt.gl.all.5.concor. & duo cõtraria,
4 & soluit. ¶[*In† glo.ult.ibi, auxilium, in fine*] uide in præall.c. quia frustra. super prima gl. [*& ibi generaliter.§.1.*] deferens iuramẽtum, cum refertur, habet necesse iurare, nec auditur appellans in his, quæ facienda curauit.
5 ¶[*In glo.ult.ibi, auditis*] dic ut ibi [*& ibi dicas*] secundum Lau.& Tan. [*& in fi.*] uel fuerũt factæ istæ duæ electiones uno contextu secundum Goff. & Innocen.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ab ordinario in una causa, in aliys coram eo cogitur respondere: potest tamen eum recusare, nisi in casu, & quomodo id intelligatur, num. 2. & 5.*
2 *Ordinarius allegatus suspectus aliy potest delegare.*
3 *Spoliationis exceptio non opponitur in notorys, cum sit dilatoria.*
Notorium plus est, quàm litis contestatio.
Notoriy nis hic, & num. 1.
4 *Epilogus, & additio glossarum. num. 5.*
6 *Graue crimen quod dicatur.*

CAPVT XXIIII.

1 Proposuit. Casus. Appellans† ab ordinario in una causa, in aliis corã eo cogitur respondere: põt tñ eũ recusare, nisi cũ de manifesto & graui cri-
a mine conuenitur[a]. cõmunis diuisio. 2.ibi Super quo [*Appellatur*] legitimè, ut maior sit dubitatio [*Pro illa*] s.
2 obrẽtu illius appellationis [*Suspectus*] ex alia† iusta cã, non ex eo, ꝙ ab eo in alia causa appellauit. uel dic, ut sup.eo.ad hoc, Inn. [*Ad respondendum*] corã se, alii uerò delegare potest, cum loquatur in ordinario, [*Ab ipso actu*] quia est notorium facti actu permanentis, Inn.
3 Dicit hic† Vincen.ꝙ exceptio spoliationis non oppo
b nitur in notoriis[b], cum sit dilatoria, & notoriũ plus
4 est, quàm litis contestatio. ¶Secunda† glo. quærit, arguit ꝙ sic, & soluit. ¶Vltima glo. signat contrarium,
5 & soluit. ¶[*In† glo. 2.ibi, Iupendenti*] imò statim recurretur ad arbitros, & probato coram eis grauamine procedet recusatio: aliter non, ut dixi.sup.eo.ad hoc si [*Et in fi.*] s̃m Tan.qui hoc no.sup.eo. ad hoc si.& idem ibi
6 quo ad hoc ultimum, Inn. & Host.& hic Pe. ¶[*In† glo. ult. ibi, sed illud*] secundum Vinc. quod autem plus hic dixit, & uide in Spec. de recusa.§. fin. uersi. Pet. [*& in fine*] uel secundum Inn.hoc crimen erat graue & manifestũ: sed ibi nõ graue. dicit Hos. forte hic dr̃ graue de quo plurimi scandalizãtur, & qd uniuersã cõmouet urbẽ. 26.q.6.c.si. uel relinquatur hoc iudicis arbitrio, alle. de sent.excõ.cum illorum, uer.nisi excessus.

ANNOTATIONES.

a ¶Conuenitur. Adde ſecundum Abba. hic, ſi tali crimini pœna certa à iure impoſita eſt.

b ¶Notorijs. Pro hoc, quod no. glo. & Io. And. ſuper illa, quæ incipit, Ergo ſi, in c. paſtoralis, & in c. ibi ſe. io ſi. text. de cauſa poſſ. & proprię. & eo. tit. c. 3. ſuper gl. ſi. & in c. 2. de ordi. cogni. ſuper gl. hic patet, in addi. quæ incipit, Dicit Inn. & probat text. in c. 3. de reſtitutio. ſpolia. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Abſoluitur excommunicatus cautione recepta, licet aduerſarius, uel excommunicator, ne abſoluatur, appellet, & nu. 7. quandoque tamen differtur abſolutio, num. 13.*
Diuiſio capituli.
Gratia ſedis apoſtolicæ qui dicantur indigni, ibid. ad uoces, Non uidemus.
Ordinis iuris peruerſor amittit gratiam ſedis apoſtolicæ.

2 *Confirmatio electionis tenet, licet non in loco debito, & quando, & quæ deſideret. nu. 12. iuncta gloſſa.*
Epiſcopalis dignitas maior regali, ibid. ad uocem, dignitatem.
Excommunicatio incurritur ex multis cauſis, ad dictio. Qualibet.
Iuſtitia qualiter hic accipiatur.
Excipio, pro recipio, ibid. in fine.

3 *Abſolutionem quis iudex poſſit impartire, & quibus ſeruatis, & nume. 5.*

4 *Iudex, à quo, qui detulit appellationi, exercet iuriſdictionem in abſoluendo.*
Abſolutionem qui petit à iudice, à quo, quo caſu renunciare dicatur appellationi.

5 *Citanda ſemper aduerſa pars eſt in abſolutione excommunicationis, etſi periculum ſit in mora.*
Abſolutio tenet, licet facta non citata parte, quæ tamen poterit appellare, & qua de cauſa.

6 *Abſolutionem petens non poteſt impedire ſatisfactionem expenſarum ante, quàm abſoluatur per obiectionem excommunicationis, & ratio.*
Poſſeſſionem recuperare uolentem non repellit excommunicationis exceptio.

7 *Appellatio defert principale negocium ad ſuperiorem, licet non impediat abſolutionem, ſed hoc intelligitur expreſſa cauſa rationabili ſecundum iura recentiora.*

8 *Ver. maluerit, ut intelligatur,*
Delegare non cogitur papa.

9 *Differētiæ ultimi reſpōſi huius conſtitutionis à reſponſo ſuperiori.*
Iudicantium etiam ſententiæ prolatorum intereſt cauſam defendere, & appellare poſſunt, iuncto contextu, ibid.

10 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. num. 11.*
Confirmatio cauſæ cognitionem deſiderat, & nu. 12. §. 1.
Cauſæ cognitio quæ deſideret, ibid.
Appellatio non admittitur in his, quæ dilationem non capiunt, §. 1. & nu. 13.
Prodeſt quod mihi & tibi non nocet, non eſt mihi denegandum, ibidem.

12 *Additio gloſſarum.*
Priuilegiato, ſi excedit, poteſt iuſtitia denegari.

13 *Appellatio quot caſibus non admittatur, remiſſ.*

CAPVT XXV.

Qua fronte. Caſus. Abſoluitur† excommunicatus cautione recepta, licet aduerſarius, uel excommunicator, ne abſoluatur, appellet. Et prima pars reprehendit quærentem. 2. ibi, Sanè, duplici ipſius quæſtioni reſpondet. 3. ibi, De his [*Non uidemus*] no. Hoſtien. non ſolum inobedientem, & excommunicatum indignum gratia ſedis apo. ſed etiam peruertentem iuris ordinem,[a] & contemnentem canones, primum, ſup. eo. cum parati; de offi. ordi. ꝙ ſedem, in fi. ſecundum hoc, & ſup. de temp. or. uel non eſt [*Iure*] etiam naturali. 33. q. 5. hæc imago, &c. eſt ordo. 89. di. ad hoc [*Camera regis*] hoc faceret† propter ſequelam eſt malum[b]; tamē tenet, dummodo aliter legitimè factū ſit, & cum cauſæ cognitione, ſecundum Inno. ſecundum quem aliàs erit nulla, ſi omnino fiat contra debitum iuris. ff. de arbitris, quid tamen. §. Pomponius, & C. de ſenten. & inter. prolatam, & l. cum ſententiā, ſup. titu. c. 1. [*Dignitatem*] quæ maior eſt regali. ſup. de ſacra unc. c. uno, uer. refert [*Et infra*] decidit ur, quòd forte papa dicebat ſe hoc non credere: uel licet de his cō ſtaret, de gratia reſpondet [*Qualibet*] dependente à cō tumacia, uel dubia offenſa, uel pro delicto, ex quo ſolus deus offenditur, ſecundum Hoſtien. ne ſit contra, de uerb. ſig. ex parte 1. & c. ſe. [*Ad iuſtitiam*] faciendam; uel ſumitur pro emenda. vel ſecundum Pe. ponitur ꝓ cautione [*Excepit*] ideſt recepit, de ſi. licet Heli, & ibi cōcor. ſuper 1. glo. [*Iudex*] ſiue† ſit ordinarius, qui tulit ſententiam, à quo hoc petitur, ut hic, uel ipſius ſuperior, de offi. ordi. ad reprimendam; quod dic ut ibi, ſiue delegatus ante latam diffinitiuam ſententiam; de hoc, ſup. de offi. dele. quæſiti: ſiue delegatus principaliter in hac cauſa, de offi. dele. cum cōtingat. §. fi. ſiue in alia, & de hac ſentētia coram ipſo incidat quęſtio, ſeruato tamen ordine, de quo, ſup. de offi. delega. prudentiam. §. pen. & ulti. ſecundum Hoſt. [*Abſoluere*] no. ſecundum† Innocen. quòd licet iudex[c] detulit appellationi; tamen adhuc ſe intromittit de iuriſdictione: quia abſoluit, & quia cautionem recipit nomine eccleſiæ, & ſine mandato, quod eſt ſpeciale. ad idem, de ſenten. excommu. ſacro, ad finem. & ſi talis appellauerat, & ſine proteſtatione petit abſolui, renū ciat ap. ſecus, ſi cum proteſtatione hoc petat: quia iuſta eſt cauſa proteſtandi: & male facit epiſcopus, ſi cū hac proteſtatione illum non abſoluit. Alij contra; remittit, ſup. eo. quæſtioni. & ut dicit Inno. hæc decr. nō dicit, quòd primò fuerit appellatum, ſed ꝙ nunc appellabatur, ne fieret abſolutio. & vide quod dicam de ſenten. excom. ſacro, ſuper glo. pen. uel poteſt loqui de iudice, ad quē fuerat appellatum [*Poterit*] hoc† intelligit[d] Hoſt. ex quo ſibi conſtabit de cauſa examinata partibus præſentibus, ſi recurratur ad ſuperiorem proferentis ſententiam: aliàs contra, inf. eo. Romana. §. pen. uel illud, cum non imminet periculum: hic cū imminet. uel illud cum recurritur ad ſuperiorē; hic quando ad eundem, qui tulit ſententiam, qui nil habet examinare, cum ſit certus de facto ſuo, de reſcrip. ab excōmunicato. Sed quia pars, pro qua lata eſt ſententia, potuiſſet expenſas feciſſe, uel aliud rationabile opponere, fatetur. Hoſt. quòd ſemper eſt citanda. ut ſtatim dicam [*Pars aduerſa*] quę ſemper eſt citanda[e] ſecūdum Hoſtien. alleg. de ma. & obe. inter quattuor, de cauſa poſſe. c. 1. de ſenten. exc. uenerabili; de uerb. ſig. in his. hoc, niſi periculum ſit in mora ſecūdum eum; de hoc ſcilicet an ignorāte aduerſario poſsit excommunicatus abſolui, no. 11. q. 3. excommunicatos, & plenè in Spe. de contumacia. §. ſi. uer. ſed pone, excōicatus, & uer. ſe. ubi quaſi ad litteram inuenies id, quod de hoc no. Pe. & Abb. & Egi. ſup. de iud. c. 1. qui tenent, quod ſup. ſ. partem uocandam. Sed dicunt dato, quòd non uocetur, abſolutionem tenere: pars tamē ex hoc grauatur, & poterit appellare, hoc præcipuè ſi pro manifeſta culpa excommunicatus erat, cum tūc præcedere debuiſſet ſatisfactio; ibi uide. Sed incidit† quæſtio, ſi aduerſarius citatus petat ſibi primò ſatisfieri de expenſis[f], contra quem petens abſolutionē excipit de excommunicatione, dicēs ſe paratum probare, an facienda ſit abſolutio ante reſtitutionē expēſarū? quod uidetur, quia ſi excommunicatus eſt, non poteſt agere, de iudiciis, intelleximus, & ſic nec expēſas petere. Item conſtat, quod ſufficit cautio, de uer. ſig. ex parte. Guil. no. tenuit cōtrarium, cum iſte non agat, ſed excipiat

cipiat

cipiat illũ non prius absoluendũ, & hoc sibi licet, inf. de excep. cũ inter. Itẽ ex contrario lis orietur ex lite, & protelarentur causę cõtra mẽtẽ iuris. de dolo, finẽs de re iudi. c. 2. Itẽ & si diceretur agere, cũ istæ expensæ ueniant per iudicis officium. C. de iudi. sancimus. iudex ex officio suo illũ condẽnabit. si. de iureiu. debitores. & decre. ex parte, nõ obstat, quæ intelligitur s̃m decre. vt lite nõ conte. quoniam. §. in aliis. & . §. vlti. Et est similis quæstio de reo, qui vult recuperare possessionem, cui opponitur excommunicatio, de qua remisi in præalle. §. in aliis. supra. versic. recuperer. & facit ad materiam, qđ dixi. supra de exce. exceptionem, super uersic. condemnnandum. & c. ulti. in fi. [*Appellatur*] ab aduersario. Idem. si ad inferiorem papa fuerit 7 appellatum. & procedit hoc s̃m Hostien. etiam expressa rationabili causa, sed tũc per superiorem debebit in melius reformari, ut inf. c. pastoralis. & sic fugere possumus perplexitates notatas p̃ Pe. & Ab. qui dicebant mirari, quõ actor, qui fecit per iudicem reum excõicari, t pe absolutionis, in qua grauatur, possit deferre cãm ad superiorẽ p̃ ap. & dicebant ex supueniẽti affinitate hoc procedere posse, s̃m decre. insinuãte, de of. del. ut si reus recipit neptẽ iudicis, quẽ mõ actor recusat hic, licet appellatio nõ impediat absolutionẽ defert tamẽ principale. sed, ut dixi sup. ut lit. non cont. accedens. i. sup. i. glo. appellatio nõ est modus recedẽdi à iudice suspecto. Dabat etiam Pe. exẽplũ in actore, qui obtinuit excõmunicari reũ, & postea cõuẽtus ab alio coram eodẽ iudice, p̃ cũ grauatus appellauit: nũc pp causam recusat iudicem, & appellatio defert principale. sed non impediet absolutionem. planius potest intelligi s̃m uetera iura, ut s̃m ea licet appellatio non expressa causa deuolueret causam: non tñ impediret absolutionem: hodie nõ deuoluit. nisi expressa causa 8 probabili. inf. c. ut debitus [*Malueri † aduersarius*] dicit Host. s. appellatus appellãre nõ ueniente, alias utroq; ueniente, utriusq; consensus reqritur. remittit de of. dele. cum. R. Tu dic, Maluerit ad ipsum Ro. põ. ap. cũ appellare posset ad p̃ximũ superiorẽ, ne sit cõtra, inf. de ap. cordi. lib. ui. 6. Pet. & Abb. uel secũdum ipsum Pe. papa, & ipsius dele. ponitur hic pro una disiuncta: reliqua uenit per subauditum. s. supplendo, uel coram illo, corã quo cautionem obtulit [*Delegauerit*] papa & hoc, si uoluerit: quia nec cogitur, & dicit Hostien. ꝙ 9 hoc facit ad no. inf. c. cum speciali. §. ij. [*Irrationabiliter*] hic potest † colligi una differẽtia inter hoc respõsum, & supra proximũ. hic enim conquerebatur de iniustitia sententiæ, ibi nõ. secunda, quod hic iudex excommunicauit ex officio, ibi ad petitionem partis. tertia, ꝙ ibi se opponit pars, hic iudex. quarta, ꝙ ibi ab excõmunicatore petebatur absolutio, hoc à superiore ipsius [*Protulerunt*] quorũ interest defendere causam illam, ꝙ dic ut infra de sen. ex. uenerabilibus, li. 6. [*Appel-* 10 *landum*] s. ne absoluatur, Innoc. ¶ Secunda † glo. alle. 4. concor. in fi. alle. duo contraria. ¶ Ante pe. glo. respõdet per quæstionẽ, an iuratoria &c. ¶ Vltima alle. cõ- 11 trarium, & ibi remittit. ¶ *In † glo. 3. ibi, nec quicquam*] quæ decretum requirunt, non expediuntur de plano [*& ibi, cum sententia*] non præiudicat sentẽtia non dicta publicè, sed loco secreto, & officio non præsente [*& ibi, omnia quæcunque*] sequitur, causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt. ¶ *In glo. quia propter, ibi, l. ulti.*] ponit exempla, ne scriptus hæres in possessionem mittatur, ne testamentum aperiatur, ne annona militibus trãsferatur: ne fiat, quod edicto perpetuo fieri præcipitur: & ne pignus uendatur [*& ibi l. ulti.*] uide de sepul. ex parte. i. super glo. [*& ibi l. 1.*] hanc & le. uide de feriis, ca. fi. in gl. pe. & antepe. [*& ibi, in fundo*] vide de simo. nobis, super. 3. gl. [*& ibi, itẽ uarijs*] de æquitate, licet scriptum ius deficiat, ago contra uicinum pro refectione aggeris, qui mihi prodest, & si- 12 bi nõ nocet. ¶ *In † glo. 1. in fine*] & per hoc arguit Hosti. quòd si priuilegiatus excedit, potest sibi iustitia denegari, ad idem, infra de decimis. nuper, in fin. ¶ *In glo. 3. ibi, desiderat*] unde requiritur, quod procedat citatio secundum formam traditam, de elec. cap. ulti. li. 6. [*& ibi consilio*] sufficit consiliũ. ¶ *In gl. 4. in fi.*] & adde quod no. de of. dele. ex litteris, in glo. antepe. ¶ *In glo. quia propter, ibi, præsumitur*] de pæ. & remis. cum infirmitas, Ho. 13 [*& ibi, non capiunt*] 37. tales † casus, ubi non admittitur appellatio, uide in spec. de ap. §. in quibus, & exempla huius casus ibi in uer. 8. & in fine. quandoque tamen differetur absolutio, super quo uide, quod no. 58. distin. si quis autem, in ulti. glo. ¶ *In glo. ulti. in fi.*] in glo. sed quæritur.

ANNOTATIONES.

a ¶ Peruertentem iuris ordinem. Adde Hosti. hic, & post eum Bald. & Abba. hic.

b Est malum. & sic uidetur, quòd confirmatio electionis expeditur de plano, & non requiritur certum tribunal. ad hoc uide no. in c. fi. de elec. lib. 6. & hoc uerum, quando non apparet aliquis specialis contradictor, de quo videbis, infra eo. constitutus. & quod no. in c. fi. de elect. lib. 6. quia aliàs secus. & uide gloss. in c. circa, & c. quod sicut, de elect. Bald.

c ¶ Iudex. Ex quo nota iudicem, à quo, potest app. pendente omnia, quæ tendunt in fauorem, & exitum appellationis, quæ expedire potest citra cognitionem arti. appel. ad hoc infra eo. sollicitudinem, de matri. contra. contra inter. eccle. cap. secundo, & supra eod. cum teneamur, & capitulo cum sit, & capitulo periculis. Archi.

d ¶ Intelligit. Quòd imò non possit absolui parte appellante, ne absoluat, op. infra eod. cap. sollicitudinem. dic, ut ibi in gloss. in uer. posset, & ibi Innocen. Bal.

e ¶ Est citanda. Adde gloss. in capitulo cum ab ecclesiarum, de offi. ordi. & tex. in capitulo ab excommunicato, supra de rescrip.

f ¶ De expensis. Vt quando contumacia est manifesta, ut in capitulo primo, de iudi. secundum unum intellectum, & in capitulo uenerabilibus. §. secus, de senten. excommũ. libro sexto, si una tantum sufficit cautio de satisfacien. ut capitulo ex parte, de uer. si. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Suspendere, uel excommunicare non debent, nisi præmissa monitione prælati, quibus alijs concurrentibus, num. 2. excipietur casus, num. 2. uer. hic dicit. alter, num. 3.*

Appellare subditi, præcipuè regulares non debent contra disciplinam, num. 1.

Appellanti statuitur terminus, intra quem si non prosequitur, iudex procedit, ibid.

Appellans non prosequens appellato prosequenti condemnatur in expensis, & quo casu, num. 4. & 5. & quibus seruatis, nu. 6. & e contrario ei appellatus condemnatur, nu. 6.

Diuisio capituli, eod. num. 1.

2 *Ordo datus turbari non debet, & qualiter turbetur.*

Censura nomine excommunicatio, & interdictum continentur.

Excommunicatio, & interdictum paribus passibus ambulant, nisi in exceptis & quæ sint, remiss.

Pœnam constitutionis, sancto, non incurrit qui non seruata forma excõmunicauit quempiam ipso iure excommunicatum, uer. hic dicit.

3 *Erumpere, accipitur in malam partem.*

Necessitas concedit appellationem aliàs interdictam ex iusta tamen causa.

4 *Terminum appellanti præfixum ad prosequẽdum an lapsum totum expectandum sit.*

Exempla non restringunt regulam, ibid. ad dictio. Tunc tempus.

5 *Proprium consistit non solum in patrimonio, sed in prouentibus ecclesiasticis.*

Prouentus ecclesiastici etiam capiuntur pro expensis litis, nisi in casu, & quo, ibid.

Confusio, uel inopia delinquentis non attendituræ etiam clerici.

Argumentum à contrario ſenſu ex uer. habet, hic ſumitur.
Feudo quibus caſibus epiſcopus priuetur.
6 *Expenſarum taxatio quomodo fiat.*
Competens recompenſatio fit arbitrio iudicis.
Religioſi carent proprio, & ideo uitant condemnationem expenſarum, ibid.
7 *Monacum poteſt Abbas corrigere ſine capitulo ſuo.*
Iniuncta qui humiliter ſuſcipiunt, quòd cum deſiderio uitam recuperant infinitam.
8 *Suffragium, & additio gloſſarum. num. 9.*
Sententia paſtoris quibus caſibus non teneat, remittit.
10 *Excommunicatio quot incurratur ipſo iure caſibus, & qui ſint reſeruati, remiſſ.*
Suſpenſionum ſpecies cum ſuis ſubdiuiſionibus, remiſſ.

CAPVT XXVI.

Reprehenſibilis. Conciliũ eſt, & hoc intendit. 1 Prælati ſuſpendere, uel excõicare nõ debẽt, niſi monitione præmiſſa; nec ſubditi præcipuè regulares contra diſciplinam appellare: appellanti ſtatuitur terminus. inſ. quem ſi non proſequitur, iudex procedit: appellans, qui non proſequitur, appellato proſequenti condemnatur in expenſis. & ſunt 5. dicta. 2. ibi. Nec ſubiecti. 3. ibi, Si uerò 4. ibi. Si a autem 5. ibi, præcipuè [*Præmiſſa*ᵃ] & † concurrentibus 2 hodie aliis, quæ habentur, de ſenten. excom. c. 1. lib. 6. & no. quia turbatur ordo, cum prius excõ. & poſtea monetur [*Excommunicationis*] ſup. uel interdicti, & hæc omnia continentur ſub nomine cenſuræ, de uer. ſig. quærenti. & paribus paſsibus ambulant, niſi in exceptis, de ſent. excom. c. 1. lib. 6. uide quod dixi de exceſ. præ. c. 1. ſuper gl. ante. [*Subiectos*] ſupplet Hoſt. nec aliquos denuncient excommunicatos, non lata ſententia rei &c. aliàs non ſtat propriè illud, Niſi. ſed Abb. hic dicit probari, quod excommunicãs ſubditum ſine monitione in caſu, quo excommunicatus erat ipſo iure, non incurrit pœnam conſtitutionis, ſacro. & per hoc dicit ſe excuſaſſe quendam Abbatem, qui ſine monitione excommunicauerat ſubditũ pro eo, ꝙ ſine licentia exiuerat clauſtrum. & fuit repertũ poſtea, ꝙ in eodem monaſterio erat de hoc ſtatutũ ex- 3 communicationem proferẽs [*Incurrat*] tunc: enim ſine monitione & prolatione ſentẽtiæ poterit iure ſen- b tentiam nuntiare, dummodo notorium[b] ſit delictũ, non obſtante aliqua appellatione, ſup. eo. cõſuluit. 2. & c. peruenit, Hoſt. [*Erumpant*] ſonat in uitium, & huic continuatur finis capituli, ut dixi ſummando [*Neceſſitate*] ac ſi dicat licet ſuprà prohibuimus appellare contra diſciplinam; ex neceſsitate tamen & iuſta cauſa eis 4 appellare licet [*Intra quem*] & licet † tantum ſit lapſum de termino, ꝙ certum ſit eum proſequi non poſſe: tamen expectabitur finis termini, ſecundũ Goff. & Egi. ſecundum Hoſt. contra, qui hoc no. ſup. eo. perſonas, ar. l. continuus, ff. de uer. obli. primum tenet per decr. de ele. commiſſa. 1. reſpon. lib. 6. ad contrariũ reſponde ꝑ ibi no. [*tunc epiſcopus*] vel alius ordinarius, uel etiã 5 delegatus, & inſ. eo. ad aures [*Si quid* † *proprium*] non ſolum patrimoniale, ſed etiam in prouentibus eccleſiaſticis conſiſtens, de fideiuſ. c. 2. dum tamẽ ex eo eccle- c ſia non lędatur enormiter[c]: aliàs ſecus ſecundũ Hoſt. de re. iu. delictũ, li. 6. ſ ẽm ipſum Hoſt. nõ habebitur hic ratio confuſionis, uel inopiæ delinquentis. unde etiã epiſcopus propter felloniã in uita ſua perdit feudum, in libro feudorũ de cap. cor. re. c. ſi clericus, ueluti epĩs ẽm canõ. degradatur, in præalle. c. 22. q. 5. ſi quis laicus, poſt. c. de forma [*Habet*] alias habuit, ſecus ergo ſi non habet. 14. q. 6. c. 1. 16. q. 6. illud; Inn. dicit Hoſt. ꝙ propter religioſos, qui carent proprio, & propter omno egentes dictum eſt hoc [*Competentem*] ad arbitrium 6 † iudicis iuramento, & taxatione præmiſsis, de procu. auditis, & c. cõſtitutis, Hoſt. [*Faciat*] etiam antequàm in negocio procedatur, inſ. eo. ſæpe, C. de iudi. l. ſancimus. C. quomodo & quando iudex. auct. qui ſemel, Ala. [*Appellet*] hodie prouiſum eſt etiã appellanti, inſ. eo. ſæpe [*Præcipuè*] q. d. ẽm Inn ſi in ſecularibus clericis prædicta locum habent, ſortius in religioſis, excepta refuſione expenſarũ, cum ipſi careant proprio. 12. q. 1. non dicatis. & ẽm Hoſt. continuatur poſt uer. Nec 7 ſubiecti, ut ibi dixi. idẽ Pet. [*Et capituli*] per hoc † dicunt quidam, Abbatẽ ſine capitulo ſuo non poſſe corrigere monacum, niſi hoc haberet de conſuetudine. ſed hoc eſt falſum ẽm Hoſt. & huic reſponde, ut dixi, inſ. de reg. Io. in 3. obiectione [*Pro ſalute*] & hoc cũ deſiderio: quia uitam recuperat infinitam, de pę. diſt. 5. con- 8 ſideret. ¶ [*In* † *gl. 2. ibi, eum, quem temere*] uide de libel. obla. 9 c. 2. ſuper 1. glo. ¶ [*In* † *glo. 1. ibi, dicitur canonica*] dic ut inſ. d de ſen. ex. conſtitutionem[d], lib. 6. [*& ibi, de canonica*] melius dixiſſet, cum angelica. ¶ [*In glo. 2. in fine*] G. Vinc. plures uide no. de ſen. excom. præſenti, lib. 6. ¶ [*In glo. 3. ibi,* 10 *& ſemper*] 32. caſus. † quibus ipſo iure quis incurrit excommunicationem per conſtitutiones. 6. lib. no. eo. lib. de ſenten. ex. eos, qui, & 1. caſus expreſſos per conſtitutiones cle. & duos tacitos no. in cle. de ſen. exc. c. 1. quorũ. 16. ſunt reſeruati, ut ibi no. de ſuſpẽſione uerò hic exemplificat Hoſt. per decr. 2. inſ. de ſol. de cle. cum cunctis. §. clerici, inſ. de re iu. c. 1. de ſen. exc. c. 1. de elect. c. 1. lib. 6. 25. ſpecies ſuſpenſionum cum ſuis ſubdiuiſionibus plenè no. in cle. de pęnis, cupientes. in gl. no. nouam. ¶ [*In gl. pen. in fine*] de hoc, infra de præben. de multa, in quarta gloſſ.

ANNOTATIONES.

a ¶Præmiſſa. Adde tex. in c. conſtitutionum, de ſenten. excom. in 6. an autem quando ſuſpenditur ob delictum, ſit differentia inter ex communi. & ſuſpen. uide in c. tam litteris, de teſti. & Hoſt. hic.

b ¶Notorium. Contra uidetur, quod no. io c. ad noſtram el 3. de iu. reiuran. & c. cum ſit, in fi. de ap. & c. ſacro, de ſen. excommu. dic ut ibi, ut in c. ſacro, & uide Inn. inſ. eo. c. ad hoc quoniam, Bald.

c ¶Enormiter. Et non capiantur ad magnum tempus, ut io c. peruenit, de arbit. ad hoc no. io c. cum olim, de reſtitu. ſpo. & uide Archi. in c. ſtatutum, de reſcri. lib. 6. & quod no. io c. præſenti, de of. ordi. lib. 6. & uide quod ſcripſi in c. 2. de fideiuſ.

d ¶Conſtitutionem. Quæ dicatur citatio, denũciatio, uel monitio, uide Inn. ſup. de ele. cum nobis olim, & ibi ſcripſi, & bene poteſt ſententia nulla eſſe ex defectu monitionis excommunicationis, ut no. in d. c. conſtitutus, & c. ſtatutum, eo. titu & caſus in quibus ſententia excommunicatio. eſt nulla, uide no. in cap. præſenti, de ſenten. excommuni. lib. 6. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Fas pro licito, & non importat neceſſitatem.*
Suſpectus quis non poteſt allegari, in quem per aliquem actum conſenſit ſuſpicionem allegans.
Iudex, pro arbitro.
2 *Additio gloſſarum.*
Recuſatus delegatus non delegat contra ordinarius.

CAPVT XXVII.

Ad hæc. Et infra ſe ſummat [*Appellatũ*] dicit Hoſt. etiam à re, & ab aduerſario appellationi delatum, inſ. eo. tit. 1 interpoſita. §. 1. [*Fas*] ideſt † licitũ, & ſic nõ importat neceſsitatẽ. ff. de offi. præſidis, ſi generaliter, & l. prece, Hoſt. [*Habuerit*] nec per aliquem actũ in te conſenſerit, ſup. ti. 1. inter. uel ex noua cã. ſup. de of. dele. inſinuãte [*Iudicem*] ideſt arbitrum, uel erit iudex ex delegatione recuſati [*quæſtionem*] principalẽ, uel forte a ſuſpitionis. ¶ [*In* † *glo. 2. ibi, ordinarius*] de quo neceſſariò intelligitur decre. ſecundum Ab. pro eo, ꝙ delegatus recuſatus non delegat, inſ. eo. ſecundò requiris.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Ad reſidentiam ſi canonicus monitus appellat, ſtatuitur in terminus ad proſequendum, & interim beneficio eius per uicarium deſeruitur de ipſius prouentibus ſubſtentandum, & num.2. ad dict. interim.*
Diuiſio decretalis.
Prorumpere, ſonat in uitium.
2 *Videri ſiquid eſſe ſcribatur, refertur ad eum, cui ſcribitur.*
Reſidere in beneficio an teneatur, qui non poteſt ibi ſecuri morari, remiſſio.
Iter arripere non ſufficit ad curiam intra tempus, niſi ſe papæ præſentet.
3 *Vicarius in beneficio recipitur ex cauſa, ut hic.*
Idoneo ut beneficia conferantur, niſi dictum fuerit, intelligitur.
4 *Epilogus, ſuffragium, & additio gloſſarum. nu.5.6.*
Mandatum quandoq; obtinet uim definitiuæ, ut hic.
Sententia definitiuæ uim habente cum appellatur, expreſſio cauſæ non requiritur.
7 *Ob cenſus temporalis ſolutionem, eccleſiæ ſi penſum reddat, uicarius ſi ſubrogetur ut hic, clericus non grauatur.*
Iudex à quo exercet hic in caſu iuriſdictionem poſt appellationem.
Appellationis pendentia hic nihil iuuat, & ratio.
Curam animarũ inuito epiſcopo non poteſt aliq clericus cõmittere.
Dilationem quæ non capiunt, appellatio non impedit.

CAPVT XXVIII.

1 PEruenit. Caſus. Si† canonicus ad reſidentiam monitus appellat, ſtatuitur ſibi terminus ad proſequendum, & interim beneficio ſuo per vicariũ deſeruitur de ipſius prouẽtibus ſuſtentandũ. Et in prima deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, Cum autem. quæ tria facit, quæ per ſe patent [*In appellationem*] cui nõ uidebatur deferendũ, inſ. de cleri. nõ re-
a ſidentibus, relatum, ᵃquæ eſt cõtra. Sed ibi ſo. in gl. pe. [*Prorupit*] ſonat in uitiũ, ſecundum Hoſt. [*Videatur*] ti-
2 bi, † uel ſicut aſſeris. uel ideſt præſumatur, donec appellationẽ iuſtificet, ſm Hoſt. qui intelligit, ꝙ expreſſerit probabilem cauſam, puta ꝙ ibi nõ poterat ſecurè morari. ſup. de renũc. ad ſupplicationem [*Iter*] dicit Inn. factum recitat: quia non ſufficit tñ intra tempus arripere, niſi ſe papæ præſentet. Hoſt. dicit cum glo. & credo, ꝙ Inn. intellexit uerbum, terminum. ſup. poſitũ de termino iuris. Sed uerius eſt, ꝙ loquitur de ter-
b mino ab ipſo iudice ad hoc ſtatuẽdo [*Interim*] cõcor. ad hunc uerſi. inſ. de cler. non reſi. c. pen. & inſ. de ele. cum ex eo, in fi. & de reg. beneficium, lib.6. [*Et ei*] ſub-
3 rogato, † uel temporali uicario, qui ex cauſa recipitur in hoc caſu, & ſic non obſtat de præben. extirpandæ
4 [*Idoneæ*] hoc intelligitur, de ele. cauſam. ¶ Pe. † gl. obij-
5 cit, & ſoluit. ¶ Vlt. gl. no. & remittit. ¶ *In † gl. 3. ibi, eos, in fine*] uide ſup. eo. cum ſit, ſuper gl. ſed non uidetur. ¶ *In*
6 *† gl. 2. ibi, quæ hodie*] ſi uis, ꝙ hodie teneat, dic ꝙ loquitur hoc capitulum in mandato, quod obtinet uim diffinitiuæ. non enim per diffinitiuã ſententiã poſſet plus iniũgi huic clerico, quã per hoc mandatũ. hinc eſt, ꝙ ſine cauſæ exp̃ſſione potuit appellari, Ab. facit, quod no. in Spe. eo. tit. §. in quibus, uer. ſed nũquid, in fi. Sed certum eſt, ꝙ in talibus præceptis diſtinguimus, an
c fiantᶜ lit. conte. uel non, ut no. de ele. dudum. 2. de uer.
7 ſig. ex parte 1. ¶ *In glo. pen. ibi, uice ſua*] ſicut enim non grauaretur, ſi ſolueretur interim temporalis cẽſus, quẽ deberet eccleſia, multo minus grauatur, ſi reddat ipſi eccleſiæ penſum ſuum, de cele. miſ. c. 1. imò fit ei gratia, ꝙ ad hoc admittitur per uicarium, ſecundũ Hoſt. cui placet, quòd licet prima facie ex cauſa rationabili appellet clericus; poterit tamen epiſcopus hoc facere, quod hic dicitur: aliàs eſſet dare, ꝙ in eccleſia curata negligetur cura, quam ille perſonaliter appellationem proſequens gerere nõ poteſt, nec inuito epiſcopo alteri committere. ſup. de offi. uica. clericos, Inno. alternatiuè tamen dicit hoc olim licuiſſe, quãdo admittebatur fruſtratoria appellatio. hodie, cum non liceat appellare niſi à grauamine, ſecus, inſ. eo. ut debitus; ad hoc facit, quod ſequitur in gl. primum placet. & dicit Ala. hoc ideo fieri, quia res dilationem nõ capit; allega. ff. de appel. reci. l. fin.

ANNOTATIONES.

a ¶ Relatum. Adde, quòd ratio eſt, quia quilibet tenetur reſidẽtiam facere in ſuo beneficio etiam. 20. ſolidorum. c. conquerenti, inf. de cleri. non reſi. niſi conſuetudo excuſet, uide in c. cum omnes, de conſtitu. & in c. gratia, & ibi gl. de reſcrip. in 6.

b ¶ Statuendo. Hoc ideò hic dicit Io. An. quia ex iſto tex. uolunt aliqui dicere, quòd ad ſtatutum terminum ad appellationem proſequendam eſt ſatisfactum per ſolam itineris arreptionem. ad idem facit. c. cum cauſam, ſup. de re iudi. & c. 1. de ele. lib. 6. & hoc tenet Guil. in Specu. de ap. §. nunc uero, uerſi. & no. ſed Io. And. ibi contra. & uide ibi per ipſum reſpondentem. ad contraria, & in deciſione Rotæ, conclu. 163. & capitu. 2.

c ¶ An fiant. Et ſic uides, quòd quædam eſt appellatio à diffinitiua. & in hac cauſæ expreſſio non requiritur, ut l. ſcio, ff. de ap. reci. Quædam eſt appellatio ab interlocutoria, quæ tamen non habet uim diffinitiuæ, tunc etiam expreſſio requiritur, & legitimatio; ut not. in c. ut debitus. inf. eo. & c. cordi, eo. titu. lib. 6. & cle. appellanti eo. titu quædam eſt appellatio ab interlocutoria, quæ habet uim diffinitiuæ, tunc non requiritur, ſicut nec à diffinitiua, & hoc limitatur hic, quando præceptum tale fit poſt lit. conte. iuxta not. in c. dudum, el 2. de elect. & de uer. ſi. c. ex parte. & ſic no. quòd iſta præcepta habent vim diffinitiuæ, & ad eius cauſam attrahunt, quando fiunt poſt lit. conteſt. alias ſecus: quod no. quia alia eſt ſententia diffinitiua: alia eſt ſententia præcepti, & uide glo. 2. q. 1. in ſumma, & glo. in d. c. dudum, & d. c. ex parte. facit glo. in l. proinde. ad l. Aquil. & Bart. in l. non fatetur, de confeſ. & doct. in l. ſi. de confeſ. quod intelligatur de factis poſt lit. conteſt. ad hoc glo. in l. ſancimus, C. de admi. tu. & quòd ab iſtis præceptis poſſit appellari, quæ fiunt etiam in confeſſum, facit text. in l. creditor. §. iuſſus, de appellatio. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Enallage figura, perſona pro re & cauſa.*
Iudæis fauere principes ſolent ex cauſa utilitatis.
Vtile à quibus percipimus, fauere ſolemus eis.
2 *Additio gloſſarum.*

CAPVT XXIX.

COnſuluit. Breue eſt, & pars huius deinde, conſuluit, cõmunis diuiſio. ſecunda ibi, Non conuenit [*Rege Francorum*] cum. n. eps Pariſien. cogeret Iudæos, ut dimitterent mãcipia Chriſtiana, rex appellauit pro eis: Ab. uel appellatũ fuit à rege, qui ad mandatũ eccleſiæ illos ad hoc cogebat. utrũq; intellectũ
1 ponit Inn. & Ho. [*Pro Iudæis*] i. pro † cauſa, vel fauore Iudæorũ, & ſm primã lecturã, quia Iudæi multũ in talijs ſoluũt principibus, ſub quibus degunt, ipſi principes ſolẽt eis fauere, ut patet, inſ. de uſur. quanto. facit de teſti. Iudæi, & ĩ cle. eo. ti. c. 1. ideo ipſorũ fauore ſic appel
2 lauerat princeps. ¶ [*In † glo. prima ibi, cum ſit nimis*] & plenius in c. ſi. [*& in fine*] & ſit patens ratio, quia non eſt ibi dare grauamen. 24. quæſt. 4. qui peccat.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi poſt citationem delegati, uel poſt notitiam delegationis non eſt deferendum: ſecus, ſi contra.*
1 *Additio gloſſarum.*
Bononiæ conſuetudo in expectando quem redire à curia.

CAPVT XXX.

1 ADhæc ſicut. Caſus. Qui † ante citationem, uel notitiã literarum miſit nuntium ad papam. appellare poteſt, ne delegatus procedat: Secus, ſi poſt. 2. ibi, ſed ſi [*Appellantem*] à iudice delegato, coram quo conueniebatur: ſecus de ordinario, ſecũ-

dum Host, de hoc satis, inf. eo. ut debitus [*Ad ipsum*] quia Inno. exposuit, scilicet appellantem, subdens, quod hoc sequebatur. Host. dixit, quod hæc non fuerat magna philosophia, cum littera se exponebat [*Post citationem*] recte, Vel notitiam delegationis, ut sup. ¶ *In*
2 † *glo. 1. in fi.*] T. qui dicebat, quod de more ciuitatis Bon. tam diu expectabatur, quod posset rediisse de Curia.

S V M M A R I V M.

1 *Appellationi interiectæ ad papam qui non detulit, cum literis ordinarii sui mittitur ad curiam, & ratio, nu. 2, ad fin. & quomodo puniatur, num. 4.*
Manifestum, pro notorio.
Notabilis, pro infami.
2 *Appellationem esse extraiudicialem, unde noscatur, argumenta referuntur.*
Casus huius decretalis elicitur.
3 *Epilogus, & additio glossarum. num 4.*

C A P V T XXXI.

1 **D**E priore. Casus. Qui † nõ detulit appellationi interiectæ ad papam, cum litteris sui ordinarii mittitur ad curiam. non diuiditur [*Manifestas*] idest notorias, Host. [*Notabilem*] Ho. exponit, idest infamẽ, alle. no. de offi. dele. cum olim magister, uer. sanè [*Ap-*
2 *pellauit*] extra iudicium, non † in iudicio. & hoc patet, quia dicit appellauit priorem, non dicit à priore: uel
a quia prior præcipiebat canonico, quòd consentiret donationibus, quas faciebat consanguineis, uel aliis illicitis alienationibus: uel quod nemini concubinas, uel suos contractus simoniacos reuelaret, super quibus forsan uolebat ipsum astringere iuramento. quare canonicus sentiens se grauari ad sedem apo. appellauit, secundum Inno. uel forsan canonicus ob has causas priorẽ ad se. apo. appellauit: quia prior motus appellationi non deferens ipsum excõicauit. uel suspendit, uel in carcerem posuit: imo. prout patet in antiqua, & glo. fecit ipsum uestibus usq; ad camisiam spoliari, & ap. renuntiare coegit. & quia iniuria ap. se. hæc fuit. 2. q. 6. ad Romanã & c. se. & ideo papa sic mãdat, secũdum Host. [*Eum*] s. priorem [*litteris*] sic sup. c. peruenit, inf. de secundis nuptiis, c. 1. Host. [*necessitatem*] de processu habito per priorem cõtra canonicum, quia appel-
3 lauit. ¶ Prima † gl. respondet per obiectionem de decre. ad nostram. ¶ Secunda per obiectum de. l. quo-
4 niã iudices, ¶ *In* † *gl. 1. ibi, excedit*] sicut iste, ut dixi in tex. & patet in an. hoc respicit hæc gl. sm Ab. ¶ *In glo. 2, in fi.*] Ala. quidam dicunt hoc uerum in ciuilibus. In criminalibus uero mittatur ad principem digno supplicio puniendum, C. eo. tit. à proconsulibus, in fi.

A N N O T A T I O N E S.

a Vel quia prio. Adde, quod iste tex. intelligitur de regularibus. c. nisi, de præben. & in cle. & si in principalis, de rescrip.

S V M M A R I V M.

1 *Infamia pro crimine.*
Abbates qui & quare teneantur cedere, & renuntiare abbatiã siue prælatum conuentui, uel eius definitoribus, & nu. 4.
2 *Epilogus, & additio glossarum. num 3.*
Remouentur regulares pro sola infamia, & à quibus, & quomodo, & num. 4.
4 *Præsidentium, uel definitorum, monasteriorum potestas.*
Prælati regulares administrant absque confirmatione.
Regularium consuetudo in remouendis prælatis.
Renunciatio non fit in manibus superioris in regularibus.

C A P V T XXXII.

a
1 **Q**Via nos. Breue est [*Publica infamia*] i. publico † & infami crĩe, In. [*Commoniti*] iuxta consue. de qua dicã super gl. [*Noluerunt*] dicit Host. sic suppleri posse, Ad suũ iudicem recurrat. qui ex cã prædicta & auctoritate dictæ consue. cõuentu prædictam cãm testificãte, & cessionem petente sine alia probatione coget illos cedere. nõ obstante aliqua appellatione. ut sequitur. & dicit intellectũ hunc plus cõgruere iuri. quã illũ, de quo dicam super glo. unde dicebat Abb. quod isti non hñt facultatem appellandi, cũ à diœcesano fuerint admonendi. Dicebat aũt Ho. quod in religionibus. quib. est cõsuetudo, de qua dicã sup gl. superiori cedere nolenti nõ putat uiolentiã inferendã, sed ad superiorẽ proximũ recurrendum, arg. ff. qd me. cau. extat edictũ ff. de ui priuata, creditores. & ipse superior uisa uolũtate fratrũ, coget illum cedere, uel dabit illis licentiã eligẽ-
2 di aliũ, nõ obstante illius app. ¶ Vlt. † gl. rñdet per qõ-
3 nẽ. de quo cõi capitulo loquatur. ¶ *In* † *glo 2. in fi.*] Ala. uel dic speciale in regularibus. ut pro sola infamia possit remoueri, Inn ¶ *In glo. 4. ibi, non seruato*] alias nulla esset dubitatio, Inn. ¶ *In glo. ult. ibi. in singulis*] cũ decr. ista fuerit Alex. III. non uf de dicto concilio. qd fuit Inn. somniasse. Item nec in illo prouinciali capitulo renũciatio facta teneret sm Host. supra de renunc. admo-
4 net, & c lectæ. unde dic sm Gof. quod hoc † capitulum loquitur sm cõsuet. quorundam mona. iuxta quam ex quo Abbas reperitur inutilis & publicè infamatus. requirit ab eo sigillũ, & in cõi capitulo monitus tenet cedere. ex quo oẽs concordant, uel maior pars præsidentium, uel diffinitorũ. non obstant cõtraria, quę uolunt renunciationem fieri in manibus superioris, quæ loquuntur in secularibus. uel vbi non est talis consuetudo. & dicit Hostiens. sic seruari in generali Predicatorum, Minorum, Cistercin. Cartusien. Templi, & hospitalis. & per electionẽ factam per eos, ad quos spectat, sine confirmatione administrant. & ex quo in cessione illorum concordant diffinitores, uel maior pars, tenentur cedere; & adde quod dixi in textu.

A N N O T A T I O N E S.

a Publica. Quando infamia debeat probari, uide in c. euidentia, de accu. & per glo. in l. 3. §. eiusdem, ff. de testi. per Bar. in l. de minore. §. tormenta, ff. de quæstio.

S V M M A R I V M.

1 *Ex tunc, aduerbij significatio.*
2 *Additio glossarum.*

C A P V T XXXIII.

1
2 **A**D aures. Breue est [*Præfigatur*] per iudicem. à quo appellauit [*Ex tunc*] s. † termino lapso. dixi. s. c. reprehẽsibilis. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, dictum est apertius*] tamẽ hæc decret. exprimit de iudice delegato.

S V M M A R I V M.

1 *Protectioni apostolicæ qui se & sua summittit, intelligitur appellare, & an requirantur alia, & quæ.*
De differentia eius ab appellatione, nu. 2. & 6.
Duplex est, num. 6.
2 *Sententia lata in negocio principali sine iuris ordine non tenet.*
3 *Forte, aduerbium uim comparatiuam habet hic.*
Protectioni submissio habet etiam locum in metropolitano.
4 *Appellatio à grauamine à iudice, uel extra quibus differat ab appellatione ab aduersario, & an reuocent negotium ad superiorẽ.*
5 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Simplicitati parcendum.
6 *Additio glossarum.*

C A P V T XXXIIII.

1 **A**D audientiam. Casus. Qui † se, & sua ap. protectiõi submittit, licet appellatiõis uerbũ nõ exprimat, ĩtelligit appellasse. Et 1. narrat factũ. sed a dat iudicem

iudicem ibi, licet autem [*Subiecit*] ſi diceres expreſſa cauſa rationabili, & in ſcriptis porrecta, & petitis apoſtolis, tunc omnia eſſent plana, ſm Hoſt. uide quæ dixi ſup. co. conſuluit. 2. ſuper 1. glo. ſed Inn. hic ſupplet, Maxime, dicens idem. ſi ſe non ſubieciſſet. cum ſine
2 †cauſæ cognitione fuerit condemnatus. inſ. §. 1. nunquam enim ualet ſentētia lata in principali negocio, iuris ordine non ſeruato. ſup. ri. 1. c. 1. Idem no. inf. co. dilectis, ubi uide in gl. hic fuit, ubi ſatis inſtat circa hāc
b decre. & hæc fuit ulti. ſo.: ibi in fi.[a] uel ſecundum cum hoc locum habet extra iudicium, ubi tātum prodeſt hæc ſuppoſitio, quantum appella. quæ & tantum ualet, quādo interponitur ab ordinario. quòd à tempore appellationis ceſſare debet, ut nil faciat contra appellantem ſine cauſæ cognitione, quòd ſi fecerit, nō tenet. & ſicut olim ante iudicium & poſt poterat appellari, ita & protectioni ſupponi: in hoc tamē minus habet protectionem: quia non ualet, niſi grauamen ſequatur: immò dummodo a grauamine caueat, procedere poteſt iudex. ſed appellatio in totum transfert cauſam ad ſuperiorem, ſm quoſdam, qui nec credūt protectionis naturam hodie ſublatam, vel mutatam. ſed Inn. plus placet. ꝙ per omnia æquiparentur appellatio, & protectioni ſubmiſſio. unde ſequitur ſm Ho. ꝙ ſicut in appellatione, ſic & in protectione cauſa rationabilis exprimatur. & in ſcriptis porrigatur. ſed hic refert ſm Ho. an appellatio, uel protectio interueniat in iudicio, uel extra: quia primo caſu non prodeſt, ſi fiat a futuro grauamine non illato, uel comminato. inf. co. ut debitus, & c. cum ceſſante. 2. caſu ualet interpoſita a futuro grauamine, uel ex probabilibus cōie-
b cturis. inf. eo. bonæ. ubi no. aliæ differentiæ inter iſta[b] [*Et infra*] hoc eſt & ſtatim iter arripuit ad nos ueniendi, ad quod ſpectat ſm Hoſt. quod no. in ſumma. c. ti. ſub rubrica, forma prouocationis extra iudiciū factę
3 [*forte*] & forte †non, & ſonat hoc in comparatiuū, maxime, ſm Hoſt. ſ. ꝙ ſit. idē, etiam ſi ſimpliciter non eſt [*Noſtræ*] putat Ho. hoc ſpeciale in papa: quia idem in metropolitano. inf. co. dilectis, in prin. & facit, quod
4 no. inſ. co. dilecti. i. [*Sine cauſæ cognitione*] à contrario †ui detur, ꝙ cū cauſæ cognitione procedi poteſt contra appellantem extra iudicium. ſed contra. infra co. bonæ, ubi colligitur, ꝙ appellatio extra iudicium reuocat negocium ad ſuperioris audientiam, ut etiam no. de his, quę fiūt à maiori parte ca. c. 1. ſu. de ma. & obe. dilecti. So. dicit Inn. ꝙ ubi appellatur à iudice in iudicio, uel extra, nunquā reuocatur negociū ad ſuperiorem, niſi iudex grauet nō ſeruando ordinem, ut hic. uel alio modo. inf. eo. vt debitus, & ſic intelligit. inſ. c. cordi. Sed & ſi appellat à grauamine aduerſarii ſimpliciter, appellatio non iuuat appellantem, niſi ſequatur grauamen. ſed ſi ſequatur, tenet appellatio ad papam facta. inf. co. bonæ, ſm Inn. Sed Hoſt. dicit tenendum quod dixi. ſup. in fi. illius gl. ſi diceres. & adde, quod dixi. ſup. co. conſuluit. 2. ſuper fi. 1. gl. & dicā. inſ. de cēſi. ſignificauit, in gl. quia monacus, uer. uetum ſi. [*Aliqua ſententia*] excommunicationis, uel alia, Inn. ¶ Ter
5 tia† gl. ſignat contrarium, & ſoluit. ¶ [*In gl. 2. ibi. §. doli*] qui per imperitiam, ruſticitatē, uel iuſſu prætoris, uel caſu corrupit album, nō tenetur [*& ibi. §. 1.*] parcitur ruſticitati illius, qui uocatus in ius non uenit [*& ibi. l.*
6 *ult.*] uide de teſta. cum eſſes, ſuper 1. glo. ¶ [*In† 3. l. 1. in fi.*] ut dicebat Tan. ¶ [*In gl. 3. in fi.*] dic ſm Hoſt. ꝙ per litteratoriam protectionem quis non eximitur: quia nec
c hoc intendit litteras concedens[c]. hic autem loquitur de uerbali protectione loco appellationis ſpecialiter expreſſa cum arreptione itineris, per quā ipſam proferens intendit appellare, quæ extra iudicium loco appellationis habetur. ¶ [*In gloſſ. pen. ibi, uel an haberet*] in hoc male dicit glo. niſi reſtringas hoc dictum cum proximo, & hoc plenius intelliges per no. inf. eo. ſollicitudinem, in glo. ſed quære, in fin.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ibi in fi. Agit ergo dicendo ſententiam nullam non propter appellationem, quia nulla fuit appellatio, ſed propter ſummiſſionē protectioni papæ. ſed ſecundum hoc nil facit ad titulum hæc decre. & de indubitato loquitur. & ſic oportet dici, quòd uel nullitatem, uel iniuſtitiam proſequitur, illam pro materia appellationis deducit, & ſic talis ſubmiſſio habet uim appellationis.

b ¶ Inter iſta. & uide infra in gl. à contrario, & Io. And. ſup. eo. cum ſit Romana, in glo. de hoc, & ſuper glo. quandocunque.

c ¶ Concedens. Vide de iſta in capitulo recipimus, de priuileg. per Ioan. And.

SVMMARIVM.

1 *Debeo, pro poſſum.*
Remiſſio quandoque perſonæ ſit abſoluendæ.
2 *Cap. ſignificauerunt, ſup. de exception. intellect.*
3 *Epilogus, Additioq; gloſſarum. num. 4.*
Plurale ſoluitur in ſingulare.
Cap. primi eod. titu. lib. 6. intell.

CAPVT XXXV.

1 a ACcepta. Breue eſt [*Non † debet*] id eſt non poteſt[a] ſine iuris offenſa, Hoſt. [*Cauſa*] examinanda. quandoq; tamen remittitur pars abſoluenda, ꝙ dic, ut ſupra de offi. or. ad reprimendam. inf. de ſent. exc. per
2 tuas. Hoſt. [*Conſenſerint*] & ſic† loquatur. ſup. de exce. ſi-
b gnificauerunt, in fi. quę eſt contra, & ibi ſoluitur [*Appellatum*] iuſtè: aliàs ſecus, inſ. c. 3. & c. ut debitus. infra
3 co. cordi, lib. 6. ¶ †Secunda gl. reſpondet per obiectio-
4 nem. ¶ [*In† glo ulti. ibi, pars appellant*] & ſic reſoluitur plurale in ſingulare, inf. de priui. ut priuilegia ad finem. & ſic etiam debet exponi. infra ca. 1. lib. 6. ibi, ſi de partium &c. ut plenè dicam, inſ. co. ut debitus.

ANNOTATIONES.

a ¶ Non poteſt. Contra hoc cap. oppo. de. c. notam, 2. q. 1. Sol. ut ibi in glo. quia non remittitur, ut iudicet, ſed ut reſtituat. Bald.

b ¶ Et ibi ſoluitur. Vide in gl. fi. & ſuper ſila. Ioan. And.

SVMMARIVM.

1 *Recuſari pōt delegatus datus etiā appel. remota, & quibus caſib.*
Appellationem remouere poteſt ſolus princeps.
2 *Recuſare iudicem ex quibus cauſis poſſim, & nu. 4. & nu. 8.*
Conſanguineus an omnis dicatur ſuſpectus, & nu. 8.
3 *Suſpitionis cauſam an aliam, quam propoſitam probare quis poſſit apud arbitros, & quæ eam inducant, & num. ſuperioribus & inferioribus.*
4 *Ingratus etiam recuſari poteſt.*
Recuſatio ſi non fiat poteſt eſſe & pater in cauſa filij iudex.
5 *Permittitur ſecundum legem, ubi remota eſt appellatio.*
6 *Epilogus ſuffragiorum, & additio gloſſarum. num. 7. & 8.*
Loci origo ſuſpitionem inducit.
Conſanguineorum offenſa ad quem uſque gradum extendantur.

CAPVT XXXVI.

1 POſtremò. Caſus. Delegatus. †datus etiā ap. re. recuſari pōt, ſi ſit impetrantis conſanguineus, uel eius in illa cauſa fuerit aduocatus. non diuiditur [*Delegata*] à quocunq;, ſaluo ꝙ clauſulam in fi. poſitā apponit ſolus princeps. ſup. de of. dele. ſuper qōnum,
2 poſt prin. [*Conſanguineus*] quod no. hic† Vinc. de intuenda ꝑſona cōſanguinei, quæ talis poſſet eſſe, ꝙ ceſſaret
a ſuſpicio, ut ſi eſſet Ciſtercien.[a] uide ad literam, in Spec. titu. 1. §. ſupereſt, uer. quid ſi non eſt [*Impetrauit*] ſibi, quia ſua eſt cauſa. Vincen. allegat. 2. q. 6. biduum: ſecus, ſi eſt cauſa eccleſiæ ſuæ, ſecundum Guil. & Egi. de hoc in Spec. tit. 1 §. ſupereſt. uer. quid ſi plantatus. hoc uidetur falſum per decre. inſinuante. ſupra de officio delega. ut ibi dixi. Dicit etiam Boatiū. quòd ſi iudex eſſet cōſanguineus rei, & actor hoc ignoraſſet, ꝙ ipſum recuſaret, quod credo, dummodo fuerit igno-

rantia probabilis[*In eodem*] secus si in alio. Inno. [*Officio*] generaliter loquitur. & sic facit pro Boatino qui dicit quod etiam meũ aduocatum recusare possum in iudicem propter secreta causæ. quæ sibi reuelaui. contrarium not supra de testibus dilecto. In 4. gloss. [*Alia iusta*] no. Tan. & Vincen. & Dama. hic ea. q. 11.
3 per hanc litteram, quòd si quis † causam suspitionis, quam allegat coram arbitris, probare non potest. sufficit, si probet aliam iustam. ff. de appellat. scio quæsitum. quod hodie non puto uerum. olim poterat esse uerum, quando non erat necesse exprimere causam. & facit, quod de app. no. infra eo. cum causam, in ult. gloss. & concor. Guil. in Specu. de recusa. §. ult.
4 uer. sed quid si unam [*Suspectus*] uel ingratus † in auct. de exhiben. reis. §. sancimus, col. 5. Vincen. [*Recusari*] sed si non recusetur, etiam pater poterit esse iudex in causa filii. de hoc. 3. quæst. 5. c. 1. 2. q. 7. §. tria. uer. filius
5 [*Appel. re.*] nam & secundum. l. ubi remorat † est appellatio. permittitur recusatio. C. ne li. in una ea. quo. causa. l. 1. 1. q. 6. si quis in quacunque. Lau. contra sup. eo.
6 super eo. 2. ibi dixi. ¶ Prima † glo. quærit: arguit pro & contra, & soluit. secundò iterum quærit, & soluit. 3.
7 ponit alia exempla suspitionis, & remittit. ¶ *In 1. † glo. ibi. §. ac uno. § ibi est*] & uide de præsumpt. litteras, super
8 gloss. præsumitur. ¶ *In † gloss. 1. ibi honestius*] idem Host. sed tu distingue, an sint de una domo, uel stirpe masculina, an non. secundum hoc arbitrentur arbitri eũ suspectum, uel non. nam & origo eiusdem loci quandoque suspitionem inducit. de hoc, ut lite nõ conte. accedens. 2. Experimur maxime in Tuscia, quòd iudicãtur offensæ eorum. & super eos, qui sunt de tali stirpe etiam ultra. 7. gradum, quæ tamen infra quartum uindicarentur extra stirpem[*& ibi, remouet*] idem no. in teste. 3. q. 5. c. 1. & in Spec. de teste. §. 1. uer. sed quid si testis. tamen & hic inspicerem, an de eadem stirpe [*& in fine*] dicebat hic Tan. ꝙ omnis causa, quæ sufficeret ad recusandum arbitrum, uel procuratorem, sufficeret ad recusandum iudicem. ¶ In gl. ult. ibi, assessor, aut testis. infra de testi. eo. Romana, lib. 6.

A N N O T A T I O N E S.

a ¶ Cistercien. Adde secundum do. An. hic, uel si esset homo sanctæ uitæ. & Host. in c. finem litibus, de dolo & contum. glo. in c. expedit. 12. q. 1. text. melior de iure io c. 1. de no. oper. nunc. & Barba. consi. 23. in 1. colum. primo uolumine.

S V M M A R I V M.

1 *Interdicti sententia non suspenditur per appellationem sequentẽ.*
Comparatur cum excommunicatione, eadem, qua ea impeditur ratione, impediatur & interdictum, & in quibus alijs assimilentur, nume. 5.
2 *Interdictum temporalium rerum an impediatur ab appellatione subsequenti.*
An suspensio à beneficio, uel præbenda, uel alijs & quibus impediatur.
Suspensus à quibus si celebret, non incurrat irregularitatem.
3 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 4.*
Per suspensionem non efficitur nouum quid.
Nouum peculium non dicitur, licet dominus remittat seruo debitum, quo exhaustum erat.
5 *Additio glossarum. num. 6.*
Excommunicatio, interdictum, & suspensio in quibus sint similia, & supra num. 1. & quæ in singulis eorum obseruentur.
Irregularitas quando contrahatur ob alicuius eorum incursum.
6 *Sententiam interdicti suspendere non potest episcopus, sicut & tollere. secus dicitur de sententia excommunicationis.*
Appellare possumus à sententia suspensa, quemadmodum & à conditionali.
Cum excommunicato communicandum non est, donec fuerit secundum ecclesiæ formam absolutus, in fine.

C A P V T. XXXVII.

1 **AD hæc quoniam.** Casus. Sententiæ interdicti non suspenditur per ap. sequentem. cõmunis diuisio. 2. ibi, noueris[*Appellant*] infra decem dies[*Contemnunt*] & male. T. ꝙ sicut duplex fit comparatio inter interdictum, & excommunicationem, sic legitima ap. præcedens tuetur ab uno, & à reliquo. & sicut unum non releuat per appellationẽ sequentem, nec reliquum secundum Goff. [*Suppositos*] Dicit Host. pure lata sententia, nec suspensa[*Declinare*]
2 an per † appellationem sequentem suspendatur interdictum temporalium rerum, uel suspensio à beneficio, uel præbenda, no. de sen. ex. is cui, lib. 6. in glo. ult. de quo hic no. Inn. & Ho. de suspensione uero à pontificalibus, uel à palio mouet hic dubium Inn. sed nõ soluit. Tamen, ut dicit Host. ipse Inn. no. in decr. 1. de sen. ex. li. 6. ꝙ taliter suspensus celebrans non incurrit irregularitatem. ut ibi dicam in gl. si hoc non fuisset. & idem Guil. in Spec. tit. 2. §. iuxta propositionis, uer. quid si episcopus. uoluit forsan per id Host. innuere, ꝙ sicut differt in illo, sic & in isto, ut. s. suspendatur per
3 appellationem. ¶ Prima † gl. primò æquiparat excõicationem. & interdictum. secundò quærit. ponit duas opiniones contrarias, dicens primam seruari, quã in parte declarat, & remittit. & in fi. sic loquitur ꝙ quid
4 sentiat, non apparet. ¶ *In 1. † gl. ibi. sed si manente*] uide de offi. dele. P. & G. ad fi. ult. gl. [*& ibi. si ære*] exhaustũ est peculium serui pro eo, quod domino debet, si dominus debitum remittit, vel alius nomine serui domino
5 soluit. nõ dicitur nouum peculiũ. ¶ *In † glo. 1. ibi, Aequiparantur*] infra de sen. exc. is cui, in fi. & est si. eo. tit. c. 1. & c. statutum, lib. 6. dicebat hic ergo Inn. excommunicationem ex parte unã: suspensionem, & interdictũ ex altera in multis esse similia. Primò quia neutrũ suspenditur per ap. sequentem. Secundò, quia in utroq; requiritur monitio præcedens, nisi qñ interdictũ ab officio, uel beneficio infligitur pro pęna. sup. eo. reprehensibilis. quod intelligit Ho. qñ statuitur à canone, ut in cõtrario: secus, si ab hoĩe, quo casu pcedet monitio. j de coha. cle. sicut, & c. si autẽ. Tertio, quia uterq; incurrit irregularitatẽ, & utriq; celebrãti infligitur eadẽ pęna. inf. de cle. excõ. c. 2. & 3. Quartò, quia uterq; absoluitur cũ iuramẽto. sup. eo. qua fronte, de sen. excõ. uenerabili, & c. sup eo. Quintò, quia utriq; pstatur absolutio ad cautelam, ut in præal. decr. uenerabili, & s. de excep. apostolicæ. Sexto, qa utraq; sentẽtia ligat, licet sit iniusta. 11. q. 3. c. 1. & 2. & c. si qs presbyter. alias uero similitudines no. Host. de sen. ex. c. 1. uer. & hæc eadẽ, ubi remittit. In aliis aũt suspensionibus dicit Hosti. seruandũ ordinem iur. aliàs non nocent. s de resti. in inte. ca. 2. Sed nec in aliis suspensionibus necessaria sunt prædicta. imò in eis illa sola seruanda sunt, quæ seruari debent in aliis interdictis, uel pœnitẽtiis imponendis. & capitula, quæ dicunt prædicta in suspensionibus necessaria, intelligenda sunt de suspẽsione, quę fit ab officio, & beneficio, uel officio tm̃, uel sacris. & hæc uera suspẽsio, uel interdictũ ab officio fit pro cõtumacia. nã si pro pœna, frustra præcederet monitio, cum in oẽm casum sit secutura suspensio. Dicit autẽ Inno. ꝙ pro pœna imponitur suspẽsio perpetua ab officio, & beneficio. l. di. ex his, miror, studet, & ca. accedẽs. qñq; ad tẽpus. j. de accu inquisitionis, in prin. quãdoq; interdicit̃ tm̃ missarum celebratio. 56. di. nullus. quandoque usq; ad mortem suspenditur à sacramentis. 2. q. 1. in primis. quandoq; ad tempus tantum. l. di. de his no. & c. se. de cleri. uena. c. 1. & 2. quandoq; suspẽditur qs à potestate eligendi, uel ordinandi, de ele. cũ in cunctis, de tẽp. or. literas. l. di. ex pœnitentibus. qñq; ab ingressu ecclĩæ, uel officio sacerdotali, de of. dele.

sanè,

sanè: de sen.excom.sacro. & sic circa suspensionem ab officio, & sacramentis multæ pœnæ possunt reperiri [*& ibi, Vin. & Tan.*] & Inno.cum eis. supra de consue. cum inter [*& ibi, non credo*] circa principalem quæstionem quid uelit glo. non apparet hic [*Et in fi.*] facit de

6 sen.ex.c.ult.ad fi.li.6.dic † quod episcopus pōt sententiam suam suspendere.i. effectum sententiæ, sicut ex toto tollere. ff. de iudi.l.iudiciū. & sic intelligo quod dixerunt primi: quia sicut potest plus.& minus.unde & interim appellare potest, ut dicunt secundi.appellari enim potest à sententia suspensa.sicut à conditionali,ut infra c.præterea.& c.dilectis:secus in sententia excommunicationis. cuius effectus relaxari nō potest, nisi omnino tollatur, cum non sit communicādum excommunicato, donec fuerit secundum formā ecclesiæ absolutus.infra de sen.ex.cum desideres.Hosti.

SVMMARIVM.

1 *Appellationis iudex remittit causam ad priorem iudicem, si non constat sibi à grauamine, uel iniusta sententia appellatum.*
Iactare sonat in uitium.
2 *Inhibere quando possit iudex appellationis, ut archiepiscopus.*
Appellatio debet iudici, à quo, porrigi, licet non legatur.
Appellatione remota, clausula non ponitur in literis remissionis.
3 *Epilogus, & Additio glossarum.*
Posse, & nolle sunt contraria, & quo casu.
4 *Appellatio frustratoria per iura quoque uetera repellitur.*

CAPVT XXXVIII.

1 CVm in ecclesia Casus. Iudex † appellationis remittit causam ad priorem iudicem, si non constat sibi à grauamine, uel iniusta sententia appellatum. & primo narrat factum cui secundò prouidet ibi, unde man. [*Iactant*] sonant in uitium, secundum Host.quasi per hoc insolescant [*Ordinary*] & tui suffraganei [*Appellare*] probat hæc litera,

2 quod dicam super prima glo. [*Constiterit*] quid si † negetur appellatum, uel per appellationem deuolutū, uel causam appellationis legitimam, an possit archiepiscopus inhibere? dic ut infra c.Romana.§.si uerò, & §.quòd si,& §.sc. [*Porrectam*] in scriptis iudici, à quo appellatur.nec est necesse, quod legatur, infra eo. appellatio, lib.6. [*Appel.remota*] non apponitur in litteris remissionis hæc clausula: sed instruitur archiepiscopus. Vnde dicit Hostie.hoc intelligendum de app.friuola,ne sit contra infra cap.1.& c.ut debitus.¶Quar-

3 ta † glo. arguit, & remittit. ¶*In glo.1.in fi.*] T.& sic est contra supra de of.le.ca.1.ubi Cantuarien. agit per querelam: quia legatus. So. uolebat per frustratoriā appellationem adire, quod non poterat: per querelā adire nolebat, & sic posse, & nolle erant contraria.si. supra de of.dele.cum super.idem in papa, qui per querelam aditur, & non per frustratoriam appellationē,

4 Host.¶*In glo.4.ibi.à quo † appellauit*] ergo & per iura uetera repellitur frustratoria appellatio per iudicem, ad quem appellabatur.iudex uerò, à quo, illam admittebat, nisi esset manifestè frustratoria, supra c.peruenit, cum si.secundum Gof.Inn.dicit, quòd hæc decre.præsagiuit ius nouum, infra c.ut debitus.

SVMMARIVM.

1 *Appellans quia non fuit prosecutus in termino, si redit ad priorem iudicem, & iterum ab eo grauetur, appellare poterit, & quando num.4.*
Appellatio consumitur multis modis iuxta glossa.
2 *Matrimony separatio est odiosa, neque est illi fauendum, sed stanti per matrimonio.*
3 *Epilogus, & supplementum glossarum, num.4.*
Appellare iterum quibus non liceat casibus, & quo casu etiam quartò appellare.

CAPVT XXXVIIII.

a 1 DIrectæ. Casus. Si † appellans: quia non fuit prosecutus in termino, redit ad primum iudicem, si iterū ab eo grauatur, poterit appellare. Communis diuisio.2.ibi, respondemus [*Opponebat*] forte agendo ad diuortium; ad hoc facit finis, forte excipiendo contra mulierem uendicantē, supra de ordi.cog.c.1. [*Præfixo*] à iure, vel homine [*Renunciante*] hæc renunciatio fuit de facto, & parum operatur, cum iam per negligētiam appellātis fuisset consumpta appellatio secundum Gof.[*De*] 1.super [*cum secundum*] superficialiter reduceitur secundum Vincen.uel dic.quod respicit factum, nec excludit ulteriorē uiacem [*Se fecit*] mulier defendens matrimonium, Inno.[*Quod*] s. est ma-

2 trimonium, non † separatio, quæ est odiosa, Inn.Vin. & ideo non est illi fauēdum: sed mulieri.quæ stat per matrimonio, quæ secundo appellauit, supra tit.1.c.si.

3 Inn. D. Pe. † gl.alleg. duas concor. reliquum respon-

4 det per obiectionem. ¶*In glo.1.ibi.§.ulti.*] altera parte absente iudex appellationis procedit. ¶*In glo.2.in fi.*] T.sed fortius obstabat mulieri, supra c.personas. Solu.ubi post primam appellationem fuit cōtumax appellans: quia nec in causa processit, nec fuit prosecutus appellationem.non auditur. si uult iterum appellare.2.q.6.§.diffinitiua.uer.sunt quorum, in quo casu loquitur contrarium.ubi verò primæ appellationi renuntiauit, & iterum agitur, si d grauatur, poterit appellare: quia nec contumax est. hanc puto ueram sed quam approbat.G. Io.idem Vin. Alij dicunt hoc speciale in matrimonio. Lau. dicit hanc non esse decretum cum fuerit aliàs magnus, hic deterius omnibus dixit. T.Dixit.G.si appellans, quæ non prosequitur appella-

b tionem, lapso termino iterum appellaret b.i.innouaret appellationem consumptam, non auditetur, & tali appellatione non obstante iudex procedere posset, supra e.cū sit, præterea, consuluit, ad hæc.sed hæc mulier non renouauit app. consumptam, sed in iudicio ex noua causa ap. Innoc.hic, cuius dictum ponit Host, uidetur uelle, q licet per contumaciam, uel negligentiam lapsum sit tempus appellationis præsequendæ: tamen à sententia uel grauamine adhuc possit appellare. Et dicit, q cum hodie non liceat aliter appellare, non putat illam decre.personas, aliud speciale statuere circa non prosequentem. quod tu dic uerum, nisi obstet sibi contumacia in non ueniendo, vt quia post negligentiam, vel contumaciam reassumpsit causam principalem: aliter non posset appellare, ut prim. dixi post Io.& Vincen.quod placet. ¶*In glo.3.ibi.permissum est*] cidē personæ, hoc dico pro tanto: quia si à sentētia contra te pro me lata appellasti secundo, & index secundæ appellationis casset primam, & secundā sententiam, ab illa potero appellare, & hoc respectiuè appellatur quarto. & de hoc uide in Specu. de app. §. quoties, per totum.§.

ANNOTATIONES.

a ¶Directæ.c.illo ibi, Liberè possis uti, no.de ui huius uerbi, Liberè: quia si datur alicui potestas, ut liberè sic possit in aliquo facere, non tamen uidetur data facultas utendi sua potestate iniustè, quod no.propter arbitros, & arbitratores, de alijs similibus uide quod scripsi in l.filius, de dona. & contra prædicta facit c.quæ in ecclesiarum, de constit.& uide ad materiam glo.an liceat ter appellare, glo.3 q.6.de sua, & scripsi in glo.summæ, & glo.in cap.1. quæst.3.c.omnes episcopi.uide. & quod liceat ter, facit.cap.omnis oppressus. 2. q.6.sol. debet intelligi, quod tertio ibi refertur non per appel.sed per consultationem, vel super diuerso articulo, uel

uel grauamine, ut ibi scripsi. Archidia.
¶Appellaret. uide hic dominum Calde.& dominum Philip.

SVMMARIVM.

1 *Sententia excommunicationis, suspensionis, uel interdicti lata sub conditione suspenditur, si ante conditionẽ ab ea fuerit appellatum, & nu.14.§.1.& nu.16.*
Diuisio capituli bipartita.
2 *Censuram exercere non potest nisi suus iudex & ecclesiasticus.*
3 *Excommunicatus an dicatur quis, cui scribitur, nisi tale quid feceris, te scias excommunicatum.*
Excommunicatio qualiter ferenda.
4 *Si excommunicatur quis, nisi.c. soluat usque ad annum, unum est mandatum.*
Appellatio ab huiusmodi mandato conditionali, quando interponenda, & quando releuet à condemnatione, & excommunicatione & nu.5.6.10.17.
Mandatum unum quando sit, & quando duo adiecta conditione.
In executione quis grauari potest, licet teneat condemnatio.
Excommunicatio si feratur conditionaliter, quid iuris, & quando teneat appellatio, & num.5.& 6.10. quibus feratur uerbis, num.10.17.
5 *Gladius domini penetrabilior est quàm factum hominis.*
Excommunicatio fingitur in dubio præcedere.
Pœna habet effectum, etiam si res non habeat effectum in spiritualibus, secus in alijs: quæ tunc est odiosa.
7 *Nisi, pro si non, & quandoq; pro si. & quando excipiat, & quando ponat, remissi.*
8 *Terminum à iudice, uel aliàs statutum partes quando cum suis accessorijs queant prorogare.*
9 *Non soluendo si quis fiat intra terminum sibi datum ad soluẽdum, quid iuris, remittit.*
10 *Vel, aliquando significat diuersitatem, non alternationem.*
11 *Negatiuam non solutionis creditor non tenetur probare.*
12 *Videri nobis debet, quod papæ uidetur.*
Rescribere quibus soleat rationibus papa consultantibus.
13 *Epilogus, & suffragium glossarum, num.14.*
Satisfacere quando dicamur, num.15.
Sententia sub conditione ferri potest, & quãdo ab ea appellandum. §.1.& nu.16.& 17.
Conditione existente perinde est ac si ab initio pure contrahatur, ibid.& uide nu.17.
15 *Additio glossarum.*
Satisfacere quibus quis dicatur modis.
Quò ad executionem fideiussorum datio non sufficit.
Conditionis de futuro, & de præterito, uel præsenti differentia in ligando quem sub conditione excommunicatum, & in suspendendo per appellationem, uer.& mora.
16 *In obligatione uoluntaria aliud dicendum quàm de sententia, quæ redditur in inuitum, & ratio.*
17 *Sententia excommunicationis traditur ad diem, uel conditionem: secus in alijs sententijs conditionalibus.*
Appellationis dies quando incipiat currere, si sit appellatum à sententia conditionaliter lata.
Vtile siquid dicatur, non sequitur, quòd sit necessarium.
Medium quomodo accipiatur, uer. hoc dixit.
Appellatio à pœna iuris non iuuat, uer. ubi autem.
Cur introducta, ibid.

CAPVT XXXX.

1 PRæterea. Casus. Sentẽtia † excõmunicationis, suspensionis, uel interdicti lata sub conditione [a], suspenditur, si ante conditionem ab ea fuerit appellatum. Communis diuisio. i. consultatio, & responsio. 2. ibi, uidetur. prima facit tria. primò ponit formam triplicis sententiæ. secundo ibi, ille, factum & omissum per illum, in quem lata fuit. Tertio format quæstionem ex his ibi, utrum. [*Præterea*] respicit

2 decisam [*Iudex*] suus † ecclesiasticus, & habens potestem exercendi censuram: alias non esset quæstio. Ad primum, infra de sent.ex.c.pe. cum concor.2.gloss.ad secundum. 16.di. bene quidem, circa medium. ad.3. infrà de exce. præla.c.fin. supra de ma.& obe. dilecta. Et ad omnia tria uide, quod no. infra de sen.ex. præsenti, lib. 6. in glo. 2. [*Protulerit*] litera ista secundum Egi. &

3 Guido. facit pro G. Na qui dixit, ꝙ † per literas episcopi directas ad subditum per hanc formam, nisi tale quid feceris, scias te excõmunicatum, ille non parens excommunicatus non erit, nisi literas legerit, uel excommunicationem ore protulerit. ad idẽ. C. de sent. ex breu. re.l.1.& 2.& bene facit de sen.ex.c.1.li.6. & supra c. reprehensibilis, in prin. sed contra. 3.q.4. nullus, vbi dicuntur excommunicati, quos episcopi suis scriptis excommunicat. nec dicitur, ꝙ ore proferant. & per literas quis absoluitur. 2.q.5. quãto. ꝙ Guil. Na. fatetur, salua plenitudine potestatis papalis, de hoc in Spec. de cita. §. tam, de cita. ad fi. uer. quid si iudex [*Sententiam*] hodie non debet ferri talis sententia nisi in casibus, quod dic, ut infra de sen.ex. Romana. §. caueãt, lib.6. Dicit ergo Inno. ꝙ ordinarius cautè facit iudex, si condemnat ad aliquid certũ, ꝙ si non soluat in ter-

b mino, illum demum [b] excommunicet. Dicit etiam,

4 ꝙ † si iudex excommunicet aliquem, nisi soluat.c. usque ad annum, unum tantum est mandatum, quandocunque igitur ille appellet, infra annum, releuabitur non solum ab excommunicatione, sed etiam solutione. Si dicas, quòd sint duo in mandato: excõmunicatio est principalis, & solutio accessoria. sublato ergo principali, tollitur accessorium, supra de constitu. trans. Dicit Host. ꝙ melius dixisset, suspenso, & remittit de of. dele. pastoralis. §. præterea. Quid si condemnet illum purè, & postea sic adijcit, Nisi solueris vsq; ad mensem, sis excommunicatus? Respondeo secundum Innocen. si appellauerit, infra 10. dies, releuatur ab excommunicatione, & condemnatione. Si uerò post. 10. dies appellat, infra mensem, releuatur ab excommuunicatione, sed non à condemnatione, qui per lapsum. 10. dierum transiuit in rem iudicatam, supra ti. 1. cum inter, & c. quod ad consultationem. Sunt enim hic duo mandata diuersa. unde nil prohibet ualere appellationem in uno, in alio non, de testa. Raynuntius. & idem Ho. Sed instabis, cum ad suspendẽdũ effectum excõmunicationis non sufficiat qualiscunque appellatio, sed requiratur legitima, ex quo ponis condemnationem trãsiuisse in rem iu. ergo restat appellationem iniustam. Respon. licet teneat condemnatio, grauari potest in executione: vt quia sine causa fit, infra tempus iur. uel quid simile, per quod si iustificetur appellatio, impeditur excommunicatio. Quæ

5 rit † Inno. quid si iudex dicat, Excommunico te, si appellas? Respon. ꝙ quamcito se parat ad appellandum, est excommunicatus. unde nec tenet appellatio. Alij contra, ꝙ tenet appellatio, Gof. hic per.l.ff. de uer. ob. si quis stipulatus sit. distinguebat, cum dicat, si appellas, an dicat, si appellaueris, ut primo casu ꝓcedat primum dictum: in secundo procedit hoc contrarium. Idem dicebat, quando metropolitanus dicit suffraganeo, Excommunico te, si excommunicas talem: uel an dicat, si excommunicaueris talem. sed hæc uerba non placent Host. ad quórum intellectum. & eorum quæ sequuntur in gl. uide quod no. in summa de sen.

6 & re iu. §. qualis, sub. §. pura, per 10. §. Quid si dicat † iudex excommunico te, si elegeris talem, uel si non eligis talem: dicũt quidam, quod idem in utroque casu, ar. ff. de uersi. obl. si quis stipulatus, nec ualet appellatio. Alij dicunt, quod tenet appellatio, & ꝙ facta electione statim incidit in excõmunicationem, nisi præcedat appellatio: quia nisi teneret electio, non ligaret

excom-

excommunicatio, arg. C. si man. ita ali. fuc. l. ea quidē. Sed Innoc. dicit sequendam in his intentionem excō-municatoris, quæ si talis est, ꝙ eligens post electionē statim sit excōmunicatus, tunc appellatio præcedens impedit excōmunicationem, & tenet & electio. Sed si uoluit eligētem simul cum electione, quam faciet de facto, excommunicatum esse, tunc non tenet electio, sed tenet excōmunicatio. & idem uidetur, si dubitatur de intentione proferentis, ut sic in prolatione uerborum sit excōmunicatus, nec ualeat electio. penetrabilior. n. est gladius domini. i. excommunicatio, quàm factum hominis. i. electio. ideo intelligitur excommunicatio præcedere electionem. Sed dices, ꝙ ex hoc, quòd dicitur, excommunicationem præcessisse electionem, sequitur. ꝙ excommunicatio iniusta: quia prolata sine causa, de senten. excō. sacr. Solu. Dicit Inn. ꝙ simul cum prolatione uerborum incurrit excommunicationem: sed excōmunicatio propter sui uelocitatem fingitur præcedere, & propter ferentis intentionem, qui præsumitur in dubio uoluisse, ꝙ electio non teneret, arg. ff. de his, quæ pro non scrip.

c l. 1. ͨ Item subest iusta causa. i. inobedientia, quam taliter ligatus incurrit, quamcito deliberato cōsilio procedere ad electionē ꝓposuisset. Sed ꝫ, ex quo electio nō tenuit, ergo nō incidit in excōicationē. ar. pal. l. nl. C. si man. Soluit, ꝙ aliud in pœnis spiritualibus, in quibus sufficit mala uoluntas, & inobedientia. etiā si nō habet effectum. & sit ratio: quia sunt medicinales, de sen. ex. cap. 1. in prin. lib. sexto. unde ut fauorabiles, dilatantur, de sen. ex ca. pe. In pœnis autem conuentionalibus, & aliis iudicialibus sunt odiosæ, & probatur utrunque de reg. iu. c. odia, lib. 6. cum concor. nec potest negari, quando electio sit infecta peccato inobedientiæ. ergo subest iusta causa pœnæ excommunicationis, quæ propter inobedientiam irrogatur. Probat etiam ipse Inno. quòd eligendo tantum, & non post incurrit talis excommunicationem. & sit ratio: quia si post incurreret, esset iniusta sicut & si diceretur, Excommunico te, postquā elegeris, vel quia elegisti. hoc enim esset iniustum, ꝓ electione iam facta aliquē excommunicare, nisi noua monitione, de senten. ex.

7 sacro. [*Nisi*] pro † si non. concor. de sen. ex. quicūque, lib. 6. conditio enim est, ut dixi summando, & paret ff. de act. & obli. obligationum ferè. §. conditio. ubi si dico, spōdes dare. 100. si nauis ex Asia uenerit? conditio est. sed ad idem. ff. de in diem addic. l. 1. & 2. ͩ unde

d quandoque ponuntur ut idem significātia. ff. de manumis. testa. l. Stichum. Quando vero excipiat, & quādo ponat, dedi plenam remis. supra de testi. c. pe. quādoque etiam ponitur pro si. 38. dist. sedulo [*Sempronio*]

8 quid si Sempronius terminum prorogauit, reus non appellauit, nec die statuta per iudicem soluit? respon. excommunicatus non est: quia nec contumax reperitur. 11. q. 3. nemo, & c. certum. sed si adueniente termino prorogationis non soluerit, tunc incidit in ex-

e communicationem, ar. ff. de preca. sed si manente ͤ: quia uidetur terminus cum suis accessorijs prorogatus, & bene possunt partes prorogare terminū in fauorem suum assignatum à iudice. ar. ff. si quis cau. l. 2. 1. respō. & ff. de arbit. l. Celsus. de officio deleg. de causis, de do. & cont. cū dilecti. Alij uerò contra: ꝗ dicūt, Innoc. l. ꝙ per prorogationem partis non uitiatur excōicationis sententia, nisi & iudex proroget, ar. infra de reg. iu. cap. 1. & hoc tutius est: quantum ad excommunicationis sententiam, ergo tenendum. ar. de homi. ad audientiam, cum si. probatur hoc. ff. de arbi. si cum dies primo respon. & l. non ex omnibus. §. ulti. & quod dictum est, terminum uideri prorogatum cū suis accessorijs, uerum est de his, quæ pendent ex parte partium, sicut iuramentum, pignora propria, pœna promissa, & si. secus de his, quæ pendent ex alijs. sicut fideiussores dati. res alienæ obligatæ illa. n. nunquam prorogātur, nisi iidem fideiussores, & domini pignorum iterum consentiant. ff. de arbitr. l. Labeo. 2. §. pen. & si. ff. loca. item queritur. §. qui impleto. C. loca. si cū Hermes, & l. legem, secundum Hostiē. & idem Gar. & Io. Mo. de sen. ex. quicunque, lib. 6. uel dic ut no. infra de fideius. cum qui, in fi. quod scripsi. eo. titu. c. 3. post principium in uer. absol. dicit Inn. non esset dubium, ubi creditor ante diem sibi satisfactū uocasset, per iura hic allega. in prima glossa [*Infra. 20 dies*] 20. dies includuntur, etiam si dixisset ante. 20. dies. de hoc. 2. quæst. 6. anteriorum. in gloss. sed nunquid, & eo. q. biduum. in glo. uidetur [*Non satisfeceris*] si intra termi-

9 num † esset non soluendo, uide quod dixi de offi. de leg. P. & G. in glo. quærit Hosti. [*Excommunicatum*] Egi. dicit decre. procedere, quādo iudex dicit, ex tunc, sed si diceret ex nunc. tunc prætextu appellationis nō releuaretur sententia. sed Inno. Io. & Abb. contradicentes in hoc non esse differentiam: quia utroq; casu suspendet appellatio: quia semper trahitur ad diem cōditionis. & ꝓ his facit, Infr. de uoto, licet, ad fi. & aperte probatur in Cle. de concef. præbē. c. uno [*Vel suspen-*

10 *sum*] non † innuit, ꝙ fuerunt alternatiua uerba sententiæ, de quo dic. ut no. infra de cle. ex. mini. latores: sed ponit diuersitatem formarum, ut dixi diuidendo. & est si. supra de of. dele. cum contingat. in prin. & quod ibi dixi [*Cognoscas*] ergo non refert, an dicat iudex, excommunico, uel præcipio sub excommunicationis pœna. quam incurras, uel te habeas, geras, vel reputes pro excommunicato, uel excommunicatum te esse cognoscas. ut hic. & supra de testi. cog. c. a. secundum Hostiē. Gof. contra propter odium huius pœnæ non ampliandum, qui dicit subaudiendum ad hāc decre. nisi satisfeceris te excommunico, & te excommunicatum & c. & idem dicit de præ. decre. 2. & de hoc satis tractat in summa de sen. excom. ad fi. uer. quæritur an hæc uerba: sed primum uidetur tenere glos. de sen. ex. c. pe. & illud tenet Host. ut prædixi qui etiam remittit ad summā de sen. excom. § qualiter proferatur. & adde quod dixi de iudi. c. 1. super uer. communicet [*Medio tempore*] i. infra. 20. dies Alii aliter, vt dicam super gl.

11 [*Statutum*] à iudice [*Minime*] quia hic est † negatiua. & ꝑ pronus non habet necesse probare solutionem non factam: sed satis est, ꝙ apparet sententia, & lapsus termini, uel per id appareat excommunicatio, nisi in contrarium probetur solutio. uel appellatio. de hoc satis scripsi, de accu. super his [*Tali*] excommunicationis, uel suspensionis, uel interdicti [*Videtur autem nobis*] er-

12 go † & aliis sic uidendum est, supra ti. 1. in causis. & nō. quod licet cōmuniter papa consultationibus satisfaciat per uer. respondemus: quandoq; tamen per uer. uidetur, vt hic. ad idē de sen. ex. perpendimus, & c. uniuersitatis, & c. ueniēs, in fi. quandoq; per ver. dicimus, eo. tit. cum uoluntate. §. si & c. si quem. quandoq; per uer. non dubitamus, e. ti. significauit. vel non dudum, & c. si concubinæ. quādoq; per uer. credimus. e. ti. nuper. 1. & 2. respon. & c. cū illorū. quandoq; per uer. nolumus. e. ti. significauit, & c. ad eminentiam. uel uolumus, & mandamus, e. ti. eo contingit. 2. quandoq; utitur uerbo, statuimus, uel uer. indulgemus. e. ti. à nobis. 2. solum iura illius ti. allegaui: quia cōuenit materiæ huius capituli [*Huiusmodi sententiam*] sic suspensam ad diē, uel cōditionem [*appellationis*] interpositæ ante diem, uel conditionem [*impediret*] effectum. ut quærebatur.

13 ¶ Secunda † glo. tria facit. primò no. & signat contrarium. secundo ponit differentiam inter sententiam excommunicationis, & alias sententias. finis respon. per quæstionem de excommunicatione sub cōditione, qui ea pen. mutat forum. ¶ *In 1. † glo. l. 1.*] satisfacimus illi, cuius

cuius deſiderium implemus[*& ibi, omnis*] ſatisfactum dicitur, ſi ſolutum ſit, uel pignoribus, uel fideiuſſoribus, uel reo dato cautum ſit. ¶[*In glo. 2. ibi, potior*] ponit caſum quando pendente cõditione primi creditoris obligaui rem ſecundo, & poſtea euenit conditio primi, præfertur primus [*& ibi. ſtatuliberis*] non poteſt hęres adimere libertatem ſtatuliberi, nec ei nocere poteſt alienatio, uel uſucapio, quominus exiſtente conditione ſit liber. ¶[*In glo. 1. ibi, ſatisfacere*] ſ. ſoluere, uel fideiuſſores dare. ſed quò ad executionem non ſufficit fideiuſſorum datio niſi ex magna cauſa. ff. de re iudica. l. 4. §. ait prætor [f]. facit, ſupra tit. 1. cum aliquibus, niſi uolente creditore. & ſic intelligas, quod prædixi. unde iſte excõmunicatus non eſſet creditore ſibi uocante ſatisfactum, licet precium non numerauerit, ut no. in Specu. de obliga. & ſolu. §. nũc aliqua, uer. quid ſi contra [*& in fi.*] & no. ꝙ hæc eſt conditio de futuro. nam ſecundum Gof. Inn. & Hoſt. ſecus, ſi eſſet de pręterito, ut furtum feciſti, uel de præſenti, ut ſi rem furtiuam habes, argu. inſti. de uer. oblig. §. conditiones [g]. & facit quod not. 2. q. 7. biduũ, in gl. 2. & concor. quod dixi de condi. appo. c. fi. ſuper prin. primæ gl. ¶ In † gl. ultima [*potior*] aliud in cõditionali obligatione [h], quę uolũtaria eſt, nec poteſt ibi allegari iniquitas, uel grauamen. C. de ac. & obli. l. ſicut. aliud in cõditionali ſententia, quę redditur in inuitum. ff. de uer. obli. inter ſtipulãtem. §. 1. Hoſti. & uide, quod dixi de reſcrip. ſi prote, lib. 6. in 4. glo. [*& ibi, appellans*] Idem † Laur. Inno. & Hoſti. & Abb. Gar. & Io. Mo. de ſenten. excom. quicũque, lib. 6. & mihi placet. & eſt inter has ſententias hæc diuerſitatis ratio: quia ſententia excommunicationis trahitur ad diem, uel conditionem: aliás ſequeretur, ꝙ ſtatim eſſet excommunicatus, & ſtatim uitandus, & ſententia iam ligans per ap. etiam, infra 10. dies interpoſitam non ſuſpenderetur huius ratio, infra c. paſtoralis. In alijs ſententijs ceſſat hæc ratio. unde in eis appellatur uſq; ad 10. tantum. unde dico, ꝙ ſi cõditio, uel dies in alijs ſententiis exiſtat intra decẽ dies adhuc uſq; ad finem decem dierum poterit appellari. ſed in ſententia excomunicationis ſecus quo ad ſuſpendẽdum eius effectum, non dico quo ad negocium defe rendum [i]. Gof. autem & Roma. dixerunt per hanc decre. in qualibet ſententia lata ſub conditione. 10. dies appellationis incipere currere à die conditionis extãtis: quia tunc incipit eſſe ſententia, & nõ ante, inſti. de uer. obli. §. ex conditionali. infra de voto, licet uer. ſciturus. non ob. 2. q. 6. biduum: quia ubi dicit utile, non ſequitur, ꝙ neceſſarium. T. & Bar. Brix. dixerunt in ſententia excõmunicationis ſub conditione lata poſt decem dies non poſſe appellari, & dicunt, ꝙ eſt caſus decre. ad cõſultationem. & hoc dixit Bar. in quæſtione, quæ incipit, Eſto, ꝙ iudex. quibus hic conſenuit Pe. de Bel. exponens cum Vin. & Eg. medio tempore. i. ante decem dies, uel in decimo die. ſed ſecundum propriã ſignificationem vocabuli hoc falſum. eſt. n. medium, quod diſtat æqualiter ab extremis, ſecundum quod etiam poſt decẽ dies eſt medium reperire. unde diuidendo uiginti dies in tres partes. primã, ultimã, & mediam æquales, erit uidere, ꝙ prima pars conſiſtit in. 6. primis diebus, & 16. horis primis. 7. & in diei. ſecunda & media in octo ultimis horis diei. 7. & in 8. 9. 10. 11. 12. 13. diebus, & 8. primis horis. 14. diei. Tertia cõſiſtit in reliquo. idẽ, ſi velis latius ſumere mediũ, ſ. quicquid conſiſtit inter extrema huius termini, & ſic ſumitur hic. & ſic utroque modo eſt uidere poſt diem appellari poſſe. non occurrit, qua uia plus dici poſſit dies. 11. mediũ, quàm. 12. vel. 3. quàm. 18. & ſic de ſingulis. & hoc ſumendo propriè medium, ſ. ſm rem, uel ſm abſtractam quantitatem, uel ſm arithmeticam proportionem. medium uero quod ſumitur ſecundum cõparationem ad nos, non ſumitur ſecundum æqui diſtantiam. & de hoc. 2. Ethi poſt prin. vbi dat Phi. exemplum. Si comedere homini duos panes eſt parum, decem eſt multũ, non per hoc ſequitur, ꝙ. 6. ſit congruũ medium: quia alicui parum eſſe poſſet, & alteri multum. Hoc autem teneas in ſententia lata ab homine [k]. Vbi autem per prædicta uerba ſentẽtia fertur à canone (Pone exemplum de rebus eccle. non alie. c. 2. §. laici, & in fi. lib. 6. c. lib. de ſen. ex quacunque, per Clemẽ. de decimis. c. 1. de uſuris, ex grandi, de pœnis cupientes) tunc non iuuaret appellatio ante conditionẽ, uel etiam ante decem dies interiectã; ratio, quia à pœna iuris non appellatur, ſupra eo. quia nos. ff. de uerborũ ſig. ; l. antepe. Item ſententia hominis poteſt eſſe iniuſta. 11. q. 3. c. 1. ſed non ſententia canonis. ad hoc. 3. diſt. in iſtis, & §. præ. Item non ad ſuppreſsionem iuris, ſed ad præſidium innocentiæ inuenta eſt. s. eodem. c. 3. ſecundum Gar. & Io. Mona. poſt eum in prę. decre. quicunq; [*& in fi. glo.*] Laur. & idem Vin. T. Gof. Phi. Inn. Hoſt. & Bar. Brix. in quæſtione ueneri. 42. quæ incipit, Eſto ꝙ ſentẽtia excommunicationis. ſecus Damaſus in quæſtionibus ſuper hac decre. quẽ ſequitur Archi. de conſti. c. 2. li. 6. & ad hoc contrariũ inducebat Laur. poſt Goffr. ff. de dona. inter uir. & uxo. cum hic ſtatus ſi ſponſus, ff. de pęnis. l. fin. ff. de iuriſdi. om. iudi. eſt receptum ſupra de officio lega. c. fin. Item pro hac opi. contraria ſatis facit hęc decre. & modum inducẽdi & reſpondẽdi uide in Mercu. de regu. iur. cum ſunt partium, libro ſexto, in ultima quæſtio. [l]

ANNOTATIONES.

a ¶Conditione. adde ea, quæ habentur in c. Romana §. caueant, de ſen. excom. in 6. & ratio eſt quia ſapit naturam interlocutoriæ, ut habetur in rubri. de ſent. excom. in 6. & per Ioan. An. & Archi. in cap. 2. de conſti. in 6.

b ¶Demũ. poſt lapſum termini. & ſic melior eſt iſta, quàm illa quã ponit ſpecu. ubi ſupra, & uide Ioan. An. in c. quod ad conſultationem in gloſſa quaſi dicat ſupra de re iudi.

c ¶L. 1. ibi non ſenatus, enim pœna legis &c. quaſi ex quo prohibet iudex actum fieri, & imponit pœnam, ſi contra fiat, actus eſt nullus. in contrarium tamen facit. l. ſi. ff. de diuor. ubi uide Bar. & plenius in. l prætor. §. 1. ff. de noui oper. nun. & facit ad materiam. l. non dubium, C. de legibus, & c. qui contra iura, de regul. iu. li. 6.

d ¶ L. 1. & 2. ibi uide glo. & plene Bar. in l. ſi eum. §. qui iniuriarum, ff. ſi quis cau. & ibi ponit differentiam inter niſi, & ſi. no. & per ipſum in l. 1. ff. de condi. & demon. & Bal. & Sali. poſt Cy. in l. actione, C. de tranſac. & Ioã. An. in Spe. de ſponſa. §. 1. ueri. quid ſi ita.

e ¶ Manente. Contra hoc facit: quia licet partes prorogẽt terminum ſolutionis, quæ ad ipſos pertinet, non tamen poſſunt inducere excommunicationis ligamẽ alio tempore, quàm per iudicẽ ſit inductum: quia non eſt proferentis intentio, quæ ad hoc requiritur. ad hoc optime l. Labeo, quæ. alle. ad hoc optime faciunt rationes, & iura in deciſione huius quæſtionis, infra allega.

f ¶Prætor. uide Bar. in l. 1. ff. qui ſatiſda. cogan. & facit, quod nu. in l. prætoriæ, ff. de præto. ſtip. & uide. l. fi. & quod ibi not. C. ad l. fal. & Barto. ff. de condi. indeb. l. quod nomine.

g ¶Conditiones. Talis autem excommunicatio non tenere, uel uerius eſſet iniuſta: quia deficit monitio, ut no. ſupra in fi. glo. hic, & eſt text. in c. Romana. §. ſed ante, in rubr. de ſen. excom. li. 6. & talis conditio de præterito uel pręſenti impropriè dicuntur conditio. Vide Bar. in l. 1. ff. de condi. & demon. & licet tales conditiones non ſuſpendant tamen actum incertum reddunt. unde illis caſibus quęlibet incertitudo uiciat actum, etiam illæ conditiones uiciant illum, ut in c. 2. de elec. li. 6. ubi uide Io. An. & uide Bal. in l. 1. C. qui admi. ad bo. po. poſſunt, pe. 10. membrum. q.

h ¶Obligatione. Illa iura loquuntur in conditione poteſtatiua. Et uide Bart. in contractibus, & ſententijs an differentia ſit, in l. ſi is qui peremptorię, in 5. membro.

i ¶Differendum. ex quo, infra 10. dies à dię ſententiæ appellat, uide glo. in c. ad reprimen. de off. ordin.

k ¶Homine. uide Bart. in l. 1. §. biduum, ff. quando ap. ſit. & ibi quid in perenda reſti. in int. à ſententia conditionali, an à die ſententiæ an à die exiſtentis condit. ibi cogitandum dimittit.

l ¶Vlti. q. Et ibi uide latius Ioan. An. qui tenet opi. glo. & ad materiam facit, quod nu. Ioan. An. ſupra de obli. ad ratio, c. 1. ſuper gl.

ratio-

ratiocinijs, & uide Butr. & Bar. in l. fin. ff. si ex noxali cau. agatur, & plenius Barto. in l. 1. ff. de poenis.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio si in uno articulorum connexorum prohibetur, & in reliquis intelligitur prohiberi.*
Suspitionis causa ubi proponenda, & probanda, & specificanda etiam turpis, nu. 2. approbanda per arbitros, nu. 3.
2 *De intentione papae est ei credendum, non alteri.*
3 *Probatio non sufficiens aequiparatur nulli.*
Ab arbitrorum suspitionis sententia potest appellari, & ad quem.
4 *Non procedunt in negocio principali, finita causa suspitionis.*
5 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 6.*
In principio, quae fiunt ad medium, & ad finem saepe referuntur §. 1. & num. 7. §. 1.
In medio etiam quae fiunt ad principium & ad finem ita referri cōtingit, & ibid.
Incontinenti quae fiunt, inesse uidentur, ibid.
7 *Additio glossarum.*
8 *Recusatur ordinarius etiam secundum leges.*

CAPVT XLI.

SEcūdo requiris. Casus. Pars, de mu. pe. & de offi. delega. prudentiam. & hoc dicit. Si 1 † per rescriptum committuntur plures articuli connexi, & in uno tantum illorum appellatio prohibetur, in aliis intelligetur prohiberi. secundo dicitur, quòd suspitionis causa proponenda est coram iudice, qui recusatur, & probanda coram arbitris. 2. ibi tertio [*Nostra intentio*] de hoc † non alteri, sed sibi credendum, supra de iudi. cum uenissent. infra de sen. excom. inter alia. Hosti. [*Causam*] dicunt quidam, quòd si causa talis est, quae sine scandalo non potest allegari, puta riualis est iudicis, credendum est suo sacramēto: sed hoc scriptum non legitur. Ala. eum iniuriam, de qua quis conqueritur, specificare debeat, etiam si sit turpis. ff. de iniur. l. praetor, Vince. [*Remotos*] s. ultra duas dietas secundum Ho. allegat de rescri. nonnulli [*Non* 3 † *fuerit*] ullo modo, uel non sufficienter [*utatur*] sic & iudex, à quo appellatum est, cum appellans non prosequitur, supra e. personas, & c. se. [*ipsis*] s. arbitris [*Probata*] & per arbitros sententialiter approbata. sup hoc a enim oportet sentētiam ferri, infra eo. legitima. a li. 6. & ab ea poterit appellari. C. eo. l. fin. prope fi. Hosti. & appellabitur ad papam. de offi. dele. ab arbitris. li. sex- 4 to [*Supersedere*] Hosti. tenet. quòd † arbitri electi ad causam suspitionis procedent tunc in principali secundum formam literarum directarum recusato, ac si eisdem arbitris directae fuissent per. l. C. de iudi. apertissimi. ad b fi. b quam legem ad hunc intellectum conatur adducere. Fatetur tamen, quod doc. communiter tenent cōtrarium, & ita seruat curia. sed dicit ipse, quòd hoc facit forsan. ut saepius uisitetur. remittitur etiam, supra de offi. deleg. suspitionis. & quia nec iure pbatur, nec 5 seruatur hae opi. in ea plus non insisto. ¶ Secūda † gl. signat contrarium, & soluit. instruit coram quo tali- c ter & quando sit proponēda recusatio, c & corā quo probanda. & quid agendū sit ea probata. ¶ *Glo. arguit contra*] signat contrarium, & solui. ¶ Pe. glo. signat con- 6 trarium, & dupliciter soluit. ¶ *In* † *gla. 2. ibi, etiam si à patre*] uide de ordi. cog. c. 2. super gl. si his qui [*& ibi, una*] uide de restit. in inte. c. 1. in ulti. glo. ¶ *In 3. glo. ibi. §. ulti.*] si pacto conuenit sortem nō peti, donec usurae soluētur, licet stipulatio sortis purè fuerit concepta, inest conditio stipulationi. ac si id fuisset expressum [*& ibi, §. 1.*] uide infra de praeben. de multa, in glo. not. quòd [*& ibi, quoties*] si testator diuisionem faciens inter haeredes singulos, certis possessionibus cum mancipiis, quę in eis erant, iussit esse contentos, statur huic diuisioni, licet postea mācipia sua sine diuisione commēdauerit haeredibus [*& ibi, petens*] obtinet agens ex stipulatione adiecta causa pacti seruandi, siue praecesserit pactum, siue secutum fuerit [*& ibi, lecta*] uidentur inesse, quae fiunt incontinenti [*& ibi, si seruus plurium*] uide de cens. ex parte, super. 3. gl. ¶ *In glo. in. contra, ibi, si quis ex aliena*] uide de aceu. ueniens. super ulti. glossa.
7 ¶ *In* † *glo. solue ibi, secundum* d *T.*] non tamen signabat ipse ꝑriū decre. inquisitioni, quam nō uidit. sed de decr. quę siuisti, co. ti. in. l. compil. quę dicebat idē quod illa [*& ibi, l. una*] alle. etiam Host. ff. de neg. ge. cum actum. ¶ *In glo. 3. ibi, apostolus*] & supra de rescrip. olim, ad fin. Hosti. [*& in fi.*] facit quod no. 18. di. quia sunt, & 3. q. 5. constituimus. ¶ *In gl. ar. contra in fi.*] ibi ergo cognoscit, hic non: quia hic plus, quàm ibi iudex afficitur. ut dixi, de officio dele. suspitionis, & adde quod no. infra e. solicitudinem. in glo sed quare. ¶ *In* † *glo. no. quia, ibi, ordinario*] Goff. hoc recitat opi. Mar. quòd etiam secundum leges ordinarius recusetur. & cōtraria. Bulg. & Accur. quas plenius uide no. C. de iudi. apertissimi, in glo. 2. ¶ *In glo. terminum, in fi. lib 6.*] dic ut ibi notaui. ¶ *In glo. penul. in fi.*] hodie tene. quod habes de offi. delega. iudex, lib. 6. ¶ In gloss. ulti. in fi. & supra de excep. cum inter.

ANNOTATIONES.

a ¶ Legitima. de officio delega. iudex, e. lib. per quod c. apparet necessariam pronunciationem: quia non idem operatur suspitionis probatio, quod pronunciatio.
b ¶ Ad fi. ibi uide. & Moder. & Ioan. An. de offi. deleg. suspitionis, super glo. 3. & Guil. in Spe. de recus. §. fin. in prin. & ista opi. est uera secundum legistas communiter: secus de iure cano.
c ¶ Recusatio. adde rex. in c. si contra unum, de of. dele. in 6.
d ¶ Secundum. de materia glo. vide plenius Bar. in l. praetor. §. erit. ff. ni bo. rap. & in l. 3. §. filius. ff. de liberis, & posth. & uide al qoid in l. doli, cum nota l. prima, & ibi per Barto. ff. de de ser. corru.

SVMMARIVM.

1 *Huius decretalis intellectus duplex.*
Appellationi aduersarij qui non defert, nec suae deferendum, & quando.
2 *Consultatio per quos fiat, non refert.*
Iuris quod quis in alio statuit, & sibi statuere debet, uer. non nouisti.
3 *Epilogus, suffragium glossarum, nu. 4.*
Incontinenti quae facienda dicuntur, intelliguntur cum commodo, nisi tempus sit adiectum & quo modo accipiatur nu. 5.
5 *Additio glossarum.*
Poena pro quantitate fraudis imponenda, ad fin.

CAPVT XLII.

1 NIsi. Casus. Potest haec † decre. intelligi in duabus appellationibus interpositis à diuersis personis. pone exēplū. s. e. constitutus, & iste erit intellectus, qui non defert app. aduersarij, nec suae debet appellationi deferri, & procedit propriè iste intellectus in ap- a pel. extra iudiciū, nō in iudiciali. secundū Inn. & Ho. a potest etiam intelligi in una persona. pone in actore, qui appellauit, & postea spoliauit reū, iudex non ob. ap. cōpellet eū, ut rem restituat: quia ex quo suę appellationi non detulit, ergo non est ab alio deferendum. de rescrip. ex parte. S. & communis diuisio. secūda ibi, respondemus [*Illius*] spoliatoris, qui. s. spoliauit aduersarium re. de qua erat contentio, post ap. ipsius aduersarij, & ipse spoliator postea appellauit, secundū Host. [*Legitime*] non est praesumendum, quòd de ap. aduersarij sic lo

sic loqueretur spoliatus. unde magis uidetur amicari
2 prima casus positio, quàm secunda [*Nuncios*] non † refert, an fiat consultatio per literas, uel nunciũ, in hoc non insto [*Puniendus*] de transla. quanto, ubi de hoc, Host. [*Neglexerit*] nõ uoluisti mihi cauere nomine tuarum ædium, nõ teneor tibi cauere nomine mearũ. ff. de dã. infe. hoc amplius. §. si quis postea, Vinc. [*appellationis*] suæ, cui non detulit, uel suæ: quia appe. aduersa-
3 rij non detulit. ¶ Prima † gloss. quærit. ponit opi. Ala. & soluit. ¶ Secunda gl. quærit, arguit pro, & soluit cõ-
4 trarium. ¶ [*In † glo. 1. ibi. l. ult.*] uide in ca. præterea, super ulti. glo. [*& ibi. §. ulti.*] si testator seruo libertatem reliquit, si hæres illum non manumiserit, tempore non adiecto, debet hæres manumittere, quàm primũ potest sine magno incommodo [*& ibi. §. confestim*] uide de resti. spol. olim, super glo. 1. [*& ibi, in fi.*] uide de usuris: quia frustra, super. 1. glo. ¶ [*In glo. 2. ibi, hæc pœna*] edicto, quod quisq; iur. utitur non solum ex eo læsus, sed
5 alius. ¶ [*In † gl. 1. ibi. l. ulti.*] & infra de reg. constitutionẽ, in fi. lib. 6. [*& ibi, si congruo*] sed hoc arbitrabitur iudex. & sic concor. Ala. [*& ibi, incontinenti*] & tunc forte probare debet infra triduũ, ar. l. fi. secũdum Ala. [*& in fi.*] uel dic incontinenti. i. usque ad. 15. dies, infra de resti. spo. frequens li. 6. ẽm Host. Sed hoc non placet. loquitur. n. illa non cum de spoli. agitur. sed cum de ipsa excipit, & in uim dilatoriæ. ¶ [*In glo. ulti. ibi, quia frustra*] ubi de hoc [*& ibi, quod semel.*] vnde nec etiam in eadẽ causa repelletur secundò, argumento sequentium iuriũ, ẽm Io. Vin. Tan. Phi. & facit, quod no. in Spe. de app. §. si. uer. no. [*& ibi, cum Vin.*] & hæres, qui accomodauerat tacitã uoluntatem contra leges, in ea tantum parte, in qua fraudem commisit, amittit Falcidiam. ff. de his qui ut indig. l. hæres. & l. rescriptum, Goffre.

ANNOTATIONES.

a ¶ Hosti. & tamen in iudio potest quandoq; utraque pars ab eodẽ appellare, de testamentis. Rainutius; & cap. Rainaldus; & supra eo. si duobus.

SVMMARIVM.

1 *Executor merus non recusatur, nec ab eo appellatur.*
A suspecto iudice non receditur per appellationem.
Casus capituli, uer. & ut.
2 *Sententia prius dictatur, postea publicatur.*
Appellationi deferendum non est ab executore interpositæ, nisi ex causa & qua.
3 *Recusari an possit cardinalis.*
4 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 5.*
Noui quid non facit, qui rem deducit lucem, & declarat.
6 *Additio glossarum.*
Capituli huius, & cap. nouit, de off. lega. intellectus.
Delegatus quod facit, delegans facere uidetur.
Per alium qui facit, per se facere intelligitur.
7 *Executio nũquid retardetur ob spoliationis executionẽ, & quãdo.*

CAPVT XXXXIII.

1 NOuit. Casus. Merus † executor nõ recusatur, nec ab ipso appellatur, nisi modum excedat. vel aliter, à iudice suspecto non receditur per appellationem, nec ab executore, nisi modũ excedat. secunda ibi, de suspitionis. & pars huius de offi. lega. nouit, & de eodem facto, de iudi. nouit. & ut ex illis patet, Car. propter discordiam Regis Francorũ. & Regis Angliæ interdixit de mandato papæ regnũ Franciæ, contra quã sententiam Rex opponebat tria, quod Cardinalis legatus erat tunc extra regnum Franciæ. & ad hoc respondetur, de offi. legati, nouit. Item quod suspectus erat regi, & quod ab ipso appellauerãt, ad hoc respondetur hic secundum Host. & secundum Inno. commendatur hic processus legati, quia merus executor [*Dictator*] prius
2 † enim dictatur sentẽtia, & postea publicat. C. de sen. & inter. om. iud. l. 2. Gos. debet dicere de sen. ex. breu. reci. [*Super hoc*] isuper tali sentẽtia ferẽda [*Inhibere*] no. Abb.] exprimi in litera, quod erat ius commune [*Interpositæ*] pro parte tua [*deferendum*] & uirtute clausulæ. quod est uerum, nisi ob causam rationabilẽ & in iure expressam, supra eo. postremo, & infra c. pastoralis
3 [*Suspectum*] arg. † cardinalem recusari nõ posse, ad hoc ff. de offi. præto. l. e. una. uide, supra de officio deleg. cũ olim. 2. in glo. antepe. [*& si*] pro quamuis. ¶ Secunda
4 † glo. adducit similia. ¶ Vltima gl. dupliciter legit. ¶ [*In*
5 † *gl. 2. ibi, cum quis, in fi.*] qui spicas excutit, non facit nouam speciem, sed eam, quæ est, de reg. [*& ibi. §. 1.*] post factum testamentum licet declarare, puta de quo Sticho legato senserit, uel de quo Titio legatario: sed si aliquid mutaretur, totũ ex integro faciendum est [*& ibi sed si quæritur*] uide de uer. signi. forus, in gloss. lex. n.
6 ¶ [*In † gl. 1. in fi.*] Hosti. dicit, quod cardinalis illam tulit, ad quod inducit decr. nouit, de of. le. & instat circa hoc, quòd loquatur hic papa de quadam iuris interpretatione, vt scilicet mandãdo illã videatur tulisse, arguẽs per hoc. quod qui per aliũ &c. quod factum delegati uidetur esse delegantis, videtur exequi, quod exequitur delegatus, & similia. sed plane potest legi cum glo. & respondetur ad præalle. decre. nouit, quod ibi uerbũ, Promulgauit, nõ est uerbum papæ, sed regis. ¶ [*In gl. 3. ibi. §. sunt quorum, uer. ab executore*] ubi satis de hoc. ¶ [*In gl. sicut, supra in fi.*] & quid addat hic Innocen. ad ibi no. ibi dixi
7 super ulti. glo. ultra ea dixit Inno. quod per † exceptionem spoliationis non credit retardari executionem. Sed Host. dicit, quod ipse Inno. tẽperauit hoc dictum statuendo hoc in decre. frequens, de resti. spol. & ibi no. ipse Hosti. per decre. olim. 2. supra de resti. spo. quod bene ob. hæc exceptio executioni in spoliato, qui non est soluendo. sed illud facit inopia etiam præter spoliationem proueniẽs, puta per casum. & uide quod dicam in ipsa decre. frequens, super glo. hic erat. ¶ [*In glo. ulti. ibi, non potest recusari*] idem arguit hic Inno. sed Hostien. de hoc remittit de offi. deleg. super quæstionum. §. fi. [*& ibi, Io.*] idem no. 2. q. 6. §. sunt quorum, uer. ab executore [*& ibi, grauat*] gl. & idẽ Vin. [*& in fi.*] de hoc supra, vt lite nõ conte. c. 2. in gl. 1. & tene, quod ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Terminus ad prosequendam appellationem quo casu habeat uim peremptorij, nec possit præueniri, & nu. 6. & 13.*
Diuisio decretalis cum subdiuisione, uer. & primò.
Responsalis pro procuratore.
2 *Procuratorum celantium mandata qualiter occurrendum malitiæ, & quando cautio præstari debeat ab eis.*
Quando puniatur, si contumax sit, uel agat malitiosè.
3 *Probatio non fit nisi partibus præsentibus, excepta causa appellationis.*
Expensæ quæ ueniant ab appellantẽ reficidæ appellato.
Quæ ueniant in causa appellationis, uer. possunt autem, & à quo taxandæ, ibid.
Pro expensis quæ & quando competat actio, & quando eis possit condemnare iudex.
Ab earum condemnatione quando non possit appellare condemnatus, uer. imò & plus.
4 *Interlocutorias iudex reuocare potest & quo tempore, e licet in rẽ transierint iudicatam.*
5 *Principalis quæstio differenda non est per condemnationem expẽsarum, de eisque satisfacto etiam durat.*
6 *Appellationem pars approbare potest, quam iudex non admittit.*
Hæc constitutio quibus habeat casibus locum.
7 *Appellationem si alterutra partium prosequatur, iudex appellationis, si neutra, iudex, à quo, procedit, & nu. 12. & de pro-*

cessu

ceßu in causa appellationis distinctio nu. 12. plena.

8 *Legitimè interposita appellatio quæ.*
Nihilominus, dictionis significatio.
Appellationis non receptæ, quæ recipienda tamen erat, uigor idem cum recepta, & in quibus.
Procuratorem ad impetrandum, & contradicendum quo casu sufficiat appellanti.

9 *Sententia per appellationem suspenditur, non extinguitur.*
Legis primæ in fin. ad Turpilian. expositio quæ facienda.
Appellatio pro termino appellationis.
Lites pro appellationibus extraiudicialibus.
Iudici pro appellationibus iudicialibus.
Huius constitutionis finis duobus intelligitur duobus modis, & respicit tantum futura.

10 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, num. 11. 12.*
Appellationis in causa ut & coram quo procedatur.
Appellationem qui non fuit prosecutus an possit agere contra iudicem, & potest.
Contra iudicem quibus agatur casibus.

14 *Terminus hominis succedit loco legalis, & sic eo lapso non competit legalis.*

CAPVT XLIIII.

1 SAepe contingit. Casus. Si † appellatio recipitur à iudice, uel approbetur à parte, terminus ad eam prosequendam statutus ab homine habet uires peremptorij, nec potest præueniri. Et primò ponit constitutionis causam: secundò constitutionem, ibi, præsenti, in qua. 6. facit primò statuit appellatione recepta terminū hominis habere

a uim citationis peremptoriæ [a]. secunda ibi, quòd si, de ap. recepta. 3. ibi saluis, saluat constitutiones punientes negligēriam appellantium à sententijs. 4. ibi, quicquid, declarat principale dictum huius cōstitutionis, 5. ibi, si quis, punit præuenientem terminum hominis. 6. ibi, hic autem constitutionē determinat [*responsalem*] i. procuratorem, secundum Host. qui de hoc remittit, supra de do. & cōtu. c. fi. [*Forsitan*] sub dubio forsan & c. de procur. tua [*Procuratorium*] sub dubio forsan habebat duo procuratoria. vnū plenum ad causam, aliud ad impetrandum, & contradicendum: ostendebat secundum tantum, secundum Guil. Na. dicebat

2 Hostien. quòd sæpe procuratores curiæ uruntur hac

b malicia celantes procuratorium, & cauentes [b] usque ad certum tempus, uel certam summam, cum maiorem forte interim percipiat dominus de beneficio, quod iniustè detinet. faciat ergo secūdum eum, quod potest, auditor procuratoriū exhiberi. uide in Spec. de procura. §. ut autem, uer. quid si procura. uel saltē exigat cautionem talem, quòd edictum eius ipsi nō sit elusorium, supra de præsum. literas, ad fi. ff. de iudi. si prætor [*Occultantis*] si procu. occultat mandatum à principio, condemnabitur dominus: si postquam factus est dominus litis, fit contumax, uel maliciosè agat, de dolo punitur. ff. si quis iusdi. leg. 1. supra ut lit. non conte. capitulo primo, de hoc Inno. [*Præsentibus*]

3 aliter regulariter † non fit probatio, ut lit. conte. quoniam, in principio. Sed in causa appellationis bene fit parte absente contumaciter, infra eo. per tuas, & c. interposita. §. fi. [*Expensarum*] & si appellatus nō uenerit: alias tamen propter appellationē factam oportuit eū facere expensas, tenetur secundum Inn. appellans ad eas actione de dolo, si dolosè appellauit, uel actione in factum, si temerariè, uel officio iudicis. iustum est enim, ꝙ puniatur his casibus in expensis. & quia aliæ actiones non supersunt, per consequens iustū est istas dari, ar. supra de rescri. ex parte, S. ff. de dolo. le. pri. pri-

c mo responso, & §. 1. ff. de diuer. & tem. præscri. [c] quoties. possunt autem peti expensæ. quæ fiūt in causa appellationis emissæ in iudicio, & non solum illæ. quæ factæ sunt etiam ante, nec tantū illæ, quæ fiunt in prosecutione appellationis. imò & illæ, quæ factæ sunt in causa principali. à qua est appellatum. nam & de his iudex appella. habet cognoscere, eū in loco iudicis, à quo appellatum est, succedat. unde & ei licet addere, & diminuere, prout sibi uidebitur rationabiliter faciendum, infra de testa. Rainutius. §. pe. & fi. & ca. Rainaldus. §. pen. & fin. ubi de hoc. C. de sen. quæ sine certa quantita. profer. l. 1. ff. de usur. tutor. & quia ei licet reuocare condemnationem expensarum factā in principali, eadem ratione licet ei in eis condēnare, & supplere, quæ & officio iudicis ueniunt in cōdemnatione, ut in proxi. præcedenti. ll. allegatis: [d] habet tamen locum, quod hic dicitur, secundum quosdam in expensis competentibus iure actionis, & quæ extra iudicium fiunt. pro expensis autem, quæ fiunt in iudicio, nulla competit actio, nisi iudex de illis tempore sententiæ pronunciauerit. C. de fruct. & lit. expen. terminato. C. de postu. l. 4. uel codē die. ff. de re iudi. Paulus. i. in fi. infra c. cum appellationibus. lib. 6. Sed uerū est, ꝙ non solū expensæ, quæ fiunt in iudicio, & quæ ueniunt in condemnatione officio iudicis. sed etiam illæ, quæ fiunt extra iudicium, & quę ueniunt in condemnatione iure actionis. per iudicem sunt taxandæ, & postea per iuramentum petentis ipsas probandæ. in auct. de iudi. §. oportet, col. 6 quæ generaliter loquitur de omnibus expēsis. ad idem. C. de iudi. sancimus, & patet in eo, quod legitur & no. supra quod me. cau sa. c. fi. de procura. cōstitutis. §. 1. in fi. sed ad expensas, quæ fiunt ante li. conte. cōdemnabit iudex ex officio suo. & etiam mulctare poterit cōtumacem, ff. si quis iusdi. non obtem. l. unica. ff. de offi. eius, cui manda. est iurisdi. l. fin. de quo satis dixi de of. dele. de causis, post gl. & quamuis iudex contumacem in expensis à principio non condemnetur, nihilominus postea quandocunque, etiam si pro reo feratur sententia, in expēsis propter contumaciam suam frustratoriè factis ipsum poterit condemnare & ante litem conte. & post tempore sententiæ, & eadem die, ut dictum est. imò & plus uidetur, ꝙ si ante litem contest. aliqua declinatoria, uel dilatoria exceptio proponatur, & iudex pronunciet procedendum esse in causa dicta excep. proposita non obstāte, esto quòd nihil dixerit de expensis, nihilominus tamen postea quandocunq; lite pendente, uel etiam in fin. litis ad expensas occasione prædictæ exceptionis reprobatæ factas illum. qui frustatoriè exceperat, poterit condemnare in tantum, ꝙ secundum quosdam à tali condemnatione non poterit appellare. & est ratio secundū ipsos: quia ex quo exceptio fuit per interlocutoriā reprobata, à qua intra decem dies appellatum non fuit, eadem interlocutoria in rem transijt iud. uide supra de testi. significauerunt, unde sicut excipiens à prædicta interlocutoria, postea appellare non potest, ita nec à condemnatione prædictarum expensarum: qui ueritate inspecta non est hic noua sententia de expensis, sed potius executio primæ sententiæ, arg. ff. quod me. causa. item cum except. §. aliquando. ff. de dolo, arbitrio, nisi in taxatione excederet expensarum: uel nisi excipiens posset ex hoc quòd ipsam exceptionem non maliciosè, sed probabiliter proposuit, excusari. ff. de leg. 2. qui solidum. §. etiam & in auten. de iudi. §. oportet. potest

4 & † iudex etiam post lite. contesta. & ante interlocutorias reuocare. ff. de re iud. quod iussit, & patet in eo, quod legitur & no. infra eo. cum cessante: alias autem quantum ad partes, quod per eas actum est, ratū manet, de excep. pia, libro sexto, secundum Innocen. cuius est glo. & patet in eo, quod legitur & no. supra de resti.

rest. spol. audita. §. quia tamen. & adde quod no. supra de do. & contuma. c. finem, secundum Hosti. quia tamen loquitur auctor finito cōcilio, propter hoc supple, non est sufficienter prouissum [*quia quæstiones &c.*] 5 non est. n. mens † literæ. quòd per condemnationem expensarum differatur quæstio. [*Prorogantur*] q. d. quāuis contumax satisfaciat de expēsis, principalis tamē quæstio durat, & ideo &c. Goffre. [*Præsenti*] hic secun- 6 da principalis. & incipit noua cōstitutio [*à † parte*] appellata, quæ potest appellationem approbare, quam iudex non admittit, infra c. interposita. §. 1. & ut dicit Innoc & ibi patet, ubi nec à iudice nec à parte recipi- e tur appellatio[e], nec habet locum hæc constitutio.[f]

f [*Terminum*] dicit Hostien. quòd quidam intelligunt de termino hominis, quo lapso procedet iudex, ac si peremptoriè citasset. & hoc probant per decre. reprehensibilis, de qua supra feci mentionem, quæ de tali termino loquitur ad hoc, infra uer. pe. Sed ipse Hosti. intelligit hoc etiam de termino iuris, cū hic indistinctè loquatur, & remittit, infra eo. interposita, §. fi. Mihi placet prima: quia terminus hominis ꝓpriè ad causam inchoandam, sed terminus iuris propriè ad finiē 7 dam [*Procedatur*] per † iudicem appellationis, Innoc. [*instante appellante*] uel appellato. Si uerò nullus prosequeretur, procedet iudex, à quo supra c. directæ, & c. ad aures, cum si. Hostien. [*extitisset*] hic bene continuatur, uer. quicquid. infra eo. [*Non fuerit*] sup. secundum Hostien. pars appellans nihilominus illam prosequi poterit, & eum constiterit &c. [*Constiterit*] iudici appellationis citato aduersario, licet contumace. infra eo. interpositæ, in fi. secundum Hostien. [*Legitime*] i. ex † legitima & uera causa [*Nihilominus*] i. nō eo minus, quod recepta non sit à iudice, uel à parte, se- g cundum, Hostien.[g] [*Vigorem*] in reuocatione attentatorum, & delatione negocij principalis. quod dic, ut infra c. non solum, libro sexto. & in pœna iudicis nō deferentis. 2. quæstio. 6. decreto [*Obtinere*] sufficit tamē huic parti mittere procuratorem ad impetrandum, & contradicendum, infra eod. interposita. §. 1. secunstum Innocen. [*Post sententiam*] ti. infra c. capitulo primo, libro sexto, uer. his, quæ. & per hoc patet secundum Hostien. Præmissa intelligenda, cum ante sentētiam appellatur [*Quibus*] scilicet appellantibus, non dicit de appellatis [*Præfixum*] ab homine, uel à iure. 9 [*Suspensa*] sic † ergo debet exponi. ff. ad Turpil. l. 1. in fi. h ad idem de offi. dele. pastoralis[h]. §. Præterea [*appellationem*] i. terminum appellationis receptæ per iudicem, uel partem [*terminum*] præfixum ab homine [*Inlitibus*] idest appellationibus idest extraiudicialibus, infr. de uer. signi. forus, secundū Pe. & Abb. [*iudicus*] idest in appellationibus iudicialibus, secundum eos. Host. aliter, ut sequitur [*Exercendis*] quasi dicat non in præteritis, quod dic vt supra de constit. capitulo secundo, & ultimo, Hostien. & secundum hoc hic dupliciter legimus finem, scilicet quod papa determinat constitutionē habere locum in appellationibus iudicia- i libus, & extraiudicialibus[i], uel quod respiciat futura 10 tantum. Secunda † gloss. not. & remittit. ¶ [*Glo. ut si lis*] ponit duo conuenientia inter terminum appellationis, & citationem peremptoriam. & vnum. in quo discrepant. ¶ [*Glo. sic supra*] alle concor. & rationem reddit, quærit, arguit pro, & soluit. iterum quærit, ponit opi. Vincen. item Tancre. quam approbat. ¶ Pe. glo. 11 quærit, & soluit. ¶ [*In † glo. sic supra ibi, quod ab initio*] uide de censi. cum uenerabilis, super gloss. penul. ¶ [*In glo. pe. in fi.*] uide de præscri. cum non liceat. in vltima glo. 12 ¶ [*In † gloss. 1. in fi.*] sup. appellati, Innocen. ¶ [*In gloss. 3. in fi.*] & infra de constitu. capitulo primo, libro sexto. ¶ [*In glo. supra eodem, in fi.*] quæ soli appellanti non prosequenti pœnam imponit, & non appellato, Innocen. ¶ [*In glo. istud no. ibi, instructos ad causam*] nedum appellationis, sed etiam principalem. ¶ [*In gl. ut si lis non contesta.*] intelligas gl. de processu super negocio principali. dic quòd sit, vel non sit lis contest. articulus appellationis diffiniri poterit per iudicem appellationis, & quòad illum diffiniendum terminus, de quo hic loquimur, habet uires peremptorij. sed illo articulo finito, si pronuncietur bene appellatum, non puto, quòd iudex appellationis procedat super principali etiam ad misionem, nisi primò citet illum. illo uerò citato, & non ueniente habet locum, quod dicit hæc gl. & hoc dico, saluis beneficialibus. dic ut infra de elec. c. 1. lib. 6. & vide in Specu. de appel. §. qualiter, uer. porrò, ubi satis tractat Spec. de uiribus huius delationis. Est autem sciendum, quòd Goffre. hic posuit gl. sic distinguentem, aut appellat actor, aut reus. item aut ante litem contest. aut post. item aut à diffinitiua, aut citra. itē aut prosequitur appellatus. & non appellans, aut cōuerso, aut uterq;, aut neuter. si actor appellat ante litem contest. & non prosequitur appellato prosequenti condemnatur ad expensas, supra c. reprehensibilis. §. 1. Si uero actor appellans prosequitur, & reus non contra, reū proceditur ut contra cōtumacem secundum decre. quoniam. vt lit. non cōte. si uterque prosequitur, lis suo Marte procedet: si neutēr primus iudex utetur sua iurisdictione. ut in decre. reprehensibilis, in princi. Sed si post lit. contest. actor appellet, & non prosequitur prosequente appellato, actor iterū citandus est. C. quomodo & quando iud. auctēn. qui semel: si non uenerit, procedetur in principali, si illud liquere poterit. C. de iudi. properandū §. sin autem ex gestis, uel saltem fiet absolutio ab obseruatione iudicij cum condemnatione expēsarum, ut eadē. l. §. si quidem. sed si reo non prosequente prosequitur actor, procedetur in principali, si liquere potest. 3 quæstio. 11. decernimus, & in l. properandum §. sin autem absuerit. si non potest liquere, fiet missio in possessionē irrecuperabilem. C. quomodo & quādo iudex, consentaneum. si uterque, uel neuter prosequatur, repete quod dixi in eisdem membris. Si autem reus appellet, & non prosequente actore, fiet qđ faciendum dixi, cum actor appellat citra diffinitiuā. Cœterum si à diffinitiua appellans præuenire potest terminum iuris & solus & cum aduersario. 2. q. 6. si quis appellat, aliàs ei qui, & est auctēn. C. de tem. ap. sed terminum ab homine præfixum præuenire non potest, vt hic. sed si non prosequitur, rata manet sententia, de appellato dic ut infra eod. oblatæ utroque prosequente lis suo Marte procedet, neutro prosequente rata manet sententia, ut in l. appellatione can. 2. quæstione sexta [*& ibi, ut ibi dicitur*] secundum Ioan. & idem Hostien. ¶ [*In gloss. sic supra eo. ibi. l. præ. furti.*] ibi k loquitur de appella.[k] emissa post sententiam. hic uerò quæritur de prius emissa, ut no. infra de senten. excommu. licet, libro sexto [*& ibi, aliud est*] hoc quando sequitur appellatio, ut statim dicit glo. quando uerò præcedit, est idem. de hoc not. in præalleg. decre. licet, in glo. 2. [*& ibi, medio tempore*] dic ut infra de senten. excommu. capitulo licet, libro sexto, per quam etiam decido hic prolixe circa hoc no. per Innocen. & Hostien. [*& ibi. §. integer*] & expresse probatur. ff. de iniu. l rup. & irri. test. l. si quis exhæredato filio[l]. §. hi autē omnes, Hostien. & in fin. probatur hoc secundum Hostien. supra titu. pri. quod ad consultationem, & C. de usur. rei iudi. leg. 2. de hoc. 8. quæstio. 10. in summa. sed 13 † quæritur, an is, qui non fuit prosecutus appellationem, posit contra iudicem agere, quod fecit litē suā, uel quod inique per imprudētiam iudicauit: uidetur quòd non: quia fuit in culpa non prosequendo. ff. de euic. Herennius. §. fina. & renunciando appellationibus,

bus, accessoriis renunciasse videtur, infra eo. solicitudinem. tit. si quis cau. l. 2. circa principiũ, & l. si cũ. §. fin. So. bene poterit ex prædictis causis conueniri, arg. C. de inof. test. contra maiores. Inn. & Hos. & Abb. ut puniatur, quia non detulit, pęnis, de quibus. C. eo. ti. qm̃, & 2. q 6. decreto. ¶ *In glo. hoc uali, ibi. sic appellans*] sup. uel appellatus: quia terminus, de quo loquitur decr. perẽptorius est utriq;. ¶ *In gl. hoc intellige in fi.*] dic, ut ibi. ¶ *In glo. quia tacuit, in fi.*] fortius ꝑm Hosti. si tacuisset ipsam appellationem, infra tit. 2. bonæ, supra de rescri. ex par-
14 te. S. ¶ *In † glo. pen. in fi.*] idem Pet. infra eo. ut debitus. & Guil. in Spe. de app. § qualiter, uer. 2. debet. Sed tu dic, ꝙ currit, cum loco illius succedat, supra eo. cum sit. r. respon. arg. de uo. & uo. re. magnę §. cum igitur. unde lapso termino hominis non poterit uti legali, imò rata manet sententia, ut ibi, & supra eod. uersi. ꝙ si forsitan. Hosti. aliter sequeretur, ꝙ omne tempus quo pẽdet dilatio data à iudice appellationis nõ curret in anno, cum tunc procedere nõ possit. j. c. signãte. C. de dila. siue. Item ꝑm id iam esset in potestate appellãtis, quando inciperet sibi currere annus appellationis.

ANNOTATIONES.

a ¶ Citationis peremptoriæ. Adde, quòd pars contumax non debet amplius citari, nec expectari. c. consuluit, de offi. dele. l. properandum. §. & si quidem, C. de iud. & in l post edictum, C. eo. tit.

b ¶ Cauentes. Ista cautio non admittitur, quandò constat illũ non habere mandatum; sed quando dubitatur, & hoc in actore: in reo, aliàs uide in c. 1. de procura. & not. bonam cautelam, ut quando quis dicit se procuratorem, nõ confitearis illud, nec neges, ut nõ incidas in opi. an per hoc fit dubium de mandato, & sufficit cautio iuxta ibi nota. sed dicas exhiberi illud, & ad id tenetur. uide Bart. Bald. & Sal. c. C. de procura. l. 1. & Bart. in l. non solum. §. qui in alieno, ff. eod. titu.

c ¶ Præscri. Istæ actiones, scilicet de dolo, in factum, condict. ex l. officium iudicis, certi condictio, præscri. uerb. diuersimodè competunt, & per hoc uariè dicitur, & uariè scribitur; uide Bart. in l. 1. ff. de condict. ex l. & gloss. in l. quanto, hic alleg. & Cyn. in l. ex placito, C. de rerum permutatio. & ibi Bald. & Sal. & idem, quod hic not. uide in Spe. de expen. §. nunc uidendum, uer. non solum.

d ¶ Allegatis. uide l. fi. C. quando prouoca. non est nece. & ibi Cy. & Bal. & Sali. & facit, quod not. Ioan. And. de confessis. c. fi. super glo. fi. & in Spec. de expen. §. postremo. uersi. illud etiam, in gloss. magna. in fi. in c. finem, de dolo, & contu.

e ¶ Recipitur appellatio. Adde, quòd licet non possit operari effectum; ut causa cognoscatur in curia, operabitur alios effectus, secundùm Imo. hic, & per Spe. in hoc titulo. §. nunc dicamus, uers. sed quis iudicabit.

f ¶ Constitutio. Et ibi uide Ioan. And. debuerit recipi uel non, cognoscit iudex, ad quem. ff. nil no. appel. pendente. l. 1. §. si iudex. si nõ recipit, debet exprimere causam, quare, & illam notificar iudici, ad quem. l. sciendum, ff. de appell. reci. l. non.

g ¶ Host. aliter exponit ipse Host. hoc uerum, supra eod. super eo, Io primo, in prin.

h ¶ Pastoralis. & uide glo. pen. & super illa Ioan. And. in c. ueniẽtes, de iureiur. & plenè Bart. in l. furti, in prin. ff. de his, qui nota. infa. & in l. 1. §. fi. hic alle. & Bal. p' eoẽ in repe. §. qui prouocauit, l. tale pactum, ff. de pactis, & Cy. & Sali. in l. cos, C. de appel.

i ¶ Extraiudicialibus. Inno. uidetur sentire hunc c. non habere locum in appell. extraiudiciali, ut not. Ioan. Andr. supra de re iudic. cum super, in glo. quæritur quomodo, uersic. quæritur.

k ¶ Appell. Et ibi uide Bart. de cita. ante appellationem, uel post. quomodo & quando retro fingantur.

l ¶ Filio. Ibi uide Bart. & plenius in l. 3. §. si seruus, ff. de acq. poss. & in l. qui à latronibus §. fi. ff. de testa. & in §. integræ, alleg. in glo.

SVMMARIVM.

1 *Appellationem licet appellans in causa electionis non fuerit prosecutus, nihilominus de impedimentis electi cognoscetur à iudice, & num 6.*
Votorum translatio in electione quando admittatur.
2 *Ad eligendum plures si sint electi in forma compromissi, pronunciatio an per unum tantum facienda.*
Conferre pro eligere, & num. 7.
3 *Appellantes ad Papam ex Anglicana consuetudine submittunt se tuitioni metropolitani.*
Electus in decanus, decanum hic appellatur.
4 *Creditur assertioni iudicis & legati, ac cardinalis.*
Appellationem extraiudicialẽ quis intra annũ prosequi tenetur.
Eius prosequendæ annus à quo tempore incipiat.
Ab ea recessum esse multis rationibus intelligitur.
6 *Potuisse quis præsumitur.*
Procurator difficilius, quàm nuncius inuenitur.
Contra electum potest excipi etiam post finitum tempus appellationis prosequendæ, & quando.
Excipere contra eum non coguntur clerici.
Inquiritur quo casu contra eum.
Exceptiones quas indulgeat princeps.
7 *Episcopus eligendo non intelligitur confirmasse.*
Persona duorum fungitur aliquando quis, ut hic.
Exceptio per causis exceptionis, & pro actione ponitur.
Prætermissus pro contempto.
Confirmationis secundæ casus, ad fi.
Alioquin, dictionis usus.
8 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. num. 9. & 10.*
Fines compromissi si quis excedat, nil agit. § 2.
Pendente electione unius non est alia facienda, etiam si de primo dubitetur. §. fi.
Appellationis causam ad Papam delatam potest legatus de latere per se, uel alium examinare, & ratio.
Electus quo casu renunciare possit sine auctoritate Prælati, & quo minimè, ibid. § in glo quod ei.

CAPVT XLV.

1 Constitutus. Casus. Licet † appellans in cã electionis infra tempus legitimũ appellationem nõ fuit prosecutus nihilominus iudex de impedimentis electi cognoscet. & primò ponit partis narratio. secũda ibi intellecto, Papæ motiuũ. & iudicum datio [*Transtulerunt*] hæc translatio uotorũ hodie non admittetur. nisi ꝑm formã decr. quia p.p. in fi. Inno. dicebat hic Pet. hoc verũ est in electionibus. in quib seruãda est forma illius cõcilii quia p.p. sed in aliis secus, & de hoc dixi supra de elect. scriptũ est, in gl. procura-
2 tores, & super gl. qualiter [*Et episcopus*] arguit † Host. ꝙ in forma cõpromissi facti in plures ad eligendũ pronunciatio sit faciẽda per vnũ qđ dic. ut infra de elect. sicut cũ lib. 6. [*Expressè*] quia. s. nõ transtulerãt uota in episcopũ, sed una cũ episcopo cõsentiãt in illum ꝑm Inno. Hos. intelligit. ꝙ dederãt expressam potestatem pronunciandi electionem [*Contulit*] eligẽdo tm̃. vt infra dicã [*Priusquam*] eligeret Archidiaconus. post electionẽ uero illius statim elegerunt. P. subdiaconũ Pa-
a pæ, & de hoc loquitur finis [*Episcopo medio*] quia commiserant uoces suas episcopo. & cõcor. supra de elec. scriptũ [*Derogaretur*] si il ã legitimã inueniret ꝑm Inno.
3 reperit hic † Hos de illa consue. Anglicana, qua appellantes ad Papam submittunt se tuitioni metropol. de qua uide sup. eo. cũ teneamur [*Decani*] i. Archidiaconi in decanũ electi. & ꝑ hoc patet, ꝙ nõ fiebat processus de cõsensu partiũ [*Ostensuram*] ut sic plenius instrueretur. & sic instruere posset Papã. ad quẽ properabat: & & forte, si posset. pacificaret partes. ꝑm Hos. [*Assertio-*
4 *nem Cardinalis*] creditur † ergo assertioni iudicis, & legati, ut hic. & sup. c. cũ parati, Gof. sed Hos. dicit huic stari: quia partes nihil obiecerunt, sed relationi stare uoluerunt. & sic non est ꝯ. de probationibus, qm̃ ꝯ: de testi. cũ à nobis, uel forte speciale in Card cui ꝑ a consue. curiæ cred tur, de quo remittit, supra de fide instru. ꝙ super his. de consue. dixit: q a, ut dixit Clemens IIII. de rigore secus, ut in Spe. de teste. §. 1. d. uer. quid si aduocatus [*Assensu omnium*] expone, ut supra in 3. glo. [*Infra*
5. *annum*] no. † ꝙ appellationem extra iudicium tenetur
Io. And. super 2. Decre.

quis prosequi infra annum. qđ fateor uerum cōputato anno à die, quo fit ꝯ appellationem: quia tunc incipit appellatio tenere, & non ante diem grauaminis. C. de præscrip. 30. annorum. l. fi. §. illud autem, & §. fin. & patet in constit. Clem. eod. tit. sicut appellationem. & & sunt hæc uera, nisi recedatur ab appellatione, uel quia appellans renunciet, infra eo. solicitudinem, uel quia ille, à quo appellatur, remouet grauamen infra
6 eo. cum cessante, Inno. [*Potuissent*] i. præsumuntur †potuisse. facilius enim inuenitur nuncius, quàm procu. & per talia loca transire posset primus, per quæ non posset secundus [*Ne tamen*] q. d. si illi. 11. non sint admittendi ad prosequendam appellationem: tamen si uolunt excipere. non tanquam appellantes audiendi sunt. quod intelligas hodie uerum in eo qui seruasset formā decret. ut circa. de elect. lib. 6. aliàs secus, quod
b dic. ut in Clem. de electi. constitutionem [b] §. pen. sed nec coguntur excipere, nisi uelint: unde eis non exci-
c pientibus [c] mandat inquiri de his, quę infra sequūtur, Innoc. [*Peremptorias*] quamuis princeps dilatorias exceptio. indulgeat. & remittat. peremptorias non. C. de preci. impera. off. l. quoties. Gofr. [*Exceptiones*] oppositas contra electum in decanum, qui confirmationē
7 †petebat, sed contra, supra in prin. ubi dicit, ꝙ episcopus contulit decanatum. ergo non petebat confirmationem. Sed exponit, contulit deca. i. ius in decanatu per electionem nec hoc casu eligendo intelligitur cōfirmasse, de hoc supra de elect. cum inter can. uel dic, ꝙ hic uocat except. causas, ꝑꝑ quas petebatur electio cassari. sæpe enim talis exceptio uocatur actio, inf. de accu. super his, ubi inter modos, quibus agitur de crimine, enumerat excep. vel dic, ꝙ & si pro confirmato habeatur. excipitur ꝯ illū, supra de can. pos. cum olim, ẜm Inn. ad hoc infra eo. proxi [*Facto episcopi*] i. iuri sibi acquisito per collationē episcopi, Inn. [*Nititur*] mō, Inn. i. ex quo facto nunc cōtendit. vel asserit se ius hr̃e [*Sponte*] ut asserūt aduersarij [*Prætermissis*] i. cōtemptis, Inn. uel proprie & ut in gl. [*Imponatis*] & posset esse casus cōfirmationis secūdæ. de quo dic, ut supra de elec. auditis. & c. cōgregato [*Alioquin*] i. si de renūciatione nō cōstat. nec apparet in trāslatione uotorū in episcopū facta id esse actū, qđ allegabatur. vel si appareret id actū esse, & episcopus cū illis elegit [*ex ipsa*] sic sup. de
8 electi qualiter, in fi. ¶ Terti. †gl. ẜndit per obiectionē, & duas solut. ¶ Quinta gl. obiicit, ponit duas opi. Io.
9 & Tan. & secundā approbat. ¶ [*In † glo. duas, ibi. l. 2. in fi.*] uide de post. bonæ. i. super 1. gloss. ¶ [*In glo. quod ei, ibi, si quis in conscribendo*] uide de fo. compe. si diligenti, super 1 glo. ¶ [*In glo. ante pe ibi, Pedius*] si cōpromittit in duos, snia nō tenet & si alter sit seruus. ¶ [*In glo. fi. ibi. l. 1.*] si est minor. ꝯ quē mouetur qō status. & de statu ipsius du-
10 bitetur. per curatorem defendit ipsius causa. ¶ [*In † glo. sed qualiter, ibi. & c. licet*] & infra de accu. ad petitionem [*& ibi, Io. dixit*] reprobans id, quod quidam dixerāt, ꝙ summatim poterāt examinare, sicut metropolitanus, infra eo. solicitudinē. nam ẜm hoc nō remitteret causam instructam [*& ibi, Tan. dixit*] & Vin. [*& ibi, interuenisset*] ꝙ nō r̃f per literam hic, partem ꝯdicentem &c. in fi. vel ẜm Inno. negabatur per app. negociū deuolutū uel dicebatur renunciatū app. per cursum anni. ad hoc. infra eod. Roma. § si uero, lib. 6. uel dic ẜm Host. ꝙ partes erant ad arma paratę. & periclitabatur, & scādalizabatur ecclesia de usufru. l. æquissimum. uel ẜm Inn. hic narratur factum, Goff. dixit hoc speciale in legato de latere ut causam per appellationem delatam ad Papam examinare possit per se, uel per aliū, ut magis instructam remittat, sicut & alia in eo sunt specialia de offi. leg. c. pen. uel dic, ꝙ iste legatus habebat priuilegium cognoscendi de appellationibus interpositus ad Papam. ut hoc dixi supra de eo, qui mitt. in poss. cum uenisset, super 3. glo. ¶ [*In glo. duas, ibi, tum olim*] ubi de hoc. & 28. dist. priusquam. ¶ [*In glo. quod ei licenie, in fi.*] sed contra, supra de renun. admonet. So. ẜm Hostien. quando quis est discorditer electus, etiam si consenserit, & etiam si sit appellatum ad Papam, ex quo plenum & pacificum ius non habuit, renunciare potest, ut hic. & idem in concorditer electo, qui nondū consensit secundum eū. ubi uerò plenum ius habuit, non renunciat sine auctoritate Prælati, ut in contrario, licet quò ad ius suum ualeat renunciatio. de hoc ultimo dicam, de renuncia. quod in dubiis, de electo uero an renunciet post consensum, not. de transla. cap. 2. & infra de elect. si electio, libro sexto.

ANNOTATIONES.

a ¶ Episcopo medio. Adde hic do. Ant. & Inno. & licet in causa electionis non admittatur procu. extraneus, tamen consentiente maiori parte admittitur. c. si quis iusto, de elect. in 6. & ita do. Anto. in c. quia propter, de elect. in §. illud.

b ¶ Constitutionem. Vbi uide gl. super uerbo, querelæ, & ibi Pau. & Moder.

c ¶ Excipientibus. Et etiam excipientibus. sed repulsis. uide gloss. in uerbo, indictam. in c. ut circa, præalle. & moder. in Clem. constitutionis. 1. quandoque coguntur clerici ecclesiæ pro illa agere, & excipere: alias puniuntur, ut de elect. generali.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio frustratoria possessionem confirmati non impedit.*
2 *Apostoli quæ continere debeant.*
3 *Admiratio, de qua in capitulo, quando possit habere locum.*
4 *Eligentis quæ debeant esse considerationes.*
5 *Eligentes an se possint astringere ad alterum de duobus duntaxat eligendum, & quibus casibus.*
Eligere non dicitur ille, cui pronunciatio certi committitur, uersi. & ut dicebat.
6 *De eligentium, & electi dignitatibus, & ordinibus, quando facienda mentio.*
7 *Examinandus non est notus.*
8 *Delationem appellationis iudex non potest reuocare.*
9 *Consuetudo seruanda in modo possessionis tradendæ.*
10 *Beneficia priora per adeptionem possessionis posterioris quando uacare dicantur.*
Possessio pacifica beneficij quæ dicatur.
Administratio beneficij, à cuius confirmatione appellatum est, inhibetur, & sub pœna, in fi.
11 *Appellatio post confirmationem electionis non impedit confirmationis effectum, & quando, & num. 12.*
12 *Appellatio extraiudicialis quæ casset, quæ iudicialis, si contra eam quid fiat, & utriusque effectus quidam recensentur, & proprietates.*
Quando non impediat possessionis traditionem.
Confirmatio sine causæ cognitione facta tenet, licet melius sit, si fiat cum solenni causæ cognitione.
13 *Appellationis tempus ponderatur.*
14 *Oppositiones contra confirmatum quando non admittuntur.*
15 *Collatio, siue prouisio canonicatus ab episcopo facta in personam eius, cui canonici antequam fieret, opposuerunt, & si contra fieret, appellauerunt, an teneat.*
Collationem in aliquem beneficiū ecclesiastici faciendam quæ oppositiones, & quæ appellatio impediat, ibid.
Collatio beneficij habet uim electionis, & confirmationis, uersic. ad hoc dicas,
Confirmato prælato obediendum est etiam lite pendente, ibid.
Electio, siue prouisio secunda non cassata prima non ualet, uersicu. sin autem.
In possessione canonicatus quando quis se tueri possit, appellatione non obstante, & quando secus, & num. 16.
16 *Ea dari quando non possit.*
Reuocatio negocij ad superiorem habet maiorem uim, quàm appellatio.

17 *Contra*

17 *Contra confirmatum qui modi sint agendi, & quando excipere liceat.*
Possessionem accipere quando per te stetit, in mora esse diceris, uersi. si uerò, & num. 18.
Electus confirmatus non est in mora petendi consecrationem, uel ordinem, nisi quæsita possessione, ibid. & nisi stet per eum, num. 18.
Vicarius electi non recipitur, nisi postquam habuerit electus confirmatus possessionem, ibid.
Diœceses quo tempore diuisæ, uersic. nec obstat.
19 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 20.*
In electionibus an sit habenda ratio rerum externarum, & numero 21. §. 1.
Personarum qualitatis habenda ratio, cum exemplis.
Sapientia ciuilis numario pretio non æstimanda, ibid.
Actio cui datur, fortius exceptio, ibid. §. in glo. ult. & num. 23.
Status controuersiam qui patitur, an ad dignitatem possit eligi, ibidem.
21 *Additio glossarum.*
Pro & contra diuites, ubi tractetur.
Pro & contra nobiles quando præsumatur.
Contra eloquentes.
Superbia commune nobilitatis malum.
Pauperis causa determinanda, licet contra fiat.
Homo, ut equus considerandus, uersi. Dicit Apul.
Fortunæ non credendum, ibid.
Aestimatur nemo eo, quod est, ibid.
In collatione beneficij qui præferendi, uersi. dicit Host.
Scientia, quando potentiæ, & quando contra præferatur, ibid.
22 *Inquisitio fit ex officio contra electum, si ut appellans quis non admittitur.*
Confirmatio electi quando uim definitiuæ habeat, ibid.
23 *Præsumptio hic tollitur per iuramentum.*
Exceptio quid sit.
Excipere quare non admittatur contra confirmatum appellantis non legitimè.
Appellatio, & exceptio non compatiuntur contra confirmatum.

CAPVT XLVI.

1 COnstitutus. 2. Casus. Appellatio †frustratoria possessionem confirmati non impedit. & primò narrat factum. secúdò diffinit, ibi, nō ergo. tertiò protestatur, ibi, si quid tamen [*Cantore Metensi*] iste erat coelectus cācellarij, cui scribitur, & fuerat iste electus per decanum ecclesiæ uacantis, & cancellarius per cantorem, ut infra dicetur [*Intimauit*] in 2 †Apostolis datis super appellatione p̃m Host. in quib. contineri debet quis, contra quē, in qua causa, à quo, & ad quem appellauit, de quorū formis remittit Hostien. ad summam, eod. ti. §. qualit. & sub. § seq. & uide in Spec. 4. par. eo. ti. §. sequitur uidere [*Electioni*] faciendæ, & aliud, cum præfigitur ad tractandum. ad hoc supra de elect. ecclesia. 2. [*Obedientia*] hic Prælatus faciebat hanc adiurationem. Vnde hoc addere potuit. sed hodie seruatores istud medium omittunt [*Adiurauit*] 3 talis †adiuratio posset fieri de matronis, de quibus infra de frigi. fraternitatis. Item quando iudex procedēs ex officio unlt parcere iuramento, ut in causa electionis, si non apparet contradictor, quod curia seruat secundum Host. Idem, quando fit generalis inquisitio, de statu eccle. de censib. Romana. §. sanè, lib. 6. [*Secun-* 4 *dum Deum*] hæc debet †esse prima consideratio eligentis. & refert hic Hostiē. de tribus compromissariis datis ad eligendum in ecclesia Lugdun. qui iurauerant, ꝙ p̃m Deum, & conscientias suas prouiderent de uti- a liori [a], qui cum concordassent in filium Comitis Forēsii, alter noluit illum eligere, nisi per capitulum absolueretur ab illa parte iuramenti, p̃m Deum, cum in illo nil esset de Deo. qua absolutione à capitulo obtenta elegit illum non p̃m Deum sed p̃m conscientiā tantum: qui tamē, ut refert, bene rexit & amplificauit ecclesiam [*Et iuxta*] Hosti. habebat, Iustam. & dixit, ꝙ hæc erat secunda consideratio eligentis. ut non qualiter, qualiter, sed iustè conscientiam informet [*Suam*] hæc tertia p̃m Host. ut quantum esse potest, sibi notū eligat, nō ignotum, inquirat ergo, supra de elect. cum 5 terra [*De duobus*] refert †Inno. quosdam dicere, ꝙ hoc hodie esset contra formam concilii, quia propter, qn̄ eligere debentes se sic astringerent ad duos tantū. Sed ipse tenet, & Host. post eum ꝙ de duobus tantum fieri potest scrutinium, & compromissum, cum hoc nō inueniatur prohibitum, supra de transla. c. 2. uersi. sed nec: imò inuenietur concessum. Pone, ꝙ non sint nisi duo digni de collegio, & tamen potius de suo eligere debent. 61. dist. nullus inuitis, & interdum de certa ecclesia. de consuet. cum dilectus. de uerb. sign. Abbate. & ut dicebat Host. quando ex pluribus saltem duobus unus præficitur, ibi propriè est electio. sed quādo committitur uni pronunciatio certi, in quem conuenit capitulum, ille non propriè eligit, sed minister est. & adde, quod dixi de elect. cum terra. & quia, supra dixi restringi posse scrutinium ad duos, dic uerū de uoluntate eligentium, uel scrutari debentium: aliàs ue- b ra sit prima opi. & idem dico in compromisso [b] [*Tribus*] & sic fuerunt 6. numero. Tan. [*Presbyterali*] arguit 6 †Hostiē. ex hac litera, & ex præcedenti, ꝙ quando uota scribuntur, & fit decretum, de dignitatibus, & ordinibus eligentium est faciēda mentio, & etiam electi. ad idem, supra de elect. dudum. 1. [*Quinque*] omnibus canonicis. & sic fuerunt. 11. Tan. [*Elegerunt*] per unum pronunciando, infra de elect. sicut eum, lib. 6. [*Confe-* 7 *ret*] no. notum †non esse examinandū; de hoc 47. dist. c de Petro, & 23. dist. qui episcopus. in glo. [c] 2. imò uidetur testimonium populi sine examinatione sufficere 24. dist. c. nullus [*Confirmauit*] uerbo, sed propter appellationem de facto nō inuestiuit. Alii dicunt, ꝙ episcopus primò detulit appellationi: sed postea auditis rationibus appellatorum, illam contempsit. & electum confirmauit: sed prius dictum præualet p̃m T. [*Tenue-* 8 *rat*] Ioan. dicens. ꝙ †delationem appellationis poterat iudex reuocare, sicut & aliam interlocutoriam, infra d eo. cum [d] cessante, sicut ipse appellans potest reuocare appell. 2. q. 6 si quis libellos. sed hoc nō credo, infra eo. cum appellationibus, lib. 6. & vide quod dicam de accu. meminimus. super uersi. deferre [*Dominum*] forte anulum, uel similem, aliàs domum. ad id cōcor. de 9 præben. dilecto. post prin. [*Vt † est moris*] not. in modo possessionis tradendæ cōsuetudinem attendendam, sic supra de consuetu. cap. 2. Hostien. [*Ad sedem*] ergo hodie astringeret illum decret. prima. de electi libr. 6. 10 [*Appellauit*] quærit Innocen. quid si † post appellationem cancellarius habuisset possessionem præposituræ, & postea pronunciaretur iusta appellatio, an recuperaret cancellarius priora beneficia, maximè quæ alijs fuissent collata? respondetur quòd non, si erant curata, uel personatus: aliàs secus, de præben. de multa. 21. quæstio. secunda, si quis iam translatus. non obstat, quod per appellationem poterit cassari electio, & sic non habet pacificam, ad hoc de accusatio. super his. dicit enim, quòd ad hoc, ut uerè dicatur trāslatus, sufficit, quòd de facto habebat possessionem secundi beneficij pacificam, & si ipsam pacificam de iure non habeat. caueat ergo ipse, ne iuris dubio se exponat: quia per iuris errorem non releuabitur clericus, maximè Prælatus, supra de tempor. ordinat. nel non est. sed nec appellatio potest sibi prodesse, cui non detulit, supra cod. an sit, & capit. constitutis. nec iudicis auctoritas ipsum excusabit, infra eo. dilectus, ad fi. supra

de tempor.ordina.dilectus.Si autem non esset appellatum,& intrasset possessionem secundæ ecclesiæ,siue,quando intrauit,moueretur [e] ei quæstio de secunda.siue non.priora beneficia non recuperat.per prædictum c.si quis:& sic loquitur.73.dist.placuit. Si uero sit confirmatus tãtum.nec possessionem adeptus, tunc retinet priora beneficia. 92.dist. si qui episcopi. hanc gloss. posuit etiam Hosti. & licet dura uideatur hæc opinio: tamen, ubi ponimus, φ in lite non erat probabilis error,satis erit iuridica:aliàs si esset probabilis error,esset prouidendum, qui posset etiam in facto consistere.ad hoc de præben.si beneficia, lib.6.& contra prædicta facit. quod nota.de elect.commissa. §.1.in 1.gl.lib.6.sed quod periculosius est,caueat sibi electus,a cuius confirmatione appellatum est,ne administrando perdat etiam secundam,ut not.de elect. [f] auaritiæ [f], lib.6. [*Quasi penitus*] non dicit omnino, nec allegat etiam imminens periculum,& sic non ob.supra de electi.officij,ẽm Hosti. [*Explicare*] deficit de regestro ẽm Innoc.hæc litera.nec appellatio † [11] post confirmationem interposita cõfirmationis effectum debuit impedire, quoniam à minori parte contra constitutionem maioris, & sanioris partis capituli nulla rationabili causa obiecta,uel ostensa interposita fuerat,quia decanus appellans rationabilem causam suę [g] appellationis, nec opposuit, nec ostendit [*Nos ergo g*] [12] & c. non est man. [*Rationabilem*] sed uidetur † & idem, etiam si rationabilem causam expressisset,quia ratio nabilis causa appellationis extraiudicialis non cassat, quod factum est ante appellationem,nec impedit effectum, uel executionem eius, de quo agitur, ut hic, confirmatio enim ista facta fuit ante appellationem, & sine causę cognitione,& sic facta tenet,supra c.proxi.licet melius esset,φ cum solenni causæ cognitione [h] fierent [h]: secus autem est in appellatione iudiciali: quia illa suspendit præcedentem cõfirmationem,& ipsius effectum.ff.ad Turpil.l.1.supra de offi.deleg.pastoralis.§.præterea.Item secus in his quæ fiunt post appellationem etiam extraiudicialem,quæ per appellationem præcedentẽ bene reuocantur:de hoc supra eod. ad audientiam,nisi sint sequela illorum, quæ præcesserant appellationem: quia tunc sicut appellatio non suspendit præcedentia,puta confirmationem,sic nec sequelam illorum,scilicet missionem in possessionẽ, & hoc nisi infamia esset contra confirmatum;quo casu impeditur possessio,infra de accusa.accedẽs:de hoc de causa poss.cum olim. fatetur tamen Innoc.φ talis appellatio negocium confirmationis transfert ad superiorem. Alij dicunt aliter, scilicet φ hic non retardatur possessio,quia iniusta fuit appellatio. nã si fuisset iusta, retardaret possessio, & processus post ipsam habitus reuocaretur per modum nullitatis, infra eo. bonæ.& c.ut nostrum. sed si prius habuisset possessio nem,appellatio secuta non impediret ipsius commodum, licet postea causa appellationis legitima probata restituere deberet fructus interim perceptos. C. de rei uendi.si fundus, & C.credi.euicti.pign.non debere.l.1.& si appellans diceret, Appello,ne confirmatus inuestiatur,nõ ualet talis appellatio sine causa, nec suspendit confirmationem,& sic nec inuestiturã.à grauamine enim confirmationis ,uel ab ipsa confirma[i]tione [i] debuerat appellari. Sunt etiam qui dicunt, & non improbabiliter ẽm Inno. φ à confirmatione facta etiam in forma iudicij nõ ualet appellatio,nec est ei deferendum, nisi iusta causa assignetur in appellatione,arg.hic maximè in litera,quam supra suppleui, & de his,quæ fiũt à ma.par.ca.c.1. Si autem exprimit causa rationabilis, tunc suspendit sententiam, & effectum confirmationis precedentis,ut hic à contrario. Si uero appelletur à cõfirmatione iam facta extra iudicium,nõ suspenditur confirmatio,nec effectus,quod patet,quia non dicitur confirmationem non tenere, ut dicam infra super uersi.effectum:ualet tamen talis extra iudicium appellatio ẽt à pręcedenti grauamine quò ad deferendum negocij ita,φ alius præter iudicem appellationis se de negocio non intromittat,nisi renuncietur appell.tacitè,uel expressè, de elect.c.1. lib.6. appellatio enim extra iudicium propriè fit non à præterito,sed à futuro,uel instãti grauamine, supra c.proxi.ad audientiam,& c.consuluit.1.& infra eod. bonæ.in quibus à futuro, uel instanti grauamine appellatur.e contra in iudicio,infra eod.ut debitus, & c. cum cessante. appellatio igitur hic reprobatur, quia fuit interposita à confirmatione facta in forma iudicij nulla rationabili causa expressa. ẽm Innoc.allegat [k] Hosti.infra eod.cum causam [k], in fi. [*Tunc*] pondera[13]mus † tẽpus appellationis.sicut & electionis. supra de electione,dudum.1.& 2.[*Non expressit*] quod hic dicitur appellantem nõ posse prosequi causam in appellatione non expressam,dicunt quidam speciale,cum appellatur à facto maioris partis capituli.Sed hoc nõ placet Goffr.qui tenet,quod not.infra eod.cum cau[14]sam,in ult.glo. [*Decreuimus*] tria † mouerant ad hoc Papam ẽm Hos.primum,quia nil rationabile fuit oppositum. ẽm,quia quasi de executione sententiæ hic agitur, & præsumptio est contra opponentẽ, supra tit.1. suborta, de restit.in integ.suscitata. tertiò,quia appellatio nulla [*Effectum*] qui est administratio,quæ sequitur ex confirmatione, ẽm Inno.qui remittit supra de [15] cau.poss.cum olim. ¶ Prout † autem ipse hic,& Host. post eum & prolixè prosequitur talem quæstionem facti, quam etiam uide supra de elect.cum inter can. in glo.quid si coram,Vacãte præbenda in ecclesia Parisien.episcopus,ad quem spectabat collatio,uolebat illam conferre Alano, quod percipiens capitulũ cõparuit coram episcopo sic dicens. Iste Alanus, quem uultis in ecclesia nostra facere canonicum, est illegitimus,& homicida,& hoc nolumus in continẽti pro bare coram uobis.unde supplicamus, φ talem homi nem non aggregetis collegio nostro;& si contra fece ritis,ad sedem Apost.appellamus. Episcopus uerò nihilominus eidem Alano contulit hanc præbendam, & in signum possessionis ei stallum in choro , & uocem,siue locum in capitulo assignauit. Hic quæritur, an teneat talis prouisio, & an canonici, & alij debeãt habere pro canonico hũc Alanum, & sibi de iuribus canonicis respõdere? Ad hoc dicas, φ si appellatio est interposita ex prædictis causis,uel alijs legitimis,quas capitulum obtulit se probaturum, & aliàs ueræ comperiuntur, prouisio post talem appellationem facta nulla est.imo plus uidetur,quod idem est, si capitulũ hoc coram episcopo nõ obtulit se probaturum.nam ex quo causæ ueræ sunt,non obstãte prouisione,quæ nulla est, ipso iure teneret prouisio facta ex interuallo ab alijs, ad quos esset deuoluta eligendi potestas, ut expressè colligitur, supra de electio. bonæ memo[l]riæ Magutinen.& cap.auditis [l].sed & in isto casu iniustè fecit episcopus,si faciat ei responderi de iuribus canonicalibus. nam impediendus est effectus talis prouisionis, uel confirmationis, de quo si agatur coram superiore, probatis coram eo appellatione, & causis ipsius,absoluentur rei,cum per hoc prouisionem factam appareat nullam esse. Illud autem non sufficeeret ad absolutionem reorum,si probaretur,quod agitur causa super statu Alani, an sit illegitimus, uel homicida,& an prouisio ei facta teneat,uel non: immò hoc non obstante, nisi aliud dicant, & probent,condemnabuntur sibi ad respondendum , ut canonico, cum interim pro canonico habendus sit: quia talis prouisio habet uim non tantum electionis,sed etiam

confirma-

confirmationis, & confirmato Prælato obediẽdum
est etiam lite pen.& quamdiu ab ecclesia toleretur, vt
patet 8.q.4.nonne, supra de electi.transmissa, & in eo,
quod leg.& not.in fra de accusa.olim.1.5,& pe.§.pro-
uiso.sed contra.ff.de excep.fundũ, quia sicut ibi dici-
tur, non admittitur idem ad fundum uendicandũ, &
seruitutem ei fundo petendã.unde uidetur, ꝙ eo mo-
do iste canonicus, cuius status impugnatur, nõ debet
admitti, ꝙ sibi sicut canonico respõdeatur.So.nõ ob.
quia loquitur, quãdo idẽ ad utrumq; agebat. hic aũt
iste canonicus nõ petit canonicatũ, quia ipse hẽt per
prouisionem ab eoipso sibi factã, licet & de hoc aga-
tur cõtra ipsum: quia dr non ualere.in quo casu cum
iam sit canonicus, non prohibetur, imò potius cõce-
ditur ei agere, ut tanquam canonico respõdeatur. Fa-
temur tamen, ꝙ illi, qui debent ei respondere de iuri-
bus canonicalibus, bene faciunt, si non respondent
ei: dum tamen sciant causas appellationis esse ueras,
argum.infra eod.dilectis.§.pen.& fi.quousque per su
periorem cogantur, ut not.infra de senten.excom.in
quisitioni. Si autem nulla appellatio, sed cõtradictio
tãtum prouisionem præcessit, uel etiam si præcessit,
causa tamen legitima & uera in ea expressa non fuit,
tunc episcopus per talem cõtradictionem, uel appel-
lationem nõ tenetur dimittere, quin ei prouideat, &
quin sibi prouisio faciat, ut canonico prouideri: quia
nec impeditur effectus prouisionis, seu confirmatio-
nis, ut hic. quinimò & si post talem prouisionem nõ
cassatam fiat secunda electio, siue prouisio ab his, qui
ex causa credunt, & asserunt ad se eligendi ius deuo-
lutum, hoc non obst. cassabitur secunda: quia prima
non cassata est attentata, licet & ipsam primam cassa-
ri contingat ex aliqua iusta causa, vt patet in eo, quod
legitur & nota.supra de elect.consideramus.sed con-
tra, supra de causa poss.cum olim, supra de suppl.neg.
præla.c.fina.infra eod.ut nostrum.So.in unoquoque
eorum. Hoc tamen bene fatemur, ꝙ si episcopus per
stallum in choro, & locum in capitulo, uel alium le-
gitimum modum, de quo uide supra de restit. spolia.
in literis, ante medium magnæ glo. uers.sed quæres
qualiter, dedit ei possessionem canonicatus, defendẽ
dus est in ea, donec constet de uirtute appellationis,
& causis ipsius.infra de instit.cum uenissent, sed post-
quam de prædicta ueritate constiterit, cogetur resti-
tuere omnia, quæ percepit, infra eod.bonę: quia tunc
primò cõstat, ꝙ iniustè fuit possessio assignata. ¶ Hic
26 etiam notandum est, ꝙ † postquam superior incipit
de appell.cognoscere, nec episcopus, nec aliquis infe-
rior potest dare possessionem. de qua agitur, & si da-
ta sit, nulla est datio, nec defendetur in ea, licet si data
esset etiam post appellationem, sed tamen antequam
superior inciperet de ipsa cognoscere, & datio posses-
sionis teneret, & in ea defendendus esset. sed postquã
m inciperet cognoscere [m] superior, non habet se intro-
mittere inferior: quia iam ad superiorem negocium
videtur reuocatum, & reuocatio fortior, quàm appel
latio reputatur, ut infra eod. ut nostrum. Quid si epi-
scopus iste à principio uoluit dare possessionẽ cano-
nico, sed capitulum, ne hoc fieret, appellauit; episco-
pus nihilominus dedit. Respon.adhuc tuendus est ca
nonicus in possessione, quousque constet de uerita-
te appellationis, & causis ipsius: quia talis appellatio
extraiudicialis cẽsetur. si autem procedetur in forma
iudicii, secus esset ẜm Inno.cuius est glo. Sed Host.di-
cit, ꝙ non uidet in quo secus: quia & quãtumcunque
in iudicio appelletur, nisi & de appellatione & causis
ipsius fides fiat, effectum non habebit, nisi forsitan ap
pellãs obtulisset se causas probaturum, nec fuisset ad
missus; quod dic, ut legi.& not.infra eod interposita,
prim.respon.& adde, quod nota.de hac materia, infra

de accusa.super his, & c.accedens.§.fi.& dic, ut ibi no.
ẜm Host. [*Proposita*] à contrario, si sufficientia fuisset
proposita, fuisset impeditus cancellarius in possessio
ne adipiscenda, ut supra dixi [*Non in modum*] repulsus
hic per unam uiã admittitur p aliam, hoc propter di-
uersum finem, & vide qđ no.de reg.iu.eum quid, li.6.
17 [*Denunciationis*] no.ẜm † Iun.ꝙ nõ sunt alii modi agen-
di ꝫ confirmatum, ꝗ accusatio, uel denunciatio. pri-
mus difficilis.2.q.8.per totum, & q.7.si quis, & c.quæ-
rendum.secundus modicas pœnas habet, & eũ inten
tans facilè repellitur. per quod dicit grauius procede
re ꝫ confirmatum per modos notatos, supra de elect.
n dudum.3.prædicta uera, [n] qñ circa confirmatũ agen-
da omnia sunt consumata. Si enim restaret ordina-
o tio, consecratio [o], uel aliquid simile, sic per modum
exceptionis impeditur, & remouetur. de accus.super
his.et si possessionem non habeat. primò quia ꝫ petẽ
tes prædicta admittitur exceptio, ut ibi, & 23.distin.il
lud.secundò quia petendo consecrationem, uel ordi
nem renunciat illi iuri, quo ante possessionem accu-
sati non poterat, ut hic, & infra de concess.præb.post
electionem, de accusa.accedens. tertiò quia durior es
set aduersarius post cõsecrationem, & promotus dif-
ficilius deiiceretur, de renun.nisi.§.personæ, de tem-
por.ordina.ex tenore. Si uerò consecrari, vel ordina-
ri non petit, sed ita uult manere, scilicet confirmatus
sine possessione non uidetur contra ipsum accusans,
uel excipiens admittendus, ut hic, & præall.concord.
Sed contra confirmationem, consecrationem, & or-
dinationem petere potest & debet, de electio.cum in
cunctis, de transla.cap.2.ex quo igitur est in mora, ui
detur, ꝙ contra ipsum excipi possit, ac si peteret. Re-
spondet Inno. ꝙ non est in mora, nisi ex quo pacificã
possessionem habuit, suple, uel per eum stetit, quo-
minus haberet, ut dicam in gl.seq. nec prius consecra
tionem, uel ordinem petere cogitur, argu. 92. dist.c.
de episcopis, & c.seq. Alii dicunt, ꝙ ex quo confirma-
tus est, tenetur ad hoc, qui uidẽtur iustè moueri: quia
cum episcopatus quęrendus & recuperandus sit non
propter honores, uel diuitias, sed propter Deũ, & cu-
ram animarum. 8.q.1.sciẽdum, & c.qui episcopatum.
40.dist.multi, restat ꝙ pp impedimẽtum possessionis
adipiscendæ, uel usurpationis temporaliũ non debet
confirmatus dimittere, quin petat consecrationem:
aliàs in primitiua ecclesia, quæ omni carebat ꝓprio,
p non fuisset aliquis ordinatus. 12.q.1.c.2. & c.futurã p,
in petitione aũt ordinũ poterit excipi ꝫ ipsum. & ista
decr. nõ ob. quia, ut dicit hic, confirmatus ratione di-
gnitatis, nec petebat ordines, nec petere tenebaꝰ. Sed
ut dicit Host. præpositus tenetur ad ordinem presby-
teratus, de æta.& quali.c.1.cui etiam placet, ꝙ electus
confirmatus nõ sit in mora petẽdi consecrationẽ, vel
ordinẽ prius, ꝗ habeat pacificã possessionẽ, irrisoriũ
enim esset uidere epm̃ sine episcopatu: nec põt fructũ
suũ facere, si nõ põt intrare & forte nec reciperet Vi-
carius, sicut nec ipse. Et si dices, forte cessabit impedi-
mentum. Respon.Host.& forte durabit. præcauendũ
est aũt, quod põt uituperari, de seruis nõ ord.c.1. Nec
obs. qđ opponitur de statu primitiuæ ecclesiæ: qa ille
mutatus est, nec incedit apostolicus, sicut Petrus, & si
cut uariantur tpa, uariantur iura. 29.dist.c.1.& 2.63.dist.
§.uerum, & c.seq.& et suo tpe conquerebatur Hiero.
ꝙ & ecclesia, quæ persecutionibus, & martyriis creue
rat, facta erat maior potentia, & diuitiis, sed minor vir
tutibus, cuius uerba uide in Hiero.in uita captiui mo
naci post prin. Item tunc erat unicus episcopatus in-
diuisus: quia à tempore Dionysii limitatæ sunt diœce
ses.7.quæst.1.Nouacianus, & §.sequen.unde non po-
terat olim sic poni episcopus in possessione, sicut ho
die, facit, de his, quæ fiunt à præla.pastoralis, & qđ ibi

18 not. [*Assecutus*] potest† supplere, uel per te staret, quod minus haberes. de elect. commissa. §. 1. li. 6. eo. li. de præb. licet episcopus. & per hoc sumus expediti de una pro 19 lixitate præced. glo. ¶ [*Glo. impotentia†, in prin.*] Rñdit per obiectionem & solutionem. secundo q̃rit, arguit pro & ꝯ, & soluit. ¶ Pen. gloss. alleg. ꝯ, soluit. & opin. ponit. ¶ Vlt. glo. dupliciter obiicit. & opi. ponit Io. iterũ obii 20 cit, ponit opin. Io. & soluit. ¶ [*In† glo. impotentia, ibi. §. 1.*] quãto quis melioribus præest. tanto ipse maior & honestior est [*& ibi. l. 1.*] pro qualitate criminis, honore, uel facultatib. rei Proconsul æstimat, an ipse reus mittatur in carcerem, an militi tradatur, uel fideiussorib. uel sibiipsi commendatur [*& ibi, si quæ sunt*] uide de sortile. si ecclesia, super ult. gl. [*& ibi l. ult.*] & uide de testi. licet ex quadã, super 4. gl. [*& ibi, qui bonis ce. possunt. l. ul.*] & uide de rescr. pastora. super glo. hic nõ statu [*& ibi, est quidem sanctissima*] sequitur, ciuilis sapientia, sed quæ numario precio nõ sit æstimanda, nec dehonestãda. ¶ [*In glo. ult. ibi. §. is autem, aliàs incipit, planè*] & loquitur de superficiario, qui hẽt actionem, fortius exceptionẽ ꝯ agentem [*& ibi, qui status*] qui patit̃ status controuersiam, licet uerè sit liber, nõ dẽt eo tpe nomẽ dare militiæ, siue ex libertate in seruitutem, siue eꝯ petat̃ [*& ibi l. 2.*] uide præalle. c. accedens, super 1. glo. [*& ibi, de falsis l. 2.*] uide de offi. deleg. pastoralis. §. quia uero, in 1. gl. [*& ibi, ei qui*] de statu litigat, datur tutor ita, quod te- 21 neat datio, si liber est. ¶ [*In 3. † glo. ibi, licet ergo*] ubi de hoc, & supra de ele. cum inter ca. [*& ibi, in sacerdotibus*] & infra de iure patro. qm̃ ¶ [*In glo. impotentia, ibi, diuitiarum*] vide ꝯ diuites Hiero. & in Hiero. ad Heldibiã. q. 1. pro eis, si bene dispensant, uide ꝯ Pelag. C. [*Nobilitatis*] dixit Ioã. 40. dist. illud, pro nobilibus debere præsumi in his, quæ spectant ad nobilitatem, ꝯ eos uide qđ no. 24. q. 1. qm̃ ueter, super uer. inuidia. Salustius in Iugurtino. Superbia cõe nobilitatis malũ est. cõiter ꝯ eos, & ꝯ diuites, & ꝯ eloquentes uide super 1o. d. [*& ibi, Socrates*] & q. 1. c. clericus, qui, ubi nota. q̃ñ sit peccatum habere diuitias [*& ibi, sanctissima*] & infra de præben. c. pe. & uide quod ibi dixi in textu, & super gl. hic dicit. & præponimus pauperem prius ipsius causam terminando. 2. q. 1. in primis, in prin. de facto postponimus, ut dicam de priuil. c. 1. super 1. glo. Dicit Apuleius lib. de Deo Socratis, hominem considerandum, vt equũ, in quo non phaleræ. non baltei, idest militaris ordinamenti pollimina consideramus, sed nudum equum, ut sit ad speciem honestus, ad cursum uigorosus, ad uecturam ualidus. sic & homo cõsiderandus est in se, non in alienis: aliena dicens, quæ per parentes, vel fortunã largita sunt. Dicit ergo sic ad literã. Si generosus es. parentes lauda. si diues, non crede fortunæ. cõcor. his Sene. epi. 80. & in 76. sic dicens. hoc laboramus errore, quod neminẽ æstimamus eo, qđ est. sed addicimus illi ea ẽt, quibus adornatus est [*& ibi, per iura prædicta*] dicit Host. attendendam qualitatem beneficii, & situ ipsius. nã dũmodo personæ nõ sint inhonestæ, ꝑ ꝑ necessitatem & utilitatem ecclesiæ præfertur nobilitas, & secularis potentia scientiæ, de ele. officii. q̃ñque sciẽtia potẽtiæ, eo. ti. in causis, in fi. q̃ñq; præferẽdæ essent diuitiæ utriq;, s. potentiæ, & sciẽtiæ. & si ecclesia sic est grauata ære alieno, qđ rñdere nõ põt voracitati vsurarũ, nisi ꝑ diuitem subleuetur, ar. de acc. c. fi. 10. q. 2. hoc ius. cessantibus prædictis considerationibus, licet prædicta gradum adiiciant tñ confirmandus est, non ob. illo gradu, electus per maiorem & saniorem partem capituli [*& in fi.*] & c. se. lib. 6. ¶ [*In glo. ex hac litera, ibi Io.*] & Dama. & Goff. quod uĩ uerius per literam, aliã au- 22 tem tunc & Hos. dicebat. quod† non admittetur ut appellãs, sed ex officio iudex inquiret, supra c. proxi. Sed opponitur, quia constat, ut not. infra eo. cum causam, in glos. fi. quod appellans à diffinitiua prosequi põt causam nõ expressam: sed confirmatio hẽt uim diffinitiuẽ: ergo non expressam prosequi põt appellans à cõfirmatione. So. dicit Inn. illud uerum, q̃ñ fit cõfirmatio seruato ordine iudiciario, ut libello oblato, lit. contes. & aliàs ipso ordine iudiciario seruato, ubi uerò hæc solennitas non seruatur, sed fit cõfirmatio præmissa tm̃ cognitione summaria, tunc confirmatio non põt dici diffinitiua, sed præceptum, uel factũ iudicis, in quo dicit necesse causam appellatiõis exprimi, nec potest aliam prosequi, quàm expressam. Dici posset, quod cum hodie necessaria sit in cõfirmationibus solennitas decre. ult. de elect. lib. 6. quod confirmationes habeant uim r diffinitiuarũ r. [*& in fi.*] imò tene, quod habes de elec. circa, & eo. cõstõ, libr. 6. & in Cle. eo. tit. cõstõnem. ¶ [*In glo. ult. ibi. §. cui damus*] & infra de reg. iu. qui ad agẽdum, lib. 6. [*& ibi, præsumitur*] dicebat Ho. quod tolleretur 23 hæc præsumptio† per iur̃m per iura, quę statim alleg. gl. [*& in fi.*] dicit Inn. quod cum exceptio sit actionis, uel intentionis exclusio, & per confirmationem intẽtionem suam habeat electus, non est aliquid, ꝯ quod detur exceptio, arg. infra eo. pastoralis, in fi. sed nec in appellatione posset aliã causam prosequi, q̃ expressam. sed opponit, quod cum nondũ sit lata sententia super appell. cũ adhuc sit electus in petendo cõfirmationẽ cõfirmationis; ergo interim deberet posse ꝯ eum appellans excipere. Respondit, quod iõ in modum exceptionis nõ admittitur appellans: q̃a si renunciaret appellationi, statim actus confirmationis transiret in rem iudic. utranq; uero appellationẽ, & exceptionem prosequi non põt, cum se non compatiantur, & quia fieret præiudicium confirmato, qui dicit suã confirmationem tenere. unde nõ est locus exceptioni. uel ẽm eum notorium erat, quod appellatio ex causa expressa non tenebat, & sic non est appellationis causa in pendenti. vel ẽm cum appellatio non suspendit effectum cõfirmationis extraiudicialis, ut dixi in glo. sed uidetur.

ANNOTATIONES.

a ¶ Dentilioti. Adde, quòd ualeret electio de idoneo, non obstante iuramento, ut est hic tex. & d. Præposi. & alii ita tenent. & etiã ita dicit glos. de præsenta. in c. 3. infra de iure patro.

b ¶ Compromisso. Vide c. pen. §. porrò, & ibi glo. eod. tit. libr. 6. & Ioan. Andr. in c. quia propter, super verbo, de pastore, & in c. cum in ueteri, & super glo. & sic uidetur.

c ¶ Glo. Quo ad pronunciationem ad beneficia, si quo ad ordines, ut ibi not. glo. & facit ad materiam de regu. ad appellatio. de cleri. pereg. cap. 1.

d ¶ Cum. Et illa reuocata iurisdictionem reassumit, ita uidebatur reuocata dilatione. sed ista inter se ualde sunt diuersa.

e ¶ Moueretur. In hoc uidetur contradicere glo. in cap. commissa, infra alleg. nisi dicas, quòd improbabilis fuit error promoti, ut infra sequitur.

f ¶ Auaritiæ. Et ibi not. per Ioan. Andr. post Egi. de Fosca. faciunt ad prædicta, & facit l. chirographis. ff. de admini. tut. & l. furti, ff. de iis, quæ not. infa. & pro utrobique not. Bart.

g ¶ Ergo. Plures alias decretales corrigit ipse Inno. de registro, quas uide post ipsum per Ioann. Andr. supra in procemio huius appellationis.

h ¶ Fierent. Et sic hodie fieri oportet, de elect. c. fi. lib. 6. in appellatione extraiudiciali, sed tamẽ à iudice debet causa iusta exprimi, uel uerisimilis; in extraiudiciali non à iudice non requirit etiam causam uerisimilem, ita not. Ioan. And. supra eod. cum sit Romana, super gloss. quandocunque, & uide eod. titu. capitu. 1. lib. 6. in glo. uel extra, & infra eod. bon. per Ioan. And. & Bart. in l. si res, ff. de appell. recipi.

i ¶ Confirmatione. Contra istam opi. facit: quia datio poss. est executio confirmationis, quemadmodum ergo à sententia impedit executiones, sic & appellatio à confirmatione impedit poss. sed illud in appell. iudiciali, istud in confirma. quæ sine causæ cognitione fit, vt supra dixit.

k ¶ Causam. Ex iis ergo omnibus potest colligi triplex modus appellandi, scilicet in iudicio, & à iudice, extra iudicium, & a iudice, extra iudicium non a iudice.

l ¶ Auditis. Ibi uide gloſſ.fin.& ſuper illa Ioan.Andr.eod.tit.conſiderauimus.& illa iura loquuntur in electione.ſed in prouiſione uidetur aliud:quia illa habet uim confirmationis,uide Ioan.And. in c.auditis,præalleg.& de conceſſi.præben.propoſuit,in glo.Io. And.prima, & in c.poſt electionem,in gl.deuoluitur,& de exec. præ.inter,in gl.unde non ualuit,& ſuper illa Io.An.& de deſpon. impub.ad diſſoluendum, in glo.quid ſi tamen.

m ¶ Cognoſcere. Contra hoc ; quòd ſola inceptio proceſſus iudicis, ad quem;non faciat eſſe nulla, quæ fiunt per iudicem, à quo poſt talem inceptionem;imò nec etiam ſententia iudicis, à quo, quòd ſuperior incœpit cognoſcere, uidetur caſus in c.nō ſolum. §.1.de appell.& ibi hoc uidetur tenere Ioan.And.etiam ſi iudex ſuperior inferiori denunciet , ſe nelle in appellationis cauſa procedere,niſi expreſsè inhibeat:pro opin.tamen facit c.tibi qui; de reſcriptis;libr.6.cum ſimilibus. uide ad materiam Ioan.Andr.de conſtitutio.cum M.in glo.diuerſa;& ſupra eod.ſi duobus,in glo. ſua magna .

n ¶ Prædicta uera. Quod non poteſt excipi contra confirmatum.& uide Ioan.Andr.de dolo,& contu.cum olim,in gloſ.dicit Innoc.

o ¶ Conſecratio. Vel palliatio, quod an ſit uerum;uide Ioan. An.de electio.uenera.in glo.argu.quòd ſicut, de accuſationibus, ſuper ijs,in gloſſ.uel palliandus.

p ¶ Futurum.Ieſus Chriſtus tamen uidetur habuiſſe propriam.d.c. exemplum;& facit,quod not.30.diſt.& hic ſcripſimus.

q ¶ In glo.3. In hac gl.dic quantum ad ualiditatem electionis ſufficit;quòd ſatis idoneus eligatur.quātum autem ad ſatisfactionem conſcientiæ requiritur,quòd magis idoneus;Bald.

r ¶ Diffinitiuarum. Dictu quoniam appellatio interponitur ab inueſtitura; non eſt extraiudicialis appellatio,& debet habere cauſam ſaltem uerisimilem;ut infra eod. bonæ. nec ex alia cauſa poteſt uerificari ; licet ſit proteſtatus . uel dic ſi non interponitur à confirmatione,tunc ſi confirmatio fuit extraiudicialis, tunc idē. ſi iudicialis;tunc ſi ſummariè, idest nō cum plena cauſæ cognitione lata, tunc eſt appellatio ab interlocutoria, & iudicatur ; ut de appell.ab interlocutoria, & ex alia cauſa non poteſt teſtificari, ut hic,& c.dilecto,& c.ut debitus,de appella.infra eod.& Clem.appellanti,eod.tit.ſi facta cum plena cauſæ cognitione;tunc eſt diffinitiua;& ex alia cauſa poteſt iuſtificari.& credo liceat mittere edictum;ſi non apparet contradictor,uel apparet,& non plenè ſit cognitum de cauſa,non credo,quòd ſit diffinitiua,uide ad hoc gloſ. in c.ſi. de electio.lib.6.Bald.

S V M M A R I V M.

1 *Si locus non tutus partibus aſſignetur , appellari poteſt , etiam ſi ſit ſcriptum,remota appellatione.*

Locus tutus quibus alijs , quàm partibus aſſignandus , & quibus debeat eſſe tutus.

2 *An eum non ſit neceſſarium partibus peti , & non tutum probari, ſed debeat iudex offerre.*

Grauamen in re , an ſufficiat eſſe , licet non in mente ad appellationem ualidandam .

Coram quo probandum .

3 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, num. 4.*

Locus incommodus multis modis eſſe dicitur partibus , & quibus alijs .

5 *Additio gloſſarum .*

Extra prouinciā delegatus cauſam poteſt committere,et quo caſu.

C A P V T XLVII.

1 EX parte. Caſus. Appellari† poteſt, ſi locus non tutus partib. aſſignetur,etiam ſi ſit ſcriptum appell.remota.Deciditur conſultatio,& ſubmittitur reſpōſio [*Honeſtè*] & iuſtè , etiam ſi haberet literas de conductu,ut in ſi. t. glo. [*Vel tui*] ac ſi dicat, ꝙ talis locus eſt aſſignandus,ad quem ipſe & ſui procuratores poſſent ire ſecure.Dicit tamen Inno.ꝙ ſi ſuos pro

a curatores poteſt mitteret, ad hoc tenetur [a].ſed Hoſti. dicit de ſuis,ideo dictum:quia cum regulariter poſſit quis procuratorem conſtituere.ff.de procura.l.1.dato, ꝙ ipſe poſſet uenire ſecurè , vt qa magnus homo, & cum magna comitiua incedit: procuratores tamē ſui,qui non ducerent tantam ſocietatem, nō poſſent

b ire ſecuri [b],locus eſſet appellationi,niſi iudices talem locum aſſignent, ad quem etiam procuratores poſſent ire ſecuri:aliàs adimeretur domino facultas conſtituendi procuratorem,& è conuerſo.ſi procurator poſſet ire ſecurus,dominus uerò non, dummodo ſit cauſa grauis, quā in perſonam ſuam uult proſeq, locus eſt appellationi, cū in tali cauſa non cogatur procuratorem conſtituere,de procur.c.2.[*Interclusum*] ſi.

2 ſupra eo.poſtremò [*Niſi iudices*] hic uſ.ꝙ† iuſta ſit appellatio hoc ipſo,ꝙ locus nō tutus aſſignat.& ꝙ pars nō habet neceſſe petere locum ſecutū, ſed ipſe iudex tenetur eum ſibi offerre ſm Inn.pro quo facit verbū, Liberè.non enim liberè poſſet appellare, qui prius tenetur excipere.facit de præb.licet.2.li.6.& uide,quod poſt eum dicam de no.oper.nun.c.pe.in glo.& bene, uerſi.inducit.ſed Hoſt.dicit,ꝙ antequam fiat appellatio, debet requiri locus tutus, quem ſi denegat,tunc poteſt appellari, quod ſm eum probat ſtylus curiæ , quo dicitur:quia diligēter & humiliter requiſitus locum tutum aſſignare denegauit,noſtram audiētiam appellauit &c. Boatiuns refert quoſdam diſtinguere, an iudex ſciat,uel uerisimiliter ſcire poſſit grauamen loci, & tunc locus ſit opi.Inno.an ignoret; & tunc ſit uerum,quod dicit Hoſt. Quid dicemus?uidetur,ꝙ licet opi.Hoſ habeat æquitatem,contraria tamen opi. Inn.habeat ueritatem. nam eſt reperire grauamen in reipſa,ſed non ex mente iudicis.Item grauamen in re & mente. ſed ad ualificādum appellationem ſatis eſt, ꝙ ſit grauamen in re,idest ꝙ iudex grauet,& ſi grauare non credat;facit infra eo.cum cauſam, ſupra de teſti dilecto,ſupra de excep.ſignificauerunt,de teſtam. Rainaldus, de cog.ſpirituali.c.ſi.de no.ope.nunc.c.3. ergo procedit appellatio:ſic aliàs ſufficit,ꝙ dolus cōmittatur re ipſā.ff.de uerbo.oblig.l.ſi quis cum aliter. Sed multum facit in contrarium:quia iudex aſſerenti ſibi locum non eſſe tutum nō debet credere,niſi ille hoc probet.Item ſi uerum eſt, ꝙ ualeat appellatio, poſtea coram iudice, à quo appellauit,nil probare tenetur,infra eod.ſi à iudice,lib.6.& ſic ſine ulla iudicis culpa abdicabitur ab ipſo iuriſdictio;quod eſt abſurdū, propter quod uidetur, ꝙ ſicut à grauamine,quo recipitur teſtis criminoſus, inſtrumētum falſum, uel ſimile,no appello,niſi ſuper eo proponam exceptionem , qua non admiſſa grauet, ita nec in hoc caſu. & opin.Inno.poſſet locum habere, quando tantum eſt periculum,ꝙ nec per me,nec per alium poſſum in locum exceptionem proponere.nec forte contrarium ſenſit Inn. non enim dixit, ꝙ non teneatur excipere, & probare locum non tutum,ſed ꝙ non tenetur ſup illo probato petere locum tutum.quare uidetur,ꝙ ſicut neceſſe eſt de ſuſpitione iudicis excipi,nec poteſt aliter appellari, ſupra c.nouit,ita & de ſuſpitione loci. ſi tamen ſuſpitio eſſet notoria,uideretur citatio nō arctare,per cle.de re iudi.paſtoralis,uerſi. Piſana.ubi de hoc.Io.Mo.in decr.concertationi,eod.tit.libr.6.dicit in hoc caſu, quādo appellatur per citatum ad locum non tutum ultra duas dietas,cancellaria ſine propoſitione exceptionis dat iudicem.dicebat Goff.infra eo. interpoſita,in 3.ſua glo.ꝙ ſi grauamen,quod proponitur,nō contingit perſonam iudicis,à quo,habet coram ipſo proponi & probari, ſi dicatur locū non eſſe tutum, ut hic,& in concor.quas alleg.gl.uel ꝙ aliqua difficultas eſt accedēdi ad locum, uel grauant officiales in exigendo præter iudicis conſcientiā.ſed ſi grauamen cōtingit perſonā iudicis,tunc proponetur corā eo, ſed probabit corā ſuperiore, ne ipſe probationes ſubuertat [*Idoneum*] ſic ſupra de teſti. cū olim, de procu.accedens,Hoſt.de offi.dele.ſtatuimus.2.li.6.¶ Pri-

3 ma† glo.ponit 4.quæ requiruntur in loco.¶ Secunda

4 glo.arguit.¶ [*In† 1.glo.ibi, ſi locus*] debet eligi locus ſine incommodo litigantium [*& ibi , ſi arbiter*] ubi etiam

dicitur uerfi. unde eleganter, ꝙ etiam non arctat partem, quæ poterat honeſtè uenire. abſurdum enim eſt in alterius perſona, in alterius non [*& ibi. autem, ſed hodie*] eccleſiaſtica perſona non ſoluit ultra ſiliquas. niſi iuſſione principis extra prouinciam uocetur. ubi nõ ſoluit ultra unum ſolidum [*& ibi, cum poſt*] ſi appellatur ad præfectum prætorium, ſi mediocritas cauſæ, uel regionis longinquitas id expoſcit, delegabit eam rectori prouinciæ [*& ibi. §. 2.*] in prouincia tractatur criminalis cauſa, & ciuilis, cuius multa exempla ponit

5 ibi tex. ¶ [*In †glo. 1 ibi, hortamur*] & ibi de hoc [*& ibi, nonnulli*] hodie dic, ut eod. titu. ſtatutum, libr. 6. per quem etiam determinatur, quod hic dixerat Pet. ſcilicet delegatum poſſe committere cauſam extra prouinciã, dummodo ſubdelegatus nõ citet extra prouinciam: ſed dic, ut ibi. §. in nullo.

ANNOTATIONES.

a ¶ Tenetur. Maximè in caſibus, in quibus quis tenetur procuratorem mittere, ut in actore in l. 1. ff. de diuer. & temp. præſcri. & in aliis, quos no. Bart. in l. nõ exigimus. §. ſi quis in iud. ff. ſi quis cau. & uide de procu. querelam.

b ¶ Securi. Adde tex. in c. ſiue coniugij. 33. q. 2. & c. accedens, el 2. ut lit. non conteſt. Clem. paſtoralis, de re iudic. uerſi. Piſana, & in c. cum R. canonicus, de offi. deleg.

c ¶ De. Pro hoc quia notorium & expreſſum æquiparantur, uide Innocen. & Ioan. And. de re iudic. cum Bertoldus, & Archi. & Io. And. de ſen. exc. Romana. §. in uniuerſitatem, lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum ſufficiens non habere procuratorem actoris ſi non auditur excipiens reus. licitè appellat.*
Vel quia mentio non fit in ſecundis literis priorum.
2 *In nominibus non eſt uis.*
Sigillo deputato uti debemus, aliàs non ualet, ſi aliud apponitur, & quando, & num. 6.
3 *Appellationis cauſas non ſufficit eſſe iuſtas, niſi uerificentur, uel niſi offerat excipiens carum probationem.*
4 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, num. 5.*
Capitulo agenti contra prælatum ſuum, uel conuento ab eo datur actor.
6 *Additio gloſſarum.*

CAPVT XLVIII.

1 SIgnificauit. Caſus. Licitè † appellat reus, ſi nõ auditur excipiens procuratorem actoris nõ habere ſufficiens mandatum, uel ſe per alias literas conuentum, de quibus non fit mentio in ſecundis. Et pars prima ponit querelam appellantis. ſecũda dat iudices appellationis, ibi, quocirca [*Habere*] quo utebantur in procurationibus, contractibus, & maio

2 ribus cauſis [*Actorem*] nõ eſt † uis in nominibus, ſupra de procur. petitio, ubi de hoc, & de actore ibi remiſi,

a & not. de obl. ad ratio. c. 1. in 1. glo. [*Litterarum ª illarum*] nõ habentium ſufficiens & commune ſigillum [*Non deberet admitti*] ad agendum. ad impetrandum uerò & cõtradicendum facilius admitteretur, ut dixi de ſi. in c. 1. ad fi. mag. glo. uerſi. quandoque etiam [*Alios iudices*] ſcilicet Heliẽ. epiſcopum, & ſuos iudices, ut patet in antu. [*Obtentarum*] per capitulum Ebrocen. [*Iudices*] ſcilicet decanus Lintoni. & ſui iudices, ut patet in an. [*Voluerunt*] & male [*Emiſit*] & bene [*Appellatum*] ſup. &

3 † uerificẽtur ipſæ cauſæ, uel altera ipſarum. iuſta enim cauſa, tamen falſa in appellatione expreſſa non releuat, niſi cum excipiens illam ſe obtulit probaturum, ſm Inno. remittit Hoſ. infra eod. interpoſita. ¶ Prima

4 † gloſſ. dupliciter exponit, quod hic dicitur de ſigillo. ¶ Secunda gloſ. reſpondet per quæſtionem. ¶ Pen. gl. arguit, alleg. quinq; iura, alleg. 4. in contrariũ, & remit

5 tit. ¶ [*In † glo. 2. ibi. §. ult.*] uide de uerb. ſigni. Abbate, ſuper gl. fi. [*& ibi. de curu. § ult.*] ſi propter infirmitatem, uel aliã neceſſitatem impeditur tutor negocia pupilli gerere, dat actorem auctoritate iudicis. ¶ [*In glo. pen. ibi. falſa. §. 1.*] uide in c. licet, infra alle. ſuper gl. ſic uidetur [*& ibi, qui teſtamento*] uide in c. olim, ſuper ulti. gloſ.

6 ¶ [*In † glo. 1. ibi, auctentico*] quia non eſt utendũ illo, niſi ad id. ad qđ fuit inſtitutũ; de hoc. ſ. c. 3. [*& in fi.*] qa & ſi ſufficiebat in cõparendo, nõ tñ in rñdendo ſm Goff. dicit In. ꝙ licet ſigillo deputato ad certũ uſum tñ nõ poſſit procu. conſtitui. põt tñ conſtitui ſigillo alieno & noto. C. de teſt. ſi unus, maximè ſi ſigillans ſigillum aliud non haberet. & ſm Gof. idem, ſi haberet, ſed nõ

b pro tũc promptum, uel ad manus ᵇ. & dicit nõ ſolum in priuatis, ſed ẽt in prælatis hoc locũ habere, & decr.

c iſta non loquitur de alieno ſigillo, ſed ad certũ ᶜ vſum. de hoc remittit Hoſt. ſupra titu. 1. cum inter uos.

ANNOTATIONES.

a ¶ Literarum. Adde tex. in Clem. 1. & ibi habetur, de procur. & in c. inter dilectos, de fide inſtru.

b ¶ Manus. Et debet tunc ſigillans exprimere, quomodo & qualiter ſigillat alieno ſigillo, ut not. Io. An. de fide inſtru. c. 2. in gl. ma. uerſi. quid de illo, & uide limitationem, quam ad hoc ponit gloſ. quæ incip. non enim. eod. tit. inter dilectos.

c ¶ Certũ. Plus ergo nocet ſignare ſigillo ad aliud deputato, quàm alieno, quaſi uideatur, ex quo ſigillum ad unum actum eſt deputatum, prohibetur ſignatio illius ad alium actum; ad hoc facit c. ex parte, el 2. de reſcrip. & c. ſicut tuis, de ſimo. ad hoc. 45. diſt. diſciplina, & ff. de cond. & dem. cum ita leg. cum ſimi.

SVMMARVM.

1 *Declarationem rei in libello petita, ſi reus petens non auditur appellat licitè.*
Demonſtratio, uel oſtenſio rei quibus fiat modis.
Prouocatio propriè extraiudicialis.
2 *Epilogus, & additio gloſſarum, num. 3.*

CAPVT XLIX.

1 SIgnificantibus. Caſus. Licitè † appellat reus, qui non auditur; petens declarari rem in libello petitam. & diuiditur, ut proxima. ſecunda ibi, quocirca [*Oſtenderetur*] digito, uel per confinia, uel certas circunlocutiones. ff. ſi certum peta. l. certum, ſupra de teſtibus, licet, ſecundo, uerſicu. perſonas, Hoſtien. [*Prouocarunt*] & bene, ut ſequitur, & ponitur impropriè hoc uerbum, cum prouocatio ſit extraiudicialis, ſupra eodem cum ſit &c. ſcilicet, quod habetur ſupra de

2 iudic. exhibita. ¶ † Gloſ. ſecun. reſpondit per obiectio-

3 nem, & remiſſionem. ¶ [*In † gloſſ. 1. in fi.*] & ſic uidetur non ſuperflua, ſolue, ut ibi dixi. ¶ In gloſſa ſecunda, in princip. Reſpicit gloſſ. antepenult. quam ſequitur hęc. nec utrum hoc debet eis concedi, uellent per ſententiam diffinire &cet.

SVMMARIVM.

1 *Ad appellationis cauſam finiendam iudex à quo, ſtatuere non poteſt terminum.*
Diuiſio capituli.
2 *In iudicio quinque requiruntur.*
Ordinaria poteſtate præſumitur iudex proceſſiſſe, ſi ſimpliciter coram epiſcopo dicatur eſſe proceſſum.
Actio ſimpliciter propoſita intelligitur directa.
Videri, uerbum quibus accipiatur modis.
A iudice fauente ſibi aliquando quis appellat, & quare.
3 *Appellanti non proſequenti ſola negligentia imputatur.*
Dilatio quo caſu non detur in iudiciys cognitionum imperialium.

4 *Proceres*

4 *Proceres qui, & unde dicantur.*
Consuetudo, & stylus curiæ attendenda.
5 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu.6.*
Maiori lex non imponitur à minori magistratu.
Si non ualet ut ago, ualet ut ualere potest. §. 1.
7 *Appellanti quadruplex terminus statuitur, & qui teneant. §. in glo. 2. & nu.7.*
Reuersio multis casibus fortuitis impediri potest. ibid.
Casus fortuiti multi ab homine præuideri non possunt, nec ei imputari, ibid.
8 *Præueniri terminus appellationi prosequendæ statutus ab appellante potest, non ab appellato.*
Termini præfixi oportet ab appellato fieri in impetratione mentionem: aliàs non ualet.
Termini quoque, qui statui nequibat à iudice, mentionem facere non est opus.
9 *Remissio causæ ad iudicem, à quo, quando literæ impetrantur ante tempus appellationi præfixum.*
Acta causa iudex appellationis etiam absente parte potest inspicere, ex eisque procedere.

C A P V T L.

Ex insinuatione. Casus secundum lecturam glo. Iudex, à quo† appellatum est, non 1 potest statuere terminum ad finiendam ap- a pellationis causam, quod si fecerit, terminum [a] ad se præsentandum intelligitur statuisse. Et primò ponit papa querelam appellantis, intermittens pro ipsius iu stitia quandam clausulam ibi, licet. 2. dat iudicem, ibi, 2 quia uerò [*Ordinario*] hic uidere potes † quatuor, quæ in iudicio requiruntur, scilicet actor, reus, res petita, & index, coram quo petitur. & quintum hic, scilicet iudicis qualitas, quæ consideranda est, maxime quan do super appellatione impetratur, supra de excep. di- b lectæ, [b] & supra e. proxi. secundum Hosti. secundum quem si appellans simpliciter exprimit, quòd coram episcopo agebatur, præsumitur illum processisse autē ordinaria, supra de offi. or. licet, de excep. significauerunt, sicut proposita simpliciter actione intelligitur proponi directa. ff. de peti. hæredi. nec ullam. §. si quis sciens [*Præsigens*] quod poterat facere, supra eo. personas [*Iudex*] coram quo agebatur causa, Inno. [*Videbatur*] idest præsumebatur, uel timebatur, Sed non erat ita. multa enim uidentur, quę non sunt secundum Hostien. [*fouere*] si foucbat, quare arctabat appellāt termi num appellationis? Respon. Hostien. quòd camerarius erat reus possidens: fauebat ei iudex, qui dicebat se non auditurum partes, nisi rediissent in termino, uel secundum Abba. sciebat iudex, quòd camerarius magnos amicos habebat in curia, per quos citò pote rat expediri, quos non habebat pars altera, & in hoc fouebat. Sed quare appellauit camerarius à iudice, q̃ sibi fauebat. Respon. Hostien. & Petrus, ut remotos iu dices impetraret, ut sic aduersarii, qui prius forte litiga bant in loco domicilij, fatigati cogerentur cedere, vel componere, supra de rescriptis, non nulli. cuius rei signum secundum eum, quia in impetrando præuenit. vel uidebatur fouere, sed non fouebat, ut in prox. glo. secundum Host. [*Legitimas*] C. de temp. ap. aut. sed lis, in aut. eo. §. ad hæc. coll. 4. 2. q. 6. anteriorum. §. ad hæc, & ea. q. appellatione, & §. sed lis. Hostien. [*Damno moræ*] 3 ac si. d. † quòd interim non currit tempus annale, seu biennale. & idem est quomodocunque impediatur suam ap. prosequi, cum sola negligentia imputetur, de hoc, supra e. ex ratione, & c. sæpe [*intacta*] Dicit Goffred. quosdam dicere hoc uerum, quando appellator notam facit principi appellationē, alias secus. Alii dicunt idem, & si non faciat notam: quia imputandum est uictori, qui non notificauit, quod Ia. Bn. admittit, Sed dicit Goffr. quòd huic decre. uel potius legi signatur alia lex contraria. C. de dila. cum nobis. quæ dicit, quòd in iudiciis cognitionum imperialium dilatio non datur. Soluit, quod lex illa loquitur in causis plene relatis, in quibus nil aliud testat nisi sententiam ferri, & quia de ipsa ferenda iudex dubitat, ideo refert, & propter id coram principe non datur dilatio [*Proceri-* 4 *bus*] dicuntur† proceres trabes procedentes ultra murum, & ab his dicti sunt proceres hi nobiles officiales principis procedentes, & alios præcedentes [*Iuxta morem*] no. consuetudinem & stylum curiæ attendenda, supra ti. 1. in causis. supra de consti. ex literis, de crimine falsi, quàm graui, in quibus, de hoc. Hosti. [*Præueniens*] sic supra eo. sæpe. §. fin. [*Eorundem*] canonicorum 5 sanctæ Barbaræ, Pe. ¶ Glo. 1. ponit† opi. quam reprobat. ¶ Pe. glo. quærit, ponit opi. quam reprobat, & sol- 6 uit. ¶ *In*† *glo. 3. ibi, minor. 2.*] ibi contra sententiam maioris magistratus minor magistratus non restituit [*& ibi, §. tempestiuum*] uide de sortile. ecclesia, super 1. glo. ¶ *In glo. pe. ibi. l. 1.*] quæ sic iacet, in contractibus rei ueritas potius, quàm scriptura prospici debet, & ll. sequē 7 tes concordant ad id. ¶ *In* 1. † *glo. ibi, quidam*] Ioan. qui c hoc no. hic, & 3. q. 5. accusatores [c] 3. q. 1. glo. [*& ibi, sed non est*] Idem hic Inno. [*& ibi. c. 1.*] ubi de hoc in ulti. gl. ¶ *In glo. 2. ibi, domino Papa*] imò deo secundum Hostien. unde no. Inno. quòd triplex est terminus, ad iter arripiendum, & ad se præsentandum, & hic statuitur ab homine. tertius terminus, scilicet ad finiendam statui tur à lege tantum. sed iste fuit quartus terminus ad reuertendum à prosecutione appellationis, qui nec ab homine imponitur, nec à lege. & pro tanto dicebat Hostien. quòd in hoc imponebatur lex deo, quia nō sunt in homine uiæ ipsius, Hiere. 10. g. & à multis casibus fortuitis posset impediri reuersio. ff. si quis cautio. l. 2. qui cum præuideri non posiit non sunt impu- 8 tandi, de homici. c. fi. in fi. ¶ *In glo. pe. ibi, præueniri*] † statim ab appellante, qualis fuerat iste camerarius [*& ibi, aduersarius*] scilicet appellatus [*& ibi, Io. intelligit*] & placet hic Inno. & Hosti. qui exponunt hunc textum de termino legali, cuius finem ad unum mensem debuit camerarius expectare. unde, quia nimis præuenit ad supplantandum aduersarium, de nimia præuentione mentione non facta, ideo non ualuit rescriptum secū dum Hosti. secundum quem exponimus uerbum, interim, supra positum, idest appellatione pendenre. Di cit ergo Inno. quod præfixio termini facta per iudicē non ualebat. unde secundum Hosti. non arctabat par tes, supra de elec. bonę. 2. & sic non erat necesse de illo fieri mentionem, ac si statutus non fuisset, ut. ff. de excu. tu. l. nulla differentia. ff. qui satisda. co. quot. supra de transla. c. 2. uer. Sed nec. cum concor. sequere per hanc lecturam, si loqueretur decre. de præuentione appellati. Sed cum loquatur de præuentione appellā tis, qui potest statim præuenire terminum iuris, ut prę dixi, plus placet lectura glo. quam etiam sequitur hic 9 Abbas. ¶ *In glo. ulti. in fi.*] & cessat† obiectio Innoc qui opponit causam non committendam, sed ad priores remittendam per decre. ut debitus, infra eo. Respon. hoc fuisse de speciali gratia. uel secundum eum de iure mero, quando literæ impetrantur ante tempus appellationi præfixum, quia etiam notorium est ex actis, quæ iudex appellationis ēt parte absente potest inspicere, & ex eis procedere, sicut ei uidebitur iustum.

ANNOTATIONES.

a ¶ Terminum. Contra facit, quod dicitur de iudice recusato, qui arbitro electo statuit terminum, infra quem causa recusationis probetur. & no. illum tex. quia facit in ar. quòd si coram iudice se culari

culari opponitur exceptio cognoſcen. in curia epiſcopi, quòd ille iudex ſecularis non poſſit ſtatuere terminum, infra quem debeat prebaſſe coram epiſcopo, ut nota. Bar. in l. 2. C. de re iudi. Bald.

b ¶ Dilectæ. Vide Io. An. de re iudi. inter monaſterium. ſuper uerſi. proceſſu, & de do. & contu. ex literis, ſuper uer. neceſſariam.

c ¶ Accuſatores. adde, quòd contra ſententiam tenent hic omnes, & etiam firmat iſta glo. uide Imo. in c. 1. de offi. iudi.

S V M M A R I V M.

1 *Appellans ex ueriſimilibus cauſis extraiudicialiter ad papam, ne in ſua poſſeſſione moleſtetur, ſi poſtea ſpoliatur, reſtituitur in ſtatum, quo erat appellationis tempore.*
Monaci comparantur hic ſeruis.

2 *Appellationi reiteratio licet, & prodeſt & in quibus.*

3 *Appellatio extraiudicialis generalis quando ualeat, fieri poteſt à futuro grauamine.*
Iudicialis minime.

4 *Moleſtare in poſſeſſione quem quo pacto quis dicatur.*
Appellationis cauſam ueram eſſe, & iuſtam probare debet appellans.
Perſona pro rectore, ibid. ad fin.

5 *Spoliati reſtitutionem non impedit oppoſitio proprietatis.*
Cuſtodia beneficij quod ius ſit, eius abuſus, ibid. & nu. 6.
Eccleſiarum fructus qui ſub cuſtodiæ prætextu ſibi uſurpant, & nume. 6.

6 *Partem qui habet in quibus & cætera debeat habere.*
Nomine qui abutuntur & fructu carere debent.
Vim ui repellere poſſidenti licet.

7 *Procuratio nunquid una ſola debeatur in anno.*
Prouocatio debet in extraiudicialibus fieri.
Appellationis tempus conſideratur.

8 *Veriſimilis cauſa quæ in prouocatione extra iudicium.*
Appellationis iudicialis ab extraiudiciali differentia, & conuenientiæ earum.

9 *Rationabilis cauſa appellationis quæ ſit.*
Veriſimilis quæ.
In ſtatum priſtinum ex quibus cauſis fiat, in quo quis erat appellationis tempore.

10 *Cognitio fit uel per probationem, uel confeſſionem.*
Vel libet eſt dictio diſiunctiua uim habens.
Vterque, copulatiua.
Poſſeſſionem duo in ſolidum habere quando nequeant.
Dominium quando.

11 *Epilogus, ſuffragium, & additio gloſſarum, nu. 12. & 13.*
Cap. unicum, ut eccleſi. benefi. eſt de iure ſpeciali.
Cathedraticum ſoluit epiſcopo eccleſia, quæ plenè ſpectat ad monacos.

14 *Lite pendente quæ fiunt, pertinet ad officium iudicis, ut illa corrigat & reformet.*
Appellatione pendente ſimiliter quæ attentantur.

15 *Officium iudicis intentatur, qualitercunque res aliena peruenerit ad alium ſine iuſta cauſa utroque iure, & quibus in alijs, ſupra nu. proximo.*

C A P V T   L I.

1 BOnæ memoriæ. Caſus. Qui † extra iudiciũ ex ueriſimilibus cauſis appellat ad papã, ne in ſua poſſeſsione moleſtetur, ſi poſtea ſpoliatur, reſtituitur in ſtatum, quo erat tempore quo appellauit. Et prima pars ponit allegationem appellantis. ſecunda allegationes appellati, ibi. procurator. In tertia glo. pronunciat, ibi, præmiſsis [*Eiuſdem*] tolle, quod eſt, in poſſeſsionem ingreſſus [*Monacos*] ſicut dominus per ſeruum. ff. de acquir. poſ. l. 1. §. ſed & per eum. & l. quod ſeruus, ſi. infra de dona. inter dilectos, in princ. ſecundum Hoſtien. [*Ingreſſus*] ſup. timens, & ſuſpicans ex ueriſimilibus coniecturis ſibi uiolentiã inferri. quia & poſtea euenit, ut ſequitur ſecundũ Hoſtien. [*Plaries*] forte ad maiorem exaggerationem ſe-

2 cundum Hoſti. Dicit Gof. quòd † iteratio fuit in uerbo, & ſic fuit unica appellatio 31. q. 1. Lotharius. Dicit Abb. quòd hoc poſſet eſſe utile propter tempus appellationis proſequendæ, quòd licet lapſum eſſet reſpe-

a ctu primæ poſſet durare[a] reſpectu ſecundæ. uel ſi non fuit debito modo facta prima, ſecunda uerò ſic: geminatio ergo appellationis non inducit receſſum à prima, ut dicam, infra eo. dilecto, in ulti. gl. & eſt ſi. quod ſcripſi, ſupra eo. quæſtioni, & c. qua fronte, & quod dixi de reſti. ſpo. olim. 3. in fi. & quod dicam, infra eo. ſi

3 iuſto, in glo. fi. ff. ne quis. no. † generalem appellationẽ admitti. ſed contra, ſupra eo. c. conſuluit. 2. So. licet hic ſit appellatio generalis & uaga quò ad moleſtatores, eſt tamen determinata quò ad eccleſiam, de qua agi-

b tur[b] ſecundum Inno. Dicit Hoſti. quòd hæc appellatio non poſſet habere locũ in iudicio, tum quia generalis eſt & incerta, ut in præal. c. conſuluit: tũ quia à futuro grauamine, infra eo. cum cauſam. §. fi. & c. dilecto, ad finẽ extra iudicium uero locum habet appellatio à futuro

c grauamine,[c] ut hic, & infra eo. dilecti. 1. & c. dilectis. in iudicio enim ſufficit grauamẽ illatum fuiſſe ſolo uerbo. ad hoc infra eo. ti. cum ceſſante, uer. quo executioni [*De poſſeſſione*] unde petebat reduci in eum ſtatum, in quo fuerat tempore app. emiſſæ, & ſibi reſtitui fructus medij temporis, non habito delectu moleſtato-

4 ris, uel moleſtationis. Nam † moleſtare illum dicitur & contra ipſius ap. facere non ſolum ſpolians, ſed et iã contra uoluntatem ſuam illam detinens, ſecundum

d Inno.[d] ſecundum quem hoc non eſt contra id, quod no. de his quæ fiu. à ma. par. ca. c. 1. ſcilicet quod appellans extra iudicium nõ ſolum debet probare cauſam appellationis eſſe iuſtam, ſed etiam ueram: quia hic non fuit Abbas reſtitutus niſi ad ea, quæ probauit ſe poſſediſſe tempore appellationis, ſcilicet ſe poſſediſſe & poſtea illa, quæ tempore appellationis poſsidebat, ad Archi. perueniſſe, & per eum moleſtata, fuiſſet. nã cauſa appellationis nulla alia erat niſi hoc, non moleſtetis me ſuper cuſtodia eccleſiæ, nec hoc debetis facere, cum ſim in pacifica poſſeſsione ipſius, & paratus ſim ſtare iuri. & dicit Inno. quòd magis hoc approbat quàm id, quod hic dicam poſt eum ſuper uer. probabilibus [*& infra*] deciditur hic petitio Abbatis contra Archid. detinentem eccleſiam, qua petebat reduci in ſtatum, in quo fuerat tempore appellationis [*Ex aduerſo*] ſupp. quod non erat exaudienda petitio Abbatis, quia iuſte eam detinebat, ut ſequitur, & ſic fuit lis conteſtata, ſupra de lit. conte. c. uno [*Perſona*] ideſt rectore, de reſcrip. ex parte, ſupra [*Tantum*] aſtruit negatiuam, ne diceretur, quod competeret utriq; in ſolidum [*Da-*

5 *tur*] dicit † Inno quòd procurator male reſpondit quia reſponſio ſua eſt de proprietate, quæ licet ad Archidi. pertineat, nón tamen impedit. nec impedire poteſt reſtitutionem Abbatis ſpoliati, qui petit reſtitui in ſtatũ, in quo erat, quando appellauit. remittit Hoſti. de ord.

e cog. c. fi. [*Cuſtodia*[e]] ideſt ius detinendi & regendi eccleſiam uacantem, & fructus percipiendi, & ſuos faciendi. hoc enim obſeruant aliqui archidiaconi, epiſcopi, & reges tam de temporalibus hæreditatibus ſecundũ conſue. quàm de eccleſiis ſecundum abuſum, quo de facto utuntur. quod etiam ſecundum Hoſti. hic uidetur tacite reprobari ex eo, quod contra Archidi. non ob. tali allegatione fertur ſentẽtia, de quo remittit ad no. de inſti. cum ueniſſem. & facit, quod habes de ele. generali, li. 6. ſupra de elec. cum eccleſia, in fi. ſecundũ Hoſtien. qui remittit, ſupra de conſue. cum dilectus

6 [*In † alijs*] ac ſi d. ſi habet in aliis, debet habere in illa, quod uerũ eſt de rationabilibus, ſicut eſt iuriſdictio, & ſi. ſecundum Hoſtien. qui remittit, ſupra de officio Archidi. c. fi. [*Hoc iure*] ſcilicet cuſtodiæ [*Vſi*] imò abuſi ſecundum Hoſti. qui dicit, quod cõtra ſignificationẽ

uocis

uocis isti rapiũt, quod custodire debeut. unde ex quo nomine abutũtur, carere debent & fructu. C. de feriis à nullo. de præben. cum secundum. & adde quod habes de elec. generali, li. 6. Dicit Innoc. quòd Archidi. non probauit hunc usum: & dato quòd probasset, nõ sufficeret: quia non probat per se possedisse tempore illo, quo Abbas intrauit possessionem ecclesiæ: quia tunc forte licuisset Archidiacono uim ui repellere. C. unde ui. l. 1. quod dic, ut legitur & no. de restitu. spo. 7 olim 1. [*Vnam*] ergo † una sola deberet in anno. quod dicut supra de officio Archidia. mandamus [*Appellationis*] melius dixisset prouocationis, ut infra dicetur. & no. tempus appellationis considerari, supra eo. constitutus. 1. ad fi. & c. ad audiẽtiam, & infra c. 1. [*Ex uerisimi* 8 *libus*] ut † quia à multis audiuit, quòd Archidiaconus minabatur, quòd ipsam ecclesia faceret spoliari. 22. q. 5. hoc uidetur. uel al. fecerat Archidi. idem in similibus, argumen. supra de præsump. mandata. & hæc est una differẽtia inter iudicialem & extraiudicialem appellationem: quia prima requirit ueram causam, infra c. cum causam, in fi. in secunda sufficit uerisimilis, ut hic, & 2 q. 6. c. 1. 2. & sequentibus, exceptis appellationibus factis circa electiones, in quibus requiritur, quod causa sit rationabilis, & uera secundum Hosti. qui remittit, de elec. c. 1. li. 6. Secunda differentia est in diuersitate nominum, supra c. cum sit. Tertia in obla. probationis causæ, quæ potest fieri in iudicio, infra c. interposita, & ibi dicam in glo. coram iudice. sed extra iudiciũ non est, coram quo offeratur. & sic in una releuat, in altera non; & uide quod dixi. de ele. cum inter cañ. in gl. quod si coram. Quarta in petitione apostolorum, quos necesse habet iudex petenti tradere, infra eo. c. 1. li. 6. quæ necessitas non imponitur extra iudicium: quia nemo cogitur contra se testificari; de hoc de proba. c. 1. Quinta in qualitate, vel nomine apostolorum, si tradãtur: quia in iudicio dimissorii, reuerentiales, uel refutatorii; extra iudicium non sunt descripti per ius, sed magistraliter dici possunt extraiudiciales in genere. sed in specie quandoque conuentionales, quandoque testimoniales, de quo remittit Hostien. ad sum. eo. titu. §. qualiter fit appellatio, sub Rubrica, Forma prouocationis extra iudicium, uer. dicentur autem, & sequen. Vi. quia extra iudicium admittitur generalis appellatio & incerta. Septima, quia & in his à futuro grauamine appellat. de his duobus dixi super. uer. ne quis. Viii. forte, quod iter arreptum habeatur pro appellatione. de hoc, infra c. 1. Nona quia excommunicatus auditur appellans, sed non prouocans. ut quod ad defensionis &c. de excep. cum inter priorem. Sed dicit Hostien. quòd hoc uidetur hic reprobari, quod licet extra iudicium, non tamen ad impugnationem, & ex uoluntate, sed ad defensionem & ex necessitate prouocasse uidetur. Decima, quia annus appellationis prosequendæ computatur à die appellationis emissæ, infra eo. oblatæ. supra eo. cum sit. Sed annus prouocationis curritá die, qua factum est contra prouocationem, de hoc supra eo. consti. Sed dicit Hostien. quòd etiam dies prouocationis consideratur, ut patet hic, dum dicit in eum statum, in quo 11. quo ad reuocationem attentatorũ; quod dic, ut infra eo. non solum, li. 6. 12. quia infra 10. dies est appellandum, sed prouocari potest etiam post 10. dies. sed dicit Host. quod etiam quandoque post 10. dies appellatur, infra eo. Romana. §. si ideo, li. 6. dic de hoc, ut infra eo. concertationi, li. 6. remittit etiam Host. ad duas f differentias nota. supra eo. cum sit. §. si uerò [f]. Conueniunt autem, quia in utraque est causa probabilis exprimenda, & ut uidetur in scriptis facienda: de quo remittit, infra eo. c. 1. li. 6. & sicut innouata per app. reducuntur in statum pristinum, infra eo. dilecti, supra §. 1. in fi. sic & in prouocatione, ut hic, & infra eo. cap. 9 proxi. [*Probabilibus*] idest rationabilibus † ut si offerat diuersos modos standi iuri. & appellet. ne ipsis spretis procedat quis contra ipsum. infra eo. dilectis. §. 1. & sicut in appellatione requiritur causa rationabilis & ut supra eo. cum in ecclesia. sic & in prouoca. ut hic. & dicitur illa rationabilis, quæ probata reputaretur legitima, infra eo. ut debitus. secundum Host. Sed innoc. dicit probabilem causam iustam. uerisimilem uerò illam, quæ approbatur a iure. & quæ de iure obtinet. est enim uerisimile, si quis fecit id, quod ius aliis facere præcipit, bene fecit. uer. gratia, hic appellauit Abbas, ne quis eum molestaret super possessione ecclesiæ sui patronatus causa probabili assignata. hac scilicet, cũ ego sim in quasi possessione custodiendi ecclesias, meas, siue iure mei patronatus, & talis ecclesia sit de patronatu meo, & ipsam possideam. hæc enim causa est bene uerisimilis, idest à iure approbata. uerisimile enim & probabile est, quod ex quo ecclesia est monasterii quo ad patronatum, quod Abbas habeat ibi custodiam temporalium, de quibus etiam ei ratio reddi debet. 16. q. 1. c. 1. de capel. mo. c. 1. de priuil. cum & plãtare. & facit, infra eo. dilectis, & uide quod dicam. infra ut ec. bene. & c. uno, in glo. hoc uult. & dixi supra de offi. or. cum uos, super glo. pen. non tamen credit Inno. quod per talem ap. ille, qui est in possessione, debeat impediri uti possessione sua, uel aliam adire, infra de iure patronatus. consultationibus. C. de debit. uen. pignor. imp. non pos. l. 1. & 2. & dicam, infra eo. ut g nostrum. in glo. idest nil iure. & [g] hæc decre. non contradicit, quia Archidiaconus non possidebat, uel incertum erat, an possideret, cum Abbas hoc negaret, qui de facto incumbebat possessioni. C. quibus ad lib. proclam. non licet. l. 3. hic ergo negatio, & appellatio emissa ex causa probabili facit Abbatem ante omnẽ probationem restitui in primum statum. nec obstat, supra de cle. cum inter canoñ. ubi non reducitur causa in pristinum statum uirtute appellationis interpositæ ex causa probabili. & uerisimili, nisi uerificetur causa: quia nec uerisimile est, nec iure cauetur, quod aliquis morbo caduco, de quo ibi loquitur, laboret, uel debeat laborare, nisi hoc probetur. sed dices. quod secundum hoc si appello, ne uendas rem talem. quia mea est, cum causa sit iusta, & probabilis. uenditio cõ h tra hoc facta rescinditur [h] ante omnia, ut sic causa reducatur in pristinum statum, quo erat appellationis tempore, quod est falsum. C. de rei uendi. si fundus. Respon. Inno. quòd illa non est causa uerisimilis. i. à iure probata, sicut ista, de qua loquitur hic. & infra c. dilectis, & uide quod dicam in gloss. hoc fuit. ibi enim non constabat rem esse appellantis, uel denunciantis nec credendum erat hoc asserenti pro se, argum. ff. de interro. act. de ætate. §. 1. hic autem constabat, uel erat i in loco notorium [i] patronatum ecclesiæ spectare ad Abbatẽ, nec Archidiaconus hoc negabat, & sic erat uerisimile. quòd haberet custodiam. nec dicas, quod sine appellatione posset hoc Abbas consequi per interdictum, vt in glo. Sed nunquid. idem, cum appellat non ex uerisimili causa, sed ex iusta tantum, ut si dicat Abbas, cum ego sim in quasi possessione custodię huius ecclesiæ. appello, ne quis me molestet, licet enim hæc causa sit iusta, non est tamen uerisimilis, ex quo in illa non fit mentio de iure pa. unde potius deberet ad Archiaconum pertinere 63. dist. si in plebibus. Respon. quòd non est idem secundum Innocẽ. quia ubi quis petit se reduci in statum, in quo erat tempore iustæ appellationis, sed non uerisimilis, si is tenet rem illam, ad quem aliquod ius pertinet in illa de iure communi, per hanc petitionem quantumcunque probet appellas, quod tempore appellationis illam rem possidebat

sidebat. nisi & iustam probet possessionem, non auferetur ab illo, qui nunc possidet ius illud, quod habet in re de iure communi. ut restituatur appellanti priori possessori. & est ratio, quia cum appellans petat se reduci in statum, in quo erat tempore appellationis, non est hoc possessorium iudicium, in quo nil quæritur nisi de possessione: imò & hic inquirendum est de proprietate iuris, ut sciatur, scilicet ad quem spectet de iure. unde admittendæ sunt probationes nunc possidentis, siue sint iuris, uel facti. probationes iuris uidetur habere Archidi. super custodia, ut supra dixi, facti, ut si uelit probare specialem concessionem sibi factam super custodia illius ecclesiæ. unde si nunc possidens de iure, uel de facto probauerit, quòd custodia ad ipsum pertineat, obtinebit. nā cum de proprietate, & possessione quæri liceat, & quæsitum sit, certū est, quòd possessioni præfertur proprietas, de causa pos. c. 2. & c. cum dilectus. Alii dicunt, ut refert Innoc. Quòd licet uerum sit, quòd non fiat restitutio illius articuli, qui ad nunc possidentem pertinet de iure cōmuni. si tamen de facto uelit probare p testes, uel consuetudinē. uel specialem concessionem, non recipientur probationes, sed fiet restitutio. ratio, qa in primo casu est notorium iuris. In secundo uerò non. & notorium iuris probatione non indiget, de hoc de cohabi. cler. uestra. Si uerò alius teneret, ad quem ius illud de iure non spectaret, bene cogeretur restituere priori possessori propter uim appellationis, quæ iubet omnia in priorem statū reponi. & hoc intellige, ubi pro actore in causa appellationis facit tantum possessio antequam appellatio habita. & pro reo facit possessio de nouo quæsita, & ius commune. Dicit tamen Inno. quòd licet superius scripta sint utilia, & ueritati, & intellectui decre. consonantia, facilius tamen uidetur patere intellectui decre. dicendo, ut dicam super glo.

20 [*Noscuntur*] propter † confessionem, uel probationem legitimè factam [*utrilibet*] Abbati, scilicet Archidiacono. Et dicit Hostien. quod cautè usus est hoc uerbo, quod habet uim disiunctiuæ. [k] & [non dixit] [utrique, quod habet uim copulatiuæ, ut hic eliceres, q nō possunt duo eiusdem rei & eodem iure possessionē, uel dominium insolidum possidere. ff. commodati, si ut certo. §. si duobus, supra de proba. licet [*saluo*] sic supra

21 de electione, querelam, ad fin. ¶ † Glo. 1. Respon. per obiectionem. ¶ Pen. glo. obiicit, & tripliciter soluit.

22 ¶ † In 4. glo. ibi, quamuis. §. 1. uide in c. proxi. alle. super

23 glo. antepe. ¶ *In † glo. 2. ibi, si in plebibus*] idem Innoc. tamen ipse, infra ut ecclesia. bene. c. uno, ubi uide in gl. hoc uult, uer. Sed secus. no. contrarium, scilicet quod illud, c. intelligatur de speciali iure, non de communi [*& in fi.*] Vnde dixit Host. hoc ius commune simianticum, quo Archidiaconi uti uolunt, ac si essent episcopi. remittit. supra de officio Archidi. c. fi. ¶ In glo. hæc ratio, in fi. & ecclesia, licet plene spectet ad mona. soluit tamen episcopo cathedraticū, & census antiquos, de dona. pastoralis, secundum Innocē. & Clemen. de

l censi. l ca. 1. ¶ *In glo. pen. ibi, iudicis officio*] Vnde † dicebat

24 Inno quod licet omnia, quæ lite pendente dolo, uel aliàs male fiunt à partibus, pertinent ad officium iudicis, ut illa corrigat, & reformet. ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciendum, ff. de aqua plu. arcen. l. supra iter. §. officium & l. hactenus, ff. de fur. l. 2. ff. de rei uendi. qui petitorio, supra ut lite pen. per totum, sic & si appellatione pendente aliquid attentetur à partibus, ad iudicis officium spectat, illud in pristinum statum facere reformari, cum ea pendente nil debeant partes innouare, infra eo. dilectus. §. quia uero & uide, quod dixi de rescriptis, ex parte, supra, super glo. 2. & hac ratione reformat hoc papa in primum statum, licet pro his nō competeret interdictum, in quo necesse esset probari possessionem, & spoliationem factam & reo, su-

15 pra de resti. spo. cū ad sedem. unde † dixit Hostien. per capitulum, in primis, hic alle. quòd qualitercunq; res aliena peruenerit ad alium sine iusta causa secundum canon. iudicis officium contra illum generaliter intētatur, & sic pōt intelligi de iudiciis. Quia. V. & procedit hoc ex æquitate naturali, de qua, infra de reg. iur. locupletari. lib. 6. Aequum enim est, ut mihi reddas, quod de meo peruenit ad te. ff. si certum pe. si me & Titiū, in fi. ergo ex æquitate ciuili hic implorabitur iudicis officium, sed fortius ex canonica, argum. supra de iudi. dilecti, secundum Hostien. [*& in fi.*] adde quod no. infra eo. non solum, lib. 6. in ulti. glo.

ANNOTATIONES.

a ¶Durare. adde Ange. in l. cum procurator. §. dominus, ff. de no. op. nunci. & Bal. in l. si quis libellos. C. eo. ti.

b ¶Agitur. Quod sufficit, quia certa satis est, ex qua causa, super qua interponitur, certa est, & est extraiudicialis: uide in cap. consoluit, hic alle.

c ¶Grauamine. Vide Io. And. facientem differentiam inter grauamen, quod fit extra iudicium à iudice, app. ab illo, & inter appel. quæ fit extra iudicium, & non à iudice, in c. cum sit Romana, super glo. quandocunque.

d ¶Inno. Facit istud dictum ad materiam. c. reintegranda 3. q. 1. & oī de Io. And. supra de testi. spo. sæpe, in glo. dicit Inno. & Bart. in l. rem quæ nobis, ff. de acqui. pos. & idem no. hic in glo. pe.

e ¶Custodia. Adde ea, quæ habentur in c. præsenti, de offic. ordi. in 6. & in c. cum uos, eo. titu. & per Inno. in c. unico, ut eccle. benefi.

f ¶Si uerò. Vbi uide Io. And in glo. de hoc & super glo. quandocunque, & uide aliam per Io. And. in c. cum super, de re iudi. in glo. quæritur quomodo, in princi uer. quæritur. & de materia harum app. extraiudicialium uide Bar. nota. in l. si res, ff. de app. reci.

g ¶Iure &. Idem no. Ioan. And. de ma. & obe. dilecti, in glo. sed quid prodest, uer. alii, & idem Bar. in l. 2. ff. pro emp. & de uerb. signi. ex parte l. per Io. And. in glo. per unum, uer. porrò, & de censi. significauit, in glo. quia monaci, uer. & idem uidetur.

h ¶Rescinditur. Pro hoc facit l. à sententia. §. idem rescripserunt, ff. de ap. sed solue, ut no. Bar. in l. si res, ff. de app. reci. qui ibi optime aperit hanc materiam.

i ¶Notorium. Ad ista omnino uide Io. And. in c. ex parte. 1. in glo. per unum uer. porrò & ibi remissio. de uerbo. signi.

k ¶Disiunctiuæ. Illius disiunctiuæ, & similium natura est, ut utrique rem assignet insolidum, nisi ubi natura rei, de qua loquitur, repugnet. ut hic in dominio, quod apud duos insolidum non cadit, probatur in l. hoc articulo, in fi. ff. de hæredi. insti. & ibi uide Bar. & l. si pluribus, & ibi glo. & Bar. ff. de le. 2.

l ¶De censi. Vide bonum textum per glo. in c. supra de priuil. lib. 6. §. si uerò, & eo. ti. recepimus, in antiquis, & uide in c. cum Bertol. alle. in glo. sed uidetur.

SVMMARIVM.

1 *Itineratio si fiat ad papam contra superiorem habetur pro appellante, & excommunicatio in eum lata postea non tenet, & nu. 3. in fin. & nu. 6.*
Cantuariensis ecclesia cathedralis, & regularis.
In causa sua quis esse iudex non potest, & nu. 3.

2 *Prouocatio est extraiudicialis, & ea pendente nil innouandum.*

3 *Ius sibi dicere ubicunque uult iudex, qua possit in eum subditus dicere, informat. & quando prouocatio excuset.*
Pro appellatione quæ ulin habeantur.
Causa etiam coniuncta cum alia, quæ etiam impellit adire locum eundem, operatur idem, ac si fuisset sola, ad uerb. uenientibus.

4 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 5.*
Factum plus ostendit, quàm uerba, & quando secus, nu. 6.

6 *Additio glossarum.*

CAPVT LII.

1 Dilecti. Casus. Si contra † superiorem suum quis itineret ad papam, habetur pro appellante ita, quod excommunicatio postea in eum lata non tenet. Et prima pars ponit querelam. secunda dat iudicem

ibi,

ibi, cum autem [*Cantuar.*] quæ cathedralis eſt, & regularis [*Vertebatur*] extra iudicium. & uerti ſperabatur in iudicio, quia ſuper hoc comendabant. Hoſt. [*Ab ipſis*] priore, & monacis [*Mitterentur*] ſcilicet. I. & H. [*In eos*]. ſ. nuncios [*Promulgauit*] & male ſecundum Hoſtien. tum quia non debebat eſſe iudex in propria cauſa. C. ne quis in ſua cauſa. l. una: tum quia non debebat ſubditos grauare, de reſtitutione ſpo. conquerente: tũ quia uideretur appellaſſe, quod eſt efficacius, ut ſequitur
2 [*Prouocare*] & ſic† loquitur extra iudicium, ſupra eo. cũ ſit. §. ſi uerò. & ſic non tenet excommunicatio poſt prouocationem, ſicut nec poſt appellationem. de ſenten. ex. per tuas, ut ſic altera pendente nil innouatur;
a de hoc, ſupra c. proxi. [*Propter dictam cauſam*ª] in qua nõ
3 poterat† eſſe archiepiſcopus iudex, cum cauſa eſſet ipſius propria. Dicit ergo Hoſtien. quòd ubicunque iudex uult ſibi ius dicere, nec eſt notorium, quòd ſubditus debeat obedire, poteſt dicere ſubditus, domine non teneor hoc facere, nec uolo iudicium ueſtrum ſubire, imò recuſo uos ſuſpectum, cum de cauſa ueſtra agatur, argum. ſupra eo. ſecundo requiris, in fi. & infra eo. cum ſpeciali nec debetis eſſe actor, & iudex, de uerbo. ſig. forus. ideo ſuper hac cauſa prouoco uos ad ſuperiorem ueſtrum, puta metropolitanum, & ex nunc iter arripio, uel talem nuncium mitto, & hoc caſu putat Hoſtien. quòd itineratio, uel nuncij miſsio, uel protectionis ſubmiſſio habeatur pro appellatione ut hic, & ſupra ca. ad audientiam. etiam quo ad exceptionem contra reſcriptum, ſupra eo. ſuggeſtum. Secus dicit in his, in quibus poteſt iudex procedere ex officio. ibi .n. ex quo qs citatus eſt ſemel ad iudicium, prouocatio non excuſaret, nec appellatio, niſi ex cã & canonicè facta, ſupra eo. conſuluit. 3. & c. peruenit. 2. & c. cum ſpeciali. Idem ſecundum eum, ſi litigetur inter ſubditos ordinarii, infra eo. ut debitus [*Venientibus*] & idem, ſi propter aliam cauſam, quod dic, ut infra ti. 1. c. uno [*Prouocatum*] quo ad hoc, infra eo. ut debitus, Inno. [*Non teneri*] ſic ſupra eo. ad audientiam, in
4 fi. ¶ Glo. 1. †ponit. 8. quibus factum inſpicitur. demum Reſpõn. per quæſtionem, an iter arreptum ad archiepiſcopum habeatur pro appellatione. arguit ꝙ non una ratione, addit aliam ſecundum Io. quam reprobat. demum obiicit, quòd etiam ad papam arreptum
5 non habeat uim appellationis, & ſoluit. ¶ *In* t† *glo. ibi, ei qui*] plus eſt ſuum uinctum uendere, quàm exprimere illum in uinculis fuiſſe [*& ibi, de quibus*] uide ſupra ti. 1. tenor, ſuper. 3. glo. [*& ibi. §. falſus*] uide ſupra ti. 1. c. t. in gloſſ. 2. [*& ibi. §. ult.*] ſtatim appellatur uiua uoce à
6 ſententia ex interuallo per libellum. ¶ *In* † *glo.* t. *ibi, &* 12.] ſup. & facto, & probatur bonitas. 12. & c. & cõcor. ad id. C. de admi. tu. lex quæ tutores, poſt medium legis [*& ibi, aſtimant*] ubi de hoc. & facit de hæreti. accuſatus. §. ille, lib. 6. [*& ibi, eſt falſum*] cum querimonia deponitur de epiſcopo [*& ibi, pro appellatione*] ſicut nec ſufficit pro apoſtolorum petitione, infra eo. ab eo, lib. 6. & eſt ſimile, ſupra de ele. eccleſia 1. [*& in fi.*] uel dic idem in archiepiſcopo, & aliis ordinariis in his caſibus, in quibus poſſunt per querelam adiri. In aliis non, ſecundum Hoſtien.

ANNOTATIONES.

a ¶ Propter dictam cauſam. adde Bald. hic, qui dicit, quòd ſi non ſolum propter illam cauſam iret, ſed etiam propter aliam, pro illo caſu non haberetur pro ap.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio omnis prohibetur per clauſulam, appellatione remota, quæ à iure non eſt expreſsè permiſſa.*
Excommunicatus ſi appellet, nihilominus denunciatur, & beneficiorum prouentibus ſpoliatur, & à quo, nume. 6. & quando, ibid. & num. 7.
Reſcriptum apoſtolicum comparatur clauſo in corpore iuris.
2 *Clauſula, Remota appellatione, debet aliquid operari, & quid, & nume. 4.*
Appellatio quæ dicatur à iure indulta expreſſe, & aliàs quando liceat, & nu. 4. & 5.
Grauamen quod non licet per appellationem corrigi, poteſt per ſuperiorem emendari, uer. ſi uerò, & per quem, nu. 3. & 4.
3 *Quando dicatur iniuſtum, licet appellatio ſit remota.*
Appellationem remouere non poteſt niſi papa.
4 *Iudex non eſt, ſi in eo non eſt iuſtitia.*
Appellationis cauſam probare, uel reprobare, in iudicis eſt poteſtate, ſed ſi reprobet appellare licet.
Grauamen per modum attentati quando poſſit reuocari. uer. ſi uerò, releuatur etiam per appellationem à defini. ſi aliàs nõ poteſt.
Appellationum tria uidentur eſſe genera, earumque differentia, uerſicu. ſed Inno.
5 *Appellationi cui ſit deferendum, & in dubio deferendum.*
6 *Denunciationem excommunicationis quando & quis facere poſſit, & quando non, & nu. 7. 8. 9.*
Per eam quis amplius non ligatur eo. nu. 6. excipitur, nu. 8.
7 *A Delegati mandatis appellari poteſt ab ordinario, & quo caſu.*
Spoliare pro ſubtrahere, ad fin.
8 *Excommunicatio rite lata tenet, non ſecus.*
Interdictum ſimiliter.
Suſpenſio pari modo.
Cenſuræ appellatione hæc tria continentur.
9 *Suſpenſo, & excommunicato officia, & beneficia eis annexa ubique ſunt deneganda, excipitur, uide nu. 19. in fin.*
Sententia epiſcopi an extendatur ad alia beneficia, uel eccleſias extra eius iuriſdictionem exiſtentia in priuationibus eorum.
Excommunicato poſt appellationem nihil ſubtrahitur, & ubi & à quibus uitetur, §. dicit Inno.
Si per annum contemneret omnino priuari poſſet, ibid.
10 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum, nu. 11.*
Ne egeat quis, habenda ratio, & cui, & nu. 19. in fin. ad uerſicu. prouidendum.
Prohibitus quid facere, quibus locis prohibitus intelligatur.
Fructus medij temporis quando ſuſpenſo uel remoto reſtituatur, uer. ex cauſa.
Procurator quando repetat, quando non, quod ſoluit, ibid. in fin.
12 *Additio gloſſarum.*
Appellatio dicitur ſatis approbata à iure, licet ius non exprimat, quòd poſſit appellari à iudice dato cum clauſula appell. remota.
Appellationis cauſa non expreſſa in iure, ſed tamen iuſtæ quæ.
13 *Conſtitutio an non eſt abrogata per cap. ut debitus, infra eo.*
Speciei non detrahitur per genus.
Per priuilegium non impetratur quod de iure communi competit.
Clauſula qualibet in reſcripto debet aliquid operari.
Ab appellationis delatione non eſt arguendum ad appellationis ualiditatem, neque contrà, ibid. in fi.
14 *Abſolutio ab impetitione ita habet ſuſpenſum effectum rei iudicatæ, ſicut condemnatio.*
In abſolutione de facto non cadit executio, ſed in abſolutionis ab excommunicatione ſuſpenditur effectus per appellatio. unde æquiparatur excommunicationi.
15 *Supplicatio non impeditur impedita appellatione, quarum ſunt idem effectus.*
Excommunicationis ſententia quare ſtatim liget, & denegetur appellatio.
Sententia hæc ligat animam, alia uerò quæ.
16 *Denunciatio excommunicationis quid operetur.*
Appellatio quid impedire non poſſit, ibid.
Executio aufert uicto, quod tradit uictori.
17 *Excommunicationis ſententia quibus caſibus non liget interpoſita appellatione, & nu. 18.*
19 *Excommunicatus non propriè comparatur relegato, & ratio.*
Suſpenſus à beneficio differt à prohibito poſtulare.
Excommunicato in nullo eſt prouidendum, in fin. diſtinguitur tamen, ſupra, nu. 9.

CAPVT LIII.

1 a **PAstoralis.** a C. Per clausulam † appellatione remota omnis appellatio prohibetur, quæ à iure non est expreßè permissa. Secundo dicitur, q licet excõicatus appellet, nihilominus denũciatur, & beneficiorum prouentibus spoliatur. secunda ibi, ue rũ quia, & ut riusque partis omnis subdiuisio, quæ sa b tis patent[*Rescripto*] apostolico, quia alius non potest b. uel rescripto iuris corpore clauso, ut. §. eo. ad nostram 2 de officio or. licet, cum si. Host.[*Inhibita*] q. d. illa clau c sula debet aliquid operari. c j. de priuil. si papa, li. 6.[*Negocium*] commissum in causa. quod dic, ut de uerb. sig. forus, uer. negocium[*Quelibet*] nedum frustratoria[*A iure*] quæ non est facta à grauamine. j. e. ut debitus, uel. à comminatione. infra eo. cũ cessante, ẽm Inn. qui tamẽ ponit quædã exempla, quibus expresse approbat appellatio, quæ & ponit gl. Dicit Host. q non ualet appellatio ab ordinario interiecta, nisi à grauamine illato, uel comminato, ab illo aũt appellari põt, sit uel nõ sit expressum in iure, ut prædictis iuribus. Idem, si appellatur à delegato dato sine clausula appellatione remota. Si uerò datus esset cum clausula ap. re. aut appellatur ex causa expressa, & tunc similiter ualet appellatio ut hic. aut ex causa non expressa in iure, & tunc de rigore iuris non ualet appellatio: quia princeps appellationem remouit. Si tamen uideatur superiori, q causa fuerit rationabilis, poterit hoc per ipsum in melius reformari, ut sequitur & hũc uerum dicit & breuem intellectum. hoc autẽ casu ultimo dabit iudex apostolos refutatorios hoc expresso, q ideò nõ detulit. quia causa non erat expressa in iure, & ap. remota fuerat in rescripto[*Expresse*] contra de rescrip. edoceri. ubi licet inhibita sit appellatio, põt ex rationabili causa appellari. So. q ibi dicit, Nisi alia ratio ea. &c. sub. in iure expressa, & sic intelligit illa ẽm istam. ff. de legibus. l. non est nouum, cum l. se. ẽm Host.[*Sed si appellans*] ponit ergo, q appellare posit. ex quo grauatur, licet grauamẽ in iure non sit expressum, quod multum ponderanit 3 hic Abbas contra gl.[*Iniuste*] non in † hoc tantum, appellationẽ iustã non admisit, sed quia post appellationẽ repudiatã, uel acceptam aliquid fecit contra appeld lantem. d Inno.[*Superiorem*] i. papã, cum alius sic scribere non posit, uel proximum, ad quem appellatũ est ab ordinario, uel delegato, qui procedebat in uirtute 4 ap. remo[*Poterit*] & debebit: aliter † non esset iudex, si non esset in eo iustitia, infra de uer. sig. forus. uel dicit, e poterit, quia in sua potestate e uĩ esse cãm approbare, uel reprobare, ex quo non est iure expressa. Si tamen reprobet, iterum super eodem, quis secundò, licet nõ tertiò, poterit appellari, ut infra eo. directæ. ẽm Hosti.[*Emendari*] non tamen punietur iudex, q non detulit, quia non tenebaẽ ad id, ẽm Host. ¶ Si uerò non fuisset apposita clausula, grauamen reuocaretur per modũ attentati seruata decre. non solum, infra eo. ti. li. 6. erit ergo uirtus clausulæ, q per querelã iniustitiæ, non per modũ attentati fiet reuocatio. & hæc lectura mihi placet, & placuit Host. qui & hoc exemplificat per decre. f dilecto, de testi. f Enumerat etiã hic quasdam uirtutes clausulæ ap. re. de quibus dicã infra eo. ut debitus, sup fi. 3. glo Sed Inno. intellexit, q hæc emendatio, de qua hic loquiẽ, fit per iudicem appellationis. quãdo appellatũ est à diffinitiua, & non à grauamine, dicens q hęc decr. innuit differentia esse inter appellatione frustratoriã, cui non defertur, de ap. cum appellationibus, li. 6. & appellatione legitimã & à iure cõcessam, cui sem per est deferendũ, & appellatione mediã, quæ est quã do quis grauaẽ. Si tamẽ non est appellatio in iure expreßè cõcessa, ut qñ remota est appellatio in rescripto ap. quo casu & si non posit à grauamine appellari, à g diffinitiua tamen appellari g põt: & tunc iudex appellationis reuocabit grauamina in processu illata appellãti ante diffinitiuã. C. qđ me. causa, generaliter. & no. §. qđ me. cã. c. si. Sed ẽm ipsum hæc differẽtia sublata est per decr. ut debitus, ut dicã super glo. 2. & hæc non pla 5 cent. It † Pe. & Abb. prædictam distinctionem hic plenius prosequendo dicebant. q est appellatio manifeste frustratoria, ut cũ appellatur in crimine notorio, supra eo. cũ sit, & c. consuluit, & c. peruenit. Est latens frustratoria, ut cũ exprimitur cã probabilis. uel cum exprimitur cã iusta, seu iure non expressa & tali non tenetur deferre iudex datus cum clausula. Appellatione remota, ut hic. Item est manifeste probabilis, cum appelletur ex causa in iure expressa, manifeste notoria, ut lit. non conte. c. 2. Prima repellitur à iure. & iudice. Secunda repellitur à iure: sed admittitur à iudice, donec constet de fasitate. Tertia admittitur à iure, sed non à iudice dato cum clausula. Quarta admittitur à iure, & à iudice, & per prædicta satisfit obiectioni Io. qui dicebat hic, & 2. q. 6. Romana, infra in 1. gl. Si dicas iudicem, qui dubitat, an ualeat appellatio, debere deferri, hoc est contra hanc decre. quæ non uult deferri nisi in casibus in iure expresis. & decr. ut debitus uult, q causa sit probabilis, ut deferat. si dicas, q non deferat, sequitur, q iudicabit, q dubitat, an sit iudex. i. an iu h iurisdictio h per appel. sit ab eo translata. contra id. 11. q. 3. graue. fatetur q in dubio desert per decre. sacro, de sen. ex. ad quod infra c. dilectis, in fi. & no. infra c. ut debitus, in glo. colligi. ad hanc decre. respondebitur, hoc speciale in iudice dato cũ clausula, App. remo. nec est speciale, quod non posit deferre, sed quod nõ teneẽ. dec. ut debitus, non dicit id, ad quod inducitur ad prædicta. facit infra eo. cordi, in fi. 1. respon. li. 6. & uide qđ dicã eodem ti. si iudice, li. 6. super. uerlic. uidere[*Verum quia*] §. & pars 2.[*Excommunicationis*] maioris, de sen. ex. si quem.[*In eo casu*] puta quia iusta de cã appellauit, quia grauabatur. §. eo. cũ in ecclesia, & c. cũ sit. §. si uero[*Ante sententiam*] s. excommunicationis in se latam[*Obtinuisset*] & sic excõicatio non tenuisset, de sen. ex. ꝑ tuas[*Prouocare*] tolle literam, infra, ipse denunciare pos 6 sit & c.[*Ipse iudex*] i. à quo est appellatũ[*Denunciare † posset*] hoc facere põt & ordinarius, qui non excõicauit, ad cuius officium pertinet ante appellationem excõicatos facere euitari, 11. q. 3. curæ, supra de treu. & pa. c. 1. Delegatus uerò postquam appellatum est ab eo, & appellatio à superiore recepta, non potest hoc facere, supra de officio dele. pastoralis. §. præterea Sed & si iudex appellationis mandet illum nõ denunciari excõi municatum, uel etiam denunciari i non excommunicatum ante, quam merita causæ examinauerit, quàm uis male faciat, non uidetur tamen, q audiendus sit ille, pro quo fuit excommunicatus appellans, ne hoc fiat. quare non interest eius, quod denuncietur excõmunicatus, cum certus sit, q non est cogendus ad satisfactionem appellatione pendente, nec est ei in pęnitentia consulendum, quod satisfaciat non debitũ. Recognosce at igitur, cum non intersit illius, pro quo excommunicatus est. ergo non potest appellare. 2. q. 6. non solent. & excommunicatus, sicut & non excõicatus appellationem prosequi potest, & per denunciationem amplius non ligatur, & sic illius non interest 7 Si † uero delegatus papæ, qui excommunicauit, mandet per ordinarium, uel alium illum, qui ab episcopo appellauit, nunciari excommunicatum, non est ei parendum. & si ob hoc feratur sententia, non tenet tanquam à non suo iudice lata, ar. infra eo. dilectis. §. pen. & ulti. Sed tutius est ẽm Inno. q ille, cui hoc mandatur, appellet, non q per hanc appellationem reuocet iurisdictionem in causa delegata, sed ne contra ipsum procedat, ad hoc, supra de officio dele. si quãdo. quid si dica-

si dicatur excõmunicatus pro manifesta offesa, & iudex appellationis mandat, ꝙ non denunciei ur, nunquid is, pro quo lata est sententia, à tali mandato poterit appellare? qđ vř, quia certũ est, ꝙ in manifesta offensa appellatio non tenuit. s. eo. consuluit. 3. & c. peruenit, & c. cum sit. & quia pendente quæstione iurisdictionis. s. ꝙ dicitur ap. non tenere, non habet iudex appellationis se intromittere de causa principali, nisi inquantum pararetur sibi præiudicium, si postea constaret iurisdictionem suam esse; ut si procederet quis in cognitione ipsius causæ ẽm Inno. Host. remittit. infra c. Romana. §. si uerò uocatis. & de sen. ex. solet. §. in prima [*Eundem*] s. excõmunicatũ. & est prima quæstio [*Et ad tempus*] i. qdiu excõicatus est, & est secunda quæstio [*Spoliare*] i. subtrahere; & concordat de hoc uerbo qđ ponitur in bona parte, uide de resti. spo. conquerẽte [*Quod cum*] sup. Ho. Transeundo in rẽ iudicatã incontinenti executionem &c. & per hoc dicit solutã obiectionem glo. [*Excommunicatio*] rite † lata: aliàs contra, saltem quò ad deum. & idem in interdicto, & suspensione, hoc enim tria sunt connexa, & cõtinetur nomine censuræ, de uer. sig. querenti, ẽm Host. & de hoc. s. eo. ad hoc, quoniã [*Excommunicatus*] sciens excõicatum. Dixit enim Hostienſ. ꝙ forte appellatio ignorantis hoc operatur, ꝙ post appellationem huiusmodi non denuncietur, ar. inf. c. dilectis. ver. cum interim [*Non ligetur*] saluo, quod habes, ĩfra de sen. ex. tua. & bene dicit non ligetur, quia per id solum declaratur, quod factũ est. ff. de testa. hæredes palam, La. [*Denunciare potest*] hoc uerum, quòd per appellationem non differtur denunciatio, ubi ligatus est à canone per factum suum. si occultum est, defertur app. & non fit denunciatio. Siuero notorium, non differtur, supra eo. peruenit, ẽm Io. T. Vin. [*Et illi*] s. excõicato. & idem putat Inno. uerum † de su pensio. tali enim & officia, & beneficia eis annexa ubique sunt deneganda. 8 t, di. eos, & c. si quis sacerdotum. 7. q. 1. si quis presbyter. 1 t. q. 3. si episcopus. forte secus esset in suspenso spiritualiter à beneficio alicu ius ecclesiæ, uel ingressu eiusdem. hæc enim sententia ad alia beneficia, uel alias ecclesias non extenderetur. licet. n. ratione posit unus episcopus priuare clericũ, condemnare, siue suspendere quo ad beneficium iurisdictionis suæ. hæc tamen sententia non tangit alias res, quæ iurisdictionis suæ non sunt. in quibus non potest ius dicere. ar. de re iudi. à diuo Pio. t. respon. ff. de bonis auctoritate iudi. pos. cũ unus. §. pen. nisi ubi per consequentiam hoc contingat, sicut accidit in suspenso ab officio, cui fit præiudicium in beneficio propter connexionem, ut in glo. Sed & tunc necessarium est præceptum iudicis superioris, ut beneficium denegetur, ut no. infra de concess. præben. cum nostris. ẽm Inno. Sed Hosti. dicit, ꝙ iudex delicti bene priuat illũ beneficio, quod hẽt in alia dioec. Sed iudex beneficij sentẽtiam exequetur, de foro compe. postulasti, ubi de hoc ¶ Dicit & Inno. ꝙ quando appellatio præcederet excõicationem, non fiet denũciatio, & nec beneficiorũ subtractio, eum ipse non debeat se gerere pro excõicato, & ministri præbendarum tãquam mercennarij possunt ei cõicare. t 1. q. 3. qm̃ multos, & infra de sen. inter alia. imò licet talis hodie utetur in iudicijs, in diuinis tamen officijs, & fortius in omnibus alijs, q̃ agũtur extra iudicium, non utatur, ut infra de sen. ex. solet. §. in secunda. & ut dicit Inno. non sequitur, ꝙ si uitari potest in cõmunione, ergo potest spoliari his, quę possidet. & adde, qnod dicam super ult. glo. [*Subtrahantur*] ad tempus, sicut k quæ reprobatur: imo & si per annum contemneret, omnino priuari p osset, ut patet in eo, quod legitur, & no. de cleri. non resi. ex tuæ, ar. de ætate, & qualita. cum bonæ, & de hær. excommunicamus, in §. t Host. ¶ Glo. t. † arguit, & remittit. secundo

ponit. v. exempla, quibus approbatur appellatio. tertiò dicit, quid de iure antiquo. & quid hodie. ¶ Gl. & hæc ratio obiicit, ponit tres solutiões. s. Pe. Hisp. Lau. & Io. Item obiicit, & soluit. ¶ Pe. glo. quærit, alle. pro & contra. & soluit. ¶ Vlti. glo. prin. & finis respondet per quæstionem, & soluit. demum quærit, & sol. & dubitatiuè distinguit. Item quærit, & distinguendo soluit. ¶ *In* † *glo. hæc ratio, ibi non potest*] uide. infra c. 2. in 1. gl. sed non uidetur [*& ibi cum ex causa*] uide de iureiur. uenientes, in ulti. glo. ¶ *In pe. ibi l. 1.*] uide de testi. eo. præterea, super glo. non ergo. ¶ *In ulti. ibi, inter eos, in fi.*] donans si conueniatur à donatario, habebitur ipsius ratio, ne egeat [*ut ibi interdicere*] & §. s. iudex delicti interdicit etiam prouinciam originis [*& ibi. ex ea causa*] prohibitus postulare ex causa, quæ non irrogat infamiã, postulare potest extra prouinciã interdicentis [*& ibi. l. pe.*] ex causa desertionis notato. & restituto restituuntur impendia, si apparet illum desertorem non fuisse: secus, si sit desertor, licet ex gratia restitutus, ut in l. se. cum allegatis [*& ibi, §. ut incertis*] quod procurator ob rem iudicatam soluit, repetit: pœnam, quam ex suo delicto soluit, non repetit. ¶ *In* † *gl. 1. ibi. assignare*] & quàm plura potes uidere in Spe. de app. §. in quibus, uer. sed quàm dices [*& ibi, appellare*] putat Hostien. satis esse. quod casus sit approbatus à iure, licet ius non exprimat, quod eo casu posit appellari à iudice dato cũ clausula, ap. re. ponit exempla de rescriptis, significante, & c. Rodulphus, & c. significauit, supra de iudi. exhibita, de excep. dilecti. & c. dilectæ, & c. significauerunt supra eo. significauit [*& ibi non sit expressa in iure*] sup. nõ intelligas in appellatione. & de his iustis causis non expressis dabant Pe. & Abb. exemplum, quando appellatur à pronunciatione arbitrorum, qui iudicauerũt eognationem spiritualem esse, uel non esse probabilem causam recusandi iudicem. & facit quod dicam. infra eo. cum speciali, super 4 glo. uel in casu, quo sunt opiniones diuersæ, ut quãdo appellatur à iudice, quia cogit respondere per literas secundo impetratas non facientes mentionem de primis, quæ tamen fuerunt iudicibus prius præsentatę; de hoc infra eod. ut debitus. ¶ *In* † *glo. 2. in fi.*] Idem Inno. Sed dicit Hosti. & bene dicit, quod non uidet, quod aliqua necesitas, æquitas, utilitas, iusticia, uel ratio cogat dicere hanc specialem quæ cũ distinctione solutam quæstionẽ abrogat per illam generalem constitutionem, & est secundum ipsum non sana, sed insana doctrina dicere, ꝙ speciei detrahatur per genus [*& ibi, dicam*] super fi. 3. glo. & hoc etiam placet Abb. qui per hanc primam partem dicit hæc notanda, ꝙ non impetratur per priuilegium, qđ de iure communi competit. Item quod quęlibet clausula in rescripto debet aliquid operari. Item quod nõ ualet hoc. arg. iste appellauit ex tali cã, quæ si esset &c. ergo iudex tenetur deferre. Item nec ualet istud per conuersum: iudex non tenetur appellationi deferre, ergo nec ualet l appellatio. ¶ *In glo. hæc ratio,* m *ibi, ab impetitione*] de absolutione ab excommunicatione non loquitur, de qua dixi post Inno. de sen. excom. sacro, super glo. penul. uerum † est ergo, quod absolutio ab impetitione ita habet suspensum effectum rei iudi. sicut condemnatio. Differunt autem: quia in absolutoria de facto non cadit executio, sed absolutio ab excommunicatione, si ab ea appelletur, licet appellatio nõ deuoluere posit negocium, ut præalle. glo. penu. non tamen suspendit effectum, nec impedit denunciationem, ut. s. iubeatur non uitari, uel secum cõmunicari. & pro tanto æquiparat Inno. excõmunicationẽ, & eius absolutionem [*& ibi, executionem*] ad materiam uide, quod dicam, de conces. præben. cum nostris. in gl. multum ergo, post prin. ibi, significauerũt, & infra de testa. Raynutius, & ca. Raynaldus [*& ibi, non potest*] sup. & tamen

& tamen appellare ab ea[*& ibi, non appellatur*]9.q.3.cun 15 cta.ff.qui & à qui.l.1.ſed hæc ratio † non uidetur ſufficiens: quia licet non appelletur, tamen ſupplicatur, cuius idem eſt effectus, ſupra de reſti. in integ. ex literis. Hoſtien. ſecundum quem non ualet, quod dicunt alii hoc eſſe qa hæc ſententia medicinalis eſt, & in his quæ ſunt medicinæ, non eſt uoluntas infirmi, ſed medici attendenda. 45.di.& qui emendat. 5.q.5. non omnis. nam, ut dicit, poſſet eſſe medicus imperitus, de ætate, & qualitate. ad aures. Dicit ergo, quòd naturalis eſt ratio: quia cum in aliis ſententiis ligentur corpora, uel alia corporalia irrationabilia, & inſenſibilia: hac tamen ſententia ligatur ſola anima hominis. 11.q.3. nemo, de rebus eccle. non alie. ſi quis. unde ſicut naturaliter homo interior facilius apprehendit, quia uidet papam, uel Regem Frã. ſi perſonas illas habet alias nõtas, quantuncunque diſtent, quod non eſt in aliis inuenire, ſic & facilius apprehenditur, & ideo ſtatim ligatur. Item cenſura infligitur ad correctionem peccatorum, & ſolum pro mortali 11.q.3. nemo. 2. Sed talis ante ſententiam ligatus eſt apud deum. non eſt ergo mirum, ſi ſtatim ligatus eſt apud eccleſiã, & ſi tali denegatur appellatio, quæ non debet eſſe defenſio iniquitatis. infra eo. cum ſpeciali, ſecundum Hoſti. qui no. de offi. ordi. ad reprimendam, & remittit ad ſum. de ſen. & remiſ. ſub rub. de ſen. §. quis ſit effectus[*& 16 ibi, ad eſtum finem*]ita † quòd quo ad effectum denunciatio nil operatur. ſed inſinuat & publicat, quod factum eſt, ſupra eo, nouit, Goſ. uide in tinctura, tortura, uel fuſtigatione appellatio non impediret iſtorum effectus ex quo tinctus eſſet, tortus, uel fuſtigatus: non dico cum ſolum pronunciatum eſſet torqueri, uel fuſtigari. unde uerum eſt, quod condemnationis executio non fieret per ſolam publicationem. Ita in excommunicatione publicatio non eſt executio, ſed notificatio [*& inf.*] Item executio condemnationis aufert uicto quod tradit uictori. denunciatio uero excommunicationis excommunicato nil aufert. & facit. infra de ſen. excom. cum non ab homine. 1. reſpon. ¶[*In glo. ex hoc patet, ibi. priuandus*]adde quod no. de cleri. exc. mi. apo- 17 ſtolicæ[*& inf.*]Dicit Hoſtien. quod † ſi notorium ſit appellationem ualere. puta, quia ex uera cauſa & rationabili & canonicè facta. nullo modo eſt ligatus. Si uero notorie liquet de contrario omnino ligatus eſt, nec egemus examinatione, ex quo notorium eſt, ſed declaratione, infra c. 1. § ſi uero. in dubio pendet ex euentu, ut dicit glo. Si tamen bene appellatum eſt, licet contrarium pronuncietur per iudicem appellationis, nunquam tamen ligat ſententia quo ad deum, infra de ſen. ẽ. excom. à nobis. 2. niſi ſententia eccleſiæ condemnetur. infra de ſen. ex. c. 1. li. 6. & quãdocunq; de hoc ſiet fides eccleſiæ, ꝙ fuerit decepta, per ipſam reuocabitur, quod male actum eſt; de hoc, ſupra ti. 1. 18 laior. Sed † quærit Hoſti. quid ſi iudex delegatus à papa. cui commiſſa erat cauſa appellatione remota, excommunicauit rationabiliter appellantem, ex cauſa tamen in iure non expreſſa? tenet, ꝙ mero iure ligat excommunicationis ſententia: ſed tamen per ſuperiorem poterit emendari. ut ſupra proxi. reſpon. ¶[*In glo. ait ibi, præter hoc*]ubi de hoc[*& ibi, diaconi*]vltimo & hoc c. & lex præcedens non loquuntur de male merito[*& 19 ibi, quiſquis*]ubi de hoc, & 18. di. placuit. & † per hoc patet excõmunicatum nõ propriè comparari relegato. poteſt enim quis relegatus eſſe ab una prouincia, & n non ab aliis[*& ibi ſi quis presbyter*]ubi no. quod ſecus in ſuſpenſo à beneficio [*& ibi, præualet*]ut ſcilicet non habeatur diſtinctio cauſæ. & merito. qa celebrare diuina prouenit ex ordine, quo impedito per ſuſpenſionem in nullo loco celebrare licebit. ſed poſtulare pro uenita petitia, quæ poſt interdictum perdurat in homine. non impeditur ergo extra iuriſdictionem inter- o dicentis, niſi ſubſit infamia. o. quo caſu lex impedit. & non homo[*& ibi. c. 2.*]ad hoc de elec. cupientes. §. cæterum. & c. ſi compromiſſarius. §. pe. & ult. li. 6. & Cle. de pœnis. ſi quis ſuadẽte, uer. ipſius filii[*& ibi, ſublatos*] de hoc. l. di contumaces, & facit quod nota. 91. di. clericus uictum, & in Spec. de fruc. & intereſſe. §. ulti. in fine[*& ibi. ſuper cauſis*]ubi de hoc. & idem Goffr. ſupra de ætate, & quali. cum bonæ. & Vin. de limo. quot [*& ibi, ego credo*]reſpicit primam partem glo. idem Hoſti. [*& ibi, Prouidendum*]cum poſſit ſe liberare parendo, quod depoſitus non poteſt. ſi. quod nota. de elec. quia ſæpe, lib. 6. in glo. alius[*& inf.*] facit quod nota. 1.q.2. quam pio, in glo. ar. quod.

ANNOTATIONES.

a ¶Paſtoralis. no. ſicut appellatio non ſuſpendit ſententiam excommunicationis, ita nec ſententiam abſolutionis ab ea, ut Inno. in c. ab excommunicato, de reſcri. & in c. ſacro de ſen. excom. Bald.

b ¶Non poteſt. Vt eſt textus. ff. a quibus app. non lic. in §. fi. & uide ibi gl. & Bar. & uide de offi. dele. ſuper quæſtione, in prin.

c ¶Aliquid operari. adde tex. in c. cum ſpeciali. §. porro, infra eo. ti. & hic per d. Bal. qui dicit caſum eſſe meliorem de iure in l. hæredibus §. fi. ad Trebel. & c. ſolitæ. de ma. & obe.

d ¶Appellantem. Vel etiam ipſe actus, a quo appellatur, iniuſte factus eſt, licet non ſit in iure expreſſum, a tali actu poſſe appellari, ut no. ſupra in glo. prima quæ.

e ¶Poteſtate. Non libera, ſed directo iudicio limitata, quo patet, quia ab illa poteſt appellari, ut infra ſequitur, & quia uerbum poteſt, importat arbitrium boni uiri l. Nepos Proculo, ff. de uerb. ſig.

f ¶Teſti. Vbi Io. And. ſuper glo. 2. imo in hoc caſu etiam iudex ad quem non poteſt inhibere iudici, a quo, niſi prius incipiat cognoſcere, an appellatio ex cauſa ſit uera, uel non, ut de ap. Romana. §. ſi autem, lib. 6. ubi uide Io. And. ſed quando appellatio non eſt inhibita a iudice, uel à iure, poteſt inhibere, cum cõſtat ſibi appellationem deuoluere, ut §. ſi uerò, eodem c. & uide Gui. in Spe. de app. §. de officio, uer. ſed quæritur; ex quo apparet, quòd ſicut appellatio minus in caſu huius. c. ligat manus iudicis, à quo, ita etiã & ligat plus iudicem, ad quem: ne impediat iudicem, a quo.

g ¶Appellari. Quia clau. app. re. illa impedit, non autem app. à diffinitiua, ita ſentit hic Inno. ſed glo. in 2. q. 6. ad Romanam, el. 1. tenet etiam poſt diffinitiuam non poſſe appellari, ſed utraque falſa, ut hic uides.

h ¶An iuriſdictio. Non dubitat, an ſit iudex, ſed dubitat, an appellatio teneat. & uide Io. And. de materia, ſupra eo. ſi duobus, in glo. quid ergo, maxime in uer. unde dicit Inno. & in fine glo. & Barto. in l. multum, ff. de condi. & demon. & in l. hoc autem. §. 1. ff. ex qui. cau. in poſ. eatur.

i ¶Denunciari. adde, quòd per denunciationem excommuni. non probatur quis excommunicatus, ita Abba. hic, & eſt glo. in c. pia, in uer. nomen. de exce in 6. & in c. licet, de ſenten. ex. co. lib 6.

K ¶Sicut. Nunquid nunciatio excommunicationis & talis beneficiorum priuatio poſtea per uiam attentati retractetur appellatione iuſtificata? domini de Rota conc. u. 47. quod non: quia non poteſt dici, quod ſint attentata contra appellationem. retractantur ergo per uiam querelæ, uel alio modo, alias, ſupra eo. præterea, de ſen. ex. li. 6. & c. licet. Bal.

l ¶Valet. Vide ſupra in gl. ſuper uerbo, aiunt; & ſuper uerbo emendari. & ſcias; quòd clau. illa; App. re. non porrigit effectum ſuum contra tertium uenientem ad cauſam iuxta materiam. c. cum ſuper eo, ti. proximo, cum ſimilibus. hoc no. Bart. in l. 1. ff. a qui. ap. no. li. in fi. nec tollit etiam recuſationem. ut ipſe ibi no. & de primo eſt textus in c. ſuper eo, de off. dele. & clau. Appella. re. non tollit facultatem appellandi, ſed operatur quo ad iudicem, a quo ut non teneatur deferre illi, uide bonam glo. in auth. de iudic. in prin. col. 6. & uide l. fi. & ibi Bal & Sali. C. de ſen.

m ¶In glo. hæc ratio. In hac glo. ibi. ff. de ap. l. cum ex cauſa. dic illud non eſſe uerum: ſed dic, ut no. in c. non ſolum, de ap. li. 6. nec illa l. dicit id, ad quod glo. inducit. & uide etiam de dicta l. & contrario in c. uenientes, de iureiuran. item in eadem glo. ibi, in aliis ſententiis, caue: quia ibi incipit So. contra Archi.

n ¶Et non. Imo non poteſt iudex aliquem relegare niſi in terris ſuæ iuriſdictionis, uide in l. relegatorum §. eſt quoddam grauius, & §. ſeq. & ibi Bar. ff. de inter. & rele.

o ¶Infamia. Quaſi infamia afficiat perſonam, & ſequatur ſemper hominem, ſicut lepra leproſum; uide Bar. in l. ex cauſa, in glo. alleg. & in l. 1. C. de ſum. tri. & fide catho. ad ſi. repeti.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi renunciat excommunicatus ab episcopo, si postquã appellauit ad papam, hanc simpliciter ad archiepiscopũ defert, qui tunc audit, accipitur, & de hoc. num. 9. & 10.*

Archiepiscopus si audit appellantem ab episcopo, quo casu possit episcopus appellare, num. 4. & 5.

2 *Appellationi renunciat qui post eam cõparet, corã iudice, à quo.*

De appellationis interpositæ ad papã ab episcopo causarum, nec de eo, quod innouatum est, archiepiscopus cognoscere non potest, nec partibus consentientibus, nu. 4. alioquin processus est nullus, nu. 4. nisi in casu notorij, & num. 5.

Excommunicatus ab episcopo potest per simplicem querelam absolutionem petere ab archiepiscopo.

3 *De eius interesse, remiss.*

4 *Prorogare iurisdictionem clerici non possunt in alium in causa ad papam pertinente sine eius licentia.*

Excommunicatus si appellationi renunciat, habetur ab ecclesia militante pro ligato, licet non sit, uide nu. 9. & 10.

5 *Innouandum nil appellatione pendente quod intelligatur.*

Archiepiscopus notoriè iniustum mandatum episcopi, potest tale denunciare, & nu. 6. & 7. de plano, nu. 8. 17.

6 *Denunciare licet extra iudicium crimina, & quando, & etiam in iudicio, & quando, & cui, & qualiter. & nu. 8. 17.*

In notorio facti & iuris non egemus examinatione, uel testibus, & num. 9.

7 *Appellatio tenet ab indiscreto facto iudicis. item ab iniusto.*

Excõmunicatio an nulla sit ex sola ipsius inspectione cognoscitur.

Indiscretum factum quod, & iniustum quod.

Mandatis quibus sit obtemperandum.

8 *Metropolitanus iurisdictionem habet ex querela subditi episcopi, & quo casu hic.*

Excommunicatum quem iniustè esse, ab episcopo, si declaretur ab archiepiscopo, quid prosit ea declaratio.

9 *Sententiam nullam prosequendo appellationem, & iniustã omittendo appellationem, quis possit dicere, & nu. 10. & 11.*

De ueritate ubi constat, cessare debet omnis malitia, omnis falsitas, omnis scrupulus, & omnis opinio.

11 *Appellationi si renunciare intelligatur excommunicatus ab episcopo coram archiepiscopo procedens, an intelligatur etiam quo ad aduersarium.*

Et quando ei renunciare intelligatur, & etiam grauamini, & nu. 13. 17.

Renunciatio non extenditur de persona ad personam, uel de uno ad aliud.

12 *Ordinarius in quibus casibus possit cognoscere post appellationem interpositam ad papam, & num. 17.*

Sed si, dictio aduersatiua.

13 *Appellationẽ facto prosequi quib9 quis modis declarare uideatur.*

Aduersa pro contrarijs accipiuntur.

Per querelæ propositionem appellationi renunciare quis uidetur, & per appellationis prosecutionem querelæ.

14 *Epilogus, & suffragium glossarum. num. 15.*

Rei iudicatæ exceptio non obstat agenti ex noua causa.

Iudicium soluitur uetante eo, qui iudicare iussit.

Magistratus municipalis si per iniuriam damnum dedit, quibus teneatur actionibus.

Contraria professioni suæ proponens repellitur.

Philosophus non esse dicitur, qui sectatur auaritiam.

Protestatio saluat ius parti, & à præiudicio, ad uer. hæres, & numero 17.

16 *Additio glossarum.*

Contraria allegans in excipiendo auditur.

Coram diuersis super eodem articulo fatigari quis non debet.

Appellationis causa non sufficit esse probabilem, nisi sit & uera, præterquam in casu.

Pro suo actu quis facile iudicat.

Contra sententiam suam quare quis cognoscit per restitutionem, non per appellationem.

De suspitione contra se proposita cur iudex non cognoscat.

De iurisdictione cum dubitatur inter delegatos, itur ad arbitros: secus si inter iudicem, & partem, & ratio.

Inferior cognoscere non potest de translatione iurisdictionis ad superiorem, & num. 17.

17 *Litis contestationem inducit simplex responsio petitionis, eam an impediat protestatio.*

CAPVT LIIII.

1 SOlicitudinem. Casus. Si excõmunicatus † ab episcopo postquàm appellauit ad papã, hanc causam simpliciter ad archiepiscopum deferat, appellationi renunciat, & archiepiscopus causam audiet. Sed si protestatur contrarium, archiepiscopus non cognoscet: quod si faceret, episcopus poterit appellare. Et communis diuisio. secunda

2 ibi, nos igitur [*Contumacem*] quia† postea corã ipso noluit comparere, & caute hoc faciebar, dummodò iuste appellasset. sup. de offi. dele. gratum, in fi. cum suis concor. [*Qui*] scilicet appellans [*Ad eum statum*] sic sup. eo. bonæ. §. fi. Dicit Inn. ꝙ hic non ab archiepiscopo, sed à papa iustè peti poterat absolutio ad cautelam. inf. de senten. excom. per tuas, & quòd sententia pronunciaretur nulla. sup. de offi. dele. cum contingat, & quicquid factum fuerat post appellationẽ cassari, inf. eo. cum causam. ab archiepiscopo etiã potest per simplicem querelam absolutionẽ petere, & procedere, ut legitur, & no. de offi. ordi. ad reprimendã. Sed tunc appellationi renunciat. inf. eo. c. in fi. Sed dic, ut ibi. Et

3 quod hic no. per Host. de † interesse excommunicati, dixi inf. de sen. ex. sacro, super gl. idest ad damna [*Adijciens*] protestando [*Appellationi*] ad nos interiectæ [*De app.*] utrum sit iusta, ar. de ma. & obe. cũ inferioribus, cum concor. sed contra. sup. eo. cõstitutus. §. 1. so. ibi. Host. [*Omnino*] idest aliquo modo, Host. [*De his*] ut de excommunicatione in casu proposito, Inno. [*In quo casu*] scilicet quando non potest cognosci de innouatis, quin cognoscatur de appell. uel respicit casum prędictum, quando excommunicatus conqueritur de excommunicatione iniusta, adiiciẽs, & nihilominus appellationem, quam fecit, intendit prosequi, sed prima præualet, secundum Host. [*Præsumeret*] partibus

4 † inuitis: aliàs contra. sup. eo. constitutus, & c. directæ, Host. quærit ergo, quid si partes, scilicet episcopus, & appellans cõsentiant, quòd archiepiscopus etiam de appellatione, & ipsius iuribus cognoscat? & uidetur quòd tunc possit cognoscere, arg. eius, quod nota. de offi. dele. P. & G. & c. de causis, de arbi. cum tempore.

a Sed cõtra, quia in hoc casu solus papa iudex est. ergo partes cum sint clerici, non possunt hanc iurisdictionem in alium sine ipsius licentia prorogare, de foro competen. significasti. unde secundum eum duo satis notabilia hic dicuntur, quòd episcopus potest appellare. secundum, ꝙ & si non appellet, processus archiepiscopi nullus est tanquã à nõ suo iudice factus, de iudi. at si clerici, cum nec de hoc cognoscere possit, ut præcedit. per quæ dicit patere, quòd si excommunicatus post appellationem appellationi renunciat tacitè, uel expressè, licet in ueritate nõ sit ligatus, ecclesia tamen militans habebit illum pro ligato, qđ dic, ut inf. de senten. excom. licet, lib. 6. [*Eius*] tantũ [*Appellatione*] dubia: de notoria statim submittit [*Contra ipsum*]

5 no. quomodo † intelligitur, quòd dicitur appellatione pendente nihil innouari debere: quia potest is, à quo appellatum est, comedere, bibere, uendere, emere, & similia facere, quæ non retractantur, sed illa tantum, quæ contingunt appellationem, ut supra, & fiunt contra ipsam, ut hic; ad idem. supra de elec. cum nobis olim, in principi. & de hoc, supra eo. consuluit 2. in fine Hostien. [*Si uerò notorium*] nou per pro-

batlones receptas ab archiepiſcopo, cum nec de hoc cognoſcere debeat quantum ad appellationem. Sed quãdo extra iudicium ei de hoc liquere poteſt, cum mãdatum factum ſit certum, & manifeſtum eſt illud eſſe iniquum & tale, à quo potuit licitè appellari, inf. e. t. in fi. hoc etiam licuit archiepiſcopo, & ſi mandatum non eſſet ita notorie iniuſtum, dummodò eſſet ita manifeſtum, quòd probari poſſet. Iſte enim archiepiſcopus non gerebat uicẽ iudicis, ſed potius denunciatoris. fi. ſup. de elect. uenerabilem. §. obiectioni, &

6 extra† iudicium bene licet denũciare & notificare crimina alterius, dummodo talia ſint, quæ probari poſ-
b ſunt[b]. hoc enim potius eſt denuncianti ad meritum, quàm ad pœnam. 6. q. 1. c. 1. & 2. & ff. ad Sil. l. lege, 1. reſponſo. C. de epiſ. & cleri. nulli. §. fi. ff. de peti. hære. Itẽ ueniunt. §. à quo, ff. de iureiu. cum, qui. 1. reſponſo. Et dicimus hanc denunciationem licitam, & non tantũ coram iudice, ſed etiam alibi faciendam, dummodò ex cauſa fiat, ſicut erat hic, ſcilicet ne iniuſtè excõmunicatus uitetur, uel auxilium amicorum perdat. ſi verò archiepiſcopus, uel quicunq; alius crimen epiſcopi, uel cuiuſcunque alterius etiam uerum ſine cauſa ad ipſum tantum infamandum denũciaret, peccaret, & pœna dignus eſſet, ar. C. de poſtula. quiſquis. §. 1. & 6. q. 1. ex merito, & ca. deteriores, & patet in eo, quod no. ſup. de reſti. ſpolia. dilectorum. & idem eſt, ſi denũciet crimen alterius, quod nullatenus probari poteſt. 6. q. 2. c. 1. & 2. quòd ſi archiepiſcopus, uel quiuis alius quaſi iudex uellet excommunicationis ſententiã denunciare iniuſtam, uel nullam, uel cogere ſubditos ad communicandum excommunicato quaſi nõ excommunicato, hoc nullo modo liceret niſi partibus præſentibus, & iure obſeruato. Et eſt ratio diuerſitatis iſtorum duorum caſuum: quia in primo locuti ſumus de denunciatione extraiudiciali, quæ fieri poteſt non ſolum in iudicio, ſed & extra. In ſecundo uerò de denunciatione iudiciaria, quæ non debet fieri ſine aliqua cauſæ cognitione. 2. q. 1. c. 1. & 2. ſecundum Inno. ſed Hoſtien. intelligit, quod loquitur de notorio facti & iuris, in quo non egemus examinatione, uel teſtibus, ut legitur, & no. ſup. de fil. presb. quoniam, §. fi. & eo. peruenit. 2

7 [*Indiſcretum*] factum† per epiſcopum, à quo pars appellauit. & ideo certum eſt appellationẽ tenere. & per conſequens excommunicationem nullam eſſe, quod ex ſola inſpectione ipſius ſciri poteſt. ſup. de offi. dele. cum contingat, & ſupra de reſer. cum contingat. §. ſi uero ex literarum inſpectione. de elec. uenerabilem. §. obiectioni, uer. exercuit, & §. eos igitur, uer. ſunt enim notoria, ſecundum Inn. puta præcipiebat, ſecundum Hoſt. quòd non comederet uſque ad decem dies, uel quòd committeret ſe alicui periculo, de quo nõ eſt uerisimile, quòd euadere poſſet, uel aliquid, quod non pertinebat ad officium impetran-
c tis. ff. de re. iu. factum à iudice, & eo. tit. ea, quæ fiunt[c], lib. 6. Quibus autem mandatis obtemperandum ſit, dic ut plene not. ſup. de temp. ordi. ad aures. §. 1. & per hoc, quod hic dicitur, patet, quòd ubi mandatum epiſcopi ita notorium eſt, poteſt archiepiſcopus denunciare excommunicatum nõ fuiſſe ligatum, dato etiã quòd appellationi ſuæ renunciauerit, ut patet, inf. §. 1. ſecundum Hoſt. [*Iniuſtum*] exemplum, ſupra de tranſla. c. 2. ad fin. de tem. ordi. dilectus [*Non tenebatur*] quia erroneum, de exceſsibus præla. cum ad quorundam, & c. dilectus. unde illud anullaret ſententiam, ſi exprime-
8 retur in illa, de ſenten. excom. per tuas [*Poteſt† archiepiſcopus*] iſte eſt unus caſus, quo metropoli. iuriſdictionem habet, & iſte, & alii plures no. de offi. ord. paſtoralis [*Declarare*] contra, infra de ſenten. excomm. per tuas. ſi. c. proxi. Dicit Inno. quòd non credit hanc declarationem intantum ualere, quod alii ſibi debeant communicare: ualet tamen quantum ad hoc, ut hi, qui ei præſtant auxilium, uel conſilium, quòd appellationem ſuam proſequãtur, non intelliguntur inci-
d dere in canonẽ maioris excommunicationis[d]. Item ualet, ut per hoc excommunicator à multis increpatus emendet, quod male fecit ipſum excommunicatum abſoluendo. ſed Hoſtien. dicit tenendum, quod dicam hic ſuper gloſſ. & intellige ſecundum Hoſtien. declarare non diffiniendo, ſed de plano]. hoc dicit, quia large etiam qui diffinit, declarat. ff. de rei uendi. & ex diuerſo. §. 1. ff. ſi ſerui. uen. ſicuti. §. ſed ſi quęritur [*Quæſtionem*] non proteſtando] de appellatio. quòd illi non renunciet, ſecundum Innocen. & Hoſtien. & cõquerendo de iniuſta excommunicatione, non de nulla: quo caſu nullus poteſt abſolutionem impedi-
e re, infra de ſent. ex. ſacro[e], ſecundum Innocen. ſecun-
9 dum quem† eandem ſententiam excommunicatus poteſt dicere nullam proſequendo appellationem. & iniuſtam omittendo proſequi appellationem. Dicit Hoſtien. quòd talis, qui ſuper iniuſta ſententia contra epiſcopum coram archiepiſcopo conqueritur, renunciat appellationi, & proſecutioni. unde ex app. ſe iuuare non poteſt. 7. q. 1. quàm periculoſum. C. de rebus cre. ſi quis iuſiurandum, poſt prin. C. de condi. inſertis. l. pen. ante finem, de regula. ſtatuimus, cum ſuis concor. ex quo poterit contingere, quod excommunicatus uerè non ligatus, ut uere ligatus uitabitur, quod dic, ut inf. de ſent. excom. licet, lib. 6. per quod patet, ꝙ renuncians appellationi proſequitur etiam nullitatẽ ſententię: tamen eſt notorium mandatum iniuſtum, & ſic appellationem legitimam, & per conſequens illum non ligatum, ex quo hæc ſunt notoria, & examinatione non indigent, nec aliqua ex his partes diffitentur, poteſt archiepiſcopus ex officio ſuo declara-
10 re, ut ſup. proxi. reſpon. Ex quo† enim de ueritate ſic euidenter cõſtat, debet ceſſare omnis malitia, omnis falſitas, omnis ſcrupulus, omnis opinio, & ueritas prę ualere, ut patet qui fil. ſint leg. per tuas, de pur. uul. c. 2. ſecundum Hoſt. [*De cauſa*] excommunicationis, an ſit
11 iuſta, uel non [*Renunciare*] quoad† epiſcopum, nõ quo ad aduerſarium, contra quem bene poterit appellationem proſequi, non ob. tali renun. de of. dele. gratũ. licet enim uideatur appellationi renunciaſſe quantũ ad excõicationẽ, non tamen quantũ ad partẽ, vel quãtum ad grauamẽ ſibi illatũ, & proſecutionẽ illius, propter quod appellauit. Eſto etiam, ꝙ poſt grauamen ante lapſum, decẽ dierum cõputandorum à tempore grauaminis illati teſtes produxerit coram iudice, qui gra-
f uauit[f], cum cuiq; grauato, inf. decẽ dies liceat appellare. ſup. de ele. cũ dilecti. §. fi. de teſti. ſignificauerunt. ſup. tit. 1. quod ad conſultationem. quę uidetur etiam contra. ſed ibi quaſi expreſsè renunciauit, uel acquieuit ſententiæ: hic non: Poteſt etiam quis errorem ſuũ ante ſententiam reuocare, ſed non poſt. C. de iuris, & fac. igno. l. error. tamen ſi appellauit à grauamine, & poſtea renunciat appellationi tacitè, uel expreſsè, renũciare videtur & grauamini. unde nõ uidetur, ꝙ etiã inf. 10. dies poſsit ab eodẽ grauamine appellare, ne redeat ad id, cui ſemel renũciauit, & ne leges fiant ludibrio. ſup. eo. cũ ſit. 1. rñ. licet aliqui cõtradicãt ſm Inn. & Hoſt. dicit ſe clare non intelligere hanc gl. inducit autẽ ad prin. ipſius, quo dicitur, ꝙ renũciaſſe uidetur quò ad epiſcopum, non quò ad aduerſarium: quia diuerſæ ſunt perſonę, & ad aliud agitur contra unum, quàm contra aliud. unde renunciatio cum uno non ualet quo ad aliud, ſicut nec proceſſus, uel ſententia. ff. de pactis ſi unus. §. ante omnia, ff. de excep. rei iudi. cum quęritur, & duabus. ll. ſequentibus, & quod legitur, & no. de teſtibus, ueniens. 2. & cap. cum cauſa. Sed Hoſt. dicit, ꝙ nõ uidet, ꝙ hoc ſtare poſsit, & hoc propter cõ-

nexi-

nexitatem.unde putat contrarium.remittit,supra t.t. cum super. Quid enim si episcopus absoluat post talem renunciationem ad mãdatum archiepiscopi, & demũ citet episcopus partes,& nolit in principali procedere, nunquid licebit appellanti excipere cõtra episcopum,ne procedat propter appellationem,cui etiã secundum Inn.quo ad episcopum renũciauit? oportet fateri ꝙ non:per consequẽs ergo procedet episcopus in principali, non obstante tali appellatione,secũ

12 dum Host.[*Videatur*] no.†casus,quibus etiam post appel.ad papam interpositã ordinarius cognoscit, quãdo hoc ignorat, supra e.si duobus.qnando is, qui appellauit,expresse renunciat,supra e.directè,vel tacitè, ut hic supra e. ad hoc.3.ita tamen, ꝙ de appellatione ad papã interiecta se non intromittat,ut §.[*Sed si*]hæc aduersatiua demõstrat aperte,quod uer.§.proxi.loqtur,qñ nõ fit protestatio & ꝙ in uer.isto ꝓtestatio impedit processum archiepiscopi:alias dixisset,Etiã si.&

13 uide quod dicam in fine[*Vel facto*]putat nunciũ mittendo, uel in propria persona prosequendo appellationem,& hoc per procuratorem petendo.Host.[*Aduersa*]i.contraria : quia proponẽdo querelam uidetur appellationem excludere,& protestando appellationem uidetur querelæ renunciare. Item quia per modum querelæ potest dicere sententiã iniustã, sed non nullam : per modũ appellationis potest dicere nullã, non iniustam. Item per modũ querelæ dicit archiepiscopum iudicẽ. per protestationem uero appellationis illum excludit. apparet ergo contrarietas ex prædictis quatuor, secundum Inn. [*Audiendus*] per archiepiscopum super querela, quã deponit de episcopo, qui ipsum excommunicauit, Inno.& hæc est uera lectura,non illa.si dicas istum nõ audiendum super eo, quod protestatur,quasi ea non ob.procedat archiepiscopus. & hoc denotat aduersatiua, Sed si, ut ibi dixi

14 ¶Glo.2.respondet per quæstiones, quæ fiunt &c. soluit,arguit,& signat contrarium. ¶*Glo. sed quare*] quærit,& soluit,& signat contrarium,& soluit, obiicit,& soluit. ¶*Glo. sed nunquid*] quærit,& soluit. ¶Vlti.notat, alle.5.iura, alle.tria in contrariũ. Item arguit, alle.de-

15 cre.cum.M.alle.6.iura in contrariũ. ¶*In* † *glo. 2. ibi, eadem*] agenti & ex noua causa non obstat exceptio rei iudi. ¶*In glo.3.ibi,iudicium*] sequitur,& soluitur,& uetatè eo.q indicare iussit. ¶*In antepe.ibi,magistratus*] si magistratus municipalis per iniuriam damnũ dedit, tenetur Aquilia, tenetur etiam actione, quod me.causa,ut in l.sequen ¶*In glo.penul.ibi,si quis*] de foro compe. postulasti, super glossa sequen.[*& ibi.l.i.*] uide de consti.cum accessissent,super gl.penul. ¶*In ult.ibi.professio*] sequitur, & desiderium tuum inter se discrepãt. nam cum philosophum te proponas, uinceris auaritiæ cecitate. & loquitur de illo qui nolebat patrimonialia munera soluere[*& ibi, sed nec impuberis*] uide de or.cog.c.r.super.1.gl.[*& ibi.si renditione*]uide de lit.cõte.c.uno,super.1.glo. [*& ibi.si hæredes*]sequitur,qui ueneni causam prosequitur res hæreditatis urgẽtes ordinare, saluis probationum iudiciis,non prohibetur, [*& ibi , pro hærede*] protestatur hæres, qui aliquid gerit, se id,non facere animo hæredis,sed pietatis,uel custodiæ causa, uel pro suo. ¶*In glo.2.in fi.*] respicit textum, nõ proximam, alle. & illud speciale, & ratio ibi patet. ¶*In glo.3.in fi.*]regulare est,infra de reg.iur.accessoriũ, lib.6. ¶*In glo. sed quare*] ibi , post illam appellationem, sup.& sic propter illam appellationem , quam impugnat,non potest resistere processui metropolitani,ad hoc,infra de re.iu.ex eo.lib.6.Sed dic,ꝙ regulariter in excipiendo auditur allegans contraria , quod dic, ut infra de reg. iur. nullus pluribus, li.6.uel non fatetur, appellationem legitimam,sed dicit cognitionem huius esse iudicis,ad quem appellatũ est, quasi super eodem articulo coram diuersis non debeat fatigari, de rescriptis,ex tenore[*& ibi,quia si probabilis*] & uera,uel per ap.iudicẽ approbata , aliter sola probabilitas causæ non sufficit,nisi in casu, infra de elc.si postquã,li.6. [*& ibi,suspectus*] ꝙ de facili iudicaret pro actu suo contra appellationem,reddebat Io.& aliam rationẽ:quia si ipse iudex,causam appellationis cognosceret, ꝙ esset iudicis officium ad quem appellatum est, & ibi, ideo ipse iudex. est etiam similis ratio, quare cognoscit de restitutione contra suam sententiam , & non de ap.& de hoc in spe.2.parte.de resti.in integ.§.uidẽdum, post medium [*& ibi, sed cum dubitatur*]inter iudicem & partem, secus si inter diuersos delegatos: quia tunc interdum,recurritur ad arbitros,supra de rescriptis, pastoralis[*& in fi.*] Dixit Ho.cum de iurisdictione agitur, cognoscit de illa: quia redditur in inuitum ff.de uer.ob.inter stipu.§.1.Sed in appellatione agitur de iurisdictionis exemptione[*& ibi,superiorem translatio nem*] de qua suspectus inferior non cognoscit.21. dist. inferior,supra e.ad hæc. So.non placet, infra de priui. cum person.e,li.6.¶*In gl sed nunquid superiore*] Dicit Ho. ꝙ hoc haberet locum in dubiis,& quando assumeret partes iudicis cognitoris , vt supra proxi.respon.quãdo uero notorium est, appellationem esse legitimã, metropolitanus non contentiose cognoscendo declarare potest,sententiam fuisse nullam,& per consequens excommunicatum nõ fuisse ligatum , ex quo apparet euidenter , appellationem ipsius tenuisse, de of.dele.cum contingat. ¶*In glo.ult.ibi,auditis*] & 45.di. disciplina,& qđ ibi no.in in ult.gl. [*& ibi,li.conte.*] Idẽ arguunt Io.Vin.Phi.& Hosti.sed meo iudicio, potius sumitur hic cõtrarium: quia petitio coram archiepiscopo simpliciter facta inducit renunciationẽ appellationis, quem effectum renunciationis impedit protestatio, sic responsio petitionis simpliciter facta inducit contestationem;quem effectũ contestationis impediat protestatio. Sed prædicti arguẽtes ponderauerunt non casum sed corticem literæ,quæ dicit,nõ audiri allegantem contraria, procederet etiã ar.si intelligeres finem,ꝙ iste non sit audiendus super protestatione,quasi illa nõ obstante procedat archiepiscopus Sed illa lectura falsa, ut dixi in textu[*& in fi.*] de hoc

g supra de lit.contest.c.uno, in & super g glo.1.quæstio uenerabilis est, & incipit quidam protestatus fuit & sic soluit.T.dixit,ꝙ non est facta litis cõte.quia iudex, & aduersarius tacendo uidentur consentire, & idẽ respondebant Accur. & Hug. & de hoc in mercurial, quam potui super regula exceptionem de reg.iur.

ANNOTATIONES.

a ¶Solus papa. Adde , quòd nullus inferior quouis modo potest se intromittere.facit in simili.c. qualiter & quãdo, de accu.& gl.in cle.1.in uerss. omnimodam, de fo.compet.& in cle.ut hi, qui de ætate & qualitate .

b ¶Quæ probari possunt. Adde d. Feli.in capitu. decætero, in fi.eolum.de re iudi.

c ¶Quæ fiunt. Ibi uide Io. And. maxime in secunda parte quæstionis Mercurialis, & in c.ad aures, infra alle. & ad officium iudicis dicitur non pertinere, quando super tali re non habet iurisdictio nem uel quando habet,sed iuris ordine non seruato, uide Io.And. de rest.in inte.c.cum uenisset,super gl.nõ autem, & plenius per d. Pet.de Ancha.in commento.c.ea, quæ fiunt,præalle.in glo.

d ¶Excommunicationis. Excommunicatus potest appellare, & appellati.prosequi,de excep.c.si.multofortius in casu huius.c.quãdo ante excommunicationem appellauit, & sic non uideatur isti fauere actui illicito .

e ¶Sacro.Ibi omnino uide in gl. principalis,& super illa Io. And.& sup.eo.pasto.super gl.hæc ratio.& sup.eo.quæsi. & e.qua fronte.

f ¶Grauauit.Pro hoc facit.inf.eo.interposita.§.fi. & uide glo. quæ incipit,quid si,in e.si a iudice.inf.eo.titu. l.b.6.

g ¶Super.Et ibi uide plures alias remis.& uide Bar. in l.non solum. §.morte.ff.de no,ope.nun.& in decisio.Rotæ concl.18.& protestatio

ſtatio quandoq; ꝓcedit actum contrarium illi, & tunc in his, quæ pendent ex mera uoluntate, actum reddit nullum: aliàs non uide l. qui in aliena, §. fin. & ibi Barto. ff. de acqui. hæred. quandoque actus præcessit protestationem, & tunc actus nõ tollitur, niſi pars acceptet. uide Barto. in prædic. §. morte, uer. ſed quæro ad partes. quandoq; in ipſo actu fit proteſtatio, ut in caſu huius. c. in fin. & tollit actum & ſtat proteſtatio, ut in quæſtione gl. uide Bar. ubi ſupra in prædicto uerſi. & uide ipſum & plenius Bal. & Salt. in l. pacta nouiſſima, C. de pact.

SVMMARIVM.

1 *Per appellationem principale cum ſuis acceſſorijs defertur ad appellationis iudicem.*
Poſt eam interdicti, uel excõicationis lata ſententia non tenens,
Diuiſia capituli.
Domus dei pro hoſpitali iuxta uulgare Gallicorum.
Detractare, quid ſignificet.
Incorrigiblis apparet non deſiſtens à uetitis ſæpe monitus.
Monere, pro requirere.
2 *Monitio ad ſuperiorem pertinet.*
Requiſitio ad inferiorem erga ſuperiorem.
Inferiori nulla conſuetudo rationabilis dare paſſet imperium, uel animaduerſionem in ſuperiorem, niſi interdictum eccleſiæ in eius pœnam.
3 *Subditum ſuum quis poteſt & debet coram ſuperiore repetere, non autem ſibi ius dicere, & nu. 5. ad fi. & num. 8.*
Et quando poſſit repetere, ibid. & quando appellare, nu. 6. 8. & 9.
Dominus aſcriptitium, & uaſallum.
Prætor, uel poteſtas ciuem ſuum.
Creditor autem ſuum debitorem minime.
4 *Recredere hominem, uel pignora quid ſit apud Gallos.*
5 *Appellatio interdum fit non tanquam à iudice, ſed tanquam ab illo, qui poteſt facere quid in iniuriam appellantis, & nu. 10.*
Fieri poteſt etiam ſi alia ſint remedia, ſed non ita iuuantia.
Prouocatio, quæ propriè.
6 *Interdictum relaxari quorum interſit, & num. 5. & quando nullum, num. 15.*
Epiſcopus animarum ſalutem ſui populi, & cleri procurare, pro eis etiam appellare poteſt.
7 *Colonis ſuis, & agricolis dominus agere, & quibus caſibus poſſit, & num. 9.*
Intereſſe mea ubi noſcitur, agere poſſum, ibid.
8 *Vindicare iniuriam ſuam etiam in perſonam ſubditi factam quanda quis auctoritate propria queat, & quibus rationibus, & quo nomine uti debeat, num. 9.*
9 *Nomine alieno ſine mandato quid alteri petere non poſſum nec in ciuilibus, nec in criminalibus.*
Bellum mouere etiam pro ſubditis quando quis poſſit, remiſſ. & ſupra num. 8.
De damnorum ſubditis illatorum refectione, ibid.
10 *Appellatio dicitur iuſta, ſi offerat appellans exhibere iuſtitiam ei, contra quem appellat, & num. 13. & quibus id fiat modis, uide gloſſam hic, & num. 23. §. fin.*
Per appellationem transfert iuriſdictionem ſuam in ſuperiorem.
De ceſſatione à diuinis ubi agatur.
Eſt ſeruanda: celebrans tamen contra eam non fit irregularis.
12 *Officialis archiepiſcopi eſt unum conſiſtorium cum eo, & ideò cognoſcit de appellationibus interpoſitis ad eum.*
13 *Appellationem extraiudicialem quicquid poſtea factum ſit irritatur, etiam non facta inquiſitione cauſæ, & quibus id contingat caſibus.*
14 *Interdicere eccleſiam decano quando prohibitum ſit.*
Interdictum eius quando reuocetur ex ui appellationis.
Interdicti, & excommunicationis ſententia quando teneat etiam poſt appellationem lata, quando ſecus.
Attentata poſt appellationẽ ab excõicatione quãdo reuocentur.
Amotus ab eccleſia nulla cognitione præmiſſa, & ordine iudiciario non ſeruato etiam ſine appellatione reſtituendus eſt.
15 *Sententiæ effectus in diem transfertur aliquando.*
16 *Sententia pura excommunicationis duplex effectus, quorum alter ſuſpendi non poteſt, & ſtatim perficitur; alter non,*
De conditionali remittit.
Excommunicationis denunciatio amplius non ligat, & quo caſu per appellationem ſuſpendatur.
Excommunicatus ante denunciationem reputatur occultus, nec uitatur in publica. Appellans quando uitetur, nu. 19.
Proceſſus dicitur temerarius à non iudice habitus, licet aliàs ſit iuſtus.
17 *Innouari nil poteſt in præiudicium appellationis.*
Appellationi deferre per ſimplicem apoſtolorum dationem uidetur iudex.
Per eam receptam defertur negocium cum acceſſorijs ad ſuperiorẽ.
18 *Ei renunciare quando non liceat.*
19 *Appellationis ſcientia non requiritur ad exceptionem à iuriſdictione iudicis, à quo.*
[2]0 *Excommunicati electio ualet, ſi poſtea nulla pronuncietur excommunicatio, nec peccatur ab electo cõſentiẽdo, nec ab electorib.*
Veritate manifeſta, &c.
21 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. nu. 22.*
Suſpenditur effectus rei, licet non ipſa res, & exempla.
Principalis cauſa cum non ſubſiſtit, nec eam ſequentia.
Appellans tenetur iniuſtam probare ſententiam. §. fin.
23 *Additia gloſſarum.*
Decanorum Franciæ iuriſdictio quæ. §. fi. in glo. 2. & quibus modis ea competat.
24 *Appellatia ſumitur hic pro prouocatione, & ratio.*
Prouocationis proprium.
In officium diuinum perturbantes quæ pœna.
Legitima dicitur appellatio ex uno tantum hic effectu. §. fin.

CAPVT LV.

1 a DIlectis. Caſus. Per appellationem cũ ſuis acceſſorijs[a] ad iudicẽ appellationis defertur: ſententiæ etiã interdicti uel excõicationis poſt eã latæ nõ tenẽt. Et in prima partis narratio. in ſecunda diffinitio ibi: quia uero. quę tria facit. primo diffinit ꝓceſſum decani poſt ap. epi. ſecunda ibi: præterea. ꝓceſſum epi poſt ap. decani. tertia ibi: uerũ. de canonicis q̃ cõieauerant decano [*Procuratore*] contra decanum [*Domus dei*] i. Hoſpital. iuxta uulgare Gallicorũ. Abb. [*Dignoſcitur*] de iure cõi. inf. de reli. dom. de Xenodochiis [*Subtraxerat*] ſi. j. de pęnis tuæ [*Detractabat*] quaſi frequenter ſuper hoc monitus denegabat. & ſic apparebat Incorrigibilis [*propter quòd*] ſ. quia monitus non ſatisfaciebat [*Monuiſſet*] i. requiſiuiſſet ſecundum Hoſt. ſecundum quem imperioſa monitio ſpectat ad ſuperiora, ſed humilis requiſitio ad inferiorem. ſup. de ſup. negl. præla. c. 1. nec
b ulla conſuetudo[b] dare poſſet inferiori quòd imperatet ſuperiori ſuo uel in eum aduerteret. de ma. & obe. cum inferior eum ſuis concor. & uide quod dixi eo. titu. c. 1. in prin. arg. 93. diſt. nulla. 79. diſt. ad hoc, ut enim ibi apparet talis cõſuetudo eſt omnino irrationabilis, & ideo penitus reprobanda, de conſue. cũ inter. & c. fi. bene tamẽ operari cõſuetudo poteſt, ꝙ inferior in pęnã ſuperioris aliquã eccleſiã interdicat; ut hic [*Reſtitueret*] ſatis videbatur iuſta petitio, ſi uerũ erat qđ dicebat decanus. Sed ipſe male proceſſit dicendo ſibi ius: poterat tamen coram cõpetenti iudice repetere clericũ ſuum qui detinebatur, ꝓp qđ impediebat ſibi uel eccleſiæ ſuę impẽdere ſeruitium ad qđ in perſona propria tenebatur, ſic & poteſtas repetit ciuem ſuum ſi ſic detinetur, ꝙ perſonalia munera pſtare nõ poſsit. ff. ad muni. l. de iure. 1. reſpõ C. de decu. generali, li. 6. ſic etiam vẽ, ꝙ dñs poſsit repetere aſcriptũ ſuũ. j. de iudeis, c. 2. & uaſallũ, de iure feudorũ, dummodo ſic detineatur, ꝙ ſeruicia domini facere impediat, creditor autem debitorẽ ſuũ ab alio detẽtum nullo iure poteſt repetere, nullũ. n. ius habet in pſona debitoris, de pigno. c. 2. ſed ſuperioris ſic ſecundũ Inn. qui etiam de his remittit, de ma. & ob. iter quattuor, & facit, qđ

nō

no. de ſen. exc. ſi iudex, in gl. 2. lib. 6. & uide quod dixi, de of. ordi. duo ſimul, in gloſſ. ſed nec [*Retraderet*] alias 4 † recrederet, quæ eſt uera litera, ſm Ho. alludens uulgari Gallicorum, qui homines, uel pignora recredũt, i. relaxando ſub certa cautione fidei ſuæ credunt uſq; ad tempus, infra quod niſi quæſtio, propter quã fuerant detenti, fuerit terminata, debent homines reuerti, uel pignora reduci in recredentium poteſtatẽ [*Iuriſdictionem*] 5 de iure † ſpeciali priuilegij, uel conſuetudinis [*Epiſcopus metuens*] non appellat hic à decano tãquam à iudice, ſed tãquam ab illo, qui iuſte, uel iniuſtè poſsit aliquid facere, quod uergeret in iniuriam epiſcopi, ſicut & fecit, ſicut ſequit. ꝙ poteſt hæc dici potius prouocatio, ꝗ appellatio, ſupra e. cũ ſit. §. ſi uerò, ſecũdum Inn. fiebat autẽ ex interdicto epiſcopo præiudicium. non ob. ſi dicas, ꝙ tunc poterat celebrare, ſupra de of. or. irrefragabili. §. cæterum: quia nec hoc eſt uerum indiſtinctè, ut ibi. quod & ſi eſſet, populus tamen, qui aſtringitur, non ſine rubore epiſcopi tunc abſtineret ab ingreſſu eccleſiæ. nec ob. ꝙ ſuperior inferioris ſententiam relaxet: quia id non facit ſine cauſa, de off. ordi. c. 3. Sed quantuncũq; ſuperior hoc etiã iuſtè faceret: inferiores de facto forſan ꝯrium obſeruarent, qui nec ſemp obediunt, vt hic patet in fine. Itẽ nemo iudex in propria cauſa. C. ne quis in ſua cauſa. l. una. timebat ergo & meritò eps præiudiciũ ſaltem de facto. ad quod cõcor. ff. quod me. cauſa, ad fi. ſm Ho.

6 [*Ac ſuos*] appellat † ergo dñs pro ſuis, de hoc in in ſpe. de appel. §. 1. in fi. [*Eccleſiæ, ac ciuitatis*] nota appellationem non ſolũ ipſi prodeſſe, ſed etiam clero, & populo, quod uerũ eſt in his, quæ ſpectant ad officium epiſcopi, & tangunt clerum, & populum, & in interdicto ciuitatis, ut hic. Intereſt enim cleri, & populi, ut officium habeant, & in fide ea. roborẽtur. ad hoc de ſent. ex. c. fi. li. 6. Intereſt etiam hoc epiſcopi, qui habet hoc prouidere. 10. q. 1. regẽda, & per totum, & tam de his, quàm de animabus habet reddere rationẽ, ſupra de officio archidi. c. 1. & de offi. or. irrefragabili. 1. reſpõ. Ideoq; & epiſcopus in tali caſu ſimili & pro ſe, & pro clero, & populo ſibi cõmiſsis appellare poteſt, ar. ſu7 pra de reſcrip. ueniens. 2. q. 6. non ſolẽt. Plus † dicimus, ꝙ domini, qui iuriſdictionem habent, uel etiam ſine iuriſdictione dominium tãtum uillarum, uel poſſeſſionũ, in quibus coloni habitant, liberè poſſunt agere de dolo ad intereſſe cõtra illos, qui in ſui iniuriam ipſos colonos, quamuis liberos, eis tantum ſubditos colonos moleſtant, uel ſpoliant. etenim certum eſt, æquum eſſe in his omnibus dari domino actionem: & cum alia nõ ſuppetat, ſaltem de dolo dabitur. ff. de dolo. l. 1. & eſt conſiderãdum intereſſe domini in eo, quod ſubditus depauperatus neceſſe habet ei minorem collectam, uel minora ſeruitia facere, quàm cõſueuerit ſecũdum quoſdam: vide quod ſcripſi de probatio. licet, in ul. gl. Sed hoc non placet Inno. quia tale intereſſe eſt extra rẽ. & qui hoc uellet admittere, per nimios circuitus uagaretur. C. de ſen. quæ pro eo, qđ intereſt. l. unica. Alij tamen dicunt hoc intereſſe conſiderandum, ut dictum eſt. uel ſi propter inſultum in uillam, uel domũ, uel poſſeſſionem factũ coloni fugiãt, & poſſeſsio inculta remaneat, & ſterilis fiat, propter quod dominus, qui cõſueuerat de prouentibus poſſeſsionis pcipere. 100. li. modò nõ percipit niſi. 10. & ideò tenetur is, qui inſultum, uel uiolentiã fecit, & & totũ hoc intereſſe in cõdẽnatione ueniet per actionẽ de dolo. Si. n. ille de dolo tenetur, qui hominibus meis ſuadet, ut poſſeſsionẽ meã dimittãt. ff. de dolo, cũ quis, multofortius tenetur ille, q p ſuã uiolentiã, ſiue iniuriã, & moleſtiã ipſos hoĩes exire cõpulit de poſſeſsione mea, cũ & talia uix aut nũquã poſsint fieri ſine dolo. ff. de adul. l. pe. ff. de ui publica. l. qui tute.

& l. q dolo, ff. de ſicariis, qui cædere. Poteſt & hoc dici, ꝙ contra illũ, qui turbat cultorẽ agri mei, uel colonos meos, dat mihi utile interdictũ. Vti poſsidetis & etiã actio iniuriarũ, ſi in iniuriã meã factũ ſit, ar. ff. de ui & ui ar. uim facit. ff. de act. emp. & uen. qui pendente. ff. depoſiti. l. 1. §. ſi quis tabulas. De furto autẽ eis facto non poteſt dñs agere. ſibi. n. imputent ſubditi, qui res ſuas non bene cuſtodierunt. ſed ſi maiori ui non reſiſtit, nõ ſunt in culpa: quia nec illud facere poſſũt. ff. locati. ſi merces. §. uis maior. & eodem modo ſi nõ ſit factũ in iniuriã dñi, ſed propter ſpeciale odiũ ſubditi. non agit dominus de iniuria: poteſt tamen agere

8 ad intereſſe ſuum. ¶ Sed † & ſi in iniuriam domini fac ctum ſit, non licet ipſi dño auctoritate propria iniuriã uindicare, ſed per iudicẽ debet petere ſibi ſatisfieri, propoſita actione iniuriarum. ff. de iudi. priua. l. pe. hoc autem dubium non eſt ſm Inno. ꝙ ſi ille, cuius ſubeſt iuriſdictioni is, qui ſubditum meum læſit, ad requiſitionem meã ipſi ſubdito meo ſatisfieri renuit, uel negligit. ego contra eũ licitè bellum indico. 22. q. 2. dixit. & idem dixi de foro compe. poſtulaſti, in glo. d priuationis. & uide quod dixi de treu. & pa. c. 1.[d] & qđ dicam de iniu. & dam. dato. & ſi pignorationes, ſuper glo. pro credito. & plenius in Mercur. ſuper regula, non debet aliquid, de regu. iuris, lib. 6. & etiam ſecundum quoſdam ſingulos ſubditos domini iniuriantis capere, & ab eis ſatisfactionem exigere poſſum, ex quo contra dominum iniuriantis licitè bellum moueo, in quo ſingulorum bona deſtruo: quare non multo fortius ſingulos capere potero, & cogere ad 9 ſatisfaciẽdum. ¶ Sed † & illud indubitatum eſt, ꝙ ego dominus in iudicio non poſſum petere nomine ſubditi, ut ei ſatisfiat, cum nec iſtud mea principaliter interſit, nec ſuus ſim procura. hoc patet de priui. auctoritate, in fin. lib. 6. alioquin eadem ratione poſſem ius ſuum remittere, & ei renunciare, quod dicere eſt e abſurdum[e]. In publicis autem iudiciis, ubi criminaliter agitur, omnes admittuntur principaliter accuſando. nam per procuratorẽ hoc expediri non poſſunt. ff. de pub. iudi. l. penul. §. ad crimen, ſecundum Inno. cuius eſt mens totius huius glo. De bello autem mouendo dic, ut no. ſ. de iureiur. ſicut [*& infra*] de remiſſione damnorũ ſubditis illatorũ dic, ut no. in ſum. de pœni. §. fin. ſub uer. ſed pone. ꝙ guerra ſuis, ſecundum

10 Ho. [*Appellauit*] primo offerens † diuerſos modos decano ad iuſticiam eius. quod petebat, infra uer. quia uero. quę cauſa erat probabilis & uerisimilis, & ſic appellatio iuſta, ſecundũ Inn. Dicit Hoſt. ꝙ incautè fecit eps ſic appellando: quia per hoc totã iuriſdictionem ſuã quo ad hunc articulum tranſtulit in metropolitanum. cautius ergo feciſſet relaxãdo interdictum, ſed forte motus fuit: quia de facto non obedirent ſibi ſed decano, ut dixi ſuper uerſi. metuens [*Ceſſaretur*] de his 11 † ceſſationibus dic hodie, ut infra de officio or. ſi canonici, & c. quamuis, li. 6. Dicunt autem Inn. & Hoſt. & in decre. Irrefragabili, de off. ord. vt ibi ſcripſi ſuper uer. manifeſta, ꝙ licet talis ceſſatio ſit ſeruanda, tamẽ cum hæc non ſit uera ſententia interdicti, ſed tẽporalis ceſſatio a diuinis, celebrans contra illam irregularis nõ eſſet, ad hoc. de ſen. ex. is qui, li. 6. & de hoc in p̃. decre. ſi canonici, in gl. & uide quod dicam ſuper ca. & caueant religioſi à pœna decre. Clemen. de ſen. ex. cap. 1. [*Præfixo*] forſan ab appellante, ſupra co. perſonas, uel iudice appellationis [*Officiali*] qui eſt unũ conſiſtorium cum archiepiſcopo, & ideo de appellationibus ad archiepiſcopum interpoſitis cognoſcit, infr. eo. Romana, lib. 6. Hoſti [*Allegans*] & malè, Innocen. [*Emiſit*] cui appellationi officialis detulit, & apoſtolos tradidit. Sed poſtea horum, ut uidetur, oblitus, proceſſit, ut ſequitur. ſed Innocen. qui dicit, quòd deca-

nus potuit appellare sine assignatione causæ, allc. de of. dele. super qō. §. nos autem [*& infra*] hic deciditur, ꝙ decanus nihilominus faciebat supradictū interdictum seruari, propter quod eps excōicauit illū, & archieps denunciauit illū uitandū. Sed canonici nihilominus cōicarunt ei, de ap cōfidentes. de his omnibus iudicatur. Infra [*Quia uerò*] hic incipit sententia Inn. [*In-*
13 *stitiam† exhibere*] hic fuit appell. extraiudicialis facta ex probabili & uerisimili causa, propter quod nulla etiā facta inquisitione de ipsius ueritate, & interdictum, & quicquid postea factum est, irritum nunciatur. sic. sup. c. bonæ, & c. ad audientiam, ubi de hoc. unde notandū est ſm Inn. ꝙ licet aliàs nō prosit appellatio facta extra iudicium nisi causæ ueritate probata, ut no. sup. de elec. cum dilecti: tamen ubi ex probabili & uerisimili causa appellatur. i. ex causa approbata à iure scripto, uel consuetudinario, hoc ipso dicitur constare de ueritate causæ, ꝙ contrariū nō probatur, ut hic.
14 iure autem prohibitum† est, quòd decanus nō possit interdicere ecclesiam in grauamen, uel præiudicium epi, siue contra epm nisi ex manifesta cā, sup. de offi. ord. irrefragabili. §. pen. decanus nullam causam probabilem probabat, & ideo interdictum suū irritatur. fatemur tamen, ꝙ si decanus probasset, ꝙ manifesta fuit causa tpe illo, quo tulit interdictū, licet illa esset cōtra ius cōe, sed tamē competebat de cōsuetudine, seu priuilegio speciali, in hoc casu non fuisset reuocatum interdictū. ꝙ si tunc, qn̄ fuit lata sententia interdicti causa manifesta non erat, sed tamen in ueritate iusta causa suberat interdicendi, in hoc casu esset sententia sine grauamine relaxanda, & interdicens puniendus, sicut & in excōmunicationis sententia obseruat, ut patet in eo, quod le. & no. inf. de sen. ex. sacro. 1. rñ. Si autem ex causa uerisimili, & à iure approbata talis daretur sentētia, excōicatus ex multis causis ante sententiam allegatis, quas etiā corā excōicatore offeret se probaturum, propter quas diceret hanc sniām nō esse dandā, & ideo appellaret: tamē snīa hoc non obstante lata teneret. & si sic interdictus, uel excōicatus repulsa examinatione, siue cognitione exceptionum suarū propter id dicit se iniuste ligatū, ut sup. eo. ad audientiam: respōdemus illud locum habere, nisi post ap. fertur snīa ex cā non probabili & uerisimili. i. a iu-
f re scripto, uel cōsuetudinario nō approbata f. sed ubi fertur ex causa probabili, ut præmissum est, tūc oīno tenet sentētia, & si non probetur ueritas causæ. & ſm hoc dices, ꝙ speciale est in sententia excōis, uel interdicti etiā extra iudiciū lata ꝙ non tenet, si post appellationē ex causis legitimis interpositam lata est, & si nō probetur ueritas causarū ꝯ id quod no. inf. de his, quæ fiūt à maiori par. ca. c. 1. & est ratio, qa nunq̄ debet quis excōicari sine causa, quæ probāda est. 2. q. 1. nemo. uel dic. sup. eo. ad audiētiā, probauit appellans verā causam appellationis, & ideo quicquid attentatum est contra app. legitimā reuocatur: secus est, quā do ex causa probabili & uerisimili fertur excōicatio-
g nis snīa. tūc. n. non potest imputari iudici. imo cōmēdādus est pro eo, ꝙ falsas exceptiones nō admisit cōtra præsumptionē iuris, & cōtra ueritatē. uel dic ꝙ ibi non loquitur de sen. ex c. sed de diffinitiua, per quam iudex amouerat ab ecclesia presbiterū appellātē nulla cognitione præmissa, & ordine iudiciario non seruato, in quo casu certū est, ꝙ siue appellatū fuerit, siue nō, restituēdus est sic remotus, Inn. all. ad hoc Host. de restit. spo. conquerente [*Post appel. legitime*] sic est in an. sed nisi suppleas hic. interpositam, deberet dicere,
15 Legitimam [*Cuius† effectum*] puta dicendo, nisi usq; ad decem dies dimiseritis sacerdotem, ex tūc seruetur interdictum. uel hoc dixit, quia interdixit, quamdiu præsens esset episcopus in ciuitate. & ita cū sentētia nōdū

secum traxerit executionē, ab ea licitè poterit appellari, dum tamen à tempore sententiæ & scientiæ non fluxerint decē dies, s̄. titu. 1. quod ad consultationem. & sic non est contra. sup. eo. ad hæc quoniam, & c. pastoralis. uel dic melius, ꝙ episcopus ante hoc interdictum ex causis probabilibus & uerisimilibus appellauerat. unde decani interdictum postea latum fuit nullum. nec habere potuit effectum, secundum Inn. Di-
16 cit Host. ꝙ† duo sunt effectus sententiæ. unus, quo ligatur anima, qui perficitur in prolatione facta etiam in absentem. sup. eo. cum sit, in fin. & de hoc, de rebus ecclesię non alienandis, si quis. & iste suspendi nō potest. sententia pure lata, nec denūciatio amplius ligat. sup. eo. pastoralis. In conditionali, de hoc sup. eo. præterea. 2. Secundus effectus est, quo separatur à cōione hominū. 11. q. 3. nihil. sup. de exce. a nobis. & iste in denunciatione perficitur. nam ante denunciationē reputatur occultus, nec uitatur in publico, inf. de sent. excom. cum non ab homine. 1. respon. & posset ignorantia tūc allegari ex parte participantis, & etiam excommunicati. & de tali effectu denūciationis potest hic loqui, per quem uenitur ad effectum sentētiæ seruandæ. tamen quando ignorans sententiā in se latam appellat. suspenditur denunciatio secūdum eum, qui
h remittit etiam. sup. eo. pastoralis h, ad fi. [*Temerarium*] licet ipsum pronūciatum in se sit iustum, quod patet, quia papa idem pronūciat: fuit tamē temeritas, quia pronuncians iudex non erat [*Interpositam*] per decanū
17 [*Innouari*] in † præiudicium appellationis. de hoc sup. c. prox. [*Apostolos*] dimissorios: secus, si refutatorios, j. c. 1. lib. 6. dicit Abb. ꝙ simpliciter dādo uidetur deserere [*Post appel. interpositam*] ab officiali, Inn. & ab eo receptam, & hoc ponderat hæc litera secūdum Host. [*Viribus caruisse*] nam per primam appellationem delata fuit causa principalis ad metropol. Secunda uerò appellatio interposita ab officiali & ab ipso recepta cognitionem principalis & accessorij transtulit in papā. quamuis ergo iusta esset causa excommunicandi; ille tamen non erat iudex. & sic non ob. quod opponitur, ꝙ ex quo sentētia interdicti per decanum lata nō tenuit, ergo impedire nō potuit excōicationē latam per epm in ipsum decanum, uel alios turbantes diuinum officium. ad quod dicit Inn. hoc ideo, qa negocium omnium interdictorum fuit gradatim primò ad archiepm, secundo ad papam deuolutum, ut præ-
18 dixi. Sed dices, non ne† licuit episcopo suæ appellationi renunciare. C. eo. si quis libellos? respondet Inn. id uerum, si non fuisset illā corā archiepiscopo prosecutus: sed ex quo prosecutus fuit eam coram illo, & decanus ab archiepiscopo appellauit ad papam, non licuit postmodum episcopo in præiudicium partis, & in elusionem sedis apo. renunciare ap. quæ tenebat, quod ex eo patet, quia cassat, quicquid post ap. decani archiepiscopus attentauit secundū ipsum. & Ho. dicit hoc probari in eo, quod l. & no. s̄. c. prox. post prin. & uer. nos igitur, & supra eo. si duobus [*Innotuerat*] q.
19 d. secus, si † ignorasset, supra e. si duobus. dic ut ibi, secundum Hosti. Sed Inno. sup. maxime. Idem enim esset secundum ipsum, si de app. nil innotuisset archiepiscopo, cum per ipsam etiam in eius absentia factā appellans fuerit exemptus ab ipsius iurisdictione, ar. supra c. pastoralis. 2. questio, 6. biduum, all. Ho. de offi. dele. pastoralis. §. preterea. uide quod dicam, inf. eo. interposita, in gl. cora iudice, ad fi. [*Cōicauit*] sed contra, quia talis, licet appellauerit, uitandus est. inf. de sent. excō. per tuas, uer. nos igitur, Dicit Host. illud uerum in iudiciis, excepto articulo, de quo agitur, extra iudicium non, & in diuinis non uitatur, ut hic, & de sent.
20 excom. solet, lib. 6. [*Inculpabiles*] & si† etiam sic excommunicatus eligatur interim, & postmodum pronun-

cictur

cietur excommunicatio nulla, ualebit electio quandoq;, arg. hic, quia ueritate manifesta &c. 8. di. ueritatem. Quidam tamen dicunt, ꝙ talẽ eligentes peccant. sed dicit Inn. ꝙ non uidet causam, quia eligendo nõ communicant ei, quod esset peccatũ, sup. quod me. causa, lactis. sed & talis electus consentiendo non peccat, quia non tenetur se gerere pro excommunicato, sed contra inf. de sen. exc. per tuas. Inn. hic dicit, ꝙ hic constabat sententiam non tenere. tu dic ut sup. gl. pro

21 xi. ¶ Prima†gl. quærit, arguit pro, soluit contrarium. ¶ Secunda gl. respondet per contrarium. ¶ Quinta gl. in fi. soluit contrarium. ¶ *Glo. sed non uidetur*] obiicit, & soluit. demum tractat, an purum interdictum suspendi posit, & quid si interim appelletur. ¶ Pe. & ult. gl.

22 respõdet per duas obiectiones, & solutiones. ¶ *In†glo. 1. ibi. l. ulti.*] ibi ut instrumẽti falsitate subducta debitor caperetur. ¶ *In gl. sed non uidetur, ibi, si quis tamen ita*] fit institutio cõditionalis per hoc uerbum, is ex fratribus meis, qui Seiam uxorem duxerit, sit hæres [*& ibi, sine autem*] animo donandi accepto tuli, quod debebat uxor, si in eandem uoluntatem perseuero usq; ad mortem, aliàs non [*& ibi, sed si manente*] uide de offi. dele. P. & G. in fi. [*& ibi, cum alijs*] est. l. pen. & uide de sent. exc. duobus, super 1. gl. ¶ *In glo. antepen. ibi. l. 2.*] uide de iudi. intelleximus, super 1. gl. [*& ibi, cum principalis*] sequitur, causa non consistit, plerunq;, nec ea, quæ sequuntur, locum habent. ¶ *In ulti. glo. ibi, minor. 25. in fine*] si præses minorem pronunciat maiorem, & curator hoc cre-

23 dens, cessauit, non tenetur, licet ille sit minor. ¶ *In†gl. 1. ibi, ut fama*] & c. si clericos, lib. 6. [*& ibi. c. 2.*] & 5. q. 1. quidam, Inn. puto, ꝙ inducat quod ibi dicit textus, teneri ad disciplinam. sed non dicit per quem [*& ibi, non credo*] idem & Inn. [*& ibi, uerbo*] scilicet quasi dicat non corporaliter [*& ibi, Iesum*] etiam uerbo, Io. 8. in princ. ¶ *In glo. 2. ibi, consuetudine*] ad idem. s. de of. ot. irrefragabili. §. excessus. & dicit Hos. ꝙ quasi in omnibus ecclesiis regni Franciæ hoc obtinet consuetudo, ꝙ decani iurisdictionem habent in capitulum, & in electũ: nõ credit tamen, ꝙ ex consuetudine posit cõpetere decano, ꝙ ferret interdictũ in ciuitatem, & remittit de fo. compe. cum contingat. Ex priuilegio autem hoc competere posset secũdum eum; & sic loquatur hic. uel fecit de facto. uel uerius loquitur de cessatione diuinorum, de qua in textu remisi. ¶ *In glo. qui fuerunt, ibi, consimiles*] ut si dicebat se paratum stare iudicio archiepiscopi, uel amicorum cõiter electorum, uel his similia [*& ibi, iniuriosam*] imo faciebat præsumptio pro ep̃o rã ratione diœcesi. 16. q. 7. omnes, quã sententię. de renũ. in pñtia. ¶ *In glo. no. quòd, in fi.*] sed Ho. dicit, ꝙ hic

24 †appellatio sumit̃ pro prouocatione. decanus. n. non erat iudex, sed subditus appellantis: nec erat alius iudex medius, & sic pars partẽ ad iudiciũ prouocauit. s. c. cum sit. quo casu sufficit appellare à grauamine futuro, sumpta cõiectura ex probabilibus causis, & talis prouocatio reputat̃ legitima, ut hic, & s. e. bonæ, ubi de hoc, & uide, quod dixi, supra post Inno. in glo. hoc fuit. ¶ *In glo. qui perturbat, in fi.*] & ꝑm leges pœna est capitalis. C. de his, qui ad ecc. confugiunt. l. denunciatũ, & in aucten. de sanctissimis episcopis. §. si quis cum sacra. 4. charta, col. 9. Host. ¶ *In glo. pen. ibi, legitima*] non dicit legitimam nisi quò ad abdicandum iurisdictionẽ iudicis, qui detulit, secundum Hostien. ¶ *In glo. ult. in fi.*] dic ut infra de senten. excommunica. solet, lib. 6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cum suis accessoriis. Adde hic d. Bal. qui præmittit, quòd quędã sunt accessoria necessitatis, & quædam iustitiæ. vide hic.

b ¶ Nec ulla cõsuetudo. Adde tex. in c. cum inferior. 21. di. & d. Anhic, & gl. in c. 2. de consue. in 6. & per d. Præpo. in eod. sup. eo.

c ¶ Iniuriam. Contra quia iniuriari dicitur dominus ex iniuria subdito illata, arg. 21. di. in nouo. 3. q. 1. nulli, & facit c. ad apostolicę, de re iud. lib. 6. & quod ibi no. Io. And. sed pro eo, quod hic dicitur, uidetur casus, in c. auctoritate, & ibi no. per glo. & Io. And. de priuileg. lib. 6. ubi uide.

d ¶ Capitulo. 1. super glo. 2. & uide Iõ. And. de resti. spo. olim, el primo, in glo. quomodo hoc. oer. ubicunque, & in fi. glo. & uide Barto. in libello suo repræsaliarum.

e ¶ Absurdum. Contra uidetur no. per Io. An. de suc. ab inte. c. fi. in gl. no. quòd episcopus, & in c. olim; el primo, in glo. si de iuribus, de resti. spo. sed in episcopo illud locum habet, qui superioritatẽ habet in ecclesiam inferiorem, & est ius publicum, hic in priuato loquitur.

f ¶ Approbata. Imò & oblatio probationis non operatur extra iudicium, & c. interposita, in prin. inf. eo. tone locum nõ habet, ut ibi no. Io. An. in glo. coram iudice, & uide in deci. Rotæ, conc. 371.

g ¶ Enim. Nunc enim apparet appellari contra illam sententiam ex causa non uerisimili contra id quod no. sup. eo. bonæ, quia cognito uno de contrariis, constat de reliquo, ff. de his, qui sunt sui, uel alien. iu. l. 1.

h ¶ Pastoralis. Idem no. Io. And. in c. pastoralis, super uerbo excommunicatus. & ista est magna limitatio ad illud. c. quod uidetur probare contrarium. facit pro hic dicto c. licet, de sen. excom. lib. 6. à contrario sensu, & probat hoc. c. ubi. cum interim.

SVMMARIVM.

1 *Reuocatio causæ postquàm fit à Papa, non ualet processus habitus per minorem, & quando, num. 2. & 3.*

Comparatur appellationi.

2 *Irritum & inane siquid declaratur; quid hoc sit.*

Traditio in facto consistit, & quando impediatur post reuocationem causæ.

In facto quæ consistunt, ut non sint; postquam facta sunt, fieri nequit.

Attentata post reuocationẽ negocij ad papam, uel lite pendente in danda etiam possessione quando reuocantur, & nu. 3.

Possessione sua quis priuari non debet lite pendente.

3 *Auocatio seu reuocatio negocij per papam facta quando sit causa irritandi postea gesta. & ab alio etiam potest fieri, nu. 4.*

Papa in auocatione causæ, negocijue, ac aliàs potestas.

4 *Sigillo alieno ut proprio, nec nouo proprio, & quando.*

Manu licet aliena uti subscribentis, quæ comparatur alieno sigillo.

5 *Additio glossarum.*

Appellationis uirtus quæ, non semper iusta.

Reuocatio, uel auocatio negocij uirtus, & semper iusta censetur.

CAPVT LVI.

1 VT nostrum. Postquam†papa causam ad se reuocat, nõ

a ualet processus habitus per minorem [a], sicut nec ualeret, si prius ab eo fuisset legitime appellatum & ponit dictum & rationẽ dicti ibi, cum plus sit [*secundum mandatum*] quo iusserat archiepiscopũ ostendere, ꝙ cancellariam contulerat personæ idoneæ modo canonico, & tempore cõpetẽti [*Sigilli*] cancellariæ [*Dicto. H.*] cui cancellariam contuleras [*In-*

2 *ritã† & inanem*] i. nil iuris fuisse collatũ ex tali traditione, nec literæ ab illo sigillatę ex persona illius sũmant uigorem. alias cũ traditio cõsistat in facto, ex quo facta est, nequit non fuisse. ff. de capti. & postli. reuer. l. in bello. §. factæ, secundum Inn. & facit, quod not. in cle. de hære. c. 1. uer. duro, secundũ quem Inn. nõ ob. sup. eo. constitutis. 2. quia ibi legitimè fuerat cõfirmatus, nec appellatio sine cã ab aduersario interiecta potuit suspendere confirmationis effectũ. sed hic clam fuerat facta prouisio, & ante traditionem sigilli negocium ad curiam reuocatum. Iuste igitur reuocatur attentatum post hanc reuocationem. & pendẽte lite. s. ut lite pendente, per totum. Cũ enim ille, cui collata fuit cãcellaria, nõ fuisset in possessione officij añ traditionẽ sigilli, cũ officiũ cõsistat in sigillãdo, & negocium reuocatum esset ad curiã, ubi tractabatur de cancellaria, & ipsius iure ante sigilli traditionem, iustũ fuit traditionem postea factã pnũciari irritam & inanẽ:

secus, si iste. H. ante reuocationē fuisset hoc ius adeptus uel iustè institutus, uel confirmatus, ut in cōtrario. Dicit etiam Inn. hoc notandum, ꝙ si alius, quàm papa ageret cum archiepiscopo dicens, ꝙ collatio, siue confirmatio cancellariæ ad ipsum pertinebat, quā tuncunq; super hoc citatus fuisset archiepiscopus in possessione conferendi, uel confirmandi existens, uel lis esset etiam cum eo contestata, nihilominus tamē posset archiepiscopus cancellariam, si uacaret, cōferre, & ei, cui contulisset, sigillum tradere, dummodo hoc manifeste in nullius præiudicium uerteretur: qa & lite pen. nemo priuandus est possessione sua. sup. ut lite pen. laudabilem. inf. c. significāte. Si uerò hæc alii manifeste præiudicarent, nō ualerent, sicut hic patet exemplum, ubi fiebat præiudicium illi, pro quo scripserat papa. uel ad minus iuri ipsius papæ, qui dicebat potestatem conferendi cancellariam ad se deuolutā esse. unde in hoc casu irritandum est, quicquid in præiudicium suum extitit attētatum, ar. in eo, quod le. & no. sup. de sup. neg. præla. licet. nō† est igitur hoc regulare, nec de iure cōi, ꝙ ex quo papa incipit de aliquo negocio cognoscere, quicquid fit à partibus irritum decernatur. imò quod hic mandatum fuit de sigillo, speciale est. & est ratio specialitatis suspitio, quā papa conceperat contra collationem ab archiepiscopo factam, vt inf. ut ecc. bene. c. unico. alias n. bene licuisset archiepō mandare effectui collationē suā, quāuis sibi esset quæstio mota s. eo. constitutis. 1. & hoc plus placet Inn. q̄ id, quod no. sup. in 1. parte huius gl uel dic hoc esse speciale in reuocatione, quam ex certa scientia facit papa, apud quem[b] plenitudo est potestatis. 2. q. 6. decret. sup. de usu pal. ad honorem, ut ex quo ad se certa scientia aliquod negociū reuocat, postea circa illud præter eius conscientiam non possit aliquid attentari. ut patet in eo, quod legitur, & no. inf. de præben. inter cętera. ſm Inn. cuius est mens totius huius gl. quinimmo & idem uidetur, qualitercūq; ad ipsum negocium sit translatū. ut patet in eo, quod le. & no. sup. eo. solicitudinem §. nos igitur, & de postu. præla. bonæ. 2 §. nec nocebat. & de elec. dudum. 2. ſm Host. facit sup. ut lite pen. ecclesia. 2. & vide quod dixi, de cōstitu. cum. M. in gl. diuersa. nec prædictis obstant, ut lite pen. c. 1. & 2. lib. 6 quæ in aliis casibus loquuntur, ut etiam dixi de testi. in inte. c. 2. [*Vt si præsumeret*] non. n. licet uti† sigillo alieno ut proprio, arg. ff. de cri. fal. eos qui. §. fi. inf. de his, quæ fiunt à pręla. quanto, in fi. nec proprio de nouo fabricato in alterius præiudicium. inf. de excess. præla. dilecta. de uoluntate tamē eius, cuius est, hoc expresso; & alieno sigillo, & aliena manu subscribentis. l. uti licet; de hoc. sup. tit. 1. cū inter uos. ſm Ho. [*Romanum*] & quemlibet ordinatium, qui hoc possit. ff. de iud. iudicium. ¶ [*Iat 1. glo. ibi, ut nostrum*] & s. de of. Archi. ¶ [*In glo. ult. ibi, quam sit appellare*] nam appellatio non semper iusta, nec semper per eam reuocantur innouata. inf. eo. non solum. nam uirtus eius in iure consistit potius, quàm in facto: sed reuocatio semper censetur iusta, ex quo facta est, & semper aduocat inferioris iuridictionē & uirtus eius in facto potius, quàm in iure, & sic maioris virtutis est ista, quam illa, secundum Host. ſm quem est si. de offi. le. dilectus.

ANNOTATIONES.

a ¶ Per minorem. Adde Bald. in l. si ut proponis, l. prima, C. quomodo & quando iu. Archid. in c. multum stupeo. 3. q. 6. & per d. Frā. Cur. in l. si quis id quod, ff. de iurisd. omo. iudi. per Inno. & Barb. in cap. licet, de offi. lega.

b ¶ Quem. Et dicitur expresse reuocare ad se negociū, quando partes monet, uel citat, ut coram ipso ad causam tractand. ueniāt, licet expresse non dicat, reuocamus. probatur hoc in c. isto, ut patet ex casu, quem ponit gl. 1. in c. ut nostrum, ut eccle. benefi.

c ¶ Eos qui. Adde Bald. in l. comparationes, C. de fide instru. & per Inn. in c. dilecta, de excess. præla. & per Bald. & Imo. in c. significauit, supra eodem.

SVMMARIVM.

1 *Termini appellationi prosequēda statutis ab homine preuentio utri partium liceat, quid de legati, & quando nu. 5. & 13.*
Sine eius mentione quando litera non ualent, & nu. 5.
2 *In appellationis rescripto non est necesse nomen iudicis exprimere, à quo est appellatum.*
3 *Procurator appellare tenetur, an autem prosequi, remittit.*
Termini assignatio ad prosequendam appellationem non habet uim dilationis, a prouocante statui tantum potest, num. 4.
Appellationi nunquid uideatur delatum, si notarius dicat, quòd iudex benigne recepit appellationem.
4 *Sententia per appellati literas poterit infirmari. & contra nu. 1.*
5 *Contra literas opponere exceptionem oportet: aliàs ualent.*
Termini præuentio quando possit ab appellato fieri.
Arbitrium iudicis interuenit in præcursione termini.
6 *Appellationem prosequi possumus etiam coram ipso iudice appellationis absque alterius ab eo impetratione. an coram iudice appellantis, ubi supersessum est, num. 7.*
Continentia causæ diuidi non permittitur hic.
Grauamen hic accipitur pro periculo, uel damno rei priuatæ.
Periculum Reipublicæ.
8 *Prorogatio potest à parentibus fieri de re priuata, quantum uolent: secus si de re publica litigatur, uel matrimonio carnali, uel desiderante causa celeritatem.*
Publicæ causæ quæ dicantur, & quæ illis comparantur.
9 *Appellationis causa nisi terminaretur intra annū. tunc si superior prouideret in beneficio, non esset æquum reprobata Host. opin.*
10 *Debendi uerbum importat necessitatem.*
11 *Curam populi non habet is, à cuius confirmatione fuit appellatū.*
12 *Suffragium glossarum.*
Præuenire diligentiam quis alterius captiosè non debet: licet aliàs subueniat uigilantibus, num. 14.
13 *Additio glossarum.*
Termini ad prosequendam appellationem statuti ab homine, uel à lege differentia. & an possit prorogari.
14 *Vigilantibus iura subueniunt.*

CAPVT LVII.

1 OBlatæ nobis. Casus. Si† terminum appellationi psequēdæ statutum ab homine altera pars præuenit, eo tacito literas impetrando literæ nō ualent. sed terminū iuris appellatus pręuenire potest, dummodo nimium non præcurrat &c. Cōis diuisio. Secunda ibi. Licet igitur, quæ distinguit, & secundum membrum distinctionis prosequitur ibi, si uero 3. instruit iudicem ibi, superior 4. concludit ad casum pro 2 positum ibi, ex his [*Quidam iudices*] no. pro† opi. Vber. ꝙ non sit necesse in rescripto appellationis exprimere nomē iudicis, à quo est appellatum; de hoc in Spe. de appel. §. de offi. uersi. antep. [*Procuratore*] appellare 3 †tenebatur, sed non prosequi, quod dic, sup. de proc. non iniuste [*Sine termino*] per appellationē statuto. de alio dicet. j. [*Assignatus*] no. ꝙ termini assignatio facta per iudicem non habet uim delationis, cum ista ponantur hic ut diuersa; de hoc. inf. eo. cum appellationibus, lib. 6. Quid si dicit notarius, ꝙ iudex benignè recepit appellationem? uide in Spe. de appel. §. nunc dicamus, in fi. & dicit, ꝙ non uidetur detulisse. tamen dicit ibi. Go. ꝙ Clementi placebat contrarium. Sis ergo cautus in rńdendo, & in statuendo terminū [*Plebanus*] de Sanibro. [*Appellatus*] nō præcurrēs nimiū terminū 4 legalē [*Obseruatione*] & tamē† p illas literas poterit infirmari, ut dicitur inf. [*Litteras impetrauit*] quod est inf. [*facta mentione*] de appel. ut in ult. gl. [*Alia pars*] appellās scilicet [*an posteriores*] impetrati ab appellāte [*Vel nos*] prio-

res impetrari ab appellato [*& infra*] forte adhuc quærebant. quid iuris, si terminus legis fuisset moderatus per hominem, & an poterit moderari? quæ infrà respondet, secundum Hosti. [*A sententia*] hic etiam possit argui, quod arguebatur supra eod. ex ratione, punctando hunc textum ita, quòd respiciat uerbum, indulgeatur: sed illa non est mens literæ. & dic ut ibi [*A prouocante*] ab appellato, no. Hostien. & de hoc in spe. de app. §. qualiter, circa fi. [*Si eo*] s. termino statuto ab homine [*Tacita ueritate*] est ergo expressum secundum 5 Ho. quod de termino † appellationis ab homine statuto a necesse habet impetrans facere mētionē a. ergo & de app. ut in ul. gl. [*Firmitate*] opposita exceptione, quod dic ut no. de rescriptis, ad audiētiā. 2. [*Non præcurrat*] dici potest hoc arbitrarium, de offi. dele. de causis. Alij quòd ultimo mense hoc poterit: sed tunc solùm agere, cum mensis superest. de hoc hic no. Inno. & Hosti. uide in spe. de ap. §. nunc breuiter, uer. licet autem: primum placet, & ueniet in arbitratu conditio personarum, qualitas causæ, & loci distantia. supra eod. cum sit Romana, de elec. cupientes, in prin. li. 6. nec uideo præiudicium. cum non intersit appellātis: imò regratiari deberet appellato, qui proprijs expēsis impetrauit sibi iudicem, per quem obtinere poterit sententiā b infirmari, ut hic b in fin. [*Impetrare*] posset † etiam pro- 6 sequi coram ipso iudice appellationis non impetrando: tamen necesse tunc erit aduersarium citari, & dic ut plene dixi, supra c. sæpe, super glos. si lis [*Sic obuentū*] ne diuidatur continentia causæ, de seque. poss. cap. 1. [*Recusare*] uel nisi impetrasset secundas, quæ de primis expressam facerent mentionem, supra de rescriptis, 7 ceterum, infra titu. 1. bone [*Prosequi*] an † Idem possit coram iudice appellantis, coram quo illum citari fecit, & postea supersedere, uide quod dixi, supra eo. ex ratione, super 1. gloss. in 4. columna. uersi. imò plus uidetur [*Grauamen.*] i. periculum. uel damnum rei priuatæ, de re publica dicetur, infra uersi. proxi. [*Superior*] ad quem est appellatum, ut infra dicit [*Periculum*] reipublicæ, ut infra exemplificat, ac si dicat, cum agitur 8 † de re priuata, prorogent partes, quantū uolunt, nec ibi iudex occurrit partibus tacentibus, uel inuitis: secus, si de republica litigatur, vt de prouisione ecclesiarum, uel de salute animæ. ad idem, supra de elec. cum nobis olim [*Alicuius electi*] idē, si agatur de matrimonio carnali secundum Gof. Host. & Eg. allegant, supra ut lit. non cont. quoniam. Idem dicit ipse Gof. in alijs, quæ celeritatem desiderant, ff. de dam. insec. l. 1. ff. de 9 ferijs. l. 1. & 2. [*Etiam ad annum*] dicit † Hostiē. quòd satis esset æquum statuere, quòd si non terminaretur intra annum talis causa etiam principaliter mota, extūc superior prouideret, nisi iusta causa subesset, infra de iure patro. eam te, & c. cum propter, & de hoc eo. tit. quoniam. nam si expectatus per sex menses remouetur ab obtento, nisi habeat iustum impedimentum, de cleri. non resi. ex tuæ. fortius impediri potest promouendus: quia turpius &c. supra de iureiuran. quēadmodum. Tu dic, quòd hæc esset summa iniquitas. & in decre. ex tuæ, est dare culpam non residentis. Ad alia iura respōdet, ut dixi de officio ordi. dum uos, in princi. seruitium autem beneficij impleri poterit per uicarium temporalem, ut ibi, & supra eo. peruenit. 2. cum concor. [*Potest*] concor. Cle. e. tit. quamdiu [*Imò* 10 † *debet*] bene corrigit, quia hoc importat necessitatē: aliàs quod permittitur, non præcipitur. ff. de iudi. nō quicquid, ff. de offi. præsi. l. sæpe. & l. generaliter [*Moderari*] hodie tene, quod habes, de elec. c. 1. & c. cupiētes, & c. si postquam, lib. 6. [*Negligi*] sumptum est hoc uerbum, de can. 45. dist. de persona, in fine [*Desit cura*] nota pro eo, quod no. de ele. auaritiæ, libro sexto, in 11 gl. & tunc, in fi. Hoc enim † patet, quòd is, à cuius confirmatione appellatum est, interim nō habet curam [*Vel infirmandam*] ergo iudex impetratus ab appellato non semper confirmat: imò infirmat, si inueniat infirmandam, & econtra iudex appellantis quādoque confirmat, infra c. 2. secundum Inno. & uide, supra de offi. dele. cum contingat, in glo. quia melius. circa finem, & de testi. spolia. ex conquestione, in gl. magna, 12 uer. si quis etiam. ¶ [*In † glo. & sic, ibi, si mater, secundo*] dū mater deliberat de adeundo, non succedit agnatus. ¶ [*In gl. 3. in fi.*] sed illud non est prorogare, sed parcitur ei, qui impeditus non prosequitur infra tempus legi- 13 timum. ¶ [*In † glo. pars appellata, ibi præuenire*] potest esse ratio diuersitatis secundum Goffr. quia communiter terminus hominis breuis est, quia moderatur legalē, supra c. cum sit. nec potest prorogare, ut hic. uel quia homo magis dedignatur naturaliter, quàm lex. ff. de arbi. si cum dies. §. fin. & l. Celsus. uerius est, quod quia terminus iuris datur ad finiendam causam, ut sequitur in glo. necesse est fateri illum præueniri posse: sed terminus hominis datur ad inchoandum, meritò igitur non præuenitur [*& ibi. terminata*] ut in Clemen. eo. titu. sicut appellationem. ¶ [*In glo. & sic nemo, ibi, captiose*] 14 aliàs iura † subueniunt uigilantibus. ff. de his, quæ in frau. cre. pupillus, in fi. & de hoc, supra ti. 1. cum olim. ¶ [*In ulti. glo. in fi.*] & hoc teneas, licet Inno. hic uideatur innuere contrarium, remittens ad no. de offi. dele. ex literis, & ibi uide in glo. concorda, uer. si uero, & ibi, inuenies dictum Hosti. & uide. quod supra dixi in gl. est ergo. & ipse Inno. tenet dictum glo. de ma. & obe. dilecti, in glo: sed quo prodest, prope fi. uer. nec ualet, & infra de his, quæ fi. à ma. per. ca. capitulo primo, vbi uide obiectum, & uide quod dixi de rescriptis, capitulo secundo, in glo. nec processus.

ANNOTATIONES.

a ¶Facere mentionem. Adde ea, quæ habentur in c. personas, supra eo. per Bal. hic.

b ¶Vt hic. Vide Io. And. super c. ex conquestione, super glo. 1. in fi. uersi. item uidetur, quòd appellatur, ultra duas columnas, & in dec. Rotæ, con. lu. 322. Et scias, quòd cap. istud non habet locum in ap. interposita ab auditoribus in curia: quia statim pōt appellatus impetrare, uide in decisio. Rotæ, conclu. 112.

SVMMARIVM.

1 *Appellationis iudex altera parte absente contumaciter definit etiam negotium principale, si post litem contest. fuerit appellatum, & secus, si non sit contumax, nisi in casu, & quo nu. 3.*

Litis contestatio potest argui ex publicatione depositionum testiū, & ex sententia, & ratio.

A subsequentibus necessariò, uel communiter ad præcedentia possumus arguere, ad uerb. publicatas, & nu. 2.

2 *Nolle comparere sapit contumaciam, & citationem.*

De litis contestatione in causa appellationis reijcit aliò, & nu. 4.

3 *Appellationis prosecutio fit coram iudice appellationis, uel ab eo delegato, & num. 4.*

4 *De causæ meritis melius liquet partibus præsentibus, & interdum absente parte.*

Sententia diffinitiua non fertur regulariter contra contumacem, nisi in causa appellationis, & quandoque expedito articulo appellationis num. 6.

Litis contestatio non fit in causa appellationis.

5 *Epilogus, & additio glossarum, num. 6.*

Appellationem sæpe partes prosequuntur, & finiunt, & ratio & quando sit fatuum prosequi.

In eius prosecutione plenius probare possumus, recepienturque probationes, in fin.

CAPVT · LVIII.

1 PEr tuas. Casus. Altera † parte contumaciter absente, iudex appellationis diffinit etiam negociū principale, si post lit. cōt. fuerit appellatum. & com-

communis diuisio. secunda ibi, nos igitur [*Publicat.ut*] ex quolibet istorum potest argui lit. cont. cum ista nõ fiant regulariter lit. non cont. [a] supra ut lite non cont. quoniam. & per totum, secundum Hosti. [*Super hoc*] l. super causa appellationis, & per consequens super principali, si ante diffinitiuam fuerit legitimè appellatum [*Altera*] appellans, uel appellata [*Noluerit*] sapit † contumaciam, & per consequens citationem [*Calculo*] supra de causa poss. postoralis [*Negotio*] de principali loquitur [*Primis*] à quibus appellatum est [*Contestatu*] quid notet hic Goffr. de contc. litis in causa appellationis, dixi infra de testa. Rainaldus, uer. dilectus, super. 1. glo. [*Poterunt*] l. debebunt. sic supra c. proxi. ad fi. Hostiē. [*Delegati*] ad causam appellationis [*Per † contumaciam*] & non aliter: quia in nulla culpa est absens, cum nesciat hunc iudicem impetratum: secus esset, si præfixo termino ab homine ageretur coram iudice, ad quem est appellatũ eo casu, quo terminus ille habetur pro peremptorio, quod dic, ut supra c. sœpe. Et est ratio diuersitatis, quia iudex appellationis certus est utrique parti, sed delegatus sæpius est incertus, secundum Inno. & Ab. qui Inno. arguit in contrarium, de decre. super literis, in fi. supra de rescriptis [*Meritis † causa*] licet enim de his melius liqueat partibus præsentibus, supra de testi. in inte. tum ex literis: liquet tamen interdum etiam parte absente. de hoc in decre. prout, quam all. glo. [*Diffinire*] & hoc est priuilegium iudicis appellationis, cum regulariter etiam contra contumacem non feratur diffinitiua, s. ut lit. non cõt. quoniam contra. 1. respon. in causa tamen appellationis procedi potest, etiam si super ea coram iudice, ad quem appellatum est, uel eius delegato non fuerit lis cont. & sic intelligitur hic, & C. de temp. ap. l. fina. §. illud. citatio tamen semper est necessaria, supra c. sępe, secundum Inno. quod dic, ut ibi. ¶ Prima † gl. distinguit. aut reus est contumax, aut actor est, lit. cont. aut non, & aut liquet de causa, aut non. secundo quærit, & dupliciter soluit. ¶ [*In † glo. 1. ibi, si iudici*] causæ principalis, uel appellationis, quando. s. expedito articulo appellationis aggreditur principale: quod dic, ut dixi supra c. sępe, super gl. ut si lis [*& ibi, sed põne*] dicit Abb. quod inutilis est quæstio ista: quia fatuus est qui prosequitur appellationem, ex quo pro ipso lata fuit sententia, nisi cum pro modica causa est appellatũm, ut quia summam negocij principalis excedit quantitas expensarum, quicquid dicat Abb. sępe appellati prosequuntur appellationes, & libenter uident finem litium super confirmationibus sententiarũ, ne diu stẽt in pẽdulo. supra c. proxi. [*& ibi non probasset*] pone exẽplum, supra u. proxi. cum Bertoldus, de testi. spo. cum ad sedẽ [*& ibi est præsens*] fatue facit appella. qui in hoc casu prosequitur [*&, ibi, cassanda sit sententia*] nisi pręsens plenius probare uelit, quia tũc probationes recipiẽt, supra de testi. fraternitatis, de fide instru. cum Ioan. secundum Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶ Lite non contest. adde glo. in capitulo 1. de elec. in 6. in uer. absentia, & d. Feli. in cap. insinuante, de of. dele. & in cap. exceptionem, de excep.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ante sententiam causam probabilem corã iudice, à quo debet exprimere, si falsa, uel uera causa fuerit, quid fiet.*
De nuntio misso, uel de literis impetratis exceptio non iuuat.
Diuisio cum subdiuisione capituli, uer. & diuiditur.
2 *Vt, particula quibus modis accipiatur, & quo hic.*
3 *Iudicis honore in quibus deferatur.*
Pro eius sententia & qua præsumatur.
Eius est interpretatio in omni ambiguitate, quæ emergit in iudicio.
Positioni etiam negatiue respondendum, secus partis, & quando.
3 *Litigator quandoq; fortius ligatur per aduersarium, quàm per iudicem, & quo casu.*
A iuramento delato à parte parti non potest appellari: secus si à iudice.
Litigare coram ordinarijs suis consultius est & utilius, & debebemus, aliàs repellimur principe, nisi in causis exceptis.
5 *Laboribus ut partium consuleretur, edita hac constitutio.*
Item pro expensis uitandis hac & alia.
Statuere ad nouam legem refertur.
Appellationum quarumcunq; causa antiquitus deferebantur ad sedem apostolicam, quod fuit per hanc constitutionem correctũ.
Noua iura quibus casibus condenda.
6 *Masculino genere continetur etiam fœmininum.*
Iudex idoneus quis hic intelligatur, & nu. 26.
7 *It etiam intelligitur, cui fuit causa commissa cum clausula, appellatione remota.*
Conuentus dicitur etiam per solam citationem.
Appellatio extraiudicialis non amplectitur ab hac constitutione, & num. 31.
8 *Cap. cum speciali, infra eod. intellectus.*
Reo quod non licet, nec actori in casu huius decretal.
Archiepiscopus non potest audire causas suffraganeorum suorum, nisi per appellationem, excipiuntur casus.
9 *Conuenti iustitia in quibus consistat.*
Dicere, & non probare nil prodest.
10 *Nuncij missio, an & quando ualeat loco appellationis, & quando & quæ reuocentur per eam. & quam habeat immunitatem.*
Itineris arreptio an & quando ualeat pro appellatione, & quando, & quæ per eam reuocentur, & à quibus immunis.
Aequiparata quipiam habent eandem uim, quam illud, cui fit comparatio, ex mente huius loci.
Appellatio facto, & uerbis interponitur, & qualiter.
Per nuncios qui sua gerant negotia, ibid. circa fin.
Rescriptum, uel litera amittunt uires suas ex dolo & negligentia impetrantis: aliàs non, & num. 12.
Sine culpa nemo suo iure priuandus est.
13 *De literis, uel rescripto impetrato non obstat exceptio, nisi post earum exhibitionem.*
Priusquam, pro donec.
14 *Versi. cum autem, quando habeat locum.*
Appellare ante sententiam licet secundum formam hic traditam tam ab ordinario, & delegato, quam arbitro, & quo, & nu. 17.
15 *Coram honestis & publicis personis, si copia non possis iudicis haberi.*
Si plures sint iudices, quid iuris.
In appellatione causam proponere debeo coram quo, & aliam an possim quàm expressã adducere, & in scriptis proponere, n. 16.
Appellatio prædonis, uel delinquentis occulti admittitur.
Suspectus dicitur iudex mihi, à quo appellaui in alia causa.
16 *Appellatio ad quem facta intelligatur, si nominatim quis non exprimatur.*
17 *Fieri potest ante difinitiuam sententiam secundum canones, & sup. n. 14. & quæ requirantur remiss.*
18 *Remissio causæ ad inferiorem non fit, si detulit appellationi, & quando uerbalis etiam facienda, nu. 20.*
Appellationis articulo omisso ut procedatur in negotio principali coram iudice appellationis & quo, an & quando de uoluntate partis appellatæ fieri possit, & quibus reuocatis. §. dixit autẽ.
19 *Expensarum condemnatio ex hac decretali quando & cui, & quis exequitur, & si nulla fiat, quid iuris.*
Inhibitio iudicis appellationis ab interlocutoria solum suspendit processum principalis causæ, non tamen defert illud, durat usq; ad expeditionem articuli appellationis.
Versiculi, saluis, continuatio.
21 *Causarum maioritas est causa sufficiens deferendi causam ad papam, etiam sine appellatione, num. 22.*
Causæ maiores quæ.
De appellationibus in eis quid tenendum, & num. 22.

22 *Causa omnis etiã ardua põt corã speciali papæ delegato tractari.*
23 *Appellare an sit necesse in causis electionum, uel alijs extraiudicialibus actibus intra. 10. dies.*
24 *Epilogus, suffragium, additio glossarum, & nu. sequentibus.*
Iudex non suus quibus rationibus quis dicatur.
27 *Appellatione remota clausula si non apposita sit in literis, in quibus poni debet de stylo curiæ mandatur rescribenda.*
28 *Huius clausulæ operationes quæ, & nu. 30.*
29 *Per hanc constitutionem generalem non remouetur decretalis, pastoralis, supra eod.*
30 *Appellatio à sententia excommunicationis & si nõ suspendit effectum sententiæ, defert tamen negocium.*
31 *Hæc constitutio quando nuncij missionis, uel rescripti impetrationis excusationem admittat, uel prouocationem.*
32 *Rescriptum expirat per litis contestationem postea factam coram ordinario.*
33 *An appellatio sit legitima, consideratur arbitrium iudicis, ad quẽ appellatum est, qui si male arbitratur, iterum appellatur.*
Appellationẽ legitimam si non admittit iudex, qualiter puniatur, & quibus casibus.
Eam potest appellatus admittere licet à iudice non sit admissa.
34 *Appellans calumniose punitur, & qua pœna.*
Pro eo si faciat opinio non condemnabitur in expensis.
35 *Appellationis iudex delegatus, qui pronunciauit appellationem iustam an possit de principali cognoscere, & sine nouo rescripto.*

CAPVT LXIX.

1 VT debitus. Casus. Qui † appellat ante sententiam causam probabilem exprimat coram iudice, à quo appellat: nec est ꝓbabilis exceptio de nuncio misso, uel literis impetratis, quæ præsentatæ non sint. & si falsa erit appellationis causa, remittitur appellans, & condemnatur in expensis. si uera, iudex appellationis in causa procedit. hoc dicit. Et diuiditur decre. in tres partes. in prima ponitur duplex cõstitutionis causa. in 2. constitutio. in 3. quædam protestatio. secunda ibi, statuimus. 3. ibi, saluis. Secunda subdiuiditur in alias tres. In prima prohibet ante sententiam appellari absq; rationabili causa, & ipsius rationabilis causę duo ponit exempla. In secunda ibi, cum autem, approbat appellationem ex rationabili causã expressa coram iudice interiectam, dicens iudicem appellationis de ipsa debere cognoscere. In tertia ibi, & si minus, instruit ipsum iudicẽ in processu. Et hoc dupliciter. primò cum reperit non rationabiliter appellatum, in remittendo, & in expensis condemnando. Secundo cum reperit legitimè appellatum, in ꝓ-
2 cedendo. 2. ibi, alioquin ¶ Et licet † regulariter, ut, ponatur modaliter, hic ponitur causatiuè, cõcor. inf. de spon. ueniens. 2. in fi. de elec. ut circa, de consti. c. 2. li. 6. & Cle. de iure patro. cum consti. Intendum consecutiuè. de hoc infra de condi. appo. uerum, ubi uide su-
a per fi. 2. glo.[a] [*Honor*] prima constitutionis ratio & no.
3 Abb. de hoc, quod † honor est iudici, si non appellet ab eo, & tantus honor debetur iudici secundum Vin. quòd potest contumacem constituere nõ contuma-
b cem[b], supra de of. dele. cõsuluit, supra de dolo, prout. Item præsumitur pro sententia sua in principali causã supra de re iudica. sicut, secus in appellatione. tunc
c enim potius statur appellationi, supra c. dilectus[c], & in omni ambiguitate emergẽte in iudicio eius est interpretatio. ff. de iure deli. leg. 2. & supra de of. dele. de causis, in fine. Et ubicunque etiam post conclusionẽ sibi uidetur, interrogat, supra de fide instru. cum Ioã. & de testi. cum clamor. & licet iudex ponat negatiuã parti, ut non es hæres, nõ appellasti, tenetur litigator ei respondere, quod non esset, si fieret positio à parte parti, nisi iudex cum litigatore concurreret, & approbaret, supra de iudi. cap. 1. Vin quod dic ut de confessis. cap. 1. lib. 6. [*Iudicibus*] ordinarijs secundum Vin. & Host. [*Litigatoribus*] 2. constitutionis ratio. & repete, ut
4 qñq; fortius litigat † litigator per aduersarium. quàm per iudicem. Si enim defertur iusiurandũ à parte parti, non potest postea appellari: secus, si deferatur à iudice. ff. de iureiuran. admonendi, Vinc. hoc intelliges per ea, quæ dixi de iureiuran. c. si super prima gl. [*Consulatur*] consulitur eis secundum Hostien. si coram suis ordinarijs litigent, ad extraordinarios, uel extra prouinciam de facili non trahantur. & uidetur hoc sumi ex auct. de man. pri. §. sit tibi. & §. se col. 3. & in auct. de quæsto. 1. respõ. & §. 1. ubi dicitur, quòd si quis dimisso ordinario pro iusticia vadit ad principem, remittet eum princeps cum correctione: & non dabit responsum. ad idem. in aucten. ut diffe. iu. in prin. & per totũ: sed quia ibi dicebatur de omni causa, illud intelligendum est, ne prælati ecclesiarum illud sic largè intelligant, excipiuntur in fi. maiores causæ, vt ibi dicetur se-
5 cundum Hosti. [*Laboribus*] ex † eadem causa facta fuit constitutio; supra de rescrip. nonnulli [*Expensis*] infra de of. ordi. ut litigantes, libro sexto. Expendebatur. n. interdum plus in causa appellationis, quàm in negocio prin. de resti. spo. frequens, libro sexto, ar. secundũ Abb. [*Statuimus*] idest statutum nouum facimus: nec ob. supra eo. cum ecclesiæ, ut ibi dixi super. 3. glo. quia secundum antiqua iura per quancunque appellationem deferebantur causæ apo. sẽ. 2. questione sexta, capitulo primo, 2. & 3. & per totum, & supra eod. super. eo. 1. & interdum ob hoc tractus ad remotos iudices cogebatur se redimere. his prouidet hæc constitutio, & decre. nonnulli, quæ fuerunt eiusdem concilij. & propter has causas facienda sunt iura noua, cum antiqua insufficientia sunt, uel grauia. Idem, si antiqua rationabilia non seruentur, supra de treuga, & pace, innouamus, secundum Hostiẽ. Ad idem in proœmio.
6 6. lib. & de præben. capitulo pri. eodem libro [*Si † quis*] uel si qua. de hoc infra, de electio. generali in gloss. secunda, libro sexto [*Coram idoneo*] ordinario, uel delegato secundum Ioan. Goffr. & Mel. & Innocen. & pro eis est supra. de proba. quoniam, de transac. decętero. Hostiensis dicit idoneitatem respici ratione fori proprij, naturalis, & ordinarij, de quo datur regula, actor & cętera, supra de foro competen. cum sit. aliàs enim hæc decretalis corriget multa iura de proprietate rescriptorum loquentia, ut infra dicetur [*Iudice*] etiam
7 † dato cum clausula ap. remota, secundum glo. communes, & secundum hæc correcta sunt iura tractantia de uirtutibus clausulæ. de hoc dicã infrà super tertia glo. [*Conuenerit*] etiam per solam citationem, de officio delega. relatum, secundum Inno. ubi ergo quis conuentus non esset, sed extra iudicium appellaret, posset hoc facere ex probabilibus coniecturis grauaminis inferendi, licet illatum non sit, supra eo. bonæ, cum & ibi appelletur etiam facto. de hoc supra eo. di-
8 lecti, secundum Host. [*Aduersarium*] non superfluit tergo decr. infra eo. cum speciali. 2. respon. quę loquitur, quando iudex ex suo procedit officio [*ille*] reus conuentus, & idem in actore, Pe. de. iuxta regulam, infra de reg. iuris nõ licet, li. 6. [*Ad superiorem*] non enim potest archiepẽs causas subditorũ suffraganeorũ audire, nisi ab illis legitimè fuerit appellatum, infra c. Romana, & nisi in casib⁹ notatis, de of. deleg. pastoralis, Ho. [*Coram illo*] idoneo iudice. i. ordinario, Host. [*Suam † iustitiam*] quæ pro parte conuenti in defensionibus, & exceptionibus consistit [*Prosequatur*] hic potest continuari finis, ibi, saluis &c. secundum Hostiẽ. [*Dicat*] & non probet ẜm Io. & facit, sup. eo. supra eo. 1. & quod ibi no. in prin. ulti. gloss. ad idem supra titul. primo, c. cum super, & sic cessant contraria secundum eũ, uel

aliter,

aliter, vt infra dicam [*Nuncium*] dicit † Inno. simpliciter nō ualere hodie nuncii missionem: sed distinctio decreta, supra c. meminimus, & c. suggestum, locum habeat, cum quis in persona iter arripuit, non quia atre pro itineris in omnib⁹ habeat uim appellationis, sed quia quicunq; ad se. apo. ex iusta causa vadit, debet esse sub protectione papæ. infra ti. t. c. uno, & etiam nūcii pro alijs ad sedē ipsam euntes hac immunitate gaudent, ut contra eos procedi non debeat, quod si fiat, non ualeat, supra c. dilecti. nec credit ipse, quod hi, qui sine probabili causa uadunt ad se. apo. gaudeant tali priuilegio. Illi enim poterunt ad domum citari, & tunc tenebit sententia lata contra eos, & si personaliter citari non sunt: quia non sunt inuenti. De hac citatione satis dixi, de eo, qui mittitur in poss. c. fina. non ob. l. ff. quæ sen. sine appellati. re. l. 1. §. item cum ex eo edicto, quę potest intelligi, cum inueniri possunt, vel cum ad sedem apo. ex causa probabili accesserant. Vnde dicebat Vinc. quod missus fuit nuncius pro cōmissione: quia ordinarius erat in captiuitate, uel furore, ut. 7. q. 1. pastoralis, & c. quāuis, licet causa captiuitatis & furoris cesset: nuncius tamen expectandus est, alle. quia quæ de nouo emergunt &c. ff. de inter. actio. de ætate. Fatetur tamen Inno. quod si aliquis condemnatus, uel grauatus uadat ad apostolicam sedē, uel ad alium superiorem, dūmodo certū sit, quod propter hoc uadit, uel mittit, ut de grauamine conqueratur, & processum contra se habitū reuocari petat, quod talis missio uim appellationis obtinet, supra de of. dele. cū causam, de do. & contu. cū olim, & no. de resti. spolia. audita. sed & necesse est secundum eū, quod & infra. 10. dies ipse, uel nuncius iter arripiat. nam. 10. dies dantur tantum appellāti uerbo, uel facto: alias transit in rem iudicatam, supra tit. proxi. quod ad consultationē, de elec. cū dilecti. & secundum Hosti. uidetur sufficere, quod infra illud idem tempus significetur iudici, & aduersario, vel saltim alteri, ar. in eo, quod legitur, & no. de procura. mandato. Dixit tamen Inn. quod ad hoc, ut talis missio uim appellationis habeat, requiritur, quod non habeat, nec de facili possit habere copiam iudicis, à quo uult appellare, ut coram eo uerbo appellet, & petat apostolos, ad quod tenetur, si ipsius copiam habere possit de facili. q. 6. biduum. Item prudenter facit, si corā testibus exprimit omnia grauamina, pro quibus uadit, uel mittit ad curiam. nā si ad hoc tenetur, quando uerbo appellat, quare nō tenetur, cum appellat, facto? Dixit tamen quosdam dicere, quod quando facto appellat, sufficit quod coram superiore grauamina sua exponat. Sed nunquid reuocabitur, quicquid factum sit post missionē nuncii, uel post grauamen illatum, vel postquā iudex sciuit ad sedem apostolicam facto appellatum? Dixit Inn. reuocandū quicquid factū est post missionem nuncii, supra c. dilecti. de of. dele. cū causam, & ēt illa grauamina, quæ præcesserunt missionem nuncii, propter quæ nuncius missus est. infra c. dilecto.[d] & secundum hoc valet nuncii missio secundum Inn. dixit tamen Host. quod potius uidetur, & plus sibi placet prædicta locum habere extra iudiciū, quàm in iudicio, nisi forte pars grauata, uel condemnata propter tyrānidem iudicis, uel partis non est ausa in præsentia appellare uerbo, uel facto. infra c. si iustus. & tūc debet, quamcito potest, parti, vel iudici intimare, arg. de procur. mandato. Sed & si dicere uelis etiā in iudicio nullo metu occurrente posset aliter appellari, posset hoc intelligi, quando tanta occurrit occupatio, quod grauatus appellationē formare, & scribere non potest. Sed tātum dicit hoc iudici verbo in præsentia aduersarij, quomodo ipse iudex sic grauauit, quomodo propter hoc uadit, uel mittit ad superiorem, ita tamen quod infra decē dies uadat, uel mittat, ut dictum est supra

secundum Ho. & adde, quod dicā sm eum super glo. & si propterea, in prin. Dixit Vin. quod hodie nuncii missio excusat, ubi iudex non potest restituere aduersus sententiam. & ideo si misi nuncium ad curiam ad supplicandum super restitutione contra delegati sententiam, cōtra quā non potest restituere nisi princeps. ff. de mino. minor. autē. expectabitur nūcius, nec prius mandabitur sententia executioni, & hoc maxime in his, qui consueuerunt per nuncios impetrare, ut collegia, maiores prælati, principes, & senes, qui etiā pro absolutione non uadunt ad curiam, infra de sen. ex c. quāmuis. excusaret etiam post iudicium cœptum, si pro noua causa & inconsueta missus esset nuncius ad ad curiā, vt mitti debet. 20. di. de libellis, tunc expectari debet responsum. 2. q. 1. nomen. de ele. cum in ueteri [*Destinauerit*] cœpto iudicio corā ordinario, uel post noticiam literarum. Gof. qui dixit per hanc gl. multa

11 diuersa ad conuenientiam reduci [*Aut † literas*] si intelligas, quod hic dicitur, quando fit conuentio coram ordinario, nullum contrarium recipiunt uerba ista, secundum Vin. & Ho. sed si intelligatur etiam de conuento coram delegato, adhuc saluatur dicēdo literas, quas citatus fraudulenter tacuit, ut supra de rescrip. ex parte. S. uel quibus uti negligēter per annum omisit, ut sic trahatur ad illa iura distinguentia, supra de rescrip. finaurem, & c. plerū que, nec ipsa corrigat, cum indistinctē loquatur. uel aliter, vt infra dicam secundum Gof. absurdum. n. esset secundū Gof. & Ho. quod rescriptum impetratū uires suas perdat, ubi nō potest impetranti dolus, uel negligentia imputari, supra de rescriptis, plerunque, cum nemo sine culpa sit iure suo priuandus. 56. di. satis peruersum, nisi in fauorē potestatis ordinariæ aliud statuatur, ut supra dixi. Quo dato, quod non potuerit uti, posset per ordinarium præueniri. quod intelligit Vin. uerū esse, nisi fuisset impeditus per aduersarium, ad cuius petitionem per ordinarium præuenitur [*Impetrauerit*] super eodem nego-

12 cio. & intellige secundùm Vinc. de literis † non impetratis de cōmuni consensu partiū, illæ enim obstarēt, supra de rescriptis, cęterum, de causa pos. cū olim. Idē, si præsente & sciente aduersario, vel eius procuratore non opponēte in causa appellationis. ad hoc, supra e. sępe. Illæ enim literæ nō possent corā ordinario pręueniri. & idē Io. & Phi. [*ab eodem*] superiori iudice [*priusquam dele.*] fuerūt assignatæ hic est sensus † huius literæ,

13 si aliquis excipiat de primis literis, & sic cōtetus tantū exceptione, & non utatur illis, nec assignet eas delegato, nō obstat exceptio prius, quàm literæ assignentur. ante enim, quàm assignent, uidetur uelle tantum impedire iurisdictionē aliorū, & non ex suis procedere: hæ demū assignatæ, efficax erit exceptio. & hæc est uera significatio uerbotū. Priusquā: alias dixisset, nisi prius solus sum in opi. Cœteri enim doctores contra scripserunt, Gof. breuiter ergo potest haberi lectura

c Gof. exponendo, Priusquā .i. donec [*Cum autem*] Ho. signabat hic secūdam principalem partem. dic, ut di-

14 xi in prin. & quod † dicitur in hac parte, & sequēti secundum omnē opinionē locum habet in delegato, & in ordinario. & idem credo etiam in arbitro iuris, qui necessitate aditur, & à quo potest appellari, ut infra de of. delega. ab arbitris, lib. 6. ut. Si appelletur ab eo ante sententiam exprimatur causa &c. quod in delegato locū habeat, probatur, de rescriptis, e doceri, de excep. olim, & c. dilecti, supra c. significauit, infra c. dilecto, & c. ex parte, & c. significante [*Putauerit*] quasi dicat, si quæratur, an sit appellandum, quæratur appellatoris cōscientia. ff. ad Trebellia. quia poterat ipse tamen sibi prouideat propter id, quod dicitur, infra eo. uer. & si min us, Hostiē. [*Eodem*] à quo † appellat, uel si eius copiam, nō pōt habere, coram publicis & hone-

his

stis personis.ad hoc infra c.ulti.2.q.6.biduũ,& de hoc supra e.suggestum [*Iudice*] si sint plures.dic ut in constitutione Clemen.eodem ti.si à iudicibus, & dixi supra e.suggestum.super.1.glo.[*Probabili*] dixit † Vin.& Io.& Gof. ꝙ licet causa probabilis sit in appellatione exprimenda.si tamen nõ proponetur causa,si postea corã iudice appellationis probaret se iuste appellasse, bene cassaretur, quod factũ esset post appellati. supra ut lit.non contest.accedens.quod non est verũ f,ut in constitu.Clemen.c.ri.appellanti & ad decre.illam responde, ut ibi dixi super glo.quare dicit.obijcit etiam Vin.ꝙ nil prosit exprimere causam , cum ab ea possit recedi,& alia proponi.ff.de appella.scio, in fi. & eo.ti. cõstitutis.2.ad fi.de hoc dic,ut no.infra e.cum causa, in ult.gl.dixit etiam Vinc. hoc non sumendum nimis strictè: quia etiam lapsa causa sufficit interdum: unde suspectus dicit iudex , si ab eo in alia causa appellaui, supra eo.proposuit, & appellatio prædonis,uel delinquẽtis occulti admittitur, supra eodẽ, cũ sit, in fi.& c. peruenit.at appellationes fiunt in electionibus etiam non à grauamine , & appellationes fiũt in agro, & sic durant secundum eum capitula.2.q.6.ad Romanam, & c. quoties . Tu dic contra : aliàs constitutio ista nihil induceret [*Appellationis*] i. pter † quã appellare [*Exposita*] in rescriptis.j.e.cordi,li.6.sufficit,ꝙ sic tradatur, licet non legatur.j.e.ap.li.6.[*Superior*] ipse.ad quem appellatum est,ꝙ si simpliciter dixit,Appello,nõ ex primẽdo ad quẽ,intelligetur de proxi.Idem,si dixit, Appello ad maiorem. de his in spe.de app.§. nunc tractemus,uer. sed quid si quis,& uer. se.[*Cognoscat*] ergo † secundũ canones potest appellari ante diffinitiuã sententiam ex quacunq; causa probabili: secus secundũ leges,de hoc supra e.sup eo.2.Ho. [*Rationabiliter*] dixit Hosti. cum appellatur ante sententiam. 10.requiri ad hoc, de appellatio rationabilis iudicetur, remittẽs ad ea,quæ no.infra e. cordi,li.6.uer.ꝙ si appellator , & de hoc uide in spec. de appellatione.§.qualiter, uersi. in summa not.[*Illum*] appellantẽ [*Ad † inferiorem*] nisi detulerit:quia tunc non est de necessitate faciẽda remissio, infra e.cum appellationibus, li.6.& dic inferiorẽ, à quo fuit appellatum [*Remittat*] decre.Romana,in fi. e.tit.li.6.dicit remittere non postponat, & decre.cum appellationibus , s.eo.tit. dicit sine difficultate remittat. ¶ Dixit hic Inn.& Hosti.post cum,ꝙ si appellatus uult,semper debet obtinere apud iudicem appellationis,ꝙ omisso articulo appellations cognoscat de prĩcipali, nam ob eius fauorem est inductũ, ꝙ primo de iusticia appellationis cognoscat,ut.s.si appareat iniusta, cõdemnetur appellans, & remittatur ad iudicem priorẽ, ut hic, & quod fauore, & c.C.de legi.quod fauore,& quilibet renunciare potest&c.7.q.1.quàm periculosum,de regu.ad apostolicam,& si aliud diceretur, non esset nisi litem protrahere sine causa, contra id,quod le.de dolo, & contu.finẽ. nec ob.infra e.cordi.li.6.ubi dicitur,ꝙ de partium uoluntate omitti põt articulus appellationis: quia subaudiendũ est,uel partis appellatæ,secundum eos. Compos.in decre.statuimus,de elec.li.6.super uer.appellari, circa finem.glo. dixit hoc procedere etiã inuito appellante, licet dicat appellans,ꝙ in scriptis non appellauit,nec causam assignauit, nec apostolos petijt: ita tamen, ꝙ iudex appellationis reuocet grauamina , si qua sunt illata per eum, à quo fuit appellatum , ipsi appellanti extra negocium principale , puta per excommunicationem, condemnationem expensarum , & similia. Illa uerò quæ tangunt principale , super quibus appellatus petit procedi, non reuocabit. ratio uerò superior cessat in appellato, qui non tendit ad hoc , quòd principale cognoscatur per iudicem appellationis: imo ad contrarium , ꝙ remittatur , & eo inuito non prætermittitur appellationis articulus . Opinio supra dicta uera est,cum appellatur ad papam. & forte idem, cum appellatur ad superiorem , qui adiri poterat in illa causa per querelam.in metropol.autẽ quò ad causas subditorum suffraganeorũ falsã est, ut patet infra de so. ro compe.Romana.1.respon.li.6.& ibi de hoc in 1.gl. nam coram eo.etiam de utriusq; partis uoluntate nõ potest omitti appellationis articulus: ratio patet ibi. posset etiam esse uera opinio in metropol. & quocũque,qui non posset adiri per querelam, quando esset appellationi delatum.ratio patet ex decr. infra e.cum appellationibus.li.6.& idem Inn.in decre.cordi,& uideatur quod ibi dicã super uerbo , partium [*Interpensis*] has expensas restituebat olim quadruplicatas.2.q. 6.omnino [*Alteri parti*] idem est,ubi appellatus petiit, ꝙ ambo uenirent instructi, quod dic, infra eo.cordi, li.6.secundum Hos.[*Condemnet*] eadem dic,qua non mittit,vel pronunciat male appellatum.infra e.t.cum appellatio,lib.6.& hanc sententiã condemnationis exequetur primus iudex, secũdũ Gof. qui hoc no.in spe. de sen.execu.§.2.uer. quid igitur. Dicit autem Guil.ꝙ si iudex appellationis non condẽnat, iudex prin.causæ reseruabit condemnationem in fi.litis.hoc nota.in specu.de expensis.§. nunc uidendum, uersic.sed quid si iudex.sed nunquid † ad hoc, ut inferior iudex iurisdictionem reassumat, est facienda per iudicem appellationis uerbalis remissio?nam uere sufficit ꝙ pronũciauerit male appellatum, & de hoc fiat fides iudici.à quo,ad hoc ut iurisdictionem reassumere possit. satis credo, ꝙ nõ requiratur uerbalis , ubi non fuit delatũ. nam etiam ante illam pronunciationem poterat procedere iudex causæ g prin. ex quo sciebat app. causam esse falsam. fortius poterit post pronũciationem. Sed ubi detulit, negocium prin.est coram iudice appellationis,etiam si pronũciet malẽ appellatum. potest tamen remittere, si uult. nisi ergo remittat, iudex prin. non procedet: secus uidetur h in inhibitione : quia licet illa impediat processum principalis causæ,non tamen defert illud.sed solum suspẽdit cognitionẽ prin. iudicis usque ad expeditionem articuli appellationis [*Procederet*] in negocio prin. Pet. [*Saluis*] continuatur uno modo ad id , quod dictum erat : sed corã illo suã iusticiam prosequatur , quasi conuentus coram idoneo iudice,corã illo litiget,Saluis & c.alio modo continuatur ad id, quod dictũ fuit in principio, Absq; rationabili causa non prouocet , saluis &c. quasi etiam absq; rationabili causa possit causam , quæ est de maioribus , ad papam referre . sed ipsa maioritas certum † est ꝙ est sufficiẽs & rationabilis causa deferendi causam ad papã.unde minus bene excipitur ab eo, quod dicitur absque rationabili i, licet Inn. sic uideatur intellexisse, qui etiã hic dixit de maioribus causis intelligendas esse causas electionum episcoporum.& idem Vin.ex quorũ dicto Alex.IIII.fecit olim extrauagantem , quæ postea fuit reuocata per Grego. X. de elec. quamuis,lib.6.& ibi uideas de hoc.& in appellationibus interpositis in ipsis causis electionum regulariũ, & cathedralium ecclesiarum tene, quod ibi habes,& e.tit.si postquam [*De maioribus*] per hoc probatur opinio Vin.& Hosti.ꝙ ista † decre.loquitur in ordinario. non est enim aliqua tam ardua causa, quę corã speciali delegato papę tractari nõ possit. argumentatio ista procederet, si diceretur,decre. loqui tantum in delegato [*Deferendis*] sup.ipso iute, etiam si non appelletur. multo fortius ergo, si qualitercũq; appelletur,ut hic. in quibus casibus possent intelligi iura illa. 2. q.sex.ad Romanam,& cap.arguta,& c.qui se scit, Hostien.posuit autem hic ipse Hosti.glo.magnam tractans, an in causis † electionum,uel alijs extraiudicialibus actibus necesse sit infra. 10. dies appellari, quod hodie uideas expedi-

expediuum infra e.tl.concertationi li 6 ¶ Prima † gl. alle.concor.& arguit. ¶ Secunda glo.arguit. ¶ Tertia glo.primo arguit à contrario. ſecundo no.omnes iudices æquatos. tertio quærit, ponit duas ſo. Io. & primam non approbat:demum aliter ſoluit. ¶ Glo.4.reſpondet per quæſtionem, an ſint correcta &c. & dicit ꝙ ſic.& rationẽ reddit. ſecundò obiicit. & dupliciter ſoluit. ¶ *Glo.& ita*] quærit, & ſoluit. ¶ *Glo.nunquid*] quærit pro. ſoluit contrarium. ¶ *Glo.colligitur*] quærit, & ſoluit. ¶ *Glo.quia cauſa*] obiicit.& ſoluit. ¶ Gl.pe.tractat. quod ſit officiũ iudicis appel. diſtinguit inter ap.

36 ab interlocutoria, grauamine.& à diffinitiua. ¶ *In † gl. 1.ibi, omnem honorem*] ſequitur.ſaluum iudicibus ſeruãtes ¶ *In glo.2.ibi, ſi pater*] uide de pur.ca.ex tuarum, ſuper.4.gl. ¶ *In 4.gl.ibi, eius qui*] can.in concor.ſupra pro-

37 xi. ¶ *In 1. † glo.in fi.*] infra de pœnis, dilectus. ¶ *In 2.glo. ibi.ſuo iudice*] qui iuriſdictionem non habet, quia res in ſua iuriſdictione non cadat. ſupra de or.cog.tuã, uel non habet iuriſdictionis exercitium, ſupra de elec. tranſmiſſã, & ſupra ti.proxi.ad probandum, ſecundũ Abb.qui remittebat etiam ad ea, quæ dixerat, ſupra ti. prox.c.1. Dicebat Vin.idoneum iudicem approbatũ, & non recuſatum, nec abiectum, nec à quo ſit appellatum, ſupra c.ad hoc ſi [*& in fi.*] idem no.infr.de pur.

k ca.ex tuarum, & ſupra de præſcrip.illud [k]. ¶ *In tertia gl. ibi, ſcripta*] in iure [*& ibi, poterit appellari*] ac ſi dicat glo. ꝙ ibi poſſit ſine cauſa appellari [*& ibi, ſcribat*] adhuc

28 † hodie, imò traditur litera reſcribenda, ſi in caſibus, quibus poni debet de ſtylo curiæ, nõ eſſet poſita hæc clauſula [*& ibi, non ob.ap.*] interpoſita à parte, cuius cauſa fuit ſic commiſſa: ſecus, ſi à tertio, cuius intereſt, ſu-

29 pra de of.dele.ſuper eo, in fin. [*& ibi.probabilem † cauſam appellandi*] unde dicunt alij, ut Vin.& Goff. ꝙ hoc operatur, quòd neceſſe eſt in appellatione interponenda à ſententia exprimere cauſam.ad hoc.ſupra c.paſtoralis, quæ generaliter loquitur, ꝙ ſi ante ſententiam appellatur, debet exprimi & probari corã iudice, à quo appellatur, niſi cauſa ſit expreſſa in iure, ſecũdũ Gof. [*& ibi, imò dicit*] utrunque dictum dicit Inn. à ſomnijs procedere, quod Hoſt.reprehendit [*& ibi, ad eas ſpecies*]

30 in hoc alle. glo.contra ſe.cum.n.iſta † noua conſtitutio generaliter loquitur, ergo nõ remouet illam, quæ ſpecialiter loquitur de iudice, qui cognoſcit ap.re.ſupra c.paſtoralis ſalua maneat igitur illa conſtitutio in

31 ſuo caſu [*& ibi, ap. † re prohibebat*] non prohibebat, ſed non imponebat neceſsitatem deferẽdi. & eſt ſi. in appel.à ſententia excommunicationis, quę & ſi non ſuſpendebat effectum ſententię, defert tamen negociũ, de of.or.ad reprimendam.de ſen.excõ.per tuas, Hoſt. [*& ibi, quamquam*] &.ĩ de hæreti.ſi aduerſus, & in Clemen.de exceſ.præla.frequens.in fi. [*& ibi, remota eſt*] in hoc omnes concordant [*& in fi.*] de hoc.2.q.6.ad Romanam, 1.in 1.gl.& l.biduum, in gl.antepe. & de hoc Guil. nil addẽs in ſpe.de ap.§.2.in fi.certum eſt, quòd hæc litera non loquitur expreſsè de eo, qui poteſt cognoſcere app.re.ſed ſi ſubaudit, vt no.ſupra ſuper ver. Idoneo iudice, etiam qui cognoſcit ap.re.reſtabit ſecundum Hoſti. ꝙ eum per ſuppletiones concordanda ſunt iura, per hãc ſuppletionem corrigetur, quod eſt abſurdum.igitur cum prædicta ratione, quàm per caſus. ſupra de reſcriptis.c.1.de mu.pe.ca.2.ſupra c.ſecundo requiris, & præcipuè propter decre.infra c.inquiſitioni, quæ ſecuta eſt iſtam, quorũ iurium caſus ſunt ſuperflui. ſi clauſula nihil operetur, & per decre. ſupra c.paſtoralis, eſt dicendũ ipſam clauſulam aliqd operari ex eo maxime, quia auctor iſtius decr.prę cęteris laborauit, ut iura ſaluaret, de reſcriptis, ſup literis, of.dele.ſuper quæſtionũ, de ſen. ex.inter alia, & c. per tuas. unde ſecundũ cũ operatur clauſula, ꝙ ab eo appellari non poſſit niſi in caſibus expreſſe a iure approbatis, ſupra c.paſtoralis.in alijs forte poteſt ſupplicari.ff.de of.præ.l.1.ar.ſupra de re.in inte.ex literis. Secundò ꝙ ſi talis delegatus committat alij negociũ nõ in totum, ad eum, & nõ ad papam appellari debebit, ſupra de of. dele. ſuper quæſtionum.§.porrò. Tertiò cum hæc clauſula principaliter ſit conſiderãda, dicit ꝙ ſecundum.d.ſuum.ſi in ſecundis literis fiat mentio de primis, ſed non de illa clauſula in primis appoſita, ꝙ non ualent ſecũde, ad hoc ſupra de reſt.ſpo.ex conqueſtione.& ſupra de re iudi.inter mona.& de reſcriptis, cum dilectus. Quartò ꝙ non ob.ap.interpoſita à ſententia ipſa ſentẽtia mandabitur executioni, ſupra c.nouit, niſi iam ſit appellatio recepta per ſuperiorẽ, ſupra de of.dele. paſtoralis.§.præterea. Quintò quòd per conſequens non patietur pœnam.2.q.6. decreto, & C.de ap.quoniã iudices. Sextũ caſum, ſupra de reſcrip.c.1.Septimũ caſum, ſupra de mu.pe.c.2. Octauũ caſum, ꝙ commiſſa cauſa cum hac clauſula non cogitur collega admittere ſubdelegatũ collegæ propter id, quod habetur ſupra de of.dele.ſuper quæſtionum. § ſi uerò, ſecundũ Hoſti.qui hic no.in ſumma, ſupra c.paſtoralis, & adde quod dixi de of.ordi.licet in corrigendis, ſuper gl.ſi.n. Circa primũ ſpeciale dic, ut dixi, ſupra c.paſtoralis.ſuper gl.2. Circa ſecundũ, ut dixi in decre.ſuper quæſtionũ.§. porrò, ſuper gl.maxime.

32 ¶ *In glo.& ſi propterea, ibi, ordinarij*] in conuento † igitur coram ordinario habet hæc locũ, ꝙ non excuſet nũcij miſſio, itineris arreptio, uel reſcripti impetratio in concordantijs primis gl.unde hæc uidetur ſumi: imò ſi abſens non defenditur, proceditur contra ipſum ut contumacẽ.ff.ex qui.cau. ma.l.ĩrẽ ait prætor.§.fi. & l. ſe.nec ob.ſupra c.dilecti, & infra ti.1.c.uno: quia illud intelligitur de his, quæ non iuris ordine, ſed præſumptione, vel violẽtia ſunt temere attentata, ſupra de reſt.ſpo.audita, uel quando ordinarius ꝓcedit in propria cauſa, ut in illa dilecti: uel poteſt dici, ꝙ non obſt. prædicta tria, uel eorũ alterum, ſi in modum ſimplicis exceptionis proponatur, ut hic, & in ſimilibus: ſecus, ſi in modum prouocationis, de qua excipiatur, ar in prin.ubi dicit, Conuenerit.ergo à cõtrario ante conuẽtionẽ obſtabit prouocatio facta extra iudiciũ, & ſic poſſunt ſaluari.2.q.6.argu ta, ad Romanam, & c. qui ſe ſcit.hoc, ſi ex parte poſſeſſoris appellatum fuit: ſecus, ſi ex parte actoris: quia hoc poſſet facere ad redimendum reum, ar.de reſcriptis, nõnulli.coram delegato uero diſtinguetur, ut in decre.meminimus, &, ſuggeſtum, de reſcriptis, ſi autẽ, & plerũque, ſecundũ, Hoſt.uel dic ſecũdum eum, ut dixi ſuper.uer nunciũ. [*& ibi, obtinebit*] non in principali, ſed ꝙ per ſuum iudicẽ procedetur [*& ibi, ſancta crucis*] imo facit contra, ut patet hodie, de reſcriptis, tibi qui, de præben.eum, cui, li.6. [*& ibi, nõ exiſtente integra*] ſ.quia citatio facta eſt per primas ¶ *In gl. ſed nunquid, ibi, ante citationem*] licet ci-

33 tatio † facta ſit coram delegato: tamen expirat reſcriptum per lit.cont.poſtea factã corã ordinario, de hoc in ſpe.t.1.§.reſtat, ad fi.& facit, quod dicam, de pur.ca.

l e.pe.ſuper fi.ult glo.1 ¶ *In glo.colligitur, ibi, probabilis*] de hoc in ſpe.de ap.§.nunc dicamus, uer.1. [*& ibi, quæ uide-*

34 *tur iudici*] cum finaliter quæritur, an † appellatio ſit legitima, conſideratur arbitriũ iudicis, ad quem eſt appellatum: ſed ſi male arbitretur, poſſet ab eo appellari ſecundo, ſed non tertiò, ſupra c.directæ. Sed ſi quæritur, an ſit deferendum appellationi, poteſt loqui de iudice, à quo: caueat tamen ſibi, quia ſi non admittet appellationem legitimam, puniretur, niſi ſit priuilegiatus, ut ſupra c.paſtoralis.1.reſpon.uel niſi probabilis error ipſum excuſet, ar.infra de ſen.excõ.ſacro.ſed quamuis iudex ipſam non admittat, ab appellato poterit approbari, infra c.interpoſita.§.1.ſecundum Ho. & uide quod dicam, infra.c.ſi à iudice, li.6.ſuper.uer.

uiderit [*& ibi, sacro. ad fi.*] ubi de hoc. in glo. antepe. & uide quod dixi, supra c. pastoralis, in glo. non tamen, ad fi. & de hoc. 2. q. 6. ad Romanam in 1. gloss. ¶ *In glo. quia causa, ibi, probabilis*] uel non fuit uera [*& ibi, culpa*] ne ex improbitate sua &c. ff. de fur. l. quae fullo, Gof. ¶ *In glo. sequenti, in prin. ibi, generaliter*] siue calumniosè 14 appellauerit, siue non. sed si † calumniosè appellauerit, tunc amplius punietur. C. quorum appellationes non recipiuntur. ab executore, ubi puniuntur in l. lib. sed in criminali perdita lite notatus abscedet. C. de ap. à proconsulibus, Io. Vin. Gof. & Phi. dixit hic Pe. quod ubi opinio faceret pro appellante, licet contra eũ pronuncietur in causa appellationis, non condemnabitur in expensis. & hãc opi. uide in spe. de expensis. §. nunc uidendum, ubi satis de hoc. ¶ *In glo. hic* 15 *patet, ibi. 2. q. 6. in fi.*] & ibi de hoc, scilicet an † delegatus ad causam ap. qui pronunciauit iustam ap. possit de principali cognoscere, & dixit ibi ꝙ sic, & idẽ hic Inn. & Host. inducunt. de testa. Rainutius, de rescriptis, super literis, infra e. Romana. §. ꝙ si obijciatur. Vin. dicit formam mandati seruandã, propter quod non uidetur, ꝙ possit sine nouo rescripto de principali[h] cognoscere nec etiã de alia appellationis causa, quæ nõ fuerit expressa, credo consideranda uerba rescripti.

ANNOTATIONES.

a ¶ Glo. Aliquando causatiue. uide gloss. 1. q. 1. benedictio e. ff. ad l. Aqu. l. si ex plagis. §. in cliuo, in gl. fi. quandocunq; ponitur conditionaliter, ut quando aliquid est explicandum per grauatum, uel per alium, uel pendet ex uiribus fortunæ. l. a testatore, ff. de condi. & demon. & uide Bar. in l. quibus diebus. §. Termilius, ff. e. ti. ubi plene de materia nostra.

b ¶ Constituere non contumacem. Adde istud procedere, nisi ius sit acquisitum parti: puta quia non comparens in termino deserta esset appellatio, ita singulariter Abb. in c. sæpe, supra eo. ti.

c ¶ Dictus. Et ea de causa iustior probat sententiam iusta in causa appellationis, quod an sit uerum, uide Io. And. in c. in præsentia, super glo. supra de renun. & Bar. in l. qui ad ciuilia, C. de ap.

d ¶ Dilecto. Idem est in uera appellatione etiam à sententia, ut attentata post sententiam ante appellationẽ reuocentur, de ap. non solum hæ causæ missionis ante sententiam deberent ante omnia uerificari, ut ibi dicitur de uera appellatione ante sententiam.

e ¶ Priusquam. Et sic secundum hunc intellectum, qui uerus est, aduerte ad formam opponentis: quia si citatus opponit simpliciter, quòd literas alias impetrauit, & nihil aliud dicit, uel opponit se prius impetrasse iudice impetrato, coram quo offert se paratum procedere, tunc audiatur, Bal.

f ¶ Versi. Etiam de iure ciuili, uide Bar. in l. 2. & l. eius, ff. de ap. recep. & in l. ait prætor. §. permittitur, ff. de no. no. & ibi uide, quomodo limitat illam clemen. appellanti, & an illa locum habeat, quando appellatur super reuocatione attentatorum, uide in deci. Ro. conclu. 94.

g ¶ Causa. Ut de dolo, & contum. l. fi. lib. 6. & facta remis. an possit primus procedere, esto quòd a iudice remittente sit iterũ appellatum, uide in decisio. Rotæ, conclu. 96.

h Uidetur. quia supra dixerat, quando iudex à quo, defulit appellatio. quia ante remissionem non procedet, & processus factus post inhibitionem est nullus, etiam si appellatio non teneat, uide de ap. non to'ñ, ad fi. li. 6. & in decisio. Ro. conclu. 138. & ad materiã ista inhibitionum uide in decisi. Ro. 15. & duabus sequentibus.

i ¶ Rationabili. Cum de illis solum papa cognoscat, & uide glo. in c. quamuis, infra alleg. super uerbo, quaslibet. & alio respectu lex ciuilis uocat causas maio. medias, & minimas, uide glo. Bar. Bal. & Salice. in l. placet, C. de pedam. iudi.

k ¶ Illud. Et uide Cle. 2. ut li. penden. & ibi glo. & ad proxime dicta uide gloss. quæ incipit, alibi dicitur. & uide l. si patet, & ibi Bal. & Sali. C. ue de sta. defuncto. & Bal. in l. cum notissimi. §. imò, C. de præscrip. 30. annorum.

l ¶ Glo. No. hanc gl. de uerbo, uidetur: quia facit, si compromissum est in aliquem, ut faciat, quòd sibi uidetur. quòd tamen debet habere collatio cum sapientibus, & conscientiam iuris informare.

m ¶ Principali. Uide glo. fi. & super illa Ioã. An. in c. olim. de excep. ubi ponitur casus dubitatus, quòd iudex appellationis delegatus de principali non cognoscit, pro quo facit. c. si à sub delegato, de of. dele. li. sexto. De ordinario iudice appellatio. vide Bar. in l. eius, ff. de ap. recip. & Cy. & moder. in l. per hanc, C. de temporibus appellatio.

SUMMARIUM.

1 *In principali proceditur à iudice, si reuocant grauamen, ob quod fuerat appellatum.*
2 *Cessante causa cessat effectus.*
Arbiter etiam in casu huius decretalis reuocare potest quod comminatus est, uel interlocutus.
3 *Communicationes quæ, à quibus possit quis appellare.*
Metus uanus quis.
Odium, & inimicitias quæ pariant, uer. sed Hostien.
4 *A grauamine uerbali illato, & reali futuro illi annexo potest appellari in iudicio, & quid extra iudicium.*
5 *Reuocatio grauaminis fieri potest, & qualiter, & quibus casibus, & num. 8. & 9. 10.*
Suspitio iusta in eo non est. qui grauamen emendat, ad fin.
6 *Prætoris boni officium quod.*
7 *Epilogus, & suffragium glossarum. nu. 8.*
A comminatione iudicis an appellandum, & nu. 9. in prin.
Consilium in alterius detrimentum mutare quis etiam iudex non potest, & quando, & nu. 9.
9 *Additio glossarum.*
Sententias interlocutorias, & diffinitiuas quibus casibus possit iudex reuocare, & nu. 10. & quas & in quibus, ibid.
Item præceptum, communicationes, ibid.
10 *Interlocutoriarum species multæ, & quæ.*
Possessio si iubeatur restitui, est diffinitiua sententia, uer. unde uidemus.
Præcepta quandoq; habent uim definitiuæ, quandoq; interlocutoriæ, & ubi de hoc tractatur, ibid.
Voluntarium non dicitur interueniente iussu, ibid.
Per reuocationem grauaminis, à quo fuerat appellatum, iudex pristinam resumit iurisdictionem, circa fin. uer. Tertio uidendũ.
Mentiri an liceat ut hic glossa tradit, ibid.
Appellatio non extinguit, super suspendit, in fin.

CAPUT LX.

1 CUm cessante. Casus. Iudex † in principali procedit. si reuocat grauamẽ, propter quod ab eo fuerat appellatum. & principium & finis ponunt duplicem constitutionis causam. mediũ uero ponit constitutionẽ, ibi, statuimus [*Effectus*] qđ 2 dic † ut no. supra de renun. post translationem, cum suis remis. & habentur hæc uerba, de uoto, magnę deuotionis. cum infirmitas, de iureiuran. & si Christus, in fi. [*Delegatus*] crederem idem in arbitro, à quo possit appellari, de quo infra de offi. delegati, ab. arbitris, li- 3 br. 6 [*Comminando*] ut si iudex † præcipiat parti sub pęna excommunicationis uel sub pęna centum lib. uel simili. ne tale quid fiat. & generaliter præceptum factum sine causæ cognitione, uel etiam cum causæ cognitione. sicut iniquũ reddit appellationem iustam. C. communi. uel epi. per totum. Si autem episcopus, uel iudex alius comminetur alicui, ꝙ illum lœdet, ille propter hoc nõ potest appellare, quia uanus est metus[a], qui nec est instans, ff. quod me causa. l. 1. & l. metum. sed melius esset, si dicas, ꝙ in hoc casu tenet appellatio, si comminetur in his, & de his, quæ spectant ad suam iurisdictionem, ar. ff. quod me. causa. l. fi. §. si quis & primũ dictum obtinet in alijs potentibus, qui iurisdictionem non habent. ff. quod me. causa. l. fin. 1. respon. secundũ Inno. sed Host. dicit, ꝙ si iudex me lędit uerberando[b], uel metum inferendo, potius est locus recusationi, quàm appellationi. hæc enim extra iudicium committuntur, & odium, & inimicitias pariunt, ex quibus iudex recusatur. 3. q. 5. quia suspecti, supra c. secundo requiris. infra c. 1. quando vero in iudicio. uel iudicialiter lędit, uel grauat, tunc est locus appellationi, supra c. proxi. Idem. si lęsionem non intulit, sed comminatur, ut h. c. & de facto, & contra ius.

nam

nam de iure & officio suo comminari debet. ff. de iudi. in peremptorio, uel interloquendo, sup. uel alias grauando ita tamen, quod semper exprimatur causa legitima. supra cap. proximo [*Quo*] scilicet interlocuto,

4 uel comminato [*executioni*] ergo à solo † uerbali grauamine illato. & reali futuro illi annexo potest appellari: quia timeri potest probabiliter de reb. alie. quod satis probat hæc littera, secundum Hostie. secundum quem à futuro grauamine uerbali & reali nō possent in iudicio appellari, Extra iudicium sic, de hoc supra c. bonæ [*Consilio*] 32. q. 4. magna [*Destiterit*] reuocando

5 † de facto, si ad factum processum erat: uel contraria sententia, si ad factum processum non erat. nec sufficit dicere, paratus sum reuocare, nisi de facto reuocet secundum Innocen. quod dicit Hostien bene no-

c tandum. Dicit etiam Inno. quòd grauamen quandoque tacitè reuocatur, ut si appellauit quis à iudice, ne procederet cōtra ipsum: quia exemptus ab ipsius iurisdictione, iudex, qui citauerat super principali, nūc assignat terminum ad probandam exceptionem. reuocat tacitè grauamen[d], quod ei intulerat quò ad processum principalis causæ secundū ipsum [*libere*] quia nec fallax habebitur, qui ad ueritatem reuertitur. 32. q. 1. apud [*Procedat*] omnes clausulæ sequentes continuārur huic uerbo, secundum Hostiē. [*Alia*] simplex relatio. non enim est ista iusta suspitio, licet grauauerit, ex quo emendat, & sic cesset hoc, quod dixi supra co. ad hoc si in una [*Retardatur*] no. secundum Hostie.

6 quòd boni prætoris est exceptiones, & dilationes superfluas relecare, de præsump. nullus, de of. dele. cum contingat. finire lites, & parcere laboribus, & expensis. de dolo, finem errorem proprium corrigere, nec expectare, quòd ab alijs corrigatur, in auct. de nup.

7 §. 1. col. 4. ¶ Prima † gl. primo ponit arg. quod reprobat. secundo obijcit, & soluit. tertiò quærit ad negatiuam. alle. duo iura ad cōtrarium. l. quod iussit. soluit, & cautelam docet. quartò in fin. arguit, allega. unam

8 l. allegans in contrarium duo iura, & soluit. ¶ *In* 1. † *gl. ibi, in peremptorio*] comminatur iudex in peremptorio se cogniturum, & pronunciaturum altera parte contumace [*& ibi, nemo*] sequitur, potest mutare consilium in alterius detrimentum [*& ibi, si pecuniam, in prin.*] si dedi pecuniam, ut Romam eas, pœniteo prius, quàm tua intersit [*& ibi, quod iussit*] sequitur, ueuit ue prætor, contrario imperio tollere, & remittere, licet de sententijs cōtra [*& ibi §. testamento*] arrogandum se præbet, & postea factus sui iuris codicillis uel alijs litteris declarauerit se illo testamento mori uelle recepti iudicio redit uoluntas, quæ desecerat [*& ibi, areant*]

9 uide de si. ex insinuatione, super ult. glo. ¶ *In gl* † *i ibi, non est uerum*] uide de hoc in spe. de ap. §. in quibus, uer. 36. nec est uerum simpliciter, quod dicit gl. nisi in cō-

e minatione iuridica ¶ [*& ibi, in peremptorio*] de resti. in integrum ex litteris, in fi. [*& ibi, nemo*] & infra de regu. iu. mutare, lib. 6. [*& ibi, interposita. §. 2.*] Host. dicit, quod reuocare potest, quādiu iudex, nec desinit esse, nisi tradat apostolos delatorios, uel tradere recuset infra tēpus debitum, quod dic, ut infra c. cum appellationibus, & c. ut super, & uide quod ibi dicam in gl. antequàm, & c. ab eo. 2. respon. li. 6. uel nisi iudex appellationis inhibeat appellatione recepta, infra c. Romana. §. si verò, lib. 6. & si interim faciat sumptus, sibi imputet, nec fit ista reuocatio in partis iniuriam, seu præiudicium, ut opponitur, sed potius ad ipsorum expeditionem, ut in si. [*& ibi, interlocutoria*] de hoc in spe. de excep. §. uiso, uer. sed si iudex, & uer. sed nunquid iudex, & ver. sc. sed pone. cite debes, quod Innoc. hic tenet, & Abb. post eum, quod post. 10. dies ille licentia illius. pro quo lata est, iudex nō possit interlocutoriam reuocare, sed ante 10. dies, uel post ubi appellatum est, illam reuocare potest, ut in l. quod iussit, nisi appellans fecisset expensas, tunc enim ad plenum nō reuocaretur grauamen, nisi restituerentur expensæ. uel nisi appellationis causa sit iam commissa secundum G. qui sic dicit obtinuisse, in præ. uer. sed ponc. & uide quod post ipsum Inno. dixi. quod me. causa. c. si. super uer. ab ipso, & uersi. quid si iudex. Hosti circa mutandum consilium in alterius præiudicium per iudicem scripsit, quod proximè dixi. circa interlocutoriam scripsit, quod post beneficium appellationis post. 10. dies reuocari non potest, sed iudicis officio implorato, siue iudex ex officio suo, nō ad partis instātia hoc facere potest, ut hic, & in concor. & inducit si. de testi. per tuas, & c. cum clamor. Vt plenius habeatur huius materiæ notitia, quàm per hic no. vel superius remissa, tria discu

10 ciamus. Et primò uidēdū est, quæ sit ratio, quare diffinitiuā sententiā non reuocat iudex, interlocutoriā sic dicunt doctores, quod ratio duplex est: quia diffinitiua fertur cū maiori maturitate, unde necesse est illā ferre in scriptis, & de scripto, quod non requirit interlocutoria, de hoc. j. de re iudi. c. fi. 1s. 6. ergo diffinitiua minus reuocabilis. ad hoc. 2. q. 6. anteriorū, in auct. de ap. col. 4. post prin. C. de repudi. l. dubiū, & C. arbi. tu. l. fi. secunda ratio, quia iudex diffiniendo est quò ad illā functus est officio suo, supra de of. dele. in literis. ff. de re iudi. l. iudex, quod cessat in interlocutoria. de diffinitiua uerò qn̄ & à quo reuocari possit, uide qd̄ dixi & remisi, infra de accu. qualiter 1. super 1. gl. Circa interlocutoriā uerò, de qua principaliter loquimur, uideamus so, an omnis interlocutoria reuocari possit? G. in 1 quod iussit, satis obscurè de hoc loquitur: pōt tū ex ea sumi distinctio quod interlocutoriarū quædā præparant, uel ordinant litē. quædā decidunt incidentia, uel emergentia. quædam iubent aliquid restitui, uel dari, uel non dari, uel nō fieri, uel aliquid æquipollēs. De primis* cōis est opinio, quod si iudex præparādo, uel ordinando litē iussit adesse te calēdis, pōt ex causa prorogare, & abbreuiare. ff. de arbitris. l. qualem, in fi. & l. diem proferre in prin. Sed ad hoc obstat, quod dilatione pendēte quiescit officium iudicis. C. de dila. siue pars infra c. significante. & dicut ibi dicam super. 3. glo. Si uero interlocutoria decidit incidens, uel emergens, & quid sint ista, plenè notatur, de ordi. cogni. cap. 1. Dicunt quidā etiam hāc reuocare posse, pro quibus hæc decre. & lex, quod iussit, quæ generaliter loquitur, uel indefinitiuè. 19. di. c. 1. de priuile. quia circa. ff. de pub. de precio. Alij dicunt reuocari non posse, cū ex ea sicut ex diffinitiua acquiratur ius litigatori quātum ad articulum decisum, & transeat in rem iudi. ut in gloss. Alij distinguunt, an sint lapsi. 10. dies, & an sit appellatū, ut supra dixi post Innocē. Alij quod ex officio hoc faciat, non ad partis instantiā post. 10. dies, ut dixi supra post Hosti. Alij dicunt in his attendendam fori consuetudinem. Vnde uidemus edicta, banna, & præcepta iudicum tota die mutari. Eædē opiniones cadunt circa tertiam speciem interlocutoriarum, quibus iubetur aliquid dari, fieri, uel restitui, hoc saluo, quod sententiā, qua iubet possessionem restitui, planū est quod uocamus diffinitiuā, supra de iud. c. fi. Itē præcepta quandoque habent uim diffinitiuæ, quādoque interlocutoriæ. & primo casu nō reuocent, de his supra de elec. dudu. 2. j. de uer. si. ex parte. 1. Cōiter tamē in hac ultima specie uident tenere legistæ, quod interlocutoria nō possit mutari. Quid tenebimus, attētare possumus, quod omnis interlocutoria mutari possit ex causa, & sic simpliciter nos canonistæ tenemus, qd̄ probāt leges. ff. de præto. stipu. l. 1. in fi. & l. pe. & vt dicebat Di. non di-

f catur, quod illud fuerit de uoluntate partium, rcum ibi in l. pe. ponatur uerbum, iusserat, quod sapit contrarium. ff. quod iussu. l. 1. anti. de Attili. tu. ultra medium

sinc

ſine cauſa non poſsit, maximè poſt 10. dies ſine uoluntate partis, pro qua lata eſt; & ſic intelligatur opinio contraria. probentur hæc per decre. ultimam, infra e. li. 6. nã ſi iudex appellationis interiectæ à diffinitiua reuocat grauamen illatum per interlocutoriã, per quã paratur præiudicium negocio principali, nec ſubeſt alia ratio, niſi quia ſuccedit in locum iudicis principalis, reſtat ꝙ principalis hoc poterat, cum minor ſit poteſtas iudicis appellationis eo reſpectu, quo ſe non intromittit de his, quæ principali cauſæ pariunt præiudicium. hoc etiam placuit Innoc. in decre. ſacro, de ſen. excom. nam cum ibi primò dixiſſet ſuper uer. reuocare, ꝙ iudex ideò ab excommunicatione abſoluit parte inuita, quia pars non pōt abſoluere, nec intereſt ipſius. in aliis uerò etiam interlocutoriis, ex quibus ius, & actio acquiritur parti, & quibus pars renunciare poſſet, ſecus: quia iudex ius illud parti inuitæ auferre non poſſet, de electio. cum dilecti. Item excommunicatio reſpicit fauorem excõmunicati, ut ſpiritus eius 2. q. 1. multi. quod in eius læſionem non debet retorqueri, infra de reg. iuris. quod ob gratiam, li. 6. In aliis ſententiis ſecus. ff. de re iudi. miles. §. ulti. C. de re. credi. actori. Subdebat ſic. uel dic idem in aliis interlocutoriis, ut de expẽſis, & ſimilibus, quòd reuocari poſſunt à proferente, etiam ſi poſt lapſum. 10. dierum tranſierint in rem iudicatam. & ſic loquatur lex, quod iuſsit, & facit infra de reg. iuris, omnis. nam ſicut iudex ex officio ſuo ſine ſolennitate iudiciorum condemnat, ex quo partibus oritur ius, & actio, ſic & ſine magna ſolennitate poterit reuocare, argum. 4. q. 5. quiſquis. Fatetur tamen, quòd ſi ſine iuſta cauſa reuocet, poterit appellari g. Sed tunc iudex appellationis, uel alius à proferente reuocare non poterit niſi legitimo modo per proſecutionem appellationis, uel per reſtitutionem in integrum, uel aliis modis, de quibus remittit, de procur. querelam. Tertiò uidendum eſt de modo reuocationis, & de hoc ſequitur in glo. & ibi, non poſſet. unde hoc quòd canon non poſsit? unde dic, ꝙ licet ſimpliciter fateatur ſe erraſſe, uel male interlocutum eſſe, ſi tamen emendat, per hanc conſtitutionem reaſſumit priſtinam iuriſdictionem [*& ibi, non credo*] glo. docet mentiri. & contra tales cautelas, uel doctrinas uide ſatis in Spe. de excep. §. pe. in ult. colum. Hoſt. dabat talem formam uerborum, Tu dicas te grauatum per talem comminationem, uel interlocutoriã, quod non confiteor [*nec per hoc ſequitur, quòd neget*] Ego tamen hoc reuoco tuæ ſatisfaciens uoluntati, ne de me ſaltem de facto conqueri poſsis. ſi. cautelam not. de uſu pal. niſi ſpecialis [*& ibi, ſed ſi grauaui*] ecce incertum & conditionale remedium. inſtet ergo appellans ſuæ appel. niſi pura fiat reuocatio [*& ibi, illud reuoco*] & conſueuerunt terminum ſtatuere appellanti ad docendum de grauamine, ad quod tamen non tenetur h appellans; quod dic, ut infra eod. ti. ſi à iudice, lib. 6. & uide quod de comparitione appellantis ibi ſcripſi in fi. [*& ibi, hic argumentum*] Hoſtien. dicit hoc hic non colligi. forte hoc dixit, quia appellatio non extinguit, ſed ſuſpendit, ſupra de iureiuran. ueniens.

ANNOTATIONES.

a ¶Vanus eſt metus. Qui dicatur iuſtus metus, uide per d. Bar. conſi. 60. in 6. col. in primo uol. per Alex. conſi. 16. in 3. uolu.

b ¶Verberando. Ad hoc glo. in l. ſi quis prouocauerit, ſecundum unum intellectum, C. de ap. & Bar. in l. ante ſententiæ tempus, de app. reci. & quando alius comminatur de uerberando, uide etiam Barto. in l. ſi. ff. de ap. reci. Bald.

c ¶Notandum. Idem no. glo. prima. in c. ſi à iudice, de app. lib. 6. & uide ad materiam Bar. in l. prætor. §. ſi quis paratus, ff. de oo. opet. nunci. & glo. no. in c. cupientes. §. ſi uerò, ſuper uerbo contempſerat, de ele. li. 6.

d ¶Grauamen. Sic & tacitè grauamen infertur, ut ſi propoſita aliqua exceptione iudex illa omiſſa procedit, nec tamen illam expreſſe reijcit, uide Io. And. infra c. dilecto, in glo. inepte, & in c. ex parte. M.

e ¶Comminatione iuridica. uide Alex. conſi. 16. in 3. uolu. & aliquid per d. Barba. conſi. 42. in 4. col. in 1. uolu.

f ¶Partium. Vide de hac materia per Bar. in l. quod iuſſit, ff. de re iudica. & no. unam limitationem ad hanc materiam, quòd uerum eſt, quòd iudex poteſt interlocutoriam renouare, nec quãtum ad eum tranſit in rem iudicatam, hoc uerum, niſi pars appellauit bis ab ea, & ſuccubuit, ut dicit ſingulariter glo. in uerbo, ſuper ea, in cle. ſi. de ap. per quod poſſet attentari, quòd idem eſſet in ſententiis, in quibus uertitur periculum animæ, ut in c. lator, & conſanguinei, de re iudi. an ſit uerum, cog. ſed alia ratio eſt in illis, & ad hanc materiam facit glo. ſi. in c. querelam, de procurato. & quod no. Inno. in c. quod ad conſultationem, de re iudi. & an interlocutoria quantum ad partem tranſeat in rem indi. uide no. ſupra Io. And. in c. cum. I. & A. de re iudi. in uer. depoſitionibus.

g ¶Appellari. An parte abſente poſſit iudex interlocutoriam reuocare, & an per alium poſſit reuocari, & an ſi appareant duæ interlocutoriæ contrariæ, ſecunda reuocare dicatur primam, uide Bar. in præalle. l. quod iuſſit.

h ¶Tenetur. Quando citatur ad docendum de grauamine, ſed ſi citatur ad uidendum reuocari illud, tenetur comparere, ut probatur in illo. c. uer. niſi &c. & hoc ibi tenet Lapus: ſecus, ſi mixtim citetur ad docendum. & uidendum illud reuocari, ut ipſe ibi no. contra quod facit, quia duo uidentur præcepta, in c. cum dilecti, de dolo, & contu.

SVMMARIVM.

1 *Decretalis hæc circa quæ prouideat.*
A ſuſpecto iudice non poteſt per appellationem, ſed per recuſationem recedi.
2 *Recuſans quid habeat proponere, petereque nu. 7.*
Recuſationis cauſas admittere, uel reprobare ſpectat ad arbitros.
3 *Eas ſi non admittat iudex recuſatus, poteſt appellari, niſi in caſibus, & nu. 5. 6. & 10.*
Quæ ſint legitimæ, quæ non, ibid. & nu. 8. 9. & 10. 13. 21.
4 *Delegatus iudex recuſatus, uel recuſandus an cauſam poſſit delegare, aliò reijcit.*
Recuſari poteſt ordinarius, delegatus, & ſubdelegatus iudex.
Recuſationis cauſæ iudicis ſubdelegati ubi proponendæ, probandæque, & nu. 5. & quid ſi obſit, ibid.
5 *Recuſati iudicis proceſſus quando nullus, & nu. 6. §. illud autem.*
In appellationis cauſa à reiectis à iudice recuſato cauſis recuſationis ut procedendum, & quæ probanda, & nu. 6.
6 *Ea finita quid agendum, inſtruit.*
Eiuſdem appellationis effectus aut finis quis.
7 *Recuſatio ſi fiat unius ex pluribus iudicibus, quid iuris, remittit.*
8 *Recuſati iudicis reiectio cauſarum ſuſpitionis tenet, niſi appelletur, & quando non tranſeat in rem iudicatam.*
9 *Ab arbitro, arbitris'ue electis ad iudicandum recuſationis cauſas, ſi male arbitrentur, appellari poteſt.*
De quibus cauſis arbitrari queant.
Interpretatio ſcripti iuris, & æquitatis etiam ab inferioribus iudicibus fieri poteſt inter partes.
10 *Iudex, à quo appellatur, an & quibus caſibus citandus ad iudicem, ad quem.*
Notorium, & euidens non admittit neque recuſationem, neque appellationem, uer. ſi autem, & nu. 14.
Executor merus recuſari poteſt, & quando, circa fin. uer. ſi uerò.
Arbitrium iudicantis facti quæſtio reſpicit, non pœna legis, ibid. in fin.
In recuſatione iudicis quot eligantur arbitri.
Eorum officium, uel poteſtas quæ, & ſupra, nu. 12.
Arbitri quoque ſumuntur, ſi dicatur per partes renunciatum eſſe recuſationi.
Decernere, ideſt decernendo pronunciare.
Arbitrorum unus, non ſufficit, ſi pronunciet.
Fideliter, hoc aduerbium quid ſignificet in arbitratu iudicum.
Recuſatus iudex reſumit proceſſum negocij principalis, & quando incto contextu, in uerb. iratur.
Quando deleget cauſam, & quando remittat ad ſuperiorem.
Tranſmittere cauſam propriè ſpectat ad ordinarium.

Remittere ad delegatum,
11 *Recusari ne possit superior, ad quem remittitur à iudice recusato causa,*
Contra fugientem iudicium præsumitur,
14 *Confessus potest appellare, & quo casu.*
Conuictus quando.
Confessio non obest probato errore.
Probationes faciunt notorium, ex uersicu. quia conuictus, iuncta additione,
Ab excessu potest appellari,
15 *Terminum ad prosequendum appellationem iudex, à quo, moderari potest si inique moderetur, appellari potest, nu.6.*
16 *Dilationes arbitrariæ, & in eis arbitrandis quæ consideranda.*
17 *Principalis iudex, à quo fuit appellatum, quando procedere possit in negocio principali, & nu.12.*
Contumace appellato non proceditur ad definitiuam lite prius non contestata: & ad quæ procedatur.
18 *Appellans ab interlocutoria quæ probari debeat.*
Regulares & religiosi an & quando appellent, & ad quem.
Recusare monacus quando possit suum prælatum.
19 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu.20.*
Arbiter nihil extra compromissum facit.
Errore probato quis absoluitur à condemnatione, non obstante confessione, & nu.21. §. fin.
21 *Additio glossarum.*
Monitio ante excommunicationem sua debet habere interualla competentia.
22 *Pro iudicis processu in quibus præsumatur.*

CAPVT LXI.

1 CVm speciali. Ca. Prouidet† concilium contra frustratorias recusationes, & appellationes subditorum, quas à prælatis moniti interponunt, ut correctionē eludant & 2. ibi, porrò [*Commonitus*] erant quidam, qui quamcito uidebant se monitos, percipiebant se excommunicandos, & sic recusabant, uel appellabant [*Recusationis*] hoc faciet usq; ad. §. porro. & dicit Inno. hic, ꝙ non credit à iudice ordinario, uel delegato suspecto posse recedi per appellationem, cum habeat suspitio suum remedium, s. recusationis. & quia licet suspectus, non sequitur, ꝙ grauet, supra c. proxi. nec ob. quod hic dicitur commonitum habere utrunque remedium: quia hoc non intelligitur ex eadē causa, sed ex diuersis, s. ut recuset propter suspitionem, & appellet propter grauamen, & per eūdem modum responderi potest ad cap. 2. q. 6. quot. 1.
2 Item, ut dicit, recusans† licet habeat proponere probabilem suspitionem, non habet necesse offerre proba-
a tiones, uel petere electionem [a] arbitrorum. iudex. n. habet hoc requirere, ꝙ coram ipso, si uult recusans, probet causam. super quo uide, quod dicam super uersi. suspectum, uel quod arbitros eligat cū aduersario. causam autem admittere, uel reprobare non potest, ꝙ discutere & diffinire spectat ad arbitros, non ad ipsum. supra de foro compe. licet. C. de iudi. apertissimi, & l. fi. Et, ut dicit Hosti. hæc probantur, supra de offic. dele. suspitionis, infra eo. c. & infra eo. legitima. Si ue-
3 ro iudex† recusatus causas recusationis non admittat, patens est, quod in hoc grauat, & ab hoc grauamine potest appellari, supra de offi. dele. super quæstionum, §. fi. hoc uerum, nisi causa recusationis euidenter esset frustratoria, supra de off. iudi. c. 1. sic & in casu conuerso non est necesse arbitros eligere, quādo causa rationabilis est de iure, & notoria de facto, ut lit. nou cont. accedens. 1. ut ibi dixi super 1. glo. & de hoc etiam, supra eo. nouit [*Appellationis*] hoc faciet à §. porro, usque
4 ad finem [*Allegauerit*] hic tractabant† Inno. & Host. an possit delegatus recusandus, uel recusatus causam delegare, quod expeditum esset, de offi. dele. iudex, lib. 6. [*Iudicem*] proprium ordinarium uel delegatum: secus in subdelegato: quia tunc proponenda est, & probanda causa recusationis coram primo delegato subdelegante; quod dic, ut supra de offi. dele. super quæstionum. §. quem uerò, & fi. & hoc si subdelegans est præsens: aliàs eo absente fiat protestatio coram episcopo archidi. uel aliis iudicibus ordinariis loci secundum quosdam: quod uidetur approbare lex finalis. C. de iudi. cui uidetur standum, ex quo non inuenitur per ca-
5 nones reprobata. & secundum istos† omnis processus hoc casu factus per recusatum post, quàm aliquo prædictorum modorū translata est cognitio ad aliū, non ualet, argum. supra eo. dilecti, & supra de offi. le. licet. Alii dicunt, quòd secundū eam non est ad istos ordinarios recurrendum, sed ad delegatum principalem tantum, si præsens sit, tunc ipsum recusans debet uenire coram subdelegato, & ipsum recusare simpliciter ex causa legitima proposita coram eo, & significare, ꝙ uult ire, uel mittere ad delegatum, à quo probata causa recusationis uult obtinere causam alii cōmitti, & ex tunc subdelegatus procedere non dēt, & si processerit, appellari dēt ab eo, uel ēt si causam nō admisserit: quia hoc ipso grauat recusantē procedendo contra eū: uel quia non admittit causam recusationis ex quo, uult eā probare coram delegato, cū hoc sibi à iure concedatur, ut dixi in prin. Cæterum, si recusans non appellauerit, cum iurisdictio subdelegati non sit translata ad aliū per appellatione, quæ non fit, uel per reuocationē, uel alium modū, tenebit processus subdelegati habitus ꝯ recusantem. s̄m hanc ergo secundā opi. tutius est causas recusationis coram subdelegato proponere, supra eo. secundò reqris, & ēt postea, si necesse fuerit, coram delegato probare. nam si subdelegatus cognouerit cās esse iustas & ueras, poterit eas admittere, & recusantem a probationis onere releuare. Si uerò sibi certum & notorium esset, quòd essent falsæ & iniustæ, tunc non obstante tali recusatione, uel appellatione frustratoria posset procedere, & teneret processus. quòd si causæ legitimæ proponantur corā subdelegato, nec ipsas admittat, sed nihilominus in causa sibi delegata procedat, & propter hoc recusans appellet, prudenter facit, si primò corā delegato non causam recusationis, sed causam appellationis prosequatur: quia si causam recusationis uult prosequi, nō obtinebit, nisi causas, propter quas recusauit subdelegatum, doceat esse ueras. si uero causam appellationis prosequatur, tunc nihil habet necesse probare de ueritate causarū recusationis, sed sufficit, ꝙ probet se ipsas causas legitimas proposuisse coram subdelegato.
b & per eum admissas non [b] fuisse. nā in hoc ipso grauauit, & propter hoc potuit appellare, & sic pronunciabitur pro appellante. s̄. c. proxi. & infra eo. interposita, & cassabitur quicqd post talē appellationē fuerit attētatum, supra de offi. deleg. super quæstionū. §. fi. sicut diceretur in delegato, & ordinario, si causas recusatio-
6 nis legitimas non admittant. Finita† autē causa appellationis, quæ est, ut cassetur quicqd factum est contra eā, nō debet prosequi causam recusationis, ut ab ipso subdelegato recedatur. nā ad hoc sola appellatio eius sufficit. supra eo. accepta. ꝙ si appellationē reprobari contingat, adhuc secundo potest prosequi cām recusationis. Si aūt post recusationem nō procedat subdelegatus, stulte facit recusans, ideoq; appellās, si causam appellationis prosequatur: quia ex quo nō processit, nō grauauit, & appellatio nō ualet, nisi fiat ex grauamine, & in scriptis. s̄. eo. ut debitus, & j. eo. c. 1. li. 6. prudēter autē facit in hoc casu, si coram delegato causas tantū recusationis proponat, & probet. s̄. de offi. dele. super qōnum. §. fin. Quidā tamen dicunt per eundem §. quòd à subdelegato sine grauamine præsenti appel-

lari

lari potest hoc modo, Habeo te suspectum ex talibus causis, & appello, ne procedas [c]. Sed alii uerisimiliter respondent, illud hodie esse reuocatum per dictas decret. ut debitus. & cordi. secundum Innoc. & Hostien. dic ut not. supra de offi. deleg. super quæstionum. §. fi. ¶Illud autem non meminit Inno. se legisse, quin pro cessus subdelegati. & delegati, & ordinarii teneat etiã post recusationem habitus, nisi ab eo appelletur, uel alio modo ad alterius audiẽtiam causa reuocata, uel translata sit cum effectu, secundum Innoc. inducitur pro & contra ff. de arbi. non distinguemus. §. cum qui dam. sed Hosti. dicit se quandoq; ab ipso Inn. audiuisse contrarium, & remittit ad summam. de of. dele. sub. §. sed nec illud. §. quid sit effectus, à principio, usque ad 7 uersi. sed quid si subdelegatus [d] [*Suspectum*] dicit Inno. d ꝙ recusans non debet petere à recusato, quòd iudicet causam recusationis iustam, uel iniustam, supra de fo ro compe. licet: quia uideretur à recusatione recedere, ipsius in hoc arbitrium eligendo, ar. 3. q. 5. cuius in agendo, quamuis dici posset ẽm eum, ꝙ talis petitio, quæ tendit tantum ad iudicem recusandum, & ipsius iudicium declinandũ non præiudicet recusanti. s. ti. 1. e inter [e] [*Coram eodem*] si plures sunt delegati, & unus solum recusetur, remittit Inno. ad no. supra de off. dele. cum super. tu dic, ut infra eo. ti. si contra unum. lib. 6. 8 [*Iustæ*] *recusationis*] multa exẽpla uide per Host. in summa eius. ti. sub rubri. de recusa. §. ex quibus causis, & in Spec. ti. 1 §. superest uidere. dicit hic Inno. ꝙ quando pronunciatur causa recusationis illegitima, non præiudicat, nec transit in rem iudi. ubi per legem probatur legitima, imò nulla est: quia lata est contra ius scriptũ. 2. q. 6. §. diffinitiua. & idem dicit Hosti. etiam quando pronunciatur legitima, quamuis expressè reprobet. Si uerò sic pronuncietur, decernimus talem non admittendum ad proponendam, uel probandam talem recusationis causam, tenet. nisi appelletur, cum sit lata contra ius litigatoris, supra ti. 1. cum inter, ẽm Inno. & hæc uera secundum ipsum in causis recusationis expressis in iure, ad quas remissi in prin. cum tamen ius dicat generaliter iudicem suspectum recusari posse. 3. q. 5. quia suspecti, nec omnes causæ sint expressæ in iure, nec facile possent exprimi. ff. de legi. non possunt. ff. de præscrip. uer. l. 4. & multæ possent causæ obuenire, quæ iustiores sunt, quàm in iure expressæ, sequitur oẽs causas reputari legitimas, quæ uidentur efficaciores & rationabiliores expressis in iure, & hoc relinquen 9 dum [f] est iudicis arbitrio. s. de offic. dele. de causis. ꝙ si f male arbitretur, appellandũ est: aliàs interlocutoria transibit in rem iudi. & est simile, quòd ultra interrogationes expressas in iure licet iudici alias facere, ubi æquitas mouet. ff. de interrog. ac. l. pe. & si iudex dicat se moueri æquitate, ubi moueri non debet, appellandum est: aliàs fier præiudicium. Quidam dicunt tamẽ forte non male ẽm Innoc. ꝙ inferiores à principe de causis non expressis in iure ius dicere, interpretari, uel declarare non possunt, sicut nec possent inde ius condere. nec licet eis interpretari etiam inter ius scriptũ, & æquitatem. hæc enim sunt solius principis. C. de leg. l. fi. infra de sen. ex. inter, qui fil. sint legi. per uenerabilẽ. §. rationibus. fatetur tamen Inno. ꝙ inferiores iudices in causis, quas habent coram se, in præiudicium litigantium possunt interpretari inter ius scriptum, & æquitatem, remittit, supra de postu. c. 1. uer. nec ualet, & ibi dixi super glo. no. quod. Sed, ut dicit Hostien. talis interpretatio scriptum non facit ius nisi inter partes. generalem enim interpretationem, quæ ius faciat generale, facit solus princeps; & sic intellige præcedẽs 10 dictum [*Et ipse*] scilicet recusans [*Cum iudice*] arguit secundum Inno. quod index, à quo appellatur, citari debet ad defendendam sententiam, & processum, & de

hoc, infra in glo. sed qualiter, sicut hic admittitur ut pars, ut ostendat se non suspectum, arg. contra 2. q. 6. statuendum. 8. q. 3. Artaldus. uide quod dixi de transi. decætero, in prin. & de procura. in nostra, super 3. glo. respon. quòd non credit illum citandum, nisi de iure proprio contendat, ar. 2. q. 7. si quis igitur, & ca. si quis ab episcopo, uel nisi agatur & de pœna imponenda ipsi iudici, ut si dicat electus se appellasse à proprio episcopo, quia recusabat illum sine causa legitima confirmare, mandatur alicui, ꝙ inquisita ueritate de præmissis, si ita inuenerit, illum confirmet. hoc casu nominatim citabitur episcopus: quia de ipsius pœna agitur. cum in pœnã ipsius mandetur alteri ꝙ confirmet. ar. 9. q. 3. nunc uerò. non ob. quod dicitur hic: qa aliud in recusatio. ubi nisi admitteretur recusatus ad eligendos arbitros, sequeretur etiam, quòd falsa causa, suspitionis expressa semper impediret processum iudicis, quia non esset alius, qui arbitros eligeret: sed in appellationis causa semper est superior, ad quem appellatur, qui de causa cognoscit. Dicit Hosti. ꝙ non uidet hanc differentiam: quia aut procedit iudex ex officio: & tunc, cũ nõ sit in iudicio alia pars, quàm ipse, necesse erit, ꝙ & recusationis, & appellationis causam de- g fendat [g] aliàs facile posset iudicari pro temerario appellante, & remanere crimen incorrectum. contra id de sen. ex. ut famæ. Si uerò est causa, in qua iudicium ordinatur inter actorem, & reũ, sicut appellatus põt prosequi appellationẽ, sic & actor potest arbitros eligere, & prosequi causam recusationis coram ipsis. & sic idem utroque casu. ideò igitur eligit hic iudex, qa iudex loco partis succedit. licet enim non sit actor, qa fama habetur loco actoris, de accusa. qualiter. 2. tamẽ ex quo monet maximè super eo, quod negatur notorium, nec est euidens, quadã iuris fictione habetur loco partis; unde sicut pars arbitros eligit. Si autem esh set notorium & euidens, nec recusationi, [h] nec appellationi locus esse uidetur, supra de offi. ordi. irrefragai bili. §. 1. uel forte locus est recusationi, [i] licet non appellationi. Et diuersitatis ratio: quia aut negat appellans notorium eius mendacium conuinci facti euidẽtia, aut confitetur; & sic neutro casu locus est examinationi, sed condemnationi. supra de fil. pres. quoniã, quam appellatio non suspendit, ut infra §. porrò, & supra. c. 3. quando uerò recusat, licet confiteatur crimẽ, posset dicere, fateor me teneri ad satisfactionem, sed arbitrariam: nolo tamen me submittere arbitrio uestro: quia mihi suspectus estis ex tali causa. cum enim hoc arbitrium habeat causæ cognitionẽ, dictat ratio, quod uos repellam. nec ob. si dicat, quòd appellari posset, si iniquè arbitrabitur: quia hoc considerato nulli recusationi locus esset; & hoc uerum putat Hostiẽ. in arbitrariis. Si uero iudex infligere uellet pœnam iuris statutam, non posset recusari; & sic loquatur, supra eo. proposuit. & idem putat in nudo & mero executore, puta cui demandatur denunciatio excommunicati, uel ministerium nudum sine iurisdictione, de offi. dele. c. fin. ad hoc, supra eo. nouit. ubi innuitur, ꝙ proprio motu procedens posset recusari. & sit ratio: quia facti quæstio respicit iudicantis arbitrium, sed non pœna à lege statuta. ff. ad Turpil. le. 1. §. si autem pronunciauit. ff. ad municip. ordine. §. durioribus. ff. de uerb. signi. l. antepe. §. fin secundum Hostien. [*Ar-* 11 *bitros*] unum, aut tres, de arbi. cap. 1. Hostien. uel duos [*Causa*] an sit legitima, & uera. & dicunt Inno. & Hosti. ꝙ si dicatur per partes renunciatum recusationi, hoc etiam arbitri cognoscent, non iudex recusatus, qui forsan prouocatus obesset etiam in hac cognitione, sicut in cognitione ueritatis, supra de off. dele. suspitionis [*Nequiuerint*] illi duo arbitri per partes electi [*Decreuerunt*] i. decernendo pronunciauerunt. nec sufficit, ꝙ

unus solus uerba pronunciet, secundum Hosti. de quo dic, ut infra de re iudi. c. pe. lib. 6. [*Fideliter*] idest iustè, æqualiter, & secundum sanam conscientiam. ad hoc de iudi. nouit, de re iudi. c. 1. lib. 6. [*Sub obtestatione*] quasi comminatione. concor. supra eod. constitutus. 2. de frigid. fraternitati. [*Iudex*] recusatus [*Vtatur*] quantum ad principale negocium [*recusatus*] ordinarius † scilicet ex quo iam pronunciatum esset. delegatus etiam de recusantis assensu [k] hoc non posset: & sic no. secundum canones etiam ordinarium recusari: & forte est sensus literæ, quod ordinarius recusatus delegat: sed delegatus recusatus remittit ad delegantem. & secundum hoc, quod sequitur, ad superiorem, expone. s. delegantem. sed alii intelligunt, quod etiam ordinarius recusatus remittit ad superiorem, quod non uidi seruari, nec seruatum audiui. Hosti. & hic repetit opi. suam, scilicet quod recusato delegato arbitri cognoscunt de principali, quæ non placet, ut dixi, supra eod. secundo requiris [*Transmittat*] propriè, si loquitur in ordinario. uel idest remittat, si loquitur in delegato [*Procedat*] quid si † superior iste iterum recusatur? potest dici, quod recusator non est audiendus, ut sit aliquis finis litium, supra de testi. licet 3. & quia cum fugiat, præsumitur contra ipsum supra de præsump. nullus. & dicit Host. quod forsan sic esset declarandum. Alii dicunt, arbitros iterum eligendos; & per omnia procedendum in secunda recusatione, sicut dictum est in prima [l] [*Porrò*] expedito tractatu friuolæ recusationis, prosequitur de friuola appellatione [*Confessione*] contra quam † nulla excusatio obiicitur, ne sit contra de accusa. cum dilecti. ff. de cõfessis. cum fideicõmissum. probato enim errore non obest confessio, ut ibi no. de confes. c. fin. Hosti. [*Alio modo*] ut quia [m] conuictus est per testes, contra quos nihil opponit, uel condemnatus fuit, nec appellat, de cohabi. cleric. uestra, & c. fi. Hostien. [*Iniquitatis*] supra, ca. 3. [*Deferendum*] nisi modum excedat in pœna, supra eo. nouit, ubi de hoc. Inno. dicit Hostien. quod quamuis iudex nõ teneatur deferre, potest tamen monitus appellare, ut patet. ff. eo. ti. non tantum, infra eod. Romana. §. si autem. & sic dicit intelligenda, supra c. consulun, 3. & c. peru. nit. 2. [*Excessu*] de quo quis conuenitur [*Reputari*] supra eo. ut debitus, & procedit hoc, siue sit in iure expressa, siue non [*Aduersarium*] dicit Hosti. quod sensus † literæ est, quod habeat, uel non habeat aduersarium, iudex poterit moderari terminum, supra eo. consuluit. 3. unde dimissio hoc uerbo, si habuerit aduersarium, debet legi, & secũdum locorum &c. usque ad n. uer. & postea reassumi, si habuerit aduersarium [*Locorum*] repetit hic Hostien. illa. 5. † consideranda in dilationibus arbitrandis. distantia loci, qualitas temporis, uiarum, negocij, & personarum, ex quibus, ut dicit, necesse est dilationes arbitrarias iudicari [*Moderandum*] si inique moderetur, poterit iterum appellari, ad hoc supra eo. §. secundum, Hosti. [*Iudex*] à quo appellatum est [*Procedat*] in † principali, supra eo. ut debitus, Inno. [*Aduersario*] scilicet appellato [*Comparente*] coram iudice appellationis [*Procedit*] dicit Inno. quod falsa est litera, Procedat; & uera litera procedit, ut patet in registro: & ut dicit, quod hic dicitur, nõ procedit, quando inter partes ageretur: quia appellato cõtumace non procederetur in principali, ex quo lis cõtestata nõ esset, sed excõicaretur, uel fieret missio in possessionem, ut lit. non cont. quoniam, & c. tuæ. sed quãdo procedit iudex ex officio, vt in causa inquisitionis, tunc reo, uel appellato contumace proceditur in principali, ut hic, & in præ. decre. quoniam. §. & in aliis, secundu Inno. uide, quod dixi, supra eo. sæpe, super glo. ut si iis [*Superior*] ad quem est appellatum [*Iurisdictionis*] super principali. s. c. 2. & idem, si habeat aduersarium, ut ibi [*Defectum*] habet † enim duo probare causam legitimam: & ad hoc non producuntur testes, sed requiritur arbitrium boni uiri, & ueritatem causæ; & hoc requirit probationem; & de hoc, infra c. interposita [*Remittatur*] condemnatur in expensis, supra c. ut debitus [*Regulares*] idest religiosos quoscunque, qui secundum regulã suam in capitulis proclamãt, & de plano corrigũtur, & puniuntur, de reg. c. fi. de sta. mo. in singulis, & c. se. [*Extendi*] in totum, uel inquantum impediretur correctio. nam quo ad aliqua extenduntur secundum Hostien. Tu dic, quod sufficiebat litera, quæ sequitur sine hoc subauditu, contra suas &c. [*Speciales*] totius ordinis, vel ipsius mona. secundum Inno. qui dicit, quod si Abbas excedit in puniendo modum correctionis, monacus poterit appellare: secus, si puniat ipsum secundũ obseruantias regulæ; nec etiam poterit recusari secundũ eum. Hostien. distinguit regularem processum, & iudicialem. dicens quod in iudiciali monacus ex causa recusat, & appellat, licet non ita strictè causa examinetur, sicut si esset secularis clericus. supra eo. reprehensibilis, supra. 11. 3. cum. I. & A. de accusa. & qualiter. & c. olim, de simo. per tuas. i. in fine. ¶ Quarta † glo. quærit, & soluit. ¶ [*Glo. sub hac*] ponit casum, quo non uenit expressum, quod uenit tacitum. finis respondet per contrarium. ¶ [*Glo. ab ipso*] respondet per questionem, quis præfigat terminum. ¶ [*Glo. no. 1.*] & ad id signat cõtrarium, & soluit. secundo ponit duas lecturas, & ad secundam oppo. & soluit. ¶ [*Glo. sed qualiter*] quærit, & soluit. ¶ Antepenul. glo. signat contrarium, & soluit. ¶ [*In † glo. sub hac, ibi. §. ulti.*] ibi arbiter nil extra compromissum facere potest. ¶ [*In glo. & ita, ibi, cum fideicommissum*] loquitur de illo, qui confessus est fideicommissum debere, probato errore absoluitur. ¶ [*In † glo. 1. in fine*] cui hic continuatur illa 47. ista. 48. ¶ [*In glo. 2. ibi, trina*] & habente dictum competentia interualla, infra de sent. excom. constitutionem, lib. 6. ¶ [*In glo. 4. ibi, dubitetur,*] ubi uerò non dubitatur, quia manifestè iniusta est, ipse idem iudex illam repellit; & sic non obstat, supra de causa pos. cum olim, secundum Innocẽ. & Hostien. [*& ibi, Iusta*] pone, quod dicitur compater uel patrinus, uel dicitur affinis coniugis: uel pone in dubio iure, de quo no. supra eo. postremo. de primo, scilicet de compatre, uel patrino, de quo uide, supra c. pastoralis, super glo. 1. & no. in Spe. de relatio. §. qualiter, uer. quod si ius. puto per arbitros ponderandum regionis morem, & affectionem maiorem, uel minorem, ut ex his iudicetur suspectus, uel non [*& ibi, expressa*] uide quod dixi in tex. in glo. multa [*& in fi.*] ubi idem no. in glo. 1. & idem Hostien. & Goffre. in Spec. de recusa. §. qualiter, in princ. ¶ [*In glo. ab ipso, ibi, potest & debet*] supra eo. cõsuluit, prim. [*& in fi.*] non est uerum, quia de alio termino loquitur, ut ibi not. [n] ¶ [*In glo. no. ergo, in fi.*] ut non referatur ad personam, cui est facienda commissio; & sic non est necessaria superior pars glo. & secundum id loquitur etiam in delegato, infra de offi. dele. iudex, [o] lib. 6. quod intellige post recusa. & ante pronunciationem, ut ibi. ¶ [*In glo. & ita, ibi. § sunt quorum*] ubi de hoc, & plenius, infra eo. Romana. §. si autem, lib. 6. & in Specu. de ap. §. in quibus, circa prin. ¶ [*In † glo. sed qualiter, in fi.*] secus, si ius suum læderetur; ut quia dicitur fecisse litem suam, uel incidisse in constitutionem, de re iudica. cum æterni, lib. 6. probatur hoc de senten. excom. uenerabilibus, eo. lib. ¶ [*In glo. & sic uidetur, in fine*] ubi de hoc in ulti. glo. ¶ [*In glo. pe. in fi.*] uel duas has, per quas prouidet primo contra recusationes, secundum Innocen.

ANNOTATIONES.

a ¶ Vel petere electionem. Adde d. Bald. hic, & in l. apertissimi, C. de iudi.

Non

b ¶Non fuisset. Contra hoc facit glos. in c.secundo requiris, supra, quæ incipit, no. quòd non sufficit probare allegatam fuisse causam probabilem & iuridicam recusationis, nisi etiam illa sit uera, prout dicetur in appella. supra eo. ne debitus, nisi dicas istud intelligi, quando offert se probaturum, iuxta c. interposita, in princ. infra, eo. ubi uide in glo. 2. & super illa Io. And. & uide supra ut lit. non contest. c. 2. in 1. glo. & super illa.

c ¶Procedas. Vide in ca. dilecto, in glo. inepte, per Ioan. Andr. & ibi uide alias remissio.

d ¶Subdelegatus. pro opi. Host. uidetur glo. quæ incipit forte, in c. quia suspecti. 3. q. 5. uide etiam in Spec. de recusa. §. qualiter, ad fi. ubi idem sentit Guil. & Ioan. And. de ap. legitima, lib. 6. in nouella. & hoc tenet etiam Bart. & ita consuluit per l. 1. C. si quac. prædi. po. & uide ipsum ff. ad Treb. quia poterat.

e ¶Inter. Ad hoc optime, quod not. glo. super uerbo, teneris, in c. si à iudice, de appe. lib. 6.

f ¶Appellandum. Adde glo. in c. super his, de accu. & per d. Feli. in c. excep. de excep. in 2. col.

g ¶Causam defendat. Sed tunc, quando procedit ex officio, & quando tenetur suam sententiam defendere, an coram superiore illæ exceptiones possent opponi, & utrum post dicta testificata sibi præcludatur uia ad alios producendos, & alia plura ad materiam, uide Bar. in l. 2. ff. de adul.

h ¶Nec recusationi. Adde tex. in c. euidentia, de accu. & Bal. in c. fi. de proba. & Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de proba. § fi. uersi. 13.

i Recusationi. Idem no. Io. And. in c. super eo, lo. 2. super glo. pen. supra eo. contrarium no. gl. fi. in c. proposuit, supra eo. pro prima opi. facit: quia a mero executore non appellatur, & tamen recusatur, ut no. Io. An. in c. super eo, lo. 2. præalle. supra, & super glo. 2. ibi, infra no.

k ¶De recusantis assensu. Adde tex. in c. iudex, de offi. deleg. lib. 6. tamen de consensu ambarum partium posset secundum Innoc. in c. secundo requiris, supra eo.

l ¶In prima. Pro hoc, quia appellatio, & recusa. pari passu ambulãt supra eo. super eo, lo. 2. sed bis appellari potest, uide supra eo. di. rectæ, in glo. 3. & super illa Io. And. & de hoc in Spe. de ap. §. quoties, per totum, ubi quid de sup. uel resti. in inte.

m ¶Vt quia. Probationes ergo faciunt notorium; ad idem de uer. signi. cum olim, & ibi uide Ioan. And. sed in contrarium facit de off. dele. iudex, lib. 6. & uide ibi glo. & in l. sed & si possessori. §. fin. ff. de minorib. & ff. de his, qui no. infa. l. athletas. §. calumniator, & l. alia. & ibi glo.

n ¶Vt ibi no. Et uide glo. super uer. per iudicem, in c. legitima. & ista præsumptio termini habet locum solum in arbitris, quando autem in aliis cognoscit de suspitione, ut in casibus ca. si contra unum, de offic. deleg. lib. 6. & si non statuit recusatus terminum, ibi no. Io. And. in prædicto c. & ex istis no. quod iudex recusatus se intromittit de causa suspitionis ad ipsius expeditionem celerem, non ad cognitionem, quia statuit terminum arbitris, ut diffiniant, quod no.

o ¶Iudex. In hac glo. an delegatus recusatus alteri possit committere, no. in c. iudex, de offi. deleg. lib. 6. & in c. licet, de fo. compe. & glo. fi. in fi. in c. cum contingat, de fo. compe. Archi.

S V M M A R I V M.

1 *Confessionem aduocati eadem die reuocatam pro litis contestatione si iudex habere uelit, licitè appellatur.*
Si processum à subdelegato factum ratificat, idem.
2 *Præscriptio minor quadragenaria non nocet ecclesiæ.*
Per exceptionem peremptoriam an fiat contestatio.
3 *Error aduocati corrigi potest à procuratore, & quem, & solo uerbo, nu. 8. in fin.*
Dilatorias non potest quis lite contestata proponere, quæ se non compatiuntur, nu. 4.
4 *A grauamine reali, licet non ex animo iudicis processerit, appellari licet.*
5 *Appellans ante sententiam quæ seruare debeat ante, quam appellet, & appellationem formare qualiter debeat, & quæ probare.*
6 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 7.*
Legatus quis delegare possit, §. 1. & nu. 9. in glo. penul.
8 *Additio glossarum.*
Testium receptionem non delegat delegatus ab inferiori à principe, nisi examinationem.
9 *Confessionis effectus duplex.*
Iudex reuocari potest etiam lite contestata.
Procurator non inuitus.

Appellationis causæ si plures sint expressæ, curia non exprimit nisi unam, nisi & quo, hoc intellige in uno rescripto. secus in diuersis. & eam solam potero iustificare.
De appellationibus extraiudicialibus electionum, remiss.

C A P V T LXII.

1 **C**Vm causam. Casus. Si iudex † confessionem aduocati eadem die reuocatam pro lit. cõtesta. uelit habere, uel processum à subdelegato factum ratificet, ab eo licitè appellatur. In prima narratio appellantis. in secunda iudicum datio, ibi, man. quatenus [*Petiisset*] procurator, uel prior [*Ipsius*] prioris, uel procuratoris [*40. annos*] minoris † tem-
2 poris præscriptio non noceret ecclesiæ, contra, supra de præscrip. sanctorum. dic ut ibi. Hostien. [*Pacifice*] supra de præscrip. illud [*Possederat*] si sup. cum Hostien. adiecit, quòd propter hoc partis aduersæ petitio fieri non debebat, non probabitur hic, quòd per peremptoriam fiat contestatio. de hoc in glo. [*Ipse*] procura-
3 tor † de nouo loco, qui corrigens errorem aduocati sui, dixit se nolle habere ratam responsionem ipsius, secundum Innocen. [*Errorem*] non facti, sed iuris, ne uideatur præscriptionis exceptioni renunciare, quod tutum non esset. Dicebat ergo Hostien. quòd prior non negabat, quin præscripsisset ecclesiam, sed dice-
a bat aduocatum suum imperitum ᵃ & deceptum pro eo, quòd contestatus fuerat litem, credens postea dilatorias adhuc posse proponi. unde reuocabat illum iuris errorem: uel errauit aduocatus in facto ignorans dilatorias competere priori, & quòd ad ipsas proponendas petita uel data fuisset dilatio [*Petitioni*] qua petebat terminum ad proponendas dilatorias. nõ enim erat actor [*Contradicere uidebatur*] & sic errat. petere
4 † enim dilationem ad dilatorias proponendas, & litem contesta. sunt contraria, Innocen. [*Credentes*] & errantes. & no. per hanc literam quòd hic non erat grauamen ex animo iudicum: tamen quia realiter grauabant, tenuit appellatio; & dixi de hoc, supra eod. ex parte [*Approbauerunt*] dummodò propter hoc appellatum fuerit, ut sequitur [*Ab ipsis*] scilicet delegatis [*Expressa*] & propter illa appellatum. & nota secundum
5 † Hostien. non sufficere, quod appellans ante sententiam fuerit grauatus, nisi grauamen, uel causa appellationis in appel. exprimatur. Dicit etiam hoc esse necesse, quod petat grauatus reuocari grauamẽ, de hoc supra eo. ex parte, & debet expectari responsum, uel utrum admittatur petitio, uel exceptio legitima. ad hoc, infra cap. 1. de elect. cum in ueteri, de arbit. cum olim. non grauatur in eo, quod proponit, sed in eo, quòd iudex non admittit. oportet ergo appellari propter illam non admissam, infra capi. 1. & demum necessarium est probare ueritatem causæ; quod dic ut infra eo. interposita. Requiruntur alia, de quibus re-
6 mittit, infra eo. cap. 1. libr. 6 ¶Quinta † glo. quærit, arguit, & soluit. ¶Sexta glo. arguit, alle. unam concor. & alle. duo contraria. ¶Pe glo. alleg. duas concor. secundo reprobat opi. respondens ad. c. quo probatur. tertio principale dictum determinat. ¶Vlti. glo. quærit,
7 alle. pro & contra, & soluit distinguendo. ¶*In † glo. 2. ibi, si quis aduocatus*] uide de excep. pastoralis, in fin. glo. 4. ¶*In glo. pe. ibi, cum prætor. §. 1.*] legati proconsulum delegant [*& ibi legatus*] sequitur, mandata iurisdictione iu-
8 dicis dandi ius non hẽt. alia litera sine, non. ¶*In † glo. 1. in fi.*] hic adde, quod ibi dixi super uer. assignandũ. ¶*In glo. 4. ibi, examinationem*] receptionem testium super articulo per ipsum nõ examinato non delegat delegatus ab alio, quàm à principe: quia hoc posset recipere disputationem, & exigere interlocutionem, quæ non expe-

diuntur nisi causa cognita: sed super articulo examinato testem approbatum recipiendum [b] & examinandum cōmittere posset; de quo uide, quod dixi. supra ti. 1. cum Bertol. super glo. sed qualiter [c] [*& in fi.*] & infra 10. dies, s*m* Ho. quasi omnia ista, infra 10. dies fuerint expedita. ¶ [*In glo. sed nunquid, ibi, triduum*] nudo uerbo: nō facta fide de errore secundum Hosti. ut scripsi in præalle. decre. olim. super gl. 2. [*& ibi, eadem die*] hoc uidetur placere Innō. [*& in fi.*] facit quod no. de elect. c. 1. li. 6. in glo. ubi enim. unde aut quæritur de effectu † cōfessionis quo ad præiudicium negocii principalis tunc locum habēt prima iura: aut quo ad litis ordinationem per conte. & tunc locum habet hæc glo. ¶ [*In glo. ergo uidetur, in fi.*] dic ut no. de lit. conte. c. 2. lib. 6. ¶ [*In glo. pe. ibi. l. nec*] & infra de procu. ca. 1. lib. 6. sed hæc ratio non ualet: quia, ut ibi no. per lit. conte. procur. fit dominus instantiæ. unde sine causa non reuocatur inuitus, eo. ti. c. 2. lib. 6. quod non est in delegato. ff. de iudi. iudicium. nec mirum, quia in cōtestatione procur. est ut agens, iudex ut patiens. fortius ergo operetur contestatio in agente, quam in patiente. facit quod me. cā sacris [*& ibi, personam*] 2. q. 3. quoniam multos, quod intelligas, ut no. 19. di. c. pe. ¶ [*In glo. ulti. ibi, expressit*] scias, ꝙ † ex pluribus causis in appellatione expressis curia nō exprimit hodie nisi unam, quod est rationabile, quādo causæ se non compatiuntur: aliàs nō, ut hic, & supra eo. significauit, cum si. de quo uideas in Specu. de ap. §. de offi. in prin. pen. col. & uer. si autem non sit, in 6. col. & dicit Boa. quòd expresso uno solo grauamine ex his. propter quæ appellaui, non potero iustificare ap. meam etiam ex aliis, propter quæ appellaui. dicit tamen, quòd super quolibet grauamine curia bene daret singulare rescriptum, ad eosdem tamen iudices. Sint ergo in his appellantes cauti, ut nullam falsam causam exprimant, uel quam probare non possunt. ad quæ reprimenda uidetur æqua prædicta consuetudo [*& ibi, ut hic dicit*] & supra eod. ut debitus, & est expressum in Cle. eod. ti. appellanti [d] [*& ibi, appello ab iniqua*] & sic intellige, quod no. 80. di. c. 1. & de hoc. 2. q. 6. non ita [*& ibi, extra iudicium*] de appellationibus extraiudicialibus in causis electionum dic, ut infra de elec. ut circa, li. 6. & cle. eo. ti. constitutionem.

ANNOTATIONES.

a ¶ Imperitum. Adde ea, quæ habentur in l. sed si susceperit, ff. de iudi. & in c. iter monasterium, de re iudi. & per Bald. in ea. fi. supra de confess.

b ¶ Recipiendum. Adde Cle. 1. de offi. deleg.

c ¶ Sed qualiter. Et per glo. quæ incip. si ergo, & super illa Io. Andr. in c. super quorundam, de offi. dele. & eo. ti. ele. iudices, in glo. & ibi per Pau. & alios moder. & per Barto. in l. more maiorum, ff. de iur. om. iudi. & per Cy. Bal. & Sali. in l. à iudice, & de iur. om. iud. & Bar. in l. 1. ff. quis & a quo, & in Specu. de teste. §. nunc tractandum, uer. item ad officium, & quid in criminali; uide Bal. & Sali. in auctēn. apud eloquentissimum, de fide instru.

d ¶ Appellanti. Vide de materia glo. & Bar. in l. eius, ff. de ap. recipi. & uide quomodo istam materiam in Cle. appellanti, limitat l. aut prætor, §. permittitur, ff. de mino.

SVMMARIVM.

1 *Appellanti non sufficit docere, quòd legitimam opposuit exceptionem, & appellauit, nisi propter eam non admissam se doceat appellasse excipitur casus in executoribus literarum, num. 2. uide latius, nu. 3. & 4.*

Diuisio capituli.

Literæ executoriæ nullæ quo casu hic, ad uer. executorias, & n. 5.

2 *A processibus fulminatoriis sententiarum qualiter, & quando appellandum.*

2 *Appellare quando quis debeat ante sententiam definitiuam, & qualiter, & quot obseruanda, & nu. 4.*

Appellari potest à iudice procedente exceptione non admissa, nec repudiata.

A non etiam deliberante an admittat, an reiiciat, & quibus obseruatis.

5 *Appellationem quis suam tenetur iustificare, quando se ad id astrinxit, licet absque ea posset dicere processum nullum.*

Supplere debet iudex in beneficialibus, & in his quæ sibi constant ut iudici.

6 *Per appellationem processum iudicum non approbat appellans, secus in processu procuratoris, & nu. 10.*

Appellatione etiam non iustificata, quis obtinet ex conuentione partium, uel ordinatione papæ.

7 *Appellans an & quando possit prosequi simul iniustitiam, & nullitatem processus, & sententiæ, & nu. 8. & 9. licet nullam mentionem faciat appellationis, ibid. & coram quo, ibid.*

A sententia nulla potest appellari, quamuis & sine possit appellatione rescindi.

Appellationis effectus unius causam, & eius cognitionem ad superiorem transferre.

8 *Appellans, si ante sententiam appelletur, & post appellationem feratur sententia, à qua non appelletur, an possit agere de nullitate sententiæ coram iudice appellati.*

Appellationis iudex quando remittat causam ad primum iudicem.

9 *Subtilitas respicitur à canonibus in fi.*

Veritati, & breuitati litium uacandum.

10 *Appellationem geminare licet, nec per unam recedi intelligitur ab altero.*

11 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 12.*

Contra ius scriptum quando dicatur iudex pronunciasse, quando contra ius litigatoris.

13 *Additio glossarum.*

In numero statuto canonicorum licet sit iuratus non confirmatus, an idem ius cum confirmato per sedem apostolicam.

CAPVT LXIII

1 Dilecto. Casus. Non † sufficit appellanti docere, quòd legitimam exceptionē opposuit, & appellauit, nisi propter eam non admissam se doceat appellasse. Et prima pars ponit factum coram auditore narratum. secunda committit causam, & præmittit quare, ibi, quoniam igitur [*Procuratori*] contra presbyterū [*Executorias*] hoc uide quod no. de rescrip. ex insinuatione, Host. [*Non fiebat*] & sic erant surreptitiæ [*Faceret*] innuit nondum factum processum cōtra ipsos, unde sub proxi. infra decidit ex antiqua, ꝙ executores post appellationem excommunicarunt illos, quā sententiam petebant irritam nunciari: & per hoc potes conuincere, ꝙ hæc decre. non contradicit cōmuni † obseruantiæ, qua factis processibus executorū per quos fulminant sentētias, nisi infra certos dies pareatur, appellatur ab illis, infra dies statutos, ne ligent sententiæ, nulla exceptione coram executoribus proposita. Sed solū in ipsa appellatione exprimūtur exceptiones, & cāæ grauaminum. nec. n. tunc sufficeret ad euitandū uinculū sn̄iarū, exceptiones infra dies illos ꝓponi: sed necessaria est ad hoc appellatio, q̄ propter sentētias interponi pōt ante, q̄ ligent absq; ullo exceptionū prius proponendarum auxilio. s. eo. præterea. 2. & minimè sunt mutanda &c. ff. de legi. l. minime. & ista decr. non ob. per prius dicta, quòd hic non erant latæ sententiæ. quo casu prius debent exceptiones contra præcepta executorū proponi, quam ab eis appellari: & idē crederem, si executores fulminant sententias sub hac alternatiua, scilicet nisi pareatur; uel infra eundē terminum corā ipsis proponatur causa rationabilis nō parendi. tunc enim, cum per lapsum termini propositis prius exceptionibus non ligentur, non est necessarium

rlũ remediũ appellandi; & ad materiã uide quod no. in Spe. de exce. §. uiso, uer. quidã aũt nouitij, & sequentibus, de ap. §. qualiter, uer. item ꝙ faciat [*Appellatum*] 3 ineptè, qa debuit † prius exceptio proponi, & rñsum iudicis expectari, quo illã admittente hẽbat excipiens intentũ. Eo verò repellente poterat appellare, ẜm Inn. & dixi post cũ, de testibus, significauerunt, in glo. no. ꝙ, & dicã. j. eo. interposita, in prin. Vnde dicit Hosti. ꝙ hic appellabatur à futuro grauamine, qđ in iudicio a non licet[a]. s. eo. cũ cessante. Sed qđ si iudex procedat in negocio, exceptione non admissa, nec repudiata? Dicit Host. ꝙ appellari põt hoc expresso, ꝙ procedit, exceptione non admissa; & facit qđ dicã. j. e. ex parte. Sed quid si iudex sem p est in deliberando, nec respondet, utrũ admittat, uel non, nec ẽt in principali procedit, & forte facit ut excipiens uexatus laboribus, & expensis ex diuersis terminis, quos ad audiendã deliberationẽ ipsius assignat, cogatur cedere liti, uel recedere, sicut aliàs. s. de rescrip. non nulli. respondet Host. j. eo. interposita. 1. rñso, ꝙ si tertio requisitus humiliter, expectato rñso, congruo tẽpore non rñderit, expresso tali grauamine, & iuncto in appellatione, ne procedat exceptione proposita nõ admissa, forte posset appellari, arg. in eo, qđ le. & no. de sup. neg. præla. c. 1. de elec. cũ in ueteri. de offi. dele. super qõnum. §. fi. facit qđ dixi de testibus, cũ clamor, in glo. apud iudicẽ. uer. sed Host. & qđ no. in cle. de app. q̃uis, in glo. ẽt si, in fi. [*confessionem*] in qua concurrebant illa, pp quæ debuit nocere, de quibus. s. de confessis. c. fin. [*Firmat una*] enu- 4 merat † hic Host. 12. q̃ requirunť ad ualidandã appellationẽ, quorum aliqua colligit hic ex textu, & remittit infra c. 1. lib. 6. uer. ꝙ si appellator. & hoc est primum, per quod constat de ueritate cãæ. ẜm colligiť ex uersi. Corã executoribus, quasi non sufficiat corã extraneis proponi nisi ex iusta cã. s. de offi. ordi. pastoralis, ad fi. tertiũ ex uer. propositã, quartũ ex uer. appellatũ. quintũ ex uer. ab eisdẽ, quasi pñtialiter aditis nisi ex cã, infra c. fi. sextũ & septimũ colligiť ex uer. propter exceptionẽ, quasi requirať. ꝙ exceptio proposita non admittať. ꝙ & ideo qa non admissa appelleť. 8. ex uersi. legitimã. supra eo. ut debitus. addit nonũ, ꝙ si fit à grauamine, illud sit illatũ, uel cõminatũ. supra e. cũ cessante. decimũ. ꝙ fiat in scriptis. 11. ꝙ petanť apostoli. 12. ꝙ si petierit appellatus, ueniat instruc. appellãs. 13. ꝙ fiat. infra 10. dies. supra tit. 1. ꝙ ad consultationẽ [*Vel alias*] expressas tamẽ in appellatione, ut sequiť [*Legitimas*] & ueras nisi in casu infra eo. interposita. i. rñso [*Nec admissas*] de præcedentibus iã constabat, ut supra, istud ergo & qđ sequiť, sunt illa sola, q̃ ueniunt mõ probãda, ẜm Host. fateor hoc quo ad exceptionẽ numeri: sed non quò ad illã partẽ mandati, qua subiungit de aliis exceptionibus. nã quo ad illas ẽt supradicta erunt probãda 5 [*Et inanem*] cũ † literæ ad beneficia, cũ sint surrepticiæ ẜm oẽm opi. sint nullæ ẜm ea, q̃ no. de rescri. ad audiẽtiã. 2. quare habuit hic procur. capituli necesse iustificare ap. suã, cũ præter aliq̃ appellationẽ dicere posset processum nullũ: dic ꝙ ex quo remedio appellationis b se iuuare uolebat, necesse habuit iustificare[b] appella- c tionẽ: unde qđ potuit, noluit[c]. & est si. qđ dixi, supra e. cũ in ecclesia, super glo. 1, & hoc teneas, licet Host. dixerit uacare hoc ar. à ɔ̃rio: quia licet hoc non probeť, quod dicit textus, nunciabiť processus irritus, etiã si capitulũ hoc non prosequať, cũ iudex in beneficialibus supplere dẽt, & in his, q̃ sibi constant ut iudici. nec 6 † approbauit capitulũ processum executorũ per ap. sicut alle. ff. rẽ ratã ha. l. 3. §. falsus, de quo dic, ut supra ti. 1. c. 1. notať, quod hic repetit, uel ẜm eum mos gerendus fuit capitulo expresse uolẽti, ꝙ presbyter obtineret appellatione p eos nõ iustificata, supra de rest. spo. c. 1. uel papa sic uoluit ordinare, infra de pœnis, cum pridẽ. q̃bus casibus non ex ui processus executorũ, sed ex ui cõuentionis, uel apostolicæ ordinationis nõ iustificata appellatione obtinebit pſbyter, ut videť hic 7 à ɔ̃rio ẜm eum. Sed † ex his, quæro, an possit appellans, prosequi simul iniusticiã, & nullitatẽ, uel solam nullitatẽ processus, uel sñiæ. Inn. hic dicebat, ꝙ quando ap- d pellantur[d] ante sñiam, solũ cãs expressas prosequitur appellans. de hoc, supra ca. proxi. Si à sñia. põt appellans oẽm cãm prosequi, per quã dicatur sñia iniusta. Sed neutro casu licet pponere corã iudice appellationis ꝙ sñia sit nulla uel propter iurisdictionis defectũ, uel excõicationẽ iudicis, uel contestationẽ omissam, uel aliam quamcunq;: qa hæc non ueniunt in prosecutione appellationis. concedit tñ, ꝙ aliter corã iudice cõpetenti posset implorãdo iudicis officiũ dicere sñiam nullã, sed non prosequendo appellationẽ; & intelligit cũ appellãs prosequitur. Si uerò prosequiť appellatus petens confirmari. uel exequi sñiam, non obstãte appellatione aduersarij, quã dicit friuolam, qđ põt, infra ti. 2. bonæ, tunc appellãs poterit excipere de nullitate sñiæ ex aliqua prædictarũ cãrum, uel similiũ. Diuersitatis rõ: quia appellatus non innitiť uiribus appellationis, imò illã impugnat, dicens illã iniustã. unde cũ petit sñiam confirmari, nõ intelligiť hoc petere ex ui appellationis. sed quocũq; iure põt: quare uersa uice appellans admittiť ad excipiendũ de oĩ suo iure, siue ꝙ sit iniusta, siue ꝙ nulla, ẜm Inno. Sed. ut exprimit Ho. non sic in appellatione, qui prosequẽdo appellationẽ dicit sententiã aliquã, sed iniustã, cuius ɔ̃rium est dicere illã nullã. unde merito non auditur, supra eo. solicitudinẽ, in fi. nec ob. si hoc dicere põt in casu proximo ɔ̃ appellatũ: qa regulariter in excipiendo audiť allegãs ɔ̃ria, saltẽ protestatione præmissa ẜm Host. de hoc satis de reg. iu. nullus pluribus. li. 6. Dicit demũ Inno. aliquibus uideri, & fortè melius, ꝙ appellãs à diffinitiua sententia ẽt prosequendo appellationem suam & coram iudice appellationis põt dicere sententiã contra se latam non solum iniustam, sed ẽt nullam: qa licitè, quibuscunq; modis põt, appellationem suam defendere. ff. eo. ti. scio, ad fin. facit. ff. fami. er. l. quædam, & de iure pa. l. ult. & à sententia, quæ nulla est, appellari potest quamuis & sine appellatione rescindi possit. ff. eo. ti. si e expressim. ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. 1. §. fi.[e] & l. se. & ex quo potest appellare, per consequẽs & appellationem prosequi, ẜm Inno. Dicit Ho. ẽt si excõicatus sit appellans. s. de excep. c. fi. Sed Inno. opponit dicẽs, quõ prosequetur appellationem is. q petit sententiã nullã pronunciari, & qui ẽt in petitione sua nullã mentionẽ facit de appellatione, nec aliquo mõ innitiť uiribus ipsius appellationis. & postea rñ. Inn. innitiť in hoc saltẽ ꝙ corã iudice ap. hoc petit: qa nisi appellasset, corã ordinario tñ iudice hoc petere posset; & iste est unus effectus app. s. causam, siue negocium, & eius cognitionẽ ad superiorem transferre, supra eo. solicitudinem. §. 1. Inno. & secundũ quosdam, qui pronunciat nullã, bene releuat appellãtem, qui grauatus fuit de facto lata ɔ̃ eũ sententia, licet nulla. põt ergo petere pronunciari sñiam nullam, & si de appellatione non facit mẽtionem: & hoc est etiã uidere in appellato, qui prosequitur appellationẽ petendo cõfirmari sñiam pro se latam, & tamen in sua petitione non facit mentionẽ de ap. nec aliter innitiť uiribus appellationis, nisi quia negociũ dr̃, sicut & est per ap. ad superiorẽ delatum. 8 ¶ Si † uero ante sñiam appelleť, & post ap. ferať sñia, à qua non appelletur, tunc non põt appellans agere de nullitate sñiæ coram iudice appellationis: quia si causa ap. non est uera, remittendus est ad iudicẽ, à quo est appellatũ. Sed quando appellatur à sententia, non remittitur ad primũ iudicem: quia iam functus est officio suo. Itẽ appellatus non potest petere confirmari

processum ante sententiam habitum:quia de facili re uocatur. ff. de re iudi. quod iussit ꝯm Inno. Sed Hosti. dicit, ꝙ hæc uerba non plene capit: quia ubi ante sententiam appellatum est, hoc de plano vz, ꝙ appellans potest petere sententiã postea latam pronunciari nullam. hoc enim regulare est, ꝙ quicquid post ap. legitimam fit, totum pronunciatur irritum & inane, ut patet, infra eo, c. hoc, in fi. & c. ex parte, in fi. & c. significante[f], in fi. Sed & iniustè appellans à sententia est ad priorem iudicem saltem ordinarium remittendus, ut & ipse sententiam suam executioni mandet, & sic etiã intelligitur. s. eo. ut debitus, ut uidelicet loquatur non solum de ap. ante sententiam habitis, sed et à sententia interiectis. De delegato uerò iudice, à cuius sentẽtia appellatur, dubitari põt, utrum ad eum sit remissio facienda; quod dic ut no. supra de offi. dele. pastoralis. §. 9 præterea, Ho. Dicit etiam. ꝙ † quotidie experimur in curia, quia appellantes ap. suã prosequentes, & de nullitate, & de iniusticia sententiæ audiuntur, dummodò cautè formet libellus, ut uidelicet appellãs proponat factum, à quo sententia lata est contra ipsum, à qua quamuis non fuisset necessaria ap. quia nulla erat, tamen ab ea ad cautelam, nõ ut eam ratificare intenderet, sed ut sibi prouideret, si forsan reperiretur aliqua, ad sedẽ apostolicam appellauit, & ideo primò petiit ipsam nullam pronunciari: & si forsan uel propter defectum probationum, uel propter alia reperiretur aliqua, petit ipsam tanquam iniustã irritari. sic enim formatus libellus recipitur, ut patet in eo, quod le. & no. supra de testi in inte. constitutus. 1. 1. respon. & §. fi. Et g causas tam nullitatis[g] q̃ iniusticiæ potest simul prosequi, ut per probationes istarum, uel illarum in altera parte libelli posit obtinere. hoc tamen putat Hosti. ꝙ protestari debet ab initio se ex altera tãtum uelle prosequi, quod intendit, ar. ff. quorum le. l. 1. §. ꝙ autẽ nõnunquam. quod apertis attestationibus, & aliis actis consideratis poterit ante sententiam sine cautione facere, scilicet eligere, cui parti libelli innitatur. nec est contra ius suipsi talem libellum formando, quia non simpliciter & pure sententiam nullam, & iniustam esse asserit. tunc enim sibi contrarium asserens repellendus est, ut patet in eo, quod no. supra eo. glo. uersi. sed ut exprimit: sed simpliciter dicit nullam, & sub conditione sibi prouidet, ut in defectu nullitatis posit ipsã de iniusticia impugnare; & est hoc admittendum cã dirimendarum litium breuius & celerius. ff. si cer. pe. quidam æstimauerunt. ff. de lib. causa. si pariter, & ut circuitus euitetur, ar. ff. de condi. inde. dominus testõ. ut parcatur laboribus partium, & expensis, supra eod. ut debitus. & ut magis innitamur ueritati, quam subtilitati. quod potissimè ꝯm canones est seruandum, ut patet in eo. quod le. & no. supra de iudi. dilecti. Istud et dicit Guil. in Spe. de sen. prola. §. iuxta, ad fi. & facit qđ 10 no. C. quando prouo. non est ne. l. 1. ¶ Sed † quærit Inno. si quis appellauit in iudicio ante sententiam, siue extra iudicium, & iterum appellet post sententiam, utrum per ap. posteriorem uidetur renũciare priori, uel sententiam latã ratificare? expeditur hoc per Cle. de do. & contu. si ante. alle. Inno. ꝙ sic, ar. ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus. ubi dicitur, ꝙ si appello à sententia lata cõtra illum, qui falso dicebat se meum procuratorem esse, non possum decætero dicere eum procuratorem meum non fuisse. Sed ipse Inno. dicit contrarium, qa h geminando, uel multiplicando[h] ap. non uidetur quis per secundam, vel tertiam primę renunciare, vel factũ iudicis, à quo appellat, approbare. Imò potius impugnare, & ab ipsius iurisdictione se subtrahere, ar. 31. q. 2. Lotharius, supra eo, bonæ, & c. directæ. §. fi. supra de testi. cum tu fili. facit. 2. q. 5. biduum, uer. & si quidem. nec ob. prædicta l. ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus: qa ibi licet uideat uelle recedere à iudice, tamen appellando factum procuratoris uideor acceptare, ut non mandetur executioni sententia contra ipsum. etenim quantum ad eum non erat nulla sententia: imò tenebat, & erat mandata executioni, ut patet. ff. de re iudi. l. 4. 1. respon. secundum Inno. quod ponit Host. & supra ead. glo. in prin. remisi ad no. supra ti. 1. c. 1. ¶ Glo. 1. iustifi- 11 cat † ap. causam. secũdò circa textum repetit tria. ¶ *In* 12 *† glo. 1. ibi. l. 2.*] cano. in uer. præce. [*& ibi. §. 1.*] & melius. 2. ubi, ꝙ si iudex pronunciat tutorem non excusandũ quia ad munus tutelæ non excusant ætas, numerus liberorum, priuilegium, uel his simile. hoc enim cõtra ius scriptum; sed si pronunciat eum non probasse ætatem &c. hoc est contra ius litigatoris, quicquid dicat §. 1. 10. di. de senten. exc. per tuas, super glo. error. ¶ *In* 13 *† glo. 1. sine iuramento*] imò uidetur idem in numero statuto, licet iuratus non sit confirmatus, & de hoc in præ. decre. constitutus, in fi. primæ glo.

ANNOTATIONES.

a ¶Non licet. Adde, quòd à grauamine de futuro extraiudiciali bene potest appellari. c. concertationi, & ibi glo. eo. ti. lib. 6. & in c. bonæ. supra eo. & in c. dilectis filiis de cano. supra eo.

b ¶Iustificare. Adde tex. in c. exhibita, de iudi. & Bal. hic.

c ¶Potuit noluit. Et sic no. secũdum hoc hic tex. pro eo, quod dicit dominus Antonius in c. exhibita, supra de iud. uidelicet quòd prosequenti nullitatem per uiam appellationis, non sufficit ostendere, nisi doceat appellationem formaliter interpositam & iustificatam, quod est sin. licet Io. And. in uer. appellatum, aliter senserit, dum dicit, maxime: & sic idem sentit quod hic Host.

d ¶Quando appellatur. Dic circa hoc. quia aut appellans uult prosequi uiam nullitatis inchoando de nouo iudi. officio; tunc potest si talis est iudex, quòd possit de nullitate cognoscere, & adiri per uiam querelæ, si uerò uiam nullitatis uult prosequi appellando, tunc si appellatur ab interlocutoria, tunc etiam incidenter de nullitate poterit cognoscere, & obtinebit. si à diffinitiua, tunc etiam incidenter potest cognoscere & pronunciare de nullitate, ut le. Carmelia Pia, de tutre patro. & l. quædam mulier. ff. fa. er. & hoc, quando sola uia appellationis est deducta in libello, utraque uia ponitur, ut quia dico sententiam nullam, & si qua est appello, tũc potest utrunque prosequi, tamen protestando quòd ex altera tantum uult prosequi, quod intendit iuxta no. in l. 1. quorum le. ff.

e ¶L. 1. §. fi. Et probatur in c. exhibita, supra de iudi. & quomodo in causa talis appellationis debeat pronunciari, sunt opi. de quibus per Bar & Bal. & Sali. in l. 1. C. quando prouo. non est necesse, & in Spe. de sen. §. ut autem, uer. in iudice. & ibi per Ioan. And. quid de expen. litis.

f ¶Significante. Inn. intelligit quæ surgit ex alio, quam ex eo, quia lata est ap. pendente. & uide aliquos utiles effectus, qui habentur in ap. a diffinitiua, licet ante sit appellatum ab interlocutoria, no. in Cle. si ante. de dolo, & contu. in glo. ma. uer. ad tex. igitur, licet illa ut attentatum post appellationem potuisset renocari.

g ¶Tam nullitatis. Adde Lapum alleg. 98. & Barto. in l. si expressim, in 3. col. & Imo. ff. de ap. & Imol. hic & late hic per do. Philip.

h ¶Multiplicando. Hæc habent locum, quando à diuersis actibus bis appellatur, ut quia primo ab interlocutoria appellatur: & demum à diffinitiua: sed si ab eodem actu quis bis appellet, ut a sententia primo uiua uoce: secundo post diem iterum & in scriptis a primæ, sit renunciatum, & à qua incipiant fatalia currere; uide Bar. in l. cum procura. §. si dominus, ff. de no. ope. nun.

SUMMARIUM.

1 *Appellans, qui terminum appellationi præfixit, si mittit procuratorem solum ad impetrandum, aduersario legitimè prosequente condemnabitur in expensis. & quare non proceditur in causa appellationis, nu. 7. in fin.*

Diuisio decretalis.

2 *Monacus potest esse procurator.*

3 *Procuratoris ad contradicendum constituti facultas quæ, dicitur ad negocium non ad iudicium constitutus.*

Contumax condemnatur in expensis.

Citatum par est non uenire, uel non sufficienter uenire.

4 *Procurator sufficiens ad expediendum appellationis articulum mittendus.*

Eius

Eius negligentia, uel factum imputatur principalibus, & quando propterea excommunicantur.
Tutoribus etiam imputatur defectus eorum, quibus quid mãdant.
Appellationem probasse præsumitur, qui personaliter eam prosequitur.
5 *Ob appellantis contumaciam sententia rata manet, licet tantum condemnetur in expensis, uel remittitur causa ad iudicem priorem, & quo casu.*
6 *Epilogus, & additio glossarum, num. 7.*
Appellationis causa, ut transferatur ad curiam quæ debeant interuenire.
Speculator rarò ponit de suo, & ubi posuit.

CAPVT LXIIII.

1 NIcolao. Casus. Appellans, †qui terminum appellationis præfixit, si mittit procuratorem solum ad impetrandum, aduersario legitimè prosequente, cõdemnabitur in expensis. Et prima pars ponit dationẽ auditoris, & petitionem, idest appellati. secũda dat iu-
2 dices ibi, mandamus [*Monaco*] potest †monacus[a] pro-
a curare causam mona. de hoc hic Goff. & dixi supra fi ru. 1. cum l. & A. in princ. de postula. c. 2. [*Et contradicendum*] si literæ per talem procuratorem impetratæ contradicat aduersarius, dicẽs causam esse in curia, hunc articulum defendere poterit talis procurator, secundum Goff. qui dicit sic obtentum in Spec. de procur. §. ut autem, uersi. sed pone, ecce [*Procurator*] talis dici-
3 tur procurator †ad negocium, nõ ad iudicium, supra de rescrip. ex parte decani [*Contumaces*] scilicet cõdemnando in expensis, ut sequitur, & not. Hostien. ex hoc
b duo, quòd contumax[b] condemnatur in expensis, & quòd nihil refert, an citatus non ueniat, uel minus sufficiẽter. ad idem, supra de dolo, cum dilecti, ad fi. [*Præfixisse*] & appellationem fuisse à iudice admissam, uel approbatam à parte, ne sit contra, infra eod. interposita, secundum Hosti. sed Abb. contra: primum teneas [*sufficien-*
4 *tem*] saltem †ad expediẽdum appellationis articulum; de hoc supra eo. sæpe [*Miserint*] & si miserint, & ille pro sequi noluit, imputatur eis, sicut & tutoribus, qui mãdant aliis, quod ipsi facere debebant. ff. manda. si procuratorem. §. si tutores. unde excõmunicari possent, si scientes contumaciam missi non purgant eandem, supra ut lit. non contest. c. 1. in fi. sm Goff. & idem hic Vincen. cuius dictum uide in Specu. eod. titu. §. nunc breuiter, uersi. item quid si pars [*Personaliter*] nolebat ergo ius suum indefensum relinquere. ff. de peti. hær. illud. & per hoc præsumitur appellationem approbasse secundum Hostien. [*A tempore appellationis*] propter appellationem, Gof. & Egy. [*Condemnetis*] & nihilomi-
5 nus, si † appellatum fuerat à sententia, rata manet sententia, tunc sunt partes ad priores iudices remittendæ secundum Innocent. supra eodem, sæpe. ¶ Prima
6 †gloss. distinguit, an fuerit, uel non terminus appella-
7 tionis præfixus ab homine, & remittit. ¶ *In* † *glo. 1. ibi, ueniens*] Vincen. contradicens, quod sola termini præfixio nõ transfert causam ad curiam, nisi interueniat approbatio iudicis, uel partis appellatæ: siue à diffinitiua, siue ab interlocutoria appelletur. de hoc uide in Specul. de appellatio. §. qualiter, uersiculo porro, ubi aliquid Speculator ponit de suo, quod est rarum. hoc autem uerum, saluis beneficialibus, de elect. c. 1. lib. 6. [*& in fi.*] ubi not. quare hic non proceditur in causa appellationis, sed fit solum condemnatio expensarũ. ¶ *In gloss. ulti. in fi.*] de procura. auditis, Host.

ANNOTATIONES.

a ¶ Monacus. Adde tex. in Clem. religiosus, de procu.
b ¶ Quod contumax. Adde tex. in l. 1. §. pen. & ibi Bart. ff. quod cu. iusque uniuer. & in l. si finita. §. Iulia. ff. de dam. infect. & Pan. in c. in pertractandis, & in c. cæterum, de iuram. calum.

SVMMARIVM.

1 *Appellare ter non licet ab eadem sententia, nec secundò quandoque, num. 6.*
Impuberes agere, uel conueniri non possunt absque auctoritate tutoris, neque contrahere in sui præiudicium, nec adire hæreditatem.
Adultus item habens curatorem.
2 *Pupillus, uel impubes si tibi sit obligatus, & carent defensore, qualiter agendum.*
Quid si adultus; ostendit rationem.
3 *Actiones transeunt in hæredes.*
4 *Laicus intelligitur esse delegatus, nisi dicatur esse clericus.*
Laici possunt esse delegati causarum, & quibus casibus.
Delegatio causæ an ualeat in causa merè ciuili, & temporalis iurisdictionis delata ad Papam, si fiat laico, uel clerico non constituto in dignitate, personatu, uel canonia cathedralis ecclesiæ.
Quid in criminali?
Curia quod seruit tenendum, in fi.
5 *Literæ suppressa ueritate, quæ expressa datæ non essent, non ualent.*
Interlocutoria sententia uocatur in appellationis causa non contingens principale.
Potestas refertur ad ius, non ad factum.
Eius genera multa, remiss.
6 *De nullitate sententiarum, uel aliorum agi potest, cum amplius non liceat appellare, sed plena earum prius executione facta.*
Idem, si tribus latis diffinitiuis, dicantur illæ, uel earum aliqua lata post interiectam à grauamine appellationem.
7 *Executio sententiæ fit à primo, uel ultimo iudice.*
8 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, num. 9.*

CAPVT LXV.

1 SVa nobis. Casus. Ab†eadem sentẽtia ter appellare nõ licet. & facit tria: ponit querelam appellati. secũdò sententiã auditoris ibi, eunq; tertiò inhibitionem factam iudicibus tertiæ appellationis ibi, nos prædicto [*Filiorum*] impuberum, qui sine auctoritate tutoris agere, uel conueniri nõ poterant. C. de auctoritate præstanda. l. clarũ. nec contrahere in sui præiudicium: quia nec adultus habens curatorẽ hoc posset sine curatore auctoritatis. C. de in integ. restit. l. minor. l. 3. nec potest pupillus hæreditatem adire, quãuis lucrosam, sine auctoritate tutoris præsentis, institu. de
a aucto. tuto 1. responso, & §. 1. & [a] 2. Quid † igitur, si ta-
2 les personæ tibi obligatæ carent defensore? adeas iudicem, ut eis constituat defensorem. C. qui pe. tu. l. 1. & l. si filius. & si plures tutores sunt, unus litem habet, allorum auctoritate poterit experiri. quòd si solus sit, petat illi dari tutorem ad litem. C. de in lit. dan. tu. l. 1. institu. de auctoritate tuto. §. fina. secundum Hostiens. [*Et F.*] maiorem 25. [*Filij, B.*] forte primus Bernardus uocabatur. secundus Bonifacius [*Summa*] quam forte Ber-
3 nardus mutuauerat illi F. & Bonifacio. vnde † actiones hincinde transierunt in hæredes. C. ut actio. ab hæred. l. una. Hostien. [*Promulgauit*] condemnando illos reos ad petita per istum. R. tutorẽ [*A sede Apost.*] locus erat de temporali iurisdictione ecclesiæ, infra de testa men. Rainutius, quæ loquitur de eodem loco; & sic cõcor.
4 supra eod. si duobus [*Petro, & eius † collegæ*] Laicis: quia non dicuntur clerici, argumẽ. de rescriptis, cum adeo. & tamẽ delegatio tenet non solum, quia facta per Papam, qui habet potestatem, ut not. de arbit. contingit, & c. per tuas. sed etiam quia inter laicos agitur, & est causa temporalis. nã si esset ecclesiastica, deberet personis

sonis ecclesiasticis non laicis delegari. quod dic, ut supra de offic. deleg. cum te, secundum Host. quid dices, si causa merè ciuilis inter laicos ratione temporalis iurisdictionis principaliter, uel per appellationem ad Papã defertur, qui delegat eam laico, uel clerico nõ constituto in dignitate, personatu, uel canonia cathedralis ecclesiæ, ualebit ne delegatio? hic uellem doceri. per hãc literam uidetur, quod sic. Item pone quod illa causa esset criminalis ad pœnam sanguinis, quę potest etiam specialiter delegari, ne clerici, uel mona. c. ult. lib. 6. planũ est, quod non delegabitur clerico, eod. tit. sententiam, de rapto. in archiepiscopatu. sicut ergo delegati episcoporum debent esse clerici in his, quę spectant ad iurisdictionem ecclesiasticam, de offi. dele. cum te. In temporalibus uerò dant laicos; sic dicam in delegatis Papæ. in contrarium decret. statutum, de rescriptis, lib. 6. quæ generaliter loquitur, & ratio eadem. nec ob. hæc decreta, cuius tempore non erant determinatæ qualitates personarum delegatorum sedis Apostolicæ, quę prius determinatæ fuerunt per cõcilium Lugdun. Inno. IIII. præsenti. quod hodie nõ habemus, quod postea fuit mutatum in parte per præalle. decr. statutum. Itẽ superscriptio huius decret. facit pro hac parte, & antiqua, in qua dicitur, quod iste uictor impetrauerat executionem committi cuidam canonico Tusculano. tenẽ
b dum est, quod seruat curia [b] [*Ipsius sententiæ*] ultimæ, &
5 per consequens primæ [*Obtinuit*] suppressa † ueritate, qua expressa literas non habuisset secundum Innocẽ. quia non ualent, de rescriptis, super literis [*Interlocutus*] not. quod uocat interlocutoriam sententiam in causa appellationis, secundum Abb. quod intelligo de sententia, quæ non contingens principale appellationis articulum expedit, uide quod not. in Clem. eod. titu. c. fi. in glo. 2. [*Illos*] non negat, quin aduersarius potuisset, ut dixi supra eod. directæ, super glo. pen. [*De iure*] de facto posset appellari centies, de multiplici potentia, su-
6 pra de rescriptis, sciscitatus [*Tertio*] interdum † etiã non licet appellare secundo, 2. q. 6. anteriorum. §. illud etiã, ubi de hoc [*Appellare*] licet is, contra quem tertiò sen-
c tentiatum est, tertio non appellet [c]: potest tamen agere de nullitate sententiarum, uel alicuius earum. Sed
d tunc demum, cum illarũ facta fuerit plena executio [d], & non prius. idem in illo, cõtra quem tres diffinitiuæ sunt latæ. sed dicit illas, uel illarum alteram latam post appellationem interiectam à grauamine, quam dicit adhuc pendere, ut in concilio Vienen. de re iudi. ut ca-
7 lumnijs [*Attentarat*] exequatur ergo † sententiam primus iudex, uel ultimus. de hoc de offic. deleg. pastora-
8 lis. §. præterea. ¶ Secundat † gloss. signat contrarium, &
9 soluit. Item aliud contrarium, & soluit. ¶ [*In † glo. 1. ibi, ueluti*] loquitur de editione iterum ex causa factia, sine causa non. ¶ [*In glo. 2. ibi, quot. 1.*] & c. 4. ubi de hoc [*& ibi, non ultra*] ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis.

ANNOTATIONES.

a ¶ §. 1. & 2. Et ff. de acquir. hæred. l. pupillus, & ibi per Barto. & in l. potuit, C. de iure delib. & ubi uide Cyn. & Bart. & Sali. & ao tunc sufficiat curator, uide iol. cum in una. §. actor. ff. de appell.

b ¶ Curia. Quæstio ista Ioan. Andr. non uidetur dubia: quia si Papa in commissione expressè deleg[a]tum nominat laicum, ualet commissio, & uidetur contra illud cap. dispensare, hoc probat gloss. in præalleg. c. [st]atutum, in prin. quæ incipi. pone. & idem si cancellaria ex se talem det iudicem, ut ibi not. & idem not. in specu. tit. 1. §. fi. uers. quid si Papa.

c ¶ Tertio non appellet. Adde Bald. qui dicit istud procedere parte opponente: alias secus: faciunt etiam not. per do. Ant. & Bal. in c. super literis, supra de rescrip.

d ¶ Executio Hoc uerum, nisi talis esset executio, quæ dicto de nullitate non posset retractari, ut decapitatio, & similia, secundum Pau. ibi, quod not. & quid si sententia dicatur nulla ratione iuris-

dictionis; uide ibi glo. & doct. & pro intellectu illius Clemen. uide Ioan. Andr. in Specu. de appella. §. quoties, in prin. & an illa Clem. habeat locum in tertio, qui uenit pro suo interesse, uide ibi doct. Ioan. Andr. cum super, in glo. non aduersæ, supra tit. 1.

SVMMARIVM.

1 *Ad archiepiscopum appellari non licet de subdito, uel delegato episcopo.*
De appellationibus interpositis ad archiepiscopum cognoscit eius officialis.
2 *Excommunicationis, suspensionis, uel interdicti sententiæ sunt idem.*
In appellationis causa recitat multas libellorum, positionumue formas, & quæ tutior sit, atque melior.
Appellationis uno articulo secundum petitionem reuocato, an intelligantur omnes reuocati, uel reuocari debere. ibid. §. sed etsi.
3 *Appellatione se iuuat quis non solum directè prosequendo, sed etiam de ea excipiendo intra tamen tempus prosecutionis, & numero 4.*
4 *In accessorio appellationis actio datur etiam sine principali: secus in alijs.*
5 *Epilogus, & suffragium glossarum, num. 6.*
Appellandum gradatim medio non omisso, fallit in papa, & numero 7.
7 *Archidiaconum allegat Ioannes And.*
Legis primæ. §. solent, ff. quando appellan. intellectus.
De officiali, uel Vicario episcopi appellatur ad Papam, quando cognoscit, ut eius delegatus, circa fi.
Si episcopus deleget semper causas, ne appelletur ad archiepiscopum, quid iuris, in fi.

CAPVT LXVI.

1 Dilecti. Casus. De † subdito, uel delegato episcopi ad archiepiscopũ appellari non potest. & primo ponit querelã appellantis, cui secundò dat iudicem ibi, man. [*Propositum*] coram iudice appellationis [*Direct. episcopo*] hic tolle literam. infra ad quem gradatim appellandum fuerat &cet. [*Ad quem*] scilicet episcopum [*Gradatim*] non per saltum, uel non omisso medio [*Officialis*] qui cognoscit de appellationibus interpositis ad archiepiscopum, infra eodem, Romana [*Denegabat*] & male [*Et infra*] deciditur, & post appellationem quasdam sententias tulit in illos, de quibus sequitur [*Senten-*
2 *tias*] forsan † excommunicationis, suspensionis, uel interdicti, quæ sunt idem, supra eo. ad hoc quoniam [*Latas*] Dicit Innocẽ. aliquando inueniri, quod iudex appellationis sententias latas post appellationem pronũciat nullas, ut hic. quandoque pronunciat nullũ processum, supra, dilecto, in fi. quandoque sententiam excommunicationis tantum, supra eod. de officio delega. cum olim Abbas. quandoque quicquid fit per appellationem, supra eod. cum causam. quandoq; quod fit contra appellationem, supra de electio. cum nobis olim. §. 1. quandoque mandatur in statum pristinum reducendum, supra eo. §. fi. adde & quandoque in statum debitum, supra eod. dilectæ. & quandoque in suũ statum, supra de electione, considerauimus. & quamuis omnes istæ sententiæ recipiãtur, & probentur à iure, ut patet in prædictis concor. & fortè sic pronunciatum, quia sic petitum, nam petitioni debet conuenire sententia, de ordin. cogni. c. 2. in fi. tamen inter omnes petitiones uidetur Innocent. melior, aptior, & tutior, ut dicatur in libello, Peto pronũciari appellationem meam iustam. & iunge secundum Hostiẽ. quòd quicquid post & contra eandem appellationem in meum prçiudicium attentatum est, in irritum reuocari. & sic ritè & canonicè omnia includentur, & remittit, supra eod. consuluit. 2. tamen secundum Innocent. si appel-

lauo

latio pronũcietur iusta,ex ui huius sententiæ sequitur quia ipsius est accessorium,reuocare non solum ea,quæ post appellationem acta sunt,sed etiam sententiã ante latam, etsi ab ea fuerit appellatum.C.eod.tit.eos,qui. 1.respon.& 2.q.6.§.si.& infra eod.non solum, libro 6. ¶ Sed qd si secundum modos primò propositos con cipiantur libelli,in quibus non petitur appellationem pronunciari iustam, sed certum quid irritari? dicunt quidam,quod si prætextu appellationis unus solus articu lus reuocetur,intelliguntur omnes reuocati,uel reuo cari debent, & appellatio intelligitur pronunciari iu sta. & hoc ea ratione,quia omnes articuli eodem iure nituntur,& eãdem rationem,& æquitatem est in omnibus inuenire, appellationem.quæ ad omnes exten ditur.unde quod de uno dicitur,est & de alijs intelligẽ dum,arg.in eo, quod leg.& not.supra de consti.trans-
a lato,& infra eod.una[a]. alioquin,si contrarium dicas, absurditas hæc sequeretur,scilicet,quod sententia pro par te tenebit,scilicet pro ea parte & super illis articulis, quæ cassati non sunt,& in quibus sententia lapsu temporis transibit in rem iudicatam.& pro alia parte non tene bit,sed cassabitur ,scilicet in articulis , qui cassati sunt, contra id,quod legitur.ff.communi diui.in hoc iudi cio.Item & alia sequetur absurditas, scilicet, quod si con tra appellantem lata sit sententia diffinitiua,& excom municationis . Item appellans petat reuocari senten tiam tantum excommunicationis,quia post appella tionem lata est, de diffinitiua nullam faciens mentio-
b nem,& sententia tantum excommunicationis[b],sicut petitum est,reuocetur sententialiter,in hoc casu diffi nitiua sententia super prin.lata firma & rata manebit; quod eis uidetur valde dissonum & absurdum.imò & maior sequeretur absurdum,scilicet,quod eadem excom municationis sententia iterum reuiuiscet, & resuscita bitur,& sententia,per quam pronũciata est nulla, pro eo,quod post appellationem lata fuit,annihilabitur:quia cum appellans non fuerit prosecutus appellationem suam super principali infra tempus legitimum, fingi tur non appellasse,ut patet in eo,quod legitur,& not. supra eod.cum sit Romana.1.respon.& c.personas, & per consequens uidebitur retrò fuisse excommunica tus,argu.ff.de his,qui no.infa.furti accipere.1.respon.
c & §.[c] 1.dicit Inno.nobis non uidetur sic.imò dicimus sic,quod si propter iustam appellationem unus tãtum ar ticulus retractetur, non propter hoc sequetur,quod om nes alii retractẽtur.dicimus etiam,quod bene stabit firma retractatio sententiæ excommunicationis , quam ap pellãs est prosecutus,& nihilominus ratificabitur sen tentia lapsu temporis quò ad principalem,& alios ar ticulos, quos non est prosecutus. nec ob.si dicas,ergo sententia pro parte tenet, & pro parte non:quia iste ap pellans, pro quo lata est sententia super excommuni cationis,uel alterius articuli reuocatione,post senten tiam huius reuocationis pro eo latam non iuuabit se de appel.quam fecerat,sed de hac sententia reuocatio nis tantum, quæ etiam si esset iniusta , idest contra ius litigatoris lata, tamen trãsit in rem iudicatam, si ab ea non fuit infra decendium appellatum,supra ti.1. cum inter uos. §.fi.& c.quod ad consultationem.§.1. secũdum Innocent.quinimo & hoc ex ui appellationis,ut dicit Hostien.quotidie accidit,quod sententia pro parte tenet, & pro parte non.nam & pro parte confirmatur,ut pa tet in eo,quod legitur,& not.infra de testa. Rainutius, §.antepen.& ult.& c.Rainaldus.§.à cuius sententia, & sequen. Sed nec sequitur secundum Innoc.quod talis cen seatur excõmunicatus retrò , quia illud locum habe ret, si appellans nullo modo fuisset prosecutus appel lationem suã . Sed hic prosecutus est eã quò ad unum articulum, etsi nõ quò ad omnes. & sicut licet in uno articulo appellare, eodem mõ & in uno articulo pro-

sequi,& in alio non,ut patet in eo. quod legitur & no. infra de testam. Rainutius.§.cum autem,& §.quia ue rò,& c. Rainaldus.§.à cuius sententia.Si autem uis om-
d nes[d] istas absurditates uitare,atque pericula & dubia, pone te in securo & certo,& dimitte incertũ,formans libellum tuum,prout not.supra eod.glos.uersi.tamen
3 inter omnes.& sequenti. ¶ Illud autem † secundum In nocen.notandum est,quod non solum iuuat se aliquis de appellatione eam directè prosequẽdo,sed etiam de ea excipiendo,ut si sic proponat, Dico hanc sententiam executioni non esse mandandum, uel hunc electũ nõ esse confirmandũ; quia ego sic appellaui,arg.supra de electi.cum inter canonicos, & c.cum inter R.seniorẽ, supra de excep.cum dilecti.& c.significarunt.Sed non potest excipere de appell. nisi tantum infra illud tem pus quod eam potest directè prosequi,arg.ff.de neg.gest. l.3.§.pupillus.ff.ex quib.cau.maio.nec non.ff.de inof. testamẽ contra ueterani,aliàs Papinianus.§.si filius,& in eo, quod legi.& no.supra de rescriptis,si autem.nec
4 etiam † dicimus simile in appellatione,& accessorijs,si cut dicimus in quibusdam alijs & accessorijs suis,& in quibus non datur actio ad accessoria sine principali, sicut patet in interdicto, unde ui , quod non datur ad damna, & interesse.quæ sunt eis accessoria,nisi ratio ne principalis,& nisi de ipso principali agatur:quia ap pellationem benè possum prosequi, & agere non so lum ad reuocandum sententiam,uel aliud principale, super quo appellatum est, sed etiam ipso principali o misso datur ad reuocandum omne grauamẽ accesso rium primo, & principaliter de ipso agendo, sicut hic patet, & in omnibus decret. allega. supra ead. gloss.in princ.secundum Innocen. [*Nuncietis*] sic supra eod.di-
5 lecti.¶ Glo.2.† allegat 6.concor.in contrarium allegat duas decret. & unam l.ad decret.dupliciter respondit, ad leges aliter,demum ponit ius nouum,& quandam falsam opi.circa appellationes interponendas ab offi-
6 cialibus,per quod iterum obiicit, & soluit. ¶ *In* † *glo*,2. *ibi, imperatores*] uide supra eod.si duobus, super 1.gloss. [*& ibi, præcipimus*] non uult princeps de spectabili,uel
e illustri ad se appellari,sed dat gradus[e],secundum quos appelletur [*& ibi. 1.respon.*] appellatur is, qui dedit iudi cem , uel eius successor [*& ibi.l.1 §.1.*] infra declarat.
7 ¶ *In* † *glo.2.ibi, bene ualet*] Archidi.in decret.si delegatus, de offic.deleg.libr.6. dicit Innocen.& Hostien. tenere contrarium in decret.referente.sed ego non uideo, quod hoc ibi teneant. & ipse Hostien. hic tenet cum gloss.se cundum hoc ergo dicetur, quod id, quod hic potest taci tus consensus introducens consuetudinẽ,ut sequitur, idem poterit consensus tacitus exceptionem omittẽs [*ibi semper*] fallit hoc,ut 1.q.6.anteriorum. §.illo ualet, & c.placuit. 2.[*& ibi,ad Papam*] non sic in Imperatore, ut l.imperatores,allegata in princi.glo. [*& ibi, medio*] à quocunque ordinario delegato, uel subdelegato secũ dum omnes excepto casu, qui sequitur in glos.& licet sic seruet curia,secundum Hostien.tamen dicit, quod sal ua potestatis plenitudine, qua cõsiderata nullum ca sum excipit,non putat iuri congruere,quod appellationẽ factã à singulari delegato ordinarij Papæ recipiat , sed remittit ipsis ordinarijs,ut honor debitus desferatur,su pra eod.ut debitus cum suis concor.& quia natura iu ris considerata semper debet à delegato appellari dele gans,& non alius. C.qui pro sua iurisd.l.una, & remit tit ad summam,eo.tit.§.quò ad quem, sub §.ut autem [*& ibi, Romana*] eod.titu.lib.6. [*& ibi, Idem credo*] & male [*& ibi,ut infra de consuet.c.1*] libr.6. [*& ibi, præside*] si.infra eod.c.pen.lib.6. Dicebat Ioan.de offi.ordin.irrefraga bili.legem illam intelligẽdam,quando præses sedet cũ ordine non quasi unus ex ordine præsid.consilium,& auctoritatem præbendo facto ordinis,uel quãdo præ ses non concor.cum ordine.hæc secũda parum ualet,
sed

ſed totũ intellige iuxta diſtinctionem præ.decr.pe.[*& ibi, de curia*] nihil ad caſum, etiam ſi eſſet officialis epiſcopi, de quo cognoſcit ut delegatus [*& inſi*] & ſi dicas, quod ſecundum hoc ſemper epiſcopus delegabit, ne poſſit ad archiepiſcopum appellari, uide in Specu. de appell. §. nunc tractemus, uerſic. ſed ſecundum præmiſſa, & quod dixi de offic.deleg. ſuper quæſtionum, uerſicu. intentionis, ſuper gloſſ. 2.

ANNOTATIONES.

a ¶ Vna. Pro iſta opin. facit, quia in reuocando illum ſolum articulum debuit in itinere iuſtè eſſe appellarum, & ſic perinde eſt, ac ſi pronunciaſſet appellatum iuſtè, & ſic omnia ueniunt reuocanda. pro hoc faciunt in ea allegata per glo.penul.in cap.ſuborta, ſupra titulo primo.

b ¶ Excommunicationis. Vide de reuocatione earum ſententiarum cenſuræ per uiam attentati in deciſio. Rotæ, concluſio. 406. & ſe.

c ¶ Et §. illud tollitur per capitulum licet, de ſenten. excomm. lib. 6. quia per deſertionem appellationis excõmunicatio poſt illam lata non reuiuiſcit, ibi uide.

d ¶ Si autem uis. Quomodo autem poſſit in cauſa appellationis appellans petere ſententiam retractari, quæ extincta eſt per appellationem, ut not. l. 1. §. ſi. ff. ad Tur. uide per Barto. in l. 1. §. libellus, ff. de appella. & an attentata ante appellationem non à diffinitiua, ſed ab interlocutoria interpoſita, & per quem ſint reuocanda, uide & pro intellectu c. non ſolum, in deciſio. Rotæ, conclu. 418.

e ¶ Dat gradus. Vide hic plenè per do. Philipp. & do. Præpo.

SVMMARIVM.

1 *Tutor qui eſſe deſiit, ſi nomine pupilli conuenitur inuitus, poterit appellare, præterquam in caſu, & quo, num. 4.*
Fori eccleſiaſtici quæ cauſæ ſunt.
2 *Tutela quid.*
3 *Vota pro nuptijs.*
Mater, ſi non petierit tutorem filio, quibus caſibus cadat à ſucceſſione.
A ſucceſſione qui cadunt, ſi tutorem non petierint tempore legitimo.
5 *Vberti cautela, & quæ refellitur hic.*
Appellationem quæ iuſtificent ante ſententiam.
6 *Remiſſio cauſæ non fit ad iudices primos ex præſumptione grauaminis illati.*
Grauare præſumitur uelle, qui aliàs grauauit.
Grauamina litigantibus eximenda ex remotione iudicis.
7 *Tutorem qui dabit non habenti.*
Curatorem ad litem quis.
8 *Epilogus gloſſarum.*
Filius non eſt in poteſtate matris, niſi per officium tutelæ.
Tutrix mulier regulariter eſſe non poteſt.
9 *Suffragium gloſſarum.*
In poteſtate tua eſt natus ex te, & uxore tua.
Agnati qui.
Cognati qui.
Tutelam adminiſtrare uirile munus, quando matris, num. 10. 11. & num. 13.
10 *Additio gloſſarum.*
11 *Mater ſi ſuit in teſtamento data tutrix unà cum alijs coniunctis, nunquid alij tutores repellant illam, & num. 13. & ſi.*
12 *An poſſit dare tutorem filio, & poteſt in caſu, & quo, cum inquiſitione tamen.*
Tutorem etiam extraneus dare poteſt in bonis ſuis tantum & cum inquiſitione, & an præferatur alijs, num. 18.
13 *Tutorum quis præferatur, & num. 15. & 18.*
Tutela quaſi teſtamentaria quæ, & num. 17.
14 *Electio rite facta tenet, antequam confirmetur.*
Ipſa pendente non eſt alia facienda.
Confirmatio electionis ius adminiſtrandi tribuit.
In tutela idem, quæ rite facta ante confirmationem tenet.
15 *Tutela an rectè data intelligatur ex inquiſitione, quatuor conſideranda.*
Inquiſitio tutorum quibus obſeruatis fiat.
16 *Tutelam quaſi teſtamentariam ſpes eſt eſſe confirmandam, niſi per iniuriam iudicis aliàs fiat.*
Si confirmatur gratia fit, ſi minus, iniuria.
17 *Quando ceſſat.*
Legis ſi ſororis. C. qui dari tuto. intellectus.
Tutorem habenti non datur tutor, ſed curator.
18 *Tutelarum ordo quæ cui ſuccedat, & num. 19.*
19 *Ex titulorum ordine, quæ quibus præferenda, arguitur.*
Ii faciunt ius.
Ordo ſeruandus in prioribus & poſterioribus locandis.

CAPVT LXVII.

1 EX parte. Caſus. Si is † qui deſiit eſſe tutor, nomine pupilli conuenitur inuitus, poterit appellare. Et in prima parte appellantis querela. ſecunda dat iudices ibi, mandamus [*Terris*] forte obligatis quoudã patri pupillorum, & fortè dicebant fructus annullaſſe ſortem, ſecundum Hoſt. [*In cauſam*] fortè erat in cauſa eccleſiaſtica uſurarum, uel dotis, uel fortè erant de iuriſdictione eccleſiæ, uel propter negligentiam iudicis ſecularis. ſecundum Philipp. [*Excipi fecit*] per procura-
2 torem ſuum [*Tutela*] quæ eſt † ius, & poteſtas in capite libero ad tuendum eum, qui propter ætatem ſe defendere nequit iure ciuili data, ac permiſſa. ff. de tutel. l. 1.
3 inſtit. eo. in prin. Philipp. [*Secunda † uota*] id eſt ſecundas nuptias. Pet. [*Deſierat*] caueat ergo ſibi, quod infra annum tutorem eis dare petierit, ff. ad Tertul. l. 2. §. confeſtim.
a C. qui pe. tu. l. cum à matribus: aliàs excludetur mater[a] à ſucceſſione; ſi filij pupilli ſine tutore moriantur. Secus, ſi puberes. & idem eſt in quolibet, qui deberet ei ab inteſtato ſuccedere. C. de legit. hæred. l. ſciant, C. ad Tertul. l. matres, & l. omnem. parcitur tamen matri, & ei ſuccurritur, ſi fuerit minor annis. C. ſi aduerſus delictũ. l. 2. In quibuſdam etiam alijs caſibus excuſatur minor, ſecundum Hoſtienſ. qui remittit ad ſummam de delic. pu. ſub §. illud nota. dignum [*Reſpondere*] ſi tutela
4 † deſiiſſet per aduentum pubertatis, prius inchoata tutor conſumare tenetur, dummodo geſtio in curatorem tranſlata non ſit. C. ut cauſæ pubertatis ad tutel. l. una. unde ſi in negocio pupilli appellauerit, appellationem ante rationẽ redditam proſequi tenetur. ff. de appellat. l. tutor, Philipp. [*Neglecta*] not. contra cautelam
5 Vberti, qui † conſuluit, quod non pronunciet ſuper exceptione. ſed ſolum procedatur, ne appelletur. de hoc in Specu. de exceptio. §. 2. uerſic. & not. ſecundum Vbertum, & facit quod dixi ſupra eod. directæ, ſuper uerſic. appellatum [*ad hoc*] ſcilicet ad reſpondendum, & defen-
b dendum[b] pupillos [*Si eſt ita*] ſcilicet, quod deſierit eſſe tutrix, & hæc exceptio fuerit propoſita, & quod non fuerit admiſſa, & quod propter hoc fuerit appellatum [*Audiatis*]
6 non remittit † cauſam ad primos, quia cũ grauauerint matrem, præſumitur, quod grauarent filios, argu. ſupra de præſump. mandata, ſecundum Hoſt. ſecundum quem prouidet actori, ne denegetur iuſtitia in cauſa ſemel delegata licet cauſa pupillorum nõ omnino fuerit in iudicio deducta, nec uoluit Papa per ſe cognoſcere, quia forte nimis grauarentur pupilli [*Hinc inde*] ſcilicet partibus, & pupillis dato ipſis tutore, uel curatore ad litem.
7 Sed † quis dabit tutorem? reſpondet Hoſt. quod iudex ſuus per delegatum admonitus, & ipſo negligẽte etiam delegatus dabit curatorem ad litem, ff. de officio delega. prudentiam. §. penult. & ult. & uide de iudi. c. ult. lib. 6.
8 ¶ Prima † gloſſ. dicens filium non eſſe in poteſtate matris niſi per officium tutelæ, tractat, quomodo regulariter mulier non poteſt eſſe tutrix. ponit caſum exceptum: ſubdit quid de matre per iura codicis, & quid per
9 iura auct. ¶ [*In 1. † glo. §. ius autem*] natus ex te & uxore in

tua

tua potestate est[& ibi. §. 1.]agnati per uirilem,cognati per fœmineum sexum proueniunt [& ibi.l.1.]ibi tutelam administrare,uirile munus.& ultra sexum fœminæ infirmitatis tale officium est [& ibi.l.2.] cuius uerba habes in capitulo statim alleg. ¶ In † glo.1.ibi,illud tamen] hanc glo.& ipsius materiam uide in Specu.de tutore.§.nunc uidendum,uersi.ut autem[& ibi,in prin.§. nota.] qualis sit hæc tutela matris, scilicet, uel auiæ[& ibi tutelam] quid de cura.in Spe.de cura.§.nunc autem, uersic.Sed nunquid mater[& ibi,matrimonium] secus est in sponsalibus.de hoc in Specul.præalleg.§.uersi.quid si nondum,& uersic. sequen.[& ibi,soluta est] & tamen mortuo marito secundo recuperat illam re integra, quod dic,ut in Specul.§.præalleg.uersicu.quid si iuris [& ibi. § quia uerò] de hoc, qui filij sint legit.ex tenore[c], in t.glo. [& in fi.] Hostien.dicens se propter quandam quæstionem,quæ de facto fuit Lugduni, formasse hic hanc gl ualde prolixam,sic quærit.Quid si mater † fuerit in testamento data tutrix vnà cum alijs coniunctis, nunquid alij tutores repellant illam? & uidetur,quod sic: quia mater non potest in testamento dari tutrix. ff. de testamẽ.l.iure nostro.1.respon. ff.de neg.gest.qui aliena.§.quamquam,licet possit dari consiliatrix.ff.de administ.tuto.quidam decedens[d].§.pen.nec obstat,si dicas,quod hodie admittitur ad tutelam: quia illud uerum, si non superest testamentaria:aliàs contra in auctẽ.de hæred.ab intestato uen.§.ex his, collatio.nona,sed hic superest testamentaria, scilicet tutores adiuncti. Item non potest mater tutrix esse, nisi caueat, & renunciet, ut in gloss. ergo indiget confirmatione, & non potest esse testamẽtaria.nam si esset paternum testimonium, sufficeret, ut C.de episcopali audientia. l.de creationibus,institut.de satisda.tutor.§.1.& sic est repellenda.ad hoc.C.quando mulier tu.offic.fun.l.2.nec ob.si dicas, admittitur,seu datur sine testamento:ergo multo fortius in testamento:quia hoc non sequitur,arg.certum est enim,quod curatio plerumque defertur à lege,ut ff.de cur.fur.sæpe.Item datur à iudice, non tamen potest dari in testamento,licet datus confirmetur, i nstit.de cura.§.1.& econtra uidetur.nam constat,quod mater hodie ad tutelam admittitur sine testamento,ut not.supra in glo.multo fortius in testamento.nam & curator in eo casu, in quo à lege admittitur,& in testamento datur, ut C.de episcopali audientia,de creationibus. Item pone, quod sola data sit in testamento, quid proderit dicere, quod non sit tutrix ex testamento, cum nihilominus admittatur per l.nihil? non est igitur dicendum, arg.ff.de acquir.possess.l.1.§.si uir uxori,& melius.C.de his,qui sibi abscribunt in testam.l.1.Item ex quo per l.admittitur,satis sequitur,quod admittenda sit ex testamẽtaria uoluntate:quia lex est ipsius uoluntas,in auctẽ.de nup.§.disponat,collatio.4.nec obst.ff.de testam.tuto.iure nostro, quia loquitur secũdum antiquissimum tempus, secundũ quod non admittebatur,nisi hæc hoc à principe impetraret,ut nota.in gloss.& hoc est,quod ibi dicit,sententiam,quam leges nostræ non admittunt: sed hodie cum leges hoc admittant, poterit in testamento dari, seruata tamen solẽnitate,cum qua leges ipsam admittant,ut no.supra,nec obstat,si dicas,quod confirmatione indiget: quia fortè non indiget secundum Lauren.Cre.& Ho.Bo.vel dicas hoc speciale in matre,quia quamuis dicat sic in testamento , nihilominus prædictam solẽnitatem seruare tenetur. & est ratio, quia lex contra fœminas immoderatas pupillis uoluit prouidere,ut C.de adminiſt.tutor.lex.§.serui etiam. & hoc puto uerius,quamuis quidam sapientes tenuerint primã partem, secundum quos sic obijcitur. aut hoc mulier ante renunciationem, & aliam solennitatem.l.seruatã est tutrix testamentaria,aut non.si non, habent propositum.si sic,ergo tenetur cauere. sed hoc iam solutum est,quia speciale est istud in matribus,ut supra not.quinimmò ipsis respondeo,nec hoc,neque illud.quid ergo?respondeo,in pendenti est. quousque renunciauerit,& solennitatem.l.seruauerit. sic & multa alia in pendenti sunt.ff.de usufru.sed & si quis.§.Interdum,& infra de frig.fraternitatis.in fi.cum suis concor.¶ Sed nisi quid mater † potest dare tutorem filio suo in testamento?non uidetur,ut ff.de confirma.tuto.mulier, ff.de lega.2.peto Luci Titi.§.mater filio,quod est uerum,nisi ipsum hæredem instituat. tunc enim est à iudice confirmandus,nec satisdat rem pu.sal.fore. & sic intellige. C.de testamẽ.tute.mater & hoc uerum est, nisi forsan minus idoneũ nominauerit:alioquin contra.ff.de adminiſt.tutor.l.quidam decedens.Si uerò extraneus tutorem dederit, nec tenet datio,nec cõfirmatur,nisi pupillum hæredem instituat nihil habentem præter bona,in quibus instituitur.tunc enim non male dicemus iudicium eius sequi. ff.de confirma.tut. si patronus. In utroque tamen casu fit inquisitio super idemitate personæ tutoris, & satisdat, alioquin magistratus tenetur. ff.de confir.tut.tutores.quod si pater dederit, omnimodo idem sine inquisitione, & satisdatione confirmatur, in stit.de tutel.§.fi.C.de confirma.tuto.l.2. quia sufficit ei paternum testimonium.C.de episc.audi.de creationibus,institu.de satis.tuto.§. sed hoc non est perpetuum, quod uerum est, nisi noua causa superueniat. ff.de testa.tu.pater hærede instituto. & argum.supra de exceptio.pastoralis, supra de officio dele.ga.insinuante.uel præterita latens & abscondita detegatur.utilitatẽ enim pupillorum,& non scripturam iudex modis omnibus sequi debet.ff.de confirma.tutor.in confirmando,& l. utilitatem.Consueuit † autem quæri.quis cui sit præferendus,super quo dissensio est.tu dicas,quod testamentaria tutela præfertur omnibus,institu.de leg.tutor.1.respon.& de Attil.tu.1.responso,ipsa deficiente locus est quasi testamẽtariæ paternæ indistinctè,maternæ,si pupillum hæredem instituat,quod dic,ut supra not.& infra eod.glo.uersi.& secundum hoc expone,& sequentibus.Talem autem tutelam uoco quasi testamẽtariã: quia testamentariæ comparatur.ff.de confirma.tutor. qui patre:quinimmò quodammodo uerè testamentaria potest dici, licet confirmata:quia nõ confirmatur, nisi id,quod est.ff.de iurisd.omnium iudicum,& quia, supra de fide instru.inter dilectos.§.certum, & §.cum eadem,& uersi.donari. Sicut † ergo electio,quæ rite facta est, & tenet etiam antequam confirmetur, sed per cõfirmationem ius administrandi tribuitur, ut pater, supra de electio.postquam.& cap.transmissa, & c.qualiter,& ipsa pendente non est alia facienda,supra de electio.considerauimus. & cap. auditis,nec confirmãda, sed potius infirmanda[e];ut ibi,& argum.supra de restit. in integ.cap.2.in fi.nec prælatura danda, infra de concessio.præben.cap.1. & cap.cum nostris, sic & hic dici potest,scilicet, quod ex quo tutor in testamento rectè datus est,tenet datio. & confirmatio nihil operatur, nisi quia ius administrãdi tribuit,nec est alia,si oblata fuerit,admittẽda.ad hoc autem,ut † rectè data intelligatur ex inquisitione,quatuor considerantur.primũ est persona dantis in testamento,secundum persona accipiẽtis.tertium persona dati tutoris.quartum,quod pro tribunali interponatur decretum.ff.de confirma.tuto.naturali.§.si quæratur. quando autem tribus primis membris error nõ reperitur,iure datus intelligitur,& quartum sequi debet,ut ibidem,& in l.Greca.cod.titu,quæ incipit,ut nec ibi sunt quidem rectè dati tutores secundum testamentum,.j.quibus oportet & quomodo oportet & ubi oportet.ergo tales testamentarii iudicantur. ff.de testam.tuto.l.3. ergo sunt legitimis præferendi. ut supra in ead glo.uersic.consueuit.& sequen.hoc enim scias, quod quamdiu testamentaria tutela speratur, legitima

legitima cessat, argum. C. de bon. poss. s̃m tab. l. 1. & expressum. ff. de testa. tuto. si quis sub cõditione. & dic te-
16 stamentaria, idest ex testamento proueniens. Sed† nunquid spes est talem esse cõfirmandam? utique & certa spes, nisi iudex uelit iniuriari, ut patet in eo, quod nor. supra ea. gl. uersic. sed nunquid mater. fit ergo gratia, si confirmatur: iniuria, si non confirmatur, sicut consueuit notari in postulatione, supra de postu. præla. bonæ, 1. supra de elect. scriptum. §. fi. per l. ff. de aqua quoti. &
17 æsti. l. 2. § pœna, in fi. Si tamen† iudex aliquã tutelam legitimã admiserit, & dederit, cessabit hæc quasi testamẽtaria. & sic potest intelligi. C. qui tut. dari poss. si sororis tuę. simile habetur in repræsentato secundo à patrono laico. infra de iure patro. pastoralis. & s̃m hoc expone, quod in d. l. si sororis, dicitur, patruo constituto, idest à iudice dato, tutor datus est, scilicet in testamento matris, uel ẽt patris, cuius pupilli emancipati erant, quamuis & aliter legi possit. Sed & si uideatur iudici, nihilominus addet quasi testamentariũ, nõ dico tutorem, ut
f dñi exponunt, sed curatorem[f], ut dicit textus. C. de testa. tutę. si pupillorum. C. de confirma. tut. si ut proponis: quia tutorem habenti non datur tutor, ut in d. l. si sororis. nec uideo, quare glo. debeat fieri contra textũ.
18 Verũ si ab† extraneo datus sit, iudex examinabit, quẽ præferat, & arbitrarium erit, arg. ff. de confir. tuto. si patronus, & l. tutores. & idẽ uidetur in curatore à patre, uel matre dato. ff. de cura. furios. si furioso. & s̃m hoc potest intelligi. ff. de confir. tut. mulier, in fi. quasi testamentaria uero deficiente, omnino locus est legitimæ, & legitima deficiente datiuæ. & hoc uidentur uoluisse notare compilatores legum: quia primò posuerũt rubricam de testam. tu te. tanquam primam, & omnibus præferendã. secundò de confirmando tu. subaudi quasi testamentario tãquam secundam. tertiò de legitima tu. tanquã tertiam. quarto tractauerunt de datiua tanquam de posteriore, ut patet in ff. & C. de testa. tu. & ti-
19 tulis ibidem immediate sequẽtibus. Ordo† autem iste considerandus est, & ius uidetur facere. & priora primo loco, & posteriora in secundo ponẽda sunt, ut C. de no. co. fa. l. unica. post medium, ibi, ita tamen, ut ordo temporum &c. & in auct. de hær. & Fal. § inordinatum, collatio, 1. & argum. supra de maio. & obed. c. 1. &
g c. statuimus. Azo tamen[g] sequens Iac. Bald. dominum suum not. dicens, ꝙ legitima præfertur quasi testamentariæ, argum. ff. de his, qui not. infa. furti. §. 1. ff. de uerb. significa. l. lege obuenire, instit. quibus modis testa. infirman. §. posteriore, & ad idem. ff. de testa. mili. Titius, in auct. de defen. ciui. § interim, col. 4. sed hæc argumẽta nimis generalia & brocardica & remota sunt à materia ista, & forte aliter sensisset, si diligẽter supradicta omnia attendisset, hanc autem gloss. occasione cuiusdam causæ, quæ de facto Lugdunen accidit, duximus compilandam. Hostiens. cuius hæc gloss. quasi ad literam, quod innuitur quasi propter sui materiã hic posui, ne desit petentibus factus uolens.

ANNOTATIONES.

a ¶ Excluderur mater. Adde Ange. in insti. ad Tertul. in §. sed quemadmodum.

b ¶ Et defendendum. Apparet ergo ex isto textu, quòd qui agit contra pupillum, potest primo tutorem citari facere, & nõ pupillum: quia hic tutrix fuit citata, & non pupillus. potest tamen etiam pupillus citari, uide Bart. in l. 1. ff. de admini. tuto. & in l. qui habent, ff. de tute. §. si pupillus.

c ¶ Tenore. Materiam tutelæ matris, & auiæ per multas quæstiones uide in Specul. præalleg. & Ioan. Andr. & plenissimè Bartol. Bald. & in authen. matri, & auiæ, allegata in glo. & Bar. in l. si quis sub conditione, ff. de testam. tute.

d ¶ Decedens. Cuius consilium de urbanitate requiritur, non de necessitate, ut ibi: non tamen fit particeps officij, nec esse possit, ut in l. Titium, & Mæuium, & ibi Bart. ff. de administ. tuto. & plenius in repeti. §. si plures, & d. l. e. ff. de exercito.

e ¶ Infirmanda. Tenet ergo, quòd quasi testamentaria præfertur legitimæ, glo. in l. neque, C. de confir. tuto. tenet contrarium, & ibi uide Cyn. & moder. Bart. tenet idem, quod hic Ioan. And. in l. 2. ff. de confirma. tut. & adducit disputationem. Mar. Si. & ibi uide per ipsum, an talis sit testamẽtarius, uel datiuus. & not. quòd licet iste præferatur legitimo, tamẽ admittet secum datiuum, ut l. si ut proponis, C. de confir. tu. & not. Bart. in præall. l. 1.

f ¶ Curatorem. Idem uerbum ponitur in l. solet, ff. de tute. & ibi uide Bart. de potestate illius curatoris, uel administratoris, uel coadiutoris, sic enim utitur istis uerbis. l. illa.

g ¶ Tamen. Et idem gloss. in l. neque, C. de confirma. tuto. ubi uide Cyn. Bald. & Salic. & materiam huius glo. & quando datiuus præferatur legitimo, uel testamentarius, & plura ad materiam uide per Bart. in l. si quis sub conditione, præalleg.

SVMMARIVM.

1 *Relatio, cuius non fuit exemplum litigatoribus editum, non ualet.*
In ea quæ sint attendenda, ut ibi Hetur, & nu. 2. & num. 9.
In ea præfixus terminus ad comparendum coram superiore, peremptorius est.
2 *Ea si fit appellatione alterius partis interposita, quando remittantur partes ad iudicem obtentum super appellatione.*
3 *Commissionem, siue delegationem superior quibus modis reuocare dicatur.*
Inter delegatos pro utraque parte à iudice relationis, si contentio nascatur, uter eorum cognoscet.
4 *Appellatione non obstante an & quando iudex remissor, & cui causa relata commissa est, cessare debeat.*
5 *Remissio causæ ut fiat, committitur non uno modo, atque fit ex causa diuersa. nu. 6.*
Qualiter sit facienda, & quo tempore, & num. 8. 9. & 13.
Relator, uel remissor causa potest & debet partibus certum terminum, ut coram superiore compareant, assignare.
Ad curiam quibus modis causa deferatur, uer. Quid ergo.
Præsentia partium coram superiore si contingat, æquum est ut ibi causa tractetur, uer. ueruntamen.
Iudicis imprudentia non debet obesse parti, ibid.
Papa cunctorum iudex est.
Tempus ad remittendam causam præfixum potest à partibus prorogari. § iudex uerò. qualiter computetur, nu. 6.
Notitia, siue significatio quando fiat ante domum contumacis, uel in ecclesia, ad finem.
Relatoris iurisdictio quando finiat, ibi. quæ cauere debeat, nu. 8. 13.
6 *Appellationi locus est in causa remissionis, uel relationis.*
7 *Illico, quid hic significet.*
Relationem clausam pars recipere non debet, nec aperire, & ratio.
8 *Eius exemplum accipiendum, & quale debet esse, id quando dare teneatur iudex. nu. 9.*
Sigillum si sit alienum appositum, eius facienda probatio, & qualiter.
9 *Teneri, uerbum quo casu faciat necessitatem.*
10 *Relationis pœnitere quando liceat iudici.*
Iurisdictio extincta non reuiuiscit etiam de consensu partium, habetur sine exercitio plerunque.
11 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum. nu. 12. 13.*
Relator malitiose referens, efficiatur infamis, & quando.
Relatio etiam super criminibus fit.
Quando fiat ex necessitate.

CAPVT LXVIII.

1 INtimasti. Casus. Non† ualet relatio, cuius exemplum nõ fuit litigatoribus editum; & facit ad tertiam partem rubricæ [*Relationem*] Dicit Innoc. in relatione diligenter attendendum, an fiat partibus cõsentientibus, uel saltem non appellantibus, uel fiat altera parte contradicente, uel appellante. Primo casu quando partes consentiunt, uel non appellant, statur relationi. sic potest intelligi, de pur. cano. cum dilectis,

uersi.

uersi.nos igitur,& terminus in ea præfixus ad comparendum coram superiore pro peremptorio est habendus,sicut & dicitur in termino appellãtibus assignato, supra eo.sæpe.§.quia tamen.in secundo uerò casu,quãdo post appellatio.facta est,non creditur ei,nisi ex aliis actis,uel circunstantiis roboretur. 2.q.6.biduum.C.de
a rela.l.1. Sed & si fiat relatio [a], una partium absente etiã per contumaciam.adhuc non uidetur relationi credẽdum,nisi adsit alia probatio : termini tamẽ assignatio bene ualet.unde etiam non citata ulterius parte cõtumace procedet superior,sicut & iudex,qui retulit,procedere poterat, contumacis absentia non obstante. ꝙ
2 †si pars,quam iudex inferior retulit contumacem,ueniat coram superiore Papa,uel alio,& dicat se nunquã fuisse contumacem, sed per appellationem à iudice recessisse,& ꝙ obtinuit causam appellationis à superiore committi,tunc superior,si uerum sit,ꝙ cõmiserit,non credet relationi,sed remittit partes ad iudicem obtentum super appellatione, qui cognoscet de appell.& an factum post appellationem sit reuocãdum.uel cognoscet ipse superior, cui licet delegati sui iurisdictionẽ reuocare.ff.de iudic.l.iudicium.tamẽ totus processus de leg.ante reuocationem commissionis habitus erit ra-
b tus,argum.supra de restitu.spolia.audita [b].§.1.superior
3 †uerò nõ solum expresse potest reuocare commissionem per eum factam,quinimmò si ex certa scientia incipiat de negocio cognoscere,uel alii hoc committat, hoc ipso commissionem alii prius factam uidetur tacitè reuocare,argum.infra de concessio.præben.quia diuersitatem.§.1.sed & si iudex relationis causam remissam , quæ iam instante parte appellante alii commissa erat,ut de appellat.cognosceret interim, postmodum committat alii,propter hoc inter ipsos iudices de iurisdictione sit contentio,dicunt quidam, ꝙ sopienda est secundum tenorem decre.de rescriptis.pastoralis. Alii dicunt, & ut Innocẽ.uidetur melius,ꝙ ad hunc secundum iudicem,cui commissa est causa relata,nihil aliud pertinet nisi cognoscere , an causa appellationis prius alii commissa fuerit.nam.ex quo de hoc sibi constiterit. debet partes remittere ad illum iudicem cui causa appellationis prius commissa fuit,& ad quem pertinet cognoscere,an sua sit iurisdictio.sic enim in iudice ap-
c pellationis obtinet, supra de rescriptis , dilectus [c] filius.
4 2.§.fi.Sed & † nũquid eodem modo iudex.qui causam remisit.statim, ex quo scit causam appellationis ab eo factæ alii commissam, debet cessare, & remittere causam ad iudicem,cui commissa est causa appellationis? Respõdeo,si scit,uel credit lator,ꝙ causa appellationis legitima sit & uera, prudenter facit, si supersedeat. ꝙ si processerit,& postea causam appellationis legitimam cõstiterit ueram esse,quicquid per eum factum fuerit,
d cassabitur,ut not.infra eod.interposita [d], eod.titu.Romana.§ si vero,& seq.lib.6.Si uerò indubitãter teneat, ꝙ appellatio est iniusta,securè procedere potest,& eodem modo iudex iste,cui causa relata commissa est, si indubitanter confidit,ꝙ appellatio sit iniusta,non obstante,ꝙ causa eiusdem appellationis alii sit commissa, securè potest procedere, & tenebit. quicqd fiet ab eo, dummodo declaretur postea per diffinitiuam sententiam. ꝙ appellatio facta fuerit temeraria, & iniusta,ut not.in eisdem capit.interposita,& capit.Romana. hoc
5 etiam † circa relationem notandum est,ꝙ quandoque fit taliter commissio,ut infra certum tempus remittatur,aliquando sine certo tempore.& quandoque mandatur,ꝙ remittatur causa sufficienter instructa, uel nõ instructa; & de his,uide supra eod.super eo.2. in gl.fiat ergo,uersic.& idem, usque ad fi.in omnibus autẽ istis casibus non est magna differentia:quia semper sufficit causam remittere,& cum ea instructionem, & cum illis actis,quæ recepit iudex,& quæ partes uoluerunt, & potuerunt procedere coram eo etiam si non sit plenè instructa. & etiam semper potest & debet relator partibus,ut coram superiore compareant,certum terminũ assignare. secundum Inn.in uno tamen caueas,quod, ut refert Hosti.sibi de facto accidit,ꝙ si Papa committat causam alicui infra certum tempus, puta usque ad sex menses finiendam iustitia, vel concordia mediãte, alioquin causam remittat &c. si iudex infra dictos sex menses causam remiserit. nihil agit: quia totum semestre tempus datum est ad causam finiendam , & nõ ad relationem faciẽdam. Ideoq; si infra illud tempus fiat remissio.non ualet: Tum quia à non suo iudice fit. supra de rescriptis.cum dilecta,ad fi. Tum quia secũdum Innocen.prohibitæ sunt relationes causa iudicii detrectandi factæ.in aucten.ut non expectent iudices sacras iussiones.§.iubemus.colla.9.nisi in casibus,ff.de offic. Proconsu.solent,& l.si quid, & C.de falsis,ubi falsi crimen. & ideo quantumcunque impediatur iudex procedere.nunquam ualet remissio,infra hoc tempus fa-
e cta,nisi de consensu partium fiat secundum Innocen.[e] quid ergo fiet? Respondeo secundum Hosti.absoluendus est de rigore iuris reus,contra quem facta est relatio,si comparuerit.& ad suum ordinarium iudicem remittendũs , cum causa non sit in curia per reuocationem.uel appellationem,uel per alios modos,qui non interuenerũt, nec per hanc relationem, quæ nulla est, ut ꝓmissum est.& ideò partes non astringit.nec arctat, argum.in eo.quod leg.& not.supra de electio.bonæ.2. in fin.per quod apparet.ꝙ & si reus non comparuerit, non est contumax reputandus.uerumtamen.si ambæ partes sufficienter instructæ ad diem sibi assignatã cõpareant coram Papa, satis equum est,& ex mente mandati potest colligi.ꝙ Papa causam audiat,uel alii audiẽdam cõmittat, & maximè ubi reus alium iudicem nõ habet, quàm Papam. Nam & si relatio nulla sit, certũ est tamen.ꝙ Papa actori impetranti uoluit prouidere, & ad se,si per illum. cui committebat,nõ diffiniret, negociũ finaliter reuocare. Aequum est ergo,ut,ex quo partes præsentes sunt,in negocio procedatur,argumẽ. ff.si certum peta.quidam æstimauerunt.ff.de no.oper. nunc.l.1.§.& post operis, & in eo, quod legi.& not.supra de transactio c.fi.infra de uerbo.sign.intelligentia, & cap.in his.nec debet obesse actori, ꝙ per imprudentiam iudicis factum est,argum.infra de contrahen.empto.capi.fin.& in eo,quod legi.& not. infra de his,quæ fi.à maio.par.capi. quæsiuit. imò & ubi nec contra iudicem regressum habere potest,uel in eo non expedit super hoc litigare , est eis potius subueniendum ex generali clausula, argum.in eo,quod leg. & not.supra de restit in integ.tum ex literis.nec obst. si dicat reus,modis omnibus peto remitti ad propria : quia per prædicta patet, ꝙ nõ cogor hic subire iudicium: quia potest ei respõderi nõ esse indulgendum malitiis hominum, qui nihil laturi sunt,nisi ut officiant,ff.de rei uendic.in fundo,supra de rescriptis.plerumque, ex hac enim remissione nihil aliud faceret nisi quandã dilationẽ malitiosam,cum & statim sub eadem forma posset committi negocium,& relatione facta legitimè iterum necesse haberet cõparere in curia,& ibidem respondere. quid ergo ex hoc consequeretur, nisi ꝙ interim fugeret iudicium? contra id,quod legi.& not.supra de præsumpt.nullus.& detinet forsan contra conscientiã alienũ, & sic ad gehennam ædificaret,ut patet in eo, quod legitur,& not.supra de præscrip.c.fi. & non solum partẽ aduersam , quinimmo & seipsum grauaret magnis laboribus & expensis contra id.quod legi.& not.supra eod.ut debitus. 1.respon.uersicu.1.æquius est igitur ipsum in hoc casu ad respondendum,& procedendũ cogere.nam & partes præsentes sunt.positum est & certũ est,ꝙ Papa cunctorum iudex est.9.q.3.cuncta,supra de

foro

foro compe.c.fi.§.1.non pro aliqua alia causa venit,ut ibi,& iudicium redditur in inuitum.ff.de uerb.obliga.

i inter stipulãtem ᶠ§.1.¶ Iudex uerò,cui prædicta commissio est facta,si hoc inconueniens vult uitare,prudẽter debet attendere,ut remissionem nõ faciat,quousque oĩno lapsum fuerit dictũm semestre tempus:quia illud tñ debet expedire ad causam sopiendam per viã iuris,vel pacis,sicut patet in prima parte mandati,quo semestre elapso,si infra illud non profecerit,nullã potestatem habet decetero procedẽdi in negocio,vel ipsum diffiniendi,nisi in fin.ante lapsum ipsius semestris tempus fuisset de cõsensu partium prorogatum,supra de offi.deleg.de causis.quæ ergo sunt partes ipsius? Respondeo,ut partes citet,ꝙ certa die compareat coram eo ad uidendam & audiẽdam remissionem, quam facere intẽdit,sicut in mandatis recepit,& ex quõ partes super hoc peremptoriæ citatæ fuerint,siue uenerint,si ue non,potest & debet ꝑm Inn.ratione suæ iurisdictionis semper post terminum & in infinitũ,nisi ab eo reuocetur mãdatum,facere remissionem,& certã diem ad comparendum coram superiore partibus assignare,quẽ & postea debet eis significare,si absentes sint,& reperiri possint.alioq̃n ecclesiã,ut publicari ante domum contumacis,uel in ecclesia,ut aliàs legitur,& notatur,supra de eo,qui mitt.in poss.causa rei seruan.c.fi. in remissione autem,quã faciet,de toto processu eorum ipso habito plenam debet facere mentionem,ut patet in eo,quod legitur,& not.supra de elect.dudum. 2.§ cum autem.1.respõsio.nec dicas.ꝙ iurisdictio ipsius finita sit per lapsum semestris temporis:quia licet hoc uerum sit quo ad causæ examinationem & diffinitionem: tamen non quò ad faciendam relationem,& hoc probat una pars mandati,supra ead.glos.uersic.in uno.tamen caueas ibi,alioquin &c.q.d. si infra dictos sex menses causam non diffinieris,ipsam nobis remittat.

6 ¶ Et si uis † scire,qualiter hoc semestre tẽpus sit cõputandum,recurre ad id,quod de hac materia plenius not.supra de supp.neg.prala.licet.§.ne igitur.sed & ꝑm Inno.in omnibus prædictis casibus licet ex causa partibus appellare,& super appellatione facta literas impetrare non facta mentione de remissione à primis iudicibus faciẽda:quia nec semper præcipitur remissio fieri propter hoc,ꝙ superior uelit de negocio audire.tũc enim oporteret de remissione fieri mentionem,argu. supra eod ut nostrum,& supra de offi.deleg.super quæstionum.§.uerum.versic.cum autem.Sed quandoque fit,quia partes non confidant de iudicibus in diffinitione,supra de rescrip.ex parte decani,& de elect.dudũ.1. Sed & quandoque expedit in uno loco inquiri de vno articulo,& in alio loco sententiari,supra de elect.scriptum est.ꝑm Inno & Host.[*Illico*] ac si dicat,statim,cũ

7 uerbo protulit se relaturum,tenetur partibus præsentibus facere legi relationem,& edi.& caueat pars,ne recipiat relationem clausam:aut ex quo illam recipit,imputet sibi,nec illam aperiat.alias non poterit actis contradicere.de offic.deleg.cum olim,Magister,Hostiens.

8 [*Exemplum*] nec † quid immutari possit,& sit publicatum manu tabellionis,uel duorum honestorum virorum, uel sigillatum auctentico sigillo,supra de probatio.ter tio & c.quoniam,de testib.cum à nobis. Quid si sigillum sit ignotum?dicit Host si partes stant illi coram superiore,bene est,infra de pur.ca.c.pen.uersi.his igitur: alias est facienda probatio,de fid.instru.ꝙ super his,de

g cler.pereg.c.1.cum concor.ᵍ quid ergo si altera partiũ tñ præsens est? Dicit Host.arbitrarium,ut sic iudex possit si sibi uideatur,considerata qualitate personæ,& negocii,de quo agitur,recepto iuramento partis,ꝙ talis fuit facta relatio ipsum admittere,supra de iureiur.c.fi.

h de procur.ex insinuatione,& c.in nostraʰ,& imputet sibi pars,quæ non uenit,sup ra eod.sæpe,de electio.c.1. lib.6.Iudex tamen nõ multum properet,& caueat,ne quid falsum confingatur,supra tit.1.cum Bertol.supra de dolo,cum olim,de resti.in integ.ex literis,ꝑm Host.

9 de † remissione iudicũ an fidem faciat, & credatur de his,quæ scribuntur super processu,uide satis in Specul. de remiss.§.utile,uersi.sed nunquid remissio [*Teneatur*] partibus instantibus. sic enim necessitatem importat, arg.4.q.1.quod præcipitur.& idem est,si altera pars tãtum instat,ex quo consenserunt tam iudex,quàm partes relationi faciendæ,arg.C.de acti.& ob.sicut initio.

10 quid si una † pars consentit,alia non? uidetur.ꝙ iudex posit pœnitere, quia relationem non fecit,sed facere uoluit,arg.ff.rem ra.ha.l.amplius,ꝑm Host.quid si iam edidit partibus,& postea cõsentiunt partes.ꝙ iudex cognoscat,nec procedit relatio?Dicit Ho.ꝙ locus est pœnitentiæ,dummodo iudex consentiat,arg.ff.de pac.ab emptione,infra de reg.iu.c.1.& idem putat,quousque præsentata fuerit superiori relatio,supra de postula.bonæ.2.uer.nec nocebat.nec ob.supra de offi.deleg.significantibus.ibi enim iurisdictio erat extincta.unde non reuiuiscit etiam de cõsensu partium.ff.de solu.qui res. §.aream.nec priuatorum consensus &c.de fo.compe. significasti.sed relatio non extinguit,sed suspẽdit,sicut & appellatio.supra eo.directæ. plerumque enim habetur iurisdictio sine exercitio,supra de rescript.pastora-

i lisⁱ.in fine,iudice autem,uel altera partium relistente, ex quo relatio semel est edita,& tradita partibus,nõ est locus pœnitentiæ,ut hic.& adde quod dixi de offi. lega.

11 licet,ubi remisi ad Specu. ¶ Prima † glos respondet per quæstionem,an liceat iudici indifferenter referre. Soluit distinguendo dubium iuris, & facti, primo casu licet.secundo, uel cum uult euitare onus iudicandi, nõ

12 licet.In primo uerò casu edere debet &c.¶ *In † glo. 1.ibi, peruenire*] loquitur, cum iudex propter crimẽ remouetur à iudicando, & alius surrogatur [*& ibi l. 1. 1.respon.*]

13 cano.sub præd.§.biduum.¶ *In † glo. 1.ibi,crimina*] inquisitio facta erat super criminibus. & ut dicit Hosti. si iudex malitiosè referat,fingens se dubitare,ubi nõ est dubitandum, contra id,de rescri.cum contingat, infamis efficitur,& in 33.lib.auri punitur. C.de legib.l.2.quam

k pœnam locum habere non credit ᵏ in iudicibus ecclesiasticis,sed illam de reg.iur.c.1.lib.6.Fit autem de necessitate relatio in his, quæ sedi Apostolicæ specialiter reseruantur,supra eod.ut debitus,in fi.cum suis cõcor. & in casu,supra codem titu.decætero[*& ibi,contradicere possunt*] & hanc contradictionem, & eius causam iudex debet referre [*De calumnia*] an uerò teneatur referre de calumnia,periurio,& uariatione uicti, cum & super articulo expensarum,uide in Spec.de relatione.§.secundo,uersi.fi.[*& in fi.*] materiam huius gloss.uide breuiter in summa Hostien.cod.tit.sub rub.de relationibus, & in Specu.cod.titu.ubi habes formas.

ANNOTATIONES.

a ¶ Relatio. De hac materia uide latius per Moder. & maxime. per D.Præpo.

b ¶ Audita. Et an ualeat processus iudicis reuocati hoc ignorantis,vide Ioan.And.de offi.dele.cum contingat,& de concess.præben.c.1. lib.6. & uide, ut lit.non contest.accedens, Io.an glos.ordo iuris per Ioan.And.

c ¶ Dilectus. Vide ibi glo.fi.& hoc habere locum,ubi coram iudice, cui commissa est re atio,citatur pars, & inchoatur iudicium per l. si quis ex aliena.sed si pars appellãs prius intrasset iudicium coram iudice,cui committi fecit appella.& pars aduersa exciperet, quod tali coocessa fit relatio,uidetur eadem ratione,quòd & ipse de sua iurisdictione cognosceret.

d ¶ Interposita. An possit iudex inuita parte reuocare relationem,ui de in Specu.de rela.§.fi.& in decisio.Rotæ,conclu.189.

e ¶ Inno. Omnes ergo illi sex menses cedunt cõmodo partium,quòd illis inuitis auferri non debet.facit insti.de uerb.obl.§.omnium,& facit c.seq.ubi oide in glo.3.& super illa.

f ¶ Stipulantem. Pro ista decisione.facit,quod not.Ioan.And.supra de foro compe.c.fi.in glo.idem in probabili,uersic.quid ergo.iste enim

enim uoluntariè uenit ad curiam, cum ad id non teneretur, ut no. supra in uersi. quid ergo fiet, collige tamen argumenta pro & contra, & not. in d. cap. fina.

g ¶Cum concor. Vide Io. And. de fide instru. c. 1. in glo. sua magna, & de proba. post cessionem, & Barto. ff. de procura. l. si procuratorem. & io l. 1. §. si quis, ff. quem. ad testa. aper.

h ¶In nostra. Illa iura cum iuramento requirunt unum testem atten ta præsumptione, quæ hic no. est. & ex his arguit, quòd acta possunt per testem probari, quia relatio est de acti. uide tamen Ioan. And. in c. quoniam contra, io sua glo. fi. & Bar. in l. pe. C. de arbi. & io decis. Rotæ conclu. 441.

i ¶Pastoralis. Hoc maxime uerum est in ordinario, qui etiam post relationem iudex remanet in aliis causis, & non priuata persona. facit quod de recusatio. habetur, supra eo. cum speciali.

k ¶Credit. Facit no. io c. cum contingat, de rescrip. in uer. dubitare. quod facit etiam ad glo. io uer. tractatus, & c. 1. de re. ecc. non alienan. & adducit. §. 1. c. quæ in ecclesiarum, & c. ecclesia sanctæ Mariæ, de consti. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Innouatio si fiat à delegato ante litem contestatam circa principale, licebit appellare.*
Diem si præueniat assignatam, idem.
Possessione sua conuentus uti prohiberi non debet, & qua, secus, si actor sit.
Possessor efficior conuentus à possidente.

2 *Clericis prohibitum carnificium, uel tabernariorum officium publicè & personaliter exercere.*

3 *Carnes uendendi, coquendi & molendi ius in aliquo loco aliquis uendicat interdum, & qua ratione possit, & nu. 4.*

4 *Monopolium ut intelligatur uetitum.*
Seruitus personarum & rerum liberarũ quando acquisita dicatur.
Non extenditur de persona, uel re in aliam.
In libera re facit quilibet, quod sibi libet, nisi in duobus casibus, & quibus.

5 *Noua facere lite pendente non prohibendum, quibus casibus.*

6 *Præposterus ordo iudicij & petitionis non exaudiendus, & nu. 8.*

7 *Officium iudicis in multis casibus etiam ante litem contestatam habet locum, & post contestatam, nu. 8. & 9.*

8 *Dies incerti generis singulari numero, masculini plurali.*

9 *Noui ne quid fiat lite contestata, & pendente termino coercere, & reformare debet iudex causæ.*
Lex siue pars in quibus habeat locum.
Delegatus de quibus cognoscere queat, & nu. 15.
In iudicio quæ ueniant, & quando peti debent, ibid.
Commissa quæ intelligantur, ibid.

10 *Ad appellationem prosequendam mittere procuratorem intra annum an sufficiat.*
Circumuentus quis præsumitur, si aliàs sit honestus.

11 *Inhibitio si fiat procuratori, ne quid faciat, de eo fieri debet fides.*
Eius utilitas, & nu. 12. & 17. in fi.

12 *Iudices de uoluntate partis, uel partium dantur, quem nominant, interdum ex officio.*

13 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 14.*
Dilatione pendente iudicis conquiescit officium, n. 15. §. 1. & n. 16
Eius diem mutare potest arbiter, ac iudex, nu. 15. & quando, ibid.

15 *Additio glossarum.*
Post litem contestatam quod factum est, nouo iudicio est tractandum, uide supra, nu. 9.

16 *Terminũ reuocare primò debet si ante eum procedere uelit iudex.*
An eum parte absente alteri præsenti & resistenti statuere iudex possit, & quid eo lapso.

17 *Litis cõtestatio opus est si ꝓponi͂t officiũ iudicis, & quibus casibus*
Restitutio datur aduersus lapsum temporis domino circumuento à procuratore.

CAPVT LXIX.

a 1 SIgnificante. [a] Casus. Vbi ante † litem contestatã circa id, de quo principaliter litigatur, aliqd innouat delegatus, uel diẽ præuenit assignata, appellare licebit. Et in prima appellãtis narratio. In secunda causæ commissio ibi, ideoq; [*Dicebat*] ergo habebant probare. nec debuit episcopus conuentus prohiberi uti possessione sua per ius commune approbata, donec fundata esset intentio capituli, quod fieri nõ poterat lite non conte. ut sequitur. Si uerò episcopus ageret contra capitulum, dicens hoc sibi licere tunc eadem ratione non licet episcopo de nouo ædificare: q a per cõtrauentionem facti sunt possessores. ff. si serui. uendi. sicut. §. sed si quæritur, & supra de proba. ex

2 literis, secundum Hosti. [*Carnifices*] contra clericos † carnificum, uel tabernariorum officium publice & personaliter exercentes emanauit cõstitutio concilii Viennen. de uita & hone. clerico. diœcesanis [*Non debere*] infra ipsam uillam Magduun. forte decanus. & capitulum habebant hanc uillam communem cum ipso,

3 uel uterque habebat ibi certa iura. Inter † quæ dicebat capitulum, quod habebat totum ius macelli, scilicet ꝙ solum in stallis ipsorum teneri debebat, & erat utilitas, quia percipiebant certum quid de stallo. occurrit interdum idem secundum Hostien. in furnis, & molẽdinis, ꝙ aliqui sibi uendicant, quòd rota nulla debebat coquere, uel molere in illis. & alteri ædificãti nouum molendinum, uel furnum quæstionem moueret, secundum Hosti. & secundum Innoc. in hoc allegabat capitulum consuetu. uel priuilegium, & forte agebat possessorio interdicto, uti possi. uel forsan confesso-

4 ria, argumen. ff. de serui. quoties. §. fina. nec † obstat. C. de monopo. per totum. nam, ut dicit Innocen. illud loquitur, quando homines fraudulẽter faciunt pacta, quod aliis non liceat uendere, uel quod alios non instruat in aliqua arte, quod nõ licet, ut ibi. hic uero nul

b la fraus: sed agitur ex priuilegio, uel consuetu [b]. ut est dictum. uel illud non licet de personis, uel rebus: sed de loco, in quo fiat uẽditio, & non alibi, bene licet pacisci, ut hic secundum Innocen. & licet circa materiã sint multa notata, Hostien. dicit hoc tenendum, quod si res, & personæ sint liberæ, talis seruitus non acquiratur tempore solo quò ad hoc, ut alius prohiberi possit: quia non ob. cuiu squam prohibitione possum in

c meo ædificare. C. de serui. l. altius [c], etiam usque ad cœlum. ff. de serui. l. fi. ff. quod ui aut clam. l. fi. §. penulti. & licet is, qui asserit hoc sibi ex longo tempore competere, prohiberi non possit uti suo usu. ff. si seruitus uẽ. si quis diuturno. ff. de aqua quo. & æsti. le. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua plu. ar. in summa, §. idem Labeo. tamen nec alium uolentẽ de nouo ædificare poterit prohibere, nisi probet sibi hanc seruitutem deberi uel ex pacto cum prædecessoribus habito, uel quia fuit aliàs prohibitus, & occasione iuris eiusdem acquieuit, & postea completa fuit præscriptio, sic potest intelligi. C. de serui. & in prouinciali, & l. si manifeste, ar. C. quæ sit lon. consuetu. l. 1. & fortius, si contradictorio iudicio fuisset lata sententia. ff. de legi. cum de con

• suetu. uel nisi dominus uillæ sit ille, qui sibi debere asserit hanc seruitu. 8. di. quo iure. quilibet ergo liber in re libera facit quodlibet, nisi quod ui, scilicet dominii, aut quod iure. l. seruituris prohibetur. sic potest intelligi. instit. de libertinis. §. 1. licet etiam acquisita sit seruitus in una re, uel contra unam personam, hoc nõ

d præiudicat aliis, argum. supra de præscrip. auditis [d], de offi. ordi. dilectus, ad fi. ff. si serui. uen. l. loci corpus. §.

c competit. in una tamen seruitu. cum sit indiuisibilis [e] non posset pro parte acquiri, pro parte non. ff. de serui. pro parte, & l. uiç, licet ad certã partem fundi quandoque restringatur. ff. de serui. l. 5. §. 1. & l. seq. [*In stallis aliis*] quam in stallis capituli, uel per alios carnifices, quam per suos, Innoc. [*Reuocarent*] destruendo bancas carnificum, argum. ff. de aqua plu. ar. si usufru. §. fi. &

5 male petebant. nec † n. prohibendi sunt alii ẽt lite pendente noua facere, dũ tamen fiãt sine præiudicio iuris

alieni. sufficit enim quòd non intersit aduersarii. arg. ff. si ser. uen. l. loci corpus. §. in confessoria. & se. s'm Inno. Vnde † dicebat Ho. q praepostera erat petitio, cum de hoc solo inter eos litigetur, quo admisso uideret diffinitiuũ negociũ, & in effectu uidebant uelle q detur diffinitiua, postea contestet lis, postea examinet negociũ: unde non sunt audiendi. C. de iurisdi. om. iudi. l. iuris ordinem, de rescrip. cãm. quae s'm Host. [*non † habebat*] supple, super prin. In multis tamen casibus, & etiã ante litem cont. locũ habet iudicis officium, ut si quis impediat partẽ citatam coram iudice uenire. de offic. dele. c. 1. & in contumace puniendo, ut lite non contestata. & aliis qui colligi possunt. insti. de offi. iudi. §. 1. & supra de offi. iudi. c. 2. Sed quicqd sit in praedictis casibus, hoc tamen uerum est. q quãuis ius unius partis, uel usum ipsius iuris non debeat iudex alteri parti cõcedere, uel de illo se intromittere potest tamen litigatorũ iniuriã, & uiolẽtiam repellere, & ex officio coercere s'm Inno. ad hoc. ff. de usufru. l. aequissimum, C. de Iudaeis. l. nullus. s'm Hosti [*Ad litigandum*] i. ad deliberandum super libello s'm Inno. sed Hosti. dicit. q quia non ad deliberandum. sed ad litigandum de suo consensu fuerat dilatio, uidebatur in iudicem cõsensisse, ita q non erat locus recusationi, nisi ex noua causa, ut de offi. deleg. insinuante [f] [*Certus dies*] hic & in sequentibus patet † uerum. q dicunt grammatici, q dies est generis incerti in singulari, in plurali fatentur, q est generis masculini [*Non audiebant*] & male. cũ adhuc esset locus recusationi. & in aliis dilatoriis. supra ti. 1. inter, de excep. pastoralis. post litem uerò conte. potest & debet iudex officiũ suum impendere. ff. de aedi. edic. aediles. §. item sciendum. & haec est ratio, quare ualida est haec exceptio de pendentia termini. putat † enim Inn. q lite contesta, si aliquid noui fieret, & pendente termino. iudex potest & debet impendere officium suũ in prohibendo & reformando, argu. 11. q. 1. quia res. nec ob. lex. sine pars, quę intelligitur de processu principalis negociis, uel super antiquis iniuriis, super quibus est definitiua sententia expectanda. super nouis. n. nouiter ortis satis aequum est, quòd procedat, maximè in illis casibus, in quibus est mora periculosa. ff. de feriis. l. 1. §. fi. & l. 2. & 3. credit etiam Inno. q si capitulum coram delegato uelit proponere de his. quae fecit episcopus post citationem circa rem, de qua agitur, bene poterit delegatus de hoc cognoscere, cuius iurisdictio per citationem perpetuata est, supra de offi. delega. gratum, & quia non debent ire ad diuersos iudices, argu. ff. de libe. causa. l. si pariter. alleg. Hosti. de rescriptis. c. fi. eo. ti. dispendia, lib. 6. & supra ut lite pendẽ. per totum. Dicit etiam Innocen. delegatum cognoscere posse de eo, quod etiam ante citationem episcopus dolose fecisset, supra de ali. mu. iu. capi. 1. In his tamen, quae accidunt ante litem contesta [g]. non procederet iudex ex officio nisi libello dato, & alio ordine obseruato. In his autem, quae accidunt post litem, ut si datur damnum in re petita, uel fiat uiolentia, & fructibus exinde perceptis, & similibus, iudex impendet officium suum de plano iuris ordine non obseruato, ut praealle. l. aediles. §. item sciendum, & ff. de aqua plu. arcen. l. iter. §. officium [h] Alii dicunt, & forte melius secundum Innoc. quod liceat super nouis iniuriis post litem contest. commissis posset iudex suum officium impendere: de his tamen, quae ante litem contestatam contingunt, non potest cognoscere delega. in modũ interdicti, uel actionis, quia non sunt commissa, argu. de arbi. de his. ff. de iudiciis, non potest, supra de rescriptis, ad hoc, & capit. fin. & hoc uerum est in his, quae non ueniunt ex ui actionis, sed opus est noua actione, ut in praedictis casibus, & in actione ex stipulatu, & aliis stricti iuris, In quibus nec damna, nec fructus ueniunt in re actionis. Secus in actionibus bonaefidei. & in arbitrariis, in quibus per officium ueniunt non solum damna data, sed etiam fructus non solum percepti ante literarum impetrationem. sed etiam postea quandocunque. necesse tamen est hoc peti. de hoc supra de restitutio. spolia. grauis. probantur hęc. ff. de dolo, eleganter. §. non solum. ff de actio. empti. Iullanus. §. offerri. & §. ex uendito. secundum Inno. alleg. Host, C. de actio. empti. l. 4. ff. de eo, quod certo loco, in bonaefidei, & l. sequen. Sed Hostien. dicit praedicta locum habere quò ad fructus, & expensas, interesse, & similia. Sed post citationem uiolenter innouata per partes credit posse reformari etiam per delegatum sine libello, & contestatione. & quò ad hoc putat litem pendere post citationem etiam ante contestationem, supra de constitutio. cum. M. ad fin. ut lite pendente. c. 1. & ulti. de despon. impuberum. ad dissoluendum, de accusatio. olim. id quod circa hoc no. hic Vincen. uide ad literam, in Specula. de officio iudicis. §. de seruitu. uersicu. sed quaeritur quando. dictum Hostien. de pendentia litis intellige secundum clemen. ut lite pendente. capitulo secundo nec obstat, secundum Hosti. quod dicitur talia, quae post datam literarum acciduut, non uideri delegato commissa, ut supra uersic. alii dicunt: quia illud uerum de non tangentibus causam, & his, per quae iurisdictio non turbatur. aliàs in his iurisdictionem haberet etiam contra tertios turbatores, & uiolentos. de officio delega. cap. 1. & c. ex literis. & omnia intelliguntur commissa, sine quibus iurisdictio &c. eod. titu. praeterea, & c. prudentiam. §. penul. & fi. & dat terminos de impetratore, qui facta citatione, & forsan oblato libello spoliauit reum fundo, uel ecclesia, quam petebat. absurdum esset secundum eum, quod reus super hac uiolentia haberet libellum offerre, & fieret de possessore petitor. unde delegatus, cuius iurisdictio impeditur, & cõmissionis natura mutatur, ex officio suo de plano illud reformabit in statum pristinum, supra de consti. ecclesia. aliàs ex uiolentia & dolo suo actor haberet commodum non paruum, sed magnum, ut patet insti. de interdic. §. commodum, ff. de rei uen. is qui destinauit, de probatio. ex literis. & bene sequitur, quòd si iurisdictionẽ suam exercet ratione accessorii etiam contra tertios, & etiam in principali nõ commisso, fortius hoc posset in partes innouantes circa commissum; allega de offic. deleg. P. & G & quod ibi no. de rescrip. nulli, & c. significauit [*Miserit*] quod † uidetur sufficere, ut hic, & supra ti. 1. cum super. §. fi. dic ut ibi, Hostien. [*Circumuentus*] quod praesumitur, si aliter honestus erat, argu. supra de procur. in nostra. §. fi. supra de praesump. illud in fi. & forte falsae literae, uel falsa relatio fuit facta procuratori de reuocatione inhibitionis: de hac tamen circumuentione non mandat fieri fidem, sed solum de inhibitione sequẽti [*Contra inhibitionem*] forsan inhibuerat, ne ad illos iudices impetraret, uel q impetraret solum ad certos datos in scriptis, uel q non instaret amplius pro commissione, sed ut ageretur in curia s'm Inno. qui dicit. q † si literae fuissent impetratae de communi consensu partium, non sufficisset inhibitio facta procuratori, quae in aduersarii, uel iudicis noticiã non uenisset, de procura. in nostra, & c. ex insinuatione, & capi mandato. hoc dictum Innocen. intellige, quando inhibitio non erat in procuratorio. Sed facta est post, & impetratio est iudicialis, uel de consecutiuis iudicii, quod dic, ut supra de rescrip. ex parte decani [i] [*Noluit*] & caute. ne utendo uideretur in illos consensisse, supra de offi. deleg. cum olim Abbas, Host. [*Inhibitione*] tacita, uel expressa. ut supra dixi. Sed uerũ, quod inhibitio non † releuet episcopum: quia in uoluntate partis, uel procuratoris non est habere iudicẽ, quẽ elegerit,

gerit, imò dabit papa, quem uoluerit, argum. ff. de iudic. obseruandum. Dicit Innoc. ꝙ si papa suo motu & ex officio dedisset iudices. præiudicasset episcopo lapsus anni. Sed non fuit ita hic: imò procurator, quos nominauit, obtinuit. habet enim consuetudo, quòd si impetrator contradictorem non habet, obtinet iudices, quos nominat: si habet contradictorem, dantur & cõi consensu nominati per partes. remittit Hostiẽ. de offi. dele. super quæstionũ. §. uerum. & c. cum olim magister, & c. cum Ro. de causa pos. cum olim [*Et cætera*] supra de iudi. exhibita, in fi. ¶ Prima † glo. per locũ 13 à numeratione concludit contra capitulum. ¶ Pe. gl. signat contrarium, & dupliciter soluit. ¶ Vlt. glo. obiicit, & soluit dupliciter. ¶ *In † glo. 3. ibi, siue pars*] sequitur, 14 siue integra dilatio fuerit data, eo usque iudicis officiũ conquiescat, donec petiti temporis defluxerunt curricula [*& ibi, dicere autem*] alias est §. sub. l. qualem. ibi dicitur, quòd arbiter, qui iussit litigatores adesse calendis, iubere potest ut idibus [*& ibi, quod iussit*] uide in c. cum cessante, super glo. ¶ *In ulti. glo. ibi, si procur.*] uide hanc & seq. in c. 1. ut lit. non conte. super ulti. glo. [*& ibi, si dolo*] §. pe. est, & uide hanc & se. in præalle. ca. cum olim, 15 super glo. 2. ¶ *In † glo. 2. ibi, maxime*] idem Innoc. & Hostien. imò, ut dicit Hostien. de illo opere, quod post litem conte. factum est, nouo iudicio esset agendum, argum. ff. de aqua plu. ar. l. hactenus, in fi. & ibi so. etiã k contrarium de l. si tertius, co. ti. §. officium [k]. ¶ *In glo. 3. ibi, conquiescit*] & sic uidentur plures dilationes simul ad diuersa dari non posse, de quo uide in Specu. di dila. §. 1. uer. deliberatoriæ, & uer. seq. [*& ibi, ex causa*] sine causa non secundum Hostien. licet fateatur seruari cõtrarium, dicens quòd multa per patientiam &c. de præben. cum iam dudum. refert aliquos dicere, quod incontinenti & ex interualo in præsentia partium hoc potest iudex, cum nullius intersit: & sic potest intelligi ff. de arbi. qualem, & alia iura similia. si autem interest, nõ potest sine illius consensu, nisi satisfiat de interesse, argum. ff. de inter. actio. de ætate. §. fin. de condictione sine causa, si pec. & l. dedi. Alii dicunt, quòd ubi consenserunt partes in dilatione, de ipsarum consensu est facienda mutatio: ubi non consenserunt ei, iudex hoc poterit: ad hoc de reg. iur. c. 1. [*& ibi, mutatur*]. 16 uolens † ergo ante terminum procedere, debet illum primò reuocare. & sic dicit Abba. Accur. respondisse magistro suo [*& ibi, dicere autem*] alias est. §. sub lege. qualem [*& in fi.*] an parte absente possit statuere præsenti, & resistenti terminum ad probandum, & quid de termino lapso, uide in Specu. de dila. §. nunc uideamus, uer. sed pone, ecce, & duobus uer. seq. ¶ *In glo. pe. ibi, recusari*] uide quod in textu dixi super uer. ad litigandum [*& ibi, ar. contra*] Hostien. dicit, quod est simile. si. n. pro- 17 ponitur † officium iudicis loco actionis, planum est, ꝙ necessaria est contestatio. Si uero imploratur iudicis officium deseruiens, & illud litis contestationem requirit: quia nec nudæ deseruiet actioni. Si autẽ hic intelligis de iudi. officio, quod imploratur de plano, hoc non potest esse; quia illud non imploratur quo ad hoc, ut principalis quæstio dirimatur, sed tantum circa accessoria. hoc uerò implorabatur circa principale, ut sequitur in glo. miror de Hostien. qui contrarium solubile uult dicere si. quod uerè contradicit in eo, quod ibi dicitur, quod ante lit. conte. locus est implorationi officij: sed dicitur contrarium. ¶ *In glo. ulti. ibi, generali clausula*] Hostien. dicit, quòd oppositio glo. procederet, nisi contra expressam inhibitionem iudices elegisset: sed ueniendo contra ipsam non præiudicauit domino, ut in prin. glo. & ideo ipso iure sine restitutionis beneficio seruatur illæsus: quia non est, ꝙ sibi debeat imputari. Remittit, supra eo, ex ratione [*& in fi.*] & supra de iudi. exhibita.

ANNOTATIONES.

a ¶ Significante. Dum no. in c. significante, quòd consuetudo introduci potest, ne quis artem exerceat in certo loco de hoc. hic Inn. item secundum uerum intellectum, quod id, super quo principaliter litigatur, & litigium pendet, non potest per uiam attentati in iudicium deduci, maxime lite non conte. item no. unum modum per quem suspendatur iurisdictio iudicis uel per dilationem pendentem, & concessionem item no. in fi. quòd appellatione ex pluribus causis interiecta sufficit illam ex altera tantum iustificari.

b ¶ Vel consuetudine. Adde, quòd unus potest præscribere, ut sibi soli liceat, ut per Barto. in l. quominus, ff. de flu. & in §. riparum, insti. de re. diui.

c ¶ Altius. Vide in l. qui luminibus. ff. de ser. urb. prædi. & in l. & si forte, in princ. ff. si ser. uen. & in l. 1. C. de serui.

d ¶ Auditis. Ibi uide glo. pe. & Ioan. And. super illa, & Bar. in l. 1. § si quis hoc interdicto, ff. de iti. actuque priua. & Ioan. And. in c. in literis, in glo. magna, uer. generaliter, de resti. spolia.

e ¶ Indiuisibilis. Quomodo sint indiu duæ, & quomodo insolidum transeunt ad hæredes, uide Bar. in l. stipulatio. non diuiduntur, & in l. 2. §. ex his, ff. de uer. obliga.

f ¶ Insinuanre. Vtilis est talis interrogatio ad suspitionem, & aliam causam, propter quam posset iudicem declinare, uel iudicium, uide de iudi. c. 1. per glo. & Ioan. And.

g ¶ Contestatam. Vendi carnes, & ipse fecit uendi, & sic secundum hoc non ob. ele. si. ut lite penden. nam & possessor lite penden. nõ debet prohiberi uti possessione sua, ad hoc. c. 2. de in integ. resti. uel intellige, quòd uterque possidebat. Bald.

h ¶ Officium. Et uide Ioan. And. in c. grauis, in glo. no. quòd, de re sti. spo. an peti habeat, & uide Barto. no. loquentem in l. uideamus, ff. de usuris, & in l. si filius. §. si. ff. de uer. ob. & in l. item ueniunt, §. fructus. ff. de peti. hære.

i ¶ Decani. Et ibi uide latius. sed nunquid pars appellata possit uti literis istis impetratis ab isto procur. licet sibi sit inhibitum. uide in decisio: Rotæ conclu. 466. & præceden.

k ¶ Officium. Contrarium potest colligi ex dictis ipsius Hosti. quem uide, supra in glo. & male. & uide glo. & Bart. in l. non uidetur, ff. de iudi. & in l. si iussu. §. 1. ff. de no. ope. nun. & ibi Bar. & glo. in l. Athenas, præalle.

SVMMARVM.

1 *Ad exceptionem probandam petere inducias est partis excipientis.*

Probationes offerre de necessario non est partis, sed fit ad cautelam sed est iudicis assignare, & quo casu, & nu. 4.

Ad probandum terminum oblatum à iudice si nolit excipiens acceptare, ualet quod fit à iudice, & non tenet appellatio, nisi à breui termino.

2 *Appellatione interposita ab exceptione non admissa etiam tacite tenet, & quando non tenet, quod facit postea iudex.*

Ab exceptione repulsa quando & qualiter appellandum, §. unde, & supra nu. 1.

Eam probare se paratum prodest, ibid.

3 *Excipiens si excommunicatur, quia non respondit libello, exceptione non repulsa, quid iuris.*

4 *Appellationi ante sententiam non tenetur deferre iudex, & si deferat, quid conducat.*

5 *Appellans ante sententiam quæ habeat probare, & nu. 8.*

6 *Oblatio probationum an sufficiat esse uerbalis, & coram quo, num. 7.*

Iudicare iudex debet secundum probationes quamuis falsas, si falsitas non conuincitur, & non secundum conscientiam, circa fin.

Confessio facta non nocet si contrarium sit publicum, ibid.

7 *Post appellationem ab exceptione non admissa, quando omnia postea facta etiam definitiua sententia reuocentur. Quid si post extraiudicialem.*

Oblatio probationum quid prosit, & quibus casibus facienda.

Probationes extra iudicium receptæ non alligant recipientem, neque alij præiudicant, uer. unde etsi.

8 *Appellationem iudex & pars appellata, & alter altero inuito potest approbare, nisi in casu, & quo.*

Ei renunciare potest appellans, nisi intersit appellati.

Appellationem interponere solius appellatoris arbitrio relinquitur.

Ad eam prosequendam iudex, & pars statuere potest terminum.

9 *Eam iudex admittere, & pars approbare dicitur ob iudicialem reuerentiam.*
Appellationem proſequi coram iudice appellationis etiam interpoſitam ab interlocutoria poteſt appellans abſente aduerſario, & in principali procedere, & nu. 13, & 15.
Sententia, à qua eſt appellatum, ob lapſum anni rata manet, & ob non proſecutionem appellationis.
10 *Procurator qualiter conſtituatur ad proſecutionem appellationis, & num. 19.*
11 *Remiſſionem cauſæ ad iudicem principalem ſuperior, ad quem, ad inſtantiam appellantis quando faciat.*
12 *Appellans ex remiſſione cauſæ ad iudicem, à quo, condemnetur expenſis, excipiuntur caſus, & qui.*
13 *Non uenire, uel non uenire in termino idem eſt,*
In appellationis proſecutione abſens an citari, & ubi debeat,
Terminus legis æquiparatur termino hominis.
Defenſor admittitur in cauſa appellationis & qua cum cautione, & num. 14.
14 *Defendere quid.*
15 *Appellans & appellatus quo caſu contumaces non reputandi,*
Contra abſentem non contumaciter non proceditur.
16 *Litis conteſtatio an facienda in cauſa appellationis, remiſſ.*
17 *Epilogus, ſuffragium & additio gloſſarum, nu. 18.*
Appellationis cauſa rationabilis quibus caſibus reputetur, & includat ipſius ueritatem.
19 *Appellans in quibus debeat eſſe cautus,*

CAPVT LXX.

1 INterpoſita. ᵃGregorianum eſt, quatuor habens dicta ſatis in tex. ſummata [*Ex cauſa*] dicit In-
1 no. ꝙ † petere inducias ad exceptionẽ probandam bene eſt partis excipientis. C. de tempo. in inte. reſt. l. petendæ. C. de dila. à procedente. facit. C. ut intra cer. tem. l. 2. & C. qũo & quando iu. auct. qui ſemel ſed offerre ſtatim probationes de neceſsitate iuris nõ eſt partis, ſed fit ex abundanti & ad cautelam, ar. ff. ad exhiben. l. 3. §. ibidem. ff. quorum lega. l. 2. §. his. ſatis. n. eſt parti proponere & exceptionem & cauſam legitimã, quare procedere non dẽt. & ſi iudex uel ſciens forſan exceptionẽ ueram eſſe illã admittit, nec ultra procedit, bene facit nõ grauãdo excipientẽ ſuperfluis probationibus. Si uerò iudex de ueritate exceptionis dubitat, ſ. illã admittet aſsignando terminũ ad probandũ, ar. de of. dele. prudentiã. §. ſexta. s. de teſti. ueniens 2. 30. q. 5. iudicantem, C. de iudi. l. iudices. ꝙ ſi nolit excipiẽs acceptare terminum oblatum ad probandũ, ſed appellat, tenet quod fit ꝯ eum, cũ iudex non grauauerit. & ſic nõ tenet appellatio, ẽt ſi probaret ueram eſſe exceptionem. ſupra eo. dilecto, ad fi. ſm Inn. qđ intelligit Hoſt. niſi appellaret propter nimis breuem termi-
2 nũ, de dila. c. 1. Si autẽ † iudex propoſitam exceptionẽ repellit, & negligit admittere ẽt tacitè, ſ. procedendo in principali, & ideo appellet, tunc tenet appellatio, ſed non reuocat quod iudex facit, anteq̃ cauſa appel-
b lationis ᵇ per ſuperiorẽ recipiatur, uel alteri committat, & de ipſa exceptione fiat poſtea fides corã iudice appellationis, ut hic, & ſupra c. proxi. & ca. cũ cauſam. Sed dices, nonne iudex grauauit non admittẽdo legitimã exceptionẽ, dũmodo ſit uera? Reſpondet Inno. ꝙ non fuit grauamen in non admittẽdo exceptionẽ, quã credebat falſam imo prima facie præſumitur pro uidentia, & ideo non caſſatur attentatum, niſi ex quo conſtabat de ueritate, & ꝙ ſic loquit. ſupra c. ex parte. 2. & c. ſignificauit. & dĩc ut. j. eo. non ſolũ, ꝙ ſi excipiẽs ꝓponat cãm legitimã, offerens ſe paratũ illã probare & iudex nõ admittit probationes oblatas, & ideo excipiens appellat, eſto ꝙ falſa ſit exceptio: tũ quicq̃d facit iudex poſt talẽ exceptionẽ, caſſatur: quia in hoc fuit grauatus excipiens, ꝙ eius probationes nõ fuerũt admiſſæ, ar. ff. de adul. l. denunciaſſe. §. fi. & q̃a mos ei gerendus fuit. ff. de proba. circa. de reſti. ſpo. c. 1. ¶ Unde ſm Inno. diligenter notandus eſt ordo, ut primò proponas exceptionẽ. ſecundò expectes, quouſq; iudex illam repudiet. uel admittat, uel ipſa non admiſſa procedat. ſi repudiat, locus ẽ ap. ſi admittat, ipſius iudicis eſt interrogare excipientẽ, an probare uelit exceptionem, ut in prin. huius glo. nec excipiẽs hẽt offerre, ſed fugere. 4. q. 3. c. 1. ſm Inno. dicit autem Hoſti. ꝙ omni caſu ſiue exceptio ſit uera, ſiue falſa, ſiue admittatur, ſiue non, dummodo ſit legitima, bonũ eſt conſilium, ꝙ excipiens offerat ſe paratum exceptionem probare quia ſi non admittuntur probationes, grauatur, & iuſtè appellat, & ſibi forſan facilius erit probare hanc de negationem, q̃ ueritatem exceptionis propoſitæ. Caueat tamen, ut non appellet, niſi tunc demum cũ non admittitur exceptio, uel probatio oblata ſm Hoſtiẽ. qui etiam no. hic, quod ſcripſi ſupra eo. dilecto, ſuper
3 uer. appellatum. ¶ Et quærit demũ, quid † eſt ſi reo excipienti, ꝙ non tenetur reſpondere libello, quo in perſonali conuenitur ſine expreſsione cãæ, iudex reſpondet, ꝙ uult deliberare, ſtatuens certũ diem, qua ueniente excõicat eum in ſcriptis, q̃a ad ſuum mandatũ non reſpondit in libello, quid fiet? Nã de talibus non põt excipiens ſibi cauere, quia non põt à iudice appellare. niſi repellat, ut dictum eſt, & excõicatio ſtatim ligat, nec per ap. ſecutã ſuſpenditur, ſupra c. paſtoralis, & ſic videtur, ꝙ iniqua ſint hæc iura, quæ tollunt excipienti hanc prouiſionem, ſ. appellandi, ſi non admittatur exceptio, arg. de offic. dele. ſuper q̃onum, in fi. ff. de arbi. non diſtinguemus. §. cum quidã. nam qui uituperari poteſt, præcaueri debet, ſupra de ſer. nõ ordi. c. 1. reſpõdet, ꝙ licet dicta excõicatio ſit iniuſta, quia exceptio iuſta, de libel. obla. c. fi. tamen ſeruanda. 11. q. 3. c. 1. ſed relaxanda eſt ſine difficultate, & iudex puniendus, de
c ſen. ex. ſacro ᶜ, eo. ti. c. 1, li. 6. non ergo propter tale incõueniens uitandum mutanda eſt talis forma: tum quia ſi indifferenter admitteretur hæc forma ap. ne tali exceptione non admiſſa procedas, facile impediretur ꝓceſſus iudicii. contra id de dolo, fin. tũ quia nulla cõſtitutio mederi poſſet, quin iudex, ſi uoluerit, excõicet iniuſte: tum quia nedum in iudicio, ſed extra iudicium tota die iniuſtè excõmunicat. Relaxatio igitur excõicationis, & pœna ſic excõicantis ſufficit ſic grauato, ad hoc de re iudi. c. 1. lib. 6. ſm Hoſtien. [*Probare*] corã iudice ap. [*Non doceat*] quod hic dixit Goff. uide
d ſupra ᵈ eo. ex parte, in fi. magnæ glo. opponit Inno. ꝙ
4 quando † appellatur ante ſententiam, de qua ap. loquitur hic, iudex, à quo, non tenetur deferre ex cauſa propoſita non probata, ſupra eo. dilecto. Item ſi deferat,
e non eſt neceſſe ᵉ uerificari app. cauſam. imò poteſt iudex app. ſtatim in principali procedere. prætermiſſis uerbis Inno. dic ut infra eo. non ſolum, & c. cũ ap. li. 6. Item ut dictum eſt, ſupra in gl. dicit Inno. ipſe excipiẽs non tenetur probationes offerre, ſed probabilem exceptionem debet iudex admittere, & excipientem ad probandum inuitare. grauat aũt non admittendo probabilem exceptionem etiam cuius probationes non
5 obtulit excipiens [*Eſſe uera*] habet ergo † appellans ante ſententiã neceſſe probare ueritatem cãæ, ſupra c. proxi. & c. ſignificauit, de excep. dilecti, in fi. & c. dilectæ, in fi, & c. ſignificauerunt, in fin. de iudi. exhibita, de libel. ob. c. 2. & 3. de reſcrip. ſignificante, & duobus capitulis ſeq. ſed & neceſſe eſt alia probari, de quibus dixi, ſu-
6 pra eo. dilecto [*Offerens*] dubitatur, an ſufficiat † uerbalis oblatio excipiens, ſcilicet qui uerbo dicit, ꝙ offert ſe paratum exceptionem probare: uel offert ſe probaturum? & uidetur ꝙ ſic: quia ſatisfacit. uerbis huius conſtitutionis, quæ dicit ſe probaturum offerens. facit de

re iudi.

re iudi.ad apostolicæ,uersi.etsi [*quia parata*] & pro hoc facit aperte,quod no s.eo.de excep.olim, in gl.a.post prin.vnde uidetur Host.hic dicere,ꝙ ille offert, qui dicit,hodie,cõstat, hodie agamus.ff.ut in poss.lega.si is, à quo.s de rest.spo.literas.uersi.propterea.Item forte impossibile est excipiẽti facere oblationem realium testium,uel scripturarum alienatum, per quæ intẽdit probare.& facit quod no.de elec.cupientes.§.si verò, lib.6.in gl.pen. & ius non arctat ad impossibile.4.dist. erit,de reg.iu.nemo potest, lib.6. In contrariũ uident consensisse Inn.& ipse Host.per diuersa loca gl.suarũ, s.& j.positarũ,in quibus de hoc tractantes loquuntur de obla.probationũ oblatarum:& ex ɔ̃rio sequeretur absurditas:quia falsam exceptionem opponẽti facilè erit se uerbo probaturũ offerre. Item quare uerbalis oblatio hic releuaret,cum excipiẽdo uidearur & hoc tacitè inesse exceptioni, cuius probandæ onus probare debet excipiens? ff. de prob.in excep. præterea hoc uidetur uelle decretalis,ex parte Adæ.de testi.cuius ɔ̃triũ ad istam sic soluit ibi,in 8.solutione,ꝙ scilicet uerbo tm̃ ibi se obtulit.nec obstat,quod dicit de impossibilitate facti.non enim circa principale.uel iustificãdum appellationem aliquid sibi deperit, licet probationes non offerat:sed est consilium, ꝙ si uult euitare onus ueritatis probandæ coram iudice ap. probationes illius offerat coram iudice principali,& si uult, & potest: aliàs probet ueritatem exceptionis coram iudice ap. consequetur effectum ipsius exceptionis, & delationis negocii principalis, ex quibus cõcludo nõ fuisse de mente huius rescripti, aliàs responsi, ꝙ sufficiat uerbalis oblatio, ad quod facit litera, quæ sequitur,Non fuit admissus, licet multi contra. & secundũ hoc expone,se offerens probaturum, idest probationes offerens.facit,supra de offi.ordi.pastoralis.in fi.& quod ibi no.in ulti.glo.& de eo,qui mit. in poss.c.1.& 2.in fi.& ff.de rescin. uen.l pen.C.de distrac. pigno.l.si residuum,& quod dixi in Spe. de app.§.pe. super uer. f illud quoque. Realis ergo probatio oblata & repulsa iustificat appellationem, lo.unde dicebat Hostien. ꝙ iudex nõ admittendo probationes oblatas grauat, cum non sit angustanda probatio, sed ei subueniendum,ut lit.non contest. quoniam, in prin. unde licet iudex sciat falsum esse, quod opponitur,tamen habet iudicare ſm probationes, quamuis falsas, ex quo nõ conuincitur falsitas, & nõ ſm conscientiã ff. de adul. denunciasse.§.fi.de hoc,de offi.ordi.si sacerdos. Meritò igitur sufficit, ꝙ probetur oblatio probationis, & non admissio. quod intelligit Host. nisi euidenter appareat de falsitate;ut si offert se probaturum,ꝙ Titius uiuit, de quo notoriũ est in terra, quòd publicè mortuus fuit in platea, argum. de accusa. euidentia. nam & hic confessio facta non obesset. ff. ad l.Aquil.inde Neracius.§.fin.& not. de confes.c.fi. hoc igitur quod g hic dicitur,locum habet in dubia exceptione [*Probaturum*] corãᵀ iudice,à quo appellauit.& hoc casu,quãdo,scilicet appellauit, quia se probaturũ offerens nõ fuit admissus,si nihilominus iudex,à quo,tulit diffinitiuam contra ipsum,dicit Inno.ꝙ iudex appel. probationes appellantis recipiet tam super appellatione, ut cassetur postea factum, quam super principali, ut super eo feratur sententia,etiam si ap.nõ valeret,nec est audiẽdus appellatus,si causa dilationis petat prius inquiri de causa ap. tm̃, cum boni iudicis sit tendere ad fi.litis,ut sup.de do.finem,de proba.licet.ubi considerata eadẽ ratione super principali, & super exceptione probationes simul recipiunt:secus, si nõ esset lata sñia ſm Inn. quia tunc pars appellata potest petere remitti appellantem ad iudicem, à quo temere appellauit.sup.eo.ut debitus. ubi uerò lata est sentẽtia, super ipsa debet pronunciari,si constet,uel statim constare possit ipsam sñiam irritandã,uel irritam:qa iustificat ap.prius facta;& hoc locũ hẽt in iudiciis tm̃. nã extra iudicium,ẽt si offerat se probaturũ, nõ cassabit factũ post appellationẽ.nisi probetur ueritas causæ propositæ, de elect.cum inter cano.& uide quod dixi ibi in glo.quid si coram,de his,quæ fi.à ma.par.ca.c.1.Dicit tñ Inn.ꝙ quidam prædicta non approbant:quia si ap. tenuit,semper reuocabitur sentẽtia,quicquid fit post h appell.& si non tenuit,apparet.ꝙ contumax fuit appellans;& sic nil reuocabitur: & hoc habet in iudiciis locum,ut dictum est:secus in his, q̃ extra iudiciũ fuit, cum ibi non possint induci probationes,& productæ non præiudicent,neq; prosint,sicut nec confessio extra iudicium facta.unde,& si is,ɔ̃ quem appellat extra iudiciũ reciperet probationes oblatas ɔ̃ aliũ,puta ɔ̃ aliquem,cui uult de beneficio aliquo prouidere,sed appellans ɔ̃dicet,nõ præiudicat ei:qa in iudicio non est: nec ẽt esse põt,cum nondũ sit ei prouisum.sed & si ad instructionem sui ipsas probationes recipit, nõ alligatur eis,nec ẽt aliis præiudicant;& idem est uidere in similibus:& de talibus probationibus dixi,de transac.c. fi.& in si.de re iud.de cætero,super glo.1.uersi.solutio. Si verò aliqua sint,in q̃bus nõ possit offerri probatio, & in iudicio, ut si iudex deneget tp̃s ad deliberãdum, uel terminũ ad producendũ testes, uel editionem sententiæ,uel actorũ,uel aliorum consimiliũ.uĩ.ꝙ in his casibus teneat appellatio,ẽt si hoc petens non offerat se in prædictis probaturũ grauamen.C.ut lit.pen.l.pe. C eo.ti.à proconsulibus.s.de dila.c.1.s.de testi.significauerũt. & ante omnia reuocanda est sñia post talem appel.lata,ẽt si non probetur alia ueritas grauaminis, nisi quia petitio sua, quæ de iure erat,non fuit admisi sa: & est iusta huius cõstitutionis ratio.cum enim facile sit proponenti grauamen probare, ꝙ obtulit se illud probaturum,imputandum est ei,si hoc non offerat.& obtinet hoc etiam in exceptionibus declinatoriis fori,ut si dicat literas obreptitias, de quo habet cognoscere delegatus.s.de rescri. super literis.§.si uerò per huiusmodi, & præce.habet etiã locũ in peremptoriis,ut in excep.pacti de non petendo,& rei iud.& consi.omnibus,quæ tamen probari possunt ſm Inn. Aliqui tamen dicunt contrarium, quod dic ut le. & no.sup.rit.1.cũ.lo.& An.§.1.& 2.de testi.ex parte Adæ. §.1.& 2.sed hoc intellige, ut ibi plene dixi super gl. ad hanc.secus autem in his,in quibus grauamen propositum probationi non subiacet, ut præmissum est: & idem secundum Inn.ubi absente iudice appellatur in casibus à iure cõcessis,de quo no.sup.eo. suggestum, in gl.1.quia uanum esset ibi probationem offerre.cũ non sit,qui illam recipiat, nec inuenitur. quis sit melioris conditionis appellans absente iudice, quàm appellans ipso præsente: sed hic esset melioris malitiosè offerens forte falsam probationem. Item secundum eum in odium iudicis nolentis admittere probationes oblatas inducitur hoc statutũ, ad quod inducit, quod dictum est, supra de appel. extraiuditiali. tamẽ secundum antiqua iura non uidetur necessaria probationis oblatio. sup.ut lite non contest. accedens. 1. & in multis aliis.c.de interlocutoriis verò no.infra de no.ope.nun.c.pen.infra eo.tit.cordi,lib.6.secundum 8 Inno.& Host.[*Admissus*] sup.&ᵀ propter hoc appellasset:aliàs hoc probare non sufficeret,supra eo.dilecto, in fi.ſm Host.idem Petrus [*Eidem*] §. & est secundum dictũ [*Ab aduersario*] scilicet appellato,& sic not.quod æquiparantur in hoc iudex,& appellatus: quia in potestate alterius est appellationem approbare.vnde appellatus etiã inuito iudice approbat appellationẽ ɔ̃ se factã,& illam prosequitur,nisi appellãs re integra appellationi renunciasset tacitè, uel expressè. s.eo. solicitudinem,& ca.directæ, intelligit Hostien.rem inte-

gram. ex quo iudex nõ admiſit appellationem antẽ, quàm iter arripuerit, uel nuncium miſerit pro appellatione proſequenda, poſtea non, arg.ſ. eo. dilecti, & c. meminimus, & dũmodò interſit appellati, ut quia occaſione proſecutionis nullas fecit expenſas. aliter non licet renũciare, niſi ſatisfieret appellato, ar. quod
k no.ſ.§.1.& ſup.eo. intimaſti, & c. cũ ceſſante[k]. ſed quãuis diſpliceat appellato poteſt iudex appellationẽ admittere, ut hic dicit, & habebit tũc neceſſe appellatus ſuperiorem adire, ut euitet damnum cauſæ. Sed, ut dicit Hoſt. in termino aſsignando ęquiparãtur iudex, & appellator. ſup. eo. perſonas, & c. oblatæ, ſolius verò appellatoris arbitrio relinquitur, an appellet, uel nõ, & ſub qua forma: ſed caueat ne erret, ut ſ. eo. c. 1. lib. 6. arbitrio uerò appellati relinquitur, an principale ne-
9 gocium ſit in curia, ut ibi [*Approbetur*] dicit† Ho. ꝙ ob iudicialem reuerentiã iudex dicitur admittere, & aduerſarius approbare [*Contradicendũ*] tantum [*Impetrare*] ſup. ne eo caſu cõtumax reputetur [*licet &c. Sit parata*] dicit Inn. ꝙ ſi appellans, quando nõ eſt appellatio ſua per appellatum recepta, uult corã iudice app. cauſam proſequi, hoc poteſt etiam altera parte abſente, ſupra de procura. in noſtra. ſed dicit, poteſt illa decre. loquĩ, quando certum eſt fuiſſe appellatum pro eo, ꝙ appellans non fuit admiſſus ad probandum cauſam legitimam, quam ſe obtulit probaturum. Dicit tamẽ Inn. idem eſſe, etiam ſi hoc non obtulerit: quia ex quo cõſtat fuiſſe appellatum, iudex de ipſa appellatione cognoſcit, an ſit admittẽda parte abſente, ſupra eo. cum ſpeciali, ad fi. & ſi ſit admittenda, procedet, quantum poterit, in principali, quando fuerit appellatum ante ſententiam. nam ſi poſt ſententiam, & à tempore ap. lapſus ſit annus, ſententia rata manet. de hoc. ſup. eo. ex ratione, & c. cum ſit. Si uero adhuc non fluxerit annus, non poteſt iudex procedere, niſi partibus uoca-
10 tis. de hoc. ſup. eo. ſępe, ℞m Inn. Hic autem† Hoſt. notabat quatuor caſus diuerſos. Primus, quando appellatio non admittitur, nec approbatur, & tunc ſufficit ꝓſequi per procuratorem ad impetrandum. Secũdus, quando admittitur, vel approbatur, ſed appellatus nil
l petit[l]: & tunc non ſufficit mittere talem procuratorẽ: ſed neceſſe eſt, ꝙ mittatᷓ inſtructus quo ad proſequendum ap. articulum, ſi præfixus ſit terminus, de hoc. ſ. eo. ſæpe. tertius, quando tunc fuit præfixus terminus, de hoc ſupra eo. Nicolao. quartus, ubi admittitur, aut app. & approbatur, & appellatus petiuit, ꝙ principale ſit in curia, ut inf. eo. c. 1. lib. 6. & hoc in appellationibus interpoſitis ante ſententiam. Dicit tamen Hoſ. ꝙ in appellationibꝰ interpoſitis à diffinitiua ſufficit mittere procuratorem ad impetrandum, niſi iudex, uel aduerſarius appellationem procuratoris approbauerint: de hoc. ſup. eo. oblatæ. nam etiam qui impetrat, uidetur proſecutus; de hoc. ſup. eo. ex ratione, & ſup. ti. 1. cum ſuper, & c. proxi. [*Ille denique*] §. & pars 3. [*Dele-*
11 *gata*] q.d. ſi† ſemel cauſam delegaſſet, commiſsionem factã nõ de facili reuocaret, quod dic ut not. de iura. cal. cauſa quæ, & ut lit. non conte. accedẽs 2. Hoſt. credo, ꝙ hæc ſit mens literæ, ſi appellans corã papa petit remitti, ipſe remitteret, ſi nondum cauſam delegauit. q.
m d. ꝙ ſi delegaſſet[m], ipſe nõ remitteret, ſed coram delegato peteretur remiſsio. nec credo, quod per delegationem impediatur remiſsio. & ſecũdum hoc ſub. maxime nec etiam uideo, quis eſſet effectus reſiſtentiæ. uolenti enim remitti ſufficiet non probare ueritatem cauſæ. hæc uera, quando delatum non fuit [*Propter hoc*] ſi. ſup. de procu. cum pro cauſa, & c. auditis. ſup. de ele. ut prætèritæ. ſup. eo. Nicolao [*Cõdemnandum*]
12 ipſe† appellans, & ſic nõ habebit appellatus quid conqueri. & hoc intelligunt Pe. & Abb. quãdo nõ habuerit iuſtam cauſam appellandi: alle. Pet. de eo, qui mit.

in poſſ. cũ ueniſſent. Dicit Abb. ꝙ ſi appellãs dicat iudicem bonũ uirum, & ex mente nõ grauaſſe. & ꝙ cõtẽtaretur ꝙ ipſe cognoſceret de cauſa reuocãdo grauamen. nõ eſſet locus cõdẽnationi [*Sane*] §. & pars 4.
13 [*Contumaciter*] quia citatus† per iudicẽ appellationis nõ uenit, uel nõ uenit in termino, de quo ſup. e. ſæpe. Sed quid de termino legis? uꝭ ꝙ idem. ar. C. de temp. app. l. fi. §. illud, ſup. eo. oblatæ. §. 1. uerſ. ſi uerò, quia & dies interpellat pro hoĩe, de loca. c. ul. cum ſuis concor. de elec. 1. li. 6. ita tñ, ꝙ non prorogetur negocium, ſed aliquantulũ expectatᷓ, ut ibi. ar. ſup. ti. 1. cũ Bertoldus. ſ. e. per tuas. debet enim quęri appellator, ſi eſt abſens, ſed vbi, dicit Ho. ꝙ in audientia Ro. curiæ, vel principis, & reperiatur, vel nõ, expediatur poſtea appellationis articulus, & ſemper abſens in expẽſis cõdemnabitur. 2. q. 6. appellatore, in auct. de his, qui ingred. §. qa enim, col. 5. eodem mõ examinabitur negociũ apparẽte appellatore, & abſente appellato, in auc. ut ſpon. lar. §. & hoc quoq; ſcimus, col. 9. ℞m Ho. qui dicit aliquos ſentire, ꝙ abſens citabitur in partibus: ſed dic. ꝙ auctentica dicit, abſentem cõdemnandum in expẽſis. Reſtat, ꝙ ipſum reputat cõtumacem. Item cum dicit ipſum quærendum, non citandũ, cum nõ ſupereſt niſi menſis de biennio. ex quibus dicit reſtat, qđ male ſentiũt, quia ſi in Hybernia, uel Scotia eſſet, apparet impoſſibile, infra menſem reuerti nuncium. Remittit nos ta-
n men ad not. ſupra eo. ſæpe[n] infra eo. c. 1. li. 6. & in ſumma, eo. ti. §. quæ eſt pœna. dicit etiam eum citandũ in eccleſiis, uel locis publicis, antequam procedatᷓ, quia forſan aliquis offerret ſe defenſioni, ad hoc de dolo. c. fi. de eo, qui mitt. in poſſ. c. fi. & ſi quis ſe obtulerit, admittetur. ff. de procur. ſeruũ quoq;. §. publicè, cũ ſufficienti cautione de iudicato ſoluendo, ubi non poſſet committi de rato ſub certa pœna. & ſic dicit in curia
14 ſeruari; & alleg. de off. dele. corã. Defendere† aũt eſt id facere, qđ dñs faceret, ſi pñs eſſet. nec debet fieri condõ procuratoris, ſiue defenſoris durior, q̃ condõ dñi præterquam in ſatiſdando. ff. de procur. ſed hoc §. defendere, & l. mutus. §. qui non cogit, & l. qui proprio.
15 §. qui alium [*Abſentante*] quærit† Inno. quomodo cõſtet appellatum partibus non præſentibus? Reſpõdet, ꝙ cum hic non quæratur niſi de appellatione, nec ſuper alio pronuncietur, nullum eſt periculum: quia ſi non ſit appellatum, de aliis non agetur. Si uerò probetur appellatum, tunc demum decernetur appellatio iuſta, vel iniuſta, & caſſabitur, quicquid factum eſt poſt appellationem, uel confirmatur, prout iuſtum erit. & ſi forſan abſens ꝑ defectum probationũ, uel allegationum aliquod dãnũ incurret, dẽt ſuæ contumaciç imputare: quia ꝯ abſentẽ nõ contumaciter nõ procederetur, de cã poſ. c. 1. & ſup. eo. per tuas, de ap.
o uero per ipſa acta conſtare poterit, uel per teſtes[o], ex quo cõtumax eſt pars aduerſa, ſed appellatus, qui nõ cõparet, nõ eſt reputandus contumax, ubi nõ fuit appellationi delatũ. cũ enim hoc caſu nõ reputetur cõtumax appellans, ſi nõ uenit, uel mittit proſecuturus app. propriam, ut ſup. eo. c. multominus in hoc caſu reputari debet contumax appellatus, qui nec ad ſuperioris iudiciũ ꝓuocauit ℞m Inn. [*Super hoc*] ſ. ſuper receptione probationis grauaminis app. [*Articulo*] ergo
16 tẽt in cã appellationis faciẽda eſt cõteſtatio? de hoc infra de teſt. Rainaldus, ver. dilectus, in 1. gl. [*Hoc caſu*] ſ. cũ
17 appellatur ante ſentẽtiam. ¶ Secunda† gl. allegat duo ſimilia, & tria ꝯria. ¶ Tertia glo. ſignat ꝯrium; & ſoluit. ¶ Quinta gl. inſtruit appellantem in duobus. ¶ Gl. pe. rñdet per q̃onem, quare non põt reſiſtere appellatus. ¶ Vlt. gl. arguit, & declarat. ¶ *In glo. ante pe. ibi, ſi quis in con-*
18 *ſcribendo*] uide de fo. cõpe. ſi diligenti. ¶ *In† glo. 2. ibi, cum cauſam*] ſoſuc, ut ibi dixi. ſ. gl. antep. [*& ibi, ut debitus*] ibi
p roſtabilitas cauſæ includit ipſius ueritatẽ, an decr. ſe. p

proba-

robata fuit ueritas exceptionis appellati [*& in fi.*] dir Host. ꝙ illa iura & similia per id, qđ hic dr̄ sunt supplenda, & intelligenda sicut & loquunt, s. qñ ante diffinitiuã fuit appellatum. Dicit ẽt Host. ꝙ si appelletur à diffinitiua, & index nõ admittat app. & iõ quia non admittir, iterum appellatur, hoc ipso ꝙ probatur nõ admissa rationabilis reputatur. ff. de ap. si cuius, saluo quod hr̄. sup. c. pastoralis, aliàs. 1. rñ. ¶ *In glo. 3 ibi, & non sufficit*] quòad iustificãdã appellationẽ, sed quòad cõsequẽdũ effectũ exceptionis, siue sit dilatoria, siue peremptoria, ut satis dixi in præall. decre. ex parte, super gl. ad hanc ¶ *In glo. sibi imputet ibi, ad totam causam appella*
19 *tionis*] nã super † principali nõ hẽt necesse mittere, nisi appellatus hoc petierit, licet recepta, vel approbata sit appellatio ẽm Inn. & Host. ut inf. c. cordi §. 1. li. 6. uide de hoc in gl. 2. [*& in fi.*] Itẽ pfigat terminũ appellationi suæ, ne appellato possit supplãtari. s̃. c. oblatæ. Item cõstituat fidelẽ, pcuratorẽ. s̃. c. prox. in fi. & inf. de pig. signãnte, ẽm Host. & de his cautelis plenius in Spe. de ap. §. qualiter, uer si. in summa, & seq. ¶ *In glo. hic habes, ibi, quoniam*] in 1. glos. & 3. q. 9. in summa [*& in fi.*] hoc dictum ibi in additione, mutauit. ¶ *In glo. ult. ibi, contra ipsum*] ut not. supra cod. sæpe, in glo. ut si lis.

ANNOTATIONES.

a ¶Interposita. In c. interposita, ibi, si uerò doceat &c. oppo. quòd imò nihil de hoc debeat docere, ut in cle. appellanti, eo. tit. dic & intellige hunc text. ut ibi dicit gl. fi. in uersi. ille denique, in fi. dic fallit forte in casu cle. unicæ, de caosa poss. & proprie. Item dum dicit, quòd appellans ad iudicem, a quo, non debet remitti, cõtra facit. c. ab excommunicato, de rescri. dic, ut ibi scripsi, & uide ibi, ut hoc intelligas. & ad id, quod dicit de proba. exceptione proposita, uidetur, quòd sufficit, quòd non fuerit admissa, per c. dilecto, sup. eo. Sol. no. ut ibi, & gl. in c. olim, de exce. & credo, quòd si sit exceptio, uel causa, quæ extrinsecus eget probatione, ut exceptio loci non tuti. Item exceptio ultra duas dietas, tunc debet probari, quòd ipsam opposuit, & non admisit. Item quòd ueritas sit, ne excipie, & hoc ubi obtulerit se probare, ue hic dicit. simile si sit actus, qui non recipiat extrinsecam probationem, sed per acta solum, ot appellatio, quia nõ admisit, vel quia copia denegauit, tunc solo probato hoc per acta primæ causæ, sufficeret, arg. no. in c. dilecto, & ibi text. & c. olim, alle. Archi.

b ¶Causa appellationis. Adde, quia eum admittere exceptio. & non admittere pendet ex animo iudicis per ea, quæ no. Ino. in c. post electionem, de concessio. præben.

c ¶De senten. exc. sacro. Posset forte dici, quòd per responsionem, quam fecit iudex de uolendo deliberare, sit satisfactum monitioni de respondendo, & sic circunductũ edictum. ff. de iudi. & si post tres, & nouæ monitioni locus sit; & tunc poterit appellare, & excõicatio lata, circũducta illa monitione, sit nulla, nisi alia sequat.

d ¶Vide sup. Et no. quòd etiam non sufficit appellati probare appellationem interiectam esse, nisi doceat se ante 10. dies appellasse, ut in c. significauerunt, de testi. Bald.

e ¶Est necesse. Imò uidetur quò ad condemnationem expensarum per appellantem euitandam. facit, quod no. Io. And. sup. eo. cum cessante, super glo. 5. & in ca. pastoralis, de causa poss. & proprie. super glo. pen. in addi. fi. uersi. ad intelligendum.

f ¶Quoque. Pro illa parte facit, quia sola oblatio debitoris non impedit cursum usurarum, sed requiritur depositio, & consignatio, uide Bald. & Sali. C. de usur. l. acceptam, & uide Io. And. in Spe. de appel. §. qualiter, uer. sunt quoque, & facit quod no. Bart. in l. prætor. §. si quis paratus, ff. de no. ope. nun. ubi dat bonam regulam.

g ¶In dubia. Licet iudex suspicetur illam malitiosè opponi, dummodo notoriè non appareat falsa, uide Io. And. in c. post electionem, in glo. sententiam, inf. de conces. præben. in fin.

h ¶Contumax. Contra hoc facit capitulum, cum uenisset, in fi. sup. de eo, qui mit. in poss. cã rei ser. imò ubicunq; appellatio pñūciet iusta omnia attẽtata & iniustè per iudicem à quo retractant. Bal.

i ¶Admissa. Et pro hoc facit quod no. Io. And. sup. in gl. 1. in princ. uersi. quid si nolit, & in c. 1. de dila. & in c. cum causa, super gloss. antepen. de offi. delega.

k ¶Cessante. Vide in c. quamuis, de elect. lib. 6 in gl. per hoc uidetur, & inf. in gl. quasi dicat, & per ibi no. uidetur soluto debere excipi, nisi appellati interest, nisi in maioribus causis, ut ibi no. & in decisi. Rotæ, conclu. 380. & 348.

l ¶Nil petit. Quo ad causã appellationis nil referre, petat, aut nõ, quia debet illa coram iudice appellationis prosequi, ut hic; sed quo ad principalem referre, ut sequitur.

m ¶Si delegasset. Vtrum autẽ requiratur consensus appellati, an nõ sufficiat solus appellans ad hoc, ut ista remissio possit fieri, uide & glo. in uer. partibus, in c. quamuis, de elect. lib. 6. & uide l. eos, C. de app. ubi dicit nullo modo fieri remissionem. item quòd dicit, quòd appellãs potest renunciare ap. inuito appellato, dic verum, nisi appellati intersit iuxta nota. in c. ex parte, sup. de rescri. Bald.

n ¶Sæpe. Ibi uide Io. And. in gl. dicit Host. ubi Io. And. uidetur tenere contra dictum istud Host. quia sentit. c. sæpe, non habere locum in termino iuris, & uide in decis. Rotæ, conclu. 226.

o ¶Per testes. Si opinio illa, quòd ab interlocutoria necessariò sit in scriptis appellandum, de qua in c. 1. eo. titu. lib. 6. in gl. super uer. in scriptis, sit uera, & de qua Bar. in l. eius, ff. de ap. recip. & per gl. quæ hoc tenet, in c. 1. de censi. lib. 6. in glo. super uer. in se ipsis, non uidetur posse testibus appellationem probari, per l. contractus, & quod ibi not. C. de fid. instru. ubi uide.

p ¶In decre. se. Vide gl. in c. si postquam, de elec. lib. 6. & Io. And. in c. solicitudinem, de ap. in gl. sed quæritur; an requiratur, quòd sit uera, uel sufficit probabilis, & scripsi. 2. q. 6. ad Roma. Archid.

SVMMARIVM.

1 *Appellationis remotionis clausula quid operetur.*
2 *Nisi in literis apostolicis ponitur, & in qua parte, nu. 5. & 6.*
Nisi, particula non semper ponitur exceptiuè.
3 *Epilogus, suffragium, & additio glossarum, nu. 4. & 5.*
6 *Principium quandoque ad sequentia trahitur, & contra.*
Medium ad primum.
Vltimum ad primum, & medium.

CAPVT LXXI.

INquisitioni. Se summat. & not. ꝙ per hanc decret.
1 cuius † casus fundatur super clausula, Appellatione remota, necesse est fateri, ꝙ ipsa clausula aliquid operetur, cum secuta sit decret. ut debitus; & quid operetur, ibi dixi super 1. glo. licet ergo ad alia iura, quorum etiam casus fundantur super
a hac clausula, supra de rescrip. c. 1. de mu. pe. c. 2. & supra cod. secundò requiris, posset responderi, ꝙ casus tempore emanationis non erant superflui cum non emasset decret. ut debitus. ad hunc responderi nõ posset. & si diceretur, ꝙ gratia exempli ponebatur de hac clausula, ut per ipsam sciret quid iuris de aliis clausulis, respondet Hosti. & de aliis clausulis satis terminabant iura, quæ alleg. G. præterea debuisset secundum id decidi uerbum per quam tollitur appel. remediũ,
b & dicere solum clausula in medio & cet. [*Literarum*]
2 apostolicarum, cum nec alius illam clausulam ponere possit, supra de offi. dele. super quæstionum [*Nisi*] nõ uidetur propriè poni istud, nisi. nam si iteratur in
3 fi. tunc respicit etiam præmissa. ¶ Prima † gloss. signat contrarium, & remittit. secundò arguit, & alleg. duo
4 contraria. ¶ *In † glo. 1. ibi. § ult.*] uide infra de censibus,
5 ex parte 3. super prima glo. ¶ *In † glo. 1. ibi, solutio*] Idem Innocen. [*& ibi, tamen ita*] pone exemplum, supra de testibus, cum uenisset [*& ibi, articulos*] quasi concatenatos, pone exemplum, supra de rescriptis, cum dilecta, secundum Hostiẽ. qui dicit de vtroque membro. patent exempla. ff. de nego. gest. cum actum. ff. de minor. & §. primo. ff. de administratio. tutor. l. tutorem. ff. de tutel. & ra dist. l. prima, §. nunc tractemus, & §. in tutela, & lege si tutor reipublic §. primo, & secundo, & leg. si tutor post, & ff. eod. titu. l. si qui. §. penult.
6 & ult. [*& in fi.*] circa hoc † non potest tradi certa regula, quia sciendum, ꝙ diuersi sunt casus, quandoque omnia præcedentia respicit, vt hic, & supra de rescrip. olim. §. li. quandoque præcedentia, & sequentia. ff. de leg. 1. talis scriptura, in fi. & l. seq. & l. si seruus plurium. §. si. qñq; quod præmittitur, repetitum intelligitur: vt

in c. apoſtolus, & ff. de uerb. obli. Tiria. §. idem reſpon. quandoq; principium trahitur ad ſequẽtia, medium c ad primum, & vltimum[c] ad primum & medium. ſup. eo. ſecundo requiris. Hoſt. uide in Spe. de inſtr. edi. §. nunc autem uidendum, uer. item excipe.

ANNOTATIONES.

a ¶ De reſer. c. 1. Adde dom. Fel. in d. c. 1. & per Do. in c. paſt. ſup. eo.
b ¶ Clauſula. Adde ea, quæ habentur per Doct. in cap. a. requiris. ſupra eo.
c ¶ Vltimum. Ad materiam iſtam uide no. in c. cum cauſam, & cap. olim, de reſcrip. & in l. 3. §. penul. de libe. & poſthu. & l. 1. C. de li. præte. & Barto. in d. l. talis ſcriptura, de materia, in c. Rodulphus, de reſcrip. in glo. & c. ſe. in glo. fina. in fi. & c. cum dilectus, de donatio. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Sententia una quando proſit, uel noceat alij, & quæ requirantur, num. 2. & 5.*
2 *Reſtitutionis alterius minorum læſorum an iuuet alterum.*
3 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. num. 4.*
Appellatio unius quando proſit alteri, & nu. 5. §. 1.
Reſcriptum delegationis uni fratrum conceſſum proſpicit utrique.
5 *Additio gloſſarum.*

CAPVT LXXII.

VNa ſententia. Se ſummat. & nota, quòd dicit [*una*] a quia ſi plures † eſſent ſententiæ, quibus diuiſim condemnati eſſent plures habentes etiam communem cauſam, & eãdem defenſionem: tamen unius appellatio, & uictoria ſocio condemnato per aliam ſententiam non prodeſſet. ff. eo. l. ſi qui, in prin. [*Victoria*] quid ſi appellans componit, an alter poſſit appellationem proſequi? uide in Spe. de appel. §. 1. uer. ſed quid ſi ille. & facit quod no. de elect. ut circa, uer. alioquin, lib. 6. in gl. 2. [*Suffragatur*] an ſit † idem 2 in duobus minoribus læſis ex contractu altero petente reſtitutionem, uide in Spe. 2. par. de reſtitutio. in integ. in fi. [*Si communi*] hoc eſt primum, quod requiritur [*Idemque*] hoc eſt ſecundum, ad quod concor. de accuſa. ad petitionem, ſecundum Hoſti. [*Et eadem*] hoc eſt tertium, ad quod. ff. eo. ſi qui tutorio. §. fi. [*Extitat*] alii caſus, quibus res iudi. inter alios prodeſt aliis, no. ſup. 3 eo. titu. c. pen. ¶ Glo. 1. † diſtinguit rem corporalem, & incorporalem. in primo mẽbro ſubdiſtinguit, an iu- 4 re communi, an ſpeciali iuuetur. ¶ In † gl. 1. ibi, ſi communem] uide ſup. tit. 1. c. pen. ſuper gl. 1. ¶ In glo. ult. ibi, de diuer. reſcrip. l. 1.] ſi alter ex fratribus dedit petitionem de cauſa communi per principem delegãda, licet reſcriptum ad alterius petitionem directum ſit, per illud ta- 5 men utrique proſpicitur. ¶ In † glo. 1. ibi, cum correis] aliàs ſecundum Gof. non eſſet locus decretali, etiam ſi res, de qua agitur, communis eſſet, uel aliquos cõmuniter contingeret: quia etiam tunc ſententia cõtra unũ lata alteri non obeſſet. 2. q. 5. interrogatum. ff. de adul. denunciaſſe. ff. de appel. l. a ſententia. ¶ In glo. ult. in fi.] idem, ſi unus tutor cõueniatur, quia male alienauit: alter, quia non contradixit, uel repetere neglexit. tũc enim unius uictoria nõ proficeret alteri. ff. eo. l. ſi qs, §. ulti. Inn Dicebat Abb. congruè poni exemplum in hac decre. in tribus fideiuſſoribus, qui non renunciauerant conſtitutioni de principali prius conueniendo, q poſtea prius conuenti, & cõdẽnati fuerũt, unus appellauit, & in cauſa ap. obtinet, q a debitor prius cõueniri debuerat, ipſius uictoria proderit aliis. q a iure cõi iuuant, & eadẽ cauſa defenſionis, & idẽ negociũ.

SVMMARIVM.

1 *Metus iuſtus quis, & excuſat.*
2 *Appellare qui timet, quid agere debeat, & p. o'bare, nu. 3. & 4.*
& quo caſu, ibid.
Pro appellatione habetur expreſſio ſola cauſarum, & quando.
Viri boni qui dicantur in caſu huius capituli.
5 *Epilogus, & ſuffragium gloſſarum. num. 6.*
Aduerſarij, uel iudicis proprij ſi copia mihi non ſit, aliom adeo, & quem.
Tempus non currit agere non ualenti & proteſtanti, & num. 7. in prin. remiſſ.
7 *Additio gloſſarum.*
Appellare coram iudice à quo, uel ad quem, debet appellans, ſi copia ſit alterutrius, niſi ſit timor.
8 *In appellatione cauſa exprimenda, nunquid ſit iure ciuili.*

CAPVT LXXIII.

SI iuſtus. Summat ſup. eo. [*Iuſtus*] pu- 1 tant † aliqui per hoc uerbũ, q ſi iſte aliqd cõmiſit, per qđ eum timere oporteat, nõ habeat hoc remediũ ad hoc, ff. qđ me. cã, ſi mulier. 1. rñ. qđ nõ placet Ho. qui exponit [*Iuſtus*] i. probabilis, ut nõ cõſideret qualitas grauati, ſed æqtas iudicantis, de excep. cũ inter priorẽ, & ei ſubuenietur, licet ſit odioſus. ff. qđ me. cã. iſti quidẽ. 1, rñ. metus autẽ iniuſtus. i. uanus & nõ pbabilis nõ ex- a cuſat. de hoc s̃ qđ me. cã, cũ dilecti [*Metus*[a]] forte iudicis, q cõſueuit appellãtes indifferẽter capere, carcerare, & male tractare, facit c le. de exceſ. præla. frequens, b poſt prin. uer. [b] appel. arg. ff. de pig. ac. uel uniuerſorũ. ff. de uſur. qui ſemiſſes, C. de epiſcopali audientia. l. 3. in fi. de hoc de ſtatu mo. c. fi. 1. reſpõ. uel forte partis, q per ſatellites impedit, de teſtib. cõſtitutis. uel forte iniquæ municipalis legis, de ſen. ex. grauẽ. de immu. eccquoniã, li. 6. [*Beneficium*] ſic in nunciatione noui oper. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori, Hoſt. [*Prouocatur*] ſi. ff. rem ra. ha. l. bonorũ. & hoc uult 2 hæc iſta litera ſm Inn. quod ſatis eſt illi, qui iuſto metu perterritus appellare non audet, cauſas appel. exponere, ſ. dñe iudex grauatis me in hoc, & in hoc, quamuis non dicat, appello, quia non audet: tñ ſola expreſſio cauſarũ habetur pro ap. C. de his, qui per me. iu. l. 2. imò poſſet dici ſecundum eum, q licet poſtea corã ipſo iudice citatus compareat, & pcedat, nõ uidetur propter hoc renunciare ap. factæ, dũmodò timor du- 3 ret, arg. ſup. quod me. ca. c. 1. ſed nec illi credendũ, qui dicit timuiſſe appellare ab epiſcopo, uel alio iudice, niſi uis interuenerit, & pbetur. C. de his, qui per me. iu. l. 1. & 2. C. quod me. cauſa. per totũ, ſm Inn. uel niſi conſtet iudicem ſic conſueuiſſe ſm Hoſt. ut dixi ſup. [*Coram iudicem*] hoc, quando timet corã illo appellare, ſed non timet proteſtari [*Vel ſi*] no. cõdi. per quod pa- 4 tet ordinẽ ſeruãdũ, ut in gl. [*Bonorum † uirorum*] puta alicuius epi, uel alterius iudicis adhibitis teſtib[9] idoneis, ut le. & no. de of. ordi. paſto. ad fin. Hoſt. & uide quod ibi dixi [*Conteſtatione*] contra. C. quod me. cauſa. l. metum, ubi dicitur metũ probari nõ conteſtatione, ſed facti atrocitate. dicas uerum eſſe, q proteſtatio non eſt probatio metus, quem aliter probari oportebit: ſed eſt probatio uolũtatis coadiuuans etiã probationem metus facit, inf. de reg. cõſulti, ſupra qđ me. cau- 5 ſa. c. 1. ¶ Gl. 1. † tria no. & de primo remittit. ¶ Vlt. glo. 6 obiicẽdo quærit, & tripliciter reſpõ. ¶ In † glo. 1. ibi, ut perfectius] ca. in præal. uer. is autẽ [*& ibi l. ult.*] ſi pp abſentiã. furorẽ, uel ſimilẽ cauſam aduerſariũ cõuenire nõ poſſum, adeo pſidẽ, & libellũ porrigo: quẽ ſi nõ poſſum adire, ſaltẽ corã epo loci in reſcriptis meã exprimo uoluntatẽ. ¶ In gl. ult. ibi l. 2.] illa l. dicit. j. dies legitimos, ſ. quibus appellari licet, cãm appellationis euidẽti affirmatione diſtinguãt. ¶ In gl. 1. in fi.] de hoc. s̃. de pſcrip. c. 2. ¶ In glo. 2. in fi.] unde dicebat Innocen. q hæc litera non negat, quin poſſit in abſentia iudicis appellari, imo potius hoc concedit, ubi illius copia non poteſt

potest haberi. C.quomodo & quando iudex.l.ab eo. C.de iudi.l.fi.§.de ali.mu.iudi.fac.c.1.sed si copiã iudicis, à quo, uel ad quẽ vult appellare, potest habere, & non adit illũ, sibi imputatur, ar.2.q.6.biduũ.C.de annali excep.l.fin.nisi ex timore hoc dimittat, ut hic ẞm Inn. ¶ *In* † *glo.ult.in fi.*] & sic soluit Host.quod opponit de eo, ꝙ etiã lex, de qua sumitur. C.de his, qui per me. iudi.l.2.vult causam appellationis exprimi, cum ẞm l. non appelletur ante sentẽtiã regulariter, de hoc supra e.super eo. ut illud intelligatur de causa generali, ut dicit gl. uel ẞm eum etiam ẞm.l.exprimi debet causa in ap.à sententia, quando ab illa appellatur propter præcedens grauamen, à quo secũdum.l.non potuit prius appellari. C.de rebus cre.generaliter.§.si autem.hoc non placet, infra eo.cap.fi.lib.sexto.

ANNOTATIONES.

a ¶Metus. Adde, quòd iustus metus dicit arbitrio iudicis, ita Imo, in c.cum dilectus, quod met.causa, & Bal.in l.2.C.de his, qui per me.iu.fi.non appel.

b ¶Princi.ver. Quę clc.probat iustum fore metum, si grauare consueuit amicos, attinentes, uel laboratorem partis, & no.Bal.in l. de pupillo.§.si quis ipsi prætori, ff.de no.ope.nuncia. & facit.ca. sciant, de clc.lib.6.idem, si ante illi minatus fuerit, si appellaret, uide gl.quod metus causa.l.metum, et Bar.in §.si quis ipsi, pręal.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio tituli.*
Ad materiam huius tituli, uel Rubricæ ubi alibi tradatur.
Procurator reuocatur propter longam peregrinationem.
De in peregrinatione moriente curiali, remiss.

De peregrinantibus, Rub.

¶ Quia iura tuentur peregrinantes sicut appellantes, ideo &c. Gof.ad materiam.24.q.3.si quis Romipetas, & duo ca.sequentia.de pę.di.6.sacerdos, de cõsc.di.5. non oportet. secũdo conuenit rubricæ de treu. & pa. ca.2.de uoto.c.1.& c.ex multa, de sen.ex.inter alia, ad fi.Item propter longam peregrinationem reuocatur prouocat, qui contestatus est litem, de procurato.c.2. lib.6.de beneficijs curialis, qui in peregrinatione moritur, die ut de præben.præsenti.§.1.lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Peregrinantes ad papam, cum rebus suis sub apostolica protectione consistunt, & quibus casibus, nu.3.& 4.*
Itinerantibus literarum forma, quæ conceditur quæ, ubi de ea tradatur, nu.2.quid prosit, nu.5.
2 *Peregrinantes qui offendunt, ter in anno curia Roma. denunciat excommunicatos.*
Ablatorum nomine quæ comprehendantur.
3 *Epilogus, & suffragium glossarum.*
Liberum absentem qui emancipat.
4 *Additio glossarum.*
Hæc decretalis quando locum habeat.

CAPVT I.

COnquerente. Casus peregrinãtes[a] ad † papam cum rebus suis sub apostolica protectione consistunt. & ponit ista decre.formã literarũ, quas cõiter hodie dat curia itinerãtibus ad eam, quam uocant, quicquid post iter arreptum nõ posuerit ꝙ si fecisset æquipararetur appellationi.de hoc supra ti.1.ad audientiam [*Cum rebus*] concor.de Iudęis, ad liberandã, in parte decisa.§.sane, uer. quorum personas, ubi de hoc.Host.[*Protectione*] curia Ro.excõmunicatos † denunciat ter in anno eos, qui tales offendunt eundo, uel redeundo. Iste tamen canon nõ est iure expressus, saluo quod habetur, de raptu.excommunicationi.Hostiẽ.[*Post iter*] de hac forma dicam, infra de rebus ec.non alie.episcopi, in glo. sumitur hic, ad finẽ.ubi uidebis, ꝙ per ipsam agitur iure ordinario non inquirendo, & agi potest petitorio, & possessorio [*Vel ablatum*] repetir, ut comprehendat mobilia, & immobilia, & iura [*Faciatis*] aliàs facias, quia decre.dirigitur Albien.& secũdum litterã Faciatis sup.& con iudicibus, ne sit contra, de cri.fal.quàm graui.¶Gl.a.respondet † per quęstionẽ, de quo accessu &c.¶ *In glo.2.ibi l.1.*] uide in gl, se.[*& ibi.iubemus*] pater, auus, proauus parternus absentẽ liberũ in prã'e constiturũ emancipat [*& ibi.l.ult.*] si est absens, qui tutor, uel curator datus est, debet illi nunciari.j.30.dies.
¶ *In* † *glo.2.ibi, causa peregrinationis*] unde ẞm Gof.loquitur in his, qui uisitãt limina apostolorum, & ẞm Abb. tunc peregrinario tuebitur illum, qñ accipit publicè in ecclesia baculũ, & perã, & stetit per tẽpus peregrinantibus deputatum.sed Inn.intelligit hoc.ca.de illo, qui accedit ex causa necessaria.ut ꝓ appellatione prosequenda, uel oppresione uirãda.2.q.6.omnis opressus.& tribus capitulis sequẽtibus. de dila. c.fi.quo casu habet etiã ius reuocandi domũ. quod dic, ut no.de foro compe.c.fi.& hoc saltẽ de honestate petenda est prælati licentia ẞm Inno. sed & si denegetur, ex quo causa subest, nihilominus potest ire, ar. de re.licet, de obser.ieiu.consiliũ.in fi.aliàs clerico peregrinari non licet sine licentia sui episcopi.vel papę, etiã si hoc exigat utilitas accedentis, de conse.6.di.5.non oportet.§, de uoto. magnæ, in auctẽ.de sanctissimis episcopis.§. interdicimus, col.9. quod intellige saluo eo, qđ no. de regibus.supra t.1.cũ parati.& saluo quod habet.C. si per uim uel alio modo.l.1.& C.de eman.iubemus, ẞm Inn.sed Ho. latius intelligit hoc uerbũ.s.ut sonat, & qualitercunq; accedant [*& ibi, illi qui*] & .§.de treu. & pace.c.2.[*& in fi.*] quærit ergo Host.ad quid † valeat hæc forma, cũ per illa iura prouideatur ꝯ spoliantem, uiolentiã inferentẽ.uel possesionẽ turbantẽ, nec per hanc formã reuocentur, quæ ordine iudiciario iuste sunt acta, de rest.spo.audita, & c.cõquerente, uel si reditus asignetur uicario, seruiat ecclesiæ, ut supra ti.1. peruenit.2.& ut dicebat Ab.contra talẽ legitime citatum, nec de consensu bene procederetur.secundũ ea quæ no.de offi.dele.consultationibus.Dicit Hostiẽ ꝙ multũ ualet hęc forma, ubi iudex est pars.& tunc forma & mens huius formæ locũ habẽt, ut no.supra ti.1. dilecti.& posset dici, cũ talis peregrinatio habeat vim appellationis, nec ordinarius.nec delegatus procedat contra talem, etiam aliàs iustè, ex quo in propria persona accedit.quod dic ut ibi, & in c.ut debitus, ubi uide in glo.dicit Inno.quod intelligit.nisi ante iter arreptum præuẽtus fuisset per ordinarium, uel delegatũ, ut supra de fo.cõpe. proposuisti.vel dic, ꝙ valet multum in talibus habere iudicem gratũ.uel ualeat: quia ex leuioribus, & planioribus ꝓbationibus procedet.

ANNOTATIONES.

a ¶Peregrinantes. Et uide, quæ scripsi in c.meminimus, de ap.& facit ille text.quòd bona priuata clericorum gaudẽt priuilegio rerum eccle. itẽ sicut cõpetit remedium attentati appellatione pẽdẽte, ut in pristinũ statũ restituat, ita & pegrinatione pẽdẽte.Bal.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
De confirmatione quibus in locis alibi, quàm hic tractetur.
De earum formis, & quando dentur.

De Confirmatione utili, uel inutili.

¶ Viso de his, quæ suspenduntur appellationis remedio, submittit de his, quę muniuntur confirmationis præsidio. Gof.Conueniũt rub.de cõsti.cũ accessissent, & ca.

c ¶ Secundo reus. Quasi uoluntariè ueniat ad ipsius sententiæ petendam confirmationem quasi circa hoc id non erat expeditum, aut necessarium, quando non fuit ap. in secundo casu necessario uenit. facit ad materiam, quod no. in c. cum inter, & c. dilecti, de excep. sed contra istud ultimũ facit. c. pia. §. penul. de excep. lib. 6. ubi excommunicatus petens executionem fieri, repellitur quòd si esset reus, non fieret per iura præalle.

SVMMARIVM.

1 *Confirmationum multa sunt genera & de earum cuiusq; uirtute. Confirmatio contractuum, & quorum actuum petit nunquid possit, & quorum.*

2 *Certum pro notorio.*

De confirmationibus papa ab inferiore iudicari prohibetur, non autem eas examinari, & de quibus intelligatur, num. 1.

CAPVT II.

De confirmationibus. Sũmatur, supra c. proxi. & dic sm Inn. [*confirmationibus*] ex certa † scientia, & cũ causæ cognitione obtentis. de hoc supra c. proxi. all. Inn. de offi. le. statuisti. dicit etiã Inn. notandũ. φ confirmationum aliqua tribuit multũ iuris. sicut patet in cõfirmatione electionũ. p quã tribuit ministrãdi potestas. s. de elec. transmissam, & c. qualiter. aliqua parũ. aut nihil, ut illa, quæ pcedit in forma cõi, infra ne sede ua. illa. & infr. c. examinata [a]. Aliqua uetus ius tm declarat: tamen illud solidat, ut est cõfirmatio sententiæ, & processuum in iudicio habitorũ, 3 quos nõ audiũtur partes post, q cũ causæ cognitione fuerint cõfirmati, supra de transac. c. 1. super quo uide no. supra c. 1. in fi. Idẽ est, si actus legitimi cũ causæ cognitione & ptibus psentibus confirmenẽ, ff. de adop. nam ita. Idẽ de canonicis, sicut est confirmatio supra de elec. cũ mona. Institutio, supra de procur. ex insinuatione. secus in 3cti bus, qui iuris gẽtiũ sunt, sicut emptio. uẽditio. & similes, Insti. de iure naturali. §. ius autẽ gẽtiũ. Hi enĩ cũ ex uolũtate partiũ pẽdeãt, nõ spectant ad auctoritatẽ iudicis. & ideo in iudicio non cõfirmanẽ, nisi & de uoluntate partiũ hoc pcedat. s. de trãsac. c. 1. uel nisi talis esset iudex, qui sua auctoritate hoc facere posset, ut ẽ papa: quia 3ctus ab ecclesiis initos quantũcũq; inualidos reddit ualidos, dũmodo ex certa sciẽtia cõfirmentur, ar. J. de concess. præ. qm. 3. q. 6. hoc quippe. Illi autẽ actus legitimi, qui à iure sunt inuenti, & etiam canonici, ut est institutio, & cõfirmatio, bene petunẽ confirmari in iudicio partibus psentibus, & cũ causæ cognitione, si quis se opponere uoluerit, quia nec cogitur. sed & si nullus appareat 3dictor, tunc iudex legitimo edicto publicè proposito, & nullo cõparente, pcedit & diffiniet negociũ confirmando id. de quo q̃rit, si iustũ appareat ẽt lite cõte. ar. ff. de adop. nã ita, & C. si ut se ab hære. absti. auct. si omnes. unde & si peto matrimonium pronunciari canonicũ, uel me legitimum, quod ex matrimonio procedit, quod est actus canonicus, & aliquis se opponat, cogitur respondere: & si nullus appareat, ex offi. procedetur, ut patet, infr. qui fi. sint legi. causam. 1. & 2. & c. lator, & c. per tuas, & seq. In cõtractibus aũt iuris gẽtiũ, si petãtur cõfirmari in iudicio, nõ cogitur rñdere pars, nec iudex potest procedere ad infamiam inuitis partibus. quis ipsis nolẽtibus hoc fieri possit. sup. de trãsa. c. 1. sm Inn. q ẽr dicit in hoc sibi plus placere, qđ no. q. fil. sint legi. cãm. Sed Ho. dicit, φ hãc subtilitatẽ nõ plenè cõprehẽdit. nã & si 3ctus ab initio sunt uolũtarij, expostfacto tamẽ ipsos necesse est obseruari. unde uidet, φ & de ipsis agi possit i iudicio, & peti cõfirmatio, & obseruatio, quãtuncunq; pars 3dicat. C. de pac. c. 1. & 3. sm Host. [*Contractus*] tolle quod est, infra nõ est aliquatenus iudicãdus, nisi & c. [*Mandatũ*] supra 2 c. proxi. in fi. & supra de iudi. cũ uenissent [*Certum* † *sit*] i. notoriũ. & caueat iudex, ne dubiũ pro notorio recipiat, supra de ap. consuluit, Host. [*Suggestionem*] infra de crimine falsi. super eo, de consti. cum accessissent [*Indicandũ*] non negat, quin sit examinandũ, ad quod accedit, quod leg. & no. de re iudi. de cætero [b], Hostien.

ANNOTATIONES.

a ¶ Examinata. Talis tamen parat iustũ titulum præscribendi, quod ao sit uerum, uide per Ioan. And. infra de decimis, dudum, in glo. cum confirmatio.

b ¶ De cætero. Sup glo. s. uer. adhuc tamen. & uide Bar. ff. de iudi. in l. si prætor, & in l. à diuo Pio, & in prin. ff. de re iudi.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio ab appellato obtenta sententia pendet, impetratis iudicibus ab appellante, ea tacita.*

2 *Appellandi dies à prolatione sententiæ computandus est.*

Cautè pro fraudulenter, uel malitiosè.

Appellationis mentionẽ appellatus facere nõ tenetur in rescripto.

Literæ non facientes de primis mentionem non ualent, & quo casu hic, & num. 4.

3 *Epilogus, & suffragium literarum.*

Generalitas non prodest, nisi fiat mentio specialis, & exempla, & num 4.

4 *Additio glossarum.*

Per literas secundas appellantis cur hic procedatur, & non per primas appellati.

Verum tacere melius est omnino, quàm non perfectè dicere.

CAPVT III.

Bonæ memoriæ. Casus. Si appellatus † cõfirmationem impetrauit sententiæ, & appellans super causa appellationis hoc tacito iudices impetrauit, procedent iudices appellantis, & confirmatio pendet. & communis diuisio. secunda ibi, respondemus, & c. responsio bimmẽbris. secun 2 da ibi, uerum [*Decimum*] computandum a † prolatione sententiæ, supra tit. 2. φ ad consultationem [*Caute*] Goff. & Inno. exponunt. i. fraudulenter, uel maliciosè [*Confirmationis*] factæ, uel faciendæ secũdũ diuersas lecturas, de quibus in glo. [*Habebatur mentio*] sicut nec tenebatur, ut no. s. de app. oblatæ. supra de officio delegati, ex literis, secundum Inno. tu dic ut in glo. & uide quod dixi in c. oblatæ, super ulti. gl. & in c. ex literis, in gl. cõcordat [*Verum si*] mutat casum sm Inno. qui huc usq; locutus est, quãdo fuerũt primæ literæ impetratæ (Fraudulenter) hic loquitur, quando nõ fraudulenter, sed bona fide. & tunc non ualẽt literæ secundæ, quantũcunq; contineat ibi. Nullis literis, & c. nisi specialis & expressa mentio fiat de primis sm Inn. q dicit quasi idẽ. quod dicit hæc decre. & c. oblatæ supra ti. 2. & ibi notata possent hic repeti secundũ eũ [*Forma*] q̃uis generali [*Tamen cognitio*] & diffinitio [*Habeatur*] per iudices, quibus cõmittitur ex certa sciẽtia per lras facientes de confirmatione mentionẽ expressam secũdum unã lecturam, uel per iudices ad confirmationẽ sententiæ faciendã obtẽtos, supra de ap. oblatæ. ¶ Vlt. 3 † gl. obiicit, & dupliciter soluit. ¶ *In glo. pe. ibi. Di.*] generalis subscriptio testatoris non firmat legatum, quod quis sibi ascripserat in testamẽto [*& ibi, ita fidei*] diuersitas rerum obscurum facit legatum. ¶ *In* † *glo. 1. in fi.*] 4 & quicquid postea factum est etiã ante ap. & post sententiam, infra de ap. non solum, li. 6. ¶ *In glo. 3. ibi, ex parte. 2.*] ubi idem no. in gl. & ideo, & uide quod ibi dixi super glo. forte. ¶ *In glo. per hanc, infi.*] secundum Gof. Pe. & Abb. principium decre. loquitur de literis, quas impetrauit appellãs nulla penitus facta mentione de literis confirmationis: quia ex quo statim iuit appellans, præsumitur præuentus, & ideo procedit per secundas. §. uerum, loquitur, quando facit mentionẽ, sed

sed non plenam, præsumitur id fecisse, uel tacuisse in fraudem & habuisse noticiam literarum, proceditur per primas, non per secundas. & sic melius est omnino uerum tacere, quàm non perfectè dicere. & facit clemen. de elec. constitutionem. §. 1. duos alios intellectus ponit sequens gloss.

SVMMARIVM.

1 *Innouatio priuilegiorum non facit confirmationem.*
Diuisio capituli.
2 *Rescripta, & priuilegia tutum non est aliò deferri, & duplicari debent, si unica sunt.*
Innouari qualiter debeant, & nu. 3. & 9.
Falsitas literarum, uel priuilegiorum ex quibus discernatur.
3 *In uerbis priuilegiorum magna uis est.*
Sumpta cui danda fides.
4 *Sigillum unum, si plures sunt iudices, non facit fidem, nec eius, cui nil fuisset mandatum, nisi in casu, & quo.*
5 *Canonici possunt opponere pro iuribus episcopi defendendis, & quando cum cautione.*
6 *Litis contestatio requiritur in probandis oppositionibus ad impediendum innouationem priuilegiorum.*
7 *Nuper, aduerbij significatio, & etymologia.*
Subiectionis monasterij præscriptio quibus consistat.
Mala fides non præsumitur in præscribente ius commune impeditum per exemptionem.
Exemptio ab episcopo est odiosa, & ratio.
Ad materiam suam res facile redit.
8 *In fragiliori materia maius periculum imminet, & magis succurrendum.*
Papyrus est res fragilior.
In ea possunt scribi priuilegia.
Non facile falsatur.
In barba Pauero appellata scribi conuenisse olim testatur.
Ad scribendum quomodo adaptabatur.
9 *Innouatio priuilegij an præsente parte, uel contumaciter absente facienda, & supra nu. 2.*
Diligentior esse præsumitur in perspeciendis uitijs rei is, qui ea tāgit, & ob id notandus.
Falsitas in scripturis curia Roma. non præsumitur.
Præsens si quis est, uel eius præsentia proximè futura est, citatur, & expectatur, ubi aliàs hoc non fieret, & quo casu hic.
10 *Romanæ ecclesiæ iura defendere summus pontifex tenetur.*
Possessionum & iurium & nomine quæ comprendantur.
11 *Iudex in causa suæ ecclesiæ licet prælatus possit esse, non tamen decet, & sic in alijs, & quid agere debeat.*
Imperator in re priuata & fiscali iudices, & procuratores cōstituit.
12 *Fisci procurator coram quo conueniat, & conueniatur.*
Qualiter se gerere debeat in petendis bonis.
Contra fiscum se tueri possunt conuenti, quamuis fiscus dicatur ius habere, & resistere non seruantibus formam.
Procurator Cæsaris ubi conueniatur, & conueniat.
Domus diuinæ causæ ubi agitentur.
Serui principis habent personam standi in iuditio.
13 *Locus tutus inueniendus, & quam de causa.*
Facere iudex caueat uni partium in præiudicium alterius, ne pœnam incurrat, & quam.
Supplere factum non licet iudici.
Adiudicare, uerbum quid inferat.
Silentij impositio quid.
Litis contestatio qualiter in curia fiat.
Non fit, ubi agitur de iure Rom. ecclesiæ per inquisitionem.
14 *Præscriptio sine titulo ualet in episcopo præscribente intra diœcesim suam.*
Pro titulo habetur hic ius commune.
Præsumptioni priuilegij præponderat ius commune.
15 *Corrumpi priuilegia quandoque iubentur, ut hic.*
Alioquin, dictionis usus.
Resignare, pro assignatum reddere.
16 *Epilogus, & suffragium glossarum, nu. 17.*
Similis ratio similia iura uidetur suadere. §. in gloss. 3. & nu. 18.
Familia pro furto, uel iniuria habetur loco unius personæ, & ratio, ibid.
Partiri damnum debet, ubi sunt plures fideiussores, & plures simul constituentes, ibid.
De principis electione non disputandum. §. in glo. sic.
Procuratoris officium suscipere uirile est, non muliebre, & quibus casibus possit esse fœmina procuratrix, nu. 19. §. 1.
18 *Additio glossarum.*
Innouatio instrumenti discrepat à testium receptione ante litem contestatam.
19 *Pro consorte quis sine mandato potest agere.*

CAPVT VI.

1 CVm dilecta. Casus. Innouatio † priuilegiorū cōfirmationem non facit. hoc quo ad tit. & sunt. 7. partes principa. In prima petitio sororum, & datio inquisitorum. in secunda ibi, nos aūt, inquisitorum relatio, & reorū obiectio. in tertia ibi, unde iudicibus, iudicium datio, & ab ipsis appellatio. in quarta ibi, nuper, interea sororum petitio, & reorū contradictio. In quinta ibi, nos igitur, papæ interlocutio, & priuilegij īnouatio. in sexta ibi: quia verò, papa constituit ipsam abbatissam procuratricem. in septima ibi, nolentes. committitur principale diffiniendū.
2 [*Particula*] cum † enim non habetur nisi unicum priuilegium unius tenoris, non est securum ipsum portare ad sedem apostolicam, ut hic, & supra de fide instru. accepimus. unde tutum est priuilegia, vel rescripta registrari, & duplicari. ff. de testa. unū testamentū, & insti. de testamentis. §. pe. Hosti. [*Totidem*] duximus iniungendum, quod est infra [*Diligenter*] in stylo scriptura, bulla, seta, & filo, & omnibus circunstātijs, per quas discernitur falsitas, de crimine falsi, licet, & c. se.
3 Host. [*Tenorem*] nam magna † uis est in uerbis, ut hic, & supra de usu palij. c. fi. hinc est, ꝙ perdito priuilegio non sufficit probare mentem per testes, sed est necesse probare tenorem, de hoc infra de priuile. c. si olim 1. secundū Host. [*Fideliter*] ut s. referrēt, si quid ibi esset uitiosum, uel dubiū, ar. C. de edicto diui Adriani. l. fi. & de fide instru. inter dilectos [*Transcribentes*] parte uocata, & data sibi copia opponēdi. facit quod no. de fide instru. accepimus, & c. pe. & ulti. de ap. intimasti. & tali sumpto iudicis auctoritate fides adhibetur, ut sequitur. ad idē. ff. de admi. tu. chirographis. & dicit Inno. ꝙ isti iudices erant ad hoc delegati, unde credendum est sumpto ipsorum auctoritate publicato, & remittit, supra de testibus Albericus [*Sigill.*] argumen. ꝙ
4 unum † sigillum quamuis auctenticum non faciat fidem, argu. supra de cleri. peregrinis. c. 1. ubi de hoc, de probationibus, post cessionem, de testibus, cum à nobis, de fide instru. quod super his, Hostien. [*Legato*] cuius sigillum adminiculabatur, sed fidem nō faciebat, cum sibi nil fuisset mandatum. hoc uerum, nisi partes in hoc consensissent, de ap. constitutus, de fide instr. quod super his, secundum Hosti. [*Ea*] s. priuilegiorum transcripta [*Canonici*] ar. clericos † posse oppone-
5 re pro iuribus episcopi defendendis, infra de reb. ec. non alie. si quis contra, supra de offi. dele. coram. Sol. dicit Hosti. ꝙ licet sine cautione non habeant personam standi in iudicio, ut ibi, habent tamē personam contradicēdi, ne quid fiat in præiudicium; & dant iudici causam differendi, ad hoc de re iudi. cum Bertoldus. Dicit etiam Innocen. quòd quidam dicunt istos canonicos habuisse ab episcopo speciale mandatum [*Innouandi*] ex superabundanti cautela. Innocen. [*Iudicibus*] eisdem, uel alijs [*Idoneum*] de appellatio. ex parte. i. [*Inquirerent*] lite prius cōte. quod ex eo patet: quia

sine

6 fine†alla cõteſtatione mãdat,inſ.recipi teſtes.uel ſpã-
le eſt,qđ hic & ibi dř, qñ agiť de ſtatu eccleſiæ, ad qđ
ſup.de teſti.cũ olim.vel eſt hoc ius nouũ, ꝙ ubi petiť
innouatio priuilegiorũ,admittiť hæc exceptio.nõ es
audiẽdus:qa ꝑſcripſi iura, ꝗ tibi ꝑ priuilegiũ cõtẽdis
deberi,uel quia poſſedi illa, ſuꝑ quo recipiunť teſtes
lite nõ conteſ.nec ob. ꝙ hac exceptione nõ obſtante
fuit facta innouatio.j.e.c.qa nõ fuit facta iure cõi,ſed
ꝑꝑ periculũ cõſumptionis.Dicit Ho.ꝙ hic debuit lis
conte. qđ quia iudices omittebãt, fuit ab ipſis rõnabi
liter appellatũ:& eſt ſi.de iud.exhibita.uñ reputantur
iſti iudices minus diſcreti:& petiť,ꝙ diſcretis uiris cõ-
mittať cã,qđ exaudiť: tñ ꝑꝑ periculũ imminẽs fit in-
nouatio, ut ſequiť [*Appellauit*] qa procedebãt lite nõ
cõte. ꝭm Hoſ.& facta innouatione ꝑꝑ periculũ perẽ-
ptionis,cõmittiť,inſ.hæc cã ꝭm Inn.[*Nuper*] aduerbiũ
7 †tpis cõpoſitũ ex nu.i.nouũ,& ꝑ tp̃s quaſi nouo & re
centi tpe,uel nouiter [*Diſcretis*] notabat primos [*Reci
pient*] & diffinient.& ibi factũ fuit,ut ſeqť [*Præſcriptio-
nem*] ſubiectionis.ſ.qa ep̃s viſitauit,correxit,& oĩa alia
iura ep̃alia exercuit,ſicut in alijs eccleſijs, & mon.ſibi
ſubiectis.ſed obijcit Hoſ.aut ignorabat ep̃s eccleſiam
exemptã,& ſic nõ ꝑſcripſit, cũ nec hoc intẽderet: aut
b ſciebat exẽptã; & ſic cũ malã fidẽ habuit[b], ñ ꝑſcripſit,
de ꝑſcr.c.ſi.So.dicit ipſe,ꝙ ep̃s excuſať à mala fide:qa
ius cõe,qđ eſt fauorabile,facit pro ipſo,& qa exẽptio
odioſa, ꝑ quã ẽt ſæpe remanent impunita peccata.&
datť materia delinquẽdi,de off.or.irrefragabili,de pri
ui.cũ & plãtare,& c.tuarũ.unde reſtringẽda;ad ꝑdicta
de reg.in.odia,cũ cõcor.& qa res facile redit ad ſuam
naturã.ff.de pact.ſi unus.§.pactus. & facit,de cenſi.cũ
uenerabilis,de exce.cũ venerabilis,& adde qđ dicam
8 in fi.ſuꝑ uerſ.ſua diœce. [*In papyro*] unde cũ † fragilior
eſſet mã,maius periculũ imminebat,& ꝑ ꝯñs fuit ma
gis ſuccurrẽdũ,ar.ff.de Carbo.edi.l.1.§.3.& 62.diſ.qe-
ſcamus.& ꝭm Hoſ.ẽ bene notãdũ,ꝙ ẽt in papyro pñt
ſcribi priuilegia,nedũ ĩ ꝑgameno;& licet materia de-
bilior,tñ ſecurior:qa nõ ſic facile falſať:qa nõ ſic faci
le radiť.Quidã dñt iſtud priuilegiũ fuiſſe ſcriptum in
materia facta ex herba, ꝗ uocať in uulgari pauero, ꝗ
olim cũ glutino quodã cõiungebať in lõgum,& alia
ponebať in trãſuersũ, ſuꝑ qua ſcribebanť priuilegia;
& ꝗdã talia uidi apud mona.Nonatul. [*Innouanda*] ma
9 ximè†qa pñs erat pars aduerſa;vt patet,ſup.nec oppo
nebat aliqđ rõnabile,qđ impediret innouationẽ.Sed
qd ſi abſente parte,nec cõtumace fiat innouatio?uř,
ꝙ ñ ualet.niſi cõueniať reus,uel hoc ei denũcieť.j.an
nũ,vt dicã poſt Inn.ſuꝑ gl.4.& ſit rõ ꝭm Ho.qa poſſet
eſſe uitioſum auctenticũ,& præſumiť,ꝙ is, quem res
tangit, dilligentius attendet,palpabit,inquiret,& uide
bit,ꝗ extraneus,& iõ citandus eſt,de fid.inſtru.c.pen.
c & ulti.[c] & inf.annum nunciandum,ur dixi.Sed uide-
tur ꝭm Hoſ.excipienda innouatio,quæ fit in curia.C.
de teſta.l.omniũ:qa ꝑ pluriũ manus trãſit litera,& ip-
ſi plus in talibus exꝑti melius ꝑpẽdẽt falſitatẽ. uel ui-
tiũ latẽs,ſi qđ eſſet,ut dicã.inf.eo.c.pe. Citabiť aũt ps,
cũ aliqbus extra curiã cõmittiť hæc examinatio. Itẽ
ſi in curia pñs eſt is, quẽ res tãgit, dignũ & iuſtũ eſt,ꝙ
citeť, & expecteť, ſi aduẽrus eius ꝓbabilis & ꝓximus
ꝑſumať,inf.de priui.ex pte 1.[*Nolẽtes*] quaſi ſe excuſã
do ponit hic antipophorã [*Pertinere*] prima facie.nec
.n. hoc dicit diffiniẽdo. aliàs nõ fieret ſuꝑ hoc cõmiſ-
ſio, ut ſeqť.uel dic,ꝙ licet cõſtet de exẽptione,non tñ
de ꝑſcriptione, & ſuꝑ illa tñ fit cõmiſſio [*In defenſum*]
10 qđ † multũ cauere dẽt sũmus põtifex, de ſup.neg. ꝑla.
licet,de ĩmu.ecc.qm̃.li.6. vñ qñq; ad defenſionẽ ꝓcu-
ratorẽ cõſtituit,ut hic. qñq; de ipſo teſtatur,de capel.
mona.c.2.in fi.qñq; de ipſo ꝓnũciat,de ꝑſcri.ad audiẽ
tiã,uer.reſpiciẽtes [*Poſſeſſiones, & iura*] q.d.ſiue agať de
mobilibus,ſiue de ĩmobilibus,corꝑalibus,ſiue incor
poralibus,uel qbuſcũq; actionibus.C.de hære.uel ac.
11 uen.l.q nõdũ,& l.ſi.Ho.[*Procuret*] no.ꝭm † Hoſt.ꝙ licet
ꝑlatus,& ſi ſit ps, poſſit eſſe iudex in cã eccľiæ ſuæ, &
teſtis,dũmõ alius illã ꝓcuret,ſ̃. de teſti.inſuꝑ, de iura.
ca.c.ſi. tñ decẽtius eſt, ꝙ hãc cõmittat alij audiẽdã. ẽt
ſi ſit papa,ar.ff.de iuriſd. om.iud.is,q iuriſdõni, & l.ꝑ-
tor.& ideo ĩperator in re priuata , & fiſcali iudices, &
procuratores cõſtituit,q agãt,cũ opus fuerit, & corã
12 qb' agať.uñ ſi procurator† fiſci priuatũ cõueniat,uel
à priuato cõueniať,cognoſcit de cã procu. Cęſaris, q
& rõnabilis uocať.C.ubi ca.fiſ.l.ad fiſcũ.una cũ ꝑſide
ꝓuinciæ.C.ſi aduer.fiſ.l.2. nec procurator fiſci debet
agere ꝑ ro pe,ſed primò cõuincat poſſidẽtẽ de crĩe,&
poſtea petat bona.C.ubi ca.fiſc.l.1.cõuẽti.n.pñt ſe de-
fendere, ꝗtũcũq; fiſcus dicať ius hře.C. de iure fiſci.l.
facultas.C.de bo.uacã.l.añpe.& ul.l.10. & reſiſtere nõ
ſeruãtibus formã,ſed nolẽtibus occupare bona.C.de
iure fiſci.l.prohibitũ.Si aũt procurator Cęſaris cõue-
niať à priuato,uel ipsũ cõueniat, ꝓcu. fiſci cognoſcit
de cã. C. ſi aduerſus fiſcũ.l.1. cauſæ uerò hoĩum diui-
uinæ domus,ſiue ciuile ſint,ſiue crĩales, ſiue ſint ſer-
ui, coloni, uel inqlini corã præpoſito ſacri cubiculi,
& comite domorũ,uel ꝓcuratore Cęſaris agitanť.C.
ubi cauſæ fiſ.l.ſi.& ẽ notãdũ ꝭm Hoſ.ꝙ ſerui principis
hñt ꝑſonã ſtãdi in iudicio, ut ibi.& eſt ꝯ tř̃m, de quo
remittit ad ſum.de iud.§.ꝗ ſunt neceſſaria.ver.itẽ attẽ
13 dẽda eſt ꝑſona agẽtis [*Tutum*] reſpectu † inimicitiarũ,
uel prædonũ [*Commodum*] reſpectu expẽſarũ.& caueat
iudex,ne uni partiũ in ꝑiudiciũ alterius faueat,ne pę-
nã incurrat decr.cũ æterni,de re iud.li.6.ꝭm Ho. [*Reci
pias*] lite prius conte.[*Interruptionem*] pro mona.allega
tã.aliàs ñ licuiſſet de facto ſupplere.de hoc. ſup.de po
ſtulã.bonæ,Ho. [*Ad iudices*] ſeſt ꝯ ꝭm Inno.hic peteba
tur ex parte mon.priuilegiũ innouari, ad cuius impe
dimentũ fuit allegata pręſcriptio,qũo ergo ſuper eo,
qđ petitũ nõ eſt,maximè lite nõ conte.diffiniť nego-
ciũ?ꝯ id,ſup.de ord.cog.c.2.cum concor.Sol.ꝭm Ho.
qõ innouationis terminata fuit,ſup.ibi,nos igitur.vn
de ſup.ꝙ pars epiſcopi poſtea ſibi petijt mona. adiudi
cari tanꝗ in diœceſi ſua ſitum,ꝯ quem opponebatur
exemptio,& ipſe replicabat de præſcript.& mona.tri-
plicabat de interruptione , & ſuper his cõſtituit Papa
Abbatiſſam procuratricem.hũc intellectum probat
hoc uerbum,Adiudicẽs,& uerbũ, Silẽtiũ,qđ ſequiť,
d vel fuit hic cõuẽtio,& recõuẽtio[d].& ꝙ de lit.cõt.obij
ciť,ẽ ſupplẽdũ:uľ qa proceſſerũt partes ĩ Papæ pñtia,
qũqdẽ ꝭm curſũ curiæ ꝑ narrationẽ,& rñſionẽ fit lit.
cõte.& iõ cõmittiť teſtiũ receptio:uel eſt ſpãle.ꝙ ubi
agiť de iure eccleſiæ Ro.lit.nõ cõt. fit inqſitio , & datť
diffinitiua,quod quidã hñt pro euãgelio ꝭm Hoſ.ꝭm
quẽ non occurrit pro iſtis ius expreſſum ſicut iſtud ,
& C.de iure fiſci.l.certa, & l.ſe.lib.10.ar.ſ̃. de ſup. negl.
14 ꝑl.licet [*Conſtet*] ſorte per cõfeſſionẽ partiũ [*Sua† diœce.*]
aliàs nõ præſcriberet ep̃s ſine ritu.quod dic ut de præ-
ſcri.c.1.li.6.ubi uerò præſcribit intra diœce.licet ꝯ pri-
uilegiũ , ius cõe hẽať pro titulo , quod præponderat
pręſumptioni,quã inducit priuilegium,quod potius
præſumimus impetratũ per falſi ſuggeſtionẽ; & ideo
mona,eo non uſum,ꝭm Inn. & adde quod dixi ſuper
15 uer.præſcri.[*Corrumpendo*] ut deficiente principali defi
ciat innouatũ: unde dixit Gof. ꝙ inutiliter mãſit tum
erat priuilegium penes illos, & ideo corrumpendũ.
C.de cõdi.ex l. diſſolutæ. facit de trãſa.c. 1 [*Alioquin*] i.
ſi nõ probat legitimam præſcriptionẽ,uel probat,ſed
ex aduerſo probať interruptio,Hoſt.Pe.& Ab. [*Eidẽ*]
ſcilicet pro ep̃o [*Pronuncies*] forte hoc petierat Abb.&
hoc reſpectu dixerunt quidã , ꝙ hic fuerat cõuentio,
& reconuentio [*Reſignato*] i.aſſignato, reddito, ſiue tra
16 dito.¶ Quarta † gł. ſignat ꝯrium & ſoluit.¶ [*Gl., ſic ergo*]
dat tria ſimilia.all.tria iura in ꝯriũ,& tripliciter ſoluit.

demum

17 demũ q̃rit.& soluit tripliciter.¶ *In † glo.2.ibi, in l. Aquil.*] uide de testi.signauit, super glo.2.[*& ibi, dimus*] vide de cri.fal.c.pe.super gl.1.[*& ibi. l.ult.*] uide de testi.signauit, super gl 1.¶ *In gl.3.ibi l.ult.*] sicut hęs, q soluit integra legata, nõ utit Falcidia, ita nec is, qui cauit integra soluere [*Illud*] rõ, quare familia p furto hr loco unius personæ.l.ne ex vno delicto tota familia dñs careat. lo cũ hẽt ẽt in dãno iniuriæ per familiã illato [*& ibi.l.ul.*] si sicut diuidit dãnũ inter plures mãdatores, & fideiussores. sic & inter plures simul cõstituẽtes [*& ibi, in exercendis*] litibus parẽ vim &c.¶ *In glo. sic ergo, ibi l.2.*] instar sacrilegij ẽ disputare, an is dignus sit, quẽ princeps elegit [*& ibi, quidam consulebam*] uide in c.prox.alle.in gl.2. [*& ibi, alienam*] sequit, suscipere defensionẽ uirilẽ officiũ est, & ultra sexũ muliebrem esse cõstat [*& ibi.l.2.*] cuius uerba hñt in pall.c.dilecti, de arbitris [*& ibi. prætor*] uide de elec.q̃relã, super glo.1.¶ *In † glo.3 in fi.*] ſm

18 Io. dicit Inn. φ si hæc similitudo attẽditur, j. annũ dẽt ẽps cõueniri, uel sibi saltem innouatio nunciari. dicit Ho. φ diuersitatis rõ in hoc eẽ põt: quia innouatio nil nouũ tribuit: uñ ꝯ innouatũ põt obijci, quicquid obijci poterat ꝯ antiquũ. In testib. uero circa probationẽ exceptionũ ꝯ ipsos cõpetentiũ posset imminere periculũ, sup. ut lit.contes.qm̃, & uide qđ dixi in tex. super.

19 uer. innouãdũ.¶ *In † gl.4.in fi.*] intellige hoc, cũ legi põt, Gos.¶ *In gl. sic ergo, ibi, procuratrix*] casus quib. hoc esse põt, uide in Spe.de pc.§.1.circa prin. & ĩ hoc exceptio opponat post litẽ cõte. uide qđ dixi de rescr. sciscitat⁹, super gl.2.[*& ibi, mandato*] & sine mãdato pro cõsorte, sicut in Cle.de procu.religiosus [*& ibi, arbitros*] 11.q.1. si clericus [*& in fi.*] ſm Io.& inf.de maled.c.1.de pœnis, Romana, lib.6.& dicam infra de uer.sig.ex par.1.

ANNOTATIONES.

a ¶ Cum olim. Vbi uide gl.fi.& super illa Io. And.& Bar.ff.de eden. l.si quis ex argentariis §.pe.& Cy. Bal.& Sal.in l.fi.C.de fi.instru.

b ¶ Fidem habuit. Non habuit malam fidem quò ad monasterium, cum quo est quæstio, licet forte quo ad papam. nec uidetur mala fides iuris rerum prodesse possessori: quia iura sunt diuersa. facie quod no.glo.in fi.& in c.1.de præscri.lib.6.quo enim ad te liberas ædes habeo.l.loci corpus.§.competit, ff.si seru.uen.nisi aliud, dicamus, tunc esset propter connexitatem monasterii, & papæ.

c ¶ Et ult.Io. Ibi loquitur in publicatione, & ibi uide late Io. An. & ad materiã uide, quod no. ipse de interpretatione, an partes sint citandæ, in c.olim, de uer.signi Bar.in l.ab executore, ff. de appella.

d ¶ Reconuentio. Secundum hoc ergo, quando agitur officio iudicis, ut hic, quia monasteriũ officiũ iudicis implorat ad innouationem priuilegiorum, fieri potest reconuentio. idem no. Io. And. in c.1.de mutu.peti.in gl. recõuentio, uer. si causam ex iuribus &c. Bart. aliter, & Cyn. in auct. & consequenter, uide Bart. in l.1.§.fin. ff. de ua.& extraordi.

S V M M A R I V M.

1 *Confirmatio non ualet, quam impetrauit religiosus à papa super administratione, & prioratu, & quando.*

Administrationes religiosorum quæ reuocari possunt.

2 *Consuetudo patrisfamilias, & papæ attendenda.*

Religiosi pro mortuis habentur, & sibi nihil appropriare possunt.

C A P V T V.

a 1 AD nostram[a]. Casus huius, & sequentis. Nõ † valet cõfirmatio, quã religiosus impetrauit à Papa sup administratione, uel prioratu. si in ea se tacuit regularẽ. Si uero hoc expressit, rescriptũ falsum censet: quia hoc Papa facere nõ consueuit. & cõis diuisio. 2. ibi, cũ igitur [*Nemausensis*] cathedralis & regularis [*Canonici*] per hoc patet falsum. quod quidã dñt in Cistercicnsibus hæc iura nõ locũ hre ſm Gof.

b [*Super administrationibus*] quas tenebãt. vt obediẽtiarũ[b], & poterãt ad claustrũ reuocari. inf.de priuil.c.1.in fi.

2 li.6.facit.c.li.de tẽp.ord.cũ nullus [*Non † consueuerit*] cõsuetudo patrisfa. est attẽdenda. ff.de pig.acti.l.uel uniuersorũ. ff.de usur.qui semisses, & potissime Papæ, de re iud.in causis, Ho.[*Personaliter*] cũ religiosi pro mortuis habeant. 2.q.7.placuit, nec hẽant uelle, uel nolle. 12.q.1. nõ dicatis, & prælatum posuerunt uice Dei. s. caput suũ, de elec.si religiosus, li.6.nec sibi aliquid personaliter quærant, sed monasterio. 18.q.1.c.uno, etiã si sint in fuga. c.cã.q.2. Abbates. non mirũ, si talia personaliter impetrare nõ pñt ſm Gof.[*Taliter*] s. tacita ipsorum religione.¶ *In glo.1 ibi, sunt personæ*] vide de iudi. dilecti, super glos.1.¶ *In glo.1.ibi, quia tunc ualet*] simile, infra de priuileg.ne aliqui, lib.6.

ANNOTATIONES.

a ¶ Ad nostram. Not. consuetudinem & stilum curiæ in ualiditate, & non ualiditate ponderanda. item, quòd surreptitio in beneficialibus quo ad substantiã gratiæ uitiat rescriptum ipso iure, de quo in c.ad audientiam, de rescri.& ad omnia prædicta in c.prox. Bal.

b ¶ Vt obedientiarii. Adde, quod si Papa, uel aliquis religiosus confirmet administrationem ex certa scientia, non poterit remoueri ad nutum Abbatis. adde Imo. in c.ut super, de reb.eccl.non alie. & per do. Feli. in c.per tuas, de ma.& obed. in 4.col.& per Gemi, in c.præsenti, de off.ord. in 6.& per Abb. hic.

S V M M A R I V M.

1 *Religionis impetrantis suppressio nocet, & eius contra quem.*

Dignitatis etiam suppressio.

Titulus se ostendit in literis à religiosis impetratis.

2 *Epilogus, & additio glossarum. nu. 3.*

Confirmationes administrationum religiosis an ualeant, & nu. 4

Iussio surreptionem secundæ tollit.

5 *Scientiam certã probare habet qui habet cõtra se præsumptionem.*

Præsumptio transfert onus probandi in eum, contra quem est.

Beneplacitum papæ durat ad eius usque mortem.

Religiosus ex confirmatione administrationis papæ fit obedientiarius papæ.

C A P V T VI.

PORrecta. Summatũ est, supra c.proxi.& cõis diuisio. ſa ibi, cũ igit.& erat olim hæc decr. sub ti.de rescrip. [*Religiosis*] claustralibus. ut dixi sup.c.prox. [*Emanasse*] s.i. sup.de rescrip.ad hoc sumus [*Tanquã religiosus*] s. exp̃ssa ipsorum religione [*Non sit † mentio*] nocet

1 suppresio religionis impetrantis, vt hic eius. ꝯ quẽ, de rescrip. cũ ordinẽ, sicut suppresio dignitatis impetrantis, c.ti.ad aures, & eius. ꝯ quẽ, ut c.ti.sedes [*Non ualere*] sic. j.de capel.mona.ex parte, & sic in talib. lr̃is dicere possumus, φ titulus se oñdit. ff.de rest.in inte.l.1.& fit per hoc monacis in hoc insolubile: uel ſm Boa. gla-

2 dius bis acutus.¶ Gl.3. rñdet per obiectionẽ, cũ aliqui prioratus sint perpetui: quare nõ cõfirmat. soluit per

3 sisse, & cõiter per accidẽs, & per rõnem ¶ *In † gl.1.in fi.*]

a uel exp̃ssa ueritate. q ad utrũq; rñdet primo.¶ *In gl.3.[a] ibi, episcopatus*] nõ dicit electiones ẽporũ [*& ibi, mandato papæ*] & pp hoc nõ debet cõcedi, φ ẽt in perpetuis valeãt tales cõfirmationes, per quas decætero priuandi nõ essent sine papæ licẽtia. & sic disciplina in eis cõtingeret impediri ꝯ iura. de ap. reprehẽsibilis. cũ speciali, ad nostrã, de prio re, ſm Ho.[*& ibi, hoc processerit*] quod prima facie nõ præsumit, vt hic, nisi de hac decr. exp̃ssam faciãt mentionẽ, de exces. prœla.c.uno. li.6.ar. s. de rescrip. nõnulli, de æta.& quali.cã ie. ff.de l.3.si quis in

b prin. uel nisi approbent ſa iussione[b], in auct. de man. prin.§.deinde, col.3.& ut nulli iudi.§.aliter uerò iubemus, col.9. Dicit ergo Inn. φ † dicens certã sciẽtiã, habet hoc probare pp̃ter præsumptionẽ, quę transferet hoc onus pbandi in ipsum. C.de pba. siue. quicqd dicãt hæc iura religiosi tota die impetrãt cõfirmationes personales. ad quod dici potest, φ multa &c.& præbẽ, cum iam dudum, Hosti. Solet tamen secundum Ab. in con-

in cõfirmationibus istis poni clausula, usq; ad nostræ uoluntatis beneplacitũ: quæ gr̃a expirat per mortem papę, de rescrip. si gratiose, li. 6. per hanc confirmationem erit in prioratu, uel administratione obedientiarius papę, qui prius erat obediẽtiarius abbatis. & facit quod dicam, infra de præben. nisi essent, in glo. intelligas, & de elec. cum inter. R. super gloss. 2.

ANNOTATIONES.

e ¶In glo. 3. In hac gl. dum dicit de prioratibus, qui non remouentur, uide quod no. in c. 2. in glo. in uer. mouentur, de sta. mo. quæ hoc dat intelligere, & in cle. de rescrip. & si principalis, Bal.

b ¶Secunda iussione. Adde quæ habentur in c. si motu proprio, de præben. in 6.

SVMMARIVM.

1 *Sententia contra formam iuris & compromissi lata per arbitrum irrita est, etiamsi in forma cõi per papam fuerit confirmata.*
2 *Ecclesia pro iure patronatus.*
Figura dictionis.
Vicedominus pro uicario.
Episcopi qui sint etiam cardinales, & assistant papæ, & per uicarium deseruiunt ecclesiis suis.
3 *Epilogus, & additio glossarum.*

CAPVT VII.

1 EXaminata. Casus. Sententiat contra formã iuris, & cõpromissi lata per arbitrum irrita est, etiam si in forma cõi per papam fuerit cõfirmata. Et primò ponit causam huius decreti. secundò decernit ibi, unde. & pars huius de iudi. examinata [*Eccle*
2 *sia*] i. iure † patro. ecclesiæ, quæ causa est de foro ecclesiæ, s. de iudi. quanto. uel dic, ut dixi de iudi. examinata [*Vicedominus*] clericus est & uicarius epi [*Sabinen*] q & cardinalis est, sicut Hosti. Portuẽsis, Prænestinus, & Thusculanus, qui cũ assistant papæ, habent in ecclesijs uicariũ in specialibus & temporalibus, qui uulga-
3 riter uicedominus appellatur. ¶ Vlt. gl. respõdet † per duplex ɔ̃rium. s. inf. c. proxi. & inf. de uer. si. abbate. ¶ [*In gl. 1. ibi. l. 3.*] uide, inf. ti. 1. cũ ab omni in ult. gl. ¶ [*In quibus quia diuersitatem*] ubi de hoc [*& infi.*] & j. de reg. iur. accessoriũ, li. 6. ¶ [*In gl. ult. ibi, infr. c. proxi.*] illud in cõfirmatione ex certa scientia principis impetrata, ut ibi not.

SVMMARIVM.

1 *Sicut, aduerbium in confirmationibus ex certa scientia ponitur causatiuè.*
Confirmationis uerbum si confirmati tenorem præcedat, non nocet.
Vitio res carere præsumitur ex qualitate mediatoris.
2 *Casualiter quod euenit non attribuitur ei, qui id facere tenebatur.*
Confirmatio si ex pacto sit antè petenda, quàm executioni contractus mittatur, similis est contractui in scriptis celebrato.
Contractus in scriptis celebratus quando uires habeat.
3 *Insertio tenoris instrumenti uti facienda.*
Stylus attendendus.
4 *Epilogus, suffragium, & additio, nu. 5. 6.*
Super decimarum solutione quæ conuentio teneat & à legato etiã approbari potest.
Dispẽsare papa dicitur noluisse, si quid quod sit cõtra ius, cõfirmet.
7 *Contradicere facto suo potest, si ignorans fecit, aut dolo fuit inductus, nisi in casibus, & quibus, & nu. 8.*
Confirmationi contractus quãdo quis contradicere queat, & nu. 8.
8 *Inter instrumentorum confirmationem, & priuilegiorũ innouationem triplex diuersitatis ratio.*
9 *Confirmatio ex certa scientia papæ quibus casibus dicatur facta, & quæ parum, ualeat.*

CAPVT VIII.

1 VEnerabilis. a Casus. In † confirmationibus ex certa sciẽtia uerbũ, Sicut, ponitur causatiuè, nec nocet, ꝙ uerbum confirmationis confirmati tenorem pręcedat. Communis diuisio. secunda ibi, mãdamus [*Mediante*] ex qualitate mediatoris, qui cardinalis est, præsumitur res carere uicio, ad hoc infra de præben. nisi, supra de pręscrip. ad audientiam, in fi. de præsum. illud, in fi. Hostiẽ. [*Apostolica*] per hoc pa-
ter exemplificari quod habetur, supra de pac. c. 2. [*Con*
2 *firmari*] dicit † Gof. opera data ad hoc: aliàs, si tempore ꝓcedente casualiter cõfirmetur, per hoc nõ uidetur paritum conditioni. ff. de condi. & dem. l. 2. [*Statim*] & sic non prius. unde dicit Hosti. ꝙ hæc cõfirmatio fuit similis ɔ̃ctui in scriptis celebrato, qui nullas uires habet, donec fuerit in mundum receptus. & subscriptione partium cõfirmatus: uel si per tabellionem scribitur, à partibus absolutus. C. de fide instru. ɔ̃ctus [*confirmata*] dicit Hostiẽ. partibus instantibus: sed forsan soli
3 clerici institerunt [*Insertus*] de † uerbo ad uerbum, uel ad literam [*Friuolam*] & sic non admittendã, de ap. cũ cessante, in fi. [*iuxta stylum*] hoc facit pro, citius ɔ̃rium noceret, infra de crimine falsi, quàm graui [*Procedat*] Quod sic, compositionẽ inter uos factã auctoritate apostolica ex certa sciẽtia cõfirmamus, cuius tenorẽ
4 duximus præsentibus inserendũ. ¶ Secunda † gl. quęrit, arguit pro, & soluit. ¶ Pe. gl. respõdet per obiectio-
5 nem, & solutionẽ. ¶ [*In † gl. 2. ibi, si quis in aliquo*] vide in præalle. c. 1. super glo. 2. [*& ibi, publicati*] vide de proba.
6 qm̃. super ult. glo. ¶ [*In † glo. 1. in fi.*] unde dicebat, ꝙ hic non fuerat conuentũ super quantitate decimarũ diminuendã, sed quo loco. uel quo tempore, uel quib. personis solui deberent. Tu dic. ꝙ quia forte de quantitate fuerat conuentũ, ideo fuit necessaria papalis confirmatio ex certa sciẽtia. & no. quia secundũ primam lec. Inn. bene procederet, quod dixit hic Goff. ꝙ si legatus hanc cõpositionem approbasset, purgatũ fuisset uicium, & ualuisset, supra de transac. c. 1. sed secun-
7 dum secundã nõ faciũt no. de deci, à nobis. ¶ [*In † glo. 2. ibi dubitari*] quò ad inserta, quæ dato. ꝙ sint contra ius, apparet, ꝙ papa uoluit dispẽsare, supra de transac. c. 1. uide quod dixi super. uer. imperitia. Dicit Inn. ꝙ ipse idem si fecisset ignorãs, posset pro suo iure contradicere, alle. de fide instru. inter dilectos, uer. porro. forsius extraneus: quia res inter alios acta &c. Item audiretur aliter uolẽs dicere se dolo inductum. ff. de pac. tres fratres. §. emptor. s̃m Inn. quod intelligo, qñ non fuit pręsens in confirmatione [*& infi.*] Idẽ Bertoldus, s̃m Tan. in ueneri. 49. Tu dicas s̃m Hosti. hoc uerum quando cõfirmatio in præsentia partium, uel ipsis instantibus expeditur: quia nec aliter etiam obesset publicatio non uocantis, ad hoc supra de fide instru. c. 1. & proxi. Dicit tamẽ secus in nouatione priuilegij apostolici, quam faceret ipse papa, supra c. cum dilecto. &
8 est secundũ ipsum triplex † diuersitatis ratio inter priuilegia, & instrumenta. Prima: quia citra examinationẽ suorũ priuilegiorum curia plenè instructa est, nec de facili in his decipi posset: in instrumentis non sic, ad hoc de cleri. per c. c. 1. de dolo, & contu. cum olim. Secunda: quia de facto propriæ curiæ agitur in priuilegijs, ubi non est error probabilis, qui in instrumentis est tolerabilis, de rescri. ab excõicato. Tertia: quia in priuilegijs considerantur principaliter, quæ sunt iuris, uel quasi: in instrumentis uerò quæ sunt facti, ad hoc de consti. c. 1. li. supra de ap. sępe in prin. ¶ [*In † glo. pe. in fi.*] facit, quod no. de offi. dele. qm̃ abbas, in fi. ult. glo. dicebat. Ab. supra c. 1. ꝙ qñq; papa confirmat simpliciter non adiecta clausula, Sicut iuste, uel simili, & tunc intelligitur ex certa scientia confirmasse. qñ adijcit clausulam illam, similẽ, tunc subdistinguit, aut apponit tenorem rei confirmatæ in litera confirmatoria, & tunc ex certa scientia intelligitur esse facta, ut hic: aut non apponitur, & tunc parum, aut nil ualet. s. c. proxi. nisi forsan ad parandũ titulũ infr. de decimis,

dudum,

dudũ, & dicit, se audiuisse, ꝙ quoties papa confirmat ex certa sciẽtia, facit publicè in audiẽtia poni edictũ.

ANNOTATIONES.

a ¶Venerabilis. No. quòd super quantitate decimarum in futurum præstāda non ualet compositio absq; auctoritate apostolicę sedis. item quòd de reseruatis in priuilegium papæ legatus se intromittere non potest. item quòd per partes ex conuentione possunt dare executionem promptam & paratam actui etiam extraiudiciali, & contractui, item quòd in confirmatione ex certa sciẽtia uerbum, Sicut, causatiuè intelligitur. i. quia. item quòd in confirmatione, in qua est insertus tenor rei confirmatæ uidetur confirmatio facta ex certa scientia. item quòd confirmatio nõ uiciatur ex eo, quod tenorem confirmati præcedat confirmatio. Bal.

SVMMAARIVM.

1 *Per confirmationem in forma communi ius dięcesani non lęditur, & an ei uel alijs lædatur, nu. 2. & 3.*

Collatio ecclesiæ facta alteri ecclesiæ per legatum in forma communi confirmata per papam ius diœcesani non lædit.

Occasio differt a causa.

Legatus cardinalis conferre potest ecclesiã, non autem alteri subijcere, nisi de mandato papæ.

2 *Ex subiectione unius ecclesiæ facta alteri ecclesiæ per papam, uel legatum non perit ius aliorum.*

Per confirmationem quam nil dedisse, sed confirmasse datum intelligatur papa.

3 *Epilogus, & additio glossarum, nu. 4.*

Verba collationis ponderanda, ut quid sit concessum, intelligatur.

Conditio personarum etiam.

Gregorius papa summæ fuit humilitatis.

Humilitatis commendatio, utilitas quæ.

CAPVT VIIII.

1 SVa nobis. Casus. Per † cõfirmationem in forma communi ius diœcesani non læditur. uel plenius. Collatio ecclesiæ facta alteri ecclesiæ p legatum in forma communi confirmata per papã ius diœcesani non læditur. cõmunis diuisio. secunda ibi, ergo [*Occasionem*] non causam, supra de maio. & obe. solitæ [*Alijs*] à patriarcha [*Contulit*] Host. ꝙ huic literę nullum ob. contrariũ, cum fuerit confirmatũ ex certa scientia, de transl. c. 1. uel quia fecit de speciali mãdato papæ; aliàs nõ uidetur possit unam ecclesiã alteri subijcere, uel perpetuã donationem facere, quãuis beneficium uacãs possit conferre, ex quo est legatus 2 cardinalis, de offi. leg. c. 1 lib. 6. Dicebat † Innoc. quòd papa, uel legatus concedendo ecclesiam, hoc solum concedit, quod ecclesia sit subiecta, saluo iure aliorũ, arg. de offi. dele. super eo, in omnibus ergo episcopis, & metropolitanis erunt salua ipsorum iura. Donatarii verò poterunt, ut patroni de temporalibus exigere rationem, & pro his, si malè ministrent, excõicare Itẽ poterit fortè inquirere iste, cui donauit legatus extra ordinem non derogando iuribus aliorum. Dicit demũ melius uideri & idẽ Abb. ꝙ legatus nullã ptãtem habet auferendi iura unius ecclesiæ, & dãdi alteri; sed Papa hoc põt. Sed hic per suã cõfirmationẽ nil intelligitur dedisse, sed datũ legitimè cõfirmasse: sed talia data nõ erant legitimã. & dicit, ꝙ nescit excusare uerba priuilegij huius. quin ecclesiæ essent plenè exemptę à a Patriarcha, & alijs, si legatus hoc facere potuisset [a]. [*Eorundem*] s. quorũdã uestrũ [*Diœcesanis*] erãt enim isti, quibus scribitur, dięcesani patriarchæ, ut patet in subscriptione [*Integre*] quasi ius ipsius nõ sit læsum in totũ, uel in partem ad hoc, sup ibi, minui, siue lædi [*Respondere*] sicut de diœcesi, sup. de off. ord. cõquerente, in fi. de pręscri. cũ non liceat, de hoc sup. de offi. Arch. 3 c. fi. ¶ Vlt. † gl. pro rõne textus inducit tria iura, & mẽ-4 tem papæ. & subdit duo similia. ¶ [*In † glo. 1. in fi.*] idem uſ, si ex certa sciẽtia facit, qd not. in gl. se. & qđ dixi in text. dic ꝙ in hoc ponderanda sunt uerba collationis confirmatæ, & cõditio personarũ, quibus facta collatio cõfirmatur. ¶ [*In gl. 2. in ibi, diœcesana*] inf. de priuil. pastoralis [*& ibi, Gregorius papa*] qui summæ humilitatis fuit. facit, qđ no. j. de cri. fal. q̃ graui, in gl. 2. & circa humilitatis cõmẽdationẽ uide, qđ no. in cle. de reli. do. c. uno, in ul. glo. Hieronymus aũt dicit ad Paulum, & Eusto. E. ꝙ Dei genitrix à filio nõ didicit cęlos fabricare, Angelos creare, mira deitatis insignia operari, sed tm̃ humiliari, cæteraq; uirtutum documẽta inter hu-b militatis custodiam aggregare [b], quod ipse Dei filius suæ matris deuotis participare dignetur.

ANNOTATIONES.

a Potuisset. Sed quæritur, postquàm non fuit in istis literis apposita clausula, Sicut iustè &c. uidetur papa ex certa scientia facere, & sic ualere, ut dicit Ioan. And. secundum Abb. supra cap. proxi. in glo fin.

b ¶Aggregare. Et quia respexit humilitatem ancillæ suæ. ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. sic ipsa de se loquitur, Lucæ. 1. cap.

FINIS.

dudũ, & dicit, se audiuisse, ꝙ quoties papa confirmat ex certa sciẽtia, facit publicè in audiẽtia poni edictũ.

ANNOTATIONES.

a ¶ Venerabilis. No. quòd super quantitate decimarum in futurum præstāda non ualet compositio absq; auctoritate apostolicę sedis. item quòd de reseruatis in priuilegium papæ legatus se intromittere non potest. item quòd per partes ex conuentione possunt dare executionem promptam & paratam actui etiam extraiudiciali, & contractui, item quòd in confirmatione ex certa sciẽtia uerbum, Sicut, causatiuè intelligitur. i. quia. item quòd in confirmatione, in qua est insertus tenor rei confirmatæ uidetur confirmatio facta ex certa scientia. item quòd confirmatio nõ uiciatur ex eo, quod tenorem confirmati præcedat confirmatio. Abl.

SVMMARIVM.

1 *Per confirmationem in forma communi ius dięcesani non lęditur, & an ei uel alijs lædatur, nu. 2. & 3.*
Collatio ecclesiæ facta alteri ecclesiæ per legatum in forma communi confirmata per papam ius diœcesani non lædit.
Occasio differt a causa.
Legatus cardinalis conferre potest ecclesiã, non autem alteri subijcere, nisi de mandato papæ.

2 *Ex subiectione unius ecclesiæ facta alteri ecclesiæ per papam, uel legatum non perit ius aliorum.*
Per confirmationem quam nil dedisse, sed confirmasse datum intelligatur papa.

3 *Epilogus, & additio glossarum, nu. 4.*
Verba collationis ponderanda, ut quid sit concessum, intelligatur.
Conditio personarum etiam.
Gregorius papa summæ fuit humilitatis.
Humilitatis commendatio, utilitas quæ.

CAPVT VIIII.

1 SVa nobis. Casus. Per † cõfirmationem in forma communi ius diœcesani non læditur, uel plenius. Collatio ecclesiæ facta alteri ecclesiæ p legatum in forma communi confirmata per papã ius diœcesani non læditur. cõmunis diuisio. secunda ibi, ergo [*Occasionem*] non causam, supra de maio. & obe. solitæ [*Alijs*] à patriarcha [*Contulit*] Host. ꝙ huic literę nullum ob. contrariũ. cum fuerit confirmatũ ex certa scientia, de transac. c. 1. uel quia fecit de speciali mãdato papæ; aliàs nõ uidetur posse unam ecclesiã alteri subijcere, uel perpetuã donationem facere. quãuis beneficium uacãs possit conferre, ex quo est legatus

2 cardinalis, de offi. leg. c. 1. lib. 6. Dicebat † Innoc. quòd papa, uel legatus concedendo ecclesiam, hoc solum concedit. quod ecclesia sit subiecta, saluo iure aliorũ, arg. de offi. dele. super eo, in omnibus ergo episcopis, & metropolitanis erunt salua ipsorum iura. Donatarii uerò poterunt, ut patroni de temporalibus exigere rationem, & pro his, si malè ministrent, excõicare Itẽ poterit fortè inquirere iste, cui donauit legatus extra ordinem non derogando iuribus aliorum. Dicit demũ melius uideri & idẽ Abb. ꝙ legatus nullã ptãtem habet auferendi iura unius ecclesiæ, & dãdi alteri; sed Papa hoc põt. Sed hic per suã cõfirmationẽ nil intelligitur dedisse, sed datũ legitimè cõfirmasse: sed talia data nõ erant legitima. & dicit. ꝙ nescit excusare uerba priuilegij huius, quin ecclesiæ essent plenè exemptę à

a Patriarcha, & alijs, si legatus hoc facere potuisset [a]. [*Eorundem*] s. quorũdã uestrũ [*Diœcesanis*] erãt enim isti, quibus scribitur, dięcesani patriarchæ, ut pater in subscriptione [*Integre*] quasi ius ipsius nõ sit læsum in totũ, uel in partem ad hoc, sup ibi, minui, siue lædi [*Respondere*] sicut de diœcesi, sup. de off. ord. cõquerente, in fi. de pręscri. cũ non liceat, de hoc sup. de offi. Arch.

3 c. si. ¶ Vlt. sal. pro rõne textus inducit tria iura. & mẽ-

4 tem papæ. & subdit duo similia. ¶ [*In † glo. s. in fi.*] idem uſ. si ex certa sciẽtia facit, qđ not. in gl. se. & qđ dixi in text. dic ꝙ in hoc ponderanda sunt uerba collationis confirmatæ. & cõditio personarũ, quibus facta collatio cõfirmatur. ¶ [*In gl. 2. in ibi, diœcesano*] inf. de priuil. pastoralis [*& ibi, Gregorius papa*] qui summæ humilitatis fuit. facit, qđ no. j. de cri. fal. ꝗ graui, in gl. 2. & circa humilitatis cõmẽdationẽ uide, qđ no. in cle. de reli. do. c. uno, in ul. glo. Hieronymus aũt dicit ad Paulum, & Eusto. E. ꝙ Dei genitrix à filio nõ didicit cęlos fabricare, Angelos creare, mira deitatis insignia operari, sed tm̃ humiliari. cæteraq; uirtutum documẽta inter hu

b militatis custodiam aggregare [b], quod ipse Dei filius suæ matris deuotis participare dignetur.

ANNOTATIONES.

a Potuisset, Sed quæritur, postquàm non fuit in illis literis apposita clausula, Sicut iuste &c. uidetur papa ex certa scientia facere, & sic ualere, ut dicit Ioan. And. secundum Abb. supra cap. proxi. in glo. fin.

b ¶ Aggregare. Et quia respexit humilitatem ancillæ suæ. ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. sic ipsa de se loquitur, Lucæ. 1. cap.

FINIS.